Abonamêntulu

Pentru monarchia:
Pre anu 6 fl., ½ anu 3 fl., ¼ anu 1 fl. 50 cr.

Pentru strainatate:
Pre 1 anu 18 frcs., ½ anu 9 frcs., ¼ anu 4 frcs. 50 cm.

Fói'a apare in fie-care **Sâmbata.**

Unirea

Fóia besericésca-politica.

Insertiuni

Unu şiru garmond: odata 7 cr., a dóu'a óra 6 cr., a treia óra 5 cr., si de fie-care publicatiune timbru de 30 cr.

Totu ce privesce fói'a se se adrescze la «Redactiunea si Administratiunea **Unirei**» in **Blasiu.**

Anulu I. **Blasiu 3 Ianuariu 1891.** **Numerulu 1.**

Blasiu, 2 Jan. 1891.

Suntu mai bine de 40 de ani, de cându din Blasiu, care a avutu si are o insemnatate atâtu de mare in desvoltarea nóstra culturala, nu a mai aparutu nici o fóia politica. De ace'a nu este mirare, déca ochii toturoru, cari din ori ce motivu se intereséza de desvoltarea besericei si natiunei nóstre, voru fi tiéntiti spre acést'a nóua fóia politica din Blasiu. Toti acestia doresc se véda, ce directiune va luá fói'a nóstra in témpulu acest'a atâtu de agitatu. Ma ce e mai multu, organe politice de conduita sie-si diametralu opusa cu o nervositate óre care caracteristica témpului nostru, precându fói'a nóstra de abiá erá anunciata, au sî inceputu a-si manifestá dorinti'a, cá se se asiedie si fói'a nóstra in şirulu de lupta pre partea loru. Nu voiau se scia, cà in urm'a indigintieloru, ce voiesce fói'a nóstra se le implinésca in mijloculu poporului nostru, ca nu póte si nu este chiamata se se angageze nice de o parte nice de cealalta.

Dela inceputulu desvoltárci nóstre in acésta tiéra, tóte ideile de adeveratu progresu si tóte impulsurile prime spre realisarea ideiloru acestor'a din Blasiu au iesitu. Literatur'a nóstra independenta in Blasiu si-a luatu inceputulu. Cultivarea poporului nostru prin scóle in Blasiu s'a ivitu mai ântâiu. Activitatea pentru libertatea nóstra politica in Blasiu si-a avutu leaganulu seu. Tóta istori'a nóstra literaria, scolastica si politica se incepe cu Blasiulu. Elu este pentru noi „orientulu", de unde au resaritu tóte aceste. Si multiamita Domnului! semênti'a imprasciata din Blasiu in tóte pârtîle a fostu atâtu de manósa, câtu literatur'a inceputa in Blasiu astàdi se cultiva cu succesu in dieci de locuri. scólele din Blasiu 'si au multe sorori demne, si activitatea politica inceputa in Blasiu se continua cu onóre de dieci de mii de barbati iubitori de neamulu loru.

Esista inse astàdi in viéti'a nóstra o alta lipsa, carea déca nu se va implini de témpuriu, amenintia esistinti'a poporului nostru multu mai tare, decâtu tóte nefericirile, ce l'au ajunsu in decursulu veacuriloru. Si acést'a este, cà sémtiemintele si principiele eterne religióse dispara totu din ce in ce mai tare din mai tóte relatiunile vietiei nóstre. Literatur'a in cea mai mare parte, déca nu este chiar inimica, este de totu indiferenta facia cu ori ce religiune. Tinerimea nóstra de pre la multe scóle mai cu séma inalte numai cultura adeverata religiósa nu-si câstíga, éra din foile nóstre politice nice un'a nu represinta actiunea religiósa, cá se nu mai amintimu, cà póte fàra de voia, beseric'a si religiunea suntu degradate in ele nu odata din inaltîmea ace'a, in carea ar' trebuí se fia dupa natur'a loru.

Scaderea sêmtiului religiosu, organisarea politica si sociala moderna cu ignorarea in mare mesura a religiunei, literatur'a cadiuta seau in indiferentismulu seau in nihilismulu religiosu au produsu dejá desastre mari si doreróse chiar si in tierile si la popórele acele, la cari beseric'a veacuri multe si-a potutu desvoltá tóta poterea ei domnedieésca multu mai bine cá la noi; au produsu desastre chiar si acolo, unde principiele eterne ale religiunei au potutu intrá astfeliu in sufletulu societàtii, câtu acést'a este multu mai capace cá la noi de resistintia facia cu multele principii moderne corosive si destructive. Si dejá spiritele cele mai mari din tierile aceste, cu cari ne vomu intêlní in colónele acestei foi de aici incolo mai de multe ori. au inceputu a vedé prapasti'a, spre care alérga popórele aceste orbesce, si a cugetá la mijlóce de scapare.

Cu câtu este mai mare pericolulu acest'a la noi! La noi, la cari pàna la unire, beseric'a infectata pàna la óse de bizantinismu, nice cându nu si-a potutu desvoltá intréga activitatea cuvenita din firea ei nice in viéti'a politica, nice in cea sociala, nice in literatura si sciintia. Ma potemu dice, cà bizantinismulu infiltratu in sufletulu

---

Feuilleton.

Cultulu modernu alu geniului.

„Quid prodest scientia, sine Dei caritate?"

Cându Domnedieu din miriadele ómeniloru alege genii in sfaturile sale necuprinse, a càroru sufletu sî minte le inzestréza cu poteri atâtu de mari, câtu ei singuri se potu redicá cu o usiurintia si agilitate neintielésa pentru altii pana in sferele cele mai inalte ale cugetárei omenesci, de mass'a omenimei pana atunci neâmblate, atunci, dara numai atunci potemu vedé, ce mare si tristu adeveru cuprinde sentinti'a acést'a scurta: *„quid prodest scientia sine Dei caritate?"*.

Sântii Parinti in tractatele loru despre ângeri mai toti invétia, cà cheruvimii escelésa intre corurile ângeresci cu unu intielesu mai inaltu cá alu altor'a. câtu ei cu ajutoriulu intielesului acestuia privescu mai afundu cá altii in oceanulu celu nemarginitu alu Domnedieirei. Ce suntu cheruvimii intre ângeri, ace'a trebuiescu se fia genii intre ómeni. Precum cheruvimii suntu genii ceriului, asia genii trebuiescu se fia cheruvimii pamêntului. Cheruvimii in ceriu suntu chiamati, cá in cunoscerea *„facia in facia"* a lui Domnedieu. de care suntu partasi numai locuitorii ceri[illegible] se-i intréca pre toti ceialalti [illegible] pre pamentu suntu chiamati, cá [illegible] lui Domnedieu *„in oglinda si in g[illegible]"*, ce e partea moritoriloru depre pa[illegible] se-i intréca érasi pre toti ómenii. Cheruvimii in ierarchí'a cunoscintiei lui Domnedieu suntu cei de antaiu in ceriu; genii in ac'ea-si ierarchia trebuiescu se fia cei de ântâiu pre pamêntu.

Tóte lucrurile din lume, din spatiu si din tempu, din ceriu si depre pamêntu ne aréta nóue marirea lui Domnedieu, fia-care dupa modulu seu. In unele marirea acést'a a lui Domnedieu se manifestéza in unu modu atâtu de evidentu, câtu si mintea cea mai comuna inca o observéza tare usioru. In altele este mai ascunsa, câtu numai spirite mai agere si mai deprinse la cugetare potu se o observeze. Suntu inse unele, la cari, in ele si in relatiunile loru intre sine si fatia cu Domnedieu si lumea marirea acést'a este atâtu de ascunsa, câtu descoperirea ei [illegible] reservata numai genîiloru. Si déca [illegible] si labirintele acest[illegible] lui Domnedie[illegible] nu am [illegible] moritoriloru genii [illegible] atunci multe din ele [illegible] aru remané ascunse dinaintea ochiloru [illegible] totu-deaun'a.

Mare, frumosu, sublimu lucru este, cându Domnedieu dà darulu genîului unui moritoriu. Nu numai individulu, ce primesce darulu acest'a, ci genulu omenescu intregu este onoratu prin elu, càce nu numai pentru ei cá ómeni singuratici, ci pentru si din iubire nespusa catra genulu omenescu tramite Domnedieu genîi in lume, cá pre o specie de profeti ai lumei intregi. Câtu este dara de mare si de inalta chiamarea genîului in lume! Ei suntu heroldii cei alesi a lui Domnedieu, chiamati cá dupa modulu loru se apropia pre omu totu din ce in ce mai tare de marirea domnedieésca. Ei suntu profetii aceia, pre cari i redicá Domnedieu din cându in cându nu numai in poporulu jidovescu, ci si la cele alalte popóre depre pamêntu. In ei se manifestéza fenomenele cele mai frumóse

besericei si a poporului nostru in decursu de multi secoli multu a impiedecatu si impiedeca si astàdi activitatea besericei in mijloculu poporului nostru.

Si in starea acést'a ne-au aflatu pre noi ideile moderne si cele bune, si cele rele, si comunicatiunea cea frecuenta de astàdi cu apusulu Europei iute le-a facutu cunoscute si la noi. Ma ce este bunu in ideile aceste, de abiá a ajunsu se produca ceva fructe, si partea cea rea din ele a inceputu a se versá preste noi cu atât'a potere si a produce in mijloculu nostru atât'a confusiune, câtu multi nu mai erau in stare a deosebí in sum'a ideiloru acestor'a ce'a ce este bunu, de ce'a ce este reu. Si in confusiunea acést'a nimicu n'a suferitu mai multu cá sêmtiulu religiosu, pre care-lu vedemu scadiêndu pre tóta lini'a, si prin ace'a deschidiêndu-se inaintea poporului nostru prapasti'a ace'a, ce se deschide inaintea toturoru popóreloru acelor'a, din viéti'a caror'a dispare religiunea.

Unde esti Blasiule? incepuru in faci'a pericolului acestuia a intrebá toti bineséмtîtorii. Au nu vei fi tu in stare a dá impulsulu si spre delaturarea pericolului acestuia, ce amenintia poporulu românu? Si respunsulu la intrebarea acést'a este aparitiunea fóiei „Unirea".

Programulu ei asia dara se póte prognosticá din precedintiele ei.

Iubirea càtra poporulu nostru i-a datu nascere, si de ace'a cu poporulu nostru va trai si va mori.

Nu va fi ea unu organu politicu de partîdu, nice nu va fi chiamarea ei a se luptá pentru vre-unu programu politicu esistentu. Consideràmu inse de amici pre toti aceia, cari pre terenu legalu lucra pentru progresulu si bunastarea poporului nostru, si de câte ori voru fi in stare a eluptá ceva pre terenulu acest'a, li vomu dá totu deaun'a o stringere de mâna fratiésca.

Ci programulu nostru se cuprinde in scurtele cuvinte: *Domnedieu, tiér'a mea si neamulu mieu!*

Si astfeliu adêncu convinsi, cà pre nice o cale nu potemu inaintá binele patriei si a natiunei nóstre, in grelele têmpuri, in cari traimu, decâtu prin inaintarea religiunei in tóte relatiunile vietiei nóstre publice si private, tóta viéti'a acést'a a nóstra ne vomu silí a o considerá, judecá, espune si indreptá totu deaun'a in armonia deplina cu principiele eterne si genuine ale crestinismului, uniculu pedagogu alu Europei in decursu de multe veacuri, càruia Europ'a si cu ea civilisatiunea are se-i multiumésca totu binele, ce-lu au in sine. Si opusetiune vomu face toturoru acelor'a, cari pre o cale seau alt'a ar' incercá se impiedece pre poporulu nostru in directiunea acést'a.

Acest'a este programulu nostru. Si organe de publicitate cu atare programu -si au astàdi tóte popórele ingrigiate de venitoriulu propriu. Numai la noi lipsiá. Si lips'a acést'a dupa potintia se va silí a o suplini „Unirea" cu deplina sperantia in Domnedieu, pre care -lu rogàmu, cá si ide'a acést'a resarita in Blasiu, in „orientulu" Româniloru, se o binecuvinteze cu darulu seu, cá pre altele mai multe din trecutu.

Distinctiunea Preasântiei Sale Mihailu Pavelu Episcopulu de Oradea-mare. — Intre 4 episcopi ai nostri, pàna acum numai Preasânti'a S'a Metropolitulu a avutu titul'a de „Escelentia" si rangulu de consiliariu intimu de statu alu Majestàtii Sale. Cu decretulu regescu de 26 Nov. n. 1890 s'a conferitu preagratiosu titul'a si rangulu acest'a si Preasântiei Sale Episcopului nostru de Oradea-mare spre bucuri'a nóstra a toturoru. Cu atât'a inse ni-a fostu mai mare mirarea, cându amu vediutu, cà organe de a nóstre [1]) Domnedieu scie din ce motive, considera distinctiunea acést'a binemeritata, cá o remuneratiune pentru ceva servitii prestate de Preasânti'a Sa guvernului in caus'a gimnasiului din Beiusiu. Cine cunósce modestî'a Preasântiei Sale Episcopului de Oradea-mare, acel'a de securu se va uimí, audiêndu de insinuarea, cà dênsulu ar' fi in stare a âmblá dupa titule. Intre episcopii romano-catolici suntu destui mai tineri cá Preasânti'a Sa, cari de multu au titul'a acést'a. Si acum, cându a capetatu titul'a acést'a si episcopulu nostru celu mai betrânu, ea se nu fia decâtu o remuneratiune pentru nu sciu ce servitiu! Óre a functioná 17 ani cá episcopu in dóue diecese, a dá in têmpu de 10 ani spre inaintarea diecesei mai bine de 320 mii din alu seu, cum a datu Preasânti'a Sa, incâtu nu odata a dusu insusi lipsa, nu suntu de ajunsu pentru a atrage atentiunea preainalta asupr'a sa si a le remunerá cu titul'a de Escelentia? Óre pentru gimnasiulu din Beiusiu cine a facutu si s'a espusu mai multu cá Preasânti'a Sa? Si acum totu dênsulu este celu invinovatîtu!

Proh dolor! Quantum refert, in quae tempora vel optimi cujusvis virtus incidat!

Cardinalulu Lavigerie. — Nu de multu Cardinalulu Lavigerie Archiepiscopulu Algierului si Apostolulu europeanu alu liberârei sclaviloru cu ocasiunea unui banchetu datu in onórea oficieriloru francesi din Algier in unu toastu a dechiaratu, cà monarchî'a in Frânci'a mai multu nu se mai póte restituí, si clerulu francesu ar' trebuí se se dechiare pentru republica. Ma cându dupa banchetu oficierii au parasitu resiedinti'a Cardinalului, a lasatu in adinsu, cá music'a „fratîloru albi" se cânte marseilles'a. Toastulu acest'a a facutu multa furóre in intrega Europ'a, din causa, cà multi au datu cuvinteloru lui unu intielesu mai largu decâtu a voitu însusi Cardinalulu. Nu este form'a gubernarei unui statu unu adeveru de credintia. Beseric'a póte trai in pace si cu monarchîele si cu republicele, si déca clerulu francesu ar' aflá cu cale a considerá form'a republicana de definitiva in Franci'a, prin ace'a nu ar' vatemá nice unu adeveru de credintia. Inse nice clerulu francesu, nice altu cleru nu póte aprobá principiele acele ateistice, ce-si jóca

[1]) »Tribun'a« Nr. 268 din 6 Decembre 1890.

---

din economi'a domnedieésca in ordinea naturala.

Inse chiar pentrucà pusetiunea loru in lume este din vointi'a domnedieésca atâtu de stralucita, detorinti'a loru este, nu numai cá darurile loru cele frumóse se le folosésca numai si numai spre marirea lui Domnedieu, ci si cá viéti'a loru se fia modelulu celu mai frumosu de moralitate.

Precum despre cheruvimi, asia sustiênu sântii Parinti despre serafimi, cà intre cele alalte coruri ângeresci se distingu prin ace'a, cà ardu de o iubire mai inalta facia cu Domnedieu cá altii; intre ângeri suntu serafimii ace'a, ce erá santulu Ioanu Evangelistulu intre Apostoli, discipululu care mai multu cá altii iubiá pre Fiiulu lui Domnedieu.

Déca acumu geniii in lume in privinti'a intielesului suntu o specie de cheruvimi pamêntesci, atunci déca voiescu se-si implinésca chiamarea loru precum se cuvine, trebuiescu deoparte se nu piérda nice cându din vedere marirea lui Domnedieu, éra de alta parte in privinti'a vointiei se se silésca a imitá pre serafimi prin o viétia curata si morala purcésa din iubire adeverata càtra Domnedieu. Preceliuti'a cheruvimiloru in intielesu si a serafimiloru in vointia au se-i imiteze geniii dupa modulu omenescu in lume. In casulu acest'a, dar' numai in casulu acest'a potu fi securi, cà pre capulu loru voru straluci cele dóue diademe ale nemuririi, un'a in lumea cealalta si alt'a in lumea acést'a, un'a in ceriu din laurii paradisului, si alt'a pre pamêntu din laurii istoriei.

Numai singuru in intielesulu acest'a dedusu din ideile eterne crestine, are valóre cultulu seau mai bine disu veneratiunea geniului. Ori ce altu cultu contrariu acestuia este o idololatría, prin carea multu se deonestéza si degradéza demnitatea omenésca. Si sânt'a beserica póte se dica, cà toti geniii, ce au statu pre bas'a ei, deoparte prin agerimea mintii loru fia-care a largitu pentru omu totu mai tare orisonulu celu infinitu, pre care se verse marirea lui Domnedieu, éra de alt'a fia-care a escelatu in privinti'a morala din iubire càtra Domnedieu si s'a inaltiatu pana la acelu gradu de moralitate, ce se numesce: sanctitate. Si apoi ce póte fi mai frumosu in lume, decâtu a dice: unu geniu santu! Imposantele figuri ale sântului Paulu, apostolulu gintiloru, sântulu Evangelistu Ioanu, apostolulu iubirei, ale parintîloru celoru mari ai besericei, Ioanu Chrisostomu doctorulu eucharistîei, Augustinu, doctorulu gratiei, a filosofiloru celoru mari ai besericei, preste cari cá unu vulturu se inâltia domnindu seculii sântulu Tom'a de Aquino doctorulu celu ângerescu, a misticiloru celoru mari din istori'a besericei, cari pre aripile cugetârei ingreunate de balastulu trupului acestuia facutu din tierina s'au redicatu mai pana la pórt'a ceriului, Dionisiu Areopagitulu si sântulu Bonaventura doctorulu celu seraficu, imposantele si maiestaticele aceste figuri suntu si voru remané pururea, idealele cele mai inalte ale geniiloru, cari déca cu spiritulu au fostu cheruvimi omenesci, au fostu si cu viéti'a serafimi in trupu, si prin aceste amêndóue au anticipatu precâtu e posibilu inca in lumea acést'a deliciele si glori'a celei alalte.

„Ein Paradies wird um mich her die Runde", dice despre atari geniі chiaru unu nefericitu geniu modernu, clasiculu poetu germanu Goethe.

(Va urmá).

ERDÉLYI MUZEUM-EGYLET KÖNYVTÁRA

astadi rol'a in republic'a francesa, carea voiesce a realisá statulu fára de Domnedieu, carea néga tóta ordinea crestina din lume, carea voiesce a secularisá tóta societatea, a estirpá ori ce principie, invetiaturi si institutiuni crestine din viéti'a publica. Astfeliu credemu, cà clerulu francesu chiar si la casulu, cându s'ar' impacá cu form'a de statu republicana, totusi nice cându nu se va impacá cu tendintiele aceste ale republicei de astadi. Si acest'a a fostu si intielesulu renumitului toastu alu Cardinalului Lavigerie.

Gradinile si asilele de copii.

(+) Ministrulu de culte si de instructiunea publica a presentatu parlamentului unu proiectu de lege despre *asilele* si *gradinile de copii*. Este intentiunea nóstra a ne ocupá in colónele „Unirei" cu proiectulu acest'a. Inainte de ce amu face-o inse, aflàmu de bine a publicá pre scurtu cuprinsulu acelui proiectu, cá astfeliu se fia orientati cetitorii nostri cu privire la cele ce vomu avé a-le spune.

Cuprinsulu proiectului este urmatorulu:

Pre venitoriu in fiacare comuna trebue se se infiintieze institute pentru scutirea prunciloru dela 3 pàna la 6 ani. Parintii, cari nu-si voru trimite pruncii in aceste institute, se pedepsescu cu amende de bani, déca nu voru poté dovedí, cà pruncii loru suntu in continuu supraveghiati si ingrigiti acasa ori airea.

Institutele acestea se impartu in dóue clase. De clas'a prima se tiénu asia numitele *gradini de copii* (kisdedóvodák), ér' de clas'a a dóu'a asia numitele *asile de copii* (menedékházak). Acestea din urma se subimpartu in *asile stabile* (állandó menedékházak), cari preste intregu anulu suntu deschise, si in *asile provisorice* (ideiglenes, nyári menedékházak), cari numai in lunile de véra voru fí deschise si se potu instalá si in zidirile scolastice.

Conducerea *gradinei de copii* se incredintiéza unei *crescatóre* (kisdedóvónő), care déca are in gradin'a sa mai multi de 40 prunci, trebue se capete cá ajutoriu lànga sine si o *ingrigitóre* (dajka). *Asilele de copii* stau sub conducerea *ingrigitóreloru*.

Salariulu unei crescatóre nu póte fí mai micu de 300 fl., salariulu ingrigitóreloru stabile trebue se fia de celu pucinu 120 fl. la anu, ér' alu ingrigitóreloru provisorie de celu pucinu 40 fl. la iana. In acestu salariu nu este computatu si cuartirulu.

Orasiele, cari suntu provediute cu magistratu, ori cari servescu de centre de comitatu, precum si comunele politice, a càroru locuitori platescu pre fiacare anu o dare directa de statu de preste 15,000 fl., suntu datóre se sustiéna, in casu de lipsa, *gradini de copii* (kisdedóvodák). Comunele, a càroru locuitori solvescu pre anu dare directa de statu dela 10—15000 fl., suntu obligate, in casu de lipsa, se sustiéna *asile stabile,* ér' comunele politice, cari solvescu dare directa sub 10,000 fl., au se sustiéna *asile provisorice.*

Indreptatiti a infiintiá gradini si asile de copíi suntu: statulu, comunele politice, confesiunile, corporatiunile si chiar si singuratecii.

Crescatórele se pregatescu pentru carier'a loru in institute preparandiale de crescatóre, a càroru corpu didacticu va constá din celu pucinu trei persóne. Cursurile acestoru institute duréza doi ani.

Numai acei barbati voru poté fí aplicati cá profesori la institutele preparandiale de crescatóre, cari au celu pucinu diploma de docenti pentru scólele civile, si voru fí facutu pracsa de unu anu la vre-unu astfeliu de institutu. In corpulu didacticu dela institutele preparandiale de crescatóre potu fí si femei, cari au diploma de docentese pentru scólele civile si voru fí facutu pracs'a indigitata.

Lànga fiacare institutu preparandialu de crescatóre trebue se se infiintieze si o gradina de modelu, in care limb'a de conversatiune celu pucinu in o jumetate de dî trebue se fia cea magiara.

Ingrigitórele se pregatescu pentru chiamarea loru mai cu séma prin pracs'a, ce au se o faca in vre-o gradina ori asilu de prunci bine organisatu. In totu casulu si ele trebue se depuna esamenu practicu din limb'a magiara inaintea inspectorului scolasticu regescu.

Confesiunile inca suntu indreptatite a-si infiintiá institute preparandiale pentru crescatóre.

In asilele stabile si gradinile de copii voru invetiá pre prunci se se róge, se vorbésca respicatu si se cânte, -i voru deprinde cu esercitii corporale si cu jocuri, -i voru dedá la ordine, curatienia, portare cuviintiósa si la lucruri de mâna.

Scopulu asileloru de *véra* seau *provisorice* este numai ingrigirea prunciloru, dedarea loru la ordine, curatienia si portare cuviintiósa si deprinderea loru cu jocuri.

Ocupatiunile prunciloru *nemagiari „trebue se se impreune cu introducerea aceloru prunci in cunoscinti'a limbei magiare"*. Asia dice proiectulu de lege.

Revist'a besericésca.

Provinci'a metropolitana.

Anulu trecutu pentru provinci'a metropolitana greco-catolica de Alb'a-Julia a fostu unu anu de bucuria, pentru-cà din indurarea bunului Domnedieu amu potutu se celebràmu aniversarea a 25-a a dîlei acelei memorabile, in care Preasântitulu nostru Metropolitu a fostu ridicatu la trépt'a sânta a episcopiei. Amu celebratu dîu'a ace'a fàra sgomotu, numai in sanctuariulu besericeloru, rogându-ne pentru preademnulu nostru Archipastoriu si pentru inflorirea sântei nóstre beserice.

Aniversarea acést'a inse a datu ocasiune si la o intreprindere fórte salutaria. Erá cunoscutu toturoru, cà Escelenti'a Sa are intentiunea, se-si incununeze seri'a fapteloru sale maretie cu ridicarea unui internatu de fete, in care se se póta cresce adeverate mame crestine si române, cari se póta dá fiiloru sei la tempulu seu educatiunea ace'a, care forméza bas'a fericirei stateloru si a natiuniloru. Erá inse cunoscutu toturoru si ace'a, cà Escelenti'a Sa, care a totu datu, ori unde a vediutu lipsa, nu póte se faca atât'a, càtu ar dorí, si chiar de ace'a Capitulului metropolitanu a indreptatu càtra cleru unu apelu, in care -lu indémna, cá se faca colecte de bani, spre a-i poté oferí Escelentiei Sale cu ocasiunea iubileului dreptu unu neinsemnatu tributu de recunoscintia si unu modestu sucursu la realisarea maretiului planu. Terminulu pentru adunarea baniloru a espiratu, si in curéndu vomu avé mângaierea a-i poté vedé la destinatiunea loru.

Planulu maretiu alu Escelentiei Sale n'a potutu lasá indiferente nici pre femeile române, cu atâtu mai vértosu, fiindu-cà ele suntu mai deaprópe interesate. In 27 Aprilu s'a constituitu in Blasiu o reuniune greco-catolica de femei, cu scopulu, cá se concurga cu ajutoriulu seu la realisarea numitului planu. Reuniunea dejà a inceputu activitatea sa, si e de speratu, cà numeróse voru fí femeile acele, cari se voru asociá la acésta nobila lucrare.

Rom'a.

Unele diare liberale in lipsa de materii interesante, au inceputu a latí sciri alarmatóre despre starea sanitara a Pontificelui Romanu. Ma unele au si facutu combinatiuni cu privire la succesorulu Sântiei Sale in Scaunulu Pontificalu. Nu pricepemu scopulu acestoru sciri, si ne miràmu multu de poterea imaginativa a unoru ómeni, cari sciu gàcí si evenimintele viitóre. Multiamita bunului Domnedieu, Sânti'a Sa Pontificele nostru se afla in deplina sanetate, si desvólta si in etatea sa inaintata o activitate atâtu de admirabila, càtu ar poté se fia spre onóre si unui tineru. Dovéda despre acést'a suntu audientiele numeróse date Episcopiloru din deosebitele pàrti ale lumei, cari se ducu la Rom'a spre a venerá mormintele Sânteloru Apostoli, dovéda mai presusu de tóte este audienti'a data corpului ilustru alu Cardinaliloru, cari au presintatu omagiele loru cu ocasiunea serbatoriloru Nascerei. Cu acestu prilegiu a pronuntiatu Sânti'a Sa o vorbire admirabila, la care vomu revení in numerulu procsimu alu fóiei nóstre.

Austri'a.

In cercurile politice din Austri'a a produsu o impresiune adénca vorbirea rostita de metropolitulu Ruteniloru greco-catolici din Galiti'a Mgr. Sembratowicz. Anume Polonii, cari suntu la potere in Galiti'a, s'au fostu indatinatu a representá pre Ruteni, cá pre unii cari atâtu in privinti'a religiósa, càtu si in cea politica inclina spre Rusi'a. Scopulu insinuàriloru acestor'a nu e greu de intielesu: ei voiau si voiescu a trece de patrioti buni, ma de singurii patrioti cu adeveratu alipiti de monarchia si de catolicismu. Aceste suspicionàri au indemnatu pre Archiepiscopulu de Leopolu, cá in numele poporului ruténu se protesteze in contr'a astorfeliu de insinuàri, si vorbirea-i franca, sincera si patriotica

nu si-a gresîtu efectulu. Citàmu din acésta vorbire numai urmatoriulu pasagiu:

„In numele clerului si poporului mieu intregu declaru, cà vomu remâné totdeaun'a credintiosi dinastiei. Declaru cu tóta sinceritatea si tarî'a, cà clerulu si poporulu ruténu nu se va despartî nici odata de beseric'a din Rom'a, nu se va despartî nici odata de Pap'a. Pre acést'a joru, si garantezu, cà mai bucurosu vomu suferî mórtea, decâtu se parasimu sânt'a maica beserica".

Frânci'a.

Guvernulu republicanu din Franci'a credintiosu traditiuniloru sale, contînua atentatele indreptate in contr'a besericei. Camer'a in un'a din siedintiele sale ultime a decisu, se impuna congregatiuniloru religióse o nóua dare, si anume se platésca la mórtea fiecârui membru celu putînu 11 % din capitalulu ce o are acelu membru la averea congregatiunei. Precum vede ori cine, acést'a mesura nu e altcev'a decâtu o confiscare treptata a toturoru averiloru tienetóre de congregatiunile religióse. Si intru adeveru, facûndu-se computulu p. e. *Sororile de caritate* voru avé se platésca la mórtea fiecârei membre sum'a de 2280 franci. — Nu servesce spre onóre camerei francese acésta procedura fatia cu nesce asociatiuni religióse, cari se ocupa numai cu invetiamêntulu si cu ingrigirea morbosîloru, a prunciloru parasiti, si a betrâniloru nepotintiosi. Dara nu e nici patriotica acésta procedura, pentru-cà prea bine trebue se le fia cunoscutu deputatîloru francesi, cà chiar congregatiunile religióse suntu acele, cari latiescu limb'a, cultur'a si prin urmare glori'a francesa prin deosebitele pârti ale lumei, si cà nimicirea loru aduce cu sine si nimicirea influintiei franceze. Dara inzedaru. Fanatismulu anticrestinescu a cuprinsu pre unii republicani preste mesura, si nu-i mai lasa se véda nici interesele bine precepute ale tierei loru.

Turci'a.

Conflictulu dintre guvernulu turcescu si Patriarchía, isvorîtu mai cu séma din caus'a *berateloru* date de guvernu Episcopiloru bulgari, inca nu e deplinu aplanatu. Patriarchulu pretinde, cá guvernulu pre episcopii bulgari din Macedoni'a se-i considere de schismatici si se-i silésca se pórte vestminte deosebite de cele ce le pórta preotii grecesci, si asemenea se retraga beratele. Guvernulu nu vré se-si retraga beratele, dîcûndu cà acést'a ar' fi o dejosire a auctoritàtii suverane a Sultanului. Intr'ace'a besericele suntu inchise si servitiu domnedieescu nu se face.

E interesanta atitudinea presei europene in acésta causa, si mai alesu a celei grecesci. Diare de frunte sfatuiescu Patriarchului, se se unésca cu Pap'a dela Rom'a, de óre-ce numai astfeliu e cu potintia se-si garanteze in dependintî'a ace'a spirituala, de care neaperatu are lipsa.

Revist'a politica.

Afaceri interne.

Cu serbatorile Nascerei si anului nou a intratu putîna stagnare in trebile publice.

Unu evenimentu insemnatu s'a indeplinitu totusi chiar in aceste dile, si e conscriptiunea regnicolara. Mare importantia au conscrierile aceste, pentru-cà din datele loru se potu deduce conclusiuni cu privire la inflorirea seau decadinti'a stateloru si natiuniloru. O tiéra, in care numerulu locuitoriloru se inmultiesce neincetatu, se afla in bunastare si e bine guvernata; din contra o tiéra in care numerulu locuitoriloru scade seau remâne neschimbatu, e reu guvernata si se afla in stare anormala.

In anii acestia din urma la noi nu au fostu nici morburi epidemice mai insemnate, nici alte calamitàti. Potemu deci sperá, cà resultatulu conscrieriloru nu va fi intristatoriu.

Angli'a.

Cestiunea Irlandesiloru a intratu in o fasa nóua si nu prea imbucuratóre. Cetitorii nostri voru fi sciindu starea misera, in care se afla poporulu irlandesu in urm'a prepotentiei aristocratîei englese, care a concentratu in mânile sale tóte posesiunile in astfeliu de mesura, câtu sermanii Irlandesi nu suntu altceva decâtu nesce iobagi. Acésta stare de lucruri a datu nascere partidului nationalu irlandesu, care in urm'a numerului seu a avutu unu rolu fórte insemnatu in viéti'a parlamentara din Angli'a, de óre-ce prin alaturarea sa la un'a seau la cealalta din partidele cele mari, conservativa si liberala, cari se schimba la guvernulu Angliei, adese-ori decideá sórtea ministerieloru. Conducatoriulu partidului acestuia nationalu pàna in presentu a fostu renumitulu *Parnell,* numitu pentru poterea si auctoritatea sa „regele neincoronatu alu Irlandei". Acum acestu partidu s'a sfasiatu. In urm'a vietii private pline de scandale a lui Parnell, a dechiaratu betrânulu Gladstone, conducatoriulu partidului liberalu din Angli'a si spriginitoriulu causei irlandese, cunoscute sub numele *home rule,* cà nu mai vré se lupte alaturea cu Parnell, si cà nu-lu mai tiéne demnu, cá se fia unu capu de partidu. Asemenea dechiaratiune a facutu si Episcopatulu catolicu din Irland'a, si in loculu lui Parnell a propusu de conducatoriu alu partidului nationalu pre cunoscutulu oratoru parlamentaru Mac-Carthy. — Parnell inse nu vré se repasiésca din viéti'a publica, si astfeliu partidulu nationalu irlandesu acum e impartîtu in dóue tabere, un'a sub conducerea lui Parnell, ce'a alalta sub conducerea lui Mac-Carthy.

Desbinarea acést'a de siguru va amêná resolvirea cestiunei irlandese la têmpu nedeterminatu, si va mâná ap'a pre mór'a partidului conservativu, care se afla la potere, si care nu vré se auda nimicu de preaindreptatîtele pretensiuni ale Irlandesiloru.

Un'a inse totusi potemu invetiá din portarea acést'a a Englesiloru, si anume, cà ori câtu de meritatu ar fi cineva de caus'a publica, totusi déca in viéti'a privata nu e intregu, nu merita nici o consideratiune si stima.

Rusi'a.

In lun'a acést'a se va promulgá probabilu o lege nóua cu privire la locuitorii jidovi. Scopulu ei este scutirea locuitoriloru crestini de esploatarea neconscientiósa a Jidoviloru. Cuprinsulu acelei legi pre scurtu e urmatoriulu:

1. Este opritu a vinde seau a esarendá la Judei proprietàti nemiscatóre. (Oprirea acést'a pàna acum numai in Poloni'a rusésca a fostu in vigóre).

2. Se voru luá mesuri pentru a despropriá pre Judei din averile nemiscatóre, ce le au.

3. De aici incolo nici negotiatoriloru de jidovi nu le va mai fi permisu cá pàna aici a-si cumperá averi imobile, si acele cari le au dejá, voru fi constrînsi se le vênda.

4. Industriasii jidovi voru fi lipsiti de unele drepturi câstigate in trecutu, si anume ei voru fi constrînsi se locuiésca intre marginile detiermurite Judeiloru.

5. Acei Judei, cari voru calcá aceste dispositiuni, voru fi pedepsiti cu tóta asprimea.

Aceste mesuri proiectate au provocatu unu resensu mare in Engliter'a, si adunàri numeróse s'au tienutu pentru a protestá in contra acelor'a. Diariulu *Novoje Wremia* vorbindu despre aceste adunàri inscenate in favorulu Judeiloru dîce, cà acestu amestecu alu Egliterei in afacerile interne ale Rusiei e cu totulu neîndreptatîtu, si-i provóca pre Englesi, cá amesuratu principiului *„Hands Off"* profesatu de dênsii se slobóda la vale mânile, lasându Rusiloru se-si apere ei singuri interesele loru.

Corespondintie.

Bucuresci, 25 Dec. 1890.

A incepe lucrulu cu serbatorile n'ar fi tocmai potrivitu, dupa-ce de firea loru se tiêne si incetarea de la lucru. Gratia inse progresului ideiloru materialistice, amu ajunsu acolo, de cestiunea serbatoriloru mai pretotindenea e pusa la ordinea dîlei. Sub influinti'a aceloru idei nefaste serbatorile crestinismului, cu dominec'a in frunte, nu numai pentru fórte multi s'au lipsitu de principalulu loru caracteru de a fi sfintîte prin operile pietàtii, ci s'au stersu fàra de nici o urma si intru câtu erau si suntu o esigintia sociala, intru câtu adeca prin curmarea muncei individulu -si reinoiesce fortiele fisice, si famili'a câstiga in privinti'a morala. Cestiunea acést'a importanta deci sub ori ce respectu si numita a repausului dominicalu e sulevata si in Romani'a. Si cu dreptu cuvêntu; pentru-cà, spre a ne marginí aici, e fórte dorerosu a vedé cà, cu esceptiunea praznicelor mai mari, pravalîile stau deschise dominec'a si in serbatori intocmai cá si in celelalte dîle de preste septemâna. Pentru remediarea reului s'au facutu deja in capitala mai multe initiative particulare si fórte laudabile; astfeliu d. es. librarii s'au deobligatu intre sine de a nu vinde in serbatori, si efectulu deobligamêntului loru face unu contrastu prea frumosu fatia cu

celelalte pravalíi deschise. Initiativ'a particulara inse nu e de ajunsu, càci multi nu voiescu a se supune, ce'a ce prejúdeca intereseloru celoralalti. Din caus'a acést'a indata dupa deschiderea actualei sesiuni de tómna a corpuriloru legiuitóre, unu numeru insemnatu de comercianti din capitala secundându sfortiările societàtii functionariloru comerciali, au inaintatu camerei deputatiloru o petitiune, prin care solicitéza, cá in intielegere cu guvernulu se se caute mesur'a cea mai nimerita, pentru cá in adeveru repausulu de domineca si serbatori se devina pentru functionarii comerciali din dorintia in faptu indeplinitu si impusu in tóta tier'a. Cine scie inse, càndu va veni la ordinea dilei in camera acésta petitiune?

Intr'ace'a noi se privimu partea religiósa a cestiunei. Sântirea serbatoriloru la loculu primu trebue se se faca prin cercetarea besericei. Cum se intêmpla acést'a in Romàni'a, o spuse pre scurtu Vicariulu Metropoliei române din Bucuresci intr'o adunare de preoti: „Astadi inse besericele stau cele mai de multe ori pustíi, si noi besericosii sevêrsimu sânt'a liturgía — contr'a sânteloru canóne — numai in presenti'a ziduriloru, icóneloru si straneloru [1])". Metropoli'a Ungro-Vlachiei, considerându acésta stare deplorabila, printr'o adresa càtra „Sântulu Sinodu" cerù acum trei ani, cá in têmpulu domineciloru si serbatoriloru, pravalíile toturoru comerciantiloru se fia inchise fàra deosebire pàna la órele 12 din di.

Asupr'a acestei cereri, puse in discutiune in siedinti'a dela 9 Maiu 1887, comisiunea „in vedere cà Sântulu Sinodu este autoritatea cea mai inalta a besericei si religiunei, si prin urmare, in dreptu a se pronunciá in asemenea cestiuni", fù de opiniune a se aprobá intru tóte propunerea comunicata de Metropolitulu Primatu. In decursulu discutiunei s'a observatu, cà cestiunea e fórte grea de deslegatu, si cà nu se póte esecutá fàra concursulu guvernului; de unde s'au si primitu conclusiunile raportului, cá afacerea se se aduca la cunoscinti'a guvernului. Cu putînu mai inainte de a se pune la votu aceste conclusiuni, Metropolitulu Moldovei facù urmatórea observare dorerósa, dar' pre càtu se póte de nimerita si de temeinica: „In raportulu comisiunei se dice, cà pravalíile suntu deschise, si din acésta causa nu vinu crestinii la beserica. O fi si acést'a caus'a reului intru càtva, cum a esplicatu P. S. Sa episcopulu Romanului; eu socotescu inse, cà ar' trebuí se mergemu la originea reului, cá se facemu pre ómeni se mérga la beserica, cum mergeau odata dela celu mai de susu si pàna la celu mai de josu cu copíii de mâna. Trebue se aiba cineva sêmtiulu religiunei, trebue se se nutrésca cu religi'a inca din copilaría odata cu laptele, care -lu suge dela sinulu mamei, si acést'a ar' fí invetiatur'a in scoli, prin case, cum spuneà Dnulu Ministru. Dragostea de beserica trebue implântata la copíi de mici, si càndu va cresce o generatiune cu acésta credintia, atunci se va formá o societate, care va iubí beseric'a, propagandele cari se facu contr'a besericei prin làbàrtiarea presei, se nu dîcu libera, fia chiar desiuchiata, care se apuca si scrie contr'a lui Domnedieu si a religiunei. Nimicu nu se mai respecta, nici beseric'a, nici religiunea, nici guvernulu, nici o autoritate, nici nemicu" [1]). (Vá urmá).

Philalet.

[1]) »Ortodoxulu« 1883 Nr. 4.

Invitare la prenumeratiune.

Deschidemu abonamentu la „Unirea" cu inceputulu lui Ianuariu st. n. a. c.

Pretiurile suntu:

Pentru *monarchía:* pre 1 anu 6 fl., 1/2 de anu 3 fl., 1/4 de anu 1 fl. 50. cr.

Pentru *strainatate:* pre 1 anu 18 frcs., 1/2 de anu 9 frcs., 1/4 de anu 4 frcs. 50 cm.

Numerulu acest'a l'am espedatu cá numeru de proba in multe pàrti, cá se póta cunósce publiculu fói'a nóstra.

Rogàmu inse cu deadinsulu pre acei domni, cari nu au intentiune de a abonâ fói'a, se binevoiésca a ne retramite acestu numeru seau celu putînu a ne avisá pre o carta de corespondintia, cà nu primescu fói'a, cá astfeliu se potemu fí in chiaru cu numerulu esemplareloru ce avemu se le tiparimu.

Acei preastimati domni, cari doresc se primésca si mai departe fói'a nóstra, binevoiésca a tramite abonamentulu celu putînu pre unu patrariu de anu, folosindu-se spre acestu scopu de asemnatiunea aici alaturata, pre care -i rogàmu se-si scrie chiaru numele, locuinti'a, post'a ultima, si numerulu fasiei, sub care au primitu acestu numeru.

Observàmu si la acestu locu, cà pre fostii abonati ai Fóiei besericesci si scolastice -i consideràmu si de abonati ai fóiei nóstre; déca inse cineva n'ar voí se primésca si mai departe fói'a, -lu rogàmu se abdîca abonamentulu.

In fine rogàmu publiculu intregu cetitoriu, se ne dé spriginulu seu moralu si materialu, promitiêndu a face totu posibilulu spre indestulirea totaroru.

Redactiunea si Administratiunea „Unirei".

[1]) Sumariele siedintieloru, an. 1887. pag. 59.

Noutàti.

Serbatori fericite poftimu onoratiloru nostri cetitori.

Atragemu atentiunea cetitoriloru la novel'a prea frumósa *„Atal'a"*, a càrei publicare am inceput'o in partea scientifica-literaria a numerului acestuia.

Sciri personale. — Din Archidiecesa: In 9 Decembre a. c. au fostu ordinati de Escelenti'a Sa Domnulu Metropolitu de preoti: *Octavianu Bonfiniu,* profesoru gimnasialu in Blasiu. *Ioanu Stoic'a,* profesoru normalu in Blasiu. *Ioanu Ratiu,* dispusu de cooperatoru in Câmpeni. *Simeonu Tescariu,* dispusu de administratoru parochialu in Tiagsioru. *Ioanu Bucuru,* dispusu de administratoru parochialu in Bordu. *Ioanu Veresmorteanu,* fara aplicatiune. *Gregoriu Nistoru,* dispusu de administratoru parochialu in Solovestru. *Alesandru Muresianu,* preotu gr.-cat. in Borza, protopopiatulu Dergei, a trecutu din Archidiecesa in Dieces'a gr.-cat. de Gherl'a.

Din Dieces'a Oradei mari: Protopopii: *Georgiu Ardeleanu, Augustinu Pelle, Mihailu Cinc'a, Antoniu Bonyi* si *Samuilu Szabó* suntu denumiti *asesori consistoriali;* — Parochulu din Sêrbi-Buzesti *Stefanu Popu* e denumitu *protopopu* de Ardusatu si *asesoru consistorialu; Demetriu Muresianu,* parochu in Zazariu fù denumitu *V.-Archidiaconu* si *asesoru consistorialu;* de *V.-Archidiaconu* fù denumitu si *Sigismundu Catoca;* de *parochi* fura denumiti: *Dionisiu Branu* in Ardusatu, si *Iuliu Filimonu* in Cianalosiu; de *administratori parochiali* suntu tramisi *Romulu Marchisiu* la Tamai'a, *Teodoru Peter* la Baiti'a, *Ioanu Popu* la Sarcàu, *Georgiu Popu* la Sianaieu, *Ambrosiu Cretiu* la Dern'a, *Teodoru Stanc'a* la Grosi si *Axentiu Sarkadi* la Fegernicu; éra de *cooperatori* fura dispusi: *Nic. Pop'a* la Cherelusiu, *P. Popescu* la Let'a si *C. Ghitta* la Vetés.

Din Dieces'a Gherlei: *Vasiliu Porde* prof. de Teologia s'a denumitu *vice-protopopu onorariu; Dr. Ioanu Popu* prof. de Teologia s'a denumitu *asesoru consistorialu, asesoru la Tribunalulu matrimonialu* si la *Esactoratulu diecesanu; Ioanu Hodoreanu* prof. preparandialu s'a denumitu *asesoru consistorialu* si la *Esactoratulu diecesanu; Gregoriu Puscariu* administr. of. protopescu a Cristurului s'a denumitu *v.-protopopu onorariu; Ioanu Serbu* parochu in Siciu s'a denumitu *asesoru consistorialu* si *v.-protopopu onorariu; Ambrosiu Popu* parochu in Doroltiu s'a denumitu *v.-protopopu onorariu; Iosifu P. Leményi* parochu in Apa s'a denumitu *v.-protopopu onorariu; Vasiliu Muste* parochu in Lapusiulu ung. s'a denumitu *v.-protopopu onorariu.*

Din Dieces'a Lugosiului: La 20 Nov. 1890 Illustritatea Sa Dr. Victoru Mihályi de Apsia a ordinatu preoti pre *Abelu Popu* teologu absolutu de Blasiu, dispunêndu-lu la parochi'a Ticvaniului micu in loculu lui Iustinu Tiarina, care abdîse de acea parochia, si pre *Mihailu Popu,* care fù dispusu la parochi'a Valea Delsei.

Absolvarea baronului Orczy dela postulu seu de ministru ungaru pre lânga persón'a Majestàtii Sale a monarchului nostru, s'a publicatu in fói'a oficiósa din 28 Decembre. In loculu lui este denumitu *Ladislau Szögyény-Marich,* care pàna acum a functionatu cá primu chefu de sectiune in ministeriulu de esterne.

Fundatiune. Ni se scrie din Lugosiu cà „Ilustritatea Sa *Andreiu Liviu,* canonica Lectoru si Prelatu Papalu, a facutu o fundatiune de 3000 fl. v. a. pentru studentii universitari români din dieces'a Lugosiului, cari studiéza in patria, de stipendii inse se voru bucurá acestia numai dupa ce sum'a de 3000 fl. va fi crescutu la 5000 fl. In onórea ilustrului fundatoru in 20 Novembre 1890, serbatórea sântiloru Archangheli Mihailu si Gavrilu Ilustritatea Sa Domnulu Episcopu a datu unu prândiu diplomaticu. — Fapt'a marétia a fundatoriului baremu de ar' aflá multi imitatori in dieces'a Lugosiului, care are inca multe si mari lipse".

Rehabilitarea crucei in scólele poporale din Vien'a. Inainte de acést'a cu 20 ani consiliulu comunalu alu Vienei, considerându cà scólele poporale au caracteru interconfesionalu, au ordinatu a se scóte din scóle crucifixele precum si tóte tipurile sânte, cá nu cumva presenti'a acestor'a se nelinistésca sêmtiulu religiosu alu fiiloru lui Israilu. Dar' multiamita Domnului, cà acum si-a venitu éra in fire consiliulu comunalu, si spre a-si repará gresiél'a in siedinti'a sa din 12 Dec. 1890 votà 1000 (o mie) fl. v. a., cá pre acesti bani se se procure crucifixe, si se se introduca éra in scóle, si in modulu acest'a simbolulu mântuirei nóstre se-si reocupe loculu, ce i-se cuvine.

Casuri de mórte. *Nicolau Moldovanu,* parochu gr.-cat. in Cicudulu de câmpia a repausatu la 8 Dec. 1890 in anulu alu 87-lea alu etàtii si 62-lea alu preotiei. Repausatulu in Domnulu a fostu celu mai betrânu preotu in Achidiecesa.

Joanu Partîla, administratoru parochialu gr.-cat. in Beliór'a a repausatu in 8 Dec. 1890 in etate de 41 ani, dupa ce a lucratu in vi'a Domnului 11 ani.

Fia-le tierin'a usióra!

PARTE SCIENTIFICA-LITERARIA.

Cript'a de sub beseric'a curtii metropolitane din Blasiu.

In cript'a acést'a zacu asceptându inviarea mortiloru osemintele episcopiloru nostri immormêntati in Blasiu. Singuru ale Metropolitului Siulutiu nu suntu asiediate aici, pentru cà elu la dorinti'a-i propria fù immormêntatu in o cripta edificata anume pentru elu lânga beseric'a parochiala.

Cript'a de sub beseric'a din curtea metropolitana dela mórtea episcopului Bobu intêmplata la 1830 n'a mai fostu deschisa decâtu numai de dóue ori, ântâi'a data la 1862, si a dóu'a óra la 1889. In anulu acestu din urma a fostu deschisa, pentrucà erâu de lipsa unele reparaturi la beserica. Ocasiunea acést'a fù folosita spre a cautá loculu, unde suntu asiediate osemintele episcopiloru nostri. Cript'a stà din dóue despartieminte, unulu in care se intra pre trepte, si altulu de a drépt'a seau spre miédiadî dela acest'a. In celu de ântâiu suntu facute in paretele despre resaritu incaperi micutie, câtu incape unu sicriu. Incaperile aceste cu numerulu suntu 10, si anume 5 in rêndulu dedesuptu, si 5 in celu de asupr'a. Intrarea unoru din incaperile acestor'a erá zidita, si nice unu semnu nu aretá, in cari din ele zacu osemintele archiereiloru nostri. Luându-se inse josu putînulu zidu, ce acopereá intrarea, s'au vediutu in launtru sicriele putredite si scândurile la ele cadiute preste olalta, asiá incâtu la prim'a privire nu se poteá scí, cumcà in fia-care din ele osemintele càrui din archiereii nostri suntu asiediate. De abiá dupace s'a lasatu se intre lumina in launtru, s'a observatu, cà pre unele din scânduri se afla nesce inscriptiuni din cuie galbine. Din resturile inscriptiuniloru acestor'a de abiá s'a potutu aflá, cà in cari din ele suntu archiereii nostri. Anume in un'a din incàperile aceste a remasu o scândura, pre carea se mai poteá cetí inscriptiunea, ce cuprindeá anulu mortii Episcopului Aronu. In alt'a érasi pre o scândura se mai poteá cetí: Exlmus, eppatus anno XII, care n'a potutu fi altulu decâtu episcopulu Maioru, éra in alt'a nu se mai poteáu cetí decâtu literele: A T H . . ., din cari s'a conchisu, cumcà aci trebue se fia Athanasiu Rednicu. Mai erâu inca dóue sicrie mari, unulu de stejariu poleitu, si altulu de bradu, cari inse nu portáu nice o inscriptiune. In unulu din aceste trebuiá se fia episcopulu Bobu. Din deslucirile date de venerandulu Prepositu Capitulariu Constantinu Papfalvy, care a fostu de fatia la inmormêntarea episcopului Bobu, si care sustiêne, cà episcopului Bobu i-s'a adusu sicriu de stejariu poleitu din Clusiu, s'a potutu conchide, cà in incaperea cu sicriulu de stejariu fù inmormêntatu Episcopulu Bobu. Sicriele celoru alalti trei episcopi amintiti mai susu erâu trase in metasa galbina cu inscriptiuni de cuie. Unele bucâti din metasa inca nu erâu putredite.

Astfeliu s'a aflatu loculu, unde zacu iubitii nostri archierei. Intrarea incaperiloru s'a ziduitu de nou, si la fia-care s'a pusu o inscriptiune din fieru versatu, cá se se scía in venitoriu, unde zace fia-care.

A mai remasu inse sicriulu de bradu, care nu aveá nice o inscriptiune. Acest'a nu poteá se fia sicriulu vreunui archiereu, deórece numai acesti patru furu immormêntati in cript'a din Blasiu, càci Atanasiu e immormêntatu in Alb'a-Juli'a, Pataki in Fagarasiu, Clain in Rom'a, si Lemeni in Vien'a. Nu e improbabilu, cà in sicriulu acest'a zacu osemintele teologului jesuitu Palovics, care a fostu lânga episcopulu Aronu si a moritu in Blasiu. S'a mai aflatu inca intr'o incapere sicriulu unui pruncu micu. Pre zidulu, ce acoperiá intrarea incaperei, singuru la acest'a erá inscriptiunea: puer Gregorius Vitez, care se vede a fi sicriulu pruncului unui nepotu de alu episcopului Maioru. Afara de ace'a in unu coltiu alu criptei se mai aflâu mai multe óse adunate la unu locu, cari póte suntu óse de ale mortiloru luate dela loculu loru in revolutiunea din 1848. Aceste fura acumu ingropate tóte in pamêntu in cripta. Despartiamêntulu alu doilea alu criptei e golu. Cript'a acést'a fù edificata prin secululu alu 14 deodata cu beseric'a, si pre atunci póte cà s'au si immormêntatu in ea mai multi. Dupace beseric'a a devenitu calvina, fù folosita si de pivnitia, si numai dupace s'au mutatu Archiereii nostri la Blasiu, incepù a fi folosita érasi cá cripta. Archiereii immormentati in ea au avutu in ór'a mortii celu putînu mângaiarea, cà osemintele loru voru se zaca in pamêntulu celu iubitu alu patriei in mijloculu poporului, pre care asia multu l'au iubitu. Dorere, cà doi dintre Archiereii nostri multu iubiti, cari multu si-au iubitu poporulu loru, n'au potutu avé nice mângaiarea acést'a, si osemintele loru si astàdi zacu in pamêntu strainu, si noi amu remasu numai cu dulcele loru suveniru. Ore pàna cându?

Atal'a.

Novela de F. R. de Chateaubriand [1]).

Prevorbire.

Déca amu avé noi in alte ramuri atâte versiuni din limbile cele mari ale Europei, si mai cu séma din cea francesa, câte avemu in ramulu romaneloru si a noveleloru, atunci publiculu nostru doritoriu de a-se instruí, n'ar' fí silitu se abdica de dorulu acest'a, mai cu séma cându nu posiede cunoscinti'a nice uneia din limbile cele de âuâiu ale Europei. In privinti'a cuantitâtii romaneloru tradose potemu dîce, cà stàmu destulu de bine. Nu asia inse si in privinti'a calitâtii loru. Si cá se se véda acést'a, nu vomu aminti, cà beletristii si esteticii cei mai insemnati ai Europei in unu numeru insemnatu considera romanele preste totu de unu bastardu literariu, ce nu e nice poesía, nice prosa, si prin urmare n'are locu in literatur'a adeveratu frumósa. Nu vomu aminti nice de ace'a, cà Grecii cei vechi, „magistrii frumosului", n'au cunoscutu ramulu acest'a de literatura. Nu le vomu amintí aceste, pentrucà ori-ce amu face, romanele jóca astadi in literatura o rola asia de mare, câtu nu mai potu fi ignorate. Cu tóte aceste inse chiaru si barbatii aceia, cari din punctu de vedere estetico-literariu suntu in contr'a romaneloru, totusi suntu de acordu cu principiulu, cà romanele nu au se parasésca nice cându terenulu moralu. Déca in ele se glorifica virtutea si se combate vitiulu, atunci si déca in privinti'a estetico-literaria ar' fí de condamnatu, au totusi celu putînu o valóre morala óre care.

Acum inse in literatur'a europeana a romaneloru chiaru in punctulu acest'a s'a gresitu mai multu. Scrisu-s'au romane de multe tomuri, in cari sub farmeculu espunerei si a stilului se cuprinde apoteos'a vitieloru. Scrisu-s'au romane, in cari virtutea este persiflata si batjocorita. Scrisu-s'au romane, in cari scopulu principalu a fostu, cá prin scene drastice si intrigi genialu incâlcite se escite sensualitatea si curiositatea pàna la nebunía. Si cându au inceputu a se importá si la noi in versiune romàna productele literaturei de romane din apusulu Europei, atunci acestu genu de romane a fostu, care a intratu mai întâiu in cabinetele nóstre de lectura. Capetat'amu in traducere apoteos'a resbunârii pre *„Contele de Monte Cristo"* a lui Dumas, apoteos'a intrigei pre *„Jidovulu ratecitoriu"* a lui Eugéne Sue. Ma nu potéamu fi lipsiti nice de *„suferintiele tinerului Werther"* a lui Goethe, cá se se afle si intre tinerii români cavaleri cá tinerulu *„Jerusalem"* din romanulu acest'a, cari se se sinucida, cum s'au intêmplatu in Germani'a cu destui tineri imbetati de elu. De sine se intielege, cà unde a intratu *„Wertherulu"* lui Goethe, acolo au trebuitu se intre si romanele scandalóse ale realistului *Zola*, pre cari Anglesii cei cu minte le-au opritu din tiér'a loru. Si apoi cá se fimu chiaru deplinu *„moderni"*, i-amu deschisu usîle in foiletónele foiloru nóstre si rusului *Turgenjew*, „poetulu nihilismului", càci si nihilismulu inca e o idea „moderna", si apoi ce e „modernu", primimu bucurosu. De ace'a, cà in tierile „culturei moderne" parinti de familia cu inteligintia pentru lumea acést'a n'ar' dá scrierile aceste in mânile fiiloru sei, nu voimu se scimu nimica. Nu vremu se scimu nice de ace'a, cà novele si romane de alui Zola, din cari se „cultíva" tinerimea nóstra, insu-si Zola nu le-ar' dá copiiloru sei se le cetésca.

De alta parte inse romane de acele, prin cetirea càror'a mai cu séma tinerimea se se insufletiésca spre virtute, nu avemu traduse mai de locu. Cà se tacemu de altele, *„I promessi sposi"* a italianului Alesandro Manzoni, romanulu acel'a atâtu de castu, atâtu de frumosu, cá se nu dîcu, prin unele locuri sublimu, nu ne este cunoscutu, cá se-lu fía tradusu pàna acumu vreunulu din traducatorii nostri de romane.

O lacuna mare in literatur'a nóstra este in privinti'a acést'a de implutu. Pentru ace'a inca de astàdi incepemu cu publicarea

[1]) *F. R. vicomte de Chateaubriand* fù nascutu in 4 Sept. 1768 in St. Malo orasiu in Bretagne. Elu-si petrecù mai tóta junî'a in castelulu Cambourg proprietatea tatalui seu, care fiindu situatu intr'unu locu romanticu, incungiuratu de giuru-impregiuru cu paduri de stejari, desteptà in junele vicomte simtieminte profunde, càror'a are se le multiamésca operile de arta iesîte din pén'a lui. In etate de 22 ani cutrierà stravechile paduri ale Americei de nordu. Dupa mai multi ani se reintórse in patria, si cá soldatu luà parte la lupt'a dela Thionville, unde fù ranitu; dupa ace'a se refugià in Angli'a. Sub domni'a lui Napoleonu se reintórse érasi in Franci'a. Nu multu dupa acést'a aparura opurile sale celebre: „Atala", „René" si „Geniulu crestinismului", cari -lu facura fórte renumitu. In considerarea meriteloru câstigate prin aceste opuri, dar' mai vêrtosu prin celu de pre urma, fù tramisu de Napoleonu, cá primu secretariu alu legatiunei din Rom'a, si preste unu anu cá ambasadoru in Wallis. Desgustatu prin uciderea printiului de Enghisu parasì Franci'a si cercetà Greci'a, Palestin'a, Egiptulu si Cartagen'a. Dupa caderea lui Napoleonu ajunse ministru. Morì in 1848.

novelei „*Atala*“ scrise de Chateaubriand, barbatulu acel'a genialu, pre care chiaru revolutiunea cea mare francesa din necredintiosu ce erá, l'a facutu credintiosu. Este novel'a acést'a isvorîta din o inima, carea in multu agitat'a-i viétia a avutu cá putîne altele ocasiune a cunósce, ce potere, ce daru nepretiuitu este pentru omu credinti'a. Entusiasmulu, cu care a primitu poporulu francesu novel'a acést'a, a fostu enormu. Publiculu nostru, care o va cetí, va precepe, cà pentru ce.

Introducere.

Chateaubriand vrêndu se lamurésca pre cetitoriu in desvèlirea frumosului seu obiectu, dupace face o minunata descriere a tiermuriloru rîului *Meşasebe* [1]), si a teritoriului, ce se intinde dela Labrador pàna la Florid'a, si dela tiermurii Oceanului Atlanticu pàna la lacurile cele mai departate din Canad'a superióra, ne spune cá introducere urmatórele:

Dupa descoperirea rîului Mississippi prin Marquette si nefericitulu Lasalle, cei de ântâiu francezi, cari s'au asiediatu in Biloxi si Noulu-Orleans, au pasîtu la o confederatiune cu asia numit'a semêntîa Natşes, care erá potere fórte mare preste acele tiênuturi. Nu preste multu acestu pamêntu ospitalu devenì teatrulu unoru lupte sângeróse.

Intre selbatecii acestia traiá unu betrânu cu numele Şakta, care pentru etatea sa inaintata, pentru intieleptiunea si cunoscintiele sale erá privitu cá conducatoriu alu loru. Toti -lu respectáu si -lu iubiau. Dupa cum se intêmpla in cele mai multe casuri, asia si elu numai cu pretiulu nenorocirei a câstigatu vêrtutea. Si nu numai codrii Lumei-nóue sciau povestí despre nenorocirile sale, ci pàna si tiermurii Franciei.

Elu fù detiênutu cu o nemilósa nedreptate la Marsili'a intr'o prinsóre de sclavi. Mai târdiu fiindu liberatu fù presentatu lui Ludovicu XIV, facù apoi cunoscintia cu ómenii mari ai seclului aceluia, luà parte la adunârile din Versailles, a vediutu representându-se tragediele lui Racine, a ascultatu vorbirile funebrali ale lui Bossuet, — cu unu cuvêntu acestu omu a vediutu si cunoscutu splendórea acelei epoce mari in istori'a francesa.

Acum de mai multi ani Şakta reintorsu la sinulu patriei sale traiá liniscitu. Oh, dar' câtu de scumpu a avutu se platésca cerului acestu daru! Betrânulu -si pierduse vederea. O tinera -lu conduceá pre tiermurii rîului Mississippi, cá odinióra Antigone pre Edipu prin muntele Cytheron, seau cá Malviu'a pre Ossianu printre colinele stâncóse din Morven.

Si cu tôte cà avuse de suferitu multe nedreptàtîri din partea Francesiloru, totusi -i iubiá. Adeseori aminteá de Fenelon, de a càrui iubire s'a impartasîtu, si doriá multu se faca vre-unu contra-servitiu compatriotîloru acelui mare barbatu. Spre ast'a apoi i-s'a si datu prilegiu, càci la anulu 1725 esilatu de suferintie si necasuri, éta cà sosesce in Louisiana unu tineru francesu cu numele René. Elu navigá pre rîulu Mississippi pàna in patri'a Natşeziloru si doriá se fia primitu intre soldatii acestei semêntii. Şakta ispitindu-lu, -lu desfatuì dela pasiulu acest'a, si vediêndu, cà nu -lu pôte abate dela acestu propusu, -lu adoptà de fiiu dându-i in casatoría o femee indiana cu numele Celuta. Putîna vreme dupa acést'a casatoría selbaticii faceau pregatiri pentru o vênatóre de castori. Adunarea betrâniloru alese de conducatoriu pre Şakta, celu mai de valóre barbatu intre semêntîile indiane. Vrajitorii esplicáu visurile, intrebáu pre *Manitous* [1]), aruncáu fasii de iimbi de cerbi pre focu, si cautáu déca sîfraie seau nu, cá se scia vointi'a dieiloru. In urma dupa-ce fù consumatu si cânele celu sântu, plecara la vênatóre. René inca insotiá acésta espeditiune. Prin confluintiele rîului Mississippi poteau inaintá iute, si asia ajunsera in scurtu têmpu in rîulu Ohio.

E tómna. Inaintea ochiloru tinerului francesu se desfacu pompósele regiuni din Kentuki. Intr'o nópte, cându lun'a stralucià pe cerulu albastru, cându Natşezii motiaiáu in luntrile loru, si cându sîrulu de barce -si retrageá ventrelele pregatite din piei de animale si astfeliu sboráu mânate de linulu vêntu, singuru numai René si Şakta mai eráu tredi. Celu de ântâiu rogà pe Şakta, se-i povestésca aventurile sale. Betrânulu ascultându-i rugarea, si dupa ce amêndoi se asiediara in partea posterióra a luntrei, incepù urmatórea istorisire.

(Va urmá).

[1]) Numele vechiu a rîului Mississippi.

Bibliografia.

Au aparutu si s'au trimisu la redactiunea nóstra urmatórele scrieri:

Metropolitulu Dr. Ioanu Vancea de Butés'a. *Schitia biografica.* — Acésta scriere a fostu publicata mai ântâiu in „Fói'a bericésca si scolastica“ cu ocasiunea iubileului episcopalu de 25 ani alu I. P. D. Metropolitu. Ea cuprinde datele cele mai insemnate din viéti'a Metropolitului nostru, e scrisa intr'unu stilu placutu si usioru, si astfeliu pôte fi cetita de ori cine. Pretiulu e numai de 10 cr., éra venitulu e destinatu pentru redicarea unui internatu greco-catolicu de fete in Blasiu. Se pôte procurá si la Redactiunea nóstra, seau la tipografi'a seminariala.

Manualu de fisica *pentru clasele VII si VIII a scóleloru medie de Dr. A. Abt — tradusu de I. Hossu si E. Viciu, profesori la gimnasiulu din Blasiu:* cu 492 figuri in tecstu. — Pretiulu 3 fl. v. a.

Elemente de botanica *pentru clasele superióre ale scóleloru medie — de Dr. Samuilu Roth — traduse de Alesandru Vilacanu.* — Pretiulu 1 fl. 20 cr.

Elemente de Mineralogia, Petrografia Geologia *pentru a IV-a clasa gimnasiala — de Dr. Samuilu Roth — traduse de Alesandru Vilacanu.* — Pretiulu 1 fl. 20 cr.

Lips'a manualeloru acestor'a a fostu fórte sêmtîta la gimnasiele nóstre românesci, de óre-ce invetiarea din manuale scrise in limb'a neromâna erá spre marea dauna a instructiunei. De acc'a suntemu convinsi, cà numitii domni profesori au facutu unu servitiu insemnatu instructiunei gimnasiale. Tóte manualele aceste suntu scrise cu ortografi'a Academiei. Adjustarea esterna a càrtiloru face onóre tipografiei nóstre seminariale, unde au aparutu.

Cântările bisericesci *dupa melodiile celoru Opt-Glasuri ale sfintei biserici ortodoxe, culese, puse pre note si arangeate de Dimitrie Cunţanu. — Sibiiu. Editura autorului.* Vomu mai revení la opulu acest'a.

[1]) Manitous se numescu dieii selbaticiloru din Americ'a nordica.

Diverse.

Cuponii obligatiuniloru interimale pentru rescumperarea regalieloru, ce au scadiutu in 31 Decembre 1890, se potu inschimbá la cass'a centrala de statu din Budapest'a, asemenea si la tôte perceptoratele regesci de dare, si anume cuponii obligatiuniloru de 50 fl. cu 2 fl. 50 cr., cuponii obligatiuniloru de 100 fl. cu 4 fl. 50 cr., cuponii obligatiuniloru de 500 fl. cu 22 fl. 50 cr., cuponii obligatiuniloru de 1000 fl. cu 45 fl., si a. m. d.

Scóla de pomaritu. — Ministrulu de agricultura Bethlen vrè se infiintieze prin tiéra mai multe scoli de pomaritu, si un'a din aceste scoli doresce se o infiintieze in Ardealu. Acum la Dev'a, unde conditiunile climatice spre scopulu numitu suntu acomodate si unde si pàna aici se cultivau cu succesu mai multe specii de póme, s'a pornitu o mişcare cu scopulu, cá se mijlocésca dela ministru infiintiarea scólei proiectate in Dev'a.

Post'a Redactiunei. — Domniloru: Philalet in Bucuresci, — P. in Gherl'a, — R. in Lugosiu, — N. in Orastía, — I. B. in Zabr., — A. in T., — I. M. in Rosi'a, — G. F. in Cat. r., — C. A. si C. I. Multiamita si Sêrbatori fericite! — Dlui P. H., R. S. I. M., pôte mai târdiu, primiti multiumita. — Dlui L. L., Ban. Coml., m. p. in numerulu procsimu. — Amicus in Gherl'a, in numerulu procsimu. — M. P. in Nas., — serbatori fericite: scrieti-ne ceva de pre acolo.

Editoru si redactoru respundietoriu:
Dr. Vasiliu Hossu.

Burs'a de Budapest'a.

Din 30 Dec. st. n. 1890.

Rent'a de auru ung. 4%	103.—
« « hârtíe « 5%	100.—
Imprumutulu càiloru ferate ung.	112.75
Amortisarea detoriei càiloru ferate de Ostu ung. (1-ma emisiune).	—.—
Amortisarea detoriei càiloru ferate de Ostu ung. (2-a emisiune).	111.—
Amortisarea detoriei càiloru ferate de Ostu ung. (3-a emisiune).	— —
Bonuri rurale ung.	89.25
« « croato-slavóne	104.—
Despagubire pentru dijm'a ung. de vinu	—.—
Obligatiunile desp. regaliiloru	94.—
Imprumutu cu premiu ung.	134.—
Losuri pentru regularea Tisei	127.—
Rent'a de hârtíe austriaca	102.—
« « argintu austriaca	102.—
» « auru austriaca	107.75
Losurile austr. din 1860	136.—
Actiunile bancii austro-ungare	985.—
« « de creditu ung.	359 25
« « « « austr.	306.—
Scrisuri fonciare ale institut. de cred. si economíi «Albin'a»	101.—
Galbeni imperatesci	5.48
Napoleon-d'ori	9.01
Marci 100 imp. germane	55.99
Londr'a 10 Livres sterlingi	115.20

Burs'a de Vien'a.

Din 30 Dec. st. n. 1890.

Rent'a de auru ung. 4%	102.95
« « hârtíe « 5%	100.20
Imprumutulu càiloru ferate ung.	113.—
Amortisarea detoriei càiloru ferate de Ostu ung. (1-a emisiune).	—.—
Amortisarea detoriei càiloru ferate de Ostu ung. (2-a emisiune).	—.—
Amortisarea detoriei càiloru ferate de Ostu ung. (3-a emisiune).	111.—
Bonuri rurale ung.	89.—
« « « croato-slavóne	104.—
Despagubire pentru dijm'a ung. de vinu	—.—
Imprumutu cu premiu ung.	134.—
Losuri pentru regularea Tisei	126 50
Renta de hârtie austriaca	90.30
« « argintu austriaca	90.30
« « auru austriaca	106.95
Losuri austr. din 1860	136.—
Actiunile bancii austro-ungare	987.—
« « de creditu ung.	358 75
« « « « austr.	306.75
Galbeni imperatesci	5.37
Napoleon-d'ori	9.02½
Marci 100 imp. germane	55.85
Londr'a 10 Livres sterlingi	113.60

JOSIFU GAVORA (1) 1—30

distinsu cu medali'a espositionala cea mare pentru lucru escelentu si gustu bunu la espositiunea regnicolara din Budapest'a in a. 1885.

Budapest'a, IV. strad'a Vatiului Nr 17

Recomându cu pretiuri de cele mai convenabile si in esecutare câtu se se póte mai frumósa obiecte de lipsa

pentru adjustarea besericeloru, si anume:

Felóne preotiesci si **stichare** diaconesci **Flamure** pentru beserici si reuniuni. **Flamure** pentru reuniuni de pompieri, de scolari, reuniuni besericesci, reuniuni industriale, de cântări si de pompe funebre.

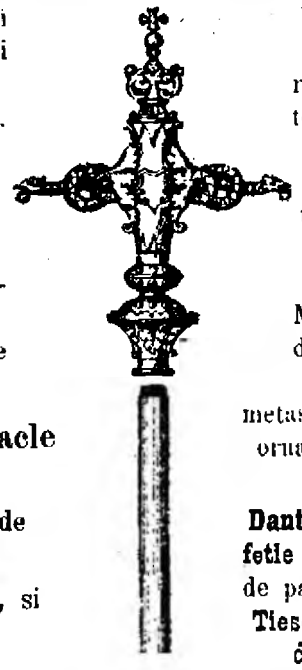

Candelabre, racle si potire, luminarie de parete si de altariu, si candele.

Primescu si efeptuiescu ieftinu repararea vestmintelorn besericesci, intrargintarea si intraurirea de potire, racle, candele si luminarie de altariu.

Mare asortimentu de brodarii de auru, de argintu si de metasa, precum si de ornaturi besericesci brodate

Dantele besericesci, fetle de altariu, cruci de parete si de scóla. **Tiesetúri besericesci, damasturi** etc.

Acuratatea mea o potu dovedi cu sute de epistole recunoscatóre

Tarifuri de pretiuri si preliminarie de spese trimitu la cerere francate.

Fundata in an. 1858.

FRANCISCU WALSER

Liferantu de curte alu Altetiei Sale imp. si reg. Archiducele Josifu

proprietariulu primei fabrici ungare de masine si recusite de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu

Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66

recomânda atentiunei preaonoratiloru domni preoti

TURNATORI'A SA DE CLOPOTE

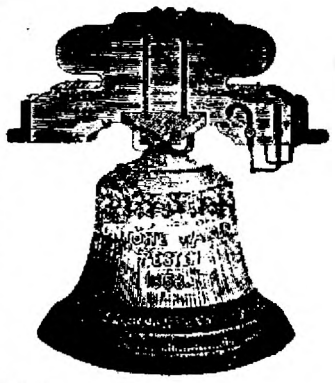

in care se fabrica atâtu grupuri câtu si clopote singuratice: cu **scaune de fieru** patentate si cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabric'a a liferatu dela intemeiarea sa 1800 clopote mari de metalu, intr'altele si celu dela metropoli'a din Bucuresci in greutate de 8000 kilograme.

(2) 1—52

Se afla umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru bái, conducte pentru apa si pumpe pentru fântâni.

Preliminarie de spese si Pretiu-couranturi se trimitu la cerere gratuitu si franco.

Distinsu in anulu 1885 la espositiunea regnicolara din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concurintia cu **diplom'a cea mare de onóre.**

MERSULU TRENURILORU

pre liniile orientale ale càii ferate de statu r. u. valabilu din 1 Octobre 1890.

Budapest'a—Predealu

	Trenu accelerat	Trenu accelerat	Trenu de persóne	Trenu de persóne
Vien'a	3.25	8.—	10.50	
Budap	9.25	2.—	7.35	6.10
Szolnok				
P.-Ladány	1.07	5.46	1.20	11.38
Oradea-m.	2.24	7.01	3.02	1.51
	2.32	7.11	3.09	2.06
Mezö-Telegd	3.02	7.41	3.48	2.46
Rév	3.33	8.16	4.31	3.40
Brate'a			4.54	4.03
Buci'a			5.14	4.25
Ciuci'a	4.26	9.05	5.40	4.51
Huiedinu	4.58	9.35	6.22	5.32
Stan'a			6.38	5.49
Aghirisiu			6.59	6.17
Ghirbèu			7.11	6.28
Nadasielu	5.49		7.24	6.44
Clusiu	6.02	10.55	7.39	7.04
	6.12	11.02	7.54	8.30
Apahida	6.27	11.25	8.11	8.55
Ghirisiu	7.30	12.42	9.18	10.31
Cucerdea	7.55	1.18	9.49	11.19
Uiór'a de M.		1.25	9.56	11.27
Vintiul-de-s.		1.38	10.04	11.35
Aiudu	8.21	1.55	10.22	12.02
Teusiu	8.37	2.14	10.39	12.26
	8.42	2.24	10.57	1.18
Craciunelu		2.49	11.20	1.54
Blasiu	9.14	3.02	11.36	2.11
Micasas'a		3.33	12.04	2.49
Copsia-m.	9.49	3.48	12.23	3.23
Mediasiu	10.07		12.39	3.46
Elisabetopol	10.30		1.08	4.27
Sighisiór'a	11.06		1.50	5.39
Hasfaleu	11.21		2.06	6.02
Homorodu	12.37		3.20	7.51
Ágostonfalva			3.56	8.36
Apati'a	1.26		4.19	9.10
Feldiór'a	1.47		4.44	9.44
Brasiovu	2.23		5.20	10.31
	2.33		5.30	12.28
Timisiu	3.15		6.14	1.37
Predealu	3.47		6.45	2.22
Bucuresci.	9.30		11.45	

Predealu—Budapest'a

	Trenu accelerat	Trenu de persóne	Trenu accelerat	Trenu de persóne
Bucuresci.	7.35	5.35		4.45
Predealu	1.08			9.12
Timisiu				
Brasiovu	2.13	7.21		10.17
	2.43	4.00		10.32
Feldiór'a	3.12	4.44		11.18
Apati'a	3.32	5.20		11.30
Agostonfalva	3.47	5.47		11.51
Homorodu	4.20	6.35		12.27
Hasifaleu	5.26	8.12		1.35
Sighisiór'a	5.45	8.47		1.59
Elisabetopol	6.12	9.29		2.32
Mediasiu	6.33	10.10		2.59
Copsi'a-m.	6.46	10.32		3.13
	6.48	10.42	11.47	3.18
Micasas'a		11.01	12.04	3.38
Blasiu	7.22	11.37	12.32	4.02
Craciunelu		11.52	12.44	4.14
Teusiu	7.51	12.23	1.06	4.36
	7.58	1.23	1.30	5.00
Aiudu	8.15	1.50	1.54	5.24
Vintiul-de-s.		2.20	2.16	5.45
Uiór'a de M		2.28	2.28	5.51
Cucerdea	8.45	2.46	2.39	6.03
Ghirisiu	9.16	3.33	3.15	6.72
Apahida		5.28	4.52	7.52
Clusiu	10.36	6.05	4.58	8.10
	10.46	6.26	5.32	8.30
Nadasielu		6.42	5.48	8.50
Ghirbèu		6.58		9.05
Aghirisiu		7.24	6.11	9.19
Stan'a		7.47		9.43
Huiedinu	12.01	8.27	6.43	10.02
Ciuci'a	12.31	8.49	7.12	10.41
Buci'a		9.08		10.56
Brate'a		9.28		11.13
Rév	1.10	10.04	7.51	11.32
Mezö-Telegd	1.36	10.41	8.17	12.07
Oradea-m	2.01	11.06	8.42	12.41
	2.06	1.19	8.47	1.09
P.-Ladány	3.31	3.31	10.09	3.03
Szolnok	5.11	6.35	11.51	5.10
Budapest'a	7.15	6.50	1.55	8.15
Vien'a	1.40	3.—	7.20	6.05

Budapest'a—Aradu—Teusiu

	Trenu accelerat	Trenu de persóne	Trenu de persóne
Vien'a	8.—	10.50	3.25
Budapest'a	2.—	8.15	9.40
Szolnok			
Aradu	8.10	3.50	5.27
	2.20	4.10	5.50
Glogovatiu	2.34	4.22	6.02
Gyorok	3.05	4.46	6.23
Paulisiu	3.23	4.58	6.34
Radn'a-Lip.	3.39	5.16	6.52
Conopu		5.38	7.17
Bèrzava		5.53	7.33
Soborsinu		6.33	8.20
Zamu		6.58	8.49
Gurasad'a		7.22	9.16
Ilia		7.38	9.32
Branicica		7.54	9.51
Dev'a		8.14	10.18
Simeria		8.43	10.44
Orestie		9.12	11.14
Jihotu		9.34	11.39
Vintiul-de-j.		9.56	12.05
Alb'a-Iuli'a		10.17	12.26
Teusiu		10.44	12.58

Teusiu—Aradu—Budapest'a

	Trenu accelerat	Trena de persóne	Trenu de persóne
Teusiu		12.59	4.51
Alb'a-Iuli'a		1.39	5.27
Vintiul-de-j.		1.50	5.38
Jihotu		2.23	6.06
Orestie		2.49	6.28
Simeri'a		3.37	6.56
Dev'a		3.53	7.26
Branicic'a		4.18	7.48
Ilia		4.43	8.10
Gurasad'a		4.53	8.20
Zamu		5.21	8.48
Soborsinu		5.56	9.17
Bèrzava		6.46	9.54
Conopu		7.02	10.09
Radna-Lip.	5.49	7.36	10.38
Paulisiu	6.06	7.50	10.51
Gyorok	6.24	8.03	11.03
Glogovatiu	6.53	8.26	11.27
Aradu	7.06	8.38	11.38
	7.45	9.05	12.10
Szolnok	11.51	2.25	4.47
Budapest'a	1.55	5.50	7.45
Vien'a	7.20	1.40	6.05

Simeri'a—Petrosieni

Simeri'a	7.17	11.28	3.50
Streiu	7.54	12.12	4.32
Hatiegu	8.45	1.08	5.20
Pui	9.39	2.03	6.15
Crivadia	2.51	2.51	7.03
Banitia	11.26	5.30	7.28
Petrosieni	12.—	4.02	8.15

Petrosieni—Simeri'a

Petrosieni	6.05	10.42	4.03
Banitia	6.45	11.23	4.49
Crivadia	7.26	11.57	5.24
Pui	8.07	12.33	6.04
Hatiegu	8.51	1.19	6.43
Streiu	9.41	2.09	7.28
Simeria	10.20	2.47	8.—

Aradu—Timisiór'a

Aradu	6.41	12.20	9.10
Aradulu-nou	7.09	12.44	9.22
Németh-Ság.	7.31	1.09	9.41
Ving'a	7.58	1.37	10.01
Orczifalva	8.14	1.54	10.14
Merczifalva	8.29	2.10	10.26
Sân-Andreiu	8.45	2.27	10.39
Timisiór'a	9.08	2.53	10.58

Timisiór'a—Aradu

Timisiór'a	5.30	12.53	5.25
Sân-Andreiu	5.50	1.21	5.55
Merczifalva	6.05	1.39	6.18
Orczifalva	6.17	1.59	6.37
Ving'a	6.35	2.26	7.04
Németh-Ság.	6.51	2.43	7.25
Aradulu-nou	7.09	3.16	7.59
Aradu	7.20	3.30	8.15

Ghirisiu—Turd'a

Ghirisiu	7.40	10.50	3.50	9.30
Turd'a	8.—	11.10	4.10	9.50

Turd'a—Ghirisiu

Turd'a	6.05	9.40	2.40	8.20
Ghirisiu	6.25	10.—	3.—	8.40

Sighisiór'a—Odorheiu

Sighisiór'a	5.—	11.25
Odorheiu	7.49	1.50

Odorheiu—Sighisiór'a

Odorheiu	8.40	2.45
Sighisiór'a	10.52	5.28

M.-Ludosiu—Bistritia

Muresiu-Ludosiu	4.—
Tiagu-Budatelecu	7.0
Bistritia	9.59

Bistritia—M.-Ludosiu

Bistritia	1.16
Tiagu-Budatelecu	4.15
Muresiu-Ludosiu	7.21

Copsi'a-mica—Sibiiu

Copsi'a-m	4.05	10.47	7.10
Sieic'a mare	4.35	11.17	7.43
Loamnesiu	5.16	11.58	8.27
Ocn'a	5.47	12.29	8.59
Sibiiu	6.10	12.52	9.23

Sibiiu—Copsi'a-mica

Sibiiu	7.35	4.34	9.50
Ocn'a	8.02	4.58	10.14
Loamnesiu	8.30	5.25	10.40
Sieic'a-mare	9.05	5.55	11.10
Copsi'a-m.	9.34	6.20	11.35

Cucerdea—Osiorheiu—R.-sas.

Cucerdea	2.55	8.20	2.56
Cheti'a	3.25	8.53	3.26
Ludosiu	3.41	9.11	3.42
M.-Bogatu	3.56	9.39	3.57
Cipeu-Iernut	4.33	10.18	4.34
Kerelö-S.-Pál	4.48	10.34	4.49
Nirasteu	5.11	10.58	5.12
Osiorheiu	5.30	11.17	5.31
	5.46		5.46
Regh.-sas.	7.25		7.25

R.-sas.—Osiorheiu—Cucerdea

R.-sasescu		8.25	8.15
Osiorheiu		10.—	9.53
	7.24	5.54	10.20
Nirasteu	7.44	6.14	10.39
Kerelö-S-Pál	8.07	6.37	11.02
Cipeu-Iernut	8.29	6.58	11.23
M.-Bogatu	9.02	7.28	11.53
Ludosiu	9.38	7.41	12.06
Cheti'a	9.51	7.57	12.22
Cucerdea	10.29	8.25	12.50

Simeri'a—Hunedór'a

Simeri'a	11.05	8.35
Cern'a	11.26	8.59
Hunedór'a	11.55	9.28

Hunedór'a—Simeri'a

Hunedór'a	6.—	2.15
Cern'a	6.26	2.41
Simeri'a	6.45	3.—

Nota: Numerii incuadrati cu linii grése insemnéza órele de nópte.

Tipografi'a Seminariului archidiecesanu.

Abonamêntulu

Pentru monarchia:
Pre an 6 fl., ½ anu 3 fl., ¼ anu 1 fl. 50 cr.

Pentru strainatate:
Pre 1 anu 18 frcs., ½ anu 9 frcs., ¼ anu 4 frcs. 50 cm.

Fói'a apare in fie-care **Sâmbata.**

Unirea

Insertiuni

Unu șiru garmond: odata 7 cr., a dóu'a óra 6 cr., a trei'a óra 5 cr., si de fie-care publicatiune timbru de 30 cr.

Totu ce privesce fói'a se se adreseze la «Redactiunea si Administratiunea **Unirei**» in **Blasiu.**

Fóia bericésca-politica.

Anulu I. Blasiu 10 Ianuariu 1891. **Numerulu 2.**

Gradinile si asilele de copii.

Blasiu, 9 Ian. 1891.

I.

(+) In numerulu primu alu „Unirei" amu aretatu cu putîne cuvinte cuprinsulu proiectului de lege despre gradinile si asilee de copii, si credemu, cà cetitorii nosti chiar si numai din acele putîne cuvête se voru fi convinsu despre insemnatatea cea mare, ce o are acelu proiectu de lege pentru intréga tiér'a.

Toti voru fi vediutu, cà aici nu este vorb'a de o lege, care se oblige numai pre o anumita clasa de cetatieni, ci privesce tare de aprópe pre toti cetatenii statului fàra nici o deosebire de dasa si positiune sociala; nici nu este vorb'a de o institutiune, care-si estinde poterea si inriurinti'a sa numai preste anumite puncte ale tierei, ci de o institutiune, ce strabate pàna in cele mai deinsemnate catune si sate ascunse in váile romantice ale muntiloru nostri. Acésta lege nu cere numai jertfe materiale dela locuitorii patriei nóstre iubite, ci dispune si de averea cea mai pretiósa a parintiloru, de averea isvorita din iubirea curata si bineeuvêntata a dóue inimi omenesci. Ea pune sub scutu strainu chiar pre pruncutii nevinovati, a càroru blându surisu si dragalasie petreceri in sînulu familiei crestine si neatinse de stricaciunea civilisatiunei false facu pre parinti, se-si uite de neajunsurile si necasurile vietici, revêrsa fericire in inim'a mamei si insenineza fruntea parintelui incretîta de gândurile, ce i-le face viitoriulu iubitiloru sei.

O deosebita importantia inse câstiga proiectulu de lege in ochii nostri, déca consideràmu, cà acel'a este productulu liberalismului falsu, care astàdi conduce sórtea toturoru popóreloru din Europ'a, si care la noi se manifestéza cu unu caracteru particulariu, pentru-cà particularie suntu si raporturile sociale si politice din tiér'a nóstra.

Pre cându liberalismulu de o parte proclàma libertàti si drepturi fórte frumóse pentru toti cetatienii, pre atunci de alta parte faurésce si inàltia in mijloculu societàtii o potere publica monstruósa, pre care o numesce statu. Acestei poteri -i atribue drepturi, cari nu numai vinu in conflictu cu drepturile naturale ale cetatianului, ci in unele casuri absorbu chiar si esistinti'a aceluia.

Noi recunóscemu, cà statulu are dreptu necontestabilu de a cere dela cetatienii sei totu, ce-i este neaperatu de lipsa pentru conservarea sa si pentru bunastarea materiala si inaintarea culturala a cetatieniloru sei, si cà in casuri estraordinarie póte pretinde dela cetatienii sei chiar si sângele si viéti'a loru. Inse liberalismulu modernu nu se multiamesce cu atât'a, ci considerându statulu de unu idolu, pre a càrui altariu individulu trebue se-si sacrifice tóte drepturile sale, pretinde, cá prunculu se se despóie de dreptulu naturalu de a fi incalditu si desvoltatu la sînulu iubitoriu alu parintiloru sei, ér' acesti'a de dreptulu si detorinti'a de a-si cresce pruncii sub grigea loru; asemenea pretinde, cà cetatienii se-si impuna sarcini insuportabile, séu chiar adêncu taiatóre in csistinti'a loru, si acést'a se o faca, — nu pentru a salvá statulu seau pentru a promová bunastarea materiala si inaintarea culturala a cetatieniloru, ci pentru a se introduce si la noi educatiunea pruncilor dupa sistemulu spartanu, conformu càrnia pruncii nu se cresceau de parintii loru, ci de persóne anume rênduite spre acést'a din partea statului. Dar' déca statulu póte confiscá astfeliu drepturile individiloru, mâne poimâne va poté pretinde, se adoptàmu cu totulu principiele pagânesci ale Spartaniloru, si anume pruncilor nascuti chilavi ori defectuosi se nu le mai dàmu de mâncare, ci se-i aruncàmu, cá se móra, pentru-cà astfeliu de ómeni defectuosi nu numai nu aducu nici unu folosu statului, ci chiar suntu spre greutatea lui. Éta unde póte ajunge liberalismulu, care tóte lucrurile le considera nu dupa principiele eterne de *dreptate, umanitate si de caritate*, cum le considera crestinismulu, ci numai din punctulu de vedere alu „*intereseloru inchipuite*" ale statului.

Precum purcede liberalismulu falsu in proiectulu acest'a de lege fatia cu individii, totu asia purcede si fatia cu beseric'a, càci pre cându de o parte se falesce, cà lása bescricei deplina libertate, si-i concede, se-si estinda influinti'a sa binefacatóre in tóte raporturile vietii publice si private, pre atunci de alta parte prin proiectulu acest'a de lege

---

Feuilleton.

Cultulu modernu alu geniului.

(Continuare din Nrulu 1).

Precâtu este inse de mare si de frumosu darulu si chiamarea geniului in lume, pre atât'a este de mare si stricatiunea, ce póte se o causeze geniulu atunci, cându ignorându cu voi'a scopulu, pentru care dà Domnedieu darulu acest'a minunatu, tóte poterile si-le intrebuintiéza nu spre marirea lui Domnedieu, ci spre glorificarea creaturei, si nu odata chiaru si a pecatului. *Corruptio optimi pessima* dîce latinulu. *Optimus* este geniulu in privinti'a mintii si a intielesului fatia cu alti moritori. Si chiaru pentru ace'a stricatiunea, ce póte se-o causeze elu, este multu mai mare, cá ce'a ce potu se-o causeze alti moritori. Càci cându geniulu nice marirea ui Domnedieu nu o cáuta, nice in viétia nu manifestéza puritatea ace'a morala, ce cu reptu cuvêntu se ascépta dela unulu, ce a primitu unu daru atâtu de minunatu dela Domnedieu, atunci geniulu nu mai este o specie de cheruvimu pamêntescu intre ómeni, ci atunci este unu ângeru cadiutu din inaltîmea ace'a ideala, in carea l'a creatu Domnedieu. Si apoi câtu póte se strice unu ângeru cadiutu, arêta din destulu istori'a omenimei. De unde de sine urméza, cà cultulu si veneratiunea unui atare geniu este mai identicu cu cultulu satanei, càce *quid prodest scientia sine Dei caritate.*

Si dorere! têmpulu nostru de astàdi ingâmfatu de nu putîne succese laudabile pre terenulu sciintieloru, in cultulu geniului a lunecatu pre unu terenu atâtu de periculosu, câtu cultulu acest'a a devenitu unu isvoru inveninatu pentru moralitatea omenimei. Dat'a Domnedieu si in têmpurile mai nóue darulu geniului la nu putîni moritori. Si Dómne! câti dintre acestia nu au abusatu in modu sacrilegu de darulu acest'a admirabilu. Unii din ei cá si ângerii cei cadiuti i-au strigatu lui Domnedieu in fatia: *non serviam tibi!* si tóta viéti'a si-o au consumatu si tóte poterile si-le-au folositu spre a eliminá pre Domnedieu din inimile omenesci. Éra in viét'a loru au aretatu, cà déca sufletulu loru nu insetéza dupa Domnedieu, nice inim'a loru nu insetéza dupa sântienia. Altii au prapaditu tare multa agerime de minte si frumsétia de forma spre a face pecatulu placutu, simpaticu si atragatoriu, spre a sterge din inimile omenesci tém'a si cutrêmurulu acel'a innascutu omului fatia cu pecatulu, si spre a têmpi vócea conscientiei, care in continuu voiesce a abate pre omu dela pecatu. Altii, ce e dreptu, nu au mersu asiá departe, nu si-au uitatu de Domnedieu cu totulu si nu s'au facutu chiaru apologetii „geniali" ai pecatului. Cu tóte aceste inse imaginea si ide'a lui Domnedieu in scrierile loru atâtu este de desfigurata, principiele eterne ale moralitàtii suntu tractate cu atât'a usioretate, carea apoi cu multa consecintia o au aretatu si in viétia, câtu acestia póte strica inca mai multu cá altii chiaru pentru ace'a, cà nefiindu inimici asiá radicali alui Domnedieu si a ordinei morale din lume potu se si insiele pre mai multi.

Déca acumu vomu considerá, câta agerime surprindietóre de minte, câte intorsetturi minunate de cugete si câta elegantia de forma este in stare se desvólte in scrierile sale unu barbatu genialu, atunci nu e mirare, cà mass'a cetitoriloru nefiindu in stare sub o

subsápa chiar temeiulu, pre care se razema esistinti'a ei, adeca credinti'a, de óre-ce separéza pre prunci de parintii loru, cari de buna séma aru dá pruncilor proprii o crescere religiosomorala intru tóte conforma cu doctrinele besericei, de cari se tiénu dênsii, ér' dupa-ce indeplinesce acésta separare nenaturala, nu permite, cá in asile si gradini pruncii se fia crescuti in doctrin'a besericei loru proprie, ci numai intr'o religiune, pre care amu poté-o numí interconfesionala, pentru-cà nu este nici catolica, nici „ortodoxa", nici calvina, nici luterana, nici unitaria, nici jidovésca. Astfeliu inca din etatea cea mai frageda se dedau fiitorii cetatieni ai statului a fi indiferenti fatia cu adevérulu religiosu, seau cu alte cuvinte precum liberalismulu falsu invétia, cà poterea publica a statului se nu profeseze nici o religiune, totu asia si cetatienii statului se nu profeseze nici un'a.

Intr'unu modu tare caracteristicu se manifestéza in proiectulu acest'a de lege si principiele *umanistice* ale liberalismului de astàdi.

Este adeca vorb'a, cá prin legea acést'a se se puna pruncii sub o supraveghiare si ingrigire continua, pentru cá pre calea acést'a se se imputîneze mortalitatea acelor'a. Noi concedemu, cà multi prunci moru in etate dela unu pàna la cinci ani, inse caus'a acestei aparitiuni nu trebue cautata in lips'a de gradini si asile de copii, ci mai multu in sistemulu de guvernare intocmitu dupa principiele liberalismului, cari pretotindenea au produsu pauperismulu celu mai nesuferitu mai cu séma in clasele inferióre ale poporatiunei. Asia de es. in Angli'a, care si inaintea liberaliloru nostri trece de o tiéra de modelu, moru *de fóme* pre fiecare anu la 78,000 ómeni, intre cari 7500 apartiénu capitalei. Asiadara venitele de 1200 milióne funti sterlingi, ce le incasséza Angli'a pre fiecare anu dela supusii sei, costa viéti'a la dieci de mii de ómeni.

Pauperismulu produsu de sistemulu de guvernare alu liberaliloru se manifestéza si la noi, despre ce se póte convinge ori cine atâtu din impregiurarea, cà in acésta tiéra, unde mai inaninte abiá se aflàu cersitori, acum intêmpinàmu atari fiintie nenorocite aprópe la fiecare pasiu, câtu si din faptulu constatatu, cà emigratiunea, care inainte de ast'a cu 20 ani se intêmplá numai in casuri sporadice, astàdi se intêmpla in masse si cresce pre dî ce merge.

Este de alta parte lucru evidentu, cà ómenii lipsiti de tóte comoditàtile vietii si storsi de fóme si morburi causate de seracia, séu nu potu avé prunci sanetosi, séu nu-i potu sustiené asia, in câtu se póta trai.

Deci déca voimu se imputînàmu mortalitatea intre prunci, nu este neaperatu de lipsa, se infiintiàmu pretotindinea gradini si asile de copii, ci se mergemu chiar la radecin'a rêului, adeca se facemu se incete pauperismulu. Acést'a inse nu se póte face, pàna cându liberalismulu va tiené la axiom'a de statu despre predominiulu *nelimitatu* alu intereseloru statului asupr'a intereseloru private, ci numai déca statulu se va reintórce intru tóte la principiele crestinismului, care ne invétia, cà poterea publica nu este data pentru a distruge, ci pentru a edificá, si care singuru este in stare a alinà suferintiele umanitàtii.

* * *

Dupa ce amu consideratu proiectulu de lege din puncte de vedere mai generale, 'lu vomu considerá si din puncte de vedere mai speciale, si anume: *mai àntâiu din punctulu de vedere alu poterei sale obligatóre pentru toti parintii, apoi din punctulu de vedere alu poterei sale obligatóre pentru tóte comunele politice, si in fine din punctulu de vedere alu scopuriloru, ce le urmaresce.*

(+) **La adres'a „Telegrafului românu".** — „Telegrafulu românu" din Sibiiu de unu têmpu incóce hulesce sistematice beseric'a nóstra, si ataca pre capulu besericei catolice si pre prelatii nostri „in frunte cu parintele metropolitu din Blasiu" cu cuvinte asia de neintemeiate si violente, cum suntu cele din articolulu seu de fondu publicatu in nuerulu 129 din an. trecutu.

Si óre de asta-data pentru ce se ıpera asia de tare domnii dela „Telegrafu românu" pre Pap'a dela Rom'a?

Èta pentru ce! Sântî'a Sa Pap in epistolele adresate de cardinalulu Rampolla càtra primatele Ungariei in afacerea casatorieloru mixte, precum se esprima Telegrafulu românu" *a aruncatu in faci'a tuturoru confesiuniloru din patria insulta de ereci si a aruncatu taciunele aprinsu intre besericele din patria, care taciune de buna séma pretotindenea va isbucní in flacari, si va prduce sfasierea intre beserice".*

Cà Pap'a nu a aruncatu taciunele apusu intre besericele patrici, si cà nu a vorbit in *tonu ingâmfatu,* cum sustiéne „Telegraulu românu", ci in spiritulu evangeliei lui Cristosu, o dovedesce chiar' contextulu acelu dóue epistole si mai cu séma pasagiulu, in care se dice: „dar' fiindu-cà Sântî'a Sa loresce fórte a se evitá, precâtu se póte, se nu fia in regatulu acest'a órecare conflictu pentru religiune, Eminenti'a Ta I-ai face unu lucru prea placutu, déca cu prudenti'a cuvenita ai aflá unu modu óre-care pentru deslegarea afacerei, prin care divergintiele se se póta complaná asia, cá ambele pàrti se fia multiamite, remânêndu neviolate principiele doctrinei catolice".

Ce se tiéne de insult'a de eretici aruncata de Pap'a in fati'a toturoru confesiuniloru din patria, observàmu, cà in epistolele cardinalului Rampolla nu se amintesce cu nunele nici un'a dintre confesiunile din patria, ci numai se condamna crescerea pruncilor nascuti din casatorie mixte in *eresia.*

Altu-cum domnii dela „Telegrafulu românu" aru trebuí se scia, cà in patri'a nóstra suntu mai multe confesiuni, cari profeséza in esentia multe din erorile Sabellianiloru, Arianiloru, Nestorianiloru, Donatistiloru si altoru secte din cele dintâiu optu veacuri ale besericei crestine. Pre aceste secte sântii Parinti si conciliele ecumenice totdeaun'a le-au numitu eretice, fàra cá crestinii *ortodoxi* din têmpulu acel'a se se fi scandalisatu pentru acésta espresiune, ori se fi insultatu pre capulu besericei catolice.

Prin urmare càndu Pap'a numesce *eresia* ace'a, ce si sântii Parinti au numitu *eresia,* si considera de eretici pre toti acei'a, cari profeséza erorile ereticiloru condamnati de conciliele ecumenice, nici unu *ortodoxu adeveratu* nu ar trebuí se se supere pre Pap'a, càci déca se supera, prin acést'a dovedesce, cà nu mai tiéne cu sântii Parinti si cu conciliele ecumenice, ci cu ereticii condamnati totudeaun'a de beseric'a adeverata.

In fine observa „Telegrafulu românu", cá prin epistolele cardinalului Rampolla adre-

---

atare splendóre a deosebí ce'a ce e in adeveru bunu si moralu de ce'a ce nu este, se insufletiésce de totu ce áfla in atari scrieri, si ce se cuprinde in ele, ace'a formeza pentru ea totu maxime de viétia, desi nu putîne póte nu suntu altu ceva decâtu mórtea la ori si ce moralitate adeverata. Si cum se nu fia maxime pentru ea, càndu tóte lucrurile aceste le-a aflatu in scrierile unui barbatu laudatu „de tóta lumea" cá unu geniu. Spre ilustrarea lucrului acestuia vomu aduce unu sênguru esemplu din têmpulu mai nou si inca dela unu poporu din cele mai culte.

Goethe, poetulu germânu genialu inse si nefericitu in nu putîne privintie in scrierea sa „Wahrheit und Dichtung" descrie cu multu farmecu de limba si stilu relatiunile sale neiertate cu fiic'a unui predicatoru augustanu din Sessenheim, pre carea dupa ace'a o a parasitu cu totulu. Descrierea acést'a geniala in privinti'a formei li-a turbnratu capetele la o multîme de ómeni mai cu séma tineri, cari nu sciura, cum se-si manifesteze mai tare veneratiunea fatia cu Goethe, decâtu peregrinându la Sessenheim cá la unu locu sacru. Astfeliu s'a nascutu in Germani'a unu adeveratu peregrinagiu la Sessenheim. Ma unii merseru si mai departe, si relatiunea acést'a erotica neiertata a poetului incepura a o glorificá in viersuri, cá si cum ar' fi o fapta de vîrtute dintre cele mai eroice, numai pentru-cà ea a fostu relatiunea unui „geniu", care nu s'a sfiitu a o descrie cu tóta frumseti'a, de care e capace unu „geniu". Ma se aflaru si poeti de aceia, cari nu numai cà o glorificara, ci merseru si mai departe, si incepura a o propune cá o fapta démna de imitatu pentru ori si cine. Dintre poetii acestia multi vomu aminti numai pre unulu, care a fostu mai drasticu cá toti, si care in Germani'a a devenitu si mai cetitu cá altii. Acest'a este Albert Grün, care a compusu anume o poesie multu cetita spre a glorificá in ea si pre fét'a predicatoriului din Sessenheim si pre Goethe pentru relatiunea acést'a. In poesi'a acést'a pre fét'a predicatoriului o lauda, pentru-cà desi a prevediutu, cà Goethe o va parasí, totusi s'a lasatu a fi sedusa de elu; apoi se adreséza càtra femei si le provóca, se invetie a-se plecá inaintea bàtiului dieiloru, cá si cum dieii l'ar' fi tramisu pre Goethe cá pre unu bàtiu preste biét'a féta, si asia fetele se fia totu déun'a gata a-se lasá, cá se fia seduse de càtra poetii geniali. In urma apoi se adreséza càtra barbati si -i indémna si pre ei, se intre si ei in tempestatea vietii, cum a intratu Goethe, càndu a inceputu relatiunea acést'a neiertata. O mai mare batjocura a moralitàtii nu se póte cá acést'a.

Spre distractiunea publicului reproducemu ceva si din o parodia satirica a poesiei acesteia compusa de unu mare barbatu germânu, care multa opusetiune a facutu si face in Germani'a cultului acestuia selbaticu alu geniului. Acest'a este celebrulu satiricu Sebastianu Brunner. Luându din intréga poesi'a acést'a nemorala numai ide'a despre *bàtiulu dieiloru* si despre *intrarea barbatîloru in tempestate,* dice fórte nimeritu càtra autorulu poesiei, cà diei nu suntu, inse suntu betie destule, si déca elu cá poetu s'ar' incumetá a dá poesi'a acést'a in mânile unei fete din o casa cinstita, si din intêmplare poesi'a ar' ajunge in mânile tatalui fetei, si apoi ar' dá Domnedieu se mai ajunga si elu in mânile acestuia, atunci de buna séma cà ar' intrá intr'o tempestate tare furtunósa si ar' sêmtî in spate bàtiulu tatalui fetei, mai bine cá si cum ar' sêmtî fét'a bàtiulu dieiloru.

Acést'a numai unu specimen din cultulu modernu alu geniului.

(Va urmá).

sate primatelui Ungariei *taciunele aprinsu s'a aruncatu din nou intre besericele române, càci la conferinti'a episcopiloru catolici, cari s'au delectatu de cetirea acestoru breve papale au luatu parte toti episcopii români greco-catolici, in frunte cu parintele metropolitu din Blasiu.*

Suntemu convinsi, cà ómenii cu minte sanetósa si neprejudecata voru pricepe, cà déca unu episcopu greco-catolicu merge si se informéza, cà in afacere de doctrina catolica cum se pronuncia Capulu besericei catolice, — nu se arunca nici unu taciune aprinsu intre besericele române. Din contra taciunele aprinsu se arunca intre besericele române numai prin manier'a de a scrie, ce o intrebuintiéza „Telegrafulu românu" fatia cu beseric'a catolica.

Noi nu provocàmu pre nimenea si cu atâtu mai putînu pre domnii dela „Telegrafulu românu", si nu respundemu decâtu numai *siliti.* Spatiulu ne este prea pretiosu, si de alta parte suntemu de convingere, cà nici publiculu nu se desfatéza in disputele continue.

Discursulu Sântîei Sale càtra Colegiulu Cardinaliloru.

Cu ocasiunea serbatoriloru Nascerei a presintatu Colegiulu Cardinaliloru omagiele sale Pontificelui Romanu. La vorbirea cardinalului-decanu Monaco La Valletta a respunsu Sânti'a Sa cu urmatoriulu discursu:

Sacrulu Colegiu nu poteá se Ne manifesteze urâri mai frumóse si mai corespundietóre lipseloru presente, decâtu cele ce Ni le-ai esprimatu Domni'a-Ta, Domnule Cardinalu. Precându le primimu cu cea mai mare indestulire, inaltiàmu totu odata rogatiuni fierbinti la Ceriu, cá se fia induratu si se le realiseze pre deplinu.

Este prea adeveratu, cà bucuri'a ace'a, ce o aduce lumei crestine aniversarea dîleloru acestor'a consacrate nascerei domnedieescului Rescumperatoriu, e turburata de unu şiru de ani prin multele si grelele necasuri ce le sufere beseric'a in lume, si mai alesu intre natiunile acele, preste cari cu preferintia a reversatu binefacerile sale. — Oh! de ar dá Ceriulu, cá impreuna cu bucuriile, ce isvorescu din acestu misteriu de iubire si de mântuire, se se póta veseli lumea din nou de pacea ace'a universala, de care avù parte la venirea Mântuitoriului. Dé Ceriulu, cá incetându prigonirile si defaimârile indreptate in contr'a besericei, se se intrelase de a o mai combate si se i-se dé libertate deplina, cá se póta impartasí pamêntului mângaierile poterei sale supraomenesci!

De altcum bunulu Domnedieu nu parasesce nici chiar intre luptele cele mai crâncene pre cei ce se lupta cu credintia pentru caus'a sa, si nu incéta a-i imbarbatá. — Si pentru Noi e o bucuría si o mângaiere nespusa intre amaraciunile presinte, câudu vedemu pre catolicii iluminati prin vocea Nóstra si indemnati prin evenimintele, ce se petrecu dîlnicu impregiurulu loru, stându la inaltîmea chiamârei sale si inaintându pre calea indegetata de Noi.

La acestu locu aflàmu de lipsa a insistá din nou asupr'a relatiuniloru din Itali'a, pentru-cà aici unde se áfla centrulu credintiei si religiunei domnedieesci, se áfla si centrulu inimicitiiloru si atacuriloru contrare, si acésta stare de lucruri catoliciloru italieni le impune detorintie particulare. — Unde se tiêntesce, ce s'a facutu, si la ce avemu se ne asteptàmu din dî in dî, amu aretat'o pre deplinu, cu cuvintele proprii ale adversariloru, in Enciclic'a Nóstra din urma. Fiecare dî aduce câte o proba nóua pentru intarirea prevederiloru Nóstre. Tóte intreprinderile cu caracteru catolicu suntu espuse bârfeliloru in astfeliu de mesura, câtu *ur'a asupr'a catoliciloru se proclâma de sânta,* si catolicii suntu urgisiti si considerati de cei mai mari inimici ai Italiei. — Asia dara inimiculu Italiei nu e mai multu acel'a, care pre atâtea cài deosebite sémena necredinti'a intre poporu, care cu mâna sacrilega indrasnesce a-i rapí binefacerile acele imense, cari suntu fructulu caritàtii lui Isusu Christosu si a besericei Sale; inimiculu nu e mai multu acel'a, care 'si face chiamare latîrea nemoralitàtii intre multîme; nici acel'a, care deslantuiesce patimele cele mai perverse si indémna la restornarea ori càrei auctoritàti; nici acel'a, care impinge natiunea pre o cale, care nesmintitu duce la miseria, la decadintia si Domnedieu scie la ce catastrofe: — ci din contra inimiculu Italiei este acel'a, care, fàra a-i combate in vre-unu tipu marirea, nici chiar pre terenulu politicu, doresce inainte de tóte, se mântuiésca vechi'a-i credintia si unitatea religiósa, cari suntu cele d'âutâiu isvóre ale prosperitàtii sale; inimiculu este acel'a, care doresce se véda inflorindu pretotindenea sântieni'a moravuriloru; acel'a care doresce se se puna o stavila desfrênârei covêrsitóre. Éca cine este inimiculu Italiei! — O confusiune atâtu de mare de idei s'ar paré de necrediutu; e inse faptu, cà multi cúgeta astfeliu, si cà acest'a este limbagiulu, ce se aude in tóte dîlele. Ace'a ce e mai surprindietoriu, este, cà mintea Italieniloru, cari nu suntu orbiti de spiritulu secteloru, in urm'a passiuniloru politice e acoperita de unu velu atâtu de desu, incâtu ei privescu cu nepasare la destinele asiediate pre base cu totulu opuse glorióseloru traditiuni ale natiunei.

Ace'a ce nu potemu pricepe deplinu, este mai alesu, cà atâtia ómeni, cari cu sinceritate doresc bunastarea si marirea patriei, nu vreau se intieléga, cà aceste bunuri nu numai suntu compatibile cu respectulu detoritu besericei si Pontificelui Romanu, ci cà din contra cea mai buna cale pentru a-le dobêndí este pacea cu beseric'a si cu Pontificele.

In ratecirea acést'a mare a spiriteloru este detorinti'a catoliciloru, se remâna tari in principiile loru si se opuna indrasnirei secteloru cu deplina intielegere si disciplina tóta resistinti'a posibila. Nu e vorba se se atace dreptulu nimenui. Beseric'a respectéza mai multu decâtu ori cine tóte drepturile si demânda fiiloru sei, cá se le respecteze. Beseric'a este inse mai indreptatita, se se plânga, ea care de têmpu indelungatu vede violându-se si calcându-se pre mîi de cài drepturile cele mai sânte ale religiunei si ale consciintiei crestine. Sustiênerea acestoru drepturi este deci o aperare legitima; si inzedaru se incérca inimicii a denaturá caracterulu luptei acesteia sub pretecstu de *interese omenesci si de scopuri politice;* cá si càndu nu ar fí vorba de interese curatu religióse chiar si atunci, càndu pentru aperarea independintiei Capului Besericei si a libertàtii Sale reclamàmu suveranitatea pontificala. — Se nu se lase deci catolicii a fí insielati prin astfeliu de curse, nici a fí intimidati prin amenintiàri. Ómenii de omenía si viitoriulu va dovedí, cà atunci, càndu apera catolicii caus'a religiunei si a besericei, facu servitiulu celu mai insemnatu patriei inse-si.

Cu aceste sêmtieminte esprimàmu cu tóta afectiunea urârile Nóstre Sacrului Colegiu, si imploràmu asupr'a lui dela Ceriu abundanti'a favoruriloru domnedieesci, spre arvun'a càror'a ve si impartasimu toturoru din adênculu inimei binecuvêntarea Nóstra apostolica, precum si episcopiloru, prelatîloru si persóneloru aici presente.

Revista besericésca.

Provinci'a metropolitana.

Cu 1 Ianuariu a. c. si-a inceputu activitatea Administratiunea cea nóua a fonduriloru, infiintiata sub numele *„Cass'a centrala a Archidiecesei greco-catolice de Alb'a-Julia si Fagarasiu".* Este cunoscutu, cà pàna acum fondurile, fundatiunile si depositele concrediute Veneratului Capitulu metropolitanu, se administráu unele de unulu, altele de altu membru alu Veneratului Capitulu. Spre a introduce inse uniformitate in administrarea averiloru a aflatu de bine Veneratulu Capitulu a infiintiá *Cass'a centrala,* a càrei menire este administrarea, manipularea si conservarea documinteloru, hârtiiloru de valóre, baniloru s. a. apartiênetori la acele fonduri si fundatiuni, cari i-se incredintiéza de càtra Veneratulu Consistoriu si Veneratulu Capitulu (v. §. 2. din Statute).

Statutele cassei acesteia s'au aprobatu de Escelenti'a Sa Domnulu Metropolitu inca in 29 Octobre 1889 sub Numerulu 3728.

Pre bas'a acestoru statute s'a si alesu personalulu Cassei, si anume a fostu alesu de *presiedinte* Rmulu Domnu Antoniu Vestemianu; de *cassariu* Rmulu Domnu Ioanu M. Moldovanu; de *controloru* Rmulu Domnu Iosifu Hossu; de *comptabilu* Onor. Domnu Aurelu C. Domşa, teologu absolutu si cancelistu metropolitanu; éra de *revisori* Rmii Domni Dr. Ioanu Ratiu si Gavrila Popu.

Germani'a.

Netoleranti'a protestantica si liberala, care a fostu urzitu in contr'a besericei catolice *„Kulturkampf"*-ulu, intr'alte mesuri luate, a fostu esilatu si ordurile religióse de pre teritoriulu Germaniei. Au trebuitu se se convinga inse ómenii dela potere, cà beseric'a nu se sparia de astfeliu de mesuri, si cancelariulu de fieru Bismarck, acel'a care dîsese cà nu va merge la Canossa, a trebuitu se faca drumulu anevoiosu. Legile esceptionale aduse in contr'a besericei s'au retrasu in mare parte. Au mai remasu nisce coditie, si intre aceste se afla oprirea iesuitiloru si a congregatiuniloru omogene de pre teritoriulu

Germanici. Acum speràmu cà si acést'a se va taiá, càci partidulu catolicu, care astàdi se afla representatu in numerulu celu mai considerabilu in parlamentu, a presentatu deja unu proiectu de lege, prin care se stergu tóte mesurile esceptionale luate in contr'a ordiniloru religióse.

Nu scimu care va fi sórtea acelui proiectu, speràmu inse, cà germanii cari au abrogatu legile esceptionale adúse in contr'a socialistiloru, nu voru mesurá cu alta mesura iesuitiloru si ordiniloru religiósc, cari celu putînu atât'a consideratiune merita cá socialistii.

Portugali'a.

Metropolitulu-primate din Braga a espedatu mai in dîlele trecute invitările la congresulu catolicu, ce va avé se se tiêna in lun'a lui Aprilu 1891. Entusiasmulu cu care au fostu primite invitările ne este o garantia, cà acestu congresu va avé succesulu doritu. Scopulu congresului este, se apere drepturile Pontificatului romanu in contra atacuriloru inimice. Din programulu variatu si preste mesura instructivu relevàmu urmatóriele puncte: necesitatea independentiei spirituale si temporale a Pontificelui supremu; — invetiatur'a bescricei despre originea auctoritatii civile si despre deosebitele forme de guvernare; — organisarea de reuniuni; — cestiunea emigràriloru, scl. — Avemu sperantia firma, cà acestu congresu va contribuí multu la reinviarea activitàtii catolice din Portugali'a.

Turci'a.

De unu têmpu incóce se ventiléza prin Fanaru ide'a convocării unui „sinodu ecumenicu ortodoxu". Pres'a européna a luatu actu despre acésta faima, si multe de tóte s'au scrisu despre acelu eventualu conciliu. Nu scimu, ce e dreptu si ce nu in aceste scíri. Nóue nu ni se pare, cà in curêndu vomu poté vedé intrunitu acelu conciliu. Multe ar' fi motivele, cari le-amu poté citá; inse lasându-le tóte la o parte, numai unulu voimu se-lu indigitàmu, si anume amu dori se scimu, *in ce limba se voru tiené pertractările Sinodului?* In beseric'a catolica toti Episcopii se intielegu cu cea mai mare usiorintia in limb'a latina, si nu are se aprehendeze nime, de ce nu se vorbesce in limb'a lui. Dara in besericele „*ortodoxe*" care va fi limb'a ace'a comuna, vorbita si preceputa de toti, limb'a ace'a, care nu apartiêne nici unei nationalitàti esistente?

Revista politica.

Afaceri interne.

Dóue intêmplări mai momentóse avemu se inregistràmu din septemân'a, a càrei cronica o scriemu.

Unulu este schimbarea intrevenita in ministeriulu nostru, altulu e ceremoni'a inaugurării podului de preste Dunare la Posionu.

Schimbarea in ministeriu s'a intêmplatu in urm'a dimisionării baronului Orczy din postulu de ministru ungaru pre lânga persón'a Majestàtii Sale. In loculu lui fù numitu fostulu chefu de sectiune in ministeriulu de esterne *Ladislau Szögyény Marich*. Noulu ministru e unu barbatu in deplina potere. Cá chefu de sectiune a desvoltatu o activitate frumósa pre terenulu diplomaticu. Elu este mai pre susu de tóte personalitate placuta la curte.

Altcum schimbarea acést'a nu are insemnatate mare politica, de óre-ce in pracsa nu e mare cerculu de activitate a ministrului acestuia.

A dóu'a intêmplare amintita merita o atentiune deosebita pentru impregiurarea, cà la ace'a a fostu de fatia si Majestatea Sa Regele. Ministrii Szápáry, Szilágyi, Baross, Fejérváry, Iosipovich si Szögyény sosira in Posionu inca in dîu'a premergatóre inaugurării. Cu acésta ocasiune a arangiatu orasiulu unu banchetu in onórea ministriloru, la care ministrulu de justitie Szilágyi a toastatu de repetite ori, accentuându cà acestu guvernu va implini tóte promisiunile sale, si va introduce tóte institutiunile „*adeveratu liberale*". Vomu vedé! Noi din parte-ne nu ceremu din liberalismulu promisu de Domnulu ministru de justie in parlamentu.

Itali'a.

Nu e multu têmpu decându s'au terminatu alegerile pentru parlamentulu italianu. Guvernulu a câstigatu maioritate, si partidulu radicalu a remasu in minoritate insemnata.

Ace'a ce bate la ochi in aceste alegeri este numerulu abstiêneriloru. Din alegatorii inscrisi si indreptatiti la votu, au participatu la alegeri numai 54 %, adeca ceva mai multu de jumetate. Caus'a e, pentru-cà alegatorii catolici la dorinti'a si la mandatulu Papei se retinu dela alegerile parlamentare. In momêntulu acel'a inse cându ar' aflá de bine se concéda Pontificele supremu aceloru 46 % dintre alegatori se mérga la urne, suntemu siguri, cà guvernulu Domnului Crispi ar pierí pentru totdeaun'a.

Cà acést'a intru adeveru asia e, dovedescu alegerile municipale din Rom'a, la cari in butulu presiuniloru oficióse, intrég'a lista de candidati catolici a triumfatu. Speràmu cà acésta lectiune va folosí dlui Crispi, cá pre viitoriu se nu faca din capital'a crestinismului o prada a strainiloru si a francmasoniloru, ci se-o lase in grigi'a romaniloru adeverati.

Frânci'a.

Unele diare au fostu latitu scirea, cà imperatulu Germaniei ar avé intentiunea se caletorésca la San-Remo, si cà in caletorí'a acést'a ar avé se tréca si prin Paris. Acésta scire firesce a produsu o fierbere ne mai pomenita, si elementele radicale au si amenintiatu cu demonstratiuni antigermâne.

Acum inse vine fói'a „*Norddeutsche Allgemeine Zeitung*" si dechiara, cà nu a esistatu nici cându unu asemenea proiectu de caletoría a imperatului germânu prin Frâncí'a.

Corespondintie.

Bucuresci, 25 Dec. 1890.

(Continuare).

Conformu datinei orientale, clerulu din Romînî'a e impartîtu in dóue clase: clerulu monachalu si clerulu de miru seau casatoritu. La clas'a cea d'întâiu apartînu nu numai cei ce residéza in manastiri, ci si toti inaltii demnitari besericesci, cá membrii consistórieloru, esarchii, archimandritii, vicarii, episcopii si metropolitii. Clas'a a dóu'a a clerului de miru e compusa din protoierei seau protopopi, preoti si diaconi. Acestia servescu la besericele, ce suntu in afara de catedrale si in genere de ale manastiriloru. Parochia propriu disa mai alesu la orasie inca nu esista, ci preotii suntu aplicati in numeru mai mare seau mai micu pre lânga singuraticele beserici. Pentru ace'a numerulu preotiloru e fórte mare, ér' salariele loru in genere asia de mici, incâtu se pare — dicea odata *Ortodoxulu* — cà ele suntu destinate de a serví nu cá mijlóce pentru esistenti'a preotiloru, ci cá o dovéda de dispretiu. De aici s'a nascutu grav'a cestiune a imbunatatirei sortii clerului de miru, cu care „Sântulu Sinodu" s'a ocupatu cu mare staruintia chiar dela constituirea sa (an. 1872). Ori câtu de bune aru fi inse intentiunile Sinodului, fàra intrevenirea guvernului, lucru firescu, cà ele remânu numai intentiuni si dorintie. Diferitele guverne, ce si-au urmatu de atunci incóce la potere, de repetite ori au facutu promisiuni favorabile, totusi cestiunea nu s'a resolvitu. Deci vre-o câti-va deputati in sesiunea actuala au depusu pre birouiu camerei din initiativa parlamentara unu proiectu de lege „pentru regularea positiunei clerului mireanu". Proiectulu de lege se baséza pre conclusiunile stabilite de „Sântulu Sinodu" in sesiunea sa din tómn'a anului 1888. Substanti'a aceloru conclusiuni si respective a proiectului de lege este: Tóte besericele ortodoxe din Romîni'a afára de catedrale si de ale manastiriloru facu parte din o *parochia* seau din o *filia*. Besericele parochiale voru fi in numeru de 3031, din cari 297 urbane si 2734 rurale; ér' cele filiale 3730, din cari 3363 rurale. Se recunoscu 3031 preoti parochi, 1652 preoti ajutori si 123 diaconi precum si 73 preoti cari servescu la manastiri si schituri de maice, in totalu 4756 preoti si 123 diaconi. Dupa-ce inse mai multe beserici au veniturile loru proprii pentru sustiênerea personalului besericescu, remânu de retribuitu 4694 preoti, 108 diaconi, 544 paraclisieri, 10,482 cântareti (proiectulu -i reduce la 9,792); dupa-ce pre de alta parte numerulu totalu alu preotiloru din Romîni'a erá la 1888 de 6852, remânu in plus seau disponibili 2096; in privinti'a retribuirei, in parochiele urbane si rurale, unde besericele n'au primitu pamêntu dela statu, preotii-parochi voru avé 70 lei *pre luna*, ajutorii si diaconii câte 50 lei, paraclisierulu 30 lei, cântaretiulu 50 minimum; ér' unde s'a primitu pamêntu dela statu, parochulu 50 lei pre luna, ajutoriulu 40 lei, cântaretiulu 15 lei. Cei disponibili seau in plus se voru beneficiá din veníturile celoru retribuiti, marindu-se pentru ace'a cu mai bine de jumetate cuotele de mai susu. Se cuprinde mai departe in proiectu, cà ingrigirea materiala a besericeloru cade in sarcin'a statului seau a comuneloru, cà pàna la reducerea numerului preotiloru astàdi in servitiu nu se voru mai poté chi-

rotonisí si altii, fàra numai absolventii unui seminariu superioru si ai facultàtii de teologíe, cà preotii si diaconii din parochíele rurale voru fí detori se predé religiunea in scól'a primara din parochí'a loru, si cà suntu scutiti de servitiulu gardei si de streája precum si de servitiulu militaru. Lucrulu de capetenia este numai, cà óre cându se va votá acestu proiectu de lege?

Discutiunile parlamentare decurgu cu mare insufletíre. Multa vorba s'a facutu in camera asupr'a incidentului urmatu prin caderea candidatului guvernamentalu la alegerea de presiedinte alu Senatului. Opositi'a a declaratu guvernulu de neconstitutionalu, fiindu-cà a dóu'a dí dupa acea alegere a solicitatu votu de incredere din partea Senatului, pre care l'a si avutu, precum l'a avutu si-lu are si in camera. Pre lânga tóta vorb'a cea multa s'au votatu deja vre-o câteva legi mai cu séma finantiare si s'a convalidatu o alegere partiala de deputatu.

Apoi s'a inceputu discusiunea asupr'a respunsului la adres'a Tronului, cu speranti'a, cà nu va durá asia de multu cá in anulu trecutu. Cu acésta ocasiune e obiceiulu, cà se pronuntia discursurile cele mai frumóse, dar' resultatulu practicu e prea putínu; de unde s'a si incercatu unu deputatu, se obtiéna introducerea unei reforme, adoptata anulu acest'a de Parlamentulu englezu, cá adeca inlaturându-se discutiunea, totu respunsulu se se reduca la unu simplu actu de curtenie; respundiêndu inse guvernulu, cà pre lânga partea de curtenire, ce nici nu se discuta, este si a dóu'a parte cu programulu de lucru alu seu, asupr'a càreia depinde dela camera de a discutá mai multu ori mai putínu, — motiunea de innovare a cadiutu.

Unele diare au amintitu, cà Ministrulu culteloru si alu instructiunei publice s'ar' adresá càtra guvernulu otomanu spre a cere infiintiarea unui episcopatu românu in Macedoni'a. Un diaru gavernamentalu inse a impartasítu, cà noutatea data sub acésta forma e absolutu falsa. Adevèrulu este, cà Românii din Macedoni'a, in presenti'a conflictului dintre Patriarchía si sublim'a Pórta, s'au adresatu càtra Sultanu spre a obtiéné deschiderea bisericeloru loru, precum si a se slují intr'ênsele numai in limb'a româna, ér' nu in cea grecésca cá pàna acilea. Câtu pentru o interventiune diplomatica in acésta privintia, guvernulu românu e cu multu mai prudentu decâtu a se amestecá intr'o afacere de competentia esclusiva a Sublimei Pórte, carea altcum se dice, cà este insufletíta de cele mai bune simpatii càtra Românii din Macedoni'a.

Ce va face seau ce nu va face guvernulu otomanu, nu sciu; sciu inse unu singuru lucru, si este cà mântuinti'a românismului din Macedoni'a pre deplinu nu se va poté obtiéné fàra numai prin unirea sa cu Rom'a.

Philalet.

Locu deschisu*).

Multiamita publica.

Comun'a bisericésca gr.-cat. din Opidulu Comlosiu-mare mainainte numitu Banatu-Comlosiu, in comitatulu Torontalului, Dieces'a Lugosiului, din lips'a edificiului de scóla instructiunea pruncilor a fostu necesitata a o tiené in case private conduse spre acestu scopu pre spesele fondului religionariu alu Ungariei.

De órece deoparte casele private edificate cu alta destinatiune nu corespundu de ajunsu cerintieloru scolastice, ér' de alta parte Inaltulu Ministeriu reg. ung. de culte si Instructiune publica totu deaun'a la aprobarea contractului de chiría adaugea si clausul'a, cà pre venitoriu comun'a bisericésca singura se se ingrijésca de sustienerea scólei: in anulu 1888 senatulu scolasticu s'a cugetatu seriosu la edificarea unei scóle, punêndu unu inceputu modestu la unu fondu scolasticu. Voia erá, dar' nu erá potere de ajunsu. Têmpulu a trecutu mai iute, decâtu se se fi potutu câstigá tóte de lipsa la ridicarea unei scóle. Domnedieu inse s'a induratu a tramite ajutoriulu seu chiar' cându erámu in mai mare perplesitate, inmoiându inimele binefacatoriloru spre a tinde ajutoriu cu obolulu loru la procurarea unui edificiu de scóla. Cea mai mare binefacatóre este Alteti'a Sa Mileva Naco ducésa de San-Marco, carea a binevoitu a ne cedá pentru totu deaun'a casele sale de sub Nrulu 461 si 462 din piatiu in apropiere immediata lânga nou edificat'a beserica, prelânga pretiulu modestu de 1000 fl. v. a. solvindi si acesti'a in patru rate anuali egali. Casele acestea pre bas'a contractului de vindere-cumperare de dtto Ischl 4 Juliu 1890, de càtra Inaltulu Guvernu Diecesanu aprobatu cu dtto 8 Augustu 1890 Nrulu 1560, s'a transcrisu in cartea funduara pre numele „fondului scolasticu gr. cat. romanu" sub Nrulu 2050.

La acoperirea pretiului de cumperare s'au induratu a ne stá intru ajutoriu urmatorii marinimosi binefacatori:

1. Maiestatea Sa Preagratiosulu Rege apostolicu Franciscu Iosifu I. . 100 fl.
2. Din Lugosiu prin colectantele Dr. Jacobu Maioru medicu, dela Ilustritatea Sa Dr. Victoru Mihályi de Apsi'a Episcopulu Lugosiului 10 fl., Unu Pelerinu 2 fl., Andreiu Liviu canonicu 1 fl., Beniaminu Densusianu 50 cr., Petru Popu canonicu 1 fl., Dr. Iacobu Maioru 5 fl., Stefanu Berciann 1 fl., Dr. Stefanu Petroviciu 1 fl., Michailu Desanu 1 fl., Fabiu Rezeiu 1 fl., D. Selegianu 50 cr., Dr. Ioanu Maioru 1 fl. = . . . 25 fl.

(Va urmá).

Serbatorile septemânei.

In 25 Decembre v. Serbatórea Nascerei Domnului. Pre langa alte ratiuni, beseric'a a avutu si ratiuni mistice, pentru cari a asiediatu serbatorea Nascerei Domnului in diu'a acést'a. Diu'a de 25 Decembre cade chiaru in solstitiulu de iérna, va se dica in tempulu acel'a, cându diu'a incepe a cresce si nóptea a scadé. Cu Nascerea Mantuitoriului inca a inceputu a cresce lumin'a adeverului evidentu din Testamentulu nou si a scadé intunerecului adeverului ascunsu in simbólele Testamentului vechiu. Pentru ace'a representantele celu din urma a Testamentului vechiu santulu Joann Botezatoriulu dice despre Mantuitoriulu: *„Lui i-se cade a cresce, ér' mie a me micsiorá"*.

In 26 Decembre: Fug'a in Egiptu, pentrucà acést'a s'a intêmplatu indata dupa Nascerea serbata in 25 Decembre.

In 27 Decembre: Protomartirulu Stefanu. S'a pusu amintirea lui chiar' lânga serbatórea Nascerei Domnului pentru-cà elu a fostu celu de àntaiu care prin versarea sângelui seu a marturisitu pre Fiulu lui Domnedieu celu nascutu cá omu in lume.

Noutàti.

In diu'a de Craciunu liturgí'a solemna din catedrala a celebrat'o I. P. S. Domnu Metropolitu cu asistintia numerósa. Dupa Sânt'a Evangelia a rostitu Escelenti'a Sa omilí'a serbatórei, vorbindu cu elocinti'a-i cunoscuta despre marea opera a Rescumperàrii, si indemnându pre ascultatori la imitarea virtutíloru acelor'a, a càroru esemplariu ne-a fostu prunculu Isusu. A dóu'a dí a celebratu Escelenti'a Sa Metrepolitulu in beseric'a parochiala din Blasiu si éra-si a predicatu cuvêntulu Evangelíei. In diu'a cea d'âintâiu a fostu prândiu diplomaticu in curtea metropolitana, la care a luatu parte tota inteligínti'a preotiésca si mirêna. — Inregistràmu aici cu viua placere, cà Escelenti'a Sa a suportatu tóte greutàtile fisice impreunate cu dóue celebràri si predicàri, cu cea mai mare vigóre, cu tóte cà de unu têmpu incóce sufere cu gâtulu. — Domnedieu se conserve intru multi ani sanetatea pentru toti scumpa a preademnului Archipastoriu!

Daru de craciunu. — *Sânti'a Sa Gloriosulu Pontifice Leonu XIII* s'a induratu preagratiosu a donâ pre sém'a bibliotecei seminariali din Blasiu 5 volume din opurile Sântului Tom'a de Aquino — editiunea Leonina, ce apare in Rom'a sub supraveghiarea Em. Sale cardinalului Zigliara. Editiunea acést'a s'a inceputu in 1882 pre spesele Sumului Pontifice si e fórte eleganta. Cele cinci volume aparute pàna acum valoréza 250 fl.

Totu pre sém'a bibliotecei seminariali s'a donatu prin Prefectulu Propagandei Eminenti'a Sa Cardinalulu Simeoni urmatórele opuri:

1. Juris ecclesiastici Graecorum monumenta, de card. Pitra 2 volume.
2. De Immaculata conceptione Hymnologia Graecorum.
3. De romani pontificis auctoritate disciplinari testimoniis ecclesiae graece comprobata disquisitio de J. Cozza-Luzi.
4. S. Florentinum universae ecclesiae concilium.
5. Antiqua ecclesiae Syro-chaldaicae traditio circa *Petri* apostoli *ejusque successorum* romanorum pontificum divinum *primatum*.
6. Ecclesiae armenae traditio de romani pontificis primatu iurisdictionis et inerrabili magisterio.
7. Syri orientales seu Chaldaei, Nestoriani et Romanorum pontificum primatus.
8. Jus pontificium de propaganda fide 3 volume.
9. Ad typica graecorum ac praesertim ad typicum Cryptoferratense s. Bartholomei abbatis Animadversiones Theodori Toscani hieromonachi Ord. s. Basilii M.
10. Octoichulu celui dintre Sânti Parintelui nostru Ioanu Damascenulu (grecesce).

Aducemu cea mai umilita si fierbinte multiumita Sântiei Sale si Eminentissimului Domnu Cardinalu Simeoni pentru atentiunea si interesulu manifestatu fatia de Seminariulu nostru archidiecesanu prin donarea unoru càrti atâtu de pretióse pentru noi.

Dela universitatea din Clusiu. Inaltulu ministeriu reg. ung. de culte si instructiunea publica prin ordinatiunea sa Nrulu 44,565 dispune: cà censurile de profesoru incepêndu cu 1 Februariu 1891 se voru poté depune in tóta lun'a inaintea comisiunei esaminatóre, si anume in Lunia septemânei a dóu'a asia câtu Luni, Marti si Miercuri voru fi esamenele scripturistice, éra Joi, Vineri si Sâmbata cele verbale. Insinuàrile trebue facute celu putínu cu o luna mai inainte, éra operatele domestice celu putínu cu siese septamâni mai inainte se se submita spre censurare. Tacsele de esaminare incepêndu cu 1 Ianuariu 1891 voru fi: la esamenulu fundamentalu 10 fl., la celu specialu 20 fl. si la celu din pedagogía 10 fl.; pentru diploma 10 fl. In altele remâne in vigóre normativulu din 1888 Nrulu 50,097.

Concursu. Pàna in 1 Februariu 1891 se *curentéza* Parochi'a *Cracesci* in Tractulu protopopescu a Marei in dieces'a Gherlei devenita vacanta prin stramutarea Parochului de acolo la alta parochia.

Prelegerile semestrului I dela Seminariulu teologicu din Gherl'a se terminéza in 22 Ianuarie a. c.; in 26 se tiene esamenulu die Teol. morala, in 27 din Istori'a bisericésca, in 30 din Teologi'a dogmatica si in 31 din Studiulu biblicu; inceputulu semestrului alu 2-lea in 2 Februariu a. a.

Casuri de mórte. *Demetriu Abrudanu,* fostulu administratoru parochialu in Rachisiulu-românu, in protopopiatulu Indolului, in archidiecesa, a repausatu in 22 Decembre 1890 in etate de 31 ani in alu 6-lea anu alu preotiei.

Ioanu Chitta parochu in Minthíulu românu, dieces'a Gherlei a repausatu in etate de 82 ani, si in alu 59-lea anu alu preotiei sale.

Fia-le tierin'a usióra!

*) Pentru cele cuprinse in rubric'a acést'a redactiunea nu primesce nice o respundere.

PARTE SCIENTIFICA-LITERARIA.

Recensiune.

Cântările bisericesci *dupa melodiile celoru Opt-Glasuri ale sfintei biserici ortodoxe, culese, puse pre note si arangeate de Dimitrie Cunţanu. — Sibiiu. Editura autorului.*

Asia se inscrie unu opu, care-lu primise Redactiunea „Fóiei besericesci si scolastice". Ni-l'a lasatu nóue de mostenire, si noi vomu se apretiàmu mostenirea acést'a. Multa critica nu vomu face, de óre-ce autorulu insu-si dechiára, cà elu in opulu acest'a a implinitu numai comisiunea de a culege si a scrie cu notele musicii moderne cântările de strana, si noi, cari nu cunóscemu mai cu de-amenuntulu melodiile, ce se cânta in besericele archidiecesei Sibiene, nu ne potemu nici dechiará, déca si intru câtu a satisfacutu parintele Cunţanu acelei comisiuni.

Auctorulu facûndu cá si alti auctori premite o *Prefatia*. Nu vomu se ne ocupàmu cu etimologí'a acestui cuvêntu, si trecemu si preste testulu din ps. 149, 1, care si-l'a alesu auctorulu de *motto*, cu tôte cà nu a avutu scopulu de a pasî inaintea lui Domnedieu cu o *cântare nóua*. Apretiàmu inse regulele speciale, cari pre bas'a esperintiei sale le recomânda auctorulu la folosirea manualului sêu. Scimu, cà parintele Cunţanu a avutu ocasiune frumósa de a-si câstigá esperintia in cele ce privescu instructiunea in cântarea besericésca, cunóscemu si zelulu, cu care s'a silitu dni'a sa intru a se folosí de ocasiunea acést'a. De ace'a nici nu ne-a suprinsu valórea practica a reguleloru speciale, cari le propune. Le póte urmá cu folosu ori cine are se fia instructoru in cântările de strana ale ritului grecescu.

Ce privesce cuprinsulu opului, éca *prospectulu sumariu alu cuprinsului:* Sectiunea I. *Melodiile fundamentale ale celoru Opt-Glasuri.* Sectiunea II. *Podobiile.* Sectiunea III. *Sfetilne, Polileu, Pripele, Tropare, Condace, Catavasii si alte cântàri la Vecernia si Utrenia.* Sectiunea IV. *Cântările sft. Liturgii: a lui Ioanu Crisostomu, a Marelui Vasilie, si a lui Gregorie Teologulu.* Sectiunea V. *Irmósele serbatoriloru, cari la s. Liturgía se cânta in loculu Axionului.* Adausu: *Cântările la mormêntulu Domnului in Sâmbat'a ss. patimi.*

Din sumariulu acest'a si din frundiaririen opului se vede, cà auctorulu a cuprinsu intr'ênsulu totu, ce are se se cuprinda in unu manualu de soiulu acest'a,

Se facemu si putîna critica? Ne marginimu la dóue observàri. Cea de ântâiu privesce prosodí'a. Intru câtu amu potutu observá, auctorulu si-a datu silinti'a de a satisface acestei recerintie a ori càrei cântàri bune corale séu de strana. Dara amu potutu observá si ace'a, cà une ori in privinti'a acést'a tôta sfortiarea auctorului a fostu desiérta fatia cu form'a traditionala, amu poté dîce pietrificata a melodíei. — A dóu'a observare o amu poté cuprinde in cuvintele proverbiale dela Mt. 9, 17: *Nime nu bága vinu nou in foi vechi,* séu mai bine vomu intórce cuvintele aplicându-le la casulu de fatia si dîcûndu, cà este o incercare nerecomandabila a modernisá cântările corale séu de strana a ritului grecescu si a le strimtorí in imbracamintea moderna a tactului de $^2/_4$ si $^4/_4$. Acést'a noi o privimu de unu atentatu asupr'a formei antice, carea o au cântările corale atâtu in beseric'a resaritêna câtu si in cea apuséna. Parintele Cunţanu a trebuitu se sêmtiésca greutatea acestei modernisàri. De esemplu servésca pag. 87, unde in Pricéstn'a ochiului nu credemu, cà dni'a sa nu a suspinatu multu si nu s'a bucuratu, cà a scapatu sanetosu de ântâiulu *putîn'a mea* suspinare. Adeveratu cà in privinti'a acést'a suntu de vina inse-si melodíile traditionale, cari le reproduce parintele Cunţanu. Ele adeca mare parte chiar dintru inceputu nu au corespunsu spiritului cântàriloru corale.

Nu potemu se nu marturisimu, cà opulu parintelui Cunţanu ne-a causatu bucuría. Ne-a parutu bine, cà amu potutu vedé in opulu acest'a fruptulu pretiosu alu unei activitàti modeste de dieci de ani. Dara mai mare ne va fí bucurí'a, cându vomu poté salutá unu asemenea opu iesîtu din Blasiu, unde suntu poteri escelente si unde Ordinariatulu metropolitanu aduce atât'a jertfa materiala pentru cultivarea cantului besericescu.

Atal'a.

Novela de **F. R de Chateaubriand.**

(Continuare.)

Istorí'a lui Şakta si a Atalei. Vênatorii.

Sórtea, ce ne-au intalnitu pre noi, e tare caracteristica. Eu in tine vedu pre omulu civilisatu, care s'a refugiatu in statulu selbatecimei, tu inse poti privî in mine pre selbaticulu omu, pre care, nu sciu din ce causa, a vrutu marele Spiritu se me civiliseze. Pasîti amêndoi pre plaiulu vietii din dóue directiuni opuse, tu ai venitu se -mi iai loculu mieu, precum eu odinióra m'am fostu asiediatu pre alu teu. Si chiar' pentru ace'a ar' fí trebuitu se privimu tôte lucrurile din dóue puncte de vedere opuse. Care dintre noi doi a câstigatu seau a pierdutu mai multu prin acést'a schimbare de locuri, ne-o potu spune numai spiritele, dintre cari si celu de pre urma are mai multa intieleptiune decâtu tôta omenimea.

In cea mai deaprópe luna a floriloru [1]) se voru implinî 73 ani, de cându mam'a mea m'a nascutu la tiermurii rîului Mississippi. Putîna vreme inainte de ace'a se asiediasera Spanioli in Pensacolabai; in Louisiana inca nu erá pre atunci nici unu albu. De abia eram de 17 ani, cându insotii pre tatalu mieu, pre resboiniculu Utalissi in o espeditiune contr'a Muscogulgiloru alaturându-ne lânga Spanioli, cari erâu aliatii nostri; incepuramu lupt'a lânga rîulu Maubile. Areskoni [2]) inse si Manitous nu fura pre partea nóstra, càci inimiculu ne-a invinsu. Parintele mieu cadiù pe câmpulu de bataia, ér' eu aperându-lu fui ranitu de totu reu. Oh, de ce n'am sboratu atunci in lumea spiriteloru, càci atunci asi fi scapatu de suferintiele, ce me asteptáu pre pamêntu. Dieii hotarisera inse altcum. Dusu de fugari me refugiai in orasiulu St. Augustinu.

In acelu orasiu, edificatu nu de multu têmpu de Spanioli, fui in periclu de a fi prinsu si dusu in minele dela Mexico. Unu betrânu Castilianu inse, cu numele Lopez, fiindu-i mila de tinereti'a si neiscusinti'a mea, m'a chiamatu, se me refugiezu la elu, recomandându-me sororei sale, care-i portá economi'a casei.

Ambii aretáu fatia de mine cele mai gingasie sêmtîri. Me grigeau de minune, lasându se fiu introdusu in tôte sciintiele. Dupa o petrecere de 30 de luni in St. Augustinu mi-s'a urîtu fórte tare de viéti'a dela orasiu, me vestejám vediêndu cu ochii. De multe ori petreceám óre intregi nemişcatu, privindu cu doru la padurile din departare, seau siediêndu pre tiermurulu rîului me uitám tristu la valurile, ce se isbiáu de malu. In inchipuirea mea vedeám pàdurile, prin cari ai trecutu undele rîului, si sufletulu mieu rateceá prin pustía.

Nepotêndu-mi stapâní dorulu dupa desiertu, intr'o deminétia me infatisiai lui Lopez imbracatu in haine de Indianu. Intr'o mâna tiêneám arculu si sagetile, in ce'a alalta imbracamintea européna. Dupa ce am datu acésta imbracaminte nobilului mieu aperatoriu, nèbusîtu de lacrimi, cadiùi la piciórele lui. Apoi admoniându-me insu-mi pentru nerecunoscinti'a, ce o manifestám fatia de elu, -i dîsei: „Tu vedi insu-ti, parintele mieu, cà voiu morí, de nu me voiu alipí érasi de viéti'a mea de Indianu."

Lopez cuprinsu de mirare, incercà a me abate dela aceste intentiuni. Elu -mi puse inaintea ochiloru primejdiele, cari me astépta, de voiu cadé din nou in mânile Muscogulgiloru. Vediêndu inse statornicí'a otarirei mele, si cà suntu gatá a infruntá ori ce periclu, cu lacrimile in ochi imbratîsiându-me -mi dîse: „Du-te dar', fiule alu naturei, recâstíga-ti érasi acea independintia omenésca, de care Lopez nu vré se te lipsésca cu desevêrsire. Insu-mi déca asi fi mai tineru, m'asi duce cu tine in desiertu, si insu-mi te-asi depune in bratiele mamei tale. Déca te vei aflá in padurile tale, gândesce-te la betrânulu Spaniolu, care te-a primitu la sine cu iubire ospitala, si déca vrei se-ti câstígi iubirea ómeniloru, adú-ti aminte, cà cea de ântâiu esperintia, ce ti-ai câstigat'o despre inim'a omenésca, i-a servitu spre onóre."

Lopez mai inaltià o rogatiune Domnedieului crestiniloru, apoi ne-amu despartitu c'unu plânsu amaru. Pedéps'a nemultiamirii mele nice n'a intârdiatu multa vreme.

Necunoscûndu loculu am ratecitu prin paduri si in curêndu fúi prinsu de o céta de Muscogulgi si Siminoliti, cum -mi predîse Lopez. Acestia, dupa imbracamintea si penele, ce -mi infrumsetiau capulu, me cunoscura, cà suntu Natsezu. Me legara. Simighau conducatoriulu loru voiá se-mi scia numele. Eu i-am respunsu: „Numele mieu e Şakta, sum fiulu lui Utalissi si nepotulu lui Misku, care a trasu mai multu de-o suta rênduri de piei de pe scafârliile capitaniloru Muscogulgieni." — „Búcura-te dar' Şakta fiulu lui Utalissi si nepotulu lui Misku! búcura-te, càci te vomu arde in mijloculu satului," -mi respunse Simighau hotarîtu. — „Nu-mi pasa," replicai eu, incepêndu se-mi cântu cânteculu mortii.

[1]) Lun'a lui Maiu.
[2]) Dieulu resboiului la Indiani.

In dîlele prime ale inchisorii mele nu poteám se nu me miru in destulu de inimicii miei. Atâtu Muscogulgianulu, câtu si Siminolitulu, pururea e veselu, amabilu si indestulitu. Ei vorbescu multe si cu vioiciune; limb'a e comóra. Nice chiar' betrânetia nu-i poteá lipsí pre betrâni de acést'a simplicitate vesela; cá paserile betrâne din padurile nóstre, -si mesteca si ei cântecele loru cu cântecele nóue ale tinerei generatiuni.

Femeile, cari intovarasiau grupele luptaciloru, aretau fatia de tineretiele mele compatimire blânda si curiositate vrednica de iubitu. Me intrebáu de mam'a mea, de cele deântâiu dîle ale vietii mele; voiau se scia, déca léganulu mieu n'a fostu acatiatu cumva de crengile inflorite ale artiariului, si cà leganatu-m'au vênturile aprópe fiindu de ale paseriloru cuiburi? -mi puneáu apoi mii si mii de intrebàri despre starea inimei mele. Me intrebáu, cà vediut'am in visu pre o cerbóica alba, cà arborii ascunseloru bercuri invetiatu-m'au se iubescu? Eu respundeám cu sinceritate copilarésca, mameloru, feteloru si nevesteloru, dîcûndu: „Voi sunteti desfatârile dîlei, si nóptea ve iubesce ca pre róu'a sa. Din sînulu vostru vine omulu in lume, cá mai târdiu se pauseze la pieptulu vostru; prin o sarutare a buzeloru vóstre se se inveselésca, voi sciti tiese cuvinte farmecatóre, ce alina dorerile omenesci. Acestea mi le-a spusu maic'a mea, care intre doreri m'a adusu pre lume si care nice odata nu me va mai vedé. Si mi-a mai spusu, cà fetiórele suntu flori tainice, pre cari le áfla omulu in regiuni solitare.“

Magulitórele mele cuvinte faceáu mare bucuría femeiloru. Ele me presentara cu totu feliulu de daruri . . . . -Mi cântáu, -mi zimbeau; uneori versáu lacrimi, si mai alesu cându -si aduceáu aminte, cà suntu prinsoneriu.

Intr'o nópte, cându Muscogulgii tabariau la marginea unei paduri, stám lânga foculu taberei dimpreuna c'unu vênatoriu, ce erá rênduitu se me pazésca. De odata audu pre iérba unu fesnetu de rochia. O femeie acoperita de unu velu se asiédia lânga mine. Din genele ei picáu lacrimi fierbinti, si la zarea foculu vediui stralucindu pre pieptulu ei unu micu crucificsu. Erá frumósa fórte. Pre fati'a ei se poteá observá o suferintia nedescriptibila. In privirea ei ceteam o rara sentimentalitate si o adênca fantasía fàra de sémenu. Surisulu ei erá cerescu.

Credeam cà ea este *vergur'a ultimului amoru,* vergura ce i se trimite prinsoneriului spre a-i face mormêntulu dulce. In acést'a credintia fiindu, i-am graitu intortochiatu si tremuratoriu: „Vergura, tu esti vrednica de primulu amoru, si nu esti nascuta pentru celu din urma. Pornirile unei astfeliu de inimi, ce nu preste multu va apune pre vecíe, nu s'ar' nimerí cu pornirile inimei tale. De ce amu contopí mórtea cu viéti'a? Tu in ór'a mortii n'ai nasce in mine decâtu parere de reu. Fia altulu mai fericitu cá mine, si -ti dorescu, cá in lungi imbratisiàri se se unésca lian'a cu stejarulu.“

Tiner'a féta -mi replicà: „Eu nu suntu vergur'a ultimului amoru. Crestinu esti tu?“ I-am respunsu, cà nice odata n'am negatu spiritele aperatóre ale casei mele parintiesci. La acestea Indian'a fàra de voia incepù se trèmure si se-mi respunda: „-Mi pare reu, cà esti idololatru pecatosu. Pre mine m'a facutu maic'a mea crestina; eu sum Atal'a, fiic'a conducatoriului Simighau. Acum mergemu la Agalachucla, unde tu vei suferí mórte prin focu.“ Dicûndu acestea, Atal'a se scolà si merse mai departe.

Şakta fù silitu se-si intrerumpa povestirea. Tristele amintiri -i veniau de-a valm'a in sufletu-i sdrobitu. Din ochii lui curgeáu preste obrazu dóue isvóre de lacremi cá dóue rîuri in nóptea adênca, ce nu-si tradéza esistenti'a loru decâtu numai stânciloru, printre cari curgu.

„O, fiulu mieu,“ continuà elu, „poti vedé, câtu de putînu intieleptu e Şakta, in mani'a asertiunii, cà elu este celu mai intieleptu. Da, fiulu mieu, ómenii potu se plânga si atunci, cându n'au vedere.“

(Va urmá).

Bibliografía.

Scóla Română — *revistă pedagogică, pentru interesele institutelorŭ de invĕţământu la Români,* — este titlulu unei nóue reviste scolastice, ce va aparé cu inceputulu lui Ianuariu a. c. st. v. in Naseudu sub directiunea Dlui *Vasile Petri* cunoscutulu nostru pedagogu. Domnulu Petri s'a aflatu indemnatu a edá acésta fóia in urm'a incetârei „Fóiei scolastice“ din Blasiu. Revist'a cea nóua va publicá:

1. Tratate teoretice din sfer'a pedagogíei, didacticei si metodologíei.

2. Lectiuni practice din tóte obiectele de invetiamêntu; fiecare numeru va aduce celu putînu o lectiune practica.

3. Informatiuni privitóre la progresele, reformele si imbunatatîrile facute pre câmpulu scolaru.

4. Corespondintie relative la stârile scóleloru nóstre,

5. Materii din domeniulu sciintieloru menite a completá studiile invetiatoriului si instructiunea din scóla.

6. Sciri scolare.

7. Varietâti.

8. Bibliografía.

Scól'a româna va iesí in fiecare luna de trei ori, si anume in 8, 18, si 28 in numeri de câte o cola si va costá pre anulu intregu 4 fl. Prenumeratiunile si corespondintiele suntu a se adresá la Redactiunea „Scólei Române“ in Nàsèudu (Naszód). Dorimu succesu stralucitu revistei nóue!

„Românische Revue.“ Revista politica-literara. Directiunea: Vien'a, VIII. Alserstr. 27 Anulu VII. 1891. Nr. I. p. Ianuarie. Cuprinsulu: Zum Jahres wechsel. — P. P. Carp. (Biografische Notizen. — Erster Artikel). — Dr. Ioanu Vancea. (Mit Portrait). — Magyarische Subjectivität. — Ludwig Mocsáry über die Nationalitäten-Frage. — Die romänische Litteratur in der Bucovina. (Erster Artikel). — Die Basch-Araba, Beiträge zur ält. Geschichte der román. Länder. (I. Artikel). — Gedichte von V. Alexandri, deutsch v. L. V. Fischer und C. dela Tismana. Gedichte von Michael Eminescu, deutsch von Emanuel Grigorovitza. — Rundschau. (Anton Mocsonyi de Foen. — Simeon Mangiuca). — Zeitungsstimmen über die román. Nationalconferenz. — Litteratur.

Pretiulu de prenumeratiune pre unu anu pentru Austro-Ungari'a 10 fl., pentru strainatate 20 franci i. a., plat. in Vien'a. Dupa fie-care exemplariu abonatu se trimite unu alu doilea gratuitu in strainatate.

Abonamentele se potu face numai pre unu anu intregu, se potu inse platí in 2 rate anticipative si remânu in valóre pàna la abdîcerea revistei.

Acei abonati noi, care voru abonâ anulu VI. 1890 alu revistei si -lu voru platí anticipativu, primescu gratuitu anulu V. completu ér' abonatii noi pre anulu 1891 primescu anii V. si VI. cu pretiulu jumetate, adeca laolalta cu 10 fl.

Avêndu in vedere utilitatea acestei publicatiuni lunarie si jertfele materiale ce le aduce redactorulu, o recomêndàmu cu tóta caldur'a spriginirei publicului nostru cetitoriu.

Post'a Redactiunei. Dlui Amicus — Gherl'a — nu s'a potutu nici in numerulu acest'a, in numerulu procsimu de siguru. — I. M. Rosia; multiamimu; — Dlui A. in Beiusiu in numerulu 4. — Dlui V. M. — Dêmbu; a sositu prea târdiu; regretàmu cà nu se mai póte publicá. — Dlui H. — in Beiu — a fostu prevenita de alta totu in acésta causa; operatele primite le-amu primitu, inse spatiulu nu ne permite publicarea loru. — G. S. in Gh. si A. P., au sositu dupa termifóiei, la anulu ce vine.

Rogàmu pre toti stimatii colaboratori, se ne trimita numai operate de acele cari suntu de interesu generalu, si pre câtu se póte se nu ni se trimita multiamite publice, mai alesu de cele lungi, càci spatiulu ne este fórte scumpu.

Editoru si redactoru respundietoriu:
Dr. Vasiliu Hossu.

Burs'a de Budapest'a.

Din 7 Ian. st. n. 1890.

Rent'a de auru ung. 4%	102.50
« « hârtíe « 5%	100.60
Imprumutulu càiloru ferate ung.	112.75
Amortisarea detorîei càiloru ferate de Ostu ung. (1-ma emisiune).	97.—
Amortisarea detorîei càiloru ferate de Ostu ung. (2-a emisiune).	110.—
Amortisarea detorîei càiloru ferate de Ostu ung. (3-a emisiune).	—.—
Bonuri rurale ung.	89.70
« « croato-slavóne	104.—
Despagubire pentru dijm'a ung. de vinu	—.—
Obligatiunile desp. regaliiloru	94.50
Imprumutu cu premiu ung.	135.50
Losuri pentru regularea Tisei	127.—
Rent'a de hârtíe austriaca	103.25
« « argintu austriaca	90.25
» « auru austriaca	107.25
Losurile austr. din 1860.	137.50
Actiunile bancii austro-ungare	991.—
« « de creditu ung.	358.75
« « « « austr.	306.50
Scrisuri fonciare ale institut. de cred. si economíi «Albin'a».	101.—
Galbeni imperatesci	5.36
Napoleon-d'ori	9.03
Marci 100 imp. germane	55.90
Londr'a 10 Livres sterlingi	114.10

Burs'a de Vien'a.

Din 5 Ian. st. n. 1890.

Rent'a de auru ung. 4%	—.—
« « hârtíe « 5%	100.30
Imprumutulu càiloru ferate ung.	113.—
Amortisarea detorîei càiloru ferate de Ostu ung. (1-a emisiune).	97.—
Amortisarea detorîei càiloru ferate de Ostu ung. (2-a emisiune).	—.—
Amortisarea detorîei càiloru ferate de Ostu ung. (3-a emisiune).	—.—
Bonuri rurale ung.	—.—
« « « croato-slavóne	104.—
Despagubire pentru dijm'a ung. de vinu	—.—
Imprumutu cu premiu ung.	127.—
Losuri pentru regularea Tisei	135.50
Renta de hârtie austriaca	90.20
« « argintu austriaca	90.40
« « auru austriaca	107.50
Losuri austr. din 1860	146.—
Actiunile bancii austro-ungare	993.—
« « de creditu ung.	359.50
« « « « austr.	306.50
Galbeni imperatesci	5.36
Napoleon-d'ori	9.04
Marci 100 imp. germane	55.82½
Londr'a 10 Livres sterlingi	113.85

JOSIFU GAVORA (1) 2—30

distinsu cu medali'a espositionala cea mare pentru lucru escelentu si gustu bunu la espositiunea regnicolara din Budapest'a in a. 1885.

Budapest'a, IV. strad'a Vatiului Nr. 17

Recomându cu pretiuri de cele mai convenabile si in esecutare câtu se se póte mai frumósa obiecte de lipsa

pentru adjustarea besericeloru, si anume:

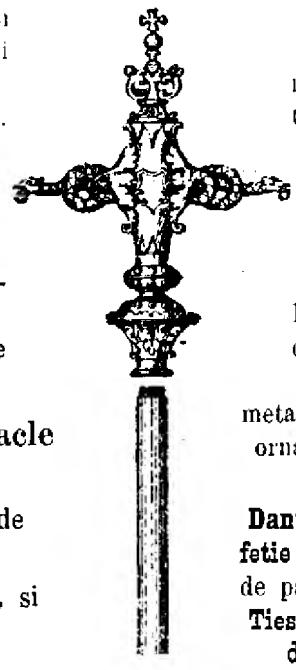

Felóne preotiesci si **stichare** diaconesci **Flamure** pentru beserici si reuniuni. **Flamure** pentru reuniuni de pompieri, de scolari, reuniuni besericesci, reuniuni industriale, de cântàri si de pompe funebre.

Candelabre, racle si **potire, luminarie** de **parete** si de **altariu,** si **candele.**

Primescu si efeptuiescu ieftinu repararea vestmintelorn besericesci, intrargintarea si intraurirea de potire, racle, candele si luminarie de altariu.

Mare asortimentu de brodarii de auru, de argintu si de metasa, precum si de ornaturi besericesci brodate

Dantele besericesci, fetie de altariu, cruci de parete si de scóla. **Tiesetúri besericesci, damasturi** etc.

Acuratatea mea o potu dovedi cu sute de epistole recunoscatóre.

Tarifari de pretiuri si preliminarie de spese trimitu la cerere francate.

Fundata in an. 1858.

FRANCISCU WALSER

Liferantu de curte alu Altetiei Sale imp. si reg. Archiducele **Josifu**

proprietariulu primei fabrici ungare de masine si recusite de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu

Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66

recomânda atentiunei preaonoratiloru domni preoti

TURNATORI'A SA DE CLOPOTE

in care se fabrica atâtu grupuri câtu si clopote singuratice: cu **scaune de fieru** patentate si cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabric'a a liferatu dela intemeiarea sa 1800 clopote mari de metalu, intr'altele si celu dela metropoli'a din Bucuresci in greutate de 8000 kilograme.

(2) 2—52

Se afla umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru bài, conducte pentru apa si pumpe pentru fântâni.

Preliminarie de spese si Pretiu-courantari se trimitu la cerere gratuitu si franco.

Distinsu in anulu 1885 la espositiunea regnicolara din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concurintia cu **diplom'a cea mare de onóre.**

MERSULU TRENURILORU

pre liniile orientale ale càii ferate de statu r. u. valabilu din 1 Octobre 1890.

Budapest'a—Predealu

	Trenu accelerat.	Trenu accelerat.	Trenu de persóne	Trenu de persóne
Vien'a . .	3.25	8.—	10.50	
Budapest'a	5.25	2.—	7.35	6.10
Szolnok . .	11.22	4.05	11.07	9.28
P.-Ladány	1.07	5.46	1.20	11.38
Oradea-m.	2.24	7.01	3.02	1.51
	2.32	7.11	3.09	2.06
Mezö-Telegd	3.02	7.41	3.48	2.46
Rév	3.33	8.16	4.31	3.40
Bratc'a . .			4.54	4.03
Buci'a . . .			5.14	4.25
Ciuci'a . . .	4.26	9.05	5.40	4.51
Huiedinu .	4.58	9.36	6.23	5.32
Stan'a . . .			6.38	5.49
Aghirisiu .			6.59	6.17
Ghirbèu . .			7.11	6.28
Nadasielu .	5.49		7.24	6.44
Clusiu	6.04	10.55	7.39	7.04
	6.12	11.02	7.54	8.30
Apahida . .	6.27	11.23	8.11	8.55
Ghirisiu .	7.30	12.42	9.18	10.31
Cucerdea .	7.55	1.18	9.49	11.19
Uiór'a de M.		1.25	9.56	11.27
Vintiul-de-s.		1.33	10.02	11.35
Aiudu . . .	8.21	1.55	10.22	12.02
Teusiu	8.37	2.14	10.39	12.26
	8.42	2.24	10.57	1.18
Craciunelu.		2.49	11.20	1.54
Blasiu . . .	9.14	3.02	11.36	2.11
Micasas'a .		3.33	12.01	2.49
Copsia-m.	9.49	3.48	12.23	3.23
Mediasiu . .	10.07		12.39	3.46
Elisabetopol	10.30		1.08	4.27
Sighisiór'a	11.06		1.50	5.39
Hasfaleu . .	11.21		2.06	6.02
Homorodu.	12.37		3.20	7.51
Agostonfalva			3.56	8.36
Apati'a . .	1.26		4.19	9.10
Feldiór'a .	1.47		4.44	9.44
Brasiovu	2.23		5.20	10.31
	2.33		5.30	12.24
Tomisiu . .	3.15		6.14	1.37
Predealu .	3.47		6.45	2.22
Bucuresci.	9.30		11.45	

Predealu—Budapest'a

	Trenu accelerat.	Trenu de persóne	Trenu accelerat.	Trenu de persóne
Bucuresci.	7.35	5.35		4.47
Predealu .	1.08	6.19		9.12
Timisiu . .	1.37	7.21		9.41
Brasiovu	2.13			10.17
	2.43	4.06		10.32
Feldiór'a .	3.12	4.44		11.18
Apati'a . .	3.32	5.20		11.30
Agostonfalva	3.47	5.47		11.51
Homorodu.	4.20	6.35		12.27
Hasifaléu .	5.25	8.12		1.35
Sighisiór'a	5.45	8.47		1.59
Elisabetopol	6.12	9.29		2.32
Mediasiu . .	6.53	10.10		2.59
Copsi'a-m.	6.40	10.32		3.19
	6.48	10.42	11.47	3.18
Micasas'a .		11.01	12.04	3.33
Blasiu . . .	7.22	11.37	12.32	4.03
Craciunelu.		11.52	12.44	4.14
Teusiu	7.51	12.28	1.06	4.36
	7.58	1.23	1.30	5.06
Aiudu . . .	8.15	1.50	1.54	5.24
Vintiul-de-s.		2.20	2.16	5.45
Uiór'a de M		2.28	2.23	5.51
Cucerdea .	8.45	2.40	2.39	6.08
Ghirisiu .	9.10	3.33	3.15	6.72
Apahida . .		5.28	4.52	7.52
Clusiu	10.36	6.05	4.56	8.10
	10.48	6.26	5.32	8.30
Nadasielu .		6.42	5.48	8.50
Ghirbèu . .		6.58		9.05
Aghirisiu .		7.24	6.11	9.19
Stan'a . . .		7.47		9.43
Huiedinu .	12.01	8.27	6.43	10.02
Ciuci'a . . .	12.31		7.12	10.41
Buci'a . . .		9.08		10.56
Bratc'a . .		9.28		11.18
Rév	1.10	10.04	7.51	11.32
Mezö-Telegd	1.36	10.41	8.17	12.07
Oradea-m	2.01	11.06	8.42	12.41
	2.08	1.19	8.47	1.09
P.-Ladány	3.31	3.31	10.09	3.03
Szolnok . .	5.1	6.35	11.51	5.10
Budapest'a	7.15	6.50	1.55	8.15
Vien'a . .	1.40	8.—	7.20	6.05

Budapest'a—Aradu—Teusiu

	Trenu accelerat.	Trenu de persóne	Trenu de persóne
Vien'a . .	8.—	10.50	3.25
Budapest'a	2.—	8.15	9.40
Szolnok	4.20	11.18	1.02
Aradu	8.10	3.50	5.27
	2.20	4.10	5.50
Glogovatiu.	2.34	4.22	6.02
Gyorok . .	3.05	4.46	6.23
Paulisiu . .	3.23	4.58	6.34
Radu'a-Lip.	3.39	5.16	6.52
Conopu . .		5.38	7.17
Bèrzava . .		5.53	7.33
Soborsinu .		6.33	8.20
Zamu . . .		6.58	8.49
Gurasad'a .		7.22	9.16
Ilia		7.38	9.32
Branicica .		7.54	9.51
Dev'a . . .		8.14	10.18
Simeria . .		8.43	10.44
Orestie . . .		9.12	11.14
Jibotu . . .		9.34	11.39
Vintiul-de-j.		9.56	12.05
Alb'a-Juli'a		10.17	12.26
Teusiu . .		10.44	12.58

Teusiu—Aradu—Budapest'a

	Trenu accelerat.	Trenu de persóne	Trenu de persóne
Teusiu . .		12.59	4.51
Alb'a-Iuli'a		1.39	5.27
Vintiul-de-j.		1.56	5.44
Jibotu . . .		2.23	6.06
Orestie . . .		2.49	6.28
Simeri'a .		3.37	6.56
Dev'a . . .		3.53	7.26
Branicic'a .		4.18	7.48
Ilia		4.43	8.10
Gurasad'a .		4.53	8.20
Zamu . . .		5.21	8.48
Soborsinu .		5.56	9.17
Bèrzava . .		6.46	9.54
Conopu . .		7.02	10.09
Radua-Lip.	5.49	7.36	10.38
Paulişin . .	6.06	7.50	10.51
Gyorok . .	6.24	8.03	11.03
Glogovatiu.	6.53	8.26	11.27
Aradu	7.06	8.38	11.38
	7.45	9.05	12.10
Szolnok .	11.51	2.25	4.47
Budapest'a	1.55	5.50	7.45
Vien'a . .	7.20	1.10	6.05

Simeri'a—Petrosieni

Simeri'a .	7.17	11.28	3.50
Streiu . . .	7.54	12.12	4.32
Hatiegu . .	8.45	1.08	5.20
Pui	9.39	2.05	6.15
Crivadia . .	2.51	2.51	7.03
Banitia . .	11.26	3.30	7.28
Petrosieni	12 —	4.02	8.15

Petrosieni—Simeri'a

Petrosieni	6.05	10.42	4.03
Banitia . .	6.45	11.23	4.49
Crivadia . .	7.26	11.57	5.24
Pui	8.07	12.35	6.04
Hatiegu . .	8.51	1.19	6.43
Streiu . . .	9.41	2.09	7.28
Simeria . .	10.20	2.47	8.—

Aradu—Timisiór'a

Aradu . .	6.41	12.20	9.10	
Aradulu-nou	7.09	12.44	9.22	
Németh-Ság.	7.31	1.09	9.41	
Ving'a . . .	7.58	1.37	10.01	
Orezifalva .	8.14	1.54	10.14	
Merczifalva	8.29	2.10	10.26	
Sân-Andreiu	8.45	2.27	10.39	
Timisiór'a	9.08	2.53	10.58	

Timisiór'a—Aradu

Timisiór'a	5.30	12.53	5.25
Sân-Andreiu	5.50	1.21	5.55
Merczifalva	6.05	1.39	6.18
Orczifalva .	6.17	1.59	6.37
Ving'a . . .	6.35	2.26	7.04
Németh-Ság.	6.51	2.43	7.25
Aradulu-nou	7.09	3.16	7.59
Aradu . .	7.20	3.30	8.15

Ghirisiu—Turd'a

Ghirisiu	7.40	10.50	3.50	9.30
Turd'a	8.—	11.10	4.10	9.50

Turd'a—Ghirisiu

Turd'a	6.05	9.40	2.40	8.20
Ghirisiu	6.25	10.—	3.—	8.40

Sighisiór'a—Odorheiu

Sighisiór'a	5.—	11.25
Odorheiu	7.49	1.50

Odorheiu—Sighisiór'a

Odorheiu	8.40	2.45
Sighisiór'a	10.52	5.28

M.-Ludosiu—Bistritia

Muresiu-Ludosiu	4.—
Tiagu-Budatelecu . . .	7.07
Bistritia	9.59

Bistritia—M.-Ludosiu

Bistritia	1.16
Tiagu-Budatelecu . . .	4.15
Muresiu-Ludosiu	7.21

Nota: Numerii incuadrati cu linii gróse insemnéza órele de nópte.

Copsi'a-mica—Sibiiu

Copsi'a-m	4.05	10.47	7.10
Siei'c'a mare	4.35	11.17	7.43
Loamnesiu	5.16	11.58	8.27
Ocn'a . . .	5.47	12.29	8.59
Sibiiu . . .	6.10	12.52	9.23

Sibiiu—Copsi'a-mica

Sibiiu . . .	7.35	4.34	9.50
Ocn'a . . .	8.02	4.58	10.14
Loamnesiu.	8.30	5.25	10.40
Siei'c'a-mare	9.05	5.55	11.10
Copsi'a-m.	9.34	6.20	11.35

Cucerdea—Osiorheiu—R.-sas.

Cucerdea .	2.55	8.20	2.50
Cheti'a . . .	3.25	8.53	3.26
Ludosiu . .	3.41	9.11	3.42
M.-Bogatu .	3.56	9.39	3.57
Cipeu-Iernut	4.33	10.18	4.34
Kerelö-S.-Pál	4.48	10.34	4.49
Nirasteu . .	5.11	10.58	5.12
Osiorheiu	5.30	11.17	5.31
	5.46		5.46
Regh.-sas.	7.25		7.25

R.-sas.—Osiorheiu—Cucerdea

R.-sasescu		8.25	8.15
Osiorheiu		10.—	9.55
	7.24	5.54	10.20
Nirasteu . .	7.44	6.14	10.39
Kerelö-S-Pál	8.07	6.37	11.02
Cipeu-Iernut	8.29	6.58	11.23
M.-Bogatu .	9.02	7.28	11.53
Ludosiu . .	9.33	7.41	12.06
Cheti'a . . .	9.51	7.57	12.22
Cucerdea .	10.20	8.25	12.50

Simeri'a—Hunedór'a

Simeri'a	11.05	8.35
Cern'a	11.26	8.59
Hunedór'a . . .	11.55	9.28

Hunedór'a—Simeri'a

Hunedór'a . . .	6.—	2.15
Cern'a	6.26	2.41
Simeri'a	6.45	3.—

Tipografi'a Seminariului archidiecesanu.

Abonamêntulu

Pentru monarchia: Pre anu 6 fl., ½ anu 3 fl., ¼ anu 1 fl. 50 cr.

Pentru strainatate: Pre 1 anu 18 frcs., ½ anu 9 frcs., ¼ anu 4 frcs. 50 cm.

Fói'a apare in fie-care **Sâmbata.**

Unirea

Insertiuni

Unu șiru garmond: odata 7 cr., a dóu'a óra 6 cr., a treia óra 5 cr., si de fie-care publicatiune timbru de 30 cr.

Totu ce privesce fói'a se se adreseze la «Redactiunea si Administratiunea **Unirei**» in **Blasiu.**

Fóia besericésca-politica.

Anulu I. **Blasiu 17 Ianuariu 1891.** **Numerulu 3.**

Blasiu, 16 Ian. 1891.

Nosce te ipsum! erá unu principiu de mare insemnatate inaintea venerandei anticitàti. Insemnatatea teoretica a acestui principiu si astàdi este totu cea dedemultu. In viéti'a practica inse dorere astàdi de nu putîni nu i-se mai dà ace'a-si insemnatate.

In numerulu I alu fóiei nóstre credintiosi principiului acestuia si radiemati pre unu studiu conscientiosu alu besericei nóstre in trecutu si in presente amu sustiênutu, cà beseric'a romanésca molipsita de bizantinismu inainte de unire nice cându nu si-a potutu desvoltá intrêga activitatea ei domnedieésca in nice un'a din relatiunile vietii nóstre, ma bizantinismulu acest'a stracuratu in sufletulu bescricei si a poporului nostru multu ne impiedeca inaintarea chiar si astàdi.

Spre a ne cunósce pre noi insine inca si mai bine, este de lipsa, cá ce'a ce amu dîsu atunci numai in câteva cuvinte, acum se espunemu mai pre largu, si anume mai întâiu conceptulu bizantinismului, si apoi celu putînu unele manifestàri mai marcate ale bizantinismului acestuia in viéti'a nóstra din têmpulu de fatia.

Spre a defini bizantinismulu ne vomu folosí de ideile desfasiurate cu privire la natur'a lui in scrierile aloru doi barbati eruditi, cari la mórtea loru nu au statu pre basele besericei catolice, cá astfeliu ori ce umbra de preocupatiune „confesionala" se o delaturàmu. Acesti doi barbati suntu protestantulu Neander [1]) si catolicului vechiu Döllinger [2]). Este dupa acestia bizantinismulu lips'a deplina de idei regeneratóre si progresiste la unu poporu, nepotinti'a de a cuprinde si practisá ideile cele bune din punctulu de vedere a binelui publicu adeveratu, negligearea intereseloru practice si adeverate ale poporului din partea potestàtiloru publice, pretiuirea preste mesura a lucruriloru fàra nici o valóre practica, o stagnare si inghiatiare ingâmfata in ideile si institutiunile din trecutu de o parte fàra a le poté desvoltá mai departe, ér' de alta pierdiêndu din ele totu spiritulu facatoriu de viétia si remânêndu in urma numai cu nesce forme góle lipsite de ori si ce cuprinsu, si in urma este bizantinismulu amortiél'a si servilismulu acel'a, ce cuprinde astfeliu pre unu poporu, câtu cu o abnegatiune fatalistica pórta si jugulu celu mai urîtu, fàra de a se ivi in elu nice cea mai mica scânteia de doru de emancipare si de progresu.

Léganulu bizantinismului este Bizantiulu seau Constantinopolulu, unde fù stramutatu centrulu domniei romane mai cu séma dupa caderea imperiului romanu de apusu. Ideile, traditiunile si teritoriulu celu grandiosu romanu au ajunsu prin acést'a pre mânile Greciloru din Bizantiu, cari nu erâu in stare nici a le intielege, necum a le desvoltá mai departe. Spiritulu celu eminentu practicu romanu a ajunsu pre calea acést'a nu numai in contactu, ci chiar supusu spiritului celui misticu grecescu. Si acum apoi a si inceputu a se vedé deosebirea cea mare intre unulu si altulu. Càci pre cându mai inainte càtra capetulu republicei romane spiritulu si genîulu literaturei grecesci întrându afundu in viéti'a Romaniloru, acestia intielegêndu-lu au sciutu se-lu folosésca astfeliu, câtu desi in privinti'a politica se aflâu deja in decadintia, totusi pre terenulu literaturei chiar atunci s'au ridicatu pâna la unu gradu inaltu de cultura, pre atunci, cându Grecii din Bizantiu au intratu in ideile si traditiunile romane, ei au facutu din ele o caricatura, o comedia a istoriei numita: Bizantinismu. Ce a fostu rêu in ideile si traditiunile romane, ace'a in mânile Greciloru s'a desvoltatu in unu modu teribilu. Astfeliu, cá se tacemu de altele, servilismulu nascutu in Rom'a pagâna pre têmpurile Cesariloru, in Bizantiulu celu crestinu s'a desvoltatu pâna la unu atare gradu, cum n'a mai fostu in Europ'a nice mai nainte, nice dupa ace'a. Canonistulu Balsamon dîce, cà: „*din plenitudineu potestàtii sale imperatulu póte face ori si ce*". [1]) Ma cà imperatului prin incoronare cá si prin botezu i-se iérta ori si ce pecate, asiá câtu Patriarchulu Polieuctu a dîsu imperatului Tzimiskes dupa incoronare, cà acum Domnedieu i-a iertatu pecatulu comisu prin uciderea antecesorului sêu. [2])

Din contra, ce a fostu bunu in ideile si traditiunile romane, ace'a pre mânile Greciloru bizantini a ajunsu totalu ridicolu, câtu cu totu dreptulu se póte dîce, cà Bizantiulu seau Rom'a nôua cu istori'a ei este o travestire comica, o parodía a Romei vechi si a istoriei ei.

Celu mai dorerosu lucru inse a fostu, cà chiar pre têmpulu desvoltârei Bizantinismului in resaritulu Europei, s'a intêmplatu in mare parte si desvoltarea besericei crestine in acele pârti, si asiá bizantinismulu a intratu, seau mai bine dîsu a coruptu si beseric'a crestina, câtu totu cu acel'a-si dreptu potemu dice, cà Bizantiulu besericescu nu a fostu altu ceva decâtu érasi o travestire comica, o parodía a religiunei crestine.

De aici inse de sine a urmatu, cà Bizantinismulu in form'a acést'a odiósa a intratu la tôte popórele acele, cari au fostu in contactu prea intimu besericescu cu Bizantiulu. Si din nefericire intre popórele aceste amu fostu si noi. Si dorere, inca nice astàdi nu suntemu conscii de ajunsu, câtu de multu este viéti'a nóstra molipsita de bizantinismu. Vomu avé de aici incolo, credemu, destula ocasiune de a considerá destule aparitiuni bizantine in viéti'a nóstra besericésca. Ne marginimu de astadata numai la unele indigitàri.

Legarea de formele esterne cu deplin'a ignorare a spiritului este o caracteristica din cele mai marcate a bizantinismului. Acum legarea besericei orientale de calindariulu celu vechiu recunoscutu de greșitu, nu este ea óre o legare de o forma góla fàra de nice unu cuprinsu? Si dorere, impregiurârile nóstre suntu de asiá, câtu pâna cându beseric'a orientala mai tiêne calindariulu acest'a, pâna atunci in celebrarea serbatoriloru trebuimu se-lu tiênemu si noi, desi ne causéza nu putîna dauna si morala si materiala. Càci mai întâiu toti bietii nostri români, cari trebuiescu se servésca la straini, nu-si potu implini detorintiele loru religiôse la serbatorile nóstre, fiindu-cà acele suntu dîle de lucru pentru domnii, la cari servescu. Câti suntu dara acei'a, cari din caus'a calindariului se lipsescu pre sine de binefacerile besericei! Mai adaugemu, cà poporulu nostru decomunu miseru de pre la orasie, care traiesce mai cu séma din lucru la neromâni, trebue in urm'a calindariului se tiêna totu dóue rênduri de serbatori, càci la serbatorile apusene nu cápeta de lucru, éra la ale nóstre nu -i este iertatu a lucrá. Se se calculeze capitalulu pierdutu prin acést'a numai in unu anu, si ne vomu uimi, câta stricatiune ne causéza bizantinismulu numai

[1]) Neander: »Kirchengeschichte« III. ed. tom. II.

[2]) Döllinger: »Kirche und Kirchen«. München 1861.

[1]) Comm. c 15. Cartag.

[2]) Balsamon c. 12. Ancir.

cu calindariulu. Noi amu facutu unu pasiu in privinti'a calindariului vechiu parasindu-lu in tôte afacerile nóstre, si tiênêndu-lu numai unde suntemu necesitati a-lu tiêné, va se dîca in observarea serbatoriloru, si cine se-si aduca aminte, cà acést'a se ni-se ié inca in nume de rèu. [1]) Au nu se vede de aici, cà inca nu ne suntemu conscii, câtu de afundu zacemu in bizantinismu?

Mai departe, imperatii, curtea si si nobilii din Bizantiu nu invingeáu a dá decrete dogmatice spre a aretá, ce mari aperatori suntu ei ai religiunei celei adeverate. De alta parte inse totu acesti imperati si nobili in productiunile teatrale dela curtîle loru -si bateáu jocu de totu ce e sântu in religiune. Dovéd'a cea mai invederata, cà nu crâu in claru cu natur'a religiunei si nu o sciáu cuprinde si folosí in adeveru spre binele supusiloru. Si ce se vedi! Organe publice de ale nóstre, alteum de spiritu, cá si bizantinii nu invingu a dechiará, cà suntu amice ale religiositàtii. Inse de alta parte totu aceste organe pública tractate in contr'a nemoririi sufletului, iau in aperare profesori dechiarati de ateisti, pentru-cà nu li-s'a concesu se functioneze la unu gimnasiu crestinu, cându ei insisi de ar' fi avutu numai ceva cavalerismu, ar' fi trebuitu se nu primésca nice imbiati o atare functiune, pública lucruri fabulóse si scandalóse despre alegerea Capului bescricei catolice, si nu áfla cu cale a dîce nice unu cuvêntu in dîu'a, in carea mai bine de unu milionu de Români au serbatu jubileulu Capului unei provincie metropolitane. Déca organe de aceste cúgeta, cà pre calea acést'a potu aretá, cà suntu amice ale religiositàtii, atunci potemu dîce cà, ce e dreptu, potu aretá, cà suntu amice ale religiositàtii dupa norm'a *bizantina*, inse nice cându a religiositàtii dupa norm'a *européna*.

Gradinile si asilele de copíi.

II.

Obligamêntulu impusu parintîloru se áfla esprimatu in paragrafulu 4 din proiectulu de lege, conformu càruia fiecare parinte, déca nu vré se fia in continuu si de repetîte ori pedepsitu cu amende de bani, este detoriu a-si tramite pruncii sei in gradinile ori asilele de copíi. De acestu obligamêntu numai atunci este scutitu, déca póte dovedí, cà pruncii sei suntu ingrigiti si supraveghiati in continuu acasa ori airea.

Paragrafulu acest'a este inse inainte de tôte defectuosu, cà-ci nu ne spune si modulu, in care parintele are se dovedésca, cà pruncii sei suntu destulu de ingrigiti si supraveghiati acasa. Fi-va óre destulu spre scopulu acest'a, déca parintele va declará in scrisu ori cu cuvêntulu inaintea auctoritàtii competente, cà elu are o sotia buna si harnica, care grigesce de copíii sei cá de lumin'a ochiloru? Déca acésta declaratiune ar' fi de ajunsu, pentrucá unu tata ori tutoru sè se póta eliberá de obligamêntulu impusu de lege, atunci multi parinti ar face acésta declaratiune, de o parte pentrucà la cei mai multi parinti este cu multu mai mare iubirea càtra pruncii loru proprii, decâtu cá sè se sêmtiésca indemnati a-i dá in grigea stràiniloru, ér' de alta parte pentru-cà trimiterea pruncîloru in gradinile si asilele de copíi si readucerea loru acasa pre multi parinti si mai cu séma pre mamele familieloru tieranesci le-ar' impiedecá dela lucràrile intetitóre ale câmpului in têmpu de véra.

Fiindu-cà inse tendinti'a legei este, cá mai pre toti pruncii se-i adune in gradini si asile, ne vine a crede, cà auctoritatea competenta nu se va multiamí cu declaratiunea amintita mai susu, ci va pretinde, cá parintii se dovedésca, cà pre lênga mama mai tiênu in cas'a loru si câte o crescatóre ori ingrigitóre de prunci. Dar' déca acest'a este intielesulu legei, atunci paragrafulu respectivu trebuiá se se redigeze conformu acelui intielesu, pentru-cá parintii se scia, de ce se se tiêna, si se nu fia espusi la sîcanàri.

Paragrafulu citatu din lege impune mai departe parintîloru unu obligamêntu neobicinuitu in alte tieri civilisate din lume. Asia d. e. Franci'a inca are lege speciala despre asia numitele scoli materne (écoles maternelles), cari sémena cu asilele nóstre de prunci, inse, pre câtu scimu noi, nu obliga pre nici unu parinte, se-si tramita pruncii intr'ênsele. In Germani'a, Holandi'a, Belgi'a, Elveti'a si Austri'a inca esista asia numite gradini de copíi, inse tôta institutiunea acést'a este lasata in grigea reuniuniloru si a comuneloru, si nicairi parintii nu suntu obligati a-si cresce pruncii in acele institute.

Tôte tierile amintite au purcesu in punctulu acest'a fórte intieleptiesce, pentru cà déca parintii nu suntu obligati prin lege a-si tramite pruncii in gradinile si asilele de copíi, crescatórele suntu moralminte silite a dá pruncîloru cea mai buna crescere. asia in câtu parintii se fia deplinu multiamiti cu acésta crescere si se se indemne a-si tramite pruncii in acele institute, pre cându déca parintii se obliga prin lege a-si tramite pruncii in gradinile si asilele de copíi, crescatórele si ingrigitórele nu se mai sêmtiescu moralminte silite a-si implini conscientiosu detorintiele loru si a-si câstigá increderea parintiloru si iubirea pruncîloru, pentru-cà in casulu acest'a dênsele n'au se se téma, cà asilele si gradinele de copíi potu se remâna góle.

Ce a potutu asiadara indemná pre ministeriulu nostru de culte si instructiunea publica, cá se impuna parintîloru obligamêntulu de a-si tramite pruncii in gradinile si asilele de copíi?

Se póte, cà ómenii dela cârma suntu de convingerea, cà pruncii voru fi mai bine ingrigiti si crescuti in gradini si asile de càtra nesce femei straine, decâtu in cas'a parintiésca de mamele loru proprii.

Acésta convingere inse nóue nu ni se pare destulu de intemeiata, cà-ci ori câtu de buna se fia o crescatóre straina, este cu nepotintia, cá dêns'a se póta consacrá lipseloru naturale ale unui pruncu atât'a têmpu, câtu-i póte consacrá o mama ori câtu de ocupata cu lucrurile sale casnice, pentrucà o crescatóre in sensulu legei trebue adeseori se-si estinda grigea sa la 80 de prunci, cari in etatea dela 3 pàna la 6 ani au multe, feliurite si fórte urgente lipse naturale, cari nu permitu unei singure femei se se imparta in 80 de pàrti si se multiamésca pre toti pruncii. Afara de aceste o crescatóre straina póte avé pregatirea cea mai frumósa scientifica si pedagogica, nu va avé inse nici odata instinctulu naturalu, care in modu involuntariu o face pre mam'a adeverata, se se intereseze in totu momêntulu si intre tôte impregiurarile de sórtea pruncîloru sei, si-i spune, çà ce le lipsesce acestor'a si ce ajutoriu trebue se le dé. Din lips'a acestui instinctu naturalu ingrigirea crescatóreloru va luá in multe casuri o directiune nefirésca si chiar' periculósa, pre cându crescerea, ce o dà mam'a adeverata pruncîloru sei, — tocmai pentru-cà mam'a este condusa de instinctulu naturalu, — arareori póte se fia gresita si nefirésca.

Nu potemu trece cu vederea nici ace'a, ce fiecare scie din esperinti'a sa propria, cà adeca fiecare strigátu mai ascutîtu, fiecare plângetu mai poternicu, fiecare mişcare petulanta, fiecare pretentiune nerationala 'lu face pre omulu strainu, care petrece intre prunci, se devina nervosu fatia cu ei. Astfeliu si crescatórele trebuindu se petréca tôta diu'a in mijloculu pruncîloru straini de dênsele, voru devení adeseori nervóse si nepaciente fatia cu ei, mai cu séma déca starea sufletésca a crescatóreloru nu va fi deplinu liniscita. Acést'a linisce sufletésca putîne dintre ele o potu avé, cà-ci unele voru fi agitate de intristarea, cà au remasu nemaritate, altele de superarea, cà au fostu nenorocóse in amoru, si altele de prejudetiele de rasa si de religiune sadite in mintea si inim'a loru inca din copilaría, si asia mai departe. Inse starea sufletésca de nervositate, impacientia si agitatiune de comunu erumpe si se manifestéza in o tractare aspra si violenta fatia cu pruncii nevinovati sau celu putînu in o tractare necorespundietóre lipseloru loru, si astfeliu este cu nepotintia, se nu aiba o inriurintia stricatiósa pentru desvoltarea caracterului si temperamentului pruncîloru.

Ce vomu dîce inse de acele crescatóre, cari fiindu póte depravate, nu iubescu pre lume, decâtu numai patimele loru urîte? Este cunoscutu la toti, cà ce idea are românulu despre mam'a mastera. Dar' déca o mama mastera, care celu putînu e legata de pruncii de mai inainte ai barbatului seu prin iubirea sa càtra acestu barbatu, se ingrigesce asia de putînu de acesti prunci, atunci cu atâtu mai putîna ingrigire, iubire si tragere de inima potemu sperá dela o crescatóre, care póte nu are nici o credintia, nici unu sêmtiemêntu delicatu, ci numai patime urîte in sufletulu ei, si care póte este straina de pruncii nostri si dupa limba si dupa religiune.

Ce se va alege inse de pruncii tractati fara de iubire?

Póte cà -si voru câstigá cunoscintia despre unele obiecte, cari acasa nu le-ar fi vediutu, si -si voru insusí unele desteritàti, cari in cas'a parintiésca nu si-le-ar

[1]) Vedi »Tribuna« Nr. 293 — 1890.

fi potutu insusi, inse nici decum nu li se va poté desvoltá iubirea, care numai prin iubire se produce si se desvólta, ér' in sufletulu, in care nu se áfla iubirea, virtutile si semtiemintele nobile nu-si áfla nici de cum terenu de desvoltare!

Din tóte acestea urméza, cà in multe gradini si asile se va dá pruncilor o crescere nefirésca si scalciata, sau celu putînu se va cresce o generatiune cu capu, dar' fara inima, si prin urmare o generatiune, care póte fi nefolositóre societàtii omenesci.

Nu se póte deci sustiené, cà crescerea si ingrigirea pruncilor in gradinile si asilele de copíi, — in genere vorbindu, — ar' fi mai buna decâtu cea din cas'a parintiésca.

Dar' ce'a-ce ni se pare si mai vetematoriu in dispusetiunea paragrafului citatu, este fàra indoiéla acea impregiurare momentósa, cà statulu strabate pàna si in sanctuariulu familiei si nesocotesce dreptulu naturalu alu parintîlor de a-si cresce pruncii in bratiele loru si dupa voi'a loru.

Acésta dificultate a prevediut'o si Ministrulu de culte si instructiunea publica, si de ace'a atâtu in paragrafulu citatu, câtu si in motivarea aceluia cérca se liniscésca spiritele cu observarea, cà numai pre acei parinti -i obliga a-si dá pruncii in gradinile si asilele de copíi, cari nu potu dovedí, cà aceia se bucura de destula ingrigire acasa ori airea.

Inse acésta observare nu ne dumerésce, de óre-ce numai domnii cei bogati voru poté dovedí, cà pre lânga mama mai au pentru pruncii loru si câte un'a ori dóue ingrigitóre, pre cându tóte celelalte familie nu -si potu permite luxulu de a-si mai tiené in casa si crescatóre ori ingrigitóre, ci se multiamescu cu crescatórea ace'a, càreia insusi auctoriulu naturei adeca Domnedieu i-a impusu sarcin'a si detorinti'a de a se ingrigi de pruncii sei, pàna cându acestia ajungu la precepere, si càreia totu Domnedieu i-a datu si aptitudinile de lipsa pentru a-si implini acésta detorintia cum se cuvine. Acésta crescatóre este mam'a, de a càrei sarutare dulce prunculu trasare de bucuria si desfatare si de a càrei palma, cum dîce românulu, copilasiulu nu slabesce ci se ingrasia.

Este prin urmare evidentu, cà afara de putîne familie bogate, tóte celelalte suntu silite a-si cresce pruncii in bratiele strainiloru in contr'a vointiei si dreptului loru, si acést'a trebue se o faca numai din causa, cà nu -si potu tiené crescatóre ori ingrigitóre in cas'a loru propria.

Asemenea este evidentu, cà cele desfasiurate pàna acum suntu destule motive, cá se se lase parintîloru deplina libertate de a-si trimite ori a nu-si tramite pruncii loru in gradinile si asilele de copíi.

Revista besericésca.

Provinci'a metropolitana.

La inceputulu anului credemu a face lucru placutu cetitoriloru nostri dându unele informatiuni despre starea fonduriloru nóstre. Din archidiecesa avemu acum la mâna numai datele *fondului de pensiune alu profesoriloru dela institutele de invetiamêntu din Blasiu*, infiintiatu de Escelenti'a Sa Domnulu Metropolitu acum e annlu, prin depunerea aloru 3000 fl. in actiuni. Acestu fondu, care la finea anului 1889 a avutu unu statu activu de *3002* fl. si *1* cr., acum la finea anului 1890 a avutu unu statu activu de *5861* fl. *13* cr. v. a.

Din dieces'a Gherlei primimu urmatoriulu conspectu despre starea fonduriloru cu finea anului 1890:

a) Fondurile ardelene:

1.	Fondulu viduo-orfanalu	fl.	87498.03
2.	„ diecesanu .	„	9749.79
3.	„ deficientiloru	„	4050.—

b) Fondurile ungurene:

1.	Fondulu viduo-orfanalu	fl.	58469.71
2.	„ orfanotrofialu	„	13766.34
3.	„ diecesanu si a preotiloru deficienti .	„	5157.65
4.	Fondulu cantoralu . .	„	1161.16

Rom'a.

Sânti'a Sa Pontificele a dispusu, cá incepêndu din 1 Ianuariu a. c. sè se ridice dela visitatorii musecloru si colectiuniloru pontificale o tacsa de 1 francu pentru o persóna. Scopulu acestei dispositii a fostu acoperirea speseloru, cu cari e impreunata sustienerea museeloru si a colectiuniloru din Vaticanu si Lateranu. — Cine cunósce starea precaria materiala, in care se áfla Capulu Besericei in urm'a rapirei averiloru sale din partea guvernului subalpinu, asemenea spesele enorme, ce trebue se le supórte pentru a poté pastrá in stare buna colectiunile admirabile din palatiurile Vaticane si Laterane, si in fine cà in tóte museele si colectiunile, ce se áfla sub ingrigirea guvernului, se platesce tacsa de intrare, va aflá fórte naturala dispositi'a Papei.

Domnulu Crispi inse cúgeta altfeliu. Intr'unu articlu alu diariului sèu personalu „*Riforma*" s'a grabitu a declará dispositi'a Pontificelui de nelegala, dîcêndu, cà acésta dispositie vátema legea de *garantii*, prin care se asigura Papei independinti'a spirituala. A patît'o inse domnulu Crispi. Tóte diarele din Europ'a si-au ridicatu vocea in contr'a articulului ingâmfatu si prepotentu din „*Riforma*", aretându cà dispositi'a Papei e fórte drépta, echitabila si justificata. Si intru adeveru cum póte vatemá Pontificele o lege, carea nu a recunoscut'o nici odata? si cum póte sè impiedece guvernulu italianu pre Pap'a sè faca in càsile Sale ace'a ce-i place? *Capulu Besericei este Capulu totororu natiuniloru, si cá atare nu póte fi supusu nici unei poteri lumesci.* Acést'a sè si-o noteze guvernulu subalpinu: si asemenea cà atunci cându va voi sè nimicésca independinti'a Papei, va avé in contr'a sa lumea intrêga catolica.

Afric'a.

Neobositulu Cardinalu *Lavigerie* a pusu basa la o nóua intreprindere, indreptata spre stergerea sclavagiului, si anume a infiintiatu o societate numita a „*fratîloru din Sahar'a*", care va avé de scopu se cucerésca marele desiertu alu Saharei pre cale pacînica. La apelulu Cardinalului s'au insinuatu la acésta societate 1700 barbati. Dintre acestia a alesu Cardinalulu 50, pre cari i-a si instalatu in *Biskra*. Aici voru petrece acesti pioniri indrasneti 15 luni, pentru cá se se pregatésca la apostolatulu loru celu minunatu. Voru invetiá anume in têmpulu acest'a dialectele, ce se vorbescu in Sahar'a si in Sudan, asemenea cultivarea pamêntului si a plânteloru indigene, precum si folosirea armeloru. Dupa acestu têmpu de pregatire voru strabate fratii prin desiertu si se voru asiediá pre la oase, unde se áfla apa; acolo voru intemeiá colonii, si voru dedá la o viétia sociala si pre locuitorii de acolo, cari pàna aici se ocupáu numai cu furtulu. Intre *frati* se voru aflá *agricultori, vênatori, zidari* si altii. Cu fiecare grupu se voru duce doi misionari si unu medicu.

Cardinalulu are mari sperantie in acésta institutiune, care cu têmpulu se va poté generalisá si va poté suprimá rusînosulu negotiu de sclavi, care mai infloresce si acum prin acele regiuni.

Brasili'a.

Cetitorii nostri voru fí sciindu, cà in loculu guvernului monarchicu a urmatu in Brasili'a unu guvernu republicanu compusu din francmasoni, si indata la inceputu a luatu mesúrile cele mai nedrepte si asupritóre in contr'a besericei catolice. Acum de presinte se áfla intrunitu *Congresulu* conchiamatu spre desbaterea nóuei constitutiuni. Episcopatulu s'a folositu de acésta ocasiune binevenita spre a cere dela congresu repararea relelor causate besericei de càtra guvernu, si spre acestu scopu a si presintatu unu memorandu subscrisu de metropolitulu din Bahia si de 16 episcopi.

Turci'a.

Conflictulu dintre Sublim'a Pórta si Patriarchia s'a aplanatu, si besericele s'au deschisu érasi in diu'a de Craciunu. Concesiunile facute Patriarchiei din partea guvernului otomanu nu ne suntu cunoscute in detaliu, atât'a inse vedemu din scirile primite, cà Patriarchulu a cerutu multu, cá se póta dobêndí ceva.

Revista politica.

Afaceri interne.

Cu ocasiunea anului nou partidulu liberalu si-a presintatu dupa datina urárile sale primu-ministrului Szápáry. La vorbirea de felicitare a contelui Ludovicu Tisza a respunsu ministrulu-presiedinte cu o vorbire lunga, din care relevàmu mai cu séma urmatórele: Referitoriu la cestiunea religiósa, seau mai bine dîsu la cestiunea imatriculàrii copíiloru nascuti din casatorii mestecate, cestiunea provocata prin ordinatiunea ministrului de culte Csáky, a dîsu ministrulu-presiedinte, cà guvernulu doresce pacea religiósa, si chiar de ace'a nu vré se schimbe intru nimicu ordinatiunea din 26 Februariu, care nu voiesce alt-ceva decâtu esecutarea legei din 1868! Capetulu va aretá, óre face-va guvernulu concesiuni seau ba. — Referitoriu la cestiunea nationalitàti-

loru, sulevata de contele Ludovicu Tisza, a respunsu érasi ministrulu-presiedinte, cà guvernulu doresce, cá tóte nationalitàtîle se traiésca in pace. Aici inse nu a vorbitu despre firm'a decisiune a guvernului de a duce legea din 1868 la indeplinire. — Cu privire la programulu guvernului a repetîtu érasi, cà guvernulu este decisu a-si indeplini promisiunile sale, si in specie in loculu primu reform'a administrativa. In fine a mai adausu ministrulu-presiedinte, cà guvernulu doresce sè reinoiésca cu Romàni'a tractatulu comercialu. Si acést'a ar fí si de doritu si unu lucru fórte intieleptiescu, cá industri'a ace'a mica ardelenésca, ce a esistatu si ce a inceputu a se desvoltá, se nu fia omorita chiar de totu.

— —

Frâncî'a.

In 4 a l. c. s'au indeplinitu alegerile partiale pentru senatulu francesu. Resultatulu, precum erá de prevediutu, a fostu favorabilu republicaniloru, de óre-ce alegerile s'au intêmplatu mai alesu in cercuri de acele, unde republicanii suntu la potere. Ce e dreptu monarchistii au pierdutu unele locuri, si acést'a in urm'a atitudinei, ce a luat'o clerulu la initiativ'a cardinalului Lavigerie fatia cu form'a republicana de guvernu. — Cu tóte aceste inse republicanii francesi nu vreu sè-si schimbe atitudinea loru ostila fatia de beserica, si Jules Ferry, care acum dupa mai multi ani de retragere érasi a intratu in viéti'a publica, a si accentuatu vechiulu sèu programu referitoriu la separarea besericei de càtra statu.

Romàni'a.

Opiniunea publica din Romàni'a se áfla fórte agitata in urm'a interpelàriloru facute in Camera si in Senatu cu privire la sórtea Romàniloru din Ungari'a. La acele interpelàri Ministrulu de esterne Lahovary a respunsu, cà in afacerile interne ale unei tieri straine nu se póte mestecá, dara cà e convinsu cà interesulu unei fiecàrei tieri este, cá toti cetatienii se fía indestuliti si liberi, si astfeliu este si interesulu Ungariei, cá se-i indestulésca pre romàni. Noi inca suntemu de ace'a convingere, cà cea mai intielépta politica, ce o póte face unu guvernu, este sè multiumésca pre toti cetatienii tierei, departându tóte causele de nemultiumire si plângere. Faca astfeliu guvernulu nostru, si atunci de siguru nu vomu avé se inregistràmu eveniminte de aceste, cari contúrba acea pace si linisce, ce trebue se domnésca intre dóue state vecine, mai alesu cum suntu Romàní'a si tiér'a nóstra.

Angli'a.

In cercurile politice englese se vorbesce despre retragerea apropiata a betrânului capu de partidu Gladstone din viéti'a publica. Corespondentulu diariului *Dublin Espress* impartasiesce, cà Gladstone s'ar fí esprimatu intr'o epistola adresata catra unu membru distinsu alu parlamentului, cà in curêndu va parasí activitatea sa politica. Scírile aceste astépta confirmare. Retragerea lui Gladstone inse in totu casulu ar fí o nóua si grea lovitura pentru caus'a bietîloru Irlandesi.

Corespondintie.

Gherl'a, 25 Dec. 1890.

Onorata Redactiune!

Salutu cu bucuría intreprinderea de a redigeá unu organu politicu pentru aperarea intereseloru culturali si politico-besericesci din Provinci'a nóstra greco-catolica româna!

In càtu va fí cu potintia, din càndu in càndu -mi voiu luá libertate, cu permisiunea On. Redactiuni, a scrie câte ceva despre trebile nóstre de aici. Pentru asta-data Ve rogu a primí urmatórele:

Ve este cunoscutu, cà dieces'a nóstra cu resiedinti'a in Gherl'a s'a canonisatu de càtra fericitulu si marele Pontifice Piu alu IX-lea prin bulla „Ad apostolicam sedem". Guvernulu actualu de atunci alu Majestàtii Sale si-a datu promisiune solemna, cà acésta diecesa nóua o va provedé cu cele trebuintióse, si numai decâtu a si incuartiratu in orasiulu Gherlei o casà mai frumósa de pre laturea apuséna a piatiei celei mari pentru resiedinti'a episcopésca, éra alt'a lânga dêns'a pentru capela si oficiulu diecesanu; mai târdîu infiintiându-se si facultatea teologica, a incuartiratu pentru seminariu unele case, cari pareau a fi mai acomodate pentru acestu scopu. Tóte aceste incuartiràri pareau a fí numai interimale, pentru-cà o diecesa asia vasta si impoporata, cum e a Gherlei, pretindeá si pretinde imperativu pentru nimbulu ei, cá se aiba capulu seu o resiedintia corespundiatóre, stabila, de unde conformu demnitàtii sale se póta dirige trebile multifarie diecesane; se aiba beserica catedrala, care cu ocasiunea solemnitàtîloru mai mari se fia in stare a primí numerulu credintiosiloru de aici, unde se se póta esecutá cu tóta acurateti'a ritulu resariténu in tóta pomp'a si frumseti'a lui; se aiba unu seminariu corespundietoriu pentru crescerea tinerimei teologice, càci, cá tóte diecesele, asia si ast'a are lipsa de leviti invetiati si sanetosi. Aceste a le avé, doriá si doresce fierbinte atâtu clerulu, câtu si poporulu credintiosu din acésta diecesa. Aceste intogmiri interimale pareau a se face stabile, de óre-ce dela fundarea acestei diecese desi trecura multi ani, totusi nu s'a facutu inceputu cu cladirea acestoru edificii necesarie.

In anulu acest'a inse guvernulu actualu cumperându pre spesele erariului reg. ung. càsile, unde se afla resiedinti'a si capel'a episcopésca, pre sém'a diecesei, ne dadù sperauti'a, cà in scurtu têmpu facûndu si alte cumperaturi ne va implini dorinti'a, zidindu edificiele de lipsa pentru diecesa.

* * *

Ilustritatea sa Dr. Ioanu Szabó, preabunulu nostru Episcopu s'a induratu in 16 Nov. a ridicá la trépt'a preotiei pre urmatorii teologi absoluti: Vasiliu Lessiu prof. preparandialu, Ludovicu Popu, Iuliu Popu, Victoru Comanu, Octavianu Harsianu, Stefanu Buzila, Nicolau Tincu, Alesiu Iliesiu si Demetriu Savu.

* * *

La institutulu pedagogicu de aici, cá si la cele mai multe institute de acestu soiu din patria, se propune si industri'a si lucrulu de mâna, in care elevii aréta o desteritate mare. In ast-anu Directiunea preparandiala de aici a fostu provocata a luá parte la espositiunea forestieriloru tiênuta in Vien'a cu articlii de industría pregatiti de càtra elevii institutului. Conformu acestei recercàri Directiunea a si espusu câti-va articli industriali ai eleviloru prelucrati din spetéza si pipirigu, cari de càtra „Jury"-ulu critisatoriu alu comitetului au fostu premiati cu premiulu primu alu sectiunei, in care au fostu espusi, adeca cu *10 galbeni imperiali si diploma*. Acesti articli de industria la espositiune au fostu cercati si au avutu mare trecere, asia incâtu nu numai comitetulu arangiatoriu alu espositiunei a rogatu directiunea preparandiala, se tramita mai multe esemplarie din dênsii pentru vêndiare, ci si unii negotiatori din strainatate au recercatu directiunea, cá se tramita din dênsii pentru depositulu loru, promitiêndu comparative a-i platí cu pretiu mare; inse directiunea n'a potutu satisface acestoru dorintie, de óre-ce elevii preparandiali fiindu ocupati cu studiatulu, nu potu produce obiecte de aceste in unmeru mare, ci numai atâtea, câtu se pretinde la instructiunea loru, cá apoi in viétia, càndu voru ajunge de invetiatori, se instrueze baetii si poporulu la acestu modu de câtigu pentru traiu.

Dovéda suntu inse cele spuse, cà e practicu si folositoriu a se propune in institutele nóstre pedagogice si lucrulu de mâna.

* * *

Dîu'a de 3 Dec. st. n. 1890, càndu Escelenti'a Sa Dr. Ioanu Vancea, Archiepiscopu si Metropolitu si-a serbatu iubileulu de 25 ani a episcopiei sale, a fostu o dî de serbatóre pentru intrég'a Provincia greco-catolica româna; din incidentulu acest'a aici la noi s'a tiênutu unu „Te Deum" solemnu celebratu de Ilustrisimulu Domnu Episcopu, fiindu insotîtu de intregu clerulu gremialu, éra dupa amédia-dî societatea literaria teologica „Alexi—Sincai" a tiênutu siedintia festiva dupà unu programu ocasionalu. Se-lu tiêna Domnedieu pre Escelenti'a Sa la multi ani spre binele si inflorirea Provinciei nóstre besericesci!

Amicus.

Multiamita publica.

Societatea „Inocentiu Micu Clain" a avutu si are rar'a fericire de a se bucurá si a se mândrí totu-odata cu patronagiulu Escelentiei Sale Domnului Metropolitu Dr. Ioanu Vancea, care neincetatu intinde acestei societàti totu spriginulu moralu si materialu posibilu. In anulu acest'a Escelenti'a Sa cu marinimositatea-i si liberalitatea-i indatinata ajutorà societatea nóstra cu 100 fl. v. a. si anume: in 15 Iuniu cu 50 fl. v. a. acoperì o parte insemnata a speseloru, ce le-a avutu societatea cu tiparirea si edarea opului pastoralu: „Epistole càtra unu preotu tênеru", ér' in 22 Dec. st. v. o daruì cu alti 50 fl. v. a. pentru inmultîrea bibliotecei. Dreptu ace'a membrii societàtii adênc miscati pentru acestea acte de indurare, -si esprima si pre acésta cale multiumitele celea mai sincere tiênêndu-si totu-odata de detoriutia placuta a face, cá prin iubirea si zelulu recomandatu de inaltulu Patronu sè tiêna societatea la nivelulu, ce i se cuvine.

Blasiu, in 31 Dec. 1890.

Nic. Brândieu, presied. soc. — **Aug. Laurentiu,** secret. soc.

Invitare la prenumeratiune.

Deschidemu abonamentu la „Unirea“ cu inceputulu lui Ianuariu st. n. a. c.

Pretiurile suntu:

Pentru *monarchia:* pre 1 anu 6 fl., ½ de anu 3 fl., ¼ de anu 1 fl. 50. cr.

Pentru *strainatate:* pre 1 anu 18 frcs., ½ de anu 9 frcs., ¼ de anu 4 frcs. 50 cm.

Numerulu acest'a alu fóiei l'am tramisu numai aceloru domni, cari s'au abonatu seau cari au fostu abonati la „Fói'a besericésca si scolastica“.

Déca ar' fi inse cineva, care nu ar avé intentiunea de a primí fói'a, acel'a binevoiésca a ne-o retramite.

Rogàmu in fine pre toti preastimatii cetitori, sè binevoiésca a ne câstigá abonenti, pentru-cá sè potemu desvoltá fói'a nóstra dupa dorinti'a toturoru.

Redactiunea si Administratiunea „Unirei“.

Serbatorile septemânei.

1 Ianuariu v.: 1. **Taierea impregiuru a Domnului nostru Isusu Christosu,** pentru-cà actiunea acést'a religiósa prescrisa in legea vechia trebuiá se se intêmple a 8-a dî dupa nascere. 1 Ianuariu inse dupa 25 Decembre v., din'a nascerei Mântuitoriului este chiar' a 8-a dî.

2. Santulu Vasiliu, Archiepiscopulu Cesareei din Capadoci'a. In tempurile vechi in Constantinopolu s'a nascutu o disputa cu privire la ace'a, cumcà care este mai mare iutre cei 3 Doctori sau mari Dascali ai lumei: Vasiliu Marele. Gregoriu teologulu si Ioanu Gura de auru? Atunci unu sinodu, spre a pune capetu disputei acesteia a decisu, cà toti trei suntu in o forma de mari, si la toti trei li-a dedicatu lun'a lui Ianuariu in modulu urmatoriu: Anume in decursulu lunei acesteia se serbéza mai întaiu separatu amintirile unui fie-càrui din ei, si adeca S. Vasiliu in 1-a Ianuariu, S. Gregoriu in 25 si S. Ioanu in 27 Ianuariu. La capetulu lunei lui Ianuariu inse in 30 se serbéza inca odata, inse atunci toti trei la olalta.

3. Anulu nou. Anulu nou in beseric'a apuséna se incepe cu 1-a Ianuariu. In beseric'a resaritului insc se incepe cu 1-a Septembre. Ori câtu de conservativa a fostu beseric'a resariténa in punctulu acest'a, totusi s'a acomodatu apusului, si incepe si ea anulu nou nu cu 1-a Septembre, ci cu 1-a Ianuariu, cá si apusulu va se dica in punctulu acest'a beseric'a resaritului, totusi a primitu calindariulu apusanu, fàra se fia suferitu pentru ace'a ceva. Déca anulu -lu compúta cá apusenii, nu intielegemu pentru ce se nu compute si lunile.

Noutàti.

Diu'a de anulu nou s'a serbatu in Blasiu cu mare solemnitate. S. Liturgia in catedrala a celebrat'o Escelenti'a Sa I. P. S. Domnu Metropolitu cu asistintia numerósa. In decursulu liturgiei a tienutu Escelenti'a Sa o predica fórte frumósa si instructiva, invetiându pre credintiosi, cum au se folosésca bine têmpulu, pentru-cá anulu, ce-lu incepemu, se le fie favoritoriu. La 1 óra p. m. a fostu prându diplomaticu la més'a metropolitana, la care pre lânga asesori consistoriali au fostu invitati si alti inteligenti clerici si laici. Gratulàrile oficióse la dorinti'a Escelentiei Sale au fostu intrelasate din partea clerului gremialu. Dar' dest s'au intrelasatu gratulàrile oficióse, noi totusi suntemu siguri, cà dàmu espresiune dorintiei sincere a clerului si poporului din Provinci'a nóstra metropolitana, càndu oftàmu dela Domnedieu archipastoriului nostru preaiubitu deplina vigóre si sanetate intru multi, fericiti ani!

Scíri personale. *Ilustritatea S'a Domnulu Episcopu alu Gherlei Dr. Ioanu Szabó,* de vre o dóue septemâni petrece in Rom'a. La 8 Ianuariu fù primitu in audientia particulara de càtra Sânti'a Sa Pontificele Leonu XIII.

Omagiu Escelentiei S'ale Mihailu Pavelu. Preotîmea româna greco-catolica din dieces'a Oradei mari in 1 Ianuariu a. c. a felicitatu pre meritatulu seu episcopu pentru denumirea de consiliariu intimu, cu care fu distinsu din partea Majestàtii Sale a Monarchului, totu odata in semnu de iubire, reverintia si alipire càtra Escelenti'a Sa i-a presentatu unu prea frumosu albumu, provedintu cu subscrierile preotiloru diecesani.

Promovàri si denumiri in capitululu Gherlanu. *Stefanu Biltiu* canonicu lectoru s'a denumitu prepositu capitularu, *Demetriu Coroianu* canonicu custode s'a denumitu canonicu lectoru, *Vasiliu Popu* canonicu scolasticu s'a denumitu canonicu custode, *Eusebiu Cartice* canonicu cancelariu s'a denumitu canonicu scolasticu.

Noi denumitii canonici.

Alesandru Erdöss archidiaconulu Tierei Oasiului s'a denumitu canonicu cancelariu.

Ioanu Papiu prot. onor. si preotu la institutulu corectoriu din Gherl'a s'a denumitu canonicu prebendatu. — La multi ani.

Chirotoniri. *Ioanu Sanpaleanu,* alumnu alu colegiului S. Atanasiu din Roma, tramisu din partea archidiecesei de Alb'a-Iulia spre a se cualificá in sciintiele filosofice si teologice, a fostu chirotonitu de preotu la 25 Decembre 1890. Si noi felicitàmu pre tinerulu servitoriu alu altariului.

Ieronimu Pascu, teologu absolutu de Blasiu si fostu practicantu in cancelari'a episcopésca din Lugosiu fù ordinatu de preotu la 1 Ianuariu a. c. si dispusu de administratoru parochialu in Ciclov'a-romana.

Concursu. Cu terminulu de 20 Febr. a. c. se escrie concursu la parochi'a *Alfalu* din tractulu Giurgeului (in archidiecesa).

Amplificarea comisiunei pentru regularea congruei. Acésta comisiune pàna acum a fostu compusa din urmatorii membri: *Iosifu Samassa,* archiepiscopulu de Agri'a cá presiedinte, *Ioanu Vancea,* archiepiscopu si metropolitu de Alb'a Iulia cá vicepresiedinte, episcopii: *Laurentiu Schlauch, Georgiu Schopper* si baronulu *Hornig; Iosifu Angyal,* consilieriu de sectiune, *T. Károffy,* consiliariu ministerialu; *S. László* consilieriu ministerialu, *G. Lukács,* secretariu de statu, *A. Pechata,* consiliariu de sectiune, *I. Tonházy* consilieriu la tesaurariatu in afacerile judiciare, Dr. *F. Wolafka* canonicu-abate si consilieriu de sectiune, *F. Boncz,* consilieriu ministerialu cá referentu, Br. *B. Ieszenszky* notariu. Fiindu membrii enumerati prea putîni pentru formarea deosebiteloru subcomisiuni, cari se studieze cu deamênuntulu si din tóte punctele de vedere caus'a cea destulu de complicata a congruei, ministrulu de culte aprobà dorinti'a comisiunei de a-i immultí membrii, chiamându in acésta comisiune si pre urmatorii domni: Contele *T. Andrássy,* contele *A. Appongi, L. Bossányi* deputatu, *Fr. Fenyvessy* deputatu, *Andreiu Frâncu,* jude la curia, *F. Horánszky* depetatu, contele *A. Károlyi, St. Melczer* septemviru pensionatu, *P. Németh* jude la la tabla. *F. Neppel* deputatu. *A. Paiss* presiedinte de senatu la tabl'a regia, *E. Palavicini* marchizu, br. *I. Kudnyánszky,* contele *A. Széchenyi,* contele *G. Szápáry,* Dr. *A. Timon* profesoru de academia de dreptu, *A. Unger* deputatu, si contele *F. Zichy.* Asia dara comisiunea pentru regularea congruei constà din 32 membri.

Din tiér'a conversiuniloru. De curundu au parasitu eres'a si schism'a anglicana si au intratu in sinulu besericei catolice Mr. William Gibson, fiulu celu mai mare alu lordului-cancelariu din Irlandi'a, lordulu Ashborne si unu militariu distinsu, anume majorulu Cotton. Numerósele conversiuni, ce se intêmpla in Angli'a mai alesu intre clasele culte, ne dovedescu, cà ómenii in adeveru culti si pîi numai in sinulu besericei catolice -si afla adeverata linisce sufletésca.

Congresulu geograficu internationalu se va tiené in anulu acest'a in Bere, dela 10—15 Augustu.

Monumentu pentru unu publicistu catolicu. In Viéu'a s'a infiintiatu unu comitetu compusu din 40 barbati distinsi preoti si laici sub presidiulu baronului Vittinghoff-Schell, cu scopulu de a colectá bani spre a-se ridicá unu monumentu vrednicu la mormêntulu renumitului sociologu catolicu Br. Carolu Vogelsang, fostulu chefu alu diariului „Das Vaterland“ si editoru alu periodicului „Monatschrift fúr christliche Socialreform“. Vogelsang fù nascutu protestantu. Din adeverata convictiune inse se facù catolicu si aperatoriu sinceru alu besericei catolice mai cu séma pre terenulu socialu.

Orologiu la catedral'a din Lugosiu. In turnulu besericei parochiali-catedrale din piati'a Lugosiului s'a adaptatu nu de multu unu orologiu fórte frumosu. Orologiulu e de celu mai nou sistemu dela fabric'a Mannhardt din München si a costatu 1,100 fl., éra aducerea si asiediarea lui in turnu a mai costatu 200—300 fl. Spesele s'au acoperitu parte din Fondulu Besericei catedrali si din Lad'a Besericei parochiali, parte dela Cass'a orasiului si din oferte benevole dela cetatieni.

Din pàrtile Satu-marene ne scrie unu zelosu preotu, cà fiindu in unele tiênuturi de pre acolo devastate viile prin filoxera, a inceputu poporulu se cultive pomi in locuiu viiloru, cari pomi aducu venituri frumóse, ne aréta, cà dênsulu a cassatu spesele zadarnice, ce le face poporulu la ospetie si pomene, si anume dice, cà dênsulu de 20 de ani nici càndu nu a luatu parte la pomeni, acést'a la inceputu a facutu impresiune rea asupr'a poporului, dar' mai târdîu s'a dedatu cu acésta procedura, — pre de alta parte s'a folositu de tóta ocasiunea binevenita spre a-i convinge pre omeni despre zadarnici'a speseloru, cari nu folosescu nici celoru vîi si nici celoru repausati, asiá càtu adi pomenile suntu cassate cu totulu, erá ospetiele reduse la unu cercu mai micu. A introdusu rescumperarea colaciloru impletiti, ce erá datina a se impartí copíiloru preste sicriulu mortului; éra din rescumperarea colaciloru se crease unu fondu deosebitu in memori'a inbitîloru repausati, din care la finea anului se procura càrti pentru baietii scolari. — Atragemu atentiunea confratîloru preoti la acestu frumosu esemplu.

Casu de mórte. Vineri la 9 Ianuariu a. c. a repausatu in Clusiu secretariulu guvernialu in pensiune Ladislau Vaida in etate de 61 ani. Pre repausatulu l'a caracterisatu cu deosebire alipirea caldurósa de beseric'a si neamulu seu, precum si iubirea si ajutorarea celoru miseri si lipsiti, cari in persón'a lui si-au pierdutu unu patronu si binefacatoriu mariniosu. Dupa cum suntemu informati, mai intrégа averea s'a a destinat'o spre fundatiuni pii, administrarea càror'a a concredint'o veneratului capitiu episcopescu din Gherl'a. Frumósa'a-i biblioteca, constatóre din aprópe 2000 opuri pretióse a lasat'o pre sém'a gimnasiului gr. cat. din Blasiu. Inmormêntarea s'a intêmplatu Domineca in 11 Ianuariu cu mare pompa, fiindu de fatia unu publicu fórte numerosu din tóte clasele, nationalitàtîle si confesiunile din Clusiu si giuru.

Oficiulu funebralu s'a indeplinitu de Reverendissimulu D. Dr. Alesandru Gram'a, canonicu metropolitanu si profesoru la facultatea teologica din Blasiu, cá pontificante cu asistinti'a aloru 6 preoti si 2 lectori Cântàrile le-a esecutatu cu precisiune corulu universitariloru români din Clusiu sub conducerea profesorului de cantu Nicolau Ionasiu din Blasiu. Dupa binecuvêntarea mortului in casa cortegiulu funebralu a plecatu spre Clusiu-Manasturu, cá se asiedie oseminte repausatului lânga ale parintîloru sei in cemeterinlu gr. cat. de acolo. In capulu Manasturului cortegiulu fu intêmpinatu de locuitorii din Manasturu si Fenesiu, imbracati serbatoresce, cari -lu insotîra pàna la beserica. Aici s'a continuatu oficiulu prescrisu de rituulu si s'au tienutu 2 cuvêntàri funebrale, un'a de càtra M. D. Dr. Gregoriu Silasi, profesoru de universitate in pensiune, si alt'a de Sp. Domnu Andreiu Truti'a, perceptoru la orfanalulu comitatensu din Clusiu. Dupa acestea osemintele nobilului si multu regretatului barbatu s'au depusu in mormêntulu familiaru, unde -si astépta gloriós'a inviere.

PARTE SCIENTIFICA-LITERARIA.

Repausulu de Domineca.

Cestiunea repausului de Domineca si a sântîrei serbatoriloru este un'a dintre acele mari cestiuni religióse si sociale, ce se agitéza in tierile cele civilisate ale lumei. Materialismulu aplicatu in viétia a datu cestiunei acesteia o importantia deosebita nu numai religioso-morala, ci si sociala. Pre cându religiunea crestina intre legile sale fundamentale a inregistratu totdeaun'a si legea repausului de domineca si serbatori, pentru-cá in aceste dîle se se póta ridicá omulu din cele trupesci si trecatóre la cele spirituale si eterne, dela creatura la creatoriu, dela interesele personale si egoistice la iubirea deaprópelui, pre atunci utilitarismulu materialu, nebagându in séma adeveratulu scopu finalu alu omului, ci privindu de scopu finalu numai averile lumei acesteia, a ştersu in mare parte, si unde a potutu, cu totulu observarea serbatoriloru, a creatu o clasa de ómeni, pre cari nu-i consídera de altu ceva decâtu de nesce maşinerii, si acésta clasa de ómeni este clas'a lucratoriloru de tóte categoríele. Si ce a fostu resultatulu? Scaderea sêmtiului religiosu si moralu, morburi de tóte feliurile, si mortalitate inspaimêntatóre, causate prin lucrulu celu esageratu. Éta un'a, si potemu dîce cea mai de frunte causa a socialismului cotêmpuranu.

Acésta stare a lucruriloru a atrasu atentiunea guverneloru deosebite, si in unele tieri s'au luatu deja mesuri legislative pentru regularea repausului de Domineca. In anulu trecutu s'a tiênutu sub presidiulu si la initiativ'a imperatului germanu o conferintia internationala pentru studiarea cestiunei sociale, si intre decisiunile acelei conferintie se áfla unu punctu deosebitu referitoriu la repausulu de Domineca. Si la noi speràmu, cà se va face ceva, de óre-ce, precum se scie, ministrulu ungaru de comerciu a presintatu deja parlamentului unu proiectu de lege in acésta causa. La têmpulu sêu ne vomu ocupá cu deadinsulu cu acésta cestiune importanta. Acum ne marginimu numai la indegetarea unoru scaderi, ce se observa in legislatiunile tieriloru de pre continentulu nostru, cá aceste scaderi sè se póta eventualu indreptá in proiectulu de lege, ce se va desbate in parlamentulu nostru.

Este anume cunoscutu, cà in tierile acele de pre continentulu nostru, in cari in parte s'a ingrigitu legislatiunea de observarea domineciloru, dîlele de serbatori si de domineca pentru unii ómeni suntu numai dîle de veselía si de petrecere, éra pentru altii dîle de munca si mai grea, cum suntu p. e. amploiatii dela poste, telegrafu, cài ferate, s. a. Acum póte vedé ori cine, cà acést'a modalitate de repausu de domineca si de sântîre a serbatoriloru nu corespunde preceptelor domnedieesci, si nici nu delàtura acelu mare rèu socialu, ce se nasce din lucrulu continuu si esageratu. Ce'a ce pretinde Domnedieu si ce'a ce delatura rèulu socialu provenitoriu din nerespectarea serbatoriloru si a domineciloru, este numai *repausulu absolutu* de domineci. Dominec'a trebue sè fia o dî de repausu pentru toti ómenii fàra deosebíre, dominec'a trebue sè fia a Domnului. De aici urméza cu necesitate, cà afára de *repausulu absolutu* de domineca trebue sè se mai concéda si incetarea dela lucru in órele de dupa prândiu ale Sâmbeteloru. Órele aceste au sè fia pentru lucratori óre de distragere si ocasiune de a-si poté procurá cele de lipsa pentru diu'a urmatóre. In casulu acest'a dominec'a póte sè fia sântîta precum se cuvine, prin cercetarea besericeloru, prin lecturi morale si prin fapte de ale iubirei crestinesci. Aceste suntu coditiunile repausului adeveratu de domineca, fàra de aceste ori ce incercare de-a resolví acésta grea problema, va remâné zadarnica.

Aici inse ni se pare a audî o obiectiune, si anume ni se va dîce: tóte cele spuse suntu preafrumóse asiá pre hârtía, inse nu se potu esecutá fàra mare dauna materiala. — Noi ne permitemu a dechiará acésta obiectiune de fàra temeiu. Cá se dovedimu acésta afirmare, ne vomu provocá la o tiéra, la care cu atât'a dragu se provóca politicii si guvernantii nostri, la o tiéra, care in privinti'a avutiei si a industríei ocúpa loculu celu deântâiu, in care tiéra repausulu de domineca se practiséza chiar asiá, precum l'am descrisu mai susu. Acésta tiéra este Angli'a, si cine este acel'a care nu scie, cà inaintea Englesului mai multu cumpenesce banulu? si cà temperamentulu lui flegmaticu nu-lu prea impinge spre lucruri ideale? Déca la Englesi se póte esecutá repausulu absolutu de domineca, la noi de ce se nu se póta?

Se facemu deci o escursiune pàna la Tamisa, si se petrecemu dóue dîle in Londr'a. Este Sâmbata o óra dupa prândiu. Mişcarea de pre strade, si altcum destulu de mare, cresce din ce in ce, pentru-cà acum se inchidu un'a dupa alt'a fabricele si comptoirele, si cete intregi de ómeni se revérsa pre strade, grabindu spre suburbii la locuintiele loru. Dupa unu prândiu frugalu se impràstia care in càtrau la liberu, unii se jóca la popice, altii se jóca criket, altii facu escursiuni, altii -si petrecu altcum, nu remâne inse nime acasa, la aeru inchisu, si nu e indoiosu, cà aceste petreceri au o influintia igienica si morala cu multu mai binefacatóre asupr'a locuitoriloru, decâtu petrecerea prin crişme lânga câte unu paharu de vinu ori vinarsu. Veselu se reintórce lucratorulu englesu in sênulu familiei sale, si nu se opresce decâtu celu multu spre a bé dupa ostenél'a suferita unu paharu de bere.

Liniscea cea mare din dimineti'a urmatóre ne aduce aminte numai decâtu, cà e dî de serbatóre. Déca intràmu in vre-o cafenea, portarea liniscita a sierbitoriloru éra-si ne spune, cà e diu'a Domnului. Abiá se terminéza dejunulu, si numai decâtu se pregatescu tóte clasele societàtii pentru a merge la beserica. Suntu si multe familii, cari in dîle de serbatori mânânca numai bucate reci, cá sè nu fia retiênuti sierbitorii dela participarea la servitiulu domnedieescu.

Negutiatoríile remânu inchíse preste diu'a intréga, si nu-i vine in minte la nici unu negutiatoriu, sè mérga in comptoiru pentru a-si cetí corespondintiele. Alteum inzedaru ar si merge, càci postele inca remânu inchise, si epistolele sosite nu se dau pàna luni. Comunicatiunea trenuriloru asemenea e sistata, si numai desu de diminétia si sér'a comunica trenuri locale, omnibuse si tramvayuri, cá sè usioreze cercetarea besericeloru. Restauratiunile si birturile asemenea suntu inchise, si nu le este iertatu birtasiloru a vinde beuturi decâtu numai nóue straniloru, cari locuimu la dênsii.

Dupa terminarea servitiului domnedieescu si dupa prândiu seau se preâmbla ómenii, seau se ocúpa cu lecturi morale, mai alesu cu cetirea Sântei Scripturi. Sunetele armonióse ale pianuriloru, ce ajungu la urechile nóstre, nu suntu sunete ale unei piese profane, ci sunetele religióse a vre-unei cântàri besericesci seau a unui psalmu; si de amu âmblá tóte stradele Londrei, nu vomu audî sunete profane. Càtra séra érasi se ducu toti la beserica, si apoi tare de têmpuriu se asiédia la odihna.

In chipulu acest'a -si petrece Englesulu serbatorile si dominec'a, si a dóu'a dî scolându-ne desu de diminétia, -lu vedemu grabindu cu fatia vesela la ocupatiunile sale, precându la noi de comunu lucratorii nu potu sè se apuce de lucru in dîlele nemijlocitu urmatóre dupa serbatori, pentru-cà in locu de a se recreá, s'au enervatu cu beuturile si cu petrecerile de nópte de prin crişme.

Suntu multi, cari -si batu jocu de datin'a Englesiloru, numindu-o ipocrisa si fatiaría, dara cine a avutu ocasiune se-i privésca mai de-aprópe, vede cà ace'a e efluesulu unei adeverate religiositàti. Si cà acestu repausu absolutu nu le strica nici materialminte Englesiloru, o dovedesce avutî'a si industri'a loru pàna acum neintrecuta.

Amu relevatu aceste aici, cá se atragemu atentiunea cercuriloru competente asupr'a modului, cum are sè se reguleze cestiunea repausului de domineca, si cá sè aretàmu, cà numai observarea preceptelor domnedieesci póte sè regenereze societatea moderna corupta de doctrinele liberalismului falsu si mintiunosu.

Atal'a.

Novela de F. R. de Chateaubriand.

(Continuare.)

Trecura mai multe dîle. Fat'a siefului Simighan veniá in tóta sér'a, se vorbésca cu mine. Somnulu -mi cuprindeá ochii; Atal'a remânea in inim'a mea cá amintirea loculi de odihna alu parintîloru miei. Intr'a sieptespredieca dî a caletoríei nóstre amu ajunsu in Alachua. Satulu acest'a este incungiuratu de coline dese, dintre cari unele ridicate pàna la nori pórta pre vîrfurile loru paduri uriasie. Glasulu poternicu alu conducatoriului ne incunoscintiá, cà taber'a a ajunsu la pólele colineloru. -Mi aretara loculu, unde aveám se siedu, la óre-care departare

in prêjm'a unei fântâni naturale, de cari suntu fórte renumite in Florida. M'au legatu de trunchiulu unui arbore, ér' unu vênatoriu nepacientu stá dreptu paznicu alaturi de mine. Abia trecura câte-va minute, si éta se aréta si Atal'a intre arborii de lânga isvoru. „Vênatoriule," dîse ea luptaciulu muscogulgianu, „déca vrei se mergi si tu la vênatórea de caprióre, voiu pazî eu pre acestu prinsoneriu." Resboiniculu câtu ce audî vorbele fiicei siefului seu, sarî voiosu dreptu in susu si pornì in fuga mare din vêrfulu colinei la vale.

„Dar ce se vedi! Eu, care asiá multu doriám se-mi descoperu tainele inimei aceleia ce iubiám cá pre unu sóre, eu, acum tremuratoriu si zapacitu, asi fi vrutu mai bine se me aruncu prada crocodililoru riului, decâtu se remânu asiá singuru cu Atal'a. Fét'a pustietâtii, de alta parte, se sêmtiá robita intocmai cá robulu tatalui sêu. Si noi nu vreámu se spargemu acésta tacere adênca. Geniulu amorului ne-a incatusiatu cuvintele. In fine Atal'a luându-si potere -mi dîse: „Luptaciule, esti legatu fórte usioru, te poti mântuí." La vorbele acestea limb'a mea se deslegà, si-i respunse: „Usioru legatu, o féta . . . . .!" Nu sciám in ce chipu se incheiu. Atal'a dupu câteva clipe de siovaire -mi dîse: „Mântuiesce-te!" apoi s'a departatu putînu de trunchiu. Eu mi-am ruptu legaturile, le-am datu fetei silindu-o se le ié. „Primesce-le, primesce-le," i-am strigatu poternicu. „Ai nebunitu," respunse Atal'a cu voce induiosiatóre. „Nenorocitule, nu scii tu, cà te voru arde? Ce vrei? Nu gândesci, cà eu sûntu fiic'a unui siefu infioratoriu?" — „Erá o vreme," i-am respunsu eu lacrimându, „cându si pre mine me portà maica-mea pre umerii ei, invelitu in piele de castoru. Tatalu mieu aveá o cascióra frumósa, si caprióre le lui sorbiáu ap'a míiloru isvóre; si acum ratacescu cá omulu fâra de tiéra. Déca odinióra voiu morí, nu voiu avé nici unu prietenu, care se presere putîna ierba pre cadavrulu mieu scutindu-mi-lu de musce. Cine s'ar si interesá de trupulu mortu alu unui nenorocitu."

Vorbele acestea tredîra compatimire in Atal'a. Lacrimele ei cá nesce margaritare cadeáu in isvorulu de-alàturi. „Oh, déca inim'a ta," am continuatu eu cu glasu víu, „ar vorbí asiá cá a mea! Nu-i pusti'a destulu de larga si libera? N'au padurile locuri, unde se ne ascundemu? Asiá de multu se poftesce pentru fericirea fiiloru colibei? O, Atal'a, tu care esti mai frumósa decâtu fiintiele, cari ni-le aréta in somnu dieulu visuriloru, fii curagiósa, iubit'a mea, si urméza-mi." La cuvintele mele Atal'a -mi respunse incetu: „Tinerulu mieu amicu, tu ai invetiatu limb'a albiloru, -ti este usioru, se insieli pre o indiana." — „Cum," strigaiu eu, „tu me numesci tinerulu teu amicu! O, déca unu sermanu sclavu . . ." — „Ei bine," -mi taià vorb'a plecându-se spre mine, „sermanulu mieu sclavu . . ." Eu i-am respunsu cu caldura: „Dar despre credinti'a ta incredintiéza-me printr'unu sarutu." Atal'a se plecà dorintiei mele, si precum puiulu de cerbu se intinde cu gur'a dupa florile rosii de liane, asiá-mi intinseiu eu buzele spre a le lipí de gur'a celei ce atât'a o iubiám.

Dar iubitulu mieu fiu, dorerea e ruda de-aprópe cu bucurí'a. Cine ar fí credutu, cà clip'a, in care Atal'a mi-a udat arvun'a iubirei sale, acea clipa dîcu se me desbrace de tóte sperantiele? O, incaruntîtule Şakta! ce mare erá mirarea ta, câudu fét'a siefului -ti adresà cuvintele: „Frumosulu mieu sclavu, eu m'am aplecatu dorintiei tale prea nesocotita; dar' spune-mi, acésta patima unde ne va duce? Religi'a mea me desparte de tine pentru totdeaun'a. O, mama ce ai crescutu?! . . ." Dicându acestea, Atal'a -si suprimà vocea fâra de veste, si nu sciu ce taina ascunse in pieptulu sêu. Cuvintele ei m'au adusu la desperare. „Bine," strigaiu, „si eu voiu fi asiá nemilosu cá tine; nu voiu fugí. Me vei vedé in mijloculu flacariloru rugului; vei audî sfâraitulu carnei mele, si o mare bucuría va implé pieptulu teu." Atal'a -mi prinse atunci mân'a strigându: „Sermanu tineru idololatru, intr'adeveru te compatimescu! Vrei se me faci se-mi seca inim'a de lacrimi? Ce multu -mi pare rèu, cà nu potu fugí cu tine. O, Atal'a! tu n'ai fostu nascuta decâtu se patimesci si se suferi. Ce te retiêne cá se nu te arunci in rîu spre a serví de mâncare crocodililoru?"

In minutele aceste crocodilii sêmtiêndu apropierea apunerii sórelui, incepura se strige grozavu. Atal'a -mi dîse: „Se parasimu loculu acest'a." In curêndu conduceam pre fét'a lui Simighan spre maracinii colineloru, cari intindiêndu-si vêrfurile spre câmpía, se pareau nesce golfuri inverdite. De-asupr'a pustiei stapâniá o linisce si tacere maiestósa. Cocostêrculu clântianiá in cuibu; padurile se împleau de resunetulu cânteculoi prepelitieloru, de siueratulu papagaliloru, de mugitulu bouriloru si de nechezatulu iepeloru siminolitice.

Noi treceámu totu mai departe, fâra de-a dîce ceva. Mergeam alàturi de Atal'a; ea tiêneá capetulu funiei, ce o silisem, s'o prinda. Acusi dadeamu cursu liberu lacrimiloru nóstre, acusi zimbiamu. Acum cautámu spre ceriu, acum ne pironiámu privirile in pamêntu. Dámu câte o clipa de ascultare cânteculoi paseriloru; ori cu o gingasia stringere de mâna priviámu apunerea sórelui; ori ne sioptiámu incetu numele . . . O! câtu de poternica trebue cà esti tu, amintîre a primului amoru, câudu chiar si dupa atâti'a ani de suferintie poti misçá inca inim'a betrânului Şakta.

Oh, câtu de adese ori -su muritorii aprópe fâra de voia sclavii patimiloru loru. -Mi pare cà numai acum am parasitu pre nobilulu Lopez, numai acum m'am datu prada toturoru primejdiiloru, numai cá se potu fi liberu. Dar éta cum privirea unei femei mi-a schimbatu dorintiele si gândurile mele. Uitându de patri'a mea, de mam'a si casciór'a mea, de inspaimântatórea mórte, ce erá se me ajunga, m'am facutu strainu de totu, ce nu se tiêné de Atal'a.

Lipsindu-mi poterea de a me avêntá la gândiri barbatesci, me sêmtiám cadiutu in óre-care stare copilarésca, si departe de a poté infruntá nevoile, ce me amenintiau, aveám lipsa pâna si de aceea, cá altii se se ingrigésca de hran'a si somnulu mieu.

Zadarnica a fostu dar' caderea Atalei la petiórele mele, dupa ce am âmblatu multu têmpu prin padure, conjurându-me, s'o parasescu. I-am juratu cà déca nu se invoiesce, me voiu reintórce la tabera singuru, cá se me lege érasi de trunchiulu, de care m'am deslegatu. Ea fù nevoita, se-mi plinésca dorinti'a sperându cà va isbutí, se me mântuiésca alta-data.

(Vá urmá).

Bibliografía.

Egyházpolitikánk — vagyis a magyarországi katholiczizmus egyházpolitikai fonákságait feltáró napi kérdések, különös tekintettel a *„kath autonomiára"* és a napirenden levő *„Fedr. 26-iki rendeletre."* Irta *Dr. Lauran Ágoston.* — Acest'a este titlulu unei nóue scrieri a Magnificului Domnu canonicu-abate Dr. Augustinu Lauranu, ce va aparé pre la finea lunei curente in marime de 12 cóle tiparite, si care va formá incheiarea celoru alalte scrieri cunoscute sub numirile: *Korszerü egyházpolitikai kérdések, Az egyház és az Állam, Egyházpolitikai helyzetünk, Mivé lett a katholikus Magyarország.*

Cartea se póte prenumerá la auctoru in Oradea-mare pentru 1 fl. v. a. Clericii o capeta pentru 50 cr., ~~preotii~~ miseri o capeta si *gratuitu* numai pre lânga rambursarea *porto*-ului cu 10 cr. — Celelalte scrieri mai susu citate se potu procurá cu 3 fl. v. a., ér' clericii le primescu pentru 1 fl. 50 cr.

Post'a Redactiunei. Dlui A. Sor. in Vet. — Scirea publicata am primit'o dela corespondentulu nostru, care dupa scirea nostra e bine informatu: altcum 'lu vomu intrebá, si déca scirea nu a fostu adeverata, vomu indreptá-o. — Dlui A. S. in Som. In platire facemu tóte inlesnirile posibile, dara pre intentiuni nu dámu fói'a nimenui.

Dlui N. M. in Or. m. — Nrii 1—2 s'au tramisu pre numele parochiei, de aici incolo se voru spedá pre numele Domniei-Vóstre.

Editoru si redactoru respundietoriu:
Dr. Vasiliu Hossu.

Burs'a de Budapest'a.

Din 15 Ian. st. n. 1890.

Rent'a de auru ung. 4%	103.80
« « hârtie « 5%	101.20
Imprumutulu càiloru ferate ung.	114.—
Amortisarea detoriei càiloru ferate de Ostu ung. (1-ma emisiune)	97.—
Amortisarea detoriei càiloru ferate de Ostu ung (2-a emisiune)	111.—
Amortisarea detoriei càiloru ferate de Ostu ung. (3-a emisiune)	— —
Bonuri rurale ung.	99.75
« « croato-slavóne	—.—
Despagubire pentru dijm'a ung. de vinu	—.—
Obligatiunile desp. regaliiloru	94.75
Imprumutu cu premiu ung.	136.—
Losuri pentru regularea Tisei	129.50
Rent'a de hârtíe austriaca	103.—
« « argintu austriaca	90.25
» « auru austriaca	103.75
Losurile austr. din 1860.	138.—
Actiunile baucii austro-ungare	995.—
« « de creditu ung.	355 50
« « « « austr.	308.20
Scrisuri fonciare ale institut. de cred. si economíi «Albin'a».	101.—
Galbeni imperatesci	5.39
Napoleon-d'ori	9.05
Marci 100 imp. germane	56.10
Londr'a 10 Livres sterlingi	114.40

Pretiulu mărfuriloru.

Piati'a din Blasiu. Grâu, hectl. fl. 5.— pâna 5.50, — grâu mestecatu fl 4.— pâna 4.75, secara fl. 4.— pâna 4. 50, — ovesu fl. 2.50 pâna fl. 3.—, cucurudiu fl. 3.50 pâna fl. 3.90, — alacu fl. 2.— pâna fl. 2. 50, cartofi fl. 1.50 pâna fl. 2.—, — sementia de cânepa fl. —.— pâna fl. —, fasolea fl. 5. — pâna fl. 6.— — carnea de vita chilo 30 cr. pâna —, carnea de vitielu 28 pâna — cr., carnea de porcu 36 pâna 40 cr., carnea de berbece — pâna — cr., — 10 óue cu 20 pâna — cr.

JOSIFU GAVORA (1) 3—30

distinsu cu medali'a espositionala cea mare pentru lucru escelentu si gustu bunu la espositiunea regnicolara din Budapest'a in a. 1885.

Budapest'a, IV. strad'a Vatiului Nr. 17

Recomându cu pretiuri de cele mai convenabile si in esecutare câtu se se póte mai frumósa obiecte de lipsa

pentru adjustarea besericeloru, si anume:

Felóne preotiesci si **stichare** diaconesci **Flamure** pentru beserici si reuniuni. **Flamure** pentru reuniuni de pompieri, de scolari, reuniuni bisericesci, reuniuni industriale, de cântàri si de pompe funebre.

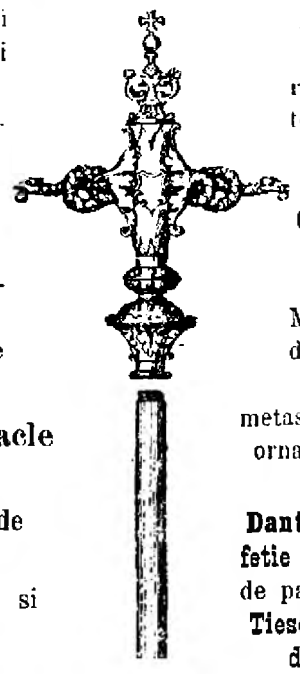

Candelabre, racle si potire, luminarie de parete si de altariu, si candele.

Primescu si efeptuiescu ieftinu repararea vestmînteloru bisericesci, intrargintarea si intraurirea de potire, racle, candele si luminarie de altariu. Mare asortimentu de brodarii de auru, de argintu si de metasa, precum si de ornaturi bisericesci brodate **Dantele bisericesci, fetie de altariu, cruci** de parete si de scóla. **Tiesetùri bisericesci, damasturi** etc.

Acuratatea mea o potu dovedi cu sute de epistole recunoscatóre.

Tarifuri de preturi si preliminarie de spese trimitu la cerere francate

Fundata in an. 1858.

FRANCISCU WALSER

Liferantu de curte alu Altetiei Sale imp. si reg. Archiducele Josifu

proprietariulu primei fabrici ungare de masine si recusite de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu

Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66

recomânda atentiunei preaonoratiloru domni preoti

TURNATORI'A SA DE CLOPOTE

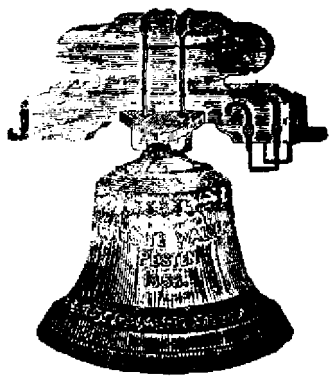

in care se fabrica atâtu grupuri câtu si clopote singuratice: cu **scaune de fieru** patentate si cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabric'a a liferatu dela intemeiarea sa 1800 clopote mari de metalu, intr'altele si celu dela metropoli'a din Bucuresci in greutate de 8000 kilograme.

(2) 3—52

Se afla umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru bài, conducte pentru apa si pumpe pentru fântâni.

Preliminarie de spese si Pretiu-couranturi se trimitu la cerere gratuitu si franco.

Distinsu in anulu 1885 la espositiunea regnicolara din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concurintia cu **diplom'a cea mare de onóre.**

MERSULU TRENURILORU

pre liniile orientale ale càii ferate de statu r. u. valabilu din 1 Octobre 1890

Budapest'a—Predealu

	Trenu accelerat	Trenu accelerat	Trenu de persóne	Trenu de persóne
Vien'a . .	3.25	8.—	10.50	
Budapest'a	9.25	2.—	7.35	6.10
Szolnok . .	11.22	4.05	11.07	9.28
P.-Ladány	1.07	5.46	1.20	11.38
Oradea-m.	2.24	7.01	3.02	1.51
	2.32	7.11	3.09	2.06
Mezö-Telegd	3.02	7.41	3.48	2.46
Rév	8.35	8.16	4.31	3.40
Brate'a . .			4.54	4.03
Buci'a . . .			5.14	4.25
Ciuci'a . . .	4.26	9.05	5.40	4.51
Huiedinu .	4.58	9.35	6.22	5.32
Stan'a . . .			6.38	5.49
Aghirisiu .			6.59	6.17
Ghirbèu . .			7.11	6.28
Nadasielu .	5.49		7.24	6.44
Clusiu .	6.02	10.35	7.39	7.04
	6.12	11.02	7.54	8.30
Apahida . .	6.27	11.23	8.11	8.55
Ghirisiu .	7.30	12.42	9.18	10.31
Cucerdea .	7.55	1.18	9.49	11.19
Uiór'a de M.		1.25	9.56	11.27
Vintiul-de-s.		1.39	10.02	11.35
Aiudu . . .	8.21	1.55	10.22	12.02
Teusiu .	8.37	2.14	10.39	12.26
	8.42	2.24	10.57	1.18
Craciunelu.		2.49	11.20	1.54
Blasiu . . .	9.14	3.02	11.36	2.11
Micasas'a .		3.38	12.04	2.49
Copsia-m. .	9.49	3.48	12.23	3.23
Mediasiu . .	10.07		12.39	3.46
Elisabetopol	10.30		1.08	4.27
Sighisiór'a	11.06		1.50	5.39
Hasfaleu . .	11.21		2.06	6.02
Homorodu .	12.37		3.20	7.51
Agostonfalva			3.56	8.36
Apati'a . .	1.26		4.19	9.10
Feldiór'a .	1.47		4.44	9.44
Brasiovu	2.23		5.20	10.31
	2.33		5.30	12.23
Timisiu . .	3.15		6.14	1.37
Predealu .	3.47		6.45	2.22
Bucuresci.	9.30		11.45	

Predealu—Budapest'a

	Trenu accelerat	Trenu de persóne	Trenu accelerat	Trenu de persóne
Bucuresci.	7.35	5.35		4.45
Predealu .	1.08			9.12
Timisiu . .	1.37	6.19		9.41
	2.13	7.21		10 17
Brasiovu	2.43	4.00		10.32
Feldiór'a .	3.12	4.44		11.18
Apati'a . .	3.32	5.20		11.30
Agostonfalva	3.47	5.47		11.51
Homorodu .	4.20	6.35		12 27
Hasifaleu .	5.25	8.12		1.35
Sighisiór'a	5.45	8.47		1.59
Elisabetopol	6.12	9.29		2.32
Mediasiu . .	6.33	10 10		2.59
Copsi'a-m.	6.46	10.32		3.13
	6.48	10.42	11.47	3.18
Micasas'a .		11 01	12.04	3.33
Blasiu . . .	7.22	11.37	12.32	4.03
Craciunelu.		11.52	12 44	4.14
Teusiu .	7.51	12.23	1 06	4 36
	7.58	1.23	1.30	5.06
Aiudu . . .	8.15	1.50	1.54	5.24
Vintiul-de-s.		2.20	2.16	5.45
Uiór'a de M.		2.28	2.28	5.51
Cucerdea .	8.45	2.46	2.39	6.08
Ghirisiu . .	9.16	3.33	3.15	6.72
Apahida . .		5.28	4.32	7.52
Clusiu .	10.36	6.05	4.53	8.10
	10.48	6.26	5.32	8.30
Nadasielu .		6.42	5.48	8.50
Ghirbèu . .		6.58		9.05
Aghirisiu .		7 24	6.11	9.19
Stan'a . . .		7.47		9.43
Huiedinu .	12.01	8 27	6.43	10.02
Ciuci'a . . .	12.31	8.49	7.12	10 41
Buci'a . . .		9.08		10.56
Brate'a . . .		9.28		11.13
Rév	1.10	10.04	7.51	11.32
Mezö-Telegd	1.36	10.41	8.17	12.07
Oradea-m	2.01	11.06	8 42	12.41
	2.08	1.19	8.47	1.09
P.-Ladány	3.31	3.31	10 09	3 03
Szolnok . .	5.11	6.35	11.51	5.10
Budapest'a	7.15	6.50	1.55	8 15
Vien'a . .	1.40	3.—	7.20	6.05

Budapest'a—Aradu—Teusiu

	Trenu accelerat	Trenu de persóne	Trenu de persóne
Vien'a . .	8.—	10.50	3.25
Budapest'a	2.—	8.15	9.46
Szolnok .	4.20	11.18	1.02
Aradu .	8.10	3.50	5 27
	2.20	4.10	5.50
Glogovatiu.	2.34	4.22	6 02
Gyorok . .	3.05	4.46	6.23
Paulisiu . .	3.23	4 58	6.34
Radu'a-Lip.	3.39	5.16	6.52
Conopu . .		5.38	7.17
Berzava . .		5.53	7.33
Soborsinu .		6.33	8.20
Zamu . . .		6.58	8.49
Gurasad'a .		7.22	9.16
Ilia		7.38	9.32
Branicica .		7.54	9.51
Dev'a . . .		8.14	10.18
Simeria . .		8.43	10.44
Orestie . . .		9.12	11.14
Jibotu . . .		9.34	11 39
Vintiul-de-j.		9.56	12.05
Alb'a-Juli'a		10.17	12.26
Teusiu .		10.44	12.58

Teusiu—Aradu—Budapest'a

	Trenu accelerat	Trenu de persóne	Trenu de persóne
Teusiu . .		12.59	4.51
Alb'a-Iuli'a		1.39	5.27
Vintiul-de-j.		1.56	5.44
Jibotu . . .		2.23	6.06
Orestie . . .		2.49	6.28
Simeri'a .		3 37	6.56
Dev'a . . .		3.53	7.26
Branicic'a .		4.18	7.48
Ilia		4.43	8.10
Gurasad'a .		4.58	8.20
Zamu . . .		5.21	8.48
Soborsinu .		5.56	9.17
Berzava . .		6 46	9.54
Conopu . .		7.02	10.09
Radna-Lip.	5.49	7.36	10.38
Paulişiu . .	6 06	7.50	10.51
Gyorok . .	6.24	8.03	11.03
Glogovatiu.	6.53	8.26	11.27
Aradu .	7.06	8.38	11.38
	7.45	9 05	12.10
Szolnok .	11.51	2.25	4.47
Budapest'a	1.55	5 50	7.45
Vien'a . .	7.20	1.40	6 05

Simeri'a—Petrosieni

Simeri'a .	7.17	11.28	3.50
Streiu . . .	7 54	12.12	4.32
Hatiegu . .	8.45	1.08	5.20
Pui	9.39	2.03	6.15
Crivadia .	2.51	2.51	7.03
Banitia . .	11 26	3.30	7.28
Petrosieni	12 —	4.02	8.15

Petrosieni—Simeri'a

Petrosieni	6.05	10.42	4.03
Banitia . .	6.45	11.23	4.49
Crivadia . .	7 26	11 57	5.24
Pui	8 07	12.33	6.04
Hatiegu . .	8.51	1 19	6.43
Streiu . . .	9 41	2 09	7.28
Simeria . .	10.20	2 47	8.—

Aradu—Timisiór'a

Aradu . .	6.41	12.20	9.10
Aradulu-nou	7.09	12 44	9 22
Nemeth-Ság.	7.31	1 09	9.41
Ving'a . . .	7.58	1.37	10 01
Orczifalva .	8.14	1.54	10.14
Merczifalva	8.29	2.10	10.26
Sân-Andreiu	8.45	2.27	10.39
Timisiór'a	9.08	2.53	10.58

Timisiór'a—Aradu

Timisiór'a	5 30	12.53	5.25
Sân-Andreiu	5.50	1.21	5.55
Merczifalva	6.05	1.39	6.13
Orczifalva .	6.17	1.59	6.37
Ving'a . . .	6.35	2.26	7.04
Nemeth-Ság.	6.51	2 43	7.25
Aradulu-nou	7.09	3.16	7.59
Aradu . .	7.20	3.30	8.15

Ghirisiu—Turd'a

Ghirisiu	7.40	10.50	3.50
Turd'a	8.—	11.10	4 10

Turd'a—Ghirisiu

Turd'a	6.05	9.40	2.40
Ghirisiu	6.25	10.—	3.—

Sighisiór'a—Odorheiu

Sighisiór'a	5.—	11.25
Odorheiu	7.49	1.50

Odorheiu—Sighisiór'a

Odorheiu	8.40	2.45
Sighisiór'a	10.52	5.28

M.-Ludosiu—Bistritia

Muresiu-Ludosiu	4.—
Tiagu-Budatelecu . . .	7.07
Bistritia	9.59

Bistritia—M.-Ludosiu

Bistritia	1.16
Tiagu-Budatelecu . . .	4.15
Muresiu-Ludosiu . . .	7.21

Copsi'a-mica—Sibiiu

Copsi'a-m	4.05	10.47	7.10
Sieic'a mare	4.35	11.17	7.43
Loamnesiu	5.16	11.58	8.27
Ocn'a . . .	5.47	12.29	8 59
Sibiiu . . .	6.10	12.52	9.23

Sibiiu—Copsi'a-mica

Sibiiu . . .	7.35	4.34	9.50
Ocn'a . . .	8.02	4 58	10.14
Loamnesiu.	8.30	5.25	10.40
Sieic'a-mare	9.05	5.55	11.10
Copsi'a-m.	9.34	6.20	11.35

Cucerdea—Osiorheiu—R.-sas.

Cucerdea .	2.55	8.20	2.56
Cheti'a . . .	3.25	8.53	3.26
Ludosiu . .	3.41	9.11	3.42
M.-Bogatu .	3.56	9.39	3.57
Cipeu-Iernut	4.33	10.18	4.34
Kerelö-S.-Pál	4.48	10.34	4.49
Nirasteu . .	5.11	10.58	5.12
Osiorheiu	5.30	11.17	5.31
	5.46		5.46
Regh.-sas.	7.25		7.25

R.-sas.—Osiorheiu—Cucerdea

R.-sasescu		8.25	8.15
Osiorheiu		10.—	9.53
	7 24	5.54	10.20
Nirasteu . .	7.44	6 14	10 39
Kerelö-S-Pál	8.07	6.37	11.02
Cipeu-Iernut	8.29	6.58	11.23
M.-Bogatu .	9.02	7 28	11 53
Ludosiu . .	9.35	7.41	12 06
Cheti'a . . .	9.51	7.57	12 22
Cucerdea .	10.23	8.25	12.50

Simeri'a—Hunedór'a

Simeri'a	11.05	8.38
Cern'a	11.26	8.59
Hunedór'a . . .	11.55	9.28

Hunedór'a—Simeri'a

Hunedór'a . . .	6.—	2.15
Cern'a	6.26	2.41
Simeri'a	6.45	3.—

Nota: Numerii incuadrati cu linii gróse insemnéza órele de nópte.

Tipografi'a Seminariului archidiecesanu.

Abonamêntulu

Pentru monarchia: Pre anu 6 fl., ½ anu 3 fl., ¼ anu 1 fl. 50 cr.

Pentru strainatate: Pre 1 anu 18 frcs., ½ anu 9 frcs., ¼ anu 4 frcs. 50 cm.

Fói'a apare in fie-care Sâmbata.

Unirea

Insertiuni

Unu șiru garmond: odata 7 cr., a dóu'a óra 6 cr., a treia óra 5 cr., si de fie-care publicatiune timbru de 30 cr.

Totu ce privesce fói'a se se adreseze la «Redactiunea si Administratiunea **Unirei**» in Blasiu.

Fóia besericésca-politica.

Anulu I. Blasiu 24 Ianuariu 1891. Numerulu 4.

La cestiunea programului nostru.

Blasiu, 23 Ian. 1891.

I.

In articolulu primu, cu care fói'a nóstra a pasîtu la 1-a Ianuariu inaintea publicului cetitoriu, amu fostu sustienutu, cà acea causa, pentru carea s'a sêmtîtu lips'a unei foi bescricesci-politice, este, cà sêmtiulu religiosu -lu vedemu pre dî ce merge scadiêndu pre intréga lini'a in viéti'a nóstra publica si privata. Cându amu dîsu inse acést'a, atunci amu fostu conscii si de greutàtile, ce le va intêmpiná fói'a nóstra la totu pasiulu chiar pentru ace'a, cà scadiêndu sêmtiulu religiosu in publiculu nostru, cá o urmare firésca a trebuitu sè scada si potinti'a de a intielege si pretiui lucrurile religióse.

Acést'a s'a vediutu, indata ce a aparutu numerulu primu alu „Unirei". Programulu nostru a fostu destulu de claru, anume cà vomu cercá a validitá principiile eterne ale crestinismului in toti ramii vietii nóstre publice si private, fàra de-a face opusetiune celoru ce pre alte terene lucra cu mijlóce legale pentru binele poporului nostru, decâtu numai in câtu acestia voru veni in contradîcere cu principiile religióse, ma pre acestia i-amu dechiaratu si de amici ai nostri, incâtu respectându principiile religióse voru continuá a lucrá pentru progresulu poporului nostru. Cu tóte aceste inse dóue organe de frunte ale nóstre, [1] cá si cum de locu nu amu fi spusu, cà ce voimu, si cá si cum a vorbí despre validitarea principiiloru religióse in viéti'a nóstra, ar insemná a vorbí despre unu lucru cu totulu necunoscutu, numai decâtu ne-au intrebatu, cà unde ne este programulu, déca fói'a nóstra este unu organu politicu? Si inca ne-au pusu intrebarea acést'a in unu tonu sarcasticu suveranu, cá si cum aru fi voitu a dîce: „Sermani doctori in teología! V'ati parasitu terenulu vostru naturalu si ati voi sè faceti politica, fàra se sciti, *ce feliu de politica* voiti sè faceti!"

Érasi ne vedemu asiá dara siliti a desvoltá mai departe ideile de programu cuprinse in articolulu, cu care amu pasitu mai âintâiu inaintea publicului nostru, deoparte spre a liniscí pre cei nedumeriti, si de alt'a spre a marí increderea celoru ce o au avutu deja in organulu nostru inca dela inceputu.

In viéti'a omenimei esista programe ale stateloru, a natiuniloru, a partideloru, si chiar si a individiloru. Tóte programele aceste inse suntu lucruri locale si trecatóre, unele mai iute, altele mai târdiu, unele prin ace'a, cà se realisêza, altele prin ace'a, cà suntu seau devinu imposibile, éra altele devinu anticuate. Tóte programele aceste se forméza din impregiurârile têmpului respectivu, in care traiescu statele, natiunile, partidele si individii, si schimbându-se impregiurârile se schímba si ele. In inticlesulu acest'a vorbimu pentru esemplu de programulu Rusiei fatia cu Orientulu, a Angliei fatia cu Indi'a, de programulu Româniloru si alu Sasiloru, de programulu liberaliloru, conservativiloru, radicaliloru si socialistiloru, de programulu lui Petru celu mare, alu lui Bismarck, Gladstone si asiá mai departe. Si fiecare din programele aceste si altele analóge, in câtu fiecare tiêntesce la fericirea publica, -si are chiar pentru ace'a dreptulu sèu la esistintia, care noi nu voimu nici decum se-lu negàmu, desi noi nu ne angagiàmu pentru nice unu programu de atare natura.

Inse susu preste programele aceste schimbatióse locale si trecatóre cá si statele, natiunile, partidele si individii, este programulu acel'a pururea tênеru, pururea actualu, pururea posibilu, pururea necessariu, programulu vecînicu si nerestrênsu la locu, state, popóre seau individi, programulu crestinismului, programulu acel'a, ce l'a formatu pentru omu in tóte relatiunile si manifestârile vietii sale din tóte têmpurile, insusi Domnedieu, cându s'a scoboritu pre pamêntu si luându natur'a nóstra a petrecutu intre noi. Si dorere! Europ'a, carea condusa de programulu acest'a a ajunsu la marirea, de care e mândra astàdi, in mijloculu programeloru celoru multe trecatóre a uitatu astàdi nu putinu programulu acest'a netrecatoriu, de multîmea steleloru a inceputu a nu mai vedé ceriulu; si la olalta cu Europ'a a cadiutu si poporulu nostru in gresiél'a acést'a. Cea mai mare parte din publiculu activu in viéti'a publica, cându s'a grupatu sub flamur'a mica a vre unuia din programele cele multe treca-

[1]) »Gazet'a« Nr. 289—1890. »Luminatoriulu« Nr. 89—1890.

Feuilleton.

Cultulu modernu alu geniului.

(Continuare din Nrulu 2 si fine.)

Déca amu *voi* a espune *mai* detaiatu retacirile nascute din cultulu celu falsu modernu alu geniului, atunci amu poté aduce destule din istori'a mai nóua a Europei. Spre a-si poté inse omulu face o idea óre care despre retacirile aceste, credemu, cà este de ajunsu cea espusa deja. Se vede din ea destulu de invederatu, cà prin cultulu acest'a falsu nunumai cà nu se promovéza moralitatea, ci din contra se subsápa in unu modu tare insuflatoriu de grige pentru toti binesêmtîtorii. Si apoi cultulu acel'a, prin care ómenii in locu de a devení mai buni, devinu mai rèi, nu póte sè aiba in viéti'a omenimei nici unu dreptu de esistintia. Si la popórele cele mai culte cu multu cá noi s'a si *inceputu deja reactiunea si resistinti'a* in contr'a cultului acestuia. Barbati cu dorere de moralitatea publica au inceputu a-si sacrificá tóte poterile spre a espune viéti'a barbatîloru geniali asiá, precum a fostu ea in adeveru, si in ace'a a *aretá totu*, ce este de condamnatu si incungiuratu. Acést'a o au facutu mai cu sêma din motivulu acel'a, cà cultulu celu falsu alu geniului in mare parte a isvorîtu din impregiurarea ace'a, cà „adoratorii" barbatîloru geniali orbiti de splendórea scrieriloru acestor'a, in zelulu de a-i ridicá in tóta privinti'a in nesce sfere multu mai inalte cá ale *altoru moritori*, au aflatu cu cale a ascunde in espunerile vietii loru totu, ce i-ar' poté compromite si ce le-ar' poté micsiorá si intunecá nimbulu marirei. Éra ce'a ce erá atâtu de evidentu, câtu nu se potcá ascunde, ace'a s'au silitu celu putînu a escusá. Cu tóte aceste inse totu ce este rèu, n'a potutu fi ascunsu din viéti'a loru, si un'a seau alta intêmplare compromitietóre totusi a transpiratu in publicu. De aici apoi a urmatu, cà publiculu celu de rêndu, ce avea cunoscintia despre lucrurile si intêmplârile aceste, nu erá in stare a judecá, *cumcà* acele *potu* sè fia ceva rèu si neiertatu, fiindu-cà nu-si poteá intipuí, cà unu barbatu ridicatu cá geniu pâna la nori, sè fia in stare a comite ceva rèu. Ma nunumai atât'a, ci chiar pârtile aceste din viéti'a barbatîloru geniali publiculu celu de rêndu -si tiêneá de onóre a le imitá, cá astfeliu sè participe si elu din marirea geniului, cu atâtu mai vêrtosu, cà chiar lucrurile aceste erau mai usióre de imitatu fiindu mai placute sensualitàtii. Lucrulu acest'a a devenitu pre incetulu nesuferibilu pentru toti cei cu dorere adeverata de binele omenimei, si pentru ace'a si-au propusu a arctá publicului pre atari „genii" asiá, precum au fostu ei in adeveru, si a-i scobori din sferele cele inalte in regiunile inferióre, cá publiculu se-i cunósca deplinu, si numele loru sè nu mai fia o mantca a immoralitàtii. S'a lucratu in privinti'a acést'a multu, inse totusi mai restà inca multu, si va trebui sè trèca nu putînu têmpu, pâna ce omenimea va sêmtí tóta amaratiunea isvorîta din cultulu celu falsu alu geniului.

Atât'a inse n'a fostu destulu. Barbatii geniali, cari au abusatu de darurile loru cele minunate primite dela Domnedieu, nu au abusatu numai intru atât'a, incâtu viéti'a propria nu si-o au intocmitu dupa principiile eterne ale moralitàtii, ci au abusatu inca mai multu prin ace'a, cà in scrierile loru nu

tóre, si-a uitatu cu totulu de flamur'a cea mare a crestinismului, si de aici s'au nascutu apoi in societate míi si míi de doreri si suferintie, ce atât'a ne chinuiescu astàdi si pre noi.

In fati'a flamureloru celoru multe, a càroru dreptu de esistintia altcum nu voimu a-lu negá, din adeverata si cea mai sincera iubire càtra poporulu nostru amu aflatu noi cu cale a desvelí inaintea neamului românescu flamur'a cea mare a crestinismului celui adeveratu si a chiamá la lupta sub ea pre toti aceia, cari suntu convinsi, cà nici unu programu politicu seau de alta natura ori câtu de stralucitu si de dreptu, *singuru numai si fàra de religiuneu crestina,* deplinu si pre câtu e cu potintia in lumea acést'a, nu va poté sè fericésca pre poporulu nostru românescu nice cându.

Acest'a este programulu nostru. Pentru acest'a ne vomu luptá cu tóte armele legalitàtii si ale bunei cuvenintie. Aici in programulu acest'a creatu de insusi Domnedieu se cuprindu principiile conducatóre pentru toti ramii vietii politice si private, pentru tóte relatiunile, pentru tóte impregiurárile, pentru tóte tendintiele, pentru tóte aspiratiunile. Càci cându Domnedieu a luatu natur'a nóstra omenésca, atunci a voitu a sanctificá pre intregu omulu; pre intregu omulu cum se manifestéza elu in beserica, in statu, in societate, in sciintia, in arta, in literatura, cá astfeliu Domnedieu sè fia *„Domnedieu a tóte si intru tóte“.*

Programulu nostru, nunumai cà nu e nou, ci e celu mai vechiu intre tóte, càci in parte este asiá de vechiu cá si omulu, fiindu-cà in parte l'a saditu Domnedieu in inim'a omului inca atunci, cându a creatu pre omu. Cu tóte aceste scimu, cà programulu nostru, cá si predic'a sântului Paulu la unii li-se va pare scandalu, la altii nebunía. Noi insc pàna ce publiculu ne va sprigini in privintia materiala, nu vomu desperá. Si déca noi nu vomu fí asiá fericiti a vedé triumfulu deplinu alu programului nostru in mijloculu iubitului nostru poporu românescu, suntemu siguri, cà dupa noi mai iute seau mai târdiu voru urmá altii, cari voru continuá lupt'a, pàna ce in urma va trebuí sè se finésca cu triumfulu deplinu a adevèrului eternu crestinu, càci si fatia cu noi Românii trebue sè se implinésca prevedèrea divina, cà *„ceriulu si paméntulu voru trece, éra cuvintele mele nu voru trece“.*

Gradinile si asilele de copíi.

III.

Dupace amu consideratu proiectulu de lege despre gradinile si asilele de copíi din punctulu de vedere alu poterei sale obligatóre pentru toti parintii, cari au prunci dela trei pàna la siese ani, trebue sè-lu esaminàmu si din punctulu de vedere alu poterei sale obligatóre pentru tóte comunele.

In paragrafii 14, 15 si 17 ai proiectului de lege se dice, cà tóte orasiele provediute cu magistratu, apoi tóte orasiele, cari suntu centre de comitatu, si in fine tóte comunele, a càroru locuitori platescu cu totii la olalta o dare directa de statu, ce trece preste 15000 fl., suntu detóre sè infiintieze cu poterile loru proprii *gradini de copíi* (kisdedovódák), déca in respectivulu orasiu ori comuna se áfla celu putinu 40 de prunci, cari nu potu fí asiediati in gradinile de copíi preesistente, si acasa nu potu fí supraveghiati si ingrigiti cum se cuvine. Comunele, cari platescu pre anu o dare directa de statu de 10000—15000 fl. si au celu putinu 40 de prunci neasiediati in vre-unu asilu de copíi preesistentu, suntu obligate a infiintiá *asile stabile* de prunci (állandó menedékházak), ér' comunele, cari platescu o dare directa de statu mai mica de 10000 fl. si au celu putinu 15 prunci neingrigiti pre alta cale, suntu detóre sè infiintieze *asile de prunci provisóre* (ideiglenes menedékházak), cari adeca numai in lunile de véra au sè fia deschise. Déca comunele nu dispunu de alta avere, din care se póta infiintiá gradini si asile de prunci, atunci spre scopulu acest'a potu aruncá asupr'a locuitoriloru o dare suplinitóre de 3 percente.

Aceste suntu pre scurtu sarcinele, ce le pune proiectulu de lege asupr'a comuneloru politice.

De aceste sarcine se voru poté mântuí numai acele comune, in cari cofesiunile, corporatiunile ori privatii voru infiintiá, indata dupa intrarea legei in vigóre, gradini si asile de copíi in numeru asiá de mare, in câtu comunele politice sè nu aiba la ce-si mai cheltuí si ele banii pentru astfeliu de institute.

Se nasce inse intrebarea, cà óre confesiunile fí-voru in stare a-si infiintiá cu poterile loru proprii gradini si asile de copíi?

Déca vomu avé in vedere numai beseric'a româna greco-catolica, la intrebarea pusa cu greu ne potemu incumetá a dá unu respunsu afirmativu, càci acésta beserica, — pre câtu ne este nóue cunoscutu, — constà in parte mare din parochíi fórte mici, a càroru credintiosi, in proportiune cu poterile loru materiale, si altcum pórta sarcini tare mari pentru sustiênerea besericeloru si scóleloru.

Ma ce este mai multu, nici macaru esistinti'a besericeloru si scóleloru nóstre nu este pretotindenea deplinu asigurata, de óre-ce inca si astàdi se áfla unele parochíi, a càroru preoti si docenti suntu fórte rèu dotati. Afára de acést'a se áfla si comune besericesci, cari dupa situatiunea loru topografica aru pretinde, sè aiba preotu si docente, inse nu potu avé, pentru-cà n'au de unde-lu platí. Si ce'a ce afirmàmu despre beseric'a greco-catolica, se póte sustiené si despre celelalte beserici din Transilvani'a, cà-ci in privintia materiala si culturala si acelea stau totu cám pre o trépta cu beseric'a nóstra.

Cum potemu asiádara asteptá, cá parochiele nóstre, cari numai cu mari

---

odata si-au batutu jocu de lucrurile acele, cari suntu bas'a fericirei genului omenescu, asiá câtu din punctulu acest'a de vedere scrierile loru suntu adeveratu veninu pentru cea mai mare parte a publicului cetitoriu. Câti suntu pentru esemplu aceia, cari cetindu pre Voltaire si Rousseau si-au pierdutu ori ce credintia in o religiune positiva. Câti aceia, cari prin cetírea scrieriloru lui Goethe si-au pierdutu credinti'a in Domnedieu? Câti au cadiutu in bratiele indiferentismului religiosu prin cetírea „Natanului celui intieleptu“ alu lui Lessing! Câte femei nu si-au pierdutu mintea prin cetírea scrieriloru celoru sentimentale a lui Lord Byron!

Din caus'a acést'a barbatii, cari si-au propusu a mântuí omenimea de cultulu acest'a falsu alu genîului, au luatu asupr'a loru si sarcin'a de a aretá publicului totu ce este periculosu in scrierile barbatîloru geniali, cá astfeliu publiculu celu mare sè se pazésca de lucrurile aceste cá de totu atâte stânci, in cari lovindu-se se póte nimici si credinti'a si moralitatea. Ma au inceputu a pregatí editiuni de ale opuriloru clasice curatîte de totu ce este seau póte fi periculosu fericirei omenesci. Si in privinti'a acést'a s'a lucratu deja multu, inse va trebuí sè se lucre si mai multu, càci opurile „classice“ suntu deja publicate in atâte editiuni si esemplare, in câtu potemu sè dîcemu, cà lumea cetitóre este acoperita cu ele cá cu unu noru greu, si editiunile cele curatîte numai tare cu greu -si potu rumpe calc spre a poté strabate pàna in mânile publicului.

Mai multa stricatiune inse causéza cultulu falsu alu genîului la popóre, ce se áfla in stadiele cele deântâiu ale culturei, cum suntemu si noi. Càci la atari popóre se bucura câte odata de védi'a si autoritatea de genîu barbati de poteri spirituale tare modeste, cari inse apoi cu o ingâmfare stupida cu atâtu mai tare se sêmtiescu dispensati dela ori ce consideratiuni morale decâtu cum se sêmtiescu chiar barbati in adeveru de poteri spirituale geniale. Déca amu voí sè asemenàmu cultulu falsu alu astorfeliu de barbati, alu genîiloru acestoru pigmei, cu cultulu érasi falsu alu barbatîloru in adeveru geniali, atunci amu poté dîce, cà acest'a este unu cultu pagânescu, in care omulu se inchína la dei falsi ce e dreptu, inse diei, cari barem nu suntu mai inferiori cá ómenii; celu deântâiu inse este unu cultu pagânescu, in care omulu se degradéza pre sine asiá de tare, câtu se inchína la nesce diei, ce stáu mai diosu cá ómenii, cum suntu animalele si Apis alu Egipteniloru. Déca celu deântâiu este nedemnu, apoi alu doilea este chiar odiosu. Celu deântâiu este pagânismu, alu doilea este adeveratu fetisîsmu. Si dorere, cultulu acest'a a inceputu dejá a se incuibá si la noi. Nu este tare de multu, de cându unu atare „genîu“ de valóre mai putînu decâtu problematica si o viétia si mai inferióra âmbla sè ajunga la o pusetiune, de unde multu poteá sè ne strice si sè ne impiedece in progresu, mai multu decâtu cei mai mari inimici ai nostri, déca Domnedieu insusi nu ne-ar' fí mântuitu. Ma de abiá suntu o parechia de ani, de cându unu altu „genîu“, despre care preste o jumetate seculu de securu nimene nu va mai vorbí, erá propusu tênerimei nóstre cá unu modelu de vîrtute, apriatu pentrucà — horribile dictu — dupa-ce a petrecutu multi ani in strainatate la studiu, s'a reintorsu acasa fàra nici unu esamenu, càci „genîii“ nu facu esamene. Déca tênerimea nóstra ar' imitá pre „genîulu“ acest'a, atunci amu avé destui „genîi“, inse nu amu mai avé advocati, judi, profesori censurati, doctori in medicina, filosofía si teología si alti inteligenti, cari sè cetésca scrierile „genîiloru“ fàra numeru si fàra esamene, ce i-amu avé. Speràmu inse, cà vomu avé ocasiune in interesulu poporului nostru a ne apropiá din cându in cându de „genîii“ acestia si a imprasciá norulu de fumu de tamâia, cu care suntu incungiurati, cá publiculu sè-i cunósca de ce'a ce suntu si sè nu se mai imbete de frase si de panegiruri nemeritate spre daun'a progresului nostru adeveratu.

greutàti -si sustiênu besericele si scólele loru si au inca multu de facutu pre aceste dóue terene, se mai iè asupr'a loru si sarcin'a de a infiintiá gradini si asile de copíi?

Ér' déca consideràmu, câta greutate intêmpina auctoritàtîle besericesci la incassarea competintieloru preotiesci si a salarieloru invetiatoresci, trebue se presupunemu, cà si mai mari greutàti voru intêmpiná la incassarea arúncuriloru pentru asilele si gradinile de copíi, deórece de-o parte acésta sarcina este nóua, si poporulu nu este deprinsu cu ea, ér' de alta parte spriginulu auctoritàtîloru politice, — dupa cum ne invétia esperintiele din trecutu, — va fí totu asiá de putînu, cá si la incassarea salarieloru invetiatoresci, desi ordonantiele ministeriale oblíga pre acele auctoritàti a dá totu ajutoriulu loru la astfeliu de incassàri.

Este prin urmare destulu a de limpede, cà parochíile nóstre numai in casulu acel'a ar mai poté infiintiá si gradini ori asile de copíi, cându credintiosii nostri aru aretá in caus'a acést'a o abnegatiune estraordinaria si o inclinatiune neobicînuita spre sacrificii mari; ce'a-ce noi si asteptàmu in casu de lipsa dela credintiosii nostri.

Unde confesiunile, corporatiunile, ori privatii nu voru infiintiá gradini si asile de copíi, in intielesulu legei trebue sè le infiintieze comunele politice.

Se nasce inse si aici intrebarea, cà óre consultu este a mai pune pre comunele politice si acésta dáre nóua, ce se pretinde pentru infiintiarea asileloru de copíi?

Noi la acésta intrebare nici de cum nu potemu respunde cu dá.

Este adeca lucru de toti cunoscutu, cà multe si feliurite suntu dàrile de statu, comitatense si comunale, cari apésa mai cu séma umerii claseloru agricole, si cà in anii din urma tieranímea preste totu luata a seracitu fórte tare, asiá in câtu nu numai dintre români, ci si dintre magiari multi emigréza in Romániá si Americ'a, pentru-cá sè-si póta câstigá pânea de tóte dîlele, care in patri'a loru nu si-o mai potu agonisí. La aceste stàri triste nu pórta vin'a numai lenea si trândavi'a tieraniloru, cum le place unor'a a dîce, si astfeliu a se amagí si pre sine si pre altii, càci unu tieranu, care in tieri straine, unde nu cunósce nici ómenii, nici institutiunile locului, este in stare sè câstige atât'a, in câtu nu numai pre sine se póte sustiêné, ci si pre iubitii sei din patria inca-i póte ajutá, trebue sè se socotésca de unu omu harnicu si nu de unu trândavu, lenesiu si habàucu. Câti inse dintre tieranii nostri nu au aretatu acésta harnicía? Câti dintre ei nu si-au câstigatu in strainatate chiar si avere frumósa, cu care, intorcându-se in patri'a loru, si-au rescumperatu mosîile incarcate cu detorie?

Astfeliu stându lucrulu trebue sè recunóscemu, cà nu este consultu a mai ingreuná poporulu nostru cu o nóua si grea dare pentru gradinile si asilele de prunci, cari preste totu luate, precumu amu aretatu in numerulu precedentu alu „Unirei", nu promitu a fí mai bune pentru prunci, decâtu cum este pentru ei cas'a parintiésca.

Din contra ar fí lucru cu multu mai intieleptu, sè se lase confesiuniloru politice têmpu de ajunsu, cá maiântâiu sè-si póta concentrá putînele mijlóce materiale, de cari dispunu, pentru organisarea temeinica a scóleloru poporale, din cari multe inca si acum suntu intr'o stare deplorabila, si numai dupa ace'a sè se faca pasii de lipsa pentru introducerea obligatóre a gradiniloru si asileloru de copíi, de cumva introducerea acelor'a ar fí asiá de lipsa, precum nu este in realitate.

Ér déca statulu, care in intielesulu proiectului de lege, inca póte infiintiá gradini si asile de copíi, are bani de prisosu, ar face cu multu mai bine, déca acesti bani i-ar intrebuintiá pentru ameliorarea salarieloru invetiatoriloru atâtu la scólele cofesionale, câtu si la scólele comunale si de statu. Prin acésta procedura tiér'a nóstra ar câstigá cu multu mai multu in privintia culturala, decâtu déca va pune totu sarcini preste sarcini pre umerii bietului poporu si va totu introduce institutiuni preste institutiuni, fàra cá se lase institutiuniloru deja introduse têmpu de ajunsu, cá sè se consolideze si sè se desvólte conformu recerintieloru têmpului de astàdi.

Aceia, cari vreu sè introduca gradinile si asilele de copíi cá obligatóre pentru tóte comunele politice, trebue se-si puna mai âintâiu intrebarea, cà óre ce se va alege de o tiéra, in care, proportiunea se incovóia sub greutatea sarcineloru publice? de o tiéra, in care sarací'a cresce intre massele poporatiunei agricole pre dî ce merge? de o tiéra, in care cetatienii suntu siliti sè-si parasésca vetrele strabune, si sè pribegésca preste tieri si màri, pentrũ-cá se-si câstíge o bucata de pâne? si in fine de o tiéra, in care nemultiamirea si àmaraciunea cresce in modu ingrigitoriu.

Noi, cari avemu dreptulu si detorinti'a de a ne interesá de viitoriulu patriei nóstre, si cari traindu in mijloculu poporului, -i cunóscemu suferintiele, — nu potemu lasá nesulevata acésta intrebare.

Interesulu statului pretinde prin urmare, cá atâtu confesiuniloru câtu si comuneloru politice sè se lase deplina libertate de a-si infiintiá ori a nu-si infiintiá gradini si asile de copíi.

Revista besericésca.

Provinci'a metropolitana.

Inainte ce s'ar inchiá colect'a pentru ridicarea unui internatu de fete in Blasiu intru perpetuarea memoriei dîlei de 3 Decembre 1890, in carea s'au implinitu 25 de ani dela consacrarea de episcopu a Escelentiei Sale Preasântîtului Domnu Archiepiscopu si Metropolitu Dr. Ioanu Vancea de Butés'a, Veneratulu Capitulu Metropolitanu a aflatu cu cale a publicá in cele urmatóre colectele intrate pâna acum, cari de o cam data voru servi de cuitantia trimitietoriloru. Dupa inchiarea colectei apoi numele toturoru contribuitoriloru se voru tiparí in o brosiura, carea se va impartî pre la tóte parochíile, si brosiur'a acést'a apoi va servi de cuitantia pentru contribuitori. Sumele ce voru mai incurge din protopopiatele si parochíile, din cari inca nu s'au trimisu, asemene se voru publicá in numerii mai de aprópe ai „Unirei". Sumele incurse suntu depuse la cass'a de pastrare „Patri'a" din Blasiu spre fructificare pâna la inchiarea colectei, apoi intréga sum'a colectata se va strapune prin Veneratulu Capitulu Escelentiei Sale Preasântîtului Metropolitu, care apoi va dispune cele de lipsa pentru administrarea fondului.

Capitululu Metropolitanu 658 fl., Cancelari'a Metropolitana 38 fl., Tractulu Odorheiului 18 fl. 10 cr., Seminariulu clericalu din Blasiu 90 fl., Tractulu Dergei 55 fl., Directiunea preparandiei, normei si scólei de fete din Blasiu 69 fl., Augustinu Popu adv. in Lapusiulu ung. 10 fl., Vicariatulu Fagarasiului din 26 parochii 215 fl. 99 cr., Tractulu Mediasiului 25 fl. 57 cr., Seminariulu tênerimei române din Blasiu 10 fl. 60 cr., Tractulu Dergei parochi'a Ascileu 3 fl. 50 cr., Tractulu Albei-Iulie 103 fl. 58 cr., Tractulu Catinei 89 fl. 40 cr., Tractulu Ernotului 91 fl. 70 cr., Tractulu Muresiu-Uiórei 103 fl. 15 cr., Tractulu Blasiului 197 fl. 25 cr., Parochi'a Alecusiului 8 fl. 10 cr., Tractulu Muresiului 190 fl. 60 cr., Parochi'a Uilacului 5 fl. 5 cr., Tractulu Faragàului 75 fl. 3 cr., Tractulu Almasiului 137 fl., Tractulu Indolului 29 fl. 80 cr., Tractulu Ludosiului 182 fl. 54 cr., Tractulu Reghinului 30 parochii 177 fl. 23 cr., Tractulu Pogacelei 180 fl. 59 cr., Tractulu Cosiocnei 95 fl. 64 cr., Tractulu Bici 8 parochii 50 fl. 60 cr., Tractulu Giurgeului 67 fl., Uroiulu de câmpia 3 fl., Tractulu Aiudului 130 fl. 78 cr., Tractulu Sibiiului 229 fl. 50 cr., Vicariatulu Fagarasiului 11 parochii 50 fl. 16 cr., Tractulu Cichindealului 25 fl. 58 cr., Parochi'a Vadului Vicariatulu Fagarasiului 9 fl. 80 cr., Tractulu Sebesiului 72 fl. 50 cr., Tractulu Aiudului parochi'a Petielc'a 10 fl. 65 cr., Iuliu Montani din tractulu Rosiei 212 fl. 81 cr., Tractulu Cichindealului 2 parochii 3 fl., Tractulu Turdei 96 fl. 21 cr., Tractulu Almasiului 3 parochii 23 fl. 10 cr., Tractulu Treiscauneloru 4 fl., Tractulu Ludosiului par. Inclandielu 44 fl. 32 cr., Tractulu Ibasfalàului 50 fl., schimbându-se 2 lei din tractulu Giurgeului s'au capetatu 80 cr., din Sohodolu tractulu Rosici 1 fl. 13 cr., din Uliesiu tractulu Pogacelei 2 fl. 14 cr. = 3949 fl. 55 cr.

Rom'a.

Cu inceputulu anului acestuia 1891 Colegiulu Cardinaliloru número 64 membri, si anume 6 Cardinali-episcopi, 48 Cardinali-preoti si 10 Cardinali-diaconi. Dintre acestia Italieni suntu 35, éra de alte nationalitàti 29. Frâncí'a impreúna cu Algier are 7 cardinali, Austro-Ungari'a 6, Spani'a 4, Angli'a impreúna cu coloniile din Canad'a si Australi'a 3, si afara de acestia inca pre unulu la Curia, pre cardinalulu Howard, Portugali'a 2, Germani'a 2, amêndoi la Curia, Poloni'a 1, pre cardinalulu Ledochovski, la Curia, Belgi'a 1,

Elveti'a 1 la Curia, pre cardinalulu Mermillod, Statele Unite din Americ'a de Nordu 1.

Angli'a.

Despre progresele admirabile ale catolicismului in Angli'a ne este o nóua dovéda siematismulu de curêndu aparutu cunoscutu sub numirea *Catholic Directory*. Din acésta interesanta carte estragemu urmatórele date statistice: In Angli'a se áfla o metropolía cu 14 episcopii sufragane, éra in Scoti'a o metropolía cu 4 episcopii sufragane. In Engliter'a si Irland'a suntu 41 conti si 36 baroni catolici. Dintre membrii consiliului privatu alu reginei 9 suntu catolici. In parlamentu se áfla 76 deputati catolici, cei mai multi din Irland'a. Numerulu preotiloru catolici din Angli'a si Scoti'a fàra Irland'a e de 2800, precându in 1850, adeca inainte de acést'a cu 40 de ani nu eráu nici 1400. — Ce'a ce e mai interesantu, este cà intre numerósele beserici catolice din Londr'a numai un'a este, la care intre preotii aplicati sè nu fia unulu seau mai multi intorsi dela Anglicanismu.

Belgi'a.

La initiativ'a Cardinalului Goossen se va tiené in dîlele 8—13 Septembre a. c. unu congresu internationalu de catolici in Malines. Presidiulu congresului l'a primitu ministrulu de statu Jacobs. Congresulu va avé cinci sectiuni, cari se voru ocupá: cu cestiuni religióse, cu cestiuni de ajutorare reciproca, cu cestiuni sociale, cu cestiuni de invetiamêntu si de educatiune, de arte, sciintie si literatura.

In fruntea fiecărei sectiuni stà câte unu barbatu de renume europénu; si astfeliu potemu sperá, cà acestu congresu va contribui multu la realisarea programului catolicu, la triumfulu adevèrului.

Revista politica.

Afaceri interne.

Dupa o pausa de mai multe septemâni si-a inceputu érasi activitatea sa parlamentulu nostru. In cea d'âintâiu siedintia meritoria a si luatu la desbatere proiectulu de lege despre gradinile si asilele de copii. Din acea desbatere ne-amu convinsu, de ce'a ce altcum eramu siguri, cà proiectulu de lege va fi primitu fàra de modificàri esentiale, si cà ministrulu de culte va fi si laudatu pentru lucrarea sa patriotica (!). Viitoriulu va aretá, óre intielépta si patriotica e acea politica, ce o urméza guvernantii nostri liberali. Ce'a ce ne-a surprinsu inse mai neplacutu, a fostu, cà si preoti au potutu luá in aperare acestu proiectu, pre cându ori cine póte sè véda, cà acel'a vátema dreptulu naturalu, sadesce din cea mai frageda copilaría indiferentismulu religiosu in inimele copíiloru, si astfeliu cresce o generatiune fàra Domnedieu. Dara dorere, liberalismulu orbesce si pre ómenii de bine.

Dupa pertractarea proiectului de lege despre gradinile si asilele de copíi, va urmá desbaterea proiectului de lege despre repausulu de domineca.

Germani'a.

In 17 l. c. a implinitu *Ludovicu Windthorst,* conducatoriulu partidului catolicu numitu centru, anulu alu 80-lea alu etàtii sale. Diu'a acést'a a fostu o dî de bucuría nunumai pentru catolicii germâni, ci potemu dîce pentru catolicii din lumea intréga. Pentru-cà acele principii, pentru a càroru aperare si-a jertfitu Windthorst lung'a sa viétia, suntu principiile eterne ale religiunei crestine, si a càroru triumfu chiar asiá ne zace la inima cá si la catolicii germâni. Si potemu sè dîcemu, cà dela acelu momêntu, cându cancelariulu de fieru Bismarck a pronunciatu superbele cuvinte „la Canossa nu vomu merge", si a inauguratu celebrulu *Kulturkampf,* totu pasiulu, tóta intreprinderea lui Windthorst a fostu unu triumfu alu causei, alu besericei catolice. Lupt'a in contr'a besericei a datu nascere centrului si l'a facutu celu mai insemnatu partidu politicu din lumea intréga. Acestu partidu condusu in tóte lucràrile sale numai de principiile catolicismului a doveditu mai pre susu de ori ce indoiéla, cà regenerarea societàtii moderne numai pre bas'a invetiatúriloru besericei catolice e cu potintia. Acestu partidu, care la inceputu erá privitu de periculosu pentru statu, acum si de inimici se numesce *osi'a parlamentului,* si imperatulu in acestu partidu vede factorulu chiamatu spre combaterea socialismului. Capulu si conducatoriulu acestui partidu este Windthorst, si chiar de ace'a amu dîsu, cà bucurí'a germâniloru catolici este bucurí'a comuna a toturoru catoliciloru.

Si cum au serbatoritu catolicii germâni dîu'a de 17 Decembre? — Toti membrii centrului impreúna cu Windthorst au ascultatu Sânt'a Liturgía in beseric'a Sântei Hedwige rogându-se pentru conservarea ilustrului loru şefu. Dupa Liturgía au presintatu cá daru conducatoriului loru 43000 marce, cu scopulu cá se-i folosésca spre edificarea unei beserici in Hannover in onórea Preacuratei Fetióre. — Éta cum onoréza germânii laici pre conducatorii loru politici. — Noi asemenea ne alaturàmu la bucurí'a loru, si dorimu cá Domnedieu sè-lu tiéna pre valorosulu sèu soldatu spre binele omenimei inca la multi ani.

Frânci'a.

Senatulu si parlamentulu francesu si-au inceputu activitatea, constituindu-si bureau-ulu. — Senatulu si-a elesu de presiedinte pre *Lcroyer* cu 168 de voturi din 176. — Camer'a a alesu de presiedinte pre *Floquet.* Ocupându-si scaunulu presidialu Floquet, a atrasu atentiunea deputatiloru asupr'a importanteloru legi financiare, cu cari va avé sè se ocupe parlamentulu in sesiunea acést'a. A accentuatu mai departe, cà republic'a *nu va abusá de invingerea ei,* ci se va folosí de ea *spre binele acelor'a, cari mai alesu au lipsa de dreptate si solidaritate sociala.* Facù totu odata atenti pre republicani, sè nu se lase a fi insielati de aceia, cari aru vré sè scóta din republica legile, ideile si sperantiele republicane. — Camer'a primì cu aplause aceste declaratiuni de coloritu anticlericalu si antimonarchistu, si a decisu, cà vorbirea acést'a sè se publice pre *afiche.*

Corespondintie.

I.

Rom'a 6 Ianuariu 1891.

Sub impresiunea aloru dóue sêmtieminte contrarie incepu se ve scriu acésta corespondintia din capital'a lumei crestine. Celu d'âintâiu sêmtiemêntu este de adênca dorere si mahnire pentru starea ace'a nedémna, in care se áfla redusu Augustulu Capu alu besericei in urm'a uneltíriloru sectarie a guvernului italianu; alu doilea este de sufletésca bucurie si mângaiere pentru veneratiunea, stim'a si increderea ace'a, de care se búcura Capulu besericei intre natiunile din lumea mare.

Ve este cunoscutu, cà Sânti'a Sa Pontificele a datu ordinu, cá incepêndu din 1 Ianuariu a. c. se se ridice dela visitatorii museului Vaticanu si a celui Lateranu o taesa de intrare de 1 franc dupa fiesce-care persóna. Acésta mesúra intru tóte echitabila si justa a produsu in cercurile oficióse guvernamentale o adeverata furia. Ministrulu presiedinte Crispi in Organulu seu acreditatu se grabì a declará acésta mesúra a Pontificelui de nelegala, de o vatemare a legei de garantii, si a amenintiá cu stergerea legei numite si cu ocuparea museeloru pontificale, in casu cându Pap'a nu ar' revocá acelu decretu.

Articolulu necualificabilu alu diariului oficiosu a produsu unu resensu ne mai pomenitu in opiniunea publica européna, si chiar' diare altcum ostile Pontificelui au navalitu asupr'a fóiei oficióse italiene si asupr'a guvernului italianu. Si nici cà se poteá altfeliu. Mesur'a luata de Pontificele Supremu a avutu de scopu unicu conservarea museeloru, care conservare e impreunata cu spese multe. Acum cine nu cunósce starea materiala fórte modesta a Pontificelui, care in urm'a rapirei bunuriloru Sale din partea guvernului subalpinu e avisatu la generositatea catoliciloru din intréga lumea? Dara ce e mai multu, acelu guvernu usurpatoriu, care a rapitu bunurile Pontificelui, acel'a ridíca dela visitatorii museeloru sale tacsa de intrare, si apoi cându face asemenea si Pap'a, vorbesce de nelegalitate. Vedeti deci, cà diariulu dnului Crispi s'a pusu pre unu terenu periculosu, si cà a datu ansa la o polemía in diaristic'a européna, care vá remâné memorabila in istori'a Italiei oficióse si revolutionare. Ve spunu numai atât'a, cà dlu Crispi, carele a inspiratu articolulu din *Riforma,* a fostu silitu se-si desavueze diariulu seu.

Incidentulu acest'a inse e totusi fórte dorerosu, pentru-cà si acelor'a, cari credu cà Pap'a póte se fia multiamitu cu sórtea S'a, le aréta din nou, câtu de nedémna este starea ace'a, in care se áfla capulu besericei catolice. Si intru adeveru, ce póte se impiedece pre guvernulu italianu, cá ace'a ce acum nu a potutu se faca, se nu o faca in venitoriu, si anume cá intr'o buna diminétia se cuprinda Vaticanulu si se rapésca dela Pontifice acele tesaure de arte, cari pre capulu besericei l'au costatu milióne? Ce platescu tóte garantiele oferite Pontificelui de guvernu, cându totu acel'a-si guvernu póte se le retraga dupa placu?

Cà aceste nu suntu prevederi pesimiste, o dovedesce unu nou faptu, si anume precum ne spunu foile guvernamentale, in curêndu va presintá ministrulu de justitie parlamentului unu proiectu de lege, prin care se imputernicesce guvernulu a retrage dela Episcopi exequatur-ulu si dela preoti placet-ulu regescu. Mesur'a acést'a, déca se va luá, va pune cununa fapteloru draconice ale guvernului si va inaugurá lupt'a intre beserica si statu. Càci ve intrebu eu, nu e culmea arbitriului si a despotismului, a dá in mân'a unui guvernu o arma cá ace'a, cà déca nu-i place portarea unui episcopu seau preotu, se póta revocá salariulu si alte atributiuni ale loru, si mai alesu a salarieloru formate din venitele bunuriloru confiscate ale bisericei? Éta pentru ce am dîsu, cà sub impresiunea unui sêntiemêntu de dorere am inceputu corespondinti'a mea.

Dara multiamita bunului Domnedieu, dorerile causate de guvernulu italianu, care ar' avé detorinti'a a pastrá cele mai strinse legaturi cu papatulu, se recompenséza prin acea recunoscintia, ce o vèdescu fatia cu Sântulu Scaunu guvernele stràine. Este sciutu cà intre Portugali'a si intre Belgi'a, seau mai corectu dîsu, intre Statulu dela Congo, a càrui protectoru este regele Belgiei, s'au ivitu neintielegeri cu privire la detiermurirea teritoriului Muata-Yamvo. Tóte incercàrile de intielegere in acésta causa au remasu zadarnice. Regele Leopold alu Belgiei si regele Dom Carlos alu Portugaliei au aflatu de bine intre asemeni impregiurări a recurge spre a iucungiurá resboiulu, la judecat'a Papei, rogându-lu se binevoiésca a se prounciá, care dintre pàrtile litigante e in dreptu, si obligându-se amendóue pàrtile, cà judecat'a Pontificelui o voru privi de definitiva. — Omagiulu acest'a adusu Capului bisericei a produsu o bucuría nespusa in inimele catoliciloru, si de siguru si in inim'a bètrânului Pontifice, care intr'acestu chipu 'si vede recunoscuta auctoritatea Sa morala, despretiuita de guvernulu ingratu alu Italiei. De alta parte la cine ar' fi potutu recurge statele litigante cu atât'a incredere cá la Pontificele Supremu? Elu este representantulu dreptàtii divine si alu auctoritàtii morale, Elu este Parintele toturoru natiuniloru, si prin urmare elu este cetatianulu toturoru tieriloru; de inim'a Lui intr'ace'a-si mesúra suntu aprópe tóte popórele; Elu in ace'a-si mesúra doresce binele si fericirea toturoru, pentru-cà Elu tiêne aici pre pamêntu loculu Aceluia, care pentru toti ómenii de-o potriva a suferitu mórtea.

Precându deci mijlocirea oferita Pontificelui e unu obiectu de bucuría pentru toti binesêmtîtorii, pre atunci in acel'a-si têmpu e si o dovéda despre inalt'a intieleptiune a guverneloru din Portugali'a si Belgi'a, cari au doritu se crutie natiunile loru de nefericirile si urmàrile desastróse a unui resboiu.

La revedere.

II.

Beiusiu in 31 Dec. 1890. [1])

In 25 Dec. s'a serbatu cu mare splendóre amintirea decedatului Episcopu Samuilu Vulcanu, a marelui Pastoriu, zelosului crestinu si bravului românu, fundatoriului gimnasiului super. gr. cat. românu din Beiusiu. Serbarea a consistatu din dóue pàrti: Liturgi'a in beserica cu pàràstasu, si festivitatea tinerimei gimnasiale. Sânt'a Liturgia a celebrat'o Reverendissimulu Domnu diriginte gimnasialu, cu concelebrarea Reverendissimului Domnu Protopopu si aloru trei profesori gimnasiali. Festivitatea scolara s'a inceputu la 11 óre a. m. cu marsiulu lui Mihaiu Eroulu. Siedinti'a festiva a deschis'o directorulu gimnasialu prin o vorbire, in care apretiéza activitatea si meritele acelui Archiereu, a càrui amintire o serbaràmu.

Urmara apoi piesele declamatorice, cântàri si piese musicale la numeru 17.

Program'a a fostu fórte bogata, si mai incântatoriu si insufletitoriu a fostu precisiunea si acurateti'a, cu care s'au predatu tóte bucàtîle. Fórte nimerite au fostu cuvintele conducatoriului societàtii, cu cari multiamindu publicului pentru bunavointia si pacientia, cu referire la succesulu stralucitu de astàdi, indemnà tinerimea, se -si esercieze poterile spirituale prin cântàri „hori si declamatiuni càci cântarea e dulce, horele suntu melodióse, dar' numai atunci déca acelea represinta geniulu, limb'a si datinile poporului românu". Siedinti'a s'a finitu la ½ 2 óre d. a.

Corespondentulu.

Serbatorile septemânei.

6 Ianuariu v. Aretarea si botezulu Domnului la riulu Iordanului, dupa Pasci si Rosale cea mai vechia in beserica. In têmpurile vechi in diu'a acést'a se serbá si Nascerea Domnului, fiindu-cà si nascerea si botezulu la Iordanu au fostu aretàri a Domnului, cea de àntàiu aretarea prima in lume, cea de a dóu'a aretarea prima in publicu. Mai tàrdiu s'au despartitu ambe aretàrile aceste, si cea de àntàiu s'a pusu pre 25 Decembre inceputulu solstitiului de iérna, éra cea de a dóu'a pre 6 Ianuariu, capetulu aceluia-si solstitiu. In beseric'a resaritului in têmpurile vechi in diu'a acést'a se intêmplá botezulu celoru mai multi catecumeni, din care causa fiindu-cà cuvêntulu φῶς grecescu insémna si lumina si botezu, serbatórea acést'a la sântii Parintii grecesci se numesce si ἡμέρα τῶν φωτῶν = diu'a luminiloru seau a botezuriloru. Pentru ace'a in diu'a acést'a se si sântiá cu mare pompa ap'a, cu carea se botezáu catecumenii. Incetându mai tàrdiu botezulu catecumeniloru, sântirea apei a remasu totusi pâna astàdi. Afara de ace'a din têmpurile cele mai vechi, serbatórea acést'a a fostu un'a din cele de àntàiu. Chiar' si Iulianu Apostatulu in ànim'a sa cadiutu dela credinti'a crestina, fiindu in Gali'a, n'a cutezatu a nu cercetá beseric'a in diu'a acést'a.

Noutàti.

Diu'a de botezulu Domnului, si in anulu acest'a s'a serbatu in Blasiu cu pomp'a indatinata. Escelenti'a S'a I. P. S. Domnu Metropolitu a celebratu s. Liturgia cu asistenti'a clerului gremialu; ér' dupa s. Liturgia a sânfitu ap'a si inca de asta data in catedrala, din caus'a frigului celui mare, pre care numai cu greu l'ar' fi potutu suferí tinerimea studiósa, care inca erá de fatia la sântirea solemna a apei. Domnedieu se binecuvinteze pre zelosulu Archiereu, pre care nici frigulu celu mare, nici etatea-i inaintata nu l'au retiênutu dela indeplinirea solemna a cultului divinu.

Sciri personali. *Vasiliu Groze*, parochu in Maieru (dieces'a Gherlei) fù denumitu viceprotopopu onorariu.

Iuliu Ratiu, capelanu gr.-cat. in Lugosiu si asesoru la Tribunalulu matrimonialu de I-a Instantia pentru dieces'a Lugosiului, fù numitu de secretariu definitivu alu acelui Tribunalu matrimonialu.

Din Lugosiu ni se scrie, cà: „Veneratulu Consistoriu Episcopescu gr. cat. din Lugosiu prin Cercularìulu seu de datu $^{23}/_{11}$ Octobre 1890. Nr. 2278 comite Veneratului Cleru diecesanu, cá se culéga si se pregatésca cu tóta esactitatea datele statistice recerute pentru compunerea unui nou Siematismu diecesanu, si acelea a-le susterne pana la $^{31}/_{12}$ Martiu 1891. — De multu s'a doritu in Dieces'a Lugosiului unu Siematismu nou, dupa ce celu mai din urma e deja din anulu 1877".

Concursu. Reflectantii la nou sistemisatulu postu de invetiatoriu secundariu dela scól'a reuniunei granitieresci din comun'a curatu greco-catolica Racoviti'a comitatulu Sibiiului, cu salariu anualu de 200 fl. v. a., apoi cuartiru si lemne de focu, au se-si tramita petitiunile loru — instruate cu tóte documintele prescrise de lege, pâna in 3 Februariu st. n. a. c. la:

„Comitetulu administratoriu de fondulu si scólele de reuniune a fostiloru granitiari din regimentulu românu I la Sibiiu.

Primatele dela Strigonu, cardinalulu Simor e greu morbosu, are fierbintieli mari, ce insúfla ingrigiri serióse.

Cardinalulu Mihalovics, archiepiscopulu Agramului, e morbosu fórte greu; e temere cà morbulu -i va curmá firulu vietiei. In dîlele trecute fu chiamatu la elu anume profesorulu de medicina Dr. Schrötter din Viena, care inca are putîna sperantia de reinsenatosiarea Inaltului Prelatu.

Petrecere in Blasiu. Reuniunea Pompieriloru voluntari din Blasiu arangiéza Sâmbata in 24 Ian. st. n. unu „*Balu*" in „Hotelulu nationalu. Pretiulu intràrei: de familia 2 fl. v. a. de persóna 1 fl. v. a.

Reuniunea Femeiloru Române greco-catolice din Blasiu. invita la Serat'a Musicala, ce se va arangiá Marti in $^{27}/_{15}$ Ianuariu 1891 in sal'a de gimnastica din locu, la órele 7½ sér'a. Dupa partea musicala urméza petrecere cu jocu in sal'a „Otelului Nationalu". Pretiulu intràrei: de persóna 1 fl. de familia pâna la trei membri 1 fl. 50 cr.

Suprasolviri se primescu cu multiamita si se voru cuitá pre cale diuaristica.

Casu de mórte. An'a Vlassa nascuta Porutiu — dupa unu morbu greu si indelungatu, provediuta cu ss. sacramінte ale moribundiloru in 16 Ianuariu a. c. la 2½ óre din dî, in alu 70-lea anu alu vietii si alu 49-lea alu fericitei sale casatorii si-a datu nobilulu seu sufletu in mânile Creatoriului. Pre repausat'a o jelescu: sotiulu ei Elia Vlassa, canonicu metropolitanu, fiicele Laur'a Vlassa ved. Boeriu si Eleonor'a Vlassa n. Solomonu, fratii Vasiliu Porutiu protopopu, si Ioanu Porutiu proprietariu, si sora sa Iulian'a Popu n. Porutiu, nora sa Maria Vlassa n. Rusanu, ginerele Nicolau Solomonu protopopu si numerosi nepoti, stranepoti si consângeni. Cu numerosii consângeni, cari s'au vediutu cu ochii scaldati in lacremi de dorere lânga sicriulu repausatei, o jelescu si damele române din Blasiu, cari si-au pierdutu in persón'a dênsei o matróna intielépta si esperta; o jelescu toti, câti au avutu fericirea de a o cunósce. Càci adormit'a in Domnulu a fostu inzestrata cu tóte acelea virtuti crestinesci, cari facu din o femeie sotia iubitóre, mama buna si económa intielépta. Ea potemu dice cà a fostu unu adeveratu modelu de dama culta si preotésa româna.

Immormêntarea s'a intêmplatu Domineca in 18 Ianuariu fiindu de fatia unu publicu fórte numerosu, compusu din inteliginti'a, opidanii si poporulu din Blasiu, ce'a ce e unu sêmnu evidentu despre stim'a, de care s'a bucuratu dêns'a. Ma chiar' si Escelenti'a S'a I. P. S. Metropolitu onorà memori'a repausatei prin presenti'a Sa binecuvêntându-i osamintele.

Oficiulu funebralu l'au implinitu Reverendissimii Domni canonici metropolitani I. M. Moldovanu cá pontificante, A. Micu, I. Hossu, G. Popu si Dr. A. Gram'a, impreuna cu doi lectori. Cântàrile rituali le-a esecutatu corulu teologiloru sub conducerea Domniloru profesori de cantu N. Ionasiu si A. Papiu. Cl. D. Dr. V. Szmigelski, profesoru de s. Teología a tienutu cuvêntarea ocasionala propunêndu cu cunoscut'a-i elocintia — scurtu si la intielesu mangaitórea doctrina despre reinvierea trupuriloru spre viéti'a de veci.

Luni in 19 l. c. s'a celebratu o sânta Liturgia la Beseric'a parochiala pentru sufletulu repausatei. — *Fie-i tierin'a usióra!*

[1]) Din lipsa de spatiu intârdiata.

PARTE SCIENTIFICA-LITERARIA.

Medicamentulu Doctorului Koch.

O mişcare estraordinara s'a produsu in lumea vechia si nóua, decându doctorulu Koch din Berlinu si-a publicatu medicamentulu seu in contr'a tuberculosei. Din partea celoru mai sanguinici inventiunea acést'a a medicului berlinezu se asémena cu inventiunile cele mai mari din istori'a omenimei. Lânga Columbus, Galilei si Newton va avé dupa acestia de aci in colo se figureze si Doctorulu Koch.

Ómenii dedati la cugetare, fàra a voi se micsioreze meritele adeverate ale Doctorului Koch pre terenulu medicinei, dela inceputu s'au indoitu de marimea valórei inventiunei celei nóue in contr'a tuberculosei mai cu séma a celei de plamâni. Acést'a cu atâtu mai vêrtosu, cà insusi Koch a dechiaratu, cà inca n'a avutu têmpu destulu, se póta studiá intrega valórea medicamentului seu. Cu tóte aceste jurnalistic'a, ce cu ori ce pretiu voiesce se faca furóre, atâte laude a incarcatu pre inventiunea acést'a, câtu pre multi ómeni i-a scosu din minte, ma la altii li-a scurtatu si viéti'a. Càce in urm'a laudeloru celoru estravagante a acelei pàrti a jurnalisticei, a càrei caracteristica nu este seriositatea si liniscea, au alergatu la inceputu o multîme de tuberculosi de plamâni in stadiulu din urma la Berlinu spre a se supune tractamentului lui Koch, cari apoi de ostenél'a drumului au moritu in data ce au sositu in Berlinu. Si scen'a acést'a acum se repetiesce prin tóte cetàtîle mai mari. Si cum se nu se repetiésca, cându foi de prim'a calitate au imbetatu publiculu cu descrieri cá acést'a: „Strigói'a acést'a numita tuberculosa este acum deochiata si alungata dintre ómeni. Ângerulu acest'a rèu si ucidietoriu, a càrui jertfa dupa statistic'a medicala suntu mai bine de a patr'a parte dintre ómenii, ce moru, este de aici incolo impiedecatu in lucrarea s'a omoritóre, si nice de cum nu este esagerata asceptarea, cà in têmpulu celu mai de aprópe la popórele civilisate tuberculos'a va fi o raritate si nu va mai figurá mai multu cá rubrica constanta in siedul'a mortîloru." Sciutu fiindu cum se léga omulu de viétia, *nam dulce est animae corporisque consortium*, nu e mirare, cà bietii tuberculosi cetindu lucruri de aceste alérga cu gramad'a spre a se supune tratamentului celui nou.

Preste câtu-va têmpu inse, dupace multe jurnale au facutu câstigu bunu vêndiêndu-si altele si cu dieci de mîi mai multe esemplarie cá in têmpuri, cându publiculu nu este alarmatu de nice o scire sensationala, si dupa ce au inceputu a se pronunciá asupr'a noului medicamentu si specialistii cei mai celebri ai Europei, si insufletîrea pentru noulu medicamentu alui Koch, mai cu séma la tuberculos'a de plamâni a inceputu a mai scadé, si publiculu laicu a inceputu a devení mai scepticu.

Noi cá laici in medicina nu potemu si nice nu voimu a ne ocupá mai detaiatu cu valórea si prospectele, ce le are inventiunea acést'a nóua. Celebritàtîle medicali ale Europei voru studiá-o si apretiá-o de securu dupa meritu, si noi ne-am bucurá, cându s'ar' realisá si dorintiele celoru mai sanguinici, cari cúgeta, cà medicamentulu lui Koch este in stare a mântuí si pre tuberculosulu, care este dejá cu unu petioru in grópa. Dupa enunciatiunile nu numai ale specialistiloru de renume, ci chiaru si alui Koch avemu inse putîna sperantia, cà atari dorintie se voru implini vre-odata.

Pre noi inse ne intereséza tóta mişcarea acést'a din altu punctu de vedere. O fóia medicala germâna [1]) vorbindu despre descoperirea lui Koch dîce, cà ce se tiêne de tuberculos'a de plamâni, inventiunea lui Koch dupa spusele lui póte se o vindece in stadiulu primu numai. In stadiulu primu inse tuberculos'a de plamâni a fostu curabila si pàna acumu. Factorii vindecârei suntu: *aeru curatu, mişcare, nutrire buna si viétia cumpetata.* De aci inse de sine urméza, cà lips'a factoriloru acestor'a este caus'a principala a tuberculosei de plamâni.

Acum cine cunósce societatea, de securu scie si ace'a, cà póte nice cându n'au fostu atâtia ómeni lipsiti de aeru curatu si de nutrire cuvenintiósa, nice atâtia ómeni necumpetati in deliciele trupesci cá astàdi. Lips'a aerului curatu si a nutrirei cuvenintióse este „strigói'a" ace'a, care produce tuberculos'a de plamâni mai cu séma la clasele inferióre. De alta parte lips'a vietiei cumpetate este „ângerulu acel'a rèu", care cu sabi'a tuberculosei omóra mîi de individi in clasele mai inalte. Celu ce claseloru inferióre le-ar' dá aeru curatu si nutrire cuvenintiósa, éra pre clasele mai inalte le-ar' dedá la viétia cumpetata in mâncare, beutura si alte lipse trupesci, acel'a credemu cà mai multu bine ar' face omenimei cá Dr. Koch cu limf'a s'a, acel'a si déca n'ar' alungá de totu „strigói'a" acést'a numita tuberculosa, ar' rapí inse multu din poterea-i infernala.

Acést'a inse nu o póte face unu singuru omu. Acést'a nu o potu face decâtu numai principiele sanetóse aplicate in organisarea societàtii omenesci, principii, cari se póta reduce pauperismulu celu preste mesúra mare alu societàtii europene de astàdi la minimulu posibilu, éra in clasele avute se introduca unu modu de viétia cumpetatu si intàritoriu de corpu in loculu desfrênului, ce a luatu in clasele aceste astàdi dimensiuni cá nice cându mai inainte. Cu unu cuvêntu déca in clasele inferióre mai cu séma pre la cetàti s'ar' delaturá pauperismulu, éra in cele superióre immoralitatea, atunci s'ar' subtrage tuberculosei de plamâni nutrimêntulu, si societatea nu ar' avé multa lipsa de medicamentulu Drului Koch. Si acést'a ar' fi o cura multu mai radicala a tuberculosei decâtu cea inventata de Dr. Koch. Dovada despre acést'a este, cà in têmpurile anterióre, cându nice pauperismulu, nice immoralitatea nu erâu asiá mari cá astàdi, casurile de tuberculosa erâu multu mai rari cá in têmpulu de fatia. Ma statistic'a aréta, cà cu câtu crésce pauperismulu si immoralitatea, cu atât'a si casurile de tuberculosa devinu totu din ce in ce mai dese.

Atâtu pauperismulu celu preste mesúra mare de astàdi, câtu si immoralitatea, ce merge totu crescându, -si au inse sorgintea loru in principiele politice anticrestine de astàdi ale Europei, cari si-au luatu inceputulu in revolutiunea francesa cea mare in ruinare, inse mica in edificare, cari principii apoi in lumea spirituala au produsu nemultiamirea ace'a mai generala, ce -si face vêntu in sistemele sociale estravagante ale socialismului comunismului si anarchismului, éra in lumea trupésca au produsu pauperismulu si immoralitatea, cari apoi erumpu in tuberculosa, tifus de fóme si alte morburi, ce mai inainte erâu raritate.

Singuru o reintórcere sincera la principiele politice deduse din credinti'a si moral'a crestína si o aplicare sincera a loru in viéti'a popóreloru ar' fi in stare a delaturá si a vindecá ranele aceste tare doreróse de pre corpulu Europei. Càce pre cum dîce Montesquieu cunoscatoriulu celu mare alu legiloru popóreloru in opulu seu „Esprit des lois", crestinismulu nu multiamesce numai pre omu in lipsele religióse ale sufletului seu, ci -i procuréza omului o adeverata multiamire si fericire trupésca, materiala si pamêntésca, si vindecându-se Europ'a prin o atare reintórcere la Domnedieu si la legile lui eterne de dorerile aceste pamêntesci, de cari sufere si intre cari este si estensiunea cea mare a tuberculosei, s'ar' adeverí érasi cuvintele Mântuitoriului nostru atotsciutoriu: *Cautáti inainte de tóte imperatî'a lui Domnedieu si dreptatea Lui, si tóte celelalte se voru adauge vóue.*"

[1]) «Die neue Heilkunde.»

Atal'a.

Novela de F. R. de Chateaubriand.

(Continuare.)

Intr'un'a din dîlele urmatóre, cându se hotariá asupr'a sortii mele, odihniám intr'o lunca frumósa nu departe de Cuscowill, cuibulu Siminolitîloru. Indianii acestia dimpreúna cu Muscogulgii, formáu confederatiunea asiá numita *creek*. Feciór'a selbatecimei me cercetà érasi in miediulu noptii. Ea me conduse intr'o mare padure de bradi si-si renoì rogamintea ei fierbinte: sè me mântuiescu. Fàra de a-i respunde ceva, i-am prinsu mân'a si plecându rateciámu amêndoi prin padure. Erá o nópte incântatóre. Lun'a stralucià in mijloculu azurului curatu, versându-si lumin'a sa palida preste vîrfurile arboriloru. Nu s'audiá nici unu sgomotu; numai in departare o armonía divina treceá de-asupr'a adêncei linisci a padurei, cá si cându spiritulu singuratàtii ar' suspiná preste imperiulu nemarginitei pustietàti.

Zaríramu printre arbori o tinera figura, care tiênêndu in mâna o facla aprinsa, erá asemenea geniului primaverei. Fugiá de-a lungulu codrului intunecosu chiamându par'cà la o nóua viétia natur'a. Erá unu tineru amorosu, ce fugiá spre colib'a iubitei sale, s'o intrebe de sórtea loru.

Déca se intêmpla, cá fetiór'a sè stênga facl'a, e semnu cà ea -i primesce amorulu; ér' déca in fati'a lui nu o stênge, ci s'acopere c'unu velu, atunci e semnu cà-i refúsa cererea.

Tênerulu cându apucà departe in umbr'a désa, incepù sè cânte cu glasu tremuratoriu si abiá priceputu:

„Mai inainte de ce sórele s'ar iví in ostu, eu vreau sè fugu preste culmile muntîloru, cá sè-mi cáutu printre stejarii padurei pre singuratec'a mea porumbitia.

„De grumazii ei eu am acatiatu o salba de scoici, in care trei suntu rosii, cá sè fiá dreptu intipuitori ai iubirei mele, trei in colórea violeloru dreptu espresiunea temerei mele, ér' trei vinete, cá sè intipuiésca sperantiele mele.

„Mil'a are ochi de hermelinu, si pletele ei cadu undulatóre cá lanurile de metasa. Buzele ei infrumsetiate cu margaritare scumpe suntu rosii cá cirési'a.

„O, de mi-ar stênge facl'a!

„O, lasáti-me sè trecu preste culmile muntîloru, inaintea aurorei, lasáti-me sè cautu dupa singuratec'a mea porumbitia printre stejarii padurîloru.“

Astfeliu cântá tênerulu. Cântarea lui turburá adênculu sufletului mieu si schimbá fati'a Atalei. Mânile nóstre inclestate tremurâu.

O alta infatîsiare si mai curiósa ne atrase atentiunea.

Trecéamu pre lânga morméntulu unui copilasiu ingropatu la graniti'a unoru hotare straine. Dupa datin'a indiana copíii se inmorméntéza la marginea drumului, pentru-cá in calea loru spre isvoru tênerele neveste sè le sórba sufletulu nevinovatu si sè-i redé patriei.

Cându ajúnseramu noi acolo, se si poteáu vedé tênerele neveste, cari cu gurile deschise se siliáu sè sórba sufletulu mititelului, care credeáu ele, cà sbóra din flóre in flóre. Mai târdiu venì si adeverat'a lui mama, cá sè presare flori pre morméntu; se asiedià apoi pre pajistea umeda si incepù a vorbí cu voce lina:

„De ce sè te plângu in léganulu tèu de paméntu, o! primulu mieu nascutu?! Déca paserea mica cresce, ea singura trebue sè-si câstige hran'a, si adese ori se intêmpla, cà ea càutându uu dà decâtu de seméntiele amare ale pustietàtii .... Tu celu putînu nu cunosci lacrimile; inim'a ta n'a fostu data vestedîteloru suflàri omenesci. . . . Mugurulu ce se úsca in invelisiulu sèu, nu-si pierde mirosulu si desfatarea, intocmai cá tu nevinovati'a, o! fiulu mieu. Fericiti aceia, cari au moritu in léganu. Ei n'au cunoscutu nimicu afára de sarutulu si zimbirea de mama.“

Noi, cari erámu cu desevêrsîre robii inimiloru nóstre, amu remasu pre deplinu incatusiati de acésta iubire si parere de rèu de mama. Imbratîsiându pre Atal'a am dus'o cu mine in adêncurile padurii; -i bâlbaiám in urechia cuvinte neintielese, cuvinte, ce acum zadarnicu le-asi mai cautá pre buzele mele. Scíi, iubitulu mieu fiu: si vêntulu de miédia-dî -si pierde caldur'a, pàna ce sbóra preste muntii de ghiatia. Amintirile iubirei in inim'a unui betrânu suntu intocmai radieloru linistite a lunei, ce se resfrângu in amurgulu de séra, cându tacerea se légana preste colibile selbateciloru.

Ce ar' fí fostu in stare sè mântuiésca pre Atal'a? Cine ar' fí potutu s'o impiedece de-a nu càdé sub greutatea atîtiateloru porniri? Fàra indoiéla cà nimicu altceva decâtu o minune, si minunea acést'a s'a si intêmplatu! Fét'a lui Simighan implorà ajutoriulu Domnedieului crestiniloru, cadiù cu fati'a la paméntu si cu o sfânta evlavia inaltià rogatiuni càtra Mam'a acelui Domnedieu, càtra Mirés'a-Fetióra. Din minutulu acest'a incepeám sè-mi facu o minunata inchipuire despre religi'a, care in mijloculu furtunei si a totu feliulu de calamitàti, imple sufletele nenorocitîloru cu míi de daruri mângaitóre; despre acea religia, care indreptându-si poterea in potriv'a esundatoriului rîu alu patimiloru omenesci, singura este in stare sè le invinga, desi tóte saru in aperarea loru: adêncimile misterióse ale padurîloru, departarea vederei omenesci, si tacerea credintiósa a umbreloru, o, câtu de domnedieésca -mi pareá atunci acésta selbateca femee, nesciutórea Atal'a, cându ingenunchiá inaintea unui bradu aplecatu cá si inaintea altariului, inaltiându fierbinti rogatiuni Domnedieului sèu pentru iubitulu ei idololatru! Ochii ei tîntiti spre stelele ceriului, obrajii ei scaldati in lacrimàrile religiei si a iubirei, eráu o frumsetia suprapaméntena! De multe ori mi-se pareá, cà e ridicata pre aripi càtra ceriu; de multe ori credeám, cà o vedu scoborîndu-se pre radiele lunei, si cà dintre crengile arboriloru audu spiritele, ce Domnedieulu crestiniloru le trimite pustniciloru din stânci, cându vré sè-i chiame la sine. Acést'a me intristá, càci me temeám, cà Atal'a numai putîna vreme va mai petrece pre paméntu.

Intr'acestea ochii ei se scaldáu in rîuri de lacrimi, si se pareá asiá de nemângaiata, câtu asi fí fostu gata sè me departezu, cându in mijloculu padurii s'audiá murmurulu mortii. Patru ómeni inarmati se repedîra spre mine. Noi fúremu descoperiti; conducatoriulu Indianiloru aflase de fug'a nóstra.

Atal'a, care cu superbulu ei mersu semená unei regine, tiénù de lucru nevrednicu de-a graí cevasi persecutoriloru. Ficsându-i odata cu privirea ei sumétia, pasi spre Simighan.

Dar' ea n'a potutu mijlocí nimicu. Dupa ce-mi duplicara paz'a, me legara cu numeróse lantiuri, in vreme ce pre iubit'a mea o tiéneáu departe de mine. Mai trecura cinci nopti, cându mi-se aretá privirei Agalachucla, ce zaceá pre tiermulu riului Şata-Uche. Me incoronara cu flori, -mi vapsira fati'a in colóre vinetîe, -mi acatiara margaritari in nasu si urechi, ér' in mâna -mi pusera unu feliu de instrumentu de sticla numitu *şişicue*.

Astfeliu gatitu de jertfire, am intratu in Agalachucla intre strígatele si taraboiulu multîmei. Preste viéti'a mea atêrná sabi'a mortii, cându de-odata se aude unu sunetu de buciumu, prin care asiá dîsulu *mico* şefulu seméntîei vestiá o adunare.

(Va urmá.)

Bibliografía.

Foaia ilustrata — este numele unei nóue foi belestristice, ce a aparutu in $^{6}/_{18}$ Ianuariu a. c. in Sibîiu sub redigearea domnului Dr. D. P. Barcianu si in editur'a Institutului tipograficu.

Numerulu I are urmatoriulu cuprinsu: Articlu introductivu. — *Notarul Scurtu,* de V. Oniţiu. — *Rip van Winkle,* traducere de Silvia P. Barcianu — *Biserică, şcoală, educaţiune — Literatură si sciinţiă, — Teatru, musică si arte preste tot — Economic — Meseríi, industríe, comerciu — Călĕtorí, descoperiri, invenţii — De tóte si de pretotindeni — Cronica septemânei — Sciri personale — Ghicitură* — Ilustratiune: *O festivitate in Pompei.*

Pretiulu de prenumeratiune pre unu anu e 6 fl. v. a.

Diverse.

Stêrpirea omideloru. Cine nu scie, ce dauna enorma causéza aceste animalcule pomiloru nostri, si câta ostenéla recere stêrpirea loru? Noi recomandàmu cetitoriloru nostri mijlocu usioru de a-si scapá gradinele de acesti óspeti molesti si devastatori, si anume: se ié unu paru usioru de bradu, se despíca la vervu, si in acésta despicatura se pune o lumina de sulfuru (puciósa), ce se folosesce si la afumarea butîloru de vinu, apoi se tiéne sub cuibulu de omide, cari ameîte de fumulu puciósei píca josu, unde si moru in curêndu.

Contr'a ruginirei fierului si a otielului se póte intrebuintiá cu succesu o amalgama compusa din pàrti egale de céra si oleu de terpentinu, cari se solvescu la olalta. Cu mestecatur'a acést'a se unge fórte finu fierulu ori otielulu, ce voimu a-lu scutí de rugina, si apoi se sterge cu o bucata de pânza uscata. Déca metalulu e deja ruginitu inainte de a se unge, trebue curatîtu de rugina cu ajutoriulu hârtiei de lustruitu (Glaspapier).

Post'a Redactiunei: Dlui A. Gh. in Budapest'a: Trimite manuscrisulu, dara câtu se póte de prescurtatu, càci ne este fórte scumpu spatiulu; si apoi de va fi posibilu se va publicá.

Editoru si redactoru respundietoriu:
Dr. Vasiliu Hossu.

Burs'a de Budapest'a.

Din 20 Ian. st. n. 1890.

Rent'a de auru ung. 4%	104.05
« « hârtíe « 5%	101.—
Imprumutulu càiloru ferate ung.	114.—
Amortisarea detoriei càiloru ferate de Ostu ung. (1-ma emisiune).	97.25
Amortisarea detoriei càiloru ferate de Ostu ung. (2-a emisiune).	111.—
Amortisarea detoriei càiloru ferate de Ostu ung. (3-a emisiune).	—.—
Bonuri rurale ung.	99.75
« « croato-slavóne	—.—
Despagubire pentru dijm'a ung. de vinu	—.—
Obligatiunile desp. regaliiloru	95.40
Imprumutu cu premiu ung.	136.—
Losuri pentru regularea Tisei	129.—
Rent'a de hârtíe austriaca	102.75
« « argintu austriaca	90.75
» « auru austriaca	108.50
Losurile austr. din 1860.	138.—
Actiunile bancii austro-ungare	993.—
« « de creditu ung.	353.50
« « « « austr.	306.80
Scrisuri fonciare ale institut. de cred. si economii «Albin'a».	101.—
Galbeni imperatesci	5.39
Napoleon-d'ori	9.08
Marci 100 imp. germane	56.20
Londr'a 10 Livres sterlingi	114.20

Pretiulu mărfuriloru.

Piati'a din Blasiu. Grâu, hectl. fl. 5.— pâna 5.50, — grâu mestecatu fl 4.— pâna 4.80, secara fl. 4.— pâna 4. 50, — ovesu fl. 2.50 pâna fl. 3.—, cucurudiu fl. 3.50 pâna fl. 3.75, — alacu fl. 2.— pâna fl. 2. 50, cartofi fl. 1.50 pâna fl. 2.—, — seméntia de cânepa fl. —.— pâna fl. —, fasolea fl. 5. — pâna fl. 5.50, — carnea de vita chilo 30 cr. pâna —, carnea de vitielu 28 pâna — cr., carnea de porcu 40 pâna — cr., carnea de berbece — pâna — cr., — 10 óue cu 20 pâna — cr.

JOSIFU GAVORA

(1) 4—30

distinsu cu medali'a espositionala cea mare pentru lucru escelentu si gustu bunu la espositiunea regnicolara din Budapest'a in a. 1885.

Budapest'a, IV. strad'a Vatiului Nr 17

Recomându cu pretiuri de cele mai convenabile si in esecutare câtu se se póte mai frumósa obiecte de lipsa

pentru adjustarea besericeloru, si anume:

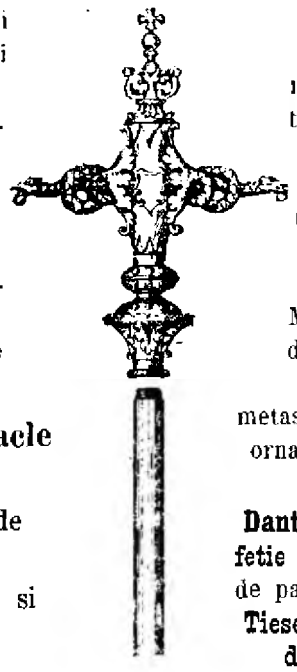

Felóne preotiesci si **stichare** diaconesci **Flamure** pentru beserici si reuniuni. **Flamure** pentru reuniuni de pompieri, de scolari, reuniuni bisericesci, reuniuni industriale, de cântàri si de pompe funebre.

Candelabre, racle si **potire, luminarie** de **parete** si de **altariu,** si **candele.**

Primescu si efeptuiescu ieftinu repararea vestimenteloru besericesci, intrargintarea si intraurirea de potire, racle, candele si luminarie de altariu.

Mare asortimentu de brodarii de auru, de argintu si de metasa, precum si de ornaturi besericesci brodate

Dantele besericesci, fetie de altariu, cruci de parete si de scóla. **Tiesetúri besericesci, damasturi** etc.

Acuratatea mea o potu dovedi cu sute de epistole recunoscatóre.

Tarifuri de pretiuri si preliminarie de spese trimitu la cerere francate.

Fundata in an. 1858.

FRANCISCU WALSER

Liferantu de curte alu Altetiei Sale imp. si reg. Archiducele **Josifu**

proprietariulu primei fabrici ungare de masine si recuisite de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu

Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66

recomânda atentiunei preaonoratiloru domni preoti

TURNATORI'A SA DE CLOPOTE

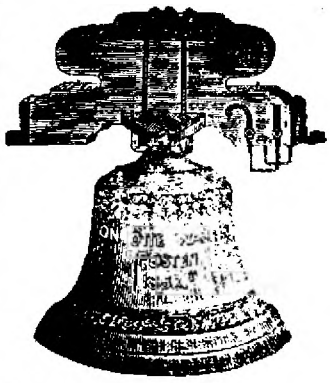

in care se fabrica atâtu grupuri câtu si clopote singuratice: cu **scaune de fieru** patentate si cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabric'a a liferatu dela intemeiarea sa 1800 clopote mari de metalu, intr'altele si celu dela metropoli'a din Bucuresci in greutate de 8000 kilograme.

Se afla umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru bài, conducte pentru apa si pumpe pentru fântâni.

(2) 4—52

Preliminarie de spese si Pretiu-couranturi se trimitu la cerere gratuitu si franco.

Distinsu in anulu 1865 la espositiunea regnicolara din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concurintia cu **diplom'a cea mare de onóre.**

(3) 1

La

TIPOGRAFI'A SEMINARIULUI GRECO-CATOLICU

din Blasiu

se áfla urmatórele càrti besericesci:

Triodu, cu litere latine, editiune indreptata si revedinta dupa originalulu grecescu; hârtía tare, tipariu curatu — pretiulu crudo 6 fl. 50 cr., legatu in piele tare 10 fl.

Orologiulu celu mare, editiune nóua cu litere latine, revedinta dupa originalulu grecescu, intregita cu pàrti nóue si folositóre pentru indeplinirea servitiului domnedicescu; hârtía fórte fina, tipariu cu gustu, rosiu si negru; — pretiulu: crudo 2 fl. 80 cr., legatu in piele si margini aurite 3 fl. 80 cr.

Euchologiu, cu litere latine, crudo 2 fl. 50 cr.; legatu in piele cu margini aurite 3 fl. 50 cr.

Liturgieriu, in 4°, crudo 2 fl. 20 cr.; legatu in piele cu margini aurite 3 fl. 20 cr.

Apostoleriu, in folio, crudo 4 fl. 40 cr.; legatu in piele cu margini aurite 6 fl. 40 cr.

Pentecostariu micu, 8°, editiune eleganta, crudo 85 cr.; legatu simplu 1 fl.

Octoichu micu, in 8°, crudo 50 cr.; legatu simplu 65 cr.

Psaltire, crudo 84 cr.; legatu simplu 1 fl., legatu in piele tare 1 fl. 64 cr.

Acatistu, in 8° cu litere cirile, crudo 54 cr., legatu in piele tare 1 fl. 14 cr.

Catavasieriu, cu litere cirile, crudo 70 cr., legatu in piele tare 1 fl. 70 cr.

Octoichu mare, in 4°, cu cirile, crudo 2 fl. 24 cr., legatu in piele tare cu copcii 4 fl. 24 cr.

Strasnicu, in folio, cu cirile, crudo 1 fl. 68 cr., legatu in piele tare cu copcii 3 fl. 68 cr.

Se esecuta lucràri tipografice de ori ce specie pentru pretiuri moderate.

Se áfla imprimaturi pentru oficii protopopesci, parochiale si docentale, pentru notarii comunali si cercuali.

Tóte comandele au sè fia adresate la „Tipografi'a Seminariului in Blasiu (Balázsfalva)".

Abonamêntulu

Pentru monarchia:
Pre anu 6 fl., ½ anu 3 fl., ¼ anu 1 fl. 50 cr.
Pentru strainatate:
Pre 1 anu 18 frcs., ½ anu 9 frcs., ¼ anu 4 frcs. 50 cm.
Fói'a apare in fie-care Sâmbata.

Unirea

Fóia besericésca-politica.

Insertiuni

Unu șiru garmond: odata 7 cr., a dóu'a óra 6 cr., a trcia óra 5 cr., si de fie-care publicatiune timbru de 30 cr.

Totu ce privesce fói'a se se adreseze la «Redactiunea si Administratiunea **Unirei**» in Blasiu.

Anulu I. Blasiu 31 Ianuariu 1891. Numerulu 5.

La cestiunea programului nostru.

Blasiu, 30 Ian. 1891.

II.

Amu disu in articolulu numerului din urma, cà ideile crestine cele pururea actuale vomu cercá noi a le validitá in in tóte relatiunile si manifestârile vietii nóstre, si prin urmare si in politica. Cându amu scrisu cuvintele aceste, atunci pare cà amu si auditu pre politicii nostri, cum clatinându din capu -si voru fi disu: Ce vréu ómenii acestia? ce va se dica acc'a: validitarea ideiloru religiunei crestine in politica? Ce are religiunea crestina seau alt'a de a face cu politic'a? Religiunea este unu lucru privatu a unui fiecăruia, inchine-se fiecare la Domnedieu, cum -i place, seau precum dicea Fridericu alu II-le regele Prusiei: Fericésca-se fiecare dupa fasonulu séu! Statulu modernu inse este fàra Domnedieu si fàra religiune, si elu in vieti'a sa nu se indrépta dupa principiile nici unei religiuni, fia ea chiar si cea crestina. Tempurile acele, in cari statulu -si consumá poterile in aperarea si latîrea unei seau altei religiuni, au trecutu pentru totu deaun'a. Statulu teocraticu nu va mai inviá, si prin urmare esteu nu anacronismu a mai vorbi astàdi de validitarea de principii crestine in vieti'a statului. Si cei cu dorere de besérica aru face mai bine, déca aru abdice de planuri de aceste, si s'aru ingrigí, cà religiunea sè nu piéra si din vieti'a privata a poporului, càci secululu nostru alta insemnatate nu voiesce sè mai dé religiunei, si eschiderea ei din vieti'a publica este unu principiu, ce a cuprinsu deplinu cugetarea politica.

Cam aceste voru fi cugetele celoru mai multi politici in fati'a programului nostru. Cu tóte aceste inse convinsi, cumcà toti suntu barbati iubitori de adeveru, si cá atari, barbati, ce bucurosi ascúlta si pre cei ce in o privintia seau alt'a au pareri si vederi diverse de dênsii, -i rogàmu cu tóta cuveninti'a, sè binevoiésca a stá putînu cu noi de vorba si a ne ascultá in precisarea mai de aprópe a punctului nostru de vedere.

Concedemu, cà e unu principiu modernu acel'a, cà religiunea este unu lucru privatu alu omului, si cà statulu cá atare nu are nici o religiune. Concedemu bucurosu si ace'a, cà principiulu acest'a a devenitu o credintia tare generala la politicii de astàdi.

Cu tóte aceste inse intrebàmu pre toti cei ce cunoscu càtu de putînu istori'a mai nóua, cà óre s'a si practisatu vreodata principiulu acest'a in viéti'a statelor? Si credemu, cà toti cei iubitori de adeveru voru respunde, cà nu. Si cá sè se védia acést'a, vomu incepe chiar cu tempulu acel'a, cându a aparutu principiulu acest'a mai întâiu pre scen'a istoriei, anume cu revolutiunea francesa.

In revolutiunea acést'a, cându ea -si ajunsese culmea, a aparutu mai întâiu principiulu, cà statulu nu are religiune nici Domnedieu. Din care causa nu-numai cà statulu fù separatu cu totulu de beserica, ci s'a si cercatu cu o violentia furiósa si fiorósa a sî scutură de pre statu ori ce urma a religiunei crestine. Inse óre revolutiunei acesteia i-a succesu prin acést'a a desbracá statulu de ori ce religiune? Nici pre departe! ci desbracându statulu de religiunea crestina cea nobila si démna de omu, l'a imbracatu in acel'a-si momentu in o alta religiune ignobila si nedémna de omu, in religiunea, in carea Domnedieulu omului este ratiunea omenésca ridicata pre altarie in loculu crucei. Si astfeliu chiar atunci, cându s'a ivitu ide'a statului fàra religiune, a aretatu însusi statulu, cà elu nu póte fi fàra religiune. Càci precum individulu nu póte fi fàra religiune, chiar asiá nu póte fi nice statulu, pentru-cà insa-si negarea religiunei e o religiune, si anume religiunea negării.

Nu vomu mai aminti de celealalte religiuni absurde si baroce, de religiunea fiintiei supreme alui Robespierre, de religiunea teofilantropica si de altele, ce a cercatu dupa ace'a statulu francesu sè le profeseze, pàna ce s'a restatoritu érasi cultulu crestinu. Ne intórcemu inse la statele de astàdi ale Europei, cari tóte se mândrescu, cà ele cá state nu au nici o religiune. E bine, sè lasàmu de o cam data, cà nu au nici o religiune. Inse intrebàmu, óre nu-si au ele tóte principiile loru stabile, fundamentale, principiile loru metafisice, in cadrulu càror'a se invêrte tóta vieti'a loru? Adeveratu cà principiile aceste cunoscute sub numele de *liberalismu* suntu diametralu opuse religiunei crestine. Inse pentru ace'a ele suntu bas'a si fundamentulu toturoru stateloru moderne, si in politic'a de astàdi formându unu sistemu au trecerea si valórea de principii religióse in politica. Nu facu statele moderne altu ceva, decâtu cà in loculu crestinismului profesèza liberalismulu, acàrui principii pentru elu au valórea de dogme religióse chiar asiá, precum pentru crestini adevèrurile de credintia au asemene valóre de dogme religióse. Si déca cei ce considera liberalismulu de o dogma, dupa carea are sè se indrepte statulu in tóte ramurile vietii sale, au dreptulu necontestatu de-a cercá validitarea lui, atunci nu scimu, pentru ce sè li-se ié in nume de rêu, déca cérca o atare validitare si aceia, pentru cari crestinismulu este o dogma, ce are sè strabata intrega vieti'a omului cá individu si in societate.

La aceste nu se póte nici decum obiectioná, cà liberalismulu este unu sistemu politicu, acàrui obiectu este gubernarea stateloru, precându crestinismulu este unu sistemu religiosu, care cérca a multiami inim'a si mintea omului doritóre de religiune. Nu se póte obiectioná, pentru-cà nici liberalismulu nici unu altu sistemu politicu nu se póte construí fàra de a luá pusetiune fatia cu natur'a religiósa a omului, asiá càtu din punctulu acest'a de vedere insusi liberalismulu este unu sistemu in prim'a linia religiosu, gresitu si falsu in adevèru, inse totusi religiosu, chiar asiá precum este si crestinismulu. Este destulu a face o provocare la Patriarchii liberalismului, la enciclopedistii francesi, cari construindu-lu întâiu si mai întâiu l'au precisatu din punctulu de vedere religiosu.

Ori ce ar' dîce asiá dara adeptii statului fàra religiune, este deplinu cu nepotintia, cá statulu sè se póta desbracá de ori ce religiune in manifestârile sale. Natur'a omului este de asiá, càtu fàra ori ce póte fi, numai fàra religiune nu. De unde de sine urméza, cà si statulu, care in ordinea naturala este societatea cea mai alésa, dela ori ce póte face abstractiune numai dela religiune nu.

N'am ce face, càci, desi nu voiescu, nemarginitulu me chinuiesce, dîce unu cunoscatoriu adêncu alu sêmtîriloru omenesci. Pentru ace'a, de ar' voi ori si càtu politicii de astàdi sè elimineze religiunea din vieti'a statului, totusi nu le va succede nice loru, nici altor'a, càci alungata pre o usia, întra pre altele dicce, si lucrulu loru devine lucrulu lui Sisiphus, si ostenél'a loru ostenél'a Danaideloru.

Intrebarea dara nu póte sè fia intru atât'a, cumcà pentru ce voimu noi a face politica religiósa in sensulu crestinismului, càtu mai multu, cà mai întâiu, *ce lipsa* are poporulu nostru de o atare politica,

si a dóu'a, cumcà *cum se póte fericí* poporulu nostru prin o atare politica?

La intrebările aceste ne vomu incercá a respunde in numerii viitori.

O cestiune de disciplina besericésca. Nu este pentru ântâi'a óra, cà preoti de ai nostri, cari observéza póte vre-o scadere pre ici colo in lucrurile nóstre besericesci seau scolastice, nu cérca vindecarea rèului pre calea prescrisa de sântele canóne, ci alérga la asiá numitulu „foru alu publicitàtii", forulu, care nu-lu póte nici cercetá, nici judecá. In Nrii 7 si 8 ai „Gazetei Transilvaniei" érasi amu cetitu cu multa mahnire sufletésca unu atare apelu la forulu publicitàtii in lucruri besericesci. Nu voimu a ne dimite in meritulu lucruriloru cuprinse in acestu apelu, càci nu se tiéne de noi si nu cade in competinti'a nóstra. Ce voimu, este a le aduce aminte preotiloru nostri, cari se folosescu de atari apeluri la „forulu publicitàtii", cà pre calea acést'a nu voru poté vindecá nici unu rèu, déca acel'a esiste in adevèru, càci chiar si publicului a devenitu deja scepticu cu privire la atari lucruri si nu usioru le dà credimêntu. Calea canonica in atari casuri este cu totulu alt'a, si anume espunerea rèului seau de-a dreptulu la Ordinariatu, care de securu, cà nu va lasá lucrulu necercetatu, seau in sinodulu protopopescu, déca nu pre alta cale, atunci prin votu separatu, cându apoi lucrulu de securu va ajunge la cunoscinti'a Ordinariatului, càruia i-se trimitu spre aprobare tóte protocólele sinódeloru protopopesci. Càci intre altele si pentru ace'a se tiénu sinódele protopopesci in fiecare anu, cá preotîmea tractuala in sinódele aceste se-si descopere la Ordinariatu gravaminele, ce le-ar avé. Si credemu, cà pàna acumu nu se póte tângui nime, cà déca s'a adresatu la Ordinariatu cu vre-o tânguire, nu i-s'ar fi facutu destulu, incâtu ace'a a fostu fundata. Canónele si prescrisele sântei beserici se le fia toturoru lucru sântu, si sè nu parasésca calea prescrisa de ele spre a alergá la nisce lucruri fàra intielesu, cum este „forulu publicitàtii", si atunci fia oi cine securu, cà mai iute i-se va implini dorinti'a, si se va vindecá, ce e in adeveru de vindecatu. Altcum se face numai incurcatùra si se compromite caus'a sacra besericésca prin polemíi lungi, ce degenerèza in personalitàti, câtu in urma nu mai scie nimene, ce sè aléga din lucru, éra publicului se disgustéza a se mai ocupá cu caus'a.

Gradinile si asilele de copii.

IV.

Scopulu principalu urmaritu de proiectulu de lege este limpede esprimatu in motivarea acestuia prin cuvintele: *Gradinile de copíi voru inlesní nationalitàtîloru patriei nóstre invetiarea limbei comune de statu.* Pentru a se poté ajunge acestu scopu, proiectulu de lege prescrie in paragrafulu 8: *cá in gradini si asile ocupatiunile prunciloru nemagiari se se impreúne cu introducerea loru in cunoscinti'a limbei magiare*; ér' in paragrafulu 36: *cá in gradinile de modelu limb'a de conversatiune a prunciloru nemagiari celu putînu in o jumetate de dî se fia cea magiara.* In fine se mai prescrie si ace'a, cà *crescatórele* si *ingrigitórele* se scia tóte perfectu unguresce.

Câtu de aprópe atinge scopulu acest'a pre nationalitàtîle patriei nóstre, si câtu de contrariu este chiar' si intereseloru adeverate ale statului, este detorinti'a altor'a a aretá. A nóstra detorintia este numai a dovedí, câtu de periculosu este acelu scopu pentru beseric'a nóstra.

Beseric'a nóstra face parte din beseric'a catolica, inse este totu odata o beserica *românésca,* nu numai pentru-cà toti credintiosii ei suntu *români,* ci si pentru-cà auctoritatea cea mai inalta besericésca si civila a recunoscutu prin *acte publice* caracterulu ei *românescu,* ér' legile tierei i-au garantatu dreptulu de a se folosí de limb'a românésca in toti ramii de administratiune besericésca si in tóte institutele sale de invetiamêntu.

Din acésta stare de dreptu si de faptu resúlta, cà credintiosii nostri au dreptulu si detorinti'a de a cultivá limb'a românésca si a combate pre toti aceia, cari ar' voí se-i impiedece in esercitiulu acestui dreptu.

Dar' cu deosebire trebue se cultive credintiosii nostri limb'a românésca in deplina libertate si fàra nici o restrictiune chiar' si din motivulu acel'a, cà fiindu acésta limba totu odata si *limb'a loru liturgica,* cunoscinti'a ei perfecta li-se impune cá o necesitate imperativa.

Si intr'adeveru, déca consideràmu mai de aprópe asiediamintele rituale ale besericei nóstre, vedemu, cà acelea suntu astfeliu intocmite, in câtu la cele mai multe functiuni sacre besericesci trebue se iè parte *activa* toti credintiosii. Asiá de esemplu tóte ecteniele din sânt'a liturgía nu suntu altu ceva, decâtu o avisare perpetua a credintiosiloru despre cele ce se intêmpla in altariu si o *rogatiune comuna* a credintiosiloru cu preotulu loru. Cântàrile din strana nu suntu altu ceva, de câtu o esplicare sublima a misterieloru mântuirei nóstre, o predicare perpetua a cuvêntului domnedieescu, o istorisire admirabila a evenimenteloru, de cari este legata oper'a mântuirii nóstre, si o rogatiune, la care trebue se iè parte cu mintea si cu inim'a toti credintiosii.

Tóte acestea pretindu cunoscinti'a perfecta a limbei românesci din partea credintiosiloru nostri cu atâtu mai vêrtosu, cà pre cându in beseric'a catolica de ritulu latinu numai unele functiuni, cari se tiénu strictu de preotu, se indeplinescu in limb'a rituala, ér' celelalte acte religióse se potu indeplini si in limbele *vulgare,* pre atunci in besericele orientale, — afara de predica si si acést'a in casuri esceptionale, — nimicu nu se póte indeplini, decâtu numai in limb'a liturgica recunoscuta de auctoritatea competenta besericésca.

Asiadara la noi fàra de cunoscinti'a limbei românesci totu cultulu domnedieescu si tóte functiunile religióse devinu pentru credintiosi nesce ceremonii esterne fàra de intielesu, si in parte insemnata chiar' si fàra de scopu.

De aci se esplica, câtu de gresîte suntu vederile acelor'a, cari abatêndu-se in privinti'a acést'a chiar' si dela vederile toturoru Archiereiloru nostri din trecutu si presente, sustiénu, cà la noi se póte separá caracterulu *greco-catolicu* alu besericei de caracterulu ei *românescu.*

Voru fi póte si ómeni, cari cetindu acestea, voru crede, cà esageràmu, inse déca pre acesti ómeni nu i-ar' poté convinge disele nóstre despre adeverulu celoru desfasiurate, -i póte convinge *trist'a esperintia.*

Este adeca toturoru cunoscutu, cà pretotindenea, unde raporturile sociale, oportunismulu, nepasarea ori chiar' conlucrarea condamnabila a unoru preoti au facutu pre credintiosii nostri se-si uite limb'a loru materna, acolo amu induratu pierderi insemnate si ireparabile nu numai din punctu de vedere nationalu, ci si din punctu de vedere besericescu, càci acei credintiosi, cari si-au pierdutu cunoscinti'a limbei române, incetulu cu incetulu au devenitu indiferenti fatia cu beseric'a nóstra, tocmai pentru-cà cultulu divinu si tóte actiunile religióse din beseric'a nóstra au devenitu pentru ei nesce lucruri neintielese. Si fiindu-cà ei au fostu dedati a luá parte numai la functiuni besericesci, cari se indepliniáu intr'o limba *vía,* au inceputu a simpatisá cu confesiunile acelea *acatolice,* a càroru limba *vía* rituala o intielegeáu. Pre calea acést'a ei din crestini greco-catolici s'au prefacutu in *calvini* si chiar' *unitari,* si astfeliu s'au pierdutu nu numai pentru natiune, ci si pentru beseric'a nóstra.

Amu facutu acésta digresiune cam lunga, pentru cá fie care se védia, cà pentru beseric'a nóstra este o *necesitate imperativa* si o *cestiune de viétia* cultivarea limbei românesci in credintiosii nostri.

Astfeliu stându lucrulu se vedemu, cà óre proiectulu acest'a de lege impiedeca pre credintiosii nostri in cunóscerea si cultivarea limbei românesci?

Cu dorere trebue se respundemu afirmativu la acésta intrebare.

Maioritatea credintiosiloru nostri ese, precum este cunoscutu, din scól'a poporala, careia are se-i premérga pre venitoriu educatiunea din gradinile si asilele de copíi. In aceste institute se va vorbí putînu românesce, pentru-cà legea apriatu spune, cà ocupatiunile, jocurile si petrecerile prunciloru trebue se se impreúne cu introducerea loru in cunoscinti'a limbei magiare. Câtu de usioru invétia inse pruncii o limba straina, se póte vedé chiar' din motivarea proiectului de lege, in care cetimu aceste cuvinte: *Sciindu inse, cà pruncii câtu de usioru -si insusiescu jocându-se alte limbe, ni s'a parutu consultu a enunciá, cà pruncii nemagiari se se introduca in cunoscinti'a limbei magiare si astfeliu sè se usioreze lucrarea scólei elementarie in esecutarea articlului de lege XVIII din an. 1879.*

Dar' déca este adeveratu, cà pruncii invétia usioru o limba straina, totu asiá de adeveratu este si ace'a, cà ei uita fórte usioru chiar' si limb'a materna, déca nu se deprindu in continuu cu ea. Prin urmare deprinderea prunciloru nostri in limb'a magiara trage dupa sine uitarea limbei românesci.

De abiá inse a esitu pruncilu românu in etate de 6 ani din gradinile si asilele de copíi cu o multime de idei, pre cari nu le póte esprimá in limb'a s'a materna seau si-le póte esprimá numai in o limba românésca *corcita,* si dejá trebue se intre in scól'a poporala, a càrei chiemare in

sensulu articlului de lege XVIII din 1879 este ace'a, cá fiecare pruncu, când.i ese din acea scóla, se scia perfectu ungurésce atâtu in scriere câtu si in vorbire.

Dar' déca acést'a este chiemarea legei create in 1879 si a celei ce are se se creeze in 1891, atunci unde remânemu cu limb'a românésca, care la noi este totu odata si *liturgica?*

Pedagogii esperti recunoscu, cà pre unu pruncu pàna la etatea de 12 ani abia -lu póte face omulu se cugete, se vorbésca si se scria corectu in limb'a lui materna, necum se poti obtiené acestu resultatu si in o a dóu'a limba. Prin urmare cându legea voiesce, cá pre toti pruncii pàna la 12 ani se-i faca a cugetá, vorbí si scrie corectu ungurésce, acestu scopu nu se póte ajunge fàra de negligerea si chiar' sacrificarea limbei materne. Sacrificându-se inse limb'a materna pentru acelu scopu, la noi se sacrifica pre incetulu chiar' si beseric'a, càci numai acei credintiosi se potu socotí de membri securi ai besericei nóstre, cari cunoscu perfectu limb'a ei.

Interesele statului nu pretindu, cá *toti* cetatienii se scia limb'a statului. Din contra paragrafulu 27 din articlulu de lege XLIV din 1868 enúncia chiar' principiulu, cà nu cetatienii suntu detorri se cunósca limb'a statului, ci organele administrative si judiciarie suntu detóre a cunósce limbele diferiteloru nationalitàti. De alta parte inse dreptulu, caracterulu si chiar' esistinti'a besericei nóstre pretindu, cá toti credintiosii ei se scia perfectu limb'a românésca. Pentru ce dara se vátema beseric'a nóstra fàra se se aduca macar' folosu statului?

Revista bisericésca.

† Cardinalulu Simor.

Principele-primate alu Ungariei, Archiepiscopulu de Strigonu Cardinalulu *Ioanu Simor* a repausatu in 23 a l. c. la órele 7 ½ diminéti'a. O recéla degenerata in aprindere de plâmâni a pusu capetu vietii betrânului Cardinalu. Elu fù nascutu in 23 Augustu 1813 in Alb'a-regala din parinti cu stare bunisióra, de conditiune meseriasi. In 1828 fù primitu intre clericii archidiecesei Strigonului si trimisu pentru ascultarea studieloru teologice in Emericanulu din Posionu si de aici la Nagy-Szombat, éra in 1833 in Pazmaneulu din Vien'a, unde a si depusu dóue rigoróse din S. Teologia. In 1836 fù chirotonitu de preotu, si denumitu de capelanu in Budapest'a, in care calitate a si depusu celealalte rigoróse, si fù creatu doctoru in S. Teologia. Fù mai târdiu profesoru de Teologia in Strigonu, directoru in Augustineulu din Vien'a, consilieriu de sectiune in ministeriu, canonicu in Alb'a-regala, pàna cându in anulu 1857 fù numitu episcopu in Győr. In 1867 fù denumitu Archiepiscopu la Strigonu. In 1873 in 22 Decembre fù creatu cardinalu-preotu alu Sântei beserice romane.

Intre meritele feliurite, ce si-le-a câstigatu fericitulu in Domnulu Primate, fàra indoiéla locu de frunte ocupa acele contribuiri generóse, cu cari a concursu spre inaintarea instructiunei, spre ajutorarea preotîloru, a orfaniloru si a seraciloru, si in fine spre inaintarea arteloru. Insemnàmu aici pre scurtu unele date. A intemeiatu 12 scóle superióre de fete; pentru ajutorarea invetiatoriloru si invetiatoreseloru si spre marirea salarieloru loru a datu mai binc de 800,000 fl. Pentru ajutorarea preotîloru din archidieces'a sa a datu aprópe la 400,000 fl. Pentru ajutorarea veduveloru si a orfaniloru a datu cu totulu 375,000 fl. Pentru ajutorarea nenorocitîloru 80,000 fl. Pentru restaurarea basilicei din Strigonu a spesatu 500,000 fl. Pentru resiedinti'a cea nóua primatiala si pentru bibliotec'a si galeri'a de chipuri a spesatu 627,000 fl. In dominiile Sale archiepiscopesci a investitu 550,000 fl. — Din aceste date póte vedé ori cine, câtu a fostu de sêmtietoriu si de generosu repausatulu Primate, si câtu suntu de false afirmàrile aceloru liberali, cari dícu, cà bunurile cele mari ale besericei catolice se áfla in mâni rele.

Mórtea Primatelui este o pierdere pentru tiéra, dara si pentru beseric'a catolica, si chiar de ace'a dorerei sêmtîte la mórtea aceluia au datu espresiune atâtu Capulu besericei câtu si Monarchulu.

Fia-i tierîn'a usióra.

Rom'a.

In anulu acest'a se implinescu trei sute de ani dela mórtea ângerescului tèneru *Aloisiu Gonzag'a.* Viéti'a lui a fostu intr'adevèru esemplariulu toturoru vîrtutîloru, ce numai potu sè inaltie pre unu tèneru la acea perfectiune, ce o doresce si ascépta Domnedieu dela sierbitorii sei. Chiar de ace'a Sânt'a Maica Beserica pre Sântulu Aloisiu -lu propune de esemplariulu tèneriloru crestini. Aniversarea mortii acesteia voiesce se-o serbeze tènerimea catolica din Itali'a cu pietatea si cu pomp'a cuvenita. Spre acestu scopu *Societatea tènerimei catolice italiene* a esmisu unu apelu càtra tènerimea catolica din intrég'a lume, in care o invita, cá acestu aniversariu sè-lu celebreze pre lânga alte esercitii de pietate cu unu pelegrinagiu universalu la Rom'a, unde se áfla mormêntulu Sântului. Programulu pelegrinagiului se va publicá la têmpulu sèu; ide'a inse a intêmpinatu aprobarea Sântiei Sale Sumului Pontifice, si de acc'a suntemu de convingere, cà intreprinderea va avé resultatulu celu mai stralucitu, si cà va produce cele mai salutarie fructe spirituale intre tènerimea crestina.

Angli'a.

Este cunoscutu toturoru, cà armat'a in locu de a fi o scóla adeverata pentru tènerii mai alesu dela sate, a dese ori este ocasiune de demoralisare. Asiá este la noi, asiá in Germani'a, asiá in Frâncí'a si Itali'a: si nu din alta causa, ci numai pentru-cà religiunea este despretiuita seau celu putînu neglésa. Singuru dóue state suntu in Europ'a, cari in acésta privintia facu o esceptiune laudabila si démna de imitatu, si anume Rusi'a si Angli'a. Cá sè véda cetitorii nostri, ce locu ocúpa religiunea in armat'a englesa, vomu reproduce din cuvêntu in cuvêntu dispositiunile regulamentului:

„Art. 1. — Toti oficierii si soldatii, afàra de casu de impiedecare legitima, suntu detori a luá parte la servitiulu domnedieescu; cei ce se voru portá fàra reverintia seau necuviintiosu, voru fi condusi inaintea curtii martiale, pentru a fi infruntati, pedepsiti cu bani si chiar si inchisi. Banii adunati din pedepse voru fi intrebuintiati spre ajutorarea soldatiloru morbosi.

„Art. 2. — Injuraturile si sudàlmile se voru pedepsí, precum s'a dîsu in articlulu premergatoriu.

„Art. 3. — Ori ce oficieru seau soldatu ar indrasní sè vorbésca in contr'a vre-unui articlu de credintia a religiunei crestine, va fi predatu judecatoriei civile, pentru cá sè fia pedepsitu amesuratu legei.

„Art. 4. — Ori ce oficieru seau soldatu, care va profaná unu locu dedicatu servitiului domnedieescu, seau va vatemá pre vre unu preotu, va fí pedepsitu, precum va decide curtea martiala generala. Casarm'a are sè fia inainte de tóte o scóla de devotamentu si de noblétia sufletésca; pentru-cà numai aceste facu eroi.“

Revista politica.

Afaceri interne.

Proiectulu de lege despre gradinile si asilele de copíi a fostu desbatutu in parlamentu si in specialu, si cu esceptiunea aloru trei paragrafi, cari au fostu dati spre modificare la o comisiune, a fostu primitu cu mare maioritate. Dintre cei trei paragrafi, ce voru ajunge la modificare, mai insemnatu este acel'a, in care se dice, cà pruncii in asile voru avé sè invetie rogatiuni evlavióse, seau rogatiuni ce nu suntu a nici unei confesiuni esistente. Acestu paragrafu ar avé sè fia modificatu astfeliu, câtu statorirea rogatiuniloru sè se lase in grigea confesiuniloru, cari infiintiéza asile si gradini de copíi.

La cestiunea limbei maghiare, in a càrei cunoscintia au sè fia introdusi pruncii din asile, au vorbitu deputatii sasi, protestându in contr'a acestei nóue calcàri a legei din 1868.

Cea mai interesanta parte a desbaterei inse a fostu fàra indoiéla vorbirea deputatului Mocsáry, care si de asta data a pledatu pentru respectarea legei din 1868. Si precându in alte tieri vorbirea acést'a s'ar fí judecatu anomalía, pentru-cà este ne mai audîtu, cá intr'unu parlamentu sè se sêmtia lips'a de a insistá pre lânga observarea legiloru sanctionate, pre atunci la noi vorbirea lui Mocsáry, seau mai bine pasagiulu, in care a pretinsu observarea legei de nationalitate, a fostu intêmpinata din tóte pàrtîle *cu rîsete.* Nu mai insistàmu asupr'a acestui faptu, e destulu sè-lu revelàmu, pentru-cá sè véda ori cine, de ce e capace parlamentarismulu liberalu.

Austri'a.

O impresiune estraordinaria a produsu in cercurile parlamentare din Austri'a

disolvarea parlamentului, intêmplata prin unu rescriptu imperialu, si dispunerea alegeriloru nóue. Impresiunea acést'a e cu atâtu mai mare, cu câtu mai neasteptata a fostu acésta disolvare, la care nu poteá visá nime, considerându, cà parlamentulu intrase in ultim'a sa sesiune, si cà budgetulu inca nu este votatu.

Causele disolvàrei suntu a se cautá in relatiunile intricate de partidu, ce domnescu in Austri'a mai alesu in urm'a inmultîrei partidului cehiloru têneri, care inmultîre a ingreunatu preste mesura positiunea ministeriului Taaffe.

Germani'a.

Kulturkampf-ulu din Germani'a e aprópe de sfêrsitu. Guvernulu a presintatu anume parlamentului unu proiectu de lege referitoriu la asiá numitele *Sperrgelder,* adeca la banii, ce s'au adunatu din venitele episcopesci, parochiale, seminariale s. a., ce au fostu retiênute de guvernu in têmpulu acel'a, cându guvernulu a tiênutu vacante episcopiile si parochiile seau nu a voitu sè recunósca pre episcopii denumiti de Pap'a si pre preotii denumiti de episcopi. In anulu trecutu presintase dejá guvernulu unu proiectu analogu, in care propuneá, cá dieceseloru daunate se li-se restitue numai procentele baniloru confiscati; acelu proiectu inse a fostu respinsu in urm'a impotrivirei centrului, care conformu echitàtii pretindeá, cá nu procentele ci capitalulu sè se restitue celoru daunati. Acum proiectulu celu nou presintatu parlamentului corespunde dorintiei centrului, si e de speratu, cà prin acésta lege se voru consolidá si mai multu relatiunile interne ale Germaniei.

Corespondintie.

I.

Vien'a, in Ian. 1891.

Incepe a se face diua! Cându ochii unui poporu, intielegu ochii sufletesci, suntu acoperiti de velulu unoru idei false seau superstitióse, atunci vorbindu in intielesu figuratu dîcemu tare nimeritu si frumosu, cà poporulu acel'a se áfla in intunerecu, in nópte. Asiá a fostu in privintia religiósa inainte de venirea Mântuitoriului lumei omenimea intréga afara de poporulu celu alesu. Si dorere in unu asemene intunerecu a cadiutu in mare parte Europ'a in têmpulu mai nou, de cându a inceputu a se instrainá de religiunea crestina. Ranele, ce le-a capetatu Europ'a in têmpulu acest'a púrure de trista aducere aminte, suntu multe si mari; nice un'a inse nu este atâtu de dorerósa cá rau'a infipta de cestiunea sociala, cu acârei deslegare se ocúpa astàdi dieci de mii de barbati spre a incungiurá cris'a, ce nascându-se din ea póte sè pericliteze totu organismulu socialu europeanu.

Si multiamita lui Domnedieu! astàdi nu mai suntu putîni si sporadici aceia, cari suntu deplinu convinsi, cà singuru crestinismulu cu adevèrurile lui e in stare a deslegá cestiunea acést'a in modu deplinu si a vindecá Europ'a si de celealalte rane, ce sângeréza pre corpulu ei. De ace'a nu ni-se pare nici decum esagerata parerea Cardinalului anglesu Manning, cà déca secululu alu 19-le a fostu secululu sciintiei, atunci secululu alu 20-le va fi secululu crestinismului reinviatu in societatea européna. Éta pentru ce am dîsu, cà incepe a se face diua!

Despre acést'a s'a potutu in Vien'a convinge, ori cine a asistatu in beseric'a sântului Petru la conferintiele tiênute de Victoru Kolb cu privire la cestiunea sociala si deslegarea ei prin crestinismu. In dîlele, in cari se tiêneáu conferintiele, beseric'a cea spatiósa a sântului Petru cu óre mai inainte erá indesata de publicu din tóte clasele, deputati, magnati, profesori, oficiali, industriasi si lucratori pândindu momentulu, cându figur'a cea simpatica a conferentiariului -si incepeá espunerile sale depre catedra. Logic'a cea stringenta, eruditiunea, espunerea clara si alésa, insufletîrea, iubirea si desinteresarea, cu carea -si espuneá conferentiariulu ideile sale, i-a fermecatu pre toti. A inceputu in conferintiele deântâiu cu espunerea cestiunei sociale in originea si desvoltarea ei. Dupa ace'a a purcesu la espunerea si critic'a metódeloru de resolvare a liberaliloru si a socialistiloru, din cari ori cine s'a potutu convinge, cà deslegàrile aceste suntu mai multu incercàri a cestiunei. In conferinti'a din urma a propusu apoi deslegarea prin crestinismu, in care poterea cea preste fire a crestinismului a aparutu cu atât'a evidentia, si dorerea sêmtîta de publicu pentru parasirea crestinismului din partea societàtii europene a fostu atâtu de mare, câtu la capetulu conferintiei cea mai mare parte a publicului a eruptu in lacrimi. In conferinti'a acést'a eminentulu conferentiariu s'a ridicatu pàna la sublimu si s'a intrecutu pre sine insusi. Numai inainte de ast'a cu câti-va ani in Vien'a mai nime nu ar fí ascultatu pre unu conferentiariu in spiritu crestinu. Si astàdi, tóte clasele -lu ascúlta bucurosu. Au nu e acést'a unu semnu, cà incepe a se face diua?

In 15 Ianuariu fù serbata aniversarea de 100 de ani a nascerei poetului vienesu Grilliparzer, celu de âmtâiu poetu germânu dupa Schiller si Goethe. Desi in scrierile lui transpíra multu ideile vechi numite liberale, totusi in adênculu sufletului a fostu dinasticu. Din care causa si tóte institutele catolice precum si jurnalistic'a a luatu parte la serbarea acést'a in onórea poetului, care a scrisu „Des Meeres und der Liebe Wellen", ce in privinti'a ideiloru delicate si placute, precum si in privinti'a frumsetiei plastice nu are parechia in literatur'a européna.

G.

II.

Bucuresci, 14 Ian. 1891.

Sesiunea de tomna a anului 1890 a Sântului Sinodu a duratu dela 12 Octobre pana la 1 Novembre st. v. Din sumarele proceseloru verbale publicate de curêndu resúlta, cà in totalu s'au tiênutu 10 siedintie. Pre lânga alegerea biroului, adeca a secretariloru si a comisiuniloru respective, si resolvarea unoru comunicàri de importantia secundara, desbaterile s'au invêrtitu asupr'a calugarîriloru, a alegerei directorului cancelarîei Sântului Sinodu, a aprobării diferiteloru càrti de cuprinsu religiosu, si in fine asupr'a functionàrii dlui Simeonu Popescu cá profesoru la facultatea de teología.

Conformu prescriptiunei vigente nime nu póte fí primitu in tagm'a monachala decâtu in urm'a unui votu favorabilu datu de Sinodu din casu in casu. In deobste votarea se face numai amesuratu raportului comisiunei de petitiuni, câte odata inse se incingu mai întâiu si discusiuni mai scurte seau mai lungi. Éta unu specimenu. Unu tineru licentiatu in teología dela facultatea din Bucuresci cerù, sè i-se dé schim'a de-a dreptulu fàra de a mai trece prin ispitirea novitiatului de unu anu prescrisa de regulamentu. Toti membrii Sinodului s'au bucuratu de hotarîrea tênerului; de óre-ce inse elu nu implinise „formalitàtîle" ispitirei canonice seau ale novitiatului, unii erâu de parere, sè nu se primésca in schim'a monachala, ori mai bine dîsu voiáu, cá elu sè vina pre calea ceruta de regulamentu, ér altii din contra credeáu, cà n'ar fí de aplicatu in acestu casu regulamentulu, fia pentru titlulu academicu, fia càci -lu cunosceáu personalu. Obiectiunei deduse din lips'a novitiatului respunse *Ep. Husiloru* dîcêndu: cà dênsulu privesce têmpulu, câtu a fostu in seminariu, cá o ispitire canonica. — „Atunci sè facemu pre toti seminaristii calugari," intrerupse *Archiereulu Calistratu.* — Dupa-ce mai spuse vorbitoriulu, cà tênerulu esîndu din seminariu, a intratu cá pedagogu in altu seminariu, apoi a urmatu la facultatea teologica, si cà prin urmare totu têmpulu acest'a este o indelungata ispitire, adause intre altele: „Nu sciu, cum s'ar fî pronunciatu Sântulu Sinodu pre urma, dar eu ve marturisescu, cà déca ar fí datu petiti'a la mine, -lu calugareám de-a dreptulu." — *Metrop. Primatu:* „Eu nu voiu face-o acést'a nici odata." — *Ep. Husiloru:* „Apoi de ce i-ati primitu petiti'a si ati adus'o la Sinodu? Trebuiá sè mérga pre filer'a regulamentara." — *Metrop. Primatu:* „Dati-mi voia, -mi faceti mie acusatiuni?" *Ep. Dunarei de josu:* „Rogu a nu se face cestiuni personale." Dupa *Ep. Rómnicului* esceptiunea propusa este o abrogare a regulamentului, fàra unu casu de fortia maiora; si déca Sântulu Sinodu, urméza testulu, „ar incliná spre primirea ei, eu totu asi indrasní sè apelezu la Sântulu Sinodu si sè-lu rogu, a se stabilí si cu acésta ocasiune, cà regulamentele Sântului Sinodu suntu obligatóre pentru toti Românii ortodoxi, si mai alesu pentru noi." Cetindu apoi art. 12 din regulamentu, care dîce: „Ori ce persóna din cleru va cutezá a tunde in monachismu pre alta cale, va cadé sub judecata besericésca. . ," adauge: „Eu credu, cà nu v'ati adusu aminte de prescriptiunile acestui articulu din regulamentu, càci nu dîceáti ce'a ce ati dîsu in trécatu." — *Ep. Husiloru:* „Mi-am adusu aminte si-lu sciám fórte bine." *Arch. Calistratu* nu primesce, cá ori ce têneru seminaristu, care ar vení sè céra calugarirea, se i-se si primésca ispitirea canonica cá facuta in seminariu. — *Arch. Gerasimu Pitesténu:* „Prea Sânti'a Vóstra unde ati facutu ispitirea canonica?" — *Arch. Calistratu:* „La Paris, unde ati fostu si Prea Sânti'a Vóstra." Pre urma crede cà tênerulu se implinésca formalitàtîle cerute si atunci sè se presinte la Sântulu Sinodu. — *Ep. Dunàrei de josu* asémena casulu cu celu de mai inainte, apoi dîce: „Ati primitu o calugarire in contr'a legei, trebue sè primiti un'a in contr'a regulamentului." — *Ep. Romanului:* „Acésta acusatiune nu trebue sè o primésca Sântulu Sinodu, cà lucréza in contr'a legiloru tierii, de ce ne aduceti asemenea acusatiuni? Acést'a este apretiarea P. S. Tale, nu primescu asemenea acusatiuni in numele unui corpu intregu." — *Ep. Dunarei de josu:* „Fiti siguru, cà eu nu suntu din aceia, cari insúlta ómenii si cu atâtu mai putîni pre Sântulu Sinodu, dar pentru-cà adiniaóra

s'a votatu o calugarire [1]) fàra sè aduca vre unu actu de despartîre. . . ." *O voce:* „Esista unu actu alu tribunalului." — *Ep. Romanului:* „Óre cu acusatiuni vii, cá se combati unu votu datu? Nu potemu cá se tacemu, cá se ascultàmu ocàri." — *Presiedintele:* „Ve rogu sè intràti in cestiune." — *Ep. Romanului:* „Ce are a face cestiunea de calugarire cu a tênerului teologu, care se propune?" — *Ep. Dunarei de josu* dà unele esplicàri si cere sè se primésca calugarirea. Dupa alte diferite observàri, prin cari se afirmà suveranitatea Sinodului de a poté deviá in casuri escepționale dela regulamentu, se cerù recomandarea Metropolitului, de a càrui eparchie se tiêne tênerulu, se dîse cà desi titlulu de teologu n'ar fí atâtu de poternicu spre a se dispensá de formalitàti, totusi atestându-se zelulu si devotamentulu lui càtra beserica si conduit'a sa morala, se póte dispensá; si dupa-ce in fine Metrop. Primatu face verbalu recomandatiunea lui, calugarirea se pune la votu si se primesce. — In totalu Sinodulu a votatu si admisu 41 de calugariri (de barbati si femei) in acésta sesiune.

(Va urmá.)

Philalet.

Serat'a musicala din 27/1 a. c. Reuniunea femeiloru române greco-catolice din locu, infiintiata de abiá de câtva têmpu, se nisuiesce din respoteri a-si ajunge nobilulu scopu, ce si-l'a prefiptu: internatulu de fete. Si dupa cum s'a dîsu mai de multe-ori si cu diverse ocasiuni, cându se impretina nobilulu cu frumosulu, lucrulu ajunge mai curêndu la indeplinire. Acestu principiu rationalu avêndu-lu si conducatorii numitei reuniuni inaintea ochiloru au hotarîtu sè organiseze pre diu'a de 27 a l. c. o serata musicala impreunata cu dansu, pentru-cá pre de o parte procurându óspetîloru o séra placuta, sè-si póta inmultí si fondulu. Toti cei ce au fostu de fatia la acea petrecere frumósa, s'au potutu convinge, cà ambele aceste s'au realisatu intocmai, càci programulu pre câtu a fostu de variu si de greu, pre atât'a a fostu esecutatu de bine si cu precisiune. Unu semnu evidentu acest'a, cà nu e de lipsa decâtu putînu esercitiu, putîna ostenéla si atragere, cá si in Blasiu sè se póta face cu têmpulu unu coru bunu, o reuniune de cântàri, precum e in mai multe centre de ale nóstre.

Program'a seratei a fostu urmatórea: 1. *J. Muresianu: „Trecui valea"*, coru mixtu. 2. *W. Ganz: „Galop de Concert"*, esecutatu pre pianu de Domnisiórele Silvi'a Hossu si Melani'a Brendusianu. 3. * * *: *„Dialogu"*, rostitu de Domnisiórele Septimi'a Vancea si Valeri'a Uilacanu. 4. *Bellini: „Norma"*, solo vióra esecutatu de Domnisiór'a Letiti'a Moldovanu. 5. *Muresianu: „Manastirea Argesiului"*, Nr. I. II. III. coru mixtu cu soluri. Solurile esecutate de Dómn'a Corneli'a Deacu, Domnii Aronu Papiu, Dr. Victoru Szmigelski si Iuniu Brutu Hodosiu. 6. *J. Muresianu: „Olteanc'a"*, solo pianu esecutatu de Domnisiór'a Melani'a Brendusianu. 7. *Josifu Vulcanu: „Copil'a româna"*, declamata de Domnisiór'a Leontin'a Bianu. 8. *J. Muresianu: „Dorule odorule"*, coru mixtu.

Cei de fatia la serata, au resplatitu cu aplause frenetice esecutarea fiecàrui punctu din programa. O fórte buna impresiune a facutu asupr'a publicului, care constá din tóta inteligínti'a din locu, intre care si cinci Domni canonici, si de asemenea mai multi straini din provincia, — primulu punctu din programu a frumósei poesii poporale „Trecui valea", arangiata pentru coru mixtu de Jacobu Muresianu profesoru de musica la gimnasiulu din locu. Precisiunea si dulcéti'a, cu care a fostu esecutata acésta bucata, a stêrnitu o furtuna de aplause intre ascultatori, si pre noi pre toti ne-a facutu sè dorimu cu sete celealalte puncte din programu.

Bine de totu a fostu esecutatu pre pianu „Galop de Concert" de Domnisiórele Silvi'a Hossu si Melani'a Brendusianu; de asemenea „Norma" solo pre vióra de Domnisiór'a Letiti'a Moldovanu. Ocasionalu si cu multa istetîme predatu a fostu dialogulu Domnisióreloru Septimi'a Vance'a si Valeri'a Uilacanu.

Cu multu sêmtiu a fostu declamata si de Domnisiór'a Leontin'a Bianu frumós'a poesie „Copil'a româna". A placutu de asemenea multu solii din „Manastirea Argesiului", un'a din cele mai nóue si frumóse compositiuni originale a Dlui Muresianu, — intre cari s'a destinsu mai vêrtosu Dómn'a Corneli'a Deacu cu o preafrumósa vóce de sopran.

Fórte frumosu a fostu esecutatu solo de pianu „Oltênc'a", de Dsiór'a Melani'a Brêndusianu, la care, trebue sè-o marturisimu, amu admiratu istetîmea estraordinaria impreunata cu multa arta si si mai multu sêmtiemêntu.

Cându se finise si ultimulu punctu din programu „Dorule, odorule!" la cererea publicului care aclamá pre coristi si in specie pre conducatoriulu loru Domnulu Muresianu, acest'a mai esecutà cu art'a-i cunoscuta pre pianu pies'a poporala „Ciobanulu", secerându cele mai unanime si insufletîte aplause si ovatiuni.

Dupa productiune urmà jocu, care cu multa animatie tiênù pàna la 4 óre diminéti'a.

Venitulu curatu alu acestei serate, dupa cum suntemu informati, — trece preste 100 fl.

Noutàti.

Sciri personale. Dlu Dr. *Iosifu Rednicu*, medicu orasienescu in Oradea-mare, a fostu numitu de càtra Preaveneratulu Ordinariatu gr.-cat. din Oradea mare medicu diecesanu.

Denumiri. La propunerea ministrului r. u. de justitia, — comunica fói'a oficiósa din 23 Ian., — *Majestatea sa Regele* a denumitu de presiedinti la tablele regesci, ce au a se infiintiá pre bas'a articlului de lege XXV din 1890. pre urmatorii:

1. La tabl'a regésca din Budapest'a pre *Carolu Vajkay*, de presentu presiedinte la tabl'a regia din Budapest'a; 2. la Debreczen pre *Iuliu Puky*, jude la curía; 3. la Györ: pre *Alesandru Erdélyi*, presiedinte de senatu la tabl'a regésca din Budapest'a; 4. la Kassa pre *Adolf Oberschall*, presiedinte la tabl'a regésca din M. Osiorheiu; 5. la Clusiu pre *Eugeniu Berczelly*, presiedinte de senatu la tabl'a regésca din Budapest'a; 6. la M.-Osiorheiu pre *Paulu Elekes*, jude la curia; 7. la Oradea-mare pre *Iuliu Zádor*, consilieriu in ministeriulu de justitia; 8. la Cinci-beserici (Pécs): pre *Stefanu Blaskovich*, presiedinte la tribunalulu comercialu si cambialu din Budapest'a; 9. la Posiunu pre *Colomanu Lehóczky*, jude la curia; 10. la Segedinu pre *Al. Sélley*, jude la curia; si 11. la Timisiór'a pre *Andor Poiss*, presiedinte de senatu la tabl'a regésca din Budapest'a. — Nici unu romanu!

Dupa cum áfla „Ügyvédek Lapja", cá presiedinti suntu deja designati *I. Polgár, B. Vávrik*, presiedinti de senatu la tabl'a regésca din Budapest'a; *I. Ballegh*, jude la curia, Dr. *I. Laszy, E. Bernáth, M. Vági*, judi ausiliari la curia; *G. Bernát, I. Horvát, A. Fluck, Fr. Csathó* judi la tabl'a reg. din Budapest'a; *G. Fekete* si *I. Schneider*, judi la tabl'a regésca din M.-Osiorheiu. Denumirile acestea voru aparé in fói'a oficiósa in 1. Febr. seau celu multu in 4. Febr. — Si intre presiedintii de senatu, cá si intre presiedintii tableloru reg. infiintiânde se áfla nume maghiare, germâne si slave, dar' românu nu intêmpinàmu nici unulu. Asiá deprinde justiti'a distributiva Dlu ministru de justitia? Ore dintre bravii si zelosii judi români nici unulu se nu merite a fi denumitu baremu presiedinte de senatu, déca nu chiar de tabla?

Preoti deficienti in archidiecesa cu inceputulu acestui anu suntu 11, cu doi mai multu decâtu in anulu trecutu. Din fondulu Vancea-nu pentru ajutorarea preotîloru deficienti ai Archidiecesei gr.-cat. de Alb'a-Iulia si Fagarasiu, li se imparte cá subsidiu anualu pre 1891, câte 90 fl. v. a.

Proteste contr'a proiectului de lege despre asilele de copii s'au facutu in 23 Ian. de càtra alegatorii români din cerculu electoralu alu Brasiovului, in 2 Ian. de càtra alegatorii români din cerculu S.-Sebesiului, si in 3 Febr. se va face si de càtra alegatorii români din cercurile electorale Sibiiu (orasiu), Cisnadie—Resinari, Seliste—Cristianu si Nocrichiu.

Premiare. Academi'a de sciintia din Turinu a premiatu cu 10,000 lire cartea eruditului cardinalu Massaia, intitulata „Activitatea mea de 25 ani cá misionariu in Abissinia".

Eventual'a exhumare si transportare a osemînteloru lui Gambetta. Se scrie din Parisu cu datulu de 8 Dec. 1890, cà tatalu lui Leonu Gambetta inainte de mórte a poftitu pre confesariulu seu, dela care a primitu s. taine. Altcumu tóta famili'a Gambetta a fostu destulu de religiósa. O sora a lui Leonu Gambetta se facù calugaritia si in celu din urma grigi de tatalu seu. Se crede, cà si L. Gambetta insu-si, pre lânga tóte ratecirile sale, in cele din urma ar' fí fostu aplicatu a-se impacá cu beseric'a, déca nu-lu retiêneau dela acést'a amicii lui. Tatalu lui esperà, cá dupa mórte se i-se transpórte osemintele la Nizza, dar' se invoì, cá dupa ce vá morí si dênsulu, osemintele fiului se se póta readuce in Paris. Acést'a au de cugetu oportunistii se o si faca in curêndu, cu care ocasiune voiescu se arangeze o mare demonstratiune politica.

Nunt'a din Valeni. E cunoscutu cetitoriloru nostri, cà mai multi têneri români din Clusiu au inscenatu o demonstratiune contr'a acestei piese scandalóse cu ocasiunea representàrii ei la teatrulu din Clusiu. Capitanatulu orasienescu a condamnatu pre acei têneri la pedépsa, dar' consiliulu comunalu a cassatu sentinti'a capitanatului, predându afacerea tribunalului, sub cuvêntu cà demonstratiunea ar' involve in sine o agitare contr'a nationalitàtîloru.

Descoperire archeologica interesanta. Comendatorele di Rossi comunicà in o adunare a archeologiloru tiênuta in catacombele Prisciliane din Rom'a, cà dênsulu a descoperitu basilic'a sântului Silvestru (care a fostu pontifice romanu dela 314—335), in care se áfla mormintele aloru siese pontifici romani.

Insufletîrea Englesiloru catolici pentru cause pie. Dupa cum se scrie fóiei „Salzburger Kirchen-Zeitung", la Manchester (in Angli'a) recunoscându-se lips'a de a-se ridicá o casa a reuniunei catolice, pentru procurarea mijlóceloru recerute spre acestu scopu s'a improvisatu unu bazaru, care avù o reusîta fórte splendida, si in scurtulu têmpu de 6 dîle aduse sum'a considerabila de 7000 fonti sterling (84,000 fl. v. a.). Cele mai de frunte dame ale nobilimei catolice din Angli'a au spriginitu reuniunea, si imbracate in costumu de tierance italiane vêndura cele mai scumpe obiecte ale loru in hal'a James. — Óre damele dela noi se nu fia in stare a-se insufletí pentru cause nobile? Ocasiuni spre acést'a li-se oferescu destule. Si insufletîrea pentru causele pii amu dorí se si-o manifesteze damele române inscriindu-se de membre la „Reuniunea femeiloru române gr.-cat. din Blasiu", a càrei scopu este infiintiarea unui internatu pentru fetele greco-catolice, cari frecuentéza scól'a gr.-cat. din Blasiu, éra pàna la ridicarea internatului ajutorarea eleveloru dela acea scóla.

Straturi de marmora in Comitatulu Satmarului. Dupa cum cetimu in „Egyetértés", in hotarulu comuneloru Apa si Siomcut'a mare s'au descoperitu nóue straturi de marmora, de unde marmora alba si négra se transpórta in mesura mare in depositulu dela Szinyérváralja spre a fi prelucrata.

---

[1]) A unui mosnégu, carele cu consêmtiemêntulu babei sale, legalisatu de tribunalu, se retrase in manastire.

PARTE SCIENTIFICA-LITERARIA.

Inmormêntarea si arderea mortîloru.

„Câtu de frumósa si de estetica este arderea mortîloru fatia cu inmormêntarea loru! O parte a trupului mortu se inâltia din flacara in susu cá unu fenice, éra cealalta parte, ce remâne cá cenusia, o amestecàmu cu pamêntulu din ólete de flori, si asia in florile, ce crescu din ea, potemu vedé si mirosá pre mortii nostri,“ asiá s'a esprimatu unu mare amicu alu arderei mortîloru in unu congresu europeanu tiênutu in caus'a acést'a. *„Prin ardere trupulu se imprascia iute in eterulu liberu, si materiele lui apoi nevediute se lása érasi pre praturile nóstre incarcate de flori, unde apoi trupulu mortu reinvia in adeveru in florile câmpului,“* s'a esprimatu altu entusiastu alu arderei trupuriloru mórte in acel'a-si congresu.

Multe si varie au fostu in decursulu têmpului modurile, cum popórele au procedatu cu trupurile mortîloru. Din tóte aceste inse astàdi potemu dîce, cà nu a mai remasu alt'a, decâtu inmormêntarea in pamêntu. Crestinii, Iudeii, Mahomedanii, Budhistii si Chinezii -si inmormêntéza mortii in pamêntu. Ma chiar' si popórele neculte, cum suntu negrii Africei si Americanii cei cu pielea rosia, inca -si inmormêntéza mortii in pamêntu. Si in urma chiar' si la Hindu, la cari s'a mai conservatu arderea mortîloru, inca a inceputu pentru clasele mai inalte a se introduce inmormêntarea in pamêntu.

O pracsa atâtu de indelungata si de generala a omenimei trebue se fia basata. Cu tóte aceste inse ide'a de a introduce arderea mortîloru a cuprinsu astàdi deja nu putîne spirite prin tóte tierile Europei, dara mai cu séma in Itali'a si Germani'a, si acum a inceputu a se aretá si in tier'a nóstra. Ide'a in têmpulu mai nou s'a ivitu mai ântâiu in revolutiunea francesa, cându s'a fostu pregatitu si unu proiectu de lege pentru arderea mortîloru. Napoleonu inse, care ajunse omnipotentu in Franci'a, n'a voitu nice decum, cá proiectulu acest'a se devina lege. De atunci odihnì ide'a acést'a pàna la 1849, cându pasî érasi cu ea I. Grimm in academí'a de sciintie din Berlinu. De atunci apoi s'a latîtu ide'a totu din ce in ce mai tare, ma prin cetâtîle mai mari s'au formatu sî societàti, acâroru membri se obligáu, cà suntu invoiti, cá dupa mórte trupurile se li-se arda. S'au tiênutu chiar' si congrese europene cu scopulu de a introduce arderea mortîloru la tóte popórele, éra in unele cetàti, cum e Milanulu si Gotha, s'au construitu si cuptóre pentru arderea mortîloru.

In favórea arderei mortîloru se aducu motive economice si higienice seau de sanetate publica. La cei mai multi inse motivulu principalu este a mai dá inca o lovitura crestinismului. *„Amu smâncitu din mân'a crestinismului sufletele ómeniloru prin filosofía; se-i smâncimu si trupurile prin arderea mortîloru,“* s'a disu in o vorbire tiênuta in Milanu cu ocasiunea arderei unui trupu mortu. Ce e dreptu, inmormêntarea mortîloru nu este unu adeveru de credintia alu besericei. Cu tóte aceste, cându beseric'a a introdusu inmormêntarea mortîloru, a avutu tare ponderóse, frumóse si adeveratu estetice motive, pentru cari o a introdusu, si inca multu mai estetice cá acele, ce se aducu prin congresele europene in favorulu arderei.

Mai ântâiu beseric'a a voitu, cá credintiosii si in privinti'a acést'a se imiteze pre fiulu lui Domnedieu, care inca fù inmormêntatu in pamêntu pàna la inviere, si nu fù arsu. Mai departe credinti'a nóstra ne spune, cà trupulu omului e facutu din pamêntu. Ce e dar' mai frumosu, decâtu cá trupulu mortu érasi in pamêntu se se reintórca, dupa ce insusi Domnedieu a dîsu omului, cà: *„pamêntu esti, si in pamêntu te vei intórce“*. Prin inmormêntarea in pamêntu dàmu dara numai indereptu pamêntului ace'a, ce din voi'a lui Domnedieu este a lui. Déca din focu ar' fi facutu omulu, atunci numai ar' trebuí se se dé indereptu éra focului.

Inse nunumai atât'a. Sufletulu este in omu partea cea mai alésa. Inse pentru ace'a in credinti'a crestina si trupulu, desi din pamêntu, este tare onoratu. Sî cum nu? Càci trupulu este, care a primitu pre sine semnele cele vediute ale sacramînteloru. Trupulu este, care a primitu in sine arvun'a invierei nóstre, trupulu si sângele Fiului lui Domnedieu. Trupulu este destinatu se se clarifice la diu'a cea mai pre urma in unu trupu preste fire, de care *„ochiu de omu n'au vediutu“*. Trupulu omului este locuinti'a sufletului, in care vérsa Domnedieu gratiele sale, cari strabatu si corpulu. Pentru ace'a si numesce sântulu Apostolu Paulu trupulu *„locasiulu si beseric'a Spiritului sântu“*. Ce este dara mai firescu, decâtu cá si trupulu mortu inca se fia tractatu cu tóta cuveninti'a. Pentru ace'a beseric'a sântiesce loculu, unde se asiédia trupulu celu mortu, si imbracatu de serbatóre intre cântàri, rogatiuni si ceremonii -lu asiédia la repausu pàna la inviere. Si nu numai atât'a, ci beseric'a nu iérta, cá trupulu mortu se fia nimicitu cu violintia, ci -lu lása naturei, cá ea dupa legile date ei de Domnedieu sè-lu nimicésca pre incetulu si sè-lu prefaca in ace'a, din ce a fostu alcatuitu. Câtu de tare convine naturei omenesci procedur'a acést'a a besericei umana si frumósa, se vede din orórea, ce ne cuprinde, cându vedemu tractatu cu necuvenintia unu trupu mortu. Ma din modulu, cum unu poporu -si tractéza mortii si mai cu séma cum -si tiêne cemeteriele, se póte cu dreptulu conchide la gradulu lui de cultura. Doritorii arderei mortîloru inse nu voiescu se scia nimicu de natur'a omenésca, carea poftesce o atare tractare a trupuriloru mórte. Din motive economice ei voiescu, cá trupurile mórte se fia nimicite de odata in modu violentu prin focu. Vomu vedé mai târdiu, cà tóte motivele aceste economice aduse in favorulu arderei trupuriloru mórte suntu numai intipuite. Pàna atunci inse reflectàmu numai atât'a, cà déca motivele economice poftescu nimicirea violenta prin focu, atunci cei ce suntu insufletîti de atari motive, n'ar trebuí se sté la calea jumetate, ci se se silésca, cá nimicirea acést'a se costé câtu se póte mai putînu si se aduca si folóse. Atunci numai ar fi economía adeverata. Acum aruncarea trupuriloru mórte la fierele selbatice seau la câni ar costá inca si mai putînu decâtu arderea. Ma déca le-amu si mâncá, atunci ar costá inca si mai putînu, si amu avé si folosu de acolo. Si aperatorii arderei mortîloru de securu numai pentru ace'a nu mergu pàna la consecuenti'a acést'a, pentru-cà se temu, sè nu se adeverésca la ei dîs'a latinului, cà *„extrema se tangunt“*, fiindu-cà atunci in civilisatiunea cea mai inalta ómenii ar' mâncá carne de omu, cá si in lips'a totala a civilisatiunei, si canibalismulu selbateciloru s'ar intélní cu canibalismulu celoru mai „civilisati“.

Atal'a.

Novela de F. R. de Chateaubriand.

(Continuare.)

Cunosci, fiiulu mieu, in ce chipu selbatecii -si omóra prinsonierii loru. Misionarii crestini cu pericolulu vietii, si cu neinfrânta abnegatiune, au potutu induplecá mai multe semêntii, cá in loculu chinuitórei morti de pre rugu sè pedepsésca pre prinsonieri cu robie, si inca blânda. Dar' Muscogulgii nu primira inca acestu bunu obiceiu, cu tóte cà o mare parte dintre ei eráu pentru acésta pedépsa. Pentru desbaterea acestei insemnate cause şefulu *mico* chiamà consiliulu. Me presentara si pre mine la sfatulu loru.

Nu departe de Agalachucla pre o colina afára de satu se ridicá cortulu consiliulu. Trei rênduri de coline formáu acésta cladire, ce aveá form'a unei galerii rotunde. Columnele eráu cioplite din lemnu de ciparosu; in grosime si inaltîme cresceau seau scadeau, dupa cum eráu mai aprópe seau mai departe de column'a din centru. Din vêrfulu acestei columne se ramificáu mai multe prajíni, ce se radiemáu cu capetele de vêrfurile columneloru dela perifería, asiá cà ele acoperiau cortulu dându-i forma de umbrela. Consiliulu se adunà. Cinci dieci de betrâni imbracati in tunici pregatíte din piele de vidra se insirára pre scaune facute in forma de trepti, si asidiate in fati'a cortului. Marele capitanu siedeá in mijlocu tiênêndu in mâna „ciubuculu pàcii“, care pre têmpulu resboiului e de jumetate vapsitu. De-a drépt'a betrâniloru suntu asiediate cinci dieci de femei imbracate in haine facute din pene de lebeda. Capii órdeloru de resboiu cuprindu loculu din stâng'a, tiênêndu in mâni asiá numitulu *tomahawk*. [1]) Capetele loru eráu infrumsetiate cu pene, ér' bratiele si piepturile vapsite cu sânge.

La petiorulu columnei din centru arde foculu consiliului. Celu d'âintâiu incungiuratu de optu servitori imbracâti in vesminte lungi si portându pre capu câte o buha împluta, vérsa pre focu balsamu de palmu, aducându prin acést'a sacrificiu sórelui. Şirulu intreitu formatu

[1]) Unu feliu de barda de resboiu la Indiani.

din betrâni, matróne si resboinici, norii de fumu de tamâia si sacrificiulu, — tóte la olalta dău adunării aspectulu vrednicu de cinstitu. Eu stám in mijloculu adunării inlantiuitu. Dupa ce s'a finitu sacrificiulu, şefulu ié cuvêntulu, spunêndu adunării scopulu, pentru care s'a chiamatu. Dupa ace'a aruncà in mijloculu spatiului o legatura de grumadi spre intarirea celoru dîse de elu.

Atunci unu betrânu (saşem) din „semêntî'a vulturului" se ridíca si graiesce:

„Tata mico! saşemiloru, matróneloru si resboiniciloru apartiênetori semêntîloru vulturului, vidrei, sierpelui si-a bróscei tiestóse! Eu sum de parere sè nu schimbàmu nimicu din obiceiurile strabune. Datin'a albiloru este ace'a, ce s'a aretatu si alta-data, deci pentru noi nu póte fí decâtu primejdiósa. Dati-mi o legatura rosia si corespundietóre cuvinteloru mele. Am dîsu."

Si aruncà o legatura rosia in mijloculu adunării.

Acum se scóla o matróna si vorbesce:

„Tata vulture! tu esti viclénu cá vulpea, si chibzuitoru cá bróse'a tiestósa. Eu voiescu sè incheiu prietiníe strênsa cu tine, si cá la olalta sè plantàmu arborulu pàcii. Dar' sè schimbàmu obiceiele strabune, càci ele suntu spiritele doliului. — Sè ne fia numai sclavi, si ei sè ne cultive mai bine câmpíile nóstre, decâtu sè audîmu vaietele si suspinele acestoru prinsioneri, càci ele túrbura adêncu piepturile mameloru. Am dîsu."

Precum valurile màrii se isbescu manióse sub suflàrile furtunei; precum vêntulu rapesce cu sine frundiele uscate de tómna; precum se inchína si érasi se ridíca padúrile trestióse din Mississippi de neasteptat'a esundare; precum mugesce *in* adêncului codrului o céta de bouri: intocmai vuiá si larmuiá adunarea; toti vorbiáu de odata. Interesele colidéza, parerile se deosebescu, adunarea acumacum erá sè se impràstie fàra de nici unu resultatu, cându la urm'a urmeloru totusi triumféza datin'a strabuna: eu adeca erám judecatu la mórte pre rugu.

Dar' intr'ace'a intrevenì o impregiurare, ce amânà têmpulu infioratórei mele morti. Se apropiá adeca *serbatórea mortîloru* seau „serbatórea sufleteloru". In totu têmpulu acestoru serbatori Indianii nu se obicînuiau a-si omorî prinsonierii. Deci me tiênúra sub paza rigorósa, in vreme ce pre fét'a lui Simighian asiá se vede cà o tiêneáu departe de mine, càci nu am vediut'o mai multu.

Din departàri cá la 300 clm sosiáu intr'un'a semêntîile acestui poporu, spre a celebrá impreúna „serbatórea sufleteloru". Intr'o dî hotarîta fiecare coliba desgropá remaşitiele pamêntesci ale tatâniloru, din singuraticele morminte; scheletele le acatiáu dupa rangu si familia pre paretele *localitàtii comune a betrâniloru.* Cându se faceáu acestea, se nascù o furtuna; vênturile, padúrile si cataractele vuiáu poternicu, in vreme ce betrânii deosebiteloru semêntii incheiáu tractatu de scutire si aperare de-asupr'a óseloru parintîloru sèi. Dupa ace'a arangiara jocurile serbatórei de doliu; emulàri in fuga si jocuri cu pil'a si cubulu. Vrajitorii chiáma in ajutoriu pre Misabou, dieulu apeloru. Ei istorisescu despre resboiulu „marelui iepure" Matşimanitou portatu împotriv'a Domnedieului celui rèu. Cânta pre celu d'ântâiu omu si pre cea d'ântâiu femeie Atahensika, cari au cadiutu din ceriu, fiindu-cà si-au pierdutu nevinovati'a; cânta pamêntulu rosîtu de sângele fratiescu; pre Jonskika celu fàra de Domnedieu, care a ucisu pre fratele sèu, bunulu Tahuistsaron; potopulu ce-a venitu la cererea marelui spiritu; pre Masolu, care singuru a scapatu pre o barca facuta din scórtia de lemnu; corbulu, ce-a fostu trimisu spre descoperirea pamêntului uscatu; cânta pre Endae, care s'a scoborîtu din lumea spiriteloru, farmecata de cântecile dulci ale sotiului sèu.

Dupa cântece si jocuri, incepura sè gatésca strabuniloru sèi eternele locuri de odihna.

Pre tiermulu riului Şata-Uche stà unu smochinu selbatecu, care e tiênutu in mare cinste la acele popóre. Fetiórele se indatináu sè-si spele vesmintele loru facute din fibre de scórtia, si sè le intinda pre crengile betrânului arboru, cá sè se usce la vênturile pustíei. Aici sapára o grópa gigantica. Lasára dupa ace'a sal'a de jale cântându imnurile mortîloru, fiecare familia duce ceva-si móste sânte. Sosescu la morminte, slobodu osemintele intr'ênsulu, le asiédia rênduri-rênduri despartîndu-le prin piei de ursu si vidra; arúnca tierîna, pàna ce se ridíca morminte in forma de colina, si apoi implânta in mijloculu ei *arborulu lacrimiloru si a somnului de veci.*

O, iubitulu mieu fiiu! sè plângemu pre acesti ómeni!

Indianii acestia cu astfeliu de obiceiuri si credintie mişcatóre, aceste femei, cari putînu inainte de ace'a aretara fatia de mine atât'a interesu, atât'a gingasîa de sêmtîri, acumu de nou cereáu chinuitórea mea mórte; tóte semêntîile -si deslantiuira patimile loru, cá sè se póta bucurá la vederea infioratóreloru chinuri, ce-lu munciáu pre unu têneru omu. . . .

Intr'o lunca dinspre miédia-nópte, nu departe de satu, se ridicá o padure de ciparosi si palmi, care se numiá *padúrea de sânge.* In mijloculu acestei paduri se intindeá unu locu deschisu, unde se jertfiáu de comunu prinsonerii Indianiloru. Me dusera pàna acolo in mersu triumfalu. Se facura apoi pregatirile mortii mele; —inaltiára prajin'a lui Aresconi; sub lovirile de securi se pravaleáu bradi, ulmi si ciparosi; altariulu se ináltia; privitorii -si gatescu locuri de privire din crengile si din trunchii arboriloru. Unulu fiecare -si sfárma capulu, sè iscodésca nóue chinuri; unulu propuse, sè-mi traga pielea de pre capu, altulu sè-mi scótia ochii cu taciuni aprinsi. Eu -mi incepui cânteculu mortii.

„Nu me temu de chinurile vóstre, càci suntu curagiosu, o! Muscogulgiloru. Nu-mi pasa de voi; ve despretiuiescu mai multu decâtu pre femeile vóstre. Tatalu mieu Utalissi fiiulu lui Misku, a beutu din scafârli'a celui mai mare vitézu alu vostru. Nu veti smulge o singura oftare din inim'a mea."

Mahnitu de cânteculu mieu unu luptaciu -mi strapunse cu suliti'a bratiulu. „-Ti multiamescu, frate," i-am dîsu.

In mâni'a activitàtii gâdiloru pregatirile nu s'au potutu ispravî decâtu abiá inainte de apunerea sórelui. Cerura sfatu dela magu. Acest'a respunse, cà nu este iertatu a se turburá liniscea spiriteloru umbreloru. Astfeliu mórtea mea se amânà pre alta dî. Indianii, nerabdatori de-a vedé odata infioratoriulu spectacolu, si mai alesu cá mâne in diori de dî sè fia gat'a cu tóte, nu parasira *padúrea de sânge,* ci aprindiêndu focuri mari se dadura pre chiote si jocuri.

Pre mine me intinsera cu spatele pre pamêntu; -mi intinsera funii dela grumazi la petióre si bratie, ér' in capetulu funiiloru duse la o mica departare de sdrobitulu mieu trupu, batúra in pamêntu pociumpi de lemnu si de acestia intarira legatúrile mele. Pre fiecare funia stá culcatu câte unu resboinicu asiá, cà eu nu poteám face nici o mişcare neobservatu de ei. Nóptea treceá; chiotulu si joculu incetá incetu-incetu; flacar'a focuriloru pâlpaiá intr'o lucire rosiatica, si selbatecii adormiáu unulu câte unulu, dar' in mesúr'a, in care scadeá sgomotulu acestoru ómeni, cresceá vuetulu pustietàtii. Murmururile vociloru erá preschimbatu cu plânsulu tânguitoriu alu padurei.

(Va urmá).

Bibliografía.

Primatulu papalu si infalibilitatea Papei *de I. Broju* este titul'a unei brosiuri, ce a iesîtu de curêndu in tipografi'a archidiecesana din Sibíiu, publicata mai inainte in feuilletonulu Telegrafului românu Bietulu autoru in simplicitatea lui nu scie sè faca deosebire intre conceptulu *infalibilitàtii* si alu *impecabilitàtii,* si e de parerea, cà beseric'a catolica invétia impecabilitatea Papei, si se sfortiéza a combate impecabilitatea acést'a, ce nu o a invetiatu nimene nici cându. Cetindu ne-a cuprinsu mil'a de bietulu autoru vediêndu-lu atâtu de restrênsu in cunoscintiele teologice, si batêndu-se cu nisce fantóme ne-a adusu a minte de batai'a amarîtului Don Quixote cu morile de vêntu. Spre instruirea naivului autoru -i spunemu, cà si Pap'a, cându se cumíneca, dîce si se marturisesce inaintea lui Domnedieu cu cuvinte corespundietóre acestor'a: „Credu Dómne si marturisescu, cà tu esti Christosu Fiulu lui Domnedieu, care ai venitu in lume, sè mântuiesci pre cei pecatosi, *dintre cari celu de ântâiu sum eu".* Era déca vré sè scia, ce e infalibilitatea Papei, -lu indreptàmu la teologí'a dogmatica de Simeonu Micu tom. I. pag. 423 de unde se póte instruá de ajunsu, cá se nu mai iese in publicu cu atari naivitàti.

Post'a Redactiunei Dlui A. G. in Sionfal. — Pre intentiuni nu potemu dá fói'a la nici o intêmplare; cu abonamentulu asteptàmu, considerându motivele speciale ce le-ati insiratu. — Dlui N.G. in Comorisce. Corespondinti'a nu se póte publicá, pentru-cà prin publicarea ei nu vomu ajutá nimic'a, si pentru-cà astfeliu de lucruri se tiénu de competinti'a Veneratului Ordinariatu, care e chiamatu se faca pasii de lipsa.

Editoru si redactoru respundietoriu:
Dr. Vasiliu Hossu.

Pretiulu màrfuriloru.

Piati'a din Blasiu. Grâu, hectl. fl. 5.— pàna 5.50, — grâu mestecatu fl 4.— pàna 4.80, secara fl. 4.— pàna 4. 50, — ovesu fl. 2.50 pàna fl. 3.—, cucurudiu fl. 3.50 pàna fl. 3.75, — alacu fl. 2.— pàna fl. 2. 50, cartofi fl. 1.50 pàna fl. 2.—, — semêntia de cânepa fl. —.— pàna fl. —, fasolea fl. 5. — pàna fl. 5.50, — carnea de vita chilo 30 cr. pàna —, carnea de vitielu 28 pàna — cr., carnea de porcu 40 pàna — cr., carnea de berbece — pàna — cr., — 10 óue cu 20 pàna — cr.

JOSIFU GAVORA

(1) 5—30

distinsu cu medali'a espositionala cea mare pentru lucru escelentu si gustu bunu la espositiunea regnicolara din Budapest'a in a. 1885.

Budapest'a, IV. strad'a Vatiului Nr 17

Recomându cu pretiuri de cele mai convenabile si in esecutare câtu se se póte mai frumósa obiecte de lipsa

pentru adjustarea besericeloru, si anume:

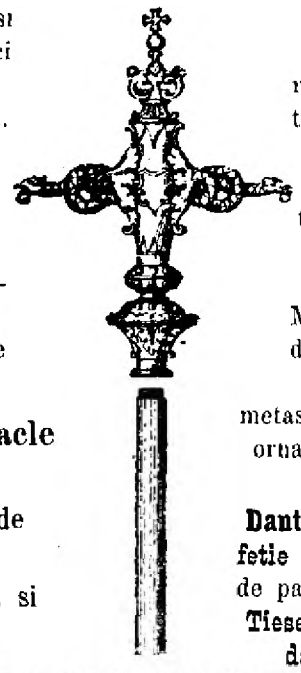

Felóne preotiesci si **stichare** diaconesci **Flamure** pentru beserici si reuniuni. **Flamure** pentru reuniuni de pompieri, de scolari, reuniuni besericesci, reuniuni industriale, de cântàri si de pompe funebre.

Candelabre, racle .si potire, luminarie de **parete** si de **altariu,** si **candele.**

Primescu si efeptuiescu iefiinu repararea vestmintelorn besericesci, intrargintarea si intraurirea de potire, racle, candele si luminarie de altariu.

Mare asortimentu de brodarii de auru, de argintu si de metasa, precum si de ornaturi besericesci brodate

Dantele besericesci, fetie de altariu, cruci de parete si de scóla. **Tiesetúri besericesci, damasturi** etc.

Acuratatea mea o potu dovedi cu sute de epistole recunoscatóre.

Tarifuri de pretiuri si preliminarie de spese trimitu la cerere francate.

Fundata in an. 1858.

FRANCISCU WALSER

Liferantu de curte alu Altetici Sale imp. si reg. Archiducele Josifu

proprietariulu primei fabrici ungare de masine si recuisite de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu

Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66

recomânda atentiunei preaonoratiloru domni preoti

TURNATORI'A SA DE CLOPOTE

in care se fabrica atâtu grupuri câtu si clopote singuratice: cu **scaune de fieru** patentate si cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabric'a a liferatu dela intemeiarea sa 1800 clopote mari de metalu, intr'altele si celu dela metropoli'a din Bucuresci in greutate de 8000 kilograme.

(2) 5—52

Se afla umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru bài, conducte pentru apa si pumpe pentru fântâni.

Preliminarie de spese si Pretiu-couranturi se trimitu la cerere gratuitu si franco.

Distinsu in anulu 1885 la espositiunea regnicolara din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concurintia cu **diplom'a cea mare de onóre.**

(3) 2

La

TIPOGRAFI'A SEMINARIULUI GRECO-CATOLICU

din Blasiu

se áfla urmatórele càrti besericesci:

Triodu, cu litere latine, editiune indreptata si revediuta dupa originalulu grecescu; hârtía tare, tiparin curatu — pretiulu crudo 6 fl. 50 cr., legatu in piele tare 10 fl.

Orologiulu celu mare, editiune nóua cu litere latine, revediuta dupa originalulu grecescu, intregita cu pàrti nóue si folositóre pentru indeplinirea servitiului domnedieescu; hârtía fórte fina, tiparin cu gustu, rosiu si negru; — pretiulu: crudo 2 fl. 80 cr., legatu in piele si margini aurite 3 fl. 80 cr.

Euchologiu, cu litere latine, crudo 2 fl. 50 cr.; legatu in piele cu margini aurite 3 fl. 50 cr.

Liturgieriu, in 4°, crudo 2 fl. 20 cr.; legatu in piele cu margini aurite 3 fl. 20 cr.

Apostoleriu, in folio, crudo 4 fl. 40 cr.; legatu in piele cu margini aurite 6 fl. 40 cr.

Pentecostariu micu, 8°, editiune eleganta, crudo 85 cr.; legatu simplu 1 fl.

Octoichu micu, in 8°, crudo 50 cr.; legatu simplu 65 cr.

Psaltire, crudo 84 cr.; legatu simplu 1 fl., legatu in piele tare 1 fl. 64 cr.

Acatistu, in 8° cu litere cirile, crudo 54 cr., legatu in piele tare 1 fl. 14 cr.

Catavasieriu, cu litere cirile, crudo 70 cr., legatu in piele tare 1 fl. 70 cr.

Octoichu mare, in 4°, cu cirile, crudo 2 fl. 24 cr., legatu in piele tare cu copcii 4 fl. 24 cr.

Strasnicu, in folio, cu cirile, crudo 1 fl. 68 cr., legatu in piele tare cu copcii 3 fl. 68 cr.

Se esecuta lucràri tipografice de ori ce specie pentru pretiuri moderate.

Se áfla imprimaturi pentru oficii protopopesci, parochiale si docentale, pentru notarii comunali si cercuali.

Tóte comandele au sè fia adresate la „**Tipografi'a Seminariului in Blasiu (Balázsfalva)**“.

Abonamêntulu

Pentru monarchia:
Pre anu 6 fl., 1/2 anu 3 fl., 1/4 anu 1 fl. 50 cr.

Pentru strainatate:
Pre 1 anu 18 frcs., 1/2 anu 9 frcs., 1/4 anu 4 frcs. 50 cm.

Fói'a apare in fie-care **Sâmbata.**

Unirea

Insertiuni

Unu şiru garmond: odata 7 cr., a dóu'a óra 6 cr., a treia óra 5 cr., si de fie-care publicatiune timbru de 30 cr.

Totu ce privesce fói'a se se adreseze la «Redactiunea si Administratiunea **Unirei**» in **Blasiu.**

Fóia bericésca-politica.

Anulu I. Blasiu 7 Februariu 1891. **Numerulu 6.**

La cestiunea programului nostru.

Blasiu, 6 Febr. 1891.

III.

Amu inchiatu articolulu nostru din numerulu trecutu cu ide'a, cà aceia, pre cari i-a surprinsu pasîrea nóstra, n'ar trebuí sè ne intrebe atât'a, cà pentru ce voímu noi a face politica religiósa in intielesulu crestinismului,. câtu mai multu, cà ce lipsa are poporulu nostru de o atare politica, si a dóu'a, cà poporulu nostru cum se póte fericí prin ea?

La intrebările aceste ne vomu incercá a respunde in articolulu de fatia.

Recerinti'a cea de întâiu a ori si càrei politice sanetóse este, cá ea sè nu fia in opusetiune cu insa-si natur'a omului si cu legile acele ale societàtii omenesci, cari se deducu din insa-si natur'a acést'a a omului si a lumei, ce-lu incúngiura, si cari si producu in societate totu de-a un'a efectele loru cu acc'a-si necesitate imperativa, cu cari legile fisice -si producu in natura efectele loru.

Istori'a ne subminístra destule casuri, cându o politica contraria naturei omenesci si legiloru societàtii a dusu state si popóre mari la pierire. Dintre cele mai multe ne provocàmu numai la pierirea cea tragica a poporului románu, cá si care in privintia politica n'a mai jocatu altului o rola atâtu de stralucita in istori'a omenimei. Si ce a dusu pre poporulu acest'a domnitoriu alu lumei la pierire? Politic'a lui cea opusa naturei omenesci si legiloru societàtii.

Cându Rom'a a nimicitu pentru totu de-a un'a Cartagen'a, inimiculu celu mai mare si mai poternicu, ce l'a avutu ea óre cându, atunci de-odata si-a implântatu pumnalulu si in inim'a sa. Càci ne mai avèndu acum nici unu inimicu, de care sè se téma, a inceputu a se molesí si a se cufundá in desfrênări, si prin ace'a a decadé, fiindu-cà natur'a omului si cá individu si in societate poftesce lupta continua, si lipsindu lupt'a decade si omulu si societatea lui. Câta psichología sanetósa au avutu barbatii aceia dintre Romani, cari din patriotismulu celu mai curatu s'au opusu nimicirei Cartagenei, cá astfeliu poporulu avèndu totu de-a un'a unu inimicu poternicu, de care sè se téma, se se otielésca in continuu si sè nu decada! Viersulu acestoru politici adeverati si departe vedietori au resunatu inse in desiertu. Si asiá Rom'a de atunci si-a inceputu decadinti'a, pàna ce in urma trecúndu prin tóte fasele ei a pieritu in unu sfêrsîtu fàra gloria, si noi astàdi plângemu pre ruinele ei, cum plânsese óre cându Caesar pre ale Cartagenei. Tragic'a ei decadintia si tragicomic'a ei pierire au potutu sè servésca secoliloru de invetiatúra, câtu de amaru se resbúna calcarea legiloru acelor'a, ce Domnedieu le-a saditu in natur'a omului si a societàtii lui.

Principiulu superbiei inse, ce pàndesce in sufletulu omului, de multe orì nu-lu lása, cá sè primésca invetiatúrile, ce i-le-a propusu Domnedieu in cartea cea mare a istoriei. Si asiá tèmpulu nostru, cá si cum esemplulu Romei n'ar fí esistatu, s'a pusu si elu in opusetiune cu legile aceste puse de Domnedieu, sí acum platesce amaru opusetiunea acést'a.

Cându „marea" revolutiune francesa a inceputu cu derîmarea edificiului celui vechiu alu societàtii europene, care din multe cause nu se mai poteá susținé, atunci si-a scrisu pre stindartulu sèu nesce principii atâtu de false despre natur'a si societatea omenésca, câtu aplicate in politica au trebuitu sè produca confusiunea cea mai mare in societate si o nemultiamire atâtu de intensiva si estensiva, cum n'a mai vediutu omenimea culta nici cându mai inainte.

Omulu este dela natura bunu. Déca cu tóte aceste esístu rele in statu, caus'a este de a se cautá numai in ace'a, cà statulu pàna acum nu i-a datu omului libertatea cuvenita de a-si intrebuintiá natur'a sa asiá, precum voiesce. Sè se concéda individului libertate câtu se póte mai mare, si atunci pre pamêntu va fi unu paradisu. Mai departe omulu cá atare este independentu. Nu cunósce preste sine Domnedieu, nu lege domnedieésca, nu dreptu esistentu alu altuia asupr'a lui. Ce cunósce, suntu legile, ce si-le face elu însu-si in statu pentru binele sèu.

Aceste au fostu principiile fundamentale despre natur'a omului, cu cari revolutiunea francesa si-a propusu a organisá din nou si a fericí societatea européna, asiá câtu entusiaştii revolutiunei acesteia enunciasera axiom'a istorica, cumcà epoc'a de auru a omenimei nu in trecutu este de a se *cautá,* ci in venitoriu este de a se *asceptá.*

Feuilleton.

Têmpulu nostru si electricitatea.

In dîlele nóstre in câteva clipite potemu se primimu si se tramitemu *sciri* dintr'o tiéra intr'alt'a, si potemu se vorbimu asiá, câtu vorb'a nóstra se fia audîta la departàri de dieci si sute de chilometri. Electricitatea seau curentele electricu, ce curge prin sîrm'a telegrafului, e gur'a lumei, ce pórta vestile, si totu curentele electricu prinde vorbele sioptite la gur'a telefonului, le duce la departàri mari si le pune in urechi'a persónei, carea ascúlta la celalaltu capetu alu telefonului, si — lucru de minune — le spune asiá, cum au fostu rostite, încâtu dupa vorba poti recunósce pre cel'a, ce-ti vorbesce.

Suntu multe si mari folósele, ce le aduce omenimei telegrafulu si telefonulu, dar' cu tóte aceste ele suntu numai o *parte* din folósele, ce le trage omulu din electricitate. Omulu a sciutu se afle o multîme de càì si moduri, cá se-si faca folositóre electricitatea, si pre dî ce merge se facu încercàri nóue si se nascocescu càì nóue. Nu este anu, care se nu ne lase cá mostenire o aplicare nóua a electricitàtii, si astàdi aplicàrile aceste asiá de multe-su si asiá de tare se sporescu, încâtu multi ómeni abiá -si mai potu inchipuí o inventiune nóua, carea se nu se razeme pre electricitate.

Telegrafulu, care l'amu capetatu cá mostenire dela partea prima a vécului nostru, si anume in form'a de astàdi dela americanulu *Morse* (1873), intr'atât'a e de latitu, încâtu abiá se áfla orasielu, care se nu-si aiba statiunea sa telegrafica.

Telefonulu e multu mai tineru. A fostu inventatu la anulu 1860, inse forma mai practica abiá la anulu 1876 i-a datu americanulu *Bell,* éra mai târdiu a fostu perfectionatu din partea lui *Siemens,* asiá câtu astàdi orásiele mari pre lânga statiunile telegrafice -si mai au si statiunile loru telefonice, si in curêndu abiá va mai fí orasiu fàra statiune telefonica.

Curentele electricu incàldiesce sîrm'a, prin care trece. Decumva sîrm'a e fórte subtîre si curentele destulu de poternicu, atunci sîrm'a se inrosiesce, apoi se albesce, si respândesce o lumina alba fórte frumósa.

Lumin'a electrica e multu mai frumósa si mai poternica, decâtu lumin'a de petroleu seau de gazu, càci e sora dulce cu fulgerulu, pre care numai sórele -lu intrece in lumina.

Lumin'a electrica schímba nóptea in dî, si astfeliu de sine se intielege, cà la lumina electrica ne sêmtímu cu multu mai bine cá la lumina de petroleu seau chiar si de gazu.

Lumin'a electrica e copil'a resfatiata a dîleloru nóstre; hain'a scurtà numai in an. 1882 a desbracat'o, cându a fostu introdusa in unu teatru din London (Savoy-Theater). Curêndu dupa ace'a a inceputu se se arete si in alte teatre, in Brünn, Stuttgart, Paris, Milano etc., in musee si alte edificii publice. Ori unde s'a aretatu, a fermecatu si atrasu pre toti, càci frumseti'a-i orbitóre e insotîta de nisce însuşiri, ce atragu pre toti si cari lipsescu luminei de petroleu si de gazu, si anume: Lumin'a electrica e curata si fàra de mirosu si nici pre departe nu strica in mesura asiá mare aerulu, cum se intêmpla acést'a la lumin'a de petroleu si de gazu. Lumin'a electrica nici pre departe nu e asiá

Din principiile aceste au dedusu mai ântâiu asiá numitele drepturi ale omului, pre cari cá pre unu evangeliu politicu le-au publicatu cu ceremonii imposante, si apoi, s'au apucatu de pracs'a loru. Tóte barierele, prin cari celu debilu este scutitu in contr'a celui tare, in numele libertàtii au fostu sterse. Libertatea câstigului prin comerciu si industria chiar si cu nimicirea la mii de esistintie, a fostu proclamata cá o dogma sociala. Libertatea concurentiei, chiar si déca mii de insi voru fi striviti, libertatea lucrului, chiar si déca cei ce potu lucrá 12 óre pre dî si 7 dîle in septemâna, voru prepadi cu totulu pre cei ce nu potu lucrá atât'a, libertatea usurei, si déca prin acést'a se voru nimici clase intregi, libertatea impartîrei continue a paméntului, si déca prin acést'a clas'a agricultoriloru va fi adusa la desperare si nimicita, libertatea esploatárei poporului prin ori si cine, si déca acést'a va duce la producerea unui proletariatu mai inferioru cá sclavii din anticitate scau cá cei din Afric'a, cu unu cuvéntu tóte libertátîle aceste funeste fura proclamate in numele drepturiloru omului de pre gilotina si Europ'a invitata, cá sè guste si ea din dulcetiele acestei libertàti, pre cari revolutiunea francesa le-a scaldatu mai ântâiu in sânge. Si nu s'au implinitu trei patrare de seculu dela revolutiunea acést'a, si cadiéndu edificiulu socialu celu vechiu si putredu prin mai tóte tierile Europei, principiile revolutiunei francese au fostu adoptate pretotindenea sub simpaticulu nume: de liberalismu, si puse in pracsa spre a estinde astfeliu paradisulu promisu de Francesi la tóte popórele. De sine se intielege, cà tiér'a nóstra n'a potutu remâné indereptu, si ea inca s'a acomodatu principiiloru „liberale" nascute in revolutiunea francesa, si eo ipso amu trebuitu sè sémtîmu si noi urmárile loru si conformu impregiurárriloru nóstre le-amu si sémtîtu in mesúra mai mare cá alte popóre.

Inca nu s'a implinitu insc unu seculu dela revolutiunea francesa, si partea cea mai alésa a publicului de prin tóte statele a si inceputu a se convinge, cà promisiunile liberalismului nu numai cà nu s'au implinitu, ci chiar din contra au turburatu totu ecuilibriulu socialu si au produsu in Europ'a o stare de nesuferitu. Libertatea câstigului a datu banului fatia cu lucru o atare potere, câtu multu mai bine sè traiesce cu bani si fàra lucru, decâtu cu lucru si fàra bani. Libertatea comerciului si a industriei a nimicitu si proletarisatu mai de totu clas'a mijlocia, libertatea concurentici a folositu numai avutîloru, éra pre seraci i-a ruinatu, libertatea lucrului s'a prefacutu in libertatea de a flaméndî, cándu in urm'a concurentiei celei mari lucrulu nu mai aduce nici ce e neincungiuratu de lipsa spre sustiénerea sufletului in óse, libertatea impartîrei paméntului a produsu ruinarea clasei agricultore, fug'a ei pre la cetàtile mari si emigrarea, libertatea usurei a produsu chinuirea de mórte a claseloru lipsite, éra libertatea esploatárei a produsu pauperismulu si decadinti'a trupésca si morala a poporului. Si tóte efectele aceste le potemu vedé cu ochii si in mijloculu poporului nostru.

In fati'a ataroru urmàri a liberalismului revolutiunei francese pre nu putini barbati politici desilusionati i-a cuprinsu o specie de melancolia politica vediéndu, ce sperantie mari s'au fostu legatu de liberalismu, si in urma ce efecte a produsu. Le-a produsu inse, fiindu-cà a trebuitu sè le produca, si a trebuitu sè le produca, fiindu-cà totu liberalismulu se basézza pre notiuni cu totulu false despre natur'a omenésca si legile societàtii. Au trebuitu sè le produca, pentrucà nici omulu nu e dela natura bunu, nici independentu, nici societatea nu póte fi construita, cá si cum omulu dela natura ar fi bunu si independentu, cum sustiéne liberalismulu. Ci omulu este asiá, cum -lu propune religiunea crestina, dela caderea protoparintîloru aplicatu si spre rele, si chiar pentru ace'a ântâiu si mai ântâiu supusu legiloru lui Domnedieu sadite dela inceputu in inim'a omului si descoperite in decursulu témpului prin însu-si Domnedieu.

Pentru acc'a multi barbati din tierile culte si-au intorsu cu totulu privirile dela liberalismu, si si-le-au indreptatu spre crestinismu, cá cu ajutoriulu lui sè construésca societatea européna ruinata de liberalismu. Si o jurnalistica impunetóre se lúpta in apusulu Europei pentru construirea statului pre basele crestine.

Cum e inse la noi? Ranele infipte de liberalismu in poporulu nostru suntu evidente, si cu tóte aceste cei mai multi inteligenti ai nostri la olalta cu jurnalistic'a innóta inca si astàdi in liberalismulu celu mai vulgaru.

Vomu vedé cu alta ocasiune in detaiu efectele liberalismului in poporulu nostru.

Repausulu de Domineca. — Parlamentulu a desbatutu si a primitu in câteva siedintie proiectulu de lege despre repausulu de Domineca, fàra cá sè faca ceva modificàri esentiale. In intielesulu acestui proiectu de lege va incetá lucrulu in Domineci si in dîu'a s. Stefanu in fabrici si in mine. In alte serbatori, cum este pentru esemplu dîu'a de Craciunu, se va lucrá cá in dîle comune. La lucratorii de câmpu, la negutiatori, la amploiati nu se estinde proiectulu. — Din aceste putîne cuvinte vede ori cine, cà prin acestu proiectu de lege a voitu dlu ministru de industria sè faca ceva, cà in fapta inse n'a facutu nimicu.

Inainte de tóte dlu ministru in proiectulu séu ar fi trebuitu sè aiba in vedere, cà cestiunea repausului de Domineca este o cestiune deodata religiósa si sociala, si cà partea sociala nu se póte despartî de partea religiósa. Acést'a n'a voitu inse dlu ministru se-o aiba in vedere, ma din contra a afirmatu susu si tare, cà pre dênsulu in pregatirea proiectului séu nu l'au condusu motive religióse. Si — mirabile dictu — in parlamentu s'au aflatu multi, fórte multi, cari l'au crediutu pre dlu ministru si i-au admiratu intieleptiunea liberala, si nu si-au adusu aminte, cà beseric'a a propusu de cándu e lumea, imitándu pre Eternulu Lucratoriu, cá in septemâna sè fia *o dî de repausu.* Crestinismulu n'a separatu nici odata partea sociala de cea religiosa, crestinismulu a prevedutu reulu, ce se nasce din neobservarea repausului dominicalu nu numai din punctu de vedere religiosu ci si din punctu de vedere socialu, si de nu urmá si statulu nostru principiile revolutiunei francese, astàdi n'ar trebuí sè vina dlu ministru de industria cu proiectulu séu si sè se intórca pre lânga tóta intieleptiunea liberala la *catechismu.*

---

periculósa, cá lumin'a de gazu seau de petroleu, de óre-ce lamp'a electrica e inchisa si nu deschisa cá cea de petroleu si de gazu, si nu póte pricinuí atâtea focuri si primejdii, cá aceste dóue din urma. La lumin'a electrica se potu deosebí tóte colorile, cá dîu'a la lumin'a sórelui, precándu la lumin'a de petroleu seau de gazu unele colori numai cu mare greutate seau chiar de locu nu se potu deosebí.

Acestoru insusiri are de a multiamí electricitatea admiratiunea generala, ce a câstigat'o si o câstíga in tóte pàrtîle, si numai nisce reutaciosi indrasnescu se mai cârtésca in potriv'a ei. Dar lumin'a electrica cu fruntea ridicata póte se privésca in fati'a acestoru reutaciosi, càci bârfelele loru nu voru poté se pèteze numele bunu, ce si-a câstigatu, si nu voru poté se-i rapésca admiratiunea ómeniloru.

Unii aru voí se ridíce in contr'a ei mânî'a femeiloru sub cuvéntu, cà lumin'a electrica nu crútia nici cele mai gingasie taine ale femeiloru, facúndu se se deosebésca cu usiurintia straturile de rumenele puse pre fetiele loru. Lumin'a de petroleu seau de gazu e multu mai discreta, dîcu ei; ea pastréza cu scumpetate secretulu rumeneleloru, ce atâtu de multu ináltia frumseti'a femeiloru la baluri, concerte si teatre. Curata reutate. Cá si cum femeile ar' avé lipsa se-si puna rumenele pre fatia! Apoi lumin'a electrica necum se fia dusmana femeiloru, din potriva e prietin'a loru cea mai buna, càci ea e ace'a, carea la serate, baluri, si alte festivitàti tiénute sér'a le invàluie intr'o mare de lumina, si aréta numai frumseti'a loru naturala. Numai ea aréta deplinu frumseti'a unei toilette, si cu acést'a de odata istetîmea, agerimea, si gustulu, ce se recere la alegerea coloriloru si la asiediarea podóbeloru, càci la lumina mai slaba nu se potu deosebí destulu de bine colorile.

(Va urmá.)

Rogatiune càtra Vergur'a Maria.

O, Dómna-a ceriuriloru sfinte,
Ascúlta rug'a mea fierbinte,
Si siópt'a sufletului mieu,
O, mama alui Domnedieu!

Lumina-mi calea trista-a vietii,
Cu sfântulu sóre alu dreptàtii,
Se fiu cu sufletu liniscitu
Pàna l'alu dîleloru finitu.

Si cándu voiu trece 'n vecinicie, —
O, sânta Vergura Marîe!
Tu róga Fiiulu tèu divinu,
Ce-lu preamarescu, càrui me 'nchinu,

Se me primésca si pre mine
In sfântulu raiu cu vii lumine
Pre-a ceriuriloru dalbe vài
In cét'a ângeriloru sèi.

E. L.

Inse dlu ministru la catechismu nu vré sè se intórca; elu nu are trèba cu partea *religiosa* a cestiunei; elu consídera numai partea *sociala*. Fie, sè lasàmu cà se póte despartî partea sociala de cea religiosa; óre deslegat'a proiectulu de lege partea sociala a repausului de Dominec'a? Nu. Pentru-cà dupa cum s'a dîsu, proiectulu se ingrigesce numai de o clasa de lucratori, si anume de acei lucratori, cari in Ungari'a se áfla in minoritate. Óre lucratorii de câmpu, agricultorii, cari formèza maioritatea covêrșitóre, n'au lipsa de repausu? Amploiatii de tóte categorîile, cari lúcra cu mintea si cu pên'a, n'au lipsa de repausu? Crișmariloru nu le-ar prinde bine ceva aeru curatu celu putînu odata pre septemâna? Tóte cestiunile aceste proiectulu le lasa neatinse. Si pâna cându intr'o tiéra agricola mai alesu cum e a nóstra, nu voru remâné crișmele inchise in domineci si in serbatori, pâna atunci este ilusoriu a vorbí despre repausu dominicalu. Aici se áfla bub'a, acést'a atinge mai deaprópe pre poporulu nostru, acést'a ar fi trebuitu se-o vindece dlu ministru, déca vré sè vindece rèulu socialu. Inse acestu rèu socialu nu se póte vindecá fàra de a avé in vedere mai âintâiu partea religiósa a cestiunei, si fàra de a se reintórce de totu, éra nu numai de jumetate, la principiile crestinesci. Legea repausului de Domineca este o lege domnedieésca, si unu statu, care nu respectéza legea domnedieésca, nu póte prosperá, càci scrisu este: *„De n'ar pazí Domnulu cetatea, indesiertu ar priveghiá celu ce o pazesce“*.

Ministrulu-presiedinte Crispi a abdîsu. Acést'a este scirea, care tiêne in agitatiune lumea politica. Nu suntu multe septemâni, de cându s'au indeplinitu alegerile in Italî'a. La acele alegeri dlu Crispi a reportatu — firesce pentru-cà alegatorii catolici suntu pasivi — o victoria destulu de insemnata. Tóte semnele esterne aretáu, cà domní'a lui Crispi e indispensabila pentru fericirea Italiei, si dlu Crispi insusi se credeá in Olimpu. Si éca o discusiune parlamentara, o espresiune nesocotita l'a restornatu, precum restórna o suflare castelele de càrti. Erá vorba in parlamentu despre vàmi; si despre conventiuni comerciale. Dnulu Crispi in focului disputei a vorbitu in tonu vatematoriu despre guvernele trecute si in specie despre *Minghetti* conducatoriulu partidului vechiu conservatoriu, numitu drépt'a istorica constitutionala. Abiá resunara cuvintele ministrului-presiedinte, si o adeverata furtuna isbucnì intre aderentii acelei partide, intre cari se áfla cele mai insemnate capacitàti parlamentare precum Bonghi, Luzzatti, di Rudini, presiedintele camerei Bianchieri, ministrulu Finali, si altii. Vediêndu Crispi acestu sgomotu cerù votulu camerei, care inse a fostu sdrobitoriu pentru guvernu. In urm'a acestui incidentu ministeriulu si-a datu abdîcerea.

Nu scimu pâna in momêntulu de fatia, cum se va resolví cris'a, inse pentru noi nu ar fi nici o surprindere, déca l'amu vedé érasi pre dlu Crispi in fruntea guvernului, càci prea bine ne este cunoscutu, cà elu unu singuru scopu are, si anume cá sè póta domní. — Ori cum ar fi inse, dlu Crispi este si remâne, dupa cum se esprima foile mari din Frânci'a, unu omu politicesce mortu. Si noi din parte-ne bucurosu -i concedemu pensi'a meritata. Pentru-cà in istori'a Italiei moderne nu se áfla unu nume atâtu de nefastu cá numele dlui Crispi. Intr'unu restêmpu scurtu de 4 ani, de cându se áfla in fruntea afaceriloru, a comisu atentate dupa atentate in contr'a besericei catolice si a Pontificelui Romanu. Oper'a lui este legea despre *Opere*-le *pie*, in tenórea càreia s'au confiscatu din partea statului fundatiunile private facute spre scopuri de binefacere; oper'a lui este legea cea nóua penala, care in contr'a preotiloru si a episcopiloru statoresce mesurile cele mai draconice si ne mai indatinate in tieri civilisate, oper'a lui suntu infrângerile epistoleloru si telegrameloru adresate Pontificelui Romanu; elu a amenintiatu mai in dîlelele trecute, cându cu afacerea museeloru, despre care a fostu vorba in corespondentî'a nóstra romana, cà va schimbá legea de garantîi, prin cari se asecura libertatea Pontificelui Romanu; oper'a lui este acelu spionagiu nedemnu, ce s'a arangiatu in afara si impregiurulu Vaticanului, pentru cá *dómn'a Lin'a*, muierea nelegiuita a dlui Crispi sè póta scí, cine întra si iese din Vaticanu; oper'a lui este mai presusu de tóte monumêntulu apostatului Giordano Bruno, ridicatu in capital'a crestinismului spre cea mai mare batjocura a numelui crestinu; si totu dlu Crispi voiá sè céra dela parlamentu poterea, cá se póta destitui pre preotii si episcopii aceia, cari nu-i suntu pre placu. Éca cine a fostu dlu Crispi pentru beserica.

N'a fostu inse mai bunu nici pentru Itali'a, càci dela domni'a dênsului datéza tóte miseriile financiare si economice, cari au dusu serman'a si frumós'a Italia la cris'a cea mai mare. Pâna acum spesele cele multe militare se acoperiáu cu confiscârile averiloru besericesci; acum tóte suntu papate, nu mai este de confiscatu nimicu, poporulu nu mai este capace de a mai platí dâri. De aici apoi au urmatu calamitâti preste calamitâti, emigrâri, falimente, nemultiamiri, socialismu si anarchismu.

De ace'a amu dîsu si dîcemu, cà noi din partea nóstra cá fii ai besericei si cá amici si frati ai italieniloru numai bucurá ne-amu poté de caderea lui Crispi, si tare amu fi voiosi, déca nici nu i-amu mai audî de nume, si déca amu vedé Itali'a mergêndu pre acea cale ce i-a destinat'o Provedinti'a, asiediându pre Capulu Besericei in centrulu ei.

Revista besericésca.

Provinci'a metropolitana.

Cu finea anului 1890 a aparutu noulu Siematismu alu Diecesei gherlane, din care estragemu urmatórele date mai insemnate:

Districte protopopesci se áfla in dieces'a Gherlei 45; parochii suntu 491, filie 333. Parochii provediute cu preoti suntu 457. Dintre filii suntu provediute cu beserica 195. Prunci in scól'a poporala suntu 38.849, éra in cea repetitionala 15471. Numerulu credintiosiloru greco-catolici din acésta diecesa este 432,915.

Comparându aceste date cu cele din siematismulu edatu in anulu 1886 aflàmu, cà numerulu pruncilor din scólele poporale s'a urcatu cu 1828, din scólele repetitionale cu 1213, éra numerulu sufleteloru cu 11.088.

Rom'a.

O impresiune fórte penibila a produsu in cercurile oficióse visit'a ace'a, ce a facut'o Sântiei Sale Pontificelui Supremu *Ducele de Cambridge*, o ruda apropiata a reginei Victori'a din Angli'a. Diariulu *Courrier de Bruxelles* din isvoru autenticu impartasiesce urmatórele amenunte despre acea visita: „Calatorí'a ducelui are de scopu inspectionarea garnisónei englese din Malt'a. Ducele s'a dusu la Rom'a anume pentru a face o visita Sântului Parinte. Leonu XIII primi pre ducele cu tóte onorurile si fù tare prevenitoriu fatia cu dênsulu. In decursulu conversatiunei accentuà Pap'a necesitatea instructiunei poporale in spiritu crestinescu, si ducele din partea sa inca dede espresiune convingerei despre acea necesitate. Oficierii ce insotiáu pre duce, au sarutatu mânile Papei, desi eráu protestanti, éra Sânti'a Sa i-a condusu in persóna prin mai multe chilii, facându-i sè admire ace'a minunata panorama, ce se deschide asupr'a Romei din ferestrile Vaticanului. Oficierii si ducele eráu preste mesura incântati de primirea cordiala, ce li-o facuse Pap'a, si nu poteáu indestulu laudá portarea nobila si cuceritóre alui Leonu alu XIII.

De cu séra ducele de Cambridge primi in audientia mai multe personagiuri italiane insemnate, intre cari si pre mai multi oficieri superiori. Càtra acestia -si eprimà ducele fàra reserva parerea sa, cà Itali'a a comisu o gresiéla mare, cându l'a despoiatu pre Pap'a de suveranitatea sa, pentru-cà de s'ar fi lasatu Papei libertatea, si monarchi'a italiana ar stá pre base cu multu mai solide.“

Frânci'a.

Cá si intr'alti ani, astfeliu si in anulu acest'a, incepêndu-si parlamentele activitatea, s'a celebratu o liturgía solemna in catedral'a „Nôtre Dame“ din Paris de càtra Archiepiscopulu-cardinalu Richard, fiindu de fatia notabilitâtile parlamentului si a senatului, si unu publicu fórte numerosu si distinsu. Cântârile dela liturgía au fostu intonate in comunu de mii de voci si produceáu unu efectu surprindietoriu. Liturgí'a a fostu urmata de rogatiuni publice pentru prosperarea si marirea Frânciei, si din portarea evlaviósa a publicului se poteá vedé, cà unu sêmtiemêntu comunu de patriotismulu celu mai curatu împleá tóte inimile. — Dé Domnedieu, cá acele rogatiuni sè-si fi avutu efectulu loru, si cá guvernantii Frânciei sè-si aduca aminte, cà religiunea catolica a facutu din Frânci'a ace'a ce este, si cà numai cu ajutoriulu religiunei acesteia póte sè-si pastreze si sè-si marésca adeverat'a sa gloria si misiunea ace'a, ce o are in lume.

Revista politica.

Afaceri interne.

Parlamentulu a terminatu desbaterea proiectului de lege despre asilele de copíi si l'a primitu si in specialu, cu modificarea paragrafului 8, in acelu intielesu, cá sè se lase confesiuniloru, cari infiin-

tiéza asile de copíi, libertatea de-a prescrie acele rogatiuni cari le convinu.

Proiectulu acest'a de lege, care, dupa cum amu aretatu, atâtu de multu jignesce drepturile cetatieniloru, a produsu unu resensu fórte mare, si protestele in contr'a aceluia se facu totu in mai multe pàrti ale tierii. Dupa adunarea din Brasiovu a urmatu adunàrile din *Caransebesiu, Miercurea, Sibiiu*, éra mai târdîu va vení Lugosiulu si de siguru si alte cercuri electorale. Scimu inse cà resultatu practicu nu voru avé aceste proteste; dara celu putînu va vedé guvernulu, cà prin proiectulu sèu a aruncatu numai neintielegere intre cetatieni, éra lumea mare va poté judecá dupa meritu stàrile nóstre politice.

Portugali'a.

Portugali'a erá sè fia teatrulu unei revolutiuni. O parte din garnisón'a dela *Oporto* s'a resculatu, incercându-se a pune mân'a pre edificiile publice si a latí si prin cele alalte pàrti ale tierii mișcarea revolutionara. Inse pre câtu de neasceptata a fostu acésta rescóla, pre atâtu de cu graba s'a si gatatu. Partea garnisónei remasa credintiósa guvernului in scurtu têmpu a invinsu pre revolutionari, arestându pre conducatori, si astfeliu a pusu capetu la acésta rescóla, care, intr'o tiéra cum e si Portugali'a, usioru poteá sè se generaliseze si sè pericliteze ordinea publica. Acum liniscea e restabilita in intrég'a tiéra, si numai amintírea dorerósa a victimeloru cadiute jertfa revoltei a mai remasu.

Statele Unite din Americ'a de Nordu.

Lumea civilisata urmaresce cu multu interesu lupt'a ace'a, ce au trebuitu se o pórte trupele americane in contr'a indianiloru, cari nevoindu sè se lase de obiceiurile loru se opusera la tendintiele guvernului, care voiá se-i constrênga la o convietiuire ordinata. Lupt'a tiéne de multu, a fostu fórte inversiunata; se va terminá inse firesce cu nimicirea sermaniloru indieni. Vediêndu-o acést'a unulu din conducatorii loru, a recursu la Pontificele Romanu, cu rogarea sè se intrepuna la guvernulu americanu, pentru-cá sè fia scutiti indienii de crudîmi si de persecutiuni. Epistol'a, ce a adresat'o acelu șefu càtra Sânti'a Sa, o reproducemu aici, pentru-cá de o parte sè se véda auctoritatea morala, de care se búcura Capulu besericei chiar si intre selbateci, de alt'a pentru-cá sè véda cetitorii nostri acea naivitate naturala, in care se áfla si acum acei indieni. Epistol'a e urmatórea:

„Mare Parinte alu albiloru.“

„Spune șefului americaniloru, cá se „ne respecteze câmpíile nóstre si sè nu „ne mai ucida muierile.

„Tu poti fí mijlocitoriu intr'acést'a. „Déca o faci, vei primí dela noi o jertfa: „noi -ti vomu sacrificá unu bibolu si-ti „vomu trimite pielea unui animalu sel„batecu, ce-lu voiu omorí eu intru „onórea ta.“

Corespondintie.

I.

Naseudu 25 Ian. 1891.

Onorabila Redactiune!

Permiteti-mi, se vinu a ve comunicá „ceva“ si de pre la noi. „Ceva“ dîcu si eu cá si altii, pentru cà lucrurile mari s'au ispravitu, bine ori rèu, venitoriulu va judecá. Pentru acum dóue suntu lucrurile de „ceva“ importantia, despre cari voiu a ve comunicá. Unulu este cestiunea fonduriloru scolastice ale comuneloru greco-catolice, si alu doilea designarea persónei fiitoriului vicariu alu Rodnei.

Fondurile. Pentru orientare credu a fí de lipsa o reprivire fugitiva asupr'a faseloru, prin cari au trecutu aceste fonduri. Originea acestor'a datéza cam dela anulu 1838. Auctorulu ideei de *infiintiare* a fostu fericitulu vicariu Ioanu Marianu. Acestu omu genialu ântâiu si inainte de tóte a cercatu se vina in referintia de amicitia cu persónele administrative militare, dupa cum erá têmpulu atunci. Avêndu acést'a, prin tactulu si desteritatea s'a, — dupa preavut'a contielegere cu intréga preotîmea si representantii comuneloru de ambe confesiunile intr'unu sinodu tiênutu in cas'a vicariala — a mijlocitu, de dreptulu regalu, care dupa legile patriei mai remase inca granitieriloru, sa esarendatu in favórea unui fondu scolasticu . . .“ Aceste fonduri in têmpulu granitiei au fostu administrate prin asia numitele comisiuni scolastice. Dupa desfiintiare au remasu in mân'a comuneloru. Mai târdîu s'a concentratu administrarea tuturoru fonduriloru in Naseudu. Aici a remasu administrarea pàna astadi. Administratiunea a fostu incredintiata administratiunei fonduriloru scolastice centrale. Fondurile confesiunale contribuiáu la administratiunea centrala cu o mica tangenta. Acést'a a tiênutu, pàna cându ne-a daruitu Domnedieu pre fericitoriulu comisariu. Cine a fostu acel'a, scie tóta lumea. Acel'a a dispusu, cá totu ce nu se tiêne de fondurile centrale, se se departe de acolo. Comunele greco-orientale aveáu de cugetu mai inainte se-si separeze administrarea, se-si duca fondurile din Nasèudu si se le administreze in Borgo-Prundu. Pentru scopulu acest'a si-au facutu statute, cari s'au aprobatu prin superioritâtîle loru eclesiastice. Dându-se ordinulu amintitu mai susu fondurile greco-orientale s'au estradatu si s'au dusu in Prundu, unde se administréza cumulativu.

Pentru administrarea celoru gr.-catolice s'a denumitu prin Ilustritatea sa Domnulu Episcopu diecesanu o comisiune, care a primitu insarcinarea de a administrá numitele fonduri. Acést'a le-a administratu si le administréza pàna in diu'a de astàdi. Intre comisiunea administratóre si Ordinariatulu diecesanu s'au escatu unele diferintie principiale cu privire la administratiune. S'au facutu statute, s'au esmisu deputatiuni, cá se tracteze cu capitululu din Gherl'a. Cu tóte acestea nu s'a ajunsu o aplanare difinitiva. Acest'a a fostu motivulu convocàrei unei adunàri a representantîloru comuneloru proprietare.

Adunarea s'a convocatu pre dîu'a de 20 Ianuariu a. c. st. u. In dîu'a numita s'au intrunitu — cu esceptiunea aloru trei comune — preotii si câte unulu seau doi representanti. Chiamarea adunàrei a fostu, se se pronuncie asupr'a pasiloru facuti de comisiune. Constituindu-se adunarea, comisiunea a presentatu unu raportu despre toti pasii facuti pàna la dîu'a adunàrei. Cetindu-se raportulu s'a luatu spre sciintia, si pasii facuti s'au aprobatu. Pentru a se desbate despre cele de intreprinsu pentru venitoriu s'a alesu o comisiune de 34 insi, care in siedinti'a de dupa amédi se vina cu propunere positiva.

In siedinti'a de dupa amédi comisiunea a presentatu adunàrii urmatórele propuneri: 1. Raportulu comisiunei se ié spre sciintia, si pasii facuti se apróba. 2. Se espríma Illustritàtii Sale Domnulu Episcopu multiamita pentru parintiésc'a ingrigire de administrarea fonduriloru. 3. Se sustiêne administrarea fonduriloru in Naseudu, statutulu facutu se votéza din nou, dechiaratiunea data de comisiune se apróba. 4. Se se trimita o representatiune, in care se fia rogatu Ilustritatea sa a aprobá statutulu facutu, care singuru corespunde impregiuràriloru, si se arete cà administrarea fonduriloru asemenea numai in Naseudu e corespundietóre? Nepotêndu-se face aceste, se decide, cá proprietarii se-si ié fondurile in administrarea propria. 6. Se decide, cá din banii gat'a, câti mai suntu, se nu se cumpere hârtii de pretiu. Propunerile comisiunei s'au primitu de intréga adunarea cu esceptiunea representantîloru, cari ceru, cá fondulu loru se li-se predé, se-lu administre senatulu loru scolasticu.

Vicariatulu. E cunoscutu, cumcà vicariulu Rodnei Reverendissimulu G. Moisilu in urm'a incidentului tragicu din Feldru a abdîsu de oficiulu vicarialu. Administratorele interimalu „la dorinti'a mai multoru frati preoti de a se convocá o adunare de preoti s'a decisu a convocá pre 20 a curentei la 8 óre a. m. pre toti Domnii preoti la o adunare in loculu Naseudu. — Spre a dá inse si poporului ocasiune de a-si descoperí si elu parerile sale cu privire la individulu desemnându pentru postulu de vicariu,“ preotii se convóce senatele si se aléga doi representanti, cari se participe la adunarea convocata in loculu si pre dîu'a espusa mai susu. Speréza, cumcà „dela acésta adunare nice unulu nu va absentá, ci cu totii voru grabí a participá spre a resolví favorabilu cestiunea vicariala, care va fí principalulu obiectu alu pertractàrei“. Adunarea sa si tiênutu. Preotîmea si altu cum aveá se vina la cealalta adunare. Din unele comune s'au plenipotentiatu aceia-si representanti, cari au fostu tramesi pentru adunarea in caus'a fonduriloru. Altele au tramesu pentru adunarea a dóu'a alti representanti. Siedinti'a s'a tiênutu dupa cea scolastica, — cá se o numescu asia. Dupa deschidere adv. Ioachimu Muresianu, representantele Rebrisiórei interpelà presidiulu, déca locurile mai inalte au scire de convocarea acestei adunàri? Respunsulu a fostu, cà nu. Atunci dnulu Muresianu propuse, cá se se iè spre sciintia dispusetiunea facuta de Ilustritatea S'a Dlu Episcopu in privinti'a substituirei postului de vicariu si se-o dechiare facuta cu consêmtiemêntulu seu, si dupa acést'a adunarea se se disólve. Asupr'a acestei propuneri se facù o desbatere indelungata, s'a decisu verificarea membriloru si constituirea adunàrei. Dupa constituire se puse obiectulu de nou pre tapetu, o nóua discusiune, in decursulu càreia si o propunere, cá se fia rogatu Rever. Dnu G. Moisilu a-si revocá abdîcerea. In fine se primi propunerea advocatului Lic'a, se se esmita o comisiune de 15 insi, 5 preoti si 10 mireni, care comisiune

desbatêndu obiectulu dupa amiédi se vina in siedintia cu propunere positiva. Comisiunea esmisa a desbatutu obiectulu aperându fie-care punctulu seu de vedere. In siedinti'a de dupa amiédi, tiênuta dupa cea scolastica a presentatu urmatórea propunere: Conferinti'a se privesce de oficiala; obiectulu conferintiei sfatuirea despre modulu de a se ocupá scaunulu vicarialu; (lucus a non lucendo. Cor.) se se róge Ilustritatea sa Dlu Episcopu, se concéda, cá actualulu vicariu se convóce unu sinodu mixtu pentru alegerea vicariului si statorirea emolumînteloru. Pentru esecutare se alege o comisiune seau mai bine dóra o deputatiune de cinci insi, doi preoti si trei mireni. Am descrisu decursulu dieteloru nóstre in modu obiectivu. Nu voiu intrelasá la têmpu a ve comunicá resultatulu loru.

Coresp.

II.

Bucuresci, 14 Ian. 1891.

(Continuare).

Printre operile inaintate spre aprobare a fostu si un'a intitulata „Calendaristica perpetua", facuta de unu cutare scriitoriu, „care n'are o scóla inalta". Aprobarea s'a acordatu sub conditiune, cá autorulu sè introduca unele imbunatatîri intr'êns'a. Pentru-cà asiá cum fù presentata, numai prin lamurire nu pecatuiá, asiá incâtu raportorulu a avutu lipsa de deslucirile autorului spre a intielege mecanismulu calindariului seu. Mai claru decâtu atât'a, dîse *Ep. Dunarei de josu*, nici cà poteá fi P. S. raportoru; dar' din claritatea P. S. Sale reese érasi cu multa claritate, cà calindariulu din cestiune are nevoia de esplicatiuni si inca de esplicatiuni facute de insu-si autorulu, — ce'a ce ar fí imposibilu. Astfeliu, adauge P. S. Sa, cetindu not'a esplicativa privitóre la pasci, nu scii unde sè cauti, pentru-cà autorulu, cându te trimite la nota, nu spune: vedi not'a numerulu trei seau patru, ci dîce puru si simplu: cáuta la crugulu lunei; cáuti si nu gasesci ceea ce cáuti si esti nevoitu se cáuti si la alu doilea cercu seau ciclu, care se numesce totu crugulu lunei, si astfeliu trebue se âmbli din ciclu in ciclu, pànà ce nimeresci not'a seau ciclulu, unde voiesce autorulu se te trimita. In sine lucrarea este fórte buna, dar are trebuintia, se fia pieptenata si notitiele clarificate si numerisate!

D. Sim. Popescu fù numitu din partea ministeriului culteloru in an. 1888 de profesoru cu titlulu provisoru, cum erâu si ceialalti la facultatea teologica de curêndu infiintiata la Universitatea din Bucuresci. In anulu urmatoriu, cându Sinodulu se ocupá cu organisarea definitiva a facultàtii, care si fù apoi votata de corpurile legiuitóre, in tablouln profesoriloru recomandati ministeriului culteloru si instructiunei pentru a fí numiti definitivu la catedrele loru, dlu S. Popescu nu fù cuprinsu. Ér in sesiunea de véra a anului trecutu fù denuntiatu Sinodului pentru opulu, ce-lu tiparise inca fiindu in Transilvani'a sub titlulu „*Τὸ πνεῦμα* in sinodulu niceno-cpolitanu". Afacerea se terminà cu insarcinarea celoralalti profesori, cá se-si dé opiniunea asupr'a acelei opere. Asta tómna Metrop. Moldovei sulevà de nou cestiunea in Sinodu constatându, cà corpulu profesoralu inca nu-si presentà raportulu doritu; deci érasi fù provocatu, se grabésca cu referatulu seu, si totu odata s'a hotarîtu, cá la têmpu, cându se va avé acelu respunsu, sè se convóce Sinodulu in sesiune estraordinara. Intr'ace'a cu ocasiunea discutiunei adresei la mesagiulu regalu in senatu dlu Mârzescu cerù desluciri asupr'a functionârei dlui Popescu la facultatea teologica. Presiedintele consiliului de ministri respunse, cà pre câtu scie, nu mai functionéza la numit'a facultate; va se dica, si-a datu dimisiunea din acelu postu. Am pomenitu aceste cá simplu chronistu, de óre-ce au formatu obiectulu unei lungi discusiuni in Sinodu.

Philalet.

Nr. 5—1891.

Convocare.

Preastimatii membri ai „Reuniunei Femeiloru române greco-catolice din Blasiu" suntu rogati in intielesulu §. 14 din Statute, sè binevoiésca a-se intruní la *adunarea generala ordinaria*, ce se va tiené Domineca in 22 Februariu st. n. a. c. la órele 3 dupa amédi in institutulu preparandialu din locu.

Blasiu, 6 Februariu st. n. 1891.

Ros'a Munteanu, presidenta. **Dr. Vasiliu Hossu,** secretariu.

Noutàti.

Sciri personali. *Ilustritatea sa Domnulu Episcopu alu Gherlei Dr. Ioanu Szabó* s'a reintorsu in deplina sanetate dela Rom'a, unde a fostu spre a cercetá mormintele apostoliloru.

Din dieces'a Gherlei. *Instalarea in Capitululu Gherlanu* in urm'a graduarei respective denumiriloru facute, s'a intêmplatu la 1 Februariu a. c.

Administrarea interimala a parochiei *San-Iosifu* s'a concrediutu O. Stefanu Buzila preotu neoordinatu, — a parochiei *Lemniu* cu fili'a Toplitia s'a concrediutu O. Alesiu Iliesiu preotu neoordinatu.

Concursu. Se curentéza Parochi'a *Racsi'a* tractulu protopopescu a Tierei Oasiului devenita vacanta prin denumirea Rev. D. Alesandru Erdőss de canonicu capitularu, pàna la 20 Martie a. c.

Din dieces'a Lugosiului. *Iuliu Ratiu* capelanu greco-catolicu in Lugosiu si asesoru-secretariu alu Tribunalului matrimonialu de I-a Instantia pentru dieces'a Lugosiului prin decretulu Veneratului Consitoriu episcopescu de datu $^{23}/_{11}$ Ianuariu 1891 Nro 150 fù denumitu de vice-notariu consistorialu in trebile judiciale.

La nóuele table regesci suntu denumiti de judi urmatorii români: *Iosifu Popu* si *Ioanu Mezei* la tabl'a regésca din Clusiu, *Alesandru Onaciu* la tabl'a reg. din Muresiu-Osiorheiu, Dr. *Atanasiu Marienescu* la tabl'a reg. din Oradea-mare, *Avramu Berlogia, Tom'a Dogariu* si *Ladislau Popu* la tabl'a reg. din Timisiór'a, *Alesandru Comancscu* la tabl'a reg. din Dobritînu, éra *Petru Cosmutia* fù denumitu translatoru la Dobritînu.

Numele „Vancea" devenitu atâtu de stralucitu si iubitu prin demnitatea inâlta bisericésca si meritele si virtutile Escelentiei Sale preabunului nostru Metropolitu Dr. Ioanu Vancea, l'a mai portatu inca unu prelatu fórte distinsu alu bisericei catolice, si anume *Stefanu „Vancha" seau „Vancsa"*, cum 'lu scriu magiarii, adeca Stefanu „Vancea", cum l'amu scrie noi românii. Acest'a a traitu pre têmpulu regelui Bela alu IV-lea, de care a fostu denumitu episcopu la Vatiu si mai târdîu de archiepiscopu in Strigonu, ér' la anulu 1252 fù inaltiatu la demnitatea de Cardinalu si Episcopu Prenestinu in Itali'a. A fostu barbatu fórte eruditu, si cunosceá multe limbe. Din acésta causa i-s'au incredintiatu mai multe misiuni la principii Europei de pre atuncia. A moritu in 1266, éra dupa altii la anulu 1269. Si-a câstigatu multe merite pentru beseric'a si pentru patri'a s'a Ungari'a. — Dupa ce toti portatorii numelui Vancea din têmpurile cele mai vechi au fostu *români*, credemu a nu ne insielá in presupunerea, cà si cardinalulu Stefanu inca a fostu românu.

Tinerimea româna din Clusiu invita la Concertulu impreunatu cu dansu, ce-lu va arangiá Joi in 26 Februariu 1891 st. n. in sal'a „Redutei urbane". Venitulu este destinatu pentru ajutorarea tineriloru universitari lipsiti de mijloce la inscriere si la depunerea esameneloru. Inceputulu la 7 óre sér'a.

Ni se scrie din Rom'a, cà in 23 Ianuariu a. c. a tiênutu profesorulu si cunoscutulu nostru archeologu Tocilescu in *institutulu imperialu germânu* o conferintia despre *column'a Traiana* descoperita in Dobrogea. Dupa o schitiare scurta a Dobrogei, a inceputu se descria acelu mare monumêntu romanu, care se âfla la o departare de 20 kilometri dela Dunare, de 50 kilometri dela marea négra, si de 40 kilometri dela calea ferata dela Medjidie. Monumêntulu este unu turnu rotundu, ridîcatu pre o colina, de pre care domineza giurulu intregu; basele suntu din pietri mari, si giuru impregiuru are trepte circulare. Inaltîmea turnului de presinte e de 20 metri, éra diametrulu 25 de metri. Dupa ce a descrisu tóte amenuntele turnului acestuia, a aretatu dlu Tocilescu, cà acel'a a fostu menitu pentru a perpetuá memori'a lui Traianu, ce'a ce se vede din sculpturile, cari se referescu la episodele principale din resboiulu dácicu. Conferinti'a Domnului Tocilescu a fostu ascultata de unu publicu numerosu si distinsu si a fostu salutata cu aplause prelungite. Dupa conferintia dnulu Tocilescu a impartîtu intre ascultatori 50 fotografii, ce represinta monumêntulu si partile aceluia, aflatóre in museulu din Bucuresci.

Intolerantia liberala. Unu comitetu alu profesoriloru universitàtii din Brusela a compusu unu proiectu pentru unu regulamentu nou alu universitàtii. Articolulu I. alu regulamentului acestuia dîce, cà numai aceia profesori potu functioná cá atari la universitate, *„cari nu recunoscu nice o dogma"*. Prin acést'a voiescu se eschida pre profesorii catolici. Óre numai religiunea are dogme, si sciinti'a nu? Óre principiile si hipotesele sciintieloru nu suntu si ele dogme, numai câtu sub altu nume? Si óre sciinti'a nu ajunge la nesce margini, preste cari nepotêndu trece, trebue se se multiamésca cu credinti'a, va se dica cu dogme? Ce e atomismulu p. e. in sciintiele naturei, decâtu o dogma, si inca multu mai putînu probata cá dogmele religióse? Ce e decâtu o dogma deosebirea, ce o facu fisicii intre materia si potere, desi nice unulu nu e in stare a spune, ce e materi'a, si „ce strigóia e ace'a, ce âmbla prin materia si la care noi -i dîcemu: potere"? Liberalii profesori din Brusela inse suferu bucurosu ori ce dogme, numai cele crestine-catolice nu.

Ni se scrie din Vadu (com. Bihorului), cà mai multi locuitori de acolo in urm'a prediciloru frumóse ale parochului localu Stefanu Siposiu si la indemnulu judelui comunalu Teodoru Gavrilutiu au conferitu 126 fl. v. a. pentru procurarea unui lusteru pre sém'a s. beserici. La sum'a amintita a contribuitu Gavrilu Pali a Buchi 40 fl., Teodoru Gavrilutiu 10 fl., Teodoru Gavrilutiu a Geróei 10 fl., Teodoru Popu 5 fl., Vasiliu Pescariu 5 fl., Mitru Pescariu 5 fl., Iuliu Hobofiu 10 fl., alti poporeni au daruitu mai putînu.

Patri'a, cassa de economii societate pre actiuni in Blasiu -si va tiené a V adunare generala ordinaria la 5 Martiu st. n. a. c. in localulu propriu.

Cununia. Stefanu Szabó teologu absolutu si Regin'a Farkas -si voru celebrá cununi'a la 19 Febr. st. n. 1891 in opidulu Secu.

Casuri de mórte. Au repausatu *Iacobu Perti'a* preotu in Ambrisiu nascutu in 1828, in alu 42-le anu alu preotiei sale. — *Ioanu Iug'a* preotu in Bogat'a magiara nasc. 1834, in alu 36-le anu alu preotiei sale. — *Gavrilu Popu* preotu in Bendiu. Toti in dieces'a Gherlei.

Fia-le tierin'a usióra!

PARTE SCIENTIFICA-LITERARIA.

Tênerii poeti din clerulu nostru.

In lume suntu si multi poeti, si putîni poeti, càci multi voiescu sè fía, inse putîni suntu in adevèru.

Precum celealalte arti frumóse, asiá si poesi'a a fostu primita si imbratîsiata de beserica cu tóta caldúr'a inca din têmpurile cele mai vechi. A fostu primita si imbratîsiata de beserica, pentru-cà prin poesi'a adeverata se nutresce si incaldiesce sêmtiemêntulu de pietate alu credintiosîloru, si prin acést'a servesce si ea spre marirea lui Domnedieu. Si apoi beseric'a a pretiuitu si promovatu totu de-a un'a totu, ce servesce spre marirea domnedieésca. De ace'a tare amu dorí, cá poesí'a sè fía cultivata si in clerulu nostru, desi pàna acum nu potemu dîce, cà s'a produsu pre terenulu acest'a ceva in adevèru de valóre. Ce potemu dîce, este numai, cà multi s'au incercatu a fí poeti, inse mai departe nu amu ajunsu, decâtu cá sè se adeverésca si la noi, ce amu dîsu mai susu, cà adeca si noi cá tóta lumea sè avemu si multi poeti, si totu odata si tare putîni, seau póte nice unulu.

Impregiurarea acést'a inse de o cam data nu ne causéza multa superare, càci fàra poeti inca amu mai poté fí pàna la alte têmpuri mai bune, dupace si fara de ace'a càrtîle nóstre rituale prin multe locuri contiênu poesí'a cea mai eleganta si mai sublima, câtu intrece productele poetice cele mai clasice antice si moderne. Ce ne causéza inse dorere si nóue, si cu noi credemu toturoru binesêmtitoriloru fatia cu beseric'a, este impregiurarea ace'a trista, cà nu putîni din tênerii clerului nostru, cari se incérca pre terenulu poeticu, -si iau de indreptariu modele de acele, cari nunumai cà nu stáu pre bas'a crestinismului positivu, ci cuprindu idei, cari suntu deplin'a negatiune a crestinismului. Cá se tàcemu de altii, amintimu de o cam data numai nefericitele poesîi ale nefericitului Eminescu. Cu alta ocasiune ne vomu ocupá din punctu de vedere moralu si literariu cu productele poetice ale barbatului acestuia de unu nefericitu talentu, care la destui têneri de ai nostri li-au turburatu capulu si inim'a. Pentru scopulu articolului de fatia este destulu, déca vomu amintí, cà in tóte poesíile lui nu se áfla nicairi nici cea mai mica idea crestina; ma ce e mai multu si mai dorerosu, mai tóte stáu pre bas'a pessimismului celui negru si omorîtoriu de sufletu a filosofului germânu Schopenhauer si a indianului Budha, câtu déca amu voí sè vorbimu in figuri, atunci amu poté dîce, cà poesíile lui suntu scrise nu pre hârtía alba, ci pre unu lintioliu negru morméntalu tiesutu de Schopenhauer si de Budha. Din care causa tóte poesíile lui nu suntu altu ceva decâtu unu suspinu si unu gemetu, unu ach profundu a unui sufletu desperatu, a unui sufletu, in care filosofí'a omorîndu-i ide'a lui Domnedieu nu l'a omorîtu numai pre elu, ci i-a omorîtu si lumea intréga, încâtu pentru elu nici ceriulu nici pamêntulu nu mai are mai multu nici unu intielesu. Si dorere! Nice Schopenhauer in Germani'a, nici Budha in Indi'a nu si-au aflatu in tierile loru barbati, cari se cânte pre lira ideile loru infricosiate, ci a trebuitu cá chiar lir'a româna sè se puna in servitiulu loru, lir'a româna, carea a produsu pre unu Alesandri celu incoronatu de gintea latina si poesí'a poporala cea admirata de Europ'a intréga. In tóta filosofí'a acést'a teribila si melancolica nu mai esísta Domnedieu, nu mai esísta lume, nu mai esísta bine, nu mai esísta rèu moralu, nu mai esísta dorintia, decâtu dorinti'a ace'a desperata, cá omulu dupa „postulu esistintiei“ sè se cufunde érasi prin mórte in nimic'a, din care a eşitu, in „Nirwan'a“ Indianiloru. Viéti'a pentru omu nu mai este dupa filosofi'a acést'a, decâtu ace'a ce suntu momentele din urma a delincuentului judecatu la furci, momentele teribile, preste cari voiesce sè tréca câtu mai iute, éra mórtea nu este alt'a decâtu „incetarea postului esistintiei“ si intrarea in „carnevalulu eternu alu neesistintiei“, unde déca nu suntu placeri, nu suntu nici doreri, si asiá adeveratulu statu idealu, spre care trebue sè tiéntésca omulu. [1])

Óre póte fí asiá dara ceva mai barocu, decâtu a vedé pre unu servitoriu la altariulu Domnului inspirându-se in poesíile sale de ideile aceste, pre cari Eminescu le-a aruncatu in societatea nóstra imbracate in vesmêntulu atragatoriu alu poesíei? Si dorere! nu odata ni s'a datu trist'a ocasiune de a vedé si a cetí poesíi de ale clerului nostru têneru scrise in spiritulu nefastu alui Schopenhauer si Budha spre a imitá astfeliu pre Eminescu. N'amu avé nimicu in contra, déca atari poeti têneri aru voí sè imiteze limb'a in nu putîne privintie curiósa alui Eminescu, seau viersurile lui, dintre cari multe suntu tare rele, seau tropii lui, dintre cari unii suntu monstruosi, seau alte particularitàti esterne, ce se tiénu numai de forma. Nu potemu fí inse indiferenti, càndu preotii seau candidati de preoti nu imitéza numai form'a ci spiritulu poesîiloru lui Eminescu, si astfeliu se facu apostolii lui Schopenhauer si preotii lui Budha in poporulu nostru, care nu de asiá ceva are lipsa, ci are lipsa de preoti in spiritulu adeveratu evangelicu, de preoti, cari adevèrulu eternu crestinu sè i-lu predice in cea mai casta curatienia cu chiaritate, insufletire si elocintia [1]).

Déca inse acesti poeti têneri dispunu de têmpu spre a se ocupá cu literatur'a frumósa, si a-si càutá acolo modele de imitatu, atunci avemu noi destui altii multu mai buni cá Eminescu, cum suntu: Muresianu, Alesandri, Bolintineanu si Sionu. Si déca voiescu, sè afle modele si la popórele cele mari ale Europei, acolo este Dante alu Italianiloru,

[1]) Nimic'a nu aréta mai invederatu falsitatea unui sistemu filosoficu, cá impregiurarea, càndu insusi filosofulu in pracsa nu urméza ace'a, ce invétia in teoría. Asiá s'a intêmplatu si cu Schopenhauer. Desi mórtea erá idealulu lui, totusi fugeá si se fereá de mórte cá de focu. Càndu a eruptu coler'a in Berlin, elu a fostu celu de ântâiu, care a fugitu de acolo, cá nu cumva coler'a sè-lu duca in „Nirwana“. Ma placerile trupesci ale vietii acesteia, cá unulu ce eredîse dela tatalu seu avere frumósa, le-a gustatu cá putîni alti moritori, câtu pentru elu viéti'a numai „postulu esistintiei“ nu a fostu, ci unu adeveratu „carnevalu“ plinu de desfatàri. Càndu l'au ajunsu inse dorerile mortii, atunci si-a adusu aminte de Domnedieu, si pre patulu doreriloru in continuu esclamá: Ach mein Gott! Atunci l'a intrebatu mediculu seu: Dara Domnulu mieu, mai este locu in filosofí'a Dtale si pentru Domnedieu? „Da!“ respunse elu. „Si de me voiu mai scolá, va fí si filosofí'a mea altcum.“ Inse Domnedieu singuru scie, pentru ce mai multu nu s'a scolatu.

Mai multe se potu aflá despre viéti'a si mórtea lui in Janssen „Zeit- und Lebensbilder“ tom. I.

Si totu asiá s'a intêmplatu si cu continuatorii lui, cu Hartmann si cu Mainländer. Ei au fostu destulu de astuti si farisei, cá se nu practiseze teoriile loru proprii, ce le-au svârlitu in lume provediute cu unu aparatu mare de eruditiune, agerime si elegantia in espunere. Dintre mediocrii loru epigoni inse, cari au juratu pre filosofí'a loru, destui si-au pierdutu mintea si s'au sinucisu.

Mai insemnàmu numai, cà Schopenhauer si-a espusu ideile sale mai cu sêma in dóue opuri, anume: „Die Welt als Wille und Vorstellung“ si „Der Wille in der Natur“. Hartmann in „Die Philosophie des Unbewussten“, éra Mainländer in „Die Philosophie der Erlösung“, in care intre alte absurditàti sustiêne si ace'a, cà crestinismulu este ateismulu curatu. (!!!)

[1]) Numai in dîlele trecute in Nr. 2—1891 din „Famili'a“ ni-s'a datu dorerós'a ocasiune de a cetí o poesía scrisa in unu atare spiritu de unu candidatu de preotu. In spiritulu lui Eminescu se dîce in poesí'a acést'a cà: *„mortii dormu de veci in resipire“*, desi nu credemu, cà autorulu ar cutezá cá preotu a-si incepe o predica la unu mortu cu cuvintele aceste cá: motto. Póte autorulu n'a audîtu nici odata parimí'a ace'a frumósa, de o mía de ori mai frumósa cá tóte poesíile lui Eminescu, parimí'a ace'a din Ezechíilu profetulu, ce se cetesce in Vinerea mare dupa inmormêntarea Domnului, in care simbolice este in modu sublimu descrisa invierea mortîloru prin ósele cele multe *„resipite“*, in cari a insuflatu Domnedieu viétia, si au inviatu, „si erá multîme de ómeni mare fórte fórte“. — Totu in poesí'a acést'a se dîce, cà *„fericirea e basmu“*. Óre cele 8 fericiri, ce le cântàmu noi la Sânt'a Liturgia, inca suntu *„basmu“?* Si óre „basmu“ e si fericirea, *„pre carea ochi de omu nu o au vediutu, urechi de omu n'au audîtu, si la inim'a omulu n'a strabatutu, carea inse o a pregatitu Domnedieu celoru ce-lu iubescu pre elu“?* Totu acolo se dîce, érasi in spiritulu budhísticu alui Eminescu: *„totu e fatsu si trecatoriu“*. Óre si Mântuitoriulu cu faptele lui inca e falsu, desi a dîsu: *Eu sum lumin'a, calea, adeverulu si viéti'a?* Si óre si Evangeliulu e trecatoriu, Evangeliulu, despre care a dîsu Mântuitoriulu, *„cà ceriulu si pamêntulu voru trece, dara cuvintele mele nu voru trece“?*

Noi credemu, cà têuerulu autoru a scrisu lucruri de aceste din nesciintia têneresca cá si altii. Chiar pentru ace'a voimu a le atrage atentiunea, cá pre venitoriu se se pazésca.

In Nr. 3—1891 din „Familia“ vine unu preotu archidiecesanu inca si mai radicalu, si in o poesía intitulata „Deceptiuni“ imitându pre Eminescu dîce, cà vecinici'a ce e din colo de ochii nostrii, adeca cealalta lume e *„o nimic'a fàra margini, fàra fundu, si unu chaos fàra margini“*. Cine vorbesce astfeliu, acel'a te face se credi, cà esti in unu pagodu si aúdi pre unu fachiru in Indi'a, si nu pre unu preotu gr. cat. românu in Ardealu.

poetulu celu mai mare alu Europei, vulturulu poesíei crestine, acolo este Tasso si Manzoni cu imnii lui cei ângerescì, acolo este Shakespeare, poetulu ordinei morale din lume, acolo suntu tragicii francesi din epoc'a lui Ludovicu XIV, acolo suntu minunile literatúrei europene, dramaturgii spanioli Calderon si Lopez de Vega, acolo suntu romanticii germâni Fridericu si Augustu Schlegel, si chiar si classicii Schiller si Goethe in partile acele, in cari stáu pre base crestine, si in cari suntu mai frumosi cá ori unde [1]). Càci sè scia poetii nostri cei tèneri, cà pàna astàdi in Europ'a productele poetíloru, ce au statu pre bas'a crestinismului, suntu cele mai classice si neajunse. Inca pàna astàdi n'a esistatu o religiune mai favorabila ori càrui ramu a poesíei cá crestinismulu. Chiar si Voltaire inimiculu celu mare alu crestinismului însu-si a recunoscutu, cà geniulu lui n'a produsu lucru mai frumosu cá pre „Zaira", bucat'a ace'a, in carea ideile si -le-a imprumutatu din religiunea crestina. A probatu poterea acést'a a crestinismului pàna la evidintia pentru tóte témpurile genialulu Chateaubriand in opulu sèu „*Génie du Christianisme*".

Déca inse cu tóte aceste careva din clerulu nostru s'ar aflá indemnatu a imitá pre Eminescu celu ridicatu de „Convorbirile literarie" pàna la ceriu, pre càndu acelea-si „Convorbiri" pre Dante nu suntu in stare sè-lu intieléga, cum se vede din fars'a, ce o au facutu din „Paradisulu" lui Dante in Nr. 5—1890 — déca dîcu voiescu sè-lu imiteze pre Eminescu, atunci -i rogàmu cá sè imiteze pre Eminescu si in trasatur'a cea nobila urmatóre din caracterulu lui. Vediéndu adeca óre cine temperamentulu celu liniscitu si blàndeti'a lui Eminescu l'a intrebatu, cà cu o natura de asiá cum de nu s'a facutu preotu? La aceste a respunsu Eminescu: „Nice unu statu din lume nu mi-a placutu cá statulu preotîmei. Si déca aveám credintia, preotu m'asi fi facutu. Fiindu-cà inse nu o am, nu m'am facutu, cá se nu vinu in contradicere cu mine insu-mi." Sapienti sat!

Atal'a.

Novela de F. R. de Chateaubriand.
(Continuare.)

Erá ór'a, càndu tèner'a nevésta indiana se trediesce in miedulu noptii, càci -si aude dulcele nou nascutu plàngùndu dupa hrana. Mi-am pironitu ochii spre ceriulu, pre care rateciá lun'a in forma de secere printre càti-va nori. Gàndeám la sórtea mea. Atal'a mi-se infatisià vederei cá unu monstru. Se me parasésca in clip'a mortii, se me parasésca ea, pentru care am preferitu sè me arda pre rugu decâtu s'o lasu? Si totusi sèmtu, cà o iubescu si cà voiosu a-si morí pentru ea. . . .

[1]) Schiller in „Die Braut von Messina" descrie in spiritu crestinu singuratatea in unu modu patrundietoriu si plinu de unctiune. Eminescu inca o descrie in spiritu budhisticu. Se le asemene poetii nostri, si se voru uimí de deosebirea cea mare. Descrierea lui Domnedieu alui Goethe in „Faust", a sacramenteloru in „Wahrheit und Dichtung" si altele, in cari genialulu poetu s'a pusu pre terenulu crestinu, suntu descrierile lui cele mai minunate din tóte, câte le are.

In potriv'a vointiei mele me cuprinse unu somnu greu, somnu ce apása uneori pre cei nenorociti. Am visatu, cà-mi scuturám lantiurile; -mi pareá cà sèmtu usiorarea, ce ni-se face atunci, càndu lantiurile, ce ne strèngu, suntu sdrobite de-o mâna poternica si induratóre.

Sèmtirea mea intru atât'a crescù, càtu mi-am deschisu ochii. La lumin'a lunei, ce se iveá dintre doi nori, se deslucià din intunerecu inaintea ochiloru miei o figura de femeie inalta si alba, ce se plecá incetu deslegàndu-mi legatúrile. Vreám sè strigu, dar o mâna, pre care am recunoscut'o la momèntu, -mi astupà gur'a. Numai o legatúra me tiéneá; dar tocmai acést'a se vedeá imposibilu de a fi taiata, càci resboiniculu, ce stá culcatu cu intregu corpulu sèu pre ea, de siguru s'ar fi traditu. Atal'a remase nemiscata privindu spre Indianulu, care credeá, cà a venitu *spiritulu;* elu tredîndu-se odata -si inchise ochii de nou chiamàndu in ajutoriu pre Manitou alu sèu. In scurta vreme legatúrile erau taiate in dóue; am urmatu pre mântuitoriulu mieu, care -mi intinse capetulu unui arcariu, de vreme ce capetulu celu alaltu erá in mân'a ei. Si ce primejdii ne incungiurau, fiiulu mieu! Acum ne poticniámu de câte unu selbatecu, ce dormiá, acum strigáu dupa noi paznicii asiediati de-a lungulu poienei, ér Atal'a le respundeá fiecàruia din departare. . . . Copíii tîpa, cânii úrla. Abiá amu iesîtu din loculu de jale alu taberei, càndu unu mugetu poternicu sguduiá padúrea. Taber'a erá tredîta; mii de focuri pâlpaiáu érasi; in tóte pàrtîle vedeámu fugindu selbatecii cu facle in mâni; noi inca fugiámu repede totu mai departe, mai departe. . .

Càndu auror'a sarutá muntii Apalachi, noi erámu departe.

Càtu de mare erá fericirea mea, càndu m'am vediutu érasi singuru cu Atal'a mântuitoriulu mieu, cu Atal'a, ce mi-s'a datu mie pre veci. Limb'a mea nu aflá cuvinte, am cadiutu in genunchi si am dîsu fetei lui Simighan: „Omulu este unu lucru prea neinsemnatu; déca -lu cáuta spiritele, atunci se nimicesce cu totulu. Tu esti spiritulu, care m'ai cercetatu, si inaintea ta limb'a mea se léga." Atal'a zimbindu -mi intînse mân'a. „Erá neaperatu de lipsa," dîse ea, „sè te urmezu, fiindu-cà fàra de mine nu voiái sè fugi. Asta nópte am coruptu cu daruri pre magu; pre gâdii tei inse i-am imbetatu cu beutura de focu [1]); a trebuitu sè-mi punu viéti'a in pericolu, pentru-cà tu inca ti-ai pus'o pentru mine. Da, tènere idololatru," adause ea cu unu glasu ce me inspaimèntá, „jertfa pentru jertfa, sè gustàmu imprumutatu amarulu si dulcéti'a."

Atal'a mi-a datu apoi armele, ce n'a uitatu sè le aduca cu sine; dupa ace'a -mi legà ran'a. Mai inainte inse mi-o sterse bine cu o frundia de pepenu si mi-o udà cu lacrimile ei. „Acest'a e balsamu," am dîsu eu. „Me temu fórte, sè nu fia veninu," respunse ea. Rupse apoi de pre sênulu ei o bucata de velu, facù o legatura pentru rana si o legà cu siuve din pèrulu ei.

(Va urmá.)

[1]) Indianii asiá numescu vinarsulu.

Bibliografía.

Transilvania, fói'a asociatiunei Transilvane pentru literatur'a româna si cultur'a poporului românu — Nr. 1 din 1891. — *Sumariu:* Caucaland in Daci'a — de Dr. At. Marienescu — Facerea lumei — de T. Ceontea. — A sci limbi mai multe — de Dr. Georgiu Popa. — Bibliografiá — Partea oficiala — Concursu literaru. — Consemnarea sumeloru colectate in favorulu scólei de fete a „Asociat. trans."

In articolulu: *Facerea lumei* de T. Ceontea intalnimu ide'a urmatóre: „Desierta este intrebarea dupa crearea materiei anume, *cà cine si din ce a creat'o?*" Acum asiá desiérta nu pote fí intrebarea acést'a, si Dlu Ceontea, déca ar' deschide ori ce catechismu crestinescu, ar' aflá respunsu deplinu la ea, anume, la intrebarea, cà cine a creatu materi'a, ar' aflá acolo respunsulu, cà: Domnedieu, éra la intrebarea, cà din ce a creat'o, ar' aflá acolo respunsulu, cà: din nimic'a. Si D-nulu Ceontea, care precum scimu noi, e profesoru la unu institutu românesçu crestinu pedagogico-teologicu ar' poté capetá usioru in mani unu atare catechismu.

Ast'a inse mai merge, cum mai merge, cà Dlu Ceontea pôte a uitatu cu totulu catechismulu, si càndu s'a facutu profesoru la institutulu celu crestinu, pôte cà nime nu l'a intrebatu, cà mai scie ceva din catechismu, càci de-lu intrebá, si dîceá, cà nu pôte respunde la intrebàrile de mai susu din catechismu, atunci cu greu ar' fí ajunsu profesoru. Inse Dlu Ceontea totu in alineatulu acel'a dîce, cà materi'a este *„necreata si infinita"*. Trecemu preste ace'a, cum dênsulu -si contradîce cu cuvintele aceste la ce'a ce a dîsu mai susu, si -i dîcemu numai atât'a, cà totu din catechismulu acel'a, pre care se vede, cà de totu l'a uitatu, poteá se afle, cà nice materi'a nice nimic'a alt'a nu e „necreatu si infinitu", ci numai si numai Domnedieu.

Mai departe dîce Dlu Ceontea, cà: *„spiritulu celu nepetrunsu si necuprinsu a intratu in materia si a facut'o capabila de a fi resiedinti'a vietiei"*. Acum intrebàmu, cà déca „spiritulu acest'a nevediutu si necuprinsu" n'a creatu elu insu-si materi'a, atunci cu ce dreptu a intratu in ea spre a face Domnului Ceontea „resiedintia" nefindu alui, si cum de ea „necreata si infinita" nu i-s'a opusu „spiritului" acestuia, care a intratu in dominiulu ei? Mai departe cum de „spiritului" acestuia mai inainte in o eternitate intréga nu i-a venitu chefu, se intre in materia si se faca in ea milióne de „resiedintie pentru viétia"? Si ce ar' fí, déca astàdi i-ar' vení la spiritulu acest'a voia, se lase „resiedinti'a" acést'a si se se duca din materia pre unde a venitu? Atunci i-ar duce si Dlui Ceontea viéti'a, si „resiedinti'a" dênsului facuta de acelu „spiritu" din „materia infinita si necreata" i-ar remâné góla. Si Dnulu Ceontea nu ne dà nice o garantia, cà „spiritului" acelnia, nu -i pôte vení in o buna diminétia unu atare capriciu. Dlu Ceontea pôte nu vede, cà ce invétia elu, este dualismulu lui Zoroaster. Ce va fi de noi? Poetii ne cânta nihilismulu lui Budha, si profesorii ne propunu dualismulu lui Zoroaster? Ast'a insémna „secululu luminiloru" la noi?

Post'a Redactiunei: Dlui I. A. in Cs-Sz.-Gy. — Precum am mai dîsu si la altii, pre intentiuni nu potemu dá foi'a.

Dloru *corespondenti* le adresàmu rogarea, se fia càtu se pôte de scurti, càci spatiulu ne este restrînsu.

Editoru si redactoru respundietoriu:
Dr. Vasiliu Hossu.

Pretiulu màrfuriloru.

Piati'a din Blasiu. Gràu, hectl. fl. 5.— pàna 5.50, — gràu mestecatu fl 4.— pàna 4.80, secara fl. 4.— pàna 4. 50, — ovesu fl. 2.50 pàna fl. 3.—, cucurudiu fl. 3.50 pàna fl. 3.75, — alacu fl. 2.— pàna fl. 2. 50, cartofi fl. 1.50 pàna fl. 2.—, — semèntia de cânepa fl. —.— pàna fl. —, fasolea fl. 5. — pàna fl. 5.50, — carnea de vita chilo 30 cr. pàna 32, carnea de vitielu 28 pàna — cr., carnea de porcu 40 pàna — cr., carnea de berbece — pàna — cr., — 10 óue cu 20 pàna — cr.

JOSIFU GAVORA (1) 6—30

distinsu cu medali'a espositionala cea mare pentru lucru escelentu si gustu bunu la espositiunea regnicolara din Budapest'a in a. 1885.

Budapest'a, IV. strad'a Vatiului Nr. 17

Recomându cu pretiuri de cele mai convenabile si in esecutare câtu se se póte mai frumósa obiecte de lipsa

pentru adjustarea besericeloru, si anume:

Felóne preotiesci si **stichare** diaconesci **Flamure** pentru beserici si reuniuni. **Flamure** pentru reuniuni de pompieri, de scolari, reuniuni besericesci, reuniuni industriale, de cântàri si de pompe funebre.

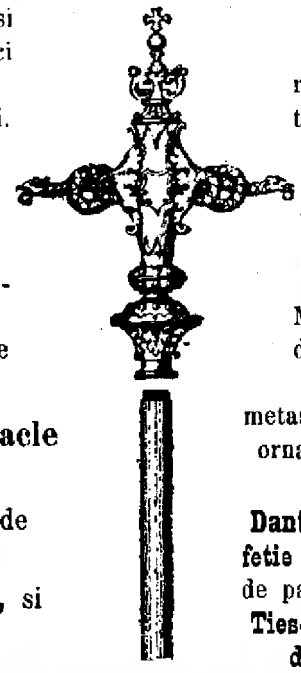

Candelabre, racle si **potire, luminarie** de **parete** si de **altariu,** si **candele.**

Primescu si efeptuiescu ieftinu repararea vestmînteloru besericesci, intrargintarea si intraurirea de potire, racle, candele si luminarie de altariu.

Mare asortimentu de brodarii de auru, de argintu si de metasa, precum si de ornaturi besericesci brodate

Dantele besericesci, fetie de altariu, cruci de parete si de scóla. **Tiesetúri besericesci, damasturi** etc.

Acuratatea mea o potu dovedi cu sute de epistole recunoscatóre.

Tarifuri de pretiuri si preliminarie de spese trimitu la cerere franeate.

Fundata in an. 1858. **FRANCISCU WALSER** Liferantu de curte alu Altetiei Sale imp. si reg. Archiducele *Josifu*

proprietariulu primei fabrici ungare de masine si recuisite de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu

Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66

recomânda atentiunei preaonoratiloru domni preoti

TURNATORI'A SA DE CLOPOTE

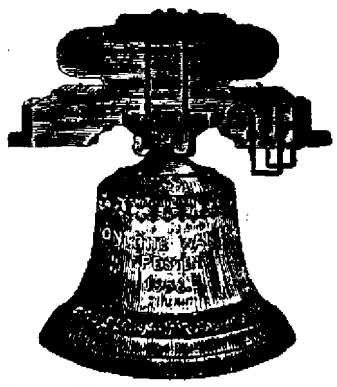

(2) 6—52

in care se fabrica atâtu grupuri câtu si clopote singuratice: cu **scaune de fieru** patentate si cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabric'a a liferatu dela intemeiarea sa 1800 clopote mari de metalu, intr'altele si celu dela metropoli'a din Bucuresci in greutate de 8000 kilograme.

Se afla umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru bài, conducte pentru apa si pumpe pentru fântâni.

Preliminarie de spese si Pretiu-couranturi se trimitu la cerere gratuitu si franco.

Distinsu in anulu 1885 la espositiunea regnicolara din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concurintia cu **diplom'a cea mare de onóre.**

MERSULU TRENURILORU

pre liniile orientale ale càii ferate de statu r. u. valabilu din 1 Octobre 1890.

Budapest'a—Predealu

	Trenu accelerat	Trenu accelerat	Trenu de persóne	Trenu de persóne
Vien'a	3.25	8.—	10.50	
Budapest'a	9.25	2.—	7.35	6.10
Szolnok	11.22	4.05	11.07	9.28
P.-Ladány	1.07	5.46	1.20	11.38
Oradea-m.	2.24	7.01	3.02	1.51
	2.32	7.11	3.09	2.06
Mezö-Telegd	3.02	7.41	3.48	2.46
Rév	3.33	8.16	4.31	3.40
Bratc'a			4.54	4.03
Buci'a			5.14	4.25
Cinci'a	4.26	9.05	5.40	4.51
Huiedinu	4.58	9.35	6.22	5.32
Stan'a			6.38	5.49
Aghirisiu			6.59	6.17
Ghirbèu			7.11	6.28
Nadasiclu	5.49		7.24	6.44
Clusiu	6.02	10.35	7.39	7.04
	6.12	11.02	7.54	8.30
Apahida	6.27	11.23	8.11	8.55
Ghirisiu	7.30	12.42	9.18	10.31
Cucerdea	7.55	1.18	9.49	11.19
Uiór'a de M.		1 25	9.56	11.27
Vintiul-de-s.		1.33	10.02	11.35
Aiudu	8.21	1.55	10-22	12.02
Teusiu	8.37	2.14	10.39	12.26
	8.42	2.24	10.57	1.18
Craciunelu.		2.49	11.20	1.54
Blasiu	9.14	3.02	11.36	2.11
Micasas'a		3.33	12.04	2.49
Copsia-m.	9.49	3.48	12.23	3.23
Mediasiu	10.07		12 39	3.46
Elisabetopol	10.30		1.08	4.27
Sighisiór'a	11.06		1.50	5.39
Hasfaleu	11.21		2.06	6.02
Homorodu	12.37		3.20	7.51
Ágostonfalva			3.56	8.36
Apati'a	1.26		4.19	9.10
Feldiór'a	1.47		4.44	9.44
Brasiovu	2.23		5.20	10.31
	2.33		5.30	12.23
Timisiu	3.15		6.14	1.37
Predealu	3.47		6.45	2.22
Bucuresci.	9.30		11.45	

Predealu—Budapest'a

	Trenu accelerat	Trenu de persóne	Trenu accelerat	Trenu de persóne
Bucuresci.	7.35	5.35		4.45
Predealu	1.08	6.19		9.12
Timisiu	1.37	7.21		9.41
Brasiovu	2.13	4.00		10.17
	2.43	4.00		10.32
Feldiór'a	3.12	4.44		11.18
Apati'a	3.32	5.20		11.30
Agostonfalva	3.47	5.47		11.51
Homorodu	4.20	6.35		12 27
Hasifalèu	5.25	8.12		1.35
Sighisiór'a	5 45	8.47		1.59
Elisabetopol	6.12	9.29		2.32
Mediasiu	6.33	10.10		2.59
Copsi'a-m.	6.46	10.32		3.15
	6.48	10.49	11.47	3.18
Micasas'a		11 01	12.04	3.33
Blasiu	7.29	11.37	12.32	4.03
Craciunelu.		11.52	12 44	4.14
Teusiu	7.51	12.23	1 06	4 36
	7.58	1.29	1.30	5.06
Aiudu	8.15	1.50	1.54	5.24
Vintiul-de-s.		2.20	2.16	5.45
Uiór'a de M.		2.28	2.23	5.51
Cucerdea	8.45	2.46	2.39	6.08
Ghirisiu	9.16	3.33	3.15	6.72
Apahida		5.28	4.32	7.52
Clusiu	10.36	6.05	4.58	8.10
	10.48	6.26	5.33	8.30
Nadasiciu		6.42	5.48	8.50
Ghirbèu		6.58		9.05
Aghirisiu		7.24	6.11	9.19
Stan'a		7.47		9.43
Huiedinu	12.01	8.27	6.43	10.02
Cinci'a	12.31	8.49	7.12	10.41
Buci'a		9.08		10.56
Bratc'a		9.28		11.13
Rév	1.10	10.04	7.51	11.32
Mezö-Telegd	1.36	10.41	8.17	12.07
Oradea-m	2.01	11.06	8.42	12.41
	2.08	1.19	8.47	1.09
P.-Ladány	3.31	3.31	10.09	3 03
Szolnok	5.11	6.35	11.51	5.10
Budapest'a	7.15	6.50	1.55	8 15
Vien'a	1.40	3.—	7.20	6.05

Budapest'a—Aradu—Teusiu

	Trenu accelerat	Trenu de persóne	Trenu de persóne
Vien'a	—	10.50	3.25
Budapest'a	2.—	8.15	9.40
Szolnok	4.20	11.18	1.02
Aradu	8.10	3.50	5.27
	2.20	4.10	5.50
Glogovatiu	2.34	4.22	6.02
Gyorok	3.05	4.46	6.23
Paulisiu	3.23	4 58	6.34
Radu'a-Lip.	3.39	5.16	6.52
Conopu		5.38	7.17
Bèrzava		5.53	7.33
Soborsiu		6.33	8.20
Zamu		6.58	8.49
Gurasad'a		7.22	9.16
Ilia		7.38	9.32
Branicica		7.54	9.51
Dev'a		8.14	10.18
Simeria		8.43	10.44
Oresuc		9.12	11.14
Jibotu		9.34	11.39
Vintiul-de-j.		9.56	12.05
Alb'a-Juli'a		10.17	12.26
Teusiu		10.44	12.58

Teusiu—Aradu—Budapest'a

	Trenu accelerat	Trenu de persóne	Trenu de persóne
Teusiu		12.59	4.51
Alb'a-Juli'a		1.39	5.27
Vintiul-de-j.		1.56	5.44
Jibotu		2.23	6.06
Orestie		2.49	6.28
Simeri'a		3.37	6.56
Dev'a		3.53	7.26
Branicie'a		4.18	7.48
Ilia		4.43	8.10
Gurasad'a		4.53	8.20
Zamu		5.21	8.48
Soborsiu		5.56	9.17
Bèrzava		6.46	9.54
Conopu		7.02	10.09
Radua-Lip.	5.49	7.36	10.38
Paulisiu	6.06	7.50	10.51
Gyorok	6.24	8.03	11.03
Glogovatiu.	6.53	8.26	11.27
Aradu	7.06	8.38	11.39
	7.45	9.05	12.10
Szolnok	11.51	2.25	4.47
Budapest'a	1.55	5.50	7.45
Vien'a	7.20	1.40	6.05

Copsi'a-mica—Sibiiu

Copsi'a-m	4.05	10.47	7.10
Sieic'a mare	4.35	11.17	7.43
Loamnesiu	5.16	11.58	8.27
Ocn'a	5.47	12.29	8.59
Sibiiu	6.10	12.52	9.23

Sibiiu—Copsi'a-mica

Sibiiu	7.36	4.34	9.50
Ocn'a	8.02	4.58	10.14
Loamnesiu.	8.30	5.25	10.40
Sieic'a-mare	9.05	5.55	11.10
Copsi'a-m.	9.34	6.20	11.35

Cucerdea—Osiorheiu—R.-sas.

Cucerdea	2.55	8.20	2.56
Cheti'a	3.25	8.53	3.26
Ludosiu	3.41	9.11	3.42
M.-Bogatu	3.56	9.39	3.57
Cipeu-Iernut	4.33	10.18	4.34
Kerelö-S.-Pál	4.48	10.34	4.49
Nirasteu	5.11	10.58	5.12
Osiorheiu	5.30	11.17	5.31
	5.46		5.46
Regh.-sas.	7.25		7.25

R.-sas.—Osiorheiu—Cucerdea

R.-sasescu		8.25	8.15
Osiorheiu		10.—	9.53
	7.24	5.54	10.20
Nirasteu	7.44	6.14	10.39
Kerelö-S-Pál	8.07	6.37	11.02
Cipeu-Iernut	8.29	6.58	11.23
M.-Bogatu	9.02	7.28	11 53
Ludosiu	9.35	7.41	12.06
Cheti'a	9.51	7.57	12.22
Cucerdea	10.23	8.25	12.50

Simeri'a—Petrosieni

Simeri'a	7.17	11.28	3.50
Streiu	7 54	12.12	4.32
Hatiegu	8.45	1.08	5.20
Pui	9.39	2.03	6.15
Crivadia	2.51	2.51	7.03
Banitia	11.26	3.30	7.28
Petrosieni	12.—	4.02	8.15

Petrosieni—Simeri'a

Petrosieni	6.05	10.42	4.03
Banitia	6.45	11.23	4.49
Crivadia	7.26	11.57	5.24
Pui	8 07	12.33	6.04
Hatiegu	8.51	1.19	6.43
Streiu	9.41	2 09	7.28
Simeria	10.20	2.47	8.—

Aradu—Timisiór'a

Aradu	6.41	12.20	9.10
Aradulu-nou	7.09	12.44	9 22
Németh-Ság.	7.31	1 09	9.41
Ving'a	7.58	1.37	10 01
Orczifalva	8.14	1.54	10.14
Merczifalva	8.29	2.10	10.20
Sân-Andreiu	8.45	2.27	10 39
Timisiór'a	9.08	2.53	10.58

Timisiór'a—Aradu

Timisiór'a	5 30	12.53	5.25
Sân-Andreiu	5.50	1.21	5.55
Merczifalva	6.05	1.39	6.18
Orczifalva	6.17	1.59	6.37
Ving'a	6.35	2.20	7.04
Németh-Ság.	6.51	2 43	7.25
Aradulu-nou	7.09	3.16	7.59
Aradu	7.20	3.30	8.15

Ghirisiu—Turd'a

Ghirisiu	7.40	10.50	3.50	9.30
Turd'a	8.—	11.10	4 10	9.50

Turd'a—Ghirisiu

Turd'a	6.05	9.40	2.40	8.20
Ghirisiu	6.25	10.—	3.—	8.40

Simeri'a—Hunedór'a

Simeri'a	11.05	8.55
Cern'a	11.26	8.59
Hunedór'a	11.53	9.28

Hunedór'a—Simeri'a

Hunedór'a	6.—	2.15
Cern'a	6.26	2.41
Simeri'a	6.45	3.—

Sighisiór'a—Odorheiu

Sighisiór'a	5.—	11.25
Odorheiu	7.49	1.50

Odorheiu—Sighisiór'a

Odorheiu	8.40	2.45
Sighisiór'a	10.52	5.28

M.-Ludosiu—Bistritia

Muresiu-Ludosiu	4.—
Tiagu-Budatelecu	7.07
Bistritia	9.59

Bistritia—M.-Ludosiu

Bistritia	1.16
Tiagu-Budatelecu	4.15
Muresiu-Ludosiu	7.21

Nota: Numerii incuadrati cu linii gróse insemnéza órele de nópte.

Tipografi'a Seminariului archidiecesanu.

Abonamêntulu

Pentru monarchia: Pre anu 6 fl., ½ anu 3 fl., ¼ anu 1 fl. 50 cr.

Pentru strainatate: Pre 1 anu 18 frcs., ½ anu 9 frcs., ¼ anu 4 frcs. 50 cm.

Fói'a apare in fie-care Sâmbata.

Unirea

Insertiuni

Unu șiru garmond: odata 7 cr., a dóu'a óra 6 cr., a treia óra 5 cr., si de fie-care publicatiune timbru de 30 cr.

Totu ce privesce fói'a se se adreseze la «Redactiunea si Administratiunea **Unirei**» in **Blasiu.**

Fóia bericésca-politica.

Anulu I. **Blasiu 14 Februariu 1891.** **Numerulu 7.**

Gimnasiulu din Beiusiu.

I.

(+) Cându amu infiintiatu organulu nostru „Unirea", amu voitu sè implinimu numai mandatulu Conciliului nostru provincialu primu, care avêndu in vedere poterea estraordinaria, ce o esercitéza astàdi press'a politica asupr'a mintîloru si inimiloru ómeniloru, a dispusu infiintiarea unei foi besericesci-politice, *in care sè se incunoscintieze publiculu despre starea actuala a Provinciei nóstre besericesci in tóte privintiele, si sè se desbata intr'ens'a intrebàrile ocurente.*

Credintiosi acestui programu stabilitu de auctoritatea cea mai inalta a Provinciei nóstre bescricesci, nu potemu lasá *nedesbatuta* o cestiune de cea mai mare importantia pentru *intréga* beseric'a nóstra: *cestiunea gimnasiului românu gr.-cat. din Beiusiu,* carea totu de-a un'a va aparé in primulu planu si va tiené in continua agitatiune spiritele credintiosiloru nostri, pàna nu se va deslegá — nu dupa interesele inchipuite ale altor'a, — ci conformu drepturiloru inalienabile ale besericei nóstre si ale instituteloru ei de invetiamêntu.

Fost'a acésta cestiune si pàna acum'a fórte multu ventilata in foile nóstre politice românesci, — dar fiindu-cà de odata cu acea cestiune s'au sulevatu si discutatu *cu prea mare vioiciune* si o *multîme* de alte cestiuni personale, publiculu cetitoriu in labirintulu acest'a de dispute vehemente si personalitàti necuviintióse a pierdutu din vedere esenti'a lucrului, si astfeliu nu a fostu in stare a cumpení cu destula linisce gravitatea situatiunei anormale, in care a ajunsu gimnasiulu nostru din Beiusiu, si marimea pericolului, la care suntu espuse si celcalalte institute culturale românesci, déca vomu lasá, sè se consolideze si perpetueze starea anormala in acelu gimnasiu. Ar fi deci têmpulu, cá acésta cestiune sè se tracteze odata si desbracata de ori ce cestiuni laterale.

Din aceste motive, cari inaintea ori càrui binevoitoriu alu fóiei nóstre justifica pre deplinu procedur'a nóstra, ne vedemu indemnati a ne pronunciá si noi in acésta afacere si in specie a ne desfasiurá parerile nóstre cu privire la introducerea limbei magiare cá limba de propunere in gimnasiulu din Beiusiu, fàra cá prin acést'a sè voimu a prejudecá câtu-si de putînu auctoritàtii besericesci competente, despre a càrei intentiuni curate si nisuintie desinteresate noi suntemu convinsi cu desevêrsire.

Dupa convingerea nóstra eliminarea limbei române cá limba de propunere din clasele superióre ale gimnasiului românu gr.-cat. din Beiusiu, efeptuita de Ministrulu de culte si instructiunea publica, si inlocuirea aceleia cu limb'a magiara, este unu actu, *care vátema greu dreptulu publicu referitoriu la beseric'a româna greco-catolica, — stà in contradîcere cu legile tierii create de factorii constitutionali si sanctionate de Majestatea Sa imperatulu si regele nostru apostolicu, si violéza nu numai decisiuni speciale de ale Majestàtii Sale, ci chiar si actulu fundationalu, care a datu viétia gimnasiului din Beiusiu.*

Este unu faptu indiscutabilu, care noi l'amu accentuatu si alta data in colónele „Unirei", dar care astàdi atâtu pentru ai nostri, câtu si pentru straini trebue sè se accentueze cu tóta poterea, cà adeca dreptulu publicu in patri'a nóstra comuna garantéza si besericei nóstre caracterulu ei *românescu,* fàra alta restrictiune omenésca, decâtu ace'a, *care este normata in legile tierei sanctionate de Majestatea Sa.*

Pontificele de pia si gloriósa memoria Piu alu IX-lea cându prin bull'a Sa „Ecclesiam Christi" din 26 Novembre 1853 a reactivatu Metropoli'a nóstra de Alb'a-Julia si Fagarasiu, apriatu ne-a spusu si ne-a asecuratu, cà ace'a impreúna cu diecesele sufragane de Oradea-mare, Gherl'a si Lugosiu are sè formeze *totu de-a un'a* o provincia besericésca greco-catolica de *limba românésca* [1]), ér Majestatea Sa preagratiosulu nostru imperatu si rege apostolicu

[1]) Quae cum ita sint, tum *Magno-Varadinensis* et Fogarasiensis, tum duarum per Nos erectarum Lugosiensis nimirum et Armenopolitanae Dioecesium territoria . . . . in ecclesiasticam provinciam graeco-catholicam, unitam *linguae romanicae,* atque adeo unam archiepiscopalem *metropoliticam* Sedem Fogarasiensem *Romanorum* graeci ritus catholici uniti eadem apostolica auctoritate *perpetuo* quoque erigimus et instituimus. . . . Hinc peculiariter concedimus atque indulgemus, ut quicunque in posterum fuerint graeci ritus catholici uniti Fogarasienses Antistites, *nomen quoque et titulum Archiepiscopi Fogarasiensis et Albae-Juliensis* etiam in omnibus et singulis eorum actis adhibere libere ac licite possint et valeant.

Feuilleton.

Têmpulu nostru si electricitatea.

(Continuare).

Lumin'a electrica se intrebuintiéza la espusetiuni de arte si tablouri, la lucràri de nópte, cum suntu: edificàri, facerea de canaluri si fortificatiuni, mai departe la cercarea ranitîloru dupa o lupta, ce tînuse pàna sér'a târdîu. In legàtura cu acést'a nu va stricá se amintescu, cà regele din Dahomey — o provincia de lânga tèrmurii sudu-vestici ai Africei — atacase adi véra, in nóptea 'spre 13 Augustu, garnisón'a francesa din Lagos, dar' nàile francese *Najad* si *Roland* au luminatu tiermurii cu lumina electrica, si astfeliu garnisón'a a potutu pușcá in negrii atacàtori, cari au aflatu de bine se-si piérda urm'a in intunereculu noptii.

Se mai intrebuintiéza lumin'a electrica la locomotive, cá se se véda nóptea inainte, si in vreme de lipsa se se póta oprí trenulu.

Làmpile electrice fiindu inchise, fàra primejdie se potu intrebuintiá in ori ce bài si chiar' si in fabrici de pravu de pușca.

Dar' nu numai edificii singuratice, ci chiar' si orasie intregi suntu astàdi luminate cu electricitate. La noi Timisiór'a e luminata cu electricitate inca din an. 1884, si precum se aude acuma si Caransebesiulu inca se pregatesce se introduca lumin'a electrica.

Déca sirm'a luminatóre se asiédia intr'o tieve de sticla fórte subtîre, si se slobód̀e pre gâtu in josu, atunci se póte luminá partea din launtru a trupului omenescu, si ochii ageri ai medicului potu petrunde pàna in làuntrulu bolnavului, si potu vedé unde e impiedecata mașinéria, potu aflá cari rotitie au lipsa de ungere, seau chiar' de reparare. Ori-ce alta lumina dà flacara si prin urmare nu póte fi introdusa in stomacu.

Usioru -si póte inchipuí fiecine, câtu de pretiósa este electricitatea pentru omenime chiar' si numai din caus'a acést'a. Inse electricitatea nu este numai mijlocu pentru aflarea unoru bóle interne, ci totu odata si *mijlocu de vindecare* pentru anumite bóle, cum suntu bólele de nervi, de creri, de meduv'a spinàrei; totu asemenea cu succesu se folosesce in contra reumatismului, in contr'a unoru bole de stomacu, de besica si de intestine. Se intrebuintiéza mai departe la taierea raneloru si imflaturiloru si de multe ori si la oprirea sângelui.

Déca facemu se sara mai multe scântei electrice prin aeru, atunci se produce *ozonu,* care se si póte sêmtí in urm'a mirosului seu caracteristicu. Ozonulu are insusirea, de curatia aerulu de miasme si microbi. Dr. *Vigouroux,* medicu francesu, a si folositu insusirea acést'a a electricitatei, cá unu mijlocu de aperare in contr'a cholerei, ce a grassatu in a. 1884 in partea de miediadî a tierei sale, si succesulu dobênditu a fostu indestulitoriu.

O alta aplicare destulu de insemnata, afla electricitatea la mânarea tramvaieloru — nisce omnibuse asiediate pre sîni — cari pàna acuma erâu trase de cai. Tramvaie electrice au aprópe tóte orasiele mai mari; de vre-o câti-va ani are si capital'a nóstra Buda-Pest'a. Omului dedatu se véda inaintea tramvaieloru nisce cai sdraveni si se auda tropotitulu loru greoiu si monotonu, seau déca e vorba de tramvaiu cu vaporu — se auda resuflarea greóia a masinei si se véda norii

in decisiunea sa preainalta comunicata prin rescriptulu gubernialu de dto 8 Februariu 1851 Nr. $\frac{259}{230}$ aprobându reactivarea Metopoliei nóstre s'a induratu preagratiosu a accentuá totu odata si *caracterulu ei românescu* [1]).

Reactivarea acést'a a Metropoliei nóstre fù ratificata si recunoscuta si de guvernulu constitutionalu ungaru alu Majestàtii Sale si asecurata pentru tóte tempurile prin inarticularea ei in legile fundamentale ale tierii, ce'a ce o dovedesce mai pre susu de tóta indoiél'a articulului de lege XXXIX din 1868 [2]).

Déca inse in vîrtutea dreptului publicu provinci'a nóstra besericésca este *românésca,* atunci totu in vîrtutea acelui dreptu *românesci* trebue sè fia tóte besericele, scólele si alte institutiuni ale ei, si *românésca* trebue sè fia si limb'a acelor'a, asiá in càtu ele nu se potu despoiá de acestu caracteru, decàtu numai cu concursulu *toturoru factoriloru hotaritori,* cari i-au imprimatu acelu caracteru.

Gimnasiulu din Beiusiu este inse unu institutu greco-catolicu *infiintiatu si sustienutu cu grele si mari jertfe de o diecesa,* care face parte integranta din provinci'a nóstra besericésca. Prin urmare si acestu institutu — cá si provinci'a besericésca, in care se áfla — trebue sè pórte pentru totu de-a un'a caracterulu românescu, care se manifestéza in limb'a lui de propunere românésca. De alta parte Ministrulu de culte si instructiunea publica nu este autorisatu prin nici o lege din lume a schimbá caracterulu românescu alu provinciei nóstre besericesci si alu institutiuniloru ei, garantatu prin dreptulu publicu in patri'a nóstra. Prin urmare càndu Ministrulu a despoiatu gimnasiulu din Beiusiu de caracterulu lui românescu, introducùndu cu amenintiàri si terorisàri limb'a magiara in loculu limbei românesci, a vatematu in modu arbitrariu dreptulu publicu, in vîrtutea càruia beseric'a nóstra cu tóte institutiunile ei trebue sè fia românésca.

[1]) Seine Majestät haben mit allerhöchster Entschliessung vom 12. December v. J. die Reactivirung des in Siebenbürgen unter der Benennung Metropolia Alba-Juliensis bestandenen *römänischen* griechisch-katholischen Erzbisthums zu Karlsburg, gleichwie die Errichtung von zwei neuen griechisch-katholischen Bisthümern zu Szamos-Ujvár in Siebenbürgen, dann zu Lugos im Temescher Banate nach dem im *beigeschlossenen Protocolle enthaltenen* Entwurfe allergnädigst zu genehmigen . . . geruhet. — Èr in protocolulu amintitu se dice: Betreffend die Reactivirung der **römänischen** gr.-kath. Metropolie . . . war die Nothwendigkeit dieser Massnahme im Interesse sowohl der Kirche, als des Staates einstimmig anerkannt. — In fine totu in acelu protocolu se subordinéza Episcopulu de Orade Metropolitului de Alb'a-Julia prin cuvintele: durch Unterordnung der Bischöfe *von Grosswardein*, Szamos-Ujvár und Lugos als Suffragane unter die erzbischöfliche Gewalt des neu zu ernennenden Metropoliten von Alb'a-Julia. . . .

[2]) A fogarasi görög-katholikus püspökségnek »gyula-fehérvári görög-katholikus metropolia« czím alatt érsekségre emeltetése, nemkülömben a görög-katholikusok részére felállitott lugosi és szamos-ujvári püspökségek törvénybe iktattatnak (1868. évi XXXIX törvényczikk)

Episcopatulu Românu din Macedoni'a. Foile din Romàni'a ni-au adusu scirea, cà preste scurtu tempu Românii din Macedoni'a voru avé unu episcopatu românescu, si cà Pórt'a ar fi inceputu deja cu Romàni'a transactiunile diplomatice pentru împlerea scaunului cu unu românu.

Se insiéla toti aceia, cari cúgeta, cà Românii din Macedoni'a suntu condusi numai de motive nationale, càndu doresc unu episcopatu românescu. Suntu, ce e dreptu, si nationale motivele loru, inse totu atàtu de poternice suntu si alte motive, cari nu se potu intielege, decàtu numai déca este cunoscuta starea besericésca preste totu a locuitoriloru din Balcanu. Acést'a o vomu espune pre scurtu cetitoriloru nostri, din care apoi voru intielege si conflictulu Patriarchului din Constantinopolu cu Sultanulu pentru Bulgari.

Dupa caderea Constantinopolului la 22 Maiu 1453 Mohammed IV cá unu barbatu politicu, a datu besericei desbinate din imperiulu sèu o constitutiune, ce mai intréga s'a conservatu pàna astàdi. In fruntea besericei desbinate din imperiulu otomanu stà Patriarchulu din Constantinopolu. Elu are lànga sine unu sinodu din 12 Metropoliti, si unu comitetu permanentu din alti patru. Afàra de ace'a mai are lànga sine si unu consiliu de laici cu drepturi insemnate. Sinodulu la olalta cu consiliulu laiciloru alege pre Patriarchulu, pre care apoi sultanulu dupa capriciu -lu întaresce seau -lu respinge. Patriarchulu corespunde cu guvernulu otomanu prin marele *logofetu,* care este unu laicu. Locuinti'a Patriarchului si a sinodului e suburbiulu *Fanaru.*

Patriarchulu este capulu si besericescu si civilu alu natiunei grecesci din imperiulu otomanu. Si fiindu-cà in regnulu osmanicu conceptulu natiunei e sinonimu cu alu religiunei, sub natiunea grecésca se intielegu toti cei de „legea grecésca", Greci, Români, Bulgari si asiá mai departe. Astfeliu Patriarchulu este capulu besericescu si civilu alu toturoru popóreloru acestor'a si garantéza la sultanu pentru fidelitatea loru. Elu decide din invoirea pàrtîloru si procesele civile ale crestiniloru supusi lui, dirige scólele si adùna prin organele sale darea supusiloru, pre carea apoi o transpune guvernului otomanu.

Se póte vedé de aici, cà constitutiunea besericei desbinate in imperiulu otomanu este in multe privintie favorabila crestiniloru, si cá atare poteá fi unu isvoru de binefacere si binecuvêntare pentru ei. Inse la asiá ceva lipseá conditiunea principala: motivele mai inalte, motivele caritàtii si iubirei adeverate, cu unu cuvèntu motivele preste fire, fàra de cari si constitutiunea cea mai buna póte devení unu adeveratu blastèmu pentru supusi.

Acést'a s'a vediutu numai decàtu dupa ace'a. In lips'a unui sèmtiu religiosu adeveratu scaunulu patriarchalu a devenitu unu obiectu alu intrigiloru de partidu si prin ace'a a launeloru sultanului, la care alergáu partidele cá la forulu celu mai inaltu. Càci asiá a respunsu Patriarchulu Antimu Papei Piu IX, càndu l'a rechiamatu la unire, cà elu in lucrurile besericesci recunósce de autoritatea cea mai inalta pre *Sultanulu.* Ce poternicu este spre nefericirea omului geniulu erórei! Pre Sultanulu -lu preferesce unui Piu IX, despre care protestantulu Baumstarck, mai tàrdîu devenitu catolicu, a dîsu, cà elu n'a vediutu o figura, carea sè pórte mai tare pre frunte timbrulu inaltîmei date de Domnedieu, o persóna, carea sè-lu împle mai tare de respectu, iubire si admiratiune cá pre Piu IX.

In urm'a intrigeloru acestor'a demnitatea patriarchala in Constantinopolu incepù

---

de fumu, ce remànu in urm'a ei, — -i pare tare curiosu, càndu vede àntâi'a óra unu tramvaiu electricu, care nu are lipsa de cai, unde nu se vede nici o urma de incordare afara de ostenél'a, ce -si dà conductorulu, se-lu oprésca la desele statiuni de prin orasiu.

Tramvaiulu electricu e proprie unu trenu electricu micu, unde nu este decàtu unu cupeu, multu dóue; dar' suntu si trenuri electrice, unde suntu insirate mai multe cupee si afara de ace'a si distanti'a, ce au se o percurga, inca este mai lunga decàtu dóue seau trei strade ale unui orasiu. Se póte cà Ungari'a inca va avé acusi unu trenu electricu, càci precum nu de multu scriseseru foile — ministrulu de comunicatiune ar' avé de gàndu se construiésca intre Budapest'a si Viena cale ferata electrica.

Dintre alte nenumerate intrebuintiàri si aplicàri ale electricitàtii, voiu mai amintí numai despre influinti'a, ce o are lumin'a electrica asupr'a plànteloru si mai departe asupr'a vermiloru de metasa. Din incercàrile facute reiésa, cà lumin'a electrica nu póte supliní lumin'a sórelui, dar' plàntele luminate nóptea, seau si diu'a càndu vremea e norósa, cu lumina etectrica, crescu cu multu mai repede decàtu cele incredintiate singurei ingrigiri a sórelui. Dr. C. W. Siemens a semenatu dóue straturi vecine cu acelea-si plànte, si anume: cu grâu, ovèsu, orzu, trifoiu etc. Unu stratu l'a luminatu nóptea cu electricitate, celu alaltu nu. Pàna-ce in acestu din urma plàntele erau de 0·45 m. in celu de àntâiu ajunse inaltîmea de 1·5 m., si spicele erau pline de grauntie. Dupa incercàrile aceste a inceputu se se folosésca lumin'a electrica in mai multe case de plànte si de flori de prin orasiele cele mari. Resultatele dobèndite au fostu si mai surprindietóre, déca in acel'a-si tempu se conducea curente electricu si prin pamèntulu, in care se aflàu plàntele, florile si pomii, si déca se mai produceá si ozonu. Curentele electricu grabesce descompunerea gunoiului, omóra vermii si alte insecte, ce ar' poté se vateme radacinile plànteloru, si cu trupurile acelor'a hranesce pamèntulu, éra ozonulu dà floriloru mirosu si pómeloru gustu placutu.

Nu mai putînu interesante suntu incercàrile ce s'au facutu in anii trecuti in Padua cu vermii de metasa. Anume s'a aflatu, cà curentele electricu grabesce scóterea óueloru. E destulu, cà óuele se fie espuse la curentele electricu càte-va minute, cá scóterea se se intèmple cu dîle intregi mai iute.

Totu acel'a-si efectu 'lu are curentele electricu si asupr'a óueloru de gâina, si in diu'a de astàdi esista aparate de scótere seau cloce electrice.

Din aceste putîne sire inca -si va poté face cetitoriulu idea, càte bratie receru ntâtea masini electrice, si fabricele, unde se pregatescu aceste, si prin urmare càti ómeni -si càstiga pre calea acést'a pànea de tóte dîlele. Astfeliu pre lànga nenumeratele folóse, ce le aduce electricitatea omenimei, la o parte -i dà in mâna pànea de tóte dîlele. Ce deosebire mare intre electricitatea acést'a si electricitatea atmosferica, pre carea o vedemu in forma de fulgeru si o audîmu in chipu de durduitura si trasnetu! Acésta sdrobesce si nimicesce totu ce áfla in cale, acea ne aduce vesti dela consàngenii, prietinii si cunoscutii departati, nimicesce departarea, ce ne desparte, càci ne face se le audîmu vorb'a, se le sèmtîmu resuflarea si sióptele. Un'a omóra, cea alalta hranesce, apéra si vindeca de bóle. Un'a este fiéra selbatica, ce insufla gróza, si sfàsie totu ce-i stà in cale, cea alalta animalu imblàndîtu care te hranesce, te imbraca, te insotiesce si te apera, si totu ce se recere, e se scii cum se àmblii cu elu.

a se dá celui ce promiteá mai multu. Patriarchulu apoi se rebonificá dela episcopi, episcopii de pre preoti, si preotii de pre poporu, pre care -lu storceáu pâna la denariulu celu din urma, fiindu-cà pre lânga oficiile bisericesci toti aveáu si multe atributiuni civile, cá totu atâte mijlôce de a stôrce poporulu. Si asiá organismulu bisericescu s'a prefacutu in unu organismu de simonia, sub care gemeáu tôte popórele imperiului otomanu, càror'a totu organismulu acest'a in sine odiosu le-a devenitu si mai odiosu inca si prin ace'a, cà Metropolitii, Episcopii, Archimandritii si toti dignitarii erâu numai Greci seau Grecisati, de óre-ce Românu, Bulgaru seau Bosniacu cá atare nu poteá avé nice o sperantia de a ajunge la vre-o demnitate bisericésca.

Patienti'a poporului inse dela unu têmpu s'a gatatu. Montenegro s'a ruptu cu totulu de sub Patriarchulu. Sêrbii condusi de Arseniu din Ipek au trecutu in Ungari'a, cá sè scâpe si de tirani'a Turciloru, dara mai cu sêma de a l'atriarchului Constantinopolitanu. Sêrbii ceialalti constituiti in regatu s'au organisatu in beseric'a autocefala. Bosni'a si Hertiegovin'a au scapatu in urm'a impregiurâriloru de sub jugulu amaru alu Patriarchului. Chiar si Grecii din regatu s'au constituitu in beserica autocefala, si au mai remasu numai Bulgarii si Românii sub Patriarchulu. Bulgarii ajutati de Rusi'a inca la 1870 si-au creatu esarchatulu propriu in Constantinopolu rumpêndu-se cu totulu de sub jurisdictiunea Patriarchului grecescu de acolo. Atunci Patriarchulu din Constantinopolu s'a facutu focu si catranu, vediêndu, cà pre incetulu remâne fâra turma, si nu mai are pre cine tunde. De ace'a chiamà unu conciliu ecumenicu, chiar precându in Rom'a se tiêneá conciliulu vaticanu. A capetatu inse de pretotindene corfe, si de abiè i-au venitu 34 de episcopi, cu cari anatemisá pre Bulgari, fiindu-cà nu se mai lasáu a fi jafuiti. Bulgarii din Macedoni'a inse totu i-au mai remasu supusi lui. Acum si acestia s'au smulsu, si Patriarchulu a alergatu la interdictu bisericesu, cá sè-i pôta tiené sub jafulu sèu si mai departe. De presente voiescu sè se smulga si Românii macedoneni, si de le va succede, Patriarchulu érasi va alarmá lumea, càci nu-lu dôre multu de sufletele loru, seau chiaru de locu, ci-lu dôre de banii, ce-i pierde.

Fratii nostri iubiti, Românii din Macedoni'a inse, de cari ne dôre mai tare, dupa unu jugu de atâtia seculi, suntu prea molipsiti de spiritulu grecescu fanariotu, si atingerea loru cu Grecii inca va fi si pre vênitoriu prea intima, decâtu cá sè se pôta mântui singuru prin unu episcopatu românescu. Numai o unire sincera cu Rom'a ar fi in stare a sadí in viéti'a loru bisericésca si nationala unu principiu sanetosu de desvoltare si progresu, care apoi i-ar poté ferí de cangren'a grecismului si ar face din ei unu elementu respectatu in Balcani. Càci grecismulu singuru nu este in stare a regenerá pre nice unu poporu.

Se vede din aceste, cà ide'a episcopatului românescu s'a ivitu la Românii din Macedoni'a, nunumai din motivulu de a-si aperá libertatea si desvoltarea, ci si — pung'a dinaintea Patriarchului grecescu din Constantinopolu si a organeloru lui.

Revista bisericésca.

Provinci'a metropolitana.

Prin Circulariulu metropolitanu Nr. 144—1891 s'au publicatu intregului cleru archidiecesanu ratiunile *Fondului Vanceanu pentru preotii deficienti* pre anulu 1890. Acestu fondu, precum se scie, cá fondu separatu si de sine statatoriu a fostu infiintiatu de Escelenti'a Sa P. S. D. Metropolitu, si se maresce prin contribuirile Clerului intregu. Din ratiuniie, ce le avemu la mâna, estragemu urmatórele date mai insemnate.

Perceptiunile Fondului in anulu 1890 au fostu: a) venitele capitalului neatingibilu si din mulcte fl. 494·48; b) din tacse dela preotîmea archidiecesana fl. 2494·—; c) restu strapusu din anulu 1889 fl. 351·13. — Cu totulu fl. 3339·61.

Amesuratu statuteloru din tacsele de sub b) remânu la acestu fondu 831 fl. 34 cr., éra la fondulu viduo-orfanalu trecu dóue pârti, in sum'a de 1662 fl. 66 cr.

Asiá dara perceptiunile curate ale fondului in anulu 1890 au fostu: a) dupa capitalulu neatingibilu fl. 494·48; b) dupa partea cuvenita din tacse fl. 831·34. — Sum'a fl. 1325·82.

Din acésta suma suntu a se subtrage spesele si pensiunile inca neridicate in sum'a de fl. 169·14. — Remânu deci cá venitu curatu a acestui fondu fl. 1156·68.

Din acestia se adaugu la capitalulu neatingibilu fl. 231.53, éra protîloru deficienti se voru impartí in anulu 1891 cá pensiuni fl. 925·14.

In anulu trecutu 1860 s'au datu la 8 preoti pensiuni de câte 90 fl.

Capitalulu neatingibilu alu fondului cu finea anului 1890 a ajunsu sum'a de fl. 5608·65.

Rom'a.

Cardinalulu *Carolu Cristofori* a repausatu in 31 Decembre a. c. in etate de 73 ani. Adormitulu in Domnulu a fostu unu modelu de vîrtuti preotiesci. Intrêga viéti'a lui n'a fostu altceva, decâtu o abnegatiune si o activitate neintrerupta, indreptata spre marirea lui Domnedieu. Dupa absolvarea studieloru teologice se consacrà studiulu aprofundatu a dreptului bisericescu. Fructulu studiiloru sale -lu dede publicitâtii prin edarea tabeleloru sinoptice de dreptu canonicu. Lucrarea acést'a facuta dupa sistemulu celebrului canonistu Devoti, si care e o continuare démna a operei inceputc de renumitulu cardinalu Tarquini, a atrasu atentiunea Pontificelui supremu asupr'a tênerului auctoru, si indata dupa ace'a -lu vedemu figurându in oficii fôrte importante, precum la Signatur'a Papala, la S. Penitentiaria, la Archivele Pontificie si la tribunalele Vaticane. In Consistoriulu din 27 Iuliu 1885 fù creatu cardinalu-diaconu, si numitu Prefectu alu congregatiunei Indulgintieloru si a ss. Reliquie. — In veci amintirea lui.

Angli'a.

Intr'un'a din cele din urma siedintie a parlamentului anglesu a presintatu dlu Gladstone unu proiectu de lege, in vêrtutea càruia sè fia stersa vechi'a dispositia de sub Carolu II numita *Test*, care opresce, cá oficiile de lord-cancelaru alu Regateloru unite si de lord-locotenentu seau vice-rege alu Irlandei sè fia portate de catolici. In intielesulu dispositiei numite cetatienii catolici nu aveáu nici dreptulu de a alege, nici de a fi alesi. Astfeliu au fostu impregiurârile pâna in 1829, cându guvernulu conservatoru Wellington—Peel a stersu dispositi'a *Test* de sub Carolu II, deschidiêndu usiele guvernului si la catolici, sustiênêndu numai eschiderea catoliciloru dela oficiile de lord-cancelaru si vice-rege alu Irlandei. In 1858 s'au datu tôte drepturile politice si la Iudei. Intre ministrii dela acelu têmpu incôce vedemu figurându si catolici, si chiar de presente ministrulu de interne Matthews e catolicu. — Ce pôte fi deci mai justu si mai echitabilu, decâtu sè se stérga si cea din urma remasitia din legile arbitrarie aduse in têmpuri de nefericita amintire? Si totusi propunerea lui Gladstone a fostu respinsa cu o slaba maioritate de 30 voturi. Este inse de notatu, cà respingerea s'a intêmplatu mai multu din cause politice si de oportunitate, si astfeliu avemu firm'a sperantia, cà in scurtu têmpu vomu vedé pre catolicii din Angli'a bucurându-se de tôte drepturile loru cuvenite.

Revista politica.

Afaceri interne.

Dupa desbaterea proiectului de lege referitoriu la repausulu de Domineca s'a ocupatu parlamentulu cu proiectulu de lege despre ajutorarea lucrâtoriloru din fabrici si mine in casu de morbu. Si acestu proiectu fù primitu cu neinsemnate modificâri, de órece nici un'a dintre partide nu a facutu opositie. Si e bine asiá, càci statulu are detorinti'a de a se ingrigí de binele cetatieniloru sèi, si in prim'a linea de alu acelor'a, cari mai multa lipsa au de acelu ajutoriu, si aceia fâra indoiéla suntu lucratorii de prin mine si fabrici, cari nu numai cà traiescu dupa lucrulu loru, ci lucrulu acest'a -lu indeplinescu intr'unu aeru coruptu si nesanetosu, care pre fôrte multi -i face necapaci de lucru.

Dupa pertractarea acestui proiectu s'au mai desbatutu si alte cestiuni de putînu momentu si s'au datu respunsuri la unele interpelâri. Celu deântâiu proiectu de ceva insemnatate, ce va ajunge la pertractare in dilele aceste, este proiectulu de lege despre judecatoriile consulare, éra dupa acel'a probabilu se va incepe desbaterea proiecteloru referitóre la *reform'a administratiunei.*

Intr'ace'a adunârile de protestare in contr'a proiectului de lege referitoriu la gradinile si asilele de copii se tiénu in numeru totu mai mare in tôte pârtile tierei, spre nu putîn'a superare a guvernantiloru nostri. Pre lânga adunârile amintite in numerulu trecutu s'au mai tiénutu adunâri in *Turd'a*, in *Bogsi'a montana*, in *Bai'a de Crisiu*, éra in 17 Februariu se va tiené o conferintia pu-

blica in *Bai'a mare* totu in caus'a nóstra religioso-nationala.

Austri'a.

Dupa surprinderea causata prin disolvarea parlamentului urmà o nóua surprindere, si anume dimisionarea ministrului de finance Dunajewski. In loculu lui fù numitu ministru de finance şefulu de sectiune in ministeriulu de justitie Dr. Emil Steinbach. Schimbarea acést'a a produsu in tóte partidele politice unu resensu mare; organulu Cehiloru vechi de esemplu dice, cà demisionarea lui Dunajewski are o insemnatate mai mare decatu disolvarea parlamentului. Unii vèdu anume in acést'a schimbare ministeriala o concesiune facuta Germâniloru, si astépta o grupare nóua a partideloru pre bas'a aliantiei cu stâng'a liberala. Noi din parte-ne nu credemu, cà ministeriulu Taaffe ar' vré sè se abata dela politic'a ace'a moderata si concilianta, ce a urmat'o in trecutu fatia cu nationalitàtile din Austri'a, si cu atâtu mai putinu credemu, cà ar' poté se faca aliantia cu Germânii liberali. Celu putînu acést'a nu se vede din denumirea lui Steinbach de ministru; pentru-cà desi Steinbach nu e omu de partida, totusi de liberali a statu totu de-a un'a departe, si e unu crestinu chiar' atâtu de convinsu cá si Dunajewski. Credemu deci, cà schimbarea facuta in ministeriu e mai multu de persóne decâtu de sistemu. Viitoriulu va aretá.

Itali'a.

Cris'a ministeriala s'a terminatu. Regele a primitu definitivu demisiunea ministeriului Crispi. Noulu cabinetu s'a constituitu sub presidiulu marchisului *di Rudini*. Membrii noului cabinetu, afára de ministrulu de interne *Nicotera* (radicalu), suntu toti aderenti ai dreptei conservatóre. — Cestiunea e, óre poté-va acestu nou cabinetu sè grupeze in giurulu sèu o maioritate suficienta pentru a poté remâné in fruntea afaceriloru. Acést'a e o cestiune fórte grea in parlamentulu italianu, care pentru multîmea partideloru se numesce de multi unu caleidoscopu. Câtu e pentru noulu guvernu, consideratu in compositi'a sa, unu sistemu nou de guvernare nu va inaugurá. Politic'a esterna si in specie alipirea de alianti'a tripla va remâné neschimbata. Acést'a e certu, de óre-ce o abatere dela tripl'a aliantia numai atunci ar fí cu potintia, déca s'ar restituí Rom'a la Pontificele supremu. Acést'a inse nu o va face in curêndu nici unu guvernu, si cu atâtu mai putînu unu guvernu compusu din membrii dreptei conservatóre, de óre-ce chiar acestu partidu a adusu pre subalpini la Rom'a, si acest'a este autorulu toturoru atacuriloru indreptate in contr'a Augustului Capu alu Besericei.

Credemu totusi cà in cestiunile religióse noulu guvernu va fí mai moderatu decâtu celu vechiu, fiindu dlu *di Rudini* cunoscutu cá unu omu moderatu, prevenitoriu si linistitu, desi cám neresolutu.

Români'a.

Lig'a pentru unitatea culturala a romàniloru a intratu in viétia cu dîu'a de 24 Ianuariu. Scopulu ligei este „a cultivá consciinti'a solidaritàtii in intregu neamulu românescu si a intretiené o mişcare, care sè legitimeze misiunea culturala a Romàniloru in Orientu". Din acestu scopu se vede, cà lig'a nu are caracteru politicu, ci numai culturalu; si mai apriatu se vede acést'a si din apelulu emisu de liga. Prin urmare este tendintiósa ori ce incercare de a atribuí acestei lige unu caracteru, ce nu-lu are. — In Români'a a fostu salutata nóu'a liga cu mare insufletire, si pàna acum in 15 orasie s'au constituitu sectii de ale ligei.

Rusi'a.

Visit'a, ce a facut'o curtii imperiale Archiducele Franciscu Ferdinandu de Austri'a-Este, presumptivulu nostru mostenitoriu de tronu, formèza si acum obiectulu descusiunei din diare. Cordialitatea, cu care a fostu primitu Archiducele, distinctiunile, ce i-s'au facutu din tóte pàrtile si mai alesu din partea Tiarului, au datu ansa la feliu de feliu de esplicàri, si unele foi optimiste vorbiáu dejá de o apropiare a Monarchiei nóstre cu Rusi'a si de o intielegere in cestiunea balcanica. Noi credemu, cà tóte combinatiunile diaristice suntu si remânu numai combinatiuni. Rusi'a are interesele sale de egemonía in Balcani, interese, cari se opunu intereseloru nóstre, cari poftescu, cá statele balcanice se se desvólte independentu si se nu sté sub egemoní'a nimenui. Cându va renunciá Rusi'a dela planurile sale, intielegerea e facuta; pàna atunci de apropiare in forma de intielegere definitiva nu póte fí vorba. Cu tóte aceste credemu si noi, cà visit'a Archiducelui Franciscu Ferdinandu va contribuí la *consolidarea raporturiloru amicale esistente,* dara *misiune politica* n'a avutu visit'a, dupa cum ne asígura si fói'a oficiósa „Fremdenblatt".

Spani'a.

Alegerile acum decurse in Spani'a au fostu favorabile partidului conservatoru catolicu. Au fostu alesi anume 289 conservatori, 12 reformisti, 8 liberali dissidenti, 7 carlisti, 5 independenti, 2 republicani autonomisti de pre Antille, 25 republicani in Spani'a, 89 liberali in Spani'a, si 6 liberali pre insul'a Cub'a. — De insemnatu este minoritatea liberaliloru, cari pàna mai in anii trecuti au fostu la guvernu. Republicanii suntu putîni la numèru, potu inse cu tóte aceste se causeze neplaceri. Altcum resultatulu alegeriloru e fórte imbucuratoriu, si este o nóua dovéda despre sêmtiemintele religióse ale poporului spaniolu, de alta parte despre intieleptiunea reginei-regente care, desi femeia debila si straina, a sciutu câstigá iubirea si increderea poporului spaniolu.

Corespondintie.

I.

Parisu Ianuariu 1891.

Demagogii si radicalii au ajunsu cu fanatismulu pàna acolo, câtu nu mai potu suferí nimicu ce e crestinu, pre cându monstrii terorismului, Robespierre, Dànton, Marat, Chabot, St. Just, si altii si-au câstigatu o specie de suveranitate si inatacabilitate, ce o platescu amaru cei ce nu o respectéza. In têmpu de fómete se nutrescu ómenii cu productele cele mai de josu, cu tèrîtia, coceni, si radecini, pentru-cà trupulu fàra nutremêntu nu póte se fia. In têmpu de fómete sufletésca, cându sufletele suntu góle de Domnedieu si de adevèrurile lui, -si face omulu Domnedieu din animale, plânte si chiar' si din monstrii omenesci, cari numai figur'a omenésca o mai au, cum suntu teroristii de mai susu ai revolutiunei francese, pentru-cà sufletulu omului trebue se adoreze ceva. Demagogii si radicalii francesi nu se mai inchína la Domnedieu si nu mai veneréza pre sânti, eroii vîrtutii, se inchína inse cá la nisce idoli la toti tiranii revolutiunei. S'a vediutu acést'a, cându in dîlele trecute s'a datu in „Comedié francaise" bucat'a lui Sardou, intitulata „Thermidor".

Tóta bucat'a se tiêne strinsu de adevèrulu istoricu alu revolutiunei din an. 1789. Radicaliloru inse nu le-a placutu, fiindu-cà e laudata vîrtutea adeverata crestina in mijloculu crudîmiloru revolutionare.

Cuprinsulu bucàtii e urmatoriulu: In mijloculu terorismului lui Robespierre si a conventului apâre o eroina crestina cu numele: *Fabienne.* Ea mai inainte fusese incredintiata cu unu tineru numitu *Martial.* Ne audiêndu inse multu têmpu de numele lui, si crediêndu cà e mortu, din iubire càtra elu nu s-a mai incredintiatu cu altulu, ci s'a facutu calugaritia. Fiindu inse calugaritiele alungate de teroristi de prin manastírile loru, ea s'a intorsu in lume, inse si imbracata in vesminte lumesci si-a observatu voturile si mai departe cu tóta conscientiositatea. Nesce spelatorese aflându, cà e calugaritia si cà pórta o cruce la grumadi, voira se o ucida, càci alu mortii erá atunci ori cine se mai inchiná lui Domnedieu si nu ratiunei. Ver-o cati-va barbati inse o au scosu din mânile loru si intre acestia din intêmplare si mirele ei *Martial,* care se reintorsese acasa din bataia. Aflându *Martial,* cà ea e mirés'a lui, o provóca, cá se inchia neum casatoría cu elu. Ea -i respunse, cà votulu pusu lui Domnedieu nu o lása. Martial i aduse aminte, cà ea numai crediêndu-lu pre elu mortu, s'a facutu calugaritia, si éta elu nu e mortu. Inzedaru, ea nu voi se-si calce votulu pusu lui Domnedieu. Cându converséza ei la olalta, o gramada de ómeni turbati ducu la gilotina mai multe calugaritie, cari cu rosariulu in mâna câuta imni in onórea Preacuratei Fetióre María. *Fabienne* le vede, si voiesce se mérga si ea cu ele se móra la olalta. Nesce gendarmi o arestéza si o ducu si pre ea la supliciu. *Martial,* vré se o mântue, -i propune se dica, cà e ingrecata, cá se scápe de mórte. Ea inse respunde, cà mai bine mórte, decâtu péta pre onóre si inca prin mintiuna. Cându e aprópe de gilotina, *Martial* mai cérca odata se o scape din mân'a gendarmiloru, unu gendarmu inse -lu ucide, éra ea pasiesce cu curagiu pre gilotina sarutându crucifisulu si móre fàra alta vina, numai pentru-cà a crediutu in Domnedieu.

Cându bucat'a s'a representatu întâi'a óra, atunci a fostu gramadita cu aplause. Audiêndu de acést'a radicalii, s'au dusu la a dóu'a representatiune cu gramad'a, cá se o impiedece, fiindu-cà in ea victori'a este a crestinismului, si teroristii revolutionari suntu descrisi asiá, precum au fostu.

Ce inima omenésca este, carea se nu simpatiseze cu tiner'a eroina a vîrtuții si credintiei *Fabienne?* Tóta figur'a ei este incungiurata cu aureol'a inocintiei conscie de sine. Si radicaliloru totusi le-a fostu nesuferita. Se póte vedé de aci, cum degeneréza inim'a omenésca, déca nu o imple Domnedieu.

II.

Sibiiu 28 Ianuariu n. 1891.

Onorabila Redactiune!

La 22 Maiu 1887 in urm'a laudabilei initiative luate de Ilustr'a Dna Elen'a barones'a Popu si de démn'a si zelós'a presiedinta actuala Dn'a Mari'a Popu de Harsianu s'a infiintiatu aci o Reuniune de femei cu scopulu de a se ingrigí insa-si de decórea si provederea besericei greco-catolice de aci cu tóte utensiliele trebuintióse tiénetóre de partea interna a aceleia. Inca nu s'au implinitu patru ani, de cându acésta Reuniune si-a inceputu binecuvêntat'a sa activitate, si dejá te surprindu tare placutu lucrările sevêrsîte de dêns'a intr'unu intervalu relativu fórte scurtu si cu mijlóce fórte modeste. Cine a cercetatu beseric'a parochiala gr.-cat. de aci inainte de infiintiarea acestei Reuniuni, si o va cercetá si acum, va remáné frapatu, càci indata ce va pasí pre pragulu ei, se va convinge, cà aci si-a desvoltatu froditórea sa activitate delicatulu gustu femeiescu, si va vedé cu insufletîre, cà ce se póte face chiar' si in o parochía seraca, cum este si parochí'a gr.-cat. a Sibíiului, cându credintiosii aceleia-si beserice traindu in buna armonía suntu petrunsi de spiritulu asociărei si alu unirei poteriloru impraściate, carele in multe locuri a facutu adeverate minuni, si déca acei credintiosi au câtu de putîna voia de a jertfí pentru scopuri comune. Lauda si onóre se cuvine braveloru dómne gr.-cat. de aici, cari cu atâta iubire se sciu alipí de beseric'a loru propria si sciu se lucre cu atât'a zelu si insufletîre pentru infrumsetiarea aceleia.

Acésta Reuniune la 25 Ianuariu a. c si-a tiénutu adunarea sa generala ordinaria in cancelari'a „Asociatiunei Transilvane"; presidiulu, fiindu vrednic'a presiedinta a Reuniunei Dómn'a Marí'a Popu de Harsianu impiedecata din causa de morbu, l'a portatu nu mai putînu zelós'a vice-presiedinta Dómn'a Corneli'a Surdu nasc. Deacu, participându la acésta adunare generala o cununa fórte frumósa dintre damele gr.-catolice si mai multi barbati fruntasi gr.-catolici din locu. Dintre agendele pertractate cu permisiunea Onorabilei Redactiuni-mi voi luá voia a aminti aici urmatóriele, si anume: Comitetulu conformu statuteloru si-a facutu raportulu sèu generalu despre activitatea desvoltata in decursulu anului espiratu; din acestu raportu se vede, cà Reuniunea in anulu espiratu a avutu 10 membre fundatóre, 21 membre ordinarie si 17 membri binefacatori. Averea Reuniunei cu finea anului espiratu a fostu in totalu de 298 fl. 92 cr. in bani gata depusi la institutulu „Albin'a", computându-se aci fondulu neatingiveru cu 153 fl. 19 cr. si fondulu disponibilu cu 145 fl. 73 cr. Dela infiintiarea Reuniunei incóce s'au spesatu pentru scopuri de infrumsetiare aprópe la 350 fl. Raportulu generalu a fostu luatu din partea adunărei cu aprobare spre sciintia. Mai departe s'au revediutu ratiunile cassei pre 1890; s'au proclamatu de membru fundatoru Dn'a Emili'a Tilea nasc. Ratiu, ér' de membri ordinari: Dn'a Mari'a Danchesiu nasc. Stoianu si Dsiór'a Dor'a Danchesiu din Resinari, asemenea Dnele: An'a Lupeanu si Marí'a Popescu din Sibíiu; in urma s'a intregitu comitetulu cu Dnele: Emili'a Tilea si Elen'a Lucutia.

Aceste suntu obiectele mai insemnate pertractate in adunarea dela 25 Ian. a. c.

Cu vía bucuría inregistrezu aci, cà dupa inchiere adunarea generala straformându-se intr'o conferintia confidentiala, damele au luatu decisiunea de a-si largí cerculu de activitate in viitoriu statorindu-se, cá dupa alte esemple laudabile din alte locuri in fiecare anu din oferte benevole se se arangeze in ajunulu Nascerei Domnului câte „unu pomu de Craciunu", venindu astfeliu in ajutoriu cu vesminte, recuisite de invetiamêntu etc. eleviloru si eleveloru misere dela scól'a poporala gr.-cat. de aici, prin ce credu, cà se va face unu bunu servitiu causei scolastice din acésta parochía.

Cá de inchiere -mi permitu unu cuvêntu fratiescu càtra preotîmea nóstra si mai alesu càtra preotesele nóstre. E lucru dorerosu, dar' adeveratu, si eu insu-mi am avutu ocasiune a me convinge din propri'a-mi intuitiune, cà se áfla fórte multe beserice la sate si póte cà si pre la orasie cu preoti si preotese altcum din têmpulu mai nou, cari lása tare multu de doritu in privinti'a adiustării interne a acelor'a; multe suntu lipsite si de utensiliele cele mai necesarie; in unele locuri intru atât'a a scadiutu zelulu credintiosiloru, incâtu chiar' si provederea besericei cu lumini si chiar' cu tamâia si oleu rázema in casele besericesci si asiá destulu de serace. Óre câte o reuniune de femei evlavióse, in fruntea careia s'ar' pune preotés'a locala, nu ar' poté se faca fatia neajunseloru amintite mai susu? Eu credu si sum convinsu, cà da, numai vointia se fía.

Cu atâtu mai usioru credemu cà s'ar' poté infiintiá si ar' trebuí se se infiintieze astfeliu de reuniuni, fiindu-cà esísta si decisiune sinodala din 1869, care dispune infiintiarea loru. Si cá se aiba cei ce ar' dorí se le infiintieze unu normativu, alaturàmu aici statutele reuniunei din Sibiiu, cari au intêmpinatu inalt'a aprobare a Escelentiei Sale Dlui metropolitu [1]).

x. y.

Cum suntu foile nóstre amice ale religiunei si a ministriloru ei. Cá publiculu cetitoriu se se convinga despre lucrulu acest'a, de asta data aducemu numai dóue seau trei specimene. „Famili'a" in Nro 2 a. c. públicа o poesía de cuprinsulu urmatoriu: Unu „popa" a venitu sér'a târdiu acasa. Intrebându-si preotés'a, cà ce a cugetatu vediêndu, cà inoptéza si nu mai vine, acést'a -i respunde, cà erá tare ingrigiata, si de câte ori audiá unu câne latrându, cugetá, cà acel'a e „pop'a". Insemnàmu, cà redactorulu „Familiei" e fiu de „popa", si autorulu poesiei a capetatu destule ajutóre dela „popi". Mai departe totu „Famili'a" in Nro. 3 públicа chiar' pre pagin'a ântâia o „anecdota" de cuprinsulu urmatoriu: Credintiosii din unu satu acusara pre „pop'a" cà fumeza. „Pop'a" fù citatu pentru ace'a la „Vladic'a". Cându vediù „pop'a" turnulu besericei catedrali, sciindu cà e aprópe de „Vladic'a" -si pierduse mai tóta presenti'a. -Si luà inse curagiu *„cá tiganulu, ce-lu lasára se-si mai aprinda pip'a inainte de aruncarea latiului pentru spândiuratu"*. Cându intrà „pop'a" la „Vladic'a", aflà pre „Vladic'a" fumându din o pipa cu tievea pâna la pamêntu. „Vladic'a" dîse „popei", cà numai de ace'a e vinovatu, cà fumeza din o pipa, a càrei tieve e prea scurta, deci se-si faca si elu o tieve lunga cá a „Vladicei", cà apoi tóte-su bune. — Éta ce va se dica la noi lectur'a belectristica si instructiva! Si preotii nostri inca platescu cu bani atari murdarii pentru fiicele loru. — Totu mai departe „Tribun'a" in Nro. 18 a. c. deschide colónele sale unui tênéru cu putîna „sciintia", inse fanatisatu de ea, cá acel'a basatu pre „sciintia" si nu pre „credintia" se sustiéna asertiuni de aceste: *„Ar' fi unu rigorismu ridicolu, se interdîci barbatului inca neinsuratu o libertate, pre care obiceiulu* (numai obiceiulu?) *n'o iérta femeii."* Déca barbatii trebuiescu se aiba „libertatea" acést'a, atunci de ce se se mai insóre ver unulu? Si apoi cum -si póte folosí barbatulu „libertatea" acést'a, déca nu se dà si femeii? Si déca trebue se se dé si femeii, atunci pentru ce se mai esiste casatorí'a? Si atunci — atunci apoi pentru ce „libertatea" acést'a se mai fia asiá modesta, déca e concésa, si de ce se nu mérga pâna la fanerogamía cá la animale? Se genéza omulu a si discutá mai departe. Si lucrurile aceste basate pre „sciintia" le áfla omulu in o fóia, care sustiéne, cà e „amica religiositàtii".

[1]) Statutele le vomu publicá in unulu din nrii ce voru urmá.

Serbatorile septemânei.

30 Ianuariu v. Amintirea celoru 3 Doctori ai besericei resaritului seau mari dascali ai lumei, Vasiliu Marele, Gregoriu teologulu si Ioanu gura de auru. Caus'a serbatórei acesteia s'a espusu la serbatórea Sântului Vasiliu. Laudele loru in Menologiu la diu'a acést'a suntu de o elegantia deosebita, si atributele, ce li-se dau cu multa elocintia, suntu de unu farmecu patrundiatoriu.

In Februariu v. Intimpinarea Domnului. S'a pusu serbatóri'a acést'a pre 2 Februariu, fiindu-cà intimpinarea Domnului prin betrânulu Simeonu s'a intêmplatu cu ocasiunea purificărei Mariei in beserica conformu prescriseloru mosaice la 40 de dile dupa nascerea copilului. Nascerea Domnului fù serbata in 25 Decembre. De atunci pâna in 2 Februariu suntu chiar 40 de dile. In beseric'a resaritului se pune pondu mai mare pre intimpinarea Domnului prin Simeonu betrânulu, cá o intêmplare a legei nóue. In beseric'a apusului se pune *mai mare* pondu pre purificarea Mariei, cá implinirea unei prescrieri a legei vechi. De ace'a la noi serbatórea se numesce *Intêmpinare*, éra in apusu *Purificare*.

Noutàti.

Curtea in Budapest'a. Maiestatea sa Monarchulu dejá din 5 Februariu petrece in capital'a Ungariei. Domineca in 8 Februariu a sositu acolo si Maiestatea sa Imperatés'a-regina Elisabet'a, unde voru remáné têmpu mai indelungatu.

Soiri personale. *Teodosiu Lechintianu,* fostu cooperatoru parochialu in Cucerdea romana tractulu Ernotului (in Archidiecesa) fu denumitu de administratoru parochialu in ace'a-si parochía.

Balulu filantropicu arangiatu in 11 a l. c. in sal'a „Otelului Nationalu" a fostu si anulu acest'a intru tóte corespundietoriu renumelui sèu câstigatu in anii trecuti. Unu publicu numerosu si distinsu, din locu si din provincia erá adunatu in localitàtile otelului; toilette de cele mai elegante si cu gustu impodobiáu pre dansatóre, si cu bucuría notàmu, cà si frumosulu costumu românescu-nationalu a fostu in anulu acest'a cu multu mai bine representatu decâtu in anii trecuti. — Nu voimu sè incercàmu a compune o lista a celoru presenti, si cu atâtu mai putînu o descriere mai detaiata, temêndu-ne sè nu gresimu. — Venitulu materialu alu petrecerei inca a fostu fórte imbucuratoriu. Inregistràmu aici cu placere numai atât'a, cà dlu capitanu Visoin'a a adusu cu sine 30 fl. colectati in Alb'a-Iulia.

Functionarea nóueloru table regesci. Ministrulu de justitia a emisu o ordinatiune, prin care pre bas'a §-lui 25 alu articulului de lege XXIV din 1890 dispune cà: 1. activitatea actualeloru table regesci si procuratúri reg. din Budapest'a si Muresiu-Osiorheiu incetéza cu 4 Maiu 1891. 2. Tablele si procuratúrile reg. organisate in sensulu citatului articulu de lege -si incepù activitatea cu 5 Maiu 1891. Celealalte dispusetiuni transitóre si referitóre la activarea tableloru si procuratúreloru le va normá o nóua ordinatiune.

PARTE SCIENTIFICA-LITERARIA.

Sciinti'a si religiunea in „Covorbirile literarie".

Intre foile sciintifice si literarie din Românî'a nice un'a nu este la Românii din patri'a nóstra asiá latita si cetita cá „*Convorbirile literarie*". Contiêne fói'a acést'a si lucruri bune si traduceri frumóse din classicii altoru popóre. De câte ori inse se ocúpa cu lucruri, ce se tiênu de religiune, seau cari atingu de aprópe religiunea, atunci totu de-a un'a aréta o ignorantia de totu mare, si chiar pentru ace'a potu sè duca pre multi in retacire. Si nici nu e mirare, cà e asiá. Literatii din Românî'a cu nimicu nu se ocúpa mai putînu cá cu religiunea. Pentru cei mai multi din ei religiunea in têmpulu nostru nu mai are nici o valóre reala, si asiá nu mai este nice o lipsa, cá unu literatu sè se ocupe cu ea. Loculu ei dupa dênsii l'a ocupatu astàdi sciinti'a, si apoi sub firm'a sciintiei si in „*Convorbirile literarie*" se sustiênu nu odata lucruri de acele, câtu cetindu-le i-se scóla omului pèrulu pre capu.

De asta-data vomu aduce numai unu casu, din care se póte vedé ignoranti'a, cá sè nu dîcemu mai multu, ce o intêmpina omulu in „Convorbirile literarie" cu privire la lucrurile religióse, pentru-cá cetitorii nostri mai cu séma cei tineri, cari cetescu si „*Convorbirile literarie*", sè scia, cum au sè intêmpine cestiunile religióse, ce din cându in cându se ivescu in ele.

In Nr. 5—1890 alu „Convorbiriloru literarie" a aparutu unu studiu asupr'a „*Comediei divine*" a marelui poetu italianu *Dante*.

Nu este loculu aici a espune detaiatu planulu poemei acesteia grandióse, sublime si admirabile, cá si care genîu omenescu n'a mai produsu alt'a. Vorbindu in termini generali potemu dîce, cà ea este epope'a genîului omenescu in caletorî'a lui prin têmpu si eternitate. In descrierea minunata a caletorîiloru sale prin cele trei imperii ale lumei celeialte, prin infernu, purgatoriu si paradisu, poetulu descrie sórtea omului preste totu cá atare, sórtea omenimei cadiute din sfer'a frumsetiei eterne, a celei ce se ridîca pre incetulu érasi acolo, si in urma a omenimei ajunse la culmea fericirei, la vederea nemijlocita a oceanului nemarginitu in estensiune si adêncime, in care este versata frumseti'a perfecta alui Domnedieu.

Isvorulu inse, din care s'a inspiratu poetulu in compunerea poemei acesteia, despre carea însu-si elu dîce in alegoría, cà si ceriulu si pamêntulu si-a pusu mân'a, cându o a produsu, [1]) isvorulu acest'a este numai si numai teologi'a crestina catolica, fàra de care nice cându nu s'ar fi ridicatu poetulu pàna la classicitatea ace'a sublima, pàna la care s'a ridicatu. Tóte celealalte elemente, istorice, filosofice, fisice si astronomice, ce le mai folosesce poetulu in compunerea poemei sale, suntu strabatute si petrunse de teologî'a catolica cá de o lumina preste fire. De unde potemu dîce, cà intréga poem'a este alegorî'a cea mai minunata a istoriei omului din amêndóue lumile, asiá precum propune istori'a acést'a beseric'a catolica.

De sine urméza de aici, cà fàra de cunoscintie teologice detaiate si fundate este absolutu cu nepotintia a intielege poem'a acést'a chiaru si cu comentariu. Fàra de cunoscintiele aceste va fi omulu atrasu de unele si de altele din frumsetiele mai obvie ale poemei. Adeveratulu ei spiritu inse si minunile frumsetiei, ce le cuprinde ea, remânu unui atare omu cu totulu necunoscute. De ace'a toti cei ce au voitu a strabate in spiritulu ei si a gustá tóte deliciele isvorîtóre din frumsetiele ei, au studiatu maiântâiu teologi'a catolica din fundamentu. Asiá au facutu cunoscatorii cei mai mari alui Dante din secululu nostru, istoriculu Schlosser si regele Saxoniei si altii. Singuru Domnii dela „*Convorbirile literarie*" au cugetatu, cà voru intielege pre Dante si fàra nice o cunoscintia teologica. Si asiá nu e mirare, cà cu modulu, cum voiescu ei a-lu intielege, trebuiescu sè se faca ridicoli inaintea celoru ce cunoscu câtu de câtu spiritulu adeveratu alu poemei acesteia admirabile.

Spre a ne convinge despre acést'a trecemu preste intielesulu celu curiosu, ce autorulu studiului din cestiune -lu dà in „*Convorbirile literarie*" „Infernului" si „Purgatoriului" lui *Dante,* si ne oprimu numai la intielesulu, ce-lu dà pàrtii a treia, va se dîca „Paradisului".

In „Paradisu" ide'a dominanta dela unu capetu pàna la celalaltu este descrierea fericirei omenesci dupa specie celei mai inalte, decâtu care mai inalta nu póte sè fia, si acést'a este fericirea isvorîtóre din vederea nemijlocita alui Domnedieu in lumin'a gloriei, seau unirea mistica a sufletului omenescu cu Domnedieu in cunóscerea si iubirea cea mai inalta, de carea e capace o creatura. Simbolulu fericirei acesteia este virgin'a Beatricea, carea -lu conduce pre poetu din sfera in sfera totu mai susu, si carea devine pentru poetu totu mai frumósa din ce se inâltia mai susu prin sfere, fiindu-cà si in paradisu suntu graduri de fericire din ce in ce mai inalte, pàna ce in urma ambii ajungu in empireu la fericirea cea necreata alui Domnedieu, unde poetulu stà fatia in fatia cu misteriele cele mai adênci ale domnedieirei însa-si, cu misteriulu Treimei si alu Incarnatiunei. Inse in intuitiunea acést'a immediata a esentiei domnedieesci poetulu câstíga si o privire in esenti'a lucruriloru si in planulu celu mare alu lumei, prin ce fericirea paradisului devine pentru noi moritorii si mai minunata. Acest'a este pre scurtu cuprinsulu celu sublimu alu „Paradisului".

Si ce face din „Paradisu" in „*Convorbiri*" autoriulu studiului nostru? O adeverata caricatura mascata cu principiile filosofice alui Schopenhauer, càci filosofî'a acestuia este Evangeliulu mai toturoru domniloru dela „*Convorbirile literarie*". Éta cuvintele proprii ale autorului: *Paradisulu ceresc alui Dante consideratu alegorice este fericirea câstigata prin viéti'a contemplativa, carea stà in iubirea frumosului si a adevèrului, si in cultivarea arteloru si a sciintieloru*", carea va se dîca, fericirea cea adeverata, paradisulu omului stà in sciintia si arta, si inca paradisulu acest'a este in lumea acést'a, càci de o alta lume nu póte fi vorba. De aici apoi de sine ar urmá, cà in paradisulu lui Dante sè nu intêlnésca omulu decâtu eruditi si artisti, cá si cum ar fi o academía de sciintie seau belle-arte, éra infernulu sè fia plinu de ómenii rustici fàra sciintia si nepricepetori de arta. Cu tóte aceste credemu, cà chiar dlu autoru se va fi miratu de ace'a, câti barbati eruditi a aflatu in infernu si câti simpli in paradisu. In lips'a spatiului amintimu din infernu numai pre Pietro de Vineis, [1]) juristulu, oratorulu si poetulu acel'a mare de pre têmpulu lui Fridericu alu doile, care din iubire càtra sciintia a traitu cersîndu la universitatea din Bologn'a, si pre care însu-si Dante, cá sè arete, cà a fostu unu barbatu de o cultura fina classica, -lu introduce vorbindu cu o rara elegantia. Si totusi cu tóta sciinti'a acést'a Dante -lu pune in infernu cá pre unu suicidu. Mai departe pre magistrulu sèu Bruneto Latini inca -lu intêlnesce in infernu, desi a fostu unu barbatu eruditu, éra dintre intieleptii lumei antice pre nici unulu nu-lu pune in paradisu. Totu asemene pre musicantulu Casella, pre pictorii Cimabue si Giotto -i asiédia in Purgatoriu [2]).

Éra in Paradisu, déca acolo nu ar avé locu decâtu numai invetiatii si artistii, atunci intre altii cum de e acolo cântatu atâtu de frumosu Sântulu Franciscu, care numai eruditu nu a fostu, ci representantele celu mai stralucitu alu simplicitàtii, miseriei si umilintiei? [3]). Si totusi Dante in descrierea lui s'a ridicatu pàna la eleganti'a cea mai mare poetica facûndu o intorsura din cele mai minunate. Cându adeca in Paradisu Dante intêlnesce pre Sântulu Tom'a, si acest'a incepe a-i descrîe pre scurtu pre S. Franciscu, atunci poetulu însu-si se face a uitá, cà e in Paradisu si pune in gur'a Sântului Tom'a cuvintele, cà glori'a lui, va se dîca a Sântului Franciscu mai bine s'ar poté cântá in paradisu [4]), cá sè arete prin acést'a inaltîmea virtutii Sântului acestuia, pentru care si paradisulu celoru alalti ómeni inca lui cá unui omu -i s'ar' pare cà e prea putinu.

Si aceste putîne esemple aréta, câtu de smintita este intréga ide'a, ce si-o face autorulu nostru despre Paradisulu lui Dante. Si unu barbatu, pentru care filosofî'a lui Schopenhauer este datatóre de directiva in tóte, in veci nu e in stare sè intieléga pre Dante. Acést'a inse nu i-s'ar luá in nume de rèu. Pre dreptulu inse i-se iá in nume de rèu atunci, cându

---

[1]) „Al quale ha posto mano e cielo e terra" Paradiso XXV. 2.

[1]) Inferno C. XIII v. 56—78.
[2]) Inferno IV. XV. Purgatorio II. XI
[3]) Paradiso C. XI.
[4]) La cui mirabil vita
Meglio in gloria del ciel si canterebbe.
Paradiso C. XI. v. 96.

ideile pigmeului Schopenhauer cu poterea voiesce sè le vîre gigantelui Dante. Si cându autorulu nostru esplica in modulu aretatu „Paradisulu“ lui Dante, atunci chiar acést'a o face.

Schopenhauer in filosofí'a sa cea plina de dorere, cá se nu devina absurdu, a aflatu si elu cu cale a lasá omului unu picu de mângaiere, cà totusi baremu o privire spre fericire este posibila si pentru omu. Si privirea acést'a spre fericire i-o subminístra omului sciintiele si artele [1]). Mai multa fericire decâtu acést'a nu cunósce Schopenhauer. De ace'a nu e mirare, cà unu adeptu alui Schopenhauer, cum e si autorulu studiului din cestiune, nu-si póte intipuí „Paradisulu“ lui Dante, decâtu in sensulu fericirei lui Schopenhauer, indesatu de invetiati si artisti, intre cari celu de ântâiu este póte chiar Schopenhauer. De ace'a, cà sciinti'a si art'a ori si câtu de inalte, déca -i lipsesce omului credinti'a si iubirea lui Domnedieu, numai fericí nu potu pre omu, nice Schopenhauer, nice adeptii lui nu voiescu sè scia nemic'a. Despre sciinti'a fàra de Domnedieu dice principiulu crestinu, cà *„cine adauge sciintia, adauge dorere“*, si Schopenhauer a potutu sè esperieze adeverulu acest'a la sine însu-si, càce cu tóta sciinti'a sa cea mare, inse fàra Domnedieu numai fericitu nu a fostu, ci neliniscitu, invidiosu si rancorosu pàna la mórte. Pentru ace'a numesce si Dante pre cei din infernu: *cete pline de doreri, cari au pierdutu cunoscinti'a bunului celui mai inaltu, va se dîca alui Domnedieu.*

Autorulu nostru afára de ace'a a potutu sè véda, cà esplicarea, ce o dà elu „Paradisului“ lui Dante, este cu totulu smintita. A potutu sè véda si de acolo, cà in o atare esplicare figur'a Beatricei, carea conduce pre poetu prin paradisu, nu are nici unu intielesu, decâtu póte cá se servésca lui Dante de unu pedelu, ce-lu conduce prin salele unei academii de sciintia si arta numita: Paradisu. Si din filosofí'a lui Schopenhauer in veci nu o va intielege. Pentru ace'a autorulu despre intielesulu alegoricu alu Beatricei nice nu dîce nici unu cuvêntu, cu tóte cà in poema este persón'a principala dupa Dante însu-si.

De un'a inse ne-amu miratu. Anume, cà autorulu nostru nu a esplicatu si capetulu „Paradisului“ dupa filosofí'a lui Schopenhauer. Anume „Paradisulu“ se finesce cu ace'a, cà poetulu ajunge la intuitiunea misterieloru celoru inalte a Treimei si a Incarnatiunei, pre cari le descríe in viersuri sublime. In intielesulu filosofiei lui Schopenhauer autorulu nostru din „Convorbiri“ ar' trebuí sè esplice capetulu poemei cu ace'a, cà Dante ajunge la convictiunea, cà e mai bine a nu fí decâtu a fí, privesce in nimic'a celu nemarginitu si apoi se cufúnda in Nirwan'a Indianiloru cântându póte vre-unu imnu de alui Eminescu in onórea lui Schopenhauer si alui Budha.

Atal'a.

Novela de F. R. de Chateaubriand.

(Continuare.)

Betí'a, care tienù multu si care pentru selbateci erá unu feliu de bóla, fàra indoiéla cà in dîlele cele de ântâiu i-a impiedecatu de-a ne persecutá. Déca ne voru fí cautátu mai târdiu, de siguru cà ei se indreptáu spre miédia dî crediêndu, cà noi ne grabiámu spre Mississippi. O, dar' noi mergeámu spre stéu'a polara, spre miédia-nópte, luându-ne de indreptariu muschiulu de pre trunchii arboriloru.

In putîna vreme amu bagátu de séma, cà n'amu câstigatu multu prin mântuirea mea. Pustí'a -si deschideá inaintea ochiloru nostri nemarginit'a ei singuratate. Straini de viéti'a de padure si ratecindu din adeverat'a cale, mergûndu numai pre gâcite, ce se va alege de noi? Privindu adese-ori la Atal'a, mi-a venitu in minte vechi'a istoria cu Agar, ce Lopez a cetit'o dimpreuna cu mine, istori'a, ce se petreceá in pustí'a Bersabe in vremile vechi, cându ómenii traiáu trei etàti.

Atal'a -mi facù unu vesmêntu din scórtia de frasinu, cá se nu âmblu aprópe golu. Cusute cu ace de ariciu mi-a mai facutu unu feliu de incaltiaminte din piele de guzganu. Eu inca me gândeám, se facu pre sém'a ei diferite obiecte de ornamentu. I-am gatítu deci o cununa din trandafiri vineti si nalba, ce aflámu in calea nóstra pre mormintele parasite de Indiani; -i mai taceám si salba pentru frumosii ei grumadi, din semêntiele rosii ale trandafiriloru selbateci; dupa ce i-le gatiám tóte bine si frumosu, zimbiám adêncitu in contemplatiunea frumsetii sale admirabile. — Cându ajungeámu la vr'unu rîu, treceámu ap'a pre cate-o luntritia facuta de noi. Atal'a -si intindeá bratiulu preste umerulu mieu, si cá dóue lebede caletóre strataiámu undele tacute.

Adese ori, cându si zadufulu dîlei erá de nesuferitu, cautámu locu de repausu sub muschii maretíloru cedri. Mai fiecare arboru din Florid'a, dar' mai alesu cedrii si stejarii suntu acoperiti de unu feliu de muschiu albu, ce de multe ori se intinde dela crengi pàna josu. Déca s'ar' intêmplá, sè privesci nóptea in stralucirea lunei pre intins'a pustía tacuta câte unu astfeliu de stejariu imbracatu in haina de muschiu, ai crede, cà vedi o fantóma tragûndu dupa sine lungulu ei velu. Aparitiunea acést'a pàna si dîu'a e destulu de pitorésca, fiindu-cà prin fibrele de muschiu furnica o sumedenia de vietàti: fluturi, musculitie sclipitióse, colibri, papagali verdîi, cotiofane azurii, asiá cà stejarulu ti-s'ar paré invelitu intr'unu covoru tiesutu din lâna alba si brodatu de mân'a artistului europeanu cu insecte si paseri. Sub umbr'a acestoru adapostitori facuti de marele spiritu ne recreámu sdrobitele poteri. Ér déca vênturile se porneáu din vesduhu, se clatine frundiele cedriloru, déca printre crengile acestui palatu aerianu paserile ciripitóre se leganáu incóce si incolo, cântându dintre misteriósele lui boltituri caletoriloru, ce versáu suspinuri, ti-s'ar paré, cà nici odata minunile lumei vechi nu ar' fí potutu rivalisá cu acestu monumentu alu pustíei.

In fiecare séra faceámu focuri mari si ne cladiámu câte o colibióra din scórtia de arbori intinsa pre câti-va stêlpi. Déca se intêmplá, se prindemu câte o gaina selbateca ori câte unu fasanu, acatiámu prad'a de capetulu unei crengi aplecate, pre care vêntulu o intorceá dupa voia, alàturi de flacarile unui trunchiu de stejariu aprinsu. Mâncámu scórti'a unui feliu de mestécanu, ce erá dulce cá zaharulu, si merele de Maiu, ce aveáu gustulu perseciloru si smeurei. Mergeám apoi singuru, sè cautu in mijloculu trestiei unu feliu de flóre, ce in potirulu sèu conicu contiêneá cá unu paharu de róua curata. Cu acést'a ne adapámu. Binecuvêntámu provedinti'a, care a sciutu sè anine de slabele frundie ale acestei flori asemenea isvoru curatu in mijloculu puturóseloru mocirle; in tocmai cum scie ridicá sperantia in inimile sfasiate de dorere si facûndu sè se nasca vîrtutea in in sênulu celoru miseri si orfani.

(Va urmá).

[1]) «Die Welt als Wille und Vorstellung» C. 57.

Bibliografía.

„Onórea Sionului Românescu seau unirea cu Rom'a“ este titlulu unei brosiure esite de curêndu in editiunea Revistei catolice in Bai'a mare. Brosiur'a stà din dóue pàrti. Partea ântâia cuprinde unu: *Respunsu Revistei catolice* la atacurile adresate de acést'a besericei române ortodoxe-nationale de *Comitetulu Redactoru alu Revistei „Beserica ortodoxa romana“*. Partea a dóu'a cuprinde unu respunsu la respunsulu de mai susu sub titlulu: *Unirea cu Rom'a seau controvers'a dintre revistele periodice „Revist'a catolica“ si „Beseric'a ortodocsa Romana“*. Respunsulu celu de ântâiu dupa titulu ar' crede omulu, cà este operatulu teologicu alu unoru barbati convinsi de adevèrulu besericei, ce o profeséza. Ast'a inse nu este asiá. Ei insisi nu sciu, ce e beseric'a, ce o ápara. Odata dîcu, cà *„bunulu sémtiu alu omului instruitu este singurulu, care hotaresce in lucrurile de credintia“* (pag. 13), alta data cà acést'a au hotaritu *„stramosii nostri“* (pag. 14). Odata sustiêu cu fala, cà *„beseric'a ortodocsa românésca n'a tinsu nice odata a modulá dupa unu calupu credinti'a crestiniloru“* (pag. 12), in altu locu apoi totu se búcura, cà maioritatea Romaniloru are credintia dupa unu singuru *„calupu“* si iuvíta si pre altii la credinti'a dupa *„calupulu“* acest'a (pag. 14). Odata se necajescu pre noi de mórte, cà credemu cu patru puncte mai multu cá dênsii (pag. 14). In altu locu apoi dîcu, cà nu le pasa si déca Romanii voru fí atei, numai se nu-si schimbe legea vechia, cá si cum ateulu ar' mai pune vre unu pondu pre acést'a lege vechia. Noue crestinulu ortodocsu credintiosu in sufletulu seu ni este totusi scumpu si iubitu, cum nu ne póte fí ateulu. Dênsii inse, pre unu bietu românu unitu -lu urescu mai tare cá pre ori ce ateu si asiá mai departe.

Respunsulu alu doilea este o retundere linistita, erudita si logica a asertiuniloru din respunsulu celu de ântaiu, care amu dorí, cá si fratii nostri ortodocsi se-lu cetésca cu atentiune, càci multu, tare multu se potu instruá din elu cei ce suntu cu inima buna.

Post'a Redactiunei: Dlui Em. Manu in Br. — Abonamêntulu Dniei Tale pre patrariulu Ian.—Mart. ni s'a solvitu din partea dlui adv. G. M. in D. Banii tramisi deci i-amu prenotatu pre patrariulu Apr. — Iun. Salutare!

Dlui T. Harsianu in Chim. de C. — Estrasulu din corespondinti'a Dtale, ce se va publicá in numerulu procsimu, a fostu culesu dejá pentru numerulu trecutu, din lipsa de spatiu inse si pentru a dá locu la alte corespondintie anteriore a remasu. Nu ati avutu deci causa de superare: putina rabdare erá mai buna. Trebue se observàmu inse, cà la ori ce foia redactiunea singura este indreptatita a impàrtî materialulu de publicare, si in acésta privintia nu primesce lectiuni dela nime. Ce se tiêne apoi de *pretensiunea* Dtale cà se ti-se publice ace'a ce affi de bine a scrie, notàmu, cà Dta numai atât'a poti *pretinde* pentru abonamentu, cá se primesci fói'a regulatu; ori ce alta pretensiune e neintemeiata.

Editoru si redactoru respundietoriu:
Dr. Vasiliu Hossu.

JOSIFU GAVORA (1) 7—30

distinsu cu medali'a espositionala cea mare pentru lucru escelentu si gustu bunu la espositiunea regnicolara din Budapest'a in a. 1885.

Budapest'a, IV. strad'a Vatiului Nr. 17

Recomându cu pretiuri de cele mai convenabile si in esecutare câtu se se póte mai frumósa obiecte de lipsa

pentru adjustarea besericeloru, si anume:

Felóne preotiesci si **stichare** diaconesci **Flamure** pentru besérici si reuniuni. **Flamure** pentru reuniuni de pompieri, de scolari, reuniuni besericesci, reuniuni industriale, de cântàri si de pompe funebre.

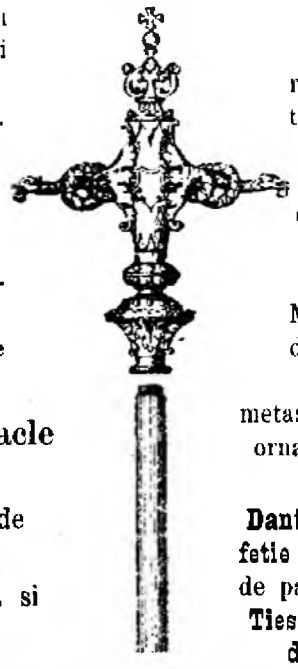

Candelabre, racle si potire, luminarie de **parete** si de **altariu,** si **candele.**

Primesc si efectuiescu ieftinu repararea vestmintelor besericesci, intrargintarea si intraurirea de potire, racle, candele si luminarie de altariu.

Mare asortimentu de brodarii de auru, de argintu si de metasa, precum si de ornaturi besericesci brodate

Dantele besericesci, fetie de altariu, cruci de parete si de scóla. **Tiesetúri besericesci, damasturi** etc.

Acuratatea mea o potu dovedi cu sute de epistole recunoscatóre.

Tarifuri de pretiuri si preliminarie de spese trimitu la cerere francate.

Fundata in an. 1858.

FRANCISCU WALSER

Liferantu de curte alu Altetiei Sale imp. si reg. Archiducele Josifu

proprietariulu primei fabrici ungare de masine si recusite de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu

Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66

recomânda atentiunei preaonoratiloru domni preoti

TURNATORI'A SA DE CLOPOTE

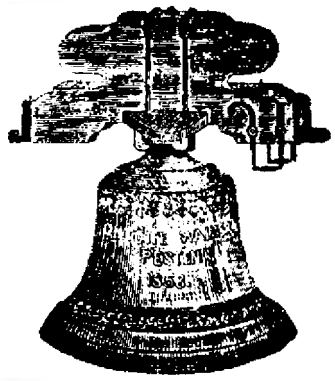

(2) 7—52

in care se fabrica atâtu grupuri câtu si clopote singuratice: cu **scaune de fieru** patentate si cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabric'a a liferatu dela intemeiarea sa 1800 clopote mari de metalu, intr'altele si celu dela metropoli'a din Bucuresci in greutate de 8000 kilograme.

Se afla umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru bài, conducte pentru apa si pumpe pentru fântâni.

Preliminarie de spese si Pretiu-courantu se trimitu la cerere gratuitu si franco.

Distinsu in anulu 1885 la espositiunea regnicolara din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concurintia cu **diplom'a cea mare de onóre.**

MERSULU TRENURILORU

pre liniile orientale ale càii ferate de statu r. u. valabilu din 1 Octobre 1890.

Budapest'a—Predealu

	Trenu accelerat	Trenu accelerat	Trenu de persóne	Trenu de persóne
Vien'a . .	3.25	8.—	10.50	
Budapest'a	9.25	2.—	7.35	6.10
Szolnok . .	11.22	4.05	11.07	9.28
P.-Ladány	1.07	5.46	1.20	11.38
Oradea-m.	2.24	7.01	3.02	1.51
	2.32	7.11	3.09	2.06
Mezö-Telegd	3.02	7.41	3.48	2.46
Rêv	3.33	8.16	4.31	3.40
Bratc'a . .			4.54	4.03
Buci'a . . .			5.14	4.25
Ciuci'a . . .	4.26	9.05	5.40	4.51
Huiedinu .	4.58	9.35	6.22	5.32
Stan'a . . .			6.38	5.49
Aghirisiu .			6.59	6.17
Ghirbèu . .			7.11	6.28
Nadasielu .	5.49		7.24	6.44
Clusiu .	6.02	10.35	7.39	7.04
	6.12	11.02	7.54	8.30
Apahida . .	6.27	11.23	8.11	8.55
Ghirisiu .	7.30	12.42	9.18	10.31
Cucerdea .	7.55	1.18	9.49	11.19
Uiór'a de M.		1 25	9.56	11.27
Vintiul-de-s.		1.33	10.02	11.35
Aiudu . . .	8.21	1.55	10-22	12.02
Teusiu .	8.37	2.14	10.39	12.26
	8.42	2.24	10.57	1.18
Craciunelu.		2.49	11.20	1.54
Blasiu . . .	9.14	3.02	11.36	2.11
Micasas'a .		3.33	12.04	2.49
Copsia-m.	9.49	3.48	12.23	3.23
Mediasiu . .	10.07		12.39	3.46
Elisabetopol	10.30		1.08	4.27
Sighisiór'a	11.06		1.50	5.39
Hasfaleu . .	11.21		2.06	6.02
Homorodu .	12.37		3.20	7.51
Agostonfalva			3.56	8.36
Apati'a . .	1.26		4.19	9.10
Feldiór'a .	1.47		4.44	9.44
Brasiovu	2.23		5.20	10.31
	2.33		5.30	12.23
Timisiu . .	3.15		6.14	1.37
Predealu .	3.47		6.45	2.22
Bucuresci.	9.30		11.45	

Predealu—Budapest'a

	Trenu accelerat	Trenu de persóne	Trenu accelerat	Trenu de persóne
Bucuresci.	7.35	5.35		4.—
Predealu .	1.08			9.12
Timisiu . .	1.37	6.19		9.41
Brasiovu	2.13	7.21		10.17
	2.43	4.00		10.32
Feldiór'a .	3.12	4.44		11.18
Apati'a . .	3.32	5 20		11.30
Agostonfalva	3.47	5.47		11.51
Homorodu .	4.20	6.35		12 27
Hasifaleu .	5.25	8.12		1.35
Sighisiór'a	5.45	8.47		1.59
Elisabetopol	6.12	9.25		2.32
Mediasiu . .	6.33	10.10		2.59
Copsi'a-m.	6.46	10.32		3.13
	6.48	10.42	11.47	3.18
Micasas'a .		11.01	12.04	3.33
Blasiu . . .	7.22	11.37	12.32	4.03
Craciunelu.		11.52	12.44	4.14
Teusiu .	7.51	12.23	1.06	4 36
	7.58	1.23	1.30	5.06
Aiudu . . .	8.15	1.50	1.54	5.24
Vintiul-de-s.		2.20	2.16	5.45
Uiór'a de M.		2.28	2.23	5.51
Cucerdea .	8.45	2.46	2.39	6.08
Ghirisiu . .	9.16	3.33	3.15	6.72
Apahida . .		5.28	4.32	7.52
Clusiu .	10.36	6.05	4.58	8.10
	10.48	6.26	5.32	8.30
Nadasielu .		6.42	5.48	8.50
Ghirbèu . .		6.58		9.05
Aghirisiu .		7.24	6.11	9.19
Stan'a . . .		7.47		9.43
Huiedinu .	12.01	8.27	6.43	10.02
Ciuci'a . . .	12.31	8.49	7.12	10.41
Buci'a . . .		9.08		10.56
Bratc'a . . .		9.28		11.13
Rêv	1.10	10.04	7.51	11.32
Mezö-Telegd	1.36	10.41	8.17	12.07
Oradea-m	2.01	11.06	8.42	12.41
	2.08	1.19	8.47	1.09
P.-Ladány	3.31	3.31	10.09	3 03
Szolnok . .	5.13	6.35	11.51	5.10
Budapest'a	7.15	6.50	1.55	8 15
Vien'a . .	1.40	3.—	7.20	6.05

Budapest'a—Aradu—Teusiu

	Trenu accelerat	Trenu de persóne	Trenu de persóne
Vien'a . .	—	10.50	3.25
Budapest'a	2.—	8.15	9.40
Szolnok	4.20	11.18	1.02
Aradu	8.10	3.50	5 27
	2.20	4.10	5.50
Glogovatiu.	2.34	4.22	6.02
Gyorok . .	3.05	4.46	6.23
Paulisiu . .	3.23	4 58	6.34
Radn'a-Lip.	3.39	5.16	6.52
Conopu . .		5.38	7.17
Bêrzava . .		5.52	7.33
Soborsinu .		6.35	8.20
Zamu . . .		6.58	8.49
Gurasad'a .		7.22	9.16
Ilia		7.38	9.32
Branicica .		7.54	9.51
Dev'a . . .		8.14	10.18
Simeria . .		8.49	10.44
Orestie . . .		9.12	11.14
Jibotu . . .		9.34	11.39
Vintiul-de-j.		9.56	12.05
Alb'a-Juli'a		10.17	12.26
Teusiu . .		10.44	12.58

Teusiu—Aradu—Budapest'a

	Trenu accelerat	Trenu de persóne	Trenu de persóne
Teusiu . .		12.59	4.51
Alb'a-Iuli'a		1.39	5.27
Vintiul-de-j.		1.56	5.44
Jibotu . . .		2.23	6.06
Orestie . . .		2.49	6.28
Simeri'a .		3.37	6.56
Dev'a . . .		3.53	7.26
Branicic'a .		4.18	7.48
Ilia		4.43	8.10
Gurasad'a .		4.53	8.20
Zamu . . .		5.21	8.48
Soborsinu .		5.56	9.17
Bêrzava . .		6.46	9.54
Conopu . .		7.02	10.09
Radna-Lip.	5.49	7.36	10.38
Paulisiu . .	6.06	7.50	10.51
Gyorok . .	6.24	8.03	11.03
Glogovatiu.	6.53	8.26	11.27
Aradu .	7.06	8.38	11.38
	7.45	9.05	12.10
Szolnok .	11.51	2.25	4.47
Budapest'a	1.55	5.50	7.45
Vien'a . .	7.20	1.40	6 05

Copsi'a-mica—Sibiiu

Copsi'a-m	4.05	10.47	7.10
Sieic'a mare	4.35	11.17	7.43
Loamnesiu	5.16	11.58	8.27
Ocn'a . . .	5.47	12.29	8 59
Sibiiu . . .	6.10	12.52	9.23

Sibiiu—Copsi'a-mica

Sibiiu . . .	7.35	4.34	9.50
Ocn'a . . .	8.02	4.58	10.14
Loamnesiu.	8.30	5.25	10.40
Sieic'a-mare	9.05	5.55	11.10
Copsi'a-m.	9.34	6.20	11.35

Cucerdea—Osiorheiu—R.-sas.

Cucerdea .	2.55	8.20	2.56
Cheti'a . . .	3.25	8.53	3.26
Ludosiu . .	3.41	9.11	3.42
M.-Bogatu .	3.56	9.39	3.57
Cipeu-Iernut	4.38	10.18	4.34
Kerelö-S.-Pál	4.48	10.34	4.49
Nirasteu . .	5.11	10.58	5.12
Osiorheiu	5.30	11.17	5.31
	5.46		5.46
Regh.-sas.	7.25		7.25

R.-sas.—Osiorheiu—Cucerdea

R.-sasescu		8.25	8.15
Osiorheiu		10.—	9.53
	7.24	5.54	10.20
Nirasteu . .	7.44	6.14	10 39
Kerelö-S-Pál	8.07	6.37	11.02
Cipeu-Iernut	8.29	6.58	11.23
M.-Bogatu .	9.02	7.28	11 53
Ludosiu . .	9.35	7.41	12.06
Cheti'a . . .	9.51	7.57	12 22
Cucerdea .	10.28	8.25	12.50

Simeri'a—Petrosieni

Simeri'a .	7.17	11.28	3.50
Streiu . . .	7.54	12.12	4.32
Hatiegu . .	8.45	1.08	5.20
Pui	9.39	2.03	6.15
Crivadia . .	2.51	2.51	7.03
Banitia . .	11.26	3.30	7.28
Petrosieni	12.—	4.02	8.15

Petrosieni—Simeri'a

Petrosieni	6.05	10.42	4.03
Banitia . .	6.45	11.23	4.49
Crivadia . .	7.26	11.57	5.24
Pui	8 07	12.33	6.04
Hatiegu . .	8.51	1.19	6.43
Streiu . . .	9.41	2 09	7.28
Simeria . .	10.20	2.47	8.—

Aradu—Timisiór'a

Aradu . .	6.41	12.20	9.10
Aradulu-nou	7.09	12.44	9.22
Németh-Ság.	7.31	1 09	9.41
Ving'a . . .	7.58	1.37	10.01
Orczifalva .	8.14	1.54	10.14
Merczifalva	8.29	2.10	10.26
Sân-Andreiu	8.45	2.27	10.39
Timisiór'a	9.08	2.53	10.58

Timisiór'a—Aradu

Timisiór'a	5 30	12.53	5.25
Sân-Andreiu	5.50	1.21	5.55
Merczifalva	6.05	1.39	6.18
Orczifalva .	6.17	1.59	6.37
Ving'a . . .	6.35	2.26	7.04
Németh-Ság.	6.51	2 43	7.25
Aradulu-nou	7.09	3.16	7.59
Aradu . .	7.20	3.30	8.15

Ghirisiu—Turd'a

Ghirisiu	7.40	10.50	3.50	9 30
Turd'a	8.—	11.10	4 10	9.50

Turd'a—Ghirisiu

Turd'a	6.05	9.40	2.40	8.20
Ghirisiu	6.25	10.—	3.—	8.40

Sighisiór'a—Odorheiu

Sighisiór'a	5.—	11.25
Odorheiu	7.49	1.50

Odorheiu—Sighisiór'a

Odorheiu	8.40	2.45
Sighisiór'a	10.52	5.28

Simeri'a—Hunedór'a

Simeri'a	11.05	8.35
Cern'a	11.20	8.50
Hunedór'a . . .	11.55	9.28

Hunedór'a—Simeri'a

Hunedór'a . . .	6.—	2.15
Cern'a	6.26	2.41
Simeri'a	6.45	3.—

M.-Ludosiu—Bistritia

Muresiu-Ludosiu	4.—
Tiagu-Budatelecu . . .	7.07
Bistritia	9.59

Bistritia—M.-Ludosiu

Bistritia	1.16
Tiagu-Budatelecu . . .	4.15
Muresiu-Ludosiu . . .	7.21

Nota: Numerii incuadrati cu linii gróse insemnéza órele de nópte

Tipografi'a Seminariului archidiecesanu.

Abonamêntulu

Pentru monarchia:
Pre anu 6 fl., 1/2 anu 3 fl., 1/4 anu 1 fl. 50 cr.

Pentru strainatate:
Pre 1 anu 18 frcs., 1/2 anu 9 frcs., 1/4 anu 4 frcs. 50 cm.

Fói'a apare in fie-care **Sâmbata.**

Unirea

Insertiuni

Unu șiru garmond: odata 7 cr., a dóu'a óra 6 cr., a treia óra 5 cr., si de fie-care publicatiune timbru de 30 cr.

Totu ce privesce fói'a se se adreseze la «Redactiunea si Administratiunea **Unirei**» in **Blasiu.**

Fóia bericésca-politica.

Anulu I. Blasiu 21 Februariu 1891. **Numerulu 8.**

Gimnasiulu din Beiusiu.

II.

(+) Amu dîsu in numerulu precedentu alu „Unirei", cà ordonanti'a Ministrului de culte si instructiunea publica, prin care s'a introdusu limb'a magiara cá limba de propunere in gimnasiulu superioru românescu din Beiusiu, nu numai vátema greu dreptulu publicu, in vîrtutea càruia provinci'a nóstra bericésca si tóte institutiunile ei trebue sè aiba caracteru românescu, *ci stà in contradîcere cu legile create de factorii constitutionali ai tierei si sanctionate de Majestatea Sa.*

Spre a dovedí si partea a dóu'a din acésta asertiune este destulu a indigitá legile din cestiune.

In paragrafulu 17 alu articulului de lege XLIV din 1868, pre care-lu citàmu in textulu originalu, se dîce: „*De a közoktatás sikere,* a közmüvelödés és közjólét szempontjából, *az államnak is legfőbb czélja lévén,* köteles ez *az állami tanintézetekben* a lehetőségig gondoskodni arról, hogy a hon bármely nemzetiségü, nagyobb tömegekben együtt élő polgárai az általok lakott vidék közelében *anyanyelvükön képezhessék magukat egészen addig, hol a magasabb akademiai képezés kezdődik.*" (Inse fiindu scopulu celu mai de frunte si alu statului succesulu instructiunei publice din punctulu de vedere alu culturei publice si alu binelui publicu, este detoriu acel'a a se ingrigí dupa potintia in institutele de instructiune de statu de ace'a, cá acei cetatieni ai patriei de ori ce nationalitate, cari locuiescu dimpreuna in masse mai mari, in apropiarea tiênutului, ce-lu locuiescu, sè se póta cultivá in limb'a loru materna pâna acolo, unde incepe cualificarea mai inalta academica.)

Ori câtu de confusu ar fi acestu citatu din lege, totusi se vèdu intr'ênsulu cu destula claritate dóue principii, si anume unulu, cà instructiunea publica numai asiá póte avé *succesu, déca se comunica cu cetatienii statului prin mijlocirea limbei loru materne,* ér alu doilea, cà statulu este detoriu a se ingrigi, cá chiar si in gimnasiele sale sè se intrebuintieze limbile respectiveloru nationalitàti, cá limbi de propunere, déca acele gimnasie suntu situate in apropiere de massele mai compacte ale nationalitàtîloru.

Dar déca instructiunea publica, dupa principiulu enunciatu de legea sanctionata de Majestatea Sa, numai in limb'a materna a respectiviloru scolari póte progresá si produce resultatele dorite, de sine urméza, cà ministrulu a vatematu acésta lege, cându intr'unu gimnasiu românescu, sustiênutu de o beserica românésca si cercetatu de scolari români a inlocuitu limb'a de propunere românésca cu limb'a magiara. Asemenea déca ministrulu nu respectéza legea sanctionata de Majestatea Sa, cându nici intr'unu gimnasiu de statu nu a introdusu cá limba de propunere si limb'a nóstra românésca, cu atâtu mai vêrtosu o violéza atunci, cându limb'a nóstra o scóte chiar si din unu gimnasiu sustiênutu de români.

Ministrulu de culte si instructiunea publica a violatu inse si alte dispusetiuni positive ale legii, càci totu paragrafulu 17 din legea citata ne spune, cà Ministrulu are intr'adeveru dreptulu de a determiná limb'a de propunere in institutele de invetiamêntu redicate de statu seau de guvernu, inse nu i-se dà dreptulu de a determiná limb'a de propunere si in gimnasiele infiintiate si sustiênute de respectivele beserici, precum ori cine se póte convinge din urmatórele cuvinte ale legii:

„*Az állam s illetőleg a kormány által már állitott vagy a szükséghez képest állitandó tanintézetekben* a tanitási nyelvnek meghatározása, a mennyiben erről törvény nem rendelkezik, a közoktatási minister teendőihez tartozik." (A statorí limb'a de instructiune in institutele de instructiune, cari statulu si respective guvernulu le-a ridicatu ori amesuratu lipsei le va ridicá, se tiêne de agendele ministrului de instructiune, intru câtu legea nu dispune de lucrulu acest'a.)

Gimnasiulu din Beiusiu inse nu s'a infiintiatu nici nu se sustiêne din partea statului, ci esclusivu de beseric'a româna greco-catolica, care prin urmare singura este indreptatîta a-i determiná limb'a de propunere cu atâtu mai vêrtosu, cà acestu dreptu este apriatu garantatu besericeloru prin paragrafii 14 si 26 ai legei citate, cari asiá suntu

---

Feuilleton.

Amintiri de caletoría.

Cerigo, 24 Iul. 1890.

Frate Isidóre!

Scii bine, câtu ne-amu batutu capetele eu si fratele Vasilie, pâna amu iscoditu planulu nostru de caletoría. Dara Cerigo, — de acestu nume nu-ti aduci aminte, cà l'amu fi respicatu noi pre atuncia. Cu tóte acestea noi ne aflàmu pre insul'a Cerigo.

Insul'a Cerigo. — Deschide-ti atlasulu la icón'a Greciei, si acolo in fati'a Laconiei de odinióra, in fati'a promontoriului numitu astadi Cap Malea vei dá de insul'a Cerigo. In vechime -i dîceau Cythera.

Scii dara, unde suntemu. Si de óre ce epistolele nóstre de pâna acum -ti referiau despre traiulu nostru, care se sirguiesce a face maritisiu intre domnulu confortu si dómn'a crutiare, vei asteptá, se-ti referimu, cum ne-a succesu maritisiulu acest'a pre insul'a Cerigo? De minune ne-a succesu. Tóte le avemu gratis. Adeveratu cà acestea tóte nu-su multe. Cérca a ti-le inchipuí.

Cuartirulu nostru se compune din dóue corturi improvisate din vêsle si vêntrele. Intr'unulu dintre corturile acestea locuiesce clas'a domnésca, éra in celu alaltu locuiesce personalulu de rêndu alu vaporului *Berenice.* Printre vêntrele adía vêntulu, câte o data si mai alesu nóptea elu adía mai prea tare. Cu tóte acestea se nu cugeti cumva, cà locasiurile nóstre nu aru fí solide. Ele-su ridicate pre stânca. Déca iesîmu din cortu, vedemu deasupr'a nóstra numai stânci sure fâra mai nici o vegetatiune. La petiórele nóstre spúmega acea mare, din valurile càreia, precum se dîceá odinióra, a iesîtu la ivéla o dieitia nóua, frumós'a Afrodita. In departare se ridíca din luciulu màrii malulu Lacedemonului, de pre care licurescu de radiele reflectate ale sórelui câte-va sate asiediate pre cóst'a muntîloru. Éra colo departe in fundulu scenei se inâltia muntii Taygetos cei de trista aducere aminte. Ne aflàmu deci pre paméntu clasicu.

Si cá se ne aducemu aminte de clasicitatea acestui paméntu, ne incúngiura la o suta de ómeni, a càroru stramosi póte cà inca au fostu de fatia la plasmuirea calului lui Ulise si mai târdîu la Termopile, cându Xerxe si cu elu Asi'a bateau la pórt'a Europei. Arme pórta si stranepotii acestia de eroi, si se pare cà nici curagiulu nu le lipsesce. Din tóta portarea loru ne potemu convinge, cà meseri'a loru cea mai de frunte este meseri'a de pirati. De ace'a amu patîtu si noi, cum au patîtu si soldatii cei ce au fostu trecutu nu sciu cându prin Fagarasiu. A sositu la noi primariulu din orasiulu vecinu. Elu póte cà cetise, cà prin Spani'a bântuie coler'a, si voiá acum sè scia, déca importàmu colera ori vre-o alta marfa de feliulu acest'a. Noi firesce cà nu i-amu potutu servi. Dupa ce s'a mai convinsu inca si despre ace'a, cà nóue nici prin minte nu ne trece, sè cucerimu Greci'a, s'a ingrigitu cu seriositate démna de oficiulu lui de siguritatea nóstra. Se vedi, cu câta linisce taberimu noi pre matratiele nóstre sciindu, cà unu Spartanu se preâmbla neincetatu in giurulu taberei nóstre.

Multu nu aveáu Spartanii sè cucerésca dela noi. Avuramu pre naia si câte-va gaini. Dara ómenii in invaluiél'a cea mare a debarcárii si-au fostu uitatu sè le servésca cu apa, si asiá s'a intêmplatu, de sermanele mai tóte au pieritu pre paméntu clasicu fâra de a fí omenimei de folosu. Cele ce au scapatu din catastrof'a acést'a, s'au prefacutu curêndu intr'unu pilavu. Mai avemu aici si alte lucruri,

de ecuitabili, incâtu si singuraticeloru persóne inca le dà dreptulu de a determiná limb'a de propunere in institutele redicate de dênsele.

Procedur'a illegala a Ministrului de culte si instructiunea publica se vede si mai apriatu din urmatórele cuvinte ale paragrafului 7 din articululu de lege XXX din 1883, unde cetimu urmatórele:

„A hitfelekezetek maguk határozzák meg az általuk fenntartott nyilvános középiskolák tannyelvét és a mennyiben ez nem a magyar, kötelesek a tannyelven és irodalmán kivül a magyar nyelv és irodalmának történelme, mint rendes tantárgy, tanitásáról is gondoskodni, és pedig oly óraszámban, mely annak kellő elsajátitását lehetővé tegye. Ennek ellenőrizhetése végett kötelesek a magyar nyelv és irodalmának történelmére vonatkozó tantervet és órabeosztást a vallás és közoktatási ministernek előlegesen bemutatni.

„*A nem magyar tannyelvü* középiskolákban a 7 és 8-ik osztályban a magyar nyelv és irodalmának történelme magyar nyelven tanittatik és e tantárgyból az érettségi vizsgálat is ezen nyelven teendő.“ (Confesiunile inse-si statorescu limb'a de instructiune in scólele medie publice, cari le sustiênu, si intru câtu ace'a nu e cea magiara, afâra de limb'a de propunere si a literaturei acesteia suntu detóre a se ingrigí de propunerea limbei magiare si a istoriei literaturei ei cá a unui studiu ordinariu, si inca intr'unu numeru de óre, care sè faca posibila insusirea ei, precum se cuvine. Spre controlarea acestui lucru ele suntu detóre a substerne ministrului de culte si instructiune publica planulu de propunere si impartîrea óreloru referitóre la limb'a magiara si la istori'a literaturei ei.

In scólele medie, a càroru limba de propunere nu este cea magiara, in clas'a a 7-a si a 8-a se invétia limb'a magiara si istori'a literaturei ei in limb'a magiara, si din acestu obiectu are sè se faca si esamenulu de maturitate in limb'a acést'a.)

Chiar si cându aline'a prima a acestui paragrafu nu s'ar referí si la gimnasiele române greco-catolice, ci numai la gimnasiele confesiuniloru asiá-numite autonome, totusi remâne in favorulu nostru aline'a a dóu'a a paragrafului citatu, in care nu se mai vorbesce numai de gimnasiele confesiuniloru autonome, ci de tóte gimnasiele nemagiare in genere. Acésta alinea ne spune, cà in gimnasiele *nemagiare* numai limb'a magiara si istori'a literaturei magiare, — si chiar si aceste obiecte numai in clas'a a 7 si a 8-a au sè se propuna in limb'a magiara. Prin urmare cându Ministrulu de culte si instructiunea publica a introdusu in gimnasiulu din Beiusiu limb'a magiara cá limba de propunere si pentru alte obiecte de invetiamêntu, afara de limb'a si literatur'a magiara in clas'a 7 si a 8-a, — *elu a trecutu preste hotarele puse dênsului de lege* si asiá a purcesu illegalu.

Este intr'adeveru lucru ne mai pomenitu intr'unu statu constitutionalu, cá unu Ministru sè váteme asiá fatîsiu legile tierii, si totusi parlamentulu sè nu-lu traga la respundere si sè puna capetu la o asiá cutezata despretiuire a legiloru tierii chiar din partea aceluia, care este chiamatu in prim'a linea se se ingrigésca de observarea si esecutarea loru cea mai consciintiósa.

Déca Ministrului se dà mâna libera, sè calce legile in petióre, cum -i place, atunci se introduce o procedura arbitraria mai periculósa, decâtu arbitrarietàtîle de sub sistemele absolutistice, o procedura, care dà si altor'a esemplulu funestu, cum trebue sè se despretiuiésca legile tierii, o procedura, care stà in cea mai aperta contradîcere cu parol'a dîlei, care in continuu ne súna in urechi, cà adeca noi voimu sè creàmu unu *statu de dreptu*. Ce ironia!

Protestele in contr'a proiectului pentru asilele de copii. Potemu deja dîce, cumcà n'a remasu mai nici unu singuru tiênutu din tiér'a nóstra locuitu de Români, in care alegatorii Români in adunàri frumóse sè nu fia protestatu in contr'a proiectului acestuia vatematoriu si pentru beseric'a si pentru natiunea nóstra. In tóte adunàrile aceste dóue lucruri au fostu, cari ne-au causatu adeverata bucurie. Ântâiu, cà tóte au decursu in ordinea cea mai buna, cá de comunu adunàrile nóstre, si a dóu'a, cà la adunàrile acestea a luatu parte nunumai poporulu, ci si clerulu nostru, càci prin proiectulu acest'a suntemu adêncu vatemati si in interesele nóstre besericesci si in cele nationale, ce la noi suntu atâtu de strînsu legate la olalta. Càci se scia toti cei ce ne suntu inimici seau pentru credinti'a seau pentru natiunea nóstra, cà noi suntemu Români uniti, si nime nu póte vatemá in noi pre: *Unitu,* fâra sè nu váteme prin ace'a-si pre: *Românu* si viceversa. Si clerulu nostru, cându a luatu parte la adunàrile aceste, atunci a aperatu si beseric'a unita si natiunea românésca, càci românésca a fostu, este si va fi beseric'a unita totu de-a un'a in poporulu nostru, si suntemu deplinu incredintiati, cà Capulu provinciei nóstre cúgeta cá si clerulu si poporulu sèu celu multu iubitu, si la têmpulu sèu in cas'a magnatîloru va dá espresiunea cea mai via adêncei vatemari, ce se face prin proiectulu acest'a besericei românesci unite.

Resultatu practicu, precum ne-amu esprimatu si de alta data, cu greu credemu, cà voru avé tóte protestele aceste, si tristele esperintie din trecutu ne facu sè credemu,

---

cari trecûndu prin focu si apa se potu mistuí. Si fiindu-cà agentur'a din Pireu a Lloydului e avisata pre cale telegrafica, sè-si aduca aminte de gurile nóstre, suntemu convinsi, cà de fóme nu vomu morí pre insul'a Afroditei.

Necasulu nostru este, cà nu prea dispunemu de taiere, furcutie si linguri. Mâncàmu câte trei dintr'unu taieriu. Dara nu ne pasa, càci scimu, cà ne astépta bere. Inchipuiesce-ti, inse in zadaru, tu nu-ti poti inchipuí, ce insémna a dispune càtra finea lui Iuliu in partea cea mai sudica a Europei de o mia de butóie de bere si a nu dispune de ghiatia. Tu scii bine, câtu de mândri suntemu noi pre berea produsa in Osiorheiu si Sibiiu. Dara berea nóstra de aici nu e nici din Osiorheiu nici din Sibiiu, ci e bere veritabila de a lui Dreher. E cam caldutia, dara noi o bemu cu resignarea cea mai posibila convinsi fiindu, cà nu avemu nici vinu nici apa. Avuramu unu butoiu de vinu, si portá elu numele „Sexard“, — ne-amu insemnatu numele, fiindu cà vinulu inca erá totu asiá de falsificatu cá si numele lui, — avuramu butoiulu acel'a, dara suntemu siese dieci si patru de persóne.

Facemu si escursii. Cea de ântâiu nu ne-a folositu nimic'a. Noi sperámu adeca, sè potemu aruncá o privire in laîntrulu insulei, si cându ajunseramu in vêrfulu dealului, vediuramu inaintea nóstra unu podeiu stâncosu totu asiá de spânu cá si malulu màrii. De alta data amu datu de nesce tufisiuri estinse de oleandri. Dupa informatiunile, cari ni-le-amu câstigatu, amu avé cale cá de dóue óre si amu dá de unu orasielu. Bucurosu amu fí cercetatu orasielulu acel'a, cá se ne largimu cunoscintiele etnografice, dara calea acést'a de dóue óre se nu ti-o inchipuiesci asiá, precum scii drumurile de pre Secasiu. Tu vediêndu-ne ai dîce, cà âmblàmu cá pre óue, si totusi te-ai insielá, càci noi âmblàmu cá pre ace. -Ti aduci aminte de Csomádtető de lânga Tusnád. -Ti aduci aminte de suisiulu nostru, carele noi ciudati cum suntemu, ni-l'amu alesu chiar pre acolo, pre unde ap'a de plóia si de zapada -si alege scoborîsiulu. Scii inca bine, cum sariámu de pre bolovanu pre bolovanu. Ací pre Cerigo suisiulu nu e atâtu de tiêpisiu, dara trebue sè-ti ai ochii in petióre. Inchipuiesce-ti unu munte de piétra varósa, inchipuiesce-ti apoi piétr'a scobita de ploile de érna, dara asiá, cà omulu âmblându trece la fie-care pasu preste ascutîsiuri si taisiuri, cá se-si asiedie petiorulu in moldutiele, ce le-a sapatu plói'a. Asiá e drumulu celu de dóue óre. Nu-ti trebue multa nebagare de séma, cá sè te impiedeci si sè te restorni pre calea acést'a, si atuncia mediculu te-ar învelí in cataplasme de apa de mare. Càci confortulu nostru e asiá de mare, incâtu avemu si medicu indemâna, si multu rîdemu de elu, mai alesu cându se cérta cu unulu seau cu altulu pre italienesce si dîce *corpo ti Paco* in locu de *corpo di Baco*. Elu e adeca germânu si prin urmare face intre d si t, intre b si p o deosebire atâtu de subtîre, încâtu noi cu ochii liberi nici de cum nu o potemu observá.

Firesce cà lavoire inca avemu. Ele adeveratu cà nu-su producte de ale vre-unei fabrici din tiér'a Cehului. Voindu sè ne spalàmu, amu mersu mai ântâiu la unu golfu din apropiare. Gulfulu acest'a e nasiposu, si cu multa placere lasámu sè trêca valurile màrii preste noi. Dara cându amu mersu a dóu'a óra acolo, golfulu erá ocupatu de o societate de pirati, si intre ei erâu si dame, si asiá a trebuitu sè mergemu mai departe, sè cercàmu altu *stabilimentu de bài*. Amu si aflatu unulu, dara fâra nasipu, si aci nu âmblàmu, ci siedemu cá pre ace. Inchipuiesce-ti, sè te ridice valulu, éra apoi sè te asiedie fâra de gingasie pre ascutîsiurile si ácele de stânca, si acést'a se tî-se întêmple totu la cinci-siese secunde — Thierquálerei. Dara de spalatu ne spála marea bine, si inca fâra de sapunu.

Ce cérca ómenii aceia pre Cerigo? vei intrebá tu. -Ti marturisimu, cà nóue nici prin minte nu ne-a trecutu, sè ne asiediàmu pre insul'a acést'a si sè facemu bài de mare. Unulu dintre oficierii vaporului Berenice a adusu cu sine din Triest si pre fetiorulu sèu, unu baiétu cam de diece ani. Baiétulu acest'a, cându amu ajunsu pre Cerigo, a eschiamatu: Asiá ceva in viéti'a mea inca nu mi-s'a întêmplatu! Noi inca potemu adauge, cà nici nóue. Dara incheiu, càci se apropia vaporulu italianu, despre care dîceau oficierii, cà trebue sè trêca pre acolo. Marinarii nostri -i dau deja semnalu de pre acea parte a vaporului Berenice, carea nu s'a cufundatu in apa. Mergemu sè vedemu de bagaginlu nostru, cà ne ajunge robinsonad'a nóstra cea de trei dîle.

Victoru.

cà proiectulu nu preste multu va devení lege. Nu avemu inse sè desperàmu pentru ace'a. Ne va causá, ce e dreptu, multa amaratiune. Vitalitatea poporului nostru inse va esî la ivéla si in pericolulu acest'a spre uimirea multor'a. Dat'a Domnedieu toturoru popóreloru calitàti diverse de ale altor'a. Intre ale poporului românescu inse nice un'a nu atrage atentiunea strainiloru asiá tare, cá tarî'a lui de granitu de a resiste si pericueleloru celoru mai mari pentru conservarea individualitàtii sale cá poporu. L'a pusu tarî'a acést'a in uimire chiar si pre Hunfalvy, care însu-si dîce, cà de tarî'a acést'a potu sè fia Românii in adeveru superbi fatia cu alte popóre. Impregiuràrile etnice, impregiuràrile climatice, impregiuràrile geografice, impregiuràrile sociale si impregiuràrile besericesci suntu multu mai poternice spre a frânge tarî'a acést'a decâtu cele politice. Si in ce impregiuràri etnice nefavorabile a traitu poporulu nostru in fundulu regescu, unde totu de-a un'a a formatu minoritatea, si totusi Românii nu numai cà n'au pieritu, ci limb'a loru a trebuitu s'o invetie majoritatea. *Victi victoribus leges dederunt.* In ce impregiuràri sociale a traitu poporulu nostru miseru dela sate si supusu domniloru de credintia si limba straina, si totusi n'a pieritu, ci familii intregi de ale domniloru s'au stînsu cu totulu, si poporulu nostru a remasu. In ce impregiuràri triste besericesci a traitu poporulu nostru, cându limb'a slavica erá limb'a besericei, si limb'a slavica a pieritu dintre noi si s'a dusu in tiér'a visuriloru, si noi totu amu remasu. Totu asiá va fi si de aici incolo, càci ce a datu Domnedieu unui poporu, ace'a ómeni nu potu sè-i ié. Si déca legislatorii nostri aru studiá psichologî'a poporului nostru, nu din autori români, ci din cei straini, atunci credemu, cà multi dintre dênsii si-aru pierde voî'a de a mai inscená atari esperimente cu Românii, cum e celu inscenatu acum cu proiectulu asileloru de copíi.

Beseric'a românésca unita inse si in mijloculu periculului celui nou, in care va intrá nu preste multu, va face si sacrificá totu, -si va incordá tóte poterile, si nu va crutiá ostenéla, nu bani, nu nemic'a, cá in mijloculu credintiosiloru sei sè conserveze neatinsa limb'a românésca, fàra de care si beseric'a nóstra e pierduta.

Revista besericésca.

Provinci'a metropolitana.

Conspectulu preotîloru archidiecesani impartasiti din adjutulu regescu de 18,000 fl. v. a. pre anulu curentu 1891 s'a comunicatu toturoru oficieloru protopopesci prin cercularîulu Preaveneratului Consistoriu metropolitanu de sub Nr. 498—1891. Din acestu conspectu se vede, cà numerulu preotîloru impartasiti din adjutu in anulu curentu e de 487. Cuietantiele legalminte timbrate au sè le sustérna preotii respectivi pre calea oficiului protopopescu concernentu celu multu pàna in 31 Martie a. c.

Rom'a.

In 8 Februariu Academi'a literaria a Arcadiloru, care stà sub patronatulu Pontificelui si a càrei membru este si Pontificele actualu S. S. Leonu alu XIII, a tiênutu o siedintia festiva estraordinaria, pentru a primí intre membrii sèi pre renumitulu oratoru dela catedral'a Nôtre Dame din Paris, P. Monsabré, care a fostu predicatu in postulu trecutu alu Craciunului in Rom'a, si care prin elocinti'a sa a rapitu intregu publiculu de elita din Rom'a. P. Monsabré distinctiunea, ce i-s'a facutu, a meritat'o nu numai cá celu mai de frunte oratoru besericescu alu têmpului nostru si cá unulu dintre cei mai nostimi teologi, ci si cá literatu.

Siedinti'a Academiei a fostu inse de insemnatate estraordinaria si din alte dóue motive. Si anume inainte de deschiderea siedintiei s'au presintatu in localitàtîle Academiei nepotulu Sântîei Sale, contele Ludovicu Pecci, si magistrulu ceremoniîloru pontificale Mgr. Marzolini, aducându ilustrului oratoru dominicanu P. Monsabré din partea Pontificelui supremu cá amintire si daru unu potiru fórte pretiosu. Dupa deschiderea siedintiei a cetitu custodele Academiei Mgr. Bartolini dóue poesii latine compuse de Sânti'a Sa intr'o prea eleganta limba latina, cari au fostu primite de cei presenti cu unu entusiasmu nespusu.

Rusi'a.

Diariulu *Gazette de Moscou* públicа unu raportu a Sântului Sinodu referitoriu la progresele, ce le face beseric'a ortodocsa rusésca. Relevàmu din acelu raportu urmatórele fapte:

In Siberi'a meridionala si in Asi'a centrala se propága invetiatûrile besericei ortodocse mai alesu intre Khirgisi. Si in Iapan se latiesce beseric'a ortodocsa, multiamita episcopului Nicolau. In Volhynia se intorcu multi cehi la beseric'a ortodocsa; in Lithuania archiepiscopulu Alecsie combate cu multu succesu latîrea catolicismului, si câstîga oi multe besericei sale.

Raportulu nu spune nimicu despre mijlócele acele, prin cari se face acésta latîre a ortodocsiei, tace despre starea deplorabila, ce s'a facutu besericei catolice intre poloni si rutheni, si asemenea se feresce de a aminti câtu-si de putînu stârile din provinciile baltice. Aceste tóte nu ar fi trebuitu sè le tréca cu vederea „Sântulu Sinodu".

Revista politica.

Afaceri interne.

Lucràrile parlamentului nostru inaintéza cu pasi fórte merunti. Interpelàri si alte lucruri neinsemnate au formatu obiectulu discusiuniloru. Acum e la ordinea dîlei proiectulu de lege despre judecatorîile consulare. Acestu proiectu inca nu prea are ceva importantia, càci in pracsa mai totu acolo vomu fi cá si mai inainte. Nu este prea imbucuratoriu, cà parlamentulu trebue se-si petréca têmpulu cu afaceri atâtu de neinsemnate, incasându cu regularitate diurnele. Guvernulu botezatu de reforme ar' trebuí se pórte grige, cá se nu li-se urésca in capitala deputatîloru nostri.

Intr'ace'a in provincia adunàrile de protestare contr'a proiectului de lege despre asilele de copíi contínua si se inmultiescu pre dî ce merge. Constatàmu cu bucuría, cà in tóte s'a accentuatu si pericolulu acel'a, ce se cuprinde in numitulu proiectu pentru beseric'a nóstra si pentru crescerea religioso-morala, si chiar' de ace'a salutàmu cu víua simpatía ori ce nóua adunare, si amu dorí, cá românii din tóte unghiurile tierei se se folosésca de dreptulu loru datu de lege, si se dé espresiune nemultiamirei loru fatia de acésta nóua mesûra *liberala,* pàna ce nu ar' ajunge inca lege.

Austri'a.

Acum decurgu in ce'a alalta parte a monarchiei nóstre luptele electorale. Credemu, cà nu va fi fàra interesu pentru cetitorii nostri, déca vomu insirá aici partidele acele politice, cari in Vien'a si in deosebitele provincii se lúpta din respoteri pentru invingere. Partidele se impartu, precum urméza: *Vien'a:* germâni-liberali, germâni-nationalisti-antisemiti, antisemiti-catolici si democrati. — *Austri'a de josu:* Totu acelea-si partide cá in Vien'a, cu esceptiunea democratîloru. — *Austri'a de susu:* germâni-liberali si conservatori catolici. — *Salzburg:* Aceleasi partide cá in Austri'a de susu. — *Stiri'a:* germâni-liberali, germâni-nationalisti si sloveni. — *Carinthi'a:* germâni liberali si sloveni. — *Carnioli'a:* cá si in Carinthi'a. — *Tirolu:* germâni-liberali, conservatori-catolici, italieni nationalisti-liberali, italieni nationalisti-catolici. — *Vorarlberg:* germâni liberali si conservatori-catolici. — *Triest, Istri'a, Gorizi'a:* germâni-liberali, italieni-nationalisti, sloveni-nationalisti. — *Boemi'a:* cehi-betrâni, cehi-têneri, germâni-liberali, germâni-nationalisti. — *Moravi'a:* cehi-nationalisti, germâni liberali si partidulu tiereniloru. — *Silesi'a:* germâni liberali, germâni-nationalisti-antisemiti, cehi-nationalisti, poloni-nationalisti. — *Galizi'a:* poloni-conservatori, poloni-democrati, ruthenibetrâni, rutheni-têneri si Jidovi. — *Bucovin'a:* germâni-liberali, români-nationalisti si poloni-nationalisti.

Din acestu tablou potu vedé cetitorii nostri, câtu de cu greu este unui guvernu in Austri'a a dispune de o maioritate, si a multiami atâtea elemente. Si totusi unde stâu nationalitàtîle din Austri'a in asemenare cu cele din Ungari'a?

Frânci'a.

Parlamentulu francesu s'a ocupatu in dîlele trecute din nou cu proiectulu de lege referitoriu la scutîrea lucratoriloru, care proiectu de lege dejá de ani de dîle se totu tramite dela parlamentu la senatu si dela senatu la parlamentu, fàra cá se se primésca odata definitivu. Intre dispositiile acestui proiectu de lege se áfla un'a si cu privire la *o dî de repausu* in septemâna; nu se dîce inse in proiectu cà acésta dî are se fia dîu'a de Domineca. Proiectulu de lege lása in voi'a fabricantîloru si a lucratoriloru, se-si aléga ei dîu'a ace'a pentru odihna, care le place. — Dispositi'a acést'a a proiectului a provocatu o discusiune violenta si indelungata. Renumitulu sociologu crestinu, contele de Mun, a presintatu unu amandamentu, dupa

care tóte serbatorile prescrise in lege, intre cari se áfla si dominec'a, se fia dîle obligate de repausu. Maioritatea inse a respinsu acestu amandamentu intre larmuiri putînu cuviintióse, cu scopu cá se nu fntre in lege ceva *tendintie religióse.* — Astfeliu dara intr'unu statu catolicu cum e Frânci'a parlamentulu are indrasnél'a, se despretuiésca sêmtiemintele religióse ale cetatieniloru; si apoi totusi se landă parlamentele, cà suntu espresiunea dorintiei si a vointiei poporului. — Dara altcum proiectulu numitu éra ajunge la senatu, care de siguru vá tiené contu de imens'a maioritate a cetatieniloru francesi.

Germani'a.

Principele Bismarck, renumitulu excancelariu alu Germaniei, nu vré nici cum se se búcure in linisce de laurii câstigati in lung'a sa activitate pública. Nemijlocitu dupa demisionarea sa a inceputu se primésca deputatiuni si reportori de ai ţiareloru facûndu feliu de feliu de declaratiuni si enunciatiuni referitóre la politic'a interna si esterna. Acésta procedura a continuat'o mai târdîu prin foi, si mai alesu in „Hamburger Nachrichten“ si in „Münchener Allgemeine Zeitung“. Articolii publicati in aceste foi, cari cuprindu o multîme de indiscretiuni de pre têmpulu, cându Principele de Bismarck erá inca in oficiu, si o critica necuviintiósa indreptata indirecta si in contr'a imperatului, au produsu o impresiune penibila in Germani'a intréga, unde sêmtiemêntulu monarchicu este fórte poternicu. Insusi imperatulu indignatu de acésta copilarésca si nedémna portare a fostului cancelaru, s'a esprimatu despre portarea aceluia la prândiulu datu de cancelarulu Caprivi fórte aspru, si nu e imposibilu se-lu vedemu pre fostulu cancelariu de fieru trasu la respundere, déca nu din partea procuraturei, dara celu putînu din partea judecatorîei militare, fiindu Bismarck si soldatu.

Spani'a.

In anulu venitoriu se voru implini 400 de ani, de cându a fostu descoperita Americ'a. Din incidentulu acest'a voiesce guvernulu spaniolu se arangieze o espositiune universala in Madrid. Deschiderea espositiunei ar' avé se se intêmple in 12 Septembre 1892. Espositiunea va cuprinde numai obiecte din sfer'a *archeologiei si istoriei americane,* cu scopulu cá se dé o icóna fidela a stârei aceleia primitive, in care se aflâu popórele din Americ'a inainte de acést'a cu 400 de ani. Totu cu acésta ocasiune se voru arangiá din partea guvernului si alte serbatori, si anume in orasiele Madrid, Palos si Quelva.

Corespondintie.

I.

Vien'a, inceputulu lui Febr. 1891.

In intréga Austri'a este fierbere mare, si spiritele astépta cu incordare desvoltarea lucruriloru. Abiá s'a restauratu publiculu de surprinderea causata prin inchiderea parlamentului, si a si venitu preste elu o surprindere nóue: demissionarea Ministrului de finantie Dunajewski si inlocuirea lui cu Steinbach. In taber'a liberaliloru germâni din stâng'a parlamentului vienesu bucurî'a pentru rediarea cestui din urma la rangulu de ministru nu este asiá mare cá bucurî'a pentru caderea celui de ântâiu, care le-a si fostu persón'a cea mai antipatica din intregu cabinetulu lui Taaffe. Si cum nu? Dunajewski a fostu totu de-a un'a aperatoriu sinceru si devotatu alu popóreloru austriace in contr'a tendintieloru germanisatóre a liberaliloru. Acést'a a fostu destula causa, cá sè-si verse cu multa liberalitate asupr'a lui tóta ur'a liberala. Cu câtu cu mai multa liberalitate a trebuitu liberalii sè-si verse asupr'a lui ur'a sciindu-lu, cà elu puneá mare pondu pre *„fundamentulu celu mai momentosu alu civilisatiunei omenesci“*, va se dîca pre religiune, de carea unu liberu-cugetatoriu, cum suntu de-a rêndulu liberalii, nu mai are lipsa. Dunajewski a fostu unulu din oratorii cei mai escelenti ai parlamentului vienesu, éra in clubulu Poloniloru din acelu parlamentu politiculu celu mai insemnatu. Pentru regularea finantieloru a lucratu cá ministru tare multu, asiá câtu prin activitatea lui bugetulu s'a apropiatu de ecuilibriu. Pre lânga ace'a a introdusu o mai mare precisiune si rapiditate in resolvirea agendeloru la oficiile de contributiune.

Noulu ministru Steinbach este omu tênеru de abiá de 44 ani. Talentele si cultur'a lui cea frumósa singure l'au redicatu desi tênеru, pàna la pusetiunea acést'a frumósa. De origine este vienesu, si in viéti'a sa de studentu a avutu a se luptá multu cu miserî'a. Inca cá practicantu de advocatu propuse dreptulu cambialu si comercialu la academî'a de comerciu din Vien'a. Cu unele scrieri juridice pline de spiritu a atrasu asupr'a sa atentiunea fostului ministru de justitia Glaser, care-lu chiamà in ministeriulu de justitia, unde a functionatu pàna acum. Activitatea lui de pàna acum in parlamentu de multe ori cá suplinitoriu alu ministrului, precum si ideile cuprinse in scrierile lui ne facu se credemu, cà Steinbach este unu fiu credintiosu alu besericei, si pre lânga ace'a si unu barbatu, in sufletulu càruia a prinsu deja adênci radecini principiulu, cà numai crestinismulu este in stare a regenerá societatea prin deslegarea cestiunei sociale celei atâtu de ardietóre. Scrierea lui cea mai insemnata este: *„Despre detorintiele societàtii“*. In scrierea acést'a pasiesce cu energia in contr'a principiului pagânescu alu dreptului romanu, care nu voiesce se scia decâtu de drepturi ale proprietàtii si nu si de datorintiele proprietàtii fatia cu societatea. Chiar la inceputu pune mare pondu pre cuvintele memorabile alui Plato, cà *„unu omu tare bunu nu póte fi nice cându tare avutu“*, fiindu-cà omulu celu tare bunu implinindu-si detorintiele proprietàtii si netiênêndu-se numai de drepturile ei, nu se póte redicá la avere de totu mare. Detorintiele proprietàtii incepu a fi cunoscute totu din ce in ce mai bine, si din recunóscerea si practicarea detorintieloru acestor'a trebue se se nasca unu organismu socialu sanetosu, in loculu luptei desperate pentru esistintia, care e signatur'a têmpului de astàdi. Cuintesenti'a scrierei este, cà proprietatea nu este unu dreptu individualu de uti et abuti, ci unu oficiu impreunatu cu drepturi si cu detorintie. Dela unu barbatu cu atari principii pre dreptulu se astépta nu putîne resultate pre terenulu socialu.

Cu alta ocasiune voiu scrie ceva despre datele cele mai multu cá interesante din opulu lui Hammerstein despre activitatea besericei pre terenulu socialu, care incepe a fi cetitu in cercuri totu din ce in ce mai largi.

A. d. B.

II.

Bucuresci 14 Februariu 1891.

1. Reptilele guvernului italianu, si dupa ele press'a liberala din Apusu, se-au preocupatu fórte multu in têmpulu din urma de Conclavulu viitoriu, adeca de alegerea urmatoriului S. S. Pontificelui Leonu XIII. Nu este de competinti'a mea se me ocupu aci cu discutiunea acestei cestiuni. Cá in treacàtu voiu amintí totusi pre de o parte, cà multiamita stârei infloritóre a sanetàtii, de care contínua a se bucurá Sanctitatea sa, pra lânga tóta greutatea sarcinei aniloru sei, se pare cà suntemu departe de acea eventualitate, — ér' pre de alta cà diuarele catolice in frunte cu acreditatulu *Moniteur de Rome* au desvêlitu precum se cuvine ataculu, ce se urdiesce contr'a libertàtii alegerei pontificale. Asia dara eu constatu numai faptulu aceloru viue preocupàri cu acea adaugere, cà elu si-a aflatu unu echo, firesce mai slabu, dar' ici colea atâtu mai nostimu, si intru unele diuare mai de frunte din capital'a româna. Astfeliu *Timpul,* dupa ce spuse cà Crispi, inainte de crisa, spre a impiedecá alegerea unui papa dusmanu Italiei, ar' fi incercatu se convinga pre poterile aliantiei intreite, cà ar' fi in interesulu loru, se caute a dobândí o influintia mai mare in conclavulu viitoriu; dupa ce numíse chiar' pre candidati pretinsi, — adauge: „In Vaticanu se discúta multu si chesti'a internationalizàrei Pontificatului supremu. Se astépta adeca, cà nu preste multu cardinalii stràini, adeca neitaliani se formeze maioritatea in sacrulu colegiu.“ Pre cum se póte vedé, limbagiulu *Timpului* e pre deplinu corectu, ce'a ce inse nu impiedeca, cá se cuprinda si o solemna nostimada. Acést'a este afirmarea, cà acum s'ar' discutá internationalizarea Pontificatului supremu; càci daca elu este supremu, de necesitate este si internationalu. Va se dîca Pontificatulu Romanu nu este patrimoniulu cutàrei seau cutàrei natiuni, ci de o potriva alu toturor'a. Pentru-cà elu a fostu intemeiatu de Domnulu Christosu pentru ocârmuirea intregei sale Biserici, unde tóte natiunile suntu chiamate, se formeze o sêngura familia, unu sênguru corpu misticu, alu càrui capu este Christosu insusi. Déca asia dara de firea Pontificatului supremu este, cá se fia internationalu, dela sine urméza mai ântâiu, cà o discutiune de felulu, cum o espune diuariulu bucurescanu, n'are si nu póte avé locu in Vaticanu, dupa ace'a urméza cà acelu caracteru universalu sau internationalu alu lui nu se póte alterá nici prin faptulu, cà de trei vécuri incóce Papii au fostu toti italiani, nici prin ace'a cà maioritatea sacrului colegiu este seau va fí si in viitoriu compusa din cardinali de natiune italiana. Deci din punctu de vedere catolicu ne este absolutu indiferentu, de ce natiune este Pap'a seau maioritatea sacrului colegiu: unu sênguru lucru ne intereséza, cà acest'a se aiba deplina libertate in alegere, ér' acel'a se fia alesu in modu legitimu. Papei alesu in chipulu acest'a noi ne supunemu cu fiésca veneratiune, de ori ce natiune ar' fí elu, bine sciindu cà nu ne supunemu nici italianului, nici francesulni, nici germânului, ci Vicariului lui Christosu, intru care, cum dîce Apostolulu, nu este nici elinu nici barbaru.

2. *Lig'a pentru unitatea culturala a Românilor* s'a inauguratu cu mare solemni-

tate si in mijloculu unui entusiasmu nedescriptibilu la 24 Ianuarie st. v., cându fù si aniversarea a 32-a a unirei principateloru intr'o sêngura Românía.

3. Dominec'a trecuta s'a facutu alegerea unui deputatu din colegiulu alu II-lea alu capitalei. Lupt'a intre partidulu guvernamentalu si opositie a fostu fórte inversiunata, cu tóte acestea, afara de vre-o câte-va ciocniri neinsemnate, alegerea s'a petrecutu in linisce. Pentru asemenea ocasiuni suntu vestiti si dau locu la multa vorba asiá numitii *bàtàusi*. Cum aréta si numirea, acestia suntu ómeni buni de lupta, plàtiti cu dfu'a, cari inarmati cu màciuci sdravene, dar' scurte spre a le poté ascunde usioru, stáu gata in apropiarea localului de alegere pentru ori ce eventualitate. Ministrulu presiedinte, cá ori si ce omu cuminte, recunoscûndu acestu rèu menitu a influintiá mai multu ori mai putînu asupr'a libertàtii de votu a cetatianului, cu ocasiunea unei interpelàri recente asupr'a aceluia-si punctu la senatu, a facutu apelu la toti, se ajute guvernulu, care doresce sinceru, se dispára vechile obiceiuri electorale, intre cari alu bàtàusiloru tiêne unu locu de cinste. — Triumfatoriu din urna a iesîtu candidatulu guvernamentalu, d. Andreiu Popoviciu, ardeleanu de origine; cu tóte aceste si opositi'a si in specialu partidulu nationalu-liberalu a secceratu unu triumfu fórte mare si fórte importantu pentru viitoriu, dupa ce candidatulu seu a intrunitu 2125 voturi, numai cu 75 mai putîne decâtu celu de ântâiu.

4. Faimós'a descoperire a Dr. Koch, salutata la inceputu cá unulu dintre cele mai mari evenimente ale têmpului nostru, pre dî ce merge pierde din insemnatatea, ce i-s'a datu de discipulii lui Ipocratu. In locu de a vindecá pre cei nenorociti, in locu de a obtiêné scopulu, pentru care a fostu inventata, acum e vorba se produca o crisa ministeriala in Germani'a, adeca retragerea dlui Gossler din postulu de ministru alu culteloru din motivulu atitudinei, ce a luat'o fatia cu misteriós'a limfa a drului ridicatu pàna la stele, si care a datu nascere in mare mesúra cunoscuteloru esageràri optimiste si apoi urmàriloru loru deprimatóre, ce au stênsu chiar' viéti'a la mai multi bolnavi inoculati cu dêns'a. Ori cum ar' fi inse cu cris'a ministeriala, faptulu este, cà dfuarele nóstre nu se mai ocúpa cu mersulu curei incepute si in spitalele bucurescene. Din contra impartasîra, cà drulu Petrescu, tramisu la Berlinu din partea Ministeriului de resbelu spre a studiá metodulu Drului Koch, in urm'a unei serii de observatiuni personale fórte interesante facute in spitalele militare germâne, ar' fi hotarîtu nici se nu incerce aplicarea acelui tratamentu la soldatii români tuberculosi.

Philalet.

Multiamita publica.

Subscrisulu in numele senatului scolasticu greco-catolicu din Ciucea aducu si pre calea acést'a multiamit'a cea mai sincera Escelentiei sale I. P. S. Domnu Dr. Ioanu Vancea pentru marinimositatea, cu care prin Script'a s'a gratiósa de dtu 30 Decembre 1890 s'a induratu a dá ordinu Tipografiei Seminariului Archidiecesanu, cá se espedeze gratuitu scólei nóstre din susu dîs'a comuna: a) Tabele parietali românesci, b) Totu acelea-si ungaresci, c) Map'a Europei, d) Map'a Ungariei, e) Map'a Semigloburiloru f) unu globu terestru, g) masîna de calculatu, h) Indreptariu practicu de Borgovanu si i) Economi'a Rurala de Stefanu Popu.

Ciucea la 5 Fauru 1891

Petru Cond'a
invetiatoriu

Noutàti.

Scíri personale. Escelenti'a Sa I. P. S. Domnu Metropolitu Dr. Ioanu Vancea de Buteas'a a caletoritu in 19 a l. c. cu trenulu acceleratu la Pest'a,

Dela curte. La prândiulu de curte datu in 17 l. c. la 6 óre p. m. au fostu invitate 26 persône, intre cari si archiepiscopulu Samassa si episcopii Schauch, br. Hornig, Steiner si Dessewffy.

Archiducele Francisc'u Ferdinandu la 17 l. c. a plecatu din Moscv'a cu trenu separatu; pre 20 l. c. e asteptatu in Budapest'a.

Proiectulu de lege despre asilele de copii s'a transpusu casei de susu in 12 l. c. Comisiunea juridica a casei de susu l'a discutatu si acceptatu in totu cuprinsulu lui.

Spre a protestá *contr'a proiectului de lege referitoriu la asilele de copii* au mai fostu convocati alegatorii români din cercurile electorali: Lugosiu si Zorolentiulu mare; Simleu, Zelau si Crasn'a; tóte cercurile din comitatulu Fagarasiului; Reghinu si Ghernesigu; Cehulu Silvaniei; Orestia, Dev'a, Huniedór'a, Ili'a si Hatiegu; Téc'a si Ormenisiulu de Câmpía; Alb'a-Iulia, Vintiulu de josu, Aiudu, Zlagn'a si Uiór'a din comitatulu Albei inferiori. Tóte cercurile comitatului Solnocu-Doboc'a suntu convocate la Deju in 25 l. c., éra cercurile Abrudu si Ighiu la Abrudu in 2 Martie.

Bibliotec'a repausatului secretariu guvernialu Ladislau Vaida lasata prin testamentu pre sém'a gimnasiului superioru greco-catolicu din Blasiu a strapus'o esecutorulu testamentului Ilustritatea Sa Dlu Alesandru Bohatielu din 22—27 Ianuariu a. c. P. O. D. Ioanu Laslo, protopopu greco-catolicu in Clusiu cá la representatulu gimnasiului. P. O. Dnu Ioanu Laslo avù bunavointi'a de a pachetá si spedá fàra amênare pretiosulu lasamêntu, care constà a) din trei tece frumosu poleite si cu usi de sticla; b) din 1002 opuri in 1939 volume, cea mai mare parte legate; c) din mai multe documente si manuscripte pretióse; d) din trei icóne, dintre cari dóue mai mari in oleu represinta pre parintii marinimosului testatoru, éra un'a mai mica pre testatorulu. In biblioteca s'a mai aflatu si unu bastonu cu manunchiu de argintu, pre manunchiulu bastonului e gravata litera: M; acestu bastonu l'a eredîtu testatorulu dela unchiulu seu Iosifu Méhesi, óre cându consilieriu aulicu. Prin donatiunea marinimósa facuta gimnasiului din Blasiu testatorulu nu numai si-a perpetuatu numele si si-a eluptatu unu titlu la recunoscinti'a nóstra si a posteritàtii, dar' totu odata a facutu si celu mai bunu servitiu gimnasiului, inavutîndu-lu cu o biblioteca atâtu de pretiósa si folositóre. Cei ce dispunu de biblioteci frumóse, in locu de a le lasá la eredi de aceia, cari nu le sciu pretiui, mai intieleptiesce voru lucrá imitându pre piulu testatoru si donându-le pre sém'a vre unui institutu culturalu.

Serbarea mileniului dela venirea Magiariloru in Ungari'a de adi va avé locu in 1895. Pentru cá acea serbare se fia câtu se póte mai splendida, s'a constituitu unu cometitu sub presidiulu contelui Eugenu Zichy, care va elaborá unu proiectu cu privire la solemnitàtile, ce voru avé se se tiêna cu acea ocasiune. Acestu comitetu deja a si inaintatu ministrului presiedinte unu memorandu, in care insista si pentru arangiarea unei espusetiuni universale in Budapest'a.

Din Chimitelnicu. On. Domnu Teodoru Harsianu parochu gr.-cat. cu datulu de 26 Ian. 1891 ne scrie, cà la initiativ'a curatoratului gr.-cat. din Chimitelniculu de Câmpia cea mai mare parte a poporeniloru de acolo s'a invoitu, cá pretiulu de rescumperare a regalului de crişmaritu in sum'a de 3570 fl. 80 cr. v. a., ce le compete dênsiloru cá la fosti iobagi, se-lu doneze pre sém'a sântei beserici, cu scopulu de a se edificá cu acea suma o beserica frumósa si corespundietóre indigintieloru credintiosîloru, cari número preste 1000 suflete. Dar' fiindu-cà câti-va poporeni mai cu stare nu eráu aplicati a cedá pre sém'a besericei intregu pretiulu de rescumperare a regalului de crişmaritu, Dlu parochu localu rogà pre P. O. D. Nicolau Solomonu, protopopulu tractualu alu Ludosiului, cá se pasiésca si P. O. D-s'a la mijlocu, care si est la fati'a locului in 25 Ian. a. c. si prin o vorbire petrundietóre induplecà si pre aceia a se conformá cu majoritatea preponderanta a poporului.

Totu cu acea ocasiune la rogarea Dlui parochu se presentà in Chimitelnicu si Sp. D. Ioanu Catone, mare proprietariu in M. Datesiu, si precându unii se mai retrageáu, D-sa fù celu de ântâiu, care darui pre sém'a besericei partea, ce i-ar' obveni din sum'a de rescumperarea dupa proprietatea de 150 jugere, ce posiede pre teritoriulu Chimitelnicului. In urm'a acestei fapte marinimóse si a indemnàriloru Dlui Catone poporulu adunatu in unanimitate s'a dechiaratu, cà daruiesce intréga sum'a de rescumperare spre scopulu amintitu. Despre acést'a numai decâtu s'a luatu actu protocolaru si s'a facutu si subsrisu de toti cei presenti unu documêntu de donatiune prelucratu in tóta form'a. In fine incheia O. D. Teodoru Harsianu scriindu: „Numai bucurá me potu de o astfeliu de fapta generósa, vinu si pre acésta cale a aduce cele mai calduróse multiumite P. O. D. protopopu tractualu Nicolau Solomonu pentru fatigiele impreunate cu calatorí'a pàna la noi; éra Spect. Domnu Ioanu Catone, curatorului si intregului poporu daruitoriu pentru jertf'a numerósa, ce au facutu pentru preamarirea lui Domnedieu. Dé ceriulu, cá nobilulu esemplu alu iubitîloru mieii poporeni se afle resunetu in inimele toturoru românîloru de prin comunele, unde cas'a lui Domnedieu va fi asia de umilita si disolata cá in Chimitelnicu".

Adunarea alegatoriloru români din comitatulu Albei inferiore, tiênuta in Alb'a-Iulia la 19 a l. c., spre a protestá in contr'a proiectului de lege despre asilele de copii si pentru reconstituirea comitetului nationalu comitatensu, in tóta privinti'a a fostu impunetóre. Preste 500 alegatori, dintre cari fórte multi preoti veniti din mari departàri, eráu formalu indesuiti in sal'a spatiósa a Otelului nationalu. — Dupa deschiderea adunàrii urmà constituirea biroului prin aclamarea insufletîta a Rmului D. Dr. Ioanu Ratiu canonicu metrop. din Blasiu de presiedinte, éra a domniloru advocati Ratiu si Munteanu din Alb'a-Iulia de notari. Urmà o vorbire de introducere a dlui advocatu Patiti'a, éra dupa acést'a motivarea proiectului de resolutiune prin domnulu advocatu din Blasiu Ludovicu Csató. Domnulu Csató tiênù incordata atentiunea adunàrii in têmpu mai bine de o óra, pronuntiându unu discursu, care ar fi facutu onóre ori si càrui parlamentu, si care déca ar fi fostu ascultatu si de compatriotii nostri, de siguru i-ar fi facutu sè cugete altfeliu despre noi. Unu efectu nespusu a provocatu conclusiunea acestui clasicu discursu, in care dlu Csató aretà cu vorbele lui Kossuth indreptatîrea cereriloru nóstre. Dupa acésta vorbire se presentà unu proiectu de resolutiune prin redactorulu respundietoriu alu fóiei nóstre, care dupa o scurta dara preafrumósa vorbire a Rmului D. canonicu Ioanu M. Moldovanu, plina de intorseturi retorice din cele mai ingenióse, fù primitu intre aplause si aclamàri insufletîte. — Urmà reconstituirea comitetului nationalu si inchiderea adunàrii.

Casuri de mórte. *Georgiu Aldea,* parochu greco-catolicu in Cucerdea româna tractulu Ernotului (in Archidiecesa) a repausatu la 14 Ianuariu a. c. in etate de 80 ani, dupa ce a servitu in vîi'a Domnului 48 de ani si 2 luni. — *Ioanu Ratiu,* administratoru parochialu in Sânbenedicu tractulu Bîei (in Archidiecesa) si-a datu sufletulu in mânile Creatoriului la 7 Februariu a. c. in anulu alu 33 alu etàtii si alu 10 alu preotiei.

Fia-le tierin'a usióra!

PARTE SCIENTIFICA-LITERARIA.

Sciinti'a si religiunea in „Convorbirile literarie".

Din cele dîse in numerulu trecutu s'a potutu vedé, câtu de competenti suntu domnii dela „*Convorbirile literarie*" a scrie asupr'a lui Dante. Acolo amu adusu unu esemplu spre a aretá, ce intielesu generalu vîrescu dênsii poemei celei nepieritóre alui Dante. Vomu aduce acumu unu altu esemplu spre a aretá, cumu schimosescu dênsii bucàti particulare din poem'a acést'a, pentru intielegerea càreia le lipsescu deplinu cunoscintiele.

In cânteculu alu treile din „Paradisu" Dante descrîe intêlnírea sa cu sufletele, ce eráu in sfer'a cea mai inferióra a Paradisului, cari eráu si ele, ce e dreptu, fericite, inse mai putînu fericite, cá cele din sferele mai inalte. Dante intréba pre unulu din sufletele aceste, cà óre nu dorescu ele o trépta mai inalta de fericire? La acésta intrebare -i respunde unu sufletu, cà ele nu dorescu sè fia mai susu, càci iubirea lui Domnedieu nu le lása, sè dorésca mai multu decâtu au, si cà déca ar' dorí mai multu, atunci vointi'a loru ar fí in contrastu cu vointi'a lui Domnedieu, si atunci n'ar' fí fericite, càci fericirea stà in conformitatea vointiei cu vointi'a divina [1]). Acest'a este intielesulu respunsului, ce l'a primitu Dante la intrebarea sa.

Totu respunsulu acest'a nu este decâtu o esplicare minunata a conceptului iubirei scósa din Sântii Parinti si din teologii scolastici si mistici. Fericirea celoru din Paradisu dupa invetiatur'a sântei beserici consiste in vederea immediata alui Domnedieu si in iubirea cea preste fire alui Domnedieu, ce redúnda din ea. Iubirea acést'a alui Domnedieu n'ar poté nice decum sè esiste, déca fericitii din Paradisu ar' dorí unu gradu mai inaltu de fericire, care numai Domnedieu póte sè-lu dé. Càci cum potu sè iubescu pre acel'a, care nu voiesce sè-mi dé ce'a ce dorescu? Fericirea in acést'a si in cealalta lume presupune iubirea lui Domnedieu, éra iubirea lui Domnedieu presupune o perfecta supunere la vointi'a lui Domnedieu. Pentru ace'a dîcemu noi in Tatalu nostru: „*Fía voi'a Ta precum in ceriu, asiá si pre paméntu.*" Pentru ace'a se mângaie dreptulu cu cuvintele: „*Domnulu a datu, Domnulu a luatu, fía numele Domnului binecuvêntatu.*" Pentru ace'a chiar si Fiulu lui Domnedieu a dîsu: „*inse nu voi'a mea, ci voi'a ta sè fia.*" Si apoi fericitii din Paradisu, au tóte darurile, ce potu sè faca pre omu fericitu, de unde precum dîce misticulu Hugo a Sto Victore, trebuiescu sè aiba si darulu de a nu dorí mai multu si a nu invidiá pre cei ce suntu mai susu, precum nu se invidiéza corurile ângeresci, desi nu suntu tóte in o forma, ci tóte la olalta traiescu in armoní'a ace'a, ce singuru in ceriu e posibila. In Paradisu unulu fiecare iubesce pre ceialalti cá pre sine însu-si, de unde apoi urméza, cà fiecare pentru Domnedieu se búcura de darurile altor'a cá de ale sale, fiindu-cà bunulu, ce nu-lu are in sine, -lu are si posiede in altii, cari -i suntu chiar asiá de iubiti cá elu însu-si sie-si [1]).

Si ce face in „Convorbiri" autorulu nostru din teologí'a acést'a sublima alui Dante? O adeverata batjocura. Dênsulu n'a càutatu sè intieléga teologí'a acést'a alui Dante din Sântii Parinti si din mistici, de unde a studiat'o însu-si Dante. Ci dênsulu a deschisu pre Schopenhauer, cá din elu sè intieléga pre Dante in loculu acest'a. Si éta cum esplíca dênsulu cu Schopenhauer in mana loculu acest'a din „Paradisulu" lui Dante: „*Sciinti'a moderna ne sfatuiesce a ne pune in armonía dorintiele si aspiratiunile cu propriele nóstre poteri si cu vointi'a universala a naturei, déca voímu a traí multiamiti. Acestu adeveru formulatu de sciinti'a moderna ni l'a spusu dejá in modu alegoricu profetulu din Florenti'a in nepieritórele sale viersuri de mai susu*", carea va se dîca „profetulu din Florenti'a" a prorocitu de multu pre Schopenhauer, acăruia este principiulu moralu, ce ni-lu pune inainte domnulu autoru in cuvintele aceste pre tass'a „scintiei moderne". Pre domnulu autoru se vede, cà „sciinti'a moderna" nu-lu lása sè créda in profetii, ce au predîsu pre Mesi'a, inse ace'a-si „sciintia moderna" -lu lása sè créda in profeti'a, ce a predîsu pre Schopenhauer.

Cetitorii nostri audiêndu in principiulu moralu de mai susu de „vointi'a universala a naturei", voru intrebá: pentru Domnedieu, ce minune a „sciintiei moderne" va mai fi si „vointi'a acést'a universala a naturei"? Noi scimu, cà natur'a are legi, de o vointia a naturei nice idea nu ne potemu face! De o cam data le dîcemu cetitoriloru nostri sè fía linisciti, cà domnulu autoru in deplina armonía cu Schopenhauer dà conceptului: vointia, unu intielesu, cum nu i-l'a mai datu prin Europ'a nime. Dupa dênsulu si dupa magistrulu sèu Schopenhauer esenti'a lumei este vointi'a. In lumea neorganica se pune vointi'a acést'a in lucrare prin cause, in lumea vegetativa prin iritàri, in cea animala prin instincte, in cea intelectuala prin motive. In cunóscerea vointiei acesteia universali si in acomodarea omului dupa ea zace moralitatea. Principiulu acest'a l'a scosu Schopenhauer din invetiatur'a brahmana si budhista din Indi'a, si dlu autoru dîce unu mare neadavèru, càndu sustiêne, cà e principiulu moralu alu „sciintiei moderne", si apoi càndu merge si mai departe si principiulu acest'a budhisticu voiesce se-lu vîrésca in Dante in loculu teologíei celei sublime a iubirei, atunci ne lipsesce cuvêntulu, cá sè-i potemu cualificá fapt'a, si dîcemu numai atât'a, cà déca dlu autoru va aflá cu cale inca vre-odata a se apropiá de Dante, atunci ar face tare bine, déca si-ar aduce aminte de cuvintele acele ale Sântei Scripturi: „*Desléga curelele incaltiaminteloru tale, cà loculu pre care calci sântu este!*"

Domnulu autoru inse in tractarea lui Dante are totu pareri smintite si acolo, unde se baséza numai pre sciinti'a moderna. Astfeliu dîce dlu autoru, cà Dante intrevede adeveruri scientifice lamurite si constatate numai târdiu dupa elu.

Acum Dante, ce e dreptu, cam are datin'a a lasá prin viersurile sale sè se intrevéda, ce cugete are elu despre unele persône vii. Asiá ceva se întêmpla cu celebrulu si superbulu pictoru Giotto, càndu face in purgatoriu sè vorbésca despre elu pictorulu superbu Oderisi, cá óresi cum sè arete, cà si Giotto cu superbí'a lui va ajunge, unde a ajunsu Oderisi [1]). In lucrurile de sciintia mai cu séma a naturei inse -si spune numai cunoscintiele sale si ale têmpului sèu fàra sè lase a intrevedé ceva lucruri numai lui cunoscute. Vomu amintí si din aceste ceva.

La inceputulu purgatoriului Dante vorbesce de 4 stele luminóse càtra polulu sudicu. Stelele aceste dupa cei mai multi suntu constelatiunea din emisfer'a sudica numita *cruce*, fiindu-cà tóte patru in adeveru formeza o cruce cam plecata [2]). Despre aceste patru stele dîce autorulu nostru, cà inainte de Dante nu le-a mai vediutu altii, si esistinti'a loru prin urmare o a predîsu Dante cu agerimea spiritului sèu celui mare. Predîcerea i-s'a implinitu, fiindu-cà in véculu urmatoriu le-a observatu Amerigo Vespuzi.

Acum amu intrebá maiântâiu pre dlu autoriu, cà in ce intielesu ia dênsulu cuvêntulu: *predîcere?* Cu greu credemu, cà dlu autoru sub predîcerea acést'a intielege predîcerea profetica in intielesu teologicu, càci este prea mare amicu alu „sciintiei moderne" decâtu sè créda in profetîe de ale teologiloru. Remâne dara, cà dlu autoru intielege predîcerea naturala, càndu din cause cunoscute si naturali se predîce efectulu si viceversa. Atari predîceri suntu ale mediciloru, cu privire la cursulu unui morbu, a politiciloru si ale astronomiloru cu privire la intunecimi si altele. Acum amu dorí sè scimu, cari au fostu elementele acele astronomice, din cari Dante a potutu conchide la esistinti'a celoru 4 stele fixe inca nevediute. Cu privire la planeti s'a intêmplatu casulu, de din neregularitàtîle observate in mersulu lui Uranu s'a conchisu la esistinti'a lui Neptunu inca nevediutu. La stelele fixe inse ni lipsescu ori ce elemente de a poté predîce esistinti'a celoru patru stele, si de ar intrebá dlu autoru pre toti astronomii, nu va aflá unulu, care sè dîca, cà esistu atari elemente.

Déca inse dlu autoru ar fí resfoitu ceva mai bine in „sciinti'a moderna" si nu totu in Schopenhauer, atunci ar fí aflatu, cà Dante vorbindu de cele patru stele n'a predîsu nemicu, ci numai a vorbitu de unu lucru cunoscutu la destui in têmpulu lui. Anume in urm'a fenomenului astronomicu numitu: *precesiune*, unele constelatiuni de pre ceriu, cari se vedu in unu tiênutu, mai târdiu in

[1]) Paradiso Cant. III v. 70—87. Domnulu autoriu traduce altcum mancu totu loculu acest'a.

[1]) Hugo a St. Victore, De sacramentis lib. II. P. 18, c. 10.

[1]) Purgatorio XI.

[2]) Io mi volsi a man destra, e posi mente
Allo altro polo, e vidi quattro stelle
Non viste mai, for che alla prima gente.
Purgatorio I. v. 22—24.

acel'a-si tiênutu nu se mai vedu. In urm'a precesiunei acesteia inainte de aceste cam cu atât'a têmpu, câtu este dupa computulu biblicu dela crearea omului, se vedeáu cele patru stele seau *crucea sudica* si in Europ'a. Pre têmpurile lui Dante inse in Europ'a nu se mai poteáu vedé, dara se poteáu vedé din Alesandrí'a, unde vederea loru erá ajutata pre lânga refractiunea luminei si de ceriulu celu limpede de acolo. Acum Dante a audîtu despre constelatiunea acést'a dela caletorii europeni prin Egiptu, la cari cá la crestini la toti le-a atrasu atentiunea, fiindu-cà aveá form'a crucei. Si apoi Marco Polo unu contêmporanu alui Dante, caletorise pre la 1295 pàna la Iava si Madagascar si asiá a avutu ocasiune a cunósce constelatiunea crucei si enarà apoi lui Dante despre ea. Astfeliu vorbesce sciinti'a moderna despre cele 4 stele [1]). Si déca dlu autoru ar resfoí si mai bine sciinti'a moderna, ar aflá inca casuri analoge si la scriitorii antici. Asiá Homer dîce de carulu celu mare, cà nu se scálda nice cându in mare, va se dîca nu apune nice cându. Si pre têmpurile lui asiá si erá pentru Asi'a mica, unde traíse Homer. Astàdi inse in urm'a precesiunei nu mai este asiá, càci astàdi stéu'a η din caru pentru cei din Asi'a mica se scálda in mare, éra γ de abiá se mai vede. Dupa sistem'a dlui autoru, déca Dante a fostu profetu pentru noi, atunci Homer a fostu unu mintiunosu.

Totu asiá nenorocosu este dlu autoru si in alte consideratiuni fisice din Dante. Astfeliu Dante in Cânteculu XXXIV vorbesce de unu: *„punctu càtra care din ori ce parte suntu atrase greutàtîle“* [2]). Despre cuvintele aceste alui Dante dîce autorulu nostru, cà: indica legea atractiunei universali constatate cu 4 veacuri inainte de Newton. Acum dupa Newton si dupa toti fisicii atractiunea universala nu este: *unu punctu, càtra care din ori ce parte suntu atrase greutàtîle,* ci este o potere inherenta fiecàrui atomu alu materiei si activa in totu universulu dupa legi anumite. Si cu esplicàrile sale dlu autoru nedreptatiesce si pre Dante si pre Newton, fiindu-cà nu intielege pre nice unulu. Totu asemene gresiesce tare dlu autoru, cându sustiêne, cà inainte de Galilei numai Dante a semnalatu natur'a calei laptelui de pre ceriu cá pre o nebulósa resolubila in o nenumerata multîme de stele, càci natur'a ei a fostu semnalat'o deja in vechime Democritu si astronomii din orientu, acàroru cunoscintie astronomice si le-a insusitu Dante fórte bine, cum se póte vedé din tóta poem'a lui.

Astfeliu de inchiare mai dîcemu numai atât'a, cà dlu autoru pre Dante in ce e mare l'a facutu micu, si in ce e micu l'a facutu mare, si prin urmare desi dîce, cà a avutu onórea a cetí mai multe comentarie in poem'a lui Dante, totusi n'a avutu inca onórea a intielege pre acestu poetu mare alu crestinismului.

---

[1]) A se vedé: J. J. Littrow »Die Wunder des Himmels« pg. 247 si un.

[2]) Inferno C. XXXIV v. 110—111.

Atal'a.

Novela de **F. R. de Chateaubriand.**

(Continuare.)

O! dar' in curêndu am primitu convingerea, cà m'am insielatu in liniscea aparenta a Atalei. Din ce mergeámu mai departe, ea totu mai trista se faceá. Uneori se cutremurá fàra de causa si-si intorceá frumosulu ei capu indereptu. Alta data aflám, cà me fixéza cu priviri patimasie, càutându dup'ace'a c'o adênca tristetia spre ceriu. Dar ce me faceá cu deosebire sè me nelinistescu, erá o taina unu gându fórte ascunsu in sufletulu ei, ce din ochi par' cà i-lu cetiám. Necurmatu facându-me sè me apropiu si érasi sè me departezu de ea, zidindu-mi si érasi derimându-mi sperantiele, — cându credeám, cà am petrunsu câtu-si de putînu in inim'a si sufletulu ei, sêmtiám, cà am remasu, totu unde erám mai inainte. De câte ori mi-a dîsu ea: „O, tênerulu mieu iubitu! eu te iubescu intocmai cum iubescu umbr'a in dîlele calde de véra; frumosu esti tu, mai frumosu decâtu pustí'a cu tóte florile si vênturile ei. . . Déca me apropiu de tine, trèmuru; déca mân'a mea se inclésta de-a ta, credu cà-mi vine mórtea. Mai inainte cându te odihniái pre sênulu mieu, vêntulu mână buclele tale pre obrajii miei, si credeám cà sêmtu atingându-me unu spiritu nevediutu. Da, eu am vediutu capriórele muntelui Occom, am audîtu vorbirile barbatîloru satui de viétia; o! dar blândeti'a caprióreloru si intieleptiunea betrâniloru nu suntu asiá placute, asiá de misçatóre cá dulcile si intieleptele tale vorbe. Si totusi, sermane Şakta, eu nu-ti voiu fi nici odata sotia.“

Vecînicele contradîceri dintre amorulu si religi'a Atalei, gingasî'a abnegatiunei si vergurí'a moravuriloru sale, mândrí'a caracterului si sentimentalitatea ei adênca, maiestatea sufletului in lucrurile cele mari si susceptibilitatea in cele mici: tóte aceste o faceáu inaintea ochiloru miei o fiintia nepatrunsa, neesplicabila.

Dupa o caletoría obositóre de cincisprediece nopti amu ajunsu la şirulu de munti Allegany, atingându cu petiorulu bratiulu de rîu Tennessee, ce se vérsa in Ohio. Cu Atal'a impreúna amu facutu o barca, amu uns'o bine cu resîna de prunu, dupa-ce maiântâiu amu legatu lânga olalta bucàtîle de scórtia cu radacini de stejariu. Numai decâtu amu imbarcatu lasându sè ne legene valurile rîului spre tiermulu din potriva.

De-a stâng'a nóstra se vedeá satulu indianu Stikoe cu mormintele lui in forma de piramide si cu casciórele lui aprópe ruinate; de-a drépt'a amu lasatu câmpí'a Kow, pre care in zarea departata se poteáu vedé colibile satului Jore asiediate pre culmea muntelui cu acel'a-si nume. Rîulu, care ne rapiá cu sine, curgeá printre stânci inalte si tîpisie, ér in punctulu, unde ni-se inchideá cerculu vederei, priviámu sórele apunêndu. Nici unu omu nu turburá singuratatea cufundata in liniste adânca. N'amu vediutu decâtu unu singuru vênatoriu indianu, ce razimându-se pre unu arcariu si stându nemişcatu pre vêrfulu stâncei, semená unei statue de bronzu ridicate pre pisculu de munte in semnu de veneratiune spiritului pustíei. Prin tacerea nóstra eu si Atal'a mai inaltiámu inca acésta privelisce muta. Intr'ace'a dintr'odata viersulu tristu si dorerosu alu fetei esiliului rupse tacerea; ea incepù sè cânte de patri'a sa lasata in departare:

„Fericiti cei ce n'au vediutu fumulu serbàriloru straíne si au petrecutu numai la vatr'a parintiesca.

„Déca azurí'a cotiofana dela Mississippi i-ar dîce micului papagalu din Florid'a: De ce plângi asiá dorerosu? N'ai tu aici cele mai frumóse ape, cele mai dulci umbre si totu feliulu de hrana intocmai cá in padúrile tale?! — Da, ér dîce paseric'a, inse cuibulu mi-a remasu in tuf'a de iasminu; cine mi-lu va aduce? Si poti sè-mi redái tu sórele frumósei mele tieri?

„Fericiti cei ce n'au vediutu fumulu serbàriloru straine si au petrecutu numai la vatr'a parintiésca!

„Dupa câtev'a óre de cale obositóre, pribégulu siede tristu. Privesce in giurulu sèu colibile ómeniloru; dar pribégulu n'are locu nici de-o palma, unde si-ar plecá fruntea. Pribégulu bate pre la usi, -si lása arculu lânga usia, si cere ospitalitate. Dar' stapânulu casei -i face semnu sè iése. Pribégulu intristatu -si iá ale lui si se reintórce érasi in pustietate.

„Fericiti cei ce n'au vediutu fumulu serbàriloru straine si au petrecutu numai la vatr'a parintiésca.

„O, voi intêmplàri povestite in giurulu caminului, voi gingasie viersuri ale inimei, voi porniri lungi si fàra de rostu ale iubirei: voi singure invesèliti dîlele acelor'a, ce nu si-au parasitu paméntulu parintîloru! Mormintele loru suntu in tiér'a loru; pre tierên'a loru se revérsa radiele dulcelui sóre alu patriei, lacrimile amiciloru si farmeculu sfântu alu religiei.

„Fericiti cei ce n'au vediutu fumulu serbàriloru straine si au petrecutu numai la vatr'a parintiésca.“

Asiá cântá Atal'a. Tânguitoriulu ei viersu nu-lu conturbá nimicu afára de siopotulu blându dela suprafati'a valuriloru, preste cari lunecá mic'a nóstra barca.

(Va urmá.)

Bibliografía.

Egyházpolitikánk *vagyis a magyarországi Katholicizmus egyházpolitikai fonákságait feltáró napikérdések, különös tekintettel a „Kath. Autonomiára“ és a napirenden lévő „Febr. 26-iki Rendeletre“* — irta Dr. *Lauran Ágoston.* Brosiura de 206 pagine. Se póte procurá la autoru pentru 1 fl. — Clericii o primescu si pentru 50 cr., éra preotii miseri, cari voru dovedí serací'a loru, pre lânga rambursarea speseloru de portu cu 10 cr.

Epistolă *către clerul si poporul din Archidieces'a Latină de Bucuresci cu ocasiunea Păresemilor din anul de grație 1891.* La inceputulu Paresemiloru latine a indreptatu Monsignorele Constantinu Costa, nou denumitulu administratoru apostolicu alu archidiecesei latine de Bucuresci o epistola pastorala càtra clerulu si poporulu seu intregu, espunêndu intr'o prea eleganta limba românésca insemnatatea mistica a sânteloru Paresemi si indemnându pre cre-

dintiosi, cà acelu sântu têmpu se-lu folosésca spre pocaintia si spre inaintare in vîrtuti crestinesci.

Din traista lui Moș Stoica. — O suta si una minciuni poporale din tiéra Ardealului. — Brasiovu Tipografía A. Mureșianu — 1891. — Pretiulu 20 cr. — Se póte procurá dela librarí'a N. I. Ciurcu.

Au aparutu de curêndu:

Etymologicum magnum Romaniae, Dictionariulu limbei istorice poporane a Romaniloru lucratu dupa dorinti'a si chieltuiél'a *M. S. Regele Carolu I.* sub auspiciele academiei române de B. P. Hasdeu. Tomulu II. Fasciór'a III. Ariciu-Aștemăt.

Nunta la Romani studiu istorico-etnograficu comparativu de *S. Fl. Marianu*, membru alu Academíei române. — Editiunea Academíei Bucuresci 1890. — Pag. 856 in 8° mare. Pretiulu 10 lei.

Lui Alecsandri *iubire si admiratiune.* Directi'a Monitoriului oficialu si Imprimaríei statului personalulu lucratoriu. Acésta carticica de 159 pagini in 8° mare cuprinde in sine estrase din operile marelui poetu (pg. 11—48), estrase din diare despre viéti'a si activitatea lui (pg. 51—101), inmormêntarea (pg. 103—128), coronele (pg. 131—132) si discursurile tiênute cu ocasiuneá inmormêntarei (pg. 135—159). La inceputu e provediuta cu fotografi'a lui Alecsandri. Editiunea e eleganta, 1 esemplariu costa 1 leu.

Din „Analele Academiei române" Seri'a II. Tomulu XI. 1889—1890 cuprinde memoríile sectiunei scientifice, éra Tom. XII partea administrativa si desbaterile.

Diverse.

Comune fàra auctoritàti civile si bisericesci in Rusí'a. In vastulu imperiu alu tiarului nu e lucru raru a dá preste sate si orasie pàna aci cu totulu necunoscute. Mai alesu prin locurile muntóse si prin stepele din Siberi'a nu odata áfla agentii gubernatoriului rusescu populatiuni numeróse, cari nu au nici mai mari civili, ma nici preotu nu tiénu, càci atunci ar' trebuí se aiba si beserica si clopote si apoi acestea i-ar' tradá. Nu de multu s'a descoperitu in districtulu Krasnovolsk unu teritoriu locuitu de vre-o 25000 suflete, cari pàna acum nu erâu indusi nici in colele de numerarea poporului, si ce e mai multu, nici in tabelele de contributiune. Se intielege de sine, cà fiindu necunoscuti nu erâu supusi la sarcinele publice si nu dau nici contingentu in armata. Dar' din nefericire siefulu districtului dadù preste ei si indata le impusa contributia câte 6 ruble de persóna. — Asiá ne spunu foile rusesci.

Lustruirea mobileloru, cari si-au pierdutu lustrulu, pàna acum de comunu se faceá prin spelarea cu petroleu. O fóia de specialitate ne spune, cà e mai cu scopu, cá se incaldîmu petroleulu solvindu in elu cerezinu albu. Dupa ce s'a recitu acésta amestecatura, se póte folosí indata. Anume se unge cu ea mobil'a, ce si-a pierdutu lustrulu, si se lása asia 24 de óre; apoi se fréca bine cu o bucata de flanelu, prin ce mobil'a cápeta unu lustru cá si cum ar' fí nóua.

Unu preservativu usioru *contr'a crepàrei mâniloru.* Cine nu scie, câta molestia si adeseori si dorere le causéza económeloru impregiurarea, cà âmblându iérn'a si pre afara le crépa pielea mâniloru. Contr'a acestei neplaceri se potu scutí, déca in tóta sér'a -si voru spelá mânile intr'o litra de apa caldutia, in care s'a solvitu 2 linguri de miere si s'a tornatu glicerinu de vre-o 6—8 cr.

Amatorii de trandafiri voru aflá cu placere, cà in anulu acest'a se voru pune in vêndiare mai multe variatiuni nóue de trandafiri. Deosebitu frumóse suntu variatiunile de *rose tea.*

Post'a Redactiunei: Sigm'a. — Din articolii mai de multu tramisi vomu publicá vre-unulu in numerii cei mai apropiati. — Dlui M. S. in T. — Trimite manuscrisulu, si de va fí posibilu, -lu vomu publicá, numai se fía scurtu.

Dlui T. P. in Sz. — Articolulu din cestiune nici nu amintesce numele Dtale, si astfeliu de o *defaimare* carea se pretinde o reparare in form'a poftita de Dta nu póte fí vorba. Nici nu s'a disu in acelu articolu cà Dta cu scirea si cu vointi'a deliberata ai scrisu ce'a ce ai scrisu, si astfeliu nici *insinuare* nu se áfla in acelu articolu. In fine declaratiunea Dtale in locu de a remâné la obiectu si in locu de a aretá, cà cele scrise in acelu articolu nu suntu intemeiate, e plina de personalitàti vatematóre. Vei pricepe deci, cà declaratiunea nu se póte publicá, deórece in polemíi nu ne potemu lasá, si Dta inca vei aflá de siguru a fi mai consultu a nu dá ansa pre viitoriu la asemenea articli. — Salutare!

Of. paroch. in Veresmort. com. Szatmár. — Amu primitu 7 fl. 50 cr., pentru ce? càci pre asemnatiune nu stà.

Editoru si redactoru respundietoriu:
Dr. Vasiliu Hossu.

Burs'a de Budapest'a.

Din 20 Ian. st. n. 1890.

Rent'a de auru ung. 4%	105.30
« « hârtíe « 5%	101.20
Imprumutulu càiloru ferate ung.	115.50
Amortisarea detoríei càiloru ferate de Ostu ung. (1-ma emisiune).	98.75
Amortisarea detoríei càiloru ferate de Ostu ung. (2-a emisiune).	113.50
Amortisarea detoríei càiloru ferate de Ostu ung. (3-a emisiune).	— —
Bonuri rurale ung.	100.—
« « croato-slavóne	—.—
Despagubire pentru dijm'a ung. de vinu	—.—
Obligatiunile desp. regaliiloru	96.75
Imprumutu cu premiu ung.	137.75
Losuri pentru regularea Tisei	129.—
Rent'a de hârtíe austriaca	102.—
« « argintu austriaca	90.75
» « auru austriaca	110.—
Losurile austr. din 1860.	138.25
Actiunile bancii austro-ungare	988.—
« « de creditu ung.	343.—
« « « « austr.	309.—
Scrisuri fonciare ale institut. de cred. si economíi «Albin'a».	101.—
Galbeni imperatesci	5.42
Napoleon-d'ori	9.08
Marci 100 imp. germane	56.30
Londr'a 10 Livres sterlingi	114.80

Pretiulu màrfuriloru.

Piati'a din Blasiu. Grâu, hectl. fl. 5.— pàna 5.75, — grâu mestecatu fl 4.— pàna 4.90, secara fl. 4.— pàna 4. 50, — ovesu fl. 2.50 pàna fl. 3.—, cucurudiu fl. 3.75 pàna fl. 4. fl, — alacu fl. 2.— pàna fl. 2. 50, cartofi fl. 1.50 pàna fl. 2.—, — sementia de cânepa fl. —.— pàna fl. —, fasolea fl. 5. — pàna fl. 5.50, — carnea de vita chilo 30 cr. pàna 32, carnea de vitielu 28 pàna — cr., carnea de porcu 40 pàna — cr., carnea de berbece — pàna — cr., — 10 óue cu 20 pàna — cr.

Fundata in an. 1858.

FRANCISCU WALSER

Liferantu de curte alu Altetiei Sale imp. si reg. Archiducele Josifu

proprietariulu primei fabrici ungare de masine si recuisite de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu

Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66

recomânda atentiunei preaonoratiloru domni preoti

TURNATORI'A SA DE CLOPOTE

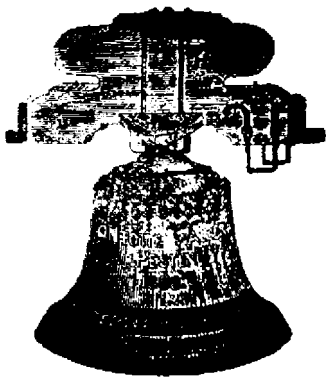

in care se fabrica atâtu grupuri câtu si clopote singuratice: cu **scaune de fieru** patentate si cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabric'a a liferatu dela intemeiarea sa 1800 clopote mari de metalu, intr'altele si celu dela metropoli'a din Bucuresci in greutate de 8000 kilograme.

Se afla umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru bài, conducte pentru apa si pumpe pentru fântâni.

(2) 8—52

Preliminarie de spese si Pretiu-couranturi se trimitu la cerere gratuitu si franco.

Distinsu in anulu 1885 la espositiunea regnicolara din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concurintia cu **diplom'a cea mare de onóre.**

Cu deosebita stima cutezu a incunoscintiá pre

Veneratulu Cleru greco-catolicu,

cà precum si pàna acum iáu asupra-mi gatírea de

iconostase, amvóne, altarie

si alte obiecte de ale instruirei interne a besericeloru, in ce privesce lucrulu de mesariu si de sculptoru, de colorare respective de marmorisare si de provedere cu icóne sânte, dimpreuna cu asiediarea aceloru obiecte in fati'a locului, precum si renovarea de iconostase cu pretiurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescu cu placere.

Iconostasele ridicate de mine in besericele greco-catolice au câstigatu recunóscere deosebita, si tóte me indreptatiescu la sperarea, cà Veneratulu Cleru me va impartasî ocasionalminute de pretiuit'a-i incredere. Silinti'a mea se va indreptá totu de-a un'a intr'acolo, cá si de ací incolo se meritu renumele celu bunu, care mi-l'am câstigatu pàna acum.

Prin tarifulu de zone disparêndu departàrile, prin acést'a capacitatea de concurintia mi-s'a maritu.

Rogându-me pentru pretiuite comande sum

Oradea-mare, 28 Ian. 1891

cu deosebita stima

Carolu Müller,

auritoriu si fabric. de recuis. beseric.

(4) 1—6

Tipografi'a Seminariului archidiecesanu.

Abonamêntulu

Pentru monarchia: Pre anu 6 fl., ½ anu 3 fl., ¼ anu 1 fl. 50 cr.

Pentru strainatate: Pre 1 anu 18 frcs., ½ anu 9 frcs., ¼ anu 4 frcs. 50 cm.

Fói'a apare in fie-care **Sâmbata.**

Unirea

Insertiuni

Unu șiru garmond: odata 7 cr., a dóu'a óra 6 cr., a treia óra 5 cr., si de fie-care publicatiune timbru de 30 cr.

Totu ce privesce fói'a se se adreseze la «Redactiunea si Administratiunea **Unirei**» in **Blasiu.**

Fóia bericésca-politica.

Anulu I. Blasiu 28 Februariu 1891. **Numerulu 9.**

Gimnasiulu din Beiusiu.

III.

(+) Inca in primulu articulu despre gimnasiulu din Beiusiu amu dîsu, cà ordonanti'a Ministrului de culte si instructiunea publica, prin care s'a introdusu limb'a magiara cá limba de propunere in gimnasiulu românescu din Beiusiu, *violéza si decisiuni speciale de ale Majestàtii Sale.*

Inainte de a dovedí acésta asertiune, trebue sè premitemu, cà Ministrulu de culte si instructiunea publica spre a-si justificá procedur'a sa a sustiênutu intr'unu comunicatu semi-oficiosu publicatu in 1 Aprilie an. trecutu in Nr. 75 din „Kolozsvár" si in alte diare ale sale, cà limb'a magiara a mai fostu limba de propunere in gimnasiulu din Beiusiu si anume la anulu 1844, si cà limb'a de propunere româna s'a incetatienitu in acestu institutu numai mai târdîu pre bas'a *unei praxe arbitrarie.*

Faptulu accentuatu de Ministru spre justificarea sa, cà adeca limb'a magiara a mai fostu limba de propunere in gimnasiulu din Beiusiu vre-o patrucinci ani, nu l'a desmintîtu nimenea pàna acum, ci din contra l'au confirmatu chiar din parte competenta. Pentru ace'a trebue sè-lu consideràmu de adeveratu, pàna nu se va dovedí contrariulu.

Dar dupa ce nu ni-se spune, cà pre ce basa s'a introdusu limb'a magiara la an. 1844 in gimnasiulu din Beiusiu, trebue sè presupunemu, cà acést'a s'a intêmplatu pre bas'a unei legi, càci altcum faptulu acest'a remâne o enigma.

O atare lege a esistatu intr'adevèru in Ungari'a, dupa cum ne asigura Papiu Ilarianu in istori'a Românìloru (editiunea 2 tom. I. la pag. 100), unde cetimu urmatórele: *„La acestu anu (1836) facura lege ungurii in diet'a Ungariei, cà in tóte scólele si institutele, ce se áfla pre teritoriulu Ungariei, sè se introduca limb'a ungurésca de limb'a instructiunei publice."* Acésta lege a trebuitu sè se esecuteze mai curêndu ori mai târdîu *in tóte institutele de invetiamêntu de pre teritoriulu Ungariei,* de o parte pentru-cà desi erá nefirésca, nedrépta si contraria intereseloru statului, totusi erá lege, si pàna la abrogarea ei ómenii, vrêndu nevrêndu, trebuiáu sè i-se supuna, ér de alta parte pentru-cà presiunea siovinismului esercitata prin organulu lui Kossuth „Pesti Hirlap" erá pre atunci inca si mai mare, de cum este cea esercitata astàdi prin organele jidano-liberale, asiá incâtu acelu diariu in furi'a sa nebuna indemná pre magiari, cá seau sè contopésca pre tóte nationalitàtile, seau sè móra cu totii in strêmtorile Tatrei, ostindu-se in contr'a nemagiariloru (v. Papiu Ilarianu ibid. pag. 101.)

Legea amintita inse nu numai s'a inecatu pentru totu de-a un'a in sângele versatu la anii 1848 si 1849, ci a fostu chiar abrogata prin legile *mai intielepte* aduse in anulu 1868, in vîrtutea càror'a, — cum amu vediutu in numerulu precedentu alu „Unirei", — Ministrulu nu are dreptulu de a introduce limb'a magiara cá limba de propunere, decâtu numai in gimnasiele infiintiate si sustiênute de statu, pre cându in celealalte institute infiintiate de beserici dreptulu acest'a compete numai auctoritàtii bescricesci. Totu asemenea a fostu abrogata legea nedrépta dela 1836 si prin articululu de lege XXX din 1883, prin care se recunoscu pre teritoriulu Ungariei si gimnasie, cari nu au cá limba de propunere limb'a magiara.

Din cele desfasiurate apare destulu de limpede, cà déca la anulu 1844 in gimnasiulu din Beiusiu s'a introdusu limb'a de propunere magiara, acestu actu, — desi a fostu *nedreptu* cá si legea, pre bas'a càruia se indeplinì, — totusi in sine a fostu *legalu seau dupa lege,* pentru-cà se radîmá pre o lege adusa in diet'a tierii. Cu totulu altmintrea stà inse lucrulu cu introducerea limbei de propunere magiara la an. 1889, càci actulu acest'a este si nedreptu si illegalu: *nedreptu,* pentru-cà cálca in petióre dreptulu naturalu si positivu, ce compete unei natiuni si unei beserici, si *illegalu,* pentru-cà nu se póte radîmá pre nici o lege *esistenta si neabrogata.*

Pentru ace'a faptulu tristu dela 1844, la care se provóca Ministrulu, nu justifica procedur'a acestuia, ci din contra o condámna, ma o face chiar *ridicula,* càci nu póte fi lucru mai ridiculu, decâtu a te provocá la unu faptu basatu

---

Feuilleton.

Amintíri de caletoria.

Selinunte, 25 Iuliu 1890.

Frate Isidóre!

Acum nu cercá pre icón'a Greciei. Selinunte e adeca o insula plutitóre a societàtii italiene Florio.

Cându ne urcaseramu pre podulu ei, pasagerii ne incungiuráu, si asteptáu cu nerabdare, se le spunemu, ce si cum? O germâna tinera si sentimentala audîndu istorisirea nóstra a eruptu in lacrimi. Ea si barbatulu ei inca voiau se calatorésca pre vaporulu Berenice, si acum multiamiau lui Domnedieu, pentru cà au fostu atâtu de norocosi, de au intârdiatu de pornirea Berenicei din Brindisi.

Povera Berenice! Societatea Lloyd are putîne nâi, cari aru fi mai mari si mai frumóse. Lungimea ei erá celu putînu de optu dieci de metri. Si pre lânga repedîmea ei totusi cu câta gravitate inaintá ea pre luciulu màrii! O adeverata matróna in asemenare cu resfatiat'a de Selinunte.

Dómne, Dómne, câtu de pitice suntu zidirile tale, cari se dîcu ómeni! Câtu de pitici suntu ei, si totusi câtu de mari se paru loru-si! Ei nebagându séma de micimea loru -si inchipuiescu in ingânfarea loru, cà-su domnii absoluti ai universului, si — cându de pre podulu unei nâi le lúneca privirea departe pre nemesuratulu luciu, de-asupr'a càruia se légana nai'a cea mai mare asemenea unei gaoci de nuca, trufi'a loru se petrece intru nimic'a, si de cumva mai este intr'ênsii macaru si numai o schinteí de idealismu, inim'a loru trebue se graiésca, trebue se erúmpa in cuvintele: Mare esti, Dómne, si minunate suntu lucrurile mâniloru tale!

La Patras amu facutu o odihna scurta. Nai'a inca nici nu se oprì, si deja ne si incúngiura unu roiu de luntritie. Cu istetîme de pisíca se anina luntrierii de paretii corâbiei, si câtu bati in pàlmi, te si áfli fatia in fatia cu unu grecu negritu de sóre si de vêntu, care ti-se recomanda pre italienesce, de ti-se face mila de biéta limb'a lui Dante. Ne pogorîmu iute in barca si ne ducemu, se cercetàmu cetatea, carea o a preamaritu s. apostolu Andreiu cu martiriulu seu. Cutrierarâmu in pripa câte-va strade si piatie, dara multe nu erau de vediutu in Patras. Amu cercetatu in graba si o beserica grecésca neunita. Amu potutu observá deja aci, cà Grecii speséza multu pentru stralucirea bescriceloru sale, numai cà art'a bescricésca la ei inca s'a sleitu de cându cu desbinarea loru de càtra cetatea eterna, unde vièti'a crestina pulséza intocmai cá sângele in inim'a omului. Multa architectura si pictura amu vediutu gramadita aci, dara nu amu vediutu nimic'a, ce ti-ar' desteptá sêmtieminte, cari se te inâltie. Tóte-su stereotipe, tóte-su lipsite de desvoltare, de semnulu acel'a invederatu alu vietii, care nu l'amu potutu admirá de ajunsu in Itali'a.

Acusi ne luaramu remasu bunu dela Peloponesu. De pre corabia poturàmu aruncá acum mai in liniste câte va priviri in giuru. Cetatea Patras nu ne-a incântatu. Cu atâtu mai placuta a fostu impresiunea, ce o primiramu privindu de pre naia. Muntii nu chiaru inalti, cari se ridica in dosulu cetàtii, se pareau a fi acoperiti cu unu covoru verde, in care ici colé erau cusute asemenea unoru floricele albe casutie, manastiri si bescricutie, cari straluciau din verdéti'a dimpregiuru. Fórte frumosu e aspectulu, ce-lu oferescu viile cele estinse, ce se inâltia dela pólele muntîloru. De aci se esportéza multu *vinu grecescu,* care mai alesu in Germani'a are trecere fórte mare.

in o lege abrogata, cându tu esti detoriu sè te provoci la legi neabrogate.

Dar dice Ministrulu, cà limb'a româna s'a incetatienitu in gimnasiulu din Beiusiu pre bas'a unei *praxe arbitrarie*.

Nici odata nu s'a aruncatu in publicu o asertiune mai neintemeiata, decâtu acést'a, càci limb'a româna s'a incetatienitu in loculu limbei latine, — care a fostu introdusa de fundatoriulu gimnasiului, — *pre bas'a unei decisiuni inalte a Majestàtii Sale preagratiosului nostru imperatu si rege apostolicu;* ce'a ce o dovedescu mai pre susu de tóta indoiél'a actele publicate in program'a gimnasiului din Beiusiu de pre anulu scol. 1889/90.

Dupa cum cetimu in acésta programa, la an. 1851 s'a tiènutu pre bas'a ordinatiunei Ministrului de culte si instructiunea publica de dto 29 Decembre an. 1850 Nr. 994/17 unu Consiliu scolasticu in caus'a reorganisàrii gimnasiului din Beiusiu. Reorganisarea acést'a s'a si proiectatu atuncia in 10 puncte, dintre cari mai momentosu pentru noi este punctulu 5, unde se cetesce: „s'a pertractatu despre stabilirea limbei de institutiune si s'a decisu: *de óre-ce gimnasiulu acest'a este nationalu românescu, amesuratu intentiunei altissime limb'a institutiunei trebue sè fia cea româna,* in câtu ar fi insc de fatia si ascultatori de alta limba, acestor'a esplicatiunile se *potu* face de profesorii respectivi si in limb'a loru propria." Reorganisarea proiectata a fostu apoi aprobata prin decisiunea preainalta a Majestàtii Sale de dto 18 Septembre 1853.

Éta dar cà nu prin o *praxa arbitraria*, ci in vîrtutea unei consecintie logice deduse din insa-si natur'a gimnasiului *nationalu românescu,* si in vîrtutea unei decisiuni preainalte a Majestàtii Sale s'a introdusu limb'a româna cá limba de propunere in gimnasiulu din Beiusiu. De ace'a amu dîsu noi dela inceputu, *cà ordinatiunea ministeriala violéza chiar si decisiuni speciale de ale Majestàtii Sale preagratiosului nostru imperatu si rege.*

Dar déca cineva ne-ar obiectioná, cà decisiunile regelui *neincoronatu* nu au valóre, atunci noi ér ne intórcemu la legile sanctionate de regele *incoronatu* si reflectàmu, cà in anulu 1868, cându s'a adusu articululu de lege XLIV, limb'a de propunere in gimnasiulu din Beiusiu erá fàra indoiéla limb'a româna, si acést'a erá *cu scirea si aprobarea auctoritàtii besericesci competente,* adeca a acelei auctoritàti, care in vîrtutea legei citate singura erá indreptatîta a determiná limb'a de propunere, si care s'a si folositu de acestu dreptu, cându s'a declaratu *faptice* pentru limb'a româna. Asiá dara déca nu se respectéza decisiunea regelui *neincoronatu,* respecteze-se macaru legea sanctionata de regele *incoronatu,* si nu ni se arunce in fatia *praxa arbitraria,* cându noi ne folosimu numai de dreptulu datu de legile tierii, si acést'a nu ni-se arunce mai vêrtosu din partea acelor'a, cari desi au sânta detorintia de a observá si aplicá legile tierii fatia *cu toti cetatienii,* totusi fatia *cu noi* le cálca in petióre!

(+) **O lamurire.** — „Gazet'a Transilvaniei" in numerulu sèu 30 din 1891 este plina de ingrigiri pentru beseric'a nóstra. Se teme adeca, cà adunarea generala a catoliciloru din Ungari'a, despre a càrei organisare a tractatu in 18 Februariu a. c. o comisiune de 100 fruntasi catolici, se va ocupá in specie si cu autonomi'a besericei catolice si astfeliu se va amestecá si in afacerile besericei nóstre „cu tendinti'a espresa de a bagá si pre greco-uniti in acésta organisatia autonoma, desfiintiându-le autonomi'a propria si pregatindu contopirea loru in beseric'a romano-catolica".

Aceste temeri se incérca „Gazet'a Transilvaniei" a le motivá cu urmatórele cuvinte: „Audîmu din têmpu in têmpu, cà episcopii români uniti mergu la Pest'a la conferintiele cu episcopii romano-catolici, dar nu scimu, ce facu si ce diregu. Cá mâne ne vomu pomeni, cà catolicii din Pest'a voru incepe érasi sè regulamenteze beseric'a româna unita, fàra cá sè scimu macaru, cum a ajunsu ea din nou a se impartasi de acésta deosebita ingrigire, cându -si are dreptulu ei de autonomía propria. *E têmpulu supremu, cá sè se faca lumina asupr'a situatiunei actuale a besericei române unite.*"

Fatia cu aceste nedumeriri ne sêmtîmu detori a respunde, cà beseric'a românésca greco-catolica si-a eluptatu fatia cu beseric'a latina-catolica din Ungari'a o positiune de independentia ierarchica atâtu de solida, incâtu dupa parerea nóstra nimenea nu i-o mai póte rapí. Beseric'a nóstra formèza astàdi o provincia ecclesiastica, care in lucruri de *credintia si de doctrina morala* este *un'a* cu tóte besericele catolice de pre suprafati'a pamêntului si prin urmare si cu beseric'a catolica de ritulu latinu din Ungari'a, dar in privintia ierarchica si in privinti'a guvernàrii, administràrii, ritului si disciplinei sale nu atêrna dela nici o auctoritate besericésca din Ungari'a, ci singuru numai dela beseric'a principala a Romei, cu care tóte besericele, cari voiescu a face parte din beseric'a adeverata a Domnului Christosu, trebue sè fia unite, cum suntu uniti ramii cu trunchiulu arborelui, membrele trupului cu capulu lui, diferitele puncte ale cercului cu centrulu lui, radiele sórelui cu globulu solaru, si riurile, ce curgu din un'a si ace'a-si stânca, cu isvorulu loru, càci precum se esprimá s. Ireneu (l. 3 cap. 3. adversus haereses) deja in secululu II, cu beseric'a Romei trebue sè convina tóte besericele din lume (ad hanc enim Ecclesiam propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos, qui sunt undique fideles).

Noi nici nu credemu, cà s'ar aflá pre lumea acést'a folóse materiale pentru clerulu nostru, de dragulu càror'a sè ne sêmtîmu indemnati a jertfi vre-odata independinti'a Metropolici române greco-catolice, câstigata dupa multe lupte si grele suferintie.

Pàna ací amu caletoritu in societatea unui germânu, care posiede ací vii fórte estinse. Elu a fostu atâtu de prevenitoriu, de ne-a invitatu la sine acasa, si noi bucurosi amu fi mersu, se-i gustàmu vinurile, dara nai'a nóstra nu ne-ar' fi asteptatu.

Colo departe spre média nópte licurésce Missolunghi, unulu dintre cuiburile lupteloru, cari Grecii moderni le-au luptatu pentru neatêrnarea tierei loru. Turcii sosiraântâi'a data in an. 1822 in numeru de 14,000 inaintea acestei cetàti slabu intarite. Atunci o aperâ Maurocordatu cu 500 de eroi dóue luni de dîle, si invingerea a fostu a crestiniloru. Cu multu mai tragica a fostu sórtea cetàtii cu patru ani mai târdîu. Atunci se luptau locuitorii cetàtii o lupta eroica, dara desperata in contr'a celoru 15,000 de ostasi ai lui Reşidpaşa. Lupt'a acést'a se finì cu o erumpere desperata si mai pre urma cu ace'a, cà remasîti'a garnisónei mai preferì a aprinde depositulu de prafu de pusca si a morí, decâtu a cadé in mânile Turciloru.

Nai'a pornì, si acusi trecuramu pre lânga Zante, Zakynthosulu lui Homeru. Cunoscuta e insul'a acést'a si sub numirea *il fiore di Levante.* Vaporulu nostru trecù pre lânga ea fàra de a se opri, si asiá noi nu ne poturamu convinge, déca i-se nimeresce acestei insule numirea ace'a aromatica.

Acusi se retrage malulu càtra resaritu formându unu golfu mare. In golfulu acest'a se adunau odinióra nàile, cari aduceau pre Elini la jocurile din Olimpi'a. Tiènutulu acest'a a fostu odinióra tier'a cea sânta a Eliniloru, si erá desu impoporata. Acum numai ici colé se vedé câte unu satutiu de pescari.

Acusi lasaramu in drépt'a Strofadele, acelea insule spâne si pustii, cari mitologi'a Eliniloru le impoporase cu genii mortii, cu hîdele Harpíe. Noi nu le vediuràmu, dara ele ne-au observatu si sborau in urm'a nóstra.

Cându ne apropiaràmu de malulu Meseniei, se batea deja nóptea cu diu'a. A fostu o séra sublima sér'a ace'a. Pre ceriulu seninu luccau miriadele de stele, si radiele loru se reflectau cu clipiri momentane de pre marea undulatóre. Lun'a plina se plecá spre sfintîtu. Nai'a strataiá ap'a màrii lasându in urm'a sa o carare de valuri, cari stralucian a auru si a argintu pàna colo departe la marginea orizontului, unde lun'a se apropiá din ce in ce totu mai tare de a se ascunde in apa. Din departare licuriá cu lumina totu mai debila farulu de pre promontoriulu Matapan, vêrfulu celu mai sudicu alu Europei. Acolo pre podulu coràbiei amu remasu, de amu vediutu si spectacolulu celu frumosu, care ni-lu oferì sfintîrea lunei. Erá aprópe miediulu noptii, cându ne-amu dusu si noi, se ne odihnimu.

Nu dormiseramu mai bine de o óra, cându ne desteptà o bubuitura infricosiata si o sguduitura a coràbiei. In clipitele cele deântâiu cugetámu, cà va fi esplodatu masin'a. Dara indata ne-amu adusu aminte, cà noi, déca s'ar' fi intêmplatu unu lucru cá acest'a, nu amu mai avé têmpu, se cugetàmu, ci amu sborá deja prin aeru. Indata dupa ace'a audîràmu fluieratulu celu lugubru si intetîtoriu alu masinei. Ea erá deci inca in lucrare si semnalá vre unu altu pericolu. Fàra de a me imbracá am iesîtu in usia, cá se vedu si se sciricescu, ce s'a intêmplatu. Dara marinarii nu aveau voia, se sté de vorba cu mine, ci alergându -mi dîceau in trécatu: Nu ve fia frica. Am observatu inse indata, cà avemu causa de a ne teme si de réulu celu mai mare. Am potutu adeca observá, cà nai'a a inceputu a se plecá in laturea drépta. Reintorcûndu-me am potutu deci respunde lui Vasilie, cà e réu. Pàna ce ne imbracámu, intrà camerierulu la noi tremurându si strigându: Afára! Mântuití-ve!

Cându iesîràmu pre podulu coràbiei, ací confusiunea erá perfecta. Marinarii alergau in tóte pàrtîle, voindu fiesce care se faca ceva, ce ar' poté contribuí la scaparea nóstra. Bulgarii si Grecii strigáu alergându incóce si incolo. Turcii incungiurau in genunchi pre capitanulu, -i sarutau mânile, -lu rogau se-i mântuiésca, si chiamau pre Allah intr'ajutoriu. Capitanulu lacrimá dîcîndu, cà suntu dóue dieci si cinci ani, decându conduce nài de ale societàtii, dara pàna acum inca nici o data nu o a pagubitu. Cu mare greu potù scapá din verig'a, ce o formasera ómenii in giurulu lui, si acum se audiá prin larm'a cea confusa vócea lui, cu care rostiá in tóte

De ace'a déca se va realisá vre-odata autonomi'a besericei catolice de ritulu latinu din Ungari'a, noi suntemu deplinu convinsi, cà macaru atunci va trebui sè sé realiseze si autonomi'a besericei române greco-catolice, insc potemu asigurá pre ori si cine, cà beseric'a nóstra nici atunci nu se va contopí in organismulu autonomicu alu besericei latine-catolice din Ungari'a, càci prin acést'a nu numai si-ar pierde independinti'a eluptata, ci ar poté fí folosita si pre ajungerea unoru scopuri contrarie misiunei, ce are sè o implinésca in mijloculu poporului românescu. Din acestu motivu si altele, ce speràmu a le poté desfasiurá cu alta ocasiune si inca câtu mai curêndu, românii greco-catolici nici odata nu se voru multiamí, decâtu numai cu unu organismu autonomicu independentu si separatu de organismulu autonomicu alu besericei latine-catolice din Ungari'a, si ori ce tendintia contraria acelui organismu independentu o voru combate cu tóta hotarîrea.

Ce privesce conferintiele episcopatului latinu-catolicu din Ungari'a, la cari de comunu iau parte si episcopii greco-catolici, observàmu cà acelea nu au de a face nimic'a cu autonomi'a besericei nóstre, nici nu prejúdeca independintiei Metropolíei române greco-catolice.

Se ivescu adeca din càndu in càndu nesce cestiuni, cari atingu nu numai pre catolicii de ritulu latinu, ci si pre greco-catolicii din Ungari'a. Astfeliu de cestiuni suntu de esemplu regularea dotatiunei congrue (corespundietóre) a clerului latinu-catolicu si greco-catolicu din patria si ordonanti'a Ministrului de culte si instructiunea pública in afacerea casatoríiloru mestecate. In aceste cestiuni si altele asemenea loru toti episcopii catolici din Ungari'a fàra deosebire de ritu tiénu din càndu in càndu câte o conferintia confidentiala, la care insc episcopatulu românu greco-catolicu nu partícipa cá o corporatiune dependenta de episcopatulu seau primatulu Ungariei, sub acàroru jurisdictiune nici unu episcopu greco-catolicu românu nu se áfla, ci cá o corporatiune independenta, care unesce poterile sale cu poterea episcopatului latinu-catolicu spre a delaturá periculele, ce amenintia atâtu beseric'a latina-catolica câtu si pre cea greco-catalica, seau spre a poté promová interesele comune acestoru dóue beserice, independente un'a de alt'a si dependente numai de centrulu unitàtii catolice, care este primatele besericei catolice de pre tóta suprafati'a pamêntului.

Revista besericésca.

Rom'a.

In 20 Februariu s'au implinitu 13 ani, de càndu Provedinti'a domnedieésca a inaltiatu pre Sânti'a Sa Leonu XIII la Scaunulu Pontificalu. Acesti treispredíece ani insémna o epoca gloriósa in istori'a Papatului si a secolului nostru. Grele au fostu impregiurârile, intre cari si-a inceputu sublim'a activitate Sânti'a Sa, si totu mai grele se facu pre dî ce merge, si in butulu toturoru acestor'a Sânti'a Sa a sciutu ocârmuí nai'a mistica a Besericei spre bucuri'a celoru buni si spre confusiunea celoru perversi. Adi nu mai esista spiritu luminatu, care se refuse omagiulu seu de admiratiune Pontificelui nostru iubitu.

„Unirea" 'si tiéne de onóre si detorintia sânta a presentá cu acésta ocasiune omagiulu seu de devotamêntu necondi-tionatu urmatoriului sântului Petru. Rogatiunile nóstre nu voru incetá a se inaltiá la ceriu pentru indelungat'a viétia si fericit'a domnia a gloriosului nostru Pontifice Leonu alu XIII.

† Cardinalulu Josifu Mihalovich.

Catolicii croati si impreuna cu dênsii patri'a si beseric'a intréga au suferitu o fórte sêmtîta pierdere prin mórtea metropolitului de Zagrabia Iosifu Mihalovich, intêmplata dupa grele suferintie in 19 Februariu a. c. Fericitulu Cardinalu fù nascutu la anulu 1814 in 6 Ianuariu in Turd'a, comitatulu Torontalului. Studiele teologice le-a absolvatu in seminariulu din Timisiór'a, si totu in acestu orasiu si-a desvoltatu activitatea sa pública, pàna càndu in anulu 1870 fù denumitu episcopu titularu, éra dupa mórtea cardinalului si metropolitului de Zagrabia Haulik totu in acel'a-si anu archiepiscopu de Zagrabi'a. In anulu 1877 fu creatu de càtra Pontificele de fericita amintire Piu alu IX cardinalu — preotu alu sântei beserice Romane.

Repausatulu a fostu unu omu de fire blânda, iubitoriu de cei seraci si necajiti si iubitoriu de artele frumóse. Fiindu inca in viétia a facutu o multîme de fundatiuni insemnate, éra iubirea sa pentru arte o dovedì prin restaurarea grandiósa a catedralei din Zagrabi'a, care déca va fí terminata, va fi unulu din cele mai imposante monuminte din monarchi'a intréga.

Fie-i tierên'a usióra!

Budapest'a.

Vacanti'a scaunului primatialu din Strigonu a datu ansa liberaliloru nostri a sulevá din nou cestiunea strâmutârei resiedintiei primatiale in capitala. In siedinti'a parlamentului din 18 Februariu a interpelatu contele Eman. Andrássy pre ministrulu de culte, cà óre intentionéza stramutarea resiedintiei primatiale la Budapest'a seau ba? Ministrulu Csáky a respunsu numai decâtu, cà este convingerea lui, cà acésta stramutare e atâtu in interesulu besericei câtu si a statului, si cà a luatu dejá dispositii, pentru-cá se se studieze modulu, cum ar' fi se se esecuteze acestu lucru.

Pàna aici n'ar' fí nimicu in totu lucrulu, càci in urm'a urmeloru tréb'a Primatelui este, in care orasiu din dieces'a sa voiesce se locuiésca, numai se remâna in diecesa: si asemenea câtu têmpu voiesce se siéda intr'unu locu si câtu in altulu. Inse nu de dragulu Primatelui si a causeí catolice voiescu liberalii se resiéda primatele in Budapest'a, ci alte suntu causele. Si anume contele Andrássy a dîsu, cà nu e bine, cá primatele se véda Basilic'a din Strigonu, care-i aduce aminte de Beseric'a sântului Petru din Rom'a si de Vaticanu, ci se vina la Pest'a, cá se véda beseric'a lui Matia si parlamentulu ungaru, cà se-si aduca aminte de detorintiele sale fatia cu constitutiune. Éca de ce-lu doresc liberalii pre Primatele. — Este o procedura acést'a, care nu are lipsa de comentaru; din parte-ne inse trebue se protestàmu cu tóta tari'a in contr'a nemernicei insinuàri, cá si càndu ar' poté se vina vre-odata in conflictu ascultarea detorita capului supremu alu Besericei cu iubirea de patria si cu fidelitatea càtra rege.

Rusi'a.

Domineca in 1 Martie a. c. seau dupa calindariulu Iulianu in 17 Februariu se implinescu 1000 ani dela mórtea Patriarchului din Constantinopolu de nefericita amintire *Foțiu*, care a causatu desbinarea cea dorerósa in beseric'a Domnului Christosu. Cu ocasiunea acést'a va tiené *societatea slava de binefacere* o siedintia festiva, si in tóte pàrtîle Rusiei se voru arangiá serbàri. Esista si unu curentu poternicu intre „ortodocsii" din

---

pàrtîle mandatele, ce i-se pareau, cà voru fi de folosu.

Noi voindu se avemu o privire mai libera preste firea critica a situatiei nóstre, ne suiramu pre podulu menitu pentru caletorii de clas'a cea deântâiu si a dóu'a. Acolo eramu numai patru insi, si anume noi doi, unu diaconu bulgaru si unu capitanu alu marinei austro-ungare de resboiu. Cestu din urma ne esplicà acum pre scurtu, ce s'a intêmplatu. Noi aveamu de-a drépt'a nóstra unu vaporu alu societàtii Norddeutscher Lloyd. In fati'a nóstra se apropriá altu vaporu englesu. Vaporulu nostru nu se poteá feri multu, fàra de a se espune pericolului unei ciocniri cu vaporulu germânu. Se ferì inse totusi, câtu -i erá cu potintia, si aretà englesului laturea stênga cu lampasiulu celu rosiu. Detorinti'a englesului dupa legile internationale de navigare ar' fi fostu, se-si schimbe si elu directi'a si se se ferésca si elu in drépt'a. Elu -si si schimbà directi'a — in stênga. Oficieriului, care erá lânga capitanulu nàiei, i-se scolà pèrulu in capu. Abia rosti elu cuvintele: *Suntemu pierduti!* si popl'a coràbiei englese se si isbì cu ascutîsiulu sèu in laturea stênga a coràbiei nóstre chiaru la mijloculu acesteia.

Vaporulu germânu se oprì, cá se ne fia de ajutoriu, déca ar' fi de lipsa. Asiá avù acum vaporulu nostru cale libera in drépt'a. Cu sfortiarea cea mai mare a masinei schimbà elu acum directi'a in partea acést'a, cá se ajunga la malulu insulei Cerigo, carea spre norocirea nóstra erá aprópe. Incercarea acést'a erá desperata, de óre ce pre lânga cursulu celu repede nai'a aveá numai se se ciocnésca de vre o stânca a alviei, cá pierirea se ne fia sigura; ori cá ea se fia inca si mai sigura, poteá se esplodeze acum masin'a. Dara de o a dóu'a catastrofa ne-a feritu Domnedieu. In diece minute amu ajunsu pàna aprópe de malulu insulei. Pre atuncia masinistii si focarii stau dejá in apa, si numai cinci minute aru mai fí trebuitu, si ap'a petrundeá si in masina, si atunci — nu ti-asi fi scrisu epistol'a acést'a.

Acum se fii vediutu imbuldiéla. Unu Turcu voindu se ajunga mai curêndu in barca, a cercatu se tréca printre pitiórele lui Vasiliu. Firesce cà nu i-a succesu, càci s'a prinsu intre ele cá intr'unu latiu. Acusi ne aflaramu pre insula. Acolo nu sciu cine a datu focu tufisiului unicei plânte spinóse, ce cresce din moldutiele stâncei. In lumin'a cea rosia a acestui focu ómenii se infatîsiau asemenea unoru naluce. Nai'a se cufundá din ce in ce totu mai multu, pàna ce pre urma se asiediá pre alvi'a stâncósa si nasipósa a malului. Marinarii o legara acum de stânci cu funii gróse de fieru, cá marea mișcându-se mai tare nu cumva se o duca mai la afundu.

Scii deci, cum amu ajunsu noi pre insul'a Afroditei. Dara acum inchieiu, càci ne apropiamu de Pireu.

Victoru.

Rusi'a, pentru a esperá canonisarea lui Foţiu. Tendinti'a acést'a altcum nu e nóua, càci deja inainte de acést'a cu câti-va ani a fostu incercatu profesorulu Platonow din Charkow, acum de curêndu repausatu, se esopereze la Sântulu Sinodu din Petersburg, cá se fia declaratu Foţiu de sântu, alaturea cu sântii Cirilu si Metodiu. Atunci Sântulu Sinodu nu aflà cu cale a se ocupá cu cestiunea acést'a, si speràmu, cà si acum va lasá-o neatinsa, càci dóra va fí sciindu fórte bine „Sântulu Sinodu", cine a fostu Foţiu, si cà prin canonisarea aceluia ar' revoltá pre toti ómenii de bine.

Revista politica.

Afaceri interne.

Cas'a deputatiloru a terminatu desbaterea proiectului de lege despre *judecatoriile consulare.* Opositiunile s'au folositu de acésta ocasiune pentru a atacá guvernulu si in specie pre ministrulu de justitia, si inca intr'unu chipu atâtu de violentu, cum nu au mai facut'o de multu. Astfeliu in siedinti'a din 23 a l. c. dupa vorbirea contelui Apponyi, ce a duratu 1 óra si ¾, a proruptu unu sgomotu si o disordine atâtu de mare, in câtu ministrulu de justitia numai dupa unu patrariu de óra a potutu pronuntiá câte-va cuvinte, si si aceste numai intreruptu continuu prin strigatele de „se traiésca Apponyi" ale opositieloru. In urm'a acestoru scene in partidulu liberalu éra-si se intentionéza modificarea regulamentului internu alu casei deputatiloru.

Caus'a sceneloru violente si a opositiei inversiunate ce se face proiectului este, fiindu-cà acel'a e o urmare a pactului dualisticu din 1867, care pactu opositi'a estrema nu-lu recunósce si vré se-lu stérga; si fiindu-cà acel'a si afacerile judiciare ale supusiloru ungari, ce petrecu in tieri streine, le supune decisiunei amploiatiloru comuni, adeca a consuliloru, prin ce dupa conceptulu opositiei moderate se vátema dreptulu publicu si prin urmare independinti'a absoluta a Ungariei in afacerile judiciarie.

Moralulu lucrului inse este, cà si opositi'a moderata tinde spre opositi'a estrema, adeca spre desfacerea totala a Ungariei de càtra Austri'a cu eschiderea a ori ce cause comune.

Români'a.

Delegatii guvernului românu *Al. Lahovary* si *Duc'a*, cari au fostu la Vien'a pentru reinnoirea stipulatiuniloru referitóre la junctiunile càiloru ferate române cu liniile càiloru ferate austriace, in curêndu voru incepe negotiàrile si cu guvernulu ungaru pentru reinnoirea stipulatiuniloru despre junctiune'a càiloru ferate dela Predealu, si totuodata voru pertactá si cestiunea junctiunei dela Turnulu rosiu si la Ghimeş. Guvernulu românu are intentiunea se cladésca liniile respective pàna la acele dóue puncte si speréza, cà in 4—5 ani va si isbutí in acésta intreprindere. Din partea guvernului ungurescu inca se facu pasii de lipsa, si astfeliu e de speratu, cà se voru realisá in scurtu têmpu numitele junctiuni, prin ce se va inaintá fàra indoiéla comunicatiunea si comerciulu intre amêndóue statele vecine, presupunêndu firesce cà se va pune capetu resboiului vamalu.

Sêrbi'a.

Tinerulu si agitatulu regatu vecinu alu Sêrbiei éra a trecutu prin neliniscea unei crise ministeriale. Ministeriulu *Gruich* cu tóte cà dispuneá de o maioritate guvernamentala neindatinata in alte tieri constitutionale, a fostu silitu se demisioneze, deórece maioritatea guvernamentala nu-lu mai sprigineá in deajunsu. Regenti'a a si primitu abdicerea, insarcinându pre fostulu presiedinte alu Sobraniei Pasich cu formarea noului cabinetu. Ministeriulu s'a constituitu in modulu urmatoriu: ministru presiedinte *Pasich,* fàra portofoliu; ministru de finantie *Vuich;* ministru de interne *Gjaja;* ministru de esterne *Gjorgievici;* ministru de justitia *Gersich;* ministru de instructiunea pública *Nicolich;* ministru de agricultura *Tausanovich;* ministru de lucràri publice *Velimirovich,* si ministru de resbelu *Miletich.*

Viitoriulu va aretá, ce va poté face acestu nou ministeriu: ar' fí inse in totu casulu de doritu, cá se se consolideze conditiunile interne ale Sêrbiei, in interesulu pàcii generale si a bunastàrii popóreloru mai alesu de pre peninsul'a balcanica.

Conferinti'a culturala din Bai'a-mare.

(Raportu specialu alu »Unirei«.)

Onorata Redactiune!

Cu tóta stim'a ve rogu, cá sè binevoiti a dá locu in colónele „Unirei" raportului despre decurgerea conferintiei culturale públice, ce avù locu in Bai'a-mare in sal'a hotelului „Europ'a" la 17 Februariu 1891 st. n.

La 11 óre in di sal'a designata pentru conferintia fiindu indesuita de inteligínti'a româna si poporu in numeru preste 500 coadunati din comitatele Satumare, Selagiu si Chioru. M. O. D. Alesiu Berinde razematu pre p. 2 din programulu publicatu se róga de alegatorii coadunati, cá sè se constituiésca in conferintia regulata, alegêndu biroulu conferintiei, si anume: presiedinte, v.-presiedinte si notarii de lipsa pentru compunerea procesului verbalu. — Totu la propunerea dlui A. Berinde suntu alesi cu aclamatiune de presiedinte dlu Georgiu Popu de Basesci, v.-presiedinte dlu Gavrielu Lazaru, protopopulu Careiloru, ér de notari dnii V. Lesianu, St. Cucu si C. Lucaciu, cari terminându-se, presiedintele alesu, prin nisce cuvinte isvorîte din inim'a lui nobila si ardietóre de foculu iubirei neamului sèu multu cercatu, multiamindu pentru onórea, ce i-s'a datu, enúntia, cà ne-amu adunatu a ne sfatuí cá nisce civi loiali si pacînici despre drepturile nóstre culturale, si fiindu conferinti'a acést'a in tóta form'a insinuata la auctoritàtile competente, avemu dreptu a discutá causele nóstre culturale cu tóta consciinti'a drepturiloru nóstre, dreptu ace'a facêndu atenti pre alegatorii coadunati, cá in discusiune sè fia calmi si resoluti fàra esagérare, dechiára conferinti'a de deschisa.

Cá opiniunea pública sè nu fia sedusa in modu tendentiosu, la propunerea dlui D. Ceontea, preotu, se alegu prin conferintia raportorii pentru jurnalele nóstre române, si anume pentru „Gazet'a Transilvaniei" I. Costinu, pentru „Luminatoriu" A. Anc'a, pentru „Tribun'a" Alesiu Popu, ér pentru „Unirea" N. Lupanu, dupa cari se procede la desbaterea p. 3 din programu, adeca „statorirea si subscrierea tecsturiloru de adresa indreptate càtra ministrulu de culte si instructiune si càtra diet'a tierii in caus'a religiunei si limbei române".

La provocarea dlui presiedinte Clar. dnu Dr. V. Lucaciu pasiesce inaintea conferintiei cu unu proiectu prelucratu de dní'a sa cu cunoscut'a-i eruditiune, in care cu adênca mahnire enumerându calcarea drepturiloru nóstre in caus'a religiunei si a invetiamêntului nationalu prin stergerea catedreloru limbei române dela gimnasiele din Satumare si Bai'a-mare, precum si incercarea din partea siovinistiloru pentru de a sterge si catedr'a de religiune dela gimnasiulu superioru din Sigetulu Marmatiei, ér de alta parte prin documente nerestornavere constatându infiintiarea aceloru catedre prin inaltulu decretu datu de cancelari'a aulica ungara in an. 1862 Nr. 66354, se róga de conferintia, cá se primésca proiectulu acest'a pentru subscriere si trimitere la locurile mai susu indicate.

Dupa aceste cere cuvêntu dlu Gavrielu Lazaru, v.-presied., si dice, cà proiectulu de adresa cetitu in o privintia este defectuosu, càci barbatii fruntasi ai comitateloru Satumare si Selagiu ne-au conchiamatu in acésta conferintia, pentru cá se aducemu ceva conclusu in caus'a culturei nóstre nationale, ér din proiectu se vede, cà legea ne-a datu totu dreptulu a ne cultivá limb'a si religiunea nóstra in gimnasiele numite din Satumare, Bai'a-mare si Sigetu, dar intréba, cà óre din ce causa s'a lasatu afara din proiectu caus'a catedrei de limb'a si religiunea româna din Càreii-mari, care catedra de doi ani incóce directiunea gimnasiala asiá numai din seninu a sistat'o pre barb'a sa, apoi caus'a scóleloru din Niru, si in urma caus'a gimnasiului din Beiusiu. Deci se róga cá in representatiune se se faca amintíre de tóte aceste, càci de tóte ne interesàmu, si tóte ne doru.

In legatúra cu propunerea de mai susu a dlui G. Lazaru, dlu Dr. V. Lucaciu propune, cá representatiunea se se predé biroului conferintiei pentru apretiare si eventualele modificàri, care intêmplându-se in câteva dile sè se gate, subscria si substérna in terminulu celu mai scurtu la ministru.

Dupa aceste reluându cuvêntulu dlu G. Lazaru e de parere, cà representatiunea sè se comunice si cu inaltii Prelati ai dieceseloru nóstre, cari sè fie rogáti pre cale telegrafica inca din acésta conferintia, cá se-si intrepuna tóta auctoritatea positiunei loru inalte pentru aperarea drepturiloru sânte a religiunei si limbei nóstre, dar însa-si representatiunea sè fia susternuta prin biroulu conferintiei.

La aceste dlu Ludovicu Marcusiu capelanu in Madarasiu, cerêndu cuvêntu se dechiára, cà primesce representatiunea propusa prin Dr. V. Lucaciu, inse fàra adaosamêntulu acel'a a dlui G. Lazaru, cá in ambitulu acestei representatiuni sè se cuprinda si caus'a gimnasiului din Beiusiu si scóleloru din Niru, de óre-ce acésta cestiune o consídera de terminata din siedinti'a Consistoriului plenaru tiênutu in Oradea-mare, si n'ar dorí, cá de nou sè i-se câştige Escelentiei Sale Domnului Episcopu superare; ér ce atinge cestiunea catedrei religiunei si limbei române dela gimnasiulu din Careii-mari, asiá scíe, cà si in presentu se propune acolo românesce.

La cari dlu G. Lazaru respunde, cà nici decâtu nu consídera terminata afacerea gimnasiului din Beiusiu, pentru-cà preste drepturile asigurate in legea popóreloru nu se póte asiá usioru trece, si pentru revindecarea drepturiloru stirbite totu de-a un'a este terenulu deschisu de a pretinde sanarea acelor'a. Dar de altcum trebue sè scia dlu capelanu, cà in fói'a „Unirea" chiar in presente de nou se iá la desbatere si inca intr'unu modu fórte remarcabilu cestiunea gimnasiului din Beiusiu, care este o rana deschisa pre corpulu besericei nóstre gr.-cat. si care de-acum inainte pretinde desbatere seriósa; ér déca acést'a pàna acum nu i-a venitu la cunoscintia dniei sale, mergêndu acasa de buna séma o va aflá acést'a cuprinsa in colónele „Unirei", déca o a prenumeratu.

Presiedintele adresându-se càtra confe-

rintia intréba, cà primesce representatiunea propusa prin dlu Dr. Vasiliu Lucaciu cu adaosamintele de propunere a dlui Gavrielu Lazaru, ori ba? La cari conferinti'a se dechiára, cà o primesce.

Presiedintele enúntia apoi, cà este la ordinea dilei punctulu 4 din programu, adeca „desbaterea unoru propuneri eventuale insinuate previe la presidiu", deci suspinde siedinti'a pre 5 minute, pentru cá sè se póta formulá acele propuneri.

Dupa espirarea celoru 5 minute presiedintele deschide siedinti'a notificându, cà in decursulu pausei de 5 minute s'au insinuatu la presidiu 3 propuneri si anume:

1. Un'a alui A. Berinde, parochu, in caus'a asileloru de copii;

2. Alui Dr. V. Lucaciu, cá sè se cetésca inaintea conferintiei rogarea româniloru facuta in anulu 1862 càtra cancelari'a aulica ungara, precum si respunsulu datu in acésta privintia din partea aceleia-si cancelarii, cari immediatu s'au si cetitu prin dlu I. Costinu, parochu.

Presiedintele esprimându-si speranti'a, cà conferinti'a a luatu la cunoscintia actele aceste, provóca pre dlu A. Berinde, cá sè-si motiveze propunerea in caus'a asileloru de copii.

Luându cuvêntulu dlu A. Berinde, in unu stilu placutu poporalu caracteristicu dniei sale, dice cà asilele in sine suntu bune, dar numai pentru domni si avuti, ér nici decâtu pentru poporulu ruralu, aréta apoi tendinti'a contraria a proiectului, care ingreunéza si mai multu sarcinele bietului poporu românu.

Acésta motivare a dlui A. Berinde cu privire la propunerea sa facuta in caus'a asileloru de copii conferinti'a o primesce cu entusiasmu. In necsu cu motivarea dlui A. Berinde mai vorbì si dlu proprietariu Medanu, aretându intr'o vorbire preafrumósa periculele, ce urméza din asilele de copii, si cà proiectulu nici nu este realisabilu.

Dupa aceste presidentele intréba, cà conferinti'a primesce propunerea lui A. Berinde dimpreuna cu motivarea facuta ori ba? La ce conferinti'a se dechiára, cà primesce.

Urméza apoi propunerea a 3-a formulata de dómnele române presente la acésta conferintia, cá se se ié la desbatere caus'a reuniunei femeiloru române Satmarene.

Luându cuvêntulu Dr. V. Lucaciu notífica, cà caus'a reuniunei susu atinse cu 3 ani inainte de acést'a s'a desbatutu din partea celoru interesati, s'au facutu statutele si s'au si susternutu spre abrobare, dar' n'au fostu incuviintiate, ci recurentele au fostu indrumate a-se contopí cu reuniunea femeiloru magiare, esistenta deja in acestu comitatu, si desi acestu actu ne-a casiunatu adênca dorere, speranti'a inse nu s'a stînsu din inimele nóstre, cumcà odata se va realisá si acésta dorintia justa a femeiloru române din acestu comitatu, deci salutându pre dómnele proiectante, propune cá sè se edica de nou infiintiarea reuniunei femeiloru române Satmarene, si sè se aléga unu comitetu, in care de presiedinta propune pre dn'a Medanu, de secretariu pre dlu N. Nilvanu, advocatu, ér' celealalte dne, cari au subscrisu propunerea, sè fia membre in comitetulu provisoru, in care la propunerea dlui A. Cosm'a se intre si dlu Dr. V. Lucaciu.

La propunerea dlui N. Nilvanu, cá dómnele Satmarene sè se unésca cu dómnele Selagene intr'o reuniune, respunde dlu A. Cosm'a, cà de-o cam data sè se probeze a se infiintiá o reuniune deosebita a dómneloru Satmarene, si apoi ambele sè lucre in concordia, ér déca nu li-s'ar dá concesiune, atunci ei, Selagenii, suntu gat'a a ne primí cu bratiele deschise.

Dupa intrebarea facuta de presiedinte se constáta, cà propunerea dlui Cosm'a este primita de conferintia.

Cu privire la p. 5 din programu, adeca esmiterea unei comisiuni pentru censurarea acestoru propuneri, acésta afacere se concrede biroului, in care la propunerea dlui G. Lazaru trebue sè intre si dnii: Dr. V. Lucaciu si A. Berinde; ér pentru verificarea procesului verbalu s'au esmisu dnii: G. Barbulu posesoru, N. Nilvanu si Alesiu Popu.

Dupa terminarea acestor'a dlu presiedinte multiamindu celoru presenti, pentru-cà s'au infatîsiatu la acésta conferintia, dice cà se ne punemu unu votu, cà totu de-a un'a si ori unde ne vomu presentá, de cumva vomu fí chiamati pentru a ne consultá in caus'a drepturiloru limbei si religiunei nóstre. Dupa aceste ridica conferinti'a dicându: „Se traiésca Majestatea Regele nostru, traiésca patri'a, traiésca natiunea româna!"

Astfeliu s'a terminatu conferinti'a culturala româna din Bai'a-mare, dela care ne-amu departatu la ale nóstre cu increderea in Domnedieu si cu speranti'a in inimile nóstre, cà Domnedieu nu ne va lasá prada siovinismului, ci odata numai voru fi apretiate dupa meritu si justele pretensiuni a neamului românescu.

Serbatorile septemânei.

Domineca in 10 Februariu st. v. **Dominec'a Vamesiului si a Fariseului** si **Inceputulu Triodului.** Cu Dominec'a acést'a se incepe dejá pregatirea spre têmpulu de penitintia alu paresemiloru. Numai prin penitintia se póte ridicá omulu la virtute. Precum inse radecin'a vitieloru este superbi'a, asia radecin'a virtutiloru este umilinti'a. De ace'a au dispusu sântii Parinti, cá inceputulu pregatirei spre penitintia se se intêmple in Dominec'a acést'a cu cetirea Evangeliei despre pild'a Vamesiului si a Fariseului, cele mai instructive esemplarie de umilintia si superbia. In septemân'a acést'a nu se postesce Miercuri si Vineri. Acést'a inse nu se intêmpla spre a combate pre Armenii eretici, cari postescu septemân'a acést'a intrega, precum se dice in editiunile vechi ale Triodului, càce eresele se combatu invetiându éra nu mâncându. Ci nu se postesce, pentru-cà fariseulu in superbi'a sa s'a laudatu, cà postesce dóue dile in septemâna, cá si cum omulu prin postu singuru s'ar' face placutu lui Domnedieu. Cá credintiosii se nu cada in vitiulu farisenlui, beseric'a a dispusu, cà in septemân'a acést'a se nu se postésca de locu.

In Dominec'a acést'a se incepe totu de-a un'a si Triodulu, care cu adausulu seu numitu **Strasnicu** dureza pàna la Pasci. Se numesce Triodu, pentru-cà mai tóte canónele lui stau din trei ode seau càntari de penitintia.

Noutàti.

Scirí personale. Majestatea Sa a primitu Luni in 23 a lunei c., in audientie pre Escelenti'a Sa I. P. D. Metropolitu Dr. *Ioanu Vancea,* pre Escelenti'a Sa Episcopulu de Oradea-mare *Michailu Pavelu* si pre Ilustritatea Sa Episcopulu Lugosiului Dr. *Victoru Mihályi.*

Din diecés'a Lugosiului. *Ilustritatea Sa Dr. Mihályi de Apsi'a* Episcopulu Lugosiului in 14 Februariu 1891, Serbatórea Intêmpinàrei Domnului, si-a serbatu a 16-a aniversare a Consacràrei Sale de Episcopu gr.-cat. alu Lugosiului. La S. Liturgía a pontificatu Ilustritatea Sa Domnulu Episcopu asistându Veneratulu Capitulu si Clerulu gremialu, ér cântârile besericesci le-a esecutatu corulu de nou infiintiatu sub conducerea magistrului Schwach. La 1 óra p. m. a urmatu prândiulu diplomaticu, la care au luatu parte pre lânga membrii Veneratului Capitulu si Clerulu gremialu, si câti-va poporeni mai de frunte. Toastulu celu de âintâiu l'a tiênutu Ilustritatea Sa Domnulu Episcopu, in carele cu o elocintia rara a desvoltatu progresulu diecesei Lugosiului in respectulu inmultîrei besericeloru, a scóleloru, a caseloru parochiale si a comunitàtîloru in decursulu putînei lui stapâniri de 16 ani. Au respunsu apoi Ilustritatea Sa Andreiu Liviu canonicu-lectoru si Rmulu Domnu Petru Popu canonicu-custode, dintre cari cestu din urma a toastatu in onórea Escelentiei Sale Domnului Metropolitu Dr. Ioanu Vancea de Buteas'a cá consacrante alu Ilustritàtii Sale Domnului Episcopu alu Lugosiului. Domnedieu sè-lu tiêna inca multi ani pre acestu Episcopu in fruntea acestei diecese, pentru-cà in adevèru numai si numai Provedinti'a divina a potutu sè fia ace'a, carea a tramisu in mijloculu acestei diecese atâtu de grea de guvernatu pre unu omu de asiá sântienia, blândetia, umilintia, intieleptiune si prudintia, cum e actualulu Episcopu alu Lugosiului!

Denumiri. O. D. Niceforu Gang'a, fostu administratoru parochialu gr.-cat. in Comoriste, prin dispusetiunea Veneratului Consistoriu episcopescu gr.-cat. din Lugosiu fù transpusu de administratoru parochialu in Jittinu, ér in loculu lui in Comoriste fù transpusu O D. Corneliu Strimbei fostu administratoru parochialu gr.-cat. alu Jittinului.

Reuniunea femeiloru române greco-catolice din Blasiu, care numai càtra finea anului trecutu si-a inceputu activitatea, a tiênutu prim'a sa adunare generala in 22 a l. c. in localitàtîle edificiului preparandialu. Presiedint'a dómn'a Rosali'a Munteanu deschise adunarea cu o preafrumósa vorbire, schitiându pre scurtu istoriculu reuniunei. Amintì cu profunda recunoscintia, cà reuniunea inca dela nascerea sa a fostu intêmpinata cu parintiésca bunavointia de càtra I. P. D. Metropolitu, carele spriginesce totu, ce e bunu si salutaru, si cà Escelenti'a Sa s'a induratu a primí si patronatulu Reuniunei recomandându reuniunea prin circulariu clerului si poporului din Archidiecesa. Adunarea la aceste cuvinte ale presiedintei a proruptu in aclamàri insufletîte la adres'a Escelentiei Sale Domnului Metropolitu. Amintì apoi presiedint'a pre mortii reuniunei, dându espresiune dorerei sêmtîte pentru pierderea loru, si dupa aceste declarà siedinti'a de deschisa.

Urmà raportulu secretariului, din care insemnàmu urmatórele date: Reuniunea númera 105 membri, dintre cari 15 fundatori, 21 pre viétia, 30 ordinari si 39 ajutatori. — Din raportulu cassierei se vede, cà averea totala a reuniunei se urca preste 1700 fl. v. a. Atâtu raportulu secretariului câtu si alu cassierei s'au luatu spre sciintia, cassierei s'a datu absolutoriulu si s'a esprimatu multiamita pentru esactitatea si zelulu, cu care a administratu averea reuniunei. — Urmà alegerea aloru dóue membre suplente in comitetu, alegându-se cu maioritate absoluta de voturi dómnele Ros'a Solomonu si Lucreti'a Viciu. — Dintre propunerile facute amintimu propunerea M. O. D. Georgiu Munteanu, cá pre viitoriu la adunàrile generale ale reuniunei se se tiêna si câte o disertatiune. — Intre strigàri de „se traiésca" a inchisu presiedint'a adunarea, si toti s'au departatu cu multiamire adeverata, vediêndu decursulu frumosu alu adunàrii, care fàra indoiéla este de a se multiamí conducerei intielepte a presiedintei, dara si zelului desinteresatu a toturoru membriloru. — Noi din parte-ne dorimu reuniunei celu mai stralucitu succesu, si adresàmu din nou rogare càtra toti cetitorii fóiei nóstre, cá se se inscria câtu de multi in vre-un'a din categoriile de membri ai reuniunei.

Conversiune. In Comun'a Macoviste din districtulu protopopescu alu Oravitiei de curêndu prin stradiuintiele Onoratului dnu Octavianu Madincea parochu gr.-cat. alu Illadiei, au trecutu la S. Unire 400 suflete gr.-orientale, cari prin dispusetiunea Veneratului Consistoriu Episcopescu gr.-cat. din Lugosiu s'au constituitu sub grigea pastorala a administratorului parochialu gr.-cat. din Ciuchiciu, O. D. Nicolau Beresiu, cá celu mai din apropiare.

Concursu. La parochi'a Pat'a din tractulu Cosiocnei (in Archidiecesa) se escrie concursu cu terminulu de 25 Martie a. c.

Elia Macelariu, consilieriu reg. in pensiune, presiedinte alu institutului de creditu si economii „Albin'a" etc., in urm'a unui morbu de dóue dile a repausatu in Sibiiu la 20 a l. c. in etate de 71 ani.

Elia Macelariu a jocatu unu rolu insemnatu in viéti'a nóstra nationala. Inca de têneru fù aplicatu in oficii de statu unde dovedì zelu si capacitate. La 1862 ajunse jude regescu in Miercurea, in care calitate contribuì multu la inaintarea poporului din acelu scaunu. In 1865 fù promovatu de consilieriu pre lânga guberniulu din Clusiu .In 1867/8 representà cerculu Miercurei in parlamentulu din Budapest'a, aici desvoltà o activitate energica intru aperarea intereseloru poporului nostru. Dela 1868, cá pensionatu s'a retrasu la Sibiiu, luându parte la cele mai momentóse acte nationale atâtu pre terenulu politicu câtu si pre celu culturalu.

PARTE SCIENTIFICA-LITERARIA.

Cum dispúta si citéza din autori teologii ortocsi din Românî'a.

Rusulu Kirejefski, altcum crestinu tare bunu si catolicu fidelu in sufletulu sèu, se plânge amaru in un'a din scrierile sale, cà teologii rusi in disputele loru cu beseric'a catolica falsífica, schimosescu si ciungarescu citatele din autorii, la cari se provóca. Astfeliu amintesce de unulu, care in o scriere a sa laudase tare multu pre Fotiu, cá pre unu modelu de pietate si umilintia. Si spre a confirmá laudele aceste câtu se póte mai tare, se provóca la istori'a besericésca a unui catolicu, anume la Fleury, din care citéza o epistola alui Fotiu indreptata càtra Pap'a Nicolau I. Si in adevèru cetitorii din epistol'a acést'a ar' aflá, cà Fotiu a fostu cá unu sântu. Teologulu rusu nu amintesce nice cu unu cuvêntu de ace'a, cà Fleury a espusu basatu pre documinte tóta ticaloşi'a morala alui Fotiu, si apoi cá sè arete, cà elu a voitu sè insiele pre Pap'a Nicolau I, si sè faca sè créda, cà e unu omu piu si umilitu, istoriculu genialu francesu reproduce epistol'a lui Fotiu, in care se geréza cá unu sântu. Astfeliu Fleury a reprodusu epistol'a lui Fotiu cá o dovéda a ticalosíei lui. Si teologulu rusu de acést'a nu a amintitu nice unu cuvêntu, càci de aminteá, atunci obtiéneá unu resultatu chiaru contrariu la acel'a, care si-l'a propusu.

Datin'a acést'a condamnabila inse nu o áfla omulu numai la teologii rusesci, ci si pre la teologii acatolici dela alte popóre, mai cu séma cându respectivii teologi nu suntu convinsi nice despre adevèrulu besericei, de carea se tiénu, si asiá sè póte despre ei dîce, cà in sufletulu loru nu mai suntu nice crestini. Cu tóte aceste este raru casulu, cându atari teologi sè mérga cu falsitatea pàna acolo, pàna unde au mersu teologii revistei: „*Beseric'a ortodoxa româna*“ din Bucuresci. Domnii acestia in o brosiura scrisa in contr'a sântei Uniri au abusatu in o mesúra de istoriculu Şincai spre a combate unirea Românîloru cu citatiuni din elu, precum in istori'a polemicei raru se va aflá unu casu egalu. De ace'a credemu a face unu servitiu placutu cetitoriloru nostri, déca vomu espune perfidi'a acést'a asiá, precum o a espusu autorulu brosiurei anuntiate de noi deja si intitulata: „*Onórea Sionului românescu*“, si care acel'a-si autoru o a demascatu in putîne cuvinte, inse *deplinu* in celu mai strînsu intielesu alu cuvêntului.

Éta cum -i demásca autorulu brosiurei: „*Onórea Sionului românescu*“.

Despre chipulu cum s'a sevêrşitu Uniati'a, scríu mai departe dnii dela „Bis. Ort. Rom.“: „éta cum se espríma „totu G. Şincai, cà multi mergeáu plân„gându si unii dintre dênsii dîceau: acum „secera orzulu (iesuitii), dar dupa orzu „voru secerá si grâulu.“

Intr'altu locu: „Despre prerogativele Unirei dîce totu Şincai la anulu citatu... „pentru-cà papistasii cu tóta sfial'a -lu „cinstiá (pre Atanasiu ce facuse Unirea) „pàna atunci, ér dupa ace'a i-au luatu „tóta ocârmuirea din mâna .... de a „mâncatu saratu bee cà adeveratu i-oru „împlé paharulu“.

Intr'adevèru, aceste frase bombastice nu suntu ale lui Şincai, ci ale calvinistiloru Betlen Miklós si Cerei Mihály, despre ce se póte convinge, ori cine deschide Chronic'a la an. 1701; éta tecstulu Chronicei: „Dupa ce s'a intornatu Vladiculu Atanasiu dela Vien'a, asiá scríe Betlen Miklós, despre dênsulu: „Dupa ace'a in anulu 1701 Ápor István a facutu, de vladiculu Athanasiu a chiamatu la soborulu mare in Belgrad cá pre o míie si dóue sute preoti românesci ... si cu radvanulu sèu l'au dusu la beseric'a cea românésca... Mare pompa a fostu. Multîmea cea mare a preotîloru românesci cá nisce berbeci negri unii mergeáu inainte, altii pre de laturi, altii din dereptu, multi mergeáu plângându, si unii dintre dênsii dîceáu: Acum secera orzulu, dar dupa orzu voru secerá grâulu etc.“ [1])

Alu doile tecstu: ... „Cerei Mihály .... asiá scríe despre vladiculu Athanasiu I: „Si mergându la Vien'a de Cardinalulu Colonici cu fórte mare cinste s'au primitu ... pentru-cà papistii cu tóta sfial'a -lu cinsteau pàna atunci, ér dupa ace'a i-au luatu ocârmuirea din mâna etc.“ [2])

Ei bine, a pune in gur'a lui Şincai nisce cuvinte, cari evidentu nu suntu ale lui, numai cá se poti lovi cu ele in adversariu si sè faci efectu asupr'a cetitoriului, nu insemnéza óre totu atâtu, câtu a-ti bate jocu si de unulu si de altulu? Dupa acésta metóda de a citá pre Şincai, amu poté spune, cà elu a dîsu cà „Dragos (c. 1350) se dîce a fi fostu celu dintâiu domnu alu Moldovei, dara Dracula (c. 1460) a fostu cu multu inaintea lui;“ [3]) cà totu elu a dîsu „Mihaiu Vitézulu a fostu negutiatoriu preste Dunare in Valachi'a si Moldavi'a si mama-sa a fostu cufaritia de vindeá vinarsu;“ [4]) si alte bazaconii seau sglobii cum însu-si le numesce.

Ce crediemêntu trebue sè dàmu apoi celoru doi scriitori magiari in cele ce privesce S. Unire, ne spune totu Sincai: *Asiadara cetitoriule! de vei cetí pre Betlen Miklós si pre Cerei Mihály, sè nu le credi, cà acestia numai clevete scríu asupr'a resolutiei mai susu aduse, pentru-cà ne ureá némulu, credinti'a si legea cá nisce calvini, dara romano-catolicii credinti'a ramâniloru nu o potu urî, fiindu un'a cu a loru.* [5])

Atal'a.

Novela de **F. R. de Chateaubriand.**

(Continuare.)

Intr'aceste Atal'a obosita pàna la estremu erá pre-aici cá suferintiele sè-i covîrsiésca vîrtutea. Ea neincetatu se rogá de maica-sa, cá si cum ar avé sè impáce umbr'a ei maniósa. Une-ori me intrebá, cà nu audu glasuri tânguitóre si nu vedu flacari din pamêntu? Eu repusu de ostenéla, ardiêndu de doruri si muncitu de gândulu, cà suntemu pierduti fàra de scapare in mijloculu acestei pustietàti, de sute de ori vreám s'o imbratîsiezu cá pre-o mirésa si de sute de ori i-am sfatuitu, sè ne cladimu o coliba colé pre tiermulu rîului si sè ne ascundemu in ea. Atal'a inse totu de-a un'a se impotriviá dîcêndu: „Gândesce, tênerulu mieu amicu, cà resboiniculu -si detoresce viéti'a patriei sale; ce póte o femee fatia de detorintiele, ce trebue sè le implinesci!? Fíi curagiosu, fiulu lui Utalissi, nu siovaí impotriv'a sortii. Inim'a omului e asemenea unei sponghii de riu, care astàdi fiindu dîu'a frumósa sórbe spume curate, ér mâne se îmfla de cele mai turburate, déca se intêmpla sè vré ceriulu asiá. Dar' pentru ast'a are ea óre dreptulu sè dîca: Mie mi-ar placé, sè nu fia nici odata furtuna, si sórele nici odata sè nu lucésca cu radie prea ardietóre?“

O, René! déca te temi de turburarea inimei, trebue sè te feresci de singuratate. Suferintiele mari cérca singuratatea, si a le duce in pustía insémna a le dá domní'a. Chinuiti de gândulu si de fric'a de a cadé in mânile dusmaniloru, de a fi inghitîti de apa, de a fí muscati de sierpi veninosi si sfasiati de selbateci, abiá-abiá potêndu-ne câştigá putîna hrana si nesciindu, incatràu sè ne indreptàmu pasii, ni-se pareá, cà suferintiele nóstre nu potu sè crésca mai multu, cându o intêmplare nenorocita ne-a împlutu paharulu pàna in vîrfu.

Erá a dóuedieci si sieptea dî dela scaparea nóstra, cându se intêmplau acestea. Lun'a focului [1]) -si incepù cursulu. In ór'a ace'a, cându femeile indiane -si acátia sculele de lucru pre crengile arboriloru, tóte semnele ne prevestiáu furtuna. Papagalii se ascundeáu in scorburile ciparoşiloru. Ceriulu incepù sè se inoreze, sunetele singuratàtii dispareáu, pustí'a se imbracá in tacere, de-asupr'a paduriloru se intindeá o linisce adênca; nu preste multu murmurulu unui durduitu grôznicu, apropiându-se din ce in ce mai tare, faceá unu sgomotu infricosiatu printre arborii codrului betrânu cá lumea. Temêndu-ne de cufundare grabiámu spre tiermulu rîului, cá sè ne retragemu in padure.

Loculu unde amu descalecatu, erá morastinosu. Abiá cu greu poteámu strabate boltîle de arbusti spinosi si vîtiele selbatice, cotórele de indigo si impletecirile de plânte, ce ne legáu petiórele cá nesce atie. Pamêntulu apatosu se cufundá sub petiórele nóstre, si in fiecare minutu erámu gata sè fimu inghitîti de glodu. Nenumerate insecte si liliecii cei mari erá pre-aici sè ne scótia ochii; sierpi verigati tîtiaiáu pretotindeni; lupi, ursi, viezuni, mâncaciosii si micii tigri, ce se ascunsera in acestu locu feritu, împleáu regiunea de tîpetele loru.

Intunereculu cresceá; greii nori se scoboriáu incetu de-asupr'a umbreloru

---

[1]) Chron. Tom. III, pag. 314, la an. 1701.
[2]) Ibid. pag. 318.
[3]) Chron. an. 1462.
[4]) Ibidem an. 1591.
[5]) Chron. an. 1698.

[1]) Iuliu.

padúrei. De-odata norii se despica, si fulgerulu desémna pre sênulu loru o brasda inflacarata de focu. Dinspre apusu se deslantiniesce unu vêntu poternicu mânându norii de-a valm'a unii preste altii. Padúrile se incovóia, ceriulu se despica din minutu in minutu, si printre crepatúrile lui se vedu ceriuri nóue si câmpii ardiêndu in flacari. Ce privelisce grozava, dar sublima! Fulgerulu aprinde padurea; foculu se latiesce preste arbori, cá si cându i-ar cresce buclele lui de flacari! schintei si columne de focu impresóra norii, ce-si vérsa fulgerii in marea ingrozitóre de flacari. Marele Spiritu imbráca dupa ace'a muntii cu o intunecime negurósa si désa, din sênulu acestui caosu nemesuratu se nasce unu murmuru confusu; úrletulu vênturiloru, scârtiaitulu arboriloru, mugetulu fiéreloru selbatice, fâşaitulu limbiloru de focu, caderea désa a tràsneteloru, ce pâraindu se stîngu in ape: tóte acestea mestecându-se faceáu sè ne cutrèmuràmu.

In minutele aceste afára de Atal'a nu vedeám pre nime; singuru la ea me gândiám. Sub trunchiulu plecatu alu unui mestecanu am isbutitu sè scutescu pre frumós'a mea de şuvóiele ingrozitóre de plóia. Insu-mi siediêndu sub acestu arboru, o tiêneám pre genunchii miei, -i incaldiám petiórele cu mânile mele si me sêmtiám mai fericitu decâtu femei'a, ce-si sêmte primulu fructu alu amorului mişcându-se aprópe de inim'a ei.

Ascultám chiotulu tempestàtii, cându de-odata am sêmtîtu cadiêndu pre sênulu mieu lacrimile fierbinti ale Atalei. „Furtuna a inimei," strigai eu, „ai tei suntu picurii acestia?" Dupa ace'a imbratisiându-mi mai cu taría iubit'a i-am dîsu: „Atala, tu ascundi ceva de mine. Deschide-ti inse inim'a, frumós'a mea, càci privirea ochiului prietinescu in adênculu sufletului nostru ne cade fórte bine. Povestesce-mi dorerós'a ta taina, ce-o ascundi dinaintea mea cu atât'a staruintia. O, eu mai cà o sciu; tu plângi dupa tiér'a ta." Ea -mi respunse numai decâtu: „Omule, cum asi plânge dupa tiér'a mea, cându tatalu mieu nici n'a fostu din tiér'a palmiloru." — „Cum," dîsei eu cu mirare, „tatalu teu n'a fostu din tiér'a palmiloru? Dar atunci cine te-a adusu pre acésta lume? Respunde!" — Atal'a -mi respunse: „Inainte de ce mama-mea ar fí adusu resboinicului Simighan treidieci de iepe, dóuedieci de bouri, o suta mesuri de uleiu, cincidieci piei de vidra si alte multe avutîi dreptu zestrea miresei, ea iubise pre unu omu cu piele alba. Dupa ce mam'a maicei mele stropì fati'a ei cu apa, o silì, sè se marite dupa Simighan, care asemenea unui craiu erá onoratu de poporu si cá unu spiritu. Dar mam'a dîse noului sèu barbatu: „Pântecele mieu a conceputu, ucide-me!" Simighan -i respunse: „Marele Spiritu se me pazésca de o astfeliu de fapta. Nu-ti voiu scurtá dîlele, nu-ti voiu taiá nici nasulu, nici urechile, fiindu-cà ai fostu sincera si n'ai spurcatu patulu mieu de nunta prin insielatiuni. Fructulu pântecelui teu va fí si alu mieu. Dar inainte de caletorí'a paseriloru nu te voiu cautá, pàna cându va lucí pre ceriu a treispredieca luna." In restêmpulu acest'a am ieşitu din pântecele maicei mele. Incepeam sè crescu si erám superba cá o spaniola, cá o femeie selbateca. Mam'a mi-a datu crescere crestinésca, pentru-cá Domnedieulu ei si alu tatalui mieu sè-mi fia si mie Domnedieu. Sdrobita de tristetia si nevoi ea se scoborì in gróp'a cuptuşita cu piei, de unde nu mai este reintórcere."

Acést'a erá istori'a Atalei: „Dar cine a fostu tatalu tèu, sermana orfana?" o intrebai érasi. „Cum -lu numiáu ómenii pre pamêntu si ce nume pórta intre spirite?" — „Eu nici odata n'am spalatu petiórele tatalui mieu," dîse Atal'a, „sciu numai atâta cà elu traiá dimpreuna cu sora-sa in orasiulu St. Augustinu. Filipu e numele lui intre ângeri, ér ómenii -lu numiáu Lopez."

La cuvintele aceste unu strigatu asiá de poternicu esî din plâmânile mele, câtu pustí'a ţesunà, si glasulu bucuríei mele sè mestecà cu vuetulu tempestàtii. Strîngûndu aprópe de sênulu mieu pre Atal'a si plângûndu amaru i-am dîsu: „O sor'a mea; o, tu fiic'a lui Lopez, fiic'a binevoitoriului mieu." Atal'a inspaimântata me intrebà, de unde atât'a surprindere; ér cându a sciutu, cà Lopez a fostu marinimosulu mieu protectoru, cà elu m'a adoptatu in St. Augustinu de fiiu alu sèu, si cà l'am parasitu, cá se fiu liberu: ea insa-si erá rapita de bucuría si confusie.

Eu am cuprinsu in bratiele mele pre Atal'a si îmbetatu de suflârile ei repedi si aromate sorbiám beutur'a farmecatóre a iubirei de pre buzele sale.

Atal'a nu aretá decâtu numai slaba impotrivire; deja erám aprópe de fericire, cându unu fulgeru viforosu urmatu de unu duruitu pocnitoriu despica desimea umbreloru, imple padurea cu unu mirosu de puciósa si trântesce inaintea nóstra unu arboru farimatu in tianduri. Noi o luaramu la fuga. O! ce suprindere dulce. . . . In adênc'a tacere, ce urmà dupa lungulu duruitu, éta cà audimu sunetulu unui clopotu. Inspaimântáti ascultámu amêndoi acestu glasu neobicinuitu in pustíi. In acel'a-si minutu unu câne latrându se apropia totu mai multu de noi, pàna ce in fine schilalaindu-se ajunge la noi, si de bucuría se gudura inaintea petióreloru nóstre. Prin intunecimea padurei, tiênêndu o mica lampa in mâna, veniá spre noi unu pustnicu betrânu.

„Fia binecuvêntata provedinti'a," strigà elu, indata ce ne zarì. „De multu ve cautu, iubitii miei. Câne le sêmtiá apropiarea vóstra, de cându inca se incepù furtun'a, si elu m'a si condusu aici. Bunule Dómne, ce tineri suntu! Sermanii copíi, sermanii copíi, câtu a trebuitu sè suferiti! Dar se mergemu! am adusu o piele de ursu; va fí binevenita tênerei femei. Dar am si putînu vinu in plosca.... Fia laudatu Domnulu in tóte lucrurile sale; elu e preainduratoriu, si nemarginita e bunatatea lui."

Atal'a cadiêndu la petiórele calugarului dîse: „Parinte, eu suntu crestina; ceriulu te-a trimisu spre mântuirea mea." — „Fíic'a mea," respunse pustniculu ridicându-o, „noi de obiceiu lasàmu sè se traga clopotulu reintórcerei nóptea si in tèmpu de furtuna, cá sè dàmu semnu de chiamare strainiloru rateciti; si dupa obiceiulu fratîloru nostri, ce locuiescu pre Alpi si in muntele Libanu amu dresatu câinii nostri spre descoperirea caletoriloru, ce si-au pierdutu drumulu."

„Eu abiá poteám precepe cuvintele pustniculuí; iubirea acést'a crestinésca apareá inaintea mea atâtu de preste fire, incâtu mi-se pareá cà numai o visezu. La lumin'a micutiei làmpi priveám pèrulu si barb'a lui plina de apa; petiórele, mânile si fati'a -i eráu sgariate de spini pàna la sânge. „Betrânule," -lu agraii eu in fine, „ce feliu de inima ai tu, de nu te temi, cà te voru lovi fulgerii?" — „A me teme," respunse betrânulu cu unu feliu de animositate, „a me teme, cându suntu in periculu ómenii, càror'a eu le potu ajutá? O, atunci n'asi fí sierbitoriu vrednicu alu Domnului mieu Isusu." — „Dar scii tu," dîsei eu, „cà eu nu sum crestinu?" — „Tênere," respunse pustniculu, „intrebat'am eu de religi'a ta? Isusu Christosu n'a dîsu: Sângele mieu va rescumperá pre acest'a si nu pre acel'a. Elu a moritu pentru Indeu cá si pentru pagânu, elu n'a vediutu in ómeni altceva decâtu nesce frati si nenorociti. Ce facu eu aici pentru voi, este unu lucru neinsemnatu; intr'altu locu ati sêmtî póte cu totulu altu ajutoriu. . . . . Cine suntemu noi decâtu nesce nepotinciosi eremiti, nesce instrumente slabe ale unei mâni ceresci? Si care ostasiu ar fí atâtu de fricosu, sè se retraga atunci, cându capitanulu sèu, in mâni cu crucea, pre frunte cu cununa de spini, merge inaintea lui, cá unu ajutatoriu alu ómeniloru?"

Cuvintele aceste -mi rapira inim'a; din ochii miei curgeáu lacrimile miràrii si ale emotiunei. „Iubitii mei fíi," dîse misionariulu, „eu am adunatu in padurea acést'a sub conducerea mea, o turma de frati selbateci de ai vostri, càror'a le sum parinte sufletescu; pescer'a mea e destulu de aprópe aici lânga munte; veniti de ve incaldîti la mine. Ce e dreptu, nu veti aflá acolo comoditàtîle vietii, dar veti aflá celu putînu o coliba: si pentru ast'a inca suntemu detori cu multiamita lui Domnedieu, càci multi ómeni suntu lipsiti si de acést'a."

(Va urmá.)

Bibliografía.

Transilvani'a — fói'a associatiunei transilvane pentru literatur'a româna si cultur'a poporului românu. — Nr. 2 are urmatoriulu cuprinsu: *Caucaland in Daci'a* de Dr. At. Marienescu. — *Facerea lumei* de T. Ceontea. *Partea oficiala.* — *Cuvêntare* rostita de A. Barboloviciu la deschiderea adunàrii despartiamêntului XI. — *Consemnarea* colecteloru facute de Parteniu Cosm'a.

Articululu: *Facerea lumei* este continuare din Nr. 1, la care inca atunci ne-amu facutu observatiunile. Acum dlu Ceontea nu mai dîce, cà: *„materi'a e necreata"*, nice cà e: *„desiérta intrebarea, cà cine si din ce a creat'o"*, ci acum dîce fórte corectu, cà: *„intru inceputu a creatu Domnedieu materi'a"*. Nu scimu, si-a uitatu dlu Ceontea ce a dîsu la inceputulu articulului seu inca in Nr. 1 din „Transilvani'a", seau dóra in urm'a observatiuniloru nóstre din Nr. 6 din „Unirea" si-a coresu vederile. Dlu Ceontea inse acum vorbesce alte absurditàti fisice si teologice. Astfeliu dîce, cà *„in corpurile ceresci, si asiádara*

si in pamêntu a suflatu Domnedieu duchulu sêu celu de viétia datatoriu, carele s'a manifestatu si se manifestéza prin fortiele naturei, dintre cari esceléza caldúr'a, electricitatea, magnetismulu si lumin'a", care va se dîca mai ântâiu, cà poterile fisice, caldur'a si celealalte suntu: *duchulu Domnului*, si apoi cà corpurile ceresci si pamêntulu multu têmpu au fostu fàra: *duchulu Domnului*, va se dîca fàra poteri fisice. Atunci apoi se ne spuna dlu Ceontea, cum s'au potutu formá corpurile ceresci si pamêntulu? Noi dîcemu dlui Ceontea numai atât'a, cà celu ce invétia asiá ceva, acel'a n'are: *duchulu Domnului*. Mai departe dîce dlu Ceontea, cà: *duchurile Domnului, adeca fortiele naturei au facutu sè se nasca din materia, seau din lumea mineralica mai ântâiu lumea vegetalica si apoi cea animalica*. La acést'a dîcemu dlui Ceontea numai atât'a, cà fisic'a inca n'a fostu in stare a aretá, cà: *„duchurile aceste ale Domnului, va se dîca fortiele naturei"* ar' fí in stare a produce din materii mineralice unu singuru vegetalu seau animalu, si acést'a nu o va poté nice dlu Ceontea cu tóte *„duchurile Domnului"*. Mai incolo dîce dlu Ceontea, cà *„spatiulu si têmpulu este infinitu"*, cându ar trebuí se scia, cà numai Domnedieu e infinitu, si spatiulu si têmpulu realu suntu finite cá si lumea, si create de Domnedieu cá si lumea, si deodata cu lumea. In urma capetulu articulului, — in care dîce, cà corpurile ceresci se voru intórce érasi in sênulu tatalui, si apoi provediute cu fortie nóue, va se dîca cu alte *duchuri ale Domnului*, si avêndu alta forma voru aparé din nou si érasi voru devení centrulu unui spectacolu interesantu. — este asiá de absurdu, câtu in tóta Europ'a nu va gasí unu singuru teologu seau fisicu, care se-lu subscría. De ace'a dlu Ceontea ar face mai bine, déca inainte de a scrie, ar studiá cum se cuvine si *„duchurile Domnului"* din Sânt'a Scriptura, si *„duchurile Domnului"* din natura, cà atunci nu va mai gramadí preste olalta atâte absurditâti fisice si teologice, in cari in tóte lipsesce *„duchulu Domnului"*.

Românische Revue fóia periodica politica literaria edata de Dr. Corneliu Diaconovich. Directiunea: Vien'a VIII, Feldgasse 15, costa pre anu 10 fl. Fascicululu 2 din 1891 cuprinde: „Zur Lage der Romänen in Ungarn und Siebenbürgen." — „P. P. Carp. Biographische Notizen" (II Artikel.) (Fortsetzung.) — „Die Siebenbürgische Bewegung in Romänien." — „Die Zwangs-Kinderbewahranstalten in Ungarn." — „Gedichte von Michael Eminescu", deutsch von Em. Grigorovitza. IV Satire. — Rundschau: Notitz. — L. V. Fischer. — Zeitungsstimmen über die romän. Nationalconferenz: „Der Reichsbote." — „Tägliche Rundschau." — „Etnographisches Museum in Czernovitz." — Literatur: „Die staatliche Verwaltung." — „Memorialulu Arch. si Metrop. Andreiu bar. de Şaguna." — „Lui Alesandri iubire si admiratiune."

Scól'a româna revista pedagogica, pentru interesele institutelorù de invetiamêntu la Români si ale organeloru loru. Apare in 8, 18 si 28 a fiecărei luni in numeri de câte o cóla si costa pre anulu intregu 4 fl. v. a. Editoru si redactoru: *Vasile Petri* in Naseud (Naszód). Sumarulu Nrului 4.: „Istori'a biblica in scól'a elementara." — „Cunoscintie din istori'a educatiunei si instructiunei." — „Caracterisarea scolariloru." — „O mica insciintiare." — „Porunci pedagogice pentru invetiatori." — „Càtra invetiatorii români."

Crestomatie româna. Modele literarie din autorii secului alu XIX-lea cu notitie biografice si apretiàri literare intocmite pentru clasele superióre de liceu, seminare, scóle pedagogice, externate etc. si potrivite atâtu la Retorica câtu si pentru completarea Istoriei literaturei de *I. Manliu*, profesoru. A) Prosa. Bucuresci 1891. VIII + 318 pag. 8° micu. Lito-tipografi'a Carolu Göbl. — Cartea de fatia e unica in feliulu seu in literatur'a nóstra didactica. Scopulu ei este a serví tênerimei studióse cá manualu la invetiarea limbei si literaturei române, oferindu-i bucàti alese din scriitorii secului nostru. Cetirea si studiarea modeleloru culese voru aduce mare folosu nu numai tênerimei, ci si adultiloru, de ace'a o recomandàmu toturoru carturariloru nostri.

Diverse.

Trei calugări orientali cutriera de câtu-va têmpu provinci'a nóstra metropolitana, cerêndu de pre la preoti si poporeni daruri si ajutóre pentru ridicarea unei scóle românesci (!) in Can'a Galileii (!) si adunându si intentiuni de câte 20 cr. — Detorinti'a nóstra este, se facemu atenti pre fratii preoti, cá se nu créda la astfeliu de ómeni, pàna nu aréta concesiune estradata dela ministeriulu de interne si dela Veneratele ordinariate spre a poté face colecte.

Cum se póte impiedecá incoltirea cartofiloru. E cunoscutu, cà cartofii (crumpenele) in unu locu caldu si umedu totu odata, precum e in pivnitia, incoltiescu usioru, prin ce-si pierdu si arom'a. Rèulu acest'a se póte prevení, déca vomu fierbe apa in o caldare mare, si apoi cartofii, ce voimu se-i pastràmu, punêndu-i in o corfa -i cufundàmu in ap'a fierbinte, tiênendu-i acolo 4—5 secunde. In modulu acest'a -si pierdu poterea de a incoltí, si totu odata -si conserva arom'a si pàna la nóu'a recolta.

Rectificare. In Numerulu trecutu alu fóiei nóstre la pagin'a 59 column'a a dóu'a, şiru 11 s'a strecuratu o regretabila eróre de tipariu punêndu-se in loculu cuvêntului *distinsi*, cuvêntulu *nostimi*.

Post'a Redactiunei: Dlui I. C. in Cigmêu. Fói'a de aci s'a trimisu regulatu, nu potemu sci, cum de n'ati primit'o. V'am espedatu numerii, ce ve lipsescu; trebue se reclamati la posta. — «Ungureanulu» in Sz. Poesiile, despre care ne scrii, nu le-amu primitu. Cea acum trimisa se va folosí póte mai târdiu, la vre-o ocasiune binevenita. — Dlui I. P. in Mar. — Multiamimu, dara voindu cá fói'a se póta fi cetita si preceputa de toti, nu potemu publicá poesii latinesci. Ve rogàmu se binevoiti a scrie in limb'a româna, si atunci ve este deschisa fói'a.

Editoru si redactoru respundietoriu:
Dr. Vasiliu Hossu.

Pretiulu màrfuriloru.

Piati'a din Blasiu. Grâu, hectl. fl. 5.— pàna 5.75, — grâu mestecatu fl 4.— pàna 4.90, secara fl. 4.— pàna 4. 50, — ovesu fl. 2.50 pàna fl. 3.—, cucurudiu fl. 3.75 pàna fl. 4.—, — alacu fl. 2.— pàna fl. 2. 50, cartofi fl. 1.50 pàna fl. 2.—, — semêntia de cânepa fl. —.— pàna fl. —, fasolea fl. 5. — pàna fl. 5.50, — carnea de vita chilo 32 cr. pàna 36, carnea de vitielu 32 pàna — cr., carnea de porcu 40 pàna — cr., carnea de berbece — pàna — cr., — 11 óue cu 20 pàna — cr.

Fundata in an. 1858. **FRANCISCU WALSER** Liferantu de curte alu Altetiei Sale imp. si reg. Archiducele Josifu.

proprietariulu primei fabrici ungare de masine si recusite de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu

Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66

recomânda atentiunei preaonoratiloru domni preoti

TURNATORI'A SA DE CLOPOTE

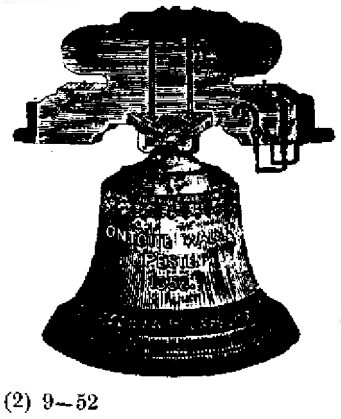

(2) 9—52

in care se fabrica atâtu grupuri câtu si clopote singuratice: cu **scaune de fieru** patentate si cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabric'a a liferatu dela intemeiarea sa 1800 clopote mari de metalu, intr'altele si celu dela metropoli'a din Bucuresci in greutate de 8000 kilograme.

Se afla umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru bài, conducte pentru apa si pumpe pentru fântâni.

Preliminarie de spese si Pretiu-couranturi se trimitu la cerere gratuitu si franco.

Distinsu in anulu 1885 la espositiunea regnicolara din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concurintia cu **diplom'a cea mare de onóre.**

JOSIFU GAVORA (1) 8—30

distinsu cu medali'a espositionala cea mare pentru lucru escelentu si gustu bunu la espositiunea regnicolara din Budapest'a in a. 1885.

Budapest'a, IV. strad'a Vatiului Nr. 17

Recomându cu pretiuri de cele mai convenabile si in esecutare câtu se se póte mai frumósa obiecte de lipsa

pentru adjustarea besericeloru, si anume:

Felóne preotiesci si **stichare** diaconesci **Flamure** pentru beserici si reuniuni. **Flamure** pentru reuniuni de pompieri, de scolari, reuniuni besericesci, reuniuni industriale, de cântàri si de pompe funebre.

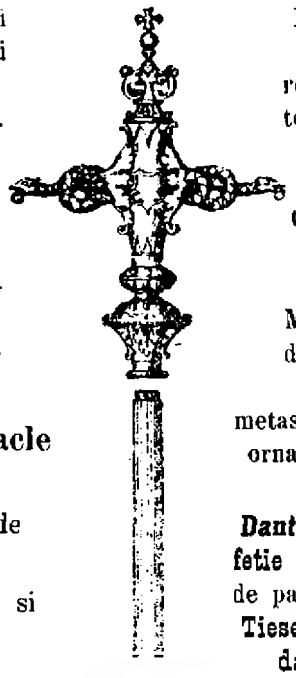

Candelabre, racle si **potire, luminarie** de **parete** si de **altariu,** si **candele.**

Primescu si efeptuiescu ieftinu repararea vestmînteloru besericesci, intrargintarea si intraurirea de potire, racle, candele si luminarie de altariu. Mare asortimentu de brodarii de auru, de argintu si de metasa, precum si de ornaturi besericesci brodate **Dantele besericesci,** fetie de altariu, oruci de parete si de scóla. **Tiesetúri besericesci, damasturi** etc.

Acuratatea mea o potu dovedi cu sute de epistole recunoscatóre.

Tarifuri de pretiuri si preliminarie de spese trimitu la cerere francate.

Tipografi'a Seminariului archidiecesanu.

Abonamêntulu

Pentru monarchia: Pre anu 6 fl., 1/2 anu 3 fl., 1/4 anu 1 fl. 50 cr.

Pentru strainatate: Pre 1 anu 18 frcs., 1/2 anu 9 frcs., 1/4 anu 4 frcs. 50 cm.

Fói'a apare in fie-care **Sâmbata.**

Unirea

Insertiuni

Unu şiru garmond: odata 7 cr., a dóu'a óra 6 cr., a treia óra 5 cr., si de fie-care publicatiune timbru de 30 cr.

Totu ce privesce fói'a se se adreseze la «Redactiunea si Administratiunea **Unirei**» in **Blasiu.**

Fóia bericésca-politica.

Anulu I. **Blasiu 7 Martiu 1891.** **Numerulu 10.**

Gimnasiulu din Beiusiu.

IV.

(+) Ultim'a asertiune, ce trebue se o mai dovedimu in caus'a acést'a momentósa, este ace'a, *cà ordinatiunea Ministrului violéza actulu fundationalu, care a datu viétia gimnasiului din Beiusiu.*

Dóue suntu actele fundationale ale nemoritoriului Sam. Vulcanu intemeiatoriulu gimnasiului din Beiusiu: unulu din 6. Octobre 1828 referitoriu la clasele inferióre, si altulu din 2 Iuliu 1836, referitoriu la clasele superióre, cari amêndóue se áfla traduse si publicate in program'a acelui gimnasiu de pre anulu 1889/90.

In aceste acte fundatorulu ne spune, cà gimnasiulu din Beiusiu *l'a intemeiatu pentru cultur'a natiunei române.* Asiá d. e. in actulu primu dîce: „Subscrisulu dorindu a oferí ceva intru emolumentulu publicu, ér' cu deosebire *intru folosulu si cultur'a natiunei române* . . . . mi-am propusu a redicá si intemeiá in numitulu opidu scoli normale si gramaticale, . . . cá astfeliu *Valachii (Românii) se aiba ocasiune destula . . . spre a se cultivá*", ér' mai josu adauge: „De óre-ce institutulu acest'a *s'a intemeiatu cu preferintia pentru natiunea valachica, se se puna pondu specialu pre ortografí'a reducênda la literile latine avitice, pre gramatic'a si literatur'a valachica.*" In actulu alu doilea astfeliu se esprima nemoritoriulu fundatoru: „Intru emolumentulu públicu, ér' cu deosebire *intru folosulu si cultur'a natiunei valachice cu totulu lipsite de cultura* amu intemeiatu in opidulu Belényes . . . . . unu gimnasiu", ér' mai josu adauge: „de óre-ce institutulu acest'a *este intemeiatu cu deosebire pentru natiunea valachica, dorulu meu se estinde si intru acolo, cá se se reflecteze in specialu la reducerea ortografíei la strabunele litere latine, asemenea la gramatic'a si literatur'a valachica,* spre a cárei invetiare se paru a fí mai acomodate cele dóue clase humanióre, si cá se nu se rapésca ceva têmpu destinatu pentru alte studie sistematice, se se propuna in fia-care septemâna intr'o óra a cutárei dîle feriale prin unulu seau altulu dintre profesorii claseloru humanióre in forma de studiu estraordinariu."

Aceste citatiuni suntu de ajunsu, pentru-cá cetitoriulu se se convinga, cà gimnasiulu din Beiusiu este *infiintiatu de unu episcopu românu greco-catolicu cu scopulu bine precisatu, cá acestu institutu se servésca in tóte têmpurile pentru cultur'a poporului românu.*

Unu gimnasiu inse intemeiatu de unu episcopu românu greco-catolicu pentru cultur'a poporului românu cu dreptu cuvêntu se póte numí si este in realitate nu numai *gimnasiu greco-catolicu, ci si nationalu românescu.*

Fiindu-cà inse *in dîu'a de astàdi* unu gimnasiu *nationalu românescu* tocmai asia nu se póte inchipuí fàra de limb'a de propunere românésca, precum nu se póte inchipuí unu gimnasiu nationalu magiaru fàra de limb'a de propunere magiara, de sine urméza, cà gimnasiulu nationalu românescu din Beiusiu in vîrtutea actului fundationalu trebue se aiba *astàdi* cá limba de propunere numai limb'a româna. Prin urmare cându Ministrulu de culte si instructiunea pública a introdusu limb'a magiara cá limba de propunere in gimnasiulu din Beiusiu, *a violatu insu-si actulu fundationalu,* care a datu viétia acelui gimnasiu, si in vîrtutea càruia in acelu institutu *astàdi* nu póte fí alta limba de propunere, decâtu numai cea românésca.

E dreptu cà fundatorulu nu a determinatu *espresu* limb'a româna cá limba de propunere in gimnasiulu din Beiusiu, inse elu nu a potutu prevedé, cà limb'a latina se va poté vre-odata schimbá in unu gimnasiu *nationalu românescu* cu alta limba, afara de cea *româna.* Apoi impregiurarea, cà elu nu 'a determinatu limb'a de propunere, nu prejúdeca *astàdi* absolutu nemic'a limbei românesci, de óre-ce pre têmpulu intemeierei acelui institutu in *tóte* gimnasiele din Ungari'a erá limb'a latina limba de propunere, si asiá episcopulu pentru têmpulu acel'a trebuiá se admita acésta limba si in gimnasiulu seu. Afára de ace'a episcopulu sciá fórte bine, cà déca tinerii români voru invetiá perfectu limb'a latina, voru avé unu modelu de limba classica, la a cárei perfectiune totu dênsii eráu chiemati se ridice cu têmpulu si limb'a româna, voru aflá in limb'a latina o multîme de cuvinte si de termini technici, cu cari se imbogatiésca limb'a românésca, si voru ajunge in posesiunea tesauriloru de sciintie si cunoscintie comunicati lumei culte prin mijlocirea limbei latine in decursu de dóue mii de ani, si astfeliu voru poté inavutí si literatur'a românésca cu opere de valóre. Acestea de buna séma inca au fostu unu motivu, pentru-cá episcopulu se concéda, cá in gimnasiulu din Beiusiu limb'a de propunere se fia cea latina.

Ér' cându episcopulu, — precum amu vediutu mai susu in actulu fundationalu, — s'a ingrigitu in modu specialu si de limb'a româna, nici prin minte nu i-a potutu trece, cà prin acést'a va dá o arma in mân'a unui Ministru spre a-si justificá procedur'a sa arbitrara, cum a incercatu acel'a se si-o justifice in „*comunicatulu semi-oficiosu*", unde se dîce: „*cà limb'a româna, — fiindu instructiunea in cele patru clase superióre chiar' magiara, — e impartasîta de o mai mare consideratiune, decâtu se pretinde in actulu fundationalu.*"

Argumentarea acést'a a „comunicatului semi-oficiosu" este inse sofistica, càci maiântâiu trebue se dovedésca *cu legea si cu actulu fundationalu, cà limb'a magiara este indreptatîta a fí limba de propunere in gimnasiulu din Beiusiu, si numai dupa ace'a se póte sulevá cestiunea, cà lânga limb'a magiara ce dreptu -i mai compete si limbei românesci?* Ace'a inse pàna-i lumea nu se va poté dovedí, se póte inse dovedí contrariulu, precum l'amu doveditu noi pàna acum cu argumente neresturnabile. Mai este apoi de observatu, cà pàna cându in tóte institutele de invetiamêntu, chiaru si in ale magiariloru, limb'a de propunere erá numai cea latina, — limb'a si literatur'a româna se poteá multiamí si numai cu o óra pre septemâna, càci pre atuncia nici limb'a magiara nu se bucurá de mai mare favoru nici macaru in gimnasiele magiariloru; dar' dupa ce s'a enunciatu principiulu pedagogicu, cà fia-care poporu trebue se se cultive in limb'a sa propria, si acestu principiu *s'a validitatu si in legile tierei,* si apoi totu in vîrtutea acestui principiu magiarii au introdusu in tóte gimnasiele loru proprii limb'a *magiara* cá limb'a de propunere: — in unu gimnasiu, care in sensulu actului fundationalu este *nationalu românescu,* nu se póte introduce, — afára de limb'a româna, — nice o alta limba din lume, *fàra a se violá si principiele pedagogice si legea positiva si actulu fundationalu.*

Voiesce in fine „comunicatulu semioficiosu" se justifice procedur'a Ministrului si cu impregiurarea, cà gimnasiulu din Beiusiu in vîrtutea actului fundationalu „*tocmai asiá, cá si celelalte scóle medie catolice, in privinti'a administratiunei pedagogice si didactice, a statu totu de-a un'a sub conducerea guvernului*".

Desiérta este inse acésta incercare, càci dreptulu de a determiná limb'a de propunere in unu gimnasiu compete *dupa legile tierei* acceluia, care a intemeiatu si sustiéne gimnasiulu, si nici de cum aceluia, care conduce gimnasiulu din

punctu de vedere didacticu si pedagogicu. Afâra de ace'a impregiurarea singura, cà guvernulu conduce unu gimnasiu din punctu de vedere pedagogicu si didacticu, nu invólva in modu necesariu limb'a de propunere magiara, càci abstragûndu dela faptulu, cà mai multe gimnasie, cari se áfla *per fas aut nefas* sub conducerea guvernului, nu au cá limba de propunere limb'a magiara: noi scimu, cà in tiér'a nóstra se áfla si gimnasie, cari atâtu din punctu de vedere pedagogicu si didacticu, câtu si din alte puncte de vedere stáu nu numai sub *conducerea,* ci si sub *dispusetiunea immediata* a guvernului, si totusi nu au cá limba de propunere limb'a magiara. Unu astfeliu de gimnasiu este celu din Fiume, care este gimnasiu de statu cu limb'a de propunere italiana. In fine insa-si legea dela 1868 (art. XLIV.) inca prescrie, cà in gimnasie de statu, cari stáu *sub conducerea si dispusetiunea* Ministrului de culte si instructiunea pública, se se introduca cá limba de propunere si limb'a vre unei nationalitàti *nemagiare,* déca acésta nationalitate locuiesce in masse mai compacte in tiénutulu, unde se áfla acelu gimnasiu. *Este prin urmare evidentu, cà din impregiurarea, cà unu gimnasiu din punctu de vedere pedagogicu si didacticu se áfla sub conducerea guvernului, nu urméza de locu, cà in acelu gimnasiu se póte seau trebue se se introduca limb'a de propunere magiara.*

Credemu a fi doveditu in acesti patru articoli pàna la evidentia, cà ordinatiunea Ministrului de culte si instructiunea pública, prin care limb'a magiara s'a introdusu cá limba de propunere in clasele superióre ale gimnasiului din Beiusiu, *este unu actu, care vátema greu dreptulu publicu referitoriu la beseric'a româna greco-catolica, stà in contradicere cu legile tierei create de factorii constitutionali si sanctionate de Maiestatea sa imperatulu si regele nostru apostolicu, si violéza nu numai decisiuni speciale ale Maiestàtii sale, ci chiaru si actulu fundationalu, care a datu viétia gimnasiului din Beiusiu, si cà prin urmare eliminarea limbei române, care in decursu de aprópe 40 ani a fostu limba de propunere in acelu gimnasiu, este o illegalitate fàra parechia in unu statu constitutionalu.*

Illegalitatea nicairi pre lume si cu atâtu mai putînu in unu statu constitutionalu se va poté considerá de o stare *normala si definitiva.* Pentru ace'a credemu, cà nu se áfla nici unu românu adeveratu si nu ar' trebui se se afle nici unu singuru magiaru neaosiu, care déca mai pórta o schinté de sêmtiemêntu de dreptate si legalitate in pieptulu séu, se considere illegalitatea comisa fatia cu gimnasiulu din Beiusiu de o stare *normala si definitiva,* càci ori cine ar' face acést'a, profeséza principiulu periculosu, cà este unu lucru laudabilu a vatemá in perpetuu legile sactionate de Maiestatea sa, cà este o vîrtute a se aretá necredintiosu cetatianu alu patriei si supusu nelealu alu Maiestàtii sale, si cà este o fapta nobila a calcá voinți'a sânta a unui fundatoru, carea de tóta lumea ar' trebui se fia respectata.

Este mai de parte unu principiu recunoscutu astàdi de tóta lumea, cà in contr'a illegalitàtîloru toti cetàtienii patriei au sânt'a detorintia de a protestá susu si tare si a lucrá pre tóte càile legale, cá illegalitatea se se delàture. Deci cu atâtu mai vêrtosu se impune acésta detorintia nóue Românîloru, in contr'a càror'a este indreptata illegalitatea. Pentru ace'a noi protestàmu in contr'a ei si vomu protestá neincetatu si vomu lucrá pentru delaturarea ei neintreruptu pàna atunci, pàna cându in gimnasiulu din Beiusiu se va rehabilitá limb'a româna in *tóte* drepturile, ce-i competu in vîrtutea dreptului publicu alu besericei române greco-catolice, in vîrtutea legiloru sanctionate ale patriei, in vîrtutea preainaltei decisiuni a Maiestàtii sale si in vîrtutea actului fundationalu alu nemoritoriului episcopu Samuilu Vulcanu.

Pentru acésta procedura resoluta, corecta si legala nimenea nu ar' trebui se se supere si cu atâtu mai putînu fiii adeverati ai natiunei magiare, cu care fàra a abdîce de drepturile nóstre noi Românii trebue se traimu in buna intielegere si impreuna se morimu pentru acésta patria comuna, càci de ómeni, cari nu suntu aderenti sinceri ai limbei si individualitàtii loru proprie, nici natiunea magiara nu are lipsa si folosu. Acést'a nu o spunemu numai noi, ci a spus'o mai inainte de noi insusi baronulu Eötvös fostulu Ministru de culte si instructiunea pública, care in vorbirea sa tiénuta in anulu 1859 despre Kazinczy Ferencz inaintea academiei magiare astfeliu se esprima: „Oly nép, mely saját egyéniségéből kivetkezve másokba beléolvadni képes, az emberi társaság hasznos tagjává soha nem válhatik: hasonló ez azon növényekhez, melyeket a forró égalj őserdeiben találunk, melyek indáikkal a szomszéd fát körülfogva, midön sötét lombját látszólag dusabbá teszik, annak csak életerejét szivják fel, hogy vele együtt porba süllyedjenek. Ezért minden népnek első feladata épen fenntartani nemzetiségét, s fenntartani saját nemzeti nyelvét, mely annak legnemesebb, legszellemiebb kifolyása.“ (Unu poporu, care desbracându-se de individualitatea sa este capabilu a se contopí intr'altii, nici odata nu póte fí membru folositoriu alu societàtii omenesci: elu se póte asemená cu acele plânte de prin codrii tiénuturiloru tropice, cari inclestându-se cu ramurile loru frundióse in câte unu arbore din apropiere, facu corón'a acestuia la aparintia mai bogata, dar' in realitate -i sugu tóta poterea lui de viétia, cá astfeliu impreuna cu elu se se prefaca in pulvere. Pentru ace'a prim'a detorintia a fia-càrui poporu este, se-si conserve nestirbita nationalitatea sa, si se-si conserve propri'a sa limba nationala, care este eflucsulu celu mai nobilu si spiritualu alu individualitàtii.)

Din cele desfasiurate pàna acum ori cine se póte convinge, cà nu póte fí vorb'a, cá noi se fimu vre odata multiamiti cu illegalitatea si nedreptatea comisa fatia cu gimnasiulu din Beiusiu, dar' nu póte fí vorb'a nici despre ace'a, se suferimu vre odata, *cá insusi Ministrulu se inchida acelu gimnasiu,* càci abstragûndu dela impregiurarea, cà dupa cele ce s'au publicatu pàna acum'a prin diarie, Ministrulu nu are motive suficiente pentru a inchide gimnasiulu, si abstragûndu si dela acea impregiurare fórte momentósa, cà chiar' din parte competenta s'a sustiênutu cu tóta tari'a, cà inchiderea gimnasiului din Beiusiu ar' fi o nedreptate: noi trebue se ni-o insemnàmu bine si ace'a, cà dreptulu de a inchide unu gimnasiu in sensulu paragrafului 50 din articululu de lege XXX din 1883 nu compete Ministrului, ci Maiestàtii sale preagratiosului nostru Domnu, care déca va fí informatu sinceru despre adeverat'a stare a lucrului si despre prigonirile anume inscenate de nesce ómeni fára caracteru si fára dorere de fericirea patriei si de bun'a intielegere a cetatieniloru ei, nu va permite se se dé o lovitura atâtu de grea prea credintiosiloru sei supusi, cari de atâtea ori si-au versatu sângele pentru tronu si patria si cari pentru aceste dóue bunuri suntu gat'a a si-lu versá si pre venitoriu alàturea cu celelalte popóre ale monarchiei sale.

Dar' nici se nu créda Ministrulu de culte si instructiunea publica, cà prin inchiderea gimnasiului din Beiusiu ar' face unu lucru intieleptu si folositoriu patriei, càci nu póte fi lucru intieleptu si folositoriu a rani pàna la osu o parte insemnata a cetatieniloru patriei, cari tiénu mortîsiu la individualitatea loru nationala, si a totu zidí la paretele despartîtoriu intre dóue nationalitàti, cari pentru tóte têmpurile suntu avisate la sprijinu imprumutatu si iubire fratiésca.

Apoi se nu créda Ministrulu de culte si instructiunea pública nici ace'a, cà prin inchiderea gimnasiului din Beiusiu s'ar promová vre unu interesu magiaru, càci in casu, cându ar' incetá acelu gimnasiu, tóta averea lui in bani si edificie in sensulu punctului 12 respective 8 din literele fundationale trebue se tréca sub administratiunea episcopului si capitulului greco-catolicu de Oradea-mare, cari ar' fi detori a creá din acésta avere unu numeru corespundietoriu de stipendie numai pentru *studenti români.* Cu aceste stipendie s'ar poté cresce in diferite institute de invetiamêntu unu numeru fórte insemnatu de tineri români, cari cu têmpulu ar' deveni credintiosi cetatieni ai patriei, supusi leali ai Maiestàtii sale, dar' totu odata si aderenti sinceri si membri folositori ai besericei si natiunei loru.

Nu se ocupe asiá dara Ministrulu de culte si instructiunea pública nici cu ide'a de a inchide gimnasiulu din Beiusiu, nici cu ide'a de a scóte pentru totu de-a un'a limb'a de propunere româna din acelu gimnasiu, ci in interesulu patriei faca se incete nemultiamirea adênca, care tiéne agitate spiritele toturoru Românîloru, dar' mai vêrtosu noi Românii se facemu pre tóte càile legale, câte numai s'ar' poté aflá, se se realiseze si pre venitoriu frumós'a rogatiune, cu care Episcopulu Vulcanu si-a inceputu actele fundationale ale gimnasiului din Beiusiu: „Vina, Dómne, intru ajutoriulu mieu si spriginesce acésta a mea intentiune; grabesce, Dómne, intru ajutoriulu mieu si dà binecuvêntare acestei opere a

mele.“ Cine va lucrá in acésta directiune, salvéza totu odata si celelalte scóle medie române din patria de asemenea atacuri nedrepte, si-si câstiga meritc nepieritóre pentru beserica si natiune!

Amesteculu Calviniloru in beseric'a nóstra. — „Gazet'a Transilvaniei“ in Nr. 36 a. c. pública o scrisóre oficiósa dela consiliulu de Directiune a liceului reformatu din Sighetulu Marmatiei indreptata càtra catechetulu românu unitu dela acelu gimnasiu, prin care in urm'a decisiunei districtului besericescu reformatu de din colo de Tis'a i-se interdîce catechetului nostru a propune studentîloru dela acelu gimnasiu religiunea in limb'a româna si in localu afára de edificiulu gimnasialu, si totu odata i-se impune, cá religiunea greco-catolica la Români se le-o propuna in limb'a magiara si in o sala din edificiulu gimnasialu, ce se va destiná spre ace'a, càci altu cum va face pasi, cá catechetulu se fia destituitu.

Cúgeta dóra Calvinii „districtului de din colo de Tis'a“, cà si astàdi traiescu in secolulu acel'a, cându superitendentele calvinescu din Ardealu in poterea dreptului celui mai tare se subscriá: *Episcopus Valachorum*, fiindu-cà degradaseru pre Metropolitulu românescu la rangulu de o specie de Vicariu *in pontificalibus* alu acelui „episcopu“? seau déca acést'a nu o cúgeta, si nu potu, nu le este iertatu se o cugete, atunci in vîrtutea càrui dreptu cutéza districtulu besericescu calvinu „de din colo de Tis'a“, a emite atari mandate càtra catechetulu nostru, care cá catechetu este supusu nu Calviniloru, ori si de unde voru fi aceia, ci este supusu numai Ordinariatului sèu? Seau dóra limb'a nóstra este chiaru proscrisa in tiér'a acést'a pentru Calvini, câtu nice a invetiá, cum se ne inchinàmu lui Domnedieu, in limb'a nóstra românésca se nu ne mai fia iertatu? Au si-au uitatu Calvinii, cà beseric'a românésca unita in tiér'a nóstra este o beserica egalu indreptatîta cu cea calvinésca, si precum noi nu ne amestecàmu in treburile loru, asia nu au nice ei dreptu a se amestecá in ale nóstre, cáci ori si ce amestecu -lu vomu respinge cu tóta hotarîrea. Si in urma óre Calvinii respectivi si-au uitatu cu totulu si principiele cele mai fundamentale ale disciplinei besericesci, dupa carea catechetului respectivu nice nu-i este iertatu a se supune unei atari ordinatiuni inainte de ce ar' primí spre acést'a inviatiune dela Ordinariatulu sèu? Cumcà inse ce inviatiune va primí catechetulu dela Ordinariatulu sèu, au potutu se scía Calvinii „de din colo de Tis'a“ de acolo, cà rogarea loru càtra Ordinariatulu respectivu fù pusa ad acta cá un'a, prin carea, déca s'ar' implini, s'ar' vatemá insa-si constitutiunea besericei nóstre, in vîrtutea càreia limb'a besericei nóstre este limb'a românésca si nu cea magiara.

Cutezarea calvinésca inse merge pàna la estremu, cându amenintia pre catechetulu nostru, cà déca nu se va supune, atunci va face pasii de lipsa, cá catechetulu se fia dimisionatu. Unde se voru face inse pasii acestia? De securu la mai marii catechetului, va se dîca la Ordinariatulu lui, càci numai acest'a are poterea de a face pre catechetu se dimisioneze. Cum cúgeta inse Calvinii, cà unu Ordinariatu românu gr. cat. va face pre unu catechetu se dimisioneze, fiindu-cà in lucruri besericesci nu s'a supusu unui ordinu venitu dela auctoritatea unei beserici straine, carea n'are nice unu dreptu de a-i demandá nimicu?

Nu scimu, cápeta seau nu catechetulu nostru dela gimnasiulu reformatu din Sighetu vre-o remuneratiune pentru propunerea religiunei. Din ordinulu amintitu se vede, cà nu cápeta nimicu, càci altu cum l'ar' fi amenintiatu cu subtragerea remuneratiunei. Déca inse totusi cápeta ceva remuneratiune, atunci principiulu corectu besericescu dîce, cà mai bine se abdîca de ori ce remuneratiune, decâtu cá se sufere amesteculu unei beserici stràine in modulu propunerei religiunei. Càci apetitulu vine mâncându, si déca astàdi le-a succesu Calviniloru „de din colo de Tis'a“ a eliminá limb'a româna dela propunerea religiunei, mâne póte voru merge si mai departe, si voru pretinde si eliminarea dogmeloru, ce nu le convinu. Éra ce atinge amenintiarea, cà nu voru suferí, cá in testimoniele scolarie se se inregistreze calculii, din religiune la tineri români greco-catolici, credemu, cà unu atare dreptu nu compete Directiunei gimnasiale; éra in casulu estremu din religiune se potu pregatí testimonie separate, ce voru avé ace'a-si valóre, cá si cându ar' fi inregistrate in testimoniu. Déca „bravulu Suba“ la Ruteni le propune religiunea ungurésce, n'avemu nimic'a in contra. Beseric'a românésca unita inse este mai brava decâtu „bravulu Suba“ si nice cându nu va suferí amesteculu nice unei confesiuni in treburile sale, si chiaru nici a „districtului reformatu de din colo de Tis'a“.

Revista besericésca.

Rom'a.

In 3 a l. c. s'au implinitu 13 ani, de cându s'a intêmplatu incoronarea de Pontifice Supremu alu Sântei Beserice catolice a Sântîei Sale Leonu alu XIII. In predîu'a aniversàrii Colegiulu Cardinaliloru a presintatu omagiele si felicitàrile Sale Sumului Pontifice. La vorbirea cardinalului-decanu Monaco La-Valletta a respunsu Sânti'a Sa cu unu discursu preafrumosu, in care asemenându têmpurile nóstre grele cu têmpurile Sântului Gregoriu Marele, aretà bucurîile avute in anulu trecutu. In specie amintì dorerile, ce i-le-a causatu guvernulu italianu prin atacurile indreptate in contr'a besericei, de alta parte bucurí'a, ce o sêmte vediêndu imbucuratórele progrese, ce le face beseric'a catolica prin Angli'a si in Orientu.

Frânci'a.

Societàtile catolice de lucratori din Frânci'a proiectéza pre tómn'a anului curentu unu pelegrinagiu mare la Rom'a pentru a presentá Sântîei Sale Pontificelui supremu omagiele loru. Numerulu participantîloru este ficsatu la 20000. Voru luá parte lucratori de tóte categorîile si din tóte pàrtîle Frânciei. Pentru acoperirea speseloru s'a facutu o loteria; proprietarii numeriloru câstigatori au dreptulu se mérga la Rom'a seau in persóna seau se dé biletulu la altu cineva. Si astfeliu cu unu francu póte merge cineva, se véda cetatea eterna. — Câtu ar' fi de frumosu, se imitàmu si noi pre fratii nostri francesi si se mergemu din cându in cându la Rom'a, unde se áfla leaganulu credintiei si a nationalitàtii nóstre.

Turci'a.

Din Constantinopolu ni-se scrie: „Abiá s'au domolitu spiritele agitate pentru conflictulu, ce a esistatu intre Sublim'a Pórta si Patriarchi'a din Fanar, si érasi ne aflàmu in fati'a unui nou conflictu, totu din caus'a relatiuniloru besericesci din Macedoni'a. Anume românii macedonieni s'au saturatu de şicanàrile preotîmei grecesci, si vreau cu ori ce pretiu sè póta implini servitiulu domnedieescu cá si fratii loru ceialalti in limb'a româna; asemenea suntu satúi si de jafuirile Patriarchului ecumenicu, si ar' dorí sè aiba unu episcopu *românu*. Acést'a inse ar aduce cu sine infiintiarea unei beserice române *autonóme*, ce'a ce ar vatemá *privilegiele* concese Patriarchului din partea Sultanului. Ce e dreptu foile de aici nu suntu straine de dorinti'a Românîloru, care altcum e fórte spriginita de guvernulu românu, si nici guvernulu nu s'ar opune aceleia; numai câtu guvernului -i e téma, sè nu dé érasi de necasu cu Patriarchi'a, cu care numai acum s'a potutu impacá, si inca cu mare greutate. — De alta parte românii suntu resoluti a-si duce in indeplinire planulu loru. In scurtu tempu va sosí o mare deputatiune de români macedonieni la Sultanulu, cá sè-lu induplece a le implini dorinti'a. De cumva Sultanulu nu i-ar ascultá pre români, ei suntu hotarîti a trece cu totii la *Sânt'a Unire*, si in casulu acel'a ori ce greutate e inlaturata, de óre-ce catolicii potu sè-si intemeieze episcopii dupa placulu loru, fàra de a se mai rogá de greci.“ — Noi din parte-ne nu potemu decâtu sè aprobàmu ide'a acést'a a românîloru macedonieni, si sè rogàmu pre Domnedieu, cá pre acei preaiubiti frati ai nostri sè-i scápe câtu mai curêndu din ghiárele greciloru fanarioti, si sè-i unésca cu mam'a nóstra Rom'a.

Revista politica.

Afaceri interne.

Cas'a deputatîloru a terminatu si desbaterea speciala a proiectului de lege despre judecatorîile consulare, primindu-lu cu neinsemnate modificàri. — In curêndu va vení la pertratare proiectulu de lege despre *reorganisarea judecatorîiloru si a procuratûreloru*, càci dorinti'a guvernului este, cá acésta lege sè póta intrá in vigóre de odata cu nóuele table regesci.

Adunàrile de protestu in contr'a proiectului de lege despre gradinile si asilele de copíi contínua in deosebitele pàrti ale tierii. In Dicio-Stu-Martinu politi'a a opritu tiênerea adunàrii. Pàna acum nu ne este cunoscutu, cu ce dreptu, si astfeliu nu ne potemu pronunciá. — In Clusiu alegatorii români au fostu salutâti cu pietri, precându se folosiáu de dreptulu loru garantatu de lege, si politi'a priviá cu nepasare la eroismulu demonstrantîloru. Si totusi foile din Clusiu au avutu curagiulu a inculpá politi'a de

prea mare rigóre. Nu e vorba, infratîrea popóreloru din tiér'a nóstra inaintéza bine, si mai alesu foile din Clusiu contribue multu la acésta infratire, batjocorindu in tóte dîlele pre români!

Austri'a.

Acum decurgu in cealalta parte a monarchiei nóstre alegerile pentru *Reichsrath*. Lupt'a electorala pretotindenea e fórte agitata. Resultatulu definitivu inca pre deplinu nu se póte scí in acestu momentu. Pierderile cele mai insemnate le-au suferitu liberalii germâni si cehii-vechi; din contra partidele crestine au reportatu victorii imbucuratóre; si acést'a numai spre bucurí'a nóstra ne póte serví. O judecata definitiva asupr'a camerei viitóre cu tóte aceste nu potemu dá. Constatàmu inse, cà in alegerile presente, pre lânga cestiunile de nationalitate, ducu unu rolu insemnatu cestiunile sociale. Si acest'a e unu lucru fórte remarcabilu, càci remâne unu adeveru neresturnabilu, cà intre cestiunile mari ale viitoriului in prim'a linia dominéza cestiunea sociala; despre ce chiar si noi ne potemu convinge totu mai multu.

Germani'a.

Opiniunea pública din Germani'a e in agitatiune mare in urm'a incidenteloru intêmplate cu ocasiunea petrecerei in Paris a mamei imperatului Wilhelm, a veduvei imperatese Fridericu, veduv'a imperatésa voindu a caletorí acasa la mama-sa, regin'a Angliei, s'a opritu vre-o câteva dîle in Paris. Foile germâne au declaratu firesce, cà scopulu acestei caletorii e cu totulu privatu si nu are de-a face absolutu nimicu cu politic'a, asemenea cà imperatés'a caletoresce in celu mai strictu *incognito*. Faptulu a fostu inse, cà imperatés'a a cercetatu atelierele celoru mai de frunte pictori francesi, indemnându-i sè participe la espositiunea artistica din Berlinu, si uitându-si cà acum doi ani Germani'a a refusatu intr'unu modu fórte bruscu a participá la espositiunea din Paris, si ce e mai multu, a influintiatu, cá nici alte state sè nu participe. Asemenea veduv'a imperatésa a cercetatu Versailles, unde a fostu proclamata imperatí'a germâna in 1870, a primitu la sine diplomati si a asistatu la prândiuri de gala date in onórea ei. Nu e deci nici o mirare, cà poporatiunea, altcum fórte gentila, a Parisului a inceputu a se neliniscí, si cà ómeni cá Deroulede ar' fí voitu sè produca scandale? Trebue sè constatàmu inse, cà veduv'a imperatésa nunumai cà nu a fostu insultata, ci din contra pretotindenea a fostu salutata respectuosu. Cà Francesii nu potu uitá resboiulu din 1870, in care barbatulu veduvei imperatese a figuratu cá generalu, nu e de miratu; si de ace'a Germânii n'au sè se supere, ci numai sè recunósca gresiél'a, si pre viitoriu sè se ferésca de a provocá asemenea incidente. Rane causate unei natiuni intregi nu se víndeca in 20 de ani.

Români'a.

In Români'a érasi e crisa ministeriala. Dela caderea ministeriului Brateanu crisele ministeriale suntu la ordinea dîlei si acum nici nu mai surprindu pre omu. Astfeliu si caderea cabinetului Manu erá de prevediutu dejá inainte de acést'a cu septemâni. Ministeriulu Manu a fostu unu cabinetu de coalitiune, compusu din conservatori moderati si din junimisti. In parlamentu positi'a cabinetului erá destulu de tare, in senatu inse conservatorii vechi causáu mari dificultàti guvernului. Si caus'a crisei din urma a fostu senatulu. Anume senatulu, respective conservatorii vechi, au maiorisatu guvernulu in cestiunea reformei scolare, si astfeliu intregu ministeriulu a demisionatu. — Noulu cabinetu e constituitu astfeliu: Generalulu *Florescu*, ministru-presiedinte; *Catargiu*, interne; *Vernescu*, finantie; colonelu *Lahovary*, resboiu; *Esarcu*, esterne; *Olanescu*, lucràri públice; *Isvoreanu*, justitia; *Theodorescu*, instructiune.

Corespondintie.

I.

Macoviste, 15 Febr. 1891.

Onorata Redactiune!

Permiteti-mi a publicá in colónele „Unirei“ unu evenimentu de o insemnatate fórte mare, care va remâné pururea viu in inimile româniloru din giurulu Oravitiei si mai alesu in ale celoru din Macoviste.

Dintre locuitorii frumósei comune românesci Macoviste 100 de familii, dupa ce au fostu asupriti pàna la estreme de preotîmea loru, au parasitu desbinarea grecésca, in care orbecáu pàna aici, si au intratu in sinulu adeveratei beserici românesci unite cu mam'a Roma, mai remânêndu in desbinare numai 25 familii. Speràmu, cà cu ajutoriulu darului domnedieescu si cei desbinati inca se voru convinge, cà beseric'a cea adeverata nu póte fí decâtu singuru cea catolica, si asiá se voru uní si ei cu noi.

Neavêndu neoconversii gr. cat. pàna acum beserica spre servitiulu divinu si-au adaptatu o capela, pentru binecuvêntarea càreia s'a determinatu dîu'a de 15 Februariu. Cá actulu binecuvêntàrii sè decurga cu tóta solemnitatea cuvenita, Rmulu dnu Georgiu Popoviciu, protopopulu Oravitiei a chiamatu la acestu actu si pre O. D. Abelu Popu, preotu gr. cat. in Ticvaniu si O. D. Ieronimu Pascu, preotu gr. cat. in Ciclov'a româna.

In 15 Februariu la 7 ½ óre a. m. insotîtu de acesti doi preoti si de A. Popoviciu, invetiatoriu gr. cat. in Petromaniu, a pornitu Rmulu domnu protopopu cu calés'a din Oraviti'a. Cam pre la 9 óre, ieşindu din comun'a Racasdi'a in drumulu spre Macoviste, fù intêmpinatu intre strigàri de „sè traiésca sânt'a unire“, de numeróse trasúri si calareti din Macoviste, cu stindardu in frunte si imbracáti in vesminte serbatoresci. Dupa ce tiênù Rmulu dnu protopu o cuvêntare insufletîta si acomodata, plecara mai departe intre strígate de „sè traiésca sânt'a unire“. Atâtu grupe de pedestri câtu si trasúri au mai ieşitu inainte in 7 locuri, asiá câtu la intrarea in comuna cortegiulu erá tare imposantu, numerându vre-o 30 trasúri si cá la 100 de calareti, cari incungiuráu trasúr'a protopopului. In comuna la unu podu, de unde se vede capel'a, vre-o 60 de juni, descarcându puscile de-odata, vestira venirea protopopului. Totu aici se aflá si o musica banatienésca de 12 persóne; apoi eráu postati in câte dóue şire baieti, baiete, juni, june si femei si chiar la capela betrânii satului, toti imbracati serbatoresce. Bucurí'a loru nu se póte descríe.

Ajungându la capela M. O. D. Nic. Beresiu, parochu gr. cat. in Ciuchiciu, prin o cuvêntare ocasionala escelenta salutà pre Rmulu dnu protopopu in numele poporului. La acést'a Rmulu dnu Protopopu a respunsu cu o vorbire scurta, dar bine nimerita. Dupa care s'à purcesu la actulu binecuvêntàrii capelei, sevêrşindu-se rogatiunile si ceremoníile prescrise de sânt'a nóstra beserica. S. Liturgía a celebrat'o Rmulu dnu protopopu asistându-i doi preoti si unu diaconu. In decursulu s. Liturgíi mai de multe ori s'a audîtu sunetulu trésculiloru si a musicei. Cântàrile atâtu la binecuvêntare, câtu si la s. Liturgía s'au esecutatu de càtra susu amintitulu invetiatoriu gr. cat. A. Popoviciu cu o melodía asiá de dulce si placuta, câtu i-a incântatu pre toti. Dupa sevîrşirea sântei Liturgíi Rmulu dnu protopopu prin o cuvêntare fórte frumósa si elocuenta indemnà poporulu la taría si statornicía in credintia.

La 4 óre p. m. a pornitu Rmulu dnu protopopu spre Ciuchiciu la M. O. D. Nic. Beresiu, insotîtu de 20 trasúri, de musica si vre-o suta de calareti. Acestia se postara inaintea locuintiei dlui Beresiu, unde intonara o hora banatienésca si arangiara unu jocu.

In fine Rmulu dnu protopopu mai tiênù o scurta cuvêntare, in care le recomândà sè fia supusi preotului si mai mariloru beserícesci, si-i sfatuì, sè se reintórca la ale sale. Dar desi fura sfatuiti, sè se reintórca la ale sale, totusi 50 de calareti asceptara, pàna ce plecà Rmulu dnu protopopu pre la 6 óre sér'a, -lu petrecura pàna acasa in Oraviti'a si numai dupa 8 óre nóptea s'au intorsu la ai sêi, pastrându in sine suvenirulu acelei dîle memorabile.

Unu calaretiu.

II.

Conferinti'a alegatoriloru români din comitatulu Solnocu-Doboc'a in caus'a asileloru de copii.

Ineu, 26 Febr. 1891.

Alegatorii români din cele cinci cercuri electorale ale comitatului Solnocu-Doboc'a s'au intrunitu la Desiu in 25 Febr. in numeru de preste 2000, spre a-si ridicá vocea contr'a proiectului de lege referitoriu la asilele si gradinile de copíi. Adunarea s'a tiênutu in sal'a cea spatiósa a „Hotelului anglesu“, care erá indesuita de publicu. Multi din alegatori neincapêndu in sala au fostu siliti sè remâna pre afara. Pre la 11 óre a. m. cei adunati, in urm'a unei propuneri facute de càtra Domnulu Ioanu Popu Papiriu, protopopulu Iclodului-mare, trimitu o comisiune de trei, cá sè invite la adunare pre domnii membri ai comitetului electoralu, cari presentându-se s'a constituitu biroulu. Presiedinte fù proclamatu zelosulu anteluptatoriu alu causei române dlu Gavrilu Manu, éra domnii Dr. Teodoru Mihali si Vasiliu Hossu fura proclamati de notari ai conferintiei. Dupa constituirea biroului dlu presiedinte deschide siedinti'a prin o vorbire meduósa, in care aréta scopulu conferintiei de fatia, care e: 1. Reconstituirea comitetului electoralu din cele cinci cercuri electorale ale comitatului nostru, si 2. pronunciarea alegatoriloru români cu privire la proiectulu de lege referitoriu la asilele si gradinile de copíi. Reconstituindu-se comitetulu electoralu pentru tóte

cinci cercurile se trece la alu doile punctu alu programei, anume la considerarea proiectului despre asilele de copíi. Aici dlu advocatu Augustinu Munteanu, dupa ce face o analisa obiectiva a proiectului, aretându si ace'a, cà ce scopuri se urmaresc prin elu, propune unu proiectu de resolutiune, prin care alegatorii români protestéza solemnu in contr'a proiectului de lege privitoriu la asilele si gradinile de copíi. — Apoi iá cuvêntulu Rmulu dnu I. Popu Papiriu si combate proiectulu atâtu din punctu de vedere pedagogicu si higienicu câtu si din punctu de vedere religioso-moralu.

Dice cà acestu proiectu devenindu lege, in locu de a duce la magiarisarea nationalitàtîloru, dupa cum intentionéza, va produce numai amaratiune in sufletulu nemagiariloru si certe si frecàri intre fíii patriei. Din acésta consideratiune recomânda de nou primirea resolutiunei propusa de dlu Augustinu Munteanu, care resolutiune adunarea o si primesce cu unanimitate. Asemenea cu unanimitate se primesce si propunerea dlui Dr. T. Mihali de a se rogá archiereii români a pasí contr'a acestui proiectu in Cas'a magnatîloru. Toti oratorii au fostu ascultati cu mare atentiune si insufletîre si mai de multe ori aplaudati. In totu decursulu adunàrii s'a potutu observá o tiênuta démna si o ordine esemplara. De fatia au fostu intre altii 11 protopopi, mai multi advocati, proprietari, docenti si fruntasi români de pre la sate, precum si vre-o câti-va oficiali comitatensi magiari. Românii din acestu comitatu si-au facutu detorinti'a, si speràmu, cà si-o voru face cu barbatîa si pre venitoriu, de câte ori o va cere dela ei beseric'a nóstra românésca, patri'a si natiunea nóstra. **T. S. M.**

---

† Ioanu B. Heinrich.

Ioanu B. Heinrich, unulu din cei mai distinsi luptatori pre terenulu sciintieloru teologice a têmpului nostru, a incetatu din viétia in nóptea de 9 spre 10 Februariu a. c. Repausatulu a fostu unu barbatu de sciintia in adeveratulu intielesu alu cuvêntului. Pre lânga eminentele lui cualitàti spirituale si cultur'a-i inalta -lu caracterisá zelulu fierbinte si activitatea neobosita de a propagá in poporulu germânu principiele salutare ale religiunei crestine. Acést'a o faceá elu atâtu in scrisu câtu si cu cuvêntulu de pre amvonu si prin adunàrile diverseloru. reuniuni catolice, acàroru partinitoriu zelosu a fostu in tóta viéti'a sa. — Cu sciinti'a inalta sciù se impreune defunctulu si modesti'a, afabilitatea si umilinti'a, cele mai frumóse ornamente pentru unu ministru alu religiunei-crestine.

Sa nascutu I. B. Heinrich la 15 Aprilu 1816 in Mainz, unde si-a facutu si studiele elementare si gimnasiale. Intre anii 1834—8 a studiatu sciintiele juridice la universitatea din Gieszen, obtiênêndu laurulu de doctoru in drepturi. Dupa absolvare fù aplicatu cá vicesecretariu la curtea de apelu din Mainz pàna la 1840, cându se reintórse éra la universitatea din Gieszen, unde cá docentu privatu in decursu de doi ani a tiênutu prelegeri despre dreptulu civilu francesu, despre procedur'a civila in Germani'a, dreptulu eccl. si filosofi'a dreptului. Intr'ace'a sêmtiêndu in sine vocatiunea spre sacrulu statu alu preotîei, schimbà catedr'a profesorala cu banc'a de scolariu. In 1842 se inscrise intre ascultatorii facultàtii teologice din Tübingen, apoi merse la Freiburg in Br. si in fine absolvà sciintiele teologice in seminariulu din Mainz, unde fù ordinatu de preotu in 1845. Dupa ordinare unu anu functionà in pastorirea sufleteloru, apoi fù chiamatu in Mainz cá profesoru de religiune la scól'a reala, éra la 1852 ocupà catedr'a de dreptulu besericescu la seminariulu teologicu, care catedra inse curêndu o schimbà cu cea de apologetica si dogmatica. In acésta calitate i-sa deschisu unu terenu vastu spre a-si desvoltá si validitá talentulu seu celu escelentu, ce'a ce a si facutu cu celu mai splendidu succesu, dupa cum ne aréta manós'a-i activitate literara. Inca dela 1850 luà asupra-si redactarea foiei periodice „Der Katholik“, care fóia a contribuitu fórte multu la desceptarea si nutrirea sêmtiului religiosu intre germânii catolici, precum si la resolvirea diferiteloru cestiuni referitóre la religiune si la drepturile besericesci. A scrisu mai multe opuri teologice, dintre cari vomu amintí numai unulu, care singuru este in stare a-i asecurá unu nume nepieritoriu. Acestu opu monumentalu este Teologi'a dogmatica (Dogmatische Theologie), din care deja 6 tomuri voluminóse si din alu 7-lea partea I au vediutu lumina. Pentru eruditiunea lui inalta facultatea teologica din Würzburg -si tiênù de onóre a-i tramite diplom'a de doctoru, éra Sântî'a Sa Leonu XIII in recunóscerea meriteloru câstigate pre terenulu sciintieloru teologice l'a numitu de prelatu domesticu. In 1855 fù denumitu canonicu in capitululu catedralu din Mainz, éra in 1866 ajunse decanulu acelui capitulu si vicariu generalu episcopescu, cari sarcini inse le suportà fàra a-si neglege consciintiós'a implinire a oficiului de profesoru, de confesariu si predicatoriu, cari tóte le-a continuatu pàna la mórte. Prin mortea lui I. B. Heinrich dieces'a Mainz a pierdutu unu membru activu, Germani'a unu teologu distinsu, éra sciinti'a unu barbatu zelosu si eruditu.

Serbatorile septemânei.

Domineca in 17 Februariu: Dominec'a fiului celui ratecitu. Dupa Evangeli'a Vamesiului si a Fariseului din Dominec'a trecuta, Sântii Parinti au dispusu, cà in Dominec'a acést'a se se cetésca Evangeli'a fiului ratecitu, cá pecatosii se nu despereze, cumcà prin penitínti'a, ce se incepe in postu, voru fí primiti érasi de Domnedieu cá fiulu ratecitu de tatalu seu. Ma precum tatalu s'a bucuratu mai tare de fiulu celu ratecitu, cá de celu remasu acasa, asia si in ceriu este mai mare bucuria de unu pecatosu, care se intórce, decâtu de 99 de drepti. Septemân'a acést'a intréga se numesce: **septemân'a lasatului de carne,** fiindu-cà e septemân'a cea din urma, in carea se mânânca carne. Din caus'a acést'a in têmpurile vechi crestinii traiáu mai bine si se ospetáu in septemân'a acést'a, si pentru ace'a in dîlele septemânei acesteia, afara de Miercuri si Vineri nu se cânta nice Alilui'a si nu se facu nice metànii, fiindu aceste nesce lucruri sacre, cari nu se indeplinescu nice cându in dîlele de bucurie. In sambat'a septemânei acesteia se celebréza aducerea aminte de toti mortii, pentru cá se faca unu intregu cu Dominec'a inmediatu urmatóre, in care se celebréza venirea a dóu'a a Domnului la judecat'a viiloru si a mortiloru.

Noutàti.

Sciri personale. La serat'a de curte tiênuta in 27 Febr. in palatiulu regescu din Budapest'a au fostu de fatia si Escelenti'a Sa I. P. D. Metropolitu Dr. *Ioanu Vancea,* Escelenti'a Sa Episcopulu *Mihailu Pavelu* si Ilustritatea Sa Dr. *Victoru Mihàli* Episcopulu Lugosiului. Majestatea Sa Monarchulu a datu o deosebita atentiune Prelatiloru nostri, vorbindu cu ei têmpu mai indelungatu. Totu cu ace'a ocasiune Escelenti'a Sa I. P. D. Metropolitu fù distinsu de càtra Majestatea Sa Regin'a, care anume trimise pre contele Iuliu Szápáry spre a-lu ivitá la conversare. — Sâmbata in 28 Febr. Escelenti'a Sa I. P. D. Metropolitu s'a reintorsu dela Budapesta. — Ilustritatea Sa P. S. D. Dr. *Ioanu Szabó* Episcopulu Gherlei, Vineri in 27 Febr. fù primitu in audientia, éra Sâmbata in 28 Febr. fù invitatu la prându de càtra Majestatea Sa Monarchulu.

Proiectulu de lege despre asilele de copíl va ajunge la desbatere in cas'a magnatîloru luni in 9 a l. c. Spre a luá parte la ace'a desbatere a plecatu Escelenti'a Sa I. P. D. Metropolitu cu trenulu acceleratu de a séra la Pest'a. Domnedieu sè-lu duca si sè ni-lu readuca în pace.

Fapta démna de imitatu. Dl Buzila Nistoru subprimariu in Uifalàu ne scrie cu datulu de 12 Febr. a. c., cà O. D. parochu localu la 8 Febr. adunându totu poporulu in scól'a confesionala, i-a tiênutu o vorbire frumósa, in care avêndu in vedere, cà cu ocasiunea inmormêntàriloru prin asiá numitele pomeni si comendàri se facu fórte mari spese superflue, asemenea si pre la ospetie, cari tiênu câte 4—5 dîle, se speséza mai multu de câtu ar fí de lipsa, din ce numai jidanulu trage folosu, ér poporulu seracesce si se demoraliséza, face propunerea: „cumcà la mortu se nu se mai dé nici unu paharu de vinarsu afára de colacu si lumina. Cu ocasiunea Botezului Domnului se nu se aduca vinarsu la nici o casa, si cu unu cuvêntu la nici o functiune besericésca se nu se mai aduca nici unu paharu de vinarsu. La nunte, déca si fetiorulu si fét'a suntu de aici din satu, in dîu'a, in care se cunúna, in ace'a se se gate totu ospetiulu, si mai multu se nu se tiêna câte 4—5 dîle.“ Dupa-ce propunerea acést'a a recomandat'o si primariulu comunalu Craciunu Pescariu, poporulu a primit'o cu unanimitate. Despre acést'a s'a luatu si protocolu, care l'au subscrisu toti satenii. Gratulàmu intîeleptului pastoriu sufletescu, câtu si bravului poporu din Uifalàu pentru fapt'a loru démna de tóta laud'a.

Versatulu (bubatulu), dupa cum suntemu informati, graséza intre copíi in mai multe tiênuturi. In comun'a Sâncelu de lânga Blasiu, unde au moritu mai multi prunci de versatu, s'a inchisu scól'a pre têmpu nedeterminatu.

Emigràri. Din Rosia montana ni-se scrie, cà poporatiunea de acolo in urm'a miseriei materiale, la care a ajunsu, a inceputu se emigreze. Unii cá si alti multi munteni au mersu in Dobrogea, altii cá la 400 s'au respânditu cá lucratori pre la minele din Almosiu, Baiti'a, Barz'a, Dealulu Unguriloru, Petrosieni s. a. Dar' precum se pare, si pre acolo le merge rèu, de ace'a multi se cúgeta seriosu a-si cautá fericirea in *Americ'a.* La emigrarea in Americ'a pre lânga miseria -i indémna si emisarii anteprenorului Cheaumeux, care a esploatatu in anii trecuti Vîlcoiulu, éra de presente se áfla in republic'a Honduras din Americ'a meridionala. Unulu din acei emisari a câstigatu deja pentru emigratiune 11 barbati, 1 fauru si 10 pricepetori atâtu la lucrulu de lemnu, câtu si la barditu. Cu 6 din acestia, anume 3 din Rosi'a si 3 din Mogosiu a si inchiatu in 2 Februariu a. c. contractulu de servitiu. Se obliga anteprenorulu a le platí calatorí'a si câte 20 fl. cá spese de drumu. Acolo voru avé pre dî 5 fr. in auru si viptulu, ori $2^1/_2$ fr. pentru viptu. Dupa unu anu, déca nu ar' voí se mai remâna, antreprenorulu e detoriu a-i readuce pre spesele sale. — Dupa cum se vede, conditiunile suntu ademenitóre, numai câtu nu scimu, cum se voru implini; de ace'a sfatuimu pre muntenii nostri, se nu parasésca pamêntulu stramosiescu pentru fericirea problematica din lumea nóua.

Observàmu cà: precându in alte locuri decade metalurgi'a, ea inflorésce din ce in ce mai multu la Buciumani.

Casuri de mórte. *Nicolau Stanuletiu,* fostu parochu gr. cat. in Sasausiu protopopiatulu Cichindélului (in archidiecesa) a repausatu in 20 Ianuariu 1891 in etate de 63 ani. — *Basiliu Popu,* fostu proprietariu in Haderèu a repausatu in 3 Februariu in alu 79-lea anu alu etàtii sale. — *Maria Baldi,* preotésa veduva in Gilàu a repausatu in 26 Ianuariu. — *Amfilochiu Popu,* preotu greco-catolicu in Molosigu a incetatu din viétia la 11 Februariu a. c. in anulu alu 71-lea alu etàtii si alu 48-lea alu preotîei.

Baronulu Nicolay, a repausatu in dîlele trecute in manastírea Grand Chatreuse din Francia. Decedatulu a fostu óre cându generalu si guvernatoriu rusescu in Caucasu. In sênulu besericei catolice a intratu cu 25 ani inainte de acést'a la indemnulu renumitului episcopu Dupanloup. Dupa ce s'a facutu catolicu, a intratu in ordulu *Trapistiloru,* unulu dintre cele mai rigoróse orduri religióse, in care a remasu pàna la mórte.

Fia-le tierin'a usióra!

PARTE SCIENTIFICA-LITERARIA.

Trasúri din órele din urma a victimeloru gilotinei in revolutiunea francesa.

„Cu maşin'a acést'a, domniloru, ve facu sè ve cada capulu in unu minutu, fàra sè sêmtiti nice cea mai mica dorere.“ Aceste au fostu cuvintele, cu cari Doctorulu Guillotin a paşitu inaintea adunàrii constituante, cându a propusu gilotin'a cá unu mijlocu modernu de esecutare. Cuvintele aceste au escitatu atunci multa ilaritate in adunare, si multi din membrii ei nu si-au adusu atunci aminte, cà in cuvintele aceste zaceá o seriositate teribila, si cà chiar fatia cu ei se va implini in deplinulu intielesu, ce erá ascunsu in ele, câtu se póte dîce, cà pentru ei cuvintele aceste ale inventatoriului gilotinei au fostu o specie de profetîe satanica.

Câtu sânge nevinovatu fù vèrsatu prin instrumentulu acest'a pre teritoriulu celu mare alu Frâncíei in decursulu orgieloru revolutiunei, numai Domnedieu singuru póte sè scía. Nu mai putînu decâtu 63 de mîi de tribunale de sânge functionáu pre têmpulu terorismului pre terenulu francesu, si tóte tribunalele aceste -si aveáu gilotin'a loru. In mijloculu unoru atari versàri de sânge nu e mirare, cà poporulu francesu in mare parte devenise indiferentu la vederea versàrii de sânge, asiá câtu unii parinti cumperáu copîiloru sei gilotine micutie cá presentu.

Intre tóte victimele gilotinei mai interesante si mai simpatice suntu victimele sânte, cari au paşitu pre esiafodu numai pentru-cà in têmpulu acel'a barbaru au cutezatu a mai crede in Domnedieu si in beseric'a lui. Tare interesante, inse cu totulu din altu punctu de vedere, suntu mai departe victimele acele dintre girondinii si jacobinii revolutionari, cari au crescutu revolutiunea pre bratiele loru, carea apoi la rêndulu ei, cându a fostu mare, si-a resbunatu amaru asupr'a parintîloru sèi. Vomu amintí numai câteva din victimele aceste in órele ultime ale vietii loru, cându numai câteva óre si minute le mai despartiáu de eternitate, fiindu-cà órele si minutele aceste teribile aréta ori si cui, ce balsamu farmecatoriu este religiunea crestina pentru sufletele sdrobite de privirea mortii.

Incepemu mai âutâiu cu nefericit'a regina Marí'a Antoinet'a, fiic'a Maríei Teresi'a. Suferintiele ei in inchisórea cea indelungata suntu indescriptibile. Cându pasî inaintea tribunalului de sânge, atunci nu mai erá decâtu o ruína din ce'a ce fusese ea numai cu câtu-va mai inainte, desi pre atunci de abiá implinise 37 de ani. Afurisitulu si bestialulu Hebert in fati'a tribunalului de sânge avù nerusinarea si inim'a barbara de a acusá pre nobil'a regina si cu ace'a, cà ar fí sedusu la vitii nenaturale pre propriulu ei fiiu. *„Natur'a insa-si se opune si nu voiesce sè respunda nimicu la o atare acusa,“* dîse atunci nefericit'a regina, *„me provocu la inimile mameloru, ce suntu aici de fatia, sè spuna ele, déca póte fí o mama capace de asiá ceva.“* Si la audiulu cuvinteloru acestor'a multe din jacobinele cele selbatice, ce eráu de fatia la pertractare, incepuru a plânge. Curêndu dupa ace'a fù judecata la mórte. In órele din urma i-se oferì unu preotu constitutionalu, cá se o pregatésca pentru cealalta viétia. Ea inse -lu respinse dîcându, cà din mânile lui nu va primí nice câudu sacramintele moribundîloru, càci ea este catolica adeverata. Amicii ei -i facura cunoscutu, cumcà in feréstr'a unei càsi anumite, pre unde va trece, cându o voru duce la gilotina, unu preotu catolicu -i va dá absolutiunea. Nefericit'a regina, cându se sui pre carulu fatalu, care o duse la loculu de pierdiare, erá cu vesmintele rupte, câtu i-se vedeáu cótele, si totusi curagiulu nu o parasì nice unu minutu. Cându trecù pre lânga cas'a, unde o asceptá preotulu, cá sè-i dé absolutiunea, atunci -si plecà capulu, si preotulu o absolvà. Mânile inse -i eráu legate, câtu nu potù sè-si faca cu ele nice cruce. -Si facù inse cu capulu cruce de trei ori si merse mai departe. Cându o luara carnificii, sè o asiedie pre scândur'a gilotinei, atunci din intêmplare calcà pre unulu pre petioru. Se escusà inse cu nobleti'a unei regine, si curêndu dupa ace'a capulu i-se desfacù de trupu, si frumseti'a de odinióra a Frâncíei si a femeiloru -si dede sufletulu in mânile lui Domnedieu ranita cá nimene altulu de spinii cei tirani ai corónei regesci.

Curêndu dupa gilotinarea Maríei Antoinet'a venì rêndulu la Girondisti, la filosofii revolutiunei, cari ar' fí voitu se introduca o republica fàra de Domnedieu, inse si fàra versare de sânge. Si planulu acest'a greşitu au trebuitu sè-lu platésca cu sângele loru, si astfeliu sè fía marturii veclnice, cà statulu, care parasesce pre Domnedieu, trebue sè fía gat'a mai iute seau mai târdîu a se scaldá in sângele sèu. Şirulu nefericitîloru Girondisti -lu incepe Vergniaud, care mai inainte nu suferise nici sè se amintésca numele lui Domnedieu in proiectulu de constitutiune. Cându fù judecatu inse la mórte, fiindu-cà pentru teroristi erá „prea moderatu“, atunci in órele din urma si-a esprimatu ideile sale despre nemorirea sufletului in cuvinte sublime. De abiá in fati'a mortii celei intunecate a vediutu ace'a, ce in viéti'a-i cea stralucita n'a potutu vedé. De pre esiafodu a strigatu in spiritu profeticu Francesiloru: *„Poporulu acest'a, ce si-a omorîtu regele, se va intórce érasi la elu, cá copilulu la jocarí'a ce o a fostu aruncatu. Nascerea si mórtea nóstra pentru libertate cade in unu têmpu nepotrivitu. Noi credeámu, cà suntemu in Rom'a, si nu erámu decâtu in Parisu.“* Si Vergniaud celu ateistu in viétia -si plecà capulu sub gilotina securu, cà sufletulu nu-lu va taiá gilotin'a.

Venì rêndulu si la marele republicanu Brissot. Elu a fostu acel'a, care acusase mai tare pre regin'a cu conspiratiuni in contr'a statului. Cându advocatulu reginei -lu provocà sè aduca dovedi, atunci respunse: *„Conspiratiunile nu se scriu pre hârtía.“* Venì acum rêndulu la elu. Montagnardii -lu acusara si pre elu atunci, cà a conspiratu in contr'a republicei. Elu poftì, sè i-se aduca dovedi. Atunci acusatoriulu -i dîse: *„Conspiratiunile nu se scriu pre hârtía.“* In dîu'a cea din urma preotulu Lambert intrà in inchisórea, unde erá Brissot cu mai multi condamnati. La cei mai multi le dede viaticulu. Brissot nu voì a-lu primí. Atunci predicatoriulu reformatu Lasource -lu intrebà: Credi tu in nemorirea sufletului? Brissot respunse, cà crede. Atunci protestantulu Lasource, condamnatu si elu la mórte, -i dîse: „Dela credinti'a in nemorirea sufletului pàna la religiune este numai unu pasiu. Nice câudu n'am admiratu mai multu pre ministrii religiunei tale cá in prinsori, unde i-am vediutu, cum celoru condamnati le aduceáu iertare, sperantia si pre Domnedieu,“ si astfeliu se silì a induplecá pre fanaticulu discipulu alui Voltaire, care acum credeá in Domnedieu si in nemorírea sufletului, cá sè se impace cu Donedieu inainte de a esí din lume.

La 6 Novembre 1793 fù gilotinatu ducele de Orleans, demagogulu regescu, care inca dela inceputu se aruncase in mijloculu valuriloru revolutiunei, cá cu ajutoriulu ei sè se póta face rege. Ambitiunea lui selbatecita -lu facù sè voteze in conventu pentru uciderea regelui. Vindict'a domnedieésca inse -lu ajunse si pre elu, càci teroristii ajunsi la potere -lu aruncaseru si pre elu in inchisóre, si-lu despartîra chiar si de copîi lui, precum facuseru mai inainte cu regele. Fiindu adusu din Marsili'a in Parisu, fù aruncatu chiar in prinsórea ace'a, unde suferise nefericit'a regina Marí'a Antoinet'a. Câudu inainte de a fí dusu la gilotina intrà Abatele Lothringer la elu, atunci erá sdrobitu de penitintia, ingenunchià inaintea preotului si primì liniscitu absolutiunea dela multele pecate, cu cari -si ingreunase sufletulu in viéti'a-i cea nedémna de unu membru alu familiei regesci. Câudu se ridicà din genunchi dinaintea preotului, punêndu-si mân'a pre inima dîse preotului: *„Moriu liniscitu, càci am meritatu mórtea pentru pecatele mele, dara mai cu séma pentru votulu, ce l'am datu, cá regele sè fía ucisu.“* Curêndu dupa ace'a se suì pre carulu, ce-lu duse la gilotina. Carulu stete in locu inaintea palatiului sèu. Câudu privì la palatu, atunci vediù pre elu scrisu: *Proprietate nationala,* fiinducà tóta averea i-se confiscase. Va fí sêmtîtu atunci demagogulu regescu, ce fructu mai âutâiu dulce si apoi amaru este popularitatea. Cu sufletulu plinu de credintia in Domnedieu se suì pre esiafodu, si credinti'a acést'a -i dede atât'a curagiu, câtu in momentulu din urma dîse carnificelui: *Fà iute!*

Câteva dîle dupa ducele de Orleans venì rêndulu la revolutionariulu eruditu Bailly. Câudu fù votata constitutiunea cea nóua a besericei catolice, atunci Bailly intrebà in parlamentu pre preotulu Marduel, déca e dreptu, cà constitutiunea acést'a nu se unesce cu principiile besericei catolice? Marduel -i respunse, cà da! Atunci -i dîse Bailly: *Déca este asiá, atunci dorescu, cà pàna mâne sè*

nu mai fia nici o beserica catolica in Franci'a. In 11 Novembre 1793 in adeveru nu mai erá beserica catolica in Frânci'a, inse atunci si Bailly a trebuitu sè móra, fiindu judecatu de teroristi la mórte. In scrierile sale -si batù jocu de Mântuitoriulu nostru, fiindu-cà cá Domnedieu a trebuitu sè-si duca crucea in spate. Cându fù dusu la esiafodu, atunci trebuì sè se mute gilotin'a in altu locu, si lucratorii -i puseru o grinda a gilotinei in spate, cá sè o duca la loculu celu nou. Atunci de securu s'a inchinatu cu sufletulu sèu aceluia, care-si portáse crucea in spate, si acést'a i-a insuflatu curagiu, câtu fiindu tare rece in diminéti'a ace'a, elu imbracatu numai in vesminte de véra, tremurá de totu tare. Atunci -i dîse unu carnifice: *Trèmuri, Bailly? Da!* -i respunse elu, *trèmuru de frigu!* si curêndu dupa ace'a -i cadiù capulu sub gilotina.

(Va urmá.)

Atal'a.

Novela de F. R. de Chateaubriand.

(Continuare.)

Agricultorii.

„Suntu drepti, a càroru consciintia e asiá de liniscita, incâtu nu poti fí aprópe de ei, fàra cá se nu fii partasiu insu-ti pàcii sufletesci, ce se vársa asiá dîcându din inimile si cuvintele loru. Diu ce povesteá mai departe pustniculu, sêmtiám totu mai multu, cà patimile se domolescu in pieptulu mieu; ma chiar si furtun'a pàreá cà se retrage la vorbele lui. Nu preste multu norii se imprasciara, asiá cà ne-a fostu cu potintia, sè mergemu mai departe. Eşiti din padure, incepuramu sè urcàmu cu anevointia unu munte inaltu. Cânele mergeá inainte ducându lamp'a cea stînsa in vêrfulu unui bètiu. Eu apucându mân'a Atalei urmám misionarului. Elu se intorceá adese-ori càtra noi privindu milosu nenorocirea si tênereti'a nóstra. De grumazii lui atârná o carte, ér in mâna aveá unu bètiu, pre care se razimá. Statur'a -i erá inalta, fati'a palida si supta, intréga fiinti'a lui erá simpla, dar in ochi cu timbrulu franchetiei. Trasúrile fetiei erâu pronuntiate; se vedeá cà multe dîle rele au trecutu preste elu. Incretitúrile fruntii tradáu câtu se póte de bine urmele raneloru suferintiei, vindecate de iubirea càtra Domnedieu si ómeni. Cându stá nemişcatu inaintea nóstra si ne vorbiá, lung'a lui barba, sfiiciosii lui ochi pironiti in pamêntu, armoní'a vocei sale plina de iubire resfrângeáu linisce si majestate. Cine a vediutu cá mine pre parintele Aubry, mergûndu singuru, cu bât'a si cartea lui de rogatiune prin pustía, de buna séma cà si-a facutu o adeverata idee despre unu peregrinu crestinu. Dupa o cale de-o jumetate de óra amu sositu la pescer'a misionariului. Strabatêndu printre tufari si vitiele de curcubeta smulse si aruncate de pre vêrfulu de munte de plóia si vêntu, amu intratu in locuinti'a pustnicului. Totu arangiamêntulu -lu formáu nisce frundie de pepenu, ce serveáu dreptu asternutu, unu feliu de vasu facutu din cója de curcubeta, cu care scoteá apa, câteva vase de lemnu, unu hârletiu, unu sierpe imblândîtu, si pre o lespede de piétra, ce-i serviá dreptu mésa, unu crucificsu si o carte a crestiniloru.

Omulu vechiu de dîle aprinse foculu cu frundie uscate, macinà cucuruzu intre dóue pietri late, facù din fain'a framêntata o cóca si o invèlì in cenusia pentru cócere. Cându cóc'a capetà fati'a aurului, o puse inaintea nóstra inca fierbinte, pre unu vasu cioplitu din artiariu.

Ser'a -si recapetà veseli'a si seninatatea; servitoriulu „Marelui Spiritu" ne poftì, sè siedemu la gur'a pescerei. Noi l'amu urmatu in loculu, de unde cerculu nemarginitu alu vederei nóstre se intindeá asupr'a regiunei. Tempestatea abiá se mai audiá spre resaritu; foculu padurei aprinsu de fulgere abiá mai licariá in departare; la pólele muntelui o intréga padure de bradu inotá in apa; undele turburate ale rîului duceáu cu sine in rostogoliri uriasie pamêntu lutosu, trunchi de arbori, mortaciuni si pesci morti cu pântecele loru argintiu la suprafati'a apei.

In fati'a acestei privelisci povestiá Atal'a istori'a nóstra betrânului pustnicu. Inim'a lui se inmoià, lacrimile -i sclipeáu cá nisce margaritari printre pierii caruntîtei bàrbi. „Fiic'a mea," dîse Atalei, „in mânile lui Domnedieu se cade sè-ti puni suferintiele tale, in mânile acelui Domnedieu, spre marirea càruia ai facutu deja atâtea; elu -ti va redá liniscea pierduta. Vedi cum fúmega padurile, cum scadu vàile esundate ale muntîloru, cum norii se resfira; credi tu, cà acel'a, ce póte sè liniscésca o astfeliu de furtuna, nu va poté domolí turburàrile inimei omenesci? . . . Déca nu ai altu locu de scapare, iubit'a mea fiica, — ve recomându unu locu in mijloculu acelei turme, pre care am fostu fericitu s'o chiemu la Isusu Christosu. Pre Şakta -lu voiu invetiá credinti'a crestina si ti-lu voiu dá apoi de sotiu fiindu vrednicu de tine."

La cuvintele acestea am picatu in genunchi inaintea pustnicului versându lacrimi de bucuría. Atal'a din potriva se facù palida cá mórtea. Betrânulu me ridicà cu bunatate, si numai atunci am observatu, cà amândóue mânile -i suntu ciuntite. Atal'a momentanu -i pricepù nenorocirea, càci ea strigà: „Ah, barbarii!"

„Fiic'a mea," replicà betrânulu cu unu surisu placutu, „ce-i ast'a pre lânga ce a suferitu fiiulu lui Domnedieu? Déca m'au mutilatu idololatrii indiani, le iertu, fiindu-cà ei sermanii erâu orbi, ér Domnedieu intr'o dî -i va luminá. Dar mai multu, -i iubescu chiar cu atâtu mai multu, cu câtu mi-au facutu ei rèulu... Nu poteám sè remânu in tiér'a mea, unde m'am reintorsu si unde o nobila regina m'a impartaşitu cu cinstea de-a privi aceste semne ale apostolîei mele, nu! Ce feliu de resplata mai gloriósa asi fí potutu primí pentru ostenelele mele, decâtu ace'a, cà am capetatu dela Capulu besericei nóstre iertarea de a poté sè prefacu s. sacrificiu si cu aceste mâni ciungarite? Dupa distinctiunea acést'a nu-mi remâneá alt'a, decâtu se me facu vrednicu de ea; am venitu asiá dara in acésta lume nóua, cá viéti'a ce-mi mai remase, s'o consacru servitiului domnedieescu. Acusi voru fí 30 de ani, de cându locuiescu in acésta pustía, ér mâne se implinescu 22, de cându stapânescu acésta stânca. Cându am sositu in regiunea ast'a, n'am aflatu aici decâtu nisce familii nomade, a càroru moravuri erâu selbatice si traiulu miserabilu. Eu le-am vestitu loru cuvintele pàcii, si din dî in dî se imblândiáu. Acum ele traiescu impreúna la pólele acestui munte. Pàna ce le-am aretatu calea mântuirei, me straduiám sè-i invetiu lucrurile cele mai de lipsa pentru viétia. Inse-mi temêndu-me, nu cumva presenti'a mea sè le fía spre greutate, m'am reintorsu in acésta pescera, si aici vinu ei sè-mi céra sfaturile. Aici, departe de ómeni, admiru pre Domnedieu in sublimitatea pustíei; aici me gatescu spre mórtea, ce mi-o vestescu inca de multu betrânele mele dîle."

Sfîrşindu-si cuvintele pustniculu cadiù in genunchi, si noi facuràmu cá elu. Cu voce tare rostiá rogatiuni, la cari Atal'a respundeá incetu. Spre resaritu ceriulu notá inca intr'o lucire de fulgeri; spre apusu de-asupr'a noriloru din reflecsulu sórelui se facura trei sori. Câteva vulpi infricate de furtuna mirosiáu pre lânga marginea prapastíei; poteái audî fâsiaitulu plânteloru, ce-si ridicáu vîrfurile isbite la pamêntu de selbaticele vênturi.

Amu intratu érasi in pescera, unde calugarulu pregatì unu asternutu din muschi de ciparosu pentru Atal'a. In ochii si mişcàrile fetiórei se oglindiá o mare oboséla; din privirile indreptate asupr'a parintelui Aubry intielegeám, cà ea ar voí sè-i impartasiésca o taina ascunsa; dar se vedeá cà cevasi o retiéneá in planurile ei; dóra presenti'a mea, dóra unu feliu de sfiala, ori se gândiá la nesuccesulu marturisirei sale, rationám eu. Am audîtu, cum s'a scolatu in miediulu noptii cautându pre pustniculu, ce tocmai atunci iesi in gur'a pescerei, sè admire frumós'a regiune si sè se róge lui Domnedieu pre vîrfulu de munte.

In alta dî elu mi-a spusu, cà se obicînuiesce chiar si in têmpu de iérna sè privésca, cum padurile -si légana piscurile loru plesiuve in miediu de nópte, si privindu sè i-se împle sufletulu de-o linisce dulce; sè privésca norii sboratori pre ceriu, sè asculte vuietulu vênturiloru si alu cataracteloru. Sora-mea asiá dar a fostu nevoita sè se asiedie érasi pe asternutulu sèu, unde curêndu si adormì.

(Va urmá.)

Bibliografía.

Scóla Româna — *revista pedagogica* — redigeate de Vasile Petri in numerulu 5 públicа urmatórele: Istoria biblică in scóla elementara. — Cunoscintie din istori'a educaţiunei si instrucţiunei. — Lecţiune practică din geometri'a poporală. — Scóla si familia. Circulare pentru „Scól'a Română". — Scrieţi toţi! (poesie). — Concursu literar. — † Elia Macelariu.

Fói'a ilustrata — apare in fiecare Domineca in editur'a Institutului tipograficu din Sibíiu si sub redigearea responsabila a Dr. D. P. Barcianu. Anulu I. Nr. 7: „Doine poporale" culese de N. Simulescu. — „Betrân'a" de Enea Hodosiu. — „Scólele românesci din Turcí'a" (urmare si fine) de — sa. — „Fiicele

Romei aducu sacrificii“ (cu ilustratiune). — Beserica, scóla, educatiune. — Literatura si sciintia. — Teatru, musica, si arte preste totu. — Higiena cosmetica. — De tóte si de pretutindeni. — Cronic'a septemânii. — Sciri personale. — Corespondenti'a foii. — Pretiulu abonamêntului anualu fl. 6.

Diverse.

Trei succesori de ai lui Robinsonu Crusoe. Vaporulu holandesu „Wanderer“ aflà pre o insula solitaria a oceanului indicu trei englezi, cari petreceau acolo inca din 1885. Cându fura aflati, sermanii nefericiti aveau o infatisiare, ce semená mai multu a animalu selbaticu decâtu a omu. Pèrulu lungu si necultivatu le acoperiá partea cea mai mare a fetiei, si barb'a alba si stufósa completá tipulu celu inspaimêntatoriu. Englezii acestia au imbarcatu in Octobre 1885 la Hedokatt pre o naia japoneza, care pluteá spre Anomeio. La trecerea càlei de Isuguru fura apucati de unu orcanu teribilu, care dură 8 dile, aruncându nai'a la tiêrmurii amintitei insule. Toti pasagerii se inecara, afara de acesti trei englezi. Viéti'a loru pre insula a fostu o tortura si suferintia continua. Nutremêntulu loru costá numai din pesci, paseri de mare si radecini. Póte cà ar' fi avutu se mai petréca multu têmpu in acea selbatecia, déca flamur'a, ce au pus'o ei in unu paru, nu ar' fi fostu observata de pre podulu vaporului „Wanderer“. Acea flamura atrase atentiunea calatoriloru, si asia se oprì nai'a spre a luá cu sine pre englezii nenorociti. Acestia póte cà voru fi sositu deja in Bristolu, orasiulu loru natalu.

Succesele tarifei pre zone. De cându s'a introdusu tarif'a pre zone, s'a constatatu cà au calatoritu cu 7.777,500 mai multi omeni, decâtu in anii trecuti, din vinderea bileteloru pentru persône au incursu cu 1.815.400 fl. éra pentru marfa cu 213,800 fl., la olalta cu 2,028,200 fl. mai multu decâtu incurgeá pre anu inainte de introducerea tarifei pre zone.

Editoru si redactoru respundietoriu:
Dr. Vasiliu Hossu.

Bursa de Budapest'a.

Din 4 Mart. st. n. 1890.

Rent'a de auru ung. 4%	104.80
« « hârtíe « 5%	101.—
Imprumutulu càiloru ferate ung.	115.—
Amortisarea detoriei càiloru ferate de Ostu ung. (1-ma emisiune).	98.75
Amortisarea detoriei càiloru ferate de Ostu ung. (2-a emisiune).	113.25
Amortisarea detoriei càiloru ferate de Ostu ung. (3-a emisiune).	—.—
Bonuri rurale ung.	92.—
« « croato-slavóne	104.—
Despagubire pentru dîm'a ung. de vinu	—.—
Obligatiunile desp. regaliiloru	96.75
Imprumutu cu premiu ung.	139.—
Losuri pentru regularea Tisei	129.50
Rent'a de hârtíe austriaca	102.—
« « argintu austriaca	91.70
» « auru austriaca	110.—
Losurile austr. din 1860.	138.—
Actiunile bancii austro-ungare	986.—
« « de creditu ung.	345.—
« « « « austr.	307.80
Scrisuri fonciare ale institut. de cred. si economii «Albin'a».	101.—
Galbeni imperatesci	5.45
Napoleon-d'ori	9.09
Marci 100 imp. germane	56.40
Londr'a 10 Livres sterlingi	115.—

Josifu Gans,

fabricantu si reparatoriu de masîne agronomice

(5) 1—10

in Blasiu (Balázsfalva)

recomânda pre lânga garantia si servitiu solidu si promptu depositulu sèu de

pluguri, masîne de imblatitu, de cusutu, de trieratu si de

alte instrumente economice,

tóte din fieru batutu.

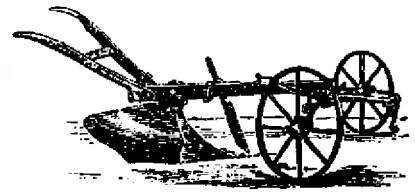

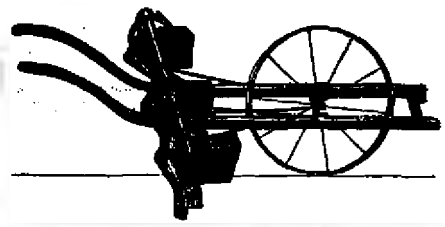

Tóte obiectele amintite se potu procurá si pre lânga solvire in rate.

Fundata in an. 1858.

FRANCISCU WALSER

Liferantu de curte alu Altetiei Sale imp. si reg. Archiducele Josifu.

proprietariulu primei fabrici ungare de masine si recuisite de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu

Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66

recomânda ateutiunei preaonoratiloru domni preoti

TURNATORI'A SA DE CLOPOTE

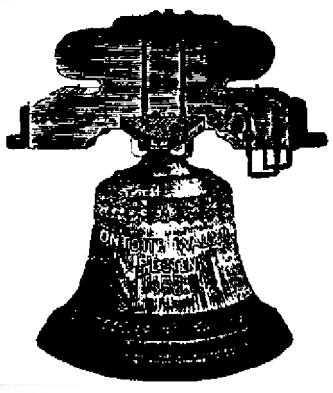

in care se fabrica atâtu grupuri câtu si clopote singuratice: cu **scaune de fieru** patentate si cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabric'a a liferatu dela intemeiarea sa 1800 clopote mari de metalu, intr'altele si celu dela metropoli'a din Bucuresci *in greutate de 8000* kilograme.

Se afla umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru bài, conducte pentru apa si pumpe pentru fântâni.

(2) 10—52

Preliminarie de spese si Pretiu-couranturi se trimitu la cerere gratuitu si franco.

Distinsu in anulu 1885 la espositiunea regnicolara din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concurintia cu **diplom'a cea mare de onóre.**

Cu deosebita stima cutezu a incunoscintiá pre

Veneratulu Cleru greco-catolicu,

cà precum si pàna acum iáu asupra-mi gatírea de

iconostase, amvóne, altarie

si alte obiecte de ale instruirei interne a besericeloru, in ce privesce lucrulu de mesariu si de sculptoru, de colorare respective de marmorisare si de provedere cu icône sânte, dimpreuna cu asiediarea aceloru obiecte in fati'a locului, precum si renovarea de iconostase cu pretiurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescu cu placere.

Iconostasele ridicate de mine in besericele greco-catolice au câstigatu recunóscere deosebita, si tóte me indreptatiescu la sperarea, cà Veneratulu Cleru me va impartasî ocasionalminte de pretiuit'a-i incredere. Silinti'a mea se va indreptá totu de-a un'a intr'acolo, cá si de ací incolo se meritu renumele celu bunu, care mi-l'am câstigatu pàna acum.

Prin tarifulu de zone disparêndu departârile, prin acést'a capacitatea de concurintia mi-s'a maritu.

Rogându-me pentru pretiuite comande sum

Oradea-mare, 28 Ian. 1891

cu deosebita stima

Carolu Müller,

auritoriu si fabric. de recuis. beseric.

(4) 2—6

Tipografi'a Seminariului archidiecesanu.

Abonamêntulu

Pentru monarchia:
Pre anu 6 fl., ½ anu 3 fl., ¼ anu 1 fl. 50 cr.

Pentru strainatate:
Pre 1 anu 18 frcs., ½ anu 9 frcs., ¼ anu 4 frcs. 50 cm.

Fói'a apare in fie-care **Sâmbata.**

Unirea

Fóia bescricésca-politica.

Insertiuni

Unu şiru garmond: odata 7 cr., a dóu'a óra 6 cr., a treia óra 5 cr., si de fie-care publicatiune timbru de 30 cr.

Totu ce 'privesce fói'a se se adreseze la «Redactiunea si Administratiunea **Unirei**» in **Blasiu.**

Anulu I. Blasiu 14 Martiu 1891. **Numerulu 11.**

Blasiu, 13 Mart. 1891.

Proiectulu de lege despre asilele de copii a trecutu sì prin cas'a Magnatîloru, si astfeliu preste putînu are sè devina lege. La desbaterea acelui nefericitu proiectu au luatu parte dintre ilustrii nostri Archipastori Escelenti'a Sa I. P. D. Metropolitu si Ilustritatea Sa Episcopulu Lugosiului, aperându fatia cu acestu nou atentatu drepturile besericei si poporului nostru.

Scimu bine, cà foile, cari nóue numai amice nu ne suntu, -si voru redicá viersulu loru in contr'a Prelatîloru nostri iubiti, gramadindu pre capulu loru celu nevinovatu câte si mai câte acuse si invective, cum au mai gramaditu deja, si cum au gramaditu si asupr'a celoru ce in adunàri impunetóre au cutezatu a protestá in contr'a proiectului acestuia, ce acum de câteva luni tiêne tiér'a agitata.

Si totusi déca foile aceste, si barbatii de statu, cari le inspíra, punêndu-si mân'a pre inima si-ar intrebá sêmtiulu de dreptate, acel'a de securu le-ar' respunde, cà Prelatii Românîloru gr.-cat. nu potu decâtu sè faca si ei opositiune legala proiectului acestuia nefastu, pàna ce inca nu devine lege.

Nu vomu mai aminti inca odata, cum prin proiectulu acest'a fiindu din nou atacata limb'a românésca, chiar prin ace'a este atacata si beseric'a nóstra, pentru carea limb'a românésca este o conditiune de viétia. Càci la noi limb'a românésca este mijloculu acel'a, prin care beseric'a cu invetiatûrile ei de credintia si morala, in cultu, predica, scóla, catechesa si alte moduri varie strabate in sufletulu si in inim'a poporului, spre a realisá si in mijloculu lui imperatî'a lui Domnedieu. Fàra de limb'a românésca besericei nóstre -i lipsesce mijloculu de a strabate viéti'a poporului in tóte directiunile. Nervulu statului e banulu; nervulu besericei e limb'a. Pentru ace'a, cându Domnedieu a alesu pre Apostoli, cá sè predice religiunea cea adeverata in tóta lumea, mai âintâiu i-a inzestratu pre toti cu darulu limbiloru, cá fiecare poporu sè póta audî maririle lui Domnedieu in limb'a sa. Si Marele Domnedieu insu-si a recunoscutu atunci valórea limbei pentru beserica, valórea ace'a, carea guvernatorii nostri astàdi o néga. Deci cându Archiereii nostri se vedu siliti a pasî érasi pre aren'a incungiurata de contrari spre a aperá limb'a besericei loru, atunci nu facu alt'a decâtu ápera o dispusetiune domnedicésca, la ce suntu obligati inaintea consciintiei, inaintea besericei si inaintea lui Domnedieu. Fàra de limb'a românésca, in beseric'a nóstra nu mai este mai multu predicarea cuvêntului domnedieescu, si apoi S. Apostolu Paulu dîce: „*Vai mie, déca nu voiu predicá.*“

Cum potu dara pre dreptulu sè fia invinovatîti Archiereii nostri, cându nu facu altu ceva, decâtu cà-si implinescu o detorintia impusa loru de Domnedieu? Combata-i, cei ce póte cà au alte pareri, cu tóte argumintele logice, pedagogice, politice si diplomatice, inse nu-si uite nici odata, cà este unu ce neumanu a aruncá invinuiri si suspitionàri nedrepte asupr'a acelor'a, cari in consciinti'a loru suntu deplinu convinsi, cà nu facu nimicu, decâtu -si implinescu detorinti'a, si prin ace'a se impáca deplinu cu consciinti'a, cu beseric'a si cu Domnedieulu loru.

Nu vomu aminti nimicu nice despre ace'a, cum prin proiectulu acest'a se punu pre umerii bietului nostru poporu sarcini, ce cu greu credemu, cà le va poté portá. Este adeveratu, cà déca voimu sè pastràmu credinti'a nevatemata in poporulu nostru infiintiându asile confesionale, atunci sarcinile cadu in prim'a linia pre beserica. Beseric'a inse o sustiêne poporulu, si asiá sarcinile totu pre poporu voru cadé in urma.

Cine are inse detorintia mai mare si mai strînsa de a aperá poporulu, decâtu unu pastoriu asiá stralucitu alu lui, cum este unu Archiereu? Si apoi Mântuitoriulu lumei poftesce dela pastorii sêi, cá cerêndu lips'a, sè fia gat'a a-si pune si sufletulu pentru binele poporului. Mişcarea si temerea cea mare, ce s'a produsu in intregu poporulu nostru, de cându a audîtu de nefericitulu acestu proiectu de lege, a fostu semnulu celu mai invederatu, cà poporulu vede pericululu apropiându-se. Turm'a a vediutu lupulu, si a inceputu a strigá. Si óre ar fi bine, ar fi moralu, ar fi

Feuilleton.

Amintîri de caletoria.

Constantinopolu 29 Iuliu 1890.

Frate Isidóre!

Ajutá-ne-va Domnedieu, ca Marea Négra se fia liniscita, pre cându vomu caletorí de ací mai departe, si atuncia-ti voiu scrie de pre naia câte ceva si despre petrecerea nóstra in Aten'a. Putînulu têmpu, ce ni-l'a concesu corabi'a stationându in portulu din Pireu, a trebuitu se-lu folosimu numai spre a vedé in pripa cele ce erâu de vediutu in Aten'a. Éra cându erámu dupa ace'a pre Marea Egeica si chiaru si pre Marea Marmar'a, aveámu têmpu, dara nu prea aveámu voia se scriemu. Selinunte erá o balerina escelenta si se leganá fórte chiaru si pre mare liniscita. Dar' apoi cându marea -si iá avêntu de a fi furtunósa!

Crudelu e joculu màrii, cându valurile ei te inâltia pàna in culmea loru, cá in clip'a urmatóre se te arúnce in fundulu vàii, ce se deschide intre dóue valuri mari cá nesce dealuri. Atunci nai'a are cu adeveratu infatîsiarea unei gaoci de nuca. Si joculu acest'a a tiênutu cu noi mai bine de o dî. Noi doi nu amu sêmtîtu urmàri mai serióse de ale acestui jocu, ci siedeámu pre podulu corâbiei si ne uitámu la invaluiél'a màrii, si atunci ne placeá mai bine fenomenulu acest'a sublimu si grozavu de o data, cându valulu isbuteá se arunce spumele sale pàna la noi. Dara intr'ace'a cei alalti caletori sermanii de ei erâu cuprinsi toti de morbulu de mare. Nu-ti potu esplicá chinurile lui, càci le cunoscu numai din vediute; dara si numai din vediutele acestea potemu intarí, cà acelea chinuri suntu grozave.

Din Pireu porniseramu pre la cinci óre dupa amiédi, si din caus'a màrii agitate abiá in sér'a dîlei urmatóre pre la diece óre intrarámu in canalulu Dardaneleloru. Ací cu barc'a ai poté trece intr'o jumetate óra din Europ'a in Asi'a.

Acolo in vecini a fostu in vechimea mitica cetatea Troiei. Istori'a resboiului Troianu, care se incepe cu mêrulu de cérta, ce-lu aruncase Paris inaintea celoru trei dieitie frumóse, se póte dîce, cà in têmpurile mai istorice s'a prefacutu intr'o parabola politica. Dardanelele si Bosforulu si intre ele Constantinopolulu formêza de multe veacuri mêrulu de cérta, care l'a aruncatu imperatulu Constantinu inaintea imperatîeloru asiatice si europene. Mêrulu acest'a face, de tierile si imperatîile stau intrarmate pàna in diuti si din cându in cându se invaluiescu in resbóie mai sângeróse de cum a fostu celu Troianu.

Pre malurile canalului se vêdu si de-o parte si de alt'a forturi luminate cu lumina electrica. Focului tunuriloru turcesci ar' poté impiedecá si nimici ori ce flota de resboiu, carea ar' voí se fortieze intrarea in canalu. Ací dupa intaritûrile acestea si dupa cele de pre malurile Bosforului s'a retrasu poterea otomana si cérca cu ori ce pretiu a mai continuá in Stambulu o umbra de esistentia.

Fàra de unu fermanu specialu de alu sultanului nu se concede nici unei nài straine de resboiu, se intre in Marea Marmar'a. Chiaru si nàile de comerciu sosindu pre inseratu séu pre têmpu de nópte trebue se astepte ací pàna diminétia. Esceptiune facu numai nàile postale, precum erá si Selinunte. Dupa legitimarea receruta poturamu deci porní mai departe, si cându resariá sórele, Selinunte ne leganá dejà pre valurile Màrei Marmar'a.

Caletorí'a de-a lungulu acestei màri a fostu destulu de monotóna, deórece crámu departe de-o potriva de amêndóue maluri.

eroicu, cá pastorii in locu de a alergá turmei intr'ajutoriu, sè fuga? De ar' face asiá, atunci n'ar' fi pastori, ci naimiti, cari *„vèdu lupulu venindu, si lása oile si fugu"*. Impute-le Prelatîloru nostri, cà aperându-si poporulu, au o iubire prea delicata, prea gingasia, prea intima fatia cu elu. Inse dèca sêmtiulu de dreptate nu s'a stînsu cu totulu din piepturile loru, atunci nu-i invinovatiésca cu lucruri, cari nu suntu nici in cea mai mica legatura cu detorinti'a loru.

Nu numai limb'a si interesele materiale ale poporului nostru suntu inse afundu vatemate prin proiectulu acest'a, ci chiar si insa-si religiunea, a càrei mari ministri suntu Episcopii. Càci prin elu ni-se punu in prospectu asile de copii fundate si sustiênute de statu prin tare multe comune. Ce va se dîca in têmpulu nostru de astàdi inse din punctu de vedere religiosu unu institutu, in care statulu este dispunetoriulu, credemu, cà scie ori si cine. Pentru ori ce se áfla in atari institute locu destulu, numai pentru religiune nu. Si apoi sè ne spuna, cei ce strîga in contr'a Prelatîloru nostri, fiindu-cà si-au ridicatu vocea in contr'a proiectului acestuia, cum cùgeta dênsii, cà este posibilu, cá in fati'a unui atare periculu pentru religiune unu Episcopu se remâna indiferentu si sè nu-si ridice vocea sa spre a-si salvá celu putînu consciinti'a de a fi facutu, ce i-a fostu cu potintia spre a delaturá pericululu? Seau dora amu ajunsu acolo, càtu nici religiunea poporului nostru românescu sè nu mai fia iertatu a o aperá, numai pentru-cà este a poporului românescu?

Impregiurarea, cà Capii altoru beserici din patria nu au facutu in Cas'a Magnatîloru asemenea opositiune proiectului acestuia, nu se pôte nici decum aduce inainte spre a combate pre Archiereii nostri. Càci mai ântâiu mai multu cà la noi nu este la nici unu poporu o legatura asiá strînsa intre beseric'a si limb'a ei, si asiá pericululu pentru altii nu este asiá mare cá pentru noi. Mai departe pentru besericele de limba magiara proiectulu nu numai cà nu e periculosu din punctulu de vedere alu limbei, ci chiar din contra este favorabilu. La alte confesiuni poporulu este mai apaticu fatia cu limb'a sa, si prin urmare nice nu sêmticesce asiá amaru lovitûrile indreptate asupr'a ei, cum o sêmte poporulu nostru. Altele érasi suntu mai apatice chiar si fatia cu religiunea, asiá càtu nu le pása multu de pierderi pre terenulu religiosu in asilele de copii. Si in urma altele suntu pôte in conditiuni materiale mai bune cá noi, càtu cùgeta, cà voru fi in stare a paralisá activitatea statului infiintiându si sustiênêndu pretotindine asile confesionale pre spesele proprii. Si asiá potemu cu totu dreptulu dîce, cà ori din punctulu de vedere alu limbei, ori alu ingreunàrei poporului ori chiar alu insa-si religiunei Capii nice unei confesiuni din tiéra nu se vèdu siliti a se opune proiectului acestuia, precum trebue sè se opuna Archiereii nostri. Si intre impregiuràri normale, càndu idei utopice nu incatusiéza cugetarea si sêmtiulu de dreptate politica cá astàdi, o atare portare a unui Episcopu ar trebui sè fia pretiuita de amici si inimici cá o vîrtute rara.

Acést'a inse din partea contrariloru nostri de securu nu se va intêmplá. Inaintea loru Pastoriulu celu ce ápera o beserica, carea din voinți'a lui Domnedieu este românésca, trebue sè fia gat'a a suferí multe si éra multe.

Rogàmu inse cu tôte aceste pre contrarii nostri, sè ne arete in patri'a nóstra pastori mai fideli, mai conscientiosi, mai zelosi, mai plini de iubire fatia cu poporulu loru, mai plini de abnegatiune pentru elu, si mai gat'a la ori ce sacrificiu decâtu cum suntu Archiereii nostri. Contrarii nostri potu dîce ce'a ce le place; inse in ochii poporului românescu si in specie a credintiosiloru greco-catolici, opositiunea legala facuta de Archiereii nostri nefericitului proiectu de lege despre asilele de copii, va figurá pururea cá unu splendidu rubinu in cunun'a ace'a stralucita de merite, ce si-au câstigat'o deja pentru beseric'a si neamulu loru.

Modulu bizantinu de lupta alu unei foi besericesci. — In numerulu 9 alu „Unirei" amu fostu amintitu de o brosiura intitulata: *„Onórea Sionului Românescu"*, carea cuprinde respunsulu, ce-lu dà unu românu gr. catolicu la o brosiura indreptata contr'a besericei unite de *„Comitetulu Redactoriu"* alu fôiei din Bucuresci intitulata: *„Biseric'a Ortodocsa Româna"*. Românulu unitu in consciinti'a deplina a dreptàtii causei sale in brosiur'a: *„Onórea Sionului Românescu"* cu unu nobilu cavalerismu literariu a publicatu la inceputulu brosiurei din cuvêntu in cuvêntu mai ântâiu atacurile *„Comitetului Redactoriu"* alu *„Bisericei Ortodocse Române"* indreptate in contr'a besericei unite, si numai dupa ace'a respunsulu sèu, pentrucá toti cetitorii nepreocupati sè pôta judecá dreptu, cunoscêndu si ce se dîce de o parte si si ce se dîce de cealalta.

In urm'a acestor'a ar' fi cugetatu omulu, cà *„Comitetulu Redactoriu alu Bisericei Ortodocse Române"* vediêndu-si terenulu clatinându-se sub petióre, va tacé, seau dèca va aflá de bine a respunde ceva, atunci va imitá cavalerismulu autoriului unitu, si va publicá totu ce dîce acést'a, si apoi va cercá a-i refrânge asertiunile. Si intre ómeni, ce tiênu contu de cuveninti'a literaria, numai un'a din aceste dóue cài se poteá alege, càci ori care alt'a ar fi necavalerésca, perfida, abusiva si speculanta fatia cu bunulu sêmtiu alu cetitoriloru.

„Comitetulu Redactoriu alu Bisericei Ortodocse Române" inse pôte increditu in lips'a de cugetare a publicului sèu cetitoriu cu unu

---

Ne petreceámu deci cá si in dîu'a de mai inainte cu acelu adausu, cà mai studcámu si sborulu paseriloru de mare.

Târdîu dupa amiédi marea se linistise de totu, si se ivira in drépt'a nóstra imbracate in cétia Insulele Principiloru, acele insule pline de farmecu, pre cari clas'a mai avuta a crestiniloru -si petrece vér'a cu dolce far niente. Acolo e si resiedinti'a de véra a patriarchului din Fanaru precum si seminariulu lui. Acusi aparù de-a stâng'a orasielulu crestinu Sân-Stefanu. Acusi se inmultiáu totu mai tare locuintiele pre malulu europénu, dara imperatésc'a cetate inca totu nu se vedeá. De-a drépt'a se ivì in departare Cadichioi, vechiulu Calcedonu, apoi Scutari cu turnulu lui Leandru si cu cemeteriulu celu vastu alu Turciloru, si apropiându-ne inca si mai tare deosebirámu deja bine partea cea de càtra mare din zidurile cele vechi si venerabile ale Constantinopolei.

Corabi'a face fara de veste o cârnitura in stêng'a, si — éca inaintea nóstra vedeni'a cea mai farmecatóre! Nai'a inaintéza incetu, si la fiesce care inaintare putînica apáru frumsetie totu mai feerice. Pare cà privimu intr'unu caleidoscopu minunatu. Pare cà vedemu o ilustrare grandiósa a povestiloru resaritene celoru pline de farmecu. Pre cóstele acelea se ivescu nenumerate minarete, cari pare cà atingu cu vêrfurile loru cele ascutîte bolt'a cea limpede a ceriului. Cupole, case, palatiuri de marmora alba, si colo pre cóst'a unui dealu turnulu celu mare din Galat'a, care se inâltia cu maiestate impunatóre preste zidirile din giuru-i. Lânga noi pre naia stà unu turcu tineru si inteligentu, care erá din Constantinopolu si dupa o petrecere de mai multi ani in Tunis se reintórce acasa. Elu ne esplica un'a si alt'a. Pâna ce stàmu rapiti privindu si nesciindu, unde se ne oprimu ochii, tinerulu nostru prorumpe de odata in cuvintele: Agia Sofia! Noi -i urmarimu iute privirea si ni-le oprimu pre ale nóstre la edificiulu acel'a maretiu, care cuprinde in zidurile sale istori'a a dóue imperatîi. Agia Sofia! Agia Sofia! repetiámu si noi cuprinsi fiindu de surprindere si de admirare, de jele si de sperare. Privimu si vedemu colo de-asupr'a colinei celei dintre Marea Marmara si dintre Cornulu de auru o massa grandiósa. In cele patru ânghiuri ale ei se ridíca patru minarete fórte inalte si svelte, cari se paru a fi patru luminàri asiediate in giurulu unui catafalcu. E catafalculu besericei resaritene. Intre minaretele acestea vedemu adeca o cupola mare, in vêrfulu càreia stralucesce o semiluna de auru reflectându radiele sórelui, ce apune. In giurulu acelei cupole mari vedemu sute de cupole mai merunte, de arcuri, de coperisiuri, de feresti si de stêlpi de totu feliulu. Agia Sofia! Câte aduceri aminte, sublime si triste, nobile si rușinóse nu se desteptáu in momintele acelea intru noi, pâna ce noi in rapire sufletésca repetiámu din càndu in càndu cuvintele: Agia Sofia! Pre càtu va têmpu ne uitaràmu de tôte cele din giurulu nostru, priviámu si totu priviámu, si privirea nóstra se pierdù prin istori'a vécuriloru trecute. O, crestinulu nu-si pôte despartî ochii de zidirea acést'a, de cum-va o smâncitura nu-lu destépta din visulu lui celu plinu de amintiri triste.

O smâncitura, ce sguduie intréga corabi'a, ne destépta si pre noi din visulu nostru. Nai'a a aruncatu anghira in fati'a Perei. Intr'ace'a incepu din tôte pârtîle bubuituri de tunuri. Mahomedanii au serbatori. Ni-se dadù de scire, cà oficiulu de vama nu ne concede pâna diminétia debarcarea. Poteámu deci privi mai departe la spectacolulu celu feericu, care ne incungiurá giuru impregiuru. Cine ar' pôte gustá cu o sorbitura placerea acestei privelisti? Ce amestecatura gigantica si bizara de zidiri, de ape, de nài si de ómeni! In lumea intréga nu pôte se fia cetate, aspectulu càreia se fia mai minunatu. De-a stêng'a nóstra, chiaru in ânghiulu estremu alu peninsulei, pre colinele càreia se estinde Stambululu, Bizantiulu de odinióra, acum partea cea turcésca a imperatescei cetàti, se paru a fi crescute din mare gradinile vechiului seraiu cu vegetatiunea loru cea avuta. De-asupr'a loru se estindu zidirile de marmora ale seraiului, monuminte de-ale unei mariri lumesci petrecute. Dela seraiu incepêndu se intinde unu șiru lungu de minarete, cari ti-se paru, cà-su o procesiune lunga, care merge la Agia Sofi'a, si in care fiesce care omu pôrta in mâna o facla. Apoi cupole si coperisiuri, cari se ridíca unulu de-asupr'a celui alaltu si-si urmèza pâna colo, unde ochiulu nu le mai pôte deosebí. De ce'a parte in fati'a nóstra *Pera* si *Galata*, inaltiate pre cóst'a unei coline inalte, care se pare a se ridicá in petióre, cá se-ti arete tôta frumseti'a, ce-o posiede. Aci la pólele colinei arsenaluri, palatiuri imperatesci, gradini, mosee cu minarete svelte. Aprópe de noi éca puntea cea

adeveratu cinismu bizantinu cúgeta, cà se póte scóte din infundatur'a, in care l'a dusu ignoranti'a si maliti'a, cu câteva frase, pentru cari de securu cà ar rosî, déca ar scí, cà publiculu séu cetitoriu are cunoscintia de acc'a, ce a scrisu autoriulu românu unitu. Frasele aceste le lasamu sè urmeze aici cu litere cursive facûndu-ne modest'a nóstra observatiune la fiecare, cá publiculu nostru sè véda, câtu de vulgari suntu contrarii nostri dela primulu organu alu fratîloru nostri Români desbinati in credintia de noi.

„*Cetindu si recetindu,*“ dîce Comitetulu Redactoriu alu Bisericei Ortodocse Române, [1]) „*respunsulu, ce ni-se adreséza, marturismu, cà tóte cele cuprinse in „Biseric'a Ortodocsa Româna“ suntu si remânu cá adeveruri, pentru-cà n'au potutu respunde in cestiune, neavêndu ce dîce.*“ E bine, déca suntu si remânu „*adeveruri*“ pentru dênsii cele cuprinse in „Biseric'a Ortodocsa“, atunci pentru ce n'au publicatu si cele ce le dîce românulu unitu, cá vediêndu cetitorii, cà acest'a n'a potutu respunde nimicu, cele cuprinsę in „Biseric'a ortodocsa“ sè remâna „*adeveruri*“ si pentru ei? Atunci triumfulu „*Comitetului Redactoriu alu Bisericei Ortodocse Române*“ ar fi fostu mai splendidu. „*Comitetulu Redactoriu*“ inse, precum se vede, nu se teme cá alti moritori asiá tare de invingerea de càtra inimicu, cum se teme de unu triumfu splendidu asupr'a lui. Déca se teme de triumfuri, atunci numai descendente alu vechiloru Romani nu este, ci póte descendentulu la ceva Greci perfidi si lasi din fanarulu Bizantiului.

„*Incercările de combateri*“, dîce mai departe „Comitetulu Redactoriu“, „*ce aducu prin respunsulu loru, confirma pre deplinu adeverurile publicate de noi.*“ E bine, intrebàmu numai atât'a, cà óre incercările aceste confirma si acelu chiar si de Comitetulu Redactoriu necrediutu „adeveru“, cà cuvintele lui Betlen Miklós si Cserei Mihály suntu ale lui Șincai, care „adeveru“ cetitorii nostri l'au prinsu cu brânz'a in mâna in Nr. 9 alu „Unirei“. Déca „Comitetulu Redactoriu“ ar voí sè se desfateze si altii in adeverurile publicate de elu, atunci nu-i dîcemu, sè espuna si ce a dîsu dênsulu si ce a dîsu autoriulu unitu inaintea unui publicu românescu, cá sè judece. Noi -i stimàmu pre Românii nostri multu mai multu, decâtu sè-i dejosimu pàna acolo, câtu sè judece atari „*adeveruri*“ ale Comitetului Redactoriu. Sè-si alége inse unu publicu judecatoriu din Eschimoci si Hotentoti, si atunci credemu, cà Comitetulu Redactoriu va rosî si inaintea acestor'a.

„*La asemenea ocasie,*“ dîce mai departe Comitetulu, „*se aplica fórte bine proverbiulu: οὐχ ἑν τῳ πολλῳ τὸ καλὸν.*“ In locu de a se provocá la proverbiulu acest'a grecescu, mai bine faceá, déca se provocá la preceptulu domnedieescu, care dîce: „Sè nu marturisesci strêmbu impotriv'a deaprópelui tèu.“

Mai incolo dîce Comitetulu Redactoriu: „*Noi dar renuntiàmu la ori ce feliu de polemica religiósa cu cei dela Uniatie, fiindu-cà têmpulu ne este multu mai pretiosu decâtu alu cheltui in discutii medievali papistasiesci si seci înșirate margarite.*“ Déca Comitetulu Redactoriu áfla cu cale acum a renuntiá la polemía, atunci -lu intrebàmu, cà pentru ce a inceputu totusi polemi'a? Subsriemu inse bucurosu judecat'a sa propria, dupa care discutiile sale si-le numesce: „*seci si înșirate margarite*“.

„*Vomu fi inse totu de-a un'a atenti,*“ dîce mai in colo comitetulu redactoriu, „*la uneltirile nedemne ale loru, cându acele se voru resfrânge asupr'a româniloru ortodocsi.*“ Marturisimu sinceru, cà noi Românii uniti n'avemu chiaru nimic'a contr'a fratîloru nostri români ortodocsi cá atari, ci -i iubimu cá pre ómeni, cá pre crestini si cá pre români. Avemu inse tare multu in contr'a acelor'a, cari pre românii ortodocsi nu-i lása se véda adevèrulu, cá si „*Comitetulu Redactoriu alu Bisericei ortodocse Române*“, care cu voi'a ascunde din aintea Româniloru ortodocsi, ce a dîsu unu Românu unitu de uneltirile cele de josu ale lui.

„*Pentru noi, o spunemu claru si precisu, avemu si dreptulu si detorinti'a de a invetiá pre Români sânt'a Religiune ortodocsa.*“ In acést'a noi nu-lu impiedecàmu, numai câtu -i dîcemu, cà déca pre Români -i invétia Religi'a ortodocsa asia, cum -i invétia istori'a lui Șincai, si déca acesti Români voru aflá óre cându despre modulu acest'a de invetiatura, atunci va fi gat'a pentru totu de-a un'a cu oficiulu de invetiatoriu alu Comitetului Redactoriu, si românii aceia -si voru cautá invetiatori adeverati si nu mintiunosi.

„*Singura acést'a* (Religi'a ortodocsa) *este temeli'a si a statului Românu si a nationalitàtii nóstre,*“ mai dîce apoi comitetulu nostru, care déca ar' cunósce istori'a tierei sale, ar' scí, cà statulu românu de astàdi n'are se multiamésca absolutu nemicu „religiei ortodocse“, éra cà nationalitatea nóstra româna n'are nice o lipsa de „religi'a ortodocsa“, cá se póta subsiste, dovada suntemu noi românii uniti, cari maiântâiu amu invetiatu pre cei de „Religi'a ortodocsa“ se-si iubésca natiunea si se fia români.

„*Amu fostu, suntemu si vomu fi ortodocsi, câtu têmpu va fi suflare românésca pre acestu pamêntu,*“ dîce apropiându-se de capetu comitetulu nostru, pre care-lu intrebàmu, cà óre ortodocsi, cá Maiorescu celu Schopenhaueristu seau cá Conta celu materialistu, cari cá Ministri de culte aveàu votu in sântulu Sinodu? Apoi se scia comitetulu, cà grati'a lui Domnedieu este mai poternica cá dênsulu, si suflarea românésca o póte face unita in unu momentu.

„*Precum nu esista padure fàra uscatura, asiá si popórele fàra fii vitregi si cu legea si cu nationalitatea,*“ mai dîce apoi comitetulu. Acum si fiulu vitregu e rèu, dara la totu casulu e mai rèu parintele vitregu, care de fiii sèi n'are nici o grige si nu-lu dóre de ei. Apoi cà ce Parinte vitregu alu poporului românescu este Comitetulu Redactoriu, se vede de acolo, cà nu-lu lása sè cunósca, cum unu românu unitu arèta tôta vitregi'a acést'a a lui, cá nu cumva cunoscêndu-o sè lase pre Parintele celu vitregu si sè se intórca la celu dulce.

In urma dîce Comitetulu Redactoriu: „*Déca n'amu cunósce abilitatea iezuitica in strafacerea adeverului si falsitatea fapteloru, póte cà ne-amu angajá la certe religiése, preferimu inse a lucrá altu ceva mai bunu si mai folositoriu pentru beserica si tiéra, decâtu a ne pierde têmpulu insedaru.*“ La aceste -i respundemu numai atât'a, cà déca Iesuitii ar' voí, — ce nu credemu — se invetie abilitate in strafacerea adeverului, atunci pre lume n'ar aflá dascalu mai bunu cá pre Comitetulu Redactoriu, càci numai acest'a e in stare a spune publicului sèu, care nu cetesce pre Șincai, cà Șincai in unu locu dîce de episcopii uniti, „*cà numai pung'a poporului o vréu*“, cându déca deschide omulu pre Șincai la loculu acel'a, áfla chiar din contra, cà elu acolo nu de episcopii uniti, ci de episcopii grecesci de „religi'a ortodocsa“ dîce, „*cà numai pung'a poporului o vréu*“. In optu-dieci de mii de autori, câti au Iesuitii pàna acum, nu va aflá omulu pareche la atare „strafacere“ a adeverului.

Finimu cu cuvintele Comitetului Redactoriu: „*Cine are urechi de audîtu si minte sanetósa in capu, se intieléga ce dîcemu,*“ éra ce atinge lucrulu bunu si folositoriu, cu care dîce Comitetulu, cà s'ar ocupá bucurosu, atunci -lu asigurâmu, cà lucru mai bunu nu póte face, decâtu déca imitându pre ortodocsii de óre cându Gagarin, Gallitzin, Schouvalof si altii, se va rogá lui Domnedieu si va studiá precum se cuvine „religi'a ortodocsa“, cà atunci -lu asigurâmu, cumcà cându o va fi intielesu cum se cuvine, cá si acestia se va trezí, cà e catolicu din darulu lui Domnedieu si inca pre pamêntulu Românîei.

[1]) »Biseric'a ortodocsa româna« Nr. 11 de pre Februariu 1891.

---

mare, ce trece preste Cornulu de auru si impreúna cele dóue pàrti ale imperatescei cetàti, cea mahomedana si cea crestina. Ací in giurulu nostru o imbuldiéla si indesuire de sute de nài de ale toturoru popóreloru, avêndu fiesce care dintr'ênsele animate pre vêrfulu catartului colorile tierei sale. Nàile locale ducu multîme de ómeni dela o statiune la alt'a. Ele-su impodobite cu sute de flamurele de tôte colorile. Mii de luntritie, de barce si de gondole brazdéza apele ori se légana pre valurile, cari le lása in urm'a sa nàile mai mari. Albele si sveltele caícuri, unu feliu de luntritie lungi si ânguste, lúneca pre de-asupr'a apei intocmai cá patinele pre ghiatia lucia. Ele se paru a fi o reproducere orizontala mica a minaretelor. Intregulu e unu ce incântatoriu, se pare a fi unu jocu alu fantasiei, care te rapesce si te imbéta, si nu te poti despartî de elu. S'ar' poté numí o *fata morgana,* si te temi, se nu se strecóre in aeru. Câtu farmecu! Câta poesia!

Dara éca vine si pros'a! Si ce prosa! Nu póte se esiste unu contrastu mai mare, o desilusionare, o desamagire mai deplina cá pros'a acést'a dupa poesí'a de mai inainte. Am audîtu o anecdota despre unu englesu fórte avutu, care a venitu cu yachtulu sèu propriu pàna aprópe de imperatésc'a cetate, acolo a gustatu câte va óre de pre podulu coràbiei panoram'a cea fàra sémenu, apoi a datu capitanului yachtului ordinu de pornire. -Ti voiu mai scrie si diminétia, càci suntemu obositi de âmblatulu celu multu.

Victoru.

Revista besericésca.

Provinci'a metropolitana.

Pastoral'a esmisa de I. P. D. Metropolitu Dr. Ioanu Vancea de Buteas'a pentru paresemile anului acestuia, este unu respunsu elocuentu si frumosu la trei intrebàri, ce trebuc se si-le puna fiecare omu in viéti'a sa pamêntésca, si anume: a) Cine a facutu si a asiediatu pre omu in lumea acést'a? b) Pentru ce traiesce omulu in lumea acést'a? c) In ce modu -si póte ajunge omulu scopulu acel'a, pentru care este pre lume? La tôte intrebàrile aceste dà pastoral'a respunsuri deplinite, scóse din isvórele nesecate ale religiunei nóstre celei domnedieesci. Deosebitu frumosu se aréta demnitatea naturala si supranaturala, asemenea si scopulu omului. — Intre mijlócele pentru ajungerea scopului nostru se número mai âintâiu sântele sacramente, apoi ascultarea predicârei cuvêntului domnedieescu, — si in legatura cu acést'a se aduce aminte si preotîloru sântulu obligamêntu ce-lu au, de a predicá cuvêntulu lui Domnedieu; si in fine lectur'a folositóre si moralisatóre.

Dé bunulu Domnedieu, cá se fia audîtu de toti viersulu veneratului nostru Archipastoriu si se produca cele mai abundante fructe spirituale!

Rom'a.

Aniversarea incoronàrii de Pontifice a Sântîei Sale Leonu XIII a fostu serbatorita in 3 Martie cu mare pompa. Pre la 11 óre a intratu cortegiulu Sântîei Sale, care erá imbracatu in ornamentele pontificale si siedeá pre *sedia gestatoria,* in capel'a Sistina. Unu publicu fórte alesu erá de fatia, ambasiadori, aristocrati, toti cardinalii, patriarchii, metropolitii, archiepiscopii, episcopii, si prelatii presenti in Rom'a, precum si fórte multi strâini din deosebitele pàrti ale lumei. — Sânt'a Liturgia a celebrat'o cardinalulu Melchers. Dupa finitulu Liturgiei Sânti'a sa a binecuvêntatu mul-

tîmea ingenunchiata, si s'a intorsu érasi in apartamintele sale.

Budapest'a.

Capitululu metropolitanu din Strigonu cá administratoru alu archidiecesei a elaboratu o representatiune càtra Maiestatea Sa si càtra guvernu, in care se înșira motivele acele, pentru cari scaunulu primatialu trebue se remâna si pre viitoriu in Strigonu. Representatiunea acést'a a predat'o Maiestàtii Sale regelui o deputatiune de trei, si asemenea si ministrului-presiedinte Szápáry. — Maiestatea sa a primitu fórte gratiosu deputatiunea capitulului, si a promisu, cà nu va face nici o dispositiune pàna atunci, pàna cându nu va ascultá pre toti factorii chiamati si indreptàtîti de a fi ascultati in acésta cestiune de mare momentu.

Din acésta declaratiune preainalta se vede, câtu suntu de pripite si neintemeiate scirile aceloru foi, cari dîceau, cà cestiunea acést'a ar' fi dejá resolvita si inca in favorulu Budapestei.

Revista politica.

Afaceri interne.

In 9 a l. c., Luni, s'a desbatutu in Cas'a Magnatîloru proiectulu de lege despre asilele de copíi, si cu putîne modificàri a fostu primitu. Acum nu mai lipsesce alt'a, decâtu sanctionarea Majestàtii Sale, pentru cá proiectulu sè devina lege. In adausulu alaturatu la numerulu presentu voru aflá cetitorii nostri raportu detaiatu despre decursulu desbaterei.

Unu altu evenimentu de mare insemnatate s'a petrecutu in cas'a deputatîloru. Si anume in siedinti'a din 7 Martie a presentatu ministrulu-presiedinte si de interne, contele Szápáry *proiectulu de lege despre regularea administratiunei si autonomiei comitatense.* — Partidulu guvernamentalu a primitu anunciulu ministrului-presiedinte cu strigàri indelungate de „sè traiésca", éra stâng'a estrema a propusu, cá proiectulu sè fia trimisu mai àntâiu spre dare de opiniune la singuraticele comitate, cari in prim'a linia se áfla atinse prin acelu proiectu. Propunerea acést'a firesce cà a fostu respinsa.

Din atitudinea stângei estreme e de prevediutu, cà opositi'a, ce o va face acestui proiectu, va fí fórte intensiva. Altcum nu sufere indoiéla, cà dela incheiarea pactului dualisticu nu s'a mai ivitu o cestiune atâtu de grava pentru administratiunea interna a tierii. La têmpulu sèu ne vomu pronuntiá si noi cu privire la proiectulu din cestiune, firesce intru câtu acel'a ne atinge pre noi.

Austri'a.

Alegerile pentru parlamentulu din Vien'a in mare parte s'au terminatu, mai restéza in unele locuri alegeri restrînse, si anume acolo unde la prim'a alegere nu a dobânditu nici unu candidatu maioritatea receruta. In momêntulu de fatia nu se póte dá deci o icóna adeverata a noului parlamentu. Potemu totusi constatá, cà liberalii-germâni au suferitu pierderi insemnate; semnu cà alegatorii din Austri'a s'au saturatu de fericirea, ce le-o facu liberalii. Alu doile faptu insemnatu este invingerea reportata de antisemiti in Vien'a insa-si, unde capitalistii jidovi au o potere atâtu de mare. Alu treilea faptu simptomaticu este invingerea Cehiloru têneri si retragerea celoru betrâni de pre aren'a politica.

Cum se va constituí maioritatea guvernamentala in noulu parlamentu, acum cu siguritate nu se póte scí; un'a inse e siguru, si acést'a ne causéza sincera bucuría, cà popórele Austriei vreau sè se fericésca pre bas'a principieloru adeverate crestinesci; càci pre calea acést'a alegerile au facutu unu progresu insemnatu, care de siguru nu se va oprí la atat'a.

Români'a.

In numerulu trecutu alu fóiei nóstre amu comunicatu cetitoriloru nostri scirea despre resolvarea crisei ministeriale prin denumirea cabinetului *Florescu.* Noulu ministeriu indata dupa denumire s'a presintatu corpuriloru legiuitóre, espunêndu-si pre scurtu programulu. In camera inse abiá a gatatu cu espunerea programului, si a si primitu unu *votu de blamu.* In urm'a acestui incidentu, cu invoirea regelui, camer'a *a fostu disolvata,* éra sesiunea senatului inchisa.

Acést'a e actual'a stare de lucruri in Români'a, si aceste suntu impregiuràrile intre cari -si va serbá regele Carolu iubileulu de 25 ani alu suirei sale pre tronu. — Ce'a ce e mai intristatoriu, este, cà situatiunea parlamentara cu greu se póte ameliorá intr'atât'a, câtu sè se evite astfeliu de incidente si diferintie intre camera si senatu; acele se voru poté incungiurá numai pre lânga reform'a sistemului de alegere.

Sêrbi'a.

Sêrbii in dîlele trecute au serbatu cea de àntâiu aniversare dela suirea pre tronu a tênerului rege Alesandru. Serbàrile au fostu pompóse, bucurí'a mare. Si fostulu rege Milanu a luatu parte la acele serbàri, conducûndu insu-si corpulu generalitàtii si a oficieriloru inaintea fiiului sèu. — Câtu a fostu de sincera bucurí'a Sêrbiloru, si câtu au contribuitu acele serbàri la intarirea sentimentului dinasticu, nu scimu. Vedemu inse, cà situatiunea interna din Sêrbí'a din dî in dî se face totu mai ingrigitóre, si caus'a este neintielegerea si cért'a ace'a rușinósa, ce se áfla intre parintii regelui Alesandru, intre Milanu si Natali'a. Este dorerósa o asemenea cérta si intre ómeni de rêndu, intre domnitori inse, cari au sè-si subordineze afacerile particulare binelui publicu, este neiertata si periculósa.

Corespondintie.

Bucuresci, 12 Febr. 1891.

Am dîsu intr'o corespondintia, cà cestiunea repausului de Domineca e agitata si in capital'a româna, si cà societatea functionariloru comerciali a presentatu parlamentului o petitiune cerêndu resolvarea ei printr'o anumita lege. Camer'a, retiênuta de alte lucràri precum si de o multîme de interpelàtii, inca n'a facutu nimicu in acésta privintia. Gratie inse staruintieloru neobosite ale prea vrednicului presiedinte alu acelei societàti, dlu Aureliu I. Ciurea [1]), din initiativa parlamentara dîlele aceste s'a depusu la birou unu proiectu de lege pentru repausulu de Domineca. De cumva inse camer'a nu va votá nici acestu proiectu de lege, dupa cum a facutu de curêndu cu unu altulu, contr'a vointiei guvernului, e fórte probabilu, cà dorinti'a functionariloru comerciali va remâné neimplinita. Pentru-cà se pare cà guvernulu ar fí in contr'a unei asemenea legi. Éta in adevêru cum se esprimà diariulu oficiosu *Constitutionalul* chiar in dîu'a, in care fù presentatu acelu proiectu de lege: „Fia-ne permisu, sè declaràmu, cà nu intielegemu amestecu parlamentului si alu administratiunei in acésta cestiune." Declararea e câtu se póte de spatiósa, dupa ce sciutu este, cà in tierile cele mai civilisate si mai liberale ale apusului cestiunea ace'a-si s'a regulatu prin lege, adeca prin amestecu parlamentului si alu administratiunei, si inca in unele deja de multu. Argumentulu principalu alu *Constitutionalului* e basatu pre libertatea comerciului si sûna: „In tiér'a acést'a, care se pretinde atâtu de domocratica, atâtu de liberala, nu intielegemu macar ide'a amestecului poterei legiuitóre in cestiuni, ce atingu tocmai libertatea omului de a *muncí*, cându -i place, si de a nu se odihní, déca asiá voiesce" In fati'a acestui argumentu nici nu mai póte omulu pomení de idea religiósa, cu tóte cà intr'o tiéra, unde asiá de adese ori se vorbesce de religi'a stramosiésca, multe fórte ar avé de dîsu. Se privimu asiádara argumentulu in sine insu-si. Déca atât'a pondu se pune pre libertatea comerciului, atunci parlamentulu si administratiunea ar' trebuí sè abróge o multîme de legi si de ordinatiuni, ce i-le-au pusu in cale; ar trebuí bunaóra sè stérga monopolulu tutunului, alu chibriteloru, alu càrtîloru de jocu, sè desfiintieze timbrulu, accisele, tacsele de totu feliulu, apoi camerile de comerciu, vàmile si câte altele, cari tóte impiedeca intr'unu chipu seau intr'altulu libertatea comerciului si dreptulu omului de a muncí. Si nu mai putînu ar trebuí lasatu functionariulu la biuroulu sèu, industriasiulu la atelierulu, tieranulu la córnele plugului sèu, cá sè muncésca si sè se odihnésca fiecare, cându -i place, ér nu sè-i smulgi pre toti dela munc'a loru spre a-i indesá intr'o casarma, unde alérga dupa porunca si se odihnescu, cându ar voí sè alerge! Bine a dîsu cine a dîsu, cà revolutiunile si anarchîile sociale mai àntâiu s'au formatu impregiurulu catedreloru. Impraściáti numai principii absurde si pernitióse in multîme: conclusiunile le va trage ea apoi cu o logica ingrozitóre. Dar ce dîcu? In casulu nostru le trage chiar *Constitutonalul* sfatuindu acestei „clase intregi de functionari, lucratori" deveniti „robi" prin lacomí'a stapâniloru, cá ei de sine sè resolveze cestiunea propusa punêndu-se in greva. Citezu inse textualu: „Ce'a ce facu dar lucratorii (fabriceloru, tipografiiloru, croitoríiloru), cându se punu in greva, n'au decâtu sè faca pentru a obtiêné repausulu de Domineca." Lasându cà asemenarea cam schiopatéza, inchipuiti-ve, ve rogu, cà intrég'a multîme, si ori si cine scíe câtu e de mare, a functionariloru, invetiaceiloru si servitoriloru, ce stau in pravalíi, intr'o buna diminétia si dela unu capetu pàna la celu

[1]) Pentru cei ce n'au onórea de a-lu cunósce, insemnàmu cà dlu Ciurea este fiiulu prea demnului nostru confrate vice-protopopu si parochu in Buciumu Siés'a. Not'a Redact.

alaltu alu tierii, se punu in greva spre a impune vointi'a loru stapâniloru, si apoi admirâti ordine sociala. De câte ori nu s'au vediutu greve la numeru cu multu mai mici terminându-se in revolutiuni adeverate, dar câudu numerulu loru ar fi atâtu de colosalu? Cu adeveratu frumósa odihna preconiséza *Constitutionalul* atâtu stapâniloru câtu si „robiloru" loru! Mijlocului propusu spre deslegarea unei cestiuni asiá de importante dupa firea sa e revolutionaru seau celu putinu menitu a provocá revolutiune, si cu tóte aceste dupa desu numitulu diariu guvernamentalu „e singurulu lucru, ce póte *satisface in modu adeveratu legalu*".

Spre intarirea acestor'a *Constitutionalul* adauge, cà precum camerile nu potu se decreteze *repausulu obligatoriu*, nu potu se decreteze nici *munc'a obligatóre*. Argumentarea inse aici li-se lovesce chiar de ridiculu; pentru-cà stându o asemenea ratiune, legiuitoriulu n'ar poté face d. es. nici militarí'a obligatóre, càci nu póte face nemilitarí'a obligatóre. Seau póte cà dloru sustiénu, cà se póte aduce o lege, care se te oblige se stái liniscitu in casa, câudu hotiulu -ti sparge usi'a, seau câudu vrajmasiulu -ti pradéza patri'a?! Scurtu dupa principiile si logic'a dloru dela *Constitutionalul* camerile ar trebuí, cá seau se stérga pre rêndu tóte legile, ce le-au facutu, seau se împla codicele civilu cu tóte absurditâtile. Astfeliu inse popórele nu se ocârmuiescu, ci se impingu in abisulu chaosului, seau de ve mai place, in *nirvan'a* dela moda. De prisosu este, se mai lungescu vorb'a, dupa ce unu barbatu de statu, carele a buna séma n'are se mai invetie nici democratismu nici liberalismu, academicianulu I. Simon, chiar de curêndu a scrisu cà: „Tóta lumea socotesce cà trebue se se dé lucratoriloru dreptulu legalu de a se odihní o dí pre septemâna." — Spre incheiare reproducu cu o deosebita placere aceste cuvinte prea frumóse, rostite de dlu Ciur'a intre cele mai insufletîte aplause a mii de ascultatori la inaugurarea respectivei societâti: „Tînt'a nóstra este, cá prin o dí de odihna pre septemâna, Dominec'a, se avemu têmpulu materialu, cá se mergemu cu totii pre la sfintele locasiuri, se aducemu Celui Atotpoternicu multiamirile nóstre pentru ce'a ce ne-a datu in cursulu septemânei, si se potemu instruí si pre aceia dintre noi, cari au remasu stationari seau de totu indereptu cu instructi'a. Dominec'a e o dí, in care ne-amu poté aduná cu totii spre a ne sfatuí asupr'a nevoiloru comerciului."

Philalet.

„Proselitismu".

„Tribun'a" vorbindu despre conversiunea aloru 400 suflete din Macoviste o numesce: *„proselitismu"*, nu pentru cà ar' sci, cà in adevêru conversiunea acést'a e unu proselitismu, ci pentru cà conversiunea a fostu dela greco-orientali la greco-catolici, ceea ce dênsei nu-i place. Acum déca „Telegrafului românu" din Sibíiu nu-i place asia ceva, nu-i potemu luá in nume de rêu, pentru cà elu e unu organu confesionalu greco-orientalu. Cà inse nu-i place „Tribunei" ace'a, nu intielegemu, càci „Tribun'a" nu dîce cà e unu organu confesionalu ci nationalu, si pentru ea e totu un'a, ori e cineva greco-orientalu ori greco-catolicu, numai românu se fia. Déca pre lânga tóte aceste totu nu-i place conversiunea dela Macoviste, atunci caus'a nu póte fi alt'a, decâtu cà si „Tribun'a" e unu organu in fondu confesionalu si inca greco-orientalu, numai câtu de frica, cá se nu-si piérda prenumerantii greco-catolici, -si manifestéza confesionalismulu in unu modu mascatu, ceea ce se vede si din modulu, cum tractéza conversiunea dela Macoviste. Casulu acest'a nu este altcum celu deântâiu in „Tribun'a", si confesionalismulu dênsei amu avutu mai de multe ori ocasiune a-lu vedé. De aceea -i si dîcemu pentru ultim'a data „Tribunei", cà déca va mai continuá a manifestá caracteru confesionalu si nu eschisivu nationalu, vomu fí siliti a inscená o propaganda formala in clerulu si poporulu nostru, cá se-i dîca: *vale*, si apoi vomu mai vedé atunci, cum va mai subsiste fàra de „proselitii greco-catolici".

Spre caracterisarea confesionalismului „Tribunei" mai adaugemu numai atât'a, cà Redactiunea „Unirei" cápeta in schimbu tóte foile românesci ma si unele unguresci din tiéra, si germâne din Germani'a si francese si italiene de cuprinsu sacru, desi pre acolo nimene n'o intielege. „Tribun'a" inse atâtu e de mare inimica besericei nóstre unite românesci, câtu ea singura ne-a denegatu schimbulu, si asiá nu se genéza a luá noutâtile „Unirei", dupa cum le reproducu foile sasesci din Sibíiu, càci -i mai placu sasii decâtu românii uniti.

Invitare la prenumeratiune.

Cu inceputulu lui Aprilu a. c. deschidemu abonamentu nou la „Unirea". Pretiurile suntu insemnate in fruntea fóiei.

Rogàmu pre acei domni, a càroru abonamentu espíra cu finea lunei curente, sè si-lu reinoiésca de têmpuriu.

Redactiunea si administratiunea fóiei va face si pre viitoriu totu posibilulu, cá sè câstige simpatíile cetitoriloru. Rogàmu in schimbu pre preastimatii cetitori, cá sè lucreze in cerculu cunoscutiloru sèi intr'acolo, cá numerulu abonatiloru sè ni se sporésca.

Redactiunea si Administratiunea „Unirei".

Serbatorile septemânei.

Domineca in 24 Februariu st. v. Dominec'a lasatului de carne. Fiindu postulu paresimiloru impreunatu si cu ajunu, unu lucru tare greu, Sântii Parinti au dispusu, cá sè nu se incépa deodata, cá nu cumva credintiosii sè nu fia in stare a-lu portá. De ace'a au dispusu, cá maiântâiu credintiosii sè parasésca numai màncarea de carne, si o septemâna inca sè póta mâncá lapte, óue, untu, casiu, va se dica bucate albe din regnulu animaliu. Din caus'a acést'a se si numesce septemân'a acést'a: **septemân'a alba.**

La numerulu de fatia alu fóiei nóstre

alaturàmu unu adausu, care cuprinde 1. Raportulu nostru specialu despre siedinti'a Casei magnatîloru din 9 a l. c.; — 2. Vorbirea Escelentiei Sale Preasântîtului Domnu Metropolitu Dr. Ioanu Vancea, rostita cu acea ocasiune; si — 3. O corespondintia in caus'a gimnasiului din Naseudu.

Noutàti.

Sciri personale. — Escelenti'a Sa Preasântîtulu Domnu Metropolitu Dr. *Ioanu Vancea*, insotîtu de secretariulu sèu Cl. Dr. *Augustinu Bunea*, s'a reintorsu dela Budapest'a Miercuri dímineti'a, adeca in 11 a l. c. Intr'unu restêmpu de abiá 10 dîle de dóue ori a fostu silitu Venerabilulu nostru Archipastoriu a intreprinde acésta obositóre caletoría, numai cá se póta aperá beseric'a si pre poporulu sèu iubitu. Domnedieu l'a adusu in deplina sanetate intre noi, si desiguru se va indurá a ni-lu pastrá in asemenea tária si sanetate inca la multi ani, pentru ce ne si rogàmu din adêuculu inimeloru nóstre.

Deodata cu Preasântîtulu Domnu Metropolitu s'a reintorsu la resiedinti'a sa si Escelenti'a Sa Episcopulu Oradei *Mihailu Pavelu*.

Ilustritatea sa Episcopulu Lugosiului Dr. *Victoru Mihályi*, a mai remasu in Budapest'a spre a participá si la cele alalte siedintie ale casei magnatîloru.

Escelenti'a Sa Preasântitulu nostru Metropolitu din incidentulu vorbirei, ce a tiênut'o in cas'a Magnatîloru in 9 a l. c., a fostu felicitatu cu urmatórea telegrama:

„Corneliile române din Sibiiu, ingrigiate de sórtea Grachiloru loru in aceste dîle de grea incercare, saluta cu mândría pre Inaltu Sfinti'a Ta, pentru-cà ai tâlcuitu in modu vrednicu sentimentele Tale si ale toturoru româniloru, si in specie ale mameloru române si crestine. Cu totu devotamentulu oferimu cununa recunoscintiei nóstre Tie Archierenlui iubitu, carele cá unu Scipione impodobitu cu aureol'a crestinatâtii, din inim'a nóstra ai vorbitu."

Urméza subscrierile: Mari'a Cosm'a, Emili'a Tilea, Marí'a Dim'a, An'a Mog'a, Octavi'a Voileanu, Alesandr'a Rusu, Marí'a Crisianu, Marí'a Rosc'a, Aureli'a Piposiu, Sofi'a Simonescu, Luis'a Lazaru, Aureli'a Maschkalko, Silvi'a Barcianu, Iustin'a Olariu, Bert'a de Pred'a, Iosefin'a Paslovits-Dunc'a, Marí'a Popu de Harsianu, Minerv'a Brote, Alesandrin'a Mateiu, Alesandr'a Mog'a, An'a Tabacariu, Constanti'a Balintu, An'a Hodosiu, Susan'a Brote, Elisabet'a Colbasi, Emili'a Gaboru, Anastasi'a Tom'a, Eleuteri'a Cristea, Elen'a Lucuti'a, Marí'a Candrea, Calliopi Boiu, Marí'a Romanu, Marí'a Cuntianu, Marí'a Bobesiu, An'a Pop'a, Valeri'a Popescu, Eugeni'a Petricu, Catinc'a Stefanu, Elen'a Popescu, Eugeni'a Vecerdea, Letiti'a Bolog'a, An'a Ghibu, Haretin'a Rusu, Adel'a Diaconoviciu, Iosefin'a Diaconoviciu, Zoe Dim'a, Iosefin'a Popescu, M. Nadasdi.

Denumire. Dlu Dr. *Adrianu Nistoru*, fostu vice-notariu la judecatorí'a regésca cercuala din Békés, fù denumitu notariu la tribunalulu regescu din Zombor.

Din dieces'a Oradei mari. *Profesoriloru gimnasiali* dela archigimnasiulu greco-catolicu din Beiusiu, Georgiu Marinescu, Vasiliu Stefanica, Georgiu Popu, Coriolanu Ardeleanu, Teodoru Bulcu, si Florianu Stanu, pre bas'a esamenului depusu la têmpulu seu, li-s'au estradatu literele de cualificatiune pentru propunerea studiului religiunei la tinerimea studiósa greco-catolica in tóte clasele aceluia-si gimnasiu.

Pensiunea preotiloru deficienti s'a redicatu cu câte 40 fl. la anu, adeca pentru câte unulu pâna la 300 fl. si respective 340 fl. anuali.

Pensiunea preoteseloru veduve pentru anulu 1891 s'a statoritu in 150 fl., primindu afára de ace'a fie-care orfanu minorenu de preotu competinti'a sa de pâna ací.

Din dieces'a Gherlei. Parochí'a *Tasnadu-Sarvadu* s'a conferitu O. D. *Georgiu Stanciu* preotu in Zalnocu; parochí'a *Almasiu* s'a conferitu O. D. *Ioanu Cherebetiu*, preotu in Badacinu; parochí'a *Zalnocu* s'a conferitu O. D. *Ioanu Popu*, preotu in Almasiu.

In numerulu preotiloru deficienti e strapusu Basiliu Aronu, parochu in Veltiu tractulu Mediasiului (in Archidiecesa.)

Comitele supremu alu comitatului Muresiu-Turd'a, baronulu Zoltanu Bánffy la cererea propria a fostu absolvatu dela oficiulu seu; in loculu lui s'a denumitu comite supremu interimalu baronulu Colomanu Kemény, comitele Albei-inferióre.

Fómete in comitatulu Bereg. Ministrulu de interne a tramisu 8000 fl. la vice-comitele comitatului Bereg spre ajutorarea locuitoriloru lipsiti de bucate. S'au cumperatu si impartîtu intre poporu 120 centenare cubice cucuruzu. Dara din aceste bucate abiá s'au potutu impartasí cu câte ceva cei mai miseri dintre locuitorii lipsiti. — Óre banii ce se voru intrebuintiá pentru infiintiarea de asile de copii, nu ar' fí mai bine spesati pentru ajutorarea celoru chinuiti de fóme, si óre in astfeliu de comitate cum va mai poté platí poporulu percentele demesurate pentru asile?

Casuri de mórte. *Ioanu Cosm'a* protopopulu Periceiului (in dieces'a Gherlei) a repausatu in etate de 51 ani, in alu 27-lea anu alu preotíei sale. — *Iuliu Bacotiu*, clericu de cursulu alu IV-lea in seminariulu teologicu din Gherl'a a repausatu in etate de 23 ani.

PARTE SCIENTIFICA-LITERARIA.

Discursulu Preasântîtului nostru Parinte Leonu XIII càtra Colegiulu Cardinaliloru.

Amu fostu amintitu in numerulu precedentu alu fóiei nóstre, cà in 3 Martie s'a serbatu in Rom'a a treisprediecea aniversare a incoronării de Pontifice Supremu a Preafericitului nostru Parinte Leonu XIII. Cu ocasiunea acést'a primindu Sânti'a Sa omagiele Sacrului Colegiu alu Cardinaliloru a pronuntiatu urmatoriulu discursu clasicu:

Unu altu anu de pontificatu s'a implinitu pentru noi in dilele aceste. Trecut'a si acest'a intre multe grigi si mari amaraciuni, produse prin greutàtîle de totu feliulu, ce se ridica pretotindenea asupr'a besericei. Càtu e pentru anulu, ce-lu incepemu din Bunatatea lui Domnedieu, nu potemu scí cu certitudine, ce ne va aduce. Judecându inse dupa conditiunile presente ale societàtii omenesci, presêmtîmu, cà si acestu anu va fí plinu de necasuri. — Chiar de ace'a cu mare placere amu luatu la cunoscintia dorintiele acele, cari le ináltia cu acésta ocasiune pentru Noi la Domnedieu Sacrulu Colegiu alu Cardinaliloru, si cari Ni-le-a manifestatu prin graiulu decanului sèu. Ace'a ce maresce in ochii Nostri valórea acestoru dorintie si multiamirea sufletului Nostru, este, cà aceste dorintie le-ati incredintiatu in mân'a poternica a Pontificelui S. Gregoriu Marele, acum càndu centenariulu alu treispredieceleа dela alegerea lui reinvíe si reimprospetéza faptele acelui memorabilu pontificatu. [1])

Departe sè fía de Noi chiar si umbr'a cugetului, cá si càndu amu voí sè Ne asemenàmu càtusi de putînu cu unu Pontifice atâtu de mare. Marirea lui nu póte sè fía pentru Noi decâtu unu indemnu de-a urmá celu putînu din departare esemplele lui cele stralucite. — Têmpurile nóstre inse in multe privintie sémena cu têmpurile acele, si este de folosu a tráge din acésta asemenare invetiaturi si pentru relele si lipsele epocei nóstre. Si atunci cá si acum a trebuitu sè se lupte Beseric'a si Papatulu cu inimici infuriati: Longobardii si alti barbari au pusu multu têmpu la proba rabdarea si constanti'a Sântului Gregoriu; inse póte cà mai sêmtîte suferintie a trebuitu sè indure dela inimicii interni, cari erâu mai puținu selbateci decâtu barbarii, inse mai periculosi si mai perfidi. Barbarii cu unu cuvêntu, in urm'a predicatiunei evangelice au pierdutu selbatecí'a loru din nascere, s'au imblândîtu, s'au intorsu la credintia, au primitu sêmtieminte si moravuri civilisate. Inimicii interni din contra au remasu orbi in fati'a luminei stralucitóre a adevèrului, inimici ai Papei si resvratitori in contr'a besericei. In dilele nóstre numerulu acestoru inimici este mai mare decâtu ori càndu, asemenea mai rafinata este reutatea si mai neimpacata ur'a loru; inse uneltirile loru nu voru poté surpá stânc'a ace'a, pre care a asiediatu Domnedieu Beseric'a sa, ci acést'a si acum va iesí triumfatóre din lupt'a crâncena, ce trebue sè o sustiêna.

Altcum S. Gregoriu chiar si in mijloculu celoru mai neimpacati inimici si intre dificultàtîle nenumerate, ce le-a intêmpinatu in pontificatulu sèu atâtu de agitatu, a fostu plinu de ingrigire fatia de tóte popórele pamêntului; si precându deoparte se nisuiá, cá in Resaritu sè se conserve nevatemate credinti'a si legatúr'a cu Beseric'a Romei, centrulu toturoru celoralalte beserici, — de alta parte trimiteá in Angli'a barbati apostolici, pentru cá se-o inavutiésca cu binefacerile credintiei, cari au si facutu din natiunea ace'a o tiêra de sânti. Dupa esemplulu acelui mare Pontifice si Noi ne interesàmu cu tóta inim'a de ilustrele Beserici din Resaritu, pentru-cá alipindu-se strînsu de centrulu unitàtii catolice, sè reinflorésca cu o viétia nóua. Asemenea si Noi cu dorulu celu mai fierbinte alu inimei dorimu, cá momêntulu acel'a, in care voru ajunge la terminu mângaitórele progrese ale credintiei catolice in Angli'a, sè sosésca catu mai de graba.

Mai departe Sântulu Gregoriu a fostu mântuirea Romei si scaparea poporului italianu. Precum odinióra figur'a nemoritóre a sântului Leonu Marele -lu facù pre Atil'a, sbiciulu lui Domnedieu, sè se retraga, astfeliu si maiestatea si cuvêntulu sântului Gregoriu l'au facutu pre Agilulfu, se se retraga dimpreúna cu tóta óstea lui, care, dupa ce a semenatu pre calea sa pustiíre si ruine, erá pre ací se dé navala asupr'a Cetàtii Eterne. Éra poporulu italianu celu parasitu de imperatii din Bizantiu si chinuitu de loctiênetorii acelor'a, Gregoriu pururea l'a aperatu si l'a protesu, persecutoriloru lui s'a opusu, s'a ingrigitu de lipsele lui publice si a indemnatu pre episcopii italieni, se faca si ei asemenea. Astfeliu deci chiaru si istori'a têmpului aceluia intaresce mai pre susu de ori ce asteptare ace'a, ce noi nu amu incetatu a spune Italiei de astàdi, si anume cà beseric'a si Papii suntu binefacatorii ei cei mai insemnati si amicii ei cei mai sinceri, si cà a-i combate si a-i privi de inimici este nu numai o impietate, ci o adeverata *nebunía politica*.

In fine, precum ai amintit'o, Domnule cardinalu, Sântulu Gregoriu a combatutu sclaví'a cu fapt'a si cu cuvêntulu, si n'a crutiatu nici o jertfa pentru a redá, intru càtu a fostu in poterea lui, sclaviloru libertatea. In acésta privintia impregiuràrile têmpului nostru suntu cu multu mai bune: combaterea sclavíei intêmpina favoruri insemnate; domnitori si guverne s'au angagiatu dejá in lupt'a acést'a. Càtu e pentru noi, cari cu ocasiunea Iubileului nostru sacerdotalu amu aprobatu si inaintatu prin o epistola enciclica proiectulu de a se dá libertate sclaviloru din Brasili'a, Noi n'amu intrelasatu nimicu pentru a duce la triumfu deplinitu, mai alesu in Afric'a, acésta mare opera de credintia si de civilisatiune. Actiunea educatóre si civilisatóre a besericei este neaperatu de lipsa pentru reușire, si ar' fí cu totulu desiertu a sterge numai negotiulu de sclavi si conditiunea servila, déca spiritele si moravurile se lasa in barbaría. Éta caus'a, pentru care in intreprinderea acést'a misionarii catolici au unu rolu atâtu de insemnatu si aprópe esclusivu. Bine ar' fí, se se adune astfeliu de misionari din tóte natiunile, si fórte de doritu ar' fí, cá se nu le lipsésca favorulu si spriginulu guverneloru respective. Onóre acelor'a, cari dejá le dáu acestu spriginu si cari suntu dispusi a li-lu dá si pre viitoriu! — Noi din parte-ne, déca Domnedieu intru a sa nemarginita bunatate ne va concede se ajungemu si Iubileulu nostru episcopescu, ajutórele, ce ni-le va pune la dispositie cu acea ocasiune generositatea catoliciloru, le vomu folosí in mare parte spre acestu preanobilu scopu. Acést'a intru adevèru se unesce de minune cu misiunea propria si domnedieésca a Besericei, si anume se latiésca pre pamêntu imperati'a lui Isusu Christosu si se faca pàrtasi din fructele rescumperàrei si pre

[1]) *Gregoriu I,* pre carele posteritatea recunoscatóre l'a distinsu cu numirea de *Marele,* fù nascutu din nobila familia româna pre la anulu 540. In istoria -lu intâlnimu mai întâiu cá *prefectu alu Romei,* care oficiu pre têmpulu acel'a erá celu mai insemnatu, fiindu-cà imperatulu locuiá in Constantinopolu. Ascultându de vocea consciintiei sale, se facù calugaru si intemeià o manastire. Nu se potù bucurá inse multu têmpu de linisce, càci Pontificele Benedictu I -i incredintià un'a din cele 7 diaconii, in cari erá impartîta Rom'a. Urmatoriulu lui Benedictu, Pelagiu II, -lu trimise cá *Apocrisiariu* seau ambasadoru la curtea imperatului Tiberiu Constantinu. Mai târdîu intorcêndu-se din Constantinopolu, dupa mórtea lui Pelagiu alu II, ce se intêmplà in 590, fù alesu cu unanimitate de Pontifice. Elu nu voiá se primésca Pontificatulu, fugì in paduri, inse poporulu dupa multa cercare -lu aflà si in triumfu -lu duse la Rom'a. Pontificatulu lui Gregoriu Marele este unulu din cele mai glorióse. Nu a remasu nici unu terenu de activitate, pre care nemoritoriulu Pontifice se nu fí facutu lucruri mari. Totusi la trei clase se potu reduce intreprinderile lui, asiá precum preafrumosu o face Sânti'a Sa Leonu XIII in discursulu seu. S. Gregoriu a avutu se se lupte cu inimici esterni, cu Longobardii pagâni, si cu inimici interni, cari erâu ffii neascultatori ai Besericei. Si Gregoriu a invinsu. A organisatu provincii besericesci, a regulatu disciplin'a si ritulu besericescu, a curmatu multe abusuri. — In loculu alu doile S. Gregoriu s'a nisuitu a readuce la centrulu unitàtii catolice Besericele din Resaritu, in specie pre Donatisti, si in tóta viéti'a lui a aretatu o ingrigire speciala fatia de Orientu. — In loculu alu treile s'a nisuitu a propagá credinti'a adeverata in tóte natiunile, si in specie oper'a lui este increstinarea Angliei. — Binefacerile lui Gregoriu erâu nesecate; elu a fostu cu adeveratu parintele seraciloru si alu orfaniloru. Eroismulu doveditu de dênsulu cu ocasiunea ciumeloru, ce au fostu pustiitu Rom'a, fù ne mai pomenitu. — Pre têmpulu lui s'a intêmplatu, cà Patriarchulu din Constantinopolu, Ioanu ajunatoriulu si-a luatu numele de *Patriarchu ecumenicu* (ἐπίσκοπος οἰκουμενικός); elu din contra in semnu de umilintia luà numele de *sierbitoriulu sierbitoriloru lui Domnedieu* (servus servorum Dei). — Si cá scriitoriu besericescu ocupa S. Gregoriu unu locu de frunte. — Cu unu cuvêntu Pontificatulu lui fù unu Pontificatu gloriosu in tóte privintiele. — Acum suntu 13 seculi, de càndu fù alesu de Pontifice S. Gregoriu, si acésta impregiurare l'a indemnatu pre gloriosulu Pontifice Leonu XIII, se faca paralel'a cea frumósa intre têmpurile nóstre si têmpurile S. Gregoriu, care o potu admirá cetitorii nostri in discursulu de fatia. — Sântulu Gregoriu mori la anulu 604.

aceia, cari se áfla inca in intunerecu si in umbr'a mortii.

Dé Domnedieu pentru intrepunerea Pontificelui S. Gregoriu, cá aceste intreprinderi, cari le pretindu têmpurile nóstre, se inflorésca, se se desvólte si se fia incununate cu celu mai stralucitu succesu.

In acésta sperantia reinoimu Sacrului Colegiu multiamit'a Nóstra, dându din adênculu inimei binecuvêntarea nóstra apostolica toturoru membriloru sèi, precum si episcopiloru, prelatîloru si toturoru celoru ací de fatia.

Atal'a.

Novela de **F. R. de Chateaubriand.**

(Continuare.)

In dîu'a urmatóre m'am desceptatu la cântările mierleloru rosii, ce-si aveáu cuiburile pre crengile acatîloru si dafiniloru, ce incungiuráu pescer'a. Am ieşitu sè rumpu unu trandafiru de magnolia; intrându érasi am aninatu flórea udata de lacrimile aurorei in pèrulu iubitei mele, ce dormiá inca. Sperám — dupa credinti'a patriei mele — cà in vr'unu picuru de róua din acésta flóre se áfla sufletulu unui copilasiu mortu la sênulu mamei sale, si pre acel'a -lu va duce unu visu fericitu in sênulu fetiórei mele mirese. Dupa ce am facutu ast'a, mi-am cautatu stapânulu. L'am aflatu, asteptându-me; din caus'a betrânetieloru sale elu siedeá pre unu trunchiu resturnatu de bradu; in mân'a lui tiêneá cevasi de cetitu. M'a agraitu sè mergu dimpreúna cu elu pàna la coloní'a intórsa la credintia, in care têmpu Atal'a se va odihní. Primindu-i ofertulu, amu plecatu numai decâtu.

In scoborîsiulu muntelui vedeámu câti-va stejari, pre a càroru cója se pareá cà spiritele ar' fí facutu semne deosebite. Calugarulu -mi spuse, cà insu-si elu le-a scobitu, si cà ele suntu viersurile unui vechiu poetu cu numele Homer, ér pre celalaltu suntu érasi dîcerile altui poetu si mai vechiu cu uumele Solomonu. Órecare armonía tainuita erá intre filosofî'a têmpuriloru vechi si intre stejarii, ce-i serviáu dreptu carte.

Pre unu feliu de trestia, ce cresce sub acesti arbori, erá insemnatu numele, etatea si dîu'a trimiterei (apostolîei) sale. Me mirám de fragilitatea monuméntului cestui din urma.

„Va tiêné mai multu decâtu mine," -mi dîse moşnégulu, „si va avé pururea mai multu pretiu decâtu putînulu bine, care l'am facutu eu."

Ajungându apoi la marginea unei câmpíi priviámu o lucrare minunata. Erá pare ca unu podu naturalu asemenea celui din Virgini'a, pre care se audiáu nisce vorbe. „Ómenii, fîiulu mieu," dîse calugarulu, „si cu deosebire compatriotii tei, adeseori imitéza natur'a, dar copi'a loru de comunu nu reusiesce. Cu natur'a inse nu e asiá, cându ea cérca sè imiteze lucrările omenesci, fiindu-cà natur'a si atunci nu creéza decâtu modele, lucruri clasice. Ea intinde poduri dela unu piscu de munte la celalaltu, face drumuri ducatóre pàna la nori, conduce canaluri din rîuri, ridîca munti in forma de columne si din oceane face lighiane (basenuri)."

Amu trecutu pre sub miculu arcu alu acestui podu, cându ochii miei vedeáu lucruri si mai admirabile. Erá *„livad'a mortii"* seau cimiterulu coloníei indiane. Parintele Aubry lasà noiloru sei convêrtiti sè-si ingrópe mortii dupa obiceiulu loru stramosiescu, si cimiteriulu loru sè-si pastreze vechiulu si selbateculu sèu nume. Livad'a acést'a erá impartîta in atâtea pàrti, câte familii aveá coloní'a. Fiecare partiela formá câte unu bercutiu arangiatu dupa gustulu diferitîloru plantatori. Unu sprintenu parîutiu sierpuiá prin mijloculu acestei livedi, numitu *„parîutiulu pàcii"*.

Acestu surîdietoriu locu alu sufleteloru erá inchisu dinspre resaritu de podulu, pre sub care amu trecutu noi, dinspre miédia nópte si miédia dî erá garnisitu cu dóue coline, si numai spre apusu se deschideá vederei, spre apusu, unde in departare se ináltia o mare padure de bradu. In acestu templu alu mortîloru domniá unu murmuru evlaviosu, ce semená multu cu sunetulu de organe. Déca intri in acestu sanctuariu alu mortii, nu audi decâtu imnurile paseriloru, ce estmodu eterniséza amintirea celoru trecuti din lume.

Eşindu din frumós'a livada, inaintea ochiloru nostri resariá cá din paméntu satulu misionariului, asiediatu pre tiermulu unui lacu, in mijloculu câmpíei presarate cu flori. Printre şiruri de stejari si arbori de magnoli'a amu ajunsu in prejm'a satului. Indianii indata ce zarira pre bunulu loru pastoriu sufletescu, -si lasáu lucrulu si se grabiáu spre elu. Unulu -i sarutá mân'a, altulu -lu sprigineá in mersu; mamele -si ridicáu copíii pre bratie, cá sè véda si sè le arete pre omulu lui Christosu, ce versá lacrimi de bucuría. In decursulu drumului a fostu incunoscintiatu de cele ce se petreceáu in satu; acestuia -i dá sfaturi, pre acel'a -lu mustrá in spiritulu blândetieloru; vorbì despre secerisiu, despre invetiarea copíiloru; mângaiá pre cei intristati si in fiecare dîcere aminteá si numele lui Domnedieu.

Insotîti de noii convêrtiti amu ajunsu lânga o cruce mare, ce se ridicá la marginea drumului. Aici se obicinuiá servitoriulu lui Domnedieu sè indeplinésca cultulu sântu alu religiei sale. „Iubitii miei," grai intorsu cu fati'a càtra ei, „bucuráti-ve, càci ne-a mai sositu unu frate si-o sora in Domnulu; dar bucuráti-ve si mai multu, cà provedinti'a divina a scutitu ieri semenatúrile nóstre. Éta dóue cause, pentru cari suntemu detori cu multiamita lui Domnedieu. Sè-i aducemu deci jertfa sânta, si unulu fiecare din voi sè arete evlavia, cedintia via, multiamita si inima cucernica."

Preotulu lui Domnedieu imbracà apoi unu talariu albu, scóse vasele sânte din scrinulu de sub cruce; altarulu se ridîca pre o lespede de piétra, se scóte putîna apa dintr'unu isvoru, si se stórce vinulu din struguri selbateci. Cu totii cadeáu in genunchi pre ierb'a inalta si móle; slujb'a domnedieésca s'a inceputu.

Auror'a ivindu-se de dupa munti inveliá in flacari resaritulu. Intréga pustí'a luá haina serbatorésca. Sórele prevestitu de atât'a stralucire, resariá din oceanulu de flacari, si cea de ântâiu radia a lui sarutá sânt'a jertfa, ce preotulu tocmai atunci o ridicá in vediulu poporului. O, farmecu sântu alu credintiei! Sacrificatoriulu unu betrânu pustnicu, altariulu o lespede, beseric'a pustietatea, poporulu nisce selbateci nevinovati! . . . Nu, unu momêntu nu me mai indoiescu, cà in clip'a, in care am cadiutu la paméntu, s'a implinitu marea taina, Domnedieu s'a scoborîtu pre paméntu, fiindu-cà sêmtiám, cà elu a intratu in inim'a mea.

Dupa ce se aduse jertf'a, dela care lipsiá numai fét'a lui Lopez, amu intratu in satu. O generala mişcare domniá in acésta simpla societate. Intr'unu coltiu alu padurei de ciparosi din strabun'a pustía se poteáu vedé urmele unei economíi rudimentare. Preste putregiunile stejariloru nimiciti se ridicáu lanurile cu spice aurîi; clàile unei veri roditóre cuprindeáu loculu, unde mai inainte se inaltiá superbulu stejarisiu. Din padurile incinse de flacari se inaltiáu vêrtejuri de fumu spre ceriu. Se poteá vedé plugulu, ce culcá anevoiosu brazde late printre remaşitiele de radecini. In susu si in josu âmbláu mesuratori cu lantiuri lungi mesurându si impartîndu apoi paméntulu cuprinsu; deregatoríile hotariáu asupr'a celei de ântâiu proprietàti; paserea -si lasá cuibulu; vagaunile fiaraloru selbatice se preschimbáu in colibi, si pocnetulu ciocaneloru dela fieraría se audiá din departare. In fine lovirile de secúri faceáu, sè aiureze echoulu, care moriá de-odata cu arborii, intre cari stá ascunsu de multe vreme.

Chipulu Atalei si visulu fericirei nóstre mariáu inca si mai multu farmeculu acestoru privelisci. Admirám triumfulu crestinismului asupr'a vietii nomade, vedeám, in ce chipu se civiliséza selbateculu indianu la cuvintele religiei; erám presentu la cea de ântâiu infratîre intre omu si paméntu; omulu in acestu contractu mare imbracându paméntulu cu moştenirea sudorii sale, ér' paméntulu in schimbu legându-se, cà va suportá cu credintia clàile secerisiului, copíii omului si remaşitiele lui paméntesci.

(Va urmá.)

Bibliografía.

Famili'a — diuariu beletristicu-literariu in numerulu 8 a. c. cuprinde: „Trei virtuti" (poesia), „In ciud'a lui Domnedieu" (poveste), „Pietre scumpe" (poesie), „Paulo Rubly" (novela), „Nume familiare românesci", „Doine si hore", Salonu: „Concertulu si balulu din Aradu", „Bombone", „Srisórea mamei" cu ilustratiune, „Literatura si arte", „Teatru si musica", „Biserica si scóla", „Ce e nou", — „Carnevalu", „Ghicitóre de siacu", „Calindariulu septemânei".

Fói'a ilustrata. Cuprinsulu numerului 8 a. c. „E vremea" (poesia), „Anic'a fat'a de imperatu" (poveste), „Sfârsitulu unei indelungate vrasmasii" (cu ilustratiuni), „Biserica, scóla, educatiune", „Literatura si sciintia", „Teatru, musica, si arte preste totu", „Economicu", „Meserii, industrie, comerciu", „Caletorii, descoperiri, inventii", „De tóte si de pretutindeni", „Cronic'a septemânei", „Glume", „Sciri personale", „Gâcitura", „Corespondinti'a foiei".

Editoru si redactoru respundietoriu:
Dr. Vasiliu Hossu.

Fundata in an. 1858.

FRANCISCU WALSER

Liferantu de curte alu Altetiei Sale imp. si reg. Archiducele Josifu

proprietariulu primei fabrici ungare de masine si recuisite de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu

Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66

recomânda atentiunei preaonoratiloru domni preoti

TURNATORI'A SA DE CLOPOTE

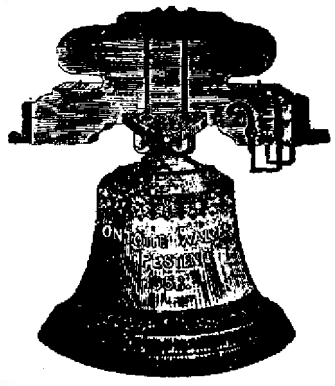

in care se fabrica atâtu grupuri câtu si clopote singuratice: cu **scaune de fieru** patentate si cu chivere (côrne) scutite de frecare. Fabric'a a liferatu dela intemeiarea sa 1800 clopote mari de metalu, intr'altele si celu dela metropoli'a din Bucuresci in greutate de 8000 kilograme.

Se afla umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru bài, conducte pentru apa si pumpe pentru fântâni.

(2) 11—52

Preliminarie de spese si Pretiu-couranturi se trimitu la cerere gratuitu si franco.

Distinsu in anulu 1885 la espositiunea regnicolara din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concurintia cu **diplom'a cea mare de onóre.**

JOSIFU GAVORA (1) 9—30

distinsu cu medali'a espositionala cea mare pentru lucru escelentu si gustu bunu la espositiunea regnicolara din Budapest'a in a. 1885.

Budapest'a, IV. strad'a Vatiului Nr 17

Recomându cu pretiuri de cele mai convenabile si in esecutare câtu se se póte mai frumósa obiecte de lipsa

pentru adjustarea besericeloru, si anume:

Felóne preotiesci si **stichare** diaconesci **Flamure** pentru beserici si reuniuni. **Flamure** pentru reuniuni de pompieri, de scolari, reuniuni besericesci, reuniuni industriale, de cântâri si de pompe funebre.

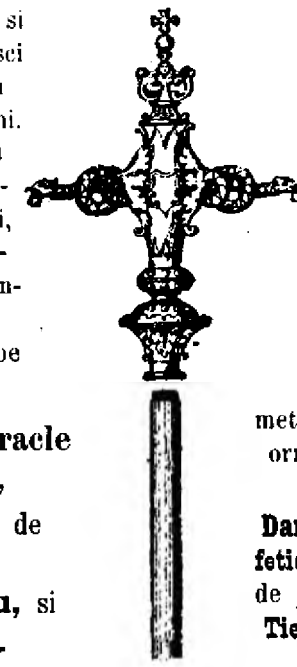

Candelabre, racle si **potire, luminarie** de **parete** si de **altariu,** si **candele.**

Primescu si efeptuiescu ieftinu repararea vestmînteloru besericesci, intrargintarea si intraurirea de potire, racle, candele si luminarie de altariu. Mare asortimentu de brodarii de auru, de argintu si de metasa, precum si de ornaturi besericesci brodate **Dantele besericesci, fetie de altariu, cruci** de parete si de scóla. **Tiesetúri besericesci, damasturi** etc.

Acuratatea mea o potu dovedi cu sute de epistole recunoscatóre.

Tarifari de pretiuri si preliminarie de spese trimitu la cerere francate.

MERSULU TRENURILORU

pre liniile orientale ale càii ferate de statu r. u. valabilu din 1 Octobre 1890.

Budapest'a—Predealu

	Trenu accelerat	Trenu accelerat	Trenu de persóne	Trenu de persóne
Vien'a	3.25	8.—	10.50	
Budapest'a	9.25	2.—	7.35	6.10
Szolnok	11.22	4.05	11.07	9.28
P.-Ladány	1.07	5.46	1.20	11.38
Oradea-m.	2.24	7.01	3.02	1.51
	2.32	7.11	3.09	2.06
Mezö-Telegd	3.02	7.41	3.48	2.46
Rév	3.33	8.16	4.31	3.40
Brate'a			4.54	4.05
Buci'a			5.14	4.25
Ciuci'a	4.26	9.05	5.40	4.51
Huiedinu	4.58	9.35	6.22	5.32
Stan'a			6.38	5.49
Aghirisiu			6.59	6.17
Ghirbèu			7.11	6.28
Nadasielu	5.49		7.24	6.44
Clusiu	6.06	10.55	7.39	7.04
	6.12	11.02	7.54	8.30
Apahida	6.27	11.23	8.11	8.55
Ghirisiu	7.36	12.42	9.18	10.31
Cucerdea	7.55	1.18	9.49	11.19
Uiór'a de M.		1.25	9.56	11.27
Vintiul-de-s.		1.35	10.02	11.35
Aiudu	8.21	1.55	10.22	12.02
Teusiu	8.37	2.14	10.39	12.20
	8.42	2.20	10.57	1.18
Craciunelu.		2.49	11.20	1.54
Blasiu	9.14	3.02	11.36	2.11
Micasas'a		3.33	12.04	2.49
Copsia-m.	9.49	3.48	12.23	3.23
Mediasiu	10.07		12.39	3.46
Elisabetopol	10.30		1.06	4.27
Sighisiór'a	11.06		1.50	5.39
Hasfaleu	11.21		2.06	6.02
Homorodu	12.37		3.20	7.51
Agostonfalva			3.56	8.36
Apati'a	1.26		4.19	9.10
Feldiór'a	1.47		4.44	9.44
Brasiovu	2.23		5.20	10.31
	2.33		5.30	12.23
Timisiu	3.15		6.14	1.37
Predealu	3.47		6.45	2.22
Bucuresci.	9.30		11.45	

Predealu—Budapest'a

	Trenu accelerat	Trenu de persóne	Trenu accelerat	Trenu de persóne
Bucuresci.	7.35	5.35		4.45
Predealu	1.08			9.12
Timisiu	1.37	6.19		9.41
Brasiovu	2.13	7.21		10.17
	2.43	4.00		10.32
Feldiór'a	3.12	4.44		11.18
Apati'a	3.32	5.20		11.30
Agostonfalva	3.47	5.47		11.51
Homorodu	4.20	6.35		12.27
Hasifaleu	5.25	8.12		1.35
Sighisiór'a	5.45	8.47		1.58
Elisabetopol	6.12	9.29		2.32
Mediasiu	6.53	10.10		2.59
Copsi'a-m.	6.48	10.32		3.13
Micasas'a		10.42	11.47	3.18
Blasiu	7.22	11.01	12.04	3.33
Craciunelu.		11.37	12.32	4.03
Teusiu	7.51	11.52	12.44	4.14
	7.58	12.23	1.06	4.36
Aiudu	8.15	1.23	1.30	5.06
Vintiul-de-s.		1.50	1.54	5.24
Uiór'a de M.		2.20	2.16	5.45
Cucerdea	8.45	2.28	2.23	5.51
	9.16	2.46	2.39	6.08
Apahida		3.33	3.15	6.72
Clusiu	10.36	5.28	4.32	7.52
	10.45	6.05	4.53	8.10
Nadasielu		6.26	5.32	8.30
Ghirbeu		6.42	5.48	8.50
Aghirisiu		6.58		9.05
Stan'a		7.24	6.11	9.19
Huiedinu	12.01	7.47		9.43
Ciuci'a	12.31	8.27	6.43	10.02
Buci'a		8.49	7.12	10.41
Brate'a		9.08		10.56
Rév	1.10	9.28		11.13
Mezö-Telegd	1.36	10.04	7.51	11.32
Oradea-m	2.01	10.41	8.17	12.07
P.-Ladány	2.08	11.09	8.42	12.41
Szolnok	3.31	1.19	8.47	1.09
Budapest'a	5.11	3.31	10.09	3.03
Vien'a	7.15	6.35	11.51	5.10
	1.40	3.—	7.20	6.05

Budapest'a—Aradu—Teusiu

	Trenu accelerat	Trenu de persóne
Vien'a	—	10.50
Budapest'a	2.—	8.15
Szolnok	4.20	11.18
Aradu	8.10	3.50
	2.20	4.10
Glogovatiu	2.34	4.22
Gyorok	3.05	4.46
Paulisiu	3.23	4.58
Radn'a-Lip.	3.39	5.16
Conopu		5.38
Bèrzava		5.53
Soborsinu		6.33
Zamu		6.58
Gurasad'a		7.22
Ilia		7.38
Branicica		7.54
Dev'a		8.14
Simeria		8.43
Orestie		9.12
Jibotu		9.34
Vintiul-de-j.		9.56
Alb'a-Juli'a		10.17
Teusiu		10.44

Teusiu—Aradu—Budapest'a

	Trenu accelerat	Trenu de persóne	Trenu de persóne
Teusiu		12.59	4.51
Alb'a-Iuli'a		1.39	5.27
Vintiul-de-j.		1.56	5.44
Jibotu		2.23	6.06
Orestie		2.49	6.28
Simeri'a		3.37	6.56
Dev'a		3.53	7.26
Branicic'a		4.18	7.48
Ilia		4.43	8.10
Gurasad'a		4.53	8.20
Zamu		5.21	8.48
Soborsinu		5.56	9.17
Bèrzava		6.46	9.54
Conopu		7.02	10.09
Radna-Lip.	5.49	7.36	10.38
Paulişiu	6.06	7.50	10.51
Gyorok	6.24	8.03	11.03
Glogovatiu.	6.53	8.26	11.27
Aradu	7.06	8.38	11.38
	7.45	9.03	12.10
Szolnok	11.51	2.25	4.47
Budapest'a	1.55	5.50	7.40
Vien'a	7.20	1.40	6.05

Copsi'a-mica—Sibiiu

Copsi'a-m	4.05	10.47	7.10
Sieic'a mare	4.35	11.17	7.45
Loamnesiu	5.16	11.58	8.27
Ocn'a	5.47	12.29	8.59
Sibiiu	6.10	12.52	9.23

Sibiiu—Copsi'a-mica

Sibiiu	7.35	4.34	9.50
Ocn'a	8.02	4.58	10.14
Loamnesiu.	8.30	5.25	10.40
Sieic'a-mare	9.05	5.58	11.10
Copsi'a-m.	9.34	6.20	11.35

Cucerdea—Osiorheiu—R.-sas.

Cucerdea	2.55	8.20	2.56
Cheti'a	3.25	8.53	3.26
Ludosiu	3.41	9.11	3.42
M.-Bogatu	3.56	9.39	3.57
Cipeu-Iernut	4.33	10.18	4.34
Kerelö-S.-Pál	4.48	10.34	4.49
Nirasteu	5.11	10.58	5.12
Osiorheiu	5.30	11.17	5.31
	5.46		5.46
Regh.-sas.	7.25		7.25

R.-sas.—Osiorheiu—Cucerdea

R.-sasescu		8.25	8.15
Osiorheiu		10.—	9.58
	7.24	5.54	10.20
Nirasteu	7.44	6.14	10.39
Kerelö-S-Pál	8.07	6.37	11.02
Cipeu-Iernut	8.29	6.58	11.23
M.-Bogatu	9.02	7.28	11.53
Ludosiu	9.35	7.41	12.06
Cheti'a	9.51	7.57	12.22
Cucerdea	10.28	8.25	12.50

Simeri'a—Petrosieni

Simeri'a	7.17	11.28	3.50
Streiu	7.54	12.12	4.32
Hatiegu	8.45	1.08	5.20
Pui	9.39	2.03	6.15
Crivadia	2.51	2.51	7.03
Banitia	11.26	3.30	7.28
Petrosieni	12.—	4.02	8.15

Petrosieni—Simeri'a

Petrosieni	6.05	10.42	4.03
Banitia	6.45	11.23	4.49
Crivadia	7.26	11.57	5.24
Pui	8.07	12.33	6.04
Hatiegu	8.51	1.19	6.45
Streiu	9.41	2.09	7.28
Simeria	10.20	2.47	8.—

Aradu—Timisiór'a

Aradu	6.41	12.20	9.10
Aradulu-nou	7.09	12.44	9.22
Németh-Ság.	7.31	1.09	9.41
Ving'a	7.58	1.37	10.01
Orezifalva	8.14	1.54	10.14
Merczifalva	8.29	2.10	10.26
Sân-Andreiu	8.45	2.27	10.39
Timisiór'a	9.08	2.53	10.56

Timisiór'a—Aradu

Timisiór'a	5.30	12.53	5.25
Sân-Andreiu	5.50	1.21	5.55
Merczifalva	6.05	1.39	6.18
Orezifalva	6.17	1.59	6.37
Ving'a	6.35	2.26	7.04
Németh-Ság.	6.51	2.43	7.25
Aradulu-nou	7.09	3.16	7.59
Aradu	7.20	3.30	8.15

Ghirisiu—Turd'a

Ghirisiu	7.40	10.50	3.50
Turd'a	8.—	11.10	4.10
			9.30
			9.50

Turd'a—Ghirisiu

Turd'a	6.05	9.40	2.40
Ghirisiu	6.25	10.—	3.—
			8.20
			8.40

Simeri'a—Hunedór'a

Simeri'a	11.05	8.38
Cern'a	11.26	8.59
Hunedór'a	11.55	9.28

Hunedór'a—Simeri'a

Hunedór'a	6.—	2.13
Cern'a	6.26	2.41
Simeri'a	6.45	3.—

M.-Ludosiu—Bistritia

Muresiu-Ludosiu	4.—
Tiagu-Budatelecu	7.07
Bistritia	9.59

Bistritia—M.-Ludosiu

Bistritia	1.16
Tiagu-Budatelecu	4.15
Muresiu-Ludosiu	7.21

Sighisiór'a—Odorheiu

Sighisiór'a	5.—	11.25
Odorheiu	7.49	1.50

Odorheiu—Sighisiór'a

Odorheiu	8.40	2.45
Sighisiór'a	10.52	5.28

Nota: Numerii incuadrati cu linii gróse insemnéza órele de nópte.

Tipografi'a Seminariului archidiecesanu.

comunu isvorulu, din care se derîva iubirea de patria, ce numai mai târdîu se destépta.

Nici se *nu-si inchipuiésca* cine-va, cà este de ajunsu, déca astfeliu de sêmtieminte nobile se voru accentuá din cându in câudu si in asilulu de copíi, si póte cu ingrigire le voru si picurá in mintile prunciloru; càci ace'a, ce pruncii voru audí in respectulu acest'a in institutulu amintitu, tocmai fiindu-cà lúcra numai asupr'a intielesului, ei, in genere vorbindu, o voru considerá numai de unu lucru de tóte dîlele si de nesce cunoscintie teoretice câstigate de comunu din audiu, si nici decum de unu productu alu sêmtieminteloru loru delicate, inspirate si nutrite de o inima sêmtîtóre.

Cà pruncii astfeliu voru considerá sêmtiemintele amintite, se vede mai vêrtosu de acolo, cà pentru dênsii numai sînulu maternu si cas'a parintiésca este de comunu nutritórea si crescatórea iubirei, unde totu ce audu si vêdu pruncutii nevinovati, ace'a o si imbratîsiéza de comunu cu iubire fierbinte si o primescu usioru in inimele loru viôie; pre câudu din contra in cerculu auctoritâtii si precum amu poté dîce, in scól'a silei condimentata cu jocuri, precum va fí si asilulu de copíi, intielesulu prunciloru lúcra numai sub presiunea spaimei si temerei; ér' inim'a loru arareori se va sêmtí scutita de impresiuni neplacute.

Ce vomu dîce inse, déca vomu considerá naturelulu fórte diferitu alu prunciloru, insusîrile loru individuale, si facultâtîle loru spirituale? Acestea tóte pretindu, cá crescatórele in etatea cea frageda a prunciloru se le aiba pre tóte in vedere, déca voiesce se se ajunga scopulu crescerei incepetóre. Astfeliu stându lucrulu eu intrebu, cà óre cum se va poté estinde atentiunea crescatórei la tóte acele insusîri diferite, si cum se voru poté provedé asia de nenumerate lipse trupesci, cari in totu minutulu se ivescu la o céta intréga de pruncuti, cari potu fí la unu locu câte 40, 60 si chiaru si mai multi sub mân'a numai unei singure ori celu multu dóue conducatóre seau ingrigitóre? Acést'a dupa parerea mea este cu nepotintia!

Temerile de astfeliu de greutâti inca se mai inmultiescu, déca luàmu in consideratiune si impregiurarea ace'a, cà intr'unu asilu cercetatu de prunci de diferite nationalitâti si confesiuni, crescatórea trebue dupa natur'a lucrului se fia cu atentiune si la diversitatea de nationalitate si confesiune a respectiviloru prunci, precum si la pretensiunile indreptatîte, ce pre bas'a acestei diversitâti si in legatura cu scopulu asilului de copii, si-le forméza parintii prunciloru. Acést'a inca este o problema fórte grea, cá se nu dîcemu cu nepotintia de resolvitu din partea unei singure ori chiar si aloru dóue crescatóre! Si totusi déca acést'a nu se va intêmplá, atunci totu mai multu se va potentiá amaratiunea intemeiata a respectiviloru parinti, cari -si iubescu nationalitatea, si in mesur'a cuvenita -si cultíva si-si pretiuiescu fórte tare si confesionalitatea propria.

Neplacerile acestea nu se potu evitá nici de cum prin ace'a, cà in asilu nici nu se voru amintí macaru invetiaturile religióse, riturile si functiunile besericesci ale singuraticeloru confesiuni, deórece cu procedur'a acést'a amaraciunea inca si mai tare va cresce nunumai in respectiv'a *beserica*, care o astfeliu de procedura nici de cum nu o póte aprobá din causa, cà ea áfla principiele fundamentale ale crescerei prime in accentuarea bunatâtii lui Domnedieu, ér inceputulu intieleptiunei -lu recunósce in fric'a Domnului, ci ingrigirile voru cresce si in sufletele parintîloru *temetori* de Domnedieu si in inimile viu sêmtîtóre ale loru, fiindu-cà dênsii vedu, cà iubitii loru prunci se desvólta si se crescu dela inceputu intr'unu astfeliu de spiritu, care din punctu de vedere religiosu nici nu-i caldu, nici nu-i rece, si cà aceia, inca din etatea cea mai fregeda, in locu sesi incépa crescerea intr'o directiune religiosomorala determinata, suntu condusi treptatu la indiferentismu religiosu, neluându-se in consideratiune, cà in viati'a omenésca esperintiele si suvenirile vietiei din copilaría suntu cele mai durabile, asia in câtu directiunea, in care a fostu crescutu omulu la inceputu, ace'a remâne de *comunu* si mai târdiu, si de ace'a omulu, care in copilaría a fostu crescutu in indiferentismu religiosu, remâne indiferentu si dupa ace'a, fàra cá se-i páse, cà o astfeliu de directiune nu póte fi nici spre binele adeveratu alu besericei si alu statului, nici in avantagiulu societâtii omenesci, ér' intre popóre crestine nici odata nu póte *servi nici* spre mântuirea singuraticiloru.

Astfeliu de eventualitâti, déca se iéu in consideratiune, poftescu in modu imperativu, cá asilele de copíi, déca intr'adeveru se voru infiintiá, se aiba preste totu caracteru confesionalu, si se se lase sub inspectiunea si conducerea respectiveloru beserice, pentrucá pre calea acést'a pruncii inca din etatea cea mai frageda se capete o desvoltare si crescere religioso-morala in spiritu crestinu, si inca in limb'a loru materna preceputa si cunoscuta dejá de dênsii; ceea-ce déca nu se vá intêmplá, nunumai nationalitâtîle nemagiare se voru vedé pre sine amenintiate in conditiunea loru de esistintia, ci si besericele acelea, a càroru limba este limb'a respectivei nationalitâti, precum este la noi limb'a româna, voru fi amenintiate in basele esistintiei loru; ceea-ce nu va servî spre liniscirea spiriteloru celoru interesati, nici nu se va dá dovada despre respectarea obligata si sustiênerea intacta a legei de nationalitâti. Afára de ace'a numai pre lânga folosirea limbei materne se póte sperá cu securitate, cà têmpulu si lucrulu intrebuintiatu cu crescerea prunciloru, se va poté apropiá de scopulu prefiptu si asteptatu de parintii respectivi.

Asilele de copíi nici din punctu de vedere igienicu nu suntu mai pre susu de ori ce esceptiune, fiindu-cà acelea usioru potu devení propagatóre de morburi lipitióse chiar si in casulu acel'a, câudu numai unu singuru prunc u inficiatu pre neobservate de unu astfeliu de morbu s'ar presentá intre ceialalti prunci. Prin acést'a asilele de copíi din punctu de vedere igienicu aru produce tocmai contrariulu la ace'a, ce se intentionéza se se obtiêna in acésta privintia.

Illustra Casa a Magnatîloru!

Nu sufere indoiéla, cà la infiintiarea asileloru proiectate de copíi se voru recere spese mari, dar nici ace'a nu se póte trage la indoiéla, cà de presentu mai cà ne lipsescu banii de lipsa la acoperirea aceloru spese, ceea-ce si de acolo se póte vedé, cà acoperirea acestoru spese se intentionéza a se asecurá prin ace'a, cà se arúnca asupr'a poporului o dare nóua de 3% dupa darea directa. Dar óre este totu asia de usióra incassarea acestei dàri nóue, pre cum este de simpla demesurarea ei? Dupa parerea mea intre actualele stâri materiale generale si avêndu in vedere, cà poporulu contribuabilu este storsu in gradulu celu mai mare prin o multîme de specie de dàri esistente, tare se póte trage la indoiéla, cà darea cea *nóua* se va poté incassá fàra de greutâti

La acésta presupunere trista, dar nu neintemeiata, ne oferesce motive mai multe, de câtu câte s'aru recere, si seracirea poporului cunoscuta de toti, care cresce din dî in dî.

Raporturile amintite de avere aru aparé in colóre si mai intunecata, déca pre bas'a intêmplâriloru de tóte dîlele s'aru amintí acele casuri, cari dorere, si la noi le vedemu ivindu-se cu multi cetatieni, cari voindu se se scape de greutatea sarcineloru amaru sêmtîte, -si parasescu casutiele loru, si luându-si remasu bunu dela patri'a, care i-a nascutu, emigréza in strainatate, pentru-cá cercûndu si aflându o patria nóua si mai buna in vre unu tiênutu alu globului pamêntescu, se se póta si dênsii fericí!

Acestea suntu astfeliu de fapte, cari spre cea mai adênca dorere de inima a fiecàrui *patriotu cugetatoriu* nu se potu trage la indoiéla, si cari déca odata esísta in realitate, atunci chiar si trecûndu-se cu vederea alte consideratiuni, este cu nepotintia, se nu luàmu la inima starea apasata a bietului poporu contribuabilu, de o parte si pentru ace'a, cà intre atari raporturi si stâri materiale scade capacitatea de a produce a patriei nóstre si se micsioréza si poterea ei de aperare din anu in anu in mesúra totu mai mare, desi vechiulu proverbiu dîce „multitudo populi fortitudo imperii“, ér' de alta parte pentru ace'a, cà inmultîrea sarcineloru si specieloru de dàri esistente cu o nóua sarcina si soiu de dare va face stârile materiale mai susu amintite inca si mai nesuportabile.

Câtu de grele suntu preste totu sarcinele dàriloru de pana acum, se vede si de acolo, cà poporulu contribuabilu mai cu séma in Transilvani'a abia -si póte sustiené scólele esistente de pàna acum'a, necum se mai fia *in stare a infiintiá si instruá dupa recerintia* inca si o alta specie de scóle, cum aru fi si asilele de copíi.

Aceste fapte de mare importantia pretindu imperativu, precum ori cine póte precepe, cá poporulu contribuabilu se fia crutiatu de soiulu acest'a de dare pusu in prospectu *prin* infiintiarea asileloru de *copíi*, si introducerea acestei dàri se fia lasata de-o parte cu totulu, ér' infiintiarea asileloru se se lase in grigea acelor'a, cari dispunu de poteri materiale pentru a infiintiá atari asile, si voiescu se le si infiintieze.

Eu marturisescu sinceru, cà din parte-mi *mai bine* asi vré, se vèdu popórele iubitei nóstre patrie indestulite si fericite pre lânga o cultura comunicata dupa unu sistemu mai simplu de instructiune si educatiune, de câtu cá prin inmultîrea unoru institutiuni nóue culturale, fórte costisitóre, dar nu neaperatu de lipsa, se le vedu, fia si numai in inchipuirea mea, incovaindu-se sub greutatea sarcineloru si apropiându-se de nesce stâri materiale inca si mai *nesuportabile si critice*.

Din aceste motive desfasiurate pàna acum proiectulu de lege de pre tapetu, asia pre cum se áfla inaintea nóstra, nu-lu potu primí de basa a desbaterei speciale.

Gimnasiulu din Naseudu.

O scire grava ne sosesce dela Naseudu cu privire la gimnasiulu de acolo. Éta ce ne scrie corespondentulu nostru ordinariu.

Naseudu 1 Martie 1891.

Alea jacta est. Lucrulu s'a ispravitu. De ce'a de ce ne-amu temutu, cà nu vomu scapá, e cá lucru implinitu. Éta de ce e vorb'a. — E cunoscutu in genere cumcà fostii granitieri din *regimentulu* alu doilea *rom.* de granitia cu ocasiunea desfiintiârii granitiei au decisu, cumcà trei din patru pârti din venitulu dreptului regalu de cârcîmaritu, — care aveá se se restitue comuneloru proprietarie, — se se intrebuintieze pentru scopuri culturale. Dupa restituire — in sensulu conclusului amintitu — s'a infiintiatu fondulu scolasticu asia numitu centralu. Menirea acestuia a fostu de a sustiené scólele esistente, cele organisânde si infiintiânde de nou. Intre aceste este si gimnasiulu.

Despre donatiune s'a facutu unu documêntu sub numirea de instrumentu fundationalu, care s'a aprobatu dela locurile mai inalte. In acelu documêntu e dîsu espresu, cumcà limb'a de propunere in tóte scólele sustiênute din fondu e cea românésca. Pre bas'a acestui documêntu s'a compusu unu statutu de administrare, care s'a asternutu in susu spre aprobare, inse a fostu trimisu in josu cu o multîme de modificâri. Mai târdîu dupa inceperea erei de fericire s'a facutu altu statutu, care s'a aprobatu. Prin acestu statutu s'a luatu administratiunea din mân'a fostiloru granitieri — adeveratii proprietari a fonduriloru — si s'a incredintiatu unui comitetu compusu din totu feliulu de elemente. Pre bas'a statutului s'a compusu unu regulamentu pentru scólele elementare si altulu pentru gimnasiu. Scólele elementare pàna acum aveáu caracteru confesionalu. Sub er'a de fericire li-s'a luatu acestu caracteru, si astàdi se numescu fundationale. Asemenea s'a intêmplatu si cu gimnasiulu. Regulamentulu gimnasialu — dupa compunere si aprobare din partea comitetului a fostu asternutu spre aprobare la locurile inalte. In dîlele acestea a sositu in josu. Dar' ce se vedi? Catechetii se stergu dintre profesorii ordinari; profesorii se aiba cualificatiune, cá cei dela statu. Salariele inse le-a aprobatu asia, cum s'au pusu de ací. Numirea gimnasiului are se fia: „A naszódi közalapitványi fögymnasium“, va se dîca nimicu confesionalu, nimicu românescu. Decâtu tóte e mai intristatoriu, cà *ministrulu -si reserva dreptulu de a decide despre limb'a de propunere,* si din mila limb'a românésca se lása intre *obiectele ordinari*. Acum scimu, la câte a batutu ór'a, scimu cà órele limbei românesci cá limba de propunere suntu numerate.

Corespondentulu.

Asilele de copii in cas'a Magnatîloru.

(Raportu specialu alu »Unirei«.)

In siedinti'a de astadi a casei Magnatîloru a fostu pre tapetu proiectulu de lege despre asilele de copii, care de unu tempu indelungatu tiêne intréga tiér'a, dar mai vêrtosu pre nationalitàtîle nemagiare, intre cari in loculu primu pre Români, intr'o fierbere si agitatiune estraordinaria.

Dintre Români au fostu de fatia prelatii greco-catolici: Escelenti'a Sa Domnulu Metropolitu Dr. Ioanu Vancea, Escelenti'a Sa Michailu Pavelu Episcopulu Oradei - mari, Ilustritatea Sa Dr. Victoru Mihályi Episcopulu Lugosiului, apoi archiereii greco-orientali: Metropolitulu Mironu Romanulu, si episcopii: Ioanu Metianu si Nicolau Popea, cari toti au alergatu, cá se-si apere natiunea si besericele loru, amenintiate in *„basele loru de esistintia“*, cum s'a esprimatu fórte nimeritu Escelenti'a Sa Metropolitulu nostru, ér uniculu magnatu laicu românu domnulu Iosifu Galu a stralucitu cu absentarea sa dela siedintia, desi l'am vediutu chiar astadi in Pest'a.

Sasii au fostu representati prin superintendentele loru Teutsch dela Sibiiu. Dintre episcopii greco-orientali sêrbi si episcopii ruteni greco-catolici nu s'a presentatu nici unulu la desbatere.

Dintre episcopii latini-catolici au fostu de fatia numai siepte; asemenea s'au presentatu putîni magnati laici latini-catolici. In fruntea celoru presenti erá contele Zichy Nándor, care inca in dîu'a precedenta tiênuse cu consotii sei de principiu o conferintia, in care au stabilitu tiênut'a loru fatia cu proiectulu de lege.

Publiculu aretà unu interesu fórte viu pentru desbaterile dîlei de astadi. Numerosi deputati dietali s'au presentatu in galeri'a casei magnatîloru. Intre aceia am observatu si pre deputatulu Caransebesieniloru Ludovicu Mocsáry.

Celu de àntâiu, care a deschisu discusiunea, a fostu episcopulu latinu-catolicu Laurentiu Schlauch, care intr'o vorbire declamata cu multu avêntu a accentuatu, cà primesce proiectulu de lege si din motivulu acel'a, cà dela elu speréza propagarea limbei magiare, dar dechiára, cà déca se voru face amendamente, prin cari se se salveze principiele catolice de educatiune, pre acelea le va sprigini cu totu zelulu.

Dupa elu a urmatu superintendentele sasescu Teutsch, care representându punctulu de vedere aperatu de deputatii sasi in cas'a de josu, nu primesce proiectulu de lege.

Imediatu a urmatu Metropolitulu nostru Escelenti'a Sa Dr. Ioanu Vancea, care in o vorbire fórte frumosu tiesuta, si cu o logica poternica, la carea se potu aplicá cuvintele: „fortiter in re, sed suaviter in modo“, aperà dreptulu naturalu alu parintîloru de a-si cresce pruncii in cerculu familiaru, din care causa asilele ar trebui se fia *facultative* si nu *obligatóre*, sustienù, cà pruncii trebue se se crésca inca din etatea cea mai frageda numai in o directiune religioso-morala *determinata,* si pentru ace'a asilele de copii aru trebuí se aiba *tóte caracteru confesionalu;* accentuà necesitatea de a se cresce pruncii *numai in limb'a loru materna,* pentrucá asilele se-si pota ajunge scopulu si pentru-cá nationalitàtîle din patria si besericele, cari au cá limba liturgica limb'a poporului, se *nu fia amenintiate in basele loru de esistentia;* cerù se nu se mai ingreuneze poporulu cu o nóua dare pentru asilele de copii, cà-ci si dàrile de pàna acum suntu insuportabile, si in fine declarà, *cà nu primesce proiectulu de lege.* Vorbirea acést'a importanta ve-o tramitu in traducere românésca spre publicare.

Luându cuvêntulu Metropolitulu greco-orientalu Mironu Romanulu intr'o vorbire scurta, dar energica, se declarà, cà nu primesce proiectulu de lege mai cu séma din causa, cà acel'a in privinti'a limbei magiare trece preste hotarele, intre cari este indreptatîta se se misce limb'a statului, si are de scopu „pustiirea definitiva a nationalitàtîloru din patria“, care espresiune a fostu primita cu proteste din partea magiariloru.

Indata dupa elu se redicà episcopulu greco-orientalu Metianu dela Aradu, care in o vorbire mai lunga, aperà cu tóta hotaririea drepturile românîloru vatemate prin proiectulu de lege, si aretà cà guvernulu fatia cu românii nu purcede cu crutiare si dreptate, ceea-ce o ilustrà si cu impregiurarea, cà Românîloru nu li-s'a concesu, se-si redice gimnasie pre spesele loru proprie la Aradu si Caransebesiu.

Contele Zichy Nándor conducatoriulu magnatîloru catolici aperà punctulu de vedere accentuatu de episcopulu Schlauch.

Acum se redicà Ministrulu Conte Csáky, care in o vorbire tiesuta din sofisme combatute de atâtea ori, sustienù, cà déca elu nu ar lucrá pentru propagarea limbei magiare, ar comite pecatu si fatia cu magiarii, a càroru limba este limba de statu, si fatia cu nationalitàtîle, cari au lipsa se cunósca limb'a statului tocmai pentrucá tóte nationalitàtile se dispuna de unu mijlocu comunu, cu care se se pota intielege intre olalta, apoi polemisându putînu in contr'a vorbirei tienute de Escelenti'a Sa Metropolitulu nostru, se intórse in contr'a vorbirei tiênute de episcopulu Metianu, pre care-lu asecurà, cà déca dênsulu cá episcopu va luminá pre credintiosii sei despre binefacerile proiectului de lege, aceia se voru liniscí deplinu.

Dupa sgomotóse aprobàri, cu cari fù intêmpinata vorbirea Ministrului din partea Magiariloru, se redicà Ilustritatea Sa Dr. Victoru Mihályi episcopulu Lugosiului si in o vorbire ampla si avêntata -si indreptà argumentele sale poternice in contr'a dispusetiuniloru obligatorice ale legei. Speru, cà veti poté publicá si acésta vorbire in colonele „Unirei“. Punêndu-se la votu proiectulu de lege, fù primitu de toti, afára de episcopii români si de superintendentele sasescu.

La desbaterea speciala mai tóte amendamentele presentate si sustiênute de contele Zichy Nándor si de episcopii latini cotolici Császka, Steiner, Schlauch, Schuster, si Br. Hornig au fostu respinse de Ministrulu de culte si instructiunea publica si de aderentii lui. Déca aceste amendamente se primiau, atunci confesiunile aru fi capetatu o influintia mai mare asupr'a asileloru de copii, si de ace'a si pentru români ar fi fostu bine, se triumfeze catolicii. Episcopii nostri atâtu cei greco-catolici, câtu si cei greco-orientali au votatu totu-deaun'a alàturea cu catolicii latini. Tiênut'a Ministrului, care de dragulu Magiarismului nici catoliciloru magiari nu a voitu se le faca *dreptate,* i-a esacerbatu asia de tare pre catolici, in câtu acestia toti s'au sculatu in pitióre, càndu la sfârsitulu desbáterei a dîsu presiedintele, cà aceia, cari nu primescu proiectulu (in a treia cetire) in *generalu si in specialu,* se se scóle. Cu catolicii s'au redicatu si românii. Atunci se audí strigându-se „többség“, cà adeca cei ce nu primescu proiectulu, suntu in maioritate. Presiedintele ajunge in perplexitate, -si fréca mânile, se uita in drépt'a, unde erau mai cu séma catolicii, in stânga, unde erau mai cu séma comitii supremi si ceilalti aderenti ai guvernului, si vede cu spaima, cà proiectulu are se cada. Atunci unii incepu a capacitá pre câte unu catolicu, cá se siéda si se nu mâne ap'a pre mór'a nationalitàtîloru. In fine presiedintele cere se se faca „contraproba“. Catolicii si ai nostri se punu se siéda, aderentii guvernului se redica, ér presiedintele in invalmasial'a acést'a declára cu graba, cà maioritatea primesce proiectulu de lege. Ce maioritate va fi fostu si acést'a, numai Domnedieu póte scí, càci voturile nu s'au mai numeratu.

Aci trebue se accentuezu, cà déca catolicii latini inca la desbaterea generala aru fi respinsu proiectulu, atunci nu veniau in contradîcere cu sine insi-si, cá adeca in *generalu* se primésca proiectulu, ér càndu a fostu vorba de primire si in *generalu si in specialu,* se nu-lu primésca, si totu odata salvau inviolabilitatea dreptului naturalu datu de Domnediu, care dreptu trebue se fia mai pre susu de interesele de rasa.

In fine trebue se observezu, cà triumfulu moralu a fostu alu nationalitàtîloru, cà-ci românii n'au primitu proiectulu de lege, sasii nu l'au primitu, sêrbii si rutenii nu s'au presentatu la siedintià, numai cá se nu-lu primésca, si in fine toti catolicii s'au lapedatu la urma de elu. Ministrulu de culte de buna séma nu a fostu mângaiatu, dar póte-lu voru mângaiá fóispanii, cari precumu se vorbesce, pre cale telegrafica au fostu chiemati la votare.

A. B.

Vorbirea

Escelentiei Sale I. P. D. Metropolitu

Dr. Ioanu Vancea,

rostita in cas'a Magnatiloru in 9 Martie a. c.

Escelenti'a Vóstra Domnule Presiedinte!
Ilustra Casa a Magnatîloru!

Fiindu-cà proiectulu de lege, care se áfla astàdi pre tapetu si care are de scopu introducerea institutiunei asileloru de copii, déca -i consideràmu estensiunea terenului seu de activitate, este de o mare insemnatate, ér' déca -i consideràmu modulu, cum are se se esecuteze, este de nu mica importantia: eu aflu acestu proiectu de lege in totalitatea sa de unu astfeliu de obiectu, care nu numai merita, ci chiar' pretinde, cá se fia consideratu din tóte punctele de vedere, si in singuraticele sale referintie se fia discutatu, cum se cuvine.

Din acestu motivu si eu voiescu se vorbescu despre proiectulu de lege din cestiune, si acést'a voiescu se o facu fàra nici unu prejuditiu si fàra cea mai mica preocupare, si singuru numai pentru ace'a, cá adevèrulu obiectivu cu privire la acestu proiectu de lege se iésa câtu mai bine la ivéla.

Ilustra casa a Magnatîloru!

Pentru cá institutiunea asileloru de copii se-si póta incepe lucrarea, este avisata din natur'a sa a petrunde inainte de tóte in sanctuariulu familieloru respective, si a se amestecá in relatiunea naturala si fórte intima, ce esista intre parinti si pruncii loru. Prin acést'a inse institutiunea asileloru de copii nu numai nu respectéza, cum se cuvine, dreptulu esclusivu alu parintîloru, ce li-l'a datu insu-si Domnedieu fatia cu pruncii loru proprii ci voiesce chiaru se-si eserciteze acestu dreptu cu desconsiderarea celoru mai delicate sêmtieminte ale parintîloru; ce'a ce déca faptice se intêmpla, institutiunea asileloru de copii va desceptá in mesúra mare susceptibilitatea naturala a multoru parinti, si va provocá si amaratiunea indreptatîta a acelor'a. Acést'a inse pentru inviolabilitatea sântieniei dreptului naturalu, pentru scutirea libertàtii de consciintia si pentru liniscea spiriteloru trebue se se evite intru tóte impregiuràrile, dar' cu deosebire in dîlele nóstre trebue se se tiêna câtu se póte mai de parte de noi.

Mai departe acésta institutiune, cá se-si póta ajunge scopulu seu, pretinde, cá pruncii inca inainte de ce s'ar' fí cunoscutu cum se cade si in modu consciu cu parintii loru, si inca inainte de ce s'ar' fí desvoltatu in modu firescu si s'ar' fi intaritu deplinu in delicatele loru sêmtieminte fiesci si in iubirea si alipirea loru fatia cu parintii loru proprii, — se fia luati in etatea cea mai frageda din bratiele parintîloru iubitori si se fia departati inainte de têmpu din cerculu placutu familiaru, fàra cá parintii se fia orientati in mesur'a pretinsa de reportulu naturalu si fórte intimu si de interesulu viu, ce-lu au fatia cu pruncii loru, cà óre acesti prunci la ce feliu de influintie voru fí supusi, si fàra cá parintii se scía cu securitate, cà óre pre ce mâni voru fí dati iubitii loru prunci nevinovati, càci ei numai ace'a o potu scí fàra indoiéla, cà conducatorii si crescatórele pruncîloru pasiescu pre carier'a loru nu atâtu din sêmtiu de chiamare, câtu mai vêrtosu din iudemnu, cá se-si câstige pânea de tóte dîlele.

Apretiarea deplina a acestoru impregiuràri dupa parerea mea — pretinde in modu deosebitu, cá redicarea asileloru de copii se nu fia obligatóre, ci numai facultativa, si numai fatia cu aceia se se puna in praxa, cari ar' poftí-o pentru pruncii loru proprii, de órece numai in casurile acestea ar' remáné nevetemata libertatea de consciintia, si neatinsu respectulu detoritu convingerei curate, si numai fatia cu aceia s'ar' poté dice: „Volenti non fit injuria.“

Apoi nu trebue se se tréca cu vederea nici acea eventualitate, cà in inimele pruncîloru obligati la frecuentarea asileloru de copii, prin deslipirea loru asia de têmpurîa dela sinulu parintiescu, chiar' si cele mai delicate sêmtieminte fiesci fatia cu parintii proprii incetulu cu incetulu se potu slabí fórte tare, ma se potu chiaru si têmpí cu totulu; ce'a ce trebue se se cumpenésca cu tóta seriositatea, càci acele sêmtieminte formeza bas'a pietàtii fatia cu Domnedieu, care pietate numai in cerculu familiaru si cu conlucrarea acestuia se póte desvoltá. Totu acele sêmtieminte formeza si bas'a iubirei de aprópelui si suntu de

Abonamêntulu

Pentru monarchia: Pre anu 6 fl., ½ anu 3 fl., ¼ anu 1 fl. 50 cr.

Pentru strainatate: Pre 1 anu 18 frcs., ½ anu 9 frcs., ¼ anu 4 frcs. 50 cm.

Fói'a apare in fie-care **Sâmbata.**

Unirea

Insertiuni

Unu şiru garmond: odata 7 cr., a dóu'a óra 6 cr., a treia óra 5 cr., si de fie-care publicatiune timbru de 30 cr.

Totu ce privesce fói'a se se adreseze la «Redactiunea si Administratiunea **Unirei**» in **Blasiu.**

Fóia besericésca-politica.

Anulu I. **Blasiu 21 Martiu 1891.** **Numerulu 12.**

Autonomía.

(+) Éta unu *cuvêntu*, care-lu cetimu in tóta dîu'a in foile publice, si pre care credintiosii besericei catolice de ritulu latinu din Ungari'a dela anulu 1848 in cóce, dar' mai vêrtosu dela anulu 1867 s'au luptatu in continuu, se -lu faca *realitate* si cu privire la beseric'a loru. Voiescu si dorescu adeca fruntasii catolicismului din Ungari'a, se dobândésca si pentru beseric'a loru neatêrnarea ace'a, care se cuvine pretotindenea besericei adeverate in vîrtutea constitutiunei primite dela Intemeiatoriulu ei divinu si in virtutea dreptului públicu eclesiasticu, si astfeliu se eschída ori ce amestecu incompetentu alu *guvernului* si preste totu alu statului in afacerile besericesci, scolastice, fundationale si economice ale besericei catolice din Ungari'a.

Mişcarea pornita si sustiênuta cu multu zelu in favorulu autonomiei catolice nu se marginesce inse numai la independinti'a amintita, ci voiesce, se dé si mireniloru catolici unu anumitu cercu de activitate, asia incâtu si dênsii se póta inriuri asupr'a mersului afaceriloru scolastice, economice si fundationale ale besericei loru.

Aceste incercări, in genere vorbindu, noi le aprobámu din tóta inim'a si le salutámu cu o via bucuría, tocmai pentru cà au de scopu eliberarea unei pârti insemnate din beseric'a universala de influintie stráine si neindreptátite, si unirea toturoru credintiosîloru spre scopulu nobilu de a lucrá pentru intarirea si prosperarea catolicismului in Ungari'a.

Este inse *ceva*, ce in acésta lupta pentru dobândirea autonomiei besericei catolice din Ungari'a noi nici de cum nu potemu aprobá. Acestu *ceva* este tendinti'a fruntaşiloru catolici de ritulu latinu de a infiintiá si pentru beseric'a nóstra româna greco-catolica unu organismu autonomicu *comunu* cu alu besericei catolice de ritulu latinu. Tendinti'a acést'a esista intru adevèru, asiá in' câtu nimenea nu o mai póte negá. Dovéda este despre acésta tendintia „statutulu autonomiei besericei catolice de ritulu latinu si *grecescu* din Ungari'a", asternutu Maiestàtii sale spre aprobare in anulu 1871, dar' neaprobatu pàna in dîu'a de astàdi, in carele beseric'a româna greco-catolica nu figuréza cá o beserica inzestrata cu organismu autonomicu propriu si separatu de organismulu autonomicu alu besericei latine catolice din Ungari'a, ci cá o beserica *contopita* in beseric'a latina. Dovéda este conferinti'a tiênuta de Ministrulu de culte si instructiunea pública in Budapest'a la 11 Decembre 1890 cu mai multi fruntaşi catolici, la care conferintia Ministrulu a chiamatu si pre Escelenti'a sa Episcopulu românu greco-catolicu de Oradea mare; ceea ce nu s'a potutu intêmplá decâtu cu scopulu, cá beseric'a nóstra inca se faca parte din autonomi'a, ce ar' fi se o capete beseric'a latina catolica. Dovéda este consultarea celoru 100 fruntaşi catolici tiênuta in Budapest'a la 18 Februariu a. c., pentru cá se pregatésca lucrările de lipsa la convocarea unui congresu catolicu, care apoi se discute intre altele si afacerea autonomiei *comune* pentru besericele de ritulu latinu si ritulu grecescu. Si in fine dovéda este mişcarea inscenata de cetatienii catolici ai capitalei Ungariei in 20 Februariu a. c. totu in cestiunea autonomiei, càci si acestia si-au esprimatu dorinti'a, cá in mişcarea loru se fia trasi si greco-catolicii din capitala si din provincia.

Fatia cu tendinti'a acést'a manifestata, precum vedemu, dupa unu planu precalculatu, noi cá publicisti inca de têmpuriu trebue se luámu o positiune hotarîta, si se contribuimu si noi câtu de putînu la resolvirea cestiunei acesteia fórte importante in directiunea ace'a, ce o pretinde desvoltarea, intarirea si prosperarea besericei nóstre române greco-catolice.

In ainte de tóte trebue se dechiarámu, cà noi nu ne potemu invoí nici odata, cá Provinci'a nóstra besericésca greco-catolica româna se se contopésca in acelu organismu autonomicu, la care tiêntesce beseric'a catolica de ritulu latinu din Ungari'a, càci déca ne-amu invoí acést'a, atunci ne-amu lapedá cu totulu de traditiunile besericei nóstre, si amu ajunge in conflictu cu vointi'a clerului si poporului nostru manifestata in modulu celu mai solemnu cu diferite ocasiuni.

Astfeliu s'a manifestatu vointi'a clerului nostru, si prin dênsulu si a poporului românu greco-catolicu, in petitiunea

---

Feuilleton.

Amintíri de caletoría.

Constantinopolu, 30 Iuliu 1890.

Frate Isidóre!

Precum ai potutu intielege din epistol'a mea de aséra, noi petrecemu acum in Constantinopolu. Ne-amu asiediatu ací in „Grande rue de Pera", strad'a cea mai cu infatîsiare européna. Ací suntu multe hoteluri. Noi avêndu in vedere, cà „extra Hungariam non est vita, si est vita, non est ita," ne-amu asiediatu in „Hotel Pesth", cá dupa atât'a pribegia sè dàmu pre urma éra de mâncări pregatite dupa unu calapodu, care aduce cu celu ardelenescu. Nici nu ne-amu insielatu.

Ti-am promisu a séra, cà-ti voiu scrie câte ceva si despre pros'a Constantinopolului. Acum voiu sè implinescu promisiunea acést'a.

Ieri diminétia ne pogorîramu in luntritia, cá se debarcàmu. Dara maiântâiu a trebuitu sè fimu obiectulu unui procesu. Se vede cà aici in Constantinopolu se folosesce in procese verbalitatea. Si inca ce verbalitate! Doi luntrieri erâu pre-aci sè se bata pentru noi. Pre urma a succesu unuia dintre cei doi litiganti, sè invinga si dreptu prada sè ne incarce pre barc'a sa. Dupa multe ciocniri cu alte barce ajungemu la dogana (vama). Malulu e ziduitu, dara architectii si-au uitatu sè faca aici si nesce trepte. Intr'unu coltiu alu zidului o piétra e frânta. Acolo in loculu frânturei ne asiediàmu cu mare ingrigire petiorulu, si éta-ne — nu in apa, ci in mân'a doganariloru.

Ce larma te asurdiesce aici! Intre hamali, intre finanti si intre pasageri e aici indispensabila óre care cérta, si facatoriu de pace firesce cà trebue sè fia totu de-a un'a pasageriulu cu mijlocirea unui bacşişu. Finantiulu, in a càruia mâni ai cadiutu, -ti desface bagagi'a, si déca nu cade intr'êns'a asiá cá din intêmplare o lira in apropiarea mânei lui, elu ti-le râmtuiesce tóte, de ai apoi ce rêndui. Diaconulu bulgaru, care ne-a fostu pàna aici sotiu de caletoria, si-a uitatu de bacşişu. Urmarea a fostu, cà finantiulu dându in bagagi'a lui de opurile s. Tom'a de Aquino, a dechiaratu indata, cà ele-su fàra indoiéla nesce scrieri revolutionare indreptate in contr'a sultanului. Unu bacşişu firesce cà a avutu efectulu, de finantiulu a inchisu ochii la tóte cele ce a scrisu s. Tom'a in contr'a sultanului. N'ai ce le face finantîloru acestor'a. De si-ar' primí ei la prim'a plat'a, póte cà aru fi alti ómeni. Dara pre ei -i trecu multe prime fàra de plata, si dupa ce ei inca au sè traiésca, -si incaséza plat'a in forma de bacşişu.

Dupa ce amu scapatu de finanti, ni-se presentéza unu hamalu. Elu se oferesce prin semne mimice internationale, cà va portá in spinare ori ce greutate. In spate are elu un feliu de siè, si pre siéu'a acést'a incárca pasageriulu intrega bagagi'a sa. Ti-se face mila de hamalu vediêndu-lu incarcatu cá o camila. Si elu cu tóte acestea e fericitu, déca póte portá sarcini de acestea de mai multe ori pre dî pre dealu in susu, si se bucura, déca in chipulu acest'a -si póte câstigá pânea cea de tóte dîlele. Acordu nu ai sè faci cu elu, nu dóra din causa cà hamalii ar' avé unu tarifu, dela care sè nu se-abata, ci din simpl'a causa, cà ei nu au pretensii mari, ci se indestulescu cu ce le dái. Dara déca ai inima de omu, trebue sè te sêmtiesci indemnatu, sè-i resplatesci hamalului câtu-si de câtu sudórea. Ei mai toti suntu Armeni si anume nu de cei catolici, ci de cei gregoriani. Turcii -i chiáma *Ar-*

indreptata càtra Maiestatea sa din sinodulu tiênutu in Blasiu la anulu 1850. In acésta petitiune clerulu nostru a cerutu dela Maiestatea sa, cá „in beseric'a româna greco-catolica se se reasiedie Metropoli'a prin nedreptatîrea têmpuriloru in fapta si in auctoritate incetată, *si Metropolitulu se fia capulu besericei române greco-catolice atêrnatoriu singuru dela apostoliculu tronu au Maiestàtii sale, si in cele spirituale nemijlocitu dela scaunulu apostolicu din Rom'a vechia, care este capulu besericei universale. Beseric'a Româniloru greco-catolici amesuratu canóneloru din beseric'a resaritului se aiba potere legiuita si nerestrînsa a-si tiêné sinodu dupa vechi'a sa datina in totu anulu, compusu si sistemisatu din barbati alesi ecclesiastici si civili zelosi pentru organisatiunea sa interna si morala*".

Intr'o forma inca si mai hotarîta si-a aretatu clerulu si poporulu nostru vointi'a sa cu privire la autonomi'a besericei nóstre in sinodulu electoralu tiênutu in Blasiu la anulu 1868. In motivarea celoru 10 puncte votate de acelu sinodu se dice, *cà trebue se se pazésca beseric'a nóstra in vechi'a ei libertate neatêrnata de tôta influinti'a si subordinatiunea altoru beserice . . . ér' la sacratissim'a Maiestate trebue se se staruiésca, cá vechiulu dreptu alu besericei nóstre de a se aduná in totu anulu din cleru si poporu, adeca din intréga beseric'a, se se restatorésca.*

In sinodulu archidiecesanu tiênutu in anulu 1869 sub presidiulu Escelentiei sale actualului nostru Metropolitu s'a pregatitu si „o lege electorala provisoria pentru congresulu provinciei metropolitane greco-catolice române de Alb'a-Iulia", ér' de atunci in cóce Escelenti'a sa Preasântîtulu Domnu Metropolitu a staruitu de repetîte ori la loculu competentu pentru infiintiarea autonomiei besericei române greco-catolice separate de autonomi'a besericei latine catolice din Ungari'a.

Este deci mai pre susu de tôta indoiél'a, cà poporulu si clerulu nostru doresce pentru beseric'a nóstra o autonomia separata de organismulu autonomicu alu besericei latine din Ungari'a, si prin urmare zadarnica este nisuinti'a acelor'a, cari ar' voi se faca, cá si beseric'a nóstra se între in organismulu autonomicu alu besericei latine din Ungari'a, càci acésta nisuintia se va frânge totu de-a un'a de opusetiunea nóstra irésistibila.

Dar' cum ar' si poté poftí cineva, cá noi românii greco-catolici se intràmu in organismulu autonomicu alu besericei latine-catolice, cându prin acést'a, pre cum ori cine póte precepe, ni-amu pierde pentru totu de-a un'a independinti'a Metropolíei române greco-catolice?

Este adeca unu lucru mai pre susu de tôta indoiél'a, cà in congresulu autonomicu alu besericei latine catolice noi românii greco-catolici amu formá totu de-a un'a o minoritate disparenta, care nici odata nu si-ar' poté validitá vointi'a sa si interesele speciale ale besericei române greco-catolice.

Asemenea este mai multu cá probabilu, cà in têmpulu acest'a plinu de inversiunate lupte nationale, in congresulu autonomicu alu besericei latine catolice voru strabate si o multîme de barbati laici, cari voru fi condusi, nu de spiritulu *adeveratului catolicismu,* care pre tôte natiunile le lása si le ajúta a se desvoltá conformu aspiratiuniloru loru culturale si etnice, ci de nesce interese egoistice de rasa, cari nu s'ar' poté uní nici de cum cu drepturile si aspiratiunile nobile si indreptatîte ale besericei nóstre. Pre astfeliu de barbati nesocotiti noi nici de cum nu i-amu poté infrená, pentru cà dupa semnele têmpului de astàdi ei ar' formá in congresulu catolicu fatia de noi totu de-a un'a maioritatea covîrșitóre.

Noi românii greco-catolici avemu inca si astàdi dreptulu de a ne alege pre Capulu Provinciei nóstre besericesci. Cum ne-amu poté deci invoí, cá acestu dreptu se tréca dela noi la unu comitetu alesu de unu congresu compusu in maioritate din nesce ómeni strâini de noi si dupa ritu si dupa limba?

Capitululu din Blasiu -si alege insusi pre membrii sei. Cum ne-amu poté deci invoí, cá dreptulu de a alege si a propune pentru stalele canonicale, se tréca dela Capitululu si Metropolitulu nostru in mânile comitetului alesu de congresulu catolicu, in care cei de ritulu latinu ar' poté face tôte dupa placulu loru?

Limb'a, ritulu, disciplin'a, si institutiunile besericei nóstre suntu deosebite de ale besericei latine catolice. Cum amu poté deci suferí, cá in aceste lucruri fórte scumpe pentru noi se se amestece si altii, cari póte nici nu le intielegu? Dar' nu este de lipsa se mai continuàmu, càci si din cele desfasiurate pâna acum ori cine se póte convinge, cà noi numai cu unu organismu autonomicu separatu si independentu de organismulu autonomicu alu besericei latine catolice potemu se fimu multiamiti.

Acestu organismu autonomicu alu besericei române greco-catolice, separatu si independentu de alu besericei latine, nu ne va impiedecá inse nici odata, cá si pre venitoriu, ori de câte ori ar' fi vorb'a de ajutoriu si spriginu imprumutatu si de aperarea credintiei si a drepturiloru besericei universale, se intindemu mân'a fratiésca fratîloru din beseric'a latina din Ungari'a, intre cari mai cu séma in ainte de proclamarea intereseloru prea esagerate de rasa s'au aflatu, — si credemu cà se voru aflá si de aci inaînte — sinceri amici ai besericei române unite.

„Traditiunile Besericei catolice si asilele de copii." — Cu ocasiunea discusiuniloru in foi si in dieta asupr'a proiectului de lege despre asilele de copii amu avutu dorerós'a ocasiune a audî multe pareri curióse asupr'a lui. Nice un'a nu ne-a surprinsu inse asia tare, cá parerea Episcopului Schlauch, enun-

---

meni prosti si-i distingu de cei catolici, pre cari -i numescu *Armeni civilisati.* Amu mai vediutu pre lânga mare si pre la respântiile ulitieloru multi Armeni de acestia. Suntu nesce ómeni bine desvoltati. Turcii -i numescu in batjocura camile.

Câtu ce ajungi la tiermu, indata intielegi, de ce englesulu acel'a ciudatu nu a voitu se debarce in Constantinopolu. Âmblându pre ulitiele lui trebue se te uiti bine, unde calci. Alteum usioru te lovesci de vre-o piétra, ori -ti scrintesci petiorulu in vre-o gaura, ori calci in mijloculu vre unei bâlti puturóse, ori conturbi visurile vre unui câne. Trebue se scii, cà Constantinopolulu s'ar' poté numí cu totu dreptulu Cinopolu, cetatea câniloru. Vedi putíni, cându vedi diece de odata. Ei nu au stapâni, din contra s'ar' poté dîce, cà ei suntu stapânii ulitieloru. Le lipsesce *cultur'a sociala* cu desevêrșire. Pentru lumea ast'a nu s'ar' feri ei de ómeni, si prin urmare ómenii au se se ferésca de ei. Ei zacarescu in ulitia acolo, unde le convine loru, si chiar si carèle trebue de multe ori se se oprésca si se le lase têmpu, pâna le va fi cu placere a se decide, se se scóle a lene si se se mute intr'altu locu. Ei -su murdari, mâncaciosi, stupidi, lenesi si furiosi. Ce admirâmu noi mai multu intr'ênsii, este sêmtiemêntulu patrioticu localu; acest'a e intr'ênsii desvoltatu pâna la fanatismu. Déca se intêmpla, de vre unu câne din uliti'a vecina cutéza a trece in uliti'a loru, ei toti se ridica si inscenéza unu latratu, in care tôte sunetele posibile si imposibile te asurdiescu, si se incinge o lupta inversiunata si fanatica, de ti-se face mila de sermanulu câne, care a cutezatu se tréca granitî'a. Si dupa ce o potere mai superióra in fórm'a unui toiagu a intrevenitu cu succesu in interesulu pàcii, atunci multi dintr'ênsii se retragu impodobiti cu rane glorióse. Ranele acestea anevoia se vîndeca, de óre ce luptele se repetiescu neincetatu. Bastonulu -ti póte prinde bine spre a te aperá in casu de lipsa in contr'a acestoru bestii. Dara se nu cutezi cumva a incepe o actiune agresiva in contr'a vre unui câne, cà o ai patî. Mohamedanii nu suferu, cá cineva se faca acestoru câni vre unu rèu. Dara ori câtu de gretiosi ar' fi cânii acestia, totusi nici ei nu se abatu dela regul'a, care dîce, cà nici unu lucru de pre pamêntu nu e asiá de rèu, incâtu se nu aiba si vre-o parte buna. Trebue se scii, cà de maturarea ulitieloru aici ómenii nu se prea ingrigescu. Mai multu decâtu ómenii se ingrigescu de lucrulu acest'a cânii. Ei mânânca adeca totu ce arúnca ómenii pre ulitia si ce se cuprinde in list'a mâncàriloru cânesci.

Incepe si Constantinopolulu a se imbracá pre incetulu in vesmêntulu unei cetàti europene. Dara acést'a se observa numai prin pàrtîle ei cele mai de frunte si mai cercetate. Cele alalte pàrti, si acestea-su cele mai multe, si-au pastratu pâna in dîlele nóstre caracterulu loru adeveratu turcescu. Ulitiele-su strêmte, intunecóse si murdare. Abiá totu numai a diecea casa e de piétra, cele alalte suntu de lemnu, suntu scunde si murdare, si-su asiediate fara de nici unu planu, care se dé ulitieloru unu aspectu câtu-si de esteticu. Cându âmbli prin cetate, usioru te poti orientá, de ce nationalitate-su locuitorii fiescecàrei càsi si ulitie. Càsile turcesci le poti cunósce de pre ace'a, cà ferestrile loru suntu inchise cu grathii dese, cari sémena tare cu cele ce le-ai vediutu pre la corurile si oratórele de prin besericele manastiriloru de calugaritie. Càsile grecesci si armenesci se deosebescu de cele turcesci mai numai prin ace'a, cà le lipsescu la feresti grathiile acelea. Càsile si ulitiele cele jidovesci se deosebescu mai alesu prin murdarí'a loru cea neintrecuta. Ulitie si strade de ale Europeniloru afli numai in Pera; ele se distingu fórte favorabilu prin silinti'a de a-si insusî câtu-si de câtu o infatîsiare européna.

Dara incheiu, cà Vasilie a datu de unu cicerone de origine din Cinci-Beserici si din patriotismu a facutu acordu cu elu pre o dî. Trebue deci se pornimu si se mai vedemu un'a si alt'a.

Victoru.

tiata cu ocasiunea desbateriloru acelui proiectu in Cas'a Magnatîloru.

Escelenti'a Sa chiar la inceputulu vorbirei sale sustiéne, cà proiectulu acest'a -si are bas'a sa in *vechile traditiuni venerabile ale besericei catolice.*

Cuvêntulu *„basa“*, cându se vorbesce de unu atare proiectu de lege, este tare vagu. Se póte intielege sub elu detorinti'a umana si caritativa a omului de a se ingrigí de copíii cei mici. In atare intielesu bas'a proiectului acestuia este chiar Mântuitoriulu nostru, care a dîsu de copii: *„Lasâti pruncii sè vina la mine.“* In intielesulu acest'a inse de securu, cà n'a luatu cuvêntulu „bas'a“, càci numai nu va sustiené dênsulu, cà unu atare proiectu din punctulu acest'a de vedere póte sè aiba si o alta basa contraria acesteia.

Póte mai departe cuvêntulu *„basa“* sè aiba si intielesulu acel'a, cà beseric'a catolica a portatu totu de-a un'a o deosebita grige de copii, infiintiându institute pentru copíii orfani, morbosi, neinstruati in religiune si altele. Nici in unu atare intielesu n'a luatu de securu Escelenti'a Sa cuvêntulu „basa“, càci in tóte institutele acele beseric'a n'a facutu alt'a, decâtu a suplinitu lips'a si nepotinti'a parintîloru, fàra de a face nici o sila nimenui, cum face proiectulu nostru; de unde, intre ce'a ce a facutu beseric'a catolica cu institutele sale si intre ce'a ce voiesce proiectulu nostru de lege, este o deosebire enorma.

Se póte luá in urma cuvêntulu *„basa“* — aici este *cardo rei* — si in intielesulu acel'a, cà beseric'a a recunoscutu totu de-a un'a statului dreptulu de a se amestecá in sanctuariulu familiei fàra de a-si face scrupuli de dreptulu naturalu alu parintîloru, cându áfla elu cu cale, cà este bine asiá.

Acum o atare idea nunumai cà nu-si are nici o *„basa“* in traditiunile venerabile ale besericei catolice, dara chiar din contra este diametralu opusa principiiloru catolice. Unu atare dreptu nunumai cà nu a concesu beseric'a catolica statului nici cându, dara nu si-l'a concesu chiar nici siesi. Este anume sciutu, cà beseric'a nu are nici unu interesu mai mare decâtu mântuirea sufleteloru. Si totusi beseric'a nu concede, cá copíii necrestiniloru sè fia botezati fàra invoírea parintîloru, desi botezulu este usi'a mântuirei. Ma beseric'a catolica, cá in tóte lucrurile asiá si in acest'a este tare atenta, cá la nici unu casu sè nu váteme dreptulu naturei, càci principiulu ei este, nu cá sè nimicésca dreptulu naturei, ci cá sè-lu perfectioneze. Din caus'a acést'a merge mai departe si dîce, cà déca parintii necrestini parasescu pre copilu, atunci póte sè fia botezatu, fiindu-cà in unu atare casu abdîcându parintii de dreptulu loru naturalu asupr'a copilului, nu li-se mai vátema nici unu dreptu. [1])

Aceste suntu venerabilele traditiuni ale besericei catolice, éra nu proiectulu de lege pentru asile, si ori ce omu nepreocupatu, déca arúnca o privire preste activitatea besericei catolice in presente pre terenulu ingrigirei copíiloru, venerandele aceste traditiuni le áfla intrupate in unu modu atâtu de frumosu si de simpaticu si atragatoriu, câtu cu inim'a ranita este silitu a-si intórce privirea dela acestu proiectu de lege intr'alta parte.

[1]) Const. Benedict XIV. *„Probe te“* 1751, si Const. *„Postremo mense“* 1747.

Cui nu e cunoscuta activitatea missionariloru din Chin'a, cari se ocúpa cu crescerea copíiloru. Si ce facu missionarii acestia? Óre silescu ei pre parinti a-si dá loru copiii spre crescere? Si de ar' voi, acést'a nu o ar' poté. Dara si de ar' poté, beseric'a nu i-ar' lasá. Ci chiar din contra missionarii adúna numai pre copíii cei parasiti de parinti si espusi pierirei, fiindu-cà in Chin'a este iertatu parintîloru a-si espune copiii. Numai pre acesti copíi nefericiti -i crescu missionarii si li-se facu ei parinti, dupa ce parintii nu mai voiescu sè mai scia de aceia.

Seau ce facu institutele lui Don Bosco in Frânci'a, Itali'a si Spani'a? Se ingrigescu numai de copíii, ce nu au pre nimene si de cei ce li-i incredintiéza parintii. Si totusi la ce resultate au ajunsu? Acolo, unde proiectulu nostru de lege nu va ajunge nici cându.

Astfeliu practiséza beseric'a catolica astàdi venerandele sale traditiuni cu privire la copíi.

Sè ni-se pardoneze inse, cá sè analisàmu principiulu enunciatu de Escelenti'a Sa Schlauch mai in detaiu. Déca statulu are dreptu preste dreptulu parintîloru, atunci dreptulu acest'a trebue sè-lu aiba in tóte impregiuràrile. Si asiá astàdi interesulu statului se dîce, cà poftesce, cá spre incungiurarea mortalitàtii copíiloru, statulu sè se folosésca de dreptulu acest'a si se introdúca asile obligatóre. Ce ar' fi inse, cându s'ar' intêmplá casulu contrariu, cà nu mortalitatea ci poporatiunea se fia prea mare, si vre-unui statu i-s'ar' paré, cà ar' fi consultu se mai fia si ucisi unii din copíi, cá astàdi in Chin'a, pentru cà astfeliu se se púna stavila unei inmultîri prea mari a poporatiunei? Óre totu cu asemenea bucuría s'ar' poté salutá si unu atare proiectu de lege, si óre poté s'ar' dîce si de acel'a, cà-si are radecin'a in venerandele traditiuni ale besericei catolice?

Seau se mergemu si mai departe. Déca statulu are dreptu mai mare preste copíi decâtu cum au parintii, atunci cum se va mai poté condamná uciderea copíiloru din Viflaimu, càci si uciderea acést'a o a facutu poterea de statu, si din resóne de statu, rèu intielese ce e dreptu, inse totusi resóne de statu? Si atunci pentru ce beseric'a i-a mai inferitu pre acesti copíi si in catalogulu martiriloru? Seau pentru ce condamnàmu noi atunci pre Faraoni cari érasi din atari resóne de statu au intratu in sanctuariulu familiei jidoviloru demandându uciderea copíiloru, cá se nu se inmultiésca jidovii prea tare?

Èta unde ajunge omulu, déca parasindu terenulu celu securu se pune pre terenulu utopíeloru nationaliste, de pre care terenu nu mai e posibilu a judecá nice unu lucru, cum se cuvine!

Revista besericésca.

Provinci'a metropolitana.

In numerulu 4 alu „Unirei“ amu publicatu sumele, ce s'au colectatu in Archidiecesa pentru ridicarea unui internatu de fete, intru amintirea dîlei de 3 Decembre 1890, cându Escelenti'a Sa I. P. D. Metropolitu si-a celebratu iubileulu sèu episcopescu de 25 ani. Atunci sum'a colectata a fostu 3949 fl. 55 cr. De atunci au mai incursu urmatórele contribuiri:

Parochi'a Faràu, tractulu Muresiu-Uiórei 3 fl. 60 cr. — Tractulu Ariesiului 43 fl. — Diece parochíi din tractulu Faragàului 46 fl. 94 cr. — Tractulu Dicio-Sân-Martinului 24 fl. — Parochi'a Mogoș-Cosiocani 3 fl. 70 cr. — Parochi'a Seliște, tractulu Turdei 1 fl. — Tractulu Clusiului 100 fl. 85 cr. — Patru parochii din tractulu Sibiiului 15 fl. 15 cr. — Parochiele Necrilesci si Mogoș-Bîrlesci din tractulu Alb'a-Iuliei 3 fl. 50 cr. — Parochiele Lechinti'a si Bogat'a de Muresiu 13 fl. 20 cr. — Parochi'a Sântión'a din dieces'a Gherlei 2 fl. 1 cr. — Parochiele Smigu si Hundorfu din tractulu Ibașfalàului 4 fl. 60 cr. — Parochi'a Bozu din tractulu Sebesiului 6 fl. — Parochi'a Alamoru din tractulu Sibiiului 4 fl. 22 cr. — Parochiele Sumurducu si Gârbàulu ungurescu din tractulu Clusiului 3 fl. 62 cr.

Astfeliu deci intrég'a suma pàna in presinte colectata e 4224 fl. 94 cr. v. a., care, pàna la inchiarea colecteloru, remâne depusa spre fructificare la institutulu de creditu „Patri'a“.

Rom'a.

In dîlele trecute a aparutu siematismulu besericei catolice, cunoscutu sub numirea „La Gerarchía cattolica“, pre anulu 1891. Din acésta interesanta publicatiune aflàmu cu cale a estrage urmatórele date: Capulu Besericei catolice, Vicariulu D. N. Isusu Christosu, urmatoriulu sântului Petru, este Sânti'a Sa *Leonu XIII.* Cu inceputulu anului curentu au fostu: Cardinali 64 (dintre acestia trei au moritu pàna acum); Patriarchi de ritulu latinu 8, éra de rîturile orientale 5; archiepiscopi si episcopi de ritu latinu 818; archiepiscopi si episcopi de rituri resaritene 52; archiepiscopi si episcopi titulari 308; prelati cu iurisdictiune episcopésca 9. — In acesti 13 ani de Pontificatu a Sântîei sale Leonu XIII au fostu intemeiate de nou: 1 Patriarchia, 10 archiepiscopii, 65 episcopii, 1 Delegatiune apostolica, 43 Vicariate apostolice, si in fine 16 Prefectúri apostolice; cu totulu au fostu intemeiate 148 titule ierarchice.

Beseric'a de ritulu grecescu se subimparte in 4 pàrti: a) *Românii,* cu unu Metropolitu si 3 episcopi sufragani (Provinci'a nóstra). — b) *Melchitii,* cu unu Patriarchu, 3 archiepiscopi si 8 episcopi. — c) *Rutenii,* 1 archiepiscopu si 9 episcopi. — d) *Bulgarii,* cu 3 vicari apostolici.

Austri'a.

Sânti'a sa Pontificele Leonu XIII a adresatu o epistola admirabila càtra Episcopii din Austri'a, in care atragûndu-le atentiunea la pericolele, ce pre dî ce merge se totu inmultiescu atâtu pentru societate câtu si pentru beserica, -i indémna, se tiéna regulatu in totu anulu conferintie episcopesci, in cari membrii Episcopatului se se sfatuiésca despre mijlócele, ce ar' fi a se luá spre delaturarea rèului. Mai alesu recomânda intieleptulu Pontifice instructiunea si crescerea buna a clerului, infiintiarea de reuniuni de totu feliulu cu caracteru catolicu, si mai pre susu de tóte *edarea de càrti si foi catolice,* in cari

se se póta desveli uneltirile si atacurile contrariloru, cari parasindu terenulu crestinismului, ducu la pierire societatea si beseric'a, tronulu si altariulu.

Invetiatúrile gloriosului Pontifice ne súna si nóue, cari traimu intre impregiuràri inca si mai vitrege, decâtu catolicii din Austri'a. Se cuvine deci, cá si credintiosii nostri se dé ascultare Pastoriului supremu si se ne spriginésca lucrarea, care de scopu unicu are numai fericirea adeverata a patriei si a neamului nostru.

Revista politica.

Afaceri interne.

Parlamentulu a amânatu siedintiele sale meritóre pàna dupa serbatorile Pasciloru. In tempulu acest'a comisiunile deosebite esaminéza proiectele de lege strapuse loru, cari voru ajunge la desbatere in plenu dupa reinceperea lucràriloru parlamentare.

Obiectulu discusiunei, atâtu in foi câtu si prin comitate, -lu formèza proiectulu de lege despre reform'a administrativa. Tóte semnele aréta, cà discusiunea acelui proiectu va luá dimensiuni cu totulu neindatinate. Pentru cà nu numai deputatii opositionali agitéza in contr'a acelui proiectu, ci si mai multi deputati guvernamentali, ba chiaru si comitatele incepu a se pronuntiá in contr'a aceluia, spre a-si aperá drepturile loru autonomice. Astfeliu dejá dóue comitate de frunte au inceputu a face mişcàri in contr'a proiectului, si anume comitatulu Pestei si alu Bihorului, si in scurtu tempu se voru mai asotiá de siguru si alte comitate la acésta mişcare.

Germani'a.

Ministrulu de culte alu Prusiei *Dr. Gossler* a fostu dimisionatu din postulu sèu, si in loculu lui fù numitu ministru de culte guvernatoriulu provinciei Posen, contele *Zedlitz-Trützschler*. — De multu erá de prevediutu, cà domnulu Gossler nu va poté se remâna la potere, deórece alipirea lui prea mare de protestantismu si de principiile lui Bismarck -lu faceau o persóna neplacuta in ochii centrului catolicu, fàra de a càrui concursu efectivu nu e posibilu a guverná in Germani'a. Caderea lui Gossler deci pentru catolicii germâni e o nóua invingere, si in fapta tóte foile recunoscu, cà Windthorst este acel'a, care l'a scosu pre Gossler din postu. — Asemenea si denumirea lui Zedlitz este de a se ascrie dorintiei centrului, càci dlu Zedlitz este cunoscutu cá unu crestinu convinsu si unu contrariu declaratu alu liberalismului. Contele Zedlitz e de 54 ani, fù nascutu in 8 Decembre 1837. La inceputu s'a dedicatu carierei militare, si a ajunsu la rangulu de maioru; cându apoi parasindu statulu militaru s'a consacratu afaceriloru publice, a doveditu in tóte positiunile o istetime deosebita, si o capacitate organisatóre estraordinara. In 1888, cându s'a retrasu Puttkamer dela ministeriulu de interne, fù imbiatu in loculu primu cu acelu portofoliu, atunci inse nu primì.

Este de speratu, cà noulu ministru va duce la indeplinire impaciuirea catoliciloru, si cà astfeliu Germani'a ajutata de ilustr'a falanga a centrului va poté invinge acelu formidabilu inimicu internu, care este socialismulu si liberalismulu, aretându astfeliu lumei intregi ace'a, ce amu accentuatu si noi incepêndu deja dela numerulu primu alu fóiei nóstre, cà fericirea stateloru si a natiuniloru numai pre basele crestinismului se póte realisá.

Romàni'a.

„Monitorulu Oficialu" din 26 Februariu públicа decretulu regalu, prin care se statorescu alegerile de deputati pentru nóu'a camera pre dilele 9, 10 si 11 Aprilu st. n.

Delegatii guvernului românu Lahovary si Duc'a s'au reintorsu dela Budapest'a, unde au fostu pentru a reinnoí conventiunea referitóre la junctiunea càiloru ferate dela Predealu, respective pentru a infiintiá junctiuni nóue la Turnulu-rosiu si la Ghimesiu. Negotiàrile au avutu celu mai deplinu succesu, si delegatii români s'au bucuratu in totu tempulu petrecerei loru de cea mai cordiala primire. — Bine ar' fí, cá relatiunile amicale dintre aceste dóue state se se consolideze pre tóte terenele. La acést'a inse e de lipsa, cá mai àntâiu se ni-se faca dreptate nóue.

Pregatirile la serbarea iubileului de 25 ani alu domníei regelui Carolu se facu cu mare aparatu. Este probabilu, cà la acele serbàri cas'a nóstra domnitóre va fí representata de càtra Archiducele Albrecht.

Corespondintie.

I.

Budapest'a, 10 Martie 1891.

Desbaterile asupr'a proiectului de lege in siedinti'a casei magnatîloru dela 9 Martie a. c. au fostu atâtu de interesante si instructive, in câtu merita se le apretiezu cu putîne cuvinte pentru cetitorii „Unirei".

Inainte de tóte este caracteristicu, cà magnatii nu s'au entusiasmatu asia tare pentru proiectulu de lege despre asilele de copíi, cá deputatii dietali. De unde deducu, cà déca românii protestáu in contr'a proiectului de lege, inainte de ce acest'a ar' fí ajunsu pre tapetu in cas'a deputatîloru, atunci nici deputatii nu ar' fí fostu asia de incântati pentru utopí'a, ce voiesce se o realiseze acelu proiectu de lege fatalu pentru intréga tiér'a. In siedinti'a casei magnatîloru a remasu mai numai Ministrulu de culte si instructiunea publica, cá se-si apere fètulu seu, si l'a si aperatu cu o logica intortocata, cu care ai poté dovedí si ace'a, cà toturoru cetatieniloru nemagiari este iertatu si bine, se le tai limb'a din gura. Càci déca -ti este iertatu a vatemá dreptulu naturalu alu parintîloru fatia cu pruncii loru, déca adeca in contr'a vointiei parintîloru si cu grea pedépsa dictata asupr'a loru, -ti este iertatu se smulgi pruncii din bratiele mamei loru, numai pentru cá in asilele de copíi se le oferesci ocasiunea de a-si insusí limb'a magiara, de care dupa parerea Ministrului tóte nationalitàtîle au mare lipsa si folosu, atunci eu nu precepu, pentru ce nu ar' fí iertatu, se se taia limb'a din gura la o generatiune intréga nemagiara, càci in casulu acest'a pruncii, ce s'ar' nasce, ar' invetiá inca si mai usioru limb'a magiara, si ar' ajunge si mai curêndu la fericirile, ce le pune in prospectu cunoscinti'a acelei limbe. Seau cu alte cuvinte, déca numai de dragulu limbei magiare -ti este iertatu a vatemá dreptulu naturalu, ce-lu au parintii fatia cu pruncii loru, atunci totu de dragulu acelei limbe poti vatemá si acelu dreptu naturalu, ce-lu are fiecare individu la intregitatea sa corporala.

Dintre tóte vorbirile, câte s'au tiênutu in cas'a magnatîloru, un'a m'a frapatu cu deosebire, si anume ace'a, ce a tiênut'o episcopulu latinu Laurentiu Schlauch. Acest'a a aretatu cu cuvinte fórte elocuente, cà pruncii inca din etatea cea mai frageda trebue se se crésca in spiritu religioso-moralu, si cu tóte acestea, dupa ce a constatatu, cà in asilele comunale si de statu nu este asecurata prin proiectulu de lege acésta crescere crestinésca, nu a dedusu conclusiunea necesaria, ce singura urméza din acele premise adeverate, cá adeca proiectulu de lege se se respinga cá unulu ce nu este conformu principieloru crestine catolice de educatiune, ci a dedusu tocmai conclusiunea contraria, cá adeca proiectulu de lege se se primésca.

Multu m'am uimitu, cându am vediutu, cà numitulu episcopu a trecutu cu vederea dreptulu naturalu inviolabilu, ce-lu au parintii dela Domnedieu de a-si cresce pruncii atâtu in privintia trupésca, câtu si sufletésca dupa voi'a loru libera si fàra amesteculu altor'a. Acést'a nu ar' fí trebuitu se o faca chiaru dênsulu cá episcopu, cu atâtu mai vêrtosu cà Sântî'a sa actualulu Pontifice numai acum de curêndu a insistatu asupr'a acestui dreptu inviolabilu in enciclic'a sa memorabila, care se incepe cu cuvintele „Sapientiae christianae".

Déca numitulu episcopu ar' fí avutu in vedere respectarea dreptului amintitu, atunci si elu s'ar' fí dechiaratu, inca la desbaterea generala, in contr'a proiectului de lege. Pre elu inse l'au sedusu interesele de rasa, fàra se cugete, cà prin acést'a nesocotesce si traditiunile besericei catolice, carea nu a nadusîtu nici odata, ci a ajutatu totu de-a un'a desvoltarea naturala etnica a diferiteloru popóre; ce'a ce o dovedesce nu numai istori'a altoru popóre catolice, ci si istori'a poporului magiaru, care numai sub aripile ocrotitóre ale besericei catolice s'a potutu conservá in mijloculu atâtoru popóre eterogene.

Vorbirea Escelentiei sale Metropolitului Dr. Ioanu Vancea a fostu o vorbire parlamentara in adeveratulu intielesu alu cuvêntului, càci nu numai a aretatu tóte defectele proiectului de lege, ci a indigitatu si principiele, cari ar' trebuí se se aiba in vedere la introducerea institutiunei asileloru de copíi asia, in câtu acea institutiune se fia o binecuvêntare si nu unu blastèmu pentru tiéra. Ce'a ce-mi placù mai multu in vorbirea Escelentiei sale, este sêmtiemêntulu acel'a de dorere parintiésca pentru sórtea poporului nostru, ce se manifestà mai cu séma in partea din urma a cuvêntării Escelentiei sale.

La toti Românii le va placé — si cu dreptu cuvêntu — espresiunea franca si energica, cu care Metropolitulu greco-orientalu Escelenti'a sa Mironu Romanulu a accentuatu in vorbirea sa, „cà astàdi propagarea limbei magiare este identica cu restringerea totala a limbeloru nemagiare, asia dicêndu cu estirparea nationalitàtîloru nemagiare din patria". Nu se póte inse aprobá acea espresiune din vorbirea Domnului Metropolitu, prin care a accentuatu, cà fiacare omu cultu nemagiaru trebue se aiba cunoscinti'a perfecta a limbei magiare in scrîere si vorbire, si cà trebue se

se dé chiaru si barbatîloru mai bine situati din clasele inferióre ale poporului ocasiunea de a-si poté insusí acea limba. Acésta concesiune facuta din partea Domnului Metropolitu trece departe preste marginile, intre cari trebue se se restrînga limb'a magiara in sensulu legei de nationalitàti, càci dupa liter'a si spiritulu acestei legi nu poporulu, fia elu câtu de bine situatu, trebue se cunósca limb'a magiara, ci functionarii statului trebue se cunósca limb'a poporului, seau se fia recrutati chiar' din sinulu respectivei nationalitàti, pentru cá ei se se póta intielege cu poporulu.

Trecu preste alte vorbiri, ce s'au mai tiênutu in acésta causa importanta, cá se nu ocupu prea multu spatiu din colónele „Unirei", si me grabescu a ve impartasí, cà in cerculu deputatîloru din Budapest'a s'a latîtu faim'a sensationala, cà Ministeriulu s'ar' ocupá seriosu cu ide'a de a se impacá cu românii. Pentru realisarea acestei idei Ministeriulu voiesce se se puna câtu mai curêndu in contielegere cu deputatii români, cari -i avemu in dieta.

Déca este adeverata faim'a acést'a, atunci Ministeriulu nu a apucatu pre calea cea buna pentru impacarea românîloru, càci pre acestia nu -i voru poté representá la unu actu atâtu de importantu nesce deputati români, cari in dieta nu au dovedítu nici macar' atât'a sêmtiemêntu pentru dorerile românîloru, câta a dovedítu de repetîte ori magiarulu Ludovicu Mocsáry.

II.

Sibiiu 16 Martie 1891.

Onorata Redactiune!

Ve rogu a publicá in pretiuit'a foia „Unirea" urmatórele rênduri:

Inteligínti'a româna din Sibiiu si mai multi fruntasi din comunele vecine avêndu in vedere modulu, in care archiereii nostri s'au luptatu in cas'a magnatîloru contr'a proiectului de lege despre asilele de copíi, in urm'a unei intielegeri prealabile s'au presentatu ieri Domineca in 15 l. c. la 12 óre a. m. in resiedinti'a Escelentiei sale Dlui Metropolitu Mironu Romanulu spre a-lu felicitá si a-si esprimá multiamit'a si recunoscinti'a.

Acestu omagiu, de sine se intielege, cà a sunatu la adres'a toturoru prelatîloru români, ce'a ce se vede atâtu din vorbirea Domnului Ioanu de Pred'a, tiênuta in numele celoru presenti, câtu si din respunsulu Escelentiei sale.

Dlu advocatu Pred'a intre altele a accentuatu: „Escelentiei Vóstre si celoru alalti prelati români v'a fostu datu de a ve redicá glasulu, si a sustiêné protestele românîloru in contr'a nefericitului proiectu de lege, in camer'a lordîloru si respective in audiulu lumei intregi culte. Si déca cu tóte acestea nu a fostu resultatulu celu doritu, apoi vin'a o pórta numai siovinismulu, la care se resfrânge adi ori ce idea mai salutara pentru patria. Dar' totusi amu obtiênutu unu resultatu, si anume cà s'a dovedítu *urbi et orbi*, cà românii in fati'a periculeloru, ce -i amenintia in esistinti'a loru, dela micu pàna la mare *un'a suntu*, si cà *prelatii români* pastréza deplina tragere de inima pentru némulu loru si suntu totu de-a un'a gata a aperá cu barbatîa interesele de esistintia si prosperare ale turmei incredintiate pastorirei loru etc."

Escelenti'a sa tare emotionatu a accentuatu intre altele: „cà si de astadata archiereii români, fára deosebire de confesiune, atâtu acei'a, cari au vorbitu, câtu si acei'a, cari fiindu têmpulu inaintatu n'au potutu tiêné vorbirile loru, au fostu cu totii patrunsi de insemnatatea causei, si me bucuru, cà vederile archiereiloru suntu in armonía cu vederile poporului. Desi resultate positive nu s'au ajunsu, dar' prestigiulu românîloru s'a inaltiatu, care va fi unu factoru in viéti'a de statu, si de care trebue tiênutu contu".

Invitare la prenumeratiune.

Cu inceputulu lui Aprilu a. c. deschidemu abonamentu nou la „Unirea". Pretiurile suntu insemnate in fruntea fóiei.

Rogàmu pre acei domni, a càroru abonamentu espíra cu finea lunei curente, sè si-lu reinoiésca de têmpuriu.

Redactiunea si administratiunea fóiei va face si pre viitoriu totu posibilulu, cá sè câstige simpatîile cetitoriloru. Rogàmu in schimbu pre preastimatii cetitori, cá sè lucreze in cerculu cunoscutîloru sèi intr'acolo, cá numerulu abonatîloru sè ni se sporésca.

Redactiunea si Administratiunea „Unirei".

Serbatorile septemânei.

Domineca in 3 Martie st. v. Dominec'a lasatului de brâza. Dominec'a acést'a este cea din urma inainte de inceperea postului. Se face in ea aducere aminte de caderea protoparintîloru nostri Adamu si Ev'a. Acést'a se intêmpla, cá credintiosii se se indemne la observarea preceptului postului vediêndu, unde au ajunsu protoparintii nostri prin neobservarea preceptului dela o singura bucata din pomulu celu opritu. Septemân'a dupa Dominec'a acést'a este cea deântâin din postu. Postulu acest'a tiêne proprie 48 dile. Luni, Marti, Miercuri, Joi si Vineri in tóte septemânile aceste este si ajunare. Dominec'a si Sâmbat'a inse afara de Sâmbat'a mare numai postu. Dilele de ajunu din cele 7 septemâni a postului formeza decim'a anului, ce o dàmu lui Domnedieu, cá o decima a têmpului. Càci cele cinci dile de ajunu din cele 7 septemâni a postului facu la olalta 35 dile. La aceste se mai adauge Sâmbat'a mare, si suntu 36 dile, dupa ace'a se mai adauge nóptea inviárei, care face ½ di, 36 ½ dile suntu inse chiar a 10-a parte din 365 dile ale anului.

La numerulu de fatia alu fóiei nóstre *alaturàmu unu adausu, care cuprinde 1. Cuvêntarea tiênuta in cas'a Magnatîloru la 9 Martiu 1891 de càtra Ilustritatea Sa Dr. Victoru Mihályi. — 2. Amintirea lui Ludovicu Windthorst.*

Noutàti.

Ovatiuni Escelentiei Sale I. P. S. D. Metropolitu Dr. Ioanu Vancea. Inteligínti'a precum si damele române din Blasiu s'au grabitu a-si descoperí sêmtiemintele de reverintia si recunoscintia fatia de preaiubitulu nostru archipastoriu pentru energí'a, cu care a aperatu la 9 a l. c. in cas'a magnatîloru interesele besericei si a natiunei nóstre periclitate prin proiectulu de lege despre asilele de copíi. Totu din acelu incidentu opidanii din Blasiu au presentatu Escelentiei sale o adresa de felicitare fórte elegantu adiustata, in care -i multiamescu in terminii cei mai caldurosi. Adres'a se inchíe cu urmatórele cuvinte: „Pentru poternic'a si grandiós'a aperare parintiésca ve suntemu si noi cu mare recunoscintia si multiamita fiésca precum de presente asia si pre venitoriu. — Ne rogàmu cu inimi curate preabunului Domnedieu, cá se ve lungésca firulu vietii in potere deplina, cu perfecta sanetate, cá se poteti totu astfeliu protestá si aperá de câte ori poporulu iubitu in periclu se va aflá, éra noi ne vomu implini numai sacr'a detorintia fiésca, Ve vomu ascultá, si in limb'a nóstra dulce pururea ne vomu rogá inaintea altariului Domnului, cá atotupotintele se Ve daruiésca o dulce viétia si multi ani fericiti se traiti!!!" In numele opidaniloru Blasieni e provediuta adres'a cu 24 subscrieri. Noi inca ne asotiàmu la ovatiunile facute zelosului Prelatu.

Dela Curte. Curtea regésca Sâmbata la 14 a l. c. a parasitu capital'a Ungariei, unde a petrecutu de vre-o 6 septemâni. Maiestatea Sa Regin'a insotíta de archiducele Franciscu Salvatoru si archiduces'a Mari'a Valeri'a la 7 óre si 45 minute sér'a a plecatu cu trenu separatu spre Triest, de unde -si va continuá caletorí'a prin Miramare la Corfu. Ér' Maiestatea sa Monarchulu a plecatu din Budapest'a la 8 óre 30 minute sér'a sosindu in Vien'a Domineca la 5 óre diminéti'a.

Din archidiecesa *Aureliu Fodoru* administratoru parochialu in Aiudulu de susu fù denumitu de parochu in Panticeu tractulu Dêrgei. — *Avramu Vladu* parochu in Ernotfai'a fù dispusu cá parochu in Alfalàu tractulu Giurgeului.

Contr'a proiectului de lege referitoriu la asilele de copii au protestatu si alegatorii români din cerculu electoralu alu Tràscàului presentându-se 500—600 la conferinti'a tiênuta in Câmpeni la 18 Februariu a. c. Éra alegatorii cerculu Huiedinului s'au intrunitu la 3 Martie in Huiedinu in numeru de 600 si in unanimitate s'au dechiaratu contr'a acelui proiectu daunatiosu besericei si natiunei nóstre.

Multiamita publica. O. D. *Abelu Popu* administratoru parochialu greco-catolicu in Ticvaniulu micu a donatu pre sém'a besericei nóstre române greco-catolice: 1 icóna cu rame aurite in marime de 2 metri, care icóna representa pre D. N. Isusu Christosu cá invetiatoriu, a procuratu totu Dni'a sa 2 sfite impreuna cu ornatele apartinêtóre de ele, 2 stindarde, 1 cadelnitia, 1 potiru, 1 cruce si 4 rênduri de vesminte pentru ministranti, pentru care fapta nobila si pre acésta cale i-se aduce multiamit'a cea mai fierbinte. Totu pre sém'a sântei beserici Teodoru Angelu a facutu gratis unu dulapu, deci si lui se aduce multiamita. Ticvaniulu micu la 9 Martie 1891. Unu poporeanu românu unitu in numele celoru alalti.

Alu doilea congresu internationalu pentru stergerea sclaviei se va tiêné din 28—30 Aprilu a. c. in Brusel'a. Voru participá la elu mai multi scrutatori de ai Africei, precum si representantii societàtîloru antisclavice germâne, belgice, francese si italiane. Congresulu va cercá, se afle o modalitate, dupa care suntu a se procurá mijlócele de lipsa spre a promová misçarea catolica antisclavica si a conduce espeditiuni militare in Afric'a.

Coru de plugari. O. D. Iosifu Stupineanu parochu greco-catolicu in Secasiu comitatulu Carasiu-Severinu (dieces'a Lugosiului) cu dtu de 19 Februariu a. c. ne scrie, cà zelosulu invetiatoriu greco-catolicu din acea comuna, care in tóte privintiele e la culmea misiunei sale, indata ce a venitu in comuna, fiindu cântaretiu bunu s'a ingrigitu se formeze unu coru vocalu, compusu din plugari, — dupa cum au si alte comune mai insemnate de prin Banatu. La indemnulu amicalu alu invetiatoriului au alergatu a se inscrie de coristi nu numai juni tineri, dar' si ómeni mai inaintati in etate; din acestia invetiatoriulu a alesu 21, intre cari suntu si persóne de 50 ani. Progresulu facutu pàna acum de acestu coru pune in uimiri pre toti si dà dovedi mai pre susu de ori ce indoiéla atâtu despre talentulu invetiatoriului, câtu si despre zelulu si diliginti'a coristiloru. Spre a se procurá pre sém'a coristiloru hârtíe de note si spre a acoperí alte spese, s'a datu unu concertu, care avù unu succesu fórte multiamitoriu. In 8 Martie se va dá alu doilea concertu de càtra coristi, cá din venitulu aceluia se se puna basa la unu fondu alu corului de plugari. La serbatorile sântei Invieri, care e si hramulu besericei greco-catolice, se va cântá pentruântâi'a óra liturgi'a pre note de corulu plugariloru. Succesu bunu si imitatori multi dorimu noului coru.

„Rodn'a vechia" societate actionara de imprumutu si pastrare fundata cu unu capitalu actionariu de 8000 fl. a avutu cu finea anului 1890 profitu curatu 708 fl. 19 cr., din care suma 68 fl. 19 s'au adusu la fondulu de reserva ce a crescutu la 455 fl. 51 cr., éra 640 fl. s'au impartîtu cá divenda de 8% intre actionari.

† **Petru Alesandru Maupas,** Archiepiscopulu Dalmatiei dupa unu morbu indelungatu a repausatu la 8 Martie in Zara. Elu s'a nascutu in 1813 la Spalato, in 1855 ajunse episcopu in Sebenico, éra la 1862 archiepiscopu in Zara.

† **Principele Jérome Napoleon** a repausatu in Rom'a Marti (17 l. c.) la 7 óre sér'a. Elu fù nascutu in Triestu la 9 Septembre 1822 si a fostu alu doile fiiu alu exregelui Jérome Napoleon.

PARTE SCIENTIFICA-LITERARIA.

Trasúri din órele din urma a victimeloru gilotinei in revolutiunea francesa.

(Urmare din Nr. 10.)

Putîne cântàri si-au câstigatu in scurtu têmpu o popularitate asiá mare cá Marseillais'a in revolutiunea francesa, si totusi pre têmpulu terorismului si autoriulu cânteculei acestuia canibalicu inca a fostu prea moderatu. Rouget de l'Isle autoriulu Marseillaisei erá pre ací sè fia inchisu si gilotinatu inca in tómn'a anului 1793, fiinducà si elu apartiéneá partidei moderate a girondiniloru. Scapà inse fugindu preste granitia in Germani'a. Dietrich inse din Strassburg, care nu poteá admirá destulu Marseillais'a, si atât'a erá de entusiasmatu de frumseti'a revolutionara a ei, fù totu pre atunci prinsu cá girondinu prea moderatu, dusu in Parisu si acolo gilotinatu. Poporulu selbatecitu, ce stá in giurulu esiafodului -i cântà Marseillais'a lui cea iubita, pàna cându carnificele -i gilotinà capulu.

Nu multu dupa Dietrich fù gilotinatu si calugarulu apostatu Eulogiu Schneider, fiindu-cà prin despotismulu sèu fàra margini cá procuroru la tribunalulu revolutionariu din Alsati'a cadiuse inaintea conventului in suspitiune, cà voiesce a fundá o republica independenta alsatiana. Calugarulu acest'a apostatu a fostu acel'a, care tradusese Marseillais'a pre limb'a germâna. Cându se vediù calugarulu apostatu in órele din urma ale vietii sale, atunci numai i-se deschiseru ochii, cá sè véda marimea pecatului, in care a cadiutu, si câtu de amaru lucru este a-si fi pierdutu din inima pre Domnulu Domnedieulu sèu. Erá palidu cá pamêntulu, cându ostasii -lu scóseru din prinsóre si-lu puseru pre caru spre a fi dusu la gilotina. Cu tóte aceste nu-si mai aduceá atunci aminte de Marseillaisa, ci cu ochii redicati in continuu càtra ceriu recitá psalmulu de penitintia: *Miserere.*

Unulu dintre revolutionarii cei mai vulgari a fostu cavalerulu de curte Armand de Gontaut Biron. Asupr'a reginei divulgà tare multe faime urîte. Cu tóte aceste teroristii nu-lu crutiara nice pre elu, si in 31 Decembre 1793 trebuì sè cada si capulu lui sub gilotina. Cându carnificele -lu scóse din prinsóre spre a-lu duce la esiafodu, atunci -si facù inca odata curagiu, luà unu paharu de vinu si-lu imbià cu elu pre carnifice dicûndu-i: *„Ia-lu si-lu bé, cà la maiestri'a Ditale ai lipsa de curagiu.“*

In inim'a sa inse erá consciu de tóte pecatele sale, si sufletulu si-lu intórse deplinu la Domnedieu marturisindu-se publice de pecatosu, càci cându se suì pre esiafodu, atunci intorsu spre publicu dîse liniscitu: *„Eu moriu, fiindu-cà mi-am tradatu pre regele si pre Domnedieulu mieu.“*

La 8 Decembre 1793 fù gilotinata si contes'a Dubarry ultim'a maitresa a regelui Ludovicu XV, care lasáse nepotului sèu Ludovicu XVI revolutiunea cá ereditate. Pre drumu càtra esiafodu strigà in tóte pàrtîle dupa ajutoriu. Smulse de pre ea tóte juvelele si le oferiá aceluia, care o va mântuí. Cine ar fí cutezatu inse a face acést'a? Cându carnificii o suira pre esiafodu, si voiru a o legá, atunci se opuse din tóte poterile, si se batù cu ei, câtu in bataia -i rupseru tóte vesmintele de pre ea, sí chiar si cându erá intinsa inaintea gilotinei si grumadiulu strînsu intre dóue lemne, inca mai strigà carnificelui, sè o mai lase unu minutu si sè nu o gilotineze, asiá de tare o a fostu legatu desfrênulu regescu de lumea acést'a. Si-a uitatu miser'a femee, cà in mominte asiá nefericite, cum au fostu acele, cându fù dusa la gilotina, nu ajutoriulu omenescu, ci singuru si numai intórcerea càtra Domnedieu poteá sè-i aduca mângaiare spre a poté bé in linisce paharulu celu amaru alu mortii.

Diametralu opusa a fostu portarea nobilei surori a regelui Ludovicu XVI, cându fù esecutata. Tribunalulu revolutionariu o judecà la mórte la olalta cu mai multi nobili. Atunci Dumas presiedintele tribunalului dîse: *„Cându se va vedé pre esiafodu incungiurata de atâtia nobili, va cugetá, cà e in Versailles in curtea regésca.“* Pre carulu fatalu se aflá cu dêns'a si o femee rèu imbracata. Atunci nobil'a sora a regelui -si rupse o bucata din vesmêntulu sèu, si o dede acelei femei, cá sè-si acopere pieptulu barem. Sub gilotina si-a tiênutu ochii in continuu indreptáti spre ceriu cá caletoriulu spre drumulu sèu.

La inceputulu anului 1794 venì rêndulu si la Gobel episcopulu constitutionalu alu Parisului. Nefericitulu acest'a Gobel a fostu acel'a, care, nefacûndu-si nice unu scrupulu, depuse juramêntulu pre constitutiunea civila a clerului si astfeliu ajunse episcopu in Parisu; elu a fostu acel'a, care in parocsismulu revolutionariu de pre têmpulu terorismului in mijloculu conventului calcà in petióre crucea, ce si-o luase josu de pre pieptu, esclamându: *„Nu e destulu, cà amu ucisu pre tiranulu trupuriloru* (pre regele), *trebue sè ucidemu si pre tiranulu sufleteloru“* (pre Christosu). Pentru atât'a blasfemia inse -lu ajunse pedéps'a meritata. Pentru teroristi fù si elu prea moderatu, si cá pre atare -lu judecaru la gilotina. Cându audî Gobel despre acést'a, atunci cá unu vulcanu se tredî in elu sêmtiulu de penitintia, si atunci sarutá crucifisulu, pre care-lu calcase mai inainte in petióre. Inainte de a fi dusu la pierdiare, rogà pre vicariulu sèu Lothringer, cá sè-i dé absolutiunea in momêntulu, cându va fi scosu din prinsóre, si acest'a i-o si dete. Pre drumu càtra esiafodu recità cu multa pietate rogatiunile dela eşirea sufletului, si facûndu-si cruce si privindu inca odata càtra ceriu a moritu sub gilotina cu resignatiunea unui adeveratu penitente.

Totu asemene morì si Lamourette episcopulu constitutionalu alu Lyonului. Fiindu in prinsóre cugetà, cà nu póte face unu lucru mai placutu lui Domnedieu in favorulu sufletului sèu, decâtu instruându pre sotii sèi din prinsóre in adeverurile de credintia, prin ce pre multi consoti de suferintia i-a intorsu la Domnedieu in órele loru cele din urma. Inaintea loru -si revocà juramêntulu depusu pre constitutiunea civila a clerului. Cându i-se cetì sentinti'a de mórte, atunci aretându spre frunte dîse: *„Nu, amicii miei, cugetarea nu se póte gilotiná, si cugetarea face pre omu.“* Éra despre gilotinare dîse, cà *„e numai o lovitura in cefa“*.

La 14 Iuniu 1794 fura esecutate 33 de calugaritie de pre Montmartre la olalta cu abatis'a loru, duces'a de Montmorency. Revolutionarii dinainte de terorismu le conceseru sè traiésca privatu inse fàra a portá vesminte calugaresci. Robespierre cu teroristii inse se temeáu, cà si nisce fiintie atâtu de inocente inca voru periclitá libertatea ace'a, ce gilotiná pre atâtia ómeni nevinovati. Pre cale càtra gilotina cântáu psalmulu mortîloru: *„De profundis clamavi ad te Domine,“* si totu asemene pre esiafodu nu incetà cântarea, decâtu cându cadiù capulu si alu celei din urma. Totu asemene cântaru *„Te Deum laudamus“* si calugaritiele Carmelite in numeru de 17, cari fura gilotinate in 1794.

Càtra capetulu terorismului venì rêndulu si la archirevolutionarii Danton si Robespierre. Danton cându erá pre ací sè fia prinsu, dîse amiciloru sèi, cari -lu sfatuira sè fuga: *„Au póte sè-si duca omulu si patri'a cu sine?“* In fati'a gilotinei inse -si pierdù curagiulu, desi -si strigà elu siesi: *Curagiu, Danton!*

In urma cadiù si Robespierre, Satan'a revolutiunei. Cându fù prinsu, atunci cercà a se sinucide cu unu pistolu. Nu-i succese inse, si se ranì numai greu la o falca, carea si-o legà elu insu-si cu o cârpa alba. Susu pre esiafodu carnificele -i smâncì cârp'a de pre falca. Fiindu inse cârp'a prinsa de carne prin sângele inchiegatu, smâncirea ei -i causà dorere, câtu racnì, de resunà totu piatiulu revolutiunei. Curêndu -i cadiù capulu, si poporulu jocá in giurulu lui de bucuría, vediêndu cà a scapatu de monstrulu omenimei.

Poetii nostri.

In numerulu 6 alu „Unirei“ in unu articolu intitulatu „Tinerii poeti din clerulu nostru“ in tonulu celu mai moderatu si de bine voitoriu amu fostu facutu atenti pre preotii si candidatii nostri de preoti, cari se incércа pre terenulu poeticu, cá se se ferésca de a imitá in incercârile loru spiritulu poesíeloru lui Eminescu, fiindu cà Eminescu este poetulu ideiloru lui Budha si alui Schopenhauer, si cei ce imitéza spiritulu lui Eminescu eo ipso se facu apostolii lui Budha si alui Schopenhauer. Si spre comprobarea asertiunei nóstre ne-amu provocatu in nota la dóue poesii mai recente aloru doi autori din clerulu nostru, in cari nu numai spiritulu celu bolnavu alu poesíeloru lui Eminescu este imitatu in modulu celu mai evidentu, ci chiaru si cuvintele si obiectele de predilectiune alui Eminescu, cum suntu: Vapai'a lunei, pustîiulu si teiulu, care lui Eminescu atât'a i-a fostu de dragu, câtu si la mormêntu, n'a doritu se i-se puna crucea, ci unu teiu. Si ideile espuse de noi acolo le sustiênemu si acum cu tóta hotarîrea fàra de a avé absolutu nimicu in contr'a nici unei persóne.

Poetîloru nostri inse, cari au devenitu pentru ace'a nedumeriti, si cari prin articolulu nostru dîcu cà s'au aflatu vatemati, le dîcemu numai atât'a, cà multu mai tare s'ar' vatemá

beseric'a, cându ar' scí, cà in adevèrŭ dênsii cá ministri ai ei suntu cá Eminescu convinsi, cà „*mortii dormu de veci in resipire*“, si cà viéti'a cealalta „*e o nimic'a fàra margini*“, si cându beseric'a n'ar' crede, cá si noi, cà lucruri de aceste le-au scrisu mai multu din nepricepere tinerésca. Càci déca in adevèru ar' fí dênsii convinsi de lucruri de aceste, atunci nu le-ar' mai remâné decâtu se primésca sfatulu datu in capetulu articolului nostru amintitu mai susu.

Deci inca odata le dícemu din inima curata tineriloru poeti din clerulu nostru, se rumpa odata pentru totu de-a un'a cu ide'a de a imitá spiritulu poesíeloru lui Eminescu, care este negatiunea deplina a creştinismului si apoteos'a nihilismului lui Budha si Schopenhauer, càci la din contra ne vomu face detorí'a si pre venitoriu, pàna cându abusului acestuia se va pune capetu in clerulu nostru. Scria poetii tineri din clerulu nostru poesíi in spiritulu, in care unulu din ei in Nro 8 alu Familiei a scrisu o poesía despre cele trei virtuti teologice, si atunci fia securi, cà nu vomu avé pentru ei decâtu cuvinte de lauda, de câte ori voru produce ceva bunu.

Atal'a.

Novela de F. R. de Chateaubriand.

(Continuare.)

Intr'acestea se aduce unu copilu inaintea misionariului, pre care l'a botezatu la tiermulu unui isvoru incungiuratu de flori de iasminu, in vreme ce de alta parte unu sicriu porniá spre livad'a mortii. De alta parte sub unu stejariu doi miri primiáu binecuvêntarea casatoríei. Dupa acestea pastoriulu sufletescu mergeá inainte binecuvêntându stâncile, arborii si isvórele, precum odiniora a binecuvêntatu si Domnedieu agrii inca nesemenati dându-i de moştenire lui Adamu. Procesiunea acést'a a poporului cu preotulu mi-se intiparià in sufletu, aducându-mi aminte de pribegirea celoru de âintâiu familii, cându Semu si cu fiii sèi au strabatutu pàna dincolo in pamêntu necunoscutu calauziti de caletoriulu sóre.

Vreám sè sciu dela pustniculu, in ce chipu -si gubernéza elu fiii sèi sufletesci. La acést'a elu mi-a respunsu binevoitoriu: „Nu le-am datu nici o lege; nu i-am invetiatu nimicu altu ceva, decâtu sè se iubésca unulu pre altulu, sè adoreze pre Domnedieu si sè spereze intr'o viétia mai buna. Aceste cuprindu in sine tóte legile din lume. In mijloculu satului poti vedé o cladire ceva-si mai mare. In têmpu de plóia ea le servesce dreptu capela. Acolo se adúna ei diminéti'a si sér'a, cá sè dé lauda lui Domnedieu, si déca eu nu sum de fatia, celu mai betrânu indeplinesce rogatiunea. Dupa ace'a iesu la câmpu spre a lucrá. Desi proprietâtile suntu despartite, pentru cá unulu fiecare sè invetie economí'a, bucatele totusi se asiédia intr'unu locu, cá astfeliu sè se sustiéna iubirea fratiésca.“ Cuvintele calugarului m'au farmecatu. Sêmtiám sublimitatea acestei vieti muncitóre si stabile fatia cu viéti'a pribéga si lenesia a selbateciloru.

O, René! nu cârtescu in potriv'a lui Domnedieu, dar' -ti marturisescu, cà sêmtu o dorerósa parere de rèu atunci, cându -mi aducu aminte de acésta societate evangelica. Ce fericitu m'ar fí facutu o viétia traita pre acele tiermuri cu Atal'a. Mi-s'ar fí sfîrşitu tóte pribegíile mele. Acolo lânga o femeia, necunoscutu de ómeni, ascundiêndu-mi fericirea in sênulu paduriloru, acolo dícu mi-s'ar fí scursu viéti'a, cum se scurgu rîurile din pustietate, ce n'au nici unu nume. In locu de acésta pace nu m'ar fí isbitu atâtea furtuni. Dar vai! eu jocarí'a vecînica a sortii, aruncatu din tiermu in tiermu, esilatu pre unu lungu têmpu din patri'a mea, la reintórcere n'am aflatu nimicu, afára de colib'a parintiésca zacându in ruine, ér' in morméntu prietenii miei. O! acest'a a trebuitu sè fía destinulu lui Şakta! . . .

Dram'a.

Viu erá visulu fericirei mele, dar scurtu a si tiênutu!

Cându, colea càtra amédi, ne apropiámu de pescera, mi-s'a parutu lucru fórte strainu, cà Atal'a nu ne intêmpinà. O spaima neintielésa m'a cuprinsu. Intrându in pescera nu cutezám sè strígu pre fét'a lui Lopez; inim'a mea lantiuita de atâta tristétia prea grozavu s'ar fí sguduitu, ori capetám respunsu ori nu. Infricatu si mai multu de negur'a ce se impainginise la gur'a pescerei, dîsei pustnicului: „O, te rogu . . . pre tine te scutesce si insotiesce ceriulu; strabate inainte prin acésta intunecime.“

Câtu de slabu este acel'a preste care domnescu patimile; câtu de tare inse este acel'a, ce se increde in Domnedieu. In inim'a blânda si vestejita de 76 ani a betrânului mai multu curagiu erá, decâtu in tóta caldur'a tineretiei mele. Omulu pàcii pasí in pescera, pre cându eu infricatu am remasu afára. Intr'ace'a din adênculu stâncei o vóce slaba, asemenea unui suspinu, -mi lovì urechi'a. Cu unu tîpetu poternicu, si cu poteri recâstigate me aruncai in pescera. O, spiritele parintíloru miei! *singuri voi* a-ti fí cunoscutu vederea, ce mi-se aretá ochiloru.

Pustniculu aprinse o facla din lemnu de bradu; tremurându cu mân'a o tiéneá de-asupr'a asternutului Atalei. Frumós'a femeia zaceá razemata pre cóte cá mórta; pèrulu -i erá in disordine. Pre fruntea ei straluciáu sudorile chinului. Privirea-i de jumetate stînsa cercá inca sè arete iubirea, ce-mi pastrá; buzele ei voiáu sè-mi surîda inca. Lovitu cá de unu tràsnetu, cu ochii scaldáti in lacrimi, cu bratiele stinse, cu buzele jumetate deschise, stám inaintea ei nemişcatu. Tacerea ne cuprindeá pre câte-si trei!

Pustniculu intr'unu târdîu o rupse dîcându-mi: „Suntu friguri pricinuite de oboséla; déca ne vomu liniscí si vomu rogá pre Domnedieu, elu se va indurá spre noi.“

La vorbele aceste sângele mieu sleitu incepù sè sbocote din nou, si dupa firea omului selbatecu din estremulu spaimei la momêntu m'am aruncatu in bratiele celei mai dulci increderi. Dar Atal'a nu m'a lasatu multu in acésta positia. Scuturându-si tristu capulu, ne facù semnu sè paşimu mai aprópe de asternutulu ei.

„Parinte,“ dîse dorerosu feciór'a, „aprópe-su de clip'a mortii. O, Şakta! ascúlta si nu desperá, dorerós'a taina, ce atât'a am ascuns'o inimei tale, pentru cá sè nu te facu preá nefericitu . . . Te rogu inse, nu me intrerupe. Inlantiuesce-ti bine sêmtiemêntulu dorerii, sè nu-ti isbucnésca, càci preá mi-ai grabí trecerea din acésta lume . . . . Multe trebue sè-ti spunu despre batâile doreróse si amare ale inimei mele . . . si greutatea nespusa, ce-mi apása sufletulu . . . . ce-mi apása pieptulu . . . sêmtu cà nu potu sè me grabescu destulu.“

Dupa câte-va minute de tacere Atal'a continuà:

„Trist'a mea sórte s'a inceputu dóra mai inainte de ce am vediutu lumin'a dîlei. Conceputa in pântecele maicei mele intre doreri si nenorociri, multe chinuri i-am pricinuitu. Ea m'a adusu pre lume cu pericolulu de a-si pierde viéti'a, ér de viéti'a mea nu erá sperantia. Cá sè me mântuiésca, mam'a facù o promisiune sânta; s'a legatu inaintea reginei ângeriloru, cà -i voiu inchiná ei vergurí'a mea, déca -mi va tiené viéti'a. Mare promisiune acést'a; ea me duce in morméntu!“

„Erám de 16 ani, cându am pierdutu pre mam'a. Câte-va óre inainte de mórtea ei m'a chiamatu lânga patu-i si mi-a dîsu: „Fíic'a mea! tu scfi, ce feliu de juruintia am facutu pentru tine. Vrei sè dái de mintiuna pre maica-ta? . . . O, Atal'a! te lasu intr'o lume nevrednica sè pórte in sênulu sèu o creştina; te lasu intre idololatrii ce persecutéza pre Domnedieulu parintíloru tei, pre acelu Domnedieu, care te-a chiamatu pre lume si te-a sustiênutu intr'unu modu miraculosu. O, iubit'a mea fiica! déca tu imbraci vèlulu vergurei, nu pierdi nimicu altceva decâtu gândurile casnicei, decâtu suferintiele mistuitóre, ce au sdrobitu sênulu maicei tale. Vino dar, iubit'a mea, vino si jóra pre tipulu maicei Domnului, inaintea maicei tale moribunde, cà tu nu vei fí tradatórea mea inaintea ceriului. Gândesce, cà eu m'am legatu pentru tine, cá sè-ti mântuiescu viéti'a; si déca tu nu vei implini juruinti'a mea, vei aruncá sufletulu mamei *tale in chinurile de veci.*“

„O, mama, de ce ai vorbitu astfeliu?! Si tu, obiectulu dulce si tristu alu suferintieloru mele, o, Şakta iubitulu mieu! vedi tu, ce ne-a adusu nemilós'a nóstra sórte. . .! Vèrsându lacrimi m'am repedîtu la pieptulu maicei mele, i-am promisu tótu, ce-mi cereá. Maic'a me amenintià cu blastèmulu ei, déca vre-odata -mi voiu calcá cuvêntulu. Dupa ce puse preste mine acésta legatura, strîngându-me la sênulu sèu si-a datu sufletulu.“

„La inceputu nu sêmtiám asiá greu pericululu juruintiei mele. Erám superba de acést'a, si déca priviám in giurulu mieu, nu aflám decâtu têneri nevrednici de mân'a mea; me bucurám, cà nu am altu sotiu decâtu numai *pre* Domnedieulu maicei mele. Mai târdîu inse te-am vediutu pre tine, întâi'a data cá *prinsoneriu*. Compatimiám sórtea ta si am indrasnitu sè-ti vorbescu lânga rugulu din padure. O, atunci am sêmtîtu, câtu de mare este juruinti'a mea.“

(Va urmá.)

Bibliografía.

Famili'a — diuariu beletristicu-literariu in numerulu 9 a. c. cuprinde: „Preste-unu veac“. — „Marióra“ (novela). — „Bibliografíe“. — „Nume familiare românesci“. — „Cugetări“. — „Scrisori către unu tinér cleric“. — „Serata „Armoniei“ in Cernăuţi“.

— „Soriórele.“ — „Literatură și arte.“ — „Teatru și musică.“ — „Biserică și scólă.“

In numerulu 8 pública „Famili'a“ o naratiune cu titululu: *In ciud'a lui Domnedieu.* Cuprinsulu ei este urmatoriulu: Unu omu ori ce faceá, si ori câtu lucrá, erá totu seracu. Pentru ace'a si-a propusu sè mérga sè intrebe, pre Domnedieu, cà lui de ce nu-i dà nimicu, macarcà lúcra? Pre drumu a intêlnitu pre unu omu putredu de bogatu, care nu mai sciá, ce sè faca cu avutí'a. S'au dusu acum amêndoi la Domnedieu. Prin Sântulu Petru au capetatu rèspunsulu dela Domnedieu, cà *„celui ce are, i-se va dá, si celui ce n'are, si ce i-se pare, cà are, i-se va luá“*. Atunci seraculu, care nu mai aveá decâtu unu sumanu, s'a apucatu si si-l'a arsu, cá sè faca lui Domnedieu ciuda, vediêndu cà nu mai are ce luá dela elu, si apoi totu dîceá: *„Éca -mi facu gustulu mieu, in ciud'a lui Domnediu.“* Preotii nostri, si chiar si „celu din Blasiu“, care n'are nici litere initiali, si care dîce „Famili'a“ — desi nu ne vine a crede asiá ceva despre unu preotu — cà o a aperatu pentru murdarii de aceste, ar' trebuí la lapadatúri de aceste literarie sè le arete usi'a, nu sè sufere sè le cetésca fetele loru nevinovate.

Românische Revue fóia periodica politica literaria edata de Dr. Corneliu Diaconovich. Directiunea: Vien'a VIII, Feldgasse 15, costa pre anu 10 fl. Fascic. III—IV din 1891 cuprinde: „11 Milionen Românen.“ — „Das Bucuresci-er Memorandum.“ — „Die Segnungen des Dualismus.“ — „Die Brüder Hurmuzachi.“ — „Die Românen gegen die Zwangsbewahranstalten in Ungarn.“ — Ethnographie und Folklore in der Bucovina.“ — „Grui-Sângeru.“ — „Macedo-Românische Volkslieder.“ — „Die Basch-Araba und die Anfänge des Românischen Staates.“ — „Die geizigen Brüder.“ — „Rundschau.“ — „Literatur.“

Recomandàmu cu tóta caldur'a acestu escelentu periodicu.

Editoru si redactoru respundietoriu:
Dr. Vasiliu Hossu.

Burs'a de Budapest'a.

Din 18 Mart. st. n. 1890.

Rent'a de auru ung. 4%	105.50
« « hârtíe « 5%	101.15
Imprumutulu càiloru ferate ung.	115.25
Amortisarea detorîei càiloru ferate de Ostu ung. (1-ma emisiune).	98.75
Amortisarea detorîei càiloru ferate de Ostu ung. (2-a emisiune).	113.—
Amortisarea detorîei càiloru ferate de Ostu ung. (3-a emisiune).	—.—
Bonuri rurale ung.	92.—
« « croato-slavóne	104.—
Despagubire pentru dijm'a ung. de vinu	—.—
Obligatiunile desp. regaliiloru	97.75
Imprumutu cu premiu ung.	140.—
Losuri pentru regularea Tisei	131.50
Rent'a de hârtíe austriaca	101.75
« « argintu austriaca	92.45
» « auru austriaca	110.75
Losurile austr. din 1860.	138.50
Actiunile bancii austro-ungare	987.—
« « de creditu ung.	358.25
« « « « austr.	311.90
Scrisuri fonciare ale institut. de cred. si economîi «Albin'a».	101.—
Galbeni imperatesci	5.42
Napoleon-d'ori	9.14
Marci 100 imp. germane	56.70
Londr'a 10 Livres sterlingi	115.40

Josifu Gans,

fabricantu si reparatoriu de masîne agronomice

(5) 2—10

in Blasiu (Balázsfalva)

recomânda pre lânga garantia si servitiu solidu si promptu depositulu sèu de

pluguri, masîne de imblatitu, de cusutu, de trieratu si de

alte instrumente economice,

tóte din fieru batutu.

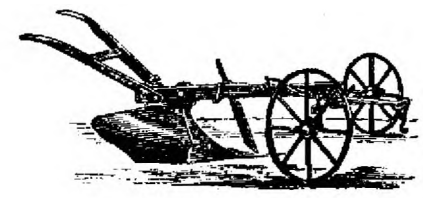

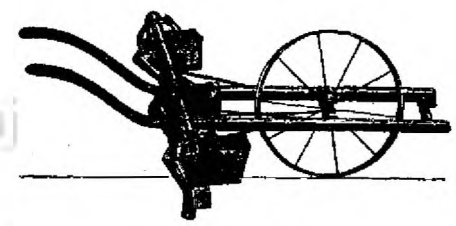

Tóte obiectele amintite se potu procurá si pre lânga solvire in rate.

Cu deosebita stima cutezu a incunoscintiá pre

Veneratulu Cleru greco-catolicu,

cà precum si pàna acum iâu asupra-mi gatírea de

iconostase, amvóne, altarie

si alte obiecte de ale instruirei interne a besericeloru, in ce privesce lucrulu de mesariu si de sculptoru, de colorare respective de marmorisare si de provedere cu icône sânte, dimpreuna cu asiediarea aceloru obiecte in fati'a locului, precum si renovarea de iconostase cu pretiurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescu cu placere.

Iconostasele ridicate de mine in besericele greco-catolice au câstigatu recunóscere deosebita, si tóte me indreptatiescu la sperarea, cà Veneratulu Cleru me va impartasî ocasionalminte de pretiuit'a-i incredere. Silinti'a mea se va indreptá totu de-a un'a intr'acolo, cá si de ací incolo se meritu renumele celu bunu, care mi-l'am câstigatu pàna acum.

Prin tarifulu de zone disparêndu departârile, prin acést'a capacitatea de concurintia mi-s'a maritu.

Rogându-me pentru pretiuite comande sum

Oradea-mare, 28 Ian. 1891

cu deosebita stima

Carolu Müller,

(4) 3—6 auritoriu si fabric. de recuis. beseric.

Fundata in an. 1858.

FRANCISCU WALSER

Liferantu de curte alu Altetiei Sale imp. si reg. Archiducele Josifu

proprietariulu primei fabrici ungare de masine si recusite de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu

Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66

recomânda atentiunei preaonoratiloru domni preoti

TURNATORI'A SA DE CLOPOTE

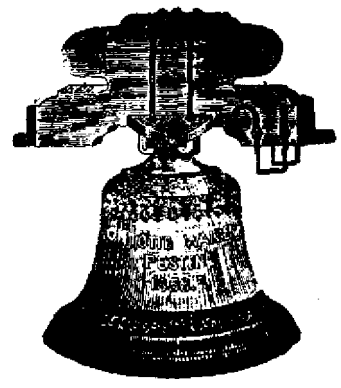

(2) 12—52

in care se fabrica atâtu grupuri câtu si clopote singuratice: cu **scaune de fieru** patentate si cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabric'a a liferatu dela intemeiarea sa 1800 clopote mari de metalu, intr'altele si celu dela metropoli'a din Bucuresci in greutate de 8000 kilograme.

Se afla umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru bài, conducte pentru apa si pumpe pentru fântâni.

Preliminarie de spese si Pretiu-couranturi se trimitu la cerere gratuitu si franco.

Distinsu in anulu 1885 la espositiunea regnicolara din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concurintia cu **diplom'a cea mare de onóre.**

Tipografi'a Seminariului archidiecesanu.

Asilele de copii in cas'a Magnatîloru.

Cuvêntarea

tiênuta in cas'a Magnatîloru la 9 Martiu 1891 st. n. de càtra

Ilustritatea Sa

Dr. Victoru Mihályi,

Episcopulu gr.-cat. alu Lugosiului, tradusa dupa testulu originalu litografatu in »Országgyülési Tudositó«.

Escelenti'a Vóstra Domnule Presiedinte! Ilustri Magnati!

Cu ocasiunea cându s'a pertractatu articululu de lege XVIII din 1879, avui onóre a constatá, cà legislatiunea Ungariei pàna aici a respectatu unulu dintre cele mai sacre drepturi omenesci, libertatea parintîloru relativa la esercitiulu de acést'a ori de ace'a natura a instructiunei elementare a prunciloru loru, cá nu cumva parintii sè fía impiedecati óresçum intru educatiunea prunciloru loru a straplântá insusirile loru proprii; cá nu cumva parintii sè fía impiedecati óresçum a reproduce spre glorificarea lui Domnedieu in baietii loru acele insusiri bune spirituale, cari parintii insi-si inca le-au eredîtu.

De óre ce acelu proiectu atuncia ajunse la potere de lege, inaltulu guvernu alu institutiunei publice cu acést'a inaugurà o era nóua de educatiune a poporului, carea netezesce calea spre educatiune spartana, cea indreptata spre a desface tóte legatúrile de familia.

Proiectulu de lege de fatia este numai stadiulu alu doilea pre acestu precipisiu; si de cumva tóte semnele nu insiéla, curêndu se va desamagí, celu ce se légana in credinti'a, cà in cadrulu sistemei de institutiune publica a inaltului guvernu proiectulu de lege despre asilele infantile formèza nonplusultra a atentateloru indreptate spre stirbirea legatúriloru de familia, si a drepturiloru cuvenite parintîloru.

Cu veneratiune am salutatu ce e dreptu deductiunile in privinti'a pedagogica corecte, si inaltiate la nivelulu sciintiei, ale Escelentiei Sale Domnului Episcopu latinu alu Oradei-mari, dara nu me potu retiené sè nu dechiaru, cà eu tocmai dintr'acele deductiuni sum silitu sè ajungu la consecintie contrarie.

Dupa ce astfeliu semnalai pusetiunea, ce o cuprindu fatia de acestu proiectu de lege, cu reverintia ve rogu, Magnati Ilustri! sè-mi concedeti, cá dupa 12 ani de nou sè potu apelá la paciinti'a vóstra, cându cutezu a cuvêntá la obiectulu de fatia.

Precum mi-se pare, o principala latura umbrósa a acestui proiectu de lege se cuprinde in natur'a lui preste totu obligatóre. Eu nu negu, cà acolo, unde s'au creatu raporturi atâtu de deplorabile, latîte intre glóte, câtu nu numai barbatulu si tat'a celu chiamatu spre ace'a dela natura, ci si mam'a cea rênduita dupa natura spre paz'a caseniloru sèi, ma si ceialalti membri de vêrsta ai familiei cu totii suntu siliti, nu din cându in cându, nu in modu esceptionalu, ci stabilu a-si cautá departe de locuintiele loru pânea de tóte dîlele, cá sè póta traí; cà dîcu intr'astfeliu de impregiurâri deplorabile este de lipsa a se ingrigí, cá baietii de 3—6 ani sè fía ocrotiti de mâni straine. — Acést'a eu nu o tragu in controversia. — Baietii estumodu ajunsi la orfanatu artificialu, asiedie-se acei'a ori sub grigea altei familii private, ori infiintieze-se pre parte-le orfanotrofie, case de caritate, asile infantile, gradini de copii scl. Pentru de acestia de securu este o facere de bine, de cumva -i asiédia in astfeliu de institute. Dara acésta facere de bine, Ilustri Magnati! este fórte amara, pentru cà institutele ori câtu de bine arangeate, grigea in familia straina ori câtu de umana, ingrigitórea seau doic'a cualificata dupa ori care metodu, nici odata nu este in stare a suplini educatiunea cea dela parinti.

In Ungari'a caritatea crestina, zelulu pentru causa, unde se pareá de lipsa, deja a si infiintiatu astfeliu de institute: si de cumva de sine nu se iviá zelulu pentru asemenea asiedieminte, influinti'a din strainatate s'ar fí ingrigitu sè stêrnésca interesu in acésta privintia.

Dara intr'o tiéra cá ace'a, unde prin intieleptiunea legislatiunei s'a facutu provisiune, cá maioritatea precumpenitóre a cetatieniloru sè póta fí proprietaria de avere nemiscatóre; intr'o tiéra cá ace'a, unde industri'a cea mare numai treptatu se póte desvoltá, dara in desvoltarea ei nu e in stare a jignî, a ruiná ori a nimicí industri'a cea mica; intr'o tiéra cá ace'a, unde barbatulu cu sudórea fetiei sale de comunu câstíga atât'a, câtu se recere spre ace'a, cá pre lânga circumspectiunea crutiatóre a muierei, sè-si póta sustiené famili'a intréga: in Ungari'a dîcu, unde in procente intregi nu, ci póte numai in frântura neinsemnata se póte notá numerulu aceloru familii, cari sè nu aiba locuintiele loru proprii, seau vétr'a loru propria, si menagiulu propriu alu càsii; cà intr'astfeliu de tiéra cu proiectulu de lege despre asilele infantile sè se tenteze o cura generala si regnicolara a unui rèu care nu este generalu: dupa convingerea mea ar fí o provisiune, incâtu pentru estensiunea ei, superflua. In casulu celu mai bunu, Magnati Ilustri! numai spre remediulu rèului, ce ici seau colea, esceptionalu inse aievea se ivesce, subverséza necesitatea de a infiintiá asile infantile, si atunci cá a unui remediu paliativu, care a-lu intrebuintiá, abstragûndu dela initiativele private ori sociale, s'ar' paré a fí póte mai chiamate auctoritatîle orfanale, si a fí mai indicate, cá acele sè se intromita intr'astfeliu de trebi.

Mare pondu se pune pre ace'a, cá acestu proiectu de lege sè se primésca, si Escelenti'a Sa Domnulu Ministru a atinsu, cà sil'a impusa intr'acestu proiectu de lege nu este obligatóre preste totu, ci numai acolo, unde esista gradini de copíi si asile infantile, si numai acolo, unde parintii suntu departati de acasa, si acolo, unde parintii nu legitiméza cà neintreruptu potu sè impartasiésca pre baietii loru de ingrigirea receruta.

Magnati Ilustri! eu recunoscu cà partea prima a problemei proiectului de lege se referesce la absenti'a parintîloru, in câtu §. 1. dispune, cà problem'a gradinei de copíi este in absenti'a parintîloru a scutí pre baietii loru prin grige si ocrotire de primejdiile, ce i-ar' poté ajunge. Dara insu-si testulu proiectului de lege nu statoresce, ce sè se intêmple cu baietii acei'a, a càroru parinti numai de esceptiune si provisoru se depárta de acasa; legea intr'astfeliu de casu nu concede nici ace'a, ce de altmintrea adese-ori este neincungiurabilu, cá adeca persóne apartiénetóre de legatur'a càsii si a familiei sè póta substituí pre parinti intru grigea prunciloru si a baietîloru. Acést'a celu putînu nu este apriatu espresu in proiectulu de lege; éra in proiectulu acest'a de lege, care petrunde in sanctuariulu familiei, dupa convigerea mea numai „expressa docent“, si aici cu anevoia s'ar concede câmpu largu la interpretatiune.

Dara problem'a gradiniloru de copii nu este numai, cá sè scutésca baietii de primejdiile, ce i-ar poté ajunge, ci intr'adóu'a linea cá sè ajute pre baieti intru desvoltarea loru intelectuala si morala prin deprinderea istetîmei, si a facultàtîloru mentale, si sè-i dedé la ordine si curatienia. La acést'a a dóua problema proiectulu de lege nu mai dîce, cà „in absenti'a parintîloru“, ci preste totu statoresce de problem'a asileloru, a dedá baietii la curatienia si la ordine, si prin deprindere amesurata etàtii loru a-i ajutá pre acei'a intru desvoltarea istetîmei, a mintii si a inimei loru.

Éra cumcà restrictiunea apriatu admisa in partea prima a problemei, in partea a dóu'a a acelei'a invederatu este eschisa: acést'a -mi voiu luá voia a o si dovedí. Nu cà dóra inalt'a legislatiune seau proiectulu de lege nu ar' recunósce, cà parintii suntu capaci a-si dedá baietii la istetîme, si a portá grige de educatiunea loru corporala; ci pentru cà nu se indestulesce cu ace'a desvoltare intelectuala si morala, carea parintii dupa natur'a lucrului potu se o intinda baietîloru.

Cu tóte aceste, Magnati Ilustri! eu nu me indoiescu a concede, cà acestu proiectu de lege nu impune in ace'a-si mesura toturoru parintîloru sil'a aici contemplata a asileloru infantile, ma sum de parere, cà acestu proiectu de lege contempla sil'a acést'a numai pentru o parte a cetatieniloru patriei, deórece numai pre o parte a cetatieniloru o tiêne de necapace spre ace'a, cá se-si impartasiésca baietii neintreruptu de ingrigirea receruta. Indrasnescu a atinge, cà §. 4 alu acestui proiectu de lege edîce, cà acolo unde esísta asilu infantilu seau gradina de copíi, fiecare parinte este obligatu a-si trimite baietii de 3—6 ani in asilulu infantilu seau in gradin'a de copíi, de nu cumva dovedesce, cà de aceia insu-si se ingrigesce acasa, ori cà a luatu mesurile recerute pentru ingrigirea loru.

Éra cumcà unde se se infiintieze gradini de copíi si asile infantile si unde ba, acést'a o statorescu §§. 15 si 16. In §. 19 se desfasiura, cà statului -i stà in dreptu si in potere a infiintiá gradini de copíi acolo. unde raporturile speciale o ar pretinde ace'a. Dara cà de ce natura se fía continu'a ace'a ingrigire receruta, carea o contempla aici proiectulu de lege, acést'a o spune §. 8, intru care se inşira acele cerintie, dintre cari de cumva parintele ori si càreia nu este in stare a face destulu, se ivesce sil'a si obligamêntulu se-si trimita baiatulu in gradin'a de copíi. Deci insu-si testulu proiectului de lege póte se convinga ori si pre cine despre ace'a, cà acelu proiectu obligamêntulu asileloru infantile preste totu -lu impune cetatieniloru diferiti dupa tiênuturi. Ace'a-si o marturisesce si raportulu comisiunei administrative si judiciarie a casei Magnatîloru de datulu 13 Februariu 1891.

Din parte-mi cutezu a observa numai atât'a, cà baiatulu intru inceputu cúgeta in esentia cá instrumentulu inteligintiei parintîloru; elu nu e capace a cugetá fàra de idei metafisice si morale; e incapace de a avé idei de aceste fàra limba, éra a graí numai asiá incepe, déca in cerculu familiei, la pólele parintîloru se desvólta intr'ênsulu facultàtîle-i mentale, ce zacu paraginite.

Deci déca parintii asiédia fundamentulu educatiunei baiatului, de óre ce proiectulu acest'a nu se indestulesce cu acelu fundamentu, care fiecare mama de trêba din patria este capace a cladí in inim'a si mintea baiatului ei: postulatele cuprinse in § 8 dovedescu de ajunsu, cà ori -si ingrigesce mam'a baiatulu dupa potinti'a ei ori ba, ea va fí constrînsa a-si trimite baiatulu in gradin'a de copíi, indata ce dêns'a nu este capace a face destulu ori si càrui'a dintre postulate, si nici starea-i nu o ajuta se tiêna educatoriu cá acel'a, care se substitue pre parinti intru implinirea acelui postulatu. — Cu acést'a este doveditu, cà sil'a asileloru infantile se intinde preste totu asupr'a toturoru cetatieniloru din diferitele tiênuturi ale patriei.

Din sil'a acést'a isvorésce alta latura umbrósa a proiectului de lege; elu este unu amestecu in dreptulu de familia alu parintîloru, de ace'a pedepsesce in modulu celu mai sêmtîtu pre parintii insi-si. Elu destráma legatur'a in viéti'a de familia, de ace'a nu póte fí nici folositoriu, nici salutariu, de óre ce este interesu alu tierii a sustiené legatur'a de familia, éra a forfecá drepturile ei nu este consultu.

Déca scótemu pre baiatu din cerculu familiei lui tocmai atunci, cându pasiesce in etatea cea mai amabila a vietii, si-lu asiedìamu intr'o multîme de baieti de ace'a-si vêrsta; acést'a produce acelu resultatu, cà aparintiele cele deântâiu ale acelei minti fragede, pornirile prime ale fantasiei si ale inimei baiatului ar' remâné neobservate, seau nu ar intêlní acea corespondintia armoniósa, de carea ar dá in cerculu parintiescu si intre frati. Acést'a destráma legatur'a de familia si produce acele primejdii, cari in tierile, unde dela leaganu (crêches) se subtragu baietii de sub grigea parintîloru, amenintia siguritatea si prosperitatea publica.

Fù relevatu, cà in gradin'a de copíi baiatulu se va bucurá de o desvoltare mai buna decâtu acasa; se spune, cà chiar datele statistice dovedescu, cà la noi grigea in familia nu este de ajunsu, cá pruncii in etate de siése ani se fía pregatiti dupa recerintia pentru scól'a elementaria. Eu cutezu a observá, cà nu mi-se pare a-se poté ajunge

ace'a, cá baiatulu in asilulu infantilu se se desvólte in mesura cá acasa. De ce? Pentru cà o céta de baieti, pàna cându acasa fiecare ar poté se fía bucurí'a si fal'a totu atâtor'a familii, in gradin'a de copíi pune la proba paciinti'a seau caritatea crestina a ingrigitórei ori a doicei, carea ingrigitóre nici nu este in stare se intieléga pre fiecare din ace'a céta de copíi, cu atâtu mai putînu este capace pre acei'a a-i educá si a-i ajutá intru desvoltarea loru intelectuala si morala; de ore ce desvoltarea acést'a nu se póte intêmplá altcum, decâtu prin esemple si imitatiune, decâtu prin semnale si prin armoní'a afectiuniloru, decâtu prin unu dialectu secretu, care este de atâte feliuri, câti suntu copíii de educatu; chei'a acestui dialectu numai la iubirea de mama se áfla, ea singura este capace a o intrebuintiá cu istetîme.

Unde lips'a aievea se ivesce, unde baiatulu ajunse la orfanatu, seau parintii din ori si care causa cuviintiósa nu-si potu implini detorinti'a, acolo are locu esceptiunea, dara nu este indicatu ace'a a o face generala. Nu voiescu a ve superá, Magnati Ilustri! insirându-ve avantagiele acelei educatiuni, carea nascatórea ins'a-si o intinde baiatului ei, si cà ce feliu de vîrtuti se ascundu intr'ace'a, déca mam'a nu imparte cu altii problem'a educatiunei baiatului ei; numai atât'a indrasnescu a amintí, cà legislatiunea nu este indreptatîta a retezá drepturile parintîloru; — si de cumva insi-si parintii ar' dorí se scápe de obligamêntulu, ce le impune natur'a, inca si atuncia cu deadinsulu ar fí de a se cumpaní, cà o plecare atâtu de primejdiósa merita óre a fí ocrotita?

Dara de cumva parintii se opunu si nu dorescu pre baietii loru a-i concrede sub grigea altui'a, atunci sil'a acést'a a asileloru infantile impusa prin lege provóca amesteculu necompetentu alu guvernului de institutiune publica, in sfer'a de dreptu a educatiunei private. Eu inse acestu amestecu nu-lu recunoscu de indreptatîtu, pentru-cà educatiunea privata este a familiei, este obiectulu principalu alu continuitâtii vietiei casatoresci; guvêrnulu institutiunei publice numai din dóue motive ar fí indreptatîtu prin normative seau prin legi a se amestecá in trebile educatiunei private: întâiu, de cumva interesulu binelui publicu o ar pretinde ace'a, a dóu'a de cumva ace'a ar fí de lipsa spre a lecuí perversitatea educatiunei in familia.

Motivulu primu nu subverséza, cá obligamêntulu asileloru infantile se se estinda preste totu, de óre ce ori si care educatiune privata corecta se intêmpla de-odata si in interesulu binelui publicu, deci este de totu superfluu ace'a a o regulá prin lege. Din contra ordinea buna, prin urmare interesulu publicu pretinde, cá dreptulu parintîloru se se lase neatinsu, anume acelu dreptu alu loru, cá inşi-si se póta grigí pre baietii loru, unu dreptu acest'a nealienabilu, pentru-cà este impreunatu cu obligaminte, unu dreptu, a càrui realisatiune tocmai prin parinti este mai de cu séma asecurata, de óre ce collocuinti'a neintrerupta, si dependinti'a spontanea a baietîloru dela parinti asecurá deplinu resultatele acestei educatiuni private.

Remediele disordinei, ce s'ar' ivi in educatiunea din familia, aici nu le voiu desfaşurá, cà acele se tiênu de competinti'a auctoritâtîloru de curatela. Eu dreptu ace'a, Magnati ilustri! din punctu de vedere pedagogicu tiênu, cà este in interesulu societâtii publice, cá obligamêntulu asileloru infantile se nu se impuna cu forti'a unoru parinti cá acei'a, cari nu-lu dorescu.

Acestu proiectu de lege inse mai are si o alta latura umbrósa, care aşişderea din ace'a-si sila provine; anume cà §. 4 sub mulcta de bani constrînge pre parinti, cá baietii loru dela 3—6 ani se-i trimita in gradin'a de copíi seau in asile infantile, de nu cumva voru dovedí, cà baietii loru se impartasiescu acasa seau ori si unde in continuu de ingrigirea receruta; si intr'acést'a mi-se pare a gasí acea latura umbrósa a proiectului de lege, carea este vatematóre, pentru-cà deadreptulu taia in omenía.

In privinti'a teorîloru ivite pre terenulu educatiunei poporului, in deosebi ce privesce obligamêntulu generalu alu instructiunei elementare, si cà in ce mesúra este acést'a folositóre, salutaria, corespundietóre si posibila: fatia de aceste cestiuni parerile suntu fórte diferite. Articululu de lege XXXVIII din a. 1868 in cestiunea acést'a, dupa parerea mea inca totu deschisa, a luatu positiune, càndu in §. 1. a edîsu, cà fiecare parinte este obligatu pre baiatulu seu, de cumva nu s'ar fí ingrigitu despre educatiunea aceluia acasa seau in vre-unu institutu privatu, a-lu portá la scól'a publica dela alu 6-le anu implinitu alu etâtii pàna la alu 15-le anu implinitu.

Legislatiunea luându astfeliu pusetiune intr'o cestiune deschisa, si instructiunea elementara prin lege devenindu preste totu obligatóre, textulu legii fatia de libertatea pàna atunci vigenta fù formulatu asiá, cà pàna càndu inainte de ace'a presumptiunea stateá pre lânga libertatea parintîloru, dupa ace'a obligamêntulu parintîloru se-si asecure sie-si avantagiulu persumptiunei, si parintii se fía detori, de cumva nu ar' voí a-si trimite copíii la scóla, a dovedí, cà se ingrigescu in altu modu de instructiunea elementara a prunciloru loru: acést'a, Magnati Ilustri! o precepu, pentru-cà acést'a este consecinti'a logica a faptei, cà s'a luatu pusetiune intr'o cestiune deschisa.

Dara cumcà nu intr'o cestiune deschisa, in prinvinti'a càreia se póte luá pusetiune, ori a nu se luá, — ci in privinti'a unuia dintre cele mai sânte drepturi si obligaminte, cum este tocmai cá parintii prin grige se-si scutésca baietii de 3—6 ani de primejdiile, ce i-ar' poté ajunge, si se-i ajute pre acei'a intru desvoltarea loru corporala, intelectuala si morala; — cumcà in privinti'a unui astfeliu de obligamêntu, dictatu de càtra ins'a-si natur'a, intr'acestu proiectu de lege presumptiunea se asiédia astfeliu, cá si cum parintii câta-i tiér'a ungurésca nu si-ar' scutí copíii, si nu s'ar' ingrigí de desvoltarea loru corporala, intelectuala si morala: acést'a taia in omenía si este vatematoriu. — De cumva se dîce, cà tocmai de ace'a a fostu constrînsu guvernulu a propune acestu proiectu de lege, tocmai de ace'a este silitu a obligá pre parinti, se-si trimita baietii in asile infantile, de nu cumva dovedescu, cà -si implinescu obligamintele dictate de natura: acést'a insémna presumptiunea a o pune in modu, cá si cum parintii nu si-ar' implini obligamintele loru naturale, ce'a ce aievea este vatematoriu.

De sub greutatea unei asemenea acuse, cà adeca parintii nu -si grigescu bàietii, nimenea nu va poté usioru se scápe, de óre ce pre temeiulu acestei legi presumptiunea de dreptu stà pre lânga ace'a, cà nu -si grigescu bàietii: deci nu acusatoriulu, care imputa o acusa atâtu de grava, ci maic'a este detóre a dovedí contrariulu.

Cumcà ce feliu de injuria se ascúnde in punerea acést'a presumptiunei. ace'a nu voiescu a o descrie mai pre largu. Ajunga-mi a produce ace'a singura impregiurare, cà pàna càndu de o parte nascutulu ori si càroru conjugi in sensulu legei se presume de legitimu, si parintii acést'a o potu deplinu legitimá cu estrasulu din matricul'a botezatîloru in modu cá acel'a, câtu déca i-ar' plesní cuiva in minte a afirmá contrariulu, elu este detoriu a dovedí cu dovedi legale inaintea judecatoriului, cà baiatulu respectivei mame nu este legitimu, pàna atunci de alta parte prin legea acést'a dorere! déca cine-va ar' porní acus'a, cà mam'a ace'a nu-si grigesce baiatulu, dejá nu elu acusatoriulu este detoriu a dovedí, ci presumptiunea militéza pre lânga acusatoriulu, si biét'a acusata este obligata a se legitimá, cà dieu! dêns'a -si grigesce baiatulu, si inca cu ce feliu de dovedi? Càci de esemplu atestatulu, ce l'ar' estradá parochulu in acelu intielesu, cà cutarea mama -si grigesce pruncii ei, unu astfeliu de atestatu estradatu de càtra conducatoriulu parintiescu si judecatoriulu competentu alu conscientiei popóreloru crestine, legea nu-lu admite cá dovéda competenta; ma cu privintia la gradinile de copíi si la asilele infantile comunali ori ale statului, parochulu nici cà este din oficiu membru alu comisiunei de inspectiune, deci acolo nici cà se bucura de votu.

De aci urméza, cà parintii prin legea acést'a se constringu cu dovedi cu multu mai importante, mai cercustantiale si astfeliu cu mai multe spese impreunate a dovedí inaintea aparatului de inspectiune, prevediutu in §§ 23—26 ai proiectului, cà ei pórta grige de baietii loru, decâtu cu cari suntu capaci a dovedí inaintea judecatoriului, cà prunculu loru este legitimu.

Dara acestu proiectu de lege, Magnati Ilustri! avantagiulu presumptiunei inca nici intru acelu casu nu este aplecatu a-lu asecurá pre partea parintîloru, déca acestia de regula amesuratu chiamârei loru petrecu acasa, si asiá mai bine se ingrigescu de baieti, decâtu chîaru de lumin'a ochiloru proprii. Cine nu ar' scí, Magnati Ilustri! ce locu importantu cuprinde in Ungari'a pre terenulu economíei nationale tocmai industri'a de casa? Cine nu ar scí, câte mame de familia -si provêdu tóta famil'a cu albe tiesute acasa cu ostenél'a propria? Câte mame de familia -si imbráca pre ai sei cu tiesetúre trainice, corespundietóre si adese de valóre artistica?

Cumcà intru astfeliu de tiéra, intru astfeliu de impregiurâri mam'a, carea atât'a ostenesce in folosulu aloru sei, inca osebitu se fia obligata a se legitimá, cà -si grigesce baietii de 3—6 ani: acést'a, Magnati Ilustri! dupa preceperea mea este o pretensiune marginisia cu asia o şicanare prepuitóre, de carea a mântuí publiculu contribuentu pentru acést'a Inalta casa a magnatîloru ar' fí o problema vrednica de consideratiune, carea ar' provocá si gratitudine. —

In urm'a acestor'a, de óre ce acestu proiectu de lege doresce se vindece preste totu in generalu unu reu, care nu se ivesce preste totu, vré se-lu vindece cu unu remediu drasticu, pentru-cà contrariu naturei, care destráma legatur'a de familia; — de óre ce acestu proiectu de lege sub mulcta de bani impune parintîloru sil'a de a-si trimite baietii la asile infantile, macar de i-ar' si grigí pre aceia acasa dupa recerintia, si presumptiunea de dreptu o statoresce astfeliu, cá si cum parintii nu si-ar' grigí baietii; — prin urmare intru procurarea dovedîloru le impune o procedura cu mai multe spese impreunata, decâtu cu carea potu se dovedésca legitimitatea prunciloru loru: eu nu potu se partinescu acestu proiectu de lege, si ve rogu, Magnati Ilustri! indurati-ve a denegá acestuia consensulu vostru.

---

†

Ludovicu Windthorst.

Conducatoriulu celebru alu Centrului din Germani'a, fostulu ministru de statu, deputatulu in parlamentulu imperialu si in diet'a Prusiei, oratorulu renumitu, barbatulu de statu eminente, aperatoriulu aprigu alu drepturiloru besericei catolice, fal'a catoliciloru din Germani'a si din lumea intréga, Dr. Ludovicu Windthorst a repausatu in Berlinu la 14 Martiu a. c. in anulu alu 80-le alu etâtii sale. In dênsulu a pierdutu beseric'a pre unulu din cei mai ilustri ai sèi fii, Germani'a pre unu cetatiénu intieleptu si devotatu, Centrulu pre celu mai genialu conducatoriu. — Morit'a si elu, cá marii sèi antecesori Mallinckrodt si Franckenstein, pre câmpulu de onóre, pre câmpulu de lupta, asiá dîcêndu intre desbaterile parlamentare, in implinirea sublimei sale misiuni, departe de orasiulu sèu natalu, departe de familia. Viéti'a lui a fostu activitate, si lucrându a moritu.

La mormêntulu lui cu admiratiune se opresce Pap'a si Imperatulu, catoliculu si protestantulu, amiculu si contrarinlu. Da, càci Windthorst a doveditu, cà in lumea acést'a plina de interese materiale si egoistice totusi mai esista idealuri. Idealulu lui Windthorst a fostu dreptulu si adevèrulu; a fostu reform'a societâtii pre bas'a doctrineloru besericei catolice. Si stralucite au fostu succesele lui: si incununatu de succese si-a inchisu ochii. — Inaintea mormêntului próspetu nu avemu nici noi decâtu lacrime de dorere si rogatiuni pentru sufletulu dênsului si pentru caus'a besericei. Cu alta ocasiune vomu face cunoscuta cetitoriloru nostri viéti'a si activitatea acestui ilustru barbatu.

Abonamêntulu

Pentru monarchia:
Pre anu 6 fl., ½ anu 3 fl., ¼ anu 1 fl. 50 cr.

Pentru strainatate:
Pre 1 anu 18 frcs., ½ anu 9 frcs., ¼ anu 4 frcs. 50 cm.

Fói'a apare in fie-care **Sâmbata.**

Unirea

Insertiuni

Unu șiru garmond: odata 7 cr., a dóu'a óra 6 cr., a treia óra 5 cr., si de fie-care publicatiune timbru de 30 cr.

Totu ce privesce fói'a se se adreseze la «Redactiunea si Administratiunea **Unirei**» in **Blasiu.**

Fóia bericésca-politica.

Anulu I. **Blasiu 28 Martiu 1891.** **Numerulu 13.**

Blasiu, 27 Martie 1891.

Dintr'o pena ilustra primimu urmatoriulu articlu, care ne sêmtîmu onorati a-lu poté publicá la acestu locu.

(R) Lips'a, ce erá adêncu sêmtîta in sinulu nostru, s'a suplinitu totusi in óre care mesúra. „Unirea", organulu nostru celu doritu, trece acum'a prin a treia luna a activitâtii sale. Tiênut'a tênerului jurnalu este corespundietóre. Din care causa eu doresc, cá se se desfâsiure pre dî ce merge, si se se perpetueze.

Spuna elu, cu barbati'a cuvenita unui jurnalu bericescu, ce'a ce dorimu si pretindemu noi, si nu ascúnda relele, ce ne apása in têmpulu de acum: indemne cu insufletîre la totu ce e bunu, folositoriu si placutu: incuragieze pre toti la fapte de religiune, de dreptate si de iubire, si marturisésca pre fatia nemoritórele adevêruri ale religiunei crestine, fia si cu periclulu de a nu placé ómeniloru, pentru cà Domnulu Christosu a dîsu: „Celu ce me va marturisí pre mine si invetiatur'a mea inaintea ómeniloru, pre acel'a si Eu -lu voi marturisí inaintea Tatalui mieu, carele este in ceriuri." [1])

Scimu noi, cà intreprinderea acést'a, cá tóte intreprinderile nobile, importante si binefacatóre, este impreunata cu nenumerate greutâti, cu abnegare de sine, cu grigi continue si cu incordare; scimu, cà columnele jurnalului trebue împlute la têmpulu sêu, scimu, cà masin'a, literele, negrél'a, hârtî'a si altele trebuiescu platite fâra multa intârdiare. Dar nu mai putînu scimu si ace'a, cà cuveninti'a aduce cu sine, cá celoru ce ne facu nóue bine, si noi sè le facemu bine; ér dreptatea cere, cá cei ce se impartasiescu din radiele binefacatóre ale acestui organu, sè ié parte si la portarea greutâtîloru. Pentru ace'a eu credu, cà *spriginirea acestui jurnalu este o detorintia de onóre si de consciintia a preotîloru si credintioşiloru nostri*, si nimenui nu-i este iertatu a se retrage: cei seraci sè se róge la Domnedieu pentru invingerea adevêruriloru crestine asupr'a doctrineloru false; cei debili sè incuragieze pre cei mai tari, cá sè se lupte; cei cu prindere sè sára intru ajutoriu cu pretiuitele loru abonamente, si déca unulu singuru nu ar poté suportá greutatea abonamentului, insotiésca-se doi seau mai multi spre acel'a-si scopu. Ér cei ce scin scrie, scria, precum sciu, numai sè scria adeverulu; celu ce are cunoscintie din têmpurile trecute, ori din têmpulu presente, scria, celu ce scie, scria cu satira si umoru, faca asemenea, celu ce este inzestratu cu agerime de minte si cu focu sântu, nu inceteze a-si pune in mişcare pén'a sa. Teologii combata fâra crutiare totu, ce nu se unesce cu adeveratele principii crestinesci, si mai alesu atace ei liberalismulu celu minciunosu, care trage focului libertâtii la ól'a sa: filosofii voru aretá, cà suntu buni crestini, déca dela egalitatea vênturiloru si tempestâtîloru voru face conclusiuni drepte la egalu sóre, egala lumina si egalu acru pentru toti cei ce asúda impreúna; juristii voru face bune servitii poporului, déca îlu voru luminá in afaceri de dreptu si detorintia, ori déca in necasurile lui îlu voru plecá mai multu spre pace, decâtu la procese; medicii îsi voru face merite nepieritóre, déca voru aretá causele, decursulu si mijlócele de vindecare ale morburiloru sociale, si mai alesu déca voru aflá mijlocu mai securu cá limf'a lui Koch pentru vindecarea indolentiei, care atáca de atâtea ori organismulu celoru mai necesarie intreprinderi!

Cugetându la implinirea detorintiei mele càtra acestu jurnalu, erám pre ací sè me escusu, cà nu am ce scrie. Asiá se escusase odinióra si monaculu din Aquilea Chrysogonu. Dar éta ce-i respunse sântulu Ieronimu: *Asseras te non habuisse, quod scriberes: cum hoc ipsum debueris scribere, te non habuisse, quod scriberes.* [1]) Cându e vorba de sustiênerea causeloru publice ale bericei, obligatiunea preotîloru atât'a e de strînsa, incâtu nice o escúsa nu li-se póte primí. Asiadara cá sè satisfacu acestei obligatiuni, scriu, cà nu am ce scrie, pentru-cà déca asi vré sè scriu despre necesitatea ori despre importanti'a acestui jurnalu pentru sânt'a causa a bericei, mi-s'ar poté dîce, cà acest'a e unu lucru, despre care toti suntu convinsi, unu lucru atâtu de claru,

[1]) Mat. 10, 32.

[1]) Epist. III. Lib. I.

Feuilleton.

Ludovicu Windthorst.

De cându sântulu Bonaventura a moritu in Lyon in decursulu sinodului ecumenicu, de atunci si pàna astàdi beseric'a catolica intréga de pre totu rotogolulu pamêntului n'a mai fostu asia adêncu misçata de mórtea unui omu privatu, cá acum de mórtea lui Ludovicu Windthorst.

In 14 Martiu a anului curente firulu electricu a impraściatu preste totu pamêntulu scirea trista, cà: *Windthorst a moritu,* si in intréga beseric'a din cele cinci pàrti ale lumei si din insulele màrii, de securu n'a fostu o singura inima sincera si iubitóre de beserica, care se nu fia suspinatu la audiulu deprimatórei acestei faime. Din 14 Martiu Windthorst nu mai este mai multu membru alu bericei militante, ci de securu a celei triumfante; viersulu lui nu mai resúna in parlamentulu din Berlinu aperându beseric'a, ci este acum unitu in concentulu si armoni'a ângeriloru in ceriu glorificându in eternu marirea lui Domnedieu, ce acum nu o mai cunósce numai *„cá in oglinda si in gâcitura"*, ci *fatia in fatia asiá precum este"*.

Pàna suntemu in trupulu acest'a supusu stricatiunei, pàna atunci toti suntemu membri ai bericei militante, si viéti'a nóstra scurta este unu şiru neintreruptu de lupte de ostasi. Da! càci ostasi suntemu cu totii, ostasi, cari cu multa truda, lupta si ostenéla trebuimu se ne pregatimu triumfulu deplinu pre cealalta lume. Si in Windthorst a pierdutu beseric'a militanta unulu din cele mai minunate esemplare a unui ostasiu intrepidu, bravu, erou si triumfatoriu, unu ostasiu, care n'a parasitu flamur'a de lupta decâtu in momentulu din urma, cându din lupta a intratu in gloria si in triumfu.

O figura cá Windthorst ar fi fostu admirabila in ori ce têmpuri. In nice unu têmpu inse n'ar fi fostu asiá admirabila cá in têmpulu nostru, cându beseric'a militanta are in şirurile sale atâtia ostaşi timidi, perfidi, lasi si chiar si tradatori.

Ce e dar mai naturalu, decâtu cá si noi ostaşi ai bericei asiediati in unulu din cele mai periculóse locuri de lupta, sè aducemu tributulu nostru de recunoscintia marelui acestuia ostasiu alu militiei lui Christosu impletindu o ghirlanda pre mormêntulu lui inca recentu.

Ludovicu Windthorst fù nascutu din parinti bravi catolici la 17 Ianuariu 1812 in Kaldenhof din principatulu Osnabrück, unde tatalu sêu erá unu oficialu administrativu dominalu. In tómn'a anului 1822 in etate de 10 ani îsi incepù studiele gimnasiale in institutulu Carolinu din Osnabrück. Dupa 8 ani absolvà gimnasiulu cu succesu stralucitu, si apoi se dedicà studieloru juridice la universitâtîle din Göttingen si Heidelberg. Dupa absolvarea studiiloru juridice se asiedià mai întâiu cá advocatu in Osnabrück, unde in scurtu têmpu îsi câstigà unu renume tare frumosu, asia câtu la 1848 in etate de abiá de 36 de ani fù numitu jude la curtea de apelu in Celle. Activitatea parlamentara si-o incepù in 1849 cá deputatu din Hanover'a la parlamentulu din Frankfurt. La 22 Nov. 1851 fù numitu ministru de justitia in regatulu Hanoverei. In calitate de ministru esoperà redicarea episcopatului din Osnabrück. La anulu 1853 se retrase din ministeriu si paşi érasi in viéti'a parlamentara cá deputatu. Nóue ani mai târdiu, adecà la 1862 i-se incredintià de càtra regele Hanoverei érasi portofoliulu de ministru de justitia, si cá

incâtu a scrie despre elu nu ar insemná alt'a, decâtu a risipi negrél'a. Si cu dîcu, cà este asiá, numai câtu convingerea singura spre ajungerea scopului nu este suficienta, ci se cere, cá ace'a sè se manifesteze prin fapte, se cere, cá intrepinderea, despre a càrei necesitate ori importantia esti convinsu, sè o si spriginesci, sè o si sustiêni, se ceru adeca fapte, cari suntu mai pre susu decâtu vorbele.

Minciun'a se repeticsce mereu prin scrieri, si asiá totu mereu se recere, sè aibi la indemâna instrumentulu, prin care sè combati minciun'a, ori organulu, prin care sè spuni adevèrulu, si érasi sè-lu spuni. Pentru ace'a eu credu, cà in têmpulu de acum o societate, fia ace'a si mai restrînsa decâtu beseric'a, fàra organulu sèu propriu, este cá unu cantoru fàra vóce, cá o flóre fàra mirosu si cá o gradina fàra flori.

Cá sè póta inse press'a lucrá mai departe si mai cu efectu asupr'a luminàrii poporului, ea are neincungiurata trebuintia de reuniuni. Reuniunile se ajute press'a, si press'a sè lucre pentru reuniuni. Reuniunile suntu chiamate sè realiseze si sè duca intru indeplinire, ce'a ce invétia preotii in beserici si scriitorii in jurnale. Dar unde suntu reuniunile? si câte de acestea ai poté numerá in pàrtîle nóstre? Terenulu celu mai productivu, celu mai frumosu si celu mai estinsu, terenulu vietii sociale, chiar acest'a este mai putînu cultivatu! Spiritulu crestinescu de iubire si abnegare, carele odinióra faceá minuni pre acestu terenu, astàdi pare cà s'a stînsu mai de totu din inimile credintiosiloru!

Pre airea mai fiecare opidu are casin'a si reuniunile sale, provinci'a intréga este transformata in totu feliulu de asociatiuni si reuniuni binefacatóre. Folosulu reuniuniloru este inesplicabilu, incâtu cu totu dreptulu se póte dice, cà poporulu lipsitu de reuniuni e cá si o regiune fàra isvoru, fàra canale si fàra rîuri, in care se producu mai numai spini si polomida.

Cuique suum. Nu se póte trage la indoiéla, cumcà in têmpulu recente si pre la noi a inceputu a se desceptá mai viu spiritulu de asociatiune. Esemplu frumosu in acésta privintia au datu *femeile române grecо-catolice din Blasiu* prin reuniunea loru de curêndu infiintiata cu scopu de a lucrá cu poteri unite pentru educarea si crescerea corespundietóre a generatiunei tênere de secsulu loru. Initiativ'a luata de femei este unu fenomenu imbucuratoriu, si totu ce ne surprinde, este numai impregiurarea, cà in acestu punctu secsulu celu debilu a invinsu pre celu tare; din care causa -i si gratulàmu, si dorimu, cá acésta reuniune binefacatóre sè crésca cà grauntiulu de mustariu din sânt'a Evangelia.

Amu poté dîce, cà pre terenulu economicu s'au facutu totusi câti-va pasi de inaintare infiintiându-se ici si colea câte o societate pre actiuni, si pre semne se voru mai infiintiá si pre aiurea, si bine va fi, cà si acestea afàra de alte folóse, ce le aducu societàtii, oferescu din prisosinti'a loru in totu anulu câte ceva si spre scopuri de binefacere.

Erá intru adeveru de doritu, cá sè se infiintieze aici la noi in Blasiu o reuniune de consumu. Acum in urm'a unei lucràri mai energióse a barbatîloru nostri statutele suntu aprobate si reuniunea constituita, si nemic'a nu se ascépta mai cu doru, decâtu cà ace'a sè se puna in lucrare. Ori ce amânare ne aduce mai multa dauna decâtu folosu. Profitat'au vecinii nostri destulu de indolenti'a si neintielegerile dintre noi, si in semnu de multiamita nu odata amu avutu ocasiune de a-i vedé concurêndu cu altii in contr'a intereseloru nóstre; sêmtît'am binisioru atâtu dintr'o parte, câtu si din alt'a urmàrile aliantiei israelitice si francmasonice, asiá incâtu o intórcere spre mai bine nu se póte asteptá decâtu numai dela organisarea si unirea poteriloru nóstre. Vedemu cu ochii, cà serbatorile nu nise respectéza din partea comerciantîloru; suntemu martori oculati, cà Dominec'a inainte de amiédi, cându se aducu in beserica sacrificii Domnedieului celui immortalu, se tiénu deschise tóte oficinele cá si in alte dîle, ér dupa amiédi se inchidu, cá sè póta sacrificá lui Bachu ori vre-unei dieitàti liberale si mincinóse.

Asiá se practiséza pre la noi in têmpulu de astàdi. Óre nu este si acésta orênduiéla unu fétu monstruosu alu liberalismului?!

Intre astfeliu de impregiurâri eu áflu tare de recomandatu infiintiarea de reuniuni cu caracteru religiosu-confesionalu, cari si din alte cause suntu de a se preferi reuniuniloru fàra de acestu caracteru. Religiunea este bas'a societàtîloru si reuniuniloru, unde lipsesce acést'a, lipsesce si dreptatea, lipsesce si iubirea, si unde lipsescu aceste trei columne, acolo societatea nu se áfla in stare sanetósa. Religiunea aduce binecuvêntare cerésca asupr'a intreprinderiloru omenesci. Domnulu Christosu a dîsu: „Déca doi dintre voi voru consêmtî un'a pre paméntu, li-se va dá loru totu lucrulu, ce-lu voru cere dela Parintele mieu, carele este in ceriuri. Cà unde voru fi doi seau trei adunati in numele micu, acolo sum eu in mijloculu loru.“ Mat. 18, 19—20. Religiunea dà farmecu reuniuniloru si face, cá acelea sè fia imbratîsiate cu mai multa caldura; uniformitatea de convingeri religióse revérsa in sênulu reuniuniloru spiritu de armonia, concordia si buna intielegere, care face sè dispara neincrederea, deosebirea de interese, partiditàtîle, indiferentismulu si alte rele, ce impiedeca ori chiar nimicescu scopurile salutarie ale insotîriloru.

---

atare functioná pàna la anulu 1865. La anulu 1866 regatulu Hanoverei fù incorporatu la regatulu Prusiei, si din anulu urmatoriu 1867 pàna la mórte îsi representà patri'a sa cá ablegatu in parlamentulu prusescu din Berlinu.

Parlamentulu din Berlin a fostu amfiteatrulu acel'a, in care Windthorst cá unu atletu imbracatu cu potere de susu a portatu têmpu de unu patrariu de seculu lupta cu totu genulu de inimici ai besericei.

Erá la anulu 1871, cându Wilhelm regele Prusiei cu trofcele invingerei in mâna se proclamá de imperatu germânu in Versailles in apropiarea Parisului. Bismarck, cancelariulu de fieru, dupa invingerea unui inimicu esternu atâtu de potericu, cum a fostu imperiulu francesu, concepù atunci in betî'a invingerei planulu fatalu, de a decatolisá Germani'a si a o mânà in staululu protestantismului. Nu si-a adusu atunci cancelariulu de fieru aminte, cà multu mai usioru este a invinge si 10 imperii cá celu francesu, decâtu a invinge beseric'a catolica, si cà armele, ce au ajunsu triumfatóre la portîle Parisului, va trebuí sè le depuna la portîle Romei Nu si-a adusu aminte, cà Napoleon III a depusu sabi'a inaintea lui, inse inaintea lui Leonu XIII va trebuí sè o depuna elu.

Windthorst cu fruntasii ilustri catolici din Prusi'a aflára numai decâtu despre planulu celu nefericitu alui Bismarck de a atacá beseric'a catolica. Si in scurtu têmpu concepuseru si ei planulu de a opune lui Bismarck in parlamentu o falanga catolica, si astfeliu constituiru asiá numit'a partida din centru, carea in parlamentu se asiedià intre partid'a stânga si drépta, si carea luptà cu eroismu intru aperarea besericei catolice, pàna ce Bismarck deprimatu si desilusionatu fù silitu a suflá de retragere.

Conducatoriulu centrului fù la inceputu renumitulu Malinckrodt. Malinckrodt inse erá o natura prea blânda pentru nesce têmpuri asiá aspre. La inceputu inim'a lui erá amarîta vediêndu, cum vinu un'a dupa alt'a lovitúrile asupr'a besericei. Inmultîndu-se si mai tare lovitúrile, inim'a lui incepù a sângerá in mii de locuri, si blândulu Malinckrodt nu fù in stare a suportá chinulu acest'a teribilu alu inimei sale. La inceputulu anului 1874 îsi mai redicà odata viersulu spre aperarea besericei, ce suferiá atâtu de nevinovata, si prin ace'a spre aperarea inimei sale, care la elu erá un'a cu beseric'a. Dóue óre tiénù vorbirea acést'a. Cei ce au fostu de fatia, sustiénu, cà fati'a lui Malinckrodt erá in decursulu vorbirei acesteia fati'a unui ângeru, cá a sântului Stefanu, cându fù batutu cu pietri. Si cându îsi finì vorbirea, atunci privindu spre ceriu strigà colegiloru sei din parlamentu cuvintele in veci memorabile: *„per crucem ad lucem“*, si aceste -i fura cele din urma, càci dupa câteva dîle cu doliulu besericei in inima, ce nu mai erá in stare sè-lu pórte, îsi dede sufletulu in mânile lui Domnedieu.

Pre Windthorst îlu numiá Malinckrodt: maresialulu sèu de câmpu. Cadiêndu comandantele, venì rêndulu la maresialu, si de atunci a luatu Windthorst in mâna conducerea partidei catolice din centru. Si Windthorst singuru poteá fi barbatulu conducatoriu in o atare lupta. Elu erá o natura inzestrata de Domnedieu cu tóte calitàtile nobile, ce se poftescu dela unu conducatoriu in lupt'a parlamentara. Curagiulu lui erá neinfrântu cá a unui martiru, convictiunea lui neclatinata, cá si cum ar fi fostu construita din granitu, ostenél'a -i erá necunoscuta, cá si cum spiritulu lui celu mare n'ar fi fostu asiediatu in unu trupu omenescu supusu slabitiunei. Asupr'a consotîloru sèi de principii aveá o potere magica, asiá câtu tóte incercàrile lui Bismarck de a sparge unitatea partidei centrului au remasu desierte. Talentulu lui oratoricu si logic'a lui stringenta erâu atâtu de mari, câtu nu odata dupa vorbirile lui remâneáu amici si inimici incremeniti, si nimene in parlamentu nu se sêmtiá destulu de tare spre a-i poté respunde la momêntu temêndu-se cei mai multi, cà fatia cu unu atare gigante se voru face numai ridiculi. De alta parte

(+) **Demonstratiunile din Clusiu.** — Déca consideràmu starea actuala a patriei nóstre iubite, inim'a fiecàrui cetatiénu trebue sè se împle de ingrigire, vediêndu cà iubirea fratiésca, care ar trebui sè lege strênsu pre toti fiii patriei nóstre, in locu sè se desvólte, sè crésca si sè se intarésca, scade totu mai tare, dându locu patimeloru, cari de unu têmpu incóce au inceputu a erumpe chiar si in violentie indreptate in contr'a sigurantiei personale, carea in ori ce statu bine guvernatu ar trebui sè fia scutita intre tóte impregiurările, déca voimu, cà statulu sè se consolideze in launtru si se insufle respectu in afâra.

Dupa semnele têmpului de astàdi rèulu indigitatu nu numai nu are prospecte de a incetá, ci din contra se pare, cà va devení totu mai acutu si cu incetulu se va poté prefface intr'o calamitate pentru tiér'a nóstra.

Este têmpulu deci, cá aceia, cari conducu destinele patriei nóstre, sè se cugete seriosu la delaturarea toturoru causeloru, cari producu rèulu si calamitatea, ce pre dî ce merge totu mai tare ne amenintia.

Causele acestea suntu de o parte nemultiamirea adênca, de care suntu agitate nationalitàtîle patriei nóstre si in specie românii, ér de alta parte curentulu periculosu de a nadusi chiar si cu forti'a manifestatiunile legale ale acelei nemultiamiri.

Prin urmare uniculu mijlocu pentru restabilirea pàcii si bunei intielegeri intre toti cetatienii patriei este multiamirea nationalitàtîloru si infrênarea curentului, care considerându pre ori ce nemagiaru de unu dusmanu alu patriei, voiesce sè innece ori ce manifestatiune vitala nemagiara. Mijloculu acest'a a fostu recomandatu de cei mai intielepti conducatori politici magiari, si anume de inauguratorii crei constitutionale actuale, precum ori cine se póte convinge din serierile si vorbirile lui Franciscu Deák si Iosifu Eötvös, càror'a in parte mare este de a se multiami si legea de nationalitàti.

Totu acésta politica a fostu recomandata si de Consistoriulu nostru archidiecesanu in representatiunea sa de dto 3 Februariu 1882, adresata camerei deputatîloru, carele dupa-ce aretà indreptatîrea, ce o are fiecare nationalitate de a-si desvoltá individualitatea sa propria si a-si cultivá in deplina libertate limb'a sa, astfeliu se esprimà: „Intr'adeveru se pare, cà in cestiunea nationalitàtîloru numai asiá se póte prevení ori ce amaratiune a inimiloru, numai asiá se póte linisci gelosi'a si atentiunea publica, numai asiá se póte intarí convietiuirea in o pace binecuvêntata, dorita fórte fierbinte de noi toti, si numai asiá se póte stabilí armoni'a coherentiei si conlucràrii comune, déca in cestiunea ace'a dreptatea âmbla mâna in mâna cu ecuitatea, si justiti'a distributiva cu adeverat'a iubire a deaprópelui, si déca conformu acestoru principii se dà fiecàruia ace'a, ce este alu sèu, si nici unulu nu se lipsesce de ace'a, ce i-se cuvine chiar si in vîrtutea dreptului naturalu. In casulu acest'a ângerulu pàcii de siguru va petrece intre cetatienii patriei si va intarí concordi'a neconturbata, asiediându-o pre base stabile si neschimbate si asecurându-o pentru tóte têmpurile."

Acésta politica de statu intemeiata pre principiile dreptàtii si echitàtii, ér nu pre interese de rasa, trebue sè se introduca câtu mai curêndu si la noi, déca voimu, cá patri'a nóstra comuna, pentru care toti de o potriva ne dàmu tributulu sângelui si alu averei nóstre, sè nu se espuna celoru mai grele incercàri si celoru mai mari pericule.

Inainte de tóte conducatorii statului ar trebui sè dé dovedi palpabile de o seriósa abandonare a politicei de rasa, asiá incâtu românii déca nu potu càutá cu mângaiere in trecutu, sè póta privi cu linisce macar in venitoriu, càci nu numai trecutulu dorerosu, ci si tém'a pentru cele ce se pregatescu in contr'a loru pentru venitoriu, tiêne spiritele intr'o agitatiune si fierbere fàra sémenu in istori'a patriei nóstre.

Se temu adeca românii, cà conducatorii politicei actuale a statului nostru nu se voru multiamí numai cu mesúrile de pàna acum luate in contr'a nemagiariloru, ci voru recurge la mijlóce si mai drastice pentru suprimarea ori càrei manifestatiuni de viétia nemagiara pre teritoriulu patriei nóstre. Cà temerile acestea nu suntu nebasate, se vede si din proiectulu de lege despre reform'a administratiunei publice de statu, care chiar si dupa enunciatiunile creatoriloru lui se consídera de o medicina anume pregatita pentru paralisarea ori càrei mişcàri nationale nemagiare. Éra dupa ce secretariulu de statu din ministeriulu culteloru si instructiunei publice, cu ocasiunea desbaterei proiectului de lege despre asilele de copii in cas'a deputatîloru, a pusu in prospectu si alte mesúri pentru latîrea limbei magiare, care din nefericire se consídera de uniculu mijlocu pentru fericirea acestei patrie: — românii se temu, cà adi mâne se va pregatí unu proiectu nou de lege, conformu càruia in tóte scólele poporale sè se propuna tóte studiele numai in limb'a magiara, din motivu de o parte, cà pre calea acést'a si mai usioru se va poté latî limb'a magiara, ér de alta parte, pentru-cà pruncii avêndu deja ocasiunea de a-si insusî limb'a magiara in asilele de copii, nu se mai ivesce necesitatea de a-i instruá in scól'a poporala si in alta limba, afâra de cea magiara.

Acestea si alte eventualitàti suntu, cari împlu de ingrigire pre toti cetatienii români ai patriei, si potentiéza nemultiamirea adênca deja esistenta.

Pentru ace'a, pàna cându inca nu este prea târdîu, sè se puna capetu politicei nefericite de rasa, si sè se faca unu inceputu bunu pentru a se produce in cetatienii români conscìinti'a, cà n'au de ce se teme in venitoriu, si sè se destepte intr'ênsii speranti'a, cà li-se voru dá drepturile, ce le competu in acésta patria.

Inceputulu acest'a cu nici unu poporu nu se póte face asiá usioru, cá cu poporulu românu, de óre ce acest'a este petrunsu de convingerea cea mai intima, cà numai in unire si fratîetate cu poporulu magiaru -si póte salvá esistinti'a sa amenintiata mai cu sêma de popórele slave, ce-lu incúngiura.

Ér déca ar fi vorb'a, cà in ce modu sè se faca inceputulu acest'a neaperatu de lipsa pentru binele patriei nóstre, noi — fàra a voí sè indigitàmu conditiunile impacàrei, la ce nu ne sêmtîmu competenti, — credemu, cà inainte de tóte ar trebui sè se delature stàrile illegale create cu mare neprudintia in contr'a românìloru. Cà esista astfeliu de stàri illegale, s'ar poté dovedí cu o multîme de esemple, dintre cari noi alegemu dóue, si anume âintâiu gimnasiulu din Beiusiu, care in sensulu actului fundationalu, a decisiuniloru speciale aduse de Maiestatea Sa, a legiloru create de factorii constitutionali si a dreptului publicu alu Besericei nóstre ar trebui sè aiba cá limba de propunere numai limb'a româna, si cu tóte acestea astàdi in vîrtutea unei ordonantie illegale este aprópe magiarisatu; si apoi gimnasiulu din Nasèudu, care a fostu infiintiatu cu bani românesci câstigati cu sânge românescu, versatu pentru aperarea acestei patrie, si care asemenea a ajunsu a fi dependentu dela grati'a ministrului de instructiune.

Amu relevatu numai aceste dóue casuri mai recente, cari multa dorere ne causéza, din caus'a ace'a cá se atragemu asupr'a loru atentiunea toturoru patriotîloru adeverati, si fiindu-cà unic'a nóstra dorintia, dictata de principiile besericei, este, sè vedemu iubit'a nóstra patria fericita si poternica: dorintia, care dupa convingerea nóstra intima nu se va poté realisá pàna atunci, pàna cându causele de nemultiamire nu se voru delaturá.

---

inse elu erá gata la momêntu a respunde si capacitàtîloru celoru de âintâiu nemijlocitu dupa vorbirile loru cele mai stralucite. In combaterea neadevêrului si a relei vointie nu voiá sè scia absolutu de nice o transactiune, éra fatiariei sciá sè-i traga masc'a de pre fatia in unu modu atâtu de genialu, câtu din celu fatiarnicu faceá o figura câtu se póte mai démna de compatimitu. Constanti'a lui in principii a fostu preste totu o constantia rara intre moritori. Fati'a lui se incretîse de betrânetie, pèrulu -i albise de multîmea aniloru, principiile inse i-au remasu totu acele, si anii cei multi n'au schimbatu in ele nemicu, decâtu cà in Windthorst celu betrânu au imbracatu si principiile formele impunatóre ale etàtii, gravitatea si maiestatea betrânetieloru. Opusetiune din mâncarime, din fatiaria, din invidia seau din rancóre n'a facutu nice cându, si elu inimiculu celu mare alu guvernului pre terenulu besericescu, nu odata i-a intinsu guvernului mân'a, cându trebuiá se se voteze vre-o lege in adevèru folositóre poporului. In viéti'a de tóte dîlele erá moderatu si se indestuliá cu putînu. Desi din parinti miseri, totusi nu a lacomitu nici odata la avere, si pàna la mórte a traitu mai multu din venitele, ce le aveá cá consultoriu juridicu. Ma si presentulu de mai multe dieci de mii de marce, ce i-l'au facutu catolicii germâni cu ocasiunea jubileului lui de 70 de ani, l'a folositu intregu spre edificarea unei pompóse beserice in Hanover'a dedicate Preacuratei Fetióre Mari'a.

Manierele lui sociale erau atâtu de fine, si intrega portarea lui atâtu de amabila, câtu pre incetulu i-au câstigatu si simpatîile inimiciloru sei. Sufletulu lui erá totu de-a un'a incungiuratu de o ilaritate placuta cá de o aureola, si pre fati'a lui sborá câte unu fulgeru de tristetia si melancolía numai atunci, cându contemplá suferintiele besericei, cari au fostu si suferintiele lui, ma potemu dîce cà singurele suferintie, ce le-a avutu in viétia. La contemplarea suferintieloru besericei treceau prin sufletulu lui sageti, cá prin inim'a Preacuratei Fetióre lânga cruce, si atunci inim'a lui Windthorst erá o specie de *Mater dolorosa* lânga crucea de suferintie a besericei. La mórtea lui amicu si inimicu n'au avutu decâtu cuvinte de lauda, cum raru se intêmpla unui moritoriu.

Suflete consumatu de iubirea besericei, care te áfli de presente fatia in fatia cu tronulu cerescu, róga pre Domnedieu, cá sè trimita si besericei românesci unite cu tine in credintia si iubire barbati, cari pentru têmpurile aceste grele sè ne fia si nóue, ce ai fostu tu besericei germâne! In veci amintirea ta!

Revista besericésca.

Rom'a.

In 21 a l. c. s'a celebratu la ordinulu espresu alu Sântiei sale requiemulu solemnu pentru repausulu sufletului renumitului L. Windthorst in beseric'a Sânta-Mari'a dela *Anima*. La Sânt'a Liturgia a pontificatu Mgr. de Neckere, archiepiscopulu de Melythenu, fiindu incungiuratu de o numerósa asistintia. Discursulu funebru l'a rostitu cardinalulu Melchers, fostulu archiepiscopu de Coloni'a, prietinulu intimu si sotiulu de lupta alu repausatului. — Sânti'a Sa a fostu representatu prin secretariulu sèu de statu, cardinalulu Rampolla, precum si prin prelatii sèi de curte. Au mai fostu de fatia cardinalii Aloisi-Masella si Ledochowski, precum si multi archiepiscopi, episcopi, si prelati. Asemenea au fostu de fatia si ambasiadorii Austro-Ungariei, a Prusiei si a principatului de Monaco. — Cântările liturgice le-a esecutatu celebrulu coru papalu alu capelei sistine.

Astfeliu a fostu onorata amintirea marelui aperatoriu alu besericei catolice Ludovicu Windthorst, in capital'a crestinismului.

Austri'a.

In numerulu trecutu alu fóiei nóstre amu fostu amintitu, cà Sânti'a Sa Pontificele supremu a adresatu o epistola càtra Episcopatulu catolicu din Austri'a, in care-i indémna mai alesu la formarea de reuniuni catolice, si la sustinerea si latirea presei catolice. — Cá se véda cetitorii nostri oportunitatea, lips'a si inticleptiunea epistolei pontificale, vomu aduce numai câte-va date despre starea presei catolice din Austri'a. Pre cându in Germani'a, unde catolicii abia formeza a treia parte din totalitatea locuitoriloru, au aparutu in anulu trecutu 81 diare catolice cuotidiane, 180 foi catolice septemânale si 147 foi catolice fàra cuprinsu politicu; pre atunci in Austri'a, unde 90% a locuitoriloru suntu catolici, au aparutu cu totulu numai 75 foi catolice, dintre cari numai 7 aparu in fiecare dî; si aceste inca nu potu se concureze cu foile liberale. In Germani'a totu pre 65,000 catolici cade câte o fóia catolica; in Austri'a din contra numai totu pre 650,000.

Fatia cu aceste cifre ce voru dîce catolicii din Ungari'a, si ce vomu dîce noi românii greco-catolici, la cari nici *dóue* foi greco-catolice nu potu se subsiste, precum se cuvine? Este tempulu supremu, cá se ne trezimu si noi din indiferentismulu de pàna aci.

Frânci'a.

Episcopii Provinciei besericesci de Paris au emisu in dîlele trecute o *epistola pastorala comuna*, in care tractéza despre *universitatea catolica din Paris*. — Este cunoscutu, cà guvernulu ateu din Frânci'a a desbracatu universitàtile si institutele de invetiamentu sustinute de statu de caracterulu loru crestinu-catolicu, si a facutu din ele nesce mijlóce pentru propagarea necredintiei si a demoralisàrii. In fati'a acestui pericolu pentru tinerime, parintii catolici au intemeiatu institute si universitàti catolice. Pastoral'a din cestiune este o dare de séma despre universitatea catolica din Paris. Dupa pastorala, universitatea are trei facultàti, si anume de *teologia*, de *filosofia* si *drepturi*. Facultatea de *medicina* inca se va ridicá càtu mai in graba. Deja s'a cumperatu teritoriulu de lipsa, pentru edificarea spitaleloru si a clinicelor. — La cele trei facultàti esistente functionéza 39 profesori. Numerulu studentiloru trece preste 400. Universitatea se bucura de celu mai bunu renume. Spesele, ce se poftescu in totu anulu la intretinerea universitàtii se urca la 360,000 franci. Sum'a acést'a pàna acum s'a acoperitu *din colecte*. Acum spre a asigurá viitoriulu universitàtii se facu colecte estraordinarie, cá se se póta formá unu fondu, din a càrui percente se iese sum'a anuala de 360,000 franci. Colectele pàna aici facute au datu unu resultatu fórte imbucuratoriu, càci percentele anuale a fondului dejá formatu, dáu sum'a de 85,000 franci la anu.

Éta ce face entusiasmulu catoliciloru francesi, cându e vorba de a mântuí pruncii loru de veninulu invetiaturiloru stricatióse. Se invetiàmu si noi a-i imitá, firesce numai dupa seraci'a nóstra!

Revista politica.

Afaceri interne.

Comisiunea administrativa a casei deputatiloru a pertractatu in siedintiele sale din urma proiectulu de lege „despre regularea administratiunei si a autonomiei in comitate“, si in siedinti'a sa tiénuta Domineca in 22 a l. c. l'a si primitu *in generalu* cu maioritate de voturi. Din desbaterile comisiunei iese la ivéla, cà opositi'a estrema respinge proiectulu din principiu, adeca atâtu in generalu câtu si in specialu. Opositi'a moderata a declaratu prin graiulu conducatoriului sèu Apponyi, cà primirea proiectului o face dependenta dela unele modificàri, ce le va propune la desbaterea speciala. Partidulu guvernamentalu firesce in genere primesce proiectulu de lege, dara si membrii acestui partidu inca dorescu o multime de modificàri. Guvernulu a declaratu, cà nu se va opune la anumite modificàri, numai esenti'a si scopulu urmaritu prin proiectu sè se salveze. — Este dara de prevediutu, cà si acestu proiectu de lege se va primí cu mare maioritate. — De observatu e, cà maioritatea aperatoriloru proiectului a motivatu lips'a acestui proiectu prin provocare la nationalitàtile nemagiare, cari, asiá credu dênsii, pre calea acést'a mai usioru se voru poté câstigá pentru ide'a de statu.

Bulgari'a.

Rusí'a nepotêndu vedé cu ochi buni consolidarea Bulgariei, cérca din nou sè provóce dificultàti. Mai in septemânile trecute faceá greutàti guvernului bulgaru sub pretecstulu, cà ocrotesce pre nihilistii fugiti din Rusí'a. Acum a aflatu o causa si mai curiósa. Anume este sciutu, cà conferinti'a européna tiénuta in Constantinopolu la anulu 1886 in 6 Aprilie a acelui anu l'a fostu pusu pre fostulu principe alu Bulgariei Alesandru Battenberg de guvernatoru alu Rumeliei orientale pre unu periodu de 5 ani. Acum Rusii dîcu, cà abdicându principele Alesandru, drepturile de guvernatoru alu Rumeliei orientale, desi pre nedreptulu, le-a eserceatu principele actualu Ferdinandu; si cà acum in 6 Aprilie a. c. implinindu-se cei 5 ani prevediuti de conferinti'a européna, trebue sè incete poterea aceluia asupr'a Rumeliei orientale. In caus'a acést'a deci ar' voí Rusii, sè se convóce o nóua conferintia. — Precum vede ori cine, procederea acést'a a Rusíei e cu totulu nebasata, pentru-cà principele Ferdinandu, pàna in dîu'a de astàdi inca nu e recunoscutu oficiosu de càtra poteri nici cá principe alu Bulgariei. Déca totusi poterile l'au suferitu sè remâna in Bulgari'a, acum nu mai e nici o causa pentru a suscitá cestiunea Rumeliei orientale, si nici nu e probabilu cà guvernele europene voru neliniscí pacea universala de dragulu Rusíei.

Rusi'a.

In cercurile guvernamentale se planuiescu mesúri nóue pentru a scóte cu totulu din scolile *Poloniloru* folosirea limbei polóne. De asta data se face incercarea acést'a la propunerea religiunei. Si anume religiunea e uniculu studiu, care se mai propune in scolile Poloniloru in limb'a materna. Acum pre viitoriu si acést'a va avé se se propuna in limb'a rusésca. Este inse o piedeca, si anume *preotii*, cari nu voiescu se propuna in limb'a rusésca. Cu atâtu mai vêrtosu nu, càci ei nu primescu dela guvernu nici denumirea nici subsistinti'a loru. Acum guvernulu, cá se-i departeze pre preoti dela propunerea religiunei, a decisu, cá acele comune, cari dorescu, cá instructiunea religiósa se o dé preotulu, se-i solvésca aceluia unu salariu anualu de 300 ruble; in casu contrariu religiunea o va propune unu profesoru laicu in limb'a rusésca. Firesce cà nu prea suntu comune, cari se póta platí preotului sum'a ace'a; si astfeliu si religiunea se va propune de aici in colo in scolile polóne in limb'a rusésca.

Se vede, cà *liberalii* nostri iau esemplu dela *absolutistii* muscani.

Corespondintie.

Rom'a, Martie 1891.

1° Evenimentulu principalu intêmpiatu dela scrierea corespondintiei mele este schimbarea ministeriului. Sciti, cà la alegerile efeptuite pre la finea anului trecutu ministeriulu Crispi a dobênditu o maioritate covêrşîtóre, cu care credeá asigurata viéti'a sa pre têmpu nedeterminatu. Cu atâtu mai mare fù surprinderea publicului, cându in siedinti'a parlamentara din 31 Ianuariu 186 deputati au datu unu votu de blamu ministeriului Crispi-Zanardelli. Mai surprinsu de câtu ori cine a fostu insusi dlu Crispi, si surprinderea lui se prefacù intr'o furia atâtu de violenta, incâtu reintorcându-se la locuinti'a sa celu deântâiu lucru i-a fostu se dé drumulu la toti sierbitorii sèi. — La inceputu se credeá, cà cris'a va durá têmpu fórte indelungatu, ba dlu Crispi credeá, cà la urm'a urmeloru regele va trebui se-lu in-

credintieze totu pre dênsulu cu formarea noului cabinetu. S'a insielatu inse amaru. Causele, ce au produsu cris'a, au fostu atâtu de afunde si de insemnate, câtu unu ministeriu Crispi nu mai erá posibilu. Cris'a economica, de care sufere Itali'a, ce nu mai are seamenu nicàiri, si politic'a nefericita de persecutiune fatia cu Vaticanulu si fatia cu totu ce e catolicu, au saturatu nu numai pre catolici, ci si pre liberali. Cà intru adevèru astfeliu stà lucrulu, o dovedesce mai alesu tiênut'a aceloru foi, cari mai inainte îlu inaltiáu pre dlu Crispi pàna la nori, éra dupa caderea lui au inceputu se cânte imnuri de bucuría. Un'a dintre ele, o fóia mare din Piemont, a dîsu: Vina ori cine la potere, numai Crispi nu!

Intre astfeliu de impregiuràri regele insarcinà cu formarea noului ministeriu pre marchisulu Starabba di Rudinì Acest'a in scurtu têmpu si formà cabinetulu, mai cu séma din deputati apartiênetori dreptei istorice, si alegûndu-si de ministru de interne pre deputatulu progresistu baronulu Nicotera. — Programulu noului ministeriu se póte reduce la urmatórele puncte: 1° Sustiênerea aliantiei cu Germani'a si Austr'o-Ungari'a. — 2° Raporturi cordiale si incercàri de apriopiare càtra Frânci'a. — 3° Echilibrarea budgetului cu economii rationale. — 4° Scarirea speseloru pentru colonîele din Afric'a. — Acestu programu a fostu intêmpinatu cu simpatîi atâtu in tiéra câtu si in afara. Si trebue se marturisimu, cà noulu guvernu se si silesce a activá acestu programu, si inca pàna aici cu succesu imbucuratoriu.

Despre cestiunea religiósa programulu tace; inse din actele sevêrşite pàna acum potemu conchide, cà guvernulu doresce se urmeze fatia de catolici o politica moderata si conciliauta. Pentru procedur'a acést'a a si fostu atacatu ministeriulu de francmasonulu Crispi, inse marchisulu di Rudinì si ministrulu de interne Nicotera au avutu curagiulu a-i respunde, cà dênsii si pre catolici vreáu se-i cosidere de cetàtieni egalu indreptatîti. Aplausele, cu cari au fostu insoţîte declaratiunile ministriloru, ne facu se speràmu têmpuri mai bune.

2° O alta intêmplare démna de insemnatu este mórtea principelui Jeronimu Napoleonu, cumnatulu regelui Umberto. — Principele Napoleonu—Iosifu—Carolu—Paulu Bonaparte fù nascutu in exilu in 8 Septembre 1822 la Trieste, si a moritu érasi in exilu la Rom'a. Elu a fostu fiulu exregelui de Westfali'a Jerôme Napoleonu, si dela numele tatalui sèu a primitu si dênsulu numele de Jerôme. Viéti'a lui intréga n'a fostu altceva decâtu o trecere dintr'unu estremu intr'altulu. Si nu e mirare; petrecerea si prietiní'a lui cu matadorii necredintiei si a nemoralitàtii, Renan si soţii, au trebuitu se produca acestu efectu. Fost'a elu de tóte convingerile politice, dela imperialistu pàna la democratu radicalu. Erá unu inimicu neimpacatu alu Papatului si alu religiunei. Dênsulu arangiá in palatulu imperialu din Paris banchete cu mâncàri de dulce in Vinerea mare. Dênsulu a fostu unulu dintre cei mai mari inimici ai suveranitàtii papale. Pentru convingerile sale republicane se numiá „principele celu rosiu"; pentru *fric'a* sa dovedita cu ocasiunea resboiului din Crimea a fostu numitu „crains ploub". Pre fiulu sèu Victoru nu-lu poteá vedé pentru convingerile lui monarchice. — Si acum a trebuitu se móra in Rom'a, aprópe de Vaticanu, tremuratoriu de fric'a Eternului Judecatoriu. Foile de aci dîcu, cà s'a marturisitu si s'a impacatu cu Domnedieu. Eu tare asi dorí-o: dar' o viéti'a, cum a fostu a dênsului, poftiá o reparare mai solemna a scandalului. Domnedieu se-i fia milostivu! Sperezu altcum a ve potè impartaşí despre acésta impregiurare cu alta ocasiune mai multe.

La revedere.

Invitare la prenumeratiune.

Cu inceputulu lui Aprilu a. c. deschidemu abonamentu nou la „Unirea". Pretiurile suntu insemnate in fruntea fóiei.

Rogàmu pre acei domni, a càroru abonamentu espíra cu finea lunei curente, sè si-lu reinoiésca de têmpuriu.

Redactiunea si administratiunea fóiei va face si pre viitoriu tòtu posibilulu, cá sè câstige simpatîile cetitoriloru. Rogàmu in schimbu pre preastimatii cetitori, cá sè lucreze in cerculu cunoscutîloru sèi intr'acolo, cá numerulu abonatiloru sè ni se sporésca.

Redactiunea si Administratiunea „Unirei".

Serbatorile septemânei.

Sâmbata in 9 Martiu v. Sâmbat'a septemânei întâie a Paresemiloru. Amintirea minunei, ce s'a facutu pentru coliva de sântulu marele martiru Teodoru Tironu. Iulianu Apostatulu a fostu demandatu, cá se se spurce in piatia toti articlii de mâncare cu sânge si obiecte sacrificate idoliloru, cá crestinii se fia astfeliu siliti a mâncá din sacrificiele idolesci. Atunci sântulu Teodoru Tironu fù tramisu de Domnedieu la Eudocsiu episcopulu cetàtii se-i spuna, cà se faca atenti pre crestini, se nu cumpere nici unu articlu de mâncare din piétia, fàra se-si fierba grâu (grâulu fiertu se numiá: coliva (κολλυβα) la Euchaiti), si se-si faca pâne acasa. De atunci a remasu datin'a la crestinii orientali, de a duce in diu'a acést'a grâu fiertu la beserica, si a face pâni micutie numite **braduleti.**

Domineca in 10 Martie v. Dominec'a întâia din Paresemi seau a Ortodoxiei; càci in diu'a acést'a s'a finitu sub imperatulu Michailu sinodulu, care a restatoritu credinti'a adeverata cu privire la cultulu icóneloru. Totu in diu'a acést'a se serbéza si profetii Moise si Aronu, cari prin ardórea credintiei impreunata cu postulu servindu-ne cá esemple, ne incuragiéza in suportarea greutàtii postului.

Noutàti.

Ovatiune Esc. Sale P. D. Metropolitu Dr. Ioanu Vancea. Damele române din Aradu au adresatu o gratulare omagiala provedinta cu 24 subscrieri Escelentiei Sale Preasântîtului nostru Metropolitu, in care îi multiamescu pentru tiênut'a resoluta si adeverata parintiésca dovedita in cas'a Magnatîloru cu ocasiunea desbaterei proiectului de lege despre asiîele de copii.

Dela Curte. *Archiducele Albrecht* in 22 l. c. a datu unu prândiu, la care au fostu invitati toti membrii casei domnitóre aflatori in Vien'a. — *Archiducele Francisc Ferdinandu d'Este* pre la finea lui Septembre va intreprinde o vênatóre de ursi in muntii din giurulu Gurghiului.

Dr. Rieger la S. Parinte. Cunoscutulu conducatoriu alu Cehiloru Dr. Rieger si femei'a sa caletorindu la Rom'a au asistatu la liturgí'a celebrata de Sântulu Parinte si au primitu sânt'a Cuminecatúra din mânile Sântîei Sale. Apoi au fostu primiti in audientia fórte afabilu. S. Parinte s'a esprimatu, cà-i este cunoscuta activitatea desvoltata de Rieger in interesulu natiunei cehe, scie, cà femei'a lui e fiic'a renumitului istoricu Palacky si cà e couvêrtita. Pap'a desapróba tendintiele husitice, ce se manifesta in Boemi'a. De o primire simpatica se impartaşi Rieger si la secretariulu de statu, cardinalulu Rampolla. Déca nu are mângaiere la poporulu sèu, ace'a o áfla Rieger la parintele sufletescu alu toturoru popóreloru.

Contele Gavrilu Bethlen si-a cerutu absolvarea dela postulu de comite supremu alu comitateloru Tèrnav'a-mare si Tèrnav'a-mica, si dupa cum cetimu in „Pester Lloyd", dimisiunea -i va fí primita in curêndu.

Contra-memorandu. Studentii dela universitatea din Bucuresci au publicatu unu memorandu in mai multe limbi europene, in care tractéza si despre starea românîloru din tierile coronei ungare. O parte a tinerimei dela universitàtile din Budapest'a si Clusiu nu suntu multiamiti cu cele cuprinse in memorandulu Bucurescenîloru, din care causa s'au sêmtîtu indemnati a le desmintí totu pre calea publicitàtii, edându unu contra-memorandu in mai multe limbi. In vorbirile tiênute de unii studenti magiari la acelea conferintie n'au lipsitu nici cuvinte insultatóre la adres'a românîloru. Ma universitarii clusieni nu s'au multiamitu numai cu atât'a, ci intre strîgate batjocoritóre adresate românîloru iesu pre strada, sfêrtica memorandulu bucurescénu si îlu ardu impreuna cu mai multe esemplare din diarele românesci „Gazet'a Transilvaniei" si „Tribun'a". — Óre n'ar' fí mai consultu, cá tinerii universitari dându buna pace politicei se-si véda de studii?

Serbatórea lucratoriloru. Reuniunile de lucràtori atâtu in capitala, câtu si in mai multe orasie din provincia au tiênutu adunàri, in carí dîu'a de 1 Maiu au dechiarat'o de serbatóre a lucratoriloru. Beseric'a cá o mama buna pre lênga Domineci a introdusu serbatori pentru toti fiii sèi si prin urmare si pentru lucratori. Serbeze-le acestea unulu fiecare asia, dupa cum dispune beseric'a, si atunci va scapá mai usioru si de miseria, si nu va fí lipsa, se se introduca serbatori nóue.

Demonstratiune in teatrulu din Agramu. In Egyetértés din 23 l. c. cetimu, cà in dîlele trecute s'a representatu la teatrulu din Agramu pies'a: „Amorulu ultimu," compusu de Doczi. Desi pies'a a placutu publicului, totusi tinerii universitari, cari eráu de fatia au cercatu se o fluere numai din caus'a, cà autorulu ei este magiaru.(?) Dupa câte-va dîle éra ajunse pre scena numit'a piesa, dar' de asta data demonstratiunea a luatu dimensiuni mari, asia câtu politi'a s'a vediutu nevoita a recurge la arme, spre a restabilí ordinea si liniscea in teatru. Multi privitori scandalisati de portarea tineriloru universitari parasira numai decâtu teatrulu, dar' destui au chiar' partinitu pre demonstranti. „Acést'a caracteriséza de ajunsu spiritulu, in care „fratii croati" îsi crescu surceii," dîce Egyetértés; éra noi credemu, cà fratii croati nu facu alt'a, decâtu ascúlta sfaturile presei şoviniste de pre la noi.

Nunt'a din Valeni. Amu amintitu in numerulu 5 alu fóiei nóstre, cà mai multi români au demonstratu la teatrulu din Clusiu contr'a piesei scandalóse numite „Nunt'a din Valeni". Politi'a clusiana a condamnatu pre acei têneri la o pedépsa in bani, dar magistratulu a desaprobatu sentinti'a capitanului de politia, si sub cuvêntu, cà acea demonstratiune ar cuprinde agitare, a strapusu afacerea la tribunalu. Dar tribunalulu neaflându in demonstratiune nici o agitare contr'a constitutiunei, retrimise érasi magistratului tote actele apartiênetóre. Suntemu curiosi, sè scimu, cà óre acum sêmtî-se-va magistratulu competentu in resolvirea acestei afaceri?

Casuri de mórte. *Emanoilu Neagoe,* preotu deficiente in Brosceni, tractulu Blasiului (in archidiecesa), a repausatu in etate de 53 ani in alu 27-lea anu alu preotîei. — *Nic. Berianu,* fostu parochu in Filpisiulu mare, tractulu Reginului (in archidiecesa), a repausatu la 9 Febr. a. c. in etate de 42 ani. — *Nicolau Zugravu,* parochu gr. cat. in Uricani, protopopiatulu Jiului (in dieces'a Lugosiului), a repausatu in 30 Ianuariu st. n. 1891, in anulu alu 58-lea alu etàtii sale si alu 27-lea alu preotîei.

Fia-le tierin'a usióra!

PARTE SCIENTIFICA-LITERARIA.

Podu preste strêmtórea de mare La Manche.

Geologii suntu de pàrere, cà odinióra Angli'a erá strênsu legata de ceste alalte tieri ale Europei, dar' a venitu o catastrófa, a smuls'o dela sinulu mamei sale, si a aruncat'o in mijloculu mării. Acesti mari invetiati ai têmpului nostru nu numai cà vèdu deosebitele forme, ce le presenta suprafati'a pamêntului, cum suntu ridicatúrile numite coline, dealuri, stânci, si pàrtile mai jóse, cum suntu vàile, siesurile, afundîmile si prapastiile, ci totu odata audu si sióptele loru, ce spunu de vremuri trecute, vremuri stravechi, cându pitioru de omu inca nu le calcáse, si plugu nu le brezdase. Si déca pre alocurea sióptele aceste suntu asiá de line, incâtu nici ei insi-si nu le mai audu, atunci scúrma si sápa afundu in inim'a pàmêntului, si punu urechi'a la fiecare stratu de pamêntu, pàna ce in urma dáu de straturi, a càroru sióptе se potu deosebí destulu de bine, si ací ascúlta óre intregi si dîle intregi, càci straturile de pamêntu povestescu cu dragu, cum foculu, inchisu in laîntrulu pamêntului une ori face câte o spàrtúra in paretii prinsórei sale, isbucnesce afára, si atunci de fric'a lui se cutrêmura tóte, si nu arare ori pàrti intregi de pamêntu suntu sfârticate din trupulu comunu, si aruncate la depàrtàri mari.

Asia se fí fostu sfârticata si Angli'a din trupulu Europei, dar' foculu nu s'ar' fí potutu bucurá de ródele svêrcolirei sale, càci a venitu vrașmasiulu sèu, ap'a a luatu in bratiele sale bucat'a de pamêntu sfârticata, a incungiurat'o de tóte pàrtile si i-a inchisu calea càtra trunchiulu comunu.

Ran'a facuta s'a vindecatu de multu, dorerile impreunate cu ea au incetatu, si astàdi cine ar' mai si presupune, cà Angli'a e trupu din trupulu nostru, de cumva geologii nu ar' fí prinsu sióptele pamêntului si nu ni-le-ar' fí spusu in gura mare si nóue. Si indata ce s'a aflatu, cà Angli'a e trupu din trupulu nostru, s'a si inceputu lupt'a pentru recâstigarea ei, lupta pre viétia pre mórte cu marea usurpatóre. A fostu grea lupt'a acést'a, si au trecutu dieci si sute de ani, pàna ce omenimea a ajunsu la nàile de astàdi, cu ajutoriulu càror'a totusi mai póte luptá incâtu-va lupt'a in potriv'a valuriloru mării, dar' in aceste sute de ani totu odata s'a convinsu, cà fatia de nemarginitele mări suntemu numai pitici, si cà momêntulu, cându amu poté se depàrtàmu ap'a din strêmtórea, ce desparte Angli'a de noi, din mările vecine ar' navalí valuri nóue, si inca mai furióse.

Pre unele locuri, cum e intre *Calais* — orasiu lânga tiêrmurulu de miédianópte a Frânciei, si *Dower* — orasiu pre tiermurulu din spre miédiadî-resaritu a Angliei — strêmtórea nu e mai lata de 38 chilometri — cám 5 miluri, — si cu pumpele de apa, ce avemu, amu poté se scótemu ap'a din strêmtórea acést'a si se o conducemu in alte pàrti, decumva strêmtórea nu ar' fí in legatura cu mările din giuru, din cari intr'o clipita ar' alergá valuri nóue si ar' implé golulu facutu. In fati'a acestoru adevèruri cauta se ne impacàmu cu gândulu, cà Angli'a deslipita va remâné de trunchiu pentru totu de-a un'a, si totu ce potemu face, e se ne ingrigimu, cá trecerea dela noi in Angli'a si din Angli'a la noi se fía câtu mai usióra, cu atâtu mai vêrtosu, càci mai tari si decâtu legatúrile de dragoste suntu interesele, ce ne léga pre unii de altii.

Cu nàile de astàdi calea dintre Calais si Dower se póte face in têmpu de 2 óre, de cumva marea nu e prea agitata. Inse aceste 2 óre multor'a le paru vécuri intregi, si cându nai'a -i cobóra pre pamêntu uscatu, suntu cá eșiti din morminte, càci ból'a de mare i-a chinuitu *dóue óre intregi.*

Calea acést'a e multu mai lunga, déca marea e agitata, si afára de ace'a caletorí'a e impreunata si cu primejdii, déca isbucnesce câte o furtuna, cari pre aci nu-su tocmai rari.

Dar' chiar' se nu socotimu aceste, câtu têmpu se pierde prin descàrcarea màrfuriloru de pre trenuri si incàrcarea loru pre nài, si érasi prin descàrcarea de pre nài si incàrcarea pre trenuri, éra têmpulu — dupa dís'a Anglesiloru e banu. Nu e mirare dara, cà de multu îsi sfárma ómenii capulu, cum ar' poté se impreúne cei doi tiêrmuri prin cale ferata. Cu deosebire Francesii cei atâtu de curteneti, bine sciindu, câtu de multu pretiuiescu iubitii loru vecini têmpulu, dorescu cu totu de-adinsulu, cá intr'o buna diminétia se-i póta cinstí cu câte-va míi, seau celu putînu sute de *ani, luni, septemâni, dîle, óre, minute si secunde.*

Numai in dóue forme se póte face cale ferata inte Calais si Dower, si anume seau pre sub pamêntu, sapându unu tunelu de 38 chilometri pre sub mare, seau construindu unu podu, ce se plece din Calais si se mérga pàna in Dower. Amêndóue proiecte suntu grandióse si preste mesúra indrasnetie, si ducerea in deplinire a ori càruia ar' costá sute de miliône. Proiectulu primu e mai vechiu, a fostu discutatu têmpu indelungatu si ar' costá cu multu mai putînu decâtu alu doilea, dar' a fostu respinsu din partea guvernului anglesu, dupa ce comand'a militara suprema a Angliei a declaratu, cà unu tunelu intre Calais si Dower ar' poté primejduí siguranti'a Angliei, si intr'o buna diminétia ar' poté resarí in Dower o armata dușmana, éra din Dower capital'a, London, nu mai e departe.

Multi credu, cà acest'a e numai unu pretecstu, caus'a adeverata inse ar' fí cu totulu alt'a. Au trecutu — dícu ei — vremurile, cându ostile dușmane petrundeáu in tierile vecine, mai inainte de ce le-ar' fí sositu vestea, si cându capulu tierei erá tredîtu din somnu cu scirea, cà dușmanii i-au aprinsu cetàtile marginasie si se apropia de capitala. Caus'a adevèrata ar' fí, cà Angli'a nu voiesce se pagubésca nàile anglese, cari au in mâna transportulu dintre Angli'a si continentulu européu.

Ori care ar' fí adevèrulu, atât'a e siguru, cà celu putînu de o cám data nu mai póte fí vorba de facerea unui tunelu, si astfeliu seau cáuta se remâna starea de pàna acum, seau are se se construiésca unu podu de 38 chilometri.

Proiectulu de a face podu preste canalulu La-Manche s'a plasmuitu in capetele francesiloru *Schneider* si *Hersent.* Dupa planulu facutu de ei podulu ar' zacé pre 118 picióre, totu atâtea ziduri uriasie, ce se rázema pre fundulu màrii, éra fruntea si-o inâltia cu mândrie spre nori, avêndu unii înaltîmea inspaimêntatóre de 180· metri dela fundulu màrii.

Strêmtórea La-Manche intre Calais si Dower e *mai* ângústa, afundîmea ei pre aci nu trece preste 55 metri, si afára de ace'a se áfla aci dóue stânci, cari se ridíca din fundulu màrii la inaltîme de câte-va dieci de metri, incâtu vêrfurile loru nu remânu, decâtu la o afundîme de 8 metri dela luciulu apei.

Cá se se póta folosí stâncile aceste, podulu nu vá poté formá o linia drépta, ci o linia de dóue ori intrerupta, la carea pàrtîle voru formá unghiuri têmpite, va se dîca mai mari de 90°. Dóue picióre ale podului voru zacé pre stâncile aceste, cele alalte 116 voru trebuí se pornésca mai din josu, si anume unele se se ridice din adêncimi de aprópe 60 de metri.

Poternice voru trebuí se fia columnele aceste, càci dieci si sute de ani voru avé se lupte in potriv'a valuriloru neastêmperate si turbate, si se le sfârme, cându in furi'a loru nebuna, cá totu atâtea déluri se voru ridicá, se nimicésca maréti'a cladire si se o inghitia, precum atâtea bunuri si atâtea vieti a inghitîtu dejá setea loru nepotolita.

Cá piciórele se fia in stare a portá acésta lupta nesfêrsita, partea de sub apa va fí facuta din pietri intarite de olalta prin cementu, pre acestu fundamentu se va zidí mai departe cu granitu, si zidurile aceste voru portá in spinàrile loru câte dóue columne de fieru, pre cari va zacé podulu la o inaltîme de 72 metri preste luciulu màrii. Piciórele asia voru fí de gróse, in câtu puse lânga olalta ar' dá o grosime de 3 chilometri.

Ori câtu de cutezatoriu ar' fí proiectulu acest'a, astàdi nu ne mai pare cu nepotintia, càci i-au premersu lucràri nu mai putînu indrasnetie. Se ne aducemu numai aminte de canalulu de *Suez,* construitu in anii 60 de vestitulu ingineriu francesu *Lesseps,* canalulu de 160 chilometri lungu, 100 metri largu si 8 metri afundu, care impreuna marea mediterana cu cea roșie. Seau déca e vorb'a tocmai de poduri, voiu amintí podulu din *Saint-Louis,* podu facutu preste *Mississippi,* rîulu celu mai mare din Americ'a nordica, si podulu facutu preste *Firth of Forth,* sinu de mare, care intra adêncu in inim'a Scotiei.

Asia e facutu omulu, se nu aiba stêmpêru. Intr'unu locu nimicesce legatúr'a, ce impreúna dóue tieri seau continente, intr'altu locu érasi léga de olalta pàrtîle despàrtîte prin apa. Adeveratu, cà uneori impregiurări neasteptate tragu

dunga preste calculii facuti, si inghitu fara urma atât'a suma de banu, si zadarnicescu atât'a lucru, cum s'a intêmplatu anii trecuti, cându Lesseps voiá se traga unu canalu (canalulu dela Panama) prin faşi'a de pamêntu de preste 73 chilometri de lata, ce impreuna Americ'a sudica cu cea nordica. Ai crede, cà dorerea, ce au sêmtit'o cele doue surori gemene, cându erau se le desparta, le-ar' fi facutu se ràgnésca odata si se sdrobésca pre cei ce erau se smulga pre un'a dela sinulu iubitoriu a celei alalte.

(Va urmá.)

Atal'a.

Novela de F. R. de Chateaubriand.

(Continuare.)

Cându Atal'a isi gatà vorb'a, eu stringându din pumni si aruncându misionariului cautatúri amenintiatóre, am strigatu cá unu esitu din fire: „Asiádara acést'a este religi'a, pre care mi-o inaltiái atât'a? Blastèmu pre juramêntulu, ce rapesce din bratiele mele pre Atal'a! Blastèmu pre unu astfeliu de Domnedieu, ce se impotrivesce naturei! Omule, preotule, de ce ai venitu in aceste paduri?!"

„Cá sè te mântuiescu," respunse betrânulu cu vôce miscatóre, „cá sè-ti infrènezu patimile si sè stergu de pre capulu tèu mani'a ceriului, injuratoriule de Domnedieu. Fumosu -ti stà tie, tênerule, care abiá ai pasitu in viétia, sè te plângi de dorerile tale! Unde -ti suntu urmele raneloru suferintiei? Aréta-mi nedreptatírile, ce le-ai suferitu! Unde suntu vêrtutile, cari singure -ti potu dá dreptulu la tânguire? O, nefericitule! tu nu poti sè-mi areti nimicu afára de patimile tale, si totusi cutezi se lovesci cu vorbele tale ceriulu? Déca asemenea parintelui Aubry vei trai unu esilu de 30 de ani in acesti munti, nu vei judecá de siguru asiá de usioratecu càile providintiei divine; atunci de buna séma vei pricepe, cà esti unu nimicu, si cà nu este nici pedépsa amara, nici nenorocire ingrozitóre, pre care trupulu stricatu alu omului se nu fia vrednicu a o suferí!"

Ochii schinteiatori ai betrânului, barb'a-i intiepenita in pieptu si cuvintele lui detunatóre, mi-lu faceáu asemenea lui Domnedieu. Nimicitu de maiestatea lui, cadiêndu in genunchi am cerutu iertare pentru injuri'a mea. „Fiiulu mieu," respunse elu blându, „fiiulu mieu, nu te mustru pentru mine. Tu ai dreptate, cà putîne ispràvi am facutu in acestea paduri si cà sierbu mai nemernicu decâtu mine nu este altulu inaintea lui Domnedieu. Dar gândesce, cà nici odata nu este iertatu se indreptàmu injurii asupr'a ceriului. Iérta-me, déca te-am vatematu. Eu se ascultàmu si pre sor'a ta, càci póte se fia vre-unu mijlocu de scapare. Se nu ne pierdemu speranti'a. Da, Şakta, gloria se cuvine acelei religii, care a facutu din sperantia vîrtute!"

„Tênerulu mieu amicu," continuà Atal'a, „tu ai fostu martoru lupteloru mele, desi putîne din ele ai vediutu, si acést'a pentru-cà multe din ele tî-le tainuiám. Nu, negrulu robu, ce stropesce nasipulu Floridei cu sudorile sale de sânge, nu este asiá de nefericitu, cum a fostu Atal'a. Eu -ti grabiám mântuirea ta, desi erám sigura, cà voiu morí, déca s'ar fi intêmplatu se te desparti de mine. De alta parte me temeám se fugu cu tine in pustietate, desi doriám intunecimea paduriloru. . . . O, déca ar fi fostu vorba se-mi parasescu numai parintii, prietenii si partea mea! . . . . Dar umbr'a ta, o mama! o mama! umbr'a ta pururea erá alàturi de mine mustrându-me de chinurile ei. . . . Am audîtu plângerile tale, vedeám flacarile iadului, ce te mistuiáu. . . Noptîle mele petrecute in nesomnu erau pline de vedenii grozave; dîlele mele fàra mângaieri. Róu'a serii se uscá, indata ce picá pre obrajii miei, si in locu sè mi-i recorésca, ei totu mai multu se aprindeáu de focului resuflàriloru mele. . . O, Şakta! ce chinu erá pentru mine, sè te vedu aprópe de sênulu mieu; departáti de ómeni in adênculu pustietàtii se sêmtiescu, cà intre tine si intre mine stà unu zidu nesfarimabilu. Cea mai mare fericire pentru mine ar fi fostu, sè-mi petrecu viéti'a josu la petiórele tale, sè-ti servescu tîe, sè-ti fiu cá róba, sè me ingrigescu de mâncarea, beutur'a si ascernutulu tèu, in vre-unu locu ascunsu si necunoscutu alu universului; erám aprópe de acésta fericire, dar sêmtiám totusi, cà nu se póte. Uneori pironindu-mi ochii si privindu-te lungu si fàra de-a intielege, erám in stare se me lasu prada dorintieloru nebune si pecatóse: doriám parcà sè fiu singura cu tine, singur'a fiintia in lume. Ba inca si acum . . . sè ti-o spunu? . . . si acum cându vecînici'a e gat'a sè me inghitia, cându me pregatescu a me presentá in fati'a neinduplecatului judecatoriu, si in minutulu acest'a dicu, in care vèdu cu bucurîa, cà din iubire fatia de maica-mea vieti'a mi-se nimicesce prin vergurîa, îmi pare rèu, cà n'am fostu a ta."

„Fiic'a mea," o intrerupse misionariulu, „dorerea ta te duce pàna la estremu. Fanatismulu patimei, in a càrui bratie te arunci, arareori este adeveratu, ba une-ori chiar si nefirescu, pentru ce nici Domnedieu nu-lu pedepsesce asiá aspru. Elu isvoresce mai vîrtosu din ratecirea spiritului, si arareori din stricatiunea inimei. Alunga dar dela tine aceste espectoràri patimasie, càci ele nu suntu vrednice de nevinovati'a ta. Inchipuirea gróznica despre promisiunea ta inca te-a aruncatu preste mesúra in órecare nelinisce. . . . Religi'a nu cere sacrificii preste fire dela omu. Adeveratele sêmtîri ale aceleia, vîrtutîle ei cumpanite stau cu multu susu preste sêmtîrile atîtiate de unu eroismu positivu, de nesce vîrtuti silite. Comorile caintiei au statu deschise inaintea ta. . . . Nóue ne trebuiescu rîuri de sânge, cá sè spalàmu pecatele inaintea ómeniloru, pàna cându lui Domnedieu -i este destulu unu picuru. Linistesce-te dar', iubit'a mea fiica, càci starea ta cere linisce. Déca voinți'a lui Domnedieu, dupa cum sperezu, e cá sè te scoli din acésta bóla, voiu scrie episcopului din Quebec, care are potere, sè te deslege dela juramêntulu tèu, ce nu e decâtu o simpla promisiune, si dupa ace'a îti vei trai dîlele vietii in bratiele iubitului tèu Şakta!"

La cuvintele betrânului Atal'a cadiù intr'o agonía convulsiva, din care numai atunci se trediá, cându dá semne de o teribila dorere. „Cum," dise ea stringându-si mânile, „erá inca modu de scapare? Poteám sè fiu scósa de sub legatur'a mea?"

„Da, fiic'a mea," respunse sfinti'a sa, „si póte inca si acum."

„Târdiu, fórte târdiu," strigà Atal'a, „trebue sè moru in clip'a, in care intielegu, cà poteám fi fericita. O, de ce n'am cunoscutu mai inainte pre betrânulu parinte? in ce fericire asi traí astadi cu iubitulu mieu Şakta . . . mângaiati si linisciti de acestu preotu alui Domnedieu . . . in acésta pustía . . . pre veci . . . oh, mare fericire ar fi fostu!"

„Linistesce-te," i-am dîsu prindiêndu-i mân'a, „linistesce-te, càci vomu gustá acésta fericire."

„Nici odata, nici odata," dîse Atal'a.

„De ce nu?" o intrebai.

„Inca nu scíi totu," strigà feciór'a, „ieri pre têmpulu furtunei erá sè-mi calcu promisiunea si erá pre ací sè rostogolescu sufletulu maicei mele in iadu; blastèmulu ei me apása; am mintîtu lui Domnedieu, care mi-a tiênutu viéti'a. . . . Cându îmi sarutai buzele mele tremuratóre, nu sciai, cà imbratîsiezi mórtea!"

„Oh, ceriule," strigà misionariulu, „ce-ai facutu, iubit'a mea fiica, ce ai facutu?"

„Am pecatuitu, parinte," respunse Atal'a cu ochi schinteitori, „dar numai pre mine m'am pierdutu; pre maic'a am mântuit'o."

„Dî mai departe," strigai infioratu.

„Fia dar," dise ea, „vediêndu-mi slabiciunea, cându parasii colib'a parintiésca, luaiu cu mine —"

„Ce?" intrebai emotionatu.

„Veninu!" strigà parintele ametîtu de spaima.

„Da, veninu," respunse Atal'a, „elu deja este in inim'a mea."

Facl'a cadiù din mân'a betrânului calugaru; eu cá unu mortu am cadiutu lânga fat'a lui Lopez. Betrânulu ne imbratîsià pre amêndoi si apoi lacrimile amare aloru câte-si trei se versáu pre tristulu asternutu alu mortii.

(Va urmá.)

Bibliografia.

Metropolitulu Dr. Ioanu Vancea de Buteas'a — *schitia biografica.* — Scrierea acést'a a fostu publicata mai ântâiu cu ocasiunea iubileului episcopescu de 25 ani alu I. P. D. Metropolitu in „Fói'a besericésca si scolastica". Auctorulu ei a tiparit'o si in brosiuri, pentru cá datele instructive cuprinse in scrierea acést'a se póta fi cunoscute in cercuri câtu mai estinse. Stilulu claru, netedu si usioru, in care e scrisa brosiur'a, pretiulu bagatelu de 10 cr., obiectulu preste mesúra instructivu despre care tractéza, si in fine scopulu nobilu, pentru care este menitu venitulu, ce va resultá din acésta publicatiune, o facu recomendabila inaintea toturoru. Cu deosebire e acomodata acésta brosiura cá premiu pentru scolarii din scólele poporale.

Brosiur'a se póte procurá la Tipografi'a Seminariului archidiecesanu din Blasiu, seau prin mijlocirea Redactiunei nóstre.

Scóla Româna — *revista pedagogica* — redigeate de Vasile Petri in numerulu 7 públicа urmatórele: „Proiectulu de lege pentru gradiniile si asilele de copíi in cas'a magnatiloru.“ — „Cunoscintie din istori'a educatiunei si instructiunei.“ — „Scól'a si familia.“ — „De pre terenulu educatiunei practice.“ — „Lectiune de proba din invetiamêntulu realu.“ — „Aforisme pedagogice.“ — „Anecdote scolare.“ — „Necrologu.“

Fói'a ilustrata — apare in fiecare Domineca in *editur'a* Institutului tipograficu din Sibiiu si sub redigearea responsabila a Dr. D. P. Barcianu. Anulu I. Nr. 10: „Unei inamorate“ (poesia). — „O cura drastica“ — de Ioanu Popoviciu. — „Afrodita“ de Ernst Eckstein. — „Schitia din gradinaritu“ de Dumitru Comșia. — „Palatulu universitatii si Teatrulu nationalu din Bucuresci“ (cu ilustratiuni). — „Beserica, scóala, educatiune.“ — „Literatura si sciintia.“ — „Teatru, musica, si arte preste totu.“ — „Economicu.“ — „De tóte si de pretutindeni.“ — „Cronica septemânii.“ „Sciri personale.“ „Ghîcitura.“

Diverse.

Pescuitulu si electricitatea. — Cea mai nóua aplicare a electricitàtii se face la prinderea pesciloru. Firesce cà si acést'a au inventat'o Americanii. In golfulu dela San-Francisco s'au facutu cele de ântâiu esperimente. Si anume la tiêrmurii màrii s'a asiediatu unu motoru electricu, lamp'a nutrita de motoru s'a cufundatu in mare. — Abiá s'a respânditu lumin'a prin apa, si indata se vediù o multîme de pesci adunându-se impregiurulu luminei, se véda, ce minune se intêmpla in elementulu loru. Mirarea-i facù se-si uite de periclu, si americanii isteti isi poteáu prinde cu mânile atâtia pesci, de câti aveáu trebuintia, si din acelu feliu de pesci, care corespundeá gustului individualu alu fiesce-càrnia. — Dupa acestu esperimentu nu va fi minune, déca vomu vedé pre pescarii nostri de serbatori pornindu cu câte unu motoru electricu subsuóra spre riu, si reintorcându-se acasa cu traist'a plina de pesci.

Post'a redactiunei. Dlui V. P. in Jucu. — Multiamimu, dara ar' trebuí prescurtata, càci asia e prea lunga. — I. P. in Márk. Binevoiti a scrie dupa altu metru. Cuprinsulu altcum e bunu. — P. C. in Cs. Nu avemu spatiu. — G. S. in M.-Gh. Un'a in numerulu procsimu; cele alalte ar' trebuí incâtu-va reformate. Multiamimu, si te rogàmu, se mai scrii — I. B. in Orm. Ne vomu folosí de cele cuprinse in articolulu tramisu la têmpu binevenitu: inse acum nu ne este cu potintia a-lu publicá. Binevoiesce a ne tramite date scurte despre impregiurările, intre cari traiesce poporulu pre acolo, atâtu in privinti'a economica, câtu si in cea religiósa si morala. Aceste ar' fi de interesu si de doritu, cá se ne vina din tóte parochiile.

Editoru si redactoru respundietoriu:
Dr. Vasiliu Hossu.

Burs'a de Budapest'a.

Din 25 Mart. st. n. 1890.

Rent'a de auru ung. 4%	105.55
« « hârtíe « 5%	101.30
Imprumutulu càiloru ferate ung.	115.25
Amortisarea detoriei càiloru ferate de Ostu ung. (1-ma emisiune).	98.75
Amortisarea detoriei càiloru ferate de Ostu ung. (2-a emisiune).	113.50
Amortisarea detoriei càiloru ferate de Ostu ung. (3-a emisiune).	—.—
Bonuri rurale ung.	92.50
« « croato-slavóne	104.—
Despagubire pentru dijm'a ung. de vinu	—.—
Obligatiunile desp. regaliiloru	97.75
Imprumutu cu premiu ung.	140.—
Losuri pentru regularea Tisei	130.50
Rent'a de hârtíe austriaca	101.75
« « argintu austriaca	92.75
» « auru austriaca	111.—
Losurile austr. din 1860.	139.—
Actiunile bancii austro-ungare	985.—
« « de creditu ung.	357.—
« « « « austr.	311.30
Scrisuri fonciare ale institut. de cred. si economíi «Albin'a».	101.—
Galbeni imperatesci	5.42
Napoleon-d'ori	9.14
Marci 100 imp. germane	56.55
Londr'a 10 Livres sterlingi	115.30

La
Tipografi'a Seminariului gr.-cat. din Blasiu
se áfla
Triodu
cu litere latine, editiune indreptata si revediuta dupa originalulu grecescu de càtra comisiunea archidiecesana pentru revederea càrtíloru besericesc.

Hârtí'a e fórte trainica, tipariulu curatu si cu gustu, formatulu in folio.

Pretiulu unui esemplariu nelegatu e 3 fl. 50 cr., éra a unui esemplariu legatu in piele tare cu copcii 10 fl. v. a. (7) 1

(6) 1—3 Nr. 166—1891.

Edictu.

Dupa ce An'a Morariu, greco-catolica din Sieic'a mare, de trei ani si-a parasitu pre legiuitulu seu barbatu Vasilie Otielea, greco-catolicu totu din Sieic'a mare, si nu se scie ubicatiunea acelei'a, se citéza prin acést'a, cá in terminu de unu anu si una dí se se presenteze inaintea subscrisului Foru matrimonialu, càci altcum procesulu divortialu urditu in contra-i de càtra numitulu sèu barbatu se va pertractá si decide si in absenti'a respectivei muieri.

Dela presidiulu Forului matrimonialu greco-catolicu de I-ma instantia alu eparchiei protopopesci a Sibiiului.

Sibiiu in 17 Martiu 1891.

Ioanu V. Rusu,
protopopu.

JOSIFU GAVORA (1) 10—30
distinsu cu medali'a espositionala cea mare pentru lucru escelentu si gustu bunu la espositiunea regnicolara din Budapest'a in a. 1885.
Budapest'a, IV. strad'a Vatiului Nr. 17
Recomându cu pretiuri de cele mai convenabile si in esecutare càtu se se póte mai frumósa obiecte de lipsa
pentru adjustarea besericeloru, si anume:

Felóne preotiesci si **stichare** diaconesci **Flamure** pentru beserici si reuniuni. **Flamure** pentru reuniuni de pompieri, de scolari, reuniuni besericesci, reuniuni industriale, de cântàri si de pompe funebre.

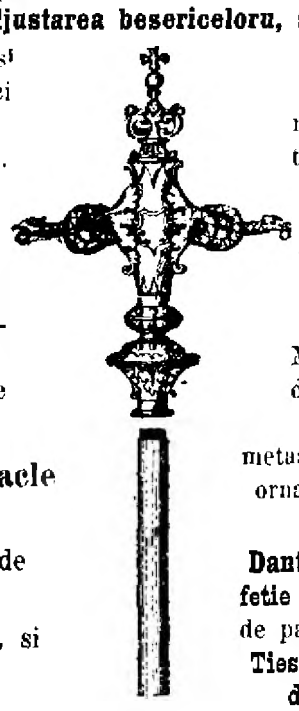

Candelabre, racle si **potire, luminarie** de **parete** si de **altariu,** si **candele.**

Primescu si efeptuiescu ieftinu repararea vestmînteloru besericesci, intrargintarea si intraurirea de potire, racle, candele si luminarie de altariu.

Mare *asortimentu* de brodarii de auru, de argintu si de metasa, precum si de ornaturi besericesci brodate **Dantele besericesci, fetie de altariu, cruci** de parete si de scóla. **Tiesetúri besericesci, damasturi** etc.

Acuratatea mea o potu dovedi cu sute de epistole recunoscatóre.
Tarifuri de pretiuri si preliminarie de spese trimitu la cerere francate.

Fundata in an. 1858.
FRANCISCU WALSER
Liferantu de curte alu Altetiei Sale imp. si reg. Archiducele Josifu
proprietariulu primei fabrici ungare de masine si recuisite de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu
Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66
recomânda atentiunei preaonoratiloru domni preoti
TURNATORI'A SA DE CLOPOTE

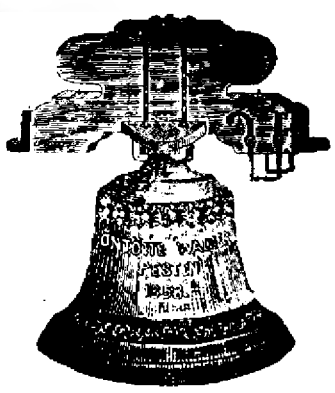

in care se fabrica atâtu grupuri câtu si clopote singuratice: cu **scaune de fieru** patentate si cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabric'a a liferatu dela intemeiarea sa 1800 clopote mari de metalu, intr'altele si celu dela metropoli'a din Bucuresci in greutate de 8000 kilograme.

(2) 13—52

Se afla umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru bài, conducte pentru apa si pumpe pentru fântâni.

Preliminarie de spese si Pretiu-courantu se trimitu la cerere gratuitu si franco.

Distinsu in anulu 1885 la espositiunea regnicolara din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concurintia cu **diplom'a cea mare de onóre.**

Tipografi'a Seminariului archidiecesanu.

Abonamêntulu

Pentru monarchia: Pre anu 6 fl., ½ anu 3 fl., ¼ anu 1 fl. 50 cr.

Pentru strainatate: Pre 1 anu 18 frcs., ½ anu 9 frcs., ¼ anu 4 frcs. 50 cm.

Fói'a apare in fie-care **Sâmbata.**

Unirea

Insertiuni

Unu șiru garmond: odata 7 cr., a dóu'a óra 6 cr., a treia óra 5 cr., si de fie-care publicatiune timbru de 30 cr.

Totu ce privesce fói'a se se adreseze la «Redactiunea si Administratiunea **Unirei**» in **Blasiu.**

Fóia bericésca-politica.

Anulu I. Blasiu 4 Aprilu 1891. **Numerulu 14.**

O reprivire.

(+) „Pester Lloyd", organulu semi-oficiosu germânu alu guvernului nostru in numerulu sêu dela 30. Octobre anulu trecutu ocupându-se cu conferinti'a representantîloru partidului nationalu românescu tiênuta in 27 si 28 Octobre 1890, le spune francu Românîloru, cà n'au ce cautá cu memorandulu loru la Corôna, „càci domnitoriulu constitutionalu alu Ungariei nu intreprinde nimic'a preste capulu consiliericloru sêi constitutionali". De ace'a déca Românii voiescu se se mântuiésca de asupriri inchipuite ori reale, au se urmeze dóue cài, si anume: seau se petitioneze la parlamentu, seau se-si aléga deputati, cari in forulu competentu, adeca in parlamentulu tierii se le apere caus'a loru. Apoi numitulu diariu adauge: „Si déca tóte aceste cài ar' fi inchise, concetatienii nostri români inca totu nu ar' stá fàra nici unu scutu parlamentariu. Prelatii bescricesci, pre cari ei si i-au alesu, si cari se bucura de increderea loru, siedu in cas'a ungara a magnatîloru, *si vócea loru nu ar' remâné fàra echou in sal'a legislativei.* Potemu noi óre admite, cá acesti barbati ilustri si in tóta privinti'a independenti se privésca in tacere, cum credintiosii loru ar' fi in tóta seriositatea amenintiati in consciinti'a loru nationala, in limb'a loru in scóla si in beserica, dar' mai alesu in consciinti'a loru religiósa? Si potemu noi óre admite, *cà o manifestatiune dintr'o asemenea parte nu ar' fi insotîta de acelu efectu, pre care dupa dreptu trebue se-lu asteptàmu dela ea?*"

Nu cunóscemu nici o enunciatiune diaristica, care se fi statu in contradîcere atâtu de evidenta cu faptele, cá enunciatiunea de mai susu a organului guvernamentalu semi-oficiosu.

Pentru cá inse se nu ni-se póta imputá, cà o dîcemu acést'a fàra nici unu temeiu, vomu face *o reprivire* scurta asupr'a unoru evenimente petrecute dela anulu 1879 in cóce in viéti'a pública a patriei nóstre, aretându cu putîne cuvinte pasii intreprinsi de Archiereii besericei nóstre pentru a-si aperá poporulu loru, cându dênsii au observatu, cà acest'a este *in tóta seriositatea amenintiatu in consciinti'a lui nationala, in limb'a lui, in scóla si in beserica, si mai vêrtosu in consciinti'a lui religiósa.* Acésta *reprivire* trebue se o facemu si din motivulu specialu, cà faptele Archiereiloru besericei române greco-catolice au fostu presentate adeseori chiar' si de diaristic'a nóstra româna in o lumina sinistra, cá se nu dîcemu tendentiósa.

La anulu 1879, cându intrêga tiér'a se ocupá cu proiectulu de lege pentru introducerea limbei magiare cá studiu obligatoriu in scólele elementare, inimele toturoru Românîloru se împlura de ingrigire, indignatiune si turburare. Atunci actualulu nostru Metropolitu impreuna cu actualulu Episcopu alu Lugosiului alergà la Coróna si in audienti'a privata dela 10 Februariu 1879, depuse in mânile Maiestàtii sale o representatiune energica datata in Vien'a la 9 Februariu 1879, in care erau indigitate tóte periclele, ce in proiectulu acel'a de lege amenintiau beseric'a si natiunea nóstra, dar' mai vêrtosu limb'a nóstra românésca, despre care espresu se dîcea in representatiune: „asia dara pentru ierarchi'a nóstra ecclesiastica limb'a româna este cestiune de viétia; prin urmare totu ce amenintia si periclitéza limb'a besericei nóstre, limb'a româna, amenintia si periclitéza totu odata ierarchi'a, beseric'a nóstra. Déca noi fatia de periclulu acest'a amu fi indiferenti, atâtu ar' insemná, câtu a ne face tradatorii besericei nóstre." [1]) Respunsulu oralu alu Maiestàtii sale la acésta representatiune a fostu gratiosu, si dupa ce Maiestatea sa si-a manifestatu dorinti'a preainalta, cá ingrigirile Archiereiloru se se adúca si la cunoscinti'a Ministrului de atuncia Trefort, dênsii se presentara si inaintea Ministrului, si aperara si inaintea lui caus'a besericei si natiunei românesci. Vócea Archiereiloru *remase inse fàra echou in urechile ministrului*, càci in 29 Aprile 1879 proiectulu de lege se puse pre tapetu in cas'a deputatîloru, unde pre lânga tóte protestele deputatîloru români, sêrbi, sasi, si ale magiarului Ludovicu Mocsáry, fù primitu si inaintatu la cas'a magnatîloru. Aci in siedinti'a dela 13 Maiu 1879, Archiereii nostri cerura cu

[1]) Documintele, la cari se face provocare in acestu articlu, se potu vedé parte in „Fói'a scolastica" din Blasiu de pre anulu 1879, parte in mai multi numeri ai »Tribunei« din Sibiiu de pre anulu 1887.

Feuilleton.

Copilulu si stelele.

„Colo, unde suntu stelutie,
„Colo, colo la ceriu susu,
„Maiculiti'a mea dragutia
„Nice-odata nu m'ai dusu.

„Càndu m'ai duce, susu la stele,
„Maiculitia-asi fi voiosu,
„O! vedi, càndu stralucescu ele,
„Ceriulu câtu e de frumosu!"

Astfeliu dîce copilasiulu,
Si spre ceriulu, ce luceá,
Redicându-si ochii, miculu
Bratiele si-le 'ntindeá.

Êr maicuti'a lui doiósa
Îi sioptì cu vorba dulce:
„Unde-su stelele frumóse,
„Draga! eu nu te potu duce.

„Dara susu la stelisióre,
„Colo la ceriulu azuru
„Din viéti'a trecatóre
„Te vei duce tu singuru,

„Càndu Domnedieu din 'naltîme, —
„Alu ceriului imperatu; —
„Ti-a chiemá din asta lume
„Sufletulu teu bunu, curatu."

„Si atuncia, mama scumpa!
„Voiu rogá pre Domnedieu,
„Sè vii si tu 'n ceriu cu mine,
„Sè fiu totu la sînulu têu!

Teusiu, 1891.

E. L.

La programulu „Unirei".

S'a desvèlitu stindardulu si flutura in vêntu,
Pre elu stà scrisu: »Unire si pace pre pamêntu!«
Sionulu stralucesce in feerica splendóre,
Români! imbracati astàdi vêsmêntu de serbatóre;
In hain'a dereptàtii si-a pàcii ve-imbracati,
Christosu ve chiáma astàdi in lume sè luptati!

. . . Dar nu'n lupta desiérta stà dulcea fericire,
Moral'a fericesce intrég'a omenire,
»Unirea in credintia« si sfântu devotamêntu,
Isvóre suntu de viétia la neamuri pre pamêntu;
Si nu-i potere 'n lume sè 'nfrânga pre celu dreptu,
Nici rèu sè-ademenésca pre sufletulu desceptu!

Popórele se misca, se lupta, se framênta,
Idei resaru pre urma, ce sufletu-ti incânta,
Dar numai la parere; — zidiri in aeru suntu,
Ce astàdi ne desmêrda — êr mâne-su in mormêntu;
Ideile, ce 'n lume Christosu le-a 'mprastiátu,
Prin veacuri luminéza cá sórele curatu!

Si celu ce se abate de ele, — a facutu
Lungi drumuri prin pustíuri, prin locu necunoscutu,
Cá-'n urma sè se 'ntórca la calea inceputa,
In aeru sè redice o flamura pierduta,
Ce-odata, cá si neamulu latinu din resaritu,
Din órba nesciintia — amaru — a necinstitu.

Adi flamur'a uitata êr fâlfaie in vêntu,
Unire ne vestesce si pace pre pamêntu,
Privesce-o Românime si-inchina-te cu doru,
De dêns'a adi se lega alu nostru viitoriu,
Surorile latine te-ascépta pre-acestu drumu
De multu. . . *Sosit'a* óre si ceasulu teu acum?!!

Georgiu Simu.

insistintia, cá proiectulu acest'a se se respinga, de órece, precum s'a esprimatu intre altele actualulu nostru Metropolitu, „statulu póte fi tare si vediutu, si déca nu toti cetatienii lui -i cunoscu limb'a; patri'a póte fi fericita, si popórele ei indestulite, fàra cá fericirea aceleia si indestulirea acestor'a se depinda dela cunóscerea limbei de statu, si patriotismulu, adeca iubirea de patria, nu este impreunata cu cunóscerea limbei de statu". Apoi dupa ce acel'a-si Archiereu a desfasiuratu tóte calamitàtîle, ce le ascundeà in sine acelu proiectu de lege, astfeliu esclamà: „Ér atunci ce se va intêmplá cu beseric'a mea, cu beseric'a româna greco-catolica, pentru care limb'a româna este *conditio sine qua non,* conditiune de esistintia, pentru cà acést'a este limb'a liturgica, rituala si ecclesiastica a besericei greco-catolice?" Vócea Archiereîloru nostri *si in sal'a legislativei remase fàra echou si nu fù insotîta de acelu efectu, pre care dupa dreptu îlu astépta dela ea chiar' si guvernamentalulu „Pester Lloyd".*

Cându erá vorb'a despre pertractarea proiectului de lege despre scólele medie, si despre introducerea limbei magiare in aceste seóle, actualulu nostru Metropolitu impreúna cu Consistoriulu séu archidiecesanu deja in 3 Februariu 1882, adresà camerei deputatîloru o representatiune in tóta privinti'a intemeiata, in care cerù, se se respinga pertractarea acelui proiectu de lege, si dupa ce proiectulu pre lânga tóte protestele besericei si natiunei române, ajunse si in cas'a magnatîloru si in 1883 se puse pre tapetu chiar' in *Lunia Pasciloru,* cându Archiereii nostri nu poteáu lipsí dela resiedinti'a loru, actualulu nostru Metropolitu tramise in 12 Martie 1883 o representatiune energica si la camer'a de susu, cerêndu si dela acést'a respingerea proiectului de lege, de órece acel'a vátema autonomi'a besericeloru, restrînge dreptulu acestor'a de a dispune liberu asupr'a gimnasieloru loru sustiênute cu mari jertfe, si elude legea de nationalitàti, accentuându-se si de asta data, *cà limb'a românésca este unu tesauru pretiosu si pentru beseric'a nóstra, si de o necesitate asìa de mare pentru viéti'a besericei, in câtu nu numai studiele teologice, ci si cele gimnasiale trebue se se propuna in institutele nóstre numai românesce.*

Afle inse „Pester Lloyd", cà vócea Archiereîloru nóstri *a remasu si acum fàra de echou in sal'a legislativei* si nici de cum nu a fostu insotîta de acelu *efectu, pre care dupa dreptu trebue se-lu asteptàmu dela ea.*

Cum si-au ridicatu Archierei nostri vócea loru in sal'a legislativei in contr'a proiectului de lege despre asilele de copii, o sciu fórte bine cetitorii „Unirei". Vócea loru a resunatu si de asta data in desiertu! Dar' nu numai atâta, ci Archiereii nostri au fostu atacati in foile din Budapest'a cu nesce cuvinte, cari nici celoru mai mari rèuvoitori ai patriei si ai neamului nostru nu ar' fi fostu iertatu a le adresá. Astfeliu in diariulu „Budapesti Hirlap", amu avutu dorerós'a ocasiune se cetimu in numerulu sèu dela 10 Martiu a. c. urmatórea insúlta necualificabila: „Este intr'adevèru o privelisce misçatóre acc'a, cà Archiereii Valachiloru combatu cu atât'a focu institutiunea asileloru de copii, si cându statulu magiaru îsi intinde mân'a s'a spre pruncii Valachiloru, pentru cà se-i scóta din intunerecu, din selbatacia si din stupiditate, — ei suntu gata a smulge din acésta mâna mântuitóre turm'a loru si pre fetii ei, si a o impinge érasi in starea selbatica de pàna acumu."

Éta *echoulu si efectulu,* care l'a produsu vócea Archiereiloru ridicata pentru aperarea consciintiei religióse si nationale a poporului nostru!

Acum inse „Pester Lloyd", tace tacerea pescelui!

Cà „Pester Lloyd" tace, nu ne superàmu de locu, precum nu ne dóre nici de acc'a, cà „Tribuna", (nu cea din Rom'a, unde inca apare unu diariu cu numele acest'a, ci cea din Sibiiu) a aflatu de cuviintia a vorbí si a sustiené in numerulu seu 63. din a. c., „cà episcopii români greco-catolici de astàdi nu au aflatu cu calc a desfasiurá caus'a româna in cas'a magnatiloru" cu ocasiunea desbaterei asupr'a proiectului de lege despre asilele de copii.

Dupa ce inse „Tribun'a" cu manierele si prejuditiele sale bizantine póte induce pre ómeni in ratecire, ne sèmtimu detori a accentuá, cà cuvintele ei necualificabile ar' avé intielesu numai atunci, cându prelatii nostri nu s'ar' fi presentatu de locu in cas'a magnatîloru, seau cându presentându-se, nu ar' fi vorbitu in contr'a proiectului de lege, seau cându manifestându-si vointi'a de a vorbi in contr'a proiectului, s'ar' fi lasatu „se fia opriti", cá se nu vorbésca, pre cum faptice s'au si facutu incercàri, seau cându ridicându-si vócea, ar' fi representatu interese straine si nu caus'a româna, seau cându in fine prelatii nostri din punctu de vedere românescu *nu ar' fi vorbitu in esentia* totu acc'a, ce numai *a avutu de gându* se vorbésca unu prelatu greco-orientalu, care inse nu si-a deschisu gur'a, desi nimenea din cei de fatia nu a potutu observá, „cà ar' fi fostu opritu de impregiurimea sa".

Lucrulu dar stà cu totulu altmintrea, decâtu cum îlu presenta „Tribun'a" din motive, cari nici o onóre nu-i facu. Dintre patru prelati români gr. cat. s'au presentatu in cas'a magnatîloru trei si au vorbitu in contr'a proiectului de lege doi; cei gr. or. s'au presentatu toti trei si au vorbitu érasi *numai doi.* Dintre toti prelatii români presenti numai doi n'au vorbitu: unulu *greco-catolicu* si altulu *greco-orientalu,* inse si acestia au fostu solidari si au votatu cu cei ce au vorbitu in contr'a proiectului. Intre acesti doi din urma nu se póte face deosebirea acc'a, ce o face „Tribun'a", care numai in preocuparea sa escesiva pentru cultulu persóneloru póte considerá unu discursu *nerostitu* de rostitu, si póte pune pre unu prelatu, care a votatu in contr'a proiectului, in acc'a-si categoria cu unu prelatu, care nici nu a fostu de fatia in cas'a Magnatîloru.

Din punctu de vedere *românescu* prelatii nostri au aperatu totu acc'a, ce au aperatu si cei greco-orientali. Càci déca prelatii greco-orientali au accentuatu „tendinti'a nefericita de magiarisare", totu ace'a-si tendintia a accentuat'o si Metropolitulu nostru, cându a sustiênutu, cà prin proiectulu acest'a de lege nationalitàtîle nemagiare *„se voru vedé pre sine amenintiate in conditiunea loru de esistintia",* si totu in contr'a acelei tendintie s'a luptatu si episcopulu gr. cat. alu Lugosiului, cându a combatutu poterea obligatóre a proiectului de lege, càci déca infiintiarea si cercetarea asileloru ar fi numai *facultativa,* si nu obligatóre, nu s'ar manifestá in acelu proiectu nici o tendintia periculósa de magiarisare. — Déca Metropolitulu greco-orientalu a accentuatu, „cà-si tiéne de o detorintia a scuti caracterulu nationalu alu credintiosiloru besericei sale", totu acést'a a accentuat'o si Metropolitulu greco-catolicu, cându a dîsu, cà besericele române *„voru fi amenintiate in basele esistintiei loru".* Déca episcopii greco-orientali au vorbitu despre „nemultiamirea, mahnirea si amaraciunea" produsa prin politic'a de magiarisare, totu de *„amaraciunea intemeiata a parintîloru, cari îsi iubescu nationalitatea si confesiunea",* a vorbitu si Capulu Besericei nóstre. Déca episcopii greco-orientali au dîsu, cà invetiarea limbei magiare in asilele de copii e „fàra nici unu folosu *practicu",* totu ace'a a afirmat'o si Metropolitulu nostru, cându a dîsu: *„cà numai pre lânga folosirea limbei materne se póte sperá cu securitate, cà tempulu si lucrulu intrebuintiatu cu crescerea pruncîloru se va potè apropiá de scopulu prefiptu si asteptatu de parintii respectivi".* Déca clientulu greco-orientalu alu „Tribunei" a voitu sè vorbésca, dar nu a vorbitu despre „mulcomirea spiriteloru", Metropolitulu nostru a vorbitu in fapta despre „liniscirea spiriteloru" in mai multe pasage. Déca archiereii greco-orientali au vorbitu de „relele neprecalculabile", ce urméza din proiectulu de lege, totu despre atari rele au vorbitu si archiereii greco-catolici in fiecare pasagiu alu vorbirei loru. Asiádara din punctu de vedere românescu numai deosebire de *cuvinte si espresiuni,* si nu si de *idei* se póte aflá, cându comparàmu cuvêntàrile archiereiloru greco-catolici cu a aceloru greco-orientali.

Dar fiindu-cà „Tribun'a" se desfatéza in paralele, vomu continuá si noi paralel'a nóstra.

Dintre prelatii nostri greco-catolici nici unulu nu a facutu concesiuni curentului actualu de magiarisare, ci din contra unulu dintre ei a militatu pentru *„respectarea obligata si sustiênerea intacta a legei de nationalitàti",* pre cându unulu dintre prelatii greco-orientali a facutu in favorulu limbei magiare si concesiuni de acelea, cari nu suntu scrise in legea de nationalitàti. Déca archiereii nostri in cuvêntàrile loru nu au rostitu de mai multe ori cuvêntulu „Românu", precum îi invinovatiesce „Tribun'a", ei au datu dovedi cu fapte mari, nobile si nepieritóre, cà acestu nume îlu pórta in

inim'a loru celu putînu totu cu atât'a pietate, cá si prelatii greco-orientali, la tóta intêmplarea inse cu mai multa pietate de câtu domnii dela „Tribun'a", cari cugeta, cà cu câteva atacuri personale pornite din motive condamnabile au facutu mare isprava pentru binele neamului românescu.

Pre cându prelatii greco-orientali s'au dechiaratu mai numai in contr'a tendintieloru magiarisatóre a proiectului de lege, pre atunci prelatii greco catolici s'au dechiaratu si in contr'a acestoru tendintie si au combatutu si basele gresite, pre cari se razimá proiectulu de lege, pentru-cà surpându-se temeliile sè se derîme intregu edificiulu cu tóte scopurile lui neiertate. Déca „Tribun'a" este informata, cà archiereii români numai „siliti" de curentulu pornitu intre români in contr'a proiectului de lege au intratu in focu, atunci o asigurámu, cà acést'a o póte sustiené despre clientulu séu, care dupa „Tribun'a" ér numai „silitu de impregiurimea sa" nu si-a rostitu discursulu si s'a retrasu din focu; nu o póte inse afirmá si despre archiereii români greco-catolici, cari deja inainte de acést'a cu unu anu au inceputu a face pregatiri pentru actiunea loru in contr'a proiectului de lege, si erau deja pregatiti inainte de a se fi publicatu celu dintâiu protestu alu româniloru.

Noi inca amu vorbitu alta data in „Unirea" despre tiénut'a archiereiloru români greco-orientali in cas'a Magnatiloru, inse asiá cà spunêndu-ne francu vederile nóstre, toturoru le-amu adusu tributu de recunoscintia: ér déca acum vre-unulu dintre ei s'ar superá pentru cele desfasiurate aici, vin'a si responsabilitatea este a „Tribunei", care ne-a silitu si pre noi sè facemu paralele intre „uniti" si „neuniti", desi altcum nu a fostu si nu este intentiunea nóstra a vatemá prin acést'a pre vre-unulu dintre archiereii greco-orientali, pre cari noi îi stimàmu mai multu, de câtu îi stiméza „Tribun'a" si pre ei si pre ai nostri.

Catolicii francesi si republic'a. — De cându Cardinalulu Lavigerie si-a tiénutu toastulu séu, in care s'a dechiaratu pentru republica, de atunci s'a nascutu o fierbere neindatinata intre catolicii francesi. Curêndu dupa toastulu acest'a vre-o câtîva episcopi francesi au dechiaratu publice, cà si ei nutrescu asemene idei fatia cu republic'a. Ceva mai târdîu celebrulu episcopu si oratoriu Freppel caletorì la Rom'a spre a se informá, déca Sântulu Scaunu Apostolicu aprôba seau nu ideile Cardinalului Lavigerie. Freppel a avutu si o audientia lunga la Sânt'a Sa Pap'a Leonu XIII. Detaiurile ideiloru desfasurate de Sânt'a Sa in celebr'a acésta audientia a unuia din cei mai de frunte prelati francesi suntu inca necunoscute. Printre catolicii francesi inse de atunci s'a latîtu totu mai tare ide'a, cà ei sè se alipésca de form'a de statu republicana, sè incete a o mai combate, sè se silésca pre tóte càile posibile a inaintá binele bisericei si sub form'a de statu republicana, sè se organiseze in o partida poternica, care sè fia in stare de o parte a eluptá abrogarea toturoru legiloru si ordonantieloru injurióse bisericei, éra de alta parte a paralisá si a respinge ori si ce atacuri nóne, ce s'ar' mai indreptá in contr'a bisericei in viitoriu.

E posibilu, cá catolicii francesi sè fia capetatu avisulu acest'a chiar dela locului celu mai competentu. Càci in adevèru erá lucru curiosu, cà catolicii francesi tóte sperantiele de dîle mai bune pentru beserica si-le legaseru de caderea republicei si restatorirea formei de statu monarchice. Deveniseru catolicii francesi o specie de *„rusticus expectat dum defluat amnis"* si se cufundaru in o apatía si pasivitate fatalistica, câtu privián, cum radicalii dî de dî capetându potere totu mai tare aduceáu legi din ce in ce mai injurióse pentru beserica. Ma ce e mai multu, dedându-se a asceptá pentru beserica dîle mai bune totu numai dupa ce se va restatorí monarchi'a, ajunseru in pusetiunea de a fi mai întâiu agenti ai principiului monarchicu si numai dupa ace'a a principiului bisericescu, éra la altii devenise monarchi'a o specie de dogma religiósa, cari acum nu se sfiescu a strigá in gur'a mare, cà catolicii republicani suntu eretici.

Si totusi pentru beserica formele de statu republicane seau monarchice suntu unu ce indiferentu, càci ca póte trai in armonía si cu un'a si cu alt'a. Dovéda este republic'a cea mai mare din lume, statele unite din Americ'a, unde inflorésce beseric'a mai frumosu decâtu in ori ce monarchía din Europ'a, Ér catolicii din Frânci'a îsi voru aduce aminte, câtu de multu a suferitu beseric'a francesa si pre têmpurile monarchiei sub Filipu celu Frumosu, sub Ludoviou XIV si chiar si sub Napoleonu. Noi credemu, cà se insiéla catolicii, cându ascépta asiá multu dela unu tronu, pre care ar siedé Contele de Parisu descendentulu revolutionariului Filipu Egalité, seau cându Domnedieu ar fi lasatu preste Frânci'a si nenorocirea, cá pre tronulu ei sè fia ajunsu principele Jerôme Bonaparte, mortu inainte de acést'a cu câteva dîle, care numai in privinti'a talentului se deosebiá de unu Gambet'a, Carnot si altii. Cându catolicii francesi voru incetá a se mai incaldî asiá tare pentru monarchia, si voru grigí si sub form'a de statu republicana întâiu si mai întâiu de beserica formându o partida politica poternica cá centrulu din Germani'a, atunci numai voru incetá dorerile cele multe, ce le causéza radicalii francesi astàdi bisericei. Atunci fiindu terenulu pregatitu si pentru o monarchía catolica, póte cà ar fi posibila si reactivarea tronului si inca in modu durabilu. Cum stáu astàdi inse lucrurile in Frânci'a, ori ce tronu ar fi numai de o durata efemera, cum destulu de evidentu arêta nestabilitatea celoru 4 tronuri, ce s'au mai redicatu in Frânci'a dela revolutiunea din 1789. Cându in revolutiunea acést'a Frânci'a a rupt'o cu trecutulu ei catolicu, atunci si-a pierdutu ecuilibriulu. Cându prin o activitate crestina catolica intensiva si perseveranta ecuilibriulu acest'a va fi érasi restatoritu, atunci si reactivarea tronului va fi posibila, déca binele publicu va poftí asiá. Pâna atunci inse credemu, cà nu.

Revista bisericésca.

Rom'a.

In 21 Iuniu a. c. se voru implini 300 de ani dela mórtea ângerescului têneru *Aloisiu Gonzaga,* pre care, pentru etatea sa cea frageda, in care a moritu, Beseric'a l'a proclamatu de *patronu alu tinerimei catolice.* Amu impàrtasitu deja, cà centenariulu acest'a se va serbá de càtra tinerimea catolica din intrég'a lume cu mare pompa. In specie tinerimea din Rom'a se pregatesce la arangiarea unoru serbàri stralucite. Acum totu tinerimea româna, voindu sc perpetueze amintirea acelei serbàri, si-a propusu a intemeiá in Rom'a unu *pensionatu* pentru studentii universitari catolici din Rom'a si Itali'a, si asemenea pentru tinerii accia catolici, cari voru merge se petréca câtu-va têmpu in capital'a creştinatàtii. Insufletîrea ace'a, cu care a fostu salutatu proiectulu nobililoru tineri români din partea presei italiane, francese, germâne, englese si spaniole, este garantia, cà proiectulu se va si realisá in celu mai stralucitu modu.

Frânci'a.

In 1 a l. c. s'a deschisu in Paris alu doilea congresu sciintificu internationalu alu catoliciloru. Celu dintâiu congresu s'a tiénutu in anulu 1888. Scopulu acestui congresu este, sè intrunésca pre toti barbatii de sciintia cu convingeri catoliee la lupta in contr'a necredintiei, si sè arete cu resultatele adeverate ale sciintieloru, cà intre credintia si sciintia, intre minte si descoperire nu se áfla si nu se póte aflá nici o contradîcere. Si acést'a au si dovedit'o, cu privire la cestiunile cele mai multu agitate, lucràrile crudite presentate si publicate deja in congresulu trecutu; si voru aretá-o si mai multu lucràrile congresului presentu, la care participa celebritàtile sciintiei, cari totu odata suntu mândri de a se poté numí catolici.

Sânt'a Sa gloriosulu Pontifice Leonu XIII a trimisu binecuvêntarea Sa congresului, éra presidiulu de onóre îlu duce Archiepiscopulu din Paris, Cardinalulu Richard. Siedintiele se voru terminá Luni in 6 a l. c.

Chalde'a.

Printre nestorianii din Chalde'a, desbinati de càtra beseric'a catolica inca din secululu alu cincilea, de pre têmpulu lui Nestorie patriarchulu de nefericita memoria alu Constantinopolei, — esista de o vreme incóce o mare mişcare spre S. Unire. Se impartasiesce din locurile sigure, cà ei au esmisu din sinulu loru o deputatiune, care sè trateze acésta cestiune cu patriarchatulu chaldeu catolicu din Mossoulu si cu Monseniorele Delegatu Apostolicu alu Mesopotamiei. Ei solicitéza in deosebi crearea de scóle catolice in tiér'a loru, in cari tinerimea sè se instrueze in sântele invetiaturi. Mgr. Elie XII Abolionan, patriarchulu chaldeu se áfla in Rom'a spre a se ocupá cu staruintia pre lânga Sântulu Scaunu de cestiunea chaldaica. Noi cunóscemu totu ce'a ce Orientulu póte si trebue sè spereze dela solicitudinea parintiésca a lui Leonu XIII. Acum de curêndu Sanctitatea Sa îsi descoperì Patriarchului intentiunea sa de a fundá in Rom'a unu colegiu nationalu chaldaicu. Nu e temeraru asiádar a crede,

cà Orientulu e pre calea de a-si recâștigá antic'a prosperitate religiósa si intelectuala prin reintórcerea sa la Unitatea catolica.

Revista politica.

Afaceri interne.

Obiectulu discusiunei publice îlu formèza neintreruptu proiectulu de lege despre regularea administratiunei si autonomíei comitatense. Foile de tôte colorile n'au incetatu cu desbaterea acestui obiectu nici in dîlele insemnate, ce au trecutu, si cari au fostu consacrate patimiloru, mortii si invierei Mântuitoriului Christosu. „Egyetértés" in numerulu sèu din 29 adeca din Dominec'a Pasciloru, pública o epistola alui Kossuth in caus'a administratiunei de statu, in care se provóca membrii opositiei estreme la lupta pentru conservarea autonomíei comitatense, si in specie pentru conservarea dreptului de a alege pre oficiali. Stâng'a estrema îsi si dà silintia in directiunea acést'a. Deputatii din acestu partidu au folositu si folosescu feriile parlamentare, cá se âmble prin cercurile loru, si se adune subscrieri la petitiuni pregatite de dênsii, in cari se cere conservarea autonomíei.

Dintre comitate s'a mai pronuntiatu in contr'a proiectului celui nou si comitatulu Albei-inferióre.

Austri'a.

Fói'a oficiósa a publicatu unu decretu imperialu, prin care noulu *Reichsrath* se convóca pre 9 a l. c. Opiniunea pública astépta cu multu interesu deschiderea parlamentului, pentru cá se véda, cum îsi va formá Taaffe maioritatea parlamentara. Negotiàrile urmate pàna aici cu conducàtorii partideloru deosebite pàna acum nu au dusu la nici unu resultatu. Liberalii germâni, cari formèza partidulu celu mai compactu, ar' fí doritu se intre in maioritatea guvernamentala, numai câtu Taaffe, de siguru la inviatiuni mai inalte, s'ar' ferí de ei. De alta parte clubulu reorganisatu alui Hohenwart, care se numesce acum partidu *conservatoru-autonomistu,* impreúna cu Polonii si cu antisemitii, e destulu de numerosu pentru a contrabilantiá influinti'a liberaliloru. E deci posibilu, cà Taaffe va guverná fàra unu partidu compactu, ci din casu in casu îsi va formá maioritatea de lipsa. — E siguru, cà intre astfeliu de impregiuràri de o politica creștina-conservatóre nu va prea poté fí vorba, dara chiar' impregiurarea acést'a va desteptá pre viitoriu pre catolici si mai multu, cá er'a liberalismului sectariu sè se termineze câtu mai iute.

Bulgari'a.

In numerulu trecutu alu fóiei nóstre amu facutu amintire despre noile incercàri ale Rusíei de a turburá pacea in Bulgari'a. Acum aceste incercàri s'au manifestatu pre altu terenu. Mergûndu ministrii Stambulov si Belcev, dupa terminarea consiliului ministerialu, càtra locuintiele loru, in apropiarea parcului orasienescu au fostu intimpinati de nesce individi necunoscuti, cari au impușcatu de trei ori asupr'a ministriloru. Ministrulu presiedinte Stambulov scapà nevatematu, éra ministrulu de finantie Belcev cadiù mortu la pamêntu. Ucigasii disparúra in intunereculu serii.

Omorulu acest'a a produsu o sensatiune nespusa, cu atâtu mai vêrtosu, fiindu-cà tôte semnele aréta, cà victim'a alésa a fostu Stambulov, care e sciutu cà formèza cea mai mare piedeca in calea politicei rusesci. Si intru adeveru ministrulu Belcev a fostu unu omu têneru, stimatu si iubitu de toti, fàra inimici politici. Mai departe omorulu s'a intêmplatu in apropiarea locuintiei lui Karavelov, care e inimiculu neimpacatu alui Stambulov, si sierbitoriulu credintiosu alu Rusíei. In fine totu acést'a se pare a o vèdí si reintórcerea lui Bendereff in Romàni'a, carele a luatu parte deja la conjuratiunile de mai inainte din Bulgari'a.

Germani'a.

Opiniunea pública din Berlinu e fórte alarmata in urm'a unui articulu aparutu in „Reichsbote", unde se dîce, cà Rusí'a concentréza trupe numeróse la granitiele Germaniei si a Austro-Ungariei. Totu in acelu articulu se dîce mai departe, cà trupele acele, cari au luatu parte la manevrele cele mari din tómna, nu s'au mai reintorsu la garnisónele din interiorulu tierii, ci au fostu stationate in Podoli'a si Wolhyni'a. Provinciile aceste, dîce totu fói'a numita, sémena cu nesce câmpuri intinse de bataia, la cari neintreruptu sosescu trupe nóue de cozaci de lânga Don, si chiar si dela Ural. — Neliniscea produsa prin aceste sciri a crescutu si mai multu, dupa ce a ajunsu la cunoscintia, cà imperatulu Alesandru alu Rusíei i-a conferitu presiedintelui republicei francese marele cordonu alu ordului sântului Andreiu, care decoratiune pàna aici numai la domnitori se dá.

Nu sufere indoiéla, cà distinctiunea dlui Carnot insémna mai multu decâtu unu simplu actu de curtoasíe, si de siguru e de o mare insemnatate politica. — Ori cum ar fí inse, credemu cà situatiunea nu e asiá de amenintiatóre, precum o descríe fói'a berlineza.

Corespondintie.

Bucuresci, 29 Mart. 1891.

E unu faptu de netagaduitu, cà desele schimbàri ministeriale, ce se intêmpla in statele constitutionale, suntu impreunate cu o multîme de rele. Càci déca e fórte dreptu pre de o parte, cà popórele cele mai adeseori ascépta si cáuta cu nerabdare a se scapá de cutare ministru prepotentu, carele a ajunsu a formá o tiranía cu atâtu mai odiósa, cu câtu mai meșteșugitu e stravestita, — nu mai puținu dreptu e pre de alta parte, cà carulu statului sufere multu in mersulu sèu prin departarea unoru barbati deja esperimentati in ocârmuirea lui. In loculu acestei esperientie, in loculu cunoscintiei aprofundate a afaceriloru, conditiune indispensabila pentru o buna guvernare, noile Escelentie, da, aducu cu sine promisiunile cele mai ademenitóre, planurile cele mai sublime si póte — lucru mai raru — chiar fortiele cele mai energice si capacitatea cea mai nediscutabila in raportu cu predecesorii loru, dar totusi intrându in dicasteriulu respectivu ele trebue sè incépa unu feliu de novitiatu, pentru cá póte chiar cându e ispravitu novitiatulu, sè-si véda sarindu-le tripodulu de sub petióre. Lasu de o parte impregiurarea, cându unele dintre noile Escelentie au remasu inse-si uimite de stralucirea, cu care s'au vediutu incungiurate intr'o buna deminétia; càci atunci carulu vêditu dà indèrèptu. Dar voiu mai adaugá, cà d. c. in politic'a esterióra suntu o multîme de cestiuni seau secrete seau pendente, in cari nóu'a Escelentia nu póte fí informata din dosarele gramadite pre biroulu celu verde, asiá incâtu trebue sè traganeze prin reserve preste reserve afacerile cele mai urgente, in cari cu deosebire se adeveresce dîs'a, cà têmpulu e banu. Asiá este. Marii barbati de statu ai têmpuriloru nóstre, cá si cei din trecutu, nici pre jumetate n'ar fí potutu culege atâtea roduri din abilitatea loru, déca n'ar fí remasu ani intregi la cârm'a statului. Schimbàrile ministeriale inse sub acestu respectu, póte anume càci suntu unu rèu universalu, au devenitu in obiceiu, preste care multîmile trecu inainte cá si preste atâtea altele.

Unu rèu, seau mai bine dîsu o serie de rele multu mai sêmtîte impreunate cu schimbàrile ministeriale suntu cele esprimate prin numirea de *premeneala radicala*, adeca schimbarea functionariloru subalterni pre motive nu numai politice ci si nepolitice; si de aceste rele Romàni'a sufere inca intr'o mesúra destulu de mare. S'a vediutu acést'a in deosebi acum trei ani, cându partidului liberalu a urmatu la potere partidulu conservativu. Odata cu caderea guvernului, cadeáu cá si plói'a demisiunile, mai multu ori mai putînu fortiate, nunumai din administratiune, ci si din magistratúra si din tóte ramurile functiuniloru publice. Dupa sevêrșirea unei premeneli intinse, care totusi in ochii multor'a nu fù destulu de radicala, cum ar fí doritu, — s'a votatu legea inamovibilitàtii magistratúrei, dar numai intr'unu modu fórte restrînsu. Desi ultim'a crisa ministeriala n'a avutu de efectu schimbarea partidului dela potere, totusi n'au lipsitu premenelile, asiá incâtu cutare diariu, pàna mai eri guvernamentalu, n'a esitatu de a scrîe, cà „guvernulu actualu e pre cale de a reintroduce acestu sistemu pecatosu de odinióra". Ori cum ar fí, nestabilitatea in functiune e o adeverata calamitate atâtu pentru statu câtu si pentru individi. Pentru statu, càci se desorganiséza servitiurile publice prin departarea unui slujbasiu consciintiosu si esperimentatu in functiunea sa, si inlocuirea lui cu altulu, carele trebue sè incépa din capu, spre a fí si elu inlocuitu, cându va ajunge sè-si pricépa chiamarea. E o calamitate dupa ace'a pentru familii, càci se espunu la cele mai deplorabile desastre, cum îsi póte inchipuí ori si cine, si cum s'ar poté dovedí prin esemple nenumerate. Éta un'a dintre causele principale, pentru ce in Romàni'a esísta o lupta fórte vehementa intre partide, macar-cà deosebirea de principii nu e nici a sut'a parte asiá de marcata cá bunaóra in Belgi'a. — In asemenea impregiuràri agitatiunea electorala pentru alegerile de deputati, ce voru avé locu in ajunulu Pasciloru, preocúpa fórte spiritele, si óre care diariu si-a esprimatu deja temerea, cá nu cumva sè avemu mai multe capete sparte decâtu óue roși. E de crediutu inse, cà temerea confratelui se va reduce la un'a dintre desele esageràri, ce nici odata n'au atât'a trecere,

cá in decursulu unoru astfeliu de campanii. Fie asiá dar, cá apropiat'a ciocnire a óueloru roşi sè nabusiésca cu desevêrşire ciocnirea capeteloru!

Unu cuvêntu finalu érasi asupr'a faimósei limfe. *Monitorulu oficialu* publicà dîlele aceste raporturile doctoriloru Assaky si Rômniceanu asupr'a tratamentului anti-tuberculosu alu doctorului Koch. Celu dintâiu constáta, cà têmpulu de dóue luni, câtu i-a duratu tratamentulu, nu-i de ajunsu spre a se pronuntiá definitivu in privinti'a lui. Speréza o imbunatatîre crescûnda a sanetàtii pacientiloru; dar speranti'a acést'a fi fórte problematica, de vreme ce imbunatatîrile avute nu presinta nici o garantia pentru viitoriu. Alu doilea doctoru conclude hotarîtu la abandonarea usului limfei, càci dupa a sa parere nu numai cà nu vîndeca oftic'a, ci o póte chiar generalisá in casulu, in care ar fí fostu numai locala. Astfeliu inoculàrile s'au abandonatu si la spitalulu brancovenescu. Se scíe dupa ace'a, cà si in strainetate totu asiá a patît'o biat'a limfa: *finis gloriae!*

Inca ceva. Printre multele sisteme inventate dupa aparitiunea repausatei limfe, pentru vindecarea ofticei a fostu — cà si acest'a si-a traitu traiulu — si cel'a alu transfusiunei sângelui de capra rosia in vinele bolnavului. Pre cându aplicá asiá dar unu doctoru bucurescanu acestu tratamentu unui bolnavu, capr'a cea roşia îsi vîrì unu petioru in busunariulu lui, si sêmtiêndu, cà nu-i este acolo loculu, se smâncì cu atâta incordare, incâtu si-lu rupse. Rupt'a ori ba si busunariulu, nu sciu, dar faptulu este, cà de atunci doctorulu a lasatu in pace caprele roşi.

Philalet.

Statutele

reuniunei femeiloru pie pentru decorarea besericei greco-catolice din Sibíiu.

Numele, scopulu si mijlócele spre ajungerea scopului.

§. 1. Reuniunea pórta numirea de „Reuniunea femeiloru pie pentru decorarea besericei greco-catolice din Sibíiu".

§. 2. Scopulu reuniunei este: decorarea si provederea — dupa poteri — a besericei cu tóte lucrurile, ce se tiênu de partea ei interna si servescu spre marirea lui Domnedieu.

§. 3. Cá mijlóce spre ajungerea scopului voru serví:

a) Interesele dupa tacsele membriloru fundatori.

b) $^2/_5$ din tacsele anuale ale membriloru ordinari.

c) Tacsele membriloru ajutatori.

d) Contribuirile benevole ale membriloru binefacatori in bani seau in efecte reali.

e) Interesele obvenitóre dupa capitalulu reuniunei.

§. 4. Tacsele membriloru fundatori, precum si $^1/_5$ din tacsele anuale ale membriloru ordinari voru formá capitalulu reuniunei si numai interesele acestui capitalu se voru intrebuintiá spre scopulu reuniunei. (§. 3. p. e.)

Membrii reuniunei.

§. 5. Reuniunea constà din membri fundatori, membri ordinari si ajutatori cu tacsa anuala, si din membri binefacatori.

§. 6. De membru fundatoru se considera fia-care femeia, care depune odata pentru totu de-a un'a celu putînu o suma de 10 fl.

§. 7. De membru ordinariu se consídera fia-care femeia, care solvesce o tacsa anuala de 1 fl. la cas'a reuniunei.

§. 8. De membru ajutatoriu se consídera fia-care femeia, care solvesce o tacsa anuala de 50 cr. la cass'a reuniunei.

§. 9. Membri binefacatori suntu toti acei barbati, cari indemnati de caritatea crestina concurgu cu denariulu loru pentru scopulu reuniunei.

Oficialii reuniunei.

§. 10. Oficialii reuniunei suntu:

a) President'a si vice-president'a

b) Cassierés'a

c) Controlorés'a

d) Secretariulu seau secretarés'a.

§. 11. President'a si vice-president'a se alegu prin votisare de càtra adunarea generala din membrii fundatori ori ordinari ai reuniunei pre câte trei ani; pre cassierés'a si controlorés'a le alege comitetulu din sinulu seu totu pre câte trei ani; ér' secretariulu seau secretarés'a se alege din partea comitetului dintre membrii binefacatori seau ordinari ai reuniunei.

§. 12. Drepturile si detorintiele presidentei suntu urmatórele:

a) Conchiáma adunarea generala si siedintiele comitetului si duce presidiulu in acelea.

b) Priveghiéza, cá desbaterile se decurga in ordine si conclusele adunàriloru si siedintieloru se se adúca potrivitu scopului si intereseloru reuniunei.

c Ingrigesce pentru esecutarea concluseloru luate in siedintiele comitetului.

§. 13. Vice-president'a suplinesce pre presiedint'a, cându dêns'a este impedecata de a functioná, si in casulu acel'a are tóte drepturile si detorintiele presiedintei.

§. 14. Cassierés'a si controlorés'a incasséza tacsele dela membrii reuniunei; pórta diuariu de perceptiuni si erogatiuni si pre bas'a acestuia voru raportá comitetului in fiacare siedintia ordinaria despre starea averei reuniunei; nu voru spesá nimicu fàra preliminarea si decisiunea comitetului; pregatescu si substernu ratiociniu anuale adunarei generale si erogatiunile le voru justificá prin cuietantie vidimate de presidenta; controlorés'a contrasemnéza tóte actele referitóre la cass'a reuniunei.

§. 15. Secretariulu seau secretarés'a pórta si contrasemnéza protocólele siedintieloru adunàriloru generale si ale comitetului si implinesce tóte agendele scripturistice ale reuniunei.

(Va urmá.)

Invitare la prenumeratiune.

Cu numerulu de fatia incepemu alu doilea patrariu de anu, pentru care deschidemu abonamêntu nou.

Din tiênut'a observata de fói'a nóstra pàna aici a potutu vedé publiculu cetitoriu, cà redactiunea s'a silitu a realisá programulu sèu si a implini promisiunile. Nu a remasu nici o cestiune de ceva importantia, ce ne atinge mai deaprópe, care se nu fia fostu desbatuta cu tóta seriositatea. Steau'a conducatóre in tóte cestiunile ne-a fostu: interesulu besericei si alu poporului nostru. Totu aceste interese le vomu aperá si pre venitoriu cu tóta barbatî'a in contr'a ori cui, si nu vomu crutiá nici sacrificii nici ostenéla, pentru a câstigá increderea cetitoriloru.

Rogàmu deci pre toti aceia, cari consêmtiescu cu noi, se ne sprigineésca, remânêndu-ne nu numai abonenti credintiosi, ci câstigându-ne si câtu mai multi abonenti noi. — Pretiurile suntu insemnate in capulu fóiei.

Redactiunea si Administratiunea „Unirei".

Noutàti.

Dela Curte. Maiestatea Sa Imperatés'a-Regina Elisabet'a, insotîta de archiducele Franciscu Salvatoru si de archiduces'a Mari'a Valeri'a, a sositu la Aten'a in 23 Martiu, unde a petrecutu doue dîle. Inca in dîu'a âintâia a visitatu famili'a regala a Greciei si i-a reprimitu visit'a. Pre têmpulu petrecerei in capital'a grecésca a cercetatu intre altele Acropolea, templulu lui Teseu si museele. In 24 sér'a parasì Aten'a reintorcûndu-se la Corfu. — Din incidentulu mortii contelui de Meran, care erá inruditu aprópe cu famili'a domnitóre, Maiestatea Sa monarchulu a ordonatu doliu familiaru pre 12 dîle incepêndu din 31 Martiu.

Din Archidiecesa. O. D. *Petru Rusu,* administratoru parochialu in Poian'a Ariesiului in siedinti'a consistoriala dela 28 Martiu a. c. fù dispusu de administratoru parochialu in comun'a Pat'a, protopopiatulu Cosiocnei. — In loculu lui totu atunci fù denumitu de administratoru parochialu O. D. *Ambrosiu Nemesiu,* fostu preotu in Macîcasiulu ungurescu, in protopopiatulu Clusiului, ér cu administrarea parochíei acesteia fù incredintiatu O. D. Nicolau Giurgiu parochulu Chintàului.

Daruire. Amu amintitu in numerulu 8 alu foii nóstre, cà bravulu poporu românu greco-catolicu din Chimitelniculu de Câmpía a cedatu spre edificarea unei beserici corespundietóre sum'a de 3570 fl. 80 cr., ce-i compete cá rescumperare dupa dreptulu de crişmaritu. Acum ni-se scrie, cà acelu poporu, „in zelulu seu inflacaratu de a-si vedé câtu mai in graba edificata nóu'a beserica, in 15 Martiu a. c. a mai daruitu spre acelu scopu o obligatiune de statu in valóre de 950 fl. v. a." — Din casulu de fatia inca se vede, cà poporulu nostru se intereséza de causele besericesci, numai câtu preotii se fía zelosi si prudenti, si se-lu scia insufletî pentru ele. Onóre poporului greco-catolicu din Chimitelnicu pentru sacrificiele aduse intru marirea lui Domnedieu! Onóre zelosului pastoriu sufletescu, care consciu de chiamarea sa, destépta in poporu atât'a interesu fatia cu causele pii si nobile! Dare-ar' bunulu Domnedieu, se potemu inregistrá asemenea sciri imbucuratóre si din alte parochíi.

Nóuele procuratúri r. u. de statu. Cu privire la activitatea tableloru si procuratúreloru regesci, in intielesulu articulului de lege XXV din 1890, ministrulu de justitia a dispusu, se se infiintieze de o cam data 5 procuratúri, anume 1. in Budapest'a pentru districtele apartiênetóre tableloru regesci din Budapest'a, Győr si Pécs; 2. in Dobriţinu pentru districtele apartiênetóre tableloru regesci din Dobriţinu si Oradea-mare; 3. in Kassa pentru districtele apartiênetóre tableloru regesci din Kassa si Posionu; 4. in Clusiu pentru districtele apartiênatóre tableloru regesci din Clusiu si Muresiu-Osiorheiu, si 5. in Seghedinu pentru districtele apartiênetóre tableloru regesci din Seghedinu si Timisiór'a. Aceste procuratúri îsi voru incepe activitatea la 5 Maiu a. c.

Influenz'a in Americ'a. Epidemí'a, care in anulu trecutu a cutrieratu si împlutu de spaima tóta Europ'a secerându si multe victime, acum îsi cáuta jertfe in lumea nóua. Din Chicago se telegraféza, cà acolo mortalitatea in urm'a influenzei este fórte mare. Asemenea faime triste vinu si din alte pàrti ale Americei.

Incorporarea tiênutului Murakőz. Teritoriulu acest'a situatu intre rîurile Drav'a si Mur'a si locuitu in preponderantia de Slavi, ce privesce administrarea lui civila apartiêne comitatului ungurescu Zala, in cele besericesci inse face parte din archidieces'a rom. cat. de Agram. De cându a devenitu in vacantia scaunulu archiepiscopescu din Agram, in comitatulu Zala s'a inceputu o mişcare seriósa de a scóte teritoriulu numitu de sub jurisdictiunea archiepiscopíei din Croati'a si a-lu incorporá la dieces'a Sabariei (Szombathely), sub cuvêntu cà asiá poftescu interesele nationale. Spre scopulu acest'a s'a presentatu la ministrii Szápáry si Csáky si o deputatiune, condusa de comitele supremu alu comitatului Zala. Ministrii primira deputatiunea fórte afabilu si o asigurara de concursulu loru binevoitoriu. Dara Croatii inca nu dormu. Capitululu catedralu din Agram prin fói'a oficiósa a archidiecesei dà a intielege, cà basatu pre principiulu dreptului canonicu *„sede vacante nihil innovetur"* se va opune din tóte poterile la ori ce micsiorare a archidiecesei. Asemenea se crede, cà fiitoriulu archiepiscopu, ori si cine va fí elu, nu va poté primí conditiunea de a i-se restrînge dieces'a.

PARTE SCIENTIFICA-LITERARIA.

Podu preste strêmtórea de mare La Manche.

(Continuare.)

Dupa proiectulu lui Schneider si Hersent podulu preste La Manche ar' costá aprópe de trei ori câtu tunelulu. Pentru tunelu ar' ajunge sum'a de 160 milióne floreni, pre cându pentru podu abiá voru fí de ajunsu 390 milióne floreni, si din sum'a acést'a colosala nu mai putînu decâtu 160 milióne fl. se vinu pentru picióre. Fàra indoiéla e si munca uriasia zidirea acestor'a, si in momêntulu, cându se voru fí terminatu piciórele, lucrarea se póte privi de reusîta.

Inainte de tóte are se se studieze fundulu màrii, si se se aléga locuri potrivite pentru picióre. De cumva locurile aceste suntu nèmolóse seau nèsipóse, atunci inca trebue sapatu, pàna se dà de straturi de paméntu, càror'a se póte incredintiá fundamentulu. Si dupa ce amu datu de aceste, trebue se zidimu, alocurea la inaltîmi de 50—60 metri si inca totu sub apa, si abiá dupa ace'a se ajungemu la lumin'a dîlei. A face zidiri pre suprafati'a paméntului e numai o jucária in raportu cu greutátile, ce le intêmpinàmu la zidirile facute sub apa. Greutatea e, cà trebue se ne coborîmu pre fundulu màrii, se oblimu loculu, póte chiar' se mai sàpàmu si apoi se zidimu septemâni si luni intregi, fàra cá ap'a se ne inàdusie, fàra cá valurile se ne coplesiésca si greutatea loru se ne strivésca. Se te arúnci in fócu si se nu ardi, se alergi din primejdii in primejdii si totu se scapi téféru, se te tavalesci in noroiu si totu se remâni curatu, — aprópe atât'a va se dîca zidirea sub apa. Cu potintia e acést'a, si déca e cu potintia, pre ce cale se póte efeptuí?

Se scie, cà voindu se cufundàmu unu paharu in apa cu gur'a in josu, intêmpinàmu resistintia, si resistinti'a acést'a e cu atâtu mai mare, cu câtu l'am cufundatu mai tare. Resistinti'a vine dela aerulu strêmtoratu in paharu. Aerulu de aci apása cu atâtu mai tare, cu câtu petrunde mai multa apa in paharu. Inse ap'a numai pre incetulu póte petrunde in paharu, càci aerulu se lúpta cu cerbicía, ápera cu trupulu sèu fiecare coltiu alu locuintiei sale, si numai atunci se retrage, cându nu mai póte se sustiéna lupt'a cu poterile covêrşitóre ale apei, dar' si atuncia numai pentru ace'a se retrage, cá resuflându câte-va mominte, se póta incepe din nou, si mai cu focu, acésta lupta desperata. Pàna la jumetatea paharului numai atuncia ar' poté se ajúnga apa, déca amu cufundá paharulu pàna la o adêncime de 10 metri, ér' cá se se împla 2 din 3 pàrti ale paharului, ar' trebuí se apesàmu paharulu pàna la 20 metri sub suprafati'a apei. De cumva inse dela suprafati'a apei pléca o tieve, ce intra prin fundulu paharului, si prin tieve indesàmu aeru in laîntrulu acelui'a, atunci aerulu cu incetulu alúnga ap'a, ce a intratu in paharu, si déca indesàmu si mai departe, aerulu îsi face locu pre lânga gardin'a paharului si o parte din elu iese in forma de bulbuci.

Ce'a ce se intêmpla la unu paharu cufundatu cu gur'a in josu, totu ace'a s'ar' intêmplá si la o caldare ori câtu de mare, déca s'ar' apesá in apa cu gur'a in josu. De cumva caldarea cufundata ar' avé màrimea unei chilii si in làîntrulu ei s'ar' aflá policióre de statu si siediutu, atunci ocupându locu in làîntrulu ei ne amu poté coborí pàna in fundulu unui riu seau pàna in fundulu màrii.

Càldàri de aceste mari, numite *caissons,* se intrebuintiéza la construirea poduriloru, ce se asiédia preste ape mai mari. Càldàrile aceste nu suntu rotunde, ci lungaretie. Pàretii loru su de fieru, éra preste fundulu loru se mai pune unu stratu de beton — pietri legate intre sine cu cementu — de 2 metri de grosu. Cá pàretii caldàrei se póta portá acésta greutate si cele alalte greutàti, ce se voru mai incarcá pre ei, e bine se fia câtu de grosi, si afára de ace'a se mai recere, cá si fundulu se fia sprigiuitu pre din laîntru cu arcuri de piétra si de fieru.

Caldarea are dóue despartieminte, unulu de-asupr'a si altulu de desuptu, acestu din urma ajunge pàna josu la gur'a caldàrei. Asia dara càldarea acést'a e unu feliu de casa cu dóue rênduri, rêndulu din josu si contignati'a. Atâtu rêndulu din josu câtu si contignati'a suntu impartîte in mai multe chilii. Chilíile rêndului din josu se numescu *camere de lucru,* éra chilíile rêndului de asupr'a *camere de aeru.*

La chilíile rêndului de-asupr'a se áfla padimentu de fieru — si prin padimentele aceste trece câte unu hornu largu, in làîntrulu càruia se áfla trepte, pre cari lucratorii se pota coborí in camerele de lucru si din camerele de lucru se potu urcá in camerele de aeru.

Càldarea astfeliu pregatita se pune pre naie si se duce la loculu, unde are se se zidésca piciorulu, apoi se pune pre apa — cu gur'a in josu —. Inse precum se recere óre care potere pentru a cufundá unu paharu cu gur'a in josu, totu astfeliu nici càldarea acést'a nu se cufúnda de sine, si cá se se cufunde, in giurulu zidului de piétra, ce s'a ridicatu pre fundulu càldàrei, se incinge unu sierpariu de fieru, mai latu decâtu zidulu, si golatatea nascuta se împle cu zidu de piétra. Acuma se infásiura unu altu sierpariu si in làîntrulu acestuia inca se ziduiesce, apoi se punu sierpare nóue si zidirea se contínua.

Cu câtu cresce zidulu imbratisiatu de sierparele de fieru, cu atâtu se ingreuna si cu atâtu se cufúnda mai tare si càldarea. Intr'ace'a se totu incingu la sierpare, si zidulu se totu contínua, pàna ce gur'a càldàrei ajunge pre fundulu apei.

Cá ap'a se nu póta intrá in camerele de lucru, in aceste trebue se se indese din ce in ce mai multu aeru, cá in momentulu, cându càldarea a ajunsu pre fundulu màrii, lucrulu se se si póta incepe.

Dela masin'a de indesare unele tievi ducu de-a dreptulu in camerele de lucru, altele numai pàna in camerele de aeru. Cepurile celoru de ântâiu trebue deschise, si trebue indesatu aeru, indata ce a inceputu se se cufunde càldarea. Cu câtu ajunge càldarea la afundime mai mare, cu atâtu mai multu aeru trebue se se indese in camerele de lucru, de óre ce cu atât'a e mai mare si apesarea apei in susu. De comunu se indésa mai multu aeru, decum s'ar' recere; cá se se impiedece intrarea apei in camerele de lucru, si urmarea e, cà o parte din aerulu indesatu iese pre la gur'a càldàrii, si astfeliu aerulu din camerele de lucru in continuu se reinoiesce.

Dupa ce càldarea s'ar' fí asiediatu pre fundulu màrii, lucratorii îsi iau remasu bunu dela lumin'a dîlei si prin hórnele, ce dáu in camerele de aeru, se cobóra aci, apoi inchidu uşile acestor'a. Uşile aceste se deschidu spre camerele de aeru si inchidu hórnele hermetice, va se dica asia, cà pre lânga ele nu póte ieşí aeru. Aerulu din camerele aceste nu e mai desu decâtu aerulu din afára, dar' acum dupa ce au intratu lucratorii in ele, se desfacu cepurile, si cu repediune mare incepe se se indese aeru in ele, pàna ce desimea lui ajunge la desimea aerului din camerele de lucru.

Lucratorii coborîti in camere, trebue se fie ómeni bine facuti si cu plamâni poternice, altfeliu aerulu indesatu usioru ar' poté se aiba urmàri stricatióse pentru sanetatea loru. In aeru mai desu, decum e aerulu comunu, respiratiunea e mai intensiva, circulatiunea sângelui mai repede, urechile incepu se vâjàe, si timpan'a póte se se primejduiésca. In aeru indesatu lucrulu e mai obositoriu cá afára in liberu. Dupa unu lucru de câteva óre membrele lucratoriloru intru atât'a slabescu, incâtu abiá si-le mai potu mişcá, sângele le sbucnesce spre capu, si usioru îi póte loví gut'a.

Dintre lucratori o parte remânu in camerele de aeru, éra cei alalti se coboára in camerele de lucru. Hórnele, ce ducu din camerele de aeru in camerele de lucru, suntu provediute cu usi, ce inchidu hermetice si se deschidu spre camerele de lucru. Aerulu indesatu a camereloru de lucru cu atât'a potere apása asupr'a loru, in câtu e preste potintia se fia deschise, pàna ce nu s'a indesatu aeru si in camerele de-asupr'a. Cându aerulu are ace'a-si desime de amêndóue pàrtîle usiei, atunci cu usiurintia se voru poté deschide, si lucratorii amintiti se voru poté coborí in camerele de lucru. Abiá acuma, dupa ce muncitorii s'au scoboritu in camerele de lucru, se póte incepe oblirea loculu, pre care se vá ridicá piciorulu. In casu de lipsa firesce lucratorii voru avé se sape, pàna ce dau de straturi potrivite pentru portarea zidului colosalu.

Paméntulu sàpatu se asiédia in nisce galeti atârnate de funíi, ce ajungu pàna in camer'a de lucru; galetîle implute suntu ridicate apoi — cu ajutoriulu unei maşinerii — in camerele de aeru. Lucratorii din camerele de-asupr'a dejá le astépta, cá se le golésca, si se le dé drumulu in josu, éra paméntulu se-lu espedeze mai departe. In paretele lateralu alu camerei de aeru se áfla o uşitia, ce dà intr'o tieve de fieru, unu feliu de hornetiu, ce este intaritu de paretele camerei, si care in josu se totu strêmta, éra in susu se

largesce. Hornetiulu de desubtu e inchisu, éra de-asupr'a are o usia, carea inchide ermetice. Dupa ce hornetiulu s'a implutu cu pamêntu, se inchide uşiti'a, ce-lu léga cu camer'a de aeru, se dà sèmnu, si lucratorii din afára îlu golescu, apoi îlu inchidu éra, si lucrulu curge mai departe.

Asiá merge acést'a câteva óre, apoi vinu lucratori noi, cari iáu loculu celoru obositi, si lucrulu se contínua.

Eşirea lucratoriloru la aerulu din afara e mai primejdiósa inca si decâtu intrarea in camere. Cându iesu lucratorii din aerulu indesatu a camereloru in aerulu atmosfericu cu multu mai raru, de multe ori incepe se le curga sânge pre gura si pre nasu, muschii li-se contragu cu vehementia, si nu arareori suntu espusi la rumperi de vine si la lovire de guta. In Pest'a la facerea podului de preste Dunare, ce trece pre dinaintea insulei Margaret'a, au moritu 22 de ómeni, éra la podulu, pre care trecu trenurile spre Bud'a, 28 de ómeni si-au aflatu sfêrşitulu. In têmpurile mai nóue nu-i vorb'a se iáu mai multe mesúri potrivite pentru delaturarea primejdiiloru, si la lucràtori dupa ieşire li-se fréca bine trupulu intregu, li-se dà se bé vinu seau tea fierbinte, dar' cu tóte aceste ici colea totu se mai intêmpla primejdii. La podulu de preste Dunare, pre care trece calea ferata din Ujvidék la Petruvaradinu, la inceputu in fiecare dî se bolnaveáu cám la 8 lucratori, si numai târdîu au potutu ajunge, cá bolnavirile de preste dî se scada la dóue. Si pre lânga tóta grigea dóue vieti totu au cadiutu jertfa. In St. Louis la facerea podului de preste Mississippi, unde au avutu se lucre la afundîme de 31—35 metri, inca s'au primejduitu doi ómeni, dintre cari unulu a fostu tocmai ingineriulu, ce conduceá lucrările.

La afundîmi mai mari de 35 metri pâna acuma n'au lucratu, pre cându la podulu de preste La Manche 24 de stêlpi voru trebuí inceputi la adêncimi mai mari de 35 metri; pentru ace'a Hersent, unulu din urditorii acestui planu, voiesce, cá la ridicarea pamêntului se intrebuintieze mai multu maşini, éra ómeni numai acolo, unde nu-i in càtrău.

In decursulu lucrării camerele de aeru si camerele de lucru trebue luminate. De comunu se intrebuintiéza lumina electrica, càci lampele electrice, inchise fiindu nu strica aerulu cá cele alalte làmpi si lúmini.

Dupa ce s'a pregatitu loculu, ce are se pórte piciorulu, camerele de lucru si de aeru, precum si hórnele, se împlu cu beton, si lucrulu acest'a curge intr'un'a si nóptea.

Pre calea acést'a numita *cale pneumatica* se pune si fundamentulu celoru alalte picióre. Dupa ce pàrtile din apa suntu gata, zidirea se contínua, acuma inse lucrulu merge cu multu mai repede.

Dupa calculii lui Schneider si Hersent podulu s'ar' poté terminá in 10 ani, de cumva lucrările se voru incepe de odata dela amêndoi tiermurii.

Depàrtarea dintre câte doi stêlpi vecini nu va fí totu intr'o forma de mare. Pre cându in unele locuri depàrtarea abiá va face 100 de metri, airea vá trece si preste o jumetate de chilometru.

Singuraticii stêlpi voru fí totu atâtea turnuri luminatóre, cá in têmpu de nópte, seau si dîu'a pre vreme de negura, se arete nàiloru calea dintre ei, pre unde cu usiurintia voru poté trece si cele mai mari nài.

Proiectulu prevede si casulu, cà Francesiloru le-ar' poté veni vre-odata poft'a se se ràfuiésca cu vecinii loru Anglesi, cu atâtu mai vêrtosu, cà bine nici odata nu s'au avutu. La facerea podului s'ar' luá mesúri, cá intr'unu casu de aceste stêlpii de lânga tiermuri se se póta nimicí in pripa.

Dupa ce se vá fí gatatu podulu, pre elu se voru asiedià şini, si trenurile in trei patrare de óre voru poté sborá dela unu tiermure la celu alaltu. Dar' proiectulu se ingrigesce si de cei ce ar' voí se tréca pre josu. Pre josu calea dela unu tiermure pàna la celu alaltu va tiené cám 8 óre, va se dica mai o dî intréga. Astfeliu càlatoriulu vrêndu nevrêndu va trebuí se între in vre-o restauratiune, cá se imbuce ceva, si se resufle de câte-va ori. Si cu atâtu mai vêrtosu va trebuí se se retraga intr'o casulíe de aceste, déca ceriulu se va intunecá, si se va deslegá o furtuna ingrozitóre, cum numai pre mare se potu vedé. Si din cuibulu acest'a, aninatu intre ceriu si apa, va audî in giuru de sine music'a ingrozitóre a vênturiloru, éra colo josu in adêncime mugetulu valuriloru si diavolesculu loru jocu. Vai de nàile, ce se áffa in vremuri de aceste pre mare, vai de calatorii, ce suntu siliti se ié parte la acestu jocu infioratoriu! Caletoriule, dî o rogatiune pentru dênsii, càci vièti'a loru atêrna de unu firu de paiu.

Podulu preste La Manche e numai proiectu, si póte voru trece inca multi ani, pàna ce omulu va poté merge, pre josu seau cu trenulu, din Frânci'a in Angli'a; dar' nu sufere indoiéla, cà in momentulu, cându guvernulu Angliei si-ar' dá invoirea, se voru si aduná miliónele, ce are se costeze acésta zidire gigantica.

Atal'a.

Novela de **F. R. de Chateaubriand.**

(Continuare.)

„Se ne scolàmu, se ne scolàmu," dîse in curêndu curagiosulu calugaru aprindiêndu lamp'a. „Pierdemu minutele cele mai scumpe; sè ne impotrivimu cá nisce adeverati crestini eleminteloru inimice; la grumadi cu legaturi, pre capu cu cenusia, sè ingenunchiàmu inaintea celui Preapoternicu, sè-i ceremu indurare ori sè suferimu linisciti nesmintitele Lui hotarîri. Dar vreme este inca. Fiic'a mea, ieri séra nu erá târdîu, déca mi-ai fí impartaşitu tain'a ta."

„Da, parinte," dîse Atal'a mişcatoriu, „te-am cautatu si in nóptea trecuta, dar Domnedieu, cá sè me pedepsésca, te-a departatu dela mine. De altmintrelea ori ce ajutoriu ar fí fostu zadarnicu, pentrucà inşi-si Indianii, desi fórte iscusiti in de astea, nu cunoscu nici unu mijlocu de scapáre de-o astfeliu de mórte. . . . . O, Şakta! intipuiesce-ti mirarea mea, cându am vediutu, cà efectulu veninului nu-i asiá de grabnicu, cum asceptám eu. Iubirea mi-a indoitu poterile; da, càci sufletulu mieu nu poté sè se desparta asiá curêndu de tine."

La vorbele aceste erumperea dorereiloru mele semená cu ràcnetulu leului ranitu amaru. Cá unu nebunu m'am aruncatu la pamêntu frângûndu-mi mânile si sfaşiându-mi carnea de pre bratie. Betrânulu preotu fugeá dela unulu la altulu, incarcându-ne cu mîi de mângaieri si ajutóre. Cu liniştea inimei sale, cu greutatea aniloru sèi sciá sè ne vorbésca la pricepere. Acestu parinte sufletescu, care dîlele aloru 40 de ani si-le-a sacrificatu servitiului domnedieescu in acesti munti, îmi aduceá aminte de sacrificiile lui Israilu, ce vecînicu fumegáu pre inaltîmi inaintea fetiei lui Domnedieu.

Intr'ace'a zadarnicu s'a intrebuintiatu ori ce feliu de medicina pentru chinurile Atalei. Slabirea, tristeti'a, veninulu si mai pre susu de veninu suferintiele mistuitóre, tóte s'au adunatu, sè rapésca pre acésta famecatóre flóre a pustíei.

De càtra séra se aretáu deja semne ingrozitóre, ér amortîrea cuprindeá corpulu Atalei. Membrele ei incepeáu a se rècí.

„Atinge-mi degetele," îmi dîse ea, „nu afli, cà ele suntu inghetiate?"

Nesciindu, ce sè-i rèspundu, pèrulu mi-se scolà in capu. Ea apoi continuà: „Inca ieri, iubitulu mieu, o singura atingere a ta me faceá sè me cutrèmuru; adi inse nici nu-ti sêmtiescu mân'a, ér vocea abiá ti-o audu; obiectele din pescera unele dupa altele disparu din vederea mea. . . Nu cânta óre colo paserile? . . . . Sórele de buna séma e aprópe de apunere. . . . Radiele lui, o Şakta, se voru resfrânge frumosu preste pustíulu mieu morméntu."

Atal'a bagându de séma, cà vorbele ei îmi împlu ochii de lacrimi, ne dîse: „Bunii miei prietini! iertati-me. Sum slaba, dar speru, cà me voiu intarí. . . . O, dar a morí asiá de tênera . . . tocmai cându inim'a mea erá plina de vièti'a. . . Róga-te pentru mine, parinte, ápera-me. Credi tu, cà maica-mea va fí indestulita cu mine, si cà Domnedieu îmi va iertá, ce am facutu?"

(Va urmá.)

Bibliografía.

Scóla Româna — *revista pedagogica* — redigeata de Vasile Petri in numerulu 8 públicа urmatórele: „Proiectulu de lege pentru gradinile si asilele de copíi in cas'a magnatiloru." — „Adunarea generala a reuniunei invetiatoresci." — „Mariana." — „Lectiuni din geografía si istorie." — „Rectificare."

Famili'a — diuariu beletristicu-literariu in numerulu 11 a. c. cuprinde: „Lacrimi de fericire." (Poesia.) — „Aucutia dintre Prunturi (novela)." — „Netemeinicía vietii (poesie)." — „Pianulu Bertei." — „Bibliografía." — „Cugetàri." — „Scrisori càtra unu tineru cleriru." — „Iubileulu Academiei Române." — „Serbarea unui regimentu românescu." — „Compositoriulu si lautarii (tecstu la ilustratiune)." — „Literatura si arte." — „Teatru si Musica." — „Beserica si scóla." „Ce e nou?"

Post'a Redactiunei: *Sincerus in B.* — Cá se fiti in claru cu cestiunea schimbului nostru cu »Tribun'a«, cestiune sulevata de »Tribun'a« in post'a redactiunei din Nr. 61, éta in scurte cuvinte starea *adeverata* a lucrului. Noi din fói'a nóstra amu trimisu la *adres'a Tribunei* cei de ântâiu doi numeri, si anume numerii din 3 si 10 Ianuariu *stilu nou*, scriindu pre fasia *schimbu*. »Tribun'a« inse *nu ni-s'a trimisu de locu* nici pàna in diu'a de astàdi. E dreptu cà in 13 Ianuariu st. n. a sositu pre *adres'a redactorului responsabilu* numerulu 1 alu Tribunei din a. c., inse acelu esemplariu noi nu l'amu potutu considerá de schimbu la fói'a nóstra, deórece *nu a venitu pre adres'a fóiei*, si nu erá insemnatu pre fasia *schimbu*. Dara abstragându chiar' dela acésta impregiurare. si admitiêndu, cà acelu numeru *unicu* a fostu trimisu in *schimbu* pentru »Unirea«, totusi remâne *neadeverata* asertiunea redactiei dela »Tribun'a«, cà ar' fi *sistatu* trimiterea fóiei, dupa ce a vediutu, cà numerulu 3 din »Unirea« nu-i sosesce. Si in fapta numerulu 3 alu »Unirei« a aparutu in Blasiu in 17 Ianuariu st. n. si in Sibiiu s'a primitu in 18 Ianuariu. Este deci limpede, cà *sistarea* »Tribunei« s'a potutu intêmplá numai in 18 Ianuariu. Atunci inse cum se face, cà incepêndu din 15 Ianuariu, — in 14 nu a aparutu »Tribun'a«, fiindu diu'a dupa anulu nou, — si pàna in 18 nu s'a mai primitu din partea nóstra nici unu numeru, fie la adres'a fóiei, fie la adres'a redactorului nostru respundietoriu. Ore patru numeri dupa olalta si anume numerii 2, 3, 4 si 5, se potu pierde pre posta? — Credu dara, cà e mai multu decâtu evidentu, cà »Tribun'a« nu numai cà nu ni-s'a »trimisu dela inceputu«, nu numai cà nu s'a »*sistatu*«, ci cà nici nu s'a intentionatu a ni-se trimite in schimbu.

Cà cele aici dise corespundu curatului adevèru, se va poté convinge redacti'a »Tribunei« intrebându-si administrati'a, si déca ace'a inca ar' sustiêné totu ace'a, ce a sustiênutu dens'a, atunci poftésca si vina la noi, si-i vomu aretá inferita adres'a »Tribunei« in protocolulu de adrese, la numerulu curentu 665; si asemenea -i vomu aretá si *adres'a tiparita* cu numerulu de fasia 165; ce'a ce dovedesce, cà *noi* amu fostu aceia, cari am voitu schimbulu, éra redacti'a »Tribunei«, care nu l'a voitu. Éra despre ace'a, cà nóue nu ne-a sositu »Tribun'a«, voru garantá toti membrii redactiunei nóstre, despre cari dóra totu nu va crede nici redacti'a »Tribunei«, cà voru afirmá unu *neadeveru*. — Acest'a e adevèrulu, si pentru acest'a stàmu buni inaintea ori cui. Éra procedur'a »Tribunei« o lasàmu in judecat'a publicului nepreocupatu. Véda ori cine de aci, câta valóre e a se ascrie si celoru alalte asertiuni ale »Tribunei«, si in specie, cà nu e confesionala.

»Oh, bizantinismu!«

Editoru si redactoru respundietoriu:
Dr. Vasiliu Hossu.

(6) 2—3 Nr. 166—1891.

Edictu.

Dupa ce An'a Morariu, greco-catolica din Sieic'a mare, de trei ani si-a parasitu pre legiuitulu seu barbatu Vasilie Otielea, greco-catolicu totu din Sieic'a mare, si nu se scie ubicatiunea acelei'a, se citéza prin acést'a, cá in terminu de unu anu si una dî se se presenteze inaintea subscrisului Foru matrimonialu, càci altcum procesulu divortialu urditu in contra-i de càtra numitulu sèu barbatu se va pertractá si decide si in absenti'a respectivei muieri.

Dela presidiulu Forului matrimonialu greco-catolicu de I-ma instantia alu eparchiei protopopesci a Sibiiului.

Sibiiu in 17 Martiu 1891.

Ioanu V. Rusu,
protopopu.

Josifu Gans,

fabricantu si reparatoriu de masîne agronomice

(5) 3—10

in Blasiu (Balázsfalva)

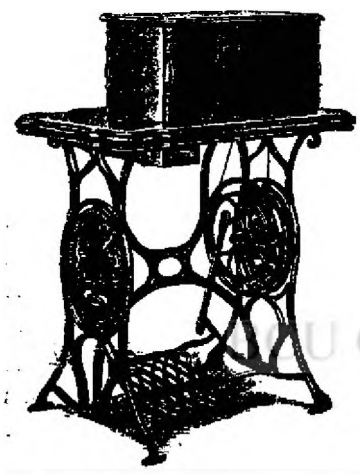

recomânda pre lânga garantia si servitiu solidu si promptu depositulu sèu de

pluguri, masîne de imblatitu, de cusutu, de trieratu si de

alte instrumente economice,

tòte din fieru batutu.

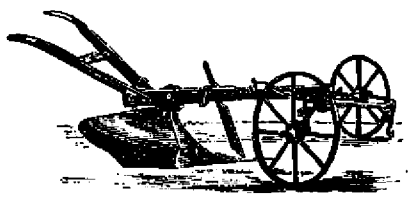

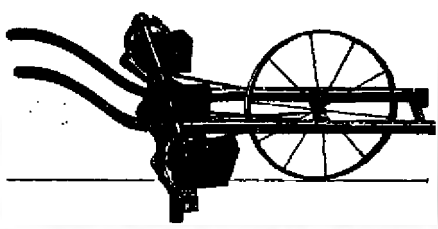

Tóte obiectele amintite se potu procurá si pre lânga solvire in rate.

Cu deosebita stima cutezu a incunoscintiá pre

Veneratulu Cleru greco-catolicu,

cà precum si pàna acum iáu asupra-mi gatirea de

iconostase, amvóne, altarie

si alte obiecte de ale instruirei interne a besericeloru, in ce privesce lucrulu de mesariu si de sculptoru, de colorare respective de marmorisare si de provedere cu icóne sânte, dimpreuna cu asiediarea aceloru obiecte in fati'a locului, precum si renovarea de iconostase cu pretiurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescu cu placere.

Iconostasele ridicate de mine in besericele greco-catolice au câstigatu recunóscere deosebita, si tóte me indreptatiescu la sperarea, cà Veneratulu Cleru me va impartasî ocasionalminte de pretiuit'a-i incredere. Silinti'a mea se va indreptá totu de-a un'a intr'acolo, cá si de ací incolo se meritu renumele celu bunu, care mi-l'am câstigatu pàna acum.

Prin tarifulu de zone disparêndu departàrile, prin acést'a capacitatea de concurintia mi-s'a maritu.

Rogându-me pentru pretiuite comande sum

Oradea-mare, 28 Ian. 1891

cu deosebita stima
Carolu Müller,
auritoriu si fabric. de recuis. beseric.

(4) 4—6

Fundata in an. 1858. FRANCISCU WALSER Liferantu de curte alu Alteciei Sale imp. si reg. Archiducele Josifu

proprietariulu primei fabrici ungare de masine si recusite de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu

Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66

recomânda atentiunei preaonoratiloru domni preoti

TURNATORI'A SA DE CLOPOTE

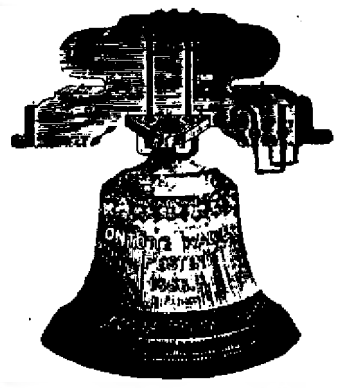

in care se fabrica atâtu grupuri câtu si clopote singuratice: cu **scaune de fieru** patentate si cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabric'a a liferatu dela intemeiarea sa 1800 clopote mari de metalu, intr'altele si celu dela metropoli'a din Bucuresci in greutate de 8000 kilograme.

Se afla umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru bài, conducte pentru apa si pumpe pentru fântâni.

(2) 14—52

Preliminarie de spese si Pretiu-couranturi se trimitu la cerere gratuitu si franco.

Distinsu in anulu 1885 la espositiunea regnicolara din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concurintia cu **diplom'a cea mare de onóre.**

Tipografi'a Seminariului archidiecesanu.

Abonamêntulu

Pentru monarchia:
Pre anu 6 fl., 1/2 anu 3 fl., 1/4 anu 1 fl. 50 cr.

Pentru strainatate:
Pre 1 anu 18 frcs., 1/2 anu 9 frcs., 1/4 anu 4 frcs. 50 cm.

Fói'a apare in fie-care Sâmbata.

Unirea

Fóia bericésca-politica.

Insertiuni

Unu șiru garmond: odata 7 cr., a dóu'a óra 6 cr., a treia óra 5 cr., si de fie-care publicatiune timbru de 30 cr.

Totu ce privesce fói'a sè se adreseze la «Redactiunea si Administratiunea **Unirei**» in Blasiu.

Anulu I. Blasiu 11 Aprilu 1891. Numerulu 15.

Legea despre scólele poporale.

(+) Intre tóte legile tierei nóstre, create in er'a constitutionala actuala, aflàmu fórte putîne, cari sè fia tiênutu contu de raporturile reale, intre cari se áfla Ungari'a din punctu de vedere besericescu si nationalu. Intre acestea putîne ocupa locu de frunte articululu de lege XXXVIII din 1868 despre scólele poporale, care garantéza toturoru besericeloru infiintiarea de scóle cu caracteru religiosu seau confesionalu, ér nationalitàtiloru redicarea de institute de invetiamêntu poporalu cu caracteru nemagiaru.

Dar sub presiunea curentului actualu periculosu, care nu voiesce sè sufere nimicu nemagiaru pre acestu pamêntu alu Ungariei aperatu si udatu si *de sângele* toturoru nationalitàtiloru nemagiare, intocmai cá si de alu magiariloru, legea amintita a suferitu modificàri esentiale atâtu prin esecutarea ei neleala, câtu si prin modificarea unoru dispositiuni salutare ale ei.

Ce privesce aplicarea legei din cestiune, este in genere cunoscutu, cà organele administrative nu au datu totu de-a un'a spriginulu si ajutoriulu legalu ce rutu de organele besericesci, cându a fostu vorb'a de sustiênerea scóleloru de caracteru confesionalu, si astfeliu unele scóle confesionale nemagiare au trebuitu sè dispara, si loculu loru l'au ocupatu scólele asiá numite comunale si de statu, in cari pruncii nu primescu o educatiune religiósa hotarita, si cu atâtu mai putînu o instructiune, care sè fia in armonia cu aspiratiunile culturale ale diferiteloru popóre din patria.

Ér ce privesce modificarea unoru dispusetiuni salutare ale legii din cestiune, observàmu, cà in legea acést'a nicairi nu se prescrie propunerea obligatóre a limbei magiare in scólele elementare, si cu tóte acestea articululu de lege XVIII din 1879 pretinde, cá in scól'a poporala limb'a magiara sè se propuna in mesura asiá de mare, in câtu fiecare pruncu de 12 ani sè póta vorbí si scrie perfectu unguresce.

Se pare inse, cà *liberalii* nostri guvernanti nu suntu multiamiti cu succesele dobândite prin aplicarea *neliberala* a legei din 1868 si cu resultatele produse de articululu de lege XVIII din 1879 si pentru ace'a nu numai au nascocitu nefericitulu proiectu de lege despre asilele si gradinile de copii, care asiá de adêncu a mahnitu si agitatu pre toti cetatienii nemagiari ai patriei nóstre, ci au inceputu a respândí si faim'a, cà articululu de lege XXXVIII din 1868 despre scólele poporale va trece prin o revisuire radicala, cá astfeliu si mai tare sè se promoveze interesele de rasa ale unui singuru poporu dintre cele multe, cari constituiescu statulu acest'a.

Noi nu suntemu in positiune de a cunósce tóte principiele, ce se voru avé in vedere la revisiunea articulului de lege amintitu. Dar judecându dupa esperintiele triste de pàna acum, nu ne potemu aşteptá la ceva imbucuratoriu din punctu de vedere besericescu si românescu.

Se póte, — si ce nu se póte in dîu'a de astàdi? — cà guvernulu nostru purcediêndu din principiulu falsu si contrariu legii de nationalitàti, cà adeca fiecare cetatiénu nemagiaru are neaperata trebuintia de cunoscinti'a limbei magiare, va staruí, cá legea din cestiune sè se modifice astfeliu, incâtu invetiamêntulu poporalu sè se subtraga, pre câtu numai se póte, de sub influinti'a si dispusctiunea besericeloru nemagiare, ér limb'a magiara sè capete o estensiune si mai mare in scól'a poporala.

Cà temerile acestea ale nóstre nu suntu neintemeiate, ne servesce cá dovada unu casu de precedentia, si anume proiectulu de lege despre asilele de copii, care nici pre departe nu asigura besericeloru inrîurinti'a ace'a asupr'a asileloru infantile, ce li-s'a datu odinióra asupr'a scóleloru elementare. Ér déca limbei magiare s'a datu rolulu de limba de conversatiune intre nesce pruncі nemagiari abiá ieşiti din fașe, cu atâtu mai vêrtosu ne potemu teme de estensiunea esagerata si nefirésca, ce o va capetá acea limba in scól'a poporala la pruncii dela 6 pàna la 12 ani.

Dar sè nu mai vorbimu despre temeri si *eventualitàti* triste din viitoriu, càci ne póte ajunge preste capu necasurile *reale* a dîleloru de astàdi si dispusetiunile, ce de *siguru* se voru luá cu ocasiunea revisuirei legii despre scó-

Feuilleton.

„Nóu'a direcție" si iubileulu „Convorbiriloru literari".

»Ce e rèu si ce e bine
Tu te 'ntrèba si socóte!«
(Eminescu, glossa.)

Unu seculu a dainuitu intre români direcțiunea limbistica data de corifeii Clain—Șincai, continuata de P. Maioru si sustiênuta cu multa eruditiune de eminentulu filologu Cipariu. Caracterulu principalu alu acestei scóle este *purismulu in limba*. Unu purismu rationatu si rationalu a desvoltatu si precisatu Cipariu *in* „Organulu Luminàrii", apoi in valorósele „Principii de limba si scriptura" si in pretiosulu „Archivu", se intielege, pre bas'a etimologica. Scól'a Cipariana devenì generala din cóce de Carpati. Dar cum l'a intielesu multîmea scriitoriloru tênerì de pre la anii 60? A citá esemple dreptu respunsu, ar insemná a face hazu, ce nu-i scopulu mieu. Ajunge sè recunóscemu, cà literatur'a etimologistiloru, pàna si in manualele de scóla, gemeá de latinismi.

Inca si mai radicalu erá sistemulu etimologicu representatu prin binemeritatii Laurianu—Maximu.

Se *croise o limba ideala a filologiloru*, si acést'a îsi faceá locu in societatea academica româna. Barbati cu sêmtiu limbisticu cá Alesandri, Odobescu, Hașdeu s. a. îi facura resistintia, dar scólei etimologice i-a succesu a se afirmá si in sînulu savantei societàti.

Fortarèti'a etimologistiloru se pareá tare, dar o aperáu putini.

Const. Negruzzi si Alesandri „cântáu doin'a" pre afara. Dar asta doina are potere magica. Resunetulu ei n'a derîmatu fortarèti'a etimologistiloru; dar a lasat'o góla. Poterile tênere au fostu atrase de geniulu limbei poporale din „Doine" si „Pecatele têneretieloru" si in curêndu au fostu unite in societatea, care sè puna stavila curentului latinisatoriu, sè pornésca o „nóua direcție". Savantii rîdeáu de societatea *Junimei*, ea inse *convorbiá* in limb'a doineloru si a poveștiloru si apreția productele literare. Viitoriulu erá alu Junimei. Savantii au poreclit'o: *„tovărășia nóua bocóvna"*; dar bocóvn'a acést'a contiênecá dragalasiele pasteluri „in versuri si in prosa. Erá *nóua* bocóvn'a in feliulu seu, càci erá cu chipuri — *de pre natura*. Alesandri le zugraviá in colorile poesiei fermecatóre, cá originalulu, ér Negruzzi copiá natur'a cu stilu plasticu. Gane, Crénga si Slavici zugravescu graiulu poporalu in povesti, amintiri, novele. T. Maiorescu inàltia stindardulu nóuei direcții si pre acést'a scrie: Nu totu, ce e românescu, este si bunu. Traditionalismulu in literatura primesce lovitura de mórte. Dotatu cu unu talentu eminentu, in specialu cu logica clara si poternica, T. Maiorescu pune la analisa critica productele musei române si ne arèta „Poesi'a româna" in adeverat'a-i valóre. Multi se dovedescu neadapati din undele pegasice. Mișcarea literaria, pornita in contr'a directiunei de atunci in cultur'a româna a fostu o mișcare epocala: literatur'a devine controlata. Se enunția principii scientifice si estetice, se statorescu regule de arta si se poftesce, cá productele literari se intrunésca conditiunile materiali si formale recerute de drépt'a critica.

Organulu acestei direcțiuni nóue este revist'a lunara cu modestulu nume de *„Convorbiri literari"*, care astàdi serbéza aniversarea de unu patrariu de seculu dela fundare.

Membrii fundatori ai societàtii Junimea, câti mai suntu in viétia, potu fi mândri de revist'a iubilara. Ace'a formèza astàdi o biblioteca de 25 volumi mari, cari contiênu,

lele poporale. Intre aceste dispusetiuni *certe* loculu de capetenia îlu ocupa augmentarea salarieloru invetiatoresci, care din partea toturor'a se accentuéza cá o necesitate imperativa. Modificarea acést'a a legii din punctulu de vedere alu bunastării materiale a docentîloru este intr'adevèru salutara, dar din punctu de vedere besericescu si românescu involve unu pericolu fórte mare pentru scólele nóstre poporale greco-catolice. Este adeca de toti cunoscutu, cà mai cu sèma in Transilvani'a comunele nóstre besericesci, in genere vorbindu, suntu fórte mici si serace, asiá incâtu multe din ele abiá potu platí salariulu de 200 fl., care este minimulu salariului statoritu de articululu de lege XVIII din 1868.

Acum déca cu ocasiunea revisuirei legei acesteia se va hotarî, cá salariulu unui invetiatoriu dela scól'a elementara sè nu fia mai micu de 400—500, ori chiar 600 floreni, cele mai multe dintre comunele nóstre besericesci nu voru fi in stare sè platésca unu salariu atâtu de urcatu, si prin urmare multe din scólele nóstre românesci, câ necorespundietóre unei prescrieri legale esentiale, se voru inchide, si in loculu loru se voru infiintiá scóle comunale si de statu, in cari pre educatiunea religioso-morala nu se va pune pondulu cuvenitu, ér limb'a românésca va fi nesocotita aprópe cu totulu.

Ori cine pricepe din acestea marimea periculului, la care este espusa atâtu beseric'a câtu si natiunea nóstra prin augmentarea salarieloru invetiatoresci. De ace'a, pàna inca nu este prea târdîu, trebue sè ne ingrigimu de prevenirea acestui pericolu.

Desi nu se tiéne de noi cá publicisti a aflá càile si mijlócele, ce aru poté sè ne mântuiésca de pericolulu indigitatu, totusi dupa-ce programulu „Unirei" ne impune detorinti'a sânta de a desbate tóte cestiunile, ce atingu beseric'a si scólele nóstre, vomu pasí in numerulu urmatoriu alu fóiei nóstre cu o propunere, care déca va fi acceptata si esecutata cu insufletîre din partea preotîmei nóstre, speràmu, cà multe din scólele nóstre românesci se voru poté salvá chiar si in casulu, càndu salariele invetiatoresci in urm'a revisuirei articulului de lege XXXVIII din 1868 se voru urcá la o suma mai mare, de câtu cea stabilita prin legea desu amintita.

---

1 Maiu. — Ḍiarele din tiéra, si totu asemenea si cele din strainatate, ne aducu in tóte dîlele sciri despre misçarea pornita intre lucratorii din tóte tierile cu scopulu de a celebrá dîu'a de 1 Maiu, cá o dî de bucuria universala a toturoru lucratoriloru. Misçarea nu a remasu fàra de efectu, si cu tóte cà voru fi multe locuri, unde efectulu ei nu se va sèmtî, totusi e mai multu cá certu, cà in 1 Maiu cele mai multe ramuri ale industriei voru remâné parasite.

La prim'a vedere tóta misçarea acést'a s'ar paré nevinovata, càci la urm'a urmeloru ce rèu este in ace'a, cá lucratorii sè serbeze dîu'a ace'a, care le place loru? Dara déca privimu mai deaprópe misçarea acést'a, aflàmu, cà serbarea din 1 Maiu e preludiulu unei revolutiuni universale. Faptulu, cà clas'a lucratoriloru din tóta lumea ascúlta si primesce unu ordinu comunu si orbesce îlu esecutéza, arèta mai pre susu de ori ce indoiéla, cà motorulu misçàrii acesteia nu e internu, ci e de a se cautá in afára. Ce doresecu anume lucratorii? Prim'a loru dorintia este micçorarea têmpului de lucru, fàra considerare la deosebitele ramuri ale industriei. In acel'a-si têmpu lucratorii pretindu urcarea salarieloru, cam cu 30 %. Din aceste pretensiuni urméza, cà déca din intêmplare nu ar mai fi lucru, sè le fia permisu lucratoriloru a-si câstigá subsistinti'a prin impartîrea averiloru. Si cá acestu scopu mai usioru sè se póta ajunge, socialismulu si-a propusu ştergerea dreptului de ereditate. — Óre tóte aceste nu suntu socialismulu revolutionariu in tóta golatatea sa?

Cà misçarea lucratoriloru nu are numai cause interne si materiale, ci esterne si religioso-morale, se vede de acolo, cà pre càndu la anulu 1846 órele de lucru variáu intre 12—15, éra salariulu anualu intre 300—400 franci, pre atunci acum órele de lucru variéza intre 10—12 óre, éra salariulu anualu intre 600—900 franci. Nu e deci indoiosu, cà lucratorii in dîlele nóstre materialminte se áfla mai bine situati, decâtu mai de multu. Si acést'a remâne adeveratu, chiar' si déca vomu socotí urcarea dàriloru si a speseloru din dîlele nóstre.

De unde vine dara misçarea lucratoriloru? Caus'a este fàra indoiéla desorganisarea familiei, crescerea nemorala si antireligiósa a têneretului. Cine vré sè se convinga despre adeveratatea afirmatiunei nóstre, mérga prin muntii apuseni, mérga pre la bàile din Ungari'a, si apoi mérga si véda tênerii nostri, si de siguru ne va da dreptu. Misçarea lucratoriloru e unu pericolu, e unu prevestitoriu de dîle grele. Liberalii nostri potu sè rîda, potu sè ne judece pesimisti, dara noi amu dorí, cá nu cumva rîsulu loru sè se prefaca in plânsu.

Ace'a ce neaperatu e de lipsa, ace'a ce neincungiuratu trebue sè se faca, e, cá viéti'a sociala sè se reformeze dupa principiile creştinismului. Déca sigilulu creştinismului se va imprimá in societate, omenimea va inflorí si va prosperá, éra déca liberalismulu va continuá pre calea inceputa, societatea va pierí si se va disolvá, cá odinióra imperiulu románu.

Revista besericésca.

Provinci'a metropolitana.

Prin Ven. Circulariu metropolitanu Nr. 1136—1891 s'a publicatu list'a preotesceloru veduve si a orfaniloru de preoti din archidiecesa, cari au primitu ajutóre pre anulu 1891 din fondulu viduo-orfanalu. — Numerulu preotesceloru veduve ajutorate este 125, éra sum'a baniloru pentru fiecare e de 30 fl. — Numerulu orfaniloru, a càroru mame se áfla in viétia, e 60, primindu fiecare unu subsidiu de câte 10 fl., éra numerulu orfaniloru, a càroru mame nu se mai áfla in viétia, seau suntu maritate, e 53, si subsidiulu, ce-lu primescu, pentru fiecare face 15 fl. Asiá dara sum'a totala a subsidieloru face *5145* fl. v. a.

Rom'a.

Sânti'a Sa gloriosulu Pontifice Leonu XIII a datu érasi o dovéda nóua si nepieritóre a intieleptiunei si a generositàtii Sale. Prin unu Motu-Proprio datatu din 14 Martie a dispusu, cá turnulu astronomicu ziditu in palatiurile Vaticane de nemoritoriulu Pontifice Gregoriu XIII si restauratu mai târdîu prin Piu VI, éra dupa ace'a parasitu, sè se predé éra destinatiunei sale. Spre acestu scopu generosulu Pontifice a adaptatu si mai bine edificiulu, redicàndu o aripa nóua, l'a provediutu cu

---

intre alte studii de valóre, si *Criticele* dnului Maiorescu, *„scrisorile"* dlui Iacobu Negruzzi (studii limbistice), pretiósele *„scrisori"* ale dlui Ioanu Ghic'a; studii literali si scientifice, beletristice, critica, istoria, dramatica s. a.

Din câte nume ilustréza acea revista periodica, voiu aminti pre maiestrulu prosei românesci dlu A. I. Odobescu, pre eminentulu filologu Haşdeu si destinsulu istoricu A. D. Xenopolu.

Voru fi deosebiri intre vederile si convingerile unor'a dintre autorii studieloru publicate in Convorbiri si intre cele ale p. t. cetitori ai acestoru şire. Trebue inse se ne deprindemu a poté tolerá cu inim'a liniscita si parerile contrarie. Si acele contribue la deslusirea adevèrului. Lupt'a cu condeiele este libera; curga rîuri de negréla! Un'a trebue se concedemu: Românii de preste munti, cá in multe altele, suntu mai practici si in ale limbei. Au apropiatu limb'a literara de graiulu viu alu poporului si i-au datu fluiditatea naturala; au simplificatu ortografi'a introducîndu semnele, càci „multi cetescu, dar' numai puţini scriu", si au facutu cultur'a mai accesibila pentru multîme. In scrierea limbei române „Nóu'a direcţie" a cuceritu terenu in Academi'a româna, care in an. 1881 a aflatu de lipsa se mai stêmpere etimologismulu cu concesiuni fonetice; a cuceritu tóta diaristic'a din Românî'a si mai tóta cea dela noi. In scóle mai pretotindenea s'a adoptatu si la noi sistemulu foneticu, cá mai usioru. Numai scólele din Blasiu au facutu pàna acum onorabila esceptiune si opusetiune, inse numai in ce privesce scrierea. De unu têmpu inse s'a aflatu de lipsa se se tiparésca chiar' si in Blasiu manualele de scóla in ortografi'a academiei, tiênêndu sèma de terminii technici adoptati in regatulu Românu.

Nu mai este nevoia, cá ortografi'a se fia transparentulu originei nóstre latine. Astàdi „doin'a bate pre Roesler", dîce dlu Haşdeu.

O limba literara formata pre bas'a istoriei limbei, curaţîta de elemente straine si de nou apropiata de cea latina prin reactivarea formeloru vechi si prin adoptarea neologismiloru de lipsa, s'a doveditu nepracticabila. Éta de ce intregu edificiulu culturalu alu etimologistiloru estremi s'a ruinatu prin ins'a-si greutatea sa. Totu din caus'a acést'a binecuvêntata trebue se cedeze si eruditulu sistemu ciparianu fundatu in decursulu unei vieti intregi, espusu cu precisiune rara, cu logica si consecintia uimitóre.

Aceste suntu pre scurtu resultatele nóuei direcţiuni literarie, ce s'a inauguratu acum 25 ani de societatea Junimea din Iasi, alu càrei organu serbéza iubileulu de argintu, ce n'a mai fostu datu altei foi din regatulu românu. In faţi'a acelei serbàri aflat'am, cà bine este *se ne intrebàmu* si *se socotimu „ce e rèu si ce e bine"* in nóu'a direcţie, ce meritu trebue se recunóscemu si ce pàreri espuse in „Convorbirile literari" trebue se infruntàmu, dar' cá tovarasi de lupta pentru adevèru si lumina.

Vomu reveni.

Blasiu, 8 Aprile 1891.

Al. Viciu,
profesoru.

tóte instrumintele recerute, si a mai cumperatu si unu aparatu grandiosu pentru fotografarea steleloru. In fruntea institutului a pusu pre renumitulu astronomu si fisicu P. Franciscu Denza, dându-i de ajutori si alti barbati de specialitate. In fine cá institutulu sè fía asiguratu si pentru viitoriu, a depusu o suma insemnata, din a càrei percente sè se póta acoperí spesele de lipsa. — Astfeliu adjustatu institutulu póte sè faca tóte studiile si observàrile tiènetóre de astronomía, de fisic'a tellurica si de meteorología. Si deja observatórele cele mai insemnate ale Europei si Americei au si intratu in legatúra cu observatoriulu Vaticanu, care, multiamita generositàtii adeveratu regèsci a Pontificelui supremu, acum e unulu din cele mai bine adjustate din intréga lumea.

Gloria se cuvine unui asemenea Pontifice, care prin fapt'a s'a nóua desminte in chipulu celu mai stralucitu calumniile acelor'a, cari dîcu, cà Beseric'a se teme de sciintia, si cà preotii voiescu sè tiéna poporulu in ignorantia.

Frânci'a.

Congresulu internationalu scientificu alu catoliciloru, care si-a tiénutu siedintiele sale din 1—6 a l. c., a intrecutu ori ce aşteptàri. Afára de Sântî'a Sa, carele prin o scrisóre a aprobatu nisuintiele congresului, au mai trimisu scrisori de adesiune 29 Cardinali, si preste 80 episcopi. — Congresulu a fostu impartîtu in 6 comisiuni, cari cu totulu au primitu 138 operate. — Numerulu delegatîloru, ce s'au presentatu la congresu, trece preste 3000. Din Belgi'a au fostu de fația 94, din Portugali'a 66, din Spani'a 129, din Americ'a preste 100, din Germani'a 19, din Austrî'a 1, din Ungari'a 1. — Intre participanti au fostu celebritàtîle sciintiei, preoti si laici, profesori, advocati, medici, astronomi, archeologi, istorici, iuristi, filosofi, antropologi s. a. Amintimu numai pre G. B. de Rossi, archeologulu celu mai renumitu, pre Mgr. Freppel, oratorulu si istoriculu cunoscutu, pre Mgr. d' Hulst, vicerectorulu Academiei catolice din Paris, pre profesorii Baron v. Hertling, Lamy, Kurth, Janssen, Brouwers, si altii, totu atâtea celebritàti. — Succesulu congresului i-a uimitu si pre liberali, cari trebue sè recunósca, cumcà beseric'a nu numai cà nu impiedeca desvoltarea sciintieloru, ci cà chiar din contra o favoriséza.

Revista politica.

Afaceri interne.

Comisiunea administrativa a casei deputatîloru a inceputu desbaterea speciala a proiectului de lege despre reform'a administrativa. Dóue momente mai insemnate s'au ivitu in aceste desbateri. Anume contele Apponyi a facutu intrebare, câtu va avé sè coste reform'a administratiunei. Ministrulu-presiedinte a respunsu, cà inca nici guvernulu nu e in claru cu cestiunea acést'a, si cà multe date, ce si-le-a câstigatu in privinti'a acést'a, nu le póte predá publicitàtii. Precum se asigura inse, spesele nóuei reforme voru trece preste *dóue miliône* la anu! Alu doilea momentu interesantu alu desbateriloru a fostu cestiunea *cualificatiunei* comitîloru supremi. Contele Apponyi, avêndu in vedere multîmea agendeloru, ce va avé sè le implinésca unu comite supremu, a propusu, cá sè se prescria pentru aceia celu putînu atât'a cualificatiune, câta e prescrisa pentru vice-comiti. Si — lucru minunatu — propunerea lui Apponyi n'a fostu primita, si s'a lasatu, cá postulu de comite supremu sè nu fía legatu de nici o cualificatiune (!). Cá sè se mângaie contele Apponyi, a promisu ministrulu-presiedinte Szápáry, cà in curêndu va substerne parlamentului unu proiectu despre modificarea legei de cualificatiune din 1883, in care apoi se voru poté luá dispositii si cu privire la cualificatiunea comitîloru supremi.

Austri'a.

In 2 a l. c. s'au facutu in Vien'a alegerile comunale partiale. Resultatulu a fostu invingerea splendida a *antisemitîloru* si umilirea nemaipomenita a jidanoliberaliloru. Dintre 46 mandate numai 13 au potutu câştigá liberalii, éra 33 le-au dobânditu antisemitii. Maioritàtîle, cu cari au reuşitu candidatii antisemiti, suntu intru adeveru fabulóse. Vienesii cu unu cuvêntu s'au saturatu de fericirile liberalismului, si acum vreu sè-i puna capetu.

Bulgari'a.

„Kölnische Zeitung“ scrie, cà principele *Ferdinand*, mam'a lui, principes'a *Clementin'a* si ministrulu de esterne *Grekow*, au primitu mai in dîlele trecute nesce epistole anonime, in cari li-se spune, cà in decursulu lunei acesteia sè parasésca Bulgari'a, pentru-cà la casu contrariu voru fí ucisi. Asemenea se mai dîce in epistolele acele, cà si Stambulow va fí omorîtu impreúna cu toti aderentii lui. — In urm'a acestoru amenintiàri politi'a a facutu cercetàri minutióse, si in fine descoperì pre auctorulu epistoleloru in persón'a lui Şorukow cavasu (interprete) alu fostului consulu generalu alu Rusíei. La cererea ministrului de esterne consululu generalu alu Germaniei a si dispusu arestarea lui Şorukow. — Afacerea acést'a a produsu unu resensu mare, mai alesu acum cându agitatiunea produsa prin omorulu lui Belciew inca nu s'a potolitu; si e o nóua dovéda, cà si atentatulu acel'a e de caracteru politicu.

Statele Unite din Americ'a de Nordu.

Conflictulu, ce s'a ivitu intre guvernulu Stateloru unite din Americ'a de Nordu si intre guvernulu italianu, este aprópe aplanatu cu totulu. Istoriculu conflictului e urmatoriulu. Nesce Italieni, locuitori in New-Orleans (statulu Louisiana), au omorîtu pre prefectulu de politia din acel'a-si orasiu. Politi'a a arestatu pre toti individii aceia, asupr'a càror'a aveá ceva banuiéla. Jury-ulu, neaflându vinovati pre prinsonieri, seau temêndu-se de resbunarea loru, i-a absolvatu. Poporulu inse din New-Orleans nu s'a multiamitu cu sentinti'a jury-ului, si sdrobindu usiele temnitiei a ucisu in modulu celu mai infioratoriu pre Italienii inchisi. In urm'a acestui incidentu Baronulu *Fava*, ambasiadorulu italianu, in numele guvernului sèu a cerutu dela guvernulu Stateloru unite pedepsirea aspra a vinovatîloru, si desdaunarea familieloru veduvite. Guvernulu Stateloru unite a respunsu, cà nu póte stá bunu pentru pedepsirea celoru vinovati, cà inse va dispune instituirea procesului si pronuntiarea verdictului legalu. In urm'a acestui respunsu Baronulu *Fava* a adusu la cunoscinti'a guvernului americanu, cà va parasí Americ'a. Acum inse dupa-ce si ministrulu-presiedinte di Rudini a dechiaratu, cà si dênsulu numai cercetarea legala o doresce, Baronulu *Fava* va remâné la postulu sèu, si afacerea se va terminá cu atât'a.

Venezuel'a.

Despre stàrile din Venezuel'a, republic'a cea mai nordica din Americ'a de sudu, se scriu urmatórele: Pre 23 Februariu a. c. a fostu conchiamatu congresulu, la care s'au si infaţisiatu toti senatorii si deputatii si generalii. Abiá s'a deschisu siedinti'a, si o impuşcatúra resunà prin sala, aruncându-la pamêntu pre generalulu Tellaria. Impuşcatúr'a a descarcat'o unu deputatu, din motive personale. Anume elu nu vediuse pre inimiculu sèu de mai multi ani, si acum intâlnindu-lu, îsi resbunà. Generalulu venise la deschiderea congresului cu famili'a sa, dorindu sè-i faca vre-o câteva dîle placute. — Casulu acest'a tristu a produsu o impresiune fórte penibila, inse cu tóte aceste nu a surprinsu pre nimenea, càci asemenea intêmplàri in republicele Americei de sudu nu suntu rari; de órece totu advocatulu numai la un'a aspiréza, si anume cá sè ajunga, déca nu presiedinte, celu putînu ministru.

Corespondintie.

Câmpia la 16 Februariu 1891.

Bibliotecele tractuale. Unu corespondentu alu foii nóstre ne tramite unu articlu, in care se ocúpa cu important'a cestiune a infiintiàrei bibliotecelor tractuale. Desi interesantulu articlu ar' meritá, se fía publicatu in totu cuprinsulu sèu, totusi lips'a de spatiu ne constrînge a ne marginí numai la unu estrasu din elu. Inainte de tóte domnulu corespondentu aréta, cà infiintiarea bibliotecelor tractuale este pentru preotii nostri de o necesitate precâtu de imperativa, pre atâtu de urgenta. Necesitatea acést'a o deduce dênsulu din detorinti'a clerului de a inaintá neincetatu in sciintiele sacre, cá astfeliu cu atâtu mai usioru se póta propune adevèrurile mântuitóre ale religiunei, se combata cu taría erorile, ce se latiescu cu privire la lucrurile de credintia si morala, se deslege indoielile in causele de consciintia si se confunde calumniele indreptate contr'a besericei si a ministriloru ei.

Lips'a bibliotecelor tractuale e si mai sêmtîta din impregiurarea, cà in multe parochíi nu se áfla nici o persóna asia numita inteligenta seau culta, cu care preotulu ar' poté conversá despre lucruri mai inalte, dar'

si unde se áfla inteliginti in parochía, acestia in cele mai multe casuri suntu adapati cu principiile liberalismului modernu si fatia de religiune suntu cuprinsi de unu indiferentismu condamnabilu. In societatea ataroru ómeni preotulu, in locu de a se edificá, mai multu se espune ruinei sufletesci. Indiferentismulu religiosu transpíra une ori si din diaristic'a nóstra redigeata de laici. Prin urmare nici ea nu satisface deplinu indigintieloru statului preotiescu.

S'ar' mai poté ajutá incâtu-va prin infiintiarea de bibliotece parochiale, dar' venitele besericei nóstre atât'a suntu de mici, incâtu in cele mai multe casuri nu ajungu nici pentru acoperirea lipseloru curente. Deci nu remâne, decâtu cá toti preotii din acel'a-si tractu protopopescu se se intrunésca si se-si formeze o biblioteca tractuala comuna, amesuratu dispusetiunei cuprinse in cap. I. titlu VII alu decreteloru conciliului prov. I.

Dice, cà desi cestiunea infiintiárei de bibliotece tractuale a fostu sulevata atâtu in revistele nóstre besericesci, câtu si in diarele politice, totusi pàna acum numai incepúturile s'au facutu si inca numai pre unele locuri. Cu resultate baremu in câtu-va satisfacatóre indigintieloru preotîmei, putîne tracte se voru poté laudá.

In fati'a acestei stàri de lucruri, corespondentulu nostru îsi pune intrebarea: „Óre ce ar' fí caus'a, cà pre cându invetiatorii mai de pretotindenea îsi au reuniunile loru de lectúra cu bibliotece, singuru preotii nostri se fia indiferenti fatia de acestea mijlóce de cultura?“ Acést'a nu póte se fia, càci in alte directiuni preotîmea nóstra aréta zelu destulu de mare. Caus'a stagnárei o áfla elu in diferinti'a de pareri dintre singuraticii preoti tractuali. Pentru ilustrarea asertiunei sale aduce si unu casu concretu, anume: „Preotii din tractulu protopopescu alu Catinei spre a pune in pracsa dispusetiunea capului I din titlulu VII alu Conciliului provincialu I, in sinodulu protopopescu tiênutu in Tiagulu-mare inca la 9 Septembre 1889 au determinatu infiintiarea unei bibliotece tractuale si au esmisu o comisiune de trei membri cu insarcinarea de a compune unu proiectu de statute, pre care se-lu propuna procsimului sinodu tractualu spre desbatere, eventualu spre primire. Ceva indrumare ori indigitare a principieloru, de cari aveá se fia condusa comisiunea, s'a vediutu a fí superflua. Cu tóte acestea inse membrii comisiunei nepotêndu convení la olalta (?), au prelucratu singuratici câte unu proiectu, de unde sinodulu protopopescu, tiênutu la 30 Octobre 1890 in Ormenisiulu de Câmpia, s'a trezîtu in locu de cu unu proiectu de statute, cu dóue, deosebite nu numai in contecstu, ci si in esentia si in scopu; càci pre cându unulu cuprinde asia dicûndu formulele de observatu la infiintiarea si dirigerea unei bibliotece tractuale, pentru indigintiele preotîloru, celu alaltu se ocúpa cu diregerea unei bibliotece ambulante in spiritulu, cum Asociatiunea Transilvana pentru literatur'a româna si cultur'a poporului românu intentionéza a infiintiá bibliotecele despartiamînteloru sale pentru carturarii, respective pentru poporulu cetitoriu dela sate. Acésta deosebire a proiecteloru din vorba pentru unulu si acel'a-si statutu n'a potutu se provina decâtu din diversitatea pareriloru nutrite de autori. Spre a incungiurá desceptarea susceptibilitâtîloru din o parte ori alt'a proiectele asternute au fostu predate unei alte comisiuni spre studiare, si in casu de lipsa spre o prelucrare nóua, prin ce firesce se totu amâna realisarea unui scopu atâtu de salutariu.“ Bine ar' fí, cându amu poté infiintiá bibliotece atâtu pentru cleru, câtu si pentru poporu, dar' fiindu cà de odata nu potemu face totu, ce amu dorí, de ace'a cúgeta dlu corespondentu, cà detorinti'a preotîmei este a-si infiintiá mai întâiu bibliotece pentru propri'a cultivare. Invetiatorii nostri din comitatulu Clusiului, caruia apartiêne si tractulu Catinei suntu constituiti dejá in reuniune, care trebue se-si aiba bibliotec'a sa.

Acum déca invetiatorii îsi infiintiéza bibliotece corespundietóre proprieloru indigintie, pentru ce ar' cercá preotii din tractulu Catinei se infiintieze bibliotece pentru poporulu tractualu, seau pentru poporulu din mijloculu Câmpiei in sensulu amintitului proiectu, inainte de a-si avé ei bibliotec'a loru propria?

Apoi contínua: „Si póte cà totu diferinti'a de pàreri este caus'a, care impiedeca obtiênerea unui resultatu mai realu si cu bibliotecele din protopopiatele, in cari acele s'au infiintiatu mai de multu si suntu dejá constituite. De óre ce statutele tuturoru — incâtu sciu — dispunu provederea bibliotecelor cu opuri nu numai pentru preoti, ci si pentru docenti si pentru celu alaltu poporu cetitoriu, precându fondurile aceloru bibliotece, cá unele constituite numai din tacsele anuale ale preotîloru, cari de ordinariu singuri se inscriu cá membri, dispunu de o suma de bani prea neinsemnata, pentru cá se se póta satisface unei atari lipse intreite, numai têmpuri indepartate le potu promite implinirea dorintiei de a avé o biblioteca organisata bine si provediuta cu càrtîle de lipsa atâtu pentru cleru, câtu si pentru poporu.

Apostrofându necesitatea infiintiárei bibliotecelor tractuale preotiesci, am si sulevatu cestiunea in câtu-va, cá se se destepte odata preotîmea nóstra si se-si aduca aminte, cà têmpulu inaintéza neincetatu, si noi cá preoti nu este iertatu se remânemu indiferenti. Mai tóte clasele societàtii omenesci suntu constituite in reuniuni cu biblioteci de lectura pentru indigintiele loru. Potu óre preotii români se fia nepasatori fatia cu acésta devisa a têmpului? Nu, càci loru le súna cuvintele divinului intemeietoriu alu preotîei: Se fia facîele vóstre aprinse (Luc'a 12. 35).“ **B.**

Statutele

reuniunei femeiloru pie pentru decorarea besericei greco-catolice din Sibíiu.

(Continuare.)

Adunarea generala.

§. 16. Reuniunea va tiêné in fia-care anu o adunare generala, in carea numai membrii fundatori si ordinari au votu decisivu, ér' ceialalti numai votu consultativu.

§. 17. Adunarea generala se conchiama cu 30 de dîle mai inainte si têmpulu adunárei se defige prin comitetu.

§. 18. Adunarea generala are drepturile si detorintiele urmatóre:

a) Alege din sinulu sèu pre president'a si vice-president'a reuniunei pre câte trei ani (§. 11).

b) Alege pentru realisarea scopului reuniunei din sinulu sèu si anume din membrii fundatori si ordinari unu comitetu statatoriu din siése membri si trei suplenti — afara de president'a si vice-president'a reuniunei, precum si trei barbati de incredere din membrii binefacatori ai reuniunei cu votu consultativu. — Membrii din comitetu, cum si barbatii de incredere, se alegu pre têmpu de trei ani si numerulu loru se intregesce, cându cere trebuinti'a, prin adunarea generala.

c) Desbate si decide in afacerile reuniunei cu maioritate absoluta.

d) Decide asupr'a primirei nuoiloru membri propusi din partea comitetului.

e) Primesce raportu anualu despre activitatea comitetului si censuréza ratiociniulu anualu alu cassei.

f) Póte se faca schimbàri in statute, cându o pretindu acést'a $^2/_3$ din membrii presenti ai reuniunei.

Comitetulu.

§. 19. Comitetulu se ingrigesce de administrarea averei reuniunei, alegându din sinulu seu o cassierésa si controlorésa (§. 11); alege din membrii binefacatori ori ordinari pre secretariulu seau secretarés'a (§. 11); staruie pentru inmultîrea membriloru reuniunei; pórta grigia, cá tacsele anuali se se incasseze dela membri la têmpulu sèu; ingrigesce mai departe, cá obiectele de lipsa mai urgenta in S. Beserica se se procure, ér' cele vechi si ruinate se se repareze.

§. 20. Comitetulu va tiêné totu la trei luni câte o siedintia ordinaria, ér' siedintie estraordinarie va tiêné, de câte ori va cere trebuinti'a.

§. 21. Siedintiele comitetului se conchiama prin president'a reuniunei cu 8 dîle mai inainte si spre a poté aduce concluse valide, trebue se fia de fatia celu putînu $^2/_3$ din membrii lui.

§. 22. Comitetulu are se faca raportu anualu adunarei generale despre activitatea sa (§. 18. p. e.) si ingrigesce de esecutarea concluseloru luate in adunàrile generale.

Determinatiuni generali.

§. 23. Despre starea, averea si activitatea reuniunei se va face in fia-care anu cu ocasiunea vre-unei serbatori mai insemnate in S. Beserica raportu publicu inaintea poporului greco-catolicu.

§. 24. Fia care membru ordinariu ori ajutatoriu incéta de a mai fi membru alu reuniunei:

a) prin mórte,

b) prin refusarea solvirei tacsei anuale.

§. 25. La casu cându reuniunea s'ar' desfiintiá, — tóta averea ei trece la cass'a bisericei greco-catolice din Sibíiu in administrarea curatoratului respectivu.

Aceste statute s'au desbatutu si primitu in adunarea femeiloru române greco-catolice tiênuta la 22 Maiu 1887.

Sibíiu in 22 Maiu 1887.

Elen'a Br. Popp,
presidenta.

Nicolau Toganu,
cooperatoru par. gr.-cat. cá secretariu.

Nr. 1595—1887.

Se aprôba.

Blasiu, din siedinti'a Consistoriului metropolitanu gr.-cat. de Alb'a-Iuli'a tiênuta in 4 Iuniu 1887.

Ioanu,
Metropolitu.

Convocare.

Prea St. Domnule! — Têmpulu, precum si afacerile „Satmarenei“ au inaintatu dejá in asia mesúra, in câtu pre temeiulu §-lui 154 a legei comerciale, ne luàmu voia de a conchiemá in Seini la cas'a parachiala *pre 20 Aprile a. c. st. nou, la 11 óre din dî* adunarea constituanta a „Satmarenei“, — la care prin aceste invitându-ve:

Avemu onóre de a ve strapune totu o data si unu blancuetu, cá la casulu impiedecarei dela participare, se binevoiti de a plenipotentiá pre cutare Domnu din cunoscinti'a pretiuita a Pr. St. D-Vóstre. — La revedere. — Pentru comitetulu fundatoru: *Augustinu Pele* m. p., presiedinte. *Alecsiu Berinde* m. p., cassariu. *Alesandru Stetiu* m. p., controloru.

Multiamita publica.

Subsrisulu din insarcinarea comitetului parochialu greco-catolicu din Ponorelu, aduce si pre acést'a cale multiumita sincera Spect. Domnu Basiliu Basiot'a, jude regescu de

tribunalu in pensiune si advocatu in Abrudu, carele avù marinimositatea de a donà in favorulu sântei nóstre beserice greco-catolice optu partiele de pamêntu si o casa de lemnu, aflatóre pre teritoriulu acestei comune. Dreptu ace'a pentru a dá tributulu recunoscintiei mele fatia de generosulu Domnu, me sêmtiu deobligatu, cá acésta fapta nobila se o facu cunoscuta si Onoratului publicu cetitoriu, dorindu-i generosului donatoriu viétia indelungata, cá se mai póta indeplini multe fapte nobile crestinesci cá acést'a.

Ponorelu in 1 Aprilu 1891.

Nicolau Coroiu Ponoreanu,
preotu greco-catolicu.

Invitare la prenumeratiune.

Cu numerulu din 4 Aprilu s'a inceputu alu doilea patrariu de anu, pentru care deschidemu abonamêntu nou.

Din tiênut'a observata de fói'a nóstra pàna aici a potutu vedé publiculu cetitoriu, cà redactiunea s'a silitu a realisá programulu sèu si a implini promisiunile. Nu a remasu nici o cestiune de ceva importantia, ce ne atinge mai deaprópe, care se nu fia fostu desbatuta cu tóta seriositatea. Steau'a conducatóre in tóte cestiunile ne-a fostu: interesulu besericei si alu poporului nostru. Totu aceste interese le vomu aperá si pre venitoriu cu tóta barbati'a in contr'a ori cui, si nu vomu crutiá nici sacrificii nici ostenéla, pentru a câstigá increderea cetitoriloru.

Rogàmu deci pre toti aceia, cari consêmtiescu cu noi, se ne spriginésca, remânêndu-ne nu numai abonenti credintiosi, ci câstigându-ne si câtu mai multi abonenti noi. — Pretiurile suntu insemnate in capulu fóiei.

Redactiunea si Administratiunea „Unirei".

Serbatorile septemânei.

Domineca in 24 Martiu st. v. Dominec'a a treia din paresime. In Dominec'a acést'a se espune credintiosiloru sânt'a cruce spre venerare, si espusa remâne preste tóta septemân'a a patr'a a paresemiloru, carea este si cea din mijlocu. Prin postu ne restignimu oresi cum si noi in privintia trupésca si sufletésca. Chiar' pentru ace'a postulu este unu lucru greu de suportatu. Beseric'a inse ne ajuta in tóta privinti'a, cá se-lu potemu suportá. Pentru ace'a a dispusu espunerea crucei preste tóta septemân'a din mijlocelu postului, cá vedêndu-o si aducându-ni aminte, cà multu mai amara a fostu restignirea Fiului lui Domnedieu pre cruce decâtu a nóstra prin postu, se ne incuragiàmu si mai tare la suportarea postului.

Luni in 25 Martiu st. v. Bun'a Vestire a Preacuratei Fetióre Mari'a, cându Archangelulu Gavrilu a adusu Prea Curatei scirea, cà va nasce pre Fiulu lui Domnedieu in lume, pre care din momentulu acel'a l'a si conceputu in pântecele seu. S'a asiediatu serbatórea acést'a pre diu'a de 25 Martiu, pentru cà din diu'a acést'a a conceperei Fiului lui Domnedieu si pàna in 25 Decembre diu'a nascerei Aceluia si suntu chiar' 9 luni, si apoi prunculu 9 luni petrece in pântecele maica-sa. Si fiindu cà Fiulu lui Domnedieu a luatu tóta natur'a nóstra afara de pecatu, de ace'a s'a acomodatu naturei nóstre si cu privire la tempulu, co l'a potrecutu in pântecele Maicei sale.

Noutàti.

Escelenti'a Sa I. P. D. Metropolitu a celebratu in serbatórea Bunei-Vestiri sânt'a Liturgía in beseric'a catedrala, fiindu incungiuratu de capitululu metropolitanu si de mai multi profesori. Inainte de inceperea servitiului divinu a ordinatu de *lectori* si *subdiaconi* pre domnii Alesandru Petranu si Nicolau Radu, numai de *lectori* pre domnii Ioanu Botezanu, Dionisiu Decei, Iuniu Brutu Micu, Iuliu Lasló, si Teodoru Vandoru, toti clerici in cursulu alu treilea; éra de *diaconi* pre domnii, George Popu, Iuliu Truti'a, Alesandru Petranu si Nicolau Radu. In 9 a l. c. a celebratu érasi Escelenti'a Sa in capel'a privata, inaltiându pre numitii diaconi la trépt'a sânta a Preotiei, éra clericiloru din cursulu alu treilea: Ioanu Neagu, Gavrilu Popu, Ioanu Popu si Vasiliu Suciu, le-a conferitu *lectoratulu*.

Din Archidiecesa. — Reverendissimulu *Ella Vlass'a*, canonicu metropolitanu, fiindu absolvatu dela oficiulu de presiedinte alu Tribunalului matrimonialu metropolitanu de a II-a instantia pentru diecesele sufragane, fù inlocuitu cu Reverendissimulu *Dr. Ioanu Ratiu* canonicu metropolitanu si pàna acum asesoru la acel'a-si Tribunalu.

Reverendissimulu *Simeonu Popu Mateiu* canonicu metropolitanu absolvându-se de oficiulu de asesoru la Tribunalulu matrimonialu archidiecesanu de a II-a instantia, fù strapusu in ace'a-si calitate la Tribunalulu matrimonialu metropolitanu de a II-a instantia pentru diecesele sufragane.

Reverendissimulu *Antoniu Vestemeanu*, canonicu metropolitanu absolvându-se de oficiulu de presiedinte alu Tribunalului matrimonialu archidiecesanu de a II-a instantia fù inlocuitu cu Reverendissimulu *Dr. Alesandru Gram'a* canonicu metropolitanu, si pàna acum defensoru alu vinculului matrimonialu la Tribunalulu matrimonialu metropolitanu de a II-a instantia pentru diecesele sufragane.

Reverendissimulu *Gavriilu Popu* canonicu metropolitanu absolvându-se de oficiulu de defensoru alu vinculului matrimonialu dela Tribunalulu matrimonialu archidiecesanu de a II-a instantia, fù strapusu in ace'a-si calitate la Tribunalulu metropolitanu de a II-a instantia pentru diecesele sufragane.

Clarissimulu *Dr. Isidoru Marcu* profesoru de s. Teología absolvându-se de oficiulu de asesoru la Tribunalulu matrimonialu archidiecesanu de a II-a instantia fù denumitu defensoru alu vinculului matrimonialu la acel'a-si Tribunalu.

Multu Onoratii *Ciriacu B. Groze* si *Alesiu Viciu* profesori gimnasiali fura denumiti asesori la Tribunalulu matrimonialu archidiecesanu de a II-a instantia.

Multu Onoratulu *Aronu Deacu* profesoru gimnasialu fù denumitu asesoru suplentu la acel'a-si Tribunalu.

Absolvându-se Reverendissimulu canonicu metropolitanu *Ella Vlass'a* de oficiulu de presiedinte alu Comisiunei scolastice archidiecesane fù inlocuitu cu Reverendissimulu *Dr. Ioanu Ratiu* canonicu metropolitanu si pàna acum membru alu aceleia-si Comisiuni.

Reverendissimulu *Gavriilu Popu* canonicu metropolitanu fù numitu membru alu aceleia-si Comisiuni si Inspectoru scolasticu archidiecesanu pentru scólele poporale.

Onoratulu *Sofroniu Adamu* administratorulu parochiei Gadalinu fù dispusu in ace'a-si calitate in parochi'a Ernotfai'a.

Onoratulu *Vasiliu Hopârteanu* preotu disponibilu fù dispusu de administratoru parochialu in parochi'a Gadalinu.

Onoratulu *Iosifu Mihaltianu* administratorulu parochiei Corpade fù pusu in disponibilitate, éra in loculu lui fù denumitu in ace'a-si calitate Onoratulu *Ioanu Veresmorteanu* preotu neoordinatu.

Onoratulu *Dionisiu Popu* administratoru alu parochiei Uliesiulu mare fù dispusu de parochu in Fenesiulu sasescu, éra in loculu lui fù dispusu de parochu Onoratulu *Gavriilu Coltoru*, pàna acum administratoru parochialu in Ciugudulu superioru.

Insul'a Lacroma, care erá proprietatea fostului moștenitoriu de tronu Rudolfu, a donat'o Maiestatea Sa monarchulu nostru preotîmei din dieces'a Raguzei.

Statu'a Sumului Pontifice Leonu XIII. Universitatea catolica din Washington a comandatu la architectulu Luchetti o statua, care va representá pre actualulu Pontifice. Statu'a e deja gat'a si in curêndu va fi transportata la Washington. Desvelirea ei se va intêmplá la serbatórea sânților Apostoli Petru si Paulu (29 Iuniu) a. c.

Conversiune. Un'a din cele mai nóue conversiuni intêmplate in Angli'a este cea a predicatoriului anglicanu John Bulmer. Conversiunea acést'a este unu adeveratu câstigu pentru beseric'a catolica, de óre ce dlu Bulmer este unulu dintre cei mai ilustri scriitori contimpurani ai Anglicanismului. Precum odinióra cardinalulu Newman, asiá nici Bulmer inca nu a asistatu la vre-unu servitiu domnedieescu catolicu, cându se resolvise, cá sè se intórca in sênulu besericei celei adeverate. Resolutiunea dênsului deci este fructulu unoru studii indelungate si profunde. Dlu Bulmer intentionéza sè dé publicitàtii in celu mai scurtu têmpu unu opu, in care va desfasiurá argumintele acele, cari l'au indemnatu sè tréca la catolicismu.

Contr'a emigràrii Secuiloru. E cunoscutu cà fórte multi Secui transilvaneni din lips'a, isvóreloru de câstigu emigréza mai alesu in Românî'a. Ministrulu nostru de agricultura, spre a dá de lucru Secuiloru fàra ocupatiune si spre a pune asiá capetu emigràriloru, a inchiatu o conventiune cu directiunea càiloru ferate de statu. In tenórea acelei conventiuni se voru esploatá lemnele din padurile comitateloru Borsiodu, Hunedór'a si Clusiu, si se voru taiá in mesura mai mare atâtu lemne pentru focu câtu si pentru càpàtâie pre liniele ferate. La taiarea lemneloru suntu dejá angagiati 500 de Secui, dintre cari 250 au inceputu lucrulu in lun'a trecuta, éra 250 flu voru incepe in lun'a acést'a. Lucratorii pre lânga simbría cuviintiósa mai cápeta si spese de caletoría pàna la loculu de lucru, éra erariulu se va ingrigí, se fia provediuti cu nutremêntu bunu. Asia ne spune „Egyetértés". Nu potemu decâtu se laudàmu pre Dlu ministru pentru procedur'a lui nobila si umanitara. Ne-ar' paré inse fórte bine, ma chiar' asteptàmu, cá Dlu ministru se arete asemenea ingrigire parintiésca si fatia cu poporulu românescu, care totu din caus'a miseriei si din lips'a isvóreloru de câstigu e silitu se emigreze nu numai in Românî'a, ci chiar' si in Americ'a. Românii mare parte emigréza chiar' de prin tiênúturile, in cari dlu ministru duce pre Secui. Óre nu ar' fi justu a le dá si Românîloru de lucru? Noi dicemu, cà nu numai ar' fi justu, dar' ar' fi chiar' in folosulu statului, càci spesele de caletoría, ce trebue se le dé Secuiloru, s'ar' poté crutiá.

Ingrigiri. Recel'a continua din acésta primavéra insufla ingrigiri serióse economiloru nostri. In privinti'a acést'a ni-se scrie din *Câmpia* intre altele, cà pre acolo semenatúrile de tómna, in urm'a secetei din anulu trecutu fiindu semenate târdîu, au ajunsu in ierna fórte slabe. Desi in decursulu iernei nu s'au mai stricatu, totusi din 24 Martie, cându s'au intorsu recelile si ninsórea cu vêntu, acelea in locu se crésca, dupa cum incepuse in urm'a têmpului frumosu din primele septemâni ale lunei trecute, au datu indereptu ma au si pieritu. Spicósele de primavéra din caus'a ploiloru inca nu s'a potutu semená. Poporulu este fórte ingrigiatu de venitoriu, cu atâtu mai vêrtosu, cà dàrile au se se marésca cu 3% in favorulu asileloru de copii, de cari poporulu nostru nu are chiar' nici o lipsa

† **Ioanu Pásztélyi**, episcopulu greco-catolicu de Muncaciu a repausatu in 5 a l. c. diminéti'a la 3 óre. Fù nascutu in 1826 in Velejte, comitatulu Zemplinului. Dupa anulu 1849 fù chirotonitu de preotu, éra la anulu 1870 fù denumitu de episcopu alu Muncaciului. Ból'a i-se datéza din 22 a lunei trecute.

Casuri de mórte. *Ioanu Farkas de Péterfalva*, parochulu gr.-cat. din Medisia, dieces'a Oradei mari, tatalu profesorului gimnasialu din Beiusiu T. Farkas, a repausatu in etate de 63 ani, si in anulu alu 40-lea alu preotiei. — *Anastasi'a Posmusianu n. Tanco*, soti'a preotului greco-catolicu din Ragl'a in dieces'a Gherlei a repausatu in etate de 33 ani, lasându in jale pre sotiulu sèu si 6 prunci.

Fia-le tierin'a usióra!

PARTE SCIENTIFICA-LITERARIA.

Instructiunea pública in Românía.

Reform'a totala seau partiala a legii instructiunei públice dela anulu 1864 s'a vediutu a fi atâtu de necesara, incâtu mai cu sêma dela 1875 incóce, cu fórte mici esceptiuni, toti ministrii, ce s'au perondatu la departamentulu culteloru si alu instructiunei, s'au infatîsiatu corpuriloru legiuitóre cu câte unu respectivu proiectu. Domnii Maiorescu, Cont'a, Urechia, Sturdz'a, toti s'au incercatu a aduce o reforma, dar nici unulu n'a isbutitu. Revenindu la potere partidulu conservatoru si prin elu dlu Maiorescu la departamentulu culteloru, pre care îlu parasise la anulu 1876, un'a dintre primele preocupàri i-a fostu reluarea si respective elaborarea proiectului trecutu printr'atâtea fase. Incercarea inse remase zadarnica si acum; càci dupa o discutiune generala de aprópe dóue septemâni senatulu cu o maioritate de dóue voturi amânà pre têmpu nedeterminatu discuti'a speciala, adeca resolvarea cestiunei, provocându astfeliu cunoscut'a crisa ministeriala din urma. Dintre opusantii proiectului, amânatu de o cam data póte ad calendas graecas, mai mare impresiune au facutu prin discursurile loru domnii Poni si Sturdz'a. Celu dintâiu, profesoru la universitatea din Iași, a vorbitu in sensu mai multu ori mai putînu radicalu insistându asupr'a obligativitàtii instructiunei dupa modelulu legii lui Jules Ferry, care prin apriat'a sa tendintia esclusivu laica, va se dîca contrara religiunei, a produsu atât'a amaraciune in Frânci'a, — asupr'a inamovibilitàtii invetiatoriloru si a scóleloru reale. Ér celu de alu doilea, eminentulu barbatu de statu alu Românîei si fostu ministru in mai multe rênduri, s'a redicatu contr'a consiliului permanentu, fàra de alu càrui avisu prealabilu mai nimicu nu póte face ministrulu; dupa ace'a a demonstratu printr'o fórte lunga serie de esemple, luate dupa documente oficiale, câtu lása de doritu disciplin'a si bun'a ordine in scólele statului; in fine a conchisu cerêndu o reforma mai mare, mai radicala decâtu cea propusa de guvernu. In respunsulu sèu dlu Maiorescu nu numai cà a recunoscutu casurile deplorabile insirate in privinti'a lipsuriloru disciplinare, ci inca a adausu si altele. Éta cá in trécatu vre-unulu. Cá si alti ministri consciintiosi se duse si dênsulu — dlu Maiorescu — in an. 1875, sè inspectioneze o scóla primara din capitala. Cându se apropià de localulu scólei, audî o mare larma si galagía. Se uità prin ferestr'a deschisa, si pre lânga cele ce audîse, vediù bàietii unii de asupr'a bànciloru, altii aruncându cu caciul'a, câtîva batându-se, ér institutorulu pre catedra ceteá. A intratu in clasa, si firesce cà s'a facutu indata linisce; rogà atunci fórte politicosu pre institutoru sè *continue lectiunea!* Acest'a a inceputu lectiunea, dar a sunatu indata ór'a de sfêrsitu, dupa care mustratu si intrebatu fiindu, cà ce faceá, elu respunse, cà ceteá: si de faptu aveá dinaintea sa pre catedra unu caetu si unu romanu; ce va fi cetitu, romanulu seau caetulu, ministrulu nu sciù, dar' vediù, cà caetulu erá unu cursu de dreptu, fiindu-cà institutorulu erá studentu la facultatea de dreptu si se pregateá de esamenu. Fie cine îsi póte inchipuí, cum se resplatira apoi ostenelele impreunate cu asemenea lectiuni. — Unu esemplu si mai tristu. La an. 1887 ministrulu trimise pre unu inspectoru generalu la o constatare intr'unu orasiu óre care din provincia. Dupa inspectiune éta ce raportà intre altele: „Mi-s'a demonstratu, dle ministru, cu matricolele in mâna, cà dlu X. fostu directoru (alu scólei de acolo) a eliberatu 46 atestate de absolvire a 4 clase primare eleviloru repetenti si persóneloru, ce nici n'au fostu in scól'a din . . . pre care o dirigeá.“ Trecura asiá dar toti elevii repetenti afára de unulu, carele, adauge raportulu, „se vede, cà . . . n'a intielesu, cà atestatulu se cúmpera, de ace'a a trebuitu sè repete clas'a“. Mai spune inca inspectorulu in raportu, cà odata cu aducerea respunsuriloru la cestiunile puse, acelu directoru i-a declaratu confidentialu culpabilitatea sa fatia cu tóte faptele constatate. Mai multu de câtu atât'a, a scosu in biroulu inspectorului trei bilete à 100 fr. si acést'a sub pretestulu cheltuieliloru de drumu — cá si cum o inspectiune oficiala nu s'ar face pre cheltuiél'a statului — dar in realitate cá sè fîa scapatu din incurcatura, càci aveá siése copii. Indignatu, si cu dreptu cuvêntu, de o asemenea josnica incercare de mituire, inspectorulu imediatu l'a datu afara si descoperì totulu ministrului. Casulu erá câtu se póte mai gravu. Si totusi sciti, ce s'a intêmplatu? Consiliulu permanentu chiamatu a se pronunciá in cestiune „incepe prin a inlàturá din desbateri incercarea, ce s'ar fi facutu de a mituí pre dlu inspectoru, de vreme ce intr'o acusatiune atâtu de grava nimeni nu póte fi crediutu pre cuvêntu, ci se cere a probá, si cându o asemenea proba se va dá, atunci culpabilulu va trebuí destituitu fàra cea mai mica crutiare“, si deci se marginì a esaminá restulu raportului. Prob'a acusatiuniloru pentru certificatele false consiliulu o gasì imposibila, dicêndu cà din momêntulu, in care matricolele respective s'au tiênutu intr'o completa neorênduiéla, nu mai potu dovedí nimicu. Astfeliu pedéps'a inculpatului dupa parerea consiliului trebuiá redusa la unu simplu „avertisementu pentru neregula in archiv'a scólei“.

(Va urmá.)

Domnulu G. B. Duic'a — in Nr. 64 alu Tribunei a. c. ne tiêne o prelegere lungutia despre ace'a, cà unulu este unulu si doi suntu doi, càci acést'a insemnéza, cându acolo voiesce sè ne invetie, cà fiecare poetu e o individualitate. Pentru ace'a despre naivitatea acést'a nice nu mai dîcemu nimicu. Déca ar fi dîsu, cà unu poetu e o individualitate buna si altulu rea, atunci póte cà stámu de vorba, dupace si dênsulu s'a ocupatu cu individualitàti de cele rele poetice vrêndu a le face bune. Asiá inse nu e pentru ce.

Totu acestu domnu dîce mai departe, cà poetulu e *poetu* inainte de a fi preotu gr. cat., ce si atât'a insémna, cà omulu mai întâiu se nasce si apoi se face preotu târdîu dupa nascere, càci *poeta nascitur,* éra preotu nu se póte face decâtu déca a implinitu 24 de ani celu putînu. Déca in modulu acest'a naivu intielege lucrulu acest'a, atunci érasi nu dîcemu nimicu. Déca inse intielege, cà poetulu se póte inspirá de ori ce sêmtîri, si póte imitá chiar si spiritulu celu bolnavu si ateu alu poesiiloru lui Eminescu, fàra de a se uitá la ace'a, cà nu e numai poetu ci si preotu gr. cat., si cá atare vine in contradîcere cu sine insu-si, cându cá poetu dîce un'a, ce cá preotu gr. cat. nu-i este iertatu sè dîca, déca dîcemu acést'a intielege, atunci se vede, cà n'are de locu idea, ce insémna chiamarea de viétia a unui omu, implinirea ei cu tóta conscientiositatea si sinceritatea, si armoní'a, ce trebue sè fîa intre ea si tóte manifestàrile individului, ce o a imbratîsiatu.

Dîce in urma Domnulu nostru, cà *„adi poeti confesionali „catolici“ ar fi unu anachronismu“.* Óre inse anachronismu este, cà Itali'a a avutu in secululu nostru pre unu Manzoni, Spani'a pre Fernan Caballero, celu mai genialu poetu alu ei in presente, Germani'a pre Hahn Hahn, Droste Hülshof si altii, si Frâncî'a pre Victoru Hugo, care in têneretie a fostu unu poetu eminenter catolicu? Éra la noi la Români sè fîa unu anachronismu a cântá credinti'a crestina catolica, care e mângaiarea aloru mai bine de unu milionu Români, si din contra sè fîa unu mare progresu a cântá pessimismulu omorîtoriu de sufletu alui Budh'a si Schopenhauer cá Eminescu in uscatúrile lui? Apoi déca unu poetu catolicu astàdi e unu anachronismu, atunci anachronismu trebue sè fîa si ocupatiunea cu unu atare poetu. Pentru ce atunci chiar si „Convorbirile literarie“, cari numai catolice nu suntu, cari pretiuiescu asiá multu pre Eminescu, si pre cari dlu G. B. Duic'a le cunósce fórte bine, se ocúpa bucurosu cu poeti eminenter catolici cá Dante, Calderon, Lopez de Vega si altii, si nu se póte saturá de a-i admirá?

Ma asiguràmu si pre D. G. B. Duic'a, cà déca s'ar' ocupá si dênsulu cu genîii acestia ai omenimei, si ar' mai lasá pre Tolstoi, Taine si alte nulilàti fatia cu acestia, atunci ar' pierde multu din ur'a cea mare fatia cu crestinismulu positivu, si cine scie, déca nu s'ar' intêmplá si cu dênsulu ace'a, ce s'a intêmplatu cu protestantii Baumstark, Schlegel, si altii. La totu casulu inse s'ar' convinge, cà in istori'a omenimei n'a esistatu unu ce mai grandiosu si mai admirabilu cá beseric'a catolica, si têmpulu modernu cu ideile lui este inca departe, tare departe de a poté produce pre atâte terene in viéti'a omenimei ace'a, ce a produsu beseric'a catolica.

In urma dlui G. B. Duic'a, care este asiá de insufletîtu de totu, ce i-se pare dênsului, cà e „modernu“, îi aducemu aminte de frumós'a dîcere:

Du fragst mich jetzt, was ist modern?
Frühreife Frucht, oft nicht reif der Kern.

Atal'a.

Novela de F. R. de Chateaubriand.

(Continuare.)

„Fîic'a mea,“ respunse misionariulu stergêndu-si cu degetele-i tremuratóre si ciungarite lacrimile, „tóta nefericirea, ce te-a ajunsu, ai sè o ascrîi

numai singuru nesciintiei tale. Crescerea rea si lips'a unei instructiuni absolutu necesarie au fostu acelea, cari te-au nefericitu. Tu n'ai sciutu, cà o crestina nu póte sè dispuna preste viéti'a ei. Fíi inse liniscita, iubita mielusié; Domnedieu te va iertá pentru simplicitatea inimei tale. Mam'a ta e mai vinovata decâtu tine, càci a trecutu preste hotarele poterei sale smulgûndu cu forti'a dela tine o atare promisiune; dar pentru ace'a Domnedieu sè o ierte si pre ea! Voi amêndoi ati datu unu esemplu tristu aretându, la ce póte duce fanatismulu si nesciinti'a in lucruri de credintia. Liniscesce-te dar, copil'a mea; celu ce vede in inim'a si rarunchii nostri, te va judecá dupa cugetele tale, cari fura curate, si nu dupa faptele tale, cari îsu pecatóse.

„Si ce-i cu viéti'a? Déca a sositu momêntulu acel'a, in care vei avé sè te odihnesci in Domnulu, o, atunci câtu de putînu pierdi despartîndu-te de lume! Chiar si atunci, cându ai fí traitu cu totulu retrasa, inca ar fí trebuitu sè inveti odata a cunósce intristarea si nenorocirea; ce ai fí cugetatu atunci, cându ai fí fostu marturía necasuriloru, cari provinu din relatiunile sociale? Ce ti-ai fí intipuitu atunci, cându ar' fí ajunsu la urechile tale vaietele, ce ináltia acésta lume vechia? Si locuitoriulu colibei, cá si alu palatului trebue sè-si platésca tributulu sèu dorerii. Lacrimi si vaiete îsu si acolo si aici. Eu am vediutu regine plângûndu intocmai cá si o femeia de rêndu, si nu m'am potutu indestulu mirá de parîulu de lacrimi, ce isvoráu din ochii loru! Ori dóra îti deplângi amorulu? Fíic'a mea, tu chiar asiá de bine ai poté deplânge unu visu. Cunosci tu inim'a omului si poti sè numeri multele ei dorintie? Nu, nici odata! Mai curêndu ai poté sè numeri valurile, ce le face furtun'a pre intíns'a mare. Jertf'a si binefacerile nu suntu legatúri vecînice, vine o dî, iubit'a mea Atala, cându te sáturi si de acestea, si atunci tu nu vei gasí alt'a decâtu disgustulu de nisce lantiuri apesatóre. Fàra indoiéla intre primulu barbatu si femeia a esistatu cea mai frumósa legatúra de iubire, càci ei fura cei deântâiu ómeni creati Domnedieu. Pentru ei, cari eráu inocenti si nemoritori, fù creatu si paradisulu. Ei se nimeriáu perfectu si la sufletu si la trupu. Ev'a fù creata pentru Adamu si acest'a pentru Ev'a. Acum déca ei nu si-au potutu pastrá fericirea acést'a, cine altii o voru poté pastrá? Nu vreu sè amintescu nemicu despre casatorí'a primului nascutu, despre acea legatúra nespusa, cându sor'a erá totu odata si femei'a fratelui sèu, cându iubirea de sotía se contopeá în ace'a-si inima cu iubirea de sora, si cându inocinti'a unuia mariá bucurí'a celuialaltu. Casatoríile acestea inca fura turburate; invidi'a se furisià pre altariulu de rose, pre care fù sacrificatu iedulu têneru; ea se incuibà si in colib'a lui Avramu.

„Si ce credi, iubit'a mea fíica, ai fí fostu tu óre mai fericita in casatorí'a ta, decâtu aceste familii sânte, din cari s'a nascutu Isusu Christosu? Te crutiu de a-ti mai enumerá multele grigi ale economíei casnice, certele, imputàrile, neliniscea si o multîme de alte suferintie tainice, cari pândescu pre perin'a patului nuptialu. Dorerile femeiei se repetiescu totu de atâtea ori, de câte ori ea devine mama. Ce doreri nu causéza pierderea unui nounascutu! Muntii resúna de vaiete. Pre Rachilu n'a potut'o mângaiá nimic'a, cându si-a pierdutu pre fíii sèi. Aceste picuri amare de pelinu, cari se tórna in fiecare pocalu a fericirei omenesci, îsu asiá de tari, incâtu eu am vediutu in tiér'a mea femei de frunte din suit'a reginei, cari parasira curtea spre a se ingropá in vre-o manastire.

„Dar îmi vei reflectá póte, cà tu n'ai avutu altceva inaintea ochiloru, decâtu a locuí retrasa in coliba cu omulu, ce ti-ai alesu, si n'ai doritu altceva decâtu dulcéti'a acelei nebunii, ce se mai chiáma iubirea têneretieloru.

„O nalucire desiérta, o chimera, o idea vana, o insielaciune a aprinsei fantasíi! Si eu, iubita fíica, am avutu sè me luptu cu viforele inimei, capulu acest'a n'a fostu totu de-a un'a asiá de plesiugu, pieptulu nu asiá de liniscitu, dupa cum le vedi tu. Crede-me, cà déca omulu constantu in aplecârile sale ar poté sè se predé unui sêmtiemêntu pururea nou si têneru, s'ar asemená intru singuratatea si intru iubirea sa cu Domnedieu insusi, càci aceste dóue suntu eternele bucurîi ale Fiintiei supreme. Sufletulu omului inse incepe a se rècí, si nu iubesce nici cându unulu si acel'a-si lucru multu têmpu cu ace'a-si sinceritate, cá mai inainte. Se dáu in viéti'a omului unele puncte, in cari dóue inimi nu se potu apropiá, si aceste puncte în decursulu têmpului facu viéti'a nesuportabila.

„Si apoi in fine, iubita fíica, e o mare nedreptate ace'a, cá ómenii in acelu visu de fericire sè-si uite de mórte, care e atâtu de strînsu legata de viéti'a lui. Visulu se finesce odata. Déca tîe ti-ar fí fostu datu celu mai mare norocu, totusi mai curêndu seau mai târdîu s'ar fí intiparitu pre frumós'a-ti fatia colórea, ce o dà morméntulu urmatoriloru lui Adamu; si chiar nici ochii iubitului tèu Şakta nu te-ar fí mai cunoscutu dintre celealalte sôtie din morméntu. Iubirea nu mai are nici o potere asupr'a viermiloru din sicríu. Dar ce dîcu? O, vanitatea vanitàtîloru! Ce mai amintescu despre legatúr'a amicitiei de pre paméntu? Vrei sè esperiezi tu, iubit'a mea fíica, câtu de mare e ace'a? Crede-me, cà asiá de naturala e neconstanti'a ómeniloru, asiá de neinsemnata e viéti'a nóstra chiar si in inimile amiciloru nostri, incâtu, déca unu omu dupa câtîva ani dela mórtea sa s'ar scolá si si-ar recapetá érasi viéti'a, elu chiar de aceia, cari au versatu mai multe lacrimi la mórtea lui, chiar de aceia ar fí intêmpinatu cu mai putîna bucuría: càci in curêndu se incheie nóue legaturi, in curêndu îsi insusiescu ómenii datine nóue.

„Multiamesce dreptu ace'a lui Domnedieu, iubita fíica, cà Elu te chiáma asiá de iute le sine din acésta vale a plângerii. Vesmêntulu argintiu si stralucitórea corôna a fetioríei e pregatita deja in ceriu pentru tine, si eu audu deja pre Regin'a Ângeriloru dicûndu-ti: „Vino, vino, servitóre credintiósa, vino, po rumbiti'a mea, site asiédia pre tronulu nevinovatíei lânga aceste copile, cari si-au dedicatu frumseti'a si tênereti'a loru intru servirea ómeniloru, intru crescerea copíiloru si intru implinirea fapteloru de penitintia. Vino, rosa mistica, si te odihnesce pre sinulu lui Isusu Christosu. Acestu sicríu e patulunuptialu, ce insu-ti ti-ai alesu, si care nici cându nu te va insielá, si imbratîsiàrile cerescului têu mire nici cându nu se voru sfîrsí."

Cum cea din urma radia a sórelui linistesce vênturile si vérsa pace spre pamêntu, astfeliu liniscira vorbele betrânului gémetulu iubitei mele. Dupa acestea Atal'a pareá cà se ocúpa numai de dorerea mea si de modulu de a mângaiá sêmtîtórele-mi pareri de rèu pentru pierderea ei dorerósa. Mai târdîu díse, cà móre fericita, déca îi promitu, cà-mi voiu uscá lacrimile. Vorbì despre mam'a si patri'a mea silindu-se, cá vorbele ei sè me faca sè-mi uitu de doreri. Ea me indemná la suferire si vêrtute. „Nu vei fí totu de-a un'a nefericitu; si déca acum te ispitesce ceriulu, o face numai cá sè poti compatimí nevoile altor'a. Oh Şakta! inim'a este asemenea arboriloru, ce nu-si dau balsamulu viudecârii raneloru omenesci, decâtu atunci, cându îi dobóra secúrea," díse ea.

Intorcûndu-se apoi spre misionariu, îi cereá par'cà mângaerea, ce cu putînu mai inainte mi-o intindeá ea insa-si mie. Astfeliu mângaiata si mângaindu impartiá si luá cuvintele vietii pre patulu mortii.

Betrânulu pregatindu neincetatu doftorîi, aprindiêndu foculu si tocmindu asternutulu, vorbiá minunatu despre Domnedieu si despre fericirea dreptîloru. Asiá cum tiêneá in mâna faclí'a religiei, se pareá, cá si cându ar merge inaintea Atalei pre calea, ce duce la morméntu, cá sè-i arete tainele minunate ale vietii celeialalte. Saracaciós'a pescera erá plina de glori'a acestei morti crestine, si spiritele ceresci de buna séma priviáu cu atentiune scen'a mişcatóre, in care religi'a triumfá asupr'a amorului, têneretii si mortii. Ea a invinsu, càci este religi'a lui Domnedieu; triumfulu ei îlu observámu in acea tristetia sânta, ce se scoboriá in inimile nóstre.

(Va urmá.)

Bibliografía.

Metropolitulu Dr. Ioanu Vancea de Butés'a — *schitia biografica.* — Scriere acést'a a fostu publicata mai întâiu cu ocasiunea iubileului episcopescu de 25 ani alu I. P. D. Metropolitu in „Fói'a besericésca si scolastica". Auctoriulu ei a tiparit'o si in brosiuri, pentru cá datele instructive cuprinse in scrierea acést'a sè póta fí cunoscute in cercuri câtu mai estinse. Stilulu claru, netedu si usioru, in care e scrisa brosiur'a, pretiulu bagatelu de 10 cr., obiectulu preste mesúra instructivu, despre care tractéza, si in fine scopulu nobilu, pentru care este menitu venitulu, ce va resultá din acésta publicatiune, o facu recomendabila inaintea toturoru. Cu deosebire e acomodata acésta brosiura cá premiu pentru scolarii din scólele poporale.

Brosiur'a se póte procurá la Tipografí'a Seminariului archidiecesanu din Blasiu, seau prin mijlocirea Redactiunei nóstre.

Famili'a — diuariu beletristicu-literariu in numerulu 13 a. c. cuprinde: „In visulu noptii“ (poesíe). — „Ancuti'a dintre Prunturi“ (novela). — „Sonetu.“ — „Piaulu Bertei“ (comedíe). — „Bibliografía.“ — „Cugetàri.“ „Scrisori càtra unu tèneru clericu.“ — „Sesiunea generala a Academíei Române.“ — „La pânda“ (tecstu la ilustratiune). — „Literatura si arte.“ — „Teatru si musica.“ — „Beserica si Scóla.“ — „Ce e nou?“

Fói'a ilustrata — apare in fiecare Domineca in editur'a Institutului tipograficu din Sibíiu si sub redigearea responsabila a Dr. D. P. Barcianu. Anulu I. Nr. 12: „Pace“ (poesíe). — „Póm'a nu totu de-a un'a cade lânga pomu si aschi'a lânga taiatoriu.“ — „Afrodit'a“ (o povestire din vechi'a Elada). — „Grigorie Gabrielescu“ (cu ilustratiune). — „Literatura si sciintia.“ — „Economicu.“ — „De tóte si de pretotindeni.“ — „Cronic'a septemânei.“

Diverse.

In institutulu Pasteur din Parisu au fostu sub cura in anulu 1890 cu totulu 1546 persóne muscate de animale turbate. Dintre aceste persóne au muritu numai 10 si anume 6 in restêmpu de 14 dîle dupa inceperea tratamentului, éra 4 mai târdîu. Preste 80 de medici francesi si straini au cercetatu cursurile tiênute in institutu.

Tiér'a cea mai calda de pre suprafati'a pamêntului este regiunea sud-vestica a golfului Persicu. In lunile lui Iuliu si Augustu 1890, in têmpu de 40 de dîle dupa olalta temperatur'a minimala chiar' si nóptea a fostu de 38 grade Celsius, éra câte odata s'a urcatu si pàna la 53 grade Celsius. — Locuitorii din Bahrin nu aflàu apa, decâtu in fûntânile submarine, cari isvorescu in apropierea tiêrmuriloru.

Lloyd-ulu austro-ungaru. — Consultàrile tiênute intre ministrulu ungurescu de comerciu si intre celu austriacu, referitóre la societatea austro-ungara de navigatiune Lloyd din Triest au dusu la resultatulu doritu. Anume societatea numita de aici in colo va incetá sè fia o intreprindere comuna austro-ungara, si se va preface intr'o societate curatu austriaca. Guvernulu ungurescu deci nu va mai dá nici o subventiune Lloydului, ci seau va infiintiá o nóua societate ungurésca de navigatiune, seau va dá subventiunea societàtii deja esistente in Fiume cu numele *Adria*. — Altcum ministrulu ungurescu de comerciu a si inceputu negotiàrile cu societatea *Adri'a*, si astfeliu e de speratu, cà acésta societate se va desvoltá pàna acolo, câtu sè pôta sierbí intereseloru economice ale Ungariei.

Nenorociri pre mare. — In 17 Martie a. c. s'a cufundatu la strêmtórea Gibraltar vaporulu *Utopi'a*, care aveá pre bordu 830 caletori. Numai 274 persóne au fostu mântuite din valurile furióse ale màrii, cele alalte au pieritu. Cu ocasiunea acést'a credemu a fí oportunu, se insiràmu nenorocirile cele mai mari, cari s'au intêmplatu pre mare dela anulu 1850 in cóce. In anulu 1850 a suferitu naufragiu *Royal Adelaide* lânga Margate (400 morti), in anulu 1852 nai'a de resboiu *Birkenhead* in Simons-Bai (454 morti), in anulu 1859 *Royal Chater* lânga Anglesey (446 morti), in anulu 1860 vaporulu *Lady Elgin* in laculu Michigan (285 morti), in anulu 1866 *London* in Biscaya-Bai (220 morti), in anulu 1870 *Captain* in apropiarea malului dela Finisterre (472 morti), in anulu 1872 *Nordfleet* in urm'a unei colisiuni lânga Dungenes (300 morti), in anulu 1873 *Atlantic* la stânc'a Meagher (560 morti), in anulu 1878 *Eurydice* lânga Ventor (300 morti), vaporulu de escursii *Princesse Alice* in rîulu Themse (6—700 morti), si nai'a de resboiu *Grosser Kurfürst* (300 morti), in anulu 1887 lânga malulu resaritènu alu Americei de Sudu *Kapunda* cu 300 emigranti pre bordu, in anulu 1889 *Serpent* lânga malulu Spaniei (200 morti). In nenorocirile acestea maritime mai mari au pieritu deci aprópe 5000 de ómeni.

Post'a Redactiunei: A. P. in Sz. — Poesiele din cestiune nu ne-au sositu; »respunsulu nimeritu« póte mai târdîu; cea acum trimisa in scurtu se va poté publicá. — St. Sz. — Articolulu D-tale nu se póte publicá in form'a ace'a: scrie-ne corespondintie despre intêmplàri de interesu comunu din acele pàrti, si le vomu publicá cu placere.

Editoru si redactoru respundietoriu:
Dr. Vasiliu Hossu.

Burs'a de Budapest'a.

Din 8 Apr. st. n. 1891.

Rent'a de auru ung. 4%	105.05
« « hârtíe « 5%	101.20
Imprumutulu càiloru ferate ung.	115.25
Amortisarea detoríei càiloru ferate de Ostu ung. (1-ma emisiune).	98.75
Amortisarea detoríei càiloru ferate de Ostu ung. (2-a emisiune).	113.50
Amortisarea detoríei càiloru ferate de Ostu ung. (3-a emisiune).	—.—
Bonuri rurale ung.	92.25
« « croato-slavóne	104.—
Despagubire pentru dijm'a ung. de vinu	—.—
Obligatiunile desp. regaliiloru	97.70
Imprumutu cu premiu ung.	141.—
Losuri pentru regularea Tisei	128.50
Rent'a de hârtíe austriaca	101.75
« « argintu austriaca	92.25
» « auru austriaca	110.50
Losurile austr. din 1860.	139.—
Actiunile bancii austro-ungare	983.—
« « de creditu ung.	341.75
« « « « austr.	299.90
Scrisuri fonciare ale institut. de cred. si economíi «Albin'a».	101.—
Galbeni imperatesci	5.45
Napoleon-d'ori	9.25
Marci 100 imp. germane	56.90
Londr'a 10 Livres sterlingi	115.80

(6) 3—3 Nr. 166—1891.

Edictu.

Dupa ce An'a Morariu, greco-catolica din Sieic'a mare, de trei ani si-a parasitu pre legiuitulu seu barbatu Vasilie Otielea, greco-catolicu totu din Sieic'a mare, si nu se scie ubicatiunea acelei'a, se citéza prin acést'a, cà in terminu de unu anu si una dî se se presenteze inaintea subscrisului Foru matrimonialu, càci altcum procesulu divortialu urditu in contra-i de càtra numitulu sèu barbatu se va pertractá si decide si in absenti'a respectivei muieri.

Dela presidiulu Forului matrimonialu greco-catolicu de I-ma instantia alu eparchiei protopopesci a Sibíiului.

Sibíiu in 17 Martiu 1891.

Ioanu V. Rusu,
protopopu.

JOSIFU GAVORA (1) 11—30
distinsu cu medali'a espositionala cea mare pentru lucru escelentu si gustu bunu la espositiunea regnicolara din Budapest'a in a. 1885.
Budapest'a, IV. strad'a Vatiului Nr 17
Recomându cu pretiuri de cele mai convenabile si in esecutare câtu se se póte mai frumósa obiecte de lipsa
pentru adjustarea besericeloru, si anume:

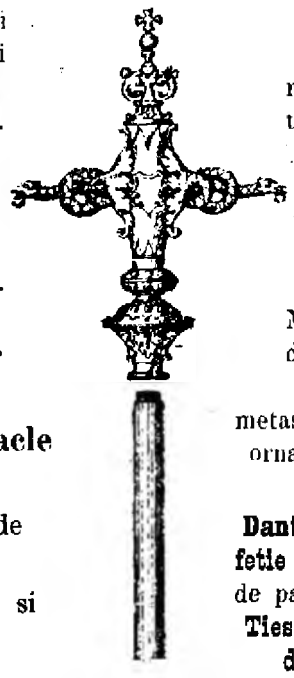

Felóne preotiesci si **stichare** diaconesci **Flamure** pentru beserici si reuniuni. **Flamure** pentru reuniuni de pompieri, de scolari, reuniuni bisericesci, reuniuni industriale, de cântàri si de pompe funebre.

Candelabre, racle si **potire, luminarie** de **parete** si de **altariu,** si **candele.**

Primescu si efeptuiescu ieftinu repararea vestmînteloru bisericesci, intrargintarea si intraurirea de potire, racle, candele si luminarie de altariu.
Mare asortimentu de brodarii de auru, de argintu si de metasa, precum si de ornaturi bisericesci brodate **Dantele bisericesci, fetie de altariu, cruci** de parete si de scóla. **Tiesetúri bisericesci, damasturi** etc.

Acuratatea mea o potu dovedi cu sute de epistole recunoscatóre.
Tarifuri de pretiuri si preliminarie de spese trimitu la cerere francate.

Fundata in au. 1858. **FRANCISCU WALSER** Liferantu de curte alu Altetiei Sale imp. si reg. Archiducele Josifu

proprietariulu primei fabrici ungare de masine si recusite de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu
Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66
recomânda atentiunei preaonoratiloru domni preoti
TURNATORI'A SA DE CLOPOTE

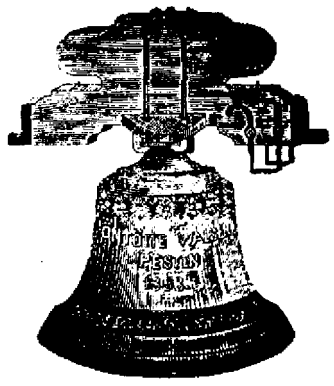

in care se fabrica atâtu grupuri câtu si clopote singuratice: cu **scaune de fieru** patentate si cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabric'a a liferatu dela intemeiarea sa 1800 clopote mari de metalu, intr'altele si celu dela metropoli'a din Bucuresci in greutate de 8000 kilograme.

(2) 15—52

Se afla umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru bài, conducte pentru apa si pumpe pentru fântâni.

Preliminarie de spese si Pretiu-couranturi se trimitu la cerere gratuitu si franco.

Distinsu in anulu 1885 la espositiunea regnicolara din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concurintia cu **diplom'a cea mare de onóre.**

Tipografi'a Seminariului archidiecesanu.

Abonamêntulu

Pentru monarchia: Pre anu 6 fl., 1/2 anu 3 fl., 1/4 anu 1 fl. 50 cr.

Pentru strainatate: Pre 1 anu 18 frcs., 1/2 anu 9 frcs., 1/4 anu 4 frcs. 50 cm.

Fói'a apare in fie-care Sâmbata.

Unirea

Insertiuni

Unu șiru garmond: odata 7 cr., a dóu'a óra 6 cr., a treia óra 5 cr., si de fie-care publicatiune timbru de 30 cr.

Totu ce privesce fói'a sè se adreseze la «Redactiunea si Administratiunea **Unirei**» in Blasiu.

Fóia bescricésca-politica.

Anulu I. Blasiu 18 Aprilu 1891. Numerulu 16.

O modesta propunere.

(+) Noi suntemu de parere, cà in dîlele nóstre nu facemu mare isprava pre terenulu politicu, déca versàmu mereu șiróie de negréla pentru articuli de diare, cari combatu actualulu sistemu de guvernare, ce nefericesce patri'a nóstra comuna, dar nu discutàmu si recomandàmu totu odata si mijlócele practice, cu ajutoriulu càror'a sè se póta paralisá efectele desastróse ale acelui sistemu gresitu de guvernare.

Pentru acést'a in numerulu precedentu alu „Unirei" amu promisu, cà vomu face o propunere, care déca va fi imbrațisiata si esecutata din partea preoțîmei nóstre cu tóta insufletirea, multe din scólele nóstre românesci se voru poté salvá chiar' si in casulu, cându salariele invetiatoresci in urm'a revisuirei articlului de lege XXXVIII. din 1868, se voru urcá la o suma mai mare, decâtu cea stabilita in articlulu acel'a de lege. Propunerea nóstra, care are numai caracterulu unei initiative private, si nici de cum caracterulu unei initiative oficióse, in liniaminte generale este acést'a: *In diecesele române greco-catolice, unde inca nu esista fonduri scolastice diecesane, se infiintiamu cu poteri unite atari fonduri in témpulu celu mai scurtu, pentru cá din acelea sè se póta tinde mâna de ajutoriu toturoru comuneloru besericesci, cari cu poterile loru proprii nu si-ar' poté sustiené scól'a porala, si nu si-ar' poté dotá invetiatoriulu conformu determinatiuniloru legii; ér unde esista unu atare fondu, cá d. e. la noi in archidiecesa, sè contribuimu din tóte poterile, cá acelu fondu sè se spori repede din anu in anu.*

La cetirea acestei propuneri multi voru face o fatia compatimitóre, crediêndu-ne de nesce naivi, cari nu precepemu nici macar' atât'a, cà din seraci'a nóstra a Româniloru nu se potu infiintiá astfeliu de fonduri, cari sè póta acoperí celu puținu in parte lipsele, ce le voru intêmpiná scólele nóstre din numerósele comune besericesci fórte serace.

In fati'a acestei compatimitóre bunavointie noi respundemu, cà in comparatiune cu alte popóre din Apusu si chiar si cu unele din patri'a nóstra suntemu intr'adevêru seraci, dar' cà amu fi asiá de ticalosi si seraci, incâtu cu mijlóce intocmite dupa poterile nóstre nu amu poté realisá propunerea indigitata, nimenea nu o póte afirmá cu tóta seriositatea.

Inainte de tóte nu este adeveratu, cà noi Românii amu fi tocmai asiá de seraci, cum ne place mereu a ne bocí.

Dovéda despre averea nóstra suntu numerósele institute de creditu românesci, in cari amu versatu capitale fórte frumóse, si din cari ne-amu formatu venite si mai frumóse. Ei bine, noi intrebàmu, cà din percentele mari si in unele casuri chiar esagerate, cari le câpeta actionarii din sudórea poporului românu, ce suma jertfescu dênsii si pentru scól'a românésca? Respunsulu nu este de lipsa sè-lu mai dàmu, pentru cà este in de obște cunoscutu.

Asemenea avemu, multiamita Domnului, unu numeru marisioru de proprietari de mosii estinse si case frumóse in sate si in orasie. Noi îi intrebàmu si pre acestia, cà din venitele aceloru posesiuni câștigate in cele mai multe casuri totu dela poporulu românescu, jertfescu dênsii si pentru scól'a poporala macaru a sut'a ori chiar a mi'a parte din ace'a, ce resipescu cu mâna larga pentru lucruri netrebnice, cari adesc-ori aducu numai ruina morala, si cadere materiala?

Dar nu este de lipsa sè dovedimu, cà nu suntemu asiá de seraci, cum ne place a ne plânge, càci ce'a-ce ceremu noi pentru infiintiarea scau sporirea fonduriloru scolastice diecesane, este asiá de puținu, in câtu si celu mai seracu inca póte contribuí, fàra sè se sêmtiésca ingreunatu, seau se póta dice, cà ceremu lucruri imposibile.

Noi adeca ceremu *numai unu cruceriu pre anu dela fiecare individu,* si acést'a spre scopulu celu mai nobilu, ce se póte inchipuí: — pentru salvarea scóleloru nóstre si printr'ênsele a besericei si natiunei nóstre.

Astfeliu de contribuiri mici pretotindinea au produsu resultate mari, nu pentru-cà puțini ómeni au contribuitu multu, ci pentru-cà multi au contribuitu puținu. Asiá d. e. in Frânci'a esista o societate „pentru propagarea credintici", care cu tax'a anuala de câțiva

---

Feuilleton.

Amintíri de caletoria.

Constantinopolu, 30 Iuliu 1890.

Frate Isidóre!

Pre unde amu âmblatu pâna acum prin Tiarigradu? Firesce cà si noi cá ori care strainu, care vine se cerceteze cetatea acést'a, ne-amu indreptatu pasii mai întâiu la vale càtra puntea cea vechia, ce duce din Galat'a preste Cornulu de auru in Stambulu. Acusi amu si ajunsu acolo, càci hotelulu nostru nu e departe de punte. Dàmu podariului nesce bani merunti turcesci, si éca-ne pre punte.

Nu credu, se fia in lume locu mai potrivitu cá acest'a spre a face studii etnografice. Intâlnesci aci representanti de ai toturoru raseloru, cari locuiescu in lumea cea vechia, si vedi fisiognomii de cele mai varii, incepêndu dela Africanulu celu negru, care a fostu straplantatu aci din Etiopi'a si Abisini'a, pâna la omulu celu albu, care a venitu aici de pre tiermurii Nevei si pâna la galbenulu Iaponezu, care a sositu aci de dincolo de imperatî'a mijlocului. Firesce cà nu potu se lipsésca nici aci venerabilii fii rași ai lui Albionu, fiesce care cu Baedecker-ulu celu rosiu in mâna. Indispensabili îsu aci si ómenii aceia, pre cari din portarea loru cea brusca si negenata indata-i cunosci, cà-su din tiér'a libertàtii de dincolo de oceanulu atlanticu, si cà fiesce care dintr'ênsii trage celu putînu cinci dieci de mii de funti sterlingi.

Totu la dóue-trei minute sosesce lânga punte câte unu vaporu localu mare si arúnca de pre sine pre punte o multîme de poporu, care l'a adusu din Asi'a, ori de pre insulele din marea Marmara ori de pre malurile Bosforului ori de prin Cornulu de auru, si apoi incárca pre sine o alta multîme ducându-o in tóte pârtîle. Imbuldiél'a si larm'a o mai marescu ómenii cei multi, cari trecu pedestri preste punte din Galat'a in Stambulu ori din Stambulu in Galat'a. Vedi aci o invaluiéla de poporu, care in continuu se imprâstia ori se imbuldiesce intêmpinându-se cu strigate, chiamâri, semne si gesticulâri iuti. Ómenii acestia alérga cu o pripa, de pare cà necuratulu îi mâna nelasându-i nici pre unu minutu se mai resufle. Efectulu ametîtoriu si asurdîtoriu alu acestui vêrtegiu de ómeni si alu larmuirei loru îlu mai potentiéza fluieratúrile neincetate ale vapóreloru. E fórte greu a-si inchipuí numai de rostu vêrtegiulu acest'a

Dar' apoi câtu de pestritia-i este infatîsiarea! In ori care clipa te afli aci in mijloculu unui balu costumatu, atâtu de pestritiu e aspectulu acestei multîmi. Si aspectulu acest'a se schímba in fiesce care clipita. Vesmintele îsu de colorile cele mai vii si mai strigatóre, séu celu putînu contrastulu coloriloru loru e de asiá. Vedi aci turbanuri albe si verdi si vergate, fezuri rosii, siepci cercheze de piele si totu feliulu posibilu si imposibilu de etui-uri, in cari îsi adapostescu ómenii etui-ulu mintii sale, vedi aci pre fetiele dameloru turcesci vèluri albe, negre si de cele ce batu a tóte amestecatúrile coloriloru curcubeului, vedi mânci largi si strîmte, pantaloni largi si strîmti, vesminte civile si uniforme de totu feliulu, pantaloni largi turcesci de tóta colorea si vesminte europene, asiene si africane cetatienesci si tieranesci de tóte façonurile. Déca imbuldiél'a vêrtegiului ómeniloru te ametiesce, déca larmuirea loru te asurdiesce, atunci aspectulu loru te orbesce nu într'atât'a cu stralucirea lui, ci mai vêrtosu cu varietatea lui cea bizara.

Aci se póte convinge omulu pre deplinu despre importanti'a cea mare, ce o are Con-

cruceri aduna dela membrii sèi pre fiecare anu milióne de franci, cu cari se sustiénu o multîme de institute culturale si filantropice si unu numeru insemnatu de misionari catolici intre popórele necrestine de pre rotogolulu pamêntului. In Germani'a inainte de ast'a cu o luna s'a formatu o reuniune sub numele de „Volksverein" cu scopulu, cá sè combata prin scrieri de totu soiulu doctrinele anticrestine si socialiste. Acel'a, care întra cá membru in reuniune, platesce numai o marca seau dupa banii nostri numai 60 cr. pre anu. Acésta reuniune in restêmpulu scurtu de o luna a câștigatu 195,000 membri, cari prin urmare au conferitu o suta nóue dieci si cinci de mii de marce.

Noi inse pentru salvarea scóleloru nóstre de pierire si astfeliu pentru asigurarea viitoriului nostru cá poporu cu individualitate propria nationala in monarchi'a austro-ungara si chiar' si pentru asigurarea mântuirei sufleteloru credintiosiloru nostri, nu ceremu o marca seau 60 de cr. dela fiecare Românu greco-catolicu, ci *numai unu singuru cruceriu.* Pre calea acést'a Fondulu scolasticu archidiecesanu, care astàdi are unu capitalu preste 26,000 fl., s'ar' spori in fiecare anu cu 388,000 cr, seau cu 3880 fl., càci in archidiecesa numerulu sufleteloru trece preste 388,000.

In dieces'a Gherlei s'ar' aduná dupa numerulu sufleteloru 432,000 cr. seau 4320 fl. pre fiecare anu. In dieces'a Oradei-mari s'ar' colectá 117,000 cr. seau 1170 fl., ér' in a Lugosiului la 100,000 cr. seau 1000 fl. v. a.

Déca sumele acestea s'ar' capitalisá in fiecare anu impreúna cu venitele loru, ér' percentele loru nu s'ar' intrebuintiá spre ajutorarea scóleloru pána atunci, pàna cându s'ar' ivi necesitate absoluta, tóte diecesele nóstre ar' dispune preste câte-va dieci de ani de capitale aprópe corespundietóre lipseloru, ce s'ar' ivi la scólele nóstre poporale.

Acést'a ar' fi buna propunere, voru dîce unii dintre cetitorii nostri, dar' cum se se incasseze cruceriulu acest'a de fiecare sufletu?

Lucrulu nu este asia de greu, precum se pare unor'a. Dupa parerea nóstra nu este de lipsa, se formàmu societàti cu statute compuse din nenumerati paragrafi, *ci fiecare parochu ori administratoru parochialu din indemnulu sèu propriu póte luá asupr'a sa obligamêntulu nobilu de a colectá din comun'a sa besericésca pre totu anulu atâtia cruceri, câte suflete are sub pastorirea sa.* Banii colectati i-ar' tramite in fiecare anu la Ordinariatulu sèu cu rogarea, cá se-i intrebuintieze pentru crearea respective sporirea fondului scolasticu diecesanu. Pre calea acést'a preotulu, care de esemplu are sub pastorirea sa 400 suflete, ar' colectá in fiecare anu 400 cr. adeca 4 fl. In decursulu anului fiecare preotu áfla nenumerate ocasiuni potrivite, de cari se póte folosí pentru a face colect'a acést'a folositóre. Astfeliu de ocasiuni suntu serbatorile cele mai mari, cá d. e. Pascile, Rosaliele si Craciunulu. Noi inse recomândàmu mai vêrtosu serbatórea Adormirei Preacuratei Fetiórc Mari'a, càci in lun'a lui Augustu totu omulu are câtîva cruceri câstigati fia din productele vêndute, fia din lucrulu sèu de preste véra, seau déca cruceriulu nu s'ar' poté colectá in bani gat'a, atunci s'ar' poté aduná din cereale, si in specie din tuleii de cucuruzu, ce fiecare poporanu i-ar' depune intr'unu locu potrivitu din capulu satului, cându se intórce tómn'a cu carulu incarcatu dela culesu. Cucuruzulu acest'a s'ar' preface in bani, si crucerii cu putîna jertf'a si abnegatiune din partea preotului si cu ajutoriulu docentelui si alu altoru ómeni de inima din comuna ar' fi usioru câștigati.

Aci ni-se potu inse presentá dóue dificultàti din partea acelor'a, cari nu voiescu se faca nemic'a. Prim'a dificultate este, cà colect'a cruceriului este nedrépta, càci omulu seracu, care póte are familia numerósa, trebue se contribue mai multi cruceri, decâtu omulu avutu, care póte are numai puțini membri in famili'a sa. Noi inse reflectàmu, cà cruceriulu este o cantitate asia de mica, incâtu nu se póte luá de basa la o comparatiune intre seracu si avutu. Apoi mai este si ace'a de insemnatu, cà nimenea nu impiedeca pre celu binecuvêntatu de Domnedieu cu avere mai mare, cá se nu suplinésca in casu de necesitate si crucerii, cari póte seracului nici de cum nu i-ar' poté dá. — Alta dificultate este ace'a, cà poporulu nostru nu este capabilu de insufletîre pentru astfeliu de scopuri mari, si nu bucurosu îsi va dá cruceriulu. La acésta dificultate respundemu, cà poporulu nostru numai acolo nu se insufletiesce pentru lucruri bune, unde preotulu nu voiesce se-lu lumineze si se-lu destepte. Déca preotulu s'ar' folosí de tóte ocasiunile pentru a instruá poporulu despre interesele lui culturale, si despre importanti'a fapteloru bune, cari asígura nu numai fericirea temporala, ci si cea eterna a toturoru, atunci si in poporulu nostru s'ar' aflá numeróse esemple de fapte admirabile, asemenea faptei, carea amu audît'o nu de multu dela unu misionariu. Acest'a spuneá, cà unu preotu catolicu facúndu colecta in Franci'a pentru intemeiarea unei misiuni in o tiéra barbara, a intratu in o casa avuta, unde dupa ce a descrisu cu colori vii necesitatea acelei misiuni si binele, ce cu ajutoriulu primitu dela crestini s'ar' poté face pentru mântuirea celoru ce zaceáu in umbr'a mortii, a primitu o suma insemnata de bani si a iesitu multiamitu din casa. Pre trepte îlu intêmpinà servitórea casei, care audîse tóta conversatiunea preotului cu stapânulu ei, si cu fati'a stralucitóre de bucuría rogà pre preotulu, se primésca si dela dêns'a sum'a

---

stantinopolulu, ma ací póte vedé omulu cu ochii importanti'a acést'a. Ací vedi, cà cetatea acést'a e celu mai mare si mai comunu locu de intâlnire pentru popórele lumei celei vechi, cà ea este pórt'a, pre care comúnica Europ'a si Asi'a. In Constantinopolu se intâlnesce nordulu cu sudulu si ostulu cu vestulu. Constantinopolulu e respânti'a càiloru lumei celei vechi. -Ti poti face ací o mica inchipuire despre amestecarea limbiloru intêmplata la Vavelu. Aúdi vorbindu-se grecesce, turcesce, frâncesce, italienesce, germânesce, englezesce, arabesce, armenesce, rusesce, albanesce, bulgaresce, sêrbesce, evreesce, mai aúdi chiar' si limbile dulcelui nostru Ardealu. Numai sasesce nu amu audîtu pre nime vorbindu.

Dára têmpulu trece, si asiá deci nu ne-amu opritu pre punte, ci amu trecutu in Stambulu, cá se esploatàmu bine têmpulu. Murdari'a e si in Stambulu totu asiá de mare cá si in Galat'a. Dara o deosebire mare între acestea dóue pàrti mai de frunte ale Constantinopolului ne-a batutu indata la ochi: nu vedi in Stambulu nicàiri ospetarii, pre cându in Per'a si mai alesu in Galat'a in apropiarea màrii aprópe in fiesce care casa dái de spelunce, unde se consúma beuturi spirituóse in mesuri mai mari cá ale francesiloru, cari s'au introdusu si la noi. Stambululu e cetatea turcésca, si Coranulu Turciloru opresce beutúrile spirituóse si mai alesu a vinului.

Voimu se ne suimu si se trecemu prin curtîle imperatesci cele vechi. Chiaru sub pórt'a cea mai din josu a acestoru curti este unu isvoru cu apa fórte buna. Ciceronele nostru voiá sè ne faca o placere dându-ne din ap'a acést'a. Dara erá acolo unu baietiandru de turcu de vre-o patru spre diece ani, si acel'a incepù o larma grozava, cà noi Frânci si Englesi fiindu cum de cutezàmu, se spurcàmu isvorulu. Cu mare greu a isbutitu patriotulu nostru din Cinci-Beserici, se ne potolésca setea. Firesce cà beutur'a acést'a a fostu acompaniata de catielitulu neincetatu alu baietiandrului, care nu incetá a suduí pre ghiaurii acestia, cari cutéza a bé cu ómenii dintr'unu isvoru. Ciceronele inca erá rèu de gura, dara cându se pregateá elu, sè astupe catielului aceluia gur'a cu o palma, noi ne-amu intrepusu pentru elu pre ungurésce, firesce cà nu de dragulu lui, ci in interesulu nostru bine intielesu. Erau adeca si alti Turci pre acolo, si de pre fetiele loru poteámu ceti fórte usioru, cà ei consêmtiescu cu catielulu acel'a credintiosu in contr'a nóstra a câniloru necredintiosi. Si asiá amu mersu mai departe, urmariti câtu va têmpu de sudàlmile baiatului.

Trecuràmu pre lânga dóue zidíri nóue, cari au menirea de a fi musee archeologice. Merseramu inca si mai la dealu si ajunseràmu intr'o curte larga. In mijloculu ei suntu doi arbori seculari. Acolo in umbr'a loru ne odihnirámu putînelu. De-a stâng'a aveámu pórt'a ace'a, carea desi nu e sublima in privinti'a marimei si a splendórei architectonice, totusi s'a numitu sub imperatii bizantini si se numesce inca si astàdi *sublim'a pórta.* De-a drépt'a nóstra vedemu unu monumentu vechiu alu besericei crestine: e beseric'a s. Irine, carea o zidise imperatulu Constantinu. Nu poteámu intrá intr'êns'a, càci Turcii o folosescu de depositu de arme.

Odihnindu noi sub arborii aceia meditámu despre istoriculu celu mai próspetu alu acestei curti. Ací aduná adeca pre ianiceri Ag'a loru, si ací decideau ei, care dintre demnitarii aulei ori chiaru si dintre sultani are se le faca placerea de a abdîce de capulu sèu. Dîu'a de 15 Iuniu 1826 e o dî, de care ómenii mai betrâni din Constantinopolu îsi aducu aminte cu gróza si cu fiori, precum ne dîce ciceronele nostru. In dîu'a ace'a sultanulu Mahmud sosindu in Constantinopolu scóse flamur'a profetului si adunà in giurulu sèu pre toti cei ce-i erau credintiosi. Elu voiá se puna sfêrsitu tiraniei ianiceriloru, de care tremurá sultanulu si toti supusii lui, intocmai precum tremurase de ea lumea crestinésca. Sultanulu provocà pre ianiceri, se depuna armele. Ei in locu de a ascultá cerura dela sultanu, se le dé capetele aloru siepte demnitari imperatesci. Acum sultanulu indreptà gurile tunuriloru asupr'a casarmeloru ianiceresci, si — in dîu'a urmatóre notáu pre luciulu Bosforului dóue dieci de mii de cadavre de ale ianiceriloru. Nici unulu nu a scapatu. Totu asemenea au purcesu cu ei si prin provincia, si in chipulu acest'a au fostu nimicitu in câteva dîle óstea ianiceriloru, carea erá de o data ruin'a poterei imperatesci a sultanului si forti'a fanatismului religiosu musulmanu.

de 200 franci, câstigata cu lucrulu mâniloru sale. Preotulu nu voi se primésca banii, dîcûndu, cà servitórea póte avé lipsa de ei in vreme de bóla seau cându ar' vré se tiêna si ca casa de potere; inse servitórea nu numai nu voi se se capaciteze, ci in urma chiar' cu lacrimi in ochi se rogà de preotu, se o lase si pre ea, cá se contribue ceva pentru mântuirea unoru suflete, cari nu au fericirea de a cunósce adevêrulu religiunei crestine.

Ei bine, noi credemu, cà amu pecatuí in contr'a poporului nostru, cându amu presupune, cà intr'ênsulu, in genere vorbindu, nu se áfla atât'a sêmtiemêntu nobilu, cá intr'o simpla servitóre.

Despre preotii nostri nu ne indoimu nici unu momêntu, cà nu ar' voí se ié asupr'a loru obligamêntulu de a face in comunele loru colect'a proiectata, càci preotîmea nóstra a statu totu de-a un'a in fruntea totturoru mișcàriloru, cari au avutu de scopu marirea lui Domnedieu, binele sântei Beserice si inaintarea culturala a poporului nostru. Ne rogàmu deci de oficiele protopopesci, cá in casu cându ar' aflá, cà vre unu preotu nu este abonatu la „Unirea" si astfeliu nu ar' fi in positiune de a cunósce acésta *asociare la colect'a cruceriului*, se binevoiésca a o face cunoscuta si acelui preotu.

Asemenea rogàmu pre Preaveneratele Ordinariate diecesane, se binevoiésca a primí sub grigea si adminstrarea loru obolulu, care din indemnu propriu voiesce se-lu jertfésca clerulu si poporulu pentru binele bescricei si natiunei nóstre.

Inainte de a incheiá observàmu, cà toti acei preoti, cari se asociéza *la colect'a cruceriului,* se binevoiésca a notificá indata redactiunei „Unirei" numele loru si numerulu sufleteloru incredintiate pastorirei loru, pentru cá in o rubrica permanenta a „Unirei" se se publice numele toturoru celoru asociati la colect'a cruceriului, care se incepe cu anulu acest'a.

Fie care preotu dupa ce va terminá colect'a anului, se ne notifice si sum'a colectata, pentru cá ace'a inca sè se póta publicá in „Unirea". Déca unu preotu va fi adunatu mai multi cruceri, decâtu câte suflete are sub pastorirea sa, se binevoiésca a ne notificá si plusulu acest'a precum si numele aceloru indivîdi, cari au contribuitu sume mai mari de unu florenu. Notificarea acést'a se ni-se tramita in ace'a-si dî, in care se tramite colect'a la respectivulu Ordinariatu.

Pentru cá preotulu se nu fia espusu la banuieli, ar' fi tare consultu, cá resultatulu colectei, dupa inchieiarea ei, se se publice intregu poporului adunatu in vre-o domineca ori serbatóre, si actulu, in care se va constatá resultatulu colectei, se fia subscrisu si de doi — trei barbati de incredere din sinulu poporului.

Pentru cá se se usioreze si in casu de lipsa se se póta si controlá colect'a, ar' fi tare de doritu, cá preotii seau docentii in conformitate cu inviatiunile primite dela respectivii preoti se faca o lista esacta despre tóte familiele din comun'a loru, si in ace'a se insemne punctuosu numerulu toturoru membriloru din familia, ér' in rubrici facute pre mai multi ani se se insemneze conscientiosu sum'a, ce a contribuit'o respectiv'a familia in totu anulu pentru scopulu desfasiuratu in acestu articulu.

Amu indigitatu in trasatúri generale si procedur'a, ce ar' fi se se tiêna la esecutarea acestei lucràri importante; — déca inse cineva ar' cunósce seau ar' aflá o procedura si mai practica, binevoiésca a o urmá pre acést'a, càci capulu lucrului este se adunàmu cruceriulu.

Acum nu ne remâne, decâtu se rogàmu pre toti preotii nostri cu tóta caldur'a inimei nóstre preotiesci si românesci, se binevoiésca a se dechiará câtu mai curêndu in colónele „Unirei", cà se asociéza la colect'a cruceriului seau cu alte cuvinte cà iáu asupr'a loru obigamêntulu de a colectá in comun'a loru de fie care sufletu câte unu cruceriu, si cà implinirea acestui obligamêntu o voru considerá totu de-a un'a de o cestiune de onóre. Nu se uite preotii nostri la aceia, cari póte nu ar' mai fi capabili de a se insufletî pentru acestu scopu sântu, ci caute fiecare numai la detorinti'a, ce o are elu insusi de a contribuí dupa poterile sale pentru salvarea bescricei si natiunei nóstre, ori déca totusi are lipsa de unu esemplu stralucitu, care se-i servésca si lui de indemnu, privésca la marinimositatea venerabilului Capu alu Provinciei nóstre bescricesci, care a versatu pre lânga alte mari si nenumerate jertfe siése mîi de floreni pentru intemeiarea fondului scolasticu archidiecesanu. Nici se nu se descurageze cineva, déca va vedé, cà póte unii preoti nu se asociéza la colect'a cruceriului, càci si déca nu s'ar' aduná atâtia cruceri, câte suflete greco-catolice suntu in beseric'a nóstra, banulu adunatu, fia si mai puținu, totu ne va prinde bine.

Dar' noi speràmu, cà toti preotii nostri se voru convinge din cele desfasiurate pàna acum, cà numai in unirea poteriloru potemu aflá mântuirea nóstra pre terenulu bescricescu si scolasticu, si voru adeverí cu zelulu loru frumós'a ḑicala: *Gutta cavat lapidem, non vi, sed saepe cadendo.*

Vorbirea de tronu la deschiderea parlamentului austriacu. — Suntu dejá 12 ani, de cându in Austri'a a ajunsu la cârma Contele Taaffe cu spiritulu lui conciliantu. De atunci pàna acum s'au ținêutu trei vorbiri de tronu la deschiderea parlamentului. Ceva coloritu politicu marcatu n'a avutu pàna acum nice un'a din aceste trei vorbiri de tronu. Tóte au fostu mai numai vorbiri, in cari s'au anunțiatu afacerile, ce va avé parlamentulu sè le resolveze. Vorbire numai de programu de lucràri n'a fostu inse nici un'a, cá acést'a din urma, cu carea fù deschisu acum parlamentulu austriacu. Din vorbirea de tronu apare invederatu, cà parlamentulu austriacu actualu nu este compusu de asiá, câtu sè se póta dela elu asceptá ceva activitate politica in mare, dupa programulu uneia seau alteia partide, ce dispune de maioritate. Se prevede, cà lucrurile politice sub durat'a parlamentului acestuia voru remâné in *statu quo,* fàra a se poté desvoltá mai departe in vre-o directiune seau alt'a. Si pentru ace'a parlamentulu presentu este consideratu mai multu cá unu parlamentu de afaceri, decâtu cá unu parlamentu politicu. Déca parlamentulu va aretá, cà este capace a functioná celu puținu cá parlamentu de afaceri, atunci probabilu, cà va si esistá, pàna ce îi va espirá terminulu. Déca inse prin conduit'a sa va dovedí, cà nu e in stare nici a resolvá afacerile curente, atunci credemu cà va fi disolvatu, si se va face o proba nóua de a construí unu parlamentu, care sè fia in stare a conciliá diversele elemente politice disparate, ce se lúpta in Austri'a cu atât'a focu. Càci in Austri'a pre lânga cestiunea bescricésca si nationala, cari amêndóue suntu destulu de ardietóre, mai esista si cestiunea autonomiei țeriloru, éra cea sociala este multu mai acuta cá la noi.

Din vorbirea de tronu se vede, cà chiamarea ministeriului Taaffe si in viitoriu, cá si in trecutu, va fi a mâná numai mai departe nai'a statului printre scopuli si stâncei ferindu-o de ceva lovituri mari, fàra de a poté in impregiurârile de fația sè puna statulu pre alte base. Lupt'a intre federalismu si centralismu va durá si mai departe. Totu asemenea si cea dintre liberalismu si conservativismu, la carea s'a mai adausu acum si cea intre Semitismu si Antisemitismu, si intre lucratori si plutocrația. Ministeriulu Taaffe nu se va alaturá la nici un'a din partidele aceste, inse de alta parte nu va respinge pre nici un'a. Se va folosí cându de voturile uneia, cându de a celeialalte spre a poté guvernâ.

Se vede de aici, cu câtu este mai grea pusetiunea unui guvernu in Austri'a decâtu la noi. La noi cestiunea cea mai ardietóre este cea nationala. Unu guvernu tare si cu vointia firma ușioru ar poté se deslege cestiunea acést'a spre glori'a si fericirea patriei nóstre comune. Când va vení inse unu atare guvernu?

De atuncia resiedinti'a acést'a vechia imperatésca e parasita. Abiá din cându in cându vedi câte unu omu trecûndu prin curte si neoprindu-se. Unu simbolu nimeritu alu decaderei imperiului otomanu suntu in decaderea loru zidurile acestea, in cari locuise celu deântâiu imperatu crestinu. Tóta esistinti'a imperiului otomanu de astàdi e numai maiestrita. Poterile europene o maiestrescu, fiindu cà nu se potu uní, care dintre ele se puna mân'a pre mêrulu de cérta, care cu unu nume propriu se numesce Constantinopolu. In zadaru e inse tóta uneltirea si svêrcolirea diplomatîloru: forti'a Osmanidîloru cá si cea a toturoru imperatîloru, cari s'au intemeiatu pre islamismu, constà in cuceriri neincetate, si déca acestor'a li-se pune stavila, precum s'a pusu stavila Turciloru maiântâiu la zidurile Vienei, atunci imperatî'a ace'a trebue se decada pre incetulu si mai pre urma se dispara lasându numai monuminte de cele mai triste in urm'a sa. Mai curêndu séu mai târdîu va trebuí se cada de pre Agia Sofia semilun'a si sè se inaltie acolo éra crucea.

Noi între meditârile acestea trecemu prin curtea ace'a larga, si ieșindu prin pórt'a ei de spre médi'a dî — éca-ne cu inimi palpitânde de suprindere inaintea bescricei Sântei Sofie.

Dara despre monumentulu acest'a maretiu alu credintiei celei odinióra atâtu de vîe din beseric'a grecésca îti voiu scrie mâne diminétia. Te salûta dimpreuna cu Vasilie alu tèu amicu **Victoru.**

Revista besericésca.

Itali'a.

In dilele trecute s'au terminatu in Florenti'a siedintiele congresului protestantu cosmopolitu. S'au fostu adunatu onorabilii pastori de prin Germani'a, Angli'a si Americ'a, pentru cá sè-i delecteze pre catolicii italieni cu frase bombastice, numite *evangelice*. Intre congresisti a fostu si cunoscutulu expredicatoriu de curte din Berlin, Dlu Stöcker. — Intentiunea protestantîloru la inceputu a fostu, cá congresulu sè se ţiêna in Rom'a; inse guvernulu temêndu-se de vatemarea sentimentului publicu alu catoliciloru, i-a rogatu sè parasésca acestu planu. Astfeliu fericirea picà pre frumós'a Firenze, leaganulu arteloru frumóse, patri'a nemoritoriului Dante.

Dlu Stöcker s'a plânsu in vorbirea sa de indiferentismulu, in care crescu pruncii protestanti din Berlin, si de lips'a cea mare de beserici si de pastori, ce se sêmte in Berlin? Ei bine, atunci la ce s'a dusu dlu Stöcker sè-o spuna acést'a la cei din Florenti'a? Sè o fi spus-o la Berlinezi, câci Florentinii si-au facutu beserici, cum nu-si voru face protestantii din Berlin pàna-i lumea! Faceá mai binc dlu Stöcker, déca banii spesati cu caletorí'a la Florenti'a îi dadeá pentru redicarea de beserici in Berlin!

Germani'a.

Fostulu ministru de culte alu Prusiei, Gossler, a fostu presentatu parlamentului unu proiectu de lege despre reform'a instructiunei, in care drepturile bescricei catolice erâu vatemate si despretiuite cu desevêrşire. Centrulu si episcopatulu au protestatu cu tóta tari'a in contr'a acelui proiectu, si caderea lui Gossler a fostu urmarea aceloru proteste. Acum ne sosesce scirea imbucurătóre, cà noulu ministru de culte Zedlitz a retrasu nefericitulu proiectu alu antecesorului sèu dela ordinea dilei. — Felicitàmu din inima pre dlu Zedlitz pentru acésta lucrare patriotica si morala. Dlu Gossler voiá sè deschida cu acelu proiectu o nóua era de lupte intre beserica si statu, si sè arunce Germani'a éra in neintielegerile doreróse ale trecutului.

Éta o nóua si nepieritóre cununa, ce impodobesce mormêntulu neuitatului Windthorst!

Spani'a.

Guvernulu conservatoru din Spani'a, voindu sè previna pericolulu socialismului, a presentatu parlamentului o multime de proiecte economice, cari de siguru voru contribui multu la imbunatatîrea si inflorirea stării materiale de presinte inca destulu de precarie. In proiectele aceste se áfla si unu proiectu de lege despre repausulu dominicalu, care opresce tóte categoriile de lucru in dile de domineca si de serbatori. Esceptiune dela acésta regula voru face numai acei rami de industria, la cari continuitatea lucrului e neaperatu de lipsa. La atari esceptiuni se va dá locu numai dupa-ce o ancheta va constatá esistinti'a lipsei numite, si in casurile acele inca voru fi detori proprietarii fabriceloru seau a mineloru, sè dé atât'a têmpu lucratoriloru, cá sè-si póta indeplini detorintiele loru religióse.

Onóre se cuvine guvernului spaniolu, care aperându interesele materiale bine inţielese ale cetăţeniloru sèi, inaintéza totu odata si binele loru spiritualu!

Revista politica.

Afaceri interne.

In 13 a l. c. a tiênutu parlamentulu ungaru prim'a sa siedintia dupa feriile de Pasci. La inceputulu siedintiei presiedintele a presentatu o multime de petitiuni in caus'a reformei administrative, dintre cari o parte ceru retragerea proiectului de lege despre reform'a administratiunei, éra o parte modificarea aceluia. Tóte petitiunile au fostu predate comisiei administrative. La ordinea dilei altcum a fostu statorirea programului de lucràri pentru siedintiele procsime ale casei, ce s'a si intêmplátu cu multa usiorintia — nefiindu multu de lucru, — punêndu-se la ordine maiântâiu pertractarea proiectului despre modificarea si intregirea articoliloru de lege XXXIX din 1886, si XXXVIII din 1889 despre cârţile funduare.

Intr'acea declaratiunile comitateloru si a orasieloru pro si contr'a reformei administrative contínua. Partid'a independentistiloru are intentiunea se arangieze prin centrele mai insemnate ale tierii adunări poporale, pentru a protestá in contr'a reformei administrative.

Austri'a.

Sâmbata in 11 a l. c. a fostu deschisu in Vien'a noulu Reichsrath cu o vorbire a Maiestătii Sale, despre care vorbimu la altu locu alu fóiei nóstre. La deschidere au fostu de faţia membrii ambeloru càsi. Aici remarcàmu din discursulu de tronu pasagiulu referitoriu la situatiunea politica generala, care pentru speranti'a firma intru susţinerea neconturbata a pàcii a produsu impresiunea cea mai buna, atâtu in tiéra, câtu si in strainatate.

In Vien'a s'au terminatu alegerile comunale. Corpulu I si II alu alegatoriloru a alesu representanti in maioritate covêrşitóre liberali. Astfeliu deci maioritatea in consiliulu comunalu remâne si de asta-data asigurata liberaliloru, cu tóte cà antisemitii suntu destulu de numerosi, pentru cá sè póta impiedecá multe dorintie liberale.

Negotiàrile pentru incheiarea conventiei comerciale cu Germani'a suntu aprópe terminate, spre indestulirea, celu puţinu relativa, a ambeloru părţi.

Sêrbi'a.

Din regatulu Sêrbiei érasi ne sosescu sciri minunate. In siedinti'a din 11 a Skupcinei presiedintele dadù cetire unei epistole a ex-regelui Milan, in care acel'a dechiára, cà parasesce Sêrbi'a si cà nu se va reintórce, pàna cându regele Alesandru se va face maiorenu. Cetirea acestei epistole a datu ansa la o discusiune din cele mai violente, care in fine s'a gatatu cu ace'a, cà Skupcin'a a luatu la cunoscintia cu multiamire resolutiunea ex-regelui, i-a votatu dreptu spese de caletoría *unu milionu* de franci, si a insarcinatu guvernulu sè intreprinda pasii de lipsa, cá si ex-regin'a Natalj'a sè parasésca, in interesulu pàcii interne a tierii, teritoriulu Sêrbiei. — Vomu vedé, la ce resultatu voru ajunge Sêrbii cu acésta nóua mesúra; e de crediutu inse, cà sentimentulu de loyalitate faţia cu famili'a Obrenovici nu va câstigá multu.

Corespondintie.

I.

Roma, 4 Aprilu 1891.

In scrisórea din urma, vorbindu despre mórtea principelui Jerôme Napoleon, am fostu esprimatu speranti'a, cà ve voiu poté impărtăşí unele detailuri autentice despre impregiurările, intre cari s'a intêmplatu acea mórte. Éta-me acum in positi'a de-a-ve poté dá informatiunile cele mai acreditate, pentru cà provinu din uniculu isvoru demnu de credintia, si anume dela venerabilulu cardinalu Mermillod, carele avù mângaierea de a poté impacá cu Domnedieu pre acelu sufletu ratecitu, ce fù repausatulu principe Napoleonu.

V'amu spusu dejá in ultim'a corespondintia, cà principele Jerôme a fostu in tóta viéti'a sa unu inimicu declaratu si neimpacatu alu besericei catolice si a Pontificelui Romanu. Cu tóte aceste de doi ani in cóce schimbări insemnate se poteáu observá in tóta portarea dênsului. Iubirea *supraomenésca* — dupa cum se esprimá insusi principele repausatu, — fidelitatea neclatita si abnegatiunea, ce o manifestà faţia cu dênsulu soţi'a lui Clotild'a, sor'a regelui Umberto, si intieleptiunea Cardinalului Mermillod, au produsu acele schimbări. Principele aveá unu castelu, in care petreceá mai multu têmpu, in Prangins, orasielu situatu lânga laculu de Genf, éra Cardinalulu Mermillod erá episcopu in Genf. Apropiarea locuintieloru i-a adusu in atingere adeseori pre acei doi barbati, si conversatiunile loru firesce nu arareori au avutu de obiectu cestiuni religióse. Acum suntu câţiva ani, mergûndu cardinalulu, atunci episcopulu, Mermillod se-lu cerceteze pre principele, îlu aflà cetindu sânt'a Evangelie. Cestiunile, cari mai adeseori formáu obiectulu conversatiunei intre cei doi barbati, eráu trei: 1°) divinitatea Domnului nostru Isusu Christosu; 2°) auctoritatea besericei; 3°) dreptulu Pontificelui la dominiu temporalu. Si ce e mai interesantu, este, cà dênsulu, carele atât'a combatuse dominiulu temporalu alu Papiloru, intr'o convorbire tiênuta cu unu ambasiadoru din Rom'a, cercá mijlóce, prin cari sè se póta impacá unitatea Italiei cu independinti'a teritoriala a Pontificelui românu.

Destulu cà principele Napoleon de unu têmpu incóce petreceá cu preferintia in Rom'a, studiându cu multa placere memoriile crestine din catacombe. In iérn'a anului trecutu cercetându cu unu archeologu si cu abatele Puyol catacombele Ostriane, unde se conserva unu scaunu alu S. Petru, a esclamatu referitoriu la petrecerea S. Petru in Rom'a: Mais c'est evident: c'est un fait historique! (Dar' lucrulu acest'a e lamuritu, e unu faptu istoricu). Si numai asta tómna inca se poteá vedé repausatulu principe in beseric'a Sântului Petru

in mâna cu o carticica de rogatiune, ascultându sânt'a liturgía.

Dupa asemeni precedintie a urmatu morbulu, care a pusu capetu vietii principelui Napoleon. Abiá vediù principele, cà morbulu imbráca unu caracteru seriosu, rogà pre cardinalulu Mermillod se-lu cerceteze si se-lu impartasiésca de mângaierile religiunei.

Erá in 13 Martie. Diminéti'a la órele 4 starea principelui erá ingrigitóre. Fù chiamatu cardinalulu Mermillod, si totu de odata cu dênsulu sosì si regele Umberto. Regele îlu lasà pre Cardinalulu sè între la morbosu, si têmpu indelungatu a petrecutu venerabilulu cardinalu in convorbire intima cu principele. *Convorbirea acést'a a fostu convorbirea pecatosului cu ministrulu iertării divine.* Ieşindu Cardinalulu a spusu abatelui Puyol, se conferésca morbosului la momêntu binevenitu s. maslu, ce se si intêmplà in 17 Martie.

Éta faptele, si faţia cu aceste nu me temu de nici o desminţire. Isusu Christosu a triumfatu si de asta data asupr'a unui mare pecatosu, si s'a adeveritu érasi in modulu celu mai splendidu, cà se sântiesce barbatulu necredintiosu prin muierea credintiósa. — Sânt'a Sa Pontificele supremu audîndu aceste detailuri, ce vi-le-am inşiratu, a proruptu, asiá dicûndu prin graiulu repausatului principe, in frumósele viersuri ale lui Dante (Purg. III, 121):

Orribil furon li peccati miei;
Ma la bontà infinita ha sì gran braccia,
Che prende ciò che si rivolge a lei.

(Infricosiate au fostu pecatele mele: dara bunatatea cea nemesurata are braţie atâtu de mari, incâtu îi cuprinde pre toti cei ce se intorcu la ea.)

La revedere.

II.

Capusiulu de Câmpia, 8 Apr. 1891.

Cu viua placere vinu a Ve aduce la cunoscintia spre inregistrare urmatórele fapte nobile, facute de poporulu credinciosu increditiatu pastorirei mele, si chiar si de proprietari de alta nationalitate. Poporulu mieu inca in anulu 1883 la 8 Ianuariu a donatu dreptulu sèu de crişmaritu Besericei greco-catolice din locu, carele acum rescumperându-se de càtra statu, amu primitu unu contractu de 3700 fl. v. a., si 4 fl. 04 cr. bani gat'a, in cass'a fondului besericescu gr.-cat. localu. Câtu a fostu de grea si anevoiósa câstigarea rescumperàrii pre numele besericei nóstre, — esistându mai inainte totu pre numele comunei politice — si avêndu de lucru totu cu mari proprietari magiari cu influintia, cum e vicecomitele, si altii, îmi e martoru P. O. D. Protopopu actualu Nicolau Solomonu. Eu fàra nici unu advocatu, punêndu-mi tóta prudinti'a si influinti'a in jocu, — facûndu chiar cestiune personala din pierderea ori câstigarea rescumperàrii regalului amintitu, am obtiênutu rescumperarea pre numele besericei nóstre, asiá incâtu potu sè dicu — fàra cea mai mica mustrare de consciintia — cu S. Ap. Paulu, cà de m'am si laudatu in cele de susu, numai adevèrulu curatu l'am graitu.

Mai departe, repausatulu in Domnulu Artimonu Chetianu din locu a lasatu, cá din averea lui remasa dupa mórte sè se solvésca cá donatiune Besericei greco-catolice locale sum'a de 100 fl. v. a., carea sè se folosésca spre scopuri culturale.

Cu ocasiunea comasàrii atâtu poporulu greco-catolicu, câtu si proprietarii nobili — magiari — au donatu Besericei greco-catolice locale — pentru fondulu de scóla — câte 11 jug. 700 o. □, cari la olalta aprópe la 23 jugere dejá in septemâu'a acést'a mi-a succesu a-le induce in cartea funduara pre numele besericei nóstre, — numai acum autenticându-se càrţile nóue funduare dupa comasarea de 14 ani. Totu din partea actualului vicecomite alu comitatului Turd'a-Ariesiu, Sândor János, mare proprietariu in locu, s'a donatu cu ocasiunea comasàrii câtu si in primavér'a anului 1889 mai multu de 1 jugeru locu pentru cemeteriu. Binevoiésca a primí si pre calea acést'a toti donatorii, ce se áfla inca in viétia, multamit'a Besericei nóstre, éra cei repausati resplat'a lui Domnedieu pentru nobilele loru fapte facute spre marirea lui Domnedieu.

Primiti scl.

Vasiliu Suciu,
parochu greco-catolicu.

Colect'a cruceriului.

Cu numirea acést'a modesta incepemu in Numele Atotpoternicului Domnedieu colect'a ace'a, care dupa cea mai intima a nóstra convingere are sè formeze unu factoru insemnatu in viéti'a nóstra besericésca, scolastica si nationala, si a càrei planu detaiatu îlu áfla cetitorii nostri in articolulu de fondu alu numerului acestuia, la care atragemu atentiunea toturoru. Scopulu nostru este marirea lui Domnedieu si fericirea poporului nostru; este se aretàmu de ce suntemu capaci cu poteri unite! Cine e condusu de principiile nóstre, — si cine nu este? — vina cu noi. Ceremu *numai unu cruceriu* de persóna, dara sè nu remâna nime detoriu! *Anulu, omulu si cruceriulu,* éca planulu intregu!

In numerulu viitoriu vomu incepe a publicá totu in rubric'a acést'a constanta numele aceloru frati preoti, cari s'au asociatu si se voru asociá la acésta colecta. Inainte cu Domnedieu!

Noutàti.

Dela curte. Maiestatea Sa Monarchulu in Dominec'a trecuta la 7 óre diminéti'a a sositu in München. La gara fù intêmpinatu de principele Leopold si de principés'a Gizel'a fiic'a Maiestàtii Sale. — Maiestatea Sa Imperatés'a Regina a cercetatu in 10 l. c. Palermo. — Archiducés'a Stefani'a a calatoritu la Cannes in Franci'a sudica.

Din Archidiecesa. O. D. *Basiliu Podóba* a fostu dispensatu dela oficiulu de capelanu din Clusiu si a fostu dispusu de profesoru catechetu pentru bàietii greco-catolici, cari cercetéza institutele de invetiamêntu din Clusiu.

O. D. *Nicolau Radu,* preotu nou ordinatu, fù dispusu de cooperatoru in Teleculu-românu in tractulu Reghinului:

O. D. *Alesandru Petranu,* preotu nou ordinatu, fù dispusu de administratoru parochialu in Ciumern'a in tractulu Almasiului.

Din dieces'a Oradei-mari. *Esamenulu prosinodalu* din acestu anu se va tiené in 26 si 27 Maiu st. n. Preotii diecesani, cari au implinitu trei ani in pastorirea sufletésca si doresc a se supune la acestu esamenu, au sè se insinue la Veneratulu Ordinariatu pàna in 15 Maiu a. c., subşternêndu totu odata si manuscrisele loru de predici proprie.

Esamenulu de cualificatiune la Preparandí'a diecesana se va tiené in 3 si 4 Iuniu st. n. a. c., si anume partea scripturistica in 3, éra cea verbala in 4 Iuniu.

Ordurile sacre mai de curêndu se voru conferí in 26 si in 30 Aprile st. n. a. c. Si anume in 26 Aprile se voru conferí ordurile mici si diaconatulu, éra in 30 Aprile (Joi'a mare) ordulu sacru alu Preotiei. Clericii diecesani, cari doresc se primésca ordurile sacre, au sè se presenteze inaintea Veneratului Ordinariatu in 24 Aprile, pentru cá in 25 se pôta depune esamenulu curalu.

Se curentéza statiunea cantoru-docentala de Vértes, din districtulu protopopescu Let'a mare. Suplicele concurentiloru au sè se substérna oficiului protopopescu concernentu pàna in 30 Aprile a. c.

Comisariu ministerialu la esamenulu de maturitate dela gimnasiulu superioru greco-catolicu din Blasiu, pentru anulu acest'a scolasticu, este numitu directorulu dela gimnasiulu de statu din Sibiiu Dr. Ignatiu Veress.

Academi'a româna si-a serbatu Luni la 1/13 Aprilu a. c. iubileulu de 25 de ani alu esistintiei sale. Scopulu maretiu, la realisarea càruia de unu patrariu de seculu lúcra cu mare zelu Academi'a româna, este „cultur'a limbei si a istoriei nationale, a literelor, a sciintieloru si a frumóseloru arte". Credintiósa acestui scopu sublimu a intrunitu in sênulu sèu pre cei mai distinsi barbati de litere din tóte provinciele locuite de români, cá astfeliu pre lânga origine si limb'a comuna se ne fía un'a si ace'a-si si cultur'a. Fórte multu a contribuitu Academi'a româna la inavuţirea literaturei nóstre prin premiarea si edarea pre spesele sale a opuriloru de valóre. Meritulu Academiei este, cà limb'a nóstra neglésa de sute de ani s'a poleitu si curaţitu de rugin'a strainismului, ce s'a pusu pre ea in decursulu mai multoru veacuri de trista amintire.

Zelului neobositu alu acestei ilustre corporatiuni este de a se multiamí descoperirea si publicarea aloru mii de documente de o valóre nepretiuivera, cari revérsa lumina asupr'a istoriei nóstre nationali. Diu'a de 1/13 Aprilu s'a serbatucu mare solemnitate in Bucuresci. Membrii Academiei au ţenutu in sal'a senatului o siedintia festiva, la care au fostu de faţia si Maiestaţile Loru Regele si Regin'a României si principele moştenitoriu Ferdinandu. Cu ocasiunea acelei siedintie si Maiestatea Sa Regin'a si-a cetitu o lucrare literara. Noi inca suntemu mândri de succesele Academiei nóstre si dorimu, cá si pre viitoriu se inflorésca si cu poteri inoite si inmulţite se conduca poporulu românu pre calea progresului si culturei celei adeverate.

Denumiri. Maiestatea Sa a numitu pre patriarchulu sêrbescu gr. or. *George Brancovici* administratoru alu diecesei sêrbesci Baciu, éra pre episcopulu sêrbescu gr. or. *Nectariu Dimitrievici* administratoru alu diecesei Verşetiu.

Programulu serbàriloru iubilare in Bucuresci la $^{10}/_{22}$ Maiu a. c. Serbàrile iubileului de 25 de ani dela suirea pre tronu a regelui Carolu I voru ţiené trei dile. In diu'a I se va celebrá sânt'a Liturgía cu mare pompa la metropolie, apoi voru defilá pre bulevardu 30,000 de ómeni, dupa acést'a va fi mare receptiune la palatu. In Filaretu se va arangiá unu banchetu poporalu, si sér'a orasiulu va fi iluminatu. In teatrulu nationalu se va dá o representatiune de gala, si in gradin'a Cişmegiu va fi o serbare de nópte. Voru fi focuri artificiale si voru functioná tóte fântânile luminóse. Diu'a a II-a toti primarii din tiéra voru fí primiti la palatu; voru defilá carèle alegorice pre bulevardu si calea Victoriei. Primariloru se va oferí unu mare banchetu in sal'a Teatrului nationalu. A dóu'a serbare de nópte in Cişmegiu. In diu'a a III-a serbarea se va face la Banésa, unde publiculu va fí transportatu cu vagónele Decauville. La la reintórcere voru fi la şosea curse si joculu de flori (bataille des fleurs). Mare banchetu poporalu la ipodromu, ér' sér'a focuri de artificii monstre, cum nu s'au mai vediutu in Bucuresci. — Reducûndu-se si in Români'a costulu de calatorie pre càile fierate credemu, cà si dintre compatriotii nostri voru participá multi la acele serbàri.

PARTE SCIENTIFICA-LITERARIA.

Instructiunea pública in Românía.

(Urmare din Nr. 15.)

Discutiunea de principii o începù ministrulu cu dlu Poni. Obligativitatea invetiamêntului numai treptatu se va poté statorí. Ér' legea lui Ferry, de care s'au miratu fórte multi, dar' pre carea prea puțini au admirat'o, pentru spiritulu sèu contrariu religiunei e inadmisibila fația cu invetiamêntulu elementaru din Românía. Cá reforme speciale asia dar' a legei dela 1864, proiectulu guvernului cereá, cá sè se introdúca (in scólele rurale) din 10 in 10 ḑile, totu la 30 de ḑile vacantia de scóla in têmpulu diferiteloru munci de câmpu, asia in câtu țieranii nu se potu plânge, cà scól'a le rapesce unu mijlocu de inlesnire pentru lucrulu câmpului, cum suntu fiii loru ajunsi la o vêrsta, in care potu fi folositori. O a dóu'a reforma prevedeá, cá copíii de țierani, cari — i-s'a spusu — suntu mai inceti in desvoltarea inteligintiei decâtu cei dela orasiu, se fia obligati la scóla intr'o vêrsta, cându nu s'ar' cere dela inceputu prea multu dela mintea loru. Scólele reale s'au infiintiatu in Românía la anulu 1875 cu destinatiunea de a pregatí têneri pentru industri'a cea mare si esploatarea sistematica a bogatiiloru pamêntului românescu, si astfeliu a face o contrabalantia scóleloru clasice, din cari nu iesu decâtu legisti, profesori si functionari. Pre lânga tóte intentiunile cele bune cu cari s'au intemeiatu aceste scóle, n'au prea datu semne de propașire, dovéda impregiurarea, cà inca nu s'au ridicatu la rangulu de gimnasiu superioru completu; deși reform'a propusa tindeá la ridicarea loru la acelu rangu de liceu, cá tinerii absolventi se póta intrá apoi in scól'a de poduri si șosele, in facultâtîle de sciintia si medicina, ér' cei mai multi sè se apuce de carierile practice. — Inamovibilitatea invetiatoriloru nu se póte introduce, pâna cându printr'unu controlu mai precisatu nu se va intarí pre deplinu spiritulu de disciplina.

Preste tóte inse pentru noi mai importante suntu dispositiunile proiectului in sensulu de „a se câștigá anume beserie'a in folosulu scólei pentru sateni", precum si declaratiunile ministrului in acésta privintia. Se propuse dar', cà dominec'a si in serbatorile cele mai mari toti scolarii sè se adune diminéti'a la scóla si sè se conduca de directoru seau de câte unu institutoru la beserica; si pre câtu se va poté, scolarii se formeze corulu besericei. Fația cu aceste institutorii din Iasi au cerutu cu *insistintia* printr'unu memorandu, cá o asemenea indetorire se se lase in sarcin'a parintîloru, ér' dominecile si serbatorile se fia deplinu ḑile recreative pentru institutorii obositi in têmpulu septemânei (!) Pre de alta parte ministrulu spuse, cà aflându-se intr'o domineca la Târgulu Jiului, „intru câtu suntu ministru alu culteloru — spre a citá tecstualu — si fiindu cà in tiér'a nóstra religiunea ortodocsa e religiunea statului, credu de detorí'a mea, se me ducu si la beserica". A fostu deci si dominec'a ace'a la beserica cu prefectulu si cu câte va autorități. Eráu puțini ómeni in beserica si puțini copii. Cându au ieșitu si mergeáu càtra cas'a prefectului, a trecutu pre din aintea unei cafenele, si pre cându ei veniáu din beserica, ieșiau din cafenea si fi salutáu câtîva institutori ai scóleloru din acelu orasiu. In urm'a acestei coincidintie ministrulu n'a lipsitu de a chiemá pre institutori si a le spune cu vorbe bune, cà fiindu ei institutori, cari au si religiunea in programulu scólei, nu se cade se sté la cafenea, cându lumea ce'a alalta merge la beserica, si sè nu instraineze de scóla sêmtiemêntulu religiosu. Informatiunile, ce le avù dupa ace'a, îlu asigurara, cà lucrurile s'au indreptatu conformu dorintiei sale. — Indata inse dupa acestu pasagiu, ministrulu esclamà:

„A! domniloru, si eu suntu cu totulu „de pàrerea principelui Grigorie Sturdza, „cându este vorb'a de invețamêntulu din „scólele superióre. A avutu dreptate prin„cipele Sturdza, se revindece in contr'a „dlui Dimitrie Sturdza dreptulu de dis„cutiune libera a ori càrui sistemu filo„soficu, dreptu pre care si eu îlu revindecu. „Dar' cându este vorba de a intemeiá pre „unu sêmtiemêntu realu latîrea scólei ele„mentare, trebue se iai lumea nóstra „asia, cum o gasesci, in starea actuala a „evolutiunei, si se fii fericitu, déca mai „gasesci printre ómeni unu elementu ide„alu, pre care se-lu intrebuintiezi pentru „intemeiarea culturei tale in tóte direc„tiunile." (Aplause.) Va se ḑica, in școl'a elementara trebue staruitu pentru studiulu religiunei teoretice si practice, pre cându in cele superióre a se revendicá discutiunea libera a ori càrui sistemu filosoficu. Ne oprimu aci. Spre inchieiare inse lasàmu se vorbésca confratii „ortodocsi" dela ḑiariulu „*Menirea Preotului*" [1]) din Rômniculu-Vêlcei, cari ne voru aretá, la ce se reduce acestu dreptu de libera discuțiune a ori càrui sistemu filosoficu in practica urmata deja in scólele nu numai superióre, ci subtu unu respectu chiar' si in cele inferióre din Românía. Vorbisera acei on. confrati despre influinti'a salutara a elementului religiosu in educatiune si instructiune, apoi continua:

„Ei bine, acestu isvoru, acestu bal„samu binefacatoriu in scólele nóstre de „tóte ramurile lipsesce. Si in zadaru ne „intrebàmu adese cu gróza: De ce scade „pre ḑi ce merge, sêmtiulu religiosu din poporu? — Dupa noi respunsulu este acest'a:

Lips'a studiului religiunei, din programulu cursului superioru dela licee si dela tóte scólele speciale din tiéra. — Si in adevèru, de ne vomu uitá la modulu, cum tineretulu nostru îsi face educatiunea, trebue se mahnésca pre ori ce Românu de inima, vediêndu tocmai cându tineretulu este in etatea cea mai impresionabila, si cându ideile ce i-se spunu si ecsplicatiunile ce i-se dáu, se imprima pentru totu de-a un'a in sufletulu sèu, aplicându-se si in viéti'a sa. Atunci ḑicu, tineretulu nostru — fiindu in cursulu superioru in liceu — n'aude dela maioritatea profesoriloru, de câtu idei subversive, tendentióse si pline de ur'a, de care este plinu sufletulu loru, — consecinti'a totu a relei educatiuni, ce au avutu — contr'a religiunei si a institutiuniloru ei. Asia cà mai fie care îsi constitue o onóre, ba chiar' o detoríe!? a atacá religiunea si beseric'a, dupa inaltîmea catedrei loru. Fàra a fí macaru observati pentru acésta derogare dela adeverat'a loru detoríe. — Este intrebarea acum: Ce potu se cugete elevii unoru astfeliu de profesori anti-religiosi, potu ḑice atei? Cu ce idei o se iése ei in societate, cându voru terminá liceulu? De siguru cu acelea, cu cari au fostu adapati neintreruptu in têmpu de trei ani, cei mai pretiosi ai vietii omenesci. — Eșindu in societate si apucându diferite directiuni de activitate fie care câuta se puna in practica ace'a, ce a invetiatu, adeca: dispretiu, ura, critici, contr'a religiunei si besericei, si cá resultatu, avemu respândirea dispretiului càtra religiune si scaderea sêmtiului religiosu la toti aceia, ce întra in contactu cu acesti tineri, destinati a ocupá câte unu locu in societate. Ér' déca din nenorocire unii din acesti tineri ajungu a fí invetiatori si institutori, atunci avemu trist'a priveliște a vedé, cum acesti pretinsi apostoli ai luminei propunu cá in congresulu dela Iasi, suprimarea religiunei — cu alte cuvinte a rogàciuniloru — din cursulu claseloru primare. — Propunere, care desi n'a fostu primita, numai de forma, pre cându in realitate se práctica in tóta deplinatatea; càci pentru a-si ajunge scopulu, autorii de abecedare au inlocuitu rogaciunile prin poesii numite religióse, abiá dându copíiloru spre invetîatura rogatiunea domnésca si simbolulu credintii, cari de siguru voru fí inlocuite si aceste cu têmpulu, déca nu se voru luá mesúri mai serióse."

[1]) Nr. 12 de pre Februarie 1891.

Cestiunea sunetului ŭ.

Inaintea celui mai inaltu areopagu literariu românescu intrunitu in sesiunea generala la Bucuresci l. c. va stá si cestiunea ortografica si in specialu cestiunea despre acelu sunetu obscuru, abiá perceptibilu, ce se aude in capetulu cuvinteloru dupa consóne pr. in: audŭ, capŭ, tunsŭ, domnŭ, graiescŭ.

Sciutu este, cà acea frântura de sunetu, carea abiá o sêmțîmu noi astàḑi si care strainii de locu nu o audu, in cărțile vechi s'a insemnatu cu ъ; dar pâna la finea secului XVII adese si cu ъ, оу. — Acést'a dovedesce, cà sunetulu in cestiune, in acelea têmpuri erá inca asiá de precisu, incâtu s'a impusu urechiei scriitoriului, care s'a aflatu indemnatu a-lu insemná cu u intregu.

Ne vomu marginí la puține esemple:

In psaltirea Scheiana [1]) pag. 2; „dereptu aceia nu vuru (voru) inviá" .... pag. 4: „E eu pusu sâmtu dela densu"; pag. 5, 9: „paște-i cu fuște de fieru"; ibid. v. 13: „cându încindeseva curundu urgí'a lui" .... pag. 6 v. 5: „Cu glasulu mieu cătră domnul chiemu," pag. 7 v. 7: „Nu me temu de inturereci de ómeni, ce cadu pre giurulu mieu." Asiá la totu pasiulu in celu mai vechiu textu românescu cunoscutu pâna acum.

In *Tetravangelulu* lui Coresi (1560—61): „Ce candu si-lu scoserê elu . . .," „atunci doi vor fí in satŭ, unuiŭ se va lua e altulu se va lasá" [2]).

[1]) Edit. Acad. Rom. Bucuresci 1889.

[2]) Ciparíu, Analecte pag. 3.

In *Pali'a*, epilogu: „Pre a ceriului domnu“ .... „si cetiti, cà veti aflá margaritariu scumpu.“ [1])

In *Noulu testamentu* (Belgradu 1648) in precuvêntare: „Romanii nu vorbescu in tóte pàrtile intr'unŭ chip.“ [2])

Ajungu aceste puţîne esemple din multele, câte s'ar' poté citá si din „Cuvente din bĕtrâni“, spre a se convinge binevoitoriulu cetitoriu, cà u scurtu alu nostru erá sunetu intregu si pre la capetulu secululuí alu XVII, càci alteum scriitorii l'ar' fí insemnatu constantu cu obscurulu ѣ, cum au facutu mai târdîu.

E fapta, cà astadi suntu ţînuturi, unde u finalu este asiá scurtu, incâtu si urechi'a românului deprinsa cu acelu sunetu abiá, seau nici de câtu, nu-lu mai percepe. Este fapta inse si ace'a, cà in doinele poporale prea adese se lungesce acelu sunetu, mai alesu la finea viersului, apoi la noi, cesti din Austro-Ungari'a, in graiulu vulgaru pre alocuria este mai sêmţîtu, pre alocuri mai puţînu pronutiatu, alesu câudu se rostescu cuvinte singuratice cá: focŭ, jocŭ, lasŭ, ducŭ s. a. Preste totu in graiulu românului ardeleanu si banatianu altcum súna cuvêntulu *rosŭ* (particip. verb. rodŭ), de cum súna din gur'a magiarului cuvêntulu *rosz*, costatoriu totu din acelea-si sunete esentiale. Eu credu, cà ori cine ar face proba, ar aflá o diferintia remarcabila.

Fratii de lânga Olimpu au *u jumètaţîtu „dupa consónele esplosive“* cá in facŭ, acŭ, piatŭ, lupŭ, sclabŭ, vedŭ, si *ŭ scurtu dupa licide,* pr. grân, an, cal, pericol, om, χer, χir, nastur,“ — dupa cum spune dr. Weigand; [3]) ce'a ce se póte trage la indoiéla, chiar din cuvintele, ce insu-si le adauge: „regul'a aici data nu se observa totu de-a un'a“ si citéza esceptiuni: „hrénu, cumu, suntu, butu, mulidu, metoru. Indoiél'a nóstra cresce, câudu vedemu, cà in monumentele de limba ale lui Kavalliotis, Daniel si Rosa (cuprinse la Miklosich in „Macedono-rumunische Untersuchungen“ I) si in gramatic'a lui Boiagi pretotindene aflàmu u finalu intregu. In consonantia cu acestia dlu Gustav Groeber in „Grundriss der romanischen Philologie“ II. 446, Nr. 72 scrie: „*In Macedon. soll auslautendes ŭ noch gehört werden,*“

Atât'a despre *ŭ scurtu* din punctu de vedere ortoepicu.

Trecemu la partea ortografica. Aici cestiunea ni-se presenta asiá: De lipsa e sè insemnàmu in scrisu acelu sunetu obscuru, ce sè numesce *u scurtu*, seau nu e de lipsa?

Fonetistii respundu negativu, càci, dîcu ei, „*ŭ scurtu la sfêrşitulu cuvinteloru dupa consóne nu e necesariu pentru deosebirea vorbeloru, pentru ace'a nu-lu scriemu*“. [4]) Acésta causa este o aplecare a principiului regulatoriu alu scrierei, ce fonetistii îlu statorescu asiá: „*Se voru insemná in scriere numai acele sunete, cari suntu neaperatu trebuintióse spre deosebirea intielesului radicaleloru si formeloru flectionare.*“ [5])

Nóue ni-se pare, cà acestu principiu ar trebuí intregitu astfeliu, cà sè se insemne in scriere si acele elemente, cari *esplica* formele flesionare. Nu potemu, ce e dreptu, susţinè, cà sunetulu u scurtu ar fí unu elementu *necesariu „pentru deosebirea vorbeloru“*, dar susţinemu cu taría, cà acel'a este necesariu, pentru cá sè esplicàmu in nexu logicu diverse forme gramaticale. Sè ilustràmu cu esemplu:

Fonetistii propunu [6]) „numele masculine, cari ţînu de a II-a declin., au dóue terminatiuni *ŭ* pentru singul. si *ĭ* pentru pluralu“. Dar intre esemplele, din cari prin inductiune se trage regul'a citata, se áfla pentru gen. mascul. cuvêntulu *pom* si *vecin*, la cari chiar nu se invederéza form'a terminativa in ŭ, càci fonetistulu le scrie fàra u finalu. Se feresce apoi gramaticulu fonetistu a spune, cà terminatiunea pluralului *ĭ* s'a nascutu din schimbarea lui *ŭ* in *ĭ*, càci atunci logic'a ar pretinde sè se védia la singul. *u*, din care s'a facutu la pluralu *ĭ*. Asiá mare este legatur'a genetica alui *ĭ* din plur. numeloru masculine terminate la sing. in *ŭ* cá intre fíu si tata, si unulu fàra altulu nu se póte esplicá; *ĭ* jumètaţîtu dela pluralu reclama presenti'a lui *ŭ* dela singulariu.

Susţinemu dar, 1. cà *trebue sè-lu insemnàmu pre ŭ (scurtu), câudu este elementu etimologicu, din a càrui fiintia se esplica corelatulu sèu ĭ dela pluralulu numeloru masculiue terminate in u scurtu.*

2. Susţinemu, cà *trebue insemnatu in scriere acelu sunetu, care in unele casuri din latente,* cá sè-i dîcemu asia, *devine fórte pronuntiatu si face servitiu de vocala impreunatóre* intre nume si intre enclitica, cum este u scurtu inaintea articlului primariu *lu* d. e. lupu-lu, ursu-lu.

3. *Trebue insemnatu in scriere sunetulu u, fia câtu de scurtu, de câte ori numai din esistenti'a lui potemu esplicá aparitiunea unui u intregu in forme gramaticale combinate cu enclitice,* cá in: *vediêndu-le, dându-mi.* Analisându astfeliu de combinatiuni in pàrtîle constitutive avemu gerundiulu verbului si acusat., respective dativulu pronumeloru si descompunêndu mai departe vorbele in sunete si aceste érasi scriindu-le la o parte *v-ĕ-d-ê-n-d-u-* si *l-e* etc.; ar fí nelogicu, sè lapedàmu pre *u* finalu, câudu din acelea-si sunete intramàmu érasi singuraticele vorbe si se dîcemu in: *„vedêndu-le“* avemu gerund. verb. vedere: *vedênd* s. c. a. Fonetistii, cari astfeliu ar' purcede, *n'ar insemná totu de-a un'a tóte sunetele, in cari se descompune o vorba in ace'a-si forma gramaticala, ci numai in unele casuri;* asiá câtu *acel'a-si cuvêntu, in acel'a-si raportu logicu si gramaticalu une-ori l'ar presentá cu u finalu intregu,* cá *„neaperatu trebuinciosu“, alta data fàra u,* càci „nu-i neaperatu trebuinciosu pentru deosebirea vorbeloru“ etc. Nu insémna asta procedura o manopera, prin care dupa trebuintia sálta *u* finalu cá „deus ex machina“ si érasi dispare?

Etimologistii, cari n'avemu lipsa a recurge la atari espediente, resumându cele espuse' ţinemu susu si taré, cà *ŭ finalu,* ce si Academi'a româna l'a adoptatu in ortografi'a sa, *are ratiunea esistintiei sale in istori'a foneticei române, ìsi are misiunea etimologica in gramatic'a limbei.* De ace'a *a-lu lapedá din ortografia,* alàturea cu sunetele barbare, ce-su numai „piedece fisiologice“, *ar fi o gresiéla, care ar produce o adeverata babilonia in partea etimologica a gramaticei,* cum s'a vediutu din esemplele de mai susu. — Credemu firmu, cà Savantulu Corpu academicu, care astàdi serbéza a 25-a aniversare, cá si in trecutu, nu va decide cestiunea curatu filologica dupa numeriu voturiloru, ci dupa ponderositatea argumenteloru, ce se voru produce de ilustri barbati specialisti.

Blasiu, 13 Apr. n. 1891.

Al. Viciu,
profesoru.

[1]) Ibid. pag. 82.
[2]) O. c. pag. 86.
[3]) »Die Sprache der Olympo-Walachen,« p. 36.
[4]) v. M. Strajan Gram. l. rom. I—II, Bucuresci 1881 pag. 74—75.
[5]) Idem ibid. dupa Maiorescu, Critice.
[6]) Strajanu, Gramat. p. 110, 111.

Atal'a.

Novela de **F. R. de Chateaubriand.**

(Continuare.)

Càtra miediulu noptii Atal'a se vedeá recreata asiá, câtu erá in stare sè reciteze rogaciunile, ce calugarulu le rostiá lânga asternutulu ei. Dupa puţîna vreme ìsi intinse mân'a spre mine si-mi dîse abiá cu intielesu: „Fiiulu lui Utalissi, îti aduci tu aminte de nóptea, in care credeái, cà eu suntu *feciór'a ultimului amoru?* Ce predica potrivita sortii nóstre!“ Atal'a tacù câteva clipe si-apoi incepù din nou: „Déca me gândescu, cà trebue sè te lasu pentru vecíe, inim'a mea se impoteresce asiá, cà sêmtu forti'a de a fí nemoritóre prin poterea amorului. . . . Dar totusi fia voi'a ta, Domnedieule! . . . Nu mai remâne decâtu sè-mi ceru iertare dela tine, iertare pentru dorerile, ce ţi-le-am pricinuitu. Te-am chinuitu multu prin ambiti'a si capritiile mele . . . . Şakta! puţînulu pamêntu, ce-lu vei aruncá preste trupulu mieu, va asiediá o intréga lume intre noi, si te va scutí pre veci de greutàtîle nefericitei mele sorti.“

„Eu sè-ti iertu tie?!“ i-am rèspunsu scaldatu in lacrimi. „Dar nu suntu eu acel'a, ce ti-am facutu tóte nenorocirile tale?“

„Prietine,“ îmî dîse taindu-mi vorb'a, „tu m'ai facutu fórte fericita. Da, càci déca ar fí sè-mi incepu viéti'a din nou, a-si preferí fericirea de a te iubí pre tine in esilu ori si càrei vieti, ce asi poté s'o traiescu liniscita in patri'a mea.“

Aici glasulu Atalei amuţî. Umbrele mortii se desvèliáu in giurulu ochiloru si buzeloru sale; degetele ei ratecitóre voiáu sè prinda cevasi; vorbiá incetu spiriteloru nevediute. Dupa ace'a vrù sè ié cruciuliti'a dela grumadi, dar silinti'a ei erá zadarnica; îmi facù semnu, s'o iau eu, si totodata îmi dîse:

„Câudu ai vorbitu âintâia-si data cu mine, vedeái acésta cruciulitia lucindu in zarea focului pre sênulu mieu. O, ea este unic'a avere a Atalei. Lopez tatalu mieu si alu teu trimise acésta cruciulitia maicei mele, câteva dîle dupa nascerea mea. . . . Primesce-o dar si tu din parte-mi dreptu moştenire, iubitulu mieu frate, si pastréza-o dreptu amintirea nefericitei mele sorti. . . . Şakta! am inca o ultima rogare càtra tine: impreunarea nóstra ar fí fostu prea scurta pre acestu pamêntu; dar este alta viétia mai lunga colo susu. O! ce lucru grozavu ar fí, sè fiu si acolo pre veci despartita de tine. . . . Eu grabescu inaintea ta si te aşteptu si pre tine in imperati'a de susu. Déca m'ai iubitu, primesce credinti'a religiei crestine, religiei mele, cá sè fimu impreúna pentru totu de-a un'a barem in patri'a dreptiloru, déca aici nu potemu fí. Acésta religia inaintea ochiloru tei va fí admirabila, fiindu-cà vedi tu, iubitulu mieu, pre mine me face in stare sè te lasu, fàra de-a morí intre chinurile desperàrii. Si-ti mai ceru inca, iubitulu mieu Şakta, o singura promisiune: scíu prea multu, ce póte sè aduca unu juramêntu cá si alu mieu. Unu astfeliu de juramêntu te-ar despartî póte de o femeia, de un'a mai fericita cá mine. . . O, mama! iérta fiicei tale. O, sânta fecióra, nu-ti vèrsá maní'a preste mine! Érasi cadu in slabiciunea mea intorcûndu-mi dela tine gândurile, ce singuru tîe se cuvinu. O, Domnedieulu mieu!“

Tremurându si mistuindu-me in dureri am promisu Atalei, cà me voiu intórce la credinti'a creştina. Scen'a acést'a îlu facù pre pustnicu sè se scóle si intindiêndu-si bratiele spre boltitur'a pescerei se dica: „E têmpulu, sè chiamàmu in ajutoriu pre Domnedieu.“

Abiá dîse cuvintele aceste, câudu o potere preste fire me silì sè cadu in genunchi si sè plecu capulu la petiórele Atalei. Preotulu deschise unu scrinu, in care erá invèlitu in catifea unu potiru de auru. Elu se pléca si se róga fierbinte. Pescer'a dintr'odata se vedeá îm-

plêndu-se de lumina. In aeru se poteáu audî cântàri de ângeri si harfe ceresci; cându calugarulu scóse vasulu sfântu din scrinu, credeám cà vèdu pre Domnedieu scoborându-se din sênulu ceriului.

Preotulu desfacù potirulu, luà intre dóue degete „mâncarea vietii de veci“ si rostindu cuvinte tainice, se apropià de Atal'a. . . . Feciór'a zaceá afára de sine, cu ochii pironiti spre ceriu. Se vedeá, cá si cându tóte dorerile i-ar fí incetatu. Intréga viéti'a i-se adunà in giurulu buzeloru sale, ce deschise pre jumetate primiáu intre rogaciuni pre Domnedieulu ce erá in particéu'a de pâne. Pustniculu moià apoi nisce bumbacu in oleiu sfinţitu si unse fruntea Atalei; privì cá o clipa cu mare atentiune spre feciór'a moribunda — si numai decâtu strigà: „Du-te suflete crestinu! du-te si te unesce cu Facatoriulu teu!“ Eu redicându-mi atunci capulu ingreunatu de gândirile triste, ce-lu impresoráu, si privindu vasulu, in care erá oleulu sfinţitu, am intrebatu: „Parinte, doftorí'a ace'a dá-i-va Atalei érasi viéti'a?“ — „Da, fiiule,“ dise betrânulu, cadiêndu, in bratiele mele, „da, viéti'a de veci!“ Atal'a morise!

Dela inceputulu povestirei sale Şakta a dóu'a óra se oprì cu vorb'a aici. Lacrimile îlu napadeáu cá pre unu copilu, si limb'a lui nu poteá sè dé decâtu cuvinte rupte. Şefulu lipsitu de vedere, îsi desfacù sênulu si scóse cruciuliti'a Atalei. „Éta aici este,“ dise elu, „marturí'a atâtoru nenorociri. O, René! o, fiiulu mieu! tu poti sè vedi, eu inse nu. Spune-mi, nu cumva s'a ruginitu aurulu dupa atâtia ani? Nu vedi pre elu urmele lacrimiloru mele? N'ai poté sè cunosci loculu, unde acea sfânta fecióra l'a atinsu cu buzele ei? Si cum se póte, cà Şakta inca nici pàna acum nu s'a facutu crestinu? . . . Nu, nu vréu mai multu sè intârdiu. Insu-si pamêntulu îmi stríga in urechi: „Tu acusi te vei reintórce in mormêntu; la ce mai intârdii si nu primesci odata acea sfânta religia?!“ . . . O, pamêntule, nu me vei asteptá multu; indata ce vre-unu servu de-a lui Domnedieu îmi va fí renascutu acestu capu albitu de tristetia si parere de rèu, speru cà voiu poté sè me mutu de aici spre a me uní cu Atal'a. Dar fiiulu mieu, sè inchiàmu, ce-a mai remasu din istorisirea mea.“ (Va urmá).

Editoru si redactoru respundietoriu:
Dr. Vasiliu Hossu.

Josifu Gans,

fabricantu si reparatoriu de masîne agronomice

(5) 4—10

in Blasiu (Balázsfalva)

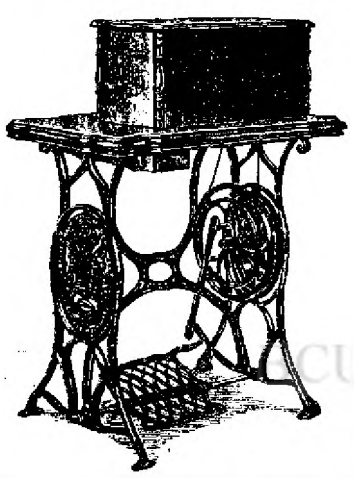

recomânda pre lânga garantia si servitiu solidu si promptu depositulu sèu de

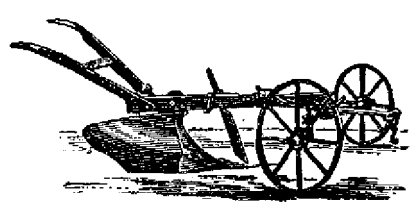

pluguri, masîne de imblatitu, de cusutu, de trieratu si de

alte instrumente economice,

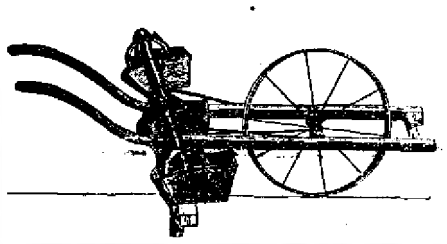

tóte din fieru batutu.

Tóte obiectele amintite se potu procurá si pre lânga solvire in rate.

Cu deosebita stima cutezu a incunoscintiá pre

Veneratulu Cleru greco-catolicu,

cà precum si pàna acum iáu asupra-mi gatírea de

iconostase, amvóne, altarie

si alte obiecte de ale instruirei interne a besericeloru, in ce privesce lucrulu de mesariu si de sculptoru, de colorare respective de marmorisare si de provedere cu icóne sânte, dimpreuna cu asiediarea aceloru obiecte in fati'a loculni, precum si renovarea de iconostase cu pretiurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescu cu placere.

Iconostasele ridicate de mine in besericele greco-catolice au câstigatu recunóscere deosebita, si tóte me indreptatiescu la sperarea, cà Veneratulu Cleru me va impartasî ocasionalminte de pretiuit'a-i incredere. Silinti'a mea se va indreptá totu de-a un'a intr'acolo, cá si de ací incolo se meritu renumele celu bunu, care mi-l'am câstigatu pàna acum.

Prin tarifulu de zone disparêndu departârile, prin acést'a capacitatea de concurintia mi-s'a maritu.

Rogându-me pentru pretiuite comande sum

Oradea-mare, 28 Ian. 1891

cu deosebita stima

Carolu Müller,

auritoriu si fabric. de recuis. beseric.

(4) 5—6

Fundata in an. 1858.

FRANCISCU WALSER

Liferantu de curte alu Altetiei Sale imp. si reg. Archiducele Josifu

proprietariulu primei fabrici ungare de masine si recuisite de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu

Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66

recomânda atentiunei preaonoratiloru domni preoti

TURNATORI'A SA DE CLOPOTE

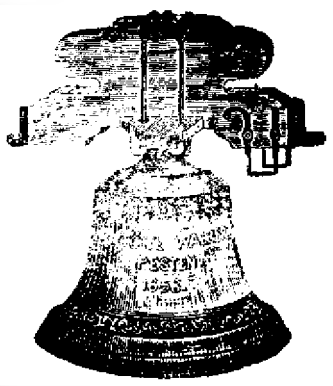

in care se fabrica atâtu grupuri câtu si clopote singuratice: cu **scaune de fieru** patentate si cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabric'a a liferatu dela intemeiarea sa 1800 clopote mari de metalu, intr'altele si celu dela metropolí'a din Bucuresci in greutate de 8000 kilograme.

Se afla umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru bài, conducte pentru apa si pumpe pentru fântâni.

(2) 16—52

Preliminarie de spese si Pretiu-couranturi se trimitu la cerere gratuitu si franco.

Distinsu in anulu 1885 la espositiunea regnicolara din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concurintia cu **diplom'a cea mare de onóre.**

Tipografi'a Seminariului archidiecesanu.

Abonamêntulu

Pentru monarchia: Pre anu 6 fl., 1/2 anu 3 fl., 1/4 anu 1 fl. 50 cr.

Pentru strainatate: Pre 1 anu 18 frcs., 1/2 anu 9 frcs., 1/4 anu 4 frcs. 50 cm.

Fói'a apare in fie-care **Sâmbata.**

Unirea

Insertiuni

Unu șiru garmond: odata 7 cr., a dóu'a óra 6 cr., a treia óra 5 cr., si de fie-care publicatiune timbru de 30 cr.

Totu ce privesce fói'a sè se adreseze la «Redactiunea si Administratiunea **Unirei**» in **Blasiu.**

Fóia bericésca-politica.

Anulu I. Blasiu 25 Aprilu 1891. **Numerulu 17.**

O rectificare.

(+) „Tribun'a" din Sibiiu in numerulu sèu 76 din anulu curente vorbindu despre comisarii ministeriali denumiti pentru esamenele de maturitate, ce au sè se ţîna àst-anu la gimnasiele românesci, face urmatórea reflexiune: „Remarcabilu e, cà in ordonanti'a ministrului, prin care se numescu acesti comisari, gimnasiulu românu gr.-catolicu din Blasiu este rangiatu in categorí'a gimnasieloru, cari stàu „la inmediat'a dispositia si directiune a ministrului", ér pentru gimnasiele române din Naseudu si Beiusiu ordonanti'a nu contîne numirea vre-unui comisariu guvernialu. *Va se dica, aceste gimnasii suntu considerate cá gimnasii neconfesionale, prin urmare de statu.*"

Fația cu acésta informatiune falsa, ce o dà „Tribun'a" publicului sèu cetitoriu, inainte de tôte trebue sè declaràmu, cà nu voimu sè ascundemu seau sè negàmu positiunea cea preste mesura grea si nesuferita, ce s'a creatu in er'a ast'a constitutionala toturoru gimnasieloru românesci fàra deosebire de confesiune, ci din contra este intentiunea nóstra a ne ocupá intr'unulu din numerii viitori ai „Unirei" càtu se póte mai pre largu cu situatiunea precaria, in care au ajunsu acele institute culturale românesci, si *conformu programului nostru* sè atragemu din nou atentiunea publicului nostru cetitoriu asupr'a stàriloru anormale si illegale, in cari se áfla *dóue* din gimnasiele nóstre, si asupr'a pericleloru, la cari suntu espuse si celealalte *trei*, déca Românii voru remâné nepasatori si reci in o cestiune de viétia pentru desvoltarea loru culturala *românésca.*

Dar cu tóte cà si noi vedemu si sêmtimu cu adénca mahnire curentulu dușmanosu pornitu in contr'a gimnasieloru românesci, totusi nu potemu lasá nerectificata erórea, in care a cadiutu „Tribun'a", cându presinta lucrurile asiá, cum le aflàmu in reflexiunea sa citata mai susu, càci noi suntemu de convingerea, cà poporulu românu trebue sè aiba astàdi mai multu decâtu ori cându alta data, lamurita si esacta cunoscintia despre afacerile publice, ce-lu intereséza mai de aprópe, si mai vêrtosu despre institutele sale culturale.

Déca deschidemu raportulu alu nóuespredecelea, ce l'a facutu ministrulu de culte si instructiunea pública dietei ungare despre starea invetiamêntului publicu cu sfêrșitulu anului scolasticu 1889/90, si vomu ceti cele cuprinse la pagin'a 17, ne vomu convinge, cà in Ungari'a suntu cu totulu 180 scóle medie, dintre cari 151 gimnasie si 29 scóle reale. Aceste tôte suntu imparțite in 3 clase principale, si anume: 49 suntu scóle medie, *cari stau sub imediat'a dispusetiune a guvernului,* 73 cari stau *numai sub conducerea guvernului,* si 58 cari se áfla *sub inspectiunea guvernului si sub conducerea confesiuniloru autonome.*

Sub inmediat'a dispusetiune a guvernului se áfla asiá numitele gimnasie *de statu,* si gimnasie *regesci;* sub conducerea guvernului gimnasiele catolice *de ritulu latinu,* si catolice *de ritulu grecescu,* apoi cele comunale si private; sub inspectiunea guvernului si conducerea confesiuniloru autonome suntu asiediate gimnasiele *greco-orientale,* ev.-luterane, ev.-reformate, protestante asociate si unitarie.

Chiar si intre gimnasiele *de statu* si intre cele *regesci* aflàmu o deosebire mare, deși si unele si altele se áfla sub inmediat'a dispusetiune a guvernului, càci la gimnasiele *de statu* guvernulu póte denumí si profesori *acatolici,* asiá de es. la gimnasiulu de statu din Fiume avemu si unu profesoru *românu greco-orientalu,* pre cându la gimnasiele *regesci* guvernulu nu póte denumí de comunu, decâtu numai profesori catolici, pentru-cà aceste gimnasie se susținu in parte mare din avere catolica si in specie din *fondulu studieloru,* care s'a infiintiatu la anulu 1775 din averile ordului religiosu alu Iesuiților, confiscate la anulu 1773, si la care mai târdiu s'au adausu si averile altoru manastiri catolice. De presentu acestu fondu are o avere de circa 10 milióne floreni si se administréza de ministrulu de culte si instructiunea publica sub control'a unei comisiuni de episcopi si mireni catolici denumiti de Maiestatea Sa. De aici se esplica si impregiurarea, cà gimnasiele regesci se numescu si *catolice regesci.*

Feuilleton.

Amintíri de caletoría.

Constantinopolu, 31 Iuliu 1890.

Frate Isidóre!

Éca-ne dara inaintea unei masse mari de cladiri diforme petecite, aruncate si lipite preste si de olalta si spoite mare parte cu spoiéla de colori desperate, càror'a anevoia li-se póte dá nume, cu spoiéla de ace'a, cu care se spoiescu si pre la noi mai alesu casàrmile si alte zidiri publice, cari nu au pretensiunea de a trece de nesce cladiri de valóre architectonica. Dara cupol'a cea larga, ce se inâltia maiestosu preste tóte cladirile din giuru-i, ne spune, cà ací avemu sè vedemu lucruri mari. Aspectulu celu din afâra alu acestei gramedi de zidiri nu-ți oferesce nimicu desfatatoriu, dara sciindu noi, cà acésta cupola maiestósa e cupol'a besericei Agia Sofia, îti poti inchipui neastêmperulu nostru, cu care grabiámu, sè intrâmu intr'êns'a.

Trebue se ne pogorîmu câte va trepte. Acolo ne astépta nesce imani, cá se primésca si dela noi tacs'a de câte doi franci, carea ghiaurii au sè o solvésca intru iertarea pecateloru loru, cându voru sè între in vre un'a din mosceele din Constantinopolu. Ce sè facemu deci? Ne *rescumperàmu* si noi in chipulu acest'a sufletele, éra piciórele ni-le bagàmu in nesce pantofi de paie. Fórte bine e din punctulu de vedere alu sanetàtii, cà Turcii acum nu mai pretindu dela noi, se ne descultiàmu, cându vomu se întràmu in mosceele din Constantinopolu.

Întràmu mai ântâiu in vestibululu besericei. Vestibululu acest'a mare e intunecosu, dara fórte frumosu. Padimentulu si paretii lui suntu de marmora, éra boltitur'a-i este impodobita cu mosaicu, preste care inse au trasu Turcii o pàtura de intrauritura, cá se nu se mai véda icónele. Dara si elu pare cà ni-se plânge cu mahnire despre vandalismulu acelui poporu, in a càrui mâni a cadiutu beseric'a acést'a. In poporulu acest'a islamulu a nadușitu sêmtiulu frumosului si inaltiatoriului aprópe cu desevêrșire. E fórte delasatu vestibululu acest'a, si sè vede, cà acum de multu têmpu nu mai este, cine sè se róge ací cu cuvintele psalmistului: Iubit'am podób'a càsii tale.

Din vestibulu ducu in beserica trei usi mari. Suimu trei trepte si întràmu pre usi'a cea din mijlocu, si — o, ce marire! ce sublimitate! Óre lucru de mâni omenesci sè fia acest'a? Acést'a e Agia Sofia! In usi'a acést'a s'a opritu odinióra imperatulu Iustinianu si a rostitu cuvintele memorabile: *Te-am intrecutu, Solomóne!* — Cu o singura privire cuprindemu beseric'a acést'a, si ne oprimu in usia, si uimirea ne opresce graiulu. —

Póte cà in lumea intréga nu esista altu monumentu, care se produca unu efectu atâtu de solemnu si atâtu de totalu la o singura privire. Vediut'amu in Rom'a basilicele sânților Apostoli Petru, Paulu si Ioanu. Si acelea suntu sublime si inaltiatóre de sufletu si de inima: dara acolo trece omulu dintr'o surprindere intr'alt'a, si pârțile cele minunate ale acestoru minuni de-ale artii crestine ți-se infațisiéza numai pre rêndu un'a dupa alt'a, si dupa ce le-ai admiratu tóte, trebue sè-ți formezi insu-ți in spiritu efectulu totalu, carele elu nu ți-lu oferescu in realitate la o singura privire. Nu asiá in Agia Sofia. Ací abiá întri, si deja vedi totulu. Vrêndu nevrêndu te opresci, sè admiri. —

Rapirea nóstra sufletésca ne-o turbura unu Turcu tineru, care ingenunchiá lânga o columna si-si impliniá devotiunea, acum atingûndu padimentulu cu fruntea, acum in-

Intre gimnasiele, cari stau sub inmediat'a dispusețiune a guvernului, si gimnasiele, cari se áfla numai sub conducerea lui, aflàmu o deosebire *esentiala,* càci pre cându la gimnasiele din categori'a prima singuru guvernulu se ingrigesce de partea economica a loru, si totu elu denumesce, dotéza si in casu de lipsa, destituiesce pre profesori, pre atunci la gimnasiele, cari se áfla numai sub conducerea lui si in specie la gimnasiele cu caracteru catolicu, guvernulu nu se ingrigesce de partea economica a loru, cum ar fi de esemplu de crearea mijlóceloru, din cari sè se susțina acele gimnasie, de procurarea aparateloru de invetiamêntu si de redicarea, conservarea si eventualu amplificarea localului gimnasialu, nici nu denumesce pre profesori, nici nu júdeca si decide afacerile loru disciplinarie, ci guvernulu *conduce aceste gimnasie numai din punctu de vedere didacticu si pedagogicu.* De unde urméza, cà gimnasiele de sub conducerea guvernului numai unu lucru îlu au comunu cu gimnasiele de statu, si anume planulu de invetiamêntu si dependinti'a loru dela ministrulu instrucțiunei publice in afaceri de instrucțiune si educațiune.

Ce se ține de gimnasiele românesci din Blasiu, Beiusiu si Nasèudu, aceste trei institute in raportulu ministrului citatu mai susu figuréza intre gimnasiele, cari din punctu de vedere didacticu si pedagogicu stau *sub conducerea si nu dispusețiunea ministrului,* càci ele nu se susținu din vistieri'a statului ori din fondulu studieloru, *ci din averea propria si inalienabila a dieceseloru române greco-catolice de Alb'a-Iulia si de Oradea-mare, respective din fondurile granitieresci,* si tocmai pentrucà nu le susține statulu, ele trebue sè aiba in sensulu legii cá limba de propunere numai limb'a românésca, care li-a dat'o intemeiatorii si susțiitorii loru, si nu ace'a, care se incérca sè li-o impuna volnici'a ministeriala in contr'a toturoru legiloru firei si drepturiloru positive, si chiar si in contr'a intereseloru bine-precepute ale patriei comune.

Din cele desfașurate pàna acum'a ori cine se póte convinge, cà gresiesce „Tribun'a", cându afirma, cà gimnasiele din Blasiu, Beiusiu si Nasèudu suntu considerate de gimnasie *de statu.* Inse pentru cà se delaturàmu ori ce indoiéla, vomu reflectá si la impregiuràrile, cari au indemnatu pre „Tribun'a", sè faca enunciațiunea ace'a gresita.

E dreptu, cà ordonanti'a ministrului, la care se provóca „Tribun'a", nu conține denumirea vre-unui comisariu guvernialu pentru esamenele de maturitate dela gimnasiele din Beiusiu si Nasèudu. Inse din acésta impregiurare nu se póte nici de cum deduce, cà acele gimnasie suntu considerate de gimnasie de statu.

Aserțiunea „Tribunei" numai in casulu acel'a ar avé ceva temeiu, cându *tóte gimnasiele de statu* ar' avé privilegiulu de a nu-si ține esamenulu de maturitate in presenți'a unui comisariu guvernialu. In casulu acest'a ar poté omulu cugetá asiá: Dupa ce numai la esamenele de maturitate dela gimnasiele de statu nu se trimitu comisari guverniali, de sine urméza, cà si gimnasiele din Beiusiu si Nasèudu suntu gimnasie de statu, de órece nici la acestea nu s'au denumitu comisari guverniali pentru esamenele de maturitate din àst-anu. Déca inse cetimu cu atențiune ordonanti'a ministrului, la care se provóca „Tribun'a", vedemu, cà ace'a conține mai multe gimnasie de statu, la a càroru esamene de maturitate s'au denumitu deja comisari guverniali. Aceste gimnasie suntu: celu din Budapest'a (cerc. VII), din Beseric'a-alba, din Panciov'a si Zombor. Fiindu-cà asiádara si gimnasiele de statu primescu comisari guverniali pentru esamenele de maturitate, de sine urméza, cà impregiurarea ace'a, cà anumite gimnasie nu si-au primitu inca comisarii, nu póte serví dreptu basa la presupunerea, cà aceste institute ar' fi considerate cá gimnasie de statu. Altcum fia liniscita „Tribun'a", càci atâtu gimnasiele din Beiusiu si Nasèudu, câtu si alte gimnasie *confesionale,* pentru cari ordonanti'a din cestiune nu conține numirea vre-unui comisariu guvernialu, voru fi incunoscintiate in alta ordonantia ministeriala despre numirea comisariloru, cari au sè asiste la esamenele loru de maturitate. Ministrulu are cu multu mai mare „dragoste si ingrigire parintésca" fația cu gimnasiele românesci, de câtu se le lase fàra de control'a severa a comisariului seu.

Ce se ține in specialu de gimnasiulu din Blasiu, accentuàmu din nou, cà acel'a nu stà sub dispusețiunea ministrului, ci numai sub conducerea lui, precum ori cine se póte convinge din raportulu ministerialu citatu mai susu. Este inse de insemnatu, cà ministrulu cându face dispusețiuni comune pentru tóte gimnasiele, cari stau fia sub inmediat'a sa dispusețiune, fía sub conducerea sa, atunci se folosesce de espresiunea scurta: „pentru gimnasiele de sub inmediat'a mea dispusețiune si conducere etc." Acésta espresiune, ce e dreptu, nu este destulu de corecta, inse cine cunósce starea lucrului, scie, cà intielesulu ei este numai acel'a, cà dispusețiunile facute de ministru au valóre atâtu pentru gimnasiele, cari stau sub inmediat'a lui dispusețiune, câtu si pentru cele ce stau numai sub conducerea lui.

In fine observàmu, cà „Tribun'a" a facutu unu progresu insemnatu in — superficialitate, càci la anulu 1887 afirmase, cà gimnasiulu din Blasiu este *regescu,* si desi atuncia i-s'au datu lamuririle cele mai autentice si i-s'a aretatu, cà este in ratecire, totusi acum afirma si mai multu, cà adeca trei seau celu puținu dóue gimnasie românesci suntu considerate cá gimnasie *de statu.*

Deocamdata atât'a despre gimnasiele nóstre românesci!

---

dreptându-si trupulu, acum atingându-se cu policarele dupa urechi, acum ținêndu-si pàlmile inaintea ochiloru, cá si cându ar' cetí ceva de pre ele. Elu se rogá in taina, ori mornaiá, ori își inaltiá vócea. Vederea lui ne aduse aminte intêmplàri triste.

Erá diu'a de 29 Maiu 1453, serbatórea pogorîrei Spiritului sântu. O mulțime mare de poporu creștinu, mai alesu preoti si fetióre, cari si-au consacratu lui Domnedieu vergurí'a, dara si o mulțime de familii fruntasie au cercatu scutu si scapare in beseric'a Intieleptiunei celei intrupate alui Domnedieu. Aci asteptá mulțimea cuprinsa de cutrèmuru, batêndu-si cu desperarea si rogându-se lui Domnedieu, sè faca o minune si se pazésca macaru loculu acest'a sântu.

Dara judecat'a lui Domnedieu a trebuitu sè se implinésca întru semnu toturoru aceloru popóre, cari nu voru sè-si plece capulu sub jugulu celu blându alu vicariului lui Christosu. Mulțimea indesuita in beseric'a lui Iustinianu audiá dejá sgomotulu, ce-lu faceáu órdele musulmane apropiându-se. Acusi se audu bubuituri in porțile de arama ale besericei. Porțile se spargu, si in beserica se vérsa asemenea unui rîu îmflatu de munte cete de Turci aprinsi de fanatismu, si — beseric'a cea mare e prefacuta de odata intr'unu locasiu alu grózei.

Turcii ucideáu fàra mila pre toti cei ce li-se pareáu, cà voru se faca cea mai mica resistintia, legara pre creștini cu funii si mai pre urma si cu veșmintele cele sânte ale besericei, vapsira cu sânge preotiescu si creștinu altariulu, padimentulu, columnele, gramadira ruine preste ruine, rapira din beserica totu ce aveá ceva pretiu. Acusi erá cas'a acést'a a lui Domnedieu unu locu de gróza, plinu de morti, de raniti si de sclavi.

Dara éca sosesce si cuceritoriulu Mahomedu II. Susu pre calu si incungiuratu de o mulțime de argati a cutrieratu elu o mare parte a cetății, si ostasii lui îlu intêmpinara pretotindenea cu urlete de bucurie selbatica. Acum sosesce la Agia Sofia, întra calare in beserica, si vediêndu monumêntulu acest'a maretiu striga: Allah e lumin'a ceriului si a pamêntului! Beseric'a lui Iustinianu, cea mai mare si mai frumósa dintre besericele creștine de pre atuncia, din momentulu acel'a s'a prefacutu intr'o moșea.

O, câtu de mare a trebuitu se fia mâni'a cea drépta a preabunului si indelungu-rabdatoriului Domnedieu, déca ea beseric'a cea mai stralucita a imperației sale o a lovitu cu o lovitura atâtu de nimicitóre! Si a trebuitu sè se intêmple acést'a cu câțiva ani dupa ce Grecii s'au reintorsu la unitatea besericésca si apoi éra s'au lapedatu de ea si au respinsu grati'a, ce le-o a oferitu Domnedieu intru iubirea sa. A trebuitu sè se intêmple acést'a chiaru in serbatórea Spiritului sântu, a càrui origine dela Fiiulu o au negatu Bizantinii, nu dóra cà le-ar' fi fostu tare de curatieni'a dreptei credintie, ci singuru numai impintenati fiindu de trufi'a loru si de ambitiunea de a nu fi supusi urmatoriului sântului Petru. Dreptu esti, Dómne, si drepte suntu judecățile tale! — Inse Dómne, dóra in veci te vei mâniá spre noi? Séu vei tinde mâni'a ta din neamu in neamu? —

Asiá dara îti poți inchipui, câtu de adênca ne erá tristeti'a, carea ne insoțiá, pàna ce âmblámu prin beserica.

Lumin'a desi e bogata, totusi e impartita intr'unu chipu atâtu de dulce, incâtu ea impartasiesce besericei unu ce misteriosu, care te invita si te indémna la contemplarea celoru domnedieesci, nu-ti ostenesce ochii si totuși luminéza chiaru si cele mai mici particele ale zidirei si ale podóbei ei

Ne ridicàmu privirile in susu, si — o, ce ceriu sublimu, intinsu preste spatiulu acest'a, in care usioru ar' incapé o suta de mii de ómeni! Cupol'a e asiediata intr'o inaltime fórte mare, e larga si totuși fórte latita. Ea inca e impodobita cu mosaicu, dara si acest'a e acoperitu acum cu o pàtura de intrauritura. Óre intârdiá-va inca multu diu'a ace'a, in care va cadé pàtur'a acést'a, cá apoi sè se véda, ce a potutu produce art'a in servitiulu credintiei celei odinióra atâtu de vie a besericei grecesci?

Cupol'a acést'a se pare a se asiediá pre o cununa de ferestuție multe si dese, cari se infațisiéza cá o coróna imperatésca. Mai la vale urméza ferestri mai mari asiediate între columne, apoi urméza unu rêndu de columne

Catolicii germâni si catolicii magiari. — Intre numerósele fapte, ce voru aruncá o umbra asupr'a meriteloru, ce și-le-a câștigatu fostulu cancelariu alu imperiului germânu pentru patri'a s'a si cari voru întunecá memori'a lui, fără indoiéla dóue ocúpa loculu de frunte, si anume prigonirea besericei catolice, si persecutarea ne mai pomenita a cetățieniloru poloni. Catolicii au fostu ajunsu pâna acolo, câtu in statu erâu considerati de inimicii tronului si a imperiului, éra in comune si in familii erâu lipsiti si de mângaierile religiunei. Polonii pre lânga persecuțiunile religióse au trebuitu se indûre prigoniri si pentru alipirea loru càtra trecutulu si càtra limb'a loru. Volnicí'a lui Bismarck ajunse pâna acolo, câtu limb'a polona o eschise chiar' si din scólele elementare, oprindu pre invetiatori, cá nici religiunea se nu o mai propuna din catechisme scrise in limb'a polona. — Prigonirile aceste nu au potutu remâné fără efectu; vêntulu semenatu de principele Bismarck a produsu viforulu infricosiatu alu socialismului, care pre di ce merge imbráca forme totu mai amenintiatóre. Principele Bismarck vediu rèulu, dara nu voi se recunósca radecin'a lui adevèrata, pentru cà nu voi se-și marturisésca greșiél'a. Cugetà deci, cà mesuri escepționale, forția brutala si persecutiuni si mai mari voru curmá rèulu. Se insielà inse amaru. Acțiunea produce reacțiune; socialismulu cresceá in butulu tuturoru legiloru escepționale iuca si mai repede.

Intre astfeliu de impregiurâri ajunse la cârma tinerulu imperatu Wilhelm. Spiritulu lui ageru si totu odata adêncu creștinescu a preceputu, cà reulu, ce bântuie tiér'a, e unu rèu socialu religioso-moralu, care numai cu reformarea societății pre base creștinesci se póte vindecá, éra nici decum prin mesûri coercitive. Elu abrogà deci legile escepționale aduse in contr'a socialistiloru, éra betrânului cancelaru i-a concesu odibn'a binemeritata. Dela acestu têmpu vedemu o schimbare notabila in mersulu afaceriloru din Germani'a. Socialismulu se áfla in fația cu beseric'a catolica, care acum își póte desvoltá intrég'a sa potere morala. O armata de aprópe 200000 ómeni e inrolata dejá sub stindardulu, pre care e scrisa cá devisa: combaterea socialismului [1]), si e de speratu, cà in scurtu têmpu se va sêmți efectulu nepretiuitu alu acțiunei catolice intru vindecarea releloru, de cari sufere Germani'a.

Numai Polonii au mai remasu supuși la legi escepționale. Acum aflàmu cu bucuría, cà guvernulu germânu incepe a pași si fația cu dênsii pre terenulu dreptății si alu echității. Anume ministrulu de culte a concesu, cá de ací in colo in scólele elementare studiulu religiunei sè se póta propune in limb'a polona si din catechismu polonu.

Ce au facutu óre catolicii germâni in caus'a concetățieniloru poloni nedreptățiti si persecutati? Ei au protestatu atâtu in parlamentu câtu si in pres'a loru in contr'a volniciei guvernamentale, pretindiêndu in numele dreptului naturalu si divinu, in numele echității, in numele intereseloru pedagogice, si in fine in numele intereseloru bineprecepute ale statului, cá cetățieniloru poloni se li se dé libertate deplina de a se cultivá in limb'a loru materna, afirmându susu si tare, cà crescerea adeverata firésca si religiósa a pruncilor numai in limb'a materna se póte intêmplá. Éra acum, cându au luatu cunoscintia despre nóu'a dispositie a ministrului, au salutat'o cu bucuría, numindu-o inse numai *o mica prevenire* [2]), si pretindiêndu cá limbei polóne sè se dé *tóte drepturile,* ce i-se cuvinu, de órece prin octroarea forțiata a limbei germâne nu se inaintéza interesele statului, ci din contra se periclitéza in mesur'a cea mai mare.

Cum stàmu noi in patri'a nóstra? La noi, cá si in Germani'a, guvernulu *liberalu* vré se ne rapésca limb'a materna nu numai din viéti'a publica ci chiar' si din beserica. Dovéda suntu gimnasiele din Beiusiu si Nasèudu, dovéda scólele din Sigetu, Satmare, Niru s. a., si dovéda mai pre susu de tóte suntu asilele de copii, cari pre pruncii de 3—6 ani voiescu se-i invetie limb'a magiara si asemenea se-i faca, cá sè se róge in limb'a magiara recitându *evlaviósele* rogatiuni ale domnului ministru de culte.

Si fația cu acésta procedura a guvernului *liberalu* ce facu *catolicii nostri?* Fói'a loru, care pretinde a avé patenta in aperarea catolicismului, „Magyar Állam" in cestiunile, ce atingu nationalitățile, e mai șovinista decâtu foile liberale. Pre deputati nici nu-i mai amintimu. Éra dintre episcopi suntu si de aceia, cari in fați'a tierei, in cas'a magnațiloru cu ocasiunea desbaterei proiectului de lege despre asilele de copii, au potutu declará, cà instrucțiunea obligatóre a limbei magiare chiar' si in asile o considera necesaria pentru fericirea statului.

Noi îi rogàmu pre frații nostri catolici, se nu-si nite, cà Christosu a ștersu zidulu celu din mijlocu, cà pecatulu comisu in contr'a pruncilor nevinovati nu póte remâné nepedepsitu, si in fine cà fericirea, marirea si tari'a patriei stà in indestulirea si bun'a intielegere a tuturoru cetățieniloru.

Amu facutu acésta paralela, cá se véda aceia dintre connationalii nostri, cari in beseric'a catolica vreu se véda unu pericolu pentru nationalități, cà beseric'a catolica nu e inimica nationalitățiloru, ci chiar' din contra este garanti'a loru ce'a mai sigura, si cá déca se áfla catolici, cari lúcra in contr'a vre-unei nationalități, acei'a nu lúcra cá adeverati catolici, ci cá ómeni orbiți de șovinismu nationalu.

[1]) Volksverein.

[2]) V. *Germani'a*, Nr. 85, I.

Revista besericésca.

Rom'a.

In 9 a l. c. a primitu Sânti'a Sa in audiintia peregrinagiulu condusu de renumitulu calugàru dominicanu din Frâncí'a P. Didon. Peregrinagiulu erá compusu din 100 scolari, cari frecuentéza institutulu Dominicaniloru din Arcueil. Pruncii erâu insoțiti de parintii loru. Dupa sânt'a Liturgia celebrata de Sânți'a Sa, la care au asistatu toti peregrinii, Pap'a conversà cu toti cei de fația, indemnându-i mai cu séma pre bàieți la pietate si diligintia neobosita in studii, pentru cá astfeliu cu têmpulu se póta fi

---

cu arcuri mari si cu minunate parapete de marmora, cari marginescu corurile. Acestea suntu asiediate pre boltiturile mai aprópe de noi si incúngiura beseric'a giuru impregiuru dela o margine a apsidei pâna la ce'a alalta. Arcurile boltiturei celei mai din josu suntu portate de mulți si variați monoliți si stêlpi mari. Padimentulu e de marmora, dara e acoperitu cu rogojine, cari tóte îți aréta calea càtra Mec'a si astfeliu diformèza beseric'a fórte, fiindu cà nu mergu càtra resaritu, ci càtra miédia di resaritu. Din inaltimea cupolei depindu candelabre fórte mari, cari in spatiulu celu vastu alu besericei se paru a fi nesce paseri mari albe, ce se légana in aeru cu aripi intinse. In cele patru ânghiuri, pre cari se asiédia cupol'a, se vèdu in mosaicu patru Serafimi cu câte siese aripi. Aripile acestea ar' fi destulu de mari, cá sè servésca de vêntrele la o naia ori câtu de mare. Acesti Serafimi au fostu atâtu de norocosi, de Turcii nu i-au spoitu cu intrauritura. Dara si ei au patit'o: fețiele loru Turcii le-au acoperitu spoindu preste ele câte o rosa. Ce siodenie, vrednica de fantasí'a orientala: patru rose mari intraripate cu câte siese aripi!

Trecûndu prin mijloculu besericei ajungemu inaintea altariului. Dar' ce dicu? Si noi potemu dice cá odinióra María Magdalina: *Cà au luatu pre Domnulu meu, si nu sciu, unde l'au pusu pre dênsulu.* Nu e ací altariulu, pre care erá Christosu in mijloculu poporului sèu. Nu e ací altariulu acel'a, càci delegatii vicariului lui Christosu au depusu pre elu anatem'a, dupa ce a remasu zadarnica tóta incercarea loru de a induplecá pre patriarculu Mihailu, se nu sfasie *camasi'a lui Christosu cea necusuta, de susu tiesuta preste totu.* O, si anatem'a acést'a s'a asiediatu cu tóta greutatea sa pre beseric'a grecésca si pre Agia Sofia. Anatem'a a remasu nemiscata acolo, dara altariulu l'au delaturatu Turcii, si loculu lui a remasu golu. Numai o catedra inalta vedemu ací lânga parete. Pre ea duce o scara pedisia. De acolo esplica preotulu turcescu Coranulu, si facûndu-o elu acést'a ține in mâna o spada, simbolulu cucerirei.

Unde e stralucirea, ce o desvoltá beseric'a creștina odinióra in loculu acest'a? Odinióra celebrá ací patriarchulu s. liturgie imbracatu in vesminte, ce straluciáu de auru si de pietri scumpe. Sute de preoti îlu incungiuráu imbracáti si ei in stralucire si insoțindu-se archiereulu întru aducerea sântei jertfe, si multime de clerici si de calugari asistáu cu ripide, cu cadelnitie, cu lumini, cu icóne sânte, si faceáu se resune boltitúrile acestea de laud'a lui Domnedieu. Si miile de credintiosi respundeáu din nàile si din corurile besericei la rogaciunile patriarcului ori prorumpeáu in aclamàri pentru patriarculu si pentru imperatulu. Manifestârile aceste ale credintiei creștine desteptàu si nutriáu in omu credinti'a, dara acum, acum ele suntu numai nesce aduceri aminte, cari îți destépta numai sêmtieminte triste.

Ne inaltiàmu acum privirile spre boltitur'a apsidei. Acést'a inca e impodobita cu mosaicu, dara si preste icónele acestea se intinde vèlulu intraurturei. De-asupr'a in fundulu apsidei se vèdu inse si prin intrauritura contúrele icónei celei vechi a Agiei Sofie celei intrupate, adeca a Domnului nostru Isusu Christosu. Elu e ací si nu a parasitu beseric'a sa, dara màni'a lui cea drépta a invèlitu fați'a lui. Colo susu pre cupol'a principala se ceteáu odinióra cuvintele psalmistului: *Domnedieu in mijloculu ei, si nu se va clati.* Remas'a chipulu lui Domnedieu in mijloculu ei, dara cei ce sè i-se inchine cu spiritulu si cu adevèrulu, nu suntu ací.

Mai âmblat'amu apoi prin beserica, si ciceronele ne-a mai aretatu un'a si alt'a. Ne-a aretatu susu pre o columna de marmora unu semnu, care se pare a fi urm'a unei pàlmi cu degete intinse pre piétra: acolo se dice, cà a pusu cuceritoriulu Mahomedu mân'a sa, cându a luatu in posesiune beseric'a acést'a. Ne-a aretatu o columna, carea singura e imbracata pâna la unu locu cu metalu: in imbracamintea acést'a este o spartúra, si in dosulu acestei spartúri se vede o gaura in marmora. Ciceronele diceá, cà din column'a acést'a isvoresce pre gaur'a ace'a apa in forma de sudóre. Noi amu cercatu lucrulu, dara nu l'amu potutu constatá.

Dara iérta, càci acum éra trebue sè pornimu prin cetate.

Victoru.

cetatieni folositori ai patriei si fii credintiosi ai besericei. „Franci'a," dise Sânti'a Sa, „numai atunci va fi cu adeveratu poternica, déca-si va pastrá credinti'a, si déca va remâné fidela religiunei sale."

In 10 Aprilu s'au inceputu serbârile centenarie in onórea sântului Gregoriu Marele, cu o liturgía solemna celebrata in beseric'a sântului Petru. Serbârile religióse au duratu trei dile, éra in 13 s'au inceputu serbârile literarie si scientifice, cari intru tóte au fostu demne de nemoritoriulu Pontifice Gregoriu.

Afric'a.

In numerulu 3 alu „Unirei" amu fostu amintitu, cà Cardinalulu Lavigerie a intemeiatu o societate numita a *fraţiloru din Sahar'a"* cu scopulu, cá se civilisezc pre locuitorii marelui deşiertu si se ştérga rușinosulu negotiu de sclavi. Acum impartașimu cu placere, cà in 5 a l. c. s'a intêmplatu binecuvêntarea celei deântâiu case a noului ordu in *Biskra.* Ceremoni'a binecuvêntârei a indeplinit'o insusi Primatele Africei, Cardinalulu Lavigerie, insoțitu de episcopulu din Constantine si de numerosi preoti. Inainte de amiédi s'a intêmplatu binecuvêntarea veșmînteloru pentru 12 novitii, éra dupa amiédi binecuvêntarea casei. Cu acésta ocasiune neobositulu Cardinalu a rostitu càtra generosii *frati* o vorbire admirabila, in care-i imbarbatà la implinirea nobilei dara grelei misiuni, ce si-au alesu. — Viéti'a *fraţiloru* altcum nu e estraordinaria. Esercitii de penitintia, posturi deosebite, voturi, si altele, nu au se faca. Traiulu loru e unu traiu simplu, feritu de lucsu, dara convenabilu. Pâne inse nu voru mâncá, pâna cându nu voru avé grâu produsu de dênsii. — Sér'a se adúna toti fratii la rogaciuni comune, cari le rostescu in limb'a francesa. Culcusiulu loru e pre nesce rogojini intinse in giurulu salei. — Cu tóte aceste in fați'a acestoru *frati* cine va poté inadusi in inim'a sa sêntiemêntulu de admiratiune fația cu fecunditatea admirabila a besericei catolice, care nu incéta a produce sânti?

Revista politica.

Afaceri interne.

Parlamentulu a inceputu in 20 a l. c. desbaterea proiectului de lege despre organisarea judecatoriiloru si a procuraturelorn. Interesarea fația cu acestu proiectu de lege e fórte neinsemnata, si siedinti'a a fostu fórte slabu cercetata.

Comisiunea administrativa a continuatu desbaterea proiectului de lege despre reform'a administratiunei. Discusiune mai mare a fostu referitoriu la sfer'a de activitate a comiţiloru supremi. *Apponyi* a cerutu, cá de aici in colo se nu mai fia *comiti* si *vice-comiti*, ci numai unu singuru functionariu cu numirea *comite supremu.* — *Tibád* cerù susținerea neștirbata a ambeloru posturi, sub cuvêntu cà comitele supremu e chiamatu numai se controleze mersulu afaceriloru, éra nu se le conduca insusi. Ministrulu-presiedinte *Szapáry* asemenea a vorbitu pentru susținerea oficiului de vicecomite, mai alesu pentru cà schimbându-se cu schimbarea de ministeriu si personalulu comiţiloru supremi, ar' suferí administrati'a prea multu, déca nu numai controlarea, ci si conducerea afaceriloru comitatense ar' fi incredintiata comitelui supremu. In fine §-ulu fù primitu fàra de modificarea contelui Apponyi.

Franci'a.

Acțiunea pornita de Cardinalulu Lavigerie intre catolicii din Franci'a pentru a se intruní intr'unu partidu catolicu conservatoriu cu recunóscerea formei republicane, aduce fruptele dorite. Cele mai de frunte trei foi catolice *„Univers"*, *„Monde"* si *„Croix"* au publicatu in ace'asi di unu manifestu ieșitu din initiativ'a unui grupu insemnatu de catolici din regiunea nordica a Francíei, in care se cuprinde urmatoriulu *programu* pentru atitudinea viitóre a francesiloru catolici: 1° Libertate deplina pentru beserica, in specie libertate de asociare si rechiamarea calugaritieloru la spitale. — 2° Repausu obligatoriu de Domineci. — 3° Revisiunea legiloru scolare, si eliminarea toturoru dispositiiloru contrarie religiunei si drepturiloru familiei. — 4° Scutirea preoțiloru dela servitiulu militariu. — 5° Aplicarea capelaniloru militari la tóte categoriile de soldati. — 6° Legi favorabile pentru desvoltarea agriculturei si a industriei. — 7° Alegere de candidati catolici la tóte oficiile si posturile.

Speràmu, cà francesii catolici voru precepe in fine, cà numai pre calea acést'a potu sè se fericésca.

Germani'a.

Evenimentulu celu mai insemnatu alu septemânei trecute îlu forméza alegerea de deputatu intêmplata in *Geestemünde.* Intre candidati a fostu si excancelarulu de fieru, principele Bismarck. Ar fí crediutu omulu, cà la audiulu simplu alu numelui atâtu de renumitu, toti alegatorii voru alergá sè voteze pentru Bismarck. Dara nu s'a intêmplatu asiá. Bismarck va ajunge la alegere restrînsa cu candidatulu socialu-democraţiloru. Precându la alegerea din 1890, candidatulu nationalu-liberaliloru a avutu la prim'a votare, cu tóte cà erá unu nume obscuru, 8086 voturi, pre atunci acum Bismarck a primitu numai 7757 voturi. — Asiá dara ori cum ar fí resultatulu alegerei restrînse, remâne totusi unu faptu, cà Bismarck a pierdutu multu din prestigiulu sèu, nunumai inaintea inimiciloru, ci chiar si inaintea partidei sale. — Ce deosebire intre Bismarck si repausatulu Windthorst! Acestu din urma erá alesu totu de-a un'a cu unanimitate de voturi; éra Bismarck n'a potutu aduná nici atâtea voturi, câte a fostu adunatu unu simplu membru alu partidei sale. Se adeveresce si aici, cà nici unu omu nu-si póte incungiurá sórtea meritata.

Corespondintie.

I.

Bucuresci 15 Aprile 1891.

Academi'a româna a implinitu la $^1/_{13}$ a. c. 25 de ani de esistintia. Ea a fostu intemeiata la anulu 1866 prin decretulu Locotenenţiei domnesci a Principateloru unite sub modestulu titlu de *„Societatea literara romana"* si cu menirea deosebita de a determiná ortografi'a limbei române, de a elaborá gramatic'a si de a compune dictionariulu românu. Gratia zelului neobositu alu membriloru ei, mai întâiu numiti apoi alesi din tóte pârțile locuite de Români, precum si donatiuniloru mai multoru mecenati ai literaturei nóstre, Societatea academica, cum se mai numiá, s'a desvoltatu din ce in ce mai tare lârgindu-si totu odata si programulu de activitate astfeliu, in câtu la anulu 1879 guvernulu României si-a implinitu o mare detorintia patriotica declarându-o printr'o lege speciala, de institutiune de statu pentru cultur'a si literatur'a Româniloru, sub gloriosulu nume de *Academia româna.* Progresulu, ce l'a facutu Academi'a in restrinsulu têmpu de unu patrariu de seclu pentru realisarea nobilului sèu scopu, este câtu se póte de imbucuratoriu: dovada ne suntu bogatiile colectiuniloru de documinte istorice, bibliotec'a, numismatic'a, si spre a numí in deosebi numai aceste, cele dóue publicatiuni monumentale, ce se facu sub auspiciile ei. Un'a dintre aceste publicațiuni este ce'a ce pórta numele lui *Eudosiu Hurmuzaki,* si care pàna acum constà din 9603 documinte tiparite cu cea mai scrupulósa ingrigire pre 1461 de cóle. A dóu'a publicațiune este *Etymologicum magnum Romaniae,* care cându va fi terminata, va formá unu adeveratu tesauru alu limbei române. Lânga aceste mie îmi place a pune si *Gramatic'a româna* lucrata de T. Cipariu, care macar' cà in privintia ortografica si-a pierdutu scopulu, in esenti'a sa va remâné totusi unu monumentu nepieritoriu. Nu trebue se uitàmu in fine, cà Academi'a a imparțitu dela 1868—1890 cá premii pentru lucràri literare si scientifice respectabil'a suma de 137,005 franci.

Deci cu dreptu cuvêntu Academi'a poteá fi mândra la serbàtorirea iubileului sèu de argintu. Serbarea salutata cu nu mai puțina mândrîe de tóta suflarea românésca, s'a facutu printr'o siedintia solemna tiênuta Luni in $^1/_{13}$ in sal'a senatului sub presidenti'a M. S. Regelui, carele aveá in drépt'a pre M. S. Regin'a si in stâng'a pre A. S. R. Principele Ferdinandu. Pre lânga domnitorii statului asistá unu publicu fórte numerosu compusu din elit'a societàtii bucuruscene. Unu coru de 150 glasuri a intonatu imnulu *Gintei Latine,* apoi M. S. Regele a deschisu siedinti'a prin unu discursu remarcabilu si acoperitu la fine cu urâri entusiaste pentru augustulu oratoru. M. S. amintì cu fericire, cà serbarea iubilara a Academiei cade in anulu, in care dênsulu îsi va celebrá a 25 aniversare a urcârii sale pre tronulu României. „Frumós'a limba româna," dise apoi intre altele, „in alu càrei geniu m'am silitu a pàtrunde si pre care am imbrațisiat'o cu atât'a càldura si dragoste, s'a intâritu pre temelíe trainica si a reinviatu in vechi'a sa stralucire; inse cu tóte perturbațiile, dêns'a n'ar' fi potutu nici odata se fia primejduita avêndu ràdecíni prea adênci si unu reazàmu prea potericu in cârțile besericesci, in cronici si in poesi'a popolara . . . . Renumele Academiei nóstre, inca tinere, de-si serbéza nunt'a sa de argintu, trebue se aibe unu resunetu departe preste hotarele Tierei, spre a trage in Capital'a României pre barbati insemnati, cari se se incredintieze, cà vechile principate dunarene s'au transformatu in unu centru de civilisatie si de propàșire si au devenitu prin viteji'a armatei — ce a uimitu lumea prin avêntulu sèu si tarí'a sa — unu

statu poternicu si neatêrnatu, stabilitu pre temelii asiá de tari, incâtu nici o sguduire nu-lu póte sdrunciná.“ Dupa prea insemnatulu discursu regalu, dlu Dem. Sturdza, secretariulu generalu alu Academíei, a cetitu intr'o óra si jumetate istoriculu Academíei Române. Regele dadù apoi cuvêntulu augustei academiciane Carmen Sylva, care a cetitu o poema in prosa „*Sola*“. Subiectulu poemei este acest'a: Sola, o fecióra daca plina de entusiasmu pentru apararea patriei sale de invasiunea Românilor, s'a juratu se-si aléga, cine se-i fía soţiu, numai dupa a treia bătălíe. Fruntasii eroi ai Daciei cunoscûndu acést'a strigara intr'unu glasu: „Aretare! Nu! inca stà tiér'a Daciloru in picióre! si lungu têmpu va mai traí poporulu nostru, déca vomu ţiné pieptu cu Românii, pana cându o fecióra nu-si va fí luatu de barbatu pre unu mortu.“ Nando, fidantiatulu Solei se lúpta deci cu celu mai mare eroismu, dar' in fine elu cade sub lovitúrile lànciloru vràjmasie in a treia bătălíe. Atunci fecior'a in imbuldiél'a luptei strîga apucându-i recea sa mâna: — „Acést'a este a treia ḑi de bătălíe! si acest'a-i mirele mieu!“ Eroii cu spaima audu gróznicului cuvêntu, si unu ţipetu se ridíca: „Suntemu pierduti! Aretarea-i adevêru! Fecior'a-i de vina! Ea se platésca!“ Si cu aceste ea primesce mórtea dela ai sèi, cari apoi se asvêrlu in navala si secerati suntu toti cá spicele ce cadu, fàra glasu si jale. Din alu Daciei uriasiu poporu nimicu n'a mai remasu. — La sfêrşitulu aplauseloru, cari si aci pareáu fàra de sfêrşitu, dlu M. Kogălniceanu a facutu cu cunoscut'a-i maiestríe istoriculu desrobirei tieranului românu si a felicitatu pre rege si tiér'a de progresele facute in 25 ani de popolatiunea rurala. — D. Hajdeu a uratu regelui, cá preste 25 de ani se-si serbeze nunt'a de auru impreúna cu Academí'a, si dlu Sturdza a oferitu Suveraniloru o medalie commemorativa a acestei siedintie solemne. S'a cântatu de coru imnulu regalu, si Regele a ridicatu apoi siedinti'a. — Sér'a membrii Academíei au prânditu la Palatu.

In unulu din cele dóue locuri vacante din sectiunea literara a Academíei a fostu alesu dlu I. Vulcanu, alu càrui meritu literaru este — dupu cum se esprimà *Timpul*, — cà a fundatu o gazeta ilustrata (*Familí'a*) la Pest'a, care apare de 25 ani fàra intrerumpere. Alu doilea locu remasu vacantu prin mórtea lui V. Alesandri nu se va supliní àst-anu.

In programulu lucràriloru Academíei a figuratu si de asta data cestiunea bietului *u* finalu; se asígura inse, cà maioritatea academicianiloru ar' fí de pàrere, cá cestiunea se remâna éra-si nediscutata, din motivu cà *u* mutu si-a traitu traiulu si „este unu mortu, care ar' fí mai bine se nu mai fie desgropatu“.

Philalet.

II.

Din comun'a Türiu ne scrie zelosulu nostru preotu *Ioanu P. Pecurariu* cu datulu 11 Aprile a. c. urmatórele: Poporulu greco-catolicu din Türiu convingûndu-se, cumcà S. Beserica este prea mica pentru a cuprinde numerosii credintiosi cu deosebíre la sântele serbatori, pàna la alta ocasiune mai favorabila pentru marirea edificiului S. Beserici a redicatu din contribuiri benevole unu coru, carele nu numai suplinesce lips'a de spatiu pàna acum adêncu simtita cuprindiêndu 150—200 persóne, ci si infrumsetiéza multu S. Beserica. Reparându-se cu acésta ocasiune si interiorulu sânteĭ Beserici in 5 Aprile dupa sâuţirea apei, sub decursulu S. Liturgie a cântatu corulu formatu din baietii de scóla si din tineretulu greco-catolicu din locu sub conducerea docentelui nostru, si a fostu o adeverata mângaiere sufletésca pentru credintiosi audîndu din coru resunetulu dulce alu cântàriloru nóstre besericesci. Dupa finitulu S. Liturgíe si a predicei ocasionale, s'a cetitu numele contribuentiloru, cari au daruitu frumós'a suma de 105 fl. 10 cr. v. a. [1])

Totu o data espríma corespondentulu sincer'a multiamita toturoru aceloru credintiosi, cari au contribuitu a) pentru cumperarea aloru dóue falóne nóue, b) a unui epitrachiru, c) a unui rêndu de vesminte pentru doi ministranti, d) pentru dóue luminare pentru ministranti, e) pentru cumperarea unui potiru si a unui discu, tóte acestea procurate prin contribuiri benevole. In fine poporeniloru Georgiu Rehaianu, Georgiu Maeru, Iuliu Fratîla si Ioanu Berghianu, diintre cari celu de întâiu a redicatu o frumósa cruce dinaintea S. Beserici, ér' cei trei din urma totu acestu sântu sêmnu alu mântuirei nóstre in un'a din cele mai âmblate strade ale comunei.

Colect'a cruceriului.

La colect'a cruceriului inițiata de noi in numerulu trecutu alu fóiei nóstre s'au asociatu deja pàna acum urmatorii frati preoti:

In Archidiecesa. *Protopopiatulu Blasiului:* M. O. D. *Georgiu Barbatu,* adm. protopopescu si parochu alu Blasiului, pentru 1000 suflete. O. D. *N. Mediesianu*, par. in Bucerdea grân. pentru 1200 suflete. O. D. *Ioanu Handrea*, par. in Manarade pentru 550 suflete. O. D. *N. Puianu*, par. in Lupu, pentru 700 suflete. O. D. *Vas. Suciu*, par. in Cergàulu-micu, pentru 200 suflete. M. O. D. *Alesandru Albini* v.-prot. on., par. in Ciufudiu, pentru 700 suflete. O. D. *Macsimu Hulea*, par. in Cisteiulu rom. pentru 700 suflete. O. D. *Filipu Docoinu,* par. in Micasas'a, pentru 1200 suflete. O. D. *Dionisiu Velicea*, parochu in Spatacu, pentru 500 suflete. O. D. *Ioanu Deacu*, par. in Rosi'a pentru 1100 suflete. O. D. *Iuliu Nistoru,* par.in Vez'a, pentru 450 suflete. *Stefanu Lit'a*, par. in Lunca, pentru 600 suflete. O. D. *Teodoru Pauletti,* par. in Besinèu, pentru 150 suflete O. D. *Isidoru Rusu,* par. in Brosceni pentru 300 suflete. O. D. *Ioanu Mihaltianu,* par. in Ohab'a, pentru 300 suflete. O. D. *Bas. Dancu,* par. in Tiapu, pentru 600 suflete. O. D. *Aureliu Harsianu,* par. in Cinade, pentru 500 suflete. O. D. *Ioanu Pop'a*, par. in Cergàulu mare, pentru 1050 suflete. O. D. *Vas. Bacila,* par. in Lodromanu, adm. in Hususèu, pentru 1100 suflete. O. D. *N. Latiu,* par. in Craciunelulu inf. pentru 1000 suflete. O. D. *Ioanu Pecurariu*, par. in Türiu pentru 1200 suflete. — *Protopopiatulu Bïei:* M. O. D. V.-Protopopu *Zaharia Branu*, parochu in Sâncelu, pentru 1600 suflete. O. D. *Pantelie Valeanu,* par. in Capêln'a de josu, pentru 680 suflete.

In Dieces'a Oradei-mari. O. D. *Georgiu Siut'a,* parochu in Moftinu, pentru 966 suflete.

Observàmu pentru evitarea de neintielegeri, cà banii, ce se voru colectá, au sè se trimita la Prea Veneratele Ordinariate respective.

Amu dorí, cá pre Sântele Pasci sè potemu surprinde publicului cetitoriu cu o lista câtu mai mare, si inca din tóte diecesele!

---

[1]) Regretàmu cà nu potemu publicá si numele contribuentiloru, lipsindu-ne spatiulu. Red.

Atragemu atentiunea *onoraţiloru cetitori la studiulu criticu „Mihallu Eminescu“, a càrui publicare o incepemu in partea scientifica-literaria a nrului de faţia. Studiulu acest'a va urmá in mai multi numeri, si suntemu convinsi cà prin publicarea lui facemu unu servitiu nepretiuitu iubitului nostru poporu, care prin ideile cuprinse in poesîle lui Eminescu este ameninţiatu in averea sa cea mai scumpa, in credinti'a sa. — Incunoscintiàmu totu odata pre on. publicu cetitoriu, cà acestu studiu, dupa-ce se va termin'a publicarea lui in colónele „Unirei“, se va edá si in brosiuri, pentru cá sè póta strabate in cercuri câtu mai largi.*

Noutàti.

Din Archidiecesa. O. D. *Iuliu Truti'a* preotu de curêndu ordinatu fù denumitu cooperatoru parochialu in Ciucea. — O. D. *Ioanu Vereşmorteanu* fù denumitu administratoru parochialu in Molosîgu, — fiindu pusu in disponibilitate fostulu administratoru O. D. *Ioanu Lehene.*

Promulgarea legei despre repausulu domincialu, care forméza articlulu de lege XIII din 1891, s'a intêmplatu la 14 l. c. in foi'a oficiala „Országos Törvénytár“. In vigóre va intrá la trei luni dupa acésta promulgare, adeca la 14 Iuniu a. c. Fiindu cà ḑiu'a de 14 Iuniu cade pre o Marti, de ace'a Domineca, din 19 Iuniu va fí pentru toti muncitorii din fabrici si industriasi prim'a ḑi de repausu. In sensulu §-lui 2 alu acestei legi in stabilimentele de industria lucrulu are se inceteze celu multu Domineca la 6 óre diminéti'a; adeca repausulu are se ţina 24 de óre.

Denumiri de judi la nóuele table regesci. Domnulu *Dionisiu Poenariu*, fostu fiscalu in Dobritînu fù numitu jude la tabl'a regésca din Oradea-mare, ér' Dlu *Ioanu Nestoru*, jude la tribunalulu din Clusiu a fostu denumitu jude la tabl'a regésca din Seghedinu. Dlu *I. Nestoru* in anii 1858—1861 a fostu teologu in Seminariulu archidiecesanu din Blasiu.

Adunarea generala a reuniunei docenţiloru români greco-catolici din Maramuresiu e conchiamata prin Reverendissimulu Titu Budu pre 28 Maiu st. n. a. c. in *Apsi'a de mijlocu.* Cu ocasiunea adunàrei se va ţinè si o prelegere practica cu baietii de scóla, voru fí disertatiuni si se voru impàrţí patru premie de câte 5 fl.

Dela Academia româna. Presiedinte alu Academíei fù alesu eruditulu filologu si istoricu dlu B. P. Haşdeu, éra secretariu generalu fù realesu dlu Demetriu Sturdza.

Lasamentulu cardinalului Simor pentru S. Parinte. Fostulu primate alu Ungariei Ioanu Simor a dispusu prin testamentulu sèu, cá toti banii in auru remasi dupa dênsulu sè se tramita Sântiei sale sumului Pontifice sub titlulu de filerîulu sântului Petru. Acesti bani, cari dupa reportulu oficiosu alu esecutoriloru testamentului facu 98,536 franci, (cam 45,000 fl. v. a.), au ajunsu deja la locului destinatu.

Casu de mórte. O. D. *Teodoru Sierbanu* parochu in Karácsonfalva din Archidiecesa a repausatu in 8 Aprilu a. c. in anulu alu 66 alu etàtii si 39 alu preotiei.

Telegrama.

Dela Direcţiunea institutului de creditu „Satmarean'a“ amu primitu in 20 a l. c. urmatórea telegrama:

Seini, 20 Aprile.

Institutulu de creditu si economîi „Satmarean'a“ participându publicu fórte numerosu cu multa insufletîre s'a constituitu.

Direcţiunea.

Dorimu succesu stralucitu noului institutu!

PARTE SCIENTIFICA-LITERARIA.

Mihaílu Eminescu.

(Studiu criticu.)

Domnulu Maiorescu in criticele sale la pagin'a 351 dice despre Eminescu, cà e unu omu *„blasatu in cugetu“* [1]). Cându dici inse despre cineva, cà e *„blasatu in cugetu“*, atunci ace'a atât'a insemnéza, cà acel'a e têmpitu pentru ori ce idei, interese si delicii sufletesci si sociali. Si apoi celu têmpitu pentru atari lucruri de securu, cà prin cugetàrile sale nu va fí nice cându in stare a procurá altor'a desfatare. Càci ce'a ce nu-lu misca pre elu, ace'a numai nu va fí chiar elu in stare a face sè misce pre altii. Orbulu nu va invetiá pre altii sè se desfateze in frumseti'a si joculu coloriloru.

Cu tóte aceste cine ar fí crediutu, cà totu dlu Maiorescu in altu locu sè dica despre Eminescu celu *„blasatu in cugetu“*, cà e *„unu geniu cuprinsu de lumea ideala“*, va se dica nu têmpitu pentru idei, interese si delicii sufletesci si sociali, ci absorbitu cu totulu de ele si inca din o iubire nespusa fatia cu ele, càci numai asiá se póte esplicá o atare cuprindere seau absorptiune de lumea ideala. [2])

Fiindu-cà in amêndóue locurile totu dlu Maiorescu este, care vorbesce despre Eminescu, si inca si mai multu, vorbesce in amendóue locurile cu ace'a-si intentiune de a caracterisá pre Eminescu, de ace'a dupa tóte legile logicei ne este iertatu a uní aceste dóue caracterisàri in o singura sentintia. Si asiá potemu dice, cà dlu Maiorescu a caracterisatu pre Eminescu astfeliu: *Eminescu este unu geniu cuprinsu de lumea ideala si blasatu in cugetu.*

Caracterisarea acést'a alui Eminescu subministrata de dlu Maiorescu este destulu de curiosa, cá sè nu dicemu mai multu. Curiósa, càci nu e cu potintia, cá unu omu sè fia de odata si cuprinsu de lumea ideala, si si blasatu in cugetu. Cu tóte aceste inse noi caracterisarea acést'a alui Eminescu de dlu Maiorescu, unulu din cei mai mari adoratori ai lui, o vomu luá de basa in studiulu de fatia, aretându mai întâiu câtu de falsu e atributulu celu de întâiu din ea, cà Eminescu e *„unu geniu cuprinsu de lumea ideala“*, si apoi, dorere, câtu de adeveratu e alu doilea atributu din ace'a-si, cà Eminescu e *„unu omu blasatu in cugetu“*. Din aceste apoi credemu, cà cetitorii nostri voru ajunge cá si noi la convingerea, cà Eminescu n'a fostu nice geniu, nice cuprinsu de lumea ideala, ci unu bietu versificatoriu tare de rêndu, têmpitu pentru lumea acést'a prin natur'a sa, prin ocupatiunile si tendintiele sale si prin aerulu socialu si literariu, in care a traitu. De unde multu rèu facu mai cu séma tênerimei nóstre aceia, cari pre unu atare omu îlu espunu cá pre unu geniu.

I.

Eminescu geniu cuprinsu de lumea ideala.

Lumea ne aréta dóue specie de genii: Genii adeverati si genii falsi. La cei de întâiu poterea si avêntulu spiritului loru celui estraordinariu este, care-si stórce de odata seau pre incetulu recunoscinti'a si admiratiunea omenésca. Numele acestor'a apoi si remâne nemoritoriu. La cei din urma suntu totu de-a un'a altii, cari din unu interesu seau altulu voiescu cu ori ce pretiu sè-i faca sè tréca de genii inaintea publicului. Numele acestor'a de comunu piere dupa o generatiune seau câte odata si mai iute. Cei de întâiu suntu cá sórele adeveratu, care nu piere nici cându de pre bolt'a cerésca. Cei din urma suntu cá sorii aceia falsi, ce câte odata lucescu pre ceriu câteva minute in urm'a unei stàri anumite a atmosferei si apoi disparu fàra urma.

Dóue suntu càile, pre cari genii cei adeverati îsi câstíga recunoscinti'a de atari inaintea omenimei. Pre un'a se câstíga recunoscinti'a acést'a, pàna cându geniulu e inca in viétia. Pre cealalta numai dupa mórte. Déca geniulu este atâtu de fericitu, câtu inca in viétia áfla unu publicu, care se-lu scia pretiui, atunci publiculu acest'a îlu si recunósce de atare, si geniulu îsi vede cu ochii inceputulu nemoririi. Pre atari genii contêmporanii îi incárca de comunu cu atâtea onoruri, câtu aparu cá nesce adeverati regi in lumea cugetàrii. Amintímu numai de nefericitulu geniu Voltaire, la care nunumai caletoreá publiculu spre a-lu vedé, cá la o minune, ci chiar si capetele incoronate cá Fridericu II din Prusi'a îlu invitara la curtile loru. Mai asemene a statu lucrulu si cu Goethe si cu altii.

Nu toti genii inse au fostu asiá de fericiti, câtu sè fia recunoscuti de atari inca in viétia. Din contra au fostu si de aceia, cari au moritu seau putinu cunoscuti seau ignorati de contêmporani, si numai lungu têmpu dupa mórte de abiá posteritatea i-a recunoscutu de atari. Esemplu avemu pre Spaniolulu Cervantes autoriulu lui Don Quixote, care in viétia erá pre aci sè piéra de fóme, si totusi astàdi numai Sânt'a Scriptura póte dice, cà a vediutu mai multe versiuni cá Don Quixote alui Cervantes. Mai departe pre anglesulu Shakespeare, pre care contêmporanii l'au pretiuitu ce e dreptu, inse nice pre departe cá pre unu geniu, cum îlu pretiuiesce astàdi lumea intréga.

Alte cài deosebite de aceste dóue, pre cari unu geniu ajunge a fí recunoscutu de atare, nu se dáu. Si déca totusi se intêmpla casuri, de unii barbati pre o alta cale ajungu la numele de geniu, atunci potemu fí securi, cà suntu numai genii falsi, cari cá nesce stafii âmbla si ei câtva têmpu prin palatiele geniiloru si apoi disparu fàra urma. Si apoi càile aceste ale geniiloru falsi suntu nunumai deosebite de ale geniiloru adeverati, ci au totu de-a un'a ceva ridiculu, ceva comicu in sine, asiá câtu inaintea ómeniloru cugetatori suntu printre adeveratii genii ace'a, ce este in teatrele anglese persón'a comica numita *Clown*, care escita risulu privitoriloru cu grimasele, usiorinti'a si stupiditatea in portare si chiar pentru ace'a prin contrastulu frapantu dintre ea si ceialalti actori.

Eminescu a traitu 40 de ani, in adevèru inse a traitu numai 35 de ani, càci cându erá de etatea acést'a, a nebunitu, si anii nebuniei nu mai ponderéza in viéti'a lui literara. Viéti'a lui dara a fostu scurta. Acést'a inse n'a fostu nice o piedeca, cá se nu-si póta manifestá genialitatea sa, déca o posiedeá in adevèru. Lord Byron a traitu numai 36 de ani. Genialulu Pascal numai 39. Se vedemu dara cum si-a manifestatu Eminescu genialitatea?

Pre cându erá de 20 de ani, vediêndu cà mergu multi têneri in Germani'a la studiu, se duse si elu, cu tóte cà nu poteá fí primitu la nice o universitate cá studentu ordinariu, fiindu-cà îi lipseá pregatirea gimnasiala. Retacindu câtva têmpu prin Germani'a se intórse inderèptu in Romani'a si acolo petrecù pàna la mórte. Activitatea literara cá poetu si-o incepù inca inainte de a merge in Germani'a. Mai scriá câte o poesia prin „Famili'a“ si pre airea, pre unde se incérca toti tênerii nostri, cari voiescu sè devina poeti. Unu impulsu mare spre a poté continuá cu poesi'a inse îi dede impregiurarea, cà chiar si *„Convorbirile literarie“* incepuru a-i publicá poesiile: *„Convorbirile literarie“* inse nu credemu, cà i-le-au publicatu nice pre departe din motivulu, cà eráu ceva producte de valóre adeverata literara, precum vomu vedé, cându le vomu analisá. Ci i-le-au publicatu, pentru-cà Eminescu incepuse a-si scrie poesiile dupa gustulu limbisticu alu *„nóuei directie“*, a càrei organu eráu ele. Dupa ace'a Eminescu se siliá cum poteá elu a imitá literatur'a germâna, si apoi *„nóu'a directie“* erá germâna cu trupu cu sufletu. Mai departe bietulu Eminescu, cá se devina si mai placutu *„Convorbiriloru literarie“*, îsi însusi ceva si de prin filosofi'a germâna alui Kant si Schopenhauer, si apoi filosofi'a acestor'a n'aveáu *„Convorbirile literarie“* cuvinte de ajunsu sè o laude. Si in urma Eminescu se feriá de a manifestá in poesiile sale ceva focu si insufletire nationala, càci asiá ceva dupa nóu'a directie duceá la barbaría. Nu amu voi, cá pentru-cà le dicemu acestea, sè fimu considerati de inimici ai nóuei directie in tóte manifestàrile ei. Meritulu, ce nóu'a directie îlu are pentru limb'a si literatur'a nóstra, îlu recunóscemu bucurosu. Ea a fostu o reactiune, ce a trebuitu sè se nasca, cá sè impiedece stagnarea si desvoltarea prea unilaterala a limbei si literaturei nóstre. Acést'a inse nu ne impiedeca, cá se nu ne pronuntiàmu si cu privire la unele aberatiuni ale ei, cum este cultulu nemeritatu si periculosu alui Eminescu introdusu de dêns'a in publiculu nostru.

Pàna la 1883 cându pre Eminescu l'a ajunsu morbulu mentalu, din care n'a mai scapatu, publiculu, ce-lu cunosceá cá „poetu“, erá tare putinu. Afara de cetitorii *„Convorbiriloru literarie“* mai nime nu-lu cunosceá. Ma ce e mai multu, atât'a erá de necunoscutu publicului, câtu in mijloculu lui câte odata nu poteá sè-si câstíge nice pânea de tóte dilele. Semnulu celu mai invederatu, cà n'a fostu unu atare omu genialu, care cu productele spiritului sèu sè fia in stare inca in viétia a atrage atentiunea ómeniloru asupr'a sa in gradu mare.

De cându l'a ajunsu inse morbulu mentalu, de atunci atentiunea publicului a inceputu a se indreptá spre elu in mesúra mai mare. Nice decâtu nu s'a intêmplatu inse acést'a din motivulu acel'a, cà publiculu dóra îlu cunosceá de unu barbatu genialu, seau cà dóra erá incântatu de scrierile lui. Nu a proruptu interesulu acest'a fatia de elu in modu spontaneu din consciinti'a publicului. Ci publiculu a fostu in modu formalu alarmatu din partea presei. Semnalulu s'a datu de unele foi din Bucuresci. Pre acestea incepuru a-le secundá si ale nóstre de din cóce. Totu intr'un'a apareáu in foi sciri despre starea sanitara alui Eminescu.

In fati'a alarmului acestuia la inceputu publiculu a remasu cu totulu rece. Crescându alarmulu inse totu mai tare, cá si cum natiunea nóstra cine scie ce ar pierde in Eminescu, cea mai mare parte a publicului, care altcum nu-lu cunosceá de locu, incepù a crede, cà Eminescu in adeveru trebue sè fia omu mare, déca foile se ocúpa atât'a de elu. Acést'a este cea de întâiu situatiune comica in suirea lui Eminescu pre scar'a geniiloru. Publiculu nu a inceputu a vorbí de elu cá de unu omu cu minte mare, decâtu atunci, cându din nefericire si-a pierdut'o.

La 1889 móre Eminescu. Alarmulu foiloru atunci a devenitu formalu asurditoriu. Plângeáu dupa elu multe nu din inima, ci cá bocitorile platite dupa morti. Tênerimea din Bucuresci se pune sè fundeze o fóia intitulata „Eminescu“; se strîngu colecte, sè-i redice monumentu, se facu reclame in favorulu lui si prin foi germâne, cari pàna atunci nice de nume nu i-au auditu. Ma unii se apúca si númera, câte viersuri, câte cuvinte a scrisu Eminescu in poesiile sale. Totu lucruri pentru a imbetá lumea. Ce se faca bietulu publicu, care nu se ocúpa multu cu literatur'a? Trebuiesce sè créda, cà Eminescu in adevèru a fostu unu geniu, déca se intêmpla lucruri de aceste la mórtea lui. Càci multi din publicu nu au idea, ce suntu in stare a face ómenii din unu idolu. Poetii de curte pre Ludovicu XIV atâtu l'au laudatu, câtu in urma nu mai sciáu, cu ce sè-lu laude, decâtu cà e mare de statura, desi de abiá erá de statura mijlocía. Cându revolutionarii din 1793 i-au scosu scheletulu din cripta, l'au mesuratu si s'au miratu vediêndu, câtu de falsu l'au laudatu poetii de curte. Unu geniu inse trebue cunoscutu. Si asiá incepu multi a cetí scrierile lui Eminescu. Nimene inse nu póte aflá in ele ceva

[1]) T. Maiorescu *„Critice“* Bucuresci 1874.

[2]) *„Convorbiri literarie“* 1890. Nr. 8 pag. 628.

genialu. Cu tóte aceste cei mai multi credeáu, cà déca e atâtu de laudatu, atunci trebue sè fía lucruri geniali in scrierile lui, numai câtu ei suntu prea mici spre a-i poté intielege frumsetiele. Si acést'a este a dóu'a situatiune comica in suirea lui Eminescu pre scar'a geniiloru. Nu spiritulu lui celu dóra in adevèru mare a fostu, care i-a câştigatu admiratiunea publicului, ci alarmulu celu mare alu câtorva insi, cari de securu din alte motive voiáu sè faca din Eminescu unu geniu. Elu nu e unu geniu recunoscutu, ci unu geniu impusu asiá dîcûndu cu forti'a. Elu in lumea ideala nu e imperatulu, care cu potestatea reala din mânile sale stórce supunere, ci pelarí'a ace'a din „Wilhelm Tell" alui Schiller, carea locutitoriulu imperatului o a acatiatu susu, cá poporulu sè o salute si sè se téma de ea.

Se recapitulàmu inca odata. Pàna la caderea in alienatiune mentala Eminescu n'a fostu publicului mare românescu mai de locu cunoscutu, încâtu câte odata mai piereá de fóme. Nebunesce, si apoi móre, si deodata nemijlocitu dupa mórte îlu vedemu cu corón'a de geniu pre capu.

Acést'a inse nu e calea unui geniu. Déca unu geniu in viétia n'a fostu cunoscutu de atare, cum n'a fostu cunoscutu Eminescu, atunci semnu cà generatiunea, in care a traitu n'a fostu in stare sè-lu precépa. Déca inse totusi ajunge a fí recunoscutu de atare dupa mórte, atunci acést'a nu se intêmpla la nice unu casu inainte de ce nu s'ar stînge celu puţînu generatiunea lui contêmporana, carea nu l'a priceputu. Trebue sè vina o alta generatiune, carea sè fía in stare a-lu precepe si pretiui. Acést'a e caus'a, de genii necunoscuti in viétia, si dupa mórte numai târdîu au inceputu a fí recunoscuti de atari.

Câtu de comicu inse stà lucrulu cu Eminescu! Elu in mijloculu aceleia-si generatiuni in unu intervalu tare scurtu de 5 ani a fostu pre ací se piéra de fóme, cându erá viu, i-s'a redicatu numai decâtu monumentu si i-s'a pusu bust'a in Ateneu, cându erá mortu. La 1883 in mijloculu acelor'a-si ómeni mai piere de fóme, si la anulu 1889 acel'a-si publicu plânge dupa elu cá dupa celu mai mare poetu alu nostru si ar stá sè dé ori câtu, sè-lu véda viu.

Acést'a este a treia situatiune comica in suírea lui Eminescu pre scar'a geniiloru. Acel'a-si publicu sedusu pentru acelea-si scrieri l'a si ignoratu si l'a si redicatu pàna la ceriu, cá si cum ar fí o femea nervósa, care acum plânge si-si blástema barbatulu, acum rîde si-lu netediesce.

Ce urméza de aici? Seau noi fàra reclamu nu ne scimu pretiuí pre barbatii nostri, cându îi avemu, seau Eminescu n'a fostu geniu. Alternativ'a întâia nu stà. Càci óre pre Alesandri si Muresianu nu i-amu pretiuitu noi, pàna au traitu, fàra se le fía facutu nimene reclamu cá lui Eminescu. Ci adevèrulu e, cà Eminescu n'a fostu nice geniu, si nice baremu poetu. Ci o céta de ómeni din alte motive a sedusu publicului nostru cu cultulu lui Eminescu in unu modu, care nu se va poté nice cându escusá. Pentru ace'a cetei acesteia îi aducemu aminte frumósele cuvinte alui Goethe:

Ein Kranz ist viel leichter binden
Als ihm ein würdig Haupt zu finden.

(Este cu multu mai usioru a impletí o cunúna decâtu a aflá pre sém'a ei unu capu vrednicu.)

(Va urmá.)

Atal'a.

Novela de **F. R. de Chateaubriand.**

(Continuare.)

Inmormêntarea.

„Nu voiu cercá, iubitulu mieu René, sè-ti descriu desperarea, ce a cuprinsu sufletulu mieu atunci, cându Atal'a si-a datu ultim'a suflare. Cá s'o potu face acést'a, mi-ar trebuí mai multa caldura decâtu a remasu in inim'a mea. Ar trebuí sè am lumin'a ochiloru din nou si sè ceru sórelui séma de lacrimile, ce le-am vèrsatu in faţi'a lui. Da, càci mai curêndu s'ar obosí lun'a, ce dîci, cà-si arúnca lumi'na sa preste pustietatea din Kentucky; mai curêndu s'ar ostení rîulu acest'a, ce ne légana barc'a in curgerea sa, decâtu lacrimile mele pentru Atal'a.

Dóue dile intregi eram nesêmţitoriu la cuvintele pustnicului. Elu adese îmi dîceá: „Ast'a a fostu voinţi'a lui Domnedieu." Nici odata n'asi fí crediutu, cà in aceste cuvinte a liniscirei crestinesci sè fía atât'a mângaiere, déca n'asi fí esperiat'o insu-mi.

Rabdarea betrânului sdrobì in fine cerbicí'a dorerilorn mele. Me ruşinám, cà l'am intristatu. „Parinte," îi dîceam, „e prea multu. Nu se cuvine, cá suferintiele unui tênеru omu sè turbure pacea dîleloru tale. Permite-mi dar, sè ducu trupulu miresei mele de aici, láse-me sè-lu ingropu in vre-unu coltiu alu pustíei, si déca voiu fí osênditu sè traiescu si mai departe, me voiu silí sè me facu vrednicu de nunt'a eterna, cu care m'a incredintiatu Atal'a."

Tremurându de bucurí'a, ce-lu cuprinse, cându vediù acésta intórcere a mea, bunulu parinte strigà: „O, sângele lui Christosu, o sângele Invetiatoriului mieu domnedieescu, te recunoscu érasi in acésta lucrare a ta. Tu a buna séma ai mântuitu pre acestu tênеru omu. Domnedieulu mieu, implinesce-ti oper'a! Dà pacea ta acestui sufletu turburatu, si din tóte nenorocirile lui nu-i lasá altceva decâtu amintirea sânta si mântuitóre a Atalei."

Betrânulu inse nu me lasà, sè iau trupulu fetei lui Lopez, ci-mi recomândà, sè chiemu pre noi-convêrtiţii sèi credinciosi, cá s'o ingropàmu cu tóta ceremoni'a crestinésca. Eu inse refusám dîcûndu: „Nefericit'a sórte a Atalei si vîrtuţile ei eráu necunoscute ómeniloru; lása dar cá si morméntulu ei sapatu in taina de mânile nóstre, sè se puna in sórtea celoru necunoscuţi." Ne-amu hotarîtu asiadara, cá in dîu'a urmatóre desu de diminéţia sè plecàmu si sè ingropàmu pre Atal'a sub podulu naturalu la intrarea in livad'a morţii. Mai hotarîramu, sè petrecemu nóptea in rogaciuni lânga trupulu feciórei. De càtra séra duseramu scumpele oseminte la o deschidietúra a pescerei dinspre partea de miédia-nópte. Pustniculu invèlì deci trupulu iubitei mele intr'unu postavu europénu tiesutu de maica-sa; acest'a erá singur'a avere, ce i-a remasu parintelui Aubry din tiér'a lui, si-lu pastrá din vremile trecute pentru inmormêntarea sa.

Atal'a stá nemişcata si rece pre pajiştea de mimose. O parte din pecióre, capu, umeri si sênulu ei eráu desvèlite. Printre pèrulu ei móle vestejá tocmai acelu trandafiru de magnolia, ce i-l'am fostu pusu in patulu ei feciorescu, cá sè sórba din elu rodnicí'a. Buzele ei, cele ce acum dóue dile semenáu duoru trandafiri impupiţi, se vedeáu inca zimbitóre. Pre obrajii ei cei acum atâtu de paliḑi se vedeáu vinele vineţii. Frumoşii ochi îi eráu inchişi, peciórele-i vergine puse crucisiu, ér mânile ei albe ca zapad'a apesáu pre inima unu crucifixu de ebanosu. Semnulu juruintiei sale atêrná de grumaḑi. Se pareá, cà ângerulu melancolíei si a nevinovaţíei, cà somnulu linu alu morméntului au fármecat'o! Cine n'ar fí sciutu, cà acésta tênera femee inainte cu câteva ḑile se bucurá de viéţi'a lumei, ar fí ganditu, cà ea e statu'a verguríei.

Tóta nóptea pustniculu nu incetà cu rogaciunile. Eu siedeám marmuritu lânga capulu Atalei. O, de câte ori acestu capu aţipitoriu îlu ţineám pre genunchii miei. De câte ori me plecám spre elu, sè-i ascultu si sè-i sorbu suflarea. Acum nici o siópta nu mai sbóra de pre inghetiatele ei buze, si zadarnicu aşteptu tredirea iubitei mele.

Lun'a îsi imprumutà facl'a ei palida acestei priveghiàri triste. Ea se scolà in miediulu nopţii cá o vergura Vestala, ce merge sè plânga lânga sicríulu prietinei sale. Nu preste multu ea impartaşì cu padurea tain'a melancolíei, ce asiá de multu îi place s'o povestésca braḑiloru betrâni si tièrmiloru invechiti ai màrii. Parintele Aubry muiá din cându in cându o crénga inflorita in apa sfinţita; dupa ace'a scuturându-o incetu cântá viersurile unui vechiu poetu cu numele Iovu pre o aria vechie:

„Apus'am cá o flóre si uscatu-m'am „cá iérb'a câmpului. De ce dà Domne-„dieu necajiţiloru vedere, si viéţia inimiloru „intristate?"

Astfeliu cântá betrânulu. Viersulu sèu adêncu si induiosiatoriu se scurgeá in tacerea pustietàţii. Echoulu chiamá numele lui Domnedieu si alu morméntului; asiá vàile, asiá bercurile. Guruitulu porumbului din Virgini'a, murmurulu rîului de munte, sunetulu clopotului, ce chiamá pecatosii retaciţi, tóte se mestecáu in acestu cântecu de jale si se pareá cá si cându in *livad'a morţii* asi audí corulu morţiloru respundiêndu la cânteculu pustnicului.

Intr'ace'a o dunga roşia se vedeá spre resaritu. Ulii ţipáu pre stânci, jiderulu se retrageá in vagaun'a de silfu, dreptu semne, cà ór'a înmormêntàrii Atalei a sositu. . . Am ridicatu pre umerii miei scumpulu corpu cadavru, in vreme ce pustniculu pornì inaintea mea cu hârletiulu in mâna. Scoboriám la vale din stânca in stânca. Betrâneţi'a, mórtea si superarea ne inmuiáu paşii. La vederea cânelui, care a datu de urmele mele si-a Atalei in padure, si care acum mergeá sarindu voiosu inaintea nóstra pre cararea de alàturi, m'au napaditu lacrimile. Buclele lungi ale miresei mele fluturându in vêntulu demineţii, une-ori picáu din josu de ochii miei cá unu vèlu de auru. Câte odata gârbovitu sub sarcin'a mea, trebuiá se me oprescu, s'o punu josu si sè odihnescu lânga ea sorbindu potere nóua.

In fine ajunseramu sub arculu podului naturalu. O, fiiulu mieu! de ai fí vediutu tu, in ce chipu ingenunchia unu tênеru omu selbatecu si unu pustnicu betrânu faţia in faţia in pustía sapându cu mânile loru gróp'a unei tênere fete, a càrei tipu erá intinsu aprópe de ei, de buna séma remâneái cuprinsu de cea mai adênca dorere. . . .

Cându se ispravì lucrulu, amu asiediatu frumós'a mea flóre in grópa. Luai

unu pumnu de tièrêna si cu o tacere inspaimântatóre îmi pironiám ochii pentru ultim'a data in faţi'a Atalei. Dupa ace'a incepui sè-i acoperu fruntea cu bruşii somnului de veci. Din vederea mea pieriáu un'a dupa alt'a trasatúrile feţiei miresei mele. Nurii ei se ascunsera sub vèlulu eternitàţii. Sênulu ei se vèdiù inca puţina vreme dintre ţièrên'a negrului pamêntu. „Lopez.“ strigai atunci, „privesce, cum ingrópa fiiulu tèu pre fiic'a ta.“ Dupa ace'a o astupai de totu cu bruşii somnului de veci.

(Va urmá.)

Bibliografía.

Geografi'a politica — *pentru a 7-a clase gimnasiala si privati* — manualu prelucratu de *Aronu Deacu* profesoru ord. de istori'a si filologí'a latina la gimnasiulu superioru gr.-catolicu din Blasiu. — *Blasiu,* 1891, 8°, pag. 148, preţiulu 80 cr. v. a. — Éta o nóua carte, menita a suplini in gimnasiele nóstre românesci lips'a de manuale tiparite. Este prea bine cunoscutu celoru ce s'au ocupatu cu profesúr'a, câtu de multu súfere progresulu instrucţiunei, cându baieţii suntu siliţi a se folosí de manuale scrise, seau chiar cându trebue sè inveţie de pre insemnàrile, ce si-leau facutu dupa esplicàrile profesorului. De ace'a noi numai cu recunoscinţia detorimu Tipografiei Seminariului gr.-cat. din Blasiu, care cu spese mari tiparesce manualele recerute pentru scólele nóstre medie, si aceloru profesori, cari traducu seau prelúcra manualele de lipsa. Salutara intreprindere este edarea manualeloru de lipsa si din altu punctu de vedere, si anume cá astfeliu sè se ié din mân'a rèuvoitoriloru nostri arm'a, ce o fauriáu in contr'a gimnasieloru nóstre din lips'a de manuale tiparite. — Dorinţi'a nóstra deci este, cá inceputulu, ce s'a facutu cu edarea de manuale corespundietóre pentru gimnasiele românesci, sè se continue, si sè potemu vedé câtu mai in graba tiparite tóte manualele de lipsa pentru scólele nóstre medie. Asemenea dorinţi'a nóstra este, cá acele manuale sè corespunda toturoru recerintieloru legitime atâtu cu privire la forma si stilu, câtu si cu privire la cuprinsu. Dorulu, cá sè contribuimu din partea nóstra câtu de puţinu la realisarea acestui scopu, ne indémna, sè facemu unele observàri la cartea din cestiune, pentru-cá la edarea de alte manuale aceste observàri sè se aiba in vedere, éra la o eventuala retiparire a manualului acestuia sè se póta indreptá acele mici scaderi, cari le vomu indigitá.

Cea deântâiu observare este mai multu formala, inse cu tóte aceste, mai alesu in manuale de scóla. de mare momentu, si anume referitoriu la imparţirea si ordinarea materialului. Este unu principiu vechiu pedagogicu, cà progresulu in ori ce sciinţia in mare mesúra atêrna dela imparţirea corecta, logica si chiara a materiei. Detorinti'a ori càrui autoru este, sè dé cetitoriloru inca dela inceputu o privire generala preste materi'a intréga. Eflucsu alu acestei recerinţie este si datin'a de-a pune la inceputulu càrţii, éra nu la capetu indicele seau conspectulu materiei pertractate. Cá sè se póta deci orientá cetitorii si mai cu séma studentii despre cele ce voru avé sè invetie, se pretinde, cá imparţirea materiei sè fía chiara si logica, si in loculu alu doilea cá imparţirea acést'a sè si fía batatóre la ochi, ce'a ce se intêmpla folosindu litere deosebite, mai mari si mai mici, dupa cum e vorb'a de o parte, secţiune, capu, articolu, paragrafu ori punctu. Trebue inse sè constatàmu, cà acést'a in manualulu din cestiune nu s'a observatu cu destula acurateţia si statornicía, càci precându d. e. la pag. 1 titlulu *Britani'a mare si Irland'a* se pune fórte corectu cu litere mari, éra titlulu secundariu *conspectu istoricu* cu litere mai merunte, pre atunci p. e. la pag. 104 totu unu asemenea titlu *Rusi'a* se pune cu litere comune din tecstu (garmondu cursivu), mai mici adeca decâtu titlulu secundariu *conspeectu istoricu.* — Cà escepţiunea acést'a nu e pedantería profesorésca, o aréta urmàrile, la cari duce nerespectarea principiului nostru. Anume la pag. 94 aflàmu titlulu principalu cu litere mari *Posesiunile mijlocite ale Turciei,* si sub acestu titlu aflàmu insirate cu litere merunte (garmond comunu si garmond cursivu) insul'a Cret'a, Rumeli'a de Ostu, Bulgari'a, *Montenegru, Sêrbi'a, Romàni'a, Finlandi'a* si *Rusi'a,* cá si cându tóte tierile aceste ar' fi *posesiuni mijlocite* ale Turciei, ce'a ce de siguru nici prin minte nu i-a trecutu dlui autoru.

O alta observare trebue sè facemu referitoriu la stilu, care mai alesu in manualele de scóla trebue sè fía câtu se póte mai simplu, corectu si mai românescu, ce'a ce érasi in multe pàrţi ale acestui manualu lása unele de doritu.

In fine trebue sè atragemu atenţiunea dlui autoru la multele erori de tipariu, cari suntu neplacute in ori ce carte, dar apoi in manuale suntu neiertate, pentru-cà baieţii nu potu sè le indrepte. Erorile acestea de tipariu in unele locuri contúrba chiar si tecstulu, falsificându numirile. Astfeliu la pag. 140 se vorbesce in mai multe rênduri de Statele *A-la-Plata*, precându in alte locuri corectu se dice statele *La-Plata.* La pag. 3 se vorbesce de golfurile *Bristoli, Liverpoli,* precându autorulu a voitu sè dica: golfurile *de* Bristol, *de* Liverpol.

Trecându acum la *cuprinsulu* càrţii, ne marginimu numai a atrage atenţiunea dlui autoru la urmatórele neesactitàţi: La pag. 52 se dice, cà „Pap'a dimpreuna cu cardinalii formèza „collegiulu sacru“,“ precându e sciutu cà *numai cardinalii* formèza sacrulu collegiu, avêndu in frunte pre *cardinalulu-decanu.* Totu acolo se dice, cà *consistoriulu* (papalu) „îsi alege din sênulu sèu pentru terminarea diferiteloru afaceri besericesci, comisiuni, congregaţiuni“, precându tóte acestea le face singuru Capulu Besericei, Sânţi'a Sa Pontificele Supremu. La pag. 101 se dice, cà in Romàni'a „este si unu episcopu catolicu in calitate de vicariu apostolicu“, precându sciutu este, cà in Romàni'a esísta ierarchía catolica ordinata, in frunte cu unu archiepiscopu, cu resiedinţi'a in Bucuresci si cu titlulu de „Archiepiscopu latinu de Bucuresci“.

Amu relevatu aceste puţine lucruri, repetimu, numai cu scopulu, cá in o a dóu'a ediţiune sè se póta indreptá, si pentru cá principiile generale indigitate de noi sè se aiba in vedere la edarea altoru manuale. — Vede inse ori cine, cà lucrurile aceste nu detragu nimicu din meritulu càrţii, si cà acestu manualu in mân'a unui profesoru inteligentu va face bune serviţii instrucţiunei gimnasiale, pentru ce îlu si felicitàmu pre dlu autoru.

Editoru si redactoru respundietoriu:
Dr. Vasiliu Hossu.

JOSIFU GAVORA (1) 12—30

distinsu cu medali'a espositionala cea mare pentru lucru escelentu si gustu bunu la espositiunea regnicolara din Budapest'a in a. 1885.

Budapest'a, IV. strad'a Vatiului Nr 17

Recomându cu pretiuri de cele mai convenabile si in esecutare câtu se se póte mai frumósa obiecte de lipsa

pentru adjustarea besericeloru, si anume:

Felóne preotiesci si **stichare** diaconesci **Flamure** pentru beserici si reuniuni. **Flamure** pentru reuniuni de pompieri, de scolari, reuniuni besericesci, reuniuni industriale, de cântàri si de pompe funebre.

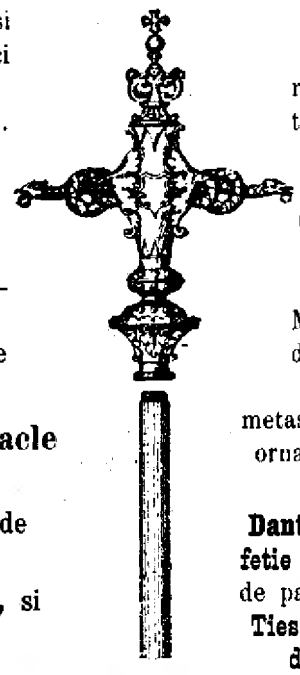

Candelabre, racle si **potire, luminarie** de **parete** si de **altariu,** si **candele.**

Primescu si efeptuiescu ieftinu repararea vestimenteloru besericesci, intrargintarea si intraurirea de potire, racle, candele si luminarie de altariu. Mare asortimentu de brodarii de auru, de argintu si de metasa, precum si de ornaturi besericesci brodate **Dantele besericesci, fetie de altariu, cruci** de parete si de scóla. **Tiesetúri besericesci, damasturi** etc.

Acuratatea mea o potu dovedi cu sute de epistole recunoscatóre.

Cartiuri de pretiuri si preliminarie de spese trimitu la cerere francate.

Fundata in an. 1858.

FRANCISCU WALSER

Liferantu de curte alu Altetiei Sale imp. si reg. Archiducele **Josifu**

proprietariulu primei fabrici ungare de masine si recuisite de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu

Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66

recomânda atentiunei preaonoratiloru domni preoti

TURNATORI'A SA DE CLOPOTE

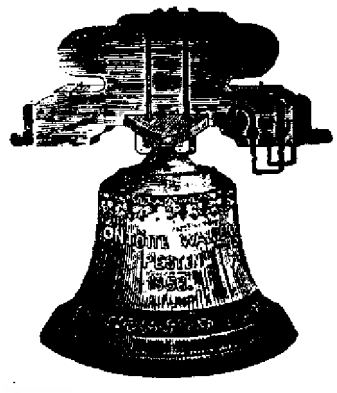

in care se fabrica atâtu grupuri câtu si clopote singuratice: cu **scaune de fieru** patentate si cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabric'a a liferatu dela intemeiarea sa 1800 clopote mari de metalu, intr'altele si celu dela metropoli'a din Bucuresci in greutate de 8000 kilograme.

Se afla umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru bài, conducte pentru apa si pumpe pentru fântâni.

(2) 17—52

Preliminarie de spese si Pretiu-couranturi se trimitu la cerere gratuitu si franco.

Distinsu in anulu 1885 la espositiunea regnicolara din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concurintia cu **diplom'a cea mare de onóre.**

Tipografí'a Seminariului archidiecesanu.

Abonamêntulu

Pentru monarchia: Pre anu 6 fl., ½ anu 3 fl., ¼ anu 1 fl. 50 cr.

Pentru strainatate: Pre 1 anu 18 frcs., ½ anu 9 frcs., ¼ anu 4 frcs. 50 cm.

Fói'a apare in fie-care Sâmbata.

Unirea

Insertiuni

Unu șiru garmond: odata 7 cr., a dóu'a óra 6 cr., a treia óra 5 cr., si de fie-care publicatiune timbru de 30 cr.

Totu ce privesce fói'a sè se adreseze la «Redactiunea si Administratiunea **Unirei**» in **Blasiu.**

Fóia besericésca-politica.

Anulu I. | Blașiu 2 Maiu 1891. | Numerulu 18.

Christosu a inviatu!

De acestu cântecu gloriosu resúna sântele locașuri in momêntulu, cându cetitorii nostri primescu numerulu de fața alu „Unirei". Acestu adevèru, care vestesce cea mai stralucita minune facuta de Parintele cerescu pentru a vèdí domnedeírea Fiiului sèu si a dovedí originea domnedeésca a religiunei creștine, insufletiá odinióra pre sânții Apostoli in predicarea Evangeliei, mângaiá Beseric'a in prigonirile indurate pre nedreptulu, imbarbatá pre martiri in mijloculu chinuriloru celoru mai cumplite si indemná pre toți creștinii la deprinderea minunateloru virtuți necunoscute de lumea pagâna, càci inviarea Domnului tuturoru creștiniloru a fostu si este garanți'a si dovéd'a cea mai poternica, cà precum a inviatu Isusu, asiá vomu inviá si noi, si cà afára de viéți'a acést'a trecatóre si plina de necasuri si suferințe mai este inca o viéța vecînica si fericita, care numai prin imitarea fapteloru Domnului Christosu se póta dobândí.

Christosu a inviatu!

Cu aceste cuvinte se salúta creștinii si cu salutarea loru sânta vestescu din veacu in veacu si din neamu in neamu minunea Invierei, care a intorsu lumea la creștinismu, si se incuragéza unii pre alții in drumulu, ce duce la fericirea cerésca si gloriós'a inviere.

Christosu a inviatu!

Aceste cuvinte resúna de pre buzele toturoru Româniloru dela Nistru pàna la Tis'a, si din Pindu pàna in Carpați cá o dulce speranța, cà precum a inviatu, dupa grele chinuri si crunta mórte, Mântuitoriulu nostru la o gloria si fericire negraita, totu astfeliu si poporulu nostru mai curêndu ori mai târdiu va trebuí sè reinvie la o nóua viéța religiósa, sociala si culturala, si la o fericire statornica, neagitata si neturburata de uneltíri si asupríri nedrepte.

Christosu a inviatu!

Nu poteá pism'a fariseiloru si carturariloru sè sufere pre dreptulu Isusu. „*Ce vomu face?* — dìceáu ei, — *éta lumea tóta merge dupa Elu.*" Noi vedemu bine, cà toți numai despre Elu vorbescu, toți numai la Elu alérga, si poporulu l'ascúlta cá pre unu profetu. Déca noi îlu vomu suferí in libertate, Elu ne va nimicí. De acc'a este bine, sè-lu prevenimu, si fiindu cà a lui ruina este singurulu mijlocu pentru a nóstra aparare, trebue sè-lu ruinàmu si sè-lu pierdemu.

Inse ale loru sfaturi nebune rușinatu-le-a atotpoterniculu Domnedeu, care prin gloriós'a inviere a Sântului Sânțiloru a datu o stralucita dovéda, cà dreptatea trebue se triumfeze odata si pre acestu pamêntu.

Noi vedemu bine, dicu carturarii si fariseii politici ai patriei nóstre, cà poporulu românu plinu este de viéța si primitoriu de idei regeneratóre, elu inaintéza in cultura, sporesce in numeru si in potere materiala, se alipesce de limb'a si tradițiunile lui stramoșesci, întra in legatúri totu mai intime cu popórele latine din Apusu, si staruiesce pentru libertate si egala indreptațire politica. Lumea îlu privesce cu simpatíe in nisuințele lui nobile, si-lu imbarbatéza in lupt'a lui drépta. Déca si noi îlu vomu lasá sè se desvólte pre cale firésca si in deplina libertate, elu ne va cutropí.

Astfeliu graiescu fariseii si carturarii nostri politici si pre mîi de cài se incérca, sè ne puna piedeci in desvoltarea si propașirea nóstra: faurescu legi escepționale, cari paralisèza ori ce acțiune politica a poporului nostru, inființéza reuniuni de cultura, cari sè-lu desbrace de limb'a lui dulce si printr'ens'a de espresiunea cea mai marcata a individualității sale, si cálca in picióre chiar' si legile patriei, numai cá sè póta dá lovitúri de mórte instituteloru nóstre culturale, in cari s'a adapostitu si abiá mai licurésce sacrulu focu alu românismului. — Inse zadarnica este acésta incercare a loru, càci Domnedieu, care nu póte suferí nedreptatea pàna in capetu, spulberá-va planurile loru viclene, si poporulu nostru, déca cu staruința neobosita va luptá pentru drepturile sale politice si pentru libertatea de a sè poté cultivá si desvoltá conformu firei sale românesci, nesmintitu are se reinvie la o nóua si infloritóre viéța religiósa, politica, sociala si culturala.

Christosu a inviatu!

Isusu ridicà pre Iud'a la demnitatea cea mai inalta, ce se póte dá unui mo-

---

Feuilleton.

Christosu a inviatu!

A ângeriloru choruri dau glasu de bucurie,
Pamêntulu se deștépta din trist'a letargíe,
Mai caldu e blândulu sóre si lun'a mai senina,
Creștinulu pléca fruntea smeritu si Ți-se 'nchína,
O Dómne! . . . si-apoi stríga cu sufletu usiuratu
Adi mórtea-i omorita: Christosu a inviatu!
Christosu a inviatu!!!

Ieri fați'a Ta, Christóse, scuipita de straini,
Si ochii tèi de lacrimi si de dorere plini,
Adi rade orbitóre din fați'a Ta resáru,
Mormêntulu se deschíde — popórele trèsáru,
Si ceriulu Te primesce in sinulu sèu curatu,
Ér noi strigàmu pre úrma-Ți: Christosu a inviatu!
Christosu a inviatu!

Tu Dómne, mórtea morții, mai ieri morindu strigái:
O, iérta-le pècatulu! — Tu care viéția dái,
Si fà, Parinte sânte, cá jertf'a mea sè fie
Isvoru de viéția sfânta — la cei ce cu urgíe
Privescu in agonie pre fiiulu Tèu curatu. . . .
Adi? . . . chiar dușmanii stríga: Christosu a inviatu!
Christosu a inviatu!

Resúne dara lumea de glasu de bucurii,
Saltáți adi, inimi blânde; — betrâni, barbați, copíi,
Preoți! redicáți glasulu in lume si 'ndrasniți,
O câtu sunteți voi astàdi de mari si fericiți —
Cându sciți, cà Domnulu vostru Preotulu-Imperatu
A omoritu chiar mórtea — càci Elu a inviatu!
Christosu a inviatu!!!

Georgiu Simu.

Sunetu de clopotu.

(Schitia).

Septemân'a „mare" erá aprópe de sfêrșitu. Dilele de patimi ale Mântuitoriului trecúra un'a dupa alt'a, si se apropiáse diu'a cea mai insemnata, dómn'a si imperatés'a celoru alalte, se apropiase dominec'a sânteloru Pasci.

In natura crá o liniște mare. Nici unu noru nu posomoriá albastrimea minunata a ceriului de primavéra; nici unu vêntu nu scutúrá ramurile pline de flori a arboriloru, si nici unu evenimentu estraordinariu nu turburá liniștea inimiloru pie, ce curațite prin sântulu sacramentu, asteptáu diu'a Invierii celui fàra de mórte.

Pretotindenea nu intâlniái decâtu serinatate, veselíe si bucurie sânta.

Si acum cându ómenii si tóte ființele sè pregatiáu intru așteptarea dilei Pasciloru, acum cându natur'a ți-se pareá cà voiesce sè se imbráce in alta haina plina de tóte podóbele si se-și împle de parfumu si odoru florile sale, acum cându toți paru a se sêmți atâtu de fericiți, acum numai o singura ființa stà inchisa in cas'a sa, cu cotulu radimatu pre mésa, cu capulu plecatu pre mâna si pierdutu cu totulu in dorerea, ce brăzdase cu o nóua brazda lat'a sa frunte. Ochii sèi, in cari luciáu doi bobi mari de lacrimi, priviáu țint'a la unu foiuțiu de hârtíe, ce stá sbârcitu pre mésa inaintea sa. Si acestu foiuțiu de hârtíe cu scriptur'a lui erá hotaritoriu pentru viéți'a sa, acestu foiuțiu de hârtíe îlu aruncase pre elu omulu fericitu si indestulitu, pre elu care privise cu ochii senini si fruntea redicata in fați'a viitoriului, îlu arunçase de odata din culmea fericirii in prapasti'a dorerii.

„Femei'a D-Vóstre scoborindu-se din cupeu se nenorocise. Identitatea ei o descoperise o epistola, ce i-o scriserati D-Vóstra de curêndu. Ea se áfla acum mórta in gar'a dela B. Șefulu stațiunei."

Atât'a si nimicu mai multu. Si aceste puține cuvinte eráu de ajunsu, cà se-i causeze atât'a dorere si nefericire chiar in aceste sânte díle.

ritoriu, primindu-lu in numerulu celoru doi spre dece Apostoli, cari aveáu sè intemeieze cu cuvêntulu loru si sè ocârmuiésca cu inţelepţiunea loru cea mai mare imperaţie pre paméntu, îlu inveţà tainele intielepţiunei divine, îlu inzestrà cu cea mai estinsa domnie preste lume, supunêndu-i chiar' si poterea iadului, îi spelà piciórele si la cin'a cea mai de pre urma îlu nutrì cu trupulu sèu si cu sângele sèu. Cu tóte acestea Iud'a celu incàrcatu de atâtea binefaceri vinde pre nepreţuitulu sèu binefacatoriu pentru unu preţu de batjocura. — Isusu inse invia gloriosu din mórtea pregatita de Iud'a celu fàra de lege, care între cele mai cumplite mustràri de consciinţa nu-şi áfla odihna decâtu in mórtea rusinósa a stréngului.

Si tu, poporulu mieu, pre câţi nu i-ai crescutu cá pre fiii tèi cu sudórea feţei tale, cu sudori de sânge?! Ajutátu-i-ai si datu-li-ai cu prisosu mijlóce pentru a se luminá, cultivá si inaltà in societate la importante posturi si funcţiuni. Imprejmuitu-i-ai cu iubirea, stim'a si alipirea ta sincera si infocata. Plecatu-te-ai inaintea loru cá inaintea celoru mai mari binevoitori ai tèi. — Inse ei te-au amagitu si au doveditu cu faptele loru, cà la sinulu tèu caldu şerpi veninoşi ai crescutu. Şedut'au la o mésa cu tine, si impartaşitu-s'au din bunatàţile tale, inse dupa ace'a te-au vêndutu pentru lucruri de nimica, pre cari numai vanitatea copilarésca a ómeniloru fuduli mai pune ceva preţu. — Dar' dupace s'a descoperitu tradarea loru mârşava, unii dintre ei s'au aretatu de ce'a ce suntu intru adevèru: de nesce renegaţi fàra inima, cari faţişu conspira cu contrarii tèi întru a ta pierire.

Inse viu este Domnulu, ei voru pieri intre mustràri de consciinţa, uitaţi de tine, poporulu mieu, si despreţuiţi chiar' si de aceia, cari i-au folositu de nesce unelte primejdióse, ce n'au potutu produce altu ceva, decâtu nefericirea patriei iubite. Ér' tu, poporulu mieu, spre rusinarea tradatoriloru tèi vei reinviá, déca cu taria vei ţiné si pre viitoriu la armoni'a fermecatóre a graiului românescu si la ideile regeneratóre ale adeveratului creştinismu, — déca vei ascultá de glasulu acelor'a, cari nu ţinu la românismu pentru folóse materiale, interese egoistice si ambiţiuni deşerte, ci numai din indemnulu nobilu alu inimei loru si din sentimentu adêncu pentru fericirea ta, — si déca in cursulu greleloru lupte pentru esistinţa nu-ţi vei pierde curagiulu, ci vei luptá pàna in capetu cu barbaţia.

Christosu a inviatu!

Calumni'a a fostu arm'a, de care s'au folositu contrarii lui Isusu pentru a-lu nimicí. Dis'au, cà Elu a voitu, sè se faca rege, cà are pretenţiuni asupr'a imperaţiei Jidoviloru, cà adeseori a indemnatu pre ómeni, sè nu dé dare Cesarului, cà voiesce sè sedúca poporulu cu invetatúri primejdióse, cari aţiţa resvratire si strica bunele moravuri; si pentru acést'a calumnia Christosu a fostu restignitu. — Inse Domnedieu l'a inviatu si prin intemeiarea unei imperaţii de natura deosebita de a imperaţiei române a doveditu, cà nu in contr'a Cesariloru a lucratu Fiiulu lui Domnedieu.

Astfeliu si pre tine, poporulu mieu, cu calumni'a voiescu sè te nimicésca. Impotriv'a ta, care cu sângele tèu ai ingraşatu acestu paméntu, cu sudórea feţei tale l'ai udatu si cu osamintele stramoşiloru si parinţiloru tèi l'ai consacratu, — impotriv'a ta inca strìga contrarii tèi, cà nu iubesci acestu paméntu, acésta ţéra, acésta patria, pre care nime nu o iubesce mai multu de câtu tine. Ómenii, cari lúcra ḍi si nópte pentru fericirea ta si consolidarea patriei comune, suntu calumniaţi de rèi patrioţi, prigoniţi, si eschişi dela bunatàţile comune ale patriei mame. Inse remâi statornicu si pre venitoriu pre calea apucata, iubitulu mieu poporu, lúcra si pre viitoriu pentru a toturoru libertate si dreptate si pentru cultura si viéţa românésca pre paméntulu sacru alu patriei acesteia, si atunci tu vei reinviá la o nóua viéţa si vei dovedí, cà nu tu eşti contrariulu patriei, ci calumniatorii tèi suntu, cari lúcra orbesce la a ei ruina, si cà aspiraţiunile tale legitime nu numai n'au fostu periculóse si stricacióse, ci chiaru folositóre pentru ea.

Christosu a inviatu!

Strigat'au contrarii lui Isusu, cà nimicu bunu nu póte ieşí din Galile'a. Strigat'au contrarii „Unirei", cà din Blaşiu numai desbinare se produce intre Români. Şi unii si alţii s'au iuşelatu si mai amaru se voru inşelá, déca in lucrarea nóstra sânta, care are de scopu numai marirea lui Domneḍeu, binele sântei Beserice si cultur'a religioso-morala a poporului nostru, vomu capetá spriginu si ajutoriu de acolo, de unde suntemu indreptàţiti a-lu aşteptá, si déca clerulu si poporulu nostru se va grupá cu insufleţire in giurulu steagului, care cu incredere in ajutoriulu lui Domneḍeu l'amu inaltatu si-lu susţinemu cu multa jertfa si abnegaţiune, dar' pre carc nu-lu vomu parasi nice odata, ori câtu de nedrépta ar' fi insult'a, ce i-o facu unii, si condamnabila nepasarea, cu carc-lu privescu alţii. Neclatiţi in acésta hotarire nobila si in aceste ḍile mari si luminate, aprinşi de foculu sacru alu iubirei de Domneḍeu, de poporu si patria, salutàmu din inima pre cetitorii nostri cu mângaiosulu cântecu: *Christosu a inviatu!*

Esplosiunea din Rom'a. — Esplosiunea infricoşata intêmplata in Rom'a in fortulu dela Monte-Verde, a càrei detailuri o áfla cetitorii intre *noutàţi,* a fostu ea efectulu unei *intêmplàri* seau a unei *crime?* Éca intrebarea, ce au pus'o in parlamentu doi deputaţi ministriloru italieni de interne si de resboiu, *Nicotera* si *Pellouz,* si care trebue sè şi-o puna totu insulu, cetindu ingrozitórele detailuri ale acelei esplosiuni. Ministrii au respunsu, cà nu sciu inca pricin'a esplosiunei, cà voru face tóte cercetàrile posibile pentru descoperirea ei, si cà deocamdata nu suntu indicii, din cari sè se póta conchide la o crima.

„O, de-aşi poté-o inviá!" esclamà elu de odata trediţu din meditàrile sale, incleştându-şi mânile plinu de desnàdajduire. Elu îşi sêmţiá tóte membrele paralisate, i-se pareá cà sângele a incetatu a mai curge prin vinele sale, cà poterile l'au parasitu cu desevêrşire. Si cu tóte acestea, elu totuşi trebuiá sè se imbarbateze, totuşi trebuiá sè-şi readune inca atât'a potere in sine si sè plece la loculu funestu, sè mai vêda inca odata remaşiţele scumpe ale soţiei sale, si apoi . . . deşi cu inima frânta, are sè se despárta de figur'a frumósa a Corneliei sale pentru vecînicíe . . . Si la acestu cugetu capulu îi cadù pre pieptu, si o lacrima fierbinte îşi facù drumu pre obrazulu sèu.

Dar' elu se ridicà de odata de pre scaunu si incepù a cautá prin casa dupa palarie, apoi ieşì in graba in strada, si sè indreptà cu iuţéla spre gara, spre acea gara, la care speráse cu câte-va óre mai inainte, cà va grabí intru intêmpinarea iubitei sale Cornelie.

O, si afàra erá atâtu de frumosu: Sórele de multu îşi luase remasu bunu dela paméntulu reintineritu, si lun'a incungiurata cu mii si mii de stele sclipeá atâtu de maiestaticu pre bolt'a azura a cerului. O privighitóre ingâná in o pàdurice din apropiarea oraşului o melodíe plina de dulcéţa, si unu zefiru linu undulá crengile arboriloru incàrcându-şi braţulu cu flori si parfumu.

Dar' sermanulu omu trecea nepasatoriu pre lânga tóte aceste frumseţe si podóbe ale naturei. Pentru elu aerulu n'aveá nici o sanetate, si viersulu privighitórei nu erá de locu incântàtoriu. Elu paşiá inainte càndu mai inte càndu mai incetu, cu capulu plecatu in josu si cu ochii ficsaţi pre paméntu.

In urma ajunse la gara. Dar' totu atunci sunase unu clopoţelu, si o şueratura ascuţita despicà aerulu. Trenulu plecase. Si asiá elu nu mai poteá nici sè se mai mângaie, cà va revedé trupulu soţiei sale. Altu trenu nu mai plecá in direcţiunea ace'a pàna de càtra ḍina. In scurtu dupa ace'a se audì érasi o sunare de clopoţelu si érasi sosise unu trenu. Cu acelu trenu trebuiá se sosésca Corneli'a lui.

Pre peronu calatorii eráu intêmpinati de amici si consângeni, cari îi salutáu cu cordialitate, le strîngeáu mân'a afabilu si îi bineventàu. Elu singuru stà retrasu in unu colţu alu salei de aşteptare cufundatu in intunerecu. Pentru elu nu sosise nime, càci ace'a, pre care sperá, cà o va salutá chiar' in nóptea acést'a, ace'a, cu care credeá, cà va serbá in fericire si bucurle serbatorile sânte, ace'a, ce se chiemá càndu-va feme'a lui, acum stá rece, intinsa pre vre-o masa din gar'a B. O adênca tristeţa se intinse din nou preste faţi'a sa, inim'a i-se rupeá de dorere, si desnadàjduitu ieşì din gara si plecà fàra scopu spre şesulu, ce se intindeá in apropiarea oraşului si a garei.

Néu'a, ce inainte de acést'a acoperise cu o pàtura alba tóta impregiurimea, se topise, si valişór'a, ce curgeá de pre unu munte din apropiare, erá îmflata, semne cà radele binefacatóre ale sórelui sparsera ghiéţi'a rece, cá se faca locu verḍiloru podóbe ale primaverei. Si asiá cum Stefanu priviá gânditoriu si tristu la undele îmflate ale riului, i-se pareá, cà in vâjàitulu, ce-lu produceáu valurile lui, aude o vóce tainica, care îlu chiemá, ḍicêndu-i: „Vino cu noi!" Si lui i-se pareá, cà acésta vóce îi demandá, càci elu voiá se o ascúlte; inim'a incepù ai sbocotí poternicu, si in mintea lui de odata se nascù o idea, care totu mai multu îlu indemnà sè dé ascultare viersului, ce ieşiá din unde, si care atâtu de limpede îi sunà la urechi: „Vino cu noi!" Si ce sè si faca elu acum in acésta lume ticalósa fàra de acea fiinţa, pre care atâtu de multu o iubiá? Mai bine sè asculte de vâjàitulu undeloru si sè se duca cu ele, càci da de cumva ele îlu voru duce, sè se iniâlnésca mai curêndu cu ea. Acum se hotarise, nu mai aveá de ce sè traiésca. . . . Atunci prin liniştea mormêntala, ce domniá in giurulu lui, se audì aievea unu viersu mai întâiu incetu, si linu si apoi totu mai poternicu si mai sonoru.

Stefanu trasarì. Erá sunetulu clopotului, care spuneá in limb'a lui metalica o minune,

Nu este si nici nu póte fi intenţiunea nóstra, sè respundemu la intrebarea de mai susu, càci déca n'au potutu sè respunda la ea ministrii competenţi, cu atâtu mai puţinu vomu poté-o face noi. Scopulu nostru este numai, sè aretàmu din incidentulu catastrofei acesteia, cà, ori a fostu ea efectulu unei intêmplàri ori a unei crime, situaţiunea Italiei este fórte precaria, éra starea creata Pontificelui Romanu din partea guvernului italianu nesuferita.

Catastrof'a a fostu ea efectulu unei intêmplàri? Ei bine, atunci de ce nu se ingrigesce guvernulu, cá astfeliu de *intêmplàri* teribile sè nu se póta intêmplá? Cu ce conşciinţa póte sè aşedе unu guvernu inteleptu si prevedetoru in apropiarea oraşului neşte magazine incarcate cu prafu de pusca si cu alte materii esplosive? Si sè observàmu, cà in fortulu dela Monte-Verde se aflá numai a *cincia parte* din materiele esplosive adunate in cele alalte partru forturi, cu cari e incungiurata Rom'a. Cum va poté sè respunda guvernulu inaintea lui Domnedeu si inaintea ómeniloru de pericolulu acel'a, càruia ţine espusa poporaţiunea Romei? Negrigea acést'a nu este ea óre o nóua si evidenta dovéda despre nefericirea, ce a adus'o asupr'a Italiei guvernulu subalpinu usurpatoriu?

Dara se póte si ace'a, cá esplosiunea sè fia efectulu unei crime. Posibilitatea acést'a nu este eschisa, si opiniunea pública indata la inceputu a fostu inclinata càtra acésta parere. Suntu indicii, din cari se póte conchide, cà si guvernulu inca áfla posibila ipotes'a acést'a. Anume ministrulu de interne Nicotera respundêndu la interpelaţiunea, ce i-s'a facutu, a aflatu de lipsa a laudá abnegaţiunea regelui, care indata grabì la loculu catastrofei, si entusiasmulu, cu care primì poporulu pre regele. De ce? Pentru-cà prea bine scie guvernulu, cà basele monarchiei italiene suntu adêncu clatinate. Si nici nu se póte altcum, de óre-ce monarchi'a italiana s'a ridicatu despreţuindu si calcându in pecióre drepturile inalienabile de suveranitate ale Pontificelui Romanu. Itali'a a ajunsu sub guvernele liberale si usurpatóre la ruin'a economica si la ruin'a finanţiara. Pauperismulu cresce in mesura ingrigiatóre. Socialismulu si anarchismulu se latesce pre di ce merge, si nemulţamirea a ajunsu la culme. Mai adaugemu la tóte aceste crescerea nemorala si antireligiósa a tênerimei, si éca icón'a completa a stării nefericite, in care se áfla frumós'a Italia. In Rom'a mii de lucratori âmbla fara lucru, darea e enorma, esecutorii nemilosi, si fómea mai nemilósa decâtu tóte. Intre astfeliu de impregiurări fire-ar mirare, déca esplosiunea dela Monte-Verde ar fi efectulu unei crime?

Éca la ce a ajunsu Itali'a prin unitatea sa naţionala! Si óre pentru ce? Pentru-cà in locu de a se ingrigi de consolidarea si de desvoltarea sa interna, trebue sè-şi dé toţi banii pre inarmàri netrebnice, pentru-cá sè póta asigurá independinţa si unitatea sa in contr'a Venerabilului Betrânu si a celoru 150 gardişti din Vaticanu. — Dara in fine si Italienii incepu a vedé radecin'a releloru, de cari sufere tér'a loru. Fulgerulu produsu prin esplosiunea dinamitei a luminatu mulţi creeri. Numai de i-ar luminá pre toţi, pàna cându nu e inca prea târdiu.

Catastrof'a acést'a mai aréta in fine condiţiunea ace'a nesuferita, in care a ajunsu Capital'a crestinismului. Rom'a, Cetatea Papiloru, léganulu civilisaţiunei si a arteloru, museulu toturoru minuniloru produse de genìulu omenescu, e prefacuta intr'o casarma si e incungiurata din tóte pàrţile de fortificaţiuni împlute cu totu feliulu de materii esplosive.

O nenorocire, o mica revoluţiune anarchista este destula, pentru cá forturile acele sè sbóre in aeru, si pentru cá prin esplosiunea loru sè ingrópe sub ruine tóte comorile de arta adunate in Rom'a. Chiar si cugetulu, cà o asemenea posibilitate nu este eschisa, ne inghiéta sângele in vine si ne opresce resuflarea. Da, càci Rom'a cu tesaurii ei nu este numai a Italieniloru, ea este proprietatea inalienabila a intregei lumi civilisate, ea este si trebue sè remâna pûrurea si pentru toţi o mama comuna, *alma mater*.

Pàna cându va suferi lumea civilisata, cá acésta mama scumpa sè fia espusa vandalismului unui guvernu usurpatoriu?

Incunoscinţare.

Dela Direcţiunea Preparandíei din locu primimu urmatoriulu avisu:

Nr. 78—1891.

Onorata Redacţiune!

In interesulu docenţiloru poporali dela scólele nóstre greco-catolice din Archidiecesa, Ve rogu se binevoiţi a face cunoscutu in preţuit'a nóstra „*Unirea*“, cà dreptu terminu pentru ţinerea esamenului de cualificaţiune la Institutulu preparandialu greco-catolicu din Blaşiu, s'a staveritu pentru anulu curente 1-ma si urmatórele dile ale lunei Iuniu, si anume:

In 1-ma esamenu scripturisticu din *pedagogia-metodu*, respective limb'a materna;

in a 2-a esamenu scripturisticu din *matematica geometria;* si

in a 3-a esamenu scripturisticu din *limb'a magiara*,

ér' in diu'a a patr'a si cele urmatóre se contínua cu *esamenele verbale*.

Deci toţi acei docenţi, cari voiescu sè se supuna la acestu esamenu, se-şi subştérna rogàrile sale pre calea oficieloru protopopesci concernente la Preaveneratulu Ordinariatu metropolitanu greco-catolicu de aici celu puţinu pàna in 16 Maiu st. n. a. c. instruate ./' in sensulu Regulamentului archidiecesanu pentru ţinerea esamenului de cualificaţiune de dto 5 Martie Nr. 207—1872 cu:

a) *Estrasu matricullariu de botezu,*

b) *Atestatu despre absolvarea cursului pedagogicu* in vre-o preparandíe pública din patria,

c) *Atestatu despre anulu de praxa,* prescrisu prin §. 102 alu articlului de de lege XXXVIII—1868, si

d) cá neincungiuratu de lipsa cu *testimoniu despre portarea morala.*

La acestu esamenu in sensulu §-lui 2 lit. c) alu amintitului Regulamentu se mai admitu si de acei individi, cari pre cale privata s'au pregatitu spre docentura, pre lânga condiţiunile de sub *a, c,* si *d,* déca voru dovedí, cà au functionatu cá docenţi têmpu mai indelungatu si neintreruptu.

Tóte oficiele protopopesci gr.-cat. suntu rogate, se binevoiésca a notificá docenţiloru interesaţi din tractele sale acestu *terminu de esamenu* dimpreúna cu condiţiunile mai susu specificate.

Dupa cari sum

Blaşiu, la 23 Aprile 1891 st. n.

cu tóta stim'a

Georgiu Munteanu,
directoru preparandialu

Revista besericésca.

Rom'a.

Intre Portugali'a si intre Statele Congo, respective intre regele Belgiei, care este protectorulu Statului Congo, s'au fostu ivitu neintelegeri cu privire la detèrmurirea teritoriului Muata-Yamvo. Párţile litigante au fostu decisu, cà la casu càndu negoţiàrile diplomatice dintre ambele state nu aru duce la resultatulu doritu, sè róge pre Sânţi'a Sa Sumulu Pontifice, cá sè primésca oficiulu de mijlocitoriu, seau mai bine de arbitru. Negoţiàrile nu au avutu resultatu. Acum

---

ce s'a intêmplatu inainte cu sute de ani. . . „Elu a suferitu tortúri si chinuri grozave, pentru cá se-mi dé viéţa, care e celu mai scumpu bunu, ce-lu potu avé, si eu . . . eu, ce erá sè facu!“ Si atunci unu cutrèmuru trecú repede prin membrele sale obosite, si nesce sudori reci aparura pre fruntea sa incinsa de dorere. Elu îşi sterse cu mân'a aceste sudori si óre cum recreatu îşi indreptà preste şesu pasulu spre oraşu pre o càràruse lui atâtu de bine cunoscuta, pre care adese se preâmbláse elu cu Corneli'a lui la lumin'a lunei ascultându dulcile cântàri ale privighetóreloru.

In scurtu ajunse in satu si se apropiáse de locuinţi'a sa, ce stá situata in o gradina frumósa intre o multime de pomi infloriti. Elu aflà usi'a gradinei deschisa, dar' acést'a nu-lu turburà de locu. „O voi fi lasat'o deschisa,“ cugetá elu, „in grab'a, in care iesisem, càndu me indreptàsem la statiune.“ Dar' éca pàretii casei îi aparura de odata dintre arbori, si elu érasi îşi aduse aminte de dorerea, ce-lu lovise, si vol sè se reintórca din nou la gara. Se reflectáse insc, cà mai este inca destulu têmpu.

Si apoi pàsi mai inainte. Dar' in ferêst'a càsii elu vedù o figura omenésca, erá unu chipu de femee, care ce-lu zarì îlu strigà cu multa dulcéţa pre nume.

„Cornelio, esti tu? se póte?“ esclamá elu afára de sine, necredêndu-şi ochiloru si urechiloru.

„Eu sum, Stefane draga,“ dise ace'a-şi vóce, si dóue mâni îlu imbratişára. „Dar' ce ai? Ai fostu ingrijatu de intârdiarea mea? Ce-ţi lipsesce? tu pari atâtu de schimbatu!“

„Cornelio! scump'a mea Cornelie!“ si elu nu mai poteá dice altu cuvêntu.

Privirile loru se cutrèmurasera, faţi'a barbatului sèu erá schimbata fórte tare. Tremurându îşi bagà elu mân'a in busunariulu cabatului si scóse de acolo funest'a telegrama.

Ea i-o apucà din mâna si i-o cetì la lumin'a lunei!

„Dómne iérta-o! câtu de grozavu fù pedepsita! Ascúlta, Stefane. Càndu trenulu se apropiáse de gar'a B., eu adormisem, si o femee, ce fusese in acel'a-şi cupeu cu mine, îmi furase portofoliulu, in care erá si ultim'a ta epistola. Ea cá se nu fia descoperita, sè grabise in B. sè se scobóre inte din cupeu, Domnedeu inse o pedepsise. Ea cadù sub róte si fù omorîta.“ Si atunci clopotele besericei resunara érasi, de asta data mai poternicu si mai multu, si unu cântecu de bucurie strabatù intréga comun'a, vestindu cà „Christosu a inviatu“.

„Christosu a inviatu!“ — esclamà si Stefanu fericitu. „Vino la beserica, cá acolo se inàltàmu rogaciuni de multamita pentru scaparea ta. Domnedieu fia laudatu!“

A.

deci ambele state au oferitu Sânției Sale oficiulu de arbitru, obligându-se cà judecat'a Dênsului o voru privi de definitiva. Sânți'a Sa a primitu oficiulu oferitu, si in scurtu têmpu se póte aşteptá judecat'a definitiva, care fàra indoiéla va corespunde adevèrului si dreptàții, precum s'a intêmplatu si cu ocasiunea mijlocirei oferite Sânției Sale referitoriu la insulele Caroline.

Budapest'a.

Dela mórtea Cardinalului-Primate Simor nu trece di, in care foile nóstre liberale de tóte partidele sè nu aduca vre-o scire referitóre la persón'a fiitoriului Primate, si in legatùra cu acést'a referitóre la sramutarea reşedinţei primaţiale din Strigonu la Budapest'a. Noi amu trecutu cu vederea tóte scirile acele, pentru respectulu detoritu Sânției Sale Pontificelui si Maiestàții Sale Apostolice, cari singuri suntu indreptaţiți a decide in aceste cestiuni, si acum inca numai de ace'a scriemu, cá sè protestàmu in contr'a procedurei necualificabile a foiloru jidano-liberale, cari îşi aróga competinţa si in lucruri de acele, cari nu se ţînu de ele nici cum. Ce'a ce e mai necuviinţiosu, este, cà si foile semioficióse inca se ocúpa. si precum se vede la inspiraţiune mai inalta, cu cestiuni de aceste. Astfeliu dupa dênsele ar avé sè fia primate archiepiscopulu din Agri'a Samassa, si asemenea reşedinţ'a primaţiala ar avé sè se stramute, inca inainte de denumirea noului Primate, la Budapest'a. Pre noi tóte lucrurile aceste nu multu ne intereséza, de órece Provinci'a nóstra metropolitana n'are de-a face cu afacerile primatelui. Cu tóte aceste inse este detorinţ'a nóstra, cá la publiciști catolici, sè protestàmu in contr'a ingerinţei necompetente a liberaliloru in afacerile besericei catolice.

Statele Unite din Americ'a de Nordu.

Din şematismulu besericei catolice din Statele unite ale Americei de Nordu, publicatu cu finea anului 1890 sub numele „*Catholic Directory*“, estragemu urmatórele date prea interesante despre inflorirea si progresulu catolicismului in acele țèri: In Statele unite catolicii suntu impàrțiti in 14 archiepiscopii si 73 episcopii. Numerulu preoților e 8382, numerulu clericiloru 2132. Seminarie suntu 32, Beserici 7523. Gimnasii catolice suntu 102, şcoli poporale catolice 3194. Numerulu pruncilor, cari cercetéza aceste şcoli, e 633,238. Numerulu catoliciloru e aprópe 10 milióne; va se dica, beseric'a catolica e cea mai numerósa intre tóte societàțile religióse, de óre ce protestanții nu ajungu la 6 milióne. — Inmulțirea catoliciloru e estraordinaria. La inceputulu acestui seclu nu eráu in Statele unite decâtu 40,000 catolici; acum suntu mai 10,000,000. In orașulu St-Paul (statulu Minnesota) acum suntu 40 de ani erá numai o capela, in care totu la dóue septemâni se celebrá sânt'a Liturgía; acum suntu 18 beserici si 7 capele catolice. Philadelphi'a, care este centrulu quakeriloru, astàdi are intre locuitori 400,000 catolici. — La anulu 1800 statele unite aveáu 6000 locuitori; la sfêrşitulu anului trecutu numerulu loru s'a indecitu, fiindu acum numerulu tuturoru locuitoriloru 60,000,000; éra numerulu catoliciloru s'a insutitu de dóue ori si jumetate.

Revista politica.

Afaceri interne.

Parlamentulu a decisu in şedinţ'a sa din 25 Aprilu, cà pàna atunci, pàna cându comisiunea administrativa nu va terminá desbaterea proiectului de lege despre reform'a administraţiunei, nu va mai ţiné şedinţe meritóre.

In şedinţ'a din 22 Aprilu a casei deputaţiloru au fostu presentate cinci interpelàri, dintre cari dóue au produsu unu resensu mai mare, si anume un'a a deputatului *Komjáthy* referitoriu la stàrile din comitatulu Csongrád, éra a dóu'a a deputatului *Törs,* referitóre la stàrile din orasiulu Szentes. Amêndoi deputaţi au descoperitu neşce stàri administrative, cari in Europ'a nu se mai potu aflá. Ministrulu-preşedinte Szápáry a respunsu numai decâtu, cà recunósce adeveratatea celoru dise de interpelanţi, cà-i e si rușine de acele stàri, cà inse nu elu pórta vin'a la tóte, ci antecesorulu sèu (Tisza), si cà dênsulu va face toţi paşii, cá rèulu sè se delature, si cá pecatoşii sè fia pedepsiți cu tóta asprimea.

Protestele in favorulu si in contr'a introducerei administraţiunei de statu contínua. Mai pre urma s'a declaratu pentru administraţiunea de statu comitatulu Braşovului, éra in contr'a comitatulu Cluşiului.

Germani'a.

Imperiulu germânu érași a suferitu o pierdere mare. Generalulu *Moltke*, celu mai renumitu strategu alu têmpului nostru, a moritu in etate de 91 ani. Meritele, ce şi-le-a câştigatu Moltke pentru renumele armatei germâne si pentru marirea, de care se bucura Germani'a, nu se potu preţuí indestulu. Elu a fostu unu soldatu *scientificu*, unu omu, care puneá in pracsa planuri premeditate si studiate cu multa diligința, si nu se apucá de lupta, pàna cându nu erá siguru de resultatu. Sângele rece, tactulu si calcululu lui acuratu l'au facutu pre elu admiratu de tóta lumea. Mórtea l'a surprinsu pre neaşteptate. La cina inca a fostu fórte veselu, si a avutu la sine o mica societate, cându de-odata incepù a se sêmți rèu, si in puține mominte repausà in urm'a unei apoplecsíe de inima.

Dorerea causata prin mórtea betrânului strategu e generala, pentru-cà Moltke n'a fostu numai unu omu binemeritatu de patria, ci elu a fostu si unu omu de caracteru firmu, necoruptu. Elu inimici politici n'a avutu, càci politic'a nu-i prea placeá; elu a fostu soldatu si pentru redicarea armatei germâne şi-a jertfitu tóta activitatea si tóte poterile sale.

Moltke fù nascutu la anulu 1800 in Parchim (Mecklenburg) din parinți danezi. Studiele militare le-a facutu in *Copenhag'a*. Dupa absolvarea studieloru in scurtu paşi in armat'a germâna, éra dupa ace'a petrecù vre-o câțiva ani in armat'a turcésca, unde a si luatu parte la celu d'àntâiu resbelu. Glori'a lui Moltke inse o forméza luptele susținute in contr'a armatei nóstre si in contr'a armatei francese la anulu 1870.

Români'a.

Acum decurgu in Români'a alegerile pentru parlamentu. Din resultatele pàna aci cunoscute se póte vedé, cà guvernulu va dispune de o maioritate impunetóre. Dintre 183 mandate guvernulu a dobênditu 103, éra opositiile numai 40. Voru fí 40 de alegeri restrînse, si din aceste inca e mai multu decâtu probabilu, cà guvernulu va avé maioritatea. Trebue sè notàmu inse, cà in partidulu guvernamentalu conservatoru esísta dóue fracțiuni, si anume conservatorii vechi si conservatorii moderați, si cà prin urmare resultatulu imbucuratoriu alu alegeriloru pentru guvernu e de a-se ascrie coaliţiunei dintre aceste dóue fracţiuni.

Corespondintie.

Vien'a in Aprilu 1891.

In corespondinți'a mea din urma am fostu promisu stimatei Redacțiuni, cà cu ocasiunea mai de aprópe voiu serví cu unele date statistice din celebrulu opu alui L. de Hammerstein despre activitatea sociala a besericei. Datele aceste vorbescu destulu de elocuentu despre poterea cea preste fire a besericei catolice acolo, unde membrii ei *„cáuta inainte de tóte imperaţi'a lui Domnedieu si dreptatea Lui“* si nu-şi prapadescu poterile si activitatea in realisarea unoru utopii naționale, ce dorere se intêmpla pre la catolicii din Ungari'a. De alta parte inse vorbescu destulu de elocuentu si despre ace'a, cà ce póte beseric'a catolica, déca nu are a se luptá atât'a cu resturi de ale misticismului si formalismului bizantinu, cari dorere, atâtu de multu impiedeca desvoltarea besericei românesci unite.

Dara sè revinu la renumitulu opu alui L. de Hammerstein, care cu descoperirile lui a pusu in uimire si pre protestanți. Voiu incepe mai âmtâiu cu datele despre misiuni. Nu puțini din cetitorii „Unirei“ póte nu voru scí, ce suntu misiunile aceste. Pentru aceştia premitu, cà suntu unulu dintre cele mai bune mijlóce de a redicá si promová religiositatea si moralitatea. De oratori renumiți, cari scíu moiá si inimile de piétra, ordurile religióse catolice cá si in trecutu dispunu si in têmpulu de fața in mesura abundanta. Cându in o comuna incepe a scadé religiositatea seau incepu a se ivi ceva vițiuri, câtu acum mijlócele comune ale besericei nu mai ajungu pentru susținerea religiositàții si impiedecarea viţiiloru, atunci oratorii cei mai buni ai ordurioru religióse primindu invitaţiune se presenta la unu têmpu anumitu in acea comuna si in 4—5 dile ținu câte dóue predici pre di impreunate cu cultulu divinu implinitu cu solemnitate. Asiá ceva se numesce misiune. La misiunile aceste curge totu poporulu din comune si din giuru, si de multe ori dupa o atare misiune religiositatea si moralitatea in o atare comuna iá cu totulu alta fața.

Ar fí prea multu, déca aşi reproduce tóte datele statistice alui Hammerstein despre numerulu misiuniloru acestor'a. Me marginescu numai la misiunile Redemptoriştiloru

si a Iesuiţiloru. Cei de ântâiu in unu intervalu de câţîva ani au ţînutu in Germani'a nu mai puţinu cá 3028 misiuni mai mari si 2443 mai mici. La misiunile Iesuitului Roh in Catedral'a din Coloni'a eráu de faţa câte 20,000 ómeni. La cele din München ţinute pentru lucratori la 5 óre deminéţi'a, cá miserii ómeni sè póta merge la lucru, de comunu la 4 óre deminéţi'a, va se dica cu o óra inainte de inceputulu predicei, beseric'a erá dejá plina de lucratori. Éra despre marturisirile generale, ce se intêmpla de comunu dupa misiunile aceste, amintescu numai atât'a, cà dupa 500 de misiuni ale Lazariştiloru 500,000 de ómeni au facutu marturisíre generala de pecate si s'au cuminecatu. Aducu misiunile aceste aminte omului pecatosu si prea cufundatu in desmierdârile lumei, cà esísta unu Domnedieu, càruia îi detoresce ascultare, si care-lu primesce cu braţele deschíse, déca se intórce, càci *„mai mare bucurie este in ceriu de unu pecatosu, care se intórce, decâtu de 99 de drepţi“*.

Nu mai puţinu interesante suntu datele statistice cu privire la societâţile de temperanţa fundate de cleru in mijloculu poporului. Unu singuru preotu Iosifu Hillebrand a fundatu atari societâţi cu unu numeru asiá mare de membri, câtu pune pre omu in uimire. In anulu ântâiu alu paşírei sale cá fundatoriu de atari societâţi a câştigatu 12,000 membri, si in anulu alu doile 14,000. Pater Mathew din Irlandia a câştigatu in cele trei luni de ântâiu a societâţii sale 25,000 membri, in cele dóue luni urmatóre 131,000 membri, si apoi in têmpu de 5 ani cinci milióne si jumètate membri.

Inca póte si mai interesante suntu datele statistice cu privire la pres'a religiósa destinata mai cu séma pentru poporulu dela cetâţi si sate. Astfeliu o scriere pentru poporu intitulata: „Das häusliche Glück“ in scurtu têmpu a trecutu in 230,000 esemplare. O alta scriere in contr'a alcoholului intitulata „Der Schnaps“, in têmpu scurtu s'a petrecutu in 53,000 esemplare. Fói'a poporala „Paulinus Blatt“ are 28,000, éra fói'a „Leo“ 50,000 abonenţi.

Cu alta ocasiune voiu serví cu alte date spre a aretá, ce e in stare a face unu cleru dedicatu cu totulu binelui poporului.

Aa.

Colect'a cruceriului.

La colect'a cruceriului iniţiata de noi in numerulu 16 alu „Unirei“ din a. c. s'au asociatu:

In Archidiecesa. *Protopopiatulu Aiudului:* O. D. *Aureliu Pascu,* a. p. in Vale, 478 s. *Protopopiatulu Coşocnei:* OO. DD. *Ioanu Blag'a,* a. p. in Ghirişulu rom., 350 s. *Agustinu Lazaru,* p. in S.-Iacobu, 700 s. *Petru Rusu,* parochu in Pat'a, 430 s. — *Protopopiatulu Dergei:* O. D. *Ioanu Petranu,* p. in Ascileulu mare, 820 s. *Protopopiatulu Ernotului:* O. D. *Isaia Moldovanu,* p. in Chirileu, 456 s. *Protopopiatulu Ludoşului:* Rmulu D. *Nicolau Solomonu,* prot. si p. in Ludoşu, 800 s. OO. DD. *Nicolau Cucuiu,* a. p. in Bogat'a, 700 s. *Basiliu Suciu,* p. in Capuşu, 900 s. *G. Dasila,* p. in Cheţ'a si adm. p. in Cristuru, 800 s. *Teodoru Harsianu,* p. in Chimitelnicu, 1000 s. *I. Bosdocu,* a. p. in Cicudiu par. a) 1200 s. *S. Ignatu,* p. in Cicudiu par. b) 400 s. *Mac. Groze,* coop. in Coocu, 700 s. *Vas. Anghelu,* p. in Dateşu, 450 s. *Teofilu Popu,* p. in Hadarèu, 600 s. *Rom. Orbeanu,* a. p. in Iclandelu, 550 s. *Ioanu Boeriu,* a. p. in Lechinţ'a de Mureşu, 850 s. *August. Negruţu,* p. in Orb'a, 250 s. *Aug. Almaşanu,* a. p. in Sânmarghit'a, 150 s. *Georgiu Florianu,* p. in Sângeru, 1000 s. *Ales. Precupu,* p. in Şeuş'a, 350 s. *Nicolau Deacu,* p. in Taureni, 700 s. *Ales. Vod'a,* p. in Vaideiu, 300 s. *Vas. Popu,* p. in Budiu, 600 s. *Stef. Nemeşu,* p. in Dileulu rom., 400 s. — *Protopopiatulu Mureşu-Uiórei:* O. D. *Adrianu Cismaşu,* p. in Orosi'a, 423 s. — *Protopopiatulu Pogacelei:* O. D. *Ioanu Albonu,* p. in Velcheriu, 1263 s., care a trimisu dejá pentru ¼ anu 2 fl. 60 cr., adunaţi cu disculu in beserica. — *Protopopiatulu Roşiei:* O. D. *Ioanu Barn'a,* p. in Patrângeni, 154 s.

In dieces'a Oradei-mari. O. D. *Ludovicu Marcuşu,* coop. par. in Madarász, 1200 s.

In dieces'a Lugosiului. O. D. *Iosifu Stupineanu,* p. in Secaşu, 1200 suflete. M. O. D. *Ioanu Vulcanu* sen., 200 suflete, deşi nu are parochia, fiindu pensionatu.

Noutàti.

Escelenţi'a Sa I. P. D. Metropolitu a indeplinitu la Mânecatulu din Dominec'a Stêlpàriloru binecuvêntarea ramiloru de salca, éra dupa ace'a a celebratu sânt'a Liturgíe cu numerósa asistinţa. In Joi'a mare éraşi a celebratu sânt'a Liturgíe, indeplinindu sânţirea s. miru si spelându piciórele la doi spre dece clerici. Sér'a a luatu parte la cetirea celoru 12 Evangelii, cetindu Insuşi in persóna cea de ântâiu Evangelie. Tóte aceste serviţii le-a indeplinitu Escelenţi'a Sa cu o deosebita tarie si potere sufletésca si trupésca, cu cari dorimu se póta ajunge si sântele Serbatori inca la mulţi ani, spre fericirea si bucurí'a turmei sale.

Exerciţiele spirituale pentru clerulu gremialu si pentru clericii seminariali s'au ţinutu in 27, 28, si 29 Aprile. Meditaţiunile le-a facutu Cl. D. Dr. Isidoru Marcu, prefectu de studie in seminariulu archidiecesanu. La tóte actele de pietate a asistatu, cá totu de-a un'a, si Escelenţi'a Sa I. P. D. Metropolitu, premergûndu toturoru cu esemplulu stralucitu alu devoţiunei Sale.

Din Archidiecesa. O. D. *Iosifu Mihaltanu,* preotu archidiecesanu in disponibilitate, a fostu numitu administratoru parochialu in Sân-Benedicu, tractulu protopopescu alu Bíei.

Din Dieces'a Gherlei. Ministrulu r. u. de justiţia a numitu de spiritualu greco-catolicu la institutulu corecţionalu din Gherl'a pre M. O. D. *Ioanu Hodoreanu,* fostu profesoru la preparandi'a greco-catolica din Gherl'a. In loculu astfeliu devenitu vacantu, fù dispusu de profesoru la preparandíe M. O. D. *Hilariu Boroşu,* fostu prefectu seminarialu.

Ilustritatea Sa Episcopulu Dr. Ioanu Szabó a conferitu in 23 Aprile ordulu diaconatului, éra in 26 Aprile ordulu sacru alu preoţiei urmatoriloru domni clerici absoluţi: *Eugeniu Dredeanu, Victoru Berinde, Augustinu Cherestes, Ioanu Vladu, Ioanu Popu ex Breb, Iuliu Popu, Cirilu Negruţiu, Antoniu Balibanu, Georgiu Manu, Stefanu Szabó de Arghihat, Iuliu Moldovanu, Demetriu Cupşa, Iosifu Leméry, Ioanu Rotariu, Iosifu Onciu, Iustinianu Márton,* si *Ioanu Timariu.*

Fapta creştinésca. Ilustritatea Sa Domnulu *Iosifu Popu* fostu jude la tabl'a regésca din Mureşu-Oşorheiu, strapusu in ace'a-şi calitate la tabl'a regésca nou infiiinţata din Cluşiu, a donatu, dreptu suvenire a petrecerei sale in Mureşu-Oşorheiu, pentru sânt'a beserica greco-catolica de acolo unu *Liturgieriu* cu litere latine legatu in piele, éra fiic'a Ilustritâţii Sale veduv'a *Livi'a Şandru* unu *Apostoleriu* cu litere latine, legatu eraşi in piele tare. — Primésca mulţamit'a nóstra sincera!

Universitatea catolica din Washington a primitu pentru acoperirea speseloru sale si pentru a se poté desvoltá totu mai multu, unu daru de 1,200,000 fl. v. a.

Esplosiune infricoşata in Rom'a. — Locuitorii cetâţii eterne au fostu deşteptaţi in 23 Aprile la órele 7½ diminéţi'a de o bubuitúra infricoşata. La inceputu se credeá, cà e cutrèmuru de pamêntu, si spaim'a locuitoriloru de repetirea sguduirei erá nedescriptibila. In scurtu se laţi faim'a, cà bubuitúr'a a fostu efectulu unei esplosiuni intêmplate la magazinulu de prafu de puşca si de dinamitu situatu la fortulu Monte Verde, la o distanţa de 4 chilometri dela Porta Portese. — In magazinu eráu, dupa raportulu ministrului de resboiu Pelloux, 4000 chilogr. de dinamitu si 265,000 chilogr. de prafu de puşca. — Efectele esplosiunei au fostu ingrozitóre. Casele situate pre punctele mai ridicate ale cetâţii au fostu daunate greu. Puţine ferestri au remasu intregi. In Vaticanu s'au spartu frumósele ferestri colorate dela *scala regia,* cari representáu pre sântulu Petru si pre sântulu Paulu. Mai mare dauna a suferitu inse Basilic'a monumentala a sântului Paulu, a càrei ziduri s'au crepatu éra ferestrile nepreţuite de sticla colorata s'au nimicitu in mare parte.

Raniţi inca suntu mulţi, asemenea si câţîva morţi. Cá sè-şi póta inchipuí cetitorii, câtu a fostu de teribila presiunea aerului causata prin esplosiune, vomu amintí, cà in apropiarea fortificaţiunei Monte verde arbori mari au fostu desradacinaţi, ap'a din Tibru a saritu din alvíe, porţile colosale de bronzu dela Basilic'a sântului Petru s'au mişcatu in ţiţini. Daunele causate prin esplosiune suntu enorme.

Resunetu stralucitu a aflatu iniţiativ'a nóstra cu privire la colect'a cruceriului in cei 4 clerici gr.-cat. ai Seminariului din Satumare, cari ne-au trimisu 2 fl. 30 cr., pentru a-i dá la acelu fondu, care va avé mai mare lipsa. Noi amu si predatu sum'a numita pentru fondulu scolasticu archidiecesanu, care de presinte mai multu este avisatu la ajutoriu.

O desmintire. Diariulu din Pest'a „Magyar Hirlap“, in Nrulu 14 din 4 Aprilu a. c., si dupa acel'a si cele alalte diare liberale au fostu publicatu o notiţa, in care se diceá, cà preotulu nostru din Pogacéu'a cu ocasiunea inmormêntârii unui omu omorîtu in urm'a restornârii unui caru cu saci de faina, s'ar' fí esprimatu, cumcà mórtea acelui omu s'ar' fí intêmplatu, fiindu-cà acel'a a inveţatu unguresce si fiindu-cà s'a lapedatu de naţiunea sa. — Dupa informaţiuni autentice, ce le avemu, trebue se declaràmu tóta scirea de o scornitúra buna numai pentru a stêrni neinţelegere si ura intre naţionalitâţile patriei. Omulu omorîtu prin saci n'a sciutu sè vorbésca unguresce, decâtu numai unele cuvinte, si prin urmare nici preotulu nostru n'a potutu se dica ce'a ce fi ascríe „Magyar Hirlap“. Altcum preotulu calumniatu, care e si administratoru protopopescu, a insarcinatu pre unu advocatu, se céra dela redacţiunea diarului „Magyar Hirlap“ numirea calumniatoriului, pentru cá sè póta intreprinde paşii de lipsa la judecatorie.

Nóu'a reducere a pretiuriloru de calatorie la càile ferate din Romànía promisa inca de guvernulu trecutu se va pune in aplicare cu diu'a de 1 Maiu a. c.

Reducerea va variá intre 42 si 50 la suta, dupa cum va fí distanţi'a de calatoría mai mare seau mai mica de 250 chilometri.

Afara de acésta uşurare se va mai introduce urmatórea inlesnire:

Biletele de calatori nu voru mai fí vêndute numai la statiuni, ci se voru aflá de vêndare la posta, la debite de tutunuri, in hoteluri etc. Ele nu voru portá data, ci numai distanţi'a in chilometri si costulu si voru fí marcate, dupa ce va fí terminata calea chilometrica prevedúta in biletu.

Casu de mórte. *An'a Filipu n. Cheţanu,* veduva preotésa in B.-Sân-Miclaşu, a repausatu in etate de 68 ani, in 19 Aprilu a. c. O deplângu numeróse rudenii, intre cari advocatulu Alesandru Filipu din Abrudu. — Repausat'a a fostu unu modelu de preotésa româna, iubitóre de Domnedeu si de prunci, pre cari cu multa abnegaţiune si mari jertfe i-a crescutu. — Fíe-i ţêrîn'a uşóra!

PARTE SCIENTIFICA-LITERARIA.

Mihaílu Eminescu.

Studiu criticu.

(Continuare.)

Dela 1883 in cóce cultulu lui Eminescu îşi serbéza prin publiculu nostru tóte orgíele sale. Tênerimea nóstra ameţita si imbetata de atâtea laude gramadite pre capulu lui Eminescu, incepe a uitá pre Mureşianu, Alesandri si Bolintineanu si incepe a se ocupá preá multu cu cetírea lui Eminescu in detrimentulu desvoltării ei intelectuale, estetice si morale. Serman'a nóstra tênerime nu áfla nice ea nemic'a genialu si adeveratu frumosu in Eminescu, inse elu a devenitu poetulu de moda, si apoi e cunoscutu, ce potere captivatóre deprinde mod'a in lume, si mai cu séma asupr'a tênerimei. Si cum sè nu devina Eminescu poetulu de moda, cându pene atâtu de destre cá a dlui Petrascu in *„Convorbirile literarie“* si a dlui Gherea in *„criticele“* sale nu-şi ţiênu sub demnitatea loru a se ocupá cu o nulitate literaria cá Eminescu, deşi potemu cu totu dreptulu dice, cà in studiele loru partea cea mai slaba o forméza citaţiunile din Eminescu, din cari se vede, câtu de puţinu merita Eminescu si numele de unu poetu mediocru. Cându unu omu maturu dedatu a cetí cu atenţiune si judecata, percurge pàna in capetu scrierile acestoru doi distinşi literaţi asupr'a lui Eminescu, atunci ajungându la capetu îşi dice cu totu dreptulu: Ce barbaţi descepţi si instruiţi, ce espunere frumósa si eleganta de idei, ce magaziniu impunetoriu de erudiţiune, inse ce dauna, cà tóte lucrurile aceste suntu prapadite in studiulu unui bietu poetastru, care cá poetu stà pre unu nivelu multu mai inferioru de câtu ei cá prosaişti. Si cu cuvintele aceste va pune omulu cartea de làturi in credinţi'a, cà déca Eminescu cá poetu ar fí ace'a, ce e dlu Petrascu si dlu Gherea cá prosaistu, atunci totuşi s'ar platí ostenél'a, cá sè-lu cetésca omulu. Nu asiá se intêmpla inse cu ómeni, pentru cari lectur'a de atari scrieri este ceva raru, si mai vêrtosu nu asiá se intêmpla cu tênerimea. Atari ómeni si têneri devinu formalu farmecaţi de studie cá a dlui Gherea si Petrascu. Si acést'a cu totu dreptulu. Inse de alta parte, fiindu-cà obiectulu ataroru scrieri este Eminescu, totu farmeculu se ascríe acestuia si nu acelor'a. Si astfeliu din litera in litera se intêmpla cu dnii Gherea si Petrascu o specie de: *„sic vos non vobis mellificatis apes“* alui Virgiliu. Corón'a, ce şi-o au impletitu ei si ar trebuí sè fía pre capulu loru, li-o ié Eminescu pre furişiu si pre neobservate si şi-o aşéda pre capulu sèu.

Genialulu enciclopedistu Helvetius in opulu sèu „D' l' Esprit“ dice, cà este geniu de invenţiune si geniu de espresiune, [1]) ce atât'a va sè dica, cà esistu genii, ce împlu pre omu de admiraţiune prin avuţi'a de idei frumóse, placute, interesante si originali, cum e p. e. Homeru, si érasi genii, cari nu impunu multu cu avuţi'a de idei mai cu séma originale, inse suntu potermici preste mesúra in esprimarea loru, cum e Virgiliu in Aeneid'a sa.

Sè vedemu acum, óre Eminescu aparţine baremu uneia din clasele aceste.

Déca deschide omulu colecţiunea de poesíi de alui Eminescu publicate de dlu Maiorescu la 1884, si le cetesce tóte cu atenţiune dela inceputu pàna la capetu, si apoi îşi pune intrebarea, cari suntu sêmţirile cântate si ideile esprimate de Eminescu in unu numeru destulu de mare de poesíi din unu volumu érasi destulu de mare, se va mirá, cându va capetá respunsulu categoricu, cà afára de câteva suspíne sporadice in faţi'a frumseţei naturei, in tóte n'a intêmpinatu nemicu, absolutu nemicu alt'a decâtu sêmţulu secsualu sub forma de amoru, si unu urîtu de lume sub form'a pessimismului lui Schopenhauer. Si de ar cautá omulu ori si câtu, de şi-ar incordá atenţiunea si spiritulu de observaţiune pàna la estreme, mai multu nu va aflá, decâtu purure si pretotindine pre Amor si pre Schopenhauer in o amiciţia bizara.

Acum câmpulu poesíei este atâtu de estinsu, sêmţemintele, ce suntu in stare a cuprinde inim'a unui poetu genialu si a erumpe de acolo imbracate in veşmêntulu poesíei, suntu atâtu de multe si varie, ideile acomodate de obiecte minunate ale poesíei suntu atâtu de multifarie, incâtu trebue sè fía pentru unu omu cugetatoriu o adeverata tortúra sufletésca a cetí pre unu poetu cá Eminescu, in care dela inceputu pàna la capetu nu intâlnesce omulu decâtu totu numai aceste dóue lucruri esprimate cându in o forma cându in alt'a. Déca unu musicantu ni-ar cântá têmpu de o óra totu numai cu dóue tonuri variate cându mai tare, cându mai linu, cându mai iute cându mai incetu, atunci e raru omulu, care n'ar devení nervosu la audulu unei atare cacofonii. Cetitorii nostri in locu de unu musicantu, ce fi cânta astfeliu cu instrumentulu sèu, sè-şi intipuiésca pre unu omu, ce-i cetesce poesíile lui Eminescu, si impresiunea causata de musica straformata in impresiune causata de poesía, si atunci apoi îlu au pre Eminescu chiar asia cum este.

Frumosu si cu multa graţie ne spune simpaticulu si blândulu poetu germânu Uhland, câtu suntu de multe obiectele, de cari se póte inspirá si le póte cântá unu poetu:

Er singt von Lenz und Liebe, von süsser goldener Zeit,
Von Freiheit, Männerwürde, von Treu und Heiligkeit,
Er singt von allem Süssen, was Menschenbrust durchbebt,
Er singt von allem Hohen, was Menschenherz erhebt. [1])

Din tóte aceste obiecte frumóse in totu Eminescu nu va aflá omulu nemicu cântatu, decâtu singuru: iubirea, si inca si acést'a restrînsa intre marginile ânguste a iubirei secsuali. Iubírea de patria, iubírea de naţiune, iubírea idealului, iubírea libertàţii, iubírea vêrtuţii si alte câte si mai câte genuri de iubíri inalţatóre de inima, ce le intêmpina omulu prin poeţii classici ai toturoru popóreloru, suntu deplinu eschíse din scrierile lui Eminescu, cá si cum ar fí pentru ele o planta esotica, necunoscuta lui Eminescu nice dupa nume. Si unu sufletu mohorîtu si putredu cá alui Eminescu a fostu si cu totulu necapace de a se insufleţí de ori ce alta iubíre afára de cea secsuala. Filosofi'a pessimista alui Schopenhauer a saditu in inim'a lui inca de têmpuriu o ura si unu urîtu faţa cu tóta esistinţi'a. Pentru elu pamêntulu erá numai unu *bruşiu de tina*. Pentru elu si ceriulu e unu „mausoleu“. Pentru elu „totulu e o nebunía“, éra *„a fi e o nebunía si trista si góla“*. Pentru elu „decâtu viéţi'a acést'a e mai bunu nemic'a“. Ce e dara mai naturalu, decâtu cá unu sufletu, pentru care esistinţi'a e o bóla, sè nu se insufleţésca absolutu de nimicu idealu, càci déca esistinţi'a insa-şi e unu rèu, atunci ce idealu pre lume mai póte avé unu interesu óre care pentru o atare esistinţa. Indata ce esistinţi'a acést'a ar incepe a se interesá de ceva idealu, numai decâtu s'ar convinge, cà totuşi esistinţi'a este mai buna decâtu neesistinţi'a, si atunci ar fí capetulu intregului pessimismu Schopenhauerianu. Pentru ace'a ar fí o adeverata nebunía si lipsa de consecinţa, déca cineva ar aşteptá dela Eminescu vre-o insufleţire seau iubíre faţa cu lucrurile placute si inalte, cari dupa Uhland mişca pieptulu omenescu şi-lu cutriéra. Pessimismulu lui Schopenhauer i-le-a acoperitu aceste cu totulu, cum acoperu norii cei groşi stelele. Si ce a mai remasu in elu, au fostu numai sêmţirile cele carnali, pre cari chiar nice Schopenhauer nu le-a potutu alungá din sine, càci aceste suntu mai poternice decâtu ori ce teoríe filosofica. Si intre sêmţirile aceste carnali, dupa sêmţulu de fóme si de sete seau de nutremêntu, celu mai poternicu este celu secsualu. Acest'a singuru i-a mai remasu lui Eminescu, si lucru firescu, cà numai pre acest'a a mai potutu sè-lu mai cânte. A remasu sêmţulu acest'a in elu, cá singur'a ruina de sêmţeminte, ce a contrastatu pessimismului, care le-a spulberatu pre tóte celealalte din pieptulu lui, cá o oasa neinsemnata in sufletulu lui celu pustiitu de filosofi'a lui Schopenhauer, cá unu arbore solitariu si cu umbr'a slaba in deşertulu celu arşetoriu alu Arabiei. Si déca urmaresce omulu cu atenţiune, cum cânta bietulu si nefericitulu Eminescu chiar si sêmţulu secsualu, atunci observéza, cum pessimismulu lovesce in continuu si in acest'a, cá sè-lu omóre, cum a omorîtu pre celealalte, càci si prin poesíile lui erotice seau de amoru strabate totu mereu pessimismulu lui Schopenhauer, care câte odata este negru, antipaticu, respingatoriu, pàna la disgustu si gréţa. Cei ce voiescu sè se convinga, cetésca poesi'a lui: *Mortua est,* [1]) in carea iubirea secsuala rabiata si pessimismulu celu selbaticu facu grimase cá nesce marionete compuse din schelete omenesci. Acést'a este caus'a, de la elu chiar nice Amor nu este simpaticu si delicatu cá la alti poeţi, ma la elu de multe ori este chiar' antipaticu, câtu despre amorulu lui se póte dice ce'a ce dice Ovidiu despre invidia, cà

Pallor in ore sedet, macies in corpore toto. [2])

Astfeliu totu cuprinsulu poesíiloru lui Eminescu este monstruosu. De-o parte pessimismulu lui Schopenhauer, éra de ce'a alalta iubírea secsuala seau erotismulu desfiguratu si mutilatu de lovitúrile pessimismului, o specie de Ianus cu dóue feţe infricoşate.

Éta ce se propune tinerimei nóstre cá geniu. Si-au trasu óre sóm'a acei ce propunu pre Eminescu cá geniu, ce desastre suntu in stare poesíile lui de unu atare cuprinsu sè produca in inimele inocente a tinerimei? Déca nu şi-au trasu sém'a pàna acum, atunci ar' fí bine si de doritu sè şi-o traga de ací in colo, sè le fía mila de tinerimea nóstra si sè-lu lase pre Eminescu sè se cufunde in marea uitării, unde meritéza.

Inainte de ce ne-amu dimite mai in detaiu in analis'a cuprinsului poesíiloru lui Eminescu, nu potemu lasá neamintita o impregiurare, ce ni-a batutu tare la ochi.

Domnulu Gherea in critic'a lui Eminescu cu tóta erudiţiunea si agerimea cea frumósa, de carea dispune, nu póte descoperí nice dênsulu mai multu in poesíile lui decâtu erotismu si pessimismu. Déca mai vorbesce pre ici colo si despre altu ceva, ace'a este numai unu tributu, ce-lu aduce si dênsulu opiniunei públice seduse, cu carea nu ar voí sè se puna in opusetiune prea marcata. Batetoriu la ochi este inse, cà dlu Gherea erotismulu, ce-lu áfla in poesíile lui Eminescu, îlu folosesce spre a aretá, cà Eminescu in fondulu sufletului sèu a fostu idealistu, si pessimismulu a fostu numai unu apendice capetatu in miedulu socialu, in care a traitu, unu scaiu, ce s'a acaţatu de elu depre societatea, in care a petrecutu. Noi amu dorí, cá dlu Gherea, care precum se vede, a cetitu fórte multu, sè ne spuna, déca idealismulu este totu un'a cu erotismulu, si cà prin urmare unde este erotismu mai multu, acolo este idealismu mai multu? In consecinţa ar trebuí dlu Gherea sè puna pre Anacreon, poetulu celu mai eroticu alu anticităţii, preste toţi ceialalţi poeţi; ma cânteculu acel'a ultraeroticu alui Demidocu din Odisea sè-lu considere de lucrulu celu mai idealu alui Homer. [3])

---

[1]) Discours IV. c. I.

[1]) Cânta de libertate, placere si amoru,
Bravura si credinţia, sfinţenie si doru,
Cânta de totu ce-i dulce si 'n inima petrunde,
Cânta de totu ce-i nobilu si 'n suflete respunde.
Traducere de D. V. Pogor.

[1]) Poesíile lui Eminescu pag. 65.

[2]) Metamorphose II, 17.

[3]) Odissea cartea VIII.

Si totuşi criticii si literaţii lui Anacreon nu-i dau atât'a onóre, éra cânteculu acel'a din Homer chiar pentru-cà este ultraeroticu, nu voru sè-lu recunósca de unu productu alu marelui idealistu Homer, càci nu in erotismu, ci in alte lucruri se vèdesce adeveratulu idealismu alu unui sufletu mare, cum a fostu Homer. Nu semnulu idealismului este erotismulu in poesiile lui Eminescu, ci este numai restulu de sêmţeminte mântuitu de focului mistuitoriu alu pessimismului, fiindu-cà la acestu sêmţemêntu a remasu si pessimismulu lui in mare parte nepotinţiosu. Pessimismulu lui Schopenhauer a produsu in sufletulu si altcum miseru alui Eminescu unu incendiu de sêmţeminte, in care tóte s'au nimicitu, si cá sgura a mai remasu numai sêmţemêntulu secsualu. Acést'a este singur'a esplicare naturala a erotismului lui Eminescu fata cu lips'a deplina a altoru sêmţeminte la elu, carea trebue sè o recunósca si dlu Gherea.

(Va urmá.)

Atal'a.

Novela de **F. R. de Chateaubriand.**

(Continuare.)

Ne-amu reintorsu la peştera. Pre drumu impartaşiám misionariului cugetulu mieu de-a me aşedá definitivu la elu. Pustniculu inse cunoscûndu, asiá se vede, in de ajunsu inimile ómeniloru, sciá bine, la ce ţintesce gândulu mieu; îmi dise dar: „Şakta, fiiulu lui Utalissi, pàna ce traiá Atal'a, eu însu-mi vè indemnám, sè remâneţi la mine; acum inse ţie ţi-s'a schimbatu sórtea. Tu ai inca multe detorinţe fata de patri'a ta. Crede-mi, fiiule, cà dorerea nu e vecînica si mai curêndu seau mai târdiu îşi are si ea unu capetu. Da, fiindu-cà inim'a omului e marginita. Cea mai mare slabiciune omenésca este ace'a, care ne face, sè uitàmu curêndu si care nu ne lása sè fimu nici nenorociti multa vreme. Intórce-te dar la Mississippi, mergi, de mângaie pre cei ce te-au plânsu in tóte dilele, de cându i-ai parasitu. Imbráca religi'a Atalei, déca áfli de bine, si ţine minte, ce i-ai promisu: cà te vei face creştinu si virtuosu. Eu voiu pazí mormêntulu Atalei, câte dile voiu mai avé.... Du-te, fiiule, du-te. Domnedeu, sufletulu sororei tale si inim'a betrânului tèu prietinu voru fí púrurea cu tine."

Éta cele din urma cuvinte ale betrânului pustnicu rostite càtra mine. Consideraţi'a, ce aveám fatia de elu, erá cu multu mai mare, decâtu sè nu-lu ascultu.

In alta di asiadar mi-am parasitu stapânulu. Elu strîngûndu-me la sinulu sèu me invrednicì de ultimele-i lacrimi. Am mersu apoi la mormêntu. Cându am vedutu o cruce mica intepenita in tèrên'a lui, am remasu surprinsu multa vreme. Crucea se inaltiá intocmai cá si catartulu nàii cufundate, ce se ridíca dintre valuri. Am intelesu numai decâtu, cà pustniculu a âmblatu preste nópte aici si elu a pusu crucea, dupa ce s'a rogatu. Acestu sèmnu alu prietiniei si indurârii sale érasi m'a facutu, sè plângu cu amaru. Erá pre ací, sè deschidu mormêntulu, si sè me mai uitu odata la mirés'a mea, dar o frica religiósa me stapânì. Am şedutu pre tèrên'a lui inca próspeta. Razemându-mi unu cotu pre genunchiu si plecându-mi capulu intre palme, m'am cufundatu intr'o meditaţie trista.

O, René, acolo, pre acelu mormêntu me gândiám âintâia-şi data la zadarnicí'a dileloru nóstre si la mai marea deşertaciune a planuriloru omenesci. O, fiiulu mieu! cine nu s'a gânditu vre-odata la aceste? . . . Acum suntu intocmai cerbului betrânu, ce de multele ierni a incarunţitu! Anii miei se intrecu cu anii corbului, si cu tóte astea in butulu dileloru gramadite pre capulu mieu, pre lânga tóte patâniile si esperintele mele, nu am aflatu unu singuru omu, care sè nu se fí inşelatu in visulu fericirei sale; n'am aflatu inima, care sè nu fí portatu o rana ascunsa. Chiar si inim'a, ce ni-se pare mai voiósa, sémena cu fântânile din pustietatea Alachm'a, adeca suprafaţi'a loru se pare curata si linistita, ér déca vei cautá in fundu, vei poté vedé gróznici crocodili, ce se hranescu din apele loru.

Pre acestu locu alu dorerii am vedutu resarirea si apunerea sórelui. In alta di la celu dintâiu clontanitu alu cocostêrcului, me gatiám sè parasescu mormêntulu sântu alu miresei mele. Am strigatu înca de trei ori spiritulu Atalei, si de trei ori mi-a respunsu spiritulu pustíei de sub tristulu arcu alu podului. Am trimisu apoi o salutare spre resaritu si tocmai priviám in departare pre carârile muntelui calugarulu, ce scoborîndu-se se grabiá de buna séma la colib'a vreunui nenorocitu, spre a-lu mângaiá. Ingenunchiându si imbratişându mormêntulu esclamai: „Odihnesce in pace in acestu pamêntu strainu, o, tu prea fecióra! Dreptu resplata iubirea, esilulu si mórtea ta, éta cà toti te parasescu pàna si iubitulu tèu Şakta!"

Udându tèrên'a ei cu lacrimi, m'am desparţitu de fét'a lui Lopez. Am pribegitu din loculu acel'a, lasându sub acestu mormêntu admirabilu alu naturei o amintire si mai admirabila si mai sânta: modestulu mormêntu alu vîrtutii."

Epilogu.

Şakta, fiiulu lui Utalissi din semênti'a Natchesiloru, enarà acésta istorie europénului René. Parintii o povestira fiiloru, ér eu o audii dela unu Indianu. Eu vedui in acésta naratiune icón'a acestui poporu vênatorescu si agricolu; vedui religiunea, prim'a legislatóre a omenimei, periculele, la cari póte duce serací'a spirituala, cându se opune adeveratului spiritu alu evangeliului, lupt'a patimei si a vîrtutii in o inima nevinovata, in urma triumfulu crestinismului asupr'a celei mai consumatóre pasiuni si celei mai intristatóre frice, a iubirei si a mortii.

Enarându-mi acésta istorie unu Siminolitu o aflai de totu instructiva si frumósa, fiindu-cà elu intretèsù in ea florile pustíului, placerile vietii familiare si unu modu de descriere de totu simplu a sceneloru doreróse; totu atâtea calitàti, cari m'asi magulí, déca si eu le-asi avé. Ceva îmi erá inca necunoscutu; nu sciám ce s'a alesu din parintele Aubry, nime nu-mi sciá spune nimicu despre elu. N'asi fí aflatu póte nici odata nimic'a despre sórtea lui, déca nu mi-ar fí descoperitu lucrulu acest'a Provedinti'a divina, carea le indrépta tóte. Éta cum s'a intêmplatu:

Âmblám deja de multu têmpu de-a lungulu tièrmuriloru riului Mississippi, care formase odata granitì'a sudica a Nóuei-Francíe, dorindu sè vedu minunea acestui ţinutu, adeca cataract'a dela Niagar'a. Aprópe de ţint'a, ce mi-o propusesem, vedui intr'o deminéţa, in ţér'a de atunci a Irokesiloru, o femee siedêndu sub unu arbore si ţinêndu in brate unu copilu mortu. Me apropiám incetu de femee, fiindu cu atentiune la celea ce le vorbiá copilului:

„O, de ai fí remasu tu in viéţa, iubitulu mieu fiiu, cu câta placere ai fí intînsu cu mân'a ta arculu! Bratulu tèu ar fí imblânditu pre cei mai crunti ursi, si aprigile tale pecióre ar fí intrecutu pre iutile caprióre. O, tu albule ermelinu a stânciloru, de ce a trebuitu sè pleci asiá de têneru in imperiulu morţiloru?! Cum vei traí acolo numai singuru? Tatalu tèu nu-i acolo, sè te nutrésca cu vênátu. Vei sgriburá de frigu, si nici unu spiritu nu-ţi va dá vre-o piele, cá sè te incaldesci. O, me voiu grabí, sè me intâlnescu cu tine, sè-ţi cântu cântece si sè te strîngu la pieptulu mieu!"

(Va urmá).

Diverse.

Gradin'a de legume. Intre diferiţii rami ai gradinaritului legumaritulu este unulu dintre cei mai proventuoşi, càci ne rebonifica tóta ostenél'a si ne reintórce mai iute si mai securu tóte spesele, ce amu avutu. Din venitulu unei gradini de legume, bine arangiate si cultivate in modu rationalu, déca acést'a se áfla in unu orasu seau aprópe de acest'a, si déca are o estensiune numai de $^1/_2$ jugeru (800□), póte traí cum se cade o familia.

E prea naturalu, cumcà gradin'a trebue lucrata bine, cá asiá in decursulu unui anu acela-şi locu sè ne produca celu putinu de dóue ori. Gradinarii dicu, cà in gradin'a de lugume nici unu petecu de locu nu are sè sté 24 de óre nefolositu. Se intelege cà spre acést'a sè recere multa diligința si o imparţire rationala. Dar' si altcum gradinele de legume ne adúcu unu venitu frumosu, numai sè alegemu bine legumele, cari au mai mare trecere, adeca sè ne conformàmu referinţeloru locale. In Erfurtu de es. spargelulu seau sparg'a cultivata in locu acomodatu aduce pre jugeru unu venitu curatu de 500—600 fl. — In alte ţinuturi unu jugèru cultivatu cu hireanu seau crastaveti adúce 700 fl.

Ér' in Bavari'a cép'a cultivata si numai la câmpu afára, adúce de jugèru 500 fl. La noi inse mai bine se rentéza producerea semêntei de lugume. Câti bani dàmu in fiecare anu pre semênta, desi avemu gradini productive. Asiá de es. 1 chlgr. semênta de corfiolu costà de regula 16—20 fl., si pre unu jugeru se potu produce 5—6 centenare, adeca ne aduce unu venitu de 400—600 fl.

Si din acestea câteva esemple se vede, câtu venitu póte sè ne adúca o gradina de legume. Ar' fí de doritu, cá intre ţeranii nostri cu deosebire, — cari cei mai multi n'au in gradinele loru altcum destulu de mari si productive nici chiar' acelea legume, fàra de cari nu póte fí nici celu mai din urma omu, — sè se deştepte unu interesu mai mare fata de cultivarea gradineloru de legume, déca nu pentru a-şi inmulti venitele, celu putinu pentru a-şi imbunatàti traiulu. Ar fí bine, cá preotii si invetatorii nostri sè dé poporului unu indemnu nobilu, — unu esemplu bunu si in acésta privinţa.

Preainţeleptii amploiati dela magistratulu din Smyrne (Asia mica) au adusu in 1 Aprile a. c. o decisiune démna de importanti'a dilei aceleia. Erá anume cestiunea, ce iluminaţie se primésca stradele Smyrnei, de *gas* seau *petroleu?* Si invingerea a picatu pre partea

petroleului! Argumintele, cu cari și-au motivatu părinții orașului votulu loru, au fostu, cà lumin'a de petroleu e cu multu mai mare si mai frumósa decâtu cea de gas, si cà si áfara de acésta impregiurare, luminația cu petroleulu costà cu multu mai puținu! — Dupa acestu votu renumitu părinții orașului s'au impraștiatu cu consciinți'a de a-se fi ingrigitu cum se cuvine de inflorirea orașului si de glori'a loru. — Cestiunea are inse inca si o alta latura. Anume concurentulu pentru instalarea luminației de gasu erá unu germânu, éra concurenții luminației cu petroleu eráu nește rusi, cari voiescu sè vênda cu ori ce prețu petroleulu loru. Se intelege deci ușoru, cum au invinsu voturile petroleiștiloru, anume ei aveau busunarele incarcate cu ruble, si apoi in Turcí'a ori ce causa o decide bacșișulu.

Bibliografía.

Cele trei feciore negre din Afric'a ecuatoriala. Traducere prelucrata din francesa de *Dr. Demetriu Radu.* — 8° micu, 140 pagine. Edițiunea „Revistei Catolice". — Anunțàmu cu víua placere aparițiunea in broșura a naratiunei acesteia placute si morale. Carticic'a acést'a e fórte acomodata cá daru si cá premii la prunci scolari. O recomêndàmu cu tóta caldur'a atențiunei publicului nostru cetitoriu. — Se póte procurá dela „Direcțiunea Revistei Catolice" in Șișesci (Lacfalu), post'a ultima *Felsőbánya* cu prețulu modestu de 40 cr, éra pentru Românî'a cu 1 leu si 10 bani.

Post'a Redacțiunei: — V. B. Poesi'a trimisa nu o potemu publicá, deórece D-vóstra ați publicat'o dejá odata in «Amiculu Familiei» din anulu 1886, in numèrulu 9. — M. L. in Ilembacu. Prețulu abonamentului s'a primitu cu multamita. — I. S. in Ch. Coresdondint'a nu o potemu publicá. Diaristic'a e chiamata sè indrepte rèulu *in genere*; persónele pecatóse si rele sè indrépta prin superiorii competenți. Apoi ce ar' folosí totu ce dici casei scolare din Ch.? Acum pecatosulu nu ve mai póte stricá, éra D-ta ai câmpu, pre care se-ți poți câștigá merite si mai mari. Multamiți lui Domnedeu, cà ați scapatu de elu, si déca nici pre viitoriu nu sè indrépta, aretáți-lu Veneratului Ordinariatu. — I. P. in Asc. m. u. Acum din lipsa de spațu nu se póte publicá descrierea trimisa. Vomu folosí-o inse cu alta ocasiune. Sciri merunte, ce potu interesá publiculu mare, sè ai bunatate a-ne trimite. — P. T. in Monoru. Abonamentulu s'a primitu la têmpulu sèu, si asemenea si fói'a dela noi vi-s'a trimisu regulatu. Vin'a e la posta. Numerii reclamați s'au trimisu, éra adres'a sè va schimbá precum ați doritu.

Editoru si redactoru respundietoriu:
Dr. Vasiliu Hossu.

Pretiulu màrfuriloru.

Piati'a din Blasiu. Grâu, hectl. fl. 6.— pàna 6.25, — grâu mestecatu fl 5.50 pàna —.—, secara fl. 4.75 pàna —.—, — ovesu fl. 2.25 pàna fl. 3.—, cucurudiu fl. 4.65 pàna fl. —.—, — alacu fl. —.— pàna fl. —.—, cartofi fl. 1.50 pàna fl. 2.—, — semêntia de cânepa fl. 7.50 pàna fl. —, fasolea fl. 5. 50 pàna fl. 6.—, — carnea de vita chilo 40 cr. pàna —, carnea de vitielu 40 pàna — cr., carnea de porcu 40 pàna — cr., carnea de berbece — pàna — cr., — 16 óue cu 20 pàna — cr.

Josifu Gans,

fabricantu si reparatoriu de masîne agronomice

(5) 5—10

in Blasiu (Balázsfalva)

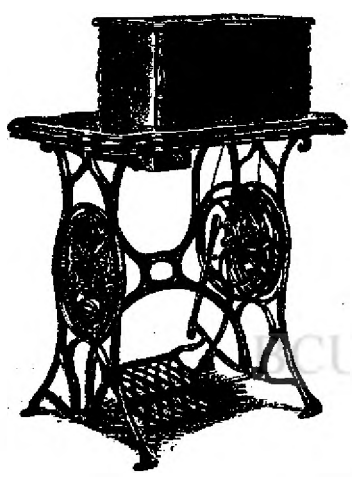

recomânda pre lânga garantia si servitiu solidu si promptu depositulu sèu de

pluguri, masîne de imblatitu, de cusutu, de trieratu si de

alte instrumente economice,

tòte din fieru batutu.

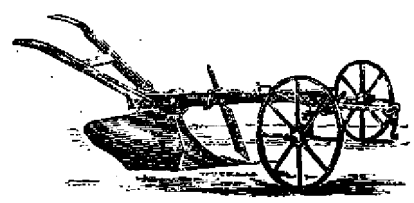

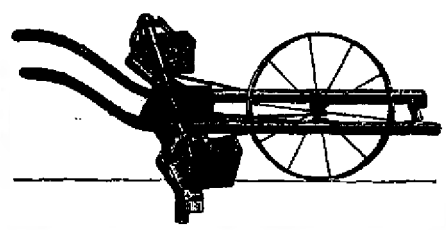

Tóte obiectele amintite se potu procurá si pre lânga solvire in rate.

Cu deosebita stima cutezu a incunoscintiá pre

Veneratulu Cleru greco-catolicu,

cà precum si pàna acum iáu asupra-mi gatírea de

iconostase, amvóne, altarie

si alte obiecte de ale instruirei interne a besericeloru, in ce privesce lucrulu de mesariu si de sculptoru, de colorare respective de marmorisare si de provedere cu icóne sânte, dimpreúna cu asiediarea aceloru obiecte in fati'a locului, precum si renovarea de iconostase cu pretiurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescu cu placere.

Iconostasele ridicate de mine in besericele greco-catolice au câstigatu recunóscere deosebita, si tóte me indreptatiescu la sperarea, cà Veneratulu Cleru me va impartasî ocasionalminte de pretiuit'a-i incredere. Silinti'a mea se va indreptá totu de-a un'a intr'acolo, cá si de ací incolo se meritu renumele celu bunu, care mi-l'am câstigatu pàna acum.

Prin tarifulu de zone disparêndu departârile, prin acést'a capacitatea de concurintia mi-s'a maritu.

Rogându-me pentru pretiuite comande sum

Oradea-mare, 28 Ian. 1891

cu deosebita stima

Carolu Müller,

(4) 6—6 auritoriu si fabric. de recuis. beseric.

Fundata in an. 1858.

FRANCISCU WALSER

Liferantu de curte alu Altetiei Sale imp. si reg. Archiducele **Josifu.**

proprietariulu primei fabrici ungare de masine si recuisite de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu

Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66

recomânda atentiunei preaonoratiloru domni preoti

TURNATORI'A SA DE CLOPOTE

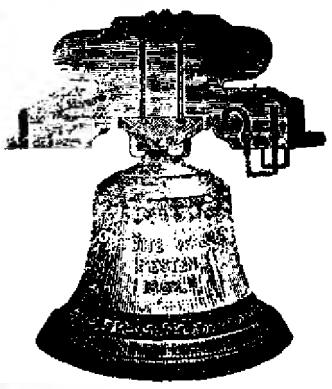

in care se fabrica atâtu grupuri câtu si clopote singuratice: cu **scaune de fieru** patentate si cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabric'a a liferatu dela intemeiarea sa 1800 clopote mari de metalu, intr'altele si celu dela metropoli'a din Bucuresci in greutate de 8000 kilograme.

Se afla umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru bài, conducte pentru apa si pumpe pentru fântâni.

(2) 18—52

Preliminarie de spese si Pretiu-courauturi se trimitu la cerere gratuitu si franco.

Distinsu in anulu 1885 la espositiunea regnicolara din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concurintia cu **diplom'a cea mare de onóre.**

Tipografi'a Seminariului archidiecesanu.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., ½ anŭ 3 fl., ¼ anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., ½ anŭ 9 frcs., ¼ anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care **Sâmbătă.**

Unirea

Fóiă besericéscă-politică.

Inserţiunĭ

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia sĕ se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirei**» în **Blaşiŭ.**

Anulŭ I. Blaşiŭ 9 Maiŭ 1891. **Numerulŭ 19.**

Gimnasiele nóstre românescĭ.

I.

(+) Poporulŭ românŭ de sub corôna s. Stefanŭ a înfiinţatŭ şi susţine cu marĭ jertfe 5 gimnasie, şi anume: în Blaşiŭ, Beiuşiŭ, Năsĕudŭ, Braşovŭ şi Bradŭ, a cărorŭ esistinţă dela anulŭ 1883 încóce este neîntreruptŭ ameninţată cândŭ pre o cale, cândŭ pre alta.

Până la acelŭ anŭ gimnasiele românescĭ se poteáu desvoltá liberŭ în direcţiunea, ce li-o dădeáu înşişĭ susţiitoriĭ lorŭ, ér acestia se folosiáu de dreptulŭ de dispunere şi conducere asupra gimnasielorŭ lorŭ, nu spre a înăduşi întrênsele orĭ ce manifestaţiune de viéţă românéscă, ci spre a dá scolarilorŭ o creşcere bună religioso-morală, spre a nutrí întrênşiĭ iubirea şi alipirea de neamulŭ românescŭ şi de patrie şi spre a vĕrsá în minţile şi inimile lorŭ adevĕrata cultură europénă. Acéstă desvoltare firéscă a celorŭ maĭ înalte institute culturale românescĭ, de carĭ dispunemŭ în patria nóstră, erá unŭ ghimpe în ochiĭ politiceĭ anticatolice şi de rasă, care spre cea maĭ mare nefericire a patrieĭ a inauguratŭ'o maĭ cu sémă guvernulu liberalŭ alŭ calvinuluĭ Tisza şi alŭ sateliţilorŭ luĭ de tristă aducere aminte şi o continuă astădĭ urmaşiĭ luĭ.

Dóuĕ scopurĭ şi-a propusŭ adecă şi a urmăritŭ cu multă staruinţă acelŭ guvernŭ *liberalŭ:* umilirea şi slăbirea catolicismuluĭ şi sdrobiroa naţionalităţilorŭ nemagiare, şi pentru a-şi poté ajunge aceste scopurĭ şi-a căutatŭ mijlócele de lipsă chiar în poterea inviolabilă şi neînfrântă a legilorŭ.

Unŭ efluxŭ alŭ acestorŭ tendinţe este şi articlulŭ de lege XXX din 1883 despre scólele medie sĕŭ secundarie, pre care guvernulŭ l'a aplicatŭ în praxă astfeliŭ, încâtŭ a pusŭ mâna pre conducerea pedagogică şi didactică a celorŭ maĭ multe scóle medie din ţĕră, căcĭ pre cândŭ înainte de anulŭ 1883 guvernulŭ conducéá numaĭ 49 scóle medie de statŭ şi regeşcĭ, pre atuncĭ, după crearea legiĭ amintite, a ajunsŭ în positiunea de a conduce încă 73 scóle medie catolice, comunale şi private, sĕŭ cu totulŭ 122 institute secundarie, remânêndŭ scutite de conducerea luĭ numaĭ 58 scóle medie, carĭ se află de presentŭ sub conducerea confesiunilorŭ aşa numite autonome, şi sub inspecţiunea supremă a statuluĭ.

Pricepe orĭ cine, că guvernulŭ a pusŭ gimnasiele catolice sub conducerea sa didactică şi pedagogică numaĭ cu scopulŭ acela, ca sĕ le subtragă de sub influinţa religiósă şi culturală a besericeĭ catolice, şi astfeliŭ sĕ umiléscă şi slăbéscă acéstă beserică, ér celealalte scóle medie le-a lăsatŭ sub conducerea confesiunilorŭ respective numaĭ de dragulŭ protestantismuluĭ şi încâtva şi de dragulŭ raseĭ magiare, căcĭ cunoscutŭ este, că cele maĭ multe din aceste scóle suntŭ protestante şi aşedate în centrele cele maĭ poternice ale raseĭ magiare, şi astfeliŭ guvernulŭ a voitŭ sĕ le asigure independenţa şi pentru casulŭ, cândŭ ar ajunge la potere neşce ómenĭ, carĭ nu identificá interesele patrieĭ numaĭ cu interesele poporuluĭ magiarŭ şi ale protestantismuluĭ, ci cu ale toturorŭ cetăţenilorŭ fără deosebire de naţionalitate şi confesiune.

Articululŭ de lege XXX din 1883 formézá aşadară unŭ evenimentŭ însemnatŭ în istoria gimnasielorŭ din patria nóstră şi de aceea meritá sĕ ne ocupămŭ cu elŭ din punctulŭ de vedere alŭ intereselorŭ gimnasielorŭ românescĭ.

Ce se ţine de gimnasiele române greco-orientale, a cărorŭ situaţiune voimŭ sĕ o lămurimŭ în numerulŭ de faţă alŭ „Unireĭ", însemnămŭ înainte de tóte, că la aplicarea legiĭ citate acele gimnasiĭ aŭ fostŭ puse din partea guvernuluĭ în categoria gimnasielorŭ autonome, carĭ adecă staŭ numaĭ sub inspecţiunea guvernuluĭ şi nu şi sub conducerea luĭ, ér acésta s'a întêmplatŭ nu de dragulŭ Românilorŭ, ci din motivulŭ, că din punctulŭ de vedere alŭ dreptuluĭ publicŭ beserica greco-orientală a fostŭ tractată şi maĭ înainte într'o formă cu confesiunile protestantice.

Dar pre cândŭ guvernulŭ de o parte a datŭ gimnasielorŭ române gr.-orientale dreptulŭ de autonomíe, care nu a voitŭ sĕ-lŭ recunóscă şi gimnasielorŭ catolice, şi prin acésta a datŭ o nóuă dovédă despre spiritulŭ duşmănosŭ, de care este condusŭ faţă cu beserica catolică, şi de predilecţiunea sa faţă cu totŭ, ce-i acatolicŭ, pre atuncĭ de altă

Feuilleton.

Mameĭ.

O mamă! alŭ tĕŭ nume cu sântă pietate
În ruga mea ferbinte ḑi-nópte îlŭ rostescŭ
Rogându Sânta Treime cu mânĭ încrucişate,
Sĕ-ţĭ tindă ajutoru-i şi darulŭ sĕŭ ceresc.

O, tu eştĭ bună mamă, ceea ce chiuriĭ grele
Pentru mine 'n viéţă prea multŭ aĭ suferitŭ:
Ca eu sĕ fiu ferice în traiulŭ vieţiĭ mele,
Tu te-ai lipsitŭ de multe, că multŭ m'aĭ şi iubitŭ.

O, tu aĭ fostŭ şi-aceea, care 'n a mea pruncíe
Mĕ învĕţaşĭ spre bine, credinţă 'n Domneḑeu,
Şi care cu placere, cu dragŭ imĭ dăduşĭ mie
Nutrirea cea maĭ scumpă, sbătêndu-ţĭ sênulŭ tĕŭ.

O, mamă iubitóre, tu te 'ngrigeáĭ de mine,
De câte orĭ nĕcasurĭ şi morburĭ m'ajungeáŭ
Veghiându ḑiua şi nóptea la patu-mĭ în suspine
În fricĕ şi speranţă, ce 'n sênu-ţĭ se'nschimbáu.

Decĭ mamă, scumpu-ţĭ nume cu sântă pietate
În ruga mea ferbinte ḑi-nópte-lŭ voiŭ rostí,
Rogându Sânta Treime cu mânĭ încrucişate,
Sĕ-ţĭ ḑée traiŭ ferice şi tômpŭ lungŭ de-a trăí.

Antoniŭ Papp.

Americanii si plói'a.

Jules Verne, vestitulu scriitoriu francesu, intr'un'a din scrierile sale ne povestesce, cà Americanii au construitu unu tunu giganticu, in glonţulu càruia au întratu trei caletori indrasneti, si acestia au fostu puşcati in luna, cà se ne adúca veşti despre frumós'a nóstra vecina.

A sêmţitu inse si Jules Verne, cà nu e lucru de gluma, a face pre ómeni se-ţi créda, seau celu puţinu se nu-ţi rîda in faţa, voindu se le povestesci lucruri asiá de cornurate. Si déca scrierea lui *„Caletorie in Luna si in giurulu Lunei"* e totuşi atâtu de lâţita si cetita, si déca i-a succesu se ne dé in mâna o carte placuta si totu odata instructiva, are sĕ se multiamésca caracterului americanu atâtu de indrasnetiu si escentricu.

Cetindu scrierea lui Verne sêmţesci, cà acésta caletorie e numai o istorie inventata de fantasí'a lui, dar' sêmţesci odata si ace'a cà déca alevea s'ar' face vre odata incercàri de aceste, intreprinḑetorii nu ar' poté fi decâtu Americani.

Nu am cunoscintia sè se fi facutu pàna acuma incercàri de aceste, dar' am cetitu, cà se planuiescu alte incercàri nu mai puţinu vrednice de caracterulu americanu. E vorba, cà in tômpu de seceta norii se fia ingramaditi cu poterea de-asupr'a Americei, si constrinsi se verse şiróie de plóie asupr'a pamêntului americanu insetatu.

Noi, prin vinele càror'a nu curge sânge americanu, cetindu despre planuri de aceste, chiar' nevrêndu inca trebue se zîmbimu. Pentru Americani inse intreprinderea acést'a e câtu se póte de naturala, si congresulu din Washington s'a si grabitu se primésca propunerea lui *M. Farwell,* si sè voteze sum'a de lipsa pentru incercàrile, ce au sè se faca in privinti'a acést'a.

Americanii îşi ḑicu, cà omulu e in lupta continua cu natur'a, si fiecare palma de locu trebue se o cucerésca cu mintea si cu poterea sa. In lupt'a acést'a, ce curge de vécuri, a câştigatu multe invingeri, càci şi-a supusu sî imblânḑitu o mulţime de animale, si a constrînsu pamêntulu se produca plântele acele, cari îi suntu de lipsa pentru hranirea trupului. Focului pustiitoriu si ap'a turbata inca şi-le-a supusu in multe privintie, si le-a silitu sè-lu incalḑésca, sè-i stêmpere setea, sè-i mâne trenuri, mori si alte maşini. Adeveratu, cà elementele aceste de multe ori îşi scútura lanţulu sclaviei, si se napastuiescu asupr'a

parte s'a îngrigitŭ, ca gimnasiele românesci gr.-or. faptice sĕ fie în continuŭ împiedecate în esercițiulŭ acelui dreptŭ. Guvernulŭ adecă a datŭ dreptului sĕŭ de inspecțiune asupra gimnasielorŭ românesci greco-orientale o estensiune așa de mare, încâtŭ dreptulŭ acesta se póte considerá, după cum este aplicatŭ în praxă, de o adevĕrată controlă politenéscă, de care Ministrulŭ se póte folosí în totŭ momêntulŭ spre a șicaná gimnasiele din cestiune.

Cine vré sĕ se convingă despre adevĕrulŭ aserțiunei nóstre, sĕ cetéscă instrucțiunile, ce le-a datŭ Ministrulŭ de culte și instrucțiunea publică comisarilorŭ sĕi, carí aŭ sĕ visiteze din cândŭ în cândŭ gimnasiele române gr.-orientale și sĕ asiste la esamenele lorŭ de maturitate, și atunci va vedé, că Ministrulŭ în poterea dreptului de inspecțiune nu cércă numaĭ acea, că óre gimnasiele române greco-orientale stáŭ pre nivelulŭ acela, la care din punctŭ de vedere didacticŭ trebue sĕ se redice fiecare gimnasiŭ din țiéră, ci elŭ strabate în totă viéța esternă și internă a lorŭ, le scrutéză posițiunea topografică, marimea, numerulŭ salelorŭ, aparatele didactice, colecțiunile, disciplina și actele oficióse. Comisariulŭ guvernului asistă la prelegerile toturorŭ profesorilorŭ, și urmarésce cu atențiune atâtŭ întrebările, ce le punŭ dênșiĭ, câtŭ și respunsurile, ce le dáŭ scolariĭ. Are dreptulŭ sĕ-și facă observările sale chiar' în conferința corpului profesoralŭ asupra toturorŭ scăderilorŭ, ce crede a le fi observatŭ in mersulŭ învĕțământului, și apoĭ despre tóte ce le-a observatŭ în respectivulŭ gimnasiŭ, este detoriŭ sĕ facă raportŭ detaiatŭ Ministruluĭ, care se folosesce de astfeliŭ de rapórte spre a duce gimnasiele în strîmtórea de a nu sĕ maĭ poté susținé materialicesce. Dovédă despre acésta ne este casulŭ din aniĭ trecuți, cândŭ Ministrulŭ a admoniatŭ ambele gimnasie române greco-orientale, deși acestea stáŭ cu multŭ maĭ pre susŭ decâtŭ multe gimnasie calvinescĭ, și décă ele nu s'ar' fi supusŭ dispusețiunilorŭ Ministruluĭ, atuncĭ în sensulŭ paragrafuluĭ 53 din articlulŭ de lege XXX din 1883 după a treia admonițiune și-ar' fi pierdutŭ dreptulŭ de publicitate și astfeliŭ nu ar' maĭ fi potutŭ estradá testimonie scolastice valide și n'ar' maĭ fi potutŭ ținé esamene de maturitate; cea ce ar' fi fostŭ identicŭ cu nimicirea lorŭ.

Gimnasiele române greco-orientale s'ar' bucurá de frumóse drepturĭ, décă Ministrulŭ le-ar' lasá sĕ se bucure de ele în totă tigna. Astfeliŭ d. e. gimnasiele acestea nu suntŭ obligate sĕ priméscă planulŭ de învĕțământŭ prescrisŭ pentru scólele de statŭ, ci își potŭ stabilí ele însĕ-și planulŭ de învĕțământŭ, ce li-sĕ pare maĭ corespundĕtoriŭ.

Dar' de altă parte ele nu potŭ pune în praxă planulŭ lorŭ propriŭ de învĕțământŭ, décă Ministrulŭ nu l'a esaminatŭ și nu l'a luatŭ la cunoscință aprobatóre. Afară de aceea fiindŭ că cele maĭ multe gimnasie din patriă sĕ conforméză planuluĭ de învĕțământŭ prescrisŭ de Ministru pentru gimnasiele de statŭ, este lucru firescŭ, ca și gimnasiele române greco-orientale sĕ se conformeze câtŭ sĕ póte maĭ multŭ aceluĭ planŭ, căcĭ altcum ar' face imposibilă trecerea tinerilorŭ românĭ dela alte gimnasie la sine.

Gimnasiele române greco-orientale au dreptulŭ de a-și alege ele însĕ-și manualele didactice, de carĭ sĕ se folosésca. Dar' și aci sĕ presentă Ministrulŭ cu dreptulŭ sĕŭ de a esaminá acele manuale, ca sĕ vĕdă, că óre nu cuprindŭ doctrine contrare statuluĭ, și elŭ s'a și folositŭ de acestŭ dreptŭ, oprindŭ tóte manualele de istoriă, geografiă și limba română, carĭ n'au fostŭ scrise după placulŭ domnilorŭ din Budapesta, și astfeliŭ pre tóte gimnasiele românescĭ le-a adusŭ în mare perplexitate în cea ce privesce manualele didactice.

În sensulŭ paragrafuluĭ 23 din articlulŭ de lege citatŭ gimnasiele române greco-orientale aŭ dreptulŭ, sĕ-și țină esamenele de maturitate sub presidiulŭ unuĭ barbatŭ denumitŭ de auctoritatea supremă besericéscă. Însĕ și acestŭ dreptŭ este numaĭ o ilusiune, pentru că Ministrulŭ încă are dreptulŭ de a trimite la acele esamene unŭ comisariŭ alŭ sĕŭ, carele nu numaĭ censuréză tóte temele scripturistice ale maturisanțilorŭ, nu numaĭ pune întrebărĭ din tóte studiele cu ocasiunea esamenului verbalŭ, ci asistă și la conferința corpuluĭ profesoralŭ, în care sĕ judécă gradulŭ de maturitate alŭ scolarilorŭ, și décă elŭ nu este de o părere cu corpulŭ profesoralŭ cu privire la unulŭ séŭ maĭ mulțĭ maturisanțĭ, are dreptulŭ sĕ pretindă, ca testimoniele acelora de maturitate sĕ nu se estradee, până cândŭ nu va fi decisŭ în casulŭ acesta însu-și Ministrulŭ. În modulŭ acesta, spre încungiurarea neplacerilorŭ și conflictelorŭ, corpulŭ profesoralŭ este silitŭ de multe ori sĕ lase, sĕ se intêmple maĭ tóte după placulŭ și voia comisariuluĭ ministerialŭ.

Dintre tóte mesurile luate în contra gimnasielorŭ nemagiare și prin urmare și față cu gimnasiele române greco-orientale, niciĭ una nu este așă de periculósă, ca cea cuprinsă în paragrafulŭ 50 din articlulŭ de lege XXX din 1883, în care se dice, că décă Ministrulŭ descopere în vre unŭ gimnasiŭ confesionalŭ rele morale séŭ direcțiune contrariă statuluĭ, póte merge cu procedura sa în contra respectivuluĭ gimnasiŭ până acolo, în câtŭ sĕ cĕră dela Maicstatea Sa chiar' și închiderea gimnasiuluĭ. Este în deobște cunoscutŭ, că de acestŭ paragrafŭ s'a folositŭ Ministrulŭ pentru a creá gimnasiuluĭ din Beiușiŭ situațiunea anormală, în care sĕ áflă astădĭ, și totŭ de acestŭ paragrafŭ sĕ póte folosí elŭ pentru a nimicí și gimnasiele române greco-orientale, décă așa-ĭ vine la socotélă. Pretexte își póte afla Ministrulŭ în totŭ momentulŭ pentru a mĕsurá și gimnasielorŭ române

---

omului tiranu, si se stingu multe vieti, pâna ce potu fi incatușate din nou, dar' in urm'a urmeloru totu se incàtușéza.

E detorinti'a nóstra — dicu Americanii mai departe — sè continuàmu acésta lupta, si dupa ce in contr'a sàgetiloru si focului omoritoriu, ce arúnca asupr'a nóstra norii, amu fi aperati — celu putinu in parte, prin parafulgerulu affatu inainte de ast'a cu 140 ani de Franklin, e vremea sè cercàmu, cà sè-i imblândimu, si sè-i facemu, cà sè asculte de glasulu nostru si sè plóie asupr'a nóstra, de câte ori vomu avé lipsa.

Ademenitóre-su cuvintele din urma, si multa mângaiere ar' aduce omenimei, sè nu se pára asiá de cu nepotintia, si asiá de necredute. Vér'a in crucea amiedii, câudu càldur'a e nesuferita, câti ómeni nu se uita cu doru spre ceriu, dóra dóra se voru ridicá nori de plóie, cá sè stêmpere arsiti'a omoritóre. Inse de multe ori trecu septemâni, si nàdusél'a nu mai incéta, si omulu si animalele nu mai afla recorire, si pamêntulu nu mai capeta revenéla. Sermanulu țeranu se lúpta ziuliti'a intréga cu zàdufulu nàdusitoriu, si nóptea in locu sè afle odihna si sè-si câstige poteri nóue, e muncitu de gânduri, cà ce se va alege de elu, de nevast'a si copilasii lui, déca secet'a le va pustii ród'a intréga. O plóie l'ar' mântui, i-ar' dá inapoi nàdejdea aprópe pierduta, dar' plói'a nu vine, norii nu se aréta.

Dar' acést'a nu are sè mài țina têmpu indelungatu. In lumea acést'a tóte au unu capetu, si precum au cadutu atâti'a regi poternici, si s'au resturnatu atâtea tronuri si si imperatii tari, totu asiá se va spulberá in curêndu si tirani'a secetei. Se va spulberá, càci Americanii s'au sculatu in potriv'a ei, si apoi sciutu este, cà cei din lumea nóua suntu ómeni, cari odata ce și-au propusu unu lucru, nu se mai oprescu, pàna îlu ducu in capetu. Chiar' usioru nu are sè fia lucrulu acest'a, dar' Americanii suntu ómeni, pre cari greutàtile ivite necum sè-i sparie, din contra numai îi impintena mai tare și-i facu mai inderetnici.

Calea, pre carea vré Farwell sè produca plóia, e destulu de simpla, si nici nu are sè costeze tare multu. Sciutu este, dice elu, cà pre têmpulu resbeleloru mai nóue mai totu de-a un'a au fostu vremuri ploióse, si plói'a acést'a nu a potutu fi produsa, decâtu prin bubuitulu tunuriloru si respective prin misçarea, ce au produs'o in aeru bubuiturile acele.

Asiá a fostu in a. 1846 si 1847 pre têmpulu resbelului, ce l'au portatu Statele unite din Americ'a nordica cu Mexicanii, asiá si in decursulu resbelului civilu americanu din 1861—1865. Seau déca voiti, ve aduce Farwell casuri si din resbelele europene.

La inceputulu bàtàii dela Dresd'a (27 Augustu 1813) vremea erá frumósa si calda, dar' in decursulu luptei ceriulu se înnorà repede, si incepù sè curga o plóie torentiala. La Waterloo in diminéti'a dilei 18 Iuniu 1815 nàdusél'a erá nesuferita si nici o adiere de vêntu nu se sêmtiá, dar' abiá incepura sè bubuie tunurile, si se si gramadira nori negri, cari vèrsara siróie de plóie. Si decumva nu ajungu cele amintite, Farwell scie sè ve mai povestésca inca vre-o 16 casuri de aceste.

Si déca si acum ati mai clatiná din capu si ati stá la indoiéla, Farwell ve va spune, cà in anii 60, cându s'a construitu calea ferata numita *pacifica* — cale ferata, ce impreúna partea resariténa si apuséna din Americ'a de miédia-nópte — *Stanford* avêndu se sfêrme stâncile, ce-i stateàu in cale, a observatu, cà in têmpulu, câtu au țiênutu lucràrile si prin urmare detunàturile, plouà in fie care di, cu tóte cà in locurile acele plói'a e aprópe necunoscuta.

Asiá dara lucrulu nu e gluma, si senatorulu Farwell a si pusu ochii pre loculu, unde ar' fi sè se faca incercàrile, va sè dica esplosiunile pravului de pusca și a dinamitului ingramaditu preste olalta, anume in *Colorado,* seau in partea vestica a terii *Cansas.* si ar' fi sè se incépa din diori de di si sè se continue in decursu de 7—8 óre.

Veti fi vediutu de multe ori, cum de asupr'a capeteloru nóstre norii se misca uneori a lene, alte ori mai repede, pre càndu josu pre pamêntu e liniste, de nici frundi'a nu se clatina. Alta data érasi la noi vêntulu úrla si rapesce totu ce-i stà in cale, éra de asupr'a nóstra norii stáu linisciti, seau dóra se misca chiar' in directiune contraria. Vêntulu ce súfla in regiunile de-asupr'a, duce cu sine norii si ne desvèlesce ceriulu azuriu, si érasi

greco-orientale cu mĕsúra nedréptă, cu care a mĕsuratŭ gimnasiuluĭ din Beiușiŭ, căcĭ acea ce în ochiĭ unuĭ Românŭ este virtute și detorință chiar întrĕ părețiĭ institutelorŭ nóstre culturale, în ochiĭ șovinismuluĭ și politicelĭ de rasă a guvernuluĭ este adeseorĭ lucrare contrariă siguranței statuluĭ.

Am desfășuratŭ aci în liniaminte generale situațiunea gimnasielorŭ române greco-orientale cu acea intențiune curată, ca fiecare Românŭ sĕ se convingă, că situațiunea aceea în fața politicelĭ dușmănóse, ce o urmăresce guvernulŭ în contra instituțiunilorŭ nóstre culturale, este aprópe totŭ așa de *precariă*, ca și situațiunea, în care sĕ află celelalte treĭ gimnasie românești greco-catolice, și că prin urmare décă însă-și națiunea română din patria nóstră nu va luá sub scutulŭ sĕŭ gimnasiele românești fără deosebire de confesiune, și prin conducătorii sĕĭ politicĭ nu se va sili a le apera cu tótă bărbăția, atuncĭ lovitura dată gimnasielorŭ din Beiușiŭ și Năsĕudŭ sĕ póte fórte ușorŭ terminá la Brașovŭ, pre lângă totŭ constituționalismulŭ și tótă autonomia bescericeĭ greco-orientale, în care mulțĭ credŭ fără de temeiŭ, că s'ar' aflá singurulŭ mijlocŭ de a ne poté apera de astfeliŭ de calamitățĭ.

Trecerea la ortodocsie a princesei de corónă din Grecia Sofia. — În Nr. 42 din 13/25 Aprile a. c. alŭ „Telegrafuluĭ Român“ din Sibiiŭ cetimŭ în fruntea varietățilorŭ următórea șcire: *Despre trecerea la religiunea gr. orientală a princesei de corónă din Grecia se anunță, că sinodulŭ din Grecia a dispensatŭ pre princesa de a fi botezată prin cofundarea de trei-ori in apă, ci prin stropire. Princesa încă de când asistase la untŭ serviciu divinŭ in beserica gr. or. din Berlin a fostŭ inclinată a trece la religiunea gr. orientală.*

Princesa Sofia este sora împeratuluĭ germânŭ, și prin urmare a trecutŭ dela protestantismŭ la beserica resariténă neunită. Pre noi nu ne dóre decĭ multŭ de trecerea acésta. Atâta potemŭ însĕ observá, că înclinarea aceea a princeseĭ, la care se provócă cu bucurie „Telegrafulŭ Român“ și isvorulŭ luĭ, este fórte indoiósă. Încă pre têmpulŭ, cându se măritase princesa dupa principele de corónă alŭ Greciei, se priviá faptulu acesta de o jertfă politică adusă din partea curțiĭ împerateșci din Berlin cu menirea de a maĭ domolí antagonismulŭ, ce esistă între curtea din Berlin de o parte și între cele din Copenhaga și Petersburg de altă parte încă dela anulŭ 1864 de cându cu luarea Schleswig-Holsteinuluĭ. Este adecă cunoscutŭ, că dinastía grecéscă a purcesŭ din cea danesă. Éră inclinarea aceea a princeseĭ Sofia a fostŭ atâtŭ de *mare*, încâtŭ ea a trebuitŭ sĕ se socotéscă doĭ anĭ, până ce pre urmă s'a decisŭ sĕ facă pașulŭ trecereĭ, cu tóte că în Grecia dispune legea, că membriĭ caseĭ regeșcĭ sĕ fiă toțĭ de religiunea statuluĭ, și cu tóte că trecerea aceea trebuiá sĕ se întêmple decĭ de multŭ. Și în aceștĭ doĭ anĭ a trebuitŭ se trécă princesa prin catichumenatulŭ receleĭ, cu care a fostŭ întêmpinată dênsa din partea familieĭ regeșcĭ, precum suntemŭ informațĭ dintr'unŭ isvorŭ, a căruĭ vrednicie de credemêntŭ nu sufere îndoiélă.

Pentru noĭ înse este de interesŭ faptulŭ acesta din altŭ punctŭ de vedere. Cetit'amŭ noĭ șcirea acésta încă maĭ înainte în alte ḑiare, dară nu o amŭ înregistratŭ, fiindŭ-că așteptámŭ, sĕ ne înțelepțimŭ în privința ei chiar din „Telegraful Român“, a căruĭ judecată în lucrurĭ de acestea după părerea nóstră are sĕ fiă competentă. Noi așteptámŭ, că „Telegraful Român“ înregistrându șcirea aceea sĕ se provóce celŭ puținŭ la *Compendiulŭ de dreptulŭ canonicŭ* scrisŭ de *Șaguna*. Acolo aflámŭ adecă întrebarea: *Cându este Botediulu validu?* Éră în respunsŭ cetimŭ cuvintele: *Cându botediarea se face prin trei afundări, — de aceea preotulu se depune, déca nu botédia prin trei afundari, — prin urmare Biseric'a nóstra n'au aprobatu botediulu prin stropire, pentru că acel'a totu dea un'a se sevârsiá si se sevârsiesce la noi prin trei afundari, ce se vede si din cuvântulu grecescu „vabtiso“, care insemnéza afundare.* Noi așteptámŭ, că „Telegraful Român“ sĕ remână credinciosŭ credinței întemeiatoriuluĭ sĕŭ, carele a fostŭ Siaguna, și sĕ desapróbe dispensarea, ce sinodulŭ din Grecia a dat'o de dragulŭ princeseĭ de corónă Sofia. Dar apoĭ érăși ne-amŭ adusŭ aminte de ce amŭ cetitŭ odată — nu chiarŭ de multŭ — într'unulŭ din articoliĭ de fondŭ alŭ numituluĭ organŭ, că adecă în vécŭlŭ alŭ nóuĕspredecelea este irelevantŭ, ce crede omulŭ, ci sĕ fiă numaĭ omŭ de omenie. Și din aducerea acésta aminte ne-amŭ înțelepțitŭ apoĭ cu privire la credința *ortodoxă* maĭ multŭ decâtŭ din cele ce a scrisŭ Siaguna.

Adeveratŭ că într'o altă carte de-a resăritenilorŭ neuniți cetimŭ o altă învățătură: *Și până in ḑiua de astă-ḑi biserica ortodoxă, recunoscênd, că stropirea in administrarea botezuluĭ nu micșurézĕ puterea misteriuluĭ, totuși nu admite forma acésta de cât la nevoie, și numaĭ ca o escepțiune dela regula generală.* [1]) Contecstulŭ, în care se áflă cuvintele aceste, ne spune, că *nevoie* este *în cas de necesitate absolută, maĭ ales pentru bolnavĭ.* Casulŭ de față se vede că formézĕ înse la învățătura acésta unŭ adausŭ purcesŭ din principiulŭ supremŭ alŭ bizantinismului, că *din plenitudinea potestățiĭ sale împeratulŭ póte face orĭ și ce,* [2]) firesce că și în cause dogmatice, precum este după invățătura luĭ Siaguna între altele și causa botezuluĭ împlinitŭ prin întreită cufundare.

După tóte acestea din considerarea dispensăriĭ, ce a primit'o princesa Sofia, încă se revérsă o lumină strălucită preste *unirea* aceea a credinței, carea după învățătura celorŭ ce le place sĕ se numéscă pre sine ortodocșĭ este legatura, ce-i impreună și-i unesce pre eĭ într'o singură beserică. Morala acesteĭ discursiĭ este decĭ, că credința *ordoxă* e fórte confusă, și acésta din causa că-i lipsesce principiulŭ acela de auctoritate, care sĕ o îndrepte, și despre care a ḑisŭ óre cându s. Augustinŭ: Roma locuta, causa finita.

---

[1]) Teol. dogm. ortodoxă trad. Gerasim Timuș Piteșténu, București 1887. T. II. p. 420.

[2]) Balsamon c. 12. Ancir.

---

vêntulu ni-i aduce in apoi din țerile depărtate, unde i-a fostu dusu.

De multe ori inse vêntulu e incapăținatu nu vré se ni-i aduca atunci, cându avemu lipsa de ei, pentru ace'a Farwell voiesce se-lu silésca prin esplosiuni de dinamitu.

Déca arunci o piétra in apa, piétr'a îșĭ face locu si se cufunda, si in urm'a pietrii vedi unu golu, dar' golulu ține numai unu momentu, càci in clipit'a urmatóre îlu si împle ap'a, ce alérga din tóte părțile. Piétr'a a pusu dara in mișcare nu numai picurii de apa de-adreptulu loviti, ci si picurii vecini, si astfeliu se pornescu valuri, si mișcarea ajunge totu mai departe si mai departe. Cu câtu e mai mare piétr'a, cu atâtu va fi mai mare si golulu nàscutu si cu atâtu va ajunge mai departe si mișcarea.

Ce'a ce se intêmpla in apa, se intêmpla și in aeru și inca in mesura cu multu mai mare, càci particelele de aeru se mișca neasemenatu mai ușioru cá picurii de apa. Mișcarea, ce o produce in aeru durduitur'a, de multe ori atâtu e de poternica, incâtu ajunge pàna la ferestile nóstre, pre cari le scútura, de stà sè le sparga. Totu astfeliu și mișcarea produsa prin esplosiunea pravului de pușca și a dinamitului ajunge pàna la inalțimi mari, și golulu nascutu îlu împlu in pripa massele de aeru, ce alérga din tóte părțile. Massele de aeru puse odata in mișcare își continua calea și producu vêntu. Dela vêntulu acest'a aștépta Farwell, sè ne adûca inapoi norii pribegi.

Va fi o minunata priveliște, sè vedi, cum la sunetulu detunàturiloru de dinamitu, norii cei negri se voru ridicá a lene din lumea ce se afla de desuptulu nostru, se voru inaltiá totu mai susu, apoi se voru aședá in șiru de bàtaie, si voru incepe sè tune, se fulgere, si se arunce sageți de focu unii asupr'a altor'a. Sàgețile voru urmá totu mai desu, lupt'a va fi totu mai fierbinte, si din sângele luptatoriloru acuși voru incepe se curga picuri deși, apoi șiróie intregi — in forma de plóie recoritóre.

E intrebare numai, déca vêntulu, ce va produce detunàturile aceste in regiunile mai inalte, va fi aplicatu se ne adûca nori de plóie, si norii acestia se voru opri si voru plouá tocmai acolo, unde suntu așteptați cu doru? Farwell asiá crede, si impreuna cu dênsulu credu toți aceia, cari i-au primitu propunerea si i-au votatu sumele de lipsa. Pentru ce se fimu dara mai necredincioși tocmai noi, cari nu avemu se jertfimu pentru acésta credintia nici unu singuru banu? Déca unu șolomonariu, suitu càlare pre o màtura, póte se pórte vremurile de nasu, si póte sè le poruncésca, dupa cum îlu taie capulu, unu Americanu inarmatu cu pravu de pușca și dinamitu se nu póta turburá odihn'a noriloru?

Eu din parte-mi de locu nu me indoiescu in reușit'a acestoru incercàri cu atâtu mai vêrtosu, càci dupa a mea pàrere dinamitulu, cu poterea lui ingrozitóre, trebue se aiba o chiemare multu mai inalta, decâtu se sfarme nisce stânci, seau chiar' se sguduie unu tronu si se sfășie unu capu incoronatu, care in urm'a urmeloru totuși numai unu bietu de moritoriu este. Vêntulu si norii i-ar' fi nisce potrivnici, cu cari a fala si-ar' poté mesurá poterile.

Totu ce me ingrigesce pre mine, e, cà pre urm'a Americaniloru se voru porní si Europenii, se-și produca plóie, si déca in acel'a-și têmpu va fi seceta și pre la noi și in Americ'a, se va pușcá de-odata in trei, patru seau si ḑeci de locuri, si bieții nori spariați de atâtea detunàturi, nu voru mai sci, in càtrau se alerge, nu voru mai sci de cine se ascúlte. Si déca norii inca îșĭ voru pierde ràbdarea, si voru incepe se arunce si ei sàgeți de focu, va fi vai si amaru de loculu, asupr'a càruia se voru nàpàstuí. Si ce e și mai rèu, me temu, se nu se mai nasca si de aci resbele nóue sub cuvêntu, cà țér'a cutare a ràpitu norii, ce erau meniți pentru alții, și se nu se mai ingroșe norii de pre ceriulu și altfeliu destulu de posomoritu a pàcii europene. Și pacostea acést'a inca a trebuitu se vina asupr'a nóstra tocmai acum, cându unulu câte unulu se restórna barbatii, cari mai țineau sufletulu in pacea atâtu de hârbuita. Dar' ce-i pása unui Americanu, déca se va pustií lumea intréga, — numai elu se póta ḑice, cà a dusu in indeplinire, ce'a ce și-a pusu in gându.

Revistă besericéscă.

Francia.

Alŭ dóuădecilea congresŭ alŭ catolicilorŭ francesĭ a fostŭ deschisŭ la Parisŭ în 28 Aprile. La 8 óre diminéță a fostŭ celebrată o liturgie solemnă, la care aŭ asistatŭ toți membrii congresului. Ședința a deschis'o abatele Fonssagrives cu o vorbire admirabilă, în care arétă detorințele, ce le aŭ catolicii cu deosebire în ḑilele grele, în cari trăimŭ. După vorbirea acésta urmă constituirca congresului în secțiuni, și se începură desbaterile deosebitelorŭ cestiuni referitóre la sciințe, arte, reuniuni, și altele, și în tóte privințele s'aŭ constatatŭ progrese îmbucurătóre și s'aŭ luatŭ decisiuni salutare pentru înflorirea besericeĭ și pentru binele patrieĭ.

Belgia.

De presinte sĕ áflă întrunitŭ în Bruxelles congresulŭ internaționalŭ liberŭ pentru ștergerea sclăviei. Inițiativa acestuĭ congresŭ este detorită neobositului cardinalŭ Lavigerie. Din raportulŭ cetitŭ în prima ședință a congresului se vede, că societatea antiesclavagistă belgă a adunatŭ până acum o sumă de 400,000 frcs. pentru scopurile congresului. Asemenea s'a adusŭ la cunoscința congresului, că 25 surorĭ de caritate se pregatescŭ pentru a plecá în Statulŭ Congo din Africa, pentru a inființa acolo unŭ orfanotrofiŭ pentru băieți și baiete. Lângă mănăstirea călugărițelorŭ se va ridicá și o beserică, precum și o casă pentru misionariĭ, carĭ vorŭ fi în trecere pre acolo. — Din aceste scurte date încă se póte vedé, că opera inaugurată de cardinalulŭ Lavigerie progresézĕ spre onórea civilisațiuneĭ și a umanității.

Portugalia.

Congresulŭ catolicilorŭ din Portugalia s'a ținutŭ in Braga și a fostŭ fórte cercetatŭ. Resoluțiunile luate suntŭ de celŭ mai mare momentŭ, și dovedescŭ vitalitatea púrurea têneră a besericeĭ catolice în tóte têmpurile și între tóte popórele. Dintre resoluțiunile practice ale Congresului relevămŭ următórele: Necesitatea suveranității temporale a Pontificeluĭ Romanŭ. Necesitatea convictelorŭ de băieți și a internatelorŭ de fetițe, pentru a dá o creșcere religiosomorală tênerimeĭ. — Proclamarea armonieĭ depline între învĕțăturile besericeĭ catolice și între resultatele sciințelorŭ naturale. — Recunóșcerea Pontificeluĭ Romanŭ de judecătoriŭ în conflictele, ce se ivescŭ între popórele deosebite. — Lipsa de a basá resolvirea raporturilorŭ dintre lucrătorĭ și proprietarĭ pre doctrinele besericeĭ catolice. — Afirmarea dreptuluĭ esclusivŭ, ce-lŭ aŭ preoții de a propune pruncilorŭ învĕțămêntulŭ religiosŭ. — Spriginirea ḑiarelorŭ și a scriptelorŭ catolice, și latirea lorŭ printre tóte clasele societății. — Intemeiarea de reuniuni cu caracterŭ catolicŭ. — Combaterea ḑiarelorŭ și scriptelorŭ cotrare religiuneĭ și moravurilorŭ.

Ecă totŭ atâtea puncte, carĭ trebue sĕ ne servéscă și nóue de directivă!

Revistă politică.

Afaceri interne.

În 5 a l. c. aŭ începutŭ noŭ înființatele table regeșcĭ și procuraturĭ de statŭ activitatea lorŭ. Cu bucurie sufletéscă înregistrămŭ, că acésta activitate s'a începutŭ cu învocarea Spiritului Sântŭ în mise solemne, la carĭ aŭ asistatŭ membriĭ tablelorŭ și procuraturelorŭ in corpore. După celebrarea servițiuluĭ divinŭ aŭ urmatŭ ședințele festive de constituire. Dé bunulŭ Domneḑeu, ca activitatea nóuelorŭ table sĕ fie spre validitarea dreptățiĭ divine și aicĭ pre pământŭ, și ca astfeliŭ sentimentulŭ de dreptate sĕ se înrădăcineze în toți cetățeniĭ spre întărirea și înflorirea patrieĭ mame.

Ḑiua de 1 Maiŭ a decursŭ în liniște, numaĭ în comitatulŭ Bichișŭ a fostŭ încăierare între lucrătorĭ și poliție, care s'a sfêrșitŭ cu vĕrsare de sânge. Pre airea tóte demonstrațiunile s'aŭ restrînsŭ la adunărĭ poporale și la unele dicțiĭ.

Austria.

În 3 a l. c. s'aŭ subscrisŭ în Viena din partea delegaților respectivelorŭ guverne protocólele referitóre la încheiarea nóueĭ convenții comerciale între *Austro-Ungaria* și *Germania*. Convenția are sĕ între în vigóre cu 1 Ianuarie 1892 și sĕ dureze până la 31 Decembre 1903. Totŭ pentru acestŭ periodŭ de têmpŭ s'a încheiatŭ și o convenție veterinară. Documintele convenționale în scurtŭ se vorŭ subscrie și din partea ministruluĭ de esterne Kálnoky și a ambasadoruluĭ germânŭ principele Reuss. Este de speratu, că nóua convenție va fi maĭ favorabilă pentru esportulŭ nostru de bucate decâtŭ cea trecută, și că va permite o conlucrare armonică cu Germania întru promovarea intereselorŭ comerciale comune.

Germania.

În 30 Aprile s'a întêmplatŭ în alŭ 19-lea cercŭ electoralŭ alegerea restrînsă între principele *Bismarck* și între candidatulŭ socialiștilorŭ, fabricantulŭ de sugări *Schmalfeld*. Resultatulŭ a fostŭ alegerea lui Bismarck cu 10544 voturĭ, pre cândŭ Schmalfeld a întrunitŭ 5486 voturĭ. Resultatulŭ nu l'a surprinsŭ pre nimenea. Remâne însĕ certŭ, că o astfeliŭ de alegere pentru principele de Bismarck numai gloriósă nu se póte numí.

Acum tótă cestiunea e, că óre merge-va principele Bismarck în parlamentŭ, și déca va merge, ce atitudine va observá. După cum s'a esprimatŭ Bismarck, nu este intenționea luĭ, ca sĕ ié parte regulatŭ la desbaterile parlamntare. Elŭ va luá parte la ședințe numaĭ cu ocasiuni maĭ însemnate, și numaĭ atuncĭ, cândŭ va vedé, că guvernulŭ apúcă pre căĭ greșite.

La tótă întêmplarea avemŭ sĕ ne așteptămŭ la scene interesante și la desbaterĭ însemnate, și va fi o adeverată placere a vedé pre fostulŭ cancelarŭ de fierŭ, care nu suferiá contraḑiceri și opositie, combătêndŭ pre succesorulŭ sĕu.

România.

Alegerile restrînse pentru parlamentŭ încă suntŭ terminate. Astfeliŭ decĭ partidulŭ guvernamentalŭ númeră 117 deputați, și prin urmare guvernulŭ va dispune și în parlamentŭ de o maioritate imposantă. Tótă cestiunea e, că óre până cândŭ va subsistá bunaințelegere în sênulŭ maiorității. — Sesiunea parlamentară se va deschide în 14 a l. c.

Fostulŭ ambasadorŭ alŭ Rusiei, cunoscutulŭ *Hitrovo*, carele a făcutŭ atâtea încurcăturĭ guvernelorŭ deosebite, a presentatŭ Regeluĭ scrisorile sale de revocare și a părăsitŭ Românía.

Sêrbia.

Ex-regina Natalia, mama regeluĭ Alesandru, încă nu a părăsitu Sêrbía, cu tóte că i-s'a notificatŭ decisiunea Scupcineĭ, în înțelesulŭ căreia trebue sĕ iésĕ din țéră. Guvernulŭ este decisŭ a esecutá otărîrea scupcineĭ, și déca s'ar opune regina, va folosí chiar și forță pentru a câștigá valóre aceleĭ decisiuni. Ne potemŭ decĭ așteptá la espulsarea ex-regineĭ, prin ce se va maĭ sporí érăși seria faptelorŭ doreróse întêmplate în familia Obrenovicĭ în urma neînțelegereĭ ivite între părinții regeluĭ Alesandru.

Corespondințe.

Sibiiŭ, in 30 Aprile 1891.

In 23 Aprile a. c. s'a ținutŭ aicĭ adunarea protopopéscă ordinariă sub presidiulŭ Preaonoratuluĭ șefŭ tractualŭ Ioanŭ V. Rusŭ, la care pre lângă preoțimea tractuală aŭ luatŭ parte și mirenĭ din parochiile aparținetóre protopopiatuluĭ Sibiiuluĭ, ceea ce se intêmplă la noĭ după unŭ usŭ vechiŭ totŭ la treĭ anĭ. În ședințele acesteĭ adunărĭ s'aŭ pertractatŭ maĭ multe obiecte de mare însemnătate pentru prosperarea besericelorŭ și scólelorŭ nóstre confesionale și s'au luatŭ totŭ atâtŭ de importante decisiuni.

Îmĭ iéu decĭ voiă a Vĕ împartași unele, carĭ cugetŭ că vorŭ interesá pre cetitoriĭ valorosuluĭ nostru organŭ „Unirea".

1. Avêndu-se în vedere, că în unele parochiĭ catechisarea tinerimeĭ adulte, cum și propunerea Religiuneĭ și Moraluluĭ spre cea maĭ mare daună a besericeĭ nóstre unite nu se face cu destulă conscienționsitate, s'aŭ luatŭ mĕsurĭ severe, ca pre venitoriŭ sĕ înceteze acestŭ rĕŭ, ale căruĭ urmărĭ nu potŭ sĕ fiă decâtŭ desastruóse pentru viitoriulŭ s. nóstre beserice, și preoțimea sĕ observeze cu tótă acurateța numerósele ordinațiuni emanate în astă privința dela Preaveneratulŭ nostru Consistoriŭ.

2. Altă cestiune de mare însemnătate pusă din partea presidiuluĭ la ordinea ḑileĭ a fostŭ cestiunea creăreĭ unuĭ fondŭ scolasticŭ tractualŭ, care considerândŭ multele lipse și neajunsurĭ, cu carĭ aŭ de a se luptá scólele și învĕțătoriĭ nostri, cum și impregiurările atâtŭ de vitrege pentru cultura nóstră morală și națională, a fostŭ primită din partea membrilorŭ adunăriĭ cu o deosebită însuflețire. Asemenea s'au luatŭ mĕsurĭ, ca în parochiile, unde până acum nu s'aŭ inființiatŭ încă fonduri de naturale, sĕ se intemeieze atarĭ fonduri. Pentru aflarea modalităților și punerea în praxă a acestorŭ ideĭ salutare s'a alesŭ o comisiune sub presidiulŭ șefuluĭ tractualŭ în

persónele membrilorŭ: B. P. Harşanŭ advocatŭ, Dionisiŭ Aronŭ preotŭ în Gurarţului, Ioanŭ Ghişoiŭ preotŭ în Vizocna, Romulŭ Simu învĕţătoriŭ diriginte în Orlatŭ, şi Nicolaŭ Toganŭ cooperatorŭ în Sibiiŭ, care comisiune a primitŭ însarcinarea de a elaborá pănă la prosima şedinţă a senatuluĭ scolasticŭ protopopescŭ statute atâtŭ pentru fondulŭ scolasticŭ tractualŭ, câtŭ şi pentru fondurile de naturale dejá esistente şi infiinţânde, carĭ statute se vorŭ înaintá la têmpulŭ sĕu Preaveneratuluĭ Consistoriŭ spre aprobare. Observŭ, că presidiulŭ a declaratŭ în faţa şedinţeĭ, că însuşĭ va depune o modestă sumă, care va avé sĕ servéscă de basă a fonduluĭ scolasticŭ tractualŭ.

3. S'aŭ împrospetatŭ de noŭ decisiunile adunărilorŭ protopopeşcĭ din anĭĭ premergătorĭ cu privire la înfiinţarea de reuniunĭ de femeĭ pie pentru înfrumseţarea besericelorŭ şi s'a împusŭ preoţilorŭ a face nóuĕ încercărĭ în astă privinţă, avêndŭ fiecare sĕ raporteze la têmpulŭ sĕu oficiuluĭ protopopescŭ despre resultatulŭ obţinutŭ, orĭ despre piedecile, carĭ nu permitŭ înfiinţarea astorfeliŭ de reuniunĭ. Asemenea s'a sulevatŭ de noŭ cestiunea înfiinţăriĭ uneĭ reuniunĭ pentru învĕţătoriĭ gr. cat. din comitatulŭ Sibiiuluĭ, şi comisiunea deja esmisă pentru elaborarea statutelorŭ a primitŭ însarcinarea de a presentá totŭ pănă la proxima şedinţă a senatuluĭ scolasticŭ protopopescŭ statutele, ce le va fí pregatitŭ, ca astfeliŭ nicĭ în astă privinţă sĕ nu remânemŭ înapoia altora.

4. Bibliotecariulŭ şi cassariulŭ bibliotecĕĭ tractuale Nicolaŭ Toganŭ şi-a presentatŭ raportulŭ sĕu despre starea bibliotecĕĭ şi a fonduluĭ cu finea anuluĭ 1890. Din acestŭ raportŭ resúltă, că biblioteca conţine 167 volume, ér' fondulŭ aceleia a avutŭ la finea anuluĭ 1890 unŭ statŭ activŭ de 271 fl. 22 cr. depusŭ la institutulŭ „Albina".

5. S'a cetitŭ articolulŭ publicatŭ în nr. 16 alŭ „Unireĭ" referitoriŭ la colecta cruceriuluĭ în favórea fonduluĭ scolasticŭ archidiecesanŭ şi s'a lăsatŭ preoţilorŭ, ca ceĭ ce voiescŭ a se angagiá la acea colectă, sĕ-şĭ notificé numele Onorabileĭ Redacţiunĭ, ér sumele colectate sĕ le subştérnă la finea fiecăruĭ anŭ Preaveneratuluĭ Ordinariatŭ.

6. S'a alesŭ de noŭ senatulŭ scolasticŭ protopopescŭ pre ceĭ treĭ anĭ următorĭ, şi s'aŭ luatŭ dispositiunĭ pentru alegerea de noŭ a curaturatelorŭ besericeşcĭ şi senatelorŭ scolastice parochiale asemenea pre ceĭ treĭ anĭ urmatorĭ, unde sĕ va poté, împreunate la olaltă, — conformŭ statutelorŭ nóstre archidiecesane din 1888.

Incheiŭ acestŭ raportŭ dedusŭ în lineaminte generale oftândŭ din inimă, ca punêndu-se aceste salutare decisiunĭ în practică câtŭ maĭ curêndŭ, sĕ aducă fructulŭ doritŭ de toţĭ, şi fructulŭ lorŭ sĕ remână.

x—y.

Colecta cruceriuluĭ.

La colecta cruceriuluĭ iniţiată de noĭ în numerulŭ 16 alŭ „Unirei" din a. c. s'an asociatŭ:

În Archidiecesă. Clerulŭ din *Protopopiatulu Dêrgei* în frunte cu zelosulŭ vice-protopopŭ *Ioanŭ Hăţĕganŭ,* s'a asociatŭ în Sinodulŭ protopopescŭ, ţinutŭ la 23 Aprile în comuna Călacea, pentru 15,878 suflete. *Protopopiatulŭ Almaşuluĭ:* O. D. *Alesandru Mărincaşŭ,* p. în Nireşŭ, 793 s. — *Protopopiatulŭ Bieĭ:* O. D. *Iosifŭ Lita,* p. în Iclodŭ, 550 s. — *Protopopiatulŭ Catineĭ:* O. D. *Andreiŭ Vodă,* p. în Ormenişŭ, 890 s. — *Protopopiatulŭ Sibiiului:* O. D. *Teodorŭ Comanŭ.* p. în Vestemŭ, 1300 s.

În diecesa Oradeĭ-marĭ. O. D. *Georgiŭ Kŏvári,* p. în Ioanişŭ, 225 s.

Noutăţĭ.

Serbarea sântelorŭ Paşcĭ în Blaşiŭ şi în anulŭ acesta s'a întêmplatŭ cu mare solemnitate. Mişcatóre a fostŭ cu deosebire procesiunea înmormêntăriĭ îndeplinită Vineri séra, cu care ocasiune a pontificatŭ Escelenţia Sa I. P. D. Metropolitŭ asistatŭ de membriĭ veneratuluĭ capitulŭ şi de doĭ diaconĭ. Procesiunea fiindŭ têmpŭ frumosŭ s'a facutŭ în giurulŭ piaţuluĭ, care erá splendidŭ illuminatŭ. Oficiulŭ învierei de Dominecă diminéţă s'a îndeplinitŭ totŭ de Preademnulŭ Archiereŭ încungiuratŭ de clerulŭ gremialŭ.

La sânta Liturgie încă a celebratŭ Escelenţia Sa cu 18 preoţi şi doĭ diaconĭ. Evangelia amesuratŭ datinei s'a cetitŭ în 7 limbĭ, şi anume în limba română, grecă, latină, maghiară, germână, italiană şi francesă. După Evangelie preazelosulŭ archipăstoriŭ şi-a pascutŭ turma cuvêntatóre prin o vorbire festivă cu adevĕratŭ clasică, propusă cu elocinţa-ĭ cunoscută. La înseratŭ încă a pontificatŭ Escelenţia Sa cu asistinţă fórte numerósă. Sânta Evangelie s'a cetitŭ cá şi la s. liturgie în şiepte limbĭ.

În ḑina primă la 1 óră p. m. a fostŭ prânḑŭ de gală în curtea metropolitană, la care din bunavoinţa Escelenţieĭ sale au participatŭ la 80 de persone, clericĭ şi laicĭ. Escelenţia Sa preazalosulŭ nostru Archiereŭ deşi cam bolnavŭ totuşĭ a îndeplinitŭ întregŭ oficiulŭ divinŭ prescrisŭ la serbătorile sântelorŭ Paşcĭ, care oficiŭ e destulŭ de obositoriŭ şi pentru poterĭ tinere. Bunulŭ Domneḑeu, pentru marirea căruia nu cruţă nimicŭ preaiubitulŭ nostru Archipastoriŭ, sĕ-i dé sĕnĕtate şi viĕţă îndelungată.

Din diecesa Oradeĭ-marĭ. Esceleţia Sa P. S. D. Episcopŭ Mihaĭlŭ Pavelŭ la 30 Aprile a. c. a conferitŭ sacrulŭ ordŭ alŭ preoţiei clericilorŭ absoluţĭ: *Traianŭ Farkaş* (profesorŭ gimnasialŭ în Beiuşiŭ), *Ioanŭ Popŭ, Valeriŭ R. Kiss* şi *Andreiŭ Bogdanŭ.*

Malestatea Sa Preagraţiosulŭ nostru Monarchŭ s'a înduratŭ a donă din casseta sa privată pentru beserica greco-catolică din Ciumerna (în archidiecesă) 100 fl. v.

Noŭ advocatŭ românŭ în Abrudŭ. Dlŭ Dr. *Laurenţiŭ Popŭ* şi-a deschisŭ de curêndŭ cancelaria advocaţială în opidulŭ Abrudŭ. Noulŭ advocatŭ este fiulŭ parochuluĭ nostru din Mihalţu. Din parte-ne felicităműŭ pre têneruluş şi zelosulŭ advocatŭ şi-ĭ dorimŭ clientelă numerósă.

Institutulu de creditu si de economii „Albin'a". Din raportulu presentatu de direcţiunea „Albinei" la a 18-a adunare generala ţinuta in Sibiiu la 31 Martiu pentru anulu de gestiune 1890, estragemu urmatórele: *Depunerile* in 31 Dec. 1890 au fostu de 4,137,290 fl. 41 cr., cu 648,327 fl. 99 cr. mai multu decâtu in anulu 1889.

Circulaţiunea totala a fostu 25,239,410 fl. 39 cr., cu 2,336,111 fl. 22 cr. mai multu cá in anulu precedentu. — *Profitulu curatu* a fostu 59,298 fl. 82 cr., cu 5,428 fl. 94 cr. mai mare cá in anulu precedentu. Acestu profitu s'a distribuitu in modulu urmatoriu: 1. 5 % dividenda dupa capitalulu socialu de 300,000 = 15,000 fl. 2. Restulu de 44,298 fl. 82 cr. sè se imparta cum urméza: a) 15 % la fondulu de reserva in 6,644 fl. 70 cr. b) 16 % tantiema pentru membrii direcţiunei, directorulu esecutivu si ceialalţi funcţionari ai institutului = 7,087 fl. 68 cr.; c) Remuneraţiunea usitata pentru funcţionarii institutului = 941 fl. 04 cr.: d) 6 % pentru scopuri de binefaceri = 2,658 fl. 88 cr. 3. Din restulu de 26,967 fl. 52 cr.; e) supradividenda acţionariloru 21,000 fl.; f) fondului de pensiune alu funcţionariloru 4,000 fl.; g) in contulu realităţiloru din Braşovu (de lânga gar'a căiloru ferate) 1,967 fl. 52 cr. Pre bas'a acestei distribuiri dividend'a anului 1890 se fixéza cu 12 fl. de acţiune, adeca 12 % dela valórea nominala a acţiuniloru. *Fondulu de reserva* alu acţionariloru ajunge la cifr'a de 90,029 fl. 70 cr., şi se speréza, cà la proxim'a adunare va creşce fondulu de reserva la 100,000 fl. preveḑuţi in § 64 din statute, — ér fondulu de pensiune alu funcţionariloru institutului va ajunge la cifr'a de 45,943 fl. 65 cr.

Adunarea generala hotarì, cá sum'a destinata pentru scopu de binefacere sè se imparta in modulu urmatoriu: 1. Scólei civile de fete a „Asociaţiunei transilvane" pentru acoperirea trebuinţeloru curente 500 fl. 2. Asociaţiunei transilvane spre crearea a 10 stipendii de câte 50 fl., pentru elevele internatului imprennatu cu scól'a sa civila de fete 500 fl. 3. Scólei elementare de fete a Reuniunei femeiloru române din Sibiiu 300 fl. 4. Reuniunei române de cântări din Sibiiu 50 fl. 5. Comisiunei economice comitatului Sibiiu pentru procurarea limfei animalice de vaccinatu 50 fl. 6. Gremiului comercialu din Sibiiu pentru susţinerea unui cursu practicu de comptabilitate 50 fl. 7. Scólei comerciale române din Braşovu pentru acuirarea de mijlóce de inveţiamêntu 100 fl. 8. Societăţii „Românî'a Juna" 50 fl. 9. Nenorociţiloru prin focu din Vulperu (daţi deja) 100 fl. 10. Orfaniloru minoreni ai unui funcţionariu alu institutului, repausatu inainte de a fí indreptaţitu la pensiune (dati deja) 200 fl. 11. Nenorociţiloru prin focu din Ocn'a Sibiiului 200 fl. 12. Jumetate din unu stipendiu de 500 fl. pentru unu studentu la cursulu comercialu de abiturienti 250 fl. 13. La dispositiunea direcţiunei, cá sè-i asemneze totu spre scopuri de binefacere, remânu 307 fl. 88 cr.

Marcele de presenţa pre anulu curente adunarea le fixà cu 5 fl. la centrala şi cu 2 fl. la filiala.

Reuniune de inveţiatori greco-catolicĭ. Ministrulŭ r. u. de culte şi instrucţiunea publică sub numĕrulŭ 16,506 a. c. aprobă statutele reuniuneĭ învĕţătoreşcĭ greco-catolice „Mariană."

Dimisiunea comitelui Gavrilŭ Bethlen. Prin rescriptulŭ reg. din 17 Aprile a. c. Maiestatea Sa absolvà pre contele Gavrilŭ Bethlen, la propria-i cerere, dela oficiulŭ sĕŭ de comite supremŭ alŭ comitatelorŭ Târnava-mare şi Târnava-micĕ, pre lângă recunóscerea serviţiilorŭ prestate.

Congresŭ internaţionalŭ de studenţĭ catolicĭ. Asociaţiunea studenţilorŭ dela universitatea catolică din Löwen a învitatŭ corporaţiunile studenţilorŭ catolicĭ din Belgia, Anglia, Helveţia, Spania, Holandia, Francia şi Germania la unŭ congresŭ internaţionalŭ alŭ studenţilorŭ catolici, care se va ţiné la 21 Maiŭ a. c. în Löwen (Belgia). Studenţiĭ din ţerile enumerate, afara de ceĭ din Germania, aŭ dechiaratŭ deja, că vorŭ participá la acelŭ congresŭ. Se speréză, că şi studenţiĭ catolici germanĭ încă sĕ vorŭ dechiará în curêndŭ.

Lupĭ turbaţĭ în Bucovina. În septemâna trecută s'a aretatŭ unŭ lupŭ turbatŭ în comunele Sadagură, Rohozna, Zucica şi Mahala din Bucovina muşcândŭ la 40 persone Ceĭ greu răniţĭ aŭ fostŭ trimişĭ în institutele pasteuriane din Budapesta şi Bucureşcĭ. Lupulŭ a fostŭ ucisŭ de unŭ ţĕranŭ. În ţinutulŭ Sadagureĭ s'a maĭ vĕḑutŭ unŭ lupŭ turbatŭ, care încă fù ucisŭ. Autorităţile administrative spre a împiedecá latirea turbărĭĭ aŭ dispusŭ sĕ se omóră cânĭĭ şi mâţele din comunele cercetate de lupiĭ turbaţĭ.

Casurĭ de mórte. Veronica Criste n. Bohăţelŭ, vĕduvă vice-protopopésă remasă după Ioanŭ Criste fostŭ parochŭ gr.-cat. în Rusŭ şi vice-protopopŭ alŭ tractuluĭ Vaadŭ, a repausatŭ la 29 Aprilŭ a. c. în Cluşiŭ în alŭ 72-lea anŭ alŭ etăţiĭ.

Amosă Francu, jude la tribunalulŭ din Mişkolţ şi fostŭ vice-comite alŭ Zarandului de odinióră, a repausatŭ la 27 Aprilŭ în etate de 62 anĭ.

PARTE ȘCIENTIFICĂ-LITERARĂ.

Mihaílŭ Eminescu.

Studiu criticŭ.

(Continuare.)

Erotismulu lui Eminescu inse nunumai cà e negritu de pessimismulu lui Schopenhauer, ci este pre lânga ace'a și preste mesúra vulgaru, pentru-cà e carnalu și selbatecu.

Marele cunoscatoriu alu sêmțiriloru și caracthereloru poetice, genialulu Chateaubriand vorbindu despre iubirea erotica, dice cà in form'a, in care apare ea la poeți geniali și nobili, ce au traitu in er'a creștinismului, a fostu mai necunoscuta poețiloru antici pagâni.[1]) Si acést'a cu totu dreptulu, càci religiunea creștina tindêndu neintreruptu a purificá inim'a omenésca a ajunsu pâna acolo, câtu a spiritualisatu și sêmțirile, cari mai puținu se pareáu susceptibile de așá ceva. Și intre aceste celu mai insemnatu este sêmțulu secsualu.

Acést'a este caus'a, pentru care sêmțulu *nobilu* secsualu nu cáuta in femee totu numai trupu frumosu, ochi negri, talia sulegeta, mâni albe, peru lungu si alte grații trupesci, ci cáuta in femee caracteru, modestie, vîrtute, nobleță, educațiune, spiritu, inteligință si insuflețire pentru idealele omenimei. Acést'a e causa, pentru care unu poetu nobilu si genialu nu va cântá totu numai partea trupésca a femeei, la câștigarea careia ea n'a contribuitu mai nemicu, ci va cântá mai multu partea sufletésca, care și-o câștiga și femeia in mare parte numai cu lucru și ostenéla multa. Astfeliu sêmțulŭ secsualŭ este óreșcumva eterisatu și redicatu in o sfera atâtŭ de inalta și convenabila demnitățiĭ omenescĭ, cum și unde n'a fostu nice cându in anticitate.

Și acum ce áfla omulu din tóte aceste la Eminescu? Respundemu: Sêmțulu secsualu celu mai carnalu, cum se desvólta numai in haremele Mohamedaniloru. Nicairi elu nu caută și nu-i trebue in femee, decâtu ochi mari negri, brațe rotunde, pèru lungu, fața „balae" și alte calități trupești, câtu fi vine omului a crede, cà este unu emisariu alu haremului spre a aduná printre Români femei frumóse pentru magnații desfrênați ai orientului. Éra placerile lui Eminescu cu femea stáu numai in sarutàri, imbrațișàri, cuprinderi preste mijlocu, preâmblàri prin padure in singuretate și alte platitudini, câtu din punctulu acest'a de vedere poesíile lui suntu unu adeveratu lupanaru literariu.

Lucrulu acest'a nu-i place nice dlui Gherea, deși dênsulu este realistu cu trupu cu sufletu, și fi și face lui Eminescu, deși cu óre care sfiéla, imputare meritata și pre dreptulu. [2]) Un'a inse o a uitatu dlu Gherea. Și acést'a este, cà Eminescu in cântarea sêmțului secsualu nu e numai carnalu, ci este și selbatecu. Càci nunumai cà nu-i trebue in femee nice o frumsețe sufletésca și ideala, ci aceste le chiar uresce și despretuiesce. Ma cinismulu lui celu de josu merge pâna acolo, incâtu iubesce pre femea frumósa in trupu chiar și atunci, cându este diavolu in privința sufletésca. Cu o francheța mare o spune elu acést'a in viersurile din ângeru și demonu:

Suflete! de-ai fi chiar demonu, tu ești sfânta prin iubire,
Și adoru pre-acestu demonu cu ochi mari cu pèrulu blondu; [3])

Și: Unu demonu sufletulu ei este
Cu chipu de marmora frumosu. [4])

Și totuși e inamoratu in demonulu acest'a pâna la nebunie.

Se póte pre lume unu erotismu mai selbatecu si mai dejositoriu pentru omu cá acest'a? Prin penitențiarie suntu inchise câte odata pre viéța femei frumóse, inse selbatecite, harpii, cari și-au ucisu copiii si au comisu alte crime horibile. Si Eminescu ar fi fostu in stare dupa principiele aceste erotice a se inamorá pâna la nebunie in unu atare monstru omenescu, déca numai aveá „ochi mari si pèru blondu". Déca elu a fostu aptu de unu atare amoru, fia, nu ne pasa multu. Ne-ar' doré inse multu, tare multu, cându tênerimea româna ar adoptá si ea pentru misc̀arile inocente ale inimei sale nisce principii asiá dejositóre pentru demnitatea omenésca, cum suntu aceste alui Eminescu.

Nu potemu intrelasá a nu ne provocá aci la unu adevèratu omu genialu, și scriitoriu clasicu, cá mai cu séma parinții de familie sè véda, cum cugeta despre iubirea erotica unu atare barbatu, pre lânga care Eminescu dispare cu totulu. Intelegemu pre clasiculu germânu Grillparzer, a càrui aniversare de o suta de ani dela nascere fù serbata chiaru in anulu acesta. Acestu genialu poetu in dram'a sa „Das goldene Vliess" a descrisu cá nimene altulu, unde este in stare a duce pre omu iubirea órba erotica lipsita de ori și ce considerațiuni cá cea alui Eminescu. Persónele principali in drama suntu elinulu Jason și barbar'a Mede'a, cunoscute din mitologi'a antica grecésca. Iubirea lui Jason fața cu Mede'a trece la inceputu tóte marginile și Jason inchiaie și casatorie cu ea. Pre incetulu inse Jason cunósce pre Mede'a in tóte uriciunile sufletului ei. Elinulu celu finu incepe a cunósce scaderile, nu a unui *„demonu"*, cum dice Eminescu, ci numai scaderile unei barbare, și de atunci iubirea lui poetica fața cu Mede'a incéta și se preface in o recéla filosofica. Și numai cugetulu, cà Mede'a fi este soție, și inca fiu imple de fiori, cari apoi crescu inca prin aceea, cà Jason n'aveá cui sè-și comunice dorerea. *„Privirea ei me strînge cá in fiéra, și tortur'a ascunsa me sugruma"*, dice Jason despre Mede'a càtra Creus'a fét'a regelui Creon. Și deși in alte privințe Jason nu remâne pâna la capetulu dramei unu erou adeveratu, totuși poetulu a aretatu destulu de frumosu și a probatu cu adeverata péna de artistu, cà cultur'a adeverata nu cauta in femee numai frumseți trupești, ci in prim'a linia decórea sufletului. Càci in Jason este personificata cultur'a și sêmțulu esteticu și finu alu anticului Elinu, éra in Mede'a duriți'a barbarului. Și cultur'a și sêmțulu esteticu elinu pre Jason nu-lu lása, nu-lu iérta, nu-i permite a iubí pre o barbara, dupa-ce i-a cunoscutu moravurile cele urîte.

Cu câtu stà Jason acest'a mai pre susu decâtu Eminescu! Câtu de idealisatu este erotismulu in Jason, și câtu de selbatecitu in Eminescu? Sè nu uitàmu inse, cà in Jason vorbesce unu talentu genialu, classiculu Grillparzer, in Eminescu inse vorbesce unu pigmeu, càruia i-s'a urîtu de lume.

Cu tóte aceste nu ne miràmu de locu, cà la Eminescu erotismulu este așa selbatecu. Pessimismulu lui este din firea sa dușmanu a ori ce idealismu. Elu nu se pléca decâtu numai inaintea stimuleloru și patimiloru trupești, càci fața cu aceste fi lipsesce arm'a, cá sè le omóra. Déca nu le póte inse omorí, incungiura totuși ori ce idealismu in ele, și așá inaintea pessimistului aparu in tóta goletatea și trivialitatea loru. Acést'a este caus'a, de erotismulu lui Eminescu este așá selbatecitu. Și in privinț'a acést'a a fostu unu discipulu fidelu a magistrului sèu Schopenhauer. Puțini filosofi au dusu o viéța așá desfrênata cu femeile cá elu. Și la betrânețe adânci își aduceá aminte bucurosu de desfrênulu sèu din Veneți'a cu italiene frumóse. Cu tote aceste inse dóra nici unu filosofu nu a vorbitu atâtu de rèu despre femei cá Schopenhauer. Și pentru ce? Pentru-cà considerá pre femee numai cá pre unu mijlocu de deliciu trupescu. Calități sufletești nu-i trebuiáu si nu voiá sè áfle in femee.

Eminescu inse nu este numai carnalu și selbatecu in erotismulu sèu, ci este și trivialu și obscenu. Bietulu omu amețitu de laudele unoru barbați, cari cu laudele aceste urmariáu cu totulu alte ținte, s'a sêmțitu dispensatu și de legile bunei cuvenințe in poesíile sale, câtu in privinț'a acést'a s'a folositu in modu estravagantu fara nici o genare de curiosulu principiu alu betrâniloru, cà: *multa licent stultis, pictoribus atque poetis.* Ce ar dice unu parinte pentru esemplu, cându fiica-sa s'ar lasá, cá Eminescu *„s'o duca in codru, in unu locu ascunsu, și acolo sè-i desprinda vèlulu din creștetu"*, cum ne spune elu la pag. 63 din poesíile sale, cà ar dorí sè faca cu amant'a sa? Ce ar dice, cându o alta fiica s'ar duce cu unu Eminescu *„sè vorbésca in intunecime, și apoi sè nu aiba de ace'a grige nimene"*, va se dica nice parinții, cum doresce Eminescu la pag. 100 din aceleași poesíi? Ce ar' dice, cându fetele loru le-ar' spune, *„cum a dormitu Cupido cu ele in patu și cum s'a suitu nôptea la ele pre ferești"*, precum au aflatu in poesíile lui Eminescu pag. 11. — Destulu sè fia, voru dice parinții de familie, mai cu séma, cari au fete, destulu sè fia cu atari trivialități și obscenități! Da, dicemu și noi, destulu sè fia! Și modesti'a nu ne lása sè mai citàmu altele, deși amu poté. Aceste inse le-amu adusu inainte, cá parinții sè véda, ce spiritu frivolu au aflatu unii ómeni cu cale a incoroná de geniu. Dlu Maiorescu in critic'a poesíei române dice despre o parte a poesíloru lui Bolintineanu, cà trebue sè o acopere cu unu vèlu de pudóre. Se póte și acést'a. Inse dlu Maiorescu multu mai bine faceá, déca pre tóte poesíle lui Eminescu aruncá unu vèlu de pudóre, și nu le mai publicá in volumu separatu, fàra le lasá inmormêntate in „Convorbirile literarie".

Au fostu, ce e dreptu și poeți in adeveru geniali, cari au cadutu in greșeli de aceste. Așá s'a intêmplatu cu Ovidiu in *„Ars amandi"*, așá cu Goethe in *„Die Leiden des jungen Werther"* și in romanulu *„Die Wahlverwandtschaften"*, așá cu italianulu Bocaccio in *„Decamerone"* și cu Wieland in *„Oberon"*, in cari Amor nice pre departe nu este așá castu, cum ar trebuí sè fia. Ma la Ovidiu in „Ars amandi" și la Bocaccio este câtu se póte mai obscenu. Acestia inse au celu puținu alte dóue pàrți bune. Și aceste suntu maiântâiu eleganț'a stilului, fluiditatea stralucita a limbei, frumseț'a farmecatóre a espunerei, și la unii versuri de o armonie de totu frumósa. Dupa aceea impregiurarea, cà mai cu séma Ovidiu și Goethe au și destule alte scrieri in adevèru classice, in cari defectele erotice amintite nu esistu. Pentru ace'a lumea literaria le-a iertatu greșelile din operile acele findu rebonificata prin alte frumseți literare și prin alte opuri. Cele deântâiu nice cându n'au potutu devení lectura pentru salónele, in cari mai are trecere moralitatea și bun'a cuveninția. Inse pentru ace'a cu multu mai mare trecere au câștigatu cele din urma.

Cu ce ne póte rebonificá inse Eminescu pentru banalitățile și obscenitățile lui erotice? Cu nemicu, decâtu cu pessimismulu negru și desperatu alui Schopenhauer de prin alte poesíi in versuri destulu de rele, cu pessimismulu acest'a, care nu póte avé din firea lui nice o valóre, nice culturala preste totu, nice intelectuala, nice estetica si mai pre susu de tóte nice morala.

(Va urmá.)

[1]) »Genie du christianisme«. Edit. Paris 1865 t. I. pag. 295.
[2]) pag. 148.
[3]) pag. 50.
[4]) pag. 161.

Atala.

Novelă de **F. R. de Chateaubriand.**

(Continuare.)

Si acésta femee tênera incepù a cântá cu o vóce tremuratóre, își leganá copilulu pre genunchi, udându-i buzele cu laptele sinului ei, cu unu cuvêntu așiá ingrigiá de celu mortu, cá si cum ar fi fostu viu.

Ea voiá, dupa datin'a Indianiloru, sè așede cadavrulu fiiului sèu pre ramurile vre-unui arbore, sè se usce, cá

apoi sè-lu póta depune in mormintele parinţiloru sèi; de ace'a îlu desbracà, si apoi vre-o câteva clipite suflându spre gur'a lui îi dise:

„O, iubite suflete alu fiiului mieu! tatalu tèu ţi-a datu viéţia prin o sarutare depusa pre buzele mele, de ce n'am óre si eu poterea, cá sè-ţi mai dau inca odata viéţia?“

La aceste cuvinte cuprinse recele cadavru in braţele sale, care ar fi reinviatu de buna séma la foculu inimei sale, de cumva nu şi-ar ţiné pentru sine Domnedieu respirulu, ce dà viéţia.

Apoi se scolà si cercà cu ochii unu arbore, pre ramurile càruia sè asieḍe corpulu fiiului sèu. In urma alese unu arţariu cu flori roşii, ce impraştiáu unu mirosu de totu placutu. Si dupa ace'a apucà cu o mâna o crénga, ce stá mai plecata, si cu cealalta asieḍà cadavrulu copilului sèu, apoi lasându ramur'a din mâna, ace'a reocupându-si posiţiunea avuta, redicà intre podóbele sale de flori si recele trupu. O, câtu de mişcatóre e acésta datina a Indianiloru! Eu am veḍutu pompósele statue a unui Cesaru si a unui Crassu, dar le preferescu cu multu pre acestea. Preferescu cu multu aceste morminte aeriane, aceste mausolee de flori si verdéţa, in giurulu càror'a sbóra albinele, pre cari le mişca linu zefirulu, si unde privighetórea îşi face cuibulu si-si cânta cântecele sale frumóse. . . .

Me apropiai totu mai tare de femei'a, care suspiná lânga trunchiulu arborelui, si fàra de a ḍice ceva luai o ramura si incepui a aperá cadavrulu de insectele, ce se adunasera lânga elu, ferindu-me de a nu spariá unu porumbu, ce se asieḍase aprópe.

Indian'a indreptându-se càtra porumbu ḍise:

„Déca tu, porumbule, nu eşti sufletulu fiiului mieu, atunci de buna séma eşti o mama, care cauţi materialu, sè-ţi faci cuibu. Ié, îţi ḍicu, ié din buclele aceste, pre cari acum nu le mai spèlu cu apa de Chin'a, [1]) ié si fà cuibu puiloru tèi. Marele Spiritu îţi va lungí viéţi'a!“

Si apoi veḍèndu, cà unu strainu inca ié parte la dorerea ei, de bucuríe incepù a plânge.

Intr'ace'a unu barbatu tèneru apropiându-se de ea îi ḍise:

„Fét'a Celutei, ié copilasiulu nostru josu, càci nu vomu remâné aici decâtu pàna la reversatulu ḍioriloru.“

„Frate!“ îi ḍisei, „îţi dorescu ḍile senine si liniştite, o turma de caprióre, o mantea din piele de castoru si bune speranţe: asiá dar tu nu te aşeḍi in pustí'a acést'a?“

„Nu,“ ḍise elu, „suntemu proscrişi si ne cercàmu unu asilu.“

Ḍicându acestea îşi plecà capulu pre pieptu si-si doborì cu arculu florile de pre capu. Femei'a luà apoi copilulu de pre créng'a arborului şi-lu dadù barbatului, sè-lu dúca.

„Permiteţi-mi, rogu-ve, cá sè me incalḍescu si eu preste nópte la foculu vostru!“

„Noi n'avemu unde ne plecá capulu,“ respunse Indianulu, „déca vrei sè ne urmezi, vomu poposí lânga cataract'a dela Niagar'a.“

„O facu bucurosu,“ respunsei, si plecai cu ei. Nu preste multu ajunseràmu la cataracta, care faceá unu sgomotu teribilu, ce-lu auḍiramu inca din mare departare. Cataract'a o face rîulu Niagara, care curge din laculu Erie si sè vérsa in laculu Ontario. Caderea se intêmpla dela o înalţime de 144 urme. Dela laculu Erie pàna aprópe de cadere Niagar'a se rostogolesce tare iute, si in momêntulu caderii elu apare cá si o mare, a càrei valuri se indésa a se svîrlí in abisulu, ce se deschide inaintea loru. Cataract'a se imparte in dóue braţe, avêndu astfeliu form'a de potcóva. Intre Aceste braţe se áfla o insula, care stà plecata in josu cu toţi arborii si plântele sale. Mass'a de apa ce curge spre sudu, caḍèndu forméza unu cilindru monstru si apoi josu apare cá si unu tapetu albu cá néu'a, care in reflexulu raḍeloru solari jóca tóte colorile. Cealalta, ce curge spre ostu, pica intr'unu abisu asiá de negru, câtu te împle de gróza, formându de-asupr'a lui nenumeraţi curcubei. Dupa-ce mass'a de apa se isbesce de stânci, se redica in susu in forma de negura, intocmai cá fumulu dela unu focu mare. Braḍi, nuci selbateci si munţi formaţi de totu caracteristicu, marescu selbatecimea acestei scenerîi. Apoi vulturi apucaţi de curentulu de aeru se rotescu de-asupr'a acestei cataracte si animalele Cacaju se acaţa cu códele loru de cele mai din josu ramuri ale planteloru, ce crescu in abisu, pentru cá sè apuce cadavrele sdruncinate ale urşiloru.

In vreme ce priviám cu mare placere, dar tot-odata si cu o frica interna acestu tablou, ce se desfaceá inaintea ochiloru miei, Indianulu si cu femei'a sa me parasira. Îi cautai preste totu loculu, pàna ce in urma îi gasìi intr'unu locu, ce se potriviá de minune cu dorerea loru. Ei s'au fostu asieḍatu pre iérba, aprópe de ei nesce betrâni, si nu departe eráu invèlite neşce óse de omu. Plinu si acum de mirare de celea ce vèḍusem cu câteva momente mai inainte, me pusei si eu josu lânga mam'a cea tênera intrebându-o:

„Ce insémna, sor'a mea, aceste tóte?“

„Acest'a,“ ḍise ea, „e paméntu din patri'a nóstra, ér aceea de acolo e pulverea strabuniloru nostri, care ne urméza in exilu.“

„Şi care a fostu caus'a, pentru care fureţi exilaţi?“

Fét'a Celutei îmi respunse:

„Noi suntemu cei de pre urma membri din semênţi'a Natchesiloru. Dupa grozavulu macelu sângerosu, ce-lu facura asupr'a nóstra Francesii spre a resbuná pre fraţii loru, unii dintre fraţii noştri aflara asilu la vecinii nostri numiţi Chikossasi. Acolo petrecuramu multa vreme in linişte, bucurându-ne multu têmpu de bunatâţile pàcii. Preste 7 luni inse Albii din Virgini'a navalira asupr'a acelui teritoriu, ḍicèndu cà acel'a li-s'ar fi datu loru din partea cutàrui rege din Europ'a. Inalţându ochii spre ceriu, si luându relicuiele moştenite dela stramoşii nostri, plecaramu inspre pustíe. Pre drumu nascui unu copilu, care morì nu preste multu, findu-cà mi-se stricase laptele din caus'a multoru doreri, ce suferisem in têmpulu din urma.“

Aceste povestindu-le tèner'a mama îşi şterse ochii cu pèrulu sèu. Eu veḍèndu-o inca incepui a lacrimá.

(Va urmá.)

[1]) O plânta din Americ'a.

Diverse.

Mulsulu vaciloru. Esperinţe numeróse facute de ómeni de specialitate au doveditu, cà e mare diferinţa intre cantitatea şi calitatea laptelui obţinutu printr'unu mulsu bunu in comparaţiune cu laptele mulsu nesistematicu. In adevèru, déca nu avemu grige, se mulgemu ugerulu pàna la cea din urma picatúra, atunci producţiunea acestui licuidu sè micşoréza in raportu cu cantitatea, care remâne ḍilnicu in ugeru. Acest'a e unu faptu, a càrui esactitate nu numai cà s'a doveditu in pracsa, dar' e conformu şi cu teori'a: *Natur'a nu produce de giaba.* Laptele, care remâne in ugeru, e absorbitu din nou de organismulu animaleloru, şi mulsulu viitoriu va dá lapte mai puţinu cu o cantitate egala celei absorbite. — Unu altu motivu, pentru care laptele trebue mulsu pàna la ultimele picatúri e faptulu, cà laptele mai de pre urma conţine aprópe de dóue ori atât'a smântâna cá laptele dela inceputulu mulsului, prin urmare lasându-lu in ugeru avemu o pierdere dupla.

In têmpurile mai vechi se credeá, cà laptele turnatu in vase inalte nu sè inchiéga asiá de bine, cá celu din vase late şi puţinu adênci. Astàḍi inse incercàrile comparative facute in Angli'a şi Americ'a probéza contrariulu, cà adeca mai multa smântâna sè câştíga din laptele pusu in vase inalte.

Unii cultivatori s'au indatinatu, sè puna laptele destinatu la smântânire in vase de tinichea de zincu, credêndu cà in modulu acest'a voru dobêndí unu resultatu mai bunu, adeca mai multa smântâna decâtu in vase de paméntu. Dar' pracs'a acést'a trebue parasita cu totulu, de óre ce accidulu lacticu se combína cu zinculu şi forméza o sare otravitóre.

Cu privire la têmpulu şi modulu, cându si cum sè se mulga vacile, unu americanu practicu ḍice: O vaca, fia câtu de slaba de lapte, va dá celu puţinu cu 10% mai multu lapte cá de comunu, déca la mulsu voru fí observate urmatórele regule: 1 Sè se mulga vac'a in unulu şi acela-şi têmpu, d. e. la 5 óre diminéţi'a şi la 6 óre sér'a. Acest'a e têmpulu celu mai acomodatu pentru mulsu. 2. Mulsulu sè se faca câtu se póte de repede si de curatu. 3. Cine mulge, sè nu vorbésca, şi sè nu cugete airea decâtu la mulsu. 4. Cându te apuci de mulsu, scárpina vac'a pre şele şi vorbeşce-i câte-va cuvinte prietinóse, ér' cându eşti gata, asemenea. 5. Din ce vei fí mai amicabilu cu vac'a in decursulu mulsului, cu atât'a vei capetá mai multu lapte.

Cine-şi preţuieşce mai multu viéţa? Ca sè se pótà respunde la acéstà intrebare, s'a cercatu, cine şi-a asiguratu viéţa pre sume mai mari, şi s'a aflatu, cà locului primu îlu ocupà contele Dudley, unulu din ceî mai avuţi aristocraţi englesi. Elu şi-a asiguratu viéţa cu 1.200,000 funţi sterl. (cam 14 400,000 fl. v. a.), cari îi va primí eredele dupà mórtea dênsului. Dupà Dudley urméza dlu Wanamaker, directoru generalu alu posteloru în Statele unite nord-americane, a càruî asigurare trece preste suma de 20.000,000 marce (cam 12.000,000 fl. v. a.), dupà care sumà platesce premiî anuali 840,000 marce (504.000 fl. v. a.).

Nicî chiar principî şi membri de aî familieloru domnitóre, considerându schimbările, la carî suntu espuse averile, nu suntu strainî de asigurarea pre viéţà. Aşa printulu de Wales s'a asiguratu pre 650,000 funţi sterl. (cam 7,800,000 fl. v. a.). Şefiî mai multoru ḍiare marî din America, unde e Eldorado asigurărilorù, încà îşi asigurà viéţa pre sume de câte 1—3 milióne fl. v. a. — Ce diferinţà între noî şi între ḍiariştiî americanî,

eĭ lasă după sine milióne asigurate, pre cându la noĭ nu le e sigură diariștilorŭ nicĭ subsistința de pre o di pre alta.

Noulŭ Salonichi. Saloniculŭ, care a jucatŭ o rolă insĕmnată în istoria vechiă, de cându s'a împreunatŭ prin căi ferate cu Europa sudică și vestică, ĕră sĕ ridică în tóte privințele. Deși are o situațiă tare frumósă, totuși până în anĭ din urmă erá puținu cercetatŭ, din causă că strainulŭ nu aflá în Salonichi nimicŭ atragătoriŭ. Casele umile, drumurile rele și mijlócele de comunicățiune de totŭ primitive numaĭ îlŭ spăriaŭ. Acum însĕ o nóuă ĕră s'a începutŭ în viéța vechiei cetățĭ. De-alungulŭ țiermuluĭ mării s'a ridicatŭ o parte nóuă de orașŭ în stilŭ cu totulŭ europénŭ. Are unŭ quai fórte frumosŭ ca și care în Turcia numaĭ la Smirna sĕ maĭ află. S'aŭ deschisŭ negoțătoriĭ și cafenele numeróse și în partea orașuluĭ numită francesă s'aŭ edificatŭ case comode de închiriatŭ și palațe elegante. Stradele fură de nouŭ pavate și orașulŭ întregŭ iluminatŭ cu gazŭ. Nóua cale ferată, ce are sĕ-lŭ pună în legatură cu orașulŭ Monastir, precum și comunicățiunea marină cu orientulŭ nu facŭ din Salonichi numaĭ unŭ centru însĕmnatŭ de comerciŭ, ci-ĭ dáŭ și o fórte mare *importanță politică*, de aceea nu e mirare, că la Salonichi colidézá interesele maĭ multorŭ state europene, între carĭ de securŭ sĕ numerá și monarchia nóstră.

Cá sĕ ne facemŭ idee despre înflorirea comerciuluĭ în Solochi, este de ajunsŭ a scí, că în anulŭ 1889 esportulŭ luĭ a valoratŭ aprópe 50,000,000 francĭ, ĕră importulŭ la 78,000,000 fr., și circulațiunea pre terenulŭ comercialŭ crește în fiecare anŭ. Popolațiunea acesteĭ cetățĭ trece preste 160,000 de suflete.

Dorerea de dinți se póte delăturá, după cum scrie o fóiă medicală, cu unŭ mijlocŭ fórte simplu. N'avemŭ decâtŭ sĕ muiămŭ o cârpă curată în apă fierbinte și sĕ frecămŭ cu ea încetișorŭ dintele și gingeiĭ. Dorerea încétă nesmintitŭ, și încă cu atâtŭ maĭ în grabă, cu câtŭ a fostŭ maĭ fierbinte apa.

Bibliografie.

„Din trecutulŭ Silvanieĭ. *Legendă de Victorŭ Rusŭ, profesorŭ. Gherl'a 1889. Editur'a Cancelarieĭ Negruțiŭ. Octavŭ pag. 170.*

Conținutulŭ: Dedicațiunea; prevorbirea escursiunea; pàstoriulŭ; privighitórea codruluĭ; pre ruinele unuĭ castru și castelŭ stravechiŭ; unŭ bugiorŭ de copiliță; geniulŭ nopturnŭ; invocațiunea; furtuna; *lilia* Silvanieĭ; o nópte în Salnecŭ; jocurĭ naționalĭ; distracțiunĭ și revelațiunĭ; concertulŭ; Iașigiĭ; care în càtràŭ; sorióra florilorŭ; o legendă din bĕtrâni; despărțirea; dorulŭ; Sibila; morbulŭ; revederea; lupta; odiniórá și acum; reintórcerea.

Sĕ póte procurá cu 1 fl. v. a. dela „Tipografía Aurora" din Gherla (Szamosujvár) in Transilvania.

Scóla Română — *revistă pedagogică* — redigeată de Vasile Petri în numerulŭ 11 públică urmatórele: „Proiectulŭ de lege pentru grădinile și asilele de copiĭ în casa magnațilorŭ." — „Herbart, biografie și principiile sale pedagogice și influința lorŭ asupra pedagogieĭ." — „Iubileulŭ Academieĭ române." — „Lecțiunĭ din geografie și istorie." — „Esamenulŭ de iérnă dela scóla primară din Sangeorgiŭ." — „Adunarea generală a reuniuneĭ docențilorŭ gr.-catolicĭ românĭ din Maramureșiŭ." — „Aforisme pedagogice." — „Varietățĭ." — „Anecdote scolare." — „Posta Redacțiuneĭ".

Familia — diariŭ beletristicŭ-literariŭ în numerulŭ 16 a. c. cuprinde: „La iubileulŭ Academieĭ române" (poesie). — „In divorțŭ" (novelă). — „O cursă" (istoria unuĭ cârpaciŭ). — „Sufisele *esti* și *iste* în numele de localităților românescĭ." — Salonŭ: „Intemeiarea Academieĭ române." — „Sesiunea generală a Academieĭ române — în 1891 —." — Ilustrațiunile: „Gondola linŭ plutesce" și „Oglinda codrilorŭ." — „Literatură și arte." — „Teatru și musică." — „Beserică și Scólă." — „Ce e noŭ?" — „Călindarulŭ sĕptĕmâneĭ." „Anunțŭ".

Fóia ilustrată — apare în fiecare Dominecă în editura Institutuluĭ tipograficŭ din Sibiiŭ și sub redigearea responsabilă a Dr. D. P. Barcianŭ. Anulŭ I. Nr. 16: „Sola" (poemă). — „Limfa luĭ Koch" (novelă). — „Alfrodita" (o povestire din vechia Eladă). — „Lăsați prunciĭ sĕ vină la mine" (ilustrațiune). — „Iubileulŭ de 25 anĭ alŭ Academiei române." — „Beserică, școlă, educațiune." — „Literatură și sciințiă." — „Teatru, musică, și arte preste totŭ." — „De tóte și de pretotindeni." — „Cronica septemâniĭ." — „Sciriĭ personalĭ."

Posta Redacțiunei: — Diuĭ T. H. P. in Sz. Dorinței DTale sĕ va satisface întocmaĭ. — Aĭ tótă dreptatea, cându dicĭ, că idea esprimată prin cuvintele «bruș*ĭ somnuluĭ de veci*» (Atala, nr. 17 alu Unireĭ) *„sémĕnă multŭ"* cu idea esprimată în poesia din nr. 2 1891 alu »Familiei« *„morții dormŭ de veci în resipire."* Ne pare bine, că D-ta ne facĭ atenți la asemenarea acésta, dovedindu astfeliu, că recunoscĭ de adeverate, deși *cam târdiu*, cele dise în nr. 6 alu »Unireĭ«. Dĕcă veĭ binevoi anume a cetí cu cevașĭ luare aminte pasagiulu din nr. 17, unde sĕ află cuvintele »bruș*ĭ somnuluĭ de veci*", te veĭ convinge, că acelea le-a rostitu *păgânulŭ* Șakta; ĕră cuvintele din nr. 2—1891 alu »Familiei« »morții dormu de veci în resipire« le-a scrisu *unŭ clericŭ absolutŭ* și *unŭ candidatŭ de preotŭ greco-catolicŭ*. Étă pentru ce amu reprobatu noĭ poesia aceea din »Familiă«, și étă că nu aĭ avutu causă de a te supĕrá pre noĭ. — Salutare.

Editorŭ și redactorŭ respundietoriŭ:
Dr. Vasiliu Hossu.

Pretiulu mărfuriloru.

Piati'a din Blasiu. Grâu, hectl. fl. 6.— până 6.25, — grâu mestecatu fl 5.50 până —.—, secara fl. 4.75 până —.—, — ovesu fl. 2.25 până fl. 3.—, cucurudiu fl. 4.65 până fl. —.—, — alacu fl. —.— până fl. —.—, cartofi fl. 1.50 până fl. 2.—, — semĕntia de cânepa fl. 7.50 până fl. —, fasolea fl. 5. 50 până fl. 6.—, — carnea de vita chilo 40 cr. până —, carnea de vitielu 40 până — cr., carnea de porcu 48 până — cr., carnea de berbece — până — cr., — 16 óue cu 20 până — cr.

JOSIFU GAVORA (1) 13—30
distinsu cu medali'a espositionala cea mare pentru lucru escelentu si gustu bunu la espositiunea regnicolara din Budapest'a in a. 1885.
Budapest'a, IV. strad'a Vatiului Nr. 17
Recomându cu pretiuri de cele mai convenabile si in esecutare câtu se se póte mai frumósa obiecte de lipsa
pentru adjustarea besericeloru, si anume:

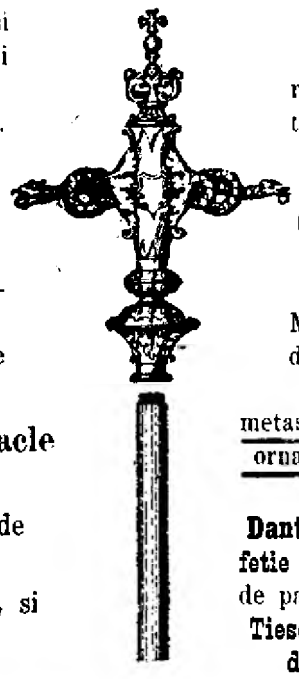

Felóne preotiesci si **stichare** diaconesci **Flamure** pentru beserici si reuniuni. **Flamure** pentru reuniuni de pompieri, de scolari, reuniuni besericesci, reuniuni industriale, de cântàri si de pompe funebre.
Candelabre, racle si **potire, luminarie** de **parete** si de **altariu,** si **candele.**
Primescu si efeptuiescu ieftinu repararea vestmînteloru besericesci, intrargintarea si intraurirea de potire, racle, candele si luminarie de altariu.
Mare asortimentu de brodarii de auru, de argintu si de metasa, precum si de ornaturi besericesci brodate
Dantele besericesci, fetie de altariu, cruci de parete si de scóla. **Tiesetúri besericesci, damasturi** etc.
Acuratatea mea o potu dovedi cu sute de epistole recunoscatóre.
Tarifuri de pretiuri si preliminarie de spese trimitu la cerere francate.

Fundata in an. 1858. **FRANCISCU WALSER** Liferantu de curte alu Altetiei Sale imp. si reg. Archiducele Josifu
proprietariulu primei fabrici ungare de masine si recusite de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu
Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66
recomânda atentiunei preaonoratiloru domni preoti
TURNATORI'A SA DE CLOPOTE

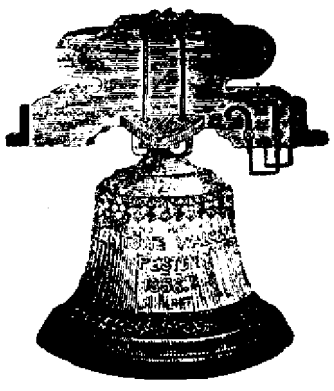

in care se fabrica atâtu grupuri câtu si clopote singuratice: cu **scaune de fieru** patentate si cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabric'a a liferatu dela intemeiarea sa 1800 clopote mari de metalu, intr'altele si celu dela metropoli'a din Bucuresci in greutate de 8000 kilograme.
Se afla umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru bài, conducte pentru apa si pumpe pentru fântâni.
(2) 19—52
Preliminarie de spese si Pretiu-courantur se trimitu la cerere gratuitu si franco.
Distinsu in anulu 1885 la espositiunea regnicolara din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concurintia cu **diplom'a cea mare de onóre.**

Tipografi'a Seminariului archidiecesanu.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., ½ anŭ 3 fl., ¼ anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., ½ anŭ 9 frcs., ¼ anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care **Sâmbătă.**

Unirea

Inserţiuni

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia sĕ se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unireĭ**» în **Blaşiŭ.**

Fóiă besericéscă-politică.

Anulŭ I. Blaşiŭ 16 Maiŭ 1891. **Numerulŭ 20.**

Principiis obsta.

(+) *Libertatea aceea religionară, care* — precum dice „Tribuna" în numerulŭ sĕŭ de Paşci din anulŭ curentŭ — *a resuscitat'o reformaţiunea faţă cu iesuitismulŭ absolutisticŭ,* se arĕtă în tótă splendórea sa în afacerea catechisăriĭ scolarilorŭ greco-catolicĭ români, carĭ cercetézĕ gimnasiulŭ reformatŭ din Sigetulŭ Marmaţieĭ.

Afacerea acésta tristă este cunoscută în parte şi cetitorilorŭ nostri din celea ce s'aŭ scrisŭ în numerulŭ 10 alŭ „Unireĭ", unde s'a desfăşuratŭ pre largŭ posiţiunea, ce trebue să o ié beserica nóstră faţă cu prepotenţa „districtuluĭ bereriçescŭ reformatŭ de dincolo de Tisa".

De atunci încóce conflictulŭ escatŭ între beserica nóstră şi „resuscitatoriĭ libertăţiĭ religionarie" lăudaţi de „Tribuna", a îmbrăcatŭ o formă nóuă. A păşitŭ adecă pre terenulŭ de luptă şi Illustritatea Sa Episcopulŭ Gherleĭ şi cu unŭ zelŭ adevĕratŭ apostolicŭ, care merită tótă recunoşcinţa nóstră, de dóuĕ orĭ şi-a redicatŭ glasulŭ sĕŭ înaintea Ministruluĭ de culte şi instrucţiunea publică pentru a apĕrá pre catechetulŭ românŭ greco-catolicŭ dela gimnasiulŭ din Sigetulŭ Marmaţieĭ şi dreptulŭ besericeĭ nóstre cu privire la instrucţiunea religiósă a tinerimeĭ în contra volnicieĭ „districtuluĭ bereriçescŭ reformatŭ de dincolo de Tisa", precum se póte convinge orĭ cine din rescriptulŭ Ministruluĭ apărutŭ în numerulŭ 49 alu „Gazeteĭ Transilvanieĭ" din anulŭ curentŭ.

Ministrulŭ în acestŭ rescriptŭ, care pórtă datulŭ de 9 Aprilie a. c. Nr. 9648 nu apróbă directe decisiunea districtuluĭ bereriçescŭ reformatŭ, în vîrtutea căreia catechetulŭ românŭ greco-catolicŭ trebue să propună religiunea *numaĭ în limba magiară,* şi într'o sală gimnasială, nicĭ nu repróbă propunerea religiuneĭ în limba română, ci numaĭ dechiară, că elŭ nu póte face nicĭ unŭ pasŭ în contra decisiuneĭ reformaţilorŭ, „de órece în sensulŭ paragrafuluĭ 7 din articululŭ de lege XXX din 1883 confesiunile autonome hotăresc ele însele asupra limbeĭ de propunere în şcólele medie susţinute de dênsele, pre cândŭ dreptulŭ auctorităţilorŭ besericeşcĭ privitoriŭ la propunerea religiuneĭ se estinde numaĭ la presentarea catechetuluĭ şi la stabilirea metoduluĭ şi a materieĭ, ce are să se propună, însă nu şi la alegerea localuluĭ şi a limbeĭ de propunere".

Pre lângă cele ce s'aŭ arĕtatŭ aşadară în numerulŭ 10 alŭ „Unireĭ" noĭ ne vedemŭ constrînşi a ne pronunciá şi faţă cu ţinuta domnuluĭ Ministru de culte şi instrucţiunea publică în o afacere de fórte mare importanţă pentru besericele românescĭ şi în specie pentru beserica română greco-catolică, şi fiindŭ că domnulŭ Ministru a trecutŭ cu vederea legile, carĭ l'arŭ fi obligatŭ să înfrêne prepotenţa şi şovinismulŭ „districtuluĭ reformatŭ de dincolo de Tisă" şi să scutéscă dreptulŭ besericeĭ nóstre, îĭ vomŭ citá noĭ acele legĭ.

În tóte legile Ungarieĭ sancţionate dela anulŭ 1868 încóce, în carĭ se tractézĕ despre propunerea religiuneĭ, se dă fiecăreĭ beserici saŭ confesiunĭ dreptulŭ *nelimitatŭ* de a se îngrigí şi de a dispune în tótă libertatea de instrucţiunea religiósă a pruncilorŭ saŭ şcolarilorŭ, carĭ se ţinŭ de dênsa şi frecuentézĕ fie o şcólă preparandială de statŭ saŭ o şcólă mediă confesională orĭ de statŭ. Dreptŭ dovédă ne provocămŭ la paragrafiĭ 45, 57, 80 şi 90 din articululŭ de lege XXXVIII din 1868, şi la paragrafulŭ 9 din articululŭ de lege XXX din 1883, pre care, pentru importanţa luĭ în acéstă afacere, îlŭ citămŭ aicĭ în textulŭ sĕŭ magiarŭ, pre cum urmézĕ:

„A nem felekezeti intézeteknél a hit- és erkölcstan tanitása iránt külön, minden felekezethez tartozó tanulókat illetőleg, *úgyszintén a felekezeti tanintézeteknél is más felekezetekhez tartozó tanulókra vonatkozólag saját egyházi hatóságuk intézkedik.*

Din paragrafiĭ indigitaţi maĭ susŭ şi din paragrafulŭ de lege citatŭ maĭ pre urmă în totŭ cuprinsulŭ sĕŭ, apare destulŭ de limpede, că pre toţiĭ şcolariĭ, carĭ se ţinŭ de o anumită beserică şi frecŭentézĕ vre-o şcólă mediă aparţinétóre statuluĭ orĭ alteĭ confesiunĭ, legea în ceea ce priveşce religiunea îĭ scóte cu totulŭ de sub jurisdicţiunea organeloru statuluĭ orĭ a respectiveĭ confesiunĭ, şi îĭ pune sub scutulŭ, conducerea şi

---

Feuilleton.

Amintirĭ de călĕtoriă.

Constantinopolŭ, 31 Iuliŭ 1890.

Frate Isidóre!

Ţi-am scrisŭ în grabă, ce amŭ vĕdutŭ şi amŭ sêmţitŭ în beserica Înţelepciuneĭ domneceşcĭ. Acum să-ţi scriŭ, ce amŭ maĭ vĕdutŭ din mărirea cea vechiă a Bizanţuluĭ luĭ Constantiuŭ.

Nu te supĕrá, dacă despre lucrulŭ acesta nu-ţĭ scriŭ multe. Nu suntemŭ noĭ de vină. Viĭ la Constantinopolŭ, cercĭ amintirĭ de ale uneĭ împĕrăţiĭ creştine, carea esistá încă înainte de asta cu patru vécurĭ şi jumĕtate, şi despre care şciĭ, că ea s'a înecatŭ în trufia sa, şi din amintirile acelea măreţe, carĭ sperai să le vedĭ aicĭ, nu maĭ afli aprópe nimica. Aşa amŭ păţit'o noĭ în Constantinopolŭ. Nu e asta o desamăgire tristă? Dară ce să te facĭ? Trebue să te îndestulescĭ cu ceea, ce afli. Constantinopolulŭ creştinŭ şi-a atrasŭ unŭ blăstĕmŭ aşa de mare alŭ ceriuluĭ, a provocatŭ mănía Domnuluĭ într'o mĕsúră aşa de mare, încâtŭ l'a respinsŭ Domnulŭ. Cetatea acésta mărĕţă a trebuitŭ să ié asupră-şi sórtea Ierusalimuluĭ: nu a remasŭ dintr'ênsa piétră pre piétră, fiindŭ că a abusatŭ de graţia luĭ Domnedeu şi nu şi-a împlinitŭ misiunea cea mărĕţă, carea i-a încredinţat'o ceriulŭ.

În zădarŭ cercămŭ noĭ acĭ palaţurile împĕraţilorŭ bizantinĭ: ele nu suntŭ maĭ multŭ. Besericele creştine de odinióră suntŭ străformate saŭ maĭ bine disŭ deformate întru moşee turceşcĭ orĭ întru magazine militare. Dintre palaţurile maĭ marilorŭ nóueĭ Rome nu a maĭ remasŭ nicĭ piétră pre piétră. Dară să nu dicŭ prea multŭ: amŭ datŭ de neşce ruine. Se dice, că ele arŭ fi ruinele palaţuluĭ luĭ Belisarŭ. Acum locuiescŭ acĭ buhele; ele acĭ în palaţulŭ celuĭ maĭ mare beliduce alŭ împĕrăţieĭ bizantine nu vorŭ să fie paserile Ateneĭ, ci simbolulŭ noptiĭ, carea s'a aşedatŭ pre împĕrăţia aceea şi pare că maĭ multŭ nu voieşce să facă locŭ dileĭ.

Dară maĭ întâiŭ amŭ datŭ de o moşee. E moşea sultanuluĭ Achmed I. În descrieriĭ de ale Stambululuĭ amŭ cetitŭ, că ea ar fi una dintre moşeele cele maĭ frumóse. Amŭ întratŭ într'ênsa, firesce că rescumpărându-ne şi acĭ sufletele cu câte doĭ francĭ, şi amŭ vĕdutŭ, câtŭ de grosolană este imitarea turcéscă a besericeĭ Agia Sofia. Nu vedĭ aicĭ cupolă cutezată ca în Agia Sofia, nu colonadă colosala şi totuşĭ sveltă, nu arcuiturĭ feerice şi aeriane ca în Agia Sofia, nu podóbă bogată de mosaicŭ. Părepĭ, stêlpiĭ şi cupola acĭ suntŭ îmbrăcate în maiolică albă împodobită cu arabescurĭ vinete, carĭ nu-ţĭ spunŭ chiar nimica. Şi pre lângă tótă firea grosolană a acesteĭ clădiriĭ marĭ se vedesce într'ênsa nisuinţa de a imitá monumentulŭ acela măreţŭ alŭ credinţeĭ creştine. Cu o esperinţă maĭ bogaţĭ amŭ ieşitŭ din moşee şi amŭ admiratŭ cu maĭ multă plăcere sufletéscă curtea eĭ. Cuadratulŭ acesteĭ curţĭ e încungiuratŭ giurŭ împregiurŭ cu o arcadă de marmoră portată de colóne asemenea de marmoră şi e împodobită cu podóba stiluluĭ arabŭ. Arcurile la începutŭ se parŭ a formá semicercŭlŭ stiluluĭ romanŭ, dară cătră vĕrfŭ îşĭ părăsescŭ direcţiunea, se înalţă şi se întêlnescŭ într'unŭ unghiŭ fórte ascuţitŭ. Arabescurĭ fantastice se parŭ a cresce din capitelurile colónelorŭ şi îmbracă frontulŭ, ce se ridică de-asupra arcurilorŭ şi până la basa cupolelorŭ. În mijlocŭlŭ curţiĭ este fântâna cea obligată înaintea fiesce căreĭ moşee. Fântâna acésta e îmbrăcată într'unŭ feliŭ de chioscŭ octogonalŭ,

jurisdicțiunea auctorității besericesci competente. Asemenea se vede din paragrafii citați, că auctoritatea besericéscă are dreptulŭ *de a dispune* (intézkedni) liberŭ cu privire la instruirea scolarilorŭ, carî se ținŭ de dênsa, așa câtŭ dreptulŭ acesta nu este limitatŭ nicî în ceea ce privesce denumirea catechetuluĭ, nicî în ceea ce privesce materia, ce trebue să se propună, nicî în ceea ce privesce manualele didactice de religiune, nicî în fine în ceea ce privesce limba de propunere. De unde se vede, că afirmățiunea aceea a Ministruluĭ, că adecă auctoritatea besericéscă ar avé numaĭ dreptulŭ de a presentá pre catechetŭ și de a stabilí sistemulŭ de propunere și materia, ce trebue să se percurgă, ér nu și dreptulŭ de a stabilí limba de propunere, nu este basată în lege, de órece legea nu face restricțiunĭ, *ci dă dreptŭ de dispunere illimitată.* Legea așadară nu distinge și nu dice, că asta o póte, ér cealaltă nu póte să o facă beserica în ceea ce privesce propunerea religiuneĭ, ci dice in genere, că beserica póte și trebue să dispună orĭ ce află de lipsă cu privire la instruirea religiósă a școlarilorŭ, carî se ținŭ de dênsa, și fiindŭ că legea nu distinge nimica, nicî noĭ nu trebue să distingemŭ, de órece o axiomă de dreptŭ ne învéță, că „ubi lex non dinstinguit, nec nos distinguere debemus".

Afară de aceea domnulŭ Ministru va fi auditŭ de sigurŭ despre importanța, ce o are la interpretarea legilorŭ așa numita consuetudine, adecă obiceiulŭ saŭ datina. Consuetudinea întăresce legea clară și esplică legea dubiă, așa în câtŭ printr'ênsa legea capétă o nóuă sancționare și esplicațiune adevĕrată. Din care s'a și formatŭ axioma de dreptŭ: „*Consuetudo est optima legum interpres.*"

Décă acum vomŭ cercá, că în ce chipŭ a interpretatŭ consuetudinea dreptulŭ besericelorŭ cu privire la instrucțiunea religiósă a pruncilorŭ, carî cercetézĕ institutele de învĕțămêntŭ ale statuluĭ orĭ ale altorŭ beserecĭ și confesiunĭ, atuncĭ ne vomŭ convinge, că în totŭ decursulŭ ereĭ constituționale până la casulŭ nefericitŭ dela gimnasiulŭ reformatŭ din Sigetulŭ Marmațieĭ nu s'a întêmplatŭ nicĭ măcar o singură dată, ca să se impună catecheților, să propună în altă limbă afară de aceea, ce li-a prescris'o auctoritatea besericéscă. Așa de es. statulŭ are gimnasiulŭ sĕŭ propriŭ în Sibiiŭ cu limba de propunere magiară, și totuși catechetulŭ nostru greco-catolicŭ de acolo a propusŭ și propune și astădĭ în limba română. Totŭ așa se întêmplă acésta și la alte gimnasiĭ reformate, unitare și luterane din tótă țéra, unde avemŭ scolarĭ greco-catolicĭ; ceea-ce este o dovédă eclatantă, că mintea sănĕtósă a toturorŭ conducătorilorŭ institutelorŭ de învĕțămêntŭ din patrie, începêndŭ dela Ministru până la celŭ din urmă profesorŭ, totŭ de-a una a vĕdutŭ și priceputŭ cu o claritate iresistibilă adevĕrulŭ acela, că legile țerĭĭ daŭ dreptŭ nelimitatŭ bescricelorŭ de a-și alege ele înse-și limba, în care trebue să se propună catechismulŭ și alte cunoscințe din religiune și morală.

Acestŭ dreptŭ este atâtŭ de connaturalŭ besericeĭ, încâtŭ Domnedeu a făcutŭ și minunĭ, numaĭ ca să facă pre sânțiĭ Apostolĭ capabilĭ de a propune religiunea în limba maternă a diferitelorŭ popóre. Acestŭ dreptŭ se impune cu o forță așa de mare, încâtŭ înaintea luĭ a trebuitŭ să se plece și fanatismulŭ guvernuluĭ protestantŭ din Prusia, și să concédă Polonilorŭ catolicĭ, să învețe religiunea numaĭ din catechismŭ scrisŭ în limba poloneză. Acestŭ dreptŭ este atâtŭ de sacru, încâtŭ numaĭ barbarismulŭ, despotismulŭ și brutalitatea Muscalilorŭ a cutezatŭ a-lŭ călcá în picióre. Acestŭ dreptŭ este atâtŭ de evidentŭ, încâtŭ numaĭ cine este orbitŭ de șovinismulŭ celŭ maĭ turbatŭ, nu-lŭ póte vedé și recunósce. Violarea acestuĭ dreptŭ invólve în sine atentatulŭ celŭ maĭ criminalŭ în contra toturorŭ legilorŭ sancționate de Maiestatea Sa, căcĭ cine nu-țĭ maĭ permite nicĭ să învețĭ, cum să te rogĭ și închinĭ luĭ Domnedeŭ în limba ta maternă, acela cum îțĭ va permite, să te folosescĭ de limba ta în administrațiune, justiție și în alte afaceri publice și private?

Dar pentru noĭ esercițiulŭ acestuĭ dreptŭ este o necesitate, care ni-se impune prin însuși dreptulŭ nostru de esistință, pentru-că fiindŭ limba nóstră de facto și de jure totŭ odată și limba liturgică și ritualĕ a besericeĭ nóstre, a înstrăiná pre cineva dela limba sa maternă atâta însemnézĕ câtŭ a-lŭ înstrăiná de beserica sa și a-lŭ face, să trécă în sinulŭ vre-uneĭ confesiunĭ, unde elŭ póte să pricépă totŭ ceea ce se petrece în besericá. Din care causă atentatulŭ „districtuluĭ besericescŭ reformatŭ de dincolo de Tisă" îndreptatŭ în contra limbeĭ nóstre are de scopŭ totodată și surparea besericeĭ nóstre și pregătirea eĭ pentru protestantismŭ.

Dar' acestŭ scopŭ sperămŭ, că beserica roformată nu și-lŭ va poté ajunge, pentru că dacă domnulŭ Ministru nu voiesce să scutéscă religiunea nóstră de volnicia reformațilorŭ din „districtulŭ de din colo de Tisa", catecheții nostri își vorŭ cunósce totŭ de-a una detorința de preoți românĭ greco-catolicĭ, și în specie catechetulŭ nostru greco-catolicŭ dela gimnasiulŭ reformatŭ din Sigetulŭ Marmațieĭ maĭ binc va suferí orĭ ce rĕŭ, decâtŭ să se facă trădătoriulŭ besericeĭ sale și să împlinéscă vre odată mandatulŭ referitoriŭ la propunerea religiuneĭ în altă limbă afară de cea română. Elŭ va rĕspunde „districtuluĭ reformatŭ de din colu de Tisa" și directoruluĭ gimnasiuluĭ reformatŭ, că să stabiléscă limba de propunere cu privire la obiectele de învĕțămêntŭ, carĭ să ținŭ de sfera lorŭ de activitate, și să nu se atingă de obiectulŭ religiuneĭ, asupra căruia are dreptŭ să dispună numaĭ auctoritatea besericéscă competentă, ér dacă auctoritatea besericéscă reformată vre să oblige pre cineva, ca să învețe religiunea în limba magiara, atuncĭ oblige pre pruncii, carĭ să ținŭ

---

de-asupra căruia se înalță o turbă. Chiosculŭ acesta de marmoră e împodobitŭ cu arabescurĭ filigrane. Deși architectura acésta și podóba eĭ nu-țĭ esprimă relațiunea dintre Domnedeu și omŭ, precum o esprimă într'unŭ chipŭ orĭ într'altulŭ besericele creștine cele monumentale, omulŭ totuși póte să afle aci celŭ puținŭ desfătare pre sĕma ochilorŭ. Arta și aicĭ e întruparca religiuneĭ ca și pre la noĭ. Islamulŭ îmbíe pre omŭ numaĭ cu desfătărĭ sensitive și sensuale și în viéța acésta și în cea venitóre. Maĭ multŭ decâtŭ desfătărĭ sensitive nu are decĭ omulŭ să aștepte dela arta Mahomedanilorŭ, *că din prisosința inimiĭ grăiesce gura.*

Ieșindŭ din curtea moșeeĭ amŭ ajunsŭ în o piață fórte mare. E piața, ce o numescŭ Turcii Atmeidan. Aci erá odinióră ipodromulŭ renumitŭ și faimosŭ alŭ Constantinopoluluĭ. Elŭ erá menitŭ pentru jocurile publice și maĭ alesŭ pentru alergările de caĭ, și dece vécurĭ a fostŭ acesta locul, unde locuitoriĭ Constantinopoluluĭ în frunte cu împĕratulŭ romanŭ și cu curtea luĭ își țineaŭ cu orĭ ce ocasiune adunările sale cele marĭ. Poporulŭ acesta, care cuprinsŭ de trufie se numiá romanŭ, deși vorbiá grecesce, se sirguiá să imiteze întru tóte Roma cea vechiá, și cu tóte că erá creștinŭ, elŭ totuși afectá întru tóte gustulŭ Romanilorŭ pĕgânĭ. Poporulŭ acesta se temeá, ca nu cumva să piérdă numele acela, care-lŭ portá cu atâta trufie, deși nu erá alŭ luĭ. Și așa s'a întêmplatŭ, de senatulŭ și poporulŭ Romeĭ celeĭ nóuĕ și-a însușitŭ maĭ multŭ părțile cele rele decâtŭ cele bune ale Romeĭ celeĭ vechĭ. Acești Romanĭ noĭ și-aŭ însușitŭ dela ceĭ vechĭ aprópe numaĭ devisa *Panem et Circenses,* devisa, ce a dusŭ Roma cea vechiá nu la gloriă, ci la pierire. Dară să aruncŭ vĕlulŭ uitărĭĭ preste aducerile aminte cele triste, ce se légă de locul acesta, în care se luptaŭ patimile uneĭ împĕrățiĭ întocmaĭ precum se lúptă patimile omuluĭ singuraticŭ în inima luĭ. Să vedemŭ, ce a remasŭ din ipodromulŭ acesta. În mijlocul luĭ se vĕdŭ treĭ monumințe, carĭ se rênduiescŭ întro linie óblă de-a lungulŭ pieții în aceea-și depărtare unulŭ de altulŭ. Până pre têmpulŭ rĕsboiuluĭ din 1854 se vedeá din monumintele acestea numaĭ atâta, câtŭ se înalță dintr'ênsele preste nivelulŭ pieței. În anulŭ acela li-s'a făcutŭ Francesilorŭ milă de ele, și eĭ aŭ săpatŭ pământulŭ dimpregiurulŭ lorŭ așa, că aŭ scosŭ la ivélă basele lorŭ. În giurulŭ acestorŭ săpăturĭ aŭ aședatŭ eĭ apoĭ câte o stavilă de rudĭ de fierŭ.

Unulŭ dintre monumintele acestea delăsate e unŭ obeliscŭ egiptenŭ de o înălțime maĭ puținŭ decâtŭ mijlocie. Din istoria luĭ nu se știe maĭ multŭ de ceea ce spune inscripțiunea de pre basa luĭ. Écă-o:

Difficilis quondam dominis parere serenis
Jussus et extinctis palmam portare tyrannis
Omnia Theodosio cedunt soboliquc perenni
Terdenis sic victus ego domitusque diebus
Judice sub Proclo summas elatus ad auras.

Adecă: Eŭ odinióră mĕ împotriviám a asculță de domnĭ suverani; apoĭ primiĭ menirea de a împodobí mormintele tiranilorŭ. Dară tóte se plécă luĭ Teodosiŭ și surceilorŭ luĭ vecinicĭ. După ce am zacutŭ treĭ-decĭ de ĭile asemenea unuĭ omŭ învinsŭ și subjugatŭ, mĕ înălțară pre têmpulŭ judecătoriuluĭ Proclu.

Alŭ doilea monumentŭ e șerpele din Delfi, adecă o parte a acestuĭ șerpe. Se póte conchide, că monumentulŭ acesta a fostŭ fórte înaltŭ, căcĭ și frântura cea de patru metri, care stă aci înălțată și pusă în capŭ, e la vêrfulŭ sĕŭ încă atâtŭ de grósă, încâtŭ îțĭ poțĭ închipuí de-asupra eĭ o continuare cam de dece metri până la códa celorŭ treĭ șerpĭ împletițĭ. Monumentulŭ acesta e adeca o curiositate a Eladeĭ pĕgâne, fiindŭ elŭ o împletitură spirală de treĭ șerpĭ de bronzŭ. Tu știĭ bine, câtŭ de multŭ le-a plăcutŭ și Grecilorŭ antici să se laude. Știĭ, că décă le-aĭ crede, aĭ crede, că eĭ aŭ împlinitŭ minunea de eĭ o mână de ómenĭ fiindŭ aŭ ucisŭ în luptă

de dênsa, dar' nu și pre pruncii greco-catolici, pre cari legea îi pune sub conducerea religiósă a auctorității besericesci. Catechetulŭ nostru să spună reformaților, că paragrafulŭ 7 din legea dela 1883 le dă dreptulŭ de a stabili limba de propunere numai cu privire la celealalte obiecte de învățământu, însă nu și cu privire la religiunea scolarilorŭ, cari nu se ținŭ de confesiunea reformată, și că dacă ei abuséză astădi cu paragrafulŭ citatŭ, mâne poimâne vorŭ abusá și cu paragrafulŭ 8, care le dă dreptulŭ de a stabili planulŭ de învățământu și materia, ce trebue să se propună din fiecare obiectŭ, și cu sofistica învețată dela domnulŭ Ministru vorŭ face nóuă restricțiune și vorŭ pretinde, ca numai aceea să se propună scolarilorŭ gr.-cat. din religiune, ce le place dênșilorŭ, căci dreptulŭ auctorității besericesci gr.-cat. să estinde numai la denumirea catechetului, însă nu și la stabilirea planului de învățământu și a materiei, ce trebue să se propună din religiune.

Altcum unŭ catechetŭ greco-catolicŭ românŭ nu póte propune religiunea de câtŭ după manuale aprobate espresŭ de Ordinariatulŭ sĕŭ, ér' acestuia nu-i este iertatŭ a aprobá alte manuale de religiune afară de cele scrise în limba română, pentru că lucrândŭ altmintrea, ar' vătămá caracterulŭ românescŭ alŭ besericei, care nu să póte schimbá de nimeneá pre lume fără de consensulŭ Sântului Scaunŭ Apostolicŭ și alŭ Măiestății sale, cari aŭ imprimatŭ și garantatŭ besericei nóstre acelŭ caracterŭ.

Afacerea, despre care amŭ vorbitŭ până acum, este atâtŭ de importantă, și așa de hotărîtóre pentru esistința besericei nóstre, încâtŭ dacă nu este altŭ modru de scăpare, trebue să facemŭ până la Roma pașii de lipsă pentru apĕrarea nóstră, și în casŭ de lipsă să suferimŭ chiar' martiriŭ pentru dreptulŭ nostru.

Dacă vre-odată a avutŭ înțelesŭ practicŭ proverbiulŭ „principiis obsta", atunci elŭ nici odată nu s'a potutŭ aplicá mai bine, ca în casulŭ nostru, despre ce se póte convinge ori cine, dacă consideră, că amesteculu „districtului reformatŭ de din colo de Tisa" este numai o verigă din lanțulŭ acela, care să făurésce în ascunsŭ pentru sugrumarea esistinței bisericei române gr.-cat. Este adecă cunoscutŭ, că aprópe în acela-și tĕmpŭ, în care „districtulŭ reformatŭ de din colo de Tisa" a ieșitŭ în publicŭ cu porunca sa, prin care se impuneá catechetului românŭ din Sigetulŭ Marmației, să propună religiunea nóstră numai într'unŭ localŭ alŭ gimnasiului și numai în limba magiară, — a apărutŭ și ordinațiunea Ministrului de culte și instrucțiunea publică, prin care se impuneá directorilorŭ dela gimnasiele de sub conducerea dênsului, să se îngrigéscă și să dispună, ca profesorii catecheți denumiți de diferitele auctorități besericesci pentru scolarii, cari frecuentézá acele gimnasie, să propună studiulŭ religiunei numai într'o sală din edificiulŭ gimnasialŭ.

Acum dacă mai considerămŭ, și aceea, că Ministrulŭ, precum amŭ cetitŭ mai de unădi în „Magyar Állam", a datŭ acestŭ mandatŭ vătămătoriŭ pentru gimnasiele catolice de sub conducerea sa numai cu scopulŭ, ca să întăréscă așa numita ideă de statŭ între naționalitățile patriei, atunci credemŭ, că nu grešimŭ, cândŭ presupunemŭ, că Ministrulŭ abia aștéptă să védă, cum se va terminá afacerea cu propunerea religiunei la scolarii greco-catolici, cari cercetézá gimnasiulŭ reformatŭ din Sigetulŭ Marmației, pentru ca după aceea să pótă și elŭ dice, că după ce limba de propunere în cele mai multe gimnasie de sub conducerea sa este cea magiară, nu póte nici decum suferí, ca acestŭ studiu să se propună între părețiĭ acelorŭ gimnasie în altă limbă afară de limba magiară. Și dacă domnulŭ Ministru va vedé, că și acéstă încercare îi succede, atunci va merge și mai departe, si va dice, că după ce în preparandiile de statŭ și în școlele poporale de statŭ și comunale limba de propunere este cea maghiară, elŭ se vede necesitatŭ a dispune, ca studiulŭ religiunei pentru școlarii diferitelorŭ confesiuni să se propună numai în limba magiară. Pre calea acésta și pre altele multe se va pregătí nimicirea besericelorŭ nemagiare și se va inaugurá era aceea fericită preconisată de „Tribuna", cândŭ în acéstă țĕră vorŭ domní numai „resuscitatorii libertății religionarie", ér representanții „iesuitismului absolutisticŭ", și ai „constituționalismului ortodoxu," vorŭ fi umiliți și înfrânți cu totulŭ.

Noi însă nu voimŭ să ajungemŭ acéstă epocă de „libertate religionară", și pentru aceea dicemŭ din adêncŭlŭ inimei nóstre mâhnite atâtŭ catechetului românŭ greco-catolicŭ dela gimnasiulŭ reformatŭ din Sigetulŭ Marmației, câtŭ și altora, pre cari îi dóre de viitoriulŭ neamului și besericei nóstre: „Principiis obsta, sero medicina paratur."

Școlele nóstre poporale. — Din deosĕbite părți ale provinciei metropolitane amŭ primitŭ știri despre amesteculŭ necompetentŭ a organelorŭ administrative în trebile școlelorŭ nóstre poporale greco-catolice române. Unŭ confrate preotŭ de pre câmpie ne scrie, că venindŭ notariulŭ cercualŭ în școla nóstră poporală din comuna dênsului, a începutŭ să esamineze pre prunci — firesce că din limba magiară — și vĕdêndŭ că unulŭ știe cetí fluentŭ, îi dădu o fóiă ungurésca, în care se află publicatŭ unŭ articulŭ în contra românilorŭ, demândându-i că să-lŭ cetéscă. Pruncululŭ surprinsŭ și nededatŭ cu cetirea de gazete, refusă și nu voi să cetéscă. Atunci bravulŭ notariŭ îlŭ amenință pre pruncŭ cu pălmi, și póte că și-ar fi și esecutatŭ propusulŭ, dacă preotulŭ nu-lŭ făcea atentŭ la împregiurarea, că tótă procedura dênsului este nelegală și arbitrară. Intervențiunea preotului îlŭ esasperà pre zelosulŭ notariŭ, și îlŭ făcŭ să declare, că nu preotulŭ este acela care este chiamatŭ să conducă școla poporală română greco-catolică, ci elŭ notariulŭ. Unŭ altŭ preotŭ ne scrie, că pre acolo notariĭ suntŭ încă și mai prepotenți. Anume pretindŭ ca nici esamenele să nu se țină fără de presința lorŭ, și poftescŭ ca să li-se notifice mai înainte cu vre-o câteva dile terminulŭ țineriĭ esamenelorŭ.

În fața astorfeliŭ de fapte credemŭ a fi oportunŭ, a lămurí în puține cuvinte condițiunea școlelorŭ nóstre poporale greco-catolice române, și a deterĕmurí relațiunea acelora cătră statŭ și cătră organele aceluia.

Articolulu de lege XXXVIII din 1868 dă dreptŭ confesiunilorŭ deosebite din țĕră, să înființeze din poterile lorŭ propriĭ în comunele locuite de credințioșii dênselorŭ institute publice pentru învățământulŭ poporalŭ. Aceste institute staŭ sub nemijlocita dispunere și conducere a confesiunilorŭ respective. Ele suntŭ îndreptățite a denumi pre învățătorĭ, a fisá salariele lorŭ, a determiná manualele de școlă, și a prescrie chiar și metodulŭ de învățământu. Unica condițiune ce se prescrie confesiunilorŭ este, ca în tóte dispositiunile lorŭ să aibă în vedere totŭdeauna prescrierile generale și comune ale legiĭ de instrucțiune. Auctoritatea supremă decĭ pentru școlele nóstre poporale este Ordinariatulŭ respectivŭ, care poterea sa o deprinde prin senatele tractuale în frunte cu protopopulŭ orĭ administratorulŭ oficiului protopopescŭ, și

---

milióne de ostași de aĭ luĭ Xerxe, întocmai precum unŭ pruncŭ mergêndŭ prin o livadă taiă cu o bâticuță capetele la miĭ de florĭ de păpădiă. Destulŭ că după învingerile strălucite, cari le-aŭ câștigatŭ Grecii asupra Persilorŭ, învingătoriĭ aŭ gătitŭ întru aducere aminte acestŭ șerpe împletitŭ și l'aŭ ridicatŭ înaintea templului luĭ Apollo de pre insula Delfi. Ĕră împĕratulŭ Constantinŭ a adunatŭ apoĭ tóte monumintele prețióse și curióse ale Eladei în Constantinopolŭ, ca ele să împodobéscă creațiunea acésta numită și Roma Nóuă. După ce adecă Roma cea vechiă erá plină de monuminte de ale unuĭ trecutŭ gloriosŭ, trebuiá ca și imitarea eĭ cea de lângă Bosforŭ să-și câștige podóba acésta. Așa a ajunsŭ și șerpele din Delfi în mijloculŭ ipodromuluĭ din Constantinopolŭ.

Alŭ treilea monumentŭ e unŭ obeliscŭ zidituŭ. Elŭ se pare, că maĭ de multŭ erá îmbrăcatŭ în metalŭ, și deasupra luĭ trebue că a fostŭ aședată statua óre căruĭ împĕratŭ. Dară așa, precum îlŭ vedĭ acum, are monumentulŭ acesta norocŭ cu împregiurarea, că-lŭ afli în mijloculŭ ipodromuluĭ diu Constantinopolŭ, căci altmintrenea nicĭ prin minte nu ți-ar trece, că elŭ va fi fostŭ óre cândŭ unŭ monumentŭ macarŭ și numaĭ de Dómne ajută.

După ce amŭ ieșitŭ din ipodromŭ, amŭ maĭ datŭ și de o columnă înaltă și masivă de porfirŭ. N'amŭ potutŭ aflá nimica despre istoria eĭ. Ea pórtă numele *columna cea arsă*, de óre ce pre ea se vĕdŭ urmele incendiilorŭ, ce aŭ pustiitŭ în giurulŭ eĭ.

Amŭ cercatŭ și pre sub pământu după aduceri aminte de ale vechimeĭ creștine. Amŭ datŭ aci de o parte a reservatoriuluĭ de apă, ce l'aŭ ziditŭ împĕrațiĭ creștinĭ pre séma capitaleĭ lorŭ. Zidirea acésta a fostŭ cu adevĕratŭ o minune architectonică. Ea erá portată de o pădure de columne de piétră și încă și în starea eĭ cea delăsată, în carea o afli astădĭ, merită numirea *o mie și una de columne*.

Maĭ multŭ nu am ce să-țĭ scriŭ despre monumintele Constantinopoluluĭ celuĭ vechiŭ, și dacă nu te-a îndestulitŭ epistola acésta, iți mărturisescŭ, că maĭ mare a fostŭ desamăgirea nóstră, cari amŭ bătutŭ țĕrĭ și amŭ trecutŭ mărĭ, ca să ajungemŭ în Constantinopolŭ și să vedemŭ aci rĕmășițele uneĭ istoriĭ de unspredece veacurĭ pline de superbiă.

De aci amŭ mersŭ de-a dreptulŭ, să vedemŭ curiositatea cea maĭ curiósă a Stambululuĭ, adeca Bazarulŭ. Dară încheiŭ, că mâne diminĕță trebue să pornimŭ ĕrăși, să adunămŭ materialŭ pentru alte epistole, și ca să o potemŭ face acésta, trebue maĭ întâiŭ să ne odihnimŭ de alergătura cea multă. Nópte bună.

Victorŭ.

prin senatele scolastice parochiale în frunte cu parochulŭ, ca directorulŭ şcóleĭ. Aceste şi numaĭ aceste suntŭ organele îndreptăţite a-se îngrigi de şcólele nóstre poporale, şi numaĭ aceste potŭ să *dispună* în acele şcóle.

Carĭ suntŭ decĭ drepturile statuluĭ asupra şcólelorŭ nóstre poporale, şi care este relaţiunea acestora cătră organele statuluĭ? Paragrafulŭ 14 alŭ art. de lege XXXVIII din 1868 dice, că „tóte institutele de învĕţămêntŭ poporalŭ staŭ sub *inspecţiunea supremă* a statuluĭ". Inspecţiunea acésta suprémă o deprinde statulŭ prin organele sale, şi anume în locŭlŭ primŭ prin *inspectorulŭ scolasticŭ comitatensŭ,* ĕră acesta prin adiuncţiĭ şi încredinţaţiĭ sĕĭ. Detorinţele inspectoruluĭ suntŭ, să *veghieze,* ca instrucţiunea poporală în tóte privinţele să corespundă determinaţiunilorŭ generale ale legiĭ, atâtŭ cu privire la cualificaţiunea învĕţătorilorŭ, la planulŭ şi mijlócele de învĕţămêntŭ, câtŭ şi cu privire la localităţile şcolare. Dacă în tóte aceste ar observa fie inspectorulŭ fie adiuncţiĭ orĭ încredinţaţiĭ luĭ ceva scăderĭ, detorinţa lorŭ este, *nu să dispună dênşiĭ,* ci să facă arĕtare la auctoritatea competentă, şi numaĭ dacă aceea nu ar vindecá rĕulŭ, la comitetulŭ administrativŭ şi prin mijlocirea aceluia la ministrulŭ de culte.

Ce aŭ dară să caute în şcólele nóstre poporale notariĭ? Eĭ celŭ multŭ aŭ să cerceteze din încredinţarea inspectoruluĭ scolasticŭ, că óre edificiulŭ scolasticŭ din punctŭ de vedere sanitarŭ corĕspunde saŭ nu recerinţelorŭ legiĭ, şi în casŭ cândŭ nu ar corĕspunde, aŭ să facă arĕtare la locŭlŭ competentŭ, ĕră a *dispune,* a esaminá, a prefige terminulŭ esamenelorŭ nu le este lorŭ datŭ. Aŭ totuşĭ notariĭ, precum şi tóte celealalte organe administrative unŭ dreptŭ şi o detorinţă, şi anume să dé auctorităţilorŭ nóstre bisericeşcĭ totŭ spriginulŭ posibilŭ întru susţinerea şcólelorŭ.

Atragemŭ decĭ atenţiunea preoţilorŭ nostri, carĭ suntŭ şi directoriĭ şcólelorŭ nóstre poporale, la dispoşiţiile articululuĭ de lege XXXVIII din 1868, XXVIII din 1876 şi la regulamentulŭ archidiecesanŭ pentru organisarea şcólelorŭ poporale greco-catolice, rogându-ĭ ca să lucre cu tótă bărbăţia pentru conservarea intactă a drepturilorŭ inalienabile, ce le are biserica nóstră asupra şcólelorŭ poporale, şi să nu dé ansă prin concesiunĭ oportunistice la ingerinţe nelegale, volnice şi prepotente din partea nimĕnuĭ.

Revistă besericéscă.

Roma.

Enciclica despre cestiunea socială, care e gata deja dela Paşcĭ, s'a publicatŭ. Suntŭ aprópe doĭ anĭ de cândŭ se ocupă Sânţia Sa cu idea de a tractá într'o enciclică cestiunea cea maĭ ardĕtóre a timpuluĭ nostru, cestiunea socială, cu scopŭ ca să desfăşure înaintea lumeĭ întregĭ învĕţătura genuină a besericeĭ catolice şi ca să arete guvernelorŭ calea, pre care trebue să purcédă în resolvirea acesteĭ grele cestiunĭ. Enciclica a apărutŭ în cincĭ limbĭ, şi anume în limba latină, italiană, francesă, germână şi englesă, şi cuprinde treĭ părţĭ, o parte istorică, o parte teoretică şi o parte practică. — O deosebită atenţiune se dă în enciclică teoríilorŭ *economice,* şi maĭ alesŭ sub acestŭ respectŭ enciclica e de unŭ deosebitŭ interesŭ, de órece va avé să pună capetŭ diferinţelorŭ de părerĭ, ce se áflă în acésta materie chiar şi între sociologiĭ şi economiştiĭ catolicĭ. Idea predomnitóre, pre care se basézá tóte deducţiunile enciclicei, este *dreptatea distributivă.* Cu mare agerime se determină în documentulŭ papalŭ natura, relaţiunile, drepturile şi detorinţele toturorŭ factorilorŭ socialĭ, a statuluĭ, a individuluĭ, a capitaluluĭ şi a lucruluĭ. Cu unŭ cuvêntŭ enciclica e chiamată să fie unŭ farŭ luminătorŭ în labirintulŭ acela, ce-lŭ formézá deosĕbitele cestiunĭ sociale, şi chiar de aceea nu e mirare, că din tóte părţile lumiĭ se îndréptă privirile cătră Vaticanŭ, că să asculte cuvintele mântuitóre ale Aceluia, care este representantulŭ dreptăţiĭ divine aicĭ pre pământŭ.

Rusia.

In Rusía de unŭ têmpŭ încóce se totŭ ivescŭ secte nóue religióse, carĭ prin datinile şi ceremoniile lorŭ daŭ multă grige guvernuluĭ. Cea maĭ numerósă dintre tóte sectele aceste este secta *Stundiştilorŭ.* Aceştia suntŭ o specie de protestanţĭ, carĭ într'altele nu recunoscŭ sacramentulŭ ordinuluĭ, ci în adunările lorŭ religióse suntŭ conduşĭ de celŭ maĭ bĕtrânŭ dintre dênşiĭ. Acum guvernulŭ voieşce să punĕ capetŭ lăţireĭ şi întemeiăreĭ de astfeliŭ de secte şi în specie voieşce să stirpéscă *stundismulŭ,* care e maĭ lăţitŭ şi maĭ periculosŭ decâtŭ celealalte. Pre viitoriŭ decĭ la oficiile de statŭ nu se va maĭ aplicá nime, despre care se va dovedi, că este unŭ stundistŭ. Ceĭ ce se vorŭ întórce la stundismŭ după publicarea legiĭ celeĭ nóuĕ referitóre la acésta sectă, precum şi aceia carĭ vorŭ ajutá pre alţiĭ, că să trécă la stundismu, vorŭ fi exilaţĭ în Siberia, ĕră străiniĭ naturalisaţĭ in Rusia după espirarea pedepseĭ vorŭ fi espulsaţĭ şi din ţĕră. Totŭ cu asemenea rigóre se va purcede şi faţă cu celealalte secte, precum şi faţă cu scriitoriĭ aceia, carĭ vorŭ luá în apĕrare sectele numite.

Statele unite din America de Nordŭ.

Unŭ darŭ cu adeveratŭ princiarŭ a primitŭ universitatea catolică din Washington dela preotulŭ din New-York *James Mc. Mahon.* Acestŭ generosŭ preotŭ a dăruitŭ tinereĭ universităţĭ tótă averea sa imobilă în valóre de 500,000 Dollari (cam 2,500,000 francĭ). De multŭ têmpŭ s'a ocupatŭ deja marinimosulŭ donătorŭ cu idea de a asigurá viitoriulŭ universităţiĭ din Washington, dară la decisiune definitivă numaĭ în dilele acestc a potutŭ să ajungă. În 23 Aprile a primitŭ plenipotenţiatulŭ universităţiĭ, episcopulŭ John J. Keane averea donată, care acum formézá proprietatea inalienabilă a universităţiĭ. Donătorulŭ n'a împreunatŭ darulŭ sĕŭ cu nicĭ unŭ feliŭ de condiţiunĭ, ci tóte dispoşiţiile le-a lăsatŭ în chibzuinţa conducătorilorŭ universităţiĭ. Numaĭ din venitele banilorŭ gata a poftitŭ, că să se înfiinţeze încă o catedră pentru propunerea filosofieĭ creştine.

Universitatea din Washington a primitŭ deja numeróse darurĭ. Astfeliŭ domnişóra Caldwell din New-York i-a fostŭ donatŭ 300,000 dollarĭ, ĕră o soră a eĭ 50,000 dollarĭ. Unŭ anumitŭ domnŭ Eugen Kelly a fostŭ donatŭ totŭ universităţiĭ 100,000 dollare. Potemŭ decĭ sperá, că acea tineră universitate în scurtŭ têmpŭ se va ridicá la acelŭ niveau, la care cu mândrie vorŭ privi catolicĭĭ lumeĭ întregĭ.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Atenţiunea publică e îndreptată necontenitŭ asupra lucrărilorŭ comisiuneĭ administrative referitóre la reforma administrativă. Referentulŭ comisiuneĭ, deputatulŭ Dárdai, lucră deja la raportulŭ sĕŭ cătră casa deputaţilorŭ, şi astfeliŭ în scurtŭ să va începe desbaterea acestuĭ proiectŭ de mare însĕmnătate şi în plenulŭ caseĭ. — Remarcabilă este enunciaţiunea făcută de ministrulŭ preşedinte Szapáry în una din ultimele şedinţe ale comisiuneĭ administrative, şi anume că spesele nóueĭ reforme vorŭ poftí pre anŭ cam 1 milionŭ şi 700,000 florenĭ, cu tóte că nu ne vine a crede, că se va ajunge cu atâta. Asemenea remarcabilă este înţelegerea întrevenită între Contele Szapáry şi între conducătoriulŭ opositieĭ moderate, contele Apponyi. Mulţĭ credŭcă fusiunea partideĭ liberale cu opoşiţia moderată este iminentă, şi că Apponyi va întrá în ministeriŭ. Vomŭ vedé, viitoriulŭ apropiatŭ ne va luminá şi despre acésta.

Proiectulŭ despre reforma administrativă se va predá comisiuneĭ financiare, şi apoĭ împreună cu observările aceleia se va împărţi între deputaţĭ. După acestea sesiunea actuală se va incheiá, şi nemijlocitŭ se va deschide sesiunea cea nóuă. Desbaterea meritorică a proiectuluĭ despre reforma administrativă se va începe decĭ prin 28 a l. c.

Austria.

Parlamentulŭ imperialŭ din Viena a decisŭ în şedinţa sa din 8 a l. c., că abătêndu-se dela datina de până acum nu va respunde la mesagiulŭ de tronŭ, cu care a fostŭ deschisă sesiunea actuală, cí luându-lŭ la cunoscinţă, va esprimá Măiestăţiĭ Sale adênca sa mulţămită şi loyalitatea sa neclătită. Treĭ septemânĭ a totŭ disputatŭ şi a totŭ lucratŭ comisiunea esmisă pentru redigearea respunsuluĭ la mesagiulŭ de tronŭ, însă nu i-a fostŭ posibilŭ a ajunge la o înţelegere, şi erá de prevĕdutŭ că nicĭ în plenŭ nu va fí cu potinţă o înţelegere. Liberaliĭ germânĭ voiaŭ ca în rĕspunsulŭ, ce sĕ va dá, să nu se atingă cestiunea şcólelorŭ confesionale, carĭ formézá ţinta catolicilorŭ, nicĭ cestiunile autonomistice şi limbistice, carĭ suntŭ programulŭ clubuluĭ Hohenwarth. Cu unŭ cuvêntŭ nu erá posibilŭ, ca să se pótă redigiá unŭ respunsŭ la mesagiulŭ de tronŭ, care să fiă espresiunea fidelă a maioritătiĭ. Între astfeliŭ de împregiurărĭ preşedintele Smolka a propusŭ, catóte partidele să mulţăméscă Monarchuluĭ pentru părinţésca ingrigire, ce o are faţă cu tóte popórele monarchíei, şi să-ĭ esprime alipírea şi loyalitatea lorŭ necondiţionată. Propunerea a fostŭ primită cu *unanimitate,* spre mul-

ţămirea toturorŭ, dară mai alesŭ spre mulţămirea guvernului.

România.

În 29 Aprile st. v., adecă luni, a fostŭ deschisă sesiunea estraordinară a corpurilorŭ legiuitóre române prin o vorbire de tronŭ a regelui Carolŭ. Deschiderei a premersŭ o liturgiă celebrată la metropolíă. În vorbirea de tronŭ regele arétă pre scurtŭ programulŭ lucrărilorŭ, şi anume în locŭlŭ primŭ votarea budgetului, apoi votarea tarifului vamalŭ, votarea creditelorŭ de lipsă pentru continuarea lucrărilorŭ de fortificăţiune, şi alte proiecte strînsŭ legate cu budgetulŭ Statului. — Despre reforma şcolară, şi despre politica esternă tace vorbirea.

Pregătirile pentru serbarea ďilei de 10 Maiŭ st. v. se continuă cu insistinţă. Se aştéptă ďarişti mulţi de tóte naţiunile. Sperămŭ şi dorimŭ, ca aceia să ducă din România numai suveniri plăcute.

Corespondinţe.

I.

Comloşulŭ mare, la 7 Maiŭ 1891.

Prea Onorată Redacţiune!

Comuna besericéscă greco-catolică din Comloşulŭ mare de unŭ têmpŭ în cóce face frumóse progrese. Pre lângă aceea că în anulŭ trecutŭ şi-a cumpĕratŭ şcólă şi locuinţă cantorŭ-docentală, a mai edificatŭ şi o frumósă besericuţă în stilŭ goticŭ în piaţŭ în apropierea şcólei pre unŭ intravilanŭ de 2040□ donatŭ spre acestŭ scopŭ de Alteţa Sa ducésa Milleva de San-Marco nascută Vaco. Acésta este prima beserică greco-catolică română în comitatulŭ Torontaluluĭ. Spesele de edificare s'aŭ acoperitŭ din fondulŭ religiuneĭ catolice alŭ Ungaríeĭ, din care spre acestŭ scopŭ s'aŭ aplacidatŭ 6000 fl. v. a., ér poporulŭ a prestatŭ tóte operele jugalĭ şi manualĭ recerute. Acum se pregătescŭ Iconostasele, carĭ amĕsuratŭ contractelorŭ încheiate cu respectiviĭ întreprinďetorĭ constáu 1600 fl. v. a. Pre acestŭ scopŭ mai susŭ memorata ducésă sa înduratŭ a doná 1000 fl. v. a. Totŭ acéstă ducésă cu ocasiunea sânteloră Sĕrbătorĭ a Paşciloră a îndeplinitŭ acelŭ frumosŭ actŭ de caritate, că pre 16 persóne serace le-a provĕďutŭ parte cu vesminte, parte cu încălţăminte, ca din causa golătăţiĭ să nu fiă necesitate a absentá dela ascultarea cultuluĭ divinŭ. Economulŭ Ioanŭ Pascu, a procuratŭ unŭ prestolŭ frumosŭ lucratŭ din marmură albă cu 60 fl. v. a. Astmodŭ sperămŭ că nu preste mŭltŭ fiindŭ gata şi instruirea internă, vomŭ fi fericiţi a salutá în mijlocŭlŭ nostru pre Ilustritatea Sa Domnulŭ Episcopŭ alŭ Lugoşuluĭ Dr. Victorŭ Mihali de Apşa spre a îndeplini actulŭ consacrăriĭ acesteĭ beserice. Despre ce l'a têmpulŭ sĕŭ.

Laurianŭ Luca,
parochu gr.-cat.

II.

Protopopiatulŭ Reghinuluĭ în Aprile 1891.

Onorată Redacţiune!

Sinodulŭ protopopescŭ ordinariŭ de primăvĕră alŭ tractuluĭ gr.-cat. alŭ Reghinuluĭ conformŭ conclusuluĭ luatŭ în sinodulŭ anuluĭ trecutŭ în parochia Chiheriulŭ superiorŭ s'a ţinutŭ în parochia Ibăneşcĭ Miercurĭ în sĕptĕmâna a 3-a a s. postŭ, adecă în 1 Aprile a. c. 1891.

În aceea ďi la 9 óre a. m. în urma convocăreĭ Prea Onoratuluĭ oficiŭ protopopescŭ respectivŭ din 26 Martie a. c. Nr. 164 onorata preoţime tractuală chiarŭ şi din parochiile mai estreme se află întrunită în numerŭ frumosŭ în casa parochială din Ibăneşcĭ, de unde după sosirea P. O. D. Petru Uilăcanŭ protopopulŭ tractualŭ înainte de tóte grăbi în corpore şi în frunte cu numitulŭ dnŭ protopopŭ la s. Beserică şi acolo asistă cu tótă pietatea la s. liturgiă a Înaintesânţitelorŭ, ce o celebră P. O. D. Protopopŭ însoţitŭ de notariulŭ tractualŭ şi de O. D. Iuliŭ Crainicŭ preotulŭ Urişiuluĭ inferiorŭ.

Terminându-se surviţiulŭ divinŭ O. D. protopopŭ ca preşedinte prin o cuvêntare însufleţită arĕtându-se scopulŭ acestuĭ sinodu îlŭ dechiară de deschisŭ în numele Preasânteĭ Treimĭ, — şi totŭ odată învită pre disertantele alesŭ în sinodulŭ de primăvĕră premergatoriŭ a-şĭ ţiné disertaţiunea sa. În urma acesteia disertantele O. D. preotŭ Alesandru Donescu dă cetire disertaţiuneĭ sale, în carea prin cuvinte convingătóre combate unele viţiĭ şi scădeřĭ de carĭ sufere poporulŭ ruralŭ, şi între aceste cu deosebire beţia şi luxulŭ. — Disertaţiunea fŭ ascultată de ceĭ presenţi cu mare atenţiune.

După acésta dimiţindu-se poporulŭ, la propunerea Preşedinteluĭ se alegŭ 3 confesarĭ în persónele Onoraţiloru preoţi Nicolau Mateiu, Leone Lupu şi Ioanŭ Iliviciŭ, carĭ ascultă marturisirile confraţiloră preoţi tractualĭ presenţi.

Îndeplinită fiindu marturisirea preoţiloră la propunerea Preşedinteluĭ sinodulŭ se continuă în casa parochială, unde înainte de tote se constată presenţa alorŭ 22 membri sinodalĭ împreună cu preşedintele, şi că absentézá 14 preoţi tractualĭ, şi anume: O. D. Gavrilŭ Ciobă, Basiliŭ Popŭ, Iuliŭ Graurŭ, Danilă Mateiŭ, Ioanŭ Chinezŭ, Petru Ciobotariŭ, Augustinŭ Boţanŭ, Petru Ceuşanŭ, Teodorŭ Popŭ, Zacheiŭ Graurŭ, Simionŭ Simonŭ, Iacobŭ Radu, Ioanŭ Catone şi Simionŭ Sbârcea.

Referitoriŭ la preoţii absenţi preşedintele dechiară că maioritatea acelora şi-a legitimatŭ absenţa cu cause juste şi escusabile, ér faţă de aceia, carĭ nu-şĭ voru escusá absentarea cu causă justă şi escusabilă, va procede conformŭ prescriselorŭ s. canóne şi a concluselorŭ sinódelorŭ premergătóre.

Parochulŭ Gurghiuluĭ O. D. Nicolaŭ Petru din causa unorŭ greutăţi, cu carĭ e împreunată ţinerea sinódelorŭ protopopeşcĭ ambulante, îşĭ esprimă opiniunea sa, că ar' fi mai bine, ca acelea să se ţină totŭ de-a una în centru la reşedinţa protopopéscă.

Membriĭ sinodalĭ însă avêndŭ în vedere atâtŭ folosulŭ moralŭ, ce-lŭ are poporulŭ din amintitele sinóde, câtŭ şi alte folóse, ce resultă din astfeliŭ de întruniri binefacătóre, decidŭ susţinerea acelorŭ sinóde şi pre venitoriŭ şi ţinerea acelora ceva mai târďiŭ şi adecă Miercurĭ în sĕptĕmâna a 6-a a s. Postŭ.

În urma acesteia sinodulŭ la invitarea caldurósă a O. D. Iuliŭ Crainicŭ decide, ca sinodulŭ ordinariŭ de primăvĕră a anuluĭ venitoriŭ să se ţină în parochia Urişiulŭ inferiorŭ, — alege totŭ odată de disertante pentru acelŭ sinodŭ pre O. D. Nicolaŭ Mateiŭ parochulŭ Chiheriuluĭ superiorŭ, ér' de suplentŭ pre O. D. Gregoriŭ Nistorŭ preotulŭ Solovĕstruluĭ. —

Preşedintele notifică trecerea din acéstă viéţa la cele eterne a confrateluĭ preotŭ Nicolaŭ Berianŭ din Filpişulŭ mare. Acéstă notificare membriĭ sinodalĭ luându-o la cunoscinţă între esclamaţiuni de „Domneďeu să-lŭ ierte“ se obligă în consciinţă a perface câte o s. misă pentru repausulŭ sufletuluĭ piuluĭ defunctŭ.

După aceste nefiindŭ alte obiecte la ordinea ďilei, preşedintele dechiară sinodulŭ de închisŭ, ér' preoţimea după prândulŭ comunŭ avutŭ la mésa confrateluĭ preotŭ localŭ O. D. Ioanŭ Racoţanŭ între strîngeri de mâni fraţescĭ luându-şĭ revedere bună la sinodulŭ de primăvĕră a anuluĭ venitoriŭ în Urişiulu inferiorŭ, se departă pre la parochiile sale.

Alesandru Ternaveanŭ,
notariŭ tractualŭ.

Colecta cruceriuluĭ.

La colecta cruceriuluĭ iniţiată de noĭ în numerulŭ 16 alŭ „Unirei“ din a. c. s'aŭ asociatŭ:

În Archidiecesă. *Protopopiatulŭ Bleĭ:* O. D. *Vasile Szmigelski*, p. în Valea Sasuluĭ, 300 s. — *Protopopiatulŭ Blaşiuluĭ:* O. D. *Artimonŭ Blaşianŭ*, p. în Obregea, 474 s. — *Vicariatulŭ Făgăraşuluĭ:* OO. DD. *Demetriŭ Chişereanŭ*, cap. în Făgăraşŭ, 1000 s. *Maximilianŭ Receanŭ*, a. p. în Vaida-Recea, 721 s. *Dănilă Sasŭ*, p. în Hurezŭ, 160 s.

În diecesa Oradeĭ-marĭ. O. D. *Ioanŭ Cinca*, p. în Dizsér, 300 s.

În diecesa Gherleĭ. P. O. D. *Vasiliu Vancai*, p. în Unimăt şi protopopŭ, 842 s.

Noutăţi.

Din Archidiecesă. O. D. *Nicolaŭ Raţiŭ*, fostŭ administratorŭ parochialŭ în Petridulŭ de susŭ, tractulŭ Turdiĭ fŭ dispusŭ de capelanŭ în Cluşiŭ, ér în locŭlŭ dênsuluĭ s'a designatŭ de administratorŭ cancelistulŭ metropolitanŭ *Ioanŭ Suciŭ*.

O. D. *Aureliŭ Pascu*, fostŭ administratorŭ parochialŭ în Vale, tractulŭ Aiuduluĭ, fŭ străpusŭ în aceea-şĭ calitate în Aiudulu de susŭ.

O. D. *Ioanŭ Peteanŭ*, cooperatorŭ parochialŭ în Jucŭlŭ nobilŭ, fŭ denumitŭ administratorŭ parochialŭ în Corpade, tractulŭ Coşiocneĭ.

O. D. *Ioanŭ Popŭ*, preotŭ disponibilŭ, fŭ dispusŭ de administratorŭ parochialŭ în Filpişulŭ mare, tractulŭ Reghinuluĭ săsescŭ.

O. D. *Ambrosiŭ Popŭ*, parochŭ în Ţĕudŭ, tractulŭ Almaşuluĭ, fŭ numitŭ de parochŭ în Vale tractulŭ Aiuduluĭ; ér în locŭlŭ dênsuluĭ de administratorŭ parochialŭ s'a denumitŭ O. D. *Valeriŭ Papiriŭ Popŭ*, fostŭ administratorŭ parochialŭ în Ciumĕrna, tractulŭ Almaşuluĭ.

O. D. *Ioanŭ Lucaciŭ*, preotŭ disponibilŭ, fŭ numitŭ de administratorŭ în Karácsonfalva şi filie, în tractulŭ Murĕşuluĭ.

Din diecesa Oradeĭ marĭ. În 30 Aprilŭ a. c. pre lângă Dniĭ amintiţi în numĕrulŭ trecutŭ alŭ fóieĭ nóstre — a fostŭ ordinatŭ de preotu şi M. O. D. *Ioanŭ Fersiganŭ*, profesorŭ gimnasialŭ în Beiuşiŭ.

Noĭ doctorĭ în s. teologiă. Ni se scrie din Roma cu datulŭ 5 Maiŭ a. c.: „Astăďĭ aŭ fostŭ promovaţi în Colegiulŭ de *Propaganda fide*, după depunerea *cu succesŭ strălucitŭ* a esamenelorŭ, la gradulŭ de *doctorĭ în sânta Teologie* Onoraţiiĭ domnĭ *Corneliŭ Bulcŭ*, preotŭ alŭ dieceseĭ române de Oradea-mare şi *Octavianŭ Domide*, clericŭ alŭ dieceseĭ de Gherla.“ — Priméscă noiĭ doctorĭ felicitările nóstre celea mai sincere!

Maiestatea Sa Preagraţiosulŭ nostru Monarchŭ s'a înduratŭ a doná din casseta privată comuneĭ besericeşcĭ gr. cat. din Vorumlocŭ (în Archidiecesă) 100 fl. v. a. pentru edificarea besericeĭ, ér comuneĭ besericeşcĭ gr. cat. din Lăpuşulŭ românescŭ 100 fl. v. a. pentru edificarea căsiĭ parochiale.

Esamenele cu studenţiĭ din clasa a VIII dela gimnasiulŭ nostru superiorŭ din locŭ s'aŭ ţinutŭ în 11, 12, şi 13 ale curenteĭ. Luni în 11 înainte de amiéďi a fostŭ esamenulŭ din religiune, ér după amiéďi din cantulŭ besericescŭ, la carĭ a asistatŭ şi Escelenţia Sa Preasânţitulŭ nostru Metropolitŭ, esaminându Însuşi pre studenţi şi îmbărbătându-i cu părinteşcĭ cuvinte la diligintă şi pietate creştinéscă. — Marţi s'aŭ ţinutŭ esamenele din studiile limbistice şi din istoriă, ér Miercurĭ din şciinţele reale şi din filosofiă.

Sinodulŭ archidiecesanŭ greco-orientalŭ. Sesiunile sinoduluĭ ordinariu alŭ archidieceseĭ greco-orientale române din Transilvania s'aŭ deschisŭ la 10 Maiŭ a. c. în Sibiiŭ prin o cuvêntare ţinută de Escelenţia Sa metropolitulŭ Mironŭ Romanulŭ.

Legea privitóre la asilele şi grădinele de copiĭ a fostŭ sancţionată de Maiestatea Sa la 28 Aprilŭ a. c. şi publicată în fóia oficiósă dela 6 Maiŭ a. c., ca alŭ VI articlu de lege din 1891.

Denumire. Judele dela tribunalulŭ regescŭ din Deşiŭ, *Vasile Hossu*, a fostŭ numitŭ jude la nóua tablă regéscă din Cluşiŭ.

Influenza éră-şi se apropie de noĭ. Influenza, care a secerat multe victime în America în decursulŭ ierneĭ trecute, acum grasézá între locuitoriĭ Londreĭ, mai alesŭ în partea sudică a mareĭ cetăţi.

PARTE ȘCIENTIFICĂ-LITERARĂ.

Mihaílŭ Eminescu.

Studiŭ criticŭ.

(Continuare.)

Să trecemŭ acum la pessimismulŭ acesta, care este a dóua parte din cuprinsulŭ poesiilorŭ luĭ Eminescu.

Toţi câţĭ aŭ scrisŭ despre elŭ, recunoscŭ, că Eminescu este unŭ pessimistŭ resolutŭ. Toţi recunoscŭ, că în poesiile luĭ, pessimismulŭ este caracterulŭ celŭ maĭ marcatŭ. Sigilulŭ negru alŭ pessimismuluĭ este imprimatŭ pre tóte. Încâtŭ-va şi cele erotice, éră cele neerotice maĭ tóte suntŭ încadrate în negru, ca şi cum ar' fi neşce anunţurĭ funebraĭi.

Cu tóte aceste maĭ nice unulŭ dintre ceĭ ce aŭ scrisŭ despre elŭ, nu şi-aŭ luatŭ ostenéla a descompune, a analisá, a esaminá, a compará, cu unŭ cuventŭ a studiá pessimismulŭ luĭ Eminescu în sorgintea, natura şi manifestările luĭ. De aci apoĭ s'a născutŭ înconvenientulŭ acela, că necunoscêndŭ pessimismulŭ luĭ precum se cuvine, l'aŭ aseměnatŭ nu numaĭ cu pessimismulŭ luĭ Leopardi, Lord Byron, cu pessimismulŭ, ce-lŭ întêmpină omulŭ şi prin liriciĭ şi tragiciĭ greceşcĭ, ci chiar' şi cu pessimismulŭ, ce-lŭ întâlnimŭ în S. Scriptură, deşi tóte aceste pessimismurĭ n'aŭ de a face chiar' nimicŭ cu pessimismulŭ luĭ Eminescu. [1])

Şi ca să ne convingemŭ despre acésta, îlŭ vomŭ compará cu tóte pessimismurile acestea. Înainte de tóte însă premitemŭ, că pessimismulŭ luĭ Eminescu este unŭ pessimismŭ fără Domneđeu, fără credinţă în nemorirea sufletuluĭ, unŭ pessimismŭ teoreticŭ, ce şi-l'a însuşitŭ din filosofía luĭ Schopenhauer, unŭ pessimismŭ maĭ multŭ cunoscutŭ cu mintea decâtŭ sêmţitŭ cu inima, şi chiar' pentru acestea unŭ pessimismŭ immoralŭ, nepoeticŭ, neesteticŭ şi respingătoriŭ, éră în consecinţele luĭ câtŭ se póte maĭ periculosŭ.

Să începemŭ maĭ întâiŭ cu pessimismulŭ din sânta Scriptură, care apoĭ a trecutŭ şi la scriitoriĭ besericeşcĭ, şi maĭ cu sémă la sânţiĭ Părinţi.

Elegiaculŭ Ecclesiastŭ îşĭ începe sublimulŭ sĕŭ opŭ cu cuvintele: *Deşertaţiunea deşertaţiunilorŭ, şi tóte suntŭ deşertăţiune.* Ce voieşce însă genialulŭ autorŭ inspiratŭ să đică prin cuvintele acestea, ce resúnă ca unŭ suspinŭ profundŭ din o inimă provĕđută cu o vastă esperinţă şi cunoşcinţă de lume? Evidentŭ aceea, că sufletulŭ omuluĭ este prea mare pentru lumea acésta, saŭ lumea acésta este prea micĭ pentru sufletulŭ omuluĭ. Este mare lumea acésta în estensiunea eĭ în spaţŭ şi în têmpŭ, este avută în varietăţĭ, este copióşă în desfătărĭ, admirabilă în totalitatea eĭ, şi totuşĭ ea este prea micĭ pentru sufletulŭ omuluĭ. Âmblândŭ sufletulŭ omuluĭ prin ea se desfătéză, o admiră, devine farmecatŭ de ea, însă ea nice odată nu-lŭ póte mulţămí. Din ce se urcă maĭ susŭ pre scara plăcerilorŭ şi frumseţelorŭ eĭ, din aceea ar' dorí să se suie maĭ susŭ. Unŭ viersŭ tainicŭ îĭ strígă în contínuŭ cuvintele din visulŭ luĭ Galilei: *Maĭ susŭ!* De altă parte însă conşciinţa morţiĭ îĭ strígă totŭ mereŭ în urechiă, că aşa nu póte merge în infinitŭ, şi că odată trebue să încete suírea acésta, décă nu pre altă cale, atunci de sigurŭ prin mórte. Şi astfelĭŭ ajunge omulŭ în puseţiunea aceea critică şi tragică, după care sufletulŭ luĭ doreşce mulţămire deplină, éră lumea, în care o caută, nu este în stare să i-o dé. Atunci devine omulŭ conşciŭ de disproporţiunea şi disarmonia, ce e între dorinţele sufletuluĭ sĕŭ, şi între ceea ce-ĭ póte oferí lumea. Cândŭ devine însă conşciŭ despre acésta, atunci uniĭ maĭ rarĭ, cum a fostŭ şi Eminescu, urĕscŭ şi sĕ îngreţoşéză de întrégă lumea, şi pentru aceea o hulescŭ şi blastĕmă în contínuŭ ca pre o înşelătóre. Şi după ce lumea nu potŭ să o nimicéscă, îşĭ caută fericírea în nimicirea sufletuluĭ, în credinţa, că pentru unŭ sufletŭ, ce are să remână nemulţămitŭ pentru totŭ de-a una, este maĭ bună neesistinţa decâtŭ esistinţa. Acesta este apoĭ pessimismulŭ celŭ adevĕratŭ, pentru care fericirea este mormêntulŭ singurŭ, saŭ cele patru scânduriĭ aluĭ Eminescu. [1]) Cândŭ ajunge pessimistulŭ între aceste patru scânduriĭ, atunci móre şi elŭ, şi cu elŭ şi lumea pentru totŭ de-a una, atunci se începe nemica şi cu nemica fericirea, câtŭ sunetulŭ teribilŭ, ce-lŭ produce pământulŭ, ce cade pre cele patru scânduriĭ, este pentru atare pessimistŭ numaĭ melodia aceea ilară, ce i-se cântă omuluĭ la întrarea în paradisulŭ neesistinţeĭ, singura fericire, ce póte să o aştepte.

Ceĭ maĭ mulţĭ ómenĭ însă nu ajungŭ la o consecinţă aşa funestă în faţa disproporţiuneĭ, ce este între dorinţele sufletuluĭ şi între ceea ce ofereşce lumea spre mulţămirea acestorŭ dorinţe. Pentru ceĭ maĭ mulţĭ chiar' contemplarea disproporţiuneĭ acesteia este unu isvorŭ de plăcere şi desfătare cerésca. Căcĭ aceştia tragŭ din ea cu totulŭ altă conclusiune, ce-ĭ mângăie nu numaĭ în mijloculŭ nemulţămireĭ, ci şi în mijloculŭ dorerilorŭ, cu carĭ ne încúngiură lumea acésta atâtŭ de adeseorĭ, conclusiunea, că dacă lumea şi viéţa acésta nu póte şi nu este în stare să mulţăméscă pre omŭ, atunci trebue să esiste o altă lume şi o altă viéţă, unde şi în care mulţămirea acésta să potă fí deplină, şi spre lumea şi viéţa acésta nóuă îşi îndréptă privirea chiar' şi în óra morţiĭ. *Sors tua mortalis, non est mortale, quod optas.*

Acesta este pessimismulŭ din Sânta Scriptură, diversŭ de aluĭ Eminescu cá ceriulŭ faţă cu pământulŭ. Şi acestŭ pessimismu îlŭ indică şi Ecclesiastulŭ, cândŭ deşi începe cu cuvintele: *Deşertăţiunea deşertăţiunilorŭ şi tóte suntŭ deşertăţiune,* totuşĭ fineşce în modulŭ următoriŭ: *„Teme-te de Domneđeŭ, şi poruncile luĭ le păzeşce, că acesta este totŭ omulŭ.* [2]) Pessimismulŭ acesta are şi valóre morală şi o potere consolatóre ca nimicŭ altŭ ceva pre lume. Elŭ este soţulŭ fidelŭ alŭ omuluĭ în valea plângerii, soţulŭ, care-lŭ îmbunéză, îlŭ mângăie şi-lŭ desfătéză până în minutulŭ din urmă, soţulŭ, care în minutulŭ acesta îi închide ochiĭ pentru lumea acésta spre a-ĭ deschíde pentru o altă lume. Fără de soţulŭ acesta tótă lumea este pustiă, cum a fostŭ pustiă pentru Eminescu.

Pessimismulŭ acesta l'aŭ adoptatŭ şi Sânţiĭ Părinţi, şi maĭ mulţĭ dintre eĭ l'aŭ şi descrisŭ în tablouri admirabile şi l'aŭ cântatŭ în viersurĭ sublime. Nice unulŭ însă ca sântulŭ Gregoriŭ Nazianzénulŭ. Despre celŭ ce-şĭ caută fericirea deplină în lucrurile acesteĭ lumĭ, đice elŭ că *„âmblă să ţină în mână valulŭ, să radimă pre unŭ norŭ, şi crede umbra a fí corpŭ. „Ca unŭ călătoriŭ,“* đice elŭ, *„alergŭ din periculŭ în periculŭ, fără a aflá în lume repausŭ dorerilorŭ mele. Ele mergŭ crescêndŭ, câtŭ cea din urmă este totŭ de-a una cea maĭ crudă. Dómne, Dómne, unde mĕ voiŭ odihní? In tine, Dómne! O Domneđeule, fă ca şi la bĕtrâneţe adêncĭ să te potŭ cântá, éră după mórte primitŭ în sînulŭ tĕŭ să-ţĭ potŭ oferí în eternŭ singurŭ ţie cântecele mele.“* [3])

Ce are a face pessimismulŭ acesta alŭ sântuluĭ Gregoriŭ cu pessimismulŭ luĭ Eminescu din viersurile acestea slabe în metafore colossalĭ şi chiar' pentru aceea şi maĭ slabe ca viersuriie:

»Poţi zidí o lume întrégă, poţĭ s'o sfârmí, orĭ ce aĭ spune,
»Preste tóte o lopată de ţĕrână sĕ depunc.« [4])

Să trecemŭ acum la pessimismulŭ Grecilorŭ anticĭ, care, precum ne vomŭ convinge, chiar' aşa ca şi celŭ creştinŭ nu are de a face nimicŭ cu pessimismulŭ celŭ cu totulŭ nepoeticŭ aluĭ Eminescu. Representantele celŭ maĭ strălucitŭ alŭ pessimismuluĭ anticŭ grecescŭ este liriculŭ Pindarŭ. Pessimismulŭ luĭ Pindarŭ se deosebşce, ce e dreptŭ, în formă de pessimismulŭ creştinŭ. Imaginile, ce le folosescŭ poeţiĭ creştinĭ, căcĭ preste totŭ în alte împregiurărĭ şi în mijloculŭ altorŭ ideĭ a trăitŭ Pindarŭ. În fondŭ însă nu este nice o deosebire între pessimismulŭ luĭ şi între celŭ creştinŭ. Ca şi poeţiĭ creştinĭ este şi Pindarŭ conşciŭ de limitele fericireĭ omeneşcĭ. Nimene nu póte trece preste columnele luĭ Hercule şi nimenea în viéţa acésta nu póte ajunge la bunulŭ supremŭ. Trebue să iubéscă omulŭ gloria, căcĭ ce e viéţa fără de nicĭ o gloriă? Însă pentru aceea toţi să şciă, că esistă o stâncă, de care să sfârmă orĭ ce gloriă. Şi stânca acésta este vanitatea lumeĭ acesteia, scurtimea vieţiĭ omeneşcĭ şi în urmă mórtea. Ideile acestea revinŭ în contínuŭ în cântecele luĭ Pindarŭ esprimate în unŭ tonŭ lirico-elegiacŭ câte odată sublimŭ până la farmecŭ, căcĭ póte nicĭ cândŭ unŭ poetŭ nu s'a scoborîtŭ aşa afundŭ în misteriele vanităţiĭ şi dorerilorŭ vieţiĭ omeneşcĭ ca elŭ. *„Viéţa nóstră este o navigăţiune de o đi pre o mare fecundă în vifore,“* [1]) đice elŭ, éră *„omulŭ este visulŭ uneĭ umbre.“* [2]) Accente melancolice admirabile a uneĭ inimĭ rănite de dorerea, că viéţa nóstră are o durată atâtŭ de scurtă.

Însă Pindarŭ chiar' pentru că îlŭ dóre aşa tare, că vieţiĭ omeneşcĭ îĭ suntŭ puse marginĭ atâtŭ de ânguste, chiar' pentru că e aşa tristŭ, fiindŭ că vede, că omulŭ fericirea deplină póte să o atingă, însă nice cândŭ să o ajungă în lumea acésta, ajunge la convicţiunea, că sufletulŭ omuluĭ trebue să fiă nemoritoriŭ şi în o altă viéţă să ajungă aceea, ce în acésta numaĭ i-s'a aretatŭ de departe. *„Trupulŭ nostru este prada morţiĭ, sufletulŭ însă imaginea viĕ a celuĭ eternŭ nu póte mori,“* đice Pindarŭ în unŭ fragmentŭ din poesiile sale. [3]) Ma Pindarŭ este deplinŭ convinsŭ, că sufletulŭ omuluĭ după mórte trebue să ajungă în societatea đeilorŭ. *„Drepţiĭ vorŭ fi cu đeiĭ,“* đice elŭ. Dacă Pindarŭ ar vorbí numaĭ de unŭ Domneđeŭ singurŭ şi nu de maĭ mulţĭ, atunci la audulŭ cuvintelorŭ acestora i-s'ar' păré omuluĭ, că aude cuvintele unuĭ sântŭ Părinte creştinŭ şi nu ale unuĭ păgânŭ. Unŭ atare pessimismŭ este unŭ pessimismŭ moralŭ în înţelesulŭ celŭ maĭ strînsŭ alŭ cuvêntuluĭ, unŭ isvorŭ de însufleţire ideală spre virtute, unŭ pessimismŭ armonicŭ, care întăreşce unŭ ecuilibriŭ stabilŭ şi durabilŭ între trupŭ cu aplicările luĭ cele multe spre rele şi între tendinţele şi dorinţele idealĭ ale sufletuluĭ. Pentru aceea Pindarŭ în mijloculŭ accenteloru celorŭ maĭ lugubre din cântecele sale nu-şĭ uită a glorificá totŭ de-a una virtutea, carea singură póte şi e în stare a deschide omuluĭ porţile eliseuluĭ spre a întrá acolo în nemorire şi în societatea đeilorŭ. *Sufletele celorŭ virtuoşĭ,“* đice Pindarŭ, *„locuiescŭ în ceriŭ, şi versulŭ lorŭ cântă pre đeulŭ celŭ mare în imnĭ fără sfîrşitŭ.“* [4]) Cine va cetí cuvintele aceste a celuĭ mai mare pessimistŭ grecescŭ, aluĭ Pindarŭ, pre acela îlŭ va cuprinde grĕţă de pessimismulŭ luĭ Eminescu din următórele versurĭ:

»Noĭ reducemŭ totŭ la prafulŭ, adĭ în noĭ, mâne 'n ruină,
»Proştĭ şi genĭ, micŭ şi mare, sunetŭ, sufletulŭ, lumină,
»Tóte-sŭ prafŭ.« [5])

Întrebămŭ şi aicĭ, ce are pessimismulŭ grecescŭ din Pindarŭ, representantele luĭ celŭ maĭ strălucitŭ, cu pessimismulŭ negru ca întunereculŭ aluĭ Eminescu?

Încă şi maĭ necorectŭ este, cândŭ pessimismulŭ din tragiciĭ greceşcĭ se pune în o categorie cu aluĭ Eminescu. S'a đisŭ între altele despre Eminescu şi aceea, că erá tare familiarisatŭ cu tragiciĭ grecĭ Eschilŭ şi Sofocle, ma că atâtŭ erá de încântatŭ de eĭ, câtŭ cândŭ erá maĭ nĕcăjitŭ, dacă cetiá o pagină din Sofocle, îĭ treceá totŭ necasulŭ. Se póte şi acésta, şi noĭ nu vomŭ negá, căcĭ nu avemŭ causă de a negá. Una însă cutezămŭ a o susţiné cu tótă hotărîrea. Şi acésta e, că în tóte poesíle luĭ Eminescu nu áflă

---

[1]) »Convorbirĭ literarie« 1889 pag. 750 uu. şi altiĭ, carĭ au scrisu prin foĭ despre Eminescu.

[1]) 1. Satiră pag. 241. ed. I, Bucureşcĭ 1884, după carea citămu.
[2]) Ecclesiastu 12, 12.
[3]) De humana natura.
[4]) Poesie pag. 241.

[1]) Ol. XI. 55. Isth. VI. 58. Nem. XI, 55. Ol. VII, 45. 174, XII, Nem. VII, 27, V, 44. Ol. VI, 175, 176.
[2]) Pyth. VIII. 126.
[3]) Edit. Boiss. pag. 292.
[4]) Totu acolo pag. 292.
[5]) Poesiile luĭ Eminescu pag. 201.

omulŭ nice cea mai mică urmă de nobilitatea, ce-i caracterisézá pre aceĭ tragicĭ, nice cea mai mică urmă, că Eminescŭ ar fi contemplatŭ lumea şi viéţa acésta în modulŭ acela tristŭ şi totuşi ilarŭ şi plinŭ de uncţiune alŭ magistrilorŭ tragedieĭ eline. Şi după ce în sufletulŭ luĭ s'a încuibatŭ odată pessimismulŭ luĭ Schopenhauer, aşa ceva erá şi cu nepotinţă.

Ca şi în liriculŭ Pindarŭ întêmpiná omulŭ şi în tragiciĭ Eschilŭ şi Sofocle suspine şi gemete profunde în faţa scurţimeĭ vieţiĭ şi în a nĕcasurilorŭ celorŭ multe, ce o împlu. Numaĭ câtŭ la eĭ aŭ tóte aceste maĭ multŭ unŭ coloritŭ fatalisticŭ, ca şi cum suspinele şi gemetele aceste ar' fi neşce blăsteme asupra fatuluĭ.

„Nefericirea âmblă rĕtăcindŭ în continuŭ din pieptŭ în pieptŭ,“ dice Eschilŭ în Prometeŭ.

„Toţi suntemŭ umbre góle şi figurĭ de visŭ,“ dice Sofocle în Aias.

„Viéţa inconşciă de nĕcasurĭ este cea mai dulce, şi a nu fi conşciŭ de nĕcasurĭ este o suferinţă fără dorerĭ,“ dice elŭ totŭ în Aias.

„Dacă nu te poţĭ mântuí de dorere, pentru ce te maĭ superĭ?“ dice în Electra.

„Te-aĭ născutŭ cu stéua întunecată a ochiuluĭ, miserule, têmpulŭ şi suferinţa îţĭ zacŭ pre faţă,“ cântă corulŭ în Edipŭ.

Cu tóte aceste însă amêndoĭ tragiciĭ aceştia genialĭ nu încordézá nice odată pessimismulŭ până la desperare. Nice unulŭ din eĭ nu duce pessimismulŭ până la staţiunea cea din urmă, la care cândŭ ajunge, nemicŭ în lume nu maĭ póte avé pentru omŭ nice o valóre; nice unulŭ nu lasă pessimismulŭ să rĕtăcéscă ca aluĭ Eminescŭ până în prăpastia aceea a întunereculuĭ deplinŭ, unde omulŭ ne maĭ vĕdêndŭ nemicŭ, nu-lŭ maĭ póte interesá nimicŭ, şi ca o urmare firéscă în mijloculŭ uneĭ ataĭ apatiĭ trebue să-şĭ doréscă mórtea. Ci la amêndoĭ idea vîrtuţiĭ şi idea ḑeilorŭ resplătitorĭ apare pretotindenea ca unŭ solŭ cerescŭ spre a mângâiá pre moritorĭ în calea cea grea şi spinósă a vieţiĭ şi a-le însuflá curagiŭ şi în mijloculŭ dorerilorŭ celorŭ maĭ amare. Pentru aceea elogiile vîrtuţiĭ, ce le întêmpiná omulŭ în tragediile lorŭ, suntŭ atâtŭ de plăcute şi încântătóre, şi causézá omuluĭ o atare mulţămire, câtŭ se sêmte óreşi-cumva superbŭ pre aceea, că e omŭ, şi bucurosŭ ar dorí să fie elŭ în loculŭ persónelorŭ acelora din tragediile lorŭ, carĭ aŭ suferitŭ maĭ multŭ, numaĭ ca să pótă deprinde vîrtutea ca ele. Şi acésta cu atâtŭ maĭ vêrtosŭ, că de-asupra lumiĭ şi vieţiĭ omeneşcĕ vede planându poterea cea preste fire a ḑeilorŭ resplătitorĭ dreptĭ aĭ vîrtuţiĭ.

„Este maĭ bine a fi unŭ principe lealŭ, care a greşitŭ cu lealitate, decâtŭ a fi unŭ învingătoriŭ fără onóre,“ dice Neoptolemŭ în Philoctetulŭ luĭ Sofocle.

„Nu mĕ póte ajunge nimicŭ aşa dorerosŭ, câtŭ să nu-mĭ rĕmână celŭ puţinŭ o mórte nobilă,“ dice Antigone aluĭ Sofocle.

În Aias, cândŭ Agamemnon se miră, că Ulisse preţuieşce şi pre inimiculŭ sĕŭ, ce a moritŭ, şi-ĭ ḑice acestuia: *„Aşa preţuieşcĭ tu şi pre inimiculŭ tĕŭ,“* atunci Ulisse îĭ rĕspunde: *„La mine escelenţa caracteruluĭ este maĭ multŭ decâtŭ inimiciţia.“*

Ma la Sofocle blândeţa morală, eroismulŭ vîrtuţiĭ şi a filantropieĭ merge până acolo, câtŭ lasă pre Ulisse să ḑică: *„Eŭ iertŭ omuluĭ, care audêndŭ rele despre sine, respunde şi elŭ cu cuvinte rele.“*

Éra unŭ bĕtrânŭ în Agamemnon esclamă, că: *Unde este de învĕţatŭ ceva bine, acolo şi bĕtrânulŭ trebue să fie tinerŭ.*

O atare însufleţire pentru vîrtute o áflă omulŭ însă în eĭ, pentrucă *„Deiĭ iubescŭ pre ceĭ virtuoşi,“* cum ḑice Athene în Aias aluĭ Sofocle, şi pentru-că *„Nimene n'a vĕdutŭ pre Joe fără grige pentru fiiĭ sĕĭ,“* cum cântă corulŭ în Trachinele aceluiaşĭ.

Binevoiéscă cetitoriĭ a asemená pessimismulŭ acesta simpaticŭ şi moralŭ a tragicilorŭ elinĭ cu pessimismulŭ negru şi respingătoriŭ aluĭ Eminescu din viersurile următóre:

»Decĭ cum voieşcĭ tu, poţĭ urmá cărarea,
»Fi bunŭ şi mare, orĭ pĕtatu de crime,
»Acela-şĭ prafu, aceea-şĭ adêncime!
»Ĕr' moştenirea şi a totu uitarea.“ [1])

Potemŭ ḑice, că maĭ batjocorită n'a fostŭ virtutea, de cândŭ e lumea ca în versurile aceste pessimiste ale „geniuluĭ nostru“, în carĭ nu ĭ-se dă cu nimicŭ maĭ multă valóre ca crimeĭ; saŭ în versurile următóre, cândŭ i-a moritŭ amanta:

»Au e sensu în lume? Tu chipu zimbitoriŭ
»Trăit'aĭ anume, ca astfeliŭ să morĭ?«
»De e sensŭ într'asta, e întorsŭ şi ateu.
»Pre palida-ţĭ frunte nu-l scrisŭ Domneḑeŭ « [2])

Numaĭ amanta i-a moritŭ „geniuluĭ“ nostru, şi pentru aceea-şi négă pre Domneḑeŭ. Dară de l'ar fi ajunsŭ nenorocirĭ ca pre eroiĭ luĭ Sofocle şi Eschilŭ, ce ar fi fostŭ de elŭ?

Saŭ curiósa mângâiare a proletariuluĭ din viersurile aceste rele şi confuse, în carĭ la începutŭ mórtea e capĕtulŭ unuĭ visŭ, va se ḑica a vieţiĭ, ĕră la capĕtŭ viéţa e visulŭ morţiĭ şi în care şi alergarea din viéţă, va se ḑică viéţa şi şi mórtea e eternă:

„Cândŭ şciĭ, că visu-acesta cu mórte se sfîrşesce,
„Că-n urmă-ţĭ rĕmânŭ tóte astfeliŭ cum suntŭ,
de dregĭ
„Orĭ câtŭ aĭ drege-n lume, atunci te obosesce
„Eternă alergare (!!) şi-unŭ gândŭ te-ademenesce
„Că visŭ alŭ morţi-eterne e viéţa lumiĭ întregĭ.“ [3])

Credemŭ, că asemenându pessimismulŭ luĭ Eminescu cu alŭ tragicilorŭ elinĭ, nimene nu va ḑice, că e totŭ acelaşĭ.

(Va urmá.)

Atala.

Novelă de F. R. de Chateaubriand.

(Fine.)

„Soră!“ îĭ ḑiseĭ, „vino să ne rogămŭ Mareluĭ Spiritŭ. Tóte se întêmplă după nestrămutatele sale hotărîrĭ. Noĭ nu suntemŭ altŭ-ceva aci pre pământŭ, decâtŭ neşce călĕtorĭ, întocmaĭ cum aŭ fostŭ şi părinţiĭ nostri. Este însĕ unŭ locŭ, unde vomŭ odihní după ostenelele şi nĕcasurile acestea. — Dacă-mi este permisŭ, te-aşĭ întrebá ceva despre Şakta, care încă a aparţinutŭ sĕmênţieĭ Natşezilorŭ.“

La acésta întrebare indiana privindu-mĕ îmĭ ḑisĕ: „Cine ţi-a povestitŭ despre elŭ?“

„Spiritulŭ înţelepciuneĭ,“ rĕspunseĭ.

„Îţĭ voiŭ spune dar totŭ ce şciu despre elŭ, căcĭ tu aĭ scutitŭ de insecte cadavrulŭ copiluluĭ mieŭ, şi aĭ ḑisŭ frumóse cuvinte despre Marele Spiritŭ. Să şciĭ dar, că eŭ însŭ nepóta europénuluĭ René, pre care Şakta l'a fostŭ adoptatŭ. Şakta, care s'a botezatŭ, şi René nefericitulŭ mieŭ moşŭ, şi-aŭ aflatŭ ambiĭ mórtea în acelŭ măcelŭ sângerosŭ, de care ţi-am fostŭ spusŭ maĭ înainte.“

„Aşa se vede, că de abiá aţĭ scăpatŭ de o nenorocire şi v'a ajunsŭ alta,“ ḑiseĭ eŭ plecându-mĭ capulŭ. „Dar despre parintele Aubry n'aĭ şci să-mĭ povesteşcĭ ceva?“

„Nicĭ elŭ n'a fostŭ maĭ fericitŭ ca Şakta,“ continuà indiana. „Tşerocheziĭ, inimiciĭ Francesilorŭ, năvăliră asupra satuluĭ convêrtiţilorŭ, fiindŭ atraşĭ de sunetulŭ clopotuluĭ sĕŭ, care vesteá ajutoriŭ celorŭ nenorociţi. Părintele Aubry ar fi potutŭ să-şĭ scutéscă viéţa, dar n'a voitŭ nicĭ de cum a se depărtá din mijloculŭ fiilorŭ sĕĭ sufleteşcĭ, elŭ a rĕmasŭ la eĭ, pentru a le servĭ de esemplu şi a-ĭ însufleţí, ca să privéscă cu curagiŭ în faţa morţiĭ. Sermanulŭ fŭ arsŭ între cele maĭ grozave chinurĭ, dar din gura sa nu ieşì nicĭ unŭ cuvêntŭ spre desonórea luĭ Domneḑeŭ şi a patrieĭ sale. Sub totŭ decursulŭ esecuţiuneĭ sale se rogá pentru călăiĭ sĕĭ. Dar ca totuşi să scótă din elŭ unŭ sĕmnŭ de debilitate omenéscă, îĭ aduseră pre unŭ convêrtitŭ, pre care-lŭ maltratară într'unŭ modŭ de totuluĭ totŭ barbarŭ. Nespusă a fostŭ însă surprinderea lorŭ, cândŭ vĕdură pre tinĕruluĭ îngenunchiându înaintea bĕtrânuluĭ eremitŭ şi sărutându-ĭ ranele. Apoĭ ca să-lŭ facă totuşi să tacă, îĭ băgară prin grumazŭ unŭ fierŭ fierbinte, şi sermanulŭ morì.“

„Se ḑice, că mulţimea de Tşerochezi atâtŭ de tare admirá acéstă constanţă a indianilorŭ convêrtiţi, din carĭ, pre lângă cele maĭ marĭ torturĭ, nu potură scóte nicĭ unŭ vaietŭ, încâtŭ mulţi diu eĭ se făcură creştinĭ.

„După câţĭva anĭ reîntorcêndu-se Şakta din ţéra albilorŭ, şi audîndŭ despre mórtea părinteluĭ Aubry, se hotărîse să cerce şi să ié cu sine cenuşa missionaruluĭ şi a Ataleĭ. Elŭ căutà cu multă insistinţă locului, unde maĭ înainte fusese colonia de creştinĭ, dar nu o maĭ găsì. Laculŭ ieşise. Puntea cea naturală erá dĕrimată, şi fărîmăturile sale astupară „câmpulŭ morţilorŭ“ şi grópa Ataleĭ. Şakta rĕtăcindŭ multŭ prin regiunea aceea, ajunse în urmă la peştera, în care locuise parintele Aubry, care acum erá concrescută cu spinĭ şi tufe de smeură, şi în care o cerbóică îşi lăptá puiulŭ. Se aşeḑà pre piétra, de pre care odată priveghiasera lângă cea mórtă, şi unde acum nu aflase decâtŭ câteva pene smulse de ale paserilorŭ călătóre. Pre cândŭ dădù cursŭ liberŭ lacrimilorŭ sale, din tufa apropiată ieşì şerpele îmblânditŭ alŭ parinteluĭ Aubry şi i-se încolăcì pre piciorŭ. Şakta se bucurà multŭ la vederea acestuĭ prietinŭ credinciosŭ, care singurŭ maĭ remase între aceste ruine, îlŭ ridicà şi-lŭ încălḑì la sinulŭ sĕŭ. Fiiulŭ luĭ Utalissi povestise, că adeseorĭ, cândŭ şedeá la amurgitulŭ serĭĭ pusŭ pre gândurĭ, i-se părea, că vede spiritulŭ părinteluĭ Aubry şi a Ataleĭ. Şi aceste visiunĭ îĭ împleaŭ pieptulŭ de unŭ fiorŭ sântŭ dar tristŭ.

„După-ce maĭ căutase câtva têmpŭ mormintele missionariuluĭ şi a Ataleĭ, şi voindŭ să se ducă din acele locurĭ, cerbóica sărì deodată înaintea luĭ şi începù să fugă, şi nu se oprì decâtŭ la crucea missiuneĭ, care stătuse odată de jumĕtate în apă. Lemnulŭ crucieĭ erá acoperitŭ cu muschĭ, ĕră pelicanulŭ aflá placere, cândŭ se aşeḑá pre cele dóue braţe ale eĭ. Şakta presupuse, că recunoscătórea cerbóică îlŭ duce la mormêntulŭ binefăcătoriuluĭ sĕŭ. Săpà dar în pământŭ şi aflà aievea scheletulŭ unuĭ barbatŭ şi a uneĭ femeĭ. Acum nu se maĭ îndoiá câtu-şĭ de puţinŭ, că aceste însŭ a părinteluĭ Aubry şi a Ataleĭ, pre carĭ ângeriĭ i-aŭ aşeḑatŭ póte în acelŭ locŭ. Aşeḑà aceste relicuie preţióse în o piele de ursŭ şi îşĭ luà calea către patria sa. Nóptea aşeḑându-şi-le sub căpĕtiŭ, visá despre iubire şi vîrtuţĭ nobile.“

Terminându indiana me redicaĭ de josŭ şi apropiându-mĕ de cenuşa sântă, îngenunchiaĭ în profundă tăcere. Apoĭ ridicându-mĕ plecaĭ de acolo cu paşĭ repeḑĭ şi strigaĭ:

---

[1]) Convorbirĭ literare Nr. 11—1890 pag. 913.
[2]) Poesie pag. 69.
[3]) Poesie pag. 137.

„Așa trece din lume totŭ ce e frumosŭ, virtuosŭ și plinŭ de sèmțèmêntŭ! Oh, omule, tu nu ești decâtŭ unŭ visŭ, ce dispare, o tristă nălucire ești tu! Numaĭ nefericirea e partea vieții tale, și numaĭ prin tristeța sufletuluĭ, și numaĭ prin melancolia vecînică a gândirilorŭ tale maĭ ești ceva!“

Aceste gândurĭ înfricoșate me torturară tótă nóptea. În diminéța dilei următóre soțiĭ mieĭ mĕ părăsiră. Eĭ plecară în societatea celoralalțĭ expatriați. Tinerii rĕsboinicĭ eraŭ în fruntea cortegiuluĭ, apoĭ urmáŭ femeile; ceĭ deântâiŭ duceáu relicuiele, celea din urmă copiiĭ. Bĕtrânii eraŭ în mijlocŭ, între viitoriŭ și trecutŭ, între amintirĭ și speranțe, între patria pierdută și cea fiitóre. O Domnedeule, cine ar poté spune, câte lacrimĭ se vérsă atuncia, cândŭ îțĭ părăsescĭ pământulŭ strămoșescŭ; atuncĭ, cândŭ maĭ privescĭ pentru ultima dată de pre o colină ridicată coperișuluĭ locuinței, unde ți-aĭ petrecutŭ tinerețа; atuncia, cândŭ maĭ vedĭ încă odată rîulŭ, ce curge așa de tristŭ de-alungulŭ țĕrii tale???

Nefericiți Indianĭ, pre carĭ vĕ vĕduĭ âmblândŭ cu cenușa strămoșilorŭ vostri prin pustie, spre a vĕ căutá o altă patrie, voĭ cu tótă sĕrăcia vóstră ați fostŭ ospitalĭ față de mine, și eŭ totuși nu vĕ potŭ rĕsplătí, nu! căcĭ întocmaĭ ca voĭ, rĕtăcescŭ și eŭ prin pustie lăsatŭ în voia ómenilorŭ! Ma însŭ și maĭ nefericitŭ decâtŭ voĭ, căcĭ mie nu-mĭ e permisŭ a portá cu mine oșĕmintele parințilorŭ mieĭ!

Diverse.

Ce să facemŭ, ca șindilele să țină maĭ multŭ? Ca șindilele să țină maĭ multŭ, pre cum dice R. Dittmar, trebue să le muiămŭ în apă vărósă. Procedura e fórte simplă: Se aședă șindila înainte de a o folosí în o cadă vărósă așa, ca să fiă acoperită de apă. După 2—3 dile apoĭ se scóte și se așédă unde-va susŭ, ca să se scurgă și usuce, apoĭ se póte numaĭ decâtŭ folosí.

Poporațiunea Parisuluĭ, după recensiunea ultimă, numeră 2,423,000 locuitorĭ, cu 172,000 maĭ mulți decâtŭ în 1886.

Posta Redacțiunei: — V. L. de P. Ar' trĕbuí reformată, ca să corespundă întru tóte. — *Luncanulă.* Prelucră-o numaĭ bine, apoĭ se va vedé. Totŭ ce e bunŭ, se publică.

Editorŭ și redactorŭ respundietoriŭ:
Dr. Vasiliu Hossu.

Josifu Gans,

fabricantu si reparatoriu de masîne agronomice

(5) 6—10

in Blasiu (Balázsfalva)

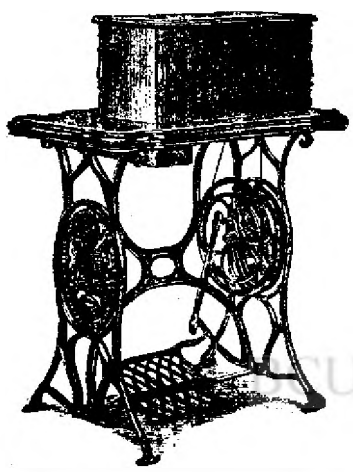

recomânda pre lânga garantia si servitiu solidu si promptu depositulu sèu de

pluguri, masîne de imblatitu, de cusutu, de trieratu si de

alte instrumente economice,

tòte din fieru batutu.

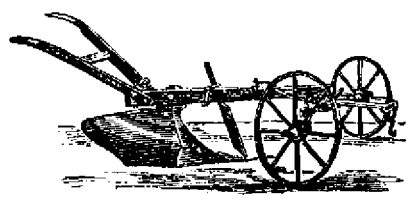

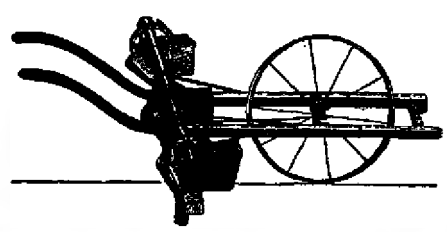

Tóte obiectele amintite se potu procurá si pre lânga solvire in rate.

Cu deosebita stima cutezu a incunoscintiá pre

Veneratulu Cleru greco-catolicu,

cà precum si pàna acum iáu asupra-mi gatírea de

iconostase, amvóne, altarie

si alte obiecte de ale instruirei interne a besericeloru, in ce privesce lucrulu de mesariu si de sculptoru, de colorare respective de marmorisare si de provedere cu icône sânte, dimpreúna cu asiediarea aceloru obiecte in fati'a locului, precum si renovarea de iconostase cu pretiurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescu cu placere.

Iconostasele ridicate de mine in besericele greco-catolice au câstigatu recunóscere deosebita, si tóte me indreptatiescu la sperarea, cà Veneratulu Cleru me va impartasî ocasionalminte de pretiuit'a-i incredere. Silinti'a mea se va indreptá totu de-a un'a intr'acolo, cá si de ací incolo se meritu renumele celu bunu, care mi-l'am câstigatu pàna acum.

Prin tarifulu de zone disparêndu departàrile, prin acèst'a capacitatea de concurintia mi-s'a maritu.

Rogându-me pentru pretiuite comande sum

Oradea-mare, 28 Ian. 1891

cu deosebita stima

Carolu Müller,

auritoriu si fabric. de recuis. beseric.

(4) 7—?

Fundata in an. 1858.

FRANCISCU WALSER

Liferantu de curte alu Altetiei Sale imp. si reg. Archiducele Josifu.

proprietariulu primei fabrici ungare de masine si recusite de pompieri, turnatoriu de clopote si metalu

Budapest'a, VII, strad'a Rottenbiller, Nr. 66

recomânda atentiunei preaonoratiloru domni preoti

TURNATORI'A SA DE CLOPOTE

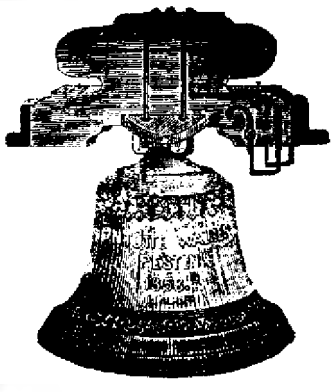

(2) 20—52

in care se fabrica atâtu grupuri câtu si clopote singuratice: cu **scaune de fieru** patentate si cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabric'a a liferatu dela intemeiarea sa 1800 clopote mari de metalu, intr'altele si celu dela metropolí'a din Bucuresci in greutate de 8000 kilograme.

Se afla umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru bài, conducte pentru apa si pumpe pentru fântâni.

Preliminarie de spese si Pretiu-couranturi se trimitu la cerere gratuitu si franco.

Distinsu in anulu 1885 la espositiunea regnicolara din Budapest'a pentru lucru escelentu, progresu si capacitate de concurintia cu **diplom'a cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care **Sâmbătă.**

Unirea

Inserţiuni

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia sĕ se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirei**» în **Blaşiŭ.**

Fóiă bisericéscă-politică.

Anulŭ I. Blaşiŭ 23 Maiŭ 1891. **Numerulŭ 21.**

Infamiă

este cea mai moderată numire, cu care ne aflămŭ necesitaţi, spre adênca nóstră mâhnire, a înfiera lăpĕdătura aceea literară, ce s'a publicatŭ în memorabila di aniversară a redeşteptării nóstre naţionale în foişóra numĕrului 100 alŭ „Tribunei“. Nu este prima dată, că „Tribuna“ sub masca naţionalismului vatĕmă sêmţĕmêntulŭ încă şi mai nobilŭ alŭ toturorŭ românilorŭ, sêmţĕmêntulŭ religiosŭ. Biserica nóstră în modŭ sistematicŭ şi adesceorĭ chiar şi creştinismulŭ positivŭ aŭ fostŭ atacate şi subsăpate în colónele „Tribunei“. În cele scurte 4 luni de esistinţă a fóiei nóstre amŭ fostŭ siliţi deja de repetite orĭ a indigitá cetitorilorŭ nostri tendinţele perverse ale fóiei sibiiene, şi dacă nu amŭ păşitŭ cu mai multă energie în contra eĭ, a fostŭ numai pentru a nu produce neînţelegerĭ şi desbinărĭ în sinulŭ naţiunei nóstre, care este mai multŭ decâtŭ orĭ care alta avisată la o lucrare comună şi frăţéscă. Acum însă nu ne mai este permisŭ a stá în reservă. „Tribuna“ în îndrăsnéla eĭ a aruncatŭ cu noroiŭ în credinţa toturorŭ românilorŭ, înfăţişândŭ pre Domnulŭ nostru Isusŭ Christosŭ, — adecă pre Cuvêntulŭ celŭ de o fiinţă cu Tatălŭ, pre Rescumpĕrătorulŭ şi Mântuitorulŭ lumei, pre Acela, care, fără ca cineva să-i contradică, a potutŭ să întrebe pre ceĭ mai neîmpăcaţi vrăjmaşi aĭ sĕi: „Cine mĕ va mustrá de pĕcatŭ“, pre Acela, care în tótă viéţa sa a căutatŭ numai fericirea ómenilorŭ, — chiar în actulŭ sublimŭ, cândŭ îşi portá crucea pre umerĭ şi în cruce pĕcatele toturorŭ ómenilorŭ, pentru ca prin mórtea sa să împace mănia cea preadréptă aluĭ Domnedeŭ, ca pre unŭ *pĕcătosŭ ordinarŭ,* cuprinsŭ de patima *amoruluĭ carnalŭ.*

Nicĭ odată nu a fostŭ pronunciată o blasfemia atâtŭ de înfricoşată ca acésta. Inimiciĭ ceĭ mai marĭ aĭ creştinismuluĭ, precum Renan şi Strauss, aŭ admiratŭ perfecţiunea morală a Domnuluĭ Christosŭ, ba l'aŭ presentatŭ toturorŭ ca pre unŭ tipŭ alŭ perfecţiuneĭ omenescĭ. Creştiniĭ toţi s'aŭ îndătinatŭ a vedé în Christosŭ esemplarulŭ toturorŭ vîrtuţilorŭ, de abnegaţiune, de umilinţă, de

întrebarea, óre permite-le lorŭ conscinţa de păstorĭ sufletescĭ, carĭ aŭ detorinţa de a propagá învĕţăturile cele adevĕrate ale Domnuluĭ Christosŭ şi a ferí turma lorŭ de veninulŭ învĕţăturilorŭ perverse, să spriginéscă o fóiă, care-şi bate jocŭ de cele mai sânte credinţe ale poporuluĭ nostru, şi astŭ-felŭ să conlucre la lăţirea necredinţeĭ şi a nemoralităţii? Óre nu va fi Clerulŭ românescŭ capace, să arete „Tribuneĭ“, că spre propagarea murdăriilorŭ sale, carĭ le pedepsesce chiar şi statulŭ nostru ateŭ, [1]) nu póte aflá între românĭ terenŭ acomodatŭ? Arete Clerulŭ românescŭ, că-şi cunósce chemarea, şi nu aşteptе, ca la împlinirea detorinţeĭ sale să fie îndemnatŭ prin mandatŭ specialŭ alŭ Archiereilorŭ sĕĭ.

Éră comitetulŭ naţionalŭ, care de sigurŭ va scí, că religiunea a mântuitŭ poporulŭ nostru de perire, şi că numai religiunea şi alipirea de biserica nóstră ne póte mântuí şi în viitorŭ, întemeieze însuşi, dacă află de lipsă dóuĕ foĭ cuotidiane, o fóiă, în care apărêndu-se drepturile politice ale poporulnĭ românŭ, să se apere şi garanţia lorŭ cea mai solidă, adeca bisericile române, şi noĭ garantămŭ, că clerulŭ nostru va fí de sigurŭ acela, care va spriginí mai multŭ acea fóiă.

În fine trebue să declarămŭ, că numai cu dorere amŭ făcutŭ acestŭ paşŭ şi numai siliţi de încăpăţinarea „Tribuneĭ“. Anume noĭ amŭ provocatŭ în terminiĭ ceĭ mai cuviincioşi şi lealĭ redacţia „Tribuneĭ“, să revóce cele scrise şi se promită că pre viitorŭ nu va mai face astŭ-felŭ de lucrurĭ, şi pentru casulŭ acela amŭ promisŭ, că vomŭ abstá dela acţiunea în contra eĭ. Redacţiunea însă nu a retrasŭ cele scrise, şi scimŭ, că nicĭ nu le va retrage, dovedindŭ în chipulŭ acesta, că aceea ce a publicatŭ, n'a publicatŭ din nebăgare de samă, ci cu intenţiune.

[1]) § 171 din codicele penalŭ.

Gimnasiile nóstre românescĭ.

II.

(+) Posiţiunea actuală a gimnasiilorŭ române greco-catolice faţă cu guvernulŭ ţĕrii îşi are basa în ordinaţiunea ministruluĭ de culte şi instrucţiunea publică din anulŭ 1884 Nr. 17,916. [1]) Ministrulŭ rădimându-se în acéstă ordinaţiune pre articululŭ de lege XXX din 1883 a hotărîtŭ, ca în ceea ce privesce şcólele medie, tótă ţéra să se împartă în 12 cercurĭ de învĕţământŭ, în fruntea cărora să stea câte unŭ directorŭ supremŭ. Gimnasiile române greco-catolice din Blaşiŭ şi Năsĕudŭ le-a pusŭ Ministrulŭ prin ordinaţiunea citată sub conducerea directoruluĭ supremŭ de învĕţământŭ din Clusiŭ, ér pre celŭ din Beiuşiŭ sub conducerea directoruluĭ supremŭ din Oradea-mare. Pre basa acesteĭ dispuseţiunĭ directoriĭ supremĭ corespondéză de atuncĭ încóce cu gimnasiile române greco-catolice mai totdeauna directŭ, adecă cu ocolirea auctorităţiĭ bisericescĭ supreme, trimitŭ acelora tóte ordinaţiunile ministruluĭ referitóre la instrucţiune, pretindŭ dela ele tóte protocólele, rapórtele şi conspectele prescrise, le visitéză în totŭ anulŭ şi presidéză la esamenele de maturitate. Dacă pre lângă acestea considerămŭ, că altcum în ordonanţa citată a ministruluĭ tóte treĭ gimnasiile amintite aŭ fostŭ considerate de institute greco-catolice, a cărorŭ limbă de propunere erá cea română, atuncĭ ne potemŭ formá în trăsăturĭ generale o icónă fidelă despre raportulŭ, în care se aflaŭ acele gimnasiĭ faţă cu guvernulŭ ţĕrii în anulŭ 1884.

Ceea ce ne interesézá aşadară deosĕbitu în afacerea gimnasiilorŭ române greco-catolice, este cestiunea, că óre starea de lucrurĭ creată la anulŭ 1884 este întru tóte conformă legilorŭ ţĕrii şi drepturilorŭ bisericeĭ nóstre, şi óre fost'a iertatŭ ministruluĭ a schimbá în defavorulŭ acelorŭ gimnasiĭ chiar şi starea de lucrurĭ creată la anulŭ 1884?

Pentru claritatea lucruluĭ vomŭ tractá cestiunea acésta separatŭ pentru fiecare gimnasiŭ greco-catolicŭ, începêndŭ cu celŭ mai vechiŭ dintre tóte, adecă cu gimnasiulŭ din Blaşiŭ.

Precum este cunoscutŭ din actele publicate în foile românescĭ, [2]) auctori-

[1]) Vedĭ acéstă ordinaţiune la Molnár, A hazai középiskolák reformja, pag. 172.

[2]) Vedĭ »Tribuna« din Sibiiŭ an. 1887 Nriĭ 163, 164.

tatea nóstră bisericéscă îndată ce a vĕ-ḍutŭ, că ministrulŭ voesce să eserciteze asupra gimnasiuluĭ din Blaşiŭ dreptŭ de conducere pedagogică şi didactică, a remonstratŭ de repetite orĭ în contra acesteĭ îngerinţe arbitrarie, şi a cerutŭ cu stăruinţă, ca acestŭ gimnasiŭ să fie pusŭ în categoria gimnasiilorŭ confesiunilorŭ autonome şi ca atare să fie lăsatŭ şi pre viitoriŭ sub conducerea auctorităţiĭ bisericescĭ archidiecesane.

Ministrulŭ, precum se scie din cele publicate în „Tribuna“ şi din starea faptică a lucruluĭ, n'a voitŭ să împlinéscă cererea consistoriuluĭ nostru archidiecesanŭ, *a făcutŭ însă cea maĭ solemnă promisiune, că nu va trage nicĭ odată la îndoiélă destinaţiunea şi caracterulŭ greco-catolicŭ a gimnasiuluĭ din Blaşiŭ şi că nu se va opune nicĭ odată, ca şi auctoritatea bisericéscă să-şĭ validiteze asupra gimnasiuluĭ acea inspecţiune şi conducere, care nu stă în contraḍicere cu conducerea didactică a gimnasiuluĭ din partea directoruluĭ supremŭ de învĕţămêntŭ, căruia îi dă dreptulŭ de a presidá la esamenele de maturitate, ér auctorităţiĭ bisericescĭ îĭ concede dreptulŭ de a-şĭ trimite şi ea la acelĕ esamenŭ comisariulŭ sĕŭ.*

Acésta este posiţiunea, în care se află astăḍi gimnasiulŭ din Blaşiŭ faţă cu guvernulŭ ţĕriĭ. Elŭ este adecă consideratŭ de gimnasiŭ românŭ greco-catolicŭ, care stă sub conducerea didactică şi pedagogică a ministruluĭ şi respective a organelorŭ sale. Cu tóte acestea raportulŭ dintre Ordinariatulŭ archidiecesanŭ şi gimnasiulŭ din Blaşiŭ nu este raportŭ de „patronatŭ“, pentru că Ordinariatulŭ nu are numaĭ dreptulŭ saŭ maĭ bine ḍicêndŭ sarcina de a susţinĕ gimnasiulŭ, ci, chiar şi după vederile Ministruluĭ, are dreptulŭ de a dispune asupra întreguluĭ institutŭ, de a denumí, dotá, şi în casŭ de lipsă, a amová pre profesorĭ, de a controlá şi conduce disciplina şi educăţiunea religioso-morală a elevilorŭ, şi a se îngrigí şi a dispune, ca să nu se propage doctrine, carĭ ar' fi contrarie destinaţiuneĭ gimnasiuluĭ şi în specie caracteruluĭ luĭ românescŭ şi greco-catolicŭ.

Tóte aceste suntŭ drepturĭ de jurisdicţiune, carĭ Patronulŭ nu le are.

Acéstă stare de lucrurĭ însă pre româniĭ greco-catolicĭ nu-ĭ mulţămesce, pentru că eĭ suntŭ de părerea, că precum a fostŭ gimnasiulŭ din Blaşiŭ până la an. 1884 în totŭ decursulŭ ereĭ constituţionale numaĭ sub conducerea Ordinariatuluĭ archidiecesanŭ, aşa trebue să fie şi pre viitoriŭ. Româniĭ greco-catolicĭ spre a-şĭ justificá punctulŭ lorŭ de vedere în acéstă afacere se provócă de comunŭ la *caracterulŭ românescŭ şi greco-catolicŭ alŭ gimnasiuluĭ,* şi susţinŭ, că unŭ gimnasiŭ provĕḍutŭ cu acelŭ caracterŭ nu póte stá nicĭ de cum sub conducerea Ministruluĭ de culte şi instrucţiunea publică.

Ministrulŭ însă susţine din contră, că împregiurarea aceea, că gimnasiulŭ din Blaşiŭ este românescŭ şi greco-catolicŭ, nu este unŭ argumentŭ suficientŭ pentru a-lŭ înduplecá, să lase gimnasiulŭ sub conducerea Ordinariatuluĭ, de órece numaĭ gimnasiile confesiunilorŭ autonome staŭ sub conducerea auctorităţiĭ confesionale, ér gimnasiile latine şi greco-catolice trebue să sté sub conducerea Ministruluĭ, de óre-ce ordinariatele respective — după părerea Ministruluĭ — nicĭ odată nu ar' fi esercitatŭ asupra acelorŭ gimnasiĭ drepturĭ autonomice.

Din contrastulŭ, în care se află punctulŭ nostru de vedere cu punctulŭ de vedere alŭ Ministruluĭ, se vede aşadară, că celŭ puţinŭ pentru Ministru nu este destulŭ să dovedimŭ, că gimnasiulŭ din [illegible] românescŭ şi greco-catolicŭ, ḍespre unirea Transilvanieĭ cu Ungaria, în care se ḍice:

„Tóte legile Transilvanieĭ, carĭ pre teritoriulŭ transilvanŭ şi în părţile numite maĭ înainte ungurene garantézĕ libertatea de religiune şi de autonomie a confesiunilorŭ recepte, a bisericelorŭ şi auctorităţilorŭ bisericescĭ, precum şi egalitatea lorŭ în drepturĭ şi raporturile lorŭ între olaltă şi respective sfera lorŭ de activitate, nu numaĭ se susţinŭ nevătĕmate, ci se estindŭ totŭ-odată şi la biserica greco-catolică, la cea armeno-catolică şi la cea greco-orientală.“ Ca să nu cugete însă cineva, că n'amŭ tradusŭ fidelŭ acestŭ paragrafŭ importantŭ de lege, îlŭ lăsămŭ să urmeze aicĭ şi în textulŭ originalŭ magiarŭ: „Erdély mindazon törvényei, melyek az erdélyi területen és a korábban ugynevezett magyarországi részekben a bevett vallásfelekezetek, egyházak és egyházi hatóságok vallásgyakorlati és önkormányzati szabadságát, jógegyenlőségét, egymás közötti viszonyait, s illetőleg hatáskörét biztositják, nemcsak sértetlenül fenntartatnak, hanem egyszersmind a görög- és örmény-katholikus és a keleti görögszertartásu egyházakra is kiterjesztetnek.“

Din citatulŭ acesta pricepe orĭ cine, că avemŭ de a face cu o lege sancţionată de Maiestatea Sa augustulŭ nostru Domnitoriŭ, prin carea *autonomia şi sfera de activitate a confesiunilorŭ recepte* se estinde şi la biserica greco-catolică, aşa încâtŭ autonomia şi sfera de activitate, ce o aŭ d. e. calviniĭ asupra gimnasiilorŭ lorŭ, trebue să o aĭbă şi româniĭ greco-catolicĭ din Transilvania cu privire la gimnasiile lorŭ propriĭ. Este însă cunoscutŭ, că luteraniĭ, calviniĭ şi unitariĭ din Transilvania conducŭ liberŭ gimnasiile lorŭ, aşa încâtŭ aceste gimnasii se află şi astăḍi, ca şi înainte de crearea legiĭ din 1883, numaĭ sub inspecţiunea supremă şi nu şi sub conducerea guvernuluĭ. Prin urmare dreptulu de a conduce gimnasiile române greco-catolice şi în specie gimnasiulŭ greco-catolicŭ din Blaşiŭ trebue să-lŭ aĭbă şi aucotritatea nóstră bisericéscă supremă până atuncĭ, până cândŭ nu se va dovedí prin o lege positivă esistentă, că acelŭ dreptŭ i-s'ar fí luatŭ pre cale legală şi drépta. O astŭ-felŭ de lege, pre câtŭ scimŭ noĭ, nu se află de locŭ în codicele de legĭ aduse dela anulŭ 1868 încóce. Articululŭ de lege XXX din 1883 nicĭ nu abrógă, nicĭ nu modificá paragrafulŭ 14 din articululŭ de lege XLIII despre uniunea Transilvanieĭ cu Ungaria, de órece nu spune, că bisericeĭ române greco-catolice din Transilvania i-se iea dreptulŭ de autonomie recunoscutŭ prin legea citată din anulŭ 1868, nicĭ nu ḍice, că gimnasiulŭ din Blaşiŭ nu se ţine de categoria gimnasiilorŭ confesiunilorŭ autonome, ci numaĭ enunciă in genere drepturile, carĭ le aŭ gimnasiile confesiunilorŭ autonome, fără să se spună apriatŭ, carĭ suntŭ aceste gimnasiĭ, şi carĭ aceste confesiunĭ? Altcum îndată ce articlulŭ de lege XXX din 1883 a enunciatŭ principiulŭ, că confesiunile autonome aŭ dreptulŭ de a-şĭ conduce gimnasiile lorŭ proprii, de la sine urméză, că acelŭ dreptŭ îlŭ are şi biserica română greco-catolică din Transilvania, de órece i-l'a garantatŭ articululŭ de lege XLIII din 1868 neabrogatŭ încă până în ḍiua de astăḍi.

Dacă cineva faţă cu argumentele, ce le-amŭ adusŭ spre a probá dreptulŭ bisericeĭ nóstre de a conduce liberŭ gimnasiulŭ din Blaşiŭ, s'ar provocá la biserica latină catolică din Transilvania, şi ar ḍice, că noĭ nu potemŭ pretinde maĭ marĭ favoruri faţă cu gimnasiile nóstre, decâtŭ suntŭ acelea, carĭ le are acéstă biserică faţă cu gimnasiile sale, atuncĭ noĭ rĕspundemŭ, că nu pretindemŭ altŭ-ceva, de câtŭ aceea, ca să ni-se concédă şi nóuĕ esercitiulŭ drepturilorŭ nóstre de maĭ înainte, precum s'a concesŭ şi bisericeĭ catolice de ritulŭ latinŭ din Transilvania esercitiulŭ drepturilorŭ sale, ce le-a avutŭ înainte de 1883. Acesteĭ biserici însă i-s'a lăsatŭ neatinse drepturile, ce le-a avutŭ asupra gimnasiilorŭ sale, căci paragrafulŭ 41 din articululŭ de lege XXX din 1883 astŭ-felŭ dispune: „Cu privire la şcólele medie susţinute de statulŭ catolicŭ în părţile transilvane, se lasă neatinse acele drepturĭ, carĭ le-a esercitatŭ până acum statulŭ catolicŭ.“

Aşadară saŭ să se lase şi bisericeĭ greco-catolice drepturile, carĭ le-a avutŭ şi esercitatŭ în decursulŭ ereĭ constituţionale până la anulŭ 1883 asupra gimnasiuluĭ din Blaşiŭ şi după părerea nóstră nu i-s'aŭ luatŭ prin *lege positivă,* saŭ să ni-se dovedéscă cu o lege positivă, cumcă dreptulŭ de atonomie şi sfera de activitate, ce ni s'a datŭ prin articululŭ de lege XLIII din 1868, ni s'a luatŭ pre cale legală, ér până [illegible]

ducere alŭ bisericeĭ nóstre din Transilvania asupra gimnasiuluĭ din Blașiŭ se póte face o obiecțiune și anume, că la crearea mijlócelorŭ, din carĭ se susține acelŭ gimnasiŭ, afară de clerulŭ și poporulŭ nostru a concursŭ și munificența marilorŭ principĭ aĭ Transilvanieĭ, și că prin urmare Ministrulŭ ca representantŭ alŭ drepturilorŭ corónei este în dreptŭ a conduce gimnasiulŭ din Blașiŭ, în tocmaĭ precum conduce și alte gimnasiĭ catolice din patrie, la a cărorŭ înființare a concursŭ munificența regéscă.

Acéstă dificultate însă dispare îndata ce considerămŭ, că nu este identică posițiunea bisericeĭ catolice din Transilvania cu posițiunea, ce o are biserica catolică din Ungaria propriŭ dișă. Acésta nu o afirmămŭ numaĭ noĭ, ci chiar și unŭ funcționariŭ înaltŭ din ministeriulŭ cultelorŭ și instrucțiuneĭ publice, și anume Boncz Ferencz, directorulŭ fundațiunilorŭ publice, care vorbindŭ despre biserica catolică de ritulŭ latinŭ și ritulŭ grecescŭ din Transilvania, astŭ-felŭ se esprimă: „In Transilvania bisericele aŭ fostŭ provĕdute cu autonomie dela principiĭ naționalĭ încóce.“ [1]) Va să dică pre cândŭ în Ungaria a fostŭ în praxă unŭ amestecŭ fórte mare alŭ guvernuluĭ în afacerile bisericescĭ și scolastice, pre atuncĭ bisericele catolice din Transilvania și-aŭ condusŭ independentŭ aceste afacerĭ.

Afară de acestea în Transilvania suntŭ maĭ multe gimnasiĭ înființate de principiĭ transilvanĭ, și totuși guvernulŭ nu-și arógă asupra lorŭ dreptulŭ de conducere. Ca esemplu aducemŭ aicĭ gimnasiulŭ calvinescŭ din Aiudŭ, care s'a înființatŭ maĭ vîrtosŭ din donațiunile principeluĭ Gavrilă Bethlen. [2]) Eĭ bine, dacă unŭ gimnasiŭ calvinescŭ înființatŭ de unŭ principe transilvanŭ este scutitŭ de conducerea Ministruluĭ, trebue să fie scutitŭ și unŭ gimnasiŭ greco-catolicŭ, la a căruĭ susținere numaĭ în parte a concursŭ unŭ mare principe a Transilvanieĭ, căcĭ altcum nu se respectézĕ principiulŭ: „Quod uni justum, alteri aequum.“

Față cu cele dovedite până acum nu are nicĭ o importanță împregiurarea, că Ministrulŭ de culte și instrucțiunea publică în raportulŭ alŭ dĕcelea despre starea învĕțământuluĭ în decursulŭ aniloră scolasticĭ 1878/9 și 1879/80 a pusŭ gimnasiulŭ din Blașiŭ în categoria gimnasiiloră, carĭ staŭ sub conducerea directoruluĭ supremŭ, [3]) căcĭ orĭ ce actŭ alŭ Ministruluĭ numaĭ atuncĭ are valóre, cândŭ se radimă pre vre-o lege sancționată. La o astŭ-felŭ de lege însă Ministrulŭ nu s'a potutŭ provocá, pre cândŭ noĭ în acestŭ articulŭ ne-amŭ provocatŭ la o lege sancționată de Maiestatea Sa, care asigură bisericeĭ nóstre dreptŭ de conducere asupra gimnasiuluĭ din Blașiŭ. Afară de aceea dacă Ministrulŭ la an. 1880 a fostŭ convinsŭ, că esistă lege, care pune gimnasiulŭ din Blașiŭ sub conducerea sa, atuncĭ pentru ce nu și-a validitatŭ încă atuncia acelŭ dreptŭ? și pentru ce a lăsatŭ, ca biserica greco-catolică să eserciteze până la anulŭ 1884 asupra gimnasiuluĭ din Blașiŭ tocmaĭ acelașĭ drepturĭ, carĭ le-aŭ esercitatŭ și calviniĭ asupra gimnasiilorŭ lorŭ? Se vede dar, că Ministrulŭ la an. 1880 a fostŭ convinsŭ, că lucră arbitrariŭ, cândŭ pune gimnasiulŭ din Blașiŭ în categoria gimnasiilorŭ, carĭ staŭ sub conducerea sa, și pentrŭ aceea a așteptatŭ, să maĭ créscă puținŭ córnele șovinismuluĭ, și numaĭ după aceea să ne despóie de dreptulŭ nostru.

Pre cândŭ Ministrulŭ nu se póte provocá la nicĭ o lege orĭ actŭ publicŭ, care ĭ-ar fi datŭ dreptulŭ de a pune în raportulŭ sĕŭ citatŭ maĭ susŭ gimnasiulŭ din Blașiŭ în categoria gimnasiilorŭ de sub conducerea sa, pre atuncĭ noĭ ne potemŭ provocá la acte publice, carĭ directe orĭ indirecte îndreptățescŭ auctoritatea bisericéscă a conduce singură acelŭ gimnasiŭ. Așa d. e. în tractatulŭ din Viena dela 1686, prin care se regulézĕ relațiunea Transilvanieĭ cătră Austria și Ungaria, se dice: „Nec allaborabit (Sua Maiestas) in templorum, *scholarum,* parochiarum, proventuumque eorum *occupatione.*“ În diploma împĕratuluĭ și regeluĭ Leopoldŭ din 4 Decembre 1691 referitóre la Transilvania ni-se spune: „In causa receptarum ibidem religionum, templorum, *scholarum,* parochiarum, quae ibi nunc extant, *nihil alterabitur,* contradictionibus quibuscunque sive sacri sive profani ordinis nihil unquam in contrarium valentibus.“ In fine împĕratulŭ și regele apostolicŭ Franciscŭ I în rescriptulŭ din 25 Aprilie 1829 împune episcopuluĭ românŭ greco-catolicŭ din Blașiŭ, să se grigéscă de școle și cultura națiuneĭ sale: „Denique Episcopo stricte imponitur, ut habeat curam scholarum et culturae Nationis.“

Nu este prin urmare Ministrulŭ îndreptățitŭ a conduce gimnasiulŭ din Blașiŭ din punctŭ de vedere didacticŭ și pedagogicŭ, ci acestŭ dreptŭ compete Ordinariatuluĭ, și pentru aceea noĭ și împreună cu noĭ toțĭ Româniĭ, carĭ aŭ de a mulțămí fórte multŭ școlelorŭ din Blașiŭ, trebue să stăruimŭ, ca să mântuimŭ celŭ maĭ vechiŭ gimnasiŭ românescŭ de ingerința incompetentă a guvernuluĭ.

[1]) Vedĭ Boncz Ferencz, Előadmány a congruaügyben p. 21.

[2]) Vedĭ Benkő, Transsilvania tom. I. pag. 268 și tom. II pag. 251 edit. an. 1778.

[3]) Vedĭ Dr. Klamarik, A középiskolák szervezete és eljárása, Budapest 1881 pag. 1.

Iubileulŭ de 25 anĭ alŭ regeluĭ Carolŭ I alŭ Românieĭ. Ierĭ în 10/22 Maiŭ s'aŭ împlinitŭ 25 de anĭ, de cândŭ după detronarea principeluĭ Alesandru Ioanŭ Cuza se suĭ pre tronulŭ principateloră române unite principele Carolŭ de Hohenzollern. Puținĭ aŭ credutŭ atuncĭ, că acestŭ principe noŭ va ședé 25 anĭ pre tronulŭ principateloră române. Europa erá dedată a nu vedé în Orientŭ nimica stabilŭ, éră tronurile a le considerá numaĭ de efemere. Încă și maĭ puținĭ aŭ fostŭ, carĭ aŭ credutŭ atuncĭ, că principele Carolŭ va ajunge să-și serbeze iubileulŭ de 25 anĭ aĭ domnieĭ sale nu ca principe preste unŭ statŭ vasalŭ Sultanuluĭ, ci ca rege alŭ unuĭ statŭ, alŭ uneĭ Românieĭ independente, alŭ unuĭ statŭ, care cu eroismŭ adevĕratŭ românŭ și-a eluptatŭ independința pre câmpulŭ de luptă.

Și totuși, ce atuncĭ n'a credutŭ maĭ nimenĭ, astădĭ e lucru împlinitŭ. Ce s'ar fi credutŭ atuncĭ visŭ, astădĭ e realitate. Pentru aceea mândru este regele Carolŭ I, mândru este poporulŭ Românieĭ de iubileulŭ acesta unicŭ în felulŭ sĕŭ, căcĭ de multŭ maĭ mare însĕmnătate este, ce s'a petrecutŭ în acești 25 de anĭ, decâtŭ actulŭ, ce s'a întêmplatŭ la începutulŭ lorŭ. Ca unŭ conductŭ împunĕtorŭ și însuflețitorŭ în fața iubileuluĭ acestuia trece pre dinaintea ochilorŭ orĭ și cuĭ eroismulŭ dela Plevna, independința Românieĭ, încoronarea regeluĭ, progresele interne pre terenulŭ administrativŭ, finanțialŭ, militarŭ, industrialŭ, comercialŭ, agricultorŭ și alte destule terene, prin carĭ progrese România a întratŭ în șirulŭ statelorŭ civilisate. Singurŭ pentru menirea bisericeĭ în viĕța statuluĭ a arĕtatŭ România modernă și plină de mărire nu destulă pricepere. Amintirea unuĭ progresŭ adevĕratŭ și pre terenulŭ acesta este póte reservată unuĭ altŭ iubileŭ în venitorŭ.

Tótă Europa gratuléză acum Românieĭ pentru progresele aceste. Cum vomŭ rĕmâné noĭ îndĕrĕptŭ, frațĭ de unŭ sânge și de o limbă? Primescă dară preste Carpațĭ România gratulările nóstre și espresiunea bucurieĭ și admirațiuneĭ, de care suntemŭ cuprinșĭ, cândŭ cugetămŭ la aceea, ce a fostŭ România înainte de acésta cu 25 anĭ și ce este ea astădĭ!

---

†

Ion Brătianŭ.

Abia fu spedatŭ numĕrulŭ din urmă alŭ foiĭ nóstre, cândŭ ne veni din România dela Florica trista scire, că *Ion Brătianŭ,* celŭ maĭ mare bărbatŭ de statŭ în istoria cea maĭ gloriósă a Romanieĭ, *Ion Brătianŭ,* barbatulŭ de statŭ alŭ Românieĭ, care maĭ multŭ ca orĭ care altulŭ a fostŭ încungiuratŭ cu aureola stimeĭ, respectuluĭ, simpatieĭ și a iubireĭ nóstre a Românilorŭ de sub córona sântuluĭ Stefanŭ, *Ion Brătianŭ,* bărbatulŭ, a căruĭ nume nu va dispăré din istoriă decâtŭ deodată cu numele de Românŭ, dacă se va poté întêmplá acésta vre-odată, *Ion Brătianŭ,* esemplarulŭ celŭ maĭ curatŭ alŭ unuĭ Românŭ verde ca stejarulŭ, din voia luĭ Domnedĕŭ ne-a părăsitŭ Sâmbătă în 16 Maiŭ n. la 3 óre deminĕța spre a primí în o altă viĕță o corónă multŭ maĭ strălucită și maĭ vrednică de elŭ decâtŭ aceea, ce i-o împletimŭ noĭ moritoriĭ.

Domnedĕŭ în planurile luĭ puținŭ străbătute de mintea nóstră mărginită nu a concesŭ, ca *Ion Brătianŭ* să pótă luá parte la iubileulŭ de 25 anĭ alŭ uneia din operile luĭ cele maĭ mărețe. Numaĭ câteva dile îlŭ maĭ despărțiaŭ de dilele aceste strălucite de sĕrbătore ale Românieĭ pregătite de elŭ înainte de acésta cu unŭ pătrarŭ de secolŭ între multe lupte și greutățĭ. Sufletulŭ însă și ideile luĭ vorŭ planá totuși asupra toturorŭ serbărilorŭ acestora, și în fața lorŭ nu va fi Românŭ, care să nu eschiame: O! unde este *Ion Brătianŭ,* fără de care cu greŭ s'ar fi ajunsŭ dilele aceste?

Pre cândŭ se va începe pompa serbărilorŭ, pre atuncĭ trupulŭ luĭ *Ion Brătianŭ* va fi datŭ deja pămêntuluĭ. Multe speranțe se vorŭ cufundá în mormêntulŭ luĭ, însă maĭ multe suveniruri vorŭ rĕmâné de-asupra, pre carĭ nu le va poté înghițí nice mormêntulŭ, nice timpulŭ, căcĭ ce este istoria modernă și plină de mărire a Românieĭ fără de *Ion Brătianŭ?*

Până ce ne vomŭ poté ocupá maĭ pre largŭ cu viĕța și activitatea strălucită a acestuĭ mare bărbatŭ, vĕrsămŭ și noĭ preste Carpațĭ o lacrimă fierbinte pre trupulŭ acela, în care până la mórte a bătutŭ o inimă așa sêmțitóre și pentru noĭ Românĭ din regatulŭ Ungarieĭ, rogândŭ pre Domnedĕŭ, ca pre altă cale să se îndure a împlé lacuna, ce a lăsatŭ elŭ în viĕța Românieĭ chiar în timpurile aceste de grea cercare pentru ea.

Plângĕ, Românie! că aĭ causă de a plânge!

Revistă bisericéscă.

Roma.

Consistoriulŭ papalŭ va avé locŭ la începutulŭ luneĭ viitóre. Şi anume în 1 Iunie va fi consistoriŭ secretŭ, cându se voru creá cardinalĭ noĭ, între carĭ la tótă întêmplarea va fi nunţiulŭ din Paris, Monsignorele Rotelli; éră în 4 Iunie se va ţiné consistoriŭ publicŭ, în care se va da pĕlăria de cardinalŭ Eminentissimilorŭ *Vincenţiŭ Vannutelli,* pronunţiŭ în Lissabon, şi *Albinŭ Dunajewski,* episcopŭ în Cracovia. În consistoriulŭ secretŭ se voru preconisá şi maĭ mulţĭ episcopĭ, atâtŭ italienĭ câtŭ şi străinĭ.

Pre la capĕtulŭ luĭ Octobre va sosí în Roma unŭ peregrinagiŭ din Belgia, în fruntea căruia va stá Eminenţia Sa archiepiscopulŭ-cardinalŭ Goossens.

Francia.

Graţia domnedeéscă nu încétă a lucrá minunĭ. O adevĕrată minune trebue să numimŭ într'adevĕrŭ acelŭ actŭ eroicŭ de caritate, ce l'a îndeplinitŭ în luna luĭ Novembre din anulŭ trecutŭ o călugăriţă în oraşulŭ Levallois-Perret. La o băiétă de 4 anĭ, cu numele Marcella Tournery, i-a arsŭ braţulŭ dreptŭ până la umĕrŭ, astŭ-felŭ încâtŭ osulŭ erá aprópe golŭ. Băiéta se aflá în îngrigire la spitalulŭ călugăriţelorŭ, şi aveá să sufere dorerĭ crâncene. Mediciĭ după multe consultărĭ aŭ declaratŭ, că rana numaĭ aşa se va potó vindecá, dacă se va obduce cu pielea luată de pre braţulŭ unuĭ altŭ omŭ sănĕtosŭ. Audêndŭ acestea călugăriţa Cecilia, i-a oferitŭ de bună voiă braţulŭ sĕŭ mediculuĭ şi a suferitŭ, fără de a se plânge, dorerósa operaţiune. Băiéta acum se află maĭ bine, şi viéţa are să şi-o mulţăméscă sacrificiuluĭ supraomenescŭ alŭ nobileĭ eroine.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Proiectulŭ de lege despre reforma administrativă a trecutŭ deja şi prin *comisiunea financiară* a parlamentuluĭ, şi acum se află înaintea caseĭ deputaţilorŭ spre desbatere plenară. Opositiunea va face totulŭ, ca acestŭ proiectŭ să nu devină lege, şi astŭ-felŭ ne potemŭ aşteptá la desbateri îndelungate şi furtunóse. Finea la tóte va fi, că proiectulŭ se va face lege, şi noĭ păgubaşiĭ o vomŭ plătí. Guvernulŭ a compusŭ proiectulŭ acesta ca lécŭ pentru stîrpirea naţionalităţilorŭ, éră opositionaliĭ îlŭ combatŭ, pentru că se temŭ, nu cumva naţionalităţile să apuce la potere. Scopulŭ le este unulŭ, numaĭ în mijlóce se deosebescŭ. Chiar' de aceea tótă cérta să va face pre contulŭ nostru.

Mare svonŭ a produsŭ în cercurile parlamentare scrisórea, carea deputatulŭ *Horváth Gyula,* redactorulŭ dela „Magyar Hirlap", a adresat'o preşedinteluĭ caseĭ deputaţilorŭ şi în care îlŭ încunoscinţézĕ, că îşĭ depune mandatulŭ sĕŭ de deputatŭ. Motivele, pentru carĭ s'a decisŭ la acestŭ pasŭ, le espune Horváth într'o epistolă adresată alegătorilorŭ sĕĭ dín Bălăuşerŭ. Între motive este şi frica, nu cumva prin nóua lege administrativă să se *desnaţionalizeze* Maghiarĭi din Transilvania. Crede óre dlŭ Horváth, că se va aflá unŭ omŭ cu minte, care se dea ceva pre astŭ-felŭ de motive?

Rusia.

Familia imperială din Rusia de unŭ timpŭ în cóce e persecutată de sórte. În 11 a l. c. sosindŭ moştenitorulŭ de tronŭ rusescŭ în călătoria sa întreprinsă prin Orientŭ pentru întărirea sănĕtăţiĭ sale şi pentru câştigarea de nóuĕ cunoscinţe în oraşulŭ iaponezŭ *Otsa,* a fostŭ rănitŭ la capŭ cu o sabiă de către o persónă din împregiurimea sa. Rana e lungă de 8 centimetri, însă nu e afundă, şi astŭ-felŭ nu e periculósă. Deja sosescŭ sciriĭ îndestulitóre despre starea principeluĭ. — Atentatulŭ acesta a produsŭ o impresiune estraordinară, şi nenumĕrate aŭ fostŭ şi suntŭ versiunile despre causele aceluia. Uniĭ voescŭ să vadă mâna nihiliştilorŭ. Alţiĭ credŭ, că fanatismŭ religiosŭ a datŭ ansă atentatuluĭ. Versiunea acésta este până în momêntulŭ de faţă cea maĭ probabilă, pentru că de multŭ este deja sciutŭ, că Ruşiĭ încércă a întórce la ortodocsie pre Iaponezi, şi că Iaponeziĭ aceste încercărĭ le vĕdŭ cu ochĭ rĕĭ.

Sêrbia.

Drama din casa Obrenovicĭ a ajunsŭ într'unŭ nouŭ stadiŭ. Precum s'a potutŭ prevedé, regina Natalia nu s'a supusŭ decisiuneĭ luate de skupcină, de altă parte nicĭ skupcina nu a potutŭ cedá uneĭ femeĭ şi astŭ-felŭ n'a remasŭ altceva decâtŭ depărtarea regineĭ din ţéră cu ajutorulŭ potereĭ brachiale. În 18 a l. c. a încercatŭ guvernulŭ se scótă pre regina din ţéră, dară poporulŭ şĭ studenţiĭ s'aŭ resculatŭ şi desprinzêndŭ caiĭ dela trăsura regineĭ, au recondus'o în triumfŭ la locuinţa eĭ. Între aceste saŭ întêmplatŭ şi încăerărĭ, miliţia a folositŭ armele, şi resultatulŭ a fostŭ câţiva morţĭ şi maĭ mulţĭ răniţĭ. În 19 a l. c. érăşĭ a încercatŭ guvernulŭ să depărteze pre regina, de astădată cu succesŭ, şi fără de turburărĭ maĭ marĭ. Acum decĭ regina se află pre teritorŭ străinŭ, esilată din ţéra aceea, acăreĭ regină iubită a fostŭ óre cându. — Poporaţiunea din Belgradŭ e fórte agitată, şi Domnedeŭ scie, ce surprinderĭ voru aduce ţilele şi órele viitóre.

Corespondinţe.

I.

Bucurescĭ la 8 Maiŭ 1891.

Pre lângă tótă încordarea lupteĭ electorale din ajunŭ, totuşi amŭ avutŭ de sântele Sĕrbătorĭ maĭ multe óuĕ roşiĭ decâtŭ capete sparte. Ar fi fostŭ însă o minune, dacă bătăuşiĭ s'ar fi lăsatŭ a se îndestulí numaĭ cu ciocănitulŭ óuĕlorŭ roşiĭ. Pentru aceea n'aŭ lipsitŭ nicĭ capete sparte, printre carĭ se numĕrară şi alorŭ doĭ preoţĭ din provincie. Preste acestea, opiniunea publică ar fi trecutŭ prea lesne înainte, sciindŭ din esperinţă, că maĭ alesŭ în asemenea cestiunĭ cu greŭ iésă din maĭ multe capete părerile restrinse, dacă nu li-se face şi câte-o portiţă; dar s'a ivitŭ şi unŭ casŭ de mórte, care a datŭ locŭ la o discuţiune fórte lungă împreunată cu o imposantă manifestaţiune de doliŭ din partea partiduluĭ liberalŭ din opositie. În urma utopsieĭ făcute de medicĭĭ legiştĭ s'a constatatŭ, că mortea aceluĭ nenorocitŭ a provenitŭ dintr'o apoplecsie pulmonară; mulţĭ însă causa acesteĭ cause aŭ pus'o chiar' în activitatea desfăşurată preste mĕsură de către bătăuşĭ: de aci nuoĭ şi nuoĭ discuţiunĭ, carĭ de sigurŭ se voru reluá cu o tărie încă şi maĭ mare cu ocasiunea validărilorŭ celorŭ aleşĭ îndată după deschiderea corpurilorŭ legiuitóre. — Se scie deja, că din urne a ieşitŭ învingătorŭ guvernulŭ, adică partidulŭ conservatorŭ, dar' şi opositia liberală e destulŭ de respectabilă. Afară de aceste dóuĕ partide istorice în timpurile din urmă se formaseră şi alte grupurĭ indipendente, anumitŭ alŭ junimiştilorŭ saŭ constituţionalilorŭ având de şefŭ pe dlŭ Carp, alŭ radicalilorŭ compusŭ maĭ numaĭ din dlŭ Panŭ, carele erá astŭ-felŭ şi şefulŭ şi armata şi programulŭ grupuluĭ, — în fine alŭ socialiştilorŭ representatŭ la începutŭ de doĭ deputaţĭ, apoĭ numaĭ de cetăţanulŭ Nădejde. Secerişulŭ pentru aceste grupurĭ a fostŭ fórte slabŭ. Închipuiţi-ve, că şefulŭ junimiştilorŭ, fără nicĭ o îndoiélă unulŭ dintre ceĭ maĭ ilustri bărbaţĭ de statŭ aĭ Românieĭ, carele acum suntŭ treĭ anĭ ieşĭ în fruntea aleşilorŭ colegiuluĭ întâiŭ din capitală, acum n'a întrunitŭ numaĭ 151 voturĭ din vre-o dóuĕ miĭ votanţĭ şi n'a fostŭ alesŭ decâtŭ într'unŭ balotagiŭ din provincie. „Ingratitudinea în politică," predise cu fundamentŭ organulŭ sĕŭ, „e o monedă curentă." Junimiştiĭ în totalŭ voru fi în nóua cameră în numĕrŭ de 6—7, pre cându în cea precedentă eraŭ preste patru dĕcĭ. Căděndŭ dlŭ Panŭ, a căzutŭ şi grupulŭ radicalŭ. Dintre socialiştĭ a fostŭ alesŭ numaĭ cetăţanulŭ Morţun, rĕmânêndŭ astŭ-felŭ nădejdea cetăţanuluĭ Nădejde cu totulŭ desnădăjduită! — În schimbŭ „speranţe îmbucurătóre pentru viitorŭ", spre a usá de cuvintele dariuluĭ bisericescŭ *Amvonulŭ*, a avutŭ clerulŭ de mirŭ, carele pentru prima dată a păşitŭ în lupta electorală cu candidaţĭ propriĭ fără de a fi fostŭ împedecatŭ de autoritatea bisericéscă. La acéstă hotărîre preoţiĭ de mirŭ aŭ ajunsŭ fie ca să aibă nisce apĕrătorĭ maĭ hotărîţĭ" în cestiunea îmbunătăţireĭ sórteĭ lorŭ, ce cu dreptŭ cuvêntŭ îĭ preocupă fórte multŭ, fie căcĭ „promisiunile ce li s'aŭ făcutŭ din tóte părţile, de către persónele ce le cereaŭ sufragiile, au rĕmasŭ literă mórtă". Timpulŭ relativŭ a fostŭ prea scurtŭ spre a se organisá, cum s'ar fi cuvenitŭ şi cum s'a şi doritŭ; cu tóte aceste candidatulŭ cleruluĭ din capitală, deşi a căzutŭ, a întrunitŭ totuşĭ preste dóuĕ sute voturĭ. Numitulŭ ţiariŭ bisericescŭ vorbindŭ de resultatulŭ alegeriĭ constată „cu satisfacţiune, că începutulŭ e bunicelŭ, şi ar fi fostŭ şi maĭ bunŭ, dacă fie-care ar pune maĭ multŭ devotamentŭ şi bunăvoinţă în o causă aşa sântă". În provincie încă n'a reuşitŭ nicĭ unŭ candidatŭ propriu alŭ cleruluĭ. — În principiŭ generalŭ convicţiunea mea este, că clerulŭ trebue să se ocupe de politică, nu numaĭ căcĭ membriĭ sĕĭ aŭ drepturile cetăţenescĭ ca orĭ şi cine altulŭ, ci şi pentru că în ocârmuirea statuluĭ se presintă o mulţime de cestiunĭ, în carĭ religiunea are să-şĭ spună cu tótă tăria cuvêntulŭ sĕŭ. Acésta o susţinŭ maĭ alesŭ în aceste timpurĭ, în carĭ aşa ţisulŭ liberalismŭ voesce a învîrtí tóte celea după calapodulŭ sĕŭ.

Serbarea socialistă de 1 Maiŭ, care în alte părţĭ a datŭ locŭ chiarŭ la scene sângeróse, aci în capitală s'a petrecutŭ în tótă liniştea. Plecându în procesiune din grădina Cişmegiŭ cu stégurĭ saŭ pânze roşiĭ, ce portaŭ inscripţiunile: „Ajungŭ 8 óre de muncă pre ţi" — „Ceremŭ votulŭ univervalŭ" — „Repausulŭ de Dominecă" — şi însoţiţĭ de vre-o câţi-va „musicanţĭ", „ale cărorŭ instrumente eraŭ într'o stare multŭ maĭ primitivă decâtŭ ale saltimbancilorŭ de pre la bâlciurĭ", socialiştiĭ nostri aŭ mersŭ într'o villă de lângă gara Filaret, unde, după şi printre discursurile căpeteniilorŭ, şĭ-aŭ petrecutŭ cu veselie până séra târţiŭ. Cortegiulŭ, după cutare ţiariŭ erá compusŭ din aprópe 2000 muncitorĭ, cu femeĭ şi copiĭ, ér după altulŭ grosulŭ luĭ erá formatŭ din vre-o 200 „haimanale". Diferinţa de calculŭ, cum vedeţĭ, nu-ĭ decâtŭ bagatela de unŭ zero. „Haimanale" maĭ multe orĭ maĭ puţine, nu schimbă esenţa lucruluĭ, maĭ alesŭ cându esenţa însă-şĭ se reduce maĭ numaĭ la zero. Da, căcĭ socialismulŭ în România este

o plantă exotică fără de rădăcini, importată din modă și „cultivată“ de unii, cari cu ori-ce preț voescu să fie căpeteniĭ. Cum se scie, partea cea mai mare a muncitorilorŭ de prin fabrici suntŭ străini, cari a bună sémă n'ar veni și n'ar stá într'o țéră străină, decumva n'ar găsí aci o pâne mai bună. Ér muncitorii români, fiindŭ în imensa lorŭ maioritate agricultori, acum cândŭ nu sciŭ în cătrăŭ să apuce de mulțimea lucruluĭ, nici nu și-ar' mai perde vremea cu sfășiatulŭ pânzelorŭ roșiĭ și cu cele 8 óre de muncă pre di.

Academia și-a închisŭ sesiunea ordinară în săptămâna patimilorŭ. În ședința cea din urmă savantulŭ corpŭ între altele a luatŭ decisiunea salutară de a nu mai premiá operile membrilorŭ sĕĭ, cum se făceá în trecutŭ. Printre multele felicitări primite cu ocasiunea iubileuluĭ, fără sémĕnŭ a fostŭ scrisórea direcțiuneĭ școleĭ gr.-cat. din Ciacova (Bănatŭ), însoțită de o cruciuliță de aurŭ și trimisă cu rogarea de a o dá unuĭ tinérŭ distinsŭ prin talentŭ și sirguință. Tóte aŭ fostŭ bune, numai câtŭ acea direcțiune uitase, că Academia nu este o instituțiune școlară cu studenți de premiatŭ: totuși on. nostri nemoritori aŭ socotitŭ de cuviință a-și astêmpĕrá grațiósa emoțiune, stêrnită într'înșiĭ la vederea cruciuliței oferindu-o unuĭ tinérŭ membru corespondentŭ fórte zelosŭ față cu propășirea înaltuluĭ institutŭ națională.

Precum s'a prevĕdutŭ, bietulŭ *u* finalŭ a rĕmasŭ nedesgrogatŭ; până cam una-altă: *fie-i țĕrina ușóră!*

Philalet.

II.

Vișeulŭ inferiorŭ, la 8 Maiŭ 1891.

Onorată Redacțiune!

Vĕ rogŭ, să binevoiți a publicá în colónele prețuiteĭ foĭ „Unirea“ urmatórele:

Poporulŭ românŭ gr.-cat. din Vișeulŭ inferiorŭ în comitatulŭ Maramurĕșuluĭ își-a arĕtatŭ iubirea înflăcărată față de Domnedĕŭ și religiune prin aceea, că în Dumineca Floriilorŭ după sânta Liturgie a îndeplinitŭ o faptă nobilă și laudabilă — subscriindŭ actulŭ de donațiune, prin care frumósa sumă de 7000 fl. v. a., ce-i compete din rĕscumpărarea regaliilorŭ, o cedézá pre séma sânteĭ biserice. Cu acéstă sumă sperămŭ, că vomŭ potĕ terminá edificarea mărețeĭ nóstre biserice, care e dejá sub coperișŭ și care abia își va aflá părechiă în Maramurĕșŭ.

Nu potŭ să nu amintescŭ, că meritulŭ de a fi deșteptatŭ poporulŭ și a-lŭ fi îndemnatŭ la atare faptă nobilă, este a se atribuí părinteluĭ nostru M. O. D. protopopŭ Paulŭ Orosŭ. Acestŭ venerabilŭ părinte, deși e înaintatŭ în etate numĕrândŭ la 64 de anĭ, totuși și acum cu inimă tinerésca și cu zelŭ neobositŭ lucră la înaintarea bineluĭ comunŭ. Elŭ nu ne-a îndemnatŭ și ajutatŭ cu sfaturĭ înțĕlepte numai pre noĭ la edificarea bisericeĭ, ci în urma zeluluĭ neobositŭ alŭ luĭ și în comuna Leurdina s'a redicatŭ o frumósă biserică de pétră, a cărei terminare o așteptămŭ cu dorŭ nespusŭ în totŭ minutulŭ. Administrândŭ ca protopopŭ tractualŭ bunurile mănăstireĭ de Moiseiŭ doresce a edificá o nóuă mănăstire, care dorință dacă îi va ajutá Domnedĕŭ, sperămŭ, că nu preste multŭ o vomŭ vedé realisată, și așa peregrinagele îndatinate la acea mănăstire în ziua Adormireĭ Preacurateĭ Fecióre Maria vorŭ devení totŭ mai numeróse.

Încheiŭ mulțămindu-i în numele meŭ și alŭ poporuluĭ pentru înțeleptele-i povețe și rogândŭ pre Bunulŭ Domnedĕŭ, ca se dea tărĭă și sănĕtate venerabiluluĭ părinte, spre a ne păstorí și conduce încă mulțĭ anĭ cu zelulŭ și prudința ce-lŭ caracterisézá.

I.

Convocare.

Comitetulŭ centralŭ alŭ „Reuniuneĭ învĕțătorilorŭ greco-catolicĭ românĭ din giurulŭ Gherleĭ“ conformŭ decisiuneĭ luate în adunarea generală din anulŭ trecutŭ, prin aceste convócă adunarea generală de ăst-anŭ pre a treia și a patra di de Rosaliĭ, adecă în 23 și 24 Iunie st. n. în Valea Groșilorŭ, la care a participá în înțĕlesulŭ statutelorŭ suntŭ provocați toțĭ membriĭ și suntŭ rogați a luá parte toțĭ aceia, cari se intereséză de școlă și de progresulŭ culturalŭ a învĕțătorimeĭ române.

Gherla la 17 Maiŭ st. n. 1891.

Demetriŭ Coroianŭ, președinte. **Vasiliŭ Lessiŭ,** secretarŭ.

Mulțămită publică.

Onoratulŭ Domnŭ *Filipŭ Albulescu* cu soția *Rafila* aŭ donatŭ pre séma sânteĭ biserice din Nevrincea 2 candele de bronzŭ și 5 icóne frumóse; veduva *Rofiana Frențescu* 2 icóne, și O. D. *Mitru Balintŭ* măcelariŭ și curatorŭ alŭ bisericeĭ catedrale din Lugoșiŭ cu soția *Nasta* 1 iconă. Pentru tóte darurile acestea esprimŭ generoșilorŭ donatorĭ mulțămita mea fierbinte, și voiŭ rogá pre Domnedĕŭ, să le dea în lumea acésta viĕță lungă și îndestulită, ĕră în ceea alaltă fericirea cea cerésca.

Nevrincea, 8 Maiŭ 1891.

Petru Pintea.
par. gr.-cat.

Colecta cruceriuluĭ.

La colecta cruceriuluĭ inițiată de noĭ în numerulŭ 16 alŭ „Unireĭ“ din a. c. s'aŭ asociatŭ:

În Archidiecesă. *Protopopiatulŭ Aiudului:* O. D. *Ioanŭ Mihălțanŭ,* p. în Odveremŭ, 393 s. — *Protopopiatulŭ Dêrgeĭ:* M. O. D. *Ioanŭ Hațeganŭ,* vice-protopopŭ și p. în Dêrgea, 600 s. OO. DD. *Ioanŭ Petranŭ,* p. în Ascileulŭ m., 800 s. *G. Ciobanŭ,* p. în Brusturĭ, 200 s. *I. Mihali,* p. în Călacea, 600 s. *Al. Topanŭ,* p. în Cernucŭ, 500 s. *I. Popŭ,* p. în Chechișiŭ, 1000 s. *St. Popŭ,* p. în Checichehata, 200 s. *Danilă Coste,* p. în Chendrea, 600 s. *V. Popŭ,* a. p. în Popteleculŭ, 600 s. și a. p. în Ciachi-Gârbău, 600 s. *I. Ienei,* p. în Elciŭ, 400 s. *E. Șerbanŭ,* p. în Fizeșiŭ, 900 s. *Vas. Popŭ,* p. în Gălgău, 900 s. *I. Popŭ,* p. în Lupóia, 200 s. *Aur. Fodorŭ,* p. în Pănticeŭ, 900 s. *I. Deacŭ,* a. p. în Recea-Cristurŭ, 600 s. *I. Andreiŭ,* a. p. în Sân-Mihaiulŭ deșertŭ, 800 s. *Iuliu Mihali,* p. în Sotelecŭ, 900 s. *Alesiŭ Coste,* a. p. în Tihău-Varŭ, 900 s. *I. Nosa,* p. în Trestia, 200 s. *Stef. Berceanŭ,* p. în Ugruțŭ, 700 s. *Vas. Colceriŭ,* a. p. în Vaidahaza, 900 s. — *Protopopiatulŭ Fărăgăuluĭ:* O. D. *Isidorŭ Sĕcașiŭ,* p. în Orosfaia 458 s., pentru filia *Comlodŭ* 190 s. — *Protopopiatulŭ Murĕșuluĭ:* O. D. *Florianŭ Muntenescu,* p. în Oroiulŭ sĕcuescŭ, 345 s. — *Vicariatulŭ Făgărașuluĭ:* O. D. *Iosifŭ Popŭ* p. în *Comana inf.* 462 s.

În diecesa Gherleĭ. Clerulŭ din tractulŭ Gherleĭ în frunte cu venerabilulŭ protopopŭ *A. Antonŭ,* pentru 8500 s. — M. O. și Cl. D. *Dr. Vasiliŭ Lucaciŭ,* p. în *Șișeștĭ,* 1900 s.

Noutățĭ.

Siedințe în causa fundațiuneĭ Siuluțane. Ilustriĭ membri aĭ directoriuluĭ „Fundațiuneĭ Șuluțane“ suntŭ convocați pre 25 l. c., ĕră membriĭ Senatuluĭ administrativŭ aĭ aceleiași fundațiunĭ pre 26 l. c. la ședințele, ce se vorŭ ține în reședința metropolitană din Blașiŭ.

Esamenele scripturistice de maturitate la gimnasiulŭ superiorŭ greco-catolicŭ din Blașiŭ s'aŭ ținutŭ în 15 a. c. din limba română, în 16 din limba magiară, în 18 din limba latină, în 19 din limba grecă, în 20 din limba germână și în 21 din matematică. La scripturistică s'aŭ supusŭ 31 de maturisanți. Esamenele verbali vorŭ avé locŭ în 12 și 13 Iuniŭ a. c.

Cărți scolastice aprobate. Înaltulŭ ministeriŭ reg. ung. de culte și instrucțiunea publică sub Nrulŭ 18,185 a aprobatŭ ca manuale la gimnasiile cu limba de propunere română următórele cărți scolastice:

1. *„Manualŭ de fisică“* pentru clasele VII și VIII a școlelorŭ medie de D. A. Abt — tradusŭ de I. Hossu și E. Viciŭ, profesorĭ la gimnasiulŭ din Blașiŭ. Cu 492 figurĭ în tecstŭ. Blașiŭ 1890.

2. *„Elemente de botanică“* pentru clasele superióre ale școlelorŭ medie — de Dr. Samuilŭ Roth — traduse de Alesandru Uilăcanŭ profesorŭ în Blașiŭ. Blașiŭ 1890.

3. *„Elemente de Mineralogie, Petrografie și Geologie“* pentru a IV-a clasă gimnasială — de Dr. Samuilŭ Roth — traduse de Alesandru Uilăcanŭ, profesorŭ în Blașiŭ. Blașiŭ 1890.

Aceste opurĭ aŭ apărutŭ în tipografia Seminariuluĭ archidiecesanŭ din Blașiŭ. Atragemŭ atențiunea celorŭ competenți asupra lorŭ. Cea dintâiŭ costă 3 fl. v. a., cele din urmă câte 1 fl. 10 cr. v. a.

Din tractulŭ protopopescŭ alŭ D.-Sânmărtinului (în Archidiecesă) ni se scrie, că: Sinodulŭ tractualŭ de primăvĕră s'a ținutŭ la 23 Aprilŭ a. c. în D. Sânmărtinŭ, cu care ocasiune preoțimea tractuală adunată aduse următórele hotărîrĭ: 1) Se îndatorésce fiecare parochiă a contribuí și pre venitorŭ câte 1 fl. v. a. pentru revisoratulŭ archidiecesanŭ. 2) S'a constatatŭ, că averea fonduluĭ preoțescŭ tractualŭ, — întemeiatŭ la 1886 cu scopulŭ de a se înființá cu timpulŭ o bibliotecă tractuală, — numĕră 124 fl. 64 cr. v. a. parte în banĭ gata, parte în contracte și obligățiunĭ. Administrarea acestuĭ fondŭ s'a concredutŭ și pre venitorŭ M. O. D. Iacobŭ Macaveiŭ conducătoriulŭ tractuluĭ protopopescŭ. 3) Fiecare preotŭ tractualŭ s'a obligatŭ moralminte a colectá în parochia sa câte unŭ cruceriŭ de sufletŭ în favorulŭ fonduluĭ scolasticŭ archidiecesanŭ. 4) Reînprospĕtândŭ presidiulŭ detorința preoților de a catechisá tinerimea, fiecare preotŭ promite, că și pre venitorŭ își va împlini cu scumpătate acéstă detorință. 5) În fine se hotărésce, ca sinodulŭ de tómnă să se țină în Șaroșulŭ-magiarŭ. Apoĭ alegêndu-se doĭ confesarĭ, toțĭ preoțiĭ s'aŭ mărturisitŭ.

Referitorŭ la asilele de copiĭ. În ministeriulŭ r. u. de culte și instrucțiune s'aŭ ținutŭ consultărĭ meritorie asupra modalităților lorŭ, după cari ar fi să se pună în pracsă faimósa lege despre grădinile și asilele de copiĭ. — După cum este informată fóia „Egyetértés“, între altele s'a statoritŭ aprópe unanimŭ, ca fiitórele crescătóre să nu se pregătésca în institutele preparandialĭ de învĕțătorese, ci să se înființeze pentru ele institute speciale. Ministrulŭ are de cugetŭ a ridicá deocamdată cincĭ institute de afară natură. Unŭ altŭ punctŭ momentosŭ alŭ consultărilorŭ l'a formatŭ organisarea fiitórelorŭ asile de copiĭ. Dintre hotărîrile luate în privința acésta fóia citată ne spune numaĭ, că s'aŭ designatŭ zonele teritoriale, în care se va începe câtŭ maĭ curêndŭ punerea în pracsă a numiteĭ legi.

Mișcări antisemitice în Corfu. Jidovimea nu e persecutată numaĭ în vastulŭ imperiŭ alŭ țarilorŭ, ci și în mica insulă Corfu. Poporațiunea grecă din cetatea Corfu, capitala insuleĭ cu același nume, de multŭ nu poteá privĭ cu ochĭ buni pre descendenții luĭ Israilŭ, cari prin speculele lorŭ îi făceaŭ concurență. Ura poporațiuneĭ grecescĭ contra Jidovilorŭ în luna trecută erupse în demonstrațiunĭ și escese regretabile. Cartierulŭ jidovescŭ, care numĕră preste 5000 de persóne, fŭ asediatŭ în modŭ formalŭ, și locuitorii din Ghetto (așa se numesce pretotindenea cartierulŭ jidovescŭ) espuși la pericululŭ de-a morí de fóme. Bieții Jidovi de maĭ multe săptĕmâni suntŭ siliți a stá cu ușile încuiate și ziua; ma nicĭ morții nu-ĭ potŭ duce la locŭlŭ de înmormêntare, decâtŭ la 5—6 dile după mórte și atuncĭ încă numaĭ pre lângă asistență militară. Unĭ turburători aŭ încercatŭ să le aprindă casele și să-ĭ arză de vii. În urma acestorŭ turburărĭ representanții Angliei, Austro-Ungarieĭ și Germanieĭ aŭ întrevenitŭ în favórea Jidovilorŭ la guvernulŭ grecescŭ, care a și luatŭ mĕsurĭ energice pentrŭ restabilirea ordineĭ și a păciĭ, trimițêndŭ la Corfu maĭ multe năĭ de răsboiŭ. După aceste mĕsurĭ se speréză, că în curêndŭ se vorŭ domolí turburările și se va restabilí ĕrăși pacea pre mica insulă.

PARTE ȘCIENTIFICĂ-LITERARĂ.

Mihaílŭ Eminescu.

Studiŭ criticŭ.

(Continuare.)

Să trecemŭ acum la Leopardi italianulŭ, şi la Lord Byron anglesulŭ, cu a cărorŭ încă fŭ asemenatŭ pessimismulŭ luĭ Eminescu.

Înainte de tóte despre Leopardi trebue să premitemŭ, că a fostŭ unŭ sufletŭ în adevĕrŭ cuprinsŭ de lumea ideală, ceea ce a contribuitŭ multŭ, ca să devină pessimistŭ, cândŭ idealismulŭ luĭ a datŭ în lume de tare multe piedecĭ. Pentru aceea pessimismulŭ luĭ a şi rĕmasŭ poeticŭ în adevĕrŭ, fiindŭ-că şi-l'a contrasŭ în valurile lumiĭ, éră nu ca Eminescu din cărţi de ale vre-unuĭ filosofŭ pessimistŭ. Leopardi a fostŭ debilŭ, bolnăviciosŭ şi ghibosŭ încă din nascere. Cu miseria s'a luptatŭ încă de copilŭ fiindu-ĭ părinţiĭ de o condiţiune materială tare modestă. Şi pre lângă tóte aceste în casa părinţéscă prin diligenţă estraordinară şi-a câştigatŭ de tinerŭ o atare cunoscinţă a literatureĭ antice latine şi grecescĭ şi a pĕtrunsŭ astŭ-felŭ în adêncimile eĭ, câtŭ prin scrierile sale literare tare de timpuriŭ a atrasŭ asupra sa atenţiunea învĕţaţilorŭ chiar şi preste graniţele patrieĭ sale. Sórtea patrieĭ sale Italia era însă pre timpurile acele câtŭ se póte maĭ de plânsŭ. Străiniĭ se băteaŭ după ea ca după o *„res nullius“*. Acésta l'a mâhnitŭ pre idealistulŭ Leopardi tare multŭ, şi i-a înfiptŭ o rană în inima sa, ce nu i-s'a maĭ vindecatŭ nice cândŭ. Elŭ care cunosceá aşa bine gloria romană de óre-cândŭ, ce strălucise pre pămêntulŭ Italieĭ, sĕmţiá o dorere profundă, dacă gloria acésta o aseměná cu miseria aceleia-şĭ Italie de pre timpurile sale. *„O patria mia,“* esclamă elŭ, *„vedo le mura e gli archi, e le colonne e i simulacri e l'erme torri degli avi nostri, ma la gloria non vedo.“* [1]) Atuncĭ luă lira în mână şi plângêndŭ pre ruinele Italieĭ antice compuse minunata odă la Italia, în carea ca óre cândŭ Liviŭ cu istoria sa se încercă a farmecá din mormêntŭ antica gloriă romană şi la privirea eĭ a împlé pre Italienĭ de unŭ curagiŭ şi eroismŭ sacru pentru sânta causă a patrieĭ. Pessimismulŭ se ivesce deja în oda acésta. Nu însă pessimismulŭ abstractŭ şi abstrusŭ aluĭ Schopenhauer din Eminescu, ci unŭ pessimismŭ produsŭ de dorerile realĭ ale patrieĭ sale multŭ iubite. Tótă lumea îĭ erá nimica, dacă patria sa erá în suferinţă, ca şi cum ar dice: Ce-mĭ folosesce ceriulŭ înstelatŭ, dacă în patria mea nime nu se póte desfătá în elŭ, ce-mĭ folosesce sórele, dacă eliŭ luminézĕ aşa frumosŭ, în patria mea însă luminézĕ numaĭ preste suferinţele dulceĭ mele Italie. Péră lumea şi cu ea Italia, dacă numaĭ patria mea nu o voiŭ maĭ vedé suferindŭ! Căcĭ precum se tânguesce elŭ: *Se fosser gli occhi tuoi Italia due fonti vive, mai non potrebbe il pianto adeguarsi al tuo danno ed allo scorno.* [2]) Pentru aceea oda acésta aşa impresiune a făcutŭ asupra Italienilorŭ, câtŭ se îndătinaŭ a dice: *„Cu Manzoni în biserică, şi cu Leopardi în bătaiă.“* De unde deşi nu potemŭ aprobá pessimismulŭ luĭ Leopardi în totalitatea luĭ, totuşi susţinemŭ că este simpaticŭ, încâtŭ s'a născutŭ din unulŭ din sĕmţĕmintele cele maĭ nobile ale peptuluĭ omenescŭ, din iubirea înfocată a patrieĭ şi naţiuneĭ sale.

Cu câtŭ stă în privinţa acésta Leopardi maĭ pre susŭ şi cu câtŭ e maĭ nobilŭ ca Eminescu, la care pessimismulŭ nu s'a născutŭ din vre-o nobilă iubire înşelată saŭ nemuiţămilă, ci şi-l'a însuşitŭ din nesce scrierĭ a filosofuluĭ celuĭ maĭ desperatŭ, ce a esistatŭ vre-odată, a filosofuluĭ celuĭ maĭ inconsecentŭ, care învĕţa una şi făcea alta, a filosofuluĭ germanŭ Schopenhauer. Dacă Eminescu ar fi devenitŭ pessimistŭ din o iubire înflăcărată faţă cu naţiunea şi patria românâ ca Leopardi, atuncĭ deşi póte că poetŭ genialŭ totŭ n'ar fi fostŭ, totuşi celŭ puţinŭ în parte i-s'ar poté escusá pessimismulŭ. Unŭ pessimismŭ însă sĕcŭ, uscatŭ, filosoficŭ şi abstrusŭ ca aluĭ Schopenhauer cântatŭ de Eminescu nu va devení nice cândŭ o proprietate naţională românéscă, cum a devenitŭ aluĭ Leopardi o proprietate scumpă Italianuluĭ. Şi suntemŭ securĭ, că publiculŭ românescŭ în mare parte sedusŭ în presente, totuşi maĭ iute saŭ maĭ târdiŭ va trage cruce preste tóte poesiile luĭ Eminescu şi le va da uitării pentru totŭ de-a una.

Acésta o credemŭ noĭ cu atâtŭ maĭ tare, că iubirea patrieĭ şi naţiuneĭ la poporulŭ românescŭ este în presente atâtŭ de desvoltatŭ şi aşa de puternicŭ, câtŭ înaintea luĭ nu póte avé trecere timpŭ îndelungatŭ unŭ poetŭ ca Eminescŭ, în a cărui poesiĭ nu se observă nice unŭ focŭ saŭ însufleţire naţională. Ma şi în puţinele locurĭ, unde vrêndŭ nevrêndŭ a trebuitŭ să vorbéscă de Românĭ, vorbesce astŭ-felŭ, câtŭ maĭ că stă omulŭ să încépă a se gená că e Românŭ. Aducemŭ pentru acésta şi esemple.

În aşa numita satiră a treia, în carea preste totŭ este tare puţinŭ spiritŭ satiricŭ, vorbindŭ despre lupta luĭ Mircea cu Baiazidŭ, pune în gura luĭ Mircea cuvintele unuĭ bietŭ cerşitorŭ, care n'are nimicŭ, şi-lŭ face să dică cătră Baiazidŭ, că elŭ nu umblă după lauriĭ învingereĭ, ci: *„îşĭ apĕră numaĭ sĕrăcia şi nevoile“*, ca şi cum neuitatulŭ Mircea ar fi fostŭ unŭ principe preste nesce proletarĭ ca vaĭ de eĭ.

În doina dela pag. 175 vorbesce despre Românĭ astŭ-felŭ:

»Vaĭ de bietŭ Românŭ sĕraculŭ,
»Înduĕrĕptŭ totŭ dă ca raculŭ.

Dacă ar vorbí astŭ-felŭ unŭ străinŭ, atuncĭ amŭ dice şi noĭ cu Davidŭ: *„Că de m'ar fi ocărîtŭ inimiculŭ meŭ, m'aşĭ fi ascunsŭ de dînsulŭ.“* Cândŭ le dice aceste însă unŭ poetŭ românŭ, care a trăitŭ în epoca unireĭ principatelorŭ, în epoca eluptăriĭ independinţeĭ lorŭ, în epoca bătăieĭ dela Plevna, în epoca înălţăriĭ Românieĭ la rangulŭ de regatŭ independentŭ, în epoca, cândŭ lupta de dóue decenii a Românilorŭ din Austro-Ungaria a atrasŭ asupra sa atenţiunea Europeĭ, cândŭ unŭ atare poetŭ le dice aceste, atuncĭ cutezămŭ a dice şi noĭ, că este unŭ pĕcatŭ strigătorŭ la ceriŭ a propune pre unŭ atare poetŭ ca pre unŭ geniŭ.

Totŭ în „doina“ acésta dice despre Românŭ, *„că e sĕracă în ţĕră sĕracă“*, şi acésta în epoca, cândŭ România portá răsboiŭ vamalŭ cu una din primele poterĭ marĭ a Europeĭ.

Ce e de disŭ dară, cândŭ têmpitulŭ, cosmopolitulŭ Eminescu se aséměnă cu nobilulŭ Leopardi celŭ consumatŭ de iubirea patrieĭ şi a naţiuneĭ sale?

Nobilulŭ sufletŭ aluĭ Leopardi însă erá cuprinsŭ şi de alte ideĭ şi simţeminte, pre carĭ nunumaĭ că nu le află omulŭ cântate în poesiile luĭ Eminescu, ci din contră la elŭ le află chiar batjocorite. Cândŭ pre la 1820 fŭ aflatŭ şi scosŭ ca din mormêntŭ tractatulŭ luĭ Cicero *„De republica“*, atuncĭ Leopardi, profundulŭ cunoscătoriŭ alŭ literatureĭ latine classice, entusiasmatŭ de bucurie compuse oda cătră eruditulŭ Angelo Mai, unŭ productŭ dintre cele maĭ minunate ale liriceĭ italiene. O mare însufleţire pentru idealele scinţeĭ a datŭ nascere odeĭ acesteia. Se pare, că pre unŭ momêntŭ s'aŭ liniştitŭ dorerile cele profunde, ce Leopardi le simţiá pentru nefericirea patrieĭ sale. Omulŭ idealŭ s'ar păré, că a înghiţitŭ pre unŭ minutŭ pre omulŭ italianŭ, şi totuşi şi în oda acésta nu-şĭ uită de iubita sa Italiă. Eminescu însă, „geniulŭ“ nostru în versurĭ destulŭ de rele batjocoresce şi pre Leopardi şi pre orĭ ce sufletŭ însetatŭ de sciinţă, care asudă la deslegarea problemelorŭ lumeĭ, cândŭ despre scrierile unuĭ atare omŭ dice, că nu are să aştepte, decâtŭ că vre-unu idiotŭ

»Îlŭ va strînge 'n dóuĕ şiruriĭ, aşeţându-lŭ la códă
»În vr'o notă prizărită sub o pagină nĕródă. [1])

Şi aicĭ nu este altŭ ceva decâtŭ pessimismulŭ abstrusŭ aluĭ Schopenhauer, după care genulŭ omenescŭ trebue să se convingă odată, că fericirea luĭ nu zace nice în religiune, nice în civilisaţiune şi sciinţă, ci numaĭ în neesistinţă.

Nu multŭ după ce Leopardi prin odele aceste îşĭ câştigă simpatiile şi admiraţiunea Italienilorŭ, căţu într'unŭ morbŭ cronicŭ, ce erá pre aicĭ să-ĭ nimicéscă viéţa, după-ce şi fără de aceea din nascere erá de o constituţiune corporală tare debilă. Atuncĭ fu silitŭ a abţice de orĭ ce ocupăţiune scientifică în interesulŭ sănĕtăţiĭ sale.

Îşĭ póte închipuí orĭ şi cine, ce dorere adêncă a trebuitŭ să sufere atuncĭ Leopardi. Nice în interesulŭ sciinţeĭ nice în aluĭ patrieĭ nu maĭ poteá lucrá nimicŭ. Idealele luĭ le vedeá cum apunŭ şi se cufundă în mormêntŭ póte pentru totdeauna. Dacă Leopardi ar fi fostŭ unŭ creştinŭ convinsŭ, ar fi fostŭ în stare să supórte şi dorerea acésta cu o resignaţiune eroică. Unŭ atare creştinŭ însă n'a fostŭ Leopardi. Şi pentru aceea a şi căţutŭ maĭ afundŭ în pessimismŭ. Din punctŭ de vedere creştinŭ căderea acésta nu se póte escusá. Se póte însă înţelege. Éră din punctŭ de vedere poeticŭ pessimismulŭ luĭ chiar pentru causele, ce l'aŭ produsŭ, are ceva simpaticŭ, plăcutŭ şi atrăgătoriŭ, câtŭ cetitorulŭ plânge la olaltă cu elŭ, ca şi cum i-ar simţí şi dorerile trupescĭ, de carĭ erá chinuitŭ prin bóla sa, şi cele sufletescĭ, ce le simţiá vĕţêndŭ că idealele sale nu le maĭ póte atinge nice cu mâna, fiindŭ-că ce erá nutremêntŭ pentru sufletulŭ luĭ, aceea erá veninŭ pentru trupulŭ luĭ. La aceste se maĭ adauge, că precum susţine biografulŭ luĭ, Leopardi ar fi avutŭ mare dorinţă de a fundá familie. Asta însă nu-ĭ erá cu potinţă. Femeile cetiaŭ bucurosŭ poesiile luĭ şi-lŭ admiraŭ. Să încheie însă căsătorie cu unŭ ghibosŭ, nu voiaŭ nice de cum. Lucrulŭ acesta îlŭ cufundă încă şi maĭ afundŭ în pessimismŭ, căcĭ immoralŭ nu voiá să fie. Şi aşa miserulŭ Leopardi, precum dice Antonio Ranieri, îşĭ duse în mormêntŭ cu sine flórea virginităţiĭ neatinse. Dacă femeile nu l'aŭ iubitŭ, a începutŭ elŭ a iubí mórtea, după-ce în viéţă tóte dorinţele inocente şi nobile ĭ-aŭ rĕmasŭ nemulţămite.

A un tempo stesso, Amore e Morte
Ingenerò la sorte, [2])

dise atuncĭ miserulŭ Leopardi.

În starea acésta compuse Leopardi unŭ numĕrŭ micŭ de poesiĭ cu refrenulŭ continuŭ despre caducitatea toturorŭ lucrurilorŭ lumesci. Dispositiunea poesiilorŭ acestora este monotónă, însă pentru aceea atâta frumseţă şi nobilitate se află în ele, câtŭ captivézĕ şi pre aceia, carĭ despre lumea acésta aŭ ideĭ cu totulŭ diverse de a luĭ.

Cu ce dreptŭ pessimismulŭ acesta aluĭ Leopardi născutŭ în elŭ cu atâtea dorerĭ nobile póte cineva să-lŭ asemene cu pessimismulŭ luĭ Eminescu suptŭ din nisce opurĭ filosofice abstruse şi pline de o metafisică nemţéscă întortocată. De Leopardi ne e milă, căcĭ în elŭ vedemŭ unŭ sufletŭ nobilŭ suferindŭ în multe privinţe nevinovatŭ. Pre Eminescu trebue să-lŭ despreţuimŭ ca pre unŭ filosofŭ, care s'a mâniatŭ pre lume fără nice o causă, şi fără ca lumea să-ĭ fi făcutŭ ceva rĕŭ. În Leopardi totŭ e simţĕmêntŭ, în Eminescŭ nimica. În Leopardi totŭ e inspiraţiune poetică, în Eminescu totŭ e uscăciune filosofică. Pentru aceea cu Leopardi plângemŭ, de Eminescŭ rîdemŭ.

(Va urmá.)

---

[1]) »O patria mea, vĕdŭ muriĭ, arcurile, columnele, simulacrele şi turnurile pustiĭ ale strămoşilorŭ nostri, însă gloria nu o vĕdŭ.

[2]) De ar fi ochiĭ tĕĭ Italie dóuĕ isvóre vĭĭ, şi plânsulŭ tĕŭ totuşi n'ar adequá perderea şi ruşinea.

[1]) Poesie pag. 241.

[2]) În acelaşi timpŭ a născutŭ sórtea
Şi iubirea şi mórtea.

Nebunulŭ.

Legendă din Valladolid.

„Te asigurŭ, soră Magdalenă," ḑise preotulŭ clătinându-şĭ capulŭ, „că chiar de locŭ nu mĕ potŭ înţelepţi din vorbele D-Tale. Mi se împare, că D-ta facĭ din unŭ ţinţariŭ armăsariŭ, sciĭ cum îĭ vorba. Ce-ţĭ voiŭ poté de altcum eŭ ajutá?"

„Pentru Domneḑeŭ! Domnule Părinte, vino numaĭ cu mine! Cine scie? da dacă D-ta veĭ descoperí, ce lipsesce fratelui meŭ."

„Scie Domneḑeŭ, descoperí-voiŭ orĭ ba!" — replică preotulŭ. „Eŭ credŭ însă, că în casulŭ acesta va fĭ maĭ de lipsă mediculŭ decâtŭ preotulŭ, şi chiar pentru aceea, ne vomŭ abate maĭ întâiŭ pre la amiculŭ meŭ mediculŭ Torriano, care pre vremea acésta de bună sémă e acasă."

Acéstă conversaţie avù locŭ într'o séră de tómnă din an. 1603 în sacristia bisericeĭ San-Ildefonso din Valladolid. Prin o mică feréstă de cătră apusŭ pĕtrundeaŭ nesce rade de sóre, carĭ luminaŭ chiar' pre aceste dóuĕ personage. Bărbatulŭ erá îmbrăcatŭ în unŭ vesmêntŭ preoţéscŭ făcutŭ din o materiă florentină dură; femea în unŭ vesmêntŭ lungŭ din aceea-şĭ materiă, şi pre capŭ cu unŭ vĕlŭ albŭ, care o arĕtá a fĭ membră la cutare societate religiósă.

Acum âmbiĭ păşiaŭ pre stradă. După câte-va minute dela plecarea lorŭ preotulŭ întră pre pórta uneĭ case, ér femea rĕmasă afară aşteptându-lŭ. În scurtŭ elŭ ieşì însoţitŭ de o persónă cu unŭ aspectŭ solemnŭ, învĕlită în o mantă largă şi în mâna dréptă cu unŭ bĕţŭ, ce aveá mănunchiŭ de aurŭ.

„Domnulŭ medicŭ," esplică preotulŭ însoţitóreĭ sale, „avù bună voinţa a-mĭ ascultá cererea şi a venì cu noĭ."

„Miĭ de mulţămite!" ḑise sora plecându-se înaintea omuluĭ sciinţeĭ.

Şi apoĭ plecară maĭ departe, până ce ajunseră la o casă de curêndŭ edificată, în care Magdalena întră întâiŭ.

În vreme ce toţĭ treĭ suiaŭ treptele, preotulŭ nu potù să nu observe suriḑêndŭ: „De ne-ar' vedé cineva pre toţĭ treĭ, unŭ medicŭ, unŭ preotŭ, şi o soră, ar cugetá de bună sémă, că mergemŭ să visitămŭ pre unŭ greŭ morbosŭ."

„Cum? aşa dară Dta, Dle Părinte, ţinĭ, că morbulŭ fratelui meŭ nu-ĭ de locŭ periculosŭ?"

„Cine póte sci?" observă mediculŭ. „Puţinele simptóme de morbŭ, ce mi-le-aţĭ spusŭ, trebue să constatŭ, că mi-se parŭ cu totulŭ neprecise."

„Şi chiar pentru aceea, soră Magdalenă," ḑise preotulŭ, „spune-ne ceva maĭ de aprópe despre acestŭ morbŭ; te rogŭ însă, enaréză-ne cu maĭ multŭ sânge rece, decâtŭ ca până aci, căcĭ din vorbele Dtale de maĭ înainte chiar' de locŭ nu ne-am potutŭ lumină."

„Şi écă acum chiar pentru aceea te rogaĭ, să vinĭ cu mine, şi fiindŭ că şi Dlŭ medicŭ avù bună voinţa de a ne însoţí, aşa vĕ rogŭ, binevoiţĭ a întrá în chilia acésta. Cumnata mea, sora mea, şi mătuşa mea s'aŭ dusŭ cu tóte de acasa, şi aşa ni-se ofere o bună ocasiune, de care nu ni-se va dá în curêndŭ."

„Sora are dreptŭ," ḑise mediculŭ, „aşa dar' să întrămŭ în numele luĭ Domneḑeŭ."

Magdalena bătù la uşă.

O vóce din lăuntru întrebă: „Cine bate?"

„Deschide uşa, Mario, eŭ însŭ!"

O servitóre deschise uşa, Magdalena întrebă încetŭ: „E totŭ în casă Domnulŭ tĕŭ?"

„Da, Sennoră! Dînsulŭ n'a ieşitŭ tótă ḑiua afară."

„Maĭ liniştitu-s'a ceva?"

„Nu, Sennoră! Eŭ credŭ, că e maĭ *smintitŭ*, ca orĭ şi cândŭ."

„Dómne ajută-ne!" esclamă Magdalena încleştându-şĭ mânile. Şi apoĭ întorcêndu-se cătră preotulŭ şi mediculŭ le ḑise: „Binevoiţĭ, vĕ rogŭ, şi faceţi-mĭ plăcerea a întrá în antişambră," şi ea deschise uşa uneĭ chiliĭ marĭ şi tare în ordine, dară cam simplu mobilate. După ce domniĭ ocupară locŭ, ea demândă servitóreĭ, să le servéscă ciocolată, şi apoĭ să nu maĭ dea niminuĭ voe de a întrá în chiliă.

Îndată ce servitórea părăsì chilia, preotulŭ ḑise: „Spune-mĭ, te rogŭ, soro Magdalenă, dar' chiar' limpede şi adevĕratŭ, de ce credĭ, că fratele Dtale e aşa de greŭ morbosŭ?"

„Şi ce felŭ de simtóme de nebuniĭ se vĕḑŭ?" adause mediculŭ.

„Să dea Domneḑeŭ, stimaţĭ sennorĭ! ca temerile mele să fía nebasate! . . . De altŭ cum D-Vóstră veţĭ audí totulŭ . . . Maĭ întâiŭ însă trebue să şciţĭ . . ."

În momentulŭ acesta din chilia vecină reşună unŭ rîsŭ sonorŭ şi nedumeritŭ.

„Aţĭ auḑitŭ, Sennorilorŭ!" strigá Magdalena, „acestŭ rîsŭ teribilŭ, ce mĕ face să lacrimezŭ?"

„Dómne feresce!" esclamă preotulŭ înfricatŭ, „rîsulŭ acesta pare de totuluĭ totŭ caracteristicŭ."

Mediculŭ îşĭ clătină capulŭ tăcêndŭ; de pre faţa luĭ se poteá destulŭ de bine cetí mişcarea, de carea fù atinsŭ. Întorcêndu-se spre sora îĭ ḑise: „Spune-mĭ, te rogŭ, de unde provine rîsulŭ acesta? Ce ocupăţiune are fratele D-tale?"

„D-Vóstră trebue să sciţĭ, sennorilorŭ, că fratele meŭ, dela reintórcerea-ĭ din Sevila, stă césurĭ întregĭ închisŭ în chilia sa. Noĭ îlŭ auḑimŭ, cum umblă prin odae în susŭ şi în josŭ, cum se opresce apoĭ din cândŭ în cândŭ, pentru a erumpe în câte unŭ rîsŭ grózniceŭ, cum fù şi celŭ ce l'aţĭ auḑitŭ maĭ înainte."

„Curiosŭ, fórte curiosŭ!" observă mediculŭ. „Şi rogu-te," întrebă elŭ maĭ departe, „cum se pórtă fratele D-tale, dacă iése din chiliă?"

„De totŭ estraordinarŭ, sennorilorŭ. E cu totulŭ distrasŭ, şi rĕspunde totŭ întorsŭ."

„Şi nu sciĭ, soră, să ne spuĭ, ce póte fi causa la acésta?"

„Eŭ credŭ, că vina la tóte acestea o pórtă tristeţa sa."

„Şi din ce i-a provenitŭ tristeţa?"

„Cum? N'aţĭ auḑitŭ nimicŭ, că a fostŭ încarceratŭ, acusatŭ fiindŭ pre nedreptulŭ, că ar fi prădatŭ veniturile coroneĭ?"

„Dacă toţĭ câţĭ au fostŭ pedepsiţĭ pre nedreptulŭ, ar fi nebunitŭ, atuncĭ tóte asilele din Spania ar fĭ pline de nebuniĭ."

„Aşa credĭ Dta? Cu frate-meŭ însă lucrulŭ stă cu totulŭ altcum. Cândŭ fù liberatŭ din prinsóre, elŭ ne află pre tóte cincĭ femeile, — fără de a maĭ computá şi pre servitórea Maria, — aprópe mórte de fóme. Aceste tóte influinţară grozavŭ asupra minţii sale, şi cam de pre atuncĭ credŭ eŭ, că datézá şi nebunia luĭ."

„Aşa ceva nu e de totŭ imposibilŭ," ḑise mediculŭ clătinându-şĭ cu demnitate capulŭ, „dar cu tóte acestea ar' maĭ trebuí luatŭ în considerare, că óre — "

„Îmĭ maĭ vine încă ceva în minte," începù érăşĭ Magdalena, întrerumpêndŭ „înţeleptele" observărĭ ale mediculuĭ, şi întorcêndu-se spre preotŭ, „încă ceva, ce pre mine ca pre o bună creştină mĕ întăresce în suposiţia ce o am — " . . . Şi ea tacù.

„Ce?" întrebă curiosŭ preotulŭ sculându-se de pre scaunulŭ, pre care şeduse maĭ înainte. „Povestesce-ne, te rogŭ, soră! Mediculuĭ şi preotuluĭ e bine, să-ţĭ descoperĭ tainele."

„Bine dară, vĕ voiŭ spune şi acestŭ secretŭ familiarŭ. Mama mea, Donna Leonora de Cortinas, Domneḑeŭ să o ierte, care fù o femee înţeléptă şi temĕtóre de Domneḑeŭ, îmĭ ḑiceá adese cu lacrimĭ în ochĭ: — Da, iubită Magdalenă! veĭ vedé tu, că frate tĕŭ cu şodeniile şi blăstămăţiile luĭ va ajunge de vorbă în lume. — Ah, sânţia Ta, preḑicerile părinţilorŭ —"

„Da, da, soră! Preḑicerile părinţilorŭ adese-sŭ inspiraţiunile luĭ Domneḑeŭ."

„Şi,credĭ Dta," întrebă omulŭ sciinţiĭ, „că rîsulŭ luĭ e provocatŭ prin ceva plăcutŭ? Are elŭ causă de a fĭ veselŭ? Îĭ mergŭ dóră afacerile acuma bine?"

„Bine, ḑicĭ? De unde! elŭ nicĭ cândŭ n'a statŭ maĭ rĕŭ în privinţă financiară ca şi acum. Maĭ înainte maĭ scriá din cândŭ în cândŭ comediĭ, carĭ îĭ maĭ aduceaŭ câte ceva, acuma ḑice, că nu-ĭ dispusŭ, să maĭ scrie comediĭ; ma, ce-ĭ maĭ multŭ, nu odată îlŭ auḑiĭ esprimându-se, că de abia şi abia ar fĭ în stare, să facă vre-o baladă."

„Ce pagubă!" esclamă mediculŭ.

„Apoĭ," continuă sora, „aci la curte nu póte ocupá nicĭ o funcţie maĭ bună. Agenturile, ce le-a luatŭ asupră-şĭ, şi din causa cărora câtu-ĭ lumea şi pământulŭ e totŭ pre drumŭ, departe de a-ĭ aduce ceva câştigŭ, îĭ causézá o mulţime de neplăceriĭ. Şi apoĭ pre lângă aceea, ca unulŭ care s'a născutŭ şi şĭ-a petrecutŭ o parte din viéţă ca soldatŭ, nu-ĭ dedatŭ de locŭ să linguşéscă pre ceĭ marĭ. Şi aşa, sennorilorŭ, înşi-vĕ v'aţĭ potutŭ destulŭ de bine convinge din aceşte vorbe, că absolutŭ de locŭ n'are causă de a fĭ veselŭ."

„Întru adevĕrŭ!" adause preotulŭ compătimitorŭ.

„Şi încă ceva momentosŭ maĭ este la mijlocŭ," începù din noŭ Magdalena, „de cândŭ e apucatŭ de mania de a stá césurĭ întregĭ închisŭ în casă, rîde de tóte, chiar şi de celea maĭ însemnate lucrurĭ, şi să vedeţĭ, sennorilorŭ, face o grămadă de nebuniĭ, de carĭ nu erá nicĭ poveste până acum."

„Enaréză-mĭ, rogu-te, vre una dintre aceste, da de cumva voiŭ descoperí ceva în ele, din care să esplicŭ provenienţa nebuniĕĭ, de care ḑicĭ că-ĭ atinsŭ."

„Chiar voiam să o facŭ acésta. Fiţi dar bunĭ şi ascultaţi-mĕ! Scurtŭ tĕmpŭ după întórcerea-ĭ din Sevila avŭ pertractărĭ cu unŭ ţĕranŭ din Sepulveda relativŭ la administrarea unorŭ moşiĭ. Cândŭ revedeaŭ consemnările acelora, dădură preste numele „*Sancho Pulza*“. Şi de abia se pronunciase numele acesta, şi fratele meŭ începŭ a rîde cu hohotŭ ca unŭ nebunŭ strigândŭ: „Ce nume minunatŭ, dacă l'aĭ schimbá puţinŭ!“ Economulŭ demustră, că numele e bunŭ şi n'are lipsă de nicĭ o schimbare, ceea ce frate-meŭ nu lasă odată cu capulŭ. Şi aşa se mâncară o întrégă jumĕtate de césŭ, pănă ce economulŭ se depărtă plinŭ de mănie, în vreme ce fratele meŭ erá preste mĕsură veselŭ. Ce ţiceţi despre acésta, sennorilorŭ?“

„E aievea unŭ ce comicŭ.“

„Nu, e ceva estraordinarŭ,“ ţise mediculŭ neteţindu-şĭ barba. „De sigurŭ e ceva estraordinarŭ, şi încă atâtŭ fisice câtŭ şi —“

„Écă! asta am aşteptat'o de multŭ, să o audŭ dela D-vóstre“ ţise Magdalena veselă. „Ascultaţĭ, vĕ rogŭ, acum o altă prostie: Nu multŭ după întêmplarea cu ţĕranulŭ merseĭ într'o ţi cu fratele meŭ la preumblare afară din cetate. Cândŭ suiamŭ o mică movilă, pre vêrfulŭ căreia erá o móră de vêntŭ, vĕţurămŭ, cum chiar' atuncĭ o aripă a morĭĭ apucase pre unŭ băieţandru şi-lŭ trântĭ la pămêntŭ aşa de tare, câtŭ acesta maĭ îşĭ perduse conşciinţa. Plină de frică de abia potuĭ face câţiva paşĭ, necum să maĭ potŭ merge băiétuluĭ întru ajutorŭ. Fratele meŭ însă fugì la elŭ, îlŭ redică de pre pămêntŭ, şi-lŭ readuse érăşĭ la simţirĭ. Dar' pre cândŭ se ostenià cu elŭ — aşa de greŭ îmĭ vine să o maĭ spunŭ — elŭ rîdeá într'unŭ modŭ nemaĭ auditŭ şi strigá: Ce întêmplare ridiculă, ha, ha, ha.“

„Trebue să o spunŭ,“ observă preotulŭ, că ăsta nu-ĭ lucru frumosŭ dela unŭ bunŭ creştinŭ, cum ţinŭ eŭ pre fratele D-tale, de a-şĭ face hazŭ din nĕcasulŭ altuia!“

(Va urmá.)

Bibliografie.

„Dacia Porolisense, *cu distinctă privire la Silvania. Tractŭ geograficŭ, istoricŭ-epigraficŭ. Tomulŭ I. de Victorŭ Russŭ profesorŭ. Bucurescĭ 1890. Stabilimêntulŭ graficŭ I. V. Socecŭ. Strada Berzĭĭ 96.“ Pag. 370 în Octavŭ mare. Ediţiunea „Societăţii geografice române“ (în Buletinulŭ anuluĭ 1889. Trimestrele 3 şi 4).*

Conţinutulŭ: Terminiĭ Dacieĭ antice; cucerirea şi colonisarea Dacieĭ prin Romanĭ; estensiunea şi împărţirea, cu urbile, castrele, staţiunile şi mansiunile eĭ; drumurile romane în Dacia; valulŭ românŭ daicŭ; valea Someşuluĭ şi Silvania antică; descrierea oro-hidro-etnografică şi climaterică a Silvanieĭ; breviarulŭ istoricŭ alŭ Silvanieĭ; porţile Meţeşuluĭ; capitala Dacieĭ porolisense cis- şi transvalane: a) Porolisulŭ în flóre; ordinile şi divisiunile civilĭ şi militare ale Dacişcanilorŭ porolisensĭ; b) Porolisulŭ în decădere; c) Porolisulŭ în ruine; urmele şi monumentele: barbare, romane şi maĭ nóue, reperte în părţile orientalĭ, cisvalane (cismeţeşine); urmele şi monumentele, barbare, romane şi maĭ nóuĕ, reperte în părţile occidentalĭ, transvalane (transmeţeşine); ţeiĭ; cultulŭ divinŭ şi ordurile sacerdotalĭ în Dacia; a) ţeiĭ gintelorŭ maiorĭ: ţeiĭ consenţi; ţeiĭ selecţi; b) ţeiĭ gintelorŭ minorĭ: ţeiĭ îndigeţi; ţeiĭ semonĭ; ţeiĭ personificaţi; ţeiĭ peregrinĭ; c) ministriĭ sacrelorŭ.

Se póte procurá cu 1 fl. (2 leĭ) dela Secretarulŭ „Societăţiĭ geografice române“ din Bucurescĭ. Strada Vesteĭ Nr. 4 din România.

Diverse.

Stîrpirea surceilorŭ ieşiţi din rădăcinile acăţilorŭ. E unŭ lucru cunoscutŭ economilorŭ nostri, cumcă dacă tăiămŭ acăţŭ (salcâmŭ, braghinŭ), ce se află în giurulŭ grădineĭ saŭ în altŭ locŭ, din rădăcinile rĕmase în pămêntŭ iése în marĭ depărtărĭ o mulţime de surceĭ, pre carĭ nu-ĭ potemŭ stîrpí. Surceiĭ acestia dela sine se înţĕlege, că ne facŭ daună în grădinĭ şi sĕmĕnăturĭ. Pentru stîrpirea acestorŭ surceĭ unŭ conte germânŭ a făcutŭ următórea probă. În partea de către miédă ţi a grădineĭ sale aveá unŭ şirŭ desŭ de acăţi de treĭ anĭ, carĭ aruncaŭ o umbră prea mare. Pentru ca să-ĭ maĭ răréscă, şi totŭ odată ca să împedece prăsirea surceilorŭ din rădăcinile acăţilorŭ tăiaţi, a tăiatŭ cu firezulŭ totŭ alŭ doilea acăţŭ chiar din faţa pămêntuluĭ. În fiecare trunchiŭ tăiatŭ a făcutŭ la mijlocŭ o găurice de 2 cm. în diametru şi 15—20 cm. adêncă, carea împlêndu-se cu petroleŭ o a astupatŭ apoĭ bine cu unŭ dopŭ (stupuşŭ) de lemnŭ. De atuncĭ aŭ trecutŭ maĭ multĭ anĭ, şi cu tóte acestea din rădăcinile acăţilorŭ tăiaţi n'a ieşitŭ nicĭ unŭ surcelŭ. Dar' cu atâtŭ maĭ multĭ surceĭ a datŭ trunchiulŭ ciontatŭ, aşa încâtŭ din acestia aŭ potutŭ împletí unŭ gardŭ viŭ frumosŭ şi poternicŭ, maĭ frumosŭ şi maĭ durabilŭ, ca ori ce altŭ gardŭ saŭ pălantŭ. — Să cercămŭ şi noĭ.

Saciĭ ţinŭ maĭ multŭ, dacă luămŭ 1 chilo de scórţă de stăjerŭ şi acésta o opărîmŭ cu 14 litre apă fiêrtă; punemŭ apoĭ saciĭ în acéstă apă şi-ĭ lăsămŭ aci 24 óre. După aceea îĭ scótemŭ şi clătărimŭ în apă curată rece, apoĭ îĭ punemŭ să se usce. Totŭ pentru 8 metri de pânză să se socotéscă unŭ chilo de scórţă.

Posta Redacţiunei: — *Maĭ multorŭ domnĭ corespondenţi:* Pre câtŭ se va poté în numĕrulŭ procsimŭ. Ne rogămŭ de răbdare, căcĭ este mare îmbulzélă de materialŭ. Mulţămimŭ altcum de interesulŭ doveditŭ, şi ne rogămŭ de sprigínŭ câtŭ maĭ numĕrosŭ.

Editorŭ şi redactorŭ respundĕtorŭ:
Dr. Vasiliŭ Hossu.

JOSIFU GAVORA (1) 14—30
distinsŭ cu medalia espositională cea mare pentru lucru escelentŭ şi gustŭ bunŭ la esposiţiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.
Budapesta, IV. strada Vaţuluĭ Nr. 17
Recomândŭ cu preţurĭ de cele maĭ convenabile şi în esecutare câtŭ se póte maĭ frumósă obiecte de lipsă
pentru adjustarea bisericeloru, si anume:

Felóne preoţescĭ şi **stichare** diaconescĭ
Flamure pentru bisericĭ şi reuniunĭ.
Flamure pentru reuniunĭ de pompierĭ, de scolarĭ, reuniunĭ bisericescĭ, reuniunĭ industriale, de cântărĭ şi de pompe funebre.

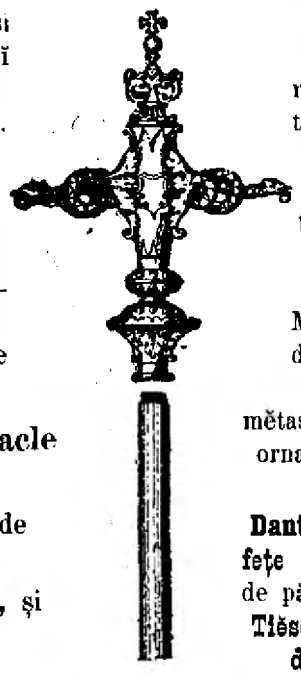

Candelabre, racle şi potire, luminarie de parete şi de altariŭ, şi candele.

Primescŭ şi efeptuiescŭ ieftinŭ repararea vestmintelorŭ besericescĭ, întrargintarea şi întraurirea de potire, racle, candele şi luminarie de altariŭ.
Mare asortimentŭ de brodărĭ de aurŭ, de argintŭ şi de mĕtasă, precum şi de ornaturĭ besericescĭ brodate
Dantele besericesci, fețe de altariŭ, crucĭ de părete şi de scólă.
Tĕsĕturĭ bisericesci, damasturĭ etc.

Acurătatea mea o potŭ dovedi cu sute de epistole recunoscătore.
Tarifurĭ de preţurĭ şi preliminare de spese trimitŭ la cerere francate.

Fundată în an. 1858.
FRANCISCŬ WALSER
Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale imp. şi reg. Archiducele Josifŭ.
proprietariulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recuisite de pompieri, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ
Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66
recomândă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preotĭ
TURNATORIA SA DE CLOPOTE

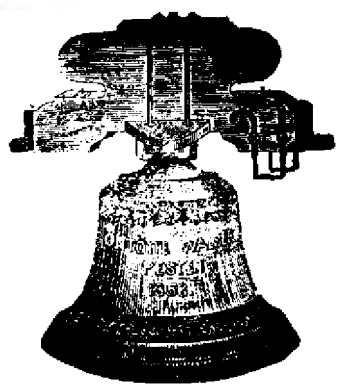

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fiérŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.
Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.
(2) 21—52
Preliminare de spese şi Preţŭ-couranturĭ se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.
Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., ½ anŭ 3 fl., ¼ anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., ½ anŭ 9 frcs., ¼ anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care **Sâmbătă.**

Unirea

Inserţiuni

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia sĕ se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirei**» în **Blaşiŭ.**

Fóiă bisericéscă-politică.

Anulŭ I. Blaşiŭ 30 Maiŭ 1891. **Numerulŭ 22.**

Gimnasiile nóstre românescĭ.

III.

(+) Din punctŭ de vedere culturalŭ şi politicŭ mare este importanţa gimnasiilorŭ, deórece individiĭ, carĭ iesŭ dintr'însele, formézĕ partea cea maĭ însĕmnată din clasa inteligentă a fiecărui poporŭ, aşa încâtŭ ideile, aspiraţiunile şi mişcările, de carĭ este condusŭ saŭ frământatŭ unŭ poporŭ, se potŭ considerá de unŭ resultatŭ alŭ înrîurinţeĭ, ce o are asupra luĭ clasa inteligentă cultivată în gimnasiĭ. Direcţia instrucţiunii gimnasiale este decĭ hotărîtóre pentru desvoltarea culturală şi politică a naţiuneĭ nóstre. Dacă instrucţiunea şi educaţiunea în gimnasiile nóstre nu perde niciodată din vedere caracterulŭ şi însuşirile particulare ale poporuluĭ nostru; dacă, pre lângă cultură universală, se vérsă în minţile tinerilorŭ nostri şi cunoscinţele speciale, ce trebue să le aĭbă fiecare Românŭ cultŭ despre trecutulŭ istoricŭ, culturalŭ, socialŭ şi politicŭ alŭ naţiuneĭ nóstre; — dacă în inimile acelorŭ tinerĭ se sădescŭ sêmţĕminte religióse, iubire înfocată şi alipire neclătită de naţionalitatea lorŭ proprie, şi o adevĕrată însufleţire pentru idealurile poporuluĭ nostru: atuncĭ de sigurŭ vomŭ avé o inteligenţă, care va scĭ conduce poporulŭ la ţinta aspiraţiunilorŭ sale legitime. Din contră dacă clasa nóstră inteligentă va sta numaĭ din ómenĭ, carĭ şi-aŭ primitŭ instrucţiunea şi educaţiunea în gimnasiĭ străine, unde adeseorĭ audŭ cuvinte de hulă şi de dispreţŭ la adresa poporuluĭ nostru; saŭ dacă în gimnasiile nóstre se împedecă instrucţiunea şi educaţiunea firéscă, indigitată maĭ susŭ, atunci poporulŭ nostru va fi încetulŭ cu încetulŭ lipsitŭ de conducătorĭ destoinicĭ şi se va preface într'o massă fără potere vitală şi bună numaĭ pentru esperimentările politice ale străinilorŭ.

Aceste tóte le-a priceputŭ fórte bine politica de rasă inaugurată în epoca *libertăţilorŭ constituţionale* de Ministrulŭ de culte şi instrucţiunea publică, şi pentru accea dînsulŭ pre mîĭ de căĭ s'a încercatŭ, să năduşéscă crescerea tinerimeĭ nóstre în spiritŭ românescŭ, oprindŭ maĭ vîrtosŭ orĭ ce manualŭ de istorie, geografie şi limba română, care n'a fostŭ scrisŭ după gustulŭ domnieĭ sale şi după cum dictézĕ curentulŭ şovinisticŭ de astădĭ. Şi fiindcă resultatele obţinute pre acéstă cale n'aŭ fostŭ mulţămitóre pentru şoviniştĭ, Ministrulŭ în anĭĭ din urmă şi-a îndreptatŭ aparatulŭ poterii sale publice de-a dreptulŭ în contra esistinţeĭ gimnasiilorŭ nóstre *ca institute culturale românescĭ*. Deocamdată Ministrulŭ s'a sêmţitŭ prea slabŭ pentru a închide dintr'una gimnasiile nóstre, cum le-a închisŭ pre ale Slovacilorŭ, şi pentru aceea a cugetatŭ, că este maĭ consultŭ a le preface pre rêndŭ în institute culturale magiare, căcĭ pre calea acésta se maĭ ajunge încă unŭ scopŭ, şi anume se câştigă raseĭ magiare nesce instituţiunĭ culturale, la a cărorŭ înfiinţare ea n'a jertfitŭ niciodată o lăscaie frântă.

Începutulŭ s'a făcutŭ cu punctulŭ celŭ maĭ espusŭ la arşiţa foculuĭ mistuitorŭ „alŭ ideeĭ şovinistice de statŭ", adecă cu gimnasiulŭ din Beĭuşŭ, care din gimnasiŭ românescŭ a devenitŭ în contra toturorŭ legilorŭ firescĭ şi positive, precum amŭ vĕdutŭ pre largŭ în numeriĭ 7—10 aĭ „Unireĭ", unŭ institutŭ aprópe cu totulŭ magiarisatŭ, cu tóte că „idea adevĕrată de statŭ", după mintea sănĕtósă a fiecărui cetăţanŭ, pretinde, ca pre pămêntulŭ patrieĭ comune măcar în gimnasiile susţinute de Românĭ să se pótă propune românesce. În contra acesteĭ ilegalităţĭ ne maĭ pomenite într'unŭ *statŭ de dreptă* înzădarŭ ne provocămŭ la actulŭ fundaţionalŭ, care a datŭ viéţă acestuĭ gimnasiŭ, şi ĭ-a imprimatŭ pentru tot-deauna caracterulŭ românescŭ, căcĭ în ochiĭ unorŭ ómenĭ acestŭ actŭ, pre care şi Turcii l'arŭ fi respectatŭ, se pare a fi numaĭ o sdranţă de hârtie, care se póte rumpe în bucăţĭ şi aruncá în patru părţĭ ale lumiĭ. Înzădarŭ strigămŭ noĭ ceĭ loviţĭ de mâna de fierŭ a Ministruluĭ, că legile sancţionate de Maiestatea Sa preagraţiosulŭ nostru Domnŭ trebue să se aplice şi cu privire la gimnasiulŭ din Beiuşŭ, căcĭ Ministrulŭ, care trebue să fie păzitorulŭ inviolabilităţiĭ acelorŭ legĭ, cugetă póte, că face unŭ serviţiŭ nespusŭ de mare patrieĭ nóstre, cândŭ calcă în picióre tóte legile, carĭ nu numaĭ în gimnasiile susţinute de biserica română

Feuilleton.

Poterea aeruluĭ.

Cunoscŭ o poveste poporală, în carea unŭ bietŭ de omŭ amărîtŭ până în adênculŭ sufletuluĭ, căcĭ nu maĭ aveá cu ce să-şĭ hrănéscă sumedenia de copiĭ, ce-ĭ născusĕ muierea, s'a pornitŭ în lume şi a întratŭ în slujbă la nisce smeĭ.

Numaĭ treĭ ţile a slujitŭ omulŭ, dar' în acele treĭ ţile prin iscusinţa sa atâta gróză a băgatŭ în smeĭ, încâtŭ ĭ-aŭ dăruitŭ unŭ sacŭ de banĭ, şi chiar' unulŭ din eĭ s'a pusŭ să-lŭ ducă acasă, numaĭ să pótă scăpá de elŭ. Banĭĭ eraŭ greĭ, şi sub povara lorŭ smeulŭ suflá cumplitŭ, şi bietulŭ omŭ lovitŭ de vêntulŭ ce făceá smeulŭ, maĭ multŭ sburá decâtŭ mergeá. Cândŭ smeulŭ suflá, omulŭ erá împinsŭ înainte, éră cândŭ smeulŭ trăgea în sine aerŭ, omulŭ încă erá smâncitŭ înapoĭ. Smeulŭ nĕcăjitŭ, că omulŭ îşĭ maĭ bate şi jocŭ de elŭ, rĕstitŭ îlŭ întrébă, că pentru ce jócă. Bine sciá omulŭ, pentru ce jócă, dar' viclénŭ cum erá îĭ rĕspunde, că dorulŭ muierĭĭ şi a copiilorŭ îlŭ face să sbóre cătră casă, dar' frica, să nu îĭ fugă smeulŭ cu baniĭ, îlŭ trage éră înapoĭ.

Povestea acésta în capulŭ poporuluĭ a fostŭ plăsmuită, şi vorŭ fi trecutŭ mulţĭ anĭ, decândŭ umblá din gură în gură. Şi audindu-o numaĭ dóră copiĭ maĭ întrébă, pentru ce jocá omulŭ. Ceĭ alalţĭ sciŭ cu toţiĭ, că suflându smeulŭ, aerulŭ dela spatele omuluĭ se îndesá şi-lŭ împingeá înainte neasĕmĕnatŭ maĭ tare, decum îlŭ împedecá în mersŭ aerulŭ cu multŭ maĭ rarŭ, ce-lŭ aveá înaintea sa. Şi o maĭ sciŭ şi aceea, că întorsŭ, cândŭ smeulŭ sorbia saŭ trăgeá aerŭ în sine, la spatele omuluĭ aerulŭ se împuţiná şi aerulŭ maĭ desŭ dinainte, îlŭ împingeá pre omŭ înapoĭ.

Micŭ şi mare, cu toţiĭ înţelegŭ pre plăsmuitorulŭ povesteĭ, şi cum să nu-lŭ înţelégă, cândŭ fiecare a sêmţitŭ, cum te duce vêntulŭ, dacă mergĭ încătrăŭ suflă elŭ, şi cu ce potere te împinge înapoĭ, de vreĭ să mergĭ în potriva luĭ; cândŭ fiecare a vĕdutŭ, cum se isbesce uşa, cândŭ ferestile din fundŭ îsŭ deschise, şi aerulŭ maĭ rece şi maĭ desŭ din afară póte să pĕtrundă în chilie. Cum să nu înţélégă, cândŭ sciŭ cu toţiĭ, că sugêndŭ aerulŭ din ţiţa ulcioruluĭ, aerulŭ maĭ desŭ şi maĭ greŭ din lăuntru, îţĭ împinge şi ridică apa în gură, şi că totŭ aerulŭ ne ridică în gură şi zama din lingură, dacă prin sórbere răriműaerulŭ dinaintea eĭ. Sciŭ cu toţiĭ, că la o bute cu vinŭ aerulŭ maĭ desŭ din afară cu atâta potere împinge în susŭ vinulŭ din cepŭ, încâtŭ nu póte să curgă, până nu vomŭ desface de-asupra. Şi ceĭ ce suntŭ pipaşĭ, maĭ sciŭ şi aceea, că sugêndŭ aerulŭ din ţeve, aerulŭ din afară străbate prin tăbacŭ, şi prin acésta ajută arderea, éră fumulŭ formatŭ îlŭ împinge prin ţeve înainte, şi luându de veste, că fumulŭ alérgă spre gură, paşŭ de paşŭ îlŭ urmăresce, întră după elŭ în gură şi nu odihnesce până nu-lŭ scóte afară pre nasŭ saŭ pre gură, şi niciacum nu se astêmpĕra, ci-lŭ împinge departe în susŭ până unde numaĭ póte; îlŭ urmăresce, cum urmărescŭ albinele uneĭ cojniţĭ albinele străine, ce întră în căsulia lorŭ.

Ceĭ ce aŭ învĕţatŭ carte, sciŭ încă şi maĭ multe despre poterea aeruluĭ. Sciŭ, că la aşa numitele fântâne cu smâcŭ o ţeve de fierŭ ajunge până josŭ în apă, şi dacă răriműaerulŭ din ţeve, aerulŭ maĭ desŭ şi maĭ greŭ din fântână apasă asupra apeĭ şi o silesce să ridice în ţeve până la o înălţime de 3, 4 saŭ şi 5 metri. Şi dacă din ţeve s'ar' poté scóte totŭ aerulŭ, aerulŭ din fântână ar' fi în stare să ridice apa până preste 10 metri.

Nu e de lipsă, să maĭ spunŭ, că aerulŭ numaĭ atuncia póte să ridice apa, să mâne morĭ de vêntŭ şi năĭ cu vêntrele, saŭ preste totŭ

greco-catolică și înființate în modŭ specialŭ pentru cultura poporuluĭ românŭ, ci chiar și în gimnasiile de statŭ înființate în mijlocŭlŭ masselorŭ compacte ale Românilorŭ încă garantézză folosirea limbeĭ române ca limbă de propunere. Înzădarŭ accentuămŭ, că hotărîrile preaînalte ale Maiestățiĭ Sale suntŭ inviolabile, căcĭ acele hotărîrĭ, cândŭ ocrotescŭ unŭ institutŭ culturalŭ românescŭ, s'ar păré, că pentru uniĭ ómenĭ n'aŭ nicĭ o valóre. Înzădarŭ spunemŭ mereŭ, că provincia nóstră bisericéscă împreună cu tóte instituțiunile sale culturale este și trebue să fie românéscă, și că de caracterulŭ eĭ românescŭ nu se póte despoiá fără de învoirea Sântuluĭ Scaunŭ apostolicŭ și a Maiestățiĭ Sale, căcĭ hotărîrile acestorŭ factorĭ preaînalțĭ și singurĭ hotărîtorĭ în astŭ-felŭ de afaceri grave nu se maĭ ieaŭ în socotință, cândŭ este vorbă și de dreptulŭ bisericeĭ nóstre. Înzădarŭ dovedimŭ până la evidență ilegalitatea comisă față cu gimnasiulŭ din Beiușŭ, căcĭ acéstă ilegalitate pre uniĭ îĭ lasă recĭ, ér pre alțiĭ îĭ desfătézză. Înzădarŭ dicemŭ noĭ conformŭ adevěruluĭ, că asupra episcopuluĭ de Oradea-mare s'a făcutŭ cea maĭ mare presiune, pentru ca să se pótă creá actuala stare de lucrurĭ în gimnasiulŭ din Beiușŭ, căcĭ Ministrulŭ chiar și actulŭ episcopuluĭ provenitŭ numaĭ din necesitate neînvinsă, din silă și terorismŭ încă îlŭ presentézză lumiĭ dreptŭ actŭ de „prevenire și condescendență promptă“, precum orĭ cine póte vedé la pagina 8 din raportulŭ alŭ 9-lea, ce l'a făcutŭ Ministrulŭ despre instrucțiunea publică din Ungaria. Înzădarŭ dovedimŭ, că este o monstruositate priveliștea, ce ți-o presentă nesce preoți greco-catolicĭ siliți în contra convingeriĭ lorŭ preoțescĭ și românescĭ a lucrá la desnaționalisarea fraților lorŭ de unŭ sânge și póte chiar a fiilorŭ lorŭ propriĭ, căcĭ aceea ce pentru noĭ se pare a fi monstruositate și silă, pentru alțiĭ póte este lucru firescŭ, libertate constituțională și egală îndreptățire națională. Plângemŭ pre ruinele cultureĭ nóstre naționale dela gimnasiulŭ de odinióră românescŭ din Beiușŭ întocmaĭ ca profetulŭ Ieremie pre ruinele Ierusalimuluĭ: „De te voiŭ uitá, Ierusalime, uitată să fie drépta mea, să se lipéscă limba mea de grumazulŭ meŭ, de nu-mĭ voiŭ aduce aminte de tine.“ [1]) Dar resunetulŭ plânsětuluĭ nostru se sfarmă pretutindenea de porțĭ de plumbŭ, saŭ póte elŭ celorŭ ce aŭ sguduitŭ temeliile cultureĭ nóstre naționale din Beiușŭ, se pare unŭ cântecŭ dulce, care în inimile lorŭ produce, în locŭ de dorere, numaĭ bucurie și veselie.

Introducerea limbeĭ magiare ca limbă de propunere în gimnasiulŭ din Beiușŭ în tótă diecesa română greco-catolică de Oradea-mare a produsŭ o mișcare convulsivă întocmaĭ ca în corpulŭ celuĭ chinuitŭ până la mórte, a causatŭ o dorere nespusă toturorŭ Românilorŭ greco-catolicĭ și a deșteptatŭ într'énșiĭ grave îngrigirĭ pentru viitorulŭ bisericeĭ lorŭ, éră pre trupulŭ națiuneĭ române de sub corôna Sântuluĭ Stefanŭ a deschisŭ o rană, care în continuŭ sângeréză și stórce țipete de dorere.

Tóte acestea însă domnulŭ Ministru nu le aude și nu le vede și nu se sémțesce îndemnatŭ a-și retrage ordonanța sa nelegală și nedréptă, deși acésta chiar în interesulŭ patrieĭ ar fi primulŭ pasŭ spre alinarea dorerilorŭ nóstre, spre liniștirea spiritelorŭ preste mĕsură agitate și spre întemeiarea buneĭ înțelegerĭ între dóuĕ popóre avisate la spriginŭ împrumutatŭ.

Supĕrarea, mâhnirea și dorerea nóstră pentru esilarea limbeĭ române din Beiușŭ nu ne-ar mistuí așa tare, dacă s'ar poté produce în noĭ măcar convingerea, că ceea ce nóuĕ Românilorŭ ne este stricăciosŭ, póte fi folositorŭ măcar năluceĭ numite „ideă de statŭ“, care întru câtŭ țintesce la nimicirea individualității altorŭ popóre din patrie, se póte considerá de unŭ productŭ alŭ unorŭ creerĭ bolnavĭ. Noĭ însă nicĭ acéstă schintee de mângăiare nu o potemŭ avé, căcĭ deși limba magiară s'a întrodusŭ în gimnasiulŭ din Beiușŭ ca unŭ felŭ de lécŭ în contra „bólcĭ primejdióse de antipatriotismŭ“, de care se dice pre nedreptulŭ, că ar suferí Româniĭ, totuși vede și pricepe orĭ ce omŭ cu mintea sănětósă, că léculŭ acela nu póte să vindece bóla amintită, deórece de o parte acea bólă la Româniĭ, carĭ iubescŭ învăpăiatŭ patria și popórĕle conlocuitóre, nu esistă de locŭ, ér de altă parte dacă ar fi vorbă de agitare în contra statuluĭ, — precum nu este și n'a fostŭ nicĭ odată la Românĭ, — în limba magiară totŭ așa de bine se póte agitá în gimnasiulŭ din Beiușŭ, ca și în limba română, ba dacă vremŭ să fimŭ deschiși la vorbă, potemŭ dice cu totŭ dreptulŭ, că cu limba magiară, în care s'aŭ scrisŭ operele agitatóre ale luĭ Kossuth, maĭ ușorŭ se potŭ înferbêntá creerĭĭ Românilorŭ, de câtŭ cu limba română, care nicĭ odată nu s'a folositŭ de unéltă pentru surparea tronuluĭ, umilirea patrieĭ, propagarea ureĭ de rasă, și asuprirea altorŭ popórĕ de dragulŭ unorŭ utopiĭ.

Dar înzădarŭ este tótă argumentarea nóstră în contra illegalității comise față cu gimnasiulŭ din Beiușŭ, căcĭ Ministrulŭ póte nicĭ de astă-dată nu vrea să ne asculte! Cu tóte aceste noĭ nu trebue să ne descuragiămŭ, ci să facemŭ totŭ ce ne stă în potință, ca să salvămŭ acelŭ institutŭ culturalŭ, și fiindŭ că nisuințele auctorității nóstre bisericescĭ în direcțiunea acésta până acum n'aŭ avutŭ resultatŭ, nu ne rémâne alta de făcutŭ, decâtŭ să rogămŭ și de astă-dată pre conducătoriĭ politiceĭ românescĭ, să caute și eĭ căĭ și mijlóce, ca să mântuéscă națiunea română de acéstă calamitate, căcĭ altcum casulŭ acesta tristŭ va servi politiceĭ de rasă dreptŭ o încuragiare pentru a da și celoralalte gimnasiĭ românescĭ lovitura de mórte.

[1]) Psalmŭ 136.

---

să isprăvéscă vre unŭ lucru, dacă e pusă în mișcare, și cu câtŭ e maĭ repede mișcarea, cu atâtŭ e maĭ mare și poterea de lucru. Cândŭ audŭ, cum urlă vêntulŭ afară, îmĭ vine în minte, ce potere grozavă pórtă elŭ în sine, și poterea acésta rĕmâne nefolosită. Nefolosită, căcĭ mânarea câtorva năĭ cu vêntrele și a și maĭ puțineloră morĭ de vêntŭ pentru poterea acésta e numaĭ o jucărie, și jocăriile aceste trebuescŭ chiar ferite de vênturĭ maĭ poternice.

Și totuși ce suntŭ vênturile nóstre, chiar și cele maĭ poternice, față cu furtunile, ce prin țĕrile maĭ călduróse adese pustiescŭ sate și orașe întregĭ și desrădăcinézză păduri nesfârșite. În 5 Octrobre 1844 a începutŭ pre insula Cuba — o insulă din apropiarea Americeĭ — o furtună de aceste îngrozitóre, la carea aerulŭ cu o așa repediune se mișcă, încâtŭ pre óră facea preste 144 chilometri (cam 20 de milurĭ), și poterea luĭ după calculările făcute se urcá la frumósa sumă de 473 milióne de caĭ. Și sub caĭĭ aceștia nu trebue să înțelegemŭ numaĭ nisce mârțóge, ci caĭ năsdravenĭ, ce se hrănescŭ cu jarŭ, caĭ fără splină, carĭ nu se ostenescŭ, orĭ câtŭ ar lucrá, numaĭ jarulŭ să nu li-se gate. Vrețĭ să sciți, ce caĭ suntŭ acestia? Caĭ de vaporĭ ce învêrtŭ mașinile de îmblătitŭ, morile de vaporĭ și atâta mulțime de alte mașinĭ, caĭ de vaporĭ, ce mână trenurile de pre uscatŭ și năile de pre mare. Unŭ calŭ de vaporŭ isprăvesce unŭ lucru maĭ mare decâtŭ 3 caĭ de aĭ nostri, și 4—6 caĭ de vaporĭ învêrtŭ cu ușurință o mașină de îmblătitŭ câtŭ de sdravĕnă.

Vĕ pare șódă numirea: caĭ de vaporĭ? Mie de locŭ. După caĭ verdĭ umblat'aŭ și vorŭ maĭ umblá încă destuĭ ómenĭ; pentru ce ar' poté fi dară maĭ de rîsŭ aceia, cărora capulŭ le-ar' stá la caĭ de vaporĭ? Caĭ verdĭ nu am vĕdutŭ până acuma, caĭ de vaporĭ însă am vĕdutŭ, și pre lângă puțină închipuire împreună cu mine vorŭ maĭ fi vĕdutŭ și vorŭ maĭ vedé și alțiĭ, cărora le place să privéscă maĭ cu de-amêruntulŭ la ceriulŭ acoperitŭ cu norĭ. Lasŭ, că grumadiĭ și piciórele de multe orĭ nu vorŭ fi așa de subțirele ca la unŭ calŭ de Arabia, dar' cine vrea să albă unuluĭ sulegetŭ, nu are decâtŭ să ieа cu sine unŭ toporŭ bunŭ și unŭ jilăŭ ascuțitŭ, apoĭ să-și scótă unŭ biletŭ pre vre unŭ balonŭ a societățiĭ americane, ce audiam, că se va înființá saŭ dóră s'a și înființatŭ, și cu o țigaretă va poté ajunge până la norĭ; aci să se apuce — fără temă că va fi lovitŭ — și să cioplescă saŭ jiluescă la cele picióre, după cum, și câtŭ îĭ va plăcé.

Atâtŭ de colosală e poterea aceea de 473 milióne de caĭ, încâtŭ de amŭ socotĭ la unŭ locŭ poterea toturorŭ ómenilorŭ din lume, poterea vitelorŭ, toturorŭ morilorŭ și mașinilorŭ de totŭ soiulŭ, poterea acésta totuși abia ar face a 15-a parte din poterea de 473 milióne de caĭ. Poterea aceea de 473 milióne de caĭ în cele treĭ dile și treĭ noptĭ, câtŭ a ținutŭ furtuna, ar fi potutŭ să isprăvéscă totŭ lucrulŭ de pre rotogolulŭ pământuluĭ, și să isprăvéscă nu numaĭ lucrulŭ de pre dilele acele, ci și lucrulŭ de pre vre-o câteva lunĭ înainte: potea să are, grape, sémene, secere, îmblătéscă, macine, să férbă și să pună bucatele pre masă de-a gata, și de cumva și mâncarea e lucru, fără cea maĭ mică încordare póte să isprăvéscă și lucrulŭ acesta. Póte să tórcă, să țése, să ne îmbrace, și pre ceĭ ce ar' avé poftă de călătoriă, să-ĭ pórte cu iuțéla fulgeruluĭ dintr'unŭ locŭ într'altulŭ, dintr'o țĕră într'alta.

Va maĭ curge multă apă, până să vină vremile, cândŭ poterea vênturilorŭ și a furtunelorŭ se va aduna în măgăzine și se va întrebuința după placŭ, până vomŭ poté avé mașinĭ, carĭ să prindă poterea vênturilorŭ și să o întrebuințeze la aratŭ, sĕmĕnatŭ, cositŭ, îmblătitŭ, maĭ departe la țésutŭ, cusutŭ, la ziditŭ și la alte dĕcĭ și sute de lucrurĭ. Deocamdată trebue să ne îndestulimŭ cu aceea, că amŭ ajunsŭ să avemŭ mașinĭ, unde aerulŭ, comprimatŭ prin alte mașinĭ, isprăvesce lucrurĭ maĭ micĭ. Înțelegŭ stabilimentulŭ ingineriuluĭ Victorŭ Popp din Parisŭ, unde nisce mașinĭ mereŭ sorbŭ la aerŭ, éră altele îndésă aerulŭ

Enciclica Sânţiei Sale Pontificelui Romei cu privire la cestiunea socială. — De abia a espiratu unu seculu dela revoluţiunea francesă, şi principiile ei aŭ produsu în societate cestiunea socială, care ţine în agitaţiune continuă Europa întrégă.

Liberalismulu revoluţiunei francese a datu banului o valóre aşa de mare faţă cu lucrulu, câtu banulu a devenitu domnulu absolutu în societate, éră lucrulu sclavulu lui. Cu banî şi fără lucru se póte astădî trăi în Europa, cum mai de multu nu poteaŭ trăi nice regii. Cu lucru însă fără banî în unele ţeri nu se póte decâtu numai flămândí.

Aristocraţia nóuă de banî în ţerile industriale nu are decâtu să străformе banulu în o fabrică saŭ în acţiuni, pentru ca să capete procente mari din samă afară. Lucrătorii însă din fabrică şi plătitorii dividendelorŭ după acţiuni prin multe locuri nu-şi potu agonisi nice barému atâta, câtu odată în sĕptĕmână să se pótă sătură cu familia, deşi câte odată nu numai bărbatulu, ci şi femea şi copiii lucră sĕptĕmâna întrégă în fabrică. Ma şi mai multu. Aristocratulu de banî este asecuratu pre întréga viéţă. Lucrătorulu însă trebue să se înfioreze, cându îşi aduce aminte, că unu morbu saŭ bĕtrâneţele îlu voru pune în o puseţiune de a nu avé nice unde şedé, nice ce mâncá.

Şi cu ce mângăie liberalismulu pentru acésta pre bietulu lucrătoru? Cu aceea, că îi concede mutarea liberă din unu locu în altulu: dacă nu mai póte flămândí în unu locu, să mérgă în altulu. De aci s'a născutu apoi o concurenţă sĕlbatică între bieţii lucrători în favorulu aristocraţiei de banî. Fie care fabricantu aristocratu de banî se silesce a căpétá totu mai mari procente după capitalulu fabriceî sale. La acésta póte ajunge fórte uşoru, dacă micşoréză şi mai tare plata lucrătorilorŭ. Şi acésta o póte fórte uşoru, căci concurenţa între bieţii lucrători este de totu mare. Lucră bieţii câte odată pre câte unu preţu chiar' de batjocură, numai să nu péră de fóme. Suntu ţinuturi în Boemia, pre unde lucrătorii din fabricele textile nu se nutrescu cu familie cu totu, decâtu numai din crumpene fierte şi necurăţite, ca să cruţe şi prin aceea. Éră bucata cea mai de frunte la sĕrbători le este Wurstsuppe, va se dică apa, în care măcelarii îşi fierbu cărnaţii şi cărtaboşii, si pre carea lucrătorii o cumpĕră cu banî. Ma prin alte locuri sórtea miserilorŭ lucrători este şi mai amară. În Anglia şedu câte odată câte 6—7 familii în câte o chilie subterană, care de abia ar fi de ajunsu pentru dóuĕ persóne, şi dormu pre padimentulu golu câte 20—30 persóne, dintre cari unele molipsite cu morburi contagióse de plămâni şi altele.

În faţa miserieî acesteia înfricoşate palaţele şi lucsulu aristocraţieî de banî suntu mai multu decâtu luculice.

Acesta este celu dintâiu fructu amaru alu revoluţiunei francese, care în superbia sa n'a voitu să sciá nimicu de morala crestină, cându a resturnatu edificiulu socialu celu vechiu şi putredu, pentru că nice acela nu mai erá creştinu de multu, şi cându a ridicatu celu nou.

Ce a fostu dară mai firescu, decâtu ca în sinulu Europeî să se nască cestiunea cea arzĕtóre socială, a căreî simbure este statorirea unui echilibriu adevĕratu între banu şi lucru, saŭ mai bine disu emanciparea lucruluî din sclăvia banului. Căci aşa nu mai póte merge. Lucrulu trebuesce ridicatu în societate érăşi la onórea cuvenită. Acésta nu e cu potinţă însă, decâtu cându relaţiunile sociale voru fi de aşa, câtu lucrulu onestu să nu fie esploatatu numai în favorulu aristocraţieî de banî, ci să susţină onestu şi să asecureze şi pre lucrători. Acésta însă nu póte fi, până cându banulu e atotu-poternicu în societate. Lucru firescu, că trebuesce mai întâiu restrînsă puterea banului prin aceea, că câştigulu din banulu aristocratului şi lucrulu lucrătoruluî se împarte între ambii după equitate.

Unii voescu a deslegá cestiunea socială prin ştergerea proprietăţii individuale în societate, şi prin decretarea, că statulu e singurulu proprietarŭ. Aceştia suntu socialiştii şi conumiştii. Programulu lorŭ este o utopie. Alţii credu, că ea se va deslegá dela sine în decursulu timpului fără de a clătina nicî câtu de puţinu liberalismulu revoluţiunei francese. La acestia nu le mai crede nimeni, după ce cestiunea din ce în ce devine totu mai încurcată.

Érăşi alţii cugetă, că se póte deslegá prin deprinderea caritătii şi filantropieî pre o basă mai largă ca până acum. Aceştia îşi uită, că caritatea póte face fórte multu, însă nu póte deslegá cestiunea. În urmă suntu alţii, şi numĕrulu acestora cresce din ce în ce mai multu, cari susţinu, că numai organisarea societăţii pre basa creştinismuluî e în stare a deslegá cestiunea acésta. Şi principiulu acestora caştigă totu mai multu terenu chiar' şi pre acolo, unde înainte de acésta cu 20—30 de ani sar' fi făcutu ridiculu celu ce ar' fi cutezatu a vorbí despre organisarea societăţii pre base creştine.

Se înţĕlege de sine, că ochii toturorŭ acestora aŭ fostu ţintiţi spre Roma, pentru ca de acolo să capete unu programu, care servindu-le la toţi de îndreptarŭ să pótă păşi la deslegarea cestiuneî acesteia în deplină concordiă şi să încungiure scisiunile.

Aceste suntu motivele, cari aŭ îndemnatu pre gloriosulu Leonu XIII a dá enciclica despre cestiunea socială. Enciclica are de o cam dată înaintea ochilorŭ mai multu deslegarea eî pre terenulu industrialu, fiindu că pre terenulu acesta este mai arzĕtóre. Cestiunea însă în întrégă Europa este în crescere şi pre terenulu agrarŭ. Şi la timpulu sĕu de securu, că capulu creştinătăţii se va pronunciá ca organu alu Spirituluî sântu şi cu privire la deslegarea eî pre terenulu agrarŭ.

Revistă bisericéscă.

Roma.

Epocala enciclică despre cestiunea lucrătorilorŭ a apărutu deja în tóte cele patru tecsturi oficióse, şi precum erá de prevĕdutu, a produsu o impresiune şi o sensaţiune ne mai pomenită. La altu locu alu fóicî nóstre află cetitorii nostri o schiţare mai detaiată a memorabiluluî actu pontificalu. Enciclica a fostu espedată toturorŭ domnitorilorŭ. La aceî domnitori, cari aŭ între supuşi mulţi lucrători, enciclica a fostu spedată îm-

---

adunatu, îlu împingu înainte prin ţevi rĕspândite în oraşulu întregu, şi-lu silescu să mâne la 8 mii de césuri, mai multe mii de maşini de cusutu, maşini electrice, cari luminéză dĕcî de mii de lampe, şi pre lângă aceea încă o mulţime de alte maşini.

Cetiserm óre undeva despre Turci, că în cafenele aŭ ciubucuri cu mai multe ţevi lungi şi îndoicióse. Ciubucurile îsu mari ca nisce olişóre, şi cei ce aŭ poftă să fumeze — şi căre musulmanu nu are? — se punu în giurulu óleî şi arunca colburi ca nisce adevĕraţi Turci.

Voi nefumătorii întrebaţi pre ceî ce fumézá, şi vĕ voru spune ce desfătare e a aruncá în giurŭ de sine nori de fumu şi a lăsá gândurile sale să sbóre în susu, alăturî cu fumulu suriu, şi atunci vĕ veţi poté face celu puţinu o ideă palidă de plăcerea, ce o sĕmte unu Turcu dreptu-credinciosu, cându învĕluitu de fumu gândesce, că deja sbóră spre loculu fericirilorŭ, unde îlu astéptă o ţeve nóuă, întraurită.

Nu sciu, întru câtu se mai păstrézá acésta datină originală, însă în lumea centralisătóre de astădî de locu nu mar' cuprinde mirarea, să audu, că Turcii în fiecare oraşu şi satu şi-aŭ făcutu câte unu ciubucu centralu mare, din care în casa fiecăruî Turcu duce celu puţinu o ţeve, ca de câte orî va fi voindu să fumeze, numai să-şi destupe ţevea şi să şi-o pună la gură.

Curatu aşa îmi închipuescu eu stabilimentulu luî Popp ca pre unu ciubucu centralu, éră ţevile, ce ducu până în singuraticele case, ca pre nisce ţevi de ciubucu. Tótă deosebirea e numai, că la capetulu ţeveî nu stă o gură de Turcu, ce suge a lene fumulu desfătătorŭ, ci unu césu de părete, a căruî arătătorŭ la fiecare sorbitură de aerŭ se împintenă şi face câte o săritură, saŭ o maşină, carea abia astéptă diminéţa, ca ţevea să se destupe, şi aerulu próspĕtu să-i desmorţéscă braţele de fieru înţĕpenite, şi să-şi urmeze calea nebună până adĕncu în nópte.

Totu-deauna am avutu o deosebită predilecţie pentru césuri. Cându audu ţicăniturile césuluî, pare că nu mĕ sĕmtu singurŭ dar' încă să mai vĕdu, că césulu rĕsuflă ca şi mine, şi prin urmare că în apropiarea mea se află o suflare.

O adevĕrată binefacere e însă stabilimentulu luî Popp pentru măiestriî mai sĕracî din oraşele mari, pre cari lipsa îi silesce să locuéscă sub pămĕntu, în pivniţele caselorŭ. Omulu dela sate numai atuncia începe să cunóscă, ce comóră preţiósă e aerulu curatu şi sănĕtosu, în care trăesce, cându vede feţele palide a locuitorilorŭ de prin pivniţele aceste fără de vinu, şi sĕmte ameţéla, ce-i căşunéză aerulu lorŭ stricatu. Păpucariulu, croitorulu, bietele cusătorese şi mulţi alţi maiestri sĕrmani, din dorî de dî până în medŭ de nópte trebue să stea plecaţi de-asupra lucruluî, cu mânile să lucre şi cu piciórele să-şi mâne maşina, ce-i susţine, éră trupulu slăbitu de ostenélă să-lu hrănéscă cu mâncare de multe orî falsificată şi cu aerŭ pre deplinu stricatu.

Acolo însă, unde se află stabilimente de acelea, cum e aluî Popp în Paris, şi maiestriî mai sĕrmani încă potu să-şi procure — cu preţu destulu de micu — aerŭ comprimatu, care mânându-le maşinile îi feresce de desele junghiuri de spate şi mijlocu, şi totu odată le hrănesce şi plămânile cu aerŭ totu-deauna próspetu.

Stabilimentulu luî Popp a fostu ridicatu în an. 1880, dar' în anii din urmă a trebuitu să fie măritu, încâtu astădî aerulu comprimatu şi împinsu prin numĕrósele ţevi lucră cu o potere de câte-va mii de caî. Pre urma Parisuluî şi alte oraşe încă şi-aŭ ridicatu stabilimente de aceste, şi numĕrulu lorŭ cresce din anu în anu.

Adevĕratu că numai pre încetulu înaintămu, dar în urma urmelorŭ totu înaintămu. Dacă francesuluî Giffard nu i-a succesu încă deplinu, să înlocuéscă pravulu de puscă cu aerŭ comprimatu, îi va succede în celu mai apropiatu venitorŭ. Şi cu câtu vomu sci stăpâni mai bine aerulu liniştitu, cu atâtu mai repede ne vomu apropiá de momêntulu, cându vomu poté pune mâna pre potercа vênturilorŭ şi a furtunelorŭ, éră atuncia înainte de a începe unu lucru saŭ de a face o călătorie, vomu merge numai la măgăzinulu centralu şi vomu cere, să ni-se pună la dispositie câti-va caî de aerŭ.

preúnă cu o scrisóre autografă a Sânției Sale. Asemenea a mai fostŭ trimisă enciclica și toturorŭ ministrilorŭ-președinți.

În Consistorulŭ procsimŭ din Iunie afară de nunțiulŭ din Paris *Mgr. Rotelli* va fi creatŭ cardinalŭ și metropolitulŭ din Viena Monseniorele *Gruscha*. Deja suntŭ designate persónele, carí vorŭ duce acestorŭ prelați scirea despre crearea lorŭ și caputiulŭ celŭ purpurĭŭ.

În locŭlŭ Mgreluĭ Rotelli va fi numitŭ nunțiŭ la Paris *Mgr. Ferrata*, fostŭ nunțiŭ la Bruxelles și acum secretarulŭ Congregațiuneĭ pentru afacerile bisericescĭ estraordinare, éră în locŭlŭ Eminentissimuluĭ Vannutelli va fi nunțiŭ la Lissabon *Mgr. Jacobini*, secretarulŭ Propagandeĭ pentru afacerile de ritulŭ latinŭ.

Galiția.

În 8 a l. c. a repausatŭ în Cracovia fostulŭ episcopŭ din Wilna (Rusia), Monseniorele *Kraşinsky* în etate de 81 anĭ. Adormitulŭ în Domnulŭ a fostŭ unŭ adevĕratŭ martirŭ, unŭ prototipŭ de episcopŭ, iubitorŭ de biserică și de națiunea sa. Iubirea către aceste dóuĕ comorĭ scumpe ĭ-a causatŭ fericituluĭ episcopŭ dorerĭ și persecuțiunĭ înfricoșate. Cândŭ asupritorulŭ renumitŭ alŭ Polonilorŭ, guvernorulŭ din Lituania Murawiew, a fostŭ adunatŭ pre toțĭ episcopiĭ polonĭ, ca să le spună, că în Rusía numaĭ Rușiĭ aŭ locŭ, éră Poloniĭ nu, fericitulŭ episcopŭ s'a redicatŭ și cu vóce sufocată dară energică a disŭ: „Escelență! ceea ce a făcutŭ Domnedeŭ, nicĭ o potere omenéscă nu póte să strice. Domnedeŭ ĭ-a făcutŭ pre Poloni, și le-a datŭ o misiune, care eĭ o vorŭ duce în îndeplinire maĭ curêndŭ orĭ maĭ târdiŭ." Resultatulŭ acestorŭ resolute cuvinte a fostŭ depărtarea episcopuluĭ din diecesă, și internarea luĭ în Wiatka, unŭ orașŭ din centrulŭ Rusieĭ. Aprópe 20 de anĭ a petrecutŭ adormitulŭ păstorŭ în esiliŭ, și abia în 1884 i-s'a făcutŭ grație, ca să pótă părăsi pentru totŭdeauna patria sa, și ca să pótă morĭ, precum s'a și întêmplatŭ, departe de turma sa. — Domnedeŭ să-ĭ resplătéscă suferințele cu însutită fericire în locașurile sânțilorŭ!

Revistă politică.

Afaceri interne.

În 20 a l. c. s'a închiatŭ prin rescriptŭ regescŭ sesiunea a patra a parlamentuluĭ și s'a anunciatŭ totŭ-odată deschiderea sesiuneĭ a cincia pentru 21 a l. c. În 21 și 22 s'a constituitŭ casa, alegêndu-și oficialiĭ și comisiunile pentru acéstă ultimă sesiune. În 23 s'a stătoritŭ ordinea agendelorŭ, punêndu-se la ordinea dilei pre 29 a l. c. proiectulŭ de lege despre *reforma administrativă*. Deputatulŭ *Irányi* propuse, ca acestŭ proiectŭ să nu se pună la ordinea dileĭ în acéstă sesiune, ci să se lase pentru parlamentulŭ celŭ nouŭ, ce va avé să se alégă în anulŭ viitorŭ, deórece parlamentulŭ de față este alesŭ după sistemulŭ autonomicŭ alŭ comitatelorŭ. Propunerea a fostŭ respinsă de către maioritatea compusă din partidulŭ liberalŭ și opositia moderată. Astŭ-felŭ decĭ ne aflămŭ în ajunulŭ mareĭ reforme a administrațieĭ și a discusiunilorŭ înfocate, ce se vorŭ încinge fără îndoélă din acéstă ocasiune.

Rusia.

Principele moștenitorŭ alŭ Rusieĭ, marele duce Nicolaŭ, s'a vindecatŭ deja spre deplinŭ, și acum fiindŭ în reîntórcere se află pre teritorulŭ Siberieĭ, adeca pre teritorŭ rusescŭ. Din incidentulŭ acesta Țarulŭ a credutŭ de bine a face unele dispositiĭ, carĭ se perpetueze sosirea fiuluĭ sĕŭ iubitŭ după o lungă călătorie pre pământulŭ patrieĭ. Anume a dispusŭ, ca spre ridicarea comercialuĭ și a bunăstăriĭ materiale a locuitorilorŭ din Siberia să se începă construirea de multŭ proiectateĭ căĭ ferate transiberiane. Deja transportarea materialuluĭ pentru esecutarea giganticeĭ întreprinderĭ s'a începutŭ, si preste vre-o câtíva anĭ acéstă operă démnă de spiritulŭ neliniștitŭ de întreprindere alŭ omuluĭ va fi terminată. Totŭ din incidentulŭ reîntórcereĭ sănĕtóse a fiuluĭ sĕŭ a maĭ concesŭ împĕratulŭ și o mulțime de agrațiărĭ, fie particulare fie întregĭ. Și fapta acésta este cea maĭ însĕmnată, pentru că suferințele sĕrmanilorŭ esilațĭ în țéra frigeluĭ vecinicŭ suntŭ întru adevĕrŭ nespuse. Să sperămŭ, că dóră pre viitorŭ amnestia va fi și maĭ generală, și că Rusia va păși pre o cale maĭ corespundĕtóre dreptățiĭ și umanitățiĭ.

Sêrbia.

Spiritele preste mĕsură agitate pentru espulsarea regineĭ Natalia aŭ începutŭ a se liniști. Regența, care cu ocasiunea espulsăriĭ s'a fostŭ portatŭ atâtŭ de fricosŭ, acum purcede cu energíe. Anume fóia oficiósă din 24 a l. c. a publicatŭ decretele, prin carĭ se relevéză din posturile lorŭ prefectulŭ din Belgradŭ Theodoroviciĭ, și comandantulŭ gendarmilorŭ Markoviciĭ. Pensionarea acestorŭ domnĭ s'a întêmplatŭ la dorința ministruluĭ de interne Ghiaja, care afirmă, cumcă aceștĭ amploiațĭ nu ar' fi esecutatŭ poruncile luĭ. Și ministrulŭ Ghiaja și-a datŭ dimisiunea, însă regențiĭ nu aŭ primit'o, ci ĭ-aŭ esprimatŭ deplina lorŭ încredere.

Liniștea decĭ acum ar fi restabilită; dară numaĭ Domnedeu singurŭ póte scí, până câudŭ.

Corespondințe.

Seplacŭ, 10 Maiŭ 1891.

Prea Onorată Redacțiune!

Vĕ rogŭ a dá locŭ în prețuitele colóne ale „Unireĭ" unŭ micŭ raportŭ despre conferința preotéscă din tractulŭ Gherleĭ.

Preotimea din tractulŭ Gherleĭ a ținutŭ conferința sa de primăvĕră la 5 l. c. în parochia Gichișuluĭ de susŭ sub presidiulŭ Reverendissimuluĭ Domnŭ Andreiŭ Antonŭ archidiaconŭ și participându aprópe toțĭ preoțiĭ din tractŭ.

La 8 óre a. m. preoțiĭ se mărturisescŭ, apoĭ se începe sânta Liturgie sub pontificarea Reverendissimuluĭ domnŭ Archidiaconŭ și concelebrându toțĭ preoțiĭ tractualĭ. — Predica ocasională a ținut'o preotulŭ tinĕrŭ Ioanŭ Tatarŭ din Sintereagŭ, avêndŭ ca temă de predică „diligința și păstrarea în antitesă cu lenea și prădarea", carea a desvoltat'o înaintea unuĭ poporŭ numerosŭ cu multă chiaritate și cu vervă oratorică.

După sânta Liturgie a urmatŭ binecuvêntarea uneĭ pietri mormêntale, pre carea învĕțătorimea tractuală o a ridicatŭ defunctuluĭ lorŭ colegŭ Ioanŭ Lochianŭ, fostŭ învĕțătorŭ în Gichișulŭ de susŭ. Faptă, care revérsă laudă asupra învĕțătorimeĭ tractuale, carea așa scie dá tributulŭ de pietate unuĭ meritatŭ colegŭ alŭ sĕŭ.

După luarea dejunuluĭ adunându-ne în școla greco-catolică locală, conferința se începe cu invocarea Spirituluĭ sântŭ și cu o vorbire de deschidere frumósă a presidiuluĭ. Apoĭ conferința se constitue alegêndu-se preotulŭ Ormanuluĭ Ioanŭ Bochișŭ de vice-președinte, éră subscrisulŭ în absența notaruluĭ ordinarŭ de notarŭ ad hoc.

Se dă cetire rescriptuluĭ Prea Veneratuluĭ Consistorŭ la întrebarea făcută de conferința anterióră cu privire la cumpĕrarea de bunurĭ imobile din partea bisericelorŭ, și respunsulŭ se iea spre sciință.

Apoĭ Reverendissimulŭ domnŭ Archidiaconŭ cetesce disertațiunea sa despre „Însĕmnătatea confesaruluĭ în scaunulŭ mărturisireĭ" prelucrată cu sciință.

Preotulŭ localŭ conformŭ hotărîriloră de maĭ înainte raportéză despre starea grânaruluĭ din parochia sa; elŭ arétă, că luptându-se cu greutățile începutuluĭ a realisatŭ în parochia sa unŭ grânarŭ constătătorŭ din 42 mierțe grăunțe de mălaiŭ, éră în filia Stĭgŭ, deși și-a datŭ tótă silința, încă nu a potutŭ pune basă unuĭ grânarŭ.

Conferința, îngrigeată fiindŭ de securitatea grânarelorŭ, la propunerea preotuluĭ Ioanŭ Bochișŭ decide, să róge pre Prea Veneratulŭ Consistorŭ, să binevoéscă a aprobá statutele proiectate pentru întregŭ tractulŭ, ca așa fiecare parochie să-și pregătéscă după norma acelora statute după a sa trebuință, ca să pótă fi apărate grânarele de atacurile inimice, ce în diua de astădĭ se redică asupra lorŭ din tóte părțile.

Absentându bibliotecarulŭ, presidiulŭ raportéză, că biblioteca s'a sporitŭ prin unŭ opŭ cumpĕratŭ și altulŭ donatŭ.

Statutele *fondului* tractualŭ, susternute spre aprobare Prea Veneratuluĭ Consistorŭ, se retrimitŭ cu maĭ multe observărĭ spre modificare, spre care scopŭ se alege o comisiune de 5 în persónele: Ioanŭ Bochișŭ, Constantinŭ Hossu, I. Tatarŭ, Zorobabelŭ Perhaiță și subscrisulŭ, carĭ în înțelesulŭ observărilorŭ maĭ înalte să facă modificările de lipsă.

La propunerea preotuluĭ I. Bochișŭ, — conferința cu unanimitate și cu însuflețire hotărésce, să se angajeze pre onóre fiecare preotŭ din tractŭ la „colectarea cruceriuluĭ" de fiecare sufletŭ pentru înființarea și respective augmentarea fonduluĭ de ajutorare alŭ școlelorŭ nóstre, amĕsuratŭ propunereĭ făcute în Nr. 16 alŭ „Unireĭ".

Se face colectă pentru preotulŭ Vasiliŭ Buzură din Sĕcătură daunatŭ prin focŭ, și resultatulŭ este 8 fl. 70 cr., carĭ se predaŭ Reverendissimuluĭ domnŭ Archidiaconŭ, spre a i-se trimite daunatuluĭ. Contribuenții suntŭ 1) Reverendissimulŭ domnŭ Archidiaconŭ 1 fl. 2) Ioanŭ Bochișŭ 1 fl. 3) Z. Perhaiță 1 fl.

4) Ios. Murășanŭ 1 fl. 5) D. Deacŭ 1 fl. 6) I. Tatarŭ 1 fl. 7) Vasiliŭ Popŭ docente 20 cr. 8) Maksai István subn. 20 cr. 9) Teodorŭ Vescanŭ cantorŭ 30 cr. 10) Al. Lochianŭ 1 fl. și 11) *subscrisulŭ* 1 fl.

Se stabilesce conferința de tómnă pre 4 Octobre în Gherla. Se denumescŭ: ca predicătorŭ la acea conferință preotulŭ Constantinŭ Hossu din Dindelégŭ, avêndŭ a predicá despre sânta Cuminecătură, éră ca disertante Alesandru Lochianŭ din Nima, avêndŭ ca temă sânta mărturisire.

La propunerea subscrisuluĭ se primesce și decide, ca predicile și disertațiunile să se depună în biblioteca tractuală, precum și să se facă istoriculŭ parochiilorŭ din tractŭ, și ca noĭ preoțiĭ din tractŭ să ne amintimŭ unii pre alții la sânta Liturgie punêndŭ părticele, ca Domnedeŭ să ne ajute în lupta, ce avemŭ de a o susține în timpulŭ presinte, și ca poterea inimică bisericeĭ să slăbéscă. După carĭ esauriându-se programa, presidiulŭ închie conferința prin câteva cuvinte bine alese.

În fine învĕțătorulŭ localŭ Vasiliŭ Popŭ ținŭ o vorbire plină de însuflețire mulțămindŭ preoțimiĭ, pentru că a ținutŭ conferința sa în acéstă parochiă, și surprinzêndŭ conferința cu maĭ multe poesiĭ alese cântate în corŭ cu tinerimea adultă din locŭ.

Ioanŭ Sonea,
preotŭ gr.-cat.

Fundățiunea Șuluțană.

Precum am anunțatŭ în numĕrulŭ precedentŭ alŭ „Unireĭ“, directoriulŭ și senatulŭ administrativŭ alŭ Fundațiuniĭ Șuluțane înființate de fericitulŭ Metropolitŭ Alesandru Șterca Șuluțŭ a fostŭ convocatŭ pre 25 și 26 Maiŭ a. c. Și de astă dată s'a presentatŭ la ședințe unŭ numĕrŭ frumosŭ dintre illustriĭ mireni greco-catolicĭ, carĭ împreună cŭ capitululŭ metropolitanŭ suntŭ chemați a se îngrigí de administrarea aceleĭ Fundațiuni. Comisiunea permanentă esmisă de directoriŭ spre a censurá rațiunile și a scontrá Cassa Fundățiuniĭ a sositŭ în Blașiŭ deja în 23 Maiŭ a. c. și a lucratŭ neîntreruptŭ până în 25 ale aceleĭ luni.

În acéstă comisiune avemŭ și doĭ bărbați laicĭ, cunoscuți de capacități financiare și aplicați la statŭ în posturĭ înalte financiare. Acestia suntŭ domnulŭ Iosifŭ Hossu vicepreședintele Esactoratuluĭ de statŭ, adecă a curții supreme de comptabilitate din Buda-Pesta, și George Popŭ directorŭ financiarŭ în Aiudŭ, carĭ împreună cu domnulŭ canonicŭ Ioanŭ M. Moldovanŭ aŭ censuratŭ și revĕdutŭ nu numaĭ rațiunile Fundațiuneĭ, ci aŭ scontratŭ și cassa eĭ. Și fiindŭ-că averea mobilă a Fundațiuniĭ Șuluțane se află de presente depusă la „cassa centrală archidiecesană“, împreună cu averea celorŭ alalte fonduri archidiecesane, a trebuitŭ să se visiteze și scontreze din partea comisiuneĭ amintite și cassa centrală archidiecesană, unde precum suntemŭ informați din isvorŭ sigurŭ, s'a aflatŭ ordine deplină în tóte.

Cassa centrală archidiecesană a avutŭ dela 1 Ianuariŭ până în 25 Maiŭ a. c. 122.036 fl. 84 cr. percepțiunĭ, și 119.046 fl. 34 cr. erogațiunĭ, ér în cassă s'aŭ aflatŭ banĭ gata 2990 fl. 50 cr. v. a., dintre carĭ suma de 1580 fl. 09 cr. suntŭ aĭ Fundațiuneĭ Șuluțane, ér restulŭ alŭ celoralalte Fonduri archidiecesane.

Fundățiunea Șuluțană a avutŭ la finea anuluĭ 1890 următórea avere:

1. În obligățiunĭ private:	67.678 fl. 08 cr.
2. În obligățiunĭ publice:	31.800 fl. —
3. Interese restante la privați	252 fl. 86 cr.
4. Dominiile dín Springŭ, Cenade, Vidrașĕŭ, și casa din Blașiŭ, în valóre de	268.076 fl. 21 cr.
5. Restulŭ casseĭ	9.161 fl. 81½ cr.
Suma activelorŭ	376.968 fl. 97½ cr.
Pasive	2.288 fl. 85 cr.
Avere curată	374.600 fl. 12½ cr.

Fundățiunea acésta cresce pre anŭ ce merge spre bucuria toturorŭ. Între hotărîrile luate de directoriŭ și senatulŭ administrativŭ accentuămŭ aceea, că domnulŭ Flaviŭ Sterca Șuluțŭ tinerŭ cu pregătire sciintifică pre terenulŭ *economicŭ*, a fostŭ *constituitŭ definitivŭ* în postulŭ sĕŭ de provisorŭ alŭ bunuluĭ fundaționalŭ din Cenade.

Senatulŭ administrativŭ a alesŭ de membri mirenĭ aĭ directoriuluĭ pre trieniulŭ procsimŭ pre următorii domnĭ: Davidŭ Br. Ursŭ colonelŭ în pensiune, Iosifŭ Hossu vicepreședinte la Esactoratulŭ supremŭ alŭ statuluĭ Augustinŭ Láday septemvirŭ în pensiune, Alesandru Bohățelŭ căpitanŭ districtualŭ în pensiune, George Bariț președinte alŭ Asociațiuneĭ Transilvane, Mateiŭ Popŭ Grideanŭ jude de tablă în pensiune, Iosifŭ Popŭ și Ioanŭ Mezei județi de tablă, George Popŭ directorŭ financiarŭ, Iosifŭ Sterca Șuluțŭ, și Nicolaŭ Moldovanŭ județi de tribunalŭ în pensiune.

În 26 Maiŭ toțĭ mirenĭ, carĭ aŭ luatŭ parte la ședințe, precum și capitularistiĭ aŭ fostŭ întruniți la masa ospitală a Escelenției sale Domnuluĭ Metropolitŭ, și după ședința scurtă, ce s'a maĭ ținutŭ încă în aceea și după amédĭ, saŭ depărtatŭ toți deplinŭ mulțămiți cu ordinea perfectă aflată în administrarea avereĭ Fundațiune Șuluțane și a celorŭ alalte fundațiuni archidiecesane, carĭ spre bucuria nóstră se sporescŭ chiar și în numĕrŭ maĭ în fiecare anŭ.

Noutăți.

Visitațiune canonică. *Ilustritatea Sa I. P. D. Dr. Victorŭ Mihályi* de Apșa, episcopulŭ Lugoșuluĭ, însoțitŭ de P. O. D. Beniaminŭ Densușanŭ canonicŭ, de M. O. D. Iuliŭ Rațŭ ceremonierŭ episcopescŭ și de dlŭ Vasiliŭ Ivanca cantorulŭ catedralŭ, a plecatŭ din Lugoșŭ în 22 l. c. spre a face visitațiune canonică în Vicariatulŭ Hațegului. Sâmbătă séra în 23 a sositŭ în opidulŭ Hațegŭ, unde fŭ bineventatŭ de cătră P. O. D. vicarŭ Ianza în numele cleruluĭ vicarialŭ și de cătră Sp. D. Bêrsanŭ în numele credincioșilorŭ. Dominecă în 24 la 5 óre a. m. a plecatŭ la mănăstirea „Prislopŭ“, unde a celebratŭ s. liturgíe încungiuratŭ de asistență numĕrósă. Cu acéstă ocasiune Ilustritatea Sa a ținutŭ o cuvêntare, prin care în *liniamente generale* espune istoriculŭ mănăstireĭ. De acolo a mersŭ de a visitatŭ Silvașulŭ de susŭ și Silvașulŭ de josŭ, éră séra s'a reîntorsŭ la Hațegŭ. Luni diminéță a continuatŭ visitarea canonică a parochiilorŭ din vicariatŭ încă nevisitate. După cum suntemŭ informați, pre Joĭ aveá să se reîntórcă la reședință zelosulŭ Prelatŭ, căruia îĭ dorimŭ sănĕtate și vigóre deplină încă mulțĭ anĭ!

Serbarea iubileuluĭ de 25 de anĭ a domnieĭ Regeluĭ Carolŭ I. Maiestatea Sa Regele Românieĭ împreună cu poporulŭ sĕŭ a serbatŭ cu mare solemnitate a 25-a aniversare a *domnieĭ* Sale. Festivitățile aranjate cu acéstă ocasiune în capitala Românieĭ aŭ fostŭ imposante. Decĭ de miĭ de ómenĭ aŭ alergatŭ la Bucurescĭ spre a luá parte la bucuría comună. Ma și din țĕrĭ străine aŭ mersŭ o mulțime în România ca să se bucure împreună cu Românii și să admire progresele imense, ce le-a făcutŭ România sub gloriósa domnie a Regeluĭ Carolŭ I. Cu deosĕbire Românii din monarchía nóstră aŭ fostŭ bine representați la serbările din capitala statuluĭ vecinŭ. În urma concursuluĭ celuĭ mare de poporŭ tóte ospĕtăriile erau deja cu câteva dile înainte de festivități ocupate, așa câtŭ mulți potură căpĕtá cuartirŭ numaĭ pre la privați. În decursulŭ festivităților îmbulzéla pre stradele principale erá nespusŭ de mare.

Tóte festivitățile aŭ decursŭ amĕsuratŭ programuluĭ stabilitŭ maĭ înainte. [1]) Anume în 10/22 Maiŭ la 9 ¾ cortegiulŭ regalŭ a plecatŭ la Metropolíe spre a asistá la Te Deum, celebratŭ de metropolitulŭ primate încungiuratŭ de clerulŭ înaltŭ. După seviținlŭ divinŭ, la care aŭ fostŭ de față și membriĭ corpurilorŭ legiuitóre, auctoritățile civile și militare și representanțiĭ poterilorŭ străine, a urmatŭ defilarea tinerimeĭ studióse, a diferitelorŭ corporațiunĭ și a ostașilorŭ în ordine esemplară. MM. LL. se reîntórseră la palatŭ, unde primiră felicitările. Séra s'a datŭ o mésă populară la primărie, éră la teatrulŭ națională representațiunĭ de gală. Sâmbătă și Dominecă s'aŭ continuatŭ festivitățile prevĕdute în programŭ. În totŭ decursulŭ festivităților capitala a fostŭ împodobită, ér séra splendidŭ iluminată. Dea Domnulŭ, ca Maiestatea Sa Regele Carolŭ, conducêndŭ România spre glorie și fericire să ajungă și serbarea iubileuluĭ sĕŭ de o jumĕtate de seculŭ.

[1]) Vedĭ »Unirea« Nr. 16.

Înmormêntarea luĭ Ioanŭ C. Brătianŭ. În 9/21 Maiŭ s'aŭ depusŭ în *mormêntŭ* osemintele luĭ I. C. Brătianŭ, celuĭ maĭ mare bărbatŭ de statŭ românŭ. După cum ne spunŭ diarele din România, pompa funebrală, cu care s'a îndeplinitŭ înmormêntarea luĭ I. C. Brătianŭ, a fostŭ imposantă. Preste 10 miĭ de Românĭ aŭ alergatŭ la satulŭ Florica spre a-și *manifestá* sêmțĕmintele de pietate și recunoscință față de acela, a căruĭ fapte patriotice strălucite le-a admiratŭ întrégă românimea și vorŭ servĭ ca obiectŭ de admirațiune posterității. Trupulŭ imbalsamatŭ alŭ defunctuluĭ erá espusŭ sub unŭ baldachinŭ preparatŭ din ramurĭ de stejarŭ și împodobitŭ cu maĭ *multe* coróne. Mulțimea se îmbulzíá din tóte părțile, să maĭ védă odată — deși mortŭ — pre acela, care tótă viéța și-a jertfit'o spre a deșteptá la o nóuă viéță poporulŭ românescŭ.

Între asistenți erau ómenĭ de tóte condițiunile. Clerulŭ înaltŭ, ministri, generalĭ și alțĭ oficerĭ de statŭ-major, comercianțĭ, industriași și tinerimea, pentru ridicarea și înbunătățirea sorții căreia a lucratŭ elŭ cu atâta abnegațiune.

M. S. Regele a fostŭ representatŭ la înmormêntare prin principele de coróná Ferdinandŭ, care a mersŭ la Florica însoțitŭ de fratele sĕŭ Wilhelm. A. S. a esprimatŭ în numele sĕŭ, a MM. LL. Regeluĭ și Regineĭ condolențe familieĭ Brătianŭ și a depusŭ pre mormêntulŭ decedatuluĭ 2 coróne, una trimisă de M. S. Regele, cealaltă de A. S. principele ereditarŭ Leopoldŭ de Hohenzollern.

Oficiulŭ funebralŭ religiosŭ s'a începutŭ la 2 óre p. m. și s'a îndeplinitŭ prin P. SS. episcopĭ Ghenedie alŭ Argeșuluĭ, Partenie alŭ Dunărĭĭ-de-josŭ și Archiereulŭ Dionisie Craiovénulŭ. După terminarea oficiuluĭ religiosŭ s'aŭ ținutŭ maĭ multe discursuri: de cătră dniĭ C. Esarcŭ, D. Sturdza, V. A. Urechiă, P. S. Aurelianŭ, Th. Rosetti, V. Lascarŭ și A. D. Nicolaidŭ, carĭ toțĭ aŭ arĕtatŭ meritele și aŭ lăudatŭ faptele mărețe ale decedatuluĭ. După aceste vorbirĭ întregŭ cortegiulŭ porni spre locŭlŭ de înmormêntare, de unde nu plecară ceĭ de față decâtŭ după închiderea mormêntuluĭ. Onorurile militare aŭ fostŭ prestate de cătră 3 batalióne de dorobanțĭ, 1 escadronŭ de călărași, o baterie de artilerie și 1 musică militară. Fie-ĭ țĕrîna ușóră și *memoria* binecuvêntată.

O faptă laudabilă. Dlŭ Alesandru Moldovanŭ, proprietarŭ în Chirileŭ (în Archidiecesă) donézĕ pentru „Colecta cruceruluĭ“ ⅔ părți din recólta unuĭ jugĕrŭ de pămêntŭ clasa I, competêndŭ ⅓ celuĭ ce sapă cucuruzulŭ; totŭ-odată dechiară, că și pre viitorŭ va cedá în fiecare anŭ tótă recólta unuĭ jugĕrŭ pentru colecta amintită. Fapta laudabilă a marinimosuluĭ donatorŭ vorbesce însă-și și nu nu are lipsă de lauda nóstră. Noĭ ne bucurămŭ, că modesta nóstră propunere a aflatŭ echoŭ în nobila-ĭ inimă, și dorimŭ, ca să afle și în mimile altora, căcĭ numaĭ lucrându cu poterĭ unite și jertfindŭ fiecarele după poterĭ pentru școlele și bisericele nóstre, ne maĭ potemŭ salvá *instituțiunile salutare*, de carĭ din darulŭ luĭ Domnedeu dispunemŭ încă. — Rogămŭ oficiulŭ nostru parochialŭ din Chirileŭ împreună cu curatoratulŭ, să prefacă la timpulŭ sĕŭ recólta pămêntuluĭ din cestiune în banĭ, carĭ apoĭ să-ĭ administreze la cassa centrală archidiecesană de aicĭ.

Focŭ. În Mănărade lângă Blașŭ în 26 pre la 7 ¼ óre séra fiindŭ vreme tare a trĕsnitŭ în o șură, care a luatŭ focŭ, arzêndŭ încă 8 șure de ale locuitorilorŭ sașĭ.

PARTE ȘCIENTIFICĂ-LITERARĂ.

Mihaílŭ Eminescu.

Studiŭ criticŭ.

(Continuare.)

Să trecemŭ la Lord Byron, după Shakespeare şi Milton celŭ mai genialŭ poetŭ briticŭ. Lord Byron a fostŭ în adevĕrŭ unŭ geníŭ de o profundime deosebită. Despre elŭ potemŭ dice, că e poetulŭ celŭ mai pessimistŭ alŭ vĕculuí modernŭ. Şi totuşí este mare deosebire íntre pessimismulŭ luí şi aluí Eminescu.

Lord Byron a fostŭ unŭ aristocratŭ anglesŭ. Ca atare a avutŭ încă de micuţŭ o crescere destulŭ de frumósă, aşa în cât, cândŭ a păşitŭ în lume ca poetŭ, a fostŭ în stare să judece şi cunóscă timpulŭ sĕŭ cu tóte dorerile luí. Şi unŭ spiritŭ aşa profundŭ, pottrnicŭ, agerŭ şi pătrundĕtorŭ ca Lord Byron a şi vĕdutŭ şi cunoscutŭ în tare scurtŭ timpŭ golulŭ celŭ înfiorătorŭ, ce a rĕmasŭ în sufletele numite inteligente, după ce aceste aŭ rupt'o mai de totŭ cu orí ce credinţă şi religiune positivă. Şi elŭ în tótă viéţa sa a scrisŭ mai cu sémă pentru atarí suflete.

Cândŭ însă sufletulŭ omuluí şí-a perdutŭ orí ce credinţă religiósă, atuncí fórte desŭ aceea se suplinesce prin dóuĕ surogate, carí tot-odată suntŭ mormêntulŭ a totŭ ce e bunŭ şi frumosŭ în adevĕrŭ. Şi aceste dóuĕ suntŭ de regulă pentru viéţa practică cufundarea în animalismŭ după principiulŭ epicureicŭ: *„Ede, bibe, comede, post mortem nulla voluptas,“* éră pentru literatură îmbrăţişarea pessimismuluí celuí mai desperatŭ şi căderea în o melancolie, ce plânge şi se tânguesce amarŭ tótă viéţa în contra vieţií.

Şi genialulŭ Lord Byron, discipululŭ luí Voltaire, golŭ şi pustiitŭ şi elŭ de orí şi ce credinţă, ca şi clasele, pentru carí a scrisŭ, a adoptatŭ pentru sine amĕndóuĕ surogatele aceste ale religiuneí, celŭ dintâiŭ pentru viéţă, celŭ de alŭ doilea pentru poesíe. A fostŭ elŭ ce e dreptŭ consciu de aceea, că în ce contradicere vine prin acésta viéţa cu poesia luí. Scrupulí însă nu í-a făcutŭ tótă contradicerea, bine sciindŭ, că ómenií de multe orí, dorere, tare de multe orí preţuescŭ geníulŭ, fără a se uitá la aceea, că geníulŭ în viéţă câtŭ de josŭ stă ca omŭ între ómeni.

Viéţa luí Lord Byron a fostŭ scurtă. Şi totuşí în viéţa acésta scurtă s'a tăvălitŭ ca în noroiŭ în tóte desfătările trupescí, carí í-aŭ şi grăbitŭ mórtea, cândŭ erá de abia de 36 aní. Principiulŭ epicureilorŭ de a gustá lumea acésta câtŭ numaí e cu potinţă, a fostŭ pentru elŭ unŭ felŭ de evangeliŭ, ce l'a urmatŭ, ca şi cum ar fí o poruncă. Şi pre lângă tóte aceste în cele mai multe producte literare ale luí résună atâte tonurí şi accente melancolice, atâte suspine în faţa dissonanţeí natureí şi a vieţií, câtŭ dacă după aceste ar voí omulŭ să-şí facă o idee de viéţa luí, atuncí aceea la nice o întêmplare nu ne-ar presentá pre cavalerulŭ celŭ desfrênatŭ Lord Byron, ci pre unŭ pustnicŭ, ce în o singurătate de munte plânge deşertăciunea lumií.

Contradicerea acésta bătătóre la ochí între viéţa şi scrierile luí s'ar poté considerá de o slabiciune, cândŭ Lord Byron ar fi fostŭ unŭ omŭ de rêndŭ, ca ceí pre carí í-a avutŭ în vedere, cândŭ a scrisŭ. Însă Lord Byron a fostŭ unŭ omŭ în adevĕrŭ genialŭ, şi dorere, genialitatea luí se vĕdesce chiar şi în contradicerea acésta. Se pote, ma şi credemŭ că elŭ a fostŭ convinsŭ deplinŭ despre caducitatea şi deşertăciunea toturorŭ desmerdărilorŭ trupescí, în carí şí-a petrecutŭ scurta sa viéţă. Şi póte că melancolia din scrierile luí a fostŭ şi unŭ reflecsŭ alŭ convicţiuneí acesteia. Atâta însă nu esplică o contradicere aşa flagrantă între viéţă şi scrierí. Ci elŭ a sciutŭ, că în golulŭ sufletelorŭ, pentru carí a scrisŭ, nu va poté resuná cu efectŭ, decâtŭ numaí unŭ tonŭ afundŭ melancolicŭ alŭ poesíilorŭ luí. Orí ce altŭ tonŭ se va perde în mare parte înainte de a potó întrá în acelŭ golŭ. Numaí unŭ atare tonŭ va fi în stare a stórce lacrimí din ochií publiculuí sĕŭ ostenitŭ de lume, pre care nu-lŭ maí póte doré nimicŭ, şi totuşí perdêndŭ pre Domneđeŭ îlŭ dorŭ multe şi ar dorí să se cufunde în nimicŭ: *„Cuí i-a plesnitŭ inima,“* dice Lord Byron în „The Ghiaour“, *„acela nu se maí teme de nicí o dorere.“* Şi ce inimă póte fí mai plesnită, ca a celuí, care nu mai are nicí o credinţă. Şi contândŭ pre scăderea şi dorerea acésta a timpuluí sĕŭ, şí-a stimulatŭ mai tóte poesíile sale atâtŭ de melancolicŭ, a vĕrsatŭ pre ele unŭ pessimismŭ atâtŭ de negru, câtŭ a fostŭ securŭ, că în tóte sufletele góle de credinţă, carí în literatură numaí în espresiunea dorerií mai cércă bucurie, poesíile luí vorŭ fi primite cu însufleţire. Preste tóte productele luí plutesce unŭ cerŭ întunecatŭ, prin care nu i-se deschide omuluí nicí cea mai mică privire spre o altă viéţă mai senină. Dorere fără alinare, suferinţă fără lécŭ, desperare chiar şi fără umbră de ceva speranţă, ura lumií ca a unuí monstru, suntŭ refrenele poesíilorŭ luí Lord Byron, ce revinŭ mereŭ în deosebite variaţiunŭ, căcí elŭ a sciutŭ, şi a prevĕdutŭ cu geníulŭ sĕŭ, că poesíí de unŭ atare spiritŭ suntŭ ca făcute pentru timpulŭ modernŭ, ce în mare parte a rupt'o cu credinţa.

„Ah, mi-se pare, că eŭ sum nimica,“ dice Cainulŭ luí Lord Byron cătră Lucifer. *„Acesta este scopulŭ tuturorŭ cunoscinţelorŭ omenescí, ca omulŭ să cunóscă, că elŭ e o nimica,“* respunde Lucifer luí Cain. Şi necredinciosuluí aşa ceva trebue să-í placă, maí vîrtosŭ cândŭ şi viéţa í-a fostŭ de aşa, câtŭ n'ar voí, ca pentru ea să dea sémă óre cuiva în o altă viéţă.

Potemŭ dară să dicemŭ cu totŭ dreptulŭ, că pessimismulŭ luí Lord Byron a isvorîtŭ din motive estetice scóse din psichología timpuluí nostru. Elŭ a voitŭ a plăcé lumií moderne necredincióse, a vorbí cu arta sufletelorŭ góle de credinţă din sufletulŭ sĕŭ asemene golŭ, şi prin acésta a prinde câtŭ se póte maí multe atarí suflete şi inimí. Şi nice nu s'a înşelatŭ. Căcí poesía luí chiar pentru acésta a ajunsŭ la o atare valóre, la care în alte timpurí n'ar fi ajunsŭ nice cândŭ. Elŭ este per eminentiam poetulŭ necredincioşilorŭ şi alŭ necredinţeí. Şi prin acésta a nimeritŭ gustulŭ la tare multí din timpulŭ nostru.

Din ce motive a adoptatŭ însă Eminescu pessimismulŭ în poesíile sale? Respundemŭ: Ca să placă *„Convorbirilorŭ literare“*. Şi încă şi maí multŭ, ca să-şí deschidă cale în colónele acestora, şí-a însuşitŭ chiar pessimismulŭ luí Schopenhauer, filosofulŭ lorŭ. Odată însuşitŭ a profesatŭ apoí pessimismulŭ filosofuluí acestuia ca tóte sufletele mediócre cu unŭ adevĕratŭ fanatismŭ, prin ce a devenitŭ cu totulŭ nepoeticŭ. Căcí deşi ne place unŭ poetŭ cu sĕmţirí vií şi potternice, nu ne póte plăcé însă unu poetŭ fanaticŭ.

Câtŭ de mare este orizonulŭ, ce l'a avutŭ Lord Byron în vedere, şi câtŭ de micuţŭ aluí Eminescu! Celŭ dintâiŭ Europa pustiită de Voltaire. Celŭ din urmă colónele ânguste a uneí foí.

Pessimismulŭ luí Lord Byron însă nu este nice de cum unŭ pessimismŭ metafisicŭ alcătuitŭ prin sillogisme lungí şi ostenitóre ca aluí Schopenhauer din Eminescu. Ci pessimismulŭ luí Lord Byron este scosŭ din afundimile sĕmţirilorŭ unuí sufletŭ, ce şí-a perdutŭ pre Domneđeu. Este vaetulŭ dorerosŭ şi desperatŭ a unuí sufletŭ, care ne maí sciindu-se în braţele luí Domneđeu, se vede rătăcindŭ pre oceanulŭ necunoscutuluí cu naia deschiată şi cu vêntrelele rupte fără speranţă de a ajunge cândŭ-va la vr'unŭ portŭ. Chiar pentru aceea pessimismulŭ luí are multă poesíe în sine, carea la pessimismulŭ filosoficŭ aluí Eminescu íí lipsesce cu totulŭ. Ma chiar poesía cea multă, ce este în pessimismulŭ luí Lord Byron, este în stare a readuce pre Domneđeu în multe inimí. Prospectulŭ, ce pessimismulŭ luí cântatŭ cu atâta artă flŭ deschide omuluí, este atâtŭ de tristŭ, atâtŭ de întunecatŭ, ma atâtŭ de înfricoşatŭ, câtŭ multe inimí altcum nobile, însă fără credinţă în Domneđeu, în faţa luí trebue să-şí dică: *Domneđeulŭ meŭ, Domneđeulŭ meŭ, pentru ce m'aí lăsatŭ!* de unde apoí nu maí este decâtŭ numaí unŭ paşŭ până la credinţă.

Aşa ceva cu pessimismulŭ luí Schopenhauer din Eminescu nu se póte întêmplá nice cândŭ, căcí acesta vorbesce prea puţinŭ inimeí, decâtŭ ca să o pótă mişcá, şi prea puţinŭ minţií, ca să o pótă convinge. Inima nu se mişcă prin sillogisme, fie acele câtŭ de finŭ ţesute, ci se mişcă prin sêmţirí adêncí, potternice, vií şi plasticŭ esprimate saŭ cu cuvinte saŭ în scene. De ne-ar ţiné cineva o prelegere câtŭ de frumósă filosofică despre poterea iubireí părinteluí faţă cu fiulŭ sĕŭ, ne va instruá, însă nu ne va potó mişcá aşa, cum ne mişcă de pildă scena aceea minunată până la sublimŭ din cartea 24 a Iliadeí luí Homerŭ, cândŭ vedemŭ pre tatălŭ Priamŭ nóptea îngenunchiându la piciórele luí Achille şi cerêndŭ trupulŭ fiuluí sĕŭ Hector, ca să-lŭ îngrópe. Saŭ cândŭ în Shakespeare vedemŭ, cum inimicií de mórte Capulet şi Montaigne se împacă în faţa morţií fiilorŭ proprií. Eminescu însă cugetă, să ne misce inima prin nesce versurí sĕcí şi uscate, în carí pare că ne e milă de elŭ, cândŭ vedemŭ, cum se silesce şi sdrobesce, să ne facă să plângemŭ preste deşertăciunea lumií. Şi pentru ce? Pentru că aşa învĕţă filosofia luí Schopenhauer.

De altă parte, mintea nu se instruéză în unŭ sistemŭ filosoficŭ prin câteva versurí laconice, ci numaí din opurí marí şi bine scrise, şi încă şi din acele numaí după lucru îndelungatŭ. Eminescu însă cugetá, că prin versuri ca cele următóre:

»Alŭ lumeí sêmbure dorinţa-í« [1])

şi

»Cândŭ totulŭ era lipsă de viéţă şi voinţă« [2])

saŭ, că lumile

»Suntŭ atrase în viéţă de unŭ dorŭ nemărginitu« [3])

va cuprinde tóte ideile filosofice aluí Schopenhauer din opulŭ luí „Die Welt als Wille und Vorstellung“ şi-í va instruá pre toţí cetitorií în filosofia acésta.

Şi aşa elŭ nu e nice filosofŭ, nice poetŭ. De unde ceí maí multí cetindu-lŭ, de nu vorŭ adormí, flŭ vorŭ aruncá de lăturí dicêndŭ: Acestŭ bietŭ omŭ spre a fi filosofŭ are prea puţină minte, éră spre a fi poetŭ prea puţină inimă.

Lord Byron însă pre lângă totŭ pessimismulŭ nu apare în poesíile sale nemişcatŭ de nimicŭ şi din nice unŭ idealŭ, cum apare Eminescu. O însufleţire înflăcărată pentru gloria trecutuluí, o iubire eroică a libertăţií, o ură neîmpăcată a tirâniеí suntŭ ca nesce stele, ce se ivescŭ în continuŭ icí şi colo pre ceriulŭ sombru alŭ poesieí sale. Ma în operele „The Ghiaour“ şi „The siege of Corinth“ iubirea libertăţií este potenţiată până la manie. Iubirea de libertate îlŭ duse până acolo, câtŭ fugindŭ din patria sa, devenì în Italia capulŭ partideí numite a Carbonarilorŭ, éră în Grecia luă parte activă la luptele eí pentru libertate.

Cum stă însă cu Eminescu în privinţa acésta? Dela formarea principatelorŭ Românieí şi a Moldoveí potemŭ dice, că epoca lorŭ cea maí gloriósă, epoca eluptărií libertăţií depline, este epoca presentă, în carea a trăitŭ şi Eminescu. Eroismulŭ ostaşilorŭ românî la Plevna, Griviţa, Lom Palanca, eluptarea independinţeí, redicarea Românieí la rangulŭ de regatŭ, tóte suntŭ mândria Românieí. Şi totuşí pre Eminescu nu l'aŭ mişcatŭ de locŭ. Nicăirí în poesíile luí nu se află nicí cea maí mică urmă, că evenimintele aceste ar' fi produsŭ ceva însufleţire

[1]) Poesíe pag. 137.
[2]) Poesíe pag. 237.
[3]) Poesíe pag. 238.

şi entusiasmŭ în elŭ. În mijlocŭlŭ lorŭ a statŭ inima „geniului nostru“ nemişcată ca statua unuĭ deŭ indianŭ în pagode. Precândŭ brava miliţie românéscă pentru libertate îşi vérsá sângele şiróie dincolo de Dunăre, pre atunci „geniulŭ nostru“ póte punêndŭ în versurĭ filosofia luĭ Schopenhauer, va fi rîsŭ de totŭ eroismulŭ românescŭ, căcĭ principiulŭ luĭ din glossa sună:

»Dică toţĭ ce vorŭ să dică,
»Trécă 'n lume cine-o trece
»Ca să nu 'ndrăgescĭ nimica
»Tu rĕmâĭ la tóte rece.«

Ma pre Rosetti şi altĭ bărbaţĭ, carĭ aŭ lucratŭ maĭ multŭ ca orĭ cine spre a liberá şi înălţá România acolo unde este, în satira III fĭ numesce: *uriciunĭ fără sufletŭ, pocituri, bróscе,* cu tóte că numele acestora va remâné în istorie şi atunci, cândŭ alŭĭ Eminescu va fi datŭ afară ca unŭ anachronismŭ din numĕrulŭ poeţilorŭ românĭ.

Chiar şi nefericitulŭ Lord Byron cu câtŭ stă în privinţa iubireĭ de libertate maĭ pre susŭ ca Eminescŭ. Ma noĭ nu credemŭ, că unŭ poetŭ nobilŭ şi de geniŭ în adevĕrŭ nu s'ar fi sĕmţitŭ óreşi cumva îmbulzitŭ a luá harfa poesieĭ în mână şi a cântá liberarea eroică a patrieĭ sale, dacă numaĭ ar fi trăitŭ în o epocă aşa gloriósă pentru eluptarea libertăţiĭ aceleĭ patrie, cum a fostŭ epoca Românieĭ, în carea a trăitŭ blasatulŭ Eminescu. Ma atarĭ poeţĭ nobilĭ de geniŭ n'aŭ potutŭ resiste impulsuluĭ tainicŭ alŭ inimiĭ nice cândŭ aŭ vĕdutŭ ivindu-se aurora libertăţiĭ în alte ţĕrĭ. Lord Byron a alergatŭ în Grecia şi Italia, éră blândulŭ, piulŭ, nobilulŭ şi genialulŭ Klopstock şĭ-a compusŭ oda sa cea maĭ frumósă, cândŭ s'a deschisŭ în Versailles la 1789 adunarea staturilorŭ generalĭ ale Francieĭ, de carea eraŭ legate atunci atâtea speranţe de libertate.

Şi Eminescu în tótă viéţa luĭ nu s'a însufleţitŭ nice cândŭ nice barĕmŭ de luptele pentru libertate a Românilorŭ din Austro-Ungaria, fraţĭ de unŭ sânge şi de o inimă cu elŭ. Şi cum să se fi potutŭ însufleţĭ de aşa ceva Eminescu discipululŭ luĭ Schopenhauer, care póte nimica n'a urîtŭ maĭ multŭ ca pre naţiunea sa germână, din carea s'a născutŭ. Căcĭ în lucrurĭ de aceste, cum e magistrulŭ, aşa e şi discipululŭ. Şi apoĭ Eminescu nu a profesatŭ numaĭ filosofia luĭ Schopenhauer cu adevĕratŭ fanatismŭ, ci a imitatŭ şi scăderile personale ale filosofuluĭ acestuia, ma precum vomŭ avé ocasiune a vedé, s'a încercatŭ a le şi cântá în poesiile sale.

(Va urmá.)

Nebunulŭ.

Legendă din Valladolid.

(Fine.)

„Ascultaţĭ maĭ departe,“ începŭ érăşĭ Magdalena. „De nu mĕ înşelŭ, onorabilulŭ sennorŭ medicŭ e în ceva legăturĭ de rudenie cu renumitulŭ inventatorŭ Juanelo Torriano.“

„Da! cu fală îlŭ numĕrŭ între rudeniile mele!“

„Şi dacă vĕ veţĭ aduce aminte, chiar Dvóstră, sennorŭ, mĭ-aţĭ istorisitŭ aventura luĭ Juanelo cu împĕratulŭ Carolŭ V.“

„Da, îmĭ aducŭ fórte bine aminte!“

„Ce felŭ de aventură, sennorŭ Torriano?“ întrebă preotulŭ curiosŭ.

„În faptă, o aventură de totŭ interesantă!“ rĕspunse doctorulŭ.

„Fi bunŭ dar, iubite amice, şi mĭ-o povestesce şi mie.“

„Bucurosŭ! Ascultă dară! Cândŭ Carolŭ V abdise de coróna imperială şi se retrase în claustrulŭ dela St. Iust, vĕrulŭ meŭ Juanelo, spre a-lŭ distrage pre împĕratulŭ în singurătatea asta, construĭ unŭ mechanismŭ admirabilŭ cu figurĭ mobile, carĭ închipuiaŭ lupta dela Pavia. Juanelo se înţelese cu călugăriĭ mănăstireĭ, carĭ îĭ puseră la dispositie o sală spaţiósă, unde să le pótă aranjá tóte. Cândŭ eraŭ în cea maĭ bună ordine tóte, călugăriĭ împărtăşiră luĭ Carolŭ V, că aŭ să-ĭ arete ceva tare interesantŭ, ce o să-lŭ distragă preste mĕsură. Împeratuluĭ îĭ plăcŭ representaţiunea acésta, şi fŭ tare mulţămitŭ; cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ că positia pre câmpulŭ de răsboiŭ a amêndororŭ armate, şi maĭ cu sémă mişcările trupelorŭ eraŭ de totŭ bine reproduse. În urmă cândŭ figura, care representá pre regele Francieĭ, făcŭ o mişcare, ca şi cum ar voĭ să se întórcă şi să o iea la fugă, împĕratulŭ într'atâta se entusiasmase, încâtŭ credêndŭ că vede înaintea sa ómenĭ din carne şi sânge, şi închipuindu-se pre sine, că ar fi în fruntea armateĭ sale, strigă deodată în gură mare: „După elŭ! după elŭ, Juan de Urbieto! Diego de Avila! După elŭ! Nu-lŭ lăsaţĭ pre regele Francieĭ să fugă!“ Acum îţĭ poţĭ închipuí, iubite părinte, ce efectŭ avură asupra celorŭ de faţă, — carĭ eraŭ maĭ toţĭ călugărĭ pacînicĭ, — aceste cuvinte ale împĕratuluĭ. Priorulŭ şi fugì în faptă iute şi apucă pre „regele Francieĭ“ de gulerŭ, ca să nu pótă fugí.“

„Ce n'aşĭ fi datŭ,“ strigă preotulŭ amusatŭ preste mĕsură, „ce n'aşĭ fi datŭ, să fi vĕdutŭ şi eŭ acéstă scenă interesantă!“

„Aşa dară, sennorilorŭ,“ reluă Magdalena érăşĭ cuvîntulŭ, „după cum am fostŭ începutŭ a vĕ spune, istorisiĭ cu vre-o câteva dile maĭ înainte acéstă istorie fratelui meŭ, şi elŭ erupse într'unŭ hohotŭ grozavŭ şi strigă: „Ah, ce anecdotă interesantă! câtŭ de bine o póte produce acésta unŭ jucătorŭ de păpuşĭ!“

„Jucătorŭ de păpuşĭ!“ strigă doctorulŭ jicnitŭ. „Ce, ĭ-a trecutŭ prin minte fratelui Dtale, să-lŭ numéscă pre Juanelo Torriano, pre celŭ maĭ renumitŭ mechanicŭ alŭ timpuluĭ sĕŭ jucătorŭ de păpuşĭ! Afinulŭ meŭ jucătorŭ de păpuşĭ! . . . Acum nu mĕ maĭ îndoescŭ de locŭ, că fratele Ttale e de totuluĭ totŭ smintitŭ!“

„Dómne mulţămescu-ţi!“ esclamă sora, „că în urmă şi dlŭ medicŭ a ajunsŭ la acéstă conclusiune.“

„Şi eŭ o credŭ acésta,“ adause preotulŭ la rêndulŭ sĕŭ.

Şi astŭ-felŭ se întêmplă, că pre fratele Margaretel, pre acelŭ bărbatŭ jovialŭ, pre care încă nu-lŭ vĕduse nicĭ mediculŭ, nicĭ preotulŭ, îlŭ decherară de nebunŭ. Şi acum eĭ nicĭ nu maĭ discutaŭ asupra altuĭ punctŭ, decâtŭ că unulŭ din eĭ să între în chilie şi să vorbéscă cu „nebunulŭ“ despre mântuirea luĭ trupéscă şi sufletéscă. Bucurosŭ n'ar fi mersŭ nice unulŭ. Dar după cum dela sine se pricepe, cădŭ în urmă totuşĭ sórtea pre preotŭ. Bunulŭ păstorŭ se supuse. Elŭ şi întră îndată în chilie, închidêndŭ uşa în urma sa. Fiindŭ că odaia erá spaţiósă, aşa atâtŭ mediculŭ, câtŭ şi sora îşĭ lipiră de uşă urechile spre a înţelege, ce vorbiaŭ la olaltă. La începutŭ nu potură distinge nimicŭ, în scurtŭ însă resună unŭ duetŭ de hohote teribile, în care vócea bunuluĭ preotŭ erá aceea, care se audiá maĭ tare. Doctorulŭ şi sora se priviră câtŭ-va timpŭ miraţĭ, apoĭ cea din urmă frecându-şĭ mânile strigă:

„Scumpulŭ meŭ doctorŭ, spune-mĭ, ce să facŭ! écă nebunia fratelui meŭ pre lângă altele e şi lipiciósă. Oh, Domnedeule! nu ne lăsá la rĕŭ!“

„Într'adevĕrŭ, dorerosŭ şi grozavŭ lucru! Acum dacă voinţa luĭ Domnedeŭ a fostŭ aceea, ca şi bietulŭ parochŭ să fie atinsŭ de nebunie, atuncĭ eŭ nu maĭ potŭ întârdiá nicĭ unŭ minutŭ, lipsa mea e tare sêmţită. În puterea oficiuluĭ meŭ sum hotărîtŭ a întrá în chilie.“ Şi elŭ întră.

La începutŭ Megdalena nu potù distinge decâtŭ că în chilie se vorbesce domolŭ şi liniştitŭ. Eraŭ vorbe de salutare.

„Ah,“ dise ea pentru sine, „se pare că presenţa doctoruluĭ îlŭ maĭ liniştesce. Óre fi-va elŭ în stare, ca să-lŭ cureze?“ Şi la acestŭ cugetŭ faţa sa părea a se însenină puţinŭ.

Preste câteva clipite Magdalena audì alte tonurĭ, puţinŭ maĭ înecate ca maĭ înainte. Se părea, că cineva cetesce. Şĭ-apoĭ deodată resunară nesce rîsete grozave, cu multŭ maĭ puternice, ca maĭ înainte, şi între aceste hohote se distingeá unulŭ maĭ tare, care nu erá alŭ preotuluĭ. Desperarea Magdaleneĭ îşĭ ajunse culmea.

„Sfântă Fecióră Marie, apără-ne! Acum şi doctorulŭ e atinsŭ, şi elŭ e nebunŭ!“

Precândŭ ea îşĭ da în modulŭ acesta espresiune durerii sale, în chilie păşiră rudeniile sale: dóuĕ dame maĭ tinere şi dóuĕ maĭ bătrâne.

„Ah, Catalino, Andreo, Isabelo, Constanţo!“ strigă Magdalena aprópe afară de sine, — „nefericitulŭ meŭ frate a nebunitŭ, şi toţĭ ceĭ ce vorbescŭ cu elŭ, se molipsescŭ!“

„Ce dicĭ? bărbatulŭ meŭ e nebunŭ!“

„Tatălŭ meŭ a nebunitŭ?“

„Fratele meŭ e smintitŭ?“

„Unchiulŭ nebunŭ?“ strigară tóte patru deodată.

„Pentru Domnedeŭ, Magdaleno! spune-mĭ în grabă, ce s'a întêmplatŭ, de dicĭ, că bărbatulŭ meŭ a nebunitŭ?“

„Ce s'a întêmplatŭ? De ce dicŭ, că frate-meŭ a nebunitŭ? Écă de ce! Elŭ e apucatŭ de mania de-a rîde de tóte, şi celŭ ce vine în apropierea luĭ, asemenea. Ascultaţĭ! . . . . N'audiţĭ voĭ între acele hohote puternice, ce resună din chilia luĭ, vócea preotuluĭ dela San Ildefonzo şi a mediculuĭ Torriano; nu-ĭ audiţĭ, cum rîdŭ ca nesce nebunĭ?“

„Eĭ bine! voiŭ să întru în lăuntru. E de lipsă să întru, ca să vĕdŭ, ce s'a întêmplatŭ.“ Şi la aceste cuvinte ea şi deschise uşa şi întră în chilie, care părea că s'a schimbatŭ în unŭ templu alŭ veseliei. După câteva minute femeile, ce ascultaŭ afară, audiră, cum Donna Catalina rîdeá ca şi cealalţĭ. Pline de fricĭ şi de curiositate Donna Andrea, Isabela şi Constanţa una după alta întrară în chilie, şi fiecare păţiá aşa. Dupa ce întrase şi cea din urmă, isbugniră tóte şepte persónele într'unŭ hohotŭ, care de care maĭ variatŭ; se audiá unŭ aşa risŭ, câtŭ unŭ străinŭ la începutŭ nicĭ nu ar fi fostŭ în stare să-şĭ dea sémă, că ce se întêmplă în chilie. Apoĭ uşa se redeschise şi tóte năvăliră la Magdalena chemându-o

în lăuntru. Ea le respunse mănióssă: „Pentru lumea asta nu voiŭ întrá. De locŭ nu voiŭ păşí în chilie, căcí nicí de cum nu-sŭ dispusă a-mí perde mintea!“

„Îţí stă în voe să fací cum veí voí!“ dise o vóce din lăuntru.

Apoí după ce se convinseră, că Magdalena nu se va înduplecá să între în chilie, eşiră şi bărbaţíí afară: mediculŭ, preotulŭ şi înapoia lorŭ unŭ omŭ maí bětrânŭ decâtŭ toţí. Elŭ erá de stătură ordinară. Faţa sa aveá o espresiune tare plăcută: colóre sănětóssă, frunte latá, nasŭ încovoiatŭ şi ochí fulgerătorí. În mână aveá unŭ vravŭ de hârtií. Elŭ, — care totuşí erá causa voiĭ bune şi a rîsuluí, — păreá de totuluí totŭ liniştitŭ; toţí celalalţí eraŭ neliniştiţí şi obosiţí de rîsŭ. Din ochiĭ schinteitorí a presupusuluí nebunŭ se poteá cetí o veselíe nespusă, cândŭ parochulŭ dise Magdaleneí: „Iubită Soră, nu te teme de locŭ, şi fiĭnu fi de felŭ îngrigeată de sórtea fratelui Dtale. Eŭ te asigurŭ, că elŭ este preste mĕsură cu mintea la locŭ.“

„Şi eŭ din parte-mí încă aprobŭ acésta. Elŭ chiar aşa de puţinŭ nebunŭ e, pre cum sum eŭ!“ adause mediculŭ.

„Aceea însă totuşí trebue să o constatŭ, că predicerea Donneí Leonora de Cortinas e cu desĕvârşire împlinită. Lucrurile glumeţe, ce le-a scrisŭ fiulŭ eí, vorŭ fi de sigurŭ cetite până la celea maí estreme colţurí ale pământuluí.“

„Privesce, Magdaleno, privesce! ce m'a reţinutŭ aşa multŭ în timpulŭ din urmă închisŭ în chilie, şi ce a fostŭ causa, de prietiniĭ meí îsŭ aşa de bine dispuşí!“ Şi elŭ îí întinse manuscrisele aduse din chilie.

Magdalena luă hârtiile şi cetí:

„*El ingenioso hidalgo Don Quijote de la Mancha, compuesto por Miguel de Cervantes Saavedra.*“ [1] **A.**

Bibliografíe.

„Gazeta Bucovineí“, este numele uneí nóuĕ foí politice, care din 2/14 Maiŭ a. c. apare la Cernăuţí de dóuĕ orí pre sĕptĕmână. Noulŭ diarŭ va luptá pentru întărirea credinţeí faţă de înalta casă domnitóre, pentru prosperarea şi consolidarea monarchieí prin respectarea drepturilorŭ istorice-politice garantate prin legí şi esecutarea consciinciósă a legilorŭ esistente. In specie va avé totŭ-deauna în vedere desvoltarea şi progresarea poporului romanŭ pre terenulŭ culturalŭ, naţionalŭ, politicŭ, bisericescŭ şi economicŭ. Va stărui, ca limba română atâtŭ în scólă, câtŭ şi în administraţie şi la judecătorií să fie respectată după meritŭ. Pentru lăţirea gustuluí de cetitŭ şi cultivarea poporuluí va scóte în fiecare lunăunŭ suplementŭ sub numele *„Fóia săteanuluí“*, în care se vorŭ tractá maí alesŭ materií, ce interesézá poporulŭ dela ţĕră. Ce privesce posiţia foieí faţă de guvernŭ, ea promite, că va sprigini guvernulŭ, care susţine autonomia ţĕrilorŭ din acéstă monarchie şi care va da dovedí de o egală bunăvoinţă faţă cu tóte naţionalităţile din statŭ.

Ne bucurămŭ, că fraţiĭ bucovinenícu poterí unite lucră pentru validitarea drepturilorŭ, ce le competŭ ca la ceí maí vechí locuitorí aí ţĕreí lorŭ. Sperămŭ că societatea politică „Concordia“, a căreí programŭ îlŭ susţine noulŭ organŭ de publicitate, va lucrá, ca elŭ să străbată, să lumineze şi să unéscă tóte păturile poporuluí românŭ întru apĕrarea şi promovarea causeí comune. Salutămŭ decí cu bucurie apariţiunea Gazeteí bucovinene şi íí dorimŭ celŭ maí strălucitŭ succesŭ.

[1] Nebunulŭ, despre care e vorba aicí, e renumitulŭ poetŭ spaniolŭ Miguel de Cervantes Saavedra, autorulŭ şi maí renumituluí romanŭ *Don Quijote*. Elŭ s'a născutŭ la Alcala în 9 Octobre 1547. Întrá în miliţie şi se luptă cu multŭ curagiŭ la Lepanto (1571). Luă parte la espediţiunea contra Navarinuluí, Tunisuluí şi a insulelorŭ azorice. La 1575 fŭ prinsŭ de piraţi şi ţinutŭ ca sclavŭ 5 aní. Reîntorsŭ în patriă se ocupă cu literatura. Scrise vre-o 30 de comediĭ, carí fură primite la Madrid cu aplause. Între aceste maí renumită este: *Numancia*. Ajunsŭ maí târdiŭ, din causa unuí conflictŭ, în prinsóre, folosí timpulŭ, în care fŭ închisŭ, spre a concepe renumitulŭ romanŭ *Don Quijote*. A maí scrisŭ *„Viage del Parnaso“*, — *„Trabajos de Persiles y Sigismonda“* etc., dar criticiĭ unanimŭ recunoscŭ pre Don Quijote de romanulŭ celŭ maí succesŭ şi maí perfectŭ din tóte timpurile şi dela tóte popórele. Elŭ nu e numaí comicŭ, ci totŭ-odată şi comicŭ şi tragicŭ, şi umoristicŭ şi sentimentalŭ, întocmaí după cum suntŭ întîmplările din viéţă. Casulŭ cu ţĕranulŭ şi cu móra de vêntŭ, carí se amintescŭ în lucrarea de faţă, se află descrisŭ cu multŭ spiritŭ în acestŭ romanŭ. Cervantes murí la 23 Aprile 1616 deodată cu Shakespeare. Don Quijote se traduce de presente şi în „Convorbirile literare“ de dlŭ S. Vêrgoliceí.

Diverse.

Curăţirea mobilelorŭ. Mulţí îşí curăţă mobilele aşa, că le frécă cu unŭ flanelŭ muiatŭ în petroleŭ. Mobilele însă îsí capĕtă lustrulŭ lorŭ maí bine aşa, dacă petroleulŭ se încăldesce puţinŭ şi apoí să amestecă în elŭ $^1/_6$ parte din greutatea sa *ceresin* (o specie de rĕşină). După ce s'a rĕcitŭ soluţiunea (amestecătura) acésta, o şi folosimŭ. Mobilele curăţite astŭ-felŭ după 24 óre apoí le frecămŭ bine cu unŭ flanelŭ, prin ce capĕtă unŭ lustru minunatŭ, ca şi cândŭ ar fí fostŭ din noŭ colorate.

Posta Redacţiunei: — Mod. I. G-u în B. In numĕrulŭ procsimŭ. — M. S. în T. Póte maí târdiu, acum nu avemŭ locŭ. Apoí, deşi o interesantă, dară pentru noí e prea lungă.

Editorŭ şi redactorŭ rĕspundĕtorŭ:
Dr. Vasiliŭ Hossu.

Cu deosebită stimă cutezŭ a încunoscinţá pre
Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ,
că precum şi până acum iaŭ asupra-mí gatírea de
iconostase, amvóne, altare
şi alte obiecte de ale instruireí interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşedarea acelorŭ obiecte în faţa loculuí, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maí ieftine.
Cu proiecte colorate servescŭ cu placere.
Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câstigatŭ recunóscere deosebită, si tóte mĕ îndreptăţéscŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împartasí ocasionalminte de preţuita-í incredere. Silinţa mea sĕ va îndreptá totŭ-deauna intr'acolo, cá şi de ací încolo se meritŭ renumele celŭ bunŭ, care mi-lam câstigatu până acum.
Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ departările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-sa măritŭ.
Rogându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 28 Ian. 1891
cu deosebită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. biseric.
(4) 8—?

Fundată în an. 1858.
FRANCISCŬ WALSER
Liferantŭ de curte alŭ Alteţeí Sale imp. şi reg. Archiducele Josifŭ
proprietarulŭ primeí fabricí ungare de maşine şi recuisite de pompieri, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ
Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66
recomândă atenţiuneí preaonoraţilorŭ domní preoţí
TURNATORIA SA DE CLOPOTE
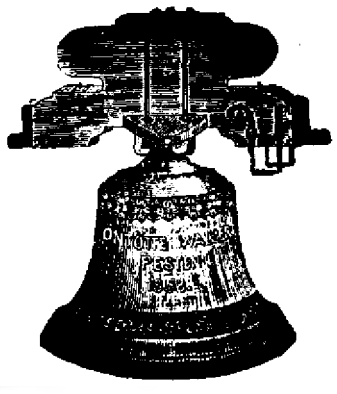
în care se fabrică atâtŭ grupurí câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela întemeiarea sa 1800 clopote marí de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescí în greutate de 8000 kilograme.
Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.
(2) 22—52
Preliminare de spese şi Preţŭ-couranturí se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.
Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluí archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care **Sâmbătă.**

Unirea

Fóiă bisericéscă-politică.

Inserțiuni

Unŭ șirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., și de fie-care publicațiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce privesce fóia sĕ se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea **Unirei**» în **Blașiŭ.**

Anulŭ I. Blașiŭ 6 Iuniŭ 1891. **Numerulŭ 23.**

Gimnasiile nóstre românescĭ.

IV.

(+) Cândŭ unŭ guvernŭ ajunge pănă acolo, încâtŭ în unŭ casŭ specialŭ în locŭ de *poterea dreptului* aplică *dreptulŭ poterii,* potemŭ fi siguri, că acésta o va face și în alte casuri speciale. Despre acésta ne dă dovadă prea dorerósă cestiunea gimnasiilorŭ românescĭ. *Poterea dreptului* garantéză gimnasiului din Beiușŭ atâtŭ caracterulŭ luĭ românescŭ câtŭ și caracterulŭ luĭ greco-catolicŭ, însă Ministrulŭ de culte și instrucțiunea publică n'a voitŭ să scie de *poterea dreptului* în afacerea acestuĭ institutŭ culturalŭ românescŭ, ci numaĭ de *dreptulŭ poterii,* adecă de dreptulŭ celuĭ maĭ tare, cu care ne-a nedreptățitŭ după placulŭ sĕŭ, fără să-și aducă aminte de adevĕrulŭ înfricoșatŭ, că nedreptatea, ce se face uneĭ națiuni, nu se uită și nu se értă nicĭ odată. Numaĭ cu dreptulŭ poteriĭ s'a despoiatŭ gimnasiulŭ din Beiușŭ de caracterulŭ luĭ românescŭ și totŭ cu dreptulŭ poteriĭ se încércă acuma dlŭ Ministru să despóie și gimnasiulŭ din Năsĕudŭ de acelŭ caracterŭ.

Noĭ însă vomŭ luptá cu mijlóce legale totŭ-deauna pre lângă *poterea dreptului,* care și gimnasiului din Năsĕudŭ ĭĭ grantéză caracterulŭ românescŭ întocmaĭ ca și gimnasiului din Beiușŭ; și fiindŭ-că în unŭ statŭ numaĭ poterea dreptuluĭ are să triumfeze și să domnéscă, noĭ încă sperămŭ, că vomŭ triumfá maĭ curêndŭ orĭ maĭ târdiŭ în lupta nóstră drépтă.

Gimnasiulŭ din Năsĕudŭ înființatŭ la anulŭ 1863 din averea adunată și donată de 44 comune românescĭ, carĭ s'aŭ ținutŭ odinióră de regimentulŭ alŭ II-lea românŭ de graniță, a fostŭ totŭ-deauna românescŭ cu limba de propunere românéscă. Pentru despoiarea gimnasiuluĭ de acestŭ caracterŭ s'aŭ făcutŭ încă maĭ de multŭ tóte pregătirile, ce le-a aflatŭ de cuviință domnuluĭ Ministru; ceea ce se vede apriatŭ din raportulŭ alŭ 19-lea, ce l'a așternutŭ dînsulŭ dieteĭ despre starea instrucțiuniĭ publice, unde la pag. 7 cetimŭ următórele: „*Pertractarea îndelungată* a afaceriĭ fondurilorŭ năsĕudene s'a terminatŭ, și gimnasiulŭ din Năsĕudŭ, care până acuma *din greșélă* (tévesen) a portatŭ caracterulŭ românescŭ greco-catolicŭ, a devenitŭ numaĭ gimnasiŭ fundaționalŭ și a ajunsŭ sub o înrîurință maĭ mare a guvernuluĭ.“ Dar deși Ministrulŭ de culte și instrucțiunea publică adusesc încă în anulŭ trecutŭ acéstă veste „îmbucurătóre“ deputațilorŭ șoviniștĭ, totușĭ până în anulŭ curentŭ, precum se póte vedé din corespondința publicată în Nr. 11 alŭ „Unirii“, nu s'a enunțatŭ hotărîtŭ, că nu recunósce gimnasiuluĭ din Năsĕudŭ dreptulŭ de a se folosi numaĭ de limba română ca limbă de propunere. În anulŭ acesta însă Ministrulŭ a spus'o Năsĕudenilorŭ, *că-și reservă șie-și dreptulŭ de a decide despre limba de propunere,* și că limba română, care s'a folositŭ în decursŭ de 27 anĭ ca limbă de propunere, o lasă la totŭ casulŭ *să figureze între obiectele ordinarĭ.*

Nu vomŭ atinge de-o-camdată cestiunea complicată a fondurilorŭ grănițerescĭ și în specie a fondului scolasticŭ centralŭ, din care se susține gimnasiulŭ din Năsĕudŭ, ci luândŭ de basă preaînalta hotărîre a Maiestățiĭ Sale de dto 23 Martie 1871, în vîrtutea căreia s'a aprobatŭ înființarea fondului de stipendiĭ și a celuĭ școlasticŭ din partea celorŭ 44 comune grănițerescĭ din ținutulŭ Năsĕudului, vomŭ dovedí cu legile țĕriĭ sancționate de Maiestatea Sa, că Ministrulŭ de culte și instrucțiunea publică nu este în dreptŭ a-și reservá șie-și determinarea limbeĭ de propunere în gimnasiulŭ din Năsĕudŭ.

Legile țĕriĭ cu privire la limba de propunere, ce are să se foloséscă în diferitele institute de învĕțămêntŭ, suntŭ destulŭ de clare, așa încâtŭ din acele orĭ cine póte să afle, că cine este în dreptŭ a determiná limba de propunere în cutare institutŭ.

Într'unŭ singurŭ institutŭ din țĕră ne spune legea, că limba de propunere trebue să fie cea magiară, și anume în universitate. Se dice adecă în paragrafulŭ 19 din articululŭ de lege XLIV din anulŭ 1868: „În universitatea țĕriĭ limba de propunere este cea magiară, însă pentru deosebitele limbĭ din țĕră și pentru literaturile lorŭ, să se înființeze catedre speciale, întru câtŭ nu s'ar fi înființatŭ până acum.“

Cu privire la celealalte institute de învĕțămêntŭ, cum suntŭ academiile, gimnasiile, școlele reale, preparandiile și școlele poporale, legea nu determină limba de propunere, ce trebue să se întrebuințeze, ci numaĭ numesce espresŭ factoriĭ, carĭ aŭ să determine limba de propunere.

Paragrafulŭ 17 din articululŭ de lege XLIV, pre care noĭ l'amŭ citatŭ altă-dată în textulŭ originalŭ magiarŭ, spune apriatŭ, că Ministrulŭ de culte și instrucțiunea publică are dreptulŭ să determine limba de propunere numaĭ în institutele de învĕțămêntŭ înființate de statŭ, dar totŭ odată se împune Ministruluĭ detorința de a se îngrigi, ca chiar și în gimnasiile de statŭ înființate în mijloculŭ masselorŭ compacte aparținătóre uneĭ naționalităț nemagiare sĕ se propună obiectele de învĕțămêntŭ în limba maternă a acesteĭ naționalităț. Pre basa acestuĭ paragrafŭ de lege, chiar și cândŭ gimnasiulŭ din Năsĕudŭ ar fi susținutŭ din vistieria statuluĭ, încă s'ar poté pretinde, ca în acela să se propună tóte obiectele de învĕțămêntŭ numaĭ în limba română, căcĭ Româniĭ în districtulŭ Năsĕudului locuescŭ în masse compacte, precum este în deobște cunoscutŭ toturorŭ locuitorilorŭ Transilvanieĭ și chiar și dluĭ Ministru.

Însă gimnasiulŭ din Năsĕudŭ nu este susținutŭ din vistieria statuluĭ și nu este înființatŭ de statŭ orĭ de guvernŭ. Cum vine așa dară Ministrulŭ să-și reserveze dreptulŭ de a determiná elŭ însu-și limba de propunere? Acésta nu o póte face cu *poterea dreptului,* căcĭ acésta militéză în favorulŭ limbeĭ române chiar și pentrŭ casulŭ, cândŭ gimnasiulŭ din Năsĕudŭ ar fi înființatŭ și susținutŭ de statŭ, ci o póte face numaĭ cu *dreptulŭ poteriĭ.* Dar dacă Ministrulŭ se folosesce față cu noĭ numaĭ de dreptulŭ celuĭ maĭ tare, atunci celŭ puținŭ să nu dică dînsulŭ și sateleț luĭ, că trăimŭ în unŭ *statŭ de dreptŭ,* unde adecă numaĭ dreptatea codificată norméză tóte funcțiunile vieț publice în statŭ, ci ne-o spună verde, că pentru noĭ nu maĭ este lege, nu maĭ este dreptate, nu maĭ este siguritate, ci suntemŭ nisce proscrișĭ în patria acésta udată de sângele strămoșilorŭ nostri, că în era constituțională suntemŭ scoșĭ de sub scutulŭ legilorŭ constituționale, și că în epoca libertățiĭ și egalităț trebue să fimŭ tractați după placulŭ și volnicia unuia saŭ altuia.

Stă dară neclătitŭ principiulŭ și determinațiunea legiĭ sancționate de Maiestatea Sa, că Ministrulŭ numaĭ în școlele înființate și susținute de statŭ are dreptulŭ să prescrie limba de propunere, și încă și în acelea este detorŭ să admită și limba altorŭ naționalităț. Dacă însă unŭ gimnasiŭ este înființatŭ de comune bisericescĭ, atunci în înțelesulŭ paragrafuluĭ 14 din articululŭ de lege citatŭ dreptulŭ nelimitatŭ de a determina *după placŭ* (tetszés szerint) limba de propunere compete numaĭ acelorŭ comune bisericescĭ. Și fiindŭ-că paragrafulŭ acesta vorbesce în genere de școle, aflămŭ de lipsă să accentuămŭ, că sub școle se înțelegŭ și gimnasiile, precum orĭ cine se póte convinge din

opera referenteluĭ ministerialŭ Dr. Klamarik întitulată „A középiskolák szervezete és eljárása“ la pag. 249. Acestŭ paragrafŭ, chiar și cândŭ nu s'ar poté aplicá la gimnasiulŭ din Năsĕudŭ, totuși îlŭ amintimŭ aiecĭ din motivulŭ specialŭ, că scutesce celealalte gimnasiĭ românescĭ, despre carĭ nu se póte ḑice, că nu ar stá sub jurisdicțiunea auctorităților bisericescĭ.

În tóte celealaltc gimnasiĭ înființate fie de comune, fie de bisericĭ, fie de asociațiunĭ, fie de singuraticĭ, dreptulŭ de a hotărî limba de propunere în sensulŭ paragrafuluĭ 26 din articululŭ de lege citatŭ compete numaĭ fundatorilorŭ. În mintea legislatoruluĭ, care a formulatŭ paragrafulŭ acesta de lege, a fostŭ atâtŭ de clarŭ adevĕrulŭ, că bisericelorŭ și comunelorŭ bisericescĭ și politice le compete dreptulŭ de a stătorí ele înse-și limba de propunere în gimnasiile lorŭ propriĭ, încâtŭ legislatorulŭ nicĭ nu a maĭ aflatŭ a fi de lipsă să insiste asupra acestuĭ adevĕrŭ și dreptŭ, ci s'a mărginitŭ numaĭ a accentuá, că chiar și singuraticiĭ cetățenĭ și reuniunile lorŭ aŭ dreptulŭ de a înființá institute de învĕțămêntŭ și a le determiná limba de propunere; saŭ cu alte cuvinte legislatorulŭ a pusŭ gimnasiile înființate de singuraticĭ și reuniunĭ în ceea ce privesce dreptulŭ limbiĭ de propunere în aceea-și categorie, în care se află gimnasiile bisericelorŭ și comunelorŭ politice orĭ bisericescĭ.

Din cele desfășurate până acum este evidentŭ, că Ministrulŭ de culte și instrucțiunea publică, precum s'a ḑisŭ și maĭ susŭ, nu este în dreptŭ a determiná limba de propunere, decâtŭ numaĭ în gimnasiile înființate de statŭ, și încă și cu privire la limba de propopunere în aceste gimnasiĭ trebue să aĭbă totŭ-deauna în vedere dreptulŭ naționalităților nemagiare de a li-se întrebuința ca limbă de propunere și limba lorŭ proprie, dacă ele locuescŭ în masse compacte acolo, unde se află respectivulŭ gimnasiŭ; — maĭ departe este evidentŭ, că în tóte celealalte gimnasiĭ susținute de singuraticĭ, reuniunĭ, bisericĭ și comune, dreptulŭ de a stătorí limba de propunere compete susțiitorilorŭ respectivuluĭ gimnasiŭ.

Cine este însă întemeiătorulŭ și susțiitorulŭ gimnasiuluĭ din Năsĕudŭ?

La întrebarea acésta ne rĕspunde Maiestatea Sa preagrațiosulŭ nostru Domnŭ prin hotărîrea sa de dto 23 Martie 1871, care recunósce de întemeiătorŭ a fonduluĭ scolasticŭ, din care se susține gimnasiulŭ din Năsĕudŭ, pre cele 44 comune grănițerescĭ din ținutulŭ Năsĕuduluĭ.

Dar óre aceia, carĭ aŭ întemeiatŭ fondulŭ amintitŭ, declarat'aŭ totŭ-odată și aceea, că limba de propunere trebue să fie cea română?

La acéstă întrebare ne rĕspunde „Instrumentulŭ fundaționalŭ pentru institutele de învĕțămêntŭ și educațiune din districtulŭ Năsĕuduluĭ“ aprobatŭ de Maiestatea Sa, în care întemeiătoriĭ fonduluĭ scolasticŭ apriatŭ spunŭ la pag. 11, că gimnasiulŭ din Năsĕudŭ are să fie pentru totŭ-deauna *naționalŭ românŭ cu limba de propunere românéscă*.

Altŭcum cine a maĭ audițŭ în lumea acésta, ca cineva să facă o fundațiune, și totuși altulŭ străinŭ să-și reserve dreptulŭ de a hotărî scopulŭ, spre care trebue să se foloséscă acea fundațiune?

Astŭ-felŭ de lucrurĭ nu se audŭ în Turcia, nu în Asia, nu în Africa, se întêmplă însă în statulŭ nostru constituționalŭ! Într'adevĕrŭ fericiți ómenĭ trebue să fimŭ noĭ Românii!

Ce privesce caracterulŭ greco-catolicŭ alŭ gimnasiuluĭ din Năsĕudŭ, observămŭ, că acela n'a fostŭ trasŭ nicĭ odată la îndoiélă până la anulŭ 1885, cândŭ comisarulŭ regescŭ Desideriŭ Bánffy a interdisŭ comitetuluĭ administrativŭ alŭ fondurilorŭ grănițerescĭ orĭ ce corespondință cu Episcopulŭ românŭ greco-catolicŭ de Gherla. Episcopulŭ, care a esercitatŭ totŭ-deauna dreptulŭ de inspecțiune și controlă asupra fondurilorŭ grănițerescĭ și dreptulŭ de a întărí alegerea singuraticilorŭ membri din corpulŭ didacticŭ dela gimnasiulŭ din Năsĕudŭ, a remonstratŭ atâtŭ la comisarulŭ regescŭ, câtŭ și la Ministrulŭ de culte și instrucțiunea publică în contra despoieriĭ gimnasiuluĭ de caracterulŭ luĭ confesionalŭ greco-catolicŭ, însă tóte nisuințele luĭ aŭ rĕmasŭ fără efectŭ, deși paragrafulŭ 71 din articululŭ de lege XXX din anulŭ 1883 spune apriatŭ, că fiecare gimnasiŭ din țĕră are să-și păstreze natura și caracterulŭ, ce l'a avutŭ până la întrarea acesteĭ legĭ în vigóre.

Gimnasiulŭ din Năsĕudŭ însă la anulŭ 1883, cândŭ s'a sancționatŭ articululŭ de lege XXX, aveá faptice caracterŭ greco-catolicŭ și românescŭ, și caracterulŭ luĭ greco-catolicŭ a fostŭ recunoscutŭ și în ordonanța ministerială din 1884 Nr. 17,916.

Cu ce dreptŭ vine dară domnulŭ Ministru la anulŭ 1886 și maĭ târḑiŭ, să declare, că gimnasiulŭ din Năsĕudŭ nu are dreptŭ să maĭ pórte caracterŭ românescŭ și greco-catolicŭ, cândŭ acestŭ caracterŭ l'a garantatŭ însă-și legea din 1883?

La acéstă întrebare dlŭ Ministru nu póte rĕspunde, basându-se pre lege, ci numaĭ răḑĕmându-se pre dreptulŭ celuĭ maĭ tare.

În fine maĭ accentuămŭ și aceea, că caracterulŭ greco-catolicŭ l'a datŭ gimnasiuluĭ din Năsĕudŭ înși-și întemeiătoriĭ acestuĭ institutŭ culturalŭ, precum se póte vedé din „Instrumentulŭ fundaționalŭ“ aprobatŭ de Maiestatea Sa.

Terminămŭ de-o-camdată cu cestiunea gimnasiilorŭ românescĭ, reservându-ne a revení altă-dată în modŭ specialŭ la cestiunea gimnasiuluĭ din Năsĕudŭ, a căruĭ desnaționalisare se pregătesce acuma. Însă și la închiarea acestuĭ ciclu de articulĭ ne sêmțimŭ îndemnați a esprimá îngrigirea întemeiată, că lovitura dată gimnasiuluĭ din Beiușŭ, și îndreptată de presentŭ în contra gimnasiuluĭ din Năsĕudŭ se va terminá la cecalaltă margine a țĕriĭ, adecă la Brașovŭ, dacă conducătoriĭ politiceĭ românescĭ și toți iubitoriĭ némuluĭ nostru nu vorŭ aflá căĭ și mijlóce pentru a saná rĕulŭ deja esistentŭ și a preveni pericululŭ, ce ne maĭ amenință; ér pre aceia, carĭ încă maĭ aŭ ce perde, îĭ rogămŭ, să nu cedeze nimica din drepturile lorŭ, de li-s'ar pune în prospectŭ orĭ ce favoruri lumescĭ, saŭ de ar fi amenințați chiar cu mórte, căcĭ nimica pre lume nu se póte pune în cumpĕnă cu esistința poporuluĭ românŭ și a bisericeĭ.

O paralelă. — Cu ocasiunea serbăriĭ iubilare de 25 de anĭ a regeluĭ Carolŭ I alŭ Românieĭ între societățile, ce în ḑiua întâiă aŭ defilatŭ înaintea Augustuluĭ suveranŭ, a fostŭ și o societate a Magiarilorŭ din Bucurescĭ. Tóte foile românescĭ aŭ adusŭ scirea, că societatea acésta magiară a portatŭ înaintea sa stindardulŭ ungurescŭ, și cândŭ a sositŭ înaintea regeluĭ, atuncĭ a strigatŭ de treĭ orĭ: Éljen!

Noĭ de lucrulŭ acesta nu ne-amŭ miratŭ de locŭ. Din contră încă ne-amŭ bucuratŭ. Ne-amŭ bucuratŭ de o parte, că amŭ vĕḑutŭ fiĭ de aĭ patrieĭ nóstre ținêndŭ susŭ flamura eĭ și în străinătate, deși póte că cuveninţa politică ar fi adusŭ cu sine, ca lângă flamura patrieĭ nóstre să fi portatŭ și flamura Românieĭ, flamura țĕriĭ aceleia, ce cu atâta bunătate le-a deschisŭ sinulŭ sĕŭ ospitalŭ, ca să pótă trăí în ea maĭ bine ca acasă. Cândŭ în Europa unŭ monarchŭ primesce orĭ și unde visita altuĭ monarchŭ, atuncĭ de comunŭ pórtă unulŭ fiecare uniforma militară din statulŭ celuialaltŭ, fiindŭ-că orĭ și cum așa pretinde eticheta politică. Ceea ce face dară unŭ monarchŭ, aceea o póte face și o societate magiară din Bucurescĭ. Prin aceea totŭ fiĭ aĭ patrieĭ nóstre ar' fi rĕmasŭ. Ar' fi arĕtatŭ însă, că stiméză, prețuescŭ și iubescŭ și patria adoptivă, carea îĭ nutresce, și prin aceea în România de securŭ că ar fi crescutŭ simpatia față cu acea societate și membriĭ eĭ. Ne-amŭ bucuratŭ însă de altă parte, căcĭ din casulŭ acesta amŭ vĕḑutŭ, că liberalismulŭ din România față cu atarĭ lucrurĭ este liberalismŭ adevĕratŭ, care între marginile legiĭ nu opresce pre nimenĭ dela manifestarea sêmțĕmintelorŭ sale firescĭ, și nu se teme, că din o atare manifestare va urmá scie Domneḑeu ce periculŭ pentru țĕră.

Nu luămŭ maĭ departe societățiĭ magiare din Bucurescĭ nice aceea în nume de rĕŭ, că a strigatŭ înaintea regeluĭ Românieĭ ungurescе: Éljen! Că cineva își iubesce limba sa și în străinătate, ba acolo încă maĭ tare ca acasă, este unŭ lucru așa de firescŭ, câtŭ a luá iubirea acésta în nume de rĕŭ însĕmnézá a pĕcatuí în contra filantropieĭ și a naturieĭ omenescĭ. Cuveninţa politică însă póte și aicĭ ar fi adusŭ cu sine, ca să-ĭ strige și românesce: *Să trăéscă!* și prin acésta să aducă unŭ tributŭ demnŭ de recunoscință limbeĭ țĕriĭ aceleia străine, în carea membriĭ eĭ se sêmțescŭ atâtŭ de bine, câtŭ se vĕḑŭ îmbulḑiți a-ĭ aduce pentru acésta cu ocasiunea defilăriĭ o mulțămită solemnă.

Dacă n'aŭ făcutŭ lucrulŭ acesta membriĭ societățiĭ aceleia magiare, vorŭ vedé eĭ singurĭ, cum vorŭ împăcá portarea acésta cu legile cuveninţeĭ, cândŭ se află omulŭ în casa altuia, legĭ carĭ suntŭ respectate și de ómenĭ ceĭ maĭ rĕmașĭ în cultură. Pre noĭ ne împle de mulțămire maĭ multŭ împrejurarea, că și din acésta ne-amŭ convinsŭ, câtŭ de firéscă, câtŭ de neforțată, sinceră, nobilă și cavalerésca este toleranța românuluĭ.

Mai multă învĕţătură însă oferesce casulŭ acesta conventuluĭ reformatŭ de dincolo de Tisa, care în patria nóstră a toturorŭ, pre carea o susţinemŭ toţĭ cu sudórea şi o apĕrămŭ cu braţulŭ nostru alŭ toturorŭ, nu la nesce străinĭ, ci la fiĭ aĭ patrieĭ nu le concede a învĕţá în limba lorŭ, cum să se închine luĭ Domneđeŭ, cu tóte că limba nóstră românéscă nu este limba unorŭ cetăţenĭ străinĭ, ci este limba la treĭ milióne de cetăţenĭ aĭ statuluĭ, carĭ în comunŭ cu ceialalţĭ pórtă tóte greutăţile.

Încă şi maĭ multŭ ar' potĕ învĕţá din casulŭ acesta dlŭ Ministru de culte şi instrucţiunea publică, care în faţa uneĭ atarĭ intoleranţe stă mutŭ, şi nu se află îndemnatŭ în numele libertăţiĭ religióse, despre carea se vorbesce atâta în ţéra nóstră, a învĕţá pre conventulŭ reformatŭ dincolo de Tisa barĕmŭ rudimentele libertăţiĭ acesteia.

Să sperămŭ însă, că din casulŭ acesta atâtŭ de instructivŭ dela Bucurescĭ vorŭ învĕţá barĕmŭ ceva şi conventulŭ reformatŭ dincolo de Tisa şi şi domnulŭ nostru Ministru de culte şi instrucţiune.

Administraţiunea de statŭ.

Vineri în 29 Maiŭ s'a începutŭ în parlamentulŭ din Budapesta desbaterea proiectuluĭ de lege despre reforma administraţiuniĭ comitatense. Mare este importanţa acestuĭ proiectŭ de lege şi potemŭ să dicemŭ, că dela inaugurarea dualismuluĭ n'a fostŭ presentatŭ corpurilorŭ legiuitóre ungare unŭ proiectŭ de lege maĭ momentosŭ şi maĭ gravŭ în urmările sale, decâtŭ acesta. Pentru că în reforma plănuită intenţiunea guvernuluĭ este, să confisce comitatelorŭ autonomia până aci avută şi dreptulŭ de a-şĭ conduce ele singure afacerile lorŭ particulare şi domestice, şi astŭ-felŭ să adune în mânile sale tótă poterea, diregêndŭ prin dróia funcţionarilorŭ sĕĭ ţéra întrégă după buna sa chibzuinţă. Char' de aceea, dacă unŭ proiectŭ de o asemenea însĕmnătate s'ar' fi presentatŭ în vre una dintre ţĕrile Europeĭ apusene, în desbaterea aceluia s'ar fi angajatŭ pro şi contra cele maĭ distinse capacităţĭ, unele pentru a demustrá bunătatea administraţieĭ de statŭ, altele pentru a arĕtá, că o asemenea administraţie este identică cu confiscarea libertăţilorŭ naturale date individuluĭ din partea luĭ Dumneđeŭ şi cu crearea unuĭ *statŭ poliţĕnescŭ*.

Nu aşa e la noi. Parlamentarismulŭ nostru infectatŭ de şovinismŭ s'a dedatŭ deja, ca tóte cestiunile să le considere din puncte de vedere particulare şi egoistice, şi argumentulŭ definitivŭ pentru tóte proiectele de lege este, că acelea suntu întocmite pentru a vindecá bóla (!) naţionalităţilorŭ nemaghiare, carĭ nu voescŭ să se lapede de individualitatea lorŭ, şi pentru a întări „idea de statŭ", adeca prefacerea Ungarieĭ într'o ţéră cu o singură naţionalitate şi cu o singură limbă, cea magiară. De aci urméză, că desbaterile din parlamentulŭ ţĕrĭĭ nóstre nicĭ odată nu se potŭ avêntá la acelŭ niveau, unde ar trebuí să stea, şi totŭ de aci urméză, că şi desbaterea proiectuluĭ momentosŭ despre reforma administraţiuneĭ se învêrte totŭ numaĭ împrejurulŭ cestiuneĭ naţionalităţilorŭ şi nicĭ decum împrejurulŭ esinţeĭ adevĕrate a reformeĭ. De aci urméză şi apatia aceea caracteristică a foilorŭ nemagiare în causa acésta, ca şi când reforma plănuită nu ar interesá de felŭ pre naţionalităţile nemagiare. Acéstă apatie caracteriséză maĭ bine decâtŭ orĭ ce starea bolnăviciósă a raporturilorŭ nóstre politice. Căcĭ póte fi o stare maĭ deplorabilă într'unŭ statŭ bine organisatŭ, decâtŭ aceea, când maioritatea cetăţenilorŭ nu se interesézĕ de o reformă atâtŭ de radicală, precum este cea din cestiune?

Dară este mirare, că naţionalităţile nemagiare din ţéra nóstră rĕmânŭ recĭ în faţa nouluĭ proiectŭ? Nicĭ decum, pentru că ele cu dreptŭ cuvîntŭ đicŭ: „Totŭ una e, maĭ bine totŭ nu va fi de noĭ, éră maĭ rĕŭ nu póte să fie." Şi dorere, adevĕrată este acéstă argumentare.

Dacă în ţéra nóstră ar esistá raporturĭ politice sănĕtóse, detorinţa nóstră a toturorŭ ar fi, să luămŭ posiţie faţă cu noulŭ proiectŭ. Pentru că prin acela guvernuluĭ se dă în mână o potere netermurită, se face unŭ centralismŭ absorbitorŭ, se inaugurézĕ o eră cu totulŭ absolutistică. Apoĭ esperinţa trecutuluĭ pre terenulŭ judiciarŭ maĭ alesŭ ne învĕţă, că guvernulŭ în denumirile sale are totŭ-deauna în vedere interesele particulare ale magiarilorŭ, şi ne spune totŭ-odată, că şi pre terenulŭ administrativŭ aşa are să fie. Pre lângă alegerĭ, între împrejurărĭ normale, ingerinţa guvernuluĭ ar fi orĭ cum restrinsă, şi pre lângă o acţiune resolută autonomia comitatelorŭ ne-ar servi de scutŭ în contra prepotenţeĭ celorŭ dela cârmă. În principiŭ decĭ nu sufere indoiélă, că sistemulŭ autonomieĭ comitatense e cu multŭ maĭ bunŭ şi maĭ de preferitŭ, decâtŭ administraţia de statŭ. Însă dacă privimŭ lucrulŭ între împrejurările ţerĭĭ nóstre, dacă aruncămŭ o reprivire la aniĭ trecuţĭ aĭ ereĭ constituţionale, vedemŭ, că noĭ nu avemŭ nicĭ o causă de a plânge pentru ştergerea autonomieĭ. O clică de nobilĭ privilegiaţĭ, dară cu punga golă, aŭ fostŭ monopolisatŭ alegerile comitatense şi prin aleşiĭ lorŭ îşĭ făceaŭ trebile lorŭ aşa, precum le plăceá, şi precum în alte ţĕrĭ europene nu se maĭ póte vedé, şi se geraŭ, ca şi când naţionalităţile nemaghiare le-ar fi făcutŭ Domneđeŭ numaĭ pentru ca să aibă eĭ, cuĭ să poruncéscă. Ómeniĭ nostri remâneaŭ eschişĭ aprópe din tóte oficiile, şi nesce individĭ necapacĭ, prepotenţĭ şi fără de nicĭ o pregătire conduceaŭ treburile.

Ce mirare decĭ, dacă naţionalităţile nemagiare privescŭ cu nepăsare la noulŭ proiectŭ?

Într'aceea domniĭ din Budapesta se dispută, şi argumentările lorŭ se gată totŭ numaĭ cu aceea, că naţionalităţile trebuescŭ înfrênate şi câştigate pentru „idea de statŭ". Acésta o speréză guvernulŭ a o ajunge cu ajutoriulŭ nouluĭ proiectŭ, éră opositiunea estremă cu ajutorulŭ sistemuluĭ de până acum.

Şi până când tóte partidele se luptă pentru depărtarea uneĭ fantóme şi realisarea uneĭ chimere, până atunci poporulŭ sĕrăcesce, nemulţămirea cresce, şi comitatele cele vechĭ îşĭ perdŭ celŭ maĭ frumosŭ dreptŭ, ce l'aŭ avutŭ, *autonomia*.

Revistă bisericéscă.

Budapesta.

De unŭ timpŭ încóce foile liberale suntŭ pline cu sciriĭ despre reforma plănuită a ordenuluĭ călugărescŭ alŭ Franciscanilorŭ şi despre opositia, ce ar face-o Franciscaniĭ, în frunte cu provincialulŭ lorŭ P. Skrobanek, aceleĭ reforme. Starea faptică a lucruluĭ e, că Roma doresce, ca Franciscaniĭ din Ungaria să observe întru tóte regulele lorŭ primitive, dela carĭ s'aŭ fostŭ abătutŭ. Câtŭ este de salutară dorinţa Romeĭ, o vede totŭ omulŭ, şi până acum s'aŭ şi introdusŭ deja în maĭ multe mănăstirĭ ale ţĕrĭĭ reforme fórte însĕmnate. Firesce că observarea regulelorŭ severe ale ordenuluĭ are să oblige numaĭ pre aceia, carĭ se vorŭ face de aicĭ înainte călugărĭ. Cu tóte aceste s'aŭ aflatŭ călugărĭ de aceia, carĭ nu voescŭ să audă de o reformă şi facŭ opositie. Acésta însă nu are să ne surprindă de felŭ, căcĭ şi Franciscaniĭ suntŭ ómeni. Suntemŭ convinşĭ, că maioritatea lorŭ va primí dispositiile Sântuluĭ Scaunŭ cu reverinţa cuvenită, şi că astŭ-felŭ ordenulŭ Franciscanilorŭ va reînviá la o viéţă adevĕrată monachală, dela care dorere, multŭ s'a depărtatŭ, şi că va lucrá cu tóte poterile sale la regenerarea catolicilorŭ unguri, carĭ multă lipsă aŭ de păstorĭ şi învĕţătorĭ apostolicĭ.

Referitorŭ la *strămutarea scaunuluĭ primaţialŭ* din Strigonŭ la Budapesta se spune, că guvernulŭ, vĕđêndŭ greutăţile, ce le întimpină acea strămutare, s'ar fi lăsatŭ de planulŭ sĕŭ, şi că şi pre vîitorŭ reşedinţa are să rĕmână Strigonulŭ.

Frância.

Duminecă în điua de Rosaliile apusene s'aŭ terminatŭ în Angers misiunile poporale, ce s'aŭ ţinutŭ în decursŭ de treĭ sĕptĕmâni. Ce suntŭ misiunile aceste, o sciŭ cetitoriĭ nostri din corespondinţa nóstră vienesă din Nrulŭ 18 alŭ „Unirii". Pre câtŭ timpŭ aŭ ţinutŭ misiunile în Angers, bisericele eraŭ îndesuite de miĭ de ómeni. În điua din urmă s'a făcutŭ o procesiune la biserica de pre délulŭ Saint Laurent, la care aŭ participatŭ preste 50,000 de ómeni. Aicĭ sub cerulŭ liberŭ a rostitŭ Episcopulŭ celebru Mgr. Freppel o vorbire, cum numaĭ elŭ scie rostí, la sfârşitulŭ căreia mulţimea involuntarŭ a proruptŭ în strigăte entusiastice de: „Să trăéscă Leonŭ XIII! Să trăéscă episcopulŭ Freppel!" Minunate suntŭ fructele aceleĭ misiunĭ. Ómenĭ, carĭ de đecĭ de anĭ nu s'aŭ maĭ apropiatŭ de Sântele Sacraminte, acum şĭ-aŭ mărturisitŭ pĕcatele cu tótă umilinţa şi s'aŭ nutritŭ cu pânea vieţiĭ.

Turcia.

Cu tóte că conflictulŭ ivitŭ între Sublima Pórtă şi Patriarchulŭ icumenicŭ din causa beratelorŭ acordate episcopilorŭ bulgarĭ din Macedonia s'a fostŭ aplanatŭ, totuşĭ pacea între ortodocşiĭ din Macedonia nicĭ pre departe nu e restabilită. Anume clerulŭ bulgarŭ nu voesce să asculte de mandatulŭ guvernuluĭ şi să pórte vesminte deosebite de cele ce le pórtă clerulŭ grecescŭ. Din causa acésta Patriarchulŭ icumenicŭ a adresatŭ maĭ multe plângerĭ cătră guvernulŭ otomanŭ, şi a amenintatŭ, că dacă nu se va constringe clerulŭ bulgarŭ, ca să-şĭ schimbe uniforma, va adresá érăşi o scrisóre cătră toţĭ creştiniĭ ortodocşi, ca să le arete, câtŭ de puţinŭ observă Sublima Pórtă promi-

siunile sale solemne. — Bulgarii însă nu voescu să audă nimicu despre schimbarea portului lorŭ, pentru-că, dicu ei, prin acésta pre sine însişi s'ar decherá de „schismatici". Faţă cu porunca Sultanului dicu, că Sublima Pórtă până acum încă nu a prescrisŭ nici odată creştinilorŭ, în ce vesminte să se îmbrace, şi că acésta nu trebue să o facă nici pentru Bulgari.

Precum se vede, cérta acésta nu multŭ va contribui la pacea şi buna înţelegere a naţionalităţilorŭ şi a confesiunilorŭ învrăjbite din imperiulŭ turcescŭ.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Parlamentulŭ a începutŭ Vineri în 29 Maiŭ desbaterea proiectului de lege despre reforma administrativă. Până acum vorbiri mai însemnate aŭ ţinutŭ ministrulŭ-preşedinte Szápáry şi contele Apponyi. Acesta a declaratŭ în numele sĕŭ şi alŭ partidei sale, că primesce proiectulŭ de lege. Astŭ-felŭ dară numai oposiţia estremă va combate proiectulŭ şi cei 8 deputaţi eşiţi din partidulŭ guvernamentalŭ, din causă că nu consĕmţescŭ cu acestŭ proiectŭ. Toţi vorbitorii s'aŭ ocupatŭ în deosebi cu cestiunea naţionalităţilorŭ. Chiar şi Mocsáry a vorbitŭ, de astă-dată însă nu ca de alte ori. In genere din vorbirile de până aici se vede, că tóte îngrigirile patrioţilorŭ nostri suntŭ îndreptate numai spre înfrĕnarea naţionalităţilorŭ, şi nici de cum spre îmbunătăţirea administraţiunii.

După semnele de până aici şedinţele parlamentului vorŭ ţiné până târdiŭ, şi oposiţia va face totŭ posibilulŭ, ca proiectulŭ guvernului în sesiunea acésta a dieteĭ să nu se pótă pertractá.

Tripla alianţă.

De unŭ timpŭ încóce foile aducŭ mereŭ sciri despre renoirea alianţeĭ dintre Austro-Ungaria, Germania şi Italia. Unele spunŭ, că acéstă alianţă s'a renoitŭ deja, altele că are să se renoéscă în timpulŭ celŭ mai scurtŭ, érăşi altele, că renoirea se va întêmplá pre lângă anumite condiţiuni. — Adevĕrulŭ în tóte aceste sciri e, că alianţa încă nu s'a renoitŭ, pentru că nu e de lipsă, de-órece numai cu finea anului viitorŭ scade tractatulŭ, şi chiar de aceea mai este timpŭ de renoire. Este însă mai pre susŭ de óri ce îndoélă, că alianţa se va renoí, pentru-că acésta o pretindŭ interesele monarchieĭ nóstre şi a Germanieĭ. Italia ce e dreptŭ din întreita alianţă numai daune a avutŭ, dară nu se póte deslipí, pentru-că atunci ar trebuí să restitue Roma Pontificelui supremŭ; şi apoi decâtŭ să o facă acésta, mai bine se ruinéză moralminte şi materialminte.

Italia.

De presinte se află întrunitŭ în Roma congresulŭ internaţionalŭ alŭ *ligeĭ de pace*. Scopulŭ acestui congresŭ este să lucre într'acolo, ca să se ştérgă armatele şi ca neînţelegerile, ce s'ar' iví între deosebitele naţiuni, să se aplaneze pre cale pacînică, supunêndu-le unui arbitratŭ. Congresulŭ a decisŭ, ca adunarea sa procsimă să o ţină în Chicago la anulŭ 1893, cândŭ se va aranjá în acelŭ oraşŭ şi o esposiţiune universală. Asemenea s'a decisŭ înfiinţarea unui bureau centralŭ pentru reuniunile de pace. — Credemŭ că resultatele acestorŭ congrese vorŭ rĕmâné încă multŭ timpŭ fără efectŭ.

Bulgaria.

Guvernulŭ bulgarŭ a mai comandatŭ la fabrica de arme din Steyr 60,000 de puscĭ de repetiţie, după ce mai nainte comandase deja 60,000. În chipulŭ acesta armata va fi provĕdută după tóte recerinţele moderne ale strategieĭ.

Corespondinţe.

I.

Poptelecŭ, 4 Maiŭ 1891.

Onorată Redacţiune!

Conferinţele pastorale precum pre airea aşa şi pre la noi în tractulŭ Dêrgeĭ încă din timpuri vechi suntŭ în pracsă, dar' precum sciŭ eŭ — sfera lorŭ de activitate erá restrinsă singurŭ la afacerile administrative bisericesci şi şcolare, ér de cultura sciinţifică şi de eserciţii spirituale nici vorbă nu erá.

De óre ce chiar' şi conciliulŭ nostru provincialŭ I impune acum preoţimii, ca să convină în unele timpuri ale anului la adunări districtuale şi la eserciţii spirituale, spre a se poté împrumutatŭ edificá; de cândŭ avemŭ în fruntea tractului persóna M. O. D. Ioanŭ Hăţeganŭ, zĕlosului vice-protopopŭ, — precum tóte afacerile bisericesci şi şcolastice, aşa şi acestea conferinţe aŭ luatŭ unŭ avêntŭ cu multŭ mai mare, mişcându-se pre unŭ câmpŭ mai vastŭ şi într'o sferă mai estinsă. Ele acum aŭ menirea să cultive nu numai elementulŭ pastoralŭ practicŭ a sublimeĭ deregătorii preoţescĭ, ci şi celŭ sciinţificŭ şi asceticŭ. Ma după natura lorŭ de adi acestea conferinţe, cari tragŭ în cadrulŭ lorŭ şi tóte causele şcolare, aŭ o influinţă edificătóre şi asupra poporului tractualŭ. Elŭ vede şi se póte convinge, cum şi preoţii spălându-şi sufletele în baia sânteĭ Penitinţe, se îngrigescŭ de mântuirea sufletelorŭ sale. Vĕdêndŭ poporulŭ, că preoţimea îşi îndeplinesce consciinţiosŭ detorinţele preoţescĭ şi creştinescĭ, se va simţí îndemnatŭ a o imitá.

Acestea conferinţe aŭ fostŭ şi suntŭ şi adi şi focularulŭ, care deşteptându ţinutulŭ acesta din vechiulŭ sĕŭ indiferentismŭ a stêrnitŭ şi aprinsŭ rîvna şi în privinţa promovării scopurilorŭ culturale naţionale, dându impulsŭ la familiarisarea şi prin acestŭ unghiŭ alŭ ţerii a întrunirilorŭ sociale cu diferite scopuri.

O atare conferinţă sa ţinutŭ şi în Călacea la 23 Aprilŭ a. c. sub presidiulŭ M. O. D. vice-protopopŭ tractualŭ alŭ Dêrgeĭ Ioanŭ Hăţeganŭ. În conferinţă s'aŭ luatŭ mai multe hotărîri salutăre referitóre la causele nóstre bisericesci şi scolastice, dintre cari eŭ voiŭ amintí numai una. Anume presidiulŭ, cetindŭ cele scrise în nrulŭ 16 alŭ „Unirii" în favórea fondului archidiecesanŭ scolasticŭ, arétă importanţa lorŭ, precum şi unele modalităţi în privinţa esecutării celorŭ propuse de „Unirea", apoi propune preoţimii şi docenţilorŭ a se asoţiá la „Colecta cruceriului" pentru fondulŭ scolasticŭ archidiecesanŭ. Cu bucurie constatezŭ, că acéstă propunere s'a primitŭ cu unanimitate redicându-se la valóre de conclusŭ obligătorŭ pentru întregŭ tractulŭ. Spre împlinirea obligăţiunei luate asupră-şi s'a lăsatŭ în voia fiecărui colectante a escugetá procedura cea mai potrivită împregiurărilorŭ locale din parochia respectivă. — Între modalităţile, ce le-aşi aflá eŭ de practice spre amintita colectă, ar fi: 1) Acolo, unde tótă comuna e greco-catolică, se póte desemná o parte mai mică (1—2 jugĕre) din teritorulŭ comunalŭ, care se cultivă de credincioşi în favorulŭ fondului scolasticŭ. 2. Cândŭ îi rodescŭ poporului ţarinele, încă s'ar' poté însufleţí, să jertféscă ceva pentru acestŭ fondŭ. 3. Unde este lecticalŭ, cândŭ se adună acesta, s'ar' poté colectá câte ceva (bucate, vinŭ şi alte naturale) şi pentru fondulŭ scolasticŭ. 4. La sĕrbătórea Nascerii Domnului încă e datina în unele locuri — şi s'ar poté introduce pretotindenea — de a colectá colaci, cari apoi vêndêndu-se cu preţŭ moderatŭ, de o parte se îmbiă ocasiunea, ca şi ceĭ sĕraci să aibă o bucătură bună atunci, cândŭ tótă lumea se bucură, ér de altă parte ar încurge unŭ ajutorŭ şi pentru scopulŭ salutarŭ, ce-lŭ urmărimŭ.

Aceste modalităţi ar fi potrivite — după părerea mea — spre înaintarea scopului indicatŭ. Dar' câte altele nu se mai potŭ aflá, numai să nu lipséscă zĕlului şi interesului viŭ faţă de postulatele vitale ale bisericeĭ şi şcoleĭ nóstre, pre carĭ avemŭ şânta detorinţă de a le realisá? Alégă fiecare modalitatea şi procedura, ce o crede mai uşóră şi mai corespundĕtóre cu împrejurările din parochia sa, fie diligentŭ şi conscienţiosŭ în esecutarea ei, şi va vedé, că ajunge la resultate mulţămitóre.

V. P. Chechişanulŭ.

II.

Bouţarulŭ superiorŭ, 16 Maiŭ 1891.

Clarissime Domnule Redactorŭ!

În speranţă că nu voiŭ abusá de bunăvoinţa cetitorilorŭ „Unirii" îmi ieaŭ libertate a relatá câte ceva din ţinutulŭ fósteĭ „Pórte de fierŭ". [1])

În spre apusŭ dela „Marmure" suntŭ aparţinătóre Comitatului Hunedóreĭ treĭ comune. Bucova, Bouţarulŭ superiorŭ şi Bouţarulŭ inferiorŭ — marginea Comitatului. Tóte aceste treĭ comune aŭ poporaţiune curatŭ românéscă şi greco-catolică, carea se ocupă cu economia rurală numai întru atâta, încâtŭ chiarŭ şi celorŭ mai avuţi abia le ajungŭ productele lorŭ cereale representate numai prin cucuruduŭ, tare puţină sĕcară şi totŭ atâtŭ de puţinŭ ordŭ şi ovĕsŭ, precum de ordinarŭ e în ţinuturile muntóse. Cucuruduluĭ încă în partea cea mai mare se samĕnă pre aci în cuiburi, ca bună óră fasolea, ce mi-se pare se mai practiséză numai în comunele de munte ale „Ţĕreĭ Oltului".

Mijlócele de traiŭ proprie le prestézá în acestea treĭ comune economia de vite, lemnăritulŭ şi vecturele de fierŭ, brutŭ orĭ lucratŭ, între Calanŭ şi Ruscabaia orĭ Ohaba-Bistra. În câtŭ privesce economia de vite din acestŭ ţinutŭ, ea lasă fórte multŭ de doritŭ, căci se practiséză totŭ după modulŭ străbunŭ, şi se cultivă soiurile cele mai inferióre. Multŭ s'ar câştigá, dacă amŭ rupe-o odată cu conservativismulŭ acela pĕcătosŭ, ce ne caracteriséză pre multe terene! Păşunea, de carea dispunŭ comunele nóstre de munte, óre n'ar poté pro-

[1]) Astădi pasulŭ acesta se numesce »Marmure« pentru pétra, ce are asĕmĕnare cu marmura şi s'a scosŭ şi se scóte încă în apropiarea lui în hotarulŭ comuneĭ Bucova.

duce şi n'ar prí, se ḑicŭ aşa, escelentă unuí soiŭ de vite, ce şi prin calitate şi prin preţulŭ lorŭ suntŭ cu multŭ superióre soiuluí, ce se maí ţine în munţíi nostri cu multă perdere? O, cum nu, căudŭ Carpaţií nostri suntŭ ca şi Alpíi Elveţieí!

Trăsătura caracteristică a poporuluí românŭ, blăndeţa şi răbdarea se vědescŭ fórte bine marcate şi la locuitoriĭ acestorŭ comune însoţite de simţulŭ naţionalŭ.

În privinţă religiósă ideile acesteĭ poporaţiunĭ s'ar păré conforme principiilorŭ morale creştinescĭ, şi după natura eĭ blándă ar poté fí esemplarŭ de moralitate, dacă poterea esemplelorŭ n'ar esercitá asupră-í atâta influinţă corumpătóre.

Cu referire la şcólă potŭ să-mí esprimŭ convingerea, că poporulŭ a ajunsŭ să-í precépă însĕmnătatea. Cu deosebire celŭ din Bouţare a asecuratŭ şcólelorŭ sale şi unŭ venitŭ óre care destulŭ de însĕmnatŭ cedându-le suma, ce ar fí competítŭ foştilorŭ jobagí ca rĕscumpĕrare a dreptuluí treí-lunarŭ de crişmăritŭ. Destulŭ a mişcatŭ tóte petrile, ma a cercatŭ să le şi spargă în capulŭ nostru, chiarŭ înaintea Tribunaluluí din Deva, notarulŭ cercualŭ alŭ acestorŭ comune, Brázovay Zoltán, unŭ inimicŭ vědituí alŭ şcólelorŭ nóstre confesionale, reclamându acele sume pentru comune, numaí ca ele să nu vină în posesiunea şcólelorŭ, pre lângă tóte că despre cedare s'aŭ făcutŭ documinte după tóte formalităţile, şi s'aŭ aprobatŭ la timpulŭ sĕŭ şi de auctoritatea supremă comitatensă. Însă mulţămită Domnuluí, nu í-a succesŭ, şi aşa şcólele nóstre aŭ asecuratŭ pre partea lorŭ: cea din Bouţarulŭ superiorŭ suma de 543 fl., ér cea din Bouţarulŭ inferiorŭ 864 fl.

Arŭ fí fostŭ aplicaţí a face o astŭ-felŭ de faptă démnă de nisce ómeni, ce tindŭ spre cultură, şi locuitoriĭ comuneĭ Bucova, dacă numitulŭ notarŭ cercualŭ nu í-ar fí desmêntatŭ dela aşa ceva, fără ca să se fí aflatŭ cineva, carele să-í contraḑică, orí să îndemne poporulŭ, ca să-şí cunóscă cum se cuvine interesele, si să-şí arete gratitudinea faţă de şcóla lorŭ propriă.

E îndeobsce cunoscutŭ, că adunarea generală a Asociaţiuneĭ nóstre se va ţiné în anulŭ acesta la Haţĕgŭ. Damele române din Haţĕgŭ şi jurŭ „la iniţiativa Reuniuneĭ femeilorŭ române din comitatulŭ Hunedóreĭ" s'aŭ constituitŭ într'unŭ comitetŭ, carele să facă preparativele de lipsă pentru aranjarea uneĭ esposiţíĭ de industrie casnică naţională. Spre scopulŭ acesta aŭ şi împărţitŭ între locuitoriĭ ţinutuluí unŭ apelŭ recercându pre ómeniĭ maí cu influinţă a stărui, ca cele maí iscusite cusătóre să se pună pre lucru, ca aşa să desgropămŭ talentulŭ artisticŭ, ce caracteriséză pre românucele nóstre, căruia, ca să nu ḑicŭ de locŭ, nu i-s'a datŭ aprópe nicí o atenţiune. Şi noí ceĭ de pre aci dorindŭ a representá cum se cuvine arta nóstră, de ce, precum observŭ, ţĕrénca — conscia de valórea sa — nu se arétă străină, vomŭ face totŭ posibilulŭ, numaí ca publiculŭ românescŭ să pótă avé şi plăcerea acésta.

Asecurându-vĕ de deosebita stimă, ce v'o păstrezŭ, sum adictŭ **C. I.**

Colecta cruceriuluí.

La colecta cruceriuluí iniţiată de noí în numerulŭ 16 alŭ „Uniriĭ" din a. c. s'aŭ asociatŭ:

În Archidiecesă. Clerulŭ din protopopiatulŭ Coşocneĭ în frunte cu Reverendissimulŭ protopopŭ *Ioanu Hossu,* se asocióză pentru 14,056 suflete. — *Protopopiatulŭ Ernotuluí*: O. D *Ioanŭ Bucurĭ,* p. în Bordŭ, 580 s. — *Protopopiatulŭ Pogăceleí*: M. O. D. *Macsimilianŭ C. Codarcea,* adm. protopopescŭ în Pogăceaua, 1000 s. O. D. *Ioanŭ Pantea,* p. în Rîciŭ, 1000 s. O. D. *Valeriŭ Anghelŭ,* p. în Lechinciora, 100 s. O. D. *Augustinŭ Aldea,* p. în Bozedŭ, 375 s. O. D. *Ioanŭ Varheghi,* p. în Moişa, 400 s. O. D. *Danilă Rusŭ,* p. în Băla, 800 s. O. D. *Ioanŭ Balintŭ,* p. în Sânmărtinulŭ de Câmpie, 1000 s. O. D. *Ioanŭ Mărculeţŭ,* p. în Grebenişulŭ de Câmp. 800 s. O. D. *Gavrilŭ Coltorŭ,* p. în Ulieşulŭ mare, 300 s. O. D. *Vasiliŭ Mera,* p. în Sângeorgiulŭ de Câmpie, 400 s. O. D. *Iosifŭ Costinŭ,* p. în Sânpetrulŭ de C. 600 s. O. D. *Vasile Vlasa,* p. în Zaŭ, 500 s. O. D. *Parteniŭ Grama,* p. în Miheşŭ, 400 s. O. D. *Mihailă Cicudi,* p. în Săcalŭ, 750 s. O. D. *Vasile Rusŭ,* p. în Şeulia, 1000 s. — *Protopopiatulŭ Şebeşuluí:* O. D. *Petru Cordea,* p. în Şpringŭ, 450 s.

Societatea de lectură „Inocenţiu M. Clain" a clericilorŭ din Seminarulŭ nostru archidiecesanŭ, a depusŭ pentru colecta crucerinluí la cassa centrală archidiecesană 5 fl.

Până acum s'aŭ însinuatŭ la colecta iniţiată de noí: *În Archidiecesă:* 97.539 suflete. — *În Diecesa Oradeĭ marí,* 2691 suflete. — *În diecesa Lugoşuluí,* 2242 suflete. — *În diecesa Gherleí,* 10.400 suflete.

Diecesele sufragane suntŭ, precum se vede, cam rĕŭ representate. Óre acolo nu se simte lipsa de o acţiune maí vigorósă pre terenulŭ bisericescŭ şi culturalŭ?

Pentru preoţimea nóstră archidiecesană observămŭ, că Preaveneratulŭ Ordinariatŭ metropolitanŭ a datŭ ordinŭ casseĭ centrale archidiecesane, ca să primésca baniĭ, ce vorŭ încurge pentru colecta cruceriuluí, şi să-í administreze. Ne rogămŭ deci, ca toţí baniĭ colectaţí să se trimită casseĭ centrale.

Să sporimŭ şi să perseverămŭ în zelŭ, că cu noí este Dumneḑeŭ!

Noutăţí.

Din diecesa Oradeĭ marí. O. D. *Alesandru Gera,* fostŭ cooperatorŭ în Macăŭ e numitŭ esactorŭ alŭ dominiuluí episcopescŭ; în loculuí dînsuluí de cooperatorŭ în Macăŭ fù dispusŭ O. D. *Iuliu Sabăŭ,* preotŭ de curêndŭ ordinatŭ.

Esamenulă prosinodalŭ l'aŭ depusŭ în 26 şi 27 Maiŭ a. c. următoriĭ preoţí diecesanĭ: *Petru Hetco, Andreiŭ Popp, Pamfiliŭ Ossianŭ, Iosifŭ Popoviciŭ, Aureliŭ Pelle, Alesandru Papp, Iuliŭ Manŭ, Nicolaŭ Budo, Victorŭ Bistranŭ* şi *Alesandru Farkas.*

Din diecesa Lugoşuluí. Devenindŭ în vacanţă maí multe staţiunĭ învĕţătorescĭ, dintre carí unele deodată şi cantorale, pentru complinirea acelora prin circularulŭ diecesanŭ Nr. 709—1891 se escrie concursŭ publicŭ cu terminŭ până în 15/3 Iuliŭ 1891: 1. *Silaşŭ* în comitatulŭ Temeş, protopopiatulŭ Buziaşuluí, scaunulŭ în Siha. — 2. *Sĕrbŭ-Cianadă* în comitatulŭ Torontalŭ, protopopiatulŭ Torontaluluí, scaunulŭ în Nagy-Szent-Miklós. — 3. *Cârnescĭ* în comitatulŭ Hunedóreĭ, vicariatulŭ Haţeguluí, scaunulŭ în Haţegŭ. — 4. *Merişorŭ* în comitatulŭ Hunedóreĭ, protopopiatulŭ Jiuluí, scaunulŭ în Petroşenĭ. — 5. *Paroşenĭ* Matiesdenĭ în comitatulŭ Hunedóreĭ, protopopiatulŭ Jiuluí. — 6. *Lupenĭ* în comitatulŭ Hunedóreĭ, protopopiatulŭ Jiuluí. — 7. *Scăiuşŭ* în comitatulŭ Caraşŭ-Severinŭ, protopopiatulŭ Vermeşuluí, scaunulŭ în Vermeşŭ. — Doritoriĭ de a dobândí vre-una din aceste staţiunĭ vorŭ avé până la terminulŭ prefiptŭ, respectivuluí oficiŭ protopopescŭ a-í susterne recursele sale provĕḑute cu testimoniulŭ scolasticŭ despre studiile pedapogice absolvate, despre cualificaţiunea lorŭ docentală şi din limba magiară, respective şi despre cualificaţiunea cantorală, şi cu atestate atâtŭ despre aniĭ serviţiuluí, câtŭ şi despre portarea şi conduita lorŭ oficiósă şi morală.

Faptă démnă de imitatŭ. Din Chimitelnicŭlŭ de câmpie ni-se scrie cu datulŭ de 18 Maiŭ, că poporulŭ gr.-cat. de acolo jalusŭ de nobila faptă a Uifălenilorŭ descrisă în nr. 10 alŭ „Uniriĭ", dară mândru, că are pre cine imitá, adunându-se în 17 Maiŭ a. c. în edificiulŭ şcóleĭ locale la propunerea parochuluí sprijinită de Danilă Cipăianŭ şi Vasiliŭ Ludoşanŭ jude com. aŭ decisŭ: a) Ca de aci în colo la niciŭ o funcţiune împreunată cu binecuvêntare bisericéscă să nu se maí dé vinarsŭ. Ér pentru casulŭ căndŭ cineva nu ar voí să observe acéstă decisiune, parochulŭ se îndreptăţesce şi totŭ odată se şi deobligă a detrage binecuvêntarea meseĭ, ma chiarŭ a o părăsí, căndŭ ar observá, că la vre-o funcţiune susŭ amintită vinarsulŭ, acelŭ mijlocŭ infernalŭ alŭ corupţiuniĭ şi decăderiĭ poporuluí, face parte din cele puse pre mésă. b) Ospeţele să se reducă la o ḑi pentru ceĭ ce âmbiĭ vorŭ fí din parochie, şi celŭ multŭ la 2 ḑile pentru casulŭ, căndŭ o parte contrahentă va fí din altă parochie. c) Totŭ cu acéstă ocasiune s'a formatŭ şi unŭ comitetŭ de temperanţă din M. Moga cantorŭ-docente, Vasiliŭ Ludoşanŭ jude comunalŭ, Nistorŭ Ludoşanŭ proprietarŭ şi Gavrilŭ Cipăianŭ proprietarŭ sub presidiulŭ parochuluí cu scopulŭ de a desfătuí cu ori ce ocasiune şi pre orí cine dela datina de a bé vinarsŭ.

În 14 Maiŭ s'a ţinutŭ esamenulŭ cu pruncíĭ de şcólă, a cărui resultatŭ — după cum s'a esprimatŭ însu-şí P. O. D. protopopŭ Nicolaŭ Solomonŭ — a fostŭ fórte mulţămitorŭ. — Dorimŭ, ca bravulŭ poporŭ din Chimitelnicŭ să afle câtŭ maí mulţí imitătorí nobilelorŭ luí hotărírí.

O rectificare Faţă cu scirea publicată după „B. Hirlap" şi de unele foí românescĭ din isvoru domnŭ de credinţă suntemŭ informaţí, că prin resturnarea trăsuriĭ (trecêndŭ dela Silvaşŭ spre Haţegŭ) Ilustritatea Sa P. D. Dr. Victor Mihályi nu a fostŭ rănitŭ de locŭ, ér P. O. D. canonicŭ B. Demsuşanŭ nu şí-a frântŭ mâna, ci numaí şí-a scrintit'o; acum însă, mulţămită luí Dumneḑeŭ, deja se află pre deplinŭ restauratŭ.

Reuniunea femeilorŭ române gr.-cat. din Blaşiŭ, care numaí cu finea anuluí trecutŭ şí-a începutŭ activitatea sa, face progrese din ce în ce maí îmbucurătóre. La dorinţa comitetuluí acesteĭ reuniunĭ de mare însĕmnătate publicămŭ aci membriĭ eĭ, ca ceĭ înscrişí să fie cuietaţí, ĕră ceĭ neînscrişí să se înscrie de aci încolo. *Membri fundatorí* suntŭ dómnele: *Roza Munteanŭ, Iuliana Vancea, Maria Hossu* (Murĕşŭ-Oşorheiŭ), *Anna F. Negruţŭ, Aurelia Olteanŭ, Elena Nestorŭ, Anna Crişanŭ născ. Vesteneanŭ, Maria Tipografŭ, Anna Vlassa Cicudi, Amalia Papiu, Leontina Negruţŭ, Maria Vlassa Cicudi, Otilia Negruţŭ, Elena Cirlea* (Alba-Iulia), *Maria Stoica, Susana Câmpianŭ* (Ibaşfalĕŭ), şi *Victoria Bozacŭ n. Germanŭ* (Sâmboteleeŭ).

Petrecere de vară. Tinerimea studiósă dela gimnasiulŭ greco-catolicŭ din Blaşŭ aranjéză aḑí după amédí o petrecere de vară în „Berculŭ Metropolitanŭ".

Casurí de mórte. *Ioanŭ Seremi,* protopopŭ em. de Madarasŭ, a repausatŭ în Madarasŭ la 20 Maiŭ a. c. după unŭ morbŭ scurtŭ de 5 ḑile în anulŭ vieţiĭ 77 şi alŭ preoţieĭ 54.

Ana Popŭ n. Nirăşteanŭ, soţia parochuluí din Urca de Câmpie (Archidiecesă), a repausatŭ la 25 Aprilŭ a. c. în etate de 40 de aní lăsându în doliŭ pre nemângăiatulŭ eĭ soţŭ cu 7 pruncí minorenĭ.

Maria Podóbă n. Popŭ Carteziŭ, soţia O. D. Basiliŭ Podóbă, catechetŭ gr.-cat. în Cluşiŭ, după lungí suferinţe în anulŭ alŭ 29 alŭ etăţiĭ şi alŭ 13-lea alŭ fericiteĭ căsătorií a repausatŭ la 31 Maiŭ în Topa deşértă. O deplânge întristatulŭ eĭ soţŭ cu patru pruncí minorenĭ, precum şi numeroşí consângenĭ.

Fie-le ţĕrîna uşóră!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mihaílŭ Eminescu.

Studiŭ criticŭ.

(Continuare.)

Înainte de ce amŭ finí cu compararea pessimismuluí luí Eminescu, nu potemŭ lăsá neamintită împregiurarea, că Eminescu fù aseměnatŭ de unií și cu poetulŭ germánŭ Lenau. Cel ce și-aŭ propusŭ, să facă din Eminescu unŭ geniŭ, l'aŭ aseměnatŭ cu toțí poeții genialí pessimiștí aí altorŭ popóre, ca astŭ-felŭ publiculŭ să crédă vrêndŭ nevrêndŭ, că Eminescu este chiar așa de mare ca și aceía. Și așa aŭ trebuitŭ să-lŭ asemene și cu Lenau, cunoscutŭ ca unulŭ din cel maí pessimiștí poeți germánι. Ce e dreptŭ Lenau încă a fostŭ nefericitŭ ca și Eminescu, încâtŭ a suferitŭ și elŭ de alienațiune mentală, de carea nu s'a maí potutŭ curá. Și în privința acésta, dar numaí în acésta este ceva aseměnare între Lenau și Eminescu, și potemŭ díce, că este o mare cutezare a-í aseměná laolaltă și în alte privințe.

Căcí făcêndŭ abstragere dela genialitatea luí Lenau, față cu care dispare totŭ Eminescu ca întunereculŭ dinaintea luminei, Lenau este unŭ poetŭ atâtŭ de avutŭ în sêmțirí, așa susceptibilŭ de impresiunι poetice, așa de destru în împreunarea sêmțirilorŭ cu reflesiunea, din carí se nasce apoí atâta căldură, dulcéță și grație poetică, câtŭ cine l'a cetitŭ maí întâiŭ pre elŭ, și apoí iea în mână uscăturile luí Eminescu cele lipsite de orí ce sêmțŭ afară de celŭ sexualŭ și îndopate cu reflesiunι monotóne pesimiste după norma luí Schopenhauer, acela îlŭ va aruncá de laturí ca neconsumabilŭ.

Pre lângă aceea Lenau este unŭ poetŭ profundŭ în contemplarea naturei și pătrunsŭ de contemplarea acésta face asupra naturei reflesiunι geniale, și construesce tropí de totŭ frumoșí, prin ce poesiile luí devinŭ pline de viéță, de adevěrŭ și totŭ-odată și originale. Bietulŭ Eminescu se încércă și elŭ a contemplá poetice natura. Nu o póte însă duce decâtŭ până la nesce frase confuse, fără spiritŭ și fără gustŭ. Vomŭ aduce numaí unele esemple.

Lenau de pildă numesce vêntulŭ de tómnă: *suspinulŭ de mórte alŭ naturei,* [1]) despre érnă díce, că *„tórce din nea și ghiață lințoliulŭ mormentalŭ alŭ naturei“.* [2]) Despre mórtea primăverei, cândŭ vine véra, díce, că *„primăvéra móre suridêndŭ“.* [3]) Câtŭ adevěrŭ, câtă frunsețĭ, grație, farmecŭ și originalitate este în tropiĭ aceștia aluí Lenau!

Să vedemŭ și de aluí Eminescu, fără comentarŭ, numaí treí tropí făuriți la aspectulŭ naturei! La Eminescu *„vêntulŭ lovesce cu degetele în ferești“,* [4]) maí departe la Eminescu *„Luna arginție nasce negurí albe și strălucite“,* [5]) și în urmă ca culmea nepotinței poetice: *„luna alungă prin norí stelele eșite din strungă“.* [6]) Atâta lipsă de pătrundere în frumseța naturei, atâta confusiune, lipsă de spiritŭ, imitațiune nenimerită și în urmă atâta silă bietuluí capŭ aluí Eminescu, ca să producă ceva frumosŭ, și cândŭ produce, atunci produce numaí unŭ monstru, câtŭ din punctulŭ acesta de vedere alŭ aseměnăriĭ luí Eminescu cu Lenau credemŭ, că nu maí este lipsă să maí dícemŭ nice unŭ cuvîntŭ, cu atâtŭ maí vîrtosŭ, că cu nepotința deplină aluí Eminescu pre terenulŭ figurilorŭ ne vomŭ maí întâlní și de aicí încolo.

Și aceste dóuĕ calităț distinse aluí Lenau arétă destulŭ de lămuritŭ, că e mare deosĕbire între elŭ și Eminescu. La aceste însă se adauge, că Lenau deși a fostŭ pessimistŭ, și de multe orí a dusŭ pessimismulŭ fórte departe în cântecele sale, totuși nice

[1]) Lenau »Herbstklage«.
[2]) Lenau »Sommerfäden«.
[3]) Lenau »Frühlingstod«.
[4]) Poesie pag. 153.
[5]) Poesie pag. 39.
[6]) Poesie pag. 75.

cândŭ nu a trecutŭ marginile frumosuluí, cum le-a trecutŭ Eminescu totŭ-deauna. Pessimismulŭ este ca vinulŭ. Beutŭ cu mĕsură desfătézĕ pre omŭ, beutŭ fără mĕsură îlŭ îmbétă. Lenau folosesce pessimismulŭ numaí unde e la locŭ și și acolo cu cumpětŭ, și pentru aceea cântecele luí suntŭ plăcute. Eminescu este maí totŭ bětŭ de pessimismŭ, și pentru aceea cântecele luí suntŭ grețóse.

Ca să se védă acésta evidentŭ, amŭ potó aduce maí multe esemple și din unulŭ și din altulŭ. După ce însă vomŭ maí revení la Lenau și maí târdiŭ, cândŭ ne vomŭ ocupá de originalitatea luí Eminescu, așa aicí aducemŭ unŭ singurŭ esemplŭ.

Lenau în poesía *„An der Bahre der Geliebten“* își cântă mórtea aleseí inimeí sale. Totŭ acésta o face și Eminescu în poesía sa *„Mortua est“.* Precândŭ însă Lenau își esprimă dorerile inimeí sale numaí în 6 strofe scurte, carí laolaltă formézĕ unŭ întregŭ tare frumosŭ și plăcutŭ, pre atunci Eminescu de abiá își esprimă acelea-și dorerí în șeptespredece strofe și jumětate fără maí nice o legătură între ele, așa câtu treí și patru strofe de lângă olaltă potŭ fi scóse afară din poesíe, fără ca pentru aceea poesía să devină nice maí frumósă nice maí urîtă.

Cuprinsulŭ celorŭ șese strofe din Lenau e următorulŭ: La începutŭ esclamă Lenau fórte frumosŭ, că gratiile iubiteí sale aŭ ademenitŭ mórtea, carea acum o ține în brațele eí. După aceea îí aduce aminte, cum cândŭ erá víe, íí spuneá că o iubesce, și fiindŭ-că i-se păreá, că ea nu l'a auditŭ, o întrébă, că înțeles'a, ce ĭ-a spusŭ? și ea făceá sĕmnŭ cu capulŭ, că a înțelesŭ. Sĕmnulŭ acesta cu capulŭ însă luí i-se păreá atunci prea puținŭ, și ar fi doritŭ maí multŭ. Acum însă, cândŭ o vede mórtă, íí spune éră, că o iubesce, și apoí esclamă, câtŭ s'ar sêmți de fericitŭ, dacă ĭ-ar potó rĕspunde și cu sĕmnulŭ celŭ maí micuțŭ, căcí acum nu i-s'ar maí păré prea puținŭ.

Meine gebrochne Stimme ruft dir bange
Nach: „Ich liebe dich ewig!“ O wie selig
Wär' ich nun, antwortete meinem Schmerz dein
Leisestes Nicken. [1])

Cuvinte puține în strofele aceste, însă ele cuprindŭ o dorere adâncă și esprimată cu cumpětŭ și delicateță. Pare că vedemŭ, pre tristulŭ Lenau, cum privesce la trupulŭ mortŭ alŭ iubiteí sale, necuprinsŭ de nice unŭ altŭ cugetŭ, afară de cugetulŭ fericireí sale, cândŭ ea ar fi vie. Er asĕmĕnarea delicată între aceea, cum i-se păreá sĕmnulŭ cu capulŭ, cândŭ erá vie, și între cum i-s'ar păré acum și sĕmnulŭ acela, dacă ar înviá, esprimă dorerea inimiĭ luí în unŭ modŭ așa de frumosŭ și plinŭ de spiritŭ, câtŭ cetitorulŭ nu póte să nu se împle de milă față cu amêndoí.

Și acum ce face Eminescu în cele șeptespredece strofe și jumětate din: *Mortua est?* Începe cu nesce aseměnărĭ de totŭ nenimerite a mórțiĭ, cumcă adecă iubita i-s'a dusŭ dincolo de hotarulŭ lumiĭ, va să dícă a moritŭ, astŭ-felŭ cum se petrece o: *„faclíe de veghe pre umedí morminte“,* ca și cum o atare făclíe s'ar petrece maí iute ca alte făclíi; cum *„se perde unŭ sunetŭ de clopotŭ în órele sfinte“,* ca și cum unŭ atare sunetŭ de clopotŭ s'ar perde maí iute ca altele, și în urmă ca *„unŭ visŭ, ce-și înmóie aripa în amarŭ“,* ca și cum ce e amarŭ ar trece maí iute, decâtŭ ce e dulce, cândŭ chiar din contră ce e amarŭ ne trece maí cu greu, și ca și cum aripa ar fi organŭ alŭ gustuluí. Apoí trece la descrierea plină de contradicerí a timpuluí, cândŭ ĭ-a moritŭ iubita, după aceea cu nesce tropí de totŭ urîți ne spune, cum o vede și suindu-se spre cerŭ și rĕmânêndŭ și în sicriŭ totŭ-odată, apoí își pune nesce întrebărĭ absurde, că de ce ĭ-a moritŭ amanta, și descrie

[1]) Vocea mea frântă strigă în urma ta cu neliniște: »Te iubescŭ în vecĭ!« O, câtŭ de ferice aș fi acum, de ar' rĕspunde dorerilŭ mele celŭ maí micŭ sĕmnŭ, ce l'aí face cu capulŭ.

loculŭ, unde póte că i-s'a dusŭ amanta, așa fără logică, câtŭ acela póte fi și raiulŭ, căcí acolo suntŭ *„castele cu arcurí de stele“,* și și iadulŭ totŭ-deodată, căcí suntŭ și *„rîurí de focŭ“;* și încă de-ar lăsá-o acolo, dară nu, ci ne spune, că numaí trece prin loculŭ acela, fără ca să ne spună, că unde se duce. Până aicí în nóuĕ strofe vorbesce totŭ Amor. Acum „geniulŭ“ nostru învêrte unŭ șrofŭ în „mașina creerilorŭ“ sĕĭ, și Amor dispare deodată. Pre scenă vine Schopenhauer rabiatŭ. Și ce face Schopenhauer acum prin graiulŭ luí Eminescu? Maí întâiŭ ține unŭ panegirŭ absurdŭ alŭ morțiĭ față cu viéța, în care biéta viéță capĕtă epitetulŭ „genialŭ“ de: *baltă,* ĕră mórtea ca ceva maí pre susŭ epitetulŭ de: *chaos.* După aceea geniulŭ nostru vede lucrurí, ce nu le-a maí vĕdutŭ nimenι, anume vede soriĭ stîngêndu-se și stelele picându, și în fața privelișteí acesteia teribile íí vine a crede, că tóte-sŭ nemica, cu tóte că de ĭ-ar cadé numaí o sté în capŭ, s'ar convinge, că nu e nemica, ci o realitate mare. Apoí ca să fie sublimŭ, vede cerulŭ prefăcêndu-se într'unŭ cîurŭ spartŭ, în care prin găurí se cernŭ lumile, ĕră prin spărtură cade nemica. [1]) Din tóte aceste apoí trage supĕratŭ conclusiunea, că amanta luí n'o să maí învie, din *„chaos“* n'o să maí vină în *„baltă“.* După aceea ĕră e cu voe bună și ne spune, cum își radĕmă harfa spartă de țĕrâna eí, și cum n'o plânge, fără o fericesce, fiindŭ că ea a scăpatŭ din viéță, pre care o numesce acum: „chaos“, uitându-și, că maí înainte epitetulŭ de: *chaos* îlŭ dede morțiĭ, nu vieții. La capetŭ lasă pre metafisiculŭ Schopenhauer să strige în gura mare, că: *„a fi e o nebunie“,* că în lume nu e nicĭ unŭ sensŭ, și că nu esiste Domnedeŭ, și pentru ce? Pentru-că geniuluí nostru ĭ-a moritŭ amanta, din *„baltă“* ĭ-a mersŭ în *„chaos“,* deși maí înainte erá voiosŭ și o fericeá, că a moritŭ, va se dícă, că din o *„baltă“* (viéța) s'a dusă în *„chaos“* (mórtea) saŭ din unŭ *„chaos“* (viéța) s'a dusŭ în altŭ *„chaos“* (mórtea).

Dacă unŭ omŭ de rêndŭ ar vorbí în publicŭ așa fără înțelesŭ și fără legătură, ar grămădí preste olaltă atâtea absurdităț și ar face atâtea conclusiunι fără premise, ca în poesia acésta aluí Eminescu, atunci de s'ar întêmplá lucrulŭ acesta în o cetate cu relațiunι regulate ale ordineí publice, păzitoriĭ ordineí acesteia de sicurŭ că l'ar' oprí, și s'ar îngrijí, ca să fie visitatŭ prin psichiatri, și dacă cineva le-ar díce să-ĭ deá pace, că acela e unŭ geniŭ, atunci și la acesta ĭ-ar merge póte asemenea.

Lenau s'a îndestulitŭ cu o esprimare scurtă a dorerií, însă plină de frumseță poetică. Eminescu însă devine unŭ metafisicŭ confusŭ, absurdŭ, rabiatŭ și pessimistŭ până la grétă. Și âmbiĭ în fața aceluia-și obiectŭ.

Afară de aceea despre Lenau față cu Eminescu maí amintimŭ numaí atâta, că Lenau a cântatŭ și plăcerile și desfătările vieții, fiindŭ că deși pătrunsŭ de ideí pessimiste, totuși erá capace a sêmți adêncŭ și plăcerile și desfătările, ce le póte oferí lumea și viéța. Inima luí a fostŭ ca florile acele, ce se închidŭ preste nópte înaintea întunereculuí, se deschidŭ însă îndată ce apare sórele. Câtŭ de frumosŭ se tânguesce elŭ în oda „Vergangenheit“, că cemeterulu dilelorŭ trecute îngrópă în sine și tânguirile, dară și fericirea inimeí.

„Friedhof der entschlafnen Tage,
„Schweigende Vergangenheit!
„Du begräbst des Herzens Klage
„Ach und seine Seligkeit! [2])

[1]) Ca cetitoriĭ să nu cugete, că esagerămŭ, reproducemŭ strofa acésta absurdă:

»Se póte, ca bolta de susŭ să se spargă,
»Să cadă nimica cu nóptea luí largă,
»Să vĕdŭ cerulŭ negru, cum lumile-și cerne,
»Ca prădí trecătóre a morțiĭ eterne.

[2]) Cimiterŭ alŭ dilelorŭ adormite, trecutŭ tăcutŭ! Tu îngropí tânguirea inimeí, o, și fericirea eí!

Eminescu însă este față cu ori ce desfătări cu totulŭ posomorîtŭ, blasatŭ, nesusceptibilŭ de nicĭ o bucurie, veștedŭ, amorțitŭ și cu dorințe confuse, bizare și fără înțelesŭ, cum se póte vedé din cele patru variante ale poesieĭ: *Maĭ am unŭ singurŭ dorŭ*, în carĭ nu scie omulŭ nicĭ că ce vrea, nicĭ că pentru ce vrea, ce i-s'ar' păré că vrea; atâta însă póte vedé în ele orĭ cine, că în versurile aceste rele vorbesce unŭ sufletŭ misantropŭ, pentru care viéța e o sarcină nesuportabilă, fără să aîbă causă de a o considerá de atare, unŭ sufletŭ, care nu maĭ are dorințe nobile, fundate și raționabile, ci numaĭ capriciĭ.

Ma și unde s'ar păré, că trece preste fața luĭ unŭ zimbetŭ de abia observatŭ, ca la capĕtulŭ luĭ „Calinŭ", și acolo prin întorsura, ce o face punêndŭ alăturea cu nunta ómenilorŭ și nunta animalelorŭ, zimbetulŭ acesta se vede numaĭ decâtŭ, că e zimbetulŭ ironicŭ și satiricŭ a unuĭ filosofŭ pessimistŭ, care rîde de idea, ce o aŭ ómeniĭ de demnitatea lorŭ, și chiar pentru aceea și zimbetulŭ acesta devine cu totulŭ nepoeticŭ și respingătorŭ.

În urmă Lenau ardeá de foculŭ iubireĭ de patrie, catŭ în călătoria sa preste oceanulŭ atlanticŭ la America nu-și poteá luá cugetulŭ dela patria sa. Cerulŭ, vêntulŭ, valurile măriĭ, tóte i-se păreaŭ că vorbescŭ de patria sa, éră elŭ îĭ plătea tributulŭ cu lacrimĭ vĕrsate în mare.

Nun denk' ich Dein, so sehnsuchtschwer,
Wo manches Herz mir hold,
Und ströme dir ins dunkle Meer
Den warmen Thränensold. [1])

Eminescu însă numaĭ în satira a treia vorbesce de patria sa, și și acolo nu ca fiŭ alŭ patrieĭ mistuitŭ de iubirea eĭ, ci ca omŭ de partidă, care ar voĭ ca Țepeșŭ Vodă să tragă în țapă pre toțĭ contrariĭ sĕĭ politicĭ. Éră în doina dela pag. 175 în catŭ este originalŭ — căcĭ precum vomŭ vedé, partea din urmă despre Stefanŭ Domnulŭ Moldoveĭ este unŭ plagiatŭ din poesia poporală — maĭ bine ar fi tăcutŭ și n'ar fi batjocuritŭ astŭ-felŭ patria, în care fŭ născutŭ și crescutŭ, căcĭ și în acésta vorbesce maĭ multŭ ca omŭ de partidŭ, care pre contrariĭ de principiĭ îĭ ține de străinĭ în țĕră, și pre muscanĭ și alțiĭ îĭ vîresce printre eĭ numaĭ ca să nu fie spiritulŭ de partidă prea evidentŭ. Bietulŭ omŭ, până nu și-a stricatŭ capulŭ cu filosofía luĭ Schopenhauer, cândŭ scriá câte o poesie, bine rĕŭ, cum poteá, se maĭ inspirá și de iubirea de patrie, cum se póte vedé din poesia *„Ce-ți doresc eŭ ție dulce Românie"*, publicată în Nrulŭ 14 din „Familia" depre 1867. După ce însă s'a încuibatŭ în sufletulŭ luĭ filosofia acésta periculósă, ca poetŭ și-a uitatŭ cu totulŭ de patria sa, și simțiá maĭ mare plăcere a cântá Veneția, Egiptulŭ și India, pre carĭ nu le vĕduse niciodată, ma chiar și pre diavolulŭ decâtŭ pre *„dulcea Românie"* de óre cândŭ-va.

Dacă tinerimea română sedusă astăzĭ așa tare cu cultulŭ luĭ Eminescu îlŭ va imitá în privința acésta, atunci vomŭ avé destuĭ pessimiștĭ, vediștĭ, egiptologĭ și maĭ scie Domnedeŭ ce, nu vomŭ avé însă, ce e lucru de căpetenie, nu vomŭ avé, cu dorere trebue să dicemŭ — Românĭ. (Va urmá).

[1]) Acum imĭ aducŭ de tine aminte, atâtŭ de plinŭ de doru, unde *multe* inimĭ *mi*-sŭ drage, și-țĭ vĕrsŭ în marea întunecósă tributulŭ celŭ caldŭ alŭ lacrimelorŭ.

Reflesiuni.

Si consuetudo vicerit, vetus lex sermonis abolebitur.
(Quintilian Instit. I. 5, 29).

In Nr. 15 din Foi'a beserecéscapolitica *„Unirea"* in Feuilleton, aparuse unu articlu esîtu din pen'a Dlui prof. Alesiu Viciu, alu carui-a titlu e: „Nóu'a direcție sî „Iubileulu Convorbiriloru literari." cu motto:

„Ce e reu și ce e bine
Tu te'ntréba sî socóte!"
(Eminescu, glossa).

Dupace dl. Al. Viciu in locu de a gratulá simplaminte domniloru dela „Nóu'a direcție" sî a jubilá impreuna cu densii, din incidentulu jubileului de 25 de ani alu Revistei: „Convorbiri literari", pune pre tapetu, desî in modu implicitu, cestiunea ortegrafiei etimologice.

Dupace dlu A. Viciu in esordiulu articlului seu lauda ce e dreptu pre auctorii sî continuatorii principiului etimologicu: Clain, Sîncai, Petru Maioru, sî mai pre susu pre eruditulu filologu demnulu de pia memoria T. Ciparîu, care in neperitoriele sale opuri a desfasiuratu sî sustienutu cu argumete neresturnabile principiulu etimologicu; cá totu densulu se pota dîce mai incolo érasi in modu implicitu, cà acei'a si-au traitu traiulu, si si-au mâncatu malaiulu; cà-ci cu mórtea loru a apusu sî sistemulu loru, pre care în vietia l'au sustienutu cu logica sî consecintia uimitóre.

Dupa-ce eu din capulu locului n'am consemtîtu cu celea espuse de dl. Al. Viciu in articlulu seu relative la ortografía; asia cu permisiunea On. Redactiuni mieau voia a face unele reflesiuni fugitive sî obiective totu-odata.

Trecundu preste unele pasagie din articlulu dlui A. Viciu, cari nu se tienu de obiectu; me voiu restringe la acelea, cari se tienu strinsu de ortografía spre a-i face unele observatiuni. Si anume la pasagiulu, in care dlu A. Viciu dîce:

„Românii de preste munti suntu mai practici in ale limbei, cà-ci ei au apropiatu limba literaria de graiulu viu alu poporului; au simplificatu ortografi'a introducundu semnele."

Observu: cà semnele in ortografi'a romana cu litere latine s'au introdusu numai din tendinti'a de a *facilitá* tote, chiaru sî ortografi'a, fia chiaru sî cu coruptiunea limbei; sî semnele acestea la întaî'a vedére, lu-aducu pre strainu la ace'a parere, cà limba asia impenata e vre unu dialectu slavicu, polonu ori bohemicu, sî nice prin minte nu-i trece cà e dialectu românu. Semnele in ortografía aru mai avé ceva locu pentru incepetori sî straini, precum sî pentru aceia, cari nu au destula cunoscintia de gramatica, cá se-si póta cetí limb'a fora semne.

Candu sum in contr'a semneloru, nu voiu se dîcu categorice cà limb'a româna nu póte suferí nici unu semnu in ortografía, ci numai atât'a, cà nu se cade a introduce semne de prisosu sî nefundate pre nice o regula naturale a limbei.

Semnele neincungiuratu de lipsa in ortografi'a româna suntu semnele accenteloru, cari se intrebuintiéza sî in alte limbe romanice atatu spre desemnarea tonului, câtu si din alte cause; dar' e de insemnatu, cà sî accentele suntu numai pentru distinctiunea unoru forme sî persóne la verbe, p. e. *laudá* cu accentulu acutu pre ultima, cá se nu se dîca *lauda;* sî *laudà* cu accentulu greu totu pre ultima spre a se distinge de person'a a 3-a a imperfectului; sî altele despre cari tracteza mai pre largu gramatica. —

Urmeze fia-care regul'a de auru, pronunciata de unu mare filologu, carea suna: *„unde ajunge regul'a gramaticala, suntu de prisosu semnele."*

Acestea cu privire la aplicarea semneloru.

La celea espuse de dlu A. Viciu în pasagiulu: „Numai este nevoia cá ortografi'a se fia transparentulu originei nostre latine. Astadi „Doin'a" bate pre Roesler, dupa cum dîce dlu Hașdău."

Observu: asia este, dar' ortografi'a e vestmentulu limbei, déca ortografi'a e rea sî diforma, ea diforméza sî strica tota limb'a, cá sî unu vestmentu croitu reu.

Numai prin unitatea in scriere sî vorbire, numai prin curatirea limbei de strainismi sî barbarismi, vomu ajunge la *unitatea* in limba, care trebue se fia scopulu supremu alu toturoru barbatiloru literati; sî acest'a nu se pote ajunge decâtu pre bas'a principiului etimologicu, uniculu rationalu sî conducatoriu la scopu.

Numai prin intrebuintiarea cuventeloru curatu romanesci vei face limb'a literaria accesibila poporului; er' prin intrebuintiarea de cuvente straine neintielese precum: *hazu, hazliu, dainuire* s. a. de cari geme diuaristic'a romana, pana-i hàulu, cá se me folosescu si eu de unu terminu alu „Nouei direcție". Sî apoi cu *doina, dainuire, hazu* s. a. anevoia vei bate pre Roesler sî vei demustrá latinitatea limbei si a poporului românu.

In fine dîce dlu A. Viciu: „O limba literara formata pre bas'a istoriei limbei, curatîta de elemente straine sî de nou apropiata de cea latina prin reactivarea formeloru vechi si prin adoptarea neologismiloru de lipsa, s'a doveditu nepracticabila. Eta de ce intregu edificiulu culturalu alu etimologistiloru estremi s'a ruinatu prin insasi greutatea sa. Totu din caus'a acést'a trebue se cedeze sî eruditulu sistemu ciparianu fundatu in decursulu unei vieti intregi, espusu cu precisiune rara, cu logica sî consecentia uimitóre."

Acum aci dle Viciu stà in locu sî meditéza asupr'a acestoru pasagie espuse cu multa emfase, seau dupa Eminescu: *„Tu te'ntréba sî socóte!"*

Ce argumentu mai poternicu sî convingutoriu vei poté aduce spre a demustrá originea latinitatiei poporului rom. decâtu insasi limb'a lui curatîta de elemente straine sî apropiata de limb'a matre latina, în catu concedu formele limbei române, carea-si are particularitatile ei proprie deosebite de ale celoru-alalte limbe sorori neo-latine. Seau cugeti cà prin introducerea de cuvente straine neintielese ne cum de poporu, dar' nici de carturari, precum si prin introducerea de neologismi pociti sî fauriti de „Nou'a direcție" precum: *dîlnicŭ, josnicŭ, rodnicŭ, trudnicŭ* s. a vei poté ajunge la scopu? nici o data.

Blasiu, 26 Maiu 1891.

I. Germanu,
profesoru.

În urma insistinței dluĭ trimițetorŭ amŭ publicatŭ observațiunile acestea cu ortografia Cipariană. Chiar pentru aceea folosimŭ ocasiunea acésta spre a lămurí pusĕțiunea nóstră față cu cestiunea ortografieĭ.

Tótă cestiunea ortografieĭ noĭ o ținemŭ, în câtŭ ne atinge pre noĭ, de unŭ lucru secundarŭ. Lucrulŭ principalŭ la noĭ este, ca principiile genuine bisericescĭ să câștige în poporulŭ nostru românescŭ câtŭ maĭ multŭ terenŭ, și unŭ interesŭ sănĕtosŭ față cu biserica să se

desvólte în tóte păturile poporuluĭ nostru. Şi în urmărirea şi ajungerea acestuĭ scopŭ sacru nu multŭ ne pasă de aceea, că ideile profesate de noĭ scrie-le-vomŭ românesce cu ortografia ciparianăsaŭ cu a Academieĭ. În punctulŭ acesta alŭ ortografieĭ suntemŭ gata orĭ şi cândŭ a împlini gustulŭ şi dorinţa publiculuĭ, şi de dragulŭ unuĭ sistemŭ ortograficŭ nu vomŭ închide fóiĭ nóstre calea spre a poté străbate şi în atarĭ cercurĭ, în carĭ sistemulŭ acesta nu e bine vĕdutŭ, şi din causa ortografieĭ nu e cetită bucurosŭ nicĭ fóia nóstră. Pre câtŭ suntemŭ de strictĭ ma inflexibilĭ în principiile bisericeĭ, pre atâtŭ suntemŭ de prevenitorĭ faţă cu publicul în o cestiune secundară ca a ortografieĭ. Afară de aceea fóia nóstră este unŭ organŭ alŭ bisericeĭ românescĭ gr.-catolice şi nu o Academie de sciinţe. Pentru aceea în cele bisericescĭ ca fiĭ adevĕraţi aĭ bisericeĭ ne supunemŭ în consciinţă Romeĭ. În ale ortografieĭ însă ne supunemŭ bubucurosŭ Academieĭ din Bucurescĭ, areopagulŭ celŭ maĭ competentŭ în o atare cestiune. Nu întrebămŭ, că bună este saŭ nu acéstă ortografie. Detorinţa de Românĭ însă ne impune, ca să nu facemŭ scisiune ortografică în corpulŭ jurnalisticeĭ române, ci să ne supunemŭ, dacă voimŭ să ajungemŭ la unitate ortografică. Nu voimŭ a fi schismaticĭ în credinţă, şi ne supunemŭ Romeĭ; nu voimŭ însă a fi nice schismaticĭ în ortografie, şi ne supunemŭ Academieĭ din Bucurescĭ, căcĭ din ortografie nu vomŭ face cestiune dogmatică nicĭ cândŭ, cum aŭ făcutŭ unĭĭ din cestiunea călindaruluĭ.

Védă eruditiĭ, cum vorŭ poté combate maĭ bine pre Roesler, cu ortografia ciparianăsaŭ cu a Academieĭ, deşi noĭ credemŭ, că Roesler trebue să se combată cu alte arguminte şi nu cu ortografia. Tréba lorŭ este. Lupte-se şcóla ultrapuristă orĭ câtŭ cu şcóla ultrapopulară în construirea uneĭ limbĭ românescĭ culte, noĭ vomŭ gratulá celeĭ învingătóre, deşi credemŭ, că viitorulŭ nu va fi a nicĭ uneia, ci a uneĭ a treia, care va ţiné mijloculŭ între aceste dóuĕ estreme, a uneĭ a treia, carea nu va dice: *vreme,* cândŭ avemŭ: *timpŭ,* dară nicĭ: *peste,* cândŭ avemŭ: *ciumă.* Noĭ până atunci vomŭ urmá, pre câtŭ ne va fi cu potinţă în ale ortografieĭ şi ale limbeĭ direcţia Academieĭ din Bucurescĭ.

Acésta este pusĕţiunea nóstră în cestiunea ortografieĭ şi a limbeĭ, singura pusĕţiune corectă, ce o potemŭ urmá şi ca unitĭ şi ca Românĭ. Cine cugetă, că face serviţiŭ sciinţeĭ şi naţiuneĭ, observândŭ şi maĭ departe ortografia ciparianăsaŭ cine cugetă că vomŭ progresá în uniformitatea ortografică prin aceea, că fiecare românŭ ignorândŭ Academia îşi va fi şie-şĭ o Academie pentru sine, acela urmeze cugetelorŭ sale, noĭ în unŭ atare anarchismŭ nu-lŭ împedecămŭ, pentru-că nu-lŭ potemŭ împedeca.

Şi cu aceste împlinindu-ĭ dlul trimiţĕtorŭ astă-dată dorinţa de a-ĭ publicá observările cu ortografia ciparianăde-cherămŭ tótă cestiunea de închiată atâtŭ pentru dînsulŭ, câtŭ şi pentru Domnulŭ, căruia ĭ-a făcutŭ observările. Articli sciinţificĭ şi obiectivĭ în ale limbeĭ nóstre vomŭ publicá pentru aceea bucuroşĭ dela orĭ ce fiŭ alŭ bisericeĭ şi naţiuneĭ nóstre, dacă nu se va maĭ pretinde să facemŭ abatere dela ortografia Academieĭ, şi să ne împestriţămŭ fóia cu dóuĕ ortografiĭ făcêndu-o unŭ felŭ de hermafroditŭ ortograficŭ.

Bibliografie.

Trandafirĭ şi viorele. Poesiĭ populare culese şi ordinate de Ioanŭ Popŭ Reteganulŭ, învĕţătorŭ. Ediţiunea II. amplificată. Gherla, 1891. Tiparulŭ şi editura Tipografieĭ „Aurora" A. Todoranŭ. Pagine 191 în 8° micŭ. Dlŭ învĕţătorŭ Ioanŭ Popŭ Reteganulŭ e deja cunoscutŭ publiculuĭ românŭ din maĭ multe scrierĭ populare de ale sale, şi prin publicarea acesteĭ colecţiunĭ a făcutŭ unŭ mare serviţiŭ literatureĭ nóstre, de óre ce în poesia populară nu se oglindéză numaĭ istoria poporuluĭ nostru concepută de elŭ însuşĭ, ci totŭ-odată se arată şi firea luĭ, precum şi modulŭ luĭ de a cugetá, sîmţĭ şi lucrá în diversele împrejurărĭ ale vieţiĭ. Reproduse fiindŭ poesiile, aşa precum aŭ fostŭ audite din gura poporuluĭ, colecţiunea de faţă are mare meritŭ şi din punctŭ de vedere limbisticŭ. Celŭ maĭ mare folosŭ îlŭ aduce ea însă prin aceea, că fiindŭ concepută de porŏ, e şi cetită bucurosŭ de elŭ, prin ce se lăţesce gustulŭ de cetitŭ, şi cu acésta se deschide calea la deşteptarea şi luminarea luĭ. Poesiile cuprinse în colecţiune se împartŭ: I în cântece bĕtrânescĭ (pag 13—30), II — voinicescĭ (pag. 31—51), III— ostăşescĭ (pag. 52—77), IV — de bucurie (pag. 78—84), V — de amorŭ (pag. 85—125), VI — de jale (pag. 125—131), VII — de dorŭ (pag. 132—139), VIII — de urîtŭ, mănie, nĕcasŭ, (pag. 140—159), IX — satirice (pag. 160—170), X nupţiale (pag. 171—179), şi XI chiuiturĭ (pag. 180—191). Ce privesce forma esternă, ediţiunea este fórte elegantă şi cu gustŭ. Ca recomandare însĕmnămŭ, că deja a apărutŭ în a II-a ediţiune în restimpŭ de 7 aniĭ, ceea ce la noĭ e lucru cam rarŭ. Preţulŭ?

Posta Redacţiunii: Dlŭ Gr. T. în V. Despre cele ce ni le scriĭ acum, ne-aĭ maĭ scrisŭ odată, şi s'a şi luatŭ notiţă în numĕrulŭ 6 alŭ »Uniriĭ«, de dóuĕ orĭ nu potemŭ pubicá acelaşĭ lucru. — P. C. în C-a. În »Unirea« nu aĭ fostŭ suspiţionatŭ, decĭ n'aĭ de a te scusá

Editorŭ şi redactorŭ rĕspundĕtorŭ:
Dr. Vasiliŭ Hossu.

JOSIFU GAVORA (1) 13—30
distinsŭ cu medalia esposiţională cea mare pentru lucru escelentŭ şi gustŭ bunŭ la esposiţiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.
Budapesta. IV. strada Vaţuluĭ Nr. 17
Recomándŭ cu preţurĭ de cele maĭ convenabile şi în esecutare câtŭ se póte maĭ frumósă obiecte de lipsă
pentru adjustarea bisericeloru, si anume:

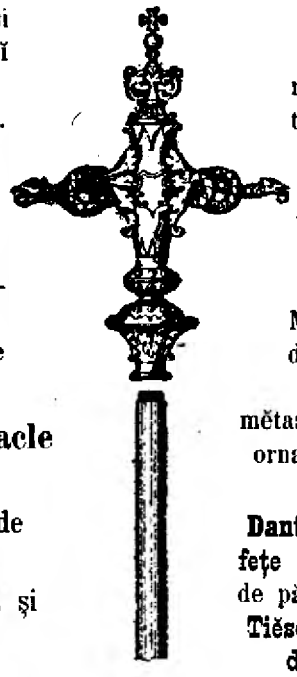

Felóne preoţescĭ şi **stichare** diaconescĭ
Flamure pentru biserică şi reuniuni.
Flamure pentru reuniuni de pompieri, de scolarĭ, reuniuni bisericescĭ, reuniuni industriale, de cântărĭ şi de pompe funebre.
Candelabre, racle şi **potire, luminarie** de **parete** şi de **altariŭ,** şi **candele.**
Primescŭ şi efeptuiescŭ ieftinŭ repararea vestmintelorŭ besericescĭ, întrargintarea şi întraurirea de potire, racle, candele şi luminarie de altariŭ.
Mare asortimentŭ de brodării de aurŭ, de argintŭ şi de mĕtasă, precum şi de ornaturĭ besericescĭ brodate
Dantele besericesci, feţe de altariŭ, crucĭ de părete şi de scólă.
Tiĕsĕturi bisericescĭ, damasturĭ etc.
Acurătatea mea o potŭ dovedi cu sute de epistole recunoscătóre.
Tarifurĭ de preţurĭ şi preliminare de spese trimitŭ la cerere francate.

Fundată în an. 1858.
FRANCISCŬ WALSER
Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale imp. şi reg. Archiducele **Josifŭ.**
proprietarulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recuisite de pompieri, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ
Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66
recomándă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preotĭ
TURNATORIA SA DE CLOPOTE

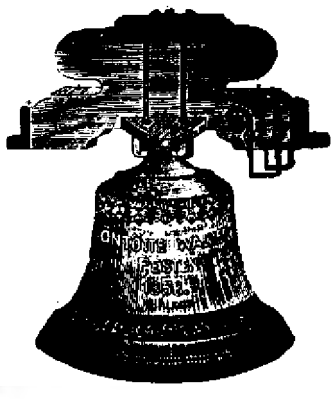

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice:
cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare.
Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.
Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.
(2) 23—52
Preliminare de spese şi Preţŭ-courantŭrĭ se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.
Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Fóiă bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia sĕ se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaşiŭ.

Anulŭ I. Blaşiŭ 13 Iuniŭ 1891. Numerulŭ 24.

Noi şi romano-catolicii din patrie.

Biserica catolică în cele ce atingŭ ritulŭ şi disciplina este o biserică federativă. Precum erau în vécurile dintâiŭ ale creştinătăţii mai multe rituri isvorîte din una şi aceeaşi credinţă, aşa este în biserică şi astădi. Şi astădi încă esistŭ în biserică mai multe rituri, prin cari însă prin tóte se manifestéză ca în nisce simbóle una şi aceeaşi credinţă, credinţa creştină catolică. Şi tóte riturile aceste suntŭ în sînulŭ bisericei catolice egalŭ îndreptăţite şi respectate.

Precum însă diversitatea acésta de rituri nu alteréză nici câtŭ de puţinŭ unitatea în credinţă, chiar aşa nu alteréză nici legătura iubirii între credincioşii bisericei catolice aparţinétori diverselorŭ rituri. Ca şi în alte lucruri, aşa şi în iubirea acésta premerge Sântulŭ Scaunŭ Apostolicŭ cu esemplulŭ celŭ mai frumosŭ. Sânţia Sa Capulŭ bisericei iubesce şi strînge la sînulŭ sĕŭ părinţescŭ într'o formă şi cu aceeaşi inimă pre romano-catolici, greco-catolici, armeno-catolici şi aşa mai departe. În palaţulŭ Vaticanŭ greco-catolicŭlŭ chiar aşa se sêmţesce în casa părinteluĭ sĕŭ iubitŭ ca şi romano-catolicŭlŭ.

Lucru firescŭ, că iubirea acésta trebue să se nutréscă şi créscă şi între romano-catolicii şi greco-catolicii patrieĭ nóstre, căci ea este sĕmnulŭ distinctivŭ alŭ creştinilorŭ celorŭ adevĕraţi după cuvintele Mântuitoruluĭ: *„Din acésta voră cunósce ómenii, că sunteţi învĕţăceii mei, de vĕ veţi iubí unulŭ pre altulŭ.“* Ma cândŭ biserica este atacată saŭ împedecată de o parte saŭ alta, atunci toţi membrii bisericeĭ catolice din patria nóstră fără deosĕbire de ritŭ suntŭ datorî în consciinţă şi înaintea luĭ Domneḍeŭ a pune umĕrŭ la umĕrŭ spre a înfruntá pre duşmanulŭ comunŭ şi a apĕra biserica.

Şi noi Românii greco-catolicî din provincia metropolitană românéscă de Alba-Iulia dela iubirea sinceră a romano-catolicilorŭ ca a fraţilorŭ nostri de aceeaşi credinţă nu ne vomŭ abate fără póte la părere numai atunci, cândŭ vorŭ pofti dela noi să părăsimŭ terenulŭ catolicŭ şi sĕ-i urmămŭ în lucruri străine de biserică. Atunci noi îi vomŭ combate, însă din iubire, nu din ură. Totŭ asemenea vomŭ fi gata, orî cândŭ va cere lipsa, a ne asocia cu eî, a le întinde mână frăţéscă şi a luptá laolaltă, de câte orî interesele bisericeĭ nóstre comune catolice ne vorŭ chemá la luptă. Şi să scie inimicii bisericeĭ, că nu esistă potere pre lume, carea să ne pótă despărţi deolaltă atunci, cândŭ versulŭ bisericeĭ catolice atacate saŭ asuprite ne chiamă, să o apĕrămŭ. Căci dacă nu amŭ făce aşa, atunci amŭ fi şi unii şi alţii nisce laşi şi trădătorî, şi chiar prin aceea amŭ încetá a mai fi membrî aî bisericeĭ catolice, mama nóstră a toturorŭ.

Însă precâtŭ suntemŭ de resoluţi în direcţiunea acésta, pre atâta suntemŭ de resoluţi şi în o altă direcţiune. Precâtŭ suntemŭ de gata în orî ce momentŭ a merge în patria nóstră cu romano-catolicii laolaltă, cândŭ o poftesce acésta interesulŭ adevĕratŭ alŭ bisericeĭ catolice, carea e mama nóstră comună, pre atâta suntemŭ de gata a ne despărţi de eî, cândŭ eî părăsindŭ terenulŭ bisericescŭ se punŭ pre terenulŭ utopiilorŭ naţionale, pre care terenŭ apoî nu ne mai potemŭ întâlnî laolaltă ca fraţi, şi ne vedemŭ constrînşi în eî, în amicii credinţeĭ nóstre, a combate pre inimicii limbeĭ şi némuluĭ nostru.

Numaî cu dorere trebue să mărturisimŭ, că în timpulŭ mai nouŭ s'aŭ aflatŭ destuî membri aî clerului romano-catolicŭ din patria nóstră, carî s'aŭ lăsatŭ a fi prinşi în laţurile şovinismuluĭ şi a utopiilorŭ de magiarisare. Cu multă dorere amŭ fostŭ constrînşi a vedé chiar şi episcopi romano-catolicî punêndu-se în fruntea unorŭ societăţi, ce urmărescŭ scopurî naţionale utopice, a unorŭ societăţi, carî chiar pentru scopurile acestea nu vorŭ câştigá nicî cândŭ nici stima nici iubirea nóstră. Ma chiar din contră nu potemŭ ascunde unŭ zimbetŭ óre care compătimitorŭ, cândŭ vedemŭ bărbaţi serioşi, cum suntŭ de comunŭ episcopiî romano-catolicî, punêndu-se în fruntea la atarî societăţi. Nu voimŭ să ḍicemŭ prin acésta nicî de cum, că dóră toţi membrii clerului romano-catolicŭ ar' fi fostŭ aşa slabî de spiritŭ, câtŭ să se lase a fi seduşi în laţurile şovinismuluĭ naţionalŭ. Din contră cu bucurie constatămŭ, că în clerulŭ acesta

---

Feuilleton.

Amintirî de călĕtorie.

Constantinopolŭ, 1 Augustŭ 1890.

Frate Isidóre!

Aşa dară în bazarulŭ celŭ vestitŭ alŭ Stambululuĭ amŭ mersŭ după aceea.

Dară pre cale către bazarŭ ajunserămŭ la unulŭ dintre multele mausolee de ale sultanilorŭ. Cela ce nu pregetă a cutrierá stradele cele colţuróse ale Stambululuĭ şi a pătrunde în curţile moşeelorŭ, acela dă în multe locurî de mausolee de-ale înfricoşaţilorŭ potentaţi din dinastia Osmanidilorŭ. Turbele saŭ mausoleele acestea le afli une orî în strade de cele mai cercetate, în *mijlocŭlŭ* caosuluĭ, ce ţi-lŭ oferescŭ privirii şetrele neguţătorilorŭ şi ale meseriesilorŭ, dară mai adese orî lângă moşee în partea de spre Meca. Céstă din urmă va să ḍică printr'unŭ simbolŭ, că sufletele celorŭ ce zacŭ aci în sarcofage, aŭ făcutŭ peregrinarea cea mai de pre urmă la Mahomed.

Istoria vécurilorŭ celorŭ mai din urmă ale apusuluĭ nu scie povestí fără numaî despre puţine casurî, în carî capete încoronate arŭ fi avutŭ unŭ sfârşitŭ tragicŭ. Şi chiarŭ de aceea adie o pace sântă în jurulŭ criptelorŭ regescî ale apusuluĭ. Dară rĕsăritulŭ cela ce ne încătuşéză fantasia cu atâtea ilusii, nu vrea să scie despre astŭ-felŭ de cripte. Viéţa Osmanidilorŭ e unŭ lanţŭ neîntreruptŭ de fapte îngrozitóre, carî profetulŭ îngrigeatŭ de esistinţa învĕţăturei sale le-a demandatŭ urmaşilorŭ sĕi ca mijlocŭlŭ celŭ mai de frunte spre glorificarea islamuluĭ. Aşa decî şi criptele sultanilorŭ suntŭ totŭ atâtea pagine de ale *istorieĭ*, de pre carî ochiî sufletuluĭ potŭ să cetéscă numaî gróză şi vĕrsare de sânge.

Câtŭ de cu greŭ póte călătorulŭ să fie predomnitŭ de cugetărî mai blânde aflându-se în locaşurile acestea ale morţiî! Apropiându-se de sarcofagele mai monumentale, pare că vede umbre sângerânde trecêndŭ pre dinaintea sa. Aşa ţi amintescŭ mausoleulŭ moşeeĭ Agia Sofia, unde dormŭ Selim II şi lângă elŭ Mahomed II şi şeptespredece fraţi aî luĭ, pre carî Mahomed I-a ucisŭ cuprinsŭ fiindŭ de frica neîncetată, că eî îlŭ vorŭ rĕsturná de pre tronŭ.

Mausoleulŭ, în care amŭ întratŭ noî mergêndŭ către bazarŭ, este celŭ alŭ luĭ Mahmud II. Acestŭ mausoleŭ e celŭ mai nouŭ şi mai frumosŭ dintre tóte. Ne este simpatică amintirea luĭ Mahmud, fiindŭ că elŭ a întemeiatŭ era mai nóuă şi mai reformatóre şi civilisatóre a imperiuluĭ turcescŭ. Dară sfârşitulŭ luĭ celŭ îngrozitorŭ, — elŭ a moritŭ de delirium tremens, — ne spune, că şi luĭ î-a lipsitŭ energia, ce ĭ-ar fi fostŭ de lipsă, pentru ca să se pótă deslipí de desfrênulŭ celŭ tradiţionalŭ, care-lŭ cultivară strămoşiî luĭ. Şi aci veḍî cu ochiî sufletuluĭ curgêndŭ şiróie de sânge. E sângele ianicerilorŭ, despre care ţi-am amintitŭ deja, că Mahmud l'a vĕrsatŭ.

Aci zacŭ şi osemintele celorŭ doî fiî aî luĭ Mahmud, carî aŭ moştenitŭ unulŭ după altulŭ împĕrăţia părinţéscă şi privilegiulŭ unui sfârşitŭ îngrozitorŭ. Despre sfârşitulŭ sultanuluĭ Abdul Medjid, celŭ mai bĕtrânŭ dintre aceştî doî fraţi, se istorisesce, că elŭ în nóptea ḍileĭ celeĭ de pre urmă a luneĭ Ramazan, cândŭ după datina dinastieĭ Osmanidilorŭ se înmulţesce cu *o* fecióră *tinĕră* numĕrulŭ soţiilorŭ sultanuluĭ, Abdul Medjid trecea prin coridórele cele de marmoră ale palaţuluĭ impĕrătescŭ celuĭ imposantŭ şi feericŭ Dolmabagce, ce se pare a fi crescutŭ din apele Bosforuluĭ. Oglinḍile crau velate, căci cine vede în nóptea aceea chipulŭ sĕŭ în oglindă, aceluia Allah îĭ iea viaţa. Se povestesce, că unŭ camericrŭ

s'aŭ aflatŭ destuĭ membri, carĭ aŭ contrastatŭ cu tărie atarorŭ ademeniriĭ. Pentru aceea însă faptulŭ, că mulți n'aŭ fostŭ în stare a contrastá, nu se póte negá. Aicĭ este apoĭ punctulŭ acela, unde se taie pânza între noĭ și între eĭ, și se deschide o prăpastie în mijlocŭ, preste care nu maĭ potŭ să maĭ trécă până la noĭ nicĭ cum. Căcĭ îndată ce uniĭ membri aĭ clerului romano-catolicŭ din patrie se punŭ în serviţiulŭ atarorŭ utopiĭ, póte că fără să observe, devinŭ nunumaĭ inimicĭ aĭ limbeĭ nóstre, ci și aĭ biserice nóstre, pentru carea limba românéscă este o condițiune de viéță. Bisericeĭ unite îĭ este preste potință să trăéscă și prospereze în mijlocŭl poporului românescŭ fără limba românéscă. Ma fără limba românéscă îĭ este perdutŭ totŭ viitorulŭ și îĭ suntŭ cufundate ca în pământŭ tóte speranțele. De unde celŭ ce atacă limba românéscă, de s'ar escusá orĭ câtŭ, noĭ nu-lŭ potemŭ considerá decâtŭ ca pre unŭ inimicŭ alŭ bisericeĭ românescĭ unite.

Pre lângă aceea dacă membriĭ clerului romano-catolicŭ aŭ dreptulŭ nedisputatŭ de a-și iubí limba lorŭ maternă și poporulŭ lorŭ, din care aŭ eșitŭ, atuncĭ chiar așa dreptŭ ne compete și nóuĕ a ne iubí limba și némulŭ nostru. În iubirea acésta a premersŭ cu esemplu însu-și Mântuitorulŭ nostru, care maĭ întâiŭ s'a îngrigitŭ de oile cele perdute ale némului sĕŭ și a plânsŭ amarŭ, cândŭ a prevĕdutŭ, ce sórte tristă îlŭ aștéptă după dreptŭ pre acela-și némŭ alŭ sĕŭ.

Însă de altă parte totŭ Mântuitorulŭ a arĕtatŭ pentru tóte timpurile, că limbile toturorŭ popórĕlorŭ trebuescŭ respectate. Căcĭ clŭ ca Dumnedeŭ deși ar fi potutŭ tare ușorŭ formá o lume unitară națională cu o singură limbă, ceea ce în statulŭ nostru nu le va succede nicĭ cândŭ societățilorŭ utopice cu episcopĭ în frunte, totuși nu a făcut'o acésta, ci prc cale miraculósă a înșuflatŭ Apostolilorŭ sĕĭ darulŭ limbilorŭ, ca să pótă predicá la tóte popórĕle.

Și așa potemŭ să dicemŭ, că aceĭ membri aĭ clerului romano-catolicŭ, carĭ s'aŭ aruncatŭ în brațele șovinismuluĭ național, în privința acésta nu maĭ staŭ pre basa Evangelieĭ. Și apoĭ nimenĭ nu póte poftí dela noĭ, ca pre atarĭ ómenĭ să-i considerămŭ de frați și în lucrurĭ de acestea; éră dînșiĭ se înșélă amarŭ, cândŭ cugetă, că în lucrurĭ de acestea vorŭ poté să conteze pre spriginulŭ și ajutorulŭ clerului românescŭ unitŭ din provincia metropolitană de Alba-Iuliă.

Amŭ aflatŭ cu cale a le dice acestea, deórece nu odată se întêmplă, de la membri de aĭ clerului nostru românescŭ unitŭ le vinŭ din patria nóstră dela atarĭ societăți rogărĭ subscrise de preoți romano-catolicĭ, ca saŭ să contribuéscă spre scopurĭ utopice naționale străine de noĭ, saŭ în alte privințe să concurgă la spriginirea de atarĭ societăți cu scopurĭ naționale, șoviniste și utopice.

Mântuitorulŭ nostru a disŭ prin Apostolulŭ sĕŭ: „*Unŭ domnŭ, o credință, unŭ botezŭ.*“ Și în acésta vomŭ fi totdeauna laolaltă cu romano-catoliciĭ depre întregŭ rotogolulŭ pământuluĭ. Însă Mântuitorulŭ n'a disŭ nicĭ cândŭ: „*O singură limbă.*“ Și pentru aceea în tendința spre unificarea limbilorŭ patrieĭ nóstre nicĭ cândŭ nu vomŭ merge laolaltă cu aceĭ membri rătăciți aĭ clerului romano-catolicŭ din patria nóstră, carĭ urmărescŭ unŭ scopŭ atâtŭ de străinŭ de Evangelie.

Le dicemŭ acestea odată pentru tot-deauna, ca să fimŭ înțeleși de aceia, carĭ póte că până acum nu ne-aŭ înțelesŭ.

Esamenele de cualificățiune la preparandia archidiecesană. În dilele dela 1 Iuniŭ st. n. a. c. până în 5 Iuniŭ inclusive s'a ținutŭ în Blașiŭ în înțelesulŭ legiĭ esamenulŭ de cualificățiune cu maĭ mulți învățătorĭ poporalĭ. De față aŭ fostŭ Rds. D. Dr *Alesandru Grama* canonicŭ metropolitanŭ ca comisarŭ consistorialŭ, Magnificulŭ Domnŭ Ioanŭ Gáspár inspectorŭ r. de școle în comitatulŭ Albeĭ inferióre, M. O. D. Georgiŭ Munteanŭ directorŭ alŭ preparandieĭ archidiecesane și Multŭ onoratulŭ corpŭ profesoralŭ dela institutulŭ preparandialŭ și școlele normale din Blașiŭ.

La acestŭ esamenŭ s'aŭ însinuatŭ 40 de învĕțătorĭ. Dintre aceștia 5 nu aŭ fostŭ admiși, fiindŭ că de o parte să prevedeá, că nu vorŭ poté depune esamenulŭ cu succesŭ, neavêndŭ altă cualificățiune decâtŭ câte o clasă saŭ dóuĕ gimnasiale, de altă parte suntŭ încă tinerĭ, și ca atarĭ potŭ să absolveze maĭ întâiŭ în ordine institutulŭ preparandialŭ, și apoĭ numaĭ după aceea să se aplice ca învĕțătorĭ. Cu atarĭ individĭ în interesulŭ bine înțelesŭ alŭ instrucțiuniĭ poporale nu este la locŭ a arĕtá nicĭ o indulgință. Căcĭ dacă toțĭ fugariĭ de prin gimnasiŭ cu câte o clasă saŭ dóuĕ se aplicá ca învĕțătorĭ, și apoĭ se admitŭ la esamenulŭ de cualificățiune și capĕtá diploma de învĕțătorĭ, atuncĭ în scurtŭ timpŭ institutele preparandiale vorŭ rĕmâné góle, după ce orĭ cine ar poté ajunge învĕțătorŭ poporalŭ și fără studiele regulate, sistematice și de specialitate ale preparandiilorŭ învĕțătorescĭ.

Astŭ-felŭ la esamenŭ aŭ fostŭ admiși 35 idividĭ, între carĭ 5 învĕțătorese și 30 învĕțătorĭ. Dintre învĕțătorĭ 26 aŭ fostŭ preparandĭ absoluțĭ, carĭ și-aŭ făcutŭ deja și anulŭ de pracsă ca învĕțătorĭ în înțĕlesulŭ legiĭ, éră 4 neabsoluțĭ de institutulŭ preparandialŭ. Aceștĭ 4 aŭ fostŭ admiși singurŭ numaĭ din considerațiunea, că suntŭ prea înaintați în etate, și așa nu se maĭ póte aștepta dela eĭ în o etate așa înaintată să absolveze acum maĭ întâiŭ cursulŭ preparandialŭ. Deosebirea cea mare între eĭ însă și între preparandiĭ absoluțŭ s'a vĕdutŭ numaĭ decâtŭ în tóte studiile atâtŭ la esamenulŭ oralŭ câtŭ și la celŭ scripsalŭ. Căcĭ pre cândŭ din rĕspunsurile preparandilorŭ absoluțĭ poteá vedé numaĭ decâtŭ orĭ și cine, că aceștia suntŭ bărbațĭ, carĭ în specialitatea lorŭ aŭ făcutŭ studiĭ serióse sistematice, și pre câtŭ se poftesce pentru cariera lorŭ, chiar'

---

a recunoscutŭ în cea maĭ nóuă soție a sultanuluĭ pre alésa sa din Gondarulŭ Albisinieĭ și de aceea a ucisŭ pre sultanulŭ. Alțiĭ povestescŭ, că de pre o oglindă ar fi căduțŭ velulŭ, și sultanulŭ trecêndŭ pre dinaintea eĭ și-ar fi vĕdutŭ chipulŭ sĕŭ celŭ îmbĕtrânitŭ nu de anĭ, ci de desfrênulŭ vieței sale, și cândŭ și-a vĕdutŭ chipulŭ în oglindă, a căduțŭ mortŭ pre marmora padimentuluĭ. — Care a fostŭ sfârșitulŭ luĭ Abdul Aziz, celŭ ce a urmatŭ fratelui sĕŭ Medjid în împĕrăție, sciĭ tu bine din istoria dilelorŭ critice, în carĭ ostașiĭ românĭ aŭ făcutŭ minunĭ în vĕdulŭ Rușilorŭ și alŭ Turcilorŭ.

Mausoleulŭ luĭ Mahmud II e de marmoră albă și are formă octogonală. Lumina pătrunde într'însulŭ prin șepte ferești marĭ și închise cu gratiĭ frumóse aurite. Internulŭ mausoleuluĭ cuprinde mobile moderne parisiene, ma chiarŭ și orológe, așa că ți-se pare, că te afli intr'unŭ salonŭ, de nu ți-arŭ aduce aminte cele treĭ sarcofage, că eștĭ într'o criptă. O strălucire adevĕratŭ orientală e desvoltată aci în candelabrele de sticlă și de metalŭ, în balustrade și în podóba părețilorŭ și a cupoleĭ.

Cândŭ ne apropiamŭ de bazarŭ, ne împărtășĭ ciceronele în tainĕ, că Grecilorŭ și Armenilorŭ le-a succesŭ a câștigá privilegiulŭ, ca la gura rĕsăritĕnă a bazaruluĭ să aranjeze unŭ restaurantŭ. Ne-a spusŭ, că restaurantulŭ acesta e o adevĕrată binefacere pentru călătoriĭ, carĭ cercetéză Stambululŭ, căcĭ altŭ restaurantŭ nu aflĭ în totŭ Stambululŭ. La audulŭ acestorŭ destăinuiriĭ noĭ simțirămŭ, ce până aci n'amŭ fostŭ simțitŭ, simțirămŭ anume, că ne este fóme, de nu maĭ vedemŭ cu ochiĭ. Ne amŭ adusŭ aminte și de aceea, că piciórele nóstre încă ne vorŭ fi recunoscătóre, dacă le vomŭ lăsá, să maĭ poposéscă puținelŭ.

Dictum factum. Amŭ prândițŭ de minune în restaurantulŭ acesta elegantŭ, și apoĭ amŭ întratŭ în bazarŭ.

Nu-ți închipuĭ bazarulŭ acesta așa, precum sciĭ Grande-Bazarulŭ din Viena de pre Kärntnerstrasse. Nu aflĭ aranjarea elegantă nicĭ prețurile fixe din bazarulŭ Vieneĭ. Dară cu multŭ, cu fórte multŭ maĭ interesantŭ e celŭ din Stambul. E bazarulŭ acesta érăși unulŭ dintre lucrurile, despre carĭ omulŭ își póte face o închipuire numaĭ după ce l'a vĕdutŭ odată. Trebue să-ți închipuescĭ unŭ labirintŭ de ulițe largĭ și ânguste, tóte acoperite, carĭ își primescŭ lumina totuși de susŭ, căcĭ coperișulŭ de-asupra ulițelorŭ e de sticlă. Ulițele acestea se încrucișézĕ, se îmbină și desbină și ducŭ de-a lungulŭ și de-a latulŭ în tóte direcțiile. Tóte la olaltă ocupă unŭ spațŭ fórte mare și formézĕ așa dicêndŭ o cetate acoperită întrégă cu boltiturĭ și cu sticlă. Acum daĭ într'o budiță ângustă și cu coperișŭ scundŭ, de afli cu cale a pune mâna pre inimă și a nu o maĭ luá de acolo, dacă la inimă porțĭ cumva șumulița ta de banĭ și nu aĭ vré bucurosŭ, să te ușoreze cineva de greutatea eĭ; acum érăși ți-se lărgesce și inima, că aĭ ajunsŭ într'o uliță maĭ largă, prin care trecêndŭ te poțĭ ferĭ de ómenĭ. Privescĭ în tóte părțile, și privirea ți-se perde într'unŭ labirintŭ atâtŭ de complicatŭ, încâtŭ maĭ pre urmă te afli îndemnatŭ a-țĭ perde și sperarea de a maĭ aflá întrarea orĭ eșirea.

Prin stradele Stambululuĭ daĭ de fórte puține prăvăliĭ, și acestea n'a trecutŭ multŭ timpŭ, de cândŭ s'aŭ deschisŭ. Cele maĭ multe suntŭ adunate în bazarŭ. Causa acesteĭ datine este, că în Stambul focŭlŭ pustiesce fórte desŭ cincĭ decĭ și sute de case, fiindŭ ele aprópe tóte de lemnŭ. De aceea neguțătoriĭ aŭ credutŭ, că își vorŭ asecurá mărfurile, dacă toțĭ le vorŭ ține întrunite într'unŭ singurŭ locŭ.

În Bazarŭ aflĭ decĭ totŭ felulŭ de mărfurĭ. Aflĭ articolĭ de metalŭ, de pétră, de pele țĕsĕturĭ, vesminte, încălțăminte, fezurĭ și pălăriĭ, velurĭ, perdele, covóre, brodărĭĭ, mobile, anticităț și orĭ ce altă marfă. Firesce că mărfurile acestea suntŭ în partea lorŭ cea mai mare mărfurĭ orientale, și chiarŭ de aceea suntŭ ele fórte interesante. Aci fie care prăvălie constă dintr'o singură chiliuță cu o ușă și fără de nicĭ o ferestră. Părețiĭ suntŭ împestrițațĭ cu mărfurĭ în bizareria cea maĭ posibilă, carea ți-o aĭ poté închipuí. Poțĭ întrá în orĭ care prăvălie, și neguțătorulŭ te întîmpină cu o elocință admirabilă și-ți descopere și-ți laudă tóte comorile sale cu o elocință și dialectică admirabilă și nesĕcată. Nu se supĕră, dacă

amĕnunţite, pre atunci din rĕspunsurile celorŭ ce nu aŭ fostŭ preparanţi absoluţi, dacă se mai potŭ numí şi ale lorŭ rĕspunsurí, se vedeá numaí decâtŭ, că suntŭ nisce individí, carí în ale pedagogieí, didacticeí, metodiceí, şi chiar şi în celelalte studiĭ órbecă ca în întunerecŭ.

Împrejurarea acésta pre ceĭ presenţi la acestŭ esamenŭ ĭ-a umplutŭ şi de bucurie, dară şi de întristare. De bucurie, vĕdêndŭ că poporulŭ nostru în preparanţiĭ absoluţi va avé învĕţătorí, cărora nu le lipsesce nimicŭ pentru cariera lorŭ cea grea, decâtŭ dóră numaí aceea, că poporulŭ póte nu face pretotindenea pentru învĕţătorŭ chiar destulŭ spre a-ĭ asecurá subsistinţa şi prin aceea a-ĭ face cariera şi maĭ plăcută. De bucurie maĭ departe, pentru că s'a potutŭ convinge, cu ce conscienţiositate şi paciinţă îşĭ împlinesce corpulŭ profesoralŭ dela preparandie oficiulŭ sĕŭ. Căcĭ preste totŭ nu se póte dice, că dela gimnasiŭ trecŭ la preparandie totŭ studenţĭ buní. Ma de multe orĭ se întêmplă chiar' contrariulŭ. Şi pre lângă tóte aceste profesoriĭ preparandialĭ suntŭ în stare în cursulŭ de treĭ anĭ aĭ cualificá aşa bine pentru cariera învĕţătorésca, câtŭ maĭ bine nu se póte aşteptá.

Aŭ rĕmasŭ însă ceĭ presenţi cuprinşĭ şi de întristare, cândŭ vĕdêndŭ deosebirea cea mare între preparanţiĭ absoluţi şi ceĭ fără studiĭ preparandiale, aŭ cugetatŭ la aceea, câtŭ aŭ împedecatŭ aceştĭ din urmă progresulŭ în poporulŭ nostru prin comunele, pre unde aŭ fostŭ aplicaţĭ ca învĕţătorĭ. Căcĭ nu numaĭ că aveaŭ cualificăţiune de totŭ puţină, ci de securŭ aŭ avutŭ şi zelŭ puţinŭ ca învĕţătorĭ, căcĭ cualificăţiune puţină trage după sine de comunŭ şi zelŭ puţinŭ.

De aceea ar fi tare de doritŭ, ca atarĭ individĭ să nu se maĭ aplice ca învĕţătorĭ, decâtŭ numaĭ în casurĭ de estremă necesitate, şi şi atunci numaĭ interimalŭ. Ar fí de doritŭ acésta încă şi din motivulŭ, că individĭ de aceştia împedecă nu puţinŭ disciplina poporuluĭ nostru. Atarĭ individĭ suntŭ de comunŭ nesce perde-véră prin comună. Ca însă să aĭbă şi eĭ oficiŭ, ademenescŭ poporulŭ, să-ĭ alégă de învĕţătorĭ promiţêndu-ĭ, că eĭ vorŭ poftí plată maĭ puţină, póte numaĭ a treia şi a patra parte din câtŭ ar poftí unŭ învĕţătorŭ sistematicŭ. Poporulŭ, care numaĭ de plată mare nu voesce să audă, îlŭ şi primesce bucurosŭ, numaĭ ca să-şĭ astupe urechia, şi să nu i-se pótă dice, că nŭ are învĕţătorŭ. Şi aşa poporulŭ nu se póte disciplină, ca să-ĭ placă a avé unŭ învĕţătorŭ cualificatŭ şi a-lŭ şi plătí, precum se cuvine.

Ma ar fi de doritŭ, ca atarĭ individĭ afară de ceva casurĭ estraordinare escepţionale nicĭ să nu cuteze a se presentá la esamenulŭ de cualificăţiune, ca astŭ-felŭ la toţi să li-se iea speranţa, că dóră fără de studiĭ regulate preparandiale vorŭ poté funcţioná vre-odată definitivŭ ca învĕţătorĭ. Aşa ceva ar contribuí multŭ la disciplinarea poporuluĭ nostru faţă cu causa şcolastică şi ar mărí şi demnitatea şi stima statuluĭ învĕţătorescŭ.

Dintre ceĭ ce s'aŭ supusŭ esamenuluĭ, 24 aŭ fostŭ decheraţi cualificaţi, 4 aŭ fostŭ respinşi, dintre carĭ 2 pentru tot-deauna, éră 2 pre unŭ anŭ. Între ceĭ respinşĭ numaĭ unulŭ a fostŭ preparandŭ absolutŭ. Învĕţătoresele aŭ fostŭ tóte decherate de cualificate. Éră 2 nu s'aŭ presentatŭ la esamenŭ, deşi aŭ fostŭ admişi.

Revistă bisericéscă.

Roma.

După cum amŭ fostŭ anunţatŭ, Luní în 1 Iuniŭ s'a ţinutŭ în Vaticanŭ consistorolŭ *secretŭ*, éră Mercurĭ în 3 Iuniŭ celŭ *publicŭ*. În consistorulŭ secretŭ a adresatŭ Sânţia Sa o vorbire admirabilă cătră Colegiulŭ Cardinalilorŭ, în care a tractatŭ despre cestiunea socială, esprimându-şĭ bucuria asupra primiriĭ favorabile, de care s'a împărtăşitŭ enciclica sa din partea tuturorŭ domnitorilorŭ. În fine Sânţia Sa a creatŭ cardinalĭ pre nunţiulŭ din Parisŭ Monseniorele *Ludovicŭ Rotteli*, şi pre mitropolitulŭ din Viena Monseniorele *Antoniŭ Gruscha*. După acésta Sânţia Sa a comunicatŭ numirea alorŭ 21 archiepiscopĭ şi episcopĭ. — În consistorulŭ publicŭ din 3 Iuniŭ aŭ primitŭ pălăria de cardinalĭ Eminentissimiĭ *Vannutelli* şi *Albinŭ Dunajewski*, episcopulŭ principe din Cracovia.

---

†
Cardinalulŭ Alimonda.

Colegiulŭ Cardinalilorŭ şi Biserica întrégă aŭ suferitŭ érăşĭ o perdere însĕmnată prin mortea archiepiscopuluĭ din Turin, cardinalulŭ Alimonda, întêmplată în 30 Maiŭ a. c. Viéţa repausatuluĭ cardinalŭ a fostŭ o viéţă în tóte privinţele apostolică, şi înaltele luĭ vîrtuţĭ aŭ fostŭ recunoscute şi admirate de amicĭ şi de inimicĭ. Oratoria luĭ ĭ-a câştigatŭ renume nu numaĭ în oraşulŭ sĕŭ natalŭ Genua, ci în Italia întrégă. Tractele luĭ despre „Supranaturalŭ", despre „Problemele Secluluĭ alŭ XIX" şi despre „Nepĕtata Concepţiune a Preacurateĭ Fecióre Maria" aŭ atrasŭ asupra luĭ admirăţiunea tuturorŭ învĕţaţilorŭ. Elŭ fŭ născutŭ în Genua la anulŭ 1818. A fostŭ pre rêndŭ episcopŭ în Albanya, Cardinalŭ, şi dela anulŭ 1883 archiepiscopŭ de Turin.

Germania.

Centrulŭ catolicŭ a reportatŭ érăşĭ o splendidă învingere, şi prin acésta împăciuirea statuluĭ cu biserica catolică a făcutŭ unŭ noŭ pasŭ. Anume în şedinţele din urmă ale dieteĭ prusiane s'a desbătutŭ şi s'a primitŭ legea referitóre la restituirea banilorŭ confiscaţĭ în decursulŭ Kulturkamfuluĭdela corporaţiunile şi institutele catolice. Suma, care astŭ-felŭ o reprimesce biserica catolică, respective diecesele singuratice, e de 16,009,333 marce. — Étă ce póte să facă o conlucrare energică şi armoniósă!

Revistă politică.

Afaceri interne.

Parlamentulŭ continuă discusiunea generală asupra proiectuluĭ de lége referitorŭ la reforma administrativă. Vorbire maĭ remarcabilă în sĕptĕmâna acésta a fostŭ cea rostită de *Gavrilŭ Ugron*, care a descoperitŭ fără de cea maĭ mică cruţare pĕcatele guvernelorŭ trecute şi a celu presentŭ, aruncândŭ astŭ-felŭ vina pentru administraţia actuală ticălósă asupra guvernuluĭ, éră nu asupra sistemuluĭ de alegere alŭ funcţionarilorŭ. — Oposiţia estremă este decisă, ca să împedece desbaterea respective votarea proiectuluĭ din cestiune cu orĭ ce jertfă. În chipulŭ acesta, dacă nu va muia căldura de véră curagiulŭ oposiţieĭ, póte că vomŭ ajunge şi aceea, ca sesiunea actuală să se gate, fără ca proiectulŭ acesta să pótă ajunge la valóre de lege.

Ministrulŭ de comunicaţiune a încheiatŭ o convenţiune cu societatea căilorŭ ferate austro-ungare, pre basa căreia liniile de pre teritorulŭ Ungarieĭ ale acesteĭ societăţĭ trecŭ în proprietatea statuluĭ. Astŭ-felŭ liniile căilorŭ ferate ungare de statŭ se vorŭ înmulţĭ aprópe cu 1500 chilometrĭ. Abiá va aprobá dieta acéstă convenţiune, şi numaĭ decâtŭ vorŭ întrá în proprietatea statuluĭ liniile cele nóuĕ.

Portugalia.

Amŭ fostŭ amintitŭ, că între Portugalia şi între Anglia s'aŭ ivitŭ diferinţe cu privire la delimitarea teritórelorŭ respective din Africa. Acum după multe pertractărĭ cestiunea e aplanată, unindu-se amêndóuĕ părţile, ca graniţa despărţitóre să fie rîulŭ Zambesi. Partea de către nordŭ a rîuluĭ va fi a Portugalieĭ, éră teritorulŭ din sudulŭ rîuluĭ a Anglieĭ. Amêndóuĕ statele vorŭ avé să construéscă pre teritorulŭ propriŭ căĭ ferate şi liniĭ telegrafice, şi asemenea vorŭ avé dreptulŭ să culégă tacse de transito dela mărfurile, ce se vorŭ espedá prin teritorulŭ lorŭ. Dacă în viitorŭ se vorŭ iví neînţelegerĭ, acele se vorŭ supune unuĭ arbitragiŭ.

Rusia.

Ce mijlóce folosesce guvernulŭ rusescŭ pentru a face pre toţi supuşiĭ sĕĭ Ruşĭ, este prea bine cunoscutŭ. Dară ca foile rusescĭ cu tóte aceste să se maĭ plângă, că nu se face destulŭ pentru rusificarea cetăţenilorŭ de altă limbă, acésta e cu totulŭ nemaĭ pomenitŭ. Astŭ-felŭ diarulŭ „Nowoje Wremja" se tânguesce în unulŭ din numeriĭ sĕĭ din urmă, că în guvernamentele Witebsk şi Mohilew şi până în diua de astădĭ se scrie şi se

---

nu cumperĭ, éră de rĕsbătutŭ poţĭ rĕsbate cu tigná, dacă aflĭ plăcere în tĕrguitŭ. După Vasilie a alergatŭ unŭ neguţătorŭ jidanŭ, ca să-ĭ dea cu 15 francĭ nesce ţeseturĭ orientale brodărite fórte frumosŭ, pentru carĭ ceruse 35 de francĭ. După ce te sciŭ mare filosemitŭ, îţĭ împărtăşescŭ firma acésta jidană. Ea sună: Isaac & Moïse marchands de curiosités orientales, tapis, broderies anciennes e modernes, armes, cuivres, argenterie et bibelots en tous genres. Fă-ţĭ acum o închipuire despre comorile cele grămădite în boltiţa acésta jidovéscă. Aci în bazarŭ vêndŭ, cumpĕră, se cértă, se înşélă, se fură, şi dacă te daĭ ispiteĭ, îţĭ golescŭ buzunarulŭ orĭ pre o cale orĭ pre alta. Aci ómenĭĭ nu facŭ deosebire între banŭ şi banŭ, ci se tĕrguescŭ cu tine după orĭ care sistemŭ monetarŭ de pre faţa pământuluĭ. Orĭ ce banŭ le este bunŭ, numaĭ să pună mâna pre elŭ. Nu-ţĭ poţĭ închipuí, în ce fluxŭ şi refluxŭ neîncetatŭ de poporŭ este omulŭ aci. Vêndĕtorĭ, cumpĕrătorĭ, curioşĭ, ómenĭ fără de lucru, hamalĭ, caĭ, căruţe încărcate cu mărfurĭ se mestecă aci într'o confusie babilonică. Diminéţa se deschide bazarulŭ şi séra se închide, ca diminéţa éră să se deschidă, şi aşa se repetesce confusia fără de sĕrbătóre şi fără de micşorare a îmbulzelei.

Dară ajungă atâtea de astă dată. De altă dată altele.

Victorŭ.

vorbesce în limba polonă. Pedeca principală, ma unică întru rusificarea Polonilorŭ o vede numita fóe în biserica şi în preoţimea catolică, carea nu voesce să se lapede la nicĭ o întêmplare de limba polonă. Fóea ruséscă pretinde, ca guvernulŭ să reguleze preoţimea, şi înainte de tóte să introducă limba ruséscă în tóte seminarele clericale catolice. Numaĭ câtŭ şi-aŭ uitatŭ domniĭ dela „Nowoje Wremja“, că la acésta se recere şi învoirea Scaunuluĭ Apostolicŭ, care nicĭ odată nu va lăsá, ca sub masca rusificăriĭ să se propage între catoliciĭ poloni schisma ruséscă. — Védă şi de aicĭ ceĭ ce nu voescŭ să ne pricépă, că óre cine garantéză limba maternă, biserica catolică saŭ „ortodoxia“?

Espulsarea Jidovilorŭ iea dimensiuni totŭ maĭ marĭ. Din Moscva se voru espulsá preste 12,000 de persóne. Banchieriĭ jidovĭ de prin Europa conferescŭ sume enorme pentru a cumpĕrá teritorŭ în Palestina şi în America de Sudŭ, unde să se pótă aşeda Jidoviĭ espulsaţi.

Corespondinţe.

Lugoşŭ, 1891.

Onorată Redacţiune!

Ilustritatea Sa P. S. D. Dr. Victorŭ Mihályi episcopulŭ Lugoşuluĭ, condusŭ de iubirea şi îngrigirea părintéscă faţă de toţĭ fiiĭ sĕĭ sufletescĭ, în luna trecută a întreprinsŭ visitaţiunea canonică şi la acelea parochiĭ din ţinutulŭ Haţĕgului, pre carĭ nu le cercetase până acum, dorindŭ ca în persónă să védă şi să se convingă despre starea bisericelorŭ şi viéţa religiósă-morală a credincioşilorŭ. Despre acésta visitaţiune vinŭ a vĕ reportá următórele:

Ilustritatea Sa a plecatŭ la 22 Maiŭ a. c. cu propria calésă cu 4 caĭ din Lugoşŭ spre Haţĕgŭ, însoţitŭ fiindŭ de Reverendissimulŭ Domnŭ canonicŭ Beniaminŭ Dĕnsuşanŭ, M. O. D. Iuliŭ Raţiŭ ceremonierŭ episcopescŭ şi vice-notarŭ consistorialŭ, şi Domnulŭ Vasilie Jivanca cantorŭ catedralŭ, şi la 23 Maiŭ séra a ajunsŭ în opidulŭ Haţĕgŭ. Aci Ilustritatea Sa fŭ bineventatŭ de cătră P. O. D. vicariŭ Ioanŭ Ianza în numele cleruluĭ din vicariatŭ, ĕră de cătră Sp. Domnŭ Ambrosiŭ Bĕrsanŭ, primarŭ în Haţĕgŭ, în numele poporuluĭ. Dominecă în 24 Maiŭ la 5 óre a. m. Ilustritatea Sa în societatea suiteĭ Sale, a Prea Onoratuluĭ Domnŭ vicariŭ şi a Spectabiluluĭ Domnŭ Iuliŭ Tornya, care ca representatŭ alŭ auctorităţiĭ politice, însoţi pre Ilustritatea Sa în întrégă visitaţiunea, a călătoritŭ la mănăstirea „Prislopŭ“. Fiindŭ prea mică mănăstirea spre a cuprinde publiculŭ numĕrosŭ de preste 1000 de persóne, ce aşteptá acolo pre zelosulŭ archiereŭ, s'a pregătitŭ afară o filigorie din ramĭ verdĭ, în care sa adaptatŭ unŭ altarŭ pentru celebrarea sânteĭ liturgiĭ. Sânta liturgie a celebrat'o *Ilustritatea Sa* cu asistinţa următorilorŭ preoţĭ: Reverendissimulŭ Domnŭ canonicŭ *B. Dĕnsuşanŭ*, P. O. D. vicariŭ *I. Ianza,* M. O. D. *I. Popŭ,* protopopulŭ Hunedórei, O. Domnĭ parochĭ: *Romulŭ Bărbescu* din Cărnescĭ, *Andronicŭ Nandra* din Băiescĭ, *Petru Stoica* din Ciula mare, *Sofroniŭ Olteanŭ* din Rechitova, *Petru Chachi* din Rîu-albŭ, *Ladislaŭ Nandra* din Silvaşulŭ de josŭ, *Moise Romanŭ* din Fărgădinulŭ de susŭ *Avramŭ Socaciŭ* din Fărgădinulŭ de josŭ, *Dionisiu Dobreanŭ* din Sânta Maria-Orlea, *Vasilie Cetăţanŭ* din Subcetate, *Moise Ilea* din Totescĭ, *Samsonŭ Popŭ* din Pescena, *Iustinŭ Ţarină* din Bucova, *Petru Nandra* din Silvaşulŭ de susŭ. Ca diaconŭ a servitŭ ceremoniarulŭ episcopescŭ M. O. D. *Iuliŭ Raţŭ.* Din clerŭ aŭ maĭ fostŭ de faţă: M. O. D. *Abelŭ Bociatŭ* protopopulŭ Ulpieĭ Traiane, Onoraţiĭ Domnĭ *Andreiŭ Ionaşŭ* parochŭ în Clopotiva, *Petru Cheţanŭ* parochŭ în Demsuşŭ, Prea Cuviosia Sa *Dămianŭ Ilie Domşa* din Blaşiŭ şi clericiĭ absoluţĭ *Aurelŭ C. Domşa* şi *Cornelŭ Iubaşŭ.*

După cetirea S. Evangeliĭ Ilustritatea Sa Domnulŭ Episcopŭ a ţinutŭ o cuvîntare, în care după ce a espusŭ istoriculŭ mănăstiriĭ, a îndemnatŭ şi a însufleţitŭ prin oratoria sa mişcătóre pre credincioşiĭ presenţĭ, să grigéscă de restaurarea şi conservarea unuĭ monumentŭ atâtŭ de piŭ şi de aşa mare însĕmnătate. Altcum mănăstirea e zidită în unŭ stilŭ fórte frumosŭ în forma crucĭ latine, are o înălţime destulŭ de mare, şi pótŭ să închépă întrînsa ca la 300 de persóne. Fórte aprópe de mănăstire se află şi unŭ edificiŭ totŭ de pétră în stare desolată. Ar' fi fórte de doritŭ, ca creştiniĭ evlavioşĭ să concurgă cu obolulŭ lorŭ la restaurarea mănăstiriĭ. — Totŭ în aceea ḑi pre la 11 óre a. m. Ilustritatea Sa împreună cu ceĭ ce-lŭ însoţiaŭ s'a dusŭ dela mănăstirea Prislopuluĭ la Silvaşulŭ de susŭ, unde după ce s'aŭ îndeplinitŭ agendele visităriĭ canonice, a fostŭ şi prândulŭ.

Din Silvaşulŭ de susŭ a mersŭ Ilustritatea Sa spre a face visitaţiune canonică în Silvaşulŭ de josŭ, de unde însoţitŭ de Reverendissimulŭ B. Dĕnsuşanŭ, de P. O. D. vicarŭ şi de Sp. D. Tornya a plecatŭ spre Haţĕgŭ, pre cândŭ începea a însĕrá. Ceĭalaltĭ însoţitorĭ aĭ Ilustrităţiĭ Sale aŭ mersŭ preste nópte în Silvaşulŭ de josŭ. În călătoria spre Haţĕgŭ, s'a întêmplatŭ unŭ incidentŭ neplăcutŭ; anume pre cândŭ suiá calésa episcopéscă pre unŭ délŭ în susŭ, cocişulŭ n'a observatŭ, că în cale se află o mică ridicătură, preste care trecêndŭ calésa s'a rĕsturnatŭ. Ilustritatea Sa din fericire a rĕmasŭ nevătămatŭ, dar' Reverendissimulŭ Domnŭ B. Dĕnsuşanŭ în urma resturnăriĭ şi-a scrintitŭ mâna stângă, ér' servitorulŭ episcopescŭ s'a vătămatŭ greŭ la faţă şi la unŭ piciorŭ. Ajungêndŭ în Haţĕgŭ, unde aŭ şi rĕmasŭ preste nópte, ceĭ vătămaţĭ aŭ fostŭ puşĭ sub cură medicală.

Din Haţĕgŭ, remânêndŭ acolo persónele vătămate, s'a continuatŭ visitaţiunea canonică maĭ departe la Fărgădinulŭ de josŭ, la Fărgădinulŭ de susŭ, la Tuscea, la Ciula-mare, la Vălióra, la Rechitova şi la Sceĭ. La comunele din urmă totŭ prin vale a fostŭ calea, şi de întârdiá calésa episcopuluĭ şi cu trăsura suiteĭ sale numaĭ 1 ½ óră mergêndŭ spre Vălióra, în urmarea uneĭ rumperĭ de norĭ crescêndŭ valea, le erá espusă periculuĭ viéţa. După programŭ ar maĭ fi fostŭ să se visiteze şi Pesceniţa din protopopiatulŭ Ulpieĭ Traiane; fiindŭ însă locurile pre acolo şi maĭ rele, şi vĕḑêndu-se, că pre acolo e plóe grea, s'a aflatŭ de consultŭ, ca să nu mérgă pre acolo. Înţelegêndŭ credincioşiĭ din acéstă parochie, că nu va merge şi la eĭ Ilustritatea Sa, l'aŭ întimpinatŭ la hotarulŭ Pesceniţeĭ, Pesceneĭ şi a Grădisceĭ, unde eraŭ adunaţĭ şi credincioşiĭ din aceste dóuĕ comune, precum şi M. O. D. Protopopŭ alŭ Ulpieĭ Traiane însoţitŭ de vre-o 5 preoţi. Poporulŭ adunatŭ a salutatŭ pre Ilustritatea Sa cu 15 salve de puşcă, ér M. O. D. protopopŭ l'a bineventatŭ prin o vorbire frumósă, la care Ilustritatea Sa a rĕspunsŭ în terminĭ călduroşi şi părintescĭ. De aicĭ poporulŭ a însoţitŭ pre iubitulŭ sĕŭ archiereŭ până în Grădisce. Preste nópte a rĕmasŭ Ilustritatea Sa la protopopulŭ Grădisceĭ, ĕră Joĭ în 28 Maiŭ la 7 óre diminéţa a plecatŭ spre Lugoşŭ însoţitŭ de ceremoniarulŭ sĕŭ, ajungêndŭ în pace la reşedinţă pre la 8 óre séra. Cu o ḑi maĭ târḑiŭ a sositu la Lugoşŭ şi Rds. D. B. Dĕnsuşanŭ împreună cu cantorulŭ catedralŭ.

Acéstă visitaţiune canonică a contribuitŭ fórte multŭ la edificarea poporuluĭ. Ilustritatea Sa pretotindenea a ţinutŭ cuvîntărĭ sacre pline de însufleţire, ĕră bisericelorŭ, pre carĭ le-a visitatŭ, le-a dăruitŭ câte 20 fl., prin care faptă marinimósă a datŭ credincioşilorŭ unŭ nobilŭ esemplu de imitatŭ, cândŭ e vorbă de sânta biserică orĭ de alte cause pie. Domneḑeŭ să-lŭ ţină pre preabunulŭ Prelatŭ încă mulţĭ anĭ în deplină sănĕtate şi vigóre spre binele şi înflorirea sânteĭ nóstre biserice!

Corespondentulŭ.

†

Petru Solomonŭ.

Institutele nóstre archidiecesane de învĕţămêntŭ aŭ suferitŭ o perdere fórte grea prin mórtea neaşteptată a multŭ stimatuluĭ şi iubituluĭ profesorŭ de preparandie *Petru Solomonŭ.* În dînsulŭ amŭ perdutŭ pre unŭ pedagogŭ eminentŭ, unŭ profesorŭ consciinciosŭ, unŭtată de familie esemplarŭ, şi una din cele maĭ simpatice figurĭ ale opidului nostru. Tăria caracteruluĭ, sinceritatea şi afabilitatea faţă cu toţĭ ĭ-aŭ câştigatŭ stima şi încrederea tuturorŭ. Chemarea adevĕrată la cariera învĕţătoréscă, pregătirea pedagogică, metodulŭ neîntrecutŭ şi împarţialitatea consciinciósă ĭ-aŭ meritatŭ aureola de iubire a învĕţăceilorŭ sĕĭ. Împreună cu adêncŭ întristata familie îlŭ jelescŭ pre elŭ colegiĭ dela tóte institutele, céta numĕroşilorŭ învĕţăceĭ, şi toţĭ amiciĭ, dorindu-ĭ rĕsplată dela Ceresculŭ Părinte.

Petru Solomonŭ fŭ născutŭ în 15 Iulie 1841 în comuna Curticapŭ. Studiile le-a începutŭ în Blaşiŭ, le-a continuatŭ în Sibiiŭ şi érăşĭ în Blaşiŭ. Studiile pedagogice şi-le-a făcutŭ în Praga, şi după absolvarea acelora fŭ aplicatŭ la şcólele normale, ĕră maĭ târḑiŭ la Preparandia din locŭ.

Mórtea regretatuluĭ profesorŭ a produsŭ o emoţiune nespusă între toţĭ locuitoriĭ oraşeluluĭ nostru. Dorerea comună s'a manifestatŭ în cea maĭ splendidă mĕsură cu ocasiunea înmormêntăriĭ, ce s'a întêmplatŭ Mercurĭ în 10 l. c. la 3 óre d. m., fiindŭ de faţă unŭ publicŭ fórte numĕrosŭ, ceea ce e unŭ sĕmnŭ evidentŭ despre iubirea şi stima, de care s'a bucuratŭ defunctulŭ. În specie amintimŭ, că aŭ asistatŭ la oficiulŭ funebralŭ Escelenţia Sa I. P. S. D. Metropolitŭ, binecuvîntându-ĭ osĕmintele defunctuluĭ, membriĭ Veneratuluĭ Capitulŭ metropolitanŭ, corpurile didactice cu tinerimea studiósă dela tóte institutele de învĕţămêntŭ din locŭ, pompieriĭ voluntarĭ din Blaşiŭ, a cărorŭ organisătorŭ şi conducătorŭ a fostŭ dînsulŭ, representanţia opidană, din care a făcutŭ parte ca membru în comitetŭ, precum şi alţĭ mulţĭ opidanĭ fără deosebire de naţionalitate şi confesiune, ma chiar şi din satele din jurŭ aŭ alergatŭ maĭ multe persóne la înmormêntare spre a-şi arĕtá şi prin acésta iubirea şi reverinţa faţă de dînsulŭ Oficiulŭ funebralŭ s'a îndeplinitŭ în curtea repausatului funcţionându ca pontificante P. O. D. canonicŭ Ioanŭ M. Moldovanŭ, încunjuratŭ de 14 preoţi şi profesorĭ. Cuvîntarea funebrală a ţinut'o M. O. D. profesorŭ preparandialŭ Ioanŭ F. Negruţŭ. În jurulŭ sicriuluĭ afară de neconsonabila luĭ soţie şi de fica sa s'aŭ maĭ vĕḑutŭ cu ochiĭ căldaţĭ în lacrimĭ şi fraţiĭ dînsuluĭ P. O. D. Nicolaŭ Solomonŭ protopopŭ gr.-cat. în Ludoşŭ şi Basiliŭ, Solomonŭ măestru în Blaşiŭ, nepotuluĭ dînsuluĭ Eug. Solomonŭ medicinistŭ în Viena, pre cum şi alţĭ numĕroşĭ consângenĭ şi afinĭ. După

terminarea oficiului religiosu cortegiulu funebralu a plecatu spre cemeterulu comunu, cu care ocasiune pompierii au aranjatu unu conductu cu torțe, portatede 20 de pompieri în uniformă. La mormêntu s'au ținutu dóue oraţiuni frumósa: una de M. O. D. profesoru normalu Nicolau Popu, ér' cealaltă de M. O. D. profesoru gimnasialu Alesiu Viciu. Cântările rituale le-a esecutatu cu multă precisiune corulu teologilorū, condusu de domnii profesori de cantu N. Ionaşu, A. Papiu şi I. Murĕşanu. — Odihnesce în pace, sufletu nobilu şi iubitu!

Convocare.

Despărţemêntulu XXVI alu Associaţiunii transilvane pentru literatura şi cultura poporului românu îşi va ținé adunarea generală de ăst-anu în opidulu Reghinu la 22 Iuniu st. n. 2 óre d. a. în şcóla greco-catolică din locu, spre care scopu toţi P. T. membrii despărţemêntului, precum şi toţi iubitorii de prosperarea culturei şi literaturei poporului românu suntu prin acésta invitaţi a participá la susnumita adunare în numĕru câtu mai mare cu atâtu mai vîrtosu, fiindu la ordinea ḑilei şi alegerea comitetului pre alţi trei ani următori. — Programa şedinţei se va cetí în ḑiua adunării.

Comitetulu despărţemêntului XXVI.

Reghinu, 7 Iuniu 1891.

P. P. Barbu, directoru. **Dr. Abs. Todea,** cassaru.

Severu Barbu, secretaru.

Colecta cruceriului.

La colecta cruceriului iniţiată de noi în numĕrulu 16 alu „Unirii" din a. c. s'au asociatu:

În Archidiecesă. *Protopopiatulu Albei-Iulie:* O. D. *Gedeonu Radeşiu*, p. în Şardu, 996 s. — *Protopopiatulu Medieşului:* O. D. *Basiliu Suciu*, p. în Şeica mică, 652 s. — *Protopopiatulu G. St-Miclăuşului:* M. O. D. *Artemiu Codarcea*, v.-protop. şi p. în G.-St-Miclăuşu, 210 s., O. D. *Mihailu Marieşanu*, p. în Vasláb, 810 s., *Eliă Câmpianu*, p. în Varvizu, 1400 s., *Petru Precupu*, p. în Şermaşu, 1100 s., *Simeonu Cota*, p. în Bicazu, 1000 s., *Aureliu Urzică*, p. în Valea Jidanului, 800 s., *Demetriu Drĕganu*, p. în Dămucu, 600 s., *Ioanu Dobreanu*, p. în Corbu, 500 s., *Ioanu Teslovanu*, p. în Bilboru, 500 s., *Gavrilu Ciobotaru* p. în Ghimeşu, 1200 s., *Avramu Vladu*, adm. p. în Alfaléu, 500 s.

Noutăţi.

Din Archidiecesă. *Gavrilă Olteanu*, preotu disponibilu, fu denumitu în 9 l. c. de administratoru parochialu în Cîngudulu de susu protopopiatului Arieşului.

Din diecesa Oradei mari. Esamenulu verbalu de maturitate în gimnasiulu gr.-cat. de Beiuşu s'a ținutu în 2, 3 şi 4 Iuniu sub presidiulu Mgf. D. *Alexiu Kuncz* directoru supremu alu distr. de învĕţ. de Oradea mare, asistându ca delegatu consistorialu Mgf. şi Rds. Domnu Canonicu-Abate *Paulu Vela*.

Tinerii esaminaţi în cea mai mare parte s'au distinsu prin rĕspunsurile loru clare şi lapidari, deşi n'au avutu de felu timpu de pregătire şi se luptau cu greutăţile limbei maghiare. Resultatulu clasificărilorū e următoriulu: *Eximio modo maturi* trei: *Georgiu Voda*, stip. Rudolf. din diecesa Lugoşului, *Coriolanu Meseşanu*, din diecesa Gherlei, şi *Iosifu Segescu*, stip. Rudolf. din diecesa Lugoşului. *Bene maturi* trei; *maturi* şepte. Îndrumaţi la *esamenu corectoru* trei, la *repetirea esamenului întregu* doi. *Respinsu* pentru totu-deauna unulu.

Mulţămită. Ilustritatea Sa P. S. D. Dr. *Victoru Mihályi de Apşa*, episcopulu Lugoşului în 23 Maiu a. c. a binevoitu a donă 5 fl. v. a. pentru procurarea de cărţi scolastice pre sĕma elevilorū miseri dela şcóla gr.-cat. română din Paucenesci, pentru care faptă marinimósă se aduce cea mai ferbinte mulţămită din partea dlui docente St. Ţarină şi a şcolariloru dela numita şcólă.

Ordinea esamenelorū publice, ce se voru ținé la gimnasiulu superioru gr.-cat. din Blaşiu cu finea anului şcolasticu 1890/91.

Mercuri în 17 Iuniu 1891.

Inainte de amĕḑi.

Grupa A. 9—10 relig. cl. VII., 10—11 l. română cl. VI., 11—12 l. magiară cl. V.

Grupa B. 9—10 l. magiară cl. VI., 10—11 relig cl. V., 11—12 relig. cl. III.

După amĕḑi.

Grupa A. 3—4 l. română cl. VII., 4—5 l. magiară cl. VII., 5—6 religiunea cl. VI.

Grupa B. 3—4 religiunea cl. III., 4—5 l. română cl. II., 5—6 l. magiară cl. I.

Joi în 11 Iuniu.

Inainte de amĕḑi.

Grupa A. 9—10 l. română cl. IV., 10—11 l. mag. cl. III., 11—12 religiunea cl. II.

Grupa B. 9—10 religiunea cl. I., 10—11 l. română cl. V., 11—12 l. magiară cl. IV.

Vineri în 19 Iuniu

Inainte de amĕḑi.

Grupa A. 9—10 l. latină cl. VII, 10—11 l. latină cl. IV., 11—12 l. grecă cl. VII.

Grupa B. 9—10 l. magiară cl. II, 10—11 l. grecă cl. VI., 11—12 l. grecă cl. V.

După amĕḑi.

Grupa A. 3—4 l. română cl. III., 4—5 l. latină cl. VI., 5—6 l. română cl. III.

Grupa B. 3—4 l. română cl. I., 4—5 l. germână cl. VII., 5—6 l. germână cl. V.

Sâmbătă în 20 Iuniu

Inainte de amĕḑi.

Grupa A. 9—10 l. germână cl. VI., 10—11 l. germână cl. IV., 11—12 l. latină cl. II.

Grupa B. 9—10 l. germână cl. III., 10—11 l. latină cl. V., 11—12 l. latină cl. III.

După amĕḑi

Grupa A. 3—4 l. latină cl. I., 4—5 istoria şi geografia politică cl. VII., 5—6 istoria cl. VI.

Grupa B. 3—4 istoria cl. V., 4—5 geogr. fisică şi matem. cl. III., 5—6 istoria cl. IV.

Marţi în 23 Iuniu.

Inainte de amĕḑi.

10—12 musica (în teorie).

După amĕḑi.

3—6 musica vocală şi instrumentală.

Mercuri în 24 Iuniu.

Inainte de amĕḑi

Grupa A. 9—10 fisica cl. VII., 10—11 geogr. not. cl. II., 11—12 matemat. cl. V.

Grupa B. 9—10 matematica cl. II., 10—11 matematica cl. III., 11—12 istoria naturală cl. VI.

După amĕḑi.

Grupa A. 3—4 matematica cl. IV., 4—5 matematica cl. VI., 5—6 matematica cl. I.,

Grupa B. 3—4 goem. des. cl. I., 4—5 geom. des. cl. II., 5—6 geom. des. cl. III.

Joi în 25 Iuniu.

Inainte de amĕḑi.

Grupa A. 9—10 geogr. naturală cl. I., 10—11 ist. natur. cl. V. 11—12 ist. natur. cl. IV.

Grupa B. 9—10 matematica cl. VII., 10—11 geom. desem. cl. IV., 11—12 istoria cl. III.

Vineri în 26 Iuniu.

Inainte de amĕḑi.

9—12 cantu bisericescu.

După amĕḑi.

3—6 cantu bisericescu.

Sâmbătă în 27 Iuniu.

Inainte de amĕḑi.

9—12 desĕmnu liberu.

După amĕḑi.

4—7 gimnastica.

Marţi în 30 Iuniu.

Inainte de amĕḑi.

Inchiarea anului scolasticu. După celebrarea sânteĭ Liturgii cu „Te Deum" cetirea clasificărilorū şi împărţirea premiilorū.

Promoţiune. La universitatea din Cluşiu au fostu promovaţi în 6 Iuniu a. c. dlu *Georgiu Popescu* de doctoru în drepturi, ér dlu *Stefanu Bonfiniu Banfi* de doctoru în medicina universală. Dlu Dr. G. Popescu este fiulu parochului şi vice-protopopului onorariu gr.-cat. din Juculu de josu, éra dlu Dr. S. Bonfiniu Banfi este fiulu parochului gr.-cat. din Şomoştelecu, şi frate alu profesoriului gimnasialu din Blaşiu O. Bonfiniu Banfi. Felicitămu şi noi pre tinerii doctori!

Alegere de deputatu dietalu. Fiindu denumitu de jude la tabla regéscă din Cluşiu Eugeniu Gáál, fostulu deputatu alu cerculu electoralu Vinţului de susu în comitatulu Turda-Arieşu, în loculu lui s'a alesu la 3 Iuniu a. c. *Emericu Miksa*. Elu ca şi antecesorulu sĕu va face parte din partidulu opositieĭ moderate.

Rectoru la universitatea din Budapesta. În 8 a l. c. cu tóte voturile a fostu alesu de rectoru magnificu pentru anulu scolasticu 1891/2 baronulu Leonardu Eötvös, care este şi preşedinte alu Academieĭ magiare.

Trenu jăfuitu. Trenulu „Express Oriental", care vineá spre apusu, în nóptea de 2 spre 3 Iuniu a fostu derailatu şi jăfuitu de o cétă de banditi greci la Cerkeskioi. Banditii au răpitu din trenu bani, orológe, inele şi alte obiecte preţióse, éră pre călĕtori i-au dusu cu sine ca prinşi; numai pre bancherulu Israel l'au dimisu sub condiţiunea, ca să ducă 200,000 franci la Kirkilisse, loculu indicatu de tâlhari, ca preţu de rescumpĕrare pentru captivi. Guvernulu turcescu a şi datu suma de 200,000 franci, şi aşa prinşii şi-au recâştigatu libertatea.

Petrecere de vară. Reuniunea femeilorū române din Abrudu, Abrud-satu şi jurū invită la petrecerea de vară, ce se va aranjá în favorulu şcóleĭ de fetiţe române din Abrudu la 22 Iuniu a. c. în „Praterulu Abruduluĭ".

Ploe torenţială şi grindină. După o secetă îndelungată a ploatu către sfârşitulu luneĭ trecute în cele mai multe părţi ale ţĕriĭ, dar ploea, care erá asteptată ca o binecuvîntare, pentru multe comune a fostu adevĕrată plagă. Ea fiindu însoţită de grindină a nimicitu sĕmĕnăturile de pre mii de jugĕre. Aşa Sâmbătă în 23 Maiu a fostu la Giula o grindină teribilă, care a stricatu vegetaţiunea dintre Giula şi Curticiu pre unu teritoru de aprópe 120 de mii de jugĕre catastrale. În 24 Maiu a picatu grindină fórte mare pre întregu hotarulu comuneĭ Şosdia, causându daune imense. În 25 s'a descărcatu în ţinutulu Turdiĭ o ploe torenţială însoţită de grindină şi vêntu pornicu, care a nimicitu cu desĕvârşire grădinile şi sĕmĕnăturile mai multoru comune; pre lângă aceea esundându văile au înecatu mai multe oi, porci şi chiaru şi vite. — *Dela Cetatea de baltă* (comitatulu Têrnaveĭ micĭ) încă ni se scrie, că la 30 Maiu şi pre acolo a ploatu cumplitu. Valea, ce se începe de pre delulu Şaroşuluĭ-magiaru şi trece pre la Mediaşu, Proştea mare, Cheslĕru şi Tĕuni, exundându a noroitu fênaţele şi sămĕnăturile învecinate. — *In Apanuşfalĕu* (comitatulu Solnocu Dobĕca) încă a venitu la 1 Iuniu o ploe torenţială cu grindină, causându daune fórte mari în sĕmĕnături aşa, câtu pre multe locuri ómenii începu a ará a dóua óră şi a sĕmĕná, în altele nici ará nu se póte din causa nomoluluĭ celuĭ grosu. Asemenea sciri triste primimu şi din ţinutulu Cluşiuluĭ şi a Haţĕguluĭ. Mai dorerosu este, că cei dăunaţi prin grindină preste totu nu suntu asecuraţi.

Esposiţie electrotechnică internaţională. În Frankfurt lângă Maiu s'a deschisu în 16 Maiu esposiţia electrotechnică internaţională, carea multu şi cu mare dorū a fostu aşteptată din partea lumeĭ întregi. La deschidere a fostu de faţă împĕrătésa Friedrich şi princesa Margareta, mama şi sora împĕratuluĭ Vilhelm II, mai departe marele principe de Hessen, precum şi alte personalităţi înalte.

Casuri de mórte. *Meletiu Dreghiciu*, protopresbiteru şi întemeiatoru alu ḑiaruluĭ „Luminătorulu" din Timişóra, a repausatu la 4 Iuniu în etate de 77 ani. — Dr. *Ioanu Moga*, medicu comitatensu, medicu alu consistoruluĭ şi seminaruluĭ gr.-or. din Sibiiu, membru alu direcţiunii institutului de creditu „Albina" etc. după unu morbu îndelungatu a repausatu la 3 Iuniu în Sibiiu în etate de 44 ani. — *Basiliu Orosu*, preotu deficiente în Rediu a repausatu în 28 Maiu a. c. în etate de 92 ani, în alu 63-lea alu preoţiei. *Fie-le ţĕrîna uşóră!*

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mihaílŭ Eminescu.

Studiŭ criticŭ.

(Continuare.)

Amŭ consideratŭ pănă acum pessimismulŭ luĭ Eminescu numaĭ întru atâta, întru câtŭ l'amŭ asĕmĕnatŭ cu pessimismulŭ altorŭ bărbaţĭ marĭ.

Să vedemŭ acum pessimismulŭ luĭ Eminescu consideratŭ în sine, în sĕmburele, causele şi valórea luĭ morală.

Precum s'a potutŭ vedé, pessimismulŭ creştinŭ precum şi celŭ anticŭ grecescŭ din liriculŭ Pindarŭ şi tragicii Eschilŭ şi Sophocle este unŭ pessimismŭ moralŭ, aluĭ Leopardi unŭ pessimismŭ sĕmţitŭ de o inimă nobilă înşelată în nu puţine privinţe, aluĭ Lord Byron unŭ pessimismŭ esteticŭ, aluĭ Lenau unŭ pessimismŭ moderatŭ.

Celŭ maĭ simpaticŭ între tóte pessimismele acestea este pessimismulŭ sĕmţitŭ, dacă pre lângă aceea e şi moralŭ.

Cându sufletulŭ poetuluĭ este sdrobitŭ de neajunsele cele multe, ce-lŭ încunjură; cându acelaşĭ sufletŭ este năduşitŭ de sĕmţirĭ şi ideĭ nobile; cându tótă lupta pentru delăturarea neajunselorŭ, mulţămirea sĕmţirilorŭ şi realisarea ideilorŭ sale nobile suntŭ deşerte, căcĭ valurile lumiĭ lŭ aruncă în tóte părţile, şi ca unŭ năerŭ nefericitŭ nu póte ajunge la portŭ nicĭ cum, ma viforele lŭ depărtézĕ nu odată chiar atuncĭ, cându erá maĭ aprópe de elŭ: atuncĭ — atuncĭ inima luĭ omenéscă pre dreptulŭ începe a sângerá, éră elŭ a se tângui în versurile sale, cu unŭ cuvîntŭ, atuncĭ poetulŭ devine pessimistŭ. Publiculŭ cetitorŭ atuncĭ plânge alăturea cu elŭ, fiindŭ-că aşa e natura nóstră, că suferinţa străină este în mare parte şi suferinţa nóstră, şi plângemŭ, cându vedemŭ pre altulŭ suferindŭ, ca şi cându amŭ suferí noĭ. Pre calea acésta suferinţa individuală a poetuluĭ devine o suferinţă generală, şi noĭ uitămŭ suferinţa poetuluĭ ca a unuĭ singuraticŭ, şi nu maĭ sĕmţimŭ decâtŭ suferinţa generală a omuluĭ ca atare, în carea se cuprinde şi a poetuluĭ. Pre calea acésta poetulŭ cu cântecele sale nu face altŭ ceva, decâtŭ atinge córdele inimeĭ nóstre, carĭ apoĭ sună ele dela sine. Elŭ devine numaĭ musicantulŭ, ce pune inimele nóstre în vibrăţiune, sunetulŭ însă nu-lŭ dă elŭ, ci-lŭ daŭ inimele nóstre, căcĭ ele suntŭ instrumentulŭ, ele suntŭ lira poetuluĭ. Frumosŭ ca tot-deauna esprimă lucrulŭ acesta bĕtrânulŭ Homerŭ, cându dice despre amicii luĭ Patroclu, că atâta aŭ plânsŭ după elŭ, până ce l'aŭ uitatŭ, şi s'aŭ trezitŭ, că în elŭ îşĭ plângŭ dorerile lorŭ. Acésta este causa, de poeţii triştĭ şi melancolicĭ, nu din făţărie, ci pentru-că inima le erá în adevĕrŭ sdrobită, aŭ fostŭ tot-deauna aşa plăcuţĭ şi aşa cetiţĭ. Acésta este causa, de Leopardi în Italia este astădĭ aşa cetitŭ, căcĭ Leopardi a suferitŭ în adevĕrŭ şi pentru aceea a devenitŭ pessimistŭ, şi cetindŭ suferinţele luĭ în versurĭ suferimŭ şi noĭ alăturea cu elŭ.

Acum óre pessimismulŭ luĭ Eminescu fost'a unŭ pessimismŭ sĕmţitŭ în adênculŭ inimeĭ luĭ, unŭ pessimismŭ, în care l'aŭ aruncatŭ furtunile vieţiĭ, unŭ pessimismŭ născutŭ din lupta prea grea pentru esistinţă, unŭ pessimismŭ, în care a căduţŭ vĕdêndu-şĭ sĕmţirile-ĭ nobile nemulţămite şi idealele-ĭ frumóse nerealisate? La acésta maĭ întâiŭ viéţa, individualitatea şi caracterulŭ luĭ ne póte dá rĕspunsŭ. Ce atinge însă lucrurile acestea, ceĭ ce aŭ scrisŭ despre elŭ, chiar şi ceĭ maĭ competenţĭ, saŭ tacŭ, saŭ vorbescŭ în terminĭ generalĭ, cându apreţiézĕ caracterulŭ, temperamentulŭ şi aspiraţiunile luĭ, saŭ chiar îşĭ contradicŭ, cându vorbescŭ despre îndestulirea luĭ din viéţă. De aceea i-se şi pare omuluĭ, că voescŭ maĭ multŭ să jóce o comedie cu totŭ Eminescu. Cu tóte aceste ne vomŭ încercá a scóte din tăcerea, generalităţile şi contradicerile acestea adevĕrulŭ. Aşa de pildă ce atinge îndestulirea luĭ din viéţă, dlŭ Negruzzi în Nr. 4 din „Convorbirile literare“ depre 1889 dice, că Eminescŭ a avutŭ o viéţă *„sbuciumată şi plină de suferinţe“*. Cându însă în Nr. 9 din acelaşĭ anŭ alŭ „Convorbirilorŭ literare“ unŭ domnŭ susţine despre Eminescu totŭ acésta, numaĭ cu alte cuvinte, atuncĭ dlŭ Negruzzi dice, că acestŭ domnŭ este în eróre, de-órece Eminescu a avutŭ tot-deauna cu ce îndestulá trebuinţele sale modeste, va să dică n'a suferitŭ în viéţă. Maĭ departe înlănţuirea curiósă a împrejurărilorŭ a adusŭ cu sine, ca să vedemŭ şi pre dlŭ Haşdĕŭ în şirulŭ adoratorilorŭ luĭ Eminescu. Iubirea cătră geniala sa fiică dotată cu adevĕratŭ talentŭ poeticŭ, însă mórtă în flórea etăţiĭ l'a făcutŭ, credemŭ noĭ, amicŭ alŭ tuturorŭ poeţilorŭ, şi şi aluĭ Eminescu. Încâtŭ preţuirea cea mare aluĭ Eminescu la dlŭ Haşdĕŭ a purcesŭ, precum credemŭ, din unŭ sĕmţĕmêntŭ simpateticŭ şi din nesce motive atâtŭ de delicate, nice nu ĭ-o luămŭ în nume de rĕŭ, căcĭ îĭ respectămŭ prea multŭ inima părintéscă rănită şi stimămŭ prea multŭ şi persóna dînsuluĭ. Cându l'a ajunsŭ nenorocirea cu mórtea ficeĭ sale, atuncĭ n'a fostŭ inimă de românŭ, care să nu fie plânsŭ laolaltă cu dlŭ Haşdĕŭ. Pentruce să-ĭ luămŭ dară în nume de rĕŭ, cându dlŭ Haşdĕŭ îşĭ cércă alinare dorerii sale în iubirea a totŭ ce portá pre dreptulŭ saŭ pre nedreptulŭ numele de poetŭ, ca şi cum în toţĭ şi chiarŭ şi în Eminescu ar aflá o parte din sufletulŭ iubitŭ alŭ ficeĭ sale, căcĭ românulŭ cântă:

Pentru mândra de fragă
Şi frunda-ţĭ e dragă.

Dlŭ Haşdĕŭ în Nr. 6 din *„Revista nóuă“* depre 1889 dice despre Eminescu, că a nebunitŭ, pentrucă nu aveá nice ce mâncá, va să dică a trebuitŭ să nebunéscă de suferinţele cele multe. Cu tóte aceste dlŭ Maiorescu în Nr. 8 alŭ *„Convorbirilorŭ literare“* din 1889 négă totŭ, ce susţine dlŭ Haşdĕŭ, şi dice, că Eminescŭ a avutŭ tot-deauna cu ce să trăéscă, şi grigile esistinţeĭ nu l'aŭ cuprinsŭ nice odată. Ma dice şi maĭ multŭ, anume, că dacă cineva l'ar întrebá, că fost'a Eminescu nefericitŭ, ĭ-ar respunde cu tótă convingerea, că: nu!

Să lăsămŭ însă să vorbéscă chiar Eminescu cu privire la lucrulŭ acesta. În o epistolă datată din Botoşanĭ la 10 Nov. 1887 şi publicată în „Prosă şi versurĭ“ de Eminescu Iaşĭ 1890 scrie însu-şĭ elŭ unuĭ amicŭ astŭ-felŭ: *„Vinŭ a Vĕ rogá, să V'aduceţĭ aminte de mine, de lipsa aprópe absolută de mijlóce de subsistinţă, în care mĕ aflu. Dacă Vĕ este cu potinţă de a-mĭ veni întru ajutorŭ, Vĕ rogŭ a o face câtŭ de curêndŭ, căcĭ cea maĭ négră miserie me ameninţă.“* Cum se unesce acésta cu aserţiunea dluĭ Negruzzi, că Eminescu *„a avutŭ tot-deauna cu ce îndestulá trebuinţele sale modeste“*, şi cu a dluĭ Maiorescu, că pre Eminescu *„grigile vieţiĭ nu l'aŭ cuprinsŭ nicĭ odată“?* Şi bietulŭ Eminescu suferiá de *„lipsa acésta absolută de mijlóce de subsistinţă“?* nu cându umblá ca copilŭ pre la Blaşiŭ şi pre airea, ci numaĭ cu unŭ anŭ şi jumĕtate înainte de mórte, cu unŭ anŭ şi jumĕtate înainte de încoronarea luĭ cu corona de geniŭ maĭ multŭ prin dniĭ Negruzzi şi Maiorescu. De amŭ fi fostŭ noĭ în loculŭ domnilorŭ acestora şi a altora, nu ne-ar fĭ umblatŭ prin minte să-ĭ punemŭ pre capŭ corona de geniŭ, şi să-lŭ batjocorimŭ prin acésta şi pre elŭ şi corona, ci ĭ-amŭ fi întinsŭ maĭ bucurosŭ din adevĕrată filantropie o bucată de pâne ca unuĭ lipsitŭ, şi prin acésta credemŭ a-l fi făcutŭ şi luĭ şi omenimiĭ unŭ maĭ bunŭ serviţiŭ, decâtŭ prăpădindŭ atâta negrélă spre a face din elŭ unŭ geniŭ, dacă n'a făcut'o Dumnedeŭ.

Din aceste credemŭ, că potemŭ deduce cu destulă basă, că Eminescu a dusŭ şi lipsă în viéţă. Acésta însă nu ne îndreptăţesce, să susţinemŭ şi aceea, că Eminescu a fostŭ nefericitŭ, căcĭ lipsa încă nu face pre omŭ nefericitŭ. Suntŭ în lume destule naturĭ tarĭ, carĭ ducŭ lipsă, şi totuşĭ nu suntŭ nefericite. Şi o atare natură a fostŭ şi Eminescu, şi în acésta are dreptate dlŭ Maiorescu, cându dice, că Eminescu n'a fostŭ nefericitŭ, căcĭ dlŭ Maiorescu a trebuitŭ să-lŭ cunóscă maĭ bine, ca unulŭ care are şi partea cea maĭ mare la lăţirea cultuluĭ luĭ Eminescu. Şi că Eminescu n'a fostŭ nefericitŭ, o credemŭ cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, că poesiile luĭ, precum vomŭ vedé, încă daŭ dreptate în acésta dluĭ Maiorescu. Şi aşa potemŭ să dicemŭ, că lumea şi viéţa cu nĕcasurile, grigile şi decepţiunile lorŭ comune nu l'aŭ făcutŭ pre Eminescu pessimistŭ, căcĭ fiindŭ, prêcum dice dlŭ Negruzzi, omulŭ celŭ maĭ impersonalŭ, ce a cunoscutŭ vreodată, tóte lucrurile acestea aŭ trebuitŭ să trécă preste sufletulŭ luĭ celŭ insensibilŭ pentru aşa ceva, fără de a lăsá în elŭ nice o urmă, cum trecŭ valurile măriĭ preste stâncile de granitŭ.

De altă parte nice ceĭ ce aŭ scrisŭ despre elŭ, nu ne amintescŭ, nicĭ în poesiile luĭ nu aflămŭ nicăirĭ nicĭ cea maĭ mică urmă, că Eminescu ar fi fostŭ consumatŭ de ceva dorinţe şi idealurĭ umanitare, ce saŭ ĭ-aŭ rĕmasŭ nerealisate, saŭ s'a convinsŭ, că în presente saŭ viitorŭ îĭ suntŭ nerealisabile. Acésta ĭ-a adusŭ în confusiune pre toţĭ ceĭ ce aŭ scrisŭ despre elŭ, şi pentru aceea şi folosescŭ totŭ numaĭ terminĭ vagĭ, cându vorbescŭ despre elŭ, terminĭ ca *„cuprinsŭ de lumea ideală“* şi altele, fără să ne pótă spune detaiatŭ, ce se cuprindeá în *„lumea acésta ideală“* a luĭ. Totŭ aşa stă lucrulŭ şi cu sĕmţĕmintele luĭ Eminescu. Ceĭ ce aŭ scrisŭ despre elŭ, nu ni-lŭ potŭ arĕtá de locŭ înzestratŭ cu sĕmţĕminte multe, nobile şi simpatice, carĭ ĭ-ar fi rĕmasŭ nemulţămite şi aşa l'ar fi aruncatŭ în braţĕle pessimismuluĭ. Ĕr în poesiile luĭ, precum în parte amŭ vĕdutŭ şi până acum, şi vomŭ vedé şi de aicĭ încolo, în privinţa sĕmţĕmintelorŭ, chiar şi a celorŭ maĭ comune, este cu totulŭ apaticŭ şi blasatŭ.

Şi aşa şi din punctulŭ acesta de vedere potemŭ să dicemŭ, că Eminescu a trecutŭ prin lume, fără ca ceva sĕmţirĭ şi dorinţe nobile saŭ vr'unŭ idealismŭ alŭ luĭ să se fi împedecatŭ de ceva. Dacă a fostŭ Eminescu aşa, atuncĭ a avutŭ unŭ caracterŭ filosoficŭ, însă chiar pentru aceea a trebuitŭ să-ĭ lipséscă cu totulŭ orĭ ce caracterŭ poeticŭ adevĕratŭ. Unŭ sufletŭ apaticŭ faţă cu totŭ ce-lŭ întêmpină şi-lŭ încunjură, unŭ sufletŭ, ce rĕmâne rece faţă cu totŭ ce mişcă pre alte suflete, póte să fie unŭ filosofŭ întunecatŭ de cabinetŭ, unŭ filosofŭ ce privesce la lume ca la unŭ muşinoiŭ de furnicĭ şi rîde de tóte trepadările şi alergările eĭ, însă nice cându nu póte să fie poetŭ cu unŭ tesaurŭ frumosŭ de sĕmţĕminte în peptulŭ sĕŭ. Filosofulŭ póte să rîdă de lume. Poetulŭ însă trebue să se scobóre în lume, să adune în peptulŭ şi inima sa sĕmţirile lumiĭ, şi apoĭ îmbrăcându-le în vesmêntulŭ poesieĭ şi a frumosuluĭ să le dea éră lumiĭ. Atuncĭ, şi numaĭ atuncĭ este poetŭ, altcum nu. Poetulŭ, care are maĭ multe sĕmţĕminte de ale lumiĭ în sine, acela este maĭ classicŭ. Pentru ce a plăcutŭ, place şi va plăcé Homer totdeauna aşa multŭ omenimiĭ? Pentrucă în Iliada şi Odisea luĭ suntŭ depuse atâte sĕmţĕminte, ce daŭ viéţă lumiĭ, câtŭ suntŭ unŭ adevĕratŭ cerŭ de sĕmţĕminte. Iubirea de tată, iubirea de fiŭ, iubirea erotică, iubirea de soţŭ, iubirea de patrie, amiciţia, superbia nobilă, constanţa femininĕ, eroismulŭ bărbătescŭ, naivitatea copiluluĭ şi totŭ ce mişcă şi agită inima omenéscă în diversele condiţiunĭ de viéţă, în diversele etăţĭ, în diversele împrejurărĭ, este aşa frumosŭ cântatŭ în aceste dóuĕ minuni ale poesieĭ, câtŭ maĭ bine ca din ele nu va cunósce nimenĭ, ce maiestetică fiinţă e omulŭ, şi dacă ar studiá câtă psichologíe şi antropologíe s'aŭ scrisŭ óre-cându-va. Pentru aceea dice bătrânulŭ Horaţiu, că Homer maĭ bine învĕţá, ce e bunŭ şi frumosŭ, decâtŭ Chrisip şi Crantor, filosofiĭ ceĭ dintâiŭ din Roma de pre timpulŭ sĕŭ.

Trojani belli scriptorem maxime Lolli,
Dum tu declamas Romae, Praeneste relegi.
Qui, quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,
Plenius ac melius Chrisippo et Crantore docet.
Ep. I. 2.

Póte că dlŭ Negruzzi şi dlŭ Maiorescu susţinêndŭ, că Eminescu a fostŭ aşa impersonalŭ şi aşa apaticŭ faţă cu lucrurile, ce agitézĕ lumea, aŭ voitŭ să-lŭ laude şi să-i mai adaugă o fióre în corona de geniŭ alŭ poesieĭ. Noi însă chiar din împrejurarea acésta tragemŭ conclusiunea, că pessimismulŭ luĭ Eminescu n'a fostŭ pessimismulŭ simpaticŭ contrasŭ în mijloculŭ furtunilorŭ lumiĭ şi sêmţitŭ cu inimă adevĕrată de poetŭ nobilŭ. De unde pessimismulŭ luĭ a potutŭ să fie acomodatŭ spre a-lŭ depune în ceva opurĭ teoretice de metafisică destinate pentru filosofĭ de profesiune, însă nicĭ de cum acomodatŭ de unŭ pessimismŭ pentru poesie. Şi pessimismulŭ acesta devine încă şi maĭ urîtŭ şi odiosŭ, îndată ce maĭ cugetămŭ şi la aceea, că Eminescu n'a fostŭ numaĭ impersonalŭ şi apaticŭ faţă cu lucrurile comune, ce agită sufletele de rêndŭ, ci a fostŭ şi cu totulŭ blasatŭ şi golŭ şi de orĭ ce sêmţĕminte, dorinţe şi idealurĭ nobile umanitare. Şi precum vomŭ vedé îndată, analisa poesiilorŭ luĭ ne dă, credemŭ, deplină dreptate în aserţiunea nóstră.

(Va urmá.)

Omŭ de viéţă.

(Novelétă francesă.)

Iosifŭ stá în pragulŭ uşeĭ anunţândŭ, că e gata calésa. Mama şi sororile mĕ ţinură îmbrăţişatŭ şi-mĭ ḑiceaŭ cu duiosie: „Maĭ aĭ timpŭ, abḑi de cale. Rĕmâĭ în cerculŭ nostru!"

„Mamă dragă, nu uitá, că sum nobilŭ, şi în etatea mea de dóuĕḑecĭ de anĭ nu potŭ suferí, ca să nu vorbéscă ţinutulŭ nostru despre mine; apoĭ în sfârşitŭ trebue să-mĭ alegŭ carieră, orĭ cea militară, orĭ la curtea regéscă!"

„Dar dacă te depărtezĭ, ce se va alege de noĭ?" replică mama.

„Poteţĭ fi fericite, maĭ târḑiŭ vĕ vetĭ mândrí cu mine!"

„Şi dacă te va ajunge ceva nefericire, dacă veĭ morí în răsboiŭ?"

„Nu face nimicŭ! Ce-i viéţa? Nu-mĭ pasă de ea! Unŭ nobilŭ în etate de dóuĕḑecĭ de anĭ viséză numaĭ glorie. Apoĭ dacă mĕ voiŭ rentórce ca colonelŭ, generalŭ, saŭ bărbatŭ de statŭ?"

„Apoĭ?"

„Toţĭ mĕ vorŭ onorá, toţĭ se vorŭ portá cu o deosĕbită atenţiune faţă cu mine."

„Apoĭ?"

„Totŭ omulŭ îşĭ va luá pĕlăria sa înaintea mea."

„Apoĭ?"

„Apoĭ? . . . voiŭ luá de soţie pre nepóta Henriette, sororilorŭ le voiŭ aduce bărbaţĭ harnicĭ, apoĭ toţĭ vomŭ trăí în linişte şi fericire."

„Dar cine te opresce, ca să nu-ţĭ esecutezi planulŭ acesta chiar astăḑĭ? N'a rĕmasŭ după taică-tĕŭ avere destulŭ de frumósă? Unde veĭ aflá în ţinutulŭ acesta omŭ avutŭ asemenea ţie? Cine are unŭ castelŭ, parcŭ, pădurĭ şi pămênturĭ ca ale tale? Nu te onoréză de ajunsŭ supuşiĭ tĕĭ? Nu-şĭ ieaŭ pĕlăria cu cea maĭ mare atenţiune ceţăţeniĭ, carĭ couvinŭ cu tine? Nu, dragulŭ meŭ, nu ne părăsí. Rĕmâĭ cu noĭ, lângă mama ta bĕtrână, care póte nicĭ că-ţĭ va ajunge rentórcerea; nu rĕsipí uşoraticŭ începutulŭ vieţiĭ tale, nu cercá cu de-a sila supĕrarea şi dorerea; vedĭ, câtŭ de cu grabŭ trecŭ ḑilele şi anĭĭ! O, câtŭ de dulce e viéţa, câtŭ de plăcutŭ şi caldŭ lucesce sórele aicĭ la noĭ în Bretagne!"

Într'acestea mama îmĭ arĕtá şirulŭ luugŭ alŭ arborilorŭ secularĭ, carĭ eraŭ obiectulŭ admiraţiuniĭ, poteam privĭ câmpurile înflorite, de pre carĭ bórea aduceá unŭ mirosŭ balsamicŭ. Sora mea maĭ mare Hortensia îmĭ îmbrăţişá grumaziĭ, ér cea maĭ mică Adrienne, care păn'aicĭ frunḑăriá ediţiunea ilustrată aluĭ Lafontaine, grăbindŭ cu cartea deschisă la mine mĕ rogá plângêndŭ: „Privesce, caută, iubite frate!" Şi pre fóea deschisă erá ilustrată chiar povestea celorŭ dóuĕ turturele.

Înzădarŭ tóte, — mĕ smulseĭ din braţĕle lorŭ şi mĕ pregătiĭ de drumŭ. „Nobilŭ de dóuĕḑecĭ de anĭ! Însetoşezŭ după glorie şi renume! Lăsaţi-mĕ, să plecŭ."

Şi mĕ grabiĭ cu paşĭ repeḑĭ în curte. Acolo mĕ aşteptá Henriette. Nu plângeá, nu grăiá nicĭ unŭ cuvîntŭ, dar de pre faţa-i palidă se observá, că de-abiá se póte stăpâní.

Îmĭ da sĕmnŭ cu batista-i albă, — ăsta fu sĕmnulŭ din urmă — apoĭ căḑù leşinată. Am grăbitŭ la ea, o am ridicatŭ, — în momêntulŭ însă, cândŭ s'a deşteptatŭ, o am lăsatŭ în grigea mameĭ şi sororilorŭ mele. Mĕ suiĭ în trăsură, ce după câteva momінte mĕ despărţi de castelŭ.

Multŭ, fórte multŭ cugetam la mamă, la sororile mele, la Henriette, la acelŭ cercŭ fericitŭ, în care mĭ-am petrecutŭ până aicĭ viéţa într'o linişte dulce, dar precum se întunecaŭ cu încetulŭ dinaintea ochilorŭ meĭ figurile castelului, aşa începeam a scăpá şi de acele aduceri aminte doreróse. Dorulŭ de glorie erá maĭ mare, acestŭ dorŭ îmĭ stăpâniá totŭ internulŭ. Ce planurĭ! ce ideĭ măreţe! . . . Câte fapte celebre sĕvârşiam — în calésă. Avuţiĭ, onoruri, oficiĭ, distincţiunĭ! Cu câtŭ înaintam, cu atâtŭ maĭ marĭ planurĭ făuriam. Fost'am generalŭ, conte, principe; portat'am totŭ felulŭ de oficiĭ înalte.

Staţiunea cea dintâiŭ m'a deşteptatŭ în câtŭ-va, cândŭ servitorulŭ m'a întrebatŭ de nume. În cealaltă ḑi se renoiră aceste amăgirĭ, aceste năluciri, şi totŭ aşa, până-ce mĭ-am ajunsŭ ţinta călĕtorieĭ.

În sfârşitŭ ajunsĕrămŭ în Sedan, în acelŭ locŭ, unde aşteptam realisarea planurilorŭ mele îndrăsneţe, unde locuiá principele C. . . . amiculŭ părinteluĭ meŭ fericitŭ, şi binevoitorulŭ sincerŭ alŭ familieĭ nóstre. Principele plănuiá, să mĕ ducă la Paris, apoĭ cu finea luneĭ să mĕ presenteze la curtea regéscă în Versailles, de unde prin mijlocirea sororeĭ sale, a marchiseĭ F. . . . eram să obţinŭ comanda uneĭ companiĭ de ostaşi.

Însĕrase, pre cândŭ ajunsĕrămŭ în Sedan. Nefiindŭ timpulŭ potrivitŭ, ca să mĕ presentezŭ principeluĭ, am trasŭ într'unŭ otelŭ, despre care sciam, că este loculŭ de convenire alŭ ofiţerilorŭ de rangŭ înaltŭ. Am luatŭ parte la cina comună, şi mĕ mărgineam de-ocamdată a întrebá despre drumulŭ, ce duce la castelulŭ principeluĭ, care erá într'o depărtare de treĭ milurĭ.

„Castelulŭ principeluĭ C. . . . este acela," ḑise unŭ ofiţerŭ din ceĭ presenţĭ, „în care a muritŭ odinióră marele eroŭ, mareşalulŭ Fabert." [1]) — Avêndŭ astŭfelŭ temă de vorbitŭ, discursulŭ s'a făcutŭ din ce în ce maĭ vioiŭ. Este ceva firescŭ, că ofiţeriĭ tinerĭ vorbescŭ bucurosŭ despre cutare eroŭ. Înşirară luptele, în carĭ a luatŭ parte, faptele luĭ eroice, natura luĭ preste mĕsură modestă, câtŭ n'a primitŭ nicĭ chiar nobilimea, nicĭ distincţiunile, ce i-le-a oferitŭ Ludovicŭ alŭ XIV-lea; dar şĭ-aŭ esprimatŭ şi mirarea, că acestŭ eroŭ s'a înălţatŭ din ostaşŭ simplu la trépta cea maĭ înaltă, la rangulŭ de mareşalŭ alŭ Franciеĭ, fiindŭ numaĭ fiulŭ unuĭ cetăţanŭ, alŭ unuĭ tipografŭ.

A bună sémă norocului luĭ Fabert a fostŭ unicŭ în felulŭ sĕŭ, câtŭ încă până ce trăiá, atribuiaŭ acéstă înaintare fenomenală uneĭ poterĭ miraculóse şi estraordinare.

Pentru-că şi pre vremea luĭ esistá morbulŭ de orduri, vanitatea ómenilorŭ şi pre acelŭ timpŭ oftá chiar aşa ordurile, ca şi în ḑilele nóstre; astŭ-felŭ erá firescŭ, că modestia luĭ Fabert erá interpretată sinistru, şi voiaŭ a o esplicá în orĭ ce chipŭ.

Nu voiaŭ să recunóscă causa adevĕrată, ci susţinură, că se ocupase încă din copilărie cu magia şi vrăjirea, ba că stá în relaţiuni intime chiar cu — necuratulŭ.

Ospĕtarulŭ, carele a fostŭ martorulŭ discursuluĭ nostru, întăriá cu o stupiditate şi credinţă uşóră acele presupuneri próste, ba afirmá cu tótă francheţa, că în castelulŭ din cestiune, în care a muritŭ Fabert în 17 Maiŭ 1662, a pĕtrunsŭ unŭ omŭ negru, pre care nimenĭ nu l'a cunoscutŭ, şi după aceea s'a depărtatŭ cu sufletulŭ mareşaluluĭ.

Firesce că noĭ ne-amŭ petrecutŭ bine asupra prostieĭ ospĕtaruluĭ, şi căpĕtândŭ voe bună fiecarele beurămŭ câte unŭ pocalŭ de şampaniă întru amintirea mareluĭ eroŭ, provocându-lŭ să ne stea într'ajutorŭ în luptele nóstre.

Într'altă ḑi desŭ de deminéţă pornirĭ spre castelŭ. Mărturisescŭ sincerŭ, că tóte cele ce le-am audĭtŭ aséră despre castelŭ, îmĭ stîrniră curiositatea, şi de abia poteam aşteptá, să păşescŭ preste pragulŭ aceluia.

Sosindŭ m'am presentatŭ numaĭ decâtŭ. Servitorulŭ, carele se îndoiá despre primirea mea din partea principeluĭ, mĭ-a luatŭ biletulŭ şi s'a depărtatŭ lăsându-mĕ singurŭ în sala spaţiósă de primire, a căreĭ păreţĭ eraŭ acoperiţĭ cu arme şi picturĭ vechĭ.

Am aşteptatŭ multŭ timpŭ, dar n'am vĕḑutŭ nicĭ unŭ sufletŭ de omŭ.

„Începutulŭ cariereĭ mele splendide se începe cu o antişambrare destulŭ de urîtă," cugetam întru mine, şi mărturisescŭ, că începeam a-mĭ perde răbdarea.

[1]) Avramŭ Fabert, mareşalulŭ Franciеĭ, s'a născutŭ în 11 Oct. 1599 în cetatea Metz. Ca pruncŭ de 14 anĭ a intratŭ în Gardes-français, unde nu preste multĭ anĭ a ajunsŭ la rangulŭ de colonelŭ. A ajunsŭ mareşalŭ în 1658. A muritŭ în Sedan în 12 Maiŭ 1662. Epistolele luĭ şi »Relation de la bataille de la Marfée« suntŭ păstrate în fostulŭ archivŭ regescŭ.

Nu sciŭ, de câte orĭ am privitŭ şi ştudiatŭ cadriĭ de pre păreţi şi picturile de pre sticlele ferestrilorŭ. Apoĭ mi-s'a părutŭ, că audŭ nisce paşi. M'am amăgitŭ, deórece erá numaĭ scârţăirea uneĭ uşĭ, pricinuită de curentulŭ aeruluĭ. Cedându curiosităţiĭ am privitŭ prin uşa deschisă de jumĕtate. Erá o odae aranjată cu gustŭ bunŭ, ferestrile-ĭ serviaŭ spre parculŭ castelului, afară de aceea am zăritŭ o uşe de sticlă, ce se deschidea spre parcŭ. Întrându în odae m'am opritŭ repentinŭ. Scena, ce s'a desfăşuratŭ înaintea ochilorŭ meĭ, m'a surprinsŭ multŭ maĭ tare, decâtŭ să fi potutŭ merge maĭ departe. (Va urmá.)

Diverse.

Cându trebue să gunoimŭ pomiĭ? În acéstă privinţă promologiĭ suntŭ de diferite părerĭ. Ceĭ maĭ mulţĭ însă suntŭ de părerea, că pomiĭ trebue gunoiţi saŭ primăvéra saŭ véra. Dacă se gunoescŭ primăvéra, atunci pomiĭ daŭ maĭ bine, ér dacă se gunuescŭ véra, atunci producŭ maĭ bine. Unŭ pomologŭ germânŭ după maĭ multe esperimentărĭ a aflatŭ, cumcă în Octobre e maĭ bine să gunoimŭ pomiĭ. Pomiĭ gunoiţi în Octobre nu suferŭ nicĭ de gerŭ şi afară de aceea producŭ cu multŭ maĭ bine. Unŭ altŭ promologŭ pasionatŭ aveá maĭ mulţĭ pomĭ piticĭ, pre carĭ în fiecare anŭ îĭ gunoiá tomna, după ce culegeá pómele, dar' tot-deauna numaĭ în jumĕtatea a dóua a luneĭ Octobre şi tot-deauna cu soluţiune de gunoiŭ (udŭ de vite). În urma acestora a observatŭ, că şi surceiĭ de unŭ anŭ încă suntŭ încărcaţi cu póme, ér acestea suntŭ prea frumóse şi deplinŭ desvoltate.

Incetarea esaminării pasapórtelorŭ la graniţa sêrbéscă. Ministrulŭ preşedinte ungarŭ, contele Iuliŭ Szápáry ca ministru de interne prin o circulară face cunoscutŭ, că în urma conţelegereĭ dintre guvernulŭ ungurescŭ şi celŭ sêrbescŭ, începêndŭ cu 15 Martie a. c. s'a sistatŭ esaminarea pasapórtelorŭ la graniţa ungaro-sêrbéscă şi de aicĭ înainte dela ceĭ ce trecŭ în Sêrbia, nu se maĭ recerŭ pasapórte orĭ alte documente corespundĕtóre de legitimare; escepţiune se face cu persónele suspecte. Dar totuşi ca nu cumva ceĭ ce călĕtorescŭ în Sêrbia, să aĭbă neplăceriĭ — fiindŭ suspiţionaţĭ — ministrulŭ recomândă, să fie provĕduţĭ cu documente de legitimare corĕspundĕtóre.

Posta Redacţiunii: Dluĭ Gr. T. învĕţăt. în V.-ă. Nu avemŭ locŭ. Ar fi bine să le trimiţĭ la vre-o fóiă curatŭ beletristică. — Dluĭ Ioanŭ Iepure în Ér-Girolt. Încunoscinţéză-ne la timpulŭ sĕŭ despre schimbarea din noŭ a adreseĭ.

Editorŭ şi redactorŭ rĕspundĕtorŭ:

Dr. Vasiliŭ Hossu.

Josifu Gans,

fabricantu si reparatoriu de masîne agronomice

(5) 7—10

in Blasiu (Balázsfalva)

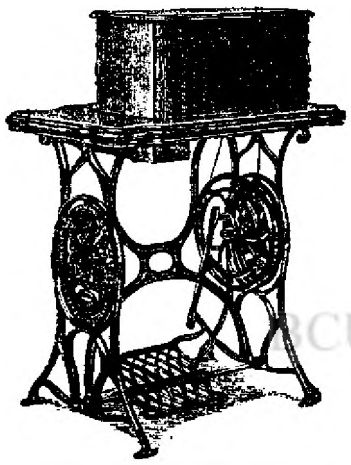

recomânda pre lânga garantia si servitiu solidu si promptu depositulu sèu de

pluguri, masîne de imblatitu, de cusutu, de trieratu si de

alte instrumente economice,

tòte din fieru batutu.

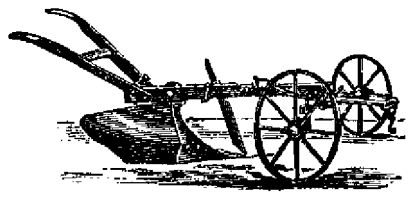

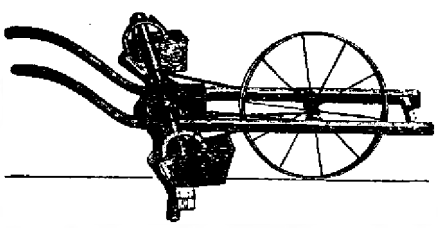

Tóte obiectele amintite se potu procurá si pre lânga solvire in rate.

Cu deosebită stimă cutezŭ a încunoscinţá pre

Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ,

că precum şi până acum iaŭ asupra-mĭ gatírea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruireĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşedarea acelorŭ obiecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu placere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câstigatŭ recunóscere deosebită, si tóte mĕ îndreptăţéscŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împartasì ocasionalminte de preţuita-ĭ incredere. Silinţa mea sĕ va îndreptá totŭ-deauna intr'acolo, cá şi de ací încolo se meritŭ renumele celŭ bunŭ, care mi-lam câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ departările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-sa măritŭ.

Rogându-mĕ pentru preţuite comande sum

Oradea-mare, 28 Ian. 1891

cu deosebită stimă

Carolŭ Müller,

auritorŭ şi fabric. de recuis. biseric.

(4) 9—?

Fundată în an. 1858.

FRANCISCŬ WALSER

Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale imp. şi reg. Archiducele Josifŭ

proprietariulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recnisite de pompieri, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomândă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preoţi

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

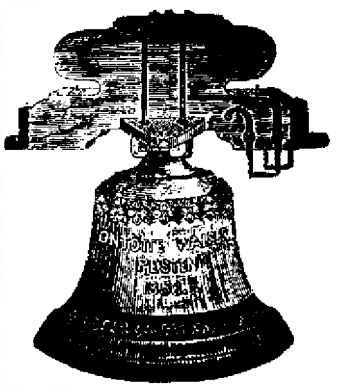

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.

(2) 24—52

Preliminare de spese şi Preţŭ-courantŭrĭ se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., ½ anŭ 3 fl., ¼ anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., ½ anŭ 9 frcs., ¼ anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Inserţiuni

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia sĕ se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaşiŭ.

Fóiă bisericéscă-politică.

Anulŭ I. Blaşiŭ 20 Iuniŭ 1891. Numerulŭ 25.

La sĕrbătórea SS. Rusalii.

(+) A cincĭdecia dĭ dela învierea Domnuluĭ Christosŭ pogorîtu-s'a Spiritulŭ Sântŭ preste sânţiĭ Apostolĭ, carĭ eraŭ ascunşĭ de frica Jidovilorŭ în Ierusalimŭ, şi a vĕrsatŭ în inimile lorŭ, pre lângă alte daruri supranaturale, şi unŭ curagiŭ sântŭ, pentruca sĕ pótă predicá Evangelia fără témă, şi sĕ lăţéscă religiunea creştină preste tótă suprafaţa pământuluĭ. Deja atunci s'a manifestatŭ biserica luĭ Christosŭ în tótă strălucirea sa şi cu tóte proprietăţile sale estenţiale, dintre carĭ cea mai vĕdită a fostŭ *catolicitatea* saŭ *universalitatea*.

Ce e dreptŭ, atunci încă nu erá estinsă biserica catolică preste totŭ pământulŭ, erá însă de atunci provĕdută cu proprietatea esenţială de a poté uní sub o auctoritate bisericéscă supremă, adecă sub Pontificele Romanŭ, care este Capulŭ sĕŭ vĕdutŭ, pre tóte popórele lumiĭ, şi tocmai pentruca sĕ o pótă face acésta, a vĕrsatŭ Spiritulŭ Sântŭ în minţile sânţilorŭ Apostolĭ *darulŭ limbilorŭ*, cu care dînşiĭ sĕ pótă predicá adevĕrulŭ religiosŭ la toţĭ ómenii fără deosĕbire de limbă.

Împlinindu-şĭ Apostolii şi următorii lorŭ acéstă misiune sântă şi mare, şi ajutaţĭ fiindŭ în continuŭ de Spiritulŭ Sântŭ, care a rĕmasŭ şi va rĕmâné până la sfârşitulŭ vécurilorŭ în sânta biserică, în scurtŭ timpŭ s'a intemeiatŭ în mijloculŭ ómenilorŭ împĕrăţia luĭ Isusŭ Christosŭ; împĕrăţia pururea într'armată împotriva pĕcatuluĭ, împotriva erorii şi împotriva barbarieĭ; împĕrăţia libertăţiĭ comune; împĕrăţia, ce duce pre ómenĭ la fericirea cerésca, promovândŭ în acela-şĭ timpŭ şi fericirea şi bunăstarea lorŭ pământéscă; împĕrăţia progresuluĭ şi încivilisăriĭ omenimiĭ întregĭ prin religiune, moralitate, dreptate, concordie şi libertate.

Acéstă împĕrăţie nu s'a estinsŭ nimicindŭ individualitatea naţională a diferitelorŭ popóre, ci din contră desvoltându-o şi cultivându-o prin sciinţe, arte, instituţiunĭ culturale şi filantropice, dar mai vîrtosŭ prin religiositate şi moralitate.

Dacă consultămŭ istoria, uşorŭ ne potemŭ convinge, că nu esistă poporŭ catolicŭ, a cărŭi individualitate să nu se fi desvoltatŭ şi validitatŭ în sînulŭ bisericeĭ catolice.

Magiariĭ, carĭ ocupă o posiţiune dominantă în monarchia nóstră, catolicismuluĭ aŭ de a mulţămí în prima linie nu numaĭ conservarea lorŭ în mijloculŭ Germânilorŭ, Slavilorŭ şi Românilorŭ, ci şi starea lorŭ politică şi culturală de astădĭ.

Croaţiĭ, carĭ suntŭ toţĭ catolicĭ, şĭ-aŭ conservatŭ neştirbitŭ caracterulŭ lorŭ particularŭ faţă cu Magiarĭ şi Italienĭ, şi cumpĕnescŭ şi astădĭ fórte greŭ în viéţa politică a regatuluĭ ungarŭ, ér în luptele lorŭ pentru drepturĭ naţionale şi autonomice nu arare-orĭ vedemŭ ridicându-se figurile imposante ale câte unuĭ archiereŭ şi preotŭ catolicŭ.

Poloniĭ catolicĭ, carĭ astădĭ suntŭ sfăşiaţĭ în treĭ părţĭ şi stăpâniţĭ de treĭ împĕrăţiĭ potérnice, numaĭ cu spriginulŭ moralu şi materialŭ primitŭ din lumea catolică îşĭ potŭ păstrá naţionalitatea lorŭ maĭ vîrtosŭ în Rusia despotică şi Prusia protestantă.

Cehiĭ, carĭ asemenea suntŭ catolicĭ, n'aŭ potutŭ fi înghiţiţĭ de numĕrosiĭ şi potérniciĭ Germânĭ, ci din contră cu ţinuta lorŭ politică înspiră respectŭ chiar şi celorŭ maĭ hotărîtóre cercurĭ politice din monarchie.

Singurŭ esemplele acestorŭ popóre din jurulŭ nostru suntŭ o dovadă fórte eclatantă, că biserica catolică nu împedecă desvoltarea firéscă a caracteruluĭ naţionalŭ, ce-lŭ aŭ diferitele popóre din sînulŭ sĕŭ, ér acelora, pre carĭ esemplele acestea nu ĭ-ar mulţămí, le aducemŭ aminte, că consciinţa nóstră naţională s'a trezitŭ deodată cu unirea uneĭ părţĭ din poporulŭ românescŭ cu biserica catolică şi că cultura nóstră modernă a propagat'o şi o propagă şi astădĭ în parte fórte însĕmnată biserica românéscă greco-catolică.

Suntŭ atacaţĭ, ce e dreptŭ, şi astădĭ Românii greco-catolicĭ din fórte multe părţĭ, însă acésta nu se întêmplă în numele principiilorŭ bisericeşcĭ-politice ale catolicismuluĭ, ci în numele unorŭ utopiĭ şovinistice diametralŭ opuse acelorŭ principiĭ. Biserica catolică ca atare nu apróbă nicĭ măcarŭ procedura acelorŭ puţinĭ greco-catolicĭ, carĭ cu sciinţa şi talentulŭ lorŭ se punŭ în serviţiulŭ altorŭ

Feuilleton.

Amintirĭ de călĕtorie.

Iaşi 27 Maiŭ 1891.

Iubite Vasilie!

O scurtă escursiune, ce am făcutŭ până la Iaşi, îmĭ dă prileguluĭ de a te întreţiné puţinŭ asupra acesteĭ a dóua capitală a Românieĭ şi vechia capitală a Moldoveĭ.

Iaşiĭ este aşedatŭ pre colinele Copoŭ si Şorogarĭ şi pre valea rîuluĭ Bahluĭ şi jurŭ împrejurŭ ocolitŭ de alte délurĭ şi coline împodobite cu vegetăţiunĭ bogate, cu viĭ întinse şi pădurĭ frumóse. Cele patru mănăstirĭ, printre carĭ renumita Socola, şi şcóla de agricultură, ce se ridică în diferite punctŭrĭ pre aceste coline din împrejurŭ, aparŭ din depărtare ca totŭ atâtea întăriturĭ ale oraşuluĭ: şi din contră oraşulŭ vĕdutŭ de pre una din aceste înălţimĭ înfăţişézá ochiuluĭ o privelişte cu atâtŭ maĭ încântătóre, cu câtŭ casele boerescĭ şi bisericile chiarŭ din centru se perdŭ printre mulţimea arborilorŭ din grădinile lorŭ. Fiindŭ aşedatŭ oraşulŭ pre coline, negreşitŭ că şi în lăuntrulŭ sĕŭ odată trebue să suĭ, o altă dată să coborĭ: unele dintre aceste suişurĭ-coborişurĭ suntŭ destulŭ de obositóre, ca d. e. cele ce ducŭ la cimiterele comunale, altele însă suntŭ maĭ plăcute, căcĭ suntŭ maĭ micĭ, maĭ fără de veste, ca cele ce légă oraşulŭ cu marea grădină publică, Copoŭ, locŭlŭ de întâlnire alŭ eliteĭ ieşene în timpulŭ recreaţiuniĭ. Stradele principale de preferinţă în totalŭ suntŭ pardosite cu asfaltŭ, de unde pre de o parte maĭ lesne se potŭ, şi se şi manţinŭ curate, ér' pre de alta sgomotulŭ birjelorŭ, mânate de lipovenĭ şi de ovreĭ, nu este aşa de asurditorŭ ca prin stradele pardosite cu petrĭ şi în deobşte străbătute de totŭ felulŭ de canaluri subterane. Causa, pentru care în unele mahalale orĭ suburbiĭ curăţénia lasă fórte multŭ de doritŭ faţă cu centrulŭ, la locŭlŭ întâiŭ este de a se atribuí acelora-şĭ musafirĭ, ce s'aŭ făcutŭ pentru totŭ-deauna renumiţĭ în materie de curăţenie prin făimosulŭ lorŭ *Ghetto* din Roma.

Strada maĭ de frunte este ceea ce pórtă numele luĭ Ştefanŭ celŭ mare; într'însa se află biserica Mitropolieĭ, biserica Treĭ-ierarchĭ şi între ele biserica catolică, statua luĭ Asachi, palatulŭ Resnovanŭ, filiala Băncĭĭ naţionale şi alte edificiurĭ frumóse, în fine statua marelui eroŭ moldovanŭ şi palatulŭ domnescŭ, astădĭ acomodatŭ pentru diferitele ramurĭ ale administraţiuniĭ locale. — Biserica Mitropolieĭ este fără îndoiélă cea maĭ frumósă dintre tóte bisericele române din regatŭ, căcĭ se scie, că *Curtea de Argheşŭ* e atâtŭ de renumită maĭ multŭ pentru stilulŭ sĕŭ originalŭ, în care e construită, ér' *Domniţa Balaşa* din capitală sémănă maĭ multŭ a unŭ salonŭ elegantŭ decâtŭ a o biserică. Din contră Mitropolia din Iaşi este unŭ monumentŭ bisericescŭ în tótă poterea cuvîntuluĭ; edificarea eĭ s'a începutŭ la anulŭ 1832, dar' neputêndu-se terminá, cu timpulŭ bolta căduse cu totulŭ, astŭ-felŭ încâtŭ între părecĭĭ deschişĭ ceriuluĭ crescuse érbă şi chiar arborĭ înaltĭ. După răsboiulŭ pentru independinţă însă guvernulŭ o a scosŭ din ruine şi o a terminatŭ pre deplinŭ. de unde să şi târnosí cu mare pompă la anulŭ 1887. Aspectulŭ din afară e simplu dar măiestosŭ: cele patru turnurĭ marĭ, ce o împodobescŭ, se ridică în patru colţurĭ ale eĭ, ér nu unulŭ înapoia altuia, cum se observă la cele maĭ multe biserici de pre aici. Decoraţiunea internă încă e câtŭ se póte de bine rĕuşită. După obiceiulŭ orientalŭ, în drépta şi în stânga năiĭ suntŭ dóuĕ amvóne fórte înaltŭ aşedate, de pre unulŭ se cetesce evangelia, ér de pre celŭ alaltŭ se predică, dar' numaĭ la sĕrbătorĭ marĭ, cum ne asigurá

2

popóre, și prin acésta lipsescŭ poporulŭ românescŭ de tributulŭ, ce detorĭ suntŭ a i-lŭ aduce ca Românĭ și catolicĭ pentru desvoltarea luĭ culturală și națională. Cu atâtŭ mai vîrtosŭ însă condamnă biserica catolică procedura acelorŭ preoți, carĭ așa de tare desprețuescŭ caracterulŭ românescŭ alŭ bisericeĭ nóstre, în câtŭ în contra legilorŭ esistente și chiar și a ordinațiunilorŭ ministeriale nu se sfiescŭ a dá din matricule românescĭ estrase matriculare magiare. Acestora amŭ dorĭ, ca Spiritulŭ sântŭ, pre care în ḑilele acestea în modŭ specialŭ îlŭ adorămŭ, să le lumineze mintea, pentruca să védă, cum lucră eĭ înși-și la surparea bisericeĭ lorŭ în contra principiilorŭ corecte catolice.

Pre cândŭ biserica catolică tinde spre unirea tuturorŭ popórélorŭ într'o singură societate religiósă independentă de statŭ, și o face acésta, fără a nimici individualitatea acelorŭ popóre, pre atuncĭ biserica orientală tinde spre separarea aderenților sĕĭ în totŭ atâtea socictăți religióse independente deolăltă și dependente numaĭ de auctoritatea supremă politică, câte state s'aŭ formatŭ saŭ se formézĕ pre teritorulŭ ocupatŭ de acea biserica, fără ca să fie în stare a garantá desvoltarea individualității naționale a diferitelorŭ popóre din sînulŭ sĕŭ. Câteva esemple ne potŭ convinge deplinŭ despre acestŭ adevĕrŭ.

În Rusia, unde numaĭ biserica catolică mai face opositiune poteriĭ colosale a Țaruluĭ, pretutindinea vedemŭ auctoritatea bisericéscă „ortodoxă" punêndu-se ca o sclavă în servițiulŭ statuluĭ, pentru ca să nimicéscă individualitatea națională a altorŭ popórĕ, între carĭ și a fraților noștri basarabenĭ, cărora nu li-se permite nicĭ măcarŭ să se închine luĭ Dumneḑeŭ în limba românéscă. Biserica din Sêrbia, ortodoxă și ea, sugrumă orĭ ce manifestațiune vitală românéscă în sînulŭ poporuluĭ românescŭ, care în masse compacte ocupă și acolo unŭ teritorŭ fórte însĕmnatŭ. Patriarchulŭ Constantinopolitanŭ, care în unele privințe este și capulŭ politicŭ alŭ creștinilorŭ „ortodoxĭ" din Turcia, deși pórtă titlulŭ trufașŭ de „icumenicŭ", adecă universalŭ, totuși are grige și dorere numaĭ de interesele panelinismuluĭ, făcêndŭ să dispară mai cu totulŭ numĕrosulŭ și importantulŭ elementŭ românescŭ din Grecia, Tesalia, Macedonia și Epirŭ. Biserica din România multŭ se fălesce cu aceea, că este „autocefală" și „națională". Câtŭ este de „autocefală", ne-o dovedesce presența Ministrilorŭ de culte și instrucțiunea publică în ședințele „Sfântuluĭ Sinodŭ", carĭ Ministri adeseorĭ profesézĕ principiĭ atee ca repausatulŭ Conta, saŭ schopenhaueriste ca Maiorescu. Câtŭ este ea de „națională", ne-o dovedesce istoria. Căcĭ pre timpulŭ, cândŭ poterea statuluĭ a fostŭ în mâna Slavilorŭ, ea a fostŭ slavă și slavisătóre. Cândŭ aŭ ajunsŭ Greciĭ fanarioți la potere, ea a fostŭ grecéscă și grecisătóre, ér astădĭ ca este românéscă, nu pentru-că ĭ-ar păsá de individualitatea națională a Românilorŭ, ci pentrucă auctoritatea supremă politică vocsce, ca ea să fie românéscă, și dacă din nefericire România ar ajunge sub poterea Țaruluĭ, — de ce Dumneḑeŭ să ne ferescă, — biserica „națională" de acolo tocmaĭ așa ar deveni o instituțiune muscăléscă, precum a fostŭ odinióră instituțiune grecéscă, și precum este astădĭ instituțiune ruséscă între Româniĭ din Besarabia, și acésta cu atâtŭ mai vîrtosŭ, că multe elemente „naționale" din biserica Românieĭ, care nu póte suferi nicĭ măcar pre unŭ Românŭ greco-catolicŭ pre teritorulŭ sĕŭ, înclină și astădĭ fórte bucurosŭ spre Rusia „sântă", care în locŭlŭ auctorității supreme bisericescĭ, adecă a Pontificeluĭ Romanŭ, și-a creatŭ ea însă-și unŭ Papă trufașŭ, încinsŭ cu sabie, încunjuratŭ de nenumĕrate cete întrarmate de Cozacĭ barbarĭ, urmatŭ de spionĭ și de gâdĭ, carele și libertatea religiósă și libertatea politică o ține ferecată în lanțurĭ la peciórele sale saŭ o ucide și îngrópă în gerósa Siberiă.

În cele desfășurate până aicĭ fiecare Românŭ greco-catolicŭ póte aflá chiar și motive politice și culturale, carĭ să-lŭ îndemne, să cadă cu evlavie în Sântele Rusaliĭ la treptele altaruluĭ și să mulțăméscă Spiritului Sântŭ celuĭ de viĕță făcătorŭ, pentrucă a luminatŭ mintea strămoșilorŭ noștri, să cunóscă, că este numaĭ *unŭ domnŭ, o credință și unŭ botezŭ* și prin urmare numaĭ o singură biserică capabilă de a uní tóte popórĕle în sînulŭ sĕŭ, și acésta este biserica catolică, care pretinde unitate de credință, dar nu cere să ne jertfimŭ individualitatea nóstră națională, nicĭ ritulŭ și datinele nóstre, și totŭ odată se luptă cu energie în contra omnipotenței statuluĭ, cândŭ acésta calcă în pecióre drepturile firescĭ ale popórélorŭ din sînulŭ sĕŭ.

Protestantismulŭ în Germania. Protestantismulŭ dela începutulŭ esistinței sale a purtatŭ în sine simburele disoluțiuneĭ și alŭ descompunerĭĭ. Până cătră capĕtulŭ secluluĭ trecutŭ și începutulŭ celuĭ presente disoluțiunea și descompunerea acésta s'a întêmplatŭ pre basa creștinismuluĭ, încâtŭ deși în sînulŭ protestantismuluĭ cu privire la ceĭ mai mulțĭ articli de credință eraŭ *quot capita, tot sensus,* totuși divinitatea Dluĭ nostru Isusŭ Christosŭ, inspirațiunea dumneḑeéscă a sânteĭ Scripturĭ simbolulŭ apostolicŭ și articliĭ dogmaticĭ aĭ celorŭ șepte sinóde icumenice din rĕsăritŭ

---

paracliseriulŭ, ce ne conduceá. În rêndŭ și de-asupra amvónelorŭ se întindŭ de-alungulŭ năĭ dóuĕ galeriĭ. Ér de desuptulŭ amvónelorŭ și îndată după locŭlŭ ordinarŭ alŭ cântăreților, adecă după strane, suntŭ, de-a drépta dóuĕ tronurĭ aurite pentru mitropolitulŭ și pentru domnitorŭ, și altulŭ la felŭ de-a stênga pentru dómna țĕriĭ. Fórte frumóse suntŭ și ferestile puține la numĕrŭ, dar firesce marĭ de ajunsŭ, lucrate după stilulŭ Durer, adecă representându în colorĭ diferite subiecte sacre. Unŭ singurŭ defectŭ, dacă îmĭ este ertatŭ a folosí acestŭ terminŭ, mi-s'a părutŭ a fi acela, că lărgimea luminelĭ din lăuntru e încâtŭ-va prea mică față cu lungimea și înălțimea eĭ, póte însă că acésta își află deplină esplicare în împrejurarea, că la restaurare aŭ trebuitŭ să se ridice noĭ și mai marĭ pilastri pentru susținerea bolteĭ. Cu tóte acestea efectulŭ, ce-lŭ produce totulŭ, e minunatŭ. — Jurŭ împrejurulŭ bisericeĭ și mai alesŭ înaintea fațadeĭ din dosulŭ altaruluĭ, ce dă pre stradă, se întinde o mare curte fórte bine ținută, împresurată cu unŭ grilajŭ de ferŭ. În linie cu ușa principală a bisericeĭ în drépta este palatulŭ mitropolitanŭ, o clădire vechie și de totŭ modestă.

Preste drumulŭ uneĭ strade laterale de Mitropolie se află Episcopia catolică cu biserica catedrală, școla primară si Seminarulŭ propriŭ, avêndŭ însă întrarea principală în strada Ștefanŭ celŭ mare. Despre tóte acestea ca și despre alte lucrurĭ catolice îmĭ reservŭ a-ți scrie într'o epistolă ulterióră. Trecemŭ așa dară înainte.

Vecinașă de altă parte cu biserica și Episcopia catolică este biserica *Treĭ-ierarchĭ,* saŭ cum o numesce poporulŭ *treĭ-sfetitele,* dela ceĭ treĭ sfinți ierarchĭ, alŭ cărorŭ hramŭ îlŭ are. Cu multŭ mai mică decâtŭ mitropolia biserica acésta este totuși unŭ monumentŭ istoricŭ nu numaĭ căcĭ o zidĭ Vasile Lupulŭ domnulŭ Moldoveĭ (an. 1640), ci și pentru că de josŭ până susŭ pre din afară tóță e de pétră. De aceea în timpurile din urmă guvernulŭ românŭ s'a îngrigitŭ de restaurarea eĭ. Din afară restaurarea e aprópe gata: nu sciŭ, ce gustŭ vorŭ fi avêndŭ alțiĭ, dar mie nu mĭ-a plăcutŭ mulțimea excesivă a aurului pusŭ pre părețĭ și pre cele dóuĕ turnurĭ, ce ésă unulŭ după altulŭ din acoperișŭ. — Afară de acestea maĭ suntŭ încă vre-o 30—35 bisericĭ românescĭ și una lipovénă, dar' n'aŭ nicĭ o particularitate deosebită. — Înaintea bisericeĭ Treĭ-ierarchĭ este statua de marmură aluĭ George Asaki, înfățișându-lŭ șeḑêndŭ pre catedră, ridicată luĭ, „primuluĭ învĕțătorŭ din Moldova" de „școlele românescĭ recunoscătóre". Câți-va pași pre stradă înainte, și étă-ne în fața măiestóseĭ statue equestre aluĭ Ștefanŭ celŭ Mare. Statua e de bronzŭ și atâtŭ de bine reușită, încâtŭ ar' poté împodobí piața orĭ căreĭ capitale, după cum Eroulŭ ar' poté împodobí istoria orĭ căreĭ națiuni. Pre frontulŭ piedestaluluĭ de marmoră se cetesce inscripțiunea: „Ștefan Cel Mare — 1457 Aprile 1504 Iulie", în dosŭ: „Ridicat prin subscripție națională"; ér pre cele dóuĕ laturĭ dóuĕ bassorelievurĭ în bronzŭ representându unulŭ bătălia luĭ Ștefanŭ cu Polonĭ în codrulŭ Cosminuluĭ, altulŭ bătălia cu Turcĭ la Valea albă (Răsboieni). La aceste monumente adăugêndŭ încă alte dóuĕ, avemŭ nota întrégă a monumentelorŭ din Iași. Aceste suntŭ: Statua chronicaruluĭ Miron Costin († 1692), celŭ dintâiŭ moldovanŭ cu învĕțătură sistematică. Statua luĭ e de bronzŭ representându-lŭ stându în picióre; ér unŭ bassorelievŭ ni-lŭ arată cetindŭ unele versurĭ de ale sale înaintea regeluĭ polonŭ Ioanŭ Sobieski, și altulŭ înmormêntarea soțieĭ sale la Barboși. Alŭ doilea monumentŭ este bustulŭ luĭ Ghica-Vodă așeḑatŭ pre o columnióră înaltă în curtea, unde fusese decapitatŭ de Turcĭ cu ocasiunea ruperiĭ Bucovineĭ de Moldova. Ar fi să maĭ amintescŭ Institutele de învĕțămêntŭ (Universitatea, 2 licee, 2 gimnase, 18 școle primare etc.), institutele de binefacere (spitale civile și militare, hospiciulŭ de alienați etc.), dar' o a dóua capitală a țĕriĭ nicĭ că se póte închipuí fără de aceste.

Din potrivă cu mare dorere trebue să amintescŭ de ceea ce înainte de tóte te impresionézĕ până la măhnire, cândŭ întri în Iași, de mulțimea rĕtăciților fiĭ aĭ luĭ Israilŭ, ce a prefăcutŭ Moldova într'o nóuă Palestină. Nu sciŭ, dacă Ciparĭŭ a nimeritŭ tóte esemplele, ce le aduse în gramatica sa, dar' întrându în Iași m'am convinsŭ pre deplinŭ, că *omne tulit punctum,* cândŭ a spusŭ, că „Iașiĭ e cuibulŭ fiilorŭ luĭ Abraham". Aci nu e vorbă numaĭ de vre-o câte-va strade saŭ de unŭ cartierŭ anumitŭ, căcĭ pretutindenea îĭ întâlnescĭ și rarŭ, fórte rarŭ este să poți vedé vre-o firmă, care să n'aibă terminațiunĭ ca: nitz-witz: ler-ger-berger: thal-mann-blum, blum blum!!!

Chiarŭ după statistica oficială numĕrulŭ lorŭ în Iași (vre-o 40,000) întrece pre cela

eraŭ lucruri neatacabile, o basă comună a tuturorŭ teologilorŭ şi sectelorŭ între protestanţi. Contraḑicerea în totŭ sistemulŭ protestanticŭ erá şi atunci flagrantă. Căci protestantismulŭ dela începutŭ a negatŭ îndreptăţirea tradiţiuniĭ bisericescĭ ca isvorŭ alŭ revelaţiuniĭ. Şi totuşi simbolulŭ apostolicŭ este o tradiţiune, érá inspirăţiunea cărţilorŭ singuratice a sânteĭ Scripturĭ se probézá întâiŭ şi maĭ întâiŭ cu ajutorulŭ tradiţiuniĭ. Pre lângă tótă contraḑicerea acésta însă în şirurile protestante nimenĭ n'a cugetatŭ la aceea, ca să părăséscă basa acésta comună.

În timpulŭ maĭ noŭ însă protestantismulŭ a începutŭ a merge multŭ maĭ rapidŭ spre *descompunere şi încă părăsindŭ cu totulŭ* basa creştinismuluĭ. Se întêmplă acésta în modŭ firescŭ în urma principiuluĭ sĕŭ destructivŭ despre scrutarea liberă în lucrurile de credinţă şi nesupunerea la auctoritatea bisericeĭ. Căci dupăce în urma principiuluĭ fundamentalŭ alŭ protestantismuluĭ în lucrurile de credinţă este liberŭ fiecare a crede aceea, ce i-se pare luĭ, că află în sânta Scriptură, atunci de ce să nu fie unuĭ protestantŭ iertatŭ a reieptá credinţa în divinitatea Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ, a inspirăţiuniĭ sânteĭ Scripturĭ şi a simboluluĭ apostolicŭ, dacă i-se pare, că aceste nu suntŭ pentru elŭ destulŭ de bine probate în sânta Scriptură? Dacă luĭ Luther, Calvin şi altora le-a fostŭ iertatŭ a denegá credinţa în mulţi articli propuşi de biserică, atunci nu înţelegemŭ, pentru ce la alţiĭ să nu le fie iertatŭ a denegá credinţa şi în celealalte adevĕruri, pre carĭ le-a maĭ respectatŭ Luther şi Calvin?

Şi în sînulŭ protestantismuluĭ cu principiulŭ scrutăriĭ libere a fostŭ numaĭ o cestiune de timpŭ, ca să ajungă lucrurile până acolo.

Timpulŭ acesta acum a sositŭ. Nu între laiciĭ protestanţi liberĭ cugetătorĭ, ci între profesoriĭ de teologie protestantă de pre la universităţi s'aŭ aflatŭ destuĭ, carĭ în prelegerĭ şi în opurĭ aŭ negatŭ pre faţă dumneḑeirea Mântuitoriuluĭ şi inspirăţiunea s. Scripturĭ şi prin aceea aŭ făcutŭ *tabula rasa* cu orĭ ce creştinismŭ positivŭ. Căcĭ ce înţelesŭ maĭ are creştinismulŭ fără acestea dóuĕ lucruri?

La punctulŭ acesta a trebuitŭ să ajungă protestantismulŭ maĭ curêndŭ saŭ maĭ târḑiŭ. Şi numĕrulŭ protestanţilorŭ, carĭ tragŭ din protestantismŭ consecinţa acésta din urmă, cresce pre ḑi ce merge.

Ce e dreptŭ, protestanţiĭ numiţĭ ortodocşĭ, carĭ nu voescŭ, ca lucrurile să ajungă până la punctulŭ acesta din urmă, facŭ protestanţilorŭ radicalĭ şi consecenţĭ opusĕţiune din tóte poterile. Eĭ ar dorĭ, ca toţĭ protestanţiĭ, carĭ négă dumneḑeirea Rĕscumpĕrătoruluĭ nostru şi inspirăţiunea s. Scripturĭ, să fie eschişĭ din biserică. La aceştia însă ceĭ radicalĭ pre dreptulŭ le punŭ întrebarea, că pre ce basă să fie eĭ eschişĭ din biserică din causa credinţeĭ, dupăce principiulŭ protestantismuluĭ este, ca să crédă fiecare ce voesce şi ce-ĭ place. Şi aşa dacă ceĭ ce aŭ plăcere a crede în divinitatea Domnuluĭ Christosŭ, aŭ dreptulŭ a ĭi în biserică, atunci chiar atâta dreptŭ aŭ a fi în biserică şi ceĭ ce credŭ în nedivinitatea acésta. Şi ortodocşiĭ pre basa protestantismuluĭ nu suntŭ în stare a le rĕspunde la o atare întrebare.

Lucrulŭ însă a ajunsŭ acum până acolo, câtŭ cu privire la cestiunea acésta trebue să se pronunţe şi forurile bisericescĭ protestante. Unŭ predicătorŭ protestantŭ din Silesia cu numele Ziegler în maĭ multe prelegerĭ publice a negatŭ divinitatea Rĕscumpĕrătoruluĭ. Ortodocşiĭ aŭ cerutŭ cercetare disciplinară asupra luĭ. Şi acum forurile bisericescĭ vorŭ avé să se pronunţe, că óre Ziegler cu o atare „credinţă" maĭ póte funcţioná ca predicatorŭ saŭ nu? În pusĕţiunea acésta aŭ maĭ ajunsŭ forurile bisericescĭ protestante şi până acum. Pronunciarea în meritŭ însă aŭ încunjurat'o până acum totŭ-deauna, ca să nu deschidă drumŭ nice necredinţeĭ şi să nu nege nice principiulŭ scrutăriĭ libere. Lucrurile acum s'aŭ desvoltatŭ astŭ-felŭ, câtŭ cu pronunciarea nu potŭ maĭ multŭ să întârḑie. Orĭ cum se vorŭ pronunciá însă, de contraḑicere totŭ nu potŭ să scape. O pronunciare în sensulŭ şi după dorinţa ortodocşilorŭ négă principiulŭ fundamentalŭ alŭ protestantismuluĭ despre scrutarea liberă. În sensulŭ şi după dorinţa radicalilorŭ négă însuşi creştinismulŭ. Şi aşa lucrurile vorŭ merge şi maĭ departe pre calea apucată, până ce protestantismulŭ se va nimicí prin sine însu-şĭ şi va încetá cu totulŭ de a maĭ avé ceva creştinŭ în sine.

Maĭ dorerosŭ lucru este, că la fraţiĭ Românĭ gr.-orientalĭ principiile protestanţilorŭ radicalĭ se încuibă totŭ maĭ tare. Şi nice nu e mirare, după ce dînşiĭ îşĭ crescŭ tinerĭ pre la facultăţi protestaute, în carĭ depre catedre se propune disoluţiunea creştinismuluĭ positivŭ. Foile bisericescĭ gr.-orientale înótă nu odată în protestantismulŭ radicalŭ până în grumaḑĭ, fără ca ele însе-şĭ să-şĭ fie despre acésta conscĭĭ. Dacă la dînşiĭ lucrulŭ acesta va merge paralelŭ cu desvoltarea, saŭ maĭ bine ḑisŭ descompunerea protestantismuluĭ, atunci nu preste multŭ le va maĭ rĕmâné din creştinismŭ numaĭ forma. Aşa ceva ne va causá şi nóuĕ nu puţină stricăciune, după-ce poporulŭ nostru traesce în unŭ contactŭ aşa de aprópe cu celŭ gr.-orientalŭ. De aceea ar fi tare de doritŭ, dacă gr.-orintaliĭ, carĭ voescŭ a păstrá poporuluĭ românescŭ credinţa, ar rumpe orĭ ce contactŭ alŭ bisericeĭ lorŭ cu protestantismulŭ.

---

alŭ tuturorŭ creştinilorŭ luaţi împreună (vre-o 25—30,000), şi pre câtŭ se constată decrescerea acestora, eĭ, ovreiĭ se înmulţéscŭ într'unŭ modŭ totŭ maĭ îngrozitorŭ. Lucru firescŭ deci, că în mânile lorŭ stă întregulŭ comerciŭ începêndŭ cu hîtguitările şi terminândŭ cu modestiĭ articolĭ de negoţŭ aĭ zarzavagiilorŭ şi ale cufăriţĕlorŭ. . . .

Trecêndŭ pre strada Ştefanŭ celŭ Mare am observatŭ unŭ ţĕranŭ neaoşŭ moldovanŭ, cu pĕrulŭ lungŭ şi mustaţa rĕsucită, încinsŭ cu unŭ mare brêŭ roşu, şeḑêndŭ adêncitŭ în gânduri pre o pétră rĕsturnată la piciórele mareluĭ turnŭ în ruine dela biserica Treĭierarchĭ: ce va fi gânditŭ, nu sciŭ, dar posiţia luĭ şi căutătura melancolică, ce o asvêrlea din câtŭ în câtŭ în drépta şi în stânga asupra atâtorŭ feţe semitice împodobite cu perciunĭ, care cu iarmurchesurĭ, ce se preumblaŭ în susŭ şi în josŭ gesticulândŭ şi asurḑindu-lŭ cu unŭ jargonŭ neînţĕlesŭ, — mie mi-se părŭ o destulă dovadă a dorerosuluĭ sentimentŭ, ce îĭ sfâşia negreşitŭ inima vĕḑêndŭ, unde a ajunsŭ capitala eroilorŭ sĕĭ străbunĭ! Împărţiam şi eŭ cu elŭ dorerea, câtŭ de-odată căḑutŭ în alte gânduri — aşa-ĭ firea nóstră — îmĭ trăsărirá prin minte aceste versurĭ ale barduluĭ din Mircescĭ întipărite pre acelea-şĭ *bizare* feţe perciunate:

Ni-o făcutŭ morişchi
Chiar pintri perciunĭ
Aşa tălharĭ închi
N'am vĕḑutŭ nebunĭ!

Salutare!

Philalet.

Revistă bisericéscă.

Roma.

Enciclica din urmă a Sânţieĭ Sale ocupă şi acum ḑiaristica întrégă. Abiá esistă fóe, care să nu se fi pronunţatŭ, şi încă şi maĭ rare suntŭ acele, carĭ aŭ îndrăsnitŭ să denege documentuluĭ papalŭ tributulŭ de recunoscinţă şi de admiraţiune.

Unele foĭ érăşi aŭ împrăştiatŭ sciriĭ neliniştitóre despre starea sanitară a Sânţieĭ Sale. Adevĕrulŭ însă e, că Sânţia Sa cu tótă greutatea aniloru continuă a se bucurá de cea maĭ bună sănĕtate.

Referitorŭ la personaluluĭ diplomaticŭ a Sântuluĭ Scaunŭ pre viitorŭ se vorŭ luá mĕsurĭ nóue. Şi anume pre viitorŭ acestŭ personalŭ se va recrutá numaĭ din persóne de acele, carĭ aŭ funcţionatŭ la congregaţiunea afacerilorŭ bisericescĭ estraordinare, şi carĭ vorŭ depune unŭ esamenŭ din dreptulŭ publicŭ bisericescŭ, dreptulŭ ginţilorŭ, istoria bisericéscă, limba francesă şcl. Astŭfelŭ e sigurŭ, că personaluluĭ diplomaticŭ va corĕspunde totŭ maĭ bine chemăriĭ sale.

Din Patrie.

În 22 l. c. se va consacrá în Cincĭ-biserici monumentala catedrală restaurată din fundamentŭ. Cu acéstă ocasiune şi Maiestatea Sa Regele va luá parte la serbările religióse, sosindŭ în Cincĭ-biserici Dumineca în 21 diminéţa la 7 óre. La 8 óre Maiestatea Sa va ascultá s. Liturgie în capela palatuluĭ episcopescŭ. La 9 óre va primi omagiele clerului, érá cătră amédĭ va cercetá basilica. — În 22 la 6 ¾ óre se va începe consacrarea basiliceĭ. Maiestatea Sa va fi adusŭ la biserică dela palatulŭ episcopescŭ cu o procesiune imposantă. Altarele laterale vorŭ fi consacrate din partea episcopilorŭ, ce se vorŭ presentá la serbărĭ. După terminarea consacrăriĭ se va cântá „Te Deum", şi apoĭ érăşi se va petrece Maiestatea Sa la reşedinţa episcopéscă în aceeaşi ordine şi cu aceeaşi procesiune, cu care a fostŭ adusŭ. — Din Cincĭ-biserici Maiestatea Sa va merge la Fiume spre a asistá la manevrele floteĭ şi spre a cercetá oraşulŭ.

Austria.

Congresulŭ catolicilorŭ austriacĭ a ţinutŭ şedinţele sale la Graz în 2, 3 şi 4 a l. c. Şedinţele aŭ fostŭ cercetate de unŭ publicŭ fórte numĕrosŭ şi distinsŭ. Între ceĭ ce aŭ onoratŭ cu presinţa lorŭ desbaterile congresuluĭ, amintimŭ pre Alteţa Sa Regală Don Alfonso, 4 episcopĭ, maĭ mulţi aristocraţi şi deputaţi. — Obiectele, cu carĭ s'a ocupatŭ Congresulŭ, şi resoluţiunile aduse suntŭ de cea maĭ mare însĕmnătate. S'a tractatŭ despre învĕţămêntulŭ religiosŭ, despre necesitatea preseĭ catolice şi despre sprigînirea eĭ, despre lipsa de reuniuni catolice, despre cestiunca naţionalităţilorŭ ş. a. Efectulŭ acestorŭ discusiuni a fostŭ fórte salutarŭ, şi este de speratŭ, că aceste congrese vorŭ renviá pre catolicĭ la o nóuă viéţă şi activitate pentru drepturile lorŭ.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Şeptespredece dile aŭ trecutŭ deja, de cândŭ se desbate în parlamentŭ proiectulŭ despre reforma administraţiuniĭ, şi încă nicĭ desbaterea generală nu e terminată. Guvernulŭ s'a pusŭ pre gânduri, ce să facă cu opoziţia. La începutŭ mulţi deputaţi guvernamentalĭ s'aŭ ştersŭ din lista vorbitorilorŭ; după aceea unii érăşĭ s'aŭ insinuatu. Se vorbesce, că guvernulŭ ar fi decisŭ a disolvá parlamentulŭ, dacă va vedé, că opoziţia cu totŭ preţulŭ face obstrucţie.

În şedinţa din 13 a l. c. a presentatŭ ministrulŭ Baross proiectulŭ de lege despre rĕscumpĕrarea liniilorŭ ungare a societăţiĭ austro-ungare de căĭ ferate. Tóte partidele l'aŭ aclamatŭ pre ministru, care prin acestŭ noŭ faptŭ fără îndoélă îşĭ câştigă unŭ meritŭ fórte mare întru desvoltarea comunicaţiuniĭ şi a comercĭuluĭ din patrie.

Între proiectele, carĭ aştéptă resolvire, este şi proiectulŭ despre încetarea porturilorŭ libere *Triest* şi *Fiume* şi despre încorporarea lorŭ dela 1 Iuliŭ a. c. la teritoriulŭ vamalŭ austriacŭ respective ungarŭ.

Ministrulŭ de justiţie voesce să înfiinţeze încă în decursulŭ anuluĭ acestuia maĭ multe curţi cu juraţi. Ministrulŭ a voitŭ, ca astŭ-felŭ de curţi să se înfiinţeze nu numaĭ pre lângă tablele regescĭ, ci şi în alte localităţi, unde se află judecătoriĭ de prima instanţă. Dară se dice, că consiliulŭ de ministri ar fi decisŭ, ca maĭ alesŭ din punctulŭ de vedere alŭ naţionalităţilorŭ aceste curţi să fie înfiinţate numaĭ pre lângă table regescĭ. Adecă nu justiţia promptă, ci consideraţiunĭ şovinistice cumpĕnescŭ în ochiĭ domnilorŭ nostri.

Anglia.

În Anglia de presinte se lucră la formarea unuĭ partidŭ conservatorŭ catolicŭ, care să validiteze în parlamentŭ principiile catolice şi să apere interesele catolicismuluĭ în contra atacurilorŭ contrare. Episcopatulŭ din Irlanda sprigineşce din tóte poterile acéstă mişcare. Nu sufere îndoélă, că esecutarea mărĕţuluĭ planŭ va succede, şi că astŭ-felŭ cestiunea irlandeză cu mijlocirea nouluĭ partidŭ se va deslegá cu multŭ maĭ curêndŭ decâtŭ cu tactica luĭ Parnell.

Italia.

În şedinţa din 13 a l. c. a senatuluĭ italianŭ senatorulŭ Negri a interpalatŭ pre ministrulŭ preşedinte *di Rudini* în causa alianţelorŭ, poftindŭ ca Italia să se desarmeze şi să-şĭ concedieze miliţia. Ministrulŭ-preşedinte a rĕspunsŭ, că alianţa triplă este în interesulŭ Italieĭ, că alianţa aceea are de scopŭ numaĭ susţinerea păciĭ, şi că acea alianţă nu impune Italieĭ nicĭ o sarcină cu privire la întrarmărĭ. Astŭ-felŭ decĭ dinsulŭ rĕmâne credinciosŭ alianţeĭ triple, pentrucă doresce susţinerea păciĭ, dară de altă parte va face totŭ posibilulŭ, pentruca ecuilibriulŭ să se pótă restabilí în finanţele ţĕriĭ.

România.

Corpurile legiuitóre române aŭ încuviinţatŭ la propunerea ministruluĭ de răsboiŭ Lahovary creditulŭ de 45 milióne leĭ pentru terminarea fortificaţiunilorŭ. Până acum s'aŭ spesatŭ spre acestŭ scopŭ 60 de milióne. Cu noulŭ creditŭ sistemulŭ de fortificaţiunĭ va fi completatŭ. Asemenea s'a aprobatŭ din partea corpurilorŭ legiuitóre şi convenţia cu privire la juncţiunea căilorŭ ferate dintre Austro-Ungaria şi România.

Întrându cu 1 Iuliŭ în vigóre noulŭ tarifŭ vamalŭ autonomŭ românŭ, încétă tacsele estraordinare impuse provenienţelorŭ austro-ungare, şi astŭ-felŭ va încetá şi răsboiulŭ vamalŭ dintre monarchia nóstră şi România.

Corespondinţe.

Parisŭ, Maiŭ 1891.

Libertatea în gură, bâtulŭ în mână. Acésta e devisa republicanilorŭ, ce ţinŭ astădĭ în Parisŭ poterea de statŭ în mânile lorŭ.

Numaĭ în dilele trecute deputatulŭ Pochon a păşitŭ în numele libertăţiĭ cu liberala propunere, ca oficiile publice să nu se maĭ umplă decâtŭ cu individĭ, carĭ şi-aŭ făcutŭ studiile în institutele statuluĭ. Individiĭ însă, carĭ şi-aŭ făcutŭ studiile în institute fundate şi susţinute de biserică, carĭ în Francia suntŭ numeróse, să fie cu totulŭ eschişĭ dela atarĭ oficiĭ.

Precum vedeţi, liberalismulŭ falsŭ are pretutindenea aceea-şĭ faţă hidósă. La D-vostră în parlamentŭ încă se află destuĭ Pochoniĭ cu pinteni, carĭ ar' fi gata în numele libertăţiĭ a pretinde, ca oficiile publice să nu se umplă decâtŭ cu individĭ eşiţi din şcólele magiare, éră ceĭ eşiţi din şcólele românescĭ să fie eschişĭ cu totulŭ. Liberalismulŭ în numele libertăţiĭ voesce să stérgă şcólele bisericescĭ în Francia, şi acela-şĭ liberalismŭ în numele aceleia-şĭ libertăţi ar voi în Ungăria să stérgă pre cele românescĭ. *Libertatea în gură, bâtulŭ în mână.*

Maĭ înainte strigaŭ republicaniĭ totŭ mereŭ, că eĭ numaĭ pentru aceea suntŭ inimicĭ a institutelorŭ bisericescĭ, fiindŭ că clerulŭ francesŭ gravitéză spre forma de statŭ monarchică şi nu se póte împácá cu cea republicană. Acum a încetatŭ şi umbra uneĭ îndreptăţirĭ la o atare învinuire a Clerului. În urma inviaţiunilorŭ primite dela Capulŭ bisericeĭ Clerulŭ francesŭ prin representanţiĭ sĕĭ ceĭ maĭ ilustri a decheratŭ, că este deplinŭ împăcatŭ cu forma de statŭ republicană, şi formeĭ acesteia, în câtŭ va respectá biserica, nu-ĭ va face nicĭ o opuseţiune. Pentru ce dară să se poftéscă chiarŭ acum, ca individĭ, carĭ şi-aŭ făcutŭ studiile în institute bisericescĭ, să nu fieadmişĭ la oficiĭ publice de ale statuluĭ republicanŭ?

Afară de aceea în Francia suntŭ vre-o şepte universităţi susţinute de biserică. Tineriĭ, carĭ studiéză la aceste universităţi însă trebuescŭ să depună esamenele de graduare înaintea uneĭ comisiuni denumite de guvernŭ. Şi aşa statulŭ este, care le dă diplomele. Pentru ce să se témă şi să nu aibă statulŭ încredere în eĭ? Nu statulŭ se teme de atarĭ individĭ crescuţi în institute bisericescĭ cunoscuţi ca oficialiĭ ceĭ maĭ buni şi maĭ conscienţioşĭ, precum recunoscŭ chiarŭ şi republicaniĭ. Se temŭ însă de eĭ Francmasoniĭ cu idealulŭ lorŭ satanicŭ: *Ni Dieu, ni maitre! Nice Dumneḑeŭ, nice domnitorŭ!* Şi Francmasoniĭ sciŭ bine, că atarĭ individĭ ce pedecă le punŭ în calea realisăriĭ statuluĭ fără Dumneḑeŭ. De aceea nu le pasă, de vorŭ şi omorĭ libertatea, numaĭ să-şĭ ajungă scopulŭ.

Libertatea în gură, bâtulŭ în mână! Acéstă devisă şĭ-o a scrisŭ şi preşedintele Carnot pre flamura, cu care a călătoritŭ acum prin sudulŭ Franciei. Elŭ, capulŭ statuluĭ alesŭ spre apărarea libertăţiĭ, s'a degradatŭ pre sine la rolulŭ unuĭ conducătorŭ alŭ partideĭ, care paradéză cu parţialitatea. Căcĭ în călătoriile sale încunjură cetăţile şi comunele acele, carĭ aŭ alesŭ deputaţi oposiţionalĭ, ca şi cum ar fi preşedinte numaĭ preste comunele, ce aŭ alesŭ deputaţi guvernamentalĭ. Ma a datŭ a înţĕlege, că pre cele dintâiŭ numaĭ atuncĭ le va cercetá, cândŭ îşĭ vorŭ schimbá ideile politice.

Precum vedeţi, spiritulŭ de partidă în Francia e dusŭ până la estremŭ, de unde nu maĭ e decâtŭ unŭ paşŭ până la despotismŭ în numele libertăţiĭ.

Libertatea în gură, bâtulŭ în mână! Clerulŭ cu episcopiĭ în frunte a întêmpinatŭ pretutindenea pre capulŭ statuluĭ cu onórea şi pompa cuvenită. Ma maĭ mulţi episcopĭ în vorbirile de presentare ĭ-aŭ decheratŭ, că suntŭ deplinŭ împăcaţi cu forma de statŭ republicană. Cu tóte aceste preşedintele Carnot a rĕspunsŭ scurtŭ, ma chiarŭ laconicŭ, deşi altcum Carnot este tare vorbitorŭ faţă cu alţiĭ, şi maĭ cu samă faţă cu Francmasoniĭ. Ca omŭ credemŭ că Carnot nu e inimicŭ cleruluĭ şi bisericeĭ. Trebue să se pórte însă aşa, dacă nu voesce să-şĭ pérdă graţia Francmasonilorŭ, cărora aşa le este de dragă libertatea, de o omóră strîngêndu-o în braţe.

Ţinutulŭ Năsĕudului, 14 Iuniŭ 1891.

Domnule Redactorŭ!

De anĭ de dile se petrecŭ în fostulŭ districtŭ alŭ Năsĕudului lucrurĭ, carĭ suntŭ de unŭ interesŭ fórte mare atâtŭ pentru biserică câtŭ şi pentru ţinutulŭ acesta şi Românimea întrégă; şi între acele loculŭ celŭ maĭ de căpetenie îlŭ ocupă causa şcólelorŭ înfiinţate şi susţinute de foştiĭ grăniţerĭ şi de descendinţiĭ acelora. S'aŭ ţinutŭ adunărĭ preste adunărĭ, amŭ avutŭ stărĭ escepţionale, s'aŭ introdusŭ la porunca de susŭ înoirĭ, carĭ de locŭ nu se unescŭ cu drepturile garantate, şi prin carĭ s'aŭ ruptŭ încetŭ cu încetulŭ continuitatea legală. Lupta s'a susţinutŭ şi se susţine şi acuma din partea bărbaţilorŭ devotaţi causeĭ; ne-amŭ deprinsŭ a ne grupá în jurulŭ acelora trecêndŭ preste diferinţele maĭ secundare şi isolându pre aceia — puţinĭ la numĕrŭ, — carĭ nu numaĭ că nu lucréză, dar' caută în totŭ modulŭ a creá nóue greutăţi şi neînţĕlegerĭ pre conta causeĭ sânte, ce o apărămŭ. Şi ca mergerea înainte să fie şi maĭ secură, s'a vĕdutŭ de lipsă, ca să se angajeze la lucrare şi preoţimea în maĭ mare mĕsură, decum s'a făcutŭ până acuma, maĭ întâiŭ informându-se detaiatŭ despre trebile nóstre. Începutulŭ s'a făcutŭ ţinêndu-se în Năsĕudŭ la 12 a. c. o conferinţă preoţéscă, despre decursulŭ căreia vĕ rogŭ, dle Redactorŭ a publicá următoriulŭ raportŭ:

La conferinţă aŭ luatŭ parte vre-o 30 de preoţi, după sânta Liturgie s'a deschisŭ conferinţa în aula gimnasială, s'aŭ alesŭ notariĭ în persónele Dlorŭ *Silviŭ Sohorca* şi *Antoniŭ Precupă*, s'aŭ constatatŭ ceĭ presenţi, şi după aceea s'a datŭ cetire Ordinaţiunilorŭ con-

sistoriale cu privire la convocarea Conferinţeĭ şi la esmiterea delegatuluĭ consistorialŭ în persóna M. O. D. *Ioanŭ Popŭ*, profesorŭ de sânta Teologie şi asesorŭ consistorialŭ, care îndată după o scurtă întroducere a cetitŭ o disertaţiune despre conferinţele pastorale espunêndŭ desvoltarea lorŭ istorică, natura, scopulŭ, ce-lŭ urmărescŭ avêndŭ în vedere ordinaţiunile emanate în privinţa acésta. Disertaţiunea a fostŭ ascultată cu multă atenţiune de preoţime precum şi de numĕrulŭ publicŭ inteligentŭ din locŭ. — A urmatŭ apoĭ la ordine punctulŭ din programŭ: „Consultare asupra promovărĭĭ causeĭ şcolastice greco-catolice“, după maĭ multe schimbărĭ de ideĭ Presidiulŭ rógă pre esmisulŭ Ven. Ordinariatŭ, să descopere şi aducă la cunoscinţa conferinţeĭ starea causeĭ fondurilorŭ şcolastice confesionale.

Pentru orientare însĕmnŭ, că fondurile, din carĭ se susţinŭ şcólele confesionale sătescĭ din fostulŭ districtŭ alŭ Năsĕudului, s'aŭ administratŭ timpŭ îndelungatŭ de Comisiunea administrătóre a fonduluĭ centralŭ şi de stipendiĭ, separatŭ şi în deosĕbĭ pentru fiecare comunitate bisericéscă. Cândŭ s'a întrodusŭ Comisariatulŭ, şi cândŭ se luá inventariulŭ tuturorŭ averilorŭ de cătră Comisariŭ, erá mare témă, că dimpreună cu fondulŭ centralŭ şi de stipendiĭ va fi atăcatŭ şi fondulŭ şcólelorŭ sătescĭ; dar' la stăruinţa dluĭ directorŭ de administraţiune *Ioanŭ Ciocanŭ* aceste fonduri, carĭ se urcă la suma de 400,000 fl., aŭ fostŭ salvate şi s'aŭ predatŭ în administrarea Ordinariatuluĭ gr.-cat. a Gherleĭ.

Esmisulŭ consistorialŭ la dorinţa conferinţeĭ espune fórte detaiatŭ şi cu multă cunoscinţă de causă istoriculŭ acelorŭ fonduri începêndŭ dela întemeierea acelora şi până astădĭ, dela fericitulŭ Marianŭ şi până în timpulŭ maĭ din urmă, arĕtândŭ fasele, prin carĭ a trecutŭ administrăţiunea, apoĭ vederile Ordinariatuluĭ cu privire la natura fondurilorŭ şi la administrarea acelora. Împărtăşirile făcute ne-aŭ orientatŭ pre noĭ, preoţimea dela sate, în causa, care se ventiléză acuma de multŭ timpŭ, si a fostŭ ajunsŭ în unŭ stadiŭ, câtŭ cu dreptŭ cuvîntŭ se póte dice, că suntemŭ pre aci de a-le perde şi pre aceste fonduri; — şi amŭ şi luatŭ hotărîrea, ca să se esprime mulţămită Ilustritătĭĭ Sale Episcopuluĭ pentru viulŭ interesŭ doveditŭ pentru promovarea şi apărarea intereselorŭ nóstre şcolastice apromiţêndŭ, că vomŭ lucrá, ca să se afle modulŭ, ca intenţiunile cele salutare ale Ordinariatuluĭ să se realiseze, — spre care scopŭ s'a şi alesŭ o comisiune în persónele Dlorŭ *Dr. Ioanŭ Popŭ, Gerasimŭ Domide, Petru Verticŭ* s. a., ca să vină la proxima conferinţă cu o propunere concretă.

Apoĭ s'aŭ consultatŭ asupra promovărĭĭ moralităţiĭ credincioşilorŭ şi în deosebĭ asupra mijlócelorŭ de a stîrpí concubinatele, s'a defiptŭ locŭlŭ ţinerĭĭ conferinţeĭ proxime, s'a alesŭ confesarulŭ, disertantele şi celelalte persóne, după Regulamentŭ, şi pre urmă preoţimea întrégă s'a presentatŭ la Rds. D. vicarŭ em. *Gregoriŭ Moisilŭ*, spre a-ĭ esprimá sêmţêmintele de devoţiune şi reverinţă, şi spre a-ĭ mulţămí pentru conducerea în cursŭ maĭ bine de 30 de anĭ.

Acesta e pre scurtŭ decursulŭ conferinţeĭ. La timpulŭ sĕŭ, dle Redactorŭ, nu voiŭ întârdiá a aduce la cunosciuţa Onoraţilorŭ cetitorĭ a „Unirĭĭ“ deslegarea causeĭ celeĭ de atâta însĕmnătate a şcolelorŭ nóstre confesionale.

†

Învitare la prenumeraţiune.

Cu începutulŭ luĭ Iuliŭ st. n. deschidemŭ abonamentŭ noŭ la „Unirea“. Preţurile suntŭ însĕmnate în fruntea foiĭ.

Onoratulŭ publicŭ cetitorŭ a potutŭ să se convingă din ţinuta observată până aicĭ de fóea nóstră, că noĭ ne-amŭ nisuitŭ a împlini programulŭ nostrŭ, apărândŭ biserica şi şcólele şi prin acésta interesele cele maĭ de viéţă ale poporuluĭ nostru în contra tuturorŭ atacurilorŭ. În viitorŭ totŭ asemenea vomŭ purcede, spunêndu-ne totŭ-deauna cu tótă francheţa convingerea nóstră.

Între cestiunile maĭ momentóse, cu carĭ ne vomŭ ocupá în numeriĭ procsimĭ, loculŭ primŭ îlŭ va cuprinde cestiunea însĕmnată a dotărĭĭ cleruluĭ nostru, cestiune, care de sigurŭ intereséză maĭ multŭ decâtŭ altele pre fraţiĭ noştri preoţi.

Ne rogămŭ deci de spriginŭ materialŭ şi moralŭ. Ceĭ abonaţi să ne rĕmână credincioşi; ceĭ ce restézŭ cu abonamentele, să le achiteze fără amânare, căcĭ cu abonamente restante nu se póte susţiné nicĭ o fóe; şi toţi să binevoéscă a ne câştigá noĭ abonenţi.

Redacţiunea şi Administraţiunea „Unirĭĭ“.

Colecta cruceriuluĭ.

La colecta cruceriuluĭ iniţiată de noĭ în numĕrulŭ 16 aiŭ „Unirĭ“ din a. c. s'aŭ asociatŭ:

În Archidiecesă. *Protopopiatulŭ Murĕşuluĭ:* P. O. D. *Vasiliŭ Hossu*, ppopŭ şi p. în Murĕşŭ-Vaşarheiŭ, 330 s. OO. DD. *Mihailŭ Bucşa*, p. în M.-Sângeorgiŭ, 520 s., pentru comuna *Erneiŭ* 230 s., *Vasiliŭ Saltelechi*, p. în Bardoşŭ, 306 s. *Petru Popŭ*, p. în Sabadulŭ de Câmp., 640 s., *Demetriŭ Călimanŭ*, p. în Ceuaşulŭ de Câmp., 400 s., *Augustinŭ Meru*, p. în Mineşŭ, 180 s.. ĕră pentru comuna *Culpiŭ* 216 s., *Ioanŭ Raţiŭ*, p. în Şamşudulŭ de Câmp., 931 s., *Ioanŭ Florianŭ*, p. în Mădăraşulŭ de Câmp., 800 s., *Filipŭ Popŭ*, p. în Bandulŭ de Câmp., 530 s., ĕră pentru filia *Ciptelnicĕ* 200 s., *Alesiŭ Viciŭ*, p. în Niraşteŭ, 583 s., *Constantinŭ Cotorea*, p. în Andraşfalĕŭ, 150 s. — *Vicariatulŭ Făgăraşuluĭ:* O. D. *Georgiŭ S. Thomasŭ*, p. în Tohanulŭ vechiŭ, 2400 s.

Aŭ solvitŭ: *In Archidiecesă:* O. D. *Mironŭ Dascălŭ* p. în Cetatea de Baltă 1 fl. 18 cr., restézŭ cu 1 fl. 18 cr.

Noutăţi.

Dăruire. *Maiestatea Sa monarchulŭ* s'a îndurat preagraţiosŭ a donă din casseta privată câte 100 fl. v. a. comunităţilorŭ bisericescĭ gr.-catolice din Alţina (tractulŭ Chihindéluluĭ) şi din Frâua (tractulŭ Mediaşuluĭ) pentru repararea bisericeĭ.

Esamenele verbale de maturitate la gimnasiulŭ românŭ greco-catolicŭ din Blaşiŭ s'aŭ ţinutŭ în 12 şi 13 l. c. sub presidiulŭ Mgf. D. Henricŭ Finăli, directorulŭ supremŭ substitutŭ alŭ şcólelorŭ medie din districtulŭ Cluşiuluĭ. Comisarŭ ministerialŭ a fostŭ Mgf. dnŭ Ignaţiŭ Veres, directorŭ la gimnasiulŭ de statŭ din Sibiiŭ, ér' ca comisarŭ archiepiscopescŭ a fostŭ numitŭ P. O. D. Gavrilŭ Popŭ, canonicŭ metropolitanŭ. La esamenulŭ scripturisticŭ s'aŭ supusŭ 31 de maturisanţi, treĭ fiinse din causă de morbŭ s'aŭ retrasŭ dela esamenulŭ verbalŭ. Din ceĭ rĕmaşi aŭ fostŭ judecaţi de maturĭ cu prestaţiune *eminentă* treĭ, *benematurĭ* şóse, *maturĭ* doĭ sprĕ dece. Şepte aŭ căduţŭ din câte unŭ studiŭ şi aŭ fostŭ relegaţi la esamenu corectorŭ după 2 luni.

Festivitate şcolară în Beiuşŭ. În 8 Iuniŭ, aniversarea încoronărĭĭ Maiestăţiĭ Sale, în gimnasiulŭ gr.-cat. de Beiuşŭ s'a ţinutŭ o festivitate şcolară. Maĭ întâiŭ s'a celebratŭ S. Liturgie în biserica gr.-cat. de cătră maĭ mulţi profesorĭ gimn., cântările le-a produsŭ corulŭ junimiĭ. Festivitatea fu deshisă prin directorulŭ gimn. *I. Buteanŭ*, carele într'o vorbire mĕduósă a îndigitatŭ momentositatea dileĭ. Prof. *T. Farkas* a ţinutŭ o disertaţiune istorico-juridică despre constituţiunea Ungarieĭ. Doĭ tinerĭ aŭ declamatŭ românesce, unulŭ ungurescе. Corulŭ vocalŭ şi instrumentalŭ s'a produsŭ şi acum escelentŭ. La festivitate a asistatŭ şi Escelenţa Sa Preasânţitulŭ Domnŭ Episcopŭ *Michailŭ Pavelŭ*, carele binevoĭ a-şĭ esprimá mulţămita Sa deplină faţă de progresulŭ tinerimiĭ. Festivitatea o a încheiatŭ prof. *V. Stefănica* cu câteva cuvinte bine sêmţite.

Denumire de comiţi supremi. Contele *Paulŭ Bethlen* a fostŭ numitŭ de comite supremŭ alŭ comitatuluĭ *Bistriţa Năsĕudŭ*, baronulŭ *Gavrilŭ Apor* de comite alŭ comitatuluĭ *Târnava-mare*. În cercurile bine informate se asigură, că în curêndŭ va fi numitŭ de comite alŭ comitatuluĭ *Târnava-micĕ Mihailŭ Horváth*, actualulŭ comite alŭ comitatuluĭ Făgăraşŭ, ér' în locŭlŭ luĭ va fi numitŭ deputatulŭ dietalŭ *Guido Baussnern. Gustav Thalmann*, actualulŭ vice-comite alŭ Sibiiuluĭ, este numitŭ comite supremŭ alŭ comitatuluĭ Sibiiŭ şi totŭ odată şi comite săsescŭ. Denumirea luĭ se va publicá în curêndŭ şi în fóia oficiósă.

Alegere de deputaţi. *In cercŭlŭ electoralŭ alŭ Bălăuşerilorŭ*, comitatulŭ Târnaveĭ micĭ, în locŭlŭ luĭ Iuliŭ Horváth, care a renunţatŭ la mandatulŭ sĕŭ, a fostŭ alesŭ deputatŭ dietalŭ contele *Gavrilŭ Bethlen*, fiimosulŭ comite de odiniórá a comitatelorŭ Târnava-mare şi Târnava-mică. — *In cercŭlŭ Abrudului*, comitatulŭ Albeĭ inferióre, a fostŭ aclamatŭ ca deputatŭ dietalŭ *Ladislaŭ Lukács* cu programŭ guvernamentalŭ

Denumiri. *Dlŭ Teodorŭ Lupia*, fostŭ jude regescŭ la judecătoria cercuală din Rĕraşŭ, este numitŭ jude la tabla regéscă din Győr, ér' dlŭ *Romulŭ Preşa*, subnotarŭ la judecătoria cercuală din Aiudŭ, e numitŭ de notarŭ la tribunalulŭ din Zĕlaŭ.

Focŭ în Blaşiŭ-satŭ. Marţi în 16 l. c. pre la 6 óre d. a. s'a escatŭ unnŭ focŭ în Blaşiŭ-satŭ, care a consumatŭ superedificatele alorŭ patru economi, pre cândŭ bieţiĭ ómenĭ eraŭ la lucrulŭ câmpuluĭ. Pompieriĭ voluntarĭ din Blaşiŭ-opidŭ ajutaţi de sătenĭ şi de tinerimea studiósă a localizatŭ focŭlŭ şi l'a stinsŭ. Se vorbesce, că focŭlŭ ar' fi provenitŭ din joculŭ cu lemnuşe a unorŭ pruncĭ.

Desocărcare de norĭ. Din Năsĕudŭ ni-se scrie: „Vineri în 5 Iuniŭ s'a întêmplatŭ o descărcare de norĭ asupra Năsĕuduluĭ şi comunelorŭ din jurŭ începêndŭ dela Maierŭ şi până la Mocodŭ şi Nimigia magiară. Urmarea aceleĭ descărcărĭ a fostŭ o esundaţie teribilă, ca şi care nu-şĭ aduce nimenĭ aminte să fi fostŭ vre-o dată. Într'unŭ momentŭ aŭ *porniruĭ tóte* văile şi păraele sĕlbatice asupra satelorŭ. În Năsĕudŭ s'aŭ mânatŭ treĭ case, maĭ multe clădirĭ economice. Până acum suntŭ constatate dóuĕ vieţĭ omenescĭ cădute victimă furieĭ valurilorŭ. Tóte grădinile, apoĭ şesulŭ din josŭ şi din susŭ de Năsĕudŭ suntŭ nimicite cu desĕvârşire. În Rebrişóra, comună vecină cu Năsĕudulŭ, a mânatŭ apa şepte case, maĭ multe vieţĭ omenescĭ aŭ căduţŭ victimă. Aşa şi în celelalte comune. Pre lângă aceste pre unele locurĭ la délŭ a fostŭ grindină teribilă. Dauna se urcă la sute de miĭ. Şi la tóte acestea n'avemŭ altă mângăere decâtŭ speranţa în Dumneḑeŭ, care ţine tótă făptura de pre pământŭ.“ — *Preste comuna Vadă* (comitatulŭ Bihoruluĭ), încă a venitŭ la 12 a l. c. o ploe cu grindină, care a bătutŭ la pământŭ sĕmĕnăturile, a nimicitŭ grădinile, şi a spartŭ ferestrile dinspre méḑă-ḑi apusŭ. Grindina a ţinutŭ numaĭ 10 minute, dar' a fostŭ fórte mare, unele bucăţi aveaŭ mărimea óuĕlorŭ de găină. Suntemŭ încunoscinţaţi, că în comitatulŭ Torontaluluĭ şi a Caraşŭ-Severinuluĭ încă a bătutŭ ghiaţa în maĭ multe locurĭ.

Casŭ de mórte. *I. Micu Clain*, parochŭ gr.-cat. în Sadŭ, a rapausatŭ la 9 l. c. în etate de 78 de anĭ, în alŭ 54 anŭ alŭ preoţieĭ.

Fie-ĭ ţĕrîna uşóră!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mihaílŭ Eminescu.

Studiŭ criticŭ.

(Continuare.)

Spre a probá prin analisă, că în tóte poesiile luĭ Eminescu nu întâlnimŭ nicăĭrĭ nice unŭ pessimismŭ sêmțitŭ, decâtŭ pre celŭ teoreticŭ-filosoficŭ aluĭ Schopenhauer, cum se manifestézá în scrierile filosofuluĭ acestuia, care pessimismŭ apoĭ a nimicitŭ orĭ ce altŭ sêmțĕmêntŭ în Eminescu, din care s'ar fi potutŭ nasce unŭ pessimismŭ poeticŭ și plăcutŭ, omitemŭ poesiile luĭ erotice și le ignorămŭ de o cam dată ca pre nesce copilăriĭ, cu carĭ nice unŭ Schiller nu s'ar fi făcutŭ nemoritorŭ, dacă nu ar fi scrisŭ și altele de altŭ cuprinsŭ. Vomŭ considerá decĭ pre celelalte de unŭ cuprinsŭ maĭ demnŭ și maĭ seriosŭ. Începemŭ aicĭ cu poesia cea confusă și plină de espresiunĭ vage, nedeterminate și abstracte, de asĕmĕnărĭ silite și nenimerite și de imaginĭ greșite: *Epigoniĭ*.

La începutulŭ poesieĭ acesteia în fața laudelorŭ celorŭ multe, ce le încarcă Eminescu pre timpurile trecute și pre bărbațiĭ lorŭ, s'ar păré, că voesce să cânte sêmțuluĭ acela generalŭ de respectŭ, stimă și iubire, ce-lŭ are omenimea preste totŭ față cu timpurile trecute, precum îlŭ avemŭ față cu morțiĭ; s'ar păré, că voesce să verse din inima sa pessimismulŭ acela óreșĭ-cum legatŭ de natura omenéscă, după care totŭ-deauna timpulŭ presente tuturorŭ generațiunilorŭ li-se pare fórte rĕŭ față cu timpulŭ trecutŭ; s'ar păré, că voesce să alăture lângă olaită pessimismulŭ presenteluĭ cu optimismulŭ trecutuluĭ, și să ne facă să suspinămŭ, că timpurile cele bune și poetice ale trecutuluĭ aŭ peritŭ, și noĭ trebuimŭ să ne tîrâimŭ viéța în prosa cea rea a presenteluĭ. Unŭ sêmțŭ acesta generalŭ omenescŭ, care póte inspirá de totŭ minunatŭ pre unŭ poetŭ cu sêmțirĭ adâncĭ, poternice și viĭ. Cândŭ ajungemŭ însă la capetulŭ poesieĭ, atuncĭ vedemŭ, că ne-amŭ înșelatŭ amarŭ. Atuncĭ vedemŭ, că laudele timpurilorŭ trecute nu aŭ purcesŭ la elŭ din stimă și iubire cătră ele. Căcĭ deși față cu timpurile trecute poetulŭ nostru descrie timpulŭ presentŭ cu colorile cele maĭ negre și maĭ urîte, totușĭ la capetŭ arétă, că noĭ ceĭ presenți suntemŭ în o pusĕțiune multŭ maĭ favorabilă ca ceĭ din trecutŭ, și nu noĭ avemŭ să invidiămŭ pre aceștia, ci aceștia pre noĭ, căcĭ noĭ, și nu eĭ, suntemŭ, ceĭ ce avemŭ „adevĕrulŭ" în mână, unŭ adevĕrŭ afurisitŭ, ce e dreptŭ, însă totușĭ adevĕrŭ, éră ceĭ din trecutŭ aŭ fostŭ față cu noĭ numaĭ nisce *„visionarĭ"*. Și care este adevĕrulŭ, ce-lŭ avemŭ noĭ, éră bĕtrânĭĭ nu l'aŭ avutŭ? Filosofia luĭ Schopenhauer, că *„cugetarea este numaĭ o combinațiune măestrită a unorŭ lucrurĭ neesistente"*, că *„tóte-să prafŭ"* va să dică închipuire. Astŭ-felŭ în tótă poesia acésta nu întîmpinămŭ absolutŭ nice unŭ sêmțĕmêntŭ omenescŭ, éră refrenulŭ eĭ este o teorie gólă de aluĭ Schopenhauer. Pentru aceea poesia acésta maĭ multŭ meritá numele de unŭ coiegiŭ slabŭ din filosofia pessimistă decâtŭ alŭ uneĭ poesiĭ slabe. Pessimismulŭ din ea ne lasă recĭ și nu ne mișcă de locŭ, pentrucă nu e unŭ pessimismŭ sêmțitŭ, ci unŭ pessimismŭ teoreticŭ. Sêmțulŭ omenescŭ de iubire față cu timpurile trecute l'a trasŭ poetulŭ ca de pĕrŭ, numaĭ ca să-lŭ învenineze cu pessimismulŭ luĭ Schopenhauer. E formidabilŭ în adevĕrŭ pessimismulŭ din strofele celea din urmă, pentru-că e aluĭ Schopenhauer. Pre poetŭ însă, fiindŭ-că nu vorbesce ca poetŭ, ci ca unŭ filosofŭ flegmaticŭ, nu-lŭ întristézá de locŭ, și pentru aceea nice pre noĭ nu ne întristezá, căcĭ cum vomŭ fi noĭ triștĭ, cândŭ nu e poetulŭ?

Unŭ altŭ productŭ de unŭ cuprinsŭ maĭ seriosŭ este poesia: *Împĕratŭ și proletarŭ*. După-ce în maĭ bine de jumĕtate din strofele poesieĭ acesteia Eminescu prin gura unuĭ proletarŭ ține o vorbire fulminantă în spiritulŭ socialisticŭ aluĭ Proudhon și apoĭ în câteva cuvinte se ocupă cu Napoleon III, finesce ca și cu unŭ refrenŭ prin o espunere sécă éraș a filosofieĭ luĭ Schopenhauer, că *„alŭ lumiĭ simbure dorința-ĭ"*, și *„că visŭ alŭ morțiĭ eterne e viéța lumiĭ întregĭ"*. Din titula poesieĭ i-s'ar păré omuluĭ, că poetulŭ are o inimă pentru miseria proletaruluĭ și sêmțesce dorerea aceea omenéscă, ce o sêmte orĭ și cine, vĕdêndŭ că natura societățiĭ omenescĭ aduce cu sine ca unŭ ce neîncunjuratŭ deosĕbirea în unele privințe amară a sorțiĭ unuĭ proletarŭ de a unuĭ împĕratŭ. I-s'ar păré omuluĭ, că pre poetŭ îlŭ dóre, că deosĕbirea acésta fatală nu se reduce la unŭ minimŭ possibilŭ, ci se lasă să totŭ crescă. I-s'ar păré omuluĭ, că pre lângă tótă deosĕbirea acésta tristă între împĕratŭ și proletarŭ, poetulŭ va sêmțí în sufletulŭ sĕŭ și desfătările, securitatea și trancuilitatea aceea, ce numaĭ în coliba sĕraculuĭ se adăpostesce, éră din palațele împĕrațilorŭ fuge. I-s'ar păré omuluĭ, că poetuluĭ îĭ va venĭ în minte fericirea și liniștea miseruluĭ năerŭ Amiclas din Lucan, care liniștitŭ a deschisŭ luĭ Caesar ușa, bine sciindŭ, că nice Caesar, de care tremurá lumea, nu va avé nimicŭ ce să iea dela elŭ, și care fericire și liniște l'a făcutŭ pre Lucan să esclame așa de frumosŭ:

O vitae tuta facultas
Pauperis angustique laris! O munera nondum
Intellecta Deum! quibus hoc contingere templis,
Aut potuit muris, nullo trepidare tumultu,
Caesarea pulsante manu! [1])

În urmă i-s'ar păré omuluĭ, că poetulŭ va cugetá să mângăe pre proletarŭ cu aceea, că nice sórtea împĕratuluĭ nu este tare de invidiatŭ, căcĭ și coróna luĭ are destuĭ spinĭ, carĭ îlŭ rănescŭ ḑiua și nóptea, și multe din miseriile și retristele viețiĭ îlŭ ajungŭ și pre împĕratŭ ca și pre proletarŭ. Ce abundanță de sêmtĕminte poetice se póte nasce în sufletulŭ unuĭ poetŭ adevĕratŭ la contemplarea tablouluĭ sorțiĭ unuĭ împĕratŭ și proletarŭ! Și totușĭ la Eminescu în poesia acésta nu aflămŭ nimicŭ din tóte aceste. Unica mângăere teribilă, ce o aduce poetulŭ nostru proletaruluĭ, este, că-ĭ propune filosofia luĭ Schopenhauer, după care în urma fatuluĭ inexorabilŭ *„se petrificŭ unulŭ în sclavŭ altulŭ împĕratŭ"*, și așa proletarulŭ să încete a se maĭ tângui, căcĭ orĭ ce tânguire îĭ e zădarnică, și să scie, că elŭ e petrificatŭ în sclavŭ, éră Napoleon III în împĕratŭ, deși bietulŭ Napoleon III a fostŭ slabŭ petrificatŭ în împĕratŭ, cum va fi sciutŭ și Eminescu.

Ca și în „Epigoniĭ" poetulŭ nostru și în poesia acésta nu e mișcatŭ de nice o sêmțire. Nu ceva sêmțĕmêntŭ nobilŭ și umanitarŭ l'a făcutŭ să privéscă pre împĕratŭ și proletarŭ, ci numaĭ fanatismulŭ de a avé érăș ocasiune să propună teoriile pessimiste și fataliste aluĭ Schopenhauer. Și aicĭ este înfricoșatŭ pessimismulŭ luĭ Schopenhauer. Eminescu însă rĕmâne în fața luĭ rece, fiindŭ-că nu vorbesce din inimă, ci numaĭ din minte. Pentru aceea cândŭ pronunță asupra proletaruluĭ verdictulŭ brutalŭ aluĭ Schopenhauer, de locŭ nu face asupra nóstră impresiunea unuĭ poetŭ, ci a unuĭ judecătorŭ, care cu sânge rece pronunță sentința de perdare asupra unuĭ delincuentŭ. N'a vĕrsatŭ o lacrimă barĕm preste sórtea miseră a proletaruluĭ, nu ne póte face să vĕrsămŭ nicĭ noĭ, cândŭ cetimŭ poesia luĭ.

Bietulŭ Eminescu s'a încercatŭ fără succesŭ în tare multe genurĭ de poesiĭ, și între altele și în satire, deși spiritulŭ satiricŭ ĭ-a lipsitŭ ca și celŭ liricŭ. În așa numita satira întâie și-a propusŭ a satirisá pre învețațiĭ, carĭ se ocupă cu deslegarea enigmeĭ universuluĭ, obiectulŭ celŭ maĭ înaltŭ și celŭ maĭ demnŭ de omŭ, care a consumatŭ puterile și viéța la destuĭ bărbațiĭ nobilĭ. Elŭ, adeptulŭ filosofuluĭ aceluia, care se ținea, că e celŭ maĭ mare filosofŭ, și care credeá, că singurŭ a deslegatŭ gîcitura lumiĭ, și-a propusŭ în satira acésta să satiriseze pre toțiĭ filosofiĭ!!!

Însuși obiectulŭ satireĭ acesteia arétă, câtŭ de blasatŭ a fostŭ Eminescu și lipsitŭ de sêmtĕminte nobile. Obiectulŭ uneĭ satire din firea eĭ nu póte să fie nice cândŭ unŭ lucru bunŭ, cum e ocuparea cu enigma lumiĭ, ci saŭ ceva nevoințe ordinare saŭ ceva vițiĭ și nebuniĭ ale epoceĭ.

Și cu ce-ĭ satirisézá? Cu aceea, că le pune în gură o cosmogonie eclectică confusă și absurdă, a căreĭ ultimă consecință este filosofia luĭ Schopenhauer, după care *„e visŭ alŭ nefințeĭ universulŭ celŭ chimericŭ"*, ca și cum lĭ-ar ḑice, să nu-și maĭ bată capulŭ, că dorâ Schopenhauer a deslegatŭ enigma acésta a lumiĭ. Și apoĭ ca unŭ *pendant* și maĭ comicŭ, ca o specie de Sancho Pansa după Don Quixote vine „satira", că pre toțiĭ îĭ *„stăpânesce rada lunii și geniulŭ morțiĭ"*, căcĭ luna și stelele nu potŭ lipsí din nicĭ o poesie maĭ însĕmnată aluĭ Eminescu, cum nu potŭ lipsí rosinele în unŭ pudding. Ma în satira acésta nu se mulțămesce numaĭ cu propunerea teorieĭ filosofice aluĭ Schopenhauer, ci ca în o cameră obscură ne presentă însă-și persóna filosofuluĭ acestuia ambițiosŭ cu întregu sufletulŭ luĭ celŭ negru. Schopenhauer erá nĕcăjitŭ de mórte, că lumea nu voiá să-lŭ cunóscă și prețuéscă ca pre celŭ maĭ mare filosofŭ, și pentru-că nu poteá abate atențiunea publiculuĭ dela filosofulŭ Hegel asupra sa. De unde în continuŭ se tânguiá, că omenirea nu scie prețuí pre bărbațiĭ filosofĭ. Ce a pățitŭ Schopenhauer ca filosofŭ, de ce să nu le spună Eminescu și celorŭ-alalțiĭ filosofĭ, că vorŭ pățí, dacă odată și-a propusŭ să-ĭ satiriseze. Și așa pre bieții filosofĭ îĭ satirisézá și cu aceea, că le spune, că lumea nu-ĭ va prețuí nicĭ ca filosofĭ, nicĭ ca literațiĭ și învețațiĭ? Și-a uitatŭ Eminescu ca și magistrulŭ sĕŭ, că lumea multŭ maĭ multŭ a greșitŭ în aceea, că câte odată a prețuitŭ pre celŭ nevredniculŭ, decâtŭ prin aceea, că a ignoratŭ pre celŭ vredniculŭ. Esemplu drasticŭ dară și fórte tristŭ este însuși elŭ.

Și în poesia acésta ca și în celelalte pessimismulŭ luĭ Eminescu nu este o rană sângerândă în inima luĭ, ce o desvĕlesce înaintea nóstră. Nicĭ în acésta nu face altŭ-ceva, decâtŭ adună pre toțiĭ filosofiĭ și literațiĭ înaintea sa, numaĭ ca să le propună pre Schopenhauer cu tóte scăderile vieții luĭ, cum în celelalte a adusŭ înainte trecutulŭ, împĕrațiĭ și proletariĭ cu acela-și scopŭ. Biéta lume esistă pentru Eminescu numaĭ pentru aceea, ca să-ĭ propună pre Schopenhauer. Pentru aceea, ce ḑice elŭ în „satira" acésta, nu ne mișcă de locŭ. Ne mișcă însă ceea ce face, și ne umplemŭ de milă, simpatie și compătimire față cu sufletele nobile, ce le batjocuresce elŭ în „satira" acésta.

Totŭ de acéstă natură este pessimismulŭ și în plagiatulŭ sonetŭ: *„S'a stînsŭ viéța falniceĭ Veneție"*, care în locŭ de a fi unŭ suspinŭ în fața căderiĭ Veneției de óre cândŭ, este numaĭ o espunere laconică și fără gustŭ a pessimismuluĭ sĕŭ filosoficŭ, cum vomŭ vedé, unde va fi vorba despre originalitatea luĭ Eminescu.

Pessimismulŭ acesta filosoficŭ revine așa desŭ și în celelalte producte aluĭ și totŭ-deauna espusŭ cu o rĕcélă filosofică așa mare, câtŭ o lacrimă nu e în stare să stórcă, fiindŭ că pretutindenea îlŭ propune ca pre o teorie, și nicăĭrĭ nu-lŭ cântă ca pre unŭ sêmțĕmêntŭ. Pessimismulŭ luĭ este unŭ pessimismŭ fără lacrimĭ. De unde nicĭ o inimă sdrobită în elŭ nu va aflá unŭ soțŭ de dorere și mângăerea aceea, despre carea ḑice latinulŭ: „Solatium est miseris, socios habuisse dolorum."

Dacă pessimismulŭ luĭ Eminescu ar' fí fostŭ unŭ pessimismŭ sêmțitŭ cu inima și nu o teorie gólă de aluĭ Schopenhauer, atuncĭ numaĭ în aceste poesiĭ câtă ocasiune n'ar' fí avutŭ a plânge și a stórce lacrimĭ și din ochiĭ cetitorilorŭ. Dura realitate a presenteluĭ față

[1]) O securitate a vieții larilorŭ miserĭ și lipsițĭ! O darurĭ încă necunoscute ale ḑeilorŭ! La ce temple și la ce murĭ li-s'ar poté întêmplá, că dacă ar bate în ele mâna luĭ Caesar, să nu se împlă de teróre.
Lucan. Phars. L. V. v. 527. 531.

cu poesia trecutului, față cu „aurea aetas“ în *Epigonii*, amărăciunea și dulceța sorții proletarului și a împăratului în *Împăratu și proletaru*, ostenelele amare și sudorile ferbinți a filosofului în născuința de a dá în lături vĕlulŭ necunoscutului lumiĭ în *„Satira întâiă“*, și gloria de óre cându-va și umilința de astădĭ a Veneției în *„Oda la Veneția“*, la ce ideĭ sublime ar' fi fostŭ în stare a înălță mintea unuĭ poetŭ pessimistŭ din inimă, ce tablouri admirabile ar' fi potutŭ se inspire unuĭ atare poetŭ, și ce suspine profunde ar' fi scosŭ din inima luĭ! Și la bietulŭ Eminescu tóte acestea convergézŭ în unŭ singurŭ punctŭ, și apoĭ în punctulŭ acesta nu întâlnimŭ nimicŭ decâtŭ metafisica luĭ Schopenhauer.

Homerŭ în cartea a 8-a a Odiseei ne povestesce, că fiindŭ Ulisse la regele Alcinous rapsodulŭ Demidocŭ începù a cântá bătaia troiană. Atuncĭ Ulisse își acoperì fața cu unŭ cornŭ alŭ veșmêntuluĭ sĕŭ și începù a plânge. Cându rapsodulŭ încetá, atuncĭ Ulisse își ștergeá lacrimile și-și descoperia fața. Cându Demidocŭ începeá érăși a cântá, atuncĭ Ulisse érăși își acoperia fața cu cornulŭ veșmêntuluĭ și érăși începea a plânge.

În tóte poesiile de maĭ susŭ Eminescu de bună voe s'a pusŭ în puseținea luĭ Ulisse. Ceea ce și-a propusŭ a cântá în ele, a trebuitŭ să-lŭ facă să plângă la fie care ca Ulisse, cându Demidocŭ îĭ maĭ cântá vre-o scenă din bătaia troiană. În locŭ de a-și acoperì ca Ulisse la fie care capulŭ cu cornulŭ veșmêntuluĭ spre a poté plânge, elŭ deschide la fie care pre Schopenhauer spre a aflá în elŭ o pagină, carea apoĭ să o înnădéscă în poesie ca punctulŭ de culminațiune și convergință la totŭ ce se cuprinde în ea. De aceea ne și înșélă amarŭ poesiile luĭ. Din titulele lorŭ amŭ așteptá ceva. Și în urmă cetindu-le în locŭ de a aflá pre acelŭ ceva, ne trezimŭ, că Schopenhauer ca unŭ *Deus ex machina* sare de tóte lăturile încălțatŭ și îmbrăcatŭ cu atâta fidelitate, câtŭ ĭ-amŭ poté vedé și petecele de pre veșminte.

„La diavolulŭ cu tótă Henriada luĭ Voltaire,“ díse unŭ criticŭ. „Atâta uscăciune este în ea, câtŭ caiĭ eroilorŭ din ea trebuescŭ să péră de fóme.“ Așa e și cu poesiile luĭ Eminescu. Atâta uscăciune filosofică este în ele, câtŭ poetulŭ din causa eĭ a peritŭ de fómea de sêmțĕminte.

Și așa potemŭ să dicemŭ, că pessimismulŭ luĭ Eminescu la inima luĭ n'a străbătutŭ nice cându, și de acolo n'a scosŭ niciĭ unŭ sunetŭ. Pentru aceea este și lipsitŭ deplinŭ de orĭ ce poesie. Pessimismulŭ luĭ ĭ-a rĕmasŭ totŭ-deauna în minte. La inimă nu i-s'a scoborîtŭ nice cându. Ci de susŭ din minte și-a svârlitŭ numaĭ fulgerile în inimă, și acolo aŭ aprinsŭ și nimicitŭ tóte sêmțĕmintele nobile, adevĕratele isvóre ale poesieĭ.

Despre activitatea poetuluĭ dice Goethe: *„Viel denken, mehr empfinden und wenig reden.*[1])

Principiulŭ acesta adevĕratŭ aluĭ Goethe aplicatŭ la Eminescu sună chiar întorsŭ: *Viel geredet, wenig gedacht, nichts empfunden.*[2])

(Va urmá.)

Omŭ de viéță.

(Noveletă francesă.)

(Continuare.)

Am vĕdutŭ pre unŭ bărbatŭ culcatŭ pre o sofă, cu spatele cătră mine. Neobservându-mĕ sare repede și grăbesce la feréstra deschisă. Din ochĭ îĭ curgeaŭ lacrimile, pre fața-ĭ tristă se reoglindá o desperare, ce nu se póte descrie.

Stá nemișcatŭ câteva momințe, acoperindu-și fața cu mânile, apoĭ mi-se părea că vré să se depărteze. Zărindu-mĕ s'a cutrĕmuratŭ, ér eŭ confusŭ pentru cutezarea mea, eșindŭ din odae îĭ ceream scusele, dar niciĭ nu sciam, ce gângăvescŭ.

„Cine eștĭ? Ce poftescĭ?“ m'a agrăitŭ cu o voce rĕstită, prinzêndu-mĕ de brațŭ.

„Sum cavalerulŭ Bernhard de Roche Bernhard, și vinŭ din Bretagne.“

„Sciŭ, sciŭ,“ mĭ-a rĕspunsŭ, și cădêndu-mĭ în grumazĭ m'a îmbrățișatŭ și m'a poftitŭ să ocupŭ locŭ. Apoĭ a vorbitŭ despre părintele meŭ și familia nóstră cu o atare cunoscință de lucru, câtŭ cugetam, că vorbescŭ cu unŭ bărbatŭ, ce stă aprópe de familia nóstră, — póte chiar cu principele.

„Dta eștĭ principele C. . .?“ l'a mĭntrebatŭ cu tonŭ modestŭ. La întrebarea acésta străinulŭ s'a ridicatŭ cu o grandeță și privindu-mĕ cu óreși-care ispitire, mĭ-a rĕspunsŭ:

„Am fostŭ numaĭ, dar am terminatŭ a maĭ fi, nu sum acela, și totuși! Dar să nu grăimŭ maĭ multŭ despre asta.“

„Domnulŭ meŭ,“ ĭ-am dișŭ, „numaĭ din întêmplare, fără intențiune am fostŭ martorulŭ suferințelorŭ și chinurilorŭ dtale, și dacă ți-așĭ poté alinà dorerea cu amicéța-mĭ sinceră și alipirea-mĭ desinteresată, *poftesce* a dispune de mine!“

„Da, da, dta aĭ dreptate, nu dóră pentru-că mĭ-aĭ poté schimbá sórtea, nu, dar trebue să-mĭ asculțĭ dorința, voea mea din urmă. Asta este bunătatea, ce o potŭ primí, ba o pretindŭ dela dta.“ La acestea s'a sculatŭ de pre scaunŭ, a închisŭ ușa, și érăși s'a aședatŭ lângă mine. Îĭ pândiam cuvintele surprinsŭ, cu îngrigire și agitațiune. Eraŭ acestea nisce momințe serióse și sĕrbătorescĭ. . . . Fața-ĭ erá estraordinară, asemenea căreia n'am maĭ vĕdutŭ în viéța mea. Furtunele vieții aŭ trasŭ brazde afunde preste fruntea-ĭ nobilă, ochiĭ luĭ negri cufundațĭ în capŭ ardeaŭ, focululŭ lorŭ îmĭ vătĕmá ochiĭ. Gura-ĭ erá trasă într'o latură de dorerile multe, și uneorĭ erá întĕrîtată prin unŭ surisŭ ironicŭ.

În sfârșitŭ a începutŭ astŭ-felŭ: „Ceea ce veĭ audí acum, îți va turburá mintea cu desĕvârșire. Te veĭ îndoí, nu-mĭ veĭ dá credĕmêntŭ, chiar și eŭ mĕ îndoescŭ, cu tóte că mĭ-ar plăcé, să nu mĕ îndoescŭ, dar argumintele convingŭ. Suntŭ unele secrete, carĭ trebue credute, fără ca să le pricepemŭ.“ Apoĭ stá câteva momințe, ca să-și reculégă poterile; după aceea a continuatŭ: „Fuĭ născutŭ în acestŭ palatŭ. Avusem doĭ frațĭ maĭ bĕtrânĭ, carĭ erediră averea și splendórea familieĭ nóstre. Mie nu-mĭ rĕmase nemicŭ, totuși câtŭ de mândru eram, dorulŭ de glorie îmĭ agitá peptulŭ. Sórtea-mĭ erá nefericită, pentru-că acestŭ dorŭ degenerase în patimă, încâtŭ maĭ pre urmă orĭ ce lucru devenise indiferentŭ pentru mine. Nu mĕ interesá presintele, trăiam numaĭ pentru viitorŭ, ĕră acestŭ viitorŭ mi-lŭ zugrăviam cu colorĭ fórte întunecóse. Ajunseĭ anulŭ alŭ treĭdecilea și încă nu eram nimica. Pre vremea acésta audisem despre unĭ eruditi, a cărorŭ nume eraŭ sĕrbătorite în tótă țéra. Ah! de așĭ poté ajunge la renume prin sciințe, pentru-că acestea compunŭ fericirea vieții! — Am comunicatŭ dorința mea unuĭ servitorŭ bĕtrânŭ alŭ nostru. Servitorulŭ acesta erá negru și celŭ maĭ bĕtrânŭ la casă, deórece nimenĭ nu și-a adusŭ aminte, cându a întratŭ în serviții, ba unĭĭ afirmaŭ chiar, că pre timpulŭ mareșaluluĭ Fabert ar fi venitŭ în castelŭ, și că a fostŭ de față la mórtea aceluia.“ — La audulŭ cuvintelorŭ acestora am privitŭ spăriatŭ, încâtŭ istorisitorulŭ m'a întrebatŭ: „Aĭ dóră ceva schimbare?“

„Nimicŭ,“ rĕspunseĭ, însă involuntarŭ mĭ-am adusŭ aminte de acelŭ negru, despre care îmĭ povestirà asĕră în otelŭ.

Domnulŭ C. . . continuă: „Într'o dĭ érà am eruptŭ în căință înaintea luĭ Iago, — acesta erá numele negruluĭ, — îmĭ deplângeam nemernicia vieții. — Ḑece anĭ așĭ sacrificá din viéță-mĭ, — strigaĭ în sfârșitŭ, — dacă așĭ poté fi numĕratŭ în rêndulŭ literaților erudițĭ!—“

„— Ḑece anĭ, — díse elŭ cu rĕcélă, — prea multŭ să platescĭ unŭ lucru atâtŭ de bagatelŭ! dar bine e, primescŭ ceĭ ḑece anĭ, îĭ primescŭ, numaĭ să-ți aducĭ aminte de acéstă declarare, eŭ mĕ ținŭ de vorbă!— “

„Nu-ți potŭ spune, ce mirare m'a cuprinsŭ la audulŭ vorbelorŭ servitoruluĭ. Cugetam, că și-a perdutŭ mintea, am rîsŭ una bună.“

„Preste câteva ḑile părăsiĭ castelulŭ acesta și merseĭ la Parisŭ. Acolo am ajunsŭ în cerculŭ literaților. Atrasŭ de esemplu am editatŭ maĭ multe opurĭ, despre a cărorŭ valóre nu voiŭ să amintescŭ acum nimicŭ. Destulŭ că întregŭ Parisulŭ mĭ-a cetitŭ opurile, ḑiarele mĕ lăudaŭ în columne întregĭ, pseudonimulŭ, sub care am scrisŭ, erá celebru, ba chiar și tu admirași acelŭ nume încă și asĕră.“

Îlŭ întrerupseĭ frapatŭ:

„Așa dar nu dta eștĭ principele C...?“

„Nu,“ rĕspunse cu rĕcélă; ér eŭ credeam, că am onóre de cutareva eruditŭ celebru.

„Dóră Marmontel? D'Alembert? Voltaire?“

La aceste cuvinte pre fața necunoscutuluĭ meŭ s'aŭ depinsŭ nisce trăsăturĭ compătimitóre și desprețuitóre, apoĭ oftândŭ adâncŭ a continuatŭ:

„Renumele de literatŭ nu m'a îndestulitŭ, am și spusŭ luĭ Iago, carele nu m'a părăsitŭ niciĭ pentru unŭ momêntŭ: — Totuși nu este glorie, decâtŭ numaĭ aceea, ce o eluptămŭ cu arme! Dar ce și este unŭ literatŭ, unŭ poetŭ? Nimica. Unŭ beliduce, unŭ generalŭ, acésta este demnitatea, ce o dorescŭ. Pre ḑeulŭ meŭ, pentru acéstă glorie mĭ-așĭ sacrificá și ceĭ din urmă ḑece anĭ din viéță! — “

„— Mĕ învoescŭ, — díse Iago, — te cumpĕrŭ, dta eștĭ alŭ meŭ, să nu uițĭ! — “ Érăși ținù o pausă istorisitoruluĭ meŭ, dar abiá am observatŭ confusiunea, a continuatŭ numaĭ decâtŭ: „Ți-am istorisitŭ dtale, june, dta n'aĭ crede, ți-s'ar părè unŭ visŭ, o chimeră, ceea ce-tĭ voiŭ spune. Și eŭ eram chiar așa, dar totuși erá realitate acea demnitate, onóre și prețuire, de care m'am împărtășitŭ; ostașiĭ, pre carĭ îĭ conduceam în focŭ, bastiónele, ce le cuprindeam cu năvală, stindardele ce le cuceriam, isbândele, la audulŭ cărora tótă Francia erupse în bucurie, tóte aceste eraŭ faptele mele, gloria mea!“

(Va urmá.)

[1]) A cugetá multŭ, a sêmți și maĭ multŭ, și a vorbí puținŭ.

[2]) A vorbitŭ multŭ, a cugetatŭ puținŭ și n'a sêmțitŭ nimica.

Bibliografie.

Invitare de prenumeraţiune la opulŭ *„Instrucţiune practică pentru causele matrimoniali“* cu respectŭ la disciplina vigentă în provincia bisericéscă gr.-cat. de Alba-Iulia şi Făgăraşŭ scrisă în usulŭ păstorilorŭ sufletescĭ prin prof. Dr. Iuliŭ Şimonŭ. Cu permisiunea celorŭ maĭ marĭ. Opulŭ va fi împărţitŭ în dóuĕ părţi. Partea I-mă tractéză despre agendele preotuluĭ premergătóre închierii căsătorieĭ; şi anume: 1) Esaminarea sponsilorŭ; 2) Vestirile; 3) Impedimentele matrimoniale şi tractarea acelora; 4) Despre dispensaţiunĭ scl. Partea a II-a se va ocupá cu procedura preotuluĭ în unele casurĭ, ce se ivescŭ după închierea căsătorieĭ, precum: 1) Convalidarea căsătorieĭ; 2) Efectele căsătorieĭ; 3) Preotulŭ şi căsătoriţiĭ litiganţĭ; 4) Procesele matrimoniale vinculare; 5) Procesele pentru despărţire de patŭ şi mésă scl. — Opulŭ de circa 20 de cóle tipărite va apăré în Septembre a. c. şi se póte prenumerá la Tipografia „Aurora“ A. Todoranŭ în Gherla (Szamosujvár) până în 1 Septembre a. c. cu 1 fl. v. a. Domnilorŭ colectanţĭ se va dá totŭ alŭ 10-lea esemplarŭ gratuitŭ. Prenumeraţilorŭ, carĭ vorŭ trimite preţulŭ de prenumeraţiune până la terminulŭ indicatŭ, li-se va espedá opulŭ francatŭ, la din contră cu rambursă (utánvétel). Atragemŭ atenţiunea veneratuluĭ clerŭ la acestŭ opŭ de mare însĕmnătate, rogându-lŭ să sprijinéscă pre dlŭ auctorŭ cu câtŭ maĭ numĕróse comande.

Antologia română. *Modele literare din autoriĭ secoluluĭ alŭ XIX-lea cu notiţe biografice şi apreţiărĭ literare întocmite pentru clasele superióre de liceŭ şi seminare, şcóle pedagogice, externate etc. şi potrivite atâtŭ pentru aplicarea poeticeĭ, câtŭ şi pentru completarea istorieĭ literaturĕĭ, de I. Manliŭ,* profesorŭ. B) Poesia. Bucurescĭ. 1891. — Litotipografia Carolŭ Göbl. Zĕlosulŭ şi neobositulŭ profesorŭ dlŭ I. Manliŭ, care a înavuţitŭ literatura nóstră pedagogică cu maĭ multe manuale bune, prin publicarea Antologieĭ române a subministratŭ celorŭ ce se ocupă cu studiulŭ limbeĭ şi a literaturĕĭ române unŭ ajutorŭ fórte mare. În Antologie află cetitoriĭ acelea bucăţi din singuraticiĭ poeţi românĭ aĭ secoluluĭ alŭ XIX, carĭ caracteriséză maĭ bine modulŭ lorŭ de a cugetá şi a simţi. Asemenea se cuprindŭ în cartea dluĭ I. Manliŭ şi bucăţi alese din poesia poporală, dară după părerea nóstră cam slabŭ alese. Se maĭ cuprindŭ încă şi bucăţi alese din ceĭ maĭ renumiţi poeţi străinĭ, atâtŭ vechĭ, câtŭ şi maĭ noĭ precum din Omerŭ, Ovidiŭ, Oraţiŭ, Virgiliŭ, Leopardi, V. Hugo, Alf. Musset, Moliere, Ssakespeare, Lord Byron, Goethe, Schiller, H. Heine, Calidasa. Bucăţile alese suntŭ precedate de notiţe biografice şi unele din ele însoţite de apreţiărĭ literare, prin ce de o parte se deştéptă interesulŭ cetitoruluĭ, éră de altă parte se uşuréză înţelegerea acelora. Atragemŭ atenţiunea stimaţilorŭ nostri cetitorĭ asupra acesteĭ Antologiĭ, care costă 3.50 leĭ.

Diverse.

Unŭ barometru fórte eftinŭ. Predicerea schimbăriĭ timpuluĭ e fórte necesară plugaruluĭ. Aşa dară ceĭ ce n'aŭ mijlóce de a-şĭ cumpĕrá barometre, facă-şĭ unŭ barometru viŭ: Anume să ieà unŭ borcanŭ de sticlă străvĕdĕciósă (cum suntŭ celea de dulcéţă) câtŭ de largŭ, şi în care să încapă ½ litră de apă. După ce se umple cu apă, se pune în apă o lipitóre, apoĭ se astupă sticla cu o pânză. Apa se renoesce totŭ la 10 dile. Cândŭ va fi timpulŭ *spre furtună,* lipitórea va face sărituri şi va avé convulsiunĭ. Cândŭ va fi timpulŭ *spre véntŭ* mare, lipitórea va umblá fórte repede în borcanŭ. Cândŭ e spre ploe saŭ vreme rea, lipitórea se urcă la suprafaţa apeĭ. Cândŭ e spre timpŭ bunŭ, lipitórea şede nemişcată şi rĕsucită.

Negréla cea maĭ bună se pregătesce astŭ-felŭ. Să sfarmă 4 grame de anilină négră, se amestecă apoĭ cu 60 de picăturĭ de accidŭ chlorydricŭ concentratŭ, şi cu 20 de grame de spirtŭ. Licuidulŭ, ce-lŭ căpătămŭ, e albastruiŭ. Acesta se pune în unŭ vasŭ, care să cuprindă 100 de grame de apă, în care se topise înainte 6 grame de gumi arabicŭ.

Acéstă negrélă şi-o póte lesne pregătí fie cine; e fórte bună, nu strică peniţĕle de ferŭ şi resiste accidelorŭ minerale.

Stirpirea şorecilorŭ. Stricăciunile, ce ne aducŭ acestea micĭ roditóre, suntŭ destulŭ de bine cunoscute şi însĕmnate, de aceea vĕ arĕtŭ încă unŭ noŭ mijlocŭ de stirpire a şorecilorŭ: Să luămŭ 75 gramĭ scilă maritimă pulverisată, amestecămŭ cu 25 gramĭ de zăharŭ şi cu grăsime saŭ brânză; maĭ punemŭ în acéstă amestecătură încă şi esenţă de fenuiluĭ, pentru ca să nu o mânce pisicile şi cânĭĭ, cărora nu le place mirosulŭ de fenuiluĭ. Amestecătura de maĭ susŭ o punemŭ în locurile acelea, unde suntŭ şorecĭ.

Catastrófă înfricoşată s'a întêmplatŭ pre linia ferată dintre Basel şi Mönchenstein, Duminecă în 14 a l. c. Anume trecêndŭ unŭ trenŭ îndesuitŭ de ómenĭ preste podulŭ depre rîulŭ Birsch, podulŭ s'a strîcatŭ şi locomotivele împreună cu vagónele aŭ picatŭ în apă. Numĕrulŭ morţilorŭ şi alŭ rĕniţilorŭ încă nu se póte scí, dară e probabilŭ, că numĕrulŭ totalŭ alŭ morţilorŭ se va urcá preste 200.

Unŭ clopotŭ colosalŭ. La finea luneĭ Maiŭ a. c. a fostŭ vĕrsatŭ în Annecy clopotulŭ celŭ mare destinatŭ pentru biserica Sacré-Coeur din Paris. Clopotulŭ e de 18,000 kgr., maĭ greŭ cu 10.000 kgr. decâtŭ clopotulŭ dela mitropolia din Bucureşcĭ. Vĕrsarea s'a întêmplatŭ în 16 minute. Limba clopotuluĭ e de 845 kgr., éră inelulŭ, cu care e legată, de 94 kgr. Clopotulŭ, care se numesce „La Savoyarde“, va fi transportatŭ la Paris numaĭ după câte-va luni. Sunetulŭ luĭ va învinge sgomotulŭ Parisuluĭ şi se va audí până la 40 km. Acestŭ clopotŭ se va trage cu o maşină de vaporŭ anume construită.

Editorŭ şi redactorŭ rĕspundĕtorŭ:
Dr. Vasiliŭ Hossu.

JOSIFU GAVORA (1) 14—30
distinsŭ cu medalia espositională cea mare pentru lucru escelentŭ şi gustŭ bunŭ la esposiţiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.
Budapesta, IV. strada Vaţuluĭ Nr. 17
Recomándŭ cu preţurĭ de cele maĭ convenabile şi în esecutare câtŭ se póte maĭ frumósă obiecte de lipsă
pentru adjustarea bisericeloru, si anume:

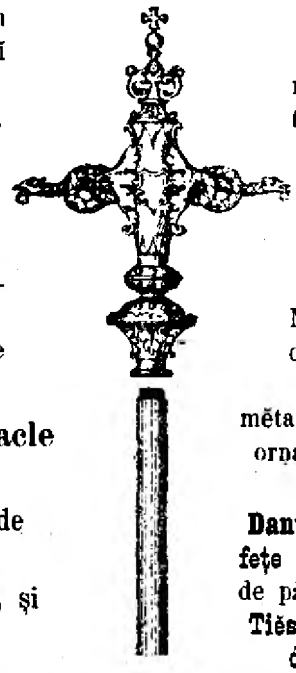

Felóne preoţescĭ şi **stichare** diaconescĭ
Flamure pentru biserică şi reuniuni.
Flamure pentru reuniunĭ de pompieri, de scolarĭ, reuniunĭ bisericescĭ, reuniunĭ industriale, de cântărĭ şi de pompe funebre.
Candelabre, racle şi potire, luminarie de parete şi de altariŭ, şi candele.
Primescŭ şi efeptuiescŭ ieftinŭ repararea vestmintelorŭ besericescĭ, întrargintarea şi întraurirea de potire, racle, candele şi luminarie de altariŭ.
Mare asortimentŭ de brodăriĭ de aurŭ, de argintŭ şi de mĕtasă, precum şi de ornaturĭ besericescĭ brodate
Dantele besericesci, fețe de altariŭ, crucĭ de părete şi de scólă.
Tiĕsĕturĭ bisericesci, damasturi etc.
Acurătatea mea o potŭ dovedi cu sute de epistole recunoscătóre.
Tarifurĭ de preţurĭ şi preliminare de spese trimitŭ la cerere francate.

Fundată în an. 1858. **FRANCISCŬ WALSER** Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale imp. şi reg. Archiducele **Josifŭ**
proprietariulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recuisite de pompieri, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ
Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66
recomándă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preotĭ
TURNATORIA SA DE CLOPOTE

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice:
cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucureşcĭ în greutate de 8000 kilograme.
Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.
(2) 25—52
Preliminare de spese şi Preţŭ-courantŭrĭ se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.
Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., ½ anŭ 3 fl., ¼ anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., ½ anŭ 9 frcs., ¼ anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care **Sâmbătă.**

Unirea

Inserțiuni

Unŭ șirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., și de fie-care publicațiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce privesce fóia se se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea **Unirii**» în **Blașiŭ.**

Fóiă bisericéscă-politică.

Anulŭ I. Blașiŭ 27 Iuniŭ 1891. **Numerulŭ 26.**

Dotarea Clerului nostru.

I.

(+) Multe, fórte multe pretinde biserica, statulŭ, societatea și națiunea dela preoții nostri.

Sânta biserică cere cu dreptŭ cuvîntŭ, ca preoții sĕi să fie sânți și nepĕtați și ca aurulŭ celŭ mai curatŭ să strălucéscă înaintea ómenilorŭ, luminându-i pre aceștia cu fapta și cu cuvîntulŭ, *pentru ca vĕdêndŭ ómenii faptele lorŭ celea bune, să preamărésca pre Tatălŭ, care este în ceruri.* Ei trebue să se lapede de sine, adecă să nu cerce mărirea lorŭ proprie, onoruri și demnități, ci numai mărirea luĭ Dumnedeŭ, bucurându-se, asemenea sânților Apostoli, cându pentru numele Domnuluĭ Christosŭ lumea îi prigonesce și ocărésce. Comodități nu aŭ să caute, ci pentru mântuirea sufletelorŭ aŭ să-și jertfésca odihna, somnulŭ și orĭ ce plăcere, de órece *păstorulŭ celŭ bunŭ și sufletulŭ și-lŭ pune pentru turma sa.* Blânzi trebue să fie dênșii și umiliți, adecă să-și stăpânésca orĭ ce pornire violentă, care ar poté înstrăina inimele ómenilorŭ. și să-și însușésca maniere dulci, pretinóse și cuceritóre, ascultându de cuvintele Domnuluĭ, care a dis̆ŭ: *Invețați dela mine, că blându suntŭ și umilitŭ cu inima.* — *Buzele preoțilorŭ aŭ să păzéscă sciința,* va se dică diua-nóptea suntŭ detorĭ preoții să învețe și să cultive sciința, și încă nu numai sciința sacră, care luminéză ómenilorŭ cărările, ce ducŭ la viéța și fericirea vecînică, ci și adevĕrata sciință profană, cu care să pótă resfrânge și rușină mincinósa sciință a învețaților véculuĭ acestuia, carĭ se încércă a răpi din mințile și inimele ómenilorŭ credința cea adevĕrată și alipirea neclătită de bunurile vecînice și netrecătóre.

Acestea și alte multe pretinde sânta maică biserică dela aĭ sĕi preoți. Ér statulŭ în timpulŭ din urmă s'a dedatŭ a socoti pre preoți de nisce ómenĭ, carĭ ar' avé detorința, să-i facă nenumĕrate sĕrvițiĭ mai numaĭ ex nobili officio, adecă fără nicĭ o resplată. Ei aŭ să pórte cu mare consciințiositate și grea responsabilitate matriculele botezaților, cununaților, și morților, carĭ nu numaĭ în viéța bisericeĭ, ci și în a statuluĭ suntŭ documente de fórte mare însĕmnătate. Ei trebue să decopieze în fiecare anŭ matricula anuluĭ respectivŭ, și copiile să le depună la oficiile politice. Ei trebue să culégă și să compună datele statistice despre crescerea saŭ decrescerea poporațiunii, și în fiecare anŭ să le trimită la oficiulŭ centralŭ de statistică. Ei trebue să constate viéța tuturorŭ pensioniștilorŭ, carĭ odinióră aŭ servitŭ ca învețătorĭ, militarĭ orĭ funcționarĭ de statŭ. Și totŭ ei trebue să asiste la o mulțime de comisiunĭ organisate de guvernŭ în interesulŭ cetățenilorŭ. Tóte acestea și alte servițiĭ suntŭ împreunate cu lucru obositorŭ și responsabilitate mare, care dacă s'ar resplăti în proporțiunea, în care statulŭ își plătesce pre funcționariĭ sĕi, atunci preoții nostri ar' avé să capete dela statŭ salare așa de marĭ, în câtŭ noĭ nu ne-amŭ maĭ vedé siliți să scriemŭ acești articulĭ despre dotarea Cleruluĭ.

Nu maĭ puținŭ pretensivă este și societatea față cu preoții nostri. Aceștia stându pre acela-și nivelŭ de cultură, pre care se află așa numita inteligință mirenéscă, lumea aștéptă, ca în casa lorŭ să afle maĭ multŭ comfortŭ și poleitură, de câtŭ într'o casă țĕrănéscă, și în convenirĭ sociale să se presente atâtŭ eĭ, câtŭ și familiile lorŭ cu unŭ anumitŭ decorŭ în ținută și îmbrăcăminte, care să nu facă contrastŭ neplăcutŭ și respingătorŭ cu ținuta și îmbrăcămintea ómenilorŭ din societatea cultă.

Națiunea cere, ca preoții nostri să stea în fruntea tuturorŭ mișcărilorŭ culturale și politice. De aceea neîncetatŭ se cântă în urechile lorŭ frumosulŭ versŭ aluĭ Andreiŭ Murcșanŭ: „*Preoți cu crucea 'n frunte, căcĭ óstea e creștină.*“ Dacă este vorba să se susțină publicistica nóstră menită a apĕrá drepturile nóstre naționale, dela preoți se pretinde maĭ cu sémă, să o spriginéscă materialicesce și moralicesce. Dacă vremŭ să ținemŭ vre-o adunare națională orĭ culturală, dela preoți se aștéptă, ca să se presente nunumaĭ eĭ în persónă, ci să facă și pre alțiĭ să iea parte la astŭ-felŭ de conveniri. Dacă se osândesce cineva, că nu dă fiilorŭ sĕi o instrucțiune și crescere corespundĕtóre pretensiunilorŭ timpuluĭ de astădĭ, atunci în acéstă

Feuilleton.

Amintirĭ de călĕtorie.

Constantinopolŭ, 2 Augustŭ 1890.

Frate Isidóre!

Epistola de față ți-o scriŭ din Galata dintr'o cafenea chiarŭ de lângă malulŭ Bosforuluĭ. Nu te veĭ mirá decĭ, dacă de astă dată cafeaua turcéscă, din carea sórbemŭ noĭ doĭ în societatea unuĭ jude dela o judecătorie nu sciŭ din care cetate a Silesiei prusescĭ, trebue să aĭbă o înfluința deosebită asupra epistoleĭ mele. Dară nu despre pregătirea cafeleĭ turcescĭ voiŭ să-ți scriŭ. Despre acésta informéză-te dela fratele Iacobŭ, carele Brașovénŭ fiindŭ a cercatŭ a face propagandă și în Blașiŭ pentru cafeaua turcéscă.

Orientaliĭ se vede că nu aŭ cluburĭ sciințifice orĭ și numaĭ de trecere de vreme. Eĭ se întâlnescŭ maĭ alesŭ în cafenele. Dară cafenelele turcescĭ să nu ți-le închipuescĭ niciĭ chiarŭ în Constantinopolŭ ca nesce localități aranjate cu comfortŭ ca pre la noĭ prin Evropa. Ele-sŭ fórte simple. Și totușĭ care comfortŭ esternŭ, care eleganță și multe alte de felulŭ acesta arŭ poté să suplinéscă măcarŭ câtu-și de câtŭ plăcerea, ce o oferesce omuluĭ o cafenea de lângă Bosforŭ?

Da, priveliștea, ce ți-se ofere de ací, face de uiți tótă miseria, ce astădĭ se însoțesce chiarŭ și în Constantinopolŭ la totŭ ce e orientalŭ. Priveliștea acésta dă de noŭ viéță chipurilorŭ celorŭ strălucite și pline de farmecŭ din poveștile cele vechĭ ale Orientuluĭ. Dară orientaliĭ înși-și n'aŭ preceperea de a se deprinde în reflecsiunĭ de acestea. Pentru eĭ trecutulŭ s'a petrecutŭ, precum se petrece fumulŭ, ce-lŭ slobodŭ eĭ din narghile. Apaticĭ și neconscĭi de farmeculŭ, ce-ĭ adiă aci din tóte părțile, ședŭ eĭ pre rogojinele, covórele și divanurile cafenelelorŭ, înaintea sa cu sorbitura arabă, și sugŭ fumulŭ tutunuluĭ printr'o țeve lungă și încolăcită, făcêndu să clocotéscă apa narghile-uluĭ. Pre bărbațiĭ aceștia cu bărbĭ lungĭ și cu ochĭ întunecați și plinĭ de espresiune ĭ-aĭ privĭ de totŭ atâțĭ povestitorĭ, carĭ sciŭ spune poveștĭ minunate, dacă n'aĭ scĭ, că gândurile lorŭ se concentrézŭ și se absorbŭ singurŭ numaĭ în norĭ, ce-ĭ slobodŭ din ciubucŭ, și în sorbitura dinaintea lorŭ. Cându ședŭ eĭ maĭ mulțĭ împreună într'o cafenea, vorbescŭ puținŭ și rîdŭ încă și maĭ puținŭ, și aĭ dice, că-sŭ ómenĭ serioșĭ, dară eĭ suntŭ numaĭ stupidĭ. Ei se adună numaĭ ca să le trécă vremea, și totu-și nu grăescŭ, nu cetescŭ diare, nu cércă, să audă noutățĭ și să-și câștige cunoscințe. Eĭ ședŭ aci în tacere, și de óre ce eĭ în urma urmelorŭ totușĭ trebue să lucre ceva, totŭ mișcă la nesce globurele înșirate într'o sfóră asemenea mĕtăniilorŭ. Și dacă vre unulŭ rostesce din cându în cându vre unŭ cuvîntŭ, e mare minune. Câte o dată erumpe câte unulŭ la auduluĭ vre unuĭ cuvîntŭ într'unŭ hohotŭ, și apoĭ ĕră recade în tăcerea de maĭ înainte. Din cându în cându se scólă câte unulŭ, cască o căscătură sănĕtósă și părăsesce adunarea amusantă. Singurulŭ sgomotŭ stătornicŭ, ce se aude neîncetatŭ, este clocotirea apeĭ din narghile. Narghile-ulŭ e adecă sistemulŭ acela de a fumá, că se trece fumulŭ tăbaculuĭ prin apa, ce se cuprinde într'o sticlă folticósă, și se suge apoĭ printr'o țeve lungă și încolăcită, ce se pare a fi unŭ șerpe, a căruĭ códă e în sticla aceea, ĕră capulŭ în gura Turculuĭ.

Și tu îțĭ veĭ fi închipuitŭ pre unŭ Turcŭ numaĭ cŭ atributele tăbaculuĭ și finjineĭ de cafea. Așa mi-l'am închipuitŭ și eŭ. Dară nu ne-amŭ adusŭ aminte de aceea, că atributele acelea aŭ avutŭ și ele istoria sa și aŭ trecutŭ prin lupte grele, mai înainte de ce credincioșiĭ profetuluĭ aŭ pututŭ ajunge dilele,

osândă se punŭ de comunŭ preoţii, dela cari se aştéptă să-şi trimită pruncii nu numai în şcólele primare, ci şi în cele secundare şi superióre. Totŭ preoţii nostri trebue să conducă poporulŭ nu numai în afacerile luĭ spirituale şi publice naţionale, ci chiar şi în cele private şi materiale.

Cine nu vede însă, că nisce preoţi séraci, cari în fiecare ḑi se luptă cu lipse şi neajunsuri, şi cari nu sciŭ, că óre în ḑiua următóre avé-vorŭ o bucătură de pâne, ca să stêmpere fómea lorŭ şi a familiilorŭ lorŭ, nu potŭ să împlinéscă, cum se cuvine, tóte detorinţele, ce li-le impune biserica, statulŭ, societatea şi naţiunea?

Ca să o putemŭ vedé şi pricepe acésta, nu este lipsă de dovedĭ palpabile, ci numai de o espunere naturală a lucruluĭ. Este adecă lesne de priceputŭ, că lipsa de dotaţiune convenabilă îlŭ ispitesce şi pre preotŭ, să-şi câştige pânea de tóte ḑilele pre căĭ adeseorĭ incompatibile cu chemarea luĭ, şi prin acésta să-şi pérdă stima, de care trebue să se bucure înaintea poporenilorŭ séĭ, ér dacă îşi perde acéstă stimă, nu maĭ póte lucrá cu fruptŭ pentru binele lorŭ spiritualŭ. Tóte afacerile împreunate cu oficiulŭ şi cu chemarea sa va fi silitŭ, să le tracteze adeseorĭ superficialŭ şi îngrabă, pentruca să-ĭ rémână timpŭ destulŭ spre a-şi poté agonisí cele de lipsă pentru viéţă. Cufundatŭ în întreprinderĭ economice pentru asigurarea subsistinţeĭ sale şi a familieĭ sale, îşi perde pre încetulŭ orĭ ce interesŭ pentru lucrurĭ ideale şi orĭ ce iubire de sciinţă. Chinuitŭ de lipse şi grigĭ ḑilnice, nu maĭ are linişte sufletéscă şi nu-şi maĭ póte păstrá blândeţa nestrămutată, care nicĭ odată nu ar trebuí să-lŭ părăséscă. Dela orĭ ce conveniri sociale oneste va trebuí să se reţină, şi astŭ-felŭ nu numaĭ nu póte înrîurí, ca societatea să urmeze între tóte împrejurările o direcţiune conformă spiritului creştinescŭ, ci trebue şi elŭ însu-şi să-şi pérdă totŭ maĭ multŭ din rutina, ţinuta şi poleitura, care trebue să o aĭbă unŭ omŭ cultŭ. Cu afacerile publice ale statuluĭ şi ale naţiuniĭ sale nu se póte ocupá. Foĭ politice şi literare nu póte prenumĕrá şi astŭ-felŭ este neorientatŭ cu privire la direcţiunea, în care trebue să lucre pentru a conduce poporulŭ la realisarea aspiraţiunilorŭ luĭ politice şi culturale. Cu unŭ cuvîntŭ, elŭ nu póte trăí singurŭ numaĭ pentru biserica şi poporulŭ séŭ, cum s'ar cuveni să trăéscă.

E dreptŭ, că crescerea bună, care se dă de comunŭ candidaţilorŭ de preotŭ; graţia luĭ Dumneḑeŭ, care pre fiecare omŭ, dar maĭ vîrtosŭ pre fiecare preotŭ îlŭ ajută, ca să-şĭ pótă împliní, cum se cuvine, chemarea sa cea sântă şi grea; şi responsabilitatea înfricoşată, ce o are preotulŭ înaintea luĭ Dumneḑeŭ şi a ómenilorŭ: tóte acestea suntŭ totŭ atâtea mijlóce, cari şi pre preotulŭ, ce geme în mijloculŭ celeĭ maĭ marĭ miseriĭ, încă îlŭ susţinŭ, îmbărbătéză şi întărescŭ întru împlinirea detorinţelorŭ sale, şi pentru aceea chiar şi între ceĭ maĭ séracĭ preoţi întimpinămŭ adeseorĭ esemple de eroică abnegaţiune şi admirabilă consciinţiositate în oficiŭ. Dar de altă parte şi aceea este fórte adevĕratŭ, că dacă unulŭ saŭ altulŭ dintre preoţii nostri nu este la înălţimea chemăriĭ sale, la acésta de multe orĭ pórtă vina sĕrăcia cea fără de vină, în care este cufundatŭ.

Este decĭ evidentŭ, că dacă voimŭ să avemŭ unŭ clerŭ, care în tótă privinţa să pótă corĕspunde pretensiunilorŭ timpuluĭ de astăḑĭ şi să-şĭ pótă împliní cu acurateţă detorinţele sale faţă cu biserica, statulŭ, societatea şi naţiunea nóstră, trebue să ne îngrigimŭ şi de dotarea luĭ corĕspundĕtóre esigenţelorŭ de astăḑĭ.

Dar óre clerulŭ nostru are lipsă de ameliorarea stăriĭ sale materiale?

La acéstă întrebare vomŭ rĕspunde în numĕrulŭ viitorŭ.

Mania suspiţionărilorŭ de nepatriotismŭ. — Cine ar fi cugetatŭ înainte de acésta cu câţiva aní. că jurnalistica şovinistă din patria nóstră comună va fi în ḑilele nóstre aşa obsesă de spiritulŭ aceluĭ patriotismŭ bolnavŭ, care suspiţionéză de nepatriotismŭ pre orĭ cine, care nu suflă în aceeaşĭ trimbiţă cu ea. Dacă se face o petrecere românéscă óre undeva, jurnalistica şovinistă numaĭ decâtŭ vede în ea o demonstraţiune în contra patrieĭ. Dacă câţiva Românĭ cântă undeva câteva melodiĭ românescĭ, acelea suntŭ în contra patrieĭ. Dacă se ţine undeva o adunare românéscă, aceea e unŭ complotŭ în contra patrieĭ. Dacă tineriĭ dela vre-unŭ institutŭ românescŭ aranjéză óre undeva o producţiune musicală, teatrală saŭ declamatorică, atuncĭ întregŭ programulŭ eĭ e în contra patrieĭ. Dacă unŭ bietŭ autorŭ în vre-o carte de şcólă cutéză numaĭ a folosí numele de: românŭ, aceea e în contra patrieĭ. Dacă se fundéză undeva o bancă românéscă, atuncĭ aceea e în contra patrieĭ. Dacă unŭ oficialŭ românŭ cutéză a vorbí undeva românesce, atuncĭ acela e unŭ inimicŭ alŭ patrieĭ. Şi aşa, credemŭ, că nu greşimŭ, cândŭ ḑicemŭ, că dacă în adevĕrŭ ar' fi inimicĭ aĭ patrieĭ toţĭ aceia, pre cari îĭ suspiţionéză jurnalistica acésta, atuncĭ iubita nóstră patrie ar avé multŭ maĭ mulţĭ inimicĭ decâtŭ fiĭ. Ma ar fi mirare, că maĭ póte să esiste patria acésta cu atâţa inimicĭ interní, ĕră patriotulŭ adevĕratŭ ar trebuí să fie tare îngrigiatŭ de sórtea patrieĭ, care în unŭ casŭ de pericolŭ ar avé să se adreseze la atâţa inimicĭ ca la fiĭ aĭ eĭ, ca să o apere.

Cugetat'a însă jurnalistica şovinistă la aceea, că unde póte ea să ajungă cu suspiţionările eĭ. Noĭ nu credemŭ, că a cugetatŭ nicĭ odată seriosŭ la aşa ceva. Căcĭ dacă ar fi cugetatŭ, atuncĭ ar fi trebuitŭ să afle, că epoca suspiţionărilorŭ a fostŭ totŭ-deauna epoca despotismuluĭ şi a sugrumărĭĭ libertăţiĭ publice. Ne spune istoricŭlŭ Tacitŭ, ce dimensiuni înfricoşate aŭ luatŭ suspiţionările în Roma pre timpurile despotuluĭ Tiberiŭ, ĕră istoricĭĭ revoluţiuniĭ francese Thiers, Mignet şi alţiĭ ne spunŭ destulŭ de elocuentŭ, ce rolă fatală aŭ jucatŭ suspiţionările pre timpurile terorismuluĭ luĭ Robespierre.

Renumitulŭ republicanŭ francesŭ Camille Desmoulins ne presentă în scrierea sa „Vieux cordelier" unŭ tablouŭ înfricoşatŭ despre mania suspiţionărilorŭ de pre timpulŭ luĭ Tiberiŭ,

---

în carĭ să guste în tignă apatică placerea tăbaculuĭ şi a cafeleĭ. Dară écă noĭ amŭ aflatŭ, că maĭ alesŭ cafeaua are şi ea o istorie formală, şi că ea numaĭ dupa o luptă câte o dată chiarŭ înverşunată a pututŭ să triumfeze. Écă dară pre scurtŭ istoria acesteĭ lupte. Óre aflá-veĭ interesŭ în cetirea eĭ? Dară-ţĭ spunŭ înainte, că adevĕrătatea eĭ nu ţĭ-o garantezŭ. Cu tóte acestea de cumva ar voí cineva să scrie o istorie culturală a Orientuluĭ, te împuternicescu să-ĭ daĭ epistola acésta, să o foloséscă de isvorŭ. Îĭ va prinde bine.

Muftiulŭ Dhabani — fie-ĭ neperitorŭ numele în analele omenimiĭ — a fostŭ celŭ ce a destăinuitŭ taina bŏneĭ de cafea. Elŭ a adus'o din Abisinia în Arabia. Sermanulŭ erá bolnaviciosŭ, şi de óre ce erá din ordulŭ Sofilorŭ ultrapanteiştĭ, a cărorŭ cugetare se petreceá în dumneḑeire, erá numaĭ lucru firescŭ, că maĭ alesŭ luĭ fiĭ prindeá bine mijloculŭ acesta iritătorŭ. Aşa se potea absórbe maĭ uşorŭ în dumneḑeire. Medineniĭ şi drepteredincioşiĭ Mecanĭ îşĭ adunară ca nesce oĭ capetele turbanate şi-şĭ şopteaŭ cu gurĭ indignate în urechĭ indignate vestea scandalósă, că unŭ şeicŭ evlaviosŭ, — Dhabani erá numele luĭ, — a cutezatŭ să desfăteze într'unŭ bazarŭ din Aden pre credincioşiĭ profetuluĭ cu spectacolulŭ, ce-lŭ oferiá elŭ sorbêndŭ sucululŭ acela negru. Evenimentulŭ acesta s'a sĕvârşitŭ în anulŭ 828 dela fuga luĭ Mahomed. Anulŭ acesta a fostŭ epocalŭ, elŭ a fostŭ adecă terminulŭ de mânecare alŭ uneĭ mişcărĭ, carea încetulŭ pre înceţulŭ a cuprinsŭ şi a turburatŭ lumea moslimă întrĕgă şi maĭ pre urmă s'a sfârşitŭ cu triumfulŭ celŭ maĭ strălucitŭ alŭ — cafeleĭ.

În Meca acuşĭ după ce s'a rĕspânditŭ faima acestuĭ sucŭ negru, se şi începŭ o concertare înfocată referitorŭ la folosulŭ luĭ. Se aranjară adunărĭ de bărbaţi învĕţaţĭ şi cucernicĭ, cari maĭ pre urmă precum se vede capacitaţi prin voinţa guvernoruluĭ Khair-Beg s'aŭ decheratŭ într'acolo, că beutura acésta nóuă turbură creeriĭ şi îmbĕtă ca şi vinulŭ. Oposiţionaliĭ eraŭ de altă părere şi se provocaŭ chiarŭ la auctoritatea renumituluĭ medicŭ Avicena din Bagdad. Dară nicĭ chiarŭ auctoritatea luĭ Avicena n'a pututŭ să împedece, ca toţĭ ceĭ ce aŭ călcatŭ în pecióre sentinţa întărită de guvernorŭ asupra suculuĭ negru, să fie sbiciuiţĭ în mijloculŭ pieţelorŭ.

Nectarulŭ acesta negru a avutŭ decĭ parte în curêndŭ şi de martirĭ. Atuncĭ începură zeloşiĭ din Hedjas a secundá guvernoruluĭ din Meca şi a rĕspândí descoperirea, că toţĭ beutoriĭ de cafea în ḑiua învieriĭ — vorŭ înviá cu feţe negre. Însă zădarnică a fostŭ forţa, zădarnică şi puterea cuvîntuluĭ, căcĭ nu este putere, carea să se pótă luptá cu spiritulŭ timpuluĭ şi să învingă. Pre cândŭ se rostise în Meca interdictulŭ acela asupra cafeleĭ, în Cahira chiarŭ şi curteniĭ sultanuluĭ Mamelucilorŭ sorbiaŭ din finjiĭ cafea cu desfătare nespusă. Şi ce să veḑĭ, sultanulŭ nu numaĭ că nu a aprobatŭ decretulŭ guvernoruluĭ sĕŭ din Meca, ci chiarŭ din causa acestuĭ decretŭ l'a esilatŭ, ĕră Mecanilorŭ li-s'a datŭ să înţĕlégă, că simonia, ce o comitŭ eĭ faţă cu peregriniĭ séracĭ, cari vinŭ la sicriulŭ profetuluĭ, e o crimă neasĕmĕnatŭ maĭ mare decâtŭ sorbirea cea desfătătóre a acestuĭ nectarŭ.

Mulţĭ dintre şeichiĭ ceĭ maĭ evlavioşĭ firesce că începură acum a prinde partea beutorilorŭ de cafea, şi în chipulŭ acesta bóna de cafea acuşĭ erá deplinŭ rehabilitată în Arabia apusénă. Acum s'a desvoltatŭ o literatură frumósă şi démnă de beutura cea nóuă. Se fabricară pentru şi în contra cafeleĭ imnurĭ de laudă şi pamfleturĭ de hulă, şi productele acestea literare le rĕspândiaŭ caravanele prin tóte părţile Europeĭ, Asieĭ şi Africeĭ, pre unde numaĭ locuiaŭ musulmanĭ. Dară caravanele acestea firesce că nu-şĭ uitaŭ a încărcá pre camile tot-deauna şi câţĭ-va sacĭ de bóne de cafea. Neguţătoriĭ aceştia eraŭ cu minte. Eĭ socoteaŭ, — şi nu s'aŭ înşelatŭ, căcĭ psichologia nu înşélă, — socoteaŭ, că chiarŭ şi poesiile cele de hulă vorŭ deşteptá numaĭ curiositatea

care s'a repetitŭ sub alte forme şi pre timpulŭ luĭ în Francia.

„*In timpulŭ acela,*“ dice Desmoulius, „*espresiunile ómenilorŭ eraŭ interpretate ca crime în contra statuluĭ; dela acésta nu a maĭ fostŭ decâtŭ numaĭ unŭ paşŭ, ca şi privirile cuiva, supĕrarea, compătimirea, suspinulŭ, ma chiar şi tăcerea să fie timbrată de crimă în contra statuluĭ. Cremuţiu Cordŭ a fostŭ unŭ criminalistŭ în contra statuluĭ, pentrucă pre Brutŭ şi Cassiŭ a cutezatŭ a-ĭ numí ceĭ din urmă Romanĭ. Unŭ nepotŭ aluĭ Cassiŭ a fostŭ unŭ criminalistŭ în contra statuluĭ, pentrucă a cutezatŭ a ţinĕ în casă icóna moşuluĭ sĕŭ. Mamercŭ Scaurŭ a fostŭ unŭ criminalistŭ în contra statuluĭ, fiindŭ-că a scrisŭ o tragedie, în care ocuraŭ versurĭ, ce poteaŭ avé şi înţĕlesŭ în contra statuluĭ. Mama consululuĭ Cassiŭ Geminŭ a fostŭ o criminalistă în contra statuluĭ, pentrucă a plânsŭ la mórtea fiuluĭ eĭ. Trebuiá să se bucure omulŭ de mórtea amiculuĭ şi consângénuluĭ sĕŭ, dacă voiá să nu fie suspiţionatŭ. Dacă îĭ erá frică, trebuiá să se arete liniştitŭ, ca să nu devină suspectŭ din causa fricĕĭ. Aveá unŭ cetăţanŭ popularitate? Prin aceea erá unŭ rivalŭ aluĭ Tiberiŭ. Suspectŭ. — Nu âmblá altŭ cetăţanŭ după popularitate? Chiar prin aceea voiá să atragă atenţiunea asupra sa. Suspectŭ. — Erá unulŭ avutŭ. Acela poteá uşorŭ câştigá poporulŭ. Suspectŭ. — Erá din contră sĕracŭ? Chiar pentru aceea trebuiá ţinutŭ sub pază, căcĭ în statŭ acela e maĭ cutezătorŭ, care nu are ce perde. Suspectŭ. — Erá cineva melancolicŭ? De securŭ pentrucă nu-ĭ plăceá, cum mergŭ lucrurile în statŭ. Suspectŭ. — Se ospĕtá unŭ cetăţanŭ? De securŭ de bucurie, că a aflatŭ, că principele e morbosŭ. Suspectŭ. — Erá óre cine virtuosŭ? Prin aceea voiá să combată moravurile curţiĭ. Suspectŭ. — Erá óre cine filosofŭ, oratorŭ, poetŭ? Voiá să aibă trecere maĭ mare, ca ceĭ ce guvernaŭ. Suspectŭ. — Şĭ-a câştigatŭ cineva glorie în bătae? Cu atâtŭ e maĭ periculosŭ. Suspectŭ. — Şi toţĭ denunţianţiĭ se înfrumseţaŭ cu nume strălucite ca: Cato, Scipio, Regulŭ, şi aşa maĭ departe. Ma decădinţa între denunţianţiĭ aceştia erá atâtŭ de mare, câtŭ unuluĭ dintre eĭ numitŭ Serenŭ îşĭ începuse mârşava sa măestrie cu aceea, că a acusatŭ pre bĕtrânulŭ şi neputinciosulŭ sĕŭ tată de inimicŭ alŭ statuluĭ, şi apoĭ şĭ-a luatŭ şie-şĭ numele de: Brutus.*

Mutatis mutandis se potŭ aplicá tóte acestea la jurnalistica şovinistă în portarea eĭ faţă cu noĭ. Şi ca şi denunţianţiĭ luĭ Tiberiŭ crede şi ea, că face unŭ serviţiŭ bunŭ patrieĭ, însă nu patrieĭ reale, ci patrieĭ celeĭ utopice, ce şĭ-o a formatŭ ea cuprinsă de unŭ parocsismŭ febrilŭ, saŭ patrieĭ aceleia, carea cu numele adevĕratŭ se chiamă: interesulŭ propriŭ şi egoismulŭ.

Pre calea acésta însă în locŭ de a se lăţí concordia şi iubirea împrumutată între popóre, de carea póte nice unŭ statŭ în Europa nu are atâta lipsă, se aţiţă spiritele totŭ maĭ tare, şi murulŭ despărţitorŭ între aceia-şĭ fiĭ aĭ patrieĭ devine totŭ maĭ grosŭ şi maĭ înaltŭ. Ĕră noĭ, carĭ amŭ doríi pacea şi buna înţĕlegere, ca să putemŭ lucrá pentru interesele cele maĭ sânte ale poporuluĭ nostru, ne vedemŭ siliţi în contra preseĭ acesteia a apĕrá până şi biserica şi fica eĭ şcóla, carĭ la noĭ numaĭ românescĭ potŭ să fie, dacă nu voimŭ, ca chiarŭ şi de acestea să se alégă nimica, căcĭ nice ele nu suntŭ cruţate.

De aceea, dacă guvernulŭ nostru doresce în adevĕrŭ pacea şi buna înţĕlegere între diversele popóre ale patrieĭ, atuncĭ lucrulŭ celŭ dintâiŭ este, că jurnalisticeĭ acesteia agresive şi denunţiante, demne de o epocă ca aluĭ Tiberiŭ, să-ĭ punăă frĕŭ, să o aducă la ordine şi să o înveţe cu legea în mână, că chemarea eĭ nu este, ca să suspiţioneze totŭ mereŭ pre câte-va milióne de fiĭ aĭ patrieĭ, carĭ laolaltă cu ceĭ alalţĭ pórtă tóte sarcinele eĭ. Ĕră publiculŭ magiarŭ, pre care, dacă e pătrunsŭ de patriotismulŭ adevĕratŭ, trebue să-lŭ dóră de abusulŭ şi scandalulŭ acesta, cu care se profanézĕ numele celŭ scumpŭ de: patrie, ar trebuí însu-şĭ elŭ să-şĭ reguleze şi disciplineze jurnalistica şovinistă şi să o curéţă ca de omide de elementele acelea lipsite de prĭ ce patriotismŭ adevĕratŭ, carĭ chiarŭ pentru aceea tractézĕ patriotismulŭ ca pre o marfă.

Dacă nice guvernulŭ nicĭ publiculŭ magiarŭ nu se vorŭ aflá îndemnaţĭ în interesulŭ bine înţĕlesŭ alŭ patrieĭ a luá mĕsurile aceste în contra manieĭ jurnalisticeĭ representate de multe orĭ prin elemente, carĭ nicĭ nu sciŭ, ce însémnă iubirea de patrie, atuncĭ discordia între popórele ţĕrieĭ va cresce totŭ maĭ tare, şi dauna cea maĭ mare o va avé însă-şĭ patria, pentru care inimiciĭ ceĭ închipuiţĭ şi stigmatisaţĭ de presa denunţiantă suntŭ onóre şi nu periculŭ adevĕratŭ, periculŭ suntŭ însă amiciĭ eĭ ceĭ făţarnicĭ din presa şovinistă, carĭ aŭ dejositŭ aşa tare patriotismulŭ, câtŭ îĭ e omuluĭ gréţă de patriotismulŭ lorŭ, şi chiar' din patriotismŭ nu voesce să aĭbă unŭ patriotismŭ ca eĭ; amiciĭ aceia, despre carĭ se dice: feresce-mĕ Dómne de amicĭ, că de inimicĭ me sciŭ eŭ păzí: amiciĭ aceia ipocriţĭ, carĭ din acela-şĭ patriotismŭ falsŭ, din care suntŭ astădĭ periculoşĭ patrieĭ, potŭ cu timpulŭ să devină chiarŭ inimicĭ declaraţĭ aĭ eĭ, faţă cu carĭ apoĭ inimiciĭ închipuiţĭ de astădĭ vorŭ trebuí din adevĕratŭ patriotismŭ să apere patria.

Vomŭ vedé, dacă guvernulŭ şi publicŭ magiarŭ, atâtŭ de însufleţiţĭ pentru cultură, voru fi în stare a şterge din ţĕră batjocura acésta a culturei.

Revistă bisericéscă.

Roma.

Serbările centenare întru onórea Sânteluĭ Aloisiŭ Gonzaga s'aŭ începutŭ şi se continuă cu mare pompă. În 21 diminéţa 300 de băieţĭ aŭ primitŭ sânta cuminecătură în biserica Sânteluĭ Ignaţiŭ la altarulŭ fericituluĭ lorŭ Patronŭ. Nnmĕróse peregrinage vorŭ avé locŭ în acestŭ anŭ la Roma, şi tinerĭ din tóte ţĕrile lumiĭ vorŭ venĭ, să se róge la morméntulŭ Sânteluĭ, ca să-ĭ întăréscă şi să-ĭ conducă pre căile periculóse ale acesteĭ lumĭ. Şi din Ungaria va merge unŭ peregrinagiŭ în luna luĭ Septembre la cetatea eternă.

Foile străine aŭ rĕspânditŭ scirĭ alarmante despre neregularităţĭ întêmplate în administrarea patrimoniuluĭ Sânteluĭ Scaunŭ. Fóea oficiósă a Vaticanuluĭ, „Osservatore Romano“ într'o notă constată, că într'adevĕrŭ s'aŭ întêmplatŭ unele neregularităţĭ, în urma cărora Sântulŭ Părinte a însărcinatŭ o comisiune de treĭ cardinalĭ cu investigarea amĕnunţită a lucruluĭ.

Francia.

În 5 luniŭ a. c. s'a întêmplatŭ în Paris sânţirea bisericeĭ votive de pre Montmartre, numite *Sacré-Coeur*. Actulŭ sânţiriĭ l'a îndeplinitŭ archiepiscopulŭ din Paris, Eminenţa Sa Cardinaluluĭ Richard, fiindŭ asistatŭ aprópe de toţĭ episcopiĭ din Francia. Publicul, care a participatŭ la consacrare, a fostŭ fórte alesŭ şi numĕrosŭ. Biserica Sacré-Coeur este ridicată din ofertele naţiuniĭ francese în sĕmnŭ de gratitudine. pentrucă s'a înduratŭ Dumneḑeŭ a scăpá Francia de grózele Comuneĭ din 1871. Stilulŭ basiliceĭ e bizantinŭ. Lungimea e de 100 de metri, ĕră lărgimea de 50 de metri. Spesele până acum s'aŭ urcatŭ la 24 milióne de francĭ. Zidirea încă nu e terminată; cupola centrală şi turnulŭ pentru clopote maĭ trebue ridicate, şi atuncĭ edificiulŭ imposantŭ va fi gata. Basilica acésta este o dovédă strălucită a generositătiĭ sânte, ce înflăcăréză inimele catolice frâncescĭ.

---

credincioşilorŭ luĭ Mahomed. Nitimur in vetitum. În Aleppo s'a întrodusŭ nectarulŭ celŭ negru cu o sută dóuĕ ḑecĭ şi treĭ anĭ după ce a făcutŭ muftiulŭ Dhabani în Aden cea dintâiŭ sorbitură dintr'însulŭ.

În Stambul abia cu maĭ bine de o sută de anĭ dela cucerirea luĭ aŭ începutŭ credincioşiĭ profetuluĭ a cunósce cafeaua. Sultanulŭ Selim II pórtă în istorie conumele onorificŭ *Mest,* ce pre românesce se tâlcuesce *beţivŭ,* şi prin urmare pre timpulŭ luĭ vinulŭ nu erá opritŭ în Stambul. A trebuitŭ deci maĭ întâiŭ să vină anulŭ 1574 şi şă móră într'însulŭ sultanulŭ acesta de nume neperitorŭ, ca apoĭ vinulŭ érăşĭ să se oprésc̆ă, şi atuncĭ Turciĭ începură a se robonificá cu cafea. Aleppenĭ aŭ fostŭ aceia, carĭ aŭ deschisŭ în Stambul cafenelele celea dintâiŭ. Ceĭ maĭ evlavioşi dintre evlavioşi, corifeiĭ ulemaliloră şi alţĭ trabanţĭ de aĭ planetuluĭ Mahomed aŭ fostŭ aceia, carĭ decretară, că gustarea suculuĭ de cafea e unŭ lucru plăcutŭ înaintea luĭ Dumneḑeŭ. Cafenelele eĭ le numiră „şcolĭ de ale înţelepciuniĭ“.

Dară acţiunea a născutŭ reacţiune de cându-ĭ lumea. Acuşĭ se iviră zeloţĭ, carĭ sciură să afle chiarŭ şi în Coranŭ o oprire a cafeleĭ. Eĭ ḑiceaŭ, că bóna arsă e unŭ cărbune, ĕră cartea cea sfântă opresce mâncarea cărbuneluĭ, şi prin urmare — În urma acesteĭ aplicări a literei Coranuluĭ se pregătiá deja o persecutare sângerósă a beutorilorŭ de cafea, dară altorŭ cărturarĭ le-a succesŭ lucă destulŭ de timpuriŭ a demustrá până la evidinţă, că bóna de cafea numaĭ se pare a fi cărbune. Aşa deci totuşĭ nu a trebuitŭ să curgă sânge pentru bóna de cafea.

De atuncia s'a avêntatŭ cafeaua în împĕrăţia Osmanidilorŭ la o însĕmnătate socială şi politică nespusŭ de mare. Aĭ voiă să-ţĭ servescŭ cu ilustrărĭ? Ĕcă dóuĕ. Dacă bărbaţiĭ nu vorŭ să comande cafea pentru haremurile lorŭ, soţiile aŭ dreptulŭ de a cere divorţulŭ. Dacă sultanulŭ voiá să rumpă legăturile cu vre una dintre poterile apusene, se făceá, că-şĭ uită, să omenéscă pre ambasadorulŭ respectivŭ cu o finjie de cafea, şi acesta atuncĭ sciá, că are să scrie acasă, că e timpulŭ supremŭ pentru a dispune mobilisarea.

Dară ajungă atâta, că némţulŭ nostru s'a săturatŭ de suptulŭ narghileuluĭ turcescŭ, şi acum plecămŭ la apele dulcĭ ale Asieĭ. Înainte de amédĭ amŭ fostŭ în Fanar la patriarchie. De séră îţĭ voiŭ împărtăşí una şi alta din cele ce amŭ esperiatŭ acolo. Spune fratelŭ Iacobŭ, să comande dela Braşovŭ cafea turcéscă, pre cândŭ vomŭ sosí în Blaşiŭ.

Victorŭ.

Germânia.

Archiepiscopulŭ din Trier monseniorele Korum face cunoscutŭ prin o circulară datată din 1 Iuniŭ, că începêndŭ cu luna luĭ Augustŭ a. c. se va espune în catedrala din Trier la venerarea credincioşilorŭ cămeşa cea necusută a Mântuitoruluĭ nostru, care se păstréză în acea catedrală. În pastorala sa monseniorele Korum arétă autenticitatea móştei şi apoĭ în fine provócă pre credincioşi, ca să se pregătéscă cu demnitate la venerarea scumpeĭ comorĭ. Nu e îndoiosŭ, că dispoziţiunea monseniorelŭĭ Korum e unŭ evenimentŭ de mare însĕmnătate. Cândŭ la anulŭ 1844 a fostŭ espusă maĭ pre urmă relicuia acésta, şi cândŭ încă nu esistaŭ căĭ ferate pre la Trier, aprópe la 1,500,000 de ómenĭ aŭ cercatŭ în timpŭ de şese sĕptĕmânĭ catedrala din Trier, şi o mulţime de minunĭ se întêmplară. Acum espunerea érăşĭ va dură şese sĕptĕmânĭ, şi e de speratŭ, că numĕrulŭ visitătorilorŭ va fi încă şi maĭ mare, ceea ce va contribuĭ multŭ la renviarea vieţiĭ catolice.

Turcia.

Diarele din România suntŭ informate, că Sublima Pórtă ar' fi dispusŭ, ca în bisericele române din Macedonia de aicĭ înainite să se îndeplinéscă serviţiulŭ divinŭ în limba română, şi despre acéstă dispuseţiune ar' fi încunosciinţatŭ atâtŭ pre guvernulŭ românŭ, câtŭ şi pre patriarchulŭ din Constantinopolŭ. Dacă s'ar' confirmá acéstă scire, îĭ felicităm pre fraţiĭ macedonenĭ pentru succesulŭ obţinutŭ, şi ca să scape pentru tot-deauna de influinţa şi uneltirile Grecilorŭ, ce voescŭ a le răpí limba, le recomandămŭ, să se unéscă cu biserica romană, mama dulce a tuturorŭ popórelorŭ.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Desbaterea generală a proiectuluĭ de lege despre reforma administrativă încă nu e terminată. În şedinţa din 20 a l. c. a vorbitŭ deputatulŭ Carolŭ Eötvös, din stânga estremă, ţinêndŭ o dicţie de patru óre şi unŭ pătrarŭ, firesce în contra proiectuluĭ. Totŭ în aceeaşĭ şedinţă aŭ fostŭ desbătute şi primite proiectele despre încetarea portuluĭ liberŭ din Fiume şi despre încorporarea Triestuluĭ la teritorulŭ vamalŭ austro-ungarŭ. În şedinţele din 22 şi 23 s'a desbătutŭ şi primitŭ proiectulŭ de lege referitorŭ la rĕscumpĕrarea liniilorŭ ungare a căĭĭ ferate austro-ungare.

Într'una din şedinţele trecute ale căsiĭ a interpelatŭ deputatulŭ Ugron Gábor pre ministrulŭ de culte Csáky cu privire la denumirea primateluĭ. Ugron a pretinsŭ, ca acelŭ postŭ de mare însĕmnătate să fie umplutŭ câtŭ maĭ în grabă. Făcêndu-o acésta dlŭ Ugron s'a folositŭ de terminĭ fórte vătĕmătorĭ pentrŭ episcopatulŭ catolicŭ întregŭ, fără ca preşedintele saŭ maioritatea să fi aflatŭ cu cale a-lŭ îndrumá la ordine.

Consacrarea basiliceĭ din Cincĭ-bisericĭ s'a întêmplatŭ, precum amŭ fostŭ anunţatŭ, în 22 a l. c. în presenţa Maiestăţiĭ Sale. În 21 aŭ fostŭ primite de cătră Maiestatea Sa deosebitele deputaţiunĭ. Cu acéstă ocasiune Regele a rĕspunsŭ cleruluĭ catolicŭ în nesce terminĭ fórte măgulitorĭ lăudândŭ credinţa, zelulŭ şi generositatea aceluia. În 22 séra a plecatŭ Maiestatea Sa spre Fiume, unde a avutŭ o primire fórte imposantă. În 23 înainte de prândŭ a primitŭ în audienţă deputaţiunile, éră după prândŭ a inspecţionatŭ portulŭ, fabricele şi alte lucrurĭ maĭ momentuóse din Fiume.

Austria.

În ḑilele trecute ministrulŭ de interne a presintatŭ parlamentuluĭ unŭ proiectŭ de lege fórte salutarŭ pentru înfrênarea patimeĭ urîte a beţieĭ. În înţĕlesulŭ acestuĭ proiectŭ de lege crişmele vorŭ avé să rĕmână închise începêndŭ de Sâmbătă după amédĭ la 5 óre până Duminecă după amédĭ érăşĭ la 5 óre. Asemenea vorŭ avé să rĕmână închise crişmele şi în sĕrbătorile celea marĭ pre timpulŭ serviţiuluĭ dumneḑeescŭ.

Acum decurgŭ în parlamentulŭ din Viena discusiunile asupra budgetuluĭ. În desbaterea generală, care une orĭ a datŭ ansă şi la scene agitate, aŭ luatŭ parte toţĭ conducătoriĭ de partidă, şi chiarŭ şi contele Taaffe. Din declaraţiunile acestuia s'ar' păré, că guvernulŭ ar' voĭ să-şĭ câştige conlucrarea liberalilorŭ. Altcum tóte partidele suntŭ gata a spriginí programulŭ de lucrărĭ espusŭ în discursulŭ de tronŭ.

Germânia.

În 20 a l. c. a fostŭ închisŭ parlamentulŭ prusianŭ cu o vorbire de tronŭ a Împĕratuluĭ Wilhelm. Împĕratulŭ constată cu plăcere activitatea plină de succese a sesiuniĭ parlamentare trecute. In specie salută cu vie bucurie legea despre restituirea banilorŭ confiscaţi dela biserica catolică, asigurândŭ pre catolicĭ de protecţia şi scutulŭ sĕŭ. Referitorŭ la situaţia internaţională discursulŭ de tronŭ constată relaţiunile amicale, ce domnescŭ între Germânia şi celealalte state, şi esprimă speranţa întru susţinerea păcĭĭ.

Ministrulŭ lucrărilorŭ publice *Maybach* la cererea proprie a fostŭ dimisionatŭ din postŭ, şi în loculŭ dînsuluĭ a fostŭ numitŭ directorulŭ generalŭ a căilorŭ ferate *Thielen*.

Spania.

Învĕţăturile admirabile cuprinse în enciclica Sânţieĭ Sale despre cestiunea socială începŭ deja a aduce fruptulŭ doritŭ. Anume în Spania guvernulŭ a primitŭ de basă a reformelorŭ sale sociale principiile desfăşurate în documentulŭ pontificalŭ. La o interpelaţiune a deputatuluĭ Nocedal, presentată în 30 Maiŭ, a rĕspunsŭ ministrulŭ de interne Francesco Silvela în numele cabinetuluĭ întregŭ, că guvernulŭ va avé în vedere în tóte proiectele sale referitóre la cestiunea socială învĕţăturile Sânţieĭ Sale, şi că dela acelea învĕţăturĭ nu se va abate nicĭ unŭ pasŭ. Totŭ asemenea declaraţiune a făcutŭ în senatŭ cu treĭ ḑile maĭ târḑiŭ şi ministrulŭ-preşedinte Canovas del Castillo.

Corespondinţe.

Năsĕudŭ, 6 Iuniŭ 1891.

Onorată Redacţiune!

Cea maĭ delicată cestiune, care ocupă astăḑĭ spiritele poporaţiuniĭ greco-catolice din fostulŭ districtŭ alŭ Năsĕuduluĭ, este *cestiunea fonduriloră sătesci*, cestiunea uniceĭ averĭ, care a maĭ rĕmasŭ până acum în mâna adevĕraţilorŭ proprietarĭ. Starea poporaţiuniĭ fósteĭ grăniţene este astăḑĭ cea maĭ tristă.

Pădurile suntŭ date în mâna statuluĭ, pre timpŭ de 10 anĭ, aşa se ḑice, şi suntŭ şi ómenĭ optimiştĭ, carĭ credŭ aşa ceva. Administrarea e în mâna unei direcţiunĭ silvanale. Dar' ce să veḑĭ! Nu numaĭ că s'a adusŭ o legiónă de străinĭ, carĭ n'aŭ avutŭ pâne airea, nu numaĭ că s'aŭ înmulţitŭ supravigiliĭ şi aşa numiţiĭ magistri silvanalĭ saŭ forestierĭ, carĭ toţĭ consumă o mulţime de banĭ, dar' lucrulŭ maĭ tristŭ este, că acestea organe nu conservă pădurile, ci le devastéză formalŭ. Pădurile, cari le-aŭ cruţatŭ grăniţeriiĭ din propriulŭ lorŭ îndemnŭ, astăḑĭ suntŭ date pradă, nu maĭ este nicĭ o pădure pusă sub cruţare. Se póte tăiá orĭ de unde, numaĭ să se plătéscă taxa. Se plătesce taxa pentru 10 arborĭ, se taie 20, se plătesce taxa pentru lemne subţirĭ şi se taie lemnele cele maĭ gróse şi maĭ frumóse. Cine să se îngrijéscă de poporŭ, nu este. Din unele comune s'a ridicatŭ glasŭ în contra abusurilorŭ, s'aŭ făcutŭ arĕtărĭ. Dară unde trebue să se plângă? Totŭ la ceĭ de unŭ principiŭ cu ceĭ maĭ inferiorĭ. Dela Caiafa la Pilatŭ. De cumva lucrulŭ merge aşa, în scurtŭ timpŭ n'avemŭ pădurĭ.

Cu munţiĭ nu stămŭ maĭ bine. Dreptulŭ de proprietate a poporaţiuniĭ fóste grăniţare s'a ştersŭ din cartea funduară şi s'a străpusŭ pre comunele politice. În păşunatulŭ munţilorŭ foştiĭ grăniţarĭ suntŭ restrînşi, ba chiarŭ batjocuriţi, fiindŭ astrînşi a plătí banĭ greĭ pentru stâne, şi chiarŭ pentru lemnele de focŭ scóse din pădurile lorŭ. Dacă păşunea unuĭ munte se dă în arêndă, baniĭ se trimitŭ în cassa comitatuluĭ. Aci suntŭ maĭ bine administraţi, precum dovedesce colosala defraudare făcută sub ochiĭ luĭ Bánffy fispanulŭ de modelŭ (?)

Totŭ aşa stămŭ şi cu fondulŭ centralŭ şi cu celŭ de stipendiĭ. Dela înfiinţarea şi respective recâştigarea lorŭ ele aŭ fostŭ în mânile grăniţerilorŭ. Unŭ comitetŭ de 47 membri le-aŭ administratŭ până la paşaliculŭ luĭ Bánffy. Pre lângă comitetŭ erá o comisiune administrătóre, ca organŭ esecutivŭ. Şi cum e astăḑĭ? Astăḑĭ le administră o comisiune alésă de comitetŭ, ca se facă totulŭ. Comitetulŭ stă din 60 de membri de tóte némurile, aleşi de comunele politice, aleşi de comitatŭ, denumiţi şi maĭ scie Dumneḑeŭ, pre ce basă îĭ veḑĭ adunaţi la şedinţă. Misiunea acestuĭ comitetŭ in genere luatŭ e a votá budgetulŭ, pentru că lucrurile principale, lucrurile de viéţă le isprăvesce comisiunea, carea astăḑĭ nu este organŭ esecutivŭ, ci maĭ multŭ unŭ corpŭ administrativŭ, ba maĭ se póte ḑice unŭ forŭ de sine stătătorŭ. Despre acestea maĭ pre largŭ cu altă ocasiune.

Acum ce ne-a maĭ rĕmasŭ, suntŭ fondurile sătesci greco-catolice. Despre înfiinţarea şi administrarea lorŭ până acum s'a scrisŭ în nrulŭ 6 alŭ „Uniriĭ“. Acolo s'a arĕtatŭ şi decursulŭ adunăriĭ representanţilorŭ comunelorŭ greco-catolice ţinute la 20 Ianuarŭ a. c. Acolo s'a espusŭ conclusulŭ adunăriĭ decheratŭ de ea însă-şĭ de ultimatŭ. Lucrulŭ însă s'a în-

vêrtitŭ şi să învêrte érăşi pre altă direcţiune. La paşiĭ făcuţi pre basa aceluĭ conclusŭ, Ordinariatulŭ a rĕspunsŭ, cum că nu póte primí conclusulŭ adunăriĭ aşa, cum a fostŭ formulatŭ.

Acésta a adusŭ cu sine convocarea alteĭ adunărĭ. Acésta s'a ţinutŭ în 15 l. tr. Aci s'a procesŭ ca şi în ceea dela 20 Ianuarŭ a. c. După constituire s'a alesŭ o comisiune, care studiándŭ actele să vină cu o propunere. Şedinţa generală s'a conţinuatŭ după amédĭ. Comisiunea a făcutŭ propunerea, carea în esenţă stă întru aceea, că: din baniĭ gata să se cumpere unŭ dominiŭ, fiindŭ acésta o basa maĭ secură de esistinţă a fondurilorŭ, şi aduce unŭ venitŭ maĭ mare decâtŭ hârtiile de preţŭ. Propunerea s'a primită per majora. Pentru esecutare s'a alesŭ o comisiune din treĭ inşĭ, care va avé a se pune în conţĕlegere cu Ordinariatulŭ pentru administrarea fondurilorŭ pre nóua basă creándă.

Corespondentulŭ.

Învitare la prenumeraţiune.

Cu începutulŭ luĭ Iuliŭ st. n. deschidemŭ abonamentŭ noŭ la „Unirea". Preţurile suntŭ însĕmnate în fruntea foiĭ.

Onoratulŭ publicŭ cetitorŭ a pututŭ să se convingă din ţinuta observată până aicĭ de fóea nóstră, că noĭ ne-amŭ nisuitŭ a împlini programulŭ nostrŭ, apărándŭ biserica şi şcólele şi prin acésta interesele cele maĭ de viéţă ale poporuluĭ nostru în contra tuturorŭ atacurilorŭ. În viitorŭ totŭ asemenea vomŭ purcede, spunéndu-ne totŭ-deauna cu tótă francheţa convingerea nóstră.

Ne rogămŭ decĭ de spriginŭ materialŭ şi moralŭ. Ceĭ abonaţi să ne rĕmână credincioşi; ceĭ ce restézĕ cu abonamentele, să le achiteze fără amânare, căcĭ cu abonamente restante nu se póte susţiné nicĭ o fóe; şi toţi să binevoéscă a ne câştigá noĭ abonenţi.

Redacţiunea şi Administraţiunea „Unirii".

Colecta cruceriuluĭ.

La colecta cruceriuluĭ iniţiată de noĭ în numĕrulŭ 16 alŭ „Unirii" din a. c. s'aŭ asociatŭ:

În Archidiecesă. *Protopopiatulŭ Mureşuluĭ:* O. D. *Alesandru Maiorŭ*, p. în Tirimia mare, 919 s., *Vasiliŭ Barna*, p. în Vaidacuta, 451 s. *Protopopiatulŭ Sebeşuluĭ:* M. O. Dnŭ *Alesandru Dobrescu*, v.-prot. şi p. în Şebeşulŭ săsescŭ, 200 s., O. D. *Nicolaŭ Pĕtruţa*, p. în Dostatŭ, 800 s., *Mihailŭ Margineanŭ*, p. în Ungureĭ, 300 s., *Ioanŭ Popasŭ*, p. în Presaca, 500 s., *Simeonŭ Marcu*, p. în Dumitra, 350 s. *Nicolaŭ Mărgineanŭ*, p. în Ghirbomŭ, 600 s.,

În diecesa Oradeĭ-marĭ. O. D. *Augustinŭ Târdiŭ*, p. în Negru, 200 s.

Noutăţĭ.

La Rusalĭ a celebratŭ sânta Liturgie în catedrala din Blaşiŭ *I. P. S. D. Mitropolitŭ Dr. Ioanŭ Vancea de Butésa* încunjuratŭ de clerulŭ gremialŭ. După sânta Evangelie Preabunulŭ Archipăstorŭ cu elocinţa-ĭ singulară a ţinutŭ o cuvîntare escelentă, prin care a arătatŭ credincioşilorŭ, cum biserica condusă de Spiritulŭ Sântŭ îşĭ împlinesce sublima sa misiune: învĕţándŭ pre ómenĭ adevĕrurile de credinţă şi morală, mijlocindu-le graţia divină şi conducêndu-ĭ pre calea vîrtuţilorŭ spre mântuire. La însĕratŭ încă a funcţionatŭ Escelenţa Sa, asistatŭ de membriĭ Veneratuluĭ Capitulŭ metropolitanŭ. Bunulŭ Dumneḑeŭ se ţină încă mulţĭ anĭ în deplină sănĕtate şi vigóre pre demnulŭ şi zelosulŭ nostru Archiereŭ.

Dărurĭ marinimóse. *Maiestatea Sa Monarchulŭ* s'a îndurată preagraţiosŭ a donă din caseta privată câte 100 fl. comunităţilorŭ bisericescĭ greco-catolice din Dârlosŭ (tractulŭ Mediaşuluĭ) pentru edificarea bisericeĭ şi din Şaldorfŭ (tractulŭ Şibiiuluĭ) pentru repararea bisericeĭ.

Esamenele *cu alumniĭ Seminariuluĭ teologicŭ archidiecesanŭ din Blaşiŭ* s'aŭ ţinutŭ în ordinea următóre: În 1 Iuniŭ din „Dreptulŭ canonicŭ" (cursulŭ III şi IV); în 3 Iuniŭ din „Teologia dogmatică fundamentală" (cursulŭ I şi II); în 8 Iuniŭ din „Teologia morală" (cursulŭ III şi IV); în 10 Iuniŭ din „Studiulŭ biblicŭ N. T." (cursulŭ I şi II); în 12 Iuniŭ din „Dreptulŭ civilŭ" (cursulŭ III şi IV); în 15 Iuniŭ din „Economia rurală" (cursulŭ I şi II); în 17 Iuniŭ din „Liturgică" (cursulŭ III şi IV), şi în 18 Iuniŭ din Ritulŭ şi cantulŭ bisericescŭ (cursulŭ I—IV). La tóte esamenele, carĭ de regulă aŭ duratŭ câte 4—4½ óre, a fostŭ de faţă *I. P. S. D. Mitropolitŭ* punéndŭ însuşĭ alumniloră întrebările şi esaminându-ĭ, ca ast-felŭ să se convingă despre capacitatea, zelulŭ şi diligînţa unuĭ fiecăruia. În 19 Iuniŭ toţĭ alumniĭ s'aŭ mărturisitŭ, ér' în 20 Iuniŭ la sânta Liturgie s'aŭ cuminecatŭ. În 22 după sânta Liturgie s'a cântatŭ „Mărire întru ceĭ de susŭ", cu care s'a închiatŭ anulŭ şcolasticŭ 1890/91.

Denumire. Dlŭ Dr. *Gerasimŭ Barbŭ*, notarŭ la tribunalulŭ din Mureşŭ-Oşorheiŭ, a fostŭ numitŭ subjude la judecătoria cercuală din Braşovŭ.

Scirĭ personale. *Iulianŭ Pellesz*, fostulŭ episcopŭ greco-catolicu ruténŭ la Stanislau, a fostŭ transferatŭ la scaunulŭ episcopescŭ din Przemysl (în Galiţia). Episcopulŭ I. Pellesz este unŭ bărbatŭ piŭ şi eruditŭ, a scrisŭ maĭ multe opurĭ teologice, între carĭ maĭ însĕmnatŭ este „Istoria Unirii Rutenilorŭ cu Biserica Romeĭ" scrisă în limba germână. Înainte de a ajunge episcopŭ a funcţionatŭ timpŭ maĭ îndelungatŭ ca rectorŭ la seminarulŭ gr.-cat. „Sânta Barbara" din Viena, unde şi-aŭ făcutŭ studiile teologice maĭ mulţĭ membri distinşi aĭ cleruluĭ nostru.

Reuniunea femeilorŭ române gr.-cat. din Blaşiŭ numĕră între membriĭ sĕĭ *pre viéţă* următórele dómne: *Valeria Uilăcanŭ, Teresia Ciaclanŭ, Rosa Solomonŭ, Neti Vancea, Maria Ungureanŭ, Maria Radu, Cornelia Deacŭ, Camilla Popŭ, Ana Pepeloviciŭ, Eugenia Popŭ, Berta Solomonŭ, Amalia Grama, Ida Ciato, Ana Albonŭ* (Velcherŭ), *Lucreţia Viciŭ, Ana Scurtu, Amalia Szmigelski* (Valea-Sasuluĭ), *Paulina Popŭ* (Bandulŭ de Câmpie), şi dşióra *Elena Lupanŭ* (Teiuşŭ).

Grindină. Marţĭ în 23 l. c. pre la 4½ óre p. m. s'a descărcatŭ asupra Blaşiuluĭ o plóe torenţială împreunată cu grindină, care a ţinutŭ cam unŭ pătrarŭ de óră. Grindina, care erá şi de mărimea óuĕlorŭ de porumbŭ, atâtŭ a fostŭ de désă, câtŭ în puţine minute a acoperitŭ pământulŭ cu unŭ stratŭ albŭ ca de nea, care în câte unŭ unghiŭ a rĕmasŭ netopită până în ḑiua următóre. Grădinile şi o parte din viile Blăşenilorŭ le-a nimicitŭ grindina cu desĕvêrşire. Tótă dauna causată prin grindină să urcă la maĭ multe miĭ de florenĭ. — Joĭ în 25 la 1 óră d. a. a venitŭ asupra Blaşiuluĭ érăşi grindină, care aveá mărimea óuĕlorŭ de găină. Ea a spartŭ maĭ tóte geamurile ferestilorŭ situate spre apusŭ şi méḑă-nópte. Nicĭ bĕtrâniĭ nu-şĭ aducŭ aminte să fi maĭ vĕḑutŭ grindină aşa mare. Norocŭlŭ, că a fostŭ rară şi nu a duratŭ de câtŭ 4—5 minute.

Din Siomcuta mare. Esamenele de vară la şcóla primară greco-catolică se vorŭ ţiné Duminecă în 28 a l. c.

Învĕţătoriulŭ nostru dela acea şcólă mulţămesce ca directorŭ alŭ coruluĭ de plugarĭ din Şomcuta domnilorŭ: Iracliu Porumbescu, Dr. Meheş, G. Dima, I. Roşu, Ioanŭ S. Mureşanŭ şi Vas. Buteanŭ pentru bunăvoinţa, ce aŭ avut'o donându coruluĭ note saŭ spre decopiare saŭ şi pentru tot-deauna. Asemenea mulţămesce şi domnuluĭ Victorŭ Colcerŭ drd. de med. pentru donarea alorŭ 2 esemplare din Almanachulŭ „Românieĭ june" şi a unuĭ esemplarŭ din colecţiunea de cântece aluĭ C. Porumbescu.

Esamene. *Din Arghihatŭ* (diecesa Gherleĭ) ni-se scrie, că în Maiŭ a. c. s'a ţinutŭ acolo esamenulŭ cu prunciĭ, carĭ cercetézĕ şcóla nóstră greco-catolică. Esamenulŭ a succesŭ preste aşteptare, şi toţĭ prunciĭ aŭ surprinsŭ pre ceĭ de faţă cu rĕspunsurile lorŭ nimerite şi precise. Meritulŭ principalŭ întru resultatulŭ esamenuluĭ îlŭ are tinĕrulŭ preotŭ Stefanŭ Szabó, care a propusŭ religiunea, şi învĕţătorulŭ localŭ G. Mureşanŭ. Rds. D. protopopŭ *Alesiu Varna* a şi datŭ espresiune mulţămiriĭ sale asupra succesuluĭ strălucitŭ alŭ esamenului. — În tractulŭ protopopescŭ alŭ *Betlénului* (diecesa Gherleĭ) esamenele cu pruncii dela şcólele poporale greco-catolice s'aŭ terminatŭ în 2 Iuniŭ. Ca directorŭ la esamene a funcţionatŭ M. O. D. M. Făgărăşanŭ, ér' ca referente dlŭ Ilie Petranŭ, învĕţătorŭ în Mintiulŭ românŭ. Succesulŭ esamenelorŭ preste totŭ a fostŭ mulţămitorŭ.

Rectificare. În numĕrulŭ 71 alŭ „Gazeteĭ Transilvanieĭ" din a. c. unŭ călĕtorŭ starea parochieĭ nóstre din Ascileulŭ mare o descrie cu cele maĭ negre colorĭ, numindu-o „vandalismŭ" şi aruncându vina pentru tóte aceste în sarcina fostuluĭ parochŭ şi actualuluĭ vice-protopopŭ alŭ Giurgeuluĭ Artemiŭ Codarcea. Pre basa informaţiunilorŭ autentice, de carĭ dispunemŭ, trebue să declarămŭ, că învinuirile aruncate pre fostulŭ parochŭ suntŭ nedrepte, de órece acela în decursulŭ păstoririĭ sale a făcutŭ fórte multŭ pentru înflorirea bisericeĭ şi şcóleĭ nóstre din acea comună. Dacă nu a reparatŭ pre deplinŭ casa parochială, ci maĭ întâiŭ biserica şi şcóla, aceea numaĭ spre laudă îĭ póte serví, dovedindŭ că dînsulŭ preferescĕ binele comunŭ la celŭ personalŭ.

Petrecere de vară. Reuniunea femeilorŭ române gr.-cat. din Blaşiŭ a dóua ḑi de Rusaliĭ a aranjatŭ o petrecere de vară, care a avutŭ unŭ succesŭ fórte mulţămitorŭ. Petrecerea s'a începutŭ la 5 óre d. a. în „Grădina Comşa" din Veza, întrunindŭ unŭ publicŭ numĕrosŭ şi distinsŭ atâtŭ din Blaşiŭ şi jurŭ, câtŭ şi de airea, precum dela Alba-Iulia, Sibiiŭ, Teuşŭ, etc. Petrecerea a fostŭ fórte însufleţită şi a ţinutŭ în „Grădina Comşa" până la 8 óre séra, cândŭ óspeţiĭ s'aŭ dusŭ în sala cea mare a „Hoteluluĭ Univers" din Blaşiŭ. Aicĭ a fostŭ o cină comună, după care s'a continuatŭ petrecerea totŭ cu însufleţire.

Venitulŭ curatŭ în favorulŭ fondului reuniuniĭ, după cum suntemŭ informaţĭ, este cam de 100 fl. v. a.

Concursŭ *pentru primirea în şcólele de cadeţi ces. şi reg.* Cu începutulŭ anuluĭ şcolasticŭ (12 Sept. a. c.) 1891/2 se vorŭ primí în cursulŭ I alŭ scólelorŭ de cadeţi din Viena, Budapesta şi Praga câte 100 de elevĭ; în Sibiiŭ, Timişóra, Carlstadt, Pojonŭ, Karthaus, Lobzow, Triest, Innsbruck, şi Liebenau câte 50 de elevĭ. În cursurile II, III şi IV se vorŭ primí numaĭ atâţĭ elevĭ noĭ, câte locurĭ vorŭ fí vacante. Aspiranţiĭ aŭ să-şĭ subştérnă cererile de primire la comanda respectiveĭ şcóle de cadeţi celŭ multŭ până la 25 Iuliŭ a. c., provĕḑute cu documentele recerute. Atragemŭ atenţiunea părinţilorŭ românĭ asupra acestuĭ concursŭ şi dorimŭ, ca câtŭ maĭ mulţĭ să-şĭ dedice fiiĭ pentru cariera militară, cea maĭ avantagiósă pentru Românĭ în aceste timpurĭ.

Principele de Wales şi jocŭlŭ „baccarat". În sĕptĕmâna trecută s'a pertractatŭ în Londra unŭ procesŭ, care escită cea maĭ mare sensaţiune. Anume colonelulŭ Sir Gordon-Cumming a intentatŭ procesŭ maĭ multorŭ persóne, din causă că acelea lăţiră faima, că dînsulŭ ar jucá falsŭ jocŭlŭ hasardŭ de cărţi numitŭ *baccarat*. Persónele acusate, tóte aŭ fostŭ achitate din partea judecătoriloră. Urmarea a fostŭ, că Sir Gordon-Cumming, ca unŭ jucătorŭ falsŭ a fostŭ eschisŭ din societatea înaltă şi silitŭ să demisioneze din armată. În acestŭ procesŭ a figuratŭ ca martorŭ şi principele moştenitorŭ de Wales. Cu acéstă ocasiune s'a constatatŭ, că principele încă e unŭ pasionatŭ jucătorŭ de cărţi, ceea ce a redicatŭ contra luĭ opiniunea publică a Angleziloră, ca a unuĭ care dă esemple rele.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mihaílŭ Eminescu.

Studiŭ criticŭ.

(Continuare.)

Este tare curiosŭ, cum dlŭ Maiorescu voesce să nobiliteze pessimismulŭ luĭ Eminescu, ca totuşĭ să-lŭ facă să devină poeticŭ. [1]) Recunósce şi dlŭ Maiorescu, că Eminescu erá pessimistŭ după croitura luĭ Schopenhauer. Adauge însă, că *„acestŭ pessimismŭ nu erá redusŭ la plângerea mărginită a unuĭ egoistŭ nemulţămitŭ cu sórtea sa particulară“*.

Acum dlŭ Maiorescu de securŭ va scí, că şi Schopenhauer nu pentru aceea a devenitŭ pessimistŭ, pentrucă erá *„nemulţămitŭ cu sórtea sa particulară“*, căcĭ la puţinĭ muritorĭ le este croită o *„o sórte particulară“* aşa îmbelşugată ca luĭ Schopenhauer. Ci acestŭ filosofŭ a devenitŭ pessimistŭ prin filosofia luĭ întâiŭ şi maĭ întâiŭ, şi apoĭ prin natura şi educăţiunea luĭ. De altă parte credemŭ, că dlŭ Maiorescu va concede şi aceea, că nu e de lipsă, ca să fie cineva maĭ întâiŭ egoistŭ, ca să pótă devení pessimistŭ. Chiar din contră, de multe orĭ ómenilĭ ceĭ maĭ idealĭ, ceĭ maĭ bogaţi în sêmţirĭ nobile devinŭ pessimiştĭ, după ce lumea le prăvălesce atâtea pedecĭ, ca să nu-şĭ pótă realisá idealele şi să nu-şĭ pótă mulţámí sêmţirile nobile. Pre câţĭ nu ĭ-a făcutŭ pessimiştĭ până la nebunie numaĭ iubirea de patrie şi naţiune! Avemŭ şi noĭ esemplu pre Ianculŭ nostru din munţiĭ apuseni.

Domnulŭ Maiorescu însă merge şi maĭ departe, şi susţine despre pessimismulŭ luĭ Eminescu, că *„erá eterisatŭ sub forma maĭ sĕninĕ a melancolieĭ pentru sórtea omenirĭi în deobşte“*. [2]) Aşa ceva însemnă în adevĕrŭ fórte multŭ, cu tóte că dlŭ Maiorescu se înşélă tare, cândŭ cugetă, că *„melancolia pentru sórtea omenirĭi îndeobşte“* póte fi maĭ senină ca altă melancolie. Căcĭ o melancolie pentru *„sórtea omenirĭi îndeobşte“* este unŭ ce aşa de tristŭ şi amarŭ, câtŭ de pre fruntea unuĭ geniŭ cuprinsŭ de o atare melancolie trebue să dispară orĭ ce sĕninătate. De unde versurile unuĭ atare geniŭ trebue să aĭbă unŭ accentŭ aşa de lugubru, câtŭ să scótă lacrimĭ şi din pétră, căcĭ în peptulŭ luĭ suntŭ adunate dorerile uneĭ lumĭ întregĭ, şi o lume întrégă este, carea se vaetă şi plânge în versurile luĭ. Atarĭ versurĭ sublime elegiace întâlnimŭ prin clasicĭĭ grecescĭ, dară maĭ cu sémă latinĭ, şi maĭ rarŭ prin ceĭ moderni. Cândŭ de pildă pre Virgiliŭ îlŭ dóre aşa tare, că cause micuţe nimicescŭ lucrurile cele maĭ marĭ ale omuluĭ, câtŭ de tristŭ sună versulŭ luĭ:

Eheu, quam levibus pereunt ingentia causis! [3])

Saŭ cândŭ pre Ovidiŭ îlŭ dóre aşa adâncŭ, că de mórte nu póte scăpá nimenĭ, câtŭ de tristŭ esclamă elŭ atuncĭ:

Serius aut citius metam properamus ad unam. [4])

Saŭ cândŭ Schiller reflectézá la dorinţa aceea nestêmpĕrată a inimeĭ omenescĭ de a cunósce viitorulŭ, şi la rĕulŭ celŭ mare, ce l'ar causá împlinirea acesteĭ dorinţe, cu ce energie tristă esclamă elŭ prin gura Cassandreĭ:

„Wer erfreute sich des Lebens,
„Der in seine Tiefen blickt?“ [5])

Saŭ cândŭ Young, melancoliculŭ poetŭ briticŭ reflectézá la fragilitatea natureĭ omenescĭ şi la mulţimea ómenilorŭ morţĭ, cu câta forţă şi originalitate eschiamă inima luĭ cea sdrobită: *„Unde este pulverea, care n'a trăitŭ vreodată în vre-unŭ trupŭ?“*

Acum dacă Eminescu a fostŭ pessimistŭ melancolicŭ *„pentru sórtea omenirĭi îndeobşte“*, amŭ dorí, să ne spună orĭ cine, dacă se află în poesiile luĭ barĕmŭ unŭ singurŭ suspinŭ în faţa suferinţelorŭ celorŭ multe, ce aŭ bântuitŭ şi vorŭ bântuí totŭ-deauna omenirea. Unde lasă elŭ să cadă barĕmŭ unŭ singurŭ cuvîntŭ de milă faţă cu suferinţele ómenilorŭ miserĭ? unde faţă cu inocinţa şi vîrtutea, ce suferŭ de atâtea orĭ nevinovate? unde faţă cu mórtea, ce întră acolo, unde a fostŭ maĭ puţinŭ aşteptată şi face în totŭ momêntulŭ, să se verse atâtea lacrimĭ în lume? unde faţă cu asupririle, ce bieta omenire le-a suferitŭ aşa multŭ dela tiranĭ şi despoţi? unde faţă cu libertatea încătuşată? unde faţă cu suferinţele cele multe, ce vinŭ preste ómenĭ numaĭ în urma neputinţeĭ şi mărginirĭ omenescĭ? Şi tóte acestea suferinţe suntŭ suferinţe ale *„omenirĭi îndeobşte“* în înţelesulŭ celŭ maĭ strînsŭ alŭ cuvîntuluĭ.

Saŭ dóră pre Eminescu îlŭ dóre, că după Evangeliulŭ luĭ Schopenhauer totŭ universulŭ şi prin urmare şi omulŭ e *„unŭ visŭ alŭ nefiinţeĭ“*, unŭ *„visŭ alŭ morţiĭ eterne“*, *„prafŭ“*, *„nemica“*, şi omenirea în maioritatea eĭ covârşitóre despre acésta nu are cunoscinţă, căcĭ de ar avé, atuncĭ ar fi maĭ apatică faţă cu totŭ ce o încunjură, şi dóră prin aceea şi maĭ fericită?

Dacă Eminescu în adevĕrŭ pentru aşa ceva suferiá de *„melancolia cea sĕninĕ“*, atuncĭ celorŭ ce-ĭ credŭ, le dicemŭ cu Don Carlos aluĭ Alfieri: *Nefericiţilorŭ, cum poteţĭ crede impiuluĭ discipulŭ alŭ unuĭ magistru impiŭ? Dacă elŭ v'a spusŭ adevĕrulŭ, atuncĭ v'a înşelatŭ cu adevĕrulŭ?* Da, v'a înşelatŭ cu adevĕrulŭ, căcĭ maĭ mare nefericire n'ar poté să ajungă omenirea, decâtŭ dacă filosofia luĭ Schopenhauer ar devení proprietatea intelectuală şi convingerea tuturorŭ ómenilorŭ după dorinţa posibilă aluĭ Eminescu. Atuncĭ pentru omenire n'ar maĭ rĕmâné alta, decâtŭ *tandem aliquando post tot discrimina rerum* primirea şi esecutarea proiectuluĭ satanicŭ aluĭ Schopenhauer, proiectulŭ teribilŭ alŭ liberărĭĭ din esistinţă prin o sinucidere universală a omenirĭi. O *„melancolie sĕninĕ“* din atarĭ motive, potemŭ să dicemŭ, că e o nebunie *„sĕninĕ“*, dacă póte esistá şi o atare nebunie, şi celŭ torturatŭ de atarĭ cugete ar face maĭ bine, dacă s'ar cufundá între *„bracurile“* de cărţĭ de filosofie, şi lumea o ar lăsá, să-şĭ mérgă cursulŭ eĭ, căcĭ orĭ câte scăderĭ să aĭbă ea, de nebunĭ *„sĕninĕ“* totŭ nu se va lăsá a fi condusă nicĭ odată, dar nicĭ odată. Şi apoĭ cum l'a pututŭ doré pre blasatulŭ şi recele Eminescu aşa tare de sórtea *„omenirĭi în deobşte“*, cândŭ nu l'a durutŭ de locŭ de sórtea patrieĭ, naţiuniĭ sale şi a fraţilorŭ sĕĭ Romînĭ de dincóce de Carpaţi şi de dincolo de Prutŭ? Celŭ ce voesce să ne facă să credemŭ, că dacă pre Eminescu nu l'a durutŭ de sórtea acestora, l'a durutŭ totuşĭ de sórtea *„omenirĭi în deobşte“*, acela după disa chiar aluĭ Eminescu voesce *„să ne îmbete cu schinteĭ din stele“*.

Însă în tóte poesiile luĭ Eminescu înzădarŭ cercămŭ chiar şi durerea acésta purcésă din motive atâtŭ de bizare. Observézá omulŭ pretotindine, că Eminescu e deplinŭ convinsŭ despre adevĕrulŭ filosofieĭ pessimiste aluĭ Schopenhauer. Cu tóte acestea nicăirĭ nu se observă nicĭ cea maĭ mică dorere, că nu e întrégă omenirea aşa convinsă ca elŭ. Ma chiar din contră, în locŭ de-a sêmţí durere, se pune elŭ pigmeulŭ în o pusĕţiune tare înaltă faţă cu omenirea, din carea apoĭ cu emfasă esclamă, că nu scie ce să facă, să rîdă, să blasteme saŭ să plângă omenirea, cândŭ o vede aşa legată de lumea acésta, care după cea maĭ intimă aluĭ convicţiune este o nimica. [1]) Celŭ ce privesce astŭ-felŭ omenimea, acela nu sufere de o *„melancolie sĕninĕ“*, ci de o superbie tare nesĕninĕ, din carea póte isvorí orĭ ce alta, numaĭ poesie adevĕrată nu. Suferinţele comune ale omenirĭi pre unŭ atare omŭ superbŭ nu-lŭ mişcă, şi pre elŭ, cum amŭ vĕdutŭ, nu l'aŭ mişcatŭ de locŭ. Împrejurarea observată din unŭ punctŭ tare înaltŭ, că omenimea întrégă se află pre o cale rătĕcită şi nu-şĭ cunósce natura şi destinulŭ eĭ, încă nu-lŭ mişcă de locŭ, ma încă lĭ vine a rîde de tótă sórtea acésta a omenimiĭ. Unde va maĭ puté unŭ atare poetŭ aflá ceva, ce să-lŭ mişce şi să-lŭ pună în pusĕţiunea de a produce ceva poeticŭ? Nicăirĭ. Sêmţĕmintele pentru sórtea lumiĭ în generalŭ şi particularŭ în peptulŭ unuĭ atare omŭ suntŭ deplinŭ amorţite, şi dacă totuşĭ unŭ atare omŭ se maĭ încércă pre terenulŭ poesieĭ, după ce din peptulŭ sĕŭ golŭ nu póte scóte nimica, trebue să se mulţămescă cu punerea în versurĭ a ideilorŭ sale filosofice. Şi aşa a păţit'o şi „geniulŭ“ nostru. *„Melancolia luĭ cea sĕninĕ pentru sórtea omenirĭi în deobşte“* se reduce la rĕcéla lipsită de orĭ ce poesie a unuĭ filosofŭ, ce-şĭ rimézá sistemulŭ sĕŭ filosoficŭ, împrumutatŭ dela alţiĭ, bine, rĕŭ, cum póte.

Şi astŭ-felŭ şi din punctulŭ acesta de vedere ajungemŭ la constatarea, că pessimismulŭ luĭ Eminescu nu e pessimismulŭ simpaticŭ sêmţitŭ în adâncimile inimeĭ sale, ci unŭ pessimismŭ teoreticŭ absolutŭ neacomodatŭ pentru poesie. Pentru aceea productele luĭ poetice le şi caracterisézá *„eine glänzende Trockenheit“*, *„o uscăciune splendidă“*, cum s'a disŭ despre opurile abstrusuluĭ filosofŭ germânŭ Kant, care ĭ-a deschisŭ şi luĭ Eminescu drumulŭ spre Schopenhauer.

Ni se va obiecţioná póte, că e adevĕratŭ, că Eminescu şĭ-a însuşitŭ pessimismulŭ din filosofulŭ germânŭ Schopenhauer. Pentru aceea însă totuşĭ a pututŭ să-lŭ sêmţéscă şi cu inima, şi aşa pessimismulŭ luĭ Eminescu a pututŭ fi filosoficŭ în sorginte, însă poeticŭ în manifestare. Căcĭ óre poeţĭ classicĭ genialĭ n'aŭ folositŭ în scrierile lorŭ poetice sisteme filosofice, ceea ce nunumaĭ că n'aŭ micşoratŭ valórea lorŭ, ci încă o aŭ măritŭ, încâtŭ prin aşa ceva de o parte poesia a căpĕtatŭ ceva din seriositatea împunĕtóre a filosofieĭ, ĕră filosofia ceva din surisulŭ virginŭ alŭ poesieĭ? Aŭ în scrierile luĭ Goethe şi Schiller nu suntŭ destule ideĭ din filosofia luĭ Kant, ĕră despre Comedia divină aluĭ Dante nu putemŭ dice, că este şi o summă a teologieĭ şi filosofieĭ catolice? Şi în urmă poema *„De rerum natura“* aluĭ Lucreţiŭ nu este óre o filosofie a natureĭ pusă în versurĭ?

Da! tóte acestea suntŭ adevĕrate, şi noĭ nu negămŭ nimica, susţinemŭ însă totuşĭ, că e mare deosebire în privirea acésta între poeţiĭ amintiţi şi între Eminescu. Căcĭ maĭ întâiŭ Goethe, Schiller şi Dante aŭ folositŭ, ce e dreptŭ, în productele lorŭ poetice şi destule ideĭ filosofice din unŭ sistemŭ saŭ altulŭ, însă pentru aceea totŭ poeţĭ aŭ rĕmasŭ, poeţĭ plinĭ de sêmţĕminte poetice şi frumóse, ĕră elementulŭ filosoficŭ în celŭ poeticŭ este la eĭ numaĭ o specie de aromă literară. La Eminescu însă chiarŭ din contră, elementulŭ filosoficŭ este totulŭ, ĕră celŭ poeticŭ nimicŭ. La Eminescu făcêndŭ abstracţie dela erotismu, dacă vomŭ şterge elementulŭ filosoficŭ, nu ne rĕmâne alta, decâtŭ nesce pagine góle şi nescrise. Ce atinge însă pre Lucreţiŭ, putemŭ să dicemŭ, că elŭ celŭ puţinŭ a fostŭ sincerŭ, încâtŭ a spusŭ apriatŭ, că voesce să cânte unŭ ce tare nepoeticŭ, filosofia natureĭ depre timpurile sale. Eminescu însă dă poesiilorŭ sale nesce titule tare sentimentale precum: *Epigonii, Împĕratŭ şi proletarŭ, Melancolia, Singurătate,* şi altele, şi în urmă ne treḑimŭ tot-deauna cu filosofia luĭ Şchopenhauer. Şi necumpĕtulă acesta estravagantŭ în folosirea filosofieĭ încă arétă, câtŭ de puţinŭ, ca se nu dicemŭ că chiarŭ unŭ nime este Eminescu alăturatŭ cu adevĕraţiĭ poeţĭ.

Puţinătatea luĭ Eminescu însă în privirea acésta se vede şi maĭ lămuritŭ, dacă vomŭ estinde şi maĭ departe compararea între elŭ şi bărbaţiĭ aceştia marĭ.

Orĭ ce sistemŭ filosoficŭ îşĭ are caracterulŭ sĕŭ. Aluĭ Kant este idealistŭ, celŭ catolicŭ este sacru, aluĭ Lucreţiŭ materialistŭ, aluĭ Schopenhauer pessimistŭ. Caracterulŭ acesta nu şi-lŭ póte perde nicĭ atuncĭ, cândŭ sistemulŭ filosoficŭ trece în domeniulŭ poesieĭ. Ma din

---

[1]) »Convorbirile literarie« 1889 pag. 630.
[2]) »Convorbirile literarie« totŭ acolo.
[3]) Vaĭ, prin ce cause micĭ perŭ lucrurile marĭ.
[4]) Maĭ iute orĭ maĭ târdiŭ toţĭ grăbimŭ spre aceeaşĭ ţintă.
[5]) Cine s'ar maĭ desfătá în viéţă, dacă ar privĭ în adâncimile eĭ?

[1]) Poesie pag. 69.

contră în ţéra acésta nóuă devine încă mai vĕdită, pentru că devine plasticŭ.

Acum Eminescu şi-a alesŭ sistemulŭ pessimistŭ aluĭ Schopenhauer, fiindŭ-că acesta l'a atrasŭ mai tare. Nu vomŭ cercetá aicĭ, că óre bine a făcutŭ saŭ nu, că şi-a alesŭ chiar sistemulŭ acesta radicalŭ. Logica poesieĭ însă aduce cu sine, că dacă odată şi-l'a alesŭ, atuncĭ să-lŭ tracteze în conformitate cu spiritulŭ şi caracterulŭ luĭ.

Întregŭ sistemulŭ luĭ Schopenhauer însă, chiarŭ pentru că e aluĭ Schopenhauer, este câtŭ se póte maĭ întristătorŭ şi amărîtorŭ de inimă omenéscă. După sistemulŭ acesta viéţa pentru muritorĭ este numaĭ unŭ exiliŭ. Candŭ scăpămŭ însă din exiliulŭ acesta, atuncĭ nu avemŭ să mergemŭ în o patrie, unde ne aştéptă fericirea, în paradisulŭ cerescŭ, ci în o patrie teribilă, ce ne umple de fiorĭ, în nimica. Patria după sistemulŭ luĭ Schopenhauer este maĭ înfricoşată decâtŭ exiliulŭ. Aŭ póte fi pentru omŭ ceva maĭ tristŭ decâtŭ aşa ceva?

Pre dreptulŭ dară putemŭ aşteptá, ca unŭ poetŭ convinsŭ despre adevĕrulŭ acestuĭ sistemŭ să sĕmţéscă o adĕncă dorere vĕdĕndŭ, ce sórte amară este croită omenimiĭ. Ma încă putemŭ aşteptá şi maĭ multă. Putemŭ aşteptá, ca în versurile sale să-şĭ modereze durerea, ca nu cumva esprimându-o pre deplinŭ să ne înecămŭ în oceanulŭ întristăriĭ, în care ne străpune, nu cumva să vĕrsămŭ atâtea lacrimĭ, câtŭ să dorimŭ să încete, cum a doritŭ Penelope, să încete cântăreţulŭ Phemiŭ a maĭ cântá bătaia troiană, fiindŭ-că îĭ rĕsuscitá în memorie prea multe lucrurĭ, din carĭ numaĭ nesce triste aduceri aminte ĭ-aŭ maĭ rĕmasŭ. Căcĭ unŭ poetŭ pĕtrunsŭ de filosofia luĭ Schopenhauer, dacă cumva o sĕmţesce şi cu inima, nu póte scrie decâtŭ numaĭ plângêndŭ şi vĕrsândŭ în continuŭ lacrimĭ, cum plângeá şi vĕrsá lacrimĭ pictorulŭ Fra Angelico celŭ aşa de convinsŭ şi întristatŭ pentru păcătoşia lumiĭ. Căndŭ unŭ atare poetŭ îmbulzitŭ şi năduşitŭ de foculŭ poesieĭ iea lira în mână spre a maĭ căutá ceva din amărăciunile lumiĭ în spiritulŭ luĭ Schopenhauer, atuncĭ nu o póte face acésta, decâtŭ cu unŭ resensŭ óre care, cu o opuseţiune óre care a naturieĭ sale intime omenescĭ, şi impulsulŭ luĭ de a scrie trebue să-ĭ rĕspundă tot-deauna maĭ întâiŭ cu evasivele cuvinte aluĭ Enea: *Infandum regina jubes renovare dolorem.*

Din punctŭ de vedere artisticŭ numaĭ aşa ne putemŭ închipuĭ pre unŭ poetŭ, care a avutŭ nefericirea de a se îndulcí aşa tare de sistemulŭ acesta amarŭ aluĭ Schopenhauer. Şi dacă chiarŭ noĭ Româniĭ amŭ avutŭ nenorocirea, ca unŭ pretinsŭ poetŭ si „geniŭ" să se încălzéscă de filosofia acésta rece, atuncĭ pre dreptulŭ amŭ aşteptá, ca poetulŭ să ne presente unŭ totŭ, în care forma să corĕspundă fonduluĭ. Dacă fondulŭ e tristŭ, atuncĭ şi forma să fie tristă, dacă fondulŭ e unŭ mortŭ, atuncĭ şi vesmintele să-ĭ fie de mortŭ. În acésta şĭ-ar fĭ arĕtatŭ Eminescu şi gradulŭ sĕŭ de cultură. Căcĭ lipsă mare de cultură este atuncĭ, căndŭ cineva are causă a fĭ tristŭ şi a plânge, şi totuşĭ nu face nice una nice alta. Câtŭ de frumosŭ ne-o spune acésta érăşi Homerŭ, căndŭ face pre Priamŭ să oprésca pre Troianĭ a-şĭ plânge morţiĭ, căcĭ înaintea luĭ Homerŭ Troianiĭ eraŭ barbarĭ fără cultură. Acela-şĭ Homerŭ însă nu ne spune nice odată, că şi Agamemnon ar' fĭ opritŭ Grecilorŭ a-şĭ plânge morţiĭ, căcĭ Greciĭ eraŭ poporulŭ celŭ cultŭ şi cu sĕmţirĭ curate omenescĭ.

Eminescu însă n'a fostŭ în stare a face destulŭ nicĭ recerinţeĭ acesteia atâtŭ de firescĭ. Elŭ nunumaĭ că nu e tristŭ, căndŭ espune desperatele principiĭ aluĭ Schopenhauer, ci chiarŭ din contră este îngâmfatŭ, flegmaticŭ, rece, superbŭ, sarbedŭ, apaticŭ şi escentricŭ, ca şi cum s'ar' bucurá, că *„sórtea omenirĭĭ în deobşte"* este aşa de tristă, amară şi desperată, cum o a învĕţatŭ dela Schopenhauer şi cum voesce elŭ să o cânte. Să cetéscă orĭ cine capĕtulŭ din: *Epigonii, Impĕratŭ şi proletarŭ, şi Satira I* analisate deja, şĭ în locŭ de tristeţă va aflá o rĕcélă şi flegmă filosofică maĭ mare ca în prosa magistruluĭ sĕŭ Schopenhauer. Faţă cu omenimea este Eminescu maĭ ca tiraniĭ aceia din rĕsăritŭ, carĭ sĕmţéscŭ o plăcere mare privindŭ chinurile celorŭ judecaţĭ de eĭ la chinurĭ numaĭ ca să se desfăteze în durerile lorŭ. Pentru aceea dacă în poesiile luĭ este ceva tristŭ, atuncĭ aceea este numaĭ filosofia luĭ Schopenhauer, tristă din firea eĭ, orĭ e în poesie, orĭ e în prosă. Eminescu însă ca poetŭ nu este de locŭ tristŭ, si acésta erăşi ne arată, că pessimismulŭ luĭ nu a fostŭ unŭ pessimismŭ sĕmţitŭ, ci numaĭ şi numaĭ unu pessimismŭ filosoficŭ împrumutatŭ dela alţiĭ şi chiarŭ pentru aceea nepoeticŭ. Cu pessimismulŭ acesta poteá Eminescu să fie unŭ filosofŭ voiosŭ de desperare, unŭ *Democritus ridens*, nicĭ căndŭ însă unŭ poetŭ beletristŭ în adevĕrŭ.

Câtŭ de departe staŭ în privinţa acésta adevăraţiĭ bărbaţi genialĭ faţă cu piticulŭ Eminescu! Câtŭ de multŭ n'a folositŭ Dante teologia şi filosofia creştină catolică în neperitórea sa „Divina Comedia"! Şi totuşĭ câtŭ de bine şi frumosŭ a sciutŭ elŭ să conserve şi înalţe şi în poesie caracterulŭ sacru alŭ teologieĭ şi filosofieĭ acesteia. Dacă teologia şi filosofia creştină în opurile învĕţaţilorŭ face asupra nóstră impresiunea unuĭ productŭ scrisŭ de ómenĭ genialĭ, atuncĭ aceeaşĭ teologie şi filosofie în poema luĭ Dante face asupra nóstră impresiunea unuĭ productŭ alŭ ângerilorŭ, atâtŭ este caracterulŭ eĭ de conservatŭ şi totuşĭ transformatŭ şi clarificatŭ, cum poftesce natura poesieĭ. Şi Eminescu n'a fostŭ în stare a însufla nimicŭ poeticŭ şi tristŭ filosofieĭ celeĭ maĭ triste din lume. Ma în mânile luĭ filosofia acésta şi-a perdutŭ chiar şi din tristeţa eĭ firéscă, fiindŭ-că o presentă cu o rĕcélă şi superbie respingătóre ca pre unŭ monstru. De aceea, dacă elŭ în poesiile sale vorbesce de *„priviriĭ cu ochĭ de omŭ mortŭ"*, fie-ne şi nóuĕ iertatŭ a dice, că pessimismulŭ luĭ Schopenhauer cântatŭ de elŭ este ca unŭ mortŭ, însă nu ca unŭ mortŭ cu faţa tristă şi palidă şi îmbrăcatŭ în vesminte de mortŭ, care ne face să plângemŭ, ci ca unŭ mortŭ superbŭ, ce umblă printre noĭ să ne sparie.

(Va urmá.)

Omŭ de viéţă.

(Noveletă francesă.)

(Fine.)

Între aceste istorisitorulŭ meŭ se înfóca, şi preumblându-se în sală vorbesce cu gesturile cele maĭ vioĭ.

Dar cine să fie elŭ? Condé saŭ Richeleu? . . . . Până ce mĕ confundam în cugetele mele, necunoscutulŭ meŭ s'a liniştitŭ, apoĭ s'a postatŭ înaintea mea ostenitŭ şi enervatŭ, éră după acea a continuatŭ înfrântŭ:

„Iago avŭ totŭ dreptulŭ; după-ce nicĭ gloria acésta nu mĭ-a satisfăcutŭ doruluĭ nesaţiosŭ, am poftitŭ avuţie, aurŭ şi argintŭ, ce éră am obţinutŭ dela Iago pentru câţiva anĭ aĭ vieţiĭ mele. — Aşa-ĭ, tinĕrule! Mi-s'aŭ împlinitŭ tóte poftele, avuĭ domeniĭ, pădurĭ, castele, — adi dimineţă eraŭ încă tóte ale mele, — şi dacă te îndoescĭ în Iago, — aştéptă, aştéptă! — elŭ vine; îlŭ veĭ vedé; veĭ pricepe, că tóte ce-mĭ turburară mintea şi a ta, tóte suntŭ fapte reale şi adevĕrate." Atuncĭ apropiându-se de caminŭ şi privindŭ orologiulŭ aşedatŭ pre acela îmĭ şoptì cu gróză: „Adi desŭ de dimineţă sĕmţindu-mĕ sdrobitŭ şi debilŭ, de abiá am pututŭ stá pre picióre. Sunaĭ servitoruluĭ meŭ, şi Iago se presentă."

„— Nu sciŭ, ce-ĭ cu mine, — îĭ diseĭ."

„— Domnule! e ceva firescŭ, — rĕspunse elŭ. — Ţi-se apropie óra, momĕntulŭ a sositŭ. —"

„— Ce felŭ de momĕntŭ? — îlŭ întrebaĭ."

„— Dar nu sciĭ? Cerulŭ ţi-a mĕsuratŭ o viéţă de şesedecĭ de anĭ, şi tu aĭ rĕsipitŭ din eĭ treĭdecĭ! —"

„— Iago, — îĭ strigam îngrozitŭ, — vorbescĭ seriosŭ? —"

„— Da, Domnulu meŭ! În cincĭ anĭ aĭ prăpăditŭ dóuĕdecĭ şi cincĭ. Aceia suntŭ aĭ meĭ. Ţilele, ce ţi-le-aĭ rĕsipitŭ, se vorŭ adauge către ale mele, viéţa mea cu dóuĕdecĭ şi cincĭ de anĭ va fi maĭ lungă. —"

„— Ce, asta să fie remuneraţiunea pentru serviţiile prestate? —"

„— Alţiĭ mĭ-aŭ plătitŭ şi maĭ bine; de esemplu Fabert, pre care asemenea eŭ l'am ajutatŭ. —"

„— Tacĭ, tacĭ! — îĭ strigaĭ, — aceea nu póte fi, nu este adevĕratŭ! —"

„— Nu-mĭ pasă! te pregătesce însă, n'aĭ să trăescĭ decâtŭ numaĭ o jumĕtate de óră! —"

„— Nu mĕ prostí, te înşelĭ! —"

„— Nicĭ la unŭ casŭ! Combinéză însu-ţĭ Aĭ trăitŭ aievea dóuĕdecĭ şi cincĭ de anĭ, dóuĕdecĭ şi cincĭ aĭ rĕsipitŭ, laolaltă cincĭdecĭ, étă contulŭ tĕŭ! —"

„Voĭ să se depărteze. Sĕmţiam, cum mi-se storcŭ poterile, cum îmĭ apune viéţa: — Iago, Iago, — îĭ strigaĭ, — dăruesce-mĭ numaĭ câteva óre, numaĭ câteva! —"

„— Ba, ba! — replică elŭ, — ar trebuí să ţi-le daŭ acele din viéţa mea, eŭ însă cunoscŭ maĭ bine preţulŭ vieţiĭ. Nu este acelŭ tesaurŭ, cu care să poţĭ cumpĕrá numaĭ o óră din viéţă! —"

„După aceste de-abiá maĭ poteam vorbí, înaintea ochilorŭ meĭ se trase o céţă, mĕ cutrĕmura frica de mórte. — Eĭ bine, — diseĭ, reculegându-mĭ poterile cele din urmă, — iea-le îndĕrĕptŭ tóte, pentru carĭ m'am sacrificatŭ. Concede-mĭ numaĭ patru óre, renunţŭ la totŭ aurulŭ şi argintulŭ, ce am preţuitŭ atâtŭ de multŭ! —"

„— Fie dar! Mĭ-aĭ fostŭ totŭ-deauna stăpânŭ bunŭ, voiŭ să facŭ şi eŭ ceva pentru tine, fie! —"

„Sĕmţiam, cum mi-se renoescŭ poterile, şi esclamaĭ din noŭ: — Patru óre, ah, câtŭ de puţine suntŭ! Iago, Iago! încă patru óre, şi renunţŭ la renumele meŭ de literatŭ, la tóte faptele eroice, la tóte, ce-mĭ câştigară glorie! —"

„— Patru óre pentru aceste, — rĕspunse negrulŭ cu ironie, — e prea multŭ, însă ce-mĭ pasă, împlinéscă-ţi-se şi acéstă dorinţă din urmă. —"

„— Nu cea din urmă! — îlŭ rogaĭ cu mânile încrucişate. — Iago, Iago! rogu-te, dă-mĭ dóuĕ-spre-dece óre, ca să potŭ trăí celŭ puţinŭ până în séră, ca să se ştérgă din memoria ómenilorŭ tóte lucrurile, faptele şi gloria mea. Încă numaĭ acéstă singură diuă, Iago! numaĭ acésta unică, şi mĕ voiŭ sĕmţí preafericitŭ! —"

„— Abusezĭ de bunăvoinţa mea, — rĕspunse mănioşŭ, — fie, trăiesce dar până la apunerea sóreluĭ, însă să nu cerĭ maĭ multŭ. Pre séră vinŭ după tine! . . . —"

„Şi s'a depărtatŭ!" se bocì necunoscutulŭ meŭ cu desperare, „diua acésta e cea din urmă, ultima di a vieţiĭ mele!"

Apoĭ îndreptându-se către uşa, ce ducea în parcŭ, a continuatŭ între dorerĭ marĭ: „N'oiŭ vedé maĭ multŭ cerulŭ frumosŭ, nu livedile verdĭ, fântânile săritóre, florile drăgălaşe, nu voiŭ rĕsuflá în vecĭ aerulŭ balsamicŭ alŭ primăverii! Ah, eŭ

nesocotitulŭ, n'am preţuitŭ acelea binefaceri, cu carĭ m'a binecuvîntatŭ Dumneḑeŭ, şi numaĭ acuma observŭ, câte fericirĭ mĕ împrejuraŭ. Mĭ-am rĕsipitŭ ḑilele, le-am sacrificatŭ chimerelorŭ mele pentru o glorie precarie, ce nu m'a fericitŭ şi care s'a nimici maĭ înainte de mórtea mea."

„Veḑĭ, veḑĭ!" esclamă arĕtândŭ la plugarĭĭ, carĭ cântândŭ voioşĭ se grăbiaŭ la munca lorŭ, „câtŭ aşĭ dá acum, dacă m'aşĭ poté face părtaşŭ munceĭ şi sĕrăcieĭ lorŭ!"

„Dar tóte înzădarŭ, pentru-că n'am ce dá, nicĭ ce luá, nu mĕ maĭ póte ajunge nicĭ chiar nefericirea!"

În acestŭ momêntŭ raḑa sóreluĭ căḑêndŭ asupra luĭ, îĭ lumină faţa diformată; şi elŭ apucându-mĕ de braţŭ, ca şi cum ar fi nebunitŭ, îmĭ strigă în ureche: „Privesce, câtŭ de frumósă este raḑa sóreluĭ de primăvară! Tóte trebue să le părăsescŭ. Ah, de aşĭ poté trăi măcarŭ numaĭ o ḑi! . . ."

Atunci lăsându-mĭ braţulŭ se repede pre uşa deschisă în parcŭ, fără ca să-lŭ fi pututŭ reţiné.

Dar nicĭ nu l'aşĭ fi pututŭ, pentrucă mĭ-aŭ lipsitŭ puterile; m'am aşeḑatŭ pre sofă, eram confusŭ, turburatŭ de celea, ce am vĕḑutŭ şi auḑitŭ.

Apoĭ ér m'am sculatŭ, şi mĕ preumblam în sală, ca să mĕ convingŭ, că óre visat'am, saŭ tóte cele petrecute suntŭ reale?!

În acestŭ momêntŭ se deschise uşa şi servitorulŭ anunţă:

„Principele C. . . ."

Întră unŭ bărbatŭ cam de şese-ḑecĭ de anĭ, cu trăsături nobile, şi-mĭ cerŭ scusele, pentrucă m'a făcutŭ de am aşteptatŭ atâta.

„N'am fostŭ acasă," îmĭ ḑise, „vinŭ din oraşŭ, unde a trebuitŭ să consultezŭ mediculŭ în interesulŭ fratelŭi meŭ."

„E dóră greŭ bolnavŭ?" îlŭ întrebaĭ.

„Ba, domnulŭ meŭ, fie laudă luĭ Dumneḑeŭ," rĕspunse principele, „dar în tinereţe erá condusŭ de o preamare consciinţă de sine, şi precum daŭ cu socotéla, se vĕḑŭ urmările; are acea credinţă înrădĕcinată, că i-se apropie mórtea, şi trăesce în acea convingere chinuitóre în fiecare ḑi, că aceea ḑi este cea maĭ de pre urmă pentru elŭ."

Eram lămuritŭ!

„Acum însă," continuă principele, „să vorbimŭ despre dta, ce amŭ poté face în interesulŭ dtale. Cu finea luneĭ acesteia vomŭ merge la Versailles, şi acolo te voiŭ presentá."

„Principe, sum cu recunoscinţă pentru bunătatea graţiósă, şi chiar din acestŭ motivŭ am venitŭ, ca să-ţĭ mulţămescŭ."

„Ce? dóră renunţĭ la dorinţa dtale, să fiĭ presentatŭ la curte şi să-ţĭ creezĭ carieră?"

„Da, principe."

„Dar cugetă, că prin mijlocirea mea îţĭ poţĭ croĭ o carieră splendidă, şi că prin diliginţă şi perseverenţă dóră preste ḑece anĭ . . . ."

„Ḑece anĭ perduţĭ!" îlŭ întrerupseĭ.

„Ce?" ḑise cu mirare, „dóră îţĭ parŭ multŭ ḑece anĭ pentru norocŭ şi glorie? Nu, nu, nicĭ o întrerumpere, amice june, vomŭ merge la Versailles!"

„Ba, ba, principe! maĭ bucurosŭ mĕ rentorcŭ acasă în Bretagne, am voitŭ numaĭ să-mĭ esprimŭ cea maĭ adâncă multămită din partea mea şi a familieĭ mele."

„Amăgire!" ḑise principele.

„Prudinţă!" replicaĭ în tăcere, aducêndu-mĭ aminte de cele auḑite şi vĕḑute maĭ înainte.

Într'altă ḑi am călĕtoritŭ către casă şi nu-mĭ potŭ descrie bucuria nespusă, ce am sêmţitŭ revĕḑêndŭ turnulŭ castelului meŭ. În cercululŭ familieĭ fuĭ primitŭ cu cea maĭ mare bucurie, nicĭ n'am părăsit'o maĭ multŭ, ci am trăitŭ în fericire şi îndestulire. **T. F.**

Diverse.

Păstrarea óuĕlorŭ. Consumarea óuĕlorŭ la noĭ e destulŭ de mare, şi aşa se şi plătescŭ bine cu deosĕbire la oraşe maĭ marĭ; ma chiarŭ şi în oraşele maĭ micĭ încă se cumpĕră în cuantŭ mare şi apoĭ se transpórtă vagóne întregĭ. — Económele nóstre dela sate ţinŭ multe găiniĭ, carĭ producŭ şi óuĕ multe, şi acestea dacă le sciŭ păstrá bine, le vêndŭ cu preţŭ. Şi nimicŭ nu e maĭ uşorŭ decâtŭ a păstrá óuĕle pentru timpulŭ, cândŭ nu óuă găinele. Suntŭ mijlóce destule, cu acéstă ocasiune voiŭ comunicá şi eŭ unulŭ şi încă pre celŭ maĭ bunŭ şi maĭ eftinŭ mijlocŭ, rogândŭ apoĭ pre económele române, ca să cerce să facă precum le voiŭ spune eŭ, care am cercatŭ şi m'am convinsŭ despre bunătatea acestuĭ mijlocŭ. Totŭ odată rogŭ pre dnele preotese şi învĕţătorese, ca să premérgă cu esemplulŭ sĕŭ ţĕrancelorŭ nóstre: să le înveţe a păstrá óuĕle şi a le vinde cu preţŭ, şi nicĭ cândŭ a nu le vinde cu unŭ preţŭ de nimica jidanuluĭ din satŭ saŭ agenţilorŭ dela oraşe. Aceştia de regulă cumpĕră 10—12 óuĕ cu 10 cr., ér' cândŭ daŭ negoţŭ pre óuĕ, atunci abĭa le socotescŭ în 5—6 cr.; şi apoĭ eĭ vêndŭ la oraşe câte 3—4 óuĕ cu 10—15 cr. Pentru ce să nu câştige económele nóstre, carĭ se nĕcăjescŭ cu creşcerea şi ţinerea găinelorŭ. Mijloculŭ celŭ maĭ bunŭ şi maĭ eftinŭ este acesta: Luămŭ óuĕle próspete şi le aşeḑămŭ cu vĕrfulŭ în josŭ în óle de pămêntŭ cu gâtulŭ largŭ, până ce se umplu aprópe cu totulŭ; preste acestea óuĕ se tórnă apă amestecatŭ cu varŭ stînsŭ (10 grame de varŭ la o litră de apă), şi apoĭ se aşéḑă la unŭ locŭ recorosŭ şi întunecosŭ, acoperindŭ vasêle cu capace. Cója de carbonatŭ de calce, ce se pune pre cója óuĕlorŭ, le feresce de stricăciune. **N.**

Editorŭ şi redactorŭ rĕspunḑĕtorŭ:
Dr. Vasiliŭ Hossu.

Cu deosebită stimă cutezŭ a încunoscinţá pre
Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ,
că precum şi până acum iaŭ asupra-mĭ gatírea de
iconostase, amvóne, altare
şi alte obiecte de ale instruireĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşeḑarea acelorŭ obiecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ ieftine.
Cu proiecte colorate servescŭ cu placere.
Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câstigatŭ recunóscere deosebită, si tóte mĕ îndreptăţéscŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împartasì ocasionalminte de preţuita-ĭ incredere. Silinţa mea sĕ va îndreptá totŭ-deauna intr'acolo, cá şi de ací încolo se meritŭ renumele celŭ bunŭ, care mi-lam câstigatu până acum.
Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ departările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-sa măritŭ.
Rogându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 28 Ian. 1891
cu deosebită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. biseric.
(4) 10—?

Fundată în an. 1858.
FRANCISCŬ WALSER
Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale împ. şi reg. Archiducele Josifŭ
proprietariulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recuisite de pompieri, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ
Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66
recomândă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preotĭ
TURNATORIA SA DE CLOPOTE
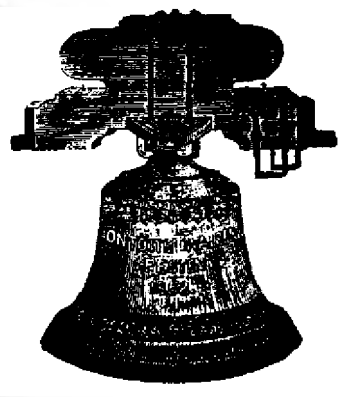
în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice:
cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.
Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.
(2) 26—52
Preliminare de spese şi Preţŭ-courauturĭ se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.
Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care **Sâmbătă.**

Unirea

Inserţiuni

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în **Blaşiŭ.**

Fóiă bisericéscă-politică.

Anulŭ I. **Blaşiŭ 4 Iuliŭ 1891.** **Numerulŭ 27.**

Dotarea Clerului nostru.

II.

(+) În numĕrulŭ precedentŭ alŭ „Unirii“ amŭ pusŭ întrebarea, că óre clerulŭ nostru are lipsă de ameliorarea stării sale materiale?

În rĕspunsulŭ nostru la acéstă întrebare vomŭ avé în vedere mai vîrtosŭ sórtea clerului ruralŭ din Transilvania, de o parte pentrucă starea materială a acestui Clerŭ ne este mai bine cunoscută, ér de altă parte pentrucă cetitorulŭ din Ungaria, schimbându celea de schimbatŭ în disele nóstre, saŭ adaugându celea de adaugatŭ, uşorŭ îşi va poté face o icónă fidelă şi despre starea clerului de acolo.

Nu se póte trage la îndoélă faptulŭ tristŭ şi la mulţi fórte cunoscutŭ, că nicăiri în biserica catolică nu se află unŭ clerŭ aşa de rĕŭ dotatŭ, ca alŭ nostru din Trasilvania, saŭ dacă se află şi în alte părţi preoţi lipsiţi, aceştia din causa dotaţiuniĭ miserabile aŭ să sufere numai pentru sine înşi-şi, precându la noi mai fiecare preotŭ, fiindŭ căsătoritŭ, are să pórte în inima sa mare durere şi multă îngrigire şi pentru sórtea membrilorŭ familiei sale.

Aşadară dacă comparămŭ sórtea clerului nostru cu sórtea clerului catolicŭ din alte părţi ale lumiĭ catolice, trebue să concedemŭ, că avemŭ încă fórte multŭ de făcutŭ, pentrucă să-i vedemŭ redicaţi şi pre preoţii nostri macarŭ aprópe de bunăstarea aceea materială, în care se află maioritatea clerului catolicŭ.

Dar abstragéndŭ dela sórtea clerului din alte părţi, şi considerându sórtea clerului nostru numai în sine însă-şi, încă trebue să recunóscemŭ, că preoţii nostri aŭ lipsă urgentă de o dotaţiune mai bună, decâtŭ cea de astădi.

În Transilvania preoţimea nóstră nu are venite stabile în bani, deórece nu esistă nici unŭ fondŭ pentru salarisarea ei, ci este avisată numai la venitele din porţiunea canonică, şi la prestaţiunile credincioşilorŭ.

Porţiunea canonică însă în fórte puţine parochii trece preste cinci-deci de jugere. Ér prestaţiunile credincioşilorŭ scadŭ pre fiecare di, fiindŭ-că lecticalulŭ se împuţinéză în proporţiunea, în care crescŭ emigrările în România şi chiar şi în America, ér stola se micşoréză în raportulŭ, în care se lăţesce pauperismulŭ sub greutatea sarcinelorŭ publice. Astŭfelŭ putemŭ afirmá fără témă de a fi desminţiţi, că în Transilvania suntŭ fórte puţine parochii, cari să aibă venitŭ curatŭ preste 400 fl., şi dóră nici una nu se află cu venitŭ preste 800 fl.

Maioritatea parochiilorŭ nóstre aŭ venitŭ de 100—400 fl., care însă pentru unŭ preotŭ absolutŭ de gimnasiŭ şi de facultatea teologică este o dotaţiune miserabilă, mai slabă decâtŭ provisiunea unui oficialŭ de rêndŭ dela poste şi dela drumurile de ferŭ, de-órece dela acelŭ oficialŭ dreptŭ cualificaţiune se cerŭ numai câteva clase gimnasiale şi póte şi unŭ cursŭ pregătitorŭ de câteva sĕptĕmâni.

Nu ne lipsescŭ însă nici parochii de acelea, unde dotaţiunea preotului oscilézĕ între 10 şi 100 fl. v. a. În aceste paparochii nu se află casă parochială, nici porţiune canonică, nici lecticalŭ, nici dile de lucru obligate pentru poporeni în favorulŭ preotului, ci numai puţine venite stolare. Cine vré să se convingă despre adevĕrulŭ aserţiuniĭ nóstre, mérgă pre ţéra Oltului, unde în cele mai multe comune preotulŭ mai numai atâta resplată are dela credincioşii sei, că aceştia îi ḑicŭ „părinte“ şi-i sărută mâna, ér dacă părintele nu ar fi moşteñitŭ dela părinţii sĕi puţină moşie, saŭ nu ar fi căpĕtatŭ dela soţia sa o neînsĕmnată proprietate ca zestre, de securŭ ar fi peritorŭ de fóme. În comunele acéstea până acum încă totŭ mai putemŭ aplicá preoţi, deórece poporulŭ nostru stimézĕ statulŭ preoţescŭ aşa de tare, încâtŭ nu se află ţĕranŭ cu prindere mai bună, care să nu se sêmţéscă fórte fericitŭ, dacă pre vre-unŭ fiŭ alŭ sĕŭ, — dupăce acesta a absolvatŭ patru-cinci clase gimnasiale, — îlŭ póte vedé preotŭ în comuna sa chiar şi cu risiculŭ de a-lŭ susţiné din averea sa proprie, şi nu se află fétă de agricultorŭ mai avutŭ, care să nu-şi ţină de o deosebită fericire a ajunge preotésă. Cândŭ va străbate însă şi în inimele credincioşilorŭ nostri dispreţulŭ acela faţă cu tagma preoţéscă, ce-lŭ nutrescŭ nisce semidocţi şi mai vîrtosŭ unele foi, atunci putemŭ fi securi, că în multe parochii sĕrace nu vomŭ mai puté aplicá preoţi, de-órece anevoe se vorŭ găsí ómeni, carî

Feuilleton.

Amintiri de călĕtorie.

Iaşi 28 Maiŭ 1891.

Iubite Vasilie!

Amĕsuratŭ promisiuniĭ mele din epistola precedentă vinŭ a-ţi scrie acum ceva despre lucrurile catolice dela Iaşi.

Episcopatulŭ catolicŭ de ritŭ latinŭ în Moldova datéză aprópe dela întemeiarea aceluĭ principatŭ românescŭ. Scimŭ în adevĕrŭ din istorie, că în anulŭ 1370 Pontificele Urbanŭ V, la cererea luĭ Laţicŭ-Voda, carele îmbrăţişase unirea cu Roma, institui unŭ Episcopatŭ în târgulŭ Siretiului punêndu-lŭ sub dependinţa archiepiscopului de Calocea. Treidecĭ de anĭ mai târdiŭ Pontificele Bonifaciŭ IX transferi scaunulŭ acesteĭ episcopii la Băcăŭ, şi ast-felŭ rĕmase până la anulŭ 1819, cândŭ sub influinţa spiritului fanariotic-bizantinŭ, ce ajunsese la culmea intoleranţeĭ sale, se încheiă seria Episcopilorŭ cu acestŭ titlu şi începe ceea a Episcopilorŭ *in partibus* ca Visitatorĭ apostolicĭ aĭ Moldoveĭ. În fine actualulŭ Pontifice Leonŭ XIII reorganisându ierarchia bisericeĭ catolice din România, după ce a instituitŭ Archiepiscopatulŭ de Bucurescĭ, la an. 1883 a fundatŭ Episcopatulŭ de Iaşi de o cam dată cu dependinţă nemijlocită de Scaunulŭ Apostolicŭ. Din incidentulŭ acesta Episcopulŭ Romanului Melchisedecŭ, vrăjmaşŭ mai multŭ vestitŭ decâtŭ periculosŭ alŭ catolicismului, a cetitŭ în Sinodŭ, apoĭ a publicatŭ unŭ opusculŭ intitulatŭ *Papismulŭ*. În acésta „jalóbă, ce cuprinde unŭ potopŭ de cuvinte într'unŭ pustiŭ de ideĭ“, cum o numi dlŭ Mârzescu, — Teofilia sa pretindeá a demonstrá, că Românii „n'aŭ admisŭ stabilirea de episcopate latine în ţériile române cu titluri din ţéră“, ci „numai episcopi visitatorĭ, carĭ în formă se priveaŭ ca trecătorĭ, timpurarĭ“; apoĭ reluându în dilele nóstre firulŭ anaforelorŭ metropolituluĭ Moldoveĭ Veniaminŭ dela an. 1818, cereá ca statulŭ să urmeze aceea-şi politică bizantină faţă cu catolicismulŭ. Cererea însă i-a câdutŭ în vêntŭ, căcĭ mai întâiŭ guvernulŭ printr'unŭ jurnalŭ alŭ consiliului de ministri, apoĭ Senatulŭ la an. 1887, în frunte cu Metropolitulŭ Primatŭ Iosifŭ Giorgianŭ şi alţi patru episcopi (doi se abstinură dela votŭ, ér' Melchisedecŭ erá absentŭ) — cu o maioritate imposantă consacrară cu tótă solemnitatea, spre a ḑice ast-felŭ, scaunele şi nóuêle titlurĭ archiereschĭ instituite în România de Leonŭ XIII. Ér' ce privesce tesa însă-şi a Teofileĭ sale, înţelegĭ prea lesne, iubite frate, că restrînsele proporţiunĭ ale uneĭ epistole mĕ împedecă dela o discuţiune meritorie, totuşi părerea mea este, că în asemenea „jalóbe“ trebue să lovescĭ orĭ de câte orĭ ţi-se dă ocasiune fie şi numai cu dóuĕ-treĭ cuvinte.

Eĭ bine, într'unŭ discursŭ parlamentarŭ dela 19 Decembre 1884 dlŭ Cogălniceanŭ vorbindŭ de cestiuni bisericescĭ şi pomenindŭ desbaterile Adunăriĭ ad-hoc din Iaşi dela 1857, spuse între altele: „Totŭ P. S. S. părintele Melchisedecŭ cunoscêndŭ istoria ţĕreĭ, şi mai cu samă a Moldoveĭ, sciá că suntŭ judeţe, unde trĕĭ părţi din populaţiune eraŭ catolice; cunosceá că interesulŭ naţionalŭ erá de a legá împreună tótă populaţiunea, care locuiá pre teritorulŭ ţĕriĭ nóstre, şi elŭ a propusŭ, saŭ mai bine a acceptatŭ, cum că *tóte avantagiile,* ce se daŭ cleruluĭ ortodoxŭ, să se dea şi cleruluĭ catolicŭ. — În adevĕrŭ P. S. Sa sciá, că noĭ avemŭ în ţéră o populaţiune catolică, cum amŭ avutŭ şi avemŭ catolicĭ; că tot-deauna până la venirea Domniloru fanarioţi, biserica catolică erá privită *ca biserică naţională* a dóua etc.“ Dacă P. S. Sa sciá aceste pre la 1857, — şi unŭ bărbatŭ ca Cogălniceanŭ sciá ce vorbiá — cum de nu le mai sciá pre la an. 1883? Saŭ dóră

să între într'o tagmă urgisită spre a se susţiné din averea lorŭ proprie.

Icóna fidelă despre dotaţiunea clerului nostru, descrisă mai susŭ, póte convinge pre orĭ cine, că avemŭ dreptate, cândŭ susţinemŭ, că este neapĕratŭ de lipsă, să ne îngrigimŭ de timpuriŭ de îmbunătăţirea subsistinţeĭ preoţimiĭ nóstre cu atâtŭ mai vîrtosŭ, că dacă s'ar întêmplá să se schimbe în direcţiune favorabilă pentru noĭ actualului sistemŭ de politică şi astŭ-felŭ să se deschidă tinerilorŭ nostri mai multe cariere în serviţiulŭ statului, biserica nóstră uşorŭ ar puté vení în puseţiunea critică de a nu mai căpĕtá numĕrulŭ suficientŭ de candidaţi cualificaţi pentru cariera preoţéscă, căcĭ orĭ cum amŭ considerá lucrulŭ, totŭ nu se póte trage la îndoélă adevĕrulŭ dovedităŭ prin esperinţa de tóte ţilele, că adecă acele cariere suntŭ mai cercate, carĭ suntŭ cu mai multe avantage materiale împreunate.

Dar şi din altŭ punctŭ de vedere ni-se impune cá o necesitate urgentă ameliorarea stării materiale a clerului nostru. Societatea întrégă europénă şi cu ea şi românimea tótă se nisuesce a face totŭ mai marĭ progrese pre terenulŭ sciinţificŭ, socialŭ, politicŭ, industrialŭ şi comercialŭ, adecă pre tóte terenele activităţiĭ omenescĭ. În acéstă nisuinţă nobilă spre progresŭ s'ar cuvení, ca preoţimea nóstră să aîbă rolulŭ de conducătorŭ, ca şi până acuma aprópe în tóte mişcările nóstre culturale şi politice, căcĭ numai aşa şĭ-ar puté conservá biserica nóstră véda şi farmeculŭ cuceritorŭ, de care s'a bucuratŭ totŭ-deauna înaintea Românilorŭ. Rolulŭ acesta importantŭ însă numai unŭ clerŭ de o cultură superióră şi corĕspundĕtóre lipselorŭ timpuluĭ de astădĭ îlŭ póte avé, ér clerŭ cultŭ şi activŭ nu putemŭ avé, până cândŭ uniĭ dintre preoţiĭ nostri vorŭ fi într'o stare mai miseră şi mai démnă de compătimitŭ, decâtŭ mulţi dintre ţĕraniĭ nostri, ceea ce nu arareorĭ se întêmplă, căcĭ ţĕranulŭ, care are póte de multe orĭ mai multă avere, decâtŭ preotulŭ sĕŭ, nu prea are şi esigínţe spirituale, pre carĭ neputêndu-le mulţămí, să se sêmţéscă nefericitŭ, pre cândŭ preotulŭ are o mulţime de atarĭ esigínţe, pre carĭ neputêndu-le mulţămí, uşorŭ póte devení neîndestulitŭ cu sórtea sa, şi astŭ-felŭ îşĭ perde voea de a lucrá pentru binele comunŭ şi realisarea aspiraţiunilorŭ nóstre religióse, culturale şi politice.

Dacă vremŭ decĭ, ca biserica nóstră să-şĭ conserve pusĕţiunea, ce a avut'o până acum în viéţa nóstră religiósă, culturală şi politică, şi prin acésta iubirea şi stima, de care s'a bucuratŭ înaintea Românilorŭ nepreocupaţi de prejudeţe bizantine, şi dacă dorimŭ seriosŭ, cá preoţiĭ nostri să-şĭ pótă împlini grelele detorinţe descrise în numĕrulŭ precedentŭ alŭ „Uniriĭ“, atuncĭ trebue să dotămŭ clerulŭ, cum se cuvine, şi în casulŭ acesta de securŭ vomŭ împuţiná numĕrulŭ preoţilorŭ cu mai puţină pregătire sciinţifică, pre carĭ numai din causa miserieĭ unorŭ parochiĭ lipsite de orĭ ce venitŭ suntemŭ siliţi a-ĭ aplicá.

Preoţimea nóstră încă aştéptă cu dorŭ nespusŭ ameliorarea stării sale materiale şi pentru aceea ea a salutatŭ cu vină bucurie pertractările, ce s'aŭ începutŭ în anii din urmă cu privire la regularea congrueĭ, care este o cestiune aşa de importantă, încâtŭ merită să ne ocupămŭ cu ea în numeriĭ următorĭ aĭ fóeĭ nóstre, luândŭ de basă în espunerile nóstre celea ce s'aŭ publicatŭ până acum în foile publice.

La denumirea noilorŭ comiţi supremi. — De cândŭ sasulŭ Thalmann fŭ numitŭ comite supremŭ alŭ comitatuluĭ Sibiiŭ, tóte foile se ocupă de însĕmnătatea politică a numiriĭ acesteia, comentându-o fiecare după modulŭ eĭ de cugetare.

Nu voimŭ şi nice nu putemŭ întrá în secretulŭ tractativelorŭ, ce se vorŭ fi întêmplatŭ între Sasĭ şi guvernŭ înainte de numirea acésta. Că numirea de sub vorbă nu póte fi decâtŭ o urmare a tractativelorŭ acestora, nu sufere nicĭ o îndoélă, după-ce de-odată cu Thalmann fŭ numitŭ şi sasulŭ Baussnern comite supremŭ preste comitatulŭ Făgăraşuluĭ.

Dacă este vorba însă, să ne dămŭ şi noĭ părerea cu privire la însĕmnătatea politică a numirilorŭ acestora, atuncĭ premitemŭ numaĭ atâta, că împrejurarea însă-şĭ, că guvernulŭ a numitŭ deodată doĭ comiţi supremĭ sasĭ de origine, şi încă unulŭ membru alŭ partiduluĭ naţionalŭ săsescŭ, arétă destulŭ de lămuritŭ, că pentru Sasĭ începe a suflá unŭ vêntŭ mai favorabilŭ şi mai linŭ de cătră Budapesta. A deduce însă din numirile aceste, că Sasiĭ ar' fi abdisŭ de programulŭ lorŭ, saŭ că dóră guvernulŭ ar fi deja decisŭ a se abate deplinŭ dela politica luĭ de până acum faţă cu naţionalităţile, însĕmnéză a trage nisce conclusiunĭ de totŭ cutezătóre din nisce premise micĭ.

Este adevĕratŭ, că Sasiĭ aŭ fostŭ aceia, carĭ aŭ întinsŭ mai întâiŭ guvernuluĭ mâna în Sachsentagulŭ din anulŭ trecutŭ. Şi aşa se vede, că guvernulŭ nu le-a respinsŭ mâna de totŭ, ci le-a întinsŭ şi elŭ celŭ puţinŭ unŭ degetŭ. Şi aşa orĭ ce să se dică şi de o parte şi de alta, aceea e securŭ, că purtarea guvernuluĭ faţă cu Sasiĭ de o cam datŭ în timpulŭ mai de aprópe are să fie mai blândă. Că óre blândéţa acésta desvoltá-se-va până la o tractare amicabilă şi dréptă, aceea o va arĕtá numaĭ viitorulŭ.

În lucrurĭ de aceste nu cumpănesce multŭ împrejurarea, că Sasiĭ se potŭ fălí cu aceea, că aŭ în ţĕră doĭ comiţi supremĭ din sînulŭ lorŭ. Acésta nu contribue mai nimicŭ la buna înţĕlegere între Sasĭ şi guvernŭ. Ci lucrulŭ de căpetenie este, că la totŭ casulŭ în biroulŭ unuĭ comite supremŭ numitŭ după gustulŭ Sasilorŭ, fie acela sasŭ saŭ de orĭ ce naţionalitate, va domní unŭ altŭ spiritŭ faţă

---

credeá, că o „biserică naţională a dóua“ se póte închipuí fără de episcopate stabile, şi că a avé episcopĭ stabilĭ cu titlurĭ pămêntene n'ar' fí celŭ dintâiŭ dintre avantagiile uneĭ populaţiunĭ catolice? Totŭ asemenea noĭ scimŭ chiarŭ din opuscolulŭ sĕŭ, că episcopatulŭ de Siretiŭ s'a înfiinţatŭ la cererea luĭ Laţicŭ-Voda şi fŭ transferitŭ la Băcăŭ sub Alesandru celŭ bunŭ; că Duca-Voda dădŭ carte de a judecá căsătoriile catolicilorŭ (de a fí adeca valide sentinţele şi în forulŭ civilŭ) „archiepiscopuluĭ dela episcopia unguréscă din têrgŭ din Băcăŭ“; că Antonie Roset-Vodă dă carte de scutire de tóte dările „pentru rugătorulŭ nostru Ioanŭ Zambateiŭ Burcuţa episcopulŭ unguriscŭ dela Episcopia ungurésca din têrgulŭ Băcăuluĭ“; că episcopulŭ catolicŭPetru cu învoirea luĭ Ştefanŭ celŭ mare face o procesiune solemnă în „majori ecclesia Moldaviensi“. P. S. Sa pretutindenea aci vede unŭ episcopŭ visitatorŭ“ storcêndŭ spre acésta şi textulŭ hrisovelorŭ; căcĭ d. e. scrie: „Roset-Voda . . . pomeneşte de episcopulŭ visitatorŭ ung. anume „Ioanŭ Zambateiŭ Burc. dela episcopia ung. din têrgulŭ Băcăuluĭ“ — pre cândŭ textulŭ fără de avisa de „visitatorŭ“ ţice „episcopulŭ unguriscŭ dela episcopia ungurésca din têrgulŭ Băcăuluĭ“. Noĭ scimŭ mai departe din alte documente istorice, că acuşĭ pomenitulŭ Petru fŭ numitŭ de episcopŭ în Moldova de Papa Sixtŭ IV după cererea luĭ Ştefanŭ [1]); mai scimŭ încă şi aceea, că Petru şi ca simplu preotŭ erá între boiariĭ de consiliŭ aĭ luĭ Ştefanŭ. „Acésta presinţă în consiliulŭ domnescŭ a unuĭ preutŭ catolicŭ, devenitŭ preste puţinŭ episcopŭ, verifică pe deplinŭ,“ ţice d. Haşdeŭ, [2]) „ceea ce spunea bĕtrânulŭ nostru cronicarŭ Mironŭ Costinŭ, că: după o veche tradiţiune episcopulŭ catolicŭ din Moldova şedeá în Divanŭ alăturĭ cu Mitropolitulŭ ortodoxŭ alŭ ţĕreĭ.“ D. Cogălniceanŭ în discursulŭ citatŭ spune şi aceea pre de altă parte, că „la Christoghenă, adecă la anulŭ nascerĭ luĭ Christosŭ cândŭ Metropolitulŭ ţĕreĭ mergeá la Vodă să-ĭ dea crucea s'o sărute, alăturea cu dînsulŭ erá şi episcopulŭ catolicŭ, care presentá luĭ Vodă crucea şi icónele“. Eĭ bine, unŭ episcopatŭ, care preste vecurĭ stă în asemenea relaţiunĭ cu domniĭ ţĕreĭ, nu erá óre stabilŭ stabilitŭ în ţĕră şi cu titlu totŭ atâtŭ de pămêntenŭ, câtŭ de pămêntene eraŭ têrgurile Siretiŭ, Băcăŭ, Milcovŭ, Argeşŭ, în carĭ ultime localităţi istoria asemenea spune, că aŭ fostŭ episcopate catolice? Saŭ póte că episcopiĭ catolicĭ vineaŭ şi stăteaŭ în ţĕră numaĭ la Christogena şi cândŭ erá deschisŭ Divanulŭ? Şi dacă eraŭ numaĭ visitatorĭ şi timpurarĭ, aşa şi trebuiá să fie, ba încă trebuiaŭ să aîbă şi câte o *ştea* de călătoritŭ, că aşa umblă la Christoghena ceĭ ce suntŭ numaĭ visitatorĭ şi óspeţi timpurarĭ!

Împrejurarea că aceste episcopate aŭ rĕmasŭ vacante timpŭ îndelungatŭ, saŭ că bună óră titularulŭ de Băcăŭ dela an. 1414 ca sufraganŭ de Leopolĭ petreceá mai multŭ în Polonia şi Galiţia, nu schimbă esenţa lucruluĭ, ci arată numaĭ marile greutăţĭ ale timpurilorŭ, cum eraŭ desele năvăliriĭ turcescĭ şi cérta continuă dintre regele Polonieĭ şi domnulŭ Moldoveĭ pentru dreptulŭ de *presentare* la acelŭ episcopatŭ. — Adauge însă P. S. Sa Melchisedecŭ: „Cumcă Biserica catolică n'avea episcopĭ stabilĭ în România, se vede şi de acolo, că în anulŭ 1434 Cardinalulŭ Iulianŭ legatŭ papalŭ în Germania a încuviinţatŭ misionarilorŭ minoriţi din Galiţia şi Moldova a avé unŭ *altarŭ portativŭ.*“ Am vĕdutŭ, frate Vasilie, multe arguminte schilóde, dar' póte nicĭ unulŭ mai amărîtŭ decâtŭ acesta. Că ce are a face altarulŭ portativŭ cu unŭ scaunŭ episcopescŭ? Privilegiulŭ de a avé altarŭ portativŭ se dă şi acum dela Roma nu numaĭ misionarilorŭ, ci şi episcopilorŭ celorŭ mai stabilĭ (archiepiscopuluĭ de Bucurescĭ d. e. îlŭ are) şi chiarŭ şi preoţilorŭ spre a puté slují sânta Liturgie, unde nu suntŭ bisericĭ: dacă aşa dară a avé unŭ altarŭ portativŭ însĕmnéză totŭ atâtŭ, câtŭ a fi episcopŭ visitatorŭ, nestabilŭ, adecă mobilŭ, atuncĭ episcopĭ mobilĭ, nestabilĭ suntŭ şi aceĭ episcopĭ fórte stabilĭ împreună cu toţĭ misionariĭ şi preoţiĭ, carĭ potŭ purtá câte unŭ altarŭ în spate! După asemenea argumente cu plăcere mĕ despartŭ de jalóba, ce cuprinde în adevĕrŭ unŭ potopŭ de cuvinte într'unŭ pustiŭ de ideĭ, închiêndŭ totŭ cu Cogălniceanŭ: „Cândŭ aŭ

---

[1]) Intelleximusque ex eis desiderium tuum — ast-felŭ Papa cătră marele eroŭ — de provisione Moldaviensis Ecclesiae, cui ipsum Petrum praefici supplices in Pastorem . . . non solum eum desideras praeficimus in pastorem etc.« Vedĭ *Stefan Cel Mare* documente culese de *C. Esarcu.* Bucurescĭ 1874 în întroducere.

[2]) L. c.

cu Sasiĭ. Şi acésta de o cam dată e destulŭ spre a conchide, că guvernulŭ faţă cu Sasiĭ nu maĭ strînge frênele aşa tare ca maĭ înainte.

Dela sine se nasce însă întrebarea, că ce póte să fie causa, de guvernulŭ între atâtea naţionalităţĭ din ţéră se pune pre unŭ atare peciorŭ chiar cu Sasiĭ? Ce e dreptŭ, Sasiĭ suntŭ unŭ poporŭ cultŭ şi situatŭ tare bine în privire materială, valórea lorŭ numerică este însă atâtŭ de neînsĕmnată, câtŭ marea naţiune germână ĭ-a uitatŭ maĭ cu totulŭ, éră pacea internă între guvernŭ şi naţionalităţĭ prin mulţămirea Sasilorŭ, chiar şi cândŭ aceea ar fi deplină, cum nu e, ar câştigá numaĭ tare puţinŭ. Ce póte să fie cu deosĕbire causa, de guvernulŭ ignoréză pre Românĭ, carĭ deşi nu se potŭ asĕmĕná cu Sasiĭ nice în privirea culturei nice în a bunăstărĭĭ materiale, în privirea numerică suntŭ însă întâiulŭ poporŭ după celŭ magiarŭ, unŭ poporŭ plinu de viéţă şi vigóre, care pre lângă tótă vitregimea timpurilorŭ înaintéză în continuŭ pre terenulŭ culturalŭ, socialŭ şi economicŭ şi are o consciinţă de sine nefrântă?

Este adevĕratŭ, că Româniĭ s'aŭ bucuratŭ de delăturarea alorŭ doĭ comiţĭ supremĭ dintre ceĭ maĭ fanaticĭ, carĭ chiar pentru aceea deveniserŭ tare odioşĭ Românilorŭ. Este o distanţă enormă însă dela delăturarea acésta nu până la mulţămirea Românilorŭ, ci până la a-ĭ face barĕmŭ să crédă de jumĕtate, că politica guvernuluĭ faţă cu eĭ celu puţinŭ nu se va desvoltá maĭ departe în direcţiunea cunoscută. Nu maĭ amintimŭ de aceea, că după ce aceştĭ doĭ comiţĭ supremĭ aŭ funcţionatŭ în comitate locuite şi de Sasĭ, este tare aprópe conclusiunea, că şi delăturarea acésta s'a întêmplatŭ nu de dragulŭ Românilorŭ, ci maĭ multŭ de alŭ Sasilorŭ. De unde Sasiĭ potŭ celŭ puţinŭ dice, că le-a succesŭ a delătură doĭ comiţĭ supremĭ urîţĭ înaintea lorŭ, şi în alte dóuĕ comitate a esoperá denumirea alorŭ doĭ Sasĭ. Româniĭ însă nicĭ atâta nu potŭ dice.

Cândŭ în anulŭ trecutŭ Sasiĭ s'aŭ arĕtatŭ atâtŭ de prevenitorĭ faţă cu guvernulŭ, atunci o fóe guvernamentală a datŭ Românilorŭ a înţĕlege, că să fie şi eĭ aşa prevenitorĭ faţă cu guvernulŭ, cum aŭ fostŭ Sasiĭ, şi atunci se potŭ aşteptá şi eĭ la o purtare a guvernuluĭ maĭ blândă faţă cu eĭ. De unde s'ar puté dóră dice, că guvernulŭ s'a pusŭ maĭ întâiŭ pre unŭ atare peciorŭ faţă cu Sasiĭ, fiindŭ-că eĭ s'aŭ arĕtatŭ maĭ prevenitorĭ.

Acum noĭ Româniĭ uniţĭ de atarĭ preveniriĭ suntemŭ deja muşcaţĭ. În urma terorisărilorŭ neîndreptăţite óre nu s'a arĕtatŭ Consistorulŭ românescŭ gr. cat. din Orade prevenitorŭ faţă cu guvernulŭ în causa gimnasiuluĭ din Beiuşŭ? Şi ce efectŭ a avutŭ prevenirea acésta, ne este cunoscutŭ tuturorŭ, câtŭ nóuĕ cu greŭ ne va maĭ venĭ gustulŭ de preveniriĭ faţă cu guvernulŭ.

Până cândŭ guvernulŭ este aşa de zelosŭ în a desromanisá gimnasiile nóstre unite, până cândŭ este aşa de gata a ne pune totŭ soiulŭ de pedecĭ în desvoltarea naturală a şcólelorŭ nóstre confesionale, până cândŭ nu voesce a recunósce, că biserica nóstră românéscă unită trebue să aĭbă autonomia sa diversă de a bisericeĭ romano-catolice şi gr.-catolice rutenescĭ; până cândŭ este aşa puţinŭ binevoitorŭ faţă cu noĭ, câtŭ Episcopia nóstră din Gherla trebue să se mulţămescă cu o miseră capelă şi să-şĭ închirieze căsĭ pentru Seminarŭ, deşi guvernulŭ în înţĕlesulŭ buleĭ de ridicare a episcopieĭ acesteia este detorŭ a o provedé cu tóte celea de lipsă la reşedinţa episcopieĭ; până cândŭ guvernulŭ din vistieria statuluĭ nu întinde nimicŭ şi institutelorŭ şi bisericeĭ nóstre, decâtŭ ceea ce amŭ câştigatŭ în timpulŭ dinainte de reactivarea constituţiuniĭ; până cândŭ noĭ Românii gr.-catolicĭ trebuimŭ să fimŭ totŭ cu frica în spate, că ni-se va luá şi ceea ce avemŭ: până atunci nu scimŭ, ce înţĕlesŭ şi ce speranţe ar' puté avé o prevenire a Românilorŭ faţă cu guvernulŭ.

Arete maĭ întâiŭ guvernulŭ o inimă adevĕratŭ prevenitóre şi binevoitóre faţă cu noĭ, şi atunci fie securŭ, că o atare inimă sinceră şi deschisă va întimpiná şi la noĭ.

Revistă bisericéscă.

Anglia.

Despre activitatea misionarilorŭ catolicĭ şi a celorŭ auglicanĭ aflămŭ unŭ testimoniŭ fórte caracteristicŭ într'unŭ articulŭ din fóea „Truth“, detoritŭ unuĭ anglesŭ anglicanŭ, care a petrecutŭ maĭ mulţĭ anĭ în Asia ostică. Se dice într'altele în acelŭ articulŭ: „Câtŭ timpŭ am petrecutŭ în China, nu am datŭ de nicĭ unŭ Chinezŭ, care să se fi întorsŭ la biserica anglicană. Dară totuşĭ — prindendŭ odată pre unŭ Chinezŭ, care furase nisce obiecte, am aflatŭ, că acela îmĭ este coreligionarŭ. Tótă activitatea religiósă în China o desfăşură numaĭ misionariĭ catolicĭ. Cu tóte că eŭ nu mĕ ţinŭ de biserica catolică, totuşĭ aşĭ sfătuĭ pre misionariĭ nostri, să iea esemplu dela preoţiĭ catolicĭ. Aceştia toţĭ fără deosebire suntŭ ómenĭ culţĭ şi modeştĭ. Eĭ trăescŭ între Chinezĭ, mânâncă împreună cu eĭ, se îmbracă chiar ca eĭ, se împărtăşescŭ din dorerile şi bucuriile acelora, şi astŭ-felŭ pre încetulŭ le câştigă simpatiile lorŭ. Şi pre lângă tóte aceste misionariĭ catolicĭ se îndestulescŭ cu unŭ venitŭ, care nu ar ajunge nicĭ pentru toaleta femeilorŭ de misionarĭ anglicanĭ. În contrastŭ cu misionariĭ catolicĭ, misionariĭ anglicanĭ de regulă suntŭ ómenĭ fără cultură şi crescere, carĭ în patria lorŭ nu ar' puté să ocupe decâtŭ numaĭ posturile celea maĭ neînsĕmnate.“ Redactorulŭ fóeĭ „Truth“, deputatulŭ radicalŭ Henri Lobouchère, adauge la aceste espuneri, că chiar aşa stă lucrulŭ şi în Africa.

Belgia.

La dorinţa regeluĭ Leopoldŭ alŭ Belgieĭ, care este protectorulŭ statuluĭ dela Congo, Sânţia Sa a pusŭ acelŭ statŭ sub scutulŭ cerescŭ alŭ Preacurateĭ Vergure Maria. În documentulŭ pontificalŭ maĭ întâiŭ se face istoriculŭ apostolatuluĭ

---

venitŭ fanarioţiĭ în ţéră, porniţĭ ca să ucidă totŭ, eĭ aŭ adusŭ şi vrajba între catolicĭ şi ortodoxĭ; şi de atunci s'a tăgăduitŭ dreptulŭ episcopilorŭ catolicĭ de a se numí episcopĭ de Băcăŭ, Şiretenĭ etc., ci să se numéscă numaĭ misionarĭ.“

Ertă, frate, căcĭ póte te-am plictisitu cu acésta scurtă digresiune, dar' mi-s'a părutŭ a fi una dintre acele, carĭ uneorĭ trebuescŭ făcute. Reapucŭ aşa dară firulŭ naraţiuniĭ mele.

Biserica catedrală şi totŭ odată şi parochială catolică, situată în curte, a fostŭ restaurată şi mărită la an. 1869. Decoraţiunea internă bine reuşită împreună cu curăţenia cea mare, în care e ţinută, şi preste tóte gravitatea şi maiestatea, cu care se sĕvârşescŭ funcţiunile sacre, dela sine te împingŭ spre devoţiune. Se predică în fiecare Dumineca si sĕrbătóre pre rêndŭ în limbile germână, polonă şi română, în acésta din urmă maĭ desŭ. Asistândŭ la sânta liturgie în ḑi de preste sĕptĕmână am rĕmasŭ fórte miscatŭ, cândŭ am auditŭ pre eleviĭ şcóleĭ primare catolice, 68 la numĕrŭ, însoţiţĭ de poporŭ, recitândŭ în decursulŭ slujbeĭ *Rosariulŭ* în limba română: erá ceva cu totulŭ noŭ pentru mine, măcarŭ-că în Moldova e deja vechiŭ, după-ce nu numaĭ în parochiile rurale catolice, ci şi în altele de oraşŭ se face totŭ asemenea. Eşindŭ din Biserică îmĭ venĭ în minte obiceiulŭ analogŭ observatŭ la catedrala catolică a sântuluĭ Iosifŭ din Bucurescĭ s. a. nu numaĭ de a se predicá, ci şi de a se face şi recitá în postulŭ mare *Calea sântei Cruci*, o altă devoţiune a rituluĭ latinŭ, totŭ în limba română; apoĭ îmĭ sburá gândulŭ la aceia, pre carĭ şi acum îĭ maĭ audĭ repetindŭ acusărĭ vechĭ şi tocite, că catolicismulŭ ar fi vrăjmaşŭ românismuluĭ, pre cândŭ étă-lŭ că îĭ aduce serviciurĭ chiarŭ şi dela treptele altaruluĭ şi dela înălţimea amvonuluĭ din bisericĭ de ritŭ latinŭ. Acusărĭ nóuĕ pururea trebue să facă Românulŭ într'acolo, încătrăŭ, graţie identităţĭĭ pravoslavnice, maĭ erĭ-alaltăerĭ s'a scosŭ limba română printr'unŭ singurŭ *ucasŭ* din vre-o câte-va sute de bisericĭ românescĭ . . .!!

Încântatŭ fórte am rĕmasŭ de visita, ce o făcuĭ la Institutulŭ Surorilorŭ de *Nôtre Dame de Sion* pentru instrucţiunea şi educăţiunea fetelorŭ. Positiunea loculuĭ e minunată avêndŭ în centrulŭ oraşuluĭ o mare grădină: localulŭ însu-şĭ deşi maĭ modestŭ decâtŭ celŭ alŭ caseĭ centrale din Galaţĭ a aceloraşĭ Reverende Surorĭ, este totuşĭ destulŭ de frumosŭ şi provĕdutŭ cu tóte cele de lipsă pentru scopulŭ Institutuluĭ amĕsuratŭ recerinţelorŭ pedagogieĭ moderne. Nicĭ nu trebue să maĭ amintescŭ de curăţenia absolută în afară şi în lăuntrulŭ edificiuluĭ, căcĭ acésta este o însuşire a tuturorŭ institutelorŭ ţinute de călugăriţele catolice. Numĕrulŭ elevelorŭ interne este de 112, ér alŭ celorŭ esterne 58, la carĭ trebue a se adaugá 117 din şcóla parochială, 5 orfeline, şi 7 carĭ frecuentéză şcóla profesională, după ce aŭ terminatŭ clasele primare, în totalŭ 299 eleve. Zelulŭ, ce-lŭ desvóltă Reverendele Surorĭ pentru educarea şi instruirea tuturorŭ acestorŭ eleve, este maĭ pre susŭ de orĭ ce laudă: dovada este între altele stima şi înalta consideraţiune, de care se bucură Institutulŭ în ochiĭ eliteĭ societăţiĭ din Iaşĭ.

Necesitatea unuĭ Seminarŭ pentru formarea cleruluĭ catolicŭ indigenŭ în Moldova cu deosebire s'a vĕdutŭ de multŭ chiarŭ şi de bărbaţiĭ de statŭ românĭ, carĭ s'aŭ sciutŭ ridicá maĭ pre susŭ de curentulŭ bizantinismuluĭ. Ast-felŭ în timpurile maĭ de aprópe dorinţa acésta s'a esprimatŭ în însuşĭ textulŭ legiĭ dela an. 1864 asupra învĕţământuluĭ publicŭ din România; si puţinŭ lipsĭ dela realisarea eĭ, după ce fiindŭ ministru de culte şi instrucţiune dlŭ N. Creţulescu se făcŭ până şi regulamentulŭ pentru aplicarea eĭ, şi în alŭ căruĭ primŭ articolŭ se dicea, că „se institue la Iaşĭ unŭ Seminarŭ pentru *Românii catolicĭ* din Moldova“. Cu căderea luĭ Cuza căduĭ însă şi acestŭ planŭ ca atâtea altele rĕmânêndŭ textulŭ legiĭ o literă mórtă până în ḑiua de adĭ. Dar ce n'a făcutu statulŭ din bugetulŭ ţĕreĭ, la care contribuescŭ ca orĭ şi carĭ alţĭ cetăţenĭ şi Românii catolicĭ din Moldova, a făcutŭ acum suntŭ cincĭ anĭ actualulŭ Episcopŭ catolicŭ de Iaşĭ, Mons. Camilli din slabele sale venituri: şi a făcutŭ ceea ce se doriá, unŭ Seminarŭ catolicŭ-românescŭ. Da, catolicŭ-românescŭ, căcĭ românescŭ este spiritulŭ Seminaruluĭ, românesce se propunŭ studiile şi se îndeplinescŭ eserciţiile de pietate. Numĕrulŭ seminariştilorŭ este de 21, şi toţĭ, afară de unulŭ, care încă este dintr'o prea distinsă familie italiană naturalisată din capitală, suntŭ născuţĭ în Moldova. Regimulŭ disciplinarŭ şi mersulŭ stu-

creştinescŭ întreprinsŭ în acelŭ statŭ, în care se află la 40 de milióne de păgâni, şi se spune, că celŭ dintâiŭ vicariatŭ apostolicŭ s'a înfiinţatŭ la anulŭ 1889. Scripta papală esprimă apoi mulţămită regeluĭ Leopoldŭ şi catolicilorŭ generoşĭ din Belgia, carĭ aŭ favorisatŭ şi aŭ ajutoratŭ misiunile catolice. În fine Sânţia Sa enumĕră progresele îmbucurătóre, ce le-aŭ făcutŭ misiunile în statulŭ Congo, esprimându-şĭ speranţa, că veneraţiunea cătră Maica Domnuluĭ se va lăţi totŭ maĭ multŭ, şi că astŭ-felŭ opera mărĕţă a creştinătăţiĭ va înaintá din ce în ce maĭ bine. Acum se plănuesce ridicarea uneĭ catedrale imposante dedicate Vergureĭ nepĕtată, care va avé să fie centrulŭ misiunilorŭ catolice.

Francia.

Catoliciĭ francesĭ începŭ a se convinge, că dacă vorŭ totŭ aşteptá cu mânile în sînŭ, până ce se va restabilí monarchia, celea maĭ sânte drepturĭ ale lorŭ vorŭ fi călcate în pecióre din partea maioritătiĭ prepotente a liberalilorŭ şi francmasonilorŭ. Acum decĭ voescŭ să inaugureze şi eĭ o nóuă activitate. În Paris anume s'a constituitŭ sub presidiulŭ archiepiscopuluĭ Richard unŭ comitetŭ centralŭ, cu scopŭ ca să formeze o reuniune, cu numele: „Reuniunea Franciеĭ creştine“ *(Union de la France chrétienne)*. Comitetulŭ şĭ-a alesŭ de preşedinte pre renumitulŭ senatorŭ *H. Chesnelong,* ĕră de vice-preşedinţĭ pre domniĭ *Keller,* Baronulŭ *de Mackau,* Contele *Albert de Mun* şi pre *d' Herbelot.* Comitetulŭ în programulŭ sĕŭ se adreséză cătră toţĭ creştiniĭ fără deosebire de convingerĭ politice, provocându-ĭ „în numele credinţeĭ ameninţate, şi a fericiriĭ patrieĭ“ la o conlucrare comună, pentru a surpá pre inimiciĭ bisericeĭ şi a patrieĭ, şi pentru a depărtá din legile ţĕrĭĭ tóte dispositiunile, ce suntŭ vătĕmătóre fie pentru biserică fie pentru bunăstarea publică. — Sperămŭ firmŭ, că acţiunea acesteĭ reuniunĭ va fi cu efectŭ, şi că Francia érăşĭ va porní pre calea aceea, ce ĭ-o prescriŭ gloriósele eĭ tradiţiunĭ.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Discusiunea generală asupra proiectuluĭ de lege referitorŭ la reforma administraţiuniĭ a întratŭ deja în sĕptĕmâna a cincea, fără ca situaţiunea să se fi lămuritŭ într'o privire saŭ într'alta. Monotonia desbaterilorŭ nu o întrerupe nimicŭ, decâtŭ numaĭ câte o interpelaţie. Maĭ alesŭ deputatulŭ Gavrilŭ Ugron se silesce a causá câte puţină distracţie onorateĭ case prin interpelărĭ oportune şi neoportune.

În şedinţa din 27 Iuniŭ a presentatŭ deputatulŭ opositionalŭ Irányi o moţiune referitóre la schimbarea legiĭ electorale. După propunerea acésta ar avé să se ştérgă deosĕbirile, ce maĭ esistă cu privire la dreptulŭ electoralŭ între Ungaria proprie şi între părţile adnecse: asemenea dreptulŭ de alegere activŭ şi pasivŭ l'ar primí totŭ cetăţanulŭ care solvesce o dare directă de 4 fl. — Motivarea acesteĭ propuneriĭ se va face după terminarea desbateriĭ generale a proiectuluĭ referitorŭ la reforma administraţiuniĭ.

În 30 Iuniŭ a ţinutŭ o şedinţă scurtă şi casa Magnaţilorŭ, primindŭ maĭ multe proiecte de legĭ.

Tripla alianţă.

Scirile sosite din Germania şi din Italia ne vestescŭ, că alianţa puterilorŭ centrale europene, adecă a Austro-Ungarieĭ, Germanieĭ şi Italieĭ, s'a renoitŭ pre alţĭ şése anĭ. Anume împĕratulŭ Wilhelm a esprimatŭ într'o convorbire avută în Hamburg cu preşedintele societăţiĭ de navigaţiune, Waldemar Nissen, bucuria sa pentru renoirea tractatuluĭ de alianţa triplă pre şése anĭ; ĕră ministrulŭ preşedinte *di Rudini* a declaratŭ în parlamentulŭ precum şi în senatulŭ italianŭ, că Italia va rĕmâné credinciósă alipiriĭ sale cătră puterile centrale, şi că tractatulŭ de alianţă cu acele puterĭ va fi deja de multŭ în vigóre, pre cândŭ va espirá tractatulŭ actualŭ. Este cunoscutŭ, că tractatulŭ actualŭ espiră cu finea anuluĭ trecutŭ. Aşa dară este unŭ faptŭ împlinitŭ, că alianţa triplă e renoită, şi astŭ-felŭ e probabilŭ că şi pacea se va puté susţiné încă multŭ timpŭ, de cumva nu vorŭ întrevení ceva împrejurărĭ neprevĕdute.

România.

Foile din capitala Românieĭ s'aŭ ocupatŭ în ḑilele trecute de proiectulŭ de căsătorie a principeluĭ moştenitorŭ Ferdinand. Se ḑice în faptă, că regina, spre a romanisá dinastia, ar dorí, ca principele Ferdinand să-şi iea de soţie pre o româncă, anume pre domnişóra Văcărescu, damă de onóre a regineĭ şi fétă a ambasadoruluĭ românŭ din Viena. Consiliulŭ de ministri însă, precum şi partidele parlamentare, în specialŭ liberaliĭ şi conservatoriĭ, suntŭ contrarĭ uneĭ asemenea căsătoriĭ, ma chiar şi regele Carolŭ. Diarulŭ oficiosŭ alŭ guvernuluĭ „Independence Romaine“ într'unŭ articulŭ de fondŭ face alternativa: orĭ principele îşĭ va realisá acestŭ proiectŭ, şi atuncĭ trebue să abḑică în favorulŭ fratelui sĕŭ maĭ micŭ Carolŭ, orĭ va renunţá voindŭ a fi rege alŭ Românieĭ: „ou la Couronne ou la passion“. Este decĭ neîndoiosŭ, că planulŭ acesta de căsătorie nu se va realisá, şi că planulŭ poeticŭ alŭ regineĭ va trebuí să cedeze înaintea consideraţiunilorŭ politice. Şi e şi bine aşa, căcĭ altcum uşorŭ s'ar puté iví érăşĭ competiţiunile cele vechĭ la tronŭ, carĭ atâta timpŭ aŭ sfăşiatŭ România.

Holanda.

În ḑilele trecute s'aŭ terminatŭ alegerile parlamentare din Holanda. În camera trecută catoliciĭ aŭ fostŭ în numĕrŭ preponderantŭ, şi astŭ-felŭ guvernulŭ a fostŭ conservatorŭ. Acum în urma unorŭ neînţĕlegerĭ şi certe ivite între catolicĭ, maioritatea este a liberalilorŭ. Anume aŭ fostŭ aleşĭ 53 liberalĭ, 24 catolicĭ, 19 antirevoluţionarĭ şi 2 radicalĭ. Nicĭ chiar eminentulŭ conducătorŭ alŭ partiduluĭ catolicŭ, domnulŭ Schaepman, nu a fostŭ realesŭ. Acum decĭ catoliciĭ vorŭ fi siliţĭ să sufere la cârmă unŭ guvernŭ liberalŭ. Se şi vorbesce, că ministru-preşedinte are să fie saŭ dlŭ Tat Vanpoortvliet saŭ dlŭ Roell, ambiĭ liberalĭ.

Corespondinţe.

Beiuşŭ 23 Iuniŭ 1891.

Onorată Redacţiune!

Vĕ rogŭ să binevoiţĭ a dá locŭ în „Unirea“ următórelorŭ şire, carĭ ilustrézĕ pre deplinŭ împrejurările, între carĭ trăimŭ, şi gradulŭ, la care a ajunsŭ şovinismulŭ între unĭĭ cetăţenĭ de aĭ nostri precum şi în ḑiaristica liberală.

Junĭĭ, carĭ aŭ depusŭ esamenulŭ de maturitate, avêndŭ în vedere lipsa şi starea sĕrmană a bibliotecеĭ junimiĭ gimnasiale, încă în decursulŭ anuluĭ şcolasticŭ aŭ intenţionatŭ a ţiné o producţiune teatrală-declamatorică în favorulŭ numiteĭ bibliotece; direcţiunea însă din motive fórte basate le-a denegatŭ concesiunea. Ast-felŭ terminulŭ petrecerĭĭ s'a pusŭ pre 22 Iuniŭ, cândŭ adeca aceĭ tinerĭ eraŭ absoluţĭ, şi *liberaţi de disciplina scolastică.* Conducătorulŭ lorŭ a fostŭ prof. V. Ştefănica, ca conducătorulŭ societăţiĭ de lectură a junimiĭ gimnasiale şi şi ca fostulŭ ordinarŭ alŭ claseĭ a VIII.

Ca critisătorĭ estetici aŭ cooperatŭ profesoriĭ V. Dumbrava şi C. Ardeleanŭ. Tinerĭĭ dobândiră dóuĕ domnişóre drăgălaşe pentru declamaţiunĭ românescĭ.

După ce s'aŭ pregătitŭ deplinŭ, făcură programa. Dóuĕ piese teatrale câte în unŭ actŭ: Rusaliile şi Vlăduţulŭ mamiĭ, intercalate cu treĭ declamaţiunĭ românescĭ, va să ḑică trĕbă curatŭ românéscă. Tipărescŭ invitaţiunile, le spedézĕ. Treĭ Domnişóre însoţite câte de unŭ ştudentŭ maturŭ îşĭ ieaŭ ostenéla de a vinde bilete între cetăţenĭ fără deosĕbire de naţionalitate. A incursŭ o sumă considerabilă, încâtŭ nu numaĭ spesele fusĕră acoperite, dar precum sciŭ, folosulŭ curatŭ încă se urcă la 100 fl. Spiritele eraŭ liniştite, ba mândre în vederea uneĭ petrecerĭ frumóse românescĭ, — cândŭ étă că nemijlocitŭ după vinderea biletelorŭ la a dóua ḑi apare în *„Szabadság“* din Oradea-Mare o corespondinţă din Beiuşŭ,

---

diilorŭ din Seminarŭ, permită-mi-se să ḑicŭ spre lauda cea maĭ mare a RR. Părinţĭ, ce-lŭ conducŭ, m'aŭ lăsatŭ şi acĭ pre deplinŭ încântatŭ.

Am numitŭ pre catoliciĭ din Moldova Românĭ, pentru-că orĭ care ar fi originea lorŭ — înţĕlegŭ a vorbí de populaţiunea catolică, care formézĕ şi acum unŭ mare contingentŭ saŭ aprópe maioritatea unorŭ judeţe din Moldova, ĕr nu in genere despre toţĭ catoliciĭ de pre la oraşe — eĭ în absoluta lorŭ maioritate nu grăescŭ altă limbă decâtŭ cea română, aŭ tóte drepturile cetăţenescĭ, suntŭ băştinaşĭ deja în patria românéscă, pentru care şĭ-aŭ vĕrsatŭ sângele în tóte vremurile şi chiar în ḑilele nóstre, cum prea frumosŭ se esprimă dlŭ Cogălniceanŭ, a treia parte din regimentele teritoriale dela Roman, Neamţŭ, Huşi, carĭ cu ósĕle lorŭ aŭ înalbitŭ câmpiile Bulgarieĭ, eraŭ catolicĭ, fiĭ aĭ aceleĭ populaţiunĭ catolice. Marele adevĕrŭ recunoscutŭ, cum amŭ vĕḑutŭ în alte timpurĭ şi de P. S. S. Melchisedecŭ, că este unŭ interesŭ naţionalŭ de a legá împreună tótă populaţiunea Românieĭ, nu trebue a se perde nicĭ odată din vedere. Sub acestŭ respectŭ mare, nespusŭ de mare este importanţa unuĭ Seminarŭ ca celŭ catolicŭ dela Iaşĭ; şi în consecinţă Mons. Camilli a făcutŭ unŭ adevĕratŭ serviţiŭ ţĕreĭ, cândŭ l'a instituitŭ cu binecuvîntarea gloriosuluĭ Pontifice Leonŭ XIII.

Salutare!

Philalet.

ce vérsă veninŭ şi puciósă asupra petrecerii românescĭ batjocurindu-o în terminĭ necualificabilĭ şi trăgêndŭ la respundere *întregŭ corpulŭ profesoralŭ* pentru spiritulŭ şi crescerea antipatriotică a tinerimiĭ, pentru că dacă crescerea ar' fi fostŭ patriotică, atuncĭ diletanţiĭ şi-ar fi adusŭ aminte, că afară de Lupescu şi Alesandri, pre carĭ nimenĭ nu-ĭ cunósce (!), esistă unŭ Arany, Petőfi, Jókai etc cunoscuţi în literatura universală, şi dacă româniĭ aŭ primitŭ florenulŭ pre de o parte cu inscripţie magiară, pentru ce le-a fostŭ ruşine a luá macarŭ o declamaţie magiară? În fine amenință cu mĕsurele cercurilorŭ competente!

Articulŭ amintitŭ din „Szabadság“ s'a scrisŭ înainte de producţiune cu câte-va dile, cu menirea evidentă, ca să teroriseze şi să înfrice.

Aranjatoriĭ voindŭ a evitá orĭ ce provocare saŭ póte scandalŭ, aŭ modificatŭ programa, luândŭ în programă şi poesia magiară *„Az obsitos“* de Garay, care a fostŭ predată cu multă isteţime.

Asta, după părerea mea, n'aŭ făcut'o înţelepţesce, de óre ce malcontenţa şi iritarea şoviniştilorŭ a fostŭ atâtŭ de mare, încâtŭ numaĭ prin retragere deplină eraŭ póte îndestuliţi, şi nicĭ decum prin predarea uneĭ poesiĭ magiare, fie câtŭ de lungă. Voiŭ să motivezŭ:

În séra de 22 Iuniŭ representaţiunea se începe în arena gătită spre acestŭ scopŭ în curtea ospĕtărieĭ opidane cu poesia „Copila frumósă“ de I. Vulcanŭ. După acésta începe piesa teatrală „Rusaliile“, şi cândŭ intră pre arenă *Galuscus,* étă cadŭ ca grindina petri, de câte ½ chilo, carĭ norocŭ, că n'aŭ făcutŭ pagubă în ómenĭ, dar' puţinŭ a lipsitŭ, că n'aŭ tocatŭ în capŭ pre 2 domnişóre şi pre unŭ tinĕrŭ!

Vĕ puteţi închipuí confusiunea publiculuĭ fórte numĕrosŭ, căcĭ din provincie încă aŭ venitŭ mulţi (între aceştia 3 notarĭ românĭ cu familiile dimpreună). Diletanţiĭ fiindŭ îmbărbătaţi nu şi-aŭ perdutŭ voea, ci s'aŭ produsŭ atâtŭ de frumosŭ, cu atâta desteritate şi isteţime, încâtŭ cugetaĭ, că n'aĭ trĕbă cu nisce tinerĭ şi fetiţe, ci cu actorĭ de multŭ rutinaţi. După producţiune a urmatŭ balŭ până târdiŭ cu cea maĭ mare însufleţire.

Écă dar până unde a ajunsŭ intoleranţa unorŭ ómenĭ. Nu potŭ răbdá nicĭ o mişcare culturală cu caracterŭ românescŭ.

Eroulŭ petrilorŭ a fostŭ unŭ învĕţăcelŭ de brutarŭ, carele a fostŭ prinsŭ numaĭ decâtŭ, aflându-se la elŭ încă 8 petri. A fostŭ deţinutŭ, dar' diminéţă eliberatŭ. S'a făcutŭ însinuare la pretură, cercetarea s'a promisŭ, dar' ca să fie satisfăcătóre, din presemne nu putemŭ aşteptá, pentru-că, precum se dă cu socotéla, şi nu fără temeiŭ, respectivulŭ învĕţăcelŭ a fostŭ plătitŭ anume, să dea cu petri, şi ast-felŭ să spargă petrecerea românéscă!

Despre desvoltarea ulterióră vĕ voiŭ încunoscinţá!

Salutărĭ cordiale!

Convocare.

Pre basa însărcinării primite dela comitetulŭ „Associaţiuniĭ transilvane pentru literatura română şi cultura poporuluĭ românŭ“ cu hârtia Nr. 132—1891, îmĭ ieaŭ voe a conchemá pre toţi membriĭ şi părtinitoriĭ Associaţiuniĭ din despărţĕmêntulŭ XXIV alŭ *Mureşŭ-Oşorheiuluĭ,* compusŭ din cercurile pretoriale I alŭ *Mureşuluĭ de josŭ,* II alŭ *Murĕşuluĭ de susŭ* şi V alŭ *Niragiuluĭ,* la o adunare în *Bandulŭ de Câmpie,* în localitatea şcoleĭ române gr.-cat., pre 1 Augustŭ st. n., sĕrbătórea S. Ilie, la 1 óră d. a. Obiectulŭ adunării va fi: *constituirea despărţĕmêntuluĭ,* adecă înscrierea de membri, alegerea directoruluĭ şi a subcomitetuluĭ.

M.-Oşorheiŭ, 2 Iul. st. n. 1891.

Vasiliŭ Hossu,
protopopŭ rom. gr.-cat.

Învitare la prenumeraţiune.

Cu începutulŭ luĭ Iuliŭ st. n. deschidemŭ abonamentŭ noŭ la „Unirea“. Preţurile suntŭ însĕmnate în fruntea foiĭ.

Onoratulŭ publicŭ cetitorŭ a pututŭ să se convingă din ţinuta observată până aicĭ de fóea nóstră, că noĭ ne-amŭ nisuitŭ a împlini programulŭ nostrŭ, apărându biserica şi şcólele şi prin acésta interesele cele maĭ de viéţă ale poporuluĭ nostru în contra tuturorŭ atacurilorŭ. În viitorŭ totŭ asemenea vomŭ purcede, spunêndu-ne totŭ-deauna cu tótă francheţa convingerea nóstră.

Ne rogămŭ deci de spriginŭ materialŭ şi moralŭ. Ceĭ abonaţi să ne rĕmână credincioşi; ceĭ ce restéză cu abonamentele, să le achiteze fără amânare, căcĭ cu abonamente restante nu se póte susţiné nicĭ o fóe; şi toţi să binevoéscă a ne câştigá noĭ abonenţi.

Redacţiunea şi Administraţiunea
„Unirii“.

Colecta cruceriuluĭ.

La colecta cruceriuluĭ iniţiată de noĭ în numĕrulŭ 16 alŭ „Unirii“ din a. c. s'aŭ asociatŭ:

În Archidiecesă. *Protopopiatulŭ Roşieĭ:* M. O. D. *Iuliŭ M. Montani,* v.-prot. în Zlatna, 393 s., OO. DD. *Alesandru Ciura,* p. în Abrudŭ, 739 s., *Iosifŭ Ciura,* v.-prot. şi p. în Bucium-şésa, 689 s., *Iuliŭ Poruţŭ,* p. în Câmpeni, 709 s., *Augustinŭ Meteşŭ,* p. în Cărpinişŭ 100 s., *Iosifŭ Arieşanŭ,* p. în Certegea, 675 s., *Georgiŭ Mogoşŭ,* p. în Corna, 158 s., *Nicolaŭ Todorescu,* p. în Feneşŭ, 190 s., *Andreiŭ Candrea,* p. în Lupşa, 815 s., *Ioanŭ I. Tordai,* p. în Ofenbaia, 72 s., *Nicolaŭ Coroiŭ,* p. în Ponorelŭ, 160 s., *Ioanŭ Maiorŭ,* p. în Roşia, 1306 s., *Radu Iantea,* p. în Sohodolŭ, 142 s. Parochiile *Bistra* cu 3728 s. şi *Muşca* cu 1392 s. s'aŭ angajatŭ a contribuí după puterĭ, avêndŭ marĭ spese cu bisericele. — *Protopopiatulŭ Indoluluĭ:* M. O. D. *Georgiŭ Suciŭ,* v.-prot. şi p. în Indolŭ, 670 s.

Aŭ solvitŭ. *In Archidiecesă:* P. O. D. *Vasiliŭ Hossu,* protop. şi p. în Murĕşŭ-Oşorheiŭ, 4 fl., O. D. *Artimonŭ Blăşanŭ,* p. în Obregea, 5 fl. 74 cr.

Până acum s'aŭ asociatŭ la colecta cruceruluĭ: *In Archidiecesă* 127,161 s. *In diecesa Oradeĭ-marĭ:* 2891 s. *In diecesa Lugoşuluĭ:* 2242 s. *In diecesa Gherleĭ:* 10,400 s.

Rogămŭ pre toţi venerabiliĭ protopopi şi parochi, ca să nu întârdie cu asociările lorŭ, căcĭ opera este mărĕţă şi resultatulŭ are să fie strălucitŭ. Numaĭ zelŭ! Ceĭ asociaţi potŭ să încépă deja solvirile. Înainte cu Dumneḑeŭ!

Noutăţi.

Recunoscinţă ministerială. La propunerea inspectoreluĭ r. u de şcole din comitatulŭ Albeĭ-Inferióre ministrulŭ r. u. de culte şi instrucţiunea publică cu recunoscinţă mulţămesce Escelenţieĭ Sale I. P. S. Metropolitŭ *Dr. Ioanŭ Vancea de Butésa* pentru jertfele aduse în folosulŭ instrucţiuneĭ şi in specie a crescereĭ fetiţelorŭ.

Din Archidiecesă. *Aureliŭ Popŭ Bota,* revisorulŭ Esactoratuluĭ archidiecesanŭ, fŭ denumitŭ profesorŭ suplente la Institutulŭ preparandialŭ din Blaşiŭ, ér în loculuĭ dînsuluĭ de revisorŭ fŭ denumitŭ *Iuliŭ Nistorŭ,* administratorŭ parochialŭ în Veza.

Inchiarea anuluĭ şcolasticŭ 1890/1 *la gimnasiulŭ superiorŭ gr. cat. din Blaşiŭ* s'a întêmplatŭ Marţi în 30 Iuniŭ st. n. La 7 óre diminéţa în sĕmnŭ de mulţămită luĭ Dumneḑeŭ s'a celebratŭ s. Liturgie, pontificândŭ Rssmulŭ dnŭ Iosifŭ Hossu, canonicŭ metrop. şi directorŭ gimn. subst., asistatŭ de corpulŭ profesoralŭ. La finea s. Liturgiĭ s'a cântatŭ docsologia „Mărire întru ceĭ de susŭ luĭ Dumneḑeŭ“. La 9 óre a. m. a avutŭ locŭ în spaţiósa sală de gimnastică publicarea clasificăţiunilorŭ, fiindŭ de faţă şi maĭ mulţi óspeţi. Rs. dnŭ canonicŭ Gavrilŭ Popŭ a deschisŭ solemnitatea prin o frumósă cuvîntare, arĕtândŭ tinerimiĭ, că sciinţa numaĭ aşa-ĭ va fi în adevĕrŭ folositóre, dacă va fi împreunată cu religiositatea. După acéstă vorbire profesoriĭ de clasă aŭ cetitŭ clasificările şi s'aŭ împărţitŭ premiile. În fine Rssmulŭ dnŭ Gavrilŭ Popŭ prin o cuvîntare scurtă a închiatŭ festivitatea, mulţămindŭ corpuluĭ profesoralŭ pentru ostenelele şi jertfele aduse în interesulŭ instrucţiuniĭ şi a educăţiuniĭ şi îdemnândŭ tinerimea la studiŭ şi la purtare bună.

La Institutulŭ preparandialŭ şi scólele normale închiarea anuluĭ şcolasticŭ a fostŭ în 28 Iuniŭ st. n.

Esamenele la gimnasiulŭ din Năsĕudŭ. Esamenulŭ scripturisticŭ de maturitate s'a ţinutŭ în 18—23 Maiŭ inclusive. La esamenŭ aŭ fostŭ admişi toţi şcolariĭ ordinarĭ din clasa a VIII în numĕrŭ de 16. Verbalulŭ a fostŭ în 16 Iuniŭ. Dela verbalŭ a fostŭ respinsŭ unulŭ pre basa scripturisticuluĭ insuficientŭ, s'aŭ retrasŭ patru şi s'aŭ supusŭ 11. Dintre aceştia 4 aŭ fostŭ decheraţi maturĭ cu prestaţiune eminentă, 2 maturĭ cu prestanţiune bună, 3 maturĭ, 1 respinsŭ la repetire după treĭ luni, şi 1 respinsŭ pre unŭ anŭ.

Esamenele s'aŭ ţinutŭ sub presidiulŭ directoruluĭ supremŭ Finály Henrik funcţionândŭ ca comisarŭ ministerialŭ Veres Ignácz, directorulŭ dela gimnasiulŭ de statŭ din Sibiiŭ.

Esamenele de clasă s'aŭ ţinutŭ în 19 şi 20 Iuniŭ făcêndu-se dóuĕ comisiuni esaminătóre. Marţi a fostŭ „Mărire întru ceĭ de susŭ“, cetirea notelorŭ, promovarea, împărţirea premielorŭ pentru elaboratele întrate la concursŭ. Numĕrulŭ şcolarilorŭ la finea anuluĭ a fostŭ: În Clasa I 57, II 39, III 41, IV 29, V 25, VI 15, VII 16 VIII 16. Obiectele de învĕţămêntŭ pre anulŭ şcolasticŭ 1891/1892 saŭ împărţitŭ între profesoriĭ la conferinţa de închiare numaĭ să fie spre bine.

Concurse pentru staţiuni docentale. — In Archidiecesă: *Topasâncraiŭ* din protopopiatulŭ Cluşuluĭ cu terminulŭ de 1 Aug. a. c. Emolumente: 200 fl. şi cuartirŭ. — *Hapria* în protopopiatulŭ Sebeşuluĭ cu terminulŭ de 10 Aug. Emolumente: 200 fl. şi cuartirŭ. *Galgău* în protopopiatulŭ Dergeĭ cu terminulŭ de 1 Aug. Emolumente: 120 fl., 15 jugere pămêntŭ parte arătorŭ parte fênaţŭ şi 4 orgii lemne focale.

In Diecesa Lugoşuluĭ: *Hunedóra* (cantorŭ-docentală) şi *Boutarulŭ superiorŭ* în protopopiatulŭ Ulpieĭ-Traiane (cu scaunulŭ în Grădisce). Emolumente: câte 200 fl., cuartirŭ naturalŭ şi lemne focale, la Hunedóra şi stolele îndatinate cantorale. Terminulŭ de concursŭ e 31 Iuliŭ. Concurenţiĭ până la terminele amintite aŭ să-şi subştérnă la respectivele oficiĭ protopopescĭ suplicele provĕḑute cu documentele prescrise de lege.

Premiare. Clerulŭ românŭ gr.-cat. din tractulŭ Băsĕscilorŭ — diecesa Gherleĭ — a oferitŭ unŭ premiŭ de 14 fl. v. a. pentru acelŭ învĕţătorŭ din tractŭ, care va arĕtá maĭ mare progresŭ în pomologie cu ocasiunea esamenuluĭ de vară. În urma raportuluĭ făcutŭ la conferinţa tractuală de primăvară, ţinută la 9 Iuniŭ în Urminisŭ premiulŭ s'a dejudecatŭ dlorŭ învĕţătorĭ: *Georgiŭ Simonca* din Asuagiulŭ de susŭ şi *Vasiliŭ Ghiţă* din Gârdani, ca celorŭ maĭ meritaţi. Premiulŭ se va susţiné şi pre anulŭ venitorŭ.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mihaílŭ Eminescu.

Studiŭ criticŭ.

(Continuare.)

Să considerămŭ acum pessimismulŭ luĭ Eminescu şi din unŭ altŭ punctŭ de vedere maĭ momentosŭ şi maĭ delicatŭ pentru întrégă viéţa şi desvoltarea nóstră românéscă.

În tótă comedia cu cultulŭ luĭ Eminescu nimicŭ nu ne-a atinsŭ aşa dorerosŭ ca trista împrejurare, că chiar tinerimea română a fostŭ trasă maĭ tare în vîrtegiulŭ cultuluĭ acestuia ruşinosŭ şi periculosŭ. Că aşa s'a întêmplatŭ, nu ne mirămŭ, căcĭ aşa e firea tinerimiĭ. Ea pre câtŭ de iute póte fi însufleţită la bine, pre atâtŭ de iute póte fi sedusă şi la rĕŭ. Ne dóre însă amarŭ în adêncululŭ inimeĭ nóstre, că ceĭ ce aŭ introdusŭ cultulŭ luĭ Eminescu, aŭ aflatŭ cu cale a se adresá maĭ tare cătră tinerime şi a o seduce, să între în templulŭ luĭ celŭ de josŭ spre a-lŭ tĕmâiá şi a i-se închiná. Căcĭ pre cândŭ alţĭ ómenĭ seduşĭ de cultulŭ acesta s'aŭ mulţămitŭ cu bucuria, că dacă e adevĕratŭ, ce se dice despre Eminescu, atunci avemŭ unŭ poetŭ mare românescŭ, şi acésta numaĭ spre onóre ne póte serví, pre atunci tinerimea în focululŭ eĭ escusabilŭ nu s'a mulţămitŭ numaĭ cu bucuria acésta laconică, ci ea a mersŭ multŭ maĭ departe. Ea a începutŭ cu idea de a înfiinţá o fóe pre numele luĭ Eminescu. Acum noĭ o atare fóe nu ne-o putemŭ închipuí, decâtŭ cu menirea de a lăţí ideile luĭ Eminescu pre o basă maĭ largă. Ea a începutŭ cu idea de a-ĭ ridicá luĭ Eminescu unŭ monumentŭ, care érăşĭ nu póte fi altŭceva decâtŭ o apoteosă a ideilorŭ luĭ săpată în pétră. Ea a eşitŭ cu cugetulŭ de a fundá o şcólă în locululŭ natalŭ aluĭ Eminescu, ceea ce érăşĭ nu póte însemná altŭ ceva decâtŭ ridicarea unuĭ monumentŭ culturalŭ, care să perpetueze în mijlocululŭ nostru ideile luĭ Eminescu.

Pentru tóte acestea tinerimiĭ nóstre iubite nu-ĭ vomŭ pune niciĭ o întrebare. Ne luămŭ libertatea însă a pune celorŭ ce aŭ începutŭ cultulŭ luĭ Eminescu o întrebare cu tótă francheţa, o întrebare, carea are dreptŭ să le-o pună orĭ ce Românŭ în interesulŭ Românimiĭ, ma orĭ ce omŭ în interesulŭ omenimiĭ. Şi întrebarea acésta este, cumcă carĭ suntŭ idealele acelea morale, de carĭ se póte însufleţí tinerimea română din poesiile luĭ Eminescu, după ce a fostŭ mânată până la unŭ atare cultŭ alŭ luĭ?

Sêmţimŭ bine confusiunea, în carea îĭ aduce întrebarea acésta pre toţĭ urdítoriĭ cultuluĭ luĭ Eminescu. Chiar pentru aceea însă insistămŭ cu tótă hotărîrea, ca să ne rĕspundă cu aceeaşĭ francheţă, cu care le-o amŭ pusŭ noĭ.

Heĭ! dar este greŭ a rĕspunde atunci, cândŭ te sêmţĭ vinovatŭ. Şi încă şi maĭ multŭ. Cândŭ te sêmţĭ vinovatŭ, aĭ voĭ să tacĭ, şi nu poţĭ. Căcĭ dacă tace graiulŭ, vorbesce faţa, pentrucă: *Heu quam difficile est, crimen non prodere vultu!*

Bine aŭ sciutŭ urdítoriĭ şi părtinitoriĭ cultuluĭ luĭ Eminescu, că în tóte poesiile luĭ nu este absolutŭ niciĭ unŭ idealŭ moralŭ nobilŭ, de care să pótă cineva dorí, ca să se însufleţéscă tinerimea. Pentru aceea toţĭ ceĭ ce l'aŭ încărcatŭ pre Eminescu cu atâtea laude, aŭ şi aflatŭ de bine a tăcé despre valórea morală a poesiilorŭ luĭ. Singurŭ Domnulŭ Gherea, care precum cu inteligința aşa şi cu sinceritatea îĭ întrece pre toţĭ ceĭalalţĭ, face în privinţa acésta escepţiune. Singurŭ dînsulŭ cutézá a dice, că *„înălţimea morală şi ideală a tendinţelorŭ luĭ Eminescu e maĭ pre josŭ decâtŭ înălţimea artistică“*, [1]) ceea ce după părerea nóstră atâta însémnă, că dacă dlŭ Gherea n'ar fi unŭ realistŭ de specia luĭ Zola şi n'ar avé aşa mare témă de opiniunea publică, sedusă şi de aceia, carĭ ar' fi gata a proscrie pre orĭ cine cutézá a nu se închiná luĭ Eminescu, atunci credemŭ că ar fi spusŭ apriatŭ, ce-ĭ zace póte pre inimă, şi acésta e, că în Eminescu nu e absolutŭ nice o tendinţă morală saŭ ideală.

Însă chiar tăcerea acésta a adoratorilorŭ luĭ Eminescu despre valórea morală a scrierilorŭ luĭ este o tăcere tare elocuentă. Căcĭ chiar ea arétă, că nice dînşiĭ nu află nice unŭ idealŭ adevĕratŭ moralŭ şi nobilŭ în tóte poesiile luĭ Eminescu. De unde tăcerea acésta a dînşilorŭ o putemŭ considerá de paliditatea aceea, ce cuprinde faţa vinovatuluĭ.

La iubire desinteresată si eroică de patrie şi naţiune, precum amŭ vĕdutŭ deja, poesiile luĭ Eminescu nu suntŭ în stare a însufleţí pre nimenĭ, ma chiar din contră multŭ maĭ iute suntŭ în stare a produce unŭ sêmţĕmêntŭ contrarŭ iubiriĭ acesteia în inimele tinerimiĭ.

La iubirea sciinţeĭ, înaintăriĭ şi civilisăţiuniĭ érăşĭ nu numaĭ că nu suntŭ acomodate a mişcá pre nimenĭ, ci încă ce e maĭ rĕŭ, suntŭ în stare a seduce tinerimea, să le despreţuéscă şi urésca, căcĭ elŭ îşĭ bate jocŭ de tóte tendinţele acestea ale omenimiĭ, ca de nisce nimicurĭ ceva maĭ marĭ, ce e dreptŭ, între celealalte nimicurĭ ale omenimiĭ, însă totuşĭ nimicurĭ.

La luptă dréptă, la suferinţă, la martiriŭ pentru ideale, cum va puté entusiasmá Eminescu, a cărui principiŭ este, că tinerimea *„să nu îndrăgéscă nimica“*, fără *„să rĕmână la tóte rece“*. (Glossa pag. 143).

La interesŭ sincerŭ şi plinŭ de zelŭ faţă cu lucrurile marĭ şi frumóse, ce se petrecŭ în lume, la studiarea lorŭ şi la sugerea învĕţăturei pentru viéţă, ce zace ascunsă în ele, cum va puté însufleţí Eminescu tinerimea, cândŭ elŭ o învéţă, ca de câte orĭ se întêmplă aşa ceva în lume, ea totŭ-deauna *„să se aşeţe deoparte“*, şi să nu se intereseze de atarĭ *„scomote deşerte“*. (Pag. 144.)

La umanitate, filantropie, simpatie, compătimire şi ajutorŭ celorŭ lipsiţĭ, mângăere celorŭ întristaţĭ, cum va fi în stare să mişce inima tinerimiĭ Eminescu cu principiulŭ, că de câte orĭ vedemŭ ómenĭ plângêndŭ, să ne tragemŭ în unŭ coltŭ şi să cugetămŭ numaĭ la aceea, ce putemŭ învĕţá din nĕcasulŭ lorŭ. (Pag. 145 şi pag. 19 unde Eminescu ride de „durerile străine“.)

La activitate încordată şi perseverantă spre ştergerea miseriilorŭ din mijlocululŭ omenimiĭ, activitate démnă de sufletele cele maĭ marĭ şi maĭ nobile, nu numaĭ că nu se încércă Eminescu a însufleţí tinerimea, ci îĭ inspiră fatalisticulŭ principiŭ, că nice să nu spereze, că va puté delătură miseriile acestea. (Pag. 146.)

La luptă cu valurile, ademenirile şi decepţiunile lumiĭ Eminescu în locŭ de a se silí să însufle curajŭ tinerimiĭ, o învéţă, că de câte orĭ va trebuí să dea peptŭ cu ele în lume, totŭ-deauna să se străcóre pre de laturĭ ca ostaşulŭ laşŭ, care cércă locurĭ, potece ascunse şi întunereculŭ spre a fugí din luptă. (Pag. 146.)

La procurarea cu lucru, trudă şi ostenélă onestă şi cu paciinţă a uneĭ fericirĭ şi mulţămirĭ pre câtŭ e cu putinţă în lume, nu póte să îndemne Eminescu tinerimea, cândŭ îĭ dice, că spre lucrurĭ de acestea *„să nu-şĭ încline cumpĕna rece a gândiriĭ“*. (Pag. 144.)

La o iubire erotică nobilă, ideală, armonică şi convenabilă superiorităţiĭ omuluĭ de cultură amŭ vĕdutŭ deja cu multă durere, că poesiile luĭ Eminescu nu numaĭ că nu îndémnă tinerimea, ci o seducŭ în privirea acésta la degenerare în animalismŭ bestialŭ.

La preţuirea demnităţiĭ omenescĭ, din care resultă atâtea tendinţe nobile, ce aceea-şĭ demnitate o înalţă din ce în ce maĭ tare şi maĭ susŭ pre scara idealismuluĭ, cum póte să însufleţéscă tinerimea Eminescu, cândŭ în pornografica poemă „Calinŭ“ finesce cu aceea, că alături cu o nuntă omenéscă pune şi o nuntă de animale, purecĭ, bonsarĭ, carĭ, ţinţarĭ şi alte bejăniĭ, ca să arete, că omulŭ cu nimicŭ nu este maĭ pre susŭ decâtŭ vietăţile acestea de multe orĭ moleste omuluĭ.

În urmă la iubirea şi practica cea grea şi spinósă a vîrtuţiĭ, cum îndémnă Eminescu tinerimea, amŭ vĕdutŭ deja, cândŭ amŭ fostŭ siliţĭ a citá strofa acésta vrednică să o cânte nu tinerimea, ci criminaliştiĭ în închisorĭ:

»Decĭ cum voescĭ tu, poţĭ urmá cărarea,
»Fi nobilŭ saŭ pĕtatŭ de crime,
»Acela-şĭ pratŭ, aceea-şĭ adêncime,
»Şi moştenirea ta şi-a totŭ: uitarea«.

Unuĭ dintre lăudătoriĭ luĭ Eminescu vorbindŭ despre poesia, în care ocurŭ versurile acestea, dice, că cuprinde versurĭ de o unică frumseţă, deşi în cele vre-o patru strofe ale eĭ nu este chiar nice o legătură. [1]) La *„frumseţa“* acésta *„unică“* din poesia acésta suntemŭ atâtŭ de liberĭ a ne face o mică observare. Precum póte să védă orĭ cine, Eminescu în versurile acestea croesce aceea-şĭ *„adêncime“* şi pentru ceĭ virtuoşĭ şi pentru criminaliştĭ. Din câtŭ ne este nóuĕ cunoscutŭ, în România pentru criminaliştĭ este reservată o *„adêncime“* fórte mare, adecă: *ocna,* în care aŭ să lucre pănă la mórte. Nóuĕ ne place a crede, că lăudătoriĭ luĭ Eminescu suntŭ toţĭ ómenĭ virtuoşĭ şi nobilĭ. Chiar pentru acésta nu ne-ar plăcé a-ĭ vedé după gustulŭ luĭ Eminescu în aceeaşĭ *„adêncime“,* în care suntŭ în România criminaliştiĭ, căcĭ dacă s'ar vedé acolo, atunci tare credemŭ, că pusĕţiunea acésta la nice o întêmplare nu li-s'ar păré de o *„unică frumseţă“*, şi ar blăstĕmá pre urdítorulŭ pusĕţiuniĭ acesteia, de ar fi chiar şi Eminescu.

Ne pare tare rĕŭ, că dlŭ Diaconovich, care cu revista sa germână „Românische Revue“ a făcutŭ atâtea serviţiĭ frumóse causeĭ nóstre românescĭ, a aflatŭ cu cale a publicá în traducere germână poesia acésta monstru aluĭ Eminescu, carea maĭ multŭ ne compromite înaintea străinilorŭ. [1]) Căcĭ ce ideă potŭ să-şĭ facă străiniĭ despre noĭ, cândŭ ca unŭ ce classicŭ în literatura nóstră, le întindemŭ pre mésă cele dóuĕ versurĭ de maĭ susŭ, pre carĭ traducătorulŭ le dă în limba germână cu cuvintele următóre:

„Geh deinen Lebensweg nach Willen und Ermessen.
„Ob gut, ob bös, wenn selbst zum Mord man griffe. [2])

Cetitoriĭ nostri nu ne vorŭ luá în nume de rĕŭ, dacă faţă în faţă cu versurile acestea immorale aluĭ Eminescu vomŭ reproduce versurĭ analóge despre acelaşĭ lucru din scrierile unuĭ adevĕratŭ geniŭ, preţuitŭ tare multŭ de securŭ şi de toţĭ adoratoriĭ luĭ Eminescu. Acesta este Calderon, marele dramaturgŭ spaniolŭ, cu care dacă nu ne-ar silí seriositatea lucruluĭ, ar fi unŭ mare pĕcatŭ a-lŭ asĕmĕná şi de departe numaĭ pre Eminescu.

Étă cum în traducere germână fórte bună vorbesce Calderon despre acelaşĭ lucru în admirabila sa dramă *„Viéţa unŭ visŭ“:*

„Ich weiss, dass dieses Lebens schönstes Glück
„Hinschwindet wie ein Traum, und dass zurück
„Nichts bleibt von allem, was wir hatten,
„Als die Erinnerung an unsre Thaten.“ [3])

Dacă răzĕmaţĭ numaĭ pre auctoritatea, ce ne-o inspiră geniulŭ în sine, ne vomŭ pune întrebarea, cumcă care dintre aceştĭ doĭ, Eminescu saŭ Calderon a spusŭ adevĕrulŭ, atunci nu ne îndoimŭ nice unŭ momêntŭ, că Calderon va eşí învingătorŭ. Dacă însă ne vomŭ întrebá inima nóstră, că óre ce-ĭ convine eĭ, şi ce este maĭ conformŭ natureĭ nóstre omenescĭ, democraţia immorală aluĭ Eminescu, care crima o pune în acelaşĭ rangŭ cu vîrtutea, omicidiulŭ cu filantropia, tirănia cu martiriulŭ, saŭ dóră aristocraţia morală aluĭ Calderon, care dă vîrtuţiĭ drepturĭ nobilitare în societate, drepturĭ, carĭ crimeĭ le denégă, atunci ea de securŭ ne va da

[1]) Critice pag. 176.

[1]) »Convorbirĭ literare« 1890 Nr. 11.
[1]) »Românische Revue« Ianuarie 1891.
[2]) Mergĭ pre calea vieţiĭ tale după voinţa şi chibzuinţa ta. Poţĭ fi bunŭ saŭ rĕŭ, câtŭ să şi uciđi.
[3]) Eŭ sciŭ, că fericirea cea maĭ frumósă a vieţiĭ acesteia pere ca unŭ visŭ, şi din totŭ ce amŭ avutŭ, nu rĕmâne nimicŭ înderĕptŭ decâtŭ suvenirulŭ faptelorŭ nóstre.

rĕspunsulŭ categoricŭ, că Calderon a vorbitŭ din inima nóstră curată şi virgină omenéscă, éră Eminescu din o minte stricată, coruptă şi desfrênată. Calderon a păstratŭ demnitatea omenéscă, éră Eminescu a batjocorit'o. La Calderon omulŭ este omŭ, la Eminescu bestie.

În şciinţa moraleĭ motorulŭ principalŭ alŭ faptelorŭ omenescĭ nu este consciinţa suveniruluĭ faptelorŭ nóstre între ómenĭ. Este însă pentru aceea suvenirulŭ acesta unŭ motivŭ puternicŭ alŭ moraleĭ. De unde celŭ ce subminézăşi motivulŭ acesta ca Eminescu, acela clătină în mare mĕsură însă-şĭ morala. Căcĭ ce moralitate mai putemŭ aşteptá dela acela, care este atâtŭ de blasatŭ, câtŭ nu-ĭ pasă nicĭ câtŭ de puţinŭ, ce suvenirŭ lasă în urma sa faptele sale între ómenĭ. Adevĕratŭ, că multe fapte omenescĭ, şi încă de multe orĭ din cele mai eroice se uită în scurtŭ timpŭ, căcĭ nu suntŭ toţĭ ómeniĭ meniţĭ a căpĕtá locŭ în istoria omenimiĭ. Însă unŭ suvenirŭ óre care aŭ tóte faptele nóstre cunoscute, şi pre câţĭ ómenĭ nu duce la bine, şi nu abate dela rĕŭ numaĭ cugetulŭ la suvenirulŭ acesta. Pentru aceea ar fi vaĭ de omenime, dacă ea n'ar' fi avutŭ tot-deauna atâta minte şi judecată sănĕtósă, câtŭ în maioritatea eĭ să nu se acomodeze nicĭ cândŭ principiuluĭ acestuia aluĭ Eminescu. Ma dacă bărbaţiĭ marĭ de spiritŭ şi înalţĭ de puseţiune s'ar' inspirá în faptele lorŭ de unŭ principiŭ atâtŭ de fatalŭ ca acesta, atuncĭ istoria n'ar' mai avé în registrulŭ sĕŭ decâtŭ Herostraţĭ, Efialţi şi flagele ale omenimiĭ.

Blândulŭ şi genialulŭ Schiller în viéţă a avutŭ multŭ mai multe cause de a devení pessimistŭ, decâtŭ cum a avutŭ Eminescu. Şi totuşĭ Schiller nu dice ca Eminescu, că fără grige putemŭ fi virtuoşĭ saŭ criminaliştĭ, căcĭ numaĭ uitarea avemŭ să o aşteptămŭ după faptele nóstre, ci cu multŭ adevĕrŭ îndémnă omenimea la virtute cu cuvintele: Die Weltgeschichte ist das Weltgericht = istoria lumiĭ este judecata lumiĭ. Şi fiindŭ-că aşa este, de judecata acésta a lumiĭ aŭ avutŭ, aŭ, şi vorŭ avé tot-deauna ceĭ maĭ mulţĭ ómenĭ atâta respectŭ, câtŭ putemŭ şă dicemŭ, că consciinţa judecăţiĭ acesteia a produsŭ şi va produce în lume multe, fórte multe fapte nobile şi marĭ, şi a delăturatŭ şi va delăturá multe, fórte multe fapte rele, ca totu atâtea isvóre de nefericirĭ şi suferinţe pentru omenire.

Heĭ! dară ce are de a face poesia cu morala, ne vorŭ strigá destuĭ din închinătoriĭ luĭ Eminescu? Poesia trebue să se judece după legile esteticeĭ şi nu ale moraleĭ? Poetulŭ n'are să fie unŭ ascetŭ, ci unŭ cavalerŭ. Da! scimŭ, că mulţĭ fanatisaţĭ de aşa numita estetică realistă pre acésta o separézăcu totulŭ de orĭ ce morală, şi o atare întrebare nicĭ nu ne surprinde.

Le punemŭ însă tuturorŭ acestora şi noĭ numaĭ o întrebare. Să ne spună adeca, cumcă póte fi óre frumosŭ în sine ceea ce este immoralŭ, orĭ va profesá cine-va morala creştină, orĭ aşa numita morală civilă din catechismele republicane din Francia, orĭ morala evoluţionistă aluĭ Stuart Mill şi Spencer? Óre furulŭ, ucigaşulŭ, desfrênatulŭ póte să fie vre-odată frumosŭ în sine? Ore domniĭ aceştia s'ar' lăsá să-ĭ ucidă unŭ ucigaşŭ tiranŭ numaĭ pentru cá să producă unŭ tablouŭ frumosŭ alŭ uciderii în sine?

Nu voimŭ prin acésta a susţiné, că ceea ce e immoralŭ şi rĕŭ în sine, nu póte avé absolutŭ nicĭ unŭ locŭ în artă şi în specialŭ în poesie. Aşa ceva ar' fi şi cu neputinţă. Ci dacă trebue să între rĕulŭ moralŭ în artă şi poesie, atuncĭ nu are nicĭ cândŭ să fie scopŭ, ci numaĭ mijlocŭ spre preamărirea bunuluĭ moralŭ.

Prin bisericele gotice între sculpturile cele multe vinŭ şi dracĭ înainte, însă eĭ ţinŭ de comunŭ în spate columnele, pre carĭ suntŭ sculpaţĭ îngeriĭ şi sfinţiĭ, ca să se simboliseze, că şi rĕulŭ moralŭ are să servéscă bineluĭ moralŭ.

În anticitate pictorulŭ Timomachŭ a depinsŭ pre Medea cea ucigătóre de fiiĭ sĕĭ nu cândŭ ĭ-a ucisŭ, ca să ne desfătămŭ în o scenă aşa barbară, ci în momêntulŭ, cândŭ iubirea de mamă se luptă cu jalusia, ca să vedemŭ, ce putere mare este iubirea de mamă, care pune pedecĭ şi pasiunilorŭ celorŭ maĭ marĭ. Harpia Medea servesce aci glorificăriĭ sêmţuluĭ celuĭ maĭ nobilŭ din inima uneĭ femeĭ, sêmţuluĭ de mamă, şi pentru aceea Medea luĭ Timomachŭ este unŭ capŭ de operă.

Unŭ altŭ pictorŭ slabŭ însă a depinsŭ pre aceea-şĭ Medeă în momentulŭ furieĭ, cândŭ e gata să se apuce de uciderea copiilorŭ, cândŭ acum nicĭ unŭ sêmţŭ bunŭ nu maĭ este în ea. La acesta Harpia Medea nu maĭ servesce glorificăriĭ bineluĭ ca la Timomachŭ. De aceea cândŭ a vĕdutŭ chipulŭ acesta unŭ poetŭ cu gustŭ esteticŭ a strigatŭ: *La draculŭ cu tine, ucigătóre de fiiĭ şi în imagine.* [1])

Ma şi atuncĭ, cândŭ s'ar' părĕ, că în unŭ productŭ de artă orĭ ce consideraţiune şi scopŭ moralŭ este delăturatŭ, şi atuncĭ nu rĕulŭ moralŭ în artă este, care ne desfătézăci puterea geniuluĭ, la privirea căreia consciinţa demnităţiĭ omenescĭ, fiindŭ satisfăcută şi mulţămită devine maĭ puternică, maĭ intensivă şi maĭ plăcută. Cine de pildă .a descrisŭ vre-odată pre diavolulŭ aşa bine în tóte lucrările şi mişcările inimeĭ luĭ ca Milton? Pre dreptulŭ dice Goethe, că diavolulŭ luĭ Milton este ca diavolŭ fórte bravŭ. Şi totuşĭ cetindŭ Paradisulŭ perdutŭ aluĭ Milton ne desfătămŭ noĭ óre în figura cea atâtŭ de naturalŭ descrisă a diavoluluĭ ca atare? Nu! nicĭ pre departe. Ci ne desfătămŭ în geniulŭ luĭ Milton, care şi în întunereculŭ inimeĭ şi faptelorŭ diavolescĭ e pătrunsŭ aşa adêncŭ. Milton este, pre care îlŭ admirămŭ noĭ, şi nu diavolulŭ, éră în Milton admirămŭ puterea cea mare a gândiriĭ şi sêmţiriĭ omenescĭ, care ne strigă: Vedĭ omule, câtŭ de mare eştĭ tu, cum geniuluĭ tĕŭ se plécă şi diavolulŭ, şi stă înaintea ta, ca să-lŭ prindĭ în jugŭ ca pre unŭ animalŭ domesticŭ! Şi apoĭ ce póte fi maĭ moralŭ, ca ceea ce ridică şi înalţă în noĭ consciinţa demnităţiĭ omenescĭ?

Cetitoriĭ ne vorŭ ertá digresiunea acésta estetico-morală, fiindŭ-că amŭ voitŭ a chiarificá lucrulŭ cu aceia, carĭ bine sciŭ, că în Eminescu tinerimea nóstră iubită, speranţa venitoruluĭ nostru nu póte aflá nicĭ unŭ idealŭ nobilŭ şi moralŭ, de care să se pótă însufleţí în gréua problemă a vieţiĭ, ce o aştéptă. Ca însă se mântuéscă cu orĭ ce preţŭ „geniulŭ“ de perire, îlŭ aşédă în câmpulŭ acela alŭ esteticeĭ, unde crescŭ numaĭ florile frumosuluĭ esteticŭ şi nu şi spiniĭ bunuluĭ moralŭ, ca şi cum n'ar' voĭ să scie, ca Greciĭ anticĭ, „pedagogiĭ omenimiĭ în ale frumosuluĭ“, bunuluĭ şi frumosuluĭ ĭ-aŭ ridicatŭ numaĭ unŭ singurŭ templu ca la doĭ gemenĭ nedespărţiţi în cuvîntulŭ: *καλὸν κἀγαθὸν*, ce se folosesce tot-deauna, cândŭ se vorbesce despre frumosulŭ adevĕratŭ.

Tinerimea este astădĭ ca ipnotisată de cultulŭ luĭ Eminescu. Voinţa eĭ este în mânile celorŭ ce aŭ produsŭ cultulŭ acesta periculosŭ în mijloculŭ eĭ, ca în mânile ipnotisatorilorŭ. Chiarŭ acum s'a maĭ ivitŭ în mijloculŭ tinerimiĭ şi cugetulŭ de a aduná totŭ ce s'a scrisŭ despre Eminescu, cu tóte că unŭ atare cugetŭ nu ne este cunoscutŭ să se fi ivitŭ în mijloculŭ tinerimiĭ faţă cu neuitatateĭ Alesandri, Bolintineanŭ şi Murĕşanŭ, poeţiĭ ce aŭ cântatŭ nu din inima sbârcită aluĭ Schopenhauer, ci din inima nóstră curată românéscă. Pentru aceea prevedemŭ, că încă n'a sositŭ timpulŭ, ca cuvintele nóstre să pótă străbate pretutindenea în inima eĭ atâtŭ de bună, şi o! atâtŭ de sedusă!

Desastrele, ce le-a causatŭ Eminescu şi le va causá încă în tinerimea română, suntŭ multe. Ne dóre şi de tinerimea de dincolo, dară maĭ tare ne dóre de a nóstră cea de din cóce. Împrejurările, în carĭ trăimŭ noĭ, poftescŭ dela tinerimea nóstră de dincóce o energie, unŭ zelŭ, o constanţă şi o însufleţire pentru virtute câtŭ se póte maĭ intensivă, ca să ne putemŭ croí sórtea aceea, la care aspirămŭ. O tinerime fără de aceste îngrópă în peptulŭ sĕŭ totŭ venitorulŭ nostru. Şi ce durerosŭ! Chiarŭ acum a maĭ venitŭ preste noĭ şi nefericirea, că tinerimea nóstră este sedusă a se îndulcí de slabele producte ale unuĭ omŭ blasatŭ, immoralŭ şi ordinarŭ ca Eminescu, carĭ stingŭ din peptulŭ tinerimiĭ orĭ ce focŭ şi însufleţire ideală. Să scie tinerimea nóstră, că cultulŭ luĭ Eminescu a purcesŭ în mare mĕsură din grandomonia uneĭ direcţiuni, care cu cultulŭ acesta voesce să se ridice pre sine la rangulŭ de lucru epocalŭ, éră bietulŭ Eminescu îĭ servesce numaĭ de piedestalŭ. Aceştĭ ómenĭ n'aŭ nicĭ durere de noĭ şi nu ne cunoscŭ nicĭ nĕcasurile nóstre, nicĭ că de ce tinerime avemŭ noĭ lipsă în tristele împrejurărĭ, în carĭ ne aflămŭ.

Pentru aceea dicemŭ din inimă românéscă sângerată tinerimiĭ nóstre de din cóce de Carpaţĭ, că de câte orĭ va luá poesiile luĭ Eminescu în mână, totŭ-deauna să-şĭ reîmprospeteze în memorie cuvintele bĕtrânuluĭ Virgiliŭ:

„Qui legitis flores et humi nascentia fraga,
„Frigidus, o pueri, fugite, hinc latet anguis in herba. [1])

Éră cândŭ cetindu-le va vení în ispită de a cădé în desperăţiunea filosofică aluĭ Schopenhauer cârţăită în versurile luĭ Eminescu, atuncĭ să-şĭ aducă aminte de cuvintele altuĭ bĕtrânŭ espertŭ:

„Rebus in adversis animum submittere noli,
„Spem retine, spes una hominem nec morte relinquit. [2])

Saŭ dacă, ce e maĭ multŭ, se va stîrní în ea cugetulŭ de a primí pentru viéţă morala cea desfrênată din poesiile luĭ Eminescu, atuncĭ să-şĭ aducă aminte de dicerile altorŭ doĭ bĕtrânĭ:

„Potius mori, quam foedari!“ [3])

şi

„Summum crede nefas animam praeferre pudori,
„Et propter vitam vivendi perdere causas.“ [4])

Éră acum întorcêndu-ne la idea de a perpetuá prin vre unŭ institutŭ ideile din scrierile poetice aluĭ Eminescu, erotismulŭ şi pessimismulŭ luĭ Schopenhauer, atuncĭ, că prin ce institutŭ s'ar' puté perpetuá erotismulŭ luĭ, nu e lipsă să maĭ spunemŭ, căcĭ póte scĭ orĭ cine. Ne rĕmâne pessimismulŭ luĭ Schopenhauer. Pentru sufletele consecente, în carĭ s'a încuibatŭ pessimismulŭ acesta prin poesiile luĭ Eminescu, şi carĭ chiarŭ din causa consecinţeĭ nu potŭ împăcá viéţa liniştită cu o atare filosofie, nu esistŭ decâtŭ dóuĕ uşĭ de scăpare din închisórea „esistinţeĭ“, şi acestea suntŭ: nebunia şi suicidiulŭ. Pentru nebunĭ esistŭ institute, éră pentru suicidĭ se dice, că încă ar esistá în cetăţile din Anglia o specie de case provĕdute cu arme şi veninurĭ, în carĭ potŭ întrá orĭ şi cândŭ ómeniĭ cuprinşi de *spleen* spre a se sinucide. Dóuĕ institute de genurile acestea, unulŭ pentru nebunĭ şi altulŭ pentru suicidĭ, şi în mijlocŭ alŭ treilea, pre care l'amŭ indicatŭ şi nu-lŭ numimŭ cu numele nicĭ acum, ar' perpetuá tare bine ideile luĭ Eminescu. Să scrie însă în fruntea poesiilorŭ luĭ Eminescu cuvintele de pre pórta infernuluĭ luĭ Dante:

„Per me si va tra la perduta gente!“ [1])

Éră pre frontispiciulŭ institutelorŭ cuvintele de pre aceea-şĭ pórtă:

„Lasciate ogni speranza voi ch' entrate![2])

Atâta despre cuprinsulŭ poesiilorŭ luĭ Eminescu.

(Va urmá.)

[1]) ἐρρε καὶ ἐν κήρῳ παιδοκτόνε.

[1]) Copiĭ! carĭ culegeţĭ florĭ şi fragĭ depre pămêntŭ, fugiţĭ de aicĭ, că în érbă stă ascunsŭ unŭ şerpe.

[2]) Nu te descuragiá în lucrurile adverse, ci speréză, căcĭ singurŭ speranţa nu-lŭ părăsesce pre omŭ nice la mórte.

[3]) Maĭ bine mórte decâtŭ contaminare.

[4]) In traducere liberă: Maĭ bine mórte, decâtŭ immoralitate, ca nu cumva să perdĭ dreptulŭ de a maĭ trăí.

[1]) Prin mine se merge la gintea cea perdută!

[2]) Lăsa-ţĭ tótă sperarea, ceĭ ce intraţĭ!

Aventurele ultimuluĭ Abencerrage.

Novelă de **F. R. Chateaubriand.**

Introducere.

Pre acea peninsulă mare din partea sud-vestică a Europeĭ, carea se estinde dela Pireneĭ până la Oceanulŭ Atlanticŭ şi care formézăde presente regatele Spania şi Portugalia, aŭ fundatŭ Visigoţiĭ pre la începutulŭ anuluĭ 411 sub regele lorŭ *Wallia* unŭ imperiŭ independentŭ. Acestŭ imperiŭ, slăbitŭ prin domnitorĭ

amăriți și reĭ, precum și prin discordie între ceĭ mai marĭ, nu a pututŭ resistá atacurilorŭ Arabilorŭ, carĭ în vécŭlŭ alŭ șeptelea cu focŭ și sabie cercară a deschide întrare liberă în tóte țĕrile pentru credința mohamedană. În bătaia dela *Xeres de la Frontera* (711) Goții aŭ fostŭ bătuți. Domnia estinsă a lorŭ încétă, ér în locŭlŭ eĭ apărură Arabiĭ, carĭ aicĭ aŭ fostŭ numiți *Maurĭ*. Numaĭ în provinciile nordice se maĭ țineaŭ Goții în putere, și de aicĭ apoĭ năvălindŭ din cândŭ în cândŭ din ascunzĕtórele lorŭ, începură războiulŭ pentru libertate în contra Maurilorŭ. Lupta decurgeá cu norocŭ schimbăciosŭ: la începutŭ Maurii aŭ fostŭ maĭ tarĭ; cândŭ însă cu timpulŭ popórĕle maurice și domniĭ lorŭ fură totŭ maĭ multŭ desbinați prin gelosie și prin certe religióse, atuncĭ noroculŭ armelorŭ îĭ părăsì, și o provincie după alta fură perdute. Celŭ maĭ strălucitŭ luptătorŭ contra Maurilorŭ a fostŭ eroulŭ spaniolŭ *Don Rodrigo Diaz conte de Bivar,* numitŭ de comunŭ *Cid,* adecă Domnŭ.

În prima jumĕtate a vécŭlŭĭ alŭ XI-lea elŭ a făcutŭ tributarĭ pre principiĭ arabĭ din Sevila și Toledo, și a reocupatŭ în curêndŭ érăși frumósa Valenciă. Din singuraticele provinciĭ reocupate se formară totŭ atâtea regate. Cele maĭ puternice dintre acestea eraŭ Castilia și Aragonia. Cu acestea dóuĕ se unirĕ cu timpulŭ și celealalte maĭ micĭ, și așa puterea creștinilorŭ crescŭ într'unŭ modŭ estraordinarŭ. În anulŭ 1220 creștiniĭ reportară la Tolosa, în munțiĭ Sierra-Nevada o învingere strălucită asupra Maurilorŭ, și de atuncĭ înainte puterea acestora mergeá cu pașĭ uriașĭ spre apunere. În acelașĭ vécŭ regiĭ Aragonieĭ ocupară posesiunile arabe din Murcia, Valencia, Malorca si Minorca, și după *„vespera siciliană“* (întêmplată și începută în Palermo la 30 Martiŭ 1282) Sicilia încă se alipì lângă Aragonia. Regiĭ Castilieĭ încă ocupară pre încetulŭ Cordova, Sevila și Cadixulŭ, ér Maurilorŭ nu le maĭ rĕmase decâtŭ Granada, dar și acésta în curêndŭ le fŭ răpită.

În anulŭ 1469 regele de Aragonia Ferdinand Catolicŭlŭ a luatŭ în căsătorie pre Isabela moștenitórea tronuluĭ Castilieĭ. Deși regatele lorŭ eraŭ guvernate deosebitŭ, totuși acea legătură a avutŭ dreptŭ urmare unirea întregeĭ puterĭ creștine din Spania. La dorința blândeĭ sale soțiĭ Ferdinand a datŭ năvală asupra Granadeĭ, ultimeĭ posițiunĭ inamice. Toțĭ Mauriĭ, câțĭ maĭ rĕmaseră în țéră, se refugiaseră aicĭ. În decursŭ de dece anĭ eĭ se luptară desperați pentru gloria și domnia strămoșilorŭ; dar armele creștine rĕmaseră învingătóre, și în an. 1492 și Granada fŭ cucerită. — Și dela acéstă perióda se. începe și narațiunea presentă.

(Va urmá.)

Bibliografie.

Muresianu András. Tanulmány az erdélyi rumán irodalom köréből. Irta Branisce Valér. Budapest 1891. A szerző sajátja. — Broșura acésta este unŭ studiŭ asupra poetuluĭ Mureșanŭ. Putemŭ însă să dicemŭ, că este și o apologie a talentuluĭ poeticŭ aluĭ Mureșanŭ în contra luĭ Maiorescu și altiĭ dii minorum gentium, carĭ négă luĭ Mureșanŭ orĭ ce capacitate poetică. Și ca apologie putemŭ să dicemŭ, că este și succesă.

Una însă ne-a bătutŭ tare la ochĭ. Și acésta este, că precândŭ autorulŭ apĕrândŭ pre Mureșanŭ combate cu succesŭ și spiritŭ o greșélă din cele multe aluĭ Maiorescu, pre atuncĭ subscrie pĕcatulŭ celŭ nertatŭ alu unora, că Eminescu este celŭ maĭ mare poetŭ naționalŭ alŭ Românilorŭ. Póte autorulŭ n'a observatŭ, că în combaterea luĭ Mureșanŭ prin Maiorescu și altiĭ nice pre departe n'a jucatŭ ambițiunea personală așa mare rolă, ca în ridicarea luĭ Eminescu acolo, unde este o rușine pentru literatura nóstră.

Să maĭ cetéscă autorulŭ numaĭ odată versurile din Eminescu, carĭ le-a luatŭ de motto la broșura sa, și credemŭ, că va vedé, ce capŭ confusŭ și lipsitŭ de inspirațiunĭ poetice a fostŭ Eminescu. Versurile aceste suntŭ din poesia aceea aluĭ Eminescu, în care ca în nice una și-a încordatŭ tóte puterile, ca să producă ceva de valóre. Și totuși putemŭ să dicemŭ, că în cele 6 versurĭ dacă nu maĭ multe, apoĭ șese absurdităț suntŭ de securŭ. *„A scutură lanțulŭ cuiva cu o voce* **ruginită**“, *„a rumpe córde de aramă cu o mână* **amorțită**“, a laudá pre cineva cu aceea, că-ĭ dicĭ, că: *„apune ca unŭ astru“*, credemŭ că nu suntŭ sentințe, carĭ să merite a fi luate ca motto de unŭ tinĕrŭ de așa bună speranță ca autorulŭ.

În urmă maĭ adaugemŭ numaĭ atâta, că ne-ar fi plăcutŭ, dacă autorulŭ ne-ar fi numitŭ ungurescе: *román* și nu: *rumán.*

Abstracție făcêndŭ dela greșelele aceste, nu putemŭ decâtŭ să o recomândămŭ cu tótă căldura ca pre unŭ studiŭ micuțŭ în adevĕrŭ, însă până acuma celŭ maĭ bunŭ, dintre câte s'aŭ scrisŭ despre Mureșanŭ.

Posta Redacțiunii: Dluĭ Const. Rusŭ par. în Șermașulŭ mare. — Amŭ dorì să ne scriĭ de ce aĭ abdisŭ abonamentulŭ? — Dluĭ I. P. R. Poesia ar maĭ trebuì netedită, pentru ca să se pótă publicá. Altcum cuprinsulŭ e prea frumosŭ. — Dluĭ V. B. În numĕrulŭ procsimŭ. — Dluĭ P. S. În unulŭ din numeriĭ următorĭ, fără de nota din urmă, care ar' potè causá sânge rĕŭ. — Dluĭ Corespondentŭ în Năsĕudŭ. Nu suntemŭ angajați în nicĭ o privință: cercămŭ numaĭ adevĕrulŭ. — Dluĭ A. Pelle în Remetemezŏ. Abonamentulŭ e pentru sem. I, nu pentru alŭ II-lea, deórece pentru celŭ I încă nu aĭ solvitŭ.

Editorŭ și redactorŭ rĕspundĕtorŭ:
Dr. Vasilŭ Hossu.

JOSIFU GAVORA (1) 15—30

distinsŭ cu medalia espositională cea mare pentru lucru escelentŭ și gustŭ bunŭ la esposițiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.

Budapesta, IV. strada Vațuluĭ Nr. 17

Recomândŭ cu prețurĭ de cele maĭ convenabile și în esecutare câtŭ se póte maĭ frumósă obiecte de lipsă

pentru adjustarea bisericeloru, si anume:

Felóne preoțescĭ și **stichare** diaconescĭ **Flamure** pentru bisericĭ și reuniunĭ. **Flamure** pentru reuniunĭ de pompieriĭ, de scolarĭ, reuniunĭ bisericescĭ, reuniunĭ industriale, de cântărĭ și de pompe funebre.

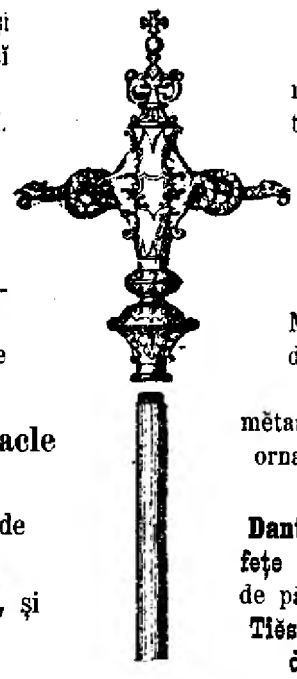

Primescŭ și efeptuiescŭ ieftinŭ repararea vestmintelorŭ besericescĭ, întrargintarea și întraurirea de potire, racle, candele și luminarie de altariŭ.

Mare asortimentŭ de brodărĭ de aurŭ, de argintŭ și de mĕtasă, precum și de ornaturĭ besericescĭ brodate

Candelabre, racle și **potire, luminarie** de **parete** și de **altariŭ,** și **candele.**

Dantele besericesci, fețe de altariŭ, cruci de părete și de scólă. **Tĭĕsĕturĭ bisericescĭ, damasturĭ** etc.

Acurătatea mea o potŭ dovedi cu sute de epistole recunoscătóre.

Cărțuri de prețurĭ și preliminare de spese se trimitŭ la cerere francate.

Fundată în an. 1858.

FRANCISCŬ WALSER

Liferantŭ de curte alŭ Alteței Sale împ. și reg. Archiducele **Josifŭ**

proprietarulŭ primeĭ fabricĭ ungare de mașine și recuisite de pompieriĭ, turnătoriŭ de clopote și metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomândă atențiuneĭ preaonoraților domnĭ preotĭ

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

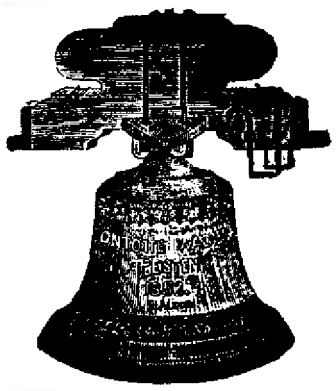

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ și clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate și cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele și celŭ dela metropolía din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.

(2) 27—52

Preliminare de spese și Prețŭ-courantŭrĭ se trimitŭ la cerere gratuitŭ și franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposițiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ și capacitate de concurință cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Fóiă bisericéscă-politică.

Inserţiunĭ

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia sĕ se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirĭi**» în Blaşiŭ.

Anulŭ I. Blaşiŭ 11 Iuliŭ 1891. Numerulŭ 28.

Dotarea Clerului nostru.

III.

(+) Este cu neputinţă a scrie despre dotarea Clerului nostru, fără a atinge pre scurtŭ şi cestiunea, care sub numele de *congrua dotatio* saŭ prescurtatŭ *congrua* a fostŭ viu discutată în foile magiare în aniĭ din urmă, de-órece, dacă acéstă cestiune se va puté deslegá vre-odată, atunceĭ probabilŭ se va îmbunătăţi nu numaĭ sórtea cleruluĭ catolicŭ de ritulŭ latinŭ, ci şi a celuĭ de ritulŭ grecescŭ din Ungaria şi prin urmare şi a preoţimiĭ nóstre.

Altcum de unŭ timpŭ încóce preoţimea neîncetatŭ oftézĕ: *Congruă, congruă, vină împĕrăţia ta!* Este deci interesantŭ, sĕ scimŭ, că ce putemŭ şi sperá în privinţa acésta.

Cestiunea congrueĭ, sub care înţĕlegemŭ îmbunătăţirea stării materiale a acelorŭ preoţi, carĭ nu aŭ beneficiŭ corĕspundĕtorŭ raporturilorŭ actuale de viéţă, ni-s'a presentatŭ în forma de astădĭ la anulŭ 1885, cândŭ repausatulŭ ministru Trefort vĕdĕndŭ, că dieta austriacă se îngrigesce de dotarea cleruluĭ de dincolo de Laitha, a cugetatŭ, că nicĭ ţéra unguréscă n'ar trebui sĕ rĕmână înderĕptulŭ Austriacilorŭ, şi pentru aceea a provocatŭ pre toţĭ episcopiĭ catolicĭ din Ungaria, sĕ-ĭ arete, carĭ suntŭ parochiile, ce nu aŭ venite sufi-ciente pentru susţinerea preoţilorŭ, şi sĕ-şi dea părerea, că pre ce cale s'ar puté îmbunătăţi starea materială a acelorŭ preoţi.

În urma acesteĭ provocărĭ episcopatulŭ catolicŭ din Ungaria a ţinutŭ maĭ multe conferinţe în Budapesta în afacerea congrueĭ; şi între altele a hotărîtŭ, sĕ cérĕ dela ministru convocarea uneĭ comisiunĭ mestecate, la care pre lângă delegaţiĭ episcopatuluĭ sĕ ĭea parte şi delegaţiĭ ministruluĭ. Comisiunea acésta fŭ convocată, dar nu a pututŭ ajunge la o înţĕlegere comună în ceea ce privesce modulŭ, cum ar trebuí sĕ se conscrie venitele actuale ale parochiilorŭ. Ministrulŭ a reportatŭ şi Maiestăţiĭ Sale despre resultatulŭ, la care a ajunsŭ comisiunea mixtă în afacerea congrueĭ, ér Maiestatea Sa preagraţiosulŭ nóstru Domnŭ prin hotărîrea Sa preaînaltă de dto 22 Martie 1887 publicată în numĕrulŭ 47 alŭ periodiculuĭ magiarŭ „Religio" din acela-şi anŭ a concesŭ, ca pertractările cu privire la regularea congrueĭ sĕ se încépă fără amânare, dar înainte de ce s'ar aduce decisiune în meritulŭ lucruluĭ, a cerutŭ, ca din partea comisiuniĭ de congruă sĕ se discute şi lămuréscă maĭ multe întrebărĭ, carĭ aŭ sĕ servéscă ca pregătire la stabilirea congrueĭ, şi anume:

1. Sĕ se lămuréscă cestiunea complicată despre susţinerea, regularea şi eventualŭ rĕscumpĕrarea patronatuluĭ.

2. Sĕ se deslege întrebarea de dreptŭ, că óre prestaţiunile şi sarcinele, ce le facŭ şi le pórtă comunele şi credincioşiĭ în favorulŭ preoţilorŭ, suntŭ de a se considerá ca sarcine reale, adecă legate de proprietatea respectivă, orĭ dórĕ ca sarcine personale?

3. Sĕ se cerce, că óre cum ar trebuí sĕ se reguleze venitele stolare?

4. Sĕ se deslege întrebarea, că la regularea congrueĭ sĕ se ĭea în combinaţiune şi preoţiĭ greco-catolicĭ? orĭ dórĕ congrua acestora sĕ se reguleze numaĭ după ce s'ar fi redusŭ maĭ întâiŭ numĕrulŭ parochiilorŭ greco-catolice?

5. Sĕ se judece, că óre şi congrua preoţilorŭ romano-catolicĭ din Transilvania trebue regulată? şi dacă da, atuncĭ sĕ se cérĕ şi părerea statuluĭ romano-catolicŭ ardelenescŭ în acéstă privinţă.

Maiestatea Sa a poftitŭ maĭ departe, că numaĭ după ce se vorŭ fi deslegatŭ întrebările de maĭ susŭ, sĕ se conscrie şi constate venitele actuale ale parochiilorŭ, sĕ se stătoréscă cuantulŭ minimŭ, la care trebue sĕ se ridice congrua fiecăruĭ preotŭ, şi sĕ se designeze isvórĕle, din carĭ sĕ se acopere suma anuală, ce s'ar recere pentru dotarea Cleruluĭ. De aceea a datŭ ordinŭ ministruluĭ de culte şi instrucţiunea publică, sĕ concheme o nóuă comisiune, din care sĕ facă parte delegaţiĭ episcopatuluĭ, unŭ numĕrŭ anumitŭ de funcţionarĭ din ministerulŭ cultelorŭ, alŭ justiţieĭ şi alŭ finanţelorŭ şi alţĭ bărbaţi maĭ distinşĭ catolicĭ, şi apoĭ părerile acesteĭ comisiunĭ cu privire la întrebările de maĭ susŭ sĕ I-se aştérnă, pentru ca sĕ pótă aduce preînalta sa hotărîre în acéstă afacere.

Feuilleton.

Învĕţatulŭ distrasŭ.

Dr. Delta erá unŭ specialistŭ non plus ultra în limbile orientale, şi ca atare unŭ mărgăritarŭ alŭ corpuluĭ profesoralŭ dela universitatea din Z. Sorĕ-sa, iscusita domnişóră Sofia, care îngrigiá de economia caseĭ, fĭ imputá neîncetatŭ unŭ mare defectŭ, ce aveá betulŭ Doctorŭ, anume fĭ ḑiceá, că cine nu se póte reculege şi nu îşĭ póte dá séma de elŭ din causa marilŭ distracţiĭ, acela chiarŭ şi ca omŭ învĕţatŭ e unŭ ce unicŭ în felulŭ sĕŭ.

Învĕţatulŭ profesorŭ de comunŭ rîdea din inimă, cândŭ audiá ast-felŭ de incriminărĭ, căcĭ simţiá, că dacă ar' fi fostŭ pre timpulŭ edificăriĭ turnuluĭ din Babilon, — care veḑĭ bine încă se ţine de lume, — şi-ar' fi pututŭ câştigá pânea de tóte ḑilele, chiarŭ şi de ar' fi fostŭ numaĭ unŭ simplu lucrătorŭ. Pre lângă Ganges şi chiarŭ prin regiunile luĭ erá aşa de sigurŭ ca acasă; dar' încă prin Egiptŭ, unde sciá fiecare palmă de pămêntŭ? În Z încă sciá fórte bine calea dela universitate până acasă şi înapoĭ, şi încă aşa de bine, că nicĭ odată nu se rătăciá prin cele alalte părţĭ ale oraşuluĭ, pre carĭ nicĭ aşa nu le cercetá, căcĭ n'aveaŭ pentru elŭ nicĭ o însĕmnătate, de óre ce n'aveaŭ inscripţiunĭ nicĭ în limba sanscrită, şi nicĭ cu hieroglife. Ce privesce pre ómeniĭ, carĭ vieţuiaŭ acuma, cu aceştia se sirguiá a trăí în cele maĭ bune relaţiunĭ, şi după ce îşĭ finia prelecţiunile, în tótă sĕptămâna de câte dóuĕ saŭ treĭ orĭ întruniá la casa sa unulŭ saŭ maĭ mulţĭ óspeţi la câte o amédă. De sciutŭ însă, că dintre aceştĭ óspeţi nu cunosceá maĭ pre nicĭ unulŭ. Şi din causa acésta aduceá pre sorĕ-sa câtŭ ḑicĭ în confusiune.

Într'o sară de érnă tare neplăcută vêntulŭ suflá furiosŭ, fulgiĭ de nea lovindu-ĭ de sticlele ferestilorŭ. Profesorulŭ Delta şedea la masa de scrisŭ în calda sa chilie de lucru, împărtăşindu-se acum maĭ deḑo óră de o rară fericire. Aróma plăcută, ce viniá din bucătăria vecină şi întrá în chilia sa vîrîndu-se prin crepătura uşiĭ şi găuricea cheiĭ, erá prevestitórea uneĭ cinĭ de totŭ gustósă, şi acéstă aromă ar' fi atinsŭ aprópe la fiecine córdele stomaculuĭ, asupra profesoruluĭ însă de astă dată ea nu producea nicĭ o impresiune şi nu deştepta nicĭ unŭ simţĕmêntŭ, pentru că elŭ îşĭ petreceá acum de totuluĭ totŭ bine cu alte lucruri. Dr. Delta a ajunsŭ în posesiunea unorŭ hieroglife de curêndŭ descoperite: eraŭ dóuĕ cămile şi treĭ rinoceri şi între aceste dóuĕ grupe unŭ palmŭ subţire.

Presara onomasticeĭ luĭ, care erá chiarŭ în ḑiua aceea; cina sumptuósă, ce se pregătise pentru ocasiunea acésta; ospeţiĭ, carĭ trebuiaŭ ca sĕ soséscă în curêndŭ, toţĭ şi tóte se cufundară în nóptea uĭtărĭĭ înaintea ospĕţuluĭ de hieroglife, care i-se oferia cu atâta deliciŭ. Nicĭ chiarŭ întrarea în chilie a surorĭĭ sale nu-lŭ potŭ trezí din desfătarea, în care se cufundase cu trupŭ şi sufletŭ.

„Încâtŭ privesce gruparea . . ." ḑice elŭ meditativŭ.

„În privirea aceea poţĭ fĭ cu totuluĭ totŭ liniştitŭ," replică Domnişóra Sofia, care credeá, că e vorba de dispoşiţiile, ce ar' fi sĕ se ĭea pentru séra acésta. „Îmĭ place a crede, că nu veĭ avé absolutŭ nimicŭ de observatŭ."

„În mijlocŭ arborele de palmŭ, ce se înalţă în susŭ."

„Chiarŭ palmŭ nu va fi, fără am credutŭ, că la mijlocŭ sĕ punemŭ frumósele decoraţiunĭ de masă din argintŭ, ce ţi-le-aŭ presentatŭ studenţiĭ la jubileulŭ tĕŭ de doctorŭ."

„Unŭ simbolŭ alŭ civilisăţiuniĭ, care tóte le umbresce."

Ministrulŭ de culte şi instrucţiunea publică, în locŭ să convóce o comisiune nóuă în sensulŭ rescriptuluĭ regescŭ, a conchematŭ la conferinţă totŭ pre bărbaţiĭ aceia, carĭ aŭ fostŭ membri şi în comisiunea constituită înainte de acelŭ rescriptŭ. Aceştia în şedinta dela 18 Octobre 1887, precum ne spune „Nemzet“ în numĕrulŭ sĕŭ dela 15 Februariŭ 1888, şĭ-aŭ alesŭ de referentŭ pre Boncz Ferencz directorulŭ fundaţiunilorŭ publice, căruia în aceea-şĭ şedinţă i-s'a încredinţatŭ, să pregătéscă o propunere concretă cu privire la preaînaltulŭ rescriptŭ regescŭ, şi apoĭ acéstă propunere să se discute în cea maĭ de aprópe şedinţă a comisiunii.

Referentulŭ Boncz şĭ-a pregătitŭ şi tipăritŭ propunerea, şi precum ne informéză totŭ „Nemzet“ în numĕrulŭ sĕŭ dela 14 Februariŭ 1888, propunerea acésta erá să se pertracteze în şedinţa comisiuniĭ ţinută în 13 Februariŭ 1888, însă cardinalulŭ archiepiscopŭ de Calocea Ludovicŭ Haynald ca preşedinte şi membru alŭ aceleĭ comisiunĭ a declaratŭ îndată la începutulŭ şedinţeĭ, că elŭ nu cunósce părerile episcopatuluĭ cu privire la întrebările, ce ar fi să se discute şi maĭ cu sémă cu privire la propunerea referentéluĭ; din care causă dacă propunerea acésta s'ar pune pre tapetŭ, representanţiĭ episcopatuluĭ nu ar' puté luá parte la desbaterile comisiuniĭ. În faţa acesteĭ declaraţiunĭ comisiunea se vĕdŭ silită a decide, ca operatulŭ respective propunerea referenteluĭ să se trimită şi primateluĭ din Strigonŭ, şi numaĭ după ce va fi sositŭ părerea primateluĭ şi a episcopatuluĭ, să se pertracteze.

Ce părere şĭ-a datŭ episcopatulŭ la propunerea referenteluĭ, nu ne este cunoscutŭ. Atâta scimŭ însă, că pre 20 Maiŭ 1890, precum ne informéză „Nemzet“ în numĕrulŭ sĕŭ apărutŭ în séra aceleia-şĭ ḑile, a fostŭ convocată o nóuă comisiune pentru a se ocupá cu cestiunea congrueĭ. Dintre episcopĭ a fostŭ chematŭ acuma şi Escelenţa Sa preasânţitulŭ Domnŭ Mitropolitŭ Dr. Ioanŭ Vancea, pentru ca să fie cineva în comisiune, care să represinte şi interesele cleruluĭ greco-catolicŭ.

Comisiunea acésta s'a întrunitŭ faptice în 20 Maiŭ a. tr. şi-şĭ alese de preşedinte pre Archiepiscopulŭ din Agria şi de vice-preşedinte pre Escelenţa Sa Mitropolitulŭ nostru, dar la ceva decisiune maĭ însĕmnată în meritulŭ lucruluĭ n'a pututŭ ajunge.

În tómna anuluĭ trecutŭ membriĭ comisiuniĭ din noŭ se întrunirá la conferinţă în Budapesta şi şĭ-aŭ esprimatŭ dorinţa, ca Ministrulŭ să maĭ denuméscă, pre lângă membriĭ de până acum aĭ comisiuniĭ, încă şi alţĭ bărbaţi catolicĭ distinşĭ prin sciinţa şi posiţiunea lorŭ socială, pentruca astŭ-felŭ comisiunea în casŭ de lipsă să se pótă împărţi şi în subcomisiunĭ, carĭ să studieze cestiunea atâtŭ de complicată a congrueĭ. Ministrulŭ a împlinitŭ dorinţa comisiuniĭ, pentru-că precum ne spune „Unirea“ în numĕrulŭ sĕŭ 3 din 17 Ianuariŭ a. c., a maĭ denumitŭ pre lângă ceĭ 14 membri de maĭ înainte încă 18 membri noĭ, între carĭ vedemŭ figurându şi numele unuĭ Românŭ greco-catolicŭ şi anume a dluĭ Andreiŭ Francu jude la curia regéscă din Budapesta.

Acestea suntŭ pre scurtŭ fasele, prin carĭ a trecutŭ cestiunea congrueĭ dela anulŭ 1885, cândŭ a pus'o la ordinea ḑileĭ ministrulŭ Trefort, până în ḑiua de astădĭ. Ce se va maĭ face în viitorŭ, nu scimŭ, presĕmţimŭ însă, că va trece multŭ timpŭ, până cândŭ se va regulá multŭ dorita congruă. Despre acésta însă maĭ de-aprópe în altŭ numĕrŭ, în care pre basa celorŭ publicate până acum în foile publice ne vomŭ silí a desfăşurá şi prospectele viitoruluĭ în acéstă cestiune importantă.

(+) **O rectificare.** — „Gazeta Transilvanieĭ“ în numĕrulŭ sĕŭ dela 14 (26) Maiŭ a. c. ocupându-se cu şcólele poporale greco-catolice şi greco-orientale preste totŭ, estrage şi unele date statistice din raportulŭ făcutŭ de vice-comitele comitatuluĭ Murĕşŭ-Turda despre starea instrucţiuniĭ poporale şi pre basa acestorŭ date arată, că şcólele române de pre teritorulŭ aceluĭ comitatŭ în locŭ să prospereze şi să se înmulţéscă, ar' dá înderĕptŭ şi s'ar' împuţiná din anŭ în anŭ.

Nu amŭ voitŭ a ne pronunciá în acéstă cestiune importantă, până nu ne-amŭ fi câştigatŭ informaţiunĭ sigure despre starea lucruluĭ. Acum însă suntemŭ în puseţiune de a dovedí pre basa unorŭ rapórte demne de credinţă, că lucrurile nu staŭ aşa, precum le-a presentatŭ vice-comitele Comitatuluĭ Murĕşŭ-Turda şi pre urma luĭ „Gazeta Transilvanieĭ“.

Declarámŭ decĭ, că nu este adevĕratŭ, că şcólele române greco-catolice de pre teritoriulŭ aceluĭ comitatŭ s'ar' fi împuţinatŭ în decursulŭ anilorŭ dela 1882 până la 1890. Asemenea nu este adevĕratŭ, că s'ar' aflá acolo vre-o şcólă greco-catolică, în care în locŭ de limba română s'ar' fi întrodusŭ ca limbă de propunere şi limba magiară.

Ca să se vĕḑă însă, cum staŭ şcólele nóstre pre teritoriulŭ aceluĭ comitatŭ, vomŭ citá din cuvîntŭ în cuvîntŭ raportulŭ, ce s'a tăcutŭ în acéstă causă din partea unuĭ protopopŭ, care ast-felŭ se esprimă: „Numĕrulŭ şcólelorŭ române greco-catolice, carĭ se ţinŭ de tractulŭ meŭ, şi carĭ tóte cadŭ pre teritorulŭ comitatuluĭ Murĕşŭ-Turda, nu a scădutŭ; limba de propunere în tóte e numaĭ cea română şi în nicĭ una cea magiară, care se propune numaĭ în câtŭ prescrie legea şi planulŭ de învĕţămêntŭ; în cele maĭ multe parochiĭ s'aŭ redicatŭ şi continuă a se redicá şcóle nóuĕ corespundĕtóre legilorŭ vigente, se înmulţesce după putinţă salariulŭ învĕţătorescŭ, şi cresce numĕrulŭ învĕţătorilorŭ cualificaţi, progresulŭ pruncilorŭ în obiectele de învĕţămêntŭ prescrise, din anŭ în anŭ este totŭ maĭ îmbucurătoriŭ“ etc.

Rapórte de cuprinsulŭ acestuia s'aŭ primitŭ şi dela celialalţi protopopĭ din comitatulŭ

„De sigurŭ decoraţiunile acelea vorŭ produce asupra óşpeţilorŭ efectŭ mare.“

„La drépta cămilele . . .“

„Dar' frate, pentru Dumneḑeŭ, ce vorbescĭ?“

„La stânga rinocerii, cu aceştia însă nu-sŭ chiarŭ de totŭ sigurŭ . . .“

„Asta e prea multŭ!“

„Acele simboliséză desertulŭ, aceştia afundimile rîurilorŭ.“

Domnişóra Sofia se turbură grozavŭ, din întêmplare îşĭ aruncă privirea în cartea, ce stă deschisă înaintea luĭ, pricepe totŭ şi se liniscesce.

„Aceştia din urmă fiindŭ în preponderanţă, treĭ rinocerĭ însémnă, că cultura domnesce maĭ multŭ pre văile rîurilorŭ decâtŭ în deserturĭ. Asta aşa-ĭ de sigurŭ, numaĭ de aşĭ fi pre deplinŭ lămuritŭ asupra rinocerilorŭ . . .“

„Dă-le pace la rinocerĭ şi ascultă, ce-ţĭ spunŭ eŭ,“ începe coconiţa din noŭ, „lămurésce-mĕ şi pre mine asupra unorŭ lucrurĭ necesarĭ. Spune-mĭ anume, de ce nu maĭ sosescŭ pretiniĭ tĕĭ, acum după ce de multŭ a trecutŭ óra prefiptă?“

„Pretiniĭ meĭ? Ce pretiniĭ? Spune-mĭ, ce vreĭ proprie să dicĭ cu acésta?“

„Cum? Nu sciĭ, că aḑĭ serbămŭ presara onomasticeĭ tale?“

„Aşa? Despre acésta n'ar' fi fostŭ ertatŭ să-mĭ uitŭ.“

„Şi că la acéstă serbare aĭ invitatŭ pre cincĭ colegĭ de aĭ tĕĭ?“

„Ĭ-am invitatŭ? Frumosŭ lucru, asta îmĭ place!“

„Şi că acum tóte-sŭ gata?“

„Aşa dară poţĭ fi îndestulită, iubită soră.“

„De unde! écă ospeţiĭ nu maĭ sosescŭ.“

„Aşa? Ospeţiĭ n'aŭ maĭ sositŭ? Óre ce li-s'a pututŭ întêmplá?“

„Mie-mĭ e témă, că sciŭ, de ce n'aŭ maĭ sositŭ?“

„Eŭ nicĭ nu potŭ presupune, care ar fi causa acesteĭ întârḑierĭ.“

„De unde să poţĭ tu presupune ceva! Da spune-mĭ, frate dragă, invitatu-ĭ-aĭ?“

Domnuluĭ profesorŭ fără de voe i-se închise gura.

„Cugetă-te numaĭ bine!“

„Să-ĭ invitŭ? Mi-se pare sorióră, că la urma urmelorŭ tu poţĭ să aĭ dreptŭ, — stăĭ să mĕ cugetŭ — cum s'a întêmplatŭ şi cu uitarea aceea? Da! acum îmĭ aducŭ aminte. Mergêndŭ pre stradă ochiĭ întâlnirá în feréstra uneĭ librăriĭ o carte tare însĕmnată — da! da! aşa s'a întêmplatŭ! şi atuncĭ, de-odată mĭ-a eşitŭ din capŭ totŭ ce ar' fi trebuitŭ să facŭ.“

Sora profesoruluĭ Delta erá câtŭ pre aci să încépă a plânge.

„Aşa facĭ tu, câtu-ĭ lumea şi pămêntulŭ,“ — ḑise ea în tonŭ ḑojenitorŭ, — „cândŭ nu-sŭ pregătită cu nimica, numaĭ ce îmĭ viĭ pre capŭ cu o grămadă de óspeţi; şi acum, acum, cândŭ aşa de bine m'am îngrijitŭ de tóte, câtŭ nu se póte maĭ minunatŭ, acum iţĭ uiţĭ să inviţĭ óspeţiĭ.“

„Dreptŭ aĭ! într'adevĕrŭ aşa ceva e prostŭ lucru!“ rĕspunse Dr. Delta recunoscêndu-şĭ greşéla, şi îmblândindŭ ast-felŭ pre soru-sa. „Dar' nu desperá!“ — începù elŭ érăşĭ. „Câtŭ aĭ bate în pálmĭ, mĕ ducŭ pre la toţĭ şi-ĭ invitŭ la omenie.“

În locŭ însă de a face, cum ḑisese, umblă prin chilie fără nicĭ unŭ scopŭ în cóce şi în colo, fiindŭ de sigurŭ în credinţa, că acum e la vênatŭ după óspeţĭ, şi totŭ aşa ar' fi umblatŭ prin chilie în susŭ şi în josŭ, până ĭ-ar' fi căḑutŭ privirea éră-şĭ pre herioglife, şi şĭ-ar fi uitatŭ de óspeţĭ, . . . dar' soru-sa păşesce érăşĭ la mijlocŭ: îlŭ îmbracă cu unŭ căputŭ de érnă, îĭ pune pălăria pre capŭ, îĭ trage mănuşile, îĭ dă o bâtă în mână, îlŭ învĕlesce pre la gâtŭ cu unŭ şalŭ grosŭ, şi îĭ spune încă odată gură la gură numele şi locuinţa celorŭ cincĭ colegĭ aĭ luĭ, repeţindu-ĭ de câte va orĭ admoniarea, că nu cumva să uîte pre unulŭ orĭ pre celalaltŭ. Şi la tóte aceste admonierĭ frate-sĕŭ îĭ rĕspundeá: „Las' pre mine şi fi încredinţată, că de astă dată tóte vorŭ merge ca pre strună, şi nu voiŭ uitá chiarŭ nimicŭ.“

„Să lasŭ pre tine, care vecinicŭ eştĭ atâtŭ de distrasŭ, şi care adese nu-ţĭ maĭ poţĭ dá sama de tine?“

Murĕşŭ-Turda. Alt-cum câtă credinţă merită vice-comitele comitatului numitŭ, se vede şi de acolo, că după afirmaţiunea luĭ numĕrulŭ copiilorŭ românĭ obligaţi la şcólă în periodulŭ dela an. 1882 până la 1890 s'ar fi duplicatŭ. Aşa ceva însă este în contrastŭ cu numĕrulŭ neînsĕmnatŭ, cu care se sporesce la noĭ poporaţiunea pre fie care anŭ, şi este chiarŭ cu neputinţă din causa aceea, că emigraţiunile, carĭ la noĭ suntŭ fórte dese, nu permitŭ, să se sporéscă aşa de tare poporaţiunea şi în specie pruncĭĭ, pre carĭ ĭ-a decimatŭ în anĭĭ din urmă şi bóla epidemică numită „difteritis".

Se vede aşa dară, că vice-comitele din comitatulŭ Murĕşŭ-Turda nu a avutŭ intenţiunea, să informeze publiculŭ despre starea adevĕrată a lucruluĭ, ci maĭ vîrtosŭ să măguléscă şovinismulŭ unorŭ ómenĭ, cărora nu le place să audă adevĕrulŭ, ci numaĭ să se amăgéscă pre sine şi să seducă şi pre alţiĭ.

În fine declarămŭ, că suntemŭ întru tóte de acordŭ cu „Gazeta Transilvanieĭ", cândŭ dice, că zelulŭ protopopilorŭ nostri ca inspectorĭ scolasticĭ şi alŭ preoţilorŭ nostri ca directorĭ de şcóle póte face fórte multŭ pentru înflorirea învĕţămêntuluĭ poporalŭ românescŭ. Dea Dumneḑĕu, ca acestŭ zelŭ să créscă în proporţiunea, în care se înmulţescŭ pedecele, ce se punŭ în calea desvoltării culturale a poporuluĭ nostru!

Revistă bisericéscă.

Provincia metropolitană.

Dorinţa ferbinte a cleruluĭ şi a poporuluĭ nostru credinciosŭ de a vedé ridicatŭ în Blaşiŭ unŭ internatŭ de fete este aprópe de realisare. Escelenţa Sa I. P. D. Mitropolitŭ, care a jertfitŭ deja atâtŭ de multŭ pentru sânta nóstră Biserică, este Acela, care va împlini şi dorinţa acésta. Lângă sala de gimnastică se va ridicá unŭ noŭ şi grandiosŭ internatŭ întocmitŭ pentru 100 de băeţi, care va stá în nemijlocită legătură cu gimnasiulŭ, ĕră internatulŭ actualŭ de băeţi, care astădĭ formézĕ ornamentulŭ pieţeĭ din Blaşiŭ, va fi străformatŭ în internatŭ de fete. Cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ la anulŭ ce vine în Septembre se vorŭ puté deschide amêndóue internatele.

Cândŭ cu inima plină de veselie şi de recunoscinţă aducemŭ la cunoscinţa credinciosilorŭ nostri acéstă scire îmbucurătóre, credemŭ a fi interpretele tuturorŭ poftindŭ, ca Atotputerniculŭ să lungéscă firulŭ vieţiĭ preademnuluĭ nostru Archipăstorŭ, pentru ca să pótă vedé cu ochiĭ şi acéstă operă mărétă, şi pentru ca la mulţi anĭ să se pótă desfătá întru contemplarea nenumĕrateloru Sale binĕfaceri.

Roma.

După „Kreuzzeitung" din Berlin aŭ începutŭ tóte foile liberale a respândi, precum dicŭ ele, sciri autentice despre viitórea alegere de Pontifice. Vorbescŭ în locŭlŭ primŭ despre candidatura cardinaluluĭ Lavigerie, apostolulŭ Africeĭ, apoĭ după-ce declară de imposibilă candidatura acésta, candidézĕ pre episcopulŭ din Trier, Mgr. Korum. Apoĭ fiindŭ-că nicĭ candidatura acésta nu li-se pare destulŭ de bună, candidézĕ pre cardinalulŭ Gibbons din Baltimore.

Cetitoriĭ nostri vorŭ apreţiá de sigurŭ tóte scirile aceste „autentice" după valórea lorŭ reală. Noĭ le-amŭ inregistratŭ numaĭ dreptŭ unŭ simptomŭ elocuentŭ alŭ saisonuluĭ mortŭ, ce s'a începutŭ pentru unele ḑiare de reclamŭ.

†

Cardinalulŭ Ludovicŭ Haynald.

Archiepiscopulŭ de Calocea cardinalulŭ *Ludovicŭ Haynald* a repausatŭ la 4 Iuliŭ a. c. în etate de 75 de anĭ. Elŭ a jucatŭ o rolă însĕmnată în viéţa sa. Dela 1852—1864, fiindŭ episcopŭ rom.-cat. alŭ Transilvanieĭ, a fostŭ unŭ părtinitoriŭ fórte mare alŭ Unirĭĭ Ardéluluĭ cu Ţéra-unguréscă. Din causa ţinuteĭ sale politice faţă cu guvernulŭ centralŭ din Viena fŭ silitŭ să renunţe la episcopia Transilvanieĭ. Dela 1864—1867 petrecŭ în Roma până la 1867, cândŭ fŭ denumitŭ archiepiscopŭ de Calocea. La an. 1879 fŭ ridicatŭ la demnitatea de cardinalŭ. Cardinalulŭ Haynald prin cultura sa universală, şi maĭ alesŭ din causa sĕmţĕmintelorŭ sale naţionale devenĭ o persónă simpatică şi populară înaintea Ungurilorŭ. Elŭ s'a distinsŭ şi ca oratorŭ bunŭ şi omŭ politicŭ şi a fostŭ mare părtinitorŭ alŭ sciinţĕlorŭ şi artelorŭ, pentru promovarea cărora a datŭ sume însĕmnate. Asemenea a jertfitŭ multŭ şi pentru scopurĭ bisericescĭ, scolastice, culturale şi alte scopurĭ filantropice. — Fie-ĭ ţĕrîna uşóră!

Revistă politică.

Afaceri interne.

Desbaterea generală a proiectuluĭ de lege despre reforma administraţiunĭĭ e terminată, şi acum are să urmeze votarea, care de sigurŭ va fi favorabilă gurernuluĭ. La desbaterea specială, care se va începe câtŭ maĭ curêndŭ, se va vedé, óre opositia întru adevĕrŭ voesce să facă obstrucţie saŭ ba, şi atuncĭ are să ése la ivélă, óre disolvá-se-va parlamentulŭ, despre ce atâta s'a vorbitŭ în sĕptĕmânile din urmă.

În una din şedinţele trecute ale dieteĭ a vorbitŭ şi noŭ alesulŭ deputatŭ şi fostulŭ comite supremŭ alŭ comitatelorŭ Târnava-mare şi mică, volnicosulŭ Bethlen Gábor, şi încă în contra proiectuluĭ, pentru-că prin nóua administraţie vorŭ apucá de-asupra naţionalităţile, precândŭ după vechiulŭ sistemŭ se potŭ înfrenâ cu uşorintă, precum a dovedit'o dînsulŭ cu esemplulŭ sĕŭ.

Unele foĭ aŭ fostŭ lăţitŭ sciri despre neînţelegerĭ ivite în sinulŭ cabinetuluĭ. Acum foile semioficióse desminţescŭ tóte scirile acele, ca lipsite de fundamentŭ.

Preste câteva ḑile va presentá ministrulŭ de justiţie Szilágyi unŭ proiectŭ de lege, în puterea căreia pre viitorŭ va avé să judece Curia în cestiunile electorale. Proiectulŭ va cuprinde 140 de paragrafĭ, ĕră motivarea se va estinde la vre-o 10 cóle tipărite.

Tripla alianţă.

Renoirea alianţeĭ dintre puterile centrale europene continuă a formá obiectulŭ discusiunĭĭ în întréga presă a tuturorŭ ţĕrilorŭ. Fóea englesă, de regulă bine informată, „Morningpost" scrie, că pactulŭ celŭ maĭ noŭ se deosĕbesce de celŭ vechiŭ prin aceea, că este închiatŭ *separatŭ* de cătră cele treĭ puterĭ. Asemenea, ḑice numita fóe, că actualulŭ tractatŭ dintre Germania şi Italia se va da publicităţiĭ, precum s'a întêmplatŭ cu celŭ dintre Austro-Ungaria şi Germania. Convenţia dintre Austro-Ungaria şi Italia nu se va publicá deocamdată.

Unele foĭ aŭ fostŭ respânditŭ scirea, că la renoirea alianţeĭ Italia ar fi pretinsŭ dela puterile aliate, ca acelea să nu permită în casŭ de o vacanţă a Scaunuluĭ papalŭ, ca conclavulŭ să se ţină pre teritorulŭ lorŭ saŭ pre vre-unŭ altŭ teritorŭ afară de Roma. Acéstă scire însă din partea cercurilorŭ bine informate din Viena se desminte.

În causa alianţeĭ triple altcum aŭ fostŭ interpelărĭ şi prin parlamente. În Italia radicaliĭ aŭ provocatŭ chiar şi o bătaie din causa acesteĭ alianţe, care lorŭ nu le place, şi astŭ-felŭ aŭ provocatŭ unŭ scandalŭ, care nu prea are sĕmĕnŭ în istoria parlamentelorŭ. Deputatuluĭ opositionalŭ Cavallotti i-s'a spartŭ nasulŭ, la alţiĭ capulŭ.

Nicĭ interpelatorulŭ nostru renumitŭ Ugron n'a pututŭ rĕmâné tăcutŭ într'o afacere atâtŭ de momentósă. Elŭ a întrebatŭ pre ministrulŭ preşedinte, că óre adevĕratŭ este, că alianţa triplă s'a prelungitŭ, şi dacă e adevĕratŭ, pre câţi anĭ? şi că óre publicá-se-va textulŭ conventiunĭĭ?

Anglia.

Visita făcută de împĕratulŭ Wilhelm II regineĭ anglese e întimpinată de întregŭ poporulŭ anglesŭ şi de presa întrégă cu mare bucurie. Unĭĭ visita acésta o presintă numaĭ de unŭ actŭ de curată curtenire. Alţiĭ însă susţinŭ, că acesteĭ visite nu se póte denegá caracterulŭ politicŭ, maĭ alesŭ din causa aceea, fiindŭ

Şi de astă dată faţă cu unŭ adevĕrŭ atâtŭ de mare şi de palpabilŭ elŭ nu potŭ se observe nimicŭ, şi chiarŭ şi consciinţa sa încă îlŭ mustrá, şi aşa elŭ începŭ a se ocupá cu idea, cum ar' face, ca soru-sa să-şĭ pótă pune vre-odată încrederea în puterile şi facultăţile sale uituce. De-odată faţa luĭ s'a luminatŭ ca de unŭ fulgerŭ, şi elŭ plinŭ de bucurie esclamă: „Am aflatŭ."

„Ertatŭ va fi să sciŭ şi eŭ, ce?" întrébă Sofia.

„Dóuĕ cămile şi treĭ rinoceri . . ."

„Dar' lasă-le la pămêntŭ vitele acestea şi maĭ desbaeră-te de ele."

„De ce să mĕ desbaerŭ? Écă cu ajutorulŭ lorŭ voiŭ puté să-ĭ aflŭ pre óspeţiĭ meĭ maĭ uşorŭ."

„Dacă rĕmâneмŭ pre atâta, atuncĭ voiŭ maĭ avé de aşteptatŭ o jumĕtate de anŭ."

„De unde! Însamnă-ţĭ numaĭ bine, soră dragă! Dóuĕ cămile şi treĭ rinoceri facŭ cinci . . ."

„Ce cinci?"

„Cinci profesorĭ, va să dică eŭ am se poftescŭ la cină cinci profesorĭ. Şi ca să n'o uitŭ asta, voiŭ fi cu mintea la numĕrulŭ de cinci alŭ minunatelorŭ mele hieroglife, şi nu mĕ voĭ liniştí, până nu voiŭ aduce şi pre ultimulŭ rinocerŭ. Acum dar' poţĭ să te încreḑĭ în mine cu tótă siguritatea Adio! preste o jumĕtate de óră celŭ multŭ, voĭ fi înderĕptŭ."

(Va urmá.)

că s'a întêmplatŭ nemijlocitŭ după prelungirea alianţeĭ triple, şi după visita, ce a făcut'o escadra englesă împĕratuluĭ şi regeluĭ Franciscŭ Iosifŭ precum şi regeluĭ Umberto. Din aceste împrejurărĭ uniĭ voescŭ să conchidă, cumcă Anglia încă face parte, deşi fără tractatŭ scrisŭ, din alianţa puterilorŭ centrale.

Corespondinţe.

I.

Bucuresci 27 Iuniŭ 1891.

Marĭ evenimente s'aŭ petrecutŭ în capitala română dela ultima mea corespondinţă în cóce, — pre câtŭ de durerosŭ unulŭ, pre atâtŭ de strălucitŭ celŭ alaltŭ: mórtea luĭ Ioanŭ Brătianŭ şi jubileulŭ regalŭ. Tocmaĭ pentru aceea „Unirea“ n'a întârdiatŭ a vorbí la timpulŭ sĕŭ despre ele; luându-le pre rêndŭ voiŭ adauge acum şi eŭ treĭ cuvinte la cele deja scrise. Îndată după sĕvârşirea îmmormêntărĭ în presenţa a miĭ şi miĭ de ómenĭ adunaţĭ din tóte colţurile ţĕrĭĭ spre a dá ultima salutare mareluĭ patriotŭ, partidulŭ naţionalŭ-liberalŭ interpretându sĕmţĕmintele a tótă suflarea românĕscă, a deschisŭ o suscripţie naţională pentru împodobirea morminteluĭ luĭ din délulŭ Florica şi ridicarea uneĭ statue în capitală, unde ilustrulŭ defunctŭ şĭ-a „vĕdutŭ visulŭ cu ochiĭ“. Suma adunată împreună cu donulŭ regalŭ de 25 de miĭ de leĭ, credŭ că în ultimele momente erá preste 100 de miĭ de leĭ; ast-felŭ încâtŭ nu multŭ va întârdiá realisarea unuĭ scopŭ aşa de patrioticŭ. Mĕ miru însă, că parlamentulŭ însuşĭ nu s'a îndemnatŭ a secundá celŭ puţinŭ sforţările particulare. În alte ţĕrĭ maĭ înapoiate pre terenŭ finanţiarŭ într'unŭ asemenea casŭ s'ar fi prevenitŭ orĭ ce iniţiativă particulară prin votarea uneĭ sume din bugetulŭ statuluĭ. Observarea, ce s'ar' puté face, că asemenea obiceiurĭ devinŭ prea costisitóre pentru ţĕră, e dréptă, cu tóte aceste mi-se pare, că faţă cu Ioanŭ Brătianŭ escepţiunea ar fi totŭ atâtŭ de justificată, după ce bărbaţĭ de statŭ ca dînsulŭ nu se ivescŭ în fiecare ḑi.

Dela jubileŭ nu voiŭ pomení decâtŭ unŭ singurŭ faptŭ. Anume că toţi suveranĭĭ lumiĭ civilisate s'aŭ grăbitŭ a trimite prin scrisorĭ autografe felicitările lorŭ Augustuluĭ Jubilante. Scrisórea analogă a Sanctităţiĭ Sale Suveranuluĭ Pontifice Leonŭ alŭ XIII-lea a presentat'o în audienţă particulară Mons. Costa administratorulŭ Apostolicŭ alŭ Archidieceseĭ catolice din Bucurescĭ. Escepţiune dela aceste auguste manifestărĭ de simpatie, prin carĭ de noŭ s'a doveditŭ în modulŭ celŭ maĭ strălucitŭ, până unde a ajunsŭ prestigiulŭ Românieĭ, — escepţiune a făcutŭ numaĭ pravoslavnica Rusie, păstrându unŭ silenţiŭ maĭ rece decum este crivéţulŭ sĕŭ, ce suflă pururea a jele printre falniceleväĭ carpatine. Încercându-se a apărá şi chiarŭ a lăudá acéstă atitudine muscăléscă, ḑiarulŭ oficiosŭ *Grajdanin* scrise într'unŭ stilŭ totŭ atâtu de muscălescŭ: „Când Rusia făceá fericirea Moldoveĭ şi a Valachieĭ (!!); când în ultimulŭ răsboiŭ Rusia a sfârmatŭ lanţurile de robie, carĭ legaŭ România de Turcia (şi când dorobanţulŭ românŭ a sfârmatŭ cătuşele aprópe gata pentru cazacĭ): ea făceá într'adevĕrŭ ceea ce făgăduise (dovadă răpirea Basarabieĭ). În schimbŭ Rusia aştéptă şi cereá din partea Românieĭ o pretinie sinceră, adeca cinste politică. Dacă . . . nu póte să capete acésta, Rusia, fără să recurgă pre faţă la cértă saŭ la rĕsbunare pentru tradare (salvarea onorii cazacilorŭ la Plevna a fostŭ o tradare!) şi pentru o politică neleală, póte celŭ puţinŭ, menajându-de o cam dată pre România, să nu vré a scí de dînsa.“ Din acéstă declaraţie se vede lămuritŭ, ḑice unŭ ḑiarŭ bucurescеanŭ, dela care am împrumutatŭ citarea, — că Rusia a vrutŭ, vré, şi cere cu stăruinţă, ca România să fie unélta eĭ în politica orientală; că nu értă Românieĭ politica sa naţională amenincându-cu rĕsbunărĭ viitóre. De o cam dată binevoesce a-şĭ manifestá numaĭ dispreţulŭ pentru noĭ, sub care însă abĭa se ascunde ura neîmpăcată. — Şi totuşi maĭ suntŭ Românĭ, carĭ cu dragŭ îşĭ aruncă privirile spre cnutulŭ pravoslavnicŭ!

Fie-mĭ permisŭ a deschide acum unŭ post-scriptum privitorŭ la o anumită „jalóbă“, de care am vorbitŭ în a dóua a mea scrisóre dela Iaşi. La pag. 22 vorbindŭ de Despotŭ Vodă P. S. S. Melchisedecŭ adauge: „Elŭ ocupându tronulŭ în an. 1561, cu ajutorulŭ Polonilorŭ, a adusŭ cu sine şi unŭ *Episcopŭ catolicŭ anume Ion Liubcenie,* precum şi călugărĭ misionarĭ şi alţĭ popĭ papistaşĭ în ţĕră, le-a făcutŭ o Biserică la Cotnariŭ şi şcólă, aŭ adunatŭ acolo bibliotecă, a adusŭ dascălĭ papistaşĭ — nemţĭ şi polonĭ (Letop. t. I. Append. p. 67).“ Sciindŭ din Cronica luĭ Şincai, că numaĭ catolicŭ nu erá episcopulŭ adusŭ de Despotŭ în Moldova, cu mare nestîmpĕrŭ am deschisŭ Letopositele la loculuĭ citatŭ şi am găsitŭ următórele, ce le punŭ alăturea cu tecstulŭ nemuritoruluĭ nostru cronicarŭ.

Cronica luĭ Şincai la an. 1563.

Pre lângă aceste, Despotŭ, carele numaĭ câtŭ se arăta a fi bine credinciosŭ, ci într'adevĕrŭ erá ereticŭ, aŭ începutŭ a aduná în Moldova pre maĭ mulţĭ ereticĭ, cum aŭ fostŭ *Episcopulŭ celŭ cu muere Lusinie Casparŭ Peucer, ginerele luĭ Melancton,* Ioachimŭ Reticulŭ, Ioanŭ Sommer acesta, carele îĭ scrie viéţa, şi alţiĭ, şi în oraşulŭ Cotnariŭ, unde locuiá atuncĭ maĭ cu sémă Saşiĭ şi Ungurĭĭ, aŭ făcutŭ şcólă, în care aŭ pusŭ dascălĭ totŭ ereticĭ.. Făcut'aŭ fostŭ şi bibliotecă în oraşulŭ Cotnariŭ . . . Până când aŭ călătoritŭ Despotŭ, aŭ muritŭ *episcopulŭ Lusinie,* dóră otrăvitŭ de Bernowski spetarulŭ, şi l'aŭ îngropatŭ *Episcopissa* luĭ in Iaşi

Nicolaĭ Costin († 1712) în Letop. l. c.

Şi acésta încă aŭ adausŭ la nevoia ţĕrĭĭ, că şi muerea aceea plătea a treia parte de galbenŭ de aurŭ şi atuncĭ da voe să se despartă de bărbatŭ. Şi acésta o făceá Despotŭ cu sfatulŭ unuĭ omŭ, anume Ion Liubcenie (în alte locurĭ îĭ ḑice Luscenie şi Luştenie) îlŭ adusese din ţĕra leşéscă şi-lŭ făcuse Episcopŭ . . . . Şi în Cotnariŭ fiindŭ Saşĭ mulţĭ pre atuncĭ le-aŭ făcutŭ biserică şi şcólă, şi aŭ adunatŭ vivliotichi. *Pre semne* biserica cea stricată din Cotnariŭ a papistaşilorŭ elŭ o aŭ făcutŭ, de nu va fi şi cea mare, ce stă şi până astădĭ cu Saşiĭ. Şi aduna dascălĭ de prin ţĕra nemţéscă şi din ţĕra leşéscă papistaşĭ. De atuncĭ aŭ rĕmasŭ aicĭ în ţĕră la noĭ Esoviţiĭ şi alţĭ popĭ de a bisericeĭ apusuluĭ papistaşĭ.

Greşéla luĭ Costinŭ asupra veniriĭ Iesuiţilorŭ în Moldova o îndreptéză chiarŭ P. S. S. Melchisedecŭ ḑicêndŭ, după documente, că aŭ venitŭ la an. 1588, 20 de anĭ după Despotŭ. Pentru ce nu s'a îndreptatŭ însă Teofilia Sa şi pre sine însu-şĭ? Pentru ce face şi nu numaĭ odată, pre Liubcenie saŭ Lusinie „Episcopŭ catolicŭ“, când Costinŭ, pre a căruĭ autoritate se baséză, acésta n'o spune, ba încă o esclude ḑicêndŭ, că acelŭ „Episcopŭ“ despărţiá pre banĭ căsătoriile, ce nu face unŭ episcopŭ catolicŭ? Pentru ce afirmă P. S. S. categoricŭ, că Despotŭ a făcutŭ „papistaşilorŭ“ biserică la Cotnariŭ, când Costinŭ spune acésta numaĭ „pre semne“? Pentru ce a preferitŭ pre Costinŭ maĭ târḑiŭ cu unŭ véculŭ şi jumĕtate biografuluĭ coevŭ alŭ luĭ Despotŭ, Sommer, după care scrie Şincai? Póte, pentru că a ignoratŭ textulŭ Croniceĭ a acestuia? Imposibilŭ, căcĭ numaĭ cu 4 rênduri maĭ susŭ o citézá contra catolicismuluĭ. Atuncĭ pentru ce? Nu cumva căcĭ în locŭ de istorie cu prepusŭ a voitŭ să scrie o *jalóbă* şi nimicŭ alta decâtŭ o *jalóbă?*

Philalet.

II.

Orlatŭ în luna luĭ Maiŭ 1891.

Prea Onorată Redacţiune!

Credŭ, că vorŭ interesá pre stimaţiĭ cetitorĭ aĭ acesteĭ foĭ şirele presente, în carĭ se tractézá despre unŭ paşŭ înainte, ce s'a făcutŭ la şcólele grănicĕrescĭ din fostulŭ regimentŭ românŭ I pre terenulŭ stupărituluĭ.

Nu e îndoélă, acestŭ ramŭ de economie este fórte proventuosŭ şi elŭ, tractatŭ în modŭ raţionalŭ, are să devină o binecuvîntare pentru poporulŭ nostru. Dar spre acestŭ scopŭ la noĭ s'a făcutŭ fórte puţinŭ, precându celealalte naţiunĭ din Ungaria şi Austria desvóltă o activitate mare în acéstă privire: prin foĭ de specialitate, prin şcólă etc. Noĭ de abia avemŭ dóuĕ manuale de stupăritŭ: celŭ de Augustinŭ Deganŭ, învĕţătorŭ grănicĕrescŭ în comuna Veţĕlŭ din comitatulŭ Hunedóra şi alŭ preotuluĭ gr.-cat. Ioanŭ Costinŭ din Baia-mare.

Onorabilulŭ comitetŭ grănicĕrescŭ alŭ şcólelorŭ din fostulŭ reg. rom. I, alŭ căruĭ sufletŭ este Ilustritatea Sa dlŭ preşedinte Baronŭ Davidŭ Ursŭ, avêndŭ în vedere starea cea înapoiată a Românilorŭ pre terenulŭ stupărituluĭ şi folosulŭ celŭ mare, care resultă din manipularea raţională a albinelorŭ, a dispusŭ a se ţiné în 1886 prin învĕţătorulŭ grănicĕrescŭ Augustinŭ Deganŭ prelegerĭ practice din acestŭ obiectŭ la Deva şi Vaidarecea, după-ce l'a fostŭ trimisŭ maĭ întâiŭ la espuseţiunea regnicolară din Budapesta pentru a studiá secţiunea stuparilorŭ.

Prelegerile, de carĭ am pomenitŭ maĭ înainte, dlŭ Deganŭ, cu concursulŭ materialŭ alŭ Onor. Comitetŭ grănicĕrescŭ, le-a tipăritŭ încă în 1887 sub titlulŭ *„Cursŭ de stupăritŭ“*, care este o carte, ce n'ar trebuí să lipséscă barĕmŭ nicĭ unuĭ învĕţătorŭ şi nicĭ unuĭ preotŭ.

În urma acestuĭ însĕmnatŭ impulsŭ, datŭ de Onor Comitetŭ scol. grănicĕrescŭ, stupăritulŭ raţionalŭ a începutŭ a prinde rădĕcină în tóte comunele grănicĕrescĭ.

Ca dovadă voiŭ aduce *Orlatulŭ.* Eforia şcolară de aicĭ a făcutŭ o stupină-modelŭ în formă hexagonală, care o costă 255 fl. şi are 40 de stupĭ în coşniţe mobile de celŭ maĭ noŭ sistemŭ.

Dar nunumaĭ atâta: astădĭ în Orlatŭ se maĭ ocupă cu tractarea raţională a stupărituluĭ încă 4 individĭ. Ĕr numĕrulŭ totalŭ alŭ stupilorŭ din coşniţele mobile trece preste 120.

În urma paşilorŭ făcuţĭ în Orlatŭ aŭ începutŭ a se interesá de ramulŭ stupărituluĭ raţionalŭ şi comunele vecine, şi avemŭ bună sperare, că nu va trece multŭ timpŭ, până când silinţele ómenilorŭ nostri de bine vorŭ aduce fructele dorite.

Dea bunulŭ Dumneḑeŭ, ca aşa să fie!

Corespondentulŭ.

---

†

Mihailŭ Cogălniceanŭ.

Nu trecură nicĭ douĕ luni dela mórtea ilustruluĭ şi multŭ regretatuluĭ I. C. Brătianŭ, şi Românĭĭ érăşĭ aŭ să verse lacrimĭ pentru perderea neobosituluĭ şi energiculuĭ colegŭ şi soţŭ de lucru aluĭ I. C. Brătianŭ la marea operă a regenerărĭĭ şi desvoltărĭĭ statuluĭ românŭ, aŭ să deplângă mórtea mareluĭ bărbatŭ de statŭ şi eminentuluĭ istoricŭ şi publicistŭ M. Cogălniceanŭ întêmplată la 2 Iuliŭ sub durata uneĭ operaţiunĭ medicale, la care se supuse în Parisŭ. Activitatea sa publică şĭ-o începù ilustrulŭ bărbatŭ ca profesorŭ de Istoria naţională în Iaşi, în care calitate prin erudiţiunea şi propunerea-ĭ elocinţă şciŭ deşteptá şi nutrí în inimele tinerimiĭ acea iubire sinceră şi desinteresată de patrie şi naţiune, de care a fostŭ condusŭ elŭ în totŭ

decursulŭ activităţiĭ sale celeĭ măreţe. Activitatea luĭ M. Cogălniceanŭ nu s'a mărginitŭ numaĭ la propunerea şi studiulŭ istorieĭ, pre care terenŭ şĭ-a câştigatŭ laurĭ neperitorĭ, ci elŭ a păşitŭ de tinerŭ pre terenulŭ politiceĭ militante, figurându ca unŭ factorŭ principalŭ în viéţa publică a ţĕrii sale. Ca bărbatŭ de statŭ a lucratŭ cu zelŭ, isteţime şi o energie neînvinsă la unirea principatelorŭ române. Ca ministru atâtŭ sub principele Cuza, câtŭ şi sub regele Carolŭ, a avutŭ fericirea de a fi în fruntea afacerilorŭ publice în momentele celea maĭ decisive pentru statulŭ românŭ. Opera luĭ e într'altele împroprietărirea ţĕraniloră. Elŭ a contribuitŭ ca factorŭ principalŭ la organisarea, desvoltarea şi consolidarea Românieĭ prin legĭ şi instituţiunĭ salutare. Pre timpulŭ răsboiuluĭ ruso-românoturcŭ făcêndŭ parte din cabinetulŭ Brătianŭ ca ministru de esterne, atâtŭ în convenţiunea militară încheiată cu Rusia, câtŭ şi în congresulŭ de Berlin a apĕratŭ cu multă bărbăţie întregitatea teritorială a Românieĭ. — M. Cogălniceanŭ s'a maĭ distinsŭ şi ca oratorŭ escelentŭ şi ca publicistŭ, redactându maĭ multe ziare, maĭ alesŭ literare. Ca diplomatŭ abilŭ nu e cunoscutŭ numaĭ între ângustele marginĭ ale ţĕriĭ sale, ci şĭ-a câştigatŭ chiar renume europénŭ. Mórtea luĭ a rănitŭ inimele tuturorŭ românilorŭ, şi pre dreptulŭ, căcĭ prin erudiţiunea-ĭ vastă, prin energia şi resoluţiunea sa neînfrântă, prin scrierile sale istorice inspirate de foculŭ iubiriĭ némuluĭ sĕŭ, prin talentulŭ sĕŭ de oratorŭ, politicŭ şi diplomatŭ escelentŭ, elŭ a fostŭ fala tuturorŭ Românilorŭ: Elŭ a lucratŭ în tótă viéţa pentru ridicarea şi mărirea poporuluĭ românŭ de pretutindenea, şi chiar de aceea toţĭ româniĭ vérsă lacrimĭ pentru perderea luĭ.

Învitare la prenumeraţiune.

Cu începutulŭ luĭ Iuliŭ st. n. deschidemŭ abonamentŭ noŭ la „Unirea“. Preţurile suntŭ însĕmnate în fruntea foiĭ.

Onoratulŭ publicŭ cetitorŭ a pututŭ să se convingă din ţinuta observată până aicĭ de fóea nóstră, că noĭ ne-amŭ nisuitŭ a împlini programulŭ nostrŭ, apărându biserica şi şcólele şi prin acésta interesele cele maĭ de viéţă ale poporuluĭ nostru în contra tuturorŭ atacurilorŭ. În viitorŭ totŭ asemenea vomŭ purcede, spunêndu-ne totŭ-deauna cu tótă francheţa convingerea nóstră.

Ne rogămŭ deci de spriginŭ materialŭ şi moralŭ. Numaĭ pre lângă o spriginire căldurósă se póte aşteptá, ca fóea nóstră să se desvólte şi să apară şi maĭ desŭ, după cum din fórte multe părţĭ ni-s'a cerutŭ. Ceĭ abonaţĭ să ne rĕmână credincioşi; ceĭ ce restézĕ cu abonamentele, să le achiteze fără amânare, căcĭ cu abonamente restante nu se póte susţiné nicĭ o fóe; şi toţĭ să binevoéscă a ne câştigá noĭ abonenţĭ.

Redacţiunea şi Administraţiunea „Unirii“.

Învitare.

Adunarea generală a „Asociaţiuniĭ Transilvane“ pentru literatura şi cultura poporuluĭ românŭ din 28 Augustŭ st. noŭ 1890 ţinută în Reghinulŭ săsescŭ la Nr. 205—1890, ridicându la conclusŭ nóua arondare a despărţemintelorŭ „Asociaţiuniĭ Transilvane“, în urma căreia înfiinţându-se şi unŭ despărţemêntŭ noŭ alŭ Bistriţeĭ, compusŭ din comunele cercului III alŭ Iaduluĭ, şi IV alŭ Beşinĕului, din însărcinarea, carea i-s'a făcutŭ subscrisuluĭ de către onoratulŭ comitetŭ alŭ „Asociaţiuniĭ Transilvane“ prin scrisórea dela 20 Iuniŭ 1891 Nr. 188 ex 1891, învitŭ cu tótă onórea prin acésta pre toţĭ membriĭ „Asociaţiuniĭ Transilvane“, pre toţĭ binevoitoriĭ şi spriginitoriĭ literaturieĭ şi culturieĭ române din despărţemêntulŭ amintitŭ, în specialŭ: pre toţĭ domniĭ preoţĭ, învĕţătoriĭ, alţĭ inteligenţĭ şi poporenĭ la *adunarea constituantă,* care se va ţiné în Bistriţa în localitatea institutuluĭ „Bistriţana“ în 28 Iuliŭ 1881 st. n. la 2 óre postmeridiane.

Programă: 1. Deschiderea şedinţeĭ, 2. înscrierea de membri, 3. constituirea, 4. propuneriĭ.

Bistriţă, la 1 Iuliŭ 1891 st. n.

Cu tótă stima
Gavriilŭ Manŭ.
advocatŭ.

Noutăţi.

Din Archidiecesă. Diŭ *Ambrosiŭ Cheţanŭ* absolutŭ de teologie la universitatea din Budapesta şi asistentŭ de profesorŭ la Universitatea din Cluşiŭ este numitŭ profesorŭ de sciinţêle naturale la gimnasiulŭ superiorŭ gr.-cat. din Blaşiŭ. — *Victorŭ Moldovanŭ,* oficialŭ metropolitanŭ este destinatŭ de administratorŭ parochialŭ pentru parochia Veza.

Din diecesa Oradeĭ marĭ. P. O. Dniĭ *Teodorŭ Kővári,* prepositŭ capitularŭ, *Paulŭ Vela* şi *Dr. Augustinŭ Lauranŭ,* canoniciĭ, s'aŭ numitŭ consilieriĭ la esactoratulŭ diecesanŭ. — M. O. D. *Samuilŭ Ciceronescu,* fostŭ profesorŭ preparandialŭ şi prefectŭ de studiĭ în seminarulŭ gr.-cat. de băeţĭ din Oradea mare, este numitŭ bibliotecarŭ şi archivarŭ diecesanŭ şi major domus în curtea episcopéscă. Cl. Domnŭ *Dr. Corneliŭ Bulcă,* fostŭ alumnŭ alŭ colegiuluĭ sântuluĭ Atanasiŭ din Roma, este numitŭ profesorŭ preparandialŭ şi prefectŭ de studiĭ în seminariulŭ amintitŭ. — M. O. D. *Ioanŭ Buteanŭ,* directorŭ gimnasialŭ în Beiuşŭ, a fostŭ numitŭ rectorŭ, M. O. D. *Teodorŭ Bulcŭ,* profesorŭ gimnasialŭ, vice-rectorŭ, éră teologulŭ absolutŭ *Antoniŭ Cighi,* perfectŭ de studiĭ alŭ internatuluĭ Pavelianŭ fundatŭ pentru tinerimea studiósă gr.-cat. din Beiuşŭ de către Escelenţa Sa P. S. D. *Mihailŭ Pavelŭ,* episcopulŭ Orăduĭ-Marĭ. Internatulŭ se va deschide cu începutulŭ anuluĭ scolasticŭ 1891/2. — Dlŭ *Gr. Torsanŭ,* fostŭ învĕţătorŭ de statŭ în Vadŭ, fŭ numitŭ învĕţătorŭ la şcóla română greco-catolică din Oradea-mare.

Din diecesa Lugoşuluĭ. Maiestatea Sa s'a înduratŭ preagraţiosŭ a donă din propria sa cassetă 150 fl. pentru repararea bisericeĭ gr.-cat. şi pentru edificarea din noŭ a şcóleĭ gr.-cat. din *Paucenescĭ* în Vicariatulŭ Haţĕguluĭ şi 150 fl. pentru edificarea din noŭ a bisericeĭ gr.-cat. din *Livadia de câmpŭ* în protopopiatulŭ Jiuluĭ.

Ilustritatea Sa Dlŭ Episcopŭ alŭ Lugoşuluĭ a chirotonitŭ de preotŭ în 11 Iuniŭ a. c. sĕrbătórea înălţăriĭ Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ, pre Dlŭ *Georgiŭ Mihalca* teologŭ absolutŭ şi l'a dispusŭ de administratorŭ parochialŭ în Dobrescĭ în loculuĭ fostuluĭ administratorŭ O. D. *Georgiŭ Petroviciŭ,* carele fŭ pusŭ în numĕrulŭ preoţiloră deficienţi; totŭ cu acea ocasiune a ordinatŭ de lectorŭ pre Dlŭ *Romulŭ Iorgovicĭ* teologŭ absolutŭ la universitatea din Budapesta.

Episcopŭ greco-catolicŭ la Muncaciŭ este numitŭ *Iuliŭ Firczák,* fostŭ prepositŭ capitularŭ gr.-cat. în Muncaciŭ şi deputatŭ dietalŭ. Rescriptulŭ regescŭ de denumire publicatŭ în fóea oficială din 5 l. c. sună: „La propunerea ministruluĭ meŭ u. de culte şi instrucţiunea publică: pre *Iuliŭ Firczák,* prepositulŭ capitululuĭ cat. de rit. grec. din Muncaciŭ, abate titularŭ de Becsületvölgy şi asesorŭ consistorialŭ, îlŭ denumescŭ episcopŭ cat. de rit. grec. la Muncaciŭ. Datŭ în Viena la 26 Maiŭ 1891. Franciscŭ Iosifŭ, m. p. Conte Albinŭ Csáky, m. p.

Denumiriĭ. Dlŭ *Virgiliŭ Barboloviciŭ,* vicenotariŭ la judecătoria de cercŭ din Tiszalök a fostŭ numitŭ de notarŭ la Tribunalulŭ din Nyiregyháza; dlŭ *Dr. Nicolaŭ Costanŭ,* practicantŭ la judecătoria din Verebély este numitŭ vice-notarŭ la tribunalulŭ din Szabadka; dlŭ *Dionisiŭ Chioreanŭ,* cancelistŭ la judecătoria de cercŭ din Téca, este numitŭ — totŭ acolo — conducătoriŭ adjunctŭ la cărţile funduare.

Petrecere de vară. În comuna *Vasas-Sântióna* se va aranjá la 19 l. c. o petrecere de vară în favorulŭ bisericeĭ gr.-cat. de acolo. Preţulŭ întrăriĭ de persónă: 80 cr. — de familie 2 fl. v. a.

Apelŭ. În Sighetulŭ Marmaţieĭ se ridică o frumósă biserică română gr.-cat., zidirea căreia costézĕ preste 32,000 fl., din carĭ numaĭ 15,000 le solvesce erarulŭ ca patronŭ, ér restulŭ cade în sarcina poporeniloră. Înzestrarea internă a bisericeĭ încă va costá 1200 fl. Pentru adunarea acesteĭ sume de 1200 fl. P. O. D. T. Budŭ admin. vicarialŭ apelézĕ la marinimositatea inteligenţeĭ şi a poporuluĭ maĭ cu stare din Maramurĕşŭ, rugându-se, ca fiecare după puterile sale să binevoéscă a oferí pentru acestŭ scopŭ sântŭ. Asemenea şi P. St. Dómne şi Domnişóre române din vicariatŭ suntŭ rugate a concurge la înfrumseţarea bisericeĭ cu lucrurĭ de mână etc., avêndŭ a trimite ofertele până la finea luĭ Septembre, pre cândŭ va fi gata biserica, la adresa M. O. D. Grigoriŭ Belea, prefectulŭ convictuluĭ din Sighetŭ. — Recomandămŭ cetitoriloră nostri cu căldură acestŭ apelŭ, şi banĭĭ, ce se vorŭ trimite la Redacţiunea foeĭ nóstre, cu plăcere îĭ vomŭ subuministrá la loculuĭ destinatŭ.

Instalăriĭ de comiţi supremĭ. Contele *Paulŭ Bethlen,* noŭ-denumitulŭ comite supremŭ alŭ comitatuluĭ Bistriţă-Năsĕudŭ, a fostŭ introdusŭ în postulŭ sĕŭ în modŭ solemnŭ în sala comitatensă din Bistriţa. După depunerea jurămêntuluĭ prescrisŭ comitele ţinŭ cuvîntarea de întroducere, prin carea a accentuatŭ şi *necesitatea concordieĭ între naţionalităţi.* Terminându-şĭ vorbirea între aplausele celoră de faţă l'aŭ bineventatŭ protonotarulŭ Kaules în limbă magiară, Kramer în limba germână şi advocatulŭ Lica în limba română. — Baronulŭ *Gavrilŭ Apor,* noulŭ comite alŭ comitatuluĭ Tĕrnava-mare, fŭ primitŭ cu mare însufleţire în Şeghişóra. Cu ocasiunea instalăriĭ sale comitele nu a făcutŭ nicĭ o enunciare politică, ci numaĭ a accentuatŭ, că programulŭ sĕŭ va fi legea.

Din districtulŭ protopopescŭ Mara (în diecesa Gherleĭ). A 13-a conferinţă a districtuluĭ Mara s'a ţinutŭ la 10 Maiŭ a. c. în comuna Giulescĭ. În acea conferinţă, între alte decisiunĭ importante, s'a luatŭ şi resoluţiunea de a se face colecte în favorulŭ fondurilorŭ scolastice după modulŭ indigitatŭ în „Unirea“, adeca în colectarea cruceruluĭ. S'a constatatŭ totŭ cu acea ocasiune, că fondurile diecesane a celoră 95 parochiĭ din părţile ungurene ale dieceseĭ de Gherla aŭ unŭ capitalŭ de 63,895 fl. şi competinţă de interese 14,600 fl., la olaltă 78,495 fl. v. a.

La Esposiţia din Praga s'aŭ dusŭ şi din Buda-Pesta ca la 300 de individĭ, carĭ Luni în 29 Iuniŭ aŭ sositŭ în capitala Boemieĭ, unde aŭ fostŭ primiţi cu mare însufleţire din partea Cehiloră.

Esposiţia din Timişóra se va deschide la 19 l. c. cu mare solemnitate şi promite a fi fórte interesantă atâtŭ prin mulţimea şi varietatea obiectelorŭ, ce se vorŭ espune, câtŭ şi prin gustulŭ, cu care suntŭ lucrate şi aranjate.

Mulţămită. Dlŭ *Demetriŭ Banŭ* docente gr.-cat. în Cergăulŭ mare ne scrie cu datulŭ de 27 Iuniŭ a. c., că la insistinţa O. D. Ioanŭ Popa, care abĭa de ¾ de anŭ funcţionézĕ ca cooperatorŭ parochialŭ în Cergăulŭ mare, s'a închisŭ cemeterulŭ cu pălangŭ, éră biserica s'a padimentatŭ şi s'a văruitŭ. Totŭ la îndemnulŭ dluĭ cooperatorŭ s'a procuratŭ pentru biserică unŭ candelabru cu 18 luminĭ. Spre procurarea candelabruluĭ s'aŭ colectatŭ între parochienĭ 17 fl. La acéstă colectă aŭ contribuitŭ dna Eugenia Popa 2 fl., Ioanŭ Pinca jude comunalŭ 3 fl., N. Pădureanŭ 1 fl., P. Bucerdanŭ 1 fl., T. Pinca 1 fl., A. Băcăinţanŭ 1 fl., Is. Popa 1 fl., N. Bucerdanŭ 1 fl., Al. Roşanŭ 1 fl., V. Recuciŭ 1 fl., I. Mărgineanŭ 1 fl., T. Varna 50 cr. şi alţiĭ maĭ mulţĭ. Atâtŭ dluĭ cooperatorŭ pentru zelulŭ sĕŭ, câtŭ şi contribuitoriloră liŭ-sĕ aduce şi pre calea acésta cea maĭ ferbinte mulţămită.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mihaílŭ Eminescu.

Studiŭ criticŭ.

(Continuare.)

Vomŭ merge acum maĭ departe, să vedemŭ câtă dosă de logică, de originalitate și de frumseță și nobleță a espresiunii găsimŭ în cuprinsulŭ acesta sĕracŭ și lipsitŭ de orĭ ce farmecŭ.

Unulŭ dintre panegeriștiĭ luĭ Eminescu dejosesce așa tare pre ceialalțĭ poețĭ aĭ noștri, câtŭ susține, că Eminescu a fostŭ celŭ dintâiŭ poetŭ, care a întrodusŭ în poesia nóstră *„cugetarea ca fondŭ“*. Ceĭ dinainte de elŭ n'aŭ cugetatŭ ca poețiĭ adevĕrațĭ, ci numaĭ aŭ *„ciripitŭ ca pasĕrile“*.

Acum dacă în adevĕrŭ așa ar stá lucrulŭ, atuncĭ în poesiile luĭ Eminescu logica ar trebuí să strălucéscă ca sórele față cu logica altorŭ poețĭ românĭ. Puterea stringentă a combinărilorŭ luĭ, lipsa contradicerilorŭ, precisarea și chiaritatea ideilorŭ, armonia părțilorŭ, logica sĕmțĕmintelorŭ, naturalitatea asĕmănărilorŭ, imaginilorŭ și tablourilorŭ folosite de elŭ, alegerea nimerită a cuvintelorŭ, a predicatelorŭ, atributelorŭ și epitetelorŭ, cu unŭ cuvîntŭ cugetarea și espresiunea chiară, precisă și artistică la Eminescu ar trebuí să fie și dacă nu chiar clasică, dară celŭ puținŭ bătătóre la ochĭ față cu a altorŭ poețĭ de aĭ nostri.

Dacă numaĭ Eminescu este omŭ cugetătorŭ între poețiĭ nostri, éră ceialalțĭ suntŭ numaĭ pasĕrĭ *„ce ciripescŭ“*, atuncĭ pre dreptulŭ amŭ puté așteptá încă și maĭ multŭ dela elŭ. Ne mulțămimŭ însă de o cam datá cu pretensiunea acésta puritană, ca să nu ni se dică, că ceremŭ preà multŭ. Să vedemŭ dară:

În poesia „Mortua est“, în strofa a dóua adresându-se Eminescu cătră cea mórtă cugetă și vorbesce astŭ-felŭ:

»Trecut'aĭ cândŭ ceriu-ĭ câmpie sĕnină
»Cu rĭurĭ de lapte și florĭ de lumină,
»Cândŭ norilĭ ceĭ negri parŭ sumbre palate
»De luna regină pre rîndŭ visitate.«

Noĭ credemŭ, că și vrabiile ce ciripescŭ pre streșinĭ, încă sciŭ, că dacă *„ceriu-ĭ câmpie sĕnină“*, atuncĭ pre elŭ nu potŭ fi și *„norĭ negri ca sumbre palate“*. Numaĭ celŭ ce voesce să înveță pre poețiĭ românĭ a cugetá, nu o scie. Sauŭ dacă cumva poetulŭ nostru voesce prin cuvintele aceste să descrie numaĭ anutimpulŭ, cândŭ ĭ-a muritŭ alésa inimiĭ, atuncĭ să ne spună toțĭ închinătorĭ luĭ Eminescu, care este anutimpulŭ acela, cândŭ pre cerŭ suntŭ *„rîurĭ de lapte* și *florĭ de lumină“*, și ce minunĭ potŭ fi aceste? Care e anutimpulŭ, cândŭ norii se parŭ ca și cum ar' fi nisce sumbre palațurĭ? Și să nu uitămŭ, că și poesia acésta a fostŭ una din acele, din carĭ dniĭ Maiorescu și ceialalțĭ aŭ conchisŭ, că Eminescu va fi unŭ geniŭ, deși despre unŭ bietŭ gimnasistŭ, dacă ar scrie absurdităț de aceste în o temă din școlă, nice unŭ profesorŭ n'ar presupune, că este unŭ geniŭ, fără ĭ-ar da secundă.

Totŭ în poesia acésta în strofa a patra dice, că vede, cum cea mórtă se duce în susŭ spre cerŭ, *„cu brațele albe pre peptŭ puse cruce“*, și totușĭ în strofa următóre dice, că *„privesce apoĭ lutulŭ rĕmasŭ albŭ și rece“*. Dar dacă s'a dusŭ cătră cerŭ *„cu brațele albe pre peptă puse cruce“*, apoĭ ce lutŭ a maĭ rĕmasŭ? Geniulŭ nostru cu *„fondulŭ cugetătorŭ“* așa e de confusŭ, câtŭ voindŭ a spune, cum sufletulŭ celeĭ mórte s'a dusŭ în susŭ, și-a uitatŭ să-ĭ lase trupulŭ josŭ, ca să aibă ce contemplá în strofa următóre.

Totŭ în poesia acésta avemŭ unŭ esemplarŭ strălucitŭ de cugetare confusă în strofa, în care descrie, încătrăŭ ĭ-s'a dusŭ amanta:

»Dar póte acolo să fie castele
»Cu arcurĭ de aurŭ zidite din stele,
»Cu rĭurĭ de focŭ, și cu podurĭ de-argintŭ,
»Cu țĕrmurĭ de smirnă, cu florĭ care cântŭ.«

Va să dică în lumea asta a cugetării suntŭ castelele nu numaĭ cu zidirĭ, ci și cu *„rîurĭ“*, și încă ce rîurĭ? rîurĭ de focŭ. Preste rîurile aceste de focŭ suntŭ *„podurĭ de argintŭ“*, și totușĭ argintulŭ nu se topesce; după aceea *„țĕrmurĭ de smirnă“*, care însă de focŭ nu se topesce să miróse ca în cădelniță, și apoĭ în rîurile aceste de focŭ maĭ suntŭ și florĭ, carĭ cântă în locŭ de a se mistuí. Tablouŭ de cugetare corectă! Dacă unŭ bietŭ maturisantŭ în tesa din limba română ar da semne de o atare cugetare, atuncĭ a bună sémă nice cândŭ nu va fi dechiaratŭ maturŭ.

Totŭ în poesia acésta cătră capetŭ vorbesce astŭ-felŭ:

»Și apoĭ cine scie, de este maĭ bine
»A fi saŭ a nu fi?«

Ceea ce însémnă, că nu scie nimenĭ. Și apoĭ totușĭ strofa următóre o începe cu cuvintele:

»A fi? Nebunie și tristă și gólă.«

Va să dică totușĭ este cineva, care scie, că ce e maĭ bine, „a fi saŭ a nu fi“, numaĭ „adênculŭ cugetătorŭ“ și-a uitatu, ce a disŭ în strofa din susŭ.

În poesia „Egipetulŭ“ voindŭ Eminescu a descrie unŭ aspectŭ impunătorŭ alŭ nopțiĭ din Egiptŭ, vorbesce astŭ-felŭ:

»Se'nseréză. Nilulŭ dórme și esŭ stelele din strungă,
»Luna 'n mare îșĭ aruncă chipulŭ și prin norĭ le-alungă.«

Nu vomŭ provocá pre poețiĭ noștri ceialalțĭ, carĭ *„ciripescŭ ca pasĕrile“*, ci pre adoratoriĭ luĭ Eminescu, să cerce a-și construí cu logica dinșilorŭ tabloulŭ: *Luna își aruncă chipulŭ în mare și de frică stelele fugŭ prin norĭ*. Ceĭ ce *„ciripescŭ“*, sciŭ numaĭ atâta, cumcă cândŭ rĕsare luna, orĭ i-se reflectéză chipulŭ în mare orĭ nu, stelele maĭ puținŭ luminóse disparŭ dinaintea lumineĭ luneĭ. Și acésta credemŭ, că se întêmplă și în Egiptŭ, deși n'amŭ umblatŭ pre acolo. Ca stelele să fugă printre norĭ, pentru-că luna se reflectéză în apa mariĭ, credemŭ că nu e cu putință nice în Egiptŭ, fără póte în țéra geniilorŭ, unde cerulŭ de-odată e și *„câmpie sĕnină“* și *„încărcatŭ de norĭ negri“*, și unde omulŭ mortŭ se duce și cătră cerŭ *„cu mânile pre peptŭ puse cruce“* și rĕmâne și josă în formă de *„lutŭ albŭ și rece“*.

Totŭ în poesia acésta în strofa a 8-a vorbindŭ éră-și de nóptea din Egipetŭ cântă „adêncŭ“ cugetătorulŭ nostru poetŭ astŭ-felŭ:

». . . . . Nóptea-ĭ clară luminósă,
»Undele viséză spume, cerurile 'nșiră norĭ.«

Nóptea de-odată *„clară“*, *„luminósă“* și *„cu norĭ înșiraț“*! Unde e posibilă o atare nópte, acolo de securŭ nice pasĕrile nu *„ciripescŭ“*, nice poețiĭ nu *„cugetă“*.

Maĭ departe în poesia *„Angerŭ și demonŭ“* în strofa a patra despre hermafroditulŭ sĕŭ demonŭ dice, că:

»Cufundatŭ în întunerecŭ lângo cruce mărmurită,
»Într'o umbră négră, désă, ca unŭ demonŭ elŭ veghiéză.«

Va să dică în țéra geniilorŭ are și „întunereculŭ“ „umbră“.

În poesia „Flóre albastră“ în strofa 6 vré să-și ducă amanta

»Lângă bolta cea senină (în cerŭ)
»Și sub trestia cea lină« (în baltă).

Va să dică biéta amantă „geniuluĭ nostru trebuiá să stea cu elŭ de-odată și în cerŭ și pre pământŭ în baltă, ca celŭ din poveste cu o falcă în cerŭ și cu una pre pământŭ.

În poesia *„Cu mânĭ dilele-ți adaugĭ“* dice, că:

»Naintea noptiĭ nóstre umblă
»Crăiésa duciĭ demineți«

cu tóte că noĭ scimŭ, că înaintea noptiĭ umblă séra, și înaintea dileĭ demineța. La „geniĭ“ de aceștia însă timpulŭ merge cu spatele înainte. Cândŭ este vorba de timpŭ, atuncĭ nu despre ceea ce s'a întêmplatŭ maĭ târdiŭ dicemŭ, că este înainte de ceea ce s'a întêmplatŭ maĭ curêndŭ, ci din contră curêndulŭ este înaintea târdiuluĭ. Caesar a a umblatŭ în istorie înaintea luĭ Napoleonŭ. După Eminescu însă Napoleonŭ înaintea luĭ Caesar. Bietulŭ Eminescu n'a fostŭ în stare a deosebí, ce însemnéză *ante* și *post* în timpŭ de ceea ce însémnă în spațiŭ.

În poesia „Epigoniĭ“ asĕmĕnândŭ timpiĭ trecuțĭ cu celŭ de față și voindŭ să fie ingeniosŭ și plinŭ de spiritŭ, dice, că față cu Româniĭ ceĭ dinaintea nóstră, noĭ ceĭ din timpulŭ de față

»Cârpimŭ cerulŭ cu stele și mângimŭ marea cu valurĭ.«

Acum nu vomŭ dice nimica despre aceea, că figura *„a mângî marea cu valurĭ“* este fórte silită și nenimerită. Ce vomŭ dice este numaĭ aceea, cumcă întrebămŭ pre admiratoriĭ luĭ Eminescu, să ne spună cu tótă siguritatea, óre ce a voitŭ elŭ să dică prin versurile aceste? Căcĭ *„A cârpí cerulŭ cu stele și a mângî marea cu valurĭ“* póte însemná maĭ întâiŭ a face lucrurĭ, carĭ așa suntŭ de prisosŭ ca a maĭ face stele pre cerŭ și valurĭ pre mare. După aceea a te apucá de lucrurĭ, ce suntŭ cu neputință, cum este cârpirea cerului cu stele, și mângirea mării cu valurĭ. Maĭ încolo a te apucá de lucrurĭ ridicule, cum ar fi, cândŭ cineva s'ar apucá să cârpéscă cerulŭ cu stele saŭ să mângéscă marea cu valurĭ. Și în urmă și a te apucá de lucrurĭ fără valóre, ca cârpirea cerului și mângirea mariĭ.

O recerință de căpetenie în stilulŭ poeticŭ este, ca imaginea alésă să producă în cetitorŭ chiar aceea-și idea, ce o a avutŭ poetulŭ. Ce cugetare corectă póte să fie însă aceea, cândŭ imaginea poetuluĭ póte produce în noĭ atâte ideĭ, din carĭ nu scimŭ, care este a poetuluĭ?

Dară póte se va replicá, că poetulu a avutŭ în vedere tóte aceste patru înțĕlesurĭ, și a voitŭ să dică, că noĭ, ceĭ din timpulŭ presente, suntemŭ nisce *visionarĭ* față cu ceĭ din timpiĭ trecuțĭ, nisce visionarĭ ca ceĭ ce voescŭ să cârpéscă cerulŭ cu stele și să mângéscă marea cu valurĭ. Căcĭ în cuvîntulŭ: visionarŭ, se cuprindŭ tóte acele patru înțĕlesurĭ.

Bine! însă poetulŭ în strofa din urmă, în care resumézĕ întrégă poesia, numesce și pre ceĭ din timpulŭ trecutŭ: visionarĭ. Și așa și noĭ și aceștia suntemŭ: visionarĭ. De unde între uniĭ și alțiĭ nu este nicĭ o deosebire, deși chiarŭ deosebirea acésta enormă și-a propusŭ „adênculŭ“ nostru poetŭ se o cânte, și la capetŭ în locŭ de deosebire se trecjesce cu egalitate. Românulŭ la acésta ĭ dice: Unde daĭ și unde crépă!

Că în locŭ de deosebire între uniĭ și alțiĭ se trecjesce cu egalitate, se vede lămuritŭ și de acolo, că figura cu stelele și cu valurile o întrebuințéză și despre uniĭ și despre alțiĭ. Ast-felŭ despre noĭ ceĭ de astădĭ dice, că: *„cârpimŭ ceriulŭ cu stele, și mângimŭ marea.“* Despre ceĭ din timpiĭ trecuțĭ în strofa din urmă dice, că:

„Făceaŭ valulŭ să cânte, și puneaŭ steua să sbóre.“

Acum dacă suntemŭ nisce visionarĭ noĭ ceĭ din presente, carĭ cărpimŭ ceriulŭ cu stele și mângimŭ marea cu valurĭ, atuncĭ de securŭ că chiarŭ așa de marĭ visionarĭ suntŭ și ceĭ din trecutŭ, carĭ facŭ valulŭ să cânte și punŭ steaua să sbóre, ca să numaĭ dicemŭ nimica de aceea, că ce tropŭ silitŭ este: a face valulŭ să cânte.

O cugetare așa confusă abia putemŭ aflá la unŭ bietŭ studentŭ gimnasistŭ, care póte nicĭ nu scie ce e geniulŭ, necum să aibă pretenție de a fí geniŭ.

În poesia „Lucéfĕrulŭ“ la pagina 282 astfelŭ vorbesce lucéfĕrulŭ cătră fata de împĕratŭ: *Ceriulŭ este tatălŭ meŭ, și mama mea e marea.* Înturnămŭ numaĭ o fóe, și la pagina 285 acelașĭ lucéfĕrŭ dice: *Sórele e tatălŭ meŭ și nóptea -mĭ este mama,* căcĭ poetulŭ și-a uitatŭ „adêncŭ“, ce a disŭ maĭ susŭ. Relațiunea lucéfĕruluĭ față cu ceriulŭ, marea, sórele și nóptea n'a fostŭ Eminescu în stare să o îmbrace în o figură frumósă, decâtŭ dându bietuluĭ Lucéfĕrŭ doĭ tătâni și dóuĕ mame, va să dică în modulŭ celŭ maĭ absurdŭ. Altcum poesia acésta are atâte imaginĭ și tablourĭ nenaturale, absurde și urîte, câtŭ dóră numaĭ

icónele nóstre dela Nicula se mai potŭ asĕmĕná cu ele. Aşa d. e. cândŭ lucéfĕrulŭ se laudă, că elŭ e care *„pórtă corabiele pre mare“*, că lucéfĕrulŭ umple casa de *„scânteĭ rĕcĭ“*, ĕră luna umple de scăuteĭ *„cărările de cranguri“* şi alte bazaconiĭ de spăriatŭ copiiĭ.

Mai departe la pag. 67 în aceea-şi strofă ḑice, că mórtea e unŭ *„caos“* şi *„unŭ seculŭ cu sonŭ înfloritŭ.* Se potŭ óre pre lume dóuĕ concepte, ce se eschidŭ mai tare unulŭ pre altulŭ ca caosulŭ şi seculuĭ cu sonŭ înfloritŭ? şi totuşi Eminescu desémnă cu ele unulŭ şi acela-şi obiectŭ.

La pagina 40 cetimŭ versurile următóre:

»Lângă lacŭ, pre care noriĭ
»Aŭ urḑitŭ o umbră fină,
»Ruptă de mişcărĭ de valurĭ
Ca de bulgărĭ de lumină.«

Cine a maĭ auḑitŭ, ca valurile să rupă umbra ca şi cum ar' fi nesce bulgărĭ de lumină? De ar fi aşa, cum s'ar' bucurá năierii nóptea, cândŭ e tare întunerecŭ, căcĭ valurile ar' rupe întunereculŭ ca nesce „bulgărĭ de lumină“. Atuncĭ valurile n'ar' fi aşa spăimĕntătóre, şi cu câtŭ ar fi maĭ marĭ, cu atâta ar' fi maĭ mare lumina pre mare, căcĭ ar' fi maĭ marĭ *„bulgării de lumină“*. Ce daună că n'a păsitŭ Eminescu cu idea acésta înaintea uneĭ societăţĭ de navigăţiune!

La pagina 84 cetimŭ versurile următóre:

»Te urmărescŭ luminătorĭ
»Ca sórele şi luna,
»Şi preste ḑi de atâte orĭ
»Şi nóptea tot-deauna.«

Óre dacă pre cine-va l'ar' urmărí nóptea tot-deauna unŭ luminătorŭ ca sórele, atuncĭ maĭ esistare-ar' pentru unŭ atare omŭ nópte?

La pagina 31 grăesce codrulŭ cătră poetŭ ast-felŭ.

»În alŭ umbreĭ întunerecŭ
»Te asemĕnŭ unuĭ prinţŭ,
»Ce se-uită adâncŭ în apă
»Cu ochĭ negri şi cuminţĭ«.

De ĭ-ar' fi ochiĭ câtŭ de negri şi cuminţĭ în întunerecŭ totŭ nu se va puté uitá adâncŭ în apă, maĭ iute va cădé în apă. Şi apoĭ ce asemănare genială cu unŭ prinţŭ „ce se uită în apă“!

La pagina 104 ḑice „geniulŭ nostru“ cătră iubita sa:

. . . . »O închide lungĭ genile tale
»Să potŭ recunósce trăsurile-ţĭ pale.«

Va să ḑică, nu-ĭ póte cunósce trăsurile amanteĭ decâtŭ numaĭ dacă ea îşĭ va închide ochiĭ. Dacă voimŭ dară să scimŭ, că cineva ce trăsurĭ are, pale saŭ nepale, trebue maĭ întâiŭ să-şĭ închidă genele, lungĭ saŭ scurte, cum le va avé, şi apoĭ să ne uitămŭ la elŭ.

La pg. 16 întâlnimŭ următorele versurĭ:

»Că auḑu-mĭ n'o să-lŭ maĭ întunecĭ
»Cu a gureĭ dulcĭ suflărĭ ferbinţĭ.«

Tabloŭ! A întunecá auḑulŭ cu o suflare dulce şi ferbinte! Totŭ aşa potŭ să ḑicŭ: A asurḑí vederea c'o suflare amară şi rece.

La pagina 209 óre cine *„urmăresce pre ceriurĭ limpeḑĭ, cum plutesce o ciocârlie“*. Póte la geniĭ ciocărliile plutescŭ pre ceriŭ.

La pagina 211 ocurŭ următórele versurĭ:

De pre laculŭ apa sură
»Înfundă mişcare-aĭ crétă între stufŭ la iezătură.«

Va să ḑică apa-şĭ înfundă mişcarea, nu mişcarea înfundă apa. Potŭ dară să ḑicŭ' după geniulŭ nostru, că: îmĭ ducŭ mişcarea la preumblare.

La pagina 268 aflămŭ versulŭ:

»Luna trĕmură pre codri, se aprinde, să mărésce.«

Şi poetulŭ nostru totuşi *nu* se sparie vĕḑêndŭ fenomenulŭ acesta, ce nu l'a maĭ vĕḑutŭ nimenĭ.

La pagina 285 întâlnimŭ versurile aceste:

»Dar' ochiĭ marĭ şi minunaţĭ,
»Lucescŭ adâncŭ chimericŭ
»Ca dóuĕ patimĭ fără saţŭ
»Şi pline de 'ntunericŭ.«

Va să ḑică lucescŭ şi patimile, ma lucesce şi întunereculŭ. Pre lume nu póte fi o asĕmĕnare maĭ absurdă ca aceea, cândŭ lucirea unuĭ obiectŭ o asĕmănámŭ cu altulŭ *„plinŭ de întunerecŭ“*.

La pagina 17 întâlnimŭ versurile:

»Păreă, că printre norĭ s'a fostŭ deschisŭ o poartă,
»Prin care trece alba regina nopţiĭ moartă« (luna).

Nu vomŭ ḑice, că nimenea n'a vĕḑutŭ nóptea luna albă. Ḑicemŭ numaĭ atâta, că a ḑice că *„regina nopţiĭ trece moartă“*, atâta însémnă, câtŭ a ḑice, că cineva s'a culcatŭ viŭ şi s'a sculatŭ mortŭ.

Şi apoĭ deşi *„regina nopţiĭ moartă trece prin o poartă“*, totuşi immediatŭ ḑice poetulŭ:

»O dormĭ, o dormĭ în pace printre făcliĭ o mie
»În mausoleu-ţĭ mândru alŭ ceriurilorŭ arcŭ.«

Va să ḑică *„regina asta moartă“* în somnulŭ morţiĭ e şi somnambulă, căcĭ umblă durmindŭ, şi încă cu mausoleulŭ în spate. Apoĭ în versurile dintâiŭ pre ceriu s'a deschisŭ numaĭ o, *„poartă“*, ca să trécă *„regina nopţiĭ moartă“*. În versurile din urmă totŭ ceriulŭ cu *„poartă“* cu totŭ e *„mausoleulă“* aceleĭ regine. Atâta confusiune şi absurditate de-abia află omulŭ şi la unŭ bietŭ studentŭ gimnasistŭ, cândŭ face cele dintâiŭ încercărĭ poetice.

La pg. 18 ḑice poetulŭ nostru că:

»Vĕsduchulŭ scânteiézĕ şi ca uuse cu varŭ
»Lucescŭ ziḑirĭ.« . . . . . .

Ce genială e asĕmănarea, că: *„ziḑirile lucescŭ ca unse cu varŭ“!* Póte ca atarĭ ziḑirĭ n'a vĕḑutŭ *„geniulŭ“* nostru nicĭ cândŭ, că altcum şi unŭ copilŭ scie, că varulŭ nu *„lucesce“*. Unŭ străinŭ cetindŭ versurile aceste, va crede, că la bieţiĭ Românĭ *„sĕracă în ţĕră sĕracă“* nimene nu îşĭ *„unge ziḑirile cu varŭ“* dacă unŭ *„geniŭ“* românescŭ voindŭ a face o asĕmĕnare sublimă despre lucirea ziḑirilorŭ, ḑice, că acele suntŭ atâtŭ de feerice, de lucescŭ *„ca unse cu varŭ“*.

(Va urmá).

Aventurele ultimuluĭ Abencerrage.

Novelă de F. R. Chateaubriand.

(Continuare.)

După ce Boabdil ultimulŭ rege alŭ Granadeĭ a trebuitŭ să părăséscă domnia strămoşilorŭ sĕĭ, a maĭ petrecutŭ încă scurtŭ timpŭ pre muntele Padul. De aicĭ se vedeá marea, preste care nefericitulŭ domnitorŭ voiá să trécă; se vedeá şi Granada, rîurile Vega şi Yenil, pre a cărorŭ ţĕrmŭ se aflá taběra luĭ Ferdinand şi a Isabeleĭ. La vederea acesteĭ ţĕrĭ frumóse şi a cipresilorŭ, carĭ maĭ cresceaŭ icĭ colo pre la mormintele musulmanilorŭ, Boabdil nu şĭ-a pututŭ reţiné lacrimile. Mamă-sa Aixa, carea îlŭ petrecea în exiliulŭ sĕŭ, îşĭ bătea jocŭ de elŭ, ḑicêndu-ĭ: „Acum plângĭ ca o femee pentru unŭ regatŭ, pre care ca bărbatŭ nu l'aĭ sciutŭ apĕrá.“ Eĭ s'aŭ coborîtŭ de pre munte, şi Granada a dispărutŭ pentru totŭ-deauna privirilorŭ lorŭ.

Ceialalţi Maurĭ, carĭ împărtăşiră sórtea stăpânuluĭ lorŭ, se împrăştiară cătră Africa. Poporaţiunile Zegri şi Gomel se aşeḑară în regatulŭ Fez, în vechea loru patrie, Vanegiĭ şi Alobiĭ la ţĕrmurilĭ Africeĭ, dela Oran până la Algeria, ĕră Abencerragiĭ îşĭ aleseră de locuinţă împrejurimea Tunisuluĭ. În nemijlocita apropiare a ruinelorŭ Cartagineĭ eĭ formară o colonie, a căreĭ locuitorĭ şi astăḑĭ încă suntŭ cunoscuţĭ sub numele de Maurĭ Africanĭ. Toţĭ aceştia îşĭ păstrară tradiţiile vechiĭ lorŭ patriĭ. Paradisulŭ Granadeĭ trăiá neîncetatŭ în amintirea lorŭ, chiarŭ şi micilorŭ copiĭ le şoptiaŭ mamele acestŭ nume, şi-ĭ adurmiaŭ cântându-le romanţele Zegrilorŭ şi ale Abencerragilorŭ. Totŭ a cincia ḑi se rugaŭ în moşee privindŭ cu dorŭ spre Granada şi implorauŭ pre Allah, ca să redea aleşilorŭ sĕĭ acéstă ţĕră bogată. Înzădarŭ le oferiá lorŭ ţĕra Lotofagilorŭ fruptele sale, isvórĕle sale, luncile estinse, sórele sĕŭ strălucitorŭ, căcĭ departe de „turnurile aurite“ nu esistaŭ pentru eĭ póme rĕcoritóre, apă limpede, verḑeţă frumósă şi sóre strălucitorŭ. Dacă îĭ arĕtaĭ unuĭ exilatŭ şesulŭ dela Bagrada, atuncĭ acela îşĭ scutură cu tristeţă capulŭ, şi unŭ adâncŭ suspinŭ, împreunatŭ cu rostire jelnică a cuvîntuluĭ Granada, eşiá din peptulŭ sĕŭ.

Cu cea maĭ intimă venerare şi iubire se alipiaŭ maĭ alesŭ Abencerragiĭ cătră vechile lorŭ locuinţe. În jelea cea maĭ adâncă îşĭ părăsiră eĭ ţĕra lorŭ, teatrulŭ luptelorŭ şi învingerilorŭ, acelea câmpiĭ, unde de atâtea orĭ rĕsună strigătulŭ lorŭ răsboinicŭ: „Amorŭ şi onóre!“ Şi de-órece acum nu maĭ purtaŭ lancea, se dedicară studiuluĭ burueniloru lecuitóre, o ocupăţiune, care din partea Arabilorŭ chiar aşa erá de onorată ca şi răsboiulŭ. Aşa dară colonia răsboinică, care odinióră făceá rane adâncĭ în lupte sângeróse, acuma şĭ-a pusŭ de scopŭ, ca să le vindece. E dreptŭ, că eĭ nicĭ odată n'aŭ datŭ cu totulŭ uitării acéstă desteritate moştenită dela bĕtrânĭ, fiindŭ-că cavalerii legaŭ deja de multŭ chiarŭ eĭ înşi-şĭ ranele inimicilorŭ lorŭ, causate puţinŭ maĭ înainte prin propria lorŭ sabie.

Una dintre acestea familiĭ, carĭ în patria cea veche locuiá în palate, trăiá acuma într'o colibă ferită de celealalte. Acestea eraŭ aşeḑate la póla munteluĭ Mamalifa, chiarŭ în acelŭ locŭ, unde odinióră sântulŭ Ludovicŭ şĭ-a sfârşitŭ viéţa pre rugŭ, şi unde încă şi astăḑĭ se vede unŭ eremitajŭ mahomedanŭ. Pre păreţiĭ acesteĭ colibe eraŭ atîrnate scuturĭ învĕscute în peĭ de leŭ, pre carĭ se vedeá chipulŭ alorŭ doĭ sĕlbatecĭ, cum sfarmă o cetate cu buzduganele. Împrejurulŭ acestuĭ chipŭ se ceteaŭ cuvintele: „Asta-ĭ nimica!“ Erá marca şi devisa Abencerragilorŭ. Lăncĭ înfrumseţate cu stindarde albe şi vinete, burnuse şi mantale de atlasŭ atêrnaŭ de scuturĭ şi străluciaŭ printre săbiĭ şi pumnale. Icĭ colo se vedeaŭ şi mănuşĭ de panceră, frâne împodobite cu petri preţióse, scăriţe marĭ de argintŭ, săbiĭ lungĭ şi pintenĭ de aurŭ, pre carĭ odinióră Isoldele, Genievrele şi Orianele le-aŭ înţepenitŭ de călcâiele nobililorŭ cavalerĭ.

Printre acestea semne de triumfŭ îşĭ aflară locŭ pre mese semnele uneĭ vieţĭ pacĭnice şi liniştite. Aicĭ eraŭ plânte adunate de pre piscurile Atlasuluĭ şi de prin deşertulŭ Zahareĭ, unele chiarŭ şi de pre şesulŭ Granadeĭ. O parte dintre acestea erauŭ destinate, ca să uşureze defectele trupescĭ, altă parte, ca să aĭbă o înrîurinţă binefăcătóre asupra dureriĭ spirituale, fiindŭ-că Abencerragiĭ preţuiaŭ totŭ, ce serviá spre a domolí suferinţele fisice, spre a depărtá ilusiile şi a nimicí speranţele maĭ totŭ-deauna înşelătóre ale viitoruluĭ. Din nefericire acestea plâute aveaŭ chiarŭ înrîurinţă contrară, şi adese mirosulŭ uneĭ astŭ-felŭ de plânte din patria perdută erá venenŭ pentru sermaniĭ esilaţĭ. (Va urmá.)

Posta Redacţiunii: — Dlui I. B. în A. Corespondinţa trimisă amŭ publicat'o în numĕrulŭ 24. Cealaltă nu amŭ primit'o, saŭ póte că s'a rĕtăcitŭ. — *Maĭ multorŭ domnĭ corespondenţi.* Ne rogămŭ de puţină răbdare, pre rêndŭ se vorŭ publicá tóte. — Dlui *D. A Blăjescu* în Pĕrulŭ. Abonamentulŭ D-Tale e acoperitŭ până în 1 Octobre. Din suma trimisă în 1 Octobre an. trecutŭ s'a acoperitŭ abonamentulŭ pentru Octobre—Decembre la »Fóea bis. şi şcol.« şi pentru Ian.—Mart. la »Unirea«.

Editorŭ şi redactorŭ rĕspundĕtorŭ:
Dr. Vasiliŭ Hossu.

Concursŭ. (8) 1—3

Pentru ocuparea postuluĭ de conducătorŭ specialistŭ în ale comerciuluĭ la „Reuniunea de consumŭ din Blaşiŭ“ împreunatŭ cu unŭ salarŭ anualŭ de 1000 fl. v. a. pentru anulŭ primŭ şi % prevĕdute în statutele Reuniunii se escrie prin acésta concursŭ.

Competenţii pentru acestŭ postŭ aŭ de a-şĭ aşterne subscrisuluĭ consiliŭ administrativŭ până în 1 Septembre st. n. a. c. petiţiunile lorŭ provĕdute cu următórele documinte:

a) Estrasŭ matricularŭ de botezŭ;

b) Testimoniŭ despre pregătirea, cualificaţiunea şi pracsa comercială;

c) Adeverinţă, că poşede o cauţiune celŭ puţinŭ de 2000 fl. v. a. în banĭ gata, hârtiĭ de valóre, realităţi saŭ în garanţe;

d) Adeverinţă, că e de naţionalitate românŭ saŭ celŭ puţinŭ cunósce deplinŭ limba română în vorbire şi scriere.

Concursele suntŭ de a se scrie cu mâna proprie.

Petiţiunile comercianţilorŭ cridaţi şi a acelorŭ, carĭ din causa detoriilorŭ lorŭ nu potŭ întreprinde nimicŭ, nu se vorŭ considerá.

Blaşiŭ, în 7 Iuliŭ 1891.

Consiliulŭ administrativŭ.

Anunciŭ de licitare.

Prin care se face cunoscutŭ, cumcă construirea şi edificarea Internatuluĭ destinatŭ pentru 100 studenţi se va da în întreprindere pre calea licitaţiunĭ minuende prin oferte.

Doritoriĭ de a licitá aŭ de a-şĭ subşterne ofertele sigilate, şi provĕdute cu unŭ vadiŭ de 1600 fl. Veneratulnĭ Consistorŭ metropolitanŭ în Blaşiŭ, celŭ multŭ până în 25 Iuliŭ st. n. a. c.

Planulŭ, anteměsurarea, şi calcululŭ preliminarŭ şi până atuncĭ se potŭ vedé în căncelaria subscrisuluĭ.

Blaşiŭ, în 7 Iuliŭ 1891.

Ludovicŭ Csató,
advocatŭ archidiecesanŭ.

(9) 1—2

Josifu Gans,

fabricantu si reparatoriu de masîne agronomice

(5) 8—10

in Blasiu (Balázsfalva)

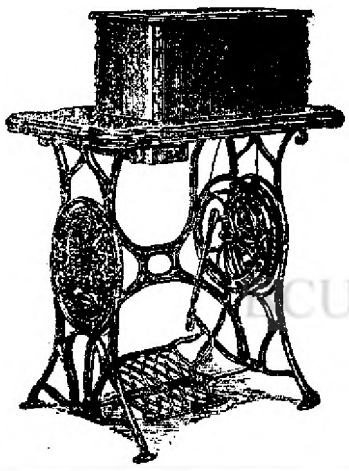

recomânda pre lânga garantia si servitiu solidu si promptu depositulu sèu de

pluguri, masîne de imblatitu, de cusutu, de trieratu si de

alte instrumente economice,

tòte din fieru batutu.

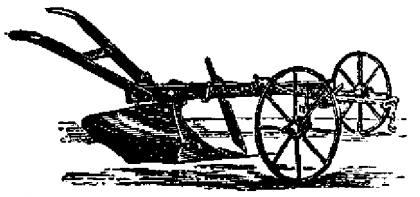

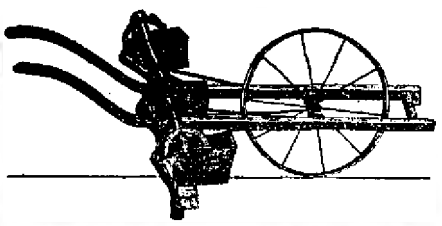

☛ **Tóte obiectele amintite se potu procurá si pre lânga solvire in rate.** ☚

Cu deosebită stimă cutezŭ a încunoscinţá pre

Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ,

că precum şi până acum iaŭ asupra-mĭ gatírea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruirel interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşedarea acelorŭ obiecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proiecte colorate servescŏ cu placere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câstigatŭ recunóscere deosebită, si tóte mĕ îndreptăţéscŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împartasì ocasionalminte de preţuita-ĭ incredere. Silinţa mea sĕ va îndreptá totŭ-deauna intr'acolo, cá şi de ací încolo se meritŭ renumele celŭ bunŭ, care mi-lam câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ departările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-sa mărităŭ.

Rogându-mĕ pentru preţuite comande sum

Oradea-mare, 28 Ian. 1891

cu deosebită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. biseric.

(4) 11—?

Fundată în an. 1858.

FRANCISCŬ WALSER

Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale împ. şi reg. Archiducele Josifŭ.

proprietariulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recuisite de pompierĭ, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomándă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preoţĭ

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

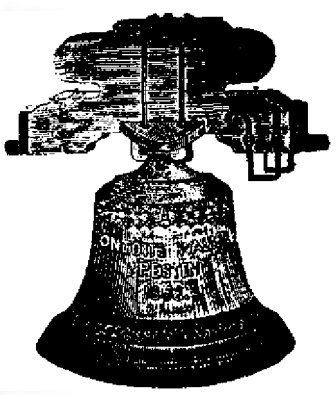

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băĭ, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.

(2) 28—52

Prelliminare de spese şi Preţŭ-courantŭrĭ se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Fóiă bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce privesce fóia se se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaşiŭ.

Anulŭ I. Blaşiŭ 18 Iuliŭ 1891. Numerulŭ 29.

Dotarea Clerului nostru.

IV.

(+) În numĕrulŭ precedentŭ amŭ descrisŭ pre scurtŭ fasele, prin carĭ a trecutŭ cestiunea congrueĭ iniţiată din partea guvernuluĭ. Rĕmâne decĭ să arĕtămŭ, carĭ suntŭ pentru noĭ prospectele viitoruluĭ în acéstă cestiune vitală. Înainte însă de a o face acésta, trebue să maĭ amintimŭ încă unŭ lucrŭ şi anume, că în conferinţa, ce a ţinut'o episcopatulŭ catolicŭ în 25 şi 26 Aprilie 1888 în Budapesta, se pornise o acţiune fórte salutară pentru regularea congrueĭ *fără de amestecŭlŭ guvernuluĭ şi numaĭ cu ajutorulŭ mijlócelorŭ, de carĭ dispune biserica catolică din Ungaria.*

Atuncĭ adecă hotărîse episcopatulŭ, ca elŭ însu-şĭ să ĭea în mână afacerea congrueĭ şi în timpulŭ celŭ maĭ scurtŭ să o deslege fără de ingerinţa cercurilorŭ politice. Spre scopulŭ acesta toţĭ episcopiĭ, precum ne este tuturora cunoscutŭ, aŭ datŭ ordinŭ organelorŭ bisericescĭ subalterne, să reducă, pre câtŭ ar fi cu putinţă, numĕrulŭ parochiilorŭ, împreunându maĭ multe comune bisericescĭ sub unŭ singurŭ preotŭ, apoĭ să conscrie consciinţiosŭ venitele fiecăreĭ parochiĭ, pentru ca să se constate venitele actuale, de carĭ dispune fiecare preotŭ din *cura animarum*, şi să se scie suma, ce ar fi de lipsă în fiecare anŭ pentru îmbunătăţirea stărĭĭ materiale a cleruluĭ. În conformitate cu cele constatate episcopatulŭ să creeze unŭ fondŭ comunŭ, din care să se măréscă dotaţiunea acelorŭ preoţĭ, carĭ nu ar' avé minimulŭ congrueĭ stabilitŭ din partea episcopatuluĭ. Fondulŭ acesta să se formeze din o anumită cuotă, ce ar contribuí-o în fiecare anŭ beneficiile maĭ marĭ bisericescĭ.

Se vede însă, că idea acésta pentru regularea congrueĭ s'a părăsitŭ, căcĭ dela anulŭ 1888, cândŭ s'aŭ conscrisŭ venitele parochiilorŭ din tóte diecesele, până în ḑiua de astădĭ nu s'a maĭ făcutŭ nimica în direcţiunea indigitată, ér de altă parte scimŭ cu toţiĭ, că episcopatulŭ faptice a luatŭ parte la tóte pertractările iniţiate de guvernŭ în afacerea congrueĭ; ceea ce dovedesce, că episcopiĭ de presentŭ voescŭ, să reguleze congrua în coînţelegere cu guvernulŭ şi nu independentŭ de elŭ. Procedura acésta a episcopatuluĭ îşĭ are de bună sémă motivele sale binecuvîntate, între carĭ credemŭ noĭ, că se află şi acela, că însu-şĭ Maiestatea Sa a doritŭ, ca cestiunea congrueĭ să se deslege prin o comisiune mixtă, din care să facă parte nu numaĭ episcopiĭ, ci şi representanţiĭ guvernuluĭ şi alţĭ bărbaţĭ distinşĭ. Cu tóte acestea nu ne putemŭ reţiné, să nu ne esprimămŭ convingerea nóstră intimă, că dacă cestiunea congrueĭ s'ar fi deslegatŭ fără de ingerinţa guvernuluĭ şi numaĭ pre basa decisiuniĭ conferinţeĭ episcopescĭ dela 25 şi 26 Aprilie 1888, atuncĭ biserica catolică din Ungaria ar fi câştigatŭ fórte multŭ. Înainte de tóte dacă înşi-şĭ episcopiĭ de bună voe şi-arŭ fi taxatŭ beneficiile în favorulŭ fonduluĭ de congruă, prin acésta arŭ fi pusŭ o nóuă peḑecă în calea acelora, carĭ prin secularisare ar' dorĭ să pună mâna pre averile bisericeĭ. Rîvnitoriĭ aceştia de avere străină s'ar sĕmţĭ adecă maĭ puţinŭ îndemnaţĭ a secularisá bunurile bisericescĭ, fiindŭ-că ar' scĭ, că nu potŭ dobândí multŭ prin secularisarea acelorŭ bunurĭ, şi acésta din motivulŭ, că prisosulŭ averilorŭ bisericescĭ în partea cea maĭ mare s'ar aflá deja faptice în posesiunea unorŭ preoţĭ sĕracĭ, carĭ şi statuluĭ facŭ nenumĕrate serviţiĭ, şi dela carĭ acelŭ prisosŭ nu s'ar puté luá fără a se comite cea maĭ mare injurie uneĭ clase marĭ de cetăţenĭ. Afară de aceea nicĭ unŭ guvernŭ nu pré voesce să-şĭ pérdă simpatiile preoţimiĭ rurale, care pretutindinea are fórte mare inriurinţă asupra masselorŭ poporuluĭ. Cine însă nu pricepe, că orĭ ce guvernŭ şĭ-ar perde simpatiile cleruluĭ ruralŭ, dacă ar secularisá nisce bunurĭ, cari formézĕ isvorulŭ de lipsă pentru susţinerea cuviinciósă a preoţimiĭ? Dar câştigulŭ celŭ maĭ mare pentru biserică ar fi fostŭ acela, că dacă episcopatulŭ ar fi resolvatŭ cestiunea congrueĭ în sensulŭ decisiuniĭ din conferinţa amintită, s'ar fi asiguratŭ pentru tóte timpurile independinţa cleruluĭ de guvernele liberale de astădĭ, carĭ nu se genézĕ a violá până şi consciinţa ómenilorŭ şi a face şi din preoţĭ nisce trădătorĭ aĭ sânteĭ bisericĭ.

Destulŭ atâta, că idea sulevată în

Feuilleton.

Învĕţatulŭ distrasŭ.

(Fine.)

Părăsindu-şĭ locuinţa instinctive îşĭ îndréptă paşiĭ spre universitate, pre care aflându-o închisă îĭ vine în minte, că elŭ are altŭ ceva de lucru, nu să ţină prelecţiunĭ. De aci apoĭ umblă fără ceva scopŭ pre strade încóce şi încolo, şi acuşĭ calcă pre códa vre unuĭ câne, acuşĭ se trântesce de câte unŭ trecătoriŭ, şi cine scie, până cândŭ ar fi ţinutŭ rătăcirea asta, de nu s'ar fi aflatŭ unŭ sufletŭ compătimitoriŭ, care să-ĭ vină într'ajutorŭ. Unŭ tinĕrŭ studentŭ, care îlŭ cunoscea fórte bine pre Dr. Delta, i-se pune în cale şi-şĭ oferesce cu multă bunăvoinţă serviţiile sale.

„Orĭ cum ar fi tare de doritŭ, dacă mĭ-aţĭ fi puţinŭ într'ajutorŭ," rĕspunse Dr. Delta, „cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, cu câtŭ durere! în Babilon parcă cu multŭ maĭ uşorŭ m'aşĭ scí reculege decâtŭ aci."

„Binevoiţĭ, Domnule profesorŭ, a dispune de mine, cum păreţi voĭ. După cum s'ar păré, cercaţĭ pre ceĭ ĭva."

„Într'adevĕrŭ cercŭ, cum aşĭ ḑice: dóuĕ cămile şi treĭ rinocerĭ."

Studentulŭ păstréza cea maĭ mare seriositate.

„Aşa dară binevoiţĭ a poftí cu mine în grădina zoologică. Mĕ rogŭ, spre stînga." Savantulŭ profesorŭ rĕmâne uĭmitŭ. Elŭ scia hotărîtŭ, că în grădina zoologică n'are nimicŭ de a cercá.

„Scusă, Domnule!" începe profesorulŭ, „aci nu e vorba chiarŭ de adevĕrate cămile şi de adevĕraţĭ rinocerĭ, ci espresiunea acésta e numaĭ morală, adecă, cum aşĭ şi ḑice, e numaĭ alegorică. Eŭ vreŭ acum să învitŭ la cină pre cinci colegĭ de aĭ meĭ, pre carĭ am uĭtatŭ a-ĭ invitá la timpulŭ potrivitŭ."

Studentulŭ nu-şĭ perde seriositatea, ci întrĕbă pre profesorŭ de numele primeĭ cămile. Se înţĕlege că Dr. Delta nu-ĭ póte spune numele colegului aşa de iute, cum cerŭ studentulŭ, ci îlŭ descrie aşa de bine, câtŭ acesta îlŭ descopere: propune la universitate archeologia asiriană, barba-ĭ e roşie, peruca blondă.

De aci în colo tóte mergeaŭ ca pre strună. Sub conducerea tinĕruluĭ, pre care profesorulŭ îlŭ numì îngerulŭ sĕŭ mântuitoriŭ, cercară şi aflară în grabă persónele, carĭ ar fi să se învite. Celŭ dintâiŭ nu erá acasă, dar li-se spuse, că-lŭ aştéptă, şi că îndată ce va sosí, îĭ vorŭ spune invitarea. Alŭ doilea le-a spusŭ, că primesce cu plăcere învitarea şi încă cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, cu câtŭ femeea sa chiarŭ în séra aceea a învitatŭ multă lume la teă, şi aşa aveá să fie uĭtatŭ cu desĕvârşire. La uşa celuĭ de alŭ treilea profesorulŭ a ciocănitŭ cu multă témă, căcĭ sciá, că soţia profesoruluĭ scrie ode (auḑiţĭ: ode în timpulŭ de acuma!), ér elŭ mirósă câtŭ colo a cârtaboşŭ, dóuĕ lucrurĭ, pre carĭ nu le potea de locŭ suferí. De aceea a deschisŭ simplu uşa odăiĭ şi a strigatŭ de acolo: „Bună séra, Domnule colegă! Vino, te rogŭ, îndată la locuinţa mea, ca să lămurimŭ unŭ lucru interesantŭ. Sciŭ, că încă nu veĭ fi cinatŭ? Nu? Aşa dară te aşteptŭ! Séră bună dar, Domnule colegă!"

Şi fără de a maĭ aşteptá ceva rĕspunsŭ a eşitŭ îndată la stradă.

Nu preste multŭ aflară şi pre alŭ patrălea colegŭ, care chiarŭ s'a fostŭ aşedatŭ cu familia la teă. Ceĭ doĭ — profesorulŭ şi studentulŭ — după ce decherară, că nu ĭeaŭ şi eĭ câte o teă, aŭ fostŭ învitaţĭ cu multă prevenire, să ocupe locŭ, şi în scurtŭ după ce şedură, ochiĭ doctoruluĭ Delţa începură a schinteiá de bucurie, căcĭ prin celea ce vedeá elŭ în chilie, i-s'aŭ

desŭ amintita conferinţă pre lângă tóte avantajele eĭ nu are prospecte de a se realisá.

Să vedemŭ dară acuma, că ce putemŭ sperá dela cestiunea congrueĭ considerată în forma, în care a iniţiat'o şi a condus'o guvernulŭ până la stadiulŭ desfăşuratŭ în numĕrulŭ precedentŭ alŭ „Unirii".

După câtŭ amŭ pututŭ aflá până acuma din celea publicate în broşurĭ şi foĭ politice, dóuĕ suntŭ părerile, carĭ s'aŭ ventilatŭ în comisiunea pentru regularea congrueĭ. Unĭĭ adecă ḑicŭ, că cestiunea acésta trebue să se resólve pre calea cea maĭ scurtă şi anume, — fără a se maĭ discutá cestiunile, ce se potŭ aduce în legătură cu congrua, — să se stătoréscă minimulŭ dotaţiuniĭ, ce trebue să-lŭ aĭbă fiecare preotŭ, să se constate prin conscrierea venitelorŭ parochiale, ce sumă ar trebuí să fie la îndemână în fiecare anŭ, pentru ca să se pótă ridicá congrua fiecăruĭ preotŭ până la minimulŭ stabilitŭ, şi acéstă sumă să se acopere din unŭ Fondŭ anume creatŭ pentru dotarea preoţilorŭ, în care ar încurge cuotele anuale ale beneficiilorŭ maĭ marĭ bisericescĭ, o parte din averea rĕmasă după mórtea prelaţilorŭ, venitele intercalare, adecă venitele beneficiilorŭ vacante, o sumă anumită, ce o ar da fondulŭ religionarŭ, venitele fundaţiunilorŭ menite a ajutá preoţimea sĕracă şi altele. Pre calea acésta congrua s'ar regulá în timpŭ fórte scurtŭ, de-órece, precum amŭ amintitŭ şi maĭ susŭ, orĭ ce alte cestiunĭ, carĭ staŭ în legătură cu congrua, nu s'ar resolví înainte de regularea eĭ, ci numaĭ maĭ târḑiŭ.

Faţă cu acéstă părere se află alta, care se raḑémă pre rescriptulŭ regescŭ din 22 Martiŭ 1887, şi ḑice, că maĭ întâiŭ să se resólve tóte cestiunile preliminare indigitate în acelŭ rescriptŭ, şi numaĭ după aceea să se reguleze congrua. Părerea acésta din urmă după tótă probalitatea va triumfá faţă cu părerea primă desfăşurată maĭ susŭ, pentru că de o parte este întru tóte conformă rescriptuluĭ regescŭ, care nu uşorŭ se póte trece cu vederea, ér de altă parte este spriginită de ceĭ maĭ mulţĭ dintre episcopĭ. Dacă însă părerea acésta din urmă va triumfá, — despre ce nu avemŭ motive de a ne îndoí, — atunci cestiunea congrueĭ nu se va resolví curêndŭ, pentru-că întrebările preliminare, ce trebue să se resólve în sensulŭ rescriptuluĭ regescŭ deja înainte de a se aduce vre-o hotărîre în meritulŭ cestiuniĭ congrueĭ, suntŭ aşa de multe şi de complicate, încâtŭ deslegarea lorŭ pretinde activitate de ḑecĭ de anĭ, chiar şi în casulŭ cândŭ comisiunea respectivă ar lucrá în continuŭ şi cu zelŭ neobositŭ.

Suntŭ şi alte motive, carĭ ne facŭ să credemŭ, că cestiunea congrueĭ nu se va resolví curêndŭ. Între acestea celŭ maĭ de frunte ni-se pare acela, că preoţiĭ de ritulŭ latinŭ nu pré aŭ lipsă de regularea congrueĭ, de-órece venitele lorŭ în cele maĭ multe diecese trecŭ preste minimulŭ congrueĭ, ce póte s'ar stabilí, ér acolo, unde póte preoţiĭ latinĭ din patrie suntŭ maĭ rĕŭ dotaţĭ, respectivele diecese dispunŭ de mijlócele de lipsă pentru îmbunătăţirea stăriĭ materiale a cleruluĭ, despre ce ne dă o dovadă eclatantă diecesa latină a Transilvanieĭ, unde cu câteva miĭ de florenĭ daţĭ pre fiecare anŭ din partea episcopuluĭ preste ajutórele asignate din fondurile diecesane, toţĭ preoţiĭ aŭ ajunsŭ la minimulŭ de 600 fl. pre anŭ. Aşa dară cea maĭ mare lipsă de regularea congrueĭ o aŭ preoţiĭ greco-catolicĭ, pentru carĭ latinii de astăḑi din Ungaria nu se pré sĕmţescŭ îndemnaţĭ a-şĭ jertfí averile lorŭ.

Afară de aceea mulţĭ catolicĭ din Ungaria suntŭ de părere, că cestiunea congrueĭ să se resólve numaĭ dupăce biserica catolică îşĭ va fi dobânditŭ autonomia sa, de-órece în cadrulŭ autonomieĭ maĭ uşorŭ s'ar puté regulá şi congrua. Autonomia catolică însă în timpulŭ de astăḑi este unŭ *pium desiderium,* pentru-că guvernulŭ liberalŭ, care vrea cu totŭ preţulŭ să dispună după placulŭ sĕŭ asupra bisericeĭ, scie fórte bine, că autonomia catolică ar fi unŭ mijlocŭ de întărire a catolicismuluĭ în contra atacurilorŭ cercurilorŭ politice, carĭ profesézŭ dogma despre omnipotenţa statuluĭ.

Din tóte acestea resultă, că cestiunea congrueĭ saŭ nu se va resolví de locŭ, saŭ se va resolví fórte târḑiŭ din partea comisiuniĭ esmise pentru studiarea eĭ. De aceea noĭ preoţiĭ greco-catolicĭ, carĭ nu putemŭ aşteptá timpŭ pré îndelungatŭ în sĕrăcia nóstră, trebue să ne cugetămŭ seriosŭ, că óre cum ne-amŭ puté ajutá noĭ de noĭ în lipsele nóstre. Despre acésta însă în numĕrulŭ viitorŭ.

Alianţa triplă. — Cu câtŭ sêmţulŭ religiosŭ şi alipirea de învĕţăturile pururea tinere ale creştinismuluĭ genuinŭ disparŭ totŭ maĭ multŭ din viéţa publică a popórelorŭ bĕtrâneĭ Europe, cu atâta antagonismulŭ între ele devine din ce în ce totŭ maĭ mare. Devine însă maĭ mare, pentru că cu câtŭ scade maĭ tare sêmţulŭ religiosŭ, cu atâta interesele curatŭ materiale devinŭ maĭ multe şi maĭ puternice. De aci însă urméză în modŭ firescŭ, că diversele interese ale popórelorŭ capĕtă din ce în ce totŭ maĭ multe puncte de atingere, şi prin aceea ocasiunea la conflicte devine din ce în ce maĭ désă şi maĭ vehementă.

Este destulŭ a priví şi numaĭ pre de-asupra interesele şi aspiraţiunile statelorŭ celorŭ maĭ însemnate din Europa spre a vedé, că nu esistŭ dóuĕ state mari, a cărorŭ interese şi aspiraţiunĭ să nu colideze în mĕsură maĭ mare ca orĭ cândŭ în trecutŭ cu interesele altorŭ state marĭ, ca să nu maĭ amintimŭ de colisiunea cu interesele statelorŭ maĭ micĭ din jurŭ.

Încordarea şi colisiunea acésta a intereselorŭ a produsŭ în Europa o stare politică aşa de neplăcută şi ameninţătóre, câtŭ fără de ceva mĕsurĭ estraordinare pacea europénă nu este secură nice pre unŭ momêntŭ. Europa în privinţă politică stă ca pre unŭ vulcanŭ stînsŭ de o cam dată, însă fără a se scí minutulŭ, cândŭ póte să erumpă, ca şi în unŭ aerŭ încărcatŭ până dincolo de tóte elementele

---

trediţŭ nisce sentimente de totuluĭ totŭ plăcute. Căcĭ la masă şedeaŭ în ordine bună: de-a drépta doĭ copiĭ cu spetele cam tare eşite în afară, ér de a stînga treĭ fete grase, cu nasurile redicate la délŭ şi una ca alta, şi între aceste dóuĕ grupe ocupá locŭ mama cea du totŭ slabă.

„Cum te maĭ afli, Domnule colegă?" întrébă deobligatŭ domnulŭ caseĭ, „de buna samă veĭ fi ocupatŭ éră cu nisce studiĭ fórte interesante."

„Mulţamescŭ de întrebare, mĕ ocupŭ aievea cu nisce studiĭ tare momentóse. O grupă minunată!" Şi la acestea vorbe îşĭ preumblă suriḑêndŭ ochiĭ pre rîndŭ la ceĭ ce şedeaŭ în jurulŭ meseĭ. „De-a drépta cămilele," ḑise elŭ de totuluĭ distrasŭ arĕtândŭ cu mâna spre ceĭ doĭ copiĭ, carĭ se îmboldiaŭ murmurându, „şi dea stînga rinocerĭĭ, —"

„Audĭ tu Tini," ḑise o domnişóră la urechea celeĭalalte, „profesorulŭ ne face complimente."

„Şi în mijlocŭ palmulŭ sulegetŭ," continuă Dr. Delta.

Dómna se face tótă roşie de mănie.

„Ce privesce pre rinocerĭ," continuă blându Dr. Delta, „am probe evidente, că nu mĕ înşelŭ în descifrarea lorŭ; cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, că altcum ar trebuí, să le privescŭ de nisce gazele puţinŭ cam prea grasĕ." —

„Fie-mĭ ertatŭ a vĕ aduce aminte," — îlŭ întrerumpe studentulŭ, „că aţĭ întratŭ în casă . . "

„Bine ḑicĭ, scusaţi-mĕ, că-sŭ aşa de uĭtucŭ. Am venitŭ, să te rogŭ, iubite colegă, să poftescĭ la mine la cină, unde vomŭ puté tractá cestiunea din tóte punctele de vedere."

Patru profesorĭ eraŭ deja invitaţi, a maĭ rĕmasŭ unuluĭ, şi până acuma tóte aŭ fostŭ în rêndulŭ celŭ maĭ bunŭ.

„Am terminatŭ vênătórea," începe profesorulŭ ajungêndŭ de-a dreptulŭ caseĭ celuĭ de pre urmă învitatŭ, „şi acum nu maĭ am lipsă de binevoitoriulŭ Dtale ajutorŭ, pentru că sciŭ, că colegulŭ, ce locuesce aci, îndată va şi venĭ cu mine la cină. Primesce dar, te rogŭ, ferbintea mea mulţămită!"

„Din parte-mĭ vĕ asigurŭ, Dle profesorŭ, că acestŭ micŭ serviţiŭ din partea mea a fostŭ o adevĕrată bucurie şi fericire. Mĕ recomândŭ!"

Sermane Dr. Delta, câtŭ de rĕŭ aĭ făcutŭ, că ţĭ-aĭ lăsatŭ aşa de lute îngerulŭ mântuitorŭ! —

Profesorulŭ îşĭ află colegulŭ în chilia sa caldă plecatŭ preste o carte mare tipărită în celŭ mai mare folio, şi pre foiĭ acesteĭ cărţĭ eraŭ o mulţime de semne miraculóse, carĭ pentru ceialalţĭ muritorĭ îsŭ totŭ atâtea enigme, ce nu se potŭ deslegá. Aceştĭ doĭ se înţĕlegeaŭ atâtu de bine unulŭ cu celalaltŭ, căcĭ amêndoĭ eraŭ necăsătoriţĭ, aceeaşĭ sciinţă, aceeaşĭ nisuinţă îĭ legá pre unulŭ de celalaltŭ, şi orĭ de câte orĭ conveniaŭ, nu treceaŭ nicĭ dóuĕ minute, şi îndată si începeaŭ disputa cea maĭ înfocată. De abia se salutară, şi Dr. Delta dându cu ochiĭ de minunata şi marea carte a pretinuluĭ sĕŭ, se aşéḑă cu tótă comoditatea în fotoliulŭ acestuia şi-sĭ uĭtă de învitarea la cină, îşĭ uĭtă de tótă lumea. Colegulŭ sĕŭ îlŭ lasă şuriḑêndŭ să se cufunde în cercetarea cărţiĭ, ér elŭ se aşéḑă pre o sofă şi aprinḑêndu-şĭ pipa cu ţevea lungă începe a moţăĭ. Trediţŭ după câtŭ-va *timpŭ* află pe colegulŭ sĕŭ cu nasulŭ încă totŭ în carte.

„Frate Delta," începe elŭ, „eu îsŭ ruptŭ de fóme."

Acesta fără de aşĭ ridicá privivea îĭ rĕspunde: „Nu te genă de locŭ, şi fă ca şi cum aĭ fi la tine acasă."

„Ha, ha, ha! Ce cugeţĭ, dór îsŭ la mine acasă, şi chiarŭ vream să te întrebŭ, că nu veĭ cinâ cu mine?"

Dr. Delta îlŭ privesce visătoriŭ.

„Bine ḑicĭ, mĭ-am şi uĭtatŭ, dar de aĭ ceva de mâncare, n'ar stricá."

Şi cu acestea se ridică oftându dela masă, nĕcăjitŭ, că-ĭ nevoitŭ a se despărţí de cartea, cu care îşĭ petreceá atâtŭ de bine,

unei tempestăți înfricoșate, fără a scí óra, când se va descărcá tempestatea.

În atarí împrejurări pacea nu se mai póte ține, de câtu prin așa numitele alianțe sau coaliținni de pace, în carí dóue sau treí puteri marí se unescu spre susținerea păcii. Se unescu, pentru că desi aŭ și ele interese diverse, ce colidézá între sine, aŭ și interese comune multe și marí, carí însă colidéza cu ale altorŭ state, în contra cărora trebuescŭ să le apere. Interesele aceste comune amenințate le silescŭ oreși cum la coaliținnea de pace. Nu pacea însă în sine și ca atare este scopulŭ coaliținnilorŭ acestora, ci apărarea intereselorŭ, carea însă nu e posibilă decâtŭ prin pace.

Prin coaliținnile aceste se póte susținé pacea de adí până mâne. Nu se póte însă asecurá pre timpŭ îndelungatŭ. Ele în politică nu suntŭ medicina aceea, ce delăturá și vindecă radicalŭ morbulŭ, ci numaí mijlocŭlŭ, care împedecă de o cam dată pre unŭ timpŭ desvoltarea mai departe a morbuluí și descompunerea organismuluí. Este destulŭ a amintí numaí atâta, că coaliținnile aceste de pace nu potŭ avé efectŭ, de câtŭ numaí dacă statele respective vorŭ stá mereŭ înarmate până la grumadí, căcí pre altă cale nu potŭ ținé în frêŭ pre statele mai sanguinice și gata de războiŭ în totŭ momentulŭ. *Si vis pacem, para bellum.* O atare înarmare însă nu póte durá timpŭ îndelungatŭ. Popórele în urmă trebuescŭ să îmbrâncéscă sub sarcina înarmăriĭ, și atunci și cu pacea e gata.

Cu tóte aceste coaliținnile de pace suntŭ totŭ-deauna salutate de popóre cu bucurie. Căcí orí cum popórele iubescŭ de comunŭ mai multŭ pacea de câtŭ războiulŭ, și o iubescŭ mai multŭ atunci, când este mai tare amenințată.

Pentru aceea putemŭ să dicemŭ, că renoirea alianțeí triple între Austro-Ungaria, Germania și Italia încă pre șese anĭ întîmplată în dilele aceste a fostŭ salutată cu bucurie de cea mai mare parte a Europeí. Ma împĕratulŭ Germanieí a sêmțitŭ o bucurie așa de mare, câtŭ conversațiunile private le-a folositŭ spre esprimarea bucurieí acesteia, érá ministrulŭ-președinte italianŭ di Rudini în o ședință din cele mai scomotóse în istoria parlamentelorŭ a promulgatŭ țĕriĭ renoirea alianțeí.

Cu câtŭ suntŭ însă statele coaliate mai puternice, cu atâta și coaliținnea este mai împunĕtóre contrarilorŭ. Puterea principală a unuí statŭ însă ca și a uneí familiĭ nu stă nice în mărimea, nice în finanțele, nice în armata luí, ci întâiŭ și mai întâiŭ în liniștea, mulțămirea și pacea internă. Durere însă, că dóue din statele coaliținniĭ aŭ în lăuntrulŭ lorŭ rane, ce nu puținŭ le împedecă desvoltarea și prin aceea și puterea de a impune. Ranele aceste suntŭ în Italia cestiunea independințeí Sântuluí Scaunŭ Apostolicŭ alŭ Romeí, érá în Austro-Ungaria cestiunea naționalităților mai cu sémă în regatulŭ nostru. Germania încă a avutŭ o rană sângerândă pre trupulŭ seŭ, Kulturkampf-ulŭ saŭ lupta statuluí în contra bisericeí. Ea însă a fostŭ destulŭ de cu minte, de a începutŭ a-și vindecá rana acésta, decândŭ s'a ivitŭ idea alianțeí, fiindŭ că s'a convinsŭ, câtŭ de tare îí slăbesce puterea.

Ce face însă Italia și Austro-Ungaria? În Italia elementele subversive câștigă din ce în ce totŭ mai mare terenŭ, și statulŭ fără de ajutorulŭ bisericeí și în specialŭ fără de alŭ Sântuluí Scaunŭ Apostolicŭ nu le póte năduși. Pentru aceea ne cuprinde mirarea, cândŭ vedemŭ, cum Italia lasă din mână ocasiunea de a se împacá cu Sântulŭ Scaunŭ Apostolicŭ, cândŭ pre elŭ ședе unŭ Pontifice așa nobilŭ, așa blândŭ, așa iubitorŭ de pace și așa cu durere pentru Italia, gloriosulŭ Leonu XIII, care de atâte orí a întinsŭ Italieí mâna de pace. Cu câtŭ ar fi Italia mai puternică și mai împunĕtóre în tripla alianță, cândŭ ar fi împăcată cu biserica și cu Sântulŭ Scaunŭ Apostolicu!

Analogŭ stă lucrulŭ și în Austro-Ungaria. Aci mai cu sémă în țĕrile coróneí Sântuluí Ștefanŭ cestiunea naționalităților, și în acésta cestiunea Românilorŭ este, carea slăbesce în mĕsură considerabilă puterea eí de a împune inimicilorŭ, și prin aceea și tăria resultantă din tripla alianță. Ca să tăcemŭ de altele, amintimŭ numaí de aceea, cu ce sinceritate, abnegațiune și însuflețire s'ar alipí România la tripla alianță, cândŭ Românií din Austro-Ungaria ar fi deplinŭ mulțămiți. Și România este unŭ statŭ, pre care nice tripla alianță nu-lŭ póte ignorá.

Cu tóte aceste însă, salutămŭ și noí cu bucurie renoirea alianțeí acesteia de așa mare valóre pentru pacea europénă. O salutămŭ mai cu sémă din causă, că sperămŭ, că ea se va desvoltá și mai departe prin aceea, că statele respective vorŭ tinde totŭ într'acolo, ca să se întărescă și mai tare prin stabilirea și consolidarea păcii interne, Italia prin împăcarea cu Sântulŭ Scaunŭ Apostolicŭ, érá Austro-Ungaria prin mulțămirea naționalităților, și cu deosebire a nóstră a Românilorŭ. De altă parte însă după ce tripla alianță nu póte susținé pacea, decâtŭ prin înarmărí continue, carí deséca puterea statelorŭ, sperămŭ, că pre încetulŭ Europa însă-și va ajunge la convingerea, că pre lângă interesele materiale, causa cea mai mare a războelorŭ, mai suntŭ și alte interese ideale, și între acestea celŭ dintâiŭ e pătrunderea popórelorŭ de sêmțemêntulŭ religiosŭ, care cultivatŭ cum se cuvine, este isvorulŭ vecínicŭ alŭ păcii între popóre.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Amŭ fostŭ amintitŭ, că *guvernulŭ* a fostŭ întreprinsŭ pași, pentru ca reședința primațială să fie strămutată din Strigonŭ la Budapesta. Acum aflămŭ din foile semioficióse, că acestŭ planŭ s'a părăsitŭ, și că cestiunea se va deslegá așa, precum se vorbiá deja în viéța repausatuluí primate Simor, anume că primatele va avé în Budapesta unŭ vicarŭ stabilŭ, și că va petrece în capitală atâta timpŭ, câtŭ va petrece acolo și Maiestatea Sa Regele. În urma morții Cardinaluluí Haynald combinațiunile pentru împlerea scunelorŭ vacante se totŭ înmulțescŭ, noí însă ne reținemŭ dela reproducerea lorŭ, fiindŭ siguri, că tóte scirile suntŭ încă pripite și premature.

Roma.

Unele foí aŭ lățitŭ sciri alarmante despre starea sanitară a Pontificeluí Ro-

---

dar de altcum erá și cu multŭ mai flămândŭ, decâtŭ ca să nu asculte de invitarea amiculuí seŭ. Și fără de ceva scrupulŭ îlŭ însoțesce pre acesta în chilia de mâncare, fără de ceva scrupulŭ se apucă de mâncare și totŭ fără de ceva scrupulŭ primesce invitarea acestuia de a merge după cină la preumblare.

„Pe Joe, ce vêntŭ alŭ draculuí!“ esclamă profesorulŭ eșindŭ afară după cină. Dar de abia pronunțase vorbele acestea, cândŭ vêntulŭ îí apucă pălăria de pre capŭ, și i-o mână câtŭ colo.

A vedé pre cineva alergândŭ după o pălărie mânată de vêntŭ e unŭ ce tare desfătătoriŭ, dar a te sirguí să prindí într'adevĕrŭ o pălărie mânată de vêntŭ e unŭ lucrŭ aprópe de artă, care nu succede totŭ-deauna. Dacă păsescí în urma eí cu ponderositate și încetŭ, așa după cum pretinde demnitatea ta, te espunI numaí rîsuluí, și pălăria ta merge totŭ mai departe. Dacă fugí după ea și vií în focu, potí fi sigurŭ, că veí trece preste ea, și în vreme ce tu te veí rentórce să o apucí, ea va plecá într'altă parte și-și va rîde de tine cu rĕutate. Dar dacă încă spre nenorocirea ta îți vine înainte unŭ podŭ preste unŭ părĕu afundŭ, vre-unŭ șanțŭ plinŭ cu apă, vre-o căruță, orí altă nenorocire, atunci să sciĭ, că vênătórea ți-se îngreună preste mĕsură, și pălăria dacă pre lângă altele e și nóuă, atunci are să sufere multe.

Că profesorulŭ a alergatŭ îndată după pălaria sa, aceea e unŭ lucru, ce de la sine-îlŭ potí înțĕlege, și cumcă și Dr. Delta a făcutŭ același lucrŭ, despre aceea n'ar trebuí să te maí îndoescí de locŭ. Și așa amêndoí se luară la gónă după pălărie, deși unuluí încă ar fi fostŭ destulu, dar fiindŭ-că aŭ fugitŭ amêndoí, unuluí totŭ-deauna nimiciá ceea ce celuíalaltŭ i-se părea că va ajunge, și astŭ-felŭ, pălăria înaintá totŭ mereŭ. Întrecerea asta n'a ținutŭ multŭ, pentru că nu preste multŭ proprietariuluí pălărieí cădêndŭ într'unŭ șanțŭ s'a cufundatŭ până la gâtŭ în nea și tină. De fugitŭ se înțelege, că nu mai fugea, dar cu atâtŭ mai tare strigá după ajutorŭ, în vreme ce Dr. Delta fugeá în ruptulŭ capuluí și cu totŭ zelulŭ după pălărie.

Nenorocirea, sciți forte bine, aprópe mai nicí odată nu umblă singură. Și aci s'a mai adausŭ una, și încă prin doí ómeni binevoitorí, carí se întorceaŭ póte de la vre-o petrecere. Aceia audindŭ strigatulŭ după ajutorŭ și vĕdêndŭ, că unuluí fuge într'altă parte, îndată presupuseră, că aci nu póte să fie decâtŭ unŭ atacŭ tâlhărescŭ. De aceea după elŭ, după elŭ, după tâlhariulŭ, ce fuge! Și aceștí ómeni binevoitorí, fără de a băgá de sémă tufele și tina, prin care treceaŭ, se luară după Dr. Delta și-lŭ prinseră chiarŭ atunci, cândŭ acesta puse mâna în sfârșitŭ pre pălărie. Și în locŭ de a audí acum mulțămitele, ce pre dreptulŭ le așteptá dela colegulŭ sĕŭ, fŭ apucatŭ de mânĭ brutale, nevoitŭ a ascultá, cum îlŭ intituléză tâlhariŭ și hoțiŭ, cum îlŭ maltractézá și îlŭ silescŭ, să mérgă la poliție . . . .

Și în vreme ce se întêmplaŭ aceste, sermana Sofia, câte aveá de suferitŭ acasă! Patru óspeți sosira de multŭ, mai lipsiá stăpânulu caseí și alŭ cincilea óspe. Onorabiliĭ domnĭ óspeți eraŭ cu desĕvârșire rupți de fóme, și cu tóte aceste în locŭ de a li-se dá de mâncare, trebuiaŭ să sufere pre la nasŭ gâdilitura aromei mâncăriloru: chinurí adevĕratŭ tantalice. De multŭ timpŭ ce erá pregatită cina, din ce în ce amenințá totŭ mai multŭ să se strice. Sofia totŭ la cincí minute erá la ușe și ascultá: grozavă așteptare. În urmă sosiră și ceí doí atâtŭ de multŭ așteptați, după ce se înțelege, trebuiră ca mai întâiŭ să dea samă la poliție de cele ce s'aŭ întêmplatŭ.

Să o mai spunemŭ, că după acésta cina a decursŭ cu celŭ mai mare „animo“, o credemŭ de superfluŭ. Culmea petrecerií aŭ fostŭ toastele ridicate în onórea stăpânuluí caseí, dându-se espresiune dorinței, că pre venitoriŭ rinocerií Niluluí îí vorŭ permite să facă mai de timpuriŭ invitările la cină, de câtŭ aḑí.

A.

manŭ. Adevĕrulŭ e, că deşi în urma căldurei nesuferite Sânţia Sa sufere, totuşi causă de îngrigire nu este. Dovadă eclatantă e, că Sânţia Sa în fiecare di primesce o mulţime de persóne în audienţă.

Deja de acum se începŭ pregătirile pentru serbarea démnă a iubileului episcopescŭ alŭ Sânţiei Sale, care va fi la începutulŭ anului 1893. Suntemŭ siguri, că lumea catolică va serbá acea aniversare cu aceea-şi însufleţire, cu care a serbatŭ iubileulŭ preoţescŭ.

Foile liberale aŭ atacatŭ Vaticanulŭ pentru ţinuta sa faţă cu alianţa întreită. Că Vaticanulŭ nu póte să fie favorabilŭ alianţei triple, este clarŭ, căci alianţa triplă încâtŭ-va indirectŭ favorisézá starea nedémnă a Scaunului papalŭ. Şi în acestŭ respectŭ şi noi ne-amŭ făcutŭ reservele nóstre. Dară întru câtŭ alianţa întreită susţine pacea, Vaticanulŭ o spriginesce.

Belgia.

În luna lui Septembre se va ţiné în Mecheln unŭ congresŭ catolicŭ internaţionalŭ, a căruĭ scopŭ va fi continuarea lucrăriĭ începute în congresulŭ din Liege, adecă studiarea şi desbaterea cestiuniĭ sociale. La timpulŭ sĕŭ desbaterile congresuluĭ din Liege aŭ fostŭ atrasŭ asupra sa atenţiunea şi simpatiile lumiĭ întregi, şi nu e îndoiosŭ, că şi lucrările viitoruluĭ congresŭ din Septembre vorŭ fi de acelaşi interesŭ şi de aceleaşi succese, ca şi cele a congresuluĭ precedentŭ. De preşedinte alŭ congresuluĭ este destinatŭ ministrulŭ *Jakobs,* ĕră de preşedinte alŭ secţiuniĭ sociale renumitulŭ sociologŭ *Woeste.* Bărbaţi de renume europénŭ pre terenulŭ sociologicŭ din Francia şi Germania aŭ promisŭ participarea lorŭ la acestŭ congresŭ, care cu atâtŭ va fi mai strălucitŭ, dacă între sociologiĭ catolicĭ se va puté ajunge o concordie deplină cu privire la tóte cestiunile. Acésta e fórte probabilŭ, după-ce Sânţia Sa în enciclica „Rerum novarum“ a stătoritŭ acelea principiĭ, carĭ trebue să se urmeze în resolvirea cestiuniĭ sociale.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Săptĕmâna parlamentară trecută este memorabilă pentru scenele furtunóse întîmplate, carĭ puţinŭ a lipsitŭ de nu aŭ ajunsŭ scenele din parlamentulŭ italianŭ. În 10 şi 11 a l. c. s'aŭ ţinutŭ vorbirile finale în causa proiectuluĭ despre reforma administraţiuniĭ. În vorbirile acestea s'a relevatŭ din noŭ cestiunea naţionalităţilorŭ, care se vede că totŭ le dă multŭ de cugetatŭ la legiuitoriĭ nostri. Remarcabilă a fostŭ în acéstă privinţă vorbirea deputatuluĭ Eötvös, care a spus'o cu tótă francheţa, că naţionalităţile, şi în specialŭ Românii, nu se vorŭ mulţămí cu aceea, că se vorŭ denumí vre-o câţiva amploiaţi românĭ, ci că spre mulţămirea Românilorŭ se poftesce o tractare justă, drĕptă, echitabilă şi imparţială. Le-a spus'o asemenea, că nu e o politică înţeleptă a eschide din parlamentŭ pre Românĭ, cu tóte că în acéstă ţĕră locuescŭ mai bine de 2 ½ milióne de Românĭ.

Luni în 13 s'a întîmplatŭ votarea nominală asupra proiectuluĭ, terminându-se cu primirea proiectuluĭ dreptŭ basă la desbaterea specială. *Pentru* proiectŭ aŭ votatŭ 261, *contra* 99, aŭ lipsitŭ 50: maioritatea decĭ e de 162.

În urma acestuĭ votŭ oposiţia estremă a decisŭ obstrucţie. Eötvös a amenińţatŭ, că oposiţia va împedecá nu numaĭ realisarea acesteĭ legĭ, ci şi votarea budgetuluĭ. Vomŭ vedé decĭ, ce posiţie va luá guvernulŭ şi partidulŭ liberalŭ. De o cam dată obstrucţia se manifestézá în cererea votărilorŭ nominale, carĭ răpescŭ o mulţime de vreme înzădarŭ.

Desbaterile parlamentare aŭ avutŭ ca urmare şi dóuĕ duele, anume între deputatulŭ Gajári, redactorulŭ dela „Nemzet“, şi între deputatulŭ Vécsey, şi érăşi între deputatulŭ Gajári şi deputatulŭ Polonyi. Deputatulŭ Polonyi a primitŭ o rană grea la braţulŭ stângŭ, şi astŭ-felŭ celŭ puţinŭ va fi cruţatŭ parlamentulŭ de strigătele luĭ.

Totŭ Luni şi-a motivatŭ deputatulŭ Irányi propunerea sa pentru reducerea censuluĭ pretinsŭ la dreptulŭ de alegere dietală, dară la propunerea ministruluĭ-preşedinte Szápáry moţiunea a fostŭ respinsă.

Anglia.

Visita împĕratuluĭ germanŭ continuă a preocupá presa europénă. Cordialitatea şi însufleţirea, cu care a fostŭ întîmpinatŭ tinĕrulŭ împĕratŭ din partea întregeĭ poporaţiuni, sinceritatea bucurieĭ şi îndestuliriĭ, ce o a manifestatŭ împĕratulŭ în totŭ timpulŭ petrecerĭĭ sale, vorbirea pĕtrunsă de iubirea de pace, adresată primaruluĭ din Londra, suntŭ totŭ atâtea doveḑi, că Anglia încă s'a alăturatŭ, deşi nu în scrisŭ, la alianţa de pace a puterilorŭ centrale.

România.

Noulŭ tarifŭ vamalŭ votatŭ de corpurile legiuitóre şi întăritŭ şi din partea regeluĭ, a fostŭ publicatŭ deja şi în „Monitorulŭ oficialŭ“, şi din 29 Iuniŭ st. v. a întratŭ deja în vigóre. După acestŭ tarifŭ tóte provenienţele din străinătate suntŭ supuse la tacse omogene, stă însă în voea guvernuluĭ românŭ, ca la provenienţele din acele state, carĭ faţă de România susţinŭ tarife esagerate, să pótă aplicá asemenea tacse esagerate. România decĭ prin acestŭ tarifŭ s'a emancipatŭ economicesce şi este de sine stătătóre. — Acum după ce România din partea eĭ a abrogatŭ tarifele escepţionale impuse provenienţelorŭ din Austro-Ungaria, sperămŭ că şi guvernele nóstre vorŭ încetá cu mĕsurile escepţionale, şi că astŭ-felŭ răsboiulŭ vamalŭ se va terminá spre mulţămirea ambelorŭ state.

Bulgaria.

O telegramă din Constantinopolŭ anunţă, că Sultanulŭ a primitu în audienţă separată pre ministrulŭ bulgarŭ Nacevicĭ şi pre agentulŭ diplomaticŭ alŭ Bulgarieĭ din Constantinopolŭ, dlŭ Vulkovicĭ. Cercurile politice atribue acesteĭ audienţe o importanţă deosĕbită, pentru-că dela detronarea principeluĭ Alesandru Battenberg acum se întîmplă prima óră, că Sultanulŭ primesce pre delegaţiĭ guvernuluĭ bulgarŭ. Se vorbesce, că ambasadorulŭ Rusieĭ Nelidov va face întrebărĭ la sublima Pórtă din acestŭ incidentŭ. — Este certŭ, că audienţa acésta nu se póte considerá ca lipsită de importanţă, şi în totŭ casulŭ trebue să se privéscă de unŭ indiciŭ pentru consolidarea stărilorŭ din Bulgaria.

Corespondinţe.

Sibiiŭ, 28 Iuniŭ 1891.

Prea Onorată Redacţiune! [1])

Joĭ în 25 Iuniŭ a. c. a ţinutŭ aicĭ Senatulŭ scolasticŭ protopopescŭ alŭ tractuluĭ Sibiiuluĭ şedinţă, în care şi-a datŭ sémă despre starea învĕţĕmêntuluĭ poporalŭ şi progresulŭ făcutŭ în acestŭ tractŭ în decursulŭ anuluĭ scolasticŭ 1890/91. Din raportulŭ generalŭ alŭ senatuluĭ scol. protopopescŭ îmĭ ieaŭ voe a Vĕ comunicá maĭ alesŭ acele părţi, carĭ cugetŭ că vorŭ interesá maĭ multŭ pre cetitoriĭ valorosuluĭ nostru organŭ „Unirea“, şi anume:

În protopopiatulŭ gr.-cat. alŭ Sibiiuluĭ se află 34 comune bisericescĭ; dintre aceste 21 suntŭ provĕḑute cu şcóle proprie, şi anume: 18 comune cu şcóle confesionale, ér 3 comune cu şcóle aşa numite grăniţeresci, adecă: Orlatŭ, Racoviţa şi Vestemŭ. La şcólele confesionale aŭ funcţionatŭ 18 învĕţătorĭ, dintre carĭ 11 suntŭ provĕḑuţĭ cu diplome de cualificaţiune; în 4 comune aŭ funcţionatŭ ca învĕţătorĭ preoţiĭ respectivĭ, dintre carĭ treĭ cu cualificăţiunea recerută; în 2 comune aŭ funcţionatŭ învĕţătoriĭ maĭ vechĭ provĕḑuţĭ numaĭ cu decretŭ şi în 1 comună a funcţionatŭ unŭ învĕţătorŭ provisorŭ fără diplomă de cualificăţiune În 13 comune bisericescĭ amestecate cu maioritătĭ gr.-or. nu se potŭ susţiné şcóle gr.-cat. din lipsa mijlócelorŭ recerute, şi pruncii aflătorĭ în etatea de şcólă suntŭ avisaţi a cercetá şcólele maioritătilorŭ gr.-or. respective, preoţiĭ gr.-cat. însă suntŭ însărcinaţi a propune doctrina Religiuniĭ şi Moraluluĭ pruncilorŭ, carĭ cercetézá atarĭ şcóle.

Edificiĭ proprie de şcólă se află în 14 comune bisericescĭ, tóte din materialŭ solidŭ, în 2 comune se folosescŭ casele parochiale ca localităţi de şcólă, după ce preoţiĭ respectivĭ locuescŭ în casele proprie, ér în 2 comune (Alămorŭ şi Vizocna) încă nu esistă edificiĭ scolastice, şi pruncii se instruézá în case închiriate, dar şi aicĭ se facŭ pregătirĭ şi se procură materialulŭ necesarŭ pentru edificare.

Numĕrulŭ totalŭ alŭ pruncilorŭ aflătorĭ în etatea de şcólă de ambele sexe dela 6—12 şi respective până la 15 anĭ în anulŭ scolasticŭ 1890/91 a fostŭ de 2090 şi anume: 1127 feciorĭ şi 963 fete. Dintre aceştia aŭ cercetatŭ şcóla 843 feciorĭ şi 582 fete, prin urmare n'aŭ cercetatŭ şcóla 284 feciorĭ şi 381 fete.

Ce privesce resultatulŭ esamenelorŭ pre anulŭ scolasticŭ espiratŭ, — acela în 2 parochiĭ (Sibiiŭ şi Gurarĭuluĭ) a fostŭ: deplinŭ mulţămitorŭ; în 2 parochiĭ (Şaldorfŭ şi Buia) bunŭ; în 5 parochiĭ (Alămorŭ, Bradŭ, Gbişasa de susŭ, Şelcăŭ şi Şura mică) mulţămitoriŭ; în 3 parochiĭ (Şeica mare, Calvaserŭ şi Armenĭ) destulitorŭ; în 3 parochiĭ (Caşoltŭ, Hamba şi Vizocna) de mijlocŭ destulitorŭ; în Stenea

[1]) Publicămŭ cu plăcere corespondinţa acésta instructivă, esprimându-ne totŭ-odată dorinţa, ca şi din alte părţi să ni-se trimită asemenea corespondinţe şi altele analóge acestora, din carĭ să ne putemŭ cunósce împrejurările, între carĭ trăimŭ, progresele, ce le facemŭ, relele, ce ne bântue, şi mijlócele de inaintare spre bine.

Redacţia.

— nu deplinŭ satisfăcătorŭ; în Slimnicŭ — puţinŭ destulitorŭ şi în Borta — nulŭ.

Totŭ în acéstă şedinţă a Senatuluĭ scolasticŭ protopopescŭ conformŭ decisiuniĭ Sinoduluĭ protopopescŭ dela 23 Aprilŭ a. c. s'aŭ presentatŭ, pertractatŭ şi primitŭ treĭ proiecte de statute de mare însemnătate pentru causa scolastică din protopopiatulŭ Sibiiuluĭ, şi anume:

1. Proiectulŭ de statute pentru fondulŭ scolasticŭ tractualŭ, căruia din partea preameritatuluĭ şefŭ tractualŭ Preaonoratulŭ dnŭ Ioanŭ V. Rusŭ că iniţiatorulŭ şi primulŭ fundatorŭ alŭ acestuĭ fondŭ i-s'a pusŭ o basă solidă prin marinimósa donaţiune de 500 fl. v. a. Este o faptă acésta, care vorbesce însă-şĭ, şi doresc, ca în interesulŭ şcólelorŭ nóstre atâtŭ de ameninţate în esistinţa lorŭ acestŭ esemplu să afle mulţi imitătorĭ între protopopiĭ nostri. Fondulŭ acesta prin mijlócele, ce se prevedŭ în statutele luĭ, în timpŭ scurtŭ va fi adusŭ în puseţiune, ca să uşoreze multŭ sórtea învĕţătorilorŭ nostri maĭ slabŭ dotaţi, să dea unŭ avêntŭ puternicŭ causeĭ scolastice şi să stîrnéscă o nobilă emulare între învĕţătoriĭ nostri întru împlinirea cu maĭ mare zelŭ a datorinţelorŭ sale. Pentru administrarea acestuĭ fondŭ până la proximulŭ Sinodŭ prrtopopescŭ s'a alesŭ o comisiune provisorie sub presidiulŭ şefuluĭ tractualŭ din urmatoriĭ dnĭ: Ilustritatea Sa dlŭ Davidŭ baronŭ Ursŭ, Basiliŭ P. Harşanŭ, Nicolaŭ Toganŭ ca cassarŭ şi Ioanŭ Ghişoiŭ ca controlorŭ.

2. Proiectulŭ de statute pentru fondurile de naturalie, care cuprinde indigitărĭ practice, cum aŭ să se înfiinţeze ataríĭ fonduríĭ maĭ cu succesŭ, cum aŭ să fie administrate, şi cum să se foloséscă venitele acelora. Statutele acestea privescŭ tóte parochiile din acestŭ tractŭ.

3. Proiectulŭ de statute pentru reuniunea învĕţătorilorŭ gr.-cat. din comitatulŭ Sibiiuluĭ.

Tóte acestea statute vorŭ fi înaintate la timpulŭ sĕŭ Preaveneratuluĭ Consistorŭ pentru a obţiné aprobarea maĭ înaltă.

În fine maĭ observŭ, că Preaonoratulŭ dnŭ protopopŭ a destinatŭ unŭ premiŭ de 12 fl. pentru acelŭ învĕţătoriŭ din tractŭ, care va dovedí, că poşede cea maĭ bună şi maĭ regulată şcólă de pomăritŭ.

Étă pre scurtŭ activitatea senatuluĭ scolasticŭ protopopescŭ desfăşurată în şedinţa dela 25 Iuniŭ a. c., care, revĕrsându-şĭ raţele sale binefăcătóre preste întregulŭ protopopiatŭ, credŭ, că se vorŭ puté obţiné succese maĭ marĭ pre terenulŭ învĕţământuluĭ poporalŭ decâtŭ în trecutŭ. **X.—Y.**

Concursŭ.

Părinţiĭ, carĭ doresc a-şĭ aşedá fiiĭ pre anulŭ scolasticŭ 1891/2 în Seminariulŭ tinerimiĭ române gr.-cat. din Blaşiŭ, aŭ de a-şĭ trimite suplicele până în 15 Aug. n. a. c. Escelenţieĭ Sale Preasânţituluĭ Metropolitŭ în Blaşiŭ. La suplicele pentru primirea tinerilorŭ, ce nu aŭ maĭ fostŭ în Seminarŭ, este a se alătură şi testimoniulŭ depre clasa absolvată în anulŭ scolasticŭ trecutŭ.

Condiţiunile primiriĭ suntŭ: 1. Pentru unŭ tinĕrŭ suntŭ de a se solví 10 fl. pre lună saŭ 100 fl. pre anŭ în dóuĕ saŭ în patrŭ rate. 2. Taxa înscrieriĭ 4 fl. şi pentru scaldă 1 fl. 3. Fiecare tinĕrŭ are să fie provĕdutŭ cu: I. 4 părechĭ schimburĭ, 4 năfrămĭ de posunarŭ şi 2 la grumadĭ, 2 părechĭ călţunĭ buniĭ şi 4 părechĭ peciorete (fusecli saŭ obiele). II. Vesminte de patŭ: unŭ străjacŭ, 3 feţe albe de patŭ dedesubtŭ, 2 perinĭ şi 4 feţe de perinĭ pestriţite, 2 feţe de joljŭ de coperitŭ patulŭ şi unŭ ţolŭ saŭ plapómă. Tóte vesmintele de patŭ şi schimburile aŭ să fie însĕmnate cu numele elevuluĭ respectivŭ. III. 3 ştergare, 2 peptenĭ, unulŭ rarŭ şi altulŭ desŭ, cuţitŭ, furcuţă, lingură, păharŭ şi 3 serviete, perie de vesminte şi călţunĭ. Articli de mâncare nu este ertatŭ a trimite elevilorŭ seminarialĭ decâtŭ la serbătorile celea marĭ. Asemene nice baniĭ, ci tóte lipsele elevilorŭ suntŭ de se împliní prin superioritate.

Provisiunea este: locuinţă, viptŭ întregŭ regulatŭ, diminéţa lapte cu pâne, la amédĭ 3 speciĭ, în dumineciĭ şi serbătorĭ 4. Séra 2 speciĭ. În dile de postŭ la amédĭ 2 speciĭ, în Dumineciĭ şi sĕrbătorĭ 3, séra 2 speciĭ. Spĕlatŭ, luminatŭ, încălditŭ, medicŭ, medicină şi la casŭ de lipsă instrucţiune.

Părinţiĭ, carĭ ar' dorí, ca fiiĭ lorŭ să mânce la mésa superiorilorŭ viptulŭ acestora, vorŭ solví 14—16 fl. pre lunăpentru unulŭ după etate. Viptulŭ acesta constă: diminéţa cafea cu lapte, la amédĭ 4 speciĭ, în dile de postŭ 3, séra totŭ-deauna 2 speciĭ.

Pentru înăspritulŭ schimburilorŭ suntŭ de a se solví 3 fl. la începutulŭ anuluĭ. Ceĭ primiţĭ vorŭ avé a se presentá în 31 Aug. n. 1891 înaintea Direcţiuniĭ subscrise.

Blaşiŭ, 9 Iuliŭ 1891.

Dr. Alesandru Grama,
Can. mctr. şi Dir. Sem.

Convocare.

Despărţĕmêntulŭ Asociaţiuniĭ transilvane XXXII (D.-S.-Martinŭ) pentru literatura română şi cultura poporuluĭ românŭ, îşĭ va ţiné prima sa adunare generală la 2 Aug. st. n. a. c. la 10 óre a. m. în comuna Cetate de baltă, la care suntŭ prin acésta invitaţi toţi membriĭ şi spriginitoriĭ literatureĭ şi culturel române.

D.-S.-Martinŭ, 8 Iuliŭ 1891.

Pentru comitetulŭ despărţĕmêntuluĭ:

Vasilie Zehanŭ, directorŭ. **Iacobŭ P. Macaveiŭ,** actuarŭ.

Colecta cruceriuluĭ.

La colecta cruceriuluĭ iniţiată de noĭ în numĕrulŭ 16 alŭ „Unirii" din a. c. s'aŭ asociatŭ:

În Archidiecesă. *Protopopiatulŭ Almaşuluĭ:* O. D. *Simeonŭ Marincaşŭ,* p. în Bogdană, 750 s.

În diecesa Lugoşuluĭ. O. D. *Petru Pintea,* p. în Nevrincea, 350 s.

Aŭ solvitŭ. *In Archidiecesă:* O. D. *Ioanŭ Albonŭ,* p. în Velcherŭ, 7 fl. — M. O. D. *Demetriŭ Cuteanŭ,* p. şi v.-prot. în Sĕcădate, 3 fl. dela sine. N. N. 1 fl. 10 cr.

Rugămŭ din noŭ pre venerabiliĭ protopopĭ şi parochĭ, carĭ încă nu s'aŭ asociatŭ la colecta cruceriuluĭ, să se asocieze fără amânare. Causa e preasântă şi momentósă. Jertfa, ce o ceremŭ, este de totŭ neînsĕmnată. Numaĭ zelŭ, abnegaţiune şi spiritŭ apostolicŭ se poftesce, şi din cruceriĭ se vorŭ face miĭ. Dară să nu lipséscă nimenĭ din acéstă nobilă întreprindere!

Solvirile se potŭ face deja, şi în Archidiecesă ne rugămŭ să se adreseze „Casseĭ centrale archidiecesane", éră nóuĕ să ni-se facă cunoscute pentru cuitare şi pentru ţinerea evidenţeĭ.

Noutăţĭ.

Din diecesa Oradeĭ marĭ — M. O. D. *Michailŭ Ciuca,* până acum administratorŭ alŭ oficiuluĭ protopopescŭ de Mădărasŭ şi parochŭ în Zsadány, este numitŭ Vice-Archidiaconŭ ordinarŭ alŭ aceluia-şĭ districtŭ protopopescŭ.

Numiriĭ. Dlŭ *Ioachimŭ Nădeşanŭ,* vicenotarŭ la judecătoria cercuală din Iclandŭ este numitŭ notarŭ la tribunalulŭ regescŭ din Odorheiulŭ secuescŭ, éră dlŭ dr. *Nicolaŭ Costanŭ* e numitŭ vicenotarŭ la judecătoria cercuală din Teresiopolŭ. *Alesandru Andressi,* asistentulŭ profesoruluĭ de oculistică *Szilágyi* din Cluşiŭ, este numitŭ şi medicŭ alŭ despărţĕmêntuluĭ oculisticŭ la spitalulŭ „Carolina" din Cluşiŭ.

Recunoscinţă. Consistorulŭ metropolitanŭ a esprimatŭ recunoscinţă Preonoratuluĭ Ioanŭ V. Rusŭ protopopŭ alu Sibiiuluĭ pentru marinimósa donaţiune de 500 fl. făcută pre sama fonduluĭ scolasticŭ tractualŭ.

Distincţiune. Maiestatea Sa a conferitŭ Episcopuluĭ din Cinci-Biserici, Monseniorelui Ferdinand Dulánszky, ordulŭ coroneĭ de fierŭ de I clasă pentru recunóscerea meritelorŭ, ce şi-le-a câştigatŭ acela-şĭ întru restaurarea basilicel monumentale din acelŭ oraşŭ.

Binecuvîntare de biserică. În 5 Iuliŭ a. c. a fostŭ binecuvîntată biserica cea nóuă si frumósă din comuna Chinesci (diecesa Gherleĭ) prin Rsmulŭ D. Canonicŭ Ioanŭ Papiŭ. Publicŭ fórte numerosŭ a participatŭ la acelŭ sântŭ actŭ, şi pre feţele tuturorŭ se potea vedé bucuria sufletéscă, ce o simţiaŭ la vederea frumóseĭ opere. Laudă se cuvine bravuluĭ poporŭ şi parochuluĭ localŭ Ilie Centea, carĭ aŭ ridicatŭ cu multe jertfe unŭ vrednicŭ locaşŭ mareluĭ Dumnedeŭ.

Ministrulŭ r. u. de instrucţiune cu începutulŭ anuluĭ scol. 1891/2 va lua sub provederea statuluĭ gimnasiulŭ inf. din Ibaşfalăŭ.

Adunarea despărţĕmêntuluĭ XVII alŭ Asociaţiuniĭ transilvane pentru lit. rom. şi cultura poporuluĭ românŭ s'a ţinutŭ în 6 a l. c. în Deşŭ în localulŭ şcóleĭ greco-catolice. Adunarea a fostŭ slabŭ cercetată, aşa ne scrie corespondentulŭ nostru. Reconstituindu-se subcomitetulŭ, a fostŭ realesŭ de directorŭ domnulŭ advocatŭ Augustŭ Munteanŭ, éră în subcomitetŭ asemenea aŭ fostŭ aleşĭ totŭ bărbaţi de frunte. Astŭ-felŭ e de speratŭ, că de aicĭ înainte subcomitetulŭ va funcţioná cu maĭ mare regularitate, şi că tóte causele culturale vorŭ luá unŭ noŭ avêntŭ.

Repausulŭ de Duminecă. Mercurĭ în 15 a l. c. a întratŭ în vigóre articlulŭ de lege XIII din 1891 despre repausulŭ de Duminecă, şi în 19 a l. c. va fi cea dintâiŭ Duminecă, în care va trebuí să se observe repausulŭ prescrisŭ. În înţelesulŭ acesteĭ legĭ în tóte Dumineciele anuluĭ şi în 20 Aug. sĕrbătórea s. Ştefanŭ, trebue să înceteze deosebiţiĭ ramĭ de industrie, începêndŭ dela órele 6 diminéţa până a dóua di diminéţa éră-şĭ la 6 óre, va să dică într'unŭ restimpŭ de 24 óre. Escepţiunile dela acéstă lege generală le-aŭ statoritŭ ministriĭ de comerciŭ şi de finanţe. Regretămŭ numaĭ, că escepţiunile dela legea numită suntŭ prea multe, astfelŭ câtŭ abia maĭ scie omulŭ, carĭ suntŭ aceĭ ramĭ de industrie, la carĭ se estinde legea din cestiune. În specialŭ amŭ fi doritŭ, ca crişmele, bereriile şi cafenelele să rĕmână închise în Dumineciĭ. Alt-cum însemnămŭ pentru orientarea cetitorilorŭ nostri, că de aicĭ încolo neguţătoriile şi măcelăriile vorŭ fi deschise în Dumineciĭ numaĭ până la 11 óre înainte de amédĭ, şi că Foile cotidiane nu vorŭ apărè Lunia. Sperămŭ, că defectele, ce suntŭ încă în aplicarea legiĭ acesteia, se vorŭ delătură maĭ târdiŭ.

Instalare de comite supremŭ în Făgăraşŭ. În 7 a l. c. s'a întîmplatŭ în Făgăraşŭ instalarea noŭ denumituluĭ comite supremŭ *Guido Baussnern.* Festivitatea a decursŭ ca tóte de acestŭ soiŭ. Trebue însă să relevămŭ purtarea energică şi patriotică a românilorŭ din acelŭ comitatŭ, desfăşurată cu acea ocasiune. La vorbirea-programŭ a comitetuluĭ supremŭ a rĕspunsŭ în numele tuturorŭ românilorŭ din comitatŭ bravulŭ nostru vicarŭ Vasiliŭ Raţiŭ, desfăşurându într'o vorbire de aprópe 1 óră tóte fasele, prin carĭ a trecutŭ comitatulŭ Făgăraşuluĭ maĭ alesŭ pre terenulŭ administrativŭ, si cum în contra tuturorŭ legilorŭ limba română a ajunsŭ să fie scósă aprópe cu totulŭ din administraţiune. În fine Rsmulŭ dnŭ vicarŭ a pretinsŭ, ca limbeĭ române să i-se dea tóte drepturile, ce i-se cuvinŭ. La acéstă vorbire a domnuluĭ vicarŭ s'a aflatŭ îndemnatŭ a rĕspunde cu mojiciĭ notarulŭ publicŭ Kapdebo, dară la protestările sgomotóse ale adunăriĭ a trebuitŭ să înceteze.

Vorbirea comiteluĭ supremŭ a avutŭ unŭ caracterŭ destulŭ de acomodatŭ pentru a mulţămí pre şoviniştĭ, şi totuşĭ a datŭ ansă la o interpelaţie în parlamentŭ, fiindŭ-că noulŭ comite a mărturisitŭ, că este de origine sasŭ şi voesce să rĕmână sasŭ.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mihaílŭ Eminescu.

(Continuare.)

Unŭ sonetŭ dela pag. 51 se începe cu pleonasmulŭ acesta urîtŭ:

»Iubindŭ în taină am păstratŭ tăcere.«

Va să dică, poetulŭ nostru póte iubí *„în taină“* şi strigându în gura mare: că iubesce.

În acelaşĭ sonetŭ în strofa din urmă la pag. 52 dice poetulŭ cătră amantă-sa:

»C'o suflare recorescĭ suspinumĭ.«

Homer vorbesce de suspinurĭ adêncĭ şi grele. Şi aşa e şi naturalŭ. Numaĭ la Eminescu suntŭ suspinurile „ferbinţi“ şi se recorescŭ cu *„suflarea“* ca supa, cându e prea caldă. Şi mirare! Unulŭ din lăudătoriĭ luĭ Eminescu dice chiarŭ despre strofa, în care se cuprinde versulŭ acesta, că în tótă literatura europénă nu esistŭ versurĭ maĭ frumóse. Se póte vedé şi din lauda acésta estravagantă din cale afară, ce abusŭ condamnabilŭ îşĭ permitŭ lăudătoriĭ luĭ Eminescu. Nu esistŭ de bună sémă versurĭ maĭ frumóse pentru cine n'a judecatŭ nice cându pre Eminescu cum să cuvine.

Pentru atarĭ ómenĭ vorŭ fi de securŭ totŭ atâtea capete de operă aluĭ Eminescu şi nisce frase confuse, fără înţelesŭ, saŭ cu unŭ înţelesŭ de totŭ forţatŭ, în carĭ chiarŭ pentru aceea nu este nice unŭ picŭ de poesie, cum suntŭ următórele: aşa cându vorbesce de *„înălţimile albastre, carĭ plécă zarea lorŭ pre dealurĭ“* (pag. 8), saŭ cându „geniulŭ nostru“ dice, că *„îşĭ caută lumea în creerĭ“* (pag. 19), cându dice óre-cuĭ, să-ĭ vină şi *„să-ĭ spună numele aleseĭ sale“* nu la ureche, ci *„pre pleópe“*, căcĭ póte *„geniiĭ“* audŭ şi cu pleópele ca ceĭ hipnotisaţĭ, carĭ cetescŭ cu peciórele (pag. 36); saŭ cându dice, că ţeulŭ daculuĭ *„a datŭ schinteeĭ putere din noianŭ de ape“* (pag. 22), cându noĭ ceştialaltĭ muritorĭ scimŭ, că apa stînge schintéua. Saŭ cându la pag. 56 dice că apropierea amanteĭ *„îĭ liniştesce adêncŭ inima ca resărirea steleĭ în tăcere“*, ca şi cum ar resărí stele şi cu larmă, ca să nu maĭ dicemŭ nimicŭ, câtŭ de absurdă e totă asemănarea acésta. Saŭ cându la pag. 59 dice, că: *„noriĭ trecŭ pre şesurĭ“*, cându noĭ scimŭ, că noriĭ trecŭ pre de-asupra şesurilorŭ, şi şi délurile înalte le atingŭ numaĭ câte odată. Saŭ cându la pag. 60 dice, că: *„smulge unŭ sunetŭ din trecutulŭ vieţiĭ“*, orĭ la pag. 95 cându dice, că: *„umbra gândurilorŭ regiĭ se aruncă întunecatŭ“*, atuncĭ închipuéscă-şĭ cine póte, ce va să dică: *„aruncare întunecată“*; saŭ la pag. 92, cându dice, că *„o umbră înaripată îmmóie buzele demonuluĭ“*, cându eră să strige nisce cuvinte, şi aşa îmmoiându-i-le n'a pututŭ strigá. Cându strigămŭ, ne suntŭ dară buzele *„vîrtóse“*, şi cându tăcemŭ, atuncĭ ne suntŭ *„moĭ“*. Orĭ la pag. 37, cându dice, că: flórea albastră *„grămădesce rîurĭ în sóre“*, la pag. 116, cându dice, că *„luna ţine strage în braţiĭ de pre délurĭ“*, la pag. 121, cându dice, că iubita sa *„e slăbită de umbra doiósĕlorŭ dureriĭ“*, deşi nice elŭ nu va sci, ce vré să dică: *„umbra durerilorŭ“*. Saŭ la pag. 129, cându vorbesce de *„întunecarea vederiĭ cu umbre carĭ nu suntŭ“*, la pag. 132, cându ne spune, cum *„clopotulŭ plânge cu limba“*, şi apoĭ să-şĭ închipuéscă cetitoriĭ unŭ omŭ, ce plânge cu limba. Saŭ la pag. 222, cându ne spune, că: *„luna jócă printre norĭ“*, orĭ cându la pag. 232 chiamă *„nóptea să-ĭ opréscă sórele“*, şi nu-şĭ aduce aminte, că dacă nóptea ar puté oprí pre cerŭ sórele, atuncĭ şi-ar pune şi ea capulŭ. Saŭ la pag. 57, cându dice, că: *„glasulŭ gândurilorŭ tace“*, ca şi cum gândurile ar' strigá, şi că amanta să vină, să-ĭ *„însenineze puterea nopţiĭ“*, şi apoĭ să-şĭ facă cetitoriĭ idee de o *„putere senină“*. Saŭ cându geniulŭ nostru voindŭ a dice, că nu maĭ scrie, folosesce pentru acésta minunată metaforă, *„că péna ĭ-a rămasŭ în cernélă“* (pag. 245).

Pentru atarĭ ómenĭ de securŭ suntŭ ceva genialŭ nisce lucrurĭ de aluĭ Eminescu ca următórele ideĭ monstri: *„ochĭ moĭ“* (pag. 93), *„buze mute“* (pag. 93), *„gură descleştată“* (pag. 205), *„buze descleştate“* (pag. 209), *„sară sură“* (pag. 211), *„umbră albă“* (pag. 281), *„umbră de argintŭ strălucită“* (pag. 66), *„somnŭ caldŭ“* (pag. 71), *„recóre brună“* (pag. 76), *„gândŭ argintosŭ“* (pag. 78), *„umbră argintósă“* (pag. 95), *„mucurĭ ostenite“* (pag. 89), *„haĭnă palidă“* (pag. 103), *„şópte calde“* (pag. 106), *„ochĭ ferbinţi“* (pag. 106), *„isvóre albe“* (pag. 125), *„apă somnorósă“* (pag. 156), *„căderĭă mulcomă“* (pag. 227), *„singurătate mişcătóre“* (pag. 236), *„cântare întunecată“* (pag. 229), *„minte bine ridétóre“* (pag. 134), *„viéţă sclipitóre“* (pag. 136), *„purceluşŭ de trébă“* (pag. 212), *„asfinţitŭ de séră“* (pag. 59), ca şi cum ar esiste şi „asfinţitŭ de diminéţă“, *„zăpadă viorie“*, *„care curge“*, deşi nu-ĭ topită, (pag. 210), *„glasŭ caldŭ“* (pag. 220), *„întunerecŭ mândru“* (pag. 214), *„zare din gene lungĭ“* (pag. 104), *„umbra celorŭ nefăcute“* (pag. 237), saŭ cându poetulŭ nostru dice, că: *„vede vestea“* (pag. 47), că *„picură de somnŭ“* (pag. 53), că *„îĭ bate têmpla liniştită ca o umbră viorie“* (pag. 205), că *„i-se stînge nóptea“* (pag. 210), că *„luna îĭ întunecă suferinţele“* (pag. 236), şi apoĭ să ne spună adoratorii luĭ Eminescu, ce e *„o suferinţă întunecată de lună“*.

Pentru atarĭ ómenĭ de securŭ suntŭ demne de Virgiliŭ nisce tablourĭ greţóse de aluĭ Eminescu ca cele următóre: Aşa cându la pag. 18 în o biserică pustie în locŭ de popă e unŭ *„greerŭ, care tórce unŭ gândŭ finŭ şi obscurŭ“*, eră cantorŭ *„unŭ cariŭ care bate tóca sub murŭ“*. Sĕraculŭ cantorŭ la Eminescu a ajunsŭ şi clopotarŭ! Eră la pagina următóre, cându ne spune poetulŭ, *„că-şĭ caută lumea în creerĭ“*, şi în locŭ de lume îşĭ găsesce în creerĭ *„unŭ greerŭ, care vrăgesce tristŭ, tomnaticŭ şi răguşitŭ“*. Orĭ cându la pag. 180 t. II dice: că *„frundele 'n poiană şoptescŭ ca sgomotulŭ de gurĭ, ce se sărută“*, eră la pag. 182 t. II, că, *„sufletulŭ stă în pepţiĭ rochieĭ“*, la pag. 187 t. II, că *„lumina are sete de întunerecŭ“*, la pag. 188 t. II, că *„stelele nascŭ umeđi pre bolta sĕnină“*, la pag. 193 t. II, că a vĕdutŭ *„femeĭ cu ochĭ, ce isvorĕscŭ schinteĭ“*, şi totŭ nu s'a spăriatŭ de ele ca de smeulŭ; la pag. 211 t. II, că *„nóptea vine din stele auróse cu umbre suspinânde“*, la pag. 221 t. II, că *„pustiurile schinteiézŭ sub lumina lunei“* pag. 236. Saŭ cându la pag. 74 voindŭ a face o descriere sublimă a Egipetuluĭ, ne spune, că în ţéra aceea minunată *„paserile ciripescŭ cu ciocululŭ în sóre printre tufe de măturĭ, eră Nilulŭ îşĭ mişcă legenda şi oglinda spre mare“*. Saŭ cându la pag. 99 ne încântă cu aceea, că ne spune, *„cum iubiteĭ sale îĭ va astupá gura cu pĕrulŭ“*, aşa-ĭ e de dragă. La pag. 84 voindŭ a dice, că alésa inimeĭ sale, dacă ar face numaĭ unŭ paşŭ *„delicatŭ“*, sĕptĕmâni întregĭ n'ar puté uĭtá, îlŭ numesce paşulŭ acesta *„unŭ paşŭ făcutŭ a lene“*. Eră pre biéta amantă, pre carea a năduşit'o cu astupatulŭ gurĭĭ cu pĕrulŭ, o mângâe, că să nu se supere, dacă o va sărutá, că nimenĭ nu va vedé, fiindŭ-că sărutarea va fi *„sub pălărie“*. Închipuéscă-şĭ acuma cetitoriĭ, ce pălărie mare a trebuitŭ să pórte poetulŭ nostru, dacă nu-lŭ vedeá nimenĭ, ce faceá sub ea. Dacă nu maĭ mare, apoĭ câtŭ o şatră a trebuitŭ să fie. Saŭ cându la pag. 140 ne spune, că dacă numaĭ odată s'ar fi uĭtatŭ la elŭ amanta, atuncĭ aşa o ar fi cântatŭ, câtŭ generaţiunĭ întregĭ s'ar fi uitatŭ la ea înmărmurite. Sĕraculŭ Dante! elŭ încă a promisŭ Beatriceĭ, că o va cântá; însă Dante nu s'a sĕmţitŭ în stare a o cântá decâtŭ „cum n'a maĭ cântatŭ nimenĭ o femee“. Geniulŭ nostru însă s'a sĕmţitŭ maĭ mare ca Dante, cându a promisŭ amanteĭ sale, că aşa o va cântá, de generaţiunĭ întregĭ vorŭ înmărmurĭ uĭtându-se cu gura căscată la ea. Potentes potenter agunt. Saŭ tabloulŭ admirabilŭ de frumosŭ, cându o femee mănióşă *„îţĭ întinde o gură deschisă pentru sfadă“*. Să-şĭ închipuéscă cetitorulŭ, că într'o casă, şi acolo femea mănióşă în locŭ de a se uitá urîtŭ la elŭ, îĭ *„întinde o gură deschisă pentru sfadă“* şi apoĭ să scie, că acesta e unŭ „admirabilŭ, măreţŭ“ tablouŭ de a geniuluĭ Eminescu. Saŭ să încerce orĭ ce adorătorŭ aluĭ Eminescu a „însghiebá“ şi a se desfătá în tablourile următóre:

»Noriĭ curgŭ, raza lorŭ şiruri despică,
»Streşinĭ vechĭ casele 'n lună ridică«

(tom. II pag. 188). Saŭ

»Parecă şi trunchiĭ veciniciĭ pórtă sufletе sub cóje,
»Ce suspină printre ramurĭ cu a glasuluĭ lorŭ vrage;
»Ér prin mândrulŭ întunerecŭ alŭ pădurĭĭ de argintŭ
»Veđĭ isvóre sdrumicate preste petri licurindŭ,
»Ele trecŭ cu harnicĭ unde şi suspină 'n florĭ molaticĭ,
»Cându cobóră 'n ropotŭ dulce din tapşanulŭ prăvălaticĭ,
»Ele sarŭ în bulgărĭ fluiđĭ preste prundulŭ din rĕstóce.
»În cuibar rotindŭ de ape, preste care luna zace.« [1])

Din confusiunea babilonică a tablouluĭ acestuia amintimŭ numaĭ curiósa şi ridicula idee, că dacă pădurea e *„de argintŭ“*, atuncĭ şi întunereculŭ din ea încă trebue să fie *„mândru“*. Nu scimŭ, dacă cumva luĭ Eminescu închisŭ în o casă *„de argintŭ“* fără ferestĭ, în care nu străbate nicĭ o rađă de lumină, întunereculŭ de acolo i-s'ar maĭ păré *„mândru“*, şi nu cumva ar voĭ să scape câtŭ maĭ iute din acestŭ întunerecŭ *„mândru“*.

Şi numaĭ esemplele, ce le-amŭ adusŭ până aicĭ, arétă preste totŭ o aşa mare lipsă de cugetare corectă şi aşa mare confusiune de ideĭ, o aşa mare silinţă deşértă şi unŭ conglomeratŭ aşa mare de contrađicerĭ şi lucrurĭ absurde, precum n'amŭ aşteptá nicĭ pre departe în unŭ poetŭ, căruia i-se ascrie nemeritata şi cutezata onóre de a fi celŭ dintâiŭ, care a introdusŭ în poesia nóstră *„cugetarea ca fondŭ“* alŭ poesieĭ. Ma ele ne arétă, câtŭ îşĭ va fi sdrobitŭ bietulŭ Eminescu capulŭ, până a produsŭ şi atâta, câtŭ a produsŭ.

Din tomulŭ alŭ doilea publicatŭ de dlŭ Morţunŭ n'amŭ adusŭ numaĭ câteva esemple. Căcĭ de amŭ aduce şi de acolo atâtea, ca din tomulŭ I, ne tememŭ, că Eminescu ar fi judecatŭ de pré ridiculŭ, cu tóte că în privinţa sĕmţĕmintelorŭ poesiile din tomulŭ II scrise până nu i-s'a înculbatŭ în capŭ filosofia luĭ Schopenhauer, suntŭ multŭ maĭ simpatice ca celea de maĭ târdiŭ.

Să vedemŭ însă logica luĭ pre o basă maĭ largă. Să vedemŭ, cum e cugetarea luĭ, atuncĭ, cându în o poesie ca unŭ totŭ voesce să-şĭ esprime unŭ sĕmţĕmêntŭ, bunŭ rĕŭ cum este.

Începemŭ cu poesia cea dintâiŭ din volumulŭ publicatŭ de dlŭ Maioresc, cu poesia: *Singurătatea*.

În poesia acésta voesce Eminescu să desemne unŭ tablouŭ alŭ singurătăţiĭ cu tóte cugetele, ce în mijloculŭ eĭ potŭ să cuprindă pre o inimă sĕmţitóre, şi în specialŭ pre a luĭ. Asta o face „geniulŭ“ nostru în modulŭ următorŭ: În strofele dintâiŭ ne spune, că prin minte îĭ trecŭ totŭ cârdurĭ de ilusiĭ, şi amintirile *„i-se tîrăescŭ prin capŭ ca greuruşiĭ printre zidirĭ vechĭ“*, saŭ îĭ cadŭ *„mângâióse“* în picurĭ ca céra pre sufletŭ şi se sfarmă. Până aicĭ tabloulŭ e maĭ multŭ ridiculŭ decâtŭ tristŭ. Apoĭ ne spune, că prin casă e plinŭ de ţĕsĕtură de paingінŭ, că şorecĭĭ îĭ umblă pre furişŭ printre cărţĭ, ba-şĭ ridică privirea în podŭ şi află, că şi acolo e plinŭ de şorecĭ, carĭ îĭ rodŭ învĕlişulŭ dela cărţĭ, că póte podulŭ ĭ-a fostŭ spartŭ, de nu numaĭ a auditŭ, că şorecĭĭ rodŭ la cărţĭ, fără ĭ-a şi vĕdutŭ, că rodŭ la învĕlişulŭ lorŭ. Asta îlŭ supĕră pre „geniulŭ“ nostru de totŭ tare, că acum rĕmâne fără cărţĭ, şorecĭĭ îĭ mâncă fericirea. Şi aşa s'a supĕratŭ de tare, de şĭ-a propusŭ, să nu maĭ scrie nicĭ o poesie. Póte că şorecĭĭ ĭ-aŭ rosŭ chiar pre Schopenhauer, şi acum nu maĭ aveá, de unde să se inspire. Blăstĕmaţiĭ de şorecĭ, eraŭ să ne facă fără de „geniŭ“. Cându însă „geniulŭ“ nostru e torturatŭ de gândurile acestea, atuncĭ eră esŭ greuruşiĭ şi şorecĭĭ de prin găurĭ, începŭ a umblá *„uşorŭ“* şi *„mĕruntŭ“*, (greuruşiĭ în strofa amintită maĭ susŭ se tîrâiaŭ, acum

[1]) pag. 214.

umblă,) şi-lŭ stimuléză pre poetulŭ nostru aşa de tare şi aşa de melancolicŭ, de în capŭ i-se facŭ versurile dela sine, şi aşa érăşi neamŭ recâştigatŭ „geniulŭ“, pre care erau să ni-lŭ mânce şorecii. Ca să se convingă şi cetitorii, carí nu cunoscŭ de locŭ pre Eminescu, reproducemŭ aicí strofele acestea:

»In odae prin unghere
»S'a ţĕsutŭ păinginişŭ,
»Şi prin cărţile în vravurí
»Umblă şorecíí furişŭ.«

»In acéstă dulce pace (ce pace dulce între şorecí! *Cul.*)
»Imí ridicŭ privirea 'n podŭ,
»Şi ascultŭ, cum învĕlişulŭ
»Dela cărţí el mi-le rodŭ.«

»Ah de câte orí voitŭ-am
»Ca să spânduréscŭ lira 'n cuiŭ, (tare bine făceaí. *Cul.*)
»Şi unŭ capetŭ poesieí
»Şi pustiului să puiŭ.« (E pustiŭ între atâţa şorecí? *Cul.*)

»Dar atuncí greerí, şorecí
»Cu uşorŭ mĕruntulŭ mersŭ
»Readucŭ melancolia-mí,
»Ĕră ea se face versŭ.« (Ce şorecí scumpí! *Cul.*)

Cetitorii vorŭ întrebá, că óre vorbesce Eminescu în strofele acestea seriosŭ, saŭ în glumă orí în batjocură? Da! rĕspundemŭ, vorbesce seriosŭ, şi încă voesce să fie sublimŭ! Ma dlŭ Gherea la pag. 147 din criticele sale aduce poesia acésta ca pre unŭ modelŭ, cum scie Eminescu de bine să descrie lucrurile. Şi nu puţiní íi vorŭ crede, căcí dlŭ Gherea are unŭ aşa mare talentŭ de a desemná tablouri, câtŭ din poesiile cele maí absurde aluí Eminescu, până baţí în pălmí, íţí face unŭ tabloŭ, care răpesce pre ceí necugetători, căcí dlŭ Gherea e unŭ talentŭ neasĕmĕnatŭ maí mare ca Eminescu.

Bine, vorŭ ḑice cetitorii, dară dlŭ Gherea cum póte probá talentulŭ luí Eminescu de-a descrie chiar cu poesia acésta ridiculă şi plină de şorecí, întitulată: *Singurătatea,* şi apoí numaí de singurătate nu e vorba în ea? Asta pentru talentulŭ dluí Gherea e fórte uşorŭ. Étă cum: Dlŭ Gherea ḑice, că dacă omulŭ aude, cum se tîrescŭ greurşií, şi cum umblă şorecíí prin casă, atuncí trebue să fie singurŭ şi melancolicŭ, că altŭ-cum nu í-ar audí. Va să ḑică, de va fi omulŭ nemelancolicŭ, saŭ de vorŭ fi doí ómení în o casă, de vorŭ tăcé câtŭ de tare, totŭ nu-í vorŭ audí. Saŭ de va fi numaí unulŭ în casă în tăcere absolută, ĕră afară va fi larmă, atuncí totŭ íí va audí. Asemenea ḑice dlŭ Gherea, că numaí de va fi unŭ omŭ singurŭ în casă, póte audí, cum rodŭ şorecíí la cărţí. Doí saŭ treí, de vorŭ tăcé orí câtŭ, nu vorŭ audí. Maí departe ḑice dlŭ Gherea, că ţĕsĕtura de paingini ĕră nu póte fi în o casă plină de viéţă, ci numaí unde şede unulŭ singurŭ. Şí-a uítatŭ dlŭ Gherea, că păinginişulŭ póte fi şi în o casă plină de viéţă, dacă însă e plină şi de lene. Şí-a uítatŭ dlŭ Gherea, că păinginişulŭ stîrnesce în noí nu idea singurătăţií, ci a necurăţenieí, şi totŭ aşa şi greurşií, góngele puturóse şi şorecíí. Şi Eminescu făceá maí bine, dacă întitulá poesia acésta nu: *Singurătatea,* ci: *Necurăţenia.*

Singurătatea este de maí multe specií. Este singurătatea închisorií, singurătatea din cela mănăstirií, singurătatea pustniculuí, singurătatea călĕtoruluí, singurătatea melancoliculuí, singurătatea învĕţatuluí şi aşa maí departe. Fiecare îşí are particularităţile sale. Fiecare sĕmţirile, cugetele şi speranţele sale. Amŭ putĕ aduce din scriitorí classicí modele de descrieri admirabile de plăceri şi dureri ale diverselorŭ singurătăţí, carí ne farmecă şi ne procură o adevĕrată plăcere sufletéscă. Aducemŭ însă numaí una din Schiller, care în „Die Braut von Messina“ astŭ-felŭ face pre călugăriţa fugită să-şí descrie plăcuta eí singurătate de óre-cândŭ din mănăstire:

Ach warum verliess ich meine stille Zelle?
Da lebt' ich ohne Sehnsucht, ohne Harm,
Mein Herz war ruhig wie die Wiesenquelle,
An Wünschen leer, doch nicht an Freuden arm. [1])

[1]) »O pentru ce am părăsitŭ eŭ cela mea cea liniştită? Acolo trăiam fără dorinţe şi fără nĕcasurí! Inima mea erá acolo liniştită ca unŭ isvorŭ de câmpŭ, gólă de dorinţe, însă avută în bucuríi.«

Şi totŭ acolo, cândŭ cântă corulŭ despre singurătatea celeí din mănăstire:

Und auch der hat sich wohl gebettet,
Der aus der stürmischen Lebenswelle
Zeitig gewarnt sich heraus gerettet
In des Klosters friedliche Zelle.
Der die stachelnde Sucht der Ehren
Von sich warf, und die eitle Lust
Und die Wünsche, die ewig begehren,
Eingeschläfert in ruhige Brust:
Ihn ergreift in dem Lebensgewühle
Nicht der Leidenschaft wilde Gewalt,
Nimmer in seinem stillen Asyle
Sieht er der Menschheit traurige Gestalt. [1])

Unŭ singurŭ versŭ din strofele acestea cuprinde neasĕmĕnatŭ maí multŭ despre singurătatea celeí din mănăstire decâtŭ totŭ ce a scrisŭ Eminescu despre singurătatea sa plină de păinginí, greurşi şi şorecí.

(Va urmá).

[1]) Şi acela şí-a aşternutŭ bine, care făcutŭ atentŭ de timpuriŭ s'a mântuitŭ din valurile viforóse ale vieţií în cela pacínică a mănăstirií; care a aruncatŭ josŭ de pre sine umblarea nebună după onorí, şi a adormitŭ în peptulŭ sĕŭ celŭ liniştitŭ voia cea deşértă şi dorinţĕle, carí în vecí poftescŭ. Pre acela puterea cea sĕlbatică a patimeí nu-lŭ maí cuprinde nicí odată în confusiunea vieţií, şi în liniştitulŭ sĕŭ asilŭ nu maí vede figura cea tristă a omenimií.

Aventurele ultimuluí Abencerrage.

Novelă de **F. R. Chateaubriand.**

(Continuare.)

Dóuĕ-ḑecí şi patru de aní trecuseră dela recucerirea Granadeí. În acestŭ scurtŭ restimpŭ căḑură deja 14 Abencerragí jertfă înrîurinţeí, ce o aveá clima neobicínuită, greutăţilorŭ vieţií de nomaḑí şi maí cu sémă supĕrărií, care sacă puterile omuluí întocmaí ca şi unŭ inimicŭ tîrîtorŭ. Într'o singură odraslă maí zăceá întrégă sperarea acesteí familií aşa de renumite. *Aben Hamet* purtá numele Abencerrageluí, care erá acusatŭ de Segri, că ar fi sedusŭ pre Sultana Alfarina. Elŭ întruniá în sine frumuseţa, puterea, elasticitatea şi nobléţa antecesorilorŭ sĕí. Afară de aceea se maí deosĕbiá printr'o trăsătură uşóră de tristéţă, cum numaí suportarea cu demnitate a uneí nefericirí o póte dá. În etate de 22 aní elŭ a perdutŭ pre tatălŭ sĕŭ. Acum s'a hotărîtŭ, să întreprindă unŭ pelegrinajŭ în ţéra strămoşilorŭ sĕí, pentru ca să-şí satisfacă o veche dorinţă a inimeí sale, şi pentru a duce în îndeplinire unŭ planŭ, pre care l'a tăinuitŭ cu mare grige dinaintea mameí sale.

Elŭ s'a îmbarcatŭ dreptŭ aceea în portulŭ Tunisuluí, şi fiindŭ favorisatŭ de vêntŭ a ajunsŭ la Cartagena, unde a debarcatŭ şi s'a îndreptatŭ îndată spre Granada. Acolo s'a datŭ de unŭ medicŭ arabŭ, care voesce să caute în munţií Sierra Nevada buruenií vindecătóre. Unŭ catîrŭ leneşŭ l'a adusŭ încetŭ în ţéra, pre carea maí înainte Abencerragíí o cutrieraŭ pre fugarí focoşí. Înaintea luí mergeá unŭ conducătorŭ, care duceá alte dóuĕ animale de povară înfrumseţate cu sdrângăneí şi cu mănunchiurí de florí de diferite colorí. Aben Hamet a percursŭ estinsele câmpíí şi pădurile de palmí a regatuluí Murcia. După etatea lorŭ aceştí palmí trebuiaŭ să fi fostŭ plântaţí de strămoşií luí; şi la acestŭ cugetŭ íllŭ cuprindeá o jale adêncă. Colo se ridică unŭ turnŭ, unde în timpulŭ răsboiuluí dintre Maurí şi creştiní stăteá soldatulŭ la pază; icí se vedeá o ruină, a căreí stilŭ tradá originea sa maurică: amintirí, carí mişcaŭ puternicŭ inima Abencerrageluí. Elŭ coborí de pre catîrŭ şi sub pretextulŭ, că ar vré să cerce plânte, se ascunse pre unŭ momentŭ între ruine, pentru de a dá cursŭ liberŭ lacrimelorŭ sale. În scurtŭ îşí continuă drumulŭ şi visândŭ călăresce sub sgomotulŭ clopoţĕilorŭ şi sub cânteculŭ monotonŭ alŭ conducătoruluí sĕŭ, care numaí atuncí îşí întrerupeá lunga sa romanţă, cândŭ saŭ prin cuvinte amicale saŭ prin sudalme îşí îndemná catîrulŭ la mersŭ maí repede. Turme de meí mânate de cătră unŭ singurŭ păstorŭ în planulŭ uscatŭ şi necultivatŭ, câţíva călĕtorí singuratící, cu carí se întâlnirá, serviaŭ numaí spre aceea, ca să facă drumulŭ să apară maí tristŭ şi maí pustiŭ. Călĕtorií toţí eraŭ încinşí cu săbií şi învĕliţí în mantale. O pălărie mare le acoperiá faţa maí bine de jumĕtate. În trecere eí salutaŭ pre Aben Hamet, dar totuşí nu puteá deosebí decâtŭ cuvintele: Dumneḑeŭ, Domnŭ şi Cavalerŭ. Séra Abencerragele merse într'unŭ birtŭ, unde eraŭ o mulţime de străiní. Nicí unŭ cuvintŭ, nicí o întrebare nu i-se adresá; turbanulŭ, îmbrăcămintea şi armele sale nu stîrnirá nicí unŭ interesŭ. Deşi după voia luí Allah Maurií locuitorí în Spania şí-aŭ perdutŭ frumósa lorŭ patrie, Aben Hamet nu se putŭ reţiné a nu dá serioşilorŭ cuceritorí cuvenita stimă.

Încă şi maí multŭ ca până acum, aprópe de ţinta călătorieí sale trebuiá Abencerragele să-şí aducă aminte de trecutŭ. Granada este aşeḑată la póla Sierreí Nevada, pre dóuĕ coline înalte, carí suntŭ despărţite de olaltă, printr'o prăpastie adêncă. Casele situate pre cóstele deluriloră şi afunḑimile văilorŭ, dădeaŭ aspectulŭ şi forma unuí mĕrŭ de granatŭ jumĕtate destăcutŭ, de unde şí-a primitŭ numele. Dóuĕ rîurí, Xenil şi Daro, dintre carí celŭ dintâiŭ duce grăunţe de aurŭ, celalaltŭ pulvere de argintŭ, spală póla colineí, apoí curgŭ împreună şi şerpuescŭ prin o vale plăcută, care se numesce Vega. Acestŭ şesŭ, preste care se ridică Granada, este întregŭ acoperitŭ cu vií, cu merí de granatŭ, smochiní, mure şi orangí; elŭ este jurŭ împrejurŭ încunjuratŭ de munţí de o formă şi colóre particulară. Ceriulŭ farmecătorŭ, aeriŭ linŭ şi curatŭ deşteptă în sufletŭ unŭ dorŭ tainicŭ, dela care nicí chiarŭ acelŭ călătorŭ nu se póte subtrage, care se gândesce numaí la durerea şi la grigea sa. Sĕmţescí că în acéstă ţéră sentimentulŭ delicatŭ alŭ inimeí ar fi înăduşitŭ cu lotulŭ aplecarea răsboinică, dacă nu ar fi trebuitŭ să cucerescí întâiŭ iubirea prin eroismŭ doveditŭ.

Cândŭ Aben Hamet observá coperişele caselorŭ celorŭ dintâiŭ ale Granadeí, íí bătea inima aşa de tare, câtŭ trebuiá să se opréscă câteva minute; elŭ şedeá în şea mutŭ şi nemişcatŭ cu braţele încrucişate, cu privirea îndreptată spre cetatea sfântă. Conducătorulŭ se oprí şi elŭ, şi păreá a fi şi elŭ mişcatŭ; elŭ pricepeá limba mută a Mauruluí, care îşí revedeá acuma ţéra strămoşilorŭ sĕí. Abencerragele în sfârşitŭ întrerupse tăcerea.

„Conducătorule!“ ḑise elŭ, „ce suntŭ acele turnurí, carí strălucescŭ ca stelele preste o pădure verde?“

„Aceea e Alhambra," a fostŭ rĕspunsulŭ.

„Dar castelulŭ, care e aşedatŭ colo pre colina aceea?" întrĕbă Aben Hamet.

„Aceea e Generalifa," rĕspunse Spaniolulŭ. „În acestŭ castelŭ este o grădină, care constă numaĭ din tufişurĭ de mirtŭ. Maĭ departe veḑĭ Albaycinulŭ, şi apoĭ maĭ aprópe de noĭ „turnurile aurite"."

Fiecare cuvîntŭ alŭ conducătoruluĭ răniá inima Abencerrageluĭ. Căcĭ ce póte fi maĭ durerosŭ, decâtŭ să-ţĭ ĭeaĭ refugiŭ la străinĭ pentru a cunósce edificiile rĕmase de strămoşĭ; ce póte fi maĭ întristătorŭ, decâtŭ a lăsá să ţi-se spună de cătră persóne, ce nu te intereséză, istoria amicilorŭ şi a proprieĭ familiĭ?! Conducătorulŭ îlŭ scóse pre Aben Hamet din aceste gândurĭ triste.

(Va urmá.)

Editorŭ şi redactorŭ rĕspunḑĕtorŭ:

Dr. Vasiliŭ Hossu.

Concursŭ. (8) 2—3

Pentru ocuparea postuluĭ de conducătorŭ specialistŭ în ale comerciuluĭ la „Reuniunea de consumŭ din Blaşiŭ" împreunatŭ cu unŭ salarŭ anualŭ de 1000 fl. v. a. pentru anulŭ primŭ şi % prevĕḑute în statutele Reuniunii se escrie prin acésta concursŭ.

Competenţiĭ pentru acestŭ postŭ aŭ de a-şi aşterne subscrisuluĭ consiliŭ administrativŭ până în 1 Septembre st. n. a. c. petiţiunile lorŭ provĕḑute cu următórele documinte:

a) Estrasŭ matricularŭ de botezŭ;

b) Testimoniŭ despre pregătirea, cualificaţiunea şi pracsa comercială;

c) Adeverinţă, că poşede o cauţiune celŭ puţinŭ de 2000 fl. v. a. în banĭ gata, hârtiĭ de valóre, realităţi saŭ în garanţe;

d) Adeverinţă, că e de naţionalitate românŭ saŭ celŭ puţinŭ cunósce deplinŭ limba română în vorbire şi scriere.

Concursele suntŭ de a se scrie cu mâna proprie.

Petiţiunile comercianţilorŭ cridaţĭ şi a acelorŭ, carĭ din causa detoriilorŭ lorŭ nu potŭ întreprinde nimicŭ, nu se vorŭ considerá.

Blaşiŭ, în 7 Iuliŭ 1891.

Consiliulŭ administrativŭ.

Anunciŭ de licitare.

Prin care se face cunoscutŭ, cumcă construirea şi edificarea Internatuluĭ destinatŭ pentru 100 studenţĭ se va da în întreprindere pre calea licitaţiuniĭ minuende prin oferte.

Doritoriĭ de a licitá aŭ de a-şi substerne ofertele sigilate, şi provĕḑute cu unŭ vadiŭ de 1600 fl. Veneratuluĭ Consistorŭ metropolitanŭ în Blaşiŭ, celŭ multŭ până în 25 Iuliŭ st. n. a. c.

Planulŭ, anteměsurarea, şi calcululŭ preliminarŭ şi până atuncĭ se potŭ vedé în căncelaria subscrisuluĭ.

Blaşiŭ, în 7 Iuliŭ 1891.

Ludoviciŭ Csató,
advocatŭ archidiecesanŭ.

(9) 2—2

Toma Popŭ parochŭ gr.-cat. în Lopadea română ca soţŭ, *Leontina* şi *Octavianŭ* ca fiĭ, *Filoteiŭ Munteanŭ* parochŭ gr.-cat. în Băişóra cu soţia sa *Ana* ca părinţĭ, *Maria Munteanŭ* măritată *Tătarŭ* preutésă gr.-cat. în Măhaciŭ, *Anica Munteanŭ* măritată *Budeanŭ* proprietărésă în Chîntăŭ, ca surorĭ, *Vasilie* şi *Dionisiŭ Munteanŭ* ca fraţĭ, *Vasilie Hossu* parochŭ gr.-cat. în Schiopĭ, ca unchiŭ, *Ana Munteanŭ* măritată *Corpodeanŭ* preutésă gr.-cat în Filea superióră, ca mătuşe, *Gavrilă Tătarŭ, Ioanŭ Budeanŭ* şi *Ioanŭ Popŭ* cantorŭ-învĕţătorŭ în Presaca ca cumnaţĭ, *Ioanŭ Hossu* iuristŭ abs. în Cluşiŭ, *Aureliŭ Popŭ* parochŭ gr.-cat. în Jucului de susŭ, *Aureliŭ Poruţiŭ* teologŭ abs. în Rediŭ, *Ana, Veronica* ca verĭ şi vere şi alte numĕróse rudenii, anunţă cu adêncă durere trecerea din viéţă a multŭ iubiteĭ soţiĭ, mame, fiice, sore, nepóte, cumnate, vere

VERONICA POPŬ născ. **MUNTEANŬ**

carea în etate de 32 anĭ, şi 12 anĭ a fericiteĭ sale căsătoriĭ, după unŭ morbŭ greŭ şi îndelungatŭ, provĕḑută fiindŭ cu sântele sacramente ale muribunḑilorŭ, şi-a datŭ nobilulŭ sĕŭ sufletŭ în mâna Creatoruluĭ în 11 Iuliŭ st. n. a. c.

Fie-ĭ ţĕrîna uşóră şi memoria binecuvîntată!

(10) 1—1

JOSIFU GAVORA (1) 16—30

distinsŭ cu medalia espositională cea mare pentru lucru escelentŭ şi gustŭ bunŭ la espositiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.

Budapesta, IV. strada Vaţuluĭ Nr. 17

Recomándŭ cu preţurĭ de cele maĭ convenabile şi în esecutare câtŭ se póte maĭ frumósă obiecte de lipsă

pentru adjustarea bisericeloru, si anume:

Felóne preoţescĭ şi **stichare** diaconescĭ

Flamure pentru biserică şi reuniuni.

Flamure pentru reuniunĭ de pompierĭ, de scolarĭ, reuniunĭ bisericescĭ, reuniunĭ industriale, de cântărĭ şi de pompe funebre.

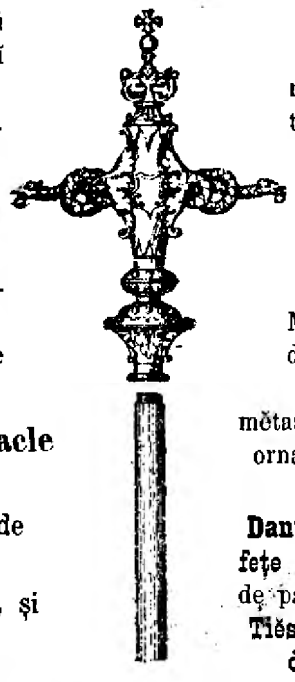

Candelabre, racle şi **potire, luminarie** de **parete** şi de **altariŭ,** şi **candele.**

Primescŭ şi efeptuiescŭ ieftinŭ repararea vestmintelorŭ besericescĭ, întrargintarea şi întraurirea de potire, racle, candele şi luminarie de altariŭ.

Mare asortimentŭ de brodărĭ de aurŭ, de argintŭ şi de mĕtasă, precum şi de ornaturĭ besericescĭ brodate

Dantele besericesci, feţe de altariŭ, crucĭ de părete şi de scólă. **Tĭesĕturĭ bisericescĭ, damasturĭ** etc.

Acurătatea mea o potŭ dovedi cu sute de epistole recunoscătóre.

Tarifari de preţurĭ şi preliminare de spese trimitŭ la cerere francate.

Fundată în an. 1858. **FRANCISCŬ WALSER** Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale imp. şi reg. Archiducele Josifŭ.

proprietariulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recusite de pompierĭ, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomándă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preotĭ

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

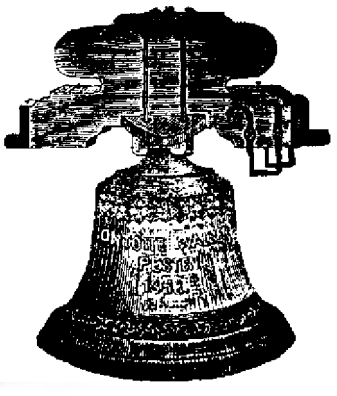

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.

(2) 29—52

Preliminare de spese şi Preţŭ-courantŭri se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la espositiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Inserţiuni

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia sĕ se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaşiŭ.

Fóiă bisericéscă-politică.

Anulŭ I. Blaşiŭ 25 Iuliŭ 1891. Numerulŭ 30.

Dotarea Clerului nostru.

V.

(+) Amŭ dişŭ în numĕrulŭ precedentŭ, că dacă cestiunea congruei iniţiată de guvernŭ nu se va resolví de locŭ saŭ se va resolví fórte târdiŭ, atunci noi preoţii români greco-catolici, cari chiar în interesulŭ bisericei şi alŭ naţiunii meritămŭ o sórte mai bună, trebue să ne ajutămŭ noi de noi.

Cutezătóre vorbă! vorŭ dice mulţi din cetitorii nostri.

Cutezătóre, dar nu chiar imposibilă! rĕspundemŭ noi, şi că avemŭ dreptate, ne vomŭ silí să o dovedimŭ în numĕrulŭ de faţă, cu care vremŭ să şi închiămŭ de o cam dată.

Înainte de tóte trebue să observămŭ, că nicí prin minte nu ne trece, că noi de noi amŭ fi capabilí a ne îmbunătăţí starea materială în scurtŭ timpŭ şi în modŭ deplinŭ corĕspundĕtorŭ raporturilorŭ actuale de viéţă, ci credemŭ numaí aceea, că progresive şi în decursŭ de mai mulţi anî putemŭ creá preoţilorŭ lipsiţi o dotaţiune stabilă şi mai bună, decâtŭ cea de astădí, aşa încâtŭ eí să nu fie siliţi a trăí numaí din mână în gură saŭ să fie chiarŭ peritorí de fóme.

Că o putemŭ face acésta, vomŭ dovedí cu esemplulŭ Archidieceseí nóstre, unde sórtea Clerului este dintre cele mai misere, lăsându deschise colónele „Unirii“ tuturorŭ soţilorŭ de principii, carí ar' voí să arete, că ce se póte face în direcţiunea acésta şi pentru preoţii din diecesele nóstre sufragane.

Este lucru în deobşte cunoscutŭ, că aceí preoţi aí Archidieceseí nóstre aŭ stare materială mai bună, carí dispunŭ de porţiunî canonice mai mărişóre.

Decí ca să îmbunătăţimŭ sórtea Clerului nóstru ruralŭ, ar trebuí să ne îngrigimŭ, ca după unŭ planŭ bine definitŭ să cumpĕrămŭ porţiunî canonice pretutindenea, unde nu se află de locŭ, şi să le înmulţimŭ acolo, unde suntŭ prea micí şi nu aducŭ venitŭ destulŭ pentru susţinerea preoţilorŭ.

Concedemŭ şi noi, că modulŭ de a dotá Clerulŭ cu porţiunî canonice multora nu le va plăcé sub pretextŭ, că dacă astădí fiecare funcţionarŭ de statŭ îşi capĕtă dotaţiunea în banî gata, s'ar cuvení, ca şi preoţii să aibă salare fixe. Dar noi suntemŭ totuşi de părere, că acelŭ modŭ îşi are avantajele sale mai însĕmnate, carí nu trebue să le scăpămŭ din vedere. Primăvéra, véra şi tómna, va să dică în partea cea mai mare a anuluí, cândŭ preotulŭ trebue să-şi cultive porţiunea canonică, elŭ este silitŭ, vrêndŭ nevrêndŭ, să vină în contactŭ cu credincioşii sĕí, carí îí cultivă pământulŭ, şi atunci are ocasiune a-í învĕţá multe lucrurí folositóre nu numaí din ale economieí rurale, ci şi din ale credinţeí şi moralităţií. Apoí preotulŭ fiindŭ avisatŭ în cultivarea porţiunií canonice la spriginulŭ poporenilorŭ sĕí, nu uşorŭ îşi va separá interesele sale de ale lorŭ, ci de comunŭ le va identificá. În fine cu câtŭ vine preotulŭ în contactŭ mai desŭ cu poporenii sĕí, cu atâtŭ mai uşorŭ cunósce nĕcasurile şi suferinţele lorŭ şi va cercá să le delăture. Acestŭ contactŭ însă este cu multŭ mai desŭ la unŭ preotŭ, care îşi cultivă şi elŭ pământulŭ cu ajutorulŭ credincioşilorŭ sĕí, decâtŭ la unŭ preotŭ, care şede în casă şi aşteptă prima fiecăreí luní, ca să-şi facă quitanţă pentru salarŭ.

Altcum dacă cineva nu s'ar uní cu părerea nóstră, n'avemŭ nimicŭ în contră, ca banii aceia, ce după părerea nóstră s'ar puté aduná în fiecare anŭ pentru dotarea Clerului, să formeze treptatŭ unŭ capitalŭ, din a cărui interese să se doteze în modŭ stabilŭ preoţii mai sĕrací, deşi după părerea nóstră este mai sigurŭ capitalulŭ elocatŭ în avere inmobilă, decâtŭ celŭ elocatŭ în hârtií de statŭ saŭ la institute de creditŭ.

Aicí însă se ivesce întrebarea, că de unde să scótemŭ banii de lipsă la cumpĕrarea de porţiunî canonice, respective la formarea unuí capitalŭ pentru dotarea stabilă a Clerului?

Noí credemŭ, că aceste isvóre nu ne lipsescŭ cu totulŭ.

Vorbindŭ adecă totŭ numaí de Archidiecesă, credemŭ, că Fondulŭ Bobianŭ, menitŭ anume pentru dotarea Clerului sĕracŭ, ar puté contribuí pre totŭ anulŭ suma de celŭ puţinŭ 2000 fl. spre scopulŭ amintitŭ. Împuţinându-se adecă sub-

---

Feuilleton.

Amintíri de călĕtorie.

Constantinopolŭ, 2 Iuliŭ 1890.

Frate Isidóre!

Amŭ eşitŭ erí după amédí din bazarŭ cam tălbăciţi de capŭ de larma cea multă. Voiamŭ să cercămŭ puţină odihnă spiritelorŭ nóstre şi revenélă ochilorŭ nostri. Ne-amŭ pogorîtŭ decí la malulŭ Cornuluí de aurŭ, ca să ne îmbarcămŭ spre a trece printr'însulŭ la délŭ, până unde vomŭ puté. Îmbarcându-ne pre unŭ vaporŭ localŭ amŭ trecutŭ pre lângă năile de răsboiŭ cele uriaşe, dară neplătite ale Turcieí, şi amŭ lăsatŭ Fanarulŭ de-a stînga şi Balata cea spurcată (Ghettoulŭ Constantinopoluluí) de-a drépta. Mai pre urmă amŭ ajunsŭ înaintea Eyubuluí, cartierulŭ celŭ mai apusénŭ alŭ Constantinopoluluí. Aci amŭ debarcatŭ. Mai de multŭ în cartierulŭ acesta creştiniî nu pré cutezaŭ să între, şi ceí ce totuşi debarcaŭ aci, o făceaŭ străvestiţi, orí dacă nu, atunci o faceaŭ cu punerea capuluí. Acum de câtŭ cu răsboiulŭ ruso-turcŭ s'aŭ mai schimbatŭ împrejurările. Dară crestiní nicí acum nu cutézŭ a se aşeda aci. Chiarŭ şi ceia ce cercetézŭ cartierulŭ acesta, o facŭ acésta încă şi acum cu fricŭ şi cu cutrĕmurŭ.

Eyub e adecă cartierulŭ fanatismuluí turcescŭ. Aci e moşea, în care creştinilorŭ li-se opresce întrarea sub pedépsă de mórte. Aci s'a întîmplatŭ, de şí-a încinsŭ cuceritorulŭ Mahomed II sabia mai înainte de ce ar fi întratŭ în Constantinopolŭ ca învingătorŭ. Aci se păstrézŭ încă şi astădí ca o móşte sabia acésta, sabia luí Osman întemeiătorulŭ dinastieí turcescí. Se dice, că Ak Şemseddin, însoţitorulŭ luí Mahomed II, ar' fi aflatŭ aci mormîntulu luí Eyub stegarulŭ profetuluí. Dela acestŭ stegarŭ şí-a primitŭ cartierulŭ acesta numele. Aci e şi minaretulŭ, care-lŭ zidiră Turcií lângă moşea luí Eyub cu sânge creştinescŭ. Ca aducerea aminte a acesteí grozăveniî să nu se ştérgă, Turcií din câtŭ în câtŭ renoescŭ spoiéla cea roşie a minaretuluí.

Atâtŭ móşea câtŭ şi mausoleulŭ luí Eyub suntŭ încunjurate de grădiní cu verdişŭ fórte bogatŭ. Noí trecurămŭ pre lângă moşce şi printre privirile nu chiarŭ binevoitóre ale Mahomedanilorŭ şi ne suirămŭ în cemeterulŭ celu mare, ce se estinde aci aprópe dela malulŭ Cornuluí de aurŭ pre colină la délŭ Puţine morminte mai próspete afli aci. Ma toţi musulmaniî din Constantinopolŭ îşí cércă adecă locŭ pentrŭ odihna sa cea mai de pre urmă în Asia în cemeterulŭ celŭ mare din Scutari. Pare că presimţescŭ, că nu aŭ locaşŭ stătornicŭ în Europa. De aci din înalţimea cemeteruluí ne desfătarămŭ întrŭ priveliştea, ce se deschide spre rĕsăritŭ pre Cornulŭ de aurŭ în josŭ şi spre nordŭ-vestŭ în liniştea văií, ce şí-aŭ formatŭ şi şí-o nutrescŭ *apele cele dulcí ale Europeí*. Aşa se numesce riulŭ, ce se vérsa în Cornulŭ de aurŭ. Dară multŭ nu amŭ petrecutŭ acolo, căcí singurătatea carea ne încunjurá, orí câtŭ de liniştită erá, totuşi nu erá de aşa, câtŭ să ne liniştéscă şi pre noí. Nu ne puteamŭ uitá, că suntemŭ în Eyub. Ne-am rentorsŭ decí pre Cornulŭ de aurŭ în josŭ, ca să ne mai odihnimŭ şi să ne recreămŭ în hotelŭ de ostenéla dileí.

Acestea s'aŭ petrecutŭ erí. Eră astădí pornirămŭ pre unŭ vaporaşŭ érăşí pre Cornulŭ de aurŭ la délŭ. Ţinta acesteí escursií ne erá Fanarulŭ, acestŭ cuibŭ faimosŭ de vampirí aí némuluí românescŭ. Până ce înaintá vaporaşulŭ străbătîndŭ apele Cornuluí de aurŭ, noí în butulŭ larmeí, ce ne întîmpiná din tóte părţile, meditamŭ asupra acelorŭ vremí grele,

sidiile fórte numeróse, dar ca singuratice fórte neînsemnate, carî se împartŭ în fiecare anŭ preoţilorŭ maĭ sĕracĭ sub titlulŭ, că aŭ fostŭ păgubiţĭ, şi adaugêndu-se la suma obţinută pre calea acésta economiile, ce uşorŭ s'ar puté realisá la acelŭ Fondŭ, noĭ nu ne îndoimŭ nicĭ unŭ momîntŭ, că suma de 2000 fl. nu s'ar puté obţiné în fiecare anŭ şi folosí la cumpĕrarea de porţiunĭ canonice saŭ la crearea unuĭ Fondŭ, din care să se facă o dotaţiune stabilă şi sigură pentru Clerŭ. Baniĭ cruţaţĭ pre calea acésta, precum orĭ cine póte pricepe, nu s'ar subtrage dela Clerŭ, ci numaĭ s'ar aplicá în modŭ diversŭ de celŭ de pănă acum. Asemenea nu ḑicemŭ, că pre viitorŭ să nu se maĭ dea preoţilorŭ nicĭ unŭ subsidiŭ, ci din contră li-se potŭ dá astŭ-felŭ de ajutóre din Fondulŭ Bobianŭ şi pre viitorŭ, însă numaĭ la aceia, carĭ aŭ avutŭ pagube adevĕrate şi însĕmnate prin grindină şi focŭ saŭ alte întîmplărĭ estraordinarie, precum într'adevĕrŭ a dispusŭ Fundatorulŭ, saŭ cu alte cuvinte să se subtragă spre scopulŭ indigitatŭ de noĭ numaĭ acele subsidiĭ, carĭ de presentŭ se daŭ de comunŭ preoţilorŭ nostri, fără ca eĭ să fi avutŭ daună maĭ însĕmnată.

La suma de 2000 fl., ce s'ar destiná în fiecare anŭ din Fondulŭ Bobianŭ pentru dotarea *stabilă* a Cleruluĭ nostru, s'ar puté adauge venitele anuale de celŭ puţinŭ 200 fl., ce le aducŭ mănăstirile nóstre rurale şi maĭ vîrtosŭ mănăstirea dela Strêmba.

Asemenea s'arŭ puté adauge venitele stalelorŭ canonicale Bobiane pre timpulŭ, câtŭ acestea stale suntŭ vacante. Computândŭ adecă numĕrulŭ canonicilorŭ repausaţĭ dela întemeiarea capitululuĭ Bobianŭ pănă astăḑĭ, putemŭ afirmá, că după unŭ calculŭ mijlociŭ totŭ la alŭ cincilea anŭ devine vacantŭ câte unŭ stalŭ canonicalŭ, a căruĭ venitŭ de unŭ anŭ de vacanţă împărţindu-se pre cincĭ anĭ, ar dá unŭ venitŭ de celŭ puţinŭ 200 fl. la anŭ. Acestŭ venitŭ s'ar puté întrebuinţá pentru dotarea stabilă a Cleruluĭ nostru, fără a se vătĕmá literele fundaţionale, şi acésta s'ar puté face cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, că venitulŭ stalelorŭ canonicale vacante ar' trebuí să se dea pentru fondulŭ de congruă şi în casulŭ acela, cândŭ congrua s'ar regulá în forma, ce o proiectézã guvernulŭ pentru totă ţéra.

O cuotă anumită pentru dotarea stabilă a Cleruluĭ nostru ar puté contribuí în fiecare anŭ şi Dominiulŭ metropolitanŭ din Blaşiŭ. Avêndŭ în vedere împrejurarea, că Metropoliţiĭ nostri şi maĭ vîrtosŭ Escelenţa Sa actualulŭ nostru Metropolitŭ totŭ-deauna aŭ ajutatŭ din casseta lorŭ privată pre preoţiĭ nostri sĕracĭ, şi considerândŭ maĭ departe, că beneficiile episcopescĭ nicĭ în Austria, unde s'a regulatŭ deja congrua, nu suntŭ scutite de sarcina de a contribuí una din ḑece părţi a venitelorŭ anuale pentru dotarea Cleruluĭ, şi că aşa ceva se proiectézã şi în Ungaria, credemŭ că nu esagerămŭ, cândŭ ḑicemŭ, că Dominiulŭ archiepiscopescŭ din Blaşiŭ ar puté să dea pre fiecare anŭ 1000 fl. pentru dotarea stabilă a Cleruluĭ nostru. Acéstă sumă şi pentru aceea nu ni-se pare mare, pentru-că neasĕmĕnatŭ maĭ mare este durerea, ce o are Escelenţa Sa actualulŭ nostru Metropolitŭ de sórtea preoţilorŭ sĕĭ, şi acéstă durere sperămŭ, că nicĭ în viitorŭ nu va lipsí din inimele Archiereilorŭ nostri.

În fine suntemŭ de părere, că — precum a ḑisŭ în sinodulŭ dela an. 1889 protopopulŭ Ludoşuluĭ, — noĭ amŭ puté înfiinţá în Archidiecesa nóstră o societate archidiecesană pentru asecurarea bisericelorŭ, şcólelorŭ şi altorŭ zidirĭ parochiale în contra foculuĭ. Capitalulŭ societăţiĭ s'ar administrá fórte eftinŭ de Cassa centrală archidiecesană, aşa încâtŭ din venitulŭ luĭ în totŭ anulŭ amŭ puté rupe după părerea nóstră celŭ puţinŭ 600 fl. pentru dotarea stabilă a Cleruluĭ archidiecesanŭ. Acéstă sumă nu se póte ḑice esagerată, dacă considerămŭ venitele frumóse, ce le are o asemenea societate în diecesa Strigonuluĭ, şi dacă avemŭ în vedere, că „Transilvania“ din Sibiiŭ dă Archidiecesei pentru asecurările efeptuite la dînsa în parochiile nóstre unŭ rabatŭ anualŭ de preste 300 fl.

Dacă computămŭ tóte sumele specificate pănă aicĭ, vedemŭ, că în totŭ anulŭ amŭ puté procurá porţiunĭ canonice de celŭ puţinŭ 4000 fl., ceea ce dacă s'ar efeptuí sistematice, în decursŭ de 50 de anĭ amŭ mărí valórea porţiunilorŭ canonice cu 200,000 fl. v. a., ér dacă amŭ esperá dela locŭlŭ competentŭ, ca şi din adjutulŭ regescŭ de 18,000 fl. să putemŭ rumpe spre scopulŭ acesta celŭ puţinŭ 6000 fl., atuncĭ în fiecare anŭ s'ar mărí porţiunile canonice cu 10,000 fl. saŭ în 50 de anĭ cu 500.000 fl. Departe să fie de noĭ cugetulŭ, că în cele desfăşurate pănă aicĭ amŭ fi aflatŭ cele maĭ potrivite saŭ dóră unicele mijlóce pentru dotarea *stabilă* a Cleruluĭ nostru ruralŭ. Noĭ ne-amŭ făcutŭ numaĭ detorinţa de publicistĭ, cândŭ amŭ arĕtatŭ, că totuşĭ putemŭ face ceva spre ajungerea unuĭ scopŭ atâtŭ de nobilŭ şi salutarŭ. Alţiĭ însă maĭ competenţĭ decâtŭ noĭ vorŭ scí maĭ bine decâtŭ noĭ, că ce trebue să se facă în direcţiunea acésta.

Noĭ vomŭ fi fórte mulţămiţĭ, dacă vomŭ fi produsŭ în cetitoriĭ nostri convingerea, că îmbunătăţirea stărĭĭ materiale a Cleruluĭ nostru ruralŭ este o cestiune, care aşteptă cea maĭ grabnică resolvire, şi că bărbatulŭ acela providenţialŭ, care o ar deslegá, şĭ-ar câştigá merite neperitóre pentru biserică şi naţiune. Dea bunulŭ Dumneḑeŭ, ca cuvintele nóstre debile şi nepretensive să aĭbă resultatulŭ doritŭ!

Finea răsboiuluĭ vamalŭ. — Fóea oficiósă din Budapesta în numĕrulŭ sĕŭ de Duminecă publică treĭ ordinaţiunĭ ministeriale, prin carĭ se ştergŭ mĕsurele escepţionale luate în contra proveniinţelorŭ române, după ce România prin noulŭ sĕŭ tarifŭ vamalŭ nu

---

carĭ s'aŭ ridicatŭ din Fanar, ca apoĭ să se descarce preste sentinela latină dela gurele Dunăriĭ.

Ḑilele acelea de grele asuprirĭ aŭ trecutŭ, dară nu fără de a lăsá în urma sa triste aduceriĭ aminte şi rane grele. Şi cea maĭ grea dintre ranele acestea este cea a desbinăriĭ bisericescĭ, rana aceea, carea nicĭ pănă în ḑiua de astăḑĭ nu s'a vindecatŭ. Să fie ea óre atâtŭ de învechită, încâtŭ să nu se maĭ pótă vindecá? Strămoşiĭ Grecilorŭ din Fanar aŭ fostŭ aceia, carĭ aŭ provocatŭ desbinarea aceea, şi eĭ aŭ trasŭ după sine şi pre Românĭ, ca după aceea să le sugă chiarŭ şi mĕdua din óse. Şi acum după ce Româniĭ aŭ scăpatŭ de vampiriĭ fanarioţĭ, eĭ totuşĭ nu încetézã a se mândrí cu moştenirea aceea tristă a Fanarioţilorŭ, ca şi cândŭ eĭ arŭ fi îndreptăţiţĭ la moştenirea acésta, şi ca şi cândŭ desbinarea aceea nu ar fi fostŭ şi nu ar fi încă şi astăḑĭ blăstĕmulŭ celŭ maĭ mare alŭ nĕmuluĭ nostru. Dumneḑeule, ţiné-va încă vécurĭ orbia acésta?

Între meditărĭ de acestea amŭ ajunsŭ în Fanar. Pentru ca să ajungĭ la patriarchie, aĭ să trecĭ prin nisce uliţe strîmbe şi cotite şi pline de murdărie. Unĭĭ ḑicŭ, că numirea *Fanar* e forma prescurtată a cuvîntuluĭ turcescŭ *Fenaier,* ce însémnă *locă de murdărie.* Îndreptăţirea acesteĭ etimologiĭ o veḑĭ aci cu ochiĭ şi o miroşĭ cu nasulŭ. Şi aci în Fanar aŭ alungatŭ Turciĭ maĭ pre urmă pre următoriĭ luĭ Fotie şi Cerularĭŭ, după ce ĭ-aŭ scosŭ din Agia Sofia şi după aceea şi din alŭ doileă locŭ, în care se aşeḑaserã. Acuşĭ ajungĭ într'o stradă cu ceva maĭ largă. Casele-sŭ spoite aci cu colóre întunecată, şi acésta dă loculuĭ o înfăţişare posomorîtă şi deprimătóre. Mergêndŭ maĭ de parte daĭ de unŭ zidŭ înăltişorŭ, preste carĕ câţĭ-va arborĭ îşĭ înalţă vêrfurile. Zidulŭ acesta are o pórtă scundă. Treci prin pórta acésta şi — te afli în faţa Vaticanuluĭ din Roma nóuă. Dar te afli de odata şi în faţa uneĭ desamăgirĭ. Aşteptaĭ, să veḑĭ aci minuni şi să le admirĭ, şi afli adeverirea principiuluĭ pururea adevĕratŭ, că sumeţia duce la cădere.

Asta e dară biserica aceea, carea Grecĭĭ o numescŭ *Biserica cea mare, Megali Ecclisia?* Ea e scundă, coperişulŭ ĭĭ e de şindilă, şi arborĭĭ din jurŭ-ĭ o facŭ, să semene a biserică sătenéscă. Voiam să întrămŭ într'însa. Biserica erá închisă. Dară ce nu póte puterea bacşişuluĭ? Ne-a observatŭ fĕtulŭ şi a grăbitŭ să ne deschidăbiserica, spunêndu-ne într'aceea, că liturgia s'a împlinitŭ deja, şi că Panagiotatosulŭ, adeca patriarchulŭ petrece acum în vilegiatura sa de pre insula Chalchi, una dintre insulele Principilorŭ. I megali Ecclisia nu póte să cuprindă maĭ multŭ de patru sute de persóne. Ea e scundă şi întunecósă. Dóuĕ rêndurĭ de columne de *lemnŭ* o împărţescŭ în treĭ năĭ. Ceea ce e noŭ în biserica acésta, are importanţă numaĭ întru atâta, întru câtŭ arétă, câtŭ de mare a fostŭ căderea următorilorŭ nedemnĭ aĭ sântuluĭ Ioanŭ Crisostomŭ. Să-ţĭ scriŭ decĭ câte ceva despre lucrurile cele vechĭ, carĭ se cuprindŭ într'însa.

Fĕtulŭ ne-a arĕtatŭ nisce icóne vechĭ de mosaicŭ ale iconostasuluĭ. Ele pórtă urme învederate de ale unuĭ incendiŭ, din care aŭ scăpatŭ. Fĕtulŭ ne-a spusŭ, că urmele acelea datézã de pre timpulŭ, câudŭ Turciĭ aŭ cuprinsŭ biserica Agia Sofia, căcĭ iconostasulŭ întregŭ a fostŭ odiniórã în Agia Sofia. De acolo Turciĭ l'aŭ delăturatŭ, ĕră maĭ târḑiŭ nu sciŭ carĕ sultanŭ l'a dăruitŭ ĕrăşĭ patriarchieĭ grecescĭ în semnŭ de bunăvoinţă. Iconostasulŭ acesta e cu adevĕratŭ unŭ monumentŭ fórte preţiosŭ atâtŭ din privirea vechimiĭ luĭ si a proveniinţeĭ luĭ din Agia Sofia, catŭ şi din privirea materialuluĭ şi a lucruluĭ, căcĭ elŭ e întregŭ cioplitŭ cu multă artă din lemnŭ de ebanosŭ. Icónele încă suntŭ în partea cea maĭ mare lucru maĭ modernŭ, căcĭ Turciĭ le-aŭ stricatŭ maĭ pre tóte împlinindŭ porunca Coranuluĭ, care nu concede credinciosilorŭ sĕĭ, să aĭbă icóne. Lângă una dintre columnele din drépta e aşeḑatŭ unŭ tronŭ archierescŭ vechiŭ asemenea de lemnŭ de ebanosŭ şi împodobitŭ cu mosaicŭ filigranŭ

mai supune proveniințele din Austro-Ungaria la o tractare mai aspră decâtŭ cele din alte țĕri. Tóte ordinațiunile aŭ încetatŭ în vigóre în ḑiua publicării lorŭ.

În înțelesulŭ acestorŭ ordinațiuni aŭ încetatŭ deci tarifele escepționale impuse mărfurilorŭ din România; tacsele prescrise la proveniințele române se vorŭ scădé pre jumĕtate; bucatele aduse la noi pentru măcinare se scutescŭ de ori ce tacsă; oprirea importuluĭ de rîmătorĭ, oĭ, capre și meĭ încétă, și numaĭ precauțiunile profilactice vorŭ fi de a se observá; legumele, pómele și plântele asemenea vorŭ fi tacsate după normele generale ale tarifuluĭ vamalŭ; cu unŭ cuvîntŭ tóte mĕsurile escepționale încétă, și cu acésta răsboiulŭ vamalŭ, care de 5 anĭ a causatŭ daune însĕmnate ambelorŭ țĕrĭ, e terminatŭ.

Felicităm ambele guverne pentru acéstă mĕsură înțeléptă și așteptămŭ, ca guvernulŭ nostru să caute pieț̦e productelorŭ nóstre, ca astŭ-felŭ productele române să nu fie spre dauna productelorŭ nóstre, ci ca o concurință sănĕtósă să contribue numaĭ spre înflorirea economică a ambelorŭ țĕrĭ.

22 Iuliŭ 1889.

(+) Din cele ce s'aŭ străcuratŭ în lumea largă despre magiarisarea gimnasiuluĭ românŭ gr.-catolicŭ din Beușiŭ, scimŭ, că ordonanța Ministruluĭ de culte și instrucțiunea publică, prin care acesta a eliminatŭ limba română ca limbă de propunere din clasele superióre ale aceluĭ gimnasiŭ, și a înlocuit'o cu limba magiară, pórtă datalŭ de *22 Iuliŭ 1889*.

Ḑiua, luna și anulŭ acesta formézĕ epocă în istoria culturală a bisericeĭ nóstre și a poporuluĭ românescŭ de sub coróna sântuluĭ Ștefanŭ, însă nu o epocă, la care privimŭ cŭ bucurie, ci o epocă, de care ne aducemŭ aminte cu inima sfâșiată de durere.

Dacă amŭ trăĭ într'unŭ statŭ de dreptŭ, precum le place liberalilorŭ nostri dela putere a se lăudá înaintea nóstră și maĭ vîrtosŭ a străinilorŭ, atunci noĭ nu amŭ avé motivŭ de a maĭ reamintí ḑiua nefericită de 22 Iuliŭ 1889, în care s'a datŭ o lovitură atâtŭ de cumplită culturei nóstre naționale și bisericeĭ nóstre românescĭ, pentru că în unŭ statŭ de dreptŭ ar trebuí să esiste unŭ forŭ administrativŭ independentŭ, care să judece despre legalitatea orĭ ilegalitatea ordonanțelorŭ ministeriale, și acestŭ forŭ, dacă noĭ amŭ fi apelatŭ la elŭ în contra ordonanțeĭ ministeriale, ar fi vĕḑutŭ aceea, ce vedemŭ și noĭ cu toțiĭ, și aceea ce vede de bună samă chiarŭ și Domnulŭ Ministru, că adecă ordonanța luĭ este contrariă legilorŭ esistente sancționate de Maiestatea Sa, contrariă hotărîrilorŭ preaînalte referitóre la limba de propunere în gimnasiulŭ de Beiușŭ, contrariă dreptuluĭ publicŭ alŭ bisericeĭ române gr.-cat. și contrariă chiarŭ și actuluĭ fundaționalŭ, care a datŭ viéță aceluĭ gimnasiŭ, și astŭ-felŭ forulŭ amintitŭ ar fi declarat'o de ilegală și invalidă.

Noĭ însă nu avemŭ la cine apelá în contra volnicieĭ ministeriale, pentru că unŭ astŭ-felŭ de forŭ la noĭ nu esistă, ér dacă amŭ recurge la parlamentulŭ țĕrĭĭ, aci amŭ găsí totŭ-deauna o maioritate, care în vîrtutea disciplineĭ de partidŭ jócă, după cum îĭ cântă Ministrulŭ.

Nóuĕ deci nu ne rĕmâne alta de facutŭ, decâtŭ să protestămŭ pre tóte căile susŭ și tare în contra nedreptățiĭ și ilegalităț̦iĭ comise de Domnulŭ Ministru față cu unŭ institutŭ culturalŭ românescŭ gr.-cat., și aceste proteste solemne să le renoimŭ la fie care aniversare a ḑileĭ de 22 Iuliŭ 1889, până cândŭ ni-se va face dreptate, saŭ până cândŭ va cresce o generațiune nóuă, care va suferí maĭ bine martiriŭ, de câtŭ să eseculeze o ordonanță, care țîntesce la nimicirea esistințeĭ nóstre naționale și bisericescĭ pre pămêntulŭ acesteĭ patriĭ apĕrate cu sângele și avutulŭ nostru.

Amŭ ajunsŭ până acolo, în câtŭ avemŭ neapĕrată lipsă de o astŭ-felŭ de generațiune, dacă vremŭ să maĭ esistămŭ ca românĭ și ca uniț̦ĭ. Acéstă generațiune va lucrá întocmaĭ ca Germâniĭ catolicĭ, carĭ maĭ bucurosŭ aŭ suferitŭ ocară, confiscare de bunurĭ, esiliŭ și mórte prin temnițele statuluĭ, de câtŭ să se supună volniciilorŭ luĭ Bismarck, saŭ ca mulț̦ĭ din preoț̦iĭ catolicĭ din Ungaria, carĭ maĭ bucurosŭ plătescŭ amende și suferŭ în temniță, de câtŭ să împlinéscă voea arbitrariă a Ministruluĭ de culte și instrucțiunea publică depusă în faĭmósa ordonanță despre botezarea pruncilorŭ născuț̦ĭ din căsătorií mestecate.

Într'aceea de ḑiua de 22 Iuliŭ 1889 ne vomŭ aduce pururea aminte spre rușinea acelora, carĭ ne silescŭ, să o amintimŭ.

Revistă bisericéscă.

Roma.

Pelegrinajulŭ internaționalŭ alŭ tinerimiĭ catolice va avé locŭ la finea luĭ Septembre. Din tóte părț̦ile lumiĭ vorŭ sosí tinerĭ cu acéstă ocasiune, ca să venereze osămintele patronuluĭ lorŭ cerescŭ a Sântuluĭ Aloisiŭ Gonzaga, și ca să dovedéscă alipirea lorŭ nestrămutată către Scaunulŭ Apostolicŭ. În 27 Septembre toț̦ĭ pelegriniĭ vorŭ cercetá mormîntulŭ Sântuluĭ Aloisiŭ. În 29 va fi audiință Papală în Vaticanŭ. În 30 va fi adunarea solemnă a tuturorŭ pelegrinilorŭ. În 1 Octobre pelegriniĭ vorŭ asistá la Sânta Liturgie, ce o va celebrá Sânț̦ia Sa Pontificele în biserica Sântuluĭ Petru. În 2 Octobre va fi închiarea serbărilorŭ și „Te Deum". — Din Ungaria încă vorŭ luá parte mulț̦ĭ dintre catolicĭ la acele préfrumóse serbărĭ, și e probabilŭ, că pelegrinajulŭ, ce se va aranjá cu acea ocasiune, va avé unŭ succesŭ deplinŭ.

Portugalia.

O serbare frumósă s'a celebratŭ Duminecă în 12 a l. c. în Lissabon. Atuncĭ a fostŭ consacratŭ de episcopŭ vicarulŭ apostolicŭ din Mozambique, Msgr. *Antonio José Barroso*. Actulŭ consacrăriĭ l'a îndeplinitŭ Cardinalulŭ Patriarchŭ din Lissabon, fiindŭ de faț̦ă toț̦ĭ ministriĭ, membriĭ ambelorŭ camere, notabilităț̦ile militare și renumițiĭ călĕtorĭ africanĭ Serpa Pinto, Paiva de Adranda și multŭ publicŭ. La finea consacrăriĭ Eminența Sa ținŭ o vorbire pĕtrunḑĕtóre, arĕtândŭ activitatea sublimă, ce o îndeplinescŭ misionariĭ catolicĭ din Africa, și asemenea și misiunea națională pentru gloria patrieĭ lorŭ. Vorbirea a fostŭ aclamată cu multă însufleț̦ire de către ceĭ presenț̦ĭ.

și fórte frumosŭ de fildișŭ. Se ḑice, că de pre tronuiŭ acesta a rostitŭ odinióră s. Ioanŭ Crisostomŭ cuvîntările sale făcêndŭ să strălucéscă lumiĭ elocința sa cea de aurŭ. Se póte, că e veritabilŭ tronulŭ acesta, dară faptŭ dovedituŭ nu este, și cu greŭ s'ar și puté dovedí. Lângă zidulŭ din drépta aprópe de iconostasŭ ne-a arĕtatŭ fĕtulŭ nisce sicriurĭ vechĭ de móște. Ele vorŭ să cuprindă trupulŭ sânteĭ Eufemie din Calcedonŭ, pre celŭ alŭ sântuluĭ Dimitrie și nisce moște de ale s. Apostolŭ Andreiŭ.

Altariulŭ e simplu și preste mĕsură pré sĕrăcuțŭ pentrŭ a fi altariulŭ patriarchuluĭ *icumenicŭ*. Preste totŭ așa se vede, că din sumele celea colosale, carĭ le-aŭ trimisŭ călugăriĭ fanarioț̦ĭ odinióră din principatele dunărene în Fanar, patriarchiĭ puținŭ orĭ aprópe nimica nu aŭ folositŭ spre mărirea luĭ Dumneḑeŭ.

După tóte acestea îț̦ĭ poț̦ĭ închipuí, că noĭ iute amŭ gătatŭ cu visitarea bisericeĭ catedrale.

Palatulŭ patriarchalŭ e ziditŭ înaintea bisericeĭ spre mâna drépta pre unŭ terenŭ cu ceva maĭ ridicatŭ decâtŭ celŭ alŭ bisericeĭ. Planterenulŭ e de pétră, ér uniculŭ etajŭ e de lemnŭ. Întregŭ edificiulŭ e spoitŭ cu colóre sură fórte închisă. Elŭ e încunjuratŭ de unŭ zidŭ maĭ puținŭ înaltŭ decâtŭ celŭ din afară, care încunjură palatulŭ și biserica. Zidulŭ acela interiorŭ are o pórtă în mijlocŭ și dóuĕ portițe de-o latură și de alta. Pórta din mijlocŭ stă totŭ-deauna închisă. În anulŭ 1821 aŭ prinsŭ Turciĭ pre patriarculŭ Grigoriŭ și fără de a maĭ face investigărĭ și vorbă multă l'au spênduratŭ de pórta acésta. Ĭ-a fostŭ eșitŭ adeca faĭma, că și elŭ ar fi conspiratŭ cu Greciĭ ceĭ ce s'aŭ rĕsculatŭ și se luptaŭ pentru libertate. De atuncia pórta acésta are să stea pururea închisă și astŭ-felŭ să fie celuĭ din palatŭ unŭ memento mori și să-ĭ aducă aminte, că elŭ în înțelesulŭ regulamentuluĭ electoralŭ alŭ patriarchuluĭ este *unélta guvernului*. Și elŭ totușĭ se numesce *patriarcŭ icumenicŭ*. Ce ironie! Țĭ-ar venĭ să rîḑĭ, dacă starea acésta a lucrurilorŭ n'ar fi de deplânsŭ. Chiarŭ aḑĭ amŭ cetitŭ, că și Bulgariĭ din Rumelia cea dinaintea porț̦ilorŭ Constantinopoluluĭ s'aŭ săturatŭ de oblăduirea din Fanar și vorŭ să-și priméscă episcopĭ naționalĭ în butulŭ protestăriĭ patriarculuĭ *icumenicŭ* și a ambasaduluĭ rusescŭ. Așa se vede, că *lumea (icumeni)* patriarchuluĭ acușĭ se va mărginí numaĭ la Constantinopolŭ.

Dară suntŭ aci și școlĭ. Aĭ așteptá, să afli aci totŭ felulŭ de școlĭ superióre, și afli o școlă elementară cu patru clase. O, de amŭ avé noĭ în Blașiŭ — firesce că nu câștigate pre aceea-și cale — sumele acelea fabulóse, carĭ le-aŭ înghițitŭ Fanarulŭ, ce minunĭ s'arŭ împlinĭ în cuĭbulŭ nostru culturalŭ! Edificiulŭ acesteĭ școle e destulŭ de frumosŭ. Dară — de-asupra icóneĭ patriarchuluĭ e aninată în sala festivă a școleĭ icóna padișauluĭ.

Știĭ tu, ce ne trecea prin minte la vederea acesteĭ decădințe? *Cum a căḑutŭ din cerŭ lucĕfĕrulŭ celŭ ce rĕsĕreá diminț̦a! Sdrobitu-s'a pre pămêntŭ, celŭ ce trimiteá la tóte némurile. Și tu aĭ ḑisŭ întrŭ cugetulŭ tĕŭ: In cerŭ mĕ voiŭ suí, de-asupra stelelorŭ ceruluĭ voiŭ pune scaunulŭ meŭ, ședé-voiŭ pre muntele celŭ înaltŭ, preste munțiĭ ceĭ înalțĭ, carĭ suntŭ spre mĕḑĕ nópte. Suí-mĕ-voiŭ de-asupra norilorŭ, fi voiŭ asemenea celuĭ prĕînaltŭ. Ĕră acum în ḑadŭ te veĭ pogorî, și în temeliile pămêntuluĭ. Ceĭ ce te vorŭ vedé pre tine, să vorŭ mirá de tine.* De cuvintele acestea ale profetuluĭ ne-amŭ adusŭ aminte, cândŭ amŭ vĕḑutŭ, ce s'a alesŭ din patriarchia luĭ Fotie.

Acum însă értă, că trebue să încheiu epistola. De-aĭ fi alergatŭ și tu asemenea nóuĕ, aĭ fi cuprinsŭ și tu de dorulŭ nostru de a odihní. Atâta îț̦ĭ destăinuescŭ, că epistolă mea de mâne o voiŭ începe cu *selamlikulŭ*.

Victorŭ.

Constantinopolŭ.

Patriarchulŭ *Dionisiŭ V* din „motive sanitare“ şĭ-a datŭ deja de maĭ multă vreme abdicerea sa dela postulŭ sĕŭ de „patriarchŭ icumenicŭ“, dară guvernulŭ otomanŭ a refusatŭ totŭ-deauna primirea abdicerilĭ. Acum totŭ guvernulŭ în consideraţia „stărilĭ sanitare slăbite“ a patriarchuluĭ, a numitŭ de coadjutorŭ patriarchalŭ pre mitropolitulŭ din Heraclea, *Germanos,* dându-ĭ putere deplină (!) spre împlinirea funcţiunilorŭ patriarchale.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Săptĕmâna trecută este avută în evenimente de mare însĕmnătate. — Parlamentulŭ a începutŭ desbaterea specială a proiectuluĭ de lege referitorŭ la reforma administrativă, şi cu acésta s'a începutŭ din partea opositiei obstrucţia de multŭ promisă. La desbaterea *titlului* aŭ vorbitŭ o mulţime de oratorĭ, pre lungŭ şi pre largŭ, firesce fără de a fi vorbitŭ despre titlu.

În şedinţa din 17 a presentatŭ ministrulŭ Csáky unŭ proiectŭ pentru modificarea articlului de lege XXXII din 1875 referitorŭ la pensionarea învĕţătorilorŭ poporalĭ, în vîrtutea căruia dreptulŭ de pensiune se estinde şi la învĕţătorii şi învĕţătórele dela şcólele de pracsă de pre lângă preparandiĭ, dela institutele umanitare, dela şcólele inferióre de comerciŭ şcl., éră *minimulŭ* uneĭ pensiunĭ se stătorésce în 300 fl.

În şedinţa din 18 a l. c. ministrulŭ de justiţie Szilágyi a presentatŭ unŭ proiectŭ importantŭ, în puterea căruia pre viitorŭ asupra alegerilorŭ protestate de deputatŭ va avé să judece Curia, şi nu ca până acum comisiunea verificătóre a caseĭ deputaţilorŭ. Ministrulŭ Szilágyi cu ocasiunea acésta a rostitŭ o vorbire fórte interesantă, în care a caracterisatŭ abusurile electorale şi a datŭ espresiune dorinţeĭ sale firme, ca acele abusurĭ să se delature. Espunerile ministruluĭ aŭ fostŭ întimpinate cu aplause unanime.

Se vorbesce, că în ministerulŭ de interne se lucréză cu multă insistinţă la pregătirea proiectuluĭ de lege despre *judecătoriile adminstrative.*

În urma acestora e probabilŭ, că opositia vĕdêndu-şĭ împlinite dorinţele sale, va abstá dela obstrucţie, şi astŭ-felŭ e probabilŭ, că în luna viitóre parlamentulŭ va puté începe feriile.

Francia.

În Francia érăşĭ a isbucnitŭ o crisă ministerială, care însă s'a terminatŭ în timpŭ scurtŭ. Erá vorbă în cameră despre încuviinţarea unuĭ creditŭ de 600,000 frcs pentru lărgirea institutuluĭ politechnicŭ. Camera n'a voitŭ să voteze acéstă sumă, şi în urma acestuĭ votŭ ministrulŭ-preşedinte a declaratŭ, că îşĭ va da abdicerea. Acéstă declaraţiune a produsŭ o surprindere fórte mare în camera întrégă, cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, cu câtŭ puţinŭ maĭ înainte reportase cabinetulŭ unŭ succesŭ destulŭ de considerabilŭ în desbaterea asupra interpelaţiunĭ deputatuluĭ *Laur*, referitóre la cestiunea pasapórtelorŭ dela graniţa Alsaţia-Lotaringiană. Deputaţĭ din tóte partidele grăbiră a asigurá pre Freycinet, că votulŭ camereĭ nu însémnă neîncredere, şi-lŭ rugară, să-şĭ retragă abdicerea. La aceste insistinţe dlŭ Freycinet şĭ-a şi retrasŭ dimisiunea. — Sesiunea camereĭ a fostŭ închisă.

România.

Crisa latentă, ce a esistatŭ în sînulŭ cabinetuluĭ românŭ, a isbucnitŭ şi de o cam dată s'a şi aplanatŭ. În locŭ de o schimbare radicală, precum se aşteptá, crisa se va terminá cu denumirea unuĭ titularŭ pentru portofoliulŭ de justiţie, care probabilŭ va fi dlŭ Ghică Comăneşteanŭ. Întrebarea însă e, că óre la tómnă, cândŭ se vorŭ întruní corpurile legiuitóre, puté-se-va susţiné ministrulŭ actualŭ, saŭ va fi lipsă de o remaniare a cabinetuluĭ. Cu alte cuvinte crisa e amânată, dară nu resolvită.

Sêrbia.

Mercurĭ în 22 a l. c. regele Alesandru a părăsitŭ Sêrbia, pentru ca să facă o visită curţilorŭ imperiale din Petersburg şi Viena. În 24 a fostŭ sosirea în Renĭ, pre teritorŭ rusescŭ. De acolo cu trenŭ separatŭ a continuatŭ călĕtoria la Kiev şi Moscva, unde va petrece dóuĕ dile. În 27 a l. c. va fi sosirea în Petersburg, unde se vorŭ aranjá serbărĭ strălucite întru onórea tinĕruluĭ rege. — Din Rusia regele Alesandru va venĭ să-şĭ facă onorurile la augusta nóstră Curte domnitóre, şi va fi primitŭ în Ischl asemenea cu onorurĭ şi serbărĭ pompóse. — Plecarea regeluĭ şi programulŭ călĕtorieĭ aŭ fostŭ notificate în fóea oficiósă.

Bulgaria.

Presa continuă a se ocupá cu audiinţa, ce a acordat'o Sultanulŭ domnilorŭ Nacevicĭ şi Vulcovicĭ, şi unele foĭ în faptulŭ acesta voescŭ să védă recunóscerea principeluĭ Ferdinand din partea Turcieĭ. Ambasadoruluĭ rusescŭ din Constantinopolŭ Nelidoff a şi făcutŭ întrebare la marele vizir în causa acesteĭ audiinţe, dicêndŭ că prin acestŭ faptŭ s'a vătĕmatŭ tractatulŭ din Berlin. Marele vizir a respunsŭ însă, că Sultanulŭ a primitŭ pre dlŭ Nacevicĭ ca pre ministrulŭ unuĭ statŭ suveranŭ, cum este principatulŭ Bulgarieĭ.

Corespondinţe.

I.

Comitatulŭ Tĕrnaveĭ micĭ, Iuliŭ 1891.

Onorată Redacţiune!

În 5 a l. c. a sositŭ pre teritorulŭ comitatuluĭ Tĕrnaveĭ micĭ noulŭ comite supremŭ Mihailŭ de Horvath sen. întîmpinatŭ fiindŭ la graniţa comitatuluĭ „în hula Mediaşuluĭ“ de vicecomitele Gál şi de toţĭ amploiaţiĭ dela administraţie şi justiţie, precum şi de proprietariĭ nobilĭ din comitatŭ.

În comuna Blăşielŭ l'aŭ aşteptatŭ Saşiĭ din Basna cu banderiŭ şi cu musică, care la însoţitŭ până la reşedinţă în D.-Sânmărtinŭ între bubuitulŭ trăscurilorŭ.

În 7 a l. c. fiindŭ convocată o adunare generală estraordinară a comitetuluĭ comitatensŭ, vicecomitele a cetitŭ rescriptulŭ ministerialŭ, prin care se face cunoscută denumirea de comite supremŭ aluĭ Horváth Mihály, apoĭ propune o comisiune — în care a făcutŭ parte şi unŭ romanŭ — ca să învite pre comitele a venĭ în adunare.

Venindŭ comitele în adunare, vicecomitele l'a presentatŭ adunăriĭ, şi după depunerea jurămêntuluĭ îndatinatŭ şĭ-a ţinutŭ vorbirea-programŭ, în care a accentuatŭ, că prelângă susţinerea principiuluĭ ideeĭ de statŭ maghiarŭ doresce a vedé pre toţĭ locuitoriĭ acestuĭ comitatŭ, între carĭ înţelege şi pre locuitoriĭ de rassa nemaghiară, carĭ facŭ *minoritatea* locuitorilorŭ (pre cândŭ după adevĕrŭ din 84.000 romanĭ suntŭ 47% şi saşĭ 28%) îndestuliţĭ.

După acéstă vorbire l'a salutatŭ protonotariulŭ Fekete György în numele amploiaţilorŭ şi proprietariulŭ din Cipăŭ Gyárfás Lajos în numele adunăriĭ şi a locuitorilorŭ din comitatŭ.

Ridicându-se şedinţa s'aŭ începutŭ presentările din partea diferitelorŭ corporaţiunĭ şi a privaţilorŭ.

Aşa s'a terminatŭ şi acéstă festivitate — veţĭ bine, ca tóte de felulŭ acesta — cu unŭ banchetŭ, la care aŭ luatŭ parte 180 de persóne.

Fiindŭ noulŭ comite supremŭ unŭ omŭ maĭ conciliantŭ, ca antecesorele sĕŭ, precum se vede şi din aceea, că a făcutŭ visite pre la representanţiĭ confesiunilorŭ din D.-Sânmărtinŭ, ne nutresce speranţa, că lucrurile vorŭ mérge maĭ bine ca până acuma, şi cu nóua denumire a amploiaţilorŭ va influinţă după putinţă, ca să fie şi vre unŭ amploiatŭ administrativŭ „românŭ“, căcĭ de presente nu avemŭ nice baremŭ unŭ servitorŭ de cancelarie românŭ.

Corespondentulŭ.

II.

Timişóra, la 29 Iuniŭ 1891.

Multu Onorată Redacţiune!

Cu deosebită bucurie aducŭ la cunoscinţa On. Publicŭ, cum-că în sĕrbătorile s. Rusaliĭ resp. la 21 şi 22 Iuniŭ st. n. a. c. s'a întîmplatŭ actulŭ sânţiriĭ biserice românescĭ gr.-cat. din comuna Varadia.

Credinciosulŭ poporŭ gr.-cat. alŭ acesteĭ comune pre lângă tóte indigintele, lipsele, ce-lŭ apăsaŭ şi încunjuraŭ, conservându-se, necontenitŭ întărindu-se şi însufleţitŭ fiindŭ pentru totŭ ce este creştinescŭ şi nobilŭ, a luptatŭ sub drapelulŭ Unirii cu energie, abnegaţiune şi paciinţă timpŭ de 34 anĭ spre a-şĭ realisá planulŭ de multŭ oftatŭ, respective de a-şĭ edificá o biserică, carea adĭ este decórea întregeĭ comune. În 21 Iuniŭ diminéţa la órele treĭ s'aŭ datŭ treĭ salve de trăscurĭ anunţându solemnitatea sânţiriĭ bisericeĭ. Încă pre la órele cincĭ credincioşiĭ îmbrăcaţĭ în haine sĕrbătorescĭ aşteptaŭ cu cea maĭ mare pietate începutulŭ actuluĭ de sânţire. La órele $7^1/_2$ de noŭ anunţară treĭ salve sosirea Rsmuluĭ Dnŭ protopopŭ Demetriŭ Rusŭ, carele fŭ primitŭ cu ovaţiunĭ din partea parochianilorŭ. La órele 8 întrégă asistinţa a plecatŭ din vechea capelă urmată fiindŭ de unŭ conductŭ mare, ducêndŭ paramentele în biserica cea nóuă spre binecuvîntare.

Aci îndată s'a începutŭ actulŭ sânţiriĭ asistându pre lângă pontificantele D. Rusŭ şi Rsmulŭ Oraviţa, parochiĭ localĭ M. O. Dnĭ Vicenţiŭ Popoviciŭ, Paulŭ Iorgoviciŭ şi ca lectorŭ Dlŭ Romulŭ Iorgoviciŭ teologŭ absolutŭ. După actulŭ sânţiriĭ s'a începutŭ sânta liturgie, sub carea corulŭ vocalŭ din locŭ a esecutatŭ întréga liturgie cu rară precisiune. La finea liturgieĭ On. Dnŭ R. Iorgoviciŭ teologŭ ab-

solutŭ a rostiŭ o cuvîntare pré frumósă, luându de temă scopulŭ edificării şi sânţirii bisericei şi esprimându mulţămită tuturoru celoru ce aŭ conlucratŭ la ridicarea acestui edificiŭ măreţŭ şi pomposŭ.

Séra la órele 9 reuniuea de cantŭ şi musică *Unirea* a aranjatŭ sub conducerea Dluĭ teologŭ absolulŭ R. Iorgoviciŭ *Concertŭ* şi *teatrŭ* cu următórea programă: 1) Motto *„Uniţi să fimŭ în cugete, uniţi cu Dumneḑeŭ“*. 2) *Étă ḑiua triumfală*, corŭ bărb. de Humpel. 3) *Rugăciune*, duetŭ solo de Chiricescu. 4) *Rentórcerea victoriósă*, corŭ mixtŭ de Bianchi. Tóte piesele aŭ succesŭ în modŭ neaşteptatŭ. În specialŭ corulŭ mixtŭ a debutatŭ de totŭ frumosŭ, secerându aplause însufleţite. A urmatŭ apoĭ „Vlăduţulŭ Mameĭ“ comedie în unŭ actŭ de V. Alesandri. Persónele diletante aŭ datŭ dovédă despre talentŭ deosebitŭ.

Luni a dóua ḑi de s. Rusaliĭ 22 Iuniŭ după serviţiulŭ divinŭ a eşitu afară procesiunea pre hotarulŭ comuneĭ, la care aŭ luatŭ parte aprópe o mie de ómeni. Séra la órele 9 s'a aranjatŭ o petrecere poporală. Cu ocasiunea acésta luându parte la întréga festivitate, am observatŭ, că poporulŭ gr.-cat. din Varadia a ajunsŭ la óreşĭ care gradŭ de cultură nu inferiorŭ, fiindŭ destoinicŭ, capabilŭ şi aptŭ la totŭ ce este nobilŭ şi frumosŭ. Onóre vredniciloru preoţi Popoviciŭ şi Iorgoviciŭ şi învĕţătoriuluĭ Petru Iorgoviciŭ. Dea bunulŭ Dumneḑeŭ, ca şi alte comune să imiteze calităţile şi însuşirile, de carĭ se bucură aceştĭ credincioşi.

Unŭ óspe.

Contramemorandulŭ tinerimiĭ magiare.

Tinerimea magiară dela şcólele superióre din Ungaria a pregătitŭ unŭ rĕspunsŭ la gravaminele înşirate în memorandulŭ studenţilorŭ universitarĭ români din Bucuresci, cu titlulŭ: „A magyar-románok és a magyar nemzet“. Fără de a ne pronunţă de o cam dată asupra acesteĭ lucrări, reproducemŭ aicĭ ceea ce scrie din incidentulŭ acestuĭ contramemorandŭ fóea catolicilorŭ magiarĭ „Maggar Állam“ în numĕrulŭ sĕŭ din 23 Iuliŭ; cu atâtŭ mai virtosŭ, cu câtŭ acésta fóe nu arareorĭ dă probe strălucite de şovinismŭ. Étă articlulŭ:

Tinerimea dela academiile şi universităţile ungare a terminatŭ rĕspunsulŭ la memorandulŭ acela, ce l'a fostŭ înaintatŭ popórĕlorŭ latine tinerimea română referitorŭ la volniciile comise din partea magiarilorŭ asupra românilorŭ. Lucrarea tinerimiĭ magiare este unŭ opŭ scrisŭ cu seriositate, linişte, obiectivitate şi amŭ puté ḑice cu aparatŭ sciinţificŭ, unŭ opŭ, care represintă cu demnitate tinerimea nóstră.

Causa însă, care a datŭ ansă la acéstă lucrare frumósă, adecă cestiunea nefericită a naţionalităţiloru, nu-şĭ află resolvire nicĭ de astă-dată, pentrucă în Ungaria ce e dreptŭ statulŭ ca atare nu persecutézĕ naţionalităţile, dară le persecutézĕ în numele aceluia singuraticĭ, şi încă chiar şi de aceia, carĭ ocupă funcţiuni publice; şi chiar de aceea şi rĕspunsulŭ acesta probabilŭ va rĕmâné fără efectŭ.

Esistă anume fapte, carĭ nu se potŭ negá.

Astŭ-felŭ de faptŭ este, că în Ungaria esistă o lege de naţionalitate, a căreĭ determinaţiuni nu se respectă.

Este unŭ faptŭ, că sistemulŭ electoralŭ şi împărţirea cercuriloru electorale suntŭ făcute cu intenţiunea, ca părţile locuite de români să trimită câtŭ maĭ puţinĭ, ĕră părţile locuite de magiarĭ câtŭ maĭ mulţĭ deputaţi. Nisce orăşele magiare neînsemnate cu 200—300 voturĭ alegŭ deputatŭ separatŭ, pre cându pre airea abia pre 5000 de alegătorĭ români cade câte unŭ deputatŭ. Acésta este o nedreptate, care pre magiariĭ ceĭ adevăraţĭ îĭ dóre maĭ multŭ.

E unŭ faptŭ, că în părţile locuite de nationalităţĭ bojgăe o armată întrégă de amploiaţĭ, carĭ în numele statuluĭ ungarŭ comitŭ felŭ de felŭ de volniciĭ, însă nicĭ pre departe din zelŭ pentru idea de statŭ magiarŭ, ci maĭ multŭ pentru ca în urma conflictelorŭ provocate de dînşiĭ să se pótă face cu ajutorulŭ foilorŭ şoviniste martirĭ, ca astŭ-felŭ să pótă cere prin părţile locuite de magiarĭ saŭ chiarŭ în capitală oficiĭ maĭ bune.

Este unŭ faptŭ, că guvernulŭ ungurescŭ nu are tăria să pedepséscă cu tótă rigórea asemenĭ uneltirĭ, şi abia se va puté aflá unŭ amploiatŭ, care să fi fostŭ pedepsitŭ pentru volniciile luĭ.

E unŭ faptŭ, că aşa numitulŭ kulturegylet ardelenescŭ purcede cu multŭ maĭ provocătorŭ, decâtŭ cum ĭ-ar fĭ ertatŭ să facă chiar în interesulŭ bine priceputŭ alŭ magiarismuluĭ, şi ungureanulŭ se scandalisézĕ formalŭ la vederea ureĭ aceleia nefîmpăcate, ce o manifestézĕ câte unŭ magiarŭ ardeleanŭ la auḑulŭ simplu alŭ numeluĭ de românŭ.

S'ar maĭ puté înşirá încă o serie întrégă de aparitiuni, carĭ tóte arétă, că legea de naţionalităţĭ nu o respectézĕ o parte a magiarilorŭ, ma nicĭ chiar auctorităţile înse-şĭ, şi în urmarea acestora şi după memorandulŭ tinerilorŭ magiarĭ rĕmâne nestrămutată trista realitate, că deşi statulŭ magiarŭ ca atare nu urmézĕ faţă de naţionalităţĭ o politică agresivă, cu tóte aceste în faptă naţionalităţile suntŭ pre cale artificială eschise, şi cestiunea naţionalităţilorŭ esistă.

Cestiunea acésta numaĭ o singură deslegare corectă póte să aĭbă, şi anume prin stimă şi iubire împrumutată. Afirme-se statulŭ ungarŭ cu tótă energia, pedepséscă chiar cu mórtea pre aceia, despre carĭ se va puté dovedí infidelitatea, pedepséscă pre toţĭ agitatoriĭ şi neascultătoriĭ, dară să respecteze maĭ întâiŭ însu-şĭ legile, şi nu facă escepţiune întru împărţirea drepturilorŭ faţă cu naţionalităţile, cându sarcinele la toţĭ le împarte într'o formă.

Societatea are detoriĭ încă şi maĭ marĭ. Nisuéscă societatea magiară a câştigá naţionalităţile, pre Românĭ, pre Slovacĭ. Între Rutenĭ nu esistă cestiunea de naţionalitate, ma nicĭ în Maramurĕşŭ, pentru-că acolo inteligința nu se întórce cu gréţă dela acela, care nu vorbesce limba magiară. Iubirea acésta împrumutată ar valorá maĭ multŭ decâtŭ oriĭ ce, şi dacă separatismulŭ socialŭ nu s'ar cercá pre tóte terenele, atunceĭ şi ultraiştiĭ naţionalĭ arŭ vorbí la părețĭ surḑĭ.

Fie tinerimea şcólelorŭ superióre ungare propagătórea acestuĭ spiritŭ. Acelŭ tinĕrŭ magiarŭ, care pre unŭ colegŭ alŭ sĕŭ de altă limbă îlŭ introduce în societatea magiară, şi nu voesce să-lŭ desbrace de limba luĭ, ci numaĭ pre lângă aceea voesce să-lŭ înveţe şi limba magiară şi să-lŭ împretinéscă cu societatea magiară, câştigă maĭ multŭ meritŭ decâtŭ o sută de patrioţi de aceia, carĭ alungă şi înstrăinézĕ dela noĭ pre aceia, pre carĭ amiciţia ĭ-ar' aduce la noĭ.

Patriotismulŭ nostru nu póte să-lŭ tragă la îndoiélă nimenĭ, şi de aceea cu dreptŭ cuvîntŭ amŭ pututŭ să le spunemŭ acestea din incidentulŭ lucrăriĭ nobile şi demne de stimă a tinerimiĭ magiare.

Să nu permitemŭ, ca să fie atacată idea de statŭ, dară să nu permitemŭ nicĭ aceea, ca în numele aceleia să se comită atentate şi volniciĭ.

Étă articlulŭ întregŭ fără comentarŭ. Fie ca aceste ideĭ să străbată în inimele tuturorŭ, şi atunceĭ asigurămŭ pre compatrioţiĭ nostri, că în noĭ vorŭ avé fraţi adevăraţi în bine şi în rĕŭ.

Convocare.

La adunarea generală a despărţĕmêntuluĭ XX (Blaşiŭ) alŭ „Asociaţiuniĭ transilvane pentru literatura română şi cultura poporuluĭ românŭ“, carea se va ţiné în Blaşiŭ în 1 Augustŭ a. c. st. n. la 10 óre a. m. în sala cea mare dela „Hotel Univers“, suntŭ învitaţĭ cu onóre toţĭ membriĭ şi spriginitoriĭ literatureĭ şi cultureĭ poporuluĭ românŭ.

Obiectele vorŭ fi: 1. Reconstituirea subcomitetuluĭ. 2. Alegerea directoruluĭ. 3. Înscrierea de membri noĭ. 4. Eventuale propuneri.

Blaşiŭ, 23 Iuliŭ 1891.

Delegatŭ din partea directoruluĭ:

I. Germanŭ,
prof.

Noutăţi.

Din Archidiecesă. Dlŭ *Laurenţiŭ Pascu*, clericŭ abs. a fostŭ numitŭ cancelistŭ metropolitanŭ.

Adunarea generală a *„Associaţiuniĭ transilvane pentru literatura română şi cultura poporuluĭ românŭ“* pentru anulŭ curentŭ este convocată în opidulŭ Haţegŭ pre 4/16 Aug. şi ḑilele următóre. Cu ocasiunea adunăriĭ va fi în Haţegŭ şi o esposiţie de manufacturĭ române, de producte economice şi alte obiecte.

Esposiţia din Timişóra s'a deschisu cu mare solemnitate Duminecă în 19 l. c. la 9 óre a. m. fiindŭ de faţă ministrulŭ G. Baross, protectorulŭ esposiţieĭ, şi unŭ publicŭ fórte numĕrosŭ. Ministrulŭ, rĕspunḑêndŭ la alocuţiunea vice-comiteluĭ Deschan, a ḑisŭ, că acésta va formá închiarea esposiţiiloru provinciale, până la esposiţia, ce crede, că se va aranjá în Budapesta cu ocasiunea serbăriĭ mileniuluĭ.

Spre sciinţă. Ca să védă publicŭlŭ românescŭ, cum propagă „ortodocşiĭ“ iubirea şi buna înţelegere între „fraţiĭ de acelaşĭ sânge“, reproducemŭ aicĭ unŭ pasagiŭ dintr'o corespondinţă publicată în Nr. 70—1891 alŭ foiĭ oficióse „ortodocse“ din Sibiiŭ:

»Nenorocita de unaţie .... Numaĭ decâtŭ decĭ începură cu agitaţiunile, proselitismulŭ fu pusŭ la ordinea ḑileĭ şi prin mijlóce josnice şi demoralisătóre precum promisiuni seducătóre d. e. că dacă aĭ nostri trecŭ la unaţie, Blaşulŭ le va face biserică şi eĭ nu vorŭ trebuí să contribue nimicŭ, ba şi salariulŭ preotuluĭ se va reduce; şi prin beuturĭ spirituóse începură o adevĕrată manevră în rêndurile credincioşiloru ortodocşi.

Manevra acésta, precum s'a adeveritŭ deja, se urmă cam aşa: Preotulŭ gr.-cat. câştigându vr'o 3—4 dintre ceĭ maĭ slabĭ gr.-or. pre partea sa şi l-a numitŭ apostolŭ. Apostoliĭ vênaŭ după gr.-or. şi pre carĭ îĭ prindeaŭ, îĭ duceaŭ la curatorulŭ bisericeĭ gr.-cat., care apoĭ cu ajutoriulŭ argiņtiloru din vistieria luĭ Iuda, îĭ fericea în purgatoriulŭ luĭ Itzig din satŭ.

Rusinósă chiemare! Josnică apostolie! Dar ce să le facĭ? Dela parola loru: »Scopulŭ sfinţesce mijlócele« nu se potŭ abate.«

Adeca neuniţiĭ, după mărturisirea foiĭ ortodocse totŭ în acéstă corespondinţă, vreaŭ să trécă la unire, pentru ca să scape de spesele împreunate cu zidirea bisericeĭ, şi totŭ uniţiĭ suntŭ de vină!

Concurse pentru staţiuni docentale. — In Archidiecesă. Protopopiatulŭ Catineĭ cu terminulŭ de 10 Augustŭ: *Balda*, st. cantorŭ-docentală. Emolumente: 200 fl. şi cuartirŭ. *Camaraşulŭ deşertŭ*, st. cant.-docent. Emolumentele: 200 fl. şi cuartirŭ. *Năoiŭ*, st. cant.-docent. Emolumentele: 240 fl. şi cuartirŭ. *Şărmaşulŭ mare*, st. cant.-docent. Emolum. 200 fl. şi cuartirŭ. *Şopteriŭ*, st. cant.-docent. Emolumente: 200 fl. şi cuartirŭ. *Tuşinŭ*, st. cant.-docent. Emolumente: 210 fl. şi cuartirŭ. — Protopopiatulŭ Sibiiuluĭ cu terminulŭ de 15 Augustŭ a. c. *Sibiiŭ*, st. cant.-docent. Emoluminte: 250 fl., 7 metri cubicĭ lemne de focŭ şi cuartirŭ. *Borta*, st. docent. Emoluminte: 200 fl. şi cuartirŭ. *Bradŭ*, st. docent. Emoluminte: 200 fl. şi cuartirŭ. *Buia*. st. cant.-docent. Emoluminte: 212 fl. şi cuartirŭ. *Şaldorfŭ*, st. cont.-docent. Emoluminte: 200 fl. şi cuartirŭ. — Protopopiatulŭ Coşocneĭ cu terminulŭ de 15 Augustŭ a. c. *Gădălinŭ*, st. cant.-docent. Emoluminte: 200 fl. şi cuartirŭ. — Protopopiatulŭ Blaşiuluĭ, cu terminulŭ de 15 Augustŭ a. c. *Obregia*, st. cant.-docent. Emoluminte: 200 fl. şi cuartirŭ.

Cununie. Dlŭ *Dr. Laurenţiŭ Popă*, advocatŭ în Abrudŭ, la 23 l. c. s'a cununatŭ cu dşóra *Elvira Făgărăşanŭ* din Făgăraşŭ.

Concertŭ. Aflămŭ, că în 1 Augustŭ st. n. sĕrbătórea s. Ilie se va aranjá în Blaşiŭ sub conducerea dluĭ prof. I. Murĕşanŭ unŭ concertŭ, care promite a fi prea interesantă. Avisŭ publiculuĭ interesatŭ.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mihaílŭ Eminescu.

Studiŭ criticŭ.

(Continuare.)

Să mergemŭ la alte poesiĭ aluĭ Eminescu. La pag. 17 din acela-şĭ volumŭ se începe poesia întitulată: *Melancolia!*

Îndată ce cetimŭ titululŭ poesieĭ acesteia, ne aşteptămŭ, ca poetulŭ să ne descrie starea sufletéscă a uneĭ inimĭ sêmţitóre cuprinse de o adêncă durere óre-care. Şi cu cât durerea va fi maĭ mare şi causată unuĭ sêmţŭ maĭ nobilŭ şi maĭ înaltŭ, cu atâta impresiunea, ce o va face poesia asupra nóstră, va fi maĭ vie şi maĭ adêncă, dacă poetulŭ va fi în stare a o şi esprimá în unŭ modŭ pĕtrundĕtorŭ.

Şi acum ce aflămŭ la Eminescu în poesia acésta? Întâiŭ şi maĭ întâiŭ, ca şi cum şĭ-ar invocá musa, se adresézŭ cătră lună, şi-ĭ dice, să dórmă, căcĭ luna maĭ curêndŭ va cădé din cerŭ, decâtŭ să lipséscă ea din vre-o poesie maĭ însĕmnată aluĭ Eminescu, aşa câtŭ dacă amŭ voĭ să facemŭ o glumă, ĭ-amŭ puté dice: poetulŭ celŭ lunaticŭ. Apoĭ ne spune, că lumea stă *„în promoroacă“* şi numaĭ ţintirimulŭ *„vighiază“*. Beţiĭ morţĭ din cintirimurĭ! Eminescu ĭ-a făcutŭ păzitorĭ de nópte! După aceea vede o ciuvică *„sură“*, cum se aşédă pre o cruce „strîmbă“, aude clopotniţa *„trosnindŭ“*, tóca isbindu-se şi draculŭ lovindu-se de o aramă. Apoĭ ne spune, că în cintirimŭ stă o biserică cu ferestrile sparte, de ţiue vêntulŭ, şi cu iconostasulŭ rosŭ. Până aicĭ nicĭ vorbă nu-ĭ de melancolie, şi poesia ar meritá maĭ bine numele de: *„Spaima de nópte în cintirimŭ.“* La capetulŭ poesieĭ se pune seriosŭ, să ne descrie melancolia sa. Etă cum! Dice, cumcă cândŭ cugetă la viéţa-ĭ trecută, i-se pare că numaĭ ĭ-o enaréză altulŭ, aşa ilĭ vine de străină, şi rîde de totŭ ce acestŭ altulŭ ĭĭ spune din ea, va să dică e voicsŭ şi nu melancolicŭ. Şi cu acésta se gată poesia. Astŭ-felŭ în tótă poesia acésta nu ne descrie din melancolie chiar nimicŭ.

Şi totuşĭ dlŭ Gherea şi poesia acésta de totŭ greşită, ma absurdă la pag. 148 din criticele sale o aduce ca pre unŭ modelŭ de descriere aluĭ Eminescu. Dice adecă dlŭ Gherea, că dacă suntemŭ cuprinşĭ de melancolie, atuncĭ interesulŭ pentru viéţă scade, şi ne cuprinde o nepăsare faţă cu ea, şi pentru aceea luĭ Eminescu ĭĭ vine să rîdă, cândŭ cugetă la viéţă. Da, dicemŭ şi noĭ, că în melancolie devenimŭ nepăsătorĭ faţă cu viéţa nóstră. Trebue să deosĕbimŭ însă nepăsarea acésta în nepăsarea pentru viéţa din viitorŭ şi nepăsarea pentru viéţa din trecutŭ. Cândŭ sum melancolicŭ, atuncĭ nu multŭ mĕ maĭ intereséză, că maĭ trăĭ-voiŭ pre pământŭ saŭ ba; ma dacă melancolia e de totŭ mare, nice nu-mĭ trebue să maĭ trăescŭ pre pământŭ în viitorŭ, căcĭ traiulŭ acesta nu-mĭ maĭ causézŭ nicĭ o bucurie. Nu stă aşa însă cu viéţa din trecutŭ. Faţă cu acésta nu potŭ fi nepăsătorŭ. Căcĭ chiar viéţa asta din trecutŭ trebue să aibă ceva în sine, ce m'a făcutŭ melancolicŭ. Şi cândŭ acestŭ ceva îmĭ vine în minte, nu potŭ fi nepăsătorŭ, ci chiar din contră sum pré păsătorŭ, câtŭ nice în minte nu voescŭ să-mĭ maĭ vină, necum să-mĭ vină a rîde, cândŭ audŭ de elŭ, cum ĭĭ vine luĭ Eminescu. Starea sufletéscă a melancolicului este, că nu-ĭ trebue viitorulŭ, pentru-că trecutulŭ ĭlŭ face să crédă, că viitorulŭ ĭĭ va fi tristŭ. Pentru aceea melancolicŭ fericesce pre ceĭ morţĭ, căcĭ aceştia n'aŭ să maĭ trécă prin viitorulŭ tristŭ, ce-lŭ aştéptă pre elŭ, ma fericesce pre toţĭ aceia, pre carĭ nu-ĭ aştéptă, ce-lŭ aştéptă pre elŭ.

Vivite felices, quibus est fortuna peracta
Iam sua: —
Vobis parta quies, nullum maris aequor
arandum,

diserŭ plângêndŭ melancoliciĭ Troianĭ aluĭ Virgiliŭ cătră ceĭ ce nu aveaŭ să maĭ înfrunte atâta marea ca eĭ. A vedé însă unŭ omŭ tristŭ şi *„melancolicŭ“*, fără ca să i-se fie întîmplatŭ ceva în trecutulŭ maĭ depărtatŭ saŭ maĭ de-aprópe, câtŭ să aĭbă temere fundată de viitorŭ, ma încă rîde de trecutulŭ acesta, însémnă a vedé unŭ omŭ tristŭ fără causă. Şi aşa e melancoliculŭ luĭ Eminescu din poesia acésta, va să dică câtŭ se póte maĭ absurdŭ. Căcĭ ce póte fi maĭ absurdŭ, decâtŭ dacă dicĭ, că eştĭ melancolicŭ, şi totuşĭ să rîdĭ, cândŭ cineva îţĭ spune causa melancolieĭ. Şi este curiosŭ, că bietulŭ Eminescu nimicŭ n'a afectatŭ maĭ tare ca melancolia. Póte că Eminescu a reflectatŭ multŭ la adevĕrulŭ esprimatŭ de Goethe:

Zart Gedicht wie Regenbogen
Wird nur auf dunklem Grund gezogen,
Darum behagt dem Dichtergenie
Das Element der Melancholie.

Şi aşa şĭ-a şi datŭ tótă silinţa, ca să-şĭ însuşéscă melancolia, ca unŭ fondŭ închisŭ, pre care să-şĭ depingă imaginile, ce i-le inspiră sêmţirile sale. Şi totuşĭ n'a fostŭ capace nicĭ barĕmŭ a o descrie în câteva versurĭ.

Melancolia este refugiulŭ durerĭĭ, o umbră óre-care sufletéscă, în care ne retragemŭ pentru a ne alină încâtŭ-va durerea, unŭ locŭ de repausŭ, spre a odihní puţinŭ în valea plângerĭĭ. Heĭ dar durerile în valea acésta a plângerĭĭ suntŭ tare multe, deşi nu toţĭ le sêmţescŭ tóte. Cu câtŭ însă unŭ sufletŭ este maĭ nobilŭ, cu atâta sêmţesce maĭ multe din ele, căcĭ sufletele nobile sêmţescŭ şi durerile acelea, carĭ trecŭ preste inimele sufletelorŭ de rêndŭ, fără ca să pótă străbate în ele. Acésta e causa, pentru care dela sufletele nobile melancolia nu se depărtézŭ de totŭ nice cândŭ în viéţă, căcĭ acestea totŭ-deauna sêmţescŭ ceva durere, nu atâta pentru sine, câtŭ pentru alţiĭ, pentru omenime, pentru sórtea şi durerile eĭ, celŭ puţinŭ a aceleia, carea este în jurŭ şi pre carea o cunoscŭ. Melancolia acésta nobilă o descrie fórte frumosŭ Lenau în o singură strofă, cândŭ dice:

Du geleitest mich durchs Leben
Sinnende Melancholie!
Mag mein Stern sich strahlend heben
Mag er sinken — weichest nie.

Bietuluĭ Eminescu însă ĭĭ vine gustŭ de melancolie, numaĭ cândŭ o ciuvică *„sură“* se aşédă pre o cruce *„strîmbă“*, cândŭ clopotniţa trosnesce, tóca se isbesce şi draculŭ se lovesce nu sciŭ de ce. Şi atuncĭ aşa e de *„melancolicŭ“*, de ĭĭ vine să — *„rîdă“*.

La pag. 101 din acelaşĭ volumŭ publică dlŭ Maiorescu o poesie aluĭ Eminescu scurtă, numaĭ de 6 rînduri, însă fórte confusă. Poesia acésta are de basă idea monologuluĭ luĭ Hamlet din Shakespeare despre problema esistinţeĭ după mórte. Cele 6 rînduri suntŭ următórele:

„Se bate medulŭ nopţiĭ în clopotulŭ de aramă
„Şi somnulŭ vameşu vieţiĭ nu vré să-mĭ iĕ vamă.
„Pre căĭ bătute adese vré mórtea să mĕ pórte
„S'aseménŭ într'olaltă viéţa şi cu mórte.
„Ci cumpĕna gândiri-mĭ şi adĭ nu se maĭ schimbă
„Căcĭ între amêndouĕ stă neclintita limbă.“

Precâtŭ putemŭ vedé în confusiunea acésta de ideĭ, poetulŭ voesce să ne spună, că cugetă tare multŭ la aceea, că óre care e maĭ bună, viéţa saŭ mórtea? Şi nu se póte decide. Celŭ puţinŭ aşa dice. În faptă însă este decisŭ pentru viéţă, pre carea totuşĭ o a aflatŭ maĭ bună ca mórtea, căcĭ altĭcum aflâudŭ, că e maĭ bună mórtea, póte că de multŭ ar fi pusŭ capetŭ vieţiĭ. Pre dreptulŭ dară ne-amŭ aşteptá, ca să ne spună şi causa, pentru carea nu se póte decide nicĭ pentru viéţă, nicĭ pentru mórte. Tăcerea deplină despre causa acésta nu se póte nice de cum escusá cu aceea, că precum dice unŭ lăudătorŭ aluĭ Eminescu, dorinţa morţiĭ şi dorinţa vieţiĭ suntŭ în poesia acésta neutralisate, şi neutralisarea acésta voesce poetulŭ să o cânte. Nu se póte escusá, pentrucă neutralisarea acésta trebue să fie efectulŭ unuĭ procesŭ psichologicŭ în sufletulŭ nostru. A unuĭ procesŭ, în care după multă luptă între dóuĕ dorinţe, una faţă cu viéţa şi alta faţă cu mórtea, neputêndŭ nice una învinge, în urmă aŭ ajunsŭ la unŭ armistiţiŭ, la unŭ ecuilibriŭ, la o neutralisare óre-care. De unde dacă poetulŭ voesce să ne spună, că dóuĕ dorinţe în elŭ suntŭ neutralisate, de nu voesce să fie absurdŭ, trebue să ne spună şi causa neutralisărĭĭ acesteia. O atare causă are de comunŭ multă poesie în sine, fiindŭ-că ne pune înaintea ochilorŭ o luptă internă puternică. A dice însă, că nu te potĭ decide nicĭ pentru una nicĭ pentru alta, în casulŭ acesta nice pentru viéţă, nicĭ pentru mórte, fără de a spune causa, că pentru ce nu te potĭ decide, însémnă a nu dice chiar nimicŭ. De unde abstragêndŭ dela alte scăderĭ Eminescu în poesia acésta dice numaĭ atâta, câtŭ ar dice unŭ omŭ cu cuvintele: *nu potŭ pentru că nu potŭ, nu vreŭ, pentrucă nu vreŭ;* va să dică chiar nimicŭ.

A voitŭ Eminescu în poesia acésta să imiteze pre unŭ mare geniŭ, pre adêncŭlŭ psichologŭ Shakespeare, şi s'a trezitŭ cu o caricatură, despre ce se vorŭ convinge cetitorĭĭ îndată ce imitaţiunea o vorŭ alătură cu originalulŭ.

„To be, or no to be, that is the question“ = *A fi, saŭ a nu fi, acésta e cestiunea.* Astŭ-felŭ îşi începe Hamlet renumitulŭ sĕŭ monologŭ, în care tractézŭ cestiunea cea maĭ înaltă şi maĭ importantă, nu a sa ca individŭ, ci a genuluĭ omenescŭ întregŭ, cestiunea despre destinulŭ omuluĭ după desfacerea trupuluĭ, de care nu se póte apĕrá nimenĭ, cestiunea, că óre maĭ bună e viéţa saŭ maĭ bună e mórtea. Şi cumpănindŭ bine tóte, Shakespeare ajunge la conclusiunea, că viéţa o scimŭ cum e, nu scimŭ însă, cum va fi mórtea, şi aşa în confusiunea, în perplesitatea, în nesiguranţa acésta lăsămŭ de-o cam datămă viéţa să curgă maĭ departe ca la totŭ casulŭ maĭ bună ca mórtea. Însă Shakespeare cu tare multă poesie ne descrie întregŭ procesulŭ psichologicŭ, prin care trece, şi resonamentulŭ, ce-lŭ face omulŭ, până ce ajunge la consciinţa acésta.

„A murĭ,“ dice Shakespeare prin Hamlet maĭ departe, *„însémnă a durmĭ, şi nimicŭ maĭ multŭ. A scĭ însă, că în somnŭ se finesce durerea inimeĭ şi miile de lovituri, carĭ suntŭ moştenirea nóstră, este unŭ scopŭ câtŭ se póte maĭ de doritŭ. A murĭ însémnă a durmĭ — a durmĭ! Póte că şi a visá! Da! Aicĭ e capulŭ lucruluĭ! Aceea, cĕ nu scimŭ, că în somnulŭ acesta ce visurĭ ne vorŭ cuprinde, după ce amŭ aruncatŭ josŭ, ce e pământescŭ de pre noĭ, ne silesce să stămŭ în locŭ. Aicĭ e causa, pentru care miseria póte trăĭ atâţĭ anĭ. Căcĭ cine ar suferĭ batjocura şi sbiciulŭ timpurilorŭ, asuprirea puternicilorŭ, maltratările superbilorŭ, chinulŭ iubirĭĭ despreţuite, întârdiarea dreptăţiĭ, batjocura şi despreţulŭ merituluĭ modestŭ şi tăcutŭ, dacă omulŭ cu unŭ acŭ s'ar puté străpune pre sine însu-şĭ la odihnă? Cine ar maĭ purtá vre-o sarcină, cine ar maĭ geme şi ar maĭ asudá în ostenelele vieţiĭ? Numaĭ frica de ceva după mórte — ţéra nedescoperită, din carea nu s'a rentorsŭ nice unŭ călătorŭ — ne face, ca maĭ bucurosĭ să purtămŭ relele, ce le avemŭ, decâtŭ să fugimŭ póte la altele necunoscute.“*

Cine cetindŭ admirabilulŭ acesta monologŭ nu va sêmţí numaĭ decâtŭ profundulŭ, frapantulŭ adevĕrŭ, ce se cuprinde în elŭ? Cine nu va sêmţí numaĭ decâtŭ, că aicĭ Shakespeare prin gura luĭ Hamlet vorbesce din inima fiecăruĭ omŭ, şi nu face altŭ ceva, decâtŭ că esprimă unŭ adevĕrŭ, ce l'amŭ avutŭ toţĭ în noĭ, unŭ adevĕrŭ, ce ne conduce pre toţĭ în viéţă, deşi nu suntemŭ conscii despre elŭ; după ce ni-l'a arĕtatŭ însă elŭ cu degetulŭ, îlŭ vedemŭ îndată cu toţiĭ. Căcĭ aceea este natura multorŭ adevĕruri, ce zacŭ ascunse în sufletulŭ nostru, că dacă le descopere unŭ singurŭ omŭ, şi ni-le arĕtă, numaĭ decâtŭ le vedemŭ cu toţiĭ şi ne mirămŭ, cum de maĭ înainte nu le-amŭ vĕdutŭ. Lucrulŭ stă ca şi cu planeţiĭ de pre cerŭ. Toţĭ planeţiĭ se mişcă în sferele ceresci, şi

astronomiĭ nu-ĭ vĕdŭ. Cândŭ însă unŭ astronomŭ agerŭ descopere pre unulŭ, atuncĭ arĕtându-ĭ locŭlŭ, îndată îlŭ vĕdŭ şi toţĭ ceĭ-alalţĭ astronomĭ, şi se miră, că eĭ maĭ înainte nu l'aŭ vĕdutŭ. Însă chiarŭ în aceea stă puterea geniuluĭ, că vede acolo, unde alţiĭ nu vĕdŭ, deşi le este înaintea ochilorŭ.

Shakespeare şĭ-a pusŭ întrebarea, că maĭ bună e viéţa orĭ maĭ bună e mórtea? şi ne şi rĕspunde, că la totŭ casulŭ e maĭ bună viéţa, fiindŭ-că e cunoscută, precândŭ mórtea e necunoscută. Şi apoĭ avêntându-se la o contemplare admirabilă şi sublimă a vieţiĭ ne spune şi causa, pentru care trebue să dea rĕspunsulŭ acesta.

Eminescu încă şĭ-a pusŭ aceea-şi întrebare, căcĭ vedĭ dómne a voitŭ să nu rĕmână înderĕptulŭ luĭ Shakespeare. Cândŭ e vorba însă, să ne dea unŭ rĕspunsŭ şi elŭ, atuncĭ ne dă rĕspunsulŭ, ce-lŭ dă şcolarulŭ, care nu şĭ-a învĕţatŭ prelegerea, va să ḑică, că nu ne póte rĕspunde. Cândŭ este vorbă apoĭ, să ne spună, că pentru ce nu póte să ne rĕspundă, atuncĭ ne plătesce cu rĕspunsulŭ, că érăşĭ nu e în stare să rĕspundă, că pentru ce nu póte să ne rĕspundă la întrebarea, ce nu l'a silitŭ nimenĭ, să şĭ-o pună.

E bine, însă atuncĭ pentru ce a maĭ umblatŭ să imiteze pre unŭ Shakespeare? Şi din acésta se vede, câtŭ a fostŭ de neputinciosŭ în cugetarea poetică. Căcĭ puterea cugetăriĭ unuĭ omŭ se vĕdesce tare bine în aceea, că pre cine îşĭ propune a imitá, după ce şĭ-a mĕsuratŭ odată puterile sale. Câte mediocrităţĭ nu şĭ-aŭ propusŭ să imiteze pre Homer, şi numaĭ Virgiliŭ a putut'o face. Eminescu însă escentricŭ şi aicĭ ca totŭ-deauna, nu numaĭ că şĭ-a propusŭ să imiteze pre unŭ Shakespeare, ci şi în Shakespeare şĭ-a alesŭ unulŭ din monológele cele maĭ sublime. Ca şi Hamletulŭ luĭ Shakespeare îşi pune şi elŭ întrebarea: *„To be, or no to be, that is the question = A fi, saŭ a nu fi, acésta e întrebarea!“* Şi apoĭ ne rĕspunde, că nu póte rĕspunde la întrebare, cândŭ ḑice, că *„cumpĕna gândiri-mĭ şi aḑĭ nu se maĭ schimbă“*. Cândŭ ajunge apoĭ să ne spună barĕmŭ, că pentru ce blăstĕmata aceea de *„cumpĕnă a gândiriĭ şi aḑĭ nu se maĭ schimbă“*, atuncĭ ne plătesce cu motivulŭ comicŭ din versulŭ comieĭ: *„Căcĭ între amêndóuĕ stă neclintita limbă.“* Românulŭ în umorulŭ luĭ la acésta îĭ ḑice: *Susŭ măciuca, josŭ nimica!*

(Va urmá.)

Aventurele ultimuluĭ Abencerrage.

Novelă de **F. R. Chateaubriand.**

(Continuare.)

„Să mergemŭ maĭ departe! Aşa a voitŭ Dumneḑeŭ! Încurăgiaţi-vĕ! Aŭ dóră nu sciţi, că chiarŭ Franciscŭ I e prinsonerŭ în Madridulŭ nostru? Dumneḑeŭ aşa a voitŭ!“ Şi elŭ descoperindu-şĭ capulŭ şi făcêndu-şĭ cruce, îşĭ îndemnă catîrulŭ la mersŭ. Şi Abencerragele încă îşĭ lăsá animalulŭ sĕŭ să mérgă înainte ḑicêndŭ: „Aşa a fostŭ scrisŭ!“ Şi eĭ călăriră apoĭ în josŭ spre Granada.

Drumulŭ îĭ duceá pre lângă frasinulŭ renumitŭ prin lupta dintre *Musa* şi guvernatorulŭ Calatraveĭ, întîmplată sub ultimulŭ rege alŭ Granadeĭ. După ce trecură apoĭ prin promenada Alanida, întrară în cetate prin „pórta Elvira“. Călăriră pre Rambla în susŭ şi ajunsĕră în curêndŭ la unŭ locŭ, care erá încunjuratŭ jurŭ împrejurŭ cu case edificate în stilŭ mauricŭ. Aicĭ erá aşeḑatŭ unŭ Chan pentru Maurĭ africanĭ, carĭ ocupându-se în mĕsură mare cu negoţulŭ de mĕtasă, viniaŭ în numĕrŭ mare la Granada. Şi conducătorulŭ aicĭ îlŭ aduse pre Aben-Hamet.

Abencerragele erá cu multŭ maĭ mişcatŭ, decâtŭ să pótă aflá odihnă în nóua sa locuinţă; elŭ nu a pututŭ suprimá sentimentele, ce-ĭ chinuiaŭ inima, şi de aceea a părăsitŭ în meḑŭ de nópte casa pentru a rătĕcí prin stradele Granadeĭ. Elŭ încercá a recunósce cu ochiĭ saŭ cu mânile câteva dintre monumentele, pre carĭ bĕtrâniĭ aşa de multe orĭ i-le-aŭ descrisŭ. Póte că acéstă casă înaltă, a căreĭ ziduri din causa întunecimiĭ nu se puteaŭ bine deosĕbí, a fostŭ odinióră locuinţa Abencerragilorŭ; póte-că acesta a fostŭ locŭlŭ, pre care s'aŭ petrecutŭ serbările, prin carĭ gloria Granadeĭ a fostŭ reslăţită preste tóte ţĕrile; aicĭ viniaŭ póte cete de călăreţĭ în vesminte bogatŭ împodobite cu aurŭ; aicĭ se apropiaŭ galerele acoperite cu arme şi florĭ, bălaurĭ, carĭ scuipaŭ focŭ şi carĭ ascundeaŭ răsboinicĭ în corpurile lorŭ: inveţiuni ingenióse, servindŭ plăcerii şi galanterieĭ. . . .

Dar vaĭ! în locŭlŭ tonurilorŭ melodióse ale *Anafinelorŭ,* în locŭlŭ trompetelorŭ şi în locŭlŭ cântecelorŭ de amorŭ domniá o linişte mormentală. Cetatea pustie avea alţĭ locuitorĭ, şi învingătoriĭ odihniaŭ pre aşternutulŭ învinşilorŭ. . . .

„Aceştĭ Spaniolĭ sumeţĭ,“ strigă junele bărbatŭ fără de voe, „dormŭ în caséle, din carĭ aŭ isgonitŭ pre strămoşiĭ meĭ, ér eŭ, eŭ unŭ Abencerrage, staŭ de pază, necunoscutŭ, uĭtatŭ şi părăsitŭ pre pragulŭ palatuluĭ strămoşilorŭ meĭ!

Aben-Hamet meditá apoĭ asupra destinelorŭ omenescĭ, asupra schimbăriĭ sorţiĭ, asupra căderiĭ staturilorŭ şi în sfârşitŭ asupra Granadeĭ, care surprinsă de inimicĭ în vêrteju lŭ plăcerilorŭ şi a petrecerilorŭ, trebuiá să-şĭ schimbe ghirlandele de florĭ cu lanţurĭ grele de ferŭ. Cetăţeniĭ, carĭ trebuiră atuncĭ să-şĭ părăséscă caséle în vesminte de sĕrbătóre, elŭ îĭ asĕmĕná cu óspeţiĭ, carĭ de-odată printr'unŭ incendiŭ aŭ fostŭ alungaţĭ din locŭlŭ petrecerĭĭ îmbrăcaţĭ câtŭ se póte de rĕŭ.

Tóte aceste tablourĭ şi gândurĭ triste turburară cât-va timpŭ mintea luĭ Aben-Hamet. Atinsŭ durerosŭ elŭ cugetá maĭ întâiŭ la aceea, cum să-şĭ ducă în deplinire planulŭ, care l'a îndemnatŭ a venĭ la Granada. Ivirea ḑorilorŭ ḑileĭ îlŭ surprinse totŭ pre stradă. Elŭ se rătĕcise. Aşa cum umblase pre stradele oraşuluĭ, se depărtase tare de Chan, şi ajunse în unŭ suburbiŭ dositŭ. Totulŭ durmiá, nicĭ chiarŭ celŭ maĭ micŭ sgomotŭ nu conturbá liniştea, ce domniá pre strade; uşile şi ferestrile eraŭ încuiate, şi numaĭ cântatulŭ unuĭ cocoşŭ din cartierele sĕracilorŭ anunţá rentórcerea ostenelei şi a lucruluĭ.

După o umblare maĭ îndelungată Aben-Hamet auḑì o uşe deschiḑêndu-se; elŭ vĕḑŭ eşindŭ o femee tinĕră, care erá îmbrăcată aprópe ca o reginŭ gotică, aşa cum le vedemŭ depinse în vechĭ tablourĭ. Unŭ corsetŭ negru brodatŭ îĭ încingeá talia-ĭ delicată, şi unŭ vĕlu finŭ îĭ acoperiá obrazulŭ. Acestŭ vĕlŭ împăturatŭ în partea dinainte şi strînsŭ sub bărbie erá ţinutŭ cu mâna stîngă aşa, câtŭ ochiĭ ceĭ marĭ şi gura-ĭ cu buzele purpuriĭ se puteaŭ observá. Ea erá însoţită de o duenă şi de unŭ servitorŭ, care duceá o carte de rugăciunĭ. Doĭ pagĭ îmbrăcaţĭ în negru urmăriaŭ din óre care distanţă pre frumósa necunoscută: ea mergeá la liturgia de diminéţă, care erá anunţată prin sunetulŭ clopotelorŭ unuĭ claustru învecinatŭ.

Luĭ Aben-Hamet i-se păreá, că vede pre îngerulŭ *Israfil.* Şi Spaniola fu surprinsă la vederea Abencerrageluĭ, a căruĭ statură nobilă erá înfrumseţată prin turbanulŭ, îmbrăcămintea şi armele sale. După ce se reculese din prima sa mirare, cu o mişcare lină şi cu o încredere proprie tuturorŭ femeilorŭ aceleĭ ţĕrĭ făcù sĕmnŭ străinuluĭ, să se apropie de dînsa.

„Senor!“ îlŭ agrăi ea, „dta parĭ a fi sositŭ numaĭ acum în Granada, şi de aceea mi-se pare, că aĭ rătăcitŭ.“

„Domnitóre a florilorŭ,“ rĕspunse Aben-Hamet, „tu care uĭmescĭ ochiulŭ omenescŭ, tu sclavă creştină, tu, cea maĭ frumósă dintre feciórele georgiane, aĭ gâcit'o. Da! eŭ îsŭ străinŭ în acéstă cetate, şi am rătăcitŭ printre aceste palaţurĭ, şi nu maĭ potŭ regăsí Chanulŭ Maurilorŭ. Mahomed să-ţĭ atingă inima şi să-ţĭ rĕsplătéscă bunăvoinţa ta!“

„Gatanteria Maurilorŭ este cunoscută!“ rĕspunse Spaniola surîḑêndŭ, „dar eŭ nicĭ nu suntŭ domnitórea florilorŭ, nicĭ sclavă, şi nicĭ aşĭ vré să fiŭ recomandată graţieĭ luĭ Mahomed. Urméză-mĭ, Senor; voescŭ a te conduce însă-mĭ la Chanulŭ Maurilorŭ.“

Cu paşĭ uşorĭ merse ea înaintea Abencerrageluĭ petrecêndu-lŭ până la pórta Chanuluĭ. După ce ĭ-a arătatŭ edificiulŭ, ea s'a depărtatŭ şi a dispărutŭ în dosulŭ unuĭ palaţŭ.

(Va urmá.)

Diverse.

Păstrarea mirosuluĭ de trandafirĭ. Trandafirĭĭ înfloriţĭ se adună pentru a pregatí din eĭ dulceţurĭ, apă de rose şi pentru a li-se păstrá foile uscate în săculeţe (perinuţe de divanŭ).

Mirosulŭ celŭ plăcutŭ de rose se póte păstrá şi pre timpulŭ, cândŭ ele nu înfloresc, în modulŭ următoriŭ:

Luămŭ borcane de sticle cu gâtulŭ largŭ, punemŭ unŭ rîndŭ de sare şi unŭ rîndŭ de foĭ de trandafirĭ, până îlŭ umplemŭ. Astupămŭ bine borcanulŭ cu dopurĭ de sticlă, plută saŭ cu hârtie de pergamentŭ. Cândŭ vomŭ deschide borcanulŭ la érnă, vomŭ avé unŭ mirosŭ multu maĭ tare şi maĭ plăcutŭ ca acela din obicĭnuitele perinuţe saŭ săculeţe umplute cu foĭ uscate de trandafirĭ.

Bibliografie.

Indreptariu pentru predicatorĭ, *pentru de a aflá cu usiorintia cutare-v'a citatiune din sant'a scriptura in cartile nóstre rituali. De Vasiliu Budescu parochu gr.-cat. in Ciulesci, in diecesa Oradei-Mari. Cu gratiós'a permisiune a Prea Veneratului Ordinariatu gr.-cat. de Oradea-Mare, de sub 833—1891. Gherl'a. Imprimatu cu literile Tipografiei diecesane gr.-cat. de Gherl'a, 1891. Pretiulu 40 cr.* — Auctorulŭ sĭ-a prefiptŭ scopulŭ de a supliní lipsa uneĭ ediţiuni românescĭ a sânteĭ Scripturĭ aşa, că îndrumă la locurile acelea ale cărţilorŭ rituale române, în carĭ se potŭ aflá singuraticele pericope luate din sânta Scriptură. Unŭ

scopŭ acesta fórte laudabilŭ şi folositorŭ. Esemplarele versiunii românescĭ Clainiane a sânteĭ Scripturi suntŭ adecă fórte rare, şi de aceea s'a încuibatŭ în Clerulŭ nostru folosirea versiuniĭ românescĭ anglicane, ĕră acésta e oprită din partea Scaunuluĭ Apostolicŭ. Suntemŭ informaţi, că se pregătesce în Blaşiŭ o ediţiune nóuă a versiuniĭ Clainiane, până acum celeĭ mai bune, dară până la împlinirea acesteĭ ediţiuni vorŭ trece încă mulţi ani. De aceea nu putemŭ, să nu recomandămŭ broşura dluĭ Budescu Cleruluĭ nóstru cu tótă căldura.

Posta Redacţiunii: *Mai multorŭ abonenţi* — carĭ ne-aŭ cerutŭ cuite pentru solviri, le facemŭ cunoscutŭ, că de cuite servescŭ recepisele de poştă, cu carĭ ne-aŭ trimisŭ baniĭ. De aicĭ trimiterea cuitelorŭ umblă cu spese şi perdere de timpŭ. — Dluĭ *I. S. învĕţătorŭ în Ch.* — 1. Manualŭ, de care doresc Dta, la noĭ până acum nu esistă. — 2. Catechismulŭ din cestiune încă e corĕspundĕtorŭ. În şcólele poporale însă mai cu succesŭ se póte folosi catechismulŭ edatŭ cu aprobarea Preav. Ordinariatŭ metropolitanŭ de Alba-Iuliă şi Făgăraşŭ. Acestŭ catechismŭ se află la tipografia Seminaruluĭ din Blaşiŭ în ediţiunea III cu preţulŭ de 30 cr. şi 5 pentru porto. Învĕţătoriĭ potŭ folosi întru catechisarea pruncilorŭ cu multŭ fructŭ manualulŭ catecheticŭ de Basiliŭ Raţiŭ.

Cătră on. cetitorĭ. La acestŭ locŭ dămŭ rĕspunsŭ cu tótă plăcerea la orĭ ce întrebare ni-s'ar pune din partea stimaţilorŭ nostri cetitorĭ.

Editorŭ şi redactorŭ rĕspunzĕtorŭ:

Dr. Vasiliŭ Hossu.

Concursŭ. (8) 3—3

Pentru ocuparea postuluĭ de conducătorŭ specialistŭ în ale comerciuluĭ la „Reuniunea de consumŭ din Blaşiŭ“ împreunatŭ cu unŭ salarŭ anualŭ de 1000 fl. v. a. pentru anulŭ primŭ şi % prevĕzute în statutele Reuniuniĭ se escrie prin acésta concursŭ.

Competenţiĭ pentru acestŭ postŭ aŭ de a-şĭ aşterne subscrisuluĭ consiliŭ administrativŭ până în 1 Septembre st. n. a. c. petiţiunile lorŭ provĕzute cu următórele documinte:

a) Estrasŭ matricularŭ de botezŭ;

b) Testimoniŭ despre pregătirea, cualificaţiunea şi pracsa comercială;

c) Adeverinţă, că posĕde o cauţiune celŭ puţinŭ de 2000 fl. v. a. în baniĭ gata, hârtiĭ de valóre, realităţi saŭ în garanţe;

d) Adeverinţă, că e de naţionalitate românŭ saŭ celŭ puţinŭ cunósce deplinŭ limba română în vorbire şi scriere.

Concursele suntŭ de a se scrie cu mâna proprie.

Petiţiunile comercianţilorŭ cridaţi şi a acelorŭ, carĭ din causa detoriilorŭ lorŭ nu potŭ întreprinde nimicŭ, nu se vorŭ considerá.

Blaşiŭ, în 7 Iuliŭ 1891.

Consiliulŭ administrativŭ.

Nr. 278—1891. (12) 1—3

Edictŭ.

Fiindŭ-că Paraschia Trifŭ născută Corbŭ, gr. cat. din Bucerdea-grânósă, de unŭ anŭ şi dóuĕ luni şi-a părăsitŭ pre bărbatulŭ sĕŭ legiuitŭ Constantinŭ Trifŭ greco-catolicŭ totŭ din Bucerdea-grânósă, şi nu se scie ubicaţiunea aceleia, prin acésta se citézĕ, ca în terminŭ de unŭ anŭ şi o di să se presenteze înaintea subscrisuluĭ Forŭ matrimonialŭ, căcĭ la din contră procesulŭ divorţialŭ urditŭ în contra eĭ de cătră bărbatulŭ sĕŭ se va pertractá şi decide şi în absenţa eĭ.

Blaşiŭ, în 19 Iuliŭ 1891.

Georgiŭ Bărbatŭ,
adm. protop.

Nr. 2664—1891. (11) 1—3

Escriere de concursŭ.

Prin acésta se escrie concursŭ la cincĭ stipendiĭ de câte treĭ sute florenĭ v. a. din *Fundaţiunea fericitului Ioanŭ Daniel (Dănuţiŭ) de Fersigŭ* cu terminulŭ de 20 Augustŭ a. c. st. n. inclusive pre lângă următórele condiţiunĭ:

1. La aceste stipendiĭ potŭ concurge numaĭ tinerĭ românĭ greco-catolicĭ.

2. Dintre concurenţi vorŭ avé preferinţă ceĭ înrudiţi cu fericitulŭ Fundatorŭ, dar şi dintre aceştia se vorŭ considerá în prima linie aceĭ şcolarĭ, carĭ vorŭ puté dovedí, că suntŭ în legătură de consângenitate cu Fundatorulŭ şi după tatălŭ acestuia Vasilica Dănuţiŭ din Fersigŭ şi după mama luĭ Maria Buteanŭ din Şomcuta-mare.

3. Concurenţiĭ trebue să dovedéscă, că aŭ plinitŭ celŭ puţinŭ anulŭ alŭ 10-le de etate, şi că în anulŭ scolasticŭ espiratŭ 1890—91 aŭ obţinutŭ din studiĭ celŭ puţinŭ calculŭ generalŭ de „bunŭ“, ér din purtarea morală nota de celŭ puţinŭ „legală“.

4. Cererile concursuale provĕdute cu carte de botezŭ, testimoniŭ şcolasticŭ, atestatŭ medicalŭ, atestatŭ despre averea şi relaţiunile familiare ale suplicanteluĭ întăritŭ de auctoritatea politică concernentă, şi eventualŭ atestatŭ despre legătura de consângenitate cu Fundatorulŭ, aŭ să se aştérnă la subscrisulŭ Consistorŭ până la terminulŭ memoratŭ. Cererile sosite maĭ târdiŭ nu se vorŭ luá în considerăţiune.

Blaşiŭ, în 21 Iuliŭ 1891.

Consistorulŭ archidiecesanŭ de A.-Iulia şi Făgăraşŭ.

Cu deosebită stimă cutezŭ a încunoscinţá pre

Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ,

că precum şi până acum iaŭ asupra-mĭ gatírea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruireĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de scalpterŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşedarea acelorŭ obiecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu placere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câstigatŭ recunóscere deosebită, si tóte mĕ îndreptăţéscŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împartasì ocasionalminte de preţuita-ĭ incredere. Silinţa mea sĕ va îndreptá totŭ-deauna intr'acolo, cá şi de ací încolo se meritŭ renumele celŭ bunŭ, care mi-lam câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărendŭ departările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-sa măritŭ.

Rogându-mĕ pentru preţuite comande sum

Oradea-mare, 28 Ian. 1891

cu deosebită stimă

Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. biseric.

(4) 12—?

Fundată în an. 1858.

FRANCISCŬ WALSER

Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale imp. şi reg. Archiducele Josifŭ.

proprietariulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recuisite de pompierĭ, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomândă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preoţi

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

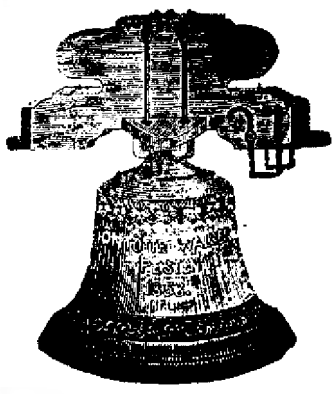

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.

(2) 30—52

Preliminare de spese şi Preţŭ-courantŭri se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1865 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care **Sâmbătă.**

Unirea

Inserţiuni

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia sĕ se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în **Blaşiŭ.**

Fóiă bisericéscă-politică.

Anulŭ I. Blaşiŭ 1 Augustŭ 1891. **Numerulŭ 31.**

Pensionarea învĕţătorilorŭ.

Cultura adevĕrată, care nobilitézĕ sĕmţirile, îmblânḑesce moravurile şi conduce pre omŭ la cunóscerea adevĕruluĭ eternŭ, trebue să fie în biserică şi în statŭ unŭ obiectŭ de specială îngrijire. Biserica şi statulŭ s'aŭ şi îngrijitŭ dupĕ împrejurărĭ de promovarea cultureĭ, şi în specialŭ de factorulŭ principalŭ întru lăţirea adevĕrateĭ culturĭ, de învĕţătorimea de tóte categoriile. În corpulŭ învĕţătorescŭ o ingrijire principală meritĕ fĕră îndoiélă învĕţătoriĭ poporalĭ, pentru cĕ aceştia aŭ sĕ sémene sĕmênţa cultureĭ în inimele inocente ale pruncilorŭ, aceştia aŭ sĕ pregĕtéscă materia, din care şcólele secundare şi superióre sĕ pótĕ plămădí clasele inteligente. Chiarŭ de aceea în tóte statele vedemŭ, cĕ legislaţiunile într'o mĕsură particulară se ocupĕ cu sórtea învĕţătorilorŭ poporalĭ, silindu-se ca sĕ le facĕ subsistinţa câtŭ se póte de uşóră, ca astŭ-felŭ liberĭ de grigile traiuluĭ materialŭ, sĕ se pótĕ dedica cu atâtŭ maĭ multŭ sublimeĭ lorŭ chemărĭ.

Numaĭ la noĭ, unde statulŭ a trecutŭ prin atâtea fase şi atâtea peripeţiĭ, unde şi astĕḑĭ îngrigirea principală a guvernanţilorŭ nostri o formézĕ maĭ vîrtosŭ idea în vecĭ nerealisabilĕ de a preface acéstĕ ţĕră într'unŭ statŭ cu o singură limbă şi de a desbrăca naţionalităţile de limba lorŭ maternă, numaĭ la noĭ a rĕmasŭ învĕţămêntulŭ poporalŭ aprópe cu totulŭ uĭtatŭ şi nebăgatŭ în sémă. Dacă în ţéra nóstră nu s'ar îngriji confesiunile de instrucţiunea poporală, starea culturală a statuluĭ nostru ar fi póte unică în Europa.

Ceea ce a făcutŭ statulŭ ca atare pentru promovarea instrucţiuniĭ poporale, este numaĭ legea adusă la anulŭ 1875 pentru pensionarea învĕţătorilorŭ dela şcólele poporale. Dară legea aceea în scurtŭ timpŭ s'a doveditŭ nesuficientă şi necorespunḑĕtóre. Este destulŭ, sĕ schiţămŭ pre scurtŭ dispositiunile principale cuprinse în acea lege, pentru ca sĕ se vaḑă adevĕrătatea aserţiuniĭ nóstre.

Anume articlulŭ de lege XXXII din 1875 admitea la fondulŭ de pensiune învĕţătorescŭ numaĭ pre învĕţătoriĭ şi învĕţătoresele dela şcólele poporale, dela institutele de caritate şi filantropice, precum şi dela asilele de copiĭ. Minimulŭ, dară totŭ-odată şi maximulŭ uneĭ pensiunĭ pentru învĕţătorĭ şi învĕţătorese erá 300 fl., érá pentru învĕţătoriĭ şi învĕţătoresele dela şcólele poporale superióre 400 fl. Subsidiulŭ pentru o vĕduvă de învĕţătorŭ erá stătoritŭ în 40% din salariulŭ bărbatuluĭ, adecă în 120 fl. la anŭ. Érá dacă din întîmplare şi vĕduva a fostŭ învĕţătóre, şi ca atare însăşĭ îndreptăţită la pensiune, atunci dînsa după bărbatulŭ eĭ nu se împărtăşia din pensiune, ci numaĭ după serviţiulŭ eĭ propriŭ. Asemenea şi condiţiunea orfanilorŭ erá din cele maĭ de compătimitŭ. Unŭ orfanŭ de amêndoĭ părinţiĭ primiá, dacă unulŭ dintre parinţi a funcţionatŭ ca învĕţătoriŭ, unŭ subsidiŭ de 50 fl., érá dacă aŭ funcţionatŭ ca învĕţătorĭ amêndoĭ părinţiĭ, unŭ subsidiŭ anualŭ de 75 fl. Dacă mama orfanilorŭ erá în viéţă, atunci unŭ orfanŭ primiá câte 25 fl. la anŭ; éră dacă mama avea pensiune ca învĕţătóre, şi nu după bărbatŭ, atunci orfaniĭ primiaŭ numaĭ câte 20 fl. Tacsele pentru ceĭ îndreptăţiţĭ la o pensiune anuală de 300 fl. eraŭ stătorite în 2% adecă în 6 fl., éră pentru ceĭ îndreptăţiţĭ la o pensiune anuală de 400 fl. în 3% adecă în 12 fl.

Aceste suntŭ dispositiunile principale cuprinse în legea din 1875, carĭ la prima vedere trebue să apară abnorme înaintea orĭ cuĭ.

Întru adevĕrŭ, cine nu vede, câtŭ este de nedreptŭ, ca maximulŭ uneĭ pensiunĭ să fie identicŭ cu minimulŭ; ca o învĕţătorésă să fie pedepsită, numaĭ pentru că s'a măritatŭ după unŭ învĕţătorŭ, adecă să nu priméscă pensiune după bărbatŭ?

Nu e deci mirare, dacă ministrulŭ de culte şi instructiunea publică s'a aflatŭ îndemnatŭ a modificá abnormităţile vecheĭ situaţiunĭ, şi a presentá parlamentuluĭ unŭ noŭ proiectŭ, prin care cestiunea pensionărilĭ învĕţătorilorŭ să fie organisată după principiĭ maĭ echitabile.

Noulŭ proiectŭ înainte de tóte favorulŭ pensiuniĭ îlŭ estinde şi la învĕţătoriĭ şi învĕţătórele dela şcólele de pracsă de pre lângă preparandiĭ, dela institutele umanitare, dela şcólele comerciale şi îndustriale inferióre, precum şi dela alte institute poporale.

Feuilleton.

Recunoscinţă omenéscă.

Maĭ deunăḑĭ cetisem prin ḑiare, că în unele ţĕrĭ omorîrea bróscelorŭ a fostŭ oprită prin legĭ. Aşa oprită a fostŭ stîrpirea bróscelorŭ în Francia, Belgia, maĭ departe în împĕrăţia chineséscă. Ar fi vremea, să se punĕ capetŭ pustiiriĭ bróscelorŭ şi în celelalte ţĕrĭ.

La copiĭ micĭ li-se dă preste degete, cândŭ vorba bună nu maĭ ajută, şi eŭ gândescŭ, cĕ nu ar stricá, să li-se maĭ dea preste degete une-orĭ chiarŭ şi la ómenĭ maĭ marĭ. Bróscele pustiescŭ o multime de insecte stricăcióse, cum suntŭ ţînţariĭ, muscele, cărăbuşiĭ şi alte multe gónge, şi tocmaĭ bróscele cele maĭ urîte suntŭ cele maĭ folositóre. Grădinariĭ anglesĭ le cumpĕră cu banĭ scumpĭ, — de multe orĭ chiarŭ şi de prin alte ţĕrĭ, — şi le punŭ în lacurĭ anume pregătite, de unde esŭ şi mănâncă insectele, ce arŭ puté să facă stricăciune mare în plânte.

Dar ce suntŭ folósele aceste faţă cu meritele neperitóre, ce şi-le-aŭ câştigatŭ bróscele pentru înaintarea omenimiĭ întregĭ? Să nu fi fostŭ aceştĭ broscoĭ cu ochiĭ înholbaţĭ, aḑĭ nu amŭ avé telegrafŭ, telefonŭ, lumină electrică şi atâta multime de alte maşine electrice.

Pre cândŭ scriŭ şirurile aceste, în Frankfurt de lângă Main, unŭ oraşŭ de frunte a Germanieĭ, stă deschisă o esposiţie electrică, la carea alérgă ómenĭ din tótă lumea, şi ajunşĭ acolo, staŭ uĭmiţĭ vĕḑêndŭ realisate nisce lucrurĭ, carĭ numaĭ cu vre-o câte-va ḑĕcimĭ de anĭ maĭ înainte păreaŭ a fi preste putinţă, şi chiarŭ şi ca închipuire poetică încă păreaŭ a fi prea îndrăsnete. Şi astĕḑĭ totŭ aşa de puţinŭ arŭ fi cu putinţă, dacă nu arŭ fi fostŭ bróscele de baltă atâtŭ de hîde şi despreţuite. Ve îndoiţĭ dóră? Cetiţĭ cele ce urmézĕ şi vĕ veţĭ convinge.

Erá la anulŭ 1790, după altiĭ 1789; care o fi din dóuĕ, o lasŭ în grigea istoricilorŭ, carĭ aci aŭ întâietate chiarŭ şi înaintea matematicilorŭ, cu tóte că e vorba de numerĭ. *Aloisiŭ Galvani,* profesorŭ de anatomie la universitatea din Bologna (Italia), se află în chilia de lucru încunjuratŭ de ascultătorĭ de aĭ seĭ. Pre masa de lucru se află o maşină electrică şi nisce pecióre de bróscă jupuite. În maşina electrică frecarea producea electricitate, şi după încărcarea maşineĭ deosĕbitele electricităţĭ îngrămădite pre ceĭ doĭ conductorĭ, se împreunau în formă de scânteie pocnitóre.

Dela o vreme Galvani începe să observe, că peciórele de bróscă se contragŭ cu repejune, de câte orĭ săria câte o scânteie. Alţiĭ ḑicŭ, că pre peciórele de bróscă se află unŭ cuţitŭ, şi că nu Galvani, ci soţia luĭ a observatŭ mişcarea peciórelorŭ de bróscă şi ea a trasŭ luarea aminte a bărbatuluĭ sĕŭ.

Puţinŭ împórtă, óre Galvani a observatŭ maĭ întâiŭ mişcarea peciórelorŭ saŭ dóră femea luĭ. Însă dacă e vorba să-mĭ daŭ părerea, trebue să o spunŭ, că elŭ a fostŭ omŭ prea egoistŭ, şi că nu voiá să împartă meritulŭ acesteĭ descoperirĭ cu femea sa, cu tóte că abia maĭ începe îndoélă, că dînsa încă şĭ-a avutŭ partea sa. Nu sum adoratorŭ alŭ némuluĭ muierescŭ şi îmĭ pare ridiculă ḑisa unora, carĭ în scrierile lorŭ se laudă — dacă se póte numí laudă, — că totŭ ce aŭ produsŭ pre terenulŭ literarŭ saŭ sciinţificŭ, detorescŭ femeilorŭ sale; dar adevĕrulŭ e adevĕrŭ, şi cândŭ contemporanĭ de a luĭ Galvani spunŭ hotărîtŭ, că femea luĭ a observatŭ maĭ întâiŭ contragerea peciórelorŭ de bróscă, şi cândŭ aflu, că din prilegiulŭ acesteĭ descoperirĭ poeţiĭ de atuncia aŭ scrisŭ în onórea eĭ ode, atunci

Asemenea în noulŭ proiectŭ se ficséză numaĭ minimulŭ pensiuniĭ în sumă de 300 fl.; éră maximulŭ se estinde pănă la salariulŭ întregŭ alŭ respectivuluĭ învĕţătorŭ. Astŭ-felŭ decĭ dacă vre-unŭ învĕţătorŭ saŭ vre-o învĕţătóre a avutŭ unŭ salariŭ maĭ mare de 300 fl., atuncĭ de basă a pensiuniĭ se socotesce salariulŭ întregŭ. Şi anume din acelŭ salariŭ la 10 anĭ se daŭ 40%, éră dela 10 anĭ în susŭ se adaugŭ la totŭ anulŭ câte 2%. În salariŭ se va computá nu numaĭ salariulŭ în banĭ, ci şi venitele din pămêntŭ şcl.

Pensiunea vĕduvelorŭ după salariulŭ de 300—600 fl. alŭ bărbatuluĭ va fi 50 %, éră după salariulŭ, ce va întrece suma de 600 fl., va fi de 25%.

Învĕţătoresele primescŭ pensiunile întocmaĭ ca şi învĕţătoriĭ, şi primescŭ pensiunea şi dacă le trăescŭ bărbaţiĭ, saŭ şi dacă ar avé deja pensiune după bărbatŭ, ma chiarŭ şi în casulŭ cândŭ s'ar mărită.

Orfaniĭ rĕmaşĭ cu mamă vĕduva primescŭ, cu subtragerea unuia, 1/6 parte din subsidiulŭ mameĭ, astŭ-felŭ însă, câtŭ subsidiulŭ tuturorŭ nu póte să întrécă subsidiulŭ, ce-lŭ primesce mama lorŭ.

Pruncii deplinŭ orfanĭ saŭ orfaniĭ uneĭ învĕţătorese primescŭ şi dacă le trăesce tatălŭ lorŭ, afară de subsidiulŭ amintitŭ maĭ înainte încă 25 fl., ér dacă amêndoĭ părinţiĭ aŭ lucratŭ pre cariera învĕţătoréscă, atuncĭ primescŭ 50 fl. la anŭ.

Învĕţătoriĭ şi învĕţătoresele vorŭ avé să plătéscă la fondulŭ de pensiune 2% din salariulŭ acela, ce se socotesce de basă alŭ pensiuniĭ lorŭ.

Determinaţiunile aceste vorŭ întrá în vigóre în 1 Ianuariŭ 1892.

Etă dispositiunile principale ale nouluĭ proiectŭ.

Vede orĭ cine, că prin acestŭ proiectŭ, care fără îndoiélă are să devină lege, se uşuréză fórte multŭ îngrijirea învĕţătorilorŭ pentru viitorulŭ lorŭ, şi că de aicĭ în colo cariera învĕţătorésca are să fie îmbrăţişată cu maĭ multă căldură şi de cătră indivizĭ maĭ chemaţĭ, ca în trecutŭ.

Chiarŭ de aceea noĭ nu voimŭ să denegămŭ recunoscinţa nóstră la iniţiativa domnuluĭ ministru, deşi iniţiativa acésta este numaĭ împlinirea uneia din nenumĕratele datoriĭ, ce le are statulŭ faţă de cultura poporuluĭ.

O îngrijire se deştéptă totuşĭ în noĭ la cetirea acestuĭ proiectŭ, ingrijire, la care ĭ-amŭ datŭ deja espresiune în numĕrulŭ 18 alŭ „Unirii". Anume amĕsuratŭ nouluĭ proiectŭ minimulŭ uneĭ pensiuniĭ învĕţătorescĭ are să fie 300 fl., precândŭ sciutŭ este, că în maioritatea prepondorantă a şcólelorŭ nóstre poporale salariulŭ învĕţătorescŭ anualŭ e de 200 fl. Cu alte cuvinte, de aicĭ încolo are să se ivéscă anomalia aceea, că unŭ învĕţătorŭ va primí pensiune maĭ mare, decâtŭ cum ĭ-a fostŭ salariulŭ, saŭ că va fi maĭ bine remuneratŭ atuncĭ, cândŭ nu lucră, decâtŭ atuncĭ, cândŭ lucră.

Urmarea acesteĭ anomaliĭ în timpulŭ celŭ maĭ scurtŭ va trebuí să fie acela, că minimulŭ salarelorŭ se va ridicá celŭ puţinŭ la minimulŭ pensiunilorŭ, adecă la 300 fl., dacă nu şi la maĭ multŭ. Şi atuncĭ? Atuncĭ pentru multe comune de ale nóstre se va ivĭ imposibilitatea de a maĭ puté susţiné şcólă confesională, şi în loculuŭ şcólelorŭ nóstre se vorŭ ridicá şcóle de statŭ, în carĭ pruncii nostri vorŭ fi lipsiţi atâtŭ de instrucţiunea religiósă câtŭ şi de instrucţiunea în limba maternă.

Datoria nóstră de uniţi şi de românĭ ne impune, ca în contra acesteĭ eventualităţi să ne asigurămŭ de timpuriŭ. Noĭ din parte-ne amŭ făcutŭ unŭ paşŭ, cândŭ în numĕrulŭ 18 alŭ „Unirii" amŭ iniţiatŭ colecta cruceriuluĭ pentru sporirea fondurilorŭ şcolastice diecesane. În Archidiecesă s'aŭ insinuatŭ până acum numaĭ 1/3 parte a credincioşilorŭ, éră în diecesele sufragane numaĭ o particică disparentă. Şi totuşĭ mijlocŭ maĭ uşorŭ de a face banĭ şi de a ne asigurá astŭfelŭ viitorulŭ, abia credemŭ că se va puté aflá.

Consciinţa nóstră decĭ e liniştită. Este rêndulŭ Veneratuluĭ nostru Clerŭ, ca să se grupeze în jurulŭ nostru, şi atuncĭ suntemŭ convinşĭ, că orĭ ce eventualităţĭ ne vorŭ aflá pregătiţĭ.

Iudicatura Curieĭ în causele electorale.

Proiectulŭ presentatŭ parlamentuluĭ de ministrulŭ de justiţie Szilágyi în şedinţa din 18 a l. c., în inţĕlesulŭ căruia se împuternicesce Curia cu dejudecarea alegerilorŭ protestate de deputatŭ, este fără îndoiélă de o însĕmnătate fórte mare, şi se póte privĭ de unŭ paşŭ, deşi cam micŭ, spre îmbunătăţirea sistemuluĭ representativŭ. Scimŭ anume cu toţiĭ, ce suntŭ la noĭ alegerile, şi întru câtŭ se póte privĭ parlamentulŭ de espresiunea fidelă a voinţeĭ alegătorilorŭ. E dreptŭ, că în tóte ţĕrile se întîmplă abusurĭ, căcĭ în sfârşitŭ ómenĭ pretutindenea suntŭ ómenĭ; dară totuşĭ credemŭ a nu esagerá, cândŭ dicemŭ, că atâtea abusurĭ ca la noĭ nu se întîmplă în nicĭ una dintre ţĕrile culte ale Europeĭ. Începêndŭ dela comitele supremŭ şi până la celŭ din urmă primarŭ, toţĭ esercitaŭ presiunĭ neiertate, şi unde nu folosia presiunea, folosia banulŭ.

La tóte abusurile aceste voesce să le pună capetŭ noulŭ proiectŭ. Succede-va încercarea acésta, va dovedí viitorulŭ. Constatămŭ însă, că proiectulŭ acesta cuprinde o mulţime de dispositiunĭ fórte salutare şi fórte rigoróse, şi nu ne îndoimŭ nicĭ unŭ momentŭ, că dacă acele dispositiunĭ se vorŭ şi esecutá cu tótă conscienţiositatea, multe rele se vorŭ ciuntá, şi alegerile vorŭ representá maĭ clarŭ voinţa alegătorilorŭ.

Înainte de tóte este certŭ, că Curia este maĭ nepreocupată în aducerea judecăţiĭ, şi că dreptŭ aceea va purcede cu maĭ multă rigóre, decâtŭ deputaţiĭ, carĭ maĭ multŭ saŭ maĭ puţinŭ cu toţiĭ s'aŭ folositŭ de mijlóce neiertate întru dobândirea mandatuluĭ lorŭ.

---

nu potŭ să staŭ pre partea luĭ Galvani, şi femeiĭ sale să-ĭ denegŭ meritulŭ, ce i se cuvine.

Uniĭ mergŭ şi maĭ departe şi dicŭ, că peciórele de bróscă nu aŭ fostŭ jupuite spre scopŭ sciinţificŭ, ci madamme Galvani — numele de botezŭ precum şi numele familiarŭ nu am pututŭ să i-lŭ aflu — voiá să le pregătéscă de cină, şi că nu scânteia electrică le punea în mişcare, şi că peciórele aşedate în unŭ blidişelŭ de cusutoriŭ numaĭ atuncĭ începură să trĕmure, cândŭ cuţitulŭ răd̆ĕmatŭ de ele alunecá pre gardina blidului.

Pre celĭ ce arŭ stărui tare, că meritulŭ descopeririĭ e numaĭ a luĭ Galvani, ĭĭ rogŭ, să-şĭ închipuéscă femeile ca nisce ochilariĭ. Uniĭ bărbaţĭ nu potŭ vedé, nu potŭ face nicĭ unŭ paşŭ fără ajutorulŭ acestorŭ ochilariĭ. Şi după ce linţile, ce se întrebuinţézĕ la ochilariĭ, suntŭ saŭ concave, va să dică subţirĭ la mijlocŭ şi subţirĭ la margiuĭ: femeile tinere, strînse la mijlocŭ, şi-le închipuéscă ca nisce linţĭ concave, carĭ — linţile — aşa serviţiŭ bunŭ facŭ scurtŭ vĕd̆ĕtorilorŭ, pre cândŭ femeile bĕtrâne binetrăite şi-le asémene cu nisce linţĭ convecse, carĭ ajută la bĕtrâniĭ prea departe vĕd̆ĕtorĭ. Dacă şi-le vorŭ închipuí astŭ-felŭ, vorŭ puté dice cu tótă hotărîrea, că totŭ meritulŭ descopeririĭ i-se cuvine luĭ Galvani: elŭ a observatŭ maĭ întâiŭ mişcarea peciórelorŭ de bróscă, dar s'a uĭtatŭ prin — ochilariĭ.

Galvani erá medicŭ şi ca alţĭ mulţĭ medicĭ aveá şi elŭ o idee ficsă, de carea nu se putea desbără. Idea luĭ ficsă erá, să afle în ce constă viéţa, să afle causa, ce pune în mişcare trupulŭ şi membrele trupuluĭ. Ca profesorŭ de anatomie în decursulŭ sectionărilorŭ în continuŭ cercase după acéstă causă, dar înzădarŭ. Cândŭ însă vĕduse cu ochiĭ sĕĭ, că electricitatea maşineĭ punea în mişcare peciórele de bróscă despărţite de trupŭ, prin urmare mórte, nu-ĭ maĭ rĕmase nicĭ o îndoélă, că nu electricitatea e causa, ce dă viéţă la vieţuitóre, că nu ea pune în mişcare membrele. Columbŭ, cândŭ prima óră vĕduse pămêntulŭ lumiĭ nóue numite astădĭ America, nu a pututŭ simţí o bucurie maĭ mare de cum a simţitŭ Galvani, cândŭ credŭ, că a aflatŭ causa vieţeĭ, electricitatea animalică dătătóre de viéţă.

Pre vremurile acele se credeá, că electricitatea e unŭ corpŭ licidŭ, urmá dară, ca şi electricitatea dătătóre de viéţă să fie licidŭ. Odată ce ĭĭ va fi succesŭ, să pună mâna pre licidulŭ acesta, va fí stăpânŭ preste viéţă şi mórte — gândiá în sine Galvani. — Frumóse visurĭ, şi tocmaĭ fiindŭ-că erauŭ aşa de frumóse şi de atrăgătóre, nu-ĭ mirare, dacă ţĕrĭ întregĭ s'aŭ pusŭ în mişcare să afle licidulŭ vieţeĭ. Nu-ĭ mirare, cândŭ chiarŭ şi în dilele nóstre maĭ puţinŭ credincióse a fostŭ de-ajunsŭ vorba unuĭ medicŭ vestitŭ, că e pre cale să afle léculŭ uneĭ bóle înspăimêntătóre, ca lumea întrégă să-şĭ sară din pele de bucurie.

Galvani a voitŭ să cerce, óre electricitatea din aerŭ pune-va în mişcare peciórele de bróscă jupuite saŭ nu. Spre scopulŭ acesta dela o bróscă, jupuită a tăiatŭ peciórele dinapoĭ dimpreună cu partea din urmă a spinăriĭ, în jurulŭ spinăriĭ a înfăşuratŭ o sîrmă de aramă subţirică, şi peciórele astŭ-felŭ pregătite le-a atârnatŭ de îngrăditura de ferŭ a grădineĭ sale. Timpŭ îndelungatŭ a totŭ aşteptatŭ să vadă mişcarea peciórelorŭ de bróscă şi erá să-şĭ pérdă răbdarea, cândŭ de-odată peciórele atingêndu-se de îngrăditura de ferŭ, tresarŭ şi se contragŭ cu repejune.

Îndată ce s'a făcutŭ svonŭ în lume despre descoperirea luĭ Galvani, aŭ începutŭ vremurĭ grele pentru bietele brósce. Toţĭ prindeaŭ şi jupuiaŭ la brósce. Fie care copilandru de nu alta, cercá să-şĭ afle desfătarea în trĕmurarea şi mişcările, ce făceaŭ peciórele de bróscă despărţite de trupŭ. E mirare, că în vremurile aceste nu s'a stînsŭ întregulŭ némŭ alŭ bróscelorŭ de baltă.

Între bărbaţiĭ învĕţaţĭ, carĭ nu credeaŭ în idea ficsă a luĭ Galvani, se aflá şi *Volta*, profesorŭ la universitatea din Padua (Italia). Galvani dicea, că în corpulŭ vieţuitórelorŭ se află dóuĕ feluri de electricităţĭ, o electricitate în nervĭ şi una în muschĭ, şi dacă nerviĭ se împreună cu muschiĭ prin unŭ metalŭ, electricităţile deosebite se împreună şi producŭ sguduire. Volta repeţĭ de multe orĭ esperimentulŭ luĭ Galvani, şi din ce mergea, se convingea totŭ maĭ tare, că electricitatea, ce punea în mişcare peciórele de bróscă, nu se produce în ele, ci în loculuŭ, unde se atinge sîrma de aramă cu îngrăditura de fierŭ, şi

Casurile, în cari se va pronunţá nevaliditatea alegeriĭ, suntŭ 24. Pedepsele provĕḑute pentru amploiaţiĭ, cari arŭ abusá de puterea lorŭ oficiósă, suntŭ din cele maĭ severe. Ce e maĭ multŭ, chiarŭ şi cercului electoralŭ, în care s'ar iví abusurĭ maĭ marĭ, se pedepsesce perḑêndu-şĭ dreptulŭ de a alege deputatŭ pre unŭ ciclu întregŭ. Legea acésta va avé valóre pre unŭ periodŭ de 8 anĭ, şi dacă în timpulŭ acesta nu se va dovedí de corespunḑĕtóre, va încetá.

Din acestŭ scurtŭ resumatŭ póte vedé orĭ şi cine, că proiectulŭ acesta fără îndoiélă este bunŭ, celŭ puţinŭ faţă cu trecutulŭ. Tótă cestiunea e, că óre cine va avé folosulŭ din bunătatea acestuĭ proiectŭ? Noĭ rĕspundemŭ, că numaĭ alegătoriĭ de naţionalitate magiară. Noĭ româniĭ vomŭ rĕmâné ca şi până acum eschişĭ din viéţa parlamentară.

Întru adevĕrŭ de ce folosŭ ne este nóuĕ curăţenia alegerilorŭ, dacă ne este cu neputinţă, ca să alegemŭ? Până cândŭ noĭ românii trebue să plătimŭ în aceeaşĭ ţéră censŭ maĭ mare decâtŭ alţiĭ, până cândŭ cercurile electorale suntŭ împărţite anume pentru ca să ni-se facă imposibilă alegerea de deputaţĭ românĭ, până atuncĭ orĭ ce lege câtŭ de severă nu ne este de nicĭ unŭ folosŭ.

Noi, o mărturisimŭ sincerŭ, amŭ fi aşteptatŭ dela ministrulŭ de justiţie, că dacă nicĭ nu va propune reducerea censuluĭ şi împărţirea maĭ firéscă a cercurilorŭ electorale, celŭ puţinŭ să propună, ca votările să se întîmple în fiesce care comună, precum se practiséză în tóte ţĕrile Europeĭ, şi să nu siléscă pre ómenĭ să mérgă la depărtărĭ marĭ, adeseorĭ cu perdere de 2—3 ḑile. Domnulŭ ministru însă acésta nu a propus'o, pentru-că atuncĭ românilorŭ lise uşuréză votisarea, ci în schimbŭ a concesŭ în proiectŭ, ca alegătoriĭ să pótă fi duşĭ la loculŭ alegerilorŭ cu trăsurile conduse pre spesele candidatuluĭ şi să pótă fi întreţinuţĭ acolo şi cu mâncarea şi beutura de lipsă.

Étă dar că nicĭ acestŭ proiectŭ nu ne este favorabilŭ, şi că nicĭ pre viitorŭ nu nise deschide speranţa de a puté participá în legislativa ţĕreĭ. Astŭ-felŭ se va continuá şi maĭ departe sistemulŭ liberalismuluĭ falsŭ, care pre unŭ numĕrŭ imposantŭ de cetăţenĭ îĭ eschide dela participarea în conducerea afacerilorŭ publice, numaĭ pentru că vorbescŭ o altă limbă.

Domnulŭ Ministru de justiţie, recomandându-şĭ proiectulŭ sĕŭ atenţiuniĭ binevoitóre a parlamentuluĭ, a ḑisŭ: „Să nu scăpămŭ din vedere, Onorată Casă, că instituţiunile nóstre se află în prejma uneĭ crise. Încă nu putemŭ vedé limpede, şi mulţĭ póte nicĭ închipuire nu aŭ despre cestiunile acele, ce ţinŭ în agitaţie deja acum Europa cultă, şi cari póte în scurtŭ şi la noĭ se vorŭ iví cu atâta putere, în câtŭ vorŭ înlăturá orĭ ce altă cestiune, ce astăḑĭ încă ne desparte. . . . . Să cugetămŭ şi la asemenea posibilităţi." De sigurŭ domnulŭ ministru în cuvintele aceste a avutŭ în vedere cestiunea socială în tóte formele sale, care deja a începutŭ a se iví şi în ţéra nóstră.

Noi nu ḑicemŭ altŭ-ceva guvernanţilorŭ nostri, decâtŭ aceea, ce a ḑisŭ ministrulŭ de justiţie parlamentuluĭ. Da, suntŭ cestiunĭ gvave, cari în scurtŭ se vorŭ ivi. Europa se află în prejma uneĭ marĭ sguduirĭ sociale, de care nu vomŭ fi scăpaţĭ nicĭ noĭ. Bine va fi, daca acele sguduirĭ ne vorŭ află în starea actuală? Datorinţa nóstră patriotică a fostŭ, să-ĭ facemŭ atenţĭ pre guvernanţiĭ nostri; şi acum e rêndulŭ lorŭ, să-şĭ facă datorinţa, până nu e prea târḑiŭ.

Revistă bisericéscă.

Roma.

Amŭ amintitŭ deja, că în Roma s'aŭ începutŭ lucrările pregătitóre pentru serbarea démnă a iubileuluĭ episcopescŭ a Sânţieĭ Sale. Într'altele spre perpetuarea ḑileĭ aceleia, se va zidí o biserică grandiósă, care va fi închinată patronuluĭ Sânţieĭ Sale, Sântuluĭ Ioachimŭ. S'a şi cumpĕratŭ spre acestŭ scopŭ unŭ teritorŭ de 5300 metri pătraţĭ, şi lucrulŭ curge deja cu tótă puterea. În biserică vorŭ fi capele laterale pentru fiecare ritŭ, şi astŭ-felŭ acéstă biserică are să fie unŭ omagiŭ alŭ bisericeĭ catolice întregĭ, presentatŭ Sânţieĭ Sale cu ocasiunea iubileuluĭ.

Austria.

Înainte de acésta cu câteva sĕptĕmânĭ guvernulŭ a relevatŭ din postulŭ sĕŭ pre mitropolitulŭ sĕrbŭ ortodocsŭ din Tusla în Bosnia cu numele *Dionisiŭ*. Foile Cehilorŭ tinerĭ, maĭ alesŭ acele, cari aŭ datina de a cochetá cu Rusia, aŭ făcutŭ din acéstă causă o afacere de importanţă capitală, presentându pre mitropolitulŭ destituitŭ ca pre unŭ martirŭ alŭ convingeriĭ sale naţionale. Acum vine oficiosulŭ „Fremdenblatt" şi ne spune causele destituiriĭ; anume mitropolitulŭ Dionisiŭ a conferitŭ 31 de parochiĭ pentru remuneraţiune în banĭ gata, şi a chirotonitŭ 11 clericĭ ĕră numaĭ după depunerea unorŭ sume respectabile. — Vrednicŭ prelatŭ!

Francia.

Noulŭ nunţiŭ papalŭ Mgr. Ferrata a sositŭ şi a presentatŭ deja literele sale credenţionale preşedinteluĭ Carnot. Cu acéstă ocasiune între preşedintele Republiceĭ şi între nunţiŭ s'aŭ schimbatŭ vorbirĭ de mare însĕmnătate politică, din cari se vede, că relaţiunile Franciei faţă cu Vaticanulŭ aŭ îmbrăcatŭ unŭ caracterŭ maĭ amicalŭ. In specie şĭ-a esprimatŭ preşedintele Carnot bucuria sa pentru numirea Mgreluĭ Ferrata, care a funcţionatŭ deja la nunţiatura din Paris, şi care cunósce fórte bine relaţiunile din Francia.

Tóte foile fără deosĕbire de partidŭ salută cu bucurie pre noulŭ nunţiŭ, relevându calităţile luĭ eminente şi tactulŭ luĭ finŭ.

Cardinalulŭ Lavigerie a sositŭ la Paris în 22 Iuliŭ. După sosire a trebuitŭ să se pună la patŭ, de-órece călĕtoria lungă l'a obositŭ. Se sperá însă, că în scurtŭ timpŭ va fi pre deplinŭ restabilitŭ.

---

prin pecióre numaĭ se descarcă electricităţile produse în cele dóuĕ metale. Şi părerea acésta şi-a demustrat'o prin esperimente pre câtŭ de simple, pre atâtŭ de convingătóre (1792). Maĭ târḑiŭ a arĕtatŭ, că nu numaĭ la atingerea metalelorŭ cu metale, ci şi la atingerea metalelorŭ cu accide încă se produce electricitate.

Trecură anĭ la mijlocŭ, până ce descoperirea luĭ Volta se împământeni pretutindenea, dar abia se împământeni şi îndată urmară invenţiuni după invenţiuni. În aniĭ primĭ aĭ vĕculuĭ nostru se şi făcură încercărĭ de a întrebuinţá electricitatea la transmiterea repede a cugetelorŭ la începutŭ în depărtărĭ maĭ micĭ, apoĭ şi în depărtărĭ maĭ marĭ, până ce în urmă se inventéză telegrafele de astăḑĭ. Prin aniĭ 60 se împreună prin liniĭ telegrafice şi părţile de pământŭ despărţite prin mărĭ nemărginite. Prin aniĭ 70 se inventéză telefonulŭ şi alte multe maşinĭ electrice, a cărorŭ numĕrŭ se totŭ sporesce pre anŭ ce merge.

Galvani are meritulŭ de a fi facutŭ svonŭ şi a fi adusŭ la cunoscinţa lumiĭ descoperirea soţieĭ sale. Maĭ mare este însă meritulŭ luĭ Volta, căcĭ elŭ a arĕtatŭ adevĕrata causă, ce a pusŭ în mişcare peciórele de bróscă, elŭ a descoperitŭ electricitatea de contactŭ, carea a produsŭ atâtea lucrurĭ minunate. Şi totuşĭ numele luĭ Volta abia îlŭ pórtă aparatele compuse de elŭ, precândŭ numele luĭ Galvani s'a împrumutatŭ la unŭ capitulŭ întregŭ din Fisică, şi chiar şi esperimentulŭ şi aparatele luĭ Volta încă suntŭ înşirate în secţiunea numită *galvanismŭ*. Aşa-ĭ recunoscinţa ómenilorŭ!

Şi maĭ mare nedreptate se face femeiĭ luĭ Galvani, de carea abia icĭ colea se face o slabă amintire. Ĕră nedreptatea, ce se comite faţă de bróscă, e ne maĭ pomenită. De nu erá geniulŭ luĭ Volta, ca să spulbere idea fisică a luĭ Galvani despre electricitatea dătătóre de viéţă, póte maĭ treceaŭ anĭ întregĭ, până se descoperiá electricitatea de contactŭ, dar de descoperitŭ totŭ se descoperiá. Însă de nu eraŭ peciórele de bróscă jupuite, femea luĭ Galvani nu putea să observe mişcarea lorŭ căşunată prin electricitate, şi astŭ-felŭ Galvani rĕmânea unŭ necunoscutŭ, şi nu putea să-ĭ dea ocasiune luĭ Volta, ca să descopere electricitatea de contactŭ. Şi totuşĭ cine-şĭ maĭ aduce aminte astăḑĭ de biéta bróscă şi de nenumĕratele sale sóţĕ, ce şĭ-aŭ jertfitŭ viéţa pentru acéstă descoperire. Trecură 100 de anĭ, trecŭ anulŭ 1889 şi chiarŭ şi 1890, şi astăḑĭ brósca e totŭ atâtŭ de despreţuită şi nebăgată în sémă ca maĭ înainte. Eŭ celŭ puţinŭ nu am auḑitŭ, să-ĭ fi serbatŭ cineva aducerea aminte pentru jertfele aduse.

Cetisem despre uniĭ naturalişti, cu deosebire anglesi de ceĭ flegmaticĭ, că petrecŭ lunĭ şi anĭ întregĭ observându viéţa furnicilorŭ şi altorŭ insecte micĭ, şi-şĭ daŭ tótă ostenéla, să nu scape din vedere vre-una din mişcările, ce ele facŭ, nicĭ unulŭ din sunetele, ce ele daŭ. Domnĭ de aceştia susţinu, că jiveniile aceste tóte îşĭ aŭ limba lorŭ, ce constă din sunete şi gesturĭ, şi chiarŭ pretindŭ a înţelege limba unora.

La vremea sa rîsesem multŭ şi bine de aceştĭ domnĭ originalĭ, şi de câte orĭ vedeam vre-o insectă saŭ altŭ animalŭ, totŭ-deauna îmĭ închipuiám lângă ele unŭ englesŭ seriosŭ şi tăcutŭ ficsându-le cu tótă puterea ochilorŭ sĕĭ; şi gândindu-le aceste rîdeam de stam să mĕ prăpădescŭ. Rîsulŭ acesta însă l'am plătitŭ scumpŭ.

Într'o sĕră frumósă mĕ preumblam ocupatŭ cu gânduri de ale mele. De odată însă bróscele din o baltă începŭ unŭ concertŭ înfricoşatŭ, de bietele-mĭ gânduri se împrăştie în tóte părţile lumiĭ. Mĭ-a fostŭ cu neputinţă, să-mĭ maĭ adunŭ gândurile, în loculŭ lorŭ însă mĕ năpădiră altele. Anume îmĭ părea, că vĕdŭ unŭ anglesŭ mare ascultându cu unŭ felŭ de evlavie la acestŭ concertŭ ceracteristicŭ. Deodată însă anglesulŭ îmĭ dispare, şi în loculŭ luĭ mĕ trezescŭ, că scrutezŭ eŭ însu-mĭ să aflŭ înţĕlesulŭ sunetelorŭ, ce dădeaŭ afurisitele de brósce. Sunetele cele maĭ gróse îmĭ părea, că le dădeaŭ bróscele maĭ bĕtrâne, cari povestiaŭ şi cântaŭ faptele strămoşilorŭ sĕĭ, tocmaĭ spuneaŭ cum strămoşiĭ lorŭ şĭ-aŭ jertfitŭ viéţa pentru înaintarea omenimiĭ, şi omeniĭ în locŭ se le cinstéscă, născocescŭ pamflete, cum e povestea despre brósca, ce voĭ să se umfle câtŭ unŭ boŭ. Apoĭ se tânguiaŭ pentru nedreptatea ómenilorŭ, şi-ĭ blăstĕmaŭ pentru nerecunoscinţa lorŭ, la ce corulŭ întregŭ rĕspundea prin tânguirĭ şi blăstĕmurĭ nóuĕ.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Obstrucţia se continuă în tótă forma, şi prin acésta situaţia parlamentară devine din ce în ce mai critică. Intrigele, ce se ţesu în contra ministrului Szápáry mai alesu de cătră clica lui Tisza, potu să aibă de resultatu chiar căderea ministerului.

Deputatulu Ugron a interpelatu pre ministrulu-preşedinte în dóue cestiuni de mare însemnătate, şi cu amêndóue s'a făcutu mare svonu. Cea dintâiu interpelaţie a presentat'o referitoru la înoirea alianţei întreite. La acésta a respunsu ministrulu-preşedinte cu tótă hotărîrea, că reînoirea alianţei s'a întîmplatu, şi că alianţa acésta are unu caracteru esclusivu pacînicu şi defensivu.

A dóua interpelaţie a avutu de obiectu demonstraţiunile din Fiume, făcute cu ocasiunea petrecerii Maiestăţii Sale în acelu oraşu. Anume cu ocasiunea aceea Croaţii au demonstratu în contra Magiarilorŭ, şi se ţice, că şi miliţia a luatu parte la acele demonstraţiuni, ma ce e mai multu, unu căpitanu cu numele Uzelac, ar fi ţisu, că elu ar dá bucurosu ordinu, ca să se împusce asupra Ungurilorŭ. Deputatulu Ugron a interpelatu în causa acésta, numindu-lu pre Uzelac „călĕu". Uzelac l'a provocatu pre Ugron la duelu. Acesta la sfatulu deputaţilorŭ n'a primitu provocarea, de-órece astufelu s'ar vătĕmá imunitatea deputaţilorŭ întru împlinirea datorinţelorŭ, ce le au. Acum tótă causa e transpusă comisiunii de imunitate.

Lucrulu s'a încurcatu cu aceea, că colonelulu regimentului, din care face parte căpitanulu Uzelac, a declaratu, că elu împreună cu toţi ofiţerii regimentului împărtăşescu vederile lui Uzelac. Şi ce e mai multu, şi ministrulu Fejérváry să fi declaratu, că elu în denegarea duelului faţă de Uzelac vede o dejosire a corpului ofiţerescu, şi că dacă parlamentulu va decide, ca Ugron să nu se dueleze, elu va abdice atâtu din postulu de ministru, câtu şi dela mandatulu de deputatu.

Să aşteptămu desfăşurarea lucrului.

Anglia.

Abia s'a depărtatu împĕratulu Germaniei, şi ĕră se află unu óspe princiaru la curtea anglesă, anume principele de Neapolu, moştenitorulu tronului italianu. Căldura, cu care a fostu întimpinatu tinĕrulu prinţu din partea lumii oficióse şi neoficióse, este o dovédă despre relaţiunile amicale, ce esistă între Anglia şi Italia. Se asigură chiaru, că aceste dóue state arŭ fi încheiatu o convenţiune referitoru la manţinerea statului quo pre marea mediterană.

România.

În urma mĕsurilorŭ aspre luate de guvernulu rusescu în contra Jidovilorŭ, inmigrarea Evreilorŭ rusesci în ţĕrile învecinate a începutu să ĭea dimensiuni mari. Guvernulu românu voindu să ferĕscă ţĕra de aceşti óspeţi, a dispusu, că de aici în colo să nu se concédă trecerea graniţei române şi întrarea în regatu, decâtu numai la cei ce voru avé pasapórte vidimate din partea agentului diplomaticu românu din ţĕra respectivă, din care voesce cineva să trécă în România.

Bine ar fi, ca şi guvernulu nostru să imiteze acésta dispositie înţeleptă.

Rusia.

Flota francesă de răsboiu a ajunsu în 23 Iuliu în portulu dela Kronstadt, şi a fostu primită din partea floteĭ rusesci precum şi din partea nenumĕratului publicu cu ovaţiuni estraordinare. Manevre, representaţiuni, banchete, soiree, iluminaţiuni şi alte serbări s'au aranjatu: tóte spre a întări relaţiunile amicale dintre cele dóue naţiuni.

Foile comentéză în felurite chipuri acésta demonstraţiune, şi unele vreu să vadă într'însele o dovédă de alianţă. Este însă mai multu ca certu, că până acum celu puţinu între Rusia şi Francia nu esistă nici o alianţă, şi nici nu e probabilu, că se vá închiá.

Se asigură, că Ţarulu ar fi datu ordinu, ca la banchetele, ce se voru dá în onórea óspeţilorŭ francesi, să fie rostite numai câte patru toaste, şi anume pentru Ţarulu, pentru Carnot (nu pentru republică), pentru flota francesă şi pentru flota ruséscă. Asemenea se ţice, că Ţarulu şi-ar fi esprimatu dorinţa, ca în toaste să nu se facă amintire de alte state.

Flota francesă va plecá dela Kronstadt cam pre la 4 a l. c.

Corespondinţe.

I.

Păucenescĭ, la 2 Iuliu 1891.

Domnule Redactoru!

Credu că cu plăcere primiţi câte unu raportu îmbucurătoru despre progresulu făcutu în părţile nóstre pre terenulu socialu, bisericescu şi scolasticu.

De unu şiru de ani încóce în valorosulu nostru districtu protopopescu — alu Ulpieĭ Traiane numitu — bărbaţi cu unu zelu ferbinte pentru redeşteptarea şi înaintarea multu cercatuluĭ poporu românu au dusu în deplinire fapte laudabile, ce promitu multu bine pentru poporulu nostru. Ne cresce inima vĕdĕndu; cum poporulu din ḑi în ḑi se deştéptă şi se intereséză totu mai multu de înaintarea sa pre tóte terenele.

O mişcare viuă s'a pornitu aice, o emulaţiune nobilă s'a stîrnitu între bărbaţii chemaţi a conlucrá din resputeri pentru luminarea poporului. Şi acésta emulaţiune nobilă, acésta mişcare salutară s'a pornitu din partea demnuluĭ nostru capu districtualu, premergĕndu însuşi într'u tóte cu esemple atrăgătóre. Resultate îmbucurătóre au urmatu în curĕndu, astu-felu încâtu putemu afirmá, că atâtu starea bisericelorŭ şi a şcólelorŭ câtu şi a poporului în respectulu culturalu e mai bună ca orĭ şi cându.

Şcólele nóstre confesionale gr.-catolice — precum am observatu şi din strălucitele esamene, ce s'au datu estu anu — cu escepţiunea uneia — avêndu învĕţătorĭ cualificaţi şi conscii de sublima lorŭ misiune, suntu în flóre şi corespundu într'u tóte cerinţelorŭ legale.

Pentru desbaterea cestiunilorŭ bisericescĭ se ţinu în totu anulu adunărĭ preoţescĭ ambulante. Învĕţătoriĭ încă din anulu 1887 se adună pre fie-care anu de mai multe orĭ în conferinţe, ale cărora marĭ binefaceri e superfluu a le mai înşirá. Acestorŭ conferinţe e a se mulţămí în mare parte înfiinţarea „Reuniunii docentale gr.-catolice din jurulu Haţegului".

Totu la iniţiativa zelosului nostru conducătoriu a M. O. D. protopopu Avelu Popu Bociatu s'a înfiinţatu aice unu fondu preoţescu districtualu, care se urcă deja la suma de 270 fl. v. a. La stăruinţele M. O. D. Sale s'a pusu basă unuĭ fondu aşa numitu „alu cultuluĭ", a căruĭ menire e ajutorarea bisericelorŭ misere.

De presentu se elucră statutele fondului învĕţătorescu districtualu, alu căruĭ nobilu scopu e provederea şcólelorŭ misere cu cele de lipsă.

Cununa la tóte s'a pusu însă prin înfiinţarea uneĭ băncĭ poporale sub firma de „Ulpiana asociaţiune de anticipaţiune şi creditu în Grădisce", alu căreĭ primu scopu e ajutorarea poporului prin împrumute eftine şi grabnice şi astu-felu scutirea aceluia de mâna ruinătóre a usurarilorŭ. Acésta bancă îşi începu binefăcătórea activitate în 1-a Ianuariu a. c. sub conducerea M. O. D. Avelu Popu Bociatu ca directoru, Ştefanu Ţarină şi Ianesi Bociatu ca membri în direcţiune, Nicolae Trimbiţoniu comptabilu şi Herman Simon cassariu.

Cine ar fi cutezatu înainte de asta chiaru şi numai cu unu deceniu a nutrí sperarea, că o se avemu asemene institutu încă şi în satulu Grădisce? Acum e adevĕratu, că neamu redeşteptatu. Progresându astu-felu cu devisa: „Dumneḑeu, Regele şi Patria" vomu avé unu falnicu nume şi unu mândru viitoriu.

Aşa să fie!

Stefanu Tiarină.

II.

Căţelulu rom. în 28 Iuniu 1891.

Onorată Redacţiune!

Vinu a vĕ cere ospitalitatea şi a vĕ rugá, să binevoiţi a dá locu în colónele preţuituluĭ ḑiaru „Unirea" comunicatului, ce urméză, prin care în câteva lineamente generale

---

Abia acuma începuĭ să vĕḑu în tótă golătatea nedreptatea făcută bróscelorŭ şi nerecunoscinţa nóstră. Simţulu acesteĭ nedreptăţi şi nerecunoscinţe începu să mĕ persecute pretutindinea, şi îndată ce auḑiam cânteculu bróscelorŭ, nu mai aveam odihnă. Cânteculu lorŭ îmĭ părea şi mai tânguitoru în apropiarea liniilorŭ telegrafice, îmi părea, că le vĕḑu arĕtându cu fală, dar totu-odată şi cu amărăciune la sîrma telegrafică.

Şi ca gândulu nerecunoscinţeĭ să fie şi mai amarŭ, pare că vedeam sîrmele tuturorŭ liniilorŭ telegrafice adunate ghemu în gura uneĭ brósce de baltă, de unde se desfăşură, cum îşi desfăşură şi întinde unu păinginu pânḑa sa.

Munciţu de gânduri de aceste, blăstĕmam pre toţi naturaliştii, cu deosebire pre ceĭ anglesi, că mi-au băgatu gărgăuni în capu, dar fuzădarŭ cercam să scapu.

Trecu multă vreme, până îmĭ veni unu gându mântuitoru. Anume am făcutu juruinţă, că de voiu mai trăí până în 1990, voiu serbá aniversarea de 200 de anĭ a evenimentului memorabilu cu tótă solemnitatea, voiu ţiné prelegerĭ publice, voiu stărui — după puterĭ, — ca funcţionariĭ dela oficiile telegrafice şi telefonice, şi toţi ceĭ ce-şi câştigă pânea prin electricitate, să pórte pre gulerŭ, ca semne distinctive, câte o pereche de brósce făcute din mĕtase. Cu unu cuvîntu promis'am sarea şi marea, şi — de atuncĭ am pace. O singură gróză mai am, nu cumva să trăescu până la an. 1990.

voiŭ schiţá obiectele desbătute în decursulŭ conferinţeĭ preoţescĭ din tractulŭ protopopescŭ alŭ Crasneĭ, ţinută la 23 Iuniŭ st. n., a treia ḑi de Rusaliĭ în parochia Cizerŭ.

La 8 óre diminéţa s'a celebratŭ s. Liturgie pontificândŭ R. D. Alimpiŭ Barboloviciŭ, vicarulŭ Silvanieĭ şi protopopŭ alŭ Crasneĭ, asistatŭ de întregŭ clerulŭ tractualŭ în numĕrŭ de 12 inşi. La finea sânteĭ Liturgiĭ cooperatorulŭ din Căţelulŭ românŭ, Graţianŭ Flonta, a ţinutŭ o cuvîntare sacrá arĕtândŭ, cá precum Domnulŭ Christosŭ, sânţiĭ Apostoliĭ şi martiriĭ creştiniĭ aŭ avutŭ sá sufere persecutárĭ pentru mărturisirea adevĕrurilorŭ de credinţă, aşa aŭ şi aḑi sá îndure păzitoriĭ credinţeĭ góne şi asuprele pentru mărturisirea şi apĕrarea credinţeĭ lorŭ.

După o pausá de $^1/_2$ de óră preoţiĭ s'aŭ întrunitŭ la şedinţa deschisá de Magnificenţa sa dlŭ vicarŭ prin unŭ discursŭ elocuentŭ şi bine cugetatŭ, care a emoţionatŭ şi entusiasmatŭ în sensulŭ strînsŭ alŭ cuvîntuluĭ inimele cleruluĭ adunatŭ. — Vorbitorulŭ purceḑêndŭ din textulŭ *„Sá fiţi una precum Eŭ şi Tatálŭ una suntemŭ“* arétá scopulŭ conferinţelorŭ, ce culminéză în cimentarea solidarităţiĭ şi iubiriĭ împrumutate dintre clerŭ, de-órece multele şi diferitele pedecĭ, ce le întîmpiná în ḑilele nóstre preoţimea întru împlinirea misiuniĭ sale, numaĭ prin conlucrare comună se potŭ învinge şi delăturá.

Terminându-şĭ oratorulŭ cuvîntarea, între aclamaţiuni de „Sá trăéscă“ dechiará şedinţa de deschisá şi provócă adunarea, sá-şi alégă unŭ notarŭ ad hoc. Prin aclamaţiuni s'a alesŭ clericulŭ absolutŭ I. Moldovanŭ. Apoĭ conformŭ programeĭ se dă cetire disertaţiuniĭ *„Protestantismulŭ consideratŭ în adevĕrata luĭ valóre“*, elaboratŭ prin tinĕrulŭ preotŭ P. Vaida. Disertaţiunea, lucratá cu multŭ studiŭ şi diligínţă, se primesce între operatele bibliotecel tractuale.

După acésta presidiulŭ aduce la cunoscinţa conferinţeĭ starea „Fonduluĭ bibliotecel tractuale“ şi constatá, cá prelângă câteva opurĭ bisericescĭ de valóre, biblioteca dispune de unŭ capitalŭ de 70 fl. v. a. Presidiulŭ maĭ departe referesce despre progresulŭ şi eventualŭ defectele observate în decursulŭ anuluĭ în tractŭ, precum şi despre resultatulŭ esamenelorŭ de vará. Conferinţa cu plăcere ĭea spre cunoscinţă, cá în parochia Stărciŭ se renovéză biserica de pétră, éră în Bănişorŭ se strînge materialulŭ pentru zidirea uneĭ biserice de pétră. — Şcólele şi casele parochiale în totŭ tractulŭ se află în stare bună. — Ce privesce esamenele de vará, ele încá aŭ fostŭ bune, afará de celŭ din Malŭ, Seredeiŭ şi Marinŭ, în carĭ şcóle de vre-o câţiva anĭ nu s'a constatatŭ nicĭ unŭ progresŭ. — Grădinĭ de pomăritŭ se află în totŭ tractulŭ, afará de Marinŭ şi Horoatŭ. Se distinge cu deosĕbire grădina de pomăritŭ din Căţelulŭ românŭ, fiindŭ cultivatá sistematicŭ, parte cu pomĭ nobilĭ, parte cu legume.

Cu durere se constatá în conferinţă, cá concubinatele pre lângă totŭ zelulŭ preoţimiĭ desvoltatŭ spre a le stirpí, neîntimpinându-se mână de ajutorŭ dela forurile civile, pre ḑi ce merge se înmulţescŭ. Celea maĭ multe pentru impedimentulŭ civilŭ alŭ miliţieĭ nu se potŭ convalidá în matrimoniŭ legiuitŭ.

Totŭ-odatá conferinţa cu bucurie află, cá maĭ în tóte parochiile şi filiile aparţinĕtóre tractuluĭ acestuia s'aŭ înfiinţatŭ grânare bisericescĭ, aşa spre es. în Bănişorŭ se află în grânarŭ 566 merţe de bucate, în Căţelulŭ rom. 200, în Marinŭ 200, în Cizerŭ şi Boianŭ 120, în Stărciŭ 80, în Pria 37, în Malŭ 23, în Sĕrbĭ 28, în Sigŭ 60, în Banŭ 64, în Crasna 110. Nu se află grânare în Peceiŭ, Hurezŭ şi Horoatŭ, s'aŭ provocatŭ însá prin presidiŭ preoţiĭ respectivĭ, sá facá paşiĭ de lipsá pentrŭ înfiinţarea atarorŭ grânare, ca pre viitorŭ sá avemŭ de unde acoperí lipsele, ce se ivescŭ la bisericele, şcólele şi parochiile nóstre, carĭ astădĭ în cea maĭ mare parte se susţinŭ numaĭ din repartiţia cea atâtŭ de odiósá pentru poporulŭ nostru sĕracŭ.

Cu acéstă ocasiune s'a discutatŭ şi *„Proiectulŭ regulamentuluĭ grânaruluĭ bisericescŭ“* elaboratŭ pentru administrarea grânaruluĭ bisericescŭ din Căţelulŭ românŭ; şi s'a decisŭ, ca proiectulŭ respectivŭ sá se dea uneĭ comisiunĭ, carea pre basa aceluĭ proiectŭ sá compunĕ unŭ „Statutŭ de administrare a grânarelorŭ“ pentru tóte parochiile din tractŭ, care apoĭ sá se pótă aprobá din partea măritului Ordinariatŭ diecesanŭ.

Vine pre tapetŭ causa *„colecteĭ crucerului“* iniţiatá de „Unirea“, ceea ce ca unŭ postulatŭ recerutŭ de împrejurările critice, în carĭ se află şcólele nóstre confesionale, şi ca unŭ mijlocŭ salutarŭ, prin care cu timpulŭ se vorŭ salvá interesele nóstre bisericescĭ-şcolare, se primesce cu unanimitate în principiŭ; ce se ţine însá de modalitatea administrărĭĭ fonduluĭ respectivŭ, după ce conferinţa află de necesitate imperativă a se convocá în celŭ maĭ apropiatŭ timpŭ în *Şimleulŭ Silvanieĭ* — reşedinţa Vicaruluĭ Silvanieĭ — unŭ *sinodŭ vicarialŭ* pentru desbaterea maĭ multorŭ cause de interesŭ bisericescŭ-şcolasticŭ, — conferinţa comite respectivuluĭ sinodŭ vicarialŭ elaborarea unuĭ „Statutŭ“, ce apoĭ va stătorí modalitatea administrărĭĭ fonduluĭ, ce se va creá din crucerĭĭ colectaţĭ pentru întregŭ vicariatulŭ Silvanieĭ. Pentru representarea tractuluĭ cu votŭ decisivŭ la susŭ ḑisulŭ Sinodŭ se alegŭ cu unanimitate O. Dnĭ I. Moldovanŭ protop. onor., Niculae Popŭ şi Graţianŭ Flonta, preoţĭ tractualĭ.

După acésta alegêndu-se disertantele conferinţeĭ viitóre în persóna preotuluĭ din Cizerŭ A. Orianŭ, şi concionatorulŭ Nicolaŭ Popŭ| preotŭ în Sigŭ, nefiindŭ alte obiecte de pertractatŭ, şedinţa cu implorarea charuluĭ cerescŭ preste lucrările conferinţeĭ se ridică prin presidiŭ la 2 óre după amédĭ.

G. Flonta,
coop. par.

Convocare.

P. T. Domnĭ membri aĭ Asociaţiuniĭ transilvane pentru literatura română şi cultura poporuluĭ românŭ din despărţĕmêntulŭ XXV, cu onóre suntŭ invitaţĭ a participá la adunarea cercuală, care se va ţiné în şcóla gr.-cat. din M.-Ludoşŭ la 10 Aug. 10 óre a. m.

M.-Ludoşŭ, 28 Iuliŭ 1891.

Nicolaŭ Solomonŭ, directorŭ. **G. Florianŭ,** actuarŭ.

Mulţămită publică.

Se aduce cea maĭ ferbinte mulţămită acelorŭ marinimoşĭ donătorĭ, carĭ aŭ concursŭ cu ofertele lorŭ la înzestrarea internă a bisericeĭ din Sigetŭ şi la cumpĕrarea unuĭ harmoniŭ vicarialŭ.

Pentru înzestrarea internă a bisericeĭ din Sigetŭ a oferitŭ: Sp. D. Iuliŭ Vinţiŭ pretore în Dragomirescĭ 100 fl. Preastimata Dómnă de Vinţiŭ 1 tapetŭ fórte frumosŭ. Dela o nuntă din Calinescĭ 10 fl. Titŭ Budŭ 40 fl. M. O. D. Stefanŭ Popŭ parochŭ în Budescĭ 10 fl. D. Georgiŭ Popŭ vigilŭ de pădure în Budescĭ 1 fl. D. Dumitru Mihali docente în Budescĭ 1 fl. O. D. Antoniŭ Serbacŭ capelanŭ în Vadŭ 1 fl. Laolaltă 163 fl.

Pentru harmoniulŭ vicarialŭ a oferitŭ: Bisericele şi Clerulŭ din districtulŭ Mara 23 fl. Clerulŭ din distr. Sigetuluĭ 9 fl. Poporeniĭ din S. Slatină 7 fl. 5 cr. O. D. Ilie Mosolygó capelanŭ în Borşa 3 fl. Poporeniĭ din Bocicoelŭ 2 fl. Biserica din Budescĭ 3 fl. O. D. Gregoriŭ Belea prefectŭ alŭ convictuluĭ 1 fl. Laolaltă 48 fl. 5 cr.

Titŭ Budŭ,
adm. of. vic. din Maram.

Noutăţĭ.

Din Archidiecesă. Dlŭ *Iacobŭ Mureşanŭ*, fostŭ profesorŭ provisorŭ de musică la gimnasiulŭ românŭ gr. cat. din Blaşiŭ, este numitŭ profesorŭ de musică definitivŭ.

Denumire. Dlŭ Dr. *Adrianŭ Nistorŭ*, fostŭ notarŭ la tribunalulŭ din Zombor, este numitŭ subjude la judecătoria cercuală din Bichişŭ-Ciaba. Noŭ-denumitulŭ este nepotŭ alŭ Escelenţeĭ Sale I. P. D. Metropolitŭ Dr. Ioanŭ Vancea. Felicităm şi noĭ pre tinĕrulŭ şi talentatulŭ juristŭ şi-ĭ dorimŭ cele maĭ strălucite succese pre cariera alésă.

Conferinţa de primăvară a preoţilorŭ gr. cat. din *tractulŭ protopopescŭ alŭ Eriului* (diecesa Gherleĭ) s'a ţinutŭ la 23 Iuniŭ a. c. în comuna Cigŭ, sub presidiulŭ M. O. D. Protopopŭ Vasiliŭ Vancai. De notarŭ alŭ conferinţeĭ fu alesŭ preotulŭ A. Bălibanŭ, ér preotulŭ din Cigŭ Gr. Popŭ a cetitŭ o disertaţiune despre „mărturisire“. S'a decisŭ, ca toţĭ preoţiĭ tractualĭ sá prenumere „Unirea“ pre semestrulŭ alŭ II-lea a. c. solvindu-se abonamêntulŭ din cassa bisericelorŭ respective. M. O. D. protopopŭ a îndemnatŭ clerulŭ, sá înfiinţeze magazine bisericescĭ de bucate, acolo unde nu suntŭ încá. Se decide ca în întregŭ tractulŭ sá se facá istoricŭ parochiilorŭ.

Nenorocire. La 22 l. tr. pre la 6 óre d. a. s'a surpatŭ turnulŭ bisericeĭ gr. cat. române din satulŭ Slatina (în Maramurĕşŭ), rănindŭ greŭ pre vre-o 15 lucrătorĭ. Biserica s'a edificatŭ pre spesele Escelenţeĭ Sale P. S. D. Episcopŭ de Oradea-mare Mihailŭ Pavelŭ şi erá terminată pre timpulŭ catastrofeĭ, aşteptându-se numaĭ consacrarea eĭ. Dauna causată se urcă la 6000 fl. Trista întîmplare a făcutŭ asupra preagenerosuluĭ Archiereŭ o impresiune durerósă.

Ruptură de norŭ. În 19 Iuliŭ asupra comunelorŭ Fărăŭ şi Heria (comitatulŭ Albeĭ infer.) s'a descărcatŭ o ploe torenţială împreunată cu ruptură de norĭ, care a causatŭ daune fórte marĭ. Umflându-se văile, fênulŭ de pre luncĭ a fostŭ mânatŭ în Murĕşŭ, ér cucuruzele aŭ fostŭ noroite.

Teatru germânŭ în Budapesta. Germâniĭ din capitala Ungarieĭ aŭ cerutŭ dela consiliulŭ comunalŭ concesiunea de a ridicá unŭ noŭ teatru germânŭ în Budapesta. Dar neobţinêndŭ încuviinţarea cereriĭ lorŭ din partea consiliuluĭ comunalŭ, dînşiĭ aŭ recursŭ la Maiestatea Sa Monarchulŭ pentru dobândirea concesiuniĭ dorite. Rugarea îndreptată cătră Monarchulŭ între alţiĭ aŭ subscris'o concesionarulŭ L. Lesser şi baronulŭ Kochmeister. Asupra acestora se îndréptă acum tótă ura şi mânia foilorŭ magiare şi jidane din Budapesta, pentru-cá aceia aŭ avutŭ órba cutezare de a cere, sá se ridice în capitala Ungarieĭ unŭ institutŭ culturalŭ germânŭ.

Cholera, care de maĭ multe sĕptĕmânĭ grasézá în Siria şi Hedjas, ĭea dimensiunĭ totŭ maĭ marĭ. Epidemia seceră fórte multe victime cu deosĕbire în Aleppo, în Mecca şi jurŭ. La Mecca aŭ muritŭ până acum de cholerá la 5000 de persóne. Consiliulŭ sanitarŭ internaţionalŭ în şedinţa dela 21 Iuliŭ a hotărîtŭ luarea celorŭ maĭ stricte mĕsurĭ, pentru ca epidemia sá nu se propage. Năile şi călătoriĭ, ce vinŭ dela ţinuturile infectate, aŭ sá se supunĕ uneĭ carantine de maĭ multe ḑile. În Mecca, unde fanatismulŭ mohamedanŭ nu sufere întrarea creştinilorŭ, consiliulŭ sanitarŭ nu póte ajutá nimica.

Casuri de mórte. *Demetriŭ Teslovanŭ*, preotŭ deficientŭ în Valea-Jidanuluĭ, a repausatŭ la 9 Maiŭ a. c. în etate de 81 de anĭ. — *Gavrilŭ Popoviciŭ*, preotŭ în Agrişŭ, tr. Almaşuluĭ, a repausatŭ la 20 Iuniŭ a. c. în etate de 80 de anĭ. *In vecĭ amintirea lorŭ!*

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mihaílŭ Eminescu.

Studiŭ criticŭ.

(Continuare.)

Dlŭ Maiorescu în 1889 s'a aflatŭ îndemnatŭ a mai scrie unŭ panegirŭ asupra luĭ Eminescu. Părțile bune, ce le află dlŭ Maiorescu în Eminescu, suntŭ tare puține și de și mai puțină valóre, și chiarŭ pentru aceea nu suntŭ de locŭ în proporțiune cu laudele, ce le încărcá pre elŭ. Ma dlŭ Maiorescu recunósce, că poesiile cele mai marĭ aluĭ Eminescu suferŭ de defecte și imperfecțiunĭ, poesiile acele, pre carĭ cei fanatisați de cultulŭ luĭ nu se sfiescŭ a le aseměná spre scandalulŭ lumiĭ literare cu productele cele mai clasice ale Grecilorŭ antici. De lucrurĭ de aceste póte că se îngrețoșézá chiar și dlŭ Maiorescŭ.

Și cu tóte aceste fanatismulŭ cultuluĭ luĭ Eminescu a trebuitŭ să ajungă acolo, unde a ajunsŭ. Căci dacă dlŭ Maiorescu, care se bucură de o védă așa frumósă în România, susține despre Eminescu, că numaĭ elŭ *„a pututŭ ajunge la cea mai limpede espresie a unorŭ cugetări de adâncă filosofie“*,[1]) atunci nu e mirare, că se află ómenĭ, carĭ nisce poeme de-aluĭ Eminescu confuse și lipsite de orĭ ce farmecŭ, frumseță și grație, ca: *Egipetulŭ, Angerŭ și Demonŭ, Calin, Lucéfĕrulŭ* și altele, nu se genézá ale aseměná cu ce are mai admirabilŭ literatura antică grecéscă, pre carea altcum póte nu o cunoscŭ decâtŭ după nume. Dacă dlŭ Maiorescu spre a-și probá tesa sa despre *„adânca filosofie“* aluĭ Eminescu citézá în panegirulŭ sĕŭ cosmogonia cea confusă din satira I ca unŭ modelŭ de *„filosofie“* și de *„espresie limpede“*, atunci de ce să ne mirămŭ, dacă alțiĭ mai radicalĭ ca dlŭ Maiorescu vĕdŭ prin Eminescu totŭ *„filosofie adâncă“* și acolo, unde asemene nu e nimicŭ.

Étă pentru ce trebue să ne ocupămŭ puținŭ cu cosmogonia acésta aluĭ Eminescu atâtŭ de lăudată și admirată de dlŭ Maiorescu. Maĭ întâiŭ o reproducemŭ aicĭ întrégă:

»La 'nceputŭ, pre cândŭ ființă nu erá nicĭ neființă,
»Pre cândŭ totulŭ erá lipsă de viéță și voință,
»Cândŭ nu s'ascundeá nimica, deși totŭ erá ascunsŭ,
»Cândŭ pĕtrunsŭ de sine însu-și, odihneá celŭ nepĕtrunsŭ,
»Fù prăpastie? genunŭ? Fù noianŭ întinsŭ de apă?
»N'a fostŭ lume pricepută, și nicĭ minte s'o pricépă,
»Căci erá unŭ întunerecŭ ca o mare făr' o radă,
»Dar nicĭ de vĕdutŭ nu fuse, și nicĭ ochiŭ care s'o vadă.
»Umbra celorŭ nefăcute nu 'ncepuse-a se desface,
»Și în sine împăcată stăpânea eterna pace!
»Dar deodat' unŭ punctŭ se mișcă . . . celŭ întâiŭ și singurŭ! Étă-lŭ
»Cum din caos face mumă, éră elŭ devine tatălŭ.
»Punctu-acela de mișcare, multŭ mai slabŭ ca bóba spumeĭ,
»E stăpânulŭ fără marginĭ preste marginile lumiĭ.
»De-atuncĭ negura eternă se desface în fășiĭ,
»De atuncĭ résare lumea, luna, sóre și stihiĭ. [2])

Acum precum póte vedé numaĭ decâtŭ orĭ cine, tótă cosmogonia acésta este mai multŭ confusă decâtŭ filosofică, și afară de aceea și „însghiebată“ din mai multe sisteme, dintre carĭ unele fórte baroce, carĭ apoĭ la olaltă formézá unŭ totŭ și mai barocŭ. Îndată versulŭ întâiŭ:

„La 'nceputŭ, precândŭ ființă nu erá nicĭ neființă“,

cuprinde descriere, care vine înainte în cosmogoniile indice.

Versulŭ alŭ doilea

„Precândŭ totulŭ erá lipsă de viéță și voință“

ne revócă în minte teoria filosofică aluĭ Schopenhauer despre *„voință“* ca *„das Ding an sich“*, care Kant nu-lŭ putŭ află și fù „reservatŭ“ luĭ Schopenhauer.

Versulŭ alŭ treilea și alŭ patrulea

„Cândŭ nu s'ascundeá nimica, deși totŭ erá ascunsŭ,
„Cândŭ pĕtrunsŭ de sine însu-și odihnea celŭ nepĕtrunsŭ“

suntŭ cuvinte góle, polilogismŭ saŭ palavre, cum dicŭ în România.

Versulŭ alŭ cincilea

„Fù prăpastie? genunŭ? Fù noianŭ întinsŭ de apă?“

érăși e din cosmogonia indiană, care însă ne revócă în memorie și pre Tohu va bohu din Sânta Scriptură și pre: „Prima fuit rerum confusa sine ordine moles“ aluĭ Ovidiŭ.

Versulŭ alŭ șeselea

„N'a fostŭ lume pricepută, și nicĭ minte s'o pricépă“

puteá rĕmâné cu totulŭ afară, după ce a dișŭ în versulŭ întâiŭ, că pre atuncĭ nu erá ființă nicĭ neființă. Totŭ asemene puteaŭ rĕmâné afară și versulŭ alŭ șeptelea, alŭ optulea, alŭ nóuĕlea și alŭ decelea, cu atâtŭ mai virtosŭ, că dicerile: *„întunerecŭ ca o mare făr' o radă“*, *„umbra celorŭ nefăcute“* și *„pace în sine împăcată“* suntŭ ridicule.

Vine apoĭ versulŭ alŭ unspredecelea și alŭ doispredecelea:

„Dar de-odat' unŭ punctŭ se mișcă, .. celŭ întâiŭ și singurŭ! Étă-lŭ
„Cum din caos face mumă, éră elŭ devine tatălŭ.
. . . . . .
„De atuncĭ résare lumea, luna, sóre, și stihiĭ.“

Minunată filosofie! În caos se mișcă unŭ punctŭ, și din mișcarea acésta se nasce lumea. Heĭ! dar cine a mișcatŭ punctulŭ acela? Dacă filosofulŭ nu ne spune, că cine a mișcatŭ punctulŭ acela, tótă filosofia luĭ nu plătesce nimica.

Vrêndŭ nevrêndŭ ne vine în memorie cosmogonia anticilorŭ atomiștĭ elinĭ, carĭ esplicaŭ universulŭ din aceea, că din întîmplare órbă căděndŭ atomiĭ prin spațŭ s'a lovitŭ unulŭ de celŭ de lângă elŭ, acesta de altulŭ, și așa mai departe, până ce din ciocnirea acésta, ce a luatŭ în atomĭ dimensiunĭ totŭ mai marĭ, s'a născutŭ universulŭ. Póte că și Eminescu la acésta a reflectatŭ. Întîmplarea órbă însă nu póte esplicá universulŭ. Întîmplarea órbă însemnă o întîmplare, a căreĭ causă nu o cunóscemŭ, éră nu o întîmplare fără causă. Și așa precum anticilorŭ materialiștĭ-atomiștĭ li-s'a pusŭ întrebarea, că ce a fostŭ causa, de atomulŭ acela s'a ciocnitŭ de celŭ de lângă elŭ și a născutŭ „confusiunea“ aceea, ce se chiamă universŭ, așa îĭ punemŭ și luĭ Eminescu întrebarea, că ce a fostŭ causa, de s'a mișcatŭ întâiŭ și singurŭ punctulŭ acela *„multŭ mai slabŭ ca bóba spumeĭ“*, și totuși *„stăpânŭ preste marginile lumiĭ“?* Anticiĭ atomiștĭ aduși în confusiune aŭ alergatŭ la o altă ipotesă, anume, că atomiĭ mai greĭ căděndŭ mai iute aŭ ajunsŭ pre ceĭ mai ușorĭ, și așa s'a întîmplatŭ o ciocnire generală. [1]) Nicĭ acestŭ résponsŭ nu corĕspunde fisiceĭ de astădĭ, însă totuși bieții s'aŭ încercatŭ a résponde și a-și rotundĭ speculațiunea filosofică. Eminescu însă filosofându „adêncŭ“ nu ne dă nicĭ unŭ résponsŭ la ceea ce e lucrulŭ de căpetenie în tótă cosmogonia luĭ filosofică, ci aștéptă dela noĭ, să-ĭ credemŭ absurditatea, că în caosŭ s'a mișcatŭ unŭ punctŭ de sine, fără causă, și de atuncĭ *„résare lumea“*. Dacă pre dlŭ Maiorescu îlŭ mulțămesce o atare filosofie, ma o și admiră, nu-ĭ stricămŭ plăcerea. Noĭ dicemŭ atâta, că Eminescu în tóte versurile aceste a datŭ proba cea mai evidentă de o cugetare confusă, și chiar pentru aceea n'a dișŭ nimica în ele. Dacă Eminescu ar fi studiatŭ cum se cuvine cosmogoniile indiane, cum se susține despre elŭ, și de acolo și-ar fi formatŭ o abstracțiune filosofică, atunci n'ar fi ajunsŭ la cosmogonia acésta absurdă, ci de securŭ la cosmogonia creștină, cu carea cele indice în ultimele consecințe aŭ fórte multă aseměnare, încâtŭ și ele suntŭ o relicuie deși desfigurată a tradițiuniĭ primitive a genuluĭ omenescŭ. [2])

Dlŭ Gherea la pag. 25 din criticele sale face luĭ Eminescu imputare, că de ce a pusŭ în versurĭ „cosmogonia indică“ și nu cea modernă cu concepția eĭ despre *„mișcarea eternă“*.

Dlŭ Gherea deși e tare cetitŭ și tare destru în arta de a scrie, totuși nu a vĕdutŭ, că cu concepția *„modernă“* despre *„mișcarea eternă“* póte fi vorba despre originea unuĭ sistemŭ, bună-óră a celuĭ solarŭ, nu póte fi vorba însă despre originea lumiĭ. Căci dacă mișcarea e *„eternă“*, atuncĭ și lumea e *„eternă“*, și de unŭ începutŭ alŭ eĭ nu póte fi vorbă. Și Eminescu aicĭ, precum e evidentŭ, nu a voitŭ a descrie originea sistemuluĭ solarŭ, ci a lumiĭ.

Apoĭ concepția *„modernă“* pespre *„mișcarea eternă“* chiar în urma progreselorŭ fisice de astădĭ devine din ce în ce totŭ mai nemodernă. Căci dlŭ Gherea de securŭ va fi auditŭ de procesulŭ fisicŭ din natură, după care căldura în continuŭ se străformă în mișcare mecanică, și mișcarea mecanică în căldură. Însă căldura născută din mișcarea mecanică nu totŭ-deauna se preface érăși întrégă în mișcare mecanică. Mergêndŭ totŭ astŭ-felŭ lucrulŭ, universulŭ trebue să ajungă la unŭ punctŭ, cândŭ tótă mișcarea mecanică se va preface în căldură, și atuncĭ ecuilibrându-se tóte diferințele de căldură, în universŭ va fi unŭ repausŭ alŭ morțiĭ, *„mișcarea eternă“* va avé unŭ capetŭ, de unde de sine urmézá, că *„mișcarea eternă“* a trebuitŭ să aibă și unŭ începutŭ. Totŭ procesulŭ acesta se cuprinde în legea chiarŭ *„modernă“* a fisiceĭ, că: „entropia universuluĭ tinde spre unŭ maximŭ“. Și ca să se vadă, că concepția „modernă“ despre „mișcarea eternă“ câtŭ de nemodernă începe a fi, citămŭ aicĭ chiar cuvintele alorŭ doĭ fisicĭ moderni, anume Helmholtz, care în scrierea sa „Ueber die Wechselwirkung der Kräfte“ scrie astŭ-felŭ: „Wenn das Weltall ungestört dem Ablaufe seiner physikalischen Prozesse überlassen wird, wird endlich aller Kraftvorrath in Wärme übergehen, und alle Wärme in das Gleichgewicht der Temperatur kommen. Dann ist jede Möglichkeit einer weiteren Veränderung erschöpft, dann muss vollständiger Stillstand aller Naturprozesse von jeder nur möglichen Art eintreten.“ [1]) Și Fick, care în scrierea sa „Die Naturkräfte in ihrer Wechselbeziehung“ scrie: „Wir sehen uns somit vor folgende bedeutsame Alternative gestellt. Entweder sind bei den höchsten, allgemeinsten und fundamentalsten Abstractionen der Naturwissenschaft wesentliche Punkte übersehen, oder — wenn diese Abstractionen vollkommen streng und allgemein gültig sind — dann kann die Welt nicht von Ewigkeit her da sein, sondern sie muss in einem von heute nicht unendlich entfernten Zeitpunkt durch ein in der Kette des natürlichen Causalnexus nicht begriffenes Ereigniss, d. h. durch einen Schöpfungsakt entstanden sein.“ [2]) Éră legea entropieĭ o póte află esplicată tare bine în „Lehrbuch der Physik“ de Dr. Paul Reisz.

Amŭ virtŭ lucrurile aceste aicĭ, pentru ca să se védă, ce ideĭ filosofice materialiste suntŭ prin cercurile, pentru carĭ Eminescu e unŭ „geniŭ“. Materialismulŭ, care în lume nu cunósce Dumnedeŭ, nu sufletŭ, ci numaĭ materie, are adepți și prin alte țĕrĭ, Ger-

---

[1]) Convorbirĭ lit. Nr. 8—1889 pag. 641.

[2]) Eminescu Poesie pag. 237.

[1]) Lange »Geschichte des Materialismus«.

[2]) Vedi Lücken »Die Traditionen des Menschengeschlechtes«.

[1]) Dacă universulŭ își va urmá neconturbatŭ cursulŭ proceselorŭ sale fisicale, în urmă tóte puterile se vorŭ străformá în căldură, și tótă căldura va ajunge în unŭ ecuilibriŭ de temperatură. Atuncĭ va fi desĕcată orĭ ce posibilitate a uneĭ schimbărĭ mai departe, atuncĭ vorŭ trebuĭ să stea în locŭ tóte procesele natureĭ, de orĭ și ce genŭ ar fi acelea.

[2]) Noĭ ne vedemŭ puși înaintea uneĭ alternative de mare momentŭ. Saŭ furĕ trecute cu vederea puncte esențiale în abstracțiunile cele mai înalte, mai generale și mai fundamentale ale sciinței natureĭ, saŭ dacă abstracțiunile aceste suntŭ depline, stringente și cu valóre universală, atuncĭ lumea nu póte fi eternă, ci a trebuitŭ să se nască prin o întîmplare necuprinsă în catena necesuluĭ causalŭ și în unŭ timpŭ nu infinitŭ departe de celŭ de astădĭ; va să dică a trebuitŭ să se producă prin unŭ actŭ de creațiune.

mania, Italia, Francia, Anglia. Nu şi-a pututŭ însă nicăirĭ câştigá mai multă valóre, decâtŭ valórea unuĭ sistemŭ filosoficŭ. În cercurile Eminesciane însă trece de o invenţiune modernă neresturnabilă, câtŭ dlŭ Gherea, Petraşcu şi alţiĭ fórte desŭ nice nu mai vorbescŭ despre sufletulŭ omuluĭ, ci numaĭ despre „creriĭ“ omuluĭ ca causă a tuturorŭ fenomenelorŭ psichice ca şi Eminescu, care îşĭ cércă lumea în *„obositulŭ creerŭ“*. Cercurile aceste ar' face tare bine, dacă şĭ-ar' luá la inimă ceea ce a scrisŭ unŭ mare naturalistŭ, berlinesulŭ Du Bois Reymond în disertaţiunea „Ueber die Grenzen des Naturerkennens“ = despre marginile cunoscinţeĭ naturelĭ, ţinută în congresulŭ naturaliştilorŭ la an. 1872, care deşi de renume europénŭ pre terenulŭ sciinţelorŭ fisice, nice pre departe nu este aşa escentricŭ în preţuirea resultatelorŭ „moderne“ ale fisicelĭ, ceea ce a esprimatŭ chiarŭ prin cuvintele unuĭ mare bărbatŭ luate de motto: „In Nature's infinite book of secrecy, a little we can read.“ [1]) Éră dacă odată cercurile aceste aŭ juratŭ pre positivismulŭ francesuluĭ August Comte, care crede, că din legile materieĭ se vorŭ puté esplicá óre cândŭ prin progresulŭ sciinţelorŭ şi fenomenele sufletescĭ, atunci să aştepte celŭ puţinŭ până atunci, şi să nu se grăbéscă cu anticiparea. [2]) În atarĭ cercurĭ altcum nu e mirare, că unŭ Eminescu trece de „geniŭ“.

Totŭ asemene lipsă de cugetare sănĕtósă, de unde se esplică lipsa de armonie, naturalitate, rotundire şi consecinţă la Eminescu, aflămŭ şi în celelalte poesiĭ a luĭ. În „rugăciunea unuĭ dacŭ“ tóte dorinţele daculuĭ suntŭ aşa de nefirescĭ, câtŭ rugăciunea întrégă mai bine ar meritá numele de rugăciunea unuĭ nebunŭ. Căcĭ óre este-l mintea la locŭ aceluia, care se rógă, ca Dumneḑeŭ:

»Să blasteme pre orĭ cine de mine-o avé milă,
»Să binecuvinteze pre celŭ ce mĕ împilă,
»S'asculte orĭ ce gură, ce-ar vré, ca să mĕ rîdă,
»Puterĭ să pue 'n braţulŭ, ce-ar vré să mĕ ucidă.
»Şi-acela între ómenĭ devină celŭ întâiŭ,
»Ce mĭ-ar răpí chiar pĕtra, ce-oiŭ pune-o căpĕtâiŭ.
»Străinŭ şi făr' de lege de voiŭ murí atunce,
»Nevrednicu-mĭ cadavru 'n uliţă-lŭ arunce,
»Si-aceluia, Părinte, să-l daĭ corónа scumpă,
»Ce o s'amuţe cânil, ca inima-mĭ s'o rumpă,
»Ér celuĭ ce cu petrĭ mĕ va isbí în faţă,
»Îndură-te, stăpâne, şi-l dă pre vecĭ viéţă.«

Şi apoĭ ca totŭ lucrulŭ să fie şi maĭ caoticŭ, pune în gura daculuĭ ideĭ creştine despre Dumneḑeŭ luate din sânta liturgie, cum suntŭ:

„Susŭ inimile vóstre, cântare aduceţi-i!
„Elŭ este mórtea morţiĭ şi învierea vieţiĭ!“

Şi aceste apoĭ le amestecă cu ideĭ panteistice de aluĭ Spinoza ca cele din versulŭ:

„Căcĭ unulŭ eraŭ tóte şi tóte eraŭ una“,

şi apoĭ mórtea şĭ-o poftesce în înţelesulŭ materialismuluĭ modernŭ aluĭ Büchner, Moleschott şi alţiĭ prin versulŭ:

„Şi 'n stingerea eternă disparŭ fără de urmă“,

şi ca caosulŭ să fie deplinŭ, daculŭ se rógă la Dumneḑeŭ ca la unŭ ḑeŭ homericŭ supusŭ la „ură şi blăstĕmurĭ“ numaĭ din capriciŭ şi simpatie saŭ antipatie omenéscă cătră cineva, prin versulŭ

„Spre ură şi blăstĕmurĭ aşĭ vré să te înduplecŭ“.

Acum să-şĭ închipuéscă cetitoriĭ pre unŭ dacŭ, care îşĭ compune o rugăciune din Evangeliŭ, din Spinoza, din Büchner şi din Homer, şi apoĭ îşĭ vorŭ puté face idee despre labirintulŭ, ce a fostŭ în capulŭ bietuluĭ Eminescu.

Încă şi maĭ nelogică, nenaturală şi în contrastŭ cu tóte ideile nóstre omenescĭ corecte despre Dumneḑeŭ şi diavolulŭ este poesia: *„Angerŭ şi demonŭ“* confusă şi încurcată ca nodulŭ gordianŭ. Şi în acésta Eminescu a decopiatŭ numaĭ fórte rĕŭ o idee, ce o a aflatŭ în „Faust“ aluĭ Goethe, căcĭ laudele unora l'aŭ făcutŭ pre bietulŭ omŭ să umble a imitá pre geniiĭ ceĭ maĭ marĭ aĭ omenimiĭ.

[1]) Noĭ putemŭ cetí puţinŭ în cartea infinită a secretelorŭ naturelĭ.

[2]) A se vedé abstrusulŭ opŭ aluĭ Comte »Cours de philosophie positive«, éră mai pre scurtŭ Littré »De la philosophie positive«.

Cândŭ Faust aluĭ Goethe ajunge în Paradisŭ, îĭ cântă îngeriĭ:

„Wer immer strebend sich bemüht,
„Den können wir erlösen.“ [1])

Şi aşa Faust deşi condusŭ de diavolulŭ Mephistofeles a gustatŭ tóte plăcerile lumescĭ, totuşi a ajunsŭ la mântuire, la împăcare cu Dumneḑeŭ, pentru-că întrégă viéţa sa s'a nevoitŭ spre ceva în credinţă bună. După norma luĭ Dr. Faust purtatŭ de diavolulŭ Mephistofeles a voitŭ să-şĭ croéscă şi Eminescu demonulŭ sĕŭ. Demonulŭ luĭ Eminescu însă e unŭ blăstĕmatŭ şi jumĕtate tótă viéţa, căcĭ însu-şĭ ne spune:

„Am voitŭ viéţa 'ntrégă să potŭ rescolá poporulŭ
„Cu gândirile-mĭ rebele contra ceruluĭ deschisŭ“,

şi cu tóte aceste şi blăstĕmatulŭ acesta de demonŭ aluĭ Eminescu s'a mântuitŭ ca şi Faust, care a fostŭ în credinţă bună, ma s'a împăcatŭ cu Dumneḑeu fără să-şĭ recunóscă greşéla baremŭ, căcĭ despre Dumneḑeŭ ne spune, că

„Elŭ n'a voitŭ să condamne pre demonŭ, ci a trimisŭ
„Pre unŭ îngerŭ să mĕ împace şi 'mpăcarea e amorulŭ.“

Niciĭ unŭ atare Dumneḑeŭ, niciĭ unŭ atare demonŭ nu potŭ niciĭ acum avé locŭ în mintea omenéscă, atâta-sŭ de monstruoşĭ şi cu colţurĭ. A face blăstĕmăţie tótă viéţa şi fără părere de rĕŭ şi îndreptare totuşi a ajunge la împăcare cu Dumneḑeŭ nu póte ḑice decâtŭ Eminescu, care virtuoşilorŭ şi criminaliştilorŭ le-a croitŭ aceea-şĭ *„adêncime“*. Morala din Faustulŭ luĭ Goethe fucă nu e nice pre departe corectă. Ea e morala aceea uşoratică a humaniştilorŭ şi francmasonilorŭ resumată în cuvintele uneĭ poesiĭ tare cunoscute în Germania: „Lustig gelebt und selig gestorben.“ [2]) Morala luĭ Eminescu însă din culminaţiunea poemeĭ acesteia este infinitŭ departe chiarŭ şi de a Faustuluĭ luĭ Goethe şi se póte resumá în cuvintele: infam gelebt und selig gestorben, despre ce şi diavolulŭ e convinsŭ, că nu e cu putinţă. Aluĭ Faust este o specie de morală uşóră, cum amŭ ḑice, de pre strade. Aluĭ Eminescu însă o morală din cloace.

Vomŭ maĭ considerá logica numaĭ din o singură poesie, şi apoĭ vomŭ trece la originalitatea luĭ Eminescu. Acésta e poesia poporală dela pag. 169.

În poesia acésta pune Eminescu codruluĭ următórea întrebare-salutare plagiată maĭ din cuvîntŭ în cuvîntŭ din poesia poporală de prin Ardealŭ

„Codrule cu rîurĭ line,
„Vremea trece, vremea vine,
„Tu din tinĕrŭ, precum eştĭ,
„Totŭ mereŭ întinerescĭ.“

La întrebarea-salutarea acésta pune Eminescu pre codru să spună causa, pentru care elŭ totŭ întinerescе. Şi étă câtŭ de hĕbăucŭ e la Eminescu codrulŭ, cândŭ îĭ rĕspunde astŭ-felŭ:

»Ce mi vremea, cândŭ de vécurĭ
»Stele-mĭ scînteie pre lacurĭ,
»Că de-l vremea rea saŭ bună,
»Vêntu-mĭ bate, frunḑa-mĭ sună,
»Şi de-l vremea bună, rea,
»Mie-mĭ curge Dunărea.«

Aŭ nóuĕ nu ne *„scînteie stelele pre lacurĭ“*, nu ne *„curge Dunărea“* şi pre *„vreme bună“* şi *„pre rea“*? Şi noĭ totuşi îmbĕtrânimŭ. Ce aŭ aceste cu întinerirea codruluĭ? Apoĭ la bietulŭ codru îĭ maĭ *„bate vêntulŭ“* şi pre *„vreme bună“* şi pre *„rea“* şi îĭ *„sună frunḑa“* şi iérna, cândŭ n'o are, şi încă ce e maĭ multŭ, acésta îlŭ face să totŭ „întineréscă“.

Poesia nóstră poporală încă greşesce câte odată în contra logiceĭ. Nice cândŭ însă ca Eminescu în imitaţiunea acésta absurdă a eĭ. A salutá codrulŭ astŭ-felŭ, şi apoĭ a primí unŭ atare rĕspunsŭ, este egalŭ cu salutarea şi rĕspunsulŭ comicŭ românescŭ:

Bună ḑiua babă! —
— Crastaveţĭ pre barbă!

(Va urmá.)

[1]) Noĭ putemŭ mântuí pre orĭ cine se ostenesce nevoindu-se.

[2]) A trăí voiosŭ şi a murí fericitŭ.

Aventurele ultimuluĭ Abencerrage.

Novelă de **F. R. Chateaubriand.**

(Continuare.)

Cine nu scie, câtŭ de uşorŭ se póte turburá liniştea vieţiĭ omenescĭ? Mintea luĭ Aben-Hamet nu maĭ aveá acum numaĭ unŭ cugetŭ, ea nu se maĭ ocupá numaĭ de patria sa; pentru elŭ Granada a încetatŭ a apăré pustiită, părăsită şi isolată. În inima sa acum ea este maĭ scumpă ca orĭ şi cândŭ, dar acestŭ farmecŭ noŭ este înălţătorŭ şi mângăitorŭ pentru elŭ în starea, în care se află. Lângă lacrima dedicată amintiriĭ timpurilorŭ trecute acum venì alta. Aben-Hamet a descoperitŭ cimiterulŭ, unde odihneaŭ óséle Abencerragilorŭ, dar pre cândŭ se rugá, pre cândŭ căḑeá în genunchĭ şi cuprinsŭ de o pietate copilărescă vĕrsá lacrimĭ ferbinţi, cugetá la aceea, că da de cumva tînĕra Spaniolă a păşitŭ vre-odată printre aceste morminte, şi atuncĭ antecesoriĭ sĕĭ nu-í maĭ parŭ aşa de nefericiţi.

În zădarŭ a cercatŭ elŭ să se ocupe cu pelegrinajulŭ în ţéra strămoşilorŭ sĕĭ, în zădarŭ percurgeá elŭ colinele de lângă Darro şi Xenil pentru a culege plante pre vremea rĕsăririĭ sóreluĭ, în zădarŭ, căcĭ flórea, ce o cercá acuma, erá o creştină frumósă. Câtă trudă şi-a datŭ elŭ, pentru ca să afle palatulŭ farmecătóreĭ fete. Zădarnicŭ! Câtŭ de adese a cercatŭ elŭ a se reîntórce pre căile, pre carĭ i-le-a arĕtatŭ conducătórea sa ceréscă! De câte orĭ nu i-s'a părutŭ, că aude tonulŭ aceluĭ clopotŭ, câutatulŭ aceluĭ cocoşŭ, care l'a fostŭ auḑitŭ în apropierea caseĭ Spanioleĭ. Înşelatŭ prin asemenea tonurĭ elŭ alergá acuşi într'o parte, acuşi într'alta, dar niciĭ odată nu i-s'a arĕtatŭ palatulŭ farmecătorŭ. Adese îĭ însuflá speranţă momentană îmbrăcămintea uniformă a femeilorŭ din Granada; de departe tóte creştinele sĕmĕnaŭ ḑineĭ inimeĭ sale; în apropiere însă niciĭ una nu se putea asĕmĕná cu frumseţa şi graţiile eĭ. Aben-Hamet a cercatŭ în sfârşitŭ tóte bisericele pentru a aflá pre străina, ma elŭ pĕtrunse până chiar şi în cripta luĭ Ferdinandŭ şi a Isabeleĭ. Într'o ḑi botanisá lângă Darro. Pre pogorîşulŭ plinŭ de florĭ a colineĭ sudice se înălţaŭ ziḑurile Alhambreĭ şi grădinele Generalifeĭ; partea nordică erá împodobită cu Albaycinulŭ, cu pomĭ înfloriţĭ şi cu grote, carĭ serviaŭ multorŭ ómenĭ de locuinţe. În partea cea maĭ spre vestŭ a văiĭ se observaŭ turnurile bisericilorŭ din Granada, carĭ se înălţaŭ din pădurea de stejarĭ şi cipreşĭ. În partea contrarie spre ostŭ se observaŭ pre piscurile stâncilorŭ mănăstirĭ, eremitaje şi câteva ruine vechĭ, éră în depărtare maĭ mare se zăreaŭ cele maĭ înalte piscurĭ ale Sierreĭ Nevada. Prin mijloculŭ văiĭ şerpuiá Darro cu cataractele sale sgomotóse, acolo eraŭ arcurile de ziḑŭ sfârmate ale unuĭ apaductŭ romanŭ şi rĕmăşiţele unuĭ podŭ din timpurile vechĭ maurice.

Aben-Hamet nu aveá niciĭ unŭ sentimentŭ petru farmeculŭ singurătăţiĭ. Elŭ mergeá distrasŭ şi nepăsătorŭ de-alungulŭ ţĕrmurilorŭ rîuluĭ. Înaintându astŭ-felŭ a datŭ într'o promenadă, ce se estindeá pre după pisculŭ colineĭ Albaycinŭ. Nu a mersŭ departe, şi ochiĭ luĭ dădură de o

vilă încunjurată cu oranji. Se apropie de ea. Urechile lui le atingu accentele unei citere şi de cântare. O vóce internă îi spune, cumcă a găsitu pre cea de multu cercată. Inima lui începe a bate puternicu şi încă cu atâtu mai tare atunci, cându aude numele „Abencerrage“ esprimându-se de atâtea ori. Fiinţa necunoscută cântá o romanţă castiliană, care discriá istoria Abencerragilorŭ şi a Segrilorŭ. Aben-Hamet nu-şi putea suprimá sentimentulŭ de bucurie, ce-lu cuprinse. Elu pĕtrunse curmedişu preste unu gardu de mirtu şi năvăli spre o cétă de fete tinere, cari la vederea lui fugiră strigându. Spanîola însă, care cântase romanţa şi ţineá încă citera în mână, strigă: Acesta este Maurulŭ! şi face sóţĕlorŭ sale sĕmnu, să vină înapoi.

(Va urmá.)

Editorŭ şi redactorŭ rĕspunzĕtorŭ:
Dr. Vasiliu Hossu.

Nr. 2752—1891. (13) 1—3

Escriere de concursŭ.

Prin acésta se escrie concursŭ la trei stipendii, şi anume: unulŭ de 80 fl. şi dóue de câte 60 fl. v. a. din *Fundaţiunea de stipendii a Canonicului Ioanŭ Fekete-Negruţă* cu terminulŭ de 25 Augustŭ st. n. a. c. inclusive pre lângă următórele condiţiuni:

1. La aceste stipendii potŭ concurge nu numai studenţi români greco-catolici dela ori ce institute de învĕţământu din patrie ori străinătate, ci şi tinere române greco-catolice, cari ar' dorí a se pregăti de învĕţătorese saŭ pentru altă carieră, care le-ar asecurá unu modŭ de viéţă mai independentŭ.

2. Dintre concurenţi vorŭ avé preferinţă consângenii Fundatorului, şi dintre aceştia în prima linie descendenţii lui Simeonŭ Fekete-Negruţŭ, economŭ în Sucutardŭ — până la a treia generaţiune inclusive, fără considerare la starea materială a părinţilorŭ lorŭ, dacă vorŭ dovedí purtare morală bună şi progresŭ în studii celŭ puţinŭ suficientŭ. Aceia, cari nu suntŭ consângeni, se vorŭ împărtăşí din Fundaţiune numai dacă nu se vorŭ aflá şi concurenţi consângeni, şi dacă vorŭ dovedí purtare morală esemplară orí laudabilă şi progresŭ eminentŭ în studii.

3. La cererile concursuale să se alăture: a) estrasŭ matricularŭ de botezŭ; b) testimoniŭ scolasticŭ de pre an. scol. 1890—1; c) atestatŭ dela antistia comunală politică, subscrisŭ şi de parochulŭ localŭ, despre starea materială a concurentelui; se observă însă, că dela descendenţii lui Simeonŭ Fekete-Negruţŭ până la a treia generaţiune *inclusive* nu se cere atestatŭ de paupertate; d) consângenii aŭ să alăture la cereri şi o deducere genealogică démnă de credinţă, prin care să-şi documenteze gradulŭ de consângenitate cu Fundatorulŭ.

4. Cererile provĕdute cu documintele specificate mai susŭ aŭ să se aştérnă la Consistorulŭ Archidiecesanŭ greco-catolicŭ subsemnatŭ până la terminulŭ prefiptŭ. Cererile sosite mai târdiu nu se vorŭ luá în consideraţiune.

Blaşiu, în 28 Iuliu 1891.

Consistorulŭ archidiecesanŭ de A.-Iulia şi Făgăraşŭ.

Nr. 278—1891. (12) 2—3

Edictŭ.

Fiindŭ-că Paraschia Trifŭ născută Corbŭ, gr. cat. din Bucerdea-grânósă, de unŭ anŭ şi dóue luni şi-a părăsitŭ pre bărbatulŭ sĕŭ legiuitŭ Constantinŭ Trifŭ greco-catolicŭ totŭ din Bucerdea-grânósă, şi nu se scie ubicaţiunea aceleia, prin acésta se citézĕ, ca în terminŭ de unŭ anŭ şi o di să se presenteze înaintea subscrisului Forŭ matrimonialŭ, căci la din contră procesulŭ divorţialŭ urditŭ în contra eí de cătră bărbatulŭ sĕŭ se va pertractá şi decide şi în absenţa eí.

Blaşiu, în 19 Iuliŭ 1891.

Georgiu Bărbatu,
adm. protop.

Nr. 2664—1891. (11) 2—3

Escriere de concursŭ.

Prin acésta se escrie concursŭ la cinci stipendii de câte trei sute fiorenî v. a. din *Fundaţiunea fericitului Ioanŭ Daniel (Dănuţiu) de Fersîgă* cu terminulŭ de 20 Augustŭ a. c. st. n. inclusive pre lângă următórele condiţiuni:

1. La aceste stipendii potŭ concurge numai tineri români greco-catolici.

2. Dintre concurenţi vorŭ avé preferinţă celi înruditi cu fericitulŭ Fundatorŭ, dar şi dintre aceştia se vorŭ considerá în prima linie acei şcolari, cari vorŭ puté dovedí, că suntŭ în legătură de consângenitate cu Fundatorulŭ şi după tatălŭ acestuia Vasilica Dănuţiu din Fersigŭ şi după mama lui Maria Buteanŭ din Şomcuta-mare.

3. Concurenţii trebue să dovedéscă, că aŭ plinitŭ celŭ puţinŭ anulŭ alŭ 10-le de etate, şi că în anulŭ scolasticŭ espiratŭ 1890—91 aŭ obţinutŭ din studii celŭ puţinŭ calculŭ generalŭ de „bunŭ“, ér din purtarea morală nota de celŭ puţinŭ „legală“.

4. Cererile concursuale provĕdute cu carte de botezŭ, testimoniŭ şcolasticŭ, atestatŭ medicalŭ, atestatŭ despre averea şi relaţiunile familiare ale suplicantelui întăritŭ de auctoritatea politică concernentă, şi eventualŭ atestatŭ despre legătura de consângenitate cu Fundatorulŭ, aŭ să se aştérnă la subscrisulŭ Consistorŭ până la terminulŭ memoratŭ. Cererile sosite mai târdiu nu se vorŭ luá în consideraţiune.

Blasiŭ, în 21 Iuliŭ 1891.

Consistorulŭ archidiecesanŭ de A.-Iulia şi Făgăraşŭ.

JOSIFU GAVORA (1) 17—30

distinsŭ cu medalia espositională cea mare pentru lucru escelentŭ şi gustŭ bunŭ la esposiţiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.

Budapesta, IV. strada Vaţului Nr. 17

Recomándŭ cu preţurí de cele mai convenabile şi în esecutare câtŭ se póte mai frumósă obiecte de lipsă

pentru adjustarea bisericeloru, si anume:

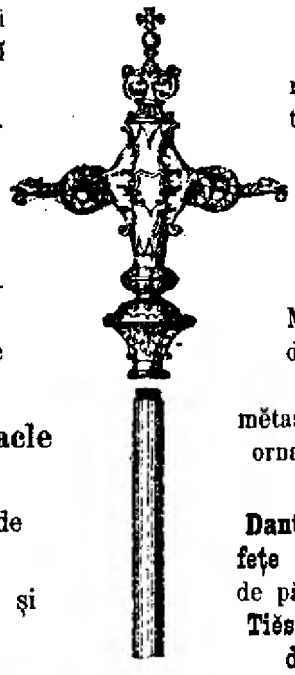

Felóne preoţescí şi **stichare** diaconescí **Flamure** pentru biserici şi reuniuni. **Flamure** pentru reuniuni de pompieri, de scolari, reuniuni bisericesci, reuniuni industriale, de cântări şi de pompe funebre.

Candelabre, racle şi potire, luminarie de **parete** şi de **altariŭ,** şi **candele.**

Primescŭ şi efeptuiescŭ ieftinŭ repararea vestmintelorŭ besericescí, întrargintarea şi întraurirea de potire, racle, candele şi luminarie de altariŭ.

Mare asortimentŭ de brodării de aurŭ, de argintŭ şi de mĕtasă, precum şi de ornaturi besericesci brodate

Dantele besericesci, feţe de altariŭ, crucí de părete şi de scólă. **Tiĕsĕturi bisericesci, damasturi** etc.

Acurătatea mea o potŭ dovedi cu sute de epistole recunoscătóre.

Cărţi de preţuri şi preliminare de spese trimitŭ la cerere francate.

Fundată în an. 1858.

FRANCISCŬ WALSER

Liferantŭ de curte alŭ Alteţei Sale imp. şi reg. Archiducele **Josifŭ.**

proprietariulŭ primei fabrici ungare de maşine şi recuisite de pompieri, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomándă atenţiunei preaonoraţilorŭ domni preoţi

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

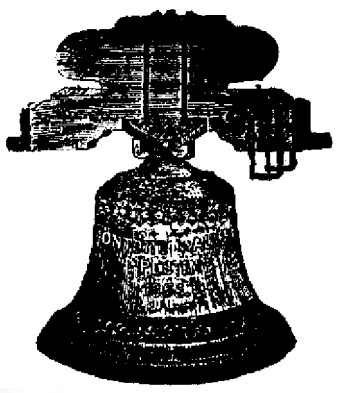

în care se fabrică atâtŭ grupuri câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote mari de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolia din Bucurescí în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.

(2) 31—52

Preliminare de spese şi Preţŭ-courante se trimitŭ la cerere gratuită şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografia Seminariului archidiecesanŭ.

EGYETEMI MUZEUM-EGYLET KÖNYVTÁRA

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care **Sâmbătă.**

Unirea

Inserţiuni

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia se se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Uniriĭ**» în **Blaşiŭ.**

Fóiă bisericéscă-politică.

Anulŭ I. Blaşiŭ 8 Augustŭ 1891. **Numerulŭ 32.**

Unŭ conflictŭ interesantŭ.

(+) Între Ministrulŭ de culte şi instrucţiunea publică şi între statulŭ catolicŭ latinŭ din Transilvania a isbucnitŭ în timpulŭ din urmă unŭ conflictŭ interesantŭ, care are însĕmnătate fórte mare şi pentru Românii greco-catolici.

Mĕrulŭ de cértă ilŭ formézĕ raportŭ, ce trebue să-lŭ aĭbă gimnasiile catolice din Transilvania faţă cu guvernulŭ ţĕriĭ.

Ministrulŭ adecă voesce cu orĭ ce preţŭ, ca şi gimnasiile catolice latine din Transilvania, întocmaĭ ca cele catolice din Ungaria, să se scótă de sub conducerea Episcopuluĭ şi a organelorŭ autonomice bisericescĭ din Transilvania, şi să se pună sub conducerea sa, pre cândŭ statulŭ catolicŭ persistă pre lângă dreptulŭ sĕŭ de a-şĭ conduce elŭ însu-şĭ gimnasiile sale din punctŭ de vedere didacticŭ şi pedagogicŭ, în tocmaĭ cum le-a condusŭ şi înainte de legea din 1883 (art. XXX). Nu scimŭ, pre ce-şĭ întemeiézĕ dlŭ Ministru pretensiunea sa, căcĭ legea şi datina vorbescŭ în contra dorinţeĭ domnieĭ sale. E dreptŭ, că dlŭ Ministru dice în raportulŭ sĕŭ alŭ 19-lea despre starea instrucţiuniĭ publice, că elŭ în calitate *de păzitorŭ alŭ drepturilorŭ coróneĭ şi ale statuluĭ* este detorŭ să pretindă, ca asupra gimnasiilorŭ din cestiune să i-se dea dreptulŭ de conducere nemijlocită. Dar pentru cine străbate maĭ adêncŭ în natura lucrurilorŭ, este evidentŭ, că frasa acésta ministerială n'are nicĭ unŭ înţĕlesŭ şi nicĭ o basă, şi este numaĭ unŭ felŭ de pulbere veninósă, ce se aruncă în ochiĭ acelora, pre carĭ dlŭ Ministru voesce să-ĭ orbéscă spre a nu-şĭ puté apĕrá drepturile inalienabile. Drepturile coróneĭ şi ale statuluĭ nu potŭ şi nu trebue să vină nicĭ odată în conflictŭ cu drepturile cetăţenilorŭ şi ale bisericelorŭ, cândŭ acestea suntŭ garantate prin legĭ positive aduse de auctoritatea competentă, saŭ cândŭ isvorescŭ din însă-şĭ natura lucrurilorŭ.

De aceea până cândŭ biserica catolică latină din Transilvania póte dovedí cu legea în mână, că Ministrulŭ nu are dreptulŭ de conducere didactică asupra gimnasiilorŭ din cestiune, până atuncĭ dnulŭ Ministru nu se póte provocá la drepturile coróneĭ şi ale statuluĭ, pentrucă aceste drepturĭ nu potŭ să esiste. Puterea statuluĭ după conceptulŭ, ce trebue să-lŭ aĭbă creştiniĭ despre dînsa, nu este chemată să nimicéscă libertatea cetăţenilorŭ şi autonomia bisericelorŭ, ci trebue să le apere pre amêndouĕ în contra orĭ cuĭ ar voí să le atace. Adevĕrulŭ acesta dlŭ Ministru póte nu voesce să-lŭ recunóscă, căcĭ după tristele esperinţe, ce le-amŭ făcutŭ şi noĭ în afacerile nóstre şcolastice, credemŭ, că nu ne înşelămŭ, cândŭ dicemŭ, că dlŭ Ministru consideră statulŭ de unŭ felŭ de fiinţă ideală provĕdută cu drepturĭ şi interese separate şi póte chiar contrarie drepturilorŭ şi intereselorŭ cetăţenilorŭ, şi pentru aceea crede, că numaĭ atuncĭ îşĭ împlinesce chemarea sa de Ministru alŭ statuluĭ, cândŭ răpesce drepturile cetăţenescĭ şi ale bisericelorŭ şi le atribue fiinţeĭ aceleia imaginare numite statŭ.

Idea acésta scălciată despre statŭ este o idee păgânéscă şi a fostŭ pururea combătută de filosofiĭ creştinĭ, ma în contra eĭ mulţĭ creştinĭ s'aŭ luptatŭ până la vĕrsare de sânge, cum aŭ făcutŭ d. e. martiriĭ, carĭ maĭ bucurosŭ aŭ suferitŭ cele maĭ crâncene chinurĭ, decâtŭ să asculte de aceia, carĭ în numele drepturilorŭ şi *intereselorŭ* statuluĭ cereaŭ dela dînşiĭ, să-şĭ jertféscă credinţa şi consciinţa.

Destulŭ atâta, că dlŭ Ministru, ca să întăréscă statulŭ, saŭ maĭ bine disŭ ca să se întăréscă pre sine, — căcĭ statulŭ după sistemulŭ liberalŭ de guvernare se manifestézĕ fórte adese orĭ în capriciile şi volniciile clicelorŭ parlamentare şi ale guvernuluĭ susţinutŭ de acele clice, — voesce cu orĭ ce preţŭ să scótă gimnasiile catolice latine din Transilvania de sub conducerea didactică a statuluĭ catolicŭ. Aicĭ însă dlŭ Ministru a datŭ de o resistinţă puternică desvoltată chiar de fraţiĭ sĕĭ de unŭ sânge. Catoliciĭ magiarĭ din Transilvania se provócă adecă la autonomia bisericeĭ lorŭ şi la dreptulŭ, ce resultă din acéstă autonomie, de a-şĭ conduce gimnasiile tocmaĭ aşa de independentŭ, precum şi-le conducŭ pre ale lorŭ confesiunile acatolice din Transilvania, ér dreptulŭ acesta şi-lŭ dovedescŭ dînşiĭ

Feuilleton.

Primulŭ pianŭ în Arkansas.

(De Wickede).

Astădĭ suntŭ puţine state între provinţiile din marea Uniune americană de Nordŭ, carĭ să nu fie inundate de Europenĭ. Şi între aceste puţine state se póte numĕrá şi provinţia Arkansas, aşedată la ţĕrmurulŭ dreptŭ alŭ rîuluĭ Mississippi. Pămêntulŭ acesteĭ provinţiĭ nu se póte numí cu deseĕvârşire nefructiferŭ şi astŭ-felŭ neatrăgătoriŭ de străinĭ, şi cu tóte acestea locuitoriĭ eĭ aŭ rĕmasŭ în multe priviri tare înapoĭ în cultură, şi eĭ nu cunoscŭ multe din frumseţile şi binecuvîntările mareĭ civilisaţiuni europene. De aci apoĭ ca o urmare naturală e şi aceea, că locuitoriĭ din provinţia Arkansas aŭ puţine cunoscinţe enciclopedice, şi lucrurĭ de acelea, carĭ pre airea le sciŭ şi le cunoscŭ chiarŭ şi copiiĭ, pentru locuitoriĭ satelorŭ şi a oraşelorŭ maĭ dosite îsŭ cărţi sigilate.

Să nu se mire dar nimenĭ de împrejurarea, că înainte de asta cu vre-o câţiva anĭ locuitoriĭ satuluĭ *Handscrabble* se pusĕră în formală agitare la vestea, că în satulŭ lorŭ a ajunsŭ unŭ pianŭ, despre a căruĭ construcţie şi folosinţă circulaŭ felŭ de felŭ de poveştĭ. In câtŭ se ţine de nume, fiesce care îlŭ cunosceá, dar că ce însémnă acela în realitate, nu sciaŭ. Singurŭ numaĭ în unŭ punctŭ eraŭ într'o înţĕlegere: sciaŭ adecă hotarîtŭ, că pianulŭ are pecióre, şi asta o sciaŭ de acolo, că în cea maĭ cetită carte din biblioteca neguţătoriuluĭ Lambert unŭ călĕtorŭ povestesce, cum a vĕdutŭ în Londra unŭ pianŭ, a căruĭ pecióre eraŭ îmbrăcate cu pantaloniĭ de linonŭ. Şi pre lângă aceea în unŭ diarŭ, pre care hotelistulŭ John Tittletoe l'a căpĕtatŭ dela unŭ străinŭ, se cetiá o publicăţiune, în care unu cutare domnŭ Bobolink face cunoscutŭ, că la soirée-ulŭ, ce-lŭ va aranjá în oraşulŭ X, se va produce şi cu pianulŭ. Şi acéstă publicăţiune „cumînţiĭ“ locuitoriĭ o înţĕlegeaŭ astŭ-felŭ, că numitulŭ Babolink, care sosise în oraşulŭ acela cu o menagerie, va arĕtá unŭ animalŭ necunoscutŭ până atuncĭ în America, cum facŭ bună óră menageriştiĭ cu elefanţiĭ şi cu leĭ îmblânditĭ.

Acestea socotindu-le eĭ aŭ ajunsŭ la conclusiunea, că *pianulŭ nu-ĭ altŭ-ceva, de câtŭ unŭ animalŭ, şi încă unŭ animalŭ de casă.* Aŭ pusŭ în definiţiunea pianuluĭ „animalulŭ de casă“ din considerare, că în hotelulŭ domnuluĭ Tittletoe sosisĕ cu câteva sĕptĕmânĭ maĭ înainte unŭ întreprindĕtoriŭ din provinţie, în chilia căruia dădură preste planulŭ unuĭ pansionatŭ de fete, unde între altele se cetia: „Pentru folosirea pianuluĭ se plătesce pre lună unŭ dollar.“ Ma unulŭ dintre óspeţiĭ ceĭ maĭ înţeleptĭ susţinea susŭ şi tare, că elŭ le va esplicá cu tótă chiaritatea, ce-ĭ pianulŭ, dacă vre-unŭ din eĭ îĭ va spune, ce să înţĕléga sub cuvîntulŭ „siré“ ? [1] . . .

Posesorulŭ obiectuluĭ atâtŭ de interesantŭ erá unŭ bietŭ de neguţătoriŭ, care se refugiase cu familia în Arkansas, ca să scape din ghiarele nemiloşilorŭ creditoriĭ avuţĭ. Pre familia celorŭ noŭ-veniţĭ, lucru limpede, că nu o cunoscea încă nimenĭ în satŭ, cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, cu câtŭ trăia retrasă şi nu făcuse încă niminuĭ vĕduta. Şi aşa enigma pianuluĭ aveá să maĭ rĕmână încă multŭ timpŭ nedeslegată. Nu-ĭ mirare dar, că mica casă din capulŭ satuluĭ se făceá din ce în ce totŭ maĭ interesantă. Ma curiositatea locuitorilorŭ merse atâtŭ de departe, câtŭ dóue dómne de o posiţie maĭ înaltă din acelŭ satŭ în vîrtutea stărilŏr lorŭ sociale se încumĕtară a visitá pre străinĭ spre a le da o dovadă — cum

[1] A vrutŭ să dică »soirée«.

între altele cu paragrafulŭ 14 din articululŭi de lege XLIII din 1868 despre uniunea Transilvanieĭ cu Ungaria, în care se ḑice: „Tóte legile Transilvaniei, carĭ pre teritorulŭ transilvanŭ şi în părţile numite maĭ înainte ungurene garantézĕ libertatea de religiune şi de autonomie a confesiunilorŭ recepte, a bisericelorŭ şi auctorităţilorŭ bisericescĭ, precum şi egalitatea lorŭ în drepturĭ şi raporturile lorŭ între olaltă şi respective sfera lorŭ de activitate, nu numaĭ se susţinŭ nevĕtămate, ci se estindŭ totŭodată şi la biserica greco-catolică, la cea armeno-catolică şi la cea greco-orientală.“

Statulŭ catolicŭ face fórte bine, cândŭ se provócă la acestŭ paragrafŭ de lege, care recunósce autonomia bisericeĭ lorŭ, şi pre care unŭ Ministru nu o póte ignorá fără a pune de o parte puterea dreptuluĭ şi a se folosí numaĭ de dreptulŭ puteriĭ. În legea acésta *fundamentală* se ḑice apriatŭ, că uniunea Transilvanieĭ cu Ungaria nu prejudecă libertăţiĭ de religiune şi de autonomie a confesiunilorŭ recepte. Biserica catolică însă a fostŭ şi înainte de uniune şi este şi astăḑĭ biserică receptă, prin urmare ar fi o nedreptate, cá să se restrîngă pentru catolicĭ dreptulŭ autonomicŭ asupra institutelorŭ lorŭ de învĕţămêntŭ şi acestŭ dreptŭ să se lase neştirbitŭ numaĭ celoralalte confesiunĭ recepte din ţĕră. Nedreptatea acésta apare însa şi maĭ pre faţă, dacă considerămŭ, că legea citată asigură tuturorŭ confesiunilorŭ recepte *egalitate de drepturĭ şi aceea-şĭ sferă de activitate*. Însă calviniĭ, unitariĭ şi luteraniĭ, carĭ formaŭ odinióră treĭ din cele patru confesiunĭ recepte, în sfera lorŭ de activitate aŭ şi dreptulŭ de a-şĭ conduce institutele lorŭ de învĕţămîntŭ independentŭ de Ministrulŭ de culte şi instrucţiunea publică. Prin urmare egalitatea de drepturĭ garantată în legile ţĕriĭ pretinde, ca şi biserica catolică, care formézĕ a patra religiune receptă, să aĭbă acelŭ dreptŭ, care confesiunile amintite îlŭ esercitézĕ neconturbate de dlŭ Ministru.

Noĭ dorimŭ din totŭ sufletulŭ, ca statulŭ catolicŭ să triumfeze în lupta sa cu Ministrulŭ de culte şi instrucţiunea publică, căcĭ acesta ar fi triumfulŭ dreptăţiĭ şi alŭ legalităţiĭ contra omnipotinţeĭ statuluĭ şi a Ministrilorŭ luĭ. Omnipotinţa acésta devine totŭ maĭ înfiorătóre, aşa încâtŭ o putemŭ considerá de unŭ felŭ de panteismŭ politicŭ, căcĭ precum în filosofie panteiştiĭ nu recunoscŭ decâtŭ o singură substanţă, o singură realitate, adecă substanţa şi realitatea necreată, care este Dumneḑeŭ, şi ḑicŭ, că totŭ ce se află în lume, este Dumneḑeŭ, afară de care nimicŭ nu esistă, aşa şi în politică aderenţiĭ dogmeĭ păgânescĭ despre omnipotenţa statuluĭ profeséză unŭ felŭ de panteismŭ politicŭ, care nu vré să maĭ recunóscă altă putere şi altŭ dreptŭ, de câtŭ puterea şi dreptulŭ suveranŭ alŭ statuluĭ, care absórbe tóte drepturile şi puterile particulare şi deosĕbite de ale sale, aşa încâtŭ totŭ să se derive dela dînsulŭ şi totŭ să fie nimica afară de dînsulŭ.

Dar cu deosĕbire amŭ dorí să triumfeze statulŭ catolicŭ faţă cu prepotenţa ministerială din motivulŭ acela, că atuncĭ amŭ rĕmâné numaĭ noĭ greco-catoliciĭ din Transilvania, carĭ amŭ fi lipsiţĭ de autonomie şi de dreptulŭ, ce resultă din acésta, de a ne conduce gimnasiile nóstre şi in specie gimnasiulŭ din Blaşiŭ independentŭ de Ministru, şi astŭ-felŭ amŭ avé unŭ argumentŭ maĭ multŭ, cu care să pretindemŭ, ca să ni-se dea autonomia bisericéscă cerută de repeţite orĭ dela 1869 încóce, şi să se redeá Ordinariatuluĭ archidiecesanŭ dreptulŭ de a conduce gimnasiulŭ din Blaşiŭ şi din punctŭ de vedere didacticŭ şi pedagogicŭ. Ar fi adecă o nedreptate ne maĭ pomenită, ca in Transilvenia tóte bisericele începêndŭ dela reformaţĭ pănă la greco-orientalĭ să aĭbă autonomie, şi numaĭ noĭ româniĭ greco-catolicĭ să nu avemŭ. Româniĭ greco-catolicĭ ar' fi tractaţĭ în casulŭ acesta în modŭ escepţionalŭ, ceea ce într'unŭ statŭ constituţionalŭ nu se póte suferí. Acéstă stare nedréptă şi anormală ar trebuí să încete, de-órece legea apriatŭ ḑice, că dreptulŭ de autonomie, egalitatea de drepturĭ şi sfera de activitate, ce o aŭ confesiunile recepte, trebue să se estindă şi la greco-catolicĭ şi greco-orientalĭ. La ceştĭ din urmă s'aŭ estinŭ: pentru ce dară să nu se estindă şi la greco-catolicĭ? Biserica greco-catolică a fostŭ considerată în Transilvania totŭ-deauna ca egalŭ îndreptăţită cu biserica catolică-latină: pentru ce dară să nu se deá şi eĭ dreptulŭ de autonomie şi dreptulŭ de a-şĭ conduce gimnasiile sale?

Rugămŭ decĭ pre Dumneḑeŭ, ca statulŭ catolicŭ să triumfeze şi prin acésta să pregătéscă şi triumfulŭ nostru!

Datele cu privire la progresulŭ în şcólele nóstre poporale. — De unŭ timpŭ încóce s'a întrodusŭ în jurnalistica nóstră naţională datina, ca după finirea esamenelorŭ la şcólele nóstre poporale să se facă de prin unele locurĭ rapórte despre succesulŭ lorŭ. Noĭ credemŭ, că cele maĭ multe din rapórtele aceste purcedŭ singurŭ din motivulŭ laudabilŭ de a informá publiculŭ cu tótă sinceritatea despre progresulŭ învĕţămêntuluĭ poporalŭ. De aicĭ însă nu urmézĕ, că printre atarĭ raporturĭ nu se vorŭ străcurá şi de acele, carĭ nu corĕspundŭ adevĕruluĭ, pentru-că purcedŭ saŭ din motivulŭ de a face reclamŭ în favorulŭ vre-unuĭ protopopŭ, parochŭ saŭ învĕţătorŭ, saŭ póte din motive de rĕsbunare şi subminare, cândŭ raporturile nu prea suntŭ încărcate cu laude de ale progresuluĭ în învĕţămêntulŭ poporalŭ. La tótă întîmplarea însă raporturilorŭ acestora nu li-se póte denegá o însĕmnătate óre care relativă la informarea

---

ḑiceaŭ ele — de pretinia şi simpatia, ce le-o păstrézĕ sătenii. Fórte naturalŭ lucru apoĭ, că aceste dóuĕ dómne ajungêndŭ în chiliile străinilorŭ nu lăsară nicĭ unŭ unghiŭ nevisitatŭ în sperarea, că dóră vorŭ da de obiectulŭ atâtŭ de multŭ discutatŭ. După ce se convinseră, că în chiliĭ nu-ĭ nimicŭ estraordinariŭ, aduseră vorba la pianŭ. Domnişóra căsiĭ însă s'a escusatŭ cu aceea, că acum nu le póte arĕtá pianulŭ, fiindŭ-că cu ocasiunea călĕtorieĭ i-se rupse unŭ peciorŭ. Le-a asiguratŭ însă pre dómne, că îndată ce-lŭ va repará, îlŭ va aşeḑá în chilia de óspeţi.

Acum dar totuşĭ aceste dómne sciaŭ maĭ multŭ de câtŭ ceialalţĭ locuitorĭ, şi ele şi dară espresiune adâncieĭ lorŭ întristărĭ, că pentru biétă creatură a fostŭ călĕtoria atâtŭ de nenorocită. Ajunsă odată şi acéstă scire la cunoscinţa locuitorilorŭ, curiositatea lorŭ atinse gradulŭ supremŭ, şi eĭ de-abia aşteptaŭ, să soséscă tinĕrulŭ Mercer dela vênătórea din prairie [1]). „Căcĭ de ne va luminá cineva asupra acestuĭ lucru interesantŭ,“ ḑiceaŭ eĭ, „atuncĭ Mercer ne va comunicá ceva de bună sémă.“

Junele Mercer, a cărui nume de botezŭ erá Moisi, dar îĭ ḑiceaŭ totŭ prescurtatŭ Mo, erá uniculŭ fiŭ alŭ bĕtrânuluĭ Mercer, care dela alăturarea provinţieĭ Arkansas la Statele Unite a fostŭ în continuŭ senatorŭ în corpurile legiuitóre. Astŭ-felŭ Mercer şi numaĭ pentru că erá fiulŭ bĕtrânuluĭ senatorŭ, se bucurá de mare onóre între consăteniĭ sĕĭ; dar cândŭ maĭ spunemŭ, că elŭ a fostŭ de dóuĕ orĭ cu tatălŭ seŭ în Washington şi prin capitoliulŭ (sala de şedinţĕ) senatorilorŭ, atuncĭ să nu ne prindă de locŭ mirarea, că săteniĭ îlŭ ţineaŭ de celŭ maĭ învĕţătŭ omŭ din satŭ.

Şi Mo o sciá acésta şi erá mândru. Dar de altcum spunêndŭ dreptulŭ, nice nu erá nimicŭ, la ce elŭ să nu se fi priceputŭ. Umblase prin cele mnĭ bune societăţi nu numaĭ din Arkansas, ci şi de pre airea, erá, cum s'ar ḑice, unŭ omŭ tare espertŭ.

De aceea locuitoriĭ din Handscrabble săltară de bucurie la scirea, că Mo s'a reîntorsŭ dela vênătŭ, şi unii şi grăbiră a-ĭ comunicá afacerea cu pianulŭ. Şi aievea! elŭ a fostŭ singurulŭ în satŭ, care nu s'a miratŭ de locŭ de acestŭ lucru, şi vorbiá despre pianŭ ca despre unŭ lucru tare cunoscutŭ, şi séra le spuse tinerilorŭ adunaţĭ la Lambert, că în capitoliŭ se află o mulţime de pianurĭ. Elŭ le maĭ spuse, că pianulŭ nu-ĭ unŭ animalŭ, ci unŭ instrumentŭ musicalŭ, pre care ḑicŭ maĭ cu sémă damele, carĭ înşélă din elŭ sunete, ce-ţĭ atingŭ inima.

Prin aceste declaraţiunĭ Mo Mercer a datŭ o altă direcţiune mişcărilorŭ locuitorilorŭ din Handscrabble şi a înflăcăratŭ foculŭ de sub cenuşe. Şi acum împrejurarea, că pianulŭ e unŭ instrumentŭ musicalŭ, l'a facutŭ şi maĭ curiosŭ şi maĭ interesantŭ, decâtŭ cum a fostŭ pănă acum. Cu toţiĭ, tinerĭ şi bĕtrânĭ, negri şi albĭ, cu toţiĭ doriaŭ să-lŭ vaḑă şi să-lŭ auḑă.

Jim Cass erá mâna dréptă aluĭ Mo, şi de aceea elŭ nu l'a pututŭ respinge, cândŭ acela l'a rugatŭ, să-ĭ procure ocasiune, ca să vaḑă pianulŭ.

„Vin'o dar,“ îĭ ḑise elŭ, „să mergemŭ să ne presentămŭ la damele străine, şi să ceremŭ concesiune de a puté vedé pianulŭ.“

„Cum?“ întrébă Cass, „dar noĭ suntemŭ cu desĕvârşire necunoscuţĭ la casa aceea.“

„Aşĭ!“ întrerupse Mo, „Dór credĭ, că pentru aceea am fostŭ eŭ de dóuĕ orĭ în Washington, în câtŭ să nu sciŭ nicĭ cum să mĕ recomândŭ, şi cum să mĕ portŭ la o casă cinstită?“

Şi ómeniĭ nostri şi plecară. Mo pre deplinŭ consciŭ de prescrisele bontonuluĭ, şi astŭ-felŭ plinŭ de curajŭ, Jim fără curajŭ din causă că erá cu totulŭ străinŭ de atarĭ regule. „Nu te teme, că nu veĭ sci, ce să facĭ şi ce să ḑicĭ,“ îlŭ îmbărbătá Mo. „Cândŭ te vorŭ întrebá damele ceva, îţĭ voiŭ ajutá eŭ, ca să nu te confundĭ.“

Şi preste ḑece minute eĭ eraŭ în apropierea caseĭ, care atrase luarea aminte a întreguluĭ satŭ, şi observară, că uşile şi ferestrile eraŭ încuiate.

„Cum? Totŭ-deuna trebue să se ţină aşa de închise casele, în carĭ se află pianulŭ?“ întrébă curiosŭ mister Cass.

„Naturalŭ! căcĭ altcum aerulŭ umedŭ uşorŭ ĭ-ar puté stricá.“

Apoi aceştĭ doĭ visitatorĭ bătură din noŭ la uşe şi la ferestĭ, dar neprimindŭ nice unŭ rĕspunsŭ, se convinseră, că nu-ĭ nimenĭ acasă.

[1]) Aşa se numescŭ câmpiile Americeĭ nordice pline de pipirigŭ şi ierburĭ, şi avute în sĕlbătăciuni.

publiculuĭ. Ḑicemŭ a publiculuĭ, pentru-că Ordinariatele primescŭ în fiecare anŭ raporturĭ detaiate oficióse dela tóte oficiile protopopescĭ cu privire la starea învĕţământuluĭ tractualŭ. Şi din punctulŭ acesta de vedere ar fi de doritŭ numaĭ atâta, ca în fiecare anŭ din raporturile aceste speciale făcute pentru unulŭ fiecare tractŭ protopopescŭ să se facă unŭ conspectŭ generalŭ despre starea şcóleloru şi a învĕţământuluĭ din diecesa întrégă, care apoĭ se póte şi publicá, din care publiculŭ s'ar puté informá multŭ maĭ bine şi maĭ autenticŭ despre starea şcólelorŭ şi a învĕţământuluĭ poporalŭ, precum şi despre progresulŭ, ce se face din anŭ în anŭ în diversele ţinuturĭ. Şi din câtŭ cunóscemŭ noĭ bunăvoinţa tuturoru Ordinariatelorŭ nóstre episcopescĭ, credemŭ, că nu preste multŭ se va întîmplá şi acésta, cu atâtŭ maĭ vîrtosu, că aşa ceva se ţine de statistica bisericéscă tare desvoltată şi detaiată pre la alte popóre, faţă cu carĭ nice biserica nóstră nu ar voĭ să rĕmână înderĕptŭ. Căcĭ trebue să recunóscemŭ, că în privinţa statisticeĭ bisericescĭ avemŭ încă multŭ de făcutŭ şi pre terenulŭ şcolasticŭ şi pre celŭ alŭ averiĭ bisericescĭ, alŭ moralităţiĭ şi aşa maĭ departe.

Maĭ întrégă statistica cu privire la noĭ Românii este în mânile străinilorŭ, carĭ nu ne suntŭ maĭ nicĭ odată binevoitorĭ, fiindŭ-că suntŭ prea seduşĭ de interese propriĭ utopice. Şi cine nu scie, că statistică jócă astădĭ o rolă fórte mare în sciinţă, în economia naţională, în apreţiarea culturel şi capacităţiĭ unuĭ poporŭ şi aşa maĭ departe.

Unicele isvórĕ de date statistice şi încă oficióse făcute de noĭ suntŭ schematismele diecesane, ce se edaŭ după împrejurările dieceselorŭ în câte unŭ intervalŭ de timpŭ maĭ lungŭ saŭ maĭ scurtŭ. În privinţa schematismelorŭ s'a făcutŭ, ce e dreptŭ, progresŭ nu neînsĕmnatŭ în decursulŭ timpuluĭ, încâtŭ totŭ-deauna celŭ maĭ noŭ a fostŭ maĭ amplu şi maĭ detaiatŭ decâtŭ celŭ de maĭ înainte. Cu tóte aceste schematismele nóstre încă maĭ lasă şi acum unele de doritŭ. Şi dintre aceste vomŭ amintí de o cam dată numaĭ una pre terenulŭ învĕţământuluĭ poporalŭ, care nu maĭ póte fi ignorată, dacă voimŭ ca să nu ne suplinéscă totŭ străiniĭ cu cunoscuta lorŭ bunăvoinţă, şi să ne chiar şi compromită.

Acésta este, că în schematismele din fiecare diecesă să se introducă o rubrică, în care la fiecare parochie să se însemne, câţĭ din individiĭ trecuţĭ preste aniĭ şcóleĭ sciŭ cetí şi scrie. Cu privire la lucrulŭ acesta străiniĭ aŭ deja date despre noĭ făcute de eĭ la totŭ casulŭ în multe privinţe în defavorulŭ nostru. Şi noĭ până în ḑiua de astădĭ nu avemŭ datele nóstre autentice făcute de noĭ conformŭ adevĕruluĭ, la carĭ să ne putemŭ provocá, deşi şcólele poporale suntŭ în mânile nóstre.

Datele aceste s'ar' puté aduná fórte uşorŭ, căcĭ parochiile nóstre nu suntŭ marĭ, încâtŭ parochiĭ să aĭbă de a se luptá cu greutăţĭ prea marĭ pentru a le culege. În archidiecesă pentru esemplu abiá suntŭ câteva parochiĭ cu unŭ numĕrŭ de preste 2000 de suflete. Cele maĭ multe parochiĭ suntŭ micĭ, câtŭ trebue să fie fórte slabŭ preotulŭ acela, care n'ar puté scí fórte uşorŭ, câţĭ dintre credincioşiĭ sĕĭ trecuţĭ preste aniĭ de şcólă sciŭ cetí şi scrie. Afară de aceea schematismele în casulŭ celŭ maĭ bunŭ se tipărescŭ totŭ la cincĭ anĭ, şi aşa preoţimea nu ar avé de multe orĭ greutate cu culegerea datelorŭ despre lucrulŭ acesta.

Aŭ trecutŭ deja timpurile acele triste, cândŭ în cele maĭ multe parochiĭ afară de preotulŭ şi cantorulŭ nu sciá altulŭ nimenĭ cetí. De câţiva anĭ încóce aŭ începutŭ a venĭ şi la Ordinariate rugărĭ, în carĭ suntŭ credincioşĭ subscrişĭ cu mâna proprie. Şi aşa datele statistice cu privire la lucrulŭ acesta nu maĭ potŭ fi aşa genante pentru noi. Şi în urmă de ar fi orĭ şi cum, la nice unŭ casŭ nu potŭ fi aşa genante, ca cele ce le facŭ străiniĭ despre noĭ.

Amŭ sulevatŭ cestiunea şi ne-amŭ esprimatŭ dorinţa acésta, fiindŭ-că suntemŭ convinşĭ despre necesitatea eĭ imperativă, şi guvernele nóstre diecesane totŭ-deauna se bucură, cândŭ dorinţe fundate se esprimă cu cuviinţă.

Revistă bisericéscă.

Germânia.

Adunarea generală a 38-a a catolicilorŭ germanĭ sĕ va ţiné în anulŭ acesta la Danzig în ḑilele dela 30 Augustŭ până în 3 Septembre. În 30 Augustŭ după amédĭ va fi unŭ serviţŭ dumneḑeescŭ, apoĭ convenire într'o grădină pubilcă. În ḑilele următóre este totŭ-deauna liturgie solemnă, apoĭ adunărĭ publice, în carĭ se desbatŭ cestiunĭ din toţĭ ramiĭ sciinţelorŭ, şi se facŭ raporturĭ despre activitatea desfăşurată. În 4 Septembre vorŭ fi maĭ multe escursiunĭ. Nu se póte spune, ce fructe admirabile producŭ aceste adunărĭ între catoliciĭ germanĭ, câtŭ de multŭ contribue la ele întărirea convingerilorŭ religióse, şi cum promovézĕ ele iubirea împrumutată şi frăţietatea. Nu sufere îndoélă, că Germaniĭ la aceste adunărĭ aŭ să mulţăméscă învingerile strălucite, ce le-aŭ dobênditŭ. Bine ar fi, să-ĭ imităműmŭ şi noĭ.

Grecia,

Princesa Sofia, soţia moştenitoruluĭ de tronŭ, ĕră se botézĕ, saŭ maĭ bine, încă se totŭ botézĕ. Aşa ne spunŭ celŭ puţinŭ foile din Atena. Patriarchulŭ din Constantinopolŭ să fie declaratŭ anume, că dînsulŭ nu póte considerá pre princesa de creştină, până cândŭ nu va fi botezată la „ortodoxĭ" prin cufundarea întreită a trupuluĭ întregŭ, şi acum tótă presa grecéscă se alătură la părerea patriarchuluĭ, cu tóte că maĭ înainte recunoscuse validitatea botezuluĭ princeseĭ. — În Germania acéstă scire a produsŭ unŭ resensŭ nespusŭ. „Reichsbote", fóea principală a protestanţilorŭ, declaraţiunea patriarchuluĭ o numesce *„o palmă dată bisericeĭ protestante"*. Se ḑice, că împĕratulŭ Germanieĭ nu se va învoí la nicĭ o întîmplare, ca princesa să fie rebotezată, cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, cu câtŭ şi motive politice din partea Rusieĭ parŭ a fi în jocŭ. Este adecă uşorŭ de priceputŭ, că

Atuncĭ mr. Cass observă la capulŭ coridoruluĭ o maşinărie curiósă, care aveá la unŭ capŭ doĭ cilindri de gutapercă, ér la partea cealaltă o rótă mare. „Ce-ĭ acésta?" întrébă elŭ plinŭ de curiositate pre soţulŭ sĕŭ.

„Ăsta-ĭ!" rĕspunde Mercer, apropiându-se de maşină cu răcéla unuĭ munte de ghiaţă.

„Dar unde i-sŭ tonurile?" întrébă Jim visitându din tóte părţile maşinăria.

„Ecă aceste!" ḑise Mo, aretându-ĭ sulurile şi osiele.

Şi mr. Cass îşĭ întinse trĕmurându mâna spre rótă şi începù a o întórce. Cârţăiturile maşinărieĭ întreceaŭ croncăniturile cele maĭ próste ale unuĭ corbŭ.

„Ce tonurĭ divine!" esclamă Jim.

„Aievea!" rĕspunse Mo apucându pre pretinulŭ sĕŭ de mână. „Lasă, nu maĭ întórce, s'ar puté stricá aşa, cum nu scimŭ noĭ să tractămŭ cu ea!"

Jim Cass ascultă pre prietinulŭ sĕŭ, fiindŭ îndestulitŭ cu celea ce audise, vĕḑuse şi îndeplinise. Acum elŭ puteá spune consătenilorŭ sĕĭ, că nu numaĭ vĕḑuse pianulŭ, ci chiar şi ḑise pre elŭ, ceea ce Mo aveá să întărescă cu cuvintele sale. Acéstă veste mulţămi de o cam dată curiositatea locuitorilorŭ, şi pentru câtva timpŭ pianulŭ a încetatŭ de a maĭ fi obiectulŭ interesuluĭ ḑilnicŭ.

Furórea ce pricinuise pianulŭ în satŭ, rĕmase cu totulŭ necunoscută pentru familia cea străină. Mr. Doolittle — aşa erá numele negutătoruluĭ — şi familia luĭ primiră totŭdeauna cu multă afabilitate şi curtenie visitele, ce li-se făcură, şi hotărì în sfârşitŭ, să aranjeze o petrecere, care să fie unŭ felŭ de mulţămită adusă locuitorilorŭ pentru bunăvoinţa arĕtată faţă cu elŭ şi *familia* luĭ.

În sfârşitŭ ḑiua petrecerĭĭ sosì. Peciorulŭ pianuluĭ erá reparatŭ. Dintre ceĭ dóuĕ-ḑecĭ de invitaţĭ nu lipsì nicĭ unulŭ dela petrecere, căcĭ se lăţise faima, că dşóra Eleonora, a dóua fiică aluĭ Mr. Doolittle, va cântá cu pianulŭ.

Mâncările, pregătite cu multă grige, erau tare puţinŭ apreţiate, şi li-se dá puţină atenţiune, cum bună óră negrigescĭ la o representaţiune glumele clownuluĭ atuncĭ, cândŭ veḑĭ, că jucătórea favorită apare pre scenă. Şi nu a fostŭ la acéstă petrecere unŭ singurŭ ochiŭ, care să nu fi privitŭ în sală după obiectulŭ descrisŭ de Mr. Jim Cass. O masă mare, ce erá aşedată în unŭ colţŭ alŭ odăiĭ, atrase puţinŭ atenţiunea óspeţilorŭ, pentru-că în Arkansas lemnulŭ erá fórte ieftinŭ. Fiecare doriá, să se aducă odată în chilie pianulŭ de multŭ aşteptatŭ.

Veţĭ pricepe, iubiţĭ cetitorĭ, că eroulŭ ḑileĭ erá Mo Mercer. Elŭ vorbiá multe şi deşteptá interesulŭ tuturoru mesenilorŭ. Cu tóte acestea se putea cetí de pre feţele tuturoru, că le lipsesce ceva, şi acelŭ ceva erá pianulŭ. În sfârşitŭ elŭ a datŭ espresiune dorinţeĭ generale, că dşóra Eleonora să cânte ceva pre pianŭ. „Am audituŭ," ḑise elŭ cu vóce linguşitóre, „că dşóra are o vóce atâtŭ de dulce şi de sonoră, şi mie îmĭ place a crede, că ne va face plăcerea, şi ne va delectá cu vre-o bucată. Pretinulŭ Jim va întórce bucurosŭ la maşină, de-lŭ vomŭ rugá."

Dşóra Eleonora surise şi privì întrebătóre spre Jim. Acesta de abiá puteá stá oblu înaintea eĭ. Ochiĭ tuturora eraŭ îndreptaţĭ asupra luĭ, şi pre fruntea luĭ se iviaŭ bóbe marĭ de sudorĭ.

Eleonora păşì dar în spre masa cu table gróse, în vreme ce Jim întorsŭ spre elŭ da espresiune bucurieĭ, că elŭ a fostŭ alesŭ ca unŭ pricepătorŭ de musică, ceea ce e unŭ ce rarŭ în părţile acelea. Şi ea deschise pianulŭ. Înaintea ochilorŭ privitorilorŭ apare de-odată unŭ şirŭ de taste albe şi negre. Mercer devine confusŭ pentru prima óră în viéţa luĭ. Unŭ şopotŭ generalŭ se începe între óspeţĭ. Căcĭ veḑĭ bine! eĭ nu află róta şi osiile descrise de Jim.

Dşóra Eleonora se aşédă pre unŭ scaunŭ înaintea pianuluĭ şi preumblându-şĭ degetele dela unŭ capŭ la celalatŭ ḑice piesa întitulată „Moisi Egiptenulŭ", piesă, la audulŭ căreia Moisi din Handscrabble erá ca şi ploatŭ. Şi după sfârşitulŭ pieseĭ Jim nicĭ n'a lăsatŭ timpŭ ascultătorilorŭ uĭmiţĭ, ca să-şĭ esprime plăcerea sa, ci cu faţă înroşită întrébă pre Eleonora:

„Dacă acesta e pianŭ, atuncĭ te rogŭ, dşóră, esplică-mĭ, ce instrumentŭ „musicalŭ" a fostŭ acela, ce mi-l'a arĕtatŭ Mo Mercer la capulŭ coridoruluĭ, care de o parte aveá o rótă, ér de cealaltă doĭ cilindri de gutapercă?"

Rusia nu vede bucurosŭ o princesă germână pre tronulŭ Greciei, şi că ar dorí să o depărteze de acolo.

Noí la totŭ casulŭ vedemŭ atâta din afacerea acésta, că biserica „ortodoxă“ totŭ mai multŭ se alipesce de tradiţiunile apostolice (!?).

Turcia.

O dovédă *palpabilă* despre iubirea creştinéscă, ce domnesce între „ortodoxii“ din Macedonia, aflămŭ în casulŭ părinteluí bulgarŭ-ortodoxŭ Grigor Ianev. Acestŭ părinte a enaratŭ colaboratoruluí foiĭ germâne „Kreuzzeitung“, că într'o ḑi şerbindŭ s. liturgie a fostŭ provocatŭ din partea mitropolituluí *grecescŭ* Calinicŭ, să se presinte numaí decâtŭ înaintea dînsuluí. Elŭ a rĕspunsŭ, că nu póte, dară nicí nu e detorŭ, de-órece superiorulŭ sĕŭ este *Esarchulŭ* bulgarŭ. Preste câteva minute sosiră câţíva soldaţi, carí pre preotulŭ numitŭ l'aŭ dusŭ la Kaimakamina. Aicí însă a fostŭ constatată nevinovăţia preotuluí, şi i-s'a restituitŭ libertatea. Mitropolitulŭ nu s'a îndestulitŭ cu atâta, ci trimiţêndŭ pre şerbitoriĭ sĕĭ l'a adusŭ pre părintele Ianev la locuinţa sa, şi acolo cu dóuĕ bastóne gróse a făcutŭ să-lŭ bată, până cândŭ s'aŭ ruptŭ bastónele, ĕră după aceea a continuatŭ bătaia cu bastóne de fierŭ. Părintele Ianev acum cércă satisfacţie pre cale criminală.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Situaţia parlamentară pare a fi pornită spre limpedire. După ce ministrulŭ-preşedinte Szápáry n'a pututŭ să ajungă la nicí o înţelegere cu conducătoriĭ opoziţieĭ estreme, a propusŭ clubuluí liberalŭ în şedinţa ţinută Marţí séra, ca după pertractarea şi primirea §-luí 1 alŭ proiectuluí despre reforma administrativă să se presinte unŭ noŭ § 2, în înţelesulŭ căruia ministrulŭ de interne să fie îndrumatŭ a prelucrá şi a presentá *deodată* în conformitate cu principiile enunţate în §. 1 următórele proiecte de legí: despre organele administrative, despre autonomia comitatelorŭ, despre organisarea cercului de activitate alŭ comitetuluí administrativŭ comitatensŭ, şi în fine despre judecătoriile administrative. — Într'unŭ alŭ treilea paragrafŭ să se pună clausula, că cu esecutarea acesteí legí se încredinţézĕ ministrulŭ de interne. — Acésta ar avé să fie legea întrégă. Ceĭalalţí 276 paragrafí se vorŭ retrage dela ordinea ḑileí, şi cu aceste desbaterile parlamentare se vorŭ amână.

Acum însă opoziţia estremă totŭ nu e îndestulită, şi voesce să obstrucţioneze în infinitŭ. Ce e mai multŭ, se póte că şi opoziţia moderată să încépă acum a combate guvernulŭ. Cu tóte aceste e probabilŭ, că celŭ multŭ până la începutulŭ luí Septembre se vorŭ puté amână desbaterile parlamentare.

Anglia.

Cu ocasiunea banchetuluí îndatinatŭ, ce să aranjézĕ în fiecare anŭ la întroducerea Lord-mayor-uluí din Londra, ministrulŭ preşedinte Salisbury a rostitŭ o vorbire de mare însĕmnătate politică, în care mai alesŭ situaţiunea politică internaţională a descris'o în colorí fórte favorabile. Referitorŭ la cestiunea *orientală* a ḑisŭ Salisbury, că aceea încă nu e deslegată, dară că suntŭ semne, carí producŭ sperarea, că şi acéstă cestiune gravă se aproprie spre deslegare îndestulitóre. Aceste semne le vede Salisbury în consolidarea stărilorŭ din Egiptŭ şi din Bulgaria. Pre Bulgarí mai alesŭ i-a lăudatŭ fórte multŭ dlŭ Salisbury. În fine a declaratŭ primŭ-ministrulŭ, că Anglia nu are aliaţí în vîrtutea unorŭ tractate scrise, ci că aliaţiĭ Angliei suntŭ toţí aceia, carí voescŭ susţinerea păciĭ.

Rusia.

Visita escadreí franceze de răsboiŭ şi primirea strălucita, ce i-s'a făcutŭ din partea Ruşilorŭ, formézĕ şi acum obiectulŭ discusiuniĭ publice de prin foĭ. Unele pretindŭ a scí, că admiralulŭ Gervais ar fi adusŭ cu sine unŭ proiectŭ de alianţă, şi că acelŭ proiectŭ ar fi primitŭ deja aprobarea cercurilorŭ hotărîtóre. Nu e însă probabilŭ, că unŭ astŭ-felŭ de proiectŭ ar esistá, pentru-că Ţarulŭ a evitatŭ cu tótă ocasiunea a vorbí de alianţă şi de republică, ci totŭ-deauna a amintitŭ numaí de rapórte intime. Şi apoí nicí aceea nu e probabilŭ, că Francia s'ar umilí a fi numaí o ajutătóre a Rusieí, fără ca să fie considerată celŭ puţinŭ de egală.

Corespondinţe.

Viena, Iuliŭ 1891.

Stimate Domnule Redactorŭ!

Sesonulŭ mortŭ se apropie de capetŭ. În anulŭ acesta însă sesonulŭ a fostŭ mortŭ numaí după nume, în faptă a fostŭ mai maí viŭ şi ca sesonulŭ carnevaluluí din érnă, cu aceea deosebire numaí, că pre aicí din causa căldurilorŭ véra se jócă tare puţinŭ, cu atâtŭ mai multŭ se jócă însă pre la noí pre acasă printre Românĭ. Căcí până acum ceteam prin foile nóstre românescĭ totŭ despre ploí torenţiale şi calamităţi de grindină, ce aŭ causatŭ daune multe. Acum din contră nu mai capětŭ unŭ singurŭ numĕrŭ din vre-o fóe românéscă, în carea să nu cetescŭ despre petrecerí de véră „împreunate cu dansŭ“. De aicí apoí se înţelege, că eŭ îmí facŭ idea póte adevĕrată, că de-o parte nice daunele pricinuite de ploí şi grindină nu vorŭ fi fostŭ chiarŭ aşa marí, căcí altcum nu ar' avé ómeniĭ atâta voe de jocŭ, ĕră de altă parte nice Românĭ nostri nu potŭ fi aşa miserí, cum le-a eşitŭ vestea.

Mĕ mirŭ multŭ, că precum se vede din rapórtele de prin foĭ, tóte petrecerile aceste „împreunate cu dansŭ“ reesŭ de minune bine, câtŭ de-a rêndulŭ publicŭ se împrăştie ducêndŭ cu sine „celŭ mai plăcutŭ suvenirŭ“. De altă parte însă alte întreprinderí românescĭ „neîmpreunate cu dansŭ“ reesŭ de multe orí de minune rĕŭ. Dovédă este bieta nóstră jurnalistică, carea se luptă cu atâtea greutăţi din causa nespriginiriĭ publiculuí, câtŭ nice unŭ redactorŭ — şi credŭ, că nicí Dta — nu duce nicí unŭ „suvenirŭ plăcutŭ“ din timpulŭ redacţiuniĭ sale. Şi totuşí eŭ credŭ, că dacă publicŭ nostru s'ar însufleţí pentru causa jurnalisticeí numaí pre jumĕtate aşa tare, cum se însufleţesce pentru petrecerí „împreunate cu dansŭ“, atunci amŭ puté avé o jurnalistică imposantă.

Lucrulŭ acesta însă nu mĕ supĕră multŭ. Căcí la orí ce poporŭ întră din cultură mai întâiŭ totŭ-deauna aceea, ce e mai uşorŭ, cum amŭ ḑice, ce e mai plăcutŭ trupuluí, şi numaí mai târḑiŭ ce e mai greŭ şi mai plăcutŭ spiritului. Şi aşa întră mai întâiŭ joculŭ şi apoí cetitulŭ. Şi noí suntemŭ în stadiulŭ întâiŭ. Pentru aceea jucămŭ mai multŭ şi cetimŭ mai puţinŭ. Pre încetulŭ însă se va întorná lucrulŭ. Vomŭ cetí mai multŭ şi vomŭ jucá mai puţinŭ. Atuncí póte că nu vomŭ mai cetí prin foĭ atâte anunţurí şi rapórte despre petrecerí de véră „împreunate cu dansŭ“, însă vomŭ fi rebonificaţi cu aceea, că în casa mai a fiecăruí românŭ se va aflá câte unulŭ din jurnalele nóstre românescĭ, şi precum astăḑi nice o petrecere „cu dansŭ“ nu se împrăştie din lipsa *jucătorilorŭ,* aşa atuncí nice o fóe română nu va încetá din lipsa *cetitorilorŭ.*

Eră să uĭtŭ! Mĭ-a atrasŭ atenţiunea nu puţinŭ, că prin rapórtele despre petrecerí de véră şi mai şi de érnă „împreunate cu dansŭ“ este mai o rubrică constantă, că „toaletele damelorŭ aŭ fostŭ elegante“. Asta ĕrăşi mĕ face să credŭ, că totuşí nu suntemŭ aşa sĕracĭ, cum ne-a eşitŭ vestea, căcí eleganţa poftesce banĭ scumpí. De unde credŭ, că trebuescŭ să aĭbă mare bucurie neguţătoriĭ de jidovŭ, arménŭ şi alţiĭ, cândŭ audŭ de vre-o petrecere românéscă „împreunată cu dansŭ“, căcí sciŭ, că damele române trebuescŭ să cumpere eleganţa dela eí. Ma póte că la neguţatoriĭ aceştia le merge mai bine la atarí petrecerí ca la „scopulŭ filantropicŭ“, pentru care se aranjézĕ. Câtŭ de frumosŭ ne-ar stá, cândŭ fiecare damă română cu „toaleta elegantă“ ar avé acasă şi o bibliotecă „elegantă“ de opurí românescĭ. Bibliotece „elegante“ însă de scrieri românescĭ trebue, că întâlnescĭ tare rarŭ pre la publicŭ nostru, căcí autoriĭ şi librariĭ românĭ se plângŭ multŭ, că le merge câte

---

Dşóra Eleonora înroşí. Ea căutá puţinŭ confusă, cândŭ spre „învĕţatulŭ satuluí“, cândŭ spre soţulŭ luí, şi în sfârşitŭ ḑise încetŭ: „Aceea a fostŭ o ma . . . şi . . . nă de spĕ . . . latŭ.“

Şi de-aí fi vĕrsatŭ de-odată asupra óspeţilorŭ unŭ vasŭ plinŭ cu apă rece, nu credŭ, că eí ar' fi făcutŭ o găläie mai mare ca acum. Rîsulŭ nu se mai sfârşiá, aşa încâtŭ chiar şi luí Jim îí veni pofta. S'a apucatŭ şi elŭ de rîsŭ. Şi în mijloculŭ acesteí larme generale singurŭ numaí acelŭ omŭ învĕţatŭ, care a fostŭ de dóuĕ orí în Washington, care visitase capitoliulŭ senatorilorŭ americanĭ, şi vĕḑuse în viéţa sa mai multe piane decâtŭ cânĭ în o colonie, singurŭ numaí elŭ nu sciá, în cătrăŭ să privéscă. Deodată l'a apucatŭ o puternică durere de dinţí, şi elŭ părăsí în grabă mare chilia. Dar pentru aceea elŭ şi pre mai departe a fostŭ obiectulŭ batjocoreí óspeţilorŭ.

Graţie ostenelei fără marginí a neguţătorilorŭ Steinway şi Chikering, adí pianulŭ nu e unŭ ce rarŭ chiar nicí în Arkansas; şi îsŭ multe damicelele negre, ce-şi delectézĕ pre iubiţiĭ sĕĭ cântându-le pre pianŭ favorita piesă „When you and i were children Joé“ (cândŭ eramŭ şi eŭ şi tu încă copiĭ, Iosife). Dar Mo Mercer n'ajunse timpulŭ acesta, căcí cândŭ unŭ neguţătorŭ din Boston aduse în Handscrabble vre-o câteva „piane à la Mo Mercer“ (maşinĭ de spĕlatŭ), elŭ ne mai putêndŭ suferí „atmosfera musicală“ de acolo, s'a dusŭ şi s'a aşeḑatŭ în o altă provinţie.

A.

odată gróznicŭ de rĕŭ, şi câte unŭ autorŭ românŭ ar stá să schimbe cu unŭ modistŭ, éră câte unŭ librarŭ cu câte unŭ marchand de modes pentru damele române.

Nice acésta nu mĕ supĕră tare. Va vení de securŭ timpulŭ, cândŭ autoriĭ şi librariĭ români vorŭ câştigá în mĕsură mai mare graţia damelorŭ române şi a bărbaţilorŭ şi părinţilorŭ lorŭ, ca neguţătoriĭ de jidovĭ, armenĭ, nemţĭ şi mai şcie Dumneḑeŭ ce. Atunci póte toaletele nu vorŭ mai fi aşa de „elegante", însă cu atâtŭ vorŭ fi mai „elegante" bibliotecele de opurĭ românescĭ.

Dar étă! Voindŭ să-ţi scriŭ ceva noŭ din Viena din sesonulŭ numitŭ mortŭ, în estŭ-anŭ însă tare viŭ, m'am trezitŭ la petrecerile de véră de pre la noĭ „împreunate cu dansŭ". De voiŭ voĭ să continuŭ acum materia începută, veĭ ḑice, Dle Redactorŭ, că corespondinţa mea e mai lungă ca unŭ „şlepŭ" elegantŭ dela o atare petrecere de véră „împreunată cu dansŭ". Şi apoĭ n'aşĭ voĭ, Dómne păzesce! ca corespondinţa mea să o asemenĭ cu o marfă cumpĕrată dela Dumneḑeŭ scie ce jidanŭ. Nu te supĕrá însă! De altă-dată voiŭ rĕmâné la obiectŭ şi nu mĕ voiŭ perde printre jucătorĭ şi jucătóre cu „toalete" şi „şlepurĭ" „elegante", nice prin cassele góle a redacţiunilorŭ foilorŭ nóstre românescĭ, şi nicĭ prin bibliotecele „neelegante" de opurĭ românescĭ a publiculuĭ românescŭ.

Aa.

Adunarea generală

a despărţĕmentuluĭ XX (Blaşiŭ) alŭ Asociaţiuniĭ transilvane pentru literatura română şi cultura poporuluĭ românŭ sa ţinutŭ în 1 Aug. la 11 óre a. m. în Hotelulŭ „Univers" din Blaşiŭ sub presidiulŭ M. O. D. profesorŭ Ioanŭ Germanŭ. Dlŭ I. Germanŭ în cuvîntarea de deschidere după ce arată, că Sp. D. Lud. Csato directorulŭ despărţĕmêntuluĭ nefiindŭ în Blaşiŭ l'a delegatŭ pre dînsulŭ cu convocarea şi conducerea acesteĭ adunărĭ, apoĭ în terminĭ aleşĭ şi plinĭ de însufleţire indică scopulŭ şi momentuositatea asociaţiuniĭ transilvane pentru cultura, înflorirea şi prosperarea poporuluĭ românŭ. Din hotarîrile adunăriĭ mai însemnată este: înfiinţarea unuĭ fondŭ specialŭ alŭ despărţĕmêntuluĭ din venitele, ce vorŭ încurge dela concerte, şedinţe literare, petrecerĭ etc. aranjate în favorulŭ fondului înfiinţându. S'a mai decisŭ, ca să se invite Asociaţiunea transilvană a-şĭ ţiné adunarea generală pre anulŭ venitoriŭ în Blaşiŭ. Cu ocasiunea adunăriĭ acestuĭ despărţĕmêntŭ s'aŭ înscrisŭ mai mulţĭ membri noĭ la Asociaţiune parte ca ordinarĭ parte ca ajutătorĭ, ér Dlŭ L. Csato prin o epistolă adresată Dluĭ I. Germanŭ dechiară, că se înscrie ca membru fundatorŭ. În comitetulŭ despărţĕmêntului pre periodulŭ de treĭ anĭ (1891—1894) adunarea a alesŭ prin aclamaţiune pre M. O. D. I. Germanŭ de directorŭ, éră pre dniĭ V. Olteanŭ, G. Vancea, I. Negruţŭ, Dr. V. Szmigelski şi Dr. Aug. Bunea de membri în comitetŭ.

Séra a fostŭ *concertulŭ* anunţatŭ de dlŭ profesorŭ de musică Iacobŭ Mureşianŭ. Corulŭ s'a compusŭ din dle Cornelia Deacŭ, Camilla Popŭ, Otilia Murĕşianŭ şi Cornelia Hodoşŭ, din dşórele Ana Bobinca, Melania Brĕnduşanŭ, Elena Nistorŭ, Gizela Turcu, Elena Tatŭ şi Ida Handrea şi din dniĭ Traianŭ Mureşianŭ, Aronŭ Deacŭ, Dr. Victorŭ Szmigelski, Aronŭ Papiŭ, Iuniŭ Br. Hodoşŭ, Aurelŭ P. Bota, Virgiliŭ Brĕnduşanŭ, Georgiŭ Tatŭ, Victorŭ Turcu şi Alesandru Bugnerŭ. *Viaţă ţigănéscă* de Schumann a esecutat'o corulŭ cu animo şi precisiune. Numaĭ solourile (dna C. Deacŭ, dşóra E. Tatŭ, dniĭ A. Papiŭ şi G. Tatŭ) prea întârdiaŭ. *Polonaise* Cis-Moll de Chopin şi *Capriciŭ* de I. Mureşanŭ le-a esecutatŭ pre pianŭ dşóra Melania Brĕnduşanŭ asemenea fórte bine. Ni-s'a părutŭ totuşĭ, că în esecutare s'a vîrîtŭ o doză bunicică de apatie, precândŭ de alte orĭ amŭ pututŭ aplaudá nu numaĭ arteĭ, ci şi însufleţirii, ce multŭ ne-a plăcutŭ în debutarea dşóreĭ Brĕnduşanŭ. *Adio* duetŭ de Donizetti a plăcutŭ preste mĕsură. Dna C. Deacŭ cu sopranulŭ dînseĭ celŭ puternicŭ şi melodiosŭ şi dlŭ Tr. Mureşianŭ aŭ şi meritatŭ pre deplinŭ aplausele cele însufleţite ale publicului. A urmatŭ apoĭ *Mănăstirea Argeşului* de I. Mureşianŭ. Balada acésta a luĭ Alesandri aveá să încununeze efectulŭ întreguluĭ concertŭ, dară nu a făcut'o, cu tóte că musica ar pute-o face orĭ cândŭ şi orĭ unde. Greşéla cea mai mare a esecutăriĭ a fostŭ lipsa de precisiune mai alesŭ la vocile bărbătescĭ. Şi aci a fostŭ din succesŭ partea leuluĭ a dluĭ Tr. Mureşianŭ (Negru Vodă şi Manole). Mai alesŭ aci s'a pututŭ observá, ce inconvientŭ este a aduce pruncĭ micĭ la concertŭ. În mijloculŭ soloulŭ Manole a începutŭ adecă şi unulŭ din civiĭ aceştia de mare sperare a duetá dluĭ Mureşianŭ. S'a mai conturbatŭ concertulŭ încă şi prin aceea, că celorŭ ce sosiaŭ mai târḑiŭ, nu le conviniá locului, ce le-a rĕmasŭ, ci se mutaŭ mai înainte cu scaunŭ cu totŭ. *Cântece* solo bariton aŭ fostŭ esecutate de Dlŭ Tr. Mureşianŭ cu o artă şi unŭ sentimentŭ atâtŭ de mare, câtŭ aplausele nu voiaŭ să se mai sfârşéscă. *Doina iubiriĭ* de Alesandri, musica de I. Mureşianŭ, încă a plăcutŭ, deşĭ se observa deja oboséla coruluĭ neescepţionându-nicĭ chiarŭ pre dna C. Deacŭ în soloulŭ sĕŭ. În piesa acésta s'a purtatŭ bine şi dlŭ A. Papiŭ (tenor solo). În compositiune afară de sunetele românescĭ ni-se păreá a fi observatŭ şi sunete străine, ce-ĭ detragŭ. La sfârşitŭ corulŭ a mai esecutatŭ *Vivandiera* şi la dorinţa înteţitóre a publiculuĭ ne-a mai amusatŭ dlŭ Tr. Mureşianŭ cu unŭ bariton solo fórte frumosŭ. Preste totŭ putemŭ mărturisí, că publiculŭ a fostŭ satisfăcutŭ. Mulţămimŭ decĭ pentru desfătarea acesteĭ serĭ diletanţilorŭ nostri şi mai alesŭ dluĭ I. Mureşianŭ. Nu scimŭ însă, de ce s'a adunatŭ publicŭ aşa de puţinŭ? Să fie óre acésta unŭ semnŭ de apatie faţă cu ce e frumosŭ? Mai că amŭ ghicit'o.

După terminarea concertuluĭ partea cea mai mare a publiculuĭ s'a dusŭ în sala cea mare a Hoteluluĭ „Univers" unde sa începutŭ dansulŭ.

Însciinţare.

Reuniunea femeilorŭ române din Braşovŭ a înfiinţatŭ, după cum se scie, unŭ Internatŭ, cu scopŭ de a instruí fetiţe din clasa de mijlocŭ a societăţiĭ românescĭ în menajulŭ caseĭ, precum şi în diferite lucrurĭ de mână, ce cadŭ în sfera uneĭ bune económe.

Reuniunea întreţine şi subvenţionéză acestŭ Internatŭ cu o sumă considerabilă, numaĭ ca să pótă primí fetiţe cu o tacsă câtŭ se póte de scădută.

În acestŭ Internatŭ se învéţă: a) a pregătí totŭ felulŭ de mâncărĭ; b) a spălá şi a călcá totŭ felulŭ de albiturĭ; c) a croí şi a cóse cu maşina totŭ felulŭ de albiturĭ şi vesminte; d) a cultivá legumĭ, şi e) regule higienice.

Pentru completarea cunoscinţelorŭ câştigate în şcólă s'a întrodusŭ şi unŭ cursŭ din religie, limba română, magiară, germână şi din aritmetică. — În acestŭ Internatŭ se primescŭ fetiţe române, carĭ vorŭ fi absolvatŭ celŭ puţinŭ 3 clase primare şi vorŭ fi împlinitŭ celŭ puţinŭ 12 anĭ. — Tacsa pentru întreţinere şi instrucţiune este 12 fl. pre lună plătită anticipativŭ. — Fetiţe orfane şi sĕrace potŭ fi primite gratuitŭ în Internatŭ. — Fetiţe din Braşovŭ, carĭ ar' voí să petrécă în Internatŭ numaĭ preste ḑi, plătescŭ pentru tótă instrucţiunea şi pentru prândŭ şi ojină câte 8 fl. pre lună. — De óre-ce numĕrulŭ elevelorŭ, ce se potŭ primí în acestŭ Internatŭ, este restrînsŭ, de aceea se învită părinţiĭ şi tutoriĭ a se insinuá la subscrisa preşedintă celŭ mai târḑiŭ până în 20 Augustŭ st. v. — Primirea elevelorŭ în Internatŭ se va face dela 25 Augustŭ st. v. încolo. — La primire are să aducă fiecare elevă albiturile şi vesmintele necesare, precum şi aşternutulŭ de patŭ. — Informaţiunĭ maĭ de aprópe se potŭ luá dela subscrişiĭ.

Agnes Duşoiŭ, preşedintă. **Lazar Nastasi,** actuarŭ.

Noutăţĭ.

Din Archidiecesă. *Escelenţa Sa I. P. S. D. Metropolitŭ Dr. Ioanŭ Vancea* la 23 şi 27 l. c. va conferí ordurile sacre maĭ multorŭ clericĭ absoluţĭ. — Dşóra *Elena Sântionŭ,* învĕţătorésă provisoră la şcóla română gr.-cat. de fetiţe din Blaşiŭ, este numită învĕţătorésa definitivă la aceeaşĭ şcólă.

Maiestatea Sa Monarchulŭ va sosí la Bistriţa în 12 Septembre, în 13 va primí deosebitele deputaţiunĭ, éră în 14, 15 şi 16 va asistá la manevrele, ce se vorŭ face cu alŭ 12-lea corpŭ de armată între Bistriţa şi Reghinu. În 16 după amĕḑĭ Maiestatea Sa va călătorí la Timişóra şi va cercetá esposiţia provincială de acolo.

Instalarea noului comite supremŭ alŭ comitatului Sibiiŭ. Dlŭ Gustavŭ Thalmann a fostŭ întrodusŭ în noulŭ sĕŭ oficiŭ de comite alŭ comitatuluĭ Sibiiŭ şi comite săsescŭ în 30 Iuliŭ la 11 óre î. de am. Instalarea avù locŭ în sala cea mare a caseĭ comitatuluĭ din Sibiiŭ, unde noulŭ comite, după ce depuse jurămêntulŭ îndatinatŭ înaintea adunăriĭ comitatense, a ţinutŭ cuvîntarea de programŭ, ḑicêndŭ între altele, că se va silí să-şĭ facă detorinţa şi să justifice încrederea pusă în elŭ prin respectarea şi apĕrarea rigorósă a constituţiuniĭ şi a legilorŭ statuluĭ ungurescŭ şi prin aplicarea drĕptă şi împărţială a acestora. Mai departe chemarea luĭ va fi să pórte grige de desvoltarea şi prosperarea afacerilorŭ şi intereselorŭ culturale ale comitatuluĭ şi ale poporaţiuniĭ luĭ fără deosebire de limbă şi credinţă, căcĭ prin acésta cresce totŭ-odată şi tăria statuluĭ, pentru care aducemŭ orĭ ce jertfe cu plăcere. La discursulŭ comiteluĭ ţinutŭ în limba magiară a rĕspunsŭ (totŭ unguresce) protonotarulŭ C. Tobiasŭ în numele comitatuluĭ, advocatulŭ Dr. W. Bruckner (nemţesce) în numele Sasilorŭ, Dr. A. Brote (românesce) în numele Românilorŭ şi notarulŭ publicŭ Zagoni (unguresce) în numele Magiarilorŭ din comitatŭ. După festivitatea instalăriĭ comitele a primitŭ felicitările auctorităţilorŭ şi a diferitelorŭ corporaţiunĭ şi reuniunĭ din comitatŭ, éră la 2 óre d. a. comitele a datŭ unŭ banchetŭ în „Gesellschaftshaus", la care aŭ participatŭ preste 100 de persóne.

Regimentulŭ de infanterie Nr. 2. (cercultŭ de întregire Braşovŭ) îşi va serbá la 13 Augustŭ iubileulŭ de 150 de anĭ dela înfiinţarea sa.

Furturĭ vechĭ descoperite. Din Iara de josŭ comitatulŭ Turda-Arieşŭ ni-se scrie, că sergentulŭ de gendarmărie de acolo în luna luĭ Iuliŭ a. c. a datŭ de urma unorŭ furturĭ vechĭ. Furiĭ, dintre carĭ doĭ suntŭ din Muntele Baişóreĭ, ér unulŭ din Albacŭ, suntŭ prinşĭ şi deţinuţĭ la judecătoria cercuală din Iara. Toţĭ treĭ furiĭ mărturisescŭ, că în luna luĭ Octobre 1885 aŭ furatŭ din păşunatulŭ de munte a episcopuluĭ de Oradea mare 4 boĭ, cam de câte 6 anĭ părechia şi aŭ trecutŭ cu eĭ preste Vlădésa, vêndêndu-ĭ nu preste multŭ la Turda cu 460 fl. ambele părechĭ. Totŭ din ţinutulŭ acela în an. 1887 aŭ maĭ furatŭ 2 juncĭ cam de 3—4 anĭ, aĭ cuĭ se fi fostŭ, aĭ episcopuluĭ, orĭ aĭ altorŭ privaţi, furiĭ respectivĭ nu sciŭ spune. Proprietariĭ dăunaţĭ prin furturile amintite aŭ să se presenteze fără amânare la judecătoria reg. cercuală din Iara de josŭ, unde vorŭ primí preţulŭ vitelorŭ furate.

Catastrofa dela S.-Mandé. În gara dela S.-Mandé, aprópe de Paris prin ciocnirea alorŭ 2 trenurĭ s'a întîmplatŭ la 26 Iuliŭ o catastrofă înfricoşată, căreia aŭ căḑutŭ jertfă 20 de morţĭ şi preste 100 de răniţĭ.

Casŭ de mórte. *Emilia Florianŭ,* fiica parochuluĭ nostru din Racoviţa, a repausatŭ la 4 Augustŭ a. c. în alŭ 18-lea anŭ alŭ etăţiĭ.

In veci amintirea eĭ!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mihailŭ Eminescu.

Studiŭ criticŭ.

(Continuare.)

Să mergemŭ acum la o cestiune nu mai puținŭ însĕmnată ca cele tractate până acum. Acésta este cestiunea originalității lui Eminescu ignorată, nu scimŭ în adinsŭ saŭ nu, de ceĭ mai marĭ lăudătorĭ aĭ lui.

Originalitatea ideilorŭ pre dreptulŭ se consideră de una din însușirile cele mai de căpetenie a unuĭ geniŭ adevĕratŭ, căci în ea se vĕdesce mai bine bogăția cea mare a tesaurului, ce zace în sufletulŭ și inima lui.

Nu voimŭ însă prin acésta să dicemŭ, că ideile se producŭ totŭ-deauna ele de la sine în mintea geniului fără de niciŭ unŭ impulsŭ din afară. Căci fără de atarĭ impulsurĭ ceĭ mai mulțĭ genĭ arŭ rĕmâné improductivĭ. Impulsurile aceste vinŭ de multe orĭ dela mediulŭ socialŭ și literarŭ, în care trăesce geniulŭ, dela ocupățiunile, observările și simțirile lui, ma câte odată și o întîmplare micuță și nefisĕmnată în sine póte să dea unŭ atare impulsŭ cugetăriĭ geniului, câtŭ pre încetulŭ ajunge la resultatele cele mai ultimătore. O singură idee a filosofului anglesŭ Hume a datŭ ansă filosofului germânŭ Kant, ca să-și construéscă sistemulŭ sĕŭ filosoficŭ. Cândŭ fisiculŭ filosofŭ Newton stá culcatŭ în grădină, a vĕdutŭ din întîmplare, cum a căduțŭ unŭ mĕrŭ josŭ de pre pomŭ. Căderea mĕruluĭ l'a făcutŭ, să-și punĕ întrebarea, că dacă cade mĕrulŭ la pămêntŭ, pentru ce nu cade și luna? Și meditândŭ în mintea lui cea ageră și pĕtrundĕtóre asupra deosĕbiriĭ între căderea mĕruluĭ și necăderea luneĭ a ajunsŭ la aflarea teorieĭ fisice despre gravitațiunea universală, una din invențiunile, carĭ facŭ mai multă onóre geniului omenescŭ.

Impulsurile aceste nu scărescŭ cu nimicŭ valórea și însĕmnătatea geniului.

Cu totulŭ alt-cum stă lucrulŭ cu sufletele mediocre, carĭ afectézăă numaĭ puterea și avêntulŭ geniului fără de a le avé. La atarĭ suflete impulsurile nu odată degenerézăă în o simplă decopiare saŭ străvestire de ideĭ. Aflândŭ atarĭ suflete undeva o idee óre care plăcută și atrăgătóre saŭ interesantă, se acață numaĭ decâtŭ de ea. Fiindŭ însă sufletulŭ lorŭ slabŭ, golŭ și lipsitŭ de avêntŭ, idea orĭ câtŭ de plăcută, atrăgătóre și interesantă nu póte să dea ansă, ca în unŭ atare sufletŭ să se nască alte ideĭ nóuĕ, carĭ póte încă să o întrécă pre cea dintâiŭ. Ci bietulŭ sufletŭ, care afectézăă puterea geniului, carea nu o are, câtva timpŭ înțepenesce lângă ea. După aceea se apucă, se acață óreși-cumva de ea, o învêrte, o întórce, o sucesce, o chinuesce, până ce cu multă trudă îĭ dă o altă formă, rĕmânêndŭ fondulŭ totŭ acela-și, și apoĭ păsesce în lume cu ea ca cu o idee originală a sa, și nu odată îĭ si succede a îmbetá și a înșelá pre mulțĭ.

Unŭ atare omŭ afectândŭ pre „geniulŭ" este numaĭ unŭ simplu copistŭ, care în urmă înaintea ómenilorŭ cugetătorĭ și instruițĭ trebue să se facă de rîsŭ, căcĭ de rîsŭ e celŭ ce afectézăă originalitatea și elŭ în adevĕrŭ nu e decâtŭ o copie slabă.

Atarĭ copiĭ de prin altĭ autorĭ în adevĕrŭ genialĭ întâlnimŭ fórte multe prin Eminescu, și încă făcute atâtŭ de fără spiritŭ, câtŭ originalulŭ pare maĭ multŭ desfiguratŭ și străvestitŭ decâtŭ decopiatŭ.

Vomŭ aduce numaĭ câteva esemple.

La pagina 61 din colecțiunea poesiilorŭ lui Eminescu aflămŭ următorulŭ sonetŭ scurtŭ la Veneția:

»S'a stinsŭ viéța falniceĭ Veneții,
»N'audĭ cântărĭ, nu vedĭ luminĭ pre valurĭ,
»Pre scărĭ de marmură, prin vechĭ portalurĭ
»Pĕtrunde luna, înălbindŭ părețiĭ.

»Okeanos se plânge pre canalurĭ,
»Elŭ numa 'n vecĭ e 'n flórea tinereții,
»Miresel dulcĭ l-ar dá suflarea viețiĭ,
»Isbesce 'n zidurĭ vechĭ, sunândŭ din valurĭ.
»Ca 'n cintirimŭ tăcere e 'n cetate.
»Preotŭ rĕmasŭ din a vechimiĭ ḑile
»S'an Marc sinistru meḑulŭ nopțiĭ bate.

»Cu glasŭ adêncŭ, cu graiulŭ de sibile,
»Rostesce linŭ în clipe cadențate
»Nu 'nvie morțiĭ! e 'nzădarŭ copile!«

Atâta e întregŭ sonetulŭ, despre care ḑice dlŭ Gherea: *„Măreță tabloŭ! Cine scie, câte césurĭ acestŭ tabloŭ a muncitŭ pre poetŭ, cine scie, câte nopți póte nu l'a lăsatŭ odihnel?"* [1] Da! suntemŭ și noĭ de acordŭ cu dlŭ Gherea, că Eminescu a muncitŭ póte multe césurĭ, ma chiar nopți la tabloulŭ acesta, însă — și aicĭ e capulŭ lucruluĭ — a muncitŭ nu ca să-lŭ facă, ci ca să-lŭ strice, fiindŭ-că de multe orĭ are omulŭ fórte multŭ de lucru și până strică, ce a făcutŭ altulŭ. Căcĭ totŭ sonetulŭ acesta nu l'a „însghiebatŭ" Eminescu din sufletulŭ sĕŭ, ci l'a decopiatŭ fórte rĕŭ prin străformare din sonetele poetuluĭ germânŭ Platen.

Platen a călĕtoritŭ în 1814 la Veneția. Veneția de astădĭ față cu Veneția dómna mărilorŭ de óre-cândva l'a impresionatŭ tare adêncŭ. Și sub impresiunea acésta a compusŭ Platen „Sonette aus Venedig", carĭ putemŭ să ḑicemŭ, că suntŭ din productele cele mai perfecte ale literatureĭ germâne. Sonetele aceste aŭ căduțŭ și în mâna lui Eminescu, și ce a fostŭ mai frumosŭ în ele, aceea a decopiatŭ tare urîtŭ în sonetulŭ sĕŭ la Veneția. Și ca să se vadă evidentŭ decopiarea acésta, le vomŭ și alăturá lângă olaltă.

Unulŭ din sonetele lui Platen la Veneția se începe astŭ-felŭ:

„Venedig liegt nur noch im Land der Träume
„Und wirft nur Schatten her aus alten Tagen,
„Es liegt der Leu der Republik erschlagen,
„Und öde feiern seines Kerkers Räume." [2]

Astŭ-felŭ Platen își începe sonetulŭ sĕŭ cu unŭ suspinŭ adêncŭ, că așa a peritŭ Veneția cea dedemultŭ, câtŭ n'a rĕmasŭ nimicŭ din ea, cum nu rĕmâne nimicŭ din unŭ visŭ, că cea de astădĭ e numaĭ umbra celeĭ vechĭ, că leulŭ, emblema republiceĭ venețiene, zace astădĭ ucisŭ, și localurile cele marĭ a prinsorilorŭ statuluĭ, în carĭ s'aŭ întîmplatŭ óre cândŭ atâte lucruri, astădĭ staŭ pustiĭ și odihnescŭ ca în sĕrbătóre.

De suspinulŭ acesta pĕtrundătorŭ s'a acățatŭ Eminescu și l'a decopiatŭ, saŭ maĭ bine ḑisŭ l'a desfiguratŭ cu totulŭ în strofa dintâiŭ din sonetulŭ sĕŭ:

»S'a stinsŭ viéța falniceĭ Veneții,
»N'audĭ cântărĭ, nu vedĭ luminĭ pre valurĭ,
»Pre scărĭ de marmură, prin vechĭ portalurĭ
»Pĕtrunde luna înalbindŭ părețiĭ.«

Câtŭ de sublimŭ începe Platen suspinulŭ sĕŭ: că Veneția de óre cândŭ nu maĭ e decâtŭ în țéra visurilorŭ, și nu maĭ vedemŭ decâtŭ umbra eĭ! Câtŭ de comunŭ și fără avêntŭ începe Eminescu, că: *„S'a stînsŭ viéța falniceĭ Veneții!"* ca și cum ar vorbí de unŭ lucru tare ordinarŭ. Câtŭ de adêncŭ și plinŭ de înțelesŭ e maĭ departe suspinulŭ lui Platen, că leulŭ republiceĭ venețiane zace trântitŭ la pămêntŭ, și închisorile staŭ pustiĭ, nu se maĭ împlinesce nimicŭ în ele, ca și cum ar ținé sĕrbătóre! Câtŭ de ridiculŭ este Eminescu, cândŭ schiopătândŭ după Platen ḑice maĭ departe:

»N'audĭ cântărĭ, nu vedĭ luminĭ pre valurĭ,
»Pre scărĭ de marmură, prin vechĭ portalurĭ
»Pĕtrunde luna, înalbindŭ părețiĭ.«

Căcĭ cine a fostŭ în Veneția, scie, că *„cântărĭ"* se audŭ și *„luminĭ"* se vĕdŭ și astădĭ *„pre valurĭ"*, și *„luna pĕtrundeá pre scărĭ de marmură și prin portalurĭ"* și *„înălbiá părețiĭ"* și în timpurile Veneteĭ falnice de óre cândva. Nu cântările, nu luminile, nu luna aŭ fostŭ mărirea de óre cândŭ a Veneteĭ, ci puterea eĭ cea mare simbolisată prin leŭ, preste care plânge Platen fiindŭ-că acum e trântitŭ la pămêntŭ și ucisŭ.

Până aicĭ a decopiatŭ Eminescu fórte slabŭ pre Platen. Maĭ slabŭ l'a decopiatŭ însă în strofele următóre.

Pĕtrunsŭ și mistuitŭ de durere în fața Veneteĭ ḑice Platen fórte frumosŭ în sonetele aceste la Veneția:

„Es scheint ein langes, ewiges Ach zu wohnen
„In diesen Lüften, die sich leise regen,
„Aus jenen Hallen weht es mir entgegen,
„Wo Scherz und Jubel sonst gepflegt zu thronen.
. . . . . .
„Das Rad des Glücks kann nichts zurück bewegen. [1]

Luĭ Eminescu ĭ-aŭ plăcutŭ de totŭ tare versurile aceste. Și pre dreptulŭ. Elŭ însă nu s'a mulțămitŭ numaĭ cu plăcerea, ci după datina luĭ numaĭ decâtŭ și-a cugetatŭ, că pentru ce să rĕmână elŭ îndĕrĕptulŭ luĭ Platen? Se apucă și ideile din versurile aceste le îmbracă în alte cuvinte. În locŭlŭ luĭ: Ach, ce i se pare luĭ Platen, că îlŭ aude în Veneția prin aerulŭ, care de abia adie, Eminescu necumpĕtatŭ ca totŭ-deauna pune pre ḑeulŭ Okeanos, ca *„să plângă pre canalurĭ"*; în locŭlŭ versuluĭ luĭ Platen, că róta noroculuĭ nimica nu o póte mișcá îndĕrĕptŭ, va se ḑică nimica nu póte redá Veneteĭ gloria din trecutŭ, Eminescu pune pre Okeanos, să *„isbéscă în ziduri vechĭ"* și *„să sune din valurĭ"*, ca Veneteĭ să-ĭ pótă dá ĕră-și viéța din trecutŭ; și în urmă în locŭlŭ suspinuluĭ, care luĭ Platen i-se pare, că-lŭ aude din salele, unde maĭ de multŭ domniá gluma și voea bună, Eminescu pune versulŭ: *„ca 'n țintirimŭ tăcere e 'n cetate"*.

Câtŭ de naturalŭ, pĕtrundĕtorŭ, ma chiar sguduitorŭ e suspinulŭ originalŭ alŭ luĭ Platen! Din contră, câtŭ de nefirescŭ, silitŭ și ridiculŭ a copistuluĭ Eminescu! Căcĭ óre nu e câtŭ se póte maĭ nefirescŭ a ḑice, că Okeanos, adecă marea isbesce astădĭ în ziduri și sună din valurĭ, ca să dea Veneteĭ ĕrăși viéța de óre cândva, cândŭ de securŭ și atuncĭ a isbitŭ în ziduri și a sunatŭ din valurĭ ca și astădĭ. Pentru ce a sunatŭ și isbitŭ marea dară atuncĭ? Nu cumva atuncĭ de voe bună, ĕră acum de supĕrare? Maĭ nefirescŭ este a ḑice, că ḑeulŭ Okeanos e așa de stupidŭ, de cugetă, că prin sunetele și isbiturile aceste va puté da ĕrăși „miresel dulcĭ suflarea vieții". Admirabilŭ tabloŭ! A te isbí de cineva, ca să--lŭ înviĭ.

La capetulŭ sonetului acestuia ḑice Platen ĕrăși tare frumosŭ:

„Nun steht ein Dichter an den Prachtgeländern
„Der Riesentreppe staunend und bezahlet
„Den Thränenzoll, der nichts vermag zu ändern." [2]

Versurile aceste asemene l'aŭ mișcatŭ adêncŭ pre Eminescu, și iute s'a apucatŭ să le străformе și apoĭ să le dea pre numele sĕŭ. Numaĭ câtŭ tótă stăformarea luĭ e ridiculă, precum póte orĭ cine vedé tare ușorŭ, asĕmĕnândŭ versurile aceste aluĭ Platen cu cele din urmă din sonetulŭ luĭ Eminescu. În locŭlŭ poetuluĭ luĭ Platen, care privesce uimitŭ și plânge amarŭ, că nu póte schimbá nimicŭ în sórtea Veneteĭ, Eminescu pune orologiulŭ din biserica San Marco *„preotŭ rĕmasŭ din a vechimiĭ ḑile"*, să spună luĭ Okeanos, că înzădarŭ se totŭ isbesce, că e o lege a universuluĭ, ca morțiĭ să nu maĭ învie, și așa nice Veneția de óre cândŭ nu va maĭ învia. Abiá potŭ să esiste nisce figurĭ maĭ urîte și maĭ fără gustŭ ca aceste. A numí biserica preotŭ și apoĭ pre preotŭ a-lŭ face césŭ, care bate într'o ureche, și apoĭ pre césulŭ acesta a-lŭ pune să predice cu *„graiŭ de sibile"* filosofia luĭ Schopenhauer ḑeuluĭ Okeanos, că morțiĭ nu maĭ învie, este unŭ tabloŭ câtŭ se póte maĭ fără gustŭ, în

[1]) Studiĭ critice pag. 143.

[2]) Veneția nu maĭ e decâtŭ în țéra visurilorŭ, și nu maĭ aruncă în cóce decâtŭ umbră din ḑilele bĕtrâne. Leulŭ republiceĭ zace ucisŭ, și localele carceruluĭ serbătorescŭ pustiĭ.

[1]) Se pare, că in aerulŭ acesta, ce adie încetŭ, locuesce unŭ O! lungŭ și eternŭ, ce suflă spre mine din salele acele, în carĭ n'aŭ locuitŭ decâtŭ glume și voe bună . . . . . Róta noroculuĭ nimicŭ nu o póte mișcá îndĕrĕptŭ.

[2]) Acum stă uĭmitŭ unŭ poetă la parapetulŭ pomposŭ alŭ treptelorŭ gigantice și plătesce în lacrimĭ tributulŭ, care însă nimicŭ nu póte schimbá!

care nu sciĭ să rîdĭ, saŭ să-ţĭ fie milă de truda bietuluĭ Eminescu, saŭ de batjocura, ce o încarcă pre nobilulŭ Platen. Apoĭ e dreptŭ, că San Marco e biserică fórte veche, de pre la capetulŭ secululuĭ alŭ ḑecelea, va să ḑică din evulŭ meḑŭ, evulŭ credinţeĭ în înviarea morţilorŭ. Dacă însă după Eminescu biserica San Marco din Veneţia este unŭ preotŭ din evulŭ, în care fŭ ridicată, va să ḑică unŭ preotŭ din evulŭ meḑŭ, atuncĭ apoĭ pre lume nu póte fi o absurditate maĭ mare, ca a ḑice, că unŭ preotŭ din evulŭ meḑŭ învéţă, că nu învie morţiĭ.

În urma acestora credemŭ, că şi adoratoriĭ ceĭ maĭ marĭ aluĭ Eminescu încă vorŭ concede, că întregŭ sonetulŭ acesta este o copie desfigurată din Platen. Şi cu tóte aceste nu ne putemŭ mirá destulŭ, că dlŭ Manliŭ în Antologia din poeţiĭ românĭ edată de dînsulŭ ca uneĭ florĭ alese a făcutŭ locŭ şi copieĭ acesteia, ma în notă reproduce şi cuvintele dluĭ Gherea despre ea.

La pag. 123 se începe poesia luĭ Eminescu întitulată: *„Povestea codruluĭ“* în modulŭ următorŭ:

»Împĕratŭ slăvitŭ e codrulŭ, némurĭ mulţĭ îĭ crescŭ sub póle,
»Tóte înflorindŭ din mila codruluĭ Mărieĭ sale.
»Luna, sóre şi luceferĭ, elŭ le pórtă 'n aluĭ herb,
»Împrejuru-ĭ are dame, şi curteniĭ din némulŭ cerbŭ,
»Crainicĭ iepurĭĭ ceĭ repeḑĭ, purtătorĭ îĭ suntŭ de veştĭ,
»Filomele-ĭ ţinŭ orchestru, şi isvórĕ spunŭ poveştĭ.«

Despre originalitatea comparaţiuniĭ acesteia nu vomŭ ḑice nimicŭ, ci lăsămŭ aicĭ să urmeze versurile acele din Heine, dela care şi-a împrumutatŭ „geniulŭ“ nostru întréga comparaţiune, şi apoĭ o a străformatŭ după placulŭ luĭ destulŭ de rĕŭ. Astŭ-felŭ Heine îşi începe poesia sa „Der Hirtenknabe“ în modulŭ următorŭ:

„König ist der Hirtenknabe, grüner Hügel ist sein Thron,
„Ueber seinem Haupt die Sonne, ist die grosse goldne Kron',
„Ihm zu Füssen liegen Schafe, weiche Schmeichler rothbekreuzt;
„Kavaliere sind die Kälber, und sie wandeln stolzgespreizt.
„Hofschauspieler sind die Böcklein, und die Vögel und die Kühe
„Mit den Flöten, mit den Glöcklein sind die Kammermusici“.[1])

Dlŭ Maiorescu la pag. 23 din critica poesieĭ române aduce versurile aceste aluĭ Heine ca unŭ modelŭ de comparaţiune poetică. Şi pre dreptulŭ. Ne-ar plăcé a sci, óre cutezare-ar dlu Maiorescu a aduce ca unŭ modelŭ de comparaţiune şi versurile citate aluĭ Eminescu decopiate şi străformate din Heine. Gustulŭ „finŭ“ alŭ dluĭ Maiorescu cu greŭ credemŭ, că s'ar puté desfătá în comparaţiunea codruluĭ cu împĕratulŭ aşa cum a „însghiebat'o“ Eminescu gângănindŭ după Heine. Ci dlŭ Maiorescu de securŭ că s'ar scandalisá maĭ întâiŭ în titula, ce o dă Eminescu codruluĭ „împĕratuluĭ celuĭ slăvitŭ“, pre care în locŭ de: Maiestate! îlŭ intituléză numaĭ per Măria ta! ca şi cum n'ar fi împĕratŭ, ci numaĭ unŭ vodă *„săracŭ în ţĕră săracă, care îşi apĕră sĕrăcia şi nevoile“*. Apoĭ de purtarea luneĭ, sóreluĭ şi a luceferilorŭ în *„herb“* de securŭ că s'ar îngreţoşá, éră de isvórele, carĭ „Mărieĭ sale“ îĭ *„spunŭ poveştĭ“*, ĭ-ar venĭ să rîḑă bine. Şi totuşi înaintea dluĭ Maiorescu copistulŭ celŭ slabŭ Eminescu este unŭ „geniŭ“, éră Murĕşanŭ unŭ piticŭ.

(Va urmá.)

[1]) În traducere românéscă:
»Ca unŭ rege e păstorulŭ, tronŭ e délulŭ înverḑitŭ,
»Ér coróna e deasupra sórele celŭ strălucitŭ,
»La pecióre îĭ suntŭ mieiĭ, curtisanĭ linguşitorĭ,
»Cavalerĭ îĭ suntŭ viţeiĭ, ce alérgă printre florĭ.
»Ţapiĭ suntŭ actorĭ de curte, ér căndŭ paserĭ ciripescŭ,
»Clopotele căndŭ resună, facŭ orchestrulŭ celŭ regescŭ.«

Aventurele ultimuluĭ Abencerrage.

Novelă de F. R. Chateaubriand.

(Continuare.)

„Favorită a geniurilorŭ,“ începe Abencerragele, „te-am cercatŭ, întocmaĭ cum cércă Arabulŭ în arşiţa sóreluĭ unŭ isvorŭ recoritorŭ; am auḑitŭ tonulŭ ghitareĭ tale, am auḑitŭ, cum tu aĭ glorificatŭ pre eroiĭ patrieĭ mele; écă la peciórele tale depunŭ inima luĭ Aben-Hamet!“

Dona Blanca roşindŭ uşorŭ îĭ rĕspunse: „Şi cugetele mele eraŭ la tine, pre căndŭ cântám romanţa Abencerragilorŭ. De căndŭ te-am vĕḑutŭ, îmĭ închipuescŭ, că toţĭ cavaleriĭ mauricĭ trebue să-ţĭ semene ţie.“

Aben-Hamet ar fi căḑutŭ în genunchĭ înaintea tinereĭ creştine şi ĭ-ar fi decheratŭ, că elŭ este celŭ din urmă Abencerrage, dar mintea ĭ-a spusŭ, să nu o facă. Elŭ se temeá, că numele luĭ précunoscutŭ în Granada ar deşteptá grigea guvernoruluĭ. Răsboiulŭ cu Mauriĭ spanioliĭ de abia se terminase, şi presenţa unuĭ Abencerrage pre atuncĭ uşorŭ ar fi pututŭ da ansă la îngrigirĭ. Aben-Hamet nu se retrăgeá dinaintea nicĭ unuĭ periculŭ, dar cugetulŭ de a trebuí să se despartă de fata luĭ Don Rodrigo, îlŭ făceá să şovăéscă.

Donna Blanca erá fiica uneĭ familiĭ, care îşĭ aveá originea dela contele de Bivar, a căruĭ soţie Ximene a fostŭ fata luĭ Gomez de Gormas. Următoriĭ acestuĭ bărbatŭ, a învingătoruluĭ dela Valencia, ajunserá prin nerecunoşcinţa curţiĭ castiliane în cea maĭ mare lipsă şi miserie. Şi acéstă viţă se credeá deja de maĭ multe vécurĭ perdută, căndŭ pre timpulŭ recuceririĭ Granadeĭ apărŭ de-odată o ultimă odraslă a viţeĭ Bivar, moşulŭ Blanceĭ, care n'aveá titule, dar se distingeá prin putere fisică şi spirituală. După alungarea necredincioşilorŭ Ferdinand a donatŭ următoruluĭ luĭ Cid (Domnŭ) bunurile maĭ multorŭ familiĭ maurice numindu-lŭ duce de Santa-Fé, şi ca atare acela îşĭ alese de locuinţă Granada. Elŭ murĭ încă în vîrtutea bărbăţieĭ, lăsându după sine unŭ fiŭ deja căsătoritŭ, pre Don Rodrigo, tatălŭ Blanceĭ.

Donna Tereza de Xeres, soţia luĭ Don Rodrigo, născù într'o ḑi unŭ fiŭ, care la botezŭ primì numele de Rodrigo, spre a se deosebí însă de tatălŭ sĕŭ, îlŭ chemară apoĭ şi Don Carlos. Marile evenimiute, prin carĭ a trecutŭ Don Carlos în cruda sa juneţă, pericolele, cărora a fostŭ espusŭ deja ca copilŭ, produseră în elŭ o seriositate adîncă şi o asprime aprópe tirană. Abiá erá de 14 anĭ, căndŭ elŭ merse cu Cortez la Mexico. Don Carlos a suportatŭ tóte periculele. Elŭ a fostŭ martorŭ la tóte grozăveniile acesteĭ espediţiĭ aventurióse şi a fostŭ de faţă la căderea ultimuluĭ rege a acesteĭ ţĕrĭ până atuncĭ necunoscute. Treĭ anĭ după acéstă întîmplare Don Carlos a venitŭ érăşĭ în Europa, şi aicĭ a luatŭ parte în bătaia dela Pavia. Priveliştea uneĭ lumĭ nóue, călătoriĭ lungĭ pre mărĭ necunoscute, drama revoluţiunilorŭ şi a schimbărilŭ noroculuĭ aŭ iritatŭ fantasia luĭ religiósă şi fanatică: elŭ a întratŭ în ordulŭ cavalerilorŭ de Calatrava, şi cu tóte rugămintele luĭ Don Rodrigo a renunţatŭ la căsătorie testându-şĭ tóte posesiunile surorĭĭ sale.

Blanca de Bivar, singura şi unica soră a luĭ Don Carlos, şi cu multŭ maĭ tinĕră decâtŭ elŭ, sĕmĕná tare cu tatălŭ sĕŭ. Mamă-sa murise. Ea erá de 17 anĭ, căndŭ Aben-Hamet a apărutŭ în Granada. Totulŭ erá seducătorŭ la acéstă fiinţă fermecătóre. Vócea eĭ erá răpitóre, jocululŭ eĭ maĭ uşorŭ ca zefirulŭ, acuşĭ îĭ plăceá să mâne caĭĭ ca o Armidă, acuşĭ cutrieră împrejurimea pre spatele celuĭ maĭ repede fugarŭ Andalusianŭ, întocmaĭ ca feele cele plăcute, carĭ se arĕtară în pădurĭ luĭ Tristan şi Golaor. Pentru Atena ar fi fostŭ o Aspasie, pentru Paris o Diana de Poitiers, care chiar pre timpulŭ acesta începeá a strălucí la curte. De alt-cum ea împreună farmeculŭ uneĭ franceze cu patima uneĭ spaniole, şi cochetăria sa naturală nu-ĭ restringeá nicĭ câtŭ de puţinŭ sentimentele inimeĭ sale nobile.

(Va urmá.)

Bibliografie.

Programa *Gimnasiului superioru, Preparandiei, Normei sî scolei poporale* (gr.-cat.?) *de fetitie din Blasiu pre anulu scolasticu 1890/91 compusa de Alesandru Micu directoru gimnasialu. Blasiu. Tipografi'a Seminariului archidiecesanu 1891.* Se premite unŭ tractatŭ *Din Istori'a literaturei române* de prof. C. B. Groze după Bernhardy şi Teuffel. Urmézá pre scurtŭ *Istoriculu gimnasiului pre anulu scolasticu 1890/91.* Din acesta însemnămŭ numirea Rsmuluĭ Iosifŭ Hossu canonicŭ de directorŭ gimnasialŭ substitutŭ. Statulŭ personalŭ la gimnasiŭ se compune din 20 de profesorĭ. Întru înşirarea lorŭ amŭ aflatŭ nisce lucrurĭ neînţelese, şi anume: Se face deosebire între profesorĭ cu *anĭ literarĭ* şi cu *anĭ de profesorŭ.* Ce vorŭ să însemne *anĭĭ literarĭ?* — Apoĭ aflămŭ, că unĭĭ se numescŭ *profesorĭ ordinarĭ,* alţiĭ *profesorĭ diplomaţi,* éră alţiĭ nu se numescŭ nicĭ ordinarĭ nicĭ diplomaţi. Va să ḑică pre unĭĭ pre basa diplomelorŭ lorŭ auctoritatea competentă ĭ-a numitŭ profesorĭ ordinarĭ, pre alţiĭ încă nu ĭ-a numitŭ, éră alţiĭ nu şĭ-aŭ câştigatŭ până acum diploma. Óre aşa să se înţelegă deosebirea acésta? — Órele săptĕmânale aŭ fostŭ în tóte optŭ clasele 240. — *Biblioteca* şi celealalte *colecţiunĭ* ale gimnasiuluĭ s'aŭ sporitŭ şi în anulŭ acesta, şi maĭ alesŭ biblioteca prin *Bibliotec'a testata de repausatulu Ladislau Vaida.* — Urmézá *Consemnarea scolariloru si clasificatiunea loru:* Cl. I. 59 şcolarĭ, dintre carĭ promovaţĭ 47; Cl. II. 60 şcolarĭ, dintre carĭ promovaţĭ 43; Cl. III. 58 şcolarĭ. dintre carĭ promovaţĭ 54; Cl. IV. 38 şcolarĭ, dintre carĭ promovaţĭ 32; Cl. V. 40 şcolarĭ, dintre carĭ promovaţĭ 31; Ol. IV. 52 şcolarĭ, dintre carĭ promovaţĭ 45; Cl. VII. 24 şcolarĭ, dintre carĭ promovaţĭ 20; Cl. VIII. 29 şcolarĭ, toţĭ promovaţĭ. Laolaltă 360 şcolarĭ, dintre carĭ promovaţĭ 301. După naţionalitate aŭ fostŭ 353 românĭ, 1 magiarŭ, 2 germanĭ şi 4 Israeliţĭ; după confesiune gr.-cat. 324, r.-cat. 2, gr.-or. 29, evang. 1, isr. 4. Ştipendiaţĭ aŭ fostŭ 41, carĭ aŭ primitŭ suma de 2191 fl. Din beneficiulŭ de pâne s'aŭ împărţitŭ 9583 table de pâne gatite pre câte 5 ḑile. Premiĭ de cărţĭ s'aŭ împărţitŭ în preţŭ de 281 fl. 28 cr. — La esamenulŭ de maturitate s'aŭ însinuatŭ şi admisŭ 31 inşĭ, dintre carĭ 3 s'aŭ judecatŭ maturĭ cu prestaţiune *eminente,* 6 cu prestaţiune *bună,* 12 cu prestaţiune *suficiente,* 7 s'aŭ relegatŭ la esamenŭ corectoriŭ după treĭ lunĭ, érŭ 3 aŭ repăşitŭ.

La institutulŭ preparandialŭ aŭ funcţionatŭ 6 profesorĭ în 88 óre pre săptĕmână. Dintre aceştĭ profesorĭ unulŭ şi anume Petru Solomonŭ a repausatŭ. Pentru ramulŭ stupărituluĭ s'a numitŭ instructorŭ Alesandru Comşa. Şcolarĭ aŭ fostŭ în cursulŭ I. 19, în cursulŭ II. 20, éră în cursulŭ III. 23. La esamenulŭ de cualificăţiune s'aŭ admisŭ 30 învĕţătorĭ şi 5 învĕţătorese, şi s'aŭ decheratŭ cualificaţĭ 29.

La şcóla normală aŭ funcţionatŭ 4 profesorĭ. Şcolari la sfârşitulŭ anuluĭ aŭ fostŭ 110, dintre carĭ promovaţĭ 100.

La şcóla de fetiţe aŭ funcţionatŭ 3 învĕţătóre şi 5 învĕţătorĭ. Şcóla o aŭ cerçetatŭ 59 fetiţe.

La sfârşitulŭ programeĭ se înşiră *condiţiile de primire la gimnasiŭ* pentru anulŭ scolasticŭ 1891/92. Ceĭ ce doresc̆ a le cunósce, voru face maĭ bine, dacă se voru adresá în privinţa acésta cătră direcţiunea gimnasială, care le va trimite cu plăcere programa.

„Minerva" este numele uneĭ nóue foĭ literare-beletristice, ce va apăré cu începutulŭ luĭ Augustŭ st. v. a. c. în Bistriţă sub redacţiunea dluĭ *George Curteanŭ*. Va publicá: articli literarĭ, poesiĭ, romanurĭ, novele, schiţe, piese teatrale, recensiuni, suveniriĭ de călĕtorie, şcl. Minerva va apăré de dóuĕ orĭ pre lună în numeriĭ de câte 1—1½ cóle. Va costá pre anulŭ întregŭ 4 fl. Teologĭ, studenţi, învĕţătorĭ, militarĭ, sodalĭ şi plugarĭ voru dobêndí reduceriĭ în preţŭ. Colectanţiĭ voru primí totŭ alŭ cincilea esemplarŭ gratuitŭ.

Dorimŭ succesŭ nóueĭ foĭ, şi aşteptămŭ, ca să cultive literatura întru adevĕrŭ frumósă: despre ce altcum nu ne îndoimŭ, fiindŭ dlŭ redactorŭ teologŭ absolutŭ.

Posta Redacţiunii: *Ungureanulŭ.* Poesiile nu corĕspundŭ.

Editorŭ şi redactorŭ rĕspundĕtorŭ:
Dr. Vasiliŭ Hossu.

Nr. **2752**—1891. (13) 2—3

Escriere de concursŭ.

Prin acésta se escrie concursŭ la treĭ stipendiĭ, şi anume: unulŭ de 80 fl. şi dóuĕ de câte 60 fl. v. a. din *Fundaţiunea de stipendiĭ a Canonicului Ioanŭ Fekete-Negruţŭ* cu terminulŭ de 25 Augustŭ st. n. a. c. inclusive pre lângă următórele condiţiuni:

1. La aceste stipendiĭ potŭ concurge nu numaĭ studenţi românĭ greco-catolicĭ dela orĭ ce institute de învĕţămêntŭ din patrie orĭ străinătate, ci şi tinere române greco-catolice, carĭ ar' dorí a se pregătí de învĕţătorese saŭ pentru altă carieră, care le-ar asecurá unŭ modŭ de viéţă maĭ independentŭ.

2. Dintre concurenţi voru avé preferinţă consângeniĭ Fundatoruluĭ, şi dintre aceştia în prima linie descendenţiĭ luĭ Simeonŭ Fekete-Negruţŭ, economŭ în Sucutardŭ — până la a treia generaţiune inclusive, fără considerare la starea materială a părinţiloră loru, dacă voru dovedí purtare morală bună şi progresŭ în studiĭ celŭ puţinŭ suficientŭ. Aceia, carĭ nu suntŭ consângenĭ, se voru împărtăşí din Fundaţiune numaĭ dacă nu se voru aflá şi concurenţi consângenĭ, şi dacă voru dovedí purtare morală esemplară orĭ laudabilă şi progresŭ eminentŭ în studiĭ.

3. La cererile concursuale să se alăture: a) estrasŭ matricularŭ de botezŭ; b) testimoniŭ scolasticŭ de pre an. scol. 1890—1; c) atestatŭ dela antistia comunală politică, subscrisŭ şi de parochulŭ localŭ, despre starea materială a concurentelui; se observă însă, că dela descendenţiĭ luĭ Simeonŭ Fekete-Negruţŭ până la a treia generaţiune inclusive nu se cere atestatŭ de paupertate; d) consângeniĭ aŭ să alăture la cereriĭ şi o deducere genealogică démnă de credinţă, prin care să-şĭ documenteze gradulŭ de consângenitate cu Fundatorulŭ.

4. Cererile provĕdute cu documintele specificate maĭ susŭ aŭ să se aştérnă la Consistorulŭ Archidiecesanŭ greco-catolicŭ subsemnatŭ până la terminulŭ prefiptŭ. Cererile sosite maĭ târdiŭ nu se voru luá în consideraţiune.

Blaşiŭ, în 28 Iuliŭ 1891.

Consistorulŭ archidiecesanŭ de A.-Iulia şi Făgăraşŭ.

Nr. 278—1891. (12) 3—3

Edictŭ.

Fiindŭ-că Paraschia Trifŭ născută Corbŭ, gr. cat. din Bucerdea-grânósă, de unŭ anŭ şi dóuĕ luni şĭ-a părăsitŭ pre bărbatulŭ sĕŭ legiuitŭ Constantinŭ Trifŭ greco-catolicŭ totŭ din Bucerdea-grânósă, şi nu se scie ubicaţiunea aceleia, prin acésta se citéză, ca în terminŭ de unŭ anŭ şi o dí să se presenteze înaintea subscrisuluĭ Forŭ matrimonialŭ, căcĭ la din contră procesulŭ divorţialŭ urdítŭ în contra eĭ de cătră bărbatulŭ sĕŭ se va pertractá şi decide şi în absenţa eĭ.

Blaşiŭ, în 19 Iuliŭ 1891.

Georgiŭ Bărbatŭ,
adm. protop.

Nr. 2664—1891. (11) 3—3

Escriere de concursŭ.

Prin acésta se escrie concursŭ la cinciĭ stipendiĭ de câte treĭ sute florenĭ v. a. din *Fundaţiunea fericitului Ioanŭ Daniel (Dănuţiŭ) de Fersîgŭ* cu terminulŭ de 20 Augustŭ a. c. st. n. inclusive pre lângă următórele condiţiuni:

1. La aceste stipendiĭ potŭ concurge numaĭ tinerĭ românĭ greco-catolicĭ.

2. Dintre concurenţi voru avé preferinţă ceĭ înrudiţi cu fericitulŭ Fundatorŭ, dar şi dintre aceştia se voru considerá în prima linie aceĭ şcolarĭ, carĭ voru putĕ dovedí, că suntŭ în legătură de consângenitate cu Fundatorulŭ şi după tatălŭ acestuia Vasilica Dănuţiŭ din Fersîgŭ şi după mama luĭ Maria Buteanŭ din Şomcuta-mare.

3. Concurenţiĭ trebue să dovedéscă, că aŭ plinitŭ celŭ puţinŭ anulŭ alŭ 10-le de etate, şi că în anulŭ scolasticŭ espiratŭ 1890—91 aŭ obţinutŭ din studiĭ celŭ puţinŭ calculŭ generalŭ de „bunŭ", ér din purtarea morală nota de celŭ puţinŭ „legală".

4. Cererile concursuale provĕdute cu carte de botezŭ, testimoniŭ şcolasticŭ, atestatŭ medicalŭ, atestatŭ despre averea şi relaţiunile familiare ale suplicantelui întăritŭ de auctoritatea politică concernentă, şi eventualŭ atestatŭ despre legătura de consângenitate cu Fundatorulŭ, aŭ să se aştérnă la subscrisulŭ Consistorŭ până la terminulŭ memoratŭ. Cererile sosite maĭ târdiŭ nu se voru luá în consideraţiune.

Blasiŭ, în 21 Iuliŭ 1891.

Consistorulŭ archidiecesanŭ de A.-Iulia şi Făgăraşŭ.

Cu deosebită stimă cutezŭ a încunoscinţá pre

Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ,

că precum şi până acum iaŭ asupra-mĭ gatírea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruireĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icone sânte, dimpreună cu aşedarea acelorŭ obiecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu placere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câstigatŭ recunóscere deosebită, si tóte mĕ îndreptăţéscŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împartasì ocasionalminte de preţuita-ĭ incredere. Silinţa mea sĕ va îndreptá totŭ-deauna intr'acolo, cá şi de ací încolo se meritŭ renumele celŭ bunŭ, care mi-lam câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ departările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-sa măritŭ.

Rogându-mĕ pentru preţuite comande sum

Oradea-mare, 28 Ian. 1891

cu deosebită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. biseric.

(4) 13—?

Fundată în an. 1858.

FRANCISCŬ WALSER

Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale imp. şi reg. Archiducele Josifŭ

proprietarinlŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recuisite de pompieri, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomândă atenţiuneĭ preaonoraţiloră domnĭ preoţĭ

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

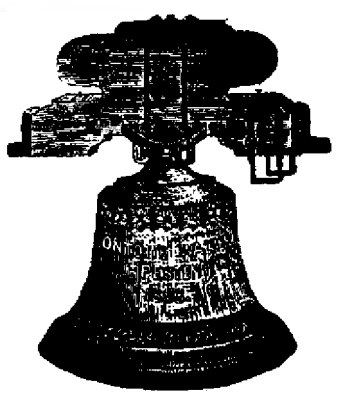

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela întemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.

(2) 32—52

Preliminare de spese şi Preţŭ-courantŭrĭ se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Fóiă bisericéscă-politică.

Inserţiunĭ

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaşiŭ.

Anulŭ I. Blaşiŭ 15 Augustŭ 1891. Numerulŭ 33.

Memorandulŭ universitarilorŭ magiarĭ.

I.

(+) Studenţii universitarĭ din România aŭ publicatŭ în anulŭ acesta unŭ memoriŭ despre situaţiunea Românilorŭ din Transilvania şi Ungaria, în care arétă lumiĭ stările nesuferite, ce ni-s'aŭ creatŭ în biserică, administraţiune, justiţie, şi în desvoltarea nóstră culturală şi naţională.

Memoriulŭ acesta a produsŭ o impresiune fórte adêncă asupra societăţiĭ magiare din patria nóstră; ceea ce se vede nu numaĭ din interesulŭ viŭ şi din animositatea, cu care s'a ocupatŭ de elŭ presa magiară, ci şi din împrejurarea, că tinerimea magiară dela tóte şcólele nóstre superióre din patrie s'a simţitŭ îndemnată a publicá contra luĭ unŭ „rĕspunsŭ" de 64 pagine, în care se silesce a dovedí lumiĭ civilisate, că plângerile universitarilorŭ românĭ suntŭ neîntemeiate.

Noĭ nu vremŭ să ne amestecămŭ în disputa acésta, căcĭ dela începutŭ amŭ fostŭ şi suntemŭ şi astădĭ de convingerea neclătită, că dacă a esistatŭ necesitatea de a se publicá unŭ memoriŭ românescŭ, atuncĭ acesta trebuia să se redigeze de Româniĭ de sub corona sântuluĭ Ştefanŭ şi să se adreseze maĭ întâiŭ la ceĭ maĭ hotărîtorĭ factorĭ politicĭ din monarchia nóstră.

Acestea însă nu le dicemŭ cu scopulŭ, ca să condamnămŭ mişcarea tinerimiĭ române *în motivele, carĭ aŭ produs'o,* căcĭ tinerimea română nu a avutŭ de scopŭ, să înăspréscă relaţiunile încordate dintre naţionalităţile Ungarieĭ, nicĭ să pregătéscă calea la descompunerea statuluĭ nostru, nicĭ să creeze greutăţĭ monarchieĭ austro-ungare, ci numaĭ să lumineze opiniunea publică europénă despre stările anormale şi grele, în carĭ se află o naţionalitate importantă din patria nóstră, şi prin acésta să eserciteze unŭ felŭ de presiune morală asupra guvernuluĭ nostru, ca să pună frênŭ curentuluĭ şovinisticŭ, care pentru timpurĭ de grea încercare pregătesce o catastrofă ireparabilă patrieĭ nóstre comune.

Aşa precepemŭ noĭ tendinţa memoriuluĭ românŭ, judecându-lŭ după litera şi spiritulŭ luĭ, şi pentru aceea dicemŭ, că în motivele, din carĭ a purcesŭ, nu se póte condamná, deşi din motive de tactică ar fi fostŭ póte maĭ oportunŭ, să se purcédă în sensulŭ enunciaţiuniĭ nóstre de maĭ susŭ.

Destulŭ atâta, că avemŭ acum înaintea nóstră unŭ memoriŭ alŭ universitarilorŭ magiarĭ, care după părerea nóstră merită tótă atenţiunea. Avemŭ adecă de a face cu o operă, care nicĭ de cum nu este productulŭ unorŭ tinerĭ uşorateccĭ de pre băncile şcólelĭ, ci productulŭ unorŭ bărbaţĭ cu posiţiune înaltă în viaţa socială şi politică a Ungarieĭ, carĭ aŭ pusŭ la dispusceţiunea tinerimiĭ magiare tóte datele de lipsă la compunerea memoriuluĭ, şi carĭ póte aŭ datŭ mână de ajutorŭ chiar şi la stilisarea luĭ. Celŭ puţinŭ acésta este impresiunea, ce o primimŭ noĭ la cetirea memoriuluĭ. Afară de aceea memoriulŭ magiarŭ sulevéză o mulţime de cestiunĭ de fórte mare importanţă politică, carĭ puse odată în discusiune publică, nu maĭ potŭ fi trecute cu vederea din partea acelora, carĭ doresccŭ, precum dorimŭ şi noĭ, buna înţelegere între locuitoriĭ acesteĭ patriĭ şi conlucrarea lorŭ armonică pentru binele comunŭ.

Suntemŭ siliţĭ aşa dară a ne ocupá pre scurtŭ în colónele foiĭ nóstre şi de memoriulŭ magiarŭ cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, că prin acésta credemŭ a face unŭ serviţiŭ bunŭ patrieĭ nóstre, a căreĭ fericire amŭ cuprins'o în programulŭ „Unirii", cândŭ amŭ dişŭ în numĕrulŭ primŭ, că programulŭ nostru se póte resumá în scurtele cuvinte: *„Dumnedeŭ, ţéra mea şi némulŭ meŭ."*

Cetindŭ partea primă din memoriulŭ magiarŭ, care se ocupă cu cestiunĭ generale, ne cuprinde mirarea, cum de nisce ómenĭ cu firea întrégă potŭ consacrá 28 pagine, adecă aprópe jumĕtate din memoriulŭ lorŭ, uneĭ cestiunĭ, care nimenĭ pre lume nu a sulevat'o. Se silescŭ adecă universitariĭ magiarĭ, să demustre lumiĭ civilisate, că Româniĭ nu aŭ nicĭ unŭ dreptŭ să pretindă, ca Transilvania şi partea orientală a Ungarieĭ să se rumpă de monarchia nóstră şi să se anexeze la regatulŭ Românieĭ.

Dar cine dintre Românĭ a pretins'o acésta? Universitariĭ românĭ de bună sémă nu, căcĭ în totŭ memoriulŭ lorŭ nu se află o singură pagină, o singură

Feuilleton.

Amintirĭ de călĕtorie.

Constantinopolŭ, 3 Augustŭ 1890.

Frate Isidóre!

Selamlik! Ce mirădenie va maĭ fi şi ăsta? Aşa te veĭ fi întrebatŭ cetindŭ sfârşitulŭ epistoleĭ mele de erĭ sĕră.

Să-ţĭ definescŭ dară selamlikulŭ? Îmĭ aducŭ aminte de sergentulŭ, pre care l'a întrebatŭ óre cine, ce va să dică Wachtparade. Elŭ supĕrându-se pre nesciinţa cea ne maĭ pomenită şi necualificabilă a întrebătoruluĭ l'a luminatŭ de minune rĕspundêndu-ĭ cu scurţime militară: Na wissen's, Wachtparade is halt Wachtparade und Kirchenparade is Kirchenparade. Şi cu definiţia asta elŭ şĭ-a câştigatŭ nume în istorie. Aşa ţĭ-aşĭ puté propune şi eŭ definiţia scurtă şi lămurită: Selamlik e Selamlik. Ce va să însemne cuvîntulŭ acesta, nu sciŭ, şi ciceronele nostru întrebatŭ fiindŭ încă ne-a rĕspunsŭ ca sergentulŭ. Îmĭ aducŭ însă aminte, că *şelem* în limba evreéscă însémnă *jertfă de împăcare,* şi fiindŭ că limba evreéscă şi cea arabă suntŭ surorĭ, şi fiindŭ că limba turcéscă e numaĭ o deformare a celeĭ arabe, bună óră cum e cea săséscă din Ardélŭ deformarea celeĭ germâne, îmĭ închipuescŭ, că selamlicŭlŭ va să fie o sĕrbătóre de împăcare. Acestea ţĭ-le scriŭ, de vreme ce sciŭ, că-ţĭ place să etimologisezĭ. Selamlicŭlŭ va să fie o sĕrbătóre de împăcare, şi nu o jertfă de împăcare, căcĭ Mahomedanĭĭ aducŭ luĭ Allah numaĭ jertfa rugăciuniĭ şi a postuluĭ şi nu vorŭ să scie de jertfe de acelea, de carĭ prescriá Israiliţilorŭ Legea veche. Sĕrbătórea aceea de împăcare Mahomedanĭĭ o ţinŭ în fiesce care Vinerĭ. Ĕră sultanulŭ e aşa de nevoitŭ să o ţină, câtŭ maĭ alesŭ din causa acésta nu póte uşorŭ să cerceteze pre alţĭ domnitorĭ.

Aşa dară erĭ după ce ne-amŭ întorsŭ din Fanar, ne-a maĭ ajunsŭ timpŭ, ca să vedemŭ şi cele ce se potŭ vedé din selamlikulŭ padişauluĭ. Ne-a părutŭ bine, că s'a întîmplatŭ aşa, căcĭ străiniĭ cercetându Constantinopolulŭ se simţescŭ obligaţĭ a vedé selamlikulŭ. Neamŭ suitŭ în o birje, şi acésta ne-a dusŭ acum iute, acum împedecată de trupe de ale armateĭ turcescĭ până pre unŭ spaţŭ fórte largŭ, care se estinde maĭ la vale dela palatulŭ împĕrătescŭ numitŭ Yildiz Kiosk. Aci în palatulŭ acesta locuesce adecă în timpulŭ maĭ noŭ padişaulŭ. Sosindŭ acolo ne-amŭ postatŭ căruţa chiarŭ preste uliţă dela moşea aceea nóuă, nu mare, dară celŭ puţinŭ din afară fórte frumósă, la care sultanulŭ de acum Vineria merge să se róge. Şi acum amŭ vĕdutŭ, că selamlikulŭ e întru adevĕrŭ Kirchenparade. Între sunetele alorŭ vre-o optŭ orchestre militare şi ale uneĭ mulţimĭ de trimbiţe se adunară aci totŭ felulŭ de trupe turcescĭ. A fostŭ pitorescŭ aspectulŭ acesteĭ miniaturĭ bizare şi destulŭ de marĭ a armateĭ turcescĭ. Ne-amŭ convinsŭ aci, că aşa numitulŭ *materialŭ* alŭ armateĭ turcescĭ e fórte bunŭ, şi vĕdêndŭ *materialulŭ* acesta, adecă ostăşimea, — căcĭ acésta se numesce materialŭ pretutindenea, pre unde statulŭ preţuesce maĭ multŭ viaţa unuĭ calŭ decâtŭ cea a unuĭ ostaşŭ, — vĕdêndŭ materialulŭ acesta nu ne-amŭ maĭ miratŭ de vitejia, cu care s'aŭ luptatŭ Turciĭ la Plevna, de armata colosuluĭ de médă nópte erá pre aci să-şĭ lase dinţiĭ în şanţurile de acolo, ci ne-amŭ miratŭ de ceea ce a isprăvitŭ acolo tinera armată a Românieĭ.

Prin larma cea mare, ce o făceaŭ trupele adunându-se între sunete de musică şi de trimbiţe, audimŭ de odată străbătêndŭ aerulŭ o vóce tânguitóre cântându pre lungŭ cuvinte neînţelese de noĭ. Cercămŭ cu o chĭĭ în tóte

frasă, unŭ singurŭ cuvîntŭ, care ar esprimá idea dismembrăriĭ uneĭ părți din Ungaria, și anexarea eĭ fie la România, fie la altŭ statŭ din vecinătate.

Nu se află idea acésta nicĭ macarŭ în ceĭ maĭ violenți articolĭ de ḑiare, pentru carĭ în aniĭ din urmă autoriĭ lorŭ aŭ fostŭ înfundați în temnițele din Năseudŭ, Vațŭ și Segedinŭ.

Ceea ce aŭ voitŭ Româniĭ în trecutŭ și voescŭ astădi, se află scrisŭ în acte publice, carĭ tótă lumea, prin urmare și junimea magiară, le póte cunósce. Din vre-o 24 suplice, memoriale și proteste înaintate de episcopulŭ românŭ gr.-cat. Inocențiŭ Clain la curtea din Viena scimŭ, ce aŭ voitŭ Românii în jumĕtatea primă a secluluĭ trecutŭ, că adecă eĭ aŭ aspiratŭ numaĭ la egala îndreptățire religiósă, politică și civilă cu celealalte naționalități din patrie, ér din renumitulŭ *„supplex libellus Valachorum“*, apĕratŭ de episcopulŭ românŭ unitŭ Ioanŭ Bobŭ în dieta transilvană dela anulŭ 1791, orĭ cine póte vedé, că aspirățiunile Românilorŭ din jumĕtatea a dóua a vĕculuĭ trecutŭ suntŭ în esență identice cu aspirățiunile nóstre din vĕculŭ alŭ 19-lea, și că prin urmare este o dovadă de necunoscință a istorieĭ patrieĭ aserțiunea memoriuluĭ magiarŭ, unde se ḑice, că noĭ amŭ fi devenitŭ pretensivĭ și nemulțiămiți numaĭ de cândŭ s'a formatŭ la granițele Ungarieĭ statulŭ independentŭ alŭ Românieĭ (memoriulŭ magiarŭ p. 4). Dorințele Românilorŭ de sub corón'a sântuluĭ Ștefanŭ suntŭ depuse maĭ departe în cele 16 puncte votate de adunarea generală română ținută în anulŭ 1848 pre câmpulŭ libertățiĭ din Blașiŭ, unde totŭ poporulŭ românŭ de sub coróna sântuluĭ Ștefanŭ s'a legatŭ cu jurămîntŭ a fi credinciosŭ caseĭ domnitóre și a respectá drepturile națiunilorŭ conlocuitóre; asemenea suntŭ depuse aceste dorințe în tóte programele stabilite de representanțiĭ alegătorilorŭ românĭ dela 1881 în cóce.

Din tóte acestea și alte acte publice se vede apriatŭ, că ținta Românilorŭ nu este dismembrarea statuluĭ ungarŭ și anexarea lorŭ la unŭ altŭ regatŭ din vecinătate, ci eluptarea drepturilorŭ religiósĕ, civile și politice întru tóte egale cu drepturile, de carĭ se bucură națiunea magiară în acéstă patrie comună, și maĭ cu sémă crearea unorŭ stărĭ normale de lucrurĭ, în carĭ poporulŭ românŭ să-și pótă păstrá și desvoltá individualitatea sa națională, datinele, obiceiurile, limba și instituțiunile sale culturale, fiindŭ ajutatŭ în acésta cu tótă bunăvoința de puterea statuluĭ în proporțiunea, în care și dînsulŭ își jertfesce pentru patrie sângele și averea.

Așa dară cândŭ memoriulŭ magiarŭ presentă pre Românĭ ca pre nisce conspiratorĭ în contra întregității monarchieĭ austro-ungare, nu numaĭ spune unŭ neadevĕrŭ, ci totŭ-odată voesce să justifice tractamentulŭ mașterŭ, care se aplică în contra nóstră pre tóte terenele vieții publice, fără să se cugete auctoriĭ memoriuluĭ, că prin acésta nu se ajunge nicĭ unŭ scopŭ salutariŭ pentru patrie, ci numaĭ se înveninéza și maĭ tare cestiunea gravă a naționalităților.

Pre noĭ însă astŭ-felŭ de calumniĭ ne lasă recĭ, pentru că suntemŭ dedați cu ele, și sperămŭ, că și lumea civilisată va cunósce în urmă adevĕrulŭ și nu va pune nicĭ unŭ prețŭ pre închipuirile unorŭ creerĭ înfierbîntați, carĭ în fie care nemagiarŭ, care ține la naționalitatea sa și pretinde drepturile sale, vĕdŭ unŭ dușmanŭ alŭ patrieĭ.

Pentru ca memoriulŭ magiarŭ să pótă arĕtá lumiĭ, că aspirățiunile Românilorŭ suntŭ neîndreptățite, consacră unŭ capitulŭ întregŭ hipoteseĭ, că națiunea română nu s'a formatŭ pre teritoriulŭ Dacieĭ Traiane, ci pre peninsula balcanică, de unde a venitŭ aci numaĭ prin seclulŭ alŭ treisprĕḑecelea, adecă maĭ târḑiŭ decâtŭ Magiariĭ.

Ne reservămŭ a revenĭ la cestiunea acésta cu altă ocasiune, ér de o cam dată constatămŭ, că cestiunea acésta nu are de a face nimica cu politica, și că orĭ amŭ venitŭ noĭ pre pămêntulŭ acesta de pre timpulŭ împĕratuluĭ Traianŭ și l'amŭ locuitŭ neîntreruptŭ până în ḑiua de astădi, orĭ amŭ venitŭ aci numaĭ în seclulŭ alŭ 13-lea, în totŭ casulŭ ne competŭ drepturile acelea, carĭ le are dela natură fie-care poporŭ consciu de individualitatea sa propriă, care nicĭ odată nu póte fi despoiatŭ de condițiunile de lipsă la desvoltarea sa națională, nicĭ silitŭ să se contopéscă în altŭ poporŭ.

Faptulŭ este, că noĭ Românii ardeleni și ungureni ocupămŭ în modŭ permanentŭ și stabilŭ o parte însĕmnată din teritoriulŭ regatuluĭ ungarŭ, avêndŭ tradițiunile, datinele, obiceiurile, limba și aspirățiunile nóstre culturale deosebite de ale poporuluĭ magiarŭ. Dacă noĭ amŭ venitŭ în acéstă țĕră maĭ târḑiŭ decâtŭ Magiariĭ, puterea publică putea să nu ne lase, să întrămŭ pre acestŭ teritoriŭ, dar dacă odată ne-a lăsatŭ să întrămŭ, ea a contrasŭ detorința de a ne respectá individualitatea nóstră națională și chiarŭ a promová desvoltarea eĭ, pentru că acéstă detorință se basézĕ pre drepturile inherente fie căruĭ poporŭ, care are individualitate propriă, drepturĭ, carĭ nu se perdŭ nicĭ chiarŭ prin cucerire, căcĭ prin cucerire nu poporulŭ cuceritŭ își perde drepturile sale inherente, ci numaĭ puterea luĭ publică se nimicesce, înlocuindu-se cu puterea cuceritóre, care

---

părțile, ca să scimŭ, de unde rĕsună vócea acésta, și pre urmă ridicându-ne privirea vedemŭ susŭ pre minaretŭ pre *muezzinulŭ* saŭ cantorulŭ cântândŭ cu vóce prelungită, dulce și melancolică de o dată și invitândŭ cu cântarea sa pre credincioșiĭ profetuluĭ la rugăciune. E unŭ ce curiosŭ și de-odată și pĕtrundĕtorŭ a audí învitarea acésta. Se pare a fi unŭ strigătŭ de durere, ce purcede din inimă și-ți pĕtrunde până în adênculŭ inimeĭ și te mișcă. Chiarŭ și creștinulŭ și preotulŭ la audulŭ acesteĭ vocĭ se emoțiunéza și se simte pare că îndemnatŭ, să se róge luĭ Dumneḑeŭ, să arete și ómenilorŭ acestora lumina cea adevĕrată.

Muezzinulŭ a încunjuratŭ minaretulŭ cântândŭ în fiesce care latură a acestuia cântarea sa tânguitóre. Acum privirile tuturora se îndréptă spre colină la délŭ, pre unde duce drumulŭ cătră palatulŭ sultanuluĭ.. Acușĭ vinŭ pre drumulŭ acela la vale cătră moșee patru calese închise, în carĭ ședŭ cu prințiĭ și princesele împĕrătescĭ cele patru soțiĭ ale sultanuluĭ, carĭ le are elŭ încă de cândŭ erá numaĭ prințŭ. Lângă calese pășescŭ eunuchiĭ, aceĭ bărbațĭ nefericiți, carĭ aŭ trebuitŭ să-și jertféscă bărbăția, ca să fie apoĭ păzitoriĭ muierilorŭ altora.

Și aicĭ ca și pre airea printre Mahomedanĭ amŭ pututŭ observá decĭ semne evidente, că Islamulŭ e dejositorŭ pentru demnitatea omuluĭ. Elŭ învĕță, că totŭ ce se opune óre cum-va natureĭ stricate a omuluĭ, e rĕŭ, e pĕcatŭ, ĕră vîrtute e totŭ ce lingușesce acesteĭ stricăciunĭ. Fericirea constă decĭ din plăceri trupescĭ. Islamulŭ nu cunósce viĕța familiară. Din principiulŭ poligamieĭ și din conceptulŭ, ce-lŭ are Islamulŭ despre fericire, a trebuitŭ să urmeze aicĭ cu necesitate, ca bărbatulŭ să nu stea pre-o tréptă cu femea, ci să fie despotulŭ, tiranulŭ eĭ. Femeile formézĕ în casa bărbatuluĭ lorŭ cu prunciĭ sĕĭ totŭ atâtea cete, carĭ se pismuescŭ și se cértă neîncetatŭ. De a aicĭ urmézĕ desele divorțurĭ, fugĭ, scandalurĭ și brutalități de totŭ felulŭ. Muierea la Turcĭ e proprietate, e celŭ dintâiŭ dintre animalele de casă. Nu veḑi nicăirĭ în publicŭ pre vre-unŭ bărbatŭ umblândŭ cu soția sa, ma se ḑice, că nicĭ măcarŭ la mâncare nu se întîlnescŭ bărbațiĭ la o masă cu soțiile lorŭ. Muierea nu are altŭ scopŭ fără numaĭ plăcerea sensuală a bărbatuluĭ. De aicĭ urmézĕ, că lorŭ nu li-se concede desvoltarea înțĕlesuluĭ: ele aŭ singurŭ numaĭ să créscă și să se desvólte trupesce, ca apoĭ să ajungă sclavele bărbațilorŭ acelora, cărora părinții lorŭ le potŭ vinde între condițiĭ maĭ favorabile. De aicĭ urmézĕ și paza cea severă, sub care le punŭ bărbațiĭ lorŭ.

Nicĭ chiarŭ în deprinderea religiuniĭ nu staŭ aicĭ femeile pre o tréptă cu bărbațiĭ. Acésta amŭ vĕḑut'o si aci la selamlikulŭ sultanuluĭ. Sosindŭ adecă calesele cu familiile sultanuluĭ înaintea moșeeĭ s'aŭ opritŭ aci, și dintr'însele aŭ eșitŭ numaĭ prințiĭ, de aŭ întratŭ în moșee; damele aŭ rĕmasŭ în calese totŭ timpulŭ, cătŭ a petrecutŭ sultanulŭ cu prințiĭ în moșee, de și-aŭ isprăvitŭ rugăciunile, ĕră după aceea damele nu aŭ întratŭ și ele în moșee, ci totŭ închise în calese s'aŭ reîntorsŭ în haremŭ.

Acușĭ sosirĕ demnitariĭ curțiĭ carĭ călărĭ carĭ pedestri. Între ceĭ călărĭ erá și Osman, apĕrătorulŭ Plevneĭ. Pĕrulŭ luĭ e albitŭ de anĭ, dară înfățișarea luĭ întrĕgă e încă și acum răsboĭnică și impunătóre.

Sosesce apoĭ padișaulŭ într'o calésă deschisă. La sosirea luĭ trupele adunate prorupŭ într'unŭ strigătŭ, care noĭ nu l'amŭ înțelesŭ, dară ni-se păreá, că ele strigaŭ pre nemțesce Hoch. În urma caleseĭ vineá o altă calésă góiă, trasă de caĭ albĭ de aceia, de carĭ veĭ fi vĕḑutŭ și tu în staululŭ împĕrătescŭ din Viena. Ne-amŭ și informatŭ și amŭ aflatŭ, că aceĭ caĭ albĭ întru adevĕrŭ suntŭ unŭ darŭ alŭ monarchuluĭ nostru. Maĭ aduceaŭ afară de aceea de frĕŭ cincĭ caĭ, căcĭ sultanulŭ rentorcêndu-se din moșee câte odată are voe să călăréscă până acasă. Sultanulŭ ajungêndŭ înaintea moșeeĭ se pogóră și întră în moșee și rĕmâne acolo ca o jumĕtate de óră.

După ce-și gată rugăciunile, ese din moșee și suindu-se în calésa cea cu doĭ caĭ albĭ îi mână elŭ însu-și, și încă destulŭ de repede, ĕră demnitariĭ curții, care călare care pre josŭ alérgă în urma caleseĭ, ca să maĭ felicíteze pre sultanulŭ încă odată, cândŭ se pogóră din calésă. Alergarea acésta e așa de ridiculă, cătŭ unŭ Vienezŭ la vederea eĭ ar ḑice: Is des aber a Hetz! Ceĭ maĭ tinerĭ las' că sciŭ alergá maĭ ușorŭ, dară veḑi între eĭ și bĕtrânĭ binetrăiți, și pre aceștia cândŭ îĭ veḑi purtândŭ în fugă mare sarcina cea asemenea mare a trupuriloră lorŭ, eștĭ nevoitŭ să-ți uĭți de pietatea detorită cărunteților și să riḑi de eĭ.

Și cu acésta selamlikulŭ s'a închiatŭ.

După amédĭ, precum ți-am scrisŭ deja din cafenéua de lângă Bosforŭ, amŭ făcutŭ o escursie la apele cele dulci ale Asieĭ.

Victorŭ.

moştenesce dela puterea cucerită tóte drepturile si *detorinţele,* ce le-a avutŭ faţă cu acelŭ poporŭ puterea cucerită, şi prin urmare şi detorinţa de a respectá individualitatea şi limba aceluĭ poporŭ şi a o desvoltá cu tóte mijlócele, de carĭ dispune statulŭ.

Aşa dară pentru noĭ este destulŭ a constatá faptulŭ, că suntemŭ unŭ poporŭ stabilŭ şi permanentŭ pre teritoriulŭ Ungarieĭ şi că avemŭ individualitatea nóstră propriă naţională, pentru ca să putemŭ cere garanţele şi drepturile de lipsă la conservarea şi desvoltarea individualităţiĭ nóstre naţionale. Cine perde din vedere acestŭ adevĕrŭ, acela nu cugetă, că istoria încă îşĭ are logica recunoscută şi de istoriografiĭ magiarĭ, şi logica acésta e multŭ maĭ consecuentă ca a indivizilorŭ, chiarŭ din voinţă dumnedeéscă, carea îndréptă destinele popórĕlorŭ în armonie cu scopulŭ finalŭ alŭ omenimiĭ. Şi dacă toleréză pre unŭ timpŭ superbia unuĭ poporŭ şi asuprirea altuia, atunci celŭ dintâiŭ n'are să se îngâmfe, şi celalaltŭ n'are să despereze, căci Dumnedeŭ lasă să se desvólte lucrurile până la o margine, şi atunci vine apoĭ consecinţa de multe orĭ amară a stărilorŭ de maĭ înainte ea de sine, voită de Dumnedeŭ, însă fără ca Dumnedeŭ să facă vre-o minune. Acésta însémnă că: *Esistă Dumnedeŭ în istorie.*

Unŭ incidentŭ caracteristicŭ. — „Gazeta Transilvanieĭ" în Nr. dela 8 Augustŭ aduce scirea, că protopopulŭ românŭ-unitŭ din Taşnadŭ-Sarvadŭ laolaltă cu câţi-va preoţi s'aŭ presentatŭ înaintea episcopuluĭ latinŭ de Oradea-mare Laurenţiŭ Schlauch cu ocasiunea visitaţiuniĭ de confirmare, ce acesta o a făcutŭ în părţile Selagiuluĭ. „Gazeta" află cu cale a imputá preoţimiĭ nóstre, că s'a presentatŭ înaintea unuĭ episcopŭ de altŭ ritŭ şi de altă limbă. Noĭ însă suntemŭ departe de a face pentru acésta vre-o imputare proţimiĭ nóstre, ce s'a presentatŭ. Căci în lumea cultă pretutindeniĭ, când în unŭ locŭ vine şefulŭ uneĭ confesiuniĭ, atunci se presentéză şi clerulŭ celoralalte confesiuniĭ spre a-şĭ face onorurile cuvenite. Şi chiarŭ şi nóuĕ ne-ar cădé rĕŭ, când unŭ episcopŭ de alŭ nostru visitându vre-unŭ ţinutŭ, nice unulŭ din membriiĭ cleruluĭ celoralalte confesiuniĭ nu s'ar presentá înaintea luĭ, cum cere cuvenienţa.

Ce atinge însă limba, în care protopopulŭ nostru a bineventatŭ pre episcopulŭ Schlauch, „Gazeta" se teme, că limba aceea va fi fostŭ cea magiară. Noĭ însă ţicemŭ, că unica limbă acomodată pentru o atare ocasiune ar fi fostŭ limba latină, carea în biserica catolică e limba interrituală. Prin acésta n'ar fi suferitŭ nimica nicĭ limba română, nicĭ cea magiară.

„Gazeta" ne spune maĭ departe, că episcopulŭ Schlauch la bineventarea protopopuluĭ nostru a rĕspunsŭ în modŭ demonstrativŭ numaĭ cu câteva cuvinte, precândŭ chiarŭ şi rabinuluĭ ĭ-a rĕspunsŭ multŭ maĭ pre largŭ, şi maĭ departe, că protopopulŭ românescŭ-unitŭ cu clerulŭ sĕŭ a fostŭ primitŭ de episcopŭ numaĭ după predicatoriĭ calviniĭ.

Împrejurarea acésta o supĕră pre „Gazetă" tare multŭ, ca şi când prin ea cine scie câtŭ ar fi suferitŭ biserica şi clerulŭ nostru românescŭ unitŭ, când noĭ din contră credemŭ, că maĭ multŭ a suferitŭ însu-şĭ episcopulŭ Schlauch în reputaţiunea sa ca omŭ de cultură. Pentru aceea suntemŭ atâtŭ de liberĭ a-ĭ aduce Escelenţeĭ Sale Schlauch dóuĕ esemple, cum s'aŭ purtatŭ la atarĭ ocasiunĭ capete încoronate şi de cea maĭ fină cultură europénă, carea nu credemŭ să nu dorésc̆ă şi Escelenţa Sa a şĭ-o însuşí.

Aşa ce se ţine de rĕspunsulŭ demonstrativŭ şi chiarŭ pentru aceea respingătorŭ, care Escelenţa Sa l'ar fi datŭ cleruluĭ nostru de o credinţă cu Escelenţa Sa, însă póte de principiĭ politice diverse, cu carĭ află póte şi Escelenţa Sa cu cale a purtá luptă, ne vine în minte visita, ce împĕratulŭ Germanieĭ Wilhelm I o făcuse regeluĭ Italieĭ în Milanŭ chiarŭ atunci, când împĕratulŭ Wilhelm şi statulŭ sĕŭ purtá lupta cea maĭ aspră cu biserica catolică. În domulŭ din Milanŭ s'a presentatŭ atunci înaintea împăratuluĭ Wilhelm şi clerulŭ catolicŭ dela acea biserică. Împĕratulŭ Wilhelm a primitŭ clerulŭ catolicŭ cu cea maĭ mare afabilitate şi prevenire. Unele foĭ jidovescĭ s'aŭ miratŭ de acésta, şi nu puteaŭ cuprinde, cum se póte, ca împĕratulŭ Wilhelm să se pórte astŭ-felŭ cu clerulŭ bisericeĭ, cu care elŭ e în luptă politică. Atunci o fóe a curţiĭ le-a adusŭ la ordine pre foile jidovescĭ cu întrebarea, că óre póte-se aşteptá dela împĕratulŭ celŭ de o cultură aşa înaltă şi aşa fină, ca să se pórte altcum, când ĭ-se presentéză chiarŭ şi ceĭ ce aŭ principiĭ politice diverse de ale luĭ? Şi foile jidovescĭ aŭ venitŭ tóte în confusiune simţindŭ, câtŭ suntŭ ele de departe de cultura adevĕrată.

Ce se ţine însă de primirea cleruluĭ nostru după celŭ calvinŭ, Maiestatea Sa Împĕratulŭ şi Regele nostru nu e episcopŭ, ci laicŭ catolicŭ, şi totuşĭ la primirile Dînsuluĭ calviniĭ nu aŭ nicĭ când precedinţă faţă cu catoliciĭ de orĭ ce ritŭ. De unde nu înţelegemŭ, pentru ce Escelenţa Sa Episcopulŭ Schlauch atâtŭ de fidelŭ supusŭ alŭ Maiestăţiĭ Sale nu află cu cale a-lŭ imitá.

Şi aşa credemŭ, că incidentulŭ acesta nu este atâta căracteristicŭ pentru clerulŭ nostrŭ, care presentându-se şĭ-a împlinitŭ numaĭ o detorinţă de cultură, câtŭ maĭ multŭ caracteristică pentru Escelenţa Sa Episcopulŭ Schlauch.

Francia şi Rusia.

„După împĕrăţia cerului cea dintâiŭ între împĕrăţiĭ este împĕrăţia Franciеĭ," se îndatinaŭ a ţice óre când superbiĭ regĭ francesĭ din dinastia Bourbonilorŭ. Şi étă o politică greşită, ambiţiósă şi necondusă de nice unŭ interesŭ religiosŭ unde a pututŭ să aducă astăţi pre Francia cea superbă de óre-când-va! Celŭ dintâiŭ statŭ de óre-când alŭ Europeĭ, Francia, statulŭ, a căruĭ limbă după încetarea limbeĭ latine a ajunsŭ limba diplomatică a lumiĭ, isolatŭ în apusulŭ Europeĭ, este astăţi silitŭ a-şĭ cercá aliatŭ în rĕsăritŭ, în Rusia, care cu tradiţiunile, cultura, tendinţele, religiunea şi aspiraţiunile eĭ este contrastulŭ celŭ maĭ pronunţatŭ alŭ luĭ.

Timpŭ de 10 ţile jurnalistica Europeĭ s'a ocupatŭ de festivităţile aranjate în portulŭ rusescŭ dela Kronstadt din causa visiteĭ, ce o a făcutŭ în acelŭ portŭ flota francesă Rusieĭ. Visita acésta nu a fostŭ numaĭ o visită de curtoasie, cum se întîmplă între state de multe orĭ, fără ca visita să aĭbă vre-o însĕmnătate politică. Primirea flotеĭ francese din partea împĕratuluĭ rusescŭ, telegramulŭ adresatŭ de elŭ preşedinteluĭ Carnot, suntŭ atarĭ lucruri, carĭ arétă evidentŭ, că visita acésta are şi însĕmnătate politică maĭ multŭ decâtŭ comună. Şi însĕmnătatea acésta nu póte să stea decâtŭ în o relaţiune fórte intimă între amĕndóuĕ statele, care relaţiune saŭ este deja potenţată saŭ se póte potenţá până la alianţă în orĭ şi ce momîntŭ. Şi aşa putemŭ să ţicemŭ, că Europa faţă în faţă cu alianţa triplă a Austro-Ungarieĭ, Germanieĭ şi Italieĭ vede astăţi alianţa duplă a Franciеĭ şi a Rusieĭ.

Tripla alianţă însă după credinţa întregeĭ Europe este o alianţă de pace şi încheiată cu scopulŭ susţinerii păciĭ. De aci însă nu urméză nicĭ de cum, că dupla alianţă a Rusieĭ şi a Franciеĭ să fie o alianţă de răsboiŭ, o alianţă, a căreĭ tăişŭ să fie îndreptatŭ în contra păciĭ, de care se bucură astăţi Europa. La aşa ceva nu póte astăţi cugetá nice Francia, şi cu atâtŭ maĭ puţinŭ Rusia.

Căci maĭ întâiŭ Rusia încă nicĭ pre departe nu a gătatŭ cu organisarea cea nóuă a armateĭ sale, câtŭ să fie aplicată chiarŭ în timpulŭ de faţă a începe unŭ răsboiŭ. Éră la unŭ blamŭ înaintea Europeĭ nu ar voĭ să se espună, ca în răsboiulŭ cu Turcia, când a fostŭ constrînsă a cere ajutorulŭ unuĭ statŭ micŭ ca România, ca să o scótă din ruşine.

De altă parte însă politiciĭ francesĭ ceĭ maĭ sanguiniciĭ ar' voĭ, ce e dreptŭ, să încépă în totŭ momîntulŭ răsboiulŭ de rĕsbunare în contra Germanieĭ. Şi aceştia totŭ mereŭ strigă în contra guvernuluĭ şi a elementelorŭ moderate din ţĕră, că prin amânarea continuă a răsboiuluĭ acestuia Francia perde din ce în ce totŭ maĭ multŭ din prestigiulŭ sĕŭ, câtŭ acum a rĕmasŭ isolată, şi nu maĭ capĕtă aliaţi nicăirĭ. Acum alianţa cu Rusia la tótă întîmplarea trebue să stimpere fórte multŭ focului Francesilorŭ impacienţi de a începe răsboiulŭ, după-ce din ea se potŭ convinge, că Francia, deşi isolată în apusŭ, are totuşĭ unŭ aliatŭ puternicŭ în rĕsăritŭ.

Nu póte fi trecută cu vederea nicĭ împrejurarea, că tripla alianţă vĕdêndu-se faţă în faţă cu dupla alianţă maĭ aşa de puternică ca şi ea, se va simţí însă-şĭ ea óre-şĭ-cum împinsă la o politică şi maĭ moderată, înţĕlĕptă şi circumspectă în favorulŭ păciĭ, decâtŭ când n'ar avé în faţa sa nicĭ o contraalianţă.

Şi aşa ca urmare putemŭ să ţicemŭ, că alianţa franco-rusă manifestată aşa de evidentŭ în visita dela Kronstadt este şi ea de o cam dată pre timpŭ nedeterminatŭ o garanţă a păciĭ europene.

Cu tóte aceste însă din punctŭ de vedere bisericescŭ nu ne putemŭ ascunde durerea, că Francia, fiica cea maĭ bĕtrână a bisericeĭ, se vede astăţi silită la o alianţă cu Rusia, cu statulŭ acela, în care biserica perdêndŭ totŭ spiritulŭ dătătorŭ de viéţă, a ajunsŭ o formă gólă, urîtă şi fără de nicĭ o influinţă în viéţa publică. Dumnedeŭ însă aşa a lăsatŭ, ca pĕcatuluĭ ca pedépsă să-ĭ urmeze pĕcatulŭ. Când în 1866 protestanta Prusie a umilitŭ pre Austro-Ungaria, statulŭ catolicŭ în maioritatea luĭ covîrşitóre, atunci catolica Francie a statŭ cu mânile în sinŭ, şi numaĭ în cele din urmă a păşitŭ la mijlocŭ, şi şi atunci numaĭ ca mijlocitorŭ. N'a voitŭ catolica Francie atunci să scie, că protestanta Prusie umilindŭ pre catolica Austro-Ungarie voesce să-şĭ pregătéscă calea, ca să o umilésc̆ă şi pre ea. Şi de abiá aŭ trecutŭ patru anĭ, şi la 1870 a venitŭ rîndulŭ la ea, şi fŭ şi ea umilită. Atunci însă împrejurările s'aŭ schimbatŭ astŭ-felŭ, câtŭ Austro-Ungaria nu maĭ

putea să fie aliatulŭ Franciei, ci aliatulŭ naturalŭ alŭ inimiculuĭ sĕŭ de maĭ înainte, alŭ Prusieĭ. Italia însă şĭ-a vĕdutŭ maĭ întâiŭ de interesele sale, carĭ o împingeaŭ aşa dicêndŭ la o alianţă cu Germania pre lângă tótă recunoscinţa, cu carea erá detóre Franciei, ce aşa multŭ o a ajutatŭ, până cândŭ s'a unitŭ. Anglia ca totŭ-deauna şĭ-a urmatŭ şi acum politica sa neutrală şi şovăitóre impusă de pusĕţiunea eĭ geografică, carea în unele privinţe o separéză de ceealaltă Europă, şi aşa Francia a rĕmasŭ în apusŭ singură, şi „împĕrăţia cea dintâiŭ de óre cândŭ după împĕrăţia cerului" a trebuitŭ să-şĭ cerce aliatŭ în recea Rusie, şi să se simţéscă fericită, că o a aflatŭ.

Francia, „ţéra libereĭ cugetărĭ", de unŭ şirŭ lungŭ de deceniĭ a aflatŭ cu cale a purtá politică fără nice o consideraţiune la biserică, carea l-ar fi prescrisŭ cu totulŭ altă cale. Şi étă unde a ajunsŭ! Până cândŭ Francia şĭ-a îndreptatŭ politica sa şi după motive impuse eĭ de pusĕţiunea-ĭ bisericéscă, a fostŭ mare, tare, respectată, temută şi cercată ca aliată. Politica „libereĭ cugetărĭ" a adus'o însă acolo, câtŭ trebue să-şĭ cerce aliaţĭ departe preste mărĭ, şi acolo să nu afle aliatŭ, decâtŭ în statulŭ acela, care e inimiculŭ celŭ maĭ mare alŭ civilisaţiuniĭ europene, pentru carea are Francia merite aşa strălucite.

Ne dóre de sórtea Franciei, ne bucurămŭ însă de consolidarea păciĭ.

Revistă bisericéscă.

Roma.

Academia archeologică creştină şi societatea numită „Collegium cultorum martyrum" aŭ decisŭ, ca celebrulŭ archeologŭ *G. B. de Rossi* să ridice Sântuluĭ Calistŭ o bustă în unulŭ dintre edificiile catacombelorŭ. Desvĕlirea statueĭ se va întêmplá în Februariŭ anulŭ viitorŭ, cândŭ renumitulŭ archeologŭ îşĭ va sĕrbătorí a 70-a aniversare dela nascere.

Ferestrile cele dóuĕ din sticlă colorată, carĭ representaŭ pre sânţiĭ Apostoliĭ Petru şi Paulŭ, şi carĭ eraŭ cea maĭ frumósă podóbă a treptelorŭ regie din Vaticanŭ, dară aŭ fostŭ sfărmate cu ocasiunea esplosiuniĭ de astă primăvară, suntŭ deja restaurate şi aşedate la locŭlŭ lorŭ, şi acum prospiciéză încă maĭ bine ca în trecutŭ. Spesele le-a suportatŭ principele-regentŭ din Bavaria, voindŭ ca şi ferestrile cele nóuĕ să fie unŭ darŭ alŭ Bavarieĭ, precum aŭ fostŭ şi cele vechĭ.

Statele unite din America de Nordŭ.

În 5 Iuliŭ Rev. Thomas Diron, unŭ predicatorŭ baptistŭ, a ţinutŭ în Associationshalle din New-York o conferinţă despre enciclica din urmă a Sânţieĭ Sale referitóre la cestiunea socială. Între altele a dísŭ: „Enciclica acésta este una dintre cele maĭ remarcabile manifestaţiunĭ, din câte aŭ eşitŭ din Văticanŭ. Papa prin scrisórea acésta s'a arĕtatŭ unŭ mare învĕţatŭ şi unŭ mare cugetătorŭ, şi asemenea, că cunósce pre deplinŭ tóte cestiunile marĭ din timpulŭ nostru." După aceea oratorulŭ a schiţatŭ pre scurtŭ enciclica, şi în fine a făcutŭ atenţi pre protestanţi, ca şi eĭ din partea lorŭ să facă tóte pentru resolvirea cestiuniĭ sociale, căcĭ altcum nu maĭ aŭ nicĭ o misiune.

Austria.

Liberalismulŭ jidovescŭ, ce fericesce Austria catolică, se face totŭ maĭ cutezătorŭ. Erá cunoscutŭ faptulŭ, că Universitatea din Viena, luându-se afară facultatea teologică, a ajunsŭ a fi descreştinată şi judaisată. Acum dlŭ Gautsch nu se îndestulesce cu atâta, ci sistemulŭ acesta îlŭ estinde şi la universitătile din provincie. În sĕptĕmânile trecute anume la universitatea din Innsbruck, care după literele fundaţionale trebue să fie catolică, a fostŭ denumitŭ profesorŭ ordinarŭ, şi încă de *dreptulŭ canonicŭ*, unŭ jidovŭ cu numele Heinrich Singer, care până acum nu a desvoltatŭ nicĭ o activitate literară pre terenulŭ studiuluĭ canonicŭ, şi despre care nicĭ aceea nu se scie, că óre luatu-şĭ-a ostenéla de a se botezá. Într'aceea canonistulŭ escelentŭ, profesorulŭ privatŭ dela Universitatea din Viena Dr. Wahrmund, care a scrisŭ unŭ opŭ canonicŭ de mare valóre, e silitŭ să rabde, pentru că e catolicŭ bunŭ.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Desbaterea proiectuluĭ de lege despre reforma administrativă s'a terminatŭ aşa, precum amŭ dísŭ în numĕrulŭ trecutŭ. S'a decisŭ în principiŭ, ca pre viitorŭ în Ungaria administraţia să se îndeplinéscă prin amploiaţĭ denumiţĭ. Esecutarea acestuĭ principiŭ se va face maĭ târdiŭ. Acum nu restéză decâtŭ raportulŭ comisiuneĭ de imunitate în afacerea Ugron-Uzelac şi alte proiecte maĭ însĕmnate, apoĭ se vorŭ amână şedinţele caseĭ până la începutulŭ luĭ Octobre.

Comisiunea de imunitate a decisŭ cu 8 voturĭ contra 3, să propună caseĭ deputaţilorŭ, ca în afacerea Ugron-Uzelac să nu se privéscă o violare a imunităţiĭ. Dacă va fi primită acéstă propunere, Ugron va fi silitŭ a se duelá cu căpitanulŭ Uzelac, decumva nu va aflá de maĭ consultŭ, a retrage publice în parlamentŭ cele dise.

Austria.

Regele Alesandru alŭ Sêrbieĭ a sositŭ Lunĭ în Viena, éră Marţĭ a cercetatŭ curtea nóstră domnitóre în Ischl. Din incidentulŭ acesteĭ visite oficiosulŭ „Fremdenblatt" din Viena publică unŭ articulŭ însĕmnatŭ, în care arată, că monarchia nóstră a dovedítŭ totŭ-deauna cea maĭ mare bunăvoinţă faţă cu Sêrbia, şi că nu voesce anecsarea eĭ, ci numaĭ desvoltarea şi întărirea statuluĭ sêrbescŭ. Fóea vieneză esprimă sperarea, că bărbaţiĭ politicĭ aĭ Sêrbieĭ se vorŭ puté convinge despre acésta în persónă cu ocasiunea petrecerii lorŭ în Viena, şi că pre viitorŭ vorŭ face totulŭ, ca relaţiunile bune dintre Sêrbia şi monarchia nóstră să nu fie turburate prin veleităţĭ de ale radicalilorŭ.

Rusia.

Serbările estraordinare aranjate în onórea escadreĭ francese s'aŭ terminatŭ, şi Francezii şĭ-aŭ luatŭ drumulŭ către Portsmouth, unde asemenea vorŭ face o visită floteĭ anglese. — Şi regele Alesandru alŭ Sêrbieĭ a părăsitŭ capitala Rusieĭ, fiindŭ însoţitŭ la gară de către împĕratulŭ şi de către toţĭ marĭ principĭ.

Corespondinţe.

Deschiderea „Internatuluĭ Pavelianŭ" în Beiuşŭ.

Beiuşŭ în 4 Augustŭ, 1891.

Ceea ce pururea neuĭtatulŭ întâiŭ întemeiătoriŭ alŭ gimnasiuluĭ de Beiuşŭ, fericitulŭ de piă memorie Episcopulŭ gr. cat. alŭ Orădiĭmarĭ Samoilŭ Vulcanŭ a prevĕdutŭ cu ochiĭ sĕĭ profeticĭ în literele sale fundaţionale din 2 Iuliŭ 1836 sub p. 3 lit. h), s'a realisatŭ în aceeaşĭ di de 2 Iuliŭ cu 55 anĭ maĭ târdiŭ.

A fostŭ o deosebită fericire pentru Preaveneraţiĭ membri capitularĭ şi pentru întregulŭ S. Consistoriŭ, cândŭ Preasânţia Sa Escelentissimulŭ Domnŭ Episcopŭ-Fundatorŭ rostise cuvintele păstrânde în inimĭ din generaţiune în generaţiune: *„Internatulŭ Pavelianŭ" de lângă gimnasiulŭ sup. gr. cat. de Beiuşŭ se va deschide cu începutulŭ anuluĭ scol. în 1 Septembre 1891.*

Limbele aŭ amuţitŭ, ci inima fiesce-căruia bătea aceeaşĭ: *„Pus'a o cunună zidiriloră sale!"* *„Mărire ţie, Dómne, mărire ţie!"*

Deodată cu restaurarea şi mărirea edificiuluĭ gimnasialŭ Présânţitulŭ Domnŭ Episcopŭ Patronŭ concepuse fericita idee de a ridicá pre lângă Institutŭ unŭ Internatŭ cu menirea să tindă adăpostŭ unorŭ talente ivite din timpŭ în timpŭ în sinulŭ poporuluĭ nostru copleşitŭ de miserie. Încă din 1888 zidulŭ s'a terminatŭ, în 1889 recuisitele de mobiliare s'aŭ procuratŭ, şi estanŭ se daŭ tóte destinaţiuniĭ lorŭ. Şi de óre ce edificiulŭ cu unŭ frontŭ la strada principală, cu altulŭ de către Valea Nimăescilorŭ, pre alŭ căruia ţĕrmŭ este zidulŭ, nu putea să cuprindă maĭ mulţĭ de câtŭ 60—70 tineri, Preasânţitulŭ Domnŭ Episcopŭ Fundatorŭ, îngrijatŭ multŭ de crescerea tinerimiĭ, cu marinimósa-ĭ liberalitate a lăsatŭ, ca partea edificiuluĭ de către vale să se maĭ lungéscă cu 20 de metri augumentându-se astŭ-felŭ Internatulŭ cu dóuĕ sale marĭ în etagiŭ, totŭ atâte în parterŭ, în suterenŭ cu scaldă pentru băieţi. Părecii suntŭ deja ridicaţi, în curêndŭ va fi trasŭ asupră-le şi acoperişulŭ. Cândŭ şi acéstă parte va fi dată destinaţiuniĭ sale, internatulŭ va puté cuprinde 80—100 de tineri şi maĭ bine.

Folósele internatelorŭ nu se potŭ trage la îndoélă. Dovédă suntŭ seminarele şi convictele ridicate pre lângă gimnasiĭ în tóte unghiurile maĭ însemnate ale ţĕriĭ. Necesitatea internatelorŭ în modŭ prea eclatantŭ s'a dovedítŭ prin ridicarea de curêndŭ a internatuluĭ „Franciscŭ Iosefinŭ" lângă gimnasiulŭ cat. regescŭ din Budapesta pentru băieţiĭ bărbaţilorŭ de rangŭ şi cu avere. Şi dacă uniĭ, carĭ dispunŭ de mijlóce abundante, cărora le stă în potinţă a-şi cresce pre fiiĭ lorŭ în cele maĭ distinse căsĭ, nu se ferescŭ, ci chiarŭ din contră dorescŭ a se folosí de avantajele internatelorŭ, ce se spunemŭ despre părinţiĭ, carĭ dispunŭ de mijlóce maĭ modeste orĭ suntŭ lipsiţĭ cu totulŭ? Întru adevĕrŭ părinţiĭ, carĭ suntŭ fericiţĭ a-şi aşedá copiiĭ în internatŭ, se potŭ depărtá cu acea inimă liniştită, că în locŭlŭ lorŭ aŭ lăsatŭ părinţĭ, carĭ îşi ţinŭ de cea maĭ sântă chemare şi detorinţă a grigí de fiiĭ lorŭ întocmaĭ ca dînşiĭ. Dar internatele aŭ folosulŭ lorŭ şi pentru instrucţiunea gimnasială. Tineriĭ de sub conducerea îngrigiată din internatŭ în privinţa purtăriĭ potŭ să servéscă de modelŭ celoralalţĭ tinerĭ esternĭ, ér cu diligința lorŭ presupusă deştéptă rivalitate nobilă între sine şi faţă cu ceilalţĭ tinerĭ, ceea ce nu póte fi în defavorulŭ instrucţiuniĭ.

Institutele nóstre culturale tóte suntŭ tinere. Internate pre lângă şcólele mediĭ avemŭ prea puţine. Celŭ maĭ vechiŭ este seminariulŭ domesticŭ gr. cat. de Oradea mare întemeiatŭ prin regele Apostolicŭ Leopoldŭ II în 1792. A urmatŭ în a dóua parte a secluluĭ presinte: Fundaţiunea Zsigăénă pentru gr. or. în Oradea mare, Seminariulŭ Vanceanŭ lângă gimnasiulŭ din Blaşiŭ, internatulŭ Românilorŭ Marmaţienĭ din Sigetu şi în urmă estŭ anŭ „Internatulŭ Pavelianŭ" lângă gimnasiulŭ gr. cat. de Beiuşŭ.

Nimicŭ nu póte caracterisá maĭ evidentŭ modestia evangelică a generosuluĭ Fundatorŭ

alŭ acestuĭ aseḑămîntŭ importantŭ, decâtŭ laconicele cuvinte ale cercularĭuluĭ cătră clerulŭ gr. cat. de Oradea mare din 2 Iuliŭ 1891 Nr. 1496: *„Se notifică Frăţiilorŭ vóstre, cumcă Internatulŭ din Beiuşŭ fundatŭ prin noĭ amŭ decisŭ a-lŭ deschide cu începutulŭ anuluĭ scol. venitoriŭ 1891/2, deocamdată cu 12 alumnĭ, susceperea cărora pentru astădată amŭ concreḑut'o M. O. Frate Ioanŭ Buteanŭ directorŭ gimnasialŭ, pre carele totŭ-odată l'amŭ denumitŭ şi constituitŭ de Rectorŭ alŭ Institututuĭ memoratŭ, numitŭ după numele nostru ca fundatorŭ: „Internatŭ Pavelianŭ“.“* Nimicŭ maĭ multŭ.

Aměsuratŭ acestora la cele 12 locurĭ fundaţionale potŭ întinde recursurile lorŭ la Rectoratŭ până în 20 Augustŭ a. c. în linia primă tinerĭĭ gimnasiştĭ orĭ normaliştĭ gr. cat. din diecesa Oraḑiĭ Marĭ, în linia a dóua ceĭ din celealalte diecese gr. cat. române din ţéră. Recursurile vorŭ fi a se ajustá cu testimoniŭ scol. din anulŭ decursŭ, atestatŭ de paupertate edatŭ de antistia comunală şi vidimatŭ de preotulŭ concernentŭ. Băieţiĭ din şcólele sătescĭ, carĭ arŭ dorĭ să useze de beneficiulŭ internatuluĭ, aŭ să producă despre talentulŭ lorŭ atestatŭ subscrisŭ de învĕţătoriulŭ şi preotulŭ concernentŭ ca directorŭ alŭ şcóleĭ sătescĭ, vidimatŭ şi de protopopulŭ tractuluĭ.

Afara de ceĭ 12 tinerĭ fundaţionaliştĭ se vorŭ primĭ în „Internatulŭ Pavelianŭ“ deocamdată 40—48 tinerĭ cu soluţiunea lunară de 12 fl. saŭ 120 fl. pre anulŭ întregŭ scol.

Interniştĭ solventĭ potŭ să fie tinerĭ de orĭ ce confesiune, ci acatolicĭ, aměsuratŭ statutelorŭ internatuluĭ, pentru uniformitatea în crescere, şi cu deosebire pentru evitarea orĭ de ce certe religionarie, aŭ să înveţe studiulŭ religiuniĭ la olaltă cu tinerĭĭ gr. cat. şi a luá parte cu dînşiĭ la tóte esercĭţiile s. religionarĭ, permiţêndu-li-se în sĕrbătorile împărătesci a ascultá s. liturgie în bisericele lorŭ proprie, pre cum şi a se mărturisí şi cuminecá la parochulŭ de confesiunea lorŭ. Pentru acésta însă se va recere nu numaĭ învoirea părinţilorŭ, ci şi concesiunea espresă a superiorităţilorŭ bisericescĭ respective.

Suma de 120 fl. se va respunde în dóuĕ rate înainte, rata primă îndată la suscepere, ér a dóua cu terminulŭ până la finea luĭ Ianuarĭŭ.

Alte condiţiuni vorŭ fi următórele:

1. Părinţiĭ îşi vorŭ însinuá rectoratuluĭ dorinţa de a-şĭ aşeḑá băieţiĭ lorŭ în internatŭ până în 20 Augustŭ a. c.

2. În internatŭ se vorŭ suscepe numaĭ tinerĭ sănĕtoşi. Dreptŭ ce pre timpulŭ inscrierilorŭ la gimnasiŭ în ḑilele cele din urmă ale luneĭ luĭ Augustŭ toţĭ interniştiĭ alumnĭ orĭ solventĭ vorŭ fi visitaţĭ de mediculŭ institutuluĭ.

3. Interniştiĭ aŭ să fie provĕḑuţĭ de acasă cu 6 saŭ celŭ puţinŭ 4 părechĭ de schimburĭ albe, cu 6 năfrămĭ de busunariŭ si 2 de gûtŭ, cu o saltea saŭ sacŭ de paie, cu patru feţe albe de patŭ (linţoluri de aşternutŭ) şi cu alte 2 de acoperitŭ patulŭ, cu 2 perinĭ şi 4 feţe de perinĭ, cu unŭ ţolŭ saŭ cu o plapomă, cu 4 serviete şi 4 ştergare, 4 părechĭ de ciorapĭ saŭ obele, — apoĭ cu 2 părechĭ de călţunĭ, 2 peptene, unulŭ rarŭ şi altulŭ desŭ, periĭ de vesminte şi de călţunĭ, cu 2 rênduri de vesminte deasupra, unulŭ de véră şi altulŭ de érnă. Tóte obiectele de spĕlatŭ vorŭ fi a se însemná de acasă cu iniţialele saŭ cu numele întregŭ alŭ elevuluĭ respectivŭ.

4. Părinţiĭ saŭ tutoriĭ nu vorŭ încredinţá banĭ tinerilorŭ, ci tóte lipsele lorŭ de vesminte, de cărţi şi de alte recuisite se vorŭ acoperí pre calea superiorităţiĭ internatuluĭ.

5. Interniştiĭ alumnĭ orĭ solventĭ se vorŭ bucurá în internatŭ de următórele emolumente: a) *locuinţă* comódă şi sănĕtósă provĕḑută cu tóte cele de lipsă, b) încălḑitŭ, spĕlatŭ şi luminatŭ, c) viptŭ şi anume: pentru dejunŭ unŭ păhărĭŭ de lapte caldŭ orĭ supă de chiminŭ, la prândŭ 3 plese de mâncărĭ, séra la cină dóuĕ, dumineca şi în sĕrbătorĭ la amĕḑĭ 4 plese, d) medicŭ şi medicină pentru ceĭ morboşĭ, e) scaldă de dóuĕ-orĭ în lună.

Alte informaţiunĭ părinţiĭ saŭ tutoriĭ vorŭ puté luá dela superioritatea internatuluĭ.

Ioanŭ Buteanŭ, m. p.
Rectorulŭ Internatuluĭ Pavelianŭ.

Minthiulŭ Gherleĭ, 25 Iun. 1891.

Onorată Redacţiune!

Tractulŭ protopopescŭ alŭ Sân-Mărgiteĭ şi-a ţinutŭ conferinţa de primăvară la 23 Iuliŭ în Minthiulŭ Gherleĭ. Vĕ rogŭ, să daţĭ ospitalitate în colónele preţuiteĭ nóstre foĭ „Unirea“ următórelorŭ orduri despre decursulŭ aceleĭ conferinţe.

Pre ḑiua indicată adunâḑu-se preoţimea tractuală cu M. O. D. protopopŭ în frunte a celebratŭ s. Liturgie la $8^1/_2$ óre. Cu acéstă ocasiune s'a ţinutŭ şi o predică despre *„cele 9 fericirĭ“*, care a fostŭ ascultată cu mare atenţiune de cătră poporulŭ, ce erá în mare numĕrŭ de faţă. După s. Liturgie M. O. D. Protopopŭ Al. Bene deschide conferinţa în casele parochiale, învocândŭ ajutorulŭ Preasânteĭ Treimĭ. La conferinţă s'aŭ presentatŭ toţĭ preoţiĭ tractualĭ, afară de unulŭ, care nelegitimându-se conformŭ conclusuluĭ adusŭ, se va pedepsí. O. D. Georgiŭ Mureşanŭ, preotulŭ Botinuluĭ, a cetitŭ o disertaţiune despre *„Modulŭ de a îndulci junimea adultă la catechizare, şi modulŭ, prin care s'ar ajunge resultatele dorite“*. Disertaţiunea a fostŭ bine lucrată. Apoĭ se aduce la cunoscinţa conferinţeĭ, că biblioteca tractuală s'a înmulţitŭ cu unele opurĭ, parte de cuprinsŭ religiosŭ, parte profanŭ, donate de cătră O. D. Szabó Ferencz, plebanŭ în Elemér, pentru care faptă i-se esprimă cea maĭ căldurósă mulţămită. În conferinţa acésta s'a făcutŭ şi propunerea, că de acum înainte conferinţele de primăvară să fie purŭ preoţescĭ, ér la cele de tómnă să fie chemaţĭ şi câte treĭ individĭ din fie-care comună, anume: fĕtulŭ (crâsniculŭ), curatorulŭ şi judele comunalŭ. Prin aceştĭ representanţĭ aĭ sĕĭ fiindŭ poporulŭ încunoscinţatŭ despre cele pertractate în conferinţe, — se înţelege, că acelea aŭ să fie numaĭ afacerĭ, ce-lŭ privescŭ pre elŭ, — se va interesá maĭ multŭ de biserică, ér conferinţele preoţescĭ, participându şi poporulŭ la ele, vorŭ câştigá o maĭ mare însemnătate. Convenirea preoţimiĭ cu poporulŭ în conferinţă — după părerea mea — e cea maĭ acomodată ocasiune spre a se descoperí defectele şi lipsele, de carĭ suferŭ bisericele, şcólele şi superedificatele parochiale, precum şi defectele instrucţiuniĭ etc. şi spre a se escugetá mijlócele corĕspunḑĕtóre pentru delăturarea rĕuluĭ. S'a decisŭ, că conferinţa de tómnă să se ţină în Sân-Mărgita la 27 Septembre a. c., cândŭ va se predice dlŭ preotŭ din Botinŭ, ér' la casŭ de a fi împedecatŭ, îlŭ va suplini dlŭ Petru Juga, preotŭ în Ţopŭ. Cu acea ocasiune se vorŭ cetí şi 2 disertaţiunĭ, una de cătră M. O. D. Protopopŭ despre *„Folosulŭ magazinelorŭ de bucate şi modulŭ administrăriĭ lorŭ“*, ér ceealaltă de cătră dlŭ Gavrilŭ Petri, preotulŭ Măluţuluĭ, despre *„Detorinţa pruncilorŭ de a onorá pre părinţĭ, şi pedepsele, ce-i ajungŭ pre ceĭ ce nu-şĭ împlinescŭ acéstă detorinţă“*. În fine s'a făcutŭ alegerea de notariŭ tractualŭ, alegêndu-se cu maioritate de voturĭ dlŭ Paulŭ Salvanŭ, preotŭ în Ciaba. După acestea M. O. D. Protopopŭ, ne maĭ fiindŭ alte obiecte de pertractatŭ, dechéră şedinţa de închisă.

Unŭ preotŭ.

Noutăţi.

Din Archidiecesă. P. O. D. *Ilie Vlassa* canonicŭ metropolitanŭ este numitŭ preşedinte la cassa centrală archidiecesană.

Din diecesa Lugoşuluĭ. O. D. *Ioanŭ Ceontea*, care de 13 anĭ funcţionézĕ ca administratorŭ parochialŭ gr.-cat. în Ghiladă, a fostŭ numitŭ parochŭ totŭ acolo. Dînsulŭ e primulŭ parochŭ gr.-cat. în Ghiladŭ, de-órece fiindŭ înfiinţată parochia aceea numaĭ în an. 1864, toţĭ preoţiĭ eĭ de până acum aŭ funcţionatŭ numaĭ ca administratorĭ interimalĭ.

Adunarea generală a Statuluĭ catolicŭ din Transilvania o va convocá episcopulŭ Lŏnhárd pre 22 şi 23 Septembre la Cluşiŭ. Aşteptându-se, ca Maiestatea Sa Monarchulŭ să cerceteze Cluşiulŭ totŭ pre atunci, Statulŭ catolicŭ se va presentá in corpore la Maiestatea Sa.

Fapte laudabile. Ni-se scrie din Stupinĭ (tractulŭ Fărăgăuluĭ în Archidiecesă), că poporulŭ de acolo, care încă la 1874 şi-a ridicatŭ şcólă corĕspunḑĕtóre, la îndemnulŭ zelosuluĭ cooperatorŭ O. D. Iosifŭ Stupineanŭ la 1886 şi-a edificatŭ o frumósă biserică, ér la 1889 a înfiinţatŭ unŭ magazinŭ de bucate, care fiindŭ administratŭ consciinţiosŭ, din percentele luĭ se plătesce salarulŭ învĕţătoruluĭ, punêndu-se capetŭ odióselorŭ repartiţiunĭ. Poporulŭ însufleţitŭ de succesele magazinuluĭ, în 5 Iuliŭ a. c. a hotărîtŭ, să maĭ facă 2 magazine de bucate, unulŭ cu unŭ capitalŭ de 130 metrete de cucuruzŭ, cu scopulŭ de a pictorí biserica, ér altulŭ de 24 metrete cucuruzŭ, ca din venitele luĭ să se acopere spesele împreunate cu reparările maĭ micĭ la biserică. Cu bucurie a primitŭ poporulŭ din Stupinĭ şi propunerea O. D. cooperatorŭ de a nu maĭ merge la cârcimă şi de nu a maĭ dá vinarsŭ cu ocasiunea niciĭ uneĭ funcţiunĭ sacre, ér la înmormîntărĭ în locŭ de mâncare şi beutură să se dea numaĭ unŭ colacŭ şi o luminuţă de cĕră. Dorimŭ, ca faptele laudabile ale poporuluĭ din Stupinĭ să fie imitate şi de poporenĭĭ altorŭ parochiĭ.

In folosulŭ Asociaţiunĭĭ transilvane. Societatea studenţilorŭ românĭ din Anvers în Belgia a hotărîtŭ, ca banĭĭ, ce vorŭ încurge din cotisăţiunile membrilorŭ eĭ, să-ĭ trimită la sfârşitulŭ fie căruĭ anŭ comitetuluĭ Asociaţiuniĭ transilvane. Suma de 181 frcs. încursă în anulŭ scolasticŭ trecutŭ s'a spedatŭ deja la adresa comitetuluĭ. Dorimŭ, ca bravĭĭ studenţĭ românĭ din Anvers să afle mulţĭ imitatorĭ.

Concurse pentru staţiuni docentale. — In Archidiecesă. Cu terminulŭ de 13 Aug. Protopopiatulŭ Pogăceleĭ: *Moişa*, stat. cant.-docentală cu emolumentele: 150 fl., porţiune cantorală computată în 30 fl., venitulŭ din stolă computatŭ în 20 fl. şi cuartirŭ. — Protopopiatulŭ Ludoşuluĭ: *Cheţa* cu emolumentele: 200 fl., şi cuartirŭ. *M.-Bogata* cu emolumentele: 200 fl. şi cuartirŭ. *Iclanḑĕlŭ* cu emolumentele: 200 fl. şi cuartirŭ.

Contra repausului dominicalŭ s'a începutŭ între Jidoviĭ ortodoxĭ din Ungaria o via mişcare, din causă că dînşiĭ acum aŭ 2 ḑile de repausŭ în sĕptĕmână: Sâmbăta, demandată de legea jidovésă şi dumineca prescrisă şi pentru eĭ de legea statuluĭ. Eĭ aŭ hotărîtŭ conchemarea uneĭ conferinţe regnicolare a Jidovilorŭ ortodoxĭ la Budapesta.

Despărţĕmîntulŭ XXXII alŭ Asociaţiuniĭ transilvane şi-a ţinutŭ 1-a adunare generală la 2 Augustŭ în Cetate-de-baltă. Cu acéstă ocasiune s'a hotărîtŭ, ca jumĕtate din banĭĭ incurşĭ în cassa despărţĕmîntuluĭ să se reţină la despărţĕmîntŭ spre a se distribuí remuneraţiuni acelorŭ învĕţătorĭ din despărţĕmîntŭ, carĭ vorŭ documentá maĭ mare sporŭ în industria de casă şi pomăritŭ. S'aŭ ţinutŭ dóuĕ disertaţiunĭ fórte bine lucrate, una de dlŭ advocatŭ Căluţŭ, ér ceealaltă de dlŭ preotŭ Munteanŭ. Séra s'a aranjatŭ o petrecere în favorulŭ despărţĕmîntuluĭ şi a bisericelorŭ române de acolo. Petrecerea a fostŭ fórte bine cercetată; venitulŭ eĭ totalŭ face 222 fl. 50 cr. val. a.

Intreprindere pentru aranjarea de înmormîntări. Aflămŭ că dlŭ Iust. L. Filipŭ a deschisŭ aicĭ în Blaşiŭ unŭ depositŭ de obiecte pentru aranjarea de înmormîntărĭ. Tóte obiectele suntŭ din cele maĭ frumóse şi solide, şi pre lângă tóte aceste preţurile suntŭ fórte moderate.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mihaílŭ Eminescu.

Studiŭ criticŭ.

(Continuare.)

Amŭ ḑisŭ în altŭ locŭ, că Eminescu nimicŭ n'a afectatŭ aşa multŭ ca melancolia. Acésta l'a făcutŭ, să se ocupe cu melancoliculŭ poetŭ germânŭ Lenau. Dacă Eminescu însă prin studiulŭ luĭ Lenau s'ar fi aflatŭ îndemnatŭ numaĭ a-şĭ însuşí şie-şĭ modulŭ de cugetare şi simţire aluĭ Lenau, pre care apoĭ l'ar fi sciutŭ aplicá la inspiraţiunile sale poetice, carĭ în urma diversităţiĭ împrejurărilorŭ, în carĭ aŭ trăitŭ ambiĭ, ar' fi trebuitŭ să fie diverse de a luĭ Lenau, dacă ḑicemŭ Eminescu s'ar fi mulţămitŭ numaĭ cu atâta, atuncĭ n'amŭ avé nimicŭ de ḑisŭ în contră. Căcĭ aşa ceva aŭ făcutŭ nu odată şi scriitorĭ şi poeţĭ de prima calitate. Ma esistŭ epoce întregĭ, direcţiunĭ şi şcóle literare, pre carĭ le caracteriséză unŭ modŭ anumitŭ óre care de cugetare şi simţire, ce-şĭ are originea în bărbaţiĭ marĭ creatorĭ aĭ aceleĭ epoce, şcóle saŭ direcţiunĭ. Ne provocămŭ pentru timpulŭ maĭ nou la şcóla romantică resuscitată în Francia de Chateaubriand şi în Germania de fraţiĭ Schlegel, şi la şcóla realistă cu drasticulŭ şi estremulŭ eĭ representantŭ francesulŭ Zola. Eminescu însă în locŭ de a-şĭ însuşí numaĭ modulŭ celŭ în adevĕrŭ simpaticŭ de cugetare şi simţire aluĭ Lenau, a împrumutatŭ câte o idee de a luĭ, pre care apoĭ înfundându-o în usina creerilorŭ sĕĭ şi ungêndŭ-o cu pessimismulŭ luĭ celŭ urîtŭ, a desfigurat'o întru atâta, câtŭ de abia se maĭ póte cunósce.

Între poesiile lirice are Lenau una întitulată: „Der Indifferentist", care se începe şi se finesce cu strofele următóre:

„Ob Du ein Socrates den Schierlingsbecher
„Auf's Wohl des Vaterlandes lächelnd trinkst,
„Ob Du, ein schnöder, teuflischer Verbrecher
„Vom Henkerbeil getroffen fluchend sinkst,
„Ist just so wichtig, als: ob nur im Kreise
„Einförmig stets das Aufgussthierchen schwimmt,
„Ob es vielleicht nach rechts die grosse Reise,
„Vielleicht nach links im Tropfen unternimmt." [1])

Cugetele şi conclusiunea acésta curiósă însă nu suntŭ aluĭ Lenau, ci a indiferentistuluĭ, a sufletelorŭ blasate, pentru carĭ vîrtutea nu maĭ are nicĭ o valóre. Lenau le-a esprimatŭ numaĭ în versurĭ tare frumóse. Atarĭ cugete însă se nimeresc ŭ de minune în pessimismulŭ luĭ Schopenhauer. De unde Eminescu le-a şi dechiaratŭ de ale sale şi le-a şi îmbrăcatŭ în versurile citate deja de noĭ de dóuŏ orĭ, în versurile acele, în carĭ ca şi indiferentistulŭ luĭ Lenau, ma încă maĭ radicalŭ ca elŭ, virtuţiĭ nu-ĭ ascrie maĭ multă valóre ca crimeĭ. Lenau pentru lumea întregă n'ar fi păsitŭ în lume cu cugete de aceste ca cu unŭ codice eticŭ alŭ sĕŭ. Totu simţulŭ moralŭ s'ar fi revoltatŭ în elŭ. Eminescu însă nu şĭ-a făcutŭ nice celŭ maĭ micŭ scrupulŭ, ci le espune cu tótă rĕcéla unuĭ sufletŭ tîmpitŭ şi a uneĭ inimĭ amorţite. Şi acesta nu este singurulŭ casŭ, că Eminescu şĭ-a luatŭ idea din Lenau. Ma nu odată a folositŭ şi întorsurĭ de vorbire şi alte particularităţĭ de ale luĭ Lenau, însă totŭ-deauna aşa, că graţia luĭ Lenau la Eminescu s'a perdutŭ cu totulŭ.

Eminescu a scrisŭ şi vre-o patru poesiĭ în stilŭ poporalŭ. Vedĭ bine, că după lăudătoriĭ luĭ Eminescu tóte poesiile acestea suntŭ originale aluĭ Eminescu, şi din poesia poporală n'a împrumutatŭ decâtu numaĭ forma. Astŭ-felŭ una din poesiile aceste poporale aluĭ Eminescu publicată în colecţiunea făcută de diŭ Maiorescu la pag. 14 se începe cu cuvintele următóre:

»Ce te legeaĭ codrule
»Fără ploe fără vêntŭ
»Cu crengile la pămêntŭ?«

Acum, cumcă câtŭ de originalŭ este începutulŭ acesta, îşĭ vorŭ puté face cetitoriĭ idee, dacă îlŭ vorŭ asĕmĕná cu începutulŭ următóreĭ poesiĭ poporale publicate deja în colecţiunea dluĭ Pompiliŭ:

»Bradule, brăduţŭ de jale
»Ce te legeaĭ aşa tare
»Fără bóre, fără vêntŭ
»Cu crengile la pămêntŭ?«

Dacă Eminescu în poesia acésta şi-a propusŭ să plagieze poesia poporală de maĭ susŭ, atuncĭ pre dreptulŭ amŭ aşteptá, să nu fie celŭ puţinŭ absurdŭ faţă cu poporulŭ. Poporulŭ a sciutŭ celŭ puţinŭ atâta, că bradulŭ se póte legăná de bóre şi de vêntŭ, nu însă codrulŭ. La Eminescu se légănă însă nu bradulŭ, ci chiar codrulŭ, şi încă nu de vêntŭ şi bóre, ci de „ploe".

La 5 Iunie 1883 se întîmplă în Iaşi cu mare solemnitate desvĕlirea statueĭ luĭ Ştefanŭ celŭ mare. Din incidentulŭ serbăriĭ acesteia Eminescu compune „Doĭna", ce se află la pag. 175 din colecţiunea poesiilorŭ luĭ.

Orĭ cine va cetí poesia acésta, la întâia privire póte aflá numaĭ decâtŭ, că ea stă din dóuĕ părţĭ, între carĭ numaĭ acela va aflá legătură, care cunósce ideile politice aluĭ Eminescu, după carĭ întregă partida liberală din România constă numaĭ din străinĭ, în contra cărora apĕrá elŭ ţéra în colónele ḑiaruluĭ „Timpulŭ" ca redactorŭ, şi atuncĭ şi ca poetŭ. Aceştia vorŭ sci, că pre cine înţelege Eminescu, cândŭ în partea întâĭa a „Doĭneĭ" vorbesce, că ţéra e plină de străinĭ crucişŭ curmedişŭ. Acésta e singura poesie, în care cu multă avariţie ne amintesce şi pre noĭ Româniĭ de dincóce. Nu o face acésta însă din durere cătră noĭ, ci singurŭ numaĭ din motivulŭ, ca nu cumva să i-se impute, că poesia luĭ este o poesie, în care îşĭ pune în versurĭ ideile sale politice, prin ce s'ar fi făcutŭ vinovatŭ de călcarea legiĭ iscodite de diŭ Maiorescu, că ideile politice nu potŭ figurá ca obiectŭ alŭ poesieĭ. De aceea ne-a vîrîtŭ şi pre noĭ în partea întâĭa a „Doĭneĭ", ca órecumva să apară, că vorbesce maĭ multŭ ca românŭ, decâtŭ ca omŭ de partidă. Amŭ ḑisŭ, ca numaĭ să apară, pentru-că în adevĕrŭ vorbesce ca omŭ de partidŭ, care în faţa statueĭ luĭ Ştefanŭ celŭ Mare nu are altă durere, decâtŭ a partideĭ sale politice.

Partea a dóua a doĭneĭ acesteia, afară de cele dóuĕ versurĭ din urmă, este în adevĕrŭ fórte frumósă, ma putemŭ ḑice că classică şi admirabilă, câtŭ cândŭ în ḑiua desvĕliriĭ statueĭ luĭ Ştefanŭ celŭ Mare o a cetitŭ în o întrunire a „Junimiĭ", maĭ mulţĭ din ceĭ de faţă l'aŭ îmbrăţişatŭ, şi de eramŭ şi noĭ de faţă, şi dacă cu privire la originalitatea eĭ aveamŭ convingerea, ce o aŭ avutŭ ceĭalalţĭ, l'amŭ fi îmbrăţişatŭ şi noĭ.

Căcĭ credemŭ, că orĭ cine ne va da dreptŭ, că partea acésta a doĭneĭ este unŭ capŭ de operă, şi e rarŭ Românulŭ, pre care să nu-lŭ estaseze. De unde a fostŭ unŭ ce tare firescŭ, că o atare poesie cetită cu ocasiunea uneĭ solemnităţĭ ca desvĕlirea statueĭ luĭ Ştefanŭ celŭ Mare, ĭ-a mişcatŭ şi estasatŭ pre ascultătorĭ aşa tare, câtŭ mulţĭ l'aŭ îmbrăţişatŭ.

Ne dóre însă tare, că n'a fostŭ îmbrăţişatŭ autorulŭ adevĕratŭ alŭ doĭneĭ acesteia minunate, autorulŭ adevĕratŭ şi nu plagiatorulŭ, autorulŭ adevĕratŭ şi modestŭ alŭ eĭ, care este poporulŭ românŭ dela ţéră cu geniulŭ luĭ manifestatŭ aşa de frumosŭ în poesia poporală.

Căcĭ maĭ întâĭŭ este aşa mare deosĕbire în privinţa frumseţeĭ între partea acésta a doĭneĭ şi între partea cea dintâĭŭ, câtŭ maĭ curêndŭ e cu putinţă, ca doĭ cu doĭ să facă cinci, decâtŭ ca amêndóuĕ părţile să fi eşitŭ, aşa cum suntŭ, din unulŭ şi acelaşĭ capŭ. Acésta se pare a o concede chiar şi diŭ Negruzzi, care în Nr. 4 alŭ „Convorbiriloru literarie" din 1889 vorbindŭ de „Doĭna" acésta, partea a dóua o reproduce întregă, precândŭ cea dintâĭŭ de abia o atinge, ca nu cumva deosebirea cea mare între ele să facă asupra cetitoriloru impresiunea aceea neplăcută, ce o a făcutŭ asupra dînsuluĭ, şi prin aceea să se ştirbéscă nimbulŭ, ce-lŭ croesce chiarŭ atuncĭ în jurulŭ capuluĭ luĭ Eminescu.

Maĭ departe întrégă partea acésta a doĭneĭ pórtă aşa de marcatŭ timbrulŭ poesieĭ nóstre poporale produse nu de unŭ singuraticŭ, ci de geniulŭ poporuluĭ prin multă rotundire în decursulŭ unuĭ timpŭ îndelungatŭ.

După aceea cele maĭ multe din versurile părţiĭ acesteia le póte audí orĭ cine prin doĭnele din Ardélŭ deşi folosite la alte sugete. Şi apoĭ Eminescu a şi umblatŭ prin Ardélŭ, şi s'a şi ocupatŭ de poesia poporală română, în fruntea căreia stă cea ardeléna.

Şi în urmă amŭ avutŭ deja încă unŭ casŭ durerosŭ în poesia cu legănarea codruluĭ, că Eminescu nu s'a genatŭ de locŭ a plagiá din poesia poporală română.

Şi aşa noĭ suntemŭ deplinŭ convinşĭ, că Eminescu partea acésta a doĭneĭ o a culesŭ şi legatŭ laolaltă din poesia poporală. Ne mirămŭ însă, că modestia nu ĭ-a impusŭ, ca în faţa aplauselorŭ şi îmbrăţişărilorŭ să strige celorŭ de faţă: Aplaudaţĭ şi îmbrăţişaţĭ pre poporulŭ românŭ, căruia eŭ nu suntŭ vrednicŭ să-ĭ deslegŭ curelele încălţămintelorŭ!

Partea acésta a dóua a „Doĭneĭ" însă pre ceĭ ce cunoscŭ ideile luĭ politice, îĭ impresionéză fórte neplăcutŭ prin aceea, că urmézŭ după partea cea dintâĭŭ. Căcĭ dacă în partea cea dintâĭŭ îlŭ dóre pre Eminescu aşa tare, că în ţéră are atâţa contrarĭ politicĭ, carĭ după elŭ suntŭ toţĭ „străinĭ", atuncĭ în partea a dóua pre Ştefanŭ numaĭ pentru aceea îlŭ chémă dela Putna, ca să nimicéscă pre contrariĭ sĕĭ politicĭ, pre „străinĭ" cu Rosetti în frunte, ca în satira a treia, în care chémă pre Ţepeşŭ Vodă, să-ĭ tragă în ţépă şi „ardă de viĭ". Dacă Ştefanŭ ar puté eşí din mormîntŭ, atuncĭ cu greŭ credemŭ, că ĭ-ar împliní luĭ Eminescu dorinţa acésta sĕlbatică. Ma dacă Ştefanŭ, care s'a luptatŭ atâta pentru credinţa creştină în contra Turcilorŭ, ar aflá, cum Eminescu a schimbatŭ credinţa acésta cu filosofia cea fără Dumneḑeŭ aluĭ Schopenhauer, atuncĭ tare credemŭ, că luĭ Eminescu ĭ-ar merge fórte rĕŭ.

Se vede şi de aicĭ, câtŭ de cu greŭ a pututŭ Eminescu să se urce la ceva ideĭ adevĕratŭ patriotice, naţionale şi umanitare în poesiile sale, dacă şi cu ocasiunea uneĭ festivităţĭ de rangulŭ celeĭ cu ocasiunea desvĕliriĭ statueĭ luĭ Ştefanŭ celŭ Mare a rĕmasŭ închisŭ în orisonulŭ îngustŭ alŭ unuĭ omŭ de partidŭ, plinŭ de ură şi câtŭ se póte maĭ vehementŭ şi violentŭ faţă cu contrariĭ sĕĭ politicĭ.

A luatŭ afară de aceea Eminescu în poesiile sale ideĭ şi de prin scrierile luĭ Schopenhauer, carĭ acesta le-a fostŭ folositŭ în espunerea şi probarea sistemuluĭ sĕŭ filosoficŭ, ĕră Eminescu le-a pusŭ în versurĭ şi le-a folositŭ, unde i-s'a datŭ ocasiune. Aşa de pildă strofa a patra din poesia: „Pajulŭ Cupidonŭ" e luată din tractatulŭ luĭ Schopenhauer despre metafisica iubiriĭ secsuale şi altele.

Maĭ comicŭ însă este Eminescu, cândŭ voesce să imiteze *en gros* pre geniiĭ ceĭ maĭ marĭ. Poeţiĭ clasicĭ aŭ datina de a esprimá câte unŭ adevĕrŭ în câte unŭ versŭ strălucitŭ saŭ la capetulŭ uneĭ poesiĭ, saŭ la capetulŭ unuĭ şirŭ întregŭ de ideĭ. Atarĭ versurĭ suntŭ de comunŭ ca o corónă preste celealalte, ca unŭ epilogŭ laconicŭ şi plinŭ de frumseţă, saŭ câte odată ca unŭ focularŭ, în care ca în unŭ punctŭ suntŭ concentrate tóte ideile de maĭ înainte. Atarĭ versurĭ lasă de comunŭ o impresiune adêncă în cetitorŭ prin puţinătatea cuvintelorŭ şi adêncimea şi adevĕrulŭ ideilorŭ din ele. Aşa de pildă este versulŭ din „Prometeulŭ legatŭ" aluĭ Eschilŭ, cândŭ Prometeŭ la capetulŭ unuĭ discursŭ cu Oceanidele reflectându la legăturile sale esclamă: *„O necesitate! câtŭ de neputinciósă e înţĕlepciunea, cândŭ se luptă cu tine!"* în care versŭ suntŭ cuprinse tóte durerile luĭ din legăturĭ. Aşa e versulŭ din „Edipulŭ"

[1]) De eştĭ unŭ Socrate, care beĭ zimbindŭ păharulŭ de veninŭ spre binele patriei, de eştĭ unŭ criminalistŭ frivolŭ şi diabolicŭ, care cadĭ înjurându lovitŭ de securea carnificelui, este chiarŭ aşa de momentosŭ, ca şi cândŭ: o infusorie înótă în o formă în cercŭ, saŭ póte-şĭ întreprinde lunga-ĭ călĕtorie în picurŭ spre drépta saŭ spre stînga.

lui Sophocle, cându Creon își finesce discursulu cu cuvintele admirabile: *„Că-ți trebue timpu, ca să cunosci pre omulu bunu, pre celu reu însă ilu cunosci în o di."* Așa e versulu lui Ovidiu, cându vorbindu în mai multe versuri de nestătornicia noroculuĭ, le încoronéză cu versulu:

„Ludit in humanis divina potentia rebus. [1]"

Așa e versulu, cu care Voltaire finesce unu monologu alu diavoluluĭ:

„Il vaut mieux
„Regner dans les enfers qu'obeir dans les cieux," [2]

în care e resumată tóta natura infernală a diavoluluĭ. Așa este admirabilulu versu din Dante, cându juristulu suicidu Petru de Vigne conversându cu Dante în infernu își finesce lungulu și clasiculu séu discursu cu pétrundétórele cuvinte:

„Ingiusto fece me contra me giusto," [3]

în care e resumată întrégă viéța și mórtea luĭ, viéța-ĭ consumată în studiulu dreptuluĭ, și mórtea-ĭ prin sinucidere, va să dică prin vătemarea dreptuluĭ propriu.

Ce a pututu însă unu Eschilu, unu Sophocle, Ovidiu, Dante și Voltaire, a cugetatu Eminescu, că de ce să nu pótă și elu? Și așa în diverse poesiĭ de a luĭ se vede evidentu tendința de a imitá în privința acésta pre bărbații genialĭ. Numaĭ câtu cu tóta imitațiunea s'a făcutu de rîsu, cum voru vedé cetitoriĭ numaĭ decâtu. Așa în poesia: *„Împĕratu și proletarŭ"* discursulu lungu alu proletaruluĭ cu privire la neadevĕrulu religiuniĭ îlu finesce cu „genialele" cuvinte: *„căci morți suntu ceĭ muriți"*, ca și cum nu sciu ce lucru mare ar fi disu, la care voru trebuí învețații să-și bată multu capulu, ca să-lu pétrundă. Chiar așa ceva își închipuise și ultatulu poetu germanu Gleim, că se va întîmplá cu poesia sa, a căreĭ refrenu e: *„Gott ist Gott, und Welt ist Welt."* — Maĭ departe poesia: „Epigoniĭ" și-o finesce cu cuvintele și maĭ „geniale": *„Tóte-su prafu. Lumea-ĭ cum este, și ca dînsa suntemu noĭ,"* carĭ pre românesce arŭ suná cam comicu, însă dreptu: Tanda-ĭ ca Manda și Manda-ĭ ca Tanda.

Și maĭ comicu este însă Eminescu, cându se decopiéză elu pre sine însu-și. Ca cetitoriĭ să-și pótă face o idee de acésta decopiare proprie, aducemu numaĭ unu esemplu. La pag. 35 se începe poesia: *„Despărțirea"*. La capetulu poesieĭ acesteia își esprimă Eminescu dorința, ca iubita sa *„să rĕmână în flóre ca luna luĭ Aprilu"*, va să dică, să aibă tóte gratiile și farmecile, ce o facu vrednică de iubitu așa, cum le are luna luĭ „Aprilu". Și cu tóte aceste totu elu dice la pag. 274, că nu e vrednică să o iubéscă, căci *„e rece și cu tóne ca și luna luĭ Aprilu"*. Bietulu „geniu" în versurile aceste de bună sémă a fostu purtatu „Aprilu".

Cea maĭ neplăcută impresiune în poesiile luĭ o face însă împrejurarea, că unele cuvinte le repetesce până laĭ grétă. Așa de pildă: *teiulu, pustiulu, umbra, lacu, apa, genele, zarea* și altele, pre carĭ nu odată le întrebuințéză fără de nicĭ unu înțelesu, ca lacu, umbra și apa în versurile aceste dóue, cu carĭ se începe satira a patra:

»Stă castelulu singuraticu, oglindindu-se în lacurĭ,
»Ér în fundulu apeĭ clare dórme umbra luĭ de vécurĭ.«

Ér cuvintulu *„scânteĭ"* așa de desu îlu întrebuințéză maĭ multu fără trébă, câtu cându deschidemu cartea luĭ de poesiĭ, ni-se pare că din ea sarŭ totu schinteĭ de tóte laturile, căci acolo: *schinteie luna, schinteie bruma, schinteie lacu, schinteie marea, schinteie vĕsduhulu, schinteie pustia, schinteie ochiĭ* și maĭ scie Dumnedeu ce maĭ schinteie și ce nu maĭ schinteie. Și apoĭ luna prin câte o poesie se citéză și de câte treĭ orĭ și încă câte odată batjocorită, cum n'a maĭ fostu luna nice cându, ca pentru esemplu, cându la pag. 230 o numesce *„o pată"*, saŭ ca la pag. 204, cându

[1]) Poterea divină se jócă în lucrurile omenescĭ.
[2]) Este maĭ multu a domní în infernu, decâtu a ascultá în ceriu.
[3]) Pre mine celu dreptu m'a făcutu nedreptu către mine însu-mi.

dice de ea, că e *„móle"*, ca și cum ar fi o perină, și ca și cum ar fi durmitu pre ea. Daună, că n'a spusu și că cu ce felu de pene e umplută. Asemene este și cu terminiĭ: *înmărmurire* și *încremenire*. La elu *încremenescu zidurile, încremenescu fulgerile*, ma *încremenescu și generațiuni întregi* admirându-lu. Totu atâtea, semne, câtu a fostu de vrednicu de admiratu.

Aventurele ultimuluĭ Abencerrage.

Novelă de **F. R. Chateaubriand.**

(Continuare.)

La strigatulu, ce-lu scósĕră tinerele spaniole, cându vĕdură pre Aben-Hamet, Don Rodrigo grăbì într'acolo.

„Tată!" dise Blanca, „acesta e Murulu, de care ți-am vorbitu. Elu m'a auditu cântându și m'a și recunoscutu. Dinsulu a venitu în grădină spre a-mĭ multămí, pentru că ĭ-am arĕtatu drumulu."

Ducele de Santa-Fé îlu primì pre Abencerrage într'unu modu seriosu, dar cu sinceritatea proprie Spaniolilorŭ. Purtarea supusă și frasele superficiale, carĭ esprimă numaĭ frivolitatea cugetelorŭ și ale sentimentelorŭ, suntu străine acesteĭ națiunĭ. Nobilulu vorbesce aceeași limbă ca și țĕranulu, salutarea, complimentele moravurile și datinele tóte suntu egale la eĭ. Precum nu are marginĭ sinceritatea și nobleța acestuĭ poporu cătră străinĭ, așa este de înfricoșată rĕsbunarea lorŭ, cându îĭ provocĭ. Eĭ aŭ unu curajŭ eroicu și o paciință, care supórtă orĭ și ce probă. Necapacĭ de a suportá o nefericire, eĭ saŭ o învingŭ, saŭ se prăpădescŭ în luptă cu sórtea. Umorulu naturalu le lipsesce, dar acéstă lipsă o suplinesce o pasiune violentă. Unu Spaniolu, care tótă diua a umblatu încóce și încolo, fără de a vorbí ceva, fără de a cetí, și fără de a învețá ceva, în nĕcasulu supremu e în stare să se hotărésca pentru orĭ ce lucru.

Erá diua natală aluĭ Don Rodrigo, și Blanca dede în onórea luĭ o serbare. Ducele de Santa Fé a invitatu pre Aben-Hamet, să ocupe locu între tinerele fete, carĭ se amusaŭ așa de multu de turbanulu și vesmintele străinuluĭ. I-se aduse o perină de mĕtasă, pre care Aben-Hamet se așédă după datina Maurilorŭ. I-se puseră apoĭ întrebărĭ despre țéra luĭ, despre aventurile luĭ, și la tóte elu da rĕspunsurĭ pline de spiritu. După esprimarea-ĭ chiară în dialectulu castilianu l'aĭ fi pututu privĭ de Spaniolu, de n'ar fi schimbatu în continuu pre *tu* cu *dvóstră*. Acestu cuvîntu rostitu de gura luĭ aveá ceva așa de plăcutu, încâtu Blanca se supĕrá încâtu-va, cându elu își îndreptá vorbele cătră una dintre soțele eĭ.

Deodată apărură maĭ mulțĭ servitorĭ, carĭ adusĕră ciocoladă, prăjiturĭ și zaharicale micĭ albe ca neaua, poróse și usóre ca bureții. După ce s'aŭ recoritu, Blanca fù provocată a reproduce unu dansu național, în care ea întreceá pre cele maĭ iscusite Gitane. Ea trebuiá să se supună dorinței amicelorŭ sale. Aben-Hamĕt păstrá tăcerea, dar privirile luĭ rugătóre vorbiaŭ maĭ lămuritu ca cuvintele. Blanca alese *Zambra*, unu jocu fórte espresivu, pre care Spaniolii l'aŭ împrumutatu dela Maurĭ.

Una dintre tinerele fete începù a cântá pre ghitară melodia jocului străinu. Fiica luĭ Don Rodrigo își desvĕlì capulu și întârì la mânile sale castagnete din abanosu. Pĕrulu eĭ negru undulá în bucle pre gâtu-ĭ albu, ochiĭ îĭ străluciaŭ de bucurie, și din surisulu buzelorŭ eĭ poteaĭ cetí veselia-ĭ internă; obrajiĭ încă îĭ eraŭ roșiți. Dintr'odată ea face să sune pocnitórele sgomotóse, dă de treĭ orĭ sĕmnulu de începere, întonéză cânteculu Zambreĭ și împreunându vócea sa cu acordurile ghitareĭ începe jocu entusiasmată.

Ce varietate de mișcare erá în pașulu eĭ! ce tandreță în mișcările acestea! Acuși își ridică brațele cu vioiciune în susu, acuși le lasă ca amorțite să cadă în josu. Câte odată ea sare ca bétă de bucurie în înălțime, și apoĭ se retrage înapoĭ ca copleșită de cea maĭ adîncă durere. Întórce capulu, ca și cum ar chemá pre cineva, își oferă obrazulu spre sărutare, fuge rușinată, revine cu încredere, se pune în positiĭ răsboinice și începe din nou dansulu. Armonia ținutuluĭ eĭ, a cântuluĭ eĭ și tonurile, ce cântá ea la ghitară, eraŭ perfecte.

Cântarea Blanceĭ erá înădușită, dar totuși fiindu esecutată espresivu, răpì pre toți. Musica spaniolă acuși plângêndu linu, acuși mișcată vioiu, întreruptă prin acorduri sgomotóse este o amestecătură particulară de bucurie și jale.

(Va urmá.)

Editoru și redactoru respundĕtoru:
Dr. Vasiliu Hossu.

Nr. **3043**—1891. (14) 1—3

Escriere de concursu.

I.

Până în 14 Septembre st. n. inclusive a. c. se escrie concursu la 9 stipendiĭ din *Fundațiunea fericitului Dr. Simeonu Ramonțiai* și anume: la 2 stipendiĭ de câte 315 fl., 4 de câte 84 fl. și 3 de câte 63 fl. v. a.

La aceste stipendiĭ potu concurge:

a) numaĭ tineri studenți miserĭ, carĭ suntu născuți în Transilvania și suntu Românĭ de națională;

b) carĭ pre lângă purtare morală bună aŭ din studiiĭ calculĭ de *eminență;*

c) dintre concurenți voru avé preferință, în înțelesulu testamentuluĭ, caeteris paribus ceĭ de origine nobilĭ și consângenĭ piuluĭ Fundatoru;

d) dela concurenți se recere, să alăture la cererile concursuale *testimoniu școlasticu în copie autentică și nu în originalu,* carte de botezu, testimoniu medicalu, atestatu de paupertate, care să fie subscrisu de antistia comunală politică și de parochulu corncernente și întăritu cu sigilulu parochialu, precum și cu subscrierea oficiuluĭ pretorialu respective a magistratuluĭ concernente;

e) concurenții să numéscă *espresu institutulu,* la care și unde voru să continue studiile academice orĭ gimnasiale pre anulu viitoru 1891/2.

Cererile concursuale, carĭ nu voru fi adjustate în modulu indigitatu, orĭ până la terminulu prefiptu nu se voru așterne la Consistorulu subsemnatu, nu se voru luá în considerațiune.

Blașiu, în 11 Augustu 1891.

II.

Pentru 1 stipendiu de 60 fl. din *Fundățiunea fericitului Petru Maioru* se escrie concursu până în 14 Septembre st. n. inclusive a. c.

Doritoriĭ de a obține acestu stipendiu aŭ de a-și instruí cererile lorŭ concursuale conformu condițiunilorŭ espuse maĭ susu în escrierea de concursu pentru stipendiile romonțiane și a le subșterne substemnatuluĭ Consistoru până la terminulu prefiptu.

Blașiu, în 11 Augustu 1891.

III.

Pentru 1 stipendiŭ de 60 fl. din *Fundăţiunea fericitului episcopŭ Ioanŭ Bobŭ* se escrie concursŭ până în 14 Septembre st. n. inclusive a. c.

Doritorii de a obţiné acestŭ stipendiŭ aŭ de a-şi instruí cererile lorŭ concursuale conformŭ condiţiunilorŭ espuse mai susŭ în escrierea de concursŭ pentru stipendiile Romonţiane şi pre acele a-le aşterne subsemnatului Consistorŭ până la terminulŭ prefiptŭ.

Blaşiŭ, în 11 Augustŭ 1891.

Consistorulŭ archidiecesanŭ de A.-Iulia şi Făgăraşŭ.

Nr. 3044—1891. (15) 1—3

Escriere de concursŭ.

I.

Până în 14 Septembre st. n. inclusive a. c. se escrie concursŭ la 7 stipendii din *Fundăţiunea fericitului Archiepiscopŭ şi Metropolitŭ Alesandru Şterca-Şuluţŭ,* şi anume la 1 stipendiŭ de 300 fl., la 2 de câte 200 fl., 2 de câte 100 fl. şi 2 de câte 60 fl. v. a.

Doritorii de a obţiné vre-unulŭ din stipendiile de mai susŭ, aŭ să întrunéscă următórele condiţiuni:

a) că suntŭ Români gr.-cat. miseri, născuţi în Transilvania;

b) că pre lângă purtarea morală bună aŭ din studii calculŭ de *eminenţă;*

c) dintre concurenţi vorŭ avé preferinţă, cari vorŭ puté dovedí, că suntŭ consângeni cu piulŭ Fundatorŭ;

d) concurenţii să producă şi alăture la cererile lorŭ: *testimoniŭ şcolasticŭ în copie autentică şi nu în originalŭ,* atestatŭ de consângenitate, — dacă suntŭ consângeni cu Fundatorulŭ, — carte de botezŭ, testimoniŭ medicalŭ, atestatŭ de paupertate, şi să *numéscă espresŭ institutulŭ,* la care şi unde vorŭ să continue studiile academice orí gimnasiale pre anulŭ 1891/2.

Cererile astŭ-felŭ adjustate să le aştérnă la subsemnatulŭ Consistoriŭ până la terminulŭ prefiptŭ.

Blaşiŭ, în 11 Augustŭ 1891.

II.

Până în 14 Septembre st. n. inclusive, a. c. se escrie concursŭ la unŭ stipendiŭ de 100 fl. din *Fundăţiunea Tordaiană.*

Doritorii de a obţiné stipendiulŭ acesta vorŭ avé de a-şi instruí suplicele conformŭ condiţiunilorŭ indigitate în escrierea de concursŭ pentru stipendiile Şuluţane, şi a-le aşterne Consistoruluí subsemnatŭ până la terminulŭ prefiptŭ.

Blaşiŭ, în 11 Augustŭ 1891.

III.

Până în 14 Septembre st. n. inclusive, a. c. se escrie concursŭ pentru unŭ stipendiŭ de 60 fl. din *Fundăţiunea fericitului Canonicŭ Constantinŭ Alutanŭ.*

Doritorii de a obţiné acestŭ stipendiŭ vorŭ avé de a-şi instruí suplicele concursuale conformŭ condiţiunilorŭ indigitate în escrierea de concursŭ pentru stipendiile Şuluţane şi a-le aşterne Consistoruluí subsemnatŭ până la terminulŭ prefiptŭ.

Blaşiŭ, în 11 Augustŭ 1891.

IV.

Pentru dóuĕ stipendii de câte 22 fl. 50 cr. din *Fundăţiunea fericitului Canonicŭ Ioanŭ Chirilă* se escrie concursŭ până în 14 Septembre st. n. inclusive a. c.

Doritorii de a obţiné vre-unulŭ din stipendiile de mai susŭ, vorŭ avé de a-şi instruí suplicele conformŭ condiţiunilorŭ indigitate în escrierea de concursŭ pentru stipendiile Şuluţane, şi a-le aşterne Consistoruluí subsemnatŭ până la terminulŭ prefiptŭ.

Blaşiŭ, în 11 Augustŭ 1891.

Consistorulŭ archidiecesanŭ de A.-Iulia şi Făgăraşŭ.

Nr. 2752—1891. (13) 3—3

Escriere de concursŭ.

Prin acésta se escrie concursŭ la treí stipendii, şi anume: unulŭ de 80 fl. şi dóuĕ de câte 60 fl. v. a. din *Fundăţiunea de stipendii a Canonicului Ioanŭ Fekete-Negruţŭ* cu terminulŭ de 25 Augustŭ st. n. a. c. inclusive pre lângă următórele condiţiuni:

1. La aceste stipendii potŭ concurge nu numaí studenţi români greco-catolicí dela orí ce institute de învĕţământŭ din patrie orí străinătate, ci şi tinere române greco-catolice, carí ar' dorí a se pregătí de învĕţătorese saŭ pentru altă carieră, care le-ar asecurá unŭ modŭ de viéţă mai independentŭ.

2. Dintre concurenţi vorŭ avé preferinţă consângeniĭ Fundatoruluí, şi dintre aceştia în prima linie descendenţii luí Simeonŭ Fekete-Negruţŭ, economŭ în Sucutardŭ — până la a treia generaţiune inclusive, fără considerare la starea materială a părinţilorŭ lorŭ, dacă vorŭ dovedí purtare morală bună şi progresŭ în studiĭ celŭ puţinŭ suficientŭ. Aceia, carí nu suntŭ consângeni, se vorŭ împărtăşí din Fundăţiune numaí dacă nu se vorŭ aflá şi concurenţí consângeni, şi dacă vorŭ dovedí purtare morală esemplară orí laudabilă şi progresŭ eminentŭ în studiĭ.

3. La cererile concursuale să se alăture: a) estrasŭ matricularŭ de botezŭ; b) testimoniŭ scolasticŭ de pre an. scol. 1890—1; c) atestatŭ dela antistia comunală politică, subscrisŭ şi de parochulŭ localŭ, despre starea materială a concurenteluí; se observă însă, că dela descendenţii luí Simeonŭ Fekete-Negruţŭ până la a treia generaţiune inclusive nu se cere atestatŭ de paupertate; d) consângeniĭ aŭ să alăture la cereri şi o deducere genealogică démnă de credinţă, prin care să-şi documenteze gradulŭ de consângenitate cu Fundatorulŭ.

4. Cererile provĕdute cu documintele specificate mai susŭ aŭ să se aştérnă la Consistorulŭ Archidiecesanŭ greco-catolicŭ subsemnatŭ până la terminulŭ prefiptŭ. Cererile sosite mai târdiŭ nu se vorŭ luá în consideraţiune.

Blaşiŭ, în 28 Iuliŭ 1891.

Consistorulŭ archidiecesanŭ de A.-Iulia şi Făgăraşŭ.

JOSIFU GAVORA (1) 18—30

distinsŭ cu medalia espositională cea mare pentru lucru escelentŭ şi gustŭ bunŭ la esposiţiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.

Budapesta, IV. strada Vaţuluí Nr. 17

Recomándŭ cu preţurí de cele mai convenabile şi în esecutare câtŭ se póte mai frumósă obiecte de lipsă

pentru adjustarea bisericeloru, si anume:

Felóne preoţescí şi **stichare** diaconescí **Flamure** pentru biserecí şi reuniuní. **Flamure** pentru reuniuní de pompieri, de scolarí, reuniuní bisericescí, reuniuní industriale, de cântărí şi de pompe funebre.

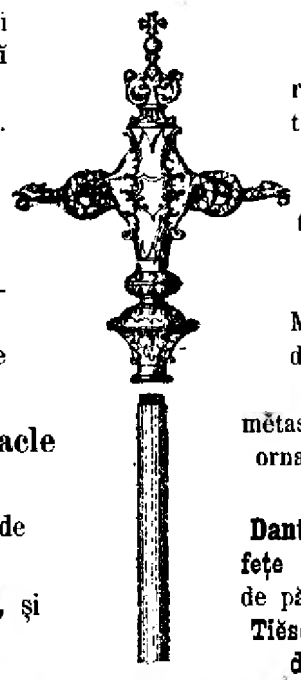

Candelabre, racle şi **potire, luminarie** de **parete** şi de **altariŭ,** şi **candele.**

Primescŭ şi efeptuiescŭ ieftinŭ repararea vestmintelorŭ besericescí, întrargintarea şi întraurirea de potire, racle, candele şi luminarie de altariŭ. Mare asortimentŭ de brodării de aurŭ, de argintŭ şi de mĕtasă, precum şi de ornaturí besericescí brodate **Dantele besericesci, fețe de altariŭ, crucí** de părete şi de scólă. **Tiĕsĕturí bisericescí, damasturí** etc.

Acurătatea mea o potŭ dovedi cu sute de epistole recunoscătóre.

Tarifurí de preţurí şi preliminare de spese trimitŭ la cerere francate.

Fundată în au. 1858. **FRANCISCŬ WALSER** Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale imp. şi reg. Archiducele Josifŭ

proprietariulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recuisite de pompieri, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomándă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preoţĭ

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

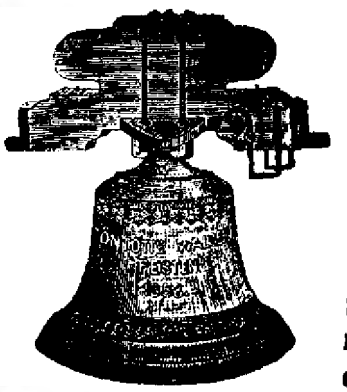

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.

(2) 33—52

Preliminare de spese şi Preţŭ-couranturĭ se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluí archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care **Sâmbătă.**

Unirea

Inserţiuni

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia sĕ se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în **Blaşiŭ.**

Fóiă bisericéscă-politică.

Anulŭ I. **Blaşiŭ 22 Augustŭ 1891.** **Numerulŭ 34.**

Memorandulŭ universitariloru magiari.

II.

(+) Intenţiunea nóstră nu póte fi nicĭ de cum sĕ apreţiămŭ memorandulŭ studenţiloru magiarĭ în tóte amĕnuntele sale, căcĭ aşa ceva nu ne permite spaţulŭ îngustŭ alŭ fóeĭ nóstre, ci numaĭ sĕ lămurimŭ sine studio et ira unele cestiunĭ sulevate de acelŭ memoriŭ şi maĭ cu sémă cestiunile, carĭ atingŭ biserica şi şcóla.

Înainte de tóte trebue sĕ accentuămŭ, că memoriulŭ magiarŭ este ţesutŭ cu multă măestrie, aşa încâtŭ pre cetitoriĭ neorientaţi în raporturile vieţiĭ publice din Ungaria fórte uşorŭ îi póte seduce, ca sĕ crédă ce nu este. Multe lucrurĭ se povestescŭ, cum n'aŭ fostŭ; unele gravamine ale Românilorŭ suntŭ maĭ cu totulŭ trecute cu vederea, altele suntŭ presentate nu în lumina lorŭ adevĕrată, ci schimosite saŭ ciuntite anume, ca sĕ pótă fi combătute; de multe orĭ sĕ presentă stările, carĭ după lege ar trebui sĕ esiste în patria nóstră ca nişte stărĭ reale, pre cândŭ în faptă lucrulŭ stă cu totulŭ altmintrea, şi maĭ adese orĭ sĕ întîmplă, că ceea ce este unŭ meritŭ esclusivŭ alŭ Românilorŭ în progresulŭ lorŭ propriŭ culturalŭ, socialŭ şi economicŭ, saŭ meritulŭ altorŭ factorĭ independenţi de politica Magiarilorŭ, se înfăţişéză înaintea Europeĭ dreptŭ meritŭ esclusivŭ alŭ Magiarilorŭ. Despre tóte acestea cetitoriĭ noştri se vorŭ puté convinge din cele ce le vomŭ desfăşurá pre scurtŭ.

Una dintre cele maĭ grave plângerĭ ale Românilorŭ se referesce fără îndoială la faptulŭ neobicinuitŭ în unŭ statŭ constituţionalŭ, că adecă deşi s'a decretatŭ uniunea Transilvanieĭ cu Ungaria şi amŭ căpĕtatŭ unŭ singurŭ parlamentŭ în Budapesta, totuşi pentru acestŭ *unicŭ* parlamentŭ se alegŭ deputaţiĭ după *dóuĕ* legĭ electorale: una, care are valóre numaĭ pentru Transilvania, ér alta numaĭ pentru Ungaria. Acesta este unŭ faptŭ, care memoriulŭ magiarŭ nu l'a pututŭ negá şi a credutŭ, că-lŭ va puté combate, arĕtândŭ că censulŭ pentru dreptulŭ de alegere este maĭ mare în România, de câtŭ în Transilvania. Comparaţiunea acésta însă nu aveá sĕ se facă între România şi Transilvania, ci între Ungaria şi Transilvania, pentru-că nu este vorba de trimiterea deputaţilorŭ la Bucurescĭ, ci de trimiterea lorŭ în parlamentulŭ din Budapesta. Pre lângă aceea susţinerea actualelorŭ legĭ electorale din patria nóstră face aprópe imposibilă participarea Românilorŭ la viéţa parlamentară, de-órece împărţirea măestrită a cercurilorŭ electorale în defavorulŭ elementuluĭ românŭ şi în favorulŭ elementuluĭ magiarŭ, stătorirea unuĭ censŭ neasĕmĕnatŭ maĭ micŭ în oraşe, unde locuescŭ de comunŭ Magiariĭ, decâtŭ în comunele rurale, unde locuescŭ de comunŭ Româniĭ, şi susţinerea privilegiuluĭ de a fi alegătorŭ, dacă eştĭ nobilŭ saŭ Secuiŭ: acestea suntŭ totŭ atâtea dispusĕţiunĭ ale legilorŭ vigente, carĭ pre Românĭ nu-ĭ lasă sĕ-şĭ alégă unŭ numĕrŭ de deputaţĭ corĕspundătorŭ importanţeĭ lorŭ numerice, economice, culturale şi politice. Altcum susţinerea privilegiilorŭ pentru o anumită clasă de cetăţeni în timpulŭ nostru de astădĭ, cândŭ în principiŭ s'aŭ ştersŭ orĭ ce soiŭ de privilegiĭ şi s'a enunciatŭ egala îndreptăţire a tuturorŭ cetăţenilorŭ fără deosĕbire de clasă, naţiune şi religiune, nu maĭ póte avé locŭ cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, că sarcinile publice pentru toţĭ suntŭ egale; ceea-ce pretinde în modŭ imperativŭ, ca şi drepturile sĕ fie egale.

Memoriulŭ magiarŭ la pag. 29 şi 30 voindŭ sĕ combată plângerea Românilorŭ, că şi împărţirea actuală a comitatelorŭ nu le permite validitarea intereselorŭ lorŭ legitime în politică, susţine, că alegerea centrelorŭ comitatense nu depinde dela guvernŭ, ci dela congregaţiunile saŭ adunările generale comitatense şi că teritoriile comitatelorŭ nu aŭ suferitŭ maĭ de locŭ schimbărĭ în ţéra nóstră: dóuĕ aserţiunĭ, carĭ dovedescŭ, că autoriĭ memorandului magiarŭ nu voescŭ sĕ cunóscă articululŭ de lege XXXIII din 1876, prin care s'aŭ efeptuitŭ radicale arondărĭ, dismembrărĭ şi unificărĭ de comitate pre totŭ teritorulŭ locuitŭ în parte mare de Românĭ, aşa încâtŭ pre acestŭ teritorŭ s'aŭ formatŭ 16 comitate nóuĕ în locululŭ comitatelorŭ maĭ numĕróse de maĭ înainte, şi tóte aceste comitate şĭ-aŭ că-

Feuilleton.

Esposiţia din Haţegŭ.

(Raportŭ specialŭ alŭ »Unirii«).

Reuniunea Femeilorŭ române din comitatulŭ Hunedórei a avutŭ o preafericită idee, cândŭ a decisŭ, ca sĕ aranjeze în Haţegŭ, din incidentulŭ adunăriĭ generale a Asociaţiuneĭ transilvane pentru literatura română şi cultura poporuluĭ românŭ ce în est'anŭ avea sĕ se ţină în acestŭ orăşelŭ, o esposiţie de obiecte lucrate de femeile române din comitatulŭ Hunedórei. Esposiţiele aceste, câtŭ de modeste arŭ fi, suntŭ de o importanţă deosebită pentru progresulŭ culturalŭ alŭ poporuluĭ nostru. Uniĭ învĕţă dela ceialalţĭ, toţĭ se îndémnă la lucru, se desvóltă gustulŭ esteticŭ şi dămŭ o dovédă, că poporulŭ nostru nu e lipsitŭ de insuşirĭ nobile şi frumóse, de sentimentŭ artisticŭ, precum le place străinilorŭ a afirma. Şi în privinţa acésta esposiţia din Haţegŭ şĭ-a ajunsŭ scopulŭ pre deplinŭ. O scurtă revistă prin cele treĭ sale spăţióse ale şcóleĭ grănitereşcĭ, în carĭ se află espuse obiectele, este de ajunsŭ, pentru a ne convinge despre genialitatea femeiĭ române. Aflămŭ aicĭ o icónă completă despre porturile din giurulŭ Haţeguluĭ. şi nu e cu putinţă sĕ nu ne uĭmimŭ, vĕdêndŭ varietatea costumurilorŭ, armonia colorilorŭ, frumseţa desemnurilorŭ, ce se manifestéză pre fie care obiectŭ.

Deschiderea esposiţieĭ s'a întîmplatŭ deja Joĭ în 13 a l. c. înaintea unuĭ publicŭ numerosŭ şi distinsŭ. Esposiţia e împărţită în dóuĕ despărţăminte. În dóuĕ încăperĭ se află obiectele espuse de ţerence, ér într'o a treia încăpere suntŭ aşedate obiectele trămise de domnişórele inteligente. Totŭ în acéstă încăpere sĕ află şi o casă ţĕrănéscă aranjată completŭ. În sala primă suntŭ espuse obiectele din jurulŭ Haţeguluĭ şi alŭ Orĕştieĭ. În sala a dóua se află obiecte din ţinutulŭ Deveĭ, Streiuluĭ, Braduluĭ, Ilieĭ şi Hunedórei. Amêndóuĕ salónele meritá unŭ studiŭ amĕnunţitŭ, nu numaĭ din punctŭ de vedere artisticŭ, ci şi din punctŭ de vedere istoricŭ şi etnograficŭ. Costumurĭ frumóse a espusŭ în specie dna Trimbiţoniu din Grădişce, şi alte multe esponente, ale cărorŭ nume nu-mĭ e cu putinţă a le înşira. Deosebită atenţiune meritá pânzăturile frumóse, covórele, ştergarele, şi alte obiecte, carĭ de carĭ maĭ admirabile.

În încăperea a treia se află espuse unele obiecte din ţinutulŭ Jiĭ, casa ţĕrănéscă amintită, şi obiectele domnişórelorŭ din comitatulŭ Hunedórei. Aicĭ este aşa dicêndŭ cununa esposiţieĭ. O mulţime de obiecte espuse în sala acésta întrecŭ orĭ ce aşteptare şi arŭ putea figura în orĭ care esposiţie. Amintescŭ fugitive o admirabilă perdeauă lucrată de dşóra Valeria Cuteanŭ, învĕţătóre în Haţegŭ, unŭ prea frumosŭ etagerŭ de cărţĭ făcutŭ de dşóra Victoria Vladŭ, unŭ elegantŭ paravanŭ lucratŭ din óse de peşce de dşóra Maria Popoviciŭ, maĭ multe lucrurĭ de mână pregătite cu artă şi gustŭ delicatŭ de către dşórele Amalia Dima, Otilia Cuteanŭ, Vilma Moldovanŭ, Ersilia Popoviciŭ, Mina D. Popŭ, Elena Popoviciŭ, şcl. Unŭ tablouŭ frumosŭ a espusŭ dşóra Maria Damianŭ. Nu e lista acésta nicĭ pre departe completă, şi nicĭ nu a fostŭ scopulŭ meŭ se compunŭ o listă, am voitŭ numaĭ sĕ arĕtŭ pre scurtŭ ce s'a făcutŭ. Însĕmnŭ, că multe obiecte s'aŭ trimisŭ, carĭ însă nu aŭ pututŭ figura în esposiţie, din causă că aŭ sositŭ prea târdiŭ şi fiindŭ că nu maĭ erá spaţiŭ.

Esposiţia a avutŭ succesulŭ celŭ maĭ strălucitŭ şi binefăcătorŭ prin aceea, că mulţĭ din poporŭ aŭ cercetat'o avêndŭ astŭ-felŭ ocasiune a vedea şi a învĕţa multe. Şi în privinţa acésta multă recunoscinţă meritá comitetulŭ aranjatorŭ, deórece prin bilete de

pětatŭ de centre chiar orașele acelea, carĭ le-a propusŭ guvernulŭ, și nu congregațiunile comitatense, cândŭ s'a creatŭ legea citată.

Așadară aserțiunile memoriuluĭ magiarŭ amintite maĭ susŭ staŭ în contrastŭ veditŭ chiar cu faptele întêmplate pre basa uneĭ legĭ aduse de dieta țĕrĭĭ înainte de asta cu 15 anĭ.

De plângerea îndreptățită a Românilorŭ, că la oficiile administrative nu să aplică maĭ de locŭ și funcționarĭ Românĭ, memoriulŭ magiarŭ se scapă tare ușorŭ dicêndŭ, că în Ungaria oficialiĭ administrativĭ nu se denumescŭ de guvernŭ, ci se alegŭ *liberŭ* din partea respectivelorŭ comitate, și că prin urmare este vina Românilorŭ, dacă nu alegŭ saŭ nu suntŭ aleșĭ la astŭ-felŭ de posturĭ, la carĭ orĭ ce cetățénŭ fără deosĕbire de națională pŏte concurge, dacă are cualificațiunea prescrisă de lege.

După legile vigente însă lucrulŭ nu stă așa, cum îlŭ presentă auctoriĭ memoriuluĭ magiarŭ, căcĭ precum toțĭ scimŭ și vedemŭ, o parte mare dintre oficialiĭ administrativĭ nu *se alegŭ*, ci *se denumescŭ* pre viță de comitele supremŭ, cum suntŭ d. e. mediculŭ primarŭ, căpitanulŭ de poliție, esactoriĭ, archivariĭ, mediciĭ cercualĭ, veterinariĭ etc., alțiĭ, ce e dreptŭ, *se alegŭ, însă numaĭ pre basa candidațiuniĭ făcute de comitele supremŭ și de o comisiune de 6 membriĭ, dintre carĭ 3 suntŭ denumițĭ de comitele supremŭ;* și fiindŭ-că cineva nu pŏte fi alesŭ nicĭ măcarŭ primarŭ saŭ notarŭ comunalŭ, dacă nu este candidatŭ de solgăbirĕulŭ respectivŭ, care la rêndulŭ sĕŭ este alesŭ pre basa candidațiuniĭ făcute de comitele supremŭ, orĭ cine pŏte pricepe, că la noĭ alegerea tuturorŭ oficialilorŭ administrativĭ depinde dela voia comiteluĭ supremŭ, care nu se alege, ci se denumesce de Maiestatea Sa la propunerea guvernuluĭ, și deși guvernulŭ este obligatŭ prin articululŭ de lege XLIV din 1868, să se îngrigéscă, ca să se denuméscă comiți supremĭ și dintre națiunalitățile nemagiare și prin urmare și dintre Românĭ, totuși de presente nu avemŭ nicĭ măcarŭ unŭ singurŭ comite supremŭ, care ar fi Românŭ și de aceea nu este mirare, dacă nicĭ măcarŭ la posturĭ inferióre, cum suntŭ notariĭ comŭnalĭ și cercualĭ, — chiar și la dorința espresă a alegătorilorŭ românĭ — de comunŭ nu se candidézĕ și Românĭ, nicĭ chiarŭ în comune și cercurĭ curatŭ românescĭ.

Dar nu numaĭ candidarea oficialilorŭ administrativĭ din partea comiteluĭ supremŭ neromânŭ este de comunŭ o pedecă pentru Românĭ de a puté întrá în oficiile administrative, ci și modulŭ cum se face alegerea. Toțĭ oficialiĭ administrativĭ — afară de primarulŭ și notarulŭ comunalŭ, — se alegŭ din partea membrilorŭ congregațiuniĭ comitatense, care jumĕtate se constituesce din așa numițiĭ virilișt saŭ bărbați, carĭ plătescŭ cea maĭ mare dare, și aceștia suntŭ de comunŭ foștiĭ domnĭ de pământŭ adecă Magiariĭ, ér cealaltă jumĕtate din delegațiĭ acelorŭ cetățenĭ, carĭ aŭ dreptulŭ de a alege deputați și la dietă, și fiindŭcă dreptulŭ de a alege deputați dietalĭ nu este estinsŭ și asupra Românilorŭ în mĕsura, în care este estinsŭ și asupra Magiarilorŭ, de sine urmézĕ, că Românii și în comitatele, unde constituescŭ maioritatea, rĕmânŭ de comunŭ în minoritate, cândŭ aŭ să alégă delegațiĭ lorŭ la congregațiunea comitatensă. Astŭ-felŭ dară tŏte suntŭ de presente așa întocmite, încâtŭ Românii să nu-și pótă validitá inriurința lorŭ în afacerile publice ale țĕrĭĭ în mĕsura corespundĕtóre importanței lorŭ ca porŏ cu individualitate proprie națională în acéstă patrie comună, pentru care și eĭ plătescŭ tributulŭ sângeluĭ și alŭ averiĭ întocmaĭ ca și Magiariĭ.

Interesantŭ de totŭ este memorandulŭ universitarilorŭ magiarĭ cândŭ dice la pag. 32: „Tŏte plângerile acestea ale memoranduluĭ românŭ și sute de alte plângerĭ, câte suntŭ saŭ se potŭ născoci, orĭ câtŭ de grele ar' fi la aparență, le desbracă de valórea lorŭ o faptă, care este următórea: Esistă în Ungaria o astŭ-felŭ de lege fundamentală (art. XLIV din 1868) despre egala îndreptățire a națiunalităților, cu care în ceea ce privesce ecuitatea, dreptatea și liberalismulŭ dóră nicĭ o lege, din câte aŭ produsŭ timpurile, nu pŏte rivalisă".

La acésta frasă bombastică și lungă rĕspunsulŭ este tare simplu și scurtŭ, *că adecă legea aceea maĭ de locŭ nu se respectézĕ.* Acésta nu o dicemŭ numaĭ noĭ, ci o recunoscŭ și Magiariĭ, carĭ aŭ sêmțŭ de dreptate, cum s'a pututŭ convinge orĭ cine din enunciațiunile repetite ale luĭ Mocsáry în camera deputaților, din desbaterile din urmă în casa deputaților asupra proiectuluĭ de lege despre administrațiunea de statŭ și din articululŭ diaruluĭ „Magyar Állam" reprodusŭ în numĕrulŭ 30 alŭ „Unirĭĭ", dar maĭ vîrtosŭ din starea faptică care ne dovedesce până la evidență, că în ceea ce privesce usulŭ limbilorŭ diferitelorŭ națiunalități, acestea suntŭ maĭ cu totulŭ scóse din administrațiune și justiție, și înlocuite cu limba magiară. Ér cândŭ memoriulŭ magiarŭ citézĕ cu litere resfirate și marĭ paragrafulŭ de lege, în vîrtutea căruia guvernulŭ este detorŭ a se îngrigi, ca și dintre națiunalitățile nemagiare să fie denumiți individĭ destoĭnicĭ la postulŭ înaltŭ de comite supremŭ, ne prinde mirarea, că óre cum aŭ și pututŭ universitariĭ magiarĭ să ne citeze acelŭ paragrafŭ chiar nóuĕ Românilorŭ, carĭ nu avemŭ nicĭ unŭ comite supremŭ de Românŭ?

Între 63 comiți supremĭ puteaŭ de bună sémă să figureze după dreptate și după lege și niște Românĭ!

Prin tŏte aceste, de sine se înțelege, că suferindŭ națiunea română, sufere și biserica nostră românéscă unită. Căcĭ maĭ întâiŭ este óre bine, că în casa de josŭ biserica nóstră de preste unŭ milionŭ de suflete nu pŏte se aĭbă nice unŭ representantŭ, alesŭ cu programŭ de a representa și biserica nóstră. Maĭ departe este óre bine aceea, că în ținuturile, unde Romaniĭ uniți suntŭ în masse marĭ, oficiele de statŭ, suntŭ implute maĭ eschisivŭ cu individĭ de limbă și credință diversă, și așa în cele maĭ multe casurĭ aceștia nu aŭ nice cunoscința de lipsă nice sentimentŭ pentru interesele bisericescĭ ale poporuluĭ nostru, cândŭ acele suntŭ avisate la spriginulŭ statuluĭ. Câtă stricățiune ni facŭ atarĭ individĭ numaĭ prin aceea, că nu voescŭ să ni dea sucursulŭ de lipsă la stirpirea concubinatelorŭ și la promovarea causeĭ scolastice! Dacă cu privire la împlerea oficielorŭ de statŭ și maĭ cu sémă la denumirea comițilorŭ supremĭ, s'ar observă legea pentru națiunalități, atuncĭ inconvenientele aceste nu s'ar întîmplá, căcĭ oficialĭ și comiți supremĭ românĭ nicĭ cândŭ n'ar denegá organelorŭ nóstre acestŭ spriginŭ.

---

10 cr. a făcutŭ accessibilă visitarea esposițiuniĭ și din partea poporuluĭ. Venitulŭ esposițiuniĭ încă e satisfăcătorŭ, și va remânea o sumuliță destulŭ de considerabilă pentru fondŭ.

Premiĭ s'aŭ împărțitŭ în valóre de 60 fl. și afară de aceea se vorŭ maĭ da și diplome de recunoscință.

Meritulŭ principalŭ întru aranjarea esposițiuneĭ îlŭ are firesce reuniunea femeilorŭ române din comitatulŭ Hunedórei, apoĭ președinta comitetuluĭ de organisare dna Susana B. Popovicĭ, dna Vlad' n. Bariță și în fine dlŭ și dna Olteanŭ, carĭ aŭ alergatŭ prin tŏte comunele pentru a aduna deosebitele obiecte și pre carĭ cade tŏtă sarcina de a le și retrimite proprietarilorŭ.

Esposiția din Hațegŭ a contribuitŭ fórte multŭ la succesulŭ serbărilorŭ adunareĭ generale, și de aceea felicităмŭ Asociațiunea nóstră pentru decisiunea ce a luat'o, de a se aranja cu ocasiunea fie cărei adunărĭ câte o esposițiе, care pre lângă obiecte de industrie casnică să cuprindă și alte obiecte, precum de ale agronomieĭ șcl.

De însemnatŭ e și de astă dată, că mulțĭ nu voiaŭ să-și dee obiectele pentru esposițiе sub cuvîntŭ, că li se va împune dare nóuă. Cu atâtŭ maĭ plăcută va fi desamăgirea celorŭ fricoși, cândŭ pre lângă obiectele lorŭ vorŭ primi și câte unŭ premiŭ. Să sperămŭ, că ideile aceste se vorŭ împrăștia pentru viitorŭ.

Internatele nóstre din punctulŭ de vedere alŭ limbeĭ. — Precum este cunoscutŭ cetitorilorŭ „Unirĭĭ", cu începutulŭ anuluĭ școlasticŭ viitorŭ 1891/2 se va deschide și în Beiușŭ unŭ internatŭ de băiați ridicatŭ de Escelența Sa Episcopulŭ Pavelŭ. Astŭ-felŭ începêndŭ dela 1-a Septembre 1891 în provincia nóstră românéscă gr. cat. de Alba-Iulia vorŭ fi 4 internate de băiați, unulŭ în Blașŭ, unulŭ în Orade, unulŭ în Sigetulŭ Marmației și alŭ patrule în Beiușŭ. De fete nu avemŭ până acum decâtŭ alŭ Asociațiuniĭ, care încâtŭ e românŭ, este nunumaĭ gr. or. ci și gr. cat., și totŭ asemene și alŭ reuniuniĭ femeilorŭ din Brașovŭ, căcĭ celŭ dela Aradŭ este curatŭ gr. orientalŭ. Sperămŭ însă că după darulŭ luĭ Dumneđeŭ din grația Escelenței Sale Preasânțituluĭ Metropolitŭ cu începutulŭ anuluĭ școlasticŭ 1892/3 se va deschide în Blașŭ și internatulŭ pentru fete de caracterŭ gr. catolicŭ românescŭ.

Astŭ-felŭ, după-ce numaĭ înainte de acésta cu vre-o đece anĭ, afară de celŭ din Orade, nu aveamŭ altulŭ, putemŭ dice, că în privința internatelorŭ stămŭ destulŭ de bine, și maĭ că națiunile conlocuitóre pre teritorulŭ provincieĭ nóstre metropolitane nu ne întrecŭ. Nu putemŭ însă pentru aceea dice, că în privința lorŭ dóră nu amŭ maĭ avé nicĭ o lipsă. Căcĭ óre în Năsĕudŭ nu ar fi lipsă de unŭ atare internatŭ de băiați, asemene în Cluș, Sibiiŭ, Baia mare, Lugoșŭ și aire,

unde studiézá atâţa tinerĭ de aĭ noştri la şcóle străine? Ci faţă cu trecutulŭ, putemŭ fi de presente mulţămiţĭ, încâtŭ este vorba de numĕrulŭ lorŭ.

Numĕrulŭ internatelorŭ însă încă nu împlinesce lipsele nóstre adevĕrate. De unde de securŭ orĭ şi cine îşĭ pune întrebarea, óre internatele nóstre oferescŭ destulă garanţiă, că tinerimea din ea se va cultivá în limba românéscă, carea e limba bisericeĭ nóstre, astŭ-felŭ, încâtŭ să se plătéscă spesele împreunate cu redicarea şi susţinerea lorŭ? De cultivarea sĕmţuluĭ religiosŭ nu maĭ ţicemŭ nimicŭ, căcĭ de acesta nu avemŭ nicĭ o îndoélă, după ce ale nóstre tóte patru staŭ sub conducere preoţéscă. La noĭ însă sĕmţulŭ religiosŭ numaĭ dacă se cultivă la olaltă cu limba românéscă póte fi folositorŭ pentru noĭ. Căcĭ póte să fie cineva catolicu fórte bunŭ, ce e dreptŭ, şi fără de a sci limba română. Unŭ atare catolicŭ însă nu maĭ încape în cadrulŭ provincieĭ nóstre românescĭ gr. catolice de Alba-Iulia, ci aire în vre-o altă provincie de altă limbă saŭ ritŭ. Şi apoĭ atuncĭ, nu maĭ scimŭ, ce înţelesŭ maĭ potŭ avé internatele nóstre, cândŭ în ele s'ar' cresce catolicĭ, ce e dreptŭ, însă nu pentru noĭ, ci pentru alţiĭ, carĭ dispunŭ de maĭ multe mijlóce materiale ca noĭ. Cum va puté atuncĭ biserica nóstră progresá între Românĭ, dacă aceia, pre carĭ îĭ crescemŭ noĭ, esŭ din corpulŭ naţiuniĭ românescĭ, şi prin aceea pentru progresulŭ bisericeĭ gr. catolice între Românĭ nu maĭ potŭ lucrá nimicŭ. Étă pentru ce amŭ ţisŭ, că la noĭ sĕmţulŭ religiosŭ numaĭ dacă se cultivă la olaltă cu limba română, póte fi folositorŭ pentru noĭ. Cultivatŭ laolaltă cu o altă limbă póte fi fofositorŭ sufletuluĭ şi altora, nu însă nóuĕ. Şi apoĭ pre dreptulŭ putemŭ aşteptá, ca internatele nóstre să créscă bărbaţiĭ folositorĭ nóuĕ şi nu altora, căcĭ saŭ suntŭ fundate din ostenéla nóstră, saŭ fundate numaĭ şi numaĭ pentru noĭ, pentru biserica gr. catolică între Românĭ, şi nu pentru alţiĭ. A separá la noĭ sĕmţulŭ religiosŭ de limba românéscă însemnéză a dechiará, că biserica românéscă gr. catolică ca parte a bisericeĭ universalĭ nu are nicĭ unŭ înţelesŭ şi póte perí orĭ şi cândŭ ca atare, numaĭ dacă membriĭ eĭ nu vorŭ încetá a fi catolicĭ, fie eĭ apoĭ de orĭ ce ritŭ saŭ limbă. E bine! Însă atuncĭ în o naţiune aşa numĕrósă ca cea română, cine va maĭ ţiné susŭ flamura catolicismuluĭ, ca să adune sub ea pre toţĭ fiiĭ eĭ? Nimenĭ! Şi naţiunea întrégă ar fi perdută pentru biserica catolică. Şi aşa unŭ atare omŭ din catolicismŭ ar omorí totŭ catolicismulŭ la o naţiune întrégă, cum e cea română.

Acésta e causa, de noĭ dela începutŭ amŭ susţinutŭ şi vomŭ susţiné totŭ-deauna, că la noĭ limba românéscă e legată de biserică, ca trupulŭ de sufletŭ. De unde la tóte institutele nóstre, şi prin urmare şi la internatele, ce le avemŭ, trebue să ne punemŭ întrebarea din adevĕrata iubire cătră biserică, că cum se cultivéză limba română în ele? Şi maĭ vîrtosŭ cum se cultivă în acele, carĭ suntŭ pre lângă gimnasiĭ cu limba de propunere magiară, cum e celŭ din Orade, Sigetŭ şi acum şi celŭ superiorŭ din Beiuşŭ? Nu voesce nicĭ decum prin acésta nimenĭ a ţice, că dóră în internatele nóstre să nu se cultive şi limba magiară şi germână, de carĭ publiculŭ nostru inteligentŭ are aşa mare lipsă. Ci numaĭ că pre limba română să se pună pondulŭ acela, ce-lŭ poftescŭ interesele nóstre bisericescĭ. Afară de aceea, dóuĕ din internatele nóstre de băiaţi, anume celŭ din Orade şi Sigetŭ suntŭ aşeţate chiarŭ în locurile cele maĭ espuse pentru limba românéscă. De unde pre dreptulŭ póte aşteptá orĭ şi cine, ca în aceste să se pună încă maĭ mare pondŭ pre limba românéscă ca în altele.

Durere însă, că nicĭ despre unulŭ, nicĭ despre celalaltŭ nu avemŭ date positive cu privire la lucrulŭ acesta, pre care să ne putemŭ basá. Adevĕratŭ, că despre celŭ din Orade s'a scrisŭ multŭ prin foĭ, cumcă din acela limba românéscă ar fi eschisă maĭ cu totulŭ. Dacă ar fi aşa, atuncĭ ne-ar' duré tare multŭ, căcĭ atuncĭ acelŭ internatŭ nicĭ nu l'amŭ maĭ puté numĕrá între institutele provincieĭ nóstre românescĭ gr. catolice, şi pre neobservate l'amŭ fi perdutŭ. Despre celŭ din Sigetŭ nu avemŭ relativŭ la cestiunea limbeĭ românescĭ nicĭ unŭ datŭ. Unicele date cunoscute publiculuĭ suntŭ numele superiorilorŭ şi ale elevilorŭ publicate în Şematismulŭ gherlanŭ de pre 1890.

De aceea credemŭ, că interesulŭ bine înţelesŭ alŭ provincieĭ nóstre şi alŭ bisericeĭ catolice în generalŭ pretinde, ca maĭ vîrtosŭ aceste dóuĕ internate să cultive cu totŭ zelulŭ limba română. Acésta se póte maĭ uşorŭ, dacă limba de conversare în ele ar fi cea română afară de casulŭ cândŭ este vorba de studiile şi lecţiunile din şcólă. Maĭ departe ar fi tare la locŭ, dacă între păreţiĭ internatelorŭ respective s'ar propune celŭ puţinŭ câte o óră pre sĕptĕmână gramatica română la eleviĭ maĭ micĭ şi literatura română la ceĭ maĭ marĭ. După aceea dacă s'ar ţiné declamaţiunĭ în limba română odată pre sĕptĕmână, éră odată saŭ de dóuĕ orĭ pre anŭ şi serate declamatorice-musicale, în carĭ eleviĭ să înveţe a cunósce şi musica nóstră naţională. Nu de puţinŭ folosŭ ar fi maĭ departe, dacă elevilorŭ li-s'ar dá şi pensurĭ domestice de lucratŭ în limba română, şi dacă li-s'ar dá şi ceva premiĭ celorŭ ce aŭ făcutŭ progresŭ maĭ frumosŭ în limba română.

Pre calea acésta credemŭ noĭ, că elevii din aceste dóuĕ internate, deşi studiézá la gimnasiĭ magiare, totuşĭ şi-ar' puté însuşí astŭ-felŭ limba română, câtŭ după absolvare să fie membriĭ folositorĭ aĭ bisericeĭ nóstre românescĭ gr. catolice.

Nu scimŭ, de e dreptŭ, saŭ nu, ce s'a scrisŭ prin foĭ, că elevilorŭ din unulŭ din aceste dóuĕ internate li-s'ar fi opritŭ a vorbí pre stradă românesce, pentru-că astŭ-felŭ să încunjure insultările unorŭ capete înfierbêntate. Noĭ credemŭ, că pentru a înfrêná pre ataĭ insultătorĭ este destulă legea civilă, carea nu iértă a insultá nicĭ pre criminalistulŭ prinsŭ de braţulŭ justiţieĭ, şi apoĭ dóră nu amŭ ajunsŭ acolo, ca nóuĕ, cândŭ vorbimŭ limba românéscă, să ni-se denege aceea, ce nu se denégă nicĭ chiarŭ criminalistuluĭ. Dacă din ataĭ motive se opresce undeva elevilorŭ folosirea limbeĭ românescĭ pre stradă, atuncĭ aceia se învéţă a se ruşiná încă de micĭ de limba bisericeĭ nóstre, şi apoĭ ce lipsă are biserica nóstră de ataĭ ómenĭ şi de ataĭ internate, în carĭ ni-se crescŭ pentru ea ostaşĭ atâtŭ de laşĭ?

Din câtŭ cunóscemŭ noĭ pre bărbaţiĭ de cultură frumósă şi simţiriĭ nobile, ce suntŭ puşi in fruntea astorŭ dóuĕ internate, cu greŭ credemŭ, că dacă până acum în urma împrejurărilorŭ nu s'a făcutŭ în ele destulŭ pentru limba românéscă, nu se va face totuşĭ în viitorŭ, căcĭ altcum nicĭ nu maĭ potŭ fi numite internate românescĭ gr. catolice.

Cu celŭ din Blaşiŭ nu avemŭ să ne ocupămŭ din punctulŭ de vedere alŭ limbeĭ, fiindŭ-că acesta e lângă unŭ gimnasŭ cu limba de propunere română. În acesta e maĭ mare necesitatea, ca eleviĭ să învéţe pre lângă limba română şi alte limbĭ. În celŭ din Beiuşŭ vomŭ vedé ce se va întêmplá după deschidere.

Revistă bisericéscă.

Roma.

Foile jidano-liberale se întrecŭ în lăţirea de sciriĭ care de care maĭ senşaţionale despre atitudinea politică a Vaticanuluĭ. La aceste sciriĭ a maĭ datŭ nutremîntŭ şi articululŭ dluĭ Crispi din „Contemporary Rewiew“ şi uniĭ articliĭ filo-francesĭ din „Osservatore romano“. Se ţice adecă în foile liberale, că Vaticanulŭ lucră pre o mână cu Francia, că apróbă alianţa franco-rusă, că dela acéstă alianţă aştéptă redobêndirea puteriĭ lumescĭ, că Francia a ajutoratŭ Vaticanulŭ în perplesităţile sale financiare şcl. Şi foile nóstre încă aŭ luatŭ notiţă despre minunile aceste. — Credemŭ că publicului nostru cetitorŭ va scí apreţiá scorniturile aceste. Din tóte nu e adevĕratŭ nicĭ unŭ cuvîntŭ.

Anglia.

În timpulŭ maĭ din cóce protestanţiĭ anglesĭ trecŭ în masse la religiunea catolică. Comune întregĭ dimpreună cu păstoriĭ lorŭ sufletescĭ se facŭ din protestante catolice. Afară de aceea mulţĭ clericĭ protestanţĭ suntŭ traşĭ în cercetare disciplinară şi pedepsiţĭ din causă, că propunŭ în bisericile lorŭ unele dogme catolice. Ataĭ clericĭ judecaţĭ pre cale disciplinară de comunŭ devinŭ apoĭ ceĭ maĭ zeloşĭ catolicĭ. În fiecare anŭ trecŭ dela protestantismŭ la catolicismŭ în Anglia 12.000—15.000 de persóne, între carĭ multe cu nume istoricŭ. Dintre ceĭ maĭ noŭ convîrtiţĭ însĕmnămŭ pre George *Usher*, fiiulŭ fostuluĭ archiepiscopŭ anglicanŭ din Irlanda, pre scriitorulŭ renumitŭ George *Lathrop* cu soţia; pre Eduard Horace *Nelson,* nepotulŭ renumituluĭ admiralŭ Nelson, pre generalulŭ *Winyates,* pre profesorulŭ dela universitatea din Oxford Thomas *Cato.*

Belgia.

Dela 8 până la 12 Septembre se va ţiné în Mecheln adunarea generală a catolicilorŭ belgianĭ sub protectoratulŭ Archiepiscopuluĭ Cardinalŭ Goossens din Mecheln şi a Ministruluĭ şi Preşedinte alŭ Senatuluĭ belgianŭ Contele de Merode Westerloo. Presidiulŭ îlŭ va duce Ministrulŭ şi deputatulŭ Jacobs. Consultările adunăriĭ se vorŭ întêmplá în cincĭ secţiunĭ, una pentru promovarea religiosităţiĭ, alta pentru cestiunea socială, a treia pentru instituţiunile de caritate, a patra pentru instrucţiune şi a cincia pentru sciinţă, literatură şi artă. Adunarea acésta promite a fi tare împunătóre, cum aŭ fostŭ până acum tóte congresele fraţilorŭ catolicĭ din Belgia.

Constantinopolŭ.

Patriarchulŭ ecumenicŭ din Constantinopolŭ a creḑutŭ de bine a se pronunţá în causa rebotezăriĭ principeseĭ de corónă a Grecieĭ, şi anume susţine în fóia sa oficiósă, că nicĭ cândŭ nu a ḑisŭ, cumcă princesa nu se póte considerá de membră a bisericeĭ „ortodoxe“ din causă, că nu a fostŭ botezată după ritulŭ bisericeĭ aceleia.

O nóuă evoluţiune! Dară cândŭ a ḑis'o acésta biserica romană atuncĭ, „ordoxiĭ“ de ce o acusaŭ cu abatere dela doctrinele apostolice?

Sêrbia.

Fóia din Belgrad „Dnevni List“ a adresatŭ Patriarchuluĭ ecumenicŭ din Constantinopolŭ o epistolă deschisă, în care îlŭ provócă să se foloséscă de tótă influinţa sa, ca propagandă catolică din Turcia europénă să fie împedecată, deórece prin propaganda aceea se întăresce numaĭ influinţa austro-ungară. N'are la ce se ostení fóia sêrbă, căcĭ lumina nu se póte ascunde sub obrocŭ, şi maĭ curêndŭ orĭ maĭ târḑiŭ totŭ va triumfá adevĕrulŭ catolicŭ.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Parlamentulŭ ungarŭ s'a împrăsciatŭ în 17 Augustŭ prin înaltŭ rescriptŭ regescŭ, şi nu se va maĭ aduná până în 3 Octobre.

Ministrulŭ de comerciŭ Baross a cercetatŭ espusĕţiunea croată de agricultură şi artă din Agram. Ceva neauḑitŭ până acum este, că Ministrulŭ a rĕspunsŭ vorbiriĭ de bineventare a banuluĭ croatŭ maĭ întâiŭ ungurésce şi apoĭ în limba croată. Acésta a făcutŭ impresiune bună asupra Croaţilorŭ. Lucru de miratŭ. În unŭ statŭ ca Ungaria, poliglotŭ ca nicĭ unulŭ altulŭ în Europa, să fie ceva estraordinarŭ a auḑí pre unŭ ministru, care e alŭ tuturorŭ popórĕlorŭ, că vorbesce în vre-o limbă a popórĕlorŭ acestora, cândŭ aşa ceva este lucrulŭ celŭ maĭ naturalŭ şi de sine înţelesŭ. Se vede şi de aicĭ, câtŭ de eşite din ogaşe suntŭ stările la noĭ.

Bulgaria.

Vineri în 14 Augustŭ n. a. c. s'aŭ împlinitŭ patru aniĭ, de cândŭ principele Ferdinand de Coburg s'a suitŭ pre tronulŭ labilŭ alŭ Bulgarieĭ. Guvernulŭ bulgarŭ a aflatŭ cu cale a serbá ḑiua acésta în unŭ modŭ ostentativŭ spre a atrage prin aceea atenţiunea Europeĭ asupra Bulgarieĭ. Din incidentulŭ acesta în Sofia s'a ţinutŭ unŭ Te Deum solemnŭ, principele a ţinutŭ o revistă preste trupe în presenţa unuĭ publicŭ numerosŭ. Cetatea Sofia a fostŭ decorată cu flamure, éră principele Ferdinand a fundatŭ unŭ ordŭ noŭ, a căruĭ mare cruce o dede ministruluĭ preşedinte Stambuloff. În Rusciucŭ principele Ferdinand a ţinutŭ o vorbire către oficerĭ, în carea asigură pre Bulgarĭ, că în timpulŭ din urmă opiniunea curţilorŭ europene s'a schimbatŭ nu puţinŭ în favorulŭ Bulgarieĭ.

„Agence balcanique“ este împuternicită a declará, că scirea împrăsciată de unele foĭ din Londra, după care marele vizir şi agentulŭ diplomaticŭ bulgarŭ din Constantinopolŭ ar fi subscrisŭ unŭ protocolŭ referitorŭ la recunóscerea principeluĭ Ferdinand, este lipsită de orĭ ce temeiŭ.

Francia.

Ministrulŭ de interne *Constans* a rostitŭ în Bagnères de Luchon o vorbire de cuprinsŭ politicŭ, care a produsŭ mare sensaţiune între catolicĭ maĭ alesŭ. Ministrulŭ a ḑisŭ anume, că republica este deschisă şi accesibilă pentru toţĭ, numaĭ câtŭ aceia, carĭ de curêndŭ s'aŭ făcutŭ aderenţĭ aĭ republiceĭ (adecă catoliciĭ), trebue să asculte şi să nu voéscă a comandá. A ḑisŭ maĭ departe ministrulŭ, că în scurtŭ timpŭ se va puté introduce legea pentru pensionarea lucrătorilorŭ, căcĭ precum a aflatŭ Francia miliarde pentru reorganisarea armateĭ, astŭ-felŭ va aflá şi pentru lucrătorĭ. Guvernulu Franciеĭ, a ḑisŭ ministrulŭ, voesce susţinerea păciĭ, şi spre acestŭ scopŭ îşĭ întăresce armata, căcĭ numaĭ ceĭ debilĭ suntŭ atacaţĭ, éră ceĭ tarĭ respectaţĭ.

Spania.

Revoluţionariĭ spanioliĭ ér şĭ-aŭ încercatŭ norocŭlŭ, dară de totŭ fără norocŭ. În nóptea din 2 spre 3 Augustŭ 15 ómenĭ într'armaţĭ cu puşcĭ şi revolvere aŭ atacatŭ căsarma Buen Suceso din *Barcelona*. Doĭ soldaţĭ fură ucişĭ. În scurtŭ însă miliţia primi ordinulŭ de a atacá pre insurgenţĭ cu baionetele, şi în puţine momінte conducĕtoriĭ revolteĭ aŭ fostŭ arestaţĭ. Conducĕtoriĭ arestaţĭ aŭ mărturisitŭ, că scopulŭ lorŭ a fostŭ să scótă din căsarmă puşcĭ şi muniţiune, şi că aŭ fostŭ înţeleşi şi cu o parte a garnisóneĭ, care le-a fostŭ promisŭ, că-ĭ va ajutá. — Acum partidulŭ republicanŭ e ruşinatŭ preste mĕsură de nesuccesulŭ revolteĭ, şi afirmă că nu a avutŭ nicĭ o parte în tótă afacerea acésta.

Corespondinţe.

Haţegŭ în 17 Augustŭ 1891.

Adunarea generală a Asociaţiuneĭ.

(Raportŭ specialŭ alŭ »Uniriĭ«).

Serbările aranjate cu acasiunea adunăriĭ generale a „Asociaţiuneĭ Transilvane“ din est'anŭ aŭ fostŭ superióre cu multŭ celorŭ din alţĭ aniĭ şi din alte părţi. Causa de sigurŭ este însĕmnătatea istorică a loculuĭ, unde şĭ-a ţinutŭ Asociaţiunea şedinţele sale, şi maĭ departe interesulŭ viŭ, ce maĭ alesŭ în anulŭ acesta a începutŭ a se manifesta faţă cu destinele Asociaţiuneĭ nóstre. Din partea lorŭ Hăţeganiĭ încă aŭ făcutŭ totulŭ, pentru-ca publiculŭ românŭ, care a alergatŭ din tóte părţile la adunare, se pótă fi mulţămitŭ pre deplinŭ.

Sâmbătă în 16 a l. c. cu trenulŭ de séra a sositŭ comitetulŭ centralŭ în frunte cu venerabilulŭ preşedinte. La capulŭ oraşuluĭ aşteptaŭ Hăţeganiĭ pre óspeţiĭ lorŭ. În numele opidanilorŭ a fostŭ bineventatŭ Comitetulŭ de către Rmulŭ Dnŭ Vicarŭ *Ianza*. Între strigăte însufleţite de „să trăiéscă“ aŭ întratŭ óspeţiĭ în oraşŭ. Puţinŭ după sosire a urmatŭ o convenire pretinéscă în grădina otelului „mielulŭ de aurŭ,“ cu care ocasiune n'aŭ lipsitŭ firesce nicĭ toastele.

Duminecă în 16 la 8 óre diminĕţa s'a celebratŭ s. Liturgie în ambele biserici românescĭ. La noĭ a pontificatŭ Rmulŭ vicarŭ *Ianza* asistatŭ de domniĭ protopopĭ Avelŭ Popŭ Bociatŭ şi Nicolaŭ Nestorŭ. Aŭ fostŭ de faţă la s. liturgie preşedintele Asociaţiuneĭ, preoţime multă şi publicŭ numerosŭ. După terminarea serviţielorŭ divine la órele 11 a urmatŭ deschiderea adunăreĭ cu o vorbire fórte instructivă şi frumósă a presidiuluĭ. După vorbirea presidială, care a fostŭ viŭ aclamată, a urmatŭ esmiterea uneĭ comisiuni de 3 pentru inscriererea de membriĭ şi incassarea de tacse, apoĭ apelulŭ nominalŭ alŭ membrilorŭ, raportulŭ generalŭ alŭ comitetuluĭ în decursulŭ anuluĭ 1890, alegerea alorŭ dóuĕ comisiuni pentru esaminarea raţiocinuluĭ şi pentru esaminarea raportuluĭ generalŭ şi a eventualelorŭ propuneriĭ. În fine domnulŭ *Zachariă Boiŭ* cetĭ o disertaţiune instructivă despre activitatea Academieĭ Române din Bucurescĭ în decursulŭ celorŭ 25 aniĭ aĭ esistinţeĭ sale. Disertantele a fostŭ aclamatŭ, şi s'a decisŭ, ca disertaţiunea să fie publicată în fóia Asociaţiuneĭ.

După adunare a fostŭ banchetulŭ îndatinatŭ la otelulŭ „mielulŭ de aurŭ.“ Pagubă, că otelierulŭ nu s'a ingrijitŭ îndestulŭ. Altŭcum e dreptŭ, că nimenea nu putea să prevédă că vorŭ să fie preste 200 participanţĭ. Toastulŭ preşedinteluĭ pentru Maiestatea Sa Regele a fostŭ ascultatŭ în pecióre, şi urărĭ întreite de „să trăiéscă“ aŭ urmatŭ cuvintelorŭ luĭ. Toaste aŭ fostŭ destule. Mare însufleţire a produsŭ toastulŭ dluĭ prof. Germanŭ pentru poporulŭ românŭ şi a dluĭ Dr. Lucaciŭ pentru femeia română.

La 5 óre a fostŭ premiarea esponentelorŭ în curtea şcoleĭ grănitereşcĭ. Multă lume a luatŭ parte la premiare, şĭ nespusă eră bucuria şi fericirea celorŭ impărtăşite cu premiĭ. Despre esposiţie află cetitoriĭ nostri raportŭ la altŭ locŭ.

Séra a fostŭ concertulŭ aranjatŭ de „reuniunea română de cântărĭ din Haţegŭ.“ Programulŭ variatŭ a fostŭ esecutatŭ cu multă precisiune şi cu multŭ succesŭ. Publiculŭ n'a remasŭ datorŭ cu recunoscinţa meritată. Piesa din urmă „Trecuĭ valea“ de I. Mureşianŭ, a trebuitŭ se fie repetată. Venitulŭ, destinatŭ esclusivŭ pentru Asociaţiune, se urcă la 200 fl. Onóre concertanţilorŭ, onóre în deosĕbĭ bravuluĭ lorŭ conducătorŭ dlŭ Corneliu Popovicĭ.

În şedinţa a dóua de Lunĭ aŭ raportatŭ cele treĭ comisiuni esmise în şedinţa I. S'aŭ înscrisŭ 30 membriĭ noĭ. De locŭ alŭ adunăriĭ procsime s'a defiptŭ Blaşiulŭ, decidîndu-se totŭ-odată în principiŭ, ca pre venitorŭ pre câtŭ se va putea, cu ocasiunea fiecăreĭ adunăriĭ generale să se aranjeze câte o esposiţiune regională. În locŭlŭ reposatuluĭ Ilie Macelariu, a fostŭ alesŭ de membru ordinarŭ în comitetulŭ centralŭ alŭ Asociaţiuneĭ, domnulŭ *Ioanŭ Papiŭ*, protopresbiterŭ în Sibiŭ. În acéstă şedinţă a cetitŭ o frumósă disertaţiune despre trecutulŭ Haţeguluĭ dlŭ *Pavelŭ Olteanŭ*, fiindŭ resplătitŭ cu insufleţite aplause.

Séra a fostŭ balŭ bine reuşitŭ. Astŭ-felŭ aŭ decursŭ serbările, şi toţĭ câţĭ aŭ participatŭ, s'aŭ depărtatŭ cu cele maĭ dulcĭ suveniriĭ, atâtŭ pentru impresiunile bune primite din incidentulŭ adunărilorŭ, câtŭ şi pentru primirea cordială şi adevĕratŭ românéscă a Hăţeganilorŭ. Timpulŭ admirabilŭ a încununatŭ succesulŭ serbărilorŭ şi a ajutatŭ escursiunile neintrecute la Ulpia Traiană (Gradişce), Densuşŭ, Petroşeni, Surducŭ, Cetatea Boli şcl.

Cu durere ne-amŭ depărtatŭ din Haţegŭ şi mai durerósă ne-a fostŭ despărţirea de fraţii din România. Ne-amŭ propusŭ însă cu toţii, că dacă ne va ajuta bunulŭ Dumneḑeŭ, ne vomŭ revedea preste unŭ anŭ la Blaşiŭ.

De pre Murĕşŭ, 13 Aug. 1891.

Stimate Domnule Redactorŭ!

Aprofundimea, competenţa şi procedarea liniştită, nepasionată, cu carî „Unirea" discută ḑi după ḑi gravele cestiunî cuprinse în cerculŭ programuluî sĕŭ, de vreme ce eî î-aŭ asiguratŭ chiarŭ dela începutŭ unulŭ dintre locurile cele maî cinstite în rîndurile ḑiaristicel române, întru noî cetitorîl a stîrnitŭ sentimentele admiraţiunîl şi ale respectuluî celuî maî profundŭ. Îndeosĕbî însă modulŭ, în care aţî tractatŭ maî pre urmă importanta cestiune a *congruel* saŭ a dotărîl cleruluî nostru, ne impune chiar dĕtorinţa de a vĕ esprimá mulţămirile nóstre cele maî ferbinţî. Şi ḑicŭ ale nóstre mulţămirî nu numaî întru câtŭ cu dreptŭ cuvêntŭ m'aşî puté face interpretele celorŭ maî mulţî cetitorî aî dvóstre, ci maî vîrtosŭ întru câtŭ cele ce amŭ onóre a vi-le espune aicea suntŭ efectulŭ şi conclusiunile unanime ale unorŭ convorbirî avute cu diferiţî confraţî fórte de aprópe interesaţî în acéstă materie.

Ar fi cu totulŭ de prisosŭ să maî insistŭ şi eŭ asupra necesităţîl mereu crescênde de a se ameliora sórtea materială a cleruluî gr.-cat.; trista realitate de o parte, îar de alta viuele culorî, prin carî aţî descris'o dv., mĕ dispensézĕ dela o asemenea penibilă încercare. Da, cestiunea esistă de multŭ deschisă şi o grabnică resolvire a eî se impune din ce în ce maî tare.

Pre lungŭ şi pre largŭ ni-aţî arătatŭ, câtŭ de slabă speranţă putemŭ avea în acésta privinţă din partea guvernuluî. Rĕmâne aşa dar, că noî prin noî înşine s'o resolvimŭ.

Deschiḑêndŭ acestŭ drumŭ, care, fie ḑisŭ în trécătŭ, sîngurŭ ni va scî asigura maî bine şi aceea independinţă şi libertate de acţiune, ce preste tóte scumpă este ochilorŭ nostrî, — deschiḑêndŭ acestŭ drumŭ dv. aţî esclamatŭ: Cutezătóre vorbă! Cutezătóre în adevĕrŭ, dar totŭ-odată şi mare vorbă este acésta, vom adăuga noî, şi noî pre noî ne-amŭ nesocotî, dacă amŭ lăsa-o să cadă în vîntŭ. Să cadă în vîntŭ? Nu, nicî odată nu o vomŭ lăsa, ci până atuncî trebue ventilată în felŭ şi în felŭ de chipŭ, până cândŭ ea va devení o realitate. E dreptŭ, că aşa ceva nu se va putea întîmpla în scurtă vreme; dar noî scimŭ cu tărie, că slugimŭ uneî bisericî, aî căreî anî nu suntŭ cu numĕrulŭ numĕraţi, şi că dacă noî nu ne vomŭ putea bucurá de ródele silinţielorŭ nóstre se vorŭ bucurá urmaşiî nostri, biserica nóstră, némulŭ nostru, a căruî vitalitate timpurile nu maî puţinŭ aŭ demonstrat'o, în butulŭ tuturorŭ vrăjmaşilorŭ sĕî, până la evidenţă.

Nicî nu va fi unŭ asemenea faptŭ fără de păreche în istoria bisericeî nóstre. Marî şi nespusŭ de grele eraŭ încercările, ce apăsaŭ d. e. umerîî cleruluî unitŭ în ḑilele episcopuluî de f. m. Petru Paulŭ Aronŭ; cu tóte acestea clerulŭ întregŭ, ca unŭ singurŭ omŭ, i-aŭ venitŭ într'ajutorŭ cu respectabila sumă de 8000 fl., sumă pre atuncî multŭ maî mare, şi îarăşî cu câte unŭ galbinŭ de fie care preotŭ pentru ridicarea Seminariuluî diecesanŭ, de unde să îese viitoriî leviţî aî bisericeî unite. Eî bine! acelaşî spiritŭ generosŭ, acelaşî zelŭ stăruitorŭ pentru totŭ ce privesce înflorirea bisericeî şi némuluî nostru, insufleţesce şi acum clerulŭ nostru, după cum sa doveditŭ de nenumĕrate orî. Destulŭ va fi aşadarŭ o sforţare comună, şi ceea ce astăḑî este unŭ visŭ, mâne va fi unŭ faptŭ, pre atâtŭ maî gloriosŭ pre câtŭ maî modeste ni vorŭ fi fostŭ puterile întru realisarea luî.

Câtŭ pentru mĕsurile practice de luatŭ, dv. aţî produsŭ limbagiulŭ cifrelorŭ, unŭ limbagiŭ pururea sdrobitorŭ. Nu voiŭ repeţí acelŭ limbagiŭ. Voiŭ adăuga însă, că părerea dv. de a se cumpĕra şi adeca mări pre încetulŭ porţiunile canonice în singuraticele parochiî lipsite, ni s'a părutŭ a fi cea maî potrivită, pentru că capitalulŭ elocatŭ în pămêntŭ este maî sigurŭ şi maî productivŭ de câtŭ efectele saŭ obligăţiunile de statŭ etc., a cărorŭ câtăţime de procentŭ merge scăḑêndŭ şi la noî ca şi airea, unde bunăóră în Francia, a ajunsŭ a fi numaî treî la sută.

Nobila idea a uneî Asociaţiunî diecesane de asigurare asemenea ar trebuî adusă în fiinţă câtŭ maî curêndŭ.

În fine credemŭ, că cestiunea, ce ne preocupă, ar trebuí discutată în proximele adunărî ale sinódelorŭ protopopescî. Ba încă pentru deosebita importanţă, ce o are, ar trebuî să formeze obiectulŭ principalŭ alŭ unuî *Sinodŭ archidiecesanŭ*. Astŭ-felŭ credemŭ, că prin consfătuirî comune cu întregulŭ clerŭ Prea ilustrulŭ următorŭ alŭ luî Petru Paulŭ Aronŭ va putea duce în îndeplinire şi acésta mare idee, va putea deslega şi acéstă cestiune, ce scimŭ că preste tóte scumpă este înimeî Luî. Fie, fie!

Salutare! **Mureşanulŭ.**

Consacrarea bisericeî gr. cat. din Oraviţa-română.

Asupra acestuî actŭ însĕmnatŭ amŭ primitŭ dóuĕ rapórte detaliate: unulŭ dela corespondentulŭ nostru ordinarŭ din Lugoşŭ şi altulŭ dela unŭ „Secăşanŭ"; regretândŭ că spaţulŭ nu ne permite a publicá în întregulŭ lorŭ aceste rapórte, şi mulţămindŭ on. corespondenţî pentru bunavoinţa, ce ne-aŭ arĕtatŭ, vomŭ amintí numaî următórele: P. S. Sa Domnulŭ Episcopŭ de Lugoşŭ, Dr. Victorŭ Mihályi, abiá restauratŭ de ostenelele visitaţiunî canonice făcute în primăvĕră în părţile ardelene ale dieceseî, la rugarea ferbinte a credincioşilorŭ sĕî din acea comunitate, s'a îndurată a alergá în mijloculŭ lorŭ spre a consacrá în persónă nóua şi frumósa lorŭ biserică. Edificarea acesteî biserici s'a începutŭ în a. 1878 pre spesele respectiveî comunităţî bisericescî, ajutorate din partea Preagraţiosuluî nostru Suveranŭ cu suma de 200 fl. şi din partea fonduluî religionarŭ catolicŭ cu 5000 fl. În anulŭ curentŭ apoî a fostŭ adjustată pre deplinŭ şi zugrăvită pre din lăuntru totŭ cu spesele comunităţiî bisericescî şi cu banî adunaţî din contribuirî marinimóse, între carî locululŭ de frunte îlŭ ocupă cea a coruluî vocalŭ gr. cat. din locŭ de 155 fl. Actulŭ consacrăriî s'a sĕvêrşitŭ în ḑiua Sânteluî şi Mărituluî Profetŭ Ilie, Patronulŭ aceleî biserici, în mijloculŭ mângăeriî şi bucurieî nespusŭ de mare a poporuluî. — P. S. Domnŭ Episcopŭ atâtŭ în decursulŭ călĕtorieî Sale, câtŭ şi în Oraviţa a fostŭ primitŭ pretutindenî cu ovaţiunile celea maî entusiaste. O neplăcută notă discordantă aŭ aflatŭ cu cale a face singurŭ numaî fraţii românî gr. or. din Oraviţa, carî nu numaî că n'aŭ imitatŭ pre coreligionariî lorŭ din Cacova, carî cu mare entusiasmŭ şi pompă întîmpinară pre Archiereulŭ iubitŭ şi stimatŭ până şi de străinîî némuluî românescŭ, dar s'aŭ şi încercatŭ în totŭ chipulŭ de a împedecá preparativele greco-catolicilorŭ pentru vrednica primire a preaiubituluî lorŭ Păstorŭ. E dreptŭ, că uneltirile gr. or. aŭ rĕmasŭ zădarnice, dar în acelaşî timpŭ aŭ doveditŭ câtŭ suntŭ de toleranţî unîî din aceia, carî pre noî aşa de adeseorî ne acusă de intoleranţă.

Noutăţî.

Diua nascereî M. S. Impĕratuluî şi Regeluî Apostolicŭ Franciscŭ Iosifŭ I. s'a sĕrbătoritŭ în Blaşiŭ şi anulŭ acesta cu cea maî mare solemnitate. În preséra ḑileî 18 l. c. oraşuluî întregŭ a fostŭ iluminatŭ; ér în ḑiua următóre, cândŭ precum se scie, cade şi serbătórea *Schimbărîî la faţă*, I. P. S. Domnŭ Metropolitŭ, încunjuratŭ de înaltulŭ clerŭ şi în presenţa unuî publicŭ numerosŭ, a celebratŭ s. liturgie. La órele 12 apoî clerulŭ gremialŭ, condusŭ de Rsmulŭ Domnŭ Canonicŭ I. M. Moldovanŭ, s'a presentatŭ Domnuluî Metropolitŭ spre alŭ ruga, să înainteze Măiestăţiî Sale espresiunile celuî maî profundŭ devotamentŭ şi ale celeî maî sincere alipirî cătră Inaltulŭ Tronŭ. După aceea a urmatŭ prândulŭ de galăa datŭ de Inaltŭ Prea Sânţia Sa, la care aŭ participatŭ pre lângă toţî membriî cleruluî din gremiŭ, notabilităţile oraşuluî şi representanţiî funcţiunilorŭ publice din locŭ, în totalŭ aprópe 60 persóne. Printr'unŭ toastŭ fórte bine simţitŭ şi acoperitŭ de aclamaţiunile entusiaste ale asistenţilorŭ, Escelenţa Sa amintí însemnătatea ḑileî şi augurà Augustuluî Suveranŭ viaţă lungă şi pururea gloriósă.

Din Archidiecesă. În 15 ale curenteî a fostŭ susceperea alumnilorŭ atâtŭ pentru *Seminariulŭ clericalŭ archidiecesanŭ*, câtŭ şi pentru *Institutulŭ Vanceanŭ*. În celŭ dintâiŭ aŭ fostŭ primiţî 13 studenţî maturisaţî, între carî doî cu destinaţiune pentru Seminarulŭ centralŭ din Budapesta, ér în alŭ doilea 80 de gimnasiştî.

Constituiri. Despărţĕmêntulŭ XIX (Ciachi Gârbăŭ) alŭ Asociaţiuneî transilvane şi-a ţinutŭ adunarea constituantă în 1 Augustŭ a. c. *Directorŭ* fu alesŭ M. O. D. *Ioanŭ Hăţĕganŭ* v.-protopopŭ gr.-cat. în Dêrgea. *In comitetŭ* aŭ fostŭ aleşî Domniî: *Elia Şerbanŭ, Ştefanŭ Buşiţa, Gregoriu Crăciunaşŭ* preoţî; *Ioanŭ Şandorŭ*, proprietariŭ şi *Nicolaŭ Patiu*.

Despărţĕmêntulŭ XXIV (Mur.-Oşorheiŭ) şi-a ţinutŭ adunarea constituantă în Bandulŭ de câmpiă. A fostŭ alesŭ *directorŭ* P. O. D. *Vasiliu Hossu* protopopŭ gr. cat. *In comitetŭ* aŭ fostŭ aleşî: *Nicolaŭ Mânegуţă* protopresbiterŭ gr. or., *Petru Pipoşŭ*, jude la tablă pens. *Macsimilianŭ Codarcea* adm. ppescŭ gr.-cat. *Ioanŭ Pantea* şi *Filipŭ Popŭ* preoţî gr.-cat. S'aŭ încassatŭ dela membriî vechî şi noî 56 fl. 63 cr.

„Telegrafulŭ Românŭ" din Sibiiŭ ér nu încape de Papa dela Roma. Într'una din varietăţile sale scria în adevĕrŭ maî pre urmă: „Cardinalulŭ dela nunţiatura din Viena, Lönhardt a lăsatŭ la mórte 54 miî florenî şi o mulţime de preţióse în aurŭ şi argintŭ. De moştenitorŭ a lăsatŭ pre Papa dela Roma, ér rudeniilorŭ le-a lăsatŭ puţinŭ din colosala avere. Se vestesce că Papa nu a refusatŭ moştenirea şi astŭ-felŭ va maî adăugá şi aceea sumă la averea ce o maî are. Şi totuşî se plânge bĭetulŭ Papă, că e prinsonierŭ în Vaticanŭ!" — Mărturisimŭ că noî n'amŭ fostŭ de faţă la deschiderea testamentuluî din cestiune, şi de aceea noî nu vomŭ vorbí cu cifre. Vomŭ adăugá însă, că repausatulŭ cavalerŭ de Leonhardt, unŭ mirénŭ, a fostŭ *Cancelarulŭ* ér nu *Cardinalulŭ* nunciaturel din Viena: o bagatelă de care „Telegrafulŭ Românŭ" nu-şî bate capulŭ să ţină sémă: tréba luî. Ar fi trebuitŭ însă, să nu uîte, că Papa şi în deosĕbî actualuluî Papă, în ochiî întregeî lumî civilisate este unŭ Papă gloriosŭ şi încă fórte gloriosŭ, ér nu unŭ „bĭetŭ de elŭ". — Pre urmă, se vede că, după dniî dela „Telegrafulŭ Românŭ", cine-î bogatŭ nu póte fi prinsonerŭ, şi că a fi prinsonerŭ însemnézĕ totŭ atâtŭ, câtŭ a fi calicŭ. Frumóse teoriî! Dar nu sciţî dniloruŭ, că ştirbirea libertăţiî şi independinţiî de acţiune este cea maî amară dintre prinsoriî, şi că singurŭ numaî pentru acésta se plânge, şi cu dreptŭ cuvêntŭ, prea gloriosulŭ Prinsonerŭ din Vaticanŭ? Încolo fóia acésta ar' face maî bine, dacă numaî cu lucruriî bisericescî nu s'ar ocupá, în carî e deplinŭ ignorantă.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mihaílŭ Eminescu.

Studiŭ criticŭ.

(Fine.)

Ne-a mai rĕmasŭ în studiulŭ de faţă cestiunea cu privire la limba şi versificaţiunea lui Eminescu. Nu vomŭ ostení în cestiunea acésta pre cetitorí cu multă teorie despre limbă şi versificaţiune, ci ne vomŭ mărginí numaí la indicarea defectelorŭ de limbă şi versificaţiune, carí după natura lorŭ suntŭ de aşa, câtŭ ílŭ scobóră pre Eminescu până la nivelulŭ unuí începĕtorŭ slabŭ.

Mai întâiŭ ce atinge limba, Eminescu a fostŭ unŭ adeptŭ nu numaí sincerŭ, ci chiarŭ fanaticŭ alŭ „nóueí direcţii", carea în adevĕrŭ apoí l-a şi rĕsplătitŭ fanatismulŭ acesta cu aceea, că spre batjocura literaturei nóstre l'a ridicatŭ acolo, unde e.

„Nóua direcţie" în istoria limbeí nóstre are meritulŭ netăgăduitŭ alŭ uneí opusĕţiunĭ în contra alteí direcţiunĭ, carea fără niciŏ opusĕţiune ar fi schimositŭ limba nóstră prea tare, înţelegemŭ meritulŭ uneí opusĕţiunĭ în contra direcţiuniĭ latinisătóre. Ca unŭ contrapondŭ alŭ direcţieí acesteia s'a ivitŭ „nóua direcţie", cu principiulŭ, că limba literară românéscă să nu se depărteze prea tare de limba poporuluí prin latinisare câtŭ cu trĕbă câtŭ fără trĕbă.

Principiulŭ acesta alŭ „nóueí direcţii" a fostŭ bunŭ, sănĕtosŭ şi la locŭ. De unde nice nu se póte negá, că „nóua direcţie" a mai înfrênatŭ mania cea prea mare de latinisare, şi ĭ-a pusŭ în cale o pedecă, ca să nu mérgă până la absurdŭ. Acesta este meritulŭ „nóueí direcţii", care şi noí ílŭ recunóscemŭ bucurosŭ. Mai multŭ meritŭ însă „nóueí direcţii" nu i-se póte ascrie.

Căcí câtdŭ „nóua direcţie" s'a apucatŭ de lucru, ca în prima linie din limba poporuluí să formeze limba literară, atuncí s'a arĕtatŭ numaí decâtŭ, că órbecă ca în întunerecŭ, şi preste marginile uneí simple opusĕţiunĭ nu póte trece, va să dică e puternică în negaţiune, însă slabă în producere. Atuncí s'a arĕtatŭ evidentŭ, că nu póte nicí decum să-şí formeze unŭ sistemŭ constătătorŭ din principiĭ sănĕtóse, după care să purcédă la formarea limbeí literare din limb'a poporuluí. De aci a urmatŭ, că „nóua direcţie" a începutŭ a folosí cuvinte din limba poporuluí fără de nicí o alegere. Aşa a începutŭ a folosí cuvinte slavice spre esprimarea unorŭ concepte, pentru carí chiarŭ limba poporală are terminŭ curatŭ românescŭ şi de origine românéscă. Ma şi mai multŭ. A începutŭ a folosí atâta provincialismĭ turcescĭ, bulgărescĭ şi aşa mai departe, câtŭ de multe orí noí Ardelenií de locŭ nu -ĭ puteamŭ înţelege, şi nicí nu -ĭ aflamŭ nicăirí prin niciŏ unŭ dicţionarŭ. Şi ca să fie confusiunea şi mai mare, cu latinisarea a mersŭ însa-şí „nóua direcţie" în multe privinţe multŭ mai departe ca orí ce adeptŭ alŭ direcţiuniĭ latinisătóre. Deosĕbirea zace numaí în aceea, că „nóua direcţie" ía cuvintele latine din a dóua mână, adecă din limba francesă, şi nu de-a dreptulŭ din cea latină. A pătit'o „nóua direcţie" chiarŭ ca parlamentariĭ aceia, carí până suntŭ în opusĕţiune totŭ merĕŭ strigă în contra greşelelorŭ guvernuluí. Câtdŭ ajungŭ însă eí pre bancele ministeriaľí, atuncí cadŭ chiarŭ în greşelele acele, ce le-aŭ combătutŭ mai înainte cu atâta focŭ.

Tóte greşelele aceste ale „nóueí direcţii" le are Eminescu ca nicí unulŭ din adepţiĭ eí. Numaí câtŭ unele suntŭ mai evidente în prosa şi altele în poesiile luí. În poesie ţinêndu-se ca orbulŭ de gardŭ de principiulŭ „nóueí direcţie", ca să nu se abată în limba literară dela limba poporuluí, a cugetatŭ că va scrie o limbă classică — se înţelege de sine, că classică pentru „nóua direcţie" — dacă va folosí fără nicí o alegere nisce cuvinte ca aceste scóse din volumulŭ I alŭ luí de poesiĭ: *cleampă, privazŭ, promorócă, zaplazŭ, boschetŭ, slótă, schelă, stufŭ, scaldă, lianŭ, spigiă, cumsiă, iatacŭ, crivatŭ, sponcĭ, cerdacŭ, tapşanŭ, coscovŭ, pravaleticĕ, hangŭ, roînicŭ, tuciŭ, rebogiŭ, bracŭ, prizaritŭ, scripetŭ, tavanŭ, saltimbancŭ, stosŭ, iverŭ, rubedeniĭ* şi alte câte şi mai câte minunĭ, câtŭ nu greşimŭ, dacă ţicemŭ, că celŭ ce scrie cu atarí cuvinte neînţelese de cea mai mare parte a Românilorŭ, acela batjocorésce mai tare limba nóstră românéscă, decâtŭ ceĭ de întâiŭ traducătorĭ a cărţilorŭ bisericescĭ, câtdŭ ţineaŭ şi în traducere câte unŭ cuvêntŭ slavicŭ, deşi aveamŭ cuvêntŭ destulŭ de bunŭ românescŭ, numaí pentru-că totŭ ce e slavicŭ înaintea lorŭ aveá unŭ nimbŭ óre-care de sânţĕnie. Ma ne cuprinde mila de limba nóstră românéscă, câtdŭ vedemŭ, că unŭ maculatorŭ de versurĭ ca Eminescu, este espusŭ înaintea publiculuí ca unŭ scriitorŭ românescŭ classicŭ, pentru-că s'a cufundatŭ ca în unŭ noroiŭ în tóte greşelele „nóueí direcţii", ca şi cum ar' fi totŭ atâtea calităţĭ eminente ale eí.

Mai departe natura poesieí aduce cu sine, ca poetuluí să-í fie iertatŭ a se abate câte odată dela legile gramaticalí mai cu sémă topice saŭ de ordinarea cuvintelorŭ, şi şi dela altele nu prea rigoróse, fără însă ca prin aceea să sufere înţelesulŭ ceva. Concesiunea acésta, ce proseí nu să face, trebue să se facă poesieí, pentru-că prosa este liberă de a întrebuinţá cuvinte mai multe saŭ mai puţine, precâtdŭ poesieí íí suntŭ mĕsurate chiarŭ silabele. Este concesiunea acésta o specie de privilegiŭ din considerarea pusĕţiuniĭ celeí grele, în carea se află poesia. Concesiunea acésta vine înainte sub numele de: licenţiă poetică.

Însă chiarŭ pentru-că e o concesiune, unŭ privilegiŭ, poetuluí nu-í este iertatŭ să abuseze de ea, şi să facă usŭ de ea, decâtŭ în casurĭ de necesitate estremă, şi şi atuncí tare cu cumpĕtŭ neîncordândŭ privilegiulŭ prea tare. Şi orí ce scriitorŭ classicŭ este tare cumpĕtatŭ în folosirea privilegiuluí acestuia, şi chiarŭ câtdŭ ílŭ folosesce, ílŭ folosesce cu atâta artă, câtŭ numaí unŭ spiritŭ agerŭ în observare vede, că s'a folositŭ de elŭ. Ma acela ar fi celŭ mai classicŭ scriitorŭ, care ar fi în stare a nu se folosí nicí câtdŭ de privilegiulŭ acesta, şi ar observá tóte legile gramaticalí cu aceeaşí rigóre, cu carea le observézŭ prosaistulŭ.

Acum este destulŭ a deschide poesiile luí Eminescu orí şi unde şi orí la care pagină spre a vedé, ce usŭ, saŭ mai bine ţisŭ, abusŭ a făcutŭ Eminescu de licenţa poetică, de privilegiulŭ acesta concesŭ poeţilorŭ numaí din indulginţă. Nu vomŭ aflá în ele o singură ştrofă, în carea să nu se fi abătutŭ dela legile topiceí gramaticalí, numaí ca să-í ĭese versulŭ, aşa câtŭ din punctulŭ acesta de vedere n'are pereche în tinĕra şi mica nóstră literatură, şi cu moderaţiunea în folosirea licenţieí poetice ílŭ întrecŭ chiarŭ şi nefericiţiĭ aceia de tinerĭ înocenţi însă seduşí, carí umblă, să-lŭ imiteze ignorândŭ pre iubiţiĭ noştri Alesandri, Bolintineanŭ şi Mureşanŭ.

La Eminescu privilegiulŭ şi licenţa poetică s'a prefăcutŭ în unŭ desfrênŭ poeticŭ câtŭ să póte mai urîtŭ, ca şi la domniĭ aceia de pământŭ, la carí privilegiile antice s'aŭ prefăcutŭ în feudalismulŭ nesuportabilŭ.

Desfrênulŭ acesta póte fi şi sĕmnulŭ negligenţeí şi şi alŭ neputinţeí luí Eminescŭ. Orí care însă va fi, atâta se vede din elŭ, că sórtea luí Eminescu nu póte fi nicí de cum, ca lumea să se ocupe cu elŭ, ci să-lŭ uíte câtŭ mai curêndŭ odată pentru totŭdeauna, şi din literatura nóstră să-lŭ smulgă ca pre o buruiénă puturósă şi stricăciósă, carea vatĕmă sêmţulŭ trecĕtorilorŭ şi împedecă crescerea plântelorŭ folositóre.

Totŭ aşa de mai puţinŭ ca mediocre suntŭ poesiile luí Eminescu şi din punctulŭ de vedere alŭ versificaţiuniĭ.

Nicí noí nu voimŭ, şi nicí cetitorií nu vorŭ avé paciinţă, dacă ne-amŭ apucá să arĕtămŭ cu nisce esemple câtŭ se póte mai monstruóse tóte scăderile, ca să nu ţicemŭ mai multŭ, de carí suferŭ poesiile luí Eminescu din punctulŭ de vedere alŭ versificaţiuniĭ. A numĕrá silabele, a mĕsurá lungimea şi scurţimea lorŭ şi a pipăí după tonurile cuvintelorŭ din versurile luí spre a vedé, câtŭ este elŭ de primitivŭ şi în privirea acésta, ar fi unŭ lucru prea sarbedŭ şi ostenitorŭ pentru cetitorí. De aceea ne mărginimŭ numaí la cadenţa din poesiile luí, căcí cadenţa din natura eí este de aşa, câtŭ cea mai mică greşélă în contra legilorŭ eí o póte observá orí şi cine numaí decâtŭ. Şi dacă unŭ poetŭ nu este în stare în poesiile sale a se ferí nice de cadenţiĭ laxe, rele şi nenimerite, atuncí din aceea îşí póte omulŭ întipuí, cum va fi versificaţiunea luí şi în privinţĕle acele, carí suntŭ mai ascunse pentru ochiĭ publiculuí mare.

Spre scopulŭ acesta lăsămŭ să urmeze aci numaí câteva cadenţe monstruóse de ale „geniuluí" nostru:

Astŭ-felŭ la pag, 81 întâlnimŭ cadenţa următóre:

»Eŭ n'oiŭ mai privi-o
Adio!«

La pag. 106:

»Din încreţirea lungiĭ rochiĭ
»S'atérnă sufletu-mí de ochiĭ.«

La pag. 157:

»Singurí voí stejarí rĕmâneţĭ
»De visaţi la ochiĭ vineţi.«

La pag. 165:

»Mai încetŭ totŭ mai încetŭ
»Sufletu-mí nemângâiatŭ.«

La pag. 247:

»Vaí, totŭ mai gândescĭ la aniĭ, câtdŭ visam în academiĭ
»Ascultândŭ pre vechiĭ dascălĭ cârpocindŭ la haina vremiĭ.«

La pag. 263:

»A împĕrătesceĭ rochiĭ
»Dar' îndrăsneţŭ cu ochiĭ.«

La pag. 914 din „Convorbirile literarie" de pre 1889:

»Audŭ cântărĭ şi vĕdŭ luminĭ de torţe
»Să simtŭ plutindŭ de-asupra-mí geniulŭ morţiĭ.«

Atarí monstruositătĭ amŭ puté aduce fórte multe din Eminescu, dacă nu ne-ar fi prea scumpŭ spaţiulŭ şi dacă amŭ voí să punemŭ chiarŭ şi paciinţa hârtieí la probă.

Dacă la unŭ omŭ ĭ-ar fi vestmintele aşa nenimerite, rupte, descusute şi destrăbălate ca versurile aceste şi altele mai multe de a luí Eminescu, atuncí ar trebuí să-şí pérdă mai întâiŭ tótă modestia, ca să se pótă înduplecá a eşí în publicŭ cu ele.

Bine le-a vĕdutŭ scăderile aceste şi dlŭ Maiorescu, şi s'a şi temutŭ, că vorŭ detrage multŭ din meritulŭ „geniuluí" sĕŭ adoptivŭ. Cu tóte aceste dlŭ Maiorescu a cugetatŭ, că va orbí ochiĭ lumiĭ cu aceea, că susţine că multe din poesiile luí Eminescu aŭ rĕmasŭ nerevĕdute de elŭ, căcí altcum elŭ însu-şí ar fi delăturatŭ scăderile. Ce mijlocŭ uşorŭ de a acoperí neputinţa cuiva! Dară óre prin câte revederí şi cârpocirí n'aŭ trecutŭ acele, carí furŭ publicate în „Convorbirile literare"? Câte scalpele şi lancete n'aŭ lucratŭ la ele, până câtdŭ aŭ vĕdutŭ lumina?

Dlŭ Maiorescu însă îşí taie însu-şí crénga de sub pecióre. Căcí în colecţiunea publicată chiarŭ de dînsulŭ se află nu mai puţinŭ decâtŭ patru variante de ale poesieí luí Eminescu întitulată: *„Mai amŭ unŭ singurŭ dorŭ"*. Poesia acésta aşadară nu odată, fără de patru orí o a revĕdutŭ bĭetulŭ Eminescu. Şi totuşí, dacă dlŭ Maiorescu îşí va pune mâna pre inimă, va trebuí să recunóscă, că din cele patru variante, una e mai rea şi mai confusă ca cealaltă. Ma în una bĭetulŭ Eminescu aşa e de absurdŭ, de ţice, că doresce să fie îngropatŭ lângă mare, căcí acolo íí va fi somnulŭ linŭ, şi cu tóte aceste chiarŭ în versurile nemijlocitŭ următóre spune ce larmă mare facŭ valurile mărií, câtdŭ se lovescŭ de malurí. Cum íí va fi aşa darŭ somnulŭ linŭ în o atare larmă? Saŭ póte „geniulŭ" nostru a avutŭ nervĭ tarí ca Chinezií, despre

carî să dică, că dormă duşi şi în larma cea mai mare.

Adevěrată, că s'aŭ mai întêmplată casurî de acele, de autorî preveniţî de mórte nu şî-aŭ putută revedé opurile, ca să le dé forma din urmă şi mai perfectă. Chiar cu Virgiliŭ s'a întêmplată aşa, că nu şî-a putută revedé pentru cea din urmă óră cărţile din urmă din Eneida sa. Pentru aceea este şi însemnată deosĕbirea între aceste şi cele de întâiŭ. La Eminescu însă ca şi la tóte mediocrităţile ambiţióse, poesiile revĕdute, ca de esemplu cele patru variante amintite, suntŭ mai mai rele ca cele nerevĕdute.

Ca „geniulŭ" Eminescu să fie chiarŭ perfectŭ, dlŭ Maiorescu şi ceialalţi n'aŭ cuvinte de ajunsŭ să laude destulŭ şi sciinţa cea vastă aluî Eminescu în diversele ramurî ale eî. Ma ca laudele să fie estreme până la absurditate, dlŭ Maiorescu nu dubitéză, saŭ póte se face a nu dubitá, că Eminescu erá versatŭ şi în teologia creştină.

Nu vomŭ amintí nimicŭ de minunatele cunoscinţe fisice aluî Eminescu, care la pag. 91 vorbesce de: *resfrângerea umbrii,* cu tóte că dacă numaî elementele fisiceî le-ar fi cunoscutŭ, ar fi sciutŭ, că e unŭ nonsens a vorbí de „resfrângerea umbreî", după ce resfrângerea este unŭ fenomenŭ fisicŭ alŭ lumineî, şi nu alŭ umbreî, care fisice considerată este chiarŭ lipsa lumineî. Nu vomŭ dice nimicŭ de cunoscinţele luî Eminescu din istoria şi mitologia antică, cândŭ nu scie, cine a fostŭ Hyperion. Ci vomŭ aduce numaî unŭ singurŭ esemplu, din care să se védă lămuritŭ, cătŭ a fostŭ Eminescu de versatŭ în „teologia creştină".

În poesia: *Venere şi Madona* numesce Eminescu pre Preacurata Fecióră Maria: *Dumnedee,* cu tóte că dacă ar' fi deschisŭ numaî unŭ catechismŭ pentru şcólele poporale, ar fi aflatŭ, că pentru creştinî Preacurata Fecióră Maria nu este o *„Dumnedee,"* ci numaî Născătóre de Dumnedeŭ. Érá ce atinge apoî înţelesulŭ profundŭ alŭ cuvêntuluî: Născătóre de Dumnedeŭ, înzĕdarŭ î-amŭ îndreptá pre toţî admiratoriî luî Eminescu la Sânţiî Părinţi, şi cu deosĕbire la Sântulŭ Cirilŭ Alesandrinulŭ, căcî nisce ómenî fanatisaţi de Schopenhauer, ar' zimbí póte cu dispreţŭ la aşa ceva. Zimbéscă, nu ne pasă, însă atuncî celŭ puţinŭ pentru idolulŭ lorŭ Eminescu nu afecteze cunoscinţe teologice, carî î-aŭ lipsitŭ cu totulŭ.

Numaî ceva vomŭ maî amintí, şi apoî vomŭ închiá.

Între mijlócele folosite la lăţirea cultuluî luî Eminescu, unulŭ din cele maî ridicule, este imitaţiunea, saŭ chiarŭ plagiarea criticeî francese. O naţiune ca cea francesă se înţelege de sine, că are o literatură critică tare desvoltată şi adêncă. Căcî o critică, care are înaintea sa pre unŭ Racine, Voltaire, Molière, Hugo şi alţiî, a avutŭ ocasiune a se scobori în adêncimile sufletuluî omenescŭ, cândŭ elŭ apare ca geniŭ în lume, şi a observá acolo vibrările şi oscilările acele, ce nu se maî întêmplă în alte suflete. De acî se póte vedé ce lucru cutezătorŭ este a smulge din critica francesă câteva observărî fine şi esprimate tare subtilŭ, şi apoî ale aplicá acele la Eminescu. Ceî nepricepĕtorî rĕmânŭ uimiţi, frapaţi şi fărmecaţi de atarî observărî, şi cugetă, că tóte acele suntŭ scóse din Eminescu. Unŭ omŭ instruitŭ din contră rîde, cândŭ vede, că ce versurî se aducŭ din Eminescu ca esemple la acele observărî. Orî ce Românŭ de inimă însă trebue să se mâchnéscă adêncŭ în sufletulŭ sĕŭ de o atare procedură în îmbetarea publicului.

Avemŭ de cugetŭ de altă dată, cându vomŭ dispune de timpŭ, a parodiá critica poesieî române de dlŭ Maiorescu, cu aceea, că vomŭ lăsá din ea esemplele aduse de dînsulŭ, şi le vomŭ înlocuí cu de cele din Eminescu, ca să aîbă chiarŭ şi dlŭ Maiorescu o oglindă fidelă a „geniuluî" sĕŭ adoptivŭ, cu care a batjocoritŭ astŭ-felŭ literatura nóstră şi a degradatŭ aşa tare pre neultaţiî noştri Murĕşanŭ, Bolintineanŭ şi Alesandri. Atuncî vomŭ aduce câteva specimene şi din abusurile cu critica francesă.

Amŭ finitŭ pentru colónele acesteî foî studiulŭ de faţă. Din vre-o parte ni-se va face póte imputarea, că studiulŭ a fostŭ prea lungŭ. Stricăciunea însă, ce o a făcutŭ deja în tinerimea nóstră Eminescu şi carea o maî póte face şi în viitorŭ, ne va escusá, credemŭ, de ajunsŭ. Cine n'a avutŭ ocasiune a petrece în mijloculŭ tinerimiî, nu-şî póte face nice idee despre stricăciunea acésta. Şi cum nu? Cândŭ şi poesiile luî de o parte cuprindŭ în sine atâta veninŭ pentru tinerime, érá de altă parte în viéţa luî nu este nimicŭ, absolutŭ nimicŭ demnŭ de imitatŭ pentru tinerime. Căcî ce póte fi demnŭ de imitatŭ în viéţa unuî aventurierŭ, care nicî cândŭ n'a făcutŭ nicî unŭ studiŭ seriosŭ şi sistematicŭ; care coruptŭ şi stricatŭ în sufletŭ şi în trupŭ încă în tinerete erá deja blasatŭ şi ostenitŭ de lume şi pentru aceea lipsitŭ de orî ce idealismŭ; care golŭ de alte simţirî nobile nu numaî a cântatŭ ci a şi practicatŭ erotismulŭ animalicŭ, până cândŭ lovitŭ de săgeţile luî chiarŭ în „obositulŭ creerŭ", mintea i-s'a dusŭ în „Nirvana" luî Schopenhauer şi a Indianilorŭ, érá trupulŭ i-s'a maî târâitŭ câţîva anî, până ce în flórea etâţiî s'a dusŭ şi elŭ totŭ acolo; ce póte fi, maî dicemŭ odată, demnŭ de imitatŭ în viéţa unuî atare omŭ?

Purtat'a bietulŭ Românŭ în urma tristelorŭ împrejurărî ale timpuluî destule jugurî. Purtat-amŭ noî jugulŭ feudalismuluî şi alŭ calviniloră, purtat-aŭ fraţiî noştri de dincolo jugulŭ fanarioţilorŭ, purtat-amŭ cu toţiî jugulŭ limbeî slavice. Aşa ruşinosŭ însă ca jugulŭ luî Eminescu n'a fostŭ nicî unulŭ. N'a fostŭ nicî unulŭ, căcî în acele ne-aŭ înjugatŭ străiniî, în aluî Eminescu însă ne-aŭ înjugatŭ Românii, carî suntŭ carne din carnea nóstră şi sânge din sângele nostru. Viitorulŭ le va sci resplăti de securŭ, dacă nu lea resplătitŭ presentele.

Aventurele ultimuluî Abencerrage.

Novelă de **F. R. Chateaubriand.**

(Continuare.)

Acéstă musică a fostŭ hotărîtóre pentru sórtea ultimuluî Abencerrage; ea ar fi adusŭ în nelinişte chiarŭ şi o inimă maî puţinŭ bolnavă, decâtŭ cum erá a luî.

Séra se reîntórseră la Granada trecêndŭ prin valea rîuluî Darro. Don Rodrigo a începutŭ a se interesá tare multŭ de Aben-Hamet. Purtarea nobilă şi cultura înaltă a acestuia îî plăcură aşa de multŭ, încâtŭ numaî cu greŭ s'a pututŭ despărţî de elŭ. Maurulŭ a trebuitŭ să-î promită, că-lŭ va cercetá de multe orî şi că va distrage pre Blanca prin interesantele sale istorisirî din Orientŭ. Cu celŭ maî mare zelŭ îşî împlinî elŭ promisiunea. Din ţiua următóre ţilnicŭ cercetá palatulŭ, unde locuiá aceea, pre care elŭ o iubiá maî pre susŭ de tóte. Blanca fŭ cuprinsă de o patimă violentă pentru Aben-Hamet, deşi elŭ o ţineá acésta de imposibilă. A se înamorá într'unŭ necredinciosŭ, într'unŭ Maurŭ, într'unŭ necunoscutŭ, i-se păreá eî la începutŭ unŭ ce atâtŭ de ridiculŭ, încâtŭ nu-şî dá nicî de cum silinţă de a pune stavilă rĕuluî, ce începeá pre încetulŭ a o copleşí. Dar cândŭ totuşî recunoscù, că Amor î-a atinsŭ inima, ea se predá ca o adevĕrată Spaniolă cu totulŭ acestuî sentimentŭ. Pericolele şi neplăcerile, pre carî le prevedeá, nu o reţinură dela acésta. Ea îşî ţise: *Dacă Aben-Hamet se va face creştină şi mĕ ŭbesce, atuncî îlŭ urmezŭ până la marginea lumii.*

Din partea sa Abencerragele încă s'a lăsatŭ cu totulŭ a fi răpitŭ de acéstă patimă sĕlbatică. Elŭ trăiá numaî pentru Blanca sa. Nu se maî ocupá de planulŭ, care l'a făcutŭ să întreprindă călĕtoria la Granada. Luî îî erá acum uşorŭ, să punĕ capetŭ cercetărilorŭ sale, căcî aveá numaî unŭ singurŭ interesŭ, şi numaî unŭ cugetŭ îlŭ inspirá. Şi acestŭ cugetŭ se cupriendeá în unica vorbă: Blanca. De altcum luî însu-şî îî erá témă de urmările, ce le aduceá cu sine acéstă relaţiune, dar elŭ nu voiá să se lase învinsŭ. Cuvintele luî eraŭ: *Dacă Blanca se va face mahomedană şi mĕ ŭbesce, îî voiŭ servî până la suflarea mea cea maî de pre urmă.*

Firmŭ hotărîtŭ de a urmá cugetelorŭ lorŭ Aben-Hamet şi Blanca aşteptaŭ numaî ocasiunea binevenită pentru a se declará împrumutatŭ.

Érá chiarŭ celŭ maî frumosŭ anutimpŭ, cândŭ într'o ţi fata ducelui de Santa-Fé ţise cătră Abencerrage:

„Dta încă n'aî vĕdutŭ Alhambra. Dacă nu mĕ înşelŭ, odată te-aî esprimatŭ, că familia ţi-se trage din Granada. Póte veî aflá plăcere în aceea, ca să reveţî palatulŭ vechilorŭ vostri regî. Dacă îţî convine, astăţî te voiŭ petrece însă-mî până acolo."

Aben-Hamet o asigură, că nicî o preumblare nu-î va fi maî plăcută ca acésta. Óra defiptă pentru plecare sosesce. Blanca încalecă pre unŭ calŭ albŭ, care se caţără pre stâncî uşorŭ ca o căprióră. Aben-Hamet însoţiá pre frumósa spaniolă pre unŭ calŭ andalusianŭ, împodobitŭ după datina turcéscă. Aşa cum călăriá junele Maurŭ, mantaua luî de purpură flutură linŭ înapoî, sabia-î strîmbă se loviá zângănindŭ de şea, ér vêntulŭ se jucá cu penele turbanuluî luî. Poporulŭ priviá plinŭ de admirare acéstă aparîţiune nobilă, şi de maî multe orî se audîrá cuvintele: Acesta este unŭ principe necredinciosŭ, pre care Donna Blanca voesce să-lŭ convêrtéscă.

Eî călărirá printr'o stradă lungă, carea purtá numele uneî renumite familiî maure şi se întindeá până la zidurile esterióre ale Alhambreî. După ce trecură prin pădurea de ulmî, ajunsĕră la unŭ isvorŭ, şi în curêndŭ apoî în spaţulŭ internŭ aluî curţiî palatuluî luî Boabdil.

Într'unŭ zidŭ baricadatŭ cu uşî şi provĕdutŭ cu metereze se deschideá o uşe, care se numiá „pórta judecăţiî". Prin acésta călărindŭ pĕtrunsĕră prin locale ânguste, prin edificiî vechî şi prin ruine. Drumulŭ îî condusĕ la piaţa Algibilorŭ, în a căreî apropiere Carolŭ V edificá pre atuncî unŭ palatŭ. De aicî se îndreptară spre nordŭ şi ajunsĕră la o curte singuratică lângă unŭ zidŭ părăsitŭ. Aben-Hamet sări uşorŭ de pre calŭ şi oferî mâna sa Blanceî spre a-î fi într'ajutorŭ la descălecatŭ. Servitoriî bătură la uşe, a căreî pragŭ erá deja învescutŭ cu érbă. Uşa se deschide, şi lorŭ dintr'odată li-se arată secretele locurî de întrunire ale Alhambreî. (Va urmá.)

Posta Redacţiunii: Dlui I. M. în Gr. Din causa îndesuiriî materialuluî numaî în numĕrulŭ proximŭ.

Editorŭ şi redactorŭ rĕspundĕtorŭ:
Dr. Vasiliŭ Hossu.

Nr. 3043—1891. (14) 2—3

Escriere de concursŭ.

I.

Până în 14 Septembre st. n. inclusive a. c. se escrie concursŭ la 9 stipendiĭ din *Fundaţiunea fericitului Dr. Simeonŭ Ramonţiai* şi anume: la 2 stipendiĭ de câte 315 fl., 4 de câte 84 fl. şi 3 de câte 63 fl. v. a.

La aceste stipendiĭ potŭ concurge:

a) numaĭ tinerĭ studenţĭ miserĭ, carĭ suntŭ născuţĭ în Transilvania şi suntŭ Românĭ de naţionalitate;

b) carĭ pre lângă purtare morală bună aŭ din studiĭ calculĭ de *eminenţă;*

c) dintre concurenţĭ vorŭ avé preferinţă, în înţelesulŭ testamentului, caeteris paribus cei de origine nobilĭ şi consângenĭ piuluĭ Fundatorŭ;

d) dela concurenţĭ se recere, să alăture la cererile concursuale *testimoniŭ şcolasticŭ în copie autentică şi nu în originalŭ,* carte de botezŭ, testimoniŭ medicalŭ, atestatŭ de paupertate, care să fie subscrisŭ de antistia comunală politică şi de parochulŭ corncernente şi întăritŭ cu sigiliulŭ parochialŭ, precum şi cu subscrierea oficiuluĭ pretorialŭ respective a magistratuluĭ concernente;

e) concurenţiĭ să numéscă *espresŭ institutului,* la care şi unde vorŭ să continue studiile academice orĭ gimnasiale pre anulŭ viitorŭ 1891/2.

Cererile concursuale, carĭ nu vorŭ fi adjustate în modulŭ indigitatŭ, orĭ până la terminulŭ prefiptŭ nu se vorŭ aşterne la Consistorulŭ subsemnatŭ, nu se vorŭ luá în consideraţiune.

Blaşiŭ, în 11 Augustŭ 1891.

II.

Pentru 1 stipendiŭ de 60 fl. din *Fundaţiunea fericitului Petru Maiorŭ* se escrie concursŭ până în 14 Septembre st. n. inclusive a. c.

Doritoriĭ de a obţiné acestŭ stipendiŭ aŭ de a-şĭ instruí cererile lorŭ concursuale conformŭ condiţiunilorŭ espuse maĭ susŭ în escrierea de concursŭ pentru stipendiile romonţiane şi a le subşterne substemnatuluĭ Consistorŭ până la terminulŭ prefiptŭ.

Blaşiŭ, în 11 Augustŭ 1891.

III.

Pentru 1 stipendiŭ de 60 fl. din *Fundaţiunea fericitului episcopŭ Ioanŭ Bobŭ* se escrie concursŭ până în 14 Septembre st. n. inclusive a. c.

Doritoriĭ de a obţiné acestŭ stipendiŭ aŭ de a-şĭ instruí cererile lorŭ concursuale conformŭ condiţiunilorŭ espuse maĭ susŭ în escrierea de concursŭ pentru stipendiile Romonţiane şi pre acele a-le aşterne subsemnatuluĭ Consistorŭ până la terminulŭ prefiptŭ.

Blaşiŭ, în 11 Augustŭ 1891.

Consistorulŭ archidiecesanŭ de A.-Iulia şi Făgăraşŭ.

Nr. 3044—1891. (15) 2—3

Escriere de concursŭ.

I.

Până în 14 Septembre st. n. inclusive a. c. se escrie concursŭ la 7 stipendiĭ din *Fundaţiunea fericitului Archiepiscopŭ şi Metropolitŭ Alesandru Şterca-Şuluţiŭ,* şi anume la 1 stipendiŭ de 300 fl., la 2 de câte 200 fl., 2 de câte 100 fl. şi 2 de câte 60 fl. v. a.

Doritoriĭ de a obţiné vre-unulŭ din stipendiile de maĭ susŭ, aŭ să întrunéscă următórele condiţiunĭ:

a) că suntŭ Românĭ gr.-cat. miserĭ, născuţĭ în Transilvania;

b) că pre lângă purtarea morală bună aŭ din studiĭ calculĭ de *eminenţă;*

c) dintre concurenţĭ vorŭ avé preferinţă, carĭ vorŭ puté dovedí, că suntŭ consângenĭ cu piulŭ Fundatorŭ;

d) concurenţiĭ să producă şi alăture la cererile lorŭ: *testimoniŭ şcolasticŭ în copie autentică şi nu în originalŭ,* atestatŭ de consângenitate, — dacă suntŭ consângenĭ cu Fundatorulŭ, — carte de botezŭ, testimoniŭ medicalŭ, atestatŭ de paupertate, şi să *numéscă espresŭ institutului,* la care şi unde vorŭ să continue studiile academice orĭ gimnasiale pre anulŭ 1891/2.

Cererile astŭ-felŭ adjustate să le aştérnă la subsemnatulŭ Consistoriŭ până la terminulŭ prefiptŭ.

Blaşiŭ, în 11 Augustŭ 1891.

II.

Până în 14 Septembre st. n. inclusive, a. c. se escrie concursŭ la unŭ stipendiŭ de 100 fl. din *Fundaţiunea Tordaiană.*

Doritoriĭ de a obţiné stipendiulŭ acesta vorŭ avé de a-şĭ instruí suplicele conformŭ condiţiunilorŭ indigitate în escrierea de concursŭ pentru stipendiile Şuluţane, şi a-le aşterne Consistoruluĭ subsemnatŭ până la terminulŭ prefiptŭ.

Blaşiŭ, în 11 Augustŭ 1891.

III.

Până în 14 Septembre st. n. inclusive, a. c. se escrie concursŭ pentru unŭ stipendiŭ de 60 fl. din *Fundaţiunea fericitului Canonicŭ Constantinŭ Alutanŭ.*

Doritoriĭ de a obţiné acestŭ stipendiŭ vorŭ avé de a-şĭ instruí suplicele concursuale conformŭ condiţiunilorŭ indigitate în escrierea de concursŭ pentru stipendiile Şuluţane şi a-le aşterne Consistoruluĭ subsemnatŭ până la terminulŭ prefiptŭ.

Blaşiŭ, în 11 Augustŭ 1891.

IV.

Pentru dóuĕ stipendiĭ de câte 22 fl. 50 cr. din *Fundaţiunea fericitului Canonicŭ Ioanŭ Chirilă* se escrie concursŭ până în 14 Septembre st. n. inclusive a. c.

Doritoriĭ de a obţiné vre-unulŭ din stipendiile de maĭ susŭ, vorŭ avé de a-şĭ instruí suplicele conformŭ condiţiunilorŭ indigitate în escrierea de concursŭ pentru stipendiile Şuluţane, şi a-le aşterne Consistoruluĭ subsemnatŭ până la terminulŭ prefiptŭ.

Blaşiŭ, în 11 Augustŭ 1891.

Consistorulŭ archidiecesanŭ de A.-Iulia şi Făgăraşŭ.

Anunţŭ.

La subscrisulŭ se primescŭ *în cuartirŭ* cu provederea completă vre-o 10 studenţĭ, cu 12 fl. pre lună. Viptulŭ e acela-şĭ ca alŭ studenţilorŭ din convictŭ.

Blaşiŭ, Augustŭ 1891.

(16) 1—1 **George Popŭ.**

Cu deosebită stimă cutezŭ a încunoscinţá pre

Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ,

că precum şi până acum iaŭ asupra-mĭ gatírea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruireĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariă şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşedarea acelorŭ obiecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu placere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câstigatŭ recunóscere deosebită, si tóte mĕ îndreptăţéscŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împartasì ocasionalminte de preţuita-ĭ incredere. Silinţa mea sĕ va îndreptá totŭ-deauna intr'acolo, cá şi de ací încolo se meritŭ renumele celŭ bunŭ, care mi-lam câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ departările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-sa măritŭ.

Rogându-mĕ pentru preţuite comande sum

Oradea-mare, 28 Ian. 1891

cu deosebită stimă

Carolŭ Müller,

(4) 14—? auritorŭ şi fabric. de recuis. biseric.

Fundată în an. 1858.

FRANCISCŬ WALSER

Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale imp. şi reg. Archiducele **Josifŭ**

proprietarulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recuisite de pompieri, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomándă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preoţĭ

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

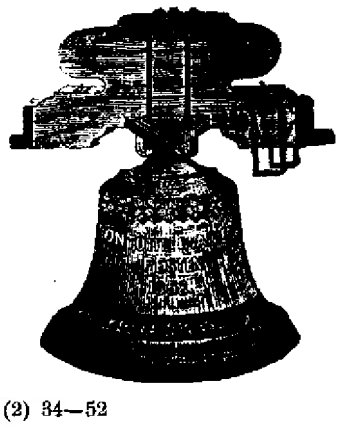

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela întemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.

(2) 34—52

Preliminare de spese şi Preţŭ-couranturĭ se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie: Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Inserţiuni

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia sĕ se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaşiŭ.

Fóiă bisericéscă-politică.

Anulŭ I. Blaşiŭ 29 Augustŭ 1891. Numerulŭ 35.

Memorandulŭ universitariloru magiari.

III.

(+) În unŭ capitulŭ întregŭ (alŭ IX-lea) se încércă universitarii magiari se dovedéscă, că tótă cultura modernă a Românilorŭ de sub coróna sântuluĭ Ştefanŭ trebue se o mulţămimŭ înfluinţeĭ cultureĭ magiare, şcóleĭ magiare şi sprijinuluĭ primitŭ dela statulŭ magiarŭ.

Incercarea acésta însă n'a succesŭ de locŭ, căci abstrăgêndŭ dela multele inesactităţi, cari se aducŭ dreptŭ doveḑi în favorulŭ aserţiuneĭ de maĭ susŭ, este îndeobşte cunoscutŭ, că cultura nóstră în parte mare s'a formatŭ sub inriurinţa cultureĭ europene din Italia şi Austria.

E dreptŭ ceea ce afirmă memorandulŭ magiarŭ, că în Transilvania s'aŭ tipăritŭ maĭ întâiŭ cele maĭ multe cărţi bisericescĭ, dar nicĭ de cum nu este adevĕratŭ ceea ce de altă parte ḑice acelaşĭ memorandŭ, că tipografiile, în carĭ s'aŭ tipăritŭ acele cărţi, ar fi fostŭ nişce *instituţiunĭ românescĭ*. Ele aŭ fostŭ în faptă nişce instituţiunĭ luterane şi calvinescĭ, în carĭ s'aŭ tipăritŭ şi unele cărţi bisericescĭ în limba română, însă nu cu scopulŭ de a se promová cultura poporuluĭ românŭ, ci cu scopulŭ de a-ĭ face pre Românĭ se imbrăţişeze erorile luteranilorŭ şi calvinilorŭ, erorĭ vîrite în cărţile véculuĭ alŭ 16-lea şi 17-lea.

Naţiunea română, pre lângă tóte tipografiile şi cărţile acestea, a fostŭ ţinută în cea maĭ grea servitute politică, religiósă, socială şi culturală, aşa în câtŭ omulŭ se infióră cetindŭ, cum se descrie sórtea ei în documentele genuine ale secluluĭ 16 şi 17-lea, emănate dela bărbaţi străinĭ de noĭ şi după limbă şi după religiune. Dintre acestea documinte vomŭ citá numaĭ unulŭ, care ne arétă starea, în care ajunsese poporulŭ românŭ sub domnia principilorŭ calvinĭ magiarĭ din Transilvania până la inceputulŭ secluluĭ alŭ 18-lea. Este vorba despre analele misiuneĭ castrense, carĭ la anulŭ 1697 aséměnă sórtea poporuluĭ nostru în tótă privinţa cu sórtea ticălósă a poporuluĭ jidovescŭ sub Faraonii Egiptuluĭ, ḑicŭndŭ: „Quo factum, ut speciem aliquam Aegypti Transilvania et exulis sub Pharaone Israëlis personam natio ista referret.“ [1])

Aşa dară principiiĭ calvinĭ magiarĭ nu aŭ nicĭ unŭ meritŭ pentru desvoltarea nóstră culturală românéscă, de cumva nu este unŭ meritŭ, că chiar şi biserica românéscă a fostŭ supusă jugulуĭ rusinosŭ alŭ superintendenteluĭ calvinescŭ, care se intitulá „episcopus Valachorum“, şi a fostŭ infiltrată de erorile cele maĭ grave şi incompatibile cu credinţa bisericeĭ orientale.

In cestiunea acésta adevĕrulŭĭ este, că cultura nóstră modernă se începe dela unirea nóstră cu biserica Romeĭ. Uniunea acésta, care s'a efeptuitŭ cu spriginulŭ puternicŭ alŭ Curţiĭ din Viena *şi în contra voinţeĭ cercurilorŭ politice din Transilvania,* trebue să se considere de principalulŭ factorŭ alŭ cultureĭ nóstre moderne, pentru că maĭ toţi purtătoriĭ de cultură şi intemeiatoriĭ de instituţiunĭ culturale românescĭ aparŭ în mijlocŭlŭ poporuluĭ nostru numaĭ după uniunea dela 1700 şi în parte mare numaĭ ca elevĭ aĭ şcólelorŭ superióre catolice din Roma, Viena şi Lemberg şi aĭ şcólelorŭ române greco catolice din Blaşiŭ. Chiar şi aceia dintre propagatoriĭ cultureĭ nóstre din seclulŭ trecutŭ, carĭ şĭ-aŭ făcutŭ studiile pre teritoriulŭ Ungarieĭ, cercetaseră maĭ numaĭ şcólele Iesuiţilorŭ carĭ eraŭ totŭ-deauna în serviţiulŭ politiceĭ religióse din Roma, *şi nu veniaŭ nicĭ odată în conflictŭ cu politica de statŭ din Viena.* Ér dacă noĭ Româniĭ greco catolicĭ amintimŭ cu pietate şi recunoşcinţă numele cardinaluluĭ archiepiscopŭ Kollonits din Strigonŭ, care în cointelegere cu Curtea din Viena multŭ a asudatŭ pentru unirea nóstră cu biserica Romeĭ şi prin acésta indirecte a promovatŭ şi cultura nóstră modernă, trebue se şcimŭ, că sentimentele nóstre cătră acelŭ bărbatŭ facŭ unŭ contrastŭ viŭ cu espectoraţiunile istoriografilorŭ magiarĭ şi în timpulŭ din urmă şi ale luĭ Kossuth în contra luĭ, aşa în câtŭ putemŭ ḑice, că ceea ce noĭ onorămŭ, ei hulescŭ, ce noĭ mărimŭ, ei dejosescŭ.

Dar ca să se védă şi maĭ apriatŭ, că de unde şĭ-aŭ primitŭ Româniĭ cultura, vomŭ arétá cu câteva esemple, că unde şĭ-aŭ făcutŭ studiile superióre ceĭ maĭ ilustri apostolĭ aĭ cultureĭ naţionalĭ românescĭ.

[1]) Nilles, Symbolae Vol. I. p. 143. 144.

Feuilleton.

Nasulŭ pretinuluĭ meŭ.

Aveam unŭ pretinŭ înaltŭ, binefăcutŭ, cu spate late, braţĕ vênjósĕ, şi unŭ glasŭ puternicŭ, ce se întrecea cu durduitura uneĭ furtunĭ de véră.

Faţa luĭ mare şi bălaie nu se putea numí frumósă, dar era o faţă, din carea ceteaĭ voinţă tare şi energie, o faţă adevĕratŭ bărbătéscă. Şi înfăţoşarea acésta avea să o mulţaméscă nasuluĭ, cu care îlŭ împodobise natura.

Dumneḑeule! ce nasŭ puternicŭ. Nasŭ mare, ce pornindŭ dintre sprâncene pre la mijlocŭ formá o ridicătură înspăimêntătóre, dar cu tóte aceste regulată, apoĭ se încovoiá în josŭ şi formá unŭ felŭ de aşĕḑătură saŭ vale, din carea se maĭ ridicá odată, dar numaĭ încetulŭ pre încetulŭ, şi în urmă sĕ gătá în dóuĕ nărĭ, ce-ţĭ păreaŭ, că-sŭ gurile alorŭ dóuĕ pesceri.

La loculŭ acesta vreaŭ să îndreptŭ veştile prea esagerate, ce se rĕspândiseră cu privire la lungimea nasuluĭ, ce înzestrá faţa pretinuluĭ meŭ. Anume se vorbiá, că pretinulŭ meŭ, deşi erá omŭ cu ochĭ buniĭ, totuşĭ erá silitŭ să-şĭ frece nasulŭ de carte, şi decumva literile erau tare micĭ, erá nevoitŭ să-şĭ apese nasulŭ întro parte, — altŭ felŭ nu ar fi pututŭ cetí. Alţiĭ mergeaŭ şi maĭ departe ḑicându că numaĭ aşa puteá cetí, dacă îşi punea cartea pre nasŭ, pre aşeḑĕtura, de care am amintitŭ, saŭ chiarŭ dincolo de ridicătura dela mijocŭ.

Am petrecutŭ maĭ mulţĭ aniĭ în apropierea pretinuluĭ meŭ, ĭ-am fostŭ pretinŭ de aprópe şi am avutŭ ocasiune să-lŭ vĕḑŭ cetindŭ, fără se scie, că-lŭ vĕḑŭ, şi m'am convinsŭ, că şi ḑisa celorŭ dintâiŭ încă e cam mărită. Nu-ĭ adevĕratŭ, că erá silitŭ să-şĭ frece nasulŭ de carte, saŭ chiarŭ să-lŭ dee într'o parte. Cu consciinţa liniştită vĕ potŭ spune, că şi cartea cu litere maĭ micĭ încă o ţiné la o depărtare de celŭ puţinŭ unŭ cetimetru dela nasŭ, şi celŭ multŭ atunceĭ o apropiá maĭ tare, dacă ochiĭ i-se obosiaŭ.

Cele ce se maĭ povestiaŭ icĭ colea, că la uniĭ le-arŭ fi succesŭ să mĕsure timpulŭ, ce erá de lipsă ca sunetulŭ să-ĭ ajungă dela nasŭ până la urechĭ, saŭ chiarŭ timpulŭ, în care lumina făcea calea dela vîrfulŭ nasuluĭ până la ochiĭ luĭ, — suntŭ neadevĕruri grosolane scornite de ómenĭ, carĭ din ţinţariŭ facă armăsariŭ, saŭ de ómenĭ, carĭ nicĭ odată nu aŭ vĕḑutŭ nasulŭ pretinuluĭ meŭ.

O adevĕrată podóbă erá nasulŭ acesta pentru faţa pretinuluĭ meŭ. Bine o sciá şi dînsulŭ, tocmaĭ pentru aceea capulŭ şi-lŭ purtá susŭ, cu o mândrie aristocratică, şi totuşĭ nime în lume nu putea să-ĭ arunce, că şĭ-arŭ purtá nasulŭ prea pre susŭ.

Erá vorbitorŭ şi pretinosŭ cu toţiĭ, avea o fire pururea veselă şi glumitóre, fire, ce adună în jurulŭ sĕŭ o lume întrégă.

Câţĭ îlŭ vedeaŭ, toţĭ se sêmţiaŭ atraşĭ, nu-ĭ mirare dară, că avea aprópe atâţa pretiniĭ câtŭ şi cunoscuţi.

Cu deosebire noĭ, carĭ eramŭ pururea în jurulŭ luĭ, îlŭ iubiamŭ cu fragedime, şi-lŭ guguliamŭ, cum îşĭ gugulesce maica pruncii sĕĭ.

Te miraĭ cum elŭ, omŭ înaltŭ şi puternicŭ care pre doĭ, treĭ ne-ar fi pututŭ luá subsuóră, ne lăsá, ca în sburdălnicia nóstră copilărescă să facemŭ totŭ felulŭ de glume cu elŭ.

Adeseorĭ ne adunamŭ cu grămada în jurulŭ luĭ, îlŭ luamŭ în mijlocŭ şi-lŭ făceamŭ să ne spună anecdote, de carĭ sciá fără numĕrŭ, saŭ episóde istorice din resbóiele luĭ Fridericŭ celŭ mare, saŭ ale luĭ Napoleonŭ.

Istoria îĭ plăcea preste mĕsură, cu deosebire luptele şi deosebitele întêmplărĭ din răsbóie. Despre aceste vorbiá cu adevĕrată însufleţire, vorbiá cu glasŭ detunătorŭ, şi

Ioanŭ Pataki episcopŭ unitŭ, din gura căruia mai întâiŭ se audŭ cuvintele memorabile, că este gata a-şi vêrsá şi sângele pentru mântuirea scumpei sale naţiunĭ române (pro salute carae meae nationis valachicae,[1]) şi carele a esoperatŭ bisericeĭ sale dominiele dela Gherla şi Sâmbăta, şi-a făcutŭ studiile superióre în Roma.

Ioanŭ Inocenţiu Clain intemeietorulŭ şcólelorŭ din Blaşiŭ şi anteluptătorulŭ aprigŭ pentru drepturile nóstre politice a studiatŭ în colegiulŭ Iesuiţilorŭ din Sâmbăta-mare (Tirnovia), unde *sub auspiciile Curţii din Viena* se făcuse şi o fundaţiune specială pentru creşcerea preoţilorŭ catolicĭ de ritŭ orientalŭ.

Petru Paulŭ Aronŭ, care a deschisŭ şcólele din Blaşiŭ şi a infiinţiatŭ maĭ multe instituţiunĭ culturale româneşcĭ, s'a adăpatŭ din ale sciinţelorŭ isvóre curate, ce isbucnescŭ din stânca neclătită a Vaticanuluĭ.

Atanasiu Rednicŭ asemenea episcopŭ unitŭ şi unulŭ dintre ceĭ dintâiŭ profesorĭ în Blaşiŭ, a ascultatŭ sciinţele filosofice şi teologice în Viena.

Gregoriu Maiorŭ, energiculŭ episcopŭ unitŭ şi primulŭ profesorŭ în Blaşiŭ, studiase teologia şi filosofia în Roma, unde asemenea şi-aŭ căştigatŭ sciinţa lorŭ vastă şi cronicariulŭ Şincaĭ şi istoriografulŭ Petru Maiorŭ, carĭ împreună cu Sam. Clain elevŭ alŭ şcóleĭ din Viena strălucescŭ ca nisce luceferĭ pre ceriulŭ literaturei române.

George Lazarŭ, redeşteptatorulŭ sîmţuluĭ naţionalŭ amorţitŭ pre teritoriulŭ Românieĭ de suflarea pestilenţiósă a Fanaruluĭ, deşĭ greco orientalŭ, şi-a făcutŭ studiile maĭ înalte în Viena, unde a studiatŭ şi Treboniu Laurianŭ. Pre aměndoĭ aceştĭ bărbaţĭ marĭ, precum şi pre Cipariu, Bariţiu, Moldovanŭ, Gavrilă Popŭ şi altĭ elevĭ aĭ şcólelorŭ din Blaşiŭ pre nedreptulŭ voieşce memoriulŭ magiarŭ a-ĭ presentá lumeĭ ca pre nisce feţĭ a-ĭ şcóleĭ şi culturei magiare.

Este deci evidentŭ, că dreptŭ factorŭ principalŭ alŭ desvoltăreĭ nóstre culturale şi prin cultură şi alŭ înaintăreĭ nóstre pre terenulŭ politicŭ şi socialŭ, trebue să se considere unirea nóstră cu biserica Romeĭ şi nicĭ de cum înfluinţa şcóleĭ, societăţiĭ şi culturei magiare.

Uniunea acésta spriginită de Viena a fostŭ combătută aprigŭ de cercurile politice magiare din Transilvania, ceea ce o dovedeşce destulŭ de bine istoria domnuluĭ George Bariţiŭ, dar maĭ vîrtosŭ o dovedeşce viaţa agitată şi sfârşitulŭ tristŭ alŭ Episcopuluĭ unitŭ Inocenţiu Clain, care prin unirea religiósă cu Roma voia se dobîndéscă emanciparea nóstră politică şi prin emanciparea nóstră politică să întăréscă şi lăţéscă sânta unire. Episcopulŭ acesta, care descriá la anulŭ 1741 sórtea poporuluĭ nostru cu cuvintele memorabile: „verum Excellentissime Domine, si ea omnia, quibus clerus et natio valachica in hac Patria premuntur, gravamina specifice proponere vellemus, non libellus, sed ingens tomus veniret conscribendus;“ [1] — acestŭ mare bărbatŭ, care pentru incetarea acelorŭ stărĭ triste dicea: „ita enim comparatus sum, ut quidquid in emolumentum Cleri et afflictae nostrae nationis pro gloria Dei et incremento *Ecclesiae facere possum, etiam cum effusione proprii sanguinis, exequi* nihil sim dubitaturus;“ [1] — acestŭ eroŭ rarŭ, care în continuŭ strigá la Viena: „agnoscamur pro recepta natione,“ [2] şi prin acésta a datŭ de minciună memoriulŭ magiarŭ, care dice, că până la anulŭ 1848 Românii n'aŭ cerutŭ drepturĭ politice; — acestŭ propagatorŭ mare alŭ culturei nóstre naţionale a căđutŭ victimă ureĭ, ce aŭ nutrit'o în contra luĭ nobiliĭ din Transilvania, precum o spune elŭ însuşĭ cu cuvintele: „Reliqua quod attinet, quam quam ob ejusmodi in me assumptas V. Cleri causas *odium omnium fere hujus Provinciae Magnatum et Procerum incurrerim.*“ [3])

A căđutŭ marele episcopŭ ca o dovédă eclatantă, că factoriĭ politicĭ magiarĭ din Transilvania în secululŭ trecutŭ nimicŭ nu aŭ combătutŭ maĭ multŭ ca unirea nóstră cu biserica Romeĭ şi emanciparea nóstră politică.

Dar ca se fie şi maĭ evidentŭ, că cultura nóstră s'a desvoltatŭ numaĭ pre teritoriulŭ statuluĭ magiarŭ, însă nu este de a se mulţămí Magiarilorŭ, vomŭ accentuá numaĭ atâta, că de câte orĭ sa suspendatŭ constituţiunea magiară, cu care aşa de multŭ se laudă autoriĭ memoranduluĭ magiarŭ, totŭ-deauna sórtea nóstră sa uşoratŭ şi amŭ făcutŭ progrese marĭ pre terenulŭ culturalŭ. Aşa de esemplu împeratulŭ Iosifŭ alŭ

[1]) Nilles, Symbolae Vol. I. p. 87.

[1]) Dar Escellentissime Domnule, dacă amŭ vrea să desfăşurămŭ cu de a mĕnuntulŭ tóte acelea nĕcazurĭ, carĭ apasă clerulŭ şi naţiunea română, ar trebui să se scrie nu o cărticică, ci unŭ tomŭ fórte mare.«

[1]) »Eu însă aşa sum dispusŭ, în câtŭ totŭ ce potŭ face in favorulŭ cleruluĭ şi a naţiuneĭ nóstre asuprite spre mărirea luĭ Domnedieŭ şi înaintarea bisericĭ, nu mĕ îndoiescŭ a duce în deplinire chiar şi cu vĕrsarea sângeluĭ meŭ propriu.«

[2]) »Se fimŭ recunoscuţĭ de naţiune receptă.«

[3]) »Ce se ţine de celealalte, deşĭ pentru apĕĭ rarea acestorŭ cause a venerabiluluĭ Clerŭ din partea mea, mi-am atrasŭ ura maĭ tuturorŭ Magnaţilorŭ şi Fruntaşilorŭ acesteĭ provincie.« Citaţiunile acestea s'aŭ scosŭ din manuscripte conservate dela însuşĭ episcopulŭ Clain.

mânile strînse pumnŭ şi-le mişcá cu atâta putere, încâtŭ ar fi fostŭ primejdiosŭ să te punĭ în calea mâniloru luĭ.

Erá frumosŭ să te uĭţĭ cum se aprindeá în casurĭ de aceste omulŭ întregŭ, şi cu deosebire erá interesantŭ să veđĭ, cum nasulŭ din colórea gălbuie a peleĭ trecea prin tóte nuanţele coloriĭ roşie, până ce în urmă îlŭ credeaĭ scăldatŭ în sânge. Mulţĭ din noĭ perdeaŭ atuncia firulŭ istorisireĭ luĭ, nu maĭ luaŭ sémă decâtŭ la schimbările prin carĭ trecea nasulŭ.

Erá mare şi altŭ-felŭ nasulŭ acesta, dar cândŭ îlŭ vedeaĭ aprinsŭ ţi-se părea de đecĭ de orĭ maĭ colosalŭ.

Nu odată l'amŭ rugatŭ să ne spună câte o întîmplâre istorică, pre carea ni-a maĭ fostŭ povestit'o de đĕcĭ de orĭ, dar la care nicĭ odată nu ĭ-am auđitŭ capetulŭ, fiindŭ perduţĭ în contemplarea frumosuluĭ fenomenŭ, ce ne oferiá înroşirea nasuluĭ sĕŭ.

Am uĭtatŭ să vĕ spunŭ, că maĭ multŭ şi decâtŭ firea veselă şi glumeţă a pretinuluĭ meŭ, ne legase de elŭ puterniculŭ luĭ nasŭ. La începutŭ te înspăimîntaĭ de grozăvenia aceea de nasŭ, îţĭ veniá să te îndoescĭ, că ar fi din pele şi din óse. Maĭ târđiŭ vĕđêndŭ, că cu tótă mărimea luĭ îngrozitóre, e destulŭ de proporţionatŭ, părţile luĭ suntŭ bine potrivite lângă olaltă, şi cu deosebire după ce vedeaĭ, că dinnapoia lorŭ privescŭ asupra-ţi doĭ ochĭ pretinoşĭ, ce rîdŭ de surprinderea, ta, — te maĭ reculegeaĭ şi începeaĭ se zimbescĭ şi tu.

La a dóua şi a treia întâlnire nasulŭ îţĭ părea de suferitŭ orĭ chiarŭ pretinosŭ, şi după ce ajungeaĭ să-lŭ neteđéscĭ de vre-o câteva orĭ, juraĭ, că nu e nasŭ maĭ simpaticŭ ca nasulŭ pretinuluĭ meŭ.

Pentru noĭ — pretiniĭ pretinuluĭ meŭ — nasulŭ luĭ erá unŭ copilŭ drăgălaşŭ, toţĭ îlŭ neteđiaŭ, toţĭ îlŭ desmerdaŭ şi guguliaŭ firesce numaĭ dacă pretinulŭ meŭ erá bine dispusŭ, va să dică maĭ totŭ-deauna.

Se întîmplá însă câte odată şi cu pretinulŭ meŭ, de oile nu-ĭ eraŭ acasă. Atuncia să nu i te fi atinsŭ de nasŭ, că nu erá bine. Rĕŭ nu-ţĭ făcea, că nu-lŭ lăsa inima să dee, dar îţĭ strigá una în urechĭ, de ţi-se cutremuraŭ crerii în capŭ. Dacă vedea, că te-aĭ supĕratŭ se punea şi rîdea de se prăpădea.

Cu deosebire unulŭ maĭ copilăreţŭ îlŭ nĕcăjá de multe orĭ, dar odată aşa ĭ-a răcnitŭ una în urechĭ, de a începutŭ să trĕmure ca frunda, şi era să cađă, de nu-lŭ sprigineaŭ ceĭ din jurŭ. Pretinulŭ meŭ, vĕđindu-lŭ cum trĕmură, a începutŭ să rîdă, şi a rîsŭ de-ĭ curgeaŭ lacrămile, cercá să se opréscă şi nu putea, şi lacrămile îĭ curgeaŭ şiróie, şi-ĭ curgeŭ cu atâta repeđiune, de gândiamŭ că-ĭ ducŭ nasulŭ. Amŭ depărtatŭ pre celŭ spăriatŭ şi abĭa atuncĭ s'a pututŭ oprí pretinulŭ meŭ în rîsulŭ luĭ nebunŭ. Celuia însă nu ĭ-a maĭ prea venitŭ să se atingă de nasulŭ pretinuluĭ meŭ, şi de atuncĭ ĭ-a rĕmasŭ numele de *populus tremens*.

Se vorbiaŭ multe despre pretinulŭ meŭ. Aşa uniĭ điceaŭ, că precândŭ noĭ cestĭ alaltĭ ne purtamŭ hainele şi cărţile în câte o singură ladă, pre atuncĭ pretinulŭ nostru e silitŭ să plece cu dóuĕ lăđi, una cu vesminte şi cărţi, cealaltă cu năfrămĭ de busunarŭ. Altĭĭ érăşi povestiaŭ, că pentru spĕlatŭ plătesce maĭ multŭ decâtŭ pentru mâncare.

Nu am pututŭ să aflu, întru câtŭ suntŭ adevĕrate cele đise, căcĭ de câte orĭ se povestiau înaintea luĭ, elŭ se îndestulia, să zimbéscă, éră odată cândŭ l'am întrebatŭ între patru ochĭ, m'a plătitŭ cu unŭ zimbetŭ şi a începutŭ să-mĭ povestéscă o anecdotă interesantă, ce o cetise atuncĭ de curundŭ. Eŭ însă credŭ, că lucrurile totuşĭ vorŭ fi fostŭ prea mărite.

Am amintitŭ, că nasulŭ pretinuluĭ meŭ se înfocá şi roşia, de câte orĭ povestia despre fapte vitejescĭ. Tinerĭ nebunaticĭ, precum eramŭ — e multŭ de atuncia — stam gata cu cârpe muiate în apă rece, şi cândŭ însufleţirea pretinuluĭ meŭ, şi prin urmare şi înflăcărarea nasuluĭ, îşĭ ajungea culmea, vre-o câţĭ-va săriaŭ pre dinapoĭ — pre dinainte ar fi fostŭ primejdiosŭ — prindeaŭ şi stringeau lângă trupŭ mânile pretinuluĭ meŭ, éră ceialalţĭ puneaŭ cârpile udate pre nasulŭ luĭ sub cuvîntŭ că nasulŭ fiindu-ĭ prea înferbântatŭ, uşorŭ ar puté să se primejduéscă. Dînsulŭ la începutŭ se năcăja şi svêrcolia, dar în urmă se liniscea şi începea să zimbéscă.

Cândŭ voiamŭ să ne maĭ povestéscă istoriĭ de aceste, aveamŭ trébă, până-lŭ liniscéamŭ, că nu-ĭ vomŭ maĭ scălda nasulŭ, dar nu e lipsă să spunemŭ, că nicĭ odată nu ne ţinémŭ de vorbă.

Nebuniĭ copilărescĭ! dar nebuniĭ, ce ne făceaŭ viéţa plăcută, nebuniĭ de carĭ şi aşĭ cu plăcere îmĭ aducŭ aminte.

Pretinulŭ meŭ erá unulŭ din ómeniĭ ceĭ maĭ nepretenţioşĭ. Odată se vestí prin điuare că în cutare oraşŭ mare, de-mĭ aducŭ bine aminte, Viena, se va face o espuseţiune de nasurĭ, şi nasurile cele maĭ marĭ vorŭ căpĕta premiĭ.

Ne-amŭ pusŭ cu toţiĭ pre lângă pretinulŭ meŭ, să-lŭ înduplecămŭ, ca să ĭee parte şi

doilea a cassatŭ în modŭ arbitrarŭ constituţiunea magiară, şi atunci Românii, în locŭ se le âmble reŭ, „aŭ reînsufleţitŭ", cum se esprimă cronicarulŭ Şincai la an. 1708. La anulŭ 1849 asemenea s'a cassatŭ constituţiunea magiară până la a. 1867, cândŭ sa restabilitŭ în forma eĭ de astădĭ, şi noĭ trebue se recunóşcemŭ, că tocmaĭ în periodulŭ acesta amŭ pututŭ dobîndi reactivarea Metropolieĭ române greco catolice şi amplificarea eĭ cu 3 diecese, dintre carĭ una vechă, cea de Oradea mare, şi dóuĕ nóuĕ, cea de Gherla şi Lugoşiŭ. Totŭ în periodulŭ acesta s'aŭ infiinţiatŭ 2 capitule diecesane şi s'a amplificatŭ capitululŭ din Blaşiŭ cu 3 posturĭ de canonicĭ. Atunci s'a înfiinţatŭ şi una dintre cele maĭ frumóse instituţiunĭ culturale românescĭ: Asociaţiunea transilvană pentru cultura şi literatura poporuluĭ românŭ. Atunci s'aŭ intemeiatŭ dóuĕ gimnasie românescĭ în Braşovŭ şi Năseudŭ, redicându-se amêndóuĕ la trépta de centre culturale românescĭ. Atunci îşĭ căpetaŭ maĭ toţĭ Românii cualificaţi aplicăţiune în funcţiunile statuluĭ şi nu eraŭ siliţi se pribegéscă într'alte ţĕrĭ. Atunci limba nóstră erá considerată destulŭ de cultă, pentru ca însuşĭ guvernulŭ transilvanŭ se o foloséscă în corespondinţele sale. Facă auctoriĭ memorandului magiarŭ, ca Românii să fie tractaţi cu adevĕrată bunăvoinţă şi de confraţiĭ magiarĭ şi ajutaţi în nisuinţele lorŭ culturale, şi atunci nu va maĭ fi lipsă de memorande, nicĭ cértă şi neinţelegere, ci iubire, pace, şi bunăinţelegere între cetăţeniĭ acesteĭ patrie comune, ceea ce noĭ din inimă dorimŭ!

La cestiunea industriaşilorŭ nostri. — De abiá suntŭ dóuĕ deceniĭ, de cândŭ amŭ începutŭ şi noĭ a lucrá, pentru ca să ne creămŭ o clasă órecareva de industriaşĭ. Ca şi în alte lucrurĭ aşa şi în acesta, ne lipsescŭ datele statistice positive, ca să putemŭ scĭ detaiatŭ, ce progresŭ amŭ făcutŭ şi pre terenulŭ acesta. Căcĭ trebue să recunóscemŭ, că în privinţa statisticeĭ stămŭ de totŭ slabŭ maĭ pre tóte terenele, ce după natura lorŭ s'aru ţiné de sfera eĭ. Ĕră în specie ce atinge statistica pre terenulŭ industrieĭ, ne mirămŭ, că Asociaţiunea Transilvană nu a reflectatŭ la necesitatea eĭ, dupace ea are în adevĕrŭ merite frumóse pentru promovarea industrieĭ nostre. Căcĭ póte nimenĭ altulŭ nu ar puté aduná date cu privire la industria nóstră aşa uşorŭ ca Asociaţiunea, carea spre ale capĕtá, nu ar avé decâtŭ să se adreseze la Direcţiunile diverselorŭ despărţĕminte, şi apoĭ pre acele tare uşorŭ le-ar puté publicá în organulŭ sĕŭ „Transilvania."

Până cândŭ însă statistica ni va procurá datele de lipsă, până atunci trebue se ne mulţămimŭ cu aceea, ce cu bucurie constatămŭ, anume, că progresulŭ nostru pre terenulŭ industrieĭ deşi nu e mare, însă este evidentŭ. Căcĭ maĭ că nu esistă astădĭ cetate saŭ opidŭ în Ardealŭ, în care să nu aflămŭ unŭ numĕrŭ óre care maĭ mare saŭ maĭ micŭ de sodalĭ şi învĕţăceĭ de industrie. Ma în unele numĕrulŭ lorŭ este chiarŭ considerabilŭ, câtŭ uniĭ bărbaţĭ zeloşi din inteligînţa nóstră nu şi-aŭ pregetatŭ a luá asupra-le conducerea lorŭ şi a-ĭ organisá şi în societăţi şi reuniunĭ. Numĕrulŭ măestrilorŭ stabiliţĭ însă faţă cu numĕrulŭ sodalilorŭ şi alŭ învĕţăceilorŭ nu stă nicĭ pre departe în proporţiunea cuvenită. Căcĭ numĕrulŭ măestrilorŭ stabiliţĭ pre la cetăţĭ şi opide, ce-ĭ avemŭ, este în adevĕrŭ, putemŭ dice, neînsĕmnatŭ, aşa câtŭ nu ne putemŭ apĕrá de întrebarea, ce póte fi causa, de din unŭ numĕrŭ aşa de frumosŭ de învĕţăceĭ şi sodalĭ de industrie, de carĭ dispunemŭ, aşa puţinĭ o potŭ duce până acolo, câtŭ să devină măestriĭ cu stabilimentulŭ lorŭ, precândŭ cea maĭ mare parte se pierdŭ, şi nu ajungŭ nicĭ cândŭ măestriĭ, saŭ dacă ajungŭ, atunci alţiĭ de abiá vegetézĕ, ĕră alţiĭ cridézĕ după scurtŭ timpŭ?

Cumcă dóră lenea, neiubirea lucruluĭ saŭ alte viţiĭ ar fi causa aparenţeĭ acesteia triste, credemŭ, că nu se póte dice. Nu negămŭ, că dóră la uniĭ saŭ la alţiĭ nu vorŭ fi chiarŭ aceste causele. Cu maĭ multŭ dreptŭ amŭ puté dice, că la nu puţinĭ causa a fostŭ împrejurarea, că în ramulŭ de industrie, ce şi l'aŭ alesŭ, nu suntŭ destulŭ de perfecţi. Căcĭ trebue să recunóscemŭ, că la noĭ până şi astădĭ maĭ stă principiulŭ falsŭ şi periculosŭ, că să facemŭ industriaşi numaĭ din copiĭ stupidĭ pentru şcólă saŭ neapţĭ de şcólă din alte cause, ca şi cum unŭ industriaşŭ n'ar avé lipsă de talentŭ, şi ca şi cum celŭ ce are talentŭ n'ar fi cu cale să fie altceva decâtŭ numaĭ domnŭ. Astŭ-felŭ chiarŭ noĭ înşi-ne dejosimŭ clasa industriaşilorŭ ca pre o clasa, ce are să sté numaĭ din lăpĕdăturĭ de ale şcóleĭ.

În genere vorbindŭ însă, causa puţinătăţiĭ măestrilorŭ faţă cu mulţimea învĕţăceilorŭ şi sodalilorŭ trebue să o căutămŭ şi aire.

Ca să înfloréscă o industrie la unŭ poporŭ se poftescŭ dóuĕ. Aceste suntŭ: lucru cu pricepere şi apoĭ capitalŭ. Căcĭ înzădarŭ va fi óre cineva unŭ lucrătorŭ industriaşŭ tare iscusitŭ şi diligentŭ, de-órece dacă nu va dispune şi de unŭ capitalŭ adecuatŭ pentru purtarea industrieĭ sale, departe nu o va puté duce nice cândŭ. Aci, în împrejurarea aceea, că avemŭ fórte puţinĭ industriaşĭ, carĭ se unéscă în sine amêndóuĕ recerinţiele aceste, este în mare mĕsură causa, că deşĭ avemŭ mulţĭ învĕţăceĭ şi sodalĭ de industriă, totuşĭ avemŭ, puţinĭ măestriĭ stabiliţĭ. Căcĭ deşi avemŭ, ceea ce nu se póte negá, destuĭ industriaşĭ diligenţĭ, carĭ îşĭ pricepŭ măestria prea bine, însă ceĭ maĭ mulţĭ din eĭ nu aŭ şi capitalulŭ de lipsă, ca să-şĭ pórte măestria. Şi cum să aîbă capitalŭ, cândŭ până acum la noĭ a

---

dînsulŭ la concursŭ, asigurându-lŭ dearîndulŭ cu toţiĭ, că nasurĭ butucósĕ şi diforme vorŭ fi avêndŭ şi nemţiĭ hrăniţi cu multă bere, dar nasŭ mare şi totuşĭ regulatŭ, cum e alŭ luĭ e cu neputinţă să maĭ fie.

Înzădarŭ ne-a fostŭ tótă ostenéla, ne-a plătitŭ cu aceea, că e o nebunie a dá cuiva premiu pentru unŭ darŭ, ce i-l'a datŭ natura, şi la crescerea căruia elŭ nu a contribuitŭ cu nimica, decâtŭ dóră cu afurisita de beutură. Ce era să-ĭ facĭ?

După terminarea concursuluĭ ne-a ajunsŭ în mânĭ o fóie, în carea se vorbesce despre împărţirea premielorŭ, şi totŭ-odată era şi o ilustrăţiune, carea conţinea nasurile premiate.

Amŭ mersŭ cu toţiĭ la pretinulŭ meŭ şi ĭ-amŭ arĕtat'o. Vĕdêndŭ elŭ ce nasurĭ nemernice aŭ fostŭ premiate, a aruncatŭ asupra lorŭ o căutătură disprepuitóre şi ne-a datŭ fóia înapoĭ.

Se vreaŭ să vĕ spunŭ tóte întîmplările din aniĭ petrecuţi în apropiarea pretinuluĭ meŭ nu aşĭ maĭ gătá. Mĕ voiŭ mărginĭ dară încă numaĭ pre lângă una maĭ însĕmnată. V'am fostŭ spusŭ, că iubiamŭ cu toţiĭ pre pretinulŭ meŭ şi cercamŭ tótă ocasiunea sĕ-ĭ facemŭ vre-o plăcere. Dilele luĭ onomastice pentru noĭ eraŭ totŭ atâtea sĕrbătorĭ. Amŭ cercatŭ sĕ-ĭ sĕrbămŭ şi ziua nascerĭĭ, amŭ şi cercatŭ după ea, şi amŭ cercatŭ multŭ cu deosebire atuncia, cândŭ sciamŭ, că are să plinéscă dóuĕdĕcĭ şi cincĭ de anĭ, atâtŭ elŭ câtŭ şi nasulŭ luĭ.

Nu-ĭ plăcéu la pretinulŭ meŭ prea multele gratulărĭ şi darurĭ, cu carĭ îlŭ surprindeamŭ, de aceea cu nicĭ unŭ preţŭ nu vru să ne spună ziua nascerĭĭ sale. Dar ce nu află iubirea atâtorŭ pretinĭ? Atâta amŭ cercatŭ în drépta şi în stânga, până în urmă amŭ aflatŭ, şi fără să scie elŭ, amŭ făcutŭ pregătirĭ pentru iubileulŭ de 25 de anĭ a nasuluĭ sĕŭ.

Uniĭ voiaŭ să-ĭ facemŭ unŭ săculeţŭ de catifea brodatŭ cu fire de argintŭ şi aurŭ, ca érna în preumblările lungĭ, ce făceamŭ, dar cu deosebire în călĕtoriĭ, să-şĭ potă scutí nasulŭ atâtŭ de preţiosŭ. O parte însă neamŭ împotrivitŭ cu hotărîre sub cuvîntŭ, că pretinulŭ nostru nicĭ odată nu-lŭ va purta, dînsulŭ e multŭ maĭ nepretenţiosŭ, decâtŭ săşi aróge dreptulŭ de a întroduce mode nóuĕ. Afară de aceea nasulŭ dînsuluĭ nicĭ odată nu e maĭ frumosŭ, ca tocmaĭ érna, cândŭ e maĭ frigŭ. Mesteculŭ acela de colorĭ vinete, violete şi maĭ şi altele, dau nasuluĭ sĕŭ unŭ farmecŭ nespusŭ, şi ar fi pĕcatŭ să ne lipsimŭ de priveliştea cea maĭ frumósă.

Vre-o câţiva credeamŭ, că vedemŭ şi maĭ departe, anume ni-se părea, că uniĭ începuserŭ a-lŭ învidiá pentru nasulŭ sĕŭ şi că vreaŭ cu orĭ ce preţŭ să-lŭ scie ascunsŭ celŭ puţinŭ atunci, cândŭ erá maĭ drăgălaşŭ.

În urma stăruinţeĭ nóstre planulŭ acesta a fostŭ părăsitŭ. În schimbulŭ săculeţuluĭ s'a hotărîtŭ însă, să cumpărămŭ pre séma nasuluĭ iubilante maĭ multe sticluţe de parfumărĭĭ şi oleiurĭ şi dóuĕ părechĭ de ochelarĭ. O părechiă ca să o aşéde maĭ aprópe de ochĭ, ĕră una ca să o pună pre aşedătura dela vîrfulŭ nasuluĭ. Unulŭ, care se precepea maĭ bine la geometrie, a calculatŭ câtŭ de marĭ vorŭ avé să fie sticiele ochilariloru din urmă. Dimensiunile mi le-am uĭtatŭ, dar atâta ţinŭ minte, că toţĭ ne-amŭ spăriatŭ de mărimea lorŭ, şi socotindŭ a fi cu neputinţă, îlŭ ridémŭ pentru calculările făcute, dar în urma urmelorŭ totuşĭ elŭ a avutŭ dreptŭ.

S'a maĭ hotărîtŭ, ca în cinstea nasuluĭ să se facă o odă, şi o disertaţiune, în care să se înşire întîmplările maĭ însĕmnate, prin carĭ a trecutŭ nasulŭ pretinuluĭ meŭ.

Oda a fostŭ tare potrivită şi a pĕtrunsŭ adîncŭ atâtŭ pre pretinulŭ meŭ, câtŭ şi pre noĭ toţĭ — nicĭ unulŭ nu o cetise maĭ inainte. — Totŭ aşa de potrivită a fostŭ şi disertaţiunea pre care o luase asupraşĭ unulŭ, ce cunoscea şi relaţiunile familiarĭ ale pretinuluĭ meŭ.

Disertaţiunea începea cu unŭ studiu asupra nasurilorŭ, apoĭ trecea la nasulŭ pretinuluĭ meŭ şi înşira întîmplările maĭ momentóse din viéţa aceluia. Disertaţiunea a fostŭ scrisă cu multă cunoscinţă de causă fiindŭ lucrată pre basa informăţiunilorŭ căpĕtate dela cunoscuţĭ de aĭ familieĭ pretinuluĭ nostru.

Auctorulŭ ne a fostŭ promisŭ. că-şĭ va tipărí disertaţiunea şi la fie care ne va trimite câte unŭ esemplarŭ. Aŭ trecutŭ însĕ anĭ la mijlocŭ, de cândŭ ne-am despărţitŭ, şi de atunci nu am maĭ auditŭ despre dînsulŭ. Voiŭ scirici unde se află, şi îlŭ voiŭ rugá sămĭ trimită celŭ puţinŭ o copie. De-mĭ va succede să o capĕtŭ, la vremea sa o voiŭ publicá.

Dintre întîmplările amintite în partea a dóua a disertaţiuniĭ, cele maĭ multe le ţinŭ încă bine în minte, şi vre-o câteva le voiŭ şi însĕmná ací.

Mama pretinuluĭ nostru avŭ să sufere fórte multŭ, cândŭ l'a lăptatŭ, şi cu deosebire odată mâniându-se pretinulŭ meŭ cu atâta putere şi-a trântitŭ nasulŭ în peptulŭ maiceĭ sale, încâtŭ pre locŭ a leşinatŭ, şi loculuĭ osuluĭ dela mijlocŭlŭ nasuluĭ şi acum se maĭ cunósce pre peptulŭ maiceĭ sale,

Totŭ din isvóre demne de credinţă aflase auctorulŭ disertaţiuniĭ, că melancolia, ce din

avutŭ valóre totŭ principiulŭ, că numaĭ din ceĭ sĕracĭ să facemŭ măestrĭ? Adevĕratŭ, că unŭ tinĕrŭ sĕracŭ, însă măestru bunŭ, îşĭ póte câştigá pânea de tóte ḑilele, însă până la unŭ măestru cu stabilimentŭ, cu greŭ o va puté duce.

Astŭ-felŭ amŭ începutŭ a ne însufleţí pentru o clasă, pre carea prin principiulŭ de a face industriaşĭ numaĭ din ceĭ sĕracĭ şi necapabilĭ de şcólă, chiarŭ noĭ înşi-ne o despreţuimŭ, ca pre o clasă în carea avemŭ să aruncămŭ pre ceĭ stupiḑĭ şi proletarĭ, şi aşa să ne facemŭ o specie de Parias între noĭ. De unde nu e mirare, că pre terenulŭ industrieĭ, pre lângă tóte că ne-amŭ silitŭ fórte multŭ, totuşĭ suntemŭ încă de totŭ departe de naţiunile conlocuitóre. Şi cu deosĕbire, dacă nu ne vomŭ îngrijí, ca industria nóstră să dispună şi de capitalŭ, nicĭ cândŭ nu vomŭ puté purtá concurinţă cu străiniĭ.

Şi în alte timpurĭ lipsa capitaluluĭ ne-ar' fi împedecatŭ în crearea industrieĭ; în timpulŭ presente însă ne-a împedecatŭ şi maĭ multŭ. Căcĭ activitatea nóstră pentru crearea industrieĭ a căḑutŭ chiarŭ în timpulŭ presinte, care e timpulŭ luptelĭ dintre capitalŭ şi lucru, în timpulŭ nefericitŭ, în care capitaluluĭ a triumfatŭ, şi lucrulŭ a căḑutŭ. De unde îndustria mică, carea voimŭ noĭ să ne-o creămŭ pre la cetăţĭ, a decăḑutŭ fórte multŭ şi în ţĕrile, unde óre-cândva erá fala lorŭ, ma prin câte unŭ locŭ a ajunsŭ chiarŭ proletariă. Capitaliştiĭ ceĭ marĭ şĭ-aŭ făcutŭ stabilimente de industrie, din carĭ puteaŭ liferá orĭ ce articli cu unŭ preţŭ multŭ maĭ micŭ ca industriaşiĭ micĭ. Şi aşa industria mică fŭ cu totulŭ paralisată de concurenţa capitaluluĭ.

Cum erá aşa dară cu putinţă, să ne creămŭ noĭ fără capitalŭ o industrie mică în timpurile, în carĭ şi popórele, carĭ o aveaŭ, o aŭ pierdut'o? În timpulŭ, în care Europa întrégă este agitată de cestiunea, cum să scape îndustria mică din ghiarĕle capitaluluĭ, aşa câtŭ chiarŭ şi Sânţia Sa Gloriosulŭ Leon XIII a trebuitŭ din înălţimea catedreĭ Sale să păşéscă la mijlocŭ indicându-ĭ calea adevĕrată, pre carea singurŭ se póte deslegá cestiunea?

Ce avemŭ dară noĭ de făcutŭ, dacă chiarŭ în unŭ atare timpŭ greŭ avemŭ să ne creămŭ o industrie óre care naţională? Întâiŭ şi maĭ întâiŭ să grigimŭ, ca nu cumva între industriaşiĭ noştri să între destructivele ideĭ ale socialdemocraţilorŭ. Activitatea şi agitaţiunea socialdemocraţilorŭ este în adevĕrŭ de admiratŭ. Ea mişcă deja tótă pétra, ca să câştige partisanĭ şi în Ungaria. Şi fiindŭ-că pretutindenĭ terenulŭ celŭ maĭ fructiferŭ îlŭ află între industriaşiĭ sĕracĭ, de care noĭ avemŭ fórte mulţĭ, aşa de sine urmézá, că la noĭ în scurtŭ timpŭ póte să ne infecteze pre toţĭ. În casulŭ acesta s'ar întîmplá chiarŭ contrariulŭ la ceea ce amŭ intenţionatŭ cu industria nóstră. Căcĭ noĭ amŭ voitŭ să ne creămŭ o clasă de mijlocŭ sănĕtósă, şi în urmă ne-amŭ trezí cu o partidă fără Dumneḑeŭ, fără patrie, fără naţiune, carea ne póte împedecá multŭ în desvoltarea nóstră. De unde preoţimea şi inteligința nóstră de pre la oraşe ar face tare bine, dacă ar priveghiá cu mare atenţiune, ca între industriaşiĭ nostri să nu pótă avé primire emisariĭ şi agenţiĭ partideĭ internaţionale a socialdemocraţilorŭ.

Va trece, ce e dreptŭ, încă multŭ timpŭ, până cândŭ cestiunea socială a liberăriĭ industrieĭ din ghiarĕle capitaluluĭ se va puté deslegá şi complaná pre câtŭ e cu putinţă. Din câtŭ se póte prevedé însă, idea asociaţiunilorŭ industriali va avé rola cea maĭ însemnată în deslegarea acésta. Capitalulŭ nu va puté fi bătutŭ din partea industrieĭ micĭ decâtŭ numaĭ dacă industriaşiĭ se vorŭ asociá maĭ mulţĭ spre a formá unŭ stabilimentŭ comunŭ, care apoĭ să pótă susţiné concurenţă cu stabilimentele capitaliştilorŭ. Mijloculŭ acesta alŭ asociaţiunilorŭ este, credemŭ noĭ, singurulŭ, care ar puté la noĭ produce capitalulŭ de lipsă la industrie. De aceea ar face fórte bine clerulŭ şi inteligința nóstră de pre la cetăţĭ şi opide, dacă s'ar îngrijí, ca măestriĭ unuĭ ramŭ, carĭ singuraticĭ nu suntŭ în stare a se stabilí şi a-şĭ purtá măestria, să formeze toţĭ la olaltă o asociaţiune cu stabilimentŭ comunŭ, în care fiecare să-şĭ depună puţinulŭ sĕŭ capitalŭ, ce-lŭ are, prin ce s'ar puté apoĭ creá unŭ capitalŭ de ajunsŭ pentru unŭ stabilimentŭ. Şi dacă bancele nóstre, ce le avemŭ, ar' aplacidá acestorŭ asociaţiuni unŭ creditŭ ieftinŭ, atunci ne-amŭ puté creá pre încetulŭ şi noĭ o industrie de ceva valóre. Pre calea acésta prin unele locurĭ în apusulŭ Europeĭ industria mică şĭ-a creatŭ deja o puseţiune independentă faţă cu capitalulŭ.

Cu unŭ cuvêntŭ, cu industria nóstră nu maĭ póte merge maĭ departe aşa, cum a mersŭ până acum, dacă voimŭ să o avemŭ óre-cândva, ca pre unŭ elementŭ sănĕtosŭ în viéţa nóstră. Cu deosĕbire multŭ amŭ puté învĕţá în privinţa acésta din enciclica Sânţieĭ Sale Leonŭ XIII despre cestiunea socială care e admirată de întrégă lumea cultă.

---

cândŭ în cândŭ întuneca fruntea pretinuluĭ nostru, vine de acolo, că-i preste putinţă să-şĭ sărute părinţiĭ şi fraţiĭ.

Cândŭ erá maĭ micŭ, mamă-sa îĭ da nasulŭ într'o parte şi aşa-lŭ sărutá, până ce odată lunecându-ĭ nasulŭ din mână, cu aşa putere o a lovitŭ preste gură, încâtŭ unŭ dinte nu prea bunŭ, pre locŭ ĭ-a săritŭ din gură.

Tatălŭ pretinuluĭ meŭ încă avea nasŭ mărişorŭ, dar nicĭ pre departe nu se putea asĕmĕná cu a fiuluĭ sĕŭ. Spunŭ, că pretinulŭ meŭ în privinţa nasuluĭ ar sĕmĕná cu strămoşulŭ tatăluĭ sĕŭ, care încă să fi avutŭ unŭ nasŭ colosalŭ.

Odată, cândŭ pretinulŭ meŭ a plecatŭ de acasă, tatălŭ sĕŭ fiindŭ bine dispusŭ a voitŭ cu totŭ preţulŭ să-lŭ sărute. Înzădarŭ s'orŭ încercatŭ ceialalţĭ să-lŭ abată. Vĕḑîndŭ pretinulŭ meŭ, că nu-ĭ încătrăŭ s'a supusŭ sorţiĭ, şi-a trasŭ nasulŭ într'o parte, tatălŭ sĕŭ pre alŭ sĕŭ întraltă parte, şi cândŭ erá să-şĭ potrivéscă gurile, scăpându-şĭ nasurile prea încordate, acele cu aşa putere saŭ lovitŭ încâtŭ amêndoĭ aŭ fostŭ aruncaţĭ înapoĭ, şi din nasulŭ bĕtrânuluĭ începŭ să curgă sânge, încâtŭ de abia i lorŭ pututŭ oprí. Pretinulŭ meŭ sta de o parte nĕcăjitŭ, şi abia atunci a începutŭ să se liniscéscă, cândŭ tatălŭ sĕŭ începŭ să rîdă cu hohotŭ. De atunci părinţiĭ şi fraţiĭ îlŭ sărută numaĭ în frunte, şi nimenulŭ nu i-a maĭ venitŭ voia să-lŭ sărute în gură.

Totŭ din pricina asta să se fi hotărîtŭ pretinulŭ nostru, ca se rĕmână neînsuratŭ. Póte să se maĭ fi schimbatŭ.

E multŭ decândŭ nu am maĭ vĕḑutŭ pre pretinulŭ meŭ, dar nasulŭ luĭ pare că şi acum îlŭ vĕḑŭ înaintea ochilorŭ. Cu tóte acestea aşĭ doríi să maĭ vĕḑŭ în persónă pre acestŭ nasŭ precum şi pre stăpânulŭ sĕŭ. La véra viitóre, de voiŭ avé modru, îlŭ voiŭ cercetá.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Béla Mayer Vicarulŭ Capitularŭ din Calocea prin unŭ circularŭ a dispusŭ, ca dela 1 Septembre 1891 tóte matriculele din Archidiecesa de Calocea să se pórte în limba magiară. Noĭ mărturisimŭ sincerŭ, că nu înţelegemŭ, cum se póte uní o atare ordinaţiune cu legea bisericéscă, carea ḑice: *sede vacante nihil innovetur*. Şi acesta este unŭ casŭ, prin care romano-catoliciĭ din patria nóstră aruncându-se în braţĕle şovinismuluĭ îşĭ perdŭ totŭ maĭ multŭ simpatiile nóstre, éră biserica catolică o despopulariséză printre nemagiarĭ.

Cestiunea strămutăriĭ scaunuluĭ primaţialŭ dela Strigonŭ la Budapesta este resolvată definitivŭ, şi încă în favorulŭ Strigonuluĭ. Ministrulŭ de culte se póte decĭ bucurá de acestŭ noŭ fiasco alŭ politiceĭ sale.

Italia.

Crispi, ca şi Tisza şi Bismarck nu se póte împăcá de locŭ cu pusĕţiunea liniştită a unuĭ omŭ privatŭ, care nu maĭ şede pre fotoliulŭ ministerialŭ. De aceea din cândŭ în cândŭ maĭ lasă prin câte unŭ jurnalŭ câte unŭ articulŭ, ca lumea să nu-lŭ uite cu totulŭ. Aşa în famosulŭ articulŭ din „Contemporary Rewiew“ se descarcă pre Francia, acusându-o, că numaĭ ea a fostŭ causa, de guvernulŭ italianŭ nu s'a pututŭ împăcá cu Sântulŭ Scaunŭ Apostolicŭ. Fŭ desminţitŭ însă şi demascatŭ de fostulŭ deputatŭ Achille Fazzari, unŭ vechiŭ garibaldianŭ, care însă face totŭ posibilulŭ, ca Italia să se împace cu Sântulŭ Scaunŭ Apostolicŭ. În o epistolă, carea Fazzari o scrise din munţiĭ Calabrieĭ uneĭ foĭ din Roma, a arĕtatŭ, că nicĭ Francia, nicĭ Leonŭ XIII nu este causa, că Italia nu a pututŭ până acum încă ajunge la pacea cea atâtŭ de dorită cu Sântulŭ Scaunŭ Apostolicŭ, ci causa a fostŭ numaĭ Crispi. Şi Fazzari conjură pre guvernulŭ italianŭ, ca să nu respingă mâna de împăcare a luĭ Leon XIII, care aşa multŭ îubesce Italia, căcĭ elŭ e securŭ, că dacă guvernulŭ italianŭ este sincerŭ, atunci cu Leon XIII uşorŭ póte ajunge la pace.

Germânia.

În 20 Augustŭ s'a espusŭ spre venerare în catedrala din Trier vesmîntulŭ celŭ necusutŭ alŭ Mântuitoruluĭ. Relicuia acésta sacră se conservéză în Trier încă depre timpurile sânteĭ Elene, mama împĕratuluĭ Constantinŭ Marele, carea fŭ născută acolo. Espunerea s'a întîmplatŭ cu mare solemnitate. Ḑecĭ de miĭ de credincioşĭ aŭ alergatŭ pre ḑiua acea la Trier atâtŭ din Germania, câtŭ şi din ţĕrile din jurŭ. Espunerea va dură maĭ multe sĕptămâni. Cea din urmă espunere a fostŭ în 1844. Vesmîntulŭ este espusŭ înaintea altaruluĭ celuĭ mare sub unŭ baldachinŭ mare de catifea roşie. Garda de onóre o ţinŭ cavalerĭ de aĭ ordeluĭ maltesŭ. Tóte trenurile sosescŭ în Trier totŭ pline cu peregrinĭ. S'aŭ încercatŭ, ce e dreptŭ, unĭĭ criticĭ germanĭ liberĭ cugetătorĭ a trage la îndoélă autenţia relicuieĭ acesteia. Eruditiĭ catolicĭ însă ĭ-aŭ probatŭ autenţia, câtŭ acum maĭ nimenĭ nu cutézá a o negá. Cu ocasiunea tuturorŭ espunerilorŭ de până acum, s'aŭ întîmplatŭ maĭ multe minunĭ şi vindecărĭ miraculóse, în faţa cărora a amuţitŭ tótă medicina modernă. Cu de-

osĕbire multe s'aŭ întîmplatŭ cu ocasiunea espuneriĭ din 1844. Şi credemŭ, că minunile şi vindecările miraculóse nu vorŭ lipsí nicĭ acum, carĭ de securŭ pre mulţĭ necredincioşĭ îĭ vorŭ aduce la credinţă, cum s'a întîmplatŭ şi la alte espuneri.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Cu feriile parlamentare a întratŭ linişce şi în politica internă. Timpulŭ acesta îlŭ folosesce guvernulŭ, spre a pregătí materialulŭ pentru sesiunea de tómnă a parlamentuluĭ. Se asigură, că la redeschiderea parlamentuluĭ vorŭ fi presentate din partea ministeriuluĭ o seriă întrégă de proiecte fórte însemnate, despre carĭ acum sĕ păstréză tăcere mare.

În provincie e maĭ viuă viéţa politică. Unĭĭ deputaţĭ daŭ samă alegătorilorŭ despre activitatea lorŭ. Ceĭ din opositia estremă umblă după voturĭ de încredere şi după manifestaţiunĭ sgomotóse de recunoscinţă pentru ţinuta observată de dînşiĭ în causa proiectuluĭ despre administraţiunea de statŭ. În multe cercurĭ s'aŭ şi începutŭ lucrările pregătitóre pentru alegerile din anulŭ viitorŭ.

În 24 a l. c. s'a serbatŭ în cele maĭ multe părţĭ ale ţĕriĭ diua onomastică a luĭ Kossuth. Cultulŭ luĭ Kossuth se pare a totŭ înaintá. Nu şcimŭ până unde vomŭ ajunge pre calea acésta, dară la tótă întêmplarea ar fi timpulŭ supremŭ, ca elementele magiare serióse, se pună o dată capetŭ acestuĭ „patriotismŭ“ nefericitŭ.

Anglia.

Escadra francesă încă nu şĭ-a terminatŭ visitele. După visita făcută la Kronstadt în Rusia, a plecatŭ la Porstmouth în Anglia. Şi aci a fostŭ primită cu multe onoruri. La dejunulŭ datŭ de regina Angliei, la care aŭ luatŭ parte admiralulŭ Gervais şi alţĭ oficerĭ din marina franceză, s'aŭ ţinutŭ toaste în onórea regineĭ Victoria şi a luĭ Carnot.

Dar în vreme ce escadra francesă e primită atâtŭ de bine de anglezĭ, în Francia se ţinŭ manifestaţiunĭ rusofile şi se critică aspru guvernulŭ republicei pentru visita ce-a făcut'o escadra francesă la Porstmouth. Căcĭ prin visita acésta — ḑicŭ Boulangistiĭ — Francia salută quadrupla alianţă şi recunósce sclăvia Alsaţieĭ.

România.

Unele ḑiare aŭ fostŭ respânditŭ faima, că guvernulŭ rusescŭ ar fi pretinsŭ dela guvernulŭ românŭ, să-ĭ plătéscă datoria de 4 milióne şi jumĕtate de ruble, ce a fostŭ contras'o principatulŭ Moldoveĭ la anulŭ 1829. Acésta şcire e neintemeiată, pentru că la ministerulŭ românŭ de esterne nu se şcie nimicŭ despre acestŭ faptŭ. Aşa ne spune „Timpul.“

Corespondinţe.

Budapesta, luna luĭ Aug. 1891.

Stimate Domnule Redactorŭ!

Feriele parlamentare s'aŭ începutŭ. Părinţiĭ patrieĭ s'aŭ împrăşciatŭ care încătrăŭ pre la vetrele lorŭ. Unĭĭ vorŭ gustá repausulŭ pre acasă, alţiĭ vorŭ porní prin cerculŭ de alegere, ca să împărtăşéscă alegĕtorilorŭ „binecuvîntările“ cele multe, ce le-a adusŭ pentru ţĕră sesiunea parlamentară trecută, ĕră fantasticiĭ din stânga estremă póte că toţĭ se vorŭ presentá înaintea alegĕtorilorŭ cu câte o corónă pre capŭ preamărindŭ victoria, ce o aŭ reportatŭ asupra luĭ Szápáry silindulŭ să-şĭ retragă de o cam dată, deşi în modŭ mascatŭ şi bine chibzuitŭ, proiectulŭ pentru administraţiunea de statŭ. Astŭfelŭ până în 3 Octobre arena parlamentară va fi gólă şi linişte va domní în ea. Cu atâtŭ maĭ mare va fi însă larma, ce o va face jurnalistica. Până în 3 Octobre va încetá lupta cu cuvîntulŭ în parlamentŭ, însă cu atâtŭ maĭ crâncenă va fi lupta cu cernéla prin foĭ. Căcĭ ceĭ maĭ mulţĭ consideră lupta pentru reforma administraţiuniĭ numaĭ de amânată şi nu de sistată. Şi totuşĭ considerată cum să cuvine lupta între independenţĭ pentru administraţiunea de comitatŭ şi între guvernamentalĭ pentru cea de statŭ, póte că în sine n'are maĭ multă valóre ca lupta bavaresilorŭ pentru berea de hemeiŭ saŭ de orzŭ. Căcĭ în urmă ce-ĭ pasă poporuluĭ, că este administraţiune de comitatŭ saŭ de statŭ, dacă numaĭ nu-lŭ costă multŭ şi este bună, promtă, dréptă şi onestă. Calităţile aceste însă numaĭ atunci le póte avé o administraţiune, când ea îşĭ este şie-şĭ scopŭ şi nu este dejosită ca să servéscă altorŭ scopurĭ utopice, cum este crearea statuluĭ unitarŭ în privinţa limbeĭ. Dacă administraţiunea se îndésă óreşĭ cumva cu puterea în scopulŭ acesta, atunci de ar fi paragrafiĭ şi dispusĕţiunile orĭ câtŭ de bune în sine, devinŭ rele, uricióse şi stricációse. Se întîmplă paragrafilorŭ aceea, ce se întîmplă auruluĭ şi argintuluĭ celuĭ maĭ frumosŭ în afară, care însă înfundatŭ în aerulŭ încărcatŭ de sulfure din spelunca dela Al-Torja din Ardealŭ, îndată se înegresce. Pentru aceea ţĕra întrégă a rĕmasŭ indiferentă faţă cu întrégă lupta „părinţilorŭ patrieĭ“ pentru reforma administraţiuniĭ. Ma nu l-a compătimitŭ nicĭ atunci, când ţineaŭ şedinţe lungĭ în mijlocŭlŭ căldurilorŭ celorŭ maĭ marĭ din caniculă. Pre aire, când suntŭ lupte aşa înfocate pentru lucrurĭ de adevĕratŭ interesŭ, ié şi poporulŭ parte prin trimiterĭ de adrese la deputaţĭ, prin petiţiunĭ şi alte lucrurĭ. „Părinţiĭ patrieĭ“ nóstre însă aŭ rĕmasŭ singurĭ în luptă, şi nicĭ unulŭ din eĭ n'a căpĕtatŭ dela alegătorĭ nicĭ barĕmŭ o batistă să-şĭ ştérgă sudorile, saŭ unŭ păharŭ de lemonadă, ca să se rĕcoréscă în căldura cea năduşitóre, în carea s'a purtatŭ lupta. De aceea nu mĕ mirŭ, că óre cine vĕḑêndŭ lupta lorŭ şi indiferentismulŭ poporuluĭ, a ḑisŭ: ómeniĭ aceştia se vede că n'aŭ nimicŭ de lucru, de-şĭ plerdŭ timpulŭ prin Pesta certându-se pentru lucrurĭ de aceste. Ĕră ce ne atinge pre noĭ, pre Românĭ, noĭ ne uĭtămŭ la întrĕga luptă, ca la o luptă de marionete şi — ridemŭ.

Cu împrăsciarea parlamentuluĭ, de o cam dată s'a compusŭ şi afacerea Uzelac—Ugron, saŭ conflictulŭ între idea duelului şi a immunităţiĭ parlamentare. Lucru curiosŭ! Conflictŭ între dóuĕ ideĭ moderne! Căcĭ duelulŭ în forma luĭ de astăḑi este câtŭ se póte maĭ modernŭ. Lumea maĭ dedemultŭ n'a avutŭ ideă de o justiţiă, în care să fie pedepsitŭ cu mórte celŭ nevinovatŭ, şi să scape celŭ vinovatŭ. A trebuitŭ să vină „cavalerismulŭ“ modernŭ, ca să binecuvinteze Europa cu o atare justiţie. Ce daună, că nu trimite Dumneḑeŭ astăḑi Europeĭ unŭ alŭ doilea Cervantes, care cavalerismulŭ acesta să-lŭ facă de rîsŭ, cum făcuse óre-când pre celŭ vechiŭ. Atunci póte că va încetá duelulŭ. Până atunci nu. Totŭ asemene de modernă este: immunitatea parlamentară, ca celŭ ce vorbesce în parlamentŭ ca „părinte alŭ patrieĭ“ să nu fie responsabilŭ nimenuĭ pentru cele ce le grăiesce. Unŭ privilegiŭ acesta fórte frumosŭ, numaĭ dacă „părinţiĭ patrieĭ“ ar' şi fi apoĭ ómenĭ, carĭ să nu abuseze de privilegiulŭ acesta în defavorulŭ nimĕnuĭ. Când însă capĕtă în mână privilegiulŭ acesta ómenĭ violenţĭ şi pururе înfierbîntaţĭ la capŭ, atunci privilegiulŭ devine uşorŭ stricăciosŭ.

După închiderea parlamentuluĭ foile jidovescĭ din Pesta macină totŭ sĕcŭ, căcĭ din coşulŭ parlamentuluĭ nu maĭ pică nicĭ unŭ grăunţŭ. Ca să nu li-se strice însă móra chiar de totŭ, maĭ stîrnescŭ ele de sine câte o crisă ministerială, pre carea apoĭ aşa o macină, de o facŭ tótă prafŭ. Aşa de presente scriŭ şi ĕră scriŭ despre nu sciŭ ce crisă ministerială. De pre partea nóstră a Românilorŭ potŭ să scrie orĭ să nu scrie, căcĭ guvernulŭ ne-a adusŭ până acolo, câtŭ bine nu maĭ aşteptămŭ dela nicĭ o schimbare ministerială, cum nu aşteptămŭ, când în Grecia cade Tricupis şi vine Delijanis, saŭ cadŭ amêndoĭ şi vine Papadopulos, saŭ cade şi acesta şi vine Calimachi, saŭ cade şi acesta şi vinŭ ĕr aceia, cum se schimbă actoriĭ în unŭ teatru. Salutare. #

Mulţămită publică.

În 9 Augustŭ st. n. a. c. Stimatulŭ dnŭ Tar Sándor, proprietarŭ din locŭ şi primarŭ comunalŭ, îndemnatŭ de simţulŭ creştinescŭ, a binevoitŭ a donă pentru decorarea bisericeĭ nóstre gr. cat. o icónă splendidă încadrată în pervasurĭ aurite, — representându restignirea Salvatoreluĭ nostru.

Pentru acésta subsemnatulŭ în numele credincioşilorŭ vine a-ĭ aduce şi pre acésta cale mulţămita datorită.

Grebenişŭ în 9 Augustŭ 1891.

I. Marculeţŭ,
preotŭ gr. cat.

Noutăţi.

Din Archidiecesă. Rmulŭ Canonicŭ *Alesandru Micu,* care pentru restaurarea sănĕtăţiĭ sale a fostŭ silitŭ a petrece maĭ multŭ timpŭ la băĭ, s'a întorsŭ restauratŭ şi a pututŭ să-şĭ ocupe ĕrăşĭ postulŭ de directorŭ la gimnasiulŭ nostru din locŭ. — În 22 Augustŭ st. n. aŭ fostŭ ordinaţĭ de diaconĭ şi în 27 de preoţĭ următoriĭ clericĭ absoluţĭ: *Ioanŭ Suciŭ,* destinatŭ de administratorŭ parochialŭ în Petridulŭ sup.; — *Iovianŭ Andreiŭ,* destinatŭ de administratorŭ parochialŭ în Ciachi-Gârbăŭ; — *Demetriu Moldovanŭ,* destinatŭ de cooperatorŭ în Chinceşiŭ, şi *Nicolaŭ Necrilescu,* destinatŭ de administratorŭ în Necrilescĭ.

Sânţia Sa S. P. Leonŭ XIII a făcutŭ regineĭ regente Cristina din Spania unŭ darŭ preţiosŭ. Acela constă dintr'unŭ album, ce s'a gătitŭ întru aducerea aminte a serbăriĭ centenaruluĭ alŭ treilea alŭ Sântuluĭ Aloisiŭ de Gonzaga. În album suntŭ tipărite cele dintâiŭ poesiĭ, ce le scrisese s. Părinte încă pre când se aflá în seminariulŭ din Perugia; apoĭ subscrierea autografă a S. Părinte şi autograme de alorŭ 40 de poeţĭ, scriitorĭ şi istoricĭ catolicĭ vestiţĭ, între carĭ Cardinaliĭ: Parocchĭ, Capecelatro, Mermillod şi Alimonda. Tóte scrierile din album se referŭ la viaţa Sântuluĭ Aloisiŭ.

Binecuvêntare. În 24 Augustŭ st. n. a fostŭ binecuvîntată de Rssmulŭ Dr. Alesandru Grama canonicŭ metrop. peatra fundamentală dela edificiulŭ ce Escelenţa Sa Diŭ Metropolitŭ Dr. Ioanŭ Vancea cu spesele sale îlŭ edifică, ca să servéscă ca internatŭ pentru studenţiĭ dela gimnasiulŭ din locŭ, fiindŭ destinatŭ vechiulŭ Convictŭ de internatŭ pentru fete. Dumneḑeŭ să ţină la mulţĭ anĭ viéţa atâtŭ de scumpă a Bunuluĭ nostru Archiereŭ, care sacrificá atâtŭ de multŭ pentru binele şi prosperarea fiilorŭ bisericeĭ şi naţiuneĭ sale!

Denumiri. Diŭ *Alesandru Anceanŭ,* vicenotarŭ la judec. cerc. din Hidalmás este numitŭ notarŭ la tribunalulŭ regescŭ din Sibiiŭ.

Alegere. Dr. *Emilŭ F. Negruţiŭ,* a fostŭ alesŭ de medicŭ opidanŭ în Huniadóra.

Avisŭ. Înscrierile la şcóla de fete a „Reuniuniĭ femeilorŭ Selagiane“ în Şimleŭ se face la subscrisulŭ începĕndŭ dela 28 Augustŭ până în 7 Septembre, când se vorŭ începe şi prelegerile. — La înscriere este a-se plătí didactru 3 fl. şi pentru bibliotecă şcolară taxă 1 fl. după fiecare elevă. — Elevele, aĭ căroru părinţĭ vorŭ dorí, pentru taxa moderată vorŭ puté primí instruire în musica instrumentală şi limba germână dela o învĕţătóre născută germână. Şimleŭ, 20 Augustŭ 1891. *A. Cosma,* secret. Reuniuniĭ femeilorŭ române Selagene şi directorulŭ şcóleĭ.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Ioanŭ Daniel (Dănuțiŭ).

(26 Augustŭ 1826—24 Septembre 1890).

(+) În 24 Septembre 1890 a trecutŭ la viéța vecînică unŭ bărbatŭ vrednicŭ, a cărui viéță pămîntéscă merită se fie cunoscută de cele mai largi cercuri românescĭ.

Acestŭ bărbatŭ este Ioanŭ Dănuțiŭ, care a trecutŭ prin lumea acésta aprópe cu totulŭ necunoscutŭ de frații sĕĭ de unŭ sânge, deși inima luĭ a palpitatŭ de învăpăiată iubire pentru eĭ, și deși dînsulŭ a urmăritŭ în viéța sa numaĭ unŭ singurŭ scopŭ, ca adeca maĭ tótă averea, ce și-o va puté aduná cu mare cruțare și neobosită activitate, se o jertféscă pre altariulŭ culturel nóstre naționale.

Precum ĭ-a fostŭ viéța de modestă și neobservată, așa ĭ-a fostŭ și mórtea, căci afară de unŭ cercŭ restrinsŭ de amicĭ și cunoscuți, — și și aceștia parte mare străinĭ, — nimenea dintre aĭ nostri nu a luatŭ nicĭ macar notiță despre stingerea uneĭ vieți așa de prețióse pentru Românĭ, ér dacă Escelența Sa Preasânțitulŭ Domnŭ Metropolitŭ Dr. Ioanŭ Vancea de Buteasa n'ar fi redicatŭ unŭ monumentŭ pre mormîntulŭ luĭ în cemeteriulŭ Sântuluĭ Andreiŭ din Poșonŭ, aceia, cărora Ioanŭ Dănuțiŭ le este și le va fi binefăcătoriŭ, nu arŭ maĭ puté aflá nicĭ macar locululŭ, unde își aștéptă dînsulŭ gloriósa înviere, și nu și-arŭ puté arĕtá recunoșcința lorŭ, depunându o cunună pre mormîntulŭ luĭ saŭ udându cu o lacrimă ferbinte floricelele, ce resarŭ din țerîna luĭ.

În dilele nóstre, cându adeseorĭ încunjurămŭ cu stima și iubirea nóstră și pre bărbațĭ de aceia, carĭ nu aŭ altŭ meritŭ, de cătŭ că sciŭ jucá cu multă isteție pre scena vieții nóstre publice rolulŭ falsŭ de marĭ naționaliștĭ, ér după culise trafică cu cele maĭ marĭ interese și nobile aspirațiunĭ ale poporuluĭ nostru în favorulŭ lorŭ propriu: inima fie cărui românŭ adevĕratŭ sîmțesce o adevĕrată desfătare și mângaiere, dacă maĭ întimpină și câte unŭ caracterŭ nobilŭ de Românŭ verde, care n'a cercatŭ să se împună opiniunel publice de binefăcătoriŭ providențialŭ alŭ némuluĭ sĕŭ, nicĭ nu a vîndutŭ sângele fraților sĕĭ pentru vre-o ambițiune deșértă, orĭ prețŭ de nimica, ci și-a împlinitŭ cu conscienționsitate detorințele cercului sĕŭ de activitate, urmărindŭ în acela-și timpŭ scopulŭ nobilŭ de a contribuí din tóte puterile sale la înaintarea culturală și prin acésta la desvoltarea politică a poporuluĭ sĕŭ, fără a așteptá nicĭ macar recunoscință și mulțămită dela aceia, cărora lĭ-a făcutŭ binele.

Unŭ astŭ-felŭ de bărbatŭ a fostŭ Ioanŭ Dănuțiŭ, și pentru acésta meritá, să-ĭ facemŭ cunoscută viéța și prin acésta să-ĭ ridicămŭ și noĭ unŭ monumentŭ modestŭ, care se servéscă generațiunilorŭ presente și viitóre de îndemnŭ spre fapte bune și folositóre némuluĭ nostru românescŭ.

Mărturisimŭ cu părere de rĕŭ, că pre lângă tótă nisuința nóstră nicĭ până astădĭ nu nĭ-amŭ pututŭ aduná tóte datele carĭ arŭ trebuí se le cunóscemŭ, pentru ca se putemŭ schițá, cum se cuvine, biografia luĭ Ioanŭ Dănuțiŭ. Astŭ-felŭ suntemŭ siliți a ne mărginí numaĭ la aceea, ce putemŭ aflá din testimoniile luĭ scolastice și din câteva epistole private adresate de dînsulŭ actualuluĭ nostru Metropolitŭ, rugându și de astă-dată pre rudeniile și cunoscuțiĭ dînsuluĭ, ca se nu-și pregete ane comunicá orĭ ce arŭ scí maĭ interesantŭ din viéța luĭ.

Ioanŭ Dănuțiŭ s'a născutŭ în 26 Augustŭ 1816 în comuna Fersigŭ (Fejérszeg) din ținutulŭ Chioaruluĭ. Tatălŭ sĕŭ Vasilica Dănuțiŭ a fostŭ cantorŭ la biserica românéscă din Fersigŭ, ér mama sa Maria Buteanŭ erá de origine din Șomcuta-mare. Numele originalŭ alŭ familieĭ sale a fostŭ Daniel, din care s'a formatŭ diminutivulŭ Dănuțiŭ, și pentru acésta a purtatŭ dînsulŭ în anii din urmă aĭ vieții sale conumele originalŭ „Daniel“ și nu Dănuțiŭ.

Dela anulŭ 1828 până la a. 1833 îlŭ aflămŭ pre Ioanŭ Dănuțiŭ în gimnasiulŭ regescŭ din Baia-mare, unde a cercetatŭ patru clase de „gramatică“, cum se numiaŭ pre atuncia clasele inferióre gimnasiale, și dóuĕ clase de „humaniora“, carĭ corespundŭ claseĭ a 5 și a 6 gimnasială după sistemulŭ nostru de învĕțămêntŭ. În tóte clasele acestea Ioanŭ Dănuțiŭ a fostŭ totŭ-deauna primulŭ eminentŭ între conșcolariĭ sĕĭ, carĭ în clasa primă de „gramatică“ aŭ fostŭ 57, ér în clasa a II de „humaniora“ 13.

Din tómna anuluĭ 1833 până în véra anuluĭ 1837 a cercetatŭ Academia regescă de sciințe din Oradea-mare, unde doĭ anĭ a ascultatŭ sciințele filosofice, și alțĭ doĭ anĭ sciințele juridice, distingându-se între conșcolariĭ sĕĭ prin mintea sa ageră, diligința sa de fierŭ, progresŭ eminentŭ și purtare morală esemplară, despre ce suntŭ o dovadă neîndoiósă testimoniile luĭ școlastice păstrate de dînsulŭ cu multă îngrigire până la mórte, și depuse de presentŭ la Escelența Sa Preasânțitulŭ nostru Mitropolitŭ, pre care l'a lăsatŭ în testamentulŭ sĕŭ de erede universalŭ, și pre care îlŭ cunoscuse deja în Oradea-mare, unde în anulŭ 1835 ĭ-a fostŭ și instructorŭ. Acestă cunoscință în timpulŭ din urmă s'a desvoltatŭ într'o amiciție intimă și căldurósă, de carea numaĭ dóuĕ inimĭ nobile suntŭ capabile. [1])

Îndată după absolvarea sciințelorŭ juridice și anume din 1 Augustŭ până în 31 Decembre 1837 a făcutŭ pracsă de advocatŭ lângă fiscalulŭ comitatuluĭ Bihoruluĭ Danilă Tóth, care într'unŭ atestatŭ de dto 3 Ianuariŭ 1838 îlŭ laudă și recomândă atâtŭ pentru agerimea mințiĭ și mulțimea cunoscințelorŭ luĭ juridice, câtŭ și pentru soliditatea caracteruluĭ și activitatea luĭ neobosită.

În anulŭ 1839 contele Franciscŭ Zichy din Poșonulŭ mare, ușeru regescŭ și pre atuncĭ totŭ-odată comite alŭ comitatuluĭ Bihoruluĭ, îlŭ denumì de secretarŭ alŭ sĕŭ și-lŭ duse cu sine la dieta țĕriĭ ținută în acelŭ anŭ. Lângă acestŭ conte a servitŭ cu credință și zelŭ neobositŭ până la 1862. În anulŭ 1840 a depusŭ censura de advocatŭ în dreptulŭ comunŭ cu succesŭ eminentŭ și totŭ cu acela-și succesŭ a depusŭ în an. 1842 și censura de advocatŭ în dreptulŭ cambialŭ. În anulŭ 1862 fŭ denumitŭ secretarŭ lânga Escelența Sa Edmund Zichy guvernatorulŭ fidei comissuluĭ familieĭ Zichy-escilorŭ din comitatulŭ Árva pre lângă unŭ salarŭ anualŭ de 1400 fl. În dilele prime din luna luĭ Augustŭ 1887 numitulŭ conte își serbă cu mare solemnitate iubileulŭ sĕŭ de 25 anĭ ca guvernatorŭ alŭ numituluĭ fideicomissŭ, făcêndŭ părtașŭ din bucuria sa și pre Ioanŭ Dănuțiŭ, care îĭ servise cu multă conscienționsitate în periodulŭ acesta de 25 anĭ. Festivitățile iubilare se ținură maĭ întâiŭ în Árva-Váralya, care este punctulŭ centralŭ alŭ dominiuluĭ familieĭ Zichy în comitatulŭ Árva. În localitatea amintită se presentară tóte auctoritățile comitatuluĭ spre a-lŭ felicitá pre contele din incidentulŭ iubileuluĭ sĕŭ. Festivitățile se continuară în 3 Augustŭ 1887 în Alsó-Kubin în sala comitatuluĭ, unde comitele supremŭ Szmrecsányi adresându-se cătră contele Edmund Zichy, surprinse pre Ioanŭ Dănuțiŭ cu următórele cuvinte: „Maiestatea Sa imperială și regéscă preagrațiosulŭ nostru Domnŭ s'a îndurată a dá Domnuluĭ Ioanŭ Danielŭ secretarŭ alŭ dominiuluĭ din Arva crucea de cavalerŭ alŭ ordinuluĭ sĕŭ Fraciscŭ Iosifŭ, dreptŭ recunoscință pentru servițiile luĭ îndelungate, credincióse și zelóse,“ și îndată puse crucea pre pieptulŭ meritatuluĭ secretarŭ, care în rĕspunsulŭ sĕŭ mulțămí emoționatŭ pentru distincțiunea primită, dicêndŭ cu modestia, care totŭ-deauna la caracterizatŭ: „Șciu bine, că acéstă preaînaltă distincțiune regéscă nu este a se atribui meritelorŭ mele, câtŭ maĭ virtosŭ șiruluĭ îndelungatŭ de anĭ de servițiu în oficiulŭ meŭ și pentru aceea în dilele, ce le voiŭ maĭ avé, mĕ voiŭ silí să mĕ facŭ pre câtŭ îmi vorŭ permite poterile, demnŭ de acéstă distincțiune preaînaltă.“

În 29 Augustŭ 1887 Ioanŭ Dănuțiŭ se presentă în Viena înaintea Măiestății Sale Regeluĭ spre a-ĭ mulțămí pentru distincțiunea primită, și fŭ tractatŭ din partea Maiestății Sale cu multă grație.

În 17 Octobre 1887 își făcŭ testamentulŭ sĕŭ, prin care partea cea maĭ mare din averea sa o lăsă spre scopurĭ culturale românescĭ, precum vomŭ vedé maĭ josŭ. În actulŭ acesta momentosŭ avură mare influință sfaturile Escelenței Sale Preasânțituluĭ nostru Metropolitŭ, pre carele Dănuțiŭ l'a consultatŭ cu tótă încrederea unuĭ fiŭ adevĕratŭ alŭ bisericeĭ nóstre române greco catolice.

În 24 Septembre 1890 repausă în Poșonŭ în alŭ 74-lea anŭ alŭ vieții sale după unŭ morbŭ scurtŭ de stomachŭ, ér în 26 ale aceleia-și luni fŭ înmormîntatŭ în cemeteriulŭ sântuluĭ Andreiŭ din Poșonŭ, deplânsŭ de nobila familiă în a cărui servițiu a statŭ preste 50 anĭ și de unŭ numĕrŭ micŭ de bărbațĭ aleși, cu carĭ legase amiciție în decursulŭ petrecereĭ sale îndelungate în acelŭ orașiŭ. Escelența Sa Preasânțitulŭ Domnŭ Metropolitŭ, fiindŭ împedecatŭ de a luá parte în persónă la înmormîntarea luĭ, se grăbí a-și manifestá dorerea pentru perderea iubituluĭ amicŭ prin o telegramă de condolință adresată conteluĭ Iosifŭ Zichy comitele supremŭ din Poșonŭ.

(Va urmá.)

[1]) V. Biografia Mitrop. I. Vancea. Blașiŭ 1890.

Aventurele ultimului Abencerrage.

Novelă de F. R. Chateaubriand.

(Continuare.)

Asupra inimeĭ ultimuluĭ Abencerrage năvălirĕ acum deodată nisce simţĕminte dureróse, şi o tristeţă pentru patria perdută amestecată cu farmeculŭ iubiriĭ îlŭ cuprinsĕ deodată. Mutŭ şi nemişcatŭ îşĭ îndreptá elŭ privirea-ĭ mirată spre locuinţa geniurilorŭ. Elŭ îşĭ închipuiá, că este în antişambra unuia dintre palatele, ale cărorŭ descriere de atâtea orĭ a cetit'o în naraţiunile arabe. Galeriĭ uşorŭ edificate, scocurĭ de marmură albă, citroni şi orangi înfloriţi, fântânĭ săritóre şi boscheturĭ singuratice se arĕtară ochiuluĭ luĭ Aben-Hamet în tóte părţile. Ér prin estinsele coridóre cu colonade elŭ observá labirinte nóuĕ, şi nóuĕ aparițiunĭ farmecătóre. Cerulŭ albastru se vedeá printre colónele înalte, pre carĭ odihneaŭ măreţele arcurĭ gotice. Zidurile împodobite cu arabescurĭ sĕmĕnaŭ cu acele tapeturĭ, pre carĭ le brodézá femeile din haremŭ în timpŭ de pausă. Întregŭ edificiulŭ farmecătorŭ representá în egală mĕsură plăcere, fricá de Dumneḑeŭ şi spiritŭ răsboĭnicŭ; erá ca şi unŭ asilŭ alŭ iubiriĭ, în care regiĭ maurĭ se dădeaŭ cu totulŭ petrecerii şi uĭtaŭ tóte nĕcasurile vieţiĭ.

După ce privirĕ amêndoĭ cu admiraţiune tóte aceste frumseţĭ, se îndreptară spre locuiŭ, unde în timpurile de demultŭ îşĭ aveaŭ locuinţă puterea şi noroculŭ. Atinşĭ plăcutŭ de mirosulŭ fiorilorŭ şi de apa recoritóre a fântânilorŭ săritóre trecură prin sala luĭ Mesucar, după aceea cercetară curtea leilorŭ. Cu fiecare paşŭ inima luĭ Aben-Hamet erá din ce în ce maĭ mişcată.

„Oh, câtŭ de multŭ ar trebuí să mĕ întristeze împrejurarea de a cunósce prin tine, o Spaniolă, monumintele vechĭ ale unuĭ timpŭ de multŭ trecutŭ, de nu cumva aĭ fi tu aceea, care umplĭ inima mea cu o plăcere atâtŭ de înaltă. Tóte aceste loçurĭ suntŭ ca şi făcute spre a servĭ de refugiŭ fericiriĭ şi păciĭ, ér eŭ. . .

Aben-Hamet a observatŭ numele Boabdil gravatŭ pre o tablă: „Oh, regele meŭ, ce s'a alesŭ din tine!? Unde te voiŭ aflá eŭ pre tine prin pustiita ta Alhambră?“ O lacrimă dedicată memorieĭ acestuĭ bărbatŭ s'a ivitŭ în ochiĭ tinĕruluĭ Maurŭ.

„Vechiĭ vostri domnitorĭ,“ ḑise Blanca, „saŭ maĭ bine regiĭ strămoşilorŭ vostri aŭ fostŭ nemulţămitorĭ.“

„Ce are a face?“ replică Abencerragele. „Eĭ aŭ fostŭ nefericiţi.“

După aceste cuvinte Blanca îlŭ conduse într'unŭ cabinetŭ, care păreá a fi sanctuarulŭ iubiriĭ. Nimicŭ nu se puteá asĕmĕná cu splendórea acestuĭ asilŭ: întregŭ plafondulŭ erá unŭ planŭ albastru împodobitŭ bogatŭ cu aurŭ şi arabescurĭ străveḑiĭ, pre carĭ eraŭ desemnate diferite florĭ. O fântână săritóre erá în mijloculŭ saleĭ, a căreĭ apă picá asemenea picurilorŭ de róuă într'o scoică de alabastru.

„Aben-Hamet,“ ḑise fiica duceluĭ de Santa-Fè, „priveşce fântâna acésta. Pre marmura eĭ se vĕḑŭ şi acum urmele de sânge a nefericiţilorŭ Abencerragĭ, pre carĭ Boabdil ĭ-a esecutatŭ numaĭ pre basa uneĭ suspiţiunĭ. Veḑĭ! aşa se purcede în ţéra vóstră cu bărbaţiĭ, carĭ seducŭ femeĭ lesne credĕtóre!“

Aben-Hamet nu maĭ ascultá acum de multŭ la cuvintele Blanceĭ, elŭ îngenunchiase şi sărutá cu pietate fiéscă petele de sânge, ce se derivaŭ dela strămoşiĭ luĭ. Dar de-odată se ridică.

„Oh Blanco!“ esclamă elŭ. „Îţĭ jurŭ pre sângele acestorŭ cavalerĭ, că te iubescŭ cu totŭ foculŭ, puterea şi credinţa unuĭ Abencerrage!“

„Aşa dar tu mĕ iubeşcĭ?“ întrebă Blanca împreunându-şĭ frumósele mâniĭ şi îndreptându-şĭ ochiĭ spre cerŭ. „Nu reflectezĭ însă la aceea, că eştĭ unŭ necredinciosŭ, unŭ Maurŭ, unŭ inimicŭ, şi că eŭ suntŭ o creştină, o Spaniolă?“

„O, sfinte Profete!“ rĕspunse Aben-Hamet, „fi martorŭ jurămintelorŭ mele. . .“

„Ce-ţĭ trece prin minte?“ îlŭ întrerupse Blanca. „Cum potŭ eŭ să credŭ jurămîntuluĭ unuĭ bărbatŭ, care persecută pre Dumneḑeulŭ meŭ? Şi apoĭ afară de asta, sciĭ dta, că eŭ te iubescŭ? Ce te îndreptăţesce a-mĭ vorbí astŭ-felŭ?“

Aben-Hamet frapatŭ îĭ rĕspunse: „E dreptŭ, eŭ suntŭ numaĭ sclavulŭ tĕŭ, tu încă nu m'aĭ alesŭ de cavalerŭ alŭ tĕŭ.“

„Maurule,“ replică Blanca, „tu nu mĕ înşelĭ; tu aĭ cetitŭ în ochiĭ meĭ, că te iubescŭ; patima mea pentru tine mĕ face să uĭtŭ tóte marginile; *fă-te creştinŭ şi atunci nimicŭ nu mĕ maĭ desparte de tine.* Totuşi însă, precum ţĭ-a datŭ fiica duceluĭ de Santa-Fè unŭ rĕspunsŭ liberŭ şi deschisŭ la propunerea ta, întocmaĭ aşa se va şci dînsa şi predomní; nicĭ odată unŭ inimicŭ alŭ creştinilorŭ nu va avé vre-unŭ dreptŭ la dînsa.“

Aben-Hamet apucă pasionatŭ mânile Blanceĭ, le aşéḑă maĭ întâiŭ pre turbanŭ, apoĭ pre inima sa.

„Allah e puternicŭ,“ strigă elŭ, „Aben-Hamet e fericitŭ. O, Mohamed, dacă acéstă creştină ar cunósce legile tale, atunci nimicŭ n'ar puté. . . .“

„Tu insultezĭ pre Dumneḑeŭ,“ ḑise Blanca. „Vinŭ să mergemŭ de aci!“ Ea se răzimă de braţulŭ Mauruluĭ şi se apropiă de fântâna săritóre a celorŭ „doispredece leĭ“, dela care şĭ-a primitŭ numele una dintre curţile din Alhambra.

„Străine,“ ḑise Spaniola, „dacă privescŭ la vesmîntulŭ, turbanulŭ şi armele tale, şi apoĭ mĕ gândescŭ la iubirea nóstră, atunci mi-se pare, că vĕḑŭ umbra Abencerrageluĭ frumosŭ, cum acela se preumblă în acestŭ locŭ părăsitŭ cu Alfeima cea necredinciósă. Eplică-mĭ inscripţia de pre marmora acesteĭ fântâne.“

Aben-Hamet cetì următórele cuvinte:

„Frumósa princesă, care mergeá în preumblare prin grădina sa, împodobită cu mărgăritare, erá aşa de frumósă. . . .“ cealaltă parte a inscripţiuniĭ erá ştérsă.

„Tu eştĭ, pentru care este scrisŭ acésta, “ḑise Aben-Hamet. „Iubită, aceste palaturĭ, în perioda lorŭ de splendóre nicĭ odată n'aŭ vĕḑutŭ ceva aşa de frumosŭ ca acum în ruina lorŭ. Ascultă sunetulŭ, ce-lŭ produce apa fântânilorŭ săritóre, priveşce aceste grădinĭ, carĭ se află în faţă cu arcadele de jumĕtate ruinate, privesce sórele, cum apune acolo preste colonade, oh, câtŭ este de plăcutŭ a rătăcí cu tine prin aceste locurĭ, întocmaĭ cum rósele înalţă o serbare de nuntă. Celŭ maĭ linŭ foşnetŭ alŭ vesmêntuluĭ tĕŭ pre acéstă marmură mĕ îmbĕtă. Tu eştĭ frumósă, ca unŭ geniŭ alŭ patrieĭ mele în mijloculŭ acestorŭ dĕrîmăturĭ. Dar póte óre sperá Aben-Hamet, ca să poşedă pentru totŭ-deauna inima ta? Ce este elŭ fără de tine? Elŭ a cutrieratŭ cu tatălŭ sĕŭ munţiĭ, cunóşce plântele pustieĭ, nicĭ una nu este însă, care ar puté vindecá rana, ce mĭ-aĭ causat'o tu. Elŭ pórtă arme, dar nu e cavalerŭ. Maĭ de multŭ ḑiceam: „Apa măriĭ, care se află printre stâncĭ în golfurĭ micĭ, este tăcută şi liniştită, pre cândŭ apa măriĭ deschise spumegă şi vuesce; Aben-Hamet, aşa va fi viéţa ta, pacînică, necunoscută şi ascunsă într'unŭ colţŭ alŭ pămêntuluĭ străinŭ, pre cândŭ curtea Sultanuluĭ va fi turburată prin revólte.“ Aşa ḑiceam eŭ, junĕ creştină, dară tu aĭ doveditŭ, că orcanulŭ póte să misce şi apa ferită între stâncĭ.“

Blanca ascultă mirată aceste cuvinte, de carĭ ea până acuma nicĭ odată n'a auḑitŭ. Modulŭ de vorbire orientalŭ i-se părea că armoniséză aşa de frumosŭ cu locuinţa feelorŭ, prin care ea treceá acuma cu îubitulŭ sĕŭ. Inima eĭ erá totŭ maĭ multŭ cuprinsă de iubire, ea îşĭ simţiá genunchiĭ slăbindŭ şi trebuiá să se razime maĭ tare de braţulŭ însoţitoruluĭ sĕŭ. Aben-Hamet suportá bucurosŭ acéstă sarcină dulce.

„O, de aşĭ fi unŭ Abencerrage renumitŭ!“ strigă elŭ.

„Atunci mĭ-aĭ plăcé maĭ puţinŭ,“ ḑise Blanca, „fiindŭ-că aşĭ fi maĭ neliniştită. Fi aceea ce eştĭ, şi trăesce numaĭ pentru mine. De multe orĭ pentru unŭ cavalerŭ renumitŭ preţuesce maĭ multŭ gloria, decâtŭ amorulŭ.“

„Din partea acésta n'aĭ să te temĭ,“ replică vioiŭ Aben-Hamet.

Şi cum m'aĭ iubí atunci, dacă aĭ fi unŭ Abencerrage?“ întrebă Blanca.

„Te-aşĭ iubí maĭ multŭ decâtŭ gloria, maĭ multŭ decâtŭ onórea!“ rĕspunse elŭ. În decursulŭ preumblăriĭ celorŭ doĭ tinerĭ, sórele apuse. Eĭ percurseră întrégă Alhambra. Câte amintirĭ nu eraŭ legate aci de Aben-Hamet! Aci înspirá Sultana aborulŭ aromatelorŭ aprinse la peciórele eĭ. Colo în odaia separată se împodobiá ea cu întregŭ ornamêntulŭ femeescŭ alŭ Orientuluĭ, şi acum Blanca, fata iubită, erá aceea, care esplicá tóte aceste detaiurĭ frumosuluĭ june, pre care îlŭ iubiá cu tótă ardórea.

Luna rĕsărì. Ea împrăştiá lumina sa preste sanctuarele părăsite şi preste suburbiile Alhambreĭ. Raḑele eĭ desemnaŭ pre verḑeţă, pre părețiĭ salelorŭ, pre arcurile coridórelorŭ încrucişate umbrele mişcătóre ale apeĭ-săritóre şi ale arboriloră clătinaţĭ uşorŭ de vêntŭ. Privighetórea îşĭ cântá pre unŭ cipresŭ melodia sa, şi echoulŭ îĭ repetá plângerea. Aben-Hamet scrise la lumina luneĭ numele Blanceĭ pre marmura saleĭ numite „a celorŭ dóuĕspredece surorĭ“, şi încă cu litere arabice pentru ca călĕtorulŭ să maĭ afle în acestŭ palatŭ alŭ secretelorŭ încă unulŭ nou.

„Maurule!“ ḑise Blanca, „noĭ jucămŭ unŭ jocŭ îngrozitorŭ. Să părăsimŭ acestŭ locŭ. Eŭ am luatŭ o hotărîre

firmă, şi tu aĭ să alegĭ. Dacă tu rĕmâĭ Musulmanŭ, atuncĭ eŭ îsŭ Iubita ta fără de ceva sperare; dacă te veĭ face creştinŭ, atuncĭ voiŭ fi consórta ta fericită."

Aben-Hamet rĕspunse: „Dacă tu rĕmâĭ creştină, eŭ suntŭ nemăngăiatulŭ tĕŭ sclavŭ; dacă te veĭ face mahomedană, eŭ voiŭ fi mândrulŭ tĕŭ consoţŭ."

Tinerii părăsiră palatulŭ.

Editorŭ şi redactorŭ rĕspundĕtorŭ:
Dr. Vasilĭŭ Hossu.

Nr. 3043—1891. (14) 3—3

Escriere de concursŭ.

I.

Până în 14 Septembre st. n. inclusive a. c. se escrie concursŭ la 9 stipendiĭ din *Fundaţiunea fericitului Dr. Simeonŭ Ramonţiai* şi anume: la 2 stipendiĭ de câte 315 fl., 4 de câte 84 fl. şi 3 de câte 63 fl. v. a.

La aceste stipendiĭ potŭ concurge:

a) numaĭ tinerĭ studenţi miserĭ, carĭ suntŭ născuţi în Transilvania şi suntŭ Românĭ de naţionalitate;

b) carĭ pre lângă purtare morală bună aŭ din studiĭ calculi de *eminenţă;*

c) dintre concurenţi vorŭ avé preferinţă, în înţelesulŭ testamentului, caeteris paribus ceĭ de origine nobilĭ şi consângenĭ piuluĭ Fundatorŭ;

d) dela concurenţi se recere, să alăture la cererile concursuale *testimoniŭ şcolasticŭ în copie autentică şi nu în originalŭ,* carte de botezŭ, testimoniŭ medicalŭ, atestatŭ de paupertate, care să fie subscrisŭ de antistia comunală politică şi de parochulŭ corncernente şi întărituŭ cu sigilulŭ parochialŭ, precum şi cu subscrierea oficiuluĭ pretorialŭ respective a magistratuluĭ concernente;

e) concurenţiĭ să numéscă *espresŭ institutului,* la care şi unde vorŭ să continue studiile academice orĭ gimnasiale pre anulŭ viitorŭ 1891/2.

Cererile concursuale, carĭ nu vorŭ fi adjustate în modulŭ indigitatŭ, orĭ până la terminulŭ prefiptŭ nu se vorŭ aşterne la Consistorulŭ subsemnatŭ, nu se vorŭ luá în consideraţiune.

Blaşiŭ, în 11 Augustŭ 1891.

II.

Pentru 1 stipendiŭ de 60 fl. din *Fundaţiunea fericitului Petru Maiorŭ* se escrie concursŭ până în 14 Septembre st. n. inclusive a. c.

Doritoriĭ de a obţiné acestŭ stipendiŭ aŭ de a-şĭ instruí cererile lorŭ concursuale conformŭ condiţiunilorŭ espuse maĭ susŭ în escrierea de concursŭ pentru stipendiile romonţiane şi a le subşterne substemnatuluĭ Consistorŭ până la terminulŭ prefiptŭ.

Blaşiŭ, în 11 Augustŭ 1891.

III.

Pentru 1 stipendiŭ de 60 fl. din *Fundaţiunea fericitului episcopŭ Ioanŭ Bobŭ* se escrie concursŭ până în 14 Septembre st. n. inclusive a. c.

Doritoriĭ de a obţiné acestŭ stipendiŭ aŭ de a-şĭ instruí cererile lorŭ concursuale conformŭ condiţiunilorŭ espuse maĭ susŭ în escrierea de concursŭ pentru stipendiile Romonţiane şi pre acele a-le aşterne subsemnatuluĭ Consistorŭ până la terminulŭ prefiptŭ.

Blaşiŭ, în 11 Augustŭ 1891.

Consistorulŭ archidiecesanŭ de A.-Iulia şi Făgăraşŭ.

Nr. 3044—1891. (15) 3—3

Escriere de concursŭ.

I.

Până în 14 Septembre st. n. inclusive a. c. se escrie concursŭ la 7 stipendiĭ din *Fundaţiunea fericitului Archiepiscopŭ şi Metropolitŭ Alesandru Şterca-Şuluţiu,* şi anume la 1 stipendiŭ de 300 fl., la 2 de câte 200 fl., 2 de câte 100 fl. şi 2 de câte 60 fl. v. a.

Doritoriĭ de a obţiné vre-unulŭ din stipendiile de maĭ susŭ, aŭ să întrunéscă următórele condiţiuni:

a) că suntŭ Românĭ gr.-cat. miserĭ, născuţi în Transilvania;

b) că pre lângă purtarea morală bună aŭ din studiĭ calculi de *eminenţă;*

c) dintre concurenţi vorŭ avé preferinţă, carĭ vorŭ puté dovedí, că suntŭ consângenĭ cu piulŭ Fundatorŭ;

d) concurenţiĭ să producă şi alăture la cererile lorŭ: *testimoniŭ şcolasticŭ în copie autentică şi nu în originalŭ,* atestatŭ de consângenitate, — dacă suntŭ consângenĭ cu Fundatorulŭ, — carte de botezŭ, testimoniŭ medicalŭ, atestatŭ de paupertate, şi să *numéscă espresŭ institutului,* la care şi unde vorŭ să continue studiile academice orĭ gimnasiale pre anulŭ 1891/2.

Cererile astŭ-felŭ adjustate să le aştérnă la subsemnatulŭ Consistoriŭ până la terminulŭ prefiptŭ.

Blaşiŭ, în 11 Augustŭ 1891.

II.

Până în 14 Septembre st. n. inclusive, a. c. se escrie concursŭ la unŭ stipendiŭ de 100 fl. din *Fundaţiunea Tordaiană.*

Doritoriĭ de a obţiné stipendiulŭ acesta vorŭ avé de a-şĭ instruí suplicele conformŭ condiţiunilorŭ indigitate în escrierea de concursŭ pentru stipendiile Şuluţane, şi a-le aşterne Consistoruluĭ subsemnatŭ până la terminulŭ prefiptŭ.

Blaşiŭ, în 11 Augustŭ 1891.

III.

Până în 14 Septembre st. n. inclusive, a. c. se escrie concursŭ pentru unŭ stipendiŭ de 60 fl. din *Fundaţiunea fericitului Canonicŭ Constantinŭ Alutanŭ.*

Doritoriĭ de a obţiné acestŭ stipendiŭ vorŭ avé de a-şĭ instruí suplicele concursuale conformŭ condiţiunilorŭ indigitate în escrierea de concursŭ pentru stipendiile Şuluţane şi a-le aşterne Consistoruluĭ subsemnatŭ până la terminulŭ prefiptŭ.

Blaşiŭ, în 11 Augustŭ 1891.

IV.

Pentru dóuĕ stipendiĭ de câte 22 fl. 50 cr. din *Fundaţiunea fericitului Canonicŭ Ioanŭ Chirilă* se escrie concursŭ până în 14 Septembre st. n. inclusive a. c.

Doritoriĭ de a obţiné vre-unulŭ din stipendiile de maĭ susŭ, vorŭ avé de a-şĭ instruí suplicele conformŭ condiţiunilorŭ indigitate în escrierea de concursŭ pentru stipendiile Şuluţane, şi a-le aşterne Consistoruluĭ subsemnatŭ până la terminulŭ prefiptŭ.

Blaşiŭ, în 11 Augustŭ 1891.

Consistorulŭ archidiecesanŭ de A.-Iulia şi Făgăraşŭ.

JOSIFU GAVORA (1) 19—30

distinsŭ cu medalia espositională cea mare pentru lucru escelentŭ şi gustŭ bunŭ la esposiţiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.

Budapesta, IV. strada Vaţului Nr. 17

Recomândŭ cu preţurĭ de cele maĭ convenabile şi în esecutare câtŭ se póte maĭ frumósă obiecte de lipsă

pentru adjustarea bisericeloru, si anume:

Felóne preoţescĭ şi **stichare** diaconescĭ **Flamure** pentru biserică şi reuniunĭ. **Flamure** pentru reuniunĭ de pompieri, de scolarĭ, reuniunĭ bisericescĭ, reuniunĭ industriale, de cântărĭ şi de pompe funebre.

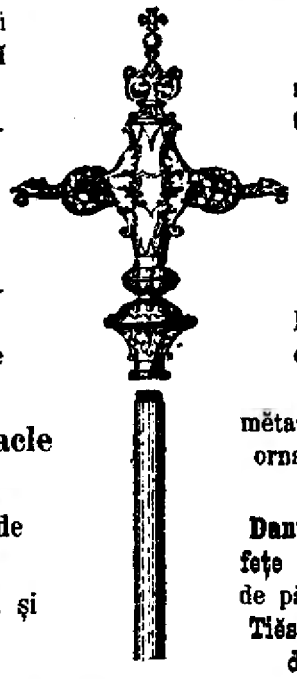

Candelabre, racle şi potire, **luminarie** de **parete** şi de **altariŭ,** şi **candele.**

Primescŭ şi efeptuiescŭ ieftinŭ repararea vestmintelorŭ besericescĭ, întrargintarea şi întraurirea de potire, racle, candele şi luminarie de altariŭ.

Mare asortimentŭ de brodărií de aurŭ, de argintŭ şi de mĕtasă, precum şi de ornaturĭ besericescĭ brodate

Dantele besericesci, fețe de altariŭ, cruciĭ de părete şi de scólă. **Tiĕsĕturĭ bisericesci, damasturĭ** etc.

Acurătatea mea o potŭ dovedi cu sute de epistole recunoscătóre.

Tarifurĭ de preţurĭ şi preliminare de spese trimitŭ la cerere francate.

Fundată în an. 1858.

FRANCISCŬ WALSER

Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale Imp. şi reg. Archiducele **Josifŭ**

proprietariulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recusite de pompieri, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomândă atenţiuneĭ preaonoraţiloru domnĭ preoţĭ

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

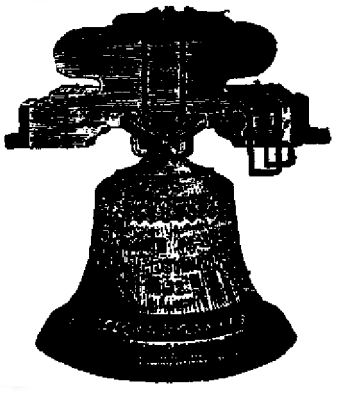

(2) 35—52

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.

Preliminare de spese şi Preţŭ-courantŭri se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Fóiă bisericéscă-politică.

Inserţiunĭ

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia sĕ se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirĭi**» în Blaşiŭ.

Anulŭ I. Blaşiŭ 5 Septembre 1891. Numerulŭ 36.

Memorandulŭ universitarilorŭ magiarĭ.

IV.

(+) Memorandulŭ magiarŭ la pag. 39 spune lumiĭ civilisate, că statulŭ magiarŭ s'a purtatŭ totŭ-deauna cu bunăvoinţă faţă cu bisericele românescĭ, carĭ aŭ fostŭ chiarŭ investite cu drepturĭ şi libertăţi speciale.

Nóuĕ ne-ar' păré fórte bine, cândŭ în acéstă cestiune amŭ puté fi de o părere cu auctoriĭ memorandului magiarŭ. Cu durere însă trebue să constatămŭ contrariulŭ maĭ cu sémă în ceea ce priveşce biserica română greco-catolică din Transilvania. Acéstă biserică necum să fi căpĕtatŭ drepturĭ şi libertăţi speciale, dar dela anulŭ 1867 în cóce nu a pututŭ obţiné nicĭ măcarŭ aceea, ce după lege şi cu dreptulŭ i-s'a cuvenitŭ. Aşa d. e. Româniĭ greco-catolicĭ neîntreruptŭ, aŭ cerutŭ să li-se dea şi lorŭ autonomia bisericéscă, de care se bucură tóte bisericele din Transilvania. Dreptulŭ de autonomie s'a pretinsŭ pre câmpulŭ libertăţiĭ în an. 1848, în sinodulŭ electoralŭ din anulŭ 1868 ţinutŭ în Blaşiŭ, şi de atuncĭ încóce cu repetite repre*sentaţiunĭ* adresate guvernuluĭ din Budapesta. Dar deşi acestŭ dreptŭ de autonomie bisericéscă ne este garantatŭ chiarŭ şi în articululŭ de lege XLIII din 1868, totuşi guvernulŭ nu a voitŭ să ne concédă a-lŭ pune şi în pracsă.

Ma ce este maĭ multŭ, guvernulŭ n'a voitŭ să împlinéscă nicĭ măcarŭ promisiunile făcute în actele solemne despre reactivarea Mitropolieĭ române greco-catolice şi înfiinţarea dieceselorŭ române de Lugoşŭ şi Gherla. Atuncĭ adecă s'a promisŭ, că din cassa statuluĭ se va edificá în Gherla biserică catedrală în onórea sântuluĭ Iosifŭ şi reşedinţă episcopéscă şi se vorŭ ridicá case pentru capitululŭ catedralŭ, ér Episcopulŭ şi capitululŭ luĭ vorŭ fi dotaţi cu bunurĭ imobile. Aceste promisiunĭ şi altele asemenea făcute şi dieceseĭ de Lugoşŭ aŭ rĕmasŭ literă mórtă saŭ maĭ bine dicêndŭ s'aŭ folositŭ din partea guvernuluĭ de nisce mijlóce neiertate pentru ajungerea unorŭ scopurĭ politice incompatibile cu firea bisericeĭ nóstre şi cu aspiraţiunile nóstre culturale.

Stă dar neclătitŭ adevĕrulŭ, că guvernulŭ constituţionalŭ dela 1867 încóce nu a făcutŭ pentru biserica nóstră nicĭ măcarŭ aceea, ce detorŭ a fostŭ să facă atâtŭ în vîrtutea legiĭ sancţionate de Maiestatea Sa, câtŭ şi în vîrtutea promisiunilorŭ date Sântuluĭ Scaunŭ Apostolicŭ cu ocasiunea reactivăriĭ Mitropolieĭ unite.

Dar să nu ne supĕrămŭ de locŭ, căcĭ memoriulŭ magiarŭ la pag. 41 ne spune, că guvernulŭ actualŭ pune în totŭ anulŭ la dispusĕţiunea bisericeĭ române greco-catolice suma considerabilă de 99,000 fl. din cassa statuluĭ.

Frumósă sumă! însă nu pentru o biserică, care numĕră preste unŭ milionŭ de suflete, şi a căreĭ credincioşi vérsă în totŭ anulŭ milióne de florenĭ în cassa statuluĭ!

Dacă statulŭ, precum dovedesce şi articululŭ de lege XXXIX din 1890, póte dá pentru teatrele magiare din Clusiŭ şi Budapesta 305,000 florenĭ la anŭ, atuncĭ suma de 99,000 fl. abiá ar fi unŭ ajutorŭ ecuitabilŭ pentru fondulŭ teatruluĭ românŭ, însă nu pentru o biserică, care are să întreţină miĭ de instituţiunĭ culturale şi să amelioreze sórtea unuĭ clerŭ preste mĕsură sĕracŭ, care chiarŭ şi din partea unorŭ *liberalĭ* necredincioşi ar meritá maĭ multă atenţiune şi bunăvoinţă, decâtŭ nisce istrionĭ din teatre.

Altcum auctoriĭ memorandului magiarŭ n'aŭ la ce se lăudá cu suma de 99,000 fl., ce se votéză în totŭ anulŭ pentru biserica română unită, căcĭ dotaţiunea acésta a fostŭ sistemisată înainte de era constituţională dela 1867 şi nu din partea guvernuluĭ magiarŭ, ci din partea guvernuluĭ de Viena. Aşadară suma acésta a trecutŭ numaĭ ca o sarcină la guvernulŭ constituţionalŭ magiarŭ de astădĭ, care póte s'ar mântuí bucurosŭ de ea, dacă s'ar maĭ puté face aşa ceva fără de perturbarea organismuluĭ bisericeĭ nóstre. Înaintea auctorilorŭ memorandului magiarŭ însă şi aceea, ce se face de silă, încă trece de vîrtute şi meritŭ!

În capitululŭ alŭ X-lea memoriulŭ magiarŭ totŭ progresulŭ, ce l'amŭ făcutŭ pre terenulŭ instrucţiuniĭ publice, îlŭ atribue numaĭ guvernuluĭ constituţionalŭ magiarŭ dela 1867 încóce, deşi tótă lumea seie şi vede, că acestŭ progresŭ

Fueilleton.

Fata Bologneĭ.

De I. P.

„Miro, unde eştĭ? — Vino şi-mĭ ajută să-mĭ cercŭ penelulŭ şi colorile. — Ce? érăşĭ staĭ ascunsă în colţulŭ acela, fără de nicĭ unŭ lucru! Maĭ bine aĭ merge, să porţĭ grige de micele tale surorĭ. — Pentru Dumnedeŭ! dar unde póte să-mĭ fie penelulŭ? Timpulŭ trece şi Signorulŭ Montenegro nu maĭ póte aştepta gătarea tablouluĭ!“

Provocata, care se ivì din colţulŭ întunecosŭ, erá o copilă de vre-o 12 anĭ. Trăsăturile chipuluĭ eĭ eraŭ neregulate. Nasulŭ lungŭ romanŭ şi grósele-ĭ sprîncene daŭ feţeĭ eĭ unŭ aspectŭ aprópe bărbătescŭ. Nuriĭ însă din prejurulŭ gureĭ eĭ atâtŭ de frumosŭ formate şi espresiunea visătóre a negrilorŭ eĭ ochĭ împrumutaŭ întregeĭ fiinţe ceva fórte atrăgătoriŭ.

Ea află ĭute cele cercate şi apoĭ urmândŭ cuvintelorŭ tătâne-sĕŭ trece în chilia vecină la soriórele sale.

Nu multŭ dela depărtarea sa tatâlŭ eĭ o rechiamă spre a-ĭ mestecá colorile şi a-ĭ da cutare şi cutare penelŭ. Grigea şi desteritatea, cu care le făcea ea tóte acestea la etatea-ĭ copilărésca, înduplecară pre pictorŭ s'o lase lângă sine.

Întrarea unuĭ bărbatŭ îmbrăcatŭ în vesminte preoţescĭ întrerupse pre pictorŭ în lucrulŭ sĕŭ.

„Câtŭ de multŭ mĕ bucurŭ, conte Malvasia,“ — salută pictorulŭ pre celŭ ce întrase, — „că potŭ să audŭ judecata vóstră asupra tabloului acestuia, maĭ înainte de ce l'aşĭ trimite proprietariului!“

Părintele se aşédă pre unŭ scaunŭ şi privesce tabloulŭ. În chilie era însă întunerecŭ. Spre a face maĭ multă lumină pictorulŭ împinge în lăturĭ dela ferestĭ grósele gardine. Dar atuncĭ părintele Malvasia observă în colţulŭ întunecosŭ, unde şeduse maĭ înainte Mira, peneluri şi schiţe împrăştiate.

Malvasia apucă o schiţă.

„Studiulŭ asupra acesteĭ Madonne minunate este alŭ Dtale, pretine Giovanni? Pre cuvîntulŭ meŭ, schiţa nu stă cu multŭ înapoia tabloului!“

Pictorulŭ privesce o clipă spre hârtie. Deodată faţa luĭ îmbracă o espresie mâniósă.

„Nu-ĭ a mea! e o mângitură de a copileĭ! Dar eŭ credŭ, Miro, că tu aĭ avé ocupăţiune multŭ maĭ folositóre, decâtŭ să mângesc ĭ hârtia şi să stricĭ colorile. Mergĭ la mamă-ta!“

„Stăĭ, Miro! — numaĭ unŭ momentŭ!“ — dise contele Malvasia oprindu-o. — „Spunemĭ dreptŭ drăguţă, chiar tu în adevĕrŭ aĭ făcutŭ şi coloratŭ desemnulŭ acesta?“

„Da, Monsignore!“

„Măestre Giovanni,“ dice Părintele Malvasia către artistŭ, „pentru ce nu daĭ Dta copileĭ instrucţiune din pictură? — Căcĭ aşa-ĭ, figlia mia, tu aĭ dorĭ să ajungĭ o artistă mare?“

Mira nu rĕspunse; dar ochiĭ eĭ luciaŭ de bucurie şi buzele eĭ se mişcaŭ convulsivŭ.

„O femee nu póte să se facă nicĭ cândŭ o artistă mare,“ rĕspunse Giovanni Sondi.

„Pentru Dumnedeŭ, cum poţĭ vorbí aşa?“ dise preotulŭ. „Dór aĭ uĭtatŭ pre Lavinia Fontana, Antonia Pinelli, Madame de Rossi?“

„Aceste nu potŭ fi esemple pentru fica mea. Şi apoĭ de altcum, ea nicĭ nu vré să se facă artistă.“

Mira păşĭ însă tremurândŭ spre tatâlŭ sĕŭ, şi punêndu-şĭ mânile pre braţulŭ luĭ dise:

„Dar totuşĭ tată, dragă! Aşĭ fi atâtŭ de fericită! Învéţă-mĕ, oh învéţă-mĕ, să desemnezŭ ca tine!“

Cuvintele aceste mişcară pre artistŭ, şi din momentulŭ acesta ea nu trebuia să se

are de a se mulțămí numaĭ jertfelorŭ, ce le-a adusŭ și le aduce poporulŭ nostru pentru înființarea școlelorŭ românescĭ; ceea ce de multe orĭ se face de fricĭ, ca nu cumva guvernulŭ să înființeze școle comunale saŭ de statŭ cu limba de propunere magiară în tôte comunele acelea, în carĭ credincioșiĭ nostri nu și-ar înființá școle confesionale cu limba de propunere română.

E dreptŭ, că în bugetulŭ anuluĭ 1891 figuréză și suma de 112,000 fl., despre care face amintire memorandulŭ magiarŭ la pag. 46, însă acéstă sumă nu este destinată esclusivŭ pentru ajutarea școlelorŭ confesionale, cum credŭ auctoriĭ memoranduluĭ magiarŭ, ci și pentru subvenționarea școlelorŭ *comitatense* și *comunale*, de-órece articululŭ de lege XXXIX din 1890 dice din cuvîntŭ în cuvîntŭ, că suma aceea se votéză pentru *ajutorarea școlelorŭ medie confesionale, comitatense și comunale* (felekezeti, törvényhatósági, valamint községi középiskolák segélyezésére). Pre câtŭ scimŭ noĭ însă, nu esistă nicĭ o școlă medie comitatensă saŭ comunală cu caracterŭ românescŭ, ér dintre școlele nóstre medie confesionale cu caracterŭ românescŭ nicĭ una n'are fericirea de a căpetá măcar unŭ singurŭ crucerŭ din suma aceea de 112,000 fl., care se împarte póte numaĭ la școlele cu caracterŭ magiarŭ.

Unŭ neadevĕrŭ încornuratŭ susține memorandulŭ magiarŭ și la pagina 44, unde afirmă, că în sensulŭ planuluĭ de învĕțămîntŭ emanatŭ dela Ministerulŭ de culte și instrucțiunea publică în 29 Iuniŭ 1879 sub Nr. 17,284, în școlele elementare nemagiare s'ar propune limba magiară numaĭ în 2—4 óre pre sĕptĕmână.

Noĭ amŭ esaminatŭ acestŭ planŭ și amŭ vĕdutŭ, că în *unŭ singurŭ despărțĕmîntŭ* din școla poporală elementară limba magiară se propune, ce e dreptŭ, numaĭ 2—4 óre pre sĕptĕmână. Dar școla poporală elementară nu are numaĭ unŭ despărțĕmîntŭ, ci șese despărțĕminte, carĭ tóte aŭ câte 2—4 óre pre sĕptĕmână pentru limba magiară, așa încâtŭ acéstă limbă se propune în școla elementară cu unŭ singurŭ docente în 9 óre, ér în școla elementară cu doĭ învĕțătorĭ în 15 óre pre sĕptĕmână, și fiindŭ-că în sensulŭ planuluĭ de învĕțămîntŭ prescrisŭ de Ministrulŭ, pre lângă cele 9 respective 15 óre, carĭ suntŭ obligate *esclusivŭ* pentru limba magiară, acéstă limbă trebue să se propună *și în legătură cu limba maternă*, și anume în școla elementară cu unŭ singurŭ învĕțătorŭ în 8 óre, ér în cea cu doĭ învĕțătorĭ în 13 óre pre sĕptĕmână: orĭ cine póte pricepe, că limba magiară se propune în școla elementară cu unŭ singurŭ învĕțătorŭ cu totulŭ în 17 óre, éră în cea cu doĭ învĕțătorĭ în 28 óre pre sĕptĕmână. De aceea nu este mirare, că Românii se temŭ de magiarisare maĭ vîrtosŭ acum, cândŭ și în asile trebue să se învețe ungurésce.

Se dice la pag. 45 din memorandulŭ magiarŭ, că limba magiară nicĭ într'o școlă confesională română nu este introdusă și ca limbă de propunere. Acéstă aserțiune stă în contradicere cu articululŭ de lege XXX din 1883, în sensulŭ căruia în tóte școlele medie nemagiare limba magiară și istoria literaturei magiare trebue să se propună în clasa a 7-a și a 8-a numaĭ în limba magiară. Prin urmare limba magiară totușĭ figuréză, celŭ puținŭ în parte, ca limbă de propunere și în școlele confesionale nemagiare, ér în gimnasiulŭ românŭ gr.-catolicŭ din Beiușŭ a fostŭ întrodusă ca limbă de propunere și pentru alte obiecte, afară de limba și literatura magiară, și acésta s'a întîmplatŭ în contra legilorŭ, dreptățiĭ și ecuităților, și nicĭ de cum în sensulŭ literelorŭ fundaționale, cum susținŭ înaintea lumiĭ civilisate auctoriĭ memoranduluĭ magiarŭ. Cetitoriĭ „Unirii" sciŭ fórte bine din cele ce s'aŭ publicatŭ în numeriĭ 7, 8, 9, 10 și 22, că întroducerea limbeĭ magiare ca limbă de propunere în acestŭ gimnasiŭ *întemeiatŭ pentru cultura poporuluĭ românŭ* vatĕmă greŭ nu numaĭ caracterulŭ românescŭ alŭ bisericeĭ nóstre, nu numaĭ legile esistente, nu numaĭ hotărîrile preaînalte ale actualuluĭ Domnitorŭ, ci și literele fundaționale ale episcopuluĭ Samuilŭ Vulcanŭ.

Bunăvoința arĕtată de guvernulŭ țĕreĭ față cu celelalte gimnasiĭ românescĭ, cu care se laudă memorandulŭ magiarŭ la pag. 44, este cu multŭ maĭ bine cunoscută cetitorilorŭ nostri, de câtŭ să maĭ fie lipsă a vorbí despre ea.

Spațulŭ fóeĭ nóstre nu ne permite a reduce la valórea lorŭ și alte aserțiunĭ neadevĕrate ale memoranduluĭ magiarŭ. Observămŭ însă dreptŭ încheiare, că acelŭ faptŭ alŭ universitarilorŭ magiarĭ vorbesce la sfârșitŭ de o *ură órbă*, ce ar esistá de presente între națiunea română și cea magiară. Pre câtŭ cunóscemŭ însă și noĭ simțĕmintele Românilorŭ, putemŭ să dicemŭ fără nicĭ o reservă, că națiunea română nu uresce nicĭ o altă naționalitate din patrie și cu atâtŭ maĭ puținŭ pre cea magiară, cu care este avisată a trăí în bună-înțelegere și iubire frățéscă, și credemŭ că orĭ ce omŭ cu minte sănĕtósă trebue să admită, că dacă națiunea română își pretinde drepturile sale în acéstă patrie comună, nu dă nicĭ celŭ maĭ micŭ sĕmnŭ de ură față cu națiunea magiară, ci numaĭ dovedesce, că este conscià de drepturile sale, carĭ trebue nesmintitŭ să i-se dea.

Budgetulŭ armateĭ. — Optŭ-sprĕdece milióne de florenĭ face suma, cu care ar trebuí înmulțitŭ în fiecare anŭ budgetulŭ armateĭ comune, pentru ca monarchia nóstră în privința puterii sale de răsboiŭ să nu rĕmână înderĕptulŭ Rusieĭ, Germanieĭ și Franciеĭ. Așa ne spune o broșură apărută de curêndŭ

---

ascundă în unghiulŭ întunecosŭ spre a face încercările sale, pregătirea și studiile și-le făcea acum publice. E dreptŭ, că dela tatălŭ sĕŭ primiá puține inviațiunĭ, puțină instrucțiune, căcĭ se părea óre cum, ca și cândŭ bĕtrânulŭ artistŭ ar fi supĕratŭ, că fica sa a ajunsŭ acolo, aprópe numaĭ jucându-se, unde elŭ nu s'a pututŭ avêntá, fără numaĭ prin muncă obositóre de multĭ anĭ.

Trecuseră multĭ anĭ la mijlocŭ, și afară de tatălŭ sĕŭ și de părintele Malvasia nu scia nimenĭ nimicŭ despre talentulŭ ascunsŭ alŭ Mireĭ.

Cândŭ ea ajunse etatea de 16 anĭ, tatălŭ eĭ se bolnăvì. Membrele luĭ eraŭ paralisate, câtŭ nu maĭ putea manuá penelulŭ. Tóte încercările Mireĭ de a dá brațelorŭ slăbite o putere și viĕță nóuă, rĕmasĕră zădarnice.

„În zădarŭ!... în zădarŭ suntŭ tóte!..." a esclamatŭ într'o dì maestrulŭ Giovanni, scăpându penelulŭ dintre degete. „Eŭ n'am să maĭ zugrăvescŭ nicĭ odată!" — Și câte-va lacrimĭ ferbințĭ curseră pre fața luĭ.

„Nu maĭ e nicĭ o sperare, copila mea," dise elŭ către Mira, care cercá să-lŭ mângăie. „Durerile mele-sŭ nevindecabile. Cu pictura ... am gătat'o!... Sântă Fecióră!" se rugá elŭ plinŭ de durere, „cine va mai câștigá pânea de lipsă sêrmanilorŭ meĭ copiĭ?"....

Obrajiĭ copileĭ se înroșirà, ochiĭ eĭ schinteiaŭ, cuvintele se îndesaŭ să ese pre buzele eĭ, dar ea tăcea, cugetându-se la durerea, ce cuvintele sale vorŭ produce asupra nefericitului artistŭ.

„Tată!" începŭ ea fără îndrăsnélă „tŭ m'aĭ învĕțatŭ patru anĭ în arta ta, și eu sperŭ, . . . nu! credŭ, că am învĕțatŭ destulŭ, ca să câștigŭ ceva cu picturele mele. Dă-mi, te rogŭ, voe, să probezŭ odată.

Artistulŭ clătină din capŭ.

„Cum? la etatea ta de șesespredece anĭ? E imposibilŭ! Însu-mĭ cândŭ am pututŭ produce ceva demnŭ de însĕmnatŭ, eram de 20 de anĭ. Dar n'am vĕdutŭ de multŭ picturĭ de ale tale, adu-mĭ vre-o câte-va!"

Veselă se grăbì Mira a satisface dorinței luĭ, și îĭ presintă o Madonnă terminată. Ce credețĭ, maĭ putea óre măestrulŭ Giovanni să fie jalusŭ? Nu! cu unŭ astŭ-felŭ de geniŭ, — îșĭ dicea elŭ — nicĭ cândŭ nu va puté rivalisá.

Elŭ apucă transportatŭ capulŭ copileĭ sale și-ĭ sărută fruntea, rugându pre Madonna, a căreĭ trăsăturĭ nobile aŭ fostŭ atâtŭ de minunatŭ depinse de fica sa, să-ĭ ajute copileĭ sale și s'o primêscă sub protecțiunea sa.

Mira Sondi erá dejá artistă în pictură.

La etatea de 19 anĭ pânzele eĭ deșteptaŭ valurĭ de admirare în pepturile privitorilorŭ. Sumele de banĭ, ce le primia în schimbulŭ tablourilorŭ sale, îĭ umpleaŭ sufletulŭ de bucurie și-ĭ asiguraŭ venitorulŭ.

La vederea atâtorŭ banĭ surorile eĭ rideaŭ și se veseliaŭ; pretina și însoțitórea eĭ, Ginevra Cartofoli, o îndemnă, să-și procure lucrurile cele maĭ frumóse; Mira însă nu o ascultá, ea merse și depuse în mânile bolnavuluĭ sĕŭ tată primele fructe ale talentuluĭ și sîrguinței sale.

„Écă tată!" dise ea roșindŭ, „écă, câtŭ amŭ câștigatŭ noĭ cu tablourile nóstre!"

„*Noĭ?* de ce *noĭ*, Miro? Numaĭ *tu* singură, baniĭ ĭsŭ numaĭ aĭ tĕĭ."

„Nu, iubitulŭ meŭ tată! Nu potŭ să dicŭ numaĭ *eŭ*, căcĭ dóră n'am să-ți mulțamescŭ numaĭ ție ceea ce sciu și-am învĕțatŭ? ... Eu ĭsŭ numaĭ mâna, cu care lucri tu, până cândŭ însu-ți veĭ puté să manuezĭ penelulŭ."

La audulŭ acestorŭ cuvinte dóuĕ lacrimĭ se furișară din ochiĭ bolnavuluĭ, și elŭ se supuse în tăcere generosităților desinteresate a ficeĭ sale. . . .

Mira erá fórte sirguinciósă. Din zorĭ de dì până târdiŭ nóptea nu-și părăsia penelulŭ și colorile. Și ca și prin unŭ farmecŭ eșiaŭ la ivélă din penelulŭ eĭ cele maĭ frumóse tablourĭ.

Publiculŭ începea a se interesá totŭ maĭ multŭ de ea. Artiștiĭ precepătorĭ de lucru și mecenațiĭ artelorŭ o cercetaŭ în atelierulŭ eĭ; biserică și altare se împodobiaŭ cu creațiunile ingeniuluĭ eĭ, din depărtărĭ și din apropiere nu se audiaŭ decâtŭ glorificărĭ de ale talentuluĭ eĭ; — și cu tóte acestea ea rĕmase și pre maĭ departe aceea, carea a fostŭ maĭ înainte: o fétă simplă și modestă. Ea, și de aci înainte îngrigea de bolnavulŭ sĕŭ tată, ajutá mameĭ sale, învĕța pre surorile sale și cu natura sa plăcută și vială înveselia tótă casa.

(Va urmá.)

în Viena, care e intitulată „Situaţiunea europénă actuală şi budgetulŭ de răsboiŭ alŭ Austro-Ungarieĭ“. Cunoscinţa detaiată a armateĭ nóstre, a lipselorŭ şi a scăderilorŭ eĭ arată, că broşura din cestiune e scrisă cu scirea şi învoirea cercurilorŭ celorŭ maĭ înalte militare, chiarŭ cu scirea ministeruluĭ nostru comunŭ de răsboiŭ. Nu e deci neîndreptăţită presupunerea, că în sesiunea de tómnă a delegaţiunilorŭ ne vomŭ trezí din partea ministruluĭ de răsboiŭ cu o pretensiune de vre-o 16—18 milióne pentru echiparea şi desvoltarea armateĭ nóstre.

Broşura amintită desvóltă pre largŭ în partea primă situaţiunea politică a Europeĭ, arată starea armatelorŭ din celealalte state marĭ, şi pre urmă ajunge la conclusiunea, că şi monarchia nóstră, dacă voesce să maĭ figureze ca unŭ factorŭ hotărîtorŭ între statele Europeĭ, trebue să ţină pasŭ cu celealalte state marĭ. În partea a dóua a broşureĭ se arată scăderile armateĭ nóstre şi se indică îmbunătăţirile, ce ar' fi de făcutŭ.

Nu e scopulŭ nostru, să ne ocupămŭ cu partea a dóua a broşureĭ, înţelegemŭ cu partea strategică. Credemŭ bucurosŭ, că armata nóstră va fi avêndŭ scăderĭ, şi suntemŭ convinşĭ, că acele trebue delăturate, şi o chiarŭ dorimŭ.

Pre noĭ ne îngrijesce numaĭ partea finanţiară, ne îngrijesce însuşĭ faptulŭ, că în „secululuĭ luminilorŭ“, cum le place liberalilorŭ a numí acestŭ nefericitŭ vécŭ, trebue să se jertféscă sume imense pentru o instituţiune, care răpesce averea şi puterile naţiunilorŭ, sub cuvîntŭ de a-le asigurá de aĭ pre mâne pacea, care în butulŭ tuturorŭ jertfelorŭ vedemŭ că e totŭ maĭ ameninţată şi maĭ nesigură. Pentru acéstă binefacere dubiă şi nesigură trebue să sufere tóte instituţiunile, interesele cele maĭ vitale trebue să cedeze, éră pre umeriĭ poporuluĭ se încarcă greutăţĭ, carĭ îlŭ ameninţă cu ruină totală.

Nu ne îndoimŭ noĭ pre niciunŭ momîntŭ, că popórĕle monarchieĭ nóstre, şi între aceste în loculuĭ primŭ poporulŭ românŭ, precum şi în trecutŭ în timpurĭ de grele încercărĭ, astŭ-felŭ şi de astă-dată vorŭ jertfí tóte pentru siguranţa şi mărirea statuluĭ nostru. Ceea ce ne îngrijesce, este, óre până unde va puté ajunge spiritulŭ acesta de jertfă alŭ popórĕlorŭ monarchieĭ? Fi-vorŭ óre popórĕle monarchieĭ nóstre în poziţie de a dá şi maĭ multă decâtŭ daŭ acum pentru binele publicŭ? Şi maĭ pre susŭ de tóte, óre cuminte lucru este, ca ocârmuitoriĭ treburilorŭ publice să arunce greutăţĭ preste greutăţĭ pre umeriĭ bietuluĭ poporŭ contribuentŭ?

Bine scimŭ noĭ, că în acéstă afacere unŭ singurŭ bărbatŭ de statŭ puţinŭ póte să facă, şi asemenea bine scimŭ, că cestiunea desarmăriĭ generale de o cam dată rămâne o dorinţă pia a unorŭ ómenĭ cu durere pentru binele publicŭ. Totuşĭ ca uniĭ, carĭ cunóscemŭ maĭ deaprópe lipsele poporuluĭ nostru, suntemŭ detorĭ a face atenţĭ pre politicianiĭ nostri, că sĕrăcia cresce în mĕsură înspăimântătóre, şi că a impune poporuluĭ sarcinĭ nóuĕ este unŭ lucru fórte periculosŭ. De altă parte vedemŭ cu toţiĭ, că tóte jertfele aduse pentru armată aŭ rĕmasŭ până aicĭ fără efectŭ, de-órece lipsele în locŭ de a scădé, crescŭ pre anŭ ce merge. Unde se va ajunge pre calea acésta? De-o parte puterea poporuluĭ de a contribuí e sfârşită, de altă parte lipsele în locŭ de a scădé, crescŭ. Urmările funeste ale militarismuluĭ niciŭ cândŭ nu aŭ fostŭ atâtŭ de simţite ca acum chiarŭ. Nu ar fi óre bine şi salutarŭ, ca cestiunea desarmăriĭ din domeniulŭ discusiunilorŭ academice să trécă în sfera desbaterilorŭ serióse a diplomaţieĭ? Nu e óre o ruşine, ca în secululuĭ nostru puterile nóstre cele maĭ nobile să fie prăpădite pentru a ne ţiné întrarmaţĭ până în dinţĭ, ca să apĕrămŭ aceea, cu ce ceĭ maĭ mulţĭ niciŭ nu suntŭ îndestuliţĭ?

Repeţimŭ ceea ce amŭ ţisŭ: Popórĕle monarchieĭ nóstre vorŭ aduce şi jertfa cea nóuă poftită dela dînsele, numaĭ ca să se scie asigurată posiţiunea statuluĭ. Detorinţa bărbaţilorŭ nostri de statŭ însă este, să cerce câtŭ maĭ îngrabă o vindecare a rĕuluĭ celuĭ mare, care este pacea armată. Şi până cândŭ s'ar puté ajunge la acelŭ resultatŭ preadoritŭ, suntŭ detorĭ guvernanţiĭ nostri a se îngrijí, ca celŭ puţinŭ popórĕle monarchieĭ să pótă aduce cu însufleţire şi bucurie jertfele, ce se poftescŭ dela dînsele; ceea ce numaĭ aşa se va puté, dacă tuturorŭ li-se va mĕsurá cu aceea-şĭ mĕsură, dacă tóte vorŭ fi îndestulite şi mulţămite. Acéstă tractare o aştéptă popórĕle monarchieĭ cu dreptŭ cuvîntŭ, ma o pretindŭ chiarŭ, şi trebue să o pretindă maĭ vîrtosŭ acum, cândŭ jertfe nóuĕ li-se cerŭ.

Revistă bisericéscă.

Roma.

Sânţia Sa Papa Leonŭ XIII pre lângă tóte căldurile cele marĭ, ce domnescŭ vara în Roma, totuşĭ e deplinŭ sănĕtosŭ. Cu tóte aceste fóea guvernamentală italiană „Opinione“ a aflatŭ cu cale a sulevá cestiunea alegeriĭ celeĭ maĭ de aprópe a Papeĭ. Se teme guvernulŭ italianŭ, că cu ocasiunea uneĭ nóuĕ alegerĭ nu va puté să apere libertatea Colegiuluĭ Cardinaliloriĭ în contra unorŭ tumulte, ce se potŭ nasce în Roma. Într'unŭ asemenea casŭ Cardinaliĭ ar' fi siliţĭ a alege pre Papa afară de Roma. Aşa ceva însă ar încurcá multŭ pusĕţiunea guvernuluĭ italianŭ. E dreptŭ, că la alegerea din 1878 nu s'a născutŭ niciŭ unŭ tumultŭ. Atuncĭ poporaţiunea Romeĭ nu erá aşa mestecată cu atâtea elemente anarchice şi subversive ca astădĭ, pre carĭ pre tóte le-a colonisatŭ în Roma guvernulŭ greculuĭ Crispi, ca să paraliseze poporaţiunea catolică. Atuncĭ nu erá statua ateistuluĭ Giordano Bruno în faţa Vaticanuluĭ ca astădĭ. Dacă dară elementele, carĭ aŭ ridicatŭ luĭ Giordano Bruno statuă în Roma, vorŭ face ceva tumulte cu ocasiunea alegeriĭ Papeĭ şi prin aceea încurcăturĭ guvernuluĭ italianŭ, atuncĭ guvernulŭ italianŭ n'are ce-şĭ imputá decâtŭ şie-şĭ, care a cochetatŭ aşa multŭ cu radicaliĭ ateiştĭ.

Constantinopolŭ.

Patriarchulŭ icumenicŭ Dionysios a repausatŭ în 24 Augustŭ. Repausatulŭ patriarchŭ a fostŭ unŭ favoritŭ alŭ Sublimeĭ Porţĭ, dară simpatiile Grecilorŭ şi a Ruşilorŭ nu şi-le-a pututŭ câştigá niciodată. Acum preocupaţiunea principală a guvernuluĭ, a Rusieĭ şi a Grecieĭ o formézĕ alegerea viitoruluĭ patriarchŭ. Intrigele deja se ţesŭ cu multă artă şi isteţime. Între candidaţĭ maĭ multe chanţe parŭ a avé archiepiscopulŭ din Heraclea Germanos si fostulŭ patriarchŭ Ioachimŭ III. Cestŭ din urmă e spriginitŭ de cătră guvernulŭ rusescŭ; celŭ dintâiŭ nu e omŭ plăcutŭ la guvernulŭ turcescŭ, dară e susţinutŭ de bancheriĭ grecĭ. — Va să ţică, „misiunea apostolică“ o primesce patriarchulŭ „icumenicŭ“ saŭ dela „guvernulŭ turcescŭ“, saŭ dela celŭ „rusescŭ“ saŭ dela celŭ „grecescŭ“. Cestiunea e, care din cele treĭ guverne a primitŭ acea misiune dela Domnulŭ Christosŭ, pentru ca să o pótă dá? Rĕspundă „ortodoxiĭ“.

Galiţia.

Mitropolitulŭ Rutenilorŭ uniţĭ din Galiţia, Monseniorele Silvestru Sembratowicz a publicatŭ o pastorală, prin care convócă sinodulŭ provincialŭ alŭ bisericeĭ unite din Galiţia pre ţilele dela 24 Septembre până la 13 Octobre a. c. În şedinţele sinoduluĭ se vorŭ pertractá numaĭ cause rituale. Sântulŭ Scaunŭ va fi representatŭ la şedinţele sinoduluĭ prin Monseniorele Augustinŭ Ciasca, prefectulŭ archivuluĭ Vaticanŭ. — De multŭ aŭ doritŭ Ruteniĭ uniţĭ din Galiţia să pótă ţiné unŭ sinodŭ provincialŭ, după cum amŭ fostŭ fericiţĭ noĭ a puté celebrá deja dóuĕ, dară până acum nu aŭ pututŭ. Nu e îndoiosŭ, că lucrările sinoduluĭ vorŭ fi fórte binefăcătóre pentru desvoltarea bisericeĭ unite din Galiţia.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Esecutarea legiĭ referitóre la repausulŭ de Dumineca îĭ supĕră multŭ pre „patrioţiĭ“ jidovĭ, şi de aceea în 26 Augustŭ s'aŭ şi întrunită în Budapesta 300 de delegaţĭ jidovĭ din întrégă ţéra, ca să delibereze, ce ar fi de făcutŭ. Aŭ decisŭ, să róge pre ministrulŭ Baross, ca pre eĭ să-ĭ scutéscă dela observarea repausuluĭ de Dumineca, de-órece eĭ nu lucră Sâmbăta.

Nu scimŭ, ce va rĕspunde ministrulŭ la deputaţiunea Jidovilorŭ. Observămŭ numaĭ şi întrebămŭ, ce ar fi, dacă Româniĭ ar' *demonstrá* în contra uneĭ *legĭ sancţionate?* Cum de se permite aşa ceva Jidanilorŭ? Până aci amŭ ajunsŭ în Ungaria.

După părerea nóstră însă celŭ maĭ nimeritŭ rĕspunsŭ la Jidanĭ ar fi, să le ţică ministrulŭ: Legea vĕ opresce dela lucru numaĭ Dumineca; Sâmbăta puteţĭ lucrá câtŭ vĕ place. Éră dacă voiţĭ să odihniţĭ şi Sâmbăta, tréba vóstră! Altcum ce maĭ poţĭ sci. Încă ne vomŭ trezí noĭ, că va trebuí să lucrămŭ Dumineca, şi să odihnimŭ Sâmbăta.

Pregătirile pentru primirea Maiestăţiĭ Sale curgŭ în tóte părţile. În *Bistriţa* Maiestatea Sa va fi salutatŭ şi din partea Cleruluĭ nostru condusŭ de Escelenţa Sa Preasânţitulŭ nostru Mitropolitŭ. La *Timişóra* deputăţiunea Cleruluĭ nostru o va conduce Ilustritatea Sa Dr. Victorŭ Mihályi.

O nóuă afacere militară.

Foile şoviniste cércă necontenitŭ după cause de plângerĭ în contra armateĭ comune. Acum ér aŭ materie de scrisŭ. La manevrele, ce s'aŭ ţinutŭ aprópe de

Samobor în Croaţia corpulŭ ofiţirescŭ dela regimentulŭ 79, care pórtă numele banuluĭ Jellasich, a făcutŭ o escursiune la mormîntulŭ titularuluĭ sĕŭ, situatŭ în Novidvori, a depusŭ o cunună pre mormîntŭ, ĕră colonelulŭ Ivanossich a rostitŭ o vorbire, în care a preamăritŭ fidelitatea luĭ Jellasich către Împĕratulŭ şi către Tronŭ. Étă crima, pentru care e alarmată acum întrégă opiniunea publică! Şi ce e în totŭ lucrulŭ? Ofiţeriĭ aŭ împlinitŭ unŭ actŭ de pietate către acela, a căruĭ nume îlŭ pórtă regimentulŭ după voinţa supremuluĭ Beliduce. Colonelulŭ a lăudatŭ fidelitatea dovedită de Jellasich către Domnitorŭ? Ce ar fi trebuitŭ să laude unŭ soldatŭ într'unŭ soldatŭ? Se vede că şoviniştiĭ ar' fi aşteptatŭ, ca colonelulŭ Ivanossich să huléscă memoria banuluĭ Jellasich, fiindŭ-că acela nu a datŭ mână de ajutorŭ luĭ Kossuth, ca să pótă detroná pre Împĕratulŭ, căruia Jellasich ĭ-a fostŭ juratŭ fidelitate!

Danemarca.

Familia imperială ruséscă a sositŭ ca şi în alţiĭ aniĭ la o petrecere de câteva sĕptămâni în capitala Danemarceĭ. În anulŭ acesta foile europene şi chiar şi cercurile politice atribue o importanţă deosebită acesteĭ visite. Se dice adecă, cumcă Ţarulŭ a aderatŭ la pretinia franceză numaĭ la insistenţele Ţarineĭ, şi că numaĭ Curtea daneză a dusŭ alianţa rusofranceză până la acelŭ gradŭ, până unde a ajunsŭ. Foile credŭ deci, că în timpulŭ, câtŭ va petrece Ţarulŭ la curtea daneză, va succede a ratifica alianţa dintre Francia şi Rusia.

Câtŭ este adevĕratŭ din combinaţiunile aceste, va arĕta viitorulŭ.

Republica Chili.

În republica Chili din America sudică a eruptŭ în Ianuariŭ a. c. unŭ crâncenŭ războiŭ civilŭ. De cause ale războiuluĭ se aduce conflictulŭ escatŭ între preşedintele republiceĭ şi între congresŭ saŭ corpurile legiuitóre. Voindŭ congresulŭ să refórme legea electorală şi să restringă puterea autocratică a preşedinteluĭ, acesta l'a disolvatŭ şi a începutŭ să domnéscă ca dictatorŭ şi să persecute pre congresiştiĭ. Revoluţia aŭ proclamat'o în 1 Ian. ostaşiĭ dela flota de războiŭ, în jurulŭ cărora aŭ alergatŭ ceĭ nemulţămiţi cu procedura preşedinteluĭ. Crescêndŭ totŭ maĭ tare numĕrulŭ celorŭ din opositie, preşedintele a trimisŭ în contra lorŭ putere armată. Lupta dintre partida preşedinteluĭ şi a opositieĭ decurge din Ian. cu norocŭ schimbăciosŭ; la începutŭ raportá partida preşedinteluĭ repetite învingeriĭ asupra partideĭ contrare, dar cu încetulŭ consolidându-se şi acésta a începutŭ să desvólte totŭ maĭ multă resistinţă, ma să ocupe şi terenŭ. Telegramele ultime ne vestescŭ, că armata preşedinteluĭ Balmaceda ar fi învinsă cu desĕvârşire, şi congresiştiĭ, partisaniĭ cărora se totŭ înmulţescŭ, ar' fi domniĭ situaţiuniĭ, cuprinzêndŭ şi cetatea Valparaiso. În urma războiuluĭ civilŭ atâtŭ preţulŭ marfelorŭ câtŭ şi alŭ mijlócelorŭ de alimentare s'a urcatŭ fórte tare, ĕră miseria a luatŭ dimensiuniĭ înfricoşate.

Corespondinţe.

Uifalăŭ, 28 Augustŭ 1891.

Printre multele corespondinţe, ce vĕ sosescŭ care de pre ţĕrmuriĭ Dimboviţeĭ, care de pre aĭ Dunăriĭ, care de pre aĭ Tibruluĭ, lăsaţi vĕ rogŭ, să se străcóre în colónele atâtŭ de preţuiteĭ „Uniriĭ“ şi una de pre aĭ Murĕşuluĭ, căci deşi apa nóstră nu-ĭ aşa de dulce, de afundă şi de tulbure ca a acelora, totuşĭ apă este şi încă maĭ bună de beutŭ. Departe însă de mine, ca pentru acésta să mĕ încercŭ a aseměná barem scisórea mea din Uifalăŭ cu cele ce ve sosescŭ din Bucurescĭ, Viena şi Roma; nu, nu voiŭ face aşa ceva, că de bună sémă aşĭ păţi maĭ rĕŭ decâtŭ brósca din poveste.

Ce să vĕ scriŭ aşa dar din Uifalăŭ? Negreşitŭ că numaĭ de cele ce avemŭ, şi din nenorocire aceste nu prea multe suntŭ la numĕrŭ. În drumulŭ sĕŭ dela Aiudŭ spre Teuşŭ aşa dar omulŭ vede pre ţĕrmurele stîngŭ alŭ Murĕşuluĭ unŭ şirŭ de sate frumóse, dintre carĭ unele ca Têmpăhaza şi Peţelca suntŭ curatŭ românescĭ, ér celealalte amestecate cu magiarĭ. Cam la mijloculŭ acestuĭ şirŭ, la o distanţă de treĭ chilometri de Aiudŭ şi faţă în faţă cu staţiunea cantonală poreclită Diód (noĭ îĭ ţicemŭ din vechime Stremţŭ), printre crengile plopilorŭ şi ale sălcilorŭ din bercurĭ se zăresce întinzêndu-se măiestosŭ pre o mică colină şi maĭ micululŭ nostru Uifalăŭ, lipitŭ şi adecă despărţitŭ de Têmpăhaza printr'unŭ gardŭ de paie saŭ de nuele, după cum se nimeresce, dar gardŭ orĭ de voiţĭ zidŭ despărţitorŭ întocmaĭ ca şi alŭ Chinezilorŭ. Politicesce Uifalăului supranumitŭ şi săsescŭ, macar că nicĭ umbră de Sasŭ nu se maĭ vede rătăcindŭ printr'însulŭ, e comună de sine stătătóre cu primarŭ, primărie orĭ antistie comunală în tótă regula. Locuitoriĭ în absolută majoritate suntŭ românĭ gr.-cat., ér în minoritate magiarĭ calviniĭ, carĭ aŭ o frumoşică biserică de pétră, zidită, cum spunŭ bĕtrânĭĭ, de Saşĭ, ce ar fi rătăcitŭ cândŭ-va pre aicĭ. Calviniĭ micŭ cu mare, tóţi vorbescŭ cum se cade românesce, cu câtă perfecţiune îşĭ vorbescŭ apoĭ a lorŭ limbă, nu ve maĭ spunŭ, căci aveţi destule esemple în *satulŭ* dv. în Tiurŭ şi Petrisatŭ, cum audiam ţicêndŭ pre uniĭ maĭ radicalĭ de pre la dv. Din contră Româniĭ nostri ca şi pre airea aŭ alte grigĭ de câtŭ ca să-şĭ rupă capulŭ şi cu alte limbĭ, fără de a cărorŭ cunoscinţă carulŭ şi plugulŭ nu le stă în locŭ şi nicĭ bucatele, nicĭ zarzavaturile nu le rĕmânŭ nevêndute.

În privinţa bisericéscă Româniĭ nostri formézŭ o filie prea plecată a Têmpăhazeĭ, unde mergŭ şi la biserică. Biserica asésta s'a ziditŭ, şi adecă s'a făcutŭ — că din fundamentŭ până în vîrfulŭ turnuluĭ totă e de lemnŭ — la a. 1675, după cum arată o inscripţie pusă de-asupra uneĭ icóne din catapitézmă.

Una dintre cele maĭ vechĭ s. cărţi ale acesteĭ bisericĭ este Căzania cea mare saŭ *Kiriakodromion,* tipărită în s. Mitropolie în Belgradŭ cu binecuvîntarea Mitropolituluĭ de f. m. Atanasie la a. 1699 de Michailŭ Istvanoviciŭ „tipografulŭ tŭ ex Ungrovlahia“. E cunoscutŭ, că pre paginele s. cărţi se află unŭ adevĕratŭ archivŭ, ca d. e. transcriŭ următórele: „Cândŭ aŭ fostŭ rĕmasŭ ómeniĭ fără sĕmĕnătură, şi aŭ sĕmĕnatŭ în luna luĭ Noemvrie şi în l. luĭ Genuarie şi aŭ crescutŭ în l. luĭ Dekemvrie şi în l. luĭ Genuarie şi în l. luĭ Fevruarie, şi aŭ fostŭ iarnă bună ca aceea câtŭ n'aŭ fostŭ frigŭ tare fără numaĭ într'o nópte . . . şi aŭ datŭ Dĕeŭ rodŭ ca acela în bucate câtŭ n'aŭ maĭ fostŭ în ţilele nóstre ca acela. Scris'am popa Giorgie.“

Fiindŭ aşa de veche biserica, altcum destulŭ de bine conservată, şi maĭ cu sémă fiindŭ de totŭ prea mică faţă cu numĕrulŭ credincioşilorŭ de aţi, Uifăleniĭ la a. 1879 aŭ propusŭ, ca saŭ să se zidéscă una nouă saŭ celŭ puţinŭ de o camdată să se măréscă. Têmpăhazeniĭ însă nu s'aŭ învoitŭ nicĭ la una, nicĭ la alta; atuncĭ ceĭ dintâiŭ îşĭ propuseră, să-şĭ facă de puterea lorŭ biserică. Cu acestŭ gândŭ într'o dumineacă diminéţa se adunară la casa luĭ Ioanŭ Radu 29 capĭ de familie şi prin contribuiriĭ voluntare puseră basă unuĭ fondŭ bisericescŭ. Numitulŭ Ioanŭ Radu, căruĭ se detorescŭ atâtea lucruri bune pentru satŭ, împreună cu fratele sĕŭ Todorŭ numaĭ decâtŭ oferiră întréga ródă de pre unŭ pământŭ cu cucuruţŭ; nobilulŭ lorŭ esemplu fŭ imitatŭ în acela-şĭ momentŭ de unŭ alŭ treilea frate alŭ lorŭ Mihailŭ Radu, de G. Chioreanŭ şi N. Tatarŭ, ér celalaltĭ dădură de la o metretă în susŭ până la 10, care câtŭ vrŭ. Tómna s'a adunatŭ întregulŭ cucuruţŭ oferitŭ de vară, şi astŭ-felŭ fondulŭ avù fiinţă. La elŭ se adause şi unŭ capitalŭ de 27 fl. adunatŭ din arêndarea unuĭ locŭ avutŭ deja pentru biserică. Maĭ târţiŭ schimbară acestŭ locŭ cu unŭ altulŭ în preţŭ de 500 fl. (din carĭ aŭ şi plătitŭ 450 fl.) lângă alŭ Têmpăhazenilorŭ, căci totŭ numaĭ în comunŭ cu eĭ vorŭ zidĭ cu timpulŭ biserica. Bucatele şi baniĭ noului fondŭ se dădură spre crescere, şi în chipulŭ acesta printr'o manipulare gratuită şi cónsciinţiósă, cum potŭ dovedĭ raţiunile, ce se subşternŭ în fie care anŭ esactoratuluĭ archidiecesanŭ din Blaşiŭ, — astăţi ajunse acolo, de aduce unŭ venitŭ curatŭ anualŭ de preste 100 fl., ceea ce represintă cu 5% unŭ capitalŭ de preste 2000 fl. bine asiguratŭ, căci împrumutulŭ (după o metretă cucuruţŭ sfărmitŭ, 4 cu tuleulŭ şi cu 10% baniĭ) se dă cu obligăţiuni provĕţute cu cavenţĭ. Capitalulŭ în cucuruţŭ e totŭ-deauna numaĭ 400 metrete cu tuleulŭ, restulŭ se preface în baniĭ, din carĭ mi-s'a spusŭ, că pre anulŭ viitorŭ o anumită sumă se va depune la cassa de păstrare, ca să nu rĕmână sume marĭ în satŭ şi apoĭ să nu se maĭ pótă scóte. Étă ce aŭ sciutŭ face Uifăleniĭ nostri! Şi bine trebue notatŭ, că cu magiarĭ cu totŭ suntŭ numaĭ vre-o 50 de familiĭ.

Câtă rîvnă aŭ apoĭ aceste dóuĕ sate, Uifalăului şi Têmpăhaza (vre-o 90 de familiĭ), arată aceste date. Astăţi suntŭ în viaţă din aceste dóuĕ sate: 4 preoţi, din carĭ unulŭ doctorŭ în teologie şi filosofie, 2 advocaţi, din carĭ unulŭ doctorŭ în dreptŭ şi consilierŭ de şcóle în pens., unŭ subjude reg., unŭ şefŭ de vamă cl. I în România, unŭ teologŭ în Roma, unŭ medicinistŭ, unŭ docente, 13 şcolarĭ de gimnasiŭ şi norme urbane, 4 meseriaşĭ, 5 învĕţăceĭ de meseriĭ, — în totalŭ 35, toţi, afară de 4 fiĭ de preoţi (1 preotŭ, 1 meseriaşŭ şi 2 şcolarĭ), eşiţi din nobila opincă română! Fie aşa dar, voiŭ ţice spre închiare, ca şi alte sate să imiteze pre Uifăleni întru înfiinţarea şi administrarea de fonduri şi grănare bisericescĭ-scolastice, ér pre Uifăleni şi pre Têmpăhazeni întru rîvna de învĕţătură şi progresŭ!

Salutare. **Tot-Phila.**

Dare de sémă şi mulţămită publică.

Cu ocasiunea primeĭ şedinţe a despărţĕmîntuluĭ XXXII alŭ Asociaţiuniĭ transilvane pentru literatura română şi cultura poporuluĭ

românŭ ţinută în Cetatea-de-baltă la 2 Aug. st. n. s'a datŭ şi o petrecere cu jocŭ.

Venitulŭ preste totŭ a fostŭ 225 fl.

Spesele . . . . . 91 fl. 50 cr.

éră venitulŭ curatŭ după subtragerea speselorŭ a fostŭ 133 fl. 50 cr., carí baní s'aŭ împărţitŭ în 3 părţi egale şi anume: câte 44 fl. 50 cr. la biserica gr. or. şi gr. cat. din Cetatea-de-baltă, éră a 3-a parte pentru fondulŭ despărţământuluí Asociaţiunií.

Tuturorŭ acelorŭ domní, carí aŭ suprasolvitŭ, le esprimămŭ cele maí călduróse mulţămirí pentru marinimósele contribuirí şi oferte.

Cetatea-de-baltă 13 Augustŭ 1891.

Pentru comitetulŭ aranjatorŭ:

Nicolae Todoranŭ. **Miron Dascalŭ.**

Învitare la prenumeraţiune.

Cu începutulŭ luí Octobre st. n. deschidemŭ abonamentŭ noŭ la „Unirea". Preţurile suntŭ însémnate în fruntea foií.

Onoratulŭ publicŭ cetitorŭ a pututŭ să se convingă din ţinuta observată până aicí de fóea nóstră, că noí ne-amŭ nisuitŭ a împlini programulŭ nostrŭ, apărândŭ biserica şi şcólele şi prin acésta interesele cele maí de viéţă ale poporuluí nostru în contra tuturorŭ atacurilorŭ. În viitorŭ totŭ asemenea vomŭ purcede, spunêndu-ne totŭ-deauna cu tótă francheţa convingerea nóstră.

Ne rugămŭ decí de spriginŭ materialŭ şi moralŭ. Numaí pre lângă o spriginire călduróssă se póte aşteptá, ca fóea nóstră să se desvólte şi *să apară şi maí desŭ,* după cum din fórte multe părţi ni-s'a cerutŭ. Ceí abonaţí să ne rêmână credincioşí; ceí ce restézŭ cu abonamentele, să le achiteze fără amânare, căcí cu abonamente restante nu se póte susţiné nicí o fóe; şi toţí să binevoéscă a ne câştigá noí abonenţí.

Redacţiunea şi Administraţiunea „Unirií".

Colecta cruceriuluí.

La colecta cruceriuluí iniţiată de noí în numĕrulŭ 16 alŭ „Unirií" din a. c. s'aŭ asociatŭ:

În Archidiecesă. *Protopopiat. Reghinuluí:* P. O. D. *Petru Uilăcanŭ,* par. şi protopopŭ în Reghinulŭ săs. 600 s. OO. DD. *Gavrilă Cioba,* p. în Beica m. şi Nadesia rom. 376 s. *Daniilŭ Matheiŭ,* p. în Habicŭ, 558 s. *Iacobŭ Radu,* p. în Teliculŭ rom. 570 s. *Zaheiŭ Graurŭ,* p. în Sidrieşulŭ mare şi micŭ. 385 s. *Ilie Lupu,* p. în Breţcu, 250 s. *Iuliŭ Graurŭ,* a. p. în Filpişulŭ m. 500 s., éră pentru parochia Curticapŭ, 540 s. *Ioanŭ Catone,* p. în Toldalŭ, 290 s. *Simionŭ Simon,* p. în Şarpatocŭ, 284 s. *Petru Ceuşanŭ,* p. în V.-St.-Ioana, 620 s. *Ieroteiŭ Crişanŭ,* a. p. în Abafaia 436 s. *Gregoriŭ Br. Nistorŭ,* p. în Solovéstru, 700 s. *Ioanŭ Popŭ,* p. în Jabeniţa, 120 s. *Zaharie Popŭ,* p. în Adrianŭ, 312 s. *Nicolaŭ Petru,* p. în Gurghiŭ, 400 s. *Basiliŭ Popŭ,* p. în Caşva, 700 s. *Alesandru Tĕrnăveanŭ,* p. în Hodacŭ, 800 s. *Ioanŭ Racolţanŭ,* p. în Ibănescí, 410 s. *Constantinŭ Popŭ,* p. în G. Orşova, 819 s. *Alesandru Donia Donescu,* p. în Beica rom., 400 s. *Ioanŭ Iliovici,* p. în Căcuciŭ, 260 s. *Vasile Scridonŭ,* p. în Şerbenĭ, 400 s. *Teodorŭ M. Popŭ,* p. în Sân-Mihaiŭ, 350 s. *Florea Moldovanŭ,* p. în Chinceşŭ, 552 s. *Iuliŭ Crainicŭ,* p. în Urisiulŭ inf., 250 s. *Nicolaŭ Mateiŭ,* p. în Chiheriulŭ de s., 500 s. *Petru Ciobotarŭ,* p. în M. Reghinŭ, 200 s. *Michailŭ Popŭ Lupŭ,* p. în Felfalĕŭ, 300 s. *I. Chinezŭ,* p. în M. Hudacŭ, 300 s. *Petru Popŭ Boţanŭ,* p. în Dumbrava, 130 s. *Alesandru Boţanŭ,* p. în Ripa de susŭ şi de josŭ, 273 s. *Augustinŭ Boţanŭ,* p. în Săcalulŭ de pădure, 100 s.

Rugămŭ pre toţí ceí însinuaţí, să încépă cu solvirile, căcí acum e timpulŭ potrivitŭ!

Aŭ solvitŭ. *In Archidecesă:* O. D. *Gavrilă Ciobotarŭ,* preotŭ în Ghimeşŭ a solvitŭ la „Cassa Centrală" suma de 1: fl. ca colectă pre a. c. din numita parochie. — *Protopopiatulŭ Odorheiŭ* 12 fl. v. a. — O. D. *Dionisiŭ Boeriŭ,* p. în Veltŭ, protopopiatulŭ Mediaşuluí 4 fl. 54 cr. — O D. *Isidorŭ Secaşŭ,* p. în Orosfaia, protopopiatulŭ Fărăgăuluí, 2 fl. 62 cr. — Înainte! Căcí cu noí este Dumneḑeŭ.

Noutăţí.

Monarchulŭ în Cilli. Maiestatea Sa Monarchulŭ a sositŭ în Cilli la 30 Aug. spre a asistá la manevrele, ce vorŭ avé locŭ în apropierea aceleí cetăţí. Poporţiunea a primitŭ pre iubitulŭ Monarchŭ cu entusiasmŭ fórte mare.

Din Diecesa Oradeí marí. Escelenţa Sa P. S. D. Episcopŭ Mihailŭ Pavelŭ s'a înduratŭ a primí în fundăţiune la internatulŭ „Pavelianŭ" din Beiuşŭ 16 tineí gimnasiştí. Joí în 27 Aug. Escelenţa Sa Præbunulŭ archiereŭ a binecuvîntatŭ la Stâna-de-Vale unŭ stindardŭ donatŭ de dlŭ Iosifŭ Vulcanŭ pentru frumósa capelă de acólo.

Din Diecesa Gherleí. La 27 Aug. s'a întîmplatŭ sânţirea frumóseí biserící gr. cat. din Şişeştí prin M. O. D. protopopŭ Ştefanŭ Popŭ ca delegatŭ alŭ P. S. S. Domnuluí Episcopŭ diecesanŭ Dr. Ioanŭ Szabó. Cu acea ocasiune aŭ alergatŭ la Şişeştí maí multe mií de credicioşí până şi din ţinuturí depărtate asistându la actulŭ sânţireí şi luându parte la festivităţile aranjate. În 31 Sept. se va efeptuí sânţirea solemnă a bisericeí gr. cat. din Asuagiulŭ de josŭ.

Dăruire preagraţiósă. Maiestatea Sa Monarchulŭ s'a înduratŭ a donă din casseta privată 100 fl. v. a. comunităţií bisericescí gr.-cat. din Cianulŭ deşertŭ — în Archidiecesă tractulŭ Turdií — pentru edificarea bisericeí.

Avisŭ. Studenţií gimnasişti şi iurişti gr.-cat. românĭ din Maramurĕşŭ, doritorí a dobândí stipendií din fundăţiunea „Köszeghiană" să-şi trimită recursele sale provĕḑute cu atestatele deja cunoscute până în 31 Sept. st. n. a. c. la Rsmulŭ Titŭ Budŭ vicariŭ alŭ Maramurĕşuluí.

Convocare. Reuniunea docenţilorŭ gr.-cat. din ţinutulŭ Haţeguluí conformŭ §. 25 din statulele sale îşí va ţiné adunarea generală în comuna Grădisce la 12 Septembre st. n. a. c., la care cu tótă stima suntŭ învitaţí On. directorí, catecheţí şi învĕţătorí aí şcólelorŭ confesionale gr.-cat. din tracturile Haţeguluí, Ulpieĭ-Traiane, Cudgieruluí, Hunedóreĭ şi Jiuluí, precum şi toţí bărbaţií, carí se intereséză de înaintarea causelorŭ şcolare.

Din Seplacŭ (diecesa şi protopopiatulŭ Gherleí) ne scrie preotulŭ localŭ O. Ioanŭ Sonea, că poporulŭ de acolo a făcutŭ multe jertfe pentru biserică şi şcólă. Anume încă prin anií 1850 şí-a ridicatŭ şcólă de pétră, care a costatŭ preste 2000 fl. Împrumutulŭ de statŭ în sumă de 1600 fl. l'a donatŭ ca fondŭ scolasticŭ în an. 1866. Maí de curêndŭ a donatŭ pre séma bisericeí suma de 633 fl. 20 cr., primită în obligăţiunĭ de statŭ ca rescumpĕrarea regaluluí treĭlunariŭ, ca din acéstă sumă şi jertfele, ce se vorŭ maí aduce, să se ridice o biserică nóuă din materialŭ solidŭ. Fiindŭ că jertfele recerute la ridicarea nóueí biserící trecŭ preste puterile slăbite ale poporenilorŭ, aceştia se vĕḑŭ siliţí a apelá la inimele generóse ale credincioşilorŭ rogându-í, să binevoéscă a le tinde ajutóre marinimóse spre ridicarea unuí locaşŭ demnŭ de mărirea luí Dumneḑeŭ. Ofertele să se trimită la adresa O. D. Ioanŭ Sonea, preotŭ gr. cat. în Seplacŭ (Széplak p. u. Szamosujvár).

Fundăţiunea universitară Carolŭ I. Joí în 27 Aug. s'a pusŭ pétra fundamentală la palatulŭ „Fundăţiunea universitară Carolŭ I" înfiinţată de regele Romînieí din incidentulŭ iubileuluí de 25 anĭ a domnirií sale cu scopulŭ de a dá tinerimií studióse unŭ localŭ de întrunire, înzestratŭ cu tóte cărţile trebuincióse pentru a înlesní lucrările eí.

Morbulŭ Reginei Romînieí, după cum se anunţă din Veneţia, se agravézŭ totŭ maí multŭ. Regina respinge orí ce mâncare, fiindu-í gréţă de mâncărí, şi e atâtŭ de debilitată, câtŭ de sine nu-í în stare nicí a umblá. Se ḑice, că braţulŭ dreptŭ şi peciorulŭ dreptŭ í-ar' fi paralisate, ma şi activitatea creerilorŭ ar fi conturbată, ceea ce însuflă serióse îngrigirí.

Târgŭ internaţionalŭ de bucate s'a deschisŭ la Viena în 31 Aug. Înainte de a se deschide acelŭ târgŭ, ministrulŭ austriacŭ de agriculturĕ a publicatŭ unŭ raportŭ specialŭ, în care se arată cu date positive atâtŭ cuantulŭ bucatelorŭ (maí alesŭ a grâuluí), ce s'a produsŭ în singuraticele state maí însĕmnate ale lumií, câtŭ şi cuantulŭ recerutŭ pentru acoperirea tuturorŭ trebuinţelorŭ singuraticelorŭ state. Din acelŭ raportŭ reese, că în tóte statele europene recólta de grâŭ e maí slabă de câtŭ anulŭ trecutŭ, maí departe afară de Ungaria, România, Rusia şi Bulgaria tóte celelalte state aŭ lipsă să impórte maí multe milióne de hectolitre de grâŭ. Aşa p. e. Anglia are lipsă de 52—53 milióne hl., Francia de 30 milióne hl., celelalte variézŭ între 1 şi 25 milióne hl. Lipsa acésta cu atâtŭ va fi maí simţită, cu câtŭ în deposite se află numaí puţine bucate reservate din aniĭ trecuţí. Consumenţií speréză, că se va importá grâŭ din America de Nordŭ, India orientală, Canada şi din unele ţinuturí ale Africeí; dar acelŭ importŭ nicí pre departe nu va puté corespunde pretensiunilorŭ europene, de unde rĕmâne a se supliní locululŭ grâuluí prin cartofí, cucuruzŭ, orzŭ şi alte cereale. Din împrejurarea acésta se esplică uşorŭ urcarea preţurilorŭ la bucate, şi e fundată sperarea, că aceste preţurí nu vorŭ scădé încă timpŭ îndelungatŭ.

Ministrulŭ de agriculturĕ Andreiŭ Bethlen Sâmbătă la 29 Augustŭ a cercetatŭ esposiţia de animale domestice din Cluşŭ esprimându-se în terminí măgulitorí cu privire la reuşita aceleí esposiţií.

Fómete în Rusia. În guvernamîntulŭ Kasan din Rusia domnesce cea maí înfricoşată fómete. Unŭ preotŭ, care a călĕtoritŭ prin acelŭ ţinutŭ, spune, că a întîlnitŭ maí mulţí nenorociţí, carí nu maí vĕḑură pâne de maí bine de 8 ḑile. Mulţí morŭ de fóme. Totŭ ce e de mâncatŭ, s'a consumatŭ deja de multŭ. Maí multŭ timpŭ se nutriaŭ cu ierburí şi mure, dar acum şi aceste alimente s'aŭ gătatŭ. Sătenií îşí stempĕră fómea de vre-o 15 ḑile cu o zamă pregătită din foí de teiŭ uscate şi măcinate. Numitulŭ preotŭ afirmă, că în satulŭ Noredey în 8 ḑile din 150 familií 47 murirĕ de fóme. Ajutorulŭ, ce-lŭ oferescŭ unele societăţi, nu e de ajunsŭ.

Dalmatinií la esposiţia din Agram aŭ fostŭ primiţi în 26 Aug. cu cea maí mare însufleţire din partea Croaţilorŭ. Atâtŭ la vorbirile de întîmpinare, câtŭ şi la banchetulŭ aranjatŭ în onórea Dalmatinilorŭ s'a datŭ espresiune dorinţeí pentru unirea Dalmaţieí cu Croaţia. În Fiume încă aŭ fostŭ întîmpinaţí óspeţií dalmatinĭ cu ovaţiunĭ din partea Croaţilorŭ.

Cununiă. În 11 Augustŭ a. c. dlŭ *Ioanŭ Voda,* protocolistŭ şi actuarŭ la procuratura supremă din Cluşŭ şí-a serbatŭ cununia în biserica gr.-cat. din M.-Oşorheiŭ cu dşóra *Gabriela Făgărăşanŭ.*

Siguranţa publică în Turcia. Sudituluí italianŭ inginerulŭ Solini mergêndŭ cu alte patru persóne în spre Salonicŭ, de-odată a fostŭ atacatŭ de hoţí şi răpitŭ. Într'o scrisóre trimisă de Solini elŭ spune, că dacă în 11 ḑile nu se va trimite pentru elŭ şi soţií sĕí dreptŭ despăgubire suma de 2000 de lire turcescí, vorŭ fi omorîţí. Îndată ce ambasadorulŭ Italieí a auḑitŭ de întîmplarea acésta, a cerutŭ dela guvernulŭ Sublimeí Porţi, ca să facă paşií de lipsă pentru eliberarea luí Solini.

Mórtea banditului Licinski. Vestitulŭ banditŭ Licinski, care timpŭ îndelungatŭ a înspăimântatŭ poporaţiunea Dobrogeí, în 27 Aug. fŭ prinsŭ, dar în urma ranelorŭ primite cu ocasiunea prinderií şi desarmărií luí a muritŭ la 29 Aug.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Ioanŭ Daniel (Dănuțiŭ).

(26 Augustŭ 1826—24 Septembre 1890.)

(Continuare.)

Acésta este în puține liniamente viéța luĭ Ioanŭ Dănuțiŭ, bărbatŭ înfrumsețatŭ cu multe vîrtuțĭ alese.

Iubirea sa cătră Dumnedeŭ transpiră din tóte epistolele sale private, căcĭ maĭ în una fie care își aduce aminte de numele preasântŭ alu Dumnedeŭ, cărnia îĭ mulțămesce pentru viața îndelungată, cu care-lŭ învrednicĭ, îĭ cere ajutorulŭ și darulŭ spre a-și puté împlini intențiunile nobile, și-și pune tótă încrederea în îndurarea Luĭ.

Față cu ceĭ miserĭ erá milosŭ și caritativŭ. Acéstă vîrtute l'a îndemnatŭ să lase la 2 spitale conduse de călugărițele catolice din Pośonŭ câte 200 fl., ér pentru fondulŭ de pensiune alŭ docenților catolicĭ dela școla elementară de acolo alte 200 fl.

Iubiá studenții buni și miserĭ și de aceea în anĭ din urmă aĭ vieții sale trimiteá în fiecare anŭ câte o sută, uneorĭ câte 200 fl., ca să se împartă între patru studenți sĕracĭ, dar eminenți dela gimnasiulŭ românŭ greco-catolicŭ din Blașiŭ.

De ceĭ din jurulŭ sĕŭ și de amicĭĭ sĕĭ purtá viŭ interesŭ și deosĕbită îngrigire. Pentru aceea servitoruluĭ sĕŭ credinciosŭ ĭ-a lăsatŭ prin testamentŭ 2000 fl., ér esecutoruluĭ sĕŭ testamentalŭ advocatuluĭ Dr. Kiss Sándor, cu care legase intimă amiciție, asemenea 2000 fl. v. a.

În tótă viéța sa a trăitŭ necăsătoritŭ și fórte cumpĕtatŭ. Într'o epistolă privată laudă pre Dumnedeŭ, că deși nu ĭ-a datŭ o structură corporală robustă, totuși l'a învrednicitŭ, ca pre *lângă o viéță fórte cumpĕtată* să pótă ajunge etatea bĕtrânețelorŭ.

Manierele sale fine, activitatea neobosită, fidelitatea probată, cu care a servitŭ în oficiulŭ sĕŭ de secretarŭ la familia Zichy, ĭ-aŭ câștigatŭ stima și iubirea tuturorŭ membrilorŭ acesteĭ familiĭ nobile, așa câtŭ nu maĭ erá consideratŭ de străinŭ și de subalternŭ, ci de amicŭ alŭ lorŭ. Dovadă despre acésta este împrejurarea, că comitele supremŭ Iosifŭ Zichy, care fusese guvernatorŭ în Fiume și ministru ungarŭ în Pesta, în necrologulŭ datŭ din incidentulŭ morțiĭ luĭ Ioanŭ Dănuțiŭ îlŭ numesce pre acesta „amiculŭ sĕŭ", ér contele Edmundŭ Zichy îlŭ purtá totŭ în societatea sa maĭ vîrtosŭ la băile din Karlsbad.

A fostŭ bărbatŭ iubitorŭ de cultură. Pentru aceea nu se mulțămì cu cunoscințele câștigate în școlă, ci întreprinse și călĕtoriĭ pentru cultivarea sa proprie. Ast-felŭ în anulŭ 1867 a visitatŭ espusĕțiunea universală din Parisŭ, cu care ocasiune făcŭ escursiuniĭ la St. Cloud, Versailles și Fontaineblau. A percursŭ cu altă ocasiune tótă Elveția, Tirolulŭ, Bavaria și o parte a Germanieĭ, ér în Bohemia, una dintre cele maĭ culte provinciĭ ale Austrieĭ, și cu deosĕbire în Karlsbad petrecea timpŭ maĭ îndelungatŭ maĭ în fiecare anŭ.

A fostŭ cruțătorŭ fără a fi sgârcitŭ, și ast-felŭ ĭ-a succesŭ, ca din salarulŭ sĕŭ anualŭ de 1400 fl. să adune o avere fórte frumósă, cum n'a adunatŭ altŭ Românŭ într'asemenea condițiuniĭ.

Fericirea pămêntéscă și-o cercá în consciința liniștită, că și-a împlinitŭ detoriințele sale și mai cu sémă în mângăierea, ce o simțesce fiecare inimă nobilă, cândŭ face bine altora; ceea ce se vede și din o epstolă privată adresată actualuluĭ nostru Mitropolitŭ, în carea dice, că niciodată nu s'a simțitŭ maĭ fericitŭ, decâtŭ în ḑua, în care a subscrisŭ literele fundățuniĭ sale de 30,000 fl. pentru ajutarea ștulenților români gr.-catolicĭ.

Dar trisătura cea maĭ nobilă a caracteruluĭ lu Ioanŭ Dănuțŭ o aflămŭ noĭ în alipirea luĭ neclătită de biserica și națiunea sa. Silitŭ de împrejurărĭ a trăĭ totŭ între străinĭ, inima luĭ nicĭ măcarŭ unŭ singurŭ momîntŭ nu s'a înstrăinatŭ de noĭ. Vețuindŭ în mijloculŭ uneia dintre cele maĭ avute și strălucite familiĭ magiare, splendórea acesteia nu l'a orbitŭ, ca să nu véḑă sórtea tristă a némuluĭ sĕŭ vredniculŭ a fi ajutatŭ de fiiĭ sĕĭ, pre carĭ Dumnedeŭ ĭ-a binecuvîntatŭ cu avere. În decursŭ de preste 50 de anĭ petrecêndŭ la marginea Ungarieĭ în Pośonŭ, n'a avutŭ ocasiune, să maĭ auḑă graiulŭ dulce românescŭ, și cu tóte acestea nimicŭ nu ĭ-a zăcutŭ maĭ tare la inimă, decâtŭ să facă și elŭ totŭ, ce este cu putință din partea sa, ca acestŭ graiŭ să trăéscă și să se desvólte prin promovarea culturel românescĭ. N'a primitŭ nimicŭ dela némulŭ sĕŭ, și totuși ale sale némului sĕŭ le-a lăsatŭ. Privimŭ așadară în Ioanŭ Dănuțŭ unŭ caracterŭ nobilŭ de Românŭ bravŭ, care și-a iubitŭ némulŭ sĕŭ fără celŭ maĭ micŭ interesŭ. Dreptŭ dovadă a aserțiunilorŭ nóstre aducemŭ testamentulŭ luĭ, în care, afară de unele legate maĭ însemnate făcute nepoțilorŭ sĕĭ din familia Buteanŭ și altele maĭ micĭ indigitate maĭ susŭ, tótă averea sa a lăsat'o națiuniĭ române, și anume a dispusŭ, ca treĭ-ḑecĭ de miĭ florenĭ să se depună prin mijlocirea eredeluĭ sĕŭ universalŭ sub grigea Capitululuĭ metropolitanŭ gr.-catolicŭ din Blașiŭ cu destinațiunea, ca din vinitele anuale ale acestuĭ capitalŭ să se ajute cu 5 stipendiĭ de câte 300 fl. tinerĭ românĭ gr.-catolicĭ, carĭ vorŭ cercetá vre-o școlă din patrie orĭ străinătate. Asemenea a dispusŭ, ca tótă averea sa, ce ar maĭ rĕmâné — după subtragerea capitaluluĭ fundaționalŭ de 30,000 fl. și a sumeĭ de 300 fl. ca Fundațiune votivală lăsată pentru ss. Liturgiĭ întru repausulŭ sufletuluĭ sĕŭ celebrânde în Biserica română gr.-catolică de Șomcuta-mare — să trécă în posesiunea eredeluĭ sĕŭ universalŭ Escelența Sa Preasânțitulŭ nostru Mitropolitŭ, care să o întrebuințeze, cum va aflá maĭ cu cale, spre scopurĭ bisericescĭ și școlastice. Precum suntemŭ informați, averea acésta rĕmasă Escelenței Sale spre scopurĭ culturale face circa 20,000 fl. v. a., și se va întrebuința conformŭ intențiuniĭ nobile nutrite de ambiĭ.

Astŭ-felŭ Ioanŭ Dănuțŭ a sporitŭ averea comună a națiuniĭ nóstre și în specialŭ a bisericeĭ române greco-catolice cu unŭ capitalŭ de circa 50,000 fl. Fie ca esemplulŭ luĭ să servéscă de unŭ îndemnŭ puternicŭ și pentru alțĭ bărbațĭ de aĭ nostri, carĭ aŭ de a mulțămì națiuniĭ lorŭ maĭ multŭ de câtŭ Ioanŭ Dănuțŭ, și suntŭ în condițiuniĭ maĭ favorabile pentru a-și puté ajutá némulŭ și biserica lorŭ.

Pentru ca cetitoriĭ nostri să cunóscă maĭ în detaiŭ literele fundaționale ale luĭ Ioanŭ Dănuțŭ, le lăsămŭ să urmeze aci în traducere autentică românéscă:

(Va urmá.)

Aventurele ultimuluĭ Abencerrage.

Novelă de **F. R. Chateaubriand.**

(Continuare.)

Patima Blanceĭ și aluĭ Aben-Hamet cresceá din ḑi în ḑi. Junele Maurŭ erá așa de entusiasmatŭ, căcĭ erá iubitŭ numaĭ pentru *sine însu-și* și nu pentru relațiunile sale esterne, încâtŭ nu descoperiá fiiceĭ luĭ Don Rodrigo secretulŭ nascerĭĭ sale. Luĭ îĭ făceá plăcere cugetulŭ, că numaĭ atuncĭ să-și spună numele sĕŭ strălucitŭ, cândŭ ea va fi aplicată a-ĭ dá mâna. Dar de-odată fŭ rechematŭ la Tunis. Mamă-sa, care erá pre mórte, voiá să-lŭ maĭ îmbrățișeze încă odată și să-lŭ binecuvinte. Aben-Hamet merse la palatulŭ luĭ Rodrigo.

„Sennoritá," agrăì elŭ pre Donna Blanca, „mamă-mea zace de mórte. Ea mĕ rógă, să mergŭ a-ĭ închide ochiĭ. Voescĭ a-mĭ păstrá iubirea ta?"

„Ce? voescĭ să mĕ părăsescĭ?" întrebă Blanca pălindŭ. „Te voiŭ maĭ revedé eŭ óre vre-odată?"

„Vino!" rĕpunse Aben-Hamet, „vino să jurămŭ împreună, că numaĭ mórtea ne va puté despărți! Urméză-mĭ decĭ!"

Eĭ eșirà afară și se îndreptarà spre unŭ cimiterŭ, care maĭ demultŭ fusese destinatŭ pentru îngroparea Maurilorŭ. Icĭ colé se vedeaŭ încă monuminte micĭ, pre carĭ artistulŭ desemnase odiniórà unŭ turbanŭ, și pre care acum creștiniĭ îlŭ schimbarà cu sĕmnulŭ crucĭĭ. Aben-Hamet conduse pre Blanca lângă unŭ astŭ-felŭ de monumîntŭ.

„Blanco," ḑise elŭ, „aci odihnescŭ străbuniĭ meĭ; de-asupra cenușeĭ lorŭ îți jurŭ, că te voiŭ iubí până atuncĭ, până cândŭ îngerulŭ va venì, să mĕ cheme înaintea scaunuluĭ judecătorescŭ aluĭ Allah. Îți promitŭ, că inima mea nicĭ cândŭ nu va fi a alteĭ femeĭ, și că te voiŭ luá de soție, îndată ce veĭ recunósce adevĕrulŭ religiuniĭ mele. În fiecare anŭ pre timpulŭ acesta voiŭ venì la Granada spre a vedé, de ți-aĭ ținutŭ cuvîntulŭ, și de vreĭ să abḑicĭ de biserica ta."

„Și eŭ," ḑise Blanca lăcrimându, „te voiŭ așteptá în fiecare anŭ, îți voiŭ rĕmâné credinciósă până la resuflarea-mĭ cea de pre urmă, și voiŭ fi soția ta, îndată ce Dumnedeulŭ creștinilorŭ, care e maĭ puternicŭ ca alŭ tĕŭ, te va luminá."

Aben-Hamet plécă. Unŭ vêntŭ favoritorŭ îlŭ aduce la cósta Africeĭ. Mamă-sa chiarŭ murise. Elŭ o a plânsŭ, și s'a rugatŭ la sicriulŭ eĭ. Lunĭ trecurà. Abencerragele esilatŭ rătăceá câte odată printre ruinele Cartagineĭ, éră de altă-

dată şedêndŭ pre mormîntulŭ sântuluĭ Ludovicŭ se cugetá la ḑiua, în care va trebuí să se rentórcă la Granada. În sfârşitŭ ḑiua acésta sosì.

Aben-Hamet plécă spre Malaga. Cine ar puté spune, ce simţĕminte contraḑicătóre se născură în mintea şi inima luĭ la vederea primilorŭ munţi aĭ Spanieĭ? În internulŭ luĭ frica se mestecá cu bucuria. Îlŭ aşteptá óre Blanca la ţĕrmure? Îşĭ maĭ aduceá ea óre aminte de unŭ sermanŭ arabŭ, care sub palmiĭ deşertuluĭ erá cu cugetulŭ totŭ la ea?

Într'adevĕrŭ féta ducelui de Santa Fé rĕmase credinciósă jurămîntuluĭ sĕŭ. Ea a rugatŭ pre tatălŭ sĕŭ, să o însoţéscă la Malaga. De pre piscultŭ munteluĭ, care se mărgineá cu ţĕrmurulŭ nelocuitŭ, eĭ urmăriaŭ cu ochiĭ corăbiile depărtate. În decursulŭ vre-unuĭ orcanŭ ea priviá cu frică, cum se rostogoliaŭ valurile mării turburate. În ast-felŭ de timpurĭ simţiá o deosĕbită plăcere de a se urcá pre piscurile cele maĭ înalte ale munţilorŭ, a cercá potecele cele maĭ periculóse, a se simţí sbiciuită chiar de acele valurĭ şi orcane, carĭ ameninţaŭ viéţa luĭ Aben-Hamet. Dacă vedeá rîndunica de mare sburându spre cósta africană, ea-ĭ încredinţá salutărĭ pline de ĭubire şi binecuvîntărĭ de celea maĭ ferbinţi, de carĭ este aptă numaĭ o inimă ĭubitóre.

Într'o ḑi, cândŭ mergeá pre ţĕrmŭ, observá o corabie mare, care din semnele, ce purtá, se vedeá a fi maurică. Blanca se grăbì spre portŭ, şi vĕḑù în curêndŭ, cum corabia se oprì. Unŭ Maurŭ în vesminte strălucite stăteá pre bordŭ. Din dĕrĕptulŭ luĭ doĭ sclavĭ negri ţineaŭ de frêŭ unŭ calŭ arabicŭ, a cărui naturelŭ sĕlbaticŭ se cunosceá îndată de pre neliniştea, ce ĭ-o pricinuiá sgomotulŭ apeĭ. Maurulŭ coborì la ţĕrmŭ, şi armele sale zângăniră puternicŭ. Sclaviĭ aduseră calulŭ, care de bucurie, că are uscatulŭ sub piciórele sale, rânchezá puternicŭ şi se ridică în dóuĕ pecióre. Alţĭ sclavĭ aduceaŭ o corfă, în care se aflá o gazelă, ce odihniá pre foĭ de palmĭ. Peciórele-ĭ delicate eraŭ legate sub fóle, ca nu cumva să se frângă prin mişcările undulătóre ale corăbieĭ. Ea aveá la gâtŭ o legătură, de a căreĭ capetŭ erá atêrnată o tăbliţă de aurŭ, pre care erá gravatŭ cu semne arăbice unŭ nume şi unŭ talismanŭ.

Blanca recunoscù pre Aben-Hamet, dar totuşĭ nu voì a tradá mulţimiĭ sentimentulŭ, de care erá cuprinsă. Ea se retrase înapoĭ şi încredinţá pre Dorotea, una dintre servitórele sale, să spună Abencerrageluĭ, că dînsa îlŭ aştéptă la palatulŭ Maurilorŭ. Aben-Hamet chiarŭ atuncĭ îşĭ arĕtá pasulŭ sĕŭ guvernatoruluĭ. Dorotea se apropiă de dînsulŭ şi petrece pre fericitulŭ Abencerrage până la Blanca. Ce bucurie simţiră eĭ, cândŭ se întîlniră, e greŭ a se descrie! De fericire eraŭ pline inimele lorŭ, cândŭ se revĕḑură érăşĭ după o depărţire aşa de lungă! Ce de jurăminte nóuĕ de eternă ĭubire îşĭ făcură eĭ! . . . .

Ceĭ doĭ sclavĭ negri condusĕră aci calulŭ numidianŭ, care în locŭ de şea aveá numaĭ o piele de leŭ legată cu o cingătóre de colóre purpurie. De asemenea fù adusă şi gazela.

„Sennorită," ḑise Aben-Hamet, „acésta e o căprióră din ţéra mea şi chiarŭ aşa de sprintenă e ca şi tine."

Blanca însă-şĭ deslegă animalulŭ de legăturele luĭ, şi acesta o privesce aşa de sincerŭ, ca şi cândŭ ar voí să-ĭ mulţaméscă pentru graţia acordată. În timpulŭ absenţeĭ luĭ Aben-Hamet fiica ducelui de Santa Fé se ocupase cu limba arabică, şi ast-felŭ ea îşĭ cetì însă-ĭ numele de pre legătura dela gâtulŭ gazeleĭ. Acésta de abiá se maĭ puteá ţiné pre pecióre, din causă că vreme îndelungată nu se putuse mişcá după placŭ; ea se aşédă decĭ pre pămêntŭ şi-şĭ lasi capulŭ pre peciorulŭ dómneĭ sale. Blanca neteḑesce şi nutresce cu curmale próspete animalulŭ, a cărui piele fină încă nu-şĭ pierduse mirosulŭ pădurilorŭ de aloe şi a roselorŭ de Tunis.

Abencerragele, ducele de Santa Fé şi fiică-sa călĕtorîră împreună la Granada. Ca şi în anulŭ trecutŭ şi acum fericita pereche îşĭ petreceá veselŭ ḑilele: eĭ mergeaŭ împreună la preumblare, şi ambiĭ eraŭ cuprinşĭ la vederea patrieĭ de simţĕminte dureróse, dar acum şi o ĭubire maĭ înfocată ardeá în ambele inimĭ, dar şi credinţa veche pentru religiunea părinţilorŭ lorŭ şĭ-aŭ păstrat'o ambiĭ.

„Fă-te creştinŭ!" ḑice Blanca.

„Fă-te mahomedană!" replică Aben-Hamet.

Încă odată se maĭ despărţiră unulŭ de celalaltŭ, fără de a fi învinşĭ cu totulŭ de patima, care pre ambiĭ îĭ dominá.

Aben-Hamet venì în alŭ treilea anŭ érăşĭ în acela-şĭ timpŭ, în care pasĕrile migrătóre, împinse de dragostea primăverel, se rentorcŭ în regiunile nóstre. Elŭ nu aflase de astă-dată pre Blanca la ţĕrmŭ. O scrisóre primită dela ea îlŭ înscliinţá despre călĕtoriă ducelui de Santa Fé la Madrid şi despre sosirea luĭ Don Carlos în Granada. Cestŭ din urmă erá însoţitŭ de amiculŭ sĕŭ, unŭ prinsonerŭ francesŭ. Inima Mauruluĭ băteá violentŭ la cetirea acesteĭ scrisorĭ. Elŭ călĕtorì dela Malaga până în Granada cuprinsŭ de presimţirĭ dureróse. Munţiĭ i-se păreaŭ aşa de singuraticĭ, câtŭ elŭ de multe orĭ priviá înapoĭ spre marea, preste care a trecutŭ.

Blanca nu se puteá hotărî în absenţa tatăluĭ sĕŭ să-şĭ părăséscă fratele, pre care îlŭ ĭubiá din adênculŭ inimeĭ sale, pre acelŭ frate, care de dragulŭ eĭ ĭ-a dăruitŭ tóte bunurile sale, şi pre care ea după o despărţire de 7 anĭ acum îlŭ revedea pentru prima óră. Don Carlos aveá curajulŭ şi fala unuĭ adevĕratŭ Spaniolŭ. Sĕlbaticŭ ca toţĭ cuceritoriĭ lumiĭ nóuĕ, sub carĭ şĭ-a făcutŭ prima carieră militară; blândŭ ca cavaleriĭ spaniolĭ, ce aŭ alungatŭ pre Maurĭ, elŭ nutriá în inima sa acea ură fanatică contra necredincioşilorŭ, ce-a moştenit'o dela Cid.

Toma de Lautrec se trăgeá din familia renumită a Foix-ilorŭ, în care frumseţa femeilorŭ şi puterea bărbaţilorŭ erá ereditară. Elŭ erá celŭ maĭ tinĕrŭ fiŭ alŭ contesеĭ de Foix şi alŭ eroiculuĭ dar nefericituluĭ monsieur de Lautrec. În etate de 18 anĭ a fostŭ ridicatŭ la trépta cavaleréscă de către cavalerulŭ Bayard. Maĭ târḑiŭ fiindŭ rănitŭ la Pavia, a ajunsŭ în prinsóre, cândŭ apĕrá pre regele sĕŭ, carele pre atuncĭ „perḑù totulŭ afară de onóre" („Tous est perdu hors l' honneur!" memorabilele cuvinte ale luĭ Franciscŭ I de Franţa după bătaia dela Pavia).

Don Carlos de Bivar, unŭ martorŭ alŭ viteţieĭ luĭ Lautrec, s'a îngrijitŭ cavaleresce de tinĕrulŭ Francesŭ, şi în curêndŭ s'a născutŭ între dînşiĭ o intimă amiciţie. Franciscŭ I s'a rentorsŭ în Franţa. Ceĭalalţĭ prinsonerĭ însă fură reţinuţĭ şi pre maĭ departe de către Carolŭ V. Lautrec a avutŭ onórea de a fi în aceea-şĭ închisóre cu regele sĕŭ şi de a zăcé acolo la peciórele luĭ. După plecarea principeluĭ dînsulŭ rĕmânêndŭ în Spania, la propria-ĭ rugare a fostŭ predatŭ luĭ Don Carlos, pre care cu puţinŭ maĭ înainte l'a petrecutŭ la Granada.

(Va urmá.)

Bibliografie.

Programa *gimnasiuluĭ sup. gr. cat. şi a şcólelorŭ normalĭ din Beiuşiŭ pre anulŭ scol. 1890/91. Redactată de Ioanŭ Buteanŭ, directorŭ şi frofesorŭ p. o.* — Cuprinde: 1) O disertaţiune: *Din istoria poporuluĭ românŭ,* de prof. Coriol. Ardeleanŭ (pag. 3—31). 2) Seria tinerilorŭ inmatriculaţĭ la Gimnasiulŭ gr.-cat. de Beiuşiŭ dela întemeierea luĭ. Periodulŭ II dela an. 1837/8—1850/1 (pag. 32—54). 3) Conspectŭ statisticŭ pentru periodulŭ II (pag. 55—59). 4) Acte maĭ însemnate (pag. 60—63). 5) Planulŭ de învĕţămîntŭ pentru singuraticele clase (pag. 64—72). 6) Manualele folosite în anulŭ şcol. 1890/91 (pag. 73—76). Aicĭ aflămŭ, că în clasele superióre numaĭ pentru religiune şi limba română aŭ fostŭ în usŭ manuale românescĭ. 7) Conspectulŭ órelorŭ pre sĕptĕmână (pag. 77). 8) Ocupaţiunĭ scripturistice (pag. 78—80). 9) Esamenele de maturitate (pag. 81—82). Esamenele orale de maturitate aŭ fostŭ presidate de Al. Kuncz, directorŭ supr. de înv., asistându ca delegatŭ alŭ Ordinariatuluĭ Rsmulŭ dnŭ Paulŭ Vela din Orade. 10) Resultatulŭ esamenuluĭ de maturitate în anulŭ şcol. 1890/91 (pag. 83). S'aŭ insinuatŭ 19. Aŭ făcutŭ esamenulŭ verbalŭ 18, dintre carĭ cu eminenţă 3, cu bunŭ 3, simplu 7. Aŭ fostŭ relegaţĭ pre 3 lunĭ 3, pre 1 anŭ 1, pentru totŭ-deauna 1. 11) Beneficiaţĭ. Cu stipendiĭ 16; din fundaţiunea Vulcaniană de pâne 60; din fundaţiunea „Zsiga" de pâne 8. Dela solvirea didactruluĭ aŭ fostŭ scutiţĭ de totŭ saŭ în parte 65 inşĭ. 14) Corpulŭ profesoralŭ. Aicĭ aflămŭ: profesorĭ publicĭ ordinarĭ, profesorĭ suplenţĭ aprobaţĭ, profesorĭ suplenţĭ, profesorĭ provisorĭ cu diplomă şi profesorĭ ordinarĭ. (?) 15) Esplicarea abreviaţiunilorŭ (în dóuĕ limbĭ?). 16) Progresulŭ în studiĭ. 17) *Tabele statistice* despre: 1. Conspectulŭ generalŭ alŭ studenţilorŭ. 2. Progresulŭ în studiĭ. 3. Condiţiunea părinţilorŭ. 4. Loculŭ nascerĭĭ. 5. Etatea studenţilorŭ. Cu totulŭ aŭ fostŭ 255 studenţĭ, dintre carĭ 218 românĭ şi dintre acestia 87 gr. cat.

Raportulŭ alŭ XXVIII-lea *despre Gimnasiulŭ superiorŭ din Năsĕudŭ pentru an. şcol. 1890/91.* Conţine: Planulŭ stabilŭ de învĕţămîntŭ aprobatŭ pentru gimnasiulŭ superiorŭ din Năsĕudŭ cu ordinăţiunea direcţiuniĭ supreme r. pentru cerculŭ de învĕţămîntŭ alŭ Cluşiuluĭ dto 11 Maiŭ 1891 sub Nr. 127 ex 1891. 2) Raportulŭ întâiŭ despre societatea de ajutorire „Vasiliŭ Naşcu" din Năsĕudŭ. 3) Cronica anuală, din care este de însĕmnatŭ, că repausându fostulŭ catechetŭ Leonŭ Pavelea la 15 Martie 1890, postulŭ de catechetŭ a fostŭ restauratŭ prin teologulŭ abs. Iacobŭ Popŭ. În urma concesiuniĭ direcţiuniĭ supreme dto 17 Sept. 1890 Nr. 531 stipendiaţiĭ Emilŭ Domide şi Pompeiŭ Grigoriţă, absolvţĭ de filosofie, aŭ fostŭ pentru 1890/91 aplicaţĭ la gimnasiŭ ca practicanţĭ de profesorĭ. Profesorulŭ Fl. Moţocŭ prin scripta direcţiuniĭ supr. dto 27 Oct. 1890 Nr. 601 a primitŭ concediŭ pentru anulŭ şcol. 1890/91. Directorulŭ I.

Ciocanŭ prin scripta direcţiunii scr. dto 18 Febr. 1891 Nr. 70 a primitŭ concedu pentru restulŭ din an. 1890/91 fiindŭ suplinitŭ în cele direcţionale prin Dr. P. Tanco, éra în cele profesorale prin alţi 3 profesori. 4) Statulŭ personalŭ, din care se vede, că la gimnasiŭ aŭ fostŭ aplicaţi 17 profesori. Şi aicĭ aflămŭ curiósele numiri de profesorĭ diplomaţi, profesorĭ gimnasialĭ şi doctorĭ în filosofie, ca şi cum ceştĭ din urmă nu ar fi şi profesorĭ. 5) Planulŭ de învĕţămîntŭ pentru an. 1890/91. 6) Informaţiuni speciale despre şcolarĭ, în carĭ se însémnă numele şi progresulŭ făcutŭ de singuraticiĭ şcolarĭ. 7) Date statistice despre şcolariĭ gimnasialĭ pro 1890/91, din carĭ aflămŭ, că s'aŭ înscrisŭ ca ordinarĭ la gimnasiŭ 238 şcolarĭ, éră ca privatistŭ 1; dintre ceĭ înscrişi aŭ desertatŭ 5, a repausatŭ 1; la finea anuluĭ aŭ fostŭ esaminaţi 233 şi anume în clasa I. 57, în a II. 39, în a III. 39, în a IV. 29, în a V. 24, în a VI. 15, în a VII. 14, în a VIII. 16. Din ceĭ esaminaţi după confesiune aŭ fostŭ: gr.-cat. 185, gr. or. 32, r. cat. 4, ev. lut. 1, ev. calv. 2, mosaicĭ 9. După progresŭ aŭ fostŭ: eminenţi 17, celŭ puţinŭ cu bunŭ 26, celŭ puţinŭ cu destulitoriŭ 129, din unŭ obiectŭ cu nedestulitoriŭ 37, din dóuĕ cu nedestulitoriŭ 4, din mai multe cu nedest. 10. La esamenulŭ de maturitate aŭ fostŭ decheraţi: eminente maturŭ 4, bunŭ maturŭ 2, maturŭ 3, respinsŭ pentru reparare 1, pentru repetire 1, nu s'aŭ presentatŭ 4. 8) Esamenele anuale publice s'aŭ ţinutŭ în 19 şi 20 Iuniŭ, instituindu-se 2 comisiuni esaminatóre. 9) Esamenulŭ de maturitate scripturisticŭ s'a ţinutŭ în 18, 19, 20, 21, 22 şi 23 Maiu. 10) Ca mijlóce de învĕţămîntŭ se amintescŭ cabinetele pentru naturală, istorie, desemnŭ, musică, gimnastică şi bibliotecele. 11) Societatea şcolarilorŭ are de membri ordinarĭ pre şcolariĭ din clasa a VII şi VIII, ér de straordinarĭ pre ceĭ din clasele celelalte. 12) Sipendiştĭ aŭ fostŭ 4 scolarĭ. 13) Starea sanitară a fostŭ mulţămitóre. 14) Fundaţiunile şi depositele gimnasiale cu finea anuluĭ 1890 suntŭ: A. Fondulŭ şcolarilorŭ lipsiţĭ în casŭ de morbŭ, care a avutŭ 4268 fl. 05 cr. v. a. B. Fondulŭ pentru recuisite de desemnŭ şi musică 2443 f. 72 cr. C. Fondulŭ societăţiĭ şcolarilorŭ 2375 fl. 17 cr. D. Fondulŭ şcolarilorŭ sermanĭ încétă de a maĭ esistá şi tótă averea luĭ în sumă de 870 fl. 56 cr. se transpune la societatea de ajutorare „Vasilie Naşcu" a şcolarilorŭ. E. Fondulŭ Petru Puiŭ 223 fl. 37 cr. F. Depositulŭ Teodorŭ Dumbravă 65 fl. 55 cr. 15) Observatoriulŭ meteorologicŭ. 16) Mulţămită publică. 17) Anunţŭ privitorŭ la condiţiunile de primire în gimnasiŭ pre a. 1891/2.

Preţulŭ mărfurilorŭ.

Piaţa din Blaşiŭ: Grâŭ, hectlitr. fl. 6.75 până 7.30, — grâŭ mestecatŭ fl 5.50 până 6.25, sĕcară fl. 5.50 până 6.—, — ovĕsŭ fl. 2.50 până fl. —.—, cucuruḑŭ fl. 4.50 până fl. —.—, — alacŭ fl. 2.— până fl. —.—, cartofi fl. 1.— până fl. —.—, — sĕmêntă de cânepă fl. —.— până fl. —, fasolea fl. 5.— până fl. —.—, — carnea de vită chilo 40 cr. până —, carnea de viţĕlŭ 40 până — cr., carnea de porcŭ 48 până — cr., carnea de berbece 28 până — cr., — 10 óuĕ cu 20 până — cr.

Editorŭ şi redactorŭ rĕspunḑĕtorŭ:
Dr. Vasiliŭ Hossu.

Josifu Gans,

fabricantu si reparatoriu de masîne agronomice

(5) 9—10

in Blasiu (Balázsfalva)

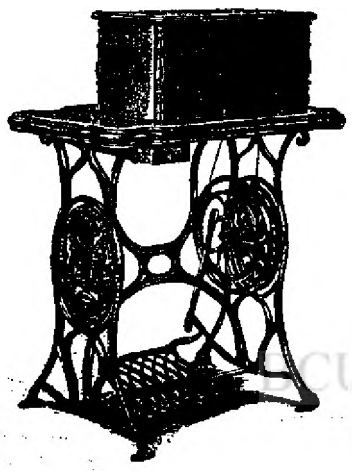

recomânda pre lânga garantia si servitiu solidu si promptu depositulu sèu de

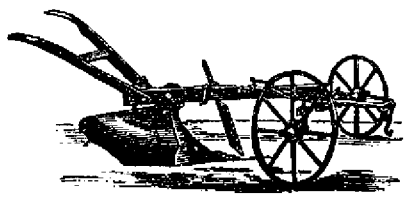

pluguri, masîne de imblatitu, de cusutu, de trieratu si de

alte instrumente economice,

tòte din fieru batutu.

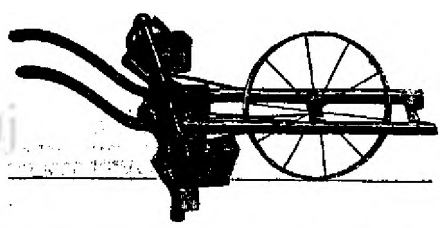

Tóte obiectele amintite se potu procurá si pre lânga solvire in rate.

JOSIFU GAVORA (1) 20—30

distinsŭ cu medalia espositională cea mare pentru lucru escelentŭ şi gustŭ bunŭ la esposiţiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.

Budapesta, IV. strada Vaţuluĭ Nr. 17

Recomândŭ cu preţurĭ de cele maĭ convenabile şi în esecutare câtŭ se póte maĭ frumósă obiecte de lipsă

pentru adjustarea bisericeloru, si anume:

Felóne preoţescĭ şi **stichare** diaconescĭ **Flamure** pentru biserică şi reuniuni. **Flamure** pentru reuniuni de pompierĭ, de scolarĭ, reuniunĭ bisericescĭ, reuniunĭ industriale, de cântărĭ şi de pompe funebre.

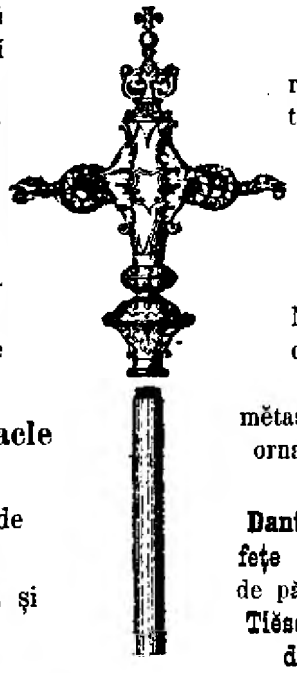

Candelabre, racle şi potire, luminarie de parete şi de altariŭ, şi candele.

Primescŭ şi efeptuiescŭ ieftinŭ repararea vestmintelorŭ besericescĭ, întrargintarea şi întraurirea de potire, racle, candele şi luminarie de altariŭ.

Mare asortimentŭ de brodării de aurŭ, de argintŭ şi de mĕtasă, precum şi de ornaturĭ besericescĭ brodate **Dantele besericesci, fețe de altariŭ, crucĭ** de părete şi de scólă. **Tĭĕsĕturĭ bisericesci, damasturĭ** etc.

Acurătatea mea o potŭ dovedi cu sute de epistole recunoscătóre.

Tarifurĭ de preţurĭ şi preliminare de spese trimitŭ la cerere francate.

Fundată în an. 1858.

FRANCISCŬ WALSER

Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale împ. şi reg. Archiducele **Josifŭ**

proprietariulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recuisite de pompieri, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomândă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preotĭ

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

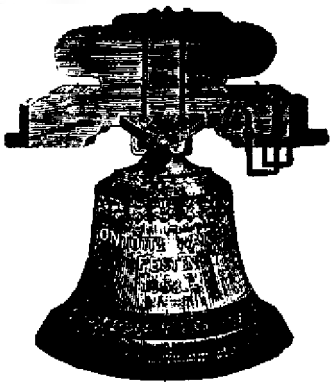

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolia din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.

(2) 36—52

Preliminare de spese şi Preţŭ-courantŭri se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Inserţiuni

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia sĕ se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaşiŭ.

Fóiă bisericéscă-politică.

Anulŭ I. Blaşiŭ 12 Septembre 1891. Numerulŭ 37.

Instrucţiunea religiósă a poporuluĭ nostru.

Între tóte simţĕmintele sufletescĭ ale omuluĭ nicĭ unulŭ nu este aşa puternicŭ cá simţĕmîntulŭ religiosŭ, dacă este desvoltatŭ şi cultivatŭ cum se cuvine. Nicĭ unulŭ din contră nu este aşa slabŭ, dacă saŭ nu e desvoltatŭ, saŭ nu e cultivatŭ aşa, precum ar trebuí să fie. Unŭ simţĕmîntŭ religiosŭ desvoltatŭ şi cultivatŭ este în stare a-lŭ însufleţi pre omŭ până la martiriŭ, vîrtutea cea maĭ înaltă şi maĭ eroică, în carea se manifestéză simţĕmîntulŭ religiosŭ. Simţemîntulŭ religiosŭ însă nedesvoltatŭ şi necultivatŭ produce fórte uşorŭ indiferentismulŭ acela religiosŭ, ce-lŭ întimpinămŭ aşa desŭ în timpulŭ nostru scepticŭ.

Simţĕmîntulŭ religiosŭ însă întâiŭ şi maĭ întâiŭ se cultivă şi desvóltă prin învĕţare, prin propunerea religiuniĭ cu zelŭ, însufleţire şi perseveranţă. De aceea însu-şi Mântuitorulŭ întâiŭ şi maĭ întâiu a demandatŭ învĕţăceilorŭ sĕĭ, ca să înveţe tóte popórĕle, şi numaĭ după aceea că să le boteze şi să le administre celealalte mijlóce, prin carĭ se împarte graţia ceréscă. De unde putemŭ dice, că fără de predicare, fără învĕţarea continuă a poporuluĭ nu esiste creştinismŭ adevĕratŭ şi nicĭ nu va puté să esiste nicĭ cândŭ. Lipsindŭ predicarea şi învĕţarea poporuluĭ, simţĕmîntulŭ religiosŭ degeneréză din ce în ce maĭ tare, până ce în urmă se perde tótă esenţa din elŭ, şi ce maĭ rĕmâne, este numaĭ o formă gólă fără de nicĭ o basă şi fără de nicĭ o consistinţă, éră în manifestările din afară apare, ast-felŭ, câtŭ prin elŭ putemŭ să dicemŭ, că religiunea este maĭ batjocorită decâtŭ cum o batjocoresce necredinciosulŭ.

Lipsa acésta de învĕţare continuă a poporuluĭ a produsŭ la noĭ clătinarea aceea mare a convicţiuniĭ religióse, ce în viéţa nóstră publică-bisericéscă se manifestéză în unŭ modŭ aşa de josŭ, câtŭ scandalisézĕ pre toţi binesimţitoriĭ. Căcĭ óre nu este clătinare o a convicţiuniĭ religióse, ca să nu dicemŭ maĭ multŭ, cândŭ poporulŭ nostru, de câte orĭ are ceva dorinţe, drepte saŭ nedrepte, de câte orĭ se simte îngreunatŭ prin ceva pre dreptulŭ saŭ pre nedreptulŭ, de câte orĭ îşĭ uresce păstorulŭ sĕŭ cu causă saŭ fără causă, de câte orĭ este sumuţatŭ de câte unŭ doctŭ saŭ semidoctŭ, maĭ totŭ-deauna nu este capabilŭ a despărţi convicţiunea sa religiósă de dorinţĕle, sarcinele, simpatiile şi antipatiile sale, ci merge până la gradulŭ acela dejositorŭ pentru convicţiunea sa religiósă, după care pre acésta o pune în serviţiulŭ acelora. De aci apoĭ urméză, că de comunŭ cércă a-şĭ stórce împlinirea dorinţelorŭ, a se scăpá de vre-o sarcină, a se mântuí de vre-unŭ preotŭ prin aceea, că ameninţă cu trecerea la „altă religiune", ca şi cum Dumnedeŭ ar fi descoperitŭ maĭ multe religiunĭ, şi ca şi cum tóte ar' fi fundate de elŭ. Ma îĭ este omuluĭ chiarŭ gréţă, cândŭ vede pre poporulŭ nostru amenincându cu trecerea la altă religiune, dacă nu i-se va lăsá cutare şi cutare de cantorŭ, fĕtŭ saŭ altŭ-ceva.

Acum unde potŭ eşĭ atarĭ lucrurĭ la ivélă, acolo nicĭ vorbă nu póte să fie de o convicţiune óre-care-va religiósă. Acolo tótă religiositatea poporuluĭ stă numaĭ în nisce forme din afară, de unde pentru elŭ este indiferentŭ, că vede formele acelea în o biserică de ale nóstre saŭ în vre-una de a alteĭ confesiunĭ. Creştiniĭ ceĭ adevĕraţi maĭ cu sémă din timpurile primeve ale bisericeĭ, şi chiarŭ şi ceĭ de astădĭ de prin ţĕrile păgâne aŭ suferitŭ şi suferŭ maĭ bine mórte, decâtŭ să facă ceva în contra convicţiuniĭ lorŭ religióse. Poporulŭ nostru însă, alt-cum dela fire bunŭ, a ajunsŭ până acolo, câtŭ pentru câte unŭ lucru de nicĭ o valóre e gata să-şĭ schimbe religiunea maĭ uşorŭ decâtŭ cum îşĭ schimbă omulŭ unŭ vesmîntŭ.

Ar fi nedreptŭ însă, dacă din împrejurarea acésta amŭ conchide, că lucrulŭ acesta este o scădere firéscă a poporuluĭ nostru. Ci causa cea adevĕrată este de a se cercá singurŭ numaĭ în împrejurarea, că poporulŭ nostru nu este nicĭ pre departe de ajunsŭ instruatŭ în religiune de aşa, câtŭ să pótă avé o convicţiune religiósă solidă, carea să pótă contrastá la orĭ ce pericule şi ademeniriĭ. Şi până cândŭ nu va fi instruatŭ în religiune, până atuncĭ nicĭ vorbă nu póte să fie, ca să dispară aparîţiunea acésta tristă din viéţa poporuluĭ nostru.

Fueilleton.

Fala Bolognei.

De I. P.

(Fine.)

După datina de atuncĭ a pictoriloră italianĭ Giovanni Sondi încă instruá pre câţi-va tinerĭ artiştĭ şi artiste. Între eleviĭ aceştia erá şi sóţa favorită a Mireĭ, juna Ginevra Cartofoli. Din cea maĭ tinĕră etate s'a încuibatŭ jalusia între junele copile. La începutŭ jalusia acésta erá binefăcătóre şi pretinéscă, pre încetulŭ însă, cu înălţarea Mireĭ, se schimbase în patimă urîtă.

Fie-care triumfŭ noŭ alŭ Mireĭ erá o sabie în inima pretineĭ sale, până cândŭ în peptulŭ Ginevreĭ se aprinse patima acésta şi clocotiá cu tótă sĕlbătăcimea suduluĭ. Acum iubirea de odinióră a amiceĭ se prefăcŭ în o invidie négră, pre care fie care cuvîntŭ de laudă pentru Mira o maĭ măria.

Fără de a cugetá la aşa ceva, Mira se dedicase cu totulŭ artelorŭ. Retrasă din mijloculŭ societăţilorŭ, unica eĭ distragere în timpŭ de odihnă era musica. Şi adese în caldele serĭ ale Italieĭ apucá harfa şi scotea din ea cele maĭ dulcĭ tonurĭ.

Într'o séră contele Malvasia întrase pre neobservate, şi aşedându-se lângă patulŭ bolnavuluĭ, care privia apunerea sóreluĭ, îşĭ aţinti ochiĭ spre Mira, care cufundată cu totulŭ în musică se plecase preste harfă.

Statura eĭ erá frumósă, pĕrulŭ eĭ împraştiatŭ erá legatŭ într'unŭ nodŭ grosŭ, ochiĭ şi gura eĭ îşĭ păstraŭ încă graţiile de odinióră, şi bucuria, ce i-o pricinuiá musica, da feţeĭ eĭ o espresie de totŭ atrăgătóre.

„Ce dicĭ, Monsignore?" — întrébă surîdêndŭ bolnavulŭ pre óspele sĕŭ, „nu-ĭ copila mea şi destulŭ de frumósă, pre câtŭ de mare artistă e?"

Contele Malvasia facŭ cu capulŭ în sémnŭ de aprobare.

„Ea pare atâtŭ de veselă, ca şi cum ar scí, ce veste bună I-am adusŭ," rĕspunse preotulŭ.

„Dóră dela sântulŭ părinte din Certosa?" întrébă Signor Sondi curiosŭ.

„Da!"

„Miro, scumpa mea Miră!" strigă tatălŭ plinŭ de bucurie, uitându-şĭ din iubire şi fală pentru copila sa de vechia-ĭ jalusie, „ascultă dragă, că bunulŭ părinte din Certosa te-a alesŭ pre tine să-ĭ zugrăvescĭ altariulŭ luĭ!"

Emoţionată preste mĕsură ea se scólă repede de pre scaunŭ, şi sărutându mereŭ mânile conteluĭ îĭ mulţămia pentru scirea împărtăşită.

„Scumpă fată," îĭ dise cu bunătate preotulŭ, „tu te bucurĭ aşa de multă de scirea, ce ţĭ-am adus'o, ca şi cum aĭ fi terminatŭ lucrulŭ ţie încredinţatŭ. Dar ascultă motivulŭ greŭ şi mare, ce a-ĭ să-lŭ lucri. Chipulŭ are să represinte botezulŭ Mântuitoriuluĭ. Aĭ tu ceva idee despre modulŭ, cum aĭ să efeptuescĭ tabloulŭ acesta?"

Ea făcŭ cu capulŭ în semnŭ de aprobare.

„Vĕ voiŭ arĕtá îndată, Monsignore."

Şi apoĭ apucă iute o bucată de hârtie, întinge penelulŭ în colorĭ şi în o grabă uimitóre aşedă pre hârtie o schiţă fugitivă a tabloului.

„Vĕ convine, Monsignore?" întrébă ea apoĭ pre contele Malvasia întinzêndu-ĭ schiţa simplă a măreţuluĭ tabloŭ, cu care claustrulŭ din Certosa a fostŭ aşa de superbŭ maĭ târdiŭ, şi care a ridicatŭ maĭ cu sémă nimbulŭ artisteĭ Mira Sondi.

Dar înainte de ce părintele Malvasia şĭ-ar fi datŭ judecata cerută, în sală păşesce Ginevra Cartofoli. Ochiĭ eĭ întunecaţi fulgeraŭ patima sĕlbatică, ce se deslănţuise în peptulŭ

Pănă cându se mai află preoți de aceia, pentru cari oficiulu preoțescu stă mai numai în împlinirea câte odată póte numai mecanică a funcțiuniloru rituale, pănă atunci nu e mirare, că se află încă durere destui credincioși, cari din causa neplăceriĭ celeĭ mai micĭ suntu gata orĭ și cându a-și părăsi religiunea.

Tótă aparițiunea acésta durerósă în causa eĭ ultimă nu este altu-ceva, decâtu o urmă bizantină rămasă și astădi încă în viéța poporuluĭ nostru. Căci a fostu o caracteristică a bizantinismuluĭ celuĭ lipsitu de spiritu, ca în practica religiuniĭ să se pună pondu numai pre lucrurile esterne religióse, éră esența să se ignoreze cu totulu, să se îndeplinéscă funcțiunile sacre bine rĕu, cum e posibilu, instrucțiunea religióză însă a poporuluĭ, carea e sufletulu religiuniĭ, să se neglégă de totu.

Pretensiunile însă, ce timpulu modernu le ridică față cu poporulu nostru, suntu așa de marĭ, câtu însémnă a-lu condamná la perire, dacă clerulu nostru nu și-ar dá tótă silința, ca să ștérgă și urma acésta bizantină din viéța bisericeĭ nóstre. Cându va fi ștersă și urma acésta, și cându poporulu nostru prin instrucțiune religióză îndeplinită cu tótă consciințiositatea va fi ajunsu la o convingere religióză tare, solidă, basată și resolută, atunci clerulu nu numai că va avé mângâierea, ce din firea eĭ o procură privirea unuĭ atare poporu, ci însu-și clerulu va scăpá prin aceea de fórte multe neplăceri, de cari astădi nu se póte mântuí. Căci ca să tăcemu de altele, amintimu numai casurile acele triste, cându câte unu preotu altcum bunu este silitu să-și părăsésca parochia numai din causă, că poporulu sumuțatu de câte unu semidoctu de pre la sate, e gata a-și „părăsi religiunea" din causa preotuluĭ. Așa ceva unu poporu cu adevĕrată convicțiune religióză nu face nicĭ cându. Saŭ casulu acela încă póte și mai durerosu, cându poporulu amenință cu „trecere la altă religiune", cându este vorba să-și edifice biserica, să-și reguleze școla, saŭ să pórte alte sarcinĭ publice bisericescĭ. Unu poporu convinsu despre adevĕrulu religiuniĭ sale este mai gata a-și dá tótă averea sa spre scopurĭ bisericescĭ, decâtu ca din causa unoru sarcinĭ să-și schimbe religiunea.

În urmă de o disciplină regulată bisericéscă în clerŭ și poporŭ nu póte să fie vorbă, decâtu numai dacă va fi basată pre o convicțiune religióză câtu se póte mai solidă.

Din tóte aceste resultă necesitatea imperióză, carea impune cleruluĭ nostru detorința de a instruá pre poporŭ în continuu în religiune. Nu se impune prin acésta nicĭ decum cleruluĭ o sarcină nóuă, ci i-se aduce aminte numai de o detorință veche ajunsă la destuĭ în desuetudine în urma împrejurăriloru triste ale timpuriloru.

Instrucțiunea religióză are să se încépă încă din școla poporală, în carea preoțimea nóstră pórtă oficiulu de catechetu. Dacă numai în școlă voru fi pruncii instruați în religiune, cum se cuvine, atunci voru eși din ea cu o convingere religióză, ce póte contrastá la fórte multe pericule. Ce greutate însă póte fi pentru unu preotu a propune dóuĕ saŭ treĭ óre pre sĕptĕmână religiunea pruncilorŭ din școlă? Și totuși durere! destuĭ preoți nicĭ odată nu o facu. Atunci însă să nu le cadă la aceștia greu, dacă ajungêndu în ceva conflictu cu poporulu, numai decâtu suntu amenințați cu perderea poporuluĭ prin trecerea luĭ la „altă religiune".

Instrucțiunea din școla poporală trebue să fie urmată de instrucțiune în școla de repetițiune. Instrucțiunea acésta este încă și mai ușóră pentru preotu, de-órece în școla de repetițiune n'are să se îngrigéscă decâtu numai de aceea, ca tineretulu să nu uĭte, ce a învĕțatu în școla elementară. Afară de aceea prelegerile de repetițiune se ținu de comunu dumineca și în serbătorĭ, cându nicĭ preoțimea nu este împedecată prin alte ocupațiunĭ.

După școla de repetițiune urméză instruirea poporuluĭ prin predicĭ în dumineciĭ, serbătorĭ și la alte ocasiunĭ. Adevĕratu, că dela preoțimea nóstră în generalu ocupată fórte multu și cu grigile vieții nu se póte așteptá, ca să se pregătéscă în tótă ordinea pentru predică. Ma acésta nicĭ nu este de lipsă, dupăce poporulu nostru nu are trebuință de predicĭ oratorice, ci de o instrucțiune scurtă, omiletică, simplă și acomodată captuluĭ sĕu. Așa ceva însă póte prestá orĭ și ce preotu fără de a se pregăti o di saŭ dóuĕ înainte, ci meditându mai înainte numai unu pătraru saŭ dóuĕ de óră. Afară de aceea literatura nóstră bisericéscă în nicĭ unu ramu nu este așa avută, ca în ramulu predicelorŭ. De unde nicĭ unu preotu nu se póte escusá cu aceea, eă îĭ lipsescu cărțile române, cu carĭ să se ajute în predicare, ca să nu mai dicemu nimicu despre aceea, cumcă ceĭ mai mulți preoți mai posedu câte o limbă străină, carea le deschide calea spre a puté folosí și cărți de predicĭ scrise în altă limbă.

Pre lângă predică în urma contactuluĭ intimu și de tóte dilele, în care se află preoțimea cu poporulu mai în fiecare di, i-se dă preotuluĭ ocasiune de a instruá poporulu în lucrurile de religiune. De multe orĭ o afacere neînsĕmnată póte dá preotuluĭ ansă spre a întări pre credincioșiĭ sĕĭ în convingerea religióză.

Tóte lucrurile aceste suntu altcum nisce lucrurĭ atâtu de firescĭ și atâtu de legate de oficiulu preoțescu, câtu în alte țĕrĭ ar fi ridiculu a mai vorbi despre

---

eĭ, ér pre fruntea eĭ se vedea o mâhnire profundă.

„Tu eștĭ dar aceea," strigă ea cu amărăciune, „care m'aĭ împedecatu dela îndeplinirea celeĭ mai ferbinți dorințe a mele: de a zugraví tabloulu pentru altariulu din Certosa! Se vede însă, că precum tótă lumea, așa și sântulu părinte te-a preferitu mie! Așa are să fie pentru totu-deauna?" întrebă ea cu unu risu silitu. „Și de ce nu mĭ-aĭ spusu nimicu de planulu tĕu?"

Mira cu multă blândeță îĭ reflectézĕ:

„Căcĭ am cugetatu, că-ĭ mai bine, de nu va mai scí nimenĭ. Dar se le uĭtămu aceste!"

Ea însă a fostu aceea, care nu le-a uĭtatu, și precum în fie care anu crescea gloria și mărirea Mireĭ, întocmai se aduná și veninulu în peptulu rivaleĭ sale. Pre lângă ura din artă se mai adause și ura pentru iubire.

Battista Zani, elevulu de odinióră aluĭ Sondi și fidanțatulu Ginevreĭ, se rentórse acasă la Bologna din Parma, unde a fostu spre a-și completá studiile. Frumosu, tinĕru, plăcutu, plinu de însuflețire pentru arta sa elu întruniá tóte calitățile de lipsă pentru a câștigá iubirea uneĭ fete. Dar răpitu și elu de farmeculu magicu, cu care Mira atrăgea pre toțĭ ceĭ din jurulu sĕu, aprinse unu nou focu în peptulu Ginevreĭ, focului jalusieĭ pentru iubire.

După ce junele artistu petrecu câteva luni în orașulu sĕu natalu, se hotărî să mérgă la Roma.

„Ah, cum m'așĭ bucurá, cându așĭ puté merge și eŭ la Roma," îĭ dise Mira, cându Battista veni să-și ĭea adio. „Câtu de frumóse trĕbue că-sŭ tóte minunile vecheĭ cetațĭ . . . Oh, capela Sixtină, despre care atâta am vorbitu! Putea-m'aț duce și pre mine cu Dvóstră?"

„Cum nu, Madonna Mira? Câtu de fericitu m'așĭ simți, cându așĭ puté visitá Roma în societatea Dvóstre!" rĕspunse artistulu însuflețitu.

„Eĭ bine, dar Dvóstră nu vĕ gândiți la părinții și la datoriințele mele, ce le am acasă!" dise Mira ridêndu.

„Și cu atâtu mai puținu mĕ voiu gândí eŭ și la altele, cându mĕ voiu vedé în cetatea sfântă."

„Fiți dar atâtu de bunu," îĭ rógă Mira „și duceți-mĕ și pre mine de-odată cu Dvóstră."

Elu sĕ închină apoi, și-ĭ sărută mâna.

„Ce dicĭ, Ginevro, nu e ea ca unu ângerŭ, cându mĕ rógă ast-felu pre mine, pre unu bietu pictoru?" a întrebatu Zani pre fidanțata sa după convorbirea avută cu Mira.

„Într'adevĕrŭ!" rĕspunse acésta cu unu tonu de totu schimbatu, stringêndu-și pumniĭ cu mânie, și concepêndu unu planu teribilu în lăuntrulu sĕu.

Battista cufundatu în ilusinnile uneĭ mărirĭ viitóre nu observase de locu, ce impresiune produsĕră cuvintele luĭ în inima fidanțateĭ sale. — — — — — — —

„Benedetto! Signora Mira ar vol să-și bea beutura de séra!" dise bĕtrâna servitóre din casa luĭ Giovanni Sondi.

Benedetta erá o țĕraună tinĕră, pre care o crescuse Mira, și care iubia pre stăpâna sa într'unu modu pasionatu.

„O, próstă ce eștĭ!" esclamă bĕtrâna servitóre, cându Benedetta veni cu beutura. „Adi ĕr aĭ pusu prea multă scorțișóră în beutură!"

„Te înșelĭ, mămucă: acésta nu-ĭ scorțișóră, e alt-felu de răděcină, ce am cumpĕrat'o numai mai înainte. Femeea, ce mĭ-o vênduse, îmĭ dise, că-ĭ va folosí de minune Signoreĭ Mira, să-ĭ daŭ numai în tótă dina. Și se vede, că avea dreptu; căcĭ eŭ nicĭ cându n'am vĕdutu ochiĭ Signoreĭ strălucindu așa tare, ca aséră."

Apoĭ ea-ĭ presintă Mireĭ beutura, fiindu cu atențiune, cum ea golesce cuprinsulu pocaluluĭ.

Și nicĭ prin minte nu trecea nimĕnuĭ, că beutura aceea-ĭ otrăvită!

Nu preste multu Mira se bolnăvesce grĕu. Cându erá aprópe de mórte, chémă pre Ginevra la patulu sĕu. Și apoĭ plină de sinceritate îĭ vorbesce pretineĭ sale din copilărie despre arta iubită amêndorora, despre viitoriulu și cununia Ginevreĭ. Și fără de a descoperí pre fața pretineĭ sale vre-o espresiune de mânie, de durere și de desperare, continuă: „Eŭ te-am iubitu multu, draga mea Ginevră, și pre tine și pre Battista alu tĕu; de m'așĭ însănĕtoșa numai odată. . . ."

„Să te însănĕtoșezĭ? Aceea nu se va întîmplá nicĭ odată!" se tredi Ginevra vorbindu. „Pentru tine s'aŭ sfârșitu tóte! N'aĭ să maĭ vedĭ nicĭ dina de mâne. Căcĭ tu aĭ fostu o nenorocire pentru mine, mĭ-aĭ fostu rivală în tóte lucrurile, pănă și în dragostea luĭ Battista. Să sciĭ . . . că eŭ te-am înveninatu!"

ele. Şi totuşi la noi, durere, trebue să se vorbéscă fórte multu, cându şi astădi se mai află preoţi, cari póte ani întregi nu instruéză pre poporu nici în şcólă, şi nici în biserică, şi nici cu alte ocasiuni. Urmarea este apoi câtu se póte mai tristă, căci poporulu se învéţă a nu mai preţui întru nimicu religiunea, pre carea nu o cunósce, şi la celu dintâiu periculu fuge în castre străine părăsindu religiunea, din carea n'a avutu decâtu numai o formă gólă şi lipsită de cuprinsu.

Are ce e dreptu, clerulu nostru de a se luptá cu fórte multe nĕcasuri, lipse şi neajunsuri. Dacă însă pre lângă tóte aceste îşi va împlini şi detorinţa de a învĕţá, precum se cuvine, atunci meritulu lui va fi cu atâtu mai mare, şi atunci vomu puté cu totu dreptulu să ţicemu, că unu clerú mai eroicu nu mai esiste nicăiri.

Declaraţiunea comitetului centralu electoralu alu partiduluí naţionalu românu din Transilvania şi Ungaria. — De câtva timpu încóce foile nóstre românescí politice suntu fórte agitate. Unele acusă pre preşedintele comitetuluí partiduluí naţionalu românu, că tótă purtarea luí ar fi şovăitóre, şi că elu nu ar fi destulu de sinceru faţă cu comitetulu, în fruntea căruia l'a pusu încrederea partiduluí. Altele din contră ieaú în apĕrare pre acela-şí preşedinte şi facú pre dreptulu împutărí meritate unoru foí din România, carí aú începutu mai întâiu a se amestecá în afacerile nóstre şi a ridicá grave acuse în contra preşedinteluí partiduluí românescu. Opiniunea publică românéscă începù pre dreptulu a fi nedumerită. Atunci comitetulu partiduluí naţionalu românu s'a convocatu în Sibiiu şi spre a liniştí opiniunea publică a decisu publicarea uneí decheraţiunĭ, prin carea se votéză preşedinteluí comitetuluí deplină încredere, şi spre a aduce la ordine şi foile din România, carí aú înscenatu campania în contra preşedinteluí comitetului, se dechéră categoricu, că comitetulu deşi se bucură de interesulu, care foile din România îlu arétă faţă cu noi şi cu lupta nóstră, totuşi nu póte suferí, ca acele saú altu cineva din vre-unu statu strainu să se amestece în afacerile nóstre interne.

Étă declaraţiunea:

Comitetulu centralu electoralu alu partiduluí naţionalu românu din Transilvania şi Ungaria, avêndu în vedere scirile şi faimele respândite prin unele foi relativu la atitudinea sa şi a preşedinteluí séu, în şedinţa sa din 31 Augustu a. c. a enunţatu ca conclusu următórele:

I. Pre câtu de viuă satisfacţiune simte de o parte comitetulu vĕdêndu interesarea preseí de preste Carpaţi pentru lupta nóstră natiunală, aşa de altă parte nu póte a nu dá espresiune regreteloru sale pentru apăriţiunea, că unele foi din Bucuresci induse în eróre prin informaţiuni neesacte, parú a se fi pusu în serviţiulu uneí agitaţiuni de natură mai multu a stricá, de câtu a folosí causeí nóstre naţionale;

întru câtu unulu saú altulu dintre membriĭ comitetuluí, fie şi cu cele mai bune intenţiuni, fără a fi autorisatu din partea comitetuluí şi scăpându pentru unu momentu din vedere regulele impuse de disciplina de partidu, ar fi provocatu într'unu modu saú altulu directu orí indirectu, acésta discusiune ţiaristică, comitetulu regretă şi desapróbă atitudinea aceluia.

II. Comitetulu declară, că atitudinea preşedinteluí séu a fostu corectă şi conformă cu însărcinarea sa şi cu programa naţiunală, şi că şi astădi posede tótă încrederea comitetului.

III. Comitetulu în fine declară susu şi tare, că în direcţiunea sa politică nu a suferitu şi nu va suferí nici odată vre-o ingerinţă străină, ci s'a condusu şi se conduce totu-deauna numai de postulatele, dorinţele şi aspiráţiunile poporuluí românu.

Atitudinea comitetuluí va trebuí să o recunóscă de corectă orí şi cine, şi în faţa acesteí declaraţiunĭ ar fi trebuitu să încete tóte nedumeririle.

Cu atâtu mai multu ne-a surprinsu atitudinea „Tribuneí", carea în calitatea sa de *organu alu partiduluí naţionalu* a aflatu de bine a atacá acésta declaraţiune, a învinuí biroulu cu neesactităţí şi pre preşedintele comitetuluí, că nu şí-ar fi lămuritu politica şi atitudinea sa. Asemenea amu fostu surprinşi prin declaraţiunea dluí Eugenu Brote, *vice-preşedinte alu comitetuluí centralu electoralu,* publicată în numĕrulu 189 alu „Tribuneí" şi ţinută totu în tonulu de mai susu. Procedura acésta ne-a uimitu. Noi, carí ne-amu propusu în prima linie apĕrarea biserice nóstre şi mijlocitu a tuturoru intereseloru, ce le are poporulu nostru, ca publiciştí nu ne-amu angajatu de susţinĕtorí directi şi nemijlociţi aí programuluí partiduluí naţionalu; şi cu tóte aceste în tótă afacerea din sinulu comitetuluí nostru centralu amu observatu o atitudine reservată, ca şi cându amu fi organulu partiduluí, şi nu ne-amu permisu polemií şi apreţiărí, deşi amu fi fostu în posiţie de a o puté face. Cum vine dară acum unu *organu* alu partiduluí, să combată declaraţiunile comitetuluí? Cum se unesce acésta cu disciplina de partidu? Cum se va liniscí prin o asemenea procedură opiniunea publică atâtu de agitată a Românilorú?

Intenţiunea nóstră nu este nici de astă dată a părăsí reserva pănă acum observată şi a ne pronunţá în afacerea ivită în sinulu comitetuluí centralu. Este însă datorinţa nóstră a întrebá cu tótă seriositatea pre comitetulu centralu, óre în faţa declaraţiunilorú şi publicaţiunilorú unuia dintre *organele sale* mai crede, că opiniunea publică română e dumerită? Noi îlu asigurámu, că nu e nici decâtu. Nu, pentru că „Tribuna" este organu şi încă principalu, alu partiduluí.

Ce e dară de făcutu? Comitetulu pentru liniştirea publiculuí este datoru a recurge la mijlóce mai radicale şi mai eficací, decâtu cum a fostu declaraţiunea deja publicată. Şi pentru ca pre viitoru ast-felu de inconveniente să nu se pótă întîmpla, este datoru comitetulu a-şí înfiinţa unu *organu propriu de publicitate,* care se stea sub nemijlocita sa *conducere* şi *dispunere.* În tótă lumea nu se va găsí unu singuru partidu politicu fără de *organu propriu de publicitate.* Numai noi facemu escepţiune.

Aşteptámu dela comitetu o procedură prompta şi energică, şi mai pre susu de tóte îlu rugámu, ca puterile acele puţine, de carí dispunemu, să nu le împrăştie, ci să le adune şi să le împreune.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Mai multe foí magiare, şi pre urma acestora şi foile nóstre, aú fostu lăţitu faima, că primatele Ungarieí ar fi deja denumitu în persóna Episcopuluí din Szombathely, Corneliu Hidassy. Din parte oficiósă acésta faimă se desminte.

Pedepsirea preoţilorú, carí botéză prunci născuţi din căsătoriĭ mestecate, continuă. Din causa acésta e mare amărăciunea în clerulu catolicu, şi universală dorinţa, ca să încete odată acésta condiţiune nedémnă, în care a ajunsu biserica catolică în Ungaria. — Bine ar fi, dară noi puţină speranţă avemu, până cându vedemu, că clerulu catolicu şi în generalu catoliciĭ credu a fi permisu a sprigini unu guvernu şi unu partidu *liberalu.*

Roma.

Corespondentulu romanu alu foiĭ vienese „Politische Correspondenz", care de regulă e bine informatu, desminte, precum amu făcut'o şi noi mai înainte, scirile tendenţióse, ce s'aú fostu publicatu prin foile liberale despre atitudinea Vaticanuluí faţă cu alianţa întreită. Politica Vaticanuluí, dice corespondentulu, este neschimbată. Vaticanulu doresce pacea,

---

La audulu acestoru cuvinte nici unu strigătu nu eşi din peptulu Mireí, singuru numai unu fioru rece cuprinse membrele eí. Apoi vĕdêndu-şí mórtea aprópe, unu felu de ruşine o cuprinse, că trebue să móră înveninată. Multu timpu buzele eí recitară rugăciuni mute, şi apoi terminându-le ea-şí ridică ochiĭ spre Ginevra, care şedea agitată pre patulu eí.

„Sermano, câtu te-aí înşelatu! Eu nicí cându n'am iubitu pre nici unu bărbatu! Tótă viéţa mea am consacrat'o luí Dumnedeu şi arteí dumnedeescí. Battista nu m'a iubitu pre mine, tótă iubirea luí ţí-a păstrat'o ţie!"

Sdrobită de o puternică remuşcare, ucigaşa cade în genunchí lângă patulu, pre care zăcea jertfa sa, şi se rógă de iertare.

„Nu mĕ învinui, rogu-te," dise ea. „Mórtea ta liniştită mĕ torturéză grozavu. Dămí voe, să mĕ omorú lângă tine!"

„Să n'o faci!" íi dise Mira cu o vóce debilă. „Lasu că acestu secretu să nu-lu mai scie nimeni; dar mai cu sémă să nu afle tatălu meu, că fică-sa a muritu înveninată. Sfânta Feciór㠄 să te ierte, eu te-am iertatu... Fíi sănătósă, Ginevro, şi fii fericită cu iubitulu tĕu!"

„Acuma-I prea târdiu... Battista e deja mortu!" — — — — — — — —

Într'adevĕru aşa se întîmplase.

Battista Zani muri îndată după sosirea sa în Roma. După elu nu rĕmase altu ceva, decâtu amintirea geniuluí multu promiţĕtoriu, care părăsí lumea în flórea vieţiĭ, şi biografia luí descrisă de părintele Conte Malvasia.

Mira Sondi muri în etate de abia 26 aní şi a fostu înmormîntată lângă Guido Reni.

La înmormîntarea eí spiritualulu Picinardi deplânse într'o vorbire adâncu pătrundĕtóre depărtarea prea timpurie a scumpeí decedate; în biserica dela St. Domenico se audiră atunci sunându melodiile jelnice ale unuí „requiem" solemnu; întrégă cetatea jelia pre „fala Bologneí".

Amintirea eí era păstrată în casa-í părintéscă ca a uneí sânte, şi totu-deauna deşteptá în ceí rĕmaşí cugete nobile şi evlavióse.

Măestrulu Giovanni mai trăí mulţi aní după mórtea ficeí sale. Celealalte copile ale sale, Barbara şi Lucia, încă se ocupară cu pictura.

În Bologna şi aţí se mai póte audí unu sonetu fórte frumosu aluí Picinardi, dedicatu artisteí Barbara Sondi, în care se descrie cu viĭ colorí viéţa renumiteí Mire.

Despre Ginevra Cortofoli numai atâta să scie, că a trăitu şi a muritu.

A.

şi în acela-şĭ timpŭ nu încétă a reclama independinţa sa deplină, la care nu póte renunţá. Sfaturile, ce le-a datŭ Sănţia Sa catolicilorŭ francezĭ, nu alteréză întru nimicŭ politica acésta, ci aŭ de scopŭ numaĭ salvarea intereselorŭ bisericescĭ, carĭ trebue să rĕmână pururea neatîrnătóre de fluctuaţiunile partidelorŭ politice. Corespondentulŭ desminte maĭ departe şi scirile referitóre la dimisiunea Cardinalului secretarŭ de statŭ Rampolla, precum şi scirile referitóre la starea sanitară a Sânţieĭ Sale.

Se ḑice, că în Novembre a. c. se va ţiné Consistorŭ papalŭ, în care vorŭ fi creaţĭ Cardinalĭ majordomulŭ Mgr. *Ruffo-Scilla,* Mgr. *Sepiacci* şi póte şi subsecretarulŭ de statŭ Mgr. *Mocenni.*

Germânia.

Precum amŭ fostŭ anunţatŭ deja, Congresulŭ catolicilorŭ germanĭ s'a întrunitŭ în 31 Augustŭ în oraşulŭ Danzig. Numĕrulŭ participanţilorŭ este fórte mare. Flórea Germanieĭ catolice e întrunită. Şedinţele publice şi închise aŭ fostŭ fórte cercetate. Resoluţiunĭ fórte importante s'aŭ luatŭ pentru tóte direcţiunile activităţiĭ catolice. Remarcămŭ între resoluţiunĭ cea referitóre la *cestiunea romană,* care la propunerea celebruluĭ deputatŭ Schorlemer-Alst a fostŭ primită cu entusiasmŭ nespusŭ. S'a decisŭ anume, ca să se ridice din noŭ protestŭ solemnŭ în contra stării netolerabile, ce a creat'o guvernulŭ italianŭ Sumuluĭ Pontifice; să pretindă restaurarea *suveranităţiĭ temporale* a Scaunuluĭ Apostolicŭ, deórece statele pontificale nu suntŭ a unuĭ singurŭ Pontifice, ci a lumiĭ catolice întregĭ.

Revistă politică.

Afaceri interne.

„Pester Lloyd", fóea semioficiósă a guvernuluĭ, anunţă, că în ministerulŭ de interne se lucră cu multă insistinţă la cele patru proiecte de lege, carĭ în sensulŭ §-luĭ 2 alŭ legiĭ despre reforma administrăriĭ aŭ să fie aşternute deodată parlamentuluĭ, şi carĭ încă în sesiunea de tómnă se vorŭ şi presentá. Aceste patru proiecte vorŭ fi: despre *regularea autonomieĭ comitatense*, despre *judecătoriile administrative*, despre *autonomia oraşelorŭ,* şi despre *legea comunală.*

Ministrulŭ de interne se ocupă asemenea cu mare zelŭ şi cu demonstraţiunile din Fiume, carĭ vorŭ formá de sigurŭ obiectulŭ unorŭ desbateri înfocate. Ministerulŭ comunŭ de rĕsboiŭ din partea sa se ocupă cu afacerea cununeĭ depuse pre mormîntulŭ luĭ Ielachich, pentru că ar dorí, ca la sesiunile delegaţiunilorŭ să nu se facă multe greutăţĭ pretensiunilorŭ sale.

Scirile împrăştiate de unele foĭ refereferitoriŭ la neînţelegerĭ esistente în sinulŭ partiduluĭ liberalŭ, se desmintŭ.

Întîlnire de Domnitorĭ.

Maiestatea Sa Împĕratulŭ şi Regele nostru apostolicŭ, care în ḑilele trecute a petrecutŭ la manevrele din Schwarzenau, a avutŭ de óspeţĭ pre Împĕratulŭ Germanieĭ şi pre regele Sacsonieĭ. În cercurile politice se atribue o importanţă deosĕbită acesteĭ întîlnirĭ, maĭ alesŭ acum după înfrăţirea franco-rusă. Şi cu dreptŭ cuvîntŭ, căcĭ ambiĭ Domnitorĭ aŭ datŭ o nóuă dovadă despre legăturile strinse, ce împreună ambele state, şi de altă parte presenţa ministruluĭ nostru de esterne Kálnoky şi a cancelaruluĭ Caprivi arată, că cu ocasiunea acesteĭ întîlnirĭ s'aŭ discutatŭ şi cestiunĭ politice de cea maĭ maĭ mare importanţă. Se asigură, că contele Kálnoky ar fi fórte îngrijatŭ de situaţiunea politică europénă, maĭ alesŭ în urma pretinieĭ, ce pare a se fi închiatŭ între Rusia şi Turcia.

România.

Regele Carolŭ a plecatŭ la Veneţia spre a vedé pre regina, a căreĭ sănĕtate dă locŭ la serióse îngrigirĭ. Plecarea regeluĭ s'a amânatŭ până acum, fiindu-că regina nu voiá să depărteze de lângă sine pre domnişóra Elena Văcărescu. Acum după ce domnişóra a plecatŭ din Veneţia, regele încă a aflatŭ de bine a nu maĭ întârḑiá cu plecarea sa, de-órece starea regineĭ e îngrigitóre. Pre Maiestatea Sa în acéstă călĕtorie îlŭ însoţesce şi ministrulŭ-preşedinte Florescu. — În absenţa regeluĭ afacerile le va ispráví consiliulŭ de ministri, éră pre domnulŭ ministru-preşedinte Florescu îlŭ va înlocuí domnulŭ Catargiŭ.

Se ḑice, că înainte de plecare Maiestatea Sa ar fi subsemnatŭ denumirea ministruluĭ de esterne Esarcŭ de ministru plenipotenţiarŭ la Roma în locuiŭ dluĭ Văcărescu, şi a dluĭ Alesandru Lahovary de ministru alŭ afacerilorŭ esterne.

Turcia.

În Turcia s'a întîmplatŭ pre neaşteptate o schimbare de guvernŭ. Marele vizir Kiamil paşa, care de şese anĭ se află în fruntea afacerilorŭ, a fostŭ relevatŭ din postulŭ sĕŭ, şi în loculiŭ luĭ a fostŭ numitŭ guvernatorulŭ din Creta *Djevat* paşa. Causa acesteĭ schimbăriĭ repentine de guvernŭ nu e cunoscută; foile facŭ felŭ de felŭ de combinărĭ. Unele ḑicŭ, că Sultanulŭ ar fi fostŭ nemulţămitŭ cu Kiamil paşa din causa înmulţiriĭ celeĭ marĭ a briganḑilorŭ. Altele ḑicŭ, că esplosiunea conductuluĭ de gazŭ, ce s'a întîmplatŭ în ḑilele trecute în palatulŭ Sultanuluĭ, şi din care Sultanulŭ a conchisŭ la atentatŭ, ar fi causa. Alţiĭ cércă motivulŭ în politica esternă, anume în cestiunea Dardanelelorŭ. Este adecă sciutŭ, că Turcia are dreptulŭ, ca să opréscă tóte năile străine de rĕsboiŭ, ca să nu trécă prin Dardanele. Rusia are o flotă de rĕsboiŭ, care în timpŭ de pace împlinesce serviţiĭ comerciale, şi pre care mărinariĭ suntŭ soldaţĭ în reservă. Şi aceste năĭ aŭ fostŭ oprite de guvernulŭ turcescŭ la întrarea în Dardanele. La remonstrările ambasadoruluĭ însă Sublima Pórtă s'a învoitŭ, ca aceste năĭ să pótă trece prin Dardanele. — Firesce că tóte guvernele europene suntŭ nemulţămite cu acéstă dispositie a guvernuluĭ turcescŭ, şi póte că afacerea acésta va formá obiectulŭ unorŭ pertractărĭ diplomatice.

Corespondinţe.

Şişesci, 2 Sept. 1891.

Stimate Domnule Redactorŭ!

Vĕ rogŭ, să binevoiţĭ a da locŭ în colónele preţnituluĭ ḑiarŭ „Unirea" următórelorŭ şire, prin carĭ în câteva liniaminte generale voiŭ a descrie decurgerea sfinţiriĭ de biserică din Şişescĭ ţinută la 27 Augustŭ st. n. în ḑiua de Sântă Maria mare.

În 26 Augustŭ séra la 7 óre 12 trésculĭ dimpreună cu campanele aşeḑate în turnurile bisericeĭ celeĭ nóuĕ aŭ vestitŭ începerea Înseăratuluĭ şi a Litieĭ celebrate în biserica cea veche de cătră parochulŭ localŭ, fiindŭ de faţă o mulţime de credincioşĭ şi o mare parte dintre óspeţiĭ sosiţĭ încă în aceea-şĭ ḑi.

După împlinirea ceremoniilorŭ sacre óspeţiĭ aŭ fostŭ bineventaţĭ de Clarissimulŭ dnŭ Dr. Vasiliŭ Lucaciŭ în pavilonulŭ anume făcutŭ pentru ocasiunea acésta în apropierea bisericeĭ celeĭ nóuĕ. Aicĭ s'a petrecutŭ cina comună, după care toţĭ óspeţiĭ aŭ fostŭ conduşĭ de cătră comitetulŭ aranjatorŭ la locurile destinate pentru odihna de nópte.

Joĭ diminéţă la 7 óre s'a anunţatŭ începerea ḑileĭ festive prin 24 salve de trésculĭ. La 8 óre a fostŭ primirea delegatuluĭ Ilustrităţiĭ Sale Episcopuluĭ diecesanŭ, a M. O. D. Ştefanŭ Popŭ protopopŭ de Baiasprie.

La 9 óre s'aŭ începutŭ ceremoniile sacre. M. O. D. Iacobŭ Popŭ parochŭ de Bâtarcĭ, fostulŭ parochŭ de Şişescĭ, a ţinutŭ înaintea bisericeĭ vechĭ discursulŭ de rĕmasŭ bunŭ dela biserica cea veche. Unŭ discursŭ binenimeritŭ a fostŭ acesta, care a mişcatŭ tóte inimele.

Dela biserica cea veche formându poporulŭ procesiune în frunte cu delegatulŭ episcopescŭ şi cu numerósa luĭ asistinţă, îmbrăcaţĭ fiindŭ în ornatele bisericescĭ aŭ purcesŭ cătră biserica cea nóuă, ducêndŭ ss. Taine şi icóna străveche a Preacurateĭ Fecióre Maria, despre care, după cum am înţelesŭ din discursulŭ Reverendissimuluĭ dnŭ Gavrilŭ Lazarŭ de Purcăreţŭ protopopŭ de Sanislaŭ, ḑice tradiţiunea, că pre timpulŭ invasiunilorŭ barbare o aŭ străbătutŭ maĭ multe glónţe de puşcă, şi ea totuşĭ a rĕmasŭ întrégă.

În launtrulŭ bisericeĭ celeĭ nóuĕ înaintea altariuluĭ s'a sfinţitŭ apa; după aceea a urmatŭ sfinţirea bisericeĭ. Până ce s'aŭ stropitŭ tóte părţile bisericeĭ, până atuncĭ parochulŭ localŭ Clar. dnŭ Dr. Vasiliŭ Lucaciŭ a împodobitŭ altariulŭ ajutatŭ fiindŭ de maĭ mulţĭ domnĭ preoţĭ. După sfinţirea bisericeĭ s'a începutŭ s. Liturgie solemnă, de faţă fiindŭ unŭ publicŭ inteligentŭ, cam 320 la numĕrŭ, şi vre-o 15,000 de credincioşĭ adunaţĭ din părţile cele maĭ depărtate, precum: din Leta mare (com. Bihor), Sanislaŭ, Apa, Odoreŭ, Seinĭ, Mediesŭ, Pomĭ (com. Satmariŭ), Ardihatŭ (com. Szilágy), şi din jurulŭ parochieĭ Şişescĭ. După cetirea S. Evangelii a urmatŭ predica ţinută de M. O. D. Augustinŭ Pelle protopopŭ de Pomĭ, care cu cuvinte alese şi binenimerite a desfăşuratŭ însĕmnătatea bisericeĭ adevĕrate catolice. După cuminecare a urmatŭ discursulŭ Reverendissimuluĭ Dnŭ Gavrilŭ Lazarŭ de Purcareţŭ.

Într'însulŭ a descrisŭ istoriculŭ bisericeĭ celeĭ nóuĕ. Din raţiociniulŭ reprodusŭ de Rev. dnŭ Gavrilŭ Lazarŭ de Purcăreţŭ am înţelesŭ, că spesele efective s'aŭ urcatŭ la suma de 24,443 fl. 4 cr. Acéstă sumă a resultatŭ: 1. din averea bisericeĭ din Şişescĭ

3721 fl.; 2. din repartiţiunea credincioşilorŭ 3666 fl.; 3. clerulŭ din provincia mitropolitană de Alba-Iuliă-Făgăraşŭ 3500 fl.; 4. parochulŭ localŭ Clar. dnŭ Dr. Vasiliŭ Lucaciŭ a oferitŭ venitele şi câştigulŭ din lucrările sale literare, suma de 13,536 fl. Preţulŭ realŭ alŭ prestaţiunilorŭ date de poporŭ, pétră, prundŭ, ţile de lucru etc. 14,000 fl.

După finirea s. Liturgii Clar. dnŭ Dr. Vasiliŭ Lucaciŭ a ţinutŭ unŭ discursŭ ocasionalŭ cu privire la desvĕlirea monumintelorŭ Papa Piŭ alŭ IX-le şi Atanasiŭ Angelŭ episcopulŭ primŭ alŭ s. Uniri, carî suntŭ aşedate de amêndóuĕ părţi ale ambituluî bisericeî. Discursulŭ a fostŭ ţinutŭ înaintea monumintelorŭ şi rostitŭ de dlŭ oratorŭ cu cea maî mare emoţiune şi elocinţă străbătêndŭ adêncŭ inimele ascultătoriloru.

După desvĕlirea acestorŭ dóuĕ monuminte poporulŭ a începutŭ a se rărí, şi inteligința s'a retrasŭ în pavilonŭ.

Cam la dóuĕ óre după amédĭ şi-a luatŭ începutulŭ banchetulŭ, la care nu aŭ lipsitŭ nicî toaste însufleţite.

La 4 óre după amédĭ s'a ţinutŭ Înseratulŭ de cătră M. O. D. Antoniŭ Gitta prot.-parochŭ în Borhid. După Înseratŭ s'a începutŭ petrecerea poporală; éră la 8 óre petrecerea de vară aranjată în folosulŭ bisericeî.

Ast-felŭ a decursŭ acéstă admirabilă serbare, care de sigurŭ va rĕmâné neuîtată de toţî, ceî ce aŭ fostŭ fericiţi a puté participá.

Comloşulŭ mare, 2 Septembre 1891.

Onorată Redacţiune!

Dintre evenimentele de însĕmnătate maî mare, ce se petrecură în ţilele acestea în acestea părţi, vĕ rogŭ, să înregistraţi consacrarea bisericeî parochiale gr.-cat. române din Comloşulŭ mare, care s'a îndeplinitŭ în 27/15 Augustŭ în ţiua serbăriî Adormiriî Preasânteî Născătóre de Dumneţeŭ şi Pururea Fecióreî Maria. Spre care scopŭ Ilustritatea Sa Dlŭ Episcopŭ alŭ Lugoşuluî Dr. Victorŭ Mihályi de Apşa sosì la faţa loculuî concomitatŭ de Ilustritatea Sa Dlŭ Canonicŭ Andreiŭ Popŭ Liviŭ încă în 26 pre la 4 óre p. m. La gara dela Zsombolea a fostŭ întimpinatŭ de Protopretorele cercualŭ, ér la hotarŭ de Antistia comunală, de preoţiî celoralalte confesiuni din locŭ, de unŭ banderiŭ şi de preste 30 de trăsurî. În comună la arculŭ triumfalŭ aredicatŭ la şcóla gr. cat. între sunetulŭ campanelorŭ dela tóte bisericele a fostŭ primitŭ de preoţimea gr. cat. îmbrăcată în ornate sacre, de pruncii de şcólă, de curatoriî bisericeî, de senatulŭ şcolasticŭ şi de o mulţime de poporŭ. După salutarea îndatinată şi respunsulŭ Ilustritătiî Sale, ce atâtŭ de tare a emoţionatŭ inimele ascultătoriloru, cu procesiune s'a înaintatŭ la biserica de noŭ edificată, unde numaî decâtŭ se începù prenoirea altariuluî cu înseratulŭ celŭ mare alŭ sĕrbătoriî. După aceea Ilustsitatea Sa Dlŭ Episcopŭ cu Ilustritatea Sa Dlŭ Canonicŭ aŭ fostŭ duşî la cortelulŭ pentru dînşiî pregătitŭ în Castelulŭ Înaiteî Dómne Mileva vĕduvă ducésă de San-Marco născută Naco. La cină comunitatea bisericéscă a făcutŭ conductŭ de facle Ilustritătiî Sale Dluî Episcopŭ, cu care ocasiune tinĕrulŭ studentŭ de a V-a clasă gimnasială Ioanŭ Pascu mulţămì Ilustritătiî Sale în numele poporuluî pentru bunătatea-î şi părintésca-î îngrigire faţă cu acéstă parochie, ér pruncii de şcólă sub conducerea docenteluî Iosifŭ Grozescu aŭ întonatŭ unŭ imnŭ în onórea Ilustritătiî Sale. A maî cântatŭ şi corulŭ vocalŭ din Lugoşŭ, care spre a mărí festivitatea n'a pregetatŭ a ostení la Comloşŭ spre a esecutá cântările bisericescî. Totŭ cu acéstă ocasiune şi corulŭ gr. or. din locŭ a onoratŭ pre Ilustritatea Sa prin întonarea maî multorŭ cântarî.

A dóua ţi în 27 la $^1/_2$8 óre cu procesiune solemnă, la care aŭ luatŭ parte şi călugăriţele din locŭ cu preste 40 de fete îmbrăcate tóte în albŭ, între sunetuiŭ campanelorŭ şi bubuitulŭ trescurilorŭ a fostŭ petrecutŭ Ilustritatea Sa la biserică, unde a îndeplinitŭ actulŭ consacrăriî cu asistinţa preoţilorŭ Andreiŭ Popŭ Liviŭ, Prelatŭ Pontificiu, Abate, Canonicŭ Lectorŭ şi Cavalerŭ alŭ ordului coróneî de Ferŭ, Vasiliu Deciŭ Administratoru alŭ Protopopiatuluî Torontaluluî, Laurianŭ Luca parochulŭ Comloşuluî mare şi Iuliŭ Raţiŭ v.-notariŭ consistorialŭ. Aŭ maî asistatŭ şi M. O. Dnî George Trăilă parochulŭ Timişóreî, Petru Văleanŭ alŭ Cianaduluî Serbescŭ şi Protopopulŭ Ciurdariŭ din diecesa Oradeî-marî. După cetirea s. Evangeliî ţinŭ Ilustritatea Sa poporuluî o predică pĕtrundĕtóre de inimî. După finitulŭ s. Liturgii s'a ţinutŭ visitătiunea canonică primă în acestea părţi, apoî s'aŭ făcutŭ unele visite şi la $^1/_2$2 óre s'a începutŭ prândulŭ datŭ de Înalta ducésă. Şirulŭ toastelorŭ l'a deschisŭ Ilustritatea Sa Dlŭ Episcopŭ toastându pentru gloriosulŭ Pontifice Preasânţia Sa Papa dela Roma Leo alŭ XIII-lea, apoî pentru Măiestatea Sa Regele totŭ-odată şi fundatorulŭ acesteî diecese şi pentru binefăcătórea parochieî Alteţa Sa Mileva. S'a maî toastatŭ în sănĕtatea Ilustritătiî Sale a dluî Episcopŭ, pentru ministrulŭ preşedinte conte Szápáry, pentru comitele supremŭ alŭ comitatuluî Torontalŭ, pentru protopretorele cercualŭ, pentru frăţietate şi buna înţelegere între confesiuni, şi pentru poporŭ, care cu tótă abnegarea a ostĕnitŭ pentru ridicarea bisericeî. După 4 óre p. m. Ilustritatea Sa Archiereulŭ petrecutŭ până la hotarŭ de protopretorele, de inteligința din locŭ şi de maî mulţî poporenî a călătoritŭ la Sân-Nicolaulŭ mare spre a face şi acolo visitătiune canonică, apoî la Igrişŭ, Cianadulŭ Sêrbescŭ şi la Beba veche, pretutindenea fiindŭ întimpinatŭ cu cea maî mare însufleţire. Bisericeî din Sân-Nicolaulŭ mare s'a înduratŭ a dărui 30 fl., ér celeî din Beba 20 fl. În 30 a călătoritŭ la Becîchereculŭ mare spre a face visitŭ autorităţiloru comitatense. Aci abatele rom. cat. Scheffer în onórea Ilustritătiî Sale a datŭ unŭ prândŭ diplomaticŭ. În 31 s'a refutorsŭ la reşedinţa Sa în Lugoşŭ lăsându-ne nóuĕ fiiloru sĕî sufletescî o suvenire prea plăcută. Poporulŭ a fostŭ pre totŭ locŭlŭ animatŭ de cuvîntările Ilustritătiî Sale. Dumneţeŭ să ni-lŭ ţină la mulţi anî.

Maî amintescŭ acî, că pentru biserica noŭ consacrată din Comloşulŭ mare Dlŭ Virgiliŭ Popescu profesorŭ în Ploescî şi soţia sa Dna Florica aŭ dăruitŭ unŭ candelabru cu 50 fl., George Ilinŭ şi Marta Ciobanŭ economŭ unŭ mĕsaiŭ de mĕtase pre prestolŭ 20 fl., Paraschiva Tĕrnoveanŭ unŭ mĕsaiŭ pre analogŭ 5 fl., surorile Flóre Fleşerŭ, Ioana Cionca şi Sofia Ciolacŭ unŭ mĕsaiŭ de catifea pre analogŭ 3 fl., Iuliana Tĕrnoveanŭ 2 prasnicare în uleŭ lucrate pre pleŭ 5 fl., Vichente Ciolacŭ 4 sfesnice pentru ministranţi din nucŭ aurite 20 fl., Maria Pascu şi Ana Punguleşŭ câte o stergară de mĕtasă.

Corespondentulŭ.

Noutăţi.

Sciri personale. Esc. Sa I. P. D. Mitropolitŭ *Dr. Ioanŭ Vancea* a plecatŭ întru întimpinarea Maiestăţiî Sale cu trenulŭ de astă nópte la Bistriţa, însoţitŭ de Rssmiî canonicî *Gavrilă Popŭ* şi *Dr. Alesandru Grama* şi de secretarulŭ sĕŭ *Dr. Augustinŭ Bunea.*

Promovări în capitululŭ gr.-cat. din Lugoşŭ. Canonicŭlŭ prebendatŭ P. O. D. *Beniaminŭ Densuşanŭ* fiindŭ promovatŭ de canonicŭ cancelarŭ, de canonicŭ prebendatŭ s'a numitŭ P. O. D. *Mihailŭ Perianŭ,* fostŭ secretarŭ episcopescŭ şi notarŭ consistorialŭ în Lugoşŭ.

Şcólele din Blaşiŭ. La *gimnasiŭ* s'aŭ făcutŭ înscrierile pre anulŭ şcolasticŭ 1891/2 în 1, 2 şi 3 Septembre; ér la 4 Sept. s'a întîmplatŭ „invocarea Spiritului sântŭ“ în biserica catedrală, cu care ocasiune a celebratŭ s. liturgie corpulŭ profesoralŭ, pontificândŭ P. O. D. directorŭ gimnasialŭ Al. Micu. Concursulŭ maî alesŭ pre clasele inferióre a fostŭ fórte mare, aşa câtŭ pre I cl., umplêndu-se numĕrulŭ prescrisŭ de lege, mulţi nu aŭ pututŭ fi primiţi. De toţî s'aŭ înscrisŭ la gimnasiŭ 388 de studenţi. La *preparandie* s'aŭ înmatriculatŭ până acum 69 de elevî, la şcóla normală 168 de pruncî, éră la şcóla de fete 51 de copile, şi e speranţă, că se vorŭ maî înscrie. Cu tinerimea dela preparandie, şcóla normală şi şcóla de fete s'a serbatŭ „învocarea Spiritului Sântŭ“ Duminecă la 6 Sept. în biserica dela reşedinţa mitropolitană. Cu totulŭ s'aŭ înscrisŭ până acum la institutele de învĕţămîntŭ gr.-cat. române din Blaşiŭ pentru acestŭ anŭ şcolasticŭ 688 de tineri, necomputându-se aicî alumniî Seminariuluî teologicŭ, carî aŭ să se presente la cursŭ numaî cu 1 Oct. st. n.

Dare de sémă. Pentru spesele înzestrăriî bisericeî gr. cat. române din Sigetŭ în luna luî Augustŭ a încursŭ dela Sp. D. I. Deacŭ oficialŭ 5 fl. M. O. D. Ant. Serbacŭ par. în Desescî 1 fl. M. O. D. Iosifŭ Fucecŭ par. 1 fl. M. O. D. Petru Birlea p. în Berbescî a colectatŭ 16 fl. 73 cr. M. O. D Vasile Ióodi p. în Vadŭ a colectatŭ 5 fl. 70 cr. M. O. D. Vasiliu Dragoşŭ p. în Moiseiŭ 10 fl. M. O. D. Augustinŭ Mosolygó p. în Tetişŭ 2 fl. Societatea păpucarilorŭ din Sigetŭ 20 fl. M. O. D. Ioanŭ Ivasco p. în Sigetŭ 10 fl. Grigoriu Raţiŭ 1 fl. Teodorŭ Popŭ 9 fl. Vasiliu Sacaciŭ 2 fl. Ştefanŭ Mihalca 2 fl. Teodorŭ Popŭ toţî din Sigetŭ 1 fl. N. N. 3 fl. Sp. D. Georgiu Raţiŭ din Dragomirescî 5 fl. Laolaltă 93 fl. 43 cr. Până acuma s'a colectatŭ 393 fl. Priméscă oferitoriî mulţămita mea adêncă. **Titŭ Budŭ.**

Binecuvîntarea bisericeî din Şişescî a datŭ ansă foiloru şoviniste la scrierea de articoli fulminanţi în contra agitătiuniloru daco-române. „Magyar Hirlap“ pretinde, ca biserica să fie dărimată, deórece e ridicată întru preamărirea ideiî daco-romane, fiindŭ scrisŭ pre frontŭ „Pro S. Unione omnium Romanorum“. Sermaniî şovinisti în orbia loru nu vĕdŭ litera **S**, care însĕmnă, că biserica e ridicată *ex voto* pentru unirea *bisericéscă* a tuturoru Românilorŭ, şi astŭ-felŭ prin rodomontadele loru *patriotice* se dovedescŭ şi ignorante şi ridicole.

Congresulŭ ordinarŭ alŭ provincieî mitropolitane române gr. or. din Transilvania este convocatŭ la Sibiŭ pre 13 Oct.; ér congresulŭ provisoriŭ alŭ archidiecesei gr. or. din Bucovina e conchematŭ pre 30 Septembre în Cernăuţi.

Ca locţinătoriŭ la patriarchatulŭ din Constantinopolŭ până la alegerea nouluî patriarchŭ icumenicŭ funcţionézĕ mitropolitulŭ Dorotheos din Berat (Albania).

Noi consilieri intimi. După cum se anunţă din Viena, Maiestatea Sa Monarchulŭ a numitŭ de consilieri intimi actualî pre ministrulŭ r. u. de finanţe Dr. Alesandru Wekerle şi pre ministrulŭ r. u. de justiţie Desideriŭ Szilágyi.

Cununiă. Dlŭ *Severŭ Barbŭ,* comptabilŭ la Institutulŭ de creditŭ „Mureşana“ din Reghinulŭ săsescŭ, îşi va serbá cununia la 27 Sept. a. c. cu dşora *Eugenia Moldovanŭ* din Sighişóra.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Ioanŭ Daniel (Dănuțiŭ).

(26 Augustŭ 1826—24 Septembre 1890.)

Litere fundaționale.

În numele Domnuluĭ Dumnedeŭ a Sânteĭ Treimĭ Tatălŭ și Fiiulŭ și Spiritulŭ Sântŭ!

Subscrisulŭ Ioanŭ Daniel de Fersîgŭ lasŭ amintire perpetuă, și facŭ cunoscutŭ tuturorŭ, pre carĭ îĭ privesce și-ĭ va privĭ în viitorŭ, că eŭ pornindŭ din acea convingere tare, că atâtŭ în interesulŭ statuluĭ, câtŭ și alŭ Bisericeĭ și preste totŭ alŭ omenimiĭ nu potŭ face servițiŭ maĭ salutarŭ, decâtŭ dacă după puterile mele voiŭ conlucrá la crescerea bună a tinerimiĭ adolescente, m'am determinatŭ, ca din averea mea câștigată cu mare cruțare să destinezŭ, consacru și daŭ de fundățiune de știpendiĭ pentru tóte timpurile și în modŭ neschimbatŭ, începêndŭ dela ḑiua morțiĭ mele, suma de 30,000 adecă treiḑecĭ miĭ florenĭ valuta austriacă în banĭ gata; ceea ce o și facŭ pre lângă observarea strictă a următórelorŭ dispusĕțiunĭ:

1. Eredele meŭ testamentarŭ universalŭ Archiepiscopulŭ și Mitropolitulŭ greco-catolicŭ de Alba-Iuliă și Făgărașŭ din Transivania Escelența Sa Reverendissimulŭ Domnŭ Ioanŭ Evang. Vancea de Butésa consiliarŭ intimŭ de statŭ etc. este obligatŭ, ca din averea mea, ce se va aflá în óra morțiĭ mele, să transpună fără amânare spre păstrare secură și administrare bună capitalulŭ acesta fundaționalŭ de treiḑecĭ miĭ florenĭ valuta austriacă în banĭ gata Ordinariatuluĭ archiepiscopescŭ românŭ greco-catolicŭ de Alba-Iuliă și Făgărașŭ, care reșede în opidulŭ Blașiŭ din părțile transilvane, și carele împreună cu Capitululŭ sĕŭ catedralŭ și esclusivŭ numaĭ cu acesta vorŭ grigí și administrá domestice acelŭ capitalŭ, așa încâtŭ să se satisfacă, cum se cuvine și cu tótă punctuositatea, dispusĕțiunilorŭ mele specificate în punctele următóre; dreptŭ aceea:

2. Interesele de 5 % după capitalulŭ acesta de treiḑecĭ miĭ florenĭ în banĭ gata, carĭ pre anŭ aducŭ unŭ venitŭ curatŭ de 1500 adecă o mie cincĭ sute florenĭ, să se întórcă și întrebuințeze în fiecare anŭ la crearea alorŭ 5 (cincĭ) stipendiĭ fundaționale așa, că fiecare stipendiŭ fundaționalŭ să oferéscă unŭ ajutorŭ de câte 300 treĭ sute florenĭ valuta austriacă, și ast-felŭ sumele anuale ale stipendiilorŭ distribuite în moduliŭ de maĭ susŭ vorŭ face 1500 adecă o mie cincĭ sute florenĭ.

Întru câtŭ însă capitalulŭ fundaționalŭ s'ar elocá spre fructificare așa, în câtŭ să aducă ca interese o sumă maĭ mare de câtŭ suma stătorită de 1500 adecă o mie cincĭ sute florenĭ, atuncĭ prisosulŭ acela conformŭ reguleĭ cuprinse în punctulŭ acesta să se întrebuințeze la crearea stipendiuluĭ alŭ șeselea.

3. Stipendiile fundaționale aŭ să se conferéscă de consistorulŭ archiepiscopescŭ românŭ greco-catolicŭ de Alba-Iuliă și Făgărașŭ și anume priu concursŭ, care de timpuriŭ să se publice în dóuĕ foĭ oficióse, și care din partea consistoruluĭ numitŭ să se comunice din casŭ în casŭ Consistoruluĭ românŭ greco-catolicŭ de Gherla spre a încunoscință despre acésta, cum se cuvine, pre consângeniĭ meĭ.

4. Stipendiile fundaționale aŭ să se conferéscă esclusivŭ numaĭ la școlarĭ românĭ greco-catolicĭ. În privința acesteĭ decisiunĭ a mele voescŭ și dorescŭ, să se observe ca regulă pururea validă următórele:

a) Dintre concurenții la stipendiile fundățiuniĭ mele să aĭbă preferință totŭdeauna consângeniĭ meĭ, din care causă stipendiile de conferitŭ să se dé consângenilorŭ meĭ, dacă ast-felŭ de consângenĭ le vorŭ cere.

b) Dar și dintre consângeniĭ meĭ, carĭ își vorŭ dovedí consângenitatea lorŭ cu date și atestate autentice, aceia să se considere în prima linie, carĭ cu mine Ioanŭ Daniel (Dănuțiŭ) de Fersîgŭ ca fundatorŭ suntŭ în legătură de consângenitate atâtŭ după tatălŭ meŭ repausatulŭ Vasilica Dănuțiŭ de Fersîgŭ, câtŭ și după mamă-mea repausata Maria Buttyán (Buteanŭ) din Șomcuta-mare.

c) Străiniĭ numaĭ în casulŭ acela potŭ căpĕtá stipendiĭ din fundățiunea mea, dacă nu suntŭ alțĭ concurenți consângenĭ.

d) Ca cineva să pótă participá din beneficiulŭ Fundățiuniĭ mele, este de lipsă, să fi ajunsŭ deplinŭ anulŭ alŭ 10-lea alŭ vieței sale.

e) De beneficiulŭ fundățiuniĭ mele se potŭ bucurá numaĭ tinerĭ românĭ greco-catolicĭ.

f) Respectiviĭ se potŭ bucurá de stipendiile fundățiuniĭ mele până atuncĭ, până câtŭ își vorŭ fi terminatŭ studiile începute, ajungêndŭ la cariera prefiptă.

g) Stipendiștiĭ fundățiuniĭ mele suntŭ detorĭ la finea fiecăruĭ anŭ celŭ multŭ până în 10 Augustŭ să aștérnă consistoruluĭ archiepiscopescŭ numitŭ maĭ susŭ testimoniile lorŭ școlastice despre progresulŭ făcutŭ în decursulŭ anuluĭ școlasticŭ respectivŭ în sciință și în purtarea morală; din partea căruĭ Consistorŭ vorŭ fi încunoscințațĭ despre judecata adusă pre basa acelorŭ testimoniĭ, că óre suntŭ dînșiĭ? și întru câtŭ suntŭ demnĭ de a se bucurá și maĭ departe de stipendiulŭ fundaționalŭ? pentrucă:

h) În beneficiulŭ fundățiuniĭ mele numaĭ aceĭ tinerĭ se potŭ lăsá, carĭ se facŭ demnĭ de acésta prin progresŭ *bună* făcutŭ în studiĭ și nota de *legală* în purtarea morală.

5. Aceĭ școlarĭ, carĭ participă din orĭ ce altă fundățiune, de beneficiulŭ fundățiuniĭ mele nu se potŭ bucurá.

6. Dacă cu privire la celealalte Fundățiunĭ de asemene natură ale Archidieceseĭ mitropolitane de Alba-Iuliă și Făgărașŭ s'ar întroduce așa numitulŭ organismŭ autonomicŭ archidiecesanŭ, și organele acestuia s'ar încredința cu administrarea acelorŭ fundățiunĭ, carĭ de presentŭ se administréză de capitululŭ mitropolitanŭ, în casulŭ acesta și fundățiunea mea presentă se póte încredință acelorŭ organe autonomice, dar esercițiulŭ dreptuluĭ de conferire a stipendiilorŭ să rĕmână pentru tóte timpurile neschimbatŭ Consistoruluĭ archiepiscopescŭ.

7. Acéstă fundățiune a mea pretutindenea și pentru totŭ-deauna va purtá numele de: „Fundățiunea luĭ Ioanŭ Daniel de Fersîgŭ".

Pentru maĭ mare întărirea și rĕmânerea perpetuă a fundațiuniĭ mele am estradatŭ aceste litere fundaționale provĕḑute cu subscrierea numeluĭ meŭ și întărite cu sigilulŭ meŭ propriŭ.

Datŭ în Poșonŭ la anulŭ Domnuluĭ o mie optŭ sute optŭ ḑecĭ și șepte în ḑiua a șepte-spre-ḑecea a luneĭ luĭ Octobre.

Ioanŭ Daniel de **Fersîgŭ.**

Pre basa protocoluluĭ luatŭ la numĕrulŭ 820 din anulŭ curentŭ adeverescŭ, că Domnulŭ Ioanŭ Danielŭ de Fersîgŭ, cunoscutŭ de mine personalŭ, locuitorŭ în Poșonŭ în calea Ștefania Nr. 4, secretarŭ la dominiulŭ din Árva, propietarŭ de case și pămêntŭ, a subscrisŭ documêntulŭ presentŭ înaintea mea cu mâna sa proprie.

Datŭ în Poșonŭ în 17 Octobre 1887.

L. S. **Schauer István,**
notarŭ publicŭ.

Subscrisulŭ adeverescŭ oficiosŭ, că traducerea acésta consunĕ din cuvîntŭ în cuvîntŭ și în totŭ cuprinsulŭ eĭ cu originalulŭ magiarŭ.

Dr. Augustinŭ Bunea,
protonotarŭ consist.

Aventurele ultimuluĭ Abencerrage.

Novelă de F. R. Chateaubriand.

(Continuare.)

Cândŭ Aben-Hamet s'a presentatŭ în palatulŭ luĭ Don Rodrigo, îlŭ conduseră într'o chilie, în care erá féta duceluĭ de Santa-Fé. O neliniște, carea până atuncĭ elŭ nu o cunosceá, îlŭ cuprinse de-odată. La peciórele Blanceĭ ședeá unŭ bărbatŭ tinĕrŭ, cu totulŭ perdută în contemplarea eĭ. Elŭ purtá pantaloniĭ din pele de bivolŭ și blusă încinsă cu o cingătóre de aceea-și colóre négră. O sabie împodobită cu marca crinuluĭ îĭ atîrná de cópsă; o mantă de mĕtasă erá aruncată preste umeriĭ luĭ, ĕră capulŭ îĭ erá acoperitŭ cu pălărie împodobită cu pene. Unŭ gulerŭ de dantele îndoitŭ într'afară lăsá să i-se vĕḑă gâtulŭ liberŭ. O mustéță négră ca abanosulŭ dá feței luĭ de altcum amicabile o espresiune bărbătéscă și răsboĭnică. De cismele luĭ eraŭ întăriți pintenĭ de aurŭ, semne de cavalerŭ.

În óre-și care depărtare stá altŭ bărbatŭ rădimatŭ de mănunchiulŭ de ferŭ alŭ lungeĭ sale săbiĭ. Elŭ erá îmbrăcatŭ ca și celŭ dintâiŭ, dar se părea a fi maĭ bĕtrânŭ. Fața luĭ severă, seriósă și încrețită inspirá stimă, dar totŭ-odată și fricĕ. Pre vesmîntulŭ luĭ se vedeá crucea roșie de Calatrava cu devisa: *Pentru acésta și pentru regele meŭ.*

Fără de voe Blanca esclamă la vederea luĭ Aben-Hamet. Dar în curêndŭ se liniștesce ĕrăși și întorcêndu-se cătră fratele sĕŭ și cătră Toma de Lautrec ḑice: „Sennorilorŭ! acesta este necredinciosulŭ, despre care v'am vorbitŭ de

atâtea orĭ. Păziţi-vĕ, ca nu cumva elŭ să învingă. Abencerragiĭ aŭ fostŭ ca elŭ, şi nimenĭ nu-ĭ întrece în dreptate, curagiŭ şi galanterie."

Don Carlos se apropiă de Aben-Hmet:

„Tatălŭ meŭ şi soru-mea," — începe elŭ, — „mĭ-aŭ spusŭ numele tĕŭ, Sennore, şi eŭ credŭ, că te tragĭ dintr'o familie nobilă şi eroică, şi că însu-ţi te distingĭ prin vîrtuţĭ cavalerescĭ. Acuşĭ regele meŭ va purtá unŭ războiŭ contra Tunisuluĭ, şĭ-atuncĭ sperŭ, că ne vomŭ revedé pre câmpulŭ de onóre."

Aben-Hamet îşĭ puse mâna pre peptŭ şi şedŭ fără de a rĕspunde. Elŭ îşĭ ţintì privirea spre Blanca şi Lautrec. Acesta, cu curiositatea proprie ţĕriĭ sale, admirá vesmintele splendide, armele strălucitóre şi frumseţa Mauruluĭ. Blanca păreá liniştită, numaĭ ochiĭ eĭ trădaŭ, ce se petreceá în lăuntrulŭ eĭ. Sincera Spaniolă nu cercá a-şĭ ascunde taĭna inimeĭ sale.

După o tăcere scurtă Aben-Hamet se ridică, se plécă înaintea feteĭ luĭ Don Rodrigo şi se departă. Lautrec nu trecù cu vederea purtarea estraordinară a Mauruluĭ, de asemenea nicĭ privirea Blanceĭ. Elŭ devenì suspiciosŭ. Cu propunere firmă de a se convinge părăsì şi elŭ palatulŭ.

Don Carlos rĕmase singurŭ cu soru-sa.

„Blanco," dise elŭ, „nu voescĭ a-mĭ esplicá schimbarea ta la vederea străinuluĭ?"

„Frate!" rĕspunse Blanca, „eŭ ĭubescŭ pre Aben-Hamet, şi dacă se va face creştinŭ, eŭ voiŭ fi a luĭ."

„Ce?" — strigă Don Carlos, „ĭubescĭ pre Aben-Hamet? Fiica Bivarilorŭ ĭubesce pre unŭ Maurŭ, pre unŭ necredincioşŭ, pre unŭ inimicŭ, ce fù isgonitŭ de noĭ din acestŭ palaţŭ?"

„Don Carlos," replică Blanca, „eŭ ĭubescŭ pre Aben-Hamet, elŭ mĕ ĭubesce, şi deja de treĭ anĭ renunţă la mine din ĭubire cătră religiunea strămoşilorŭ sĕĭ. Nobleţa, onórea şi alte vîrtuţĭ cavalerescĭ suntŭ însuşirile luĭ. Să sciĭ, că-lŭ voiŭ ĭubí, câtŭ voiŭ trăí!"

„Nefericită Blancă!" esclamă elŭ. „Ce are să devină din acéstă ĭubire? Eŭ speram, că amiculŭ Lautrec va să-mĭ devină cumnatŭ."

„Te-aĭ înşelatŭ," rĕspunde Blanca, „eŭ nu-lŭ potŭ ĭubí! Dar de altcum despre simţĕmintele mele cătră Aben-Hamet n'am să daŭ contŭ niměnuĭ. Păstrézŭ tu jurămîntulŭ cavalerismuluĭ, precum păstrezŭ eŭ alŭ amoruluĭ. Spre mângăere îţĭ potŭ totuşĭ spune atâta, că Blanca nicĭ odată nu va fi soţia unuĭ necredincioşŭ."

„Familia nóstră se va stinge!" esclamă Don Carlos.

„E tréba ta, să o împedecĭ acésta," dice Blanca. „Şĭ-apoĭ, ce te intereséză pre tine fiiĭ, pre carĭ nu-ĭ veĭ maĭ vedé, şi carĭ nu vorŭ maĭ fi aşa de virtuoşĭ? Don Carlos! eŭ simţéscŭ, că noĭ suntemŭ ceĭ maĭ de pre urmă din viţa nóstră. Noĭ ne abatemŭ prea multŭ dela ordinea generală, pentru ca familia nóstră să vieţuéscă şi după mórtea nóstră. Cid a fostŭ strămoşulŭ nostru, elŭ va fi şi succesorulŭ nostru."

Blanca eşì. Don Carlos merse îndată la Abencerrage.

„Maurule," îlŭ agrăì elŭ, „renunţă la soru-mea, saŭ vină la luptă cu mine!"

„Se rógă dóră soru-ta, s'o deslegŭ de jurămintele, ce mi-le-a făcutŭ?" întrébă Aben-Hamet.

„Nu!" rĕspunsĕ Don Carlos. „Ea te ĭubesce maĭ multŭ, ca orĭ cândŭ."

„O, demnule frate alŭ Blanceĭ!" strigă Aben-Hamet întrerumpêndu-lŭ. „Întréga-mĭ fericire am a o mulţămí familieĭ tale. O, fericitule Aben-Hamet! O, dĭ fericită! eŭ credeam, că Blanca îmĭ va fi necredincósă şi va ĭubí pre acelŭ cavalerŭ francezŭ. . . ."

„Şi chiarŭ acésta este nefericirea ta!" strigă Don Carlos turbatŭ afară de sine. „Lautrec este amiculŭ meŭ, dacă n'aĭ fi tu, elŭ ar devenì cumnatulŭ meŭ. Dă-mĭ satisfacţie pentru lacrĕmile, ce tu le-aĭ storsŭ întregeĭ mele familiĭ!"

„Suntŭ gata," rĕspunsĕ Aben-Hamet. „Dar deşi eŭ mĕ tragŭ dela o familie, care s'a luptatŭ cu a ta, totuşĭ nu maĭ sum cavalerŭ. Şi eŭ nu vĕdŭ pre niměnĭ aci, care să-mĭ împrumute rangulŭ sĕŭ pentru a mĕ puté luptá cu tine, fără ca tu să-ţĭ vatemĭ posiţia ta."

Acéstă observare l'a surprinsŭ pre Don Carlos. Cu unŭ amestecŭ de admiraţie şi de turbare fixá câteva momінte pre Aben-Hamet.

„Aşa dar te voiŭ face eŭ cavalerŭ," dice elŭ de-odată. „Tu o meriţi!" Aben-Hamet îşĭ plécă genunchiulŭ înaintea luĭ Don Carlos, care îĭ atinge de treĭ orĭ umĕrulŭ cu latulŭ sabieĭ, şi ast-felŭ îlŭ face cavalerŭ. Don Carlosŭ îlŭ încinge apoĭ cu aceea-şĭ sabie, pre care Aben-Hamet nu preste multŭ póte aveá să ĭ-o înfigă în peptŭ.

Eĭ se urcară pre caĭ. Călăriră din pórta Granadeĭ şi merseră spre aşa numitulŭ isvorŭ alŭ braḑilorŭ, care îşĭ câştigase renume prin duelele dintre Maurĭ şi creştinĭ. Aci s'aŭ luptatŭ Malie Alabes contra luĭ Ponco de Leon, şi aci marele magistru de Calatrava omorì pre eroulŭ Abayados. Chiarŭ şi acum se maĭ vedeaŭ atîrnate de ramiĭ braḑilorŭ rĕmăşiţe de arme de ale unuĭ cavalerŭ maurŭ, ér în scórţa arboreluĭ se observaŭ câte-va litere dintr'unŭ epitafŭ. Don Carlos îĭ arată Abencerrageluĭ grópa luĭ Abayados şi-ĭ ḑice:

„Imitéză pre acestŭ nefericitŭ eroŭ, şi primesce botezulŭ şi mórtea."

„Póte mórtea," rĕspunse Aben-Hamet, „dar să trăéscă Allah şi profetulŭ!"

În curêndŭ eĭ începură lupta, înaintându-ĭ cu înverşunare unulŭ spre celalaltŭ. Eĭ luptaŭ cu săbiile.

Don Carlos îlŭ întreceá cu desteritatea pre Aben-Hamet, dar superioritatea sabieĭ acestuia din Damascŭ şi abilitatea caluluĭ luĭ arabicŭ îĭ dădeaŭ avantaje maĭ marĭ. Elŭ face o lançadă nimerită rănindŭ de-asupra genunchiuluĭ cu scărița sa mare şi ascuţită calulŭ contrariuluĭ sĕŭ. Calulŭ rănitŭ se poticnesce, şi Don Carlos acum fără calŭ se îndréptă cu sabia în mână spre Aben-Hamet. Acesta sare de pre calŭ şi-lŭ aştéptă fără fricĕ. Maurulŭ paréză primele lovituri ale Spaniolului. Sabia luĭ Don Carlosŭ se rupe. Părăsitŭ a dóua óră de norocŭ elŭ plânge de furie şi strigă contrariuluĭ sĕŭ: „Lovesce, Maurule, lovesce! Chiarŭ şi desarmatŭ te provócă Don Carlos pre tine şi pre întréga ta viţă necredinciósă."

„Tu mĕ poţi omorí," rĕspunse Abencerragele, „dar intenţiunea mea n'a fostŭ nicĭ ca să te rănescŭ. Am voitŭ numaĭ să te împedecŭ de a mĕ despreţuí."

În acestŭ momentŭ se observă unŭ norŭ de colbŭ. Lautrec şi Blanca călărĭ pre fugarĭ ĭuţĭ grăbiaŭ într'acolo cu ĭuţéla vêntuluĭ. Eĭ sosirà la „isvorulŭ braḑilorŭ" şi vĕḑură sfârşitulŭ luptеĭ.

„Îsŭ învinsŭ!" ḑice Don Carlos. „Acestŭ cavalerŭ mĭ-a dăruitŭ viéţa. Lautrec, cércă, tu póte veĭ fi maĭ norocosŭ decâtŭ mine."

„Ranele mele," rĕspunde Lautrec, „mĕ scusă, dacă renunţŭ la lupta contra nobiluluĭ Maurŭ. Nu voescŭ," adauge elŭ roşindŭ, „a cunósce causa certeĭ vóstre, şi nicĭ a cercá unŭ secretŭ, care pre mine póte că m'ar ucide. Acuşĭ va aduce absenţa mea pacea érăşĭ între voĭ, de nu cumva Blanca îmĭ va demândá, să morŭ la peciórele eĭ."

„Cavalerule!" rĕspunse Blanca. „Dta veĭ rĕmâné lângă fratele meŭ, privesce-mĕ ca pre sora Dtale. Tóte inimele nóstre, pre carĭ le-am adunatŭ aci, suntŭ pline de tristeţă. Dta veĭ învĕţá dimpreună cu noĭ a purtá suferinţele vieţiĭ."

Blanca voiá să silêscă pre ceĭ treĭ cavalerĭ a-şĭ întinde mâna, dar înzădarŭ.

„Eŭ urĕscŭ pre Aben-Hamet," strigă Don Carlos.

„Eŭ îlŭ învidiezŭ," ḑice Lautrec.

„Ér eŭ," ḑice Abencerragele, „stimezŭ pre Don Carlos şi-lŭ compătimescŭ pre Lautrec, dar îmĭ este preste putinţă să-ĭ ĭubescŭ."

„Aşa dară să plecămŭ," dise Blanca. „În curêndŭ saŭ maĭ târḑiŭ respectuluĭ îĭ va urmá amiciţia. Numaĭ de nu s'ar audí în Granada despre nefericita întîmplare, care ne-a întrunitŭ aci."

(Va urmá.)

Bibliografie.

Savitri. Acésta este titula uneĭ broşurĭ, ce cuprinde o poemă indiană scurtă tradusă de dlŭ G. B. Duica, precum s'ar vedé, din limba germână. Broşura ne fù trimisă şi nóuĕ. Traducătorulŭ n'a aflatŭ cu cale a eşì în publicŭ cu ea, decâtŭ după ce a cerutŭ părerea dluĭ Slavicĭ, fiindŭ-că se temeá de „slinţiile lorŭ din Blaşiŭ". Dlŭ Slavicĭ însă a încurajatŭ pre traducătorŭ prin o epistolă, carea apoĭ traducătorulŭ o a publicatŭ la începutulŭ broşureĭ în formă de prefaţiune, deşi între cuprinsulŭ eĭ şi între alŭ poesieĭ nu este maĭ multă legătură ca pentru esemplu între o sté cu códă şi între brânza de Penteleŭ. Căcĭ poema tractéză întîmplările uneĭ familiĭ regescĭ din India, ér prefaţiunea dluĭ Slavicĭ espune principiile teologieĭ mukerilorŭ. Mărturisimŭ sincerŭ, că ne-a venitŭ a rîde, cândŭ amŭ cetitŭ prefaţiunea acésta scrisă de dlŭ Slavicĭ. Până acum sciamŭ atâta, că dlŭ Slavicĭ, — spre onórea dînsuluĭ fie ḑisŭ — este unŭ bunŭ novelistŭ şi utcumque unŭ creştinŭ credincioşŭ, ma că şi simpatiséză cu biserica catolică. Nu amŭ fi credutŭ nicĭ cândŭ, că dlŭ Slavicĭ este muker după credinţă. Acum însă, după ce în prefaţiunea acésta espune cu atâta interesŭ teologia mukerilorŭ, suntemŭ, cu durere, siliţĭ a crede, ceea ce maĭ înainte nu amŭ fi credutŭ.

Dlŭ Slavicĭ însă pre lângă teologia mukerilorŭ maĭ află cu cale în prefaţiunea acésta a-şĭ esprimá mirarea, că noĭ amŭ publicatŭ atâţa articli spre a arĕtá, că Eminescu a fostŭ unŭ imbecilŭ, şi că prin urmare părerile nóstre nu potŭ fi dătătóre de tonŭ în litera-

tura română. Da, în adevĕrŭ este de miratŭ, că a fostŭ de lipsă, să se scrie atâta articli, ca să se arete, că Eminescu a fostŭ unŭ imbecilŭ. La alte popore o nulitate ca Eminescu ar fi muritŭ ignoratŭ şi uĭtatŭ. La noĭ însă ómenĭ ca dlŭ Slavicĭ aŭ îmbĕtatŭ lumea şi mai cu sémă tinerimea cu aceea, că Eminescu e unŭ geniŭ şi celŭ dintâiŭ poetŭ alŭ nostru, aşa câtŭ a fostŭ de lipsă să fie scărmănatŭ geniulŭ acesta din firŭ în pĕrŭ, ca publiculŭ mare să-lŭ cunóscă. Se înţelege dela sine, că aşa ceva nicĭ dlŭ Slavicĭ nicĭ soţilorŭ luĭ nu le place. De asta multŭ nu ne pasă. Căcĭ chiarŭ din mănia dlŭ Slavicĭ se vede, că amŭ făcutŭ bine, începêndŭ reacţiunea în contra cultuluĭ ruşinosŭ aluĭ Eminescu, şi suntemŭ securĭ de consimţĕmîntulŭ tuturorŭ ómenilorŭ de simţirĭ bune, dintre carĭ destulŭ şi-l'aŭ şi manifestatŭ deja. Altcum dlŭ Slavicĭ credemŭ, că scie, că unŭ studiŭ seriosŭ alŭ unuĭ bărbatŭ seriosŭ ca celŭ ce a scrisŭ asupra luĭ Eminescu în „Unirea“ nu se combate cu treĭ cuvinte aruncate cu dispreţŭ. Poftéscă şi restórne numaĭ ceva din cele ce s'aŭ scrisŭ în „Unirea“ despre Eminescu, şi apoĭ lase să judece publicŭlŭ. Acésta este procedura observată în întrégă lumea literară cultă, şi adoratoriĭ luĭ Eminescu credemŭ, că vorŭ fi atâtŭ de modeştĭ, de nu se vorŭ subduce dela ea. Noĭ din parte-ne suntemŭ gata a apĕrá totŭ, ce s'a scrisŭ de Eminescu în „Unirea“ în contră la orĭ ce inimicŭ onestŭ. Aruncărĭ de pénă însă cu dispreţŭ ca a dluĭ Slavicĭ le vomŭ ignorá de o cam datá, le vomŭ aduná însă pre tóte, şi apoĭ la timpulŭ sĕŭ le vomŭ publicá de-odată, ca să se védă, că fabricanţiĭ nostri de genĭĭ câtŭ de competenţi şi chemaţi suntŭ a vorbí despre „Eminescu“, şi ce procedură urméză dînşiĭ în o cestiune de aşa mare valóre pentru tinerime.

Biéta „Familia“, — carea de câtŭ fŭ adusă la ordine de „Unirea“ pentru publicăţiunile de astă-iérnă, pândesce ocasiunea spre a-şĭ rĕsbuná, — a aflatŭ cu cale a reproduce din prefaţiunea dluĭ Slavicĭ chiarŭ cuvintele, în carĭ pre noĭ cu dispreţŭ ne dechiară de necompetenţi în lucrurĭ de literatură. E maĭ competentă dóră „Familia“? Dacă biéta „Familia“ voesce, să o sciă acésta, apoĭ în unulŭ din numerĭĭ maĭ de aprópe „sfiinţiile lorŭ din Blaşiŭ“ îşĭ vorŭ luá libertate a interpretá una din poesiile luĭ Eminescu publicate în „Familia“. Din acésta apoĭ va puté vedé orĭ cine, câtŭ de competentă şi capabilă este „Familia“ în lucrurĭ de literatură.

De astă-dată atâta cu privire la prefaţiunea dluĭ Slavicĭ. Despre cuprinsulŭ luĭ „Savitri“ de altă-dată.

A XXVII Programă *a gimnasiuluĭ mare publicŭ românŭ şi a celoralalte şcóle secundare şi primare împreunate cu gimnasiulŭ din Braşiovŭ pre anulŭ scolasticŭ 1890/91.* Cuprinsulŭ: I. *Vasile Alesandri,* vorbire ocasională de prof. A. Bărseanŭ. II. *Conspectulŭ maturisanţilorŭ dela gimnasiŭ.* III. *Date şcolare.* Din aceste date estragemŭ următórele: Personalulŭ didacticŭ a) la gimnasiŭ 11 profesorĭ; b) la şcóla comercială şi reală 9 profesorĭ. Profesorĭ secundarĭ aŭ fostŭ 4. Numerulŭ şcolarilorŭ esaminaţi a fostŭ: la gimnasiŭ 226; la şcóla reală 115; la şcóla comercială 37. Urméză apoĭ alte date instructive despre colecţiunĭ, fondurĭ, ştipendiştĭ, societatea de lectură, apoĭ conspecte statistice, date din cronica şcólelorŭ mediĭ, şi altele. În generalŭ grograma e compusă cu multă dibacie şi are şi unŭ formatŭ corespundĕtorŭ.

Minerva diarŭ literarŭ beletristicŭ şi de distracţiune. Redactorŭ: *George Curteanŭ.* Nrulŭ I. are următoriulŭ cuprinsŭ: 1) La mórtea luĭ Mihailŭ Cogălniceanŭ, poesie de George Simu. 2) Scrisorĭ literarĭ, de preotulŭ Macaveiŭ. 3) Destinulŭ, novelă originală de Paulina C. J. Rovinarŭ. 4) Rĕsbunarea Ţarulŭ, novelă de M. Moravanszky. 5) Literatura poporală: doine din Bânatŭ. 6) Din caracterele luĭ la Bruyère. 7) Corespondinţă. 8) Diverse. 9) Gâcitură de şacŭ. 10) Anunţurĭ. — Cuprinsulŭ acestuĭ numĕrŭ, precum se vede, e dustulŭ de variatŭ; formatulŭ e plăcutŭ, tiparulŭ curatŭ. Preţulŭ e 4 fl. la anŭ. Noĭ dorimŭ celŭ maĭ strălucitŭ succesŭ nóueĭ foĭ, şi ceea ce maĭ dorimŭ şi aşteptămŭ, este numaĭ, că să cultive literatura cu adevĕratŭ frumósă, ceea ce fără moralitate intactă nu e cu putinţă.

Pedagogulŭ românŭ. *Organŭ pentru trebuinţele învĕţătoriloră.* Apare odată pre lună. Redactorŭ: *Ion Simu.* Preţulŭ la anŭ 2 fl. Resicza. Nr. 1 din Iuliŭ are următorulŭ cuprinsŭ: Cătră P. T. Lectorĭ. Epistolă deschisă de At. Marienescŭ. Şcóla şi progresulŭ. Fröbel. Din viéţa învĕţătorilorŭ şi şcolară.

Acestŭ organŭ păşesce în urma „Şcóleĭ Românĕ“. Noĭ credemŭ, că dacă n'a pututŭ subsista „Şcóla Română“, nicĭ „Ped. Rom.“ nu va avé o viéţă lungă, şi credemŭ că acésta o crede şi dlŭ Simu. În 1890 „Ped. Rom.“ a avutŭ 4, *patru,* abonenţĭ, dintre carĭ aŭ solvitŭ 2, *doĭ.* Suntŭ acestea încurăjărĭ pentru o nóuă aparere a foiĭ? Noĭ credemŭ, că onórea învĕţătoriniĭ nóstre pretinde, ca să afle mijlócele de a-şĭ înfiinţa cu *puterĭ unite* în vreunŭ centru acomodatŭ unŭ organŭ corĕspundĕtorŭ intereselorŭ lorŭ. Şi tipografiĭ aŭ organŭ, numaĭ învĕţătoriĭ, carĭ maĭ mare trebuinţă aŭ, nu! Până cândŭ vomŭ purcede totŭ aşa?

Diverse.

Din secretele mănăstiriloră scóte *„Tribuna“* (Nr. 188—1891) o istorie oribilă, pentru ca să arete cetitoriloră sĕĭ, de ce suntŭ capacĭ călugăriĭ şi călugăriţele *catolice.* Ţice că în „Lisabona călugăriţele, în mănăstirea cărorŭ se aflaŭ pentru crescere fórte multe fete, ér aŭ comisŭ o crimă de sensaţie. Ele aŭ otrăvitŭ pre o fată bogată, dar orfană, credêndŭ astfelŭ, că o se pótă pune mâna pre averea feteĭ“. Spre orientarea publiculuĭ sedusŭ trebue se declarămŭ, că tótă istoria acésta este o *calumnie neruşinată* scornită de francmasonĭ pentru a compromite institutulŭ călugăriţeloră, care e celŭ maĭ cercetatŭ în tótă Portugalia. Calumnia a apărutŭ maĭ întâiŭ în fóia „O Saculo“, dară cercetarea oficială a constatatŭ îndată nevinovăţia călugăriţeloră, şi calumniatoriĭ şĭ-aŭ şi primitŭ pedépsa. Aceste le scriemŭ nu după foĭ clericale, ci după foĭ liberalissime, carĭ tóte s'aŭ indignatŭ asupra infameĭ calumniĭ. Aşteptămŭ dreptŭ aceea dela „Tribuna“, ca şi ea să rectifice scirea de maĭ susŭ, fiindŭ acésta o detorinţă de onóre şi onestitate.

Posta Redacţiunii: M. O. D. *Ioanŭ Avr.* în H—u. Aţi solvitŭ pre ½ anŭ. Nu scimŭ, cine v'a pututŭ spune, că de aci încolo fóea va merge gratuitŭ şcóleĭ de acolo. Noĭ nu avemŭ cunoscinţă despre acestŭ lucru, şi chiarŭ de aceea ne rugămŭ de achitarea abonamentuluĭ. — Dluĭ *I. G.* învĕţătorŭ. *Obiectulŭ* noveleĭ e interesantŭ, dară prelucrarea lasă de doritŭ.

Editorŭ şi redactorŭ rĕspundĕtorŭ:
Dr. Vasiliŭ Hossu.

JOSIFU GAVORA (1) 21—30
distinsŭ cu medalia espositională cea mare pentru lucru escelentŭ şi gustŭ bunŭ la esposiţiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.
Budapesta, IV. strada Vaţuluĭ Nr. 17
Recomándŭ cu preţurĭ de cele maĭ convenabile şi în esecutare câtŭ se póte maĭ frumósă obiecte de lipsă
pentru adjustarea bisericeloru, si anume:

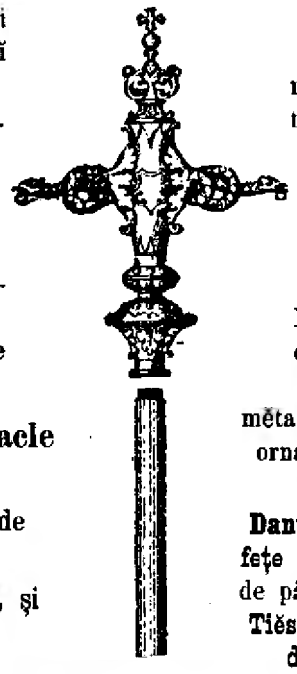

Felóne preoţescĭ şi **stichare** diaconescĭ
Flamure pentru biserică şi reuniuni.
Flamure pentru reuniunĭ de pompierĭ, de scolarĭ, reuniunĭ bisericescĭ, reuniunĭ industriale, de cântărĭ şi de pompe funebre.
Candelabre, racle şi potire, luminarie de **parete** şi de **altariŭ,** şi **candele.**
Primescŭ şi efeptuiescŭ ieftinŭ repararea vestmintelorŭ besericescĭ, întrargintarea şi întraurirea de potire, racle, candele şi luminarie de altariŭ.
Mare asortimentŭ de brodăriĭ de aurŭ, de argintŭ şi de mĕtasă, precum şi de ornaturĭ besericescĭ brodate
Dantele besericesci, feţe de altariŭ, crucĭ de părete şi de scólă. **Tiĕsĕturi bisericesci, damasturĭ** etc.
Acurătatea mea o potŭ dovedi cu sute de epistole recunoscătóre.
Tarifarĭ de preţurĭ şi preliminare de spese trimitŭ la cerere francate.

Fundată în an. 1858. **FRANCISCŬ WALSER** Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale imp. şi reg. Archiducele Josifŭ
proprietarulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recuisite de pompieri, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ
Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66
recomândă atenţiuneĭ preaonoraţiloră domnĭ preotĭ
TURNATORIA SA DE CLOPOTE

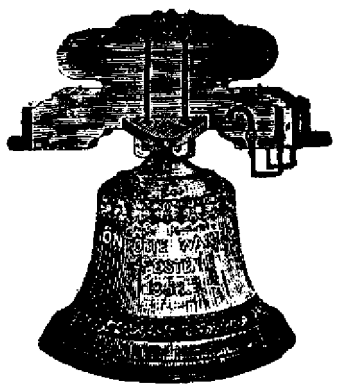

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice:
cu **scaune de fieră** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare.
Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.
Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.
(2) 37—52
Preliminare de spese şi Preţŭ-courantŭri se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.
Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., ½ anŭ 3 fl., ¼ anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., ½ anŭ 9 frcs., ¼ anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Fóiă bisericéscă-politică.

Inserţiunĭ

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia sĕ se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Uniriĭ**» în Blaşiŭ.

Anulŭ I. Blaşiŭ 19 Septembre 1891. Numerulŭ 38.

Maiestatea Sa între noĭ.

Patru ḑile a petrecutŭ Maiestatea Sa Preagraţiosulŭ nostru Monarchŭ în patria nóstră maĭ restrinsă, între ziduríle pretinóse ale Bistriţeĭ, la marginea estremă a vasteĭ nóstre monarchiĭ. Ḑile de bucurie adêncă aŭ fostŭ acelea, şi memoria lorŭ va rĕmâné neuĭtată în toţi concetăţeniĭ nostri, dară maĭ vîrtosŭ în poporulŭ românŭ, care a avutŭ din noŭ ocasiunea de a puté manifestá, pre câtŭ i-s'a permisŭ, neclătita sa ĭubire şi alipire cătră Înalta Casă domnitóre şi cătră Augustulŭ Tronŭ.

Ca şi de alte orĭ, ast-felŭ şi acum, Archiereiĭ românĭ aŭ grăbitŭ împreună cu deputaţiunĭ din clerŭ la treptele Tronuluĭ, ca să depună în numele întregŭ Cleruluĭ şi poporuluĭ românŭ omagiele lorŭ de credinţă şi fidelitate, de ĭubire şi devotamentŭ. Şi aceea, ce aŭ ḑisŭ Archiereiĭ, aceea aŭ ḑis'o cu adevĕratŭ în numele tuturorŭ Românilorŭ. Vócea lorŭ a fostŭ vócea tuturorŭ, dorinţĕle lorŭ aŭ fostŭ dorinţĕle nóstre. Şi cu tóte că şovinismulŭ organelorŭ administrative politice a încercatŭ pre tóte căile neiertate, necuviincióse şi nelegale să imprime tuturorŭ serbărilorŭ unŭ caracterŭ unilateralŭ, naţionalŭ-magiarŭ, totuşĭ Maiestatea Sa a pututŭ să observe, că între credincioşiĭ sĕĭ supuşĭ se află românĭ, carĭ pentru Augusta Sa Casă şi pentru întregitatea acesteĭ patriĭ de atâtea orĭ şĭ-aŭ jertfitŭ sângele şi averea. Ce ar fi fostŭ, ḑacă se permiteá Românilorŭ, să-şĭ pótă eĭ manifestá devotamentulŭ, lealitatea şi ĭubirea de patrie aşa, precum ar' fi doritŭ! Atunci ar' fi avutŭ şoviniştiĭ nostri ocasiune să véḑă, cum îşĭ scie Românulŭ ĭubí patria şi pre regele sĕŭ. Acésta însă nu a fostŭ ĭertatŭ să se întîmple, căci atunci cum se maĭ puteá aruncá pre Românĭ vina de agitătorĭ, de turburătorĭ, de dacoromânĭ?

Ḑacă nu s'a pututŭ manifestá lealitatea şi ĭubirea de patrie şi de rege a Românilorŭ în forma şi în mĕsura, în care ar' fi doritŭ Românii, s'a manifestatŭ totuşi în vorbirile ţĕsute de Archiereĭ şi în însufleţirea, cu care deputaţiunile cleruluĭ aŭ aclamatŭ pre Maiestatea Sa.

Escelenţa Sa I. P. D. Mitropolitŭ Dr. Ioanŭ Vancea cu deplină încredere s'a provocatŭ în vorbirea sa admirabilă la dóuĕ vîrtuţĭ ale poporuluĭ românŭ, moştenite dela strămoşĭ, la devotamentŭ şi credinţă cătră Patrie şi Tronŭ, şi nu a avutŭ nicĭ o causă de temere, că va puté fi desavuatŭ din partea óre-cuiva. Şi grăbimŭ a şi constatá cu cea maĭ mare mulţămire, cumcă nu numaĭ că nu a fostŭ desavuatŭ, ci chiarŭ din contră că Maiestatea Sa a recunoscutŭ în rĕspunsulŭ Sĕŭ cu tótă solemnitatea aceste vîrtuţĭ, şi că şĭ-a esprimatŭ convingerea, că clerulŭ românŭ greco-catolicŭ e servitorŭ totŭ atâtŭ de zelosŭ alŭ bisericeĭ, ca şi fiiŭ credinciosŭ alŭ patrieĭ. Cu adêncă reverinţă mulţămimŭ Maiestăţiĭ Sale pentru rĕspunsulŭ augustŭ, cu care a ornatŭ Clerulŭ nostru, şi gratulămŭ şi ministruluĭ-preşedinte Szápáry, pentru că a avutŭ tăria de caracterŭ, care n'a avut'o antecesorulŭ sĕŭ, ca să resiste strigătelorŭ preseĭ şoviniste şi să recunóscă, că şi Românii suntŭ fiĭ totŭ atâtŭ de credincioşĭ patrieĭ, ca şi ceĭalalţĭ cetăţenĭ, de orĭ ce limbă ar' fi eĭ. Mărturisimŭ, că rĕspunsulŭ regescŭ ne-a umplutŭ de bucurie sinceră, nu pentru că ne-ar fi spusŭ unŭ lucru noŭ saŭ nemeritatŭ, ci pentru-că liberalismulŭ dluĭ Tisza ne-a fostŭ desvĕţatŭ dela ast-felŭ de rĕspunsurĭ.

Mângâitorŭ e asemenea şi rĕspunsulŭ, ce l'a datŭ Maiestatea Sa deputaţiuniĭ cleruluĭ românŭ greco-orientalŭ, orĭ cum s'ar' încercá şoviniştiĭ, să-lŭ esplice în favorulŭ lorŭ. — Mitropolitulŭ Mironŭ a arĕtatŭ cu multă dreptate la calumniile acele, cu carĭ e inegritŭ clerulŭ bisericeĭ române greco-orientale, şi a ridicatŭ protestŭ solemnŭ în contra acelora, afirmându din noŭ fidelitatea şi lealitatea cleruluĭ românŭ greco-orientalŭ. Ca românĭ greco-catolicĭ, pre carĭ ne unesce cu greco-orientaliĭ aceea-şĭ limbă dulce şi acela-şĭ sânge, aprobămŭ pre deplinŭ cuvintele Mitropolituluĭ Mironŭ, şi din parte-ne încă asigurămŭ pre orĭ cine, că deşi între Românĭ esistă deosĕbire de credinţă religiósă, dară deosĕbire în ĭubirea de patrie şi în credinţă cătră Augustulŭ Tronŭ nu esistă.

Şi cum ar şi puté să esiste? Óre nu s'aŭ luptatŭ toţi Românii pentru acéstă ţĕră deopotrivă? Óre nu aducŭ

Feuilleton.

Sĕrbătorile dela Trier

Din celea publicate în Nr. 35 alŭ foiĭ nóstre „Unirea“ cetitoriiĭ aŭ aflatŭ, că în Trier s'a espusŭ érăşĭ veneraţiuniĭ lumiĭ sânta cămeşe a Domnuluĭ Isusŭ Christosŭ, care „erá necusută, ţĕsută de susŭ preste totŭ“ (Io.19,23.).

Ecă ce scimŭ despre móştea acésta:

Cândŭ împĕrătésa Elena a aflatŭ Sfânta Cruce, a găsitŭ totŭ-odată şi cămeşa Dluĭ Christosŭ, pre care apoĭ a donat'o Episcopuluĭ Agratius din Trier, loculuĭ sĕŭ natalŭ.

O altă legendă, ce sĕmĕnă maĭ multŭ a poveste, istorisesce, că împărţindu-se prin sorţĭ haĭnele Dluĭ Isusŭ Christosŭ, cămeşa se nimerĭ unuĭ jidovŭ. Acesta neputêndŭ spĕlá de pre ea petele de sânge a aruncat'o în mare, unde o înghiţĭ unŭ delfinŭ. Fiulŭ regeluĭ Eigel din Trevirŭ, după alţiĭ Arendel, călĕtorindŭ pre mare suferĭ naufragiŭ. După acestŭ naufragiŭ elŭ prinse din întîmplare delfinulŭ, pre care spintecându-lŭ scóse din pântecele luĭ cămeşa, pre care o duse în Trevirŭ unde e şi acum, şi unde e datina să se espună vederiĭ publicului, în intervalurĭ de câte 25 anĭ.

Veneraţiunea, de care se bucură acéstă móşte, mĕ îndémnă, să publicŭ aci câte-va estrase din notiţele unuĭ scriitorŭ germânŭ de mare nume, care încă a luatŭ parte la unŭ peregrinajŭ de acestea. Ecă ce scrie acela într'altele:

„Sositŭ în Trier preste Coblenz m'a costatŭ multă umblare, până ce am pututŭ aflá adăpostŭ. Tóte localităţile publice eraŭ îndesuite de mulţimea peregrinilorŭ, carĭ sosiaŭ mereŭ în procesiunĭ de sute şi miĭ.

„După ce aflaĭ în sfârşitŭ o localitate acomodată, primulŭ lucru mĭ-a fostŭ, să visitezŭ biserica. Nu mĭ-am pututŭ însă duce în deplinire planulŭ acesta decâtŭ cu mare greutate. Căcĭ şirurile procesiunilorŭ aşteptaŭ nerăbdatóre, să între în domŭ. Unŭ preotŭ, ce mĕ cunosceá, îmĭ venĭ într'ajutorŭ, şi putuĭ întrá în biserică.

„Nu pretindeţĭ însă dela mine, să vĕ spunŭ totŭ, ce vĕḑură atunci ochiĭ meĭ. Nu cereţĭ, să vĕ descriŭ simţĕmintele, ce se nascŭ în sufletulŭ omuluĭ la vederea uneĭ mulţimĭ atâtŭ de imense, ce grăbesce din depărtărĭ marĭ, ca să îngenunche, şi să venereze cămeşa, ce a scutitŭ odată şi a acoperitŭ trupulŭ Omuluĭ-Dumneḑeŭ. Ce ar face mulţimea acésta atâtŭ de numĕrósă, cândŭ înaintea ochilorŭ eĭ ar apăré de odata Fiulŭ luĭ Dumneḑeŭ?! . . .

„Cuprinsŭ de asemenea cugete înălţătóre păşiĭ înainte spre a priví maĭ de aprópe acestŭ vesmîntŭ. Cămeşa e cu multŭ maĭ framósă, decâtŭ s'ar puté crede, şi de o ţĕsĕtură de totŭ particulară. Nu o putuĭ însă privi multŭ timpŭ, căcĭ timpulŭ treceá, şi neastîmpĕrulŭ peregrinilorŭ erá mare fórte.

„Eşiĭ din biserică.

„Afară se desfăcea înaintea ochilorŭ meĭ o privelişte admirabilă. Stradele cele maĭ largĭ, şi tótă împrejurimea până pre délurile învecinate eraŭ pline de peregrinĭ, carĭ veniaŭ şi mergeaŭ, singuraticĭ orĭ în cete, cântându, rugându-se saŭ tăcându. Aci puteaĭ audí rugăciunile şi cântecele lorŭ pline de pietate; puteaĭ să vedĭ fluturându praporiĭ bisericelorŭ depărtate; observaĭ pre feţele miilorŭ de miĭ de peregrinĭ pietatea şi devoţiunea, carĭ cuprindeaŭ loculuĭ patimelorŭ urîte lumescĭ.

„Şi cându le vedeaĭ tóte acestea, ţi-se împărea, ca şi cum tótă lumea s'ar fi adunatŭ aci, ca să încheie o pace mare, sfântă şi durabilă; ţi-se împărea, ca şi cum cetatea tótă şi jurŭ împrejurŭ n'ar fi alteeva, decâtŭ o biserică; ţi-se împărea, că a sositŭ ḑiua

și acum toți Românii acelca-și jertfe pentru susținerea și apărarea țĕrei? Ore nu aŭ de a mulțămi amêndóuĕ mitropoliile reactivarea, respective înființarea lorŭ înțelepteĭ ocârmuiri a preagrațiosuluĭ nostru Monarchŭ? — Încete odată calumniile rĕuvoitorilorŭ: guvernulŭ, dacă doresce fericirea, întărirea și consolidarea acesteĭ țĕrĭ iubite, stirpéscă buruiéna cea veninósă a renegaților și șoviniștilorŭ, și nu védă în totŭ Românulŭ unŭ agitatorŭ și unŭ dușmanŭ alŭ patrieĭ, numaĭ pentru-că e Românŭ! Românulŭ nu-și iubesce patria? Întrebe dlŭ ministru de interne pre colegulŭ sĕŭ dela finanțe, cum de încurgŭ dările restante și dela Românĭ de acciа, carĭ neputêndu-și aflá aicĭ subsistință, s'aŭ dusŭ în România? Dacă nu va aflá rĕspunsulŭ, îĭ vomŭ spune noĭ, că Românii, după ce-și facŭ ceva parale în România, se rentorcŭ érăși în patrie, își plătescŭ maĭ întâiŭ darea, apoĭ detoriile, și rĕmânŭ éră aci, până cândŭ miseria nu-ĭ alungă érăși. Ce însémnă faptulŭ acesta? Nu ar puté să rĕmână Românulŭ în România, unde ar puté trăí cu multŭ maĭ ușorŭ? De sigurŭ că da. Și dacă totuși se rentórce în acéstă patrie, atunci o face, pentru-că își iubesce patria, pentru-că vré să móră aci, unde a fostŭ născutŭ.

Amŭ făcutŭ acéstă digresiune, pentru că suntemŭ sătuĭ de atâtea calumniĭ, ce se aruncă asupra nóstră, și pentru-că rĕspunsulŭ grațiosŭ alŭ Monarchuluĭ nostru ne îndreptățesce la sperarea, că are să fie și maĭ bine. Acéstă sperare dulce ne-o lasă în inimele nóstre petrecerea Maiestății Sale între noĭ. Dea ceriulŭ, ca atunci, cândŭ vomŭ maĭ avé fericirea de a puté salutá pre Augustulŭ nostru Domnitorŭ între noĭ, sperarea să ni-se realiseze, și ca și noĭ de-o potrivă cu frațiĭ nostri magiarĭ să putemŭ arĕtá, așa precum amŭ dorí, sentimentele ce umplu inimele nóstre.

Și până atunci ferbinți rugăciunĭ vomŭ înălță la ceriŭ pentru fericita viéță a Maiestății Sale și pentru înflorirea și gloria acesteĭ patriĭ.

Esemplu frumosŭ. — Preoții din tractulŭ protopopescŭ alŭ Dergeĭ, carĭ aŭ împlinitŭ funcțiunile sacre îndatinate la mănăstirea Strîmbeĭ cu ocasiunea Hramuluĭ mănăstiriĭ, la sĕrbătórea Adormiriĭ Maiceĭ Domnuluĭ, aŭ îndeplinitŭ o faptă fórte frumósă și nobilă, cândŭ s'aŭ obligatŭ a persolví tóte funcțiunile sacre poftite de poporŭ, fără de nicĭ o remunerațiune, lăsându tóte ofertele în banĭ pentru *Colecta crucerului*, inițiată în numerulŭ 16 alŭ „Uniriĭ". Suma, care ast-felŭ vine în favorulŭ fonduluĭ, e de 42 fl. 15 cr. Suma acésta este ofertulŭ cleruluĭ din protopopiatulŭ Dergeĭ. — Fapta numiților preoți nu are lipsă de laudă.

Lipsele instrucțiuniĭ poporale din ḑi în ḑi se sporescŭ; puterea poporuluĭ de a aduce jertfe maĭ marĭ scade în mĕsură îngrijitóre. Necesitate maĭ urgentă de a înființá unŭ fondŭ puternicŭ pentru susținerea școlelorŭ nóstre poporale n'a esistatŭ nicĭ cândŭ. Pentru a corespunde acesteĭ necesități amŭ inițiatŭ noĭ *Colecta crucerului*, și acum încă avemŭ convingerea, că pre acea cale vomŭ ajunge la resultate marĭ. Numaĭ zelŭ! Fie esemplulŭ cleruluĭ din protopopiatulŭ Dergeĭ unŭ noŭ impulsŭ pentru activitate înoită, și succesulŭ va fi alŭ nostru.

Așteptămŭ trimiterea sumelorŭ însinuate. Anulŭ se apropie de sfârșitŭ. Să arătămŭ, că din cruceriĭ însinuați nu va lipsí nicĭ unulŭ.

Înainte cu Dumneḑeŭ!

Samassa.

În ḑilele trecute s'aŭ împlinitŭ 20 de anĭ dela urcarea pre scaunulŭ episcopescŭ a Monseniorului Dr. Iosifŭ Samassa archiepiscopulŭ latinŭ de Agria. Cu acéstă ocasiune numitulŭ domnŭ archiepiscopŭ a făcutŭ o fundațiune de 65 miĭ florenĭ. Din acestŭ incidentŭ cleriulŭ archidiecesanŭ a esprimatŭ prin o deputațiune mulțămita sa adêncă pentrŭ marinimósa faptă a Archiereuluĭ sĕŭ. La vorbirea conducătoriuluĭ deputațiuniĭ Mons. Samassa a rĕspunsŭ cu o vorbire maĭ lungă, care a produsŭ unŭ resensŭ nespusŭ în întréga jurnalistică magiară din țĕră. Fiindŭ că archiepiscopulŭ Samassa astădĭ e celŭ dintâiŭ dignitariŭ alŭ bisericeĭ catolice de ritulŭ latinŭ din Ungaria, și fiindŭ-că enunțările luĭ aŭ o însĕmnătate generală pentru biserica catolică întrégă, credemŭ a fi datorința nóstră, să ne facemŭ și noĭ câteva observărĭ fugitive la acea vorbire.

Maĭ întâiŭ se facemŭ puțină istorie. De cândŭ a plăcutŭ Atotŭ-puterniculuĭ Dumneḑeŭ, să cheme la sine pre fericitulŭ Simor, s'a pornitŭ, celŭ puținŭ în foĭ, o adevĕrată cursă pentru dobândirea și împlerea scaunuluĭ primațialŭ. Nemijlocitŭ după mórtea cardinaluluĭ Simor erá deja secretŭ publicŭ, că guvernulŭ doriá să véḑă primate pre archiepiscopulŭ din Agria, care nu de multŭ timpŭ din opositionalŭ înfocatŭ a trecutŭ în partidulŭ liberalŭ. O singură greutate erá, anume, că denumirea primateluĭ este reservată Pontificeluĭ Romanŭ și Regeluĭ Apostolicŭ. Guvernulŭ decĭ la tótă întîmplarea trebuia să-și câștige consensulŭ acestorŭ doĭ factorĭ hotărîtorĭ, și în locŭlŭ primŭ a Pontificeluĭ Romanŭ. Aicĭ însă erá buba. Archiepiscopulŭ din Agria nu erá omŭ plăcutŭ în Roma, și causa e ținuta, ce a observat'o în afacerea ordinațiuniĭ ministeriale din 26 Februarie 1890 referitóre la botezulŭ pruncilorŭ născuți din căsătoriile mestecate. E sciutŭ adecă, cumcă archiepiscopulŭ Samassa s'a pusŭ pre partea guvernuluĭ, că a încercatŭ a câștiga pentru părerile sale și pre Sânția Sa dela Roma, și că la conferința episcopéscă convocată la ordinulŭ Sânțieĭ Sale nu s'a presentatŭ. Într'aceea dela Roma aŭ sositŭ decretele papale, carĭ oprescŭ hotărîtŭ pre preoțiĭ catolicĭ a eliberá preoților de alte confesiuni estrasele matriculare ale pruncilorŭ născuți din căsătoriĭ mestecate și botezați de dînșiĭ, deórece prin acésta ar conlucrá la lățirea ereselorŭ. Sciutŭ este maĭ departe și aceea, că ceĭ maĭ mulțĭ dintre episcopĭ aŭ fostŭ și suntŭ contrarĭ la ordinațiunea ministerială numită, și că uniĭ aŭ și atacatŭ pre Esc. Sa Samassa pentru purtarea luĭ; asemenea că clerulŭ inferiorŭ catolicŭ a refusatŭ ascultarea de ordinațiunea ministerială amintită.

Să venimŭ acum la vorbirea Monseniorului Samassa. Ce ḑice Archiepiscopulŭ din Agria? Cércă a-și justificá procedura sa în causa de maĭ susŭ, și o face acésta, enunțându despre patrie și constituțiunea eĭ unele principiĭ, carĭ în gura unuĭ liberalŭ încărnatŭ potŭ să fie la locŭ, dară în gura unuĭ archiepiscopŭ producŭ grétă. Da, și noĭ scimŭ, că patria este unŭ lucru sântŭ, că pentru patrie trebue să jertfimŭ sângele și avutulŭ nostru; dară scimŭ și aceea, că nu avemŭ pre acestŭ pământŭ locuință statornică, că nu ne folosesce nimicŭ, de vomŭ dobândí lumea tótă, dacă ne vomŭ perde sufletele, și că prin urmare nu ne este iertatŭ a jertfí mântuirea

---

ultimă, și cu totiĭ nu aștéptă altceva decâtŭ începerea judecățiĭ. . . .

„Eŭ am vĕḑutŭ înainte cu câteva ḑile massa imensă de apă, ce se numesce mare, dar ce este ea pre lângă acésta massă imensă de ómenĭ, care-ĭ mișcată și pĕtrunsă de suflarea credinței și adorațiuniĭ luĭ Isusŭ Christosŭ?!

„Aprópe maĭ preste totŭ locŭlŭ, pre unde treceaŭ procesiunile de peregrinĭ, se deșteptá o iubire și pretinie creștină, proprie timpurilorŭ străvechĭ creștine. Locuitoriĭ orașelorŭ și a satelorŭ nu arare orĭ își părăsiaŭ casele și locuințele lorŭ, întocmaĭ cum făceaŭ óre cândŭ patriarchiĭ, și pofteaŭ pre ómenĭ de totuluĭ totŭ străinĭ, ca să le locuéscă, ca să mânce laolaltă cu eĭ și să petrécă nóptea acolo. Și ce inimă, chiar câtŭ de străină de religiunea sfântă, ce inimă n'ar fi trăsăltatŭ și nu s'ar fi bucuratŭ, vĕḑêndŭ întâlnindu-se din marĭ depărtărĭ aceea-și credință, aceea-și iubire și aceea-și venerațiune?!

„Înainte de asta cu multe sute de anĭ milióne de ómenĭ eraŭ dușĭ de dorința de a cuprinde prin grele lupte țéra sfântă din mânile păgânilorŭ necredincioși. Și pentru ajungerea acestuĭ scopŭ eĭ își jertfiaŭ și patria și viéța.

„Acum însă milióne de ómenĭ grăbescŭ, să véḑă vesmêntulŭ, pre care l'a avutŭ îmbrăcatŭ Domnulŭ, cândŭ a făcutŭ ultimulŭ, dar greulŭ drumŭ pre pământŭ; eĭ grăbescŭ, să véḑă cămeșa aceea, care acoperise rănitele luĭ umere, și pre care se zărescŭ urmele sângeluĭ luĭ. Aceste milióne de ómenĭ însă plécă de acasă în pace, și se rentorcŭ érăși în pace.

„Și chiar cândŭ acéstă móște n'ar fi autentică, totuși e adevĕrată acéstă credință, acéstă iubire și acéstă adorațiune, pre carĭ eĭ le simțescŭ în inimele lorŭ față de Isusŭ Christosŭ. . . . .

„Și privindŭ la șirulŭ lungŭ alŭ procesiunilorŭ, carĭ aștéptă óre întregĭ înaintea bĕtrânuluĭ templu, fără de a simțí ostenéla, și fără de a fi depărtațĭ de ploĭ și vînturĭ, pentru ca numaĭ pre câteva clipite să véḑă unŭ vesmêntŭ, despre care se ḑice, că l'a purtatŭ Isusŭ Christosŭ; — și zărindŭ figurele superbe și staturele binefăcute a tinerilorŭ din Germania, Lotaringia și Frância, dintre carĭ mulțĭ erumpŭ în lacrimĭ la vederea vesmêntuluĭ sfântŭ, — atunci fără de voe esclamĭ, câtŭ de mare și câtŭ de profundŭ trebue să fie, o Dumneḑeule, înrădăcinată în inimele acestorŭ ómenĭ iubirea și venerațiunea față de tine, dacă numaĭ față de o haĭnă, față de o simplă haĭnă, facŭ atâta acum, după optŭspredece seculi dela înălțarea Ta la ceriŭ, și încă într'o țéră atâtŭ de depărtată de Ierusalimŭ! Ce ar fi capabilĭ să facă ómenĭ aceștia, dacă ar vedé chiar pre Isusŭ? cum ar ascultá aceștia de cuvintele Luĭ, cum l'ar urmá pretutindenea, și cum ar grăbí din depărtărĭ și maĭ marĭ la Elŭ, dacă o facŭ acésta față de unŭ vesmêntŭ! . . . .

„Și adese poțĭ zărí printre mulțimea peregrinilorŭ străinĭ sositĭ în Trier, afară de protestanțĭ chiar și Iudeĭ. Nu însă veneratiunea acestei moștĭ e boldulŭ, care împinge pre aceștia. Nu! eĭ doresc să véḑă minunea aceea de multŭ așteptată, care s'a împlinitŭ însă, pre cândŭ Iudeiĭ eraŭ o națiune compactă în Canaan, pre cândŭ maĭ stá templulŭ, și pre cândŭ archiereulŭ maĭ aducea încă sacrificiĭ crunte. . .

„Sermaniĭ! aștéptă, însă în zădarŭ!"

eternă pentru nici unu bunu pământescu. Acum, să fie cu iertarea Monseniorului Samassa, dar a se opune ordinelorŭ pontificie este unŭ pĕcatŭ de mórte, care de resplată îşi primesce osînda vecînică. Aicî nu e scăpare; unŭ episcopŭ catolicŭ trebue să o scie acésta, şi de s'ar provocá de o mie de orî la iubirea sa înflăcărată de patrie, nu-î folosesce nimicŭ.

Monseniorele Samassa însă nu se îndestulesce cu aceea, că se face propagatorulŭ liberalismuluî, ci mergêndŭ şi maî departe în preocuparea sa îşi permite a condamná pre confraţiî sĕî din episcopatŭ, carî aŭ avutŭ părerî deosebite de a dînsuluî, şi maî alesŭ pre clerulŭ inferiorŭ, care a protestatŭ cu tótă energia în contra ordinăţiuniî nelegale a ministruluî de culte. Aicî cutezanţa archiepiscopuluî a ajunsŭ la culme. Procedura episcopilorŭ contrarî ordinaţiuniî ministeriale şi a cleruluî inferiorŭ a *fostŭ aprobată din partea sântuluî Scaunŭ Apostolicŭ alŭ Romeî*. A combate decî pre ceî dintâiŭ este *a critisá, a judecá şi a combate pre alŭ doilea*. Unde amŭ ajunsŭ? Iertatŭ e, ca fie care episcopŭ particularŭ să se facă judecătoriulŭ scaunuluî papalŭ? Unde ajunge atuncî organismulŭ bisericeî statoritŭ de dumnedeescululŭ Întemeietorŭ?

Étă pentru ce amŭ fostŭ siliţî a ne ocupá şi noî de vorbirea acésta. Ca fiî ascultătorî aî bisericeî catolice nu putemŭ lăsá fără observare vorbirea unuî Archiereŭ, care îşî ridică capulŭ în potriva aceluia, căruia a încredinţatŭ Domnulŭ Christosŭ nu numaî meluşeiî, ci şi oile sale.

Cum póte să ajungă la atâta unŭ episcopŭ catolicŭ? va întrebá cineva. Uşorŭ, rĕspundemŭ noî. Celŭ ce admite principiile, trebue să admită şi conclusiunile. Monseniorele Samassa a intratŭ în partidulŭ liberalŭ şi se profesézŭ de aderentŭ alŭ luî. Acum poftescă, să primescă şi conclusiunile fapteî sale şi să-î pórte şi urmările. *Liberalŭ* şi *catolicŭ* suntŭ dóuĕ concepte contrare, carî se eschidŭ.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Peregrinajulŭ tinerimiî magiare la Roma va plecá în 26 Septembre către cetatea eternă, pentru ca să-şi manifesteze veneraţiunea faţă cu ceresculŭ sĕŭ Patronŭ Sântulŭ Aloysiŭ Gonzaga. Cu ocasiunea acésta vorŭ sosí în Roma peregrinaje şi din alte ţĕrî ale lumiî, abstracţie făcêndŭ dela peregrinajulŭ lucrătorilorŭ francesî, la care vorŭ luá parte 20.000 de persóne. Ministrulŭ de culte a concesŭ acelorŭ tinerî, carî vorŭ voí să ĭea parte la peregrinajŭ, o vacaţiune de 10 ţile. Succesulŭ peregrinajuluî e asiguratŭ, şi tineriî vorŭ avé fericirea de a fi primiţî în audiinţă şi de către Sânţia Sa Pontificele.

Galiţia.

Sinodulŭ provincialŭ alŭ Rutenilorŭ uniţî, ce se va ţiné în scurtŭ, dă ansă la îngrigirî guvernanţilorŭ din Petersburg. „Pol. Corr." asigură, că guvernulŭ rusescŭ şi-ar fi esprimatŭ la Roma temerile sale cu privire la reacţiunea, ce o vorŭ produce decisiunile sinoduluî provincialŭ din Lemberg asupra uniţilorŭ din Rusia, şi a cerutŭ deslucirî referitóre la scopurile numituluî Sinodŭ. Vaticanulŭ însă a denegatŭ orî ce deslucire, de-órece Sinodulŭ provincialŭ din Lemberg se va ocupá numaî de cestiunî bisericescî, carî atingŭ numaî pre cetăţenî austriacî. Susceptibilî maî potŭ fi Ruşiî!

Belgia.

Congresulŭ internaţionalŭ catolicŭ, despre care amŭ fostŭ făcutŭ deja amintire, s'a întrunitŭ în Malines Marţi în 8 a l. c. Preste dóuĕ miî de participanţî aŭ sositŭ din tóte ţĕrile lumiî. Şedinţa primă generală a fostŭ presidată de cardinalulŭ Goossens. De preşedinte a fostŭ alesŭ celebrulŭ juristŭ şi ministru de statŭ Jacobs. Între discursurile rostite maî mare entusiasmŭ aŭ produsŭ patru: despre ascultarea necondiţionată, ce o detorescŭ toţî catoliciî Sântuluî Părinte, despre Windthorst, activitatea şi meritele luî, despre instrucţiunea clericilorŭ în sciinţele sociale, şi în fine despre unirea cu biserica Romeî a bisericelorŭ desbinate. S'a decisŭ, că în tóte ţĕrile după putinţă să se înfiinţeze reuniunî, după norma Volksvereinuluî din Germania, pentru combaterea socialismuluî, care este periculosŭ pentru biserică şi statŭ.

Germânia.

Numĕrulŭ peregrinilorŭ, carî din tóte părţile lumiî se adună la Trier, ca să venereze cămeşa cea necusută a Mântuitoruluî nostru, care se află espusă în domulŭ de acolo, este imensŭ. Entusiasmulŭ, veneraţiunea, pietatea şi devoţiunea peregrinilorŭ este nespusă. Din 20 Augustŭ până în 2 Septembre inclusive aŭ fostŭ în Trier *547,629* persóne, adecă *preste o jumĕtate de milionŭ*. Aŭ defilatŭ înaintea sânteî moşti în 20 Augustŭ 24.600 persóne; în 21 Augustŭ 41,252 pers.; în 22 Augustŭ 37.846 pers.; în 23 Aug. 44.300 pers.; în 24 Aug. 45.000 pers.; în 25 Aug. 42.360 pers.; în 26 Aug. 30.344 pers.; în 27 Aug. 30.042 pers.; în 28 Aug. 36.320 pers.; în 29 Aug. 41.179 pers.; în 30 Aug. 47.286 pers.; în 31 Aug. 36.375 pers.; în 1 Septembre 45.100 pers.; în 2 Sept. 45.625 persóne. În anulŭ acesta numĕrulŭ peregrinilorŭ e aprópe de dóuĕ orî maî mare, decâtŭ în anulŭ 1844, cândŭ maî pre urmă a fostŭ espusă sânta cămaşă.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Atenţiunea publică e îndreptată asupra visitelorŭ, ce le face Monarchulŭ nostru în deosĕbitele părţi ale ţĕriî. După Galgócz a urmatŭ Bistriţa şi Timişóra, ĕră acum maî restézŭ visita, ce o va face Maiestatea Sa în ceea parte a monarchieî, la Praga. Pretutindenea primirile, ce s'aŭ făcutŭ Maiestăţiî Sale, aŭ fostŭ cele maî entusiastice, şi aŭ doveditŭ neclătita alipire, ce o aŭ tóte popórĕle monarchieî către augusta Casă domnitóre.

Demonstraţiunile din Agram, făcute la esposiţia de acolo, daŭ multŭ materialŭ de scrisŭ foilorŭ şoviniste. Şi totuşî Croaţiî nu cerŭ altceva, decâtŭ ceea ce este a lorŭ: să nu fie conturbaţî în drepturile lorŭ autonome.

Germânia.

Împĕratulŭ Wilhelm rentorcêndu-se dela manevrele armateî nóstre, de carî a fostŭ fórte încântatŭ, a petrecutŭ câtva timpŭ şi în München, unde a fostŭ primitŭ cu mare entusiasmŭ. Acolo încă a participatŭ la manevrele armateî bavarese, cu carî asemenea a fostŭ prea mulţămitŭ.

Până cândŭ împĕratulŭ Wilhelm a petrecutŭ la manevre, până atuncî cancelarulŭ Caprivi a făcutŭ visite notabilităţilorŭ din München. Mare svonŭ a produsŭ visita, ce cancelarulŭ a făcut'o nunţiuluî papalŭ Mgreluî Agliardi. Se ţice, că generalulŭ Caprivi l'ar fi întrebatŭ pre nunţiŭ despre posiţia Vaticanuluî faţă cu gruparea cea nóuă a puterilorŭ, şi că nunţiulŭ l'ar fi asiguratŭ despre absoluta neutralitate a Vaticanuluî.

România.

Viŭ comentatŭ este maî alesŭ în foile ungurescî unŭ articulŭ apărutŭ în „Românulŭ", în care se ţice, că Maiestatea Sa regele Carolŭ va avé în călĕtoria sa întîlnirî de mare însĕmnătate cu Monarchiî alianţeî triple, în carî se vorŭ desbate atitudinea Românieî pentru casulŭ unuî răsboiŭ rusescŭ şi garanţele, ce are să le aştepte România dela puterile centrale. Acésta ar fi şi causa, pentru care regele Carolŭ călĕtoresce cu ministrulŭ-preşedinte Florescu. — Interesulŭ preseî faţă cu articululŭ „Românuluî" nu e surprinzĕtorŭ, de-órece nu póte să ne fie indiferentŭ nici pre unŭ momîntŭ, ce atitudine va observá România în casulŭ unuî răsboiŭ, şi de altă parte situaţiunea politică nu e chiarŭ liniştitóre.

Rusia.

Foile rusescî suntŭ fórte mulţămite cu crisa ministerială din Turcia. Unele îlŭ laudă pre Sultanulŭ, pentru-că se apropie de Rusia, altele atribue tótă crisa acésta evenimentelorŭ din urmă dela Kronstadt, cândŭ cu visita escadreî francese. Cu tóte acestea cercurile oficióse turcescî desmintescŭ, cumcă în politica esternă a Turcieî se va întîmplá vre-o schimbare.

Concentrările de trupe, ce le face Rusia în Besarabia, daŭ ansă la serióse îngrigirî. Se ţice, că deja 60.000 de soldaţi ar' fi concentraţi. În totalŭ domnesce o atmosferă, ca şi cândŭ nu amŭ maî fi departe de unŭ răsboiŭ.

Corespondinţe.

Manevrele militare în Bistriţa.

(Raportŭ specialŭ alŭ »Unirii«.)

Bistriţa, 15 Sept. 1891.

Maiestatea Sa Regele nostru apostolicŭ a sositŭ în Bistriţa la 12 Septembre a. c. spre a asistá la manevrele din jurulŭ aceluî oraşŭ. Aceste manevre militare aŭ scosŭ la ivélă şi manevrele politice ale comiteluî supremŭ din comitatulŭ Bistriţa-Năsĕudŭ. Acesta adecă, probabilŭ în conţelegere cu guvernulŭ, a voitŭ să dovedéscă Monarchuluî nostru, că tótă lumea de pre aci este pĕtrunsă şi însufleţită de spiritulŭ ideiî şovinistice de statŭ naţionalŭ magiarŭ. Pentru aceea comitele, în contra obiceiuluî de până acum, nu a ţinutŭ congregaţiune comitatensă spre a se alege din sinulŭ eî membriî deputaţiuniî, ce

aveaŭ să depună omagiele lorŭ înaintea Maiestăţii Sale în numele comitatului, ci elu însu-şi a designatŭ, după placulŭ sĕŭ, persónele aceleĭ deputaţiuni, fără ca să denuméscă nici măcar unŭ singurŭ Românŭ, ér dintre Sasĭ numaĭ vre-o câţi-va bărbaţi, carĭ nu ocupă în societate o pusĕţiune independentă, ci suntŭ funcţionarĭ la comitatŭ. Oraşulŭĭ Bistriţa nu s'a permisŭ, să se înfăţişeze ca atare înaintea Maiestăţii Sale, ca nu cumva din gura primaruluĭ, care nu scie ungurésce, să audă Maiestatea Sa şi alte accente afară de cele ale limbeĭ magiare, şi numaĭ după aceea a datŭ voe ministrulŭ-preşedinte Szápáry primaruluĭ, ca să pótă bineventá pre Maiestatea Sa în limba germână. Comitele a întocmitŭ lucrurile aşa, ca totŭ oraşulŭĭ să fie împodobitŭ numaĭ cu insigniĭ şi inscripţiuni magiare, şi abia după multă luptă din partea Saşilorŭ a concesŭ, ca pre arculŭ de triumfŭ să se pună şi unŭ „Willkommen". Acéstă procedură a produsŭ sânge rĕŭ atâtŭ în Saşĭ câtŭ şi în Românĭ, şi de aceea unele case nu aŭ arboratŭ niciunŭ stindardŭ, dacă nu s'a concesŭ, ca lângă acela să se pună şi stindardulŭ săsescŭ respective românescŭ, ér unŭ advocatŭ românŭ a decheratŭ, că decâtŭ să arboreze pre casa sa din o stradă principală *numaĭ* stégulŭ magiarŭ fără de tricolorulŭ românescŭ, care este totŭ-odată şi flamura Ardealuluĭ, maĭ bine îşĭ aprinde casa. Amŭ accentuatŭ acestŭ faptŭ, pentru-că foile magiare, carĭ l'aŭ înregistratŭ, aŭ aflatŭ de bine, după obiceiulŭ lorŭ, a-lŭ istorisí cu totulŭ falsŭ.

Alteum zădarnice aŭ fostŭ opintirile şovinistice de a presentá totŭ ţinutulŭ Bistriţeĭ de unŭ ţinutŭ magiarŭ. Maiestatea Sa a pututŭ vedé cu ochiĭ sĕĭ şi audí cu urechile sale, că acelŭ ţinutŭ este locuitŭ maĭ numaĭ de Românĭ şi Saşĭ, carĭ nu s'aŭ sfiitŭ a se folosí de tóte ocasiunile spre a dá espresiune marcantă individualităţiĭ lorŭ naţionale. Miĭ şi miĭ de Românĭ şi Saşĭ îmbrăcaţĭ în variatele lorŭ cestume naţionale cutrieraŭ stradele oraşuluĭ Bistriţa în 12 şi 13 Septembre, salutându pre Domnitorulŭ lorŭ preaĭubitŭ cu însufleţite „să trăéscă" şi „hoch", printre carĭ abia se audiá câte unŭ slabŭ sunetŭ de „éljen" eşitŭ din gura vreunuĭ jidovŭ perciunatŭ orĭ vre-unuĭ magiarŭ scăpătatŭ şi căpătuitŭ de părinţescŭ guvernŭ. — Centrulŭ solemnităţilorŭ aŭ fostŭ primirile solemne din 13 Septembre la casa comitatuluĭ, unde este încuartiratŭ Maiestatea Sa. Cu ocasiunea acésta Escelenţa Sa Domnulŭ Mitropolitŭ Dr. Ioanŭ Vancea în fruntea deputaţiuniĭ, din care a făcutŭ parte şi Ilustritatea Sa Episcopulŭ Gherleĭ Ioanŭ Szabó, a rostitŭ următórea cuvîntare omagială:

Maiestate cesareă şi regéscă apostolică!
Preagraţiosulŭ nostru Domnŭ şi Rege!

Încunoscinţarea înveselitóre, că Maiestatea Vóstră cu ocasiunea manevrelorŭ marĭ, ce se ţinŭ acuma, veţĭ binevoí a fericí şi ţinuturile acestea ale Ardealuluĭ cu preaînalta Vóstră visită părinţéscă, a umplutŭ de bucuria cea maĭ sinceră nu numaĭ pepturile locuitorilorŭ din aceste ţinuturĭ, ci şi pre ale celoralaltĭ cetăţenĭ din ţéră.

Îndemnaţĭ de acéstă însufleţire produsă de bucurie, ne-amŭ grăbitŭ şi noĭ, carĭ formămŭ o parte însĕmnată a preoţimiĭ Bisericeĭ românescĭ greco-catolice, a ne apropiá în frunte cu Archiereiĭ şi cu celŭ maĭ adêncŭ respectŭ de treptele tronuluĭ Maiestăţiĭ Vóstre, pentru ca să dămŭ espresiune omagială înaintea Maiestăţiĭ Vóstre acelorŭ sentimente de fidelitate şi supunere neclătită şi alipire neînfrântă, carĭ le-amŭ moştenitŭ dela străbuniĭ nostri şi le-amŭ conservatŭ nepĕtate şi carĭ le avemŭ atâtŭ faţă cu persóna princiară a Maiestăţiĭ Vóstre, câtŭ şi faţă cu întrĕgă preaînalta Casă domnitóre.

Decĭ cu celŭ maĭ adêncŭ respectŭ ne rugămŭ, ca espresiunea viuă a acestorŭ sentimente omagiale, carĭ le descoperimŭ atâtŭ în numele nostru propriŭ, câtŭ şi în alŭ proţimiĭ şi credincioşilorŭ dieceselorŭ nóstre, să Vĕ înduraţĭ a le primí cu îndatinata bunăvoinţă părinţéscă şi a ne împărtăşí şi maĭ departe pre noĭ toţĭ împreună cu diecesele nóstre de preînalta graţie regéscă, ér noĭ nici pre viitorŭ nu vomŭ încetá a rugá pre preasânta Maiestate a Domnuluĭ Dumneđeŭ, ca atâtŭ persóna Maiestăţiĭ Vóstre regescĭ, câtŭ şi pre Maiestatea Sa Regina nóstră şi pre membriĭ preaînalteĭ Case domnitóre să-ĭ ţină, binecuvinte şi apere încă multĭ şi multĭ anĭ spre mărirea Tronuluĭ regescŭ, spre înflorirea sânteĭ nóstre Biserici, spre bunăstarea patrieĭ şi fericirea supuşilorŭ eĭ: (românesce) să trăéscă, trăéscă, trăescă!"

La sfîrşitulŭ acesteĭ vorbirĭ a resunatŭ sala de unŭ întreitŭ „să trăéscă" românescŭ; ér Maiestatea Sa s'a adresatŭ Clerului nostru cu următórea vorbire:

„Primescŭ cu cea maĭ adêncă mulţămire espresiunea omagielorŭ şi fidelităţiĭ clerului românŭ alu bisericeĭ gr. cat., şi pre câtŭ nu mĕ îndoescŭ, că Domniile Vóstre, cu aceste vîrtuţĭ moştenite dela strămoşiĭ Domniilorŭ Vóstre, sunteţĭ spre mărirea luĭ Dumneđeŭ şi spre binele patrieĭ servitorĭ totŭ atâtŭ de zeloşĭ aĭ bisericeĭ ca şi fiĭ credincioşĭ aĭ patrieĭ, — vĕ asigurŭ cu plăcere şi pre viitorŭ de graţia mea regéscă."

Deputaţiuniĭ clerului românŭ gr. or. condusŭ de Escelenţa Sa Mitropolitulŭ Mironŭ, Maiestatea Sa a rĕspunsŭ următórele:

„Cu mulţămită sinceră primescŭ omagiele şi espresiunea alipiriĭ credincióse a clerului bisericeĭ gr. or. române. Fiţĭ convinşĭ, că bastionulŭ celŭ maĭ tare alŭ bisericeĭ şi naţionalităţiĭ dvóstre este organismulŭ legalŭ alŭ statuluĭ. Consideraţĭ de problemă principală a chemăriĭ sânte a dvóstre nu numaĭ cultivarea păciĭ confesionale, ci şi aceea a păciĭ între naţionalităţi. Vĕ asigurŭ, pre lângă espresiunea graţieĭ mele regescĭ, că biserica dvóstre şi instituţiunile cĕ fundamentale potŭ conta şi în viitorŭ la binevoitórea mea purtare de grige."

Cu multă afabilitate aŭ fostŭ primite şi celealalte deputaţiuni; în locŭlŭ primŭ clerulŭ şi statuiŭ romano-catolicŭ, apoĭ calviniĭ, luteraniĭ, jidaniĭ, comitatele, tabla regéscă din Cluşiŭ cu tribunalulŭ şi procuratura şcl.

După primirea deputaţiunilorŭ Maiestatea Sa a visitatŭ spitalele, biserica luterană şi alte institute.

Séra la 6 óre a fostŭ prânđŭ de curte, la care aŭ fostŭ învitaţĭ Escelenţa Sa Mitropolitulŭ nostru, Ilustritatea Sa episcopulŭ de Gherla, Escelenţa Sa Mitropolitulŭ Mironŭ şi alţiĭ.

La manevrele din jurulŭ Bistriţeĭ a fostŭ representată şi România prin ministrulŭ de răsboiŭ Lahovary şi căpitanulŭ Ghica, carĭ s'aŭ bucuratŭ în cercurile maĭ înalte de o cordială primire. Generalulŭ Beck, şefulŭ statuluĭ majorŭ, a lăudatŭ fórte multŭ bravura şi aptitudinile militare ale feciorilorŭ nostri, despre ce m'a informatŭ o persónă fórte démnă de credinţă, care a auditŭ cuvintele acelea.

Escelenţa Sa Mitropolitulŭ nostru a ajutatŭ biserica gr. cat. din Bistriţa cu o sută florenĭ. Încheiŭ de o cam dată, reservându-mĭ dreptulŭ de a vĕ împărtăşi şi alte lucrurĭ interesante pentru numĕrulŭ viitorŭ alŭ „Uniriĭ".

Raport.

Poceiŭ (Diecesa Orăđiĭ) 2 Sept. 1891.

Onorată Redacţiune!

Vĕ rogŭ, să binevoiţĭ a da locŭ în preţiuita nóstră „Unirea" următorulŭ apelŭ:

Domnilorŭ învĕţătorĭ gr. cat. biholeni!

Dorulŭ „înfiinţăriĭ reuniuniĭ învĕţătorescĭ", de care sum preocupatŭ de 7 anĭ dela absolvarea cursuluĭ preparandialŭ, mĕ silesce să prindŭ condeiulŭ în mână, pentru a depune pre scurtŭ câteva trăsurĭ maĭ importante despre însĕmnătatea şi folosulŭ eĭ.

Desvoltarea, fericirea şi bunăstarea poporuluĭ în mare parte atîrnă dela şcólă. Şcóla e factorulŭ primŭ, prin care totŭ insulŭ se perfecţionézĕ, se cultivézĕ şi se înzestrézĕ cu cele maĭ frumóse însuşirĭ şi calităţĭ: ér şcóla ca să corĕspundă scopuluĭ, adeca să aducă resultatulŭ recerutŭ de pedagogia modernă, trebue să fie provĕđută cu învĕţătorĭ cualificaţĭ, isteţĭ, confidenţialĭ, afabilĭ, pătrunşĭ de chemarea lorŭ şi maĭ pre susŭ de tóte practicĭ. Să nu cugetaţĭ, colegilorŭ! că dacă amŭ absolvatŭ cursulŭ preparandialŭ, amŭ satisfăcutŭ greleĭ detorinţe învĕţătorescĭ şi nu avemŭ nimicŭ a face, nu: pentru noĭ chiarŭ acuma, adeca în şcóla vieţiĭ se începe lucrulŭ. Aicĭ în şcóla vieţiĭ — şi nu în institutele preparandiale — trebue să ne lărgimŭ şi amplificămŭ însuşirile şi calităţile căştigate, şi acésta prin „perfecţionarea de noĭ înşine", adecă prin autodidacţia. Pentru că cursulŭ preparandialŭ e numaĭ basa, pre care trebue să edificămŭ ca învĕţătorĭ; elŭ ne arată numaĭ direcţiunea, care trebue să o ţinemŭ totŭ-deauna înaintea ochilorŭ; ne învĕţă, cum trebue să aplicămŭ şi să realisămŭ regulele pedagogico-metodice în activitatea nóstră pentru „conducerea şcóleĭ" concredute grijiĭ nóstre.

Ca mijlóce autodidactice ne servescŭ: prepararea sirguinciósă la prelegerile singuratice, cetirea opuriloru pedagogico-metodice şi estetice, lectura jurnalisticeĭ, cetirea şi conferirea studiiloru şi foiloru şcolastice, activitatea literariă, pracsa şi cercetarea reuniuniloru învĕţătorescĭ ect.

Ca pracsa câştigată de învĕţătoriĭ ajunşi la culmea misiuniĭ lorŭ să nu fie aşa dicêndŭ unilaterală saŭ mărginită ca rađele strălucitóre a luminеĭ aprinse şi ascunse în o chilie fără ferestĭ, ci aceea să străbată câtŭ maĭ adâncŭ între învĕţătorime, e de indispensabilă necesitate cercetarea conferinţeloru învĕţătorescĭ. Pentru ce? Pentru că în conferinţele învĕţătorescĭ se ieaŭ la desbatere unele teme pedagogico-didactice, se ţinŭ disertaţiunĭ şi prelegerĭ practice de către învĕţătoriĭ ceĭ maĭ esperţĭ şi distinşĭ, a căroru tonŭ, ţinută şi manieră servesce de modelŭ şi celoru maĭ debilĭ, nedestri şi nepracticĭ, în ele se împartŭ sfaturile şi cunoscinţele, cerêndŭ deslucire unuluĭ dela altulŭ, se alungă dubietăţile şi datinele vechĭ, rivaliséză unuiŭ cu altulŭ în propunere, şi critiséză — cu iubire colegială — propunerile: învĕţăriĭ se dă o direcţiune nóuă acomodată planuluĭ de învĕţămîntŭ; prin ascultarea prelegeriloru practice căpĕtămŭ

voe cătră statalŭ nostru ect., cu unŭ cuvîntŭ în conferinţele învĕţătorescĭ învĕţătorii îşĭ schimbă împrumutatŭ şciinţa şi esperinţele.

Sub durata conferinţelorŭ suntemŭ ceĭ maĭ fericiţi, vĕdĕndu-ne adunaţi în cercululŭ acelora, carĭ cu fală pórtă stindardulŭ civilisăţiuniĭ, ne ţinemŭ de cea maĭ mare demnitate şi onóre, că suntemŭ înşiraţi sub flamura acelorŭ gardişti, carĭ ḑiua nóptea se luptă pentru bunăstarea şi cultivarea naţiuniĭ sale. Sub durata lorŭ vĕdĕndŭ surisulŭ dulce pre buzele atătorŭ luptătorĭ, dela carĭ atîrnă cultura şi în a cărorŭ mânĭ e depusă sórtea némuluĭ românescŭ, ne umplemŭ de cea maĭ mare pietate faţă cu sublima nóstră chemare, ér simţulŭ recunoscinţeĭ erumpe în strigare de vivat! cândŭ vedemŭ că poporulŭ comuneĭ, unde se ţine conferinţa, cu ce bucurie primesce în braţele sale deschise isvorulŭ sciinţeĭ şi pétra fundamentuluĭ cultureĭ.

De reuniunĭ învĕţătorescĭ suntemŭ împrejuraţi, însĕmnătatea lorŭ o cunoscŭ tóte statele preocupate de dorulŭ cultureĭ şi alŭ civilisăţiuniĭ, folosulŭ acelora îlŭ simţescŭ toţi învĕţătoriĭ naţionalităţilorŭ, reuniunĭ aŭ tóte comitatele, ba încă şi districtele: numaĭ noĭ învĕţătoriĭ românĭ gr. cat. din comitatulŭ Bihoruluĭ nu, numaĭ noĭ nu ne putemŭ mândrĭ cu aşa mijlóce şi întreprinderĭ salutare, cu aşa corporaţiune învĕţătorescă, parcă nu suntemŭ în seculŭ alŭ 19-lea, în seculŭ de toţi numitŭ „alŭ propăşiriĭ“ şi în seculŭ reuniunilorŭ.

Decĭ la activitate, preastimaţi colegĭ! Pătrunşi de spiritulŭ propăşiriĭ naţiuniĭ române, uniţi în cugete, uniţi în simţiriĭ, punĕndŭ umĕrŭ la umĕrŭ să arĕtămŭ lumiĭ, că scopulŭ nostru e sântŭ, să arĕtămŭ naţiuniĭ, că şi Bihorenilorŭ le zace la inimă bunăstarea şi fericirea némuluĭ sĕŭ, să arĕtămŭ colegilorŭ, că şi noĭ ne-amŭ deşteptatŭ din somnulŭ indiferentismuluĭ, să arĕtămŭ limbilorŭ, că şi noĭ păstrămŭ cu fală unŭ nume, care va reeşĭ triumfătoriŭ din lupta, ce ne aşteptă.

Concordie şi frăţietate! Să ne unimŭ la olaltă, cu fruntea înălţată să căutămŭ în jurŭ de noĭ, şi vomŭ găsĭ ajutorulŭ şi pofta neclătită în preaveneratulŭ Ordinariatŭ episcopescŭ diecesanŭ, care şi până acum dovedindŭ eclatantŭ alipirea cătră aşa ceva, ne va da şi nóuĕ mânăde ajutorŭ întru tóte, precum şi sfatŭ părinţescŭ întru înfiinţarea statutelorŭ, ba credŭ, că la rugarea nóstră umilită ne va pregătĭ şi calea. La lucru dar bărbătesce, căcĭ timpulŭ e puţinŭ, ér lucrulŭ e fórte multŭ!

Datŭ Poceiŭ, la 2 Sept. 1891.

Alesandru Murĕşanŭ,
cant. învĕţătoriŭ de fete.

Mulţămită publică.

Spectabilulŭ Domnŭ Dr. Ştefanŭ Erdélyi medicŭ opidanŭ şi cercualŭ în Orăştie a avutŭ idea salutară, de a comandatŭ pre sĕma biserice nóstre unŭ tabernaculŭ (chivotu) bine adaptatŭ, care până aci lipsise cu totulŭ; apoĭ totŭ cu spesele-ĭ propriĭ a procuratŭ 6 feşnice de bronzŭ, aurite, cum şi o cruce pacificală la s. altariŭ, asemenea din bronzŭ, auritä şi ornată cu imaginea crucifixuluĭ în email; — ér soţia-ĭ, Preastimabila Dómnă Victoria născ. Bardoşi a binevoitŭ a donă acesteĭ biserice unŭ indumentŭ din mĕtasă de colóre roşie deschisă şi decoratŭ cu forme şi motive de acupictură eşite din mânile Dsale, ca destinatŭ pentru tetrapodulŭ cu icóna din tinda muerilorŭ.

Dreptŭ ce pentru acestea donurĭ preţióse subscrişiĭ în numele poporuluĭ credinciosŭ venimŭ a esprimă generoşilorŭ donătorĭ mulţămita nóstră adîncă, şi deodată a implorá graţia Părinteluĭ cerescŭ întru prospera şi îndelungata conservare a servilorŭ sĕĭ fidelĭ, cărora continuŭ le zace la inima mărirea şi decorarea caseĭ Domnuluĭ.

Orăştie în 28 Augustŭ 1891.

Nicolau Nestorŭ, parochŭ gr. cat. **Simeonŭ Corvinŭ,** curatorŭ.

Învitare la prenumeraţiune.

Cu începutulŭ luĭ Octobre st. n. deschidemŭ abonamentŭ noŭ la „Unirea“. Preţurile suntŭ însĕmnate în fruntea foiĭ.

Onoratulŭ publicŭ cetitorŭ a pututŭ să se convingă din ţinuta observată până aicĭ de fóea nóstră, că noĭ ne-amŭ nisuitŭ a împlini programulŭ nostrŭ, apărândŭ în prima lineă biserica şi şcólele, ér mijlocitŭ tóte interesele poporuluĭ nostru în contra tuturorŭ atacurilorŭ. În viitorŭ totŭ asemenea vomŭ purcede, spunĕndu-ne totŭ-deauna cu tótă francheţa convingerea nóstră.

Ne rugămŭ decĭ de spriginŭ materialŭ şi moralŭ. Suntemŭ aprópe de finea anuluĭ, şi încă avemŭ o mulţime de abonamente neincassate. Considere-şĭ fiecare abonatŭ de detorinţă a-şĭ achitá în timpulŭ celŭ maĭ scurtŭ abonamentulŭ, ca edarea şi espedarea foiĭ să nu sufere pedecĭ.

Avisămŭ totodată pre onoraţiĭ nostri abonenţi, că pentru anulŭ viitorŭ vomŭ trimite fóia numaĭ la aceia, carĭ vorŭ solví abonamentulŭ anticipativŭ. Cu restanţe nu putemŭ edá foĭ.

Redacţiunea şi Administraţiunea „Unirii“.

Colecta cruceriuluĭ.

La colecta cruceriuluĭ iniţiată de noĭ în numĕrulŭ 16 alŭ „Uniriĭ“ din a. c.:

Aŭ solvitŭ. *In Archidiecesă: Protopopiatulŭ Dergeĭ,* 41 fl. — Spect. Dnŭ *Basiliŭ Başota,* jude regescŭ în pensiune şi advocatŭ în Abrudŭ, 10 fl., adunaţi de Domnia Sa în Abrudŭ. — O. D. *Florianŭ Muntenescu,* p. în Oroiulŭ sĕcuiescŭ, 3 fl. 26 cr. v. a.

Noutăţi.

Distincţiune. Escelenţa Sa I. P. D. Mitropolitŭ a distinsŭ pre secretarulŭ sĕŭ şi protonotarulŭ consistorialŭ *Dr. Augustinŭ Bunea* cu *cingulŭ roşu.* Primésca vredniculŭ nostru confrate gratulările nóstre cordiale!

Dăruire preagraţiósă Maiestatea Sa Monarchulŭ s'a îndurată a donă din casseta privată 100 fl. comunităţiĭ bisericescĭ gr. cat. din Lunca, tractulŭ Blaşiuluĭ în Archidiecesă.

Noulŭ episcopŭ de Muncaciŭ Iuliŭ Firczák la 9 a l. c. a depusŭ în Viena jurămîntulŭ de fidelitate înaintea Maiestăţiĭ Sale a Monarchuluĭ.

Episcopŭ gr. cat. rutén în Stanislaŭ e numitŭ prepositulŭ capitululuĭ catedralŭ din Przemysl, Iulianŭ Kujlowski.

Starea sănĕtăţiĭ M. S. Regineĭ Românieĭ se îmbunătăţesce. Slăbiciunea este încă totŭ mare, dar durerile periodice la şira spinăriĭ şi la pecióre suntŭ maĭ rarĭ şi nopţile maĭ liniştite.

Mulţămită. Sp. d. Cornelĭŭ Catona, proprietarŭ în M.-Dateşŭ, la 27 Aug. a aranjatŭ în localităţile sale o petrecere familiară. Cu acea ocasiune s'a făcutŭ între óspeţĭ o colectă de 18 fl. 10 cr. cu espresa condiţiune, ca suma oferită să se foloséscă pentru procurarea cărţilorŭ la pruncii de şcólă şi cărţile procurate să rĕmână în proprietatea şcóleĭ gr.-cat. de acolo. O. D. parochŭ B. Angelŭ în numele senatuluĭ şcolasticŭ din M.-Dateşŭ aduce cea maĭ ferbinte mulţămită marinimoşilorŭ oferenţi.

Concertŭ în Blaşiŭ. Fraţiĭ artiştĭ Iacobŭ şi Traianŭ Murĕşianŭ aŭ aranjatŭ Duminecă séra în 14 Sept. în sala hoteluluĭ „Univers“ unŭ concertŭ, care a avutŭ succesŭ destulŭ de mulţămitoriŭ. După concertŭ a urmatŭ joculŭ.

Societatea „Concordia“ din Blaşiŭ în adunarea generală, ce a ţinut'o în 13 a l. c., şi-a alesŭ noulŭ comitetŭ pre timpulŭ de treĭ aniĭ în persónele Dniloru: *Demetriu Turcŭ jun.* preşedinte, *Augustinŭ Coltorŭ* v.-preş., *Aurelŭ C. Domşa* secretariŭ şi comptabilŭ, *Ioanŭ Ianza* cassariu şi *Vasile Berzanŭ* controlorŭ.

Contra scrierilorŭ nemorale. La Bern de curêndŭ s'a întrunitŭ unŭ congresŭ, care discută asupra mijlócelorŭ, ce ar trebui luate contra scrierilorŭ nemorale. Nu scimŭ, ce efecte vorŭ avé hotarîrile acestuĭ congresŭ. Ni-se pare însă, că Chineziĭ aŭ aflatŭ unŭ mijlocŭ cu multŭ maĭ eficace spre a împedeca lăţirea scrierilorŭ nemorale. Anume regimulŭ chinezŭ a esmisŭ unŭ decretŭ, prin care dispune, ca aceĭ oficialĭ, carĭ permitŭ în cercululŭ lorŭ de jurisdicţiune publicarea de cărţĭ nemorale, să fie destituiţi îndată din oficiŭ. Privaţiĭ, carĭ ar cuteza să publice atarĭ cărţĭ, aŭ să capete câte 100 de beţe şi să fie esilaţi din locuinţa lorŭ. Totŭ câte 100 de beţe aŭ să priméscă şi vêndătoriĭ de scrieri obscene. Mandariniĭ eruditi judecă, carĭ scrieri aŭ să se considere ca nemorale. Suntŭ cam drastice mĕsurile regimuluĭ chinezŭ, dar ducŭ sigurŭ la scopŭ.

Faptă laudabilă. Spect. dnŭ *Basiliŭ Başota,* jude regescŭ în pensiune şi advocatŭ în Abrudŭ, a binevoitŭ a colectá în Abrudŭ pentru Colecta cruceriuluĭ 10 fl. v. a., carĭ s'aŭ şi transpusŭ Casseĭ centrale Archidiecesane. Fapta se laudă pre sine.

Limba maternă şi congresulŭ din Danzig. Congresulŭ catolicilorŭ din Germania, ţinutŭ în estŭ anŭ la Danzig, enunţă, „că instrucţiunea religiuniĭ în tóte clasele şcóleĭ poporale să se împărtăşéscă în limba maternă“. Catoliciĭ de ritulŭ latinŭ din Ungaria în împrejurările de faţă cu greŭ credemŭ, ca ar lua atarĭ resoluţiuni în congresele lorŭ.

Limba românéscă blăstĕmată. Episcopulŭ grecŭ Clementinos vĕdĕndŭ, că românii din Privolŭ în Macedonia prelângă tótă oprirea dînsuluĭ îndeplinescŭ serviţiulŭ dumneḑeescŭ în limba lorŭ maternă, a eşitŭ la faţa loculuĭ însoţitŭ de doĭ gendarmĭ, spre a-ĭ împedecá cu forţa. Cu acea ocasiune archiereulŭ grecŭ în locŭ de a invocá binecuvîntarea cerescă asupra fiilorŭ sĕĭ sufletescĭ, îĭ blastemă ḑicêndŭ: „Limba românéscă este o limbă blăstĕmată. Blăstĕmatŭ să fie de mine, de patriarchŭ şi de bunulŭ Dumneḑeŭ orĭ ce românŭ, care-şĭ face rugăciunile în acéstă limbă blăstĕmată.“ Poporulŭ indignatŭ prin cuvintele acestea năvălì asupra episcopuluĭ, îlŭ bătŭ bine şi-ĭ smulse barba, strigândŭ: Maĭ blastĕmă, dacă-ţĭ place. Pretinsa ortodoxie voesce aşa dară a grecisá pre românĭ cu forţa. Fraţiĭ macedoneni numaĭ aşa vorŭ fi scutiţi pentru totŭdeauna de influinţa clerului grecescŭ, dacă se vorŭ uní cu biserica română.

† **Emanoilŭ Bacaloglu,** eminentulŭ profesorŭ de fisică dela universitatea din Bucuresci a repausatŭ în urma unuĭ atacŭ de apoplecsie. Prin mórtea luĭ sciinţele naturale la românĭ aŭ perdutŭ unŭ cultivătoriŭ fórte zelosŭ şi deşteptŭ.

Asigurare interesantă. Din isvorŭ vredniceŭ de credinţă aflămŭ, că Archiducele Iosifŭ a contractatŭ o asigurare maĭ mare la „Gresham“. Archiducele a avutŭ putinţa de a alege între societăţĭ, şi orĭ-care cu bucurie i-ar fi primitŭ asigurarea. Ajungêndŭ pre „Gresham“ acésta distincţiune, afară de asiguranţa şi solidităţea băncĭ, Archiducele s'a vĕdutŭ sigurŭ îndemnatŭ de împrejurarea, că capitalurile societăţiĭ suntŭ plasate la banca engleză, cea maĭ mare din lume. „Gresham“, suntemŭ convinşĭ, afară de câştigulŭ materialŭ împreunatŭ cu acésta afacere, cu multŭ maĭ tare se bucură de satisfacţia morală, că la ea s'a făcutŭ acéstă asigurare a unuĭ membru alŭ familieĭ ces. şi reg. Activitatea societăţiĭ, prevenirea cunoscută la licuidarea pagubeloru, punctualitatea eĭ la plătirea pagubelorŭ, lăudată de tótă lumea, cu dreptŭ cuvîntŭ aŭ meritatŭ acéstă încredere, de care a fostŭ împărtăşită.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Bibliografia diarelorŭ bisericescĭ române.

(1839—1890.)

Dela anulŭ 1839, cândŭ a eşitŭ prima fóe bisericéscă română, şi până astădĭ, la noĭ Româniĭ aŭ apărutŭ următórele diare bisericescĭ:

I. [1]) *Vestitorulŭ bisericescŭ* (39). [2]) Gazetă religiósă şi morală, redigeată de Ierodiaconulŭ D. Romano şi G. Munteanŭ, Buzĕŭ, în Tipografia s. Episcopiĭ a Buzĕuluĭ. a) Anulŭ I. 1839 a începutŭ în 7 Ianuariŭ. Fóea a apărutŭ odată pre sĕptĕmână în 4°. *Vedĭ:* Bibliografia publicaţiunilorŭ periodice românescĭ şi a celorŭ publicate în limbĭ străine în România saŭ de Românĭ în străinătate, de *Alexandru Pop,* archivarulŭ Academiei Române. Bucurescĭ, 1888 pag. 6. *Iarcu* însă în Bibliografia cronologică română saŭ catalogŭ generalŭ de cărţile române imprimate dela adoptarea imprimărieĭ . . . . şi până astădĭ . . . . de Dimitrie Iarcu, edit. II. Bucurescĭ, 1873 pag. 42 dice, că anulŭ I alŭ acesteĭ gazete a fostŭ 1840, în care a apărutŭ 4 p. + 198 +3 red. G. Munteanŭ şi Dionisie; ér la an. 1840, pag. 44 pune anulŭ II 1841. 4 p. 204 red. Ierodiaconulŭ Dionisiŭ Romano; şi în fine la anulŭ 1841, pag. 45 omite cu totulŭ fóea. De-órece Iarcu, precum se vede, la anĭ 1839 şi 1840 nu-ĭ esactŭ în escrierea numelorŭ redactorilorŭ, şi de altă parte sub rubrica unuĭ anŭ registréză altŭ anŭ (la anulŭ 1839 pre celŭ de 1840, ér la acesta pre 1841): urméză, că b) Anulŭ II alŭ „Vestitoruluĭ" e acela 1840, şi c) Anulŭ III 1841, cândŭ apoĭ încetéză. [3])

II. *Organulŭ luminărieĭ* (24). Gazeta Basericésca, Politica, e Literaria, red. Tim. Cipariu, Blasiu, în privileg. Tipografie a Seminariului Gr. Cath. a) Anulŭ I. 1847 a începutŭ cu 4 Ianuariŭ; diarulŭ a apărutŭ odată pre sĕptĕmână în Folio. *Vedĭ:* Alex. Pop l. c. pag. 10; Iarcu — la carele anulŭ acesta este din eróre de tipariŭ alŭ XV. — pune l. c. pag. 55 aparițiunea numĕruluĭ 1 pre 11 Ianuariŭ, şi totŭ ce a apărutŭ în decursulŭ acestuĭ anŭ, 11 Ianuariŭ — 10 Martiŭ, I—LXIII numerĭ. b) Anulŭ II 1848. [4])

III. *Organulŭ naţionalŭ* (25). Gazeta Basericésca, Politica, e Literaria, red. de Tim. Cipariu. Blasiu, în privileg. Tipografie a Seminarului Gr. Cath. din Blasiu. — N'a apărutŭ decâtŭ în anulŭ acesta I. dela 12 Maiŭ, în 11 numerĭ, folio. [5])

IV. *Ecoulŭ eclesiasticŭ* (16), red. de Archimandritulŭ Dionisiŭ în Bucurescĭ, la Copain. a) Anulŭ I 1850 cu suplementŭ câte o broşură pre lună. b) Anulŭ II 1851, aparea odată pre lună cu supl. în 8 broşurĭ. c) Anulŭ III 1852, red. Dionisie Sadov (dice Iarcu l. c. pag. 65), cu o broşură pre lună, şi aŭ apărutŭ 12 pre anŭ. d) Anulŭ IV 1853, red. Archimandritulŭ Dionisiŭ în Bucurescĭ; apare odată pre lună cu câte o broşură în 8°. [1])

V. *Telegrafulŭ românŭ* [2]) (38), red. I. F. Aaron, Sibiiŭ. a) Anĭ I—XXVII 1852—1879 aparea de dóuĕ orĭ pre sĕptĕmână. b) Anulŭ XXVIII 1880 aparea de treĭ orĭ pre sĕptĕmână, în folio, ger. resp. Nicolaŭ Cristea, Sibiiŭ. tipografia archidiecesană. c) Anĭ XXIX—XXXI 1881—1883. d) Anulŭ XXXII 1884 ib. ger. respons. Mateiŭ Voileanŭ. e) Anĭ XXXIII—XXXIV 1885—1886 acolo-şi. f) Anulŭ XXXV 1887. Aparea totŭ de treĭ orĭ pre sĕptĕmână, în folio; — redactorŭ provisorŭ Dr. Remus Roşca, Sibiiŭ, editura şi tipariulŭ tipografieĭ archidiecesane. g) Anĭ XXXVI—XXXVIII 1888—1890. [3]) Dela 1 Oct. 1890 red. Nicolaŭ Ivanŭ.

VI. *Secolulŭ* (35), diarŭ politicŭ, religiosŭ şi comercialŭ (este continuarea dela numĕrulŭ 17 până la numĕrulŭ 31 a jurnaluluĭ „Timpulŭ"), anulŭ I 1856 de dóuĕ orĭ pre sĕptĕmână, folio; red. G. Bosueceanŭ, Bucurescĭ, tipografia luĭ F. Om. [4])

VII. *Predicătorulŭ* (28). Jurnalŭ eclesiasticŭ. — a) Anulŭ I 1857 red. de Ilie Benescu, Bucurescĭ la Mitropolie, — de 4 orĭ pre sĕptĕmână. Iarcu loc. cit. pag. 79 notéză, că acestŭ anŭ aŭ apărutŭ 52 numerĭ cu 4 p. 416. b) Anulŭ II 1858, red. Archidiaconuluĭ Dionisiŭ şi Ilie Benescu, Bucurescĭ, tip. Nifonŭ Mitropolitulŭ, — aparea odată pre fiecare sĕptĕmână în 4°. Aŭ apărutŭ după Iarcu (l. c. pag. 83, unde însă redactorŭ amintesce numaĭ pre Ilie Benescu) 49 numerĭ, 4 p. 400. c) Anulŭ III 1859. Acestŭ anŭ la Iarcu op. cit. pag. 87 e trecutŭ cu vederea. [5])

VIII. *Aripile furtunóse* (3) diarŭ religiosŭ, redigeatŭ de C. G. Florescu, Bucurescĭ. Anulŭ I 1860. [6])

IX. *Ὁ Θεατὴς Spectatorulŭ* diarŭ româno-ellenŭ, publicatŭ în Bucurescĭ. Religia, patria, unirea, justiţia. — a) Anulŭ I 1860. Aparea de dóuĕ orĭ pre sĕptĕmână, folio. Direct. proprietarŭ A. Tabacopulŭ. Redactorŭ respund. Stavri Antoniadi. Bucurescĭ, Tipografia Naţională aluĭ I. Romanov et Comp. b) Anulŭ II 1861 id. ib. [7])

X. *Preotulŭ* (30) Fóe bisericéscă. — a) Anulŭ I 1861, aparea odată pre sĕptĕmână (dela 15 Aprilŭ) 4°. Redactorĭ Climente Ieromonachŭ şi Inocentie Ieromonachulŭ. Ger. resp. Lazarescu Constantinŭ. Iaşi. Imprimăria Buciumuluĭ românŭ. [1]) b) Anulŭ II 1862. [2]) c) Anulŭ III 1863, redactorŭ Archimandritulŭ Climente Nicolaŭ; tipografia luĭ Adolf Bermann. d) Anulŭ IV 1864 până 11 Aprilie. e) Anulŭ V. 1865 cu acela-şi redactorŭ. [3])

XI. *Biserica* (4). Fóe religiosomorală. — a) Anulŭ I 1862 4°. Red. Pr. Gr. Muscelénŭ, Bucurescĭ, tipografia naţională. În acestŭ anŭ aŭ apărutŭ 37 numerĭ, — dice Iarcu l. c. pag. 98, precum şi despre „Dumineca" din 1862. b) Anulŭ II 1863 eşia odată pre sĕptĕmână, red. Pr. Gr. Muscelénŭ, la B. Tolescu. c) Anulŭ III 1864. [4])

XII. *Dumineca.* Fóe religiósă-morală. Anulŭ I 1862 4°. Redactorŭ Pr. Gr. Muscelénŭ, Bucurescĭ, tipografia naţională. Aŭ apărutŭ 37 numerĭ. [5])

XIII. *Anunciatorul bisericescŭ* (2). Anulŭ I 1864. Bucurescĭ. [6])

XIV. *Sionulŭ românescŭ* (3). Fóe bisericéscă, literară şi şcolastică. Aparea de dóuĕ orĭ pre lună, în 1 şi 15 a luneĭ, 4°. Viena, cu tipariulŭ Mechitariştilorŭ. Editorŭ şi redactorŭ Dr. Gregoriŭ Silaşi. — a) Anulŭ I 1865, [7]) dela 1 Iuliŭ până 15 respective 31 Decembre, 12 numerĭ. b) Anulŭ II 1866, [8]) dela 1 Ianuariŭ până la 31 Decembre, 24 numerĭ. c) Anulŭ III 1867, [9]) dela 1 Ianuariŭ până la 15 Octobre, 20 numerĭ. d) Anulŭ IV 1872, dela 15 Ianuariŭ până la 15 Septembre, 17 numerĭ. [10])

XV. *Eclesia* (15). Diarŭ moraloreligiosŭ, eşia odată pre sĕptĕmână în Bucurescĭ; edit. redact. Scarlatŭ Rosetti şi Archimandritulŭ Climente Nicolaŭ. Anulŭ I 1866. [11])

---

[1]) În ordŭ cronologicŭ.

[2]) În ordŭ alfabeticŭ, după numele diarelorŭ.

[3]) Cf. Pop l. c. pag. 6, 7, 148. Iarcu o. c. pag. 42, 44.

[4]) V. Pop l. c. pag. 10, 138. Iarcu l. c. pag. 55, 57.

[5]) La Pop op. cit. pag. 10, 138. Iarcu l. c. pag. 55, 57.

[1]) Pop l. c. pp. 10, 138. La Iarcu, pag. 55 e lăsată afară.

[2]) Ca fóe oficiósă a episcopieĭ, şi respective a archiepiscopieĭ de Sibiiŭ.

[3]) La Pop op. cit. pp. 13, 14, 15, 16, 18, 20, 22. 24, 26, 28, 30, 32, 35, 37, 40, 42, 46, 49, 52, 54, 56, 59 (aci în locŭ de anulŭ XXIII din eróre se află anulŭ XXII), 61, 63, 65, 67, 70, 73, 76, 80, 86, 93, 101, 112, 146. La Iarcu loc. cit. pp. 66, 68, 70, 72, 76 (anulŭ V 1856 red. Ioanŭ Bădică), 79, 83, 87, 90, 93, 98 (anulŭ X 1862 [I. D.]), 102 (anulŭ XI 1863 [I. D.] red. Zacharie Boiŭ), 107 (id.), 113, 117, 122, 126, 131, 137.

[4]) Pop l. c. pag. 15, 144. La Iarcu, pag. 76 e lăsatŭ.

[5]) Pop l. c. pp. 16, 18, 20, 140. Iarcu op. cit. pp. 79, 83.

[6]) Pop pag. 21, 119. La Iarcu pag. 90 nu se amintesce.

[7]) Pop pp. 23, 24. La Iarcu pag. 93 e omisŭ, precum şi la Pop p. 132.

[1]) Iarcu la pag. 93 omite acestŭ anŭ, dar pag. 98 suplinesce; vedĭ mai josŭ.

[2]) Iarcu l. c. pag. 98 la anulŭ 1862 — unde pune de-odată anulŭ I şi II — numesce redactorŭ numaĭ pre „Climente Nicolaŭ Archimandritŭ".

[3]) Sionulŭ românescŭ, an. II 1866 pag. 158. — Pop l. c. pp. 24, 26, 28, 29, 32, 140 — Iarcu 98, 102 (la anulŭ 1863 dice: „Anulŭ II şi III ebdom [Mercurea]), 107, 112.

[4]) Pop op. cit. pp. 25, 27, 29, 120. Iarcu pag. 112 a omis'o; o amintesce pp. 98, 102, 107. Vedĭ încă mai josŭ la numĕrulŭ XXIV.

[5]) Pop pp. 25, 126. La Iarcu 102 omisă.

[6]) Pop pp. 29, 119. Iarcu pag. 107.

[7]) La Iarcu pag. 112 trecutŭ cu vederea.

[8]) La Iarcu pag. 117 lăsatŭ afară.

[9]) Pop pag. 37 omite acestŭ anŭ, precum şi Iarcu la pag. 122.

[10]) Vedĭ Concordia, anulŭ V 1865 pag. 198 invit. de prenum. — Pop pp. 32, 35 (unde însă nu se amintesce, în alŭ câtelea anŭ e fóea, cine îĭ este redactorulŭ, unde şi cum apare), 49 (aci, anulŭ *1871,* greşesce Pop cândŭ dice: „Sionulŭ Românescŭ. *Anulŭ IV* fóe bisericéscă, literară şi şcolastică 2 pre lună, Viena", căcĭ anulŭ alŭ IV. a fostŭ 1872, precum amŭ disŭ, şi precum însu-şĭ notéză la pag. 52), 52, 145 (aci dóuĕ erorĭ în anĭ: „S. R. . . . *1865—1866.* . . . ." şi: „S. R. . . . *1871—1872.* . . . .) — Iarcu pp. 141 (unde comite aceea-şĭ eróre, pre care Pop la pag. 49), 145.

[11]) Vedĭ Sionulŭ românescŭ, red. Dr. Gr. Silaşi. an. II 1866 pag. 158—159. — Albina I 1866 numĕrulŭ 86. — Pop loc. cit. pag. 33, 127. — Iarcu op. cit. pag. 117.

XVI. *Legalitatea* (22). Fóe politică, religiósă, literară şi sciinţifică. Aparea de dóuĕ orĭ pre sĕptĕmână, 4° Bucurescĭ. Red. P. Georgescu, I. Baldovin (la Iarcu pag. 117: I. Eliade Rădulescu), tipografia lucrătorilorŭ asociaţĭ şi tipogr. naţională. Anulŭ I 1866 (numĕrulŭi 1 a apărutŭ la 10 Aprilie). [1])

XVII. *Moldova* (23), fóe politică, religiósă şi comercială. Aparea de dóuĕ orĭ pre sĕptĕmână, folio, la Iaşĭ, sub red. T. Boldour-Lăţescu, — gerantŭ Iacobachi Stoianovicĭ, tipogr. H. Goldner şi A. Bermann. Anulŭ I 1866. [2])

XVIII. *Biserica Românilorŭ* (5), aparea la Iaşĭ. Anulŭ I 1867. [3])

XIX. *Credinţa* (11), aparea odată pre sĕptĕmână în Bucurescĭ, la Weiss. [4])

XX. *Fóea administrativă a archidieceseĭ, Blaşiŭ* (17), redigeată de Dr. Ioanŭ Bobŭ. [5]) — Acéstă fóe se lasă atâtŭ la Iarcu op. cit. pag. 122, câtŭ şi la Pop pag. 36, cu tóte că a apărutŭ câtva timpŭ, dar apoĭ preste puţinŭ, din causa morţiĭ redactorului, a încetatŭ.

(Va urmá.)

Aventurele ultimuluĭ Abencerrage.

Novelă de **F. R. Chateaubriand.**

(Continuare.)

Din acestŭ momêntŭ fata luĭ Don Rodrigo îlŭ stimá totŭ maĭ multŭ pre Aben-Hamet: ĭubirea apreţiézĕ eroismulŭ. Abencerragele i-se părea eĭ ca şi unŭ chipŭ alŭ perfecţiuniĭ de atuncĭ, de câdŭ s'a arĕtatŭ eroicŭ în luptă şi ĭ-a dăruitŭ luĭ Don Carlos viéţa. La sfatulŭ Blanceĭ Aben-Hamet s'a reţinutŭ câteva dile dela visitele, ce le făceá la palatŭ, până ce Don Carlos se va fi liniştitŭ în câtva. Unŭ amestecŭ de sentimente dulcĭ şi amare umplură inima Abencerrageluĭ. Pre câdŭ de o parte consciinţa de a se sci ĭubitŭ intimŭ şi credinciosŭ erá pentru dînsulŭ unŭ isvorŭ nesĕcatŭ de fericire, pre atuncĭ de altă parte siguranţa de a nu fi fericitŭ până atuncĭ, până câdŭ îşĭ va lăpĕdá religiunea strămoşilorŭ sĕĭ, îĭ causá durere adêncă. Deja trecură maĭ mulţĭ anĭ, fără ca suferinţele luĭ să se fi împuţinatŭ. Întrégă viéţa va avé să şĭ-o petrécă elŭ óre ast-felŭ? . . . .

Adêncitŭ în cugete serióse auḑĭ într'o sĕră unŭ cântecŭ creştinescŭ. Luĭ îĭ venĭ atuncĭ în minte, să mérgă în biserica Dumneḑeuluĭ, căruia i-se închiná Blanca, şi să-lŭ implóre pre Creatorulŭ lumiĭ, ca să-lŭ lumineze.

Şi elŭ se îndréptă spre o biserică creştină, care maĭ înainte a fostŭ o moşee. Pĕtrunsŭ de o pietate sfântă intră în templulŭ, care odată erá dedicatŭ patrieĭ şi dumneḑeuluĭ luĭ. Liturgia erá finită. Nimenĭ nu se maĭ află în biserică. Uşorulŭ stilŭ arabŭ împreunatŭ cu celŭ goticŭ erá de o mare gravitate pentru unŭ observatorŭ seriosŭ. Câteva lampe luminaŭ de-abia boltiturile, şi la lumina câtorŭ-va felinare aprinse se vedeá încă altarulŭ strălucindŭ de aurŭ şi petri preţióse. Căcĭ pentru Spanioliĭ e o onóre a se desbrăcá de tóte avuţiile pentru a le întrebuinţá spre scopurĭ bisericescĭ. Tipulŭ Dumneḑeuluĭ celuĭ viŭ reprodusŭ pre o perdea de dantele, împodobitŭ cu coróne de perle veritabile şi cu buchete de rubine erá adoratŭ de unŭ poporŭ jumĕtate golŭ.

Nicĭ unŭ scaunŭ nu se vedeá în spaţulŭ celŭ mare; pavajulŭ de marmoră, care acoperiá cripta, serviá atâtŭ celorŭ marĭ, câtŭ şi celorŭ micĭ ca locŭ de îngenunchiare înaintea Domnuluĭ. Aben-Hamet merse încetŭ în naea părăsită a bisericeĭ, care rĕsuná de sunetulŭ paşilorŭ luĭ. Spiritulŭ luĭ se ocupá acuşĭ cu amintirile, pre carĭ i-le deşteptá acestŭ vechiŭ monumentŭ alŭ religiuniĭ maurice, acuşĭ cu simţĕmintele produse de biserica creştină. La peciorulŭ uneĭ colóne elŭ distingeá o fiinţă omenéscă nemişcată, pre care la începutŭ o ţineá dreptŭ o statuă de mormîntŭ. Elŭ se apropiă, şi acum vede pre unŭ tinĕrŭ cavalerŭ îngenunchiându cu capulŭ plecatŭ şi cu braţele încrucişate preste peptŭ. Necunoscutulŭ nu făceá nicĭ cea maĭ mică mişcare la sunetulŭ paşilorŭ, ce se apropiaŭ; nimenĭ nu-lŭ turbură în rugăciunea luĭ. Sabia zăceá lângă dînsulŭ pre marmură. Elŭ se păreá, ca şi cum o fermecătorie l'ar fi făcutŭ incapabilŭ de a se mişcá. Şi acestŭ tinĕrŭ erá Lautrec.

„Ah!“ murmură Abencerragele, „acestŭ francesŭ tinĕrŭ şi frumosŭ rógă cerulŭ pentru vre-o graţie; acestŭ răsboinicŭ renumitŭ pentru curajulŭ sĕŭ îşĭ deschide aci inima sa înaintea atotputerniculuĭ Dumneḑeŭ, asemenea celuĭ maĭ inferiorŭ şi maĭ necunoscutŭ omŭ. Şi eŭ voiŭ să mĕ rogŭ la Dumneḑeulŭ acestorŭ cavalerĭ.“

Aben-Hamet chiarŭ voesce să îngenunche pre mormoră, ... câdŭ elŭ observă la lumina uneĭ lampe sub o lespede jumĕtate ruinată o scrisóre arabă şi unŭ versŭ din Coranŭ. Remuşcărĭ violente de consciinţă începŭ a sbiciuí inima luĭ Aben-Hamet, şi elŭ se grăbesce a părăsí casa, în care erá aprópe să se facă necredinciosŭ religiuniĭ şi patrieĭ sale.

Cimiterulŭ, care încunjurá vechea moşee, erá plântatŭ cu orangĭ, cipreşĭ şi palmĭ. Aci eraŭ şi dóuĕ fântânĭ săritóre. În apropiere erá unŭ claustru. Câdŭ Aben-Hamet a cotitŭ într'o colonadă, a observatŭ o fiinţă femeéscă, ce voiá să mérgă în biserică. Deşi faţa îĭ erá acoperită cu unŭ vĕlŭ, Abencerragele totuşĭ recunoscŭ în dînsa pre fiica duceluĭ de Santa Fé. Elŭ o oprì şi-ĭ dise:

„Vreĭ să cercĭ pre Lautrec în biserică?“

„Lasă la o parte josnica jalosie!“ rĕspunse Blanca. „Dacă nu te-aşĭ ĭubí, ţĭ-aşĭ spune-o. Ar fi unŭ ce nedemnŭ a te înşelá. Eŭ viŭ aci spre a mĕ rugá pentru tine. Tu singurŭ eştĭ obiectulŭ rugăciunilorŭ mele. Tu saŭ nu maĭ trebuiá să mĕ îmbeţĭ cu veninulŭ dragostiĭ tale, saŭ să te hotărescĭ o dată a serví Dumneḑeuluĭ, căruia eŭ mĕ închinŭ. Tu aĭ întristatŭ totă familia nóstră: fratele meŭ te uresce, tatălŭ meŭ este adêncŭ întristatŭ din pricina, că nu voescŭ a mĕ mărită. Nu observĭ, că chiarŭ şi sănĕtatea mea sufere? Privesce acéstă locuinţă a morţiĭ, ea este admirabilŭ de frumósă. Acuşĭ voiŭ odihní şi eŭ aci, dacă tu nu veĭ primí înaintea unuĭ altarŭ creştinŭ jurămintele mele. Luptele sufletescĭ, ce le suferŭ, mĕ ameninţă cu mormîntulŭ. Patima, ce mĭ-o inspirĭ tu, nu mĕ póte întărí pentru totŭ-deauna. O, Maurule! cugetă, că foculŭ, care aprinde făcliile, — ca să vorbescŭ în limbajulŭ tĕŭ, — este acela-şĭ, care şi nimicesce.“

Blanca merse în biserică lăsându pre Aben-Hamet cu totulŭ înmărmuritŭ asupra ultimelorŭ eĭ cuvinte.

Pentru dînsulŭ a sositŭ hotărîrea. Elŭ erá învinsŭ şi pre cale de a se lăpĕdá de religiunea sa. Se luptase destulŭ. Frica de a vedé pre Blanca murindŭ învinse tóte reflexiunile luĭ. După tóte acestea s'a întrebatŭ: Să fie óre Dumneḑeulŭ creştinilorŭ adevĕratulŭ Dumneḑeŭ? Căcĭ orĭ şi cum, dar elŭ este Dumneḑeulŭ sufletelorŭ nobile, de câdŭ îlŭ adorá Blanca, Don Carlos şi Lautrec. . . .

Aben-Hamet a aşteptatŭ cu nerăbdare ḑiua următóre, spre a împărtăşí Blanceĭ decisiunea sa, şi spre a schimbá o esistinţă tristă şi bogată de lacrimĭ cu o viéţă plină de bucurie şi fericire. La palatulŭ ducelui de Santa Fé nu maĭ puteá merge înainte de a însĕrá. Aci i-se spuse, că Blanca şi fratele eĭ aŭ mersŭ la Generalifa, unde Lautrec ar fi aranjatŭ o serbare. Împinsŭ de suspiţiunĭ nóuĕ elŭ urmărì pre Blanca. Lautrec înroşì, câdŭ vĕḑù pre Abencerragele; Don Carlos îlŭ primì rece, dar cu stimă.

Lautrec îngrămădise cele maĭ frumóse frupte ale Spanieĭ şi Africeĭ într'o sală a Generalifeĭ numită „sala cavalerilorŭ“. Jurŭ împrejurŭ pre părepĭĭ apartamentuluĭ se vedeaŭ portretele prinţilorŭ şi învingătorilorŭ Maurilorŭ: Velasquez, Cid, Gonzalvo de Cordova şi alţiĭ. Sabia ultimuluĭ rege alŭ Granadeĭ erá atîrnată sub unulŭ din aceste portrete. Aben-Hamet şĭ-a înecatŭ durerea în peptulŭ sĕŭ, şi privindŭ tipurile dise:

„Noĭ nu scimŭ depinge. . . .“

Nobilulŭ Lautrec observă, că Abencerragele îşĭ îndréptă fără voe privirea spre sabia luĭ Boabdil; se întórce spre elŭ şi-ĭ dice:

„Maurule! dacă aşĭ fi prevĕḑutŭ, că mĕ veĭ onorá aḑĭ cu presenţa, atuncĭ n'aşĭ fi alesŭ acestŭ locŭ. Nu fi tristŭ! În tótă ḑiua se perde câte o sabie, şi eŭ am vĕḑutŭ pre celŭ maĭ eroicŭ dintre toţĭ regiĭ predându-şĭ fericituluĭ sĕŭ inimicŭ sabia.“

„Ah!“ strigă Maurulŭ acoperindu-şĭ faţa. „Sabia o poţĭ perde ca Franciscŭ I, dar ca Boabdil. . . . .“ (Va urmá.)

[1]) Pop pp. 34, 134. Iarcu pag. 117.
[2]) Pop pp. 135, 34. Iarcu pag. 117.
[3]) Pop p. 36. Iarcu pag. 121.
[4]) Pop p. 36. Iarcu pag. 121.
[5]) Albina, anulŭ II 1867 nr. 34 şi 45.

Bibliografie.

Savitri. Cuprinsulŭ luĭ „Savitri“ este următorulŭ: Unŭ rege din India nu aveá copiĭ. Rugându-se elŭ ḑeilorŭ, i-s'a născutŭ o fétă. Féta însă n'aveá peţitorĭ, decĭ porní ea la peţitŭ, ca să-şĭ capete unŭ bărbatŭ, şi aşa féta peţi pre fiulŭ unuĭ altŭ rege indianŭ orbŭ şi detronatŭ, care laolaltă cu fiulŭ sĕŭ trăiaŭ ca sihastri. Unŭ prorocŭ saŭ bosconitorŭ însă îĭ spune tatăluĭ feteĭ, că acela, pre care l'a peţitŭ ea de bărbatŭ, preste unŭ anŭ va murí. Şi în adevĕrŭ bărbatulŭ feteĭ la unŭ anŭ şi móre. Féta însă se rógă de ḑeulŭ morţiĭ, şi acesta îĭ împlinesce maĭ multe dorinţe de ale eĭ, anume socrulŭ eĭ recăpĕtă vederea şi împĕrăţia, éră bărbatulŭ îĭ înviă.

Acesta este cuprinsulŭ poemeĭ acesteia scurte, pentru carea dlŭ Slavicĭ a compusŭ o prefaţiune lungă despre teologia Mukerilorŭ.

Poema este unŭ episodŭ din Mahabarata, o poemă mare epică indiană.

Marturisimŭ sincerŭ, că nu scimŭ, ce l'a pututŭ înduplecá pre traducătorŭ, să se apuce de traducerea eĭ, de nu cumva indomania, de carea suferŭ toţĭ adoratoriĭ luĭ Eminescu, care la rîndulŭ sĕŭ şi cu indomania n'a făcutŭ alta, decâtŭ a imitatŭ orbesce pre magistrulŭ sĕŭ Schopenhauer, care aşa erá de îndulcitŭ de filosofia şi religiunea indiană, câtŭ statua luĭ Budha o ţinéá înaintea meseĭ sale de scrisŭ.

Căcĭ dacă considerămŭ partea estetică a cuprinsuluĭ poemeĭ acesteia, atuncĭ credemŭ, că va concede chiarŭ şi dlŭ G. B. Duica, că în mijloculŭ poporuluĭ nostru póte audí orĭ cine poveştĭ multŭ maĭ frumóse şi maĭ de spiritŭ ca Savitri, de unde făceá cu multŭ maĭ bine, dacă nu maĭ umblá prin India, ci puneá în versurĭ o poveste de aceste românescĭ. Adevĕratŭ, că în o poveste de aceste n'ar fi pututŭ folosí nisce nume erudite ca: Narada, Asvapati, Giumacena, Satjavari din Savitri şi altele, la carĭ trebue să străbatŭ de treĭ orĭ, până le poţĭ esprimá odată. Ci în punerea în versurĭ a uneĭ poveştĭ românescĭ ar fi trebuitŭ să se mulţăméscă cu nume românescĭ ca: împĕratulŭ roşu, împĕratulŭ verde, Sfânta Vinere, Iliana Cosinzana şi altele, însă pentru aceea ar fi fostŭ multŭ maĭ simpatice ca cele din India.

Ce atinge partea morală a poemeĭ, apoĭ féta Savitri a fostŭ, precum se vede, o fiinţă simpatică ca fiică, soţie şi noră. Nicĭ de cum însă nu a fostŭ o eroină în vîrtute. De unde nu înţelegemŭ, pentru ce deulŭ ĭ-a împlinitŭ tóte dorinţele chiarŭ şi cu călcarea legilorŭ natureĭ. Idea deilorŭ resplătitorĭ nu sufere nicĭ de cum, ca resplata să fie maĭ mare ca meritulŭ. Aci însă meritulŭ este fórte comunŭ, resplata însă este mare din sémă afară. Ceva paralelŭ póte aflá dlŭ G. B. Duica în istoria dreptuluĭ Iovŭ din Sânta Scriptură. Pre Iovŭ încă l'a resplătitŭ Dumneđeŭ în unŭ modŭ estraordinarŭ, însă nu pentru-că a fostŭ numaĭ unŭ tată bunŭ şi unŭ omŭ diligentŭ, ci pentru-că a fostŭ unŭ adevĕratŭ eroŭ în purtarea nĕcasurilorŭ celorŭ maĭ marĭ, ce-lŭ potŭ ajunge pre unŭ omŭ.

Ast-felŭ în poema tradusă de dlŭ G. B. Duica ideile nóstre morale suntŭ date preste capŭ, ca să nu maĭ dicemŭ nimicŭ de aceea, că gustulŭ nostru europénŭ nu se póte împácá nicĭ de cum cu o fétă, carea pornesce ca la peţitŭ, nicĭ cu unŭ sihastru, care se însórá în pădure.

Maĭ multă vorbă nu este, pentru ce să perdemŭ cu productulŭ acesta noŭ din India importatŭ de dlŭ G. B. Duica. Ţicemŭ numaĭ atâta de închiare, că dacă dlŭ G. B. Duica va continuá mai departe totŭ în spiritulŭ acesta budhisticŭ indianŭ cu producţiunile şi traducerile sale, atuncĭ de securŭ dlŭ Maiorescu, Slavicĭ şi alţiĭ tutti quanti la timpulŭ sĕŭ vorŭ aşedá în Ateneŭ şi busta dînsuluĭ lângă aluĭ Eminescu, şi după dînsulŭ şi a altora ca dînsulŭ, până ce Ateneulŭ românŭ se va preface în unŭ Ateneŭ indianŭ după gustulŭ „nóueĭ direcţiĭ". Atuncĭ apoĭ nu va maĭ lipsí decâtŭ numaĭ statua luĭ Budha, şi Ateneulŭ românŭ flŭ potŭ apoĭ preface în unŭ pagodŭ indianŭ.

Editorŭ şi redactorŭ rĕspunđĕtorŭ:
Dr. Vasiliŭ Hossu.

Josifu Gans,

fabricantu si reparatoriu de masîne agronomice

(5) 10—10

in Blasiu (Balázsfalva)

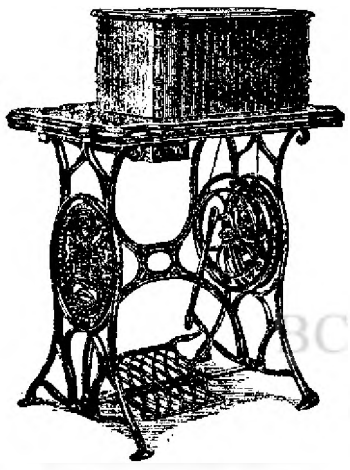

recomânda pre lânga garantia si servitiu solidu si promptu depositulu sèu de

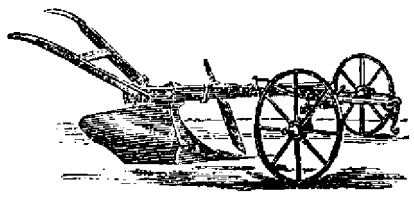

pluguri, masîne de imblatitu, de cusutu, de trieratu si de

alte instrumente economice,

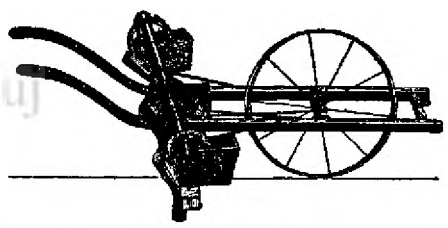

tóte din fieru batutu.

Tóte obiectele amintite se potu procurá si pre lânga solvire in rate.

JOSIFU GAVORA (1) 22—30

distinsŭ cu medalia espositională cea mare pentru lucru escelentŭ şi gustŭ bunŭ la esposiţiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.

Budapesta, IV. strada Vaţuluĭ Nr. 17

Recomândŭ cu preţurĭ de cele maĭ convenabile şi în esecutare câtŭ se póte maĭ frumósă obiecte de lipsă

pentru adjustarea bisericeloru, si anume:

Felóne preoţescĭ şi **stichare** diaconescĭ **Flamure** pentru biserică şi reuniuni. **Flamure** pentru reuniunĭ de pompierĭ, de scolarĭ, reuniunĭ bisericescĭ, reuniunĭ industriale, de cântărĭ şi de pompe funebre.

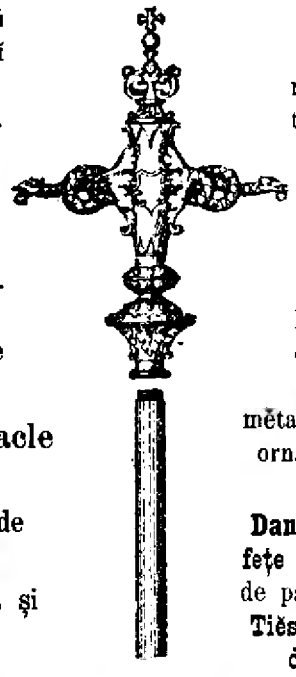

Candelabre, racle şi potire, luminarie de parete şi de altariŭ, şi oandele.

Primescŭ şi efeptuiescŭ ieftinŭ repararea vestmintelorŭ bisericescĭ, întrargintarea şi întraurirea de potire, racle, candele şi luminarie de altariŭ.

Mare asortimentŭ de brodării de aurŭ, de argintŭ şi de mĕtasă, precum şi de ornaturĭ bisericescĭ brodate

Dantele bisericesci, fețe de altariŭ, orucĭ de părete şi de scólă. **Tiĕsĕturĭ bisericescĭ, damasturĭ** etc.

Acurătatea mea o potŭ dovedi cu sute de epistole recunoscătóre.

Tarifuri de preţurĭ şi preliminare de spese trimitŭ la cerere francate.

Fundată în an. 1858.

FRANCISCŬ WALSER

Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale imp. şi reg. Archiducele **Josifŭ**

proprietarulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recisite de pompieri, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomândă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preoţi

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

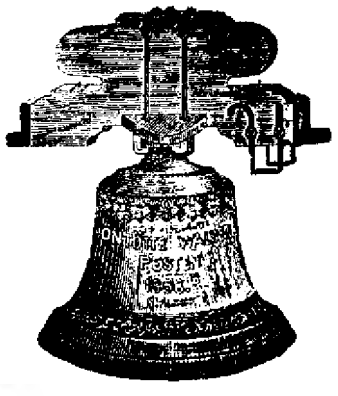

(2) 38—52

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.

Preliminare de spese şi Preţŭ-courantŭri se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Fóiă bisericéscă-politică.

Inserţiunĭ

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia sĕ se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Uniriĭ**» în Blaşiŭ.

Anulŭ I. Blaşiŭ 26 Septembre 1891. Numerulŭ 39.

Fraţiĭ preoţi din Ungaria şi limba română.

S'aŭ scrisŭ nu numaĭ odata prin foile nóstre politice tânguiriĭ, că preoţimea nóstră din părţile ungurene ar' *cultivá* puţinŭ limba românéscă, ma că prin cascle unorŭ preoţi limba românéscă ar fi eschisă maĭ cu totulŭ din conversaţiune.

E cu putinţă, că lucrulŭ nu va stá chiarŭ aşa de rĕŭ, cum este descrisŭ câte odată de unulŭ saŭ de altulŭ. Pentru aceea însă faptulŭ nu se póte negá, că uniĭ din fraţiĭ preoţi din părţile ungurene ar' trebuí să fie multŭ maĭ tarĭ în limba românéscă, decâtŭ cum suntŭ în adevĕrŭ.

Recunóscemŭ bucurosŭ, că preoţimea nóstră din unele părţi ungurene faţă cu progresulŭ în limba românéscă se află în împrejurărĭ multŭ maĭ grele ca preoţimea din Ardealŭ şi Bănatŭ cu escepţiunea póte a preoţimiĭ din Sĕcuime. Căcĭ maĭ întâiŭ ceĭ maĭ mulţĭ din fraţiĭ nostri preoţi din Ungaria şĭ-aŭ făcutŭ studiile elementare şi medie în şcóle străine, unde póte că din limba românéscă chiarŭ nimicŭ n'aŭ învĕţatŭ. Asemenea studiile teologice şĭ-le-aŭ făcutŭ în seminare, în carĭ limba de conversare saŭ de locŭ nu este cea românéscă, saŭ numaĭ în mĕsură fórte mică. Căcĭ dacă deschidemŭ p. e. şematismele dieceseĭ de Oradea mare, atuncĭ observamŭ, că clerulŭ dieceseĭ acesteia se cresce prin seminare, unde limba română nu se cultivă de locŭ, cum este seminarulŭ latinŭ de Oradea-mare, Satmarŭ şi celŭ grecescŭ din Ungvár. De abiá în şematismulŭ din 1890 aflămŭ, că se maĭ crescŭ uniĭ clericĭ şi în seminarulŭ clericalŭ din Blaşiŭ, ceea ce maĭ înainte nicĭ cândŭ nu s'a întîmplatŭ, cu tóte că noĭ credemŭ, că toţĭ clericiĭ de Oradea-mare, carĭ se crescŭ în Satmarŭ şi Ungvár, din orĭ ce punctŭ de vedere ar' puté fi crescuţĭ multŭ maĭ bine în seminarulŭ din Blaşiŭ, după ce acestŭ seminarŭ de presente dispune de destule localităţi, éră de altă parte scimŭ securŭ, că Escelenţa Sa Preasânţitulŭ Mitropolitŭ primesce în seminarulŭ clericalŭ din Blaşiŭ bucurosŭ tinerĭ pentru diecesa Oradeĭ-marĭ.

În atarĭ împrejurărĭ nu este mirare, că destuĭ preoţi din părţile ungurene nu suntŭ destulŭ de tarĭ în limba română. Chiarŭ pentru aceea ne cuprinde mirarea, că pentru preoţimea din părţile aceste, deşi s'a făcutŭ totŭ-deauna multŭ cu scopulŭ, ca să-şi câştige cunoscinţe teologice frumóse, totuşĭ pentru cunoscinţa limbeĭ române nu s'a făcutŭ, ce ar fi trebuitŭ să se facă, cu tóte că fără de limba română poseḑută cum se cuvine în vorbire şi scriere, nu scimŭ ce folosŭ póte avé poporulŭ nostru din tóte cunoscinţele teologice ale clerului sĕŭ!

Dauna, ce o sufere biserica nóstră, cândŭ preoţimea pre undeva nu este destulŭ de destră în manuarea limbeĭ române, este de totŭ mare. Căcĭ maĭ întâiŭ dacă unŭ preotŭ românŭ nu posede limba română deplinŭ, atuncĭ nicĭ nu o vorbesce bucurosŭ chiarŭ nicĭ în familie. Ma nicĭ nu cetesce bucurosŭ nimicŭ românesce, cum dovedesce împrejurarea, că mulţĭ din preoţiĭ aceştia cetescŭ maĭ bucurosŭ „Magyar Állam"-ulŭ decâtŭ o fóe românéscă bisericéscă de principiĭ catolice póte maĭ corecte ca cele din „Magyar Állam". De aci urmézá apoĭ ca unŭ ce firescŭ, că nicĭ nu se interesézá de limba română la poporulŭ sĕŭ. Şi aşa după esemplulŭ preotuluĭ începe şi poporulŭ a nu se maĭ folosí de limba românéscă, până ce şĭ-o perde cu totulŭ. Cândŭ şĭ-o a perdutŭ însă, atuncĭ nu-ĭ maĭ trebue în cele maĭ multe casurĭ nicĭ biserica nóstră. Nu trece însă de comunŭ la romano-catolicĭ, ci la calvinĭ, cum se vede acésta chiarŭ şi în Ardealŭ în Sĕcuime, unde Românii, carĭ şĭ-aŭ perdutŭ limba, ceĭ maĭ mulţĭ s'aŭ făcutŭ şi se facŭ calvinĭ şi unitarĭ. Şi noĭ suntemŭ convinşĭ, că acéstă sórte le aştéptă şi pre multe parochiĭ din diecesa Oradeĭ-marĭ, ma chiarŭ şi pre parochia dela episcopie, dacă de timpuriŭ nu se vorŭ luá în părţile aceste mĕsurile de lipsă pentru susţinerea şi cultivarea limbeĭ române în clerŭ şi poporŭ, şi prin aceea pentru conservarea bisericeĭ nóstre.

Spre scopulŭ acesta credemŭ noĭ, că ar fi fórte de doritŭ, ca diecesa nóstră de Oradea-mare să-şĭ aĭbă seminarulŭ sĕŭ clericalŭ, în care să se cultive cum se cuvine limba românéscă. Noĭ credemŭ, că cu baniĭ aceia, cu carĭ se susţinŭ clericiĭ dieceseĭ acesteia prin atâtea seminare străine, s'ar puté susţiné în cea maĭ mare parte şi unŭ seminarŭ domesticŭ în Orade.

Dacă însă acésta din unele cause astădĭ nu e cu putinţă, atuncĭ ar fi de doritŭ, ca cu ocasiunea primiriĭ la teologie baremŭ tinerĭĭ, carĭ nu suntŭ destulŭ de tarĭ în limba română, să se trimită spre studiarea teologieĭ în seminarulŭ din Blaşiŭ, de cumva nu se potŭ trimite aci toţĭ. Celorŭ ce o posedŭ însă şi se trimitŭ în seminare străine, încă să li-se lege de inimă, ca în ceĭ 4 anĭ să-şĭ dea tótă silinţa spre a progresá câtŭ se póte maĭ tare în limba românéscă. Şi ca spre acésta să se împulpe şi maĭ tare, ar fi de doritŭ, ca înainte de ordinare fie-care clericŭ să fie supusŭ unuĭ esamenŭ rigorosŭ din limba română, éră încâtŭ vre-unulŭ după ordinare ar depune şi esamenulŭ prosinodalŭ, între obiectele esamenuluĭ acestuia să se ĭea şi limba română.

Maĭ greŭ stă lucrulŭ cu preoţimea aplicată deja prin parochiĭ. Preoţimea acésta altcum vrednică, despre a căreĭ înimă nobilă faţă cu biserică şi naţiune nu ne îndoimŭ nicĭ câtŭ de puţinŭ, şĭ-ar câştigá unŭ dreptŭ însĕmnatŭ la stima bisericéscă şi naţională, dacă s'ar îngrigí, ca celŭ puţinŭ descendenţiĭ sĕĭ să nu maĭ sufere, de ce a suferitŭ ea, şi celŭ puţinŭ aceştia să fie perfecţĭ în limba română. Mijlóce spre ajungerea scopuluĭ acestuia esistŭ destule. Şi anume maĭ întâiŭ întroducerea limbeĭ românescĭ ca eschisivă limbă de conversare în familie. După aceea crescerea fiilorŭ celŭ puţinŭ în clasele superióre în şcóle românescĭ, éră a fetelorŭ baremŭ doĭ saŭ treĭ anĭ în vre-o şcólă română de fete, de carĭ deşi nu avemŭ încă destule, dară totuşĭ avemŭ. Maĭ pre susŭ de tóte însă infiltrarea ĭubiriĭ limbeĭ române în copiĭ încă de micuţĭ. Acésta însă nu se póte, până cândŭ în casa unuĭ atare preotŭ nu întîlnescĭ nicĭ o fóe română, ci totŭ străine. Lipsa nu póte figurá în casulŭ acesta ca scusă. Căcĭ de o parte preoţimea ungurénă este multŭ maĭ bine dotată ca cea din Ardealŭ, éră de altă parte foile bisericescĭ provinciale totŭdeauna în casŭ de lipsă a fostŭ ictatŭ a-le prenumerá din cassa bisericeĭ.

Până la reactivarea Mitropolieĭ de Alba-Iuliă între noĭ şi fraţiĭ din Ungaria a fostŭ fórte puţină legătură. Astădĭ însă formămŭ cu toţiĭ la olaltă unŭ corpŭ, o provincie mitropolitană română unită. Legătura credinţeĭ şi a ĭubiriĭ numaĭ nu este de ajunsŭ, dacă voimŭ, ca biserica nóstră să-şĭ pótă împlini sublima eĭ chemare în naţiunea nóstră. Trebue să ne unéscă şi aceea-şĭ ĭubire faţă cu limba nóstră românéscă, carea e limba bisericeĭ nóstre, fără care şi biserica nóstră e perdută. Ḑicemŭ dară din o inimă plină de ĭubire fraţilorŭ nostri dulcĭ şi preaiubiţĭ de dincolo de Délulŭ Craiuluĭ: credinţa catolică şi limba română, credinţa şi limba luĭ Clain, Aronŭ, Dragoşŭ şi Vulcanŭ să ne unéscă ast-felŭ, câtŭ nicĭ porţile infernuluĭ să nu ne pótă despărţi!

Dreptate administrativă. — Maiestatea Sa Preagraţiosulŭ nostru Rege apostolicŭ cu ocasiunea petrecerii Sale în Bistriţa a dăruitŭ 2200 fl. pentru scopurĭ filantropice. Acum aflămŭ, că organele nóstre administrative aŭ împărţitŭ suma aceea în chipulŭ următorŭ: 600 fl. pentru fondulŭ săracilorŭ, 400 fl. pentru fondulŭ spitaluluĭ comitatensŭ, 300 fl. reuniuniĭ femeilorŭ evangelice din Bistriţa pentru grădina de copiĭ, 200 fl. pentru grădina de copiĭ unguréscă din Bistriţa, 300 fl. fonduluĭ orfanalŭ orăşenescŭ din Bistriţa, câte 100 fl. reuniunilorŭ de femeĭ romano-catolice şi israelitice, câte 50 fl. lucrătorilorŭ germanĭ şi magiarĭ, şi 100 fl. pompierilorŭ voluntarĭ din Bistriţa.

Étă dară, cum respectézăorganele administrative intenţiunile părinţescĭ ale Maiestăţiĭ Sale. Reuniunĭ ungurescĭ, săsescĭ şi israelite aŭ primitŭ din darulŭ Maiestăţiĭ Sale câte o parte. Numaĭ Româniĭ suntŭ trecuţi cu vederea. Pentru ce? Pentru că dóră Româniĭ nu aŭ lipsă? Nu sciŭ domniĭ dela administraţie, că Româniĭ gr. cat. din Bistriţa chiar acum voescŭ să-şĭ cumpere o biserică, şi nu aŭ banĭ? S'aŭ dóră Româniĭ suntŭ atâtŭ de puţinĭ în Bistriţa, câtŭ nu meritămă fie luaţi în considerare? Noĭ scimŭ, că în 31 Decembre 1890 numĕrulŭ Românilorŭ din Bistriţa a fostŭ 2380. Saŭ dóră în fine Maiestatea Sa n'a voitŭ, ca şi Românii să fie împărtăşiţi din darulŭ sĕŭ? Acésta de sigurămicĭ organele administrative din Bistriţa nu vorŭ îndrăsnĭ să o susţină fără a vătĕma sentimentele părinţescĭ ale Maiestăţiĭ Sale.

Ce e dar' la mijlocŭ? Nimica alta decâtŭ că pre Românĭ trebue batjocoriţi şi asupriţi. Atragemŭ atenţiunea domnuluĭ ministru-preşedinte la acéstă nóuă nedreptate, ce să face Românilorŭ din partea organelorŭ administrative, şi ceremŭ dreptate!

Aniversarea de 100 de anĭ a nascerii luĭ Széchényi. — Cultulŭ luĭ Kossuth, care în „naţiunea alcătuitóre de statŭ“ ĭea dimensiunĭ totŭ maĭ marĭ, se vede, că începe a pune pre gândurĭ şi pre guvernŭ, care până acum a statŭ cu mânile în sinŭ şi s'a uĭtatŭ. Se teme însă guvernulŭ şi acum, să lovéscă de-a dreptulŭ în cultulŭ acesta, ca nu cumva lovitura să se întórcă înderĕptŭ şi să-lŭ lovéscă pre elŭ. De aceea a aflatŭ cu cale a alergá la unŭ altŭ espedientŭ spre a maĭ stîmpĕrá încâtva entusiasmulŭ pentru Kossuth. Espedientulŭ acesta este, că cultuluĭ luĭ Kossuth voesce să-ĭ punăunŭ contrapondŭ prin cultulŭ luĭ Széchényi.

Ştefanŭ Széchényi s'a născutŭ în Viena la 21 Septembre 1791, va să dică înainte de acésta cu 100 de anĭ. Împrejurarea acésta ĭ-a inspiratŭ dluĭ Ministru de culte şi instrucţiunea publică idea de a dá unŭ circularŭ către inspectoriĭ de şcóle, în care îşĭ esprimă dorinţa, ca tinerimea să serbeze aniversarea de 100 de anĭ dela nascerea acestuĭ „mare reformatorŭ“, pentru ca prin aceea tinerimea să se împinteneze la vîrtuţĭ patriotice şi cetăţenescĭ.

Acum ce ne atinge pre noĭ, putemŭ să dicemŭ, că pentru noĭ din unŭ punctŭ óre care de vedere este totŭ una, óre închinăse Magiariĭ la Kossuth saŭ la Széchényi. Şi unuluşi altulŭ în aniĭ de grea cercare pentru noĭ ne-a fostŭ inimicŭ; şi unuluşi altulŭ a lăcomitŭ atunci la contopirea nóstră în naţiunea magiară. Deosĕbirea între eĭ zace numaĭ în mijlócele, ce aŭ voitŭ să le foloséscă spre stîmpĕrarea lăcomieĭ acesteia prin contopirea nóstră. Kossuth erá sanguinicŭ, şi mijlócele luĭ eraŭ drastice. Széchényi erá flegmaticŭ, şi mijlócele luĭ eraŭ încetişóre. Kossuth erá violentŭ, Széchényi însă erá prudentŭ. Scopulŭ însă le erá acela-şĭ.

Precândŭ însă sanguiniculŭ Kossuth până în celea maĭ adênci bĕtrâneţe a rĕmasŭ sanguiniculŭ şi fantasticulŭ din tinereţe, care şi adĭ, cândŭ e de 88 de anĭ, maĭ visézăo Ungarie unitară în privinţa limbeĭ şi o Ungarie deplinŭ despărţită de Austria, pre atunci Széchényi îndată după catastrofa dela 1848 şi-a venitŭ în orĭ şi s'a pocăitŭ pentruĭ ideile sale ca fiulŭ celŭ rĕtăcitŭ, ma şi-le-a şi recunoscutŭ cu o francheţă, ce nu maĭ lasă nimicŭ de doritŭ. O face Széchényi acésta în o epistolă îndreptată la 7 Septembre 1850 către secretarulŭ şi amiculŭ sĕŭ Anton Tasner. Epistola acésta lungŭ timpŭ a fostŭ ascunsă, şi numaĭ în anulŭ acesta a fostŭ publicată întâiă óră.

Ca cetitoriĭ nostri să-şĭ pótă face o idee óre-care despre Széchényi celŭ pocăitŭ, lăsămŭ să urmeze aci vre-o câteva sentinţe din epistola acésta remarcabilă:

„Eŭ suntŭ,“ dice Széchényi în epistola acésta, „fiulŭ acela alŭ cabalelorŭ, care ca servitorŭ alŭ diavoluluĭ am vîndutŭ poporulŭ magiarŭ din literă în literă ţeuluĭ raţiuniĭ. Poporulŭ acesta minunatŭ alŭ Ungarieĭ s'ar aflá astădĭ în flórea cea maĭ frumósă, dacă n'aşĭ fi fostŭ eŭ, şi dacă l'aşĭ fi lăsatŭ de sine. Kossuth şi celalaltĭ suntŭ toţĭ nevinovaţi, pentru-că totŭ ce aŭ făcutŭ eĭ, aŭ făcutŭ în bulguiéla frigurilorŭ, ce le-am aţiţatŭ eŭ în eĭ. Eŭ, fiulŭ minunatuluĭ Franciscŭ Széchényi, nepotulŭ luĭ George Festetics, eŭ am făcut'o acésta. Dacă ţéra ar fi progresatŭ încetŭ maĭ departe mână în mână cu guvernulŭ, cu dinastia acésta atâtŭ de virtuósă şi atâtŭ de bună, dacă şĭ-ar fi păstratŭ constituţiunea, şi n'ar fi denegatŭ simpatia sa Austriacilorŭ, şi în locŭ de a face atâta politică, ar fi perseveratŭ şi *maĭ departe pre cărarea filantropieĭ, dacă nu s'ar fi dimisŭ în nice o luptă pentru limbă,* atunci astădĭ *„extra Hungariam non fuisset vita“*. Ce este dară de făcutŭ? Saŭ a se rugá, saŭ a se împuşcá. . . . . Eŭ ziceam atunci: *Ungaria nu a fostă, ci va fi;* da, în adevĕrŭ, *va fi pentru Jidovĭ.* . . . O, este teribilŭ! Eŭ le vĕdŭ astădĭ tóte limpede . . . . Şi dacă cugetŭ, că eŭ, eŭ, eŭ . . . . suntŭ causa la tóte, şi acum în locŭ de a merge la aĭ meĭ, încă fiindŭ pre pământŭ, cadŭ în iadŭ cu trupulŭ încă viŭ, şi că celŭ maĭ prostŭ maĭ bine a nimeritŭo ca mine, ca mine, care am perdutŭ totŭ, ce meritădstenéla: odihna sufletuluşi fericirea, ... o atunci mórtea, ... însă mórtea eternă ar fi unŭ darŭ aluĭ Dumnedeŭ.“

Cu greŭ credemŭ, că Escelenţa sa ministrulŭ Csáky a reflectatŭ la confesiunea acésta proprie a „mareluĭ reformatorŭ“ Széchényi, cândŭ a datŭ circularulŭ amintitŭ. Cu deosĕbire cu greŭ credemŭ, că a reflectatŭ la pasagiulŭ, în care „marele reformatorŭ“ vorbesce de nefericirea cea mare, ce a venitŭ preste ţérădin „lupta pentru limbă“ înscenată de elŭ. Dacă însă a reflectatŭ la aceste, atunci n'amŭ avé nimicŭ în contră, dacă dlŭ Ministru ar maĭ dá unŭ circularŭ, în care ar dispune, ca epistola acésta aluĭ Széchényi să se cetéscă în fiecare anŭ în 21 Septembre în tóte şcólele magiare.

Revistă bisericéscă.

Roma.

Abiáaŭ părăsitŭ Cetatea eternă peregriniĭ Spanioli în numĕrŭ de 600, şi aŭ şi începutŭ a sosí trenurile separate, carĭ aŭ adusŭ la peciórele Vicariuluĭ Domnuluĭ Christosŭ deosĕbitele grupe ale mareluĭ peregrinajŭ francezŭ de 20,000 de persóne, carĭ grăbescŭ la Roma, pentru ca să arete recunoscinţa lorŭ fiéscă faţă cu Capulŭ Bisericeĭ, carele în enciclica Sa din urmă atâtŭ de admirabilŭ a desfăşuratŭ mijlócele, prin carĭ are să se deslege cestiunea lucrătorilorŭ. Peregrinajulŭ e compusŭ aprópe esclusivŭ din lucrătorĭ. — Peregriniĭ suntŭ aşedaţi parte în Vaticanŭ, parte în Seminariile din Roma. Viptulŭ ilŭ primescŭ în vastele sale din Vaticanŭ.

Manifestaţiunea acésta a iubiriĭ fiescĭ din partea lucrătorilorŭ simpli are unŭ caracterŭ de o intimitate, care răpesce şi inimele contrarilorŭ, dovedindŭ încă odată divinitatea Bisericeĭ catolice.

Vorbirea archiepiscopuluĭ din Agria.

Vorbirea archiepiscopuluĭ Samassa, asupra căreia ne-amŭ vĕdutŭ necesităţi a ne pronunţá şi noĭ în numĕrulŭ trecutŭ alŭ foiĭ nóstre, formézăobiectŭ de critice şi în foile catolice din străinătate. Foile din Germania maĭ alesŭ suntŭ indignate. Fóea principală a catolicilorŭ germanĭ „Germania“ şi pre urma eĭ tóte celealalte foĭ catolice vĕdŭ în vorbirea Monsenioreluĭ Samassa o *rebeliune* deschisă în contra auctorităţiĭ supreme bisericescĭ şi unŭ servilismŭ dejositorŭ faţă cu omnipotenţa ministerială. Totŭ în acestŭ înţelesŭ vorbescŭ şi foile catolice francese, şi tóte îşĭ esprimămirarea şi durerea asupra lucrurilorŭ religióse din Ungaria, unde poziţia cleruluĭ catolicŭ de ritulŭ latinŭ în privinţămaterială este cea maĭ favorabilă, şi unde prin urmare catoliciĭ ar' puté să-şĭ validiteze tóte drepturile, ce le competŭ.

---

†

Cardinalulŭ Rotelli.

În ţilele trecute a repausatŭ în Roma Cardinalulŭ *Aloysiŭ Rotelli* în etate de 58 anĭ. Aloysiŭ Rotelli fŭ născutŭ în Coriano lângă Perugia. După absolvarea studiilorŭ filosofice şi teologice a funcţionatŭ ca profesorŭ în Seminarulŭ din Perugia. În acestŭ oficiŭ l'a cunoscutŭ Pontificele actualŭ, pre atunci Archiepiscopŭ în Perugia. Sânţia Sa apreţiândŭ distinsele calităţi ale acum defunctuluĭ, l'a numitŭ în anulŭ 1878 episcopŭ de Montefiascone, érămaĭ târdiŭ cu 4 anĭ delegatŭ apostolicŭ la Constantinopolŭ. La anulŭ 1887 archiepiscopulŭ titularŭ Mgr. Rotelli a fostŭ numitŭ nunţiŭ apostolicŭ la Paris, unde s'a distinsŭ prin tactulŭ şi inteligenţa Sa. În Iuniulŭ anuluĭ curentŭ a fostŭ înălţatŭ Mgr. Rotelli la demnitatea de *Cardinalŭ,* şi acum după unŭ morbŭ scurtŭ, încă în deplină vîrtute, cândŭ biserica puteá să aştepte dela inteligenţa sa multe şi folositóre serviţiĭ, este cadavru. Bi-

serica întrégă deplânge mórtea regretatului cardinalŭ, éră Sânţia Sa pre unulŭ dintre ceĭ maĭ credincioşĭ consilieriĭ aĭ Sĕĭ.

În vecĭ amintirea luĭ!

Revistă politică.

Afaceri interne.

Ministriĭ Szápáry şi Wekerle aŭ petrecutŭ în Viena, unde aŭ luatŭ parte la consiliile ministeriale comune, ce s'aŭ ţinutŭ sub presidiulŭ ministruluĭ de esterne conte Kálnoky şi maĭ târdiŭ a Maiestăţiĭ Sale. Obiectulŭ acestorŭ consiliĭ l'aŭ formatŭ propunerile acelea, ce vorŭ avé să se desbată în delegaţiunĭ, şi maĭ alesŭ budgetulŭ armateĭ. Se ţice, că ministrulŭ de răsboiŭ ar fi pretinsŭ o urcare de spese de 19 milióne la anŭ, dară că în urma opositiuniĭ, ce ĭ-aŭ făcut'o amêndoĭ ministri de finanţe Steinbach şi Wekerle, ar fi cedatŭ în multe. Ast-felŭ decĭ se asigură, că urcările, ce se vorŭ face, nu vorŭ conturbá echuilibriulŭ finanţiarŭ în modŭ maĭ însĕmnatŭ, şi că *deficitulŭ* va fi aprópe nulŭ. Este însă totuşĭ sigurŭ că *deficitŭ* totŭ va fi, şi aşa éră vomŭ ajunge în era fericită a budgetelorŭ cu *deficitŭ*.

Ministrulŭ de justiţie Szilágyi a convocatŭ o anchetă de juristĭ, carĭ aŭ desbătutŭ proiectulŭ celŭ noŭ de *lege penală*, pregătitŭ de judele Schedius, şi care va fi presentatŭ Camereĭ în timpulŭ celŭ maĭ scurtŭ. Sperămŭ, că multe din anomaliile vechieĭ legĭ vorŭ fi şterse în cea nóuă.

„Ardealulŭ malcontentŭ."

Fóea „Allgemeine Zeitung" din München publică o corespondinţă din Ardealŭ, care meritá tótă atenţiunea nóstră. În aceea se arétă importanţa Ardealuluĭ din punctŭ de vedere strategicŭ, şi lipsa de a-lŭ întări prin fortificaţiunĭ, dară maĭ alesŭ prin mulţămirea locuitorilorŭ. Şi arétă maĭ departe, câtŭ de importantŭ este elementulŭ românescŭ în Ardealŭ, câtŭ de periculosŭ póte să fie elŭ în casŭ de răsboiŭ. Corespondentulŭ combate apoĭ politica de desnaţionalisare urmată de Tisza, şi accentuéză lipsa de a împăcá pre Românĭ, ceea ce este şi intenţiunea conteluĭ Szápáry, ţice totŭ corespondentulŭ.

Germânia.

Împĕratulŭ Wilhelm a asistatŭ în ţilele trecute la manevrele corpuluĭ IV de armată, carĭ s'aŭ ţinutŭ în Turingia. Din incidentulŭ acesta municipiulŭ din Erfurt a datŭ unŭ banchetŭ în onórea împĕratuluĭ. La acelŭ banchetŭ împĕratulŭ a rostitŭ unŭ toastŭ, în care a revocatŭ în memoria celorŭ presenţĭ, că chiarŭ în Erfurt a umilitŭ Napoleonŭ I. pre Germânĭ, şi că totŭ în Erfurt a conceputŭ strămoşulŭ împĕratuluĭ idea de rĕsbunare în contra Francesilorŭ. După versiunea foiĭ berlineze *Die Post* împĕratulŭ ar fi numitŭ pre Napoleonŭ *„parvenitŭ corsicanŭ"*, după versiunea oficiósă însă împĕratulŭ a ţisŭ *„cuceritorŭ corsicanŭ"*. Fiindŭ-că versiuneą foiĭ *Die Post* a ajunsŭ maĭ curêndŭ la cunoscinţa publică decâtŭ versiunea oficiósă, toastulŭ împĕratuluĭ a produsŭ unŭ resensŭ enormŭ maĭ alesŭ în Francia, şi foile aŭ începutŭ să agiteze în contra Germanieĭ. În Paris s'aŭ întîmplatŭ demonstraţiunĭ sgomotóse antigermâne, şi spiritele nicĭ până acum nu s'aŭ liniştitŭ, cu tóte că după textulŭ oficiosŭ toastulŭ nu maĭ are caracterŭ atâtŭ de ofensivŭ. Altcum şi împĕratulŭ Germânieĭ ar puté să fie maĭ precautŭ în espresiunĭ, maĭ alesŭ cândŭ e vorbă de cestiunĭ atâtŭ de delicate, cum a fostŭ şi cea atinsă în toastŭ.

Anglia.

Foile angleze aducŭ scirea, că ministerulŭ de esterne din Anglia va face propunere puterilorŭ europene, ca tóte împreună cu puterĭ armate să păşéscă în contra Chinezilorŭ, fiindŭ-că aceia vatĕmă tóte drepturile şi conveţiunile internaţionale, necruţândŭ nicĭ averea nicĭ viéţa Europenilorŭ. Anume dintr'unŭ raportŭ alŭ plenipotenţiaţilorŭ diplomaticĭ aĭ puterilorŭ din Europa se vede, că Chineziĭ comitŭ cele maĭ neauđite abusurĭ faţă cu Europeniĭ. Acum şi foile franceze pledéză pentru o acţiune comună a puterilorŭ europene în contra Chinezilorŭ, şi nu e eschisă posibilitatea, că preste vre-o lună dóuĕ vomŭ avé unŭ răsboiŭ cu China.

Corespondinţe.

Manevrele militare în Bistriţa.

(Raportŭ specialŭ alŭ »Uniriĭ«.)

Gherla, 16 Sept. 1891.

Ca întregire la scrisórea mea de erĭ mĕ grăbescŭ a Vĕ încunoscinţá, că erĭ înainte de amĕđĭ s'aŭ terminatŭ manevrele militare cu succesŭ fórte bunŭ, ceea-ce servesce spre lauda soldaţilorŭ românĭ, carĭ aŭ formatŭ maioritatea trupelorŭ manevrante. Aséră Maiestatea Sa a plecatŭ la Timişóra între aclamaţiunile călduróse ale poporaţiuniĭ. Stradele, pre unde a trecutŭ spre gară, aŭ fostŭ splendidŭ iluminate, ér gara înotá în o mare de lumină electrică produsă numaĭ cu ocasiunea acésta.

În Bistriţa se susţine cu tótă tăria faĭma, că însu-şĭ Maiestatea Sa ar fi dispusŭ, ca primarulŭ oraşuluĭ să-lŭ salute în limba germână cu ocasiunea primiriĭ deputaţiunilorŭ dela 13 Septembre, ceea-ce a făcutŭ o impresiune fórte plăcută asupra locuitorilorŭ Sasĭ, şi fórte neplăcută asupra şoviniştilorŭ magiarĭ, carĭ nu s'aŭ aşteptatŭ la aşa ceva. Ar' trebuí însă să scie şoviniştiĭ, că Maiestatea Sa este părintele tuturorŭ popórĕlorŭ din monarchia austro-ungară şi nu numaĭ alŭ unuĭ singurŭ poporŭ.

Asupra mea a făcutŭ Bistriţa impresiunea unuĭ oraşŭ, care din punctŭ de vedere românescŭ progreséză cu paşĭ repeđĭ.

În anulŭ 1848 se aflaŭ în acestŭ oraşŭ numaĭ patru până în cincĭ sute de locuitorĭ românĭ, carĭ nu aveaŭ nicĭ casă, nicĭ măcarŭ o palmă de pămêntŭ, pentru-că nu le erá ĭertatŭ să aĭbă. Eĭ toţĭ trăiaŭ ca servitorĭ la Sasĭ.

După 1848 poporaţiunea românéscă a începutŭ să se înmulţéscă şi să cuprindă totŭ maĭ multŭ terenŭ. După conscripţiunea anuluĭ trecutŭ se află în Bistriţa 2380 de suflete de Românĭ, carĭ formézĕ circa 500 de familiĭ. Aceste maĭ tóte aŭ casă proprie în oraşŭ şi proprietate pre hotarulŭ luĭ. Ceea ce vêndŭ Saşiĭ, cade de comunŭ în mânile Românilorŭ. Casele Românilorŭ suntŭ tóte din materialŭ solidŭ şi fórte frumóse, şi deşi suntŭ situate în suburbiĭ, totuşĭ este speranţă, că Româniĭ vorŭ cuprinde pre încetulŭ şi părţile centrale ale oraşuluĭ, unde deja suntŭ câteva case românescĭ, cum suntŭ cele din strada lemnelorŭ, carĭ formézĕ proprietatea bravuluĭ advocatŭ românŭ Gavrilă Manŭ.

Româniĭ se ocupă maĭ vîrtosŭ cu agricultura, mulţĭ facŭ cărămidĭ şi ţigle, ér zidariĭ suntŭ maĭ toţĭ Românĭ, între carĭ aflămŭ chiar şi întreprinđĕtorĭ fórte harnicĭ, cum este d. e. Ioanŭ Sasŭ, care a ziditŭ casele advocatuluĭ Manŭ.

Poporaţiunea românéscă din Bistriţa este, — afară de vre-o cincĭđecĭ de suflete, — tótă gr. cat. Şĭ-a edificatŭ cu marĭ jertfe casa parochială şi şcóla spaţiósă, în care funcţiónézĕ doĭ învĕţătorĭ. Şi acum Româniĭ nostri se silescŭ a-şĭ edificá biserică nouă, dacă nu le va succede a cumpĕrá spre scopulŭ acesta biserica catolică a Minoriţilorŭ, carĭ voescŭ se le-o vîndă.

Inteligința românéscă încă este binişorŭ representată în oraşulŭ Bistriţa. Avemŭ adecă acolo 4 advocaţĭ fórte zeloşĭ, 2 juđĭ şi unŭ subjude de tribunalŭ şi maĭ mulţĭ oficialĭ subalternĭ.

În anulŭ 1888 s'a înfiinţatŭ institutulŭ de creditŭ şi economiĭ „Bistriţana", care sub direcţiunea advocatuluĭ Manŭ face frumóse progrese. Din raportulŭ anuluĭ curentŭ se vede, că acestŭ institutŭ se silesce a promová şi instrucţiunea poporală, dându premiĭ docenţilorŭ, carĭ vorŭ arĕtá maĭ multŭ progresŭ în şcólele de pomăritŭ, şi procurându recuisite necesarie pentru şcolariĭ sĕracĭ. Atâta despre Bistriţa, în care Româniĭ aŭ mare viitorŭ!

Astădĭ am vĕdutŭ pre Escelenţa Sa Dlŭ Mitropolitŭ Dr. Ioanŭ Vancea în Gherla, unde petrece ca óspe alŭ Ilustrităţiĭ Sale Domnuluĭ episcopŭ Dr. Ioanŭ Szabó. A cercetatŭ Seminariulŭ diecesanŭ, preparandia românéscă gr. cat., şi a visitatŭ tóte localităţile reşedinţeĭ episcopescĭ, care din casă închiriată s'a prefăcutŭ în proprietate inalienabilăţa episcopieĭ de Gherla. Domneđeŭ se ajute şi maĭ departe causeĭ bisericeĭ şi naţiuniĭ nóstre!

Raport.

Maiestatea Sa în Timişóra.

Timişóra în 17 Septembre 1888.

Maiestatea Sa Pregraţiosulŭ nostru Rege Apostolicŭ a sositŭ în capitala Bănatuluĭ Mercurĭ diminéţă, în 16 Septembre, la órele 9, după ce Marţĭ sĕră pre deplinŭ satisfăcutŭ a părăsitŭ Ardealulŭ. O mulţime nenumĕrată se îndesuia pre strade, maĭ alesŭ în apropierea staţiuniĭ, unde aşteptaŭ şi autorităţile. După vorbirile de binevenire, la carĭ a rĕspunsŭ şi Maiestatea Sa, cortejulŭ s'a îndreptatŭ la palatulŭ episcopuluĭ latinŭ, unde l'a bineventatŭ pre Monarchŭ episcopulŭ Desewffy.

La 10 óre s'a începutŭ primirea deputaţiunilorŭ în ordinea îndătinată. După deputaţiunea cleruluĭ latinŭ a întratŭ deputaţiunea cleruluĭ nostru, condusŭ de ilustrulŭ nostru Archiereŭ Dr. Victorŭ Mihályi, care a salutatŭ pre Maiestatea Sa cu următórea preafrumósă vorbire:

„Maiestatea Vóstră împĕrătéscă şi apostolică regéscă! Preagraţiosulŭ nostru Domnŭ!

Credinţa neclătită de supuşĭ, întărită prin sentimentele nóstre de gratitudine, ne încurăjézĕ a ne presentá înaintea Maiestăţiĭ Vóstre aicĭ, între zidurile cetăţiĭ libere regescĭ

Timişóra. Antecesorii credincioşilorŭ conduşi de clerulŭ dieceseï gr. cat. a Lugoşuluï şi-aŭ recâştigatŭ drepturile cetăţenescï în urma învingerilorŭ, ce le-aŭ reportatŭ armatele gloriósei Case domnitóre. Credincioşii actualï aï dieceseï însă aŭ de a mulţămi îngrigirii apostolice a Maiestăţii Vóstre condiţiunile cele maï însĕmnate a desvoltăriï lorŭ religioso-morale. Maiestatea Vóstră prin acésta cercetare condescendentă Vĕ înduraţi a da unŭ impulsŭ industrieï nóstre provinciale.

În sincera nóstră încredere cu supunere ne rugămŭ: să se îndure Maiestatea Vóstră a lua sub scutulŭ sĕŭ celŭ preaînaltŭ şi pentru viitorŭ biserica nóstră, care prin sublimele sale învĕţăturï propagă sirguinţa şi sfinţesce orï ce lucru. În menirea nóstră sântă cu zelŭ neobositŭ ne vomŭ sili a ne face vredniciï de graţia apostolică regéscă, şi împreună cu credincioşiï nostri vomŭ ruga neîntreruptŭ pre Domnulŭ ostirilorŭ, ca Tronulŭ Maiestăţiï Vóstre să fie încunjuratŭ de glorie stătornică, binefacerile domnieï să se lăţéscă preste patrie, să protégă Casa Domnitóre şi se Vĕ ţină îndelungŭ, pentru fericirea şi binele nostru alŭ tuturora.“

La acéstă vorbire apostolica Maiestate a rĕspunsŭ:

„Cu deosebită mulţămire primescŭ espresiunea de supunere şi alipire credinciósă a cleruluï dieceseï gr. cat. a Lugoşuluï. Consacraţi şi de aicï încolo tóte puterile Domnielorŭ vóstre pentru binele bisericeï şi alŭ patrieï, în care lucrare puteţi conta totŭdeauna la simpatia şi bunăvoinţa mea părintéscă.“

Deputaţiuniï cleruluï românŭ gr. or., conduse de episcopiï *Meţianŭ* si *Popea,* a rĕspunsŭ Maiestatea Sa:

„Mĕ bucurŭ fórte multŭ, că petrecêndŭ aicï aţi profitatŭ de ocasiune şi Dvóstră pentru a vĕ presenta înaintea mea. Espresiunea credinţeï neclătite a Dvóstre o primescŭ cu mulţămită şi promitŭ, că voiŭ sprigini totŭ-deauna interesele bisericescï ale Dvóstre, a cărorŭ îngrigire zelósă vĕ-o recomândŭ cu totŭ deadinsulŭ.“

După primirea deputaţiunilorŭ a urmatŭ dineulŭ de gală totŭ în palatulŭ episcopescŭ, la care a fostŭ învitatŭ şi episcopulŭ nostru, precum şi episcopulŭ Caransebeşuluï.

După dineŭ Maiestatea Sa a visitatŭ esposiţia, esprimându-şï deplina Sa mulţămire şi apoï între urările mulţimiï a mersŭ directŭ la gară, de unde cu trenŭ separatŭ a călĕtoritŭ la Miramare, ca să cerceteze pre Maiestatea Sa Regina. **Corespondentulŭ.**

Satŭ-noŭ de susŭ (Diec. Gherleï) 5 Aug.

Multu Onorată Redacţiune!

Referitorŭ la respectarea legiï din 1868 aşa numită despre „egala îndreptăţire a naţionalităţilorŭ“ vĕ trimitŭ unŭ specimenŭ, ca publiculŭ cetitorŭ să fie convinsŭ în continuŭ, că legea numită nu este bună de alta, decâtŭ ca prin dînsa să fie sedusă opiniunea publică, din străinătate, că aicï ar esista acea lege, cu care se fălescŭ atâtŭ de multŭ cercurile conducătóre.

Casulŭ este următoriulŭ: Doï credincioşi de aï meï, carï aŭ luatŭ de soţiï 2 surorï, a cărorŭ avere erá pusă şub tutoratŭ, — voescŭ, că acea avere liberată fiindŭ de tutoratŭ să o întabuleze de jumĕtate şi pre bărbaţiï lorŭ, decï cerŭ estrasŭ matricularŭ despre cununie, care în tótă forma legală li-se şi dă. Cândŭ estrasele ajungŭ în mâna judeluï regescŭ cercualŭ, acela în afacerea acésta le dă următórea resolvire: Resoluţiune Nro. 985 (cărţ. fond.). Înainte de resolvirea meritorie a acesteï cause în tenórea ordinaţiuniï ministruluï de justiţie din 1888 Nro. 947 §. 11 este recercatŭ Vasiliŭ Cherecheşŭ, că cele 2 estrase redactate în limba valahă şi aicï susternute să le traducă, prin Stoll Gábor not. publ. regescŭ plenipotenţiatŭ spre aceea, în limba magiară, şi acele dimpreună cu traducerea autenticată în 15 ţile aci să le susţérnă, că în casulŭ contrariŭ rugarea luï va fi respinsă. Despre ce Vasiliŭ Cherecheşŭ cu cele 2 estrasurï trebue înscinţatŭ. Baia mare 1891 Iuniŭ 30 dela ofic. cărţilorŭ fond. Alesandru Papp de Kápolnok-Monostor jude reg. m. p. L. S.

Primindŭ poporeniï meï acéstă resoluţiune illegală venirĕ îndată a-mï face cunoscutŭ, că eŭ aşi fi causa, că dînşiï nu potŭ dobîndi întabularea averiï, aşa le-a spusŭ D. Ioanŭ Drumariŭ advocatulŭ, care a fostŭ încredinţatŭ cu causa lorŭ. Acusa este gravă, bieţiï ómeniï în necunoscinţa lucruluï credŭ, ce le-a spusŭ advocatulŭ, care este totŭ aşa de piticŭ spre a apărá dreptulŭ asiguratŭ limbeï române, care ar fi şi limba luï, — ca judele, care odinióră în timpurï maï fericite a fostŭ deputatŭ dietalŭ cu programŭ naţionalŭ, şi să ţice, că ar fi fostŭ bunŭ românŭ.

Vĕţêndŭ de altă parte, că prin actulŭ illegalŭ se vatămă dreptulŭ bisericeï nóstre, căci dacă astăţi se atacă scrisórea dată prin oficiulŭ bisericescŭ, mâne póte va fi atăcată limba vie, prin care se vestesce poporuluï românŭ Evangelia mântuiriï: decï din partea acestuï oficiu, a căruï dreptŭ a fostŭ vătămatŭ şi încă dehonestatŭ şi micşoratŭ înaintea poporenilorŭ, am susternutŭ la şefulŭ justiţieï următórea rugare:

Nro. 38/1891 Excelentissime Domnule Ministru. „Nulla die sine linea.“ Abia trece o ţi lăsată de Dumneţeŭ, în care noï Românii din acésta ţéră să nu fimŭ loviţi de cătră aşa numitele „auctorităţi legale“ în cele maï elementare drepturï cetăţenescï. Miï de casurï se întîmpla, în carï Românulŭ e huïduitŭ cu desconsiderarea drepturilorŭ sale garantate prin lege, carï nu vinŭ la cunoscinţa Escelenţeï Vóstre. Ca să arătŭ, la ce stare amŭ ajunsŭ noï Românii în statulŭ acesta susţinutŭ şi de noï, am anóre a Vĕ presentá sub ·/. unŭ casŭ tristŭ de cea maï flagrantă călcare de lege, comisă chiar de factorï datorï a respecta legea sancţionată de Maiestatea Sa Regele Apostolicŭ.

Casulŭ este următorulŭ: Doï credincioşi aï meï vreŭ să-şi reguleze pre cale legală afacerile sale de ereditate.

Spre acestŭ scopŭ aŭ lipsă de estrase matriculare, carï la cererea lorŭ se daŭ.

La oficiulŭ meŭ parochialŭ matriculele pre basa dreptuluï asiguratŭ prin lege se redactéză în limba română, după cum dispune legea din 1868 art. 44 §. 14. Comunele bisericescï fără vătămarea forurilorŭ superióre bisericescï pentru conducerea matriculelorŭ, câtŭ şi resolvirea causelorŭ bisericescï — după voinţă potŭ hotărí limba de conducere.

Comunele bisericescï în tóte coatingerile oficióse faţă de guvernŭ şi faţă de auctorităţile propriï potŭ folosí saŭ limba oficiósă a statuluï saŭ limba proprie de conducere.

Totŭ odată s'a estradatŭ în sensulŭ Înaltelorŭ Ordinaţiuni regescï, carï aŭ valóre de lege.

„Conducătoriï matriculelorŭ suntŭ îndatoraţi a conduce fidelŭ matriculele, şi a-le păstra cu grige. Suntŭ opriţi a estrada cărţile originale, suntŭ însă îndatoraţi, dacă cineva are lipsă de datele aflătóre în acele, a estrada estrase provedute cu subscrierea proprie şi sigilulŭ.“ (1769 Dec. 29 Nr. 33 ord. reg.)

„Suntŭ opriţi la estradare de estrase a se abate dela cuvintele matriculeï, numele propriŭ câtŭ şi conţinutulŭ celoralalte rubricï nu este concesŭ a le escrie în altă limbă, ci numaï în aceea, în care suntŭ induse datele.“ (1771 Ord. Reg. Nr. 2628.)

Decï apriatŭ este doveditŭ, că estrasele nu le potŭ da în modŭ legalŭ în altă limbă decâtŭ în care suntŭ redactate matriculele.

În unŭ statŭ administratŭ cu legalitate şi dreptate nu îmï potŭ nicï închipui unŭ paradoxŭ maï vătămătorŭ, decâtŭ ca unŭ dreptŭ în modŭ evidentŭ asiguratŭ prin lege să pótă fi eludatŭ prin interpretărï false, saŭ şi prin maï falsa aplicare a unorŭ interpretărï sinistre.

Dacă am eŭ dreptŭ asiguratŭ prin lege de a-mï redactá matriculele în limba română;

Dacă legea mĕ opresce, să nu potŭ da altfelŭ estrase valabile decâtŭ conformŭ originaluluï:

Dela sine urmézá, că forurile justiţiare şi administrative de josŭ până susŭ în vîrtutea acelora-şi legï eo ipso suntŭ obligate a respecta acele drepturï şi a proceda conformŭ acelora.

Asta o pretinde cea maï justă idee de corelaţiune între dreptŭ şi datorinţă.

(Ce ironie tristă pentru contramemorandulŭ studenţilorŭ magiarï, în care cu emfasă se bucină în lume (pre pag. 33), că nicăiriï în lume minorităţile naţionale nu se bucură de asemenea drepturï ca în Ungaria. Écă prin acestŭ singurŭ actŭ se dovedesce că: „mentita est iniquitas sibi“ !)

Căcï ce va urma din aceea, Escelentissime, dacă noï Românii în justa apărare a drepturilorŭ nóstre asigurate prin lege vomŭ urmá esemplulŭ datŭ prin forurile de justiţie şi administraţiune, vomŭ călca prescrisele legiï, precum acele forurï le calcă în detrimentulŭ moralŭ şi materialŭ a poporuluï românescŭ de dragulŭ uneï utopiï!?

Lasŭ în apreţiarea Escelenţeï Vóstre, câtŭ este de falsă apucătura D. Al. Papp kir. jbiró din Baia-mare, cându în resoluţiunea sa alăturată respingerea actelorŭ legale le motivéză cu o dispuseţiune ministerială din 1888 Nr. 947 §. 11, — ca şi cândŭ sensulŭ acelorŭ §§. ar puté să anuleze valórea uneï legï evidente sacţionate de capulŭ statuluï.

Esistă o ordinăţiune ministerială din 25 Novembre 1888 Nr. 47,330, în care într'unŭ casŭ analogŭ se dispunŭ următórele: „Acea parte din resoluţiunea judecătorieï cercuale, prin care s'a pretinsŭ estradarea estrasuluï matricularŭ în limba magiară, nu o potŭ aproba, că la comuna bisericéscă gr. cat. din Seinï pentru conducerea matriculelorŭ şi agendelorŭ este stătorită limba română, matriculele se conducŭ în tótă regula legalŭ în limba română, prin urmare estrasele suntŭ a se estrada românesce.“ (A jbirosági határozat azon részét, melylyel az anyakönyvi kivonatokuak magyar nyelven leendő kiállitása kivántatott, nem helyeselhetem, mert a szinyérváraljai gör. kath. egyházközségnél az anyakönyvek vezetésére és ügykezelési nyelvül a román lévén megállapitva, az anyakönyvek szabályszerüen vezettetnek román nyelven és ennél fogva a kivonatok is román nyelven állitandók ki.)

Aşa dară este evidentŭ, că actulŭ estradatŭ de mine este legalŭ, şi prin urmare tóte

forurile de justiție suntŭ datóre a le primí în tocma și a proceda pre basa lorŭ, fără de nicĭ o halucinațiune.

Pre basa celorŭ espuse rogu cu tótă onórea pre Escelența Vóstră, ca să binevoiți a îndruma pre respectivulŭ kir. jbiró, ca să respecteze legile sancționate și prin ast-felŭ de apucăturĭ să nu lucre spre păgubirea cetățenilorŭ, carĭ susținŭ statulŭ și pre dînsulŭ. Fiindŭ că poporeniĭ meĭ suntŭ espuși la pagubă pentru procedura illegală a judecătoriuluĭ regescŭ, mĭ-am ținutŭ de detorință patriotică a cere scutirea Escelenței vóstre în favorulŭ lorŭ. Tĕuțiĭ de susŭ comitatulŭ Sătmariŭ 1891 Augustŭ 1. Alŭ Escelenței Vóstre umilitŭ servŭ Ioanŭ Costinŭ preotŭ gr. cat. m. p. L. S.

Despre resultatŭ voiŭ trimite însciințare.

I. Costinŭ,
preotŭ gr. cat.

Africa creștină.

Vechea Africă a fostŭ unulŭ dintre focarele principale ale creștinismuluĭ; biserica din Alexandria rivalisá cu cea din Roma pentru numĕrulŭ martirilorŭ și alŭ doctorilorŭ. Sântulŭ Augustinŭ a fostŭ unŭ adevĕratŭ luminarŭ alŭ lumiĭ; léganulŭ vieții monachale aŭ fostŭ Egiptulŭ și Hippona. Dar abusulŭ grației aduse preste aceste regiunĭ preacivilisate unŭ potopŭ de barbarie, care durézĕ de aprópe dóuĕ miĭ de anĭ. Cândŭ se depărtézĕ omulŭ de Dumnedeŭ, nicĭ odată nu scie cătŭ timpŭ va dură pocăința.

Se pare însă, că acum timpulŭ pocăinței pentru Africa se apropie de sfârșitŭ; pentru-că progresulŭ religiuniĭ catolice a luatŭ acolo unŭ avêntŭ precâtŭ de mângăitorŭ, pre atâtŭ de plinŭ și de speranță. Puternicŭ este maĭ cu sémă acestŭ avêntŭ în Statulŭ Congo din centrulŭ Africeĭ. La cererea regeluĭ Belgilorŭ, care este totŭ odată și regele Conguluĭ. S. S. Pontificele Leonŭ XIII a proclamatŭ de curêndŭ pre P. S. Nepĕtata Fecióră Maria Maica luĭ Dumnedeŭ de patrónă principală a Conguluĭ independentŭ.

În breva saŭ decretulŭ respectivŭ Leonŭ XIII admiră, câtŭ de lute s'a primitŭ lumina adevĕruluĭ evangelicŭ în acele regiunĭ vaste din centrulŭ Africeĭ, și speréză că se vorŭ vedé și fructe abundante din acea sĕmênță binefăcătóre. „Eĭ bine," dice Sanctitatea Sa, „sperarea Nóstră se întărescе și se mărescе, cândŭ Noĭ vedemŭ, că Regele Belgilorŭ înțelege fórte bine, că isvorulŭ originalŭ alŭ civilisațiuniĭ se găsesce în religiunea catolică, cândŭ dînsulŭ spriginesce propagarea eĭ printre popórĕle adause de curêndŭ la imperiulŭ sĕŭ, ast-felŭ încâtŭ elŭ devine autorulŭ acesteĭ propagărĭ, primindŭ de bună voe protectoratulŭ eĭ. Sub aceste auspiciĭ s'a întîmplatŭ, că maĭ mulțĭ Belgianĭ s'aŭ înflăcărатŭ, la esemplulŭ regeluĭ, de unŭ zelŭ noŭ spre a creá în Africa o națiune catolică, și ast-felŭ începêndŭ opera salutară cu o inimă arzĕtóre, deja aŭ împlinitŭ lucrurĭ marĭ, de carĭ noĭ îĭ și felicităмŭ cu totŭ dreptulŭ." Fie ca Maica Domnuluĭ, Ajutătórea creștinilorŭ, să ducă întru deplină realisare aceste marĭ sperărĭ ale Capuluĭ vĕdutŭ alŭ Biserieeĭ Fiuluĭ sĕŭ!

Colecta cruceriuluĭ.

La colecta cruceriuluĭ inițiată de noĭ în numĕrulŭ 16 alŭ „Unirii" din a. c.:

Aŭ solvitŭ. La „Cassa centrală" s'aŭ primitŭ 4 fl. 20 cr. trimiși din *Abafaia* protopopiatulŭ Reghinuluĭ, ca taxe pre a. c.

Învitare la prenumerațiune.

Cu începutulŭ luĭ Octobre st. n. deschidemŭ abonamentŭ noŭ la „Unirea". Prețurile suntŭ însĕmnate în fruntea foiĭ.

Onoratulŭ publicŭ cetitorŭ a pututŭ să se convingă din ținuta observată până aicĭ de fóea nóstră, că noĭ ne-amŭ nisuitŭ a împlini programulŭ nostrŭ, apărândŭ în prima lineă biserica și școlele, ĕră mijlocitŭ tóte interesele poporuluĭ nostru în contra tuturorŭ atacurilorŭ. În viitorŭ totŭ asemenea vomŭ purcede, spunêndu-ne totŭ-deauna cu tótă francheța convingerea nóstră.

Ne rugămŭ decĭ de spriginŭ materialŭ și moralŭ. Suntemŭ aprópe de finea anuluĭ, și încă avemŭ o mulțime de abonamente neincassate. Considere-și fiecare abonatŭ de detorință a-și achitá în timpulŭ celŭ maĭ scurtŭ abonamentulŭ, ca edarea și espedarea foiĭ să nu sufere pedecĭ.

Avisămŭ tot-odată pre onoraților nostri abonenți, că pentru anulŭ viitorŭ vomŭ trimite fóea numaĭ la aceia, carĭ vorŭ solví abonamentulŭ anticipativŭ. Cu restanțe nu putemŭ edá foĭ.

Redacțiunea și Administrațiunea
„Unirii".

Noutățĭ.

Din diecesa Lugoșuluĭ. Duminecă în 20 a l. c. s'a întîmplatŭ *instalarea* P. O. D. *Beniaminŭ Densușanŭ* de canonicŭ cancelariŭ și P. O. D. *Mihailŭ Perianŭ* de canonicŭ prebendatŭ. Totŭ atuncĭ Ilustritatea Sa P. S. D. Episcopŭ a conferitŭ ordulŭ diaconatuluĭ clericuluĭ abs. *Nicolaŭ Voĭnă;* ĕră în 13 a l. c. a sânțitŭ de preotŭ pre clericulŭ abs. *Ioanŭ Ciumașŭ,* dispunêndu-lŭ de administratorŭ parochialŭ în Beriŭ, tractulŭ Cugiruluĭ.

Ilustritatea Sa P. S. D. Dr. Victorŭ Mihályi în 17—19 a l. c. a avutŭ de óspe pre Alteța Sa Archiducele Iosifŭ, care a călătoritŭ la Lugoșŭ spre a asistá la manevrele honvedilorŭ, adunați acolo în numĕrŭ de 12,000. În 17 la 1 óră p. m. Ilustritatea Sa a datŭ unŭ prândŭ diplomaticŭ în onórea A. S. Archiduceluĭ, la care prelângă treĭ canonicĭ și șefiĭ civilĭ aŭ luatŭ parte și vre-o 60 de ofițerĭ. În decursulŭ prândului musica militară a intonatŭ maĭ multe piese românescĭ. Sâmbătă diminéța înaltulŭ óspe s'a depărtatŭ din Lugoșŭ.

Dăruire preagrațiósă Maiestatea Sa Monarchulŭ s'a îndurатŭ a dona din casseta privată 100 fl. pre séma bisericeĭ gr. cat. din Proștea-mare, tractulŭ Mediașuluĭ în Archidiecesă.

Decorare. Maiestatea Sa Monarchulŭ nostru a conferitŭ ministruluĭ românŭ de răsboiŭ I. Lahovary din incidentulŭ presenței luĭ la Bistrița pre timpulŭ manevrelorŭ ordulŭ Corónelĭ de ferŭ cl. I, una dintre cele maĭ înalte distincțiunĭ.

Esamene de maturitate la gimnasiulŭ gr. cat. din Blașiŭ. În 22 Septembre s'a ținutŭ la gimnasiulŭ superiorŭ gr. cat. din Blașiŭ esamene de maturitate estraordinare și corectóre sub presidiulŭ Magn. D. Dr. H. Finály directorŭ supremŭ subst. La esamenulu de maturitate estraordinarŭ verbalŭ s'aŭ presentatŭ 7 maturisanți, dintre carĭ 3 aŭ făcutŭ esamenulŭ scripturisticŭ ordinariŭ la gimnasiulŭ din Blașiŭ, ĕră 4 la gimnasiulŭ din Năsĕudŭ. Pentru esamenulu verbalŭ corectoriŭ din câte unŭ obiectŭ s'aŭ însinuatŭ 8, anume dela Blașiŭ 7, ĕră dela Năsĕudŭ 1. Toțĭ 15 aŭ trecutŭ esamenulŭ cu succesŭ și aŭ fostŭ decherați de maturĭ.

Cursurĭ de comerciŭ în provință. Ministrulŭ r. u. de culte și instrucțiunea publică a dispusŭ, ca la Seghedinŭ și Cincibisericĭ cu 1 Oct. a. c. să se deschidă cursurĭ pentru acele femeĭ, carĭ ar voĭ să învețe comerciulŭ.

Dela Grădisce primimŭ dóuĕ sciriĭ îmbucurătóre. În 1 a l. c. s'a ținutŭ acolo o adunare estraordinară a preoților gr. cat. din tractulŭ Ulpieĭ-Traiane în causa bibliotecеĭ tractuale, care mulțămită generosităților cunoscute a Ilustrităților Sale episcopuluĭ diecesanŭ Dr. Victorŭ Mihályi s'a înavuțitŭ cu 38 opurĭ în 104 de volume. Bibliotecarŭ a fostŭ alesŭ O. D. Andreiŭ Ionașŭ. S'a decisŭ procurarea uneĭ tece, compunerea de statute pentru o societate de lectură, din care să facă parte și învĕțătoriĭ. M. O. D. protopopŭ Avelŭ P. Bociatŭ voindŭ să îndemne și pre alțiĭ cu esemplulŭ sĕŭ, a donatŭ pentru bibliotecă maĭ multe opurĭ de valóre.

În 12 Sept. și-a ținutŭ tótŭ în Grădisce și *reuniunea învĕțătorilorŭ români greco-catolicĭ din ținutulŭ Hațeguluĭ* adunarea sa generală. Cu ocasiunea aceea aŭ fostŭ cetite dóuĕ disertațiunĭ: *Invĕțătoriulŭ în viĕța socială* de N. Trimbițoniŭ, și *Carĭ suntŭ cele maĭ bune manuale scolastice în școlele poporale,* de S. Țarină. Adunarea generală viitóre se va ține în Petroșenĭ. Aŭ fostŭ alești membri onorarĭ aĭ Reuniuniĭ domniĭ: George Baritŭ, Vasile Petri, Ioanŭ Lazariciŭ, Moise Neșŭ, Ioanŭ Boroșŭ, Georgiŭ Munteanŭ din Blașiŭ, Ioanŭ Dariŭ, Ioanŭ Popescu, Ludoviciŭ Réthi, Carolŭ Pasca, Andreiŭ Liviŭ canonicŭ, Davidŭ Baronŭ Urs, Georgiŭ Trăilă și Beniaminŭ Densușanŭ canonicŭ. S'a decisŭ cumpĕrarea alorŭ 5 acțiĭ dela banca „Ulpiana" din Grădisce, carĭ să formeze basa la *Fondulŭ reuniuniĭ învĕțătorilorŭ gr. cat. din ținutulŭ Hațeguluĭ.* Dela adunare a lipsitŭ preoțimea, și în generalŭ față cu acéstă importantă reuniune se arată fórte puținŭ zelŭ. Să sperămŭ, că în viitorŭ are să fie maĭ bine!

Grâŭ românescŭ. În sĕptĕmâna trecută aŭ fostŭ transportate pre Dunăre din Romănia în Ungaria 72,290 cent. metr. de grâŭ, din care o parte se duce în Germania, ĕră alta rĕmâne pentru morile din Budapesta. Grânele române, precum ne spune Magy. Hirl., aŭ mare trecere pre piața capitaleĭ ungare.

Adunarea statuluĭ rom. catolicŭ transilvanŭ s'a ținutŭ în 22 a l. c. la Clușŭ sub presidiulŭ Es. Sale Episcopuluĭ F. Lönhárt. Episcopulŭ a accentuatŭ în cuvîntulŭ de deschidere necesitatea mantinerиĭ autonomieĭ pentru biserica rom. cat. din Transilvania. Adunarea generală a trimisŭ Sânțieĭ Sale Pontificeluĭ o telegramă, în care își esprimă omagiele fiescĭ și cere binecuvîntarea apostolică.

Esportulŭ bucatelorŭ din Rusia în urma unuĭ ucasŭ este opritŭ, cu tóte acestea miseria și fómetea în Rusia ieaŭ dimensiuni totŭ maĭ marĭ.

Nóua computare a timpuluĭ. Ministrulŭ r. u. de comerciŭ a datŭ o ordinațiune sub Nr. 55,626 a. c., prin care dispune, că dela 1 Oct. a. c. la căile ferate, la postă și telegrafŭ órele să se îndrepte după noulŭ computŭ, care va fi internaționalŭ. Acestŭ computŭ se deosĕbesce de celŭ de până acum prin o întârdiare de 16 minute, decĭ la 1 Octobre tóte orológele dela căile ferate, carĭ suntŭ îndreptate după timpulŭ din Budapesta, aŭ să fie mânate înderĕptŭ cu 16 minute. Cândŭ suntŭ 12 óre după noulŭ computŭ, atuncĭ după computarea comună la Aradŭ și Timișóra vorŭ fi deja 12 óre 25 minute, la Oradea-mare 12 óre 27 m., la Clușiŭ 12 óre 34 m., la Sibiŭ 12 óre 36 m. și la Brașovŭ 12 óre 43 m.

Escursiunea industriașilorŭ unguri la esposiția din Agram e proiectată pre 26 a l. c cu trenŭ separatŭ. Primirea óspeților unguri în capitala croată promite a fi splendidă.

Filoxera s'a maĭ constatatŭ și în viile comunelorŭ Bața și Ocna-Dejuluĭ din comitatulŭ Solnocŭ-Dobêca.

Rectificare. În numĕrulŭ trecutŭ alŭ foiĭ nóstre amŭ publicatŭ scirea, că Sp. D. Basiliu Bașota a *colectatŭ* 10 fl. pentru colecta cruceriuluĭ. Aflămŭ însă, că dlŭ Bașota din alŭ sĕŭ a *donatŭ* 10 fl. pentru numitulŭ fondŭ, ca să scutéscă dela contribuirĭ pre poporulŭ din Abrudŭ care e sĕracŭ. Cu plăcere rectificămŭ scirea nóstră, credemŭ însă că cu tótă sĕrăcia 1 crucerĭŭ póte să dea totu credinciosulŭ din Abrudŭ, și o și dorimŭ.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Bibliografia diarelorŭ bisericescĭ române.

(1839—1890.)

(Fine.)

XXI. *Originea* (26), Fóe literară, sciinţifică şi religiósă; apărea odată pre lună în broşurĭ, 8°, red. D. George Pavloff, Iaşĭ, tipografia A. Bermann. Anulŭ I 1867, (1 Sept. 1 numĕrŭ). [1])

XXII. *Amvonulŭ* (1). Fóe bisericéscă din sfera elocinţeĭ sacre, — proprietarŭ, redactorŭ responsabilŭ şi editorŭ Iustinŭ Popfiŭ. — a) Anulŭ I 1868. — Eşiá de dóuĕ orĭ [2]) pre lună, 8°, Pesta, tipografia luĭ Alesandru Kocsi; dela 15 Martiŭ în Oradea-mare, cu tipariulŭ luĭ Ottone Hügel. Anulŭ acesta are 24 numerĭ cu 840 pagine. b) Anulŭ II 1871. Aŭ apărutŭ numaĭ 4 numerĭ cu 72 pagine, din care causă şi anulŭ următorŭ se numesce alŭ II-le. c) Anulŭ II 1881 5 numerĭ cu 178 pagine. [3])

XXIII. *Fóea oficială bisericéscă a sfinteĭ Mitropolii (a) Moldavieĭ* (18) eşia de dóuĕ orĭ pre lună, 4°, red. Mihailŭ Stamatti, Iaşĭ, tipografia luĭ H. Goldner. — a) Anulŭ I 1868 dela 1 Octobre. b) Anulŭ II 1869. c) Anulŭ III 1870. d) Anulŭ IV 1871. — Dela anulŭ 1870 are titlulŭ „*Fóea bisericéscă*“. [4])

XXIV. *Diuariulŭ bisericescŭ* (13) (Chisimevski) Eparchialnïïa Vedomosti (slav. rom.), Kişineŭ. Anulŭ I 1869. [5])

XXV. *Biserica română* (6), fóe eclesiastică, red. Pr. Gr. Muscelénu, Bucurescĭ. — a) Anulŭ I 1870. — Anulŭ 1871 nu se amintesce nicĭ la Pop pag. 47, nicĭ la Iarcu pag. 140 (la carele din urmă şi anulŭ I 1870 e omisŭ), fără se înregistréză (Pop p. 50, Iarcu pag. 145) la anulŭ 1871, dar nu se spune, care cursŭ ar fi. [6])

XXVI. *Vócea bisericeĭ* (40), diarŭ literarŭ, sciinţificŭ şi religiosŭ, apărea odată pre sĕptĕmână, 4°, redactorŭ Archimandritulŭ Theoctistŭ Scriban, ger. resp. şi administr. Th. Vaĭdescu, Bucurescĭ, tipografia Th. Mihailescu şi Vaĭdescu. Primulŭ numĕrŭ a apărutŭ la 6 Decembre 1870; acestŭ anŭ prin urmare nu se consideră de cursŭ, ci: a) Anulŭ I 1871 apar. odată pre lună. b) Anulŭ II 1872 apar. odată pre lună. Cu numĕrulŭ 9 din 24 Septembre încetéză. [7])

XXVII. *Biserica ortodoxă română* (7), jurnalŭ periodicŭ eclesiasticŭ, apărea odată pre lună, 8°, red. Genadie Craiovénŭ, Bucurescĭ, Imprimeria Statuluĭ. — a) Anulŭ I 1874 (dela 1 Octobre). b) Anulŭ II 1875—1876. c) Anulŭ III 1877. d) Anulŭ IV 1878, dar în acestŭ anŭ, la 1 Octobre încetéză, şi nu maĭ apare, decâtŭ: e) Anulŭ V 1880 în tipografia cărţilorŭ bisericescĭ; totŭ anulŭ V este şi 1881. f) Aniĭ VI—IX. 1882—1885 ib. g) Anulŭ X 1886 red. C. Erbiceanŭ, Bucurescĭ. h) Anulŭ XI 1887 sub titlulŭ: „Biserica ortodoxă română, revistă periodică eclesiastică“. Apare odată pre lună, Bucurescĭ, tip. cărţilorŭ bisericescĭ. i) Aniĭ XII—XIV 1888—1890 ib. [1])

XXVIII. *Biserica română* (8). Diarŭ ecclesiasticŭ. Apărea odată pre sĕptĕmână, 4°, red. Archiereulŭ Calistrat. Bucurescĭ. Tipografia Academieĭ române. Anulŭ I 1883. [2])

XXIX. *Preotulu românu* (31). Diarŭ basericescu, scolariu şi literariu. Anulŭ I 1874. Apărea de dóuĕ orĭ pre lună (dice Pop la pag. 56), 8°, red. Nicolaŭ Fekete-Negruţŭ, Gherla, Imprimeria „Aurora“ pr. A. Todoranŭ. [3])

XXX. *Predicatoriulu Sateanului Românu* (29) saŭ cursŭ completŭ de predicĭ pre tóte Duminecile şi serbătorile anuluĭ, precum şi pre tóte ocasiunile obveniente; eşia odată pre lună, 8°, sub redacţiunea luĭ Nicolaŭ Fekete-Negruţŭ. — a) Anulŭ I 1875 în Gherla, tipografia diecesană. b) Anulŭ II 1876. Cluşiŭ, tipografia eredilorŭ luĭ J. Gámán. c) Aniĭ III—IV 1877—1878. d) Anulŭ V 1879. Gherla, tipografia George Lazarŭ. [4]) — Acestŭ diarŭ în anulŭ următorŭ s'a prefăcutŭ în:

XXXI. *Preotulu românu* (32), jurnalŭ bisericesŭ, şcolasticŭ şi literarŭ, — apărea în fiecare lună, 8°, la Gherla. Red. Nicolaŭ Fekete-Negruţŭ. Aniĭ [5]) VI—XVI 1880—1890 [6])

XXXII. *Biserica şi şcóla* (9). Fóe bisericéscă, şcolastică, literară şi economică. Apare odată pre sĕptĕmână, 4°. Red. V. Mangra, Aradŭ, tip. St. Gyulai. — a) Aniĭ I—V 1877—1881. b) Aniĭ VI—VIII 1882—1884 tip. diecesană. c) Aniĭ IX—XIV 1885—1890. Red. respundĕtorŭ Aug. Hamsea; Aradŭ, tip. şi editura tipografieĭ din Aradŭ. [7])

XXXIII. *Ortodoxulu* (27), fóe eclesiastică, apare odată pre sĕptĕmână, 4°, Bucurescĭ. — a) Aniĭ I—III 1880—1882. b) Anulŭ IV 1883. Dirigeată de Dr. G. Zotŭ, Bucurescĭ, Tipografia St. Mihălescu. c) Anulŭ V 1884. Dirigeată de unŭ comitetŭ. d) Aniĭ VI (1885), VII (1886) etc. sub titlulŭ: „*Ortodoxulŭ, fóe dominicală*“. Tip. Românulŭ, Carol Göbl. [8])

XXXIV. *Revistă teologică* (34). Revistă eclesiastică sĕptĕmânală, apărea odată pre sĕptĕmână, 4°. Redactorĭ Constantinŭ Erbiceanŭ şi Drag. Demetrescu, Iaşĭ, tipolitografia H. Goldner. — a) Anulŭ I 1883 (începe cu 25 Martiŭ). b) Anulŭ II 1884. c) Anulŭ III 1885—1886. d) Anulŭ IV 1887 (cu numĕrulŭ 37 din 18 Ianuariŭ a încetatŭ). [1]).

XXXV. *Candela* (10). Jurnalŭ bisericescŭ-literarŭ, apare odată pre lună, 8° mare. — a) Aniĭ I—III 1882—1884. Redactorŭ primarŭ resp. Artemiŭ Berariŭ Cernăuţi, Tipografia archiepiscopală. b) Aniĭ IV—VI 1885—1887. Redactorŭ primarŭ resp. Artemiŭ Berariŭ. Red. pentru textulŭ slavŭ-rusescŭ Isidorŭ Vorobchievicĭ. Administr. şi edit. A. Ciupercovicĭ, Cernăuţi, tipografia archiepiscopală. c) Aniĭ VII—IX 1888—1890 ib. [2])

XXXVI. *Deşteptarea* (12), diarŭ eclesiastico-literarŭ. Apare de dóuĕ orĭ pre lună, în 4° mare. Dirigeată de unŭ comitetŭ, Iaşĭ, Tipografia Naţională. — a) Aniĭ I—IV 1882—1885. b) Anulŭ V. 1886 sub titlulŭ: „Deşteptarea, organŭ alŭ clerului mireanŭ din regatulŭ Romănieĭ“. Ese de dóuĕ orĭ pre lună în 4°, D. I. S. Ionescu, Tipografia Naţională. [3])

XXXVII. *Fóia bisericésca* (19). Organu pentru cultura religiósa a clerului şi a poporului, redigeatu de Dr. Alesandru V. Grama, Blasiu, Tipografia Seminarului gr. cat. Apărea de dóuĕ orĭ pre lună, 8°, Aniĭ I—IV 1883—1886. [4])

XXXVIII. *Revista catolică* (33). Directorŭ Dr. V. Lucaciŭ. Ese odată pre lună în 4°. — a) Anulŭ I 1 Sept. 1885—31 Decembre 1886. Din acestŭ anŭ numerii I—VI suntŭ ediţiunea tipografieĭ libere din Satŭ-Mare; ér dela numĕrulŭ VII până în fine aŭ eşitŭ din tipografia luĭ Michailŭ Molnár la Baia-mare. b) Anulŭ II 1887. Baia-mare, tipografia luĭ M. Molnár. c) Anulŭ III 1889 ib. apare în fiecare lună. d) Anulŭ IV 1890 apare ib. 15 şi 30 a fiecăreĭ luni. [5])

XXXIX. *Fóea diecesană* (20). Organŭ alŭ Eparchieĭ gr. or. rom. a Caransebeşuluĭ. Apare odată pre sĕptĕmână în 4°. Caransebeşŭ, Tipografia diecesană. S'a înfiinţatŭ în 1886 sub redacţiunea luĭ Ioanŭ Bartolomeiŭ, şi esistă până astădĭ. [6])

XL. *Fóia bisericésca si scolastica* (21). Organŭ alŭ provincieĭ mitropolitane greco-catolice de Alba-Iuliă şi Făgăraşŭ. Apărea în 1 şi 15 a fiecăreĭ lune, 4°. Redactorĭ rĕspundĕtorĭ Dr. Ioanŭ Raţŭ şi Alesandru Uĭlacanŭ. Blaşiŭ. Pro-

---

[1]) Pop pp. 37, 138. Iarcu pag. 122.
[2]) La Pop pag. 38 din eróre „odată“.
[3]) Vedĭ „Albina“ anulŭ II 1867 Nr. 123. — „Transilvania“ anulŭ III 1870 pag. 278—279. — Pop loc. cit. pag. 38, 67 (unde la anulŭ 1880 din greşélă se pune „anulŭ I“), 70 (aci la anulŭ 1881 asemenea e eróre: „anulŭ I continuare“), 118. — Iarcu nu amintesce decâtŭ anulŭ I (la pag. 126, unde numele redactoruluĭ din eróre e „Iustinŭ Porfiriŭ“).
[4]) Pop pp. 39, 41, 44, 48, 128. Iarcu pag. 126, 131, 136, 141.
[5]) Pop pag. 43; la pag. 126 e lăsatŭ. Iarcu pag. 131.
[6]) Pop pag. 43, 50, 120. Iarcu pag. 145. Cf. maĭ josŭ numĕrulŭ XI.
[7]) Pop pag. 46, 50, 52, 149. Iarcu pp. 141, 146 (până cândŭ la pag. 137 se omite).

[1]) Pop pp. 55, 57, 59, 61, 63, 68, 70, 73, 77, 81, 88, 95, 103, 120.
[2]) Pop pag. 77, 120.
[3]) Vedĭ Pop la pag. 56, 140. Cf. maĭ josŭ numĕrulŭ XXXI.
[4]) Pop pp. 58, 60, 62, 64, 67. La acela-şĭ pag. 69, 72 şi 140 date greşite; vedĭ numĕruiŭ următorŭ XXXI.
[5]) Computându-se şi ceĭ I—V anĭ aĭ „Predicatoruluĭ“.
[6]) Pop 69 (scriindŭ totŭ „Predicatorulŭ“), 72 (dto), 140 (cu erórea provenită din datele paginelorŭ 69 şi 72), 75, 79, 85, 92, 99, 109—110.
[7]) Pop pag. 61, 63, 65, 68, 70, 73, 77, 81, 88, 95, 103, 120.
[8]) Pop pag. 69, 72, 75, 79, 84, 92, 99, 138.

[1]) Pop pp. 79, 85, 93, 100, 111, 143.
[2]) Observatorulŭ, an. V 1882 pp. 231—232. — Pop pp. 82, 95, 104, 122. — Pop la pp. 73, 77 şi 88 o lasă afară, corege însă „afară de pag. 88“, la pag. 115.
[3]) Pop, pp. 74, 77, 82, 89, 96.
[4]) Observatorulŭ an. V 1882 pp. 355—356. — Pop pag. 78 o lasă; o amintesce pp. 83, 90, 97, 106 şi 129; de observatŭ însă, că la pag. 106 e eróre: „Fóia bas . . . *Anulŭ V (1887)*“. . . .
[5]) Pop pag. 92, 99 (aci însă e eróre, cândŭ pune: „*Anulŭ II 1886*“), 110 (eróre: „*Anulŭ III 1887*“), 142.
[6]) Pop lag. 97 şi 129.

prietatea şi editura Tipogr. Seminarului gr. cat. în Blaşiŭ. — a) Anii I—III 1 Octobre 1887—30 Septembre 1890. [1]) b) Anulŭ IV dela 1 Octobre 1890—31 Dec. 1890. [2])

Dr. Felicianŭ Brancu.

„Preumblări în Bucuresci".

Domnulŭ Teofilŭ Frâncu în o epistolă din Bucuresci publicată în Feuilletonulŭ din numĕrulŭ 201 alŭ „Gazetei" descriindŭ stările sociale din România ḑice, că dacă noi le-amŭ cunósce acele, cum se cuvine, şi dacă amŭ sci şi neajunsurile, cu carî se luptá ḑilnicŭ Eminescu, atunci n'amŭ judecá aşa aspru pessimismulŭ lui. Acésta atâta însémnă, că originea pessimismului luĭ Eminescu dlŭ Frâncu o cércă mai întâiŭ în mediulŭ socialŭ din România. Acum acésta o a mai susţinutŭ şi unŭ óre-care Henric Streitman, Jidovŭ saŭ Némţŭ saŭ Dumneḑeŭ scie ce, în Nr. 20—1891 alŭ „Românuluĭ literarŭ". După aceea o cércă şi în lipsele cele multe, cu carî a trebuitŭ să se lupte Eminescu. Prin acésta dlŭ Frâncu a ajunsŭ în contrastŭ şi opusĕţiune faţă cu noi, carî amŭ aflatŭ originea pessimismuluĭ luĭ Eminescu în filosofia luĭ Schopenhauer.

Acum ce atinge mediulŭ socialŭ din România, orĭ cum să fie acela de rĕŭ, credemŭ, că trebue timpŭ, ca cineva să-lŭ pótă cunósce şi să-l simţéscă ghimpiĭ, pentru ca să devină pessimistŭ. La Eminescu însă se manifestéză pessimismulŭ celŭ mai sĕlbaticŭ în tótă golătatea luĭ încă în „Epigonii". Poesia acésta o a scrisŭ însă Eminescu, cândŭ de abiá erá de vre-o 19—20 de anĭ, va să ḑică, multŭ mai tinĕrŭ, decâtŭ ca să fie pututŭ încă gustá amarulŭ din stările sociale din România, şi acele să-lŭ pótă face pessimistŭ, ma atuncĭ, cândŭ nicĭ nu petreceá în România, ci prin Germânia stricându-şĭ capulŭ cu filosofia luĭ Schopenhauer.

Ce atinge însă „neajunsurile, cu carî Eminescu ḑilnicŭ se luptá", apoĭ noi cu privire la lucrurile acestea amŭ consultatŭ pre bărbaţiĭ ceĭ mai competenţi din România. Şi étă la ce resultatŭ amŭ ajunsŭ:

1. Dlŭ Frâncu ḑice, că Eminescu se luptá ḑilnicŭ cu neajunsurĭ. [3]) Dlŭ Negruzzi chiarŭ din contră, că Eminescu a avutŭ totŭ-deauna cu ce îndestulá trebuinţele sale modeste. [4])

2. Domnulŭ Haşdĕŭ ḑice, că Eminescu a nebunitŭ, fiindŭ-că nu avea nice ce mâncá [5]), Domnulŭ Maiorescu însă négă şi ḑice, că grigile vieţiĭ pre Eminescu nu l'aŭ cuprinsŭ nice odată [6]). Şi cine póte fi mai competentŭ ca D. Frâncu, Negruzzi, Haşdĕŭ şi Maiorescu? Aŭ nu avemŭ dreptŭ a ḑice în faţa contraḑicerilorŭ acestora, că îĭ vine omuluĭ a crede, că voescŭ să jóce o comedie cu totŭ Eminescu? De unde după ce ceĭ mai mulţi competenţi îşĭ contraḑicŭ ast-felŭ, ne-amŭ întorsŭ chiar la poesiile luĭ Eminescu, şi amŭ cercatŭ în ele originea pessimismuluĭ luĭ. Aicĭ însă nu amŭ aflatŭ de locŭ o inimă nobilă înşelată în furtunele vieţiĭ, ca p. e. aluĭ Leopardi, ci pretutindenea numaĭ şi numaĭ pre Schopenhauer. Atuncĭ ne-amŭ umplutŭ de durere vĕḑêndŭ, că ideile periculóse şi de josŭ a unuĭ Schopenhauer, filosofulŭ fetelorŭ bĕtrâne din Germania, aŭ ajunsŭ la noĭ ideĭ naţionale în timpurile aceste grele, şi nu credemŭ, că de acésta nu-lŭ dóre şi pre Domnulŭ Frâncu, ma suntemŭ convinşi, că dacă D. Frâncu ar avé ocasiune ca noĭ a cunósce din propria-ĭ esperinţă desastrele, ce le-a causatŭ cultulŭ luĭ Eminescu în tinerimea nóstră şi până acum, atuncĭ nicĭ numele luĭ nu l'ar amintí. Pentru aceea amŭ începutŭ cu Dumneḑeŭ reacţiunea în contra cultuluĭ acestuia şi o vomŭ şi continuá totŭ cu Dumneḑeŭ cu tótă tăria, chiar şi cu risiculŭ de a fi timbraţĭ de prea violenţi. Căcĭ combaterea orĭ câtŭ de violentă a unuĭ veninŭ pentru tinerime, cum e Eminescu, este o detorinţă şi vîrtute naţională şi umanitară, şi orĭ ce cruţare, acoperire saŭ scusă ar fi o laşitate, unŭ pĕcatŭ în contra culturel şi aspiraţiunilorŭ nóstre.

[1]) Pop pag. 106 şi 129.

[2]) Dela 1 Ian. a. c. apare *„Unirea"*, fóe bisericéscă-politică. — Totŭ în anulŭ acesta a începutŭ *„Amvonulŭ"*, fóe bisericéscă, Bucuresci, representându interesele cleruluĭ mirénŭ, fórte desconsideratŭ în România; precum şi *„Voinţa bisericeĭ române"*, organŭ bisericescŭ, Bucuresci.

[3]) »Gazeta Transilvaniei« 1891 Nr. 201.

[4]) »Convorbirĭ literare« 1889 Nr. 9.

[5]) »Revista nóuă« 1889 Nr. 6.

[6]) »Convorbirĭ literarie« 1889 Nr. 8.

Aventurele ultimuluĭ Abencerrage.

Novelă de **F. R. Chateaubriand.**

(Continuare.)

Înoptase. Salele se iluminară. Petrecerea se întrerupse. Don Carlos fŭ provocatŭ a istorisí cucerirea Mexiculuĭ. Elŭ vorbì despre lumea nóuă cu o prisosinţă de cuvinte proprie naturel spaniole. Cu cuvinte elocente a istorisitŭ elŭ sórtea luĭ Moutezuma, datinele Americanilorŭ, puterea miraculósă a Castilianilorŭ şi chiar şi crudelitatea compatrioţilorŭ sĕĭ, pre carĭ se părea, că nicĭ nu-ĭ laudă, nicĭ nu-ĭ defaimă. Aceste istorisirĭ plăcură luĭ Aben-Hamet, precum în generalŭ toţĭ Arabiĭ aŭ o pasiune pentru istorisirile interesante. Elŭ descrise starea imperiuluĭ otomanŭ, care a fostŭ fundatŭ pre ruinele Constantinopoluluĭ şi a amintitŭ totŭ-odată şi primulŭ imperiŭ alŭ luĭ Mohamed, acelŭ timpŭ fericitŭ, în care domnitoriulŭ credincioşilorŭ aveá în jurulŭ sĕŭ pre Zobejida, florile frumseţiĭ, puterea inimelorŭ şi pre nobilulŭ Gonem, sclavulŭ amoruluĭ sĕŭ. Lautrec din parte-şi a făcutŭ o schiţă despre sórtea luĭ Franciscŭ I., despre reînflorirea artelorŭ, a onoriĭ, loialităţiĭ şi cavalerismuluĭ timpuluĭ vechiŭ şi descrise si manierele fine a vécurilorŭ civilisate; apoĭ povestì despre turnuleţele gotice împodobite cu columne grecescĭ şi despre damele francese, carĭ sciaŭ să-şĭ înalţe avuţia costumuluĭ lorŭ prin eleganţa atenénă.

După petrecerea acésta Lautrec, care voia să înveseléscă pre eroina sĕrbăriĭ, apucă o ghitară, şi cântă cu o melodie proprie Francesuluĭ următórea romanţă:

„O, maĭ multŭ decâtŭ legăturĭ familiare mĕ tragŭ spre scumpa mea patrie! Câtŭ de frumosŭ erá pre atuncĭ în Francia! În eternitate, în veselie şi în tristeţă eŭ mĕ gândescŭ la ea.

„Îţĭ maĭ aducĭ aminte, soro, de acea datină, cum mama în coliba tăcută ne oferia bogata comóră a iubiriĭ şi isvorulŭ fericiriĭ, ér noi, céta vesélă de copiĭ, ĭ-amŭ sărutatŭ pĕrulŭ eĭ?

„Şi te gândescĭ tu la acelŭ castelŭ, ce se ridică lângă marea albastră, de pre a căruĭ zidŭ la ḑorĭĭ ḑileĭ trascurile umpleaŭ inima cu pietate?

„Câtŭ erá de frumosŭ laculŭ de pescĭ, de-asupra căruia pescariulŭ îşĭ făcea îndrăsneţulŭ sĕŭ cercŭ! Câtŭ de linŭ erá vîntulŭ, care mişcá trestia! Câtŭ erá de plăcută lunca înflorită, udată de róuă!

„Şi nu-mĭ ese din minte splendórea délurilorŭ şi a stejarilorŭ, frumseţa logodniceĭ tinereţeĭ mele. O, fi salutată tu Francie, tu patrie iubită!"

Apoĭ cântă Aben-Hamet următórea baladă, pre care o învĕţase dela unŭ poetŭ din viţa Abencerragilorŭ:

„Cândŭ regele Don Juan erá în călĕtorie, a vĕḑutŭ pre o înălţime frumósă Granada şi a esclamatŭ: Tu locŭ multŭ glorificatŭ, ţie îţĭ aducŭ ca pemnŭ mâna şi inima mea!

„Pre tine te conducŭ înaintea altariuluĭ şi îţĭ aducŭ la cununie splendórea bogată a Sevileĭ şi puterea Cordoveĭ, fete frumóse, perle şi petri nestimate!

„Dar Granada îĭ respunde: Eŭ nu voiŭ aceste comorĭ, suntŭ logodnica Mauruluĭ, şi luĭ îĭ suntŭ concredută. O, nobilŭ eroŭ alŭ Leonuluĭ, nimicŭ în acésta lume nu ofere o fericire maĭ înaltă ca privirea copiilorŭ meĭ!

„Aşa aĭ ḑisŭ tu, dar întocmaĭ ca o servitóre vicléná aĭ ruptŭ detorinţa fidelităţiĭ, jurămîntulŭ tĕŭ nu-ţĭ valorá nimicŭ. Celŭ maĭ rĕŭ inimicŭ creştinulŭ a luatŭ splendórea ţĕreĭ Maurilorŭ prin putere şĭ viclenie: aşa a fostŭ scrisŭ!

„Calulŭ nu maĭ aduce dela Medina la mormîntŭ pre bĕtrânulŭ cu buclele albe-arginţiĭ. Celŭ maĭ rĕŭ inimicŭ, creştinulŭ, a luatŭ splendórea ţĕreĭ Maurilorŭ prin putere şi viclenie: aşa a fostŭ scrisŭ!

„Pompa Alhambreĭ, podóbă a timpurilorŭ vechĭ, o, iubitule isvorŭ alŭ stâncĭĭ, voĭ câmpiĭ luminóse ca sórele. Celŭ maĭ rĕŭ inimicŭ, creştinulŭ, a luatŭ splendórea ţĕreĭ Maurilorŭ prin putere şi viclenie: aşa a fostŭ scrisŭ!"

Aceste tânguirĭ sincere aŭ atinsŭ chiar şi sumĕţa inimă a luĭ Don Carlos, deşi într'însele creştiniĭ eraŭ judecaţĭ în chipulŭ celŭ maĭ aspru. Elŭ ar fi voitŭ bucurosŭ să nu fie silitŭ, să cânte, dar la rugămintea luĭ Lautrec se învoì totuşi. Aben-Hamet întinde fratelui Blanceĭ ghitara, şi acesta a începutŭ a cântá faptele eroice a luĭ Cid, renumitulŭ sĕŭ strămoşŭ:

„Pregătitŭ de călĕtorie în câmpiile Africeĭ, Cid stá împodobitŭ cu aurŭ şi cu bronzŭ. Lângă elŭ erá Ximene, aprinsă de cântarea multŭ iubituluĭ eĭ.

„Ea ḑicea: Tu trebue să răpescĭ cea din urmă avere a Maurilorŭ, apoĭ rentórnate nerănitŭ înapoĭ. Voiŭ crede la iubirea luĭ Rodrigo, dacă elŭ preţuesce maĭ multŭ gloria răsboiuluĭ decâtŭ iubirea.

„Voiescĭ a-mĭ tinde lancea şi coifulŭ! Curajulŭ luĭ Rodrigo nu este numaĭ la părere, nicĭ odată nu mĕ voiŭ retrage dinaintea inimiculuĭ, şi strigătulŭ meŭ de răsboiŭ va fi: Pentru iubire şi onóre.

„Deşi noi, Maurule, laudămŭ graţia ta, deşi cântarea şi melodia ta ne place, totuşi aceea nu s'ar potrivi, ca tu să te mĕsurĭ cu noi. Noi Spaniolii suntemŭ ceĭ dintâiŭ în lume.

„În Andalusia, în valea frumósă, nu se perde gloria numeluĭ meŭ. Cunoscutŭ se va face în lungŭ şi în largŭ, că onórea şi iubirea îmĭ eraŭ prima detorinţă."

Don Carlos până ce cântă, apărea

aşa de superbŭ, câtŭ l'aĭ fi pututŭ ţiné de Cid însu-şĭ. Lautrec se împărtăşiá din inspirăţiunea eroică a amiculuĭ sĕŭ. Érá Aben-Hamet pălì la auḑulŭ numeluĭ Cid.

„Pre acestŭ cavalerŭ," ḑise elŭ, „pre care creştiniĭ îlŭ numescŭ „flórea bătăliilorŭ", la noĭ îlŭ poreclescŭ „tiranŭ". Dacă nobleţa luĭ ar fi fostŭ asemenea puteriĭ luĭ. . ."

„Nobleţa luĭ," îlŭ întrerupse vioiŭ Don Carlos, „întrécea chiar şi curajulŭ luĭ, şi numaĭ Mauriĭ singurĭ suntŭ aceia, carĭ defaimă pre eroulŭ, dela care se trage familia nóstră."

„Ce ḑicĭ?" strigă Aben-Hamet sărindŭ în susă. „Tu numerĭ pre Cid între strămoşiĭ tĕĭ?"

„Sângele luĭ curge în vinele mele," replică Don Carlos. „Chiar şi de pre ura, care ferbe în inima mea în contra inimicilorŭ Dumneḑeulŭ meŭ, recunoscŭ, că elŭ a fostŭ strămoşulŭ meŭ."

Aben-Hamet îşĭ aţintesce privirea spre Blanca şi ḑice: „Aşa dară tu eştĭ din casa acelorŭ Bivarĭ, carĭ după cucerirea Granadeĭ pătrunserĕ în colibele nefericiţilorŭ Abencerragĭ şi ucisĕrĕ pre unŭ bĕtrânŭ cavalerŭ, care voia să apere mormîntulŭ strămoşilorŭ sĕĭ?"

„Maurule!" strigă Don Carlos cu ochiĭ aprinşĭ. „Să sciĭ, că nu mĕ lasŭ a fi investigatŭ! Dacă acum am în posesiune lăsămîntulŭ Abencerragilorŭ, pre acela l'aŭ câştigatŭ antecesoriĭ meĭ cu sângele lorŭ, şi numaĭ sabieĭ lorŭ avemŭ de a le mulţămí tóte."

„Încă unŭ cuvîntŭ," ḑice Aben-Hamet cu vóce mişcată. „Noĭ în esilulŭ nostru nu sciamŭ, că Bivariĭ pórtă titula duce de Santa-Fè, şi de aci provine o mare rătăcire."

„Să sciĭ dar, că aceluia-şĭ Bivar, care învinse pre Abencerragĭ, îĭ dădŭ Ferdinand Catoliculŭ acestŭ titlu."

Aben-Hamet şĭ-a plecatŭ capulŭ spre peptŭ şi a statŭ aşa înaintea luĭ Don Carlos, a luĭ Lautrec şi a Blanceĭ, carĭ nu-şĭ puteaŭ ascunde mirarea lorŭ. Torenţĭ de lacrimĭ udaŭ obrajiĭ luĭ.

„Scusaţĭ," începe elŭ. „Eŭ sciŭ bine, că lacrimele nu se şedŭ unuĭ bărbatŭ, şi în viitorŭ nicĭ nu-mĭ vorŭ maĭ curge altele, deşi multe aşĭ maĭ avé de vĕrsatŭ. Ascultaţĭ-mĕ: Blanco! Iubirea mea cătră tine e asemenea zădufuluĭ vîntuluĭ caldŭ din Arabia; tu m'aĭ supusŭ, şi eŭ nu maĭ puteam trăĭ fără de tine. Érá cândŭ am vĕḑutŭ pre acestŭ cavalerŭ francesŭ, ce se află între noĭ, cum stá în genunchĭ înaintea Dumneḑeuluĭ sĕŭ, cândŭ am auḑitŭ în cemeteriŭ cuvintele tale, m'am fostŭ decisŭ a recunósce pre Dumneḑeulŭ tĕŭ, şi înaintea altariuluĭ luĭ a-ţĭ întinde mâna mea."

Bucuria viuă a Blanceĭ, mirarea fratelui eĭ întrerupse pre Aben-Hamet. Lautrec îşĭ acoperì faţa cu mânile. Maurulŭ le ghîcì cugetele. Elŭ îşi scutură durerosŭ capulŭ. „Cavalerule!" — continuă elŭ întorsŭ spre Lautrec. „Nu-ţĭ perde tótă sperarea; ér tu, Blanco, nu deplânge perderea *ultimuluĭ Abencerrage*."

(Va urmá.)

Bibliografie.

Adatok a Ruppia Transsilnanica ismeretéhez. *Növénytani tanulmány. Irta Chetianu Ambrus.* — Profesorulŭ dela gimnasiulŭ nostru din locŭ şi fostŭ asistentŭ la universitatea din Clușiŭ, diŭ Ambrosiu Cheţanŭ, a publicatŭ cu titlulŭ de maĭ susŭ unŭ studiŭ botanicŭ ca disertaţiune pentru dobêndirea graduluĭ de doctorŭ în sciinţele naturale. Obiectulŭ disertaţiunieĭ este plânta numită „Ruppia", ce se află în lacurile sărate din Transilvania, care chiar de aceea se şi numesce „transsilvanica". Autorulŭ arétă cu multă agerime în contra unorŭ botanicĭ, că Ruppia nóstră este identică cu Ruppia de mare (maritima), şi că se deosebesce de aşa numita Ruppia *rostellata*. Descrierea amĕnunţită a plânteĭ dovedesce studiŭ aprofundatŭ şi observaţiune ageră. — Gratulămŭ auctoruluĭ, şi gratulămŭ şi gimnasiuluĭ nostru, care în noulŭ profesorŭ a câştigatŭ încă o putere didactică de mare valóre.

Diverse.

„Minunile sfinteĭ tunice". „Tribuna" în Nr. 203 dela 24 Septembre n. 1891 enumĕră după o fóe germână vindecările miraculóse întîmplate prin atingerea sânteĭ tunice din Trier, şi apoĭ esclamă: *„Proştĭ vorŭ fi totŭ-deauna destuĭ pre lumea acésta!"*

În meritulŭ vindecărilorŭ acestora miraculóse întîmplate acum la Trier nu ne putemŭ pronunţá, fiindŭ-că încă nu s'a pronunţatŭ autoritatea bisericéscă respectivă, carea singură are dreptulŭ a se pronunţá, dacă o vindecare este miraculósă saŭ nu. A crede însă în vindecărĭ miraculóse după „Tribuna" şi după toţĭ materialiştiĭ şi ateiĭ este în adevĕrŭ o „prostie". Nu este însă nicĭ decum „prostie" după ómeniĭ cugetătorĭ, carĭ credŭ în unŭ Dumneḑeŭ, ce gubernéză lumea. La 1844 încă a fostu espusă sânta tunică, şi atunci încă s'aŭ întîmplatŭ vindecărĭ miraculóse decherate de atarĭ nu de „proştĭ" ci de specialiştĭ în medicină, şi încă specialiştĭ celebri, cărora nu le-a fostŭ rușine a decherá, că acele vindecărĭ nu le-a pututŭ nicĭ decum produce natura cu forţele eĭ, ci numaĭ o putere preste fire. O literatură întrégă s'a născutŭ atunci în Germânia cu privire la lucrulŭ acesta, la care aŭ luatŭ parte fórte mulţĭ Drĭ în medicină. Domniĭ dela „Tribuna" de acésta n'aŭ nicĭ idee. Ce atinge însă posibilitatea şi realitatea vindecărilorŭ miraculóse, amŭ dorí, ca dniĭ dela „Tribuna" să cetéscă numaĭ unŭ singurŭ procesŭ de canonisare a vre-unuĭ sântŭ. De acolo se vorŭ convinge de scrupulositatea, cu carea biserica purcede în esaminarea vindecărilorŭ miraculóse, şi vorŭ vedé, câţĭ bărbatĭ fórte versaţĭ în medicină şi sciinţele natureĭ aŭ constatatŭ adevĕrulŭ lorŭ.

Editorŭ şi redactorŭ rĕspunḑĕtorŭ:
Dr. Vasiliŭ Hossu.

JOSIFU GAVORA (1) 23—30
distinsŭ cu medalia espositională cea mare pentru lucru escelentŭ şi gustŭ bunŭ la espositiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.
Budapesta, IV. strada Vaţuluĭ Nr. 17
Recomândŭ cu preţurĭ de cele maĭ convenabile şi în esecutare câtŭ se póte maĭ frumósă obiecte de lipsă
pentru adjustarea bisericeloru, si anume:

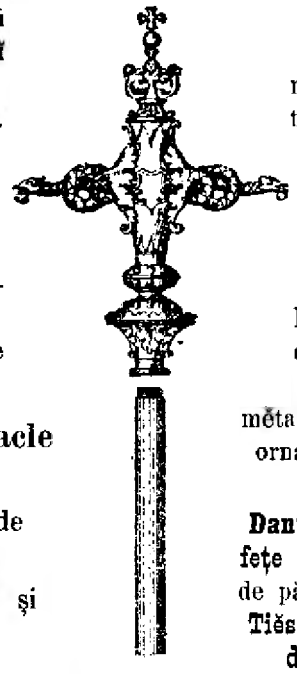

Felóne preoţescĭ şi **stichare** diaconescĭ
Flamure pentru bisericĭ şi reuniuni.
Flamure pentru reuniuni de pompieri, de scolarĭ, reuniuni bisericescĭ, reuniuni industriale, de cântărĭ şi de pompe funebre.
Candelabre, racle şi **potire, luminarie** de **parete** şi de **altariŭ,** şi **candele.**
Primescŭ şi efeptuiescŭ ieftinŭ repararea vestmintelorŭ besericescĭ, întrargintarea şi întraurirea de potire, racle, candele şi luminarie de altariŭ.
Mare asortimentŭ de brodărĭ de aurŭ, de argintŭ şi de mĕtasă, precum şi de ornaturĭ besericescĭ brodate
Dantele besericesci, fețe de altariŭ, crucĭ de părete şi de scólă. **Tiĕsĕturĭ bisericescĭ, damasturĭ** etc.
Acurătatea mea o potŭ dovedi cu sute de epistole recunoscătóre.
Tarifurĭ de preţurĭ şi preliminare de spese trimitŭ la cerere francate.

Fundată în an. 1858.
FRANCISCŬ WALSER
Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale imp. şi reg. Archiducele **Josifŭ**
proprietariulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recuisite de pompieri, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ
Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66
recomândă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preoţĭ
TURNATORIA SA DE CLOPOTE

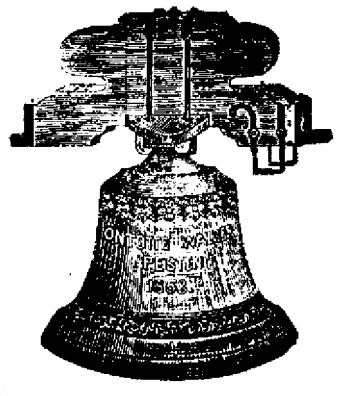

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice:
cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare.
Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.
Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.
(2) 39—52
Preliminare de spese şi Preţŭ-courantŭrĭ se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.
Distinsŭ în anulŭ 1885 la espoziţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., ½ anŭ 3 fl., ¼ anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., ½ anŭ 9 frcs., ¼ anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Fóiă bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia sĕ se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaşiŭ.

Anulŭ I. Blaşiŭ 3 Octobre 1891. Numerulŭ 40.

Unŭ noŭ proiectŭ de lege cu privire la şcólele nóstre poporale.

Amŭ amintitŭ deja în Nr. 16 alŭ „Unirii", că Domnulŭ Ministru de culte şi instrucţiunea publică are de cugetŭ a păşi înaintea legislativeĭ cu unŭ proiectŭ de lege, prin care minimulŭ salariuluĭ unuĭ învĕţătorŭ poporalŭ sĕ se stătoréscă la 300 fl. v. a. pre anŭ. Încă atunci amŭ atrasŭ atenţiunea cetitorilorŭ nostri asupra nouluĭ pericolŭ, la care vorŭ fi espuse şcólele nóstre poporale prin acestŭ noŭ proiectŭ de lege, după-ce acela va devení lege, despre ce considerându împrejurările, în carĭ ne aflămŭ, nu ne îndoimŭ de locŭ.

Şi étă acum, organele guvernuluĭ ne aducŭ scirea, că proiectulŭ acesta este aprópe gata, şi nu preste multŭ se va desbate în consiliulŭ de ministri. Noulŭ acesta proiectŭ de lege nu va stători numaĭ minimulŭ unuĭ salarŭ învĕţătorescŭ dela şcólele poporale, ci va maĭ conţiné şi dispusĕţiunea fórte ameninţătóre pentru şcólele nóstre, că dacă în vre-o comună salarulŭ învĕţătorescŭ nu va ajunge minimulŭ stătoritŭ prin lege, atunci defectulŭ îlŭ va acoperí statulŭ. Statulŭ însă nu o va face acésta pre nimica, ci în unŭ atare casŭ îşĭ va arogá o influinţă deciditóre asupra aceleĭ şcóle.

Vomŭ arĕtá cu altă ocasiune, în ce opusĕţiune stă proiectulŭ acesta cu principiile dreptăţiĭ. De astă-dată ne vomŭ mărginí numaĭ la indicarea nouluĭ pericolŭ pentru şcóle şi prin ele pentru biserica şi naţiunea nóstră.

Statulŭ de astădĭ este statulŭ fără de Dumnedeŭ. Elŭ abstrage cu totulŭ dela orĭ ce religiune, şi principiulŭ luĭ este, ca sĕ créscă cetăţenĭ şi nu creştinĭ buni. Nu este pentru ce sĕ ne ocupămŭ aci cu cestiunea, că óre în generalŭ vorbindŭ e cu putinţă a cresce cetăţenĭ buni, chiarŭ şi dacă pre crescerea religiósă nu se pune nicĭ unŭ pondŭ. Este destulŭ a constatá, că acesta este principiulŭ statuluĭ numitŭ modernŭ, saŭ a statuluĭ fără Dumnedeŭ.

Acum putemŭ uşorŭ înţelege, ce se va alege de şcólele nóstre confesionale, dacă statulŭ va avé influinţă deciditóre asupra lorŭ. Póte că statulŭ chiarŭ la începutŭ nu va merge aşa departe, câtŭ sĕ constituéscă de învĕţătorĭ la şcólele nóstre individĭ de altă confesiune, deşi pre încetulŭ şi la acésta va ajunge. Însă ce folosŭ vomŭ avé, dacă statulŭ va constituí la şcólele nóstre învĕţătorĭ, carĭ cu cartea de botezŭ vorŭ puté arĕtá, că suntŭ născuţĭ greco-catolicĭ, în care stă tótă religiunea lorŭ. De locŭ însă nu se vorŭ interesá de aceea, ca întrégă instrucţiunea sĕ fie pĕtrunsă şi însufleţiţă de spiritulŭ religiosŭ, ma póte că va fi infectată de unŭ spiritŭ chiarŭ contrarŭ religiuniĭ şi bisericeĭ. Şi dacă cu atarĭ învĕţătorĭ nu vomŭ fi mulţămiţĭ, atunci unde vomŭ avé sĕ ne tânguimŭ şi sĕ ne cercămŭ mângăcre şi vindecarea rĕuluĭ? De securŭ că éră la statulŭ fără Dumnedeŭ şi fără religiune, care susţine, că elŭ plătesce învĕţătorĭ, nu ca sĕ-ĭ créscă creştinĭ buni, ci cetăţenĭ. Şi aşa înaintea ochilorŭ nostri se va întîmplá procesulŭ peririĭ religiuniĭ şi alipiriĭ către biserică din poporulŭ nostru, câtŭ dacă nu maĭ multŭ, decâtŭ numaĭ cinci-decĭ de anĭ va dură starea acésta a lucrurilorŭ, atunci putemŭ dice, că bisericele nóstre prin cele maĭ multe locurĭ vorŭ stá góle, şi poporulŭ nostru pre acolo de preoţi nu va maĭ avé lipsă.

Încă şi maĭ mare va fi dauna morală, ce o va causá în poporulŭ nostru o atare lege şi supunere a şcólelorŭ nóstre arbitriuluĭ statuluĭ. Europa de abiá acum începe a face trista esperinţă, că ce individĭ suntŭ în stare sĕ créscă şcólele statuluĭ fără de Dumnedeŭ, şi mulţĭ de aceia, ce óre-cândŭ erauŭ însufleţiţĭ pentru atarĭ şcóle, începŭ a cugetá cu durere la timpurile, cândŭ instrucţiunea erá în mânile bisericeĭ şi pĕtrunsă deplinŭ de spiritulŭ religiuniĭ. În Austria pentru esemplu de abiá suntŭ dóuĕ deceniĭ, de cândŭ s'aŭ întrodusŭ şcólele de statŭ pre ruinele celorŭ confesionale, şi părinţiĭ şi publicului se şi tânguescŭ în continuŭ, că tinerimea eşită din şcólele aceste şi lipsită de orĭ ce religiune seriósă este aşa de nedisciplinată, aşa de uşoratică şi aşa de aplicată la viţiĭ, câtŭ se înfióră, cândŭ cugetă la timpulŭ acela, cândŭ toţĭ cetăţenĭĭ statuluĭ vorŭ fi crescutŭ în atarĭ şcóle. Pentru Dumnedeŭ, ce va fi de poporulŭ nostru, cândŭ în urma nouluĭ proiectŭ de lege va trebuí sĕ fie şi elŭ

Feuilleton.

Sântulŭ Aloysiŭ de Gonzaga.

În anulŭ acesta, în 29 Iuniŭ, s'aŭ împlinitŭ 300 de anĭ dela mórtea ângeresculuĭ tinĕrŭ Aloysiŭ de Gonzaga, întîmplată în capitala creştinismuluĭ, la Roma. Lumea catolică a sĕrbătoritŭ după cuviinţă acestŭ centenarŭ în 29 Iuniŭ. Acum grăbescŭ tinerĭĭ din tótă lumea la mormîntulŭ gloriosuluĭ lorŭ patronŭ, ca sĕ arete veneraţiunea sa faţă cu unŭ esemplarŭ de vîrtuţĭ atâtŭ de strălucitŭ, şi totŭ-odată sĕ presinte omagiele lorŭ fiescĭ şi Capuluĭ vĕdutŭ aliŭ Bisericeĭ Domnuluĭ Christosŭ. În aceste momінte, cândŭ onoraţiĭ nostri cetitorĭ primescŭ numĕrulŭ de faţă, stradele Romeĭ suntŭ pline de tinerĭ din tóte naţiunile, şi ochiĭ tuturorŭ catolicilorŭ se îndréptă către locŭlŭ acela sântŭ, unde se află înmormîntatŭ esemplarulŭ celŭ maĭ strălucitŭ pentru inimele fragede ale tinerilorŭ, în apropierea glorióselorŭ trupurĭ ale Apostolilorŭ, ale Pontificilorŭ şi ale nenumĕraţilorŭ martirĭ.

Este decĭ cuviinciosŭ, ca şi noĭ sĕ ne asoţiămŭ la serbarea Mameĭ nóstre comune, şi sĕ ne împlinimŭ dătorinţa admirăriĭ şi a devoţiuniĭ nóstre faţă cu acelŭ sântŭ, care şi înaintea tinerimiĭ nóstre trebue şĕ strălucéscă cu lumina minunateĭ sale vieţĭ şi a vîrtuţilorŭ sale neîntrecute.

Aloysiŭ de Gonzaga fù născutŭ în Castiglione lângă Mantua la anulŭ 1568 în 9 Martie. Familia principéscă Gonzaga erá înrudită cu tóte familiile domnitóre de pre timpulŭ acela. Tatălŭ luĭ Aloysiŭ, Ferdinand de Gonzaga, erá principe alŭ imperiuluĭ romanŭ şi marchisŭ de Castiglione. Ca fiŭ întâiŭ născutŭ Aloysiŭ avea dreptŭ de ereditate la principatŭ şi astŭfelŭ la o carieră din cele maĭ strălucite. Dară Dumnedeŭ a pregătitŭ o carieră spirituală neasĕmĕnatŭ maĭ gloriósă îubituluĭ şi credinciosuluĭ sĕŭ şerbŭ. Evlaviósa luĭ mamă ĭ-a datŭ încă din cea maĭ fragedă etate o educare religiósă din cele maĭ perfecte, şi pruncŭlŭ Aloysiŭ recompensá ostenelele maiceĭ sale cu o deosebită aplicare spre pietate şi conscienţiositate. Câtŭ de desvoltată a fostŭ în mititelulŭ Aloysiŭ pietatea şi frica luĭ Dumnedeŭ, se póte vedé din următórea întîmplare. În etate de şepte anĭ Aloysiŭ a mersŭ cu tatălŭ sĕŭ la nisce manevre militare. Cu acea ocasiune a auditŭ dela soldaţĭ unŭ cuvîntŭ necuviinciosŭ, cuvîntŭ, care apoĭ l'a esprimatŭ şi dînsuiŭ, fără a-ĭ pricepe însă înţelesulŭ, până cândŭ unŭ magistru de curte l'a făcutŭ atentŭ. Dela acelŭ momentŭ tinĕrulŭ Aloysiŭ nu numaĭ că nu a pronunţatŭ maĭ multŭ acelŭ cuvîntŭ, dară l'a cuprinsŭ atâta durere pentru greşéla sa, încâtŭ în tótă viéţa a vĕrsatŭ amare lacremĭ şi a datatŭ conversiunea sa la Dumnedeŭ dela acelŭ momentŭ. La dorinţa espresă a tatăluĭ sĕŭ Aloysiŭ a petrecutŭ doĭ anĭ la curtea din Florenza, pentru ca sĕ-şĭ câştige acolo sub conducerea renumituluĭ principe Franciscŭ de Medicis cunoscinţă, cultură şi maniere sociale. Aloysiŭ s'a distinsŭ şi la curtea acésta prin vîrtuţile sale estraordinare şi maĭ alesŭ prin nevinovăţia şi prin castitatea sa. Ca sĕ scape de orĭ ce ispită, şĭ-a propusŭ, ca sĕ nu privéscă în faţa princeselorŭ de altŭ secsŭ, şi a şi rĕmasŭ credinciosŭ propusuluĭ sĕŭ între tóte împrejurările. Încă nu împlinise anulŭ alŭ doĭspredecelea alŭ etăţiĭ, cândŭ dela curtea florentină s'a rentorsŭ la casa părintéscă. În timpulŭ acesta s'a născutŭ în inima dînsuluĭ propusulŭ de a întrá în societatea Iesuiţilorŭ. Ansă şi nutremîntŭ la acestŭ propusŭ l-aŭ datŭ epistolele misionarilorŭ Iesuiţĭ din India, carĭ le cetia cu multă plăcere. Anĭ aŭ trebuitŭ sĕ trécă însă, până cândŭ şĭ-a pututŭ realisá ferbintea sa dorinţă. Anulŭ 1580 a adusŭ pentru sântulŭ Aloysiŭ momentulŭ acela prea-

crescutŭ în atarĭ ṣcóle, în carĭ statulŭ are influinţă deciḍĕtóre!

Pre lângă pericolele aceste dóuĕ la noĭ maĭ vine şi pericolulŭ alŭ treilea. La noĭ guvernele, precum se póte prevedé, vorŭ fi încă lungŭ timpŭ conduse de utopia formăriĭ unuĭ statŭ unitarŭ în privinţa limbeĭ. Acesta va fi încă lungŭ timpŭ idealulŭi guvernelorŭ nóstre. Şi ajungeriĭ idealuluĭ acestuia, precum amŭ esperiatŭ deja cu destulă durere, suntŭ gata nu odată a sacrificá si alte interese multŭ maĭ vitale ale statuluĭ. Ma orĭ şi unde şi orĭ şi pre ce terenŭ simţimŭ puterea statuluĭ, simţimŭ totŭ odată şi amarulŭ utopieĭ acesteia.

Ce va fi dară de noĭ atuncĭ, cândŭ statulŭ va avé influinţă deciḍĕtóre asupra ṣcólelorŭ nóstre? Putemŭ să ḍicemŭ, că din câtŭ cunóscemŭ noĭ spiritulŭ dominantŭ pre la guvernele nóstre şi pre la organele lorŭ din provincie, nu ne putemŭ aşteptá nicĭ la atâta barĕmŭ, ca aceste la începutŭ să purcédă cu óre-care cruţare şi tactŭ în magiarisarea ṣcólelorŭ nóstre, ci vorŭ face de-odată unŭ atare asaltŭ asupra lorŭ, câtŭ cu greŭ credemŭ, că nu ne vorŭ aduce în confusiune, dacă nu ne vomŭ pregăti de timpurĭŭ spre a întîmpiná şi respinge asaltulŭ.

Ce este dară de făcutŭ? Spre salvarea onóreĭ nóstre şi spre deprinderea în luptă, întâiŭ şi maĭ întâiŭ este de lipsă, ca să facemŭ opusĕţiune bărbătéscă şi legală proiectuluĭ, până ce acela încă nu devine lege. Româniĭ de sub coróna Sântuluĭ Ştefanŭ suntŭ constituiţi în unŭ partidŭ oposiţionalŭ, care îşĭ are comitetulŭ sĕŭ. Detorinţa luĭ este, ca să se îngrigéscă de timpurĭŭ de opusĕţiune démnă, potrivită şi impunătóre. Şi credemŭ, că nu va maĭ aşteptá, până cândŭ proiectulŭ va fi trecutŭ prin casa de josŭ, cum s'a întîmplatŭ cândŭ cu proiectulŭ pentru asilele de copiĭ. Biserica nóstră ca biserică românéscă este aşa de legată de interesele naţionale, şi cele naţionale de ale bisericeĭ, câtŭ orĭ ce opusĕţiune, ce o face partidulŭ naţionalŭ, este şi spre binele bisericeĭ, şi maĭ cu sémă în casulŭ acesta, cândŭ e vorba, ca biserica să capete o lovitură atâtŭ de amară. Archiereiĭ nostri ca capĭ bisericescĭ, suntemŭ convinşi, că la la timpulŭ sĕŭ, ca şi în trecutŭ îşĭ vorŭ face detorinţa, după ce prin proiectulŭ acesta biserica e ameninţată cu eschiderea eĭ din ṣcólele poporale.

Amŭ făcutŭ deja în trecutŭ multŭ maĭ multe şi maĭ triste esperinţe, decâtŭ ca să credemŭ, că prin opusĕţiunea nóstră bisericéscă şi naţională vomŭ puté împedecá, ca acestŭ proiectŭ să devină lege. De aceea este de lipsă, ca de timpuriŭ să cugetămŭ la aceea, că proiectulŭ devenitŭ lege să nu ne pótă stricá nimicŭ.

Unŭ salarŭ învĕţătorescŭ cu minimulŭ de 300 fl. pre anŭ, nu este altcum unŭ ce, care să ne sparie prea tare, dacă ne vomŭ scí apĕrá cu zelŭ, ma chiarŭ cu însufleţire. Parochiile nóstre cele marĭ, de carĭ suntŭ multe prin părţile ungurene şi cevaşĭ maĭ rarĭ şi prin părţile ardelene, vorŭ fi în stare fără marĭ sacrificiĭ a sistemisá salarulŭ învĕţătorescŭ de 300 fl. şi a se îngrigí de plătirea luĭ regulată. Maĭ greŭ cu multŭ stă lucrulŭ în parochiile cele micĭ. Şi de aceste suntŭ multe maĭ cu sémă în părţile ardelene. Acestora nu li-se póte ajutá, decâtŭ numaĭ dacă se vorŭ afiliá câte dóuĕ pentru a susţiné o ṣcólă şi unŭ învĕţătorŭ, saŭ dacă se vorŭ asoţiá cu neuniţiĭ, carĭ încă aŭ destule atarĭ parochiĭ, şi carĭ asemene suntŭ ameninţaţi, şi la olaltă vorŭ susţiné o ṣcólă, în care religiunea se va propune la aĭ nostri de preotulŭ nostru şi la aĭ lorŭ de preotulŭ lorŭ. Unde nu e cu putinţă nicĭ afiliarea nicĭ asoţiarea, acolo trebue să vină în ajutorŭ unŭ fondŭ diecesanŭ anume destinatŭ pentru aceea. Şi noĭ spre scopulŭ acesta la timpulŭ sĕŭ amŭ făcutŭ începutulŭ cu fondulŭ crucerului. Şi ce să veḍĭ? Pericolulŭ e aşa mare şi aşa imminentŭ, şi totuşĭ ceĭ maĭ mulţĭ preoţĭ încă nicĭ acum nu s'aŭ asoţiatŭ la colecta crucerului, deşi dacă ar succede planulŭ acesta predeplinŭ, ne-amŭ puté mântuí tóte ṣcólele ameninţate prin acestŭ proiectŭ noŭ de lege. Şi unŭ planŭ maĭ uşorŭ, credemŭ că nicĭ nu póte esiste.

Prin Francia şi Belgia cu colecte analoge se susţinŭ universităţi şi academiĭ, şi noĭ să nu putemŭ înfiinţá nicĭ unŭ fondŭ spre a ne mântuí ṣcólele de perire? Dacă amŭ avé numaĭ zelŭ şi însufleţire adevĕrată, atuncĭ l'amŭ puté înfiinţá fără de nicĭ o greutate.

De închiare de astă-dată ḍicemŭ fraţilorŭ preoţĭ, carĭ nicĭ acum nu se deştéptă din letargie: Hannibal ad portas!

La cestiunea ocupărĭĭ Scaunuluĭ Primaţialŭ — étă ce ḍice fóea principală a catolicilorŭ germanĭ (V. *Germania,* Nr. 220—1891, a dóua ediţie): „De ocuparea Scaunuluĭ primaţialŭ ungarŭ din Strigonŭ se interesézĕ *inimiciĭ Bisericeĭ* cu multŭ maĭ tare, decâtŭ catoliciĭ credincioşĭ; eĭ manifestă în afacerea acésta o îngrijire atâtŭ de mare, ca şi cândŭ ar fi vorbă de vre-o causă a lorŭ. Noĭ amŭ discutatŭ la acestŭ locŭ de repeţite orĭ afacerea acésta, şi amŭ desfăşuratŭ şi motivele, pentru carĭ întârḍie umplerea celeĭ dintâiŭ demnităţĭ bisericescĭ din Ungaria; amŭ împărtăşitŭ, că *regimulŭ ungarŭ,* care servesce interesele *logelorŭ* (francmasonice), ar doré la tótă întîmplarea să védă pre Scaunulŭ primaţialŭ pre *omulŭ sĕŭ,* pre archiepiscopulŭ liberalŭ

---

fericitŭ, în care elŭ a pututŭ să priméscă pentru întâia dată sânta cuminecătură; şi încă şi fericirea aceea i-s'a datŭ, că la acelŭ sântŭ actŭ să fie pregătitŭ prin S. Carolŭ Borromeŭ. Nicĭ cândŭ n'a uĭtatŭ Aloysiŭ óra aceea însemnată, şi dela acelŭ momentŭ viéţa luĭ s'a făcutŭ încă şi maĭ evlaviosă, decumva a fostŭ cu putinţă. Felŭ de felŭ de mortificărĭ îşĭ împunea Aloysiŭ; postia de treĭ orĭ pre sĕptĕmână; durmia pre scânduri góle, şi se sculá la meḍulŭ nopţiĭ chiar şi în lunile de iérnă, pentru ca să-şĭ îndeplinéscă rugăciunile de nópte. La anulŭ 1581 Aloysiŭ a părăsitŭ Castiglione împreună cu tatălŭ sĕŭ, şi a mersŭ la curtea din Madrid, unde asemenea s'a distinsŭ prin vîrtuţile sale într'atâta, încâtŭ se ḍicea despre dînsulŭ: Tinerulŭ marchisŭ pare a nu avé trupŭ. Aicĭ şĭ-a descoperitŭ părinţilorŭ sĕĭ dorinţa de a întrá în societatea Iesuiţilorŭ. Mamă-sa a întîmpinatŭ propusulŭ baĕtuluĭ cu bucurie, dară tatălŭ sĕŭ s'a opusŭ. Rentorsŭ la anulŭ 1584 în patria sa, érăşĭ l'a rugatŭ pre tatălŭ sĕŭ, să-lŭ lase, ca să se facă Iesuitŭ; acesta însă ĭ-a demândatŭ, să întreprindă o călĕtorie prin Italia, sperându că astŭ-felŭ ĭlŭ va puté abate dela propusulŭ luĭ. Vĕḍându însă, că Aloysiŭ rĕmâne neclătitŭ în propusulŭ sĕŭ, la anulŭ 1585 s'a învoitŭ, ca fiulŭ sĕŭ să între în ordulŭ Iesuiţilorŭ; éră împĕratulŭ Rudolfŭ II a permisŭ, ca Aloysiŭ să abḍică dela principatŭ în favorulŭ fratelui sĕŭ Rudolfŭ. Încă nu împlinise 18 anĭ tinerulŭ Aloysiŭ, cândŭ a ajunsŭ la ţinta dorinţelorŭ sale vechĭ, ca să pótă adecă întrá în societatea Iesuiţilorŭ; ceea ce s'a întîmplatŭ în Roma în 21 Novembre 1585. În noviţiatŭ Aloysiŭ a datŭ tuturorŭ colegiilorŭ sĕĭ esemplu de umilinţă şi ascultare, şi nu erá nicĭ unŭ serviţiŭ, ce i-s'ar fi împărutŭ dejositorŭ. Viéţa luĭ nu erá alt-ceva, decâtŭ acte de mortificare; şi pre calea acésta a mersŭ până acolo, câtŭ superioriĭ din considerare la sănĕtatea luĭ aŭ trebuitŭ să-lŭ opréscă. După doĭ anĭ de noviţiatŭ, la anulŭ 1587 în 20 Novembre, a depusŭ voturile prescrise, a primitŭ ordurile maĭ micĭ şi a începutŭ studiile teologice. După terminarea anuluĭ alŭ doilea de teologie a fostŭ silitŭ să mérgă la Mantua, pentru ca să aplaneze o cértă, ce se escase între consângeniĭ sĕĭ, ceea ce ĭ-a şi succesŭ pre deplinŭ. Studiele teologice le-a continuatŭ în Milanŭ, éră maĭ târḍiŭ érăşĭ la Roma. Aicĭ în anulŭ 1590 a eruptŭ o ciumă îngrozitóre, şi tinĕrulŭ Aloysiŭ fŭ trimisŭ în spitalulŭ Iesuiţilorŭ, ca să grijéscă morboşiĭ. Nu se póte descrie eroismulŭ, cu care nobilulŭ tinĕrŭ a înfruntatŭ pericolele morbuluĭ şi mórtea, care a seceratŭ maĭ mulţĭ şi dintre Iesuiţi, carĭ împreună cu dînsulŭ purtaŭ grije de ceĭ morboşĭ. Şi Aloyisiŭ şĭ-a contrasŭ ciuma, dar a scăpatŭ. Abia trecură însă câteva sĕptĕmâni dela reînsănĕtoşarea dînsuluĭ, şi ĭlŭ cuprinseră nisce friguri, carĭ în 21 Iuniŭ 1591 aŭ pusŭ capetŭ vieţiĭ luĭ celeĭ atâtŭ de pline de vîrtuţi şi fapte măreţe. Aloysiŭ a presimţitŭ mórtea sa, şi într'o scrisóre minunată, datată din 10 Iuniŭ, şĭ-a luatŭ rĕmasŭ bunŭ dela mamă-sa.

Abia s'a lăţitŭ prin eterna cetate faĭma despre mórtea îngeresculuĭ tinĕrŭ, şi ómenĭ de tóte condiţiunile grăbiaŭ să-lŭ maĭ véḍa încă odată; principĭ, cardinalĭ şi episcopĭ îĭ sărutaŭ mânile, şi toţĭ cercaŭ să pótă lua ceva ca móşte din obiectele, ce aŭ fostŭ proprietatea dînsuluĭ. Trupulŭ luĭ Aloysiŭ e aşeḍatŭ în capela consacrată dînsuluĭ în biserica monumentală dedicată sântuluĭ Ignatiŭ Loyola. Renumitulŭ Cardinalŭ Bellarmino a avutŭ fericirea de a-ĭ puté asistá în óra morţiĭ, şi totŭ elŭ a afirmatŭ împreună cu alte persóne competente, că Aloysiŭ n'a comisŭ în viéţa sa nicĭ unŭ singurŭ pĕcatŭ de mórte. Dintre tóte vîrtuţile luĭ Aloysiŭ cea maĭ strălucită a fostŭ curăţenia luĭ îngerésca, pentru care biserica l'a şi propusŭ tinerimiĭ creştine de patronŭ şi esemplarŭ.

Gregoriŭ alŭ XV cedându dorinţelorŭ universale l'a declaratŭ pre Aloysiŭ la anulŭ 1621 de *fericitŭ,* éră Benedictŭ alŭ XIII la anulŭ 1726 de *sântŭ.* Mama luĭ Aloysiŭ a avutŭ *unica* fericire, carea alte mame n'aŭ avut'o, să véḍă în anulŭ 1621 chipulŭ fiuluĭ sĕŭ espusŭ pre altare venerărĭĭ publice, şi să-lŭ róge, ca să se întrepună înaintea luĭ Dumneḍeŭ pentru dînsa. Amintirea sântuluĭ Aloysiŭ se celebréză în 21 Iuniŭ, şi ḍiua luĭ e o ḍi de sĕrbătóre pentru tinerimea catolică.

Acum se împlinescŭ treĭ sute de anĭ, de cândŭ sântulŭ Aloysiŭ se bucură de fericirea cerésca, şi acestŭ centenarŭ îlŭ sĕrbătoresce la dorinţa Capuluĭ vĕḍutŭ alŭ bisericeĭ luĭ Christosŭ tinerimea catolică din tótă lumea. Dea cerulŭ, ca şi tineretulŭ nostru să-şĭ însuşéscă o sinceră şi adevĕrată devoţiune cătră gloriosulŭ sĕŭ patronŭ. Şi dacă de astă-dată nu ne-a fostŭ datŭ, ca să putemŭ venerá preţiósele móşte ale sântuluĭ Aloysiŭ la mormîntulŭ luĭ împreună cu celelalte naţiuni catolice, sălŭ rugămŭ celŭ puţinŭ, ca să împlóre şi pentru noĭ vîrtuţile, prin carĭ dînsulŭ a strălucitŭ pre pămêntŭ, şi să-ĭ promitemŭ, că ajutându-ne Dumneḍeŭ şi noĭ vomŭ suplini de altă dată detoria aceea sântă.

din Agria *Samassa,* dară că Sântulu Scaunŭ respinge cu statornicie şi necondiţionatŭ acéstă candidatură, care din punctŭ de vedere corectŭ catolicŭ trebue să se privéscă de fórte *nenimerită* şi *nepotrivită.*"

Dămŭ aceste şire fără comentarŭ, ca să se védă, cum judecă Germanii catolici, în afaceri de aceste de sigurŭ fórte competenţi, afacerile catolicilorŭ latini din patria nóstră, şi pentru ca să se védă corectitatea ţinuteĭ nóstre în acéstă gravă cestiune.

Leonŭ alŭ XIII. în contra dueluluĭ.

Sânţia Sa gloriosulŭ Pontifice Leonŭ alŭ XIII a îndreptatŭ o scrisóre circulară cătră mitropolitulŭ din Praga, Cardinalulŭ Schönborn, cătră archiepiscopulŭ din Colonia, şi cătră toţi episcopii din Germânia şi Austro-Ungaria în care condamnă şi combate datina perversă a dueluluĭ. Prin acestŭ actŭ noŭ Leonŭ alŭ XIII a doveditŭ încă odată, că are deplina conscienţă a misiuniĭ Sale sublime, că cunósce corupţiunea societăţiĭ moderne, şi că are durere pentru relele, ce bântue omenimea. Enciclica acésta nóuă este unŭ capŭ de operă de înţelepciune adevěratŭ creştinéscă şi de o cugetare filosofică profundă.

Sânţia Sa constată înainte de tóte, că datina ticălósă a dueluluĭ nu se restrînge numaĭ la Austro-Ungaria şi Germânia, ci că a cuprinsŭ tóte statele, şi că chiarŭ de aceea este detorinţa comună a tuturorŭ episcopilorŭ din tótă lumea a combate acestŭ rĕŭ. Trecêndŭ apoĭ la cestiunea dueluluĭ, arétă cu o claritate şi cu o concisiune admirabilă, că duelulŭ se opune atâtŭ legiĭ divine, câtŭ şi legiĭ naturale, neîndŭ ĭertatŭ niměnuĭ a răní saŭ a omori pre altŭ omŭ, afară de casulŭ cândŭ e vorbă de apěrarea vieţiĭ proprie. Totŭ acele legi interdicŭ, să nu-şi pună nimeni cu uşurătate viéţa sa în pericolŭ. Aceste suntŭ causele, pentru carĭ a condamnatŭ Biserica pre duelanţi. Pontificele Alesandrŭ alŭ III a condamnatŭ maĭ întâiŭ datina dueluluĭ. Conciliulŭ Tridentinŭ a stătoritŭ pedepse de cele maĭ aspre atâtŭ în contra duelanţilorŭ câtŭ şi în contra tuturorŭ acelora, carĭ se facŭ părtaşi în orĭ ce mĕsură în acestŭ delictŭ. Determinăţiunile Conciliuluĭ Tridentinŭ le-aŭ renoitŭ pre urmă şi Pontificiĭ Benedictŭ alŭ XIV şi Piu alŭ IX. — Înţelepciunea acestorŭ dispositiunĭ bisericescĭ este învederată, dice Pontificele, căcĭ prin duelŭ nu se póte repará onórea pĕtată; pentru-că dacă cineva ĭese învingătorŭ, nu însémnă, că are dreptŭ, ci numaĭ atâta, că e maĭ iscusitŭ şi maĭ tare decâtŭ contrarulŭ sĕŭ.

Nicĭ frica de opiniunea publică a ómenilorŭ nu este causă suficientă de a primí provorarea la duelŭ, căcĭ pentru a plăcé ómenilorŭ nu este ĭertatŭ a vătĕmá legile divine; cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, că în ochiĭ ómenilorŭ cugetătorĭ e cu multŭ maĭ nobilŭ şi maĭ mare curajulŭ aceluia, care refusă provocarea la duelŭ, cu tóte că scie, cumcă pentru acésta va fi timbratŭ de laşŭ, decâtŭ a aceluia, care sub *terorismulŭ opiniuniĭ publice rătĕcite* se decide la unŭ duelŭ, prin care îşĭ pune în joculŭ viéţa şi vatĕmă legile naturale şi divine. „Căcĭ vîrtutea," dice Sântulŭ Părinte, „se află în armonia bineluĭ cu raţiunea, şi orĭ ce glorie, care nu stă în consonanţă cu judecata dumnedeéscă, este nebună."

Sânţia Sa condamnă în fine şi duelulŭ, ce se permite militarilorŭ, de-óre-ce şi eĭ suntŭ ómenĭ şi ca atarĭ supuşĭ legilorŭ divine, şi fiindŭ-că prin duelŭ nu se nutresce vitejia şi bărbăţia militară adevěrată, ci numaĭ cea închipuită.

Pontificele, în calitatea Sa de Capŭ alŭ creştinătăţiĭ, are unŭ cuvîntŭ şi pentru legislatorĭ. Papa recunósce, că legile civile încă condamnă duelulŭ şi-lŭ pedepsescŭ; dară în pracsă dispositiunile legilorŭ rĕmânŭ nebăgate în sémă, şi se vatĕmă adese-orĭ chiarŭ şi cu scirea auctorităţilorŭ. Acestŭ abusŭ tocmaĭ condamnă Pontificele, de-óre-ce ast-felŭ se dă esemplu cetăţenilorŭ, cum potŭ vătĕmá legile, fără a fi pedepsiţi.

Étă pre scurtŭ cuprinsulŭ enciclicei, a căreĭ versiune fidelă o află cetitoriĭ nostri în altă parte a foiĭ nóstre. Înaintea acestuĭ cuvîntŭ apostolicŭ ar trebuí să se închine cu reverinţă nu numaĭ catolicii şi creştiniĭ toţi de orĭ ce confesiune, ci şi toţi aceia, carĭ voescŭ a trece de ómenĭ civilisaţi. E o ruşine nespusă pentru secolulŭ nostru, care se fălesce cu numele de „secolŭ alŭ luminei", să se sufere o datină, care este o rĕmăşiţă tristă a vécurilorŭ trecute. Pontificele gloriosŭ, care cu atâta înţelepciune îndréptă luntriţa luĭ Petru, prin acestŭ actŭ şĭ-a câştigatŭ unŭ noŭ titulŭ la recunoscinţa omenimiĭ. Detorinţa tuturorŭ creştinilorŭ este acum, să încépă din noŭ cu renoite puterĭ lupta în contra aceleĭ barbare datinĭ, şi să nu încete, până cândŭ nu o vorŭ şterge cu totulŭ.

Foilorŭ nóstre liberale însă, carĭ s'aŭ vătĕmatŭ nespusŭ, pentru-că Sânţia Sa a îndreptatŭ scrisórea Sa cătră episcopatulŭ din Germânia şi Austro-Ungaria, le spunemŭ, că acésta s'a întîmplatŭ la *rugarea* episcopatelorŭ respective, şi nicĭ decum pentru a supĕrá pre domniĭ liberalĭ. Ca însă pre viitorŭ ast-felŭ de supĕrărĭ să nu-ĭ pótă ajunge, stăruéscă şi foile liberale-massonice, ca duelulŭ să pĕră din aceste dóuĕ ţĕrĭ, şi apoĭ fie siguri, că Sânţia Sa nu va maĭ îndreptá ast-felŭ de scrisorĭ cătră episcopate.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Statulŭ catolicŭ din Transilvania şĭ-a începutŭ şedinţele sale anuale în 22 Septembre în Cluşiŭ. Şedinţa primă a deschis'o episcopulŭ Lönhart cu o vorbire de mare însĕmnătate, în care s'a provocatŭ la cuvintele Maiestăţiĭ Sale rostite la anulŭ 1887 şi în care autonomia catolicilorŭ din Transilvania a fostŭ numită o „instituţiune străveche", şi basatŭ pre aceste cuvinte a îndemnatŭ pre toţi membriĭ „Statuluĭ", să ţină cu tărie la acéstă autonomie, garantată altcum şi prin lege. Interesulŭ principalŭ s'a concentratŭ asupra raportuluĭ în causa conflictuluĭ, ce s'a ivitŭ între „Statŭ" şi între ministrulŭ de instrucţiunea publică referitorŭ la conducerea şcólelorŭ medie latine-catolice din Transilvania, despre care conflictŭ amŭ vorbitŭ şi noĭ în Nr. 32 alŭ „Unirii"; şi resoluţiunea luată a fostŭ, ca să se apere cu tótă tăria şi pre viitorŭ autonomia bisericeĭ latine-catolice din Transilvania în contra arbitriuluĭ şi prepotenţeĭ ministeriale.

Comisiunea esmisă din sinulŭ congresuluĭ bisericescŭ alŭ Sêrbilorŭ din Ungaria a lucratŭ unŭ proiectŭ pentru regularea parochiilorŭ, care se va desbate în şedinţĕle congresuluĭ, ce se va ţiné în tómna asta. În înţelesulŭ acestuĭ proiectŭ, care se va primí de sigurŭ, numĕrulŭ parochiilorŭ se va reduce, se vorŭ înfiinţá capelaniĭ, şi beneficiile se vorŭ conferí pre basa unuĭ esamenŭ previŭ. Nu sufere îndoélă, că prin acestŭ regulamentŭ se va înaintá cultura cleruluĭ sêrbescŭ.

Roma.

Grupele deosĕbite ale peregrinajuluĭ internaţionalŭ alŭ tinerimiĭ catolice sosescŭ în fiecare ḑi la Roma. Stradele oraşuluĭ oferŭ o icónă de totŭ interesantă: la totŭ pasulŭ se întîlnescŭ cete de străinĭ din deosĕbite părţi ale pământuluĭ. După Spanioli aŭ urmatŭ şi vorŭ maĭ urmá peregrinaje din Francia, Belgia, Portugalia, Mexico, Canada şi din diecesele Italieĭ. În 29 Septembre a primitŭ Sânţia Sa pre peregrinĭ în audiinţă colectivă. Cu acea ocasiune a fostŭ primitŭ şi peregrinajulŭ ungurescŭ compusŭ din 240 de persóne, care a plecatŭ dela Budapesta în 26 Septembre.

Galiţia.

Sinodulŭ provincialŭ alŭ Rutenilorŭ greco-catolicĭ s'a inauguratŭ prin o liturgie solemnă pontificată de mitropolitulŭ Sembratowicz şi de episcopiĭ Pelesz şi Kuilowsky. La sinodŭ maĭ suntŭ presenţi capitularişti dela Lemberg, Przemysl şi Stanislau şi vre-o 100 de preoţi. După liturgie membriĭ sinoduluĭ s'aŭ întrunitŭ în capela privată a mitropolituluĭ, unde după o vorbire de felicitare a delegatuluĭ papalŭ Mgr. Ciasca, mitropolitulŭ a deschisŭ şedinţele sinoduluĭ. Toţi ceĭ presenţi aŭ depusŭ mărturisirea credinţeĭ şi aŭ promisŭ observarea secretuluĭ îndătinatŭ. Apoĭ s'aŭ alesŭ funcţionarii şi treĭ comisiuni de câte 20 de membri: liturgică, disciplinară şi şcolastică. Cu aceste şedinţa constitutivă s'a terminatŭ.

Rusia.

Prin o lege publicată în sĕptĕmânile trecute s'aŭ acordatŭ exarchiilorŭ din Rusia apusénă şi meridională 25,000 de ruble spre a fi folosite pentru promovarea de conversiuni la „ortodoxie". Se ḑice, că legea ar fi îndreptată în contra *stundiştilorŭ,* carĭ pre ḑi ce merge se totŭ lăţescŭ, dară în realitate catoliciĭ de amêndóuĕ riturile aŭ să fie câştigaţi cu ajutorulŭ rublelorŭ acelora pentru „ortodoxie".

Revistă politică.

Afaceri interne.

În ḑilele trecute s'a ţinutŭ unŭ lungŭ consiliŭ de ministri, în care s'a stătoritŭ budgetulŭ anuluĭ viitorŭ şi asemenea programulŭ de lucru alŭ parlamentuluĭ. La începutulŭ sesiuniĭ afară de budgetŭ nu se vorŭ pertractá lucruri maĭ momentóse, dară după delegaţiuni va vení pre tapetŭ o serie întrégă de proiecte de cea maĭ mare importanţă, între carĭ şi cele referitóre la urcarea salarelorŭ la amploiaţi şi la învĕţătoriĭ poporali.

Apropiându-se deschiderea sesiuniĭ parlamentare, deputaţiĭ îşĭ daŭ sémă înaintea alegătorilorŭ despre activitatea lorŭ în sesiunea trecută. Maĭ mare atenţiune merită vorbirea, ce a ţinut'o contele Apponyi, conducătoruluĭ opositieĭ moderate,

înaintea alegătorilorŭ sĕĭ din Jászberény. Leaderulŭ moderaţilorŭ a atacatŭ cu multă violenţă politica conteluĭ Szápáry şi a declaratŭ, că de aci încolo îlŭ va combate din tóte puterile.

Visita, ce aŭ făcut'o industriaşiĭ magiarĭ la esposiţia din Agram, n'a succesŭ chiarŭ, cum ar' fi doritŭ aranjatoriiĭ eĭ. E dreptŭ, că Croaţiĭ aŭ observatŭ regulele ospitalităţiĭ, dară până la înfrăţire, în butulŭ tuturorŭ toastelorŭ, încă e mare distanţă.

Maiestatea Sa în Praga.

Maiestatea Sa Domnitorulŭ nostru a cercetatŭ esposiţiunea din Praga. Boemiĭ aŭ profitatŭ de acéstă ocasiune, ca să arete iubirea lorŭ de patrie şi alipirea cătră Casa domnitóre, şi întru adevĕrŭ primirea Maiestăţiĭ Sale a şi fostŭ din tóte punctele o primire din cele maĭ strălucite. Maiestatea Sa a şi declaratŭ de repeţite orĭ deplina sa mulţămire şi totŭ-odată a datŭ espresiune dorinţeĭ Sale părinţescĭ, ca pacea internă dintre cele dóuĕ naţionalităţĭ, ce compunŭ regatulŭ Boemieĭ, să se consolideze, spre binele şi spre mărirea monarchieĭ întregĭ.

Germânia.

Împĕratulŭ Alesandru alŭ Rusieĭ rentorcêndu-se în ţéra sa a trecutŭ prin Berlin, dară nu s'a opritŭ decâtŭ numaĭ câteva minute pentru a luá ceva mâncare. Ast-felŭ deci întîlnirea cu împĕratulŭ Wilhelm, despre care atâta s'a scrisŭ, a rĕmasŭ. Altcum se asigură, că Ţarulŭ într'adevĕrŭ a avutŭ intenţiune să facă o visită împĕratuluĭ Wilhelm, dară că a trebuitŭ să renunţe la planulŭ sĕŭ, pentru ca să pótă grăbí la înmormîntarea mareĭducese Alesandra, care acum zace pre catafalcŭ.

În ḑilele trecute s'a publicatŭ unŭ rescriptŭ împĕrătescŭ, prin care se ridică mĕsura escepţională referitóre la vidimarea pasapórtelorŭ la graniţa francesă, şi în urma căreia călĕtoriiĭ eraŭ espuşi la o mulţime de şicanărĭ. Mĕsura acésta înţeléptă a guvernuluĭ imperialŭ germânŭ a produsŭ mare bucurie atâtŭ în Francia câtŭ şi în Germânia şi se privesce de unŭ presĕmnŭ alŭ uneĭ ere maĭ amicabile între cele dóuĕ state vecine. Dispositiunea guvernuluĭ germânŭ e cu atâtŭ maĭ îmbucurătóre, cu câtŭ chiarŭ în timpulŭ din urmă s'aŭ fostŭ încordatŭ relaţiunile între Germânia şi Francia şi dădeaŭ ansă la îngrigirĭ.

Turcia.

Ministerulŭ de esterne din Turcia a adresatŭ cu datulŭ 19 Septembre a. c. ambasadorilorŭ turcescĭ o notă referitóre la cestiunea Dardanelelorŭ, în care le comunică ordinăţiunile, ce le-a datŭ comandanţilorŭ dela fortăreţele de pre Bosforŭ şi Dardanele, relativŭ la tractarea năilorŭ aparţinĕtóre floteĭ voluntare rusescĭ. În sensulŭ acelorŭ ordinaţiunĭ năile numiteĭ flote vorŭ puté să trécă liberŭ prin Dardanele şi Bosforŭ, dacă vorŭ purtá flamure comerciale; éră dacă vorŭ avé în năĭ soldaţĭ saŭ deportaţĭ, atuncĭ trecerea li-se acórdă prin unŭ irade împĕrătescŭ după o încunoscinţare prealabilă a ambasadeĭ rusescĭ.

Nota acésta a fostŭ comunicată ambasadorilorŭ, pentru ca să liniştéscă puterile interesate. Foile angleze însă nu suntŭ îndestulite nicĭ decum cu nota acésta şĭ provócă guvernulŭ lorŭ, să grigéscă, nu cumva concesiunile făcute Rusieĭ să vateme tractatele şi să prejudece drepturilorŭ şi intereselorŭ celoralaleputerĭ.

Corespondinţe.

Bucuresci, 18 Sept. 1891.

În Dumineca întâiă a l. c. E. S. Mons. Constantinŭ Costa, Administratorulŭ apostolicŭ alŭ Archidieceseĭ catolice de Bucurescĭ, încunjuratŭ de clerulŭ catolicŭ din capitală şi în presenţa unuĭ publicŭ fórte numĕrosŭ, a binecuvîntatŭ pétra nouluĭ localŭ alŭ Seminaruluĭ archiepiscopalŭ. Edificiulŭ se ridică în curtea Catedraleĭ S. Iosifŭ şi va cuprinde tóte comodităţile recerute pentru 40 de alumnĭ, precum şi locuinţele profesorilorŭ. Fondurile necesare pentru edificare eraŭ deja adunate, din obolulŭ caritaţiĭ creştinescĭ, de E. S. Archiepiscopulŭ Mons. Palma, dar o bólă crâncenă, de care şi acum totŭ sufere în Viena, l'a împedecatŭ, ca însu-şĭ să realiseze şi acéstă mare idee, ce formá chiarŭ dela începutŭ unulŭ dintre obiectele principale ale preocupaţiuniĭ sale.

Din acestŭ incidentŭ, altcum prea firescŭ faţă cu lipsele archidieceseĭ, şi respective faţă cu desvoltarea catolicismuluĭ în România, ḑiarulŭ bucuresceanŭ „Voinţa Bisericeĭ Române“ în numĕrulŭ sĕŭ celŭ din urmă a publicatŭ unŭ articolŭ, în care ḑicea: „P. S. Episcopŭ alŭ Romanuluĭ şi cu P. S. Sa ceĭalaltĭ PP. SS. Episcopĭ, se plângeaŭ de progresulŭ, ce face catolicismulŭ la noĭ, şi printr'unŭ felŭ de Memoriŭ, aprobatŭ de s. Sinodŭ, se părea că biserica nóstră veghiéză ca ortodoxismulŭ să nu se pérdă. Acésta a fostŭ şi trebuia să fie grija principală a înaltelorŭ căpeteniĭ a bisericeĭ nóstre. De câtŭ a se arăta numaĭ temerĭ, fără a se lua mĕsurĭ, acésta este o dorinţă, fără voinţă. Şi pre cândŭ biserica nóstră stă neîngrigită şi în prada celeĭ maĭ marĭ miserĭi, străiniĭ sciŭ să profite de acésta situaţiune, şi organisându-se pre câtŭ posibilŭ, dau asaltŭ în ţara nóstră la totŭ ce este românescŭ. Suntŭ şi în dreptulŭ lorŭ, cândŭ vĕdŭ indeferenţa celorŭ aĭ nostri... De şcólă şi biserică se îngrigescŭ şi catoliciĭ la noĭ. După catedrală, ḑiarele ne anunţă, că de câteva ḑile, s'aŭ pusŭ basele unuĭ Seminariŭ catolicŭ în Bucurescĭ. Şi suntŭ în dreptulŭ lorŭ. Catoliciĭ sciŭ că ómeniĭ aŭ nevoe de religiune şi de şcólă şi slujescŭ acesteĭ necesităţĭ. Eĭ vĕdŭ că în România Seminariile suntŭ desconsiderate; eĭ sciŭ maĭ bine ca mulţĭ dintre noĭ — că şcólele poporuluĭ — Seminariile — suntŭ puse în positiune de a nu puté luptá decâtŭ cu multă greutate, aşa că trebue muncă şi încordare de forţe. Catoliciĭ cunoscŭ că Seminariile nóstre de şi aducŭ róde bune, graţie stăruinţiĭ profesorilorŭ şi a munceĭ elevilorŭ, totuşĭ cele maĭ multe n'aŭ nicĭ localŭ de şcólă. Şi cine nu scie că la R.-Vâlcea, la Argeşŭ, şi chiar în Bucurescĭ, aceste şcóle staŭ în nisce cocióbe, care vatămă sănătatea atâtorŭ fiĭ aĭ Ţereĭ, carĭ vinŭ plinĭ de viéţă şi părăsescŭ băncile şcóleĭ ofiliţĭ cu totulŭ. Şi pre cândŭ noĭ stămŭ aşa de rĕŭ, catoliciĭ nu staŭ nepăsătorĭ. Eĭ aveaŭ unŭ Seminariŭ la Cioplea, o sucursală în sf. Vinerĭ, şi acum îşĭ croescŭ şi unŭ Seminarŭ splendidŭ în capitală. Dar dacă catoliciĭ lucréză, noĭ ce trebue să facemŭ? De bună sémă că biserica la noĭ, fiindŭ a Ţĕriĭ, ér nu separată ca la catoliciĭ,[1]) nu putemŭ să facemŭ altceva decâtŭ să ne adresămŭ Ţĕriĭ, şi să chemămŭ atenţiunea eĭ asupra stăriĭ, ce ni-se croesce prin indiferentismulŭ vinovatŭ alŭ celoru aĭ nostri. Nu suntemŭ contra catolicilorŭ, nicĭ voimŭ să ne folosimŭ de ceva pentru a loví în eĭ. Dar nu putemŭ fără a nu ne gândi la ḑiua de mâne şi a nu chema pre toţĭ ca să luămŭ aminte la cele ce se petrecŭ în jurulŭ nostru.“

Până aci confraţiĭ dela „V. Bis. Rom.“. Cu plăcere luămŭ noĭ actŭ de acésta declarare a lorŭ, că nu suntŭ contra catolicilorŭ, adecă contra catolicismuluĭ, şi că nu vreŭ a se folosí de ceva spre a loví într'însulŭ. Scriindŭ într'o ţéră, în care libertatea cultelorŭ e garantată prin pactulŭ eĭ fundamentalŭ, precum şi prin tractate solemne internaţionale, eĭ, ca ómenĭ loialĭ, nicĭ nu puteaŭ face alt-felŭ de declaraţiunĭ. Amarŭ se înşélă însă, cândŭ ḑicŭ, într'unŭ modŭ maĭ multŭ orĭ maĭ puţinŭ lămuritŭ, că catolicismulŭ prin aceea, că se organiséză în România, — ca orĭ unde se bucură de libertate, — ar da asaltŭ la totŭ, ce este românescŭ pentru că, maĭ întâiŭ a fostŭ chiar dorinţa unorŭ marĭ bărbaţĭ de statŭ românĭ, ca să se ridice în ţéră Seminariĭ catolice spre a se scăpá de preoţĭ veniţĭ din străinătate, după cum avuĭ onóre a dovedi într'o precedentă a mea scrisóre; pentru că după aceea, biserica catolică din România nu numaĭ că în şcólele sale urméză, pre câtŭ e cu putinţă, întru tóte programele statuluĭ, şi prescrie limba română ca limbă de propunere, ci chiar şi în Seminarie, ba până şi în biserică îĭ face unŭ locŭ de cinste; pentru că, în fine, biserica catolică îngrijată numaĭ de mântuirea sufletelorŭ, nu combate decâtŭ erorile împrăştiate de omulŭ vrăjmaşŭ în câmpulŭ Domnuluĭ, şi nu dă asaltŭ decâtŭ acelorŭ prejudiţiurĭ, ce caută a nutrí încă marele scandalŭ din mijloculŭ creştinismuluĭ, despreunarea bisericelorŭ luĭ Dumneḑeŭ. Ce privesce apoĭ viitoriulŭ, acela este în mânile Tatăluĭ cerescŭ: noĭ însă putemŭ asigurá pre confraţiĭ nostri, că indiferentismulŭ, ce s'a lăţitŭ şi ḑilnicŭ se lăţesce în modŭ îngrozitorŭ printre Românĭ, numaĭ printr'o sforţare comună cu biserica catolică se va puté combate cu succesŭ, şi totŭ numaĭ pre calea acésta se va puté ajunge la acea prosperitate a bisericeĭ române, ce la rêndulŭ nostru o dorimŭ din adêncululŭ inimelorŭ nóstre.

Salutare.

Philalet.

Vermeşŭ, 10 Sept. 1891.

Onorată Redacţiune!

Împlinescŭ o detorinţă şi totŭ-odată o dorinţă espresă, rĕportându-vĕ despre adunarea generală a Reuniuniĭ nóstre învĕţătorescĭ din ţinutulŭ Lugoşuluĭ.

Adunarea generală prescrisă de statute s'a ţintŭ în Lugoşŭ la 25 Augustŭ a. c. sub presidiulŭ Ilustrităţiĭ Sale Dluĭ Canonicŭ Andreiŭ Liviŭ. Membriĭ reuniuniĭ s'aŭ presentatŭ în numĕrŭ maĭ completŭ ca de altă dată. După sânta Liturgie ţinută în biserica catedrală membriĭ Reuniuniĭ s'aŭ adunatŭ în scóla nóstră gr. cat. Aci presentându-se

[1]) Va să ḑică, biserica catolică nu este o institutiune de statŭ, ci o institutiune fundată de Mântuitoriulŭ nostru Isusŭ Christosŭ pentru mântuirea ómenilorŭ, şi aşa ḑisulŭ *bastionŭ* alŭ eĭ nu este »Organismulŭ« statuluĭ, ci dumneḑeescululŭ sĕŭ cuvîntŭ: *Porţile Iadului nu o vorŭ învinge-o pre ea.* *Phil.*

şi Dlŭ preşedinte, deschide şedinţa prin o vorbire plină de învĕţăturĭ folositóre pentru noĭ. Acum se cetesce protocolulŭ adunării generale din anulŭ trecutŭ, carele de erá tipăritŭ şi împărţitŭ între membriĭ interesaţi, nu răpia atâta din timpulŭ celŭ restrinsŭ, şi totuşĭ folosia maĭ multŭ; căcĭ vorbele cetite orĭ auḑite se ducŭ ca vîntulŭ, dar scriptele rĕmânŭ şi se potŭ întrebuinţa cu maĭ mare folosŭ. În legătură cu acésta se cetesce şi rescriptulŭ Ven. Consistoriŭ, prin carele cu puţină esepţiune se apróbă decisiunile cuprinse în acelŭ protocolŭ.

Urméză cetirea raportuluĭ cassariuluĭ, din care se vede, că fondulŭ Reuniuniĭ cu finea anuluĭ 1890 a avutŭ unŭ capitalŭ de 273 fl. 05 cr. Acestŭ raportŭ dimpreună cu alŭ bibliotecariuluĭ se predă spre revisiune uneĭ comisiuni de 3 membri.

În mijlocŭlŭ acestorŭ raporturĭ de-odată se face propunerea, ca să se efectuéscă alegerea birouluĭ şi comitetuluĭ pre periodulŭ de treĭ anĭ următorĭ. Subscrisulŭ face contrapropunere, ca din maĭ multe motive practice să se lase alegerea acésta până după pertractarea tuturorŭ obiectelorŭ şi propunerilorŭ, ce ar fi la ordinea ḑileĭ. Maioritatea însă nu primesce propunerea, şi reconstituirea se face ăst-modŭ: Preşedinte: D. Canonicŭ Andreiŭ Liviŭ, vicepreşedinte Şofroniu Gaita, notarĭ Paulŭ Munteanŭ şi Iuliŭ Biroŭ, cassariŭ Petru Popescu, controlorŭ Ioanŭ Bogdanŭ, şi bibliotecariŭ Vasiliŭ Jivanca, éră de membri în comitetŭ: Petru Pintea, Petru Iorgoviciŭ, Nicolaŭ Vulpe, Ioanŭ Văldénŭ, Traianŭ Laţcu şi Iuliŭ Boldureanŭ.

După constituire presidiulŭ dă cetire încunosciinţăriĭ oficióse a Ilustr. Sale Dluĭ Episcopŭ diecesanŭ, prin care se pune în vedere ţinerea unuĭ cursŭ practicŭ de stupăritŭ la D. protopopŭ Ioanŭ Vulcanŭ în Vermeşŭ, la care se şi însinuă din sinulŭ adunăriĭ vre-o 16 luşĭ.

Acm urméză disertaţiunile şi prelegerile practice. D. Petru Popescu înv. în Lugoşŭ cetesce elaboratulŭ sĕŭ întitulatŭ: „Unŭ estrasŭ din pedagogia fundamentală“, carele a fostŭ ascultatŭ cu încordată atenţiune; căcĭ membriĭ adunăriĭ cunoscŭ în d. disertante pre unulŭ din ceĭ maĭ diligenţi învĕţătorĭ aĭ nostri.

D. Şofroniŭ Gaita ţine o scurtă prelegere practică cu nriĭ 1 şi 2 din computŭ. D. Gaita, deşi este unulŭ din ceĭ maĭ bĕtrânĭ învĕţătorĭ din diecesă, totuşĭ şĭ-a datŭ silinţa aşĭ apropriá cunoscinţele metodice la predarea acestuĭ obiectŭ din şcóla poporală.

Fiindŭ acum punctŭ la amĕḑĭ, şedinţa se ridică, şi membriĭ Reuniuniĭ, în frunte cu D. preşedinte, se presentă in copore la reşedinţa episcopéscă spre a-şĭ face reverinţa la iubitulŭ capŭ alŭ dieceseĭ. Aci la vorbirea preşedinteluĭ Reuniuniĭ părintele episcopŭ rĕspunde prin cuvinte atâtŭ de simţite, încâtŭ ne-a cuceritŭ pre totĭ. Am fostŭ martore la maĭ multe vorbirĭ de ale Ilustruluĭ Prelatŭ, carĭ tóte se distingeaŭ prin finéţă şi afabilitate; dar mărturisescŭ, că mişcatŭ ca acum nu am fostŭ nicĭ odată. Şi cum să nu fie atinsŭ bineplăcutŭ fiecare învĕţătoriŭ, cândŭ aude din gura capuluĭ dieceseĭ cuvinte ca: „Vĕ iubescŭ, fiilorŭ, precum iubesce unŭ părinte pre fiiĭ sĕiĭ! Şi cum să nu vĕ iubescŭ? Cândŭ voĭ pre lângă tóte că sunteţĭ sbabŭ dotaţi, totuşĭ vĕdŭ, că nisuiţĭ a vĕ împliní chemarea nu numaĭ de a instruí şi cultivá tinerimea încredinţată vóuĕ, ci totŭ odată în calitatea de cantorĭ ajutaţi biserica a-şĭ împliní destinaţiunea eĭ moralisatóre. Vĕ mulţămescŭ pentru ostenelele vóstre aduse în interesulŭ sânteĭ nóstre religiuniĭ!“ Apoĭ cum să nu se bucure sermaniĭ învĕţătorĭ şi să nu afle mângăere sufletéscă, cândŭ eĭ până maĭ erĭ alaltăerĭ, ma chiar şi astăḑĭ suntŭ încă nebăgaţĭ în sémă de alţĭ factorĭ aĭ vieţiĭ de tóte ḑilele?! Unŭ strălucitŭ episcopŭ nu se ruşinéză a stá maĭ multŭ de vorbă cu învĕţătoriĭ din diecesă şi a-ĭ învitá la masa sa, precândŭ alţiĭ, multŭ maĭ inferiorĭ şi carĭ chiar ar avé detorinţă a sprijiní maĭ de aprópe pre învĕţătorĭ, ĭĭ ignoréză pre aceştia, saŭ chiar ĭĭ despreţuescŭ. Cândŭ scriŭ acestea, să nu cugete cineva, că eŭ aşĭ nutrí vre-o ură contra cuiva, căcĭ charŭ Domnuluĭ, eŭ nu am causă de a mĕ văetá, că aşĭ suferí de plăgile aci atinse; eĭ sum impresiunatŭ de starea altorŭ membri aĭ corpuluĭ nostru învĕţătorescŭ, apoĭ este sciutŭ, că dacă sufere macarŭ şi numaĭ unulŭ din membrele unuĭ corpŭ, sufere şi simte durerea întregŭ corpulŭ. Acéstă împrejurare m'a făcutŭ, să atingŭ la acestŭ locŭ acea córdă, care póte produce sunete neplăcute, triste, dar adevĕrate.

În şedinţa ţinută după amĕḑĭ Iuliŭ Biroŭ învĕţătoriŭ în-Ticvaniulŭ mare ţinŭ o prelegere practică din computulŭ elementarŭ cu numĕrulŭ *6;* care fiindŭ tractatŭ din tóte punctele de vedere după cerinţele metodice, a întîmpinatŭ aprobarea generală. După acésta s'a hotărîtŭ, ca adunarea generală din anulŭ venitorŭ să se ţină érăşĭ în Lugoşŭ, şi pertractându-se, în fuga mare, încă unele propuneri, fiindŭ aprópe séra, şedinţa s'a închiatŭ. Resultatulŭ adunăriĭ însă pre mulţĭ din noĭ nu ne-a îndestulitŭ, căcĭ multe ar maĭ fi fostŭ de pertractatŭ şi desbătutŭ, dar în timpulŭ mărginitŭ de o singură ḑi maĭ multŭ nu s'a pututŭ face, a rĕmâné însă membriĭ pre maĭ multe ḑile érăşĭ a fostŭ cu neputinţă, căcĭ mulţĭ din dînşiĭ nu şĭ-aŭ primitŭ dela comunele lorŭ nicĭ macar preamoderata sumă de 1 fl. diurnŭ, pre ḑi. Aşa însă nu se va puté face vre-unŭ sporiŭ mulţămitoriŭ. Ar fi deci de doritŭ, ca pre venitoriŭ să se delăture tóte pedecile uşorŭ delăturabile!

Paulŭ Munteanŭ,
not. prim. alŭ Reuniuneĭ.

Învitare la prenumeraţiune.

Cu începutulŭ luĭ Octobre st. n. deschidemŭ abonamentŭ noŭ la „Unirea“. Preţurile suntŭ însĕmnate în fruntea foiĭ.

Onoratulŭ publicŭ cetitorŭ a pututŭ să se convingă din ţinuta observată până aicĭ de fóea nóstră, că noĭ ne-amŭ nisuitŭ a împlini programulŭ nostrŭ, apărându în prima lineă biserica şi şcólele, éră mijlocitŭ tóte interesele poporuluĭ nostru în contra tuturorŭ atacurilorŭ. În viitorŭ totŭ asemenea vomŭ purcede, spunêndu-ne totŭ-deauna cu tótă francheţa convingerea nóstră.

Ne rugămŭ deci de spriginŭ materialŭ şi moralŭ. Suntemŭ aprópe de finea anuluĭ, şi încă avemŭ o mulţime de abonamente neincassate. Considere-şĭ fiecare abonatŭ de detorinţă a-şĭ achitá în timpulŭ celŭ maĭ scurtŭ abonamentului, ca edarea şi espedarea foiĭ să nu sufere pedecĭ.

Avisămŭ tot-odată pre onoraţiĭ nostri abonenţĭ, că pentru anulŭ viitorŭ vomŭ trimite fóea numaĭ la aceia, carĭ vorŭ solví abonamentulŭ anticipativŭ. Cu restanţe nu putemŭ edá foĭ.

Redacţiunea şi Administraţiunea „Unirii“.

Convocare.

Pre Duminecă în **11** Octobre a. c. la **10** óre a. m. se convócă în sala cea mare dela otelulŭ „Univers“ din Blaşiŭ o Adunare estraordinară a despărţĕmîntuluĭ XX (Blaşiŭ) alŭ Asociaţiuniĭ Transilvane pentru literatura română şi cultura poporuluĭ românŭ. Afară de membriĭ Asociaţiuniĭ este rugată a luá parte la adunarea acésta cu deosĕbire inteligînţa română a oraşuluĭ Blaşiŭ.

Blaşiŭ, 27 Septembre 1891.

Ioanŭ Germanŭ, directorŭ. **Dr. V. Szmigelski,** actuariŭ.

Noutăţĭ.

Denumire. Ilustritatea Sa P. D. Ioanŭ Szabó, episcopulŭ Gherleĭ, a denumitŭ pre administratorulŭ oficiuluĭ vicarialŭ din Maramurĕşŭ, Reverendissimulŭ Domnŭ *Titŭ Budŭ,* de *vicarŭ actualŭ* alŭ Maramurĕşuluĭ. — Reverendissimulŭ Domnŭ *Titŭ Budŭ* e cunoscutŭ înaintea întregŭ cleruluĭ nostru din provincia mitropolitană pentru scrierile sale şi pentru zelulŭ, cu care conduce afacerile bisericescĭ-şcolare din Maramurĕşŭ. — Gratulămŭ la meritata promovare din tótă inima.

Dăruire preagrăţiósă. Maiestatea Sa Monarchulŭ s'a îndurată a donă din casseta privată 200 fl. v. a. pre séma biserice gr.-cat. din Ciachi-Gârbăŭ, tractulŭ Dêrgeĭ în Archidiecesă.

Reuniunea de consumŭ din Blaşiŭ e constituită în modŭ definitivŭ şi în scurtŭ îşĭ va începe activitatea. Direcţiunea a şi alesŭ de conducĕtorŭ comercialŭ pre dlŭ *Georgiŭ Ioanoviciŭ,* neguţătorŭ din Cluşiŭ. Suntŭ rugaţĭ deci toţĭ aceĭ domnĭ, carĭ aŭ subscrisŭ acţiĭ, să începă cu solvirea regulată a taxelorŭ stătorite încă din 1 a luneĭ curente. Solvirile aŭ să se facă la Cassariulŭ Reuniuniĭ, dlŭ advocatŭ Vasile Olteanŭ din Blaşiŭ.

Ordinaţiune salutară a esmisŭ protopretorele cercului Blaşiuluĭ, Sp. D. Simonffy, relativŭ la timpulŭ, până cândŭ potŭ să fie deschise otelele şi crişmele din Blaşiŭ. În sensulŭ acesteĭ ordinaţiuniĭ otelele „Univers“, „Central“, „Christian“ vorŭ putĕ fi deschise numaĭ până la 12 óre din nópte, éră celelalte până la 10 óre. Contraventoriĭ vorŭ fi pedepsiţĭ cu 50 fl. Ordinaţiunea meritŭ tótă recunoscinţa nóstră, şi dorimŭ ca să se şi esecute cu tótă rigórea, căcĭ Blaşiulŭ e unŭ oraşŭ de instrucţiune.

Escursiune la esposiţiunea din Praga. Cetimŭ în „Gaz. Transilv.“, că unŭ numĕrŭ considerabilŭ de Romînĭ fruntaşĭ din Transilvania şi părţile ungurene aŭ luatŭ laudabila hotărîre de a face în comunŭ o visită la esposiţiunea cehă din Praga în primele ḑile ale luneĭ luĭ Octomvre stilŭ noŭ (între 1—5 Oct.). Dorindŭ să ĭea parte şi alţiĭ la acéstă escursiune, aŭ avutŭ să se însciinţeze, în scrisŭ orĭ prin telegrafŭ, la Redacţiunea Gaz. Transilv. în Braşovŭ până multŭ *în 30 Septembre st. n. la amĕḑĭ;* de acolo vorŭ afla apoĭ ḑiua şi locŭlŭ, unde vorŭ trebui să se întrunéscă pentru a călĕtorí cu toţiĭ la Praga.

Spre orientarea celorŭ interesaţi facemŭ cunoscutŭ, că la apelaţiunea preotuluĭ nostru din Bia Ioanŭ Horşia, vicecomitele comitatuluĭ Tîrnaveĭ micĭ a edisŭ (Nr. $\frac{48/891}{kh.}$), că preoţiĭ nu aŭ să solvéscă vamă pre podulŭ privatŭ de preste Tîrnava mică, ce se află lângă Bia, nicĭ pentru persónă, nicĭ pentru carĕle şi căruţele lorŭ.

Construire de căĭ ferate. Ministrulŭ r. u. de comerciŭ a datŭ concesiune pentru construirea căĭlorŭ ferate vicinale: Făgăraşŭ—Zernescĭ, Reghinulŭ săsescŭ—Kézdi-Vásárhely cu ramificarea spre pasulŭ Tulgheşŭ şi spre Braşovŭ Bartolomeŭ până la Făgăraşŭ.

La universitatea din Budapesta cu începutulŭ anuluĭ şcol. 1891/2 s'a instituitŭ o catedră estraordinară pentru propunerea filosofieĭ după principiile creştine catolice. Profesorŭ la nóua catedră e numitŭ Dr. Ioanŭ Kiss.

Sinucidere. Generalulŭ *Boulanger* s'a împuşcatŭ în Bruxelles.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Epistola Preasânțitului Părinte Leonŭ alŭ XIII asupra datinei celei perverse a duelului.

Iubitului Nostru fiŭ Franciscŭ de Paula Schönborn, Cardinalŭ alŭ S. Biserice Romane, archiepiscopŭ de Praga; Venerabilului Nostru frate Filipŭ, archiepiscopŭ de Colonia, și celoralalți venerabili frați, Archiepiscopi, Episcopi și Ordinari din imperiele Germânia și Austro-Ungaria.

Leonŭ alŭ XIII, Papă.

Iubite fiule! Venerabili Frați! Salutare și Binecuvîntare Apostolică.

Îndemnați prin sentimentulŭ detorinței pastorale și a iubirii deaprópelui, ați aflatŭ de bine a Ne raportá într'o epistolă din anulŭ trecutŭ despre frecuența unorŭ lupte, ce se ivescŭ între credincioșii vostri, și cari se numescŭ *duele*. După mărturisirea vóstră, acestŭ soiŭ de luptă e lățitŭ ca unŭ felŭ de lege statorită prin datina comună, și între catolici; și totŭ-odată Ne rugați, să ne ridicămŭ și Noi vócea, ca să abatemŭ pre ómeni dela o asemenea eróre.

Erórea acésta fără îndoiélă e fórte funestă, cu atâtŭ mai vîrtosŭ, că nu e țermurită între marginile statelorŭ vóstre; ea a străbătutŭ cu multŭ mai departe, într'atâta câtŭ abiá se va mai aflá vre-o națiune, care să fie scutită de acestŭ contagiŭ. De aceea lăudămŭ nisuințele vóstre; și cu tóte că învățăturile filosofiei creștine, învățături cari se află în deplină armonie cu legea naturală, suntŭ cunoscute și lămurite, totuși, avêndŭ în vedere, că datina pĕcătósă a duelelorŭ se nutresce mai alesŭ prin uitarea preceptelorŭ creștinesci, va fi bine și folositorŭ, să reamintimŭ pre scurtŭ acele învățături.

Amêndóuĕ legile dumnedeesci, atâtŭ cea care o cunóscemŭ cu ajutorulŭ luminei rațiunii naturale, câtŭ și cea care se află consemnată în Scripturile inspirate prin Suflarea divină, oprescŭ apriatŭ, ca să nu cuteze nimenĭ a omorí saŭ a răní pre deaprópele sĕŭ, afară de casulŭ cândŭ se tractéză de vre-o causă publică, saŭ cândŭ e silitŭ să o facă pentru apĕrarea vieții proprie și din necesitate. Chiarŭ acésta o facŭ însă aceia, cari provócă la o luptă privată, saŭ cari primescŭ provocarea la o asemenea luptă; aceștia fără a fi constrinși prin nicĭ o necesitate, își îndréptă tóte nisuințele și tóte puterile spre aceea, ca să stingă viéța contrariului, saŭ celŭ puținŭ să-lŭ rănéscă. Legile divine oprescŭ asemenea, ca să-și espună cineva viéța sa la unŭ pericolŭ mare și învederatŭ, fără ca la așa ceva să-lŭ îndemne detorința saŭ o iubire creștinéscă eroică. Acéstă cutezare órbă, care desprețuesce viéța, se află însă anume în firea duelului. De aceea nu póte să fie necunoscutŭ și îndoiosŭ înaintea nimĕnui, că aceia, cari se dueléză, comitŭ o crimă îndoită, atâtŭ de omorŭ alŭ contrariului, câtŭ și de periclitare voluntară a vieții proprie. În fine abiá póte să esiste o calamitate, care să se opună mai multŭ vieții sociale și ordinii celei bune din statŭ, decâtŭ dacă se permite fiecărui cetățénŭ, să-și apere însu-și, cu auctoritatea și cu puterile sale private drepturile sale și onórea, ce și-o crede vătĕmată.

Pentru motivele aceste Biserica lui Dumnedeŭ, care este apĕrătórea și păzitórea nu numai a adevĕrului, ci și a dreptății și a bunelorŭ moravuri, cari formézĕ basa păcii și a ordinii publice, a condamnatŭ totŭ-deauna cu tótă asprimea pre duelanți și a cercatŭ a-i înfrênă cu cele mai severe pedepse, de cari a dispusŭ. Constituțiunile predecesoruluĭ nostru Alesandru alŭ III, cari aŭ fostŭ primite și în dreptulŭ privatŭ, condamnă și repróbă aceste lupte. Conciliulŭ Tridentinŭ purcede cu o deosĕbită severitate față cu toți cei ce începŭ și participă în orĭ ce formă de duele; de-órece pre lângă aceea, că pre duelanți i-a înferatŭ cu timbrulŭ infamiei, i-a eschisŭ și din sinulŭ Bisericei, ĕră pre cei ce ar' murí în duelŭ, i-a lipsitŭ de onorurile înmormîntării bisericesci. Predecesorulŭ Nostru Benedictŭ alŭ XIV în constituțiunea Sa din 10 Novembre a anuluĭ 1752, care se începe cu cuvîntulŭ *Detestabilem*, a estinsŭ și a esplicatŭ și mai pre largŭ determinațiunile Conciliului Tridentinŭ. În timpulŭ mai nouŭ Piŭ alŭ IX a declaratŭ lămuritŭ în o epistolă apostolică, ce se începe *Apostolicae Sedis*, și în care se limitézĕ censurele numite *latae sententiae*, că pedepsele bisericesci atingŭ nu numai pre duelanți, ci și pre așa numiții secundanți, asemenea pre martorĭ, precum și pre toți aceia, cari aŭ cunoscință despre duelŭ.

Înțelepciunea acestorŭ legi bate cu atâtŭ mai multŭ la ochi, cu câtŭ suntŭ mai necălite argumentele, ce se aducŭ de comunŭ pentru a justificá saŭ escusá datina îngrozitóre a duelului. Anume de comunŭ se afirmă, că luptele de acestŭ soiŭ suntŭ acomodate din firea lorŭ pentru a șterge petele acelea, cari le-aŭ aruncatŭ defăimarea și hula asupra onórei cetățenilorŭ; argumentulŭ acesta însă nu póte să seducă, decâtŭ numai pre nisce nebunĭ. În faptă chiarŭ și în casulŭ, cândŭ celŭ ce fiindŭ vătĕmatŭ a provocatŭ duelulŭ, ar ĭesí învingătorŭ, părerea ómenilorŭ cu minte va fi, că succesulŭ lupteĭ dovedesce superioritatea puterilorŭ luĭ de luptă, saŭ desteritatea luĭ mai mare întru manuarea armelorŭ, dară nicĭ decâtŭ, că îlŭ întrece pre celalaltŭ și în onestitate. Și de cumva s'ar întîmplá, ca să pérĕ chiarŭ dînsulŭ, fi-va cineva, care acestŭ modŭ de a-și apĕrá onórea să nu-lŭ privéscă de neprecugetatŭ și nebunŭ? Noi credemŭ, că numai puțini suntŭ aceia, cari comitu acéstă crimă, seduși fiindŭ de părerea amintită. Numai pofta de rĕsbunare îl îndémnă pre ómenii sumeți și înți, ca să pretindă o pedépsă grabnică. Dacă aceștia și-ar' înfrênă superbia lorŭ și ar' ascultá de Dumnedeŭ, care demândă ómenilorŭ, ca să se iubéscă unulŭ pre celalaltŭ cu iubire frățéscă, și opresce a face cuĭva vre-unŭ rĕŭ, care condamnă în ómenii privați patima rĕsbunării și își reservă numai șie-și puterea de a pedepsí, atuncĭ mulți ar' abdice ușorŭ dela mania nebunéscă a duelului.

Nicĭ frica de a trece de laș, în casŭ cândŭ nu ar' primí provocarea la duelŭ, nu póte să servéscă de scusă suficientă la celĭ ce primescŭ vre-o provocare. Pentru-că dacă detorințele ómenilorŭ ar' trebuí să se măsure după părerile scălciate ale mulțimii și nu după legea eternă a dreptății, n'ar mai fi deosĕbire adevĕrată între acțiunĭ oneste și fapte rușinóse. Chiarŭ și filosofiĭ păgânĭ aŭ cunoscutŭ și aŭ învețatŭ, că omulŭ constantŭ și de caracterŭ trebue să desprețuéscă judecățile înșelătóre ale mulțimiĭ. Dar mai vîrtosŭ o frică dréptă și sântă este aceea, care îlŭ opresce pre omŭ dela omorulŭ nedreptŭ și care îĭ însuflă îngrigirĭ față cu viéța sa proprie și față cu cea a fraților sĕĭ. Așa dară acela, care desprețuesce judecățile nemernice ale mulțimiĭ, care sufere mai bucurosŭ sbiciuirile huleĭ, decâtŭ să-și vateme detorințele, acela fără îndoélă are unŭ curajŭ cu multŭ mai nobilŭ și mai mare, decâtŭ celŭ ce, fiindŭ vătĕmatŭ pre nedreptulŭ, apucă îndată armele. Ma judecândŭ precum se cuvine, numai acela singurŭ are curajŭ adevĕratŭ, curajŭ, care cu nume propriŭ se chiamă vîrtute, și care e însoțită de o glorie neînșelătóre și neminciunósă. Căcĭ vîrtutea se află în armonia bineluĭ cu rațiunea, și orĭ ce glorie, care nu stă în consonanță cu judecata divină, este nebună.

În fine ticăloșia duelului e atâtŭ de evidentă, încâtŭ legislatoriĭ timpurilorŭ nóstre aŭ aflatŭ de lipsă a i-se opune pre cale legislativă și prin pedepse, chiarŭ și în butulŭ numĕróselorŭ vocĭ, ce-lŭ apĕraŭ. E însă durerosŭ și de totŭ stricăciosŭ, că în faptă se batjocoresce litera legiĭ, și încă nu arare-orĭ chiarŭ cu scirea și tăccrea acelora, cari aŭ detorința de a pedepsí pre celĭ vinovați și de procurá respectŭ legilorŭ. Ast-felŭ se întîmplă, că duelulŭ alocurea se permite nepedepsitŭ și cu disprețulŭ maiestățiĭ sacre a legilorŭ.

Necălită și nedémnă de unŭ omŭ seriosŭ este și părerea acelora, cari oprescŭ ce e dreptŭ pre civilĭ dela ast-felŭ de duele, dară voescŭ să le concédă militariloră sub cuvîntŭ, că prin asemenea eserciții s'ar promová vitejia militară. Înainte de tóte binele și rĕulŭ se deosĕbescŭ din firea lorŭ, și nu se potŭ schimbá unulŭ în celalaltŭ de dragulŭ condițiuniĭ deosĕbite a persónelorŭ. În generalŭ toțĭ ómeniĭ, fără de nicĭ o considerare la condițiunea lorŭ de viéță, suntŭ într'o formă detorĭ a observá legea dumnedeéscă și naturală. Afară de aceea indulgința acésta față cu soldațiĭ ar trebuí să-și albă rațiunea sa în binele de obște, care însă nu póte să fie nicĭ odată atâtŭ de însĕmnatŭ, încâtŭ pentru dobândirea luĭ vócea legiĭ naturale și divine să fie silită a amuți. Dară lipsesce chiarŭ și rațiunea bineluĭ comunŭ. Pentru-că deprinderea vitejieĭ militare are de scopŭ, să apere țéra cu mai multŭ succesŭ în potriva inimicilorŭ. Cum se va puté însă ajunge acestŭ scopŭ cu ajutorulŭ uneĭ datinĭ, care din firea sa țintesce la aceea, ca la casulŭ unuĭ conflictŭ dintre militarĭ — și causele acestorŭ conflicte nu suntŭ rare — să pérĕ unulŭ saŭ celalaltŭ dintre apĕrătoriĭ patrieĭ?

În fine epoca nóstră modernă, care se laudă, că în cultură şi moravuri întrece cu multu vécurile precedente, s'a îndătinatu a întîmpiná cu dispreţu instituţiunile cele vechi şi a nebăgá în sémă tóte, câte nu se unescu cu civilisaţiunea modernă. În acestu mare zelu pentru cultură de ce nu se respinge decî şi acea ruşinósă moştenire din timpurî crude şi barbare, adecă duelulu?

Detorinţa vóstră, Venerabilî Fraţi, va fi, să stăruiţi cu totu zelulu, ca principiile aceste, carî numaî pre scurtu le-amu atinsu, să străbată în inimele credincioşilorŭ vostri, ca nu cumva să-şi formeze părerî greşite relativu la acéstă cestiune, şi ca să nu se lase a fi conduşi prin judecata unorŭ ómenî uşoraticî. Stăruiţi maî alesu, ca tineretuluŭ de timpuriu să se dedea a cugetá şi a judecá despre duelu aşa, precum face Biserica în consonanţă cu filosofia naturală, şi ca să-şi îndrepte totu-deauna acţiunile sale după acéstă judecată. Maî multu, pentru acele locurî, unde se îndătinéză catoliciî, şi maî alesu ceî de etate matură, a nu întrá în societăţi neoneste, aflămu de bine şi de salutarŭ, ca să formeze între sine şi o specie de alianţă, în care să-şi dea cuvîntulu, că nicî cându şi din nicî unu motivu nu se vorŭ duelá.

Rugămu cu insistinţă pre Dumneḑeu, să întăréscă cu cerésca sa graţie nisuinţele nóstre comune, şi să concédă din avuţia îndurărilorŭ Sale tóte cele ce le dorimu pentru binele publicu, pentru sânţenia moravurilorŭ şi a vieţii creştinescî. Ca arvună a acestorŭ binefaceri dumneḑeescî şi ca unu sémnu alu bunăvoinţeî Nóstre, vĕ dămu în Domnulu, Venerabilî Fraţi, cu tóta îubirea, binecuvintarea apostolică.

Datu în Roma, lângă Sântulu Petru, în 12 Septembre 1891, în anulu alu patruspreḑecelea alu Pontificatuluî Nostru.

Leonu XIII, Papă.

„Epistole cătră unu preotu tinĕru."

Membriî societăţii de lectură „Inocenţiu M. Clainu" a teologilorŭ din seminarulu archidiecesanu din Blaşiu aŭ publicatu în anulu şcolasticu 1889/90 partea I. din opulu „Epistole cătră unu preotu tinĕru" compusu de Aloysiu Melcher. Acum e tradusă şi partea a dóua, şi în anulu şcolasticu presentu 1891/92 se va şi tipări, numaî să încurgă abonamentele de lipsă. Durere însă, că şi după partea I. maî suntu o mulţime de restanţe. Rugămu pre Ven. nostru Clerŭ, să aboneze şi partea a dóua a acestuî opu de mare valóre, care pentru orî ce preotu va fi o comóră de învĕţăturî salutare, şi ast-felu să ajute şi societatea clericilorŭ nostri, carî timpulu lorŭ liberu îlu consacră pentru înavuţirea literaturei nóstre bisericesci atâtu de sĕrace.

Ca să védă onoraţiî nostri cetitorî interesulu opului din cestiune, lăsămu să urmeze aci una din epistolele cuprinse în partea II:

Câteva cuvinte despre lucrurile cele maî de pre urmă.

Amiciî intimî, cându îşi finescu conversaţiunea despre unu obiectu óre-care, unulu dintre eî scie aduce numaî decâtu unu altu obiectu pre tapetu. Îmî vine adecă în minte unu obiectu nou referitoru nu atâtu la conducerea sufletéscă a credincioşilorŭ tĕi, câtu maî vîrtosu la salutea-ţi proprie. Clasiculu catechismu aluî Petru Canisius se finesce fórte frumosu cu lucrurile cele maî de pre urmă ale omuluî; eu încă aşî dorí, ca urmându esemplului bunuluî Canisius, să-mî încheiu şi eu epistolele considerându *cele maî de pre urmă ale omuluî.* Nu te teme, nu-ţi voiu depinge tablouri înfricoşate şi pline de spaîmă de novissimis rebus sacerdotis, ci voescu numaî a-ţi spune frumoşelu, *cum amu putĕ muri bine şi cum amu putĕ fi fericiţi cându-va în eternitate.* Şi dacă am fostu condusu de bunăvoinţă în espunerile mele de până aci, cu o bunăvoinţă de o sută de orî maî mare mĕ voiu nisuí a tractá lucrurile cele maî de pre urmă ale preotuluî, ca acele atâtu cu privire la tine, câtu şi cu privire la mine să aîbă unu sfîrşitu îmbucurătorŭ.

I. *„Rînduitu este omuluî odată să móră."* Aceste cuvinte ne sună şi nóue „preoţilorŭ", dar precum celoralalţi ómenî, aşa nicî nóue nu ne este descoperitu, cându, unde şi cum. *Una* pretinde dela noî Domnulu şi Judecătorulu dumneḑeescu adeseorî în parabolele sale şi *una* e espresu demându în S. Scriptură. Acésta una e: *„Fiţi credincioşi până la mórte!"* Da, trebue să fimu fideli în credinţă şi în via încredinţată nóue. Nu te mirá, că-ţi vorbescu despre fidelitate în credinţă. Bine sciu, că tu, îubite, te înfiorî chiarŭ şi de cugetulu de a înmulţí numĕrulu preoţilorŭ apostaţi; cu tóte aceste în epoca nóstră cea luminată şi confusă în ideî, cându în tóte părţile se potu auḑí cele mai variate principiî şi teoriî false, cându o mare parte a preoţilorŭ în unele provinciî suntu asemenea Corintenilorŭ, carî ḑiceaŭ: *„Eu suntu aluî Paulu, eu aluî Apollo, eu însă aluî Chifa."* Toleranţî în cuvinte şi fapte, cochetéză amiciţieî lumiî, cércă a-şi găsí unu Pilatu de amicu şi cu capulu plecatu recunoscu orî ce ordinaţiune lumésca, chiarŭ şi cându acésta ar fi o catenă pentru biserică şi pentru viéţa bisericéscă. Aḑî se urgitéză din tóte părţile, ca preotulu să progreseze cu timpulu şi să fie răbdătorŭ, cându representanţiî puteriî statuluî laudă numaî pre aceî preoţi, carî suntu gata a-şi plecá genunchiî în orî ce momentu înaintea idoluluî statuluî; astăḑi se află, durere, mulţi preoţi, carî cu numele suntu catolicî, ma chiarŭ servitorî aî altaruluî bisericeî catolice, în internulu lorŭ însă suntu eretici şi infectaţi de principiî periculóse, carî nunumaî că nu folosescu bisericeî, ci din contră îi strică. Eî nu-şi aducu aminte în orbia lorŭ de cuvintele s. Pacianu: *„Christianus mihi nomen, catholicus vero cognomen!"* „Şi voî nu sciţi," ḑice s. Apost. Iacobu, *„că amiciţia lumiî acesteia e inimiciţie în contra luî Dumneḑeu."* Fidelitatea lorŭ faţă de Isusu Christosu şi de biserica luî e asemenea trestieî, carea şi la adierea cea maî uşóră de vîntu se plécă; Credeulu lorŭ e legatu de cerŭ şi pământu, dar totodată şi de idolulu statuluî. — Şi acum vreî să sciî urmarea acestora: onóre şi laudă din partea lumiî, precum şi unu beneficiu grasu, şi apoî „lasă pre morţi să-şi îngrópe morţii sĕi", — şi actulu s'a finitu. Între atarî împrejurărî nu e de prisosu a accentuá, ca preotulu catolicu să rĕmână fidelu credinţeî sale.

S. Apostolu Paulu dă preoţilorŭ fórte frumóse sfaturi în epistolele sale pastorale. De câte orî nu admoniéză elu, care însu-şi a fostu fidelu până la mórte, pre învĕţăceiî sĕi, ca eî să se ţină de columnele şi pétra fundametală a bisericeî, să păzéscă depositulu credinţeî şi ca lucrătorî buni şi cercaţi să fie drepţi în cuvîntu şi adevĕru. Asemenea acestora avemu înaintea nóstră o mulţime de episcopi şi preoţi, carî îşi sigilaŭ prin sângele lorŭ propriu credinţa loru, sauŭ eraŭ alungaţi în esilu, ignoraţi şi persecutaţi de lume. Aceşti fericiţi puteaŭ auḑí apoî la ultima suflare a lorŭ de viéţă vócea ḑivinuluî Judecătorŭ: *Servu bunu şi credinciosu, întră întru bucuria Domnuluî tĕu.* — În timpulu de luptă şi persecuţiune a acelorŭ preoţi, carî purtaŭ susu neclătiţi şi stătornicî stindardulu Domnuluî nostru Isusu Christosu, trăimu şi noî, şi nu scimu, că martiriulu, care ne aşteptă, fi-va sângerosu sauŭ numaî greu. Isusu Christosu se îngrigesce nu numaî de aceea, ca biserica luî să nu fie învinsă de puterile infernuluî, ci caută cu plăcere la luptătoriî sĕi gătindu-le coróna vieţii eterne. — Fericitu veî fi tu, îubite, dacă ca bunu eroŭ pre câmpulu de luptă veî învinge cu cuvîntulu şi fapta pre inimicî, ér pre amicî îi veî îmbărbătá şi întărí. — Credu, că nu e de miratu, dacă în primiî seculi aî bisericeî preoţii ceî maî de etate din imperiulu romanu ast-felu admoniaŭ pre ceî maî tineri: *„Fiî fidelu credinţeî tale până la mórte."* Dar în ḑilele nóstre credinţa preotuluî catolicu e maî espusă pericluluî din partea doctrinelorŭ false îmbrăcate în vesminte frumóse, decâtu din partea inimicilorŭ decheraţi. Însă chiarŭ pentru aceea, dacă li-s'a cuvenitu glorie mare acelora, carî în timpulu străvechiu aŭ rĕmasu stătornicî în credinţa lorŭ şi aŭ muritu pentru ea, nu maî puţină glorie li-se cuvine şi acelora, carî în ḑilele nóstre rĕmânu constanţi în credinţa lorŭ şi supórtă pentru ea cu plăcere orî ce batjocură şi urgisire. Pentru aceea din noŭ te rogu, vestesce liberu sânta credinţă, uresce servilismulu, înfióră-te de egoismu şi abḑi de lenevire, în interesulu sânteî credinţe. Atuncî pre patulu de mórte veî auḑí spre marea ta mângăere: fiindu-că nu te-aî lăpĕdatu de credinţă, ci până la mórte aî credutu, aî avutu zelu şi aî adoratu pre Dumneḑeu: *„Bine, şerbu bunu şi credinciosu, preste puţinu ai fostu credinciosu, preste multe te voiu pune, întră întru bucuria Domnuluî tĕu."*

2. Afară de fidelitatea în credinţă îţi recomându încă fidelitatea în via Domnuluî, carea este perina cea maî móle a preotuluî muribundu. Păstorirea sufletelorŭ este unu oficiu ḑivinu, sauŭ precum ḑice s. Pontifice Gregoriu Marele: *Lucrulu celu maî ḑivinu dintre cele divine e a lucrá pentru mântuirea sufletelorŭ.* Acestu oficiu ḑivinu are şi unele momente îmbucurătóre, dar sarcina e cu multu maî grea. Nu cugetu aci la lipsele eventuale sauŭ la incomoditatea corporală, cu carî suntu împreunate unele părţi ale oficiuluî pastoralu, ci cugetu la greutăţile, cu carî e împreunată stirpirea şi împedecarea rĕuluî, precum şi efeptuirea uneî vieţi spirituale maî perfecte. Activitatea pastorală fiecare preotu o începe cu mare bucurie şi însufleţire cugetându, că-î va succede a edificá biserica Ierusalimuluî şi cetatea Sionuluî în tóta splendórea eî. Încă şi în visu se ocupă cu şcóla de modelu, ce va se o aducă la o stare îmbucurătóre, cu o junime modestă, cu tineri deşteptî, cu biserica plină şi în generalu cu o viéţă spirituală neescepţionabilă a comuneî. Dar étă cum se întórce lucrulu? Nu comuna se schimbă, ci însu-şi elu. Şi óre cum? Fórte simplu. O mare parte a şcolarilorŭ nu cercetéză şcóla, şi absentăriî nu se póte pune capetu; altiî, carî o cercetéză, însu stupiḑi, fără crescere, nedumeriţi, şi ast-felu în butulu

ori cărei silinţe progresulŭ e neînsĕmnatŭ; feciorii continuŭ dau probe despre repedea circulare a sângeluĭ, ma încă îndeplinescŭ fapte aşa de cutezătóre, ca şi carĭ respectivulŭ preotŭ póte că n'a audĭtŭ nicĭ cândŭ; ceealaltă parte a poporuluĭ e grosolană, rustică şi puţinŭ susceptibilă faţă de admoniţiunile binevoitóre. Cu unŭ cuvîntŭ, ómenii rĕmânŭ ómenĭ pre lângă tótă predica şi tótă mărturisirea. Între atarĭ împrejurări preotulŭ începe a se tângui, că cuvîntulŭ celŭ bunŭ nu-ĭ folosesce nimicŭ, apoĭ face împutări unuia şi altuia, acuşi se disgustă şi devine neîndestulitŭ. În atare casŭ póte să mai înfăţişézĕ încă unŭ drăculeţŭ, ca să împrăştiej calumniĭ în contra parochuluĭ saŭ să-lŭ aducă în dissensiune cu vre-unŭ fruntaşŭ. Atuncĭ pocalulŭ e plinŭ, şi bunulŭ parochŭ cu bucurie se folosesce de prima ocasiune, ĭea în mânăbĕţulŭ de călĕtorŭ şi scuturându-şĭ prafulŭ de pre pecióre apucă calea cătră o altă comună.

Maĭ alesŭ în casurĭ de acestea te sfătuescŭ, să fiĭ fidelŭ vieĭ tale, va să dică pentru atarĭ neplăcerĭ, ca şi carĭ ţĭ-am înşiratŭ, nicĭ cândŭ nu-ţĭ părăsí comuna, ci fiĭ convinsŭ, că şi airea te-ar' aşteptá asemene nĕcasurĭ, saŭ póte încă şi maĭ marĭ. Acésta e fidelitatea într'o vie a Domnuluĭ. Dumnedĕu ne-a chematŭ şi ne-a trimisŭ aci ca lucrătorĭ, şi noĭ avemŭ să purtămŭ greutatea şi arşiţa dileĭ până atuncĭ, până cândŭ va plăcé Luĭ. Se întîmplă uneorĭ, că pre câte unŭ lucrătorŭ însu-şĭ Domnulŭ îlŭ chiamă într'altă viă; în atarĭ casurĭ trebue să te supunĭ, deşi despărţirea cu o ast-felŭ de ocasiune ţĭ cade greŭ şi numaĭ cugetulŭ supuneriĭ ţĭ alină întristarea. Dar a te depărtá din vre-o comună numaĭ din causa, că nu-ţĭ place acolo saŭ chiarŭ din causa inimiciţieĭ, după părerea mea e infidelitate. Maĭ departe a fugí de lucru şi cercândŭ comoditatea a se mutá în vre-o cetate, ca acolo celŭ retrasŭ spre a comodisá, să-şĭ petrécă viéţa în plăcerĭ susţinêndu-se din interesele banilorŭ adunaţĭ şi din venitele vre-unuĭ fondŭ de pensiune, după părerea mea e furtŭ de timpŭ şi banĭ. Dar în tóte albumurile preoţescĭ aflămŭ câte unŭ domnŭ, care se bucură de plăcerile vieţiĭ în órecare cetate, cu tóte că ar fi pututŭ serví încă timpŭ îndelungatŭ, şi dacă nu în vre-o staţiune grea, celŭ puţinŭ într'una maĭ uşóră.[1])

„Chemaţĭ lucrătorĭ," díse Domnulŭ. Prin acésta nu a voitŭ să dică, chemaţĭ pre ceĭ pensionaţĭ, carĭ trăescŭ din donaţiunile altora, pre privaţiĭ ceĭ bine dispuşĭ şi pre invidiaţiĭ capitalişti, ci chemaţĭ pre lucrătorĭ, ca să le resplătescŭ, pentru-că demnŭ este lucrătorulŭ de plata sa. Şi acum te întrebŭ, ce aĭ cetitŭ în biografia acelorŭ preoţĭ, carĭ aŭ dusŭ o viéţă sântă? Aceea, că până la adêncĭ bătrâneţe şĭ-aŭ păstratŭ unŭ spiritŭ energiosŭ şi o voinţă firmă. Puté-ţĭ-aĭ închipuí p. es. despre s. Ioanŭ Evang., că să se fi retrasŭ cândŭ-va spre a petrece în odihnă. Saŭ nu aĭ cetitŭ cuvintele s. Martinŭ: „Nu recusŭ ostenéla, dacă până acum suntŭ necesarŭ poporuluĭ tĕŭ." Cândŭ ne ispitesce impaciinţa, saŭ simţimŭ, că ni-se lângedescŭ puterile, să privimŭ aceste modele demne de stimă. Cu o cale să cugetămŭ la cuvintele încurajatóre: *„Întru răbdarea vóstră veţĭ dobândí sufletele vóstre."* Maĭ departe să căutămŭ spre fericiţiĭ din cerŭ, carĭ fără escepţiune aŭ trebuitŭ să se lupte până la mórte pentru fericirea eternă.

Fiĭ fidelŭ până la mórte şi ţie ţĭ voiŭ dá cununa vieţiĭ.

Dumnedĕu te binecuvinte!

[1]) Domnulŭ auctorŭ are în vedere maĭ numaĭ pre preoţiĭ latino-catolicĭ. La noĭ rarŭ se potŭ dá casurĭ de acestea. Traducătorĭ.

Diverse.

„Trecere religionară sensaţională." „Tribuna" în nrulŭ sĕŭ 206 a. c. éră scóte o scire, firesce că din foile liberale şi cu scopŭ de a blamá biserica catolică. Díce, că profesorulŭ de dreptulŭ romanŭ dela universitatea din Lipsca, pandectistulŭ *Windscheid,* care se trage din o familie renană fórte catolică, a trecutŭ din incidentulŭ espuneriĭ *„tunicelĭ sânte"* în Trier dela catolicismŭ la protestantismŭ. — Spre orientarea „Tribuneĭ" observămŭ înainte de tóte, că noutatea acésta sensaţională n'a putut'o raportá „Rhein. Westf. *Volks*zeitung", pentru-că o fóe cu acestŭ nume nu esistă. A raportat'o însă „Rhein. Westf. Zeitung". Afle acum „Tribuna" împreună cu isvorulŭ respective isvórĕle sale, că profesorulŭ Windscheid a trecutŭ într'adevĕrŭ la protestantismŭ, însă nu dela *catolicismŭ* ci dela *vechiŭ-catolicĭ,* la carĭ s'a fostŭ aliatŭ încă în anulŭ 1870; şi asemenea afle „Tribuna", că nu e totŭ una a fi *catolicŭ* şi a fi *vechiŭ-catolicŭ.*

Editorŭ şi redactorŭ rĕspundĕtorŭ:
Dr. Vasiliŭ Hossu.

Nr. 3803—1891 (17) 1—2

Escriere de concursŭ.

La unŭ stipendiŭ de 50 fl. din fundaţiunea fericituluĭ *Iosifŭ Tarţa,* fostŭ profesorŭ de s. teologie în Blaşiŭ, se escrie prin acésta concursŭ cu terminulŭ până în 25 Octobre a. c. st. n. inclusive. Concurenţiĭ la acestŭ stipendiŭ aŭ să-şĭ instrueze cererile cu estrasŭ de botezŭ, atestatŭ de paupertate, testimoniŭ medicalŭ, testimoniŭ şcolasticŭ de pre anulŭ şcolasticŭ 1890/1 dela vre-unŭ institutŭ publicŭ, şi testimoniŭ de frecuentare de pre an. şcol. curentŭ şi să le trimită la subsemnatulŭ Consistoriŭ până la terminulŭ memoratŭ. Dintre concurenţi vorŭ avé preferinţă aceia, carĭ suntŭ nepoţi aĭ fundatoruluĭ, şi numaĭ în casulŭ acela vorŭ puté căpĕtá şi alţiĭ acestŭ ştipendiŭ, cândŭ din nĕmulŭ fundatoruluĭ nu s'ar aflá concurenţi.

Blaşiu în 29 Septembre 1891.

Consistorulŭ archidiecesanŭ de A.-Iulia şi Făgăraşŭ.

JOSIFU GAVORA (1) 24—30
distinsŭ cu medalia espositională cea mare pentru lucru escelentŭ şi gustŭ bunŭ la esposiţiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.
Budapesta, IV. strada Vaţuluĭ Nr. 17
Recomândŭ cu preţurĭ de cele maĭ convenabile şi în esecutare câtŭ se póte maĭ frumosă obiecte de lipsă
pentru adjustarea bisericeloru, si anume:

Felóne preoţescĭ şi **stichare** diaconescĭ **Flamure** pentru biserică şi reuniuni. **Flamure** pentru reuniuni de pompieri, de scolarĭ, reuniuni bisericesc, reuniuni industriale, de cântărĭ şi de pompe funebre.

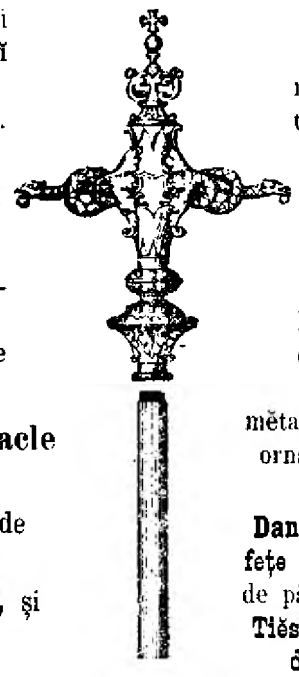

Candelabre, racle şi **potire, luminarie** de **parete** şi de **altariŭ,** şi **candele.**

Primescŭ şi efectuiescŭ ieftinŭ repararea vestmintelorŭ besericescĭ. întrargintarea şi întraurirea de potire, racle, candele şi luminarie de altariŭ. Mare asortimentŭ de brodăriĭ de aurŭ. de argintŭ şi de mĕtasă, precum şi de ornaturĭ besericescĭ brodate **Dantele besericesci, feţe de altariŭ, cruci** de părete şi de scólă. **Tiĕsĕturĭ besericesci, damasturĭ** etc.

Acurătatea mea o potŭ dovedi cu sute de epistole recunoscătóre.
Tarifurĭ de preţurĭ şi preliminare de spese trimitŭ la cerere francate.

Fundată în an. 1858. **FRANCISCŬ WALSER** Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale imp. şi reg. Archiducele **Josifŭ**

proprietariulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recuisite de pompieri, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ
Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66
recomândă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preoţĭ
TURNATORIA SA DE CLOPOTE

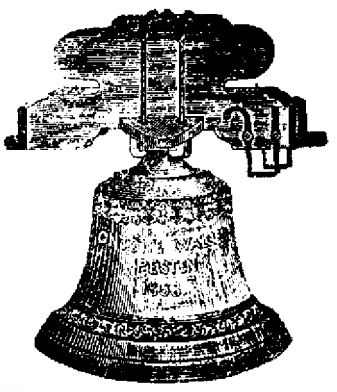

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucuresc în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.

(2) 40—52

Preliminare de spese şi Preţŭ-couranturĭ se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ. progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Fóiă bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia sĕ se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaşiŭ.

Anulŭ I. Blaşiŭ 10 Octobre 1891. Numerulŭ 41.

Quid faciendum?

(+) În ţinuta nóstră politică adeseorí amŭ observatŭ o scădere, de care trebue să ne scuturămŭ şi mântuimŭ nesmintitŭ, dacă voimŭ să delăturămŭ pedecele, ce pre tótă ḑiua ni-se punŭ în calea desvoltăriĭ nóstre culturale, şi să asigurămŭ esistinţa nóstră bisericéscă şi naţională.

Scăderea acésta o aflămŭ noĭ în plutirea politiceĭ nóstre maĭ numaĭ în sferele înalte a unorŭ cestiunĭ generale, carĭ pentru luptele nóstre ḑilnice pre terenulŭ bisericescŭ, şcolasticŭ şi politicŭ nu ne daŭ, cândŭ se ivescŭ casurĭ concrete, o direcţiune precisă şi hotărîtă şi nu ne indigitézĕ mijlócele, de carĭ trebue să ne folosimŭ pentru a înfruntá şi paralisá cu succesŭ încercările dese, ce se facŭ pentru desnaţionalisarea nóstră şi prefacerea statuluĭ nostru din firea sa poliglotŭ în unŭ statŭ unitarŭ în limbă.

Cu glasŭ puternicŭ, care însă de multe-orĭ rĕsună în pustiĕ, strigă în continuŭ presa nóstră românéscă, că cultura nóstră naţională este în pericolŭ, că desvoltarea nóstră ca poporŭ cu individualitate proprie este împedecată, că limba nóstră este scósă în contra legilorŭ esistente din totĭ ramiĭ vieţiĭ publice de statŭ; dar tóte aceste protestărĭ ridicate în terminĭ generalĭ nu ne folosescŭ multŭ saŭ producŭ de multe orĭ numaĭ confusiune orĭ amărăciune sterilă, dacă nu ni-se spune totŭ-odată, că în cutare cestiune vitală şi actuală ce ţinută trebue să observămŭ cu micŭ cu mare, şi ce trebue să facemŭ pentru delăturarea rĕuluĭ, ce ne ameninţă.

Ca presa purcedŭ de comunŭ şi conducătoriĭ nostri politicĭ. Se adună din cândŭ în cândŭ la câte o consfătuire şi póte facŭ şi contemplaţiunĭ serióse asupra constelaţiunilorŭ politiceĭ marĭ europene, dar nu ne daŭ nicĭ o îndrumare, că faţă cu atacurile, ce în restimpurĭ scurte se îndréptă în contra esistinţeĭ nóstre naţionale, ce trebue să facemŭ?

Numaĭ în timpulŭ din urmă a aflatŭ de bine comitetulŭ partiduluĭ nostru naţionalŭ a da o direcţiune maĭ practică luptelorŭ nóstre politice, şi acésta încă s'a întîmplatŭ numaĭ în unŭ singurŭ casŭ concretŭ şi anume în mişcarea nóstră cu privire la afacerea asilelorŭ de copiĭ, dar şi acéstă mişcare s'a pornitŭ, cândŭ deja erá prea târḑiŭ, adecă numaĭ după ce proiectulŭ de lege despre asilele de copiĭ trecuse prin casa deputaţilorŭ, şi ast-felŭ protestele nóstre nu maĭ puteaŭ înrîuri, ca să se retragă saŭ să se modifice acelŭ proiectŭ de lege.

Că chipulŭ acesta de luptă politică nu este corĕspunḑĕtorŭ timpurilorŭ de astăḑĭ, orĭ cine póte pricepe. De aceea trebue să ne organisămŭ, respective să fimŭ organisaţĭ din partea conducătorilorŭ nostri politicĭ, aşa încâtŭ orĭ de câte orĭ întimpinămŭ vre-unŭ atacŭ duşmănosŭ desvoltăriĭ nóstre culturale şi politice, să avemŭ o procedură legală, precisă, hotărîtă, uniformă şi împunĕtóre, căcĭ aştăḑĭ numaĭ pre calea acésta se potŭ dobêndí succese politice.

Lucrândŭ ast-felŭ atâtŭ ḑiaristica nóstră, câtŭ şi conducătoriĭ nostri politicĭ, ar' produce resultate cu multŭ maĭ marĭ, decâtŭ dacă ne vorŭ ţiné mereŭ prelegerĭ teoretice despre solidaritate naţională saŭ se vorŭ certá pentru postulŭ de preşedinte alŭ comitetuluĭ partiduluĭ naţionalŭ.

Aceste consideraţiunĭ ni-s'aŭ presentatŭ aşa ḑicêndŭ fără de voe în mintea nóstră, cândŭ amŭ cetitŭ, că ministrulŭ de culte şi instrucţiunea publică voesce să pregătéscă unŭ noŭ proiectŭ de lege pentru şcólele poporale, fórte periculosŭ desvoltăriĭ nóstre culturale.

Nu a fostŭ adecă de ajunsŭ, că pre basa articoluluĭ XVIII din 1879 limba magiară s'a întrodusŭ în şcóla poporală elementară ca obiectŭ de învĕţămîntŭ obligatŭ în 17—28 óre pre sĕptĕmână, şi prin acésta s'a restrînsŭ fórte tare órele pentru limba română şi alte cunoscinţe necesare poporuluĭ nostru; — nu este de ajunsŭ, că în nicĭ o şcólă comunală orĭ de statŭ nu se maĭ propune în limba română, deşi paragrafulŭ 58 din articolulŭ de lege XXXVIII din 1868 spune apriatŭ, că în ast-felŭ de şcóle fiecare elevŭ trebue să-şĭ priméscă instrucţiunea în limba luĭ maternă; — nu este de ajunsŭ, că chiarŭ şi în şcólele pruncilorŭ dela 3—6 anĭ, adecă în aşa numitele asile încă trebue să se

---

Feuilleton.

Amintirĭ din vara trecută.

În căldurile nesuferite din lunile de vară îţĭ pare aşa de greŭ, să-ţĭ miscĭ trupulŭ înferbîntatŭ de arsiţa omorîtóre, precândŭ drăguţa de odihnă şi nelucrare e atâtŭ de plăcută şi atrăgătóre. Din potrivă ĭérna, cândŭ lemnele pocnescŭ de gerŭ şi dinţiĭ îţĭ clănţĕne în gură, te simţĭ aşa de uşorŭ şi de sprintenŭ, de aĭ gândí să întrecĭ ĭepuriĭ în fugă.

Ce póte fi causa? E cu neputinţă, ca haĭnele subţirĭ ca frunḑa, ce le folosimŭ vara, comănaculŭ, ce abia are lipsă să se maĭ raḑĕme de capŭ, păpucii-pantofi de astăḑĭ saŭ surorile lorŭ dulcĭ, opincile, orĭ chiar locululŭ golŭ alŭ acestora, să fie maĭ grele decâtŭ ţundra saŭ bunda cu păreţĭ groşĭ şi lungă câtŭ o mĕtăhală, cuşma folticósă şi încălţămintele cu tureci lungĭ până în genunchĭ. Saŭ dóră *căldura*, ce ne stórce sudorĭ, ne îngreună trupulŭ şi ne face greoĭ şi trândavĭ?

Aşĭ maĭ crede-o, cândŭ amŭ fi de părerea celorŭ vechĭ, carĭ despre căldură ḑiceaŭ, că e o materie, ce ésă din corpurile călduróse şi ferbinţĭ şi se respăndesce în tóte părţile, până ce întră tótă în corpurile maĭ rĕcĭ. Noĭ însă, ceĭ din timpurile maĭ nóuĕ, ţinemŭ a fi arĕtatŭ maĭ pre susŭ de orĭ ce îndoiélă, că prin căldură nu se schimbă greutatea nicĭ unuĭ corpŭ, şi prin urmare căldura nu póte să fie materie.

Şi maĭ neînţelésă mi-se pare îngreunarea şi lenea din vară, dacă mĕ gândescŭ, că după ḑisa învĕţaţilorŭ căldura nu e altŭ-ceva, de catŭ o mişcare nevĕḑută, ce o facŭ părticelele singuraticelorŭ corpurĭ.

Trĕba învĕţaţilorŭ, de unde sciŭ, că e mişcare, cândŭ nimenĭ în lume nu a vĕḑutŭ mişcarea (?) acésta. Eŭ plecŭ maĭ departe şi cercŭ să cuprindŭ, cum e cu putinţă, ca părticelele trupuluĭ meŭ să se misce vara cu repejune, şi totuşĭ trupulŭ să-mĭ fie aşa de aplicatŭ spre lene şi trândăvie. Şi ĕră-şĭ mĕ întrebŭ, cum se póte, ca ĭérna părticelele trupuluĭ meŭ să odihnéscă saŭ celŭ puţinŭ să se misce maĭ a lene, pre cândŭ eŭ ĭsŭ sprintenŭ, de nu am stare?

Încólea ce mĭ-ar fi şi folositŭ în mijloculŭ căldurilorŭ năduşitóre din luna luĭ Iuniŭ, dacă sciam să-mĭ esplicŭ, de unde vine îngreunarea trupuluĭ meŭ încălḑitŭ? O scaldă bună plătia neasĕmĕnatŭ maĭ multŭ. Pre cândŭ făceam o scaldă de aceste, ajunseĭ să aflŭ şi causa îngreunărĭĭ şi trândăvieĭ, ce mĕ cuprinde totŭḑeauna în lunile de vară.

De-ĭ place cuiva, să comodiseze în lunile de vară, şi voesce, ca pre venitorŭ să-şĭ împace şi consciinţa, ce-lŭ îndémnă la lucru, cetéscă cele ce urméză. Eŭ de cândŭ am aflatŭ esplicarea trândăvieĭ, cu atâta linişte sufletéscă comodisezŭ, de mĕ póte invidiá şi ceiŭ maĭ leneşŭ lazzarone[1]) napolitanŭ. Însă dacă ĭ-a succesŭ cuiva să-şĭ scuture saŭ voesce cu totŭ preţulŭ să şĭ-o scuture de aci încolo, arunce saŭ sfĕrtice şirurile aceste, ca să nu ĭlŭ ducă în ispită.

Îmĭ place în apă afundă, să mĕ lasŭ în josŭ, până daŭ cu peciórele de fundŭ. La fundŭ apa-ĭ maĭ rece şi maĭ rĕcoritóre, şi afară de aceea eŭ nu aşĭ da pentru mare preţŭ farmeculŭ, ce-lŭ simtŭ vĕḑêndŭ, că ajunge să facŭ o singură mişcare, ca apa să mĕ ĭea şi să mĕ ridice la suprafaţă, ca pre o pénă uşóră.

Pre capulŭ şi umeriĭ meĭ se raḑĕmă o columnă de apă, a căreĭ vêrfŭ se află la suprafaţa apeĭ, la o depărtare de 1, 2 saŭ póte şi 3 metri, şi care are o greutate de aprópe 100 saŭ póte preste 100 de chilograme, şi eŭ

[1]) Ómenĭ din clasa de josŭ, carĭ numaĭ atâta lucră, până-şĭ potolescŭ fómea, apoĭ se întindŭ la sóre.

învețe ungurește în detrimentulŭ limbeĭ materne a pruncilorŭ nostri, a cărorŭ părinți vorŭ trebui să susțină acele institute; nu este de ajunsŭ, că în urma articoluluĭ de lege XXX din 1883 conducerea maĭ multorŭ gimnasiĭ românescĭ s'a smulsŭ din mânile auctorităților nóstre bisericescĭ, și că în tóte gimnasiile nóstre românescĭ limba română nu se maĭ póte propune nicĭ măcarŭ în atâtea óre, în câte trebue să se propună limba magiară: — tóte acestea și alte asemenea fapte îndeplinite pre terenulŭ instrucțiuniĭ nóstre publice nu suntŭ de ajunsŭ, ci trebue să maĭ îndurămŭ și nedreptatea și insulta, ce de acum ne-o prevestescŭ foile magiare, că adecă școlele nóstre poporale ridicate și susținute cu crunte jertfe vorŭ ajunge sub înrîurința deciditóre a Ministruluĭ de culte și instrucțiunea publică, care se va servi de acéstă înrîurință spre a pune o nóuă pétră la edificiulŭ statuluĭ unitarŭ magiarŭ, adecă la contopirca tuturorŭ naționalităților în unŭ singurŭ elementŭ etnicŭ, în elementulŭ magiarŭ.

Dacă Ministrulŭ de culte și instrucțiunea publică ne-ar dice, că salarele învățătorescĭ suntŭ prea micĭ după împrejurările de astădĭ, și prin urmare trebue să se aducă o lege, în vîrtutea căreia acele salare să se ridice la unŭ cuantŭ maĭ mare, și fiindŭ-că comunele bisericescĭ nu suntŭ în stare din puterile lorŭ propriĭ a creá ast-felŭ de salare, trebue să suplinéscă statulŭ aceea, ce nu potŭ contribuí comunele bisericescĭ: atunci noĭ amŭ felicitá pre dlŭ Ministru pentru îngrigirea specială, ce o are de promovarea învățămîntuluĭ poporalŭ. Dar cândŭ Ministrulŭ prin organele sale ne spune, că tóte școlele confesionale, a cărorŭ învățătorĭ vorŭ primí unŭ adausŭ de salarŭ din cassa statuluĭ, trebue să se pună sub conducerea dînsuluĭ cu scopulŭ vĕditŭ, ca acele școle să se pótă magiarisá, cum s'aŭ magiarisatŭ școlele comunale și cele de statŭ: atunci dînsulŭ identifică statulŭ cu interesele unuĭ singurŭ poporŭ din statulŭ nostru, adecă cu interesele poporuluĭ magiarŭ, și indirecte proclamă principiulŭ, că statulŭ nostru în contra legilorŭ sale fundamentale dela 1868 nu maĭ recunósce și nu spriginesce desvoltarea etnică a celoralalte popóre din Ungaria, pre carĭ nu le consideră de altceva, decâtŭ de unŭ materialŭ aptŭ spre a se contopí în elementulŭ magiarŭ. Prin acésta ni-se denégă și dreptulŭ de a esistá ca Românĭ, și sub altă formă ajungemŭ acolo, unde amŭ fostŭ pre timpulŭ „aprobatelorŭ", în vîrtutea cărora națiunea română erá numaĭ suferită *usque ad beneplacitum principum et regnicolarum.*

În fața acesteĭ tendințe ni-se impune de sine întrebarea „quid faciendum?

La acéstă întrebare însă nu suntŭ competenți să ne rĕspundă alțiĭ, afară de conducătoriĭ politiceĭ românescĭ. Eĭ suntŭ detorĭ să cugete asupra căilorŭ și mijlócelorŭ legale, de carĭ trebue să ne servimŭ întru împedecarea rĕuluĭ, ce ne amenință din noŭ atâtŭ din punctŭ de vedere bisericescŭ câtŭ și din punctŭ de vedere naționalŭ.

Emke. — Kulturegylet-ulŭ ardeleanŭ și-a ținutŭ în 4 Octobre a șeptea adunare generală în Murĕșŭ-Oșorheiŭ, cu participarea unuĭ publicŭ fórte numĕrosŭ și între serbărĭ sgomotóse și splendide. Raportulŭ primŭ-secretaruluĭ a produsŭ entusiasmŭ generalŭ, căcĭ din acela s'aŭ convinsŭ membriĭ despre desvoltarea uriașă a acesteĭ reuniuni. Întru adevĕrŭ reuniunea numĕră 1854 membri fundatorĭ și pre viéță, 11,079 ordinarĭ, 4500 spriginitorĭ, cu totulŭ 17,433 membri. Averea societățiĭ în banĭ face 563,828 fl. 30 cr., éră averea totală: 905,009 fl. 72 cr. Venitulŭ sigurŭ anualŭ face cam 40,000 fl. Societatea a ridicatŭ și ajutoréză 104 instituțiunĭ în 94 comune din Ardealŭ.

Nu e îndoiosŭ, că aceste date suntŭ fórte împunătóre, și dacă tendințele Kulturegylet-uluĭ nu ar' fi atâtŭ de agresive și condamnabile, precum suntŭ, noĭ amŭ fi cei dintâiŭ, carĭ amŭ felicitá acéstă reuniune. Dară cândŭ scimŭ, că înflorirea acesteĭ reuniunĭ este numaĭ spre daunarea și jignirea nóstră esclusivă, atunci nu putemŭ să nu ne îngrigimŭ pentru viitorulŭ nostru, și maĭ vîrtosŭ pentru fericirea acesteĭ patriĭ. Înțelégă odată compatrioțiĭ nostri, că precum dînșiĭ își sciŭ iubí limba și naționalitatea lorŭ, așa ni-le scimŭ iubí și noĭ, și că precum ĭ-ar duré pre dînșiĭ, dacă amŭ umblá să-ĭ romanisămŭ, așa ne dóre și pre noĭ, dacă umblă să ne magiariseze; și în fine înțelégă, că a răpí cuĭva limba maternă, darŭ prețiosŭ alŭ luĭ Dumnedeŭ, este o crimă, care se răsbună de sine.

Nu ne spună corifeiĭ Kulturegylet-uluĭ, că intențiunea lorŭ nu este magiarisarea Românilorŭ, că acésta nicĭ eĭ nu o credŭ; și apoĭ atunci de ce aŭ întemeiatŭ o școlă în Blașiŭ, unde mulțămită luĭ Dumnedeŭ se află o serie de institute culturale, precum nu se maĭ află în țéră? Póte pentru a ne face nóuĕ Românilorŭ o plăcere?

Le-amŭ spusŭ acestea numaĭ cu intențiunea de a contribuí la promovarea buneĭ înțelegerĭ între toțĭ cetățeniĭ acesteĭ patriĭ, și o repetimŭ, că până cândŭ nu vorŭ încetá metodulŭ de procedură alŭ Kulturegylet-uluĭ și alte asemenĭ tendințe șovinistice, nu va fi înțelegere frățéscă.

Deocamdată însă noĭ Româniĭ amŭ puté învĕță fórte multŭ dela concetățeniĭ magiarĭ. Asociațiunea nóstră pre lângă Kulturegylet e o reuniune veche, și totuși cum stă? Ar trebuí să ne rușinămŭ, și să suplinimŭ pentru viitorŭ ceea ce amŭ neglesŭ în trecutŭ, cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, căcĭ Asociațiunea nóstră nu vatĕmă pre nimenĭ, ci întru adevĕrŭ e o societate *curată culturală.* La lucru decĭ!

în locŭ să simtŭ povóra acésta, în locŭ să fiŭ apăsatŭ în josŭ, însŭ ridicatŭ în susŭ cu ușurință uĭmitóre. Unde-ți trebue unŭ farmecŭ maĭ mare? Pĕcatŭ numaĭ, că-ĭ așa de scurtă calea acésta!

Mĭ-ar plăcé, să mĕ ridicŭ din fundulŭ mărilorĭ într'unŭ locŭ, unde afundimea eĭ face câte-va miĭ de metri. Ce călĕtorie desfătătóre ar fi acésta, dacă așĭ avé aerŭ la îndemână, ca să nu mĕ înădușescŭ, și dacă nu așĭ avé să mĕ temŭ de jiveniile din mare!

Și maĭ sublimŭ ar fi, dacă așĭ puté face călĕtoria acésta în aerŭ, dacă și în aerŭ ar ajunge o singură înțieptare, ca să mĕ ridicŭ susŭ — susŭ, până unde numaĭ doriscŭ.

Acolo susŭ, spunŭ că aerulŭ e maĭ rĕcoritorŭ. Ce bine ar fi acolo în lunile de vară! Trupulŭ mi-s'ar maĭ rĕcori, éră sufletu-mĭ ar maĭ scăpá de ticăloșiile acesteĭ lumĭ. Mărirele nemernice ale acesteĭ lumĭ orbescŭ pre ómenĭ, de nu vĕdŭ fețele hîde, cărora șerbescŭ. Așĭ doríĭ, să vĕdŭ la peciórele mele tóte mărirele pământuluĭ, și ridicându-mĕ și maĭ susŭ, să le vĕdŭ, cum se facŭ totŭ maĭ micĭ, maĭ neînsemnate, cum disparŭ din ochiĭ meĭ, să le vĕdŭ, ca să potŭ aruncá asupra lorŭ o căutătură așa de desprețuitóre, cum numaĭ o doresce sufletulŭ meŭ.

Dar înzădarŭ, aerulŭ nu-ĭ apă! Apa mĕ ridică, dar aerulŭ nu mĕ póte ridicá.

Nicĭ chiar apa nu ridică tóte corpurile. Aruncă în apă o pétră, o bucată de sticlă, de ferŭ saŭ alte obiecte maĭ grele, și înzădarŭ veĭ aștéptá, să se maĭ ridice. Apa se va opintí, dar neputêndŭ să le ridice, va fi silită, să se dea în lăturĭ, și să le facă locŭ în culcușulŭ sĕŭ. Cândŭ dușmanulŭ intră în țéră, ne punemŭ tóte puterile, numaĭ să-lŭ putemŭ scóte afară. De-ĭ maĭ slabŭ, îlŭ scótemŭ, dară de-ĭ maĭ tare, zădarnică ne este tótă opintirea. Aceea-și lege.

Corpurile maĭ grele de câtŭ apa se cufundă și nu se maĭ ridică, cele maĭ ușóre de câtŭ apa éră-și se ridică. La corpurile multŭ maĭ ușóre decâtŭ apa, voindŭ să le cufundĭ, întîmpinĭ greutate, simțescĭ bine, cu câtă putere le împinge apa în susŭ.

Apa sărată e maĭ grea decâtŭ apa din rîurĭ, și ceĭ ce s'aŭ scăldatŭ în apă sărată, vorŭ fi simțitŭ, că apa sărată ne ridică cu maĭ mare ușurință, va să dică ne împinge cu maĭ mare putere în susŭ. În fluide maĭ grele și decâtŭ apa sărată chiar să vreĭ, totŭ nu aĭ puté să te cufundĭ.

În fluide maĭ rarĭ și prin urmare maĭ ușóre decâtŭ apa, cum ar fi oleulŭ de terpentinŭ orĭ alcoholulŭ (spirtŭ curatŭ), nu mĭ-ar prea plăcé să mĕ cufundŭ. Mirosulŭ și gustulŭ de oleŭ și alcoholŭ îmĭ e nesuferitŭ. Afară de aceea fiindŭ ele maĭ ușóre decâtŭ apa, nu m'arŭ maĭ puté ridicá la suprafață; éră dacă e vorbă să morŭ, nu împărtășescŭ vederile și gustulŭ luĭ George Clarence, personajŭ cu nume mare în istoria bețivilorŭ, care osîndituĭ fiindŭ la mórte, cerŭ să fie înecatŭ în vinŭ de Malvasia.

Pământulŭ e încunjuratŭ de tóte părțile de aerŭ, chiar și délurile și munțiĭ ceĭ maĭ înalțĭ încă-sŭ acoperiți cu aerŭ. Stratulŭ de aerŭ, în care e învĕluitŭ pământulŭ, are o grosime, saŭ de vreți o înălțime de 10—12 miluri. Alțiĭ suntŭ maĭ darnicĭ dicêndŭ, că aerulŭ ajunge până la o înălțime de 30 orĭ chiar 40 de miluri.

Atâta-ĭ adevĕratŭ, că aerulŭ în susŭ se totŭ rărescе, încâtŭ dela unŭ locŭ și respirațiunea încă se îngreunéză; prin urmare marginĭ trĕbue să aibă. A determiná însă chiar loculŭ, unde se gată aerulŭ, nu e ușorŭ, după ce la înălțime maĭ mare de 1 milŭ și jumĕtate încă n'a călcatŭ omŭ pământeanŭ. Nu vĕ mirați dară, dacă între datele unora și a altora e o deosĕbire neînsĕmnată (?) de 20—30 miluri.

Decâtŭ înălțimea e maĭ ușorŭ să-ĭ determinĭ greutatea, și suntŭ ómenĭ fără de lucru, carĭ ĭ-aŭ și determinat'o. Ómenĭ de aceștia spunŭ, că unŭ vasŭ închisŭ, plinŭ de aerŭ, cumpănesce maĭ multŭ ca vasulŭ golŭ, după ce s'a scosŭ aerulŭ din elŭ.

De vomŭ stá să credemŭ la domnĭ de aceștia, — eŭ nu îndemnŭ pre nimenĭ, — vomŭ ajunge la lucrurĭ, de carĭ poțĭ să zimbescĭ orĭ chiar să rîdĭ, dar de credutŭ cine le-ar puté crede.

Unŭ centimetru cubicŭ (1 cm^3) de aerŭ apasă 0·001293 gramĭ, dicŭ eĭ, așadară maĭ bine de 1 miligramŭ. Unŭ decimetru cubicŭ (1 dm^3) maĭ bine de 1 gramŭ, éră unŭ metrŭ cubicŭ (1 m^3) maĭ bine de unŭ chilogramŭ.

Aceste tóte ar fi cum ar fi, dar domniĭ aceștia mergŭ maĭ departe și dicŭ, că aerulŭ apasă asupra capuluĭ și umerilorŭ nostri cu o greutate de 300—400 saŭ și maĭ bine de chilogramĭ.

Înființarea unui museŭ istorico-bisericescŭ.

Cine a fostŭ vre-odată în Roma şi a cercetatŭ acolo admirabilele musee înfiinţate, înmulţite şi susţinute de Pontificiĭ Romeĭ, acela de bună sémă că va trebui să rémână încântatŭ de ideile cele corecte, ce le-aŭ avutŭ bărbaţiĭ aceştia marĭ despre cultură şi civilisaţiune. Căcĭ dacă este adevĕratŭ ceea ce aŭ dişŭ bĕtrâniĭ, că: *Historia est vitae magistra,* atuncĭ nu esistă nicĭ o istorie maĭ elocentă ca unŭ museŭ istoricŭ, de unde nicĭ unŭ magistru maĭ bunŭ alŭ vieţiĭ ca unŭ atare museŭ nu póte să esiste. În unŭ atare museŭ nu vorbesce litera mórtă a cărţiĭ de multe orĭ pentru mulţi neînţelesă, ci vorbescŭ înse-şĭ obiectele, ce aŭ fostŭ martorĭ aĭ acelorŭ timpurĭ, despre carĭ vorbescŭ. Ele spunŭ şi istorisescŭ în modulŭ celŭ maĭ plasticŭ despre gradulŭ de cultură, gustulŭ, lipsele, capacitatea şi desteritatea popórelorŭ depre timpurile lorŭ. Pentru aceea la museele aceste curge lume din tóte părţile şi va curge până atuncĭ, până cândŭ vorŭ esistá. După norma museelorŭ celorŭ strălucite din Roma s'aŭ fundatŭ ataĭ musee şi pre airia prin tótă Europa. Noĭ însă şi în privinţa acésta amŭ rĕmasŭ înderĕptulŭ altorŭ popóre spre fórte mare detrimentŭ alŭ nostru. Nicĭ barĕmŭ unŭ museŭ naţionalŭ nu avemŭ până acum nicăiriĭ, deşi încă de multŭ ar fi trebuitŭ să i-se facă începutulŭ. Totŭ asemene ne lipsesce unŭ museŭ istoricŭ bisericescŭ.

E adevĕratŭ, că trecutulŭ nostru nu este strălucitŭ, câtŭ unŭ atare museŭ să oglindeze o cultură óre careva mare a nóstră în timpurile trecute. Unŭ museŭ însă nu are să fie unŭ lăudătoriŭ alŭ cultureĭ nóstre din vécurile şi deceniile trecute, ci are numaĭ să ne oglindeze cultura nóstră aşa, precum a fostŭ multă saŭ puţină. Căcĭ numaĭ atuncĭ vomŭ sci, să preţuimŭ cum se cuvine cultura nóstră presentă, dacă ne-o vomŭ cunósce érăşĭ cum se cuvine cea din trecutŭ. Cum o vomŭ cunósce însă acésta, dacă obiectele, în carĭ se oglindéză, saŭ în carĭ este depusă, nu le avemŭ nicăiriĭ adunate. Câte cărţĭ nu s'aŭ tipăritŭ pentru esemplu numaĭ în tipografia seminaruluĭ din Blaşiŭ în timpulŭ celŭ lungŭ, de cândŭ esistă acéstă tipografie! Şi totuşĭ cărţile eşite din ea nu le avemŭ nicăiriĭ adunate, ca să putemŭ studiá progresulŭ limbeĭ nóstre şi celŭ alŭ arteĭ tiparuluĭ în decursulŭ timpuluĭ în tipografia acésta, carea maĭ bine de unŭ seculŭ a fostŭ întâia nóstră tipografie, ce ne-a împlinitŭ lipsele de cărţi şi lucruriĭ tipărite. În conformitate cu împrejurările nóstre amŭ avutŭ destuĭ bărbaţiĭ marĭ cu merite neperitóre pentru biserica şi naţiunea nóstră, şi totuşĭ imaginile lorŭ stau împrăştiate prin lume şi ţéră, câte odată aruncate cine scie pre unde, şi nu le avemŭ adunate în unŭ locŭ şi mântuite de perire! Ne totŭ tânguimŭ, câtŭ de amară a fostŭ sórtea bisericeĭ românescĭ maĭ cu sémă pre timpurile principilorŭ calvinescĭ şi după aceea maĭ cu sémă prin locurile, pre unde feudalismulŭ n'a avutŭ nicĭ o milă de biserica românéscă. Şi totuşĭ nu avemŭ nicăiriĭ adunate laolaltă obiectele bisericescĭ din timpurile acele, din carĭ să se véḑă sórtea cea amară a bisericeĭ nóstre. Şi totuşĭ adunarea lorŭ n'ar pretinde nicĭ spese marĭ nicĭ ostenélă multă.

Este acum însă timpulŭ supremŭ, ca să le adunămŭ tóte, şi să nu maĭ lăsămŭ, ca saŭ să se pérḑă şi nimicéscă pre încetulŭ tóte, saŭ să ajungă în mânile străiniloru, câtŭ de câte orĭ voimŭ să cunóscemŭ ceva despre noĭ din timpurile trecute, totŭ-deauna să fimŭ siliţi a alergá la străiniĭ. Adunarea lorŭ s'ar puté face fórte uşorŭ în unŭ museŭ istorico-bisericescŭ, ce s'ar fundá în Blaşiŭ. N'ar fi lipsă decâtŭ de unŭ singurŭ apelŭ cătră clerulŭ din întrégă provincia nóstră bisericéscă, ca orĭ ce obiecte de valóre pentru istoria nóstră bisericéscă să le trimită pentru a fi conservate în acelŭ museŭ, vase sacre vechĭ, ornate vechĭ, cărţi vechĭ, imaginĭ vechĭ şi sacre şi de ale bărbaţiloru nostri, autografe vechĭ, documente vechĭ şi aşa maĭ departe. Aceste apoĭ uşorŭ ar' puté fi aşeḑate în ordine, conservate şi mântuite de perire.

Câte obiecte de aceste nu staŭ aruncate prin bisericele nóstre prin altare şi prin câte o ladă, fără să se intereseze nimenĭ de ele! Şi totuşĭ destule din ele suntŭ de nu puţină valóre pentru istoria nóstră. Din ce se întârḑie maĭ tare cu adunarea lorŭ, din aceea se perdŭ maĭ multe, şi dauna totŭ a nóstră este. Întârḑiarea de aci încolo însă nu se maĭ póte escusá decâtŭ numaĭ cu nepăsarea nóstră, după ce nu credemŭ, că clerulŭ nostru nu ar dá tótă mâna de ajutorŭ posibilă spre adunarea lorŭ. Ĕră în Blaşiŭ nu ar fi lipsă decâtŭ singurŭ de o localitate nu prea mare, unde dacă ar' fi odată aşeḑate prin unŭ omŭ pricepĕtorŭ, ar' puté fi conservate fără spese.

Începutulŭ s'ar puté face fórte uşorŭ în véra viitóre cu ocasiunea adunăriĭ Asociaţiuniĭ Transilvane, carea se va ţiné în Blaşiŭ. Precum suntemŭ informaţi, cu ocasiunea adunăriĭ acesteia se va aranjá şi o espusĕţiune. În espusĕţiunea acésta s'ar puté aranjá unŭ despărţĕmîntŭ istorico-bisericescŭ. Obiectele, ce s'ar' aduná atuncĭ în despărţĕmîntulŭ acesta, ar' puté rĕmâné apoĭ ca începutulŭ unuĭ museŭ istorico-bisericescŭ.

Între multele lipse, ce le avemŭ, amŭ aflatŭ de astă-dată cu cale a sulevá cestiunea acésta de însĕmnătate, care însă póte fi resolvită multŭ maĭ uşorŭ ca altele.

Revistă bisericéscă.

Roma.

Peregrinajulŭ internaţionalŭ alŭ tinerimiĭ catolice a succesŭ preste orĭ ce aşteptare. Din tóte părţile lumiĭ s'aŭ presentatŭ tinerĭ, pentru ca să venereze móştele Patronuluĭ sĕŭ şi pentru ca să sórbă din apa salutară, ce rĕsare la umbra Vaticanuluĭ. E durerosŭ însă, că manifestaţiunile aceste sublime aŭ trebuitŭ să fie turburate prin o faptă nesocotită alorŭ treĭ peregrinĭ francezĭ, carĭ în zelulŭ lorŭ necoptŭ aŭ vătĕmatŭ sentimentulŭ naţionalŭ alŭ Italienilorŭ purtându-se necuviinciosŭ în Pantheon, unde este înmormîntatŭ Victorŭ Emanuilŭ, tatălŭ re-

---

Unŭ omŭ vênjosŭ şi dedatŭ cu povóra încă se îndóe sub unŭ sacŭ de grâŭ de 5 felderĭ, care cumpănesce celŭ multŭ 80 de chilogramĭ, şi cu ceĭ 300—400 de chilogamĭ să umblămŭ cu uşurinţă, să maĭ şi sărimŭ şi jucămŭ? Cine să o crédă?

E adevĕratŭ, că aerŭ este, îlŭ simţescŭ, uneorĭ chiar prea simţescŭ, căcĭ stă să mĕ ïea de pre pecióre, şi dacă este, o parte din elŭ trebue să se raḑeme pre capulŭ şi umeriĭ meĭ. Dacă-ĭ adevĕrată şi aceea, că aerulŭ ajunge până la o înălţime de preste 10 miluri, atuncĭ pre capulŭ şi umeriĭ meĭ portŭ unŭ sulŭ de aerŭ de vre-o 10 miluri, asemenea sululuĭ de fumŭ, ce se ridică din hornŭ érna, cândŭ cerulŭ e seninŭ.

Pĕcatŭ, că sulurile aceste nu se raḑémă numaĭ pre capŭ, ci trĕbue să se maĭ raḑeme şi pre umerĭ, alt-felŭ ni-le-amŭ puté închipuí ca pre nisce cilindre de câte 10 miluri de înalte.

De-ĭ place cuĭva idea acésta, nu-mĭ pasă, închipuéscă-şĭ sululŭ sĕŭ de aerŭ, şi de vrea, şi pre ale altora ca nisce cilindre trase preste urechĭ până josŭ pre umerĭ.

M'am totŭ întrebatŭ de multe orĭ, pentru ce pórtă uniĭ domnĭ pĕlăriĭ aşa de înalte, dar étă am ajunsŭ, să portŭ şi eŭ cilindru şi încă cilindru cu multŭ maĭ înaltŭ, decum eraŭ chiar şi cele din moda veche.

Cândŭ veḑĭ unŭ omŭ micŭ cu cilindru înaltŭ, îţĭ vine să zimbescĭ. Nu maĭ zimbiţĭ însă, că aceea-şĭ sórte o avemŭ cu toţiĭ, căcĭ ce este stătura nóstră pre lângă unŭ cilindrŭ de aceste de 10 miluri.

Mĕ compătimescŭ şi pre mine, dar şi maĭ multŭ compătimescŭ pre ómeniĭ mititeĭ şi pre pruncĭ, carĭ aŭ să pórte cilindre şi maĭ înalte decâtŭ mine.

Am totŭ auḑitŭ bucinându de egalitate de drepturĭ şi sarcinĭ, şi am totŭ căutatŭ să aflu óre-undeva egalitatea acésta, dar până astăḑĭ mĭ-a fostŭ zădarnică ostenéla. Aci la cilindre încă nu-ĭ egalitate. Celŭ micŭ are să pórte cilindru maĭ mare, şi bĕtrânulŭ gârbovitŭ de spate, tocmaĭ cândŭ e maĭ slăbitŭ în puterĭ, atuncĭ are să pórte unŭ cilindru maĭ grosŭ.

Dar étă-mĕ, unde am ajunsŭ! Erá să vĕ povestescŭ, pentru ce-ĭ omulŭ maĭ trândavŭ vara, şi m'am treḑitŭ la cilindre şi egalitate de drepturĭ şi sarcinĭ.

Precum apa, aşa şi aerulŭ ridică corpurile maĭ rarĭ şi maĭ uşóre decâtŭ elŭ. Vaporiĭ de apă, gazulŭ, cu care suntŭ luminate atâtea oraşe, fiindŭ maĭ uşore decâtŭ aerulŭ, se ridică în susŭ; precândŭ accidulŭ carbonicŭ, ce se desvóltă tómna în pivniţĭ cu mustŭ, rĕmâne josŭ pre pământŭ.

În pivniţĭ de aceste se póte întîmpla, ca lumina ţinută susŭ să nu se stingă, pre cândŭ dacă o apropiămŭ de pământŭ, se stinge la momentŭ. S'aŭ întîmplatŭ casurĭ, că omulŭ a umblatŭ în ast-felŭ de pivniţĭ şi a scăpatŭ téferŭ, precândŭ mâţa saŭ cânele s'a înăduşitŭ.

Apa şi aerulŭ împingŭ în susŭ şi ridică corpurile maĭ uşóre. Şi corpurile maĭ grele încă le împingŭ în susŭ, dar nu le potŭ ridicá. Dovadă e fumulŭ: érna, cândŭ ceriulŭ e limpede şi gerulŭ e mare, din hórne se înalţă suluriĭ de fumŭ, ce se ridică oblu în susŭ, precândŭ dacă vremea e móle, numaĭ a lene se ridică, orĭ chiar se lasă josŭ pre pământŭ.

Să ne póţă ridicá aerulŭ câtŭ de câtŭ, amŭ fi uşorĭ ca péna, ĕră să nu fie aerŭ, şi dacă amŭ puté trăí, amŭ fi greĭ ca pământulŭ. Aerulŭ ne hrănesce plămînile, dar cu o cale ne şi ajută, să ne portămŭ greutatea trupuluĭ.

Aerulŭ nu e pre o formă de desŭ. Susŭ pre munţĭ aerulŭ e maĭ rarŭ, şi ast-felŭ ne împinge cu maĭ puţină putere în susŭ. Acésta e causa oboseleĭ, ce o simţĭ, cândŭ te urcĭ pre déluri şi cu deosĕbire pre munţĭ înaltĭ.

Prin căldură aerulŭ se răresce tare, şi de aceea, cândŭ îĭ caldŭ, aerulŭ fiindŭ maĭ rarŭ şi maĭ uşorŭ, ne împinge cu maĭ puţină putere în susŭ, şi atuncĭ avemŭ să purtămŭ o greutate maĭ mare; trupulŭ ni-lŭ simţimŭ maĭ greŭ. Dacă-ĭ frigŭ, aerulŭ maĭ desŭ şi maĭ greŭ ne împinge cu maĭ mare putere în susŭ; nu-ĭ mirare dară, că ne şi simţimŭ maĭ uşorĭ.

Étă pentru ce érna suntemŭ uşorĭ şi sprintenĭ, precândŭ vara greoĭ şi trândavĭ!

Şi de frigŭ îsŭ rĕŭ, dar pare că nici o érnă nu mĭ-a lăsatŭ amintirĭ aşa de neplăcute, cum mĭ-a lăsatŭ arsiţa din ḑilele din urmă ale luĭ Iunie şi din partea primă a luĭ Septembre.

Despre Newton se ḑice, că legea gravităţiuniĭ o a descoperitŭ *vara,* pre cândŭ odihniá sub unŭ mĕrŭ. Eŭ însă cutezŭ a ḑice, că pre arsiţa din Iunie luĭ Newton putea să-ĭ cadă în capŭ şi o felderă de mere, şi legea amintită totŭ nedescoperită rĕmânea.

geluĭ Umberto, şi întemeiatorulŭ unităţiĭ italiane. Furia poporaţiuniĭ a fostŭ atâtŭ de mare, cătŭ numaĭ cu greŭ a succesŭ poliţieĭ, să scape pre ceĭ treĭ peregrinĭ şi în generalŭ să apere siguranţa tuturorŭ peregrinilorŭ. Regretămŭ şi noĭ din partea nóstră faptulŭ celorŭ treĭ peregrinĭ francesĭ, dară pentru aceea totuşĭ suntemŭ de părere, că din partea poporaţiuniĭ şi a preseĭ nu a fostŭ la locŭ a invinuí pentru greşéla unorŭ particularĭ pre toţĭ peregriniĭ.

Bucovina.

Congresulŭ biserice greco-orientale din Bucovina a fostŭ deschisŭ de cătră mitropolitulŭ Silvestru Morarŭ în presenţa comisaruluĭ imperialŭ, contele de Pace, şi aprópe a tuturorŭ deputaţilorŭ congresualĭ. Contele de Pace a cetitŭ înainte de discursulŭ presidialŭ motivele, pentru carĭ nu a fostŭ aprobatŭ statutulŭ congresualŭ din anulŭ 1888, şi ast-felŭ acum congresulŭ va trebuí să prelucre unŭ altŭ statutŭ, de-órece punctele escepţionate din celŭ vechiŭ suntŭ de totŭ multe. La vorbirea de deschidere a presidiuluĭ, care a amintitŭ şi de autonomia bisericelorŭ greco-orientale din Ungaria, contele de Pace a observatŭ, că nu póte suferí ca în desbaterile congresuale să se facă provocare la instituţiunile bisericescĭ dintr'unŭ statŭ străinŭ. Maĭ târdiŭ însă contele de Pace şĭ-a retrasŭ observarea sa, după ce i-s'a esplicatŭ, că nu a avutŭ causă de a face observarea numită. Şi la cererea deputatuluĭ cav. de Zotta, care a cerutŭ dela comisarŭ, să transpună congresuluĭ şi în versiune română motivele, pentru carĭ nu s'a aprobatŭ statutulŭ congresualŭ din anulŭ 1888, contele de Pace a rĕspunsŭ cu unŭ refusŭ hotărîtŭ, neadmiţêndŭ nicĭ desbaterea ulterióră a acesteĭ afaceriĭ. Sfârşitulŭ a fostŭ, că şedinţa a trebuitŭ să fie închisă între o agitaţiune destulŭ de pronunţată a membrilorŭ congresualĭ.

Francia.

Amĕsuratŭ celeĭ din urmă conscripţiunĭ oficióse clerulŭ catolicŭ din Francia numĕră 55,540 de membri. Dintre aceştia suntŭ: 18 archiepiscopĭ, 69 episcopĭ, 3450 parochĭ, 182 vicarĭ generalĭ, 709 canonicĭ, 7109 vicarĭ foraneĭ (protopopĭ) şi 31,255 administratorĭ parochialĭ şi capelanĭ. Budgetulŭ cultuluĭ pre anulŭ 1892 face 45,057,157 francĭ. Clerulŭ protestantŭ are 720 de membri, ĕră rabinĭ suntŭ 60.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Sâmbătă în 3 Octobre s'a deschisŭ în ambele Case ale legislativeĭ nóstre ultima sesiune a periodului acestuia de cincĭ anĭ. Deputaţiĭ s'aŭ presentatŭ în numĕrŭ însĕmnatŭ, gata la lucru şi la lupta, ce-ĭ aştéptă. Până aicĭ s'aŭ pertractatŭ numaĭ nisce proiecte neînsemnate de natură financiară şi economică. Activitatea proprie se va începe numaĭ la desbaterea budgetuluĭ şi la celealalte proiecte. E de prevĕdutŭ, că ĕră vomŭ avé de a înregistrá scene din cele maĭ turbulente, căcĭ maĭ alesŭ opositiunea voesce să se recomânde alegătorilorŭ sĕĭ. Desbaterile vorŭ fi cu atâtŭ maĭ sgomotóse, cu câtŭ şi opositia moderată a declaratŭ cabinetuluĭ Szápáry prin rostulŭ conteluĭ Apponyi o luptă decisivă. Şi cine scie, óre putéva eşi întregŭ din acéstă luptă guvernulŭ actualŭ? Opositia e încredută în urma succeselorŭ de astă vară, şi acum vré să continue pre calea apucată. De altă parte o mulţime de conflicte suntŭ încă neaplanate, maĭ alesŭ de natură bisericéscă, ĕră ministrulŭ de culte maĭ aţiţă pre deasupra şi naţionalităţile cu o înjurie nóuă. Cu unŭ cuvîntŭ situaţiunea este interesantă, şi va fi bine, să o petrecemŭ cu atenţiune, şi să fimŭ gata şi noĭ pentrŭ a ne apĕrá interesele nóstre.

Esplosiunea dela Rosenthal.

Ḑilele grandióse de sĕrbătóre, ce le-a aranjatŭ poporaţiunea Boemieĭ din incidentulŭ visiteĭ, ce a făcut'o Maiestatea Sa la espositiunea din Praga şi la Reichenberg, aŭ fostŭ întunecate prin o întîmplare fórte tristă. Anume la gara din Rosenthal în apropiere de Reichenberg în stîlpiĭ unuĭ podŭ, preste care avea să trécă trenulŭ de curte, aŭ esplodatŭ dóuĕ bombe umplute cu nitro-glicerină. Norocŭ că esplosiunea s'a întîmplatŭ cu maĭ multe óre înainte de trecerea trenuluĭ, şi că până la venirea trenuluĭ a pututŭ să fie deja reparatŭ podulŭ, ast-feiŭ câtŭ nu a trebuitŭ să sufere amânare călătoria. Nu se scie până acum, ce a pututŭ fi causa acesteĭ întîmplărĭ. Noĭ în atentatŭ politicŭ saŭ personalŭ nu credemŭ, deórece persóna Maiestăţiĭ Sale e iubită fără marginĭ de cătră tóte popórele monarchieĭ. Se póte, că prin esplosiunea aceea să se fi intenţionatŭ împedecarea călătorieĭ la Reichenberg, se póte, să fie şi casulŭ unuĭ atentatŭ anarchicŭ. Certŭ nu e nimicŭ. Ceea ce e bine, şi pentru ce mulţămimŭ din adênculŭ inimeĭ nóstre Atotŭ-puterniculuĭ Dumnedeŭ, este, că viéţa preţiósă a Maiestăţiĭ Sale a rĕmasŭ conservată spre fericirea tuturorŭ popórelorŭ monarchieĭ nóstre.

Germânia.

Generalulŭ Caprivi, cancelarulŭ imperiuluĭ germânŭ, a ţinutŭ în Osnabrück cu ocasiunea unuĭ banchetŭ o vorbire de mare însĕmnătate politică. Cancelarulŭ a declaratŭ, că situaţiunea politică europénă este pacînică, şi că nu esistă causă de temerĭ, că pacea va fi conturbată. A declaratŭ maĭ departe, că nicĭ alianţa franco-rusă nu dă ansă la temerĭ, şi asemenea a constatatŭ, că Francia şĭ-a redobînditŭ ĕrăşĭ positiunea eĭ de odinióră, ocupândŭ locŭlŭ cuvenitŭ între puterile marĭ conducătóre ale Europeĭ. Vorbirea acésta a fostŭ cu atâtŭ maĭ multŭ remarcată, cu câtŭ chiar în ḑiua aceea şi ministrulŭ de esterne francesŭ Ribot a făcutŭ totŭ asemenea declaraţiunĭ; şi ast-felŭ unele foĭ credŭ, că situaţiunea politică s'ar fi lămuritŭ, şi că pericolulŭ unuĭ răsboiŭ apropiatŭ ar fi delăturatŭ.

Turcia.

La nota circulară trimisă de cătră ministrulŭ afacerilorŭ esterne puterilorŭ europene în eestiunea Dardanelelorŭ a sositŭ deja rĕspunsulŭ dela guvernele puterilorŭ centrale, adecă dela Austro-Ungaria, Germania şi Italia. În rĕspunsurile lorŭ aceste guverne declară, că nota turcéscă o ĭeŭ spre sciinţa, şi că nu aŭ de cugetŭ a supune uneĭ deliberaţiunĭ diplomatice afacerea numită.

Corespondinţe.

Sibiiŭ, 21 Sept. 1891.

Onorată Redacţiune!

Simtŭ o deosĕbită bucurie, de câte orĭ se pune în perspectivă ţinerea cutăruĭ sinodŭ orĭ adunărĭ protopopescĭ, în care convinŭ fraţĭ de acelea-şĭ principiĭ şi de acelea-şĭ aspiraţiunĭ pentru a se consultá frăţesce asupra cestiunilorŭ referitóre la sânta lorŭ chemare. Sinódele protopopescĭ — afară de cele ce se ţinŭ numaĭ din obiceiŭ — privite din orĭ şi care parte îşĭ aŭ importanţa lorŭ netăgăduită în viéţa Bisericeĭ nóstre, căcĭ acele, dacă suntŭ conduse cu tactulŭ şi prudinţa recerută, dacă preoţiĭ unuĭ tractŭ suntŭ conscĭĭ de sânta lorŭ misiune şi trăescŭ în armonie cuvenită, devinŭ nesĕcate isvóre de unŭ nobilŭ avêntŭ spre nóuĕ fapte folositóre Bisericeĭ, şcóleĭ şi poporuluĭ nostru. Aci ne comunicămŭ noĭ preoţiĭ unulŭ altuia ideile şi dorinţêle nóstre, aci ne spunemŭ unulŭ altuia nĕcasurile ḑilnice şi durerile nóstre, ne mângâiămŭ, ne încurajămŭ unulŭ pre altulŭ, şi fiecare se rentórce la vatra sa pare-că maĭ uşoratŭ, cu puterĭ maĭ oţêlite pentru continuarea greleĭ lupte, la care ne-a chematŭ s. nóstră Biserică. O deosĕbită bucurie mĭ-a causatŭ şi sinodulŭ protopopescŭ dela 15 Septembre a. c., despre care ca unŭ fidelŭ raportorŭ voescŭ a Vĕ împărtăşí pre scurtŭ următórele:

Sinodulŭ din cestiune s'a conchematŭ în prima linie pentru a se eiectá taxele, ce suntŭ a se solví din partea bisericelorŭ spre scopulŭ salarisăriĭ revisoruluĭ archidiecesanŭ, S'aŭ pertractatŭ însă şi alte afaceriĭ de interesŭ bisericescŭ şi şcolasticŭ. Între altele amintescŭ, că în acestŭ sinodŭ s'aŭ promulgatŭ statutele fonduluĭ şcolasticŭ tractualŭ, carele deja se urcă până aprópe la suma de 600 fl. v. a., cum şi statutele pentru fondurile de naturaliĭ, ce suntŭ de a se întemeiá în fiecare parochie, unde până în presentŭ nu esistă ataríĭ fonduriĭ. Statutele fonduluĭ şcolasticŭ tractualŭ conformŭ decisiuniĭ sinoduluĭ aŭ să intre în vigóre cu 1 Ianuariŭ 1892, ĕră cele pentru fondurile de naturaliĭ aŭ să fie puse în lucrare deja dela 1 Octobre a. c. în colo.

S'a sulevatŭ din noŭ cestiunea colecteĭ crucerului în favórea Fonduluĭ şcolasticŭ archidiecesanŭ şi s'a luatŭ resoluţiunea, ca preoţiĭ să deá totŭ sucursulŭ posibilŭ pentru augmentarea acestuĭ fondŭ, care are importanta menire de a ajutora pre învĕţătoriĭ şi şcólele sĕrace ale Archidieceseĭ şi maĭ alesŭ din părţile cele maĭ espuse desnaţionalisăriĭ, ameninţate ast-felŭ în esistinţa lorŭ ca şcóle române gr. cat.

Nu potŭ să trecŭ cu vederea cu astă ocasiune o propunere vrednică de amintire şi urmare, ce s'a făcutŭ din partea unuĭ membru alŭ sinoduluĭ, carea tocmaĭ pentru aceea o lasŭ să urmeze aci în totŭ cuprinsulŭ eĭ. Etă-o: „Avêndŭ în vedere, că organuluĭ nostru bisericescŭ-politicŭ „Unirea“, care după cele esperiate până acum apĕră cu atâta zelŭ şi tactŭ interesele nóstre bisericescĭ,

şcolastice şi naţionale, nu este spriginitŭ nici pre departe în mĕsura recerută din partea clerului tractualŭ, deşi este o fóe indispensabilă pentru orí-şi-care preotŭ, care doresce a se ţiné la nivelulŭ culturei generale şi a fi în curentŭ cu mersulŭ afacerilorŭ nóstre bisericesc-şcolastice şi naţionale, — aflu, că e o cestiune de onóre pentru clerulŭ gr. cat. preste totă a sprigini din tóte puterile acestŭ singurŭ organŭ de publicitate alŭ Bisericei românescĭ unite, şi încâtŭ pentru preoţimea tractului Sibiiului facŭ propunerea, ca fiecare preotŭ din tractŭ fără deosĕbire să fie detorŭ a abonâ şi cetí, „Unirea“, ér cei ce nu o vorŭ abonâ şi cetí, să fie notaţi în informaţiunile, ce se daŭ în totŭ anulŭ Preaveneratului Consistorŭ din partea oficiului protopopescŭ. În specialŭ propunŭ, ca dela preoţii, carí se împărtăşescŭ din adjutulŭ regescŭ, să se subtragă preţulŭ de abonamentŭ din acelŭ subsidiŭ, ér câtŭ pentru celalalţi, — aceia să se ţină în continuă evidenţă şi să se stimuleze cu tótă ocasiunea a prenumĕrá şi a cetí acéstă fóe.“

Propunerea acésta a datŭ ansă la o viuă discusiune în sinulŭ sinodului, în urma căreia lămurindu-se adevĕrata stare a lucrului a fostŭ primită întocmaĭ şi cu unanimitate din partea membrilorŭ presenţi cu astă ocasiune. Onóre lorŭ!

Aşĭ dorí, ca esemplulŭ sinoduluĭ protopopescŭ alŭ tractului Sibiiului să fie imitatŭ şi din partea preoţilorŭ din alte protopopiate, căcĭ e timpulŭ supremŭ, ca să ne desbrăcămŭ odată de vechiulŭ indiferentismŭ faţă cu literatura nóstră periodică şi în generalŭ faţă cu orí ce genŭ de literatură onestă; să nu cugete nimenĭ dintre fraţiĭ preoţi, că absolvându cursulŭ clericalŭ este deja atâtŭ de „învĕţatŭ“, câtŭ póte să-şĭ permită închipuirea, că tóte le scie, căcĭ dacă are cineva necesitate de cunoscinţe universale, temeĭnice, atuncĭ acelŭ cineva este preotulŭ românŭ, carele ca conducătorŭ nemijlocitŭ alŭ poporului trebue să fie în stare a servĭ acestuia cu îndrumărĭ şi învĕţăturĭ sănĕtóse în nenumĕratele luĭ lipse dilnice. Atarĭ cunoscinţe însă numaĭ prin studiŭ şi cetire continuă se potŭ câştigá. Altcum aci nu maĭ încape nicĭ o discusiune şi ar fi şi ridiculŭ a maĭ perde vorbe asupra acesteĭ cestiuni. **X.—Y.**

O nóuă Fundaţiune.

Domnulŭ Demetriŭ Bárdosi locotenente în regimentulŭ de infanterie Nr. 37 din Oradea mare a depusŭ la Veneratulŭ Capitulu mitropolitanŭ din Blaşiŭ o poliţă de asecurare dela „Reuniunea de asecurare a oficialilorŭ din monarchia austro-ungară cu reşedinţa în Viena“, făcêndŭ următórele dispuseţiuni: 1) O mie de fl., ce are să se plătéscă în casŭ de mórte, va formá o fundaţiune cu numele: *„Fundaţiunea Demetriŭ Bárdosi“.* 2) Capitalulŭ Fundaţiuniĭ să se depună spre fructificare la institute românescĭ de creditŭ şi economiĭ. 3) Venitulŭ anualŭ alŭ capitaluluĭ să se întrebuinţeze în modulŭ următoriŭ: a) 50% să se dea ca ştipendiĭ la descendenţiĭ fratelui sĕŭ Iosifŭ Bárdosi şi unchilorŭ sĕĭ Iuliŭ Bárdosi şi Georgiŭ Bárdosi, ér câudŭ aceştia nu ar avé descendenţi, la tineri românĭ gr. cat. din provincia mitropolitană gr. cat. de Alba-Iuliă; b) 40% să se adaugă în totŭ anulŭ la capitalŭ; c) 5% să se dea pentru spesele administraţiuniĭ; d) 2% să se întrebuinţeze pentru susţinerea şi înfrumseţarea mormîntuluĭ tatăluĭ fundatoruluĭ; e) 3% să se dea şcóleĭ române gr. cat. de fetiţe din Blaşiŭ.

Deşi fundaţiunea acésta se realiséză numaĭ după mórtea fundatoruluĭ şi numaĭ în casulŭ, dacă se plătescŭ regulatŭ premiele de asecurare, despre ce nu ne îndoimŭ niciŭ unŭ momentŭ, — totuşĭ intenţiunea domnuluĭ locotenentŭ Bárdosi este vrednică de laudă şi meritá să se înregistreze, ca să servéscă şi altora de îndemnŭ la fapte bune şi folositóre bisericeĭ şi némuluĭ nostru.

Domnulŭ Demetriŭ Bárdosi este fiulŭ luĭ Constantinŭ Bárdosi, fostŭ oficialŭ la tribunalulŭ regescŭ din Deva. Aci a absolvatŭ şcóla realĕ de statŭ şi a depusŭ şi maturitatea cu succesŭ fórte bunŭ. După aceea s'a aplicatŭ la oficiulŭ comitatensŭ din Solnocŭ în comitatulŭ Iasigia şi Cumania mare, unde are unŭ unchiŭ cu numele Iuliŭ Bárdosi inspectorŭ colasticŭ regescŭ. În Sibiŭ a depusŭ esamenulŭ de ofiţerŭ.

Pre basa acestuĭ esamenŭ a intratŭ în activitate la miliţie. De presente se află în calitate de locotenentŭ la regimentulŭ de infanterie Nr. 37, şi se pregătesce la esamenele, ce se recerŭ spre a fi primitŭ în şcóla superióră de răsboiŭ din Viena. Dorimŭ tineruluĭ Fundaorŭ succesŭ strălucitŭ pre cariera militară.

Apelŭ. [1]

Profesoriĭ dela Institutulŭ preparandialŭ şi şcólele normale gr. cat. din locŭ încă în 8 Iunŭ a. c. adecă îndată după mórtea colegului lorŭ multŭ stimatŭ şi iubitŭ Petru Solomonŭ, întrunindu-se în conferinţă estraordinarĭ, aŭ luatŭ hotărîrea, ca în locului cununeloru, ce se punŭ de obiceiŭ pre sicriŭ, să se creeze prin contribuirĭ benevole întru memoria colegului lorŭ o fundaţiune cu numele Petru Solomonŭ. Din venitele acesteĭ fundaţiunĭ se vorŭ distribuí premiĭ eventualŭ ajutóre între eleviĭ cu purtare morală esemplară şi progresŭ eminentŭ, dela institutulŭ preparandialŭ din Blaşiŭ.

Suntemŭ securĭ, cumcă toţi colegiĭ, amiciĭ, cunoscuţiĭ şi cu deosĕbire eleviĭ fostuluĭ profesorŭ Petru Solomonŭ, din iubire, stimă şi recunoscinţă faţă de colegulŭ, amiculŭ şi magistrulŭ lorŭ, nu vorŭ întârdiá a depune o mică contribuire întru eterna luĭ amintire.

Dreptŭ aceea rugămŭ cu tótă încrederea pre toţi amiciĭ nostri, ca să binevoéscă a deschide spre acestŭ scopŭ liste de contribuirĭ în cercululŭ cunoscuţilorŭ sĕĭ.

Contribuirile colectate să se trimită subscriseĭ direcţiunĭ, carea la timpulŭ sĕŭ le va cuitá pre cale diaristică.

Blaşiŭ, 6 Octobre 1891.

Direcţiunea instit. preparand. gr. cat. din Blaşiŭ.

Învitare la prenumeraţiune.

Cu începutulŭ luĭ Octobre st. n. deschidemŭ abonamentŭ noŭ la „Unirea“. Preţurile suntŭ însĕmnate în fruntea foiĭ.

Onoratulŭ publicŭ cetitorŭ a pututŭ să se convingă din ţinuta observată până aicĭ de fóea nóstră, că noĭ ne-amŭ nisuitŭ a împlini programulŭ nostrŭ, apărându în prima lineă biserica şi şcólele, ér mijlocitŭ tóte interesele poporului nostru în contra tuturorŭ atacurilorŭ. În viitorŭ totŭ asemenea vomŭ purcede, spunêndu-ne totŭ-deauna cu tótă francheţa convingerea nóstră.

Ne rugămŭ decĭ de sprigiuŭ materialŭ şi moralŭ. Suntemŭ aprópe de finea anuluĭ, şi încă avemŭ o mulţime de abonamente neincassate. Considere-şĭ fiecare abonatŭ de detorinţă a-şĭ achitá în timpulŭ celŭ maĭ scurtŭ abonamentulŭ, ca edarea şi espedarea foiĭ să nu sufere pedecĭ.

Avisămŭ tot-odată pre onoraţiĭ nostri abonenţi, că pentru anulŭ viitorŭ vomŭ trimite fóea numaĭ la aceia, carĭ vorŭ solví abonamentulŭ anticipativŭ. Cu restanţe nu putemŭ edá foĭ.

Redacţiunea şi Administraţiunea „Unirii“.

[1] Tóte diarele suntŭ rugate a reproduce acestŭ apelŭ.

Convocare.

În înţelesulŭ §§-lorŭ 13 şi 14 din Statute adunarea generală ordinariă a reuniuniĭ femeilorŭ române greco-catolice din Blaşiŭ e convocată pre Duminecă, 25 Octobre st. n., la órele 10½ în localităţile Preparandieĭ.

Preastimaţiĭ membri şi toţĭ ceĭ ce se intereséză de acéstă reuniune, suntŭ rugaţi cu totŭ respectulŭ a se presentá în numĕrŭ câtŭ se póte de mare.

Blaşiŭ în 8 Octobre 1891.

Rosa Munteanŭ presidentă. **Dr. Vasiliŭ Hossu** secretarŭ.

Noutăţi.

Chirotonire. Ilustritatea Sa Dr. Victorŭ Mihályi a conferitŭ în 26 Septembre, sĕrbătórea S. Crucĭ, ordulŭ sacru alŭ preoţieĭ clericuluĭ *Nicolaŭ Voinŭ,* dispunêndu-luĭ totŭodată de administratorŭ parochialŭ în Valea-Lupului.

Alumniĭ seminariului archidiecesanŭ din Blaşiŭ s'aŭ presentatŭ la cursulŭ teologicŭ pentru anulŭ şcol. 1891/2 la 1 Oct. În 2 şi 3 Oct. s'aŭ ţinutu cu eĭ sacrele esercitiĭ spirituale de cătră Cl. D. Dr Is. Marcu, prefectŭ de studiĭ şi profesorŭ. La esercitiĭ a fostŭ de faţă şi *Escelenţa Sa I. P. S. D. Mitropolitŭ Dr. Ioanŭ Vancea de Butésa.* Sâmbătă în 3 a l. c. după amédĭ toţi alumniĭ s'aŭ mărturisitŭ, ér Duminecă în 4 a l. c. la s. liturgie în biserica catedrală s'aŭ cuminecatŭ. Luni s'a celebratŭ „Învocarea Spiritului Sântŭ“, cu care ocasiune a pontificatŭ Rssimulŭ D. Rectorŭ seminarialŭ, asistatŭ de corpulŭ profesoralŭ. După s. liturgie s'aŭ începutŭ prelegerile teologice. Numĕrulŭ alumnilorŭ e de 51 teologĭ internĭ, anume 41 pentru archidiecesă, 7 pentru diecesa Lugoşului, ér 3 pentru diecesa de Oradea mare.

†**Gregoriŭ Moisilŭ,** fostulŭ vicarŭ foraneŭ gr. cat. alŭ Rodneĭ, parochŭ alŭ Năsĕudului şcl. a repausatŭ în 3 a l. c. în anulŭ alŭ 77-lea alŭ etăţiĭ şi în alŭ 51-lea alŭ preoţieĭ. Îlŭ deplângŭ întristaţiĭ fiĭ Dr. C. Moisilŭ şi Iuliŭ Moisilŭ, ambiĭ profesorĭ.

In veci amintirea luĭ!

Vice-comite în comitatulŭ Sibiiului a fostŭ alesŭ Luni în 5 Oct. Gustav Reissenberger cu 137 voturĭ, faţă de protonotarulŭ Corneliŭ Tobias, care a întrunitŭ numaĭ 37 voturĭ.

Închiderea esposiţieĭ din Timişóra s'a întîmplatŭ Duminecă în 4 a l. c. cu mare solemnitate, fiindŭ de faţă unŭ publicŭ cam de 10,000 de persone. Séra aŭ fostŭ sorţirile; câştiguliŭ principalŭ în valóre de 1500 fl. v. a. a căduŭ pre seria 36 numĕrulŭ 167.

Regele din Würtenberg a repausatŭ Marţi diminéţa la Stuttgart.

La esamenele de ofiţerĭ ţinute în Sibiiŭ în sĕptĕmâna trecută s'aŭ însinuatŭ 66 de voluntarĭ, dintre aceştia 6 aŭ repăşitŭ, 5 aŭ picatŭ, ér 55 aŭ depusŭ esamenulŭ cu succesŭ. Între aceştia 12 suntŭ Românĭ.

Magiariĭ din America — precum i-se scrie luĭ „Egyetértés“, se înmulţescŭ pre fiecare di, dar sórtea nu le e tocmaĭ de invidiatŭ. Până acum nefiindŭ organisaţi, nimicŭ nu numĕraŭ între celealalte naţionalităţi. Acum se maĭ temŭ de unŭ periculŭ şi maĭ mare, de panslavismŭ. Cele treĭ diare slovace din America nu se mulţămescŭ cu propaganda panslavistă printre Slovacĭ, ci se silescŭ a slavisá şi pre Ungurii, carĭ lucră împreună cu Slovacii în minele de cărbunĭ din Pensilvania. Acestŭ pericolŭ a îndemnatŭ magiarimea americană a se organisá în reuniuni şi a fundá unŭ diarŭ numitŭ „Szabadság“, care va apărè în 29 Oct. orĭ 4 Nov. şi între altele va luptá contra panslavismuluĭ. — Fericită e America, că are, cine să o apere de panslavismŭ.

Incendiŭ. În Breţcu s'a escatŭ Sâmbătă în 3 l. c. unŭ incendiŭ înfricoşatŭ, care a prefăcutŭ în cenuşe 52 de case precum şi alte multe superedificate.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Opiniune subiectivă față de catechisările școlastice.

Cei mai mulți bărbați, cari s'au ocupatu în viéța lorŭ cu catechisarea școlarilorŭ, aŭ ajunsŭ la acea convingere, că este cu multŭ mai greŭ lucru a deveni cineva *catechetŭ aptŭ* în înțelesulŭ strictŭ alŭ cuvîntuluĭ, decâtŭ *predicătorŭ bunŭ*. Contraḑicerea nu póte fi însĕmnată. — Este unŭ lucru deja recunoscutŭ de multŭ, după mărturisirea ss. Părinți bisericescĭ, că arta de a catechisá pre școlarĭ este arta tuturorŭ artelorŭ, pentrucă catechetulŭ are de a face cu sufletele liberŭ-create și nemuritóre ale băeților, în cari elŭ trebue să reverse și străplânteze învĕțătura cea singurŭ mântuitóre a revelațiunii dumneḑeescĭ. Lucrulŭ acesta este greŭ, dar și celŭ mai absolutŭ de lipsă. Ast-felŭ stându lucrulŭ să căutămŭ în următórele și să vedemŭ, cari suntŭ împrejurările, ce facŭ oficiulŭ de catechetŭ atâtŭ de greŭ, se înțelege, ca să aĭbă efectulŭ doritŭ.

Că oficiulŭ de catechetŭ este greŭ, se vede:

1. *Din punctulŭ de mânecare alŭ școlarilorŭ,* pentru-că dacă căutămŭ seriosŭ la natura lorŭ, eĭ se potŭ asĕmĕná cu unŭ *agru, pre carele trebue să-lŭ sĕmĕnămŭ, și carele în sine este fructiferŭ, dar încă nu este cultivatŭ de ajunsŭ.*

Puterile sufletescĭ ale băeților abiá suntŭ stîrnite și fórte puținŭ esercitate, și totuși trebue să cuprindă în sine adevĕruri sublime, dumneḑeescĭ. Ce să cuprindă ele în sine, câtŭ și cum să distingă adevĕrurile? Spre acésta înțelesulŭ (mintea) lorŭ încă nu este destulŭ de desvoltatŭ. Eĭ suntŭ încă sĕracĭ de concepte; ér judecata le este mărginită. Apoĭ ce să ḑicemŭ despre facultatea lorŭ de a-și face conclusiunĭ? Memoria încă le este sĕracă și pre lângă aceea debilă de a păstrá în ea aceea, ce li-se comunică. Simțĕmîntulŭ lorŭ este capace mai numaĭ spre jocurĭ. Întrégă lumea internă pentru eĭ este îngustă, mică și încă sĕracă! Și totuși, dacă înțelege catechetulŭ, ce însémnă *a fi bătĕtŭ între băeți,* greutățile acestea disparŭ ușorŭ și curêndŭ, de-órece sufletulŭ lorŭ este energicŭ spre bine.

2. Împrejurarea, și încă cea mai mare, carea face greoiŭ oficiulŭ de catechetŭ, o aflămŭ în *catechetŭ însu-și.* Pentru-că dacă catechetulŭ pretinde dela băĕtŭ, să cugete ca unŭ bărbatŭ, atunci băĕtulŭ are mai multŭ dreptŭ să-ĭ spună ḑicêndu-ĭ: „*Catechetule, cugetă ca unŭ băĕtŭ, îmbracă-ți cugetele tale în cuvinte de acelea, pre carĭ să le potŭ pricepe și eŭ!*“

Ocupațiunea preotuluĭ tinĕrŭ este dară, ca după ce a studiatŭ adevĕrurile cele sânte și mântuitóre în sublimitatea lorŭ, în estensiune mare și încă în limba culță, pre acelea să le inspire în băeți în modŭ simplu, amicabilŭ prin vorbire scurtă și înțelesă. Tocmaĭ aci zace greutatea cea mai mare, pre carea o întîmpină ceĭ mai mulți catecheți; de aceea catechetulŭ trebue să descindă și să se pună pre trépta de cugetare, pre carea se află băeții. Elŭ trebue să se întrebe pre sine: *Ce trebue să învĕță pre băeți?* Cum? Și câtŭ de multŭ?

Ce este dreptŭ, catechismulŭ ne dă aci unŭ îndreptarŭ clarŭ.

Dară oficiulŭ de catechetŭ nu constă numaĭ singurŭ în a ceti din manualŭ, nicĭ numaĭ în a învĕță de rostŭ și a întrebá întrebările, cari se află în catechismŭ. Nu! Dacă nu li-se esplică acéstă carte sântă, fără a le-o îndopá numaĭ în memoria mechanică, și nu străbate și în inima băeților, atunci totŭ lucrulŭ lŭ nu va avé nicĭ unŭ resultatŭ. Întrebările din catechismŭ suntŭ numaĭ ca niște columne, de cari trebuescŭ împletite celealalte florĭ ale învĕțăturel sânteĭ biserice. Durere însă, că suntŭ destuĭ catecheți în ḑiua de astădĭ, onóre escepțiunilorŭ, cari se mulțămescŭ numaĭ cu memorisarea mechanică a catechismuluĭ, ma suntŭ unĭĭ, cari nu facŭ nicĭ atâta, fără de a lucrá întru acolo, ca băeții să și pricépă lucrulŭ și să li-se sbea în inimă, carea să le îndrepte viéța după cele pricepute și învĕțate. Numaĭ cu singura memorisare fluentă se înșélă mulți! Ce fructe culegŭ atarĭ catecheți? Aceea se póte vedé la ceĭ din școla de repetițiune și după aceea mai târdiŭ în viéța familiară.

De aceea catechetulŭ trebue *să se acomodeze în modŭ pedagogicŭ* după priceperea și pregătirea băeților, pentru-că dacă va lucrá din contră și anume le va pune întrebărĭ ca la ceĭ adulți, (d. es. spune-mĭ, în câte perióde de timpŭ a creatŭ Dumneḑeŭ universulŭ?) saŭ cândŭ nu observă talentele singuraticilorŭ băeți și a claseĭ întregĭ, așteptându dela ceĭ mai puținŭ talentați totŭ atâta ca dela ceĭ mai multŭ talentați și pregătiți încă de acasă, atunci fie securŭ, că tótă ostenéla luĭ nu va avé efectulŭ doritŭ. Atunci se potŭ aplicá și la elŭ cuvintele: *Dómne, tótă nóptea am truditŭ și nimica nu am prinsŭ.*

Se scie deja din esperință, că băeții în decursulŭ anilorŭ obligați la școlă suntŭ fórte schimbăcioși. Așa de es. în acea clasă, în carea în unŭ anŭ se află mulți băeți talentați, cu cari póte eluptá progresŭ frumosŭ, totŭ în aceea în anulŭ următorŭ se potŭ aflá alțiĭ, cu cari nu póte pertractá nicĭ jumĕtate din materia percursă în anulŭ trecutŭ. Și érăși suntŭ case și localități de acelea, din cari băeții cândŭ vinŭ la școlă, aŭ pregătire frumósă, precândŭ din contră din altele băeții de școlă nu sciŭ face regulatŭ nicĭ sĕmnulŭ s. crucĭ, nu sciŭ nicĭ rugăciunea Domnuluĭ (Tatălŭ nostru), pre lângă lipsa de concepte și sĕrăcia de cuvinte și espresiunĭ.

3. A treia împrejurare, carea face greóie catechisarea băeților de școlă, zace în *sublimitatea adevĕrurilorŭ mântuitóre,* deși aceste suntŭ catolice, adecă pentru toți ómenii și prin urmare totuși trebue să le pricépă și înțelégă toți. Aci suntŭ chemați catecheții și predicătoriĭ cuvîntuluĭ luĭ Dumneḑeŭ, să le esplice băeților așa, câtŭ aceștia să le pricépă și înțelégă. Dacă aceștia nu meditézá și nu se pregătescŭ pentru fiecare óră de propunere, atunci unŭ atare catechetŭ este de compătimitŭ, ma mai de compătimitŭ voru fi băeții, cari voru fi nefericiți a avé atare catechetŭ. Unŭ atare catechetŭ în locŭ de a *catechisá* predică, și în locŭ de a *instruá* moraliséză.

Sub a se prepará pentru fiecare catechesă nu înțelegŭ scirea și învĕțarea de rostŭ a întrebărilorŭ, pre cari trebue să le îndrepte cătră băeți, nicĭ învĕțarea de rostŭ a catecheselorŭ tipărite, pentru-că aceea ar fi în sine ceva ridiculŭ, unŭ ce imposibilŭ, ci *meditare seriósă* asupra materieĭ și *judecată* pĕtrunḑêndŭ înțelesulŭ și scoțêndŭ din fiecare adevĕrŭ de *credință,* de *sperare* și *iubire* învĕțătura acomodată.

Pre cândŭ susținemŭ acésta, pre atunci afirmămŭ de altă parte, ma se chiarŭ și recomándă, ca catechetulŭ să-și noteze pre scurtŭ materialulŭ, pre care-lŭ desvóltă și propune băeților, precum și modulŭ de purcedere, pentru ca să aĭbă unŭ prospectŭ bine ordinatŭ asupra materieĭ de o parte, ér de alta ca să se asecureze în contra delațiunilorŭ eventuale ridicate asupră-ĭ de unĭĭ și alțiĭ malcontenți. Ma, spre și mai marea sa asecurare trebue să inducă materia propusă totŭ-deauna în ḑiarulŭ școleĭ, de cari ḑiare trebue să se afle în fiecare școlă conformŭ prescriselorŭ planuluĭ de învĕțămîntŭ mai nouŭ edatŭ de Preaveneratulŭ Ordinariatŭ mitropolitanŭ la 1889 în edițiune emendată.

Spre a-și pregăti catechetulŭ materialulŭ de propunere în modŭ corespunḑătorŭ, se recere *esperință* și *esercițiŭ încordatŭ, plăcere* și *devotămîntŭ sântŭ* causeĭ poporuluĭ binecredinciosŭ concreḑutŭ luĭ spre păstorire.

Acestea ar' fi împrejurările regretabile, cari îngreunézá oficiulŭ de catechetŭ. La acestea se mai asoțiézá în modŭ escepționalŭ *frecuentarea neregulată a școleĭ, opusețiunea din partea unorŭ părinți cerbicoși* și érăși *indolența din partea docentelui,* atâtŭ în repețirea regulată a materieĭ pertractată de catechetŭ, câtŭ și în propunerea celoralalte obiecte de învĕțămîntŭ.

Catechetulŭ zelosŭ trebue să alunge din calea sa tóte împrejurările acestea, dacă voesce, să propună cu succesulŭ cuvenitŭ; pentru-că dacă vĕdŭ părinții, că băeții se instruézá și catechiséză în modŭ corĕspunḑătorŭ și că facŭ progresŭ, atunci își trimitŭ cu bucurie băeții la școlă. *Catechetulŭ și docentele facŭ școla, și totŭ eĭ o și împrăștie, dacă nu-sŭ la chemarea lorŭ.*

Ajungêndŭ la punctulŭ acesta să vedemŭ în următórele procesulŭ, pre carele trebue să-lŭ urmeze catechetulŭ, saŭ:

Cum trebue împărțită și pertractată materia de învĕțămîntŭ?

Ca să fie instruirea amĕsurată, plăcută, cu efectŭ și totŭ-odată fundamentală, atunci catechetulŭ trebue să urmeze și străbată calea aceea, pre carea a urmat'o *însu-și Dumneḑeŭ,* magistrulŭ celŭ mai înțeleptŭ și educătorulŭ omenimiĭ. *Elŭ trebue să desvĕlue mai întâiŭ istoria revelațiuniĭ, după aceea să descopere băeților din ea învĕțăturile cele sânte și dumneḑeescĭ, pre carĭ trebue să le urmeze.*

Așa a făcutŭ Dumneḑeŭ.

Mai înainte de a veni Chrístosŭ magistrulŭ divinŭ, carele a fostŭ simbolisatŭ şi profeţitŭ în Testamentulŭ vechiŭ, ca să *aprindă lumina adevĕruluĭ,* şi să *reverse în inimele omenimiĭ vieţa cea nóuă a graţieĭ dumnedeescĭ,* a trebuitŭ să trécă patru miĭ de anĭ.

Ţinŭ de aceea de unŭ *lucru indispensabilŭ de lipsă, ca bĕeţiĭ să înveţe mai întâiŭ şi înainte de tóte istoria biblică,* dar nu din cetitŭ, de-órece micuţiĭ în etatea, cu carea suntŭ obligaţi a veni la şcólă, încă nu sciŭ cetí, şi apoĭ chiarŭ să scie, încă nu pricepŭ, ce aŭ cetitŭ, şi şi dacă pricepŭ, totuşĭ nu se légă aşa tare de eĭ aceea, ce aŭ cetitŭ, ca atunci, cândŭ o aŭ auditŭ liberŭ şi cu căldură din rostulŭ altuia. Pre lângă aceea nicĭ manualele de istorie nu potŭ fi întocmite de aşa, câtŭ bĕeţiĭ să pótă înţelege chiarŭ cuprinsulŭ eĭ, de-órece aceea este compusă în limba cultă, pre carea bĕeţiĭ încă nu o înţelegŭ, le este încă străinŭ, şi pre lângă aceea bĕeţiĭ mai suntŭ încă şi fórte sĕracĭ în espresiunĭ.

Să enareze decĭ catechetulŭ bĕeţilorŭ istoria biblică dela Adamŭ până la s. Paulŭ *liberŭ* şi în *ţicerĭ simple, vioiŭ* şi cu *căldură,* în *alineate scurte,* însă într'o limbă, *carea să străbată inimele bĕeţilorŭ.* În casulŭ acesta persónele din istoria biblică şi faptele vorŭ formá pentru bĕeţiĭ unŭ ce *concretŭ,* pre carele îlŭ potŭ pricepe şi înţelege. Se desvóltă în sufletele lorŭ o lume cu totulŭ nóuă, plină de representaţiunĭ şi intuiţiunĭ. Vorŭ face cunoscinţă cu persóne de acelea, carĭ le atragŭ atenţiunea, şi-şĭ află în ele unŭ felŭ de bucurie corĕspunzĕtóre naturelĭ lorŭ. Cine nu scie, că şi celŭ mai neastîmpĕratŭ bĕétŭ se încatenéză în atenţiune, cândŭ aude istorisindu-i-se liberŭ şi frumosŭ câte o istorióră. Apoĭ ce să ţicemŭ despre ceĭ mai moderaţiĭ? Cu atâtŭ mai vîrtosŭ vorŭ ascultá aceia!

În respectulŭ acesta opiniunile variéză; pentru-că suntŭ diecese, în carĭ este prescrisŭ, ca la bĕeţĭ din clasa respective despărţĕmîntulŭ primŭ să li-se istoriséscă mai întâiŭ istoria biblică. În acele premerge şi predomnesce enarareа faptelorŭ din istoria biblică.

Suntŭ însă altele, în carĭ este prescrisŭ, să se pertracteze numaĭ catechismulŭ, ér partea istorică să o întreţese numaĭ ocasionalminte, parte de parte. Nu sciŭ, dacă este cineva mulţămitŭ cu opiniunea acésta? Eu susţinŭ că realisându-se opiniunea acésta, ceĭ mai mulţĭ bĕeţĭ nu şĭ-arŭ câştigá cunoscinţă despre:

a) o parte mare a istorieĭ Testamentuluĭ celuĭ vechiŭ, şi

b) că s'ar produce o confusiune tristă, aşa câtŭ bĕeţiĭ ar' trebuí să cunóscă istoria luĭ Moĭsi după a Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ, pre a luĭ Davidŭ înainte de Avramŭ, pre a luĭ Noe după Macaveĭ, şi érăşĭ pre mama Macaveilorŭ ar trebuí să o străpună cu totulŭ în Testamentulŭ celŭ noŭ. Se nasce acum întrebarea de sine, unde a rĕmasŭ firulŭ istoricŭ? Unde cunoscinţa faptelorŭ din istoria biblică a Testamentuluĭ celuĭ vechiŭ?

Cu totulŭ altmintrea se întîmplă, dacă bĕeţiĭ îşĭ câştigă tesaurulŭ cunoscinţĕlorŭ istorice din ambele Testamente în anĭ primĭ de şcólă. Atunci cu uşurătate şi plăcere se potŭ pertractá adevĕrurile de credinţă din catechismŭ esplicându-le şi documentându-le cu fapte de ale persónelorŭ cunoscute din istoria ambelorŭ Testamente.

Trecêndŭ preste aceste opiniunĭ diverginte susţinŭ, că înainte de propunerea adevĕrurilorŭ de credinţă, de moralitate şi a mijlócelorŭ de mântuire introduse de Domnulŭ nostru Isusŭ Christosŭ trebue ă premérgă istoria biblică.

Ajungêndŭ la acestŭ resultatŭ, se nasce întrebarea, *cum trebue să se propună istoria biblică, ca să aibă efectulŭ doritŭ?* La acésta întrebare vomŭ rĕspunde cu altă ocasiune.

G. Munteanŭ,
prof. şi dir. preparandialŭ.

Aventurele ultimuluĭ Abencerrage.

Novelă de F. R. Chateaubriand.

(Fine.)

Blanca, Don Carlos şi Lautrec îşĭ ridicară mânile şi esclamară:

„Ultimulŭ Abencerrage?"

Domnia tăcere, şi în decursulŭ acesteĭ tăcerĭ frica, sperarea, ura, iubirea, mirarea şi gelosia cuprinseră inimele lorŭ.

Blanca căduŭ în genunchĭ. „Preabunule Dómne!" se rugă ea. „Tu cunoscĭ inima mea, tu permiţĭ alegerea mea. Numaĭ odrasla asestorŭ eroĭ potŭ s'o iubescŭ!"

„Soro!" strigă mâniosŭ fratele eĭ. „Cugetă, că Lautrec este de faţă!"

„Don Carlos," ţice Aben-Hamet, „liniştesce-te! Detorinţa mea este, să reparezŭ pacea vóstră."

Apoĭ se întórse cătră Blanca, care se aşedase érăşĭ pre scaunulŭ sĕŭ.

„Hurie a cerinlui, ţeită a iubiriĭ şi a frumseţeĭ, Aben-Hamet va fi sclavulŭ tĕŭ până la ultima-i suflare. Ascultă însă şi cunósce-ĭ întrégă mărimea nefericiriĭ luĭ. Acelŭ bĕtrânŭ, care a fostŭ omorîtŭ de strămoşiĭ tĕĭ la apĕrarea caseĭ sale, a fostŭ moşulŭ luĭ. Apoĭ mai află încă unŭ altŭ secretŭ, pre care ţi-l'am ascunsŭ. Cândŭ am venitŭ pentru prima óră în acéstă patrie tristă, aveam de scopŭ a cercá pre unŭ fiŭ alŭ Bivarilorŭ, care să-mĭ dea satisfacere pentru sângele vĕrsatŭ de strămoşiĭ luĭ."

„Eĭ bine," ţice Blanca durerosŭ mişcată, dar totuşĭ cu o linişte démnă, „şi ce hotărîre aĭ luatŭ?"

„Unica, care ar fi démnă de tine," rĕspunse Aben-Hamet. „A te deslegá de jurămîntulŭ tĕŭ, şi prin o absenţă vecînică, prin mórte a face atâta, câtŭ ambiĭ amŭ fostŭ detorĭ amiciţieĭ luĭ Dumnedeŭ, patrieĭ şi familieĭ nóstre. Dacă chipulŭ meŭ este ştersŭ din inima ta, dacă timpulŭ, care strică tóte, va depărtá din memoria ta amintirea Abencerrageluĭ . . . . . acestŭ cavalerŭ francesŭ . . . . . tŭ eştĭ detóre, să te jertfestĭ pentru fratele tĕŭ."

Lautrec se scólă şi se aruncă în braţele Mauruluĭ. „Aben-Hamet," esclamă elŭ. „Să nu credĭ, că m'aĭ învinsŭ prin nobleţa acésta a inimeĭ tale; eŭ însŭ francesŭ, Bayard m'a făcutŭ cavalerŭ, eŭ mĭ-am vĕrsatŭ sângele pentru regele meŭ, şi vreŭ să fiŭ ca acela, care m'a făcutŭ cavalerŭ, ca elŭ, care erá unŭ prinţŭ fără frică şi fără pată. De veĭ rĕmâné la noĭ, eŭ mĕ voiŭ întrepune la Don Carlos, şă-ţĭ dea de soţie pre soru-sa; dacă veĭ părăsí Granada, nicĭ unŭ cuvîntŭ despre iubirea mea nu va turbură pre Blanca. Ĕră rentorcêndu-te în esiliulŭ tĕŭ, să nu te însoţéscă cugetulŭ chinuitoriŭ, că Lautrec nesimţitorŭ de vîrtuţile tale cércă a trage folosŭ din nenorocirea ta."

Şi cu focŭ, şi sincerŭ ca unŭ Francezŭ, junele cavalerŭ strînsĕ pre Maurŭ la peptulŭ sĕŭ.

„Cavalerule!" ţise Don Carlos. „Am aşteptat'o acésta dela tine ca dela unulŭ, ce se trage din sânge nobilŭ. Aben-Hamet, de pre ce te potŭ cunósce, că eştĭ *ultimulŭ Abencerrage?*"

„Din ţinuta mea!" rĕspunse elŭ.

„Aceea ţi-o admirŭ," replică Spaniolulŭ. „Dar înainte de a mĕ declará, arată-mĭ vre-unŭ semnŭ de alŭ nascerĭ tale înalte."

Aben-Hamet scóse din sinulŭ sĕŭ unŭ inelŭ, care la Abencerragĭ se moşteniá. Elŭ îlŭ purtá atîrnatŭ de o catenă de aurŭ.

Don Carlos întinse nefericitului Aben-Hamet mâna.

„Sennore," ţise elŭ. „Eŭ te ţinŭ de unŭ adevĕratŭ fiŭ de rege. Tu ţi-aĭ descoperitŭ intenţiunile, ce le-aĭ avutŭ faţă de familia mea; eŭ primescŭ lupta, ce aĭ cercat'o. Dacă voiŭ fi învinsŭ, tóte posesiunile mele, ce odată eraŭ ale vóstre, ţi-le cedezŭ; dacă renunţĭ la luptă, atunci primesce cu voe bună ceea ce-ţĭ oferŭ: Fă-te creştinŭ şi primesce mâna surorieĭ mele, pre carea Lautrec o cere pentru tine."

Ispita erá mare, dar Aben-Hamet s'a arĕtatŭ tare. Dacă de o parte iubirea vorbiá cu tótă puterea în inima luĭ, atunci de altă parte elŭ cugetá cu teróre la unŭ amestecŭ alŭ sângeluĭ acelora, aĭ cărorŭ strămoşĭ s'aŭ persecutaţŭ şi ucisŭ unulŭ pre altulŭ. Elŭ credeá, că vede umbra antecesoruluĭ sĕŭ eşindŭ din mormîntŭ spre a-lŭ mustrá. Copleşitŭ de durere Aben-Hamet esclamă:

„Ah, de ce a trebuitŭ să întîlnescŭ aci atâtea inimĭ sublime, atâtea caractere nobile, numaĭ pentru-ca cu atâtŭ mai durerosŭ să simţŭ nefericirea mea?! Blanca să decidă, ce să facŭ, pentru ca să fiŭ demnŭ de iubirea eĭ."

„*Rentórce-te în deşertulŭ tĕŭ!*" Şi căduŭ leşinată la pământŭ. Aben-Hamet se aruncă lângă dînsa în genunchĭ şĭ-apoĭ se departă fără a ţice vre-unŭ cuvîntŭ. Încă în aceea-şĭ nópte a călătoritŭ la Malaga, şi suindu-se pre o nae, carea chiarŭ erá gata de pornire, s'a îndreptatu spre Oran. În apropierea acestuĭ oraşŭ întâlnì o caravană, carea totŭ la alŭ treilea anŭ plecândŭ dela Marokko trece prin Africa, merge în Egiptŭ şi se împreună la Yemen cu caravana din Mecca. Aben-Hamet s'a amestecatŭ printre pelegrinĭ. . . . .

Blanca s'a îmbolnăvitŭ greŭ, vieţa îi erá amenințată şi de-abiá după o suferinţă îndelungată s'a întrămatŭ. Lautrec, credinciosŭ cuvîntuluĭ datŭ Abencerrageluĭ s'a depărtatŭ, şi nicĭ cândŭ fiica ducelui de Santa Fé nu maĭ audì dela elŭ vre-unŭ cuvîntŭ de iubire saŭ de durere. În fiecare anŭ ea rătăciá prin munţiĭ dela Malaga în timpulŭ, cândŭ iubitulŭ eĭ de odinióră se obicĭnuiá să vină din Africa.

Ea se aşedá pre o stâncă, şi priviá preste mare la corăbiile depărtate, apoi se rentorceá éră la Granada. Restulŭ ţilelorŭ sale şi-le petrecŭ între ruinele Alhambrei. Nicĭ o tânguire nu eşiá din gura eĭ, nicĭ o lacrimă nu-ĭ mai udá faţa, şi nicĭ odată ea nu mai vorbiá despre Aben-Hamet: unŭ străinŭ ar fi ţinut'o de fericită. Ea a fostŭ cea de pre urmă din familia sa. Tatălŭ sĕŭ murì de supĕrare, şi Don Carlos a fostŭ ucisŭ în unŭ duelŭ, în care ì-a fostŭ secundantŭ Lautrec.

Despre sórtea lui Aben-Hamet nicĭ odată nu s'a mai auditŭ nimicŭ. Dacă trecĭ din Tunis prin pórta, care conduce la ruinele Cartagineĭ, vedĭ unŭ cimiterŭ umbritŭ de palmi. Aci mi-s'a arĕtatŭ într'unŭ colţŭ unŭ mormîntŭ, care se numesce *mormîntulŭ ultimuluĭ Abencerrage.* Acestŭ mormîntŭ n'are nimicŭ, ce ţi-ar puté atrage luarea aminte. O pétră simplă îlŭ acopere. Şi pre acéstă pétră s'a scobitŭ, după stilulŭ mauricŭ, o gropiţă mică. Apa de plóe se adună într'însa şi servesce în clima aceea ferbinte de rĕcorélă pentru pasĕrile ceruluĭ.

A.

Bibliografie.

Zur romänisch-magyarischen Streitfrage. Einige Bemerkungen zur „Antwort der Hochschul-Jugend Ungarns auf das Memorandum der romänischen Universitäts-Jugend". Redacţia dela „Rom. Revue" a avutŭ nimerita idee, de a publica şi în broşură separată observaţiunile escelente, ce le-a publicatŭ în colónele sale asupra memoriuluĭ budapestanŭ. O felicităm pentru acésta; bunŭ lucru a făcutŭ. Noĭ recomandămŭ acéstă broşură cu tótă căldura tuturorŭ celorŭ ce sciŭ limba germână. Doritorii de a o avé să se adreseze către direcţiunea periodiculuĭ „Rom. Revue" Wien, VIII. Feldgasse 15.

Diverse.

Predică prin telefonŭ. Nitică comoditate încă nu strică câte odată, dar cândŭ cineva o duce până acolo cu comoditatea, câtŭ să nu pótă răsbí cu sine nicĭ atâta, câtŭ să mérgă până la biserică, ca să asculte predica, dacă în adevĕrŭ îĭ simte trebuinţa, — acéstă comoditate de bună sémă ar merita altŭ nume. Multorŭ Englezĭ li-se pare în faptă, că e prea incomodŭ drumulŭ până la biserică, căcĭ precum raportézá ţiarulŭ „Electrical Review" din Londra, în Manchester, Nottingham, Londra Coventry, Stafford, Wolverhampton şi Worcester s'aŭ aflatŭ mai multe persóne, cari şi-aŭ instalatŭ conjuncţiunĭ telefonice cu bisericele mai din apropiere, pentru ca comodisându acasă pre canapea, în tótă tigna să pótă asculta propovĕduirea Evangelieĭ.

Ce crescere să se dea fetelorŭ? O fóe americană rĕspunde la acéstă întrebare în modulŭ următorŭ: „Daţi-le o cultură scolastică regulată. Învĕţaţi-le a ferbe o mâncare nutritivă. Învĕţaţi-le a spĕlá, a călca (cu fierulŭ), a cârpí ciorapĭ, a cóse bumbĭ, a-şi face dinsele vesmintele şi o cămeşe de rîndŭ. Învĕţaţi-le a cóce pâne, şi că o bucătărie bună cruţă multŭ dela apotecă. Învĕţaţi-le, că unŭ dolarŭ valorézá o sută de centesime, şi că numai acela cruţă, care dă mai puţinŭ de câtŭ primesce, şi că tóţi cei ce daŭ mai multŭ, trebue să sĕrăcéscă. Învĕţaţi-le, că unŭ vesmîntŭ de cartonŭ (stambă) plătitĭ îmbracă mai bine decâtŭ unulŭ de mătasă, făcutŭ pre detorie. Spuneţi-le, că o faţă rotundă şi plină e vrednică mai multŭ, decâtŭ cincĭdecĭ de frumseţi oficióse. Învĕţaţi-le, să pórte încălţăminte bune, tarĭ. Învĕţaţi-le a cumpĕrá şi să calculeze, că bine e făcută socotéla. Spuneţi-le, că cu corsete strinse numai desfigurá îşĭ potŭ trupulŭ. Învĕţaţi-le, să aibă încredere în sine, să se scie ajutá şi să fie lucrătóre. Spuneţi-le, că unŭ industriaşŭ onestŭ numai în cămeşe şi cu o şurtă mai multŭ plătesce de câtŭ o duzină de perdevară bine îmbrăcaţĭ şi din némŭ alesŭ. Învĕţaţi-le lucrulŭ de grădină şi lucrurile naturel libere. Dacă aveţĭ banĭ, învĕţaţi-le şi musică, pictură şi alte arte, dară totŭ-deaună să cugetaţĭ, că acestea suntŭ lucrurĭ accidentale. Învĕţaţi-le, că mai bune suntŭ preumblările pre josŭ, de câtŭ cele în căruţă, şi că florile sĕlbatice suntŭ chiar frumóse pentru ceĭ ce le privescŭ. Învĕţaţi-le, să despreţuéscă lustrulŭ golŭ, şi că dacă ţice da orĭ ba, aşa să şi cugete. Spuneţi-le, că fericirea în căsătorie nu atîrnă nicĭ dela înfăţişarea din afară, nicĭ dela baniĭ bărbatuluĭ, ci numai dela caracterulŭ luĭ. După ce le-aţĭ instruatŭ tóte acestea, şi ele v'aŭ înţelesŭ, dacă le-a venitŭ vremea, lăsaţi-le, să se mărite, şi ele vorŭ sci să-şĭ împlinéscă chemarea casnică."

Posta Redacţiunii: I. S. în Szécs. Pentru »Unirea« aĭ solvitŭ abonamentulŭ întregŭ. Suma trimisă se va computá întru depurarea restanţei de 3 fl. pentru »Fóea bis. şi şcol.« — I. St. în Secaşŭ. Abonamentulŭ Dtale este solvitŭ acum până în *30 Iuniŭ 1892.* — G. S. în Kis-Uj-Majtény. Abonamentulŭ Dtale este solvitŭ acum până în *30 Sept. 1892.*

Editorŭ şi redactorŭ rĕspundĕtorŭ:
Dr. Vasiliŭ Hossu.

Nr. 3803—1891 (17) 2—2

Escriere de concursŭ.

La unŭ stipendiŭ de 50 fl. din fundaţiunea fericituluĭ *Iosifŭ Tarţa,* fostŭ profesorŭ de s. teologie în Blaşiŭ, se escrie prin acésta concursŭ cu terminulŭ până în 25 Octobre a. c. st. n. inclusive. Concurenţiĭ la acestŭ stipendiŭ aŭ să-şi instrueze cererile cu estrasŭ de botezŭ, atestatŭ de paupertate, testimoniŭ medicalŭ, testimoniŭ şcolasticŭ de pre anulŭ şcolasticŭ 1890/1 dela vre-unŭ institutŭ publicŭ, şi testimoniŭ de frecuentare de pre an. şcol. curentŭ şi să le trimită la subsemnatulŭ Consistoriŭ până la terminulŭ memoratŭ. Dintre concurenţi vorŭ avé preferinţă aceia, carĭ suntŭ nepoţi aĭ fundatoruluĭ, şi numai în casulŭ acela vorŭ puté căpĕtá şi altiĭ acestŭ ştipendiŭ, cândŭ din némulŭ fundatoruluĭ nu s'ar află concurenţi.

Blaşiu în 29 Septembre 1891.

Consistorulŭ archidiecesanŭ de A.-Iulia şi Făgăraşŭ

Chiarŭ acum a eşitŭ de sub tiparŭ (18) 1—3

CĂLENDARULŬ „AUROREĬ"

pre anulŭ visectŭ 1892.

Cu portretulŭ episcopuluĭ **Alesandru St. Şuluţŭ** — ca premiŭ — şi alte multime de ilustraţiunĭ frumóse.

Din cuprinsulŭ variatŭ şi interesantŭ alŭ acestuĭ Călendarŭ, însĕmnămŭ aicĭ:

Partea calendaristică: Cronologia pre an. 1892. — Păscălia pre an. 1892. Sĕrbătorile şi alte ţile schimbătóre la rĕsăritenĭ şi apusenĭ. — Posturile. — Regentele an. 1892. — Eclipsele saŭ întunecimile. — Cele patru anotimpurĭ, astronomice. — Semnele pentru fasele luneĭ. — Călendarŭ julianŭ-gregorianŭ şi judaicŭ. — *Meteorologie:* Fasele luneĭ. — Schimbarea timpuluĭ după planete. — Serviţiulŭ postalŭ şi telegraficŭ. — Îndreptarŭ financiarŭ. — Tîrgurile (după datele oficióse cele mai din urmă).

Partea de cetitŭ: Vuţa mameĭ (Novelă). — Visulŭ copileĭ (Poesie). — Muntele pĕcatuluĭ (Tradiţiune). — La nascerea dluĭ Christosŭ (Poesie). — Fantóma (Schiţă). — Crăciunulŭ sĕraculuĭ. — Clopoţĕlulŭ fericiriĭ (Poesie). — Pădurea miserieĭ. — Leulŭ şi berbecele (Fabulă hotentotă). — Artista măritată (Poesie). — Jalusia conuluĭ Gligorache (Schiţă de crăciunŭ). — *Anecdote şi tĕmplări:* Medicină. — Compătimirea. — Nevasta credinciósă. — Bărbatulŭ după zestre. — Muierea şi călendarulŭ. — Tîrgulŭ ciorapilorŭ. — Unŭ rĕspunsŭ nimeritŭ. — Purcelulŭ săraculuĭ. Călţunĭ câştigaţĭ pre uşorŭ. — Uspĕţulŭ fără banĭ. — Regele şi cavalerulŭ în capulŭ ierneĭ. — Stăpânulŭ şi servitorulŭ. — Candidatulŭ care cu rĕspunsŭ inventiosŭ a dobânditŭ diregătorie.

Glume (ilustrate): Stratagemă muierescă. — Probă de curisare şi probă de refusŭ. — Logică copilărescă. — Turnura. — Scusă îndestulitóre. — Bietele sócre. — Calculŭ şi calculŭ. — Abdicerea de bună voe. — Puţină neînţelegere. — Cestiunea Orientuluĭ. — Conversaţie. — Logicŭ. — Între o dómnă şi advocatulŭ eĭ. — Pre bulevardŭ. — Publicăţiunĭ.

☛ **Se póte procurá dela Tipografia „Aurora" A. Todoran în Gherla — Szamosujvár câte unŭ esemplarŭ cu 30 cr. + 5 cr. portopostalŭ; ér 6 es. procurate odată costă numai 1 fl. 60 cr. sped. franco.**

Fundată în an. 1858. **FRANCISCŬ WALSER** Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale împ. şi reg. Archiducele **Josifŭ**

proprietarilŭ primeĭ fabriciĭ ungare de maşine şi recuisite de pompieri, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomândă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preoţi

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

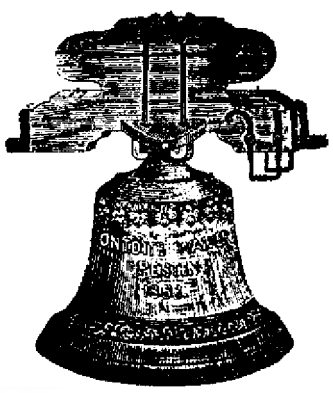

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.

(2) 41—52

Preliminare de spese şi Preţŭ-couranturĭ se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Fóiă bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia se se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaşiŭ.

Anulŭ I. Blaşiŭ 17 Octobre 1891. Numerulŭ 42.

Aplicarea legii despre asilele de copiĭ.

I.

(+) Dacă urmărimŭ căile, pre carĭ umblă politica guvernuluĭ nostru în afacerile instrucţiuniĭ publice, vedemŭ, că tóte suntŭ aşa întocmite, ca în acéstă ţéră numaĭ unu singurŭ poporŭ să créscă şi să se întăréscă, adecă poporulŭ magiarŭ, ér celealalte popóre să fie împedecate şi opăcite în desvoltarea lorŭ culturală şi naţională; ceea ce şi pentru biserica nóstră este unŭ rĕŭ fórte mare, precum de repetite orĭ amŭ accentuatŭ şi dovedituŭ în colónele acesteĭ foĭ.

În tótă ţéra, afară de institutele teologice, nu se află nicĭ o şcólă superióră, în care limba de propunere să fie alta, afară de cea magiară. Chiarŭ şi în unele institute teologice românescĭ s'aŭ făcutŭ încercărĭ zădarnice de a se introduce limba magiară, deşi tinerii, carĭ se primescŭ astădĭ la cursurile teologice, cunoscŭ de ajunsŭ acéstă limbă chiarŭ şi în casulŭ, cândŭ dînşiĭ ar' fi trecutŭ numaĭ prin şcóle românescĭ, căcĭ limba aceea li-s'a propusŭ în tóte clasele elementare şi gimnasiale, ér la esamenulŭ de maturitate candidaţiĭ de preoţi numaĭ în limba magiară aŭ rĕspunsŭ din istoria limbeĭ şi literatureĭ magiare, precum prescrie articululŭ de lege XXX. din 1883.

În Ungaria şi Transilvania, afară de gimnasiulŭ de statŭ din Fiume, nu se află nicĭ o şcólă secundară (medie) întreţinuta de statŭ, în care să se propună în altă limbă afară de cea magiară, deşi articululŭ de lege XLIV din 1868 în paragrafulŭ 17 impune statuluĭ obligămîntulŭ strictŭ de a se îngrigi, ca şi în institutele statuluĭ să se propună în limba uneia saŭ alteia dintre naţionalităţile patrieĭ.

Chiarŭ şi în gimnasiile românescĭ limba magiară se propune deja în 27 óre pre sĕptĕmână, pre cândŭ limba română numaĭ în 20 óre, şi ce este maĭ multŭ, limba nóstră a începutŭ a se scóte chiarŭ şi din dreptulŭ eĭ de a fi limbă de propunere în gimnasiile nóstre românescĭ, cum s'a întîmplatŭ cu gimnasiulŭ din Beiuşŭ, care va rĕmâné pururea o dovadă de intoleranţă faţă de totŭ ce e românescŭ pre pămêntulŭ acesteĭ patriĭ comune.

În institutele preparandiale amŭ ajunsŭ până acolo, că limba română se propune numaĭ în 7 óre, precândŭ cea magiară în 11 óre pre sĕptĕmână. Causa, pentru care aŭ trebuitŭ să se împuţineze órele limbeĭ nóstre şi să se înmulţéscă órele limbeĭ şi literatureĭ magiare, o aflămŭ în articululŭ de lege XVIII din 1879, care pretinde, ca limba magiară să se propună în mĕsură aşa de mare, câţŭ fiecare elevŭ preparandialŭ, cândŭ absólvă cursulŭ, să scie perfectŭ vorbí şi scrie unguresce. Pre basa articululuĭ de lege acum citatŭ limba magiară s'a întrodusŭ şi în şcólele elementare nemagiare ca studiŭ obligatŭ, propunêndu-se în şcóla poporală cu unŭ singurŭ învĕţătorŭ în 17 óre, ér în cea cu doĭ învĕţătorĭ în 28 óre pre sĕptĕmână, aşa câtŭ putemŭ dice, că jumĕtate din órele prescrise pentru şcóla poporală trebue să se consacre limbeĭ magiare şi numaĭ cealaltă jumĕtate rĕmâne pentru limba română şi alte numeróse obiecte de învĕţămîntŭ, carĭ suntŭ neapĕratŭ de lipsă pentru fiecare cetăţénŭ.

La tóte acestea s'a adausŭ în timpulŭ din urmă şi articululŭ de lege XV din 1891 despre asilele de copiĭ, de care mulţi, voindŭ să se arete marĭ patrioţi, vorŭ abusá cu scopulŭ, ca să facă pre tóte generaţiunile viitóre nemagiare, să-şĭ uîte încă din faşie limba lorŭ maternă.

Să nu ne amăgimŭ credêndŭ, că politica guvernuluĭ nostru pre terenulŭ instrucţiuniĭ publice se va oprí aci. Mâne poimâne vorŭ prescrie póte, ca în tóte preparandiile nemagiare să se propună tóte obiectele de învĕţămîntŭ numaĭ unguresce, şi acésta se va face sub pretextŭ, că numaĭ aşa se póte ajunge scopulŭ legiĭ din 1879, ca adecă fiecare elevŭ preparandialŭ, cândŭ absólvă cursulŭ, să scie perfectŭ vorbí şi scrie unguresce. De altă parte sub unŭ pretextŭ saŭ altulŭ şi maĭ vîrtosŭ sub pretextulŭ indigitatŭ în numĕrulŭ precedentŭ alŭ „Unirii“ vorŭ luá cele maĭ multe şcóle românescĭ de sub conducerea auctorităţilorŭ nóstre bisericescĭ, saŭ póte vorŭ aduce o lege nóuă, ca în tóte şcólele elementare să se propună numaĭ unguresce, şi acésta sub pretextŭ, că după-ce pruncii deja în etatea de

---

Feuilleton.

Amintirĭ de călĕtorie.

Constantinopolŭ, 4 Augustŭ 1890.

Frate Isidóre!

Precum ţi-am scrisŭ în epistola istorică despre caféua turcéscă, noĭ, adecă eŭ şi fratele Vasiliŭ cu némţulŭ nostru din Silesia, după ce ne-amŭ sorbitŭ caféua, şi după ce pretinulŭ nostru s'a săturatŭ şi de nargilé, amŭ plătitŭ consumulŭ nostru şi ne-amŭ luatŭ cătră puntea cea mare. Acolo ne-amŭ îmbarcatŭ pre unŭ vaporaşŭ localŭ, carele umblá prin Bosforŭ.

Romae romano vivito more. Îţĭ aducĭ aminte, câtŭ de pustie erá Viena primăvara şi vara în dilele de Duminecă şi de sĕrbătóre. Numaĭ icĭ colé întâlniaĭ câte unŭ politistŭ, carele îşĭ blăstĕmá viaţa, pentru că elŭ trebuia să păzéscă casele altora şi nu puteá să ese şi elŭ afară in die Sommerfrische. Constantinopoli Constantinopolitano vivito more. Muhamet a dispusŭ, ca credincioşiĭ luĭ să anticipe Dumineca cu dóuĕ dile. Veĭ fi decĭ aşa de bunŭ, de te veĭ uitá printre degete vĕdêndŭ, că noĭ nu ne-amŭ datŭ nicĭ unŭ picŭ de silinţă de a combate ispita, carea ne momiá, să comunicămŭ cu Turcii în cele ale sĕrbătoriĭ lorŭ sĕptĕmâuale şi să eşimŭ şi noĭ într'una din Sommerfrischele Constantinopoluluĭ. Te veĭ uitá, dicŭ, printre degete, maĭ alesŭ dacă veĭ avé în vedere împrejurarea, că moméla a fostŭ aşa de puternică, de nicĭ chiar tu în loculuŭ nostru nu aĭ fi disŭ ispiteĭ: Apage satanas! Nicĭ măcarŭ atâta nu aĭ fi disŭ, că: Curiositas est feminini generis.

Destulŭ că ne-am îmbarcatŭ pre vaporaşulŭ acela şi ne-amŭ alesŭ pre coperişulŭ luĭ unŭ locŭ, care ne oferia putinţa de a nu perde nimica din priveliştea desfătăciósă a Bosforuluĭ. Multŭ nu amŭ avutŭ să aşteptămŭ pornirea vaporaşuluĭ, căcĭ n'aŭ trecutŭ dóuĕ minute, şi vaporaşulŭ şi-a încărcatŭ în spinare, câtŭ baţĭ în păimĭ, deja unŭ balastŭ de vre-o dóuĕ sute de persóne şi maĭ bine, şi atâta îĭ erá de ajunsŭ, ca să pornéscă şi să facă iocŭ lângă podŭ altuĭ sémĕnŭ de a-lŭ sĕŭ. Dimpreună cu noĭ afară de o mulţime mare de bărbaţĭ îmbrăcaţĭ care de care maĭ pestriţŭ s'a îmbarcatŭ şi unŭ numĕrŭ considerabilŭ de dame turcescĭ. Ele firesce că îşĭ aŭ pre podulŭ vaporaşuluĭ loculuŭ sĕŭ separatŭ, învĕluitŭ din tóte părţile cu perdele.

Şi aşa amŭ pornitŭ. Ce să-ţi scriŭ despre Bosforŭ? Puté-ţi-l'aşĭ descrie celŭ puţinŭ aşa, câtŭ descrierea să semene măcarŭ pre departe cu realitatea? Elŭ este o înşirare de privilişti care de care maĭ variate, în carĭ natura şi arta, marea şi uscatulŭ, albéţa caselorŭ şi verdéţa vegetaţiuniĭ, apa şi ceriulŭ îşĭ daŭ pre întrecute silinţa de a arĕtá, câtŭ de frumosŭ a făcutŭ Dumneḑeŭ locaşulŭ ómenilorŭ.

De-a drépta aveamŭ Asia. Turnulŭ luĭ Leandru ni-se părea, că se légănŭ pre valurile mării. Apoĭ vedemŭ marea cetate Scutari, de-asupra căreia se estinde cetatea cea mare a morţilorŭ, cemeterulŭ celŭ mare alŭ Turcilorŭ. Apoĭ se înşiră unŭ lanţŭ nefntreruptŭ de sătuţe, în carĭ printre arborĭ şi grădinĭ lucesce albéţa caselorŭ singuratice şi a grupurilorŭ de case. Malulŭ întregŭ ţi-se pare, că e unŭ covorŭ verde frumosŭ, în care-şŭ cusute floricele albe drăgălaşe. După ce ne-amŭ apropiatŭ de malulŭ Asieĭ, elŭ adevĕratŭ că a perdutŭ aspectulŭ acesta, dară pentru aceea totuşĭ n'a perdutŭ nimica din farmeculŭ sĕŭ, ci pare că te invitá dicêndŭ: Vino, de te aşédă într'unŭ colţŭ alŭ meŭ şi-ţĭ petrece aci dilele, că étă câtŭ de frumosŭ m'a făcutŭ Dumneḑeŭ pre séma ta. Şi acum vedeamŭ din depărtare celalaltŭ malŭ de dincolo din Europa. Vedemŭ

3—6 ani și-au însușitu limba magiară, nu mai este nici o dificultate, ca tóte obiectele să li-se propună în acea limbă, de care și altcum au lipsă (?) în viéță.

Dacă odată în locului principiului corectu, că funcționarii statului suntu detori să cunóscă limba cetățenilorŭ, se admite și enunță principiulŭ falsŭ, că fiecare cetățénŭ este detorŭ să scie limba statului, atunci putemŭ fi pregătiți la cele mai drastice mĕsuri, cari chiarŭ și cu violarea dreptului naturalŭ vorŭ duce la scopulŭ supremŭ, ce-lŭ urmăresce politica guvernului nostru, de a-i face pre toți cetățenii nemagiari, să-și pérdă limba proprie și să-și însușéscă limba magiară, și ast-felŭ să se pregătéscă calea la contopirea tuturorŭ naționalităților în unŭ singurŭ elementŭ etnicŭ, adecă în celŭ magiarŭ, ca și cândŭ numai acesta ar fi îndreptățitŭ a a esistá pre teritorulŭ Ungariei susținutŭ cu sângele și averea tuturorŭ popórelorŭ din patrie.

Politica acésta nefiréscă, care nu stă în armonie cu raporturile etnice ale patriei, nici cu trecutulŭ ei istoricŭ, ne umple de îngrigiri pentru viitorulŭ națiunii nóstre și mai vîrtosŭ alŭ bisericei nóstre, a cărei sórte este strinsŭ legată de conservarea individualității nóstre naționale. Dar îngrigirile acestea nu trebue să ne facă să desperămŭ, căci în lumea acésta totŭ ce este nefirescŭ și silitŭ, nu are trăinicie, și dacă nu pre altă cale legală, celŭ puținŭ prin o reacțiune inofensivă pre tóte terenele vieții sociale se vorŭ puté și Românii scuti de efectele desastróse ale politicei de rasă de astădi.

Suntŭ mulți Românii, și toți suntŭ mândri, că-sŭ Români. De aceea nu va trebui să se mire nimeni, dacă mai curêndŭ orĭ mai târdiŭ vorŭ veni la idea, să pornéscă o reacțiune pacĭnică, dar puternică pre terenulŭ vieții sociale, care să producă unŭ efectŭ cu totulŭ contrarŭ la acela, ce-lŭ aștéptă guvernulŭ dela politica sa de rasă. Românii adecă n'au decâtŭ să elimineze din casele lorŭ orĭ ce conversațiune străină, și să nu-și țină de fală, că potŭ vorbi și în alte limbi; să cumpere și să vîndă numai românesce; în convenirile lorŭ sociale să converseze numai românesce; în hoteluri să céră pre banii lorŭ tóte cele de lipsă numai românesce: în societăți, unde suntŭ străini, să nu se geneze a vorbi românesce și să nu fie prea complesanți față cu cei de altă limbă, cari ne desprețuescŭ limba nóstră frumósă; în mijloculŭ poporului să rĕspândéscă cu tótă puterea productele literaturei românescĭ; în biserică să nu sufere nici o altă limbă afară de limba liturgică românéscă, care pentru provincia nóstră bisericéscă este singură recunoscută de auctoritatea supremă; cu unŭ cuvîntŭ limba nóstră să o validiteze în tóte raporturile vieții private, religióse și sociale, de unde legea nu o póte scóte, imitândŭ și în acésta pre confrații nostri magiari; și atunci limba românéscă va fi singura limbă predomnitóre pre totŭ teritorulŭ locuitŭ de Români, ér limba, care ni-s'ar impune prin legi, se va reduce la rolulŭ, ce l'a avutŭ odinióră limba latină, adecă la unŭ rolŭ fără de influință asupra individualității naționale a diferitelorŭ popóre din patrie.

Dar acésta este o cestiune, care nu intenționămŭ să o ventilămŭ aci, cu atâtŭ mai vîrtosŭ, că se va impune ea de sine la timpulŭ sĕŭ. De o cam dată insistămŭ asupra aceluĭ principiŭ, că este detorința nóstră de cetățeni leali, să îngrigimŭ, ca la aplicarea legilorŭ sancționate și mai vîrtosŭ la aplicarea articoluluĭ de lege XV despre asilele de copii să nu se întîmple abusuri din partea auctorităților politice, și să ne organisămŭ ast-felŭ în cadrulŭ legii, încâtŭ instituțiunea asilelorŭ de copii să fie pentru noi câtŭ se póte mai puținŭ periculósă atâtŭ din punctŭ de vedere bisericescŭ, câtŭ și din punctŭ de vedere naționalŭ.

Din partea Ministruluĭ de culte și instrucțiunea publică se facŭ deja pregătirile pentru aplicarea legii despre asilele de copii. A datŭ adecă ordinŭ, ca tóte antistiile comunale umblândŭ din casă în casă să conscrie pre toți pruncii obligați a cercetá grădinele și asilele de copii, adecă pre toți pruncii, cari până în 1 Sept. a. c. aŭ împlinitŭ anulŭ alŭ 3-lea, 4-lea și 5-lea de viéță, informându-se deaprópe despre fiecare prunculŭ, că óre este îngrigitŭ și supraveghiatŭ în modŭ stabilŭ și cum se cuvine acasă, orĭ airea, de-órece pruncii, cari se bucură de acéstă îngrigire și supraveghiare, în sensulŭ legiĭ nu suntŭ detori a umblá în asilele de copii.

Orĭ cine póte pricepe, că noi ar' trebui să ne folosimŭ de acéstă dispusétiune a legiĭ în favorulŭ nostru, și anume preoții, învățătorii și mirenii mai inteligenți din comunele locuite de Români ar' trebui să lumineze pre părinți asupra aceleĭ dispusétiuni a legii, pentru ca părinții cu ocasiunea conscrierii din cestiune să scie dovedi și insistá înaintea antistieĭ comunale, că pruncii lorŭ suntŭ în modŭ stabilŭ și cum se cuvine îngrigiți în casa lorŭ părintéscă prin mama lorŭ saŭ prin altă persónă din familie.

Noi nici de cum nu ne putemŭ închipuí, ca legea, — dacă nu o spune acésta espresŭ, — să fie așa de nemilósă, că — dacă înși-și părinții ar' decherá, că se vorŭ îngrigí de pruncii lorŭ și-i vorŭ supraveghiá în continuŭ acasă, — totŭ să se mai pretindă, ca aceĭ prunci nevinovați să fie smulși din brațĕle mamelorŭ lorŭ, fraților și surorilorŭ lorŭ și încredințați grigiĭ maștere a unorŭ străine. De altă parte credemŭ, că deși cu ceva sacrificiŭ, mamele române tóte ar' puté luá asupra lorŭ acestŭ obligămîntŭ naturalŭ de îngrigire continuă și supraveghiare neadormită asupra pruncilorŭ lorŭ proprii, așa câtŭ nici sub unŭ pretextŭ să nu se pótă dice, că pruncii lorŭ nu s'ar' împărtăși de supraveghiarea prescrisă de lege.

Pre calea acésta în cele mai multe comune românescĭ nu s'ar ivi lipsa de

---

căsarmele cele mari din Topane, apoi feericulŭ palatŭ împĕrătescŭ de marmoră din Dolma-Bagce, care pare că se scaldă în azurulŭ celŭ liniștitŭ alŭ mării. De-asupra lui se întindŭ pre délŭ la délŭ grădinile Sultanului cu verdéța lorŭ cea închisă. Apoi îți trecŭ ochii preste vilegiaturi de cele mai desfătăcióse, precum este Ortachioi, lângă care lucesce de pre o înălțime a malului „chiosculŭ steleĭ", apoi parculŭ sĕlbaticŭ din Flamur, unde-i plăcea lui Abdul Aziz, să se mai odihnéscă de grigile, ce i-le făceaŭ planurile reformatóre și încurcăturile politice. Apoi colo zărescŭ ochii palatulŭ celŭ galbenŭ, fămosŭ prin aventurele surorii lui Mahmud II. Mai la délŭ vedi Bebec-ulŭ, unde sultanulŭ Selim I filosofá în singurătate asupra gloriei sale și a ţecilorŭ de mii de capete omenescĭ, cari la mandatulŭ lui cădeaŭ, precum cadŭ merele cópte. Apoi urméză ruina castelului Rumili-Hissar, îndată după aceea desfătăciosulŭ satŭ Balta-Liman, unde s'aŭ fostŭ învoitŭ Rusia și Turcia în anulŭ 1849, ca amêndóuĕ să ocupe dimpreună principatele române. Apoi se desfătéză ochii nostri în privirea înălțimilorŭ dela Stenia celorŭ învescute cu păduri frumóse, și îndată ni-se opresce privirea în unghiuleţulŭ acela, în care Argonauții s'aŭ fostŭ ascunsŭ înaintea furieĭ răsboinice a Berbicilorŭ. Și așa mai departe.

Numai să nu-ți închipuescĭ cumva, că tóte sinurile acestea cu satele, vilele și palaturile lorŭ cele frumosele, cu pădurile lorŭ de ciparoși și de teĭ și cu grădinele lorŭ de mimose s'ar înșirá într'unŭ lanțŭ de chipurĭ bizare așa, câtŭ ochiulŭ tĕŭ să cuprindă cu o singură privire întrégă panorama Bosforului. Așa ceva ar și fi prea multŭ pentru ochĭ omenescĭ, și întrégă sceneria s'ar preface într'unŭ chipŭ negurosŭ, în care nu aĭ puté să te desfătezĭ.

Audiamŭ spunêndu-se, că numai dintr'unŭ singurŭ locŭ și anume de pre înălțimea asiénă a munteluĭ Djalidja din partea rĕsăriténă a cetății Scutari aĭ puté cuprinde cu o singură privire Bosforulŭ întregŭ. Dară elŭ privitŭ de acolo perde fórte multŭ din aspectulŭ sĕŭ celŭ plinŭ de farmecŭ. Privindu-lŭ de acolo îți lipsesce detaiarea și nuançarea cea fină dintre înălțimĭ și văĭ, bizareria aceea a aspectului, carea îți place ochiului, și chiar și dacă nu s'ar petrece aspectulŭ în negură, totuși aĭ vede numai o fașe de apă, ce se întinde între dóuĕ maluri scunde, și în câteva momințe te-aĭ fi săturatŭ de priveliștea acésta.

Dară călĕtoriudŭ așa, precum amŭ călĕtoritŭ noi de-a lungulŭ Bosforului pre nae, amŭ trecutŭ dela surprindere la surprindere.

Lucrulŭ celŭ mai curiosŭ e adeca acela, că stândŭ pre podulŭ năiĭ ți-se pare, că înaintea ta se împreună cele dóuĕ malurile, și privirea-ți înzădarŭ cércă să afle, pre unde va să ese vaporașulŭ. Ți-se pare totŭ-deauna, că plutescĭ în mijloculŭ unui lacŭ împrejuratŭ din tóte părțile de o cunună verde presĕrată cu floricele albe. Și cândŭ te aștepți mai puținŭ, naea face o cârnitură mică în jurulŭ unuĭ unghiuleţŭ alŭ uscatului, și écă ți-se deschide o scenărie nóuă. Este unŭ altŭ lacŭ cu alte déluri, alte palaturi, alte sătuțĕ și grădini și păduri în juru-i. Și érăși nu vedi, pre unde veĭ eși din lacŭ acesta. Și érăși face vaporașulŭ o cârnitură mică, și aĭ ajunsŭ într'altŭ locŭ totŭ așa de frumosŭ, dară cu altă scenărie în juru-i, ca privirea-ți să trécă dela surprindere la surprindere și totuși să nu se mai oboséscă. Și așa înaintezĭ, și ți-se pare, că privescĭ neîncetatŭ într'unŭ caleidoscopŭ, și nu te mai obosescĭ.

Ici colé se opresce vaporulŭ, și mulțime se pogóră și se suie, și așa trecemŭ mai departe din desfătare în desfătare, până ce ajungemŭ și noi pre urmă la locului, unde voiamŭ să debarcămŭ. Noi amŭ fostŭ pornitŭ adecă, să cercetămŭ așa numitele *ape dulcĭ ale Asieĭ*. Ajungêndŭ lângă Anatoli-Hissar amŭ debarcatŭ, că să închiriămŭ unŭ caicŭ, care să ne ducă pre rîŭ la délŭ până acolo, unde se adună lumea turcéscă pentru a-și petrece.

Viotorŭ.

a se înființă asilele provĕdute de lege, și prin acésta s'ar încunjurá și cheltuelele cele marĭ, ce suntŭ împreunate cu asilele de copiĭ, carĭ se vorŭ ridicá numaĭ în comunele, unde se află unŭ anumitŭ numĕrŭ de prunci neîngrigiți și nesupraveghiați în continuŭ și cum se cuvine in casa lorŭ părințéscă.

---

† **Parnell.** — În 6 a l. c. a repausatŭ în Brighton fostulŭ conducătorŭ alŭ partiduluĭ naționalŭ irlandezŭ, Parnell. O rĕcélă neglésă și degenerată în aprindere de plĕmânĭ a pusŭ capetŭ acesteĭ vieți agitate. Parnell a fostŭ de stătură înaltă și uscată. Morburile multe l'aŭ slăbitŭ și prevestiaŭ o mórte timpurie, éră agitațiunile omuluĭ acestuia aŭ acceleratŭ catastrofa.

Înainte de acésta cu unŭ anŭ mórtea acestuĭ bărbatŭ, a căruĭ activitate publică va formá pururea o epocă însĕmnată în istoria națiuniĭ și a țĕrieĭ luĭ, ar fi fostŭ unŭ evenimîntŭ de o importanță necalculabilă. Și astădĭ mórtea acestuĭ omŭ e unŭ evenimîntŭ mare, dară consecințele acesteĭ morți nu aŭ nicĭ pre departe însĕmnătatea aceea, carea ar fi avut'o înainte de acésta cu unŭ anŭ. Parnell a ocupatŭ în țéra sa, ma putemŭ dice în Anglia întrégă, o posiție parlamentară, la care asemenea n'a maĭ ocupatŭ după O'Connel, liberatorulŭ Irlandeĭ, nicĭ unŭ altŭ Irlandezŭ. Acéstă posiție nu s'ar fi pututŭ caracterisá maĭ nimeritŭ, decâtŭ prin epitetulŭ, ce i-l'aŭ datŭ luĭ Parnell amiciĭ și inimiciĭ: „Rege neîncoronatŭ alŭ Irlandeĭ.“ Și întru adevĕrŭ să fi fostŭ Parnell chiarŭ rege alŭ Irlandeĭ, nu ar fi pututŭ să eserciteze o influință maĭ neţĕrmurită și maĭ decisivă asupra poporuluĭ irlandezŭ, decâtŭ așa ca simplu deputatŭ. Nu maĭ mică a fostŭ influința luĭ Parnell și în parlamentulŭ anglezŭ. În fruntea celorŭ aprópe 80 de deputați irlandezĭ, carĭ eraŭ aleși toți pre numele și la porunca luĭ, a începutŭ luptă în contra guvernelorŭ angleze și a condusŭ acéstă luptă pentru liberarea némuluĭ sĕŭ cu o constanță și cu o tenacitate, care nu prea are sĕmĕnŭ în istoria parlamentelorŭ, și prin acéstă luptă a opritŭ mechanismulŭ întregŭ alŭ parlamentarismuluĭ anglezŭ ast-felŭ, câtŭ însu-și Gladstone, care maĭ înainte ca ministru erá unulŭ dintre ceĭ maĭ aprigĭ contrarĭ aĭ nisuințelorŭ de independență ale Irlandezilorŭ, a trebuitŭ să declare, că în calea tuturorŭ reformelorŭ salutare se află cestiunea irlandeză, și că nicĭ o cestiune de interesŭ publicŭ nu se póte resolvá, până cândŭ nu se vorŭ îndestulĭ aspirațiunile Irlandezilorŭ. Acéstă declarațiune a causatŭ căderea luĭ Gladstone dela guvernŭ, dară acestŭ spriginŭ alŭ luĭ Gladstone și alŭ partideĭ liberale a formatŭ totŭ-odată și celŭ maĭ minunatŭ triumfŭ alŭ politiceĭ luĭ Parnell.

Dela acestŭ momîntŭ datézĕ triumfurile luĭ Parnell. Poporulŭ irlandezŭ îlŭ adorá ca pre unŭ semidĕŭ; orĭ unde se presentá, onorurĭ regescĭ i-se făceaŭ; caiĭ dela trăsura dînsuluĭ se desprindeaŭ, ómenĭ de frunte își țineaŭ de glorie a-ĭ puté trage trăsura; unŭ fondŭ imposantŭ s'a pusŭ la dispositia dînsuluĭ pentru continuarea lupteĭ politice: cu unŭ cuvîntŭ Parnell erá la culmea glorieĭ și a puteriĭ.

Și cândŭ nu se cugetá nimenĭ la așa ceva, o întorsătură repede a sorțiĭ l'a trântitŭ pre Parnell din înălțimea glorieĭ la pămêntŭ. Și ce a fostŭ causa? O vină grea morală, comisă de însu-și Parnell, o relațiune secretă cu soția căpitanuluĭ O' Shea. După acestŭ faptŭ ruşinosŭ, comprobatŭ prin sentință judecătorescă, Parnell n'a maĭ pututŭ rĕmâné în fruntea uneĭ națiuniĭ catolice. Clerulŭ în frunte cu episcopatulŭ a declaratŭ pre Parnell de nevredniculŭ pentru a maĭ fi conducătorulŭ politicŭ alŭ Irlandezilorŭ. Parnell însă n'a voitŭ să se retragă, și ast-felŭ s'a produsŭ în partidulŭ naționalŭ irlandezŭ scisiunea aceea durerósă, care amenință tóte interesele acestuĭ poporŭ bunŭ, nobilŭ și generosŭ, dar asupritŭ. E aprópe imposibilŭ a esplicá, cum a pututŭ unŭ omŭ, care în tótă viéța sa s'a luptatŭ pentru unŭ idealŭ, să fie atâtŭ de orbitŭ de interese personale și egoismŭ, câtŭ să pericliteze opera vieții sale chiarŭ atunci, cândŭ aceea a ajunsŭ maĭ aprópe de realisare ca orĭ și cândŭ. Parnell însă a mersŭ și maĭ departe. Elŭ a înstrăinatŭ pre Gladstone, apĕrătorulŭ puternicŭ alŭ causeĭ irlandeze, și totŭ-odată a începutŭ să combată chiarŭ pre partidulŭ acela, a căruĭ conducătorŭ a fostŭ atâta timpŭ. Și așa după ce Parnell a fostŭ deja mortŭ *moralicesce* și *politicesce,* are să se considere de o dispositiune providențială și mórtea luĭ *trupéscă.*

Într'acestŭ chipŭ decĭ Parnell s'a făcutŭ esemplulŭ tristŭ alŭ unuĭ omŭ, care a făcutŭ multŭ bine pentru némulŭ sĕŭ și pentru țéra sa, dară care în urma uneĭ greșeliĭ marĭ a făcutŭ și multŭ rĕŭ.

Între sórtea poporuluĭ irlandezŭ și între sórtea poporuluĭ nostru este multă asĕmĕnare. De aceea ne-amŭ aflatŭ îndemnați a apreția pre scurtŭ viéța acestuĭ mare dar nefericitŭ bărbatŭ iriandezŭ, ca esemplulŭ dînsuluĭ să servéscă totŭ-deauna de o amintire pentru toți bărbații aceia, carĭ voescŭ să se avênte la rolulŭ de conducătorĭ politicĭ aĭ poporuluĭ nostru. Începutulŭ înțelepciuniĭ e frica Domnuluĭ, și basa orĭ căreĭ activități publice orĭ private e moralitatea creștină.

Celŭ ce are urechĭ de auditŭ, să audă!

Revistă bisericéscă.

Roma.

Demonstrațiunile făcute în contra peregrinilorŭ continuă a ține în agitațiune spiritele și a formá obiectŭ de discusiune în presă. Acum e constatatŭ, că acelŭ tinĕrŭ francezŭ nesocotitŭ a scrisŭ în cartea cercetărilorŭ de lângă mormîntulŭ luĭ Victorŭ Emanuelŭ numaĭ cuvintele aceste: Vive le Pape! Pentru aceste cuvinte, carĭ nu vatĕmă nicĭ o lege și carĭ nu potŭ fi în sine ofensătóre pentru nimenĭ, s'a făcutŭ tămbălăulŭ infernalŭ în capitala creștinismuluĭ în contra a totŭ ce e creștinŭ. Pentru fapta unuĭ *singuratică* aŭ trebuitŭ să sufere toțĭ peregrinii de orĭ ce naționalitate. Episcopĭ, prelați, preoți, advocați, deputați și studenți aŭ fostŭ scuipițĭ, batjocoriți, huiduițĭ, și mulțĭ chiar bătuți. Guvernulŭ a rĕmasŭ nepăsătorŭ față cu aceste brutalități. Vaticanulŭ însă a fostŭ silitŭ a îndreptá către nunțiĭ o circulară, în care aduce la cunoscința guvernelorŭ starea, în care a ajunsŭ libertatea Pontificeluĭ supremŭ, care de aicĭ în colo nu va maĭ puté primí nicĭ visitele catolicilorŭ. Este într'adevĕrŭ timpulŭ, ca să se cugete seriosŭ tóte guvernele la cestiunea romană, care devine pre ți ce merge maĭ actuală, și să o rosolveze, căcĭ locuirea împreună alorŭ doĭ suverani nu e cu putință, fără ca să se ivéscă în continuŭ conflicte, carĭ amărĕscŭ pre toțĭ catoliciĭ, și carĭ în acelașĭ timpŭ suntŭ și spre ruinarea morală și materială a Italieĭ.

Galiția.

Conciliulŭ provincialŭ alŭ Rutenilorŭ greco-catolicĭ a terminatŭ lucrările sale în 9 a l. c. Fóea națională ruténă „Dillo“ a adusŭ felŭ de felŭ de sciriĭ asupra pertractărilorŭ din sinodŭ, cu tóte că adevĕrătatea acestorŭ sciriĭ are multă lipsă de confirmare. Într'altele fóea numită dice, că în Conciliŭ ar fi fostŭ vorbă și despre întroducerea celibatuluĭ în clerulŭ ruténŭ, dară că conciliulŭ ar fi repășitŭ dela propunerile sale în acéstă privință, deórece prin întroducerea celibatuluĭ s'ar fi pututŭ periclitá chiar causa uniriĭ între Rutenĭ. Noĭ nu voimŭ să primimŭ de adevĕrate tóte scirile aceste, ci le înregistrămŭ numaĭ cu reservă.

Germânia.

Espunerea cămeșeĭ necusute a Mântuitoruluĭ nostru s'a terminatŭ în 4 a l. c. la 4 óre d. a. Vasta catedrală din Trier a fostŭ îndesuită de ómenĭ. Cu acéstă ocasiune episcopulŭ diecesanŭ Mgr. Korum a pronunțatŭ o vorbire, care a storsŭ lacrimĭ din ochiĭ numerosilorŭ ascultătorĭ, între carĭ se află și cumnata Maiestățiĭ Sale, archiducesa Maria Teresia, soția archiduceluĭ Carolŭ Ludovicŭ. În vorbirea sa magistrală Mgr. Korum a arĕtatŭ, câtŭ de multŭ contribue peregrinajele la sânta Tunică pentru glorificarea Fiuluĭ luĭ Dumnedĕŭ, și pentru rușinarea necredincioșilorŭ, carĭ deja acum suntŭ o sută de anĭ credeaŭ, că religiunea creștină trage de mórte. Și întru adevĕrŭ cu totŭ dreptulŭ a pututŭ să grăéscă într'acestŭ chipŭ ilustrulŭ episcopŭ. În 3 Octobre aŭ defilatŭ înaintea sântuluĭ vesmîntŭ 52,042 persóne, éră în 2 Octobre 62,500 persóne. Uneorĭ defilarea peregrinilorŭ țineá până pre la 2 óre după medulŭ nopții. Cu totulŭ numĕrulŭ peregrinilorŭ din acestŭ anŭ se urcă la numĕrulŭ imposantŭ de 1,925,130. — Sublimă manifestațiune a credinței creștine catolice!

Revistă politică.

Afaceri interne.

Evenimentulŭ principalŭ alŭ sĕptĕmâneĭ trecute este fără îndoélă esposeulŭ finanțiarŭ, cu care a însoțitŭ ministrulŭ de finanțe Wekerle budgetulŭ anuluĭ viitorŭ. În butuliŭ tuturorŭ prediceriloru și prevederilorŭ budgetulŭ se încheie cu unŭ proficitŭ de 12,995 fl. E nefnsĕmnată acéstă sumă, dară totuși e de o valóre nespusă, fiindŭ-că dovedesce, cumcă economia nóstră de statŭ a ajunsŭ érăși în ogașe drepte. Cu atâtŭ maĭ mare valóre are acestŭ proficitŭ, cu câtŭ spesele armateĭ s'aŭ urcatŭ, și s'aŭ maĭ preliminatŭ sume însĕmnate și pentru ridicarea de salare a funcționarilorŭ de statŭ. Ministrulŭ a pusŭ totŭ-odată în vedere și regularea valuteĭ, care de sigurŭ e fórte urgentă și de doritŭ.

Pre cândŭ situațiunea finanțiară se îmbunătățesce, pre atuncĭ situațiunea parlamentară devine din ce în ce maĭ încurcatŭ. Opositiile își daŭ tótă silința,

să rĕstórne guvernulŭ. Contele Apponyi pare a fi dispusŭ chiar şi la formarea unuĭ partidŭ noŭ, în conţelegere cu Horváth Gyula şi Bethlen Gábor, fostulŭ comite supremŭ alŭ Tĕrnaveĭ micĭ. Acésta se vede celŭ puţinŭ din pertractările, ce le-aŭ ţinutŭ aceştĭ domnĭ în Medişfaléŭ lângă Oşorheiŭ cu ocasiunea adunăriĭ Kultur-egylet-uluĭ. Firesce că acelŭ eventualŭ noŭ partidŭ va fi îndreptatŭ specialŭ în contra Românilorŭ, căcĭ după părerea acelorŭ domnĭ la Românĭ le merge prea bine.

Oposiţia începe érăşĭ a se folosí de arma veche, care se vede a fi avutŭ efectŭ de alte orĭ. Aranjéză demonstraţiunĭ de stradă cu mijlocirea tinerimiĭ universitare. Acum obiectulŭ acestorŭ demonstraţiunĭ îlŭ formézĕ ordinaţiunea ministruluĭ Baross, prin care se oprésce vinderea foiĭ „Magyar Hirlap“, a căreĭ redactorŭ e Horváth Gyula, prin staţiunile căilorŭ ferate de statŭ. Viitorulŭ va arĕtá, ce are să maĭ urmeze în afacerile nóstre interne.

Delegaţiunile suntŭ convocate pre 9 Novembre la Viena. Alegerile pentru delegaţiunĭ s'aŭ efeptuitŭ în şedinţa din 13 a l. c.

Austria.

În Austria, întocmaĭ ca şi în Ungaria evenimîntulŭ celŭ maĭ însĕmnatŭ îlŭ formézĕ esposeulŭ ministruluĭ de finanţe. După scirile alarmante din lunile trecute opiniunea publică se aşteptá la unŭ budgetŭ cu deficitŭ. Acum însă are ea ansă de a se bucurá, aflându dela ministrulŭ Steinbach, că preliminarulŭ anuluĭ viitorŭ se încheie cu unŭ plusŭ de aprópe 620,000 florenĭ. E multŭ timpŭ, de cându unŭ asemenea faptŭ îmbucurătorŭ nu s'a maĭ pututŭ înregistrá în monarchia nóstră. Şi cu atâtŭ e maĭ îmbucurătorŭ acestŭ faptŭ, cu câtŭ spesele militare întru adevĕrŭ s'aŭ urcatŭ. Nu e dar îndoiosŭ, că monarchia nóstră s'a întăritŭ atâtŭ din punctŭ de vedere militarŭ, câtŭ şi din punctŭ de vedere economicŭ. Înregistrămŭ cu plăcere acestŭ faptŭ, şi amŭ dorí, ca să putemŭ înregistrá asemenea progrese şi pre terenulŭ culturalŭ, economicŭ, industrialŭ şi alŭ raporturilorŭ interne.

Anglia.

Situaţiunea politică din Anglia se află înaintea uneĭ schimbărĭ esenţiale în urma morţiĭ neaşteptate alorŭ dóuĕ persóne de mare însĕmnătate. *Parnell,* fostulŭ dictatorŭ alŭ partidului naţionalŭ irlandezŭ, şi ministrulŭ de finanţe *Smith,* conducătorulŭ conservatorilorŭ, aŭ repausatŭ. Cetitoriĭ nostri sciŭ, că partidulŭ naţionalŭ irlandezŭ s'a fostŭ desbinatŭ în dóuĕ fracţiunĭ. Causa a fostŭ conduita personală nemorală a luĭ Parnell. Acum cu mórtea luĭ Parnell încetându causa desbinăriĭ, e probabilŭ, că va încetá şi desbinarea însă-şĭ. De altă parte perdându conservatoriĭ în fostulŭ ministru Smith pre una dintre cele maĭ eminente puterĭ, nu e cu neputinţă, că vorŭ perde şi prestigiulŭ înaintea ţĕriĭ, şi că în urma alianţeĭ Irlandezilorŭ cu Gladstonianiĭ vorŭ perde şi puterea. Cu unŭ cuvîntŭ nu e eschisă posibilitatea uneĭ schimbărĭ de guvernŭ, care va avé de resultatŭ învingerea luĭ Gladstone şi prin urmare şi învingerea causeĭ irlandeze. Acésta o şi dorimŭ în numele dreptăţiĭ şi alŭ umanităţiĭ.

Corespondinţe.

Din tractulŭ protopopescŭ alŭ T. Sărvaduluĭ.
(Diecesa Gherleĭ.)

Septembre 1891.

„Gaz. Transilvanieĭ“ în nrulŭ 166 a. c. articulŭ primŭ pórtă publicăţiunea unuĭ casŭ petrecutŭ încă astă primăvĕră la T. Santăŭ (Selagiŭ), unde preoţimea tractuluĭ ptotopopescŭ T. Sarvadŭ în frunte cu protopopulŭ sĕŭ e arĕtatŭ în faţa On. publicŭ, că pentru o simplă gratulaţie făcută Episcopuluĭ latinŭ dela Oradea mare ar fi sĕvârşitŭ o faptă atâtŭ de penibilă, încâtŭ *înbulşindu-se după intimitatea clerului* rom. cat., *nesciindŭ, ce se petrece în lume,* faţă de totŭ ce e românescŭ — şĭ-ar fi perdutŭ chiar consciinţa naţională făcêndu-se slugĭ plecate aceluiaşĭ clerŭ.

Acestea grave imputărĭ ne-aŭ atinsŭ în demnitatea nóstră, ca preoţĭ şi ca Românĭ. Pentru aceea de locŭ amŭ trimisŭ On. Red. a „Gaz. Transilv.“ unŭ rĕspunsŭ pre lângă rugarea, ca să-lŭ publice, şi din care să védă on. publicŭ cetitorŭ, câtŭ de fără temeiŭ a fostŭ informată On. Red. a „Gazeteĭ“ despre casulŭ cestionatŭ, şi că protopopulŭ acestuĭ tractŭ împreună cu preoţiĭ sĕĭ suntŭ multŭ maĭ conscĭĭ de demnitatea lorŭ, decâtŭ să se facă instrumente slugarnice de dragulŭ orĭ şi cuĭ în lume, precum ne espune „Gazeta“. Amŭ aşteptatŭ cu îndelungă răbdare publicarea aceluĭ articlu, dar nicĭ până adĭ nu i-s'a făcutŭ locŭ în colónele „Gazeteĭ“, şi pre cum se vede, nicĭ nu se va publicá.

On. Red. a „Uniriĭ“ a luatŭ notiţă despre cele scrise în „Gazetă“ la adresa nóstră şi în nr. 33 şĭ-a datŭ părerea, că pentru acelŭ actŭ de curtenire, cŭm aşa a şi fostŭ, nimenĭ nu are causă motivată de a ne face aşa grave imputărĭ. Spre a lămurí însă lucrulŭ maĭ de aprópe şi pentru a espune judecăţiĭ on. publicŭ casulŭ întîmplatŭ, ca să védă, întru câtŭ a fostŭ vrednicŭ protopopulŭ şi cu ceĭ câţĭ-va preoţĭ tractualĭ de epitetele, ce i-le încarcă „Gazeta“, — rogŭ cu tótă onórea a fi publicate în colónele „Uniriĭ“ cele maĭ de la vale, ca ast-felŭ întrégă gratulaţia să se reducă la adevĕrata eĭ valóre.

Nu va puté negá nimenĭ, că trăimŭ în împrejurărĭ fórte critice, aşa că nu odată ni-se ivescŭ casurĭ atâtŭ de dilematice, câtŭ e cu greŭ a te decide, ce ar fi maĭ bine de făcutŭ? Pentru că şi dacă comitemŭ, şi dacă omitemŭ unŭ lucru, putemŭ fi timbraţĭ de pĕcătoşĭ.

Deodată se lăţesce vestea, că vine Episcopulŭ Schlauch în visitaţiune canonică. Dela centrulŭ comitatuluĭ se impune organelorŭ subalterne a-lŭ primí cu tótă pompa oficiósă. Patrioţiĭ Tăşnădanĭ se constituescŭ în comitetŭ de primire. Tóte confesiunile se insinuă a gratulá înaltuluĭ óspe. Dar noĭ ce să facemŭ? — căcĭ protopopiĭ nostri din cercŭlŭ pretorialŭ alŭ Tăşnaduluĭ asemenea suntŭ încunosciinţaţĭ oficiosŭ despre venirea în visitaţiune canonică a Episcopuluĭ latinŭ dela Orade.

Ca să ne comsultămŭ dară, ce ţinută vomŭ urmá şi noĭ Româniĭ faţă cu festivităţile puse în prospectŭ pentru primirea Episcopuluĭ, la convocarea făcută prin protopopulŭ Şamşoduluĭ ne-amŭ coadunatŭ la o conferiuţă în Tăşnadŭ maĭ mulţĭ preoţĭ şi treĭ protopopĭ. Dintre mirenĭ nimenĭ, căcĭ afară de unu bĕtrânŭ emeritŭ, durere, nu avemŭ alţĭ inteligenţĭ în întregŭ cercŭlŭ pretorialŭ. În acéstă conferinţă din maĭ multe consideraţiunĭ, şi pentru ca să nu fimŭ timbraţĭ de demonstranţĭ prin o totală absentare dela acele festivităţĭ desfăşurate înaintea nóstră, s'a decisŭ, ca pre sĕrbătoritulŭ capŭ bisericescŭ, care va avé funcţiune în acestŭ tractŭ şi va petrece în parochia Santăuluĭ, prin concernintele protopopŭ şi cu câţĭ-va preoţĭ din acelŭ tractŭ să fie gratulatŭ, nu însă omulŭ politicŭ, ci înaltulŭ demnitarŭ bisericescŭ, care în funcţiunea sa canonică e óspele tuturorŭ. Aşa s'a întîmplatŭ, că în 1-a di aluĭ Iuniŭ, după sĕvârşirea oficiuluĭ divinŭ s'a presentatŭ protopopulŭ românŭ gr. cat. cu câţĭ-va preoţĭ din tractŭ, şi aŭ fostŭ primiţĭ de locŭ după Clerulŭ romano-catolicŭ a gratulá înaltuluĭ óspe, care amĕsuratŭ culturеĭ sale înalte a primitŭ pre gratulanţĭ şi s'a întreţinutŭ în conversaţiune cu fiesce carele câtŭ se póte maĭ afabilŭ.

În interesulŭ adevĕruluĭ maĭ trebue să amintescŭ, că protopopulŭ nostru a fostŭ invitatŭ şi primitŭ cu tótă onórea la prândŭ, până cându dintre ceĭ vre-o 30 comesenĭ n'a fostŭ invitatŭ nicĭ popa calvinŭ nicĭ nimenĭ dintre reformaţĭ, cu tóte că eĭ aŭ fostŭ ceĭ maĭ numĕroşĭ şi maĭ glasnicĭ atâtŭ acasă câtŭ şi la hotarŭ, unde l'aŭ întîmpinatŭ pre Episcopŭ cu banderiŭ. Despre ce calviniĭ pretereaţĭ n'aŭ întârdiatŭ a dá espresiune nemulţămiriĭ lorŭ în fóea numită „Tasnád“.

Referentele „Gazeteĭ“, cum se dă cu socotéla, a confundatŭ tréba preoţimiĭ tractuale şi a protopopuluĭ cu cea a Tăşnădanilorŭ, unde comitetulŭ de primire a relegatŭ pre filialiştiĭ gr. cat., să între la gratulare după reformaţĭ.

Eĭ, şi ce e aci de miratŭ în împrejurările actuale, câudŭ calvinismulŭ prin nepăsarea catolicilorŭ a ajunsŭ dominantă a situaţiuniĭ chiar în ţéra întrégă? Se va puté cinevа mirá, dacă reformaţiĭ din Tăşnadŭ, preponderanţĭ preste tóte confesiunile, pre bieţiĭ filialiştĭ gr. cat. aĭ Sărvaduluĭ din Tăşnadŭ, carĭ cu speranţe de cine scie ce ajutóre pentru biserica lorŭ ruinată s'aŭ grăbitŭ a aduce omagiŭ puterniculuĭ Episcopŭ, nu l-aŭ lăsatŭ să între la gratulare înaintea lorŭ.

Acésta nu privesce nicĭ tractulŭ, nicĭ pre protopopulŭ din Santăŭ.

Din cele espuse va puté judecá orĭ şi ce omŭ nepreocupatŭ, câtŭ a fostŭ de bine informată „Gazeta“, şi câtŭ a meritatŭ protopopulŭ cu preoţiĭ sĕĭ din tractŭ să fie timbraţĭ cu nisce epitete ca cele din nr. 166, pentru că şĭ-a făcutŭ numaĭ detorinţa de urbanitate faţă de unŭ înaltŭ óspe — demnitarŭ bisericescŭ. Ceea ce, cum fórte corectŭ a disŭ „Unirea“, cu dreptulŭ amŭ aşteptá şi noĭ dela alte confesiunĭ, câudŭ vre-unŭ Archiereŭ de aĭ nostri umblă în visitaţiune canonică, care lucru nu s'a în tîmplatŭ prin Selagiŭ depre timpulŭ fericituluĭ Bobŭ.

Dacă referintele „Gazeteĭ“ e dispusŭ a întreţiné pre on. publicŭ cu rapórte de pre aicĭ, poftéscă a cercá şi a se informá prin parochiile acestuĭ tractŭ începêndŭ chiar dela a dluĭ protopopŭ, şi îlŭ asecurŭ, că va aflá destule fapte frumóse complinite ca efeptŭ a multorŭ anĭ de muncă cu trudă, carĭ potŭ servĭ de modelŭ şi îndemnŭ pentru mulţĭ alţiĭ. Acestŭ tractŭ nu fără dreptŭ cuvîntŭ e recunoscutŭ din partea superiorilorŭ competenţĭ a fi unulŭ dintre cele maĭ în ordine, ér preoţimea în

frunte cu protopopulŭ sĕŭ loialŭ a sciutŭ şi va sci totŭ-deauna a-şi împlini detorinţele ca preoţi români în tóte direcţiunile vieţii, — fără a se subtrage cândva dela orí ce jertfe, unde li-se cerŭ.

Cătŭ pentru On. Red. a „Gaz. Trans." o putemŭ asigurá fără laudă, că Clerulŭ rom. cat. din acestea părţi, dacă are ceva superiorŭ Cleruluí românŭ gr. cat., suntŭ numaí venitele grase, de carí se bucură, chiar şi unde abia aŭ câte 4—5 familiĭ parochienĭ, dar în cultură şi în alte privinţe nu-í este superiorŭ.

Iubimŭ pre rom.-catolicí, cu carí avemŭ legătura sântă a unirií de credinţă, fie însă sigurŭ orí şi cine, că nu vomŭ renunţá de dragulŭ nimĕuuí a fi Românĭ cu trupŭ cu sufletŭ, a fi sentinelă neadormită întru apărarea clenodiilorŭ scumpe: lege, limbă şi românismŭ. **Unŭ tractualistŭ.**

†

Gregoriŭ Moísilŭ.

Năsĕudŭ în 6 Octobre.

De Sâmbătă diminéţă suntŭ arborate stindardele negre pre turnulŭ biserice gr. cat., pre edificiulŭ gimnasialŭ, a şcólei fundaţionale şi confesionale. Clopotele resună câte treí óre la dí şi anunţă mórtea fostului vicarŭ alŭ Rodneí, Gregoriŭ Moísilŭ, a căruí osăminte s'aŭ aşedatŭ în mormîntŭ astădí, Marţi în 6 Octobre a. c. Dînsulŭ s'a născutŭ la 1814 în comuna grăniţerésca Rodna nóuă (Şanţŭ). Studiile le-a începutŭ în şcóla trivială din Sângeorgiŭ, le-a continuatŭ în şcóla normală din Năsĕudŭ apoí în gimnasiulŭ din Blaşiŭ, unde a absolvatŭ şi studiile teologíce. După absolvire a fostŭ ordinatŭ de preotŭ şi dispusŭ în parochia Borgo-Tiha, unde a funcţionatŭ până la 1859, cândŭ s'a întîmplatŭ omorulŭ fostului atuncí vicariŭ Archedimŭ Popŭ. La recomândarea prepositului capitularŭ Macedonŭ Popŭ a fostŭ denumitŭ de vicarŭ alŭ Rodneí, în care calitate a servitŭ până la mórte.

Înmormîntarea decedatului a fostŭ pre câtŭ se póte de splendidă.

Din partea Veu. Consistorŭ dela Gherla aŭ fostŭ delegaţi Rssimulŭ dnŭ canonicŭ I. Papiŭ şi Cl. d. dr. I. Popŭ. Clerulŭ tractualŭ cu puţină escepţiune a participatŭ la înmormîntare parte ca asistenţi parte ca purtătorí aí cosciuguluí. Tóte corporaţiunile şi şcolariĭ şi şcolăriţele dela tote institutele aŭ fostŭ de faţă. În decursulŭ mersuluí dela casa vicarială până în biserică a cântatŭ musica pompierilorŭ, dela biserică până la mormîntŭ corulŭ şcolarilorŭ, care a cântatŭ şi rĕspunsurile. După finirea ceremoniilorŭ saŭ ţinutŭ cincí vorbirí maí lungí şi maí scurte, dóuĕ înaintea bisericeí, treí la mormîntŭ. Totí vorbitoriĭ aŭ convenitŭ întru a ridicá meritele decedatului.

În veci amintirea luí!

Avisŭ.

Facemŭ cunoscutŭ, că din „Catechismulŭ" luí Ios. Deharbe, tradusŭ de foştiĭ teologi rom. de Viena tom. I., maí avemŭ preste 90 de esemplare, carí se vîndŭ cu preţuĭ redusŭ dela fl. 2.50 la fl. 1.20. Acestŭ catechismŭ bogatŭ (426 pag.), fórte folositorŭ atâtŭ pentru catecheţí, cătŭ şi pentru predicatorí, nu ar fi ertatŭ să lipséscă din biblioteca preotuluí românŭ gr. cat. — Se póte comandá trimiţêndu-se prin asignaţiune post. preţulŭ plus 10 saŭ 20 cr. recom. — la adresa subscrisuluí saŭ a orí căruí teologŭ rom. din Sem. centralŭ (Központi Seminarium).

În numele teologilorŭ românĭ din Seminariulŭ centralŭ din Budapesta **Eliă Dăianŭ,**
teol. IV-anitŭ.

Rugare.

Fiindŭ scopulŭ societăţiĭ nóstre „In. M. Clainŭ", ca cătŭ maí curêndŭ să dămŭ la lumină şi partea a II-a a opuluí „Epistole cătră unŭ preotŭ tinĕrŭ", şi după ce la lucrulŭ acesta avemŭ lipsă de banĭ, — aşa rugămŭ încă odată cu totŭ respectulŭ pre toţi aceĭ domnĭ, carĭ abonândŭ partea I nu ne-aŭ solvitŭ încă până acum preţulŭ, să binevoéscă a ni-lŭ trimite *în timpulŭ celŭ maí scurtŭ.*

Pentru societatea de lectură „In. M. Clainŭ"
a teologilorŭ din Blaşiŭ

Teodorŭ Vandorŭ, preşed. soc. **Ioanŭ Ţiucu,** secret. soc.

Colecta cruceriuluí.

La colecta cruceriuluí iniţiată de noí în numĕrulŭ 16 alŭ „Unirií" din a. c.:

Aŭ solvitŭ. *In Archidiecesă.* Alumniĭ şi personalulŭ din Seminariulŭ Vanceanŭ din Blaşiŭ 1 fl. 50 cr. — Parochia *Bogdana* din tractulŭ protopopescŭ alŭ Almaşuluí 7 fl. 50 cr. — *Bungardŭ,* filia parochieí Sibiŭ, 30 cr. — N. N. din Miercurea 1 fl. — Sp. D. *Ioanŭ Măcellarŭ,* not. com. în Apoldulŭ micŭ, 1 fl. — Sp. D. *Georgiŭ Beu,* not. com. în Rodŭ 1 fl. — Parochia *Alba-Iuliă-Lipoveni,* 8 fl. — Parochia *Oieşdea,* 3 fl. 84 cr.

Până acum aŭ încursŭ 144 fl 84 cr. v. a.

Învitare la prenumeraţiune.

Cu începutulŭ luí Octobre st. n. deschidemŭ abonamentŭ nouŭ la „Unirea". Preţurile suntŭ însĕmnate în fruntea foiĭ.

Onoratulŭ publicŭ cetitorŭ a pututŭ să se convingă din ţinuta observată până aicí de fóea nóstră, că noí ne-amŭ nisuitŭ a împlini programulŭ nostrŭ, apărândŭ în prima linea biserica şi şcólele, éră mijlocitŭ tóte interesele poporuluí nostru în contra tuturorŭ atacurilorŭ. În viitorŭ totŭ asemenea vomŭ purcede, spunêndu-ne totŭ-deauna cu tótă francheţa convingerea nóstră.

Ne rugămŭ deci de spriginŭ materialŭ şi moralŭ. Suntemŭ aprópe de finea anuluí, şi încă avemŭ o mulţime de abonamente neincassate. Considere-şi fiecare abonatŭ de detorinţă a-şi achitá în timpulŭ celŭ maí scurtŭ abonamentulŭ, ca edarea şi espedarea foiĭ să nu sufere pedecĭ.

Avisămŭ tot-odată pre onoraţiĭ nostri abonenţi, că pentru anulŭ viitorŭ vomŭ trimite fóea numaí la aceia, carĭ vorŭ solví abonamentulŭ anticipativŭ. Cu restanţe nu putemŭ edá foi.

Redacţiunea şi Administraţiunea
„Unirií".

Noutăţi.

Românii la esposiţia din Praga. Vre-o 30 de fruntaşi Românĭ ardeleni şi ungurenĭ s'aŭ întrunitŭ la 3 a l. c. în Viena, éră de acolo aŭ plecatŭ la 5 a l. c. la Praga, unde aŭ fostŭ întîmpinaţi la gară de o deputăţiune compusă din profesoriĭ de universitate: Dr. I. L. Pic, Dr. I. Urb. Jarnik şi Dr Podlipny, representantŭ alŭ clubuluí Cehilorŭ tineri. În 6 aŭ visitatŭ esposiţia, fiindŭ salutaţi la pórta esposiţieí de Dr. Sedlak prin o vorbire simpatică ţinută în limba cehă, şi alta în limba română rostită de Dr. Jarnik. La aceste vorbirí Dr. A. Murĕşanŭ rĕspunse maí întâiŭ în limba cehă, apoí coutinuându-se în cea română, mulţămindŭ pentru primirea călduróşă şi lăudându-se zelulŭ şi activitatea neobosită a poporuluí cehŭ. Séra s'a datŭ unŭ banchetŭ în onórea Românilorŭ. Maí visitară Românií şi alte lucrurí demne de vĕdutŭ în capitala Boemieí, fiindŭ pretutiudinea fórte bine primiţi.

Congresulŭ bisericeí gr. or. române s'a deschisŭ Marţi la 1/13 a l. c. prin Escelenţa Sa mitropolitulŭ Mironŭ Romanulŭ.

Faptă nobilă. Marele proprietarŭ Sp. D. Dr. *Georgiŭ Secaşanŭ* — la intrepunerea O. D. Liviŭ Iancu, parochŭ gr. cat. în Vişagŭ — a donatŭ 450 fl. spre a se ridicá în comuna aceea o şcólă gr. cat. corĕspundĕtóre legiĭ, şi ast-felŭ să se împedece ridicarea şcóleí comunale orí de statŭ, ce erá proiectată. Senatulŭ scolasticŭ gr. cat. din Vişagŭ şi pre calea acésta aduce cea maí profundă mulţămită marinimosuluí donătorŭ pentru nobila-í faptă. Casulŭ de faţă probézá, că unde avemŭ preoţi zeloşi, şi la noí Românií se află câte unŭ mecenate.

Călugăriţele s'aŭ dovenitŭ totŭ-deauna ca cele maí conscienţióse îngrijitóre de morboşi; din care causă, proiectându-se maí multe reforme salutare pentru spitalulŭ comitatuluí din Oradea mare, congregaţiunea comitatensă a Bihoruluí a hotărîtŭ, ca îngrijirea morboşilorŭ să o concrédă călugăriţelorŭ.

Dare de sémă. Pentru înzestrarea internă a bisericeí celeí nóuĕ din Sigetŭ în luna luí Septembre a binevoitŭ a conferí: Sp. D. Carolŭ Fejér posesorŭ Stărnicescí 5 fl. M. O. D. Simeonŭ Popŭ parochŭ Recea 1 fl. S. D. Georgiŭ Budŭ docente 1 fl. M. O. D. Ioachimŭ Fĕtŭ preotŭ Crăcescí 4 fl. Dna veduvă protopopésă Anderko din Borşa 10 fl. Colecta M. O. D. Ioanŭ Doroşŭ parochŭ în Satŭ-Slatina 18 fl. 8 cr. Venitele uneí petrecerí din Rosavlea 32 fl. Laolaltă 71 fl. 8 cr. — Până acuma s'aŭ colectatŭ 473 fl. 51 cr., dóuĕ covóre în preţŭ de 180 fl. şi anume unulŭ dela Sp. dnă Iulia Viner de 120 fl., altulŭ donatŭ de stim. dnă Bella Danŭ preotésă în Borşa în preţŭ de 60 fl. Nobila familie Mihalea din Maramurĕşŭ a procuratŭ unŭ lusterŭ în preţŭ de 240 fl. Primescă marinimoşiĭ oferitorí mulţămita mea cea maí adîncă.

S.-Şugatagŭ, 6 Oct. 1891.

Titŭ Budŭ,
vicarulŭ Maramurĕş.

Fondulŭ universităţiĭ catolice concurge la susţinerea universităţiĭ din Budapesta cu suma anuală de 230,000 fl. v. a., din care se acoperŭ lipsele facultăţilorŭ teologice, filosofice şi juridice, precândŭ statulŭ susţine numaí facultatea de medicină.

Din Şomcuta mare ne scrie dlŭ învĕţătorŭ Ilie Popŭ, că s'a deschisŭ o colectă cu scopulŭ de a procurá 13 costume călugăreschí pentru membriĭ „Coruluí plugarilorŭ românĭ din Şomcuta mare". Resultatulŭ colecteí a fostŭ încurgerea alorŭ 89 fl. v. a., pentru carí se aduce cea maí ferbinte mulţămită marinimoşilorŭ contribuenţi. S'aŭ procuratŭ dela dlŭ I. Lăzăroiŭ, comerciantŭ în Orăştie, 13 costume călugăreschí (à 8 fl.) cu 104 fl. v. a.

Unŭ incendiŭ teribilŭ a eruptŭ în Ilia de Murĕşŭ (comitatulŭ Hunedórei) prefăcêndŭ în cenuşe 50 de case si alte superedificate. Aŭ arsŭ nu numaí bucatele bieţilorŭ locuitorí, dar şi maí multe animale domestice. Miseria poporuluí e fórte mare, căcí aprópe nimicŭ nu şi-aŭ asiguratŭ. S'aŭ începutŭ colecte benevole, şi s'a cerutŭ ajutorŭ şi dela ministru.

O nóuă reuniune de magiarisare s'a înfiinţatŭ în Budapesta sub numele de *„Magyar Egyesület".* Scopulŭ reuniuniĭ este magiarisarea locuitorilorŭ nemagiarĭ din capitala ungară. Între membriĭ reuniuniĭ amŭ cetitŭ şi numele maí multorŭ preoţi catolicĭ, cărora le dicemŭ, să lucre dînşiĭ pentru încreştinarea capitaleí, căcí maí departe vorŭ ajunge decâtŭ cu utopia magiarisăriĭ.

Tabulă comemorativă. În 10 a l. c. s'a desvĕlitŭ în modŭ solemnŭ la *Porţile de ferŭ* o tabulă comemorativă întru aducerea aminte de începerea lucrărilorŭ pentru regularea Dunăriĭ la porţile de ferŭ. Tabula e aşedată în stînca numită *Alibeg* pre teritorulŭ Monarchieí nóstre, are o înălţime de 7 metri şi o lăţime de 10 m. şi e provĕdută cu o inscripţiune ungurésca.

† **Simeonŭ Mihalescŭ,** vechiŭ profesorŭ alŭ liceuluí din Craiova şi ore cândŭ fostŭ profesorŭ în Blaşiŭ, a repausatŭ la 7 Oct. în etate de 66 anĭ.

Manuale oprite. Ministrulŭ de culte şi instrucţiunea publică a opritŭ folosirea următórelorŭ manuale de şcólă, din tóte şcólele din ţéră: 1) *Tocilescu, Istoria română pentru şcólele primare de ambe sexe* (Bucurescí 1887), pentru că datele eí nu corĕspundŭ adevĕruluí istoricŭ şi aţiţă ura de rasă. 2) *Mapa: Schulwandkarte von Siebenbürgen, herausgegeben von Franz Obert* (Gotha, Iustus Perthes), pentru că din punctŭ de vedere politicŭ este învechită şi respândesce vederí greşite.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Literatura nóstră beletristică.

Napoleonŭ I numise odată presa europénă a cincia putere mare. Ca și despre mai multe alte lucruri a avutŭ Napoleonŭ idee corectă și despre puterea cea mare, ce o are presa asupra publiculuĭ.

Este adevĕratŭ, că Napoleonŭ a înțelesŭ póte numaĭ presa, ce se ocupă cu politica. Pentru aceea însă nu este maĭ puținŭ adevĕratŭ, că puterea, ce o are presa în politică, o are și în alte privințe, și cu deosĕbire în privința morală și estetică. O presă, ce stă în tótă privința pre base morale, o presă condusă de ómenĭ instruiți și de gustŭ póte fi fórte folositóre unuĭ poporŭ și póte să-ĭ dea unŭ avêntŭ puternicŭ spre cultură. Precândŭ o presă saŭ imorală saŭ aședată pre basele uneĭ morale false saŭ laxe, o presă, în jurulŭ căreia se grupézĕ maĭ cu sémă ómenĭ doritorĭ de câștigŭ, în locŭ de a fi folositóre, este chiarŭ stricăciósă, câtŭ saŭ clătină moralitatea publică, saŭ o corumpe și o strică, și preste totŭ față cu ceea ce este în adevĕrŭ bunŭ și frumosŭ, respândesce unŭ gustŭ falsŭ și bolnăviciosŭ. Așa ceva apoĭ pune pedecĭ fórte multe în calea unuĭ poporŭ spre adevĕrata cultură și civilisațiune.

În timpulŭ de astădĭ putemŭ să ḑicemŭ, că presa în prima linie este representată prin jurnalistică, însă în privința valoriĭ după cea politică loculŭ celŭ dintâiŭ îlŭ cuprinde cea beletristică, jurnalistica tinerimiĭ. Chiarŭ pentru aceea însă, pentru-că beletristica este per excellentiam jurnalistica tinerimiĭ, chemarea eĭ este fórte delicată, și orĭ ce poporŭ trebue să punĕ pre ea pondulŭ celŭ maĭ mare. Multe învĕțăturĭ bune póte suge tinerimea din o jurnalistică beletristică bună, dară și multe rele póte suge din una rea. Unŭ bărbatŭ maturŭ nu póte fi înșelatŭ așa ușorŭ prin o beletristică rea. Nu așa stă lucrulŭ însă cu tinerimea. Nicĭ mintea eĭ nu este încă de ajunsŭ cultivată, nicĭ inima de ajunsŭ formată, câtŭ o beletristică slabă saŭ póte chiarŭ rea să nu o pótă înșelá și strică.

Acum ce se ține de noĭ, și în deosĕbĭ ce se ține de jurnalistica politică, putemŭ ḑice fără de a esagerá, că mĕsurându-o după împrejurările nóstre stămŭ destulŭ de bine, și de o cam dată maĭ multŭ nu se póte așteptá dela noĭ.

Cum stămŭ însă cu jurnalistica beletristică? Acésta trebue să ne intereseze fórte multŭ. Căcĭ tinerimea, carea se nutresce și adapă astădĭ din beletristica nóstră, ca mâne poĭmâne are să conducă politica nóstră și să lucre la realisarea aspirațiunilorŭ nóstre culturale. Acum dacă ne vomŭ pune mâna pre inimă, vomŭ trebuí să recunóscemŭ, că cu beletristica stămŭ fórte slabŭ, ma așa de slabŭ, câtŭ trebue să o spunemŭ cu tótă francheța, că maĭ bine ar fi, să nu avemŭ nicĭ o jurnalistică beletristică, decâtŭ aceea de meserie, carea o avemŭ.

La nicĭ unŭ ramŭ de literatură nu se nimeresce așa bine ḑisa bĕtrână, ca: *omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,* cum se nimeresce la beletristică. De unde chemarea beletristiceĭ s'ar puté cuprinde în cuvintele scurte: scrierĭ despre lucrurĭ folositóre în o formă plăcută. Folositorŭ este însă totŭ, ce contribue la cultivarea armonică a mințiĭ și la formarea érăși armonică a inimeĭ. După ce însă, dacă folositorulŭ este presentatŭ în o formă prea grea, prea sciințifică, prea erudită, prea detaiată, prea minuțiósă și specialistă, atuncĭ partea cea maĭ mare a publiculuĭ nu are nicĭ timpŭ, nicĭ pregătire, putere și paciință spre a străbate prin o formă așa grea până la simbure, de aceea în beletristică folositorulŭ să se presente în o formă maĭ ușóră, maĭ generală și maĭ plăcută. Ceea ce nu e folositorŭ pentru cultura armonică a mințiĭ și a inimeĭ, de ar avé o formă orĭ câtŭ de plăcută și atrăgătóre, nu e beletristicŭ, ci monstruosŭ. Ceea ce e folositorŭ, însă e presentatŭ în o formă prea erudită, aceea érăși nu e beletristicŭ, ci sciințificŭ.

Acum orĭ că greșescŭ în beletristică prin aceea, că e monstruósă, orĭ prin aceea, că e sciințifică, în fiecare casŭ este rĕŭ, și scopulŭ eĭ nu se ajunge. Dela sine se înțelege însă, că beletristica monstruósă este multŭ maĭ rea ca cea sciințifică. Căcĭ cea sciințifică este lipsită numaĭ de efectŭ, câtŭ cea maĭ mare parte a publiculuĭ saŭ nu o cetesce saŭ nu o înțelege din causă, că este prea grea pentru elŭ. Cea monstruósă însă își are maĭ totŭ-deauna efectulŭ, care însă este unŭ efectŭ rĕŭ. O atare beletristică strică de comunŭ moravurile, corumpe gustulŭ, bolnăvesce fantasia și dedă pre publicŭ la așa numita cetire din perdere de timpŭ.

Fórte durerosŭ este pentru noĭ, că până acum nu ne-amŭ pututŭ formá o beletristică sănĕtósă, moralisătóre și adevĕrată crescătóre a tinerimiĭ, sperarea și viitorulŭ nostru. De pre trépta uneĭ beletristice monstruóse încă n'amŭ pututŭ merge nicĭ unŭ pasŭ maĭ susŭ. Tânguirile în contra eĭ suntŭ fórte generale, și totuși până acum nu s'a făcutŭ nicĭ unŭ pasŭ seriosŭ spre a ne mântuí de ea. Împrejurăriĭ acesteia este a se ascrie, că p. es. cultulŭ periculosŭ alŭ unuĭ Eminescu a pututŭ luá unŭ atare sborŭ în tinerimea nóstră.

Dacă luămŭ în mână pentru esemplu tótă jurnalistica nóstră beletristică de pre unŭ anŭ, ce aflămŭ în ea? Poesiĭ ridicule, ce autorilorŭ le-aŭ răpitŭ fórte multŭ timpŭ, până le-aŭ alcătuitŭ, care timpŭ erá cu multŭ maĭ bine, dacă-lŭ întrebuințaŭ pentru studiŭ. Ma preste totŭ așa suntŭ de ridicule, câtŭ dacă le-amŭ aduná laolaltă, amŭ puté face din ele unŭ albumŭ umoristicŭ, în care umorulŭ să stea din grămădire de absurdități și lucrurĭ fără spiritŭ și gustŭ. Și ce e maĭ multŭ și maĭ rĕŭ, cele maĭ multe din poesiile aceste suntŭ compuse cu multă trudă de nisce bieți tinerĭ, carĭ suntŭ încă la studiĭ, și carĭ trebuescŭ încă să învețe multŭ, până ce vorŭ puté gustá frumosulŭ adevĕratŭ, necum să-lŭ și producă. Maĭ departe aflămŭ în literatura nóstră beletristică narațiunĭ și poveștĭ pentru escitarea fantasieĭ, dintre carĭ cele maĭ multe n'aŭ nicĭ o valóre nicĭ pentru minte nicĭ pentru inimă, ca să nu maĭ ḑicemŭ nimicŭ, că chiarŭ și ca poveștĭ și narațiunĭ n'aŭ nicĭ o valóre nicĭ literară nicĭ morală. Întîlnimŭ în jurnalistica nóstră beletristică maĭ departe romanurĭ de josŭ, fără spiritŭ, traduse de prin câte unŭ autorŭ străinŭ obscurŭ, care în țéra sa trece póte numaĭ de scriitoriŭ de a ḑecea mână. Maĭ aflămŭ după aceea ilustrațiunĭ, fórte puține istorice și interesante, ci cele maĭ multe picante și din așa numita pictură de genre. Și apoĭ între noutățĭ cu grămada petrecerile cu dansŭ, fidanțările și cununiile tuturorŭ tinerilorŭ nostri, chiarŭ și a acelora, carĭ póte că aŭ căpĕtatŭ dispensațiune dela strigările din biserică, dela strigarea însă în foile nóstre beletristice pentru lumea acésta nu ar' voí să fie dispensațĭ. Ca de pomană apoĭ se maĭ rătăcesce printre aceste și câte o inviațiune economică confusă, pre carea póte nicĭ celŭ ce a scris'o, n'a înțeles'o, și fórte rarŭ câte o recensiune sciințifică. Ma în timpulŭ din urmă beletristica nóstră a începutŭ și ea a se folosí de reclame, ca și cum ar fi o marfă de tîrgŭ, de care proprietariĭ ar' voí să scape cu orĭ ce prețŭ. De bóla acésta modernă a reclamelorŭ amŭ fostŭ scutițĭ până acum, și étă că chiarŭ beletristica cu chemarea eĭ cea atâtŭ de sublimă voesce să ne-o întroducă.

În aceste și din aceste stă maĭ cu sémă beletristica nóstră. Lectura adevĕratŭ plăcută, instructivă și nobilitătóre putemŭ să ḑicemŭ, că lipsesce din ea aprópe de totŭ. Și totuși maĭ cu sémă tinerimea nóstră câtŭ de multŭ ar puté câștigá din o beletristică sănĕtósă!!! Opurile și productele literare adevĕratŭ clasice din literatura popórĕlorŭ marĭ antice și moderne suntŭ aprópe cu totulŭ eschise din beletristica nóstră. Tractate sciințifice în o formă ușóră și plăcută, pentru es. din resultatele fisiceĭ și cosmografieĭ moderne, n'aŭ locŭ în beletristica nóstră. Itinerare frumóse, descrierĭ de caractere, romanurĭ și novele cu scopŭ curatŭ moralŭ și nu numaĭ cu scopulŭ de a aținá nerviĭ, espunerea ideilorŭ bărbațilorŭ marĭ, tractate etnografice în stilŭ ușorŭ și grațiosŭ, umorŭ castŭ și de spiritŭ înzădarŭ vomŭ cercá în beletristica nóstră, căcĭ așa ceva este de totŭ rarŭ și și atuncĭ numaĭ superficialŭ. Și pre lângă tóte aceste beletristica ne costă pre fiecare anŭ multe miĭ.

Dacă ne uităмŭ maĭ departe, că cine suntŭ ceĭ ce facŭ beletristica la noĭ, aflămŭ, că aceia suntŭ: tinerĭ, carĭ suntŭ încă în studiŭ, studențĭ de universitate, teologĭ și chiarŭ și studențĭ de gimnasiĭ, învĕțătorĭ dela sate, carĭ altcum o fóe pedagogică nu voescŭ să susțină, apoĭ copile abiá eșite din școlă, și fórte rarŭ câte unŭ bărbatŭ seriosŭ, formatŭ și instruitŭ. Acea parte a inteligințeĭ nóstre, carea ar fi și maĭ competentă și maĭ capabilă de a susținé jurnalistica nóstră beletristică și de a o ridicá la nivelulŭ,

la care ar trebuí să fie, stă de laturĭ aprópe cu totulŭ apatică.

Nu amintimŭ nimicŭ de intiligința frumoșică, ce o avemŭ aprópe în tóte ramurile. Amintimŭ însă numaĭ de aceea, că avemŭ deja cincĭ gimnasiĭ cu destuĭ profesorĭ cualificațĭ și bărbațĭ de sciință. Dacă numaĭ aceștia ar' luá în mână beletristica nóstră, la ce înălțime nu ar' puté eĭ să o ridice, și câtŭ de mare n'ar fi folosulŭ nostru din aceea! Saŭ dacă pre aceștia ar fi greŭ a-ĭ uní laolaltă în o întreprindere, atuncĭ óre inteligința cea frumósă dela atâtea institute de învĕțământŭ din Blașiŭ, n'ar fi ea în stare a fundá o fóe beletristică, carea să corĕspundă și celorŭ maĭ rigoróse așteptărĭ?

Și óre atuncĭ pre lângă o atare beletristică s'ar maĭ puté susține beletristica cea monstruósă, ce o avemŭ, carea ne costă mulțĭ banĭ fără folosŭ. Judecata sănĕtósă a publiculuĭ nostru cetitorŭ nu credemŭ, că nu va scí face deosĕbire între una și ceealaltă.

Părăsitŭ.

Novelă de Walter Schwarz.

I.

Sórele luciá atâtŭ de minunatŭ în cabinetulŭ de lucru alŭ pictoruluĭ Leonhardt. Raḑĕle luĭ reproduceaŭ în contúrĭ de umbră crucea ferestreĭ pre podine și aruncaŭ lumină pre chipurile și modelele de pre părețĭ, își făceaŭ jucărie din frunḑĕle și florile mareluĭ buchetŭ, ce stá pre masă, apoĭ se aninaŭ de buclele blonde ale frumosuluĭ capŭ, ce se plecá spre acestŭ buchetŭ, ca să inspire cu unŭ vĕditŭ entusiasmŭ mirosulŭ de pădure și luncă, ce se împrăștiá dintr'însulŭ. Și câtŭ de multŭ te-aĭ fi uĭmitŭ, cândŭ aĭ fi privitŭ maĭ de-aprópe printre aceste bucle și aĭ fi vĕḑutŭ fața uneĭ fete, o față delicată ca o flóre, o față trandafirie, vióie și nespusŭ de plăcută!

„Emilio!“ ḑice tatălŭ dela ferestră. „Dă-mĭ încócĭ florile acelea frumóse, ce aŭ căḑutŭ chiarŭ acum din buchetulŭ tĕŭ. Le voiŭ folosí acum chiarŭ.“

Pictorulŭ ședeá la ferestră lângă o masă. Înaintea luĭ stăteaŭ împrăștiate felurite penele și colorĭ. Elŭ erá îmbrăcatŭ într'unŭ vesmîntŭ lungŭ și surŭ. Pre nasŭ purtá ochilarĭ, preste carĭ își ridicá privirea sa blândă și plăcută, orĭ de câte orĭ agrăiá pre cineva. Dóuĕ rose, carĭ eraŭ într'unŭ pocalŭ cu apă înaintea luĭ, ĭĭ serviaŭ dreptŭ modelŭ. Emilia se apropiă de elŭ și-ĭ întinde cu degetele eĭ celea fine florile, carĭ le-a cerutŭ. Pictorulŭ, tatălŭ eĭ, o privesce câteva minute pusŭ pre gândurĭ, apoĭ ridicându-și încetŭ privirea preste ochilarĭ și-o opresce pre frumósele bucle aurilĭ, ce se împrăștiaŭ pre fruntea senină a copileĭ sale, și apoĭ și-o pogóră la gropițele, ce se formaŭ pre obrajiĭ eĭ, — și atuncĭ preste fața luĭ bĕtrână se oglindă ceva, ce sémĕnă cu lumina sóreluĭ, dar totuși nu-sŭ numaĭ ca lumina sóreluĭ, ci aŭ óre-ce atâtu de gingașŭ și de intimŭ. Emilia își pune mâna surîḑendŭ pre umĕrulŭ pictoruluĭ și-lŭ privesce fericită. Pictorulŭ Leonhardt și unica sa copilă Emilia eraŭ dóuĕ ființe, ce se iubiaŭ fórte multŭ.

„Tată,“ începe Emilia, „tu întrecĭ natura. Ĕcă rosele tale suntŭ aprópe maĭ próspete și maĭ frumóse ca celea veritabile!“

„Acésta este o laudă problematică, copila mea,“ ḑice elŭ gânditorŭ.

„Dar florile cele albe de acațŭ, ce te-aĭ fostŭ apucatŭ să le depingĭ, le-aĭ terminatŭ?“

Pictorulŭ apróbă cu capulŭ.

„Și nicĭ nu mi-le-aĭ arĕtatŭ!“ esclamă ea aprópe imputându-ĭ.

„Suntŭ acolo,“ ḑice elŭ arĕtându cu capulŭ fără de a-și întrerumpe lucrulŭ.

Emilia merge spre locul, ce i-l'a arĕtatŭ tătâne-sĕŭ, apucă o grămadă de hârtiĭ și răḑĕmându-și capulŭ pre mânĭ le privesce perdută în gânduri.

În odae domniá tăcere. În raḑĕle sórelui, carĭ pătrundeaŭ prin feréstră, se vedeaŭ jucându-se o mulțime de atomĭ finĭ. Lăcrĕmiórele, carĭ eraŭ în buchetulŭ de florĭ de pădure, împrăștiaŭ unŭ mirosŭ atâtŭ de dulce, aprópe amețitorŭ. Leonhardt lucrá maĭ departe cufundatŭ în lucrulŭ sĕŭ. Numaĭ din cândŭ în cândŭ se conturbá tăcerea prin sunetulŭ produsŭ de apa, în care-și udá elŭ penelulŭ. Deodată își ridică pictorulŭ privirea.

„Dar Emilio, ce facĭ? Nu e aceea mapa, în care am desĕmnatŭ florile de acațŭ.“

„Într'adevĕrŭ, bine ḑicĭ, nu-sŭ aicĭ florile de acațŭ,“ ḑice copila, în vreme ce privirea și-o legá încă totŭ de portretulŭ de pre hârtie. Deși erá încă neterminatŭ, totuși se puteá distinge destulŭ de bine unŭ frumosŭ capŭ de copilă blondă.

„Am fostŭ eŭ într'adevĕrŭ vre-odată așa de seriósă și liniștită?“ întrĕbă Emilia.

„Ce gândescĭ, Emilio?“ ḑice tătâne-sĕŭ. „Acela nu e portretulŭ tĕŭ, copila mea.“

„Nu e alŭ meŭ?“ eschiamă ea înșelată. „Și totuși în unŭ colțŭ e scrisórea ta proprie; deși e ștersă, eŭ o potŭ încă bine cetí. Mâna ta proprie a scrisŭ aci: Ființa mea cea maĭ iubită de pre pământŭ. Sub care altŭ chipŭ poțĭ tu scrie cuvintele acestea, dacă nu sub alŭ meŭ?“

Ea esprimase cuvintele acestea supĕrată, dar încă maĭ bine pretențiósă, și privirea ce și-o îndreptá spre tatălŭ sĕŭ, erá amestecătura îndĕrĕtnicieĭ și a comiculuĭ. Tatălŭ sĕŭ trebuiá să rîḑă de ea.

„Afară de tine am maĭ iubitŭ eŭ și alte ființe,“ rĕspunse elŭ cu bunătate. „Acésta s'a întîmplatŭ cu multŭ maĭ înainte de ce aĭ fi fostŭ tu pre lume, micule tiranŭ. Acesta aicĭ e chipulŭ surorĕĭ mele Angela.“

„Chipulŭ Angeleĭ,“ strigă Emilia cu focŭ. „Veḑĭ tu, pre acésta am fostŭ eŭ totŭ-deauna jalusă. Trebue că tu o aĭ iubitŭ fórte, acésta am observat'o de multŭ.“

„Nu póte fi nimenĭ jalusŭ pre ceĭ morțĭ,“ ĭĭ ḑise tatălŭ sĕŭ. „Și tu, copilă, așa gândescŭ, că aĭ nesmintitŭ o mare parte din inima mea. Dar încă dacă nu aĭ fi așa de întrecută . . . . !“

Elŭ voiá să-ĭ ḑică încă și maĭ multŭ, dar ea îlŭ părăsì și mergêndŭ repede la ceealaltă feréstră o deschise într'o clipă. Din depărtare se audiaŭ sunetele voióse ale uneĭ musicĭ. Se audiaŭ din ce în ce totŭ maĭ aprópe. Erá miliția, ce se întorceá dela esercițiile de primăvară.

„Eŭ ascultŭ musica acésta cu nespusă plăcere,“ ḑise Emilia răḑĕmându-și cótele de scândura ferestreĭ. Și întréga eĭ ființă se vedeá cuprinsă de bucurie și fericire.

Preste ea priviá de-odată stătura cea uscată a tătâne-sĕŭ în vesmîntulŭ luĭ celŭ lungŭ la calea împoporată de uniforme, de caĭ, ce pășiaŭ în tactŭ, și de mulțime voiósă de ómenĭ. Dar pre cândŭ Emilia tinĕră și plină de viĕță fiindŭ se vedeá răpită de plăcere la priveliștea acésta, în trăsăturile tătâne-sĕŭ se desĕmná o grige tăcută. Sunetele trompetelorŭ, carĭ eraŭ așa de voióse, pre elŭ nu-lŭ conturbaŭ de locŭ; elŭ se gândiá și maĭ departe la rosele, carĭ le desĕmná, și la mirosulŭ lorŭ, ce-ĭ cuprindeá totŭ sufletulŭ, în care încă și acum erá viŭ chipulŭ surorĕĭ sale. Ea a muritŭ așa de timpuriŭ, — și elŭ a iubit'o așa de multŭ.

Bĕtrânule pictorŭ, bĕtrânule visătorŭ, de ce îți întorcĭ tu privirea totŭ-deauna spre trecutŭ? Privesce la copila ta, câtŭ este ea de poftitóre de viĕța acésta. Obrajiĭ eĭ delicațĭ cu gropițe de ce-sŭ așa de rumenĭ, ca și cândŭ ar' fi stropițĭ cu sânge? Să fie acésta într'adevĕrŭ numaĭ efectulŭ musiceĭ, carea ea așa de bucurosŭ o ascultă, saŭ dóră pre lângă acésta și alŭ salutuluĭ *svelt*$_u$luĭ ofițerŭ, care își întórce privirea mer$_e$ŭ înderĕptŭ și scie, că eĭ îĭ sună bucata acésta musicală, acestŭ mersŭ iubilarŭ, cu care trece elŭ în tótă ḑiua pre sub feréstră? Ție, pictore, îțĭ suntŭ tóte aceste asemenea unuĭ visŭ, ce prea curêndŭ se risipesce: abia a trecutŭ sgomotulŭ, și tu îndată te rentorcĭ la desĕmnŭ, la lucrulŭ tĕŭ pacînicŭ uĭtându-țĭ de tótă lumea de afară cea bizară.

În locuința cea pacînică și retrasă a luĭ Leonhardt totuși maĭ pulsá o vênă de viĕță: tinereța cea vióie a Emilieĭ. Precum mirosulŭ buchetuluĭ de câmpŭ umpleá tótă chilia, așa și în atmosfera spirituală a miceĭ locuințe adiá o suflare de viĕță, și aceea erá Emilia. Suflarea acésta adiá lângă florile, ce serviaŭ tatăluĭ de modelŭ; ea adiá de-asupra meseĭ în timpulŭ, cândŭ tatălŭ depingeá; ea săltá cu pașiĭ ușorĭ aĭ Emilieĭ prin odae, cândŭ viniá orĭ mergeá dela loculŭ, unde ascultá musica militară; ea se reflectá de pre trăsăturile liniștite ale tatăluĭ, orĭ de câte orĭ își priviá copila blondă, dela care atîrná totă fericirea luĭ, ce ĭ-a maĭ rĕmasŭ pre acestŭ pământŭ.

În ocupațiune liniștită, fiesce care în chipulŭ sĕŭ, petreceaŭ ambiĭ ḑiua; nu le treceá nicĭ decâtŭ în distragerĭ bogate. Leonhardt depingeá tótă ḑiua; nimeritele luĭ aquarele eraŭ fórte la modă, ele eraŭ totŭ-deauna comandate înainte. Ce erá gata, se pachetá și se espedá. Amătorĭ viniaŭ și mergeaŭ desŭ, făcêndŭ comande nóuĕ. Aceștia eraŭ însă numaĭ apărințe momentane. Singurŭ o vară deja căsătorită a Emilieĭ îĭ cercetá maĭ desŭ, și luá câte odată și pre Emilia „în lume“, cum se esprimá ea. Pictorulŭ nu eșiá maĭ nicĭ odată; ḑile întregĭ de multe orĭ nu-și schimbá vesmîntulŭ celŭ lungŭ, căcĭ la lucru se simțiá în elŭ fórte comodŭ. Așa trăiaŭ eĭ ambiĭ singuraticĭ în monotonie așa ḑicêndŭ. Dară eĭ eraŭ fericiți.

(Va urmá.)

Bibliografie.

Replica la contra-memoriulŭ magiarŭ, pregătită de universitarii români din Ungaria şi Transilvania, e aprópe terminată şi va apăré în patru limbi: românesce, franţuzesce, italienesce şi nemţesce. Ea va cuprinde la 90 de pagini în formatŭ 8° mare şi va fi respândită în tótă lumea cultă.

Comitetulŭ esecutivŭ a esmisŭ deja listele de subscripţii pentru a aduná sumele de lipsă la acoperirea speselorŭ însĕmnate, ce suntŭ împreunate cu redigearea şi espedarea unui ast-felŭ de memoriŭ. Sumele colectate suntŭ de a se trimite dlui *Aurelŭ C. Popovici* în *Graz, Parlestrasse 7.*

Causa acestui memoriŭ este a întregului némŭ românescŭ; e vorbă să se facă conoscutŭ lumii civilisate adevĕrata stare, în care se află Românii de sub coróna Stului Ştefanŭ. Sperămŭ decĭ, că publicului românescŭ va contribui după puteri, ca ast-felŭ tinerii nostri universitari să-şi pótă esecutá propusulŭ lorŭ câtŭ se póte mai deplinŭ.

Cursŭ practicŭ de Aritmetică *pentru scólele poporale române, întocmitŭ de prof. Arseniŭ Vlaicu.* Partea I şi a II. Editura librăriei Nicolaŭ I. Ciurcu, Braşovŭ 1891. — Amêndóuĕ manualele aceste suntŭ fórte întocmite pentru instrucţiunea poporală. Tiparulŭ curatŭ şi ilustraţiunile din tecstŭ o facŭ şi mai acomodată de manualŭ. Preţulŭ (?) Recomândămŭ cu tótă căldura aceste manuale.

Geografia şi Istoria *în şcóla poporală.* Manualŭ compusŭ conformŭ planului de lecţiuni a dlui Vasile Petri, pentru clasa IV, V, VI. de Teodorŭ V. Petrişorŭ, învĕţătorŭ. — Gherla, Tipografia „Aurora" A. Todoran. Preţulŭ 40 cr. Se află de vîndare la autorulŭ în Alibunar, cottulŭ Torontalŭ.

Diverse.

Despre cultulŭ sacruluĭ vesmîntŭ cunoscutulŭ scriitorŭ *protestantŭ* B. Goltz scrie în cartea sa „Deutsche Entartung" următórele: „Este o brutalitate fără sĕmĕnŭ modulŭ, cum plebea raţionalistă combate credinţa despre móşte şi onorarea sânţilorŭ de către massele poporuluĭ. Spirite de cele mai mari, eroĭ, profeţi, filosofi şi poeţi din tóte timpurile aŭ veneratŭ în óre care formă credinţa despre móşte, şi numai poporuluĭ să i-se ĭea în nume de rĕŭ din causa abusurilorŭ? Ce nu ar fi óre espusŭ şi la abusurĭ? Care mamă nu doresce a fi pusă în unŭ mormîntŭ cu fiulŭ sĕŭ, şi care omŭ nu voesce a fi astrucatŭ cu obiectulŭ iubiriĭ sale? Care omŭ cu simţŭ nu oftézĕ pre patulŭ de mórte după patria sa şi după loculuĭ sĕŭ natalŭ? Cine nu ar dorí, să fie înmormîntatŭ în ţéra părinţéscă? Şi catoliculŭ drept-credinciosŭ, sermanulŭ omŭ din poporŭ să fie despreţuitŭ şi amărîtŭ, fiindŭ-că privesce de sântŭ pămêntulŭ de pre Golgota, o aschie din adevĕrata cruce, rĕmăşiţe pămêntescĭ de ale unuĭ sântŭ, orĭ în specialŭ sacrulŭ vesmîntŭ?" Aşa dară şi unŭ protestantŭ, biserica căruia a lăpĕdatŭ cultulŭ móştelorŭ, încă află de naturalŭ şi cuviinciosŭ nu numai cultulŭ sacruluĭ vesmîntŭ, dar şi onorarea sânţilorŭ şi a locurilorŭ şi lucrurilorŭ sânte preste totŭ, cu atâtŭ mai vîrtosŭ se aştéptă dela creştiniĭ drept-credincioşi, să se pórte cu reverinţă şi pietate faţă cu lucrurile sânte, şi să nu-şi bată jocŭ de ele, precum nu de multŭ a făcutŭ o fóe românéscă, care s'a fostŭ decheratŭ pre sine de amică a religiuniĭ.

Unŭ portretŭ alŭ luĭ Christoforŭ Columbŭ, care are să fie transportatŭ din Veneţia la Chicago, s'a espusŭ pre scurtŭ timpŭ în Frankfurt a/M. Acestŭ portretŭ, precum scrie Frankf. Ztg., este o posă originală pregătită de Lorenzo Lotto. Elŭ de 150 de anĭ se află în posesiunea uneĭ familiĭ veneţiene, care acum costrinsă de împrejurărĭ a fostŭ silită a se despărţí de acestŭ obiectŭ. Consululŭ generalŭ alŭ statelorŭ unite din America de Nordŭ la Francfurt, dlŭ Masson, care cu ocasiunea uneĭ cercetărĭ a Veneţieĭ a auditŭ despre acestŭ rarŭ portretŭ, şi-a ţinutŭ de o detorinţă patriotică a se îngrigí, ca elŭ să ajungă în America, unde până acum nu esistá nicĭ unŭ portretŭ originalŭ de a renumituluĭ navigatorŭ. Columbŭ arétă în portretŭ ca de 50 de anĭ, avêndŭ pĕrŭ surĭŭ şi trăsăturĭ simpatice. Elŭ pórtă cunoscuta tunică în formă de blusă, cu legătóre albă la grumazĭ şi cu mantilă tivită cu blană. În mâna drépră ţine o chartă a noŭ-descoperituluĭ continentŭ, ĕră stinga, ţinêndŭ unŭ orologiŭ de nĕsipŭ, se ridică preste unŭ stelajŭ cu cărţi.

Aluminulŭ (pétra acră) *ca mijlocŭ contra stelniţelorŭ.* Stelniţele se depărtézĕ şi nu se mai rentorcŭ, îndată ce udămŭ cu soluţiune de aluminŭ păreţiĭ, paturile etc., unde-şĭ facŭ cuĭburile. Ma dacă mestecămŭ puţinŭ aluminŭ în varulŭ, cu care voimŭ să spoimŭ păreţiĭ şi platfondulŭ, nicĭ muscele nu mai rĕmânŭ în casă. Aluminulŭ întrebuinţatŭ în modulŭ acesta nu strică chiarŭ nimicŭ sănĕţăţiĭ. În Francia de comunŭ se apĕră atâtŭ de stelniţe câtŭ şi de musce în modulŭ acesta.

Prevederi de a timpului. Cu câtŭ ceriulŭ va fi mai albastru deschisŭ şi mai strălucitorŭ, cu atâtŭ mai vîrtosŭ e semnŭ de timpŭ bunŭ.

Norii negri micĭ vestescŭ plóe, de asemenea ceĭ ce se ţinŭ în înălţime şi descindŭ fără a se împrăştiá. Totŭ sĕmnŭ de plóe e şi cândŭ ceriulŭ e galbinŭ deschisŭ la apusulŭ sórelui; mai încolo cândŭ sórele nu se vede aşa strălucitorŭ din causa aerului încărcatŭ de aburĭ, şi cândŭ sórele arde tare; asemenea cândŭ luna e palidă, încunjurată cu cercurĭ luminóse; şi mai alesŭ sĕmnŭ de plóe e, cândŭ cade negură în mai multe dile una după alta, şi se formézĕ după negură norĭ.

Ceriulŭ înroşitŭ e sĕmnŭ de vîntŭ şi câte odată şi de plóe.

Editorŭ şi redactorŭ rĕspundĕtorŭ:

Dr. Vasiliŭ Hossu.

Preţulŭ mărfurilorŭ.

Piaţa din Blaşiŭ: Grâŭ, hectlitr. fl. 6.50 până 7.30, — grâŭ mestecatŭ fl 5.50 până 6.25, sĕcară fl. 5.50 până 6.—, — ovĕsŭ fl. 2.50 până fl. —.—, cucurudŭ fl. 3. până fl. 3.25, — alacŭ fl. 2.— până fl. —.—, cartofi fl. 1.— până fl. —.—, — sĕmênţă de cânepă fl. —.— până fl. —, fasolea fl. 4.— până fl. 4.45, — carnea de vită chilo 40 cr. până —, carnea de viţĕlŭ 40 până — cr., carnea de porcŭ 48 până — cr., carnea de berbece 28 până — cr., — 10 óuĕ cu 20 până — cr.

JOSIFU GAVORA (1) 25—30

distinsŭ cu medalia espositională cea mare pentru lucru escelentŭ şi gustŭ bunŭ la esposiţiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.

Budapesta, IV. strada Vaţuluĭ Nr. 17

Recomândŭ cu preţurĭ de cele mai convenabile şi în esecutare câtŭ se póte mai frumósă obiecte de lipsă

pentru adjustarea bisericeloru, si anume:

Felóne preoţescĭ şi **stichare** diaconescĭ **Flamure** pentru biserică şi reuniuni. **Flamure** pentru reuniuni de pompieri, de scolarĭ, reuniuni bisericescĭ, reuniuni industriale, de cântărĭ şi de pompe funebre.

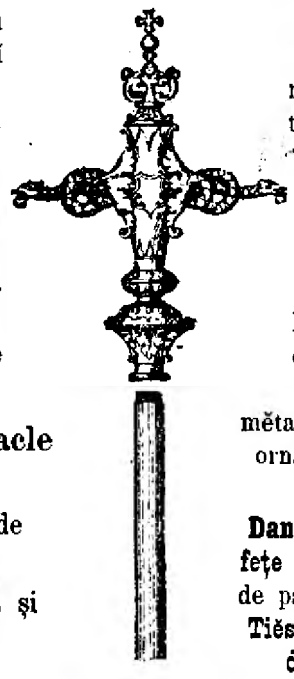

Candelabre, racle şi potire, luminarie de **parete** şi de **altariŭ,** şi **candele.**

Primescŭ şi efeptuescŭ ieftinŭ repararea vestmintelorŭ bisericescĭ, întrargintarea şi întraurirea de potire, racle, candele şi luminarie de altariŭ.

Mare asortimentŭ de brodării de aurŭ, de argintŭ şi de mĕtasă, precum şi de ornaturĭ bisericescĭ brodate

Dantele bisericesci, feţe de altariŭ, crucĭ de părete şi de scóiă. **Tiĕsĕturĭ bisericescĭ, damasturĭ** etc.

Acurătatea mea o potŭ dovedi cu sute de epistole recunoscătóre.

Tarifurĭ de preţurĭ şi preliminare de spese trimitŭ la cerere francate.

Fundată în an. 1858.

FRANCISCŬ WALSER

Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale imp. şi reg. Archiducele Josifŭ

proprietarulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recuisite de pompieri, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomândă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preoţĭ

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

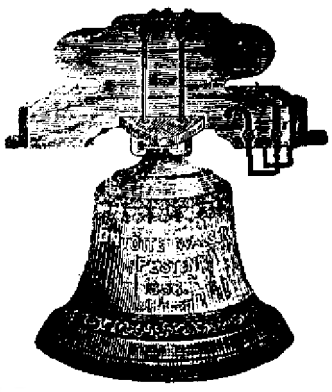

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolia din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.

(2) 42—52

Preliminare de spese şi Preţŭ-courantŭrĭ se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., ½ anŭ 3 fl., ¼ anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., ½ anŭ 9 frcs., ¼ anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care **Sâmbătă.**

Unirea

Inserţiuni

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia sĕ se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Uniriĭ**» în **Blaşiŭ.**

Fóiă bisericéscă-politică.

Anulŭ I. Blaşiŭ 31 Octobre 1891. **Numerulŭ 44.**

Aplicarea legiĭ despre asilele de copiĭ.

III.

(+) În numĕrulŭ precedentŭ alŭ „Uniriĭ“ ne-amŭ esprimatŭ temerea, că organele politice îşĭ vorŭ dá tótă silinţa şi se vorŭ folosí de tóte mijlócele legale şi póte şi nelegale, ca şi pre prunciĭ românĭ, — pre lângă tótă împotrivirea legală a părinţilorŭ lorŭ, — să-ĭ ducă în grădinele şi asilele de copiĭ, carĭ se vorŭ înfiinţá mai cu sémă în oraşe, în comunele mai marĭ şi în comunele mestecate cu Magiarĭ.

Pentru casulŭ, cândŭ s'ar realisá acéstă temere fórte întemeiată, amŭ pusŭ întrebarea, că atunci noĭ ce trebue să facemŭ?

La acéstă întrebare rĕspundemŭ înainte de tóte, că în casulŭ amintitŭ noĭ toţĭ trebue să avemŭ o ţinută démnă de importanţa, ce o are şi a avut'o limba nóstră strămoşéscă în conservarea şi desvoltarea nóstră naţională.

În continuŭ audimŭ pre concetăţeniĭ nostri magiarĭ provocându-se la cuvintele poetuluĭ lorŭ, care dice: „nyelvében él a nemzet,“ adecă: „în limba sa trăesce naţiunea“.

Dacă aceste cuvinte se potrivescŭ la Magiarĭ ca şi la orĭ care altă naţiune din lume, cu multŭ mai tare se potrivescŭ la noĭ Româniĭ, carĭ vécurĭ întregĭ amŭ trăitŭ numaĭ în graiulŭ şi prin graiulŭ dulce şi fermecătorŭ alŭ imbeĭ nóstre românescĭ, pre carea dacă lmŭ fi perdut'o, astădĭ nicĭ numele nu ni-s'ar mai amintí pre pămêntulŭ acesteĭ patriĭ.

Pre timpulŭ invasiunilorŭ barbare, carĭ aŭ cutropitŭ tótă civilisaţiunea din „Dacia felix“, poporulŭ românŭ ascunsŭ şi ocrotitŭ în munţiĭ şi văile neumblate şi nestrăbătute de cetele barbare, n'a pututŭ să dea semne de viéţă prin organismŭ propriŭ de statŭ, nicĭ ca factorŭ politicŭ în viéţa publică a altuĭ statŭ, ci a fostŭ silitŭ a se mărginí numaĭ la viéţa aceea naţională, carea se manifestá în limba luĭ grăită, şi carea ar fi încetatŭ îndată, dacă elŭ s'ar fi lăpĕdatŭ de acéstă limbă. Românĭĭ însă nu numaĭ nu s'aŭ lăpĕdatŭ de limba lorŭ proprie, ci după scurgerea undelorŭ furióse a invasiunilorŭ barbare, scăduţĭ în numĕrŭ şi storsĭ în puterile lorŭ materiale, numaĭ cu ajutorulŭ acesteĭ limbe şĭ-aŭ pututŭ recâştigá teritorulŭ şesurilorŭ părăsite dintre Dunăre şi Carpaţĭ şi dintre Tisa şi Nistru. Ţinêndŭ adecă cu tărie la limba lorŭ strămoşéscă, şi cu acéstă limbă, care le-a fostŭ aprópe unica armă, scoborîndu-se în şesurile patrieĭ lorŭ, Românĭĭ în urma unuĭ procesŭ naturalŭ şi pacĭnicŭ de asimilare aŭ făcutŭ chiarŭ şi pre rĕmăşiţele popórĕlorŭ barbare de pre aceste şesurĭ să-şĭ însuşéscă limba nóstră naţională şi să se contopéscă în elementulŭ românŭ.

Tăria, cu care a ţinutŭ ţĕranulŭ românŭ la limba sa, a învinsŭ tóte uneltirile, de carĭ s'aŭ folositŭ uniĭ şi alţiĭ spre a-ĭ impune într'unŭ timpŭ limba slavonă, într'altulŭ limba grecéscă, ér mai de curêndŭ limba magiară, dându totŭ-deauna dovada cea mai eclatantă, că mai multŭ a luptatŭ pentru limba sa, decâtŭ chiar şi pentru libertate.

Se pare, că însă-şĭ provedinţa dumneḑeéscă, care a permisŭ, ca poporulŭ nostru să trécă prin atâtea suferinţe grele şi lupte crâncene, a vĕrsatŭ în Românĭ o iubire mai ferbinte şi o alipire mai puternică cătră limba lorŭ, decâtŭ într'alte popórĕ; ceea ce s'a pututŭ întîmplá numaĭ cu scopulŭ, ca poporulŭ nostru să se pótă conservá până în momîntulŭ acela, în care îĭ va fi datŭ şi luĭ a ajunge la posiţiunea, ce i-se cuvine în concertulŭ popórĕlorŭ europene.

Dar pre cândŭ nu aflămŭ în orientulŭ Europeĭ nicĭ unŭ poporŭ, care să ţină la limba şi naţionalitatea sa cu atâta tărie, câtă a doveditŭ şi dovedesce poporulŭ nostru şi mai vîrtosŭ ţĕranulŭ nostru, pre atunci de altă parte vedemŭ, că nicĭ unŭ poporŭ nu este aşa de primitorŭ de ideile civilisăţiuniĭ europene, ca tocmaĭ poporulŭ nostru, care îndată ce a ajunsŭ în contactŭ cu popórĕle civilisate mai cu sémă în urma uniriĭ sale parţiale cu biserica Romeĭ, a îmbrăţişatŭ tóte ideile apusuluĭ, carĭ le-a aflatŭ a-ĭ fi de lipsă pentru înaintarea sa culturală şi desvoltarea sa politică, însă aşa, că prin acésta nu şĭ-a lăpĕdatŭ limba sa şi individualitatea sa particulară, ci tocmaĭ din contră şĭ-a cultivatŭ şi mai tare acéstă limbă făcêndu-o chiar purtătóre de cultură la popórĕle din Orientŭ.

a

Feuilleton.

Impresiunĭ de călĕtorie la Praga.

(Fine.)

Ar meritá, ca despre esposiţiune să vĕ scrie cineva cu deaměnuntulŭ unŭ ciclu de articli. Póte că unŭ dnŭ colegă, care a petrecutŭ mai multe ḑile în Praga şi a visitatŭ cu deaměnuntulŭ esposiţiunea, să vĕ informeze mai în detaiŭ despre cele vĕḑute; eŭ însă din lipsă de timpŭ, numaĭ câteva óre putêndŭ petrece în locŭlŭ esposiţiuniĭ, numaĭ fugitivŭ mĭ-am pututŭ face observările.

În considerare însĕ că reuniunea femeilorŭ române din Blaşiŭ póte intenţionéză a aranjá o esposiţiune cu ocasiunea proximeĭ adunărĭ generale a Asociaţiuniĭ, îmĭ permitŭ a atinge aicĭ numaĭ unele momente generale, şi anumitŭ:

Esposiţiunea din Praga fiindŭ o esposiţiune jubilară, după putinţă s'a silitŭ a arĕtá şi a espune progresulŭ şi avĕntulŭ ajunsŭ în decursulŭ unuĭ seculŭ pre tóte terenele, atâtŭ economicŭ câtŭ şi industrialŭ, precum şi pre celŭ culturalŭ; aşa câtŭ eraŭ de esemplu espuse plugurile aşa, după cum aŭ fostŭ folosite înainte de asta cu 100 de anĭ, plugurĭ cevaşĭ mai perfecţionate şi plugurile moderne. Răsboiulŭ primitivŭ şi celŭ modernŭ, în lucrare, ţesêndŭ continuŭ unŭ individŭ cu elŭ. Pedagogia şi literatura trecută şi cea modernă, literatura ḑiaristică trecută şi modernă, unŭ numĕrŭ mare din cele mai vechĭ documinte, manuscripte şi cărţi bisericescĭ, o tipografie modernă în continuă lucrare, deosebitele soiurĭ de grâŭ, sĕcară, orzŭ, ovĕsŭ, mazĕre, fasole şi alte legumĭ de casă culese şi espuse nu numaĭ în vase de sticlă, ci espuse şi în formă de holdă şi în stare neculésă, făcêndu-se evidentŭ şi lungimea rădăcinilorŭ, ca ast-felŭ să se vĕdă, că la care câtŭ de afundŭ să se are saŭ să se sape pămêntulŭ.

Acestea le-am amintitŭ pentru aceea, ca reuniunea nóstră de femeĭ de pre acum să pótă reflectá, că óre nu ar fi bine, ca dînsa la esposiţiunea, ce voesce să aranjeze, încă să espună pre lângă alte lucrurĭ şi manuscripte, documinte, cărţi şi ornaminte bisericescĭ câtŭ se póte de vechĭ, precum şi pedagogia modernă?

Şi óre nu ar fi bine, să espună unŭ răsboiŭ perfecţionatŭ în lucrare? Şi aicĭ în locŭ dóră s'ar puté espune şi tipografia cu tóte aparatele sale asemenea în lucrare.

După prândulŭ luatŭ într'o restauraţiune a esposiţiuniĭ împreună cu dlŭ dr. Jarnik cu toţiĭ ne-amŭ fotografatŭ; ér în séra aceleia-şĭ ḑile ne-amŭ delectatŭ în rara frumseţă a fântâneĭ luminóse. Mai târḑiŭ apoĭ rentorşĭ la Praga ne întrunirămŭ la o cină comună la Hotelulŭ „Împĕratulŭ Austrieĭ“, unde dlŭ A. Murĕşanŭ a ridicatŭ pocalulŭ în sănĕtatea dluĭ Dr. Jarnik; acesta a rĕspunsŭ în terminiĭ ceĭ mai călduroşĭ urându prosperare némuluĭ românescŭ. Totŭ cu acéstă ocasiune provocatŭ de mai mulţĭ am ridicatŭ şi eŭ pocalulŭ pentru prosperarea naţiuniĭ boeme. E de prisosŭ, să amintescŭ, că toţĭ vorbitoriĭ aŭ fostŭ cu entusiasmŭ aclamaţĭ. În ḑiua următóre ceĭalalţĭ amicĭ aŭ făcutŭ unele visite, aŭ cercetatŭ lucrurile mai momentóse din Praga, ér séra la Hotelulŭ „Îngerulŭ de aurŭ“ li-s'a datŭ unŭ banchetŭ, la care aŭ participatŭ vre-o 80 de cehĭ fruntaşĭ, unde apoĭ aceştia aŭ ţinutŭ vorbirĭ fórte simpatice şi însufleţite pentru prosperarea Românilorŭ şi a românismuluĭ.

Am regretatŭ fórte multŭ, că nu am pututŭ participá la acestŭ banchetŭ, pentru că împreună cu amicĭĭ Dr. Mihu şi Vasilĭŭ Zehanŭ încă în aceea ḑi a trebuitŭ să mĕ rentorcŭ, aducêndŭ cu mine cele mai frumóse şi plăcute suveniriĭ.

Praga este una dintre cele mai vechĭ şi interesante cetăţĭ ale monarchieĭ; are la

Din acestea ori cine póte pricepe, ce importanță are limba nóstră pentru esistința și cultura nóstră națională. Importanța acésta devine însă nespusu de mare, dacă considerămu, că dela conservarea și cultivarea acesteĭ limbe atîrnă în mĕsură fórte mare și viitorulu bisericeĭ nóstre, precum ori cine se póte convinge din cele ce le-amu desfășuratu mai adese-ori în colónele acesteĭ foĭ.

Iubirea învăpăétă cătră limba nóstră strămoșéscă și convingerea neclătită despre importanța eĭ pentru viitorulu bisericeĭ și națiuniĭ nóstre ne va arĕtá de bună sĕmă mijlócele, de carĭ trebue să ne folosimu pentru a împedecá reușita încercărilorŭ, ce se voru face și de aicĭ înainte pentru desnaționalisarea nóstră prin abusulu cu instituțiunea asilelorŭ de copiĭ.

Înainte de tóte părinții să protesteze în contra tuturorŭ mĕsurelorŭ nelegale, cu carĭ nefericitulŭ șovinismu va voi să-ĭ siléscă în contra legiĭ a-și trimite pruncii în asilele de copiĭ, și dacă protestele lorŭ nu ar' avé succesu, lucrulu să-lŭ facă cunoscutŭ și diaristicei nóstre, pentru ca și acésta să pótă înfierá după meritu violarea legiĭ și aplicarea eĭ necorectă.

Preoții, învĕțătoriĭ și mirenii mai inteligenți, carĭ trebue să aĭbă durere de esistința nóstră, șă țină în evidență pre toți pruncii, carĭ pre cale nelegală aŭ fostu duși în asilele de copiĭ, și pre părinții acelorŭ prunci să-i facă atenți cu tótă ocasiunea la detorințele lorŭ de creștini și de români, îndemnându-ĭ cu tótă puterea cuvîntuluĭ, ca în casele lorŭ să nu vorbéscă cu pruncii lorŭ decâtu numai românesce, să-ĭ învețe rugăciunile prescrise de sânta biserică numai românesce, și după ce voru fi ieșitu din asile, să-ĭ trimită numai la școlă românéscă, unde învĕțătoriĭ nostri se desvólte zelu îndoitu pentru a introduce pre aceĭ prunci în cunoscința perfectă a limbeĭ românescĭ, făcêndu-ĭ să se alipéscă cu trupu și sufletu de religiunea și limba lorŭ strămoșéscă.

În tóte comunele mestecate cu alte naționalități să ne îngrigimŭ; să avemŭ școle poporale bine organisate, carĭ să scie paralisá în casŭ de lipsă efectele desastróse, ce le voru fi produsu asilele de copiĭ asupra pruncilorŭ nostri.

Preoții cu deosĕbire să nu-și uĭte a învĕțá pre credincioșii lorŭ în tóte Duminecile și sĕrbătorile despre detorințele lorŭ cătră biserica și familia lorŭ, și să nu lase neîntrebuințatu nicĭ unŭ mijlocu ĭertatŭ pentru a ferí familia română de desnaționalisare. Amu vĕdutŭ în alte țĕrĭ, cum preoții adună pruncii în dumineci și sĕrbătorĭ în sânta biserică, și cum îĭ învĕță acolo istorióre frumóse din istoria biblică și taĭnele mântuitóre ale religiuniĭ creștine. Facă și preoții nostri ast-felu cu pruncii espuși pericululuĭ de desnaționalisare, și atunci acești prunci deodată cu religiunea voru învĕță și limba românéscă din gura preoților lorŭ.

Scimŭ și noi, că aceste lucruri suntŭ fórte greu de esecutatŭ din partea preoților nostri, pentru că eĭ suntŭ fórte tare copleșiți de grigile vieții nĕcăjite, ce o aŭ de presente din punctŭ de vedere materialŭ. Însă ce nu póte face ĭubirea de Dumnedeŭ, de sânta biserică și de sângele propriŭ?

De bună sĕmă acéstă ĭubire póte produce resultate estraordinare, de carĭ avemŭ lipsă în timpurile aceste grele. Altcum tocmai pentru ca preoții nostri să-și pótă împlini cum se cuvine chemarea lorŭ sântă și în acéstă direcțiune, amŭ insistatŭ și de altă dată în colónele „Unirii" asupra ameliorării stării materiale a clerului nostru, și insistămŭ și acum, căci numai prin unŭ progresŭ continuŭ pre tóte terenele putemŭ să ne mântuimŭ biserica nóstră amenințată în temeliile sale.

Observămŭ și aci, că între împrejurările actuale numai așa vomŭ puté paralisá cu succesŭ tóte încercările de desnaționalisare, dacă Românii își voru validitá limba lorŭ cu tótă energia în tóte raporturile vieții private, familiare, religióse și sociale. În casulŭ acesta nu aĭ nostri vorŭ ajunge în posițiunea nenorocită de a-și uĭtá saŭ a nu-și învĕță limba strămoșéscă, ci și alții vorŭ fi siliți să învețe și să stimeze limba nóstră. Acestea nu le dicemŭ la adresa țĕranuluĭ românŭ, care-și împlinesce detorința, ci la adresa cărturarilorŭ nostri. Până cândŭ între acești cărturarĭ se voru aflá ómeni, carĭ și cu cocișulŭ lorŭ, care scie românesce, încă nu vorbescŭ românesce; până cândŭ se voru aflá preoți și mirenĭ românĭ, carĭ și între sine și în familiile lorŭ nu grăescŭ românesce; până cândŭ se voru mai aflá preoți netrebnicĭ, carĭ scandalisézá lumea cu purtarea lorŭ anticanonică față de limba românéscă liturgică, pre carea nu se sfiescŭ a o substitui în bisericele românescĭ cu o limbă neaprobată de auctoritatea bisericéscă ca limbă liturgică; până cândŭ mulți pentru interese mici jertfescŭ interesele marĭ ale limbeĭ și némuluĭ și bisericeĭ lorŭ, și nu mai aŭ nicĭ unŭ idealŭ naționalŭ și culturalŭ românescŭ: — până atunci nu ne vomŭ puté croí o sórte mai bună, căci nimenĭ nu ne va stimá și nu va ține contŭ și de noĭ ca de unŭ factorŭ importantŭ în viéța publică a monarchieĭ nóstre.

Să nu cugete însă cineva, că singură lăpĕdarea nóstră de scăderile indigitate mai susŭ ar' fi de ajunsŭ în luptele, ce le purtămŭ pentru conservarea individualității nóstre naționale și a bisericeĭ nóstre. Trebue adecă să ne aducemŭ aminte, că nicĭ o lucrare nu póte avé nicĭ unŭ succesŭ, saŭ celŭ puținŭ nu póte avé succesŭ trainicŭ și salutarŭ, dacă aceea nu este binecuvîntată de Dumnedeŭ. Istoria însă ne învĕță, că Dumnedeŭ binecuvîntă numai lucrările și nisuințele acelorŭ popórĕ, carĭ se temŭ de elŭ, îlŭ ĭubescŭ și adoréză, îĭ împlinescŭ poruncile sânte, fugŭ de pĕcatŭ și deprindŭ vîrtutea. De aceea basa și arvuna fericiriĭ nóstre și ca națiune este adevĕrata religiositate și pietate, deprinderea continuă a vîrtuților creștine și

---

300,000 de locuitorĭ, 2 universități, 2 școle superióre technice, 7 gimnasiĭ superióre de statŭ, 2 gimnasiĭ reale, 3 școle reale superióre, preparandiĭ pentru învĕțătorĭ și învĕțătóre, mai multe școle superióre de fete, seminariŭ archiepiscopescŭ, școle industriale de statŭ, academie comercială, academie de bele arte, censervatorŭ de musică, școlă pentru musica bisericéscă, 31 de școle poporale, 22 școle private, mai multe biblioteci de valóre imense așa, câtŭ numai biblioteca universității are la 195 de miĭ de tomurĭ, are 2 teatre fórte frumóse, unulŭ germânŭ, ér unulŭ cehicŭ, și aparŭ 120 de jurnale politice și de specialitate, ĕră în partea de orașŭ numită Hradcin este castelulŭ regalŭ cu 440 de chiliĭ, în care se află renumita sală șpaniolă, care este una din cele mai marĭ și mai frumóse sale a continentuluĭ, de 46 metri lungă, 23 m. largă și 17 m. înaltă, părețiĭ de colóre albă bogațiŭ înauriți, cu ocasiunĭ festive se luminézĕ de 2500 de luminĭ. Ca să nu abusezŭ de indulgența Dvóstre, nu voiŭ continuá cu descrierea celoralalte lucrurĭ de însĕmnătate istorică, pentru că și prin descrierea de mai susŭ am voitŭ numai în lineaminte generale să daŭ o icónă despre capitala Boemieĭ, ca și aceĭ cetitorĭ a fóeĭ Dvóstre, carĭ nu aŭ fostŭ în Praga, să aĭbă o idee despre mulțimea aședĕmintelorŭ de cultură și despre viéța culturală a acesteĭ capitale.

Rentorsŭ acasă am cetitŭ apreciĕrile unorŭ foĭ jidano-magiare, ma chiar și a uneĭ foĭ, care se geréză de fóe a partiduluĭ naționalŭ. Cetindŭ acestea am aflatŭ de bine a vĕ comunicá textulŭ vorbiriĭ Dr. A. Murĕșanŭ pentru a fi constatatŭ:

1. Că toți aceia, carĭ amŭ mersŭ la espositiunea din Praga, ne-amŭ dusŭ ca particularĭ și nu ne-amŭ geratŭ ca trimișiĭ națiuniĭ saŭ a partiduluĭ naționalŭ.

2. Că ne-amŭ dusŭ simplu spre a visitá espositiunea și a admirá succesele pre terenulŭ pacinicŭ a lupteĭ de emulare economice, industriale și culturale, și nu spre a face o demonstrațiune politică saŭ plane spre a închiá pacte politice; și dacă cu tóte acestea în conversațiunĭ private ne-amŭ nisuitŭ a informá în modŭ fidelŭ pre Cehĭ și despre starea nóstră politică, prin acésta nu numai că nu amŭ lucratŭ în contra programuluĭ naționalŭ, ci din contră amŭ făcutŭ numai unŭ bunŭ serviciŭ causeĭ românismuluĭ, pentru că după cum amŭ avutŭ ocasiune de ne convinge, mulți din aceia, carĭ până acum se purtaŭ cu indiferentismŭ, aŭ începutŭ a se interesá de causa nóstră promițêndu-ne a o susține și în presa lorŭ. Prin urmare orĭ câtŭ de savanți suntŭ politicĭ nostri dela „Tribuna", dar folosindu-mĕ de unŭ terminŭ blândŭ așa credŭ, că Domnia lorŭ totuși aŭ comisŭ unŭ inconvenientŭ atunci, cândŭ în Nrulŭ 216 din 10 a l. c. ne tractézá așa cam preste umĕrŭ, susținêndŭ că participătoriĭ românĭ la espusețiune amŭ comisŭ o erore cardinală politică și amŭ lucratŭ chiar în contra programuluĭ, a solidarității și a disciplineĭ partiduluĭ naționalŭ, adaugêndŭ quasi spre micșorarea cultureĭ nóstre lipsa de prevedere, și că întregŭ actulŭ a fostŭ unŭ actŭ pripitŭ. Dacă consumații politicĭ dela „Tribuna" într'adevĕrŭ aŭ fostŭ conduși numai de sânțenia programuluĭ și de interesulŭ solidarității și a disciplineĭ partiduluĭ naționalŭ, după ce celŭ puținŭ cu 2—3 sĕptĕmâni înainte de plecarea nóstră aŭ avutŭ cunoscință despre escursiunea, ce se plănuiá, detorința dînșilorŭ de publiciștĭ onești ar fi fostŭ, ca încă atunci din bogatulŭ magazinŭ alŭ prudinteĭ lorŭ politice să fi eșitŭ cu argumente plausibile spre a ne reține dela comiterea uneĭ nesocotințe regretabile politice. Acum însă a desavoa participarea nóstră la espositiunea din Praga, aducêndu-o aceea chiar și în combinațiune cu atentatulŭ dela Rosenthal, nu numai că nu este unŭ lucru frumosŭ, dar este chiar unŭ lucru perfidŭ!

După acestea salutându-te cordialŭ sum

Alŭ Dtale stimătorŭ

Blașiŭ 18 Octobre 1891.

Ludovicŭ Csató.

desbrăcarea nóstră a tuturorŭ de tóte viţiele, carĭ se vorŭ fi vîrîtŭ în sinulŭ nostru.

Fie decĭ devisa tuturorŭ acelora, carĭ aŭ ĭubire de némulŭ nostru, nu numaĭ a pretinde şi a luptá pentru drepturĭ naţionale, ci şi a formá unŭ poporŭ pĕtrunsŭ de adevĕrate sentimente religióse, unŭ poporŭ cumpĕtatŭ şi laboriosŭ, căcĭ numaĭ aceste vîrtuţi ne vorŭ dá puterea materială şi morală de lipsă şi ne vorŭ câştigá binecuvîntarea Domnuluĭ în tóte întreprinderile pentru mărirea némuluĭ nostru şi triumfulŭ sânteĭ biserice. Unŭ poporŭ înzestratŭ cu aceste vîrtuţi se va sci entusiasmá pentru idealurĭ marĭ şi sacrificiĭ marĭ, ér conducătoriĭ luĭ nu vorŭ esploatá luptele luĭ pentru asigurarea intereselorŭ lorŭ egoistice, niciĭ nu vorŭ căutá în triumfulŭ causeĭ nóstre triumfulŭ aspiraţiunilorŭ lorŭ private.

Limba nóstră rituală. — Póte că în Europa întrégă nu este unŭ alŭ doilea poporŭ, a căruĭ biserică să fi fostŭ atâta supusă la ierarchiĭ de ritŭ, limbă saŭ chiar şi credinţă străine, cum s'a întîmplatŭ cu biserica românéscă şi înainte şi după unire. Fost'a biserica românéscă supusă ierarchieĭ grecescĭ, ierarchieĭ calvine, ierarchieĭ sêrbescĭ şi ierarchieĭ rutenescĭ. Mulţămită luĭ Dumneḑeŭ însă, că după luptă îndelungată biserica nóstră a fostŭ liberată de sub tóte ierarchiile acestea străine, şi astăḑĭ este consolidată în o provincie mitropolitană gr.-catolică românéscă cu limba rituală românéscă, şi este supusă singurŭ numaĭ Sântuluĭ Scaunŭ Apostolicŭ alŭ Romeĭ, singurulŭ, care laolaltă cu Înalta Casă Domnitóre în decursulŭ timpurilorŭ a fostŭ sincerŭ şi binevoitorŭ faţă cu noĭ şi cu biserica nóstră, şi care niciĭ cândŭ nu numaĭ că n'a cercatŭ, dară niciĭ n'a cugetatŭ la aceea, ca să introducă o altă limbă saŭ unŭ altŭ ritŭ în biserica nóstră, singurulŭ, care şi astăḑĭ se bucură, cândŭ Sânta Liturgie în Roma, în cetatea eternă se celebréză în limba română de tinerĭ românĭ elevĭ aĭ institutuluĭ Athanasianŭ.

Trebue să ne fie dară fórte mare durerea, cândŭ după atâtea lupte îndelungate şi amarĕ pentru emanciparea bisericeĭ nóstre pre terenulŭ rituluĭ şi alŭ limbeĭ trebuimŭ să vedemŭ astăḑĭ chiar fiĭ de aĭ nostri înjugândŭ biserica nóstră din noŭ în jugulŭ uneĭ limbĭ străine. Ne-a durutŭ multŭ şi cândŭ străiniĭ aŭ făcutŭ lucrulŭ acesta. Amŭ sciutŭ celŭ puţinŭ atâta, că străiniĭ aceştia ne suntŭ inimicĭ, dela carĭ nu putemŭ aşteptá durere faţă cu noĭ, de unde ne-amŭ şi apĕratŭ în contra lorŭ ca în contra unorŭ inimicĭ şi străiniĭ. Ce să ḑicemŭ însă, cândŭ facŭ lucrulŭ acesta fraţĭ de aĭ nostri, carĭ suntŭ carne din carnea nóstră şi sânge din sângele nostru? Eĭ petrecŭ în casa nóstră ca fraţĭ şi amicĭ aĭ nostri, de unde niciĭ nu ne-ar fi ĭertatŭ a ne teme de eĭ, ma ar trebuí să se simţă vătĕmaţĭ, cândŭ amŭ lăsá să se vĕḑă, că dóră avemŭ ceva temere de eĭ. Şi totuşĭ, durere, aceia, carĭ din pusĕţiunea lorŭ ar' trebuí să ne fie amicĭ şi fraţĭ, ne suntŭ în adevĕrŭ maĭ periculoşĭ decâtŭ străiniĭ şi inimicĭĭ declaraţĭ. Cu câtŭ trebue să fie maĭ mare durerea, ce ne-o causéză aceştia? *Că de m'ar fi ocărîtu inimiculŭ, aşĭ fi răbdatŭ. Şi celŭ ce mĕ uresce, de ar fi grăitŭ marĭ asupra mea, m'aşĭ fi ascunsŭ de dînsulŭ. Ér tu, omule — cunoscutulŭ meŭ, carele împreună cu mine te-aĭ îndulcitŭ în mâncărĭ, în casa luĭ Dumneḑeŭ amŭ umblatŭ cu unŭ cugetŭ.*" Aceştia suntŭ fraţiĭ preoţĭ românĭ uniţi, carĭ uĭtându cu totulŭ sudorile cele ferbinţĭ, ce ne-a costatŭ emanciparea nóstră bisericéscă, în contra tuturorŭ legilorŭ îşĭ potŭ împăcá inima şi liniştí conscĭinţa, cândŭ împlinescŭ funcţiunĭ sacre la credincioşĭ de aĭ provincieĭ mitropolitane române de Alba-Iuliă nu în limba românéscă canonisată de Sântulŭ Scaunŭ Apostolicŭ, ci în limba magiară.

Unĭĭ din fraţiĭ aceştia preoţĭ cércă a-şĭ justificá fapta cu aceea, că poporulŭ lorŭ nu maĭ înţelege limba română. Aşa ceva este în adevĕrŭ unŭ lucru destulŭ de durerosŭ şi totŭ odată unŭ testimoniŭ, ce ne spune cu o elocinţă destulŭ de tristă, cum şĭ-aŭ sciutŭ păstoriĭ aceştia să-şĭ apere şi conserve turma lorŭ, câtŭ sub păstorirea lorŭ turma şĭ-a uĭtatŭ limba, ce o auḑiá în continuŭ în biserică. Trebuescŭ însă fraţiĭ aceştia preoţĭ să deosĕbéscă între limba rituluĭ şi între limba prediceĭ. Dacă procesulŭ tristŭ alŭ descompunerĭĭ şi disoluţiunĭĭ a ajunsŭ deja până acolo, câtŭ poporulŭ nu maĭ pricepe limba românéscă, atuncĭ şi dacă va predicá careva în limba magiară, ritulŭ nu-ĭ este ĭertatŭ la niciĭ unŭ casŭ a-lŭ îndeplinĭ în o altă limbă decâtŭ în cea română, căcĭ lucrându alt-felŭ calcă în pecióre dispusĕţiunile cele înţelepte ale bisericeĭ. Căcĭ este cunoscutŭ, că preoţimiĭ fĭ este lăsată o libertate órecare în folosirea ajutórelorŭ pentru predică, însă niciĭ în o biserică nu-ĭ este ĭertatŭ a se folosí de cărţĭ rituale, decâtŭ de cele aprobate de autoritatea bisericéscă. Acum noĭ nu scimŭ, să fie în tótă provincia nóstră niciĭ o carte rituală magiară aprobată de vre-unŭ Ordinariatŭ de ale nóstre. Cum potŭ aşa dară atarĭ preoţĭ folosí la cultulŭ dumneḑeescŭ cărţĭ neaprobate de Ordinariatele nóstre? Evidentŭ, că numaĭ călcându preste legea acésta a bisericeĭ.

Altcum toţĭ fraţiĭ aceştia, carĭ desconsideră aşa multŭ luptele nóstre de emancipare, să nu cugete, că perindŭ din poporulŭ lorŭ limba românéscă vorŭ maĭ puté conservá credinţa catolică.

Popórĕle ca şi indivíḑiĭ îşĭ aŭ legile lorŭ psichice. Şi o atare lege este, că limba magiară pre poporulŭ nostru îlŭ duce pre încetulŭ la calvinismŭ. Legea acésta o putemŭ studiá cu de-a-mĕnuntulŭ în istoria nóstră. Cine voesce să facă din Românĭ calvinĭ, n'are decâtŭ să-ĭ facă maĭ întâiŭ să-şĭ uĭte limba românéscă şi să înveţe în locu-ĭ cea magiară. Atuncĭ calvinismulŭ vine de sine. Până stă însă susŭ limba românéscă la poporulŭ nostru, până atuncĭ nu este pentru ce să avemŭ niciĭ o témă de calvinismŭ. De ar fi sciut'o acésta principiĭ calvinescĭ aĭ Ardéluluĭ, n'ar' fi umblatŭ să-ĭ calvineze pre Românĭ prin aceea, că le-aŭ tradusŭ cărţile rituale pre limba română infectându-le cu erorĭ calvinescĭ, ci ĭ-ar fi învĕţatŭ maĭ întâiŭ limba magiară eliminându din biserică pre cea română, şi apoĭ calvinismulŭ ar fi întratŭ la eĭ de sine şi fórte uşorŭ.

Ast-felŭ putemŭ să ḑicemŭ, că aceĭ fraţĭ preoţĭ, carĭ folosescŭ limba magiară şi în ritŭ, periclitéză nu numaĭ limba românéscă, ci şi credinţa catolică la poporulŭ nostru. Dacă însă credinţa acésta voescŭ să o păstreze, atuncĭ n'aŭ numaĭ să instrueze poporulŭ în continuŭ, ci să se îngrigéscă şi de reînvierea şi cultivarea limbeĭ române în mijloculŭ luĭ. Altcum fie securĭ, că dacă strănepoţiĭ lorŭ nu vorŭ maĭ fi Românĭ, nu vorŭ maĭ fi de securŭ niciĭ catolicĭ în credinţă, ci calvinĭ. Înaintea luĭ Dumneḑeŭ vorŭ avé apoĭ să dea aspru sémă pentru acésta.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Cestiunea ocupăriĭ scaunuluĭ primaţialŭ continuă a preocupá opiniunea publică. Unele foĭ aŭ fostŭ adusŭ scirea, că noulŭ primate ar fi numitŭ deja, şi că numirea are să se publice în timpulŭ celŭ maĭ scurtŭ. Acum éră aflămŭ dintr'unŭ comunicatŭ semioficiosŭ, că tóte versiunile acestea suntŭ premature. Causele trăgănăriĭ le-amŭ spusŭ deja cu altă ocasiune.

Frância.

Guvernulŭ francesŭ se pare că voesce a provocá o adevĕrată persecuţiune în contra episcopatuluĭ catolicŭ, care cu o energie apostolică a protestatŭ în contra ordinăţiunĭĭ ministruluĭ de culte, prin care se opresce aranjarea de peregrinaje la Roma. Archiepiscopulŭ din *Aix* este trasŭ înaintea judecăţiĭ pentru rĕspunsulŭ sĕŭ energicŭ, şi póte că vorŭ maĭ fi traşĭ şi alţĭ episcopĭ. Dară e sigurŭ, că episcopiĭ francesĭ nu vorŭ lăsá să fie terorisaţĭ prin volnicia ministerială, şi de altă parte putemŭ sperá, că dóră celŭ puţinŭ după aceste esemple se vorŭ trezí şi catoliciĭ francesĭ din letargia lorŭ.

Congresulŭ bisericescŭ din Sibiiŭ.

Congresulŭ bisericescŭ gr.-orientalŭ din Sibiiŭ şĭ-a terminatŭ lucrările sale. Pre lângă rapórtele îndătinate congresulŭ a desbătutŭ şi unŭ regulamentŭ pentru procedura la alegerea deputaţilorŭ pentru congresulŭ naţionalŭ-bisericescŭ. Dintre propunerile felurite amintimŭ cea făcută de Esc. Sa Mitropolitulŭ Mironŭ, referitorŭ la întroducerea călendaruluĭ gregorianŭ în administraţiune, rĕmânêndŭ neschimbatŭ călendarulŭ iulianŭ în cele rituale. Şi, mirabile dictu, Esc. Sa a trebuitŭ să-şĭ retragă propunerea acésta, de-órece membriĭ laicĭ aĭ congresuluĭ aŭ vĕḑutŭ în cestiunea acésta o afacere de *importanţă politică*. Va fi şi asta, numaĭ câtŭ noĭ nu ne putemŭ ridicá de locŭ la o politică atâtŭ de sublimă.

Sinodulŭ episcopescŭ alŭ Sêrbilorŭ din Ungaria.

Duminecă în 25 Octobre a fostŭ deschisŭ în Carloveţ sinodulŭ episcopescŭ alŭ Sêrbilorŭ neuniţĭ din Ungaria, în presenţa comisaruluĭ regescŭ baronulŭ Nicolicĭ. Scopulŭ Sinoduluĭ este alegerea alorŭ treĭ episcopĭ, precum şi desbaterea unorŭ cestiunĭ de mare însĕmnătate pentru biserica sêrbéscă.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Abiá s'a terminatŭ desbaterea proiectuluĭ de indemnity, care a fostŭ fórte interesantă pentru lupta înverşunată a ministruluĭ Szilágyi cu contele Apponyi, şi părinţiĭ patrieĭ érăşĭ aŭ avutŭ ocasiune să arete, câtŭ sciŭ stimá şi preţui

instituțiunile parlamentare! Prilegiŭ la nóuêle scene turbulente, a cărorŭ matadorŭ e Ugron Gábor, a datŭ rĕspunsulŭ ministruluĭ-președinte Szápáry la interpelările în causa demonstrățiunilorŭ din Fiume și dela Novidvor. Ministrulŭ a constatatŭ faptele, a condamnatŭ procedura ofițerilorŭ și a comunicatŭ Caseĭ, că și ministrulŭ comunŭ de rĕsboiŭ a reprobatŭ acea procedură. Firesce că opositionaliĭ, carĭ necontenitŭ preamărescŭ pre Kossuth, nu s'aŭ îndestulitŭ cu atâta; și de aci apoĭ scandalele.

Casa deputaților înainte de întrunirea delegățiunilorŭ va pertractá numaĭ unele proiecte maĭ scurte, éră pre timpulŭ delegățiunilorŭ nu va ținé ședințe.

Comisiunea de 30 pentru desbaterea proiectuluĭ de lege despre judicatura Curieĭ în afacerile electorale s'a alesŭ și s'a constituitŭ, și se speréză, că va terminá lucrarea sa în scurtŭ timpŭ, ca ast-felŭ proiectulŭ acesta să pótă ajunge câtŭ maĭ curêndŭ înaintea plenuluĭ.

Austria.

Vineri în 23 Octobre s'a întîmplatŭ în parlamentulŭ din Viena o desbatere de mare însĕmnătate principială. Erá vorbă despre *fondulŭ de dispositiune*, ce se îndătinéză a se acordá guvernelorŭ în tóte țĕrile. Este o praxă comună parlamentară, că acestŭ fondŭ îlŭ votéză numaĭ partidele acelea, carĭ suntŭ amice și spriginitóre a guvernuluĭ, și de aceea votulŭ asupra acestuĭ fondŭ este consideratŭ totŭ-deauna de unŭ votŭ de încredere, din care se póte argumentá la stabilitatea saŭ la slăbiciunea guvernelorŭ respective. — Acum Austria a făcutŭ o abatere dela acéstă datină universală. Contele Taaffe a declaratŭ anume, că elŭ fondulŭ de dispositiune îlŭ privesce de o positie ca și orĭ care alta din budgetŭ, și că cere votarea aceluĭ fondŭ, fără a maĭ pune cestiunea de încredere. Și positia a și fostŭ acordată cu mare maioritate. — Dară atâta totușĭ se vede din procedura dluĭ Taaffe, că nu-și simte positia sa sigură, pentru că altcum de sigurŭ nu ĭ-ar fi fostŭ frică să cĕră unŭ votŭ de încredere.

Anglia.

În loculuĭ reposatuluĭ ministru de finanțe Smith este numitŭ ministru de finanțe fostulŭ secretarŭ de statŭ pentru Irlanda, Arthur Balfour. Numirea acésta a produsŭ în tótă Anglia multŭ sânge rĕŭ. Întâiŭ pentru-că noulŭ ministru, omŭ de vre-o 32 de anĭ, este nepotŭ alŭ primŭ-ministruluĭ Salisbury, și apoĭ e sciutŭ că nepotismulŭ nu are locŭ în Anglia. Pre lângă acestŭ motivŭ personalŭ maĭ este încă unŭ motivŭ fórte ponderosŭ, pentru care numirea luĭ Balfour póte să fie periculósă ministruluĭ Salisbury. Anume Balfour e omulŭ celŭ maĭ urgisitŭ în tótă Irlanda, pentru că elŭ în calitatea sa de secretarŭ de statŭ pentru Irlanda a fostŭ o adevĕrată hienă pentru sĕrmanulŭ poporŭ irlandezŭ. Scurtŭ prin numirea luĭ Balfour situația cabinetuluĭ Salisbury s'a clătinatŭ, și deja de acum se face o agitație, ca la viitórele alegerĭ să se rĕstórne actualulŭ guvernŭ.

Rusia.

Preparativele de rĕsboiŭ acum, dupa ce aŭ sositŭ miliónele împrumutuluĭ celuĭ noŭ, se continuă cu o celeritate și maĭ mare. Din Petersburg se anunță, că tóte fabricele rusescĭ de arme aŭ primitŭ ordinŭ, să lifereze celŭ multŭ până în vara anuluĭ 1894 puscĭ de sistemŭ noŭ în numĕrŭ de 1,790,000, pentru ca tótă armata ruséscă să pótă fi provĕdută cu armele cele nóuĕ. Deja la anulŭ ce vine vorŭ primi câteva corpurĭ de armată puscile cele nóuĕ. Asemenea și pentru producerea de prafŭ de pușcă fără fumŭ se va maĭ înființá o fabrică mare în Kasan, ca ast-felŭ să pótă fi produsă o cantitate câtŭ se póte de mare. Noĭ credemŭ, că guvernulŭ rusescŭ ar face unŭ lucru cu multŭ maĭ înțeleptŭ, dacă ar folosí miliónele împrumutate pentru subvenționarea locuitorilorŭ, carĭ pĭerŭ de fóme.

Corespondințe.

Roma, 15 Octobre 1891.

Onorată Redacțiune!

Întrerumpŭ îndelungata mea tăcere, raportându-vĕ despre unŭ scandalu ne maĭ pomenitŭ în ceștĭ din urmă 20 de anĭ, de cândŭ reședința sântă a Pontificilorŭ Romanĭ a ajunsŭ sub stăpânirea guvernuluĭ subalpinŭ. Erá intenționea mea, să vĕ trimitŭ o descriere a serbărilorŭ admirabile, ce s'aŭ aranjatŭ în dilele trecute în onórea sântuluĭ Aloysiŭ de Gonzaga din incidentulŭ centenaruluĭ alŭ treilea dela fericita luĭ mórte, și a peregrinajuluĭ aranjatŭ de tinerimea catolică din tóte țĕrile. Dile de neperitóre memorie aŭ fostŭ acelea. În istoria Romeĭ creștine abiá credŭ, că se va maĭ aflá o asemenea manifestațiune de credință, iubire, devotamêntŭ și alipire, cum a fostŭ demonstrațiunea aranjată de tinerimea catolică în onórea sântuluĭ sĕŭ Patronŭ și a Pontificeluĭ Romanŭ.

Însă chiar grandeța și sublimitatea acesteĭ manifestățiunĭ a fostŭ unŭ spinŭ în ochiĭ inimicilorŭ neîmpăcațĭ aĭ numeluĭ creștinŭ. Secta fărădelege a francmasonilorŭ, care în órba sa trufie credea deja înainte de acésta cu o sută de anĭ, că óra de mórte a creștinismuluĭ a sositŭ, nu putea să sufere nepăsătóre acéstă manifestățiune vitală a creștinismuluĭ chiar în generățiunea tinĕră, pre carea o credea deja câștigată pentru perversele sale scopurĭ. Chiar de aceea se putea observá, că acéstă sectă îĭ petrecea pre peregrinĭ cu o deosĕbită luare aminte, ca să afle órecum unŭ pretextŭ pentru a-ĭ insultá și batjocorí.

Pretextulŭ nu preste multŭ a fostŭ aflatŭ. Maĭ mulțĭ peregrinĭ Francesĭ se duserá în 2 Octobre, să visiteze Pantheonulŭ, în care pre lângă nemuritorulŭ Rafael este îngropatŭ și regele Victor Emmanuel. La mormîntulŭ cestuĭ din urmă se află espusă o carte, în care își înscriŭ numele lorŭ ceĭ ce aŭ voe. E de sine înțelesŭ, că înscrierea numeluĭ în cartea aceea se privesce de unŭ sĕmnŭ de pietate față cu repausatulŭ rege, și chiar de aceea catoliciĭ nicĭ nu se îndătinéză a-și înscrie numele, ca nu cumva prin acésta să dea ansă „italianissimilorŭ", să créddă, că și dînșiĭ apróbă spoliarea Scăunuluĭ papalŭ, îndeplinită anume prin Victor Emmanuel. Lângă mormîntŭ maĭ stă de pază și câte unŭ bĕtrânŭ soldatŭ, care a luatŭ parte în luptele pentru unitatea Italieĭ. La acestŭ mormîntŭ s'a întîmplatŭ în diua numită unŭ incidentŭ neînsĕmnatŭ, care a fostŭ folositŭ de francmasonĭ dreptŭ pretextŭ pentru a provocá scandalele acelea, carĭ acușĭ le voiŭ descrie.

Anume unulŭ diutre peregrinii francezĭ, care altcum, bine să se însemne, e supusŭ italianŭ, a avutŭ nesocotința de a scrie în cartea de lângă mormîntulŭ luĭ Victor Emmanuel cuvintele: *Vive le Pape* (Să trăéscă Papa)! Nu e vorbă, acestŭ faptŭ a fostŭ necorectŭ, și loculuĭ potrivitŭ pentru a scrie aceste cuvinte nu erá nicĭ de cum cartea de lângă mormîntulŭ luĭ Victor Emmanuel. Dară în fine, rogu-vĕ, este ceva insultătorŭ în cuvintele acelea, și este óre o crimă a dice saŭ a scrie: Să trăéscă Papa? Eĭ bine, și totușĭ ce s'a întîmplatŭ? În puține momințe piața dinaintea Pantheonuluĭ s'a umplutŭ de mulțime: sbierăturĭ injurióse în contra peregrinilorŭ, în contra religiuniĭ, în contra preoților și în contra Papeĭ începură să cutrĕmure aerulŭ. Peregrinulŭ, care a comisŭ indiscrețiunea, a fostŭ scăpatŭ numaĭ cu greŭ din mânile mulțimiĭ înfuriate. De pre piața Panteonuluĭ plebea s'a împrăștiatŭ prin celealalte piețe și strade ale orașuluĭ, și vestea incidentuluĭ s'a lățitŭ ca fulgerulŭ, firesce că denaturată și esagerată. Orĭ unde se întîlniaŭ peregrinĭ, carĭ încă nicĭ nu aveaŭ idee despre cele petrecute, eraŭ întîmpinațĭ cu urlete, cu petri, cu bastóne, cu scuípiturĭ, cu înjurăturĭ și cu totŭ felulŭ de brutalităților. Ferestrile hotelelorŭ, unde eraŭ încuartiratĭ peregriniĭ, fură sparte. Maĭ mulțĭ peregrinĭ aŭ fostŭ bătuțĭ, trașĭ din trăsurĭ și maltratațĭ. Între aceștia aŭ fostŭ și maĭ mulțĭ unguri și chiar și episcopulŭ Császka. Ast-felŭ aŭ decursŭ 3 dile, până cândŭ peregriniĭ începură a se depărta din Roma. Și în acestŭ timpŭ guvernulŭ a rĕmasŭ indiferentŭ. Cetățeniĭ de tóte naționalitățile și din tóte statele aŭ fostŭ batjocoriți, și guvernulŭ italianŭ n'a aflatŭ cu cale să apere dreptulŭ internaționalŭ de ospitalitate și siguritate, de care trebue să se bucure străiniĭ în orĭ ce țĕră civilisată.

Vĕ puteți închipuí, ce impresiune durerósă aŭ produsŭ aceste evenimente deplorabile asupra inimeĭ de părinte a Sânțieĭ Sale. Scandalele acestea, întîmplate cu consimțirea vinovată și condamnabilă a guvernuluĭ italianŭ, suntŭ o nóuă și eclatantă probă despre captivitatea Sântuluĭ Părinte, și despre imposibilitatea conlocuiriĭ celorŭ doĭ suveranĭ în Roma. Sânția Sa s'a și grăbitŭ a atrage atențiunea guvernelorŭ asupra nóueĭ situațiunĭ, ce i-s'a creatŭ prin ultimele întîmplărĭ, arĕtându-le, că nu póte comunicá maĭ multŭ neconturbatŭ cu fiiĭ sĕĭ sufletescĭ, și provocându-le, să ĭea în fine în mână cestiunea romană, care neapăratŭ trebue să se resólve. La circulara Sânțieĭ Sale aŭ sositŭ deja maĭ multe rĕspunsurĭ și unele chiar favorabile. Așteptămŭ cu nerăbdare desvoltarea lucrurilorŭ, căcĭ ele așa nu maĭ potŭ merge.

La jumĕtatea întâiă aluĭ Novembre după tótă probalitatea se va ținé unŭ consistorŭ papalŭ, și atuncĭ se crede, că Sânția Sa va pronunță o alocuțiune fórte însĕmnată, care va tractá în modŭ specialŭ despre evenimentele din 2 Octobre.

Cu altă ocasiune maĭ multe.

Salutare. **C.**

De ale instrucțiunii poporale.

Este cunoscută, că o condițiune esențială pentru progresulŭ sănĕtosŭ alŭ instrucțiuniĭ, pre lângă uniformitatea în metodŭ maĭ este și uniformitatea în manualele ce se folosescŭ. Pentru Archidiecesa nóstră manualele suntŭ prescrise în ordinățiunea Preaveneratuluĭ Ordinariatŭ emanată în 10 Decembre 1889. Nr. 4203.

După ce însă și acum maĭ suntŭ destule școle poporale, în carĭ nu se întrebuințézĕ manualele prescrise în citata ordinățiune, credemŭ a face bunŭ servițiŭ reproducêndŭ spre orientarea directorilorŭ și învĕțătorilorŭ nostri poporalĭ consĕmnarea acelorŭ manuale, rugându-ĭ, ca în interesulŭ instrucțiuniĭ să le foloséscă numaĭ acele.

Aceste manuale suntŭ următórele:

Din Religiune: *Istoria biblică* pentru școlele poporalĭ de Gavrilă Popŭ, ediținea a treia, Blașiŭ 1884, legată 25 cr. v. a. — *Catechismŭ* pentru școlele poporalĭ, ediț. a 3-a, Blașiŭ 1887, legatŭ 30 cr. v. a.

Din limba română și magiară: *Abcedariŭ* pentru școlele poporalĭ de Solomonŭ-Munteanŭ, ediț. a 9-a, Blașiŭ 1890, legatŭ 20 cr. v. a. — *Carte de cetire* pentru școlele poporalĭ de Ștefanŭ Popŭ, ediț. a 4-a, Blașiŭ 1889, legată 45 cr. v. a. — *Esercițiĭ practice* pentru învĕțarea limbeĭ magiare de Negruțŭ-Ungureanŭ, ediț. a 2-a, Blașiŭ 1887, compactată 30 cr. v. a.

Din istorie și geografie: *Istoria Ungarieĭ* pentru școlele poporalĭ, ediț. a 2-a, Blașiŭ 1885, legată 20 cr. v. a. — *Geografia* pentru școlele poporalĭ cursulŭ I, ediț. a 3-a, Blașiŭ 1887, legată 20 cr. v. a. — *Elemente din constituțiunea patrieĭ,* ediț. a 3-a, Blașiŭ 1884, legată 20 cr. v. a.

Din istoria naturală și din fisică: *Istoria naturală* pentru școlele poporale de Alesandru Uilăcanŭ, Blașiŭ 1885, legată 1 fl. v. a. — *Fisica* pentru școlele poporalĭ de Eliă Chirilă, ediținea II. Blașiŭ 1883, legată 30 cr. v. a.

Din Aritmetică: *Computulŭ mentale și cu cifre* pentru școlele poporalĭ de Munteanŭ — Solomonŭ, partea II., ediținea a 2-a, Blașiŭ 1888, prețulŭ 30 cr. v. a. — *Computulŭ mentale și cu cifre* pentru școlele poporalĭ partea III., de Munteanŭ—Solomonŭ, Blașiŭ 1878, prețulŭ 30 cr. v. a. — *Aritmetica* pentru școlele poporalĭ de I. S. Stoianŭ, Blașiŭ 1864, prețulŭ 15 cr. v. a.

Charte geografice: *Charta respectivuluĭ comitatŭ,* formatŭ micŭ, de Hátsek Ignácz, prețulŭ 20 cr. v. a. — *Charta Ungarieĭ,* de Hátsek Ignácz, prețulŭ 20 cr. v. a. — *Mapa parietală a Ungarieĭ,* de Berghaus—Gönczy, pre pândă, prețulŭ 4 fl. 60. v. a. — *Mapa Austro-Ungarieĭ,* de P. Gönczy. — *Mapa Europeĭ* de Berghaus—Gönczy. — *Mapa semigloburilorŭ* pre pândă, prețulŭ 4 fl. 50 cr. v. a.

Alte recuisite de învĕțămîntŭ: *Tabele parietale* pentru cetitŭ, Gönczy—Roșescu, 24 cóle marĭ, prețulŭ 2 fl. 40 cr. v. a. — *Atlasŭ pentru istoria naturală,* legatŭ 1 fl. 75 cr. v. a. — *Mașina de calculatŭ,* prețulŭ 3 fl. 20 cr. v. a. — *Globulŭ terestru,* prețulŭ 5 fl. 50 cr. v. a.

Adunarea generală II a reuniuniĭ femeilorŭ române gr. cat. din Blașiŭ și sorțirea aranjată de acéstă reuniune.

Duminecă în 25 Octobre și-a ținutŭ reuniunea femeilorŭ române gr. cat. din Blașiŭ a dóua adunare generală în sala de desemnŭ a gimnasiuluĭ românescŭ gr. cat. din Blașiŭ. Adunarea acésta a pututŭ să fie o dovadă eclatantă pentru toțĭ ceĭ presenți, că tinera reuniune face progrese îmbucurătóre și abia sperate. Durere numaĭ, că publiculŭ din Blașiŭ nu s'a presentatŭ maĭ numerosŭ la adunarea din 25 Octobre, care întru adevĕrŭ a avutŭ unŭ decursŭ fórte frumosŭ.

Consultările adunăriĭ aŭ fostŭ conduse de cătră presideuta, dómna Rosa Munteanŭ, cu multă desteritate, ĕră vorbirea frumósă de deschidere a fostŭ întîmpinată cu viĭ aclamărĭ.

Dintre decisiunile adunăriĭ amintimŭ pre scurtŭ, că s'a adusŭ Escelenței Sale I. P. D. Mitropolitŭ Dr. Ioanŭ Vancea omagială mulțămită pentru ridicarea internatuluĭ de fete. Acéstă mulțămită a fostŭ adusă la cunoscința Escelenței Sale de cătră adunarea întrégă, care în frunte cu presidenta s'a înfățișatŭ in corpore înaintea Inaltuluĭ sĕŭ Patronŭ. Totŭodată s'a decisŭ, ca reuniunea să ĭea asupră-și sarcina de a aranja noulŭ internatŭ de fete cu mobiliarulŭ de lipsă, ca și pre acésta cale să dea o mică dovadă Escelenței Sale Domnuluĭ Mitropolitŭ despre acele sentimente, de carĭ suntŭ însuflețite femeile și mamele române față cu marele lorŭ Patronŭ. Escelența Sa a primitŭ pre toțĭ membriĭ reuniuniĭ cu bunăvoință părintéscă, asigurându-ĭ și pre venitorŭ despre protecția Sa.

Asemenea reuniunea a decisŭ, să esprime mulțămită pre calea acésta a publicității tuturorŭ dómnelorŭ și domniloru din Blașiŭ și din afară, carĭ aŭ ajutatŭ reușita loterieĭ aranjate de reuniune parte prin dăruirea de obiecte, parte prin vinderea și cumpĕrarea de losurĭ.

Comitetuluĭ adunarea generală ĭ-a votatŭ mulțămită pentru activitatea desfășurată, și totŭ-odată l'a întregitŭ alegêndŭ de membră pre dómna Iuliana Vancea.

Séra la 8 óre totŭ în 25 Octobre s'a începutŭ sorțirea în presența comisaruluĭ politicŭ a Spect. D. protopretorŭ Aloisiŭ Simonffy și a unuĭ publicŭ fórte numĕrosŭ. Losurile erauŭ căutate până în ultimulŭ momentŭ.

Numerii câștigători după ordine aritmetică suntŭ aceștia: 12, 14, 18, 69, 82, 93, 104, 113, 126, 136, 139, 148, 184, 196, 213, 220, 221, 249, 301, 325, 327, 332, 345, 359, 362, 364, 375, 383, 384, 409, 419, 421, 446, 471, 476, 483, 498, 507, 510, 525, 531, 533, 580, 584, 600, 606, 610, 639, 645, 663, 682, 710, 719, 728, 744, 752, 791, 792, 797, 821, 824, 833, 834, 854, 876, 886, 896, 898, 900, 913, 924, 930, 932, 934, 959, 962, 980, 984, 985, 990, 995, 1006, 1022, 1030, 1046, 1047, 1048, 1053, 1081, 1096, 1120, 1146, 1156, 1161, 1167, 1172, 1173, 1184, 1188, 1189.

Suntŭ rugațĭ toțĭ aceia, carĭ aŭ câștigatŭ, să trimită losurile lorŭ la Presidiulŭ Reuniuniĭ femeilorŭ române greco-catolice din Blașiŭ împreună cu 36 cr. porto postalŭ, și numaĭ decâtŭ li-se vorŭ espeda obiectele câștigate.

Acele obiecte, carĭ nu se vorŭ reclamá până în 30 Novembre st. n. a. c., vorŭ fi vêndute în folosulŭ fonduluĭ reuniuniĭ.

Cătră abonenți.

Rugămŭ pre onoraților nostri abonenți, carĭ încă nu și-aŭ solvitŭ abonamentulŭ, să și-lŭ achiteze fără amânare, ca se nu fimŭ necesitați a maĭ provocá pre fiecarele și în particularŭ.

Colecta cruceriuluĭ.

La colecta cruceriuluĭ inițiată de noĭ în numĕrulŭ 16 alŭ „Uniriĭ" din a. c.:

Aŭ solvitŭ. *In Archidiecesă.* Parochia *Ormenișuluĭ de Câmpie,* 8 fl. 83 cr. — Parochia *Săbadulŭ de Câmpie,* 6 fl. 30 cr. — Parochia *Pata,* 4 fl. 30 cr.

Până acum aŭ încursŭ 170 fl 37 cr. v. a.

Noutățĭ.

Dăruire preagrațiósă. Maiestatea Sa Monarchuluĭ s'a îndurată a donă din caseta privată 150 fl. v. a. comunităților bisericescĭ gr. cat. din Molosigŭ, tractulŭ Morlăciĭ în Archidiecesă, pentru repararea bisericeĭ și a caselorŭ parochiale; ĕră parochieĭ *Dumbrava* din tractulŭ Reghinuluĭ 100 fl. pentru edificiulŭ bisericeĭ.

Sânțire de biserică. Nóua biserică gr.-catolică din Lăpuŭ, în protopopiatulŭ Clușiuluĭ, a fostŭ sânțită Duminecă în 25 Octobre st. n.

Fapte creștinesci îmbucurătóre aŭ fostŭ îndeplinite de locuitoriĭ comuneĭ Vasláb. Din contribuirĭ benevole s'a cumpĕratŭ unŭ clopotŭ în prețŭ de 120 fl. Gregoriŭ Cîobotarŭ l. Gavrilă a dăruitŭ pre séma s. Biserice o cădelniță în prețŭ de 12 fl. și 2 praporĭ în prețŭ de 28 fl. Eliă Țepelușŭ a dăruitŭ unŭ candelabru în prețŭ de 14 fl., ĕră Eliă Viță unŭ euchologiŭ. Din contribuirĭ s'a cumpĕratŭ și unŭ rîndŭ de ornate bisericescĭ în prețŭ de 60 fl., ĕră ₫ece femeĭ aŭ cumpĕratŭ unŭ patrachirŭ frumosŭ cu 8 fl. — Dea Dumneₔeŭ, ca și alțiĭ să imiteze aceste fapte nobile.

Românĭ în Cislaĭtania cu finea anuluĭ 1890 aŭ fostŭ 209,026, precândŭ la recensementulŭ din 31 Dec. 1880 erauŭ numaĭ 190,799, așa dară în 10 anĭ s'aŭ înmulțitŭ cu 18,227 de suflete saŭ cu 9·55 procente. Ce privesce pre Românĭ din Bucovina în specialŭ, numĕrulŭ lorŭ în raportŭ cu alŭ celoralalte naționalități a scădutŭ, căcĭ la an. 1880 erauŭ 334·3 la mie, ĕră după recensementulŭ din urmă suntŭ numaĭ 324·1 la mie. Bucovina are 642.470 de locuitorĭ, dintre carĭ suntŭ: Rutenĭ 268.371, Românĭ 208.271, celealalte naționalități (Germânĭ, Polonĭ, Evreĭ etc.) laolaltă 165.891 de suflete. Din întrégă populațiunea Cislaĭtanieĭ Românĭ facŭ 8·9 la mie.

O faptă filantropică. Murindŭ la 21 Oct. parochulŭ r. c. Antoniŭ Niamesny din Gyertyámos a lăsatŭ din averea sa 60,000 spre scopurĭ de binefacere, din care sumă 24 de miĭ suntŭ destinate pentru fondulŭ de pensiune alŭ preoțilorŭ din diecesa Cianaduluĭ.

Băĭ nóuĕ în Ardealŭ. Căpitanatulŭ de mine din Zlatna a trimisŭ o comisiune în frunte cu inginerulŭ Iosifŭ Hajos, ca să cerce în munțiĭ Hargita, pre hotarulŭ comuneĭ Szt.-Imre din comitatulŭ Ciuculuĭ, unde după probele de până acuma se află minerale conținătóre de aurŭ, argintŭ și plumbŭ în cuantitate mare. Spre esploatare se va înființa o societate pre acțiĭ.

Bólă de vite. În jurulŭ Albeĭ-Iulie de vre-o 2 sĕptĕmâni bântue între vitele cornute durerea de gură și de unghiĭ, din care causă în orașulŭ Alba-Iuliă este oprită întrarea vitelorŭ din jurŭ; în urma acesteia tîrgurile sĕptĕmânale de bucate suntŭ slabŭ cercetate.

Liniĭ telefonice și telegrafice nóuĕ. Ministrulŭ r. u. de comerciŭ va îngrigí, ca încă 18 orașe să fie în legătură telefonică cu capitala. Linia telefonică dintre Budapesta și Viena aduce pre ₫i unŭ venitŭ de 500—600 fl. v. a. Asemenea se vorŭ înmulți și liniile telegrafice cu maĭ bine de 2000 km (11 %); ĕră stațiuni telegrafice se vorŭ întroduce încă 170 (14 % din numĕrulŭ de până acum.)

Ploile torențiale causézĕ marĭ sticăciuni în Italia. În unele ținuturĭ rĕvĕrsându-se apele aŭ produsŭ daune marĭ și aŭ nimicitŭ maĭ multe comune. Acolo plóuă prea multŭ, precândŭ la noĭ e de totŭ simțită lipsa ploiĭ maĭ alesŭ pentru economiĭ.

Epidemiĭ. În comitatulŭ Zala bântue între pruncĭ difteritis și vĕrsatulŭ. Asemenea faĭme triste vinŭ și din alte ținuturĭ. La Komárom într'o ₫i aŭ muritŭ 15 pruncĭ de aceste epidemiĭ.

Influenza ĕrăși grasézĕ în Galiția. În Lemberg preste o sută de persóne suntŭ cuprinse de acestŭ morbŭ.

Oferte fabulóse. Rockfeller, președintele societății de petroleŭ Standart (Standart vile Company) a oferitŭ pentru universitatea din Chicago 10 milióne de dolarĭ (24,000,000 fl. v. a.) și în scrisórea adresată rectoruluĭ dela acea universitate ₫ice, că și societatea, în fruntea căreia se află dînsulŭ, oferesce 10 milióne de dolarĭ pentru scopurile universității. Oferte de acestea numaĭ în America suntŭ cu putință.

Erupțiune vulcanică în mare. Biroulŭ meteorologicŭ din Roma i-s'a telegrafatŭ din insula Pantelaria, că în depărtare de 1 km. dela acea insulă spre Vestŭ s'a vĕdutŭ marea sbuciumându-se cu furie, eșindŭ din ea columne de fumŭ și o urmă de pămêntŭ cam de 1 km. în lungime. Erupțiunea continuă a produce fumŭ și bubuituri și a svĕrlí bucăți de stâncĭ la înălțimĭ considerabile. Pre insulă încă s'a simțitŭ unŭ ușorŭ cutrĕmurŭ de pămêntŭ.

Zăpadă. Prima nea s'a arĕtatŭ și la noĭ. În nopțile spre 29 și 30 Octobre a ninsŭ în nemijlocita apropiere a Blașiuluĭ și chiar și în Blașiŭ, fără ca să se așeₔe însă neaua, ce acum încă ar și fi o mare calamitate.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Folosulŭ reuniuniloru de sodali.

În timpulŭ mai nou şi la noi Românii a ajunsŭ a fi generală convingerea, că pre lângă aşa numita inteligință şi clasa agricolă avemŭ lipsă şi de crearea unei clase de mijlocŭ, avemŭ lipsă, să ne crescemŭ industriaşi români. Spre scopulŭ acesta mulți părinți români, parte constrinşi de împrejurări, parte la îndemnulŭ inteliginței nóstre, aŭ începutŭ să-şi dea pruncii la măestrie. Atâtŭ Asociațiunea transilvană pentru literatura română şi cultura poporuluĭ românŭ, câtŭ şi unii bărbați marinimoşi aŭ venitŭ cu mijlóce materiale şi morale într'ajutorulŭ tinerilorŭ, carĭ doresc a învĕță şi a se perfecționá în singuraticiĭ ramĭ de industrie, numai ca în chipulŭ acesta să se suplinéscă o lacună atâtŭ de simțită în corpulŭ societățiĭ nóstre românescĭ. Dară pre lângă tóte începuturile favorabile, pre lângă tóte sacrificiile materiale, ce se aducŭ spre a creá o industrie românéscă, totuşi nu putemŭ arĕtá pre terenulŭ acesta succese îmbucurătóre, nu avemŭ încă industriaşi români buni, ci inteligenți şi poporŭ suntemŭ siliți a ne procurá articliĭ de industrie dela străini, carĭ pentru scopurĭ românescĭ în cele mai multe casurĭ nu contribue nicĭ unŭ crucerŭ. Dar între împrejurările de față nicĭ prospecte fundate nu putemŭ avé, că barĕmŭ în viitorŭ se va formá şi o burgesime românéscă, ma în unele oraşe se pare, că perdemŭ şi ce amŭ avutŭ. Unele din causele, pentru carĭ Românii nu potŭ concurge cu națiunile conlocuitóre pre terenulŭ industrialŭ, şi nu ne putemŭ formá o clasă de industriaşi, suntŭ:

a) La noi ceĭ mai mulți tinerĭ aplicați la măestriĭ nu aŭ pregătirea şcolară recerută. Ca cineva să pótă devení unŭ măestru bunŭ şi să-şi scie conduce măestria la timpulŭ sĕŭ în modŭ raționalŭ, e necesarŭ, ca pre lângă talentulŭ naturalŭ să aibă şi unŭ gradŭ óre care de cultură intelectuală, ceea ce lipsesce celorŭ mai mulți învĕțăceĭ românĭ. Şcóle industriale nu avemŭ, dară chiarŭ şi dacă amŭ avé, ar' fi slabŭ cercetate, căci la noi se pare a domní principiulŭ de a dá la măestrie numai pre aceĭ pruncĭ, carĭ saŭ nu potŭ, saŭ nu vreŭ să înveță, spre a se puté face *domni*. Ómeniĭ mai miserĭ şi dacă ar' avé dorința, să-şi trimită pruncii la vre-o şcólă de industrie străină, orĭ să-i lase a terminá şi câteva clase la şcólele medie, nu o potŭ face acésta din lipsa mijlócelorŭ materiale. Din atarĭ pruncĭ fără capacitate şi fără şcólă nu putemŭ sperá, că se vorŭ desvoltá *măestri isteți*.

b) Totŭ din causa miserieĭ părinților îşi concredŭ pruncii aceluĭ măestru, cu care se potŭ tocmí mai pre ușorŭ, fără de a căutá multŭ la capacitatea luĭ şi la caracterulŭ luĭ moralŭ. Aŭ trecutŭ acele timpurĭ, cândŭ domniá în familiĭ spiritulŭ creştinescŭ, cândŭ învĕțăceluĭ erá privitŭ ca unŭ membru alŭ familieĭ măestruluĭ sĕŭ. Adi ceĭ mai mulți măestri credŭ a-şi fi împlinitŭ detorința, dacă s'aŭ îngrigitŭ de cultura technică a învĕțăceilorŭ, educațiunea lorŭ religiósă şi morală o neglegŭ cu totulŭ chiar în acelŭ timpŭ, cândŭ pruncii ar' avé mai mare lipsă de o supraveghiare strictă şi o conducere înțeleptă şi în privința acésta. Pruncii duşi la oraşe marĭ şi lăsați de capulŭ lorŭ suntŭ espuşi la multe pericule. Audŭ înjurăturĭ şi alte cuvinte scandalóse, cu carĭ se dedaŭ de micuți, vĕdŭ fapte rele, pre carĭ apoi se silescŭ a le imitá, asemenea li-se oferŭ şi alte prilejurĭ spre a se stricá. În modulŭ acesta contragŭ mai multe viții, se demoralisézá şi ajungŭ a fi escesivi. Apoi nimenĭ nu póte sperá, ca din atarĭ pruncĭ să ese *măestri onești*. Ma suntŭ destuĭ măestri, carĭ nicĭ de cultivarea technică a prunculuĭ nu se îngrigescŭ, ci din contră îlŭ considerá pre învĕțăcelŭ ca pre unŭ servitorŭ, pre care îlŭ folosesce în tóte afacerile sale private, consumându-i în modulŭ acesta timpulŭ, în care ar fi trebuitŭ, să-lŭ inițieze în măestria, spre care are să-lŭ cualifice. Alții érăşi prin tractare vitregă, prin înjurăturĭ, bătaĭ, flămânzirĭ şi alte vexărĭ disgustă pre pruncŭ şi-lŭ facŭ, de părăsesce măestria. În modulŭ acesta o parte din fiitoriĭ industriaşi îi perdemŭ, mai înainte de ce i-amŭ avé.

c) Ceĭ rĕmaşi după espirarea timpuluĭ de învĕțăcelŭ, ce e dreptŭ, se proclamă de fecioriĭ saŭ calfe. Acum ar avé şi timpulŭ şi ocasiunea, să se perfecționeze în măestria lorŭ, să cerceteze oraşele mai marĭ şi acolo să-şi câştige desteritatea de a lucrá cu gustŭ. Dar, ce facŭ ceĭ mai mulți? Rĕmânŭ în orășelulŭ, unde aŭ fostŭ ca învĕțăceĭ, saŭ ce e şi mai rĕŭ, se facŭ măestri de sine stătători, rĕmânendŭ pre tótă viéța neperfecți în arta lorŭ, capabili numai pentru cârpiturĭ. Nu e mirare apoi, că atarĭ măestri nu-sŭ cercetați şi nu potŭ susține concurința cu străiniĭ cu multŭ mai cualificați decâtŭ dînşiĭ.

d) Din ceĭ ce ar' dorí a se perfecționá în măestria lorŭ, încă perdemŭ mulți. Unii prin o viéță escesivă şi disordinată contragŭ morburĭ, carĭ îi ducŭ de tinerĭ în mormîntŭ; alții érăşi, ajungendŭ în societăți străine de noi după limbă şi religiune, se facŭ indiferenți față cu totŭ ce e românescŭ, ma unii îşi uită şi limba maternă şi se rușinézá a se gerá de români. În fine fiindŭ că din causa limbeĭ şi a religiuniĭ nu odată suntŭ molestați şi batjocoriți, ușorŭ cadŭ în pericululŭ de a apostatá şi a se renegá.

Étă totŭ atâtea pedecĭ, ce ne staŭ în calea creăriĭ uneĭ industriĭ românescĭ. Dară pedecĭ de acestea aŭ întîmpinatŭ şi alte popóre, numai câtŭ ele aŭ sciutŭ află şi mijlóce corèspundĕtóre spre delăturarea lorŭ.

Unŭ mijlocŭ fórte potrivitŭ spre a scutí tinerimea industrială de ruina fisică şi morală, la care este espusă în oraşele marĭ, şi spre a o ajutá la câştigarea culturei religióse şi technice, de care are lipsă, suntŭ reuniunile de sodali cu caracterŭ creştinescŭ. Aceste reuniuni deşi staŭ sub supraveghiarea şi aripile bisericeĭ, totuşi nu suntŭ nisce asociărĭ pie, carĭ să se ocupe numai cu rugăciuni şi alte eserciții de pietate, ci activitatea lorŭ se estinde la tóte indigințele tinerilorŭ meseriești. Toți membriĭ reuniuniĭ formézá o familie fundată pre base creştinescĭ, în care fiescecare se simte acasă; între colegiĭ şi amiciĭ sĕĭ îşi află câteva momințe plăcute şi distrăgătóre, celŭ lipsitŭ capĕtă ajutorŭ din partea reuniuniĭ, éră celuĭ neespertŭ şi neînvĕțatŭ i-se dă instrucțiunea şi îndrumările de lipsă.

Primulŭ întemeiătorŭ a reuniunilorŭ de acestŭ soiŭ a fostŭ preotulŭ Adolf Kolping născutŭ la 1813 în Kerpen lângă Colonia. Kolping, care însu-şi a fostŭ în pruncie industriaşŭ (calfă de pantofarŭ), şi care numai cu marĭ jertfe a învĕțatŭ mai târdiŭ şcólele gimnasiale şi Teologia, cunosceá prea bine lipsele tinerilorŭ industriaşi; de aceea îndată după ordinarea sa de preotŭ la 1845 a înființatŭ o reuniune de sodali în Elberfeld, éră la 1849, fiindŭ dispusŭ la Colonia, şi acolo a pusŭ basă la o atare reuniune, care a fostŭ modestă şi neînsemnată la începutŭ, dar prin zelulŭ neobositŭ, capacitatea şi energia luĭ Kolping numĕrulŭ membrilorŭ eĭ a crescutŭ în modŭ sonsiderabilŭ, éră averea i-se înmulțiá nu atâtŭ prin cuotele solvite de numĕroşiĭ eĭ membri, câtŭ prin cerşitoriile saŭ colectele benevole mijlocite de Kolping dela ómeniĭ cu dare de mână şi cu simțĕminte creştinescĭ.

Spre a apreția activitatea aceleĭ reuniuni, e de ajunsŭ să însĕmnămŭ, că dela înființarea eĭ până acum a ajutatŭ şi provĕdutŭ cu cele de lipsă preste 60 de miĭ de tinerĭ meseriești. După norma acesteĭ reuniuni în curêndŭ s'aŭ înființatŭ reuniuni catolice de sodali în cele mai multe cetăți din Germania şi Austria. Unele din reuniunile acestea dispunŭ de asile, în carĭ se dă locuință gratuitŭ acelorŭ sodali şi învĕțăceĭ, carĭ nu potŭ locuí la măestriĭ, unde lucră; altele aŭ şi ospițiĭ pentru primirea sodalilorŭ drumeți. Totŭ în aceste ospițiĭ primescŭ viptŭ şi locuință tinerii meseriești pre lângă unŭ prețŭ de totŭ moderatŭ. Conducerea şi supraveghiarea preste asile şi ospițiĭ de regulă e încredințată câte unuĭ preotŭ.

Principiile sale cu privire la natura, scopulŭ şi activitatea reuniunilorŭ de sodali le-a publicatŭ Kolping în unŭ opusculŭ, ce are ca motto: *„Iubirea efectivă vindecă ranele, cuvintele góle numai mărescŭ durerile.“* După acestea principiĭ membriĭ ordinarĭ aĭ reuniuniĭ potŭ fi şi e de doritŭ să fie toți sodaliĭ catolicĭ din oraşulŭ, unde s'a înființatŭ reuniunea, ma potŭ fi primiți şi sodalĭ catolicĭ din afară de oraşŭ, şi în casurĭ mai rarĭ şi sub anumite condițiuni chiar şi tinerii necatolicĭ. Pre lângă acestea mai suntŭ membri estraordinarĭ, carĭ se compunŭ din măestri, carĭ până ce eraŭ sodali, făceaŭ parte din membriĭ ordinarĭ aĭ reuniuniĭ. Asemenea potŭ fi şi membri onorarĭ, ajutătorĭ etc. ca şi la alte reuniuni.

De președinte recomándă, să se alégă unŭ bărbatŭ prudentŭ, piŭ, care se interesézá de sórtea tinerilorŭ, şi care să deprindă asupra lorŭ unŭ felŭ de putere părintéscă. Ca ajutorĭ i-se dă președinteluĭ unŭ comitetŭ alesŭ parte dintre mem-

brîi ordinarî aî reuniuniî, parte din alţi bărbaţi cu simţeminte creştinescî. Fiindŭ că preşedintele nu are să pórte grige numaî de binele temporalŭ alŭ sodalilorŭ, ci e detorŭ să promoveze şi binele lorŭ sufletescŭ, e fórte de doritŭ, ca sarcina de preşedinte să o supórte parochulŭ localŭ saŭ altŭ preotŭ, căcî preoţii şi altcum suntŭ educătoriî naturalî aî poporuluî.

La noî luándŭ preotulŭ presidiulŭ în ataríî reuniuní maî uşorŭ ar puté influinţá, ca tineriî industriaşî să frecuenteze catechesele şi şcólele de repetire de Duminece şi sĕrbătorî, referitorŭ la care Conciliulŭ nostru prov. I. Tit. IX. c. VI. prescrie: „*Cu privire la oraşe parochiî vorŭ fi cu distinsă luare aminte, ca tineriî, carî se pregătescŭ la feluritele mĕstriî orî neguţătoriî, cu atâtŭ maî vîrtosŭ să frecuenteze regulatŭ acele prelegerî repetiţionale, cu câtŭ că aceia după prescrisele maî înalte nu potŭ fi înaintaţi la gradulŭ de calfe, dacă dela respectivulŭ oficiŭ parochialŭ nu vorŭ produce testimoniŭ, că aŭ frecuentatŭ şcóla repetiţională, şi prin urmare dacă parochiî nostri gr.-cat. ar neglege acéstă detorinţă, tineriî arŭ fi siliţi a umblá la şcólele repetiţionale ale altorŭ confesiuní cu mare scădere a bisericeî nóstre.*“ Ast-felŭ parochiî ca preşedinţi aî reuniunilorŭ de sodalî nu şî-ar împlinî numaî o detorinţă impusă lorŭ prin legea bisericéscă, ci totŭ-odată ar deprinde şi o faptă umanitară, împlinindŭ rolulŭ de părinţi faţă de tineriî, aî cărorŭ părinţi naturalî suntŭ departe de dînşiî, ma ar face marî serviţiî şi causeî naţionale, căcî sădindŭ în inimele tinerilorŭ iubirea şi alipirea de biserica nóstră totŭ-odată nutrescŭ în eî şi alipirea faţă de limba şi naţiunea nóstră, carî la noî nicî cándŭ nu se potŭ separá de biserică.

(Va urmá.)

Părăsitŭ.

Novelă de **Walter Schwarz.**

(Continuare.)

„Dar, Dómne, am uĭtatŭ de totŭ de culină! Vaĭ, se vorŭ fi arsŭ. . . . .“ Emilia se smulse repede din braţele tătânesĕŭ şi fugì cuprinsă de o témă comică. Tatălŭ trebuì să rîda de spaîma eî.

În sfârşitŭ nĕcasulŭ nu erá aşa mare. Bĕtrâna Carolină erá plină de grige vĕdéndŭ, că domnişóra Emilia nu vine în culină, şi a trasŭ la timpulŭ sĕŭ tava din cuptorŭ. Şi torta împletită, prăjitura predilectă a tatâluî, cu care fetiţa luî flŭ surprindea din cándŭ în cándŭ, stá galbină aurie pre masa de culină, ca să se rĕcéscă. Emilia a maî avutŭ timpŭ chiar de ajunsŭ spre a o înfrumseţa pre unŭ blidŭ cu frunde verdî şi urechiuşe roşiî întunecate, ca să facă o impresiune bună şi asupra ochilorŭ luî Leonhardt. Apoî aprinse lampa luminósă de-asupra meseî de mâncatŭ, şi pictorulŭ cu copilă-sa se aşedară la masa modestă, atâtŭ de fericiţi însă, ca şi cándŭ ar fi fostŭ regî aî pământuluî.

Mintea Emiliei erá cuprinsă încă de chipulŭ multŭ regretateî Angele.

„De ce aî vêndutŭ grădina cea frumósă a părinţilorŭ tĕî, dacă aceea a fostŭ proprietatea ta?“ a întrebatŭ ea între altele.

„O am ţinutŭ încă câţî-va anî,“ î-a rĕspunsŭ Leonhardt cu óre care reservă. „Tu acolo aî pusŭ maî întâiŭ pecioruşele tale pre pământŭ, Emilio. Dar aŭ venitŭ apoî alte timpurî, cándŭ a fostŭ de lipsă a mĕ desface de proprietatea aceea.“

„Tu aî fostŭ odată maî bogatŭ?“ întrébă ea încă odată. „Noî nu amŭ trăitŭ totŭ-deauna aşa retraşî?“

„Şi tu nu trebue să întrebî atâta!“ dise elŭ zimbindŭ.

O, câtŭ de bucurosŭ ar fi întrebatŭ ea încă multe, şi maî cu sémă de mamă-sa. Erá ea mórtă? De ce nu vorbesce tata niciî odată de ea? Şi încă multe alte întrebărî î-ar fi pusŭ. O vóce internă însă îî spunea, că aicî erá unŭ ceva, pre care eî nu-î erá ertatŭ să-lŭ afle.

Emilia erá deja de multŭ în patŭ şi durmiá, pre cándŭ tatălŭ stá încă totŭ la feréstra deschisă în odaea, în care aŭ mâncatŭ. Amintirile vechî din sufletulŭ luî însă nu se liniştirá. Maî cu samă se gândiá la timpulŭ, cándŭ Angela erá lângă elŭ. Se bucurá, cándŭ aflá icî colé în copilă-sa câte o trăsătură a eî. Dar între ambele blondine, între cea de multŭ despărţită de viéţă şi între ceea ce trăiá, maî stá încă o figură de femee. Încă o iubire a maî fostŭ cuprinsŭ inima luî.

Sermane pictore, de ce se aşédă pre fruntea ta érăşî o umbră aşa de întunecată, aşa de seriósă? De ce aî vîndutŭ tu grădina, unde te-aî jucatŭ în copilărie cu Angela, şi unde mica ta Emilie şi-a pusŭ maî întâiŭ pecioruşele pre pământŭ? Tăcere! O pasĕre a nopţiî întunecóse a sburatŭ cu sunetŭ chiar pre lângă feréstra deschisă. Nu lăsá óspeţiî întunecaţî în lăuntru. Acolo în odae dórme copila ta dulce şi iubită. Buclele eî blonde î-aŭ picatŭ libere pre peptulŭ eî celŭ nevinovatŭ. O, câtŭ de frumósă este ea. Încă unŭ sărutŭ pre fruntea eî. Dormî linŭ, Emilio, dormî linŭ!

III.

Diminéţa următóre a adusŭ unŭ sóre frumosŭ şi cu acesta şi pre verişóra. Ea a venitŭ, ca să ducă şi pre Emilia cu sine, şi laolaltă să îea parte la unŭ concertŭ. Ochiî Emilieî se luminară de fericire la propunerea acésta. Musică, aerŭ próspĕtŭ, verdéţa uneî grădiní pomóse, o mulţime voiósă de ómenî, şi póte încă ceva, — mĕ rogŭ, la etate de optŭ spre dece anî — cuî să nu-î palpite inima?

Tatălŭ nu se împotriviá, să mérgă. Elŭ î-ar fi permisŭ orî ce spre a-î face câte o mică plăcere. Simţiá însu-şi bucurie, cándŭ la ast-felŭ de ocasiuní o vedeá îmbrăcată şi gătită frumosŭ, câtŭ şi altora le făceá impresiune bună. Şi după ce şi-a luatŭ dela tatălŭ unŭ gingaşŭ rĕmasŭ bunŭ, Emilia pogorî scara fórte voiósă. În urma eî totulŭ a rĕmasŭ în liniste. Tatălŭ se gândiá acum, cu câtă isteţime se va scí ea întórce printre străinî, şi cum fiesce care o va aflá frumósă şi plăcută. Cugetele acestea îî măguliaŭ dulce inima. Înainte se bucurá deja de cele ce îî va istorisí Emilia, cándŭ se va rentórce, căcî firea eî cea impresionabilă cuprindea atâtea. Gândindu-se la ea, órele lucruluî pacînicŭ îî treceaŭ repede, fără ca elŭ să se plângă de urîtŭ, până cándŭ se rentorcea érăşî drăgălaşa fiinţă.

Astădî însă erá altcum. Sufletulŭ luî erá cuprinsŭ de alte amintirî. Emilia aveá dór pre lângă vesmîntulŭ eî celŭ drăgălaşŭ de vară încă şi o pălărie decorată cu pene de struţŭ albe, ce-î şedeaŭ de minune pre pĕrulŭ eî blondŭ, buclatŭ şi lungŭ până la genunchî. Elŭ trebuiá să nu maî fie îngrigitŭ. Şi ea înainte de plecare î-a pusŭ în păharulŭ celŭ de modelŭ o flóre, o pasiă, aşa de nimeritŭ, câtŭ elŭ să o pună numaî pre hârtie. Astădî însă lucrulŭ nu voesce să succédă. Penelulŭ îî pică din mână încă înainte de ce ar fi începutŭ bine lucrulŭ.

Nóptea î-a trecutŭ fără somnŭ. Chipurile, suvenirile din trecutŭ îî eraŭ mereŭ înaintea ochilorŭ sufletescî. Nu celea din copilăria dulce, despre care a istorisitŭ Emilieî, — nu! Chipurî din unŭ timpŭ, cándŭ sórele tinereţeî ardea ferbinte şi preste viéţa luî. Căcî şi Leonhardt a fostŭ odată tinĕrŭ. Nu a purtatŭ totŭ-deauna vesmîntulŭ celŭ lungŭ surŭ şi ochilariî pre nasŭ. Şi pĕrulŭ luî celŭ albitŭ a fostŭ odată negru şi luciŭ, şi ochiî luî acum obosiţi odinióră eraŭ pliní de viéţă. Atuncî ziceaŭ ómeniî: Leo e unŭ tinĕrŭ fórte frumosŭ. Şi acésta a aflat'o şi ea — Florentina, mica regină a baluluî, care în érna din urmă a fostŭ admirată de tótă céta cavalerilorŭ, ba î-a fostŭ nebunitŭ chiar. Multŭ şi-a întorsŭ şi ea frumosulŭ sĕŭ capŭ celŭ brunŭ printre ofiţeriî eleganţi şi printe oficialî, până ce în sfârşitŭ totuşi maî bine î-a plăcutŭ tinĕrulŭ pictorŭ. La sfârşitulŭ carnevaluluî i-s'a făcutŭ mirésă, şi câteva lunî după aceea i-s'a făcutŭ soţie. Căcî nu le stá în cale nimica. Leonhardt pre lângă persóna sa simpatică şi talentulŭ sĕŭ maî avea încă şi o proprietate frumósă, câtŭ putea face esistinţa soţieî sale câtŭ se póte de plăcută. Şi acestea Florentineî de locŭ nu-î eraŭ secrete.

La celea din urmă elŭ erá chiarŭ nebunitŭ de ea. Să întîmplă însă de multe orî, că fiî cu simţeminte de celea maî călduróse se unescŭ cu inimî de ghiaţă, recî şi nesimţitóre. Căcî orî câtŭ erá de frumósă încântătórea Florentină, orî câtŭ de regulate eraŭ trăsăturele profiluluî eî, orî câtŭ de imposantă îî erá statura, mânile şi pĕrulŭ, — în peptulŭ eî inimă nu avea. Căsătoria acésta a fostŭ de jumĕtate capriţŭ, de jumĕtate calculŭ. Simţemîntulŭ seriosŭ şi adêncŭ lipsiá cu desĕvârşire. Şi timpulŭ scurtŭ de fericire a fostŭ luî Leonhardt o nălucă, o minciună, cu care l'a înşelatŭ pre elŭ şi s'a înşelatŭ şi pre sine. Adevĕrulŭ a eşitŭ însă acuşî la ivélă. La începutŭ elŭ nu putea, nu voiá să crédă; ţinea încă la fericirea sa de jumĕtate nimicită, asemenea soldatuluî, ce nu lasă din mână stégulŭ celŭ sdruncinatŭ, până cándŭ inimiculŭ nu-î sdrobesce mâna.

Inimă nu avea ea, frumósa Florentină, avea însă multă cochetărie şi unŭ sânge neastîmpĕratŭ. În o sĕră se rentórce Leonhardt pre neaşteptate dela grădina părintéscă, ce erá moştenirea luî. În locŭ de a-şî aflá soţia la patulŭ copileî bolnave, o află printre pomî, chiar unde odinióră îlŭ aşteptá Angela. Ea erá de braţulŭ unuî ofiţerŭ, pre care elŭ l'a fostŭ opritŭ

dela casa sa. Acum s'a sfârşitŭ, acum ea nu mai avea nimica de scusatŭ, nu mai putea acoperí nimica.

Nicí Florentina nu voiá să scie de împăcare. Ea voiá să-lŭ părăséscă; i-s'aŭ fostŭ deschisŭ cu totulŭ alte prospecte. Şi aşa s'aŭ despărţitŭ. A dóua óră suflă preste acestŭ ţinutŭ frumosŭ şi pacínicŭ suflarea morţii; de astădată însă mórtea erá multŭ mai amară, mai crudă, mai aspră ca la ideala despărţire a Angeleí. Locurile aceste Angela le-a sfinţitŭ, pre cândŭ acésta le-a înegritŭ. Leonhardt le-a părăsitŭ fără întârdiare şi pentru totŭ-deauna.

Soţia sa a fostŭ risipitóre şi cu cochetăriile sale i-a fostŭ nimicitŭ de multŭ şi averea. Posesiunea sa a trebuitŭ elŭ să o vêndă în grabă la stăruirea eí, şi aşa a vêndut'o fórte réŭ. Pictorulŭ odinióră avutŭ s'a trezitŭ acum deodată în braţele miserieí. Numaí picturele luí îí mai făceaŭ traiulŭ cu putinţă, la începutŭ firesce că numaí pre subţire. Dară nu erá acésta lovitura cea mai grea, ce bietulŭ trebuia să îndure. Partea esternă a vieţii elŭ nicí odată nu o a prea băgatŭ în samă. Golulŭ internŭ însă, ce-lŭ simţia, erá înspăimântătoriŭ. Érăşi erá părăsitŭ, — părăsitŭ de totŭ, ce a iubitŭ. Firea luí erá de aşa, că elŭ nu se legá de viéţă cu mai multe legăturí. Noroculŭ luí atîrná totŭ-deauna numaí de unŭ firŭ. Iubirea cătră o singură fiinţă i-a umplutŭ sufletulŭ. Şi acum numaí colorile şi penelulŭ îí mai făceaŭ bucurie şi-lŭ mai distrăgeaŭ. Ca şi după mórtea Angeleí, aşa şi acum la ele şi-a cercatŭ refugiulŭ, acum însă refugiulŭ acesta îí erá îndoitŭ de lipsă, căcí trebuia să se îngrigéscă nu numaí de esistinţa sa, ci şi de a prunceí mititele, ce i-a lăsat'o Flora. Emilia erá o copilă debilă şi bolnăviciósă. Soţia luí frumósă în curêndŭ a purtatŭ altŭ nume şi a născutŭ alţi prunci, şi ast-felŭ pictorulŭ uşorŭ a câştigatŭ dreptulŭ la copila sa. Acéstă copilă luí îí erá unŭ ângerŭ alŭ vieţii. Aceea, că mititica încă erá părăsită ca şi elŭ şi atîrná numaí dela îngrigirea luí, îlŭ legá de ea cu legătură îndoită. Încetŭ încetişorŭ a începutŭ érăşí a iubí; după iubirea frăţéscă uitată şi după iubirea conjugală tradată a urmatŭ iubirea părinţéscă, celŭ mai adêncŭ şi vecínicŭ stătornicŭ simţemîntŭ, ce póte cuprinde inima omenéscă. Şi inima luí s'a şi umplutŭ de acestŭ simţemîntŭ. Elŭ trebuia să fie prunceí deodată şi mamă şi tată. Şi elŭ împliniá detorinţa acésta cu o iubire fără margini. În raḑele blânde şi calde ale iubirií a înfloritŭ mica viéţă, mugurelulŭ îngrigitŭ s'a desfăcutŭ şi s'a prefăcutŭ în cea mai plăcută flóre, suriḑêndu-í şi iubindu-lŭ. Acum a venitŭ încă odată primăvara preste inima luí Leonhardt. Copila l'a făcutŭ érăşí fericitŭ şi îndestulitŭ.

Şi lucrulŭ luí, care la începutŭ îí erá numaí mijloculŭ de a scăpá de desperare, încă îí procurá érăşí bucurie. Elŭ lucrá dóră pentru iubita sa copilă! Şi cândŭ acésta a crescutŭ şi l'a făcutŭ totŭ mai fericitŭ, li-se îmbunătăţiá şi esistinţa materială. Acésta firesce că erá modestă, erá însă asigurată şi se asĕmĕná uneí insule liniştite în mijloculŭ lumií. Lumea nu le prea conturbá liniştea, căcí Leonhardt nu simţia lipsă de societatea ómenilorŭ. Cândŭ însă, în retragerea şi singurătatea sa, se cugetá la noroculŭ adêncŭ şi bogatŭ, ce l'a mântuitŭ din dóuĕ naufragií, trebuia să-şí lase mânile în josŭ cu tótă evlavia. Aşa stă elŭ şi astădí lângă flórea pasia, pre ca[illegible] nu o putea pictorí, cu tóte că îí stă liniştită ca o stea, ce străluce în nópte.

(Va urmá.)

Bibliografie.

Mihailŭ Eminescu. *Studiŭ criticŭ.* Blaşiŭ 1891. — A apărutŭ în broşură şi se află de vîndare la Administraţiunea foiĭ nóstre studiulŭ criticŭ asupra poesiilorŭ luí Eminescu, publicatŭ mai întâiŭ în partea sciinţifică a „Unirií". Broşura are formatŭ 8° micŭ, 206 pag. Preţulŭ e numaí 40 cr. şi 5 cr. porto-postalŭ, éră pentru România 1 leŭ şi 20 banĭ pentru porto. — Credemŭ, că e cu totuliŭ de prisosŭ a atrage atenţiunea publiculuí la acéstă publicaţiune, care a atrasŭ deja asupra sa atenţiunea românimeí întregí.

Posta Redacţiunií: M. O. D. G. O. in Nagylak.
Abonamentulŭ Dtale espiră în 31 Decembre st. n. a. c.

Editorŭ şi redactorŭ réspundĕtorŭ:
Dr. Vasiliŭ Hossu.

Preţulŭ mărfurilorŭ.

Piaţa din Blaşiŭ: Grâŭ, hectlitr. fl. 6.50 până 7.30, — grâŭ mestecatŭ fl 5.50 până 6.25, sĕcară fl. 5.50 până 6.—, — ovĕsŭ fl. 2.50 până fl. —.—, cucuruḑŭ fl. 4. până fl. 4.75, — alacŭ fl. 2.— până fl. —.—, cartofi fl. 1.— până fl. —.—, — sĕmêntă de cânepă fl. —.— până fl. —, fasolea fl. 4.— până fl. 4.45, — carnea de vită chilo 40 cr. până —, carnea de viţĕlŭ 40 până — cr., carnea de porcŭ 40 până — cr., carnea de berbece 28 până — cr., — 10 óuĕ cu 20 până — cr.

Ajánlati verseny-hirdetmény.

A csődválasztmány határozata folytán ezennel közhirré teszem, miszerint Lieblich Izidor balázsfalvi kereskedelmi czég csődtömege tulajdonát képező az árúraktárban lévő és egyéb ingóságokból álló a leltár szerint 6413 frt. 94 krban becsült ingóságok ajánlati verseny utján a legtöbbet igérőnek elfognak adatni. 40 %-nál kisebb ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Venni szándékozók tartoznak ebbeli ajánlataikat folyó évi November 7-ig alólirotthoz irásban beterjeszteni.

A leltár valamint az árúraktár bármikor megtekinthető.

Kelt Balázsfalván, 1891. évi Oktober hó 20-án.

Ügyvéd **Csató Lajos,**
mint tömeggondnok.

(19) 2—3

JOSIFU GAVORA (1) 26—30

distinsŭ cu medalia espositională cea mare pentru lucru escelentŭ şi gustŭ bunŭ la esposiţiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.

Budapesta, IV. strada Vaţului Nr 17

Recomândŭ cu preţurí de cele mai convenabile şi în esecutare câtŭ se póte mai frumosă obiecte de lipsă

pentru adjustarea bisericeloru, si anume:

Felóne preoţescí şi **stichare** diaconescí **Flamure** pentru biserici şi reuniuní. **Flamure** pentru reuniuní de pompieri, de scolarí, reuniuní bisericescí, reuniuní industriale, de cântărí şi de pompe funebre.

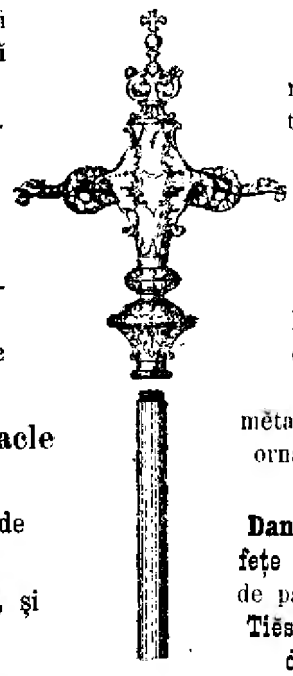

Primescŭ şi efeptuiescŭ ieftinŭ repararea vestmintelorŭ bisericescí, întrargintarea şi întraurirea de potire, racie, candele şi luminarie de altariŭ.

Mare asortimentŭ de brodărií de aurŭ, de argintŭ şi de mĕtasă, precum şi de ornaturí bisericescí brodate

Candelabre, racle şi potire, luminarie de parete şi de altariŭ, şi candele.

Dantele bisericesci, fețe de altariŭ, cruci de părete şi de scóiă. **Tiĕsĕturí bisericescí, damasturi** etc.

Acurătatea mea o potŭ dovedi cu sute de epistole recunoscătóre.

Tarifuri de preţurí şi preliminare de spese trimitŭ la cerere francate.

Fundată în an. 1858.

FRANCISCŬ WALSER

Liferantŭ de curte alŭ Alteţeí Sale împ. şi reg. Archiducele **Josifŭ**

proprietariulŭ primeí fabricí ungare de maşine şi recuisite de pompieri, turnăteriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomândă atenţiuneí preaonoraţilorŭ domní preoţí

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

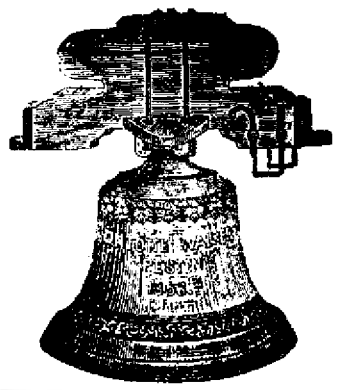

în care se fabrică atâtŭ grupurí câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marí de metaliŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescí în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.

(2) 44—52

Preliminare de spese şi Preţŭ-courantŭrí se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluí archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., ½ anŭ 3 fl., ¼ anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., ½ anŭ 9 frcs., ¼ anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Fóiă bisericéscă-politică.

Inserţiunĭ

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia së se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirĭi**» în Blaşiŭ.

Anulŭ I. Blaşiŭ 7 Novembre 1891. Numerulŭ 45.

Cum să înfiinţămŭ şi noĭ asile de copiĭ?

(+) Amŭ auditŭ adese-orĭ, că Sasulŭ are unŭ proverbŭ puţinŭ măgulitorŭ pentru noĭ, care dice: „Dă-mĭ, Dómne, mintea Românuluĭ cea de pre urmă.“ Acestŭ proverbŭ atâta însémnă, că Românulŭ numaĭ atuncĭ, cândŭ este prea târdiŭ, cugetă seriosŭ, că ce ar fi trebuitŭ să facă în cutare cestiune.

Fiindŭ-că însă pentru noĭ ar fi o mare nenorocire, dacă acelŭ proverbŭ s'ar împlini şi în cestiunea asilelorŭ de copiĭ, credemŭ, că cetitoriĭ nostri nu se vorŭ supĕrá pre noĭ, vĕdêndŭ, că revenimŭ la cestiunea acecea importantă, şi acum deja în alŭ 8-lea numĕrŭ ne ocupămŭ cu ea.

Întrebarea, ce voimŭ să o discutămŭ acuma, este pusă în fruntea acestuĭ articulŭ.

Rĕspunsulŭ la întrebarea acésta urmézĕ în modŭ necesarŭ din dispusĕţiunile legiĭ şi din împrejurările, în carĭ se află biserica nóstră.

Legea deosĕbesce dóuĕ soiurĭ de institute pentru pruncĭĭ dela 3 până la 6 anĭ.

De primulŭ soiŭ se ţinŭ aşa numitele *grădinĭ de copiĭ* (kisdedóvodák), carĭ trebue să fie conduse de nisce *crescătóre* (kisdedóvónŏk) pregătite în preparandiĭ anume înfiinţate pentru ele, dar în lipsa acestorŭ crescătóre grădinele de copiĭ potŭ fi conduse şi de bărbaţi formaţi în ast-felŭ de preparandiĭ.

De alŭ doilea soiŭ de institute pentru prunci se ţinŭ aşa numitele *asile de copiĭ* (gyermekmenedékházak), carĭ trebue să fie conduse de nisce *îngrigitóre* (dajkák), şi potŭ fi saŭ stabile (állandó menedékházak) saŭ provisóre, adecă de vară (ideiglenes, nyári menedékházak). De aci se póte vedé, că asilele de copiĭ, fie stabile orĭ provisóre, nu se potŭ conduce de bărbaţi, ci numaĭ de femeĭ; ceea ce altcum este determinatŭ şi în paragrafulŭ 2 alŭ legiĭ.

Înfiinţarea *grădinelorŭ de copiĭ* pretinde unŭ aparatŭ mare şi fórte costisitorŭ. Dacă amŭ voi adecă să înfiinţămŭ grădiniĭ de copiĭ, ar trebuí înainte de tóte să avemŭ o preparandie de crescătóre (kisdedóvónŏ-képzŏintézet). La acéstă preparandie ar trebui să funcţioneze treĭ profesorĭ, şi anume: unŭ directorŭ, unŭ profesorŭ ordinarŭ şi o profesóră, precum prescrie paragrafulŭ 34 din lege. Aceştĭ profesorĭ în sensulŭ paragrafuluĭ 36 trebue să aibă celŭ puţinŭ diploma de învĕţătorĭ orĭ învĕţătóre pentru şcólele civile şi să fi făcutŭ praxă de celŭ puţinŭ unŭ anŭ la unŭ cursŭ, ce se va înfiinţá spre scopulŭ acesta într'unŭ institutŭ saŭ preparandie de crescătóre. Fiindŭ-că însă profesoriĭ dela şcólele medie şi dela preparandiile de învĕţătorĭ aŭ cualificăţiune maĭ înaltă, decâtŭ docenţiĭ dela şcólele civile, dela sine urmézĕ, că profesoriĭ nostri de gimnasiĭ saŭ preparandiĭ, după ce vorŭ fi făcutŭ cursulŭ practicŭ amintitŭ, ar' puté funcţioná şi ca profesorĭ la preparandiile de crescătóre.

Cursurile preparandiilorŭ de crescătóre, în sensulŭ paragrafuluĭ 34, trebue să dureze 2 anĭ.

Preparandiile acestea de crescătóre nu potŭ fi nisce institute provisóre, ci trebuc să fie stabile. La finea fiesce căruĭ anŭ şcolasticŭ trebue să se ţină esamene publice, ér la sfârşitulŭ cursuluĭ alŭ 2-lea trebue să se ţină şi esamene de cualificăţiune. Atâtŭ esamenele publice dela sfârşitulŭ fiescecăruĭ cursŭ, câtŭ şi cele de cualificăţiune în sensulŭ paragrafuluĭ 39 trebue să se facă în presenţa inspectoruluĭ regescŭ de şcóle, care este detorŭ a subscrie diplomele de cualificăţiune, ce se daŭ crescătórelorŭ.

Înainte de întrarea legiĭ presente în vigóre se puteaŭ înfiinţá şi cursurĭ provisóre pentru crescătórele de pruncĭ, însă aşa ceva astădĭ nu se maĭ póte face fără de a loví în lege, şi prin urmare fără de a ne espune pericululuĭ de a nu se recunósce de valide diplomele de cualificăţiune, ce s'ar dá unorŭ bărbaţĭ orĭ femeĭ, ce s'ar' admite la ast-felŭ de cursurĭ provisóre.

Lângă fiesce care preparandie de crescătóre în sensulŭ paragrafuluĭ 37 trebue să se înfiinţeze şi o grădină de copiĭ, care să fie de modelŭ şi să servéscă şi ca institutŭ de praxă pentru elevĭĭ orĭ elevele dela preparandia acecea.

Salarulŭ pentru o crescătóre dela grădinele de copiĭ trebue să fie de celŭ puţinŭ 300 fl. afară de cuartirŭ.

Din cele desfăşurate până aicĭ se póte convinge orĭ cine, că pentru bi-

---

Feuilleton.

Amintirĭ de călĕtorie.

Constantinopolŭ, 4 Augustŭ 1890.

Frate Isidóre!

Scrisu-ţĭ-am la călcâiulŭ epistoleĭ celeĭ de pre urmă, că noĭ umblându cu naea, pre unde aŭ umblatŭ odinióră Argonauţiĭ, amŭ debarcatŭ în Anatoli-Hissar. Întâia dată amŭ pusŭ acum peciórele nóstre pre continentulŭ Asieĭ. Îţĭ veĭ puté închipuí, că pămêntulŭ, pre care calcă omulŭ aci în Asia, nu se deosebesce de celŭ din Europa. Şi totuşĭ îţĭ poţĭ închipuí de altă parte, că noĭ eramŭ puţinelŭ mişcaţĭ, cândŭ amŭ păşitŭ întâia óră pre pămêntulŭ Asieĭ. Dóră acestŭ pămêntŭ a fostŭ vulcanulŭ acela pururea nestinsŭ, din care a eruptŭ maĭ întâiŭ foculŭ cultureĭ omenescĭ, acestŭ pămêntŭ a fostŭ peptulŭ, la care s'a nutritŭ, şi légănulŭ, în care s'a desvoltatŭ némulŭ omenescŭ, cândŭ erá încă pruncŭ mititelŭ, maĭ înainte de ce s'ar fi împuteritŭ şi ar fi pornitŭ, să cucerésca lumea cu armele spiritului sĕŭ. Şi apoĭ de aci din Asia ne-a rĕsăritŭ maĭ târdiŭ şi sórele dreptăţiĭ, ca să lumineze lumea.

Eramŭ mişcaţĭ, dară nu ne-amŭ pututŭ oprí pre maĭ multŭ timpŭ la meditărĭ de acestea. Aveamŭ să fimŭ cruţătorĭ. Pentru meditărĭ ne puteá ajunge timpulŭ de altădată.

Anatoli-Hissar e unŭ satŭ, care nu se deosebesce întru nimica de alte sate turcescĭ: şi elŭ e frumosŭ şi încântătoriŭ, dacă privescĭ la elŭ din depărtare, dară îndată ce ajungĭ lângă elŭ orĭ întri într'însulŭ, totŭ farmeculŭ luĭ se petrece într'o murdărie hîdă. Spre norocirea nóstră noĭ nu amŭ fostŭ pornitŭ cu propusulŭ de a petrece într'însulŭ, ci trebuia numaĭ să trecemŭ printr'însulŭ. Dela locululŭ debarcărĭĭ amŭ luat'o în drépta, şi amŭ datŭ acuşĭ de o hudiţă strîmtă, carea stă să întrécă pre celea din Sibiŭ, cu carĭ, precum bine sciĭ, se îndătinéza Vasilie a mĕ bate, cândŭ mĕ încercŭ a lăudá Sibiulŭ. Pre hudiţa acésta amŭ pornitŭ nesciindŭ, unde ne va duce. Sciamŭ totuşĭ, că şi ea ca tóte din lume trebue să se sfârşéscă.

Şi nu ne-amŭ înşelatŭ. Amŭ ajunsŭ la capulŭ hudiţeĭ şi amŭ eşitŭ acolo la rîulŭ acela, care pórtă numirea *apele dulcĭ ale Asieĭ*. Chiar acolo, unde amŭ eşitŭ din hudiţă, duce unŭ podŭ preste rîŭ. Ne-amŭ postatŭ pre podulŭ acela şi priviamŭ la luntriţele, carĭ mergeaŭ pre rîŭ la délŭ şi la vale. Voiamŭ adecă să prindemŭ cu privirile o luntriţă gólă şi să o oprimŭ, ca să ne primésca şi să ne ducă apoĭ şi pre noĭ pre rîŭ la délŭ. Cum priviamŭ noĭ aşa pre rîŭ la délŭ, Vasiliŭ a simţitŭ, că unŭ peciorŭ alŭ luĭ calcă pare că pre unŭ covorŭ de pele de ursŭ. Privesce în josŭ, şi privirea luĭ se întâlnesce cu cea a unuĭ câne mare. Îĭ cere pre franţozesce scusele sale, că a călcatŭ în pecióre regulele bontonuluĭ. Câne se vede că pricepea limba francesă, căcĭ a luatŭ scusarea spre sciinţă, şi-a plecatŭ capulŭ érăşĭ pre peciórele cele dinainte şi şĭ-a continuatŭ siesta.

După episodulŭ acesta s'a întîmplatŭ, de a sositŭ la punte o luntriţă gólă. Amŭ oprit'o şi ne-amŭ înţelesŭ cu luntrierulŭ, cum ne-amŭ pututŭ. Firesce că nu prin sunete articulate, ci pre calea simţuluĭ vederiĭ, adecă prin mimică. Luntrierulŭ nu scia adecă nicĭ una dintre limbile Ardéluluĭ şi nicĭ alte limbĭ afară de cea turcéscă, ér noĭ nu scimŭ turcesce. Mimiceĭ nóstre firesce că a trebuitŭ să-ĭ vină într'ajutorŭ şi monetele turcescĭ. Ne-a cerutŭ preţŭ de doĭ francĭ, şi noĭ neamŭ bucuratŭ, căcĭ ne temeamŭ de maĭ rĕŭ.

Amŭ pornitŭ decĭ pre rîŭ la délŭ. Nu ni-s'a întîmplatŭ în călătoria acésta nimica, fără numaĭ némţulŭ a făcutŭ descoperirea

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Folosulŭ reuniuniloru de sodalĭ.

(Fine.)

Fiesce care reuniune de sodalĭ trebue să aĭbă o casă proprie orĭ închiriată, care să servéscă pentru membriĭ eĭ de localŭ comunŭ de convenire şi chiar ca locuinţă pentru membriĭ maĭ miserĭ aĭ reuniuniĭ şi pentru sodaliĭ călĕtorĭ. Maĭ alesŭ ceştĭ din urmă ajungêndŭ în oraşe străine, unde-sŭ cu totulŭ necunoscuţĭ, fără ajutorulŭ reuniuniĭ nu-şĭ potŭ căpĕtá uşorŭ aplicare, şi aşa ar' fi siliţĭ a cheltuí prin ospĕtăriĭ puţinele mijlóce materiale, de carĭ dispunŭ, precândŭ în localulŭ reuniuniĭ li-se servesce nu numaĭ cu cuartirŭ şi respective cu întrégă provisiunea, ci li-se daŭ şi tóte îndrumările şi desluširile de lipsă cu privire la condiţiunile, sub carĭ aŭ să lucre, asemenea li-se recomândă măestri buniĭ şi onestĭ. Tineriĭ convenindŭ séra după terminarea lucruluĭ în localulŭ reuniuniĭ, aicĭ îşĭ află câteva momінte plăcute prin conversărĭ colegiale oneste, prin cântece, glume etc., şi aşa nu suntŭ siliţĭ a-şĭ cercá recreare prin crişme, unde numaĭ stricá se potŭ. Ca tineriĭ să aĭbă şi o lecţiune distrăgătóre şi instructivă, e de doritŭ, ca fiesce care reuniune să-şĭ înfiinţeze şi câte o bibliotecă, şi să prenumere ḑiare şi foĭ periodice acomodate pentru clasa industriaşilorŭ.

Dumineca şi în sĕrbătorĭ după amédĭ toţĭ membriĭ să se întrunéscă în localulŭ reuniuniĭ, şi să aducă cu sine şi pre învĕţăceiĭ de măestrie — saŭ pre fiitoriĭ membri aĭ reuniuniĭ, — ca ast-felŭ să se familiariseze şi maĭ multŭ unulŭ cu altulŭ, şi legătura între eĭ să fie şi maĭ strînsă; ma e de doritŭ, că la atarĭ întruniriĭ să ĭea parte şi măestriĭ ca foştĭ membri aĭ reuniuniĭ, carĭ ca ómenĭ cu esperinţă potŭ dá multe sfaturĭ bune şi folositóre tinerimiĭ.

În întrunirile acestea şi maĭ alesŭ cu ocasiunea şedinţelorŭ generale ale reuniuniĭ preşedintele orĭ altŭ bărbatŭ inteligentŭ şi cu interesŭ faţă cu prosperarea industrieĭ îşĭ va luá ostenéla, să ţină prelegerĭ instructive despre tóte lucrurile acelea, de carĭ are lipsă unŭ industriaşŭ. Anume îĭ va învĕţá despre necesitatea de a se silí, să se perfecţioneze totŭ maĭ multŭ în arta lorŭ; despre folosirea raţionaiă a timpuluĭ, despre fruptele diligenţeĭ şi a munceĭ neobosite; despre detorinţa de a fi cruţătorĭ şi mulţămiţĭ şi cu maĭ puţinŭ; de a se ferí de societăţile rele şi de a duce o viĕţă nepĕtată. Pentru cultivarea intelectuală a sodaliloru servescŭ prelegerile practice şi acomodate capacităţiĭ lorŭ din computŭ, istorie, geografie, economia politică etc. Asemenea e cu scopŭ a orientá tinerimea şi cu privire la cestiunile sociale moderne, ca ast-felŭ să nu cadă în curslle amăgitorilorŭ. Dar în tractarea acestorŭ cestiunĭ să nu se amestece în politica actuală militantă, ma să se facă tineriĭ sodalĭ atenţĭ, să nu se lase a fi întrebuinţaţĭ ca instruminte la inscenarea demonstrăţiunilorŭ de natură politică. Ca în tinerĭ să se deştepte gustulŭ şi îndemnulŭ de a se ocupá şi cu lucrurĭ spirituale, în convenirile lorŭ trebue să se deprindă în recitarea şi propunerea unorŭ bucăţĭ literare instructive, în enararea de istorióre şi anecdote morale, în declamarea de poesiĭ religióse, naţionale şi patriotice, în reproducerea dialogurilorŭ distrăgătóre şi în cântărĭ frumóse. Prin atarĭ deprinderĭ mintea tinerilorŭ se luminéză, cunoscinţele li-se înavuţescŭ, éră inima li-se nobilitéză. Ele contribue maĭ departe la cultivarea limbeĭ materne; îĭ distragŭ pre tinerĭ şi îĭ reţinŭ dela multe lucrurĭ rele; deştéptă în eĭ simţeminte piĭ; îĭ pregătescŭ la fapte virtuóse şi nutrescŭ în sinulŭ lorŭ o consciinţă religiósă-morală şi naţională vie şi puternică de ajunsu spre a contrastá amăgirilorŭ la demoralisare, căderea dela credinţă şi renegarea originiĭ lorŭ.

Pentru distragerea şi recrearea învĕţăceilorŭ şi a sodalilorŭ să se aranjeze diverse petrecerĭ nevinovate, jocurĭ, preumblărĭ în comunŭ, şi cândŭ e timpulŭ favorabilŭ, şi câte o escursiune la câmpŭ orĭ pădure, dacă este în apropiere. Tóte acestea mijlóce de recreare să se aplice sub conducerea preşedinteluĭ orĭ a altorŭ bărbaţĭ piĭ şi înţelepţi, ca ast-felŭ să se încunjure orĭ ce abusŭ.

Unde nu suntŭ reuniunĭ speciale, carĭ să se ocupe cu instruirea învĕţăceilorŭ de măestriĭ, se potŭ deschide în localulŭ reuniuniĭ de sodalĭ cursurĭ suplementare pentru aceĭ tinerĭ, carĭ s'aŭ aplicatŭ la vre-o măestrie, fără ca să aĭbă pregătirea şcolară şi cultura intelectuală recerută. Atarĭ cursurĭ le vorŭ ţiné saŭ bărbaţĭ de specialitate, dacă voescŭ să aducă jertfa acésta, saŭ preşedintele orĭ unulŭ dintre membriĭ reuniuniĭ. Timpulŭ maĭ acomodatŭ pentru cursurile suplementare suntŭ órele de séră în ḑilele de lucru, cândŭ se vorŭ deprinde tineriĭ în cetitŭ, scrisŭ, desemnŭ, computŭ, stilŭ şi în alte lucrurĭ de lipsă şi reclamate de împrejurărĭ.

Pentru întîmpinarea lipselorŭ materiale fiesce care reuniune îşĭ are fondulŭ sĕŭ de banĭ, adunaţĭ parte din taxele membrilorŭ ordinarĭ, estraordinarĭ şi ajutătorĭ, carĭ taxe trebue să fie moderate şi să se pótă solví în rate lunare orĭ sĕptĕmânale, parte din fundăţiunĭ şi legate piĭ, din oferte benevole şi donăţiunĭ de banĭ şi realităţĭ.

Din venitele reuniuniĭ nu se acoperŭ numaĭ spesele curente, ci se ajută şi respective împrumută membriĭ ceĭ miserĭ şi necapacĭ de lucru. Cândŭ mijlócele materiale permitŭ, reuniunea înfiinţéză asile şi ospiţiĭ, în carĭ membriĭ eĭ pre lângă unŭ preţŭ moderatŭ primescŭ viptŭ şi cuartirŭ, éră învĕţăceiĭ ceĭ miserĭ precum şi membriĭ necapacĭ de lucru şi lipsiţĭ se întreţinŭ şi provĕdŭ cu cele de lipsă, întru câtŭ e cu putinţă, gratuitŭ.

Cu acestea amŭ fi espusŭ pre scurtŭ principiile, pre carĭ se baséză organisarea reuniunilorŭ creştine de sodalĭ, devisa cărora este: *„Religiune şi virtute, muncă şi diligenţă, concordie şi iubire, ilaritate şi glumă.“* La acestea noĭ în împrejurările actuale maĭ putemŭ adauge: *„Limbă şi naţionalitate.“*

Reuniunea de sodalĭ organizată după principiile luĭ Kolping este pentru tineriĭ aplicaţĭ la măestrie unŭ ângerŭ păzitorŭ, cure-ĭ scutesce de nenumĕrate rele, la carĭ suntŭ espuşĭ. Ea primindŭ pre tinĕrŭ în sinulŭ sĕŭ îĭ câştigă între persónele celoralaltĭ membri totŭ atâtĭ amicĭ şi fraţĭ de aceea-şĭ sórte; éră preşedintele şi conducătoriĭ reuniuniĭ suntŭ pentru tinerĭ ca totŭ atâţia părinţĭ îngrigitorĭ.

În ţĕrile catolice miĭ de măestri aŭ să-şĭ mulţăméscă reuniunilorŭ de soiulŭ acesta educăţiunea şi cualificăţiunea: de-órece prin instituţiunile lorŭ salutare pre tineriĭ neînvĕţaţĭ şi fără pregătirea de şcólă recerută îĭ învĕţă şi deştéptă; pre ceĭ miserĭ şi lipsiţĭ de mijlóce materiale îĭ ajută şi-ĭ provĕdŭ cu cele necesarie; celorŭ neesperţĭ le daŭ îndrumărĭ, şi-ĭ ferescŭ de cursele, în carĭ potŭ să cadă; pre ceĭ trândavĭ îĭ escită la lucru şi stîrnescŭ în eĭ îndemnulŭ de a se perfecţioná în arta lorŭ; celorŭ deşteptĭ şi îndemânaticĭ le însuflă o ambiţiune îndreptăţită; celorŭ slabĭ de spiritŭ le însuflă curajŭ; pre ceĭ dedaţi la viţiĭ şi escese îĭ coregŭ şi-ĭ ducŭ la vîrtuţĭ corĕspundĕtóre statuluĭ lorŭ; tuturorŭ le mijlocescŭ cultura intelectuală şi technica de lipsă; în toţĭ nutrescŭ simţeminte religióse, naţionale şi patriotice; din toţĭ potŭ să facă creştinĭ evlavioşĭ, cetăţenĭ folositorĭ societăţiĭ şi măestri activĭ, buniĭ, isteţĭ şi onestĭ. Măestriĭ, carĭ întrunescŭ atarĭ însuşiriĭ, nicĭ cândŭ nu vorŭ trebuí să se plângă, că nu suntŭ spriginiţĭ şi că nu aŭ de lucru, ci din contră vorŭ fi cercaţĭ şi de străinĭ, căcĭ în timpulŭ nostru materialistŭ ómeniĭ de regulă alérgă la acelŭ măestru orĭ comerciantŭ, care le servesce cu marfă maĭ solidă şi maĭ eftină. Reuniunile creştine de sodalĭ aŭ aşadară merite fórte marĭ pentru ridicarea şi consolidarea claseĭ de mijlocŭ. Folósele, ce le aducŭ ele industriaşilorŭ şi prin eĭ societăţiĭ preste totŭ, suntŭ necalculavere: ele contribue la aceea, ca miĭ de indiviḑĭ să-şĭ asigure subsistinţa în modŭ onestŭ, şi ca prin munca lorŭ să créscă tot-odată şi averea naţională. Dacă reuniunile creştine, carĭ daŭ o clasă de mijlocŭ bine organizată, suntŭ folositóre, pentru noĭ Românĭ, carĭ până acum nu dispunemŭ de o atare clasă, ele suntŭ necesarie şi indispensabile.

Scimŭ, că ni-se va ḑice: La înfiinţarea reuniunilorŭ de sodalĭ se recerŭ şi mijlóce materiale, şi chiar acestea ne lipsescŭ nóuĕ. Concedemŭ, că se recerŭ şi mijlóce materiale, şi că în privinţa acésta încă stămŭ maĭ slabŭ decâtŭ aiţiĭ, dară nimenĭ nu aştéptă, ca noĭ de-odată să creămŭ tóte instituţiunile salutare, ce suntŭ împreunate cu o reuniune de sodalĭ avută, ci să începemŭ şi cu maĭ puţinŭ. Alte reuniunĭ de soiulŭ acesta încă aŭ avutŭ începutŭ modestŭ şi numaĭ pre încetulŭ s'aŭ desvoltatŭ. Fondurile necesarie şi la noĭ se potŭ formá din cuotele, ce le solvescŭ membriĭ ordinarĭ şi estraordinarĭ, carĭ cuote s'ar' puté solví şi în rate sĕptĕmânale, din contribuirĭ benevole, din legate şi fundăţiunĭ piĭ, ma se potŭ aranjá şi loteriĭ, la carĭ să se sorţéscă parte manufacturĭ luctrate de înşi-şĭ so-

dalii, parte alte obiecte donate orĭ cumpĕrate. În fine póte că s'ar aflá şi la noĭ câte unŭ omŭ cu stare, care să facă fundaţiuni mai marĭ în favorulŭ acestorŭ reuniunĭ. Atâta e mai greŭ, până ce reuniunea îşĭ póte cumpĕrá orĭ barĕm închiriá unŭ localŭ, unde să pótă convení toţĭ membriĭ eĭ, spre a se perfecţioná împrumutatŭ în privinţa culturei morale, intelectuale şi technice, şi spre a se distrage prin conversărĭ, cântărĭ şi petrecerĭ oneste.

Şi până va succede a aduná mijlócele materiale la înfiinţarea de reuniunĭ, inteligenţa nóstră şi puţiniĭ industriaşĭ, ce-ĭ avemŭ pre la singuraticele oraşe, ar' puté ajutá multŭ tinerilorŭ aplicaţi la măestriĭ, dacă s'ar' formá comitete cu chemarea specială de a grigí, ca tineriĭ, ce vinŭ de pre la sate spre a învĕţá vre-o măestrie, să fie aşeḑaţi la măestri bunĭ şi onestĭ; să supravegheze asupra purtării tinerilorŭ; celorŭ miserĭ, dară bunĭ şi diligenţi, întru câtŭ va fi cu putinţă, să le mijlocéscă ajutóre materiale dela „Asociaţiunea transilvană“ orĭ şi de airea; éră pre ceĭ negligenţi şi cu purtare rea să-ĭ admonieze şi îndrepte părinţesce, şi despre purtarea lorŭ să încunoscinţeze şi pre părinţiĭ orĭ tutoriĭ lorŭ.

Pentru cultura intelectuală a tinerilorŭ industriaşi membriĭ comitetuluĭ, maĭ alesŭ preotulŭ şi învĕţătorulŭ, să ţină cu dînşiĭ prelegerĭ în sĕrile ḑilelorŭ comune, deprinḑându-ĭ în cetitŭ, scrisŭ, desemnŭ, computŭ, stilŭ şi cântărĭ, ma pentru distragerea tinerilorŭ li-se póte enará şi câte o istoriórá instructivă. Aceste prelegerĭ în lipsa altuĭ localŭ corĕspunḑĕtorŭ s'ar' puté ţiné şi în şcólele nóstre confesionale.

În fine ca prunciĭ să aibă şi câte o ḑi de bucurie, s'ar puté colectá banĭ, vesminte şi alte obiecte, carĭ să se împartă prin sórte între dînşiĭ, ca dararĭ la Crăciunŭ, la Pascĭ orĭ la alte ocasiunĭ solemne. Étă totŭ atâtea mijlóce, prin carĭ se potŭ ajutá tineriĭ industriaşi şi fără a dispune de mijlóce materiale maĭ însĕmnate.

Cu tineriĭ crescuţi în modulŭ acesta se póte formá uşorŭ şi reuniunĭ de sodalĭ, şi chiar cândŭ nu s'ar formá, eĭ totuşi vorŭ fi şi maĭ târḑiŭ cu atragere faţă cu binefăcătoriĭ lorŭ şi faţă cu biserica şi naţiunea nóstră. Iniţiativa în formarea comitetelorŭ amintite, după părerea nóstră aŭ să o ĭea preoţiĭ de o parte spre a se încunjurá orĭ ce rivalităţĭ, éră de altă parte fiindŭ-că se cade, ca atuncĭ, cândŭ e vorba de scopurĭ umanitare, să fie eĭ în frunte. E cam molestŭ lucrulŭ, ce-lŭ aşteptămŭ dela ataríĭ comitete, dară e posibilŭ şi fórte folositorŭ pentru crearea uneĭ clase industriale românescĭ. Dacă nu suntemŭ în stare a jertfí averĭ marĭ în folosulŭ industrieĭ, să ne jertfimŭ barĕmŭ încâtva comoditatea îngrigindŭ de tineriĭ industriaşĭ, învĕţându-ĭ şi îndreptându-ĭ. Acésta o putemŭ, să o facemŭ decĭ, aducêndu-ne aminte de cuvintele luĭ Kolping, că *iubirea efectivă vindecă ranele, cuvintele góle numaĭ măresc̆ durerile.*

Părăsitŭ.

Novelă de Walter Schwarz.

(Continuare.)

Atuncĭ sună vócea Emilieĭ, carea uiá scara şi ajunse deja la uşe.

„Tată, étă-mĕ érăşĭ aicĭ!“ strigă ea cuprinḑêndu-ĭ grumazil, — şi de-odată cu ea s'a rentorsŭ viéţă şi bucurie în liniştita căsuţă,

Ea trebue că şĭ-a petrecutŭ de astădată deosĕbitŭ de bine. În fiinţa eĭ cea elastică se oglindá bucurie şi fericire. Nicĭ cândŭ nu l'a sărutatŭ pre tatălŭ sĕŭ aşa de intimŭ, rîsulŭ eĭ nicĭ cândŭ nu a sunatŭ aşa de arginţiŭ. În ochiĭ eĭ strălucia unŭ ceva — „O! a fostŭ aşa de frumósă petrecerea, aşa de frumósă!“ a ḑisŭ de maĭ multe orĭ şi apoĭ s'a făcutŭ confusă afară de sémă. De odată cu umbrela a maĭ pusŭ pre masă şi unŭ buchetŭ de bobocĭ de rose şi florĭ de grâŭ. Tatălŭ voiá chiar să o întrebe, de unde-lŭ are, dară vorbindŭ de altele — şĭ-a uĭtatŭ de elŭ. Răspunsulŭ totuşi l'a primitŭ. Încă în diminéţa următóre ĭ-a sositŭ o epistolă, în care locotenentulŭ Roderich de L... cere mâna Emilieĭ.

Nu erá nicĭ bucurie nicĭ durere, ce a simţitŭ Leonhardt la cetirea acestorŭ şiruri bine ordinate, ci erá încremenire. Elŭ nu se putea împăcá cu acésta. Pare că unŭ fulgerŭ l'a ameţitŭ, aşa l'a impresionatŭ epistola.

Emilia îĭ sărutá mâna şi-ĭ da numirile cele maĭ gingaşe.

„O! până acum nicĭ eŭ nu am sciutŭ nimica despre acésta .... am observatŭ .... da, am observatŭ, dar crede, nu puteam ....“ murmurá ea la întrebările tatăluĭ. „Tată dragă, eŭ nu sciŭ, ce să vorbescŭ, e prea multă fericire, prea multă!“

Şi érăşĭ ĭ-a cuprinsŭ grumazulŭ, şi elŭ îĭ simţiá palpitarea puternică a inimeĭ eĭ. Ce puteá elŭ aicĭ să facă, ce aveá elŭ de ḑisŭ? Dar cine maĭ şi întrébă de elŭ...? Totulŭ erá o necesitate imperiósă, care trebuiá să fie.

O óră maĭ târḑiŭ se presentă însu-şĭ Roderich, şi séra în odăiuţă la mésă şedea o păreche de mirĭ fericiţĭ.

Eraŭ întru adevĕrŭ o păreche potrivită. Elŭ brunŭ şi robustŭ, în uniformă elegantă, vînjosŭ şi plinŭ de putere. Lângă elŭ plăcuta şi gingaşa blondă erá ca o rosă lângă trunchiŭ. Erá o plăcere, să-ĭ veḑĭ laolaltă.

A sositŭ verişóra. „Vĕ gratulezŭ,“ eschémă ea plină de bucurie. „Din inimă vĕ gratulezŭ! Da, unchiule, are norocŭ Emilia ta. Unŭ norocŭ ca acesta nu e partea orĭ cuĭ.“

Leonhadt află, că Roderich încă e norocosŭ. Dar elŭ erá bĕtrânŭ, şi modulŭ luĭ de a vorbí nu sciá espresiunĭ de acelea, de carĭ folosiaŭ eĭ. Maĭ bine a tăcutŭ, şi nimenĭ nu-lŭ maĭ băgá în sémă.

Stăpâna caseĭ încă a trimisŭ mireseĭ unŭ buchetŭ însoţitŭ de salutărĭ şi gratulărĭ afabile. Bucurie în tóte părţile. Maĭ târḑiorŭ a sositŭ şi o telegramă dela mama luĭ Roderich, pre carea elŭ a fostŭ încunoscinţat'o totŭ pre firulŭ telegrafuluĭ despre logodna sa. „Îmbrăţişezŭ pre copila mea,“ erá scrisŭ în telegramă. Leonhardt o cetì. Copila eĭ? Emilia, care până acum a fostŭ numaĭ proprietatea luĭ, să fie copila aceleĭ femeĭ necunoscute ....? Îĭ erá totuşi prea straniŭ lucrulŭ acesta, i-se părea chiar ca o nedreptate, ca o mână străină să se întindă, să-ĭ răpéscă dreptulŭ luĭ celŭ vechiŭ.

*

Pentru Emilia s'a începutŭ unŭ timpŭ de fericire. Ea erá mirésa cea maĭ fericită, ce numaĭ se póte gândí, şi avea totŭ dreptulŭ să fie fericită. Cu tóte că eraŭ în împrejurărĭ materiale bunişóre, — mulţămită sirguinţeĭ tatăluĭ de multŭ nu maĭ eraŭ sĕracĭ, — trebuiaŭ însă totuşi să trăéscă într'o retragere destulŭ de modestă, fără ca ea să pótă aşteptá, ca vre-odată să ajungă la o fericire ca acésta. Roderich făcea parte din cerculŭ celeĭ maĭ înalte societăţĭ, elŭ erá fórte avutŭ, erá frumosŭ, erá unŭ bărbatŭ isteţŭ, care place orĭ unde. Orĭ care tată l'ar fi privitŭ de ginerele celŭ maĭ potrivitŭ. Într'una din puţinele petrecerĭ, carĭ le-a cercetatŭ Emilia cu verişóră-sa, Roderich s'a înamoratŭ de mórte în copila cea simpatică şi plăcută, şi acésta s'a întîmplatŭ la vederea cea dintâiŭ. După aceea a cercatŭ ocasiune de a o maĭ întîlní şi a sciutŭ să se pórte aşa, câtŭ ĭ-a câştigatŭ şi inima. Erá acésta aşa de bine, cum pictorulŭ Leonhardt nu putea să doréscă maĭ bine uniceĭ sale copile. Sigurŭ, acésta şĭ-o ḑicea şi elŭ, — dar sermana luĭ inimă?

Acéstă inimă bĕtrână a artistuluĭ erá nobilitată prin durerea multă şi adêncă, prin care a trecutŭ şi vina căreia nu o purtá elŭ. Durerea aceea a dăruitŭ pictoruluĭ multŭ maĭ multă fineţă de câtă avea în peptulŭ sĕŭ tinĕrulŭ şi valorosulŭ Roderich. Acesta adevĕratŭ că erá unŭ bărbatŭ de manierele celea maĭ delicate şi maĭ plăcute şi sciá fórte bine, că se cuvine să se pórte cătră socrulŭ sĕŭ cu tótă atenţiunea, şi observá faţă cu elŭ tóte formalităţile esterne. Simţemîntulŭ luĭ pentru bĕtrânulŭ maĭ departe nu se estindea, ci aicĭ se mărginea. Însă pentru inima simţitóre a luĭ Leonhardt atâta erá prea puţinŭ. Da, neasĕmĕnatŭ maĭ bucurosŭ ar fi suferitŭ bruscheţă saŭ chiar asprime, dacă de altă parte ĭ-ar fi ţinutŭ ecuilibriulŭ unŭ simţemîntŭ maĭ caldŭ, decâtŭ nepăsarea acésta lucie, dar atâtŭ de rece. Purtarea acésta luĭ Roderich îĭ erá firéscă, căcĭ ce plăcere saŭ preţŭ putea să afle unŭ elegantŭ ofiţerŭ de cavalerie în fiinţa de faţă a unuĭ bĕtrânŭ pictorŭ? Leonhardt cerea însă tótă intimitatea dela bărbatulŭ, cu care trebue să împartă iubirea copileĭ sale, şi tinĕrulŭ cavalerŭ acésta nu o pricepeá. O amabilitate rece îĭ părea a fi de ajunsŭ. Pricepea însă a-şĭ întocmí situaţiunea după cugetulŭ inimeĭ sale.

„Nu-ĭ ertatŭ să conturbămŭ pre tata în lucru,“ esplicá mireseĭ sale, cândŭ întraŭ în odăiuţă.

Şi sermanulŭ părinte, óre lucrá elŭ? O, mâna luĭ erá ca înţepenită. Da, şedea la mésa de desemnatŭ, încunjuratŭ de colorĭ şi de recuisite ca şi maĭ de multŭ. Să lucre însă, nu putea. Florile stăteaŭ în păharulŭ de modelŭ nefolosite, dorulŭ luĭ de a creá ĭ-a trecutŭ. Elŭ a gustatŭ o fericire dintre patru ochĭ. Acum eraŭ treĭ inşi, şi elŭ, care a rĕmasŭ de prisosŭ, în curêndŭ a ajunsŭ să fie eschisulŭ.

(Va urmá.)

Bibliografie.

Catechismulŭ din decretarea Conciliuluĭ Tridentinŭ *cătră parochĭ, edatŭ la mandatulŭ Pontificilorŭ Piŭ V si Clemente XIII. Tradusŭ în limba română cu permisiunea superi-*

Revistă politică.

Afaceri interne.

Opositiile folosescŭ stagnarea desbaterilorŭ parlamentare pentru a face pregătirile de lipsă pentru alegerile din vara viitóre. Tóte treĭ partidele opositionale, independentistiĭ, Ugronistiĭ şi partidulŭ naţionalŭ aŭ închiatŭ unŭ pactŭ, ca să se spriginéscă împrumutatŭ la viitórele alegerĭ, şi ca să facă totŭ posibilulŭ pentru a rĕsturná guvernulŭ conteluĭ Szápáry. Se crede, că în viitorulŭ parlamentŭ şi deja înainte de alegerĭ se va face érăşĭ unire între partidulŭ independentŭ şi între fracţiunea Ugron.

Contele Apponyi din partea sa face tóte, ca să-şĭ câştige popularitate înaintea alegătorilorŭ. Contele voesce să se servéscă spre acestŭ scopŭ şi de sesiunea delegaţiunilorŭ, în care intenţionéză să desvólte o opositie strasnică faţă cu pretensiunile ministruluĭ de rĕsboiŭ.

Partidulŭ naţionalŭ a făcutŭ unŭ câştigŭ mare (?). Fostulŭ comite supremŭ alŭ Tĕrnavelorŭ, acum deputatulŭ Bethlen Gábor, a părăsitŭ partidulŭ liberalŭ şi a întratŭ în partidulŭ conteluĭ Apponyi. Motivulŭ ĭlŭ scimŭ cu toţiĭ: pentru-că a fostŭ scosŭ din postulŭ de comite supremŭ. Aşa este convingerea liberalilorŭ!

Francia.

Ministrulŭ de esterne Ribot a rostitŭ în şedinţa din 26 Octobre a camereĭ francese o vorbire, în care a espusŭ relaţiunea Francieĭ către celealalte state ale Europeĭ. Ministrulŭ a disŭ, că situaţiunea politică s'a consolidatŭ, şi că prevederile faţă cu susţinerea păcĭĭ s'aŭ întăritŭ în mĕsură însemnată. Acestŭ resultatŭ ar fi a se atribuí mai alesŭ apropierĭĭ dintre Rusia şi Francia. Acéstă apropiere, continuă ministrulŭ, n'a trebuitŭ să surprindă pre nimenĭ, de-órece erá numaĭ unŭ efluxŭ firescŭ alŭ vechilorŭ simpatiĭ şi a comunităţiĭ de interese între cele dóuĕ naţiunĭ. Francia, dise Ribot, e mândră de acéstă apropiere, căcĭ acum ér şĭ-a ocupatŭ acea positie, ce-ĭ compete între popórĕle lumiĭ.

Precum se vede, din tótă vorbirea acésta nu s'a pututŭ află unŭ lucru, care ar fi doritŭ să-lŭ afle lumea tótă, şi anume, că óre între Rusia şi Francia esistă vre-unŭ pactŭ scrisŭ saŭ ba. La întrebarea acésta ministrulŭ Ribot n'a rĕspunsŭ, şi chiar de aceea vorbiriĭ dinsuluĭ nicĭ nu se póte dá ceva importanţă estraordinară.

România.

Regele Carolŭ s'a rentorsŭ în ţéră după o absenţă de maĭ multe săptĕmânĭ. Înainte de a se rentórce însă, a făcutŭ o visită împĕratuluĭ Germânieĭ. Primirea regeluĭ Carolŭ din partea împĕratuluĭ şi a poporuluĭ germânŭ a fostŭ nespusŭ de grandiósă şi cordială. O asemenea primire nu s'a prea făcutŭ altuĭ suveranŭ. „Norddeutsche Allgemeine Zeitung", care éră a ajunsŭ să fie oficiósă, salută în fruntea foiĭ pre regele Carolŭ, asigurându-lŭ, că atâtŭ elŭ,. câtŭ şi România şi poporulŭ românŭ aŭ amicĭ sinceriĭ în inima Europeĭ. Foile nóstre semioficióse dicŭ, că visita regeluĭ Carolŭ nu are însĕmnătate mare politică. Se póte. Şi maĭ alesŭ e certŭ, că alianţe şi alte de acestŭ soiŭ nu se vorŭ fi închiatŭ cu acéstă ocasiune. Noĭ însă ţinemŭ de resultatŭ destulŭ de însĕmnatŭ, că prietinia Germânieĭ faţă cu România s'a manifestatŭ atâtŭ de neîndoiosŭ cu acéstă ocasiune. În locŭlŭ alŭ doilea e aprópe certŭ, că regele Carolŭ a mersŭ la Berlin, ca să céră consimţirea împĕratuluĭ Wilhelm, carele este capulŭ familieĭ de Hohenzollern, la logodna principeluĭ-moştenitorŭ Ferdinandŭ cu fata duceluĭ de Edinburgh. Ducele de Edinburgh este fiulŭ alŭ doilea alŭ regineĭ Victoria din Englitera, éră soţia luĭ este soră cu împĕratulŭ Rusieĭ Alesandru III. Nu e decĭ unŭ evenimîntŭ pentru România de fórte mare însĕmnătate politică, dacă familia domnitóre întră în legăturĭ atâtŭ de ilustre şi atâtŭ de măgulitóre pentru statulŭ românŭ? — Apoĭ că scopulŭ călătorieĭ regeluĭ a fostŭ numaĭ acesta, se póte vedé şi din împrejurarea, că regele Carolŭ a mersŭ din Berlin directŭ în ţéră, fără ca să se maĭ opréscă în Viena, şi nicĭ noĭ nu credemŭ, că acesteĭ călătoriĭ ar fi a se atribuí şi altă însĕmnătate, pentru-că atunceĭ nu erá posibilŭ să se întrelase visita dela curtea din Viena.

Anglia.

Se pare, că Irlandeziĭ nu aŭ învĕţatŭ din trecutŭ, şi că blăstĕmulŭ greşeleĭ luĭ Parnell va avé să-lŭ simţă poporulŭ întregŭ. În dilele trecute în Cork s'a întîmplatŭ o ciocnire între Parnelliştĭ şi Antiparnelliştĭ, la care aŭ participatŭ şi muierĭ; aŭ fostŭ rănite o mulţime de persóne, între carĭ şi conducătoriĭ celorŭ dóuĕ partide contrare, anume O' Brien, O' Connor şi Dillon. — Pre acéstă cale anevoe credemŭ, că se va resolví cestiunea irlandeză.

Călĕtoria Ţaruluĭ.

De săptĕmânĭ încóce se totŭ scriá şi dicea, că împĕratulŭ Rusieĭ rentorcêndu-se din Copenhaga în Rusia, va face o visită şi împĕratuluĭ Germânieĭ. Acum Ţarulŭ s'a rentorsŭ, şi visita de multŭ profeţită nu s'a întîmplatŭ. Cu ocasiunea din urmă, cândŭ s'a dusŭ Ţarulŭ în Rusia, s'a disŭ, că nu l'a pututŭ visitá pre împĕratulŭ Wilhelm, fiindŭ că avea să grăbéscă la o înmormîntare. Acum pretexte de acele nu maĭ suntŭ. Şi visita totuşĭ nu s'a întîmplatŭ.

Nu e îndoiosŭ, că aci stămŭ în faţa uneĭ întîmplărĭ de mare importanţă politică. Acum e limpede, că raporturile dintre întreita alianţă şi dintre Rusia-Francia nu suntŭ amicabile.

Corespondinţe.

Viena, Octobre 1891.

Stimate Domnule Redactorŭ!

Veţĭ fi aşteptatŭ de multŭ, să Vĕ scriŭ ceva de prin Viena. Eŭ încă am aşteptatŭ, să trécă odată sesonulŭ mortŭ, în care maĭ nimicŭ nu aşĭ fi avutŭ să Vĕ scriŭ, şi apoĭ să vină sesonulŭ de érnă, sesonulŭ luptelorŭ din parlamentŭ, cândŭ apoĭ a bună sémă voiŭ avé ce să Vĕ scriŭ destulŭ. Căcĭ în adevĕrŭ „părinţiĭ patrieĭ" în sesiunile de érnă a parlamentelorŭ vorbescŭ aşa de multŭ şi ceĭ maĭ mulţĭ cu atâta focŭ, câtŭ aceştia de securŭ că n'aŭ lipsă să se maĭ facă focŭ pentru eĭ în cuptórele din salele parlamentelorŭ. Atâta căldură ese din eĭ, cândŭ vorbescŭ, câtŭ şi pre frigulŭ celŭ maĭ mare potŭ stá îmbrăcaţĭ numaĭ cu vesminte de vară. În dilele trecute erá fórte rece. Suflá unŭ vîntŭ aspru dela méḑă-nópte. Eŭ esisem obositŭ la preumblare, ca să facŭ şi puţină mişcare şi să respirŭ puţinŭ aerŭ liberŭ. Nu putuĭ însă stá multŭ pre afară, căcĭ prea tare îmĭ străbătea vîntulŭ până la piele. Fiindŭ chiar aprópe de parlamentŭ, cugetŭ în mine, să întru în lăuntru să mĕ încălḑescŭ. M'am înşelatŭ însă, căcĭ în sala parlamentuluĭ erá fórte frigŭ. Mĕ uĭtŭ, că cine vorbesce, şi vĕḑŭ, că cuvîntulŭ ĭlŭ are unŭ „părinte alŭ patrieĭ" din locŭlŭ din urmă alŭ banceĭ din urmă din drépta estremă. Întrégă figura vorbitoruluĭ mi-se părea că pórtă fórte marcatŭ timbrulŭ israilitŭ. Mĕ informezŭ şi aflu, că vorbitorulŭ este rabinulŭ jidovescŭ Bloch. M'am miratŭ multŭ vĕḑêndu-lŭ, că în o rĕcélă aşa mare elŭ e îmbrăcatŭ numaĭ în vesminte de vară, şi totuşĭ nu trĕmură de locŭ, precândŭ eŭ trĕmuram pre galerie. În scurtŭ timpŭ însă m'am convinsŭ, că rabinuluĭ Bloch nu póte să-ĭ fie frigŭ, căcĭ vorbiá cu atâta focŭ, câtŭ maĭ ĭute credeam, că-ĭ va fi prea caldŭ. Atunceĭ cugetaĭ în mine, că deputaţiĭ aceia din parlamentŭ, carĭ tacŭ, trebue să rabde fórte multŭ frigŭ, şi vrêndŭ nevrêndŭ îmĭ veniră în minte ceĭ vre-o câţĭ-va deputaţĭ românĭ din parlamentulŭ din Pesta, între carĭ e şi unŭ preotŭ gr. catolicŭ, ba îmĭ fugĭ mintea şi la magnatulŭ laicŭ românŭ din casa de susŭ. Venindu-mĭ în minte aceştĭ „părinţiĭ aĭ patrieĭ" dela noĭ, am începutŭ a-ĭ compătimí pentru frigulŭ celŭ multŭ, ce trebue să-lŭ rabde în parlamentŭ, dupăce nicĭ cândŭ nu aude nimenĭ, să fie vorbitŭ ceva vre-unulŭ din eĭ. Mĭ-am disŭ atunceĭ în mine: Aceştia suntŭ adevĕraţĭ martirĭ aĭ naţiuniĭ, atâta frigŭ rabdă!

Mĕ veĭ întrebá, că despre ce vorbiá rabinulŭ Bloch cu atâta focŭ, de nu-ĭ maĭ trebuiá cuptorŭ? Rĕspundŭ: Ţinea o apologie bine rumegată şi erudită a nĕmuluĭ sĕŭ, şi cându întraĭ eŭ în sală, chiar atunceĭ se siliá cu o grămadă de citaţiunĭ din unŭ vravŭ de cărţĭ, ce le aveá înaintea sa, se siliá dicŭ să probeze, că ceĭ maĭ bunĭ medicĭ aŭ fostŭ tot-deauna Jidoviĭ. Atunceĭ mĭ-am făcutŭ cruce, şi am disŭ: Dómne mulţămescu-ţĭ, că nu e de faţă ministrulŭ Csáky, care face atâtea esperimente cu higiena publică, câtŭ a prescrisŭ şi cum să fie vasĕle de beutŭ din şcóle. Căcĭ de ar fi dlŭ Csáky aci, şi ar audí pre Bloch, tare m'aşĭ teme, că ar cădé în ispită, să dea o ordinăţiune, ca poporulŭ să nu foloséscă decâtŭ medicĭ de — jidovĭ.

După ce rabinulŭ Bloch şi-a finitŭ vorbirea am cugetatŭ întru mine, câtŭ adevĕrŭ se cuprinde în sentinţa bĕtrânilorŭ: *Tempora mutantur, et nos in illis.* Óre-cândŭ în drépta estremă a tuturorŭ parlamentelorŭ eraŭ postaţĭ representanţiĭ principiilorŭ creştine în societate, şi acum în locŭlŭ acesta aflu pre unŭ rabinŭ jidovescŭ din Galiţia. Mĕ uĭtŭ atunceĭ în stînga estremă şi observŭ numaĭ decâtŭ simpatica figură a luĭ Dr. Lueger. Atunceĭ m'am convinsŭ şi maĭ tare, câtŭ adevĕrŭ este în sentinţa de maĭ susŭ a bĕtrânilorŭ. Maĭ de multŭ în stînga estremă eraŭ representanţiĭ radicalismuluĭ celuĭ maĭ estravagantŭ, carĭ de biserică nu voiaŭ să scie

nimica în societate. Şi acum în stînga estremă este Dr. Lueger cu aĭ sĕĭ, carĭ luptă pentru emanciparea creştinismuluĭ. Prin multe procese aŭ trebuitŭ să trécă ideile politice până la o schimbare aşa radicală a lucrurilorŭ din parlamentŭ. În parlamentulŭ din Pesta încă se totŭ nascŭ şi perŭ partide. Cândŭ vomŭ ajunge însă óre, să vedemŭ şi în parlamentulŭ acesta dóuĕ partide, una cu devisa creştinismuluĭ pre flamură, éră alta cu devisa mulţămiriĭ naţionalităţilorŭ, şédă apoĭ ele orĭ acolo, unde în Viena şede rabinulŭ Bloch, orĭ unde şede Dr. Lueger?

Salutare **B.**

Noulŭ Primate.

Biserica latină din Ungaria a scăpatŭ de vĕduvie. Maiestatea Sa Regele Apostolicŭ a alesŭ, cu învoirea Capuluĭ supremŭ alŭ bisericeĭ universale, pre bărbatulŭ acela, care va avé să conducă destinele credincioşilorŭ catolicĭ de ritulŭ latinŭ din ţĕrile coróneĭ sântuluĭ Ştefanŭ. Acestŭ bărbatŭ este *Claudiŭ Vaszary,* archi-abatele Benedictinilorŭ.

Denumirea luĭ *Vaszary* a venitŭ cu totulŭ pre neaşteptate. Erá sciutŭ, că guvernulŭ ungarŭ stăruia fórte pentru denumirea archiepiscopuluĭ Samassa din Agria. Erá însă sciutŭ şi aceea, că Scaunulŭ Apostolicŭ alŭ Romeĭ nu se va învoí nicĭ cândŭ la denumirea acésta, pentru că principiile şi purtarea luĭ Samassa, maĭ alesŭ de doĭ anĭ încóce, îlŭ făceaŭ cu totulŭ neaptŭ de a puté fi primate alŭ Ungarieĭ. Cu tóte acestea s'ar fi credutŭ, că primatele va fi alesŭ dintre membriĭ episcopatuluĭ, şi că nu se va pune în fruntea episcopatuluĭ capulŭ unuĭ ordŭ călugărescŭ, orĭ câtŭ de venerabilŭ ar fi altcum acelŭ ordŭ. Carĭ aŭ fostŭ motivele, pentru carĭ s'a denumitŭ de primate Claudiŭ Vaszary, noĭ nu voimŭ să cercămŭ, deórece noĭ în lucrurĭ de acestea atribuimŭ tot-deauna roluluĭ principalŭ providinţeĭ dumnedeescĭ. Ce privesce însă intenţiunea guvernuluĭ, putemŭ să împărtăşimŭ cu tótă siguritatea, că motivulŭ, pentru care guvernulŭ s'a învoitŭ atâtŭ de curêndŭ la acéstă denumire, este de caracterŭ politicŭ internaţionalŭ. Anume dela ministerulŭ de esterne s'a datŭ guvernuluĭ nostru să pricépă, că nu este bine, ca să fie trăgănată cestiunea denumirilorŭ, deórece la o eventuală nóuĕ alegere de Papă, care avêndu-se în vedere etatea înaintată a Sânţieĭ Sale nu e imposibilă, Ungaria nu ar fi representată prin nicĭ unŭ membru, neavêndŭ între episcopĭ nicĭ unŭ cardinalŭ: şi apoĭ sciutŭ este, că repausaţiĭ archiepiscopĭ toţĭ treĭ aŭ fostŭ cardinalĭ. Guvernulŭ nostru de esterne adecă se teme, ca nu cumva să fie alesŭ de Papă vreunŭ cardinalŭ francesŭ.

Precum vêdŭ cetitoriĭ nostri, motivulŭ guvernuluĭ nostru, pentru care atâtŭ de curêndŭ s'a învoitŭ în persóna luĭ Vaszary, nu e chiar nobilŭ şi curatŭ, dară în fine totŭ e bine, că cestiunea s'a terminatŭ, şi că archiepiscopulŭ Samassa este pusŭ la o parte, ca se vêdă, că nu e bine a fi liberalŭ, cândŭ biserica o opresce, şi că vócea Sumuluĭ Pontifice totŭ e maĭ multŭ, decâtŭ a domnuluĭ ministru de culte.

Ce se ţine altcum de persóna nouluĭ primate, numaĭ bine se póte ţice despre ea. Elŭ e unŭ omŭ de 60 de anĭ. Fŭ născutŭ în Keszthely din părinţi meseriaşi. Ca pruncŭ a rămasŭ deja orfanŭ împreuna cu şese fraţi. Cu onestitatea si cu diligința sa a ajunsŭ la posturile de până acum. Pre terenulŭ educaţiuniĭ gimnasiale are merite netăgăduite. Istoria luĭ este apreţiată şi cunoscută în tótă ţéra. Ca abate s'a distinsŭ prin prudinţă, tactŭ, fineţă, nobleţă de inimă şi prin binefaceri nenumĕrate. Deosebitŭ meritŭ are Vaszary ca abate în administrarea esemplară a bunurilorŭ; şi acéstă însuşire nu e de desconsideratŭ, cândŭ e vorbă să păşéscă în urmele unuĭ economŭ, cum a fostŭ fericitulŭ primate Simor. Ca omŭ politicŭ nu a prea figuratŭ Vaszary. Este însă certŭ, că din drepturile bisericeĭ nu va cedá nimica. Celŭ puţinŭ la acésta ne îndreptăţesce ţinuta, ce a observat'o atâtŭ faţă cu ordinăţiunea ministerială referitóre la botezulŭ pruncilorŭ născuţi din căsătoriĭ mestecate, cătŭ şi faţă cu ceealaltă ordinăţiune a ministruluĭ de culte referitóre la instrucţiunea religiósă în locale şcolare susţinute din fonduri catolice. În amêndóuĕ casurile Vaszary s'a opusŭ guvernuluĭ.

Pre noĭ româniĭ gr. cat. cestiunea primaţială din punctŭ de vedere bisericescŭ-disciplinarŭ nu ne interesézá. Capulŭ nostru bisericescŭ nemijlocitŭ este mitropolitulŭ de Alba-Iuliă şi Făgăraşŭ, şi provincia nóstră mitropolitană este subordinată numaĭ următoriuluĭ Sântuluĭ Petru. Dară ca pre fiĭ aĭ bisericeĭ catolice, şi chiar şi ca pre românŭ gr. cat., nu ne póte lăsá indiferenţi cestiunea, cine va fi primate. Pentru că detorinţa sântă a fiesce căruĭ primate este, să apere interesele tuturorŭ catolicilorŭ din Ungaria, este să combată liberalismulŭ mincinosŭ, şi maĭ pre susŭ de tóte este să înfrunte cu tótă auctoritatea şi puterea nefericitulŭ şovinismŭ naţionalŭ, care a coruptŭ deja în mare parte chiar şi pre fiiĭ bisericeĭ catolice, deşi nimica nu este maĭ străinŭ de spiritulŭ acesteĭ biserice decâtŭ chiar şovinismulŭ.

În speranţă, că noulŭ primate va fi pĕtrunsŭ întru tóte împrejurările de spiritulŭ curatŭ şi nepĕtatŭ alŭ Evangeliuluĭ, şi că se va nisuí din tóte puterile, să recâştige bisericeĭ catolice din Ungaria acea posiţiune, care-ĭ compete din firea eĭ, îlŭ salutămŭ din tótă inima în strălucitulŭ postŭ, la care l'a înălţatŭ încrederea Pontificeluĭ şi a Regeluĭ Apostolicŭ.

Cătră abonenţi.

Rugămŭ pre onoraţiĭ nostri abonenţi, carĭ încă nu şi-aŭ solvitŭ abonamentulŭ, să şi-lŭ achiteze fără amânare, ca se nu fimŭ necesitaţi a maĭ provocá pre fiecarele şi în particularŭ.

Noutăţi.

Înaintare. P. O. D. *Georgiŭ Vlassa,* capelanŭ castrensŭ de a II clasă, este înaintatŭ la rangulŭ de capelanŭ castrensŭ de clasa I.

Din diecesa Gherleĭ. M. O. D. *Alesiŭ Varna,* fostŭ parochŭ în Asuagiulŭ de susŭ este numitŭ parochŭ în Şomcuta mare şi protopopŭ actualŭ alŭ tractuluĭ *Şomcuteĭ marĭ.*

Din diecesa Lugoşuluĭ. M. O. D. *Nicolaŭ Nestorŭ,* administratorulŭ protopopescŭ în Orĕştie, este numitŭ notarŭ consistorialŭ şi secretarŭ episcopescŭ în Lugoşŭ.

Avansări în armată. Cu 1 Nov. a. c. în armata comună aŭ fostŭ avansaţi dintre Românĭ: la rangulŭ de colonelŭ la artilerie vicecolonelulŭ *Ladislaŭ Cenna;* la gradulŭ de maiorŭ, căpitanulŭ Isidorŭ cav. de Păunelŭ; căpitanĭ de clasa I aŭ fostŭ numiţi căpitaniĭ de cl. II: Ilie Nedelcu; Al. Russŭ, I. Sagaicianŭ, P. Şerbescŭ, A. Panianŭ, N. Bejŭ şi I. Dzuganŭ. De căpitanĭ clasa a II suntŭ înaintaţi locotenenţiĭ Mich. Brăteanŭ, Al. Negrea alias Guşeilă, I. Germanŭ şi I. Steciucŭ; ca locotenenţi aŭ fostŭ promovaţi sublocotenenţiĭ: A. Petrovicĭ şi I. Petraşŭ. Sublocotenenţi suntŭ avansaţi cadeţiĭ aspiranţi de ofiţerĭ: T. Florianŭ, G. Spatariŭ şi E. Apostolovicĭ. Medicŭ de reg. cl. II e numitŭ Dr. I. Stursa. Maiorulŭ auditorŭ I. Mihălţanŭ a fostŭ transferatŭ dela tribunalulŭ din Timişóra la celŭ din Pojonŭ. La honvedĭ aŭ fostŭ promovaţi de căpitanŭ cl. II locotenentulŭ G. Trifŭ, éră de locotenentŭ sublocotenentulŭ N. Popovicĭ.

Cardinalulŭ Lavigerie, neobositulŭ apostolŭ alŭ Africeĭ, e greŭ morbosu şi a fostŭ provĕdutŭ cu ss. sacramінte.

O espediţiune în Asia va aranja contele Eugeniŭ Zichy spre a descoperí rasa magiară asiatică. S'aŭ însinuatŭ maĭ mulţi savanţi, că vorŭ luá parte la acéstă espediţie, ce se va întreprinde în Martie 1892, dară numaĭ aceia se vorŭ admite, carĭ vorŭ fi declaraţi din partea medicilorŭ de apţi spre suportarea strapaţelorŭ.

Constituire. Societatea de lectură a juminiĭ studióse dela gimnasiulŭ superiorŭ din Năsĕudŭ, începêndu-şĭ activitatea pentru anulŭ scolasticŭ 1891/92, s'a constituitŭ sub conducerea Dluĭ profesorŭ Gregoriŭ Pletosŭ în următoriulŭ modŭ: Preşedinte Alesiŭ Davidŭ, şcol. în cl. VIII.; vicepreşedinte Victorŭ Onişorŭ, şcol. în cl. VII.; notarŭ Titŭ Mălaiŭ, şcol. în cl. VIII.; redactorŭ Leonŭ Parască şcol. în cl. VIII.; bibliotecarŭ Severŭ Groze, şcol. în cl. VIII.; vicebibliotecarŭ Vasilie Borgovanŭ, şcol. în cl. VII.; cassarŭ Ieronimŭ Groze, şcol. în cl. VII. şi controlorŭ Vasile Paşcu, şcol. în cl. VII.

Noiĭ episcopĭ gr. or. sêrbescĭ. În sinodulŭ episcopescŭ dela Carlovițŭ a fostŭ alesŭ: protosincelulŭ *Nicanorŭ Popovics* de episcopŭ alŭ Timişóreĭ, éră profesorulŭ de teologie *Mihailŭ Gruics* de episcopŭ în Carlstadt. Episcopia de Bács de o cam dată rĕmâne vacantă.

Cununie. *Victorŭ Moldovanŭ,* fostŭ oficialŭ mitropolitanŭ şi fiitorŭ parochŭ în Veza, îşĭ celebrézá cununia sa cu *Maria Bozacŭ* Dumineca în 8 Novembre la óre d. a.l n biserica gr. cat. din Velcherŭ.

† **Principele Constantinŭ Czartoriisky,** vicepreşedintele camereĭ deputaţilorŭ din Viena, atacatŭ de influenză a muritŭ la 30 Oct. în etate de 68 de anĭ.

† **Atanasiŭ Raţiŭ,** deputatŭ dietalŭ, fostŭ vicecomite alŭ comitatuluĭ Timişŭ, a repausatŭ la 24 Oct. în Caransebeşŭ în etate de 70 de anĭ.

Aprinderĭ de pădure. În pădurile erariale dela Şinca-veche, comitatulŭ Făgăraşuluĭ, a eruptŭ unŭ încendiŭ, causândŭ daune enorme. Se spune, că ar fi arsŭ la 2000 de jugere de pădure. Maĭ alesŭ nóptea presentaŭ flacările pădurilorŭ ardênde o pliveliște îngrozitóre; éră fumulŭ acoperia totŭ ţinutulŭ din jurŭ. Miliţia din Făgăraşŭ şi sătenii din ţinutulŭ acela pre lângă tótă silinţa lorŭ nu aŭ pututŭ să stingă foculŭ, până ce nu a venitŭ ninsórea din sĕptĕmâna trecută, care apoĭ l'a stinsŭ. Causa foculuĭ până acum nu se scie. — La Sinaia (în România) în faţa localităţiĭ Poiana-Ţapuluĭ încă aŭ arsŭ la 100 pogóne de pădure. Foculŭ s'a născutŭ din neatenţiune.

Esplorarea polului sudicŭ proiectată de baronulŭ Nordenskjöld este asigurată. Din spesele recerute numaĭ o parte mică maĭ lipsesce, care în curêndŭ se va colectá din Anglia.

Persecuarea Evreilorŭ în Rusia. Poporăţiunea creştină din oraşulŭ Starodub, guvernamentulŭ Cernigow, iritată contra Evreilorŭ din causă, că şi Dumineca vindeaŭ negoţŭ şi ţineaŭ deschise prăvăliile, s'a aruncatŭ asupra prăvăliilorŭ şi caselorŭ evreescĭ, dirimându-le, ma alergându la oraşŭ şi poporulŭ din jurŭ Dumineca în 11 Oct. aŭ aprinsŭ la 40 de case de ale jidovilorŭ. Numaĭ în diminéţa dileĭ următóre s'a pututŭ pune capetŭ devastărilorŭ. Dauna causată se compută în 4 milióne pe ruble. Vre-o 20 de persóne aŭ fostŭ ucise, éră la 200 greŭ rănite.

Tifoida gresézá în gradŭ mare în Sebeşulŭ-săsescŭ. Până acum a seceratŭ maĭ multe victime acéstă epidemie.

La biblioteca „Asociaţiuniĭ transilvane" s'a străpusŭ prin diŭ Dr. L. Méhes întrégă biblioteca fericituluĭ advocatŭ şi membru alŭ Academieĭ române, Simeonŭ Manjuca. Biblioteca constă din 486 opurĭ în 728 tomurĭ.

Colera se lăţesce totŭ maĭ multŭ în Siria. În Damascŭ într'o sĕptămână aŭ fostŭ atacaţi de epidemia acésta 182 de ómenĭ, dintre carĭ 90 aŭ şi muritŭ. Asemenea se întîmplă numĕróse casurĭ de colerá şi în alte oraşe.

Camera comercială din Budapesta în adunarea generală din 27 a l. c. a aclamatŭ de preşedinte alŭ sĕŭ pre Mauriţiŭ Wahrmann, dupăce baronulŭ F. Kochmeister din causă că a relevatŭ cestiunea ridicăriĭ unuĭ noŭ teatru germânŭ în Budapesta, a fostŭ silitŭ să renunţe la postulŭ de preşedinte alŭ camereĭ comerciale din Budapesta.

Casŭ de mórte. *Gregoriŭ Ardeleanŭ,* vicearchidiaconŭ alŭ districtuluĭ de Codru, parochŭ gr. cat. alŭ Homorodelorŭ românescĭ, şi asesorŭ consistorialŭ, a repausatŭ în alŭ 67-lea anŭ alŭ etăţiĭ şi alŭ 42-lea alŭ preoţieĭ.

In vecĭ amintirea luĭ!

serica nóstră ar fi o greutate fórte mare a înființá *grădiní de copií*, de-órece spesele împreunate cu întreținerea preparandiei de crescătóre, cu ridicarea zidirilorŭ pentru grădinele de copií și cu salarisarea crescătórelorŭ ar' trece departe preste cifra, la care se ridică spesele împreunate de presente cu susținerea școlelorŭ elementare. Noi însă nici școle bine organisate nu putemŭ susținé în tóte comunele bisericescĭ. Cum vomŭ putè decĭ să mai susținemŭ și grădiní de copií mai vîrtosŭ acum, cândŭ suntŭ fórte multe prospecte, că și salarele învețătorilorŭ dela școlele elementare încă trebue să le mai urcămŭ?

Cu multŭ mai ușorŭ amŭ putè însă să înființămŭ *asile de copií*, căcĭ o îngrigitóre dela unŭ asilŭ stabilŭ trebue să aibă salarŭ numaĭ de 120 fl. afară de cuartirŭ, ér o îngrigitóre dela unŭ asilŭ de vară trebue să aibă salarŭ numaĭ de 10 fl. v. a. la lună saŭ de 50—60 fl. pre tóte lunile de primăvară, vară și tómnă, câtŭ adecă durézĭ lucrulŭ mai înteținitorŭ de câmpŭ.

Ca localŭ pentru asilele de vară se potŭ folosí și edificiile școlastice, căcĭ acésta o concede espresŭ paragrafulŭ 6 din lege.

Pentru pregătirea îngrigitórelorŭ din asilele stabile și provisóre de copií nu trebue să înființămŭ preparandie. Ele adecă în sensulŭ paragrafuluĭ 12 din lege potŭ purtá oficiulŭ de îngrigitóre și pre basa unuĭ esamenŭ practicŭ, ce l'ar fi depusŭ înaintea inspectoruluĭ școlasticŭ regescŭ într'o grădină de copií bine organisată și provĕdută cu tóte cele de lipsă.

Nicĭ nu ar fi neapĕratŭ de lipsă, să înființămŭ noĭ asile de copií în tóte comunele bisericescĭ, ci numaĭ acolo, unde asilele comunale orĭ de statŭ ar' putè să ne pericliteze limba liturgică și prin acésta și esistința bisericeĭ nóstre.

Ce ar trebui așa dară să făcemŭ înainte de tóte?

După modesta nóstră părere ar trebuí să înființămŭ în unŭ locŭ centralŭ o *grădină de copií* înzestrată cu tóte cele de lipsă în sensulŭ legiĭ. Conducerea acesteĭ grădiní să o încredințămŭ uneĭ crescătóre române, care și-ar fi câștigatŭ diploma de cualificățiune în vre-unŭ institutŭ publicŭ din țĕră pentru crescătóre, și fiindŭ-că noĭ de presente nu avemŭ o ast-felŭ de crescătóre, ar trebuí, ca vre-o fetiță, care a *absolvatŭ patru clase ale vre-uneĭ școle superióre de fete* (§ 33), orĭ care va fi făcutŭ esamenulŭ de învĕțătóre poporală, să fie trimisă la vre-o preparandie de crescătóre din Budapesta orĭ de aiurea, unde în decursŭ de doĭ anĭ și eventualŭ în sensulŭ paragrafuluĭ 34 de lege chiar și în decursŭ de unŭ anŭ póte să-și câștige diploma de cualificățiune pentru oficiulŭ de crescătóre.

În grădina de copií, ce s'ar încredința aceleĭ crescătóre, ar' putè face praxă și esamenŭ tóte îngrigitórele, pre carĭ amŭ voí să le aplicămŭ la asilele nóstre de copií, ce le-amŭ înființá acolo, unde este de lipsă.

La tótă întîmplarea ar trebuí să grăbimŭ cu trimiterea uneĭ fetițe la o preparandie de crescătóre, căcĭ altcum putemŭ fi preveniți din partea altora atâtŭ în ceea ce privesce deschiderea uneĭ grădiní de copií, câtŭ și în ceea ce privesce cualificarea îngrigitórelorŭ.

Acestea suntŭ, ce ne-amŭ simțitŭ detorĭ în sensulŭ programuluĭ „Unirii" a le accentuá aci. Ce se va face, nu scimŭ, nicĭ nu se ține de noĭ a scí. Suntemŭ însă convinși, că se va face totŭ, ce este de lipsă și cu putință pentru binele sânteĭ biserice.

Propusŭ salutarŭ. — Unŭ corespondentŭ alŭ „Gazeteĭ Transilvanieĭ" aduce scirea, că teologiĭ Orădanĭ, carĭ aŭ absolvatŭ în anulŭ mai de-aprópe espiratŭ, și-ar' fi propusŭ, ca eĭ în familiile lorŭ, cândŭ vorŭ fi preoțĭ, să nu converseze decârŭ în limba română, și să nu-și ĭea soțiĭ de acele, carĭ nu sciŭ românesce. Nu scimŭ, dacă este adevĕrată saŭ nu scirea „Gazeteĭ". Dorimŭ însă, ca să se adeverescă, și de cumva teologiĭ Orădanĭ până acum n'aŭ luatŭ unŭ atare propusŭ, atuncĭ să-lŭ ĭea de aci încolo, și să-lŭ esecute cu tótă rigórea și conscințiositatea. Căcĭ putemŭ să dicemŭ, că este unŭ lucru fórte aprópe de sacrilegiŭ, cândŭ cineva aduce luĭ Dumnedeŭ sacrificiulŭ liturgicŭ în biserică în limba românéscă, și apoĭ în casa sa proprie se rușinézĭ a vorbí cu familia sa în limba, în carea a vorbitŭ cu Dumnedeŭ.

Între împrejurărĭ normale ar fi unŭ lucru de sine înțelesŭ, ca limba de conversare în familia unuĭ preotŭ românescŭ să fie cea română, și totŭ asemenea ca soția preotuluĭ românŭ să posédă deplinŭ limba română. După ce însă în o parte a dieceseĭ de Oradea mare din nepăsare, ușurință, uneorĭ póte chiar și din servilismŭ condamnabilŭ limba românéscă începuse a eșí din modă prin familiile preoțescĭ, așa propusulŭ acesta alŭ teologilorŭ Orădanĭ meritá tótă lauda, și sperămŭ, că de aci încolo toțĭ teologiĭ aceleĭ diecese vorŭ întrá în viéța practică totŭ cu acestŭ propusŭ.

Nicĭ într'o diecesă românéscă gr. catolică preste totŭ vorbindŭ clerulŭ nu este așa cultŭ nicĭ așa bine dotatŭ ca în diecesa Oradeĭ-marĭ. Chiar pentru aceea ne dóre tare, că în o diecesă ca acésta limba românéscă a fostŭ până acum tractată atâtŭ de vitregŭ de cătră destuĭ preoțĭ. De altă parte însă chiar pentru aceea ne este bucuria mai mare, cândŭ vedemŭ clerulŭ tinerŭ alŭ acesteĭ diecese începêndŭ lucrulŭ greŭ de a rehabilitá limba românéscă în drepturile și onórea eĭ. Pentru aceea credemŭ, că nicĭ darulŭ luĭ Dumnedeu nu va lipsí la îndeplinirea luĭ.

Esemplu ministerialŭ.

Nu trece încĭ lăsată de Dumnedeŭ, care să nu ne dea totŭ mai convingătóre dovedĭ, că stările nóstre publice aŭ pornitŭ sub era guvernelorŭ *liberale* pre unŭ povĕrnișŭ înspăimântătorŭ de demoralisare. Totuși o dovédă mai eclatantă despre acestŭ durerosŭ mersŭ alŭ lucrurilorŭ, decâtŭ cum a fostŭ afacerea Horánszky—Szilágyi, cu greŭ credemŭ că ar mai fi cu putință. În ședința

---

plăcută, că elŭ nu-și mai află nicĭ pungă nicĭ banĭ. Noĭ îndată l'amŭ mângâiatŭ capacitându-lŭ, că așa ceva se întîmplă și în familiile cele mai bune, ba omulŭ câte odată își perde nu numaĭ baniĭ, ci chiar și capulŭ. Vĕdêndŭ némțulŭ, că perderea luĭ nu ne stórce nicĭ o lacrimă, mai pre urmă s'a împăcatŭ cu sórtea, și acésta a făcut'o elŭ cu atâtŭ mai bucurosŭ, de óre ce în pungă monete de aurŭ aŭ fostŭ numaĭ dóuĕ, laolaltă de treĭdecĭ de marce germâne, și noĭ încă amŭ spriginitŭ tendința luĭ de a se împăcá și ĭ-amŭ lăudatŭ înțelepciunea luĭ, că nu a luatŭ cu sine mai mulțĭ banĭ. Își bătea numaĭ capulŭ sĕŭ celŭ nemțescŭ, ca să afle, cum i-s'a pututŭ întîmplá așa ceva. A și ajunsŭ la convingerea, că elŭ cumpĕrându-și pre nae alune, după ce le-a plătitŭ, și-a băgatŭ punga chiar lângă busunariŭ. Acolo ea firesce că nu și-a aflatŭ locuință stătornică, ci a făcutŭ ceea ce îĭ dictá instinctulŭ banuluĭ de a circulá. După ce a ajunsŭ némțulŭ la convingerea acésta, a trecutŭ apoĭ și elŭ la ordinea zileĭ. Maĭ întâiŭ însă în desperarea sa erá pre aci să ne îmburde corabiuța și să ne gătéscă o scaldă în apele dulcĭ ale Asieĭ, căcĭ s'a apucatŭ să guverneze luntrița, cu tóte că elŭ nu gustase nimica din arta nautică.

Până ce s'aŭ întîmplatŭ acestea, noĭ deodată cercamŭ și în jurŭ, dóră vomŭ dá de frumseță de ale natureĭ. Amŭ fi așteptatŭ aci mai multŭ din articululŭ acesta. Pre noĭ ne-a desmerdatŭ deja Ardélulŭ nostru cu frumseța sa, de care daĭ, orĭ în care parte îlŭ cutrierĭ. Ne-amŭ desfătatŭ și în frumseța Sommerfrische-lorŭ celorŭ de lângă cele dóuĕ capitale ale monarchieĭ nóstre, carĭ pre lângă tótă modestia lorŭ totuși îți înveselescŭ inima. Pre mine m'aŭ încântatŭ și Salzkammergut-ulŭ cu farmeculŭ sĕŭ celŭ romanticŭ și Stiria cu munții sĕĭ cei gigantici și cu verdéța sa cea bogată. Numaĭ câteva ḑile aŭ trecutŭ, de cândŭ amŭ admiratŭ noĭ grădina aceea, carea în geografie se numesce Toscana, amŭ cutrieratŭ munții cei învescuți cu păduri seculare, pre carĭ îsŭ presărați *i castelli Romani*, amŭ gustatŭ și adevĕrătatea cuvintelorŭ *O bella Napoli, o ciel beato, dove sol ridere ogni creato*, și aci lângă apele dulcĭ ale Asieĭ dămŭ de unŭ — Wurstelprater fórte primitivŭ.

Apele acestea curgŭ a lene. Pare că ele și-aŭ perdutŭ totă voea fiindŭ cuprinse de presimțulŭ, că preste câteva momințe le va înghiți marea. De-a drépta se estinde unŭ câmpŭ de cucuruzŭ, ca și care aflămŭ bogătŭ, și pre la noĭ și nu aveamŭ lipsă să călătorimŭ chiar până la Constantinopolŭ, ca să-lŭ vedemŭ; ér de-a stînga defilézĭ pre lângă noĭ Anatoli-Hissar cu curțile sale cele murdare. Și pare că erá făcătură, nicĭ macar frumseța omenéscă nu o puteamŭ admirá, căcĭ prin vĕlulŭ damelorŭ, carĭ ședeaŭ în curțile acestea în umbra caselorŭ orĭ a arborilorŭ sporadicĭ bêndŭ cafea și cuprinḑêndu-se cu dolce far niente, zăriamŭ totŭ numaĭ fețe bĕtrâne. Acușĭ ne părăsesce cucuruzulŭ dimpreună cu Anatoli-Hissar și ne întîmpină nisce coline, pre carĭ pare că e împlântatŭ câte unŭ gătejŭ de olivŭ orĭ de ciparosŭ.

Dară Mensch, ärgere dich nicht, omule, nu te cătrăní, ḑice némțulŭ, și dreptŭ are, căcĭ — de-odată prindŭ urechile nóstre sunetele uneĭ melodiĭ cehescĭ, și — acușĭ audimŭ și melodia cuvintelorŭ *Két szekunda nem a világ.* Și apoĭ să maĭ ḑică cineva, că nu a scrisŭ adevĕrulŭ Kállay Béni, cândŭ s'a silitŭ să demustre lumiĭ misiuna civilisătóre, ce o aŭ conaționaliĭ luĭ în rĕsăritŭ! Și apoĭ — éca de-a drépta nóstră Wurstelpraterulŭ, numaĭ fără de marionete și de caĭ de lemnŭ, căcĭ Coranulŭ opresce chipurile cioplite.

Colinele se retragŭ aci de lângă rîŭ și facŭ locŭ unuĭ planŭ adăpostitŭ, preste care adie vêntulețulŭ, ce însoțesce apa rîuluĭ în cursulŭ eĭ. Pre planulŭ acesta s'a îngrigitŭ natura și de umbră. Adevĕratŭ că nu-sŭ mulțĭ nicĭ aci arboriĭ: numaĭ pre lângă rîŭ și pre la marginea cea de cătră coline a planuluĭ se înșiră eĭ, dară aci nimenĭ nu le are grigea, și eĭ în voea ea bună arŭ putè să lipséscă și de totŭ.

din 22 Octombre a caseĭ deputaţilorŭ, cu ocasiunea desbateriĭ proiectuluĭ de indemnity, între deputatulŭ Horánszky, din partidulŭ naţionalu, şi între ministrulŭ de justiţie Szilágyi, odinióră pretinŭ bunŭ cu Horánszky, s'a escatŭ o discusiune vehementă, în care ambiĭ oratorĭ aŭ fostŭ fórte darnicĭ în espresiunĭ puţinŭ măgulitóre pentru dînşiĭ. Urmarea a fostŭ, că deputatulŭ Horánszky, simţindu-se vătĕmatŭ personalŭ, a cerutŭ dela ministrulŭ Szilágyi satisfacţie cavalerésca.

Şi ce să vedĭ? Ministrulŭ *de justiţie* alŭ Ungarieĭ, dlŭ Desideriŭ Szilágyi, a *primitŭ provocarea la duelŭ,* numindu-şĭ secundanţiĭ sĕĭ. E dreptŭ, că afacerea s'a terminatŭ, fără ca duelulŭ să aĭbă locŭ; e dreptŭ póte şi aceea, că dlŭ Szilágyi îşĭ va fi datŭ demisiunea, maĭ înainte de ce ar fi mersŭ la luptă. Rĕmâne însă la tótă întîmplarea dreptŭ şi aceea, că în Ungaria a fostŭ cu putinţă, ca unŭ ministru de *justiţie* să fie provocatŭ la duelŭ pentru declaraţiunĭ făcute în parlamentŭ şi că acestŭ ministru să *priméscă provocarea la duelŭ.* Şi aci anume este scandalulŭ ne maĭ pomenitŭ. În Ungaria este o lege, care opresce şi pedepsesce duelulŭ. Păzitorulŭ celŭ maĭ chematŭ alŭ legiĭ însă este ministrulŭ de justiţie. Şi acum vine acestŭ păzitorŭ alŭ legiĭ şi cu *premeditare* calcă legea esistentă.

Nu maĭ e lipsă, ca să insistămŭ asupra acestuĭ faptŭ. Ne dóre însă nespusŭ, cândŭ vedemu, că sentimentulŭ de respectŭ faţă cu legile se sgudue prin unŭ esemplu atâtŭ de durerosŭ. Dluĭ ministru de justiţie nu ĭ-a fostŭ permisŭ sub niciŏ condiţiune, să primĕscă provocarea. Publiculŭ mare nu póte să facă deosĕbirĭ de cele subtile, óre abdis'a ministrulŭ înainte de a primí provocarea saŭ ba. Publiculŭ mare privesce faptele, şi fapta dluĭ ministru este cea maĭ făţişă vătĕmare a legiĭ. Apoĭ câtŭ se întăresce sentimentulŭ de dreptŭ alŭ poporăţiuniĭ, care vede pre ministrulŭ sĕŭ de *justiţie* călcându acelea legĭ, carĭ dînsulŭ ar trebuí să le respecteze maĭ întâiŭ, lăsămŭ să judece dlŭ ministru. Detorinţa nóstră a fostŭ, să relevămŭ acestŭ faptŭ, ca să se védă, cum ne apropiămŭ noĭ de „statulŭ de dreptŭ“, care de atâtea orĭ ni-l'a preconisatŭ dlŭ Szilágyi ca ţintă a aspirărilorŭ şi a activităţiĭ sale.

La închiare întrebămŭ pre foile liberale, carĭ maĭ în sĕptĕmânile trecute eraŭ mănióse focŭ pre enciclica Sânţieĭ Sale în cestiunea duelelorŭ, nu cumva credŭ şi acum, că acea enciclică n'a fostŭ oportună şi justificată pentru Ungaria?

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

După multe combinărĭ şi după multă aşteptare s'a resolvitŭ în fine cestiunea ocupăriĭ celorŭ dóuĕ scaune mitropolitane vacante din Strigonŭ şi Calocea. Fóea oficiósă din 1 Novembre publică rescriptele regescĭ, prin carĭ de primate alŭ Ungarieĭ şi de archiepiscopŭ de Strigonŭ se denumesce abatele Benedictinilorŭ de pre muntele Panonieĭ, *Claudiŭ Vaszary,* ĕră de archiepiscopŭ de Calocea, episcopulŭ *Georgiŭ Császka.* — Noulŭ primate este omŭ de 60 de anĭ, ĕră episcopulŭ Császka de 65 de anĭ.

În causa acestorŭ denumirĭ a făcutŭ ministrulŭ Csáky unele declaraţiunĭ în comisiunea finanţiară. La întrebarea maĭ multorŭ deputaţi a dîsŭ ministrulŭ, că guvernulŭ ca atare nu a avutŭ afară de Vaszary altŭ candidatŭ.

A maĭ dîsŭ ministrulŭ, că în cestiunea ordinăţiuniĭ din Februariŭ 1890 referitorŭ la botezulŭ pruncilorŭ născuţi din căsătoriile mestecate guvernulŭ nu şĭ-a schimbatŭ părerile şi că niciŏ nu le va schimbá. Acésta se va vedé.

Roma.

Foile liberale se ocupă de unŭ timpŭ încóce cu viitorulŭ conclavŭ, şi discută mĕsurile acelea, ce ar trebuí să le ĭea guvernele faţă cu eventualiĭ candidaţi de Papă. Ma chiar şi unele guverne pare că începŭ a se ocupá de acésta cestiune, anume că cine să fie viitorulŭ Papă. Faţă cu machinaţiunile aceste este de interesŭ, să înregistrămŭ declararea foiĭ „Moniteur de Rome“, care dice, că „viitorulŭ conclavŭ va reoglindá situaţiunea internaţională, dară că se înşélă fórte amarŭ aceia, carĭ credŭ că în conclavŭ se va luá în considerăţiune dreptulŭ de veto, ce-lŭ pretindŭ pentru sine unele puterĭ. Viitorulŭ conlavŭ tocmaĭ ca şi cele precedente va avé în vedere numaĭ interesele bisericeĭ.“ Declaraţiunea acésta ar puté deşteptá tóte guvernele liberale, carĭ voescŭ să se mestece chiar şi în alegerea Capuluĭ bisericeĭ, şi ar trebuí să le convingă, că Scaunulŭ Apostolicŭ se simte totŭ atâtŭ de tare, ca şi maĭ înainte, fiindŭ-că este zidituŭ pre stânca cea neclătită a fericituluĭ Apostolŭ Petru.

Austria.

Conferinţele îndătinate ale episcopilorŭ catolicĭ din Austria s'aŭ începutŭ în 5 a l. c. în palatulŭ archiepiscopescŭ din Viena. Obiectulŭ principalŭ alŭ desbaterilorŭ îlŭ va formá şi de astădată cestiunea şcólelorŭ poporale confesionale, carĭ până acum aŭ rĕmasŭ numaĭ o dorinţă pie.

Germânia.

Între cestiunile bisericescĭ-politice, carĭ suntŭ acum la ordinea ţileĭ în Germânia, maĭ însĕmnată este cestiunea ocupăriĭ scaunuluĭ archiepiscopescŭ de Gnesen-Posen. Guvernulŭ Prusianŭ ar dorí să védă denumitŭ unŭ Germânŭ, Poloniĭ, carĭ suntŭ în maioritate covêrşitóre, unŭ Polonŭ. Acum se asigură, că guvernulŭ a cedatŭ înaintea resistinţeĭ Curieĭ Romane, şi că e învoitŭ, ca unŭ Polonŭ să fie denumitŭ. Se şi dice, că noulŭ archiepiscopŭ este deja numittŭ în persóna deputatuluĭ din parlamentŭ Dr. Stablewski. Dacă se adeverésce acésta scire, despre ce acum nu maĭ póte fi îndoélă, atunci situaţia bisericéscă-politică din Prusia va fi făcutŭ unŭ noŭ şi însĕmnatŭ paşŭ spre pacificare.

Ce să vedĭ? Aci este şi unŭ quai. Adevĕratŭ că elŭ nu sémĕnă niciŏ pre departe cu celŭ alŭ Dunăriĭ dela Budapesta. Elŭ e de lemnŭ şi de scânduriĭ, ĕră treptele i-sŭ tăiate în pămêntŭ. Dară elŭ şi aşa, cum este, totuşĭ îşĭ ajunge scopulŭ. Amŭ debarcatŭ.

Şi acum privimŭ în jurulŭ nostru. De-a drépta vedemŭ unŭ locŭ închisŭ cu o sfóră. Ĕră în ocolulŭ acesta vedemŭ suite de dame turcescĭ. Ele saŭ să preumblă saŭ şedŭ pre érbă bêndŭ cafea şi fumându. Conversarea, ce o desvóltă ele împărţite în grupurĭ, e destulŭ de voiósă. Înfăţişarea lorŭ e fórte curiósă. Şi până acum încă amŭ vĕdutŭ multe dame turcescĭ, dară încă nu amŭ vĕdutŭ atâtea laolată. E unŭ spectacolŭ fórte pestriţŭ, ce ţi-lŭ oferesce mulţimea acésta de femeĭ. Rĕsăritenilorŭ le placŭ preste totŭ colorile cele maĭ strigătóre şi maĭ pestriţe. Acésta o puteamŭ vedé aci maĭ bine ca orĭ şi unde. Fiesce care damă pórtă câte unŭ feregé saŭ o haĭnă lungă îndoită şi legată pre la mijlocŭ. O parte a acesteĭ haĭne atîrnă până la pămêntŭ, ĕră cealaltă o pórtă aruncată preste capŭ. Şi haĭna fiesce căreia e de o singură colóre, dară una e roşie închisă, alta roşie deschisă, alta în colórea alămâieĭ, alta în colórea parafoculuĭ, alta verde, alta sură, alta vînĕtă, alta négră, alta cafenie, şi ele preumblându-se producŭ o confusie de colorĭ atâtŭ de pestriţă, câtŭ nu e cu putinţă, ca călătoriulŭ să trécă pre acolo fără de a se oprí pre câteva minute la mosaicŭ acesta, ce în fiesce care clipă se schimbă.

Înaintea nóstră chiar la peciorulŭ colineĭ erá unŭ spaţŭ închisŭ cu scânduriĭ, ĕră maĭ la délŭ cu gratiĭ dese. Acolo în lăuntru încă eraŭ dame turcescĭ. Ele acolo potŭ fi maĭ negenate, adecă îşĭ potŭ ridicá vĕlurile de pre feţe, căcĭ acolo nu-sŭ espuse ochilorŭ bărbaţilorŭ.

Sermane fiinţe! Ele nu cunoscŭ fără numaĭ religia sensualismuluĭ, viéţa lorŭ e încătuşată şi nu se póte avêntá la o activitate, carea să manifeste, că ele aŭ unŭ scopŭ maĭ înaltŭ ca animalele. Ele trăescŭ de pre o ţi pre alta, nu scrutézá, nu se cuprindŭ cu cercarea adevĕruluĭ. Ele nu sciŭ, ce este libertatea, precum se desfăşură ea în iubirea şi preamărirea luĭ Dumneţeŭ: ele nu trăescŭ pentru Dumneţeŭ, ci esistinţa lorŭ se petrece în patima bărbatuluĭ, şi-sŭ osîndite la lenevirea spirituluĭ, la ignoranţă, la nefolosirea luminеĭ raţionale. Şi ele totuşĭ se sciŭ veselĭ! Cum se póte aşa ceva? Sciŭ, că omulŭ póte să se aclimatiseze orĭ şi unde şi póte să-şĭ însuşéscă cu destulă uşurinţă şi chiar şi cu resignare datine de cele maĭ felurite. Să fie óre cu putinţă, ca elŭ să se aclimatiseze şi într'o degradare atâtŭ de adêncă a demnităţiĭ omenescĭ, câtŭ să fie consciŭ despre aceea, că are facultăţile spirituluĭ, să fie osînditŭ a nu şi-le folosí, şi pre lângă aceea să maĭ fie încă şi voiosŭ? Dar cum să nu fie cu putinţă. Suntŭ cu putinţă şi alte lucrurĭ cu multŭ maĭ ruşinóse pentru omenime. Ca o religie, carea pretinde dela omŭ lucrurĭ atâtŭ de neomenescĭ, o religie ca acésta să esiste maĭ bine de o mie de anĭ şi până astădĭ între marginile lumiĭ civilisate prin creştinismŭ şi să fie ocrotită chiar de puterĭ creştine, acesta e unŭ lucru încă şi maĭ neomenescŭ.

Dară erá pre aci să-mĭ uĭtŭ de dicala călugăruluĭ: Mundum non reformabis. Cu meditărĭ de acestea să-şĭ sfarme capetele alţiĭ, carĭ torcŭ fuiorulŭ politiceĭ europene. Ele în ómenĭ maĭ de rêndŭ, precum suntemŭ şi noĭ, producŭ numaĭ posomorélă. Amŭ mersŭ maĭ departe şi amŭ vĕdutŭ, că Turcĭĭ îşĭ petrecŭ şi aci totŭ cam în chipulŭ, în care ţĭ-am fostŭ scrisŭ, că-şĭ petrecŭ prin cafenele. Deosebirea e numaĭ aceea, că aci maĭ ascultă la nisce cântărĭ pentru eĭ neînţelese, carĭ le esecută nisce orchestre, câtŭ nu sciĭ, de cine să-ţi fie milă maĭ în grabă, de orchestriştĭ, de ascultătorĭ, de componiştiĭ melodiilorŭ orĭ de instruminte.

Multŭ nu amŭ petrecutŭ aci. Ne-amŭ reutorsŭ acasă totŭ pre calea, pre care amŭ venitŭ. Te salută

Victorŭ.

orilorŭ. Gherla cu literile tipografiei diecesane greco cat. 1891.

O carte pre câtŭ de străină după nume, pre atâtŭ de interesantă după meritŭ şi după cuprinsŭ a apărutŭ în ḑilele acestea pre terenulŭ literaturei române şi chiar din aceste considerăţiuni merită a atrage atenţiunea on. publicŭ cetitorŭ asupra ei. Erá şi timpulŭ, ca să nu mai lipséscă nici acésta din bibliotecele şi de pre masa preaven. clerŭ rom., că de a fostŭ cându-va lipsă simţită, ca să aibă clerulŭ şi în specialŭ parochii şi ceĭ puşi în păstorirea sufletelorŭ unŭ manualŭ orĭ repertoarŭ, din care să pótă dá instrucţiunea şi învĕţătura necesară în obiectele credinţeĭ religióse şi morale, cu atâtŭ mai urgentă este necesitatea în ḑilele nóstre, când în tóte direcţiunile vieţiĭ începŭ a se lărgí căile, ce ducŭ la scăpătarea în credinţă, în moralitate şi deschidŭ unŭ câmpŭ largŭ la indiferentismŭ şi la stricăciune, încâtŭ dacă nu vomŭ veghiá neîntreruptŭ întăriţi cu scutulŭ credinţeĭ şi cu armele dreptăţiĭ a mână, uşorŭ póte să se pericliteze turma cea cuvîntătóre a luĭ Christosŭ.

Unulŭ din depositulŭ armelorŭ, pre carĭ le putemŭ manuá cu succesŭ spre ajungerea acestuĭ scopŭ, este şi cartea, care în traducere română a eşitŭ acuma de sub tiparŭ, şi căreia voimŭ a-ĭ dedicá câteva cuvinte, nu ca să ridicămŭ meritulŭ celuĭ ce s'a ostenitŭ cu traducerea eĭ, câtŭ mai multŭ meritulŭ internŭ alŭ cărţiĭ înse-şi, şi fiindŭ că precum amŭ ḑisŭ, pre câtŭ este de interesantă după cuprinsŭ, pre atâtŭ de străină în ochiĭ multora, — să atragemŭ atenţiunea asupra eĭ şi asupra folosuluĭ celuĭ mare, ce póte să-lŭ aducă, şi despre care s'aŭ şi convinsŭ toţi aceia, carĭ *Catechismulŭ Romanŭ* aşa numitŭ, şi edatŭ din decretarea conciliuluĭ din Trientŭ, aŭ dispusŭ să se traducă în limba poporuluĭ.

Amŭ ḑisŭ, că e carte străină după nume, pentru că nu puţinĭ, şi mai alesŭ aceia, carĭ cunoscŭ cartea numai după nume, vorŭ presupune prea uşorŭ lucrurĭ şi învĕţăturĭ străine în cuadrulŭ eĭ, precându din contră *Catechismulŭ Romanŭ* nu cuprinde în sine nici unŭ lucru străinŭ de învĕţătura cea mântuitóre şi de adevĕrurile credinţeĭ şi ale moraleĭ religióse, pre carĭ le credemŭ şi le ţinemŭ şi noĭ gr. cat., le propune, propagă şi le apĕră biserica cea adevĕrată a luĭ Isusŭ Christosŭ în conducerea fiilorŭ sĕĭ la calea mântuiriĭ; şi ca cele ḑise de noĭ să ĭie baremŭ *per tangentem* adeverite, însĕmnămŭ aci numaĭ fugitivŭ, că după metodulŭ urmatŭ de sânţiĭ Părinţĭ catechismulŭ acesta începe cu credinţa şi în simbolulŭ credinţeĭ cuprinde întréga învĕţătură mântuitóre, apoĭ de odată cu învĕţătura credinţeĭ se espunŭ şi consecinţele pentru viaţa creştină. Misteriile vieţiĭ luĭ Isusŭ Christosŭ se espunŭ şi tractézá ca totŭ atâtea prototipurĭ şi esemplare.

In simbolŭ se vorbesce despre Dumneḑeŭ şi despre unirea cu dînsulŭ aci pre pământŭ prin graţie şi darŭ, éră în ceealaltă viaţă prin glorie şi mărire.

Taĭnele împărtăşescŭ, susţinŭ şi înmulţescŭ în noĭ sĕmênţa vieţiĭ celeĭ dumneḑeescĭ, fără de care nu putemŭ nici a ne uní cu Dumneḑeŭ, nici a petrece şi perseverá în acea unire, nici a produce frupte vrednice de dobîndirea vieţiĭ eterne.

Poruncile ne învĕţă şi ne îndrumă, cum să lucrămŭ şi să cultivămŭ agrulŭ sufletuluĭ nostru, ca cu timpulŭ sĕmênţa cea cerésca, aplicându şi puterile nóstre, să sporéscă şi să priéscă aducêndŭ roduri vrednice de împĕrăţia ceriuluĭ.

Rugăciunea ne aduce aminte, că pre lângă sĕmênţă (darulŭ sânţitorŭ — s. taĭne), pre lângă plântare şi îngrigire (cele 10 precepte) avemŭ neîntreruptă lipsă de căldura sóreluĭ, de róua şi de plóea cerésca (graţia actuală), că nici celŭ ce sădesce, nici celŭ ce udă, este ceva, ci Dumneḑeŭ, carele dă crescerea.

Acestea suntŭ per summos apices părţile catechismuluĭ aşeḑate şi înfirate cu multă înţelepciune, întocmite într'unŭ modŭ câtŭ se póte de chiarŭ şi uşorŭ de preceputŭ şi după putinţă practicŭ. Apoĭ fiindŭ că Catechismulŭ românŭ nu e într'atâta carte pentru catichizândĭ, — deşi aceştia numaĭ cu folosŭ îlŭ potŭ cetí, — ci e mai multŭ unŭ manualŭ pentru catichetĭ şi pentru păstoriĭ sufletescĭ, elŭ tot-deodată este cartea cea mai bună pentru învĕţăturĭ şi predicĭ, într'câtŭ pentru întocmirea luĭ, tractarea chiară şi la înţelesŭ şi pentru stilulŭ luĭ celŭ uşorŭ cu celŭ mai mare folosŭ se póte aplicá de preoţĭ în instruirea şi învĕţarea poporuluĭ credinciosŭ.

În ce privesce traducerea românéscă, după cum se esprimă şi traducătoriulŭ, Cl. Dr. Iaonŭ Popŭ profesorŭ de teologie în seminarulŭ diec. din Gherla în notiţa istorică pusă la începutŭ, pentru mai uşóră folosire a împărţitŭ capitulele părţilorŭ în întrebărĭ, pre carĭ le notézá în ordine cu numerĭ romanĭ, adoptându-tot-deodată si notele aşa numite marginale, carĭ pre lângă aceea că orientézá pre cetitorŭ şi-lŭ reflectéza la materia, ce se cuprinde în textŭ la acelŭ locŭ, potŭ servĭ preotuluĭ ca puncte de mânecare la întocmirea predicelorŭ sale.

La capetŭ e adausă o îndrumare despre modulŭ, cum are să se acomodeze preotulŭ cu Catechismulŭ la predicele de preste anŭ. Aceea e urmată apoĭ de unŭ indice alfabeticŭ alu materieĭ. Opulŭ în traducere românéscă se estinde pre XVI+474 pagine în formatŭ mare şi s'a imprimatŭ în tipografia diecesană din Gherla. Preţulŭ unuĭ esemplarŭ cu espedare francată, putându-se dispune dela traducătoriulŭ, e numaĭ 1 fl. 60 cr., legatŭ 2 fl.; preoţiĭ fără aplicăţiune şi clericiĭ îlŭ potŭ procurá cu preţulŭ scăḑutŭ de 1 fl., legatŭ 1 fl. 20 cr.

Felicităm̆ din inimă pre dlŭ traducătorŭ, éră cartea dînsuluĭ o recomândămŭ veneratuluĭ clerŭ cu tótă căldura.

Editorŭ şi redactorŭ respunḑĕtorŭ:
Dr. Vasiliŭ Hossu.

Ajánlati verseny-hirdetmény.

A csődválasztmány határozata folytán ezennel közhirré teszem, miszerint Lieblich Izidor balázsfalvi kereskedelmi czég csődtömege tulajdonát képező az árúraktárban lévő és egyéb ingóságokból álló a leltár szerint 6413 frt. 94 krban becsült ingóságok ajánlati verseny uján a legtöbbet igérőnek elfognak adatni. 40 %-nál kisebb ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Venni szándékozók tartoznak ebbeli ajánlataikat folyó évi November 7-ig alólirotthoz irásban beterjeszteni.

A leltár valamint az árúraktár bármikor megtekinthető.

Kelt Balázsfalván, 1891. évi Oktober hó 20-án.

Ügyvéd **Csató Lajos,**
mint tömeggondnok.

(19) 3—3

Chiarŭ acum a eşitŭ de sub tiparŭ (18) 3—3

CĂLENDARULŬ „AUROREĬ"

pre anulŭ visectŭ 1892.

Cu portretulŭ episcopuluĭ **Alesandru St. Şuluţŭ** — ca premiŭ — şi alte multime de ilustraţiuni frumóse.

Din cuprinsulŭ variatŭ şi interesantŭ alŭ acestuĭ Călendarŭ, însĕmnămŭ aicĭ:

Partea calendaristică: Cronologia pre an. 1892. — Păscălia pre an. 1892. Sĕrbătorile şi alte ḑile schimbătóre la rĕsăritenĭ şi apusenĭ. — Posturile. — Regentele an. 1892. — Eclipsele saŭ întunecimile. — Cele patru anotimpurĭ, astronomice. — Semnele pentru fasele luneĭ. — Călendarŭ julianŭ-gregorianŭ şi judaicŭ. — *Meteorologie:* Fasele luneĭ. — Schimbarea timpuluĭ după planete. — Serviţiulŭ postalŭ şi telegraficŭ. — Îndreptarŭ financiarŭ. — Tîrgurile (după datele oficióse cele mai din urmă).

Partea de cetitŭ: Vuţa mameĭ (Novelă). — Visulŭ copileĭ (Poesie). — Muntele păcatuluĭ (Tradiţiune). — La nascerea dluĭ Christosŭ (Poesie). — Fantóma (Schiţă). — Crăciunulŭ săraculuĭ. — Clopoţelulŭ fericiriĭ (Poesie). — Pădurea miserieĭ. — Leulŭ şi berbecele (Fabulă hotentotă). — Artista măritată (Poesie). — Jalusia conuluĭ Gligorache (Schiţă de crăciunŭ). — *Anecdote şi tĕmplărĭ:* Medicină. — Compătimirea. — Nevasta credinciósă. — Bărbatulŭ după zestre. — Muierea şi călendarulŭ. — Tîrgulŭ ciorapilorŭ. — Unŭ rĕspunsŭ nimeritŭ. — Purcelulŭ săraculuĭ. Călţuniĭ câştigaţi pre uşorŭ. — Uspĕtulŭ fără banĭ. — Regele şi cavalerulŭ în capulŭ lerneĭ. — Stăpânulŭ şi servitorulŭ. — Candidatulŭ care cu rĕspunsŭ inventiosŭ a dobânditŭ diregătorie.

Glume (ilustrate): Stratagemă muierescă. — Probă de curisare şi probă de refusŭ. — Logică copilărescă. — Turnura. — Scusă îndestulitóre. — Bietele sócre. — Calculŭ şi calculŭ. — Abḑicerea de bună voe. — Puţină neînţelegere. — Cestiunea Orientuluĭ. — Conversaţie. — Logicŭ. — Între o dómnă şi advocatulŭ eĭ. — Pre bulevardŭ. — Publicăţiunĭ.

☛ **Se póte procurá dela Tipografia „Aurora" A. Todoran în Gherla — Szamosujvár câte unŭ esemplarŭ cu 30 cr. + 5 cr. portopostalŭ; ér 6 es. procurate odată costă numaĭ 1 fl. 60 cr. sped. franco.**

Fundată în an. 1858.

FRANCISCŬ WALSER

Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale împ. şi reg. Archiducele Josifŭ

proprietarulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recuisite de pompieri, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomândă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preoţĭ

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

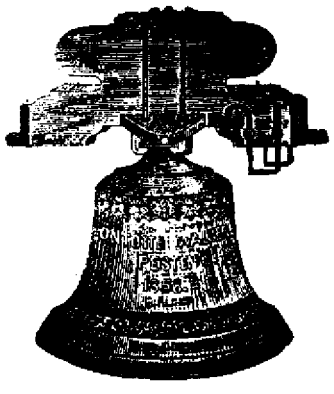

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fieru** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela întemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântani.

(2) 45—52

Preliminare de spese şi Preţŭ-courantŭrĭ se trimitŭ la cerere gratuită şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie: Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Fóiă bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia sĕ se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaşiŭ.

Anulŭ I. Blaşiŭ 14 Novembre 1891. Numerulŭ 46.

Limba română în Seminariele teologice.

(+) „Gazeta Transilvaniei“ în numĕrulŭ 174 din anulŭ acesta comunicându o corespondinţă despre Seminariulŭ românŭ gr. catolicŭ din Gherla spune, că preasânţitulŭ domnŭ Episcopŭ de acolo, în urma unui ordinŭ primitŭ dela ministrulŭ de culte şi instrucţiunea publică, ar fi făcutŭ unele schimbări în ceea ce privesce limba de propunere în acelŭ seminariŭ, şi în deosĕbi ar fi ordonatŭ, ca pre viitorŭ *sĕ se propună numai în limba latină şi studiile acelea, cari până acum s'aŭ propusŭ în limba română.*

Noi cându amŭ cetitŭ acéstă notiţă, nu amŭ creduţu, că Episcopulŭ de Gherla s'ar fi simţitŭ îndemnatŭ a schimbá planulŭ de învĕţămîntŭ în seminariulŭ sĕŭ şi în deosĕbi a schimbá limba de propunere *în urma unei porunci primite dela ministeriŭ.*

Amŭ avutŭ şi motive a nu o crede acésta.

Biserica catolică nicăirea şi nicî odată nu a suferitŭ şi nu sufere nicî astădi, ca guvernele civile sĕ se amestece în afacerea instrucţiuniî şi educăţiuniî candidaţilorŭ de preoţi. Papa Piŭ alŭ IX a condamnatŭ chiar propositiunea, care dice: „Imo in ipsis clericorum seminariis methodus studiorum adhibenda civili societati subjicitur“ (Chiar şi metodulŭ de instrucţiune, ce trebue sĕ se întrebuinţeze în Seminariele teologice, încă este supusŭ statului). Cu totŭ dreptulŭ a condamnatŭ Pontificele acéstă doctrină falsă, pentru-că sciinţele, carî se propunŭ în Seminariele teologice, aŭ de obiectŭ credinţa şi moralulŭ bisericeî catolice, asupra cărora chiar şi în vîrtutea dreptuluî naturalŭ nimenî nu este chematŭ a dispune afară de auctoritatea aceleî biserice, tocmaî precum nimenî, afară de auctoritatea politică, nu are dreptulŭ a dispune asupra celorŭ ce se ţinŭ de binele temporalŭ alŭ cetăţenilorŭ. Apoî Domnulŭ Christosŭ nu a dişŭ împĕraţilorŭ şi ministrilorŭ: „*Mergeţi şi învĕţaţi tóte popórĕle,*“ ci acésta a dişo sânţilorŭ Apostoli şi următorilorŭ lorŭ, carî suntŭ episcopiî în frunte cu Pontificele Romanŭ. Prin urmare numaî episcopiî aŭ dreptulŭ de a determiná, că ce sĕ se propună acelora, carî aŭ sĕ vestéscă cuvîntulŭ luî Dumneḑeŭ poporuluî credinciosŭ.

Unŭ altŭ motivŭ, care nu ne-a lăsatŭ sĕ credemŭ, că Episcopulŭ Gherleî numaî de dragulŭ ordinuluî ministerialŭ ar fi scosŭ limba română din seminariulŭ sĕŭ, l'amŭ aflatŭ noî în împrejurarea, că pentru unŭ episcopŭ nu póte fi hotărîtóre simpatia orî antipatia unuî ministru faţă cu limba liturgică a bisericeî nóstre.

Şi în alte state s'aŭ aflatŭ ministri, carî bucurosŭ ar' fi cassatŭ limba latină din seminariele teologice, însă dorinţele lorŭ s'aŭ înfrântŭ de împotrivirea întemeiată a bisericeî, care a pĕtrunsŭ intenţiunile perverse ale acelorŭ ministri.

La noî însă limba liturgică şi rituală este cea română, aprobată şi de Sântulŭ Scaunŭ Apostolicŭ alŭ Romeî. Precum deci nu s'aŭ învoitŭ alţi episcopî din alte state sĕ facă pre voea ministrilorŭ, şi sĕ scótă limba liturgică latină din seminariele lorŭ, totŭ aşa nu s'ar fi pututŭ învoi nicî Episcopulŭ Gherleî, sĕ o facă acésta cu privire la limba română. Episcopulŭ cedându aşa pre uşorŭ presiuniî de susŭ, ar fi arĕtatŭ, că nu are tăria accea, carea aŭ dovedit'o ceîalalţi colegî aî sĕî între împrejurări de multe orî maî grele, decâtŭ ale nóstre; ceea ce nu amŭ pututŭ nicî presupune despre Episcopulŭ din Gherla.

În fine nóuĕ ni-s'a părutŭ lucru de necreḑutŭ, ca între atâtea cestiunî de limbă, carî agitéză aşa de multŭ pre cetăţeniî statuluî nostru, unŭ episcopŭ românŭ sĕ maî întroducă încă o nóuă cestiune de limbă. Ne este destulŭ preste capŭ, de le póte ajunge şi urmaşilorŭ nostri, cu cestiunea limbeî în şcólele poporale, cestiunea limbeî în gimnasiî, cestiunea limbeî în şcólele reale şi cestiunea limbeî în magistratură şi în administrăţiune. De ce folosŭ ar maî fi fostŭ, ca chiar unŭ episcopŭ românŭ sĕ maî stîrnéscă încă şi cestiunea limbeî în seminariele teologice, şi astfelŭ la motivele cele multe, ba chiar nenumĕrate de nemulţămire pentru strivirea limbelorŭ deosĕbitelorŭ naţionalităţi din patrie, sĕ maî adaugă încă unŭ nouŭ motivŭ de justă supĕrare şi sĕ arunce unŭ nouŭ mĕrŭ de cértă între concetăţeniî patrieî, carî póte nicî odată nu aŭ avutŭ aşa mare lipsă de iubire împru-

Feuilleton.

La începutulŭ ierneî.

Amŭ ajunsŭ vremurî grele. Vestitulŭ *Falb* ne prorocesce ḑile *critice* preste ḑile critice, şi ne înspaîmêntă şi cu unŭ diluviŭ, care se va năpăstuí asupra pămêntuluî, nu maî departe decâtŭ pre la an. 6500. Cine va trăí pre atuncia, va vedé, óre cu prorocia acésta fi-va maî norocosŭ dlŭ Falb de cum e cu ḑilele critice maî mĕrunte, cu carî ne totŭ înfrică de vre-o câţi-va anî.

De altfelŭ de ḑilele critice ale luî Falb aşî puté eŭ odihní în tótă liniştea. Maî multŭ mĕ neliniştescŭ ḑilele adevĕratŭ critice, de carî amŭ şi cam avutŭ parte în tomna acésta, căcî locurile, mare parte, aŭ rĕmasŭ nesĕmĕnate, ĕră cele sĕmĕnate încă în locŭ să-ţî desfăteze privirea, te punŭ pre gânduriî şi-ţî prevestescŭ totŭ lipsă şi fómete. Altă pacoste îl ĭérna, care-î la uşe, şi de nu aî lemne, îţî întră şi în casă, cum a fostŭ întratŭ maî deunăḑi la mine. Să vĕ spunŭ, cum.

Într'una din sĕrile trecute, pre unŭ frigŭ destulŭ de simţitŭ, îmî adunŭ haînele pre lângă mine şi mĕ punŭ la masă, ca să cetescŭ. Dar de unde să poţi! În chilie focŭ nu erá ca în palmă, şi până să cetescŭ o faţă, frigulŭ mĕ pătrunde până la ósĕ. Haînele, ce altădată îmî eraŭ destulŭ de largi, acuma mi-se păreaŭ strîmte de peritŭ. Aşa îmî aducŭ aminte, că în frigŭ corpurile se contragŭ; dar bagŭ sémă vesmintele aŭ fostŭ maî espuse friguluî şi s'aŭ contrasŭ maî tare decâtŭ trupulŭ meŭ, deşi în privinţa friguluî îî putea ajunge şi luî.

În urma urmelorŭ îmî succede să-mî stringŭ haînele şi maî bine pre lângă trupŭ, dar cu cetitulŭ totŭ s'a isprăvitŭ. Pasĕrea mălaiŭ visézĕ, aşa şi eŭ în locŭ să cetescŭ maî departe, începŭ să mĕ gândescŭ la o chilie bine încălḑită, mĕ gândiam cu atâtŭ maî vîrtosŭ, căcî îmî venise în minte drăgălaşulŭ versŭ alŭ luî Alexandri:

Vine dela munte ĭérna la câmpie
Scuturându din póle-î ḑile de urgie
Vie!

Şi aşa maî departe.

Şi mi-s'ar fi dedatŭ, să-lŭ ḑicŭ şi eŭ. Dar sgriburindŭ precum sgriburam eŭ, nicî luî Alexandri nu î-ar fi venitŭ să-lŭ repetéscă.

Unŭ pretinŭ îmî spuse, că făcêndu-şi focŭ în ḑilele trecute, fumulŭ î-a umplutŭ chilia, de a trebuitŭ să-î dea drumulŭ pre uşî şi ferestî.

Próstă lighiónă-î fumulŭ, dar totŭ maî próstă frigulŭ, gândiam eŭ în mine sgriburindŭ. Să am în chilie fumŭ, mî-aşî închipuí, că am fumatŭ, şi de m'ar pişcá la ochî, mi-î aşî închide, ĕră la nasŭ mî-aşî pune o batistă, ca să se străcure de fumŭ aerulŭ, ce-lŭ respirŭ; apoî poftéscă fumulŭ şi totŭ pisce, căcî totŭ nu va pişca aşa de tare, cum mĕ pişcă frigulŭ.

Dar frigulŭ crescea într'una, şi cu câtŭ crescea, dinţiî în gură totŭ maî tare mi-se băteaŭ de olaltă. Î-aşî fi lăsatŭ, să-şî facă chefulŭ, dar aveam o măsea stricată, şi-mî erá gróză, şă nu maî vină asupră-mî şi năpastea aceea. Atâta mî-ar maî fi trebuitŭ!

Mĕ împintenŭ şi-mî stringŭ fălcile de olaltă, dar ţî-aî găsitŭ, să le poţî ţiné. Mîorŭ scăpatŭ din mâni şi orŭ începutŭ să mi-se bată de olaltă şi maî cu putere. Despre repejunea, cu carea se ciocniaŭ de olaltă ar puté spune multe buza de de-asupra, carea avuse nenorocirea, să apuce de vre-o câteva orî între dinţi. Erá gata să rĕmânŭ fără ea.

Cum îî omulŭ, gândiam într'una mine, nicî odată nu-î îndestulitŭ cu ce are. Cu câtŭ are maî multe comoditătî, cu atâta îî trebuescŭ

mutată și sinceră bună-înțelegere ca în ḑiua de astădĭ.

Acum însă putemŭ constată cu bucurie pre basa unorŭ informățiuni secure, că notița adusă de „Gazeta Transilvanieĭ“, că limba română cu începutulŭ anuluĭ școlasticŭ curentŭ s'ar fi cassatŭ cu totulŭ din seminariulŭ din Gherla și s'ar fi înlocuitŭ cu cea latină, nu este adevĕrată, de-órece și acum se propunŭ unele studiĭ în limba română.

În tóte seminariele din lume se cultivă cu zelŭ limba poporuluĭ, în mijloculŭ căruia aŭ să lucre fiitoriĭ preoți. Magiariĭ înșiși și-aŭ formatŭ în seminariele lorŭ societăți, carĭ anume se ocupă cu cultivarea limbeĭ și literaturel lorŭ. Unele din aceste societăți și-aŭ câștigatŭ chiar și nume în istoria literaturel magiare parte prin edarea de opurĭ bune originale, parte prin traducerea opurilorŭ classice din literaturele europene. Dacă acésta este o vîrtute din partea Magiarilorŭ, la noĭ este chiar o detorință a se cultivá limba română din partea candidaților de preoți, deórece acésta este tot-odată și limba liturgică și rituală a bisericeĭ nóstre.

Multŭ bine și folosŭ facŭ némuluĭ românescŭ, carĭ se îngrigescŭ, ca în seminariele teologice să se studieze cu zelŭ limba română, și să se cultive cu tótă stăruința câmpulŭ literaturel.

Fiindŭ-că omulŭ prețuesce numaĭ aceea, ce scie, dela sine urmézĕ, că clericiĭ nostri numaĭ atuncĭ vorŭ prețuí și vorŭ face și pre alțiĭ să prețuéscă limba românéscă, cândŭ eĭ vorŭ fi străbătutŭ adêncŭ în cunoscința eĭ și a productelorŭ literare ale eĭ.

Totŭ așa de adevĕratŭ este și aceea, că fiesce care omŭ conversézĕ bucurosŭ numaĭ în acea limbă, carea o cunósce perfectŭ, pentru-că în aceea își póte esprimá maĭ ușorŭ și maĭ frumosŭ cugetele și sentimentele sale. Deci dacă vremŭ, ca preoțiĭ nostri să converseze atâtŭ între sine câtŭ și în familiile loru numaĭ românesce, trebue să deschidemŭ candidaților de preoți ocasiunea de a-și puté cunósce perfectŭ limba lorŭ proprie cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, că în casulŭ acesta eĭ se vorŭ îngrigí la timpulŭ sĕŭ, ca nicĭ într'alte familiĭ române să nu străbată altă limbă, afară de limba română.

Afară de acestea este sciutŭ, că mulțĭ dintre aceia, carĭ întră în seminariele nóstre teologice, aŭ trecutŭ maĭ înainte numaĭ prin școle magiare, unde despre limba nóstră aŭ audițŭ adeseorĭ numaĭ cuvinte de hulă și de disprețŭ. Acești tinerĭ întră pre cariera preoțéscă numaĭ cu acele cunoscințe de limba română, carĭ și-le-aŭ câștigatŭ în casa părințéscă, și póte și cu vederĭ greșite despre valórea limbeĭ române și a productelorŭ eĭ literare. Ast-felŭ de tinerĭ trebue deci să aĭbă ocasiune măcar în seminariele nóstre a-și corege vederile greșite și a-și însușĭ limba liturgică cum se cuvine unuĭ preotŭ și bărbatŭ cultŭ.

Însă-și literatura nóstră ar puté avé folóse fórte marĭ din cultivarea intensivă a limbeĭ românescĭ în seminariele nóstre.

Preoțiĭ în tóte țĕrile, dar maĭ vîrtosŭ în Italia și Francia aŭ contribuitŭ fórte multŭ la înavuțirea literaturelorŭ lorŭ naționale cu opere classice neperitóre. Acésta s'a întîmplatŭ în câtva și la noĭ, și s'ar puté face încă și maĭ multŭ, dacă candidațiĭ de preoți ar' studiá neobositŭ în seminarie limba și literatura românéscă. Între candidațiĭ nostri de preoți se află adeseorĭ tinerĭ fórte talentați, carĭ profitândŭ de cunoscințele frumóse teologice și filosofice, ce și-le însușescŭ în seminarie, ar' puté scrie opurĭ morale fórte instructive maĭ cu sémă pentru clasele inferióre ale poporățiunĭĭ nóstre și prin acésta ar' paralisá efectele desastróse ale literaturel atee și nemorale inaugurate de Conta, Eminescu și alțiĭ, carĭ răpindŭ credința creștină din mințile și inimele poporuluĭ, îĭ tîmpesce și sentimentele nobile pentru idealurile marĭ ale omenimiĭ, și nu-ĭ lasă altă fericire, decâtŭ saŭ împlinirea poftelorŭ animalice saŭ scurtarea violentă a vieții spre a trece câtŭ maĭ curêndŭ în nimica aceea, de care visézĕ unele capete sĕcĭ și inimĭ rĕcĭ.

Comitetulŭ partiduluĭ naționalŭ românŭ — s'a întrunitŭ în 24 și 25 Octobre a. c., pentru ca să se ocupe cu faĭmele acelea, ce de unŭ timpŭ încóce aŭ începutŭ a se lățí relativŭ la ținuta comitetuluĭ și a presidenteluĭ sĕŭ, precum și cu ținuta „Tribuneĭ“ față cu decisiunile comitetuluĭ. Resultatulŭ desbaterilorŭ comitetuluĭ a fostŭ, că s'a însărcinatŭ președintele, dlŭ Vincențiŭ Babeșŭ, să publice dóuĕ declarațiunĭ, în carĭ de o parte să desmintă tóte scirile referitóre la o schimbare a programuluĭ partiduluĭ și cele referitóre la anumite pactărĭ ale sale cu guvernulŭ saŭ cu vre-unŭ partidŭ politicŭ din țĕră, de altă parte să condamne atitudinea „Tribuneĭ“, carea „a vătĕmatŭ solidaritatea și disciplina partiduluĭ“.

Declarațiunile acestea aŭ și fostŭ publicate în foile românescĭ ale partiduluĭ, anume în „Gazeta Transilvanieĭ“, „Tribuna“ și „Luminătorulŭ“. Dela sine se înțĕlege, că „Tribuna“ și de astă-dată publică declarațiunile amintite cu comentarŭ, învinuindu-lŭ pre dlŭ Babeșŭ, că nu a corĕspunsŭ întocmaĭ însărcinării primite.

Este în declarațiunile domnuluĭ Babeșŭ unŭ pasajŭ, care indirectŭ ne atinge și pre noĭ. Scimŭ motivele aceluĭ pasajŭ, scimŭ, că dlŭ Babeșŭ l'a scrisŭ în urma însărcinării comitetuluĭ. Nu reflectămŭ însă, căcĭ noĭ atuncĭ, cândŭ urmândŭ esemplulŭ Archiereilorŭ nostri ilustri, ne împlinimŭ detorința nóstră cătră némulŭ nostru, nu o facemŭ, ca comitetulŭ partiduluĭ naționalŭ să ne laude și să ne mŭlțăméscă, ci pentru că așa ne demândă Dumnedĕŭ și consciința nóstră de Românĭ.

De ale Kulturegylet-uluĭ.

Înaintea tuturorŭ Românilorŭ a fostŭ cunoscutŭ faptulŭ, că Kulturegyletulŭ ardelénŭ s'a înființatŭ anume și esclusivŭ cu scopulŭ

---

maĭ multe. Pretinulŭ meŭ erá neîndestulitŭ, pentru că l-a eșitŭ nițelŭ fumŭ. Mĭ-ar fi plăcutŭ, să fi sgriburitŭ elŭ în loculŭ meŭ numaĭ unŭ césŭ, și mĕ rĕmășescŭ, că nicĭ cu ochiĭ deschișĭ nu ar maĭ fi simțitŭ fumulŭ din chilie.

Alțiĭ îsŭ maĭ gingași și decâtŭ pretinulŭ meŭ, câtŭ nicĭ gura cuptoruluĭ nu vreŭ să o rabde în chilia, unde lucră saŭ dormŭ, ci facŭ cuptórele așa, că gura să le ese în ambitŭ, în culină saŭ chilia servitorilorŭ. Și acésta o facŭ, ca nu cumva fumulŭ să-și pótă luá îndrăsnélă și să pĕtrundă pănă la ochiĭ mărițilorŭ sale, și ca servitoriĭ să nu-ĭ incomodeze, cândŭ facŭ focŭ, și cu deosĕbire să nu-ĭ incomodeze diminéța, cândŭ ar trebuí să le descuie ușa prin frigŭ.

Ce deosĕbire între omŭ și omŭ! Mie spre esemplu în momîntulŭ de față cu focŭ mĭ-ar chiar plăcé, să mĕ incomodeze orĭ ce sufletŭ, fie și de păgânŭ, ba așĭ fi aplicatŭ să-mĭ facŭ focŭ chiar cu mânile mele propriĭ, și așĭ fi în stare să suflu în jarŭ chiar și o jumĕtate de óră, numaĭ de așĭ avé în ce să suflu.

Adevĕratŭ, că aŭ fosŭ momințe, cândŭ nicĭ mie nu mĭ-a prea fostŭ dragŭ, să suflu în focŭ, și póte și de aci în colo vorŭ maĭ fi momințe de acele, *dar acuma* — așĭ suflá câtŭ treĭ.

Nicĭ odată nu m'așĭ învoí, să-mĭ scótă gura cuptoruluĭ din chilie. Nu, căcĭ nicĭ odată nu mĕ simtŭ maĭ bine ca séra, cândŭ în iubitulŭ meŭ cuptorŭ pocnesce și bubue foculŭ cu vioșie. Bubuitulŭ acesta îmĭ desfătézĕ urechile maĭ multŭ decâtŭ o operă, éră flacăra neastîmpĕrată îmĭ zugrăvesce pre părețĭ o panoramă întrégă, aruncândŭ felŭ de felŭ de umbre, felŭ de felŭ de figurĭ. Și umbrele aceste și chiar fumulŭ, ce maĭ ese din cândŭ în cândŭ, îmĭ aducŭ aminte de frumoșiĭ anĭ aĭ copilărieĭ, cândŭ o cétă întrégă de copiĭ ne aședamŭ în jurulŭ unuĭ uncheșu saŭ bunice bĕtrâne, și ascultamŭ cu atâta dragŭ la frumósele povești, ce curgeaŭ din gura lorŭ ca dintr'unŭ isvorŭ nesĕcatŭ.

Îsŭ omulŭ celŭ maĭ blăjinŭ, dar pare că totuși m'așĭ puté decide să sucescŭ, ca la unŭ puiŭ, grumaziĭ omuluĭ, ce s'ar încercá să-mĭ scótă afară gura cuptoruluĭ și să-mĭ răpéscă ast-felŭ aceste frumóse amintirĭ.

La orașe marĭ în casele maĭ de daĭ Dómne e introdusă așa numita *încălḑire cu aerŭ*, va să ḑică în zidirea întrégă numaĭ într'unŭ locŭ se face focŭ, cam de comunŭ într'unŭ despărțĕmîntŭ alŭ pivnițeĭ, și aerulŭ încălḑitŭ e condusŭ în chiliĭ prin canale saŭ hornețe de pétră. Nu aĭ decâtŭ să învîrțĭ unŭ cepŭ, și pre canalulŭ deschisŭ îțĭ pĕtrunde în chilie aerŭ încălḑitŭ.

Pre cândŭ cu gândulŭ ajunsesem pănă aci, unŭ fiorŭ rece îmĭ trecŭ prin trupŭ, căcĭ într'aceea îmĭ scăpase din mână aripa vesmîntuluĭ, și frigulŭ pre ușa deschisă începŭ să pĕtrundă în lăuntru cu înlesnire înspăimîntătóre. Am uĭtatŭ de însuflețirea, ce mĕ cuprinse maĭ înainte, și cuvintele rostite maĭ că nu le-așĭ maĭ fi ḑisŭ cu atâta hotărîre, ba pentru sara acésta așĭ fi lăsatŭ chiar să-mĭ scótă afară gura cuptoruluĭ, numaĭ să-lŭ simtŭ caldŭ, dar — bine să fiŭ înțelesŭ — mâne éră să mi-lŭ pună la locŭ.

Mĭ-am adunatŭ haĭna în jurulŭ trupuluĭ și mĭ-am strîns'o încă și maĭ bine ca maĭ înainte, și fiindŭ că trĕmuramŭ ca o vérgă, nu-ĭ mirare, că în urmă mĕ împăcasem chiar și cu idea *încălḑiriĭ cu aerŭ;* și dacă în momintele acelea ar fi începutŭ să mi-se reverse în chilie unŭ aerŭ caldŭ, maĭ că nu așĭ fi avutŭ tăria, să închidŭ canalulŭ, pre care ar fi venitŭ căldura.

Adevĕratŭ, că odinióră am și scrisŭ în potriva încălḑiriĭ cu aerŭ, dar pre cândŭ am scrisŭ, se vede, că nu erá frigŭ, saŭ și de erá frigŭ, aveam lemne destule.

Cu mânile țineam haĭnele adunate în jurulŭ trupuluĭ, dar dela o vreme mânile mise făcură sloĭ de ghiață.

Frecarea produce căldură, gândiam într'una mine, dar pănă să-mĭ frecŭ mânile de olaltă, haĭnele se slăbănogescŭ, și frigulŭ începe să-mĭ pĕtrundă și prin ósĕ, pănă la mĕduvă.

Nu a maĭ fostŭ modru, să ședŭ. Mĕ scolŭ și apropiându-mĕ de termometru cetescŭ 1° Réaumur, 1¼° Celsius și 34¼° Fahrenheit. E cu neputință! Saŭ termometrulŭ arată rĕŭ,

de a magiarisa pre Românii ardeleni. În decursulŭ esistinţeĭ sale Kulturegyletulŭ a şi datŭ doveḑi destule, pentru ca să-ĭ îmĭăréscă pre Români în convingerea lorŭ şi pentru ca să stîrnéscă într'înşiĭ o antipatie încă şi maĭ pronunţată faţă cu intenţiunile sale. A înşirá acele doveḑi ar fi şi cu neputinţă şi de prisosŭ. Şi cu tóte acestea corifeiĭ Kulturegyletuluĭ aŭ avutŭ curajulŭ să afirme, că lucrarea lorŭ este numaĭ de apĕrare, érĕ nicĭ de cum de atacare.

Nu e scopulŭ acestorŭ şire polemia cu Kulturegyletulŭ. Noĭ voimŭ să arĕtămŭ numaĭ publiculuĭ nostru cetitorŭ, cu ce planurĭ se ocupă acéstă onorabilă reuniune, şi ce este permisŭ uneĭ reuniunĭ „culturale“, care după statutele sale nu póte să se ocupe cu politica.

„Kolozsvár“, fóea guvernamentală din Cluşiŭ, în numĕrulŭ 252 din 5 Octobre publică o întîmpinare isvorîtă din péna unuĭ membru alŭ Kulturegyletuluĭ, care se vede a fi fórte bine iniţiatŭ în tóte afacerile acesteĭ reuniunĭ. Din acéstă întîmpinare aflămŭ unele date fórte interesante despre activitatea Kulturegyletuluĭ, carĭ a le trece cu vederea ar fi unŭ pĕcatŭ nefertatŭ.

Domnulŭ membru ne spune maĭ alesŭ treĭ lucrurĭ de mare momentŭ. Ne spune, că Kulturegyletulŭ a denunţatŭ auctorităţilorŭ o mulţime de preoţi, carĭ în butulŭ ordinaţiuniĭ ministeriale din 26 Februariŭ a. tr. aŭ botezatŭ pruncĭ născuţi din căsătoriĭ mestecate. Maĭ departe ne spune domnulŭ membru, că Kulturegyletulŭ a avutŭ parte şi în regularea averilorŭ Năsĕudene, presentîndŭ fostuluĭ comisarŭ regescŭ şi o propunere concretă. În fine ne maĭ spune domnulŭ membru, că Kulturegyletulŭ încă dela întemeiarea sa a începutŭ a se ocupá cu idea înfiinţăriĭ alorŭ dóuĕ episcopiĭ de ritulŭ grecescŭ, una unită şi alta neunită, dară amĕndóuĕ cu limbă liturgică *magiară*, întocmaĭ precum a iniţiatŭ şi înfiinţarea unuĭ districtŭ luteranŭ, totŭ cu limbă magiară. Numitulŭ membru asigură, că deşi ridicarea celorŭ dóuĕ episcopiĭ grecescĭ cu limbă magiară întîmpină fórte marĭ greutăţi, şi că deşi acéstă cestiune pretinde cea maĭ mare precauţiune şi discreţiune, totuşĭ reuniunea speréză, că îşĭ va puté realisá scopulŭ sĕŭ.

Éta dar misiunile Kulturegyletuluĭ. Îndeplinesce oficiulŭ de denunciamŭ, regulézá afacerile şi averile câştigate cu sânge românescŭ, şi se nisuesce a răpi şi limba liturgică a bisericelorŭ românescĭ, ca aşa maĭ uşorŭ să-ĭ pótă magiarisa pre Români. Şi tóte acestea după corifeiĭ Kulturegyletuluĭ suntŭ numaĭ acte de „legitimă apĕrare“! Guvernulŭ din partea sa privesce cu nepăsare şi póte chiar şi cu plăcere la aceste uneltirĭ ilegale, şi nu află de cuviinciosŭ a îndrumá pre aceşiĭ domnĭ la observarea statutelorŭ, carĭ îĭ oprescŭ dela orĭ ce amestecŭ în politică. Numaĭ cândŭ e vorbă despre înfiinţarea de reuniunĭ românescĭ, numaĭ atuncĭ îşĭ aduce aminte guvernulŭ de resónele maĭ înalte, carĭ nu permitŭ înfiinţarea de reuniunĭ cu caracterŭ esclusivŭ. Sĕrmană dreptate!

Ce se ţine altcum de înfiinţarea celorŭ dóuĕ episcopiĭ de ritŭ grecescŭ cu limbă liturgică magiară, apoĭ suntemŭ necesitaţi a le-o spune domnilorŭ dela Kulturegylet, să nu maĭ umble şi să nu-şĭ pérdă vremea. Planulŭ lorŭ e ridiculŭ şi absurdŭ. Celŭ puţinŭ episcopie greco-catolică cu limbă liturgică magiară nu vorŭ înfiinţá, nu, şi de s'ar maĭ înfiinţa încă o mie de Kulturegyleturĭ: nu, pentru că episcopiĭ póte ridicá numaĭ Scaunulŭ Apostolicŭ, şi limbă liturgică érăşĭ numaĭ Scaunulŭ Apostolicŭ póte stătorí. Éră Scaunulŭ Apostolicŭ nu va înfiinţá nicĭ episcopiĭ nóuĕ şi nu va introduce nicĭ limbĭ liturgice de dragulŭ Kulturegyletuluĭ şi alŭ magiarisăriĭ.

Grijéscă Kulturegyletulŭ, să nu paţă ca brósca din poveste.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Noŭ-denumitulŭ primate, Claudiŭ Vaszary, şi noulŭ archiepiscopŭ de Calocea, Georgiŭ Császka, aŭ făcutŭ îndătinata mărturisire de credinţă Joĭ în 5 a l. c. în capela nunţiaturеĭ apostolice din Viena. De séră nunţiulŭ apostolicŭ Mgr. Galimberti a datŭ în onórea prelaţilorŭ unŭ prânḑŭ diplomaticŭ, la care aŭ fostŭ învitaţi şi cardinaliĭ Schönborn şi Gruscha.

Ministrulŭ de culte Csáky a rĕspunsŭ Sâmbătă în 7 a l. c. la interpelările, ce i-s'aŭ fostŭ adresatŭ din partea deputaţilorŭ Ugron şi Komlossy în causa primaţială. Ministrulŭ a repetitŭ cele ce le-a fostŭ ḑisŭ în comisiunea financiară, că anume guvernulŭ n'a avutŭ altŭ candidatŭ de primate afară de Vaszary. Se înţelege că nimeni nu ĭ-a creḑutŭ domnuluĭ ministru.

Referitorŭ la cestiunea strămutăriĭ Scaunuluĭ primaţialŭ la Budapesta dlŭ ministru a declaratŭ, că aceea nu se póte face, dară că se va obligá noulŭ primate, ca pre timpulŭ cât va petrece Maiestatea Sa în capitală, şi cât vorŭ fi întrunite corpurile legiutóre, să petrécă în Budapesta.

Roma.

Agentulŭ diplomaticŭ alŭ Rusieĭ pre lângă Vaticanŭ, Isvolski, care a petrecutŭ timpŭ maĭ îndelungatŭ în concediŭ, în scurtŭ se va rentórce la Roma pentru a începe negoţiările întrerupte. „Pol. Corr.“ din Viena asigură, că dlŭ Isolvski a primitŭ dela guvernulŭ sĕŭ instrucţiunĭ, să dovedéscă faţă de Curie maĭ multă curtoasie şi prevenire.

Unele foĭ aŭ fostŭ lăţitŭ scirea, că Sânţia Sa ar avé de cugetŭ să dea publicităţiĭ nota aceea, carea a adresat'o guvernelorŭ din incidentulŭ demonstraţiunilorŭ din 2 Octobre. Scirea acésta este neîntemeiată. Dară cu ocăsiunea consistoruluĭ proximŭ este sigurŭ, că Sânţia Sa va vorbí despre acele demonstraţiunĭ şi că va desfăşurá întrégа abnormitate a situaţiunii Sale.

Scirile neliniştitóre despre sănĕtatea Pontificeluĭ suntŭ lipsite de temeiŭ.

---

saŭ ceĭ ce aŭ făcutŭ termometrulŭ, aŭ fostŭ nisce capete sĕcĭ. Auḑiţĭ acolo! 1° R., 1¼° C., 34¼° F. preste zero, va să ḑică 1° R., 1¼° C., 34¼° F. de căldură, pre cândŭ eŭ staŭ să îngheţŭ. De cumva-ĭ bunŭ termometrulŭ meŭ, atuncĭ celŭ ce a făcutŭ scara termometrelorŭ, saŭ a voitŭ să-şĭ batăjocŭ de omulŭ sĕracŭ, saŭ n'a avutŭ nicĭ închipuire de deosĕbirea între căldură şi frigŭ.

Într'aceea frigulŭ mĕ răsbiá totŭ maĭ tare, începŭ dară să daŭ róte prin chilie, totŭ maĭ repede şi maĭ repede. Gândiam întru mine, că dacă mişcarea produce căldură, atuncĭ o mişcare maĭ repede va produce maĭ multă căldură.

Dela o vreme mĕ cam obosisem, şi pare ca mĕ năpădiseră sudorĭ, dar sudorile acestea eraŭ rĕcĭ, şi la faţă simţiam, că mĕ atinge o bóre rece. Staŭ să-mĭ daŭ sémă, şi îmĭ vine în minte, că aerulŭ pusŭ în mişcare prin alergarea mea, în locŭ să se încălḑéscă prin lovirea de-olaltă a părticelelorŭ sale, vine să se încălḑéscă de faţa mea învinetită. Vorba aceea, cându-ĭ la adecă, nu-ĭ bine nicĭ cu pétra de capŭ, nicĭ cu capulŭ de pétră.

Mĕ aşeḑŭ din noŭ, aşa dórĕ îmĭ va fi maĭ scutită faţa, avêndŭ să încălḑéscă numaĭ aerulŭ, ce vine în atingere cu ea. Mĕ uĭtŭ cu milă spre cuptorulŭ pustiŭ, şi fără să vreŭ, mĕ perdŭ éră în gânduri zădarnice şi pre deasupra şi chinuitóre.

Spunŭ, că încălḑirea cu aerŭ nu ar fi practică, deórece aerulŭ, ce se ridică în chiliĭ, e prea uscatŭ şi nu conţine destuĭ vaporĭ de apă, ast-felŭ gâtulŭ omuluĭ se uscă şi se produce unŭ felŭ de tusă. Nu sciŭ, cuĭ i-o fi plesnitŭ maĭ întâiŭ prin minte, să se plângă de uscarea gâtuluĭ, dar fără îndoélă numaĭ unŭ beţivŭ a pututŭ să o facă, saŭ celŭ puţinŭ unulŭ, căruia ĭ-a cam plăcutŭ beutura. De alt-felŭ şi la noĭ la ţéră, unde nu se încălḑesce cu aerŭ, încă suntŭ ómenĭ, cărora din cândŭ în cândŭ li-se maĭ uscă gâtulŭ.

Se ḑice, că ar fi multŭ maĭ bună *încălḑirea cu apă* saŭ cea *cu vaporĭ de apă*. La cea dintâiŭ apa se încălḑesce în o căldare mare. de unde prin apăsare saŭ într'altŭ chipŭ se ridică prin nisce ţevĭ, ce se rămurescŭ în singuraticele chiliĭ ale edificiuluĭ. Apa ferbinte încălḑesce ţevile, şi ţevile chilia, éră apa rĕcită se conduce érăşĭ la căldare.

La încălḑirea cu vaporĭ, vaporiĭ din căldare se ridică în o ţeve verticală. Aci nu maĭ e lipsă de *presiune*, vaporiĭ se ridică de sine în ţevea verticală, de unde întră într'alte ţevĭ, ce-ĭ ducŭ prin chiliĭ. Şi ca ţevile să nu ĭea din simetria chilieĭ, în loculuĭ lorŭ suntŭ făcute nisce reservoare în formă de cuptóre, în carĭ întră apa ferbinte saŭ vaporiĭ.

Nu sciŭ, cum se făcea, de nu maĭ puteam să scapŭ de gândurile acestea, ce pentru mine eraŭ de totŭ chinuitóre. Pare-că anume numaĭ pentru aceea îmĭ vineaŭ în minte, ca să mĕ chinuéscă şi maĭ tare.

Eram scârbitŭ în întregŭ sufletulŭ meŭ asupra tuturorŭ, carĭ nu sciŭ, cum să se îmbuĭbe maĭ tare, dar încă maĭ scârbitŭ în contra mea, că am cetitŭ şi în parte vĕḑutŭ lucrurĭ de acestea, ce acuma se năpăstuescŭ asupra mea, ca să mĕ tortureze.

De cândŭ m'am aşeḑatŭ pre scaunŭ, mi-se părea, că obrajiĭ nu mĕ maĭ pişcă aşa de tare, dar de pişcatŭ totŭ mĕ pişcaŭ, pre cândŭ după vechile mele cunoscinţe fisice trebuia ca aerulŭ din jurulŭ obrazuluĭ să se încălḑéscă şi să-mĭ ţină ca unŭ ţolŭ. Se vede, că în praxă e altcum, orĭ dórĕ căldura, ce ese din mine, e înghiţită de vre-o împrejurare mie necunoscută.

Trebue, că şi creriĭ meĭ suferiaŭ de frigŭ, căcĭ abia într'unŭ târḑiŭ am pututo scóte la cale, că aerulŭ încălḑitŭ se răresce şi se ridică în susŭ, éră în locuiŭ luĭ pĕtrunde altŭ aerŭ maĭ rece, şi aşa totŭ aerulŭ din chilie se perondéză, ca să mĕ sărute în frunte şi apoĭ să se ridice până susŭ la podele. Gheţóse sărutărĭ, bucurosŭ aşĭ abḑice de ele!

Colé susŭ, aprópe de podele trebue să fie maĭ călḑuţŭ, dar cum se ajungŭ acolo, cândŭ chilia mea e aşa afurisitŭ de înaltă?

Într'aceea simţiam, că ochiĭ mi-se îngreunéză, dar cine să cuteze să se desbrace şi să între sub ţoiuluĭ gheţosŭ? Maĭ bine veghiezŭ până diminéţă. Cândŭ peciórele patuluĭ ar fi de vre-o 3—4 metri, totŭ ar maĭ merge, căcĭ aşĭ fi aprópe de podele, dar aşa nu,

Revistă politică.

Afaceri interne.

Parlamentulŭ a suspinsŭ şedinţele sale pre timpulŭ, câtŭ vorŭ ţiné pertractările delegăţiuniloru.

În şedinţa din urmă a parlamentuluĭ s'aŭ escatŭ scene turbulente, fiindŭ-că ministrulŭ-preşedinte Szápáry n'a voitŭ să facă declaraţiunĭ cu privire la viitorulŭ programŭ de lucru alŭ parlamentuluĭ. Unĭĭ anume din reserva acésta credeaŭ a puté deduce, că guvernulŭ s'ar ocupá cu idea disolvăriĭ de timpuriŭ a parlamentuluĭ. Nicĭ nu suntŭ altcum motive pentru a face aşa ceva.

Referitorŭ la viitorulŭ programŭ de lucru alŭ parlamentuluĭ se asigură, că maĭ curêndŭ se vorŭ pertractá proiectele de lege despre reforma legiĭ de pensionare a învĕţătoriloru poporalĭ şi despre judicatura curieĭ în causele electorale.

Dela delegăţiunĭ.

Sesiunea a dóuĕdecĭ şi cincia a delegăţiuniloru a fostŭ inaugurată Lunĭ în 9 a l. c. Preşedinte alŭ delegăţiuniĭ ungare este alesŭ contele Franciscŭ Zichy, éră alŭ celeĭ austriace principele Schönburg. După şedinţa delegăţiuniĭ ungare s'aŭ constituitŭ subcomisiunile. Subcomisiunea pentru afacerile esterne şĭ-a alesŭ de preşedinte pre fostulŭ ministru-preşedinte Tisza.

Subcomisiunile delegăţiuniĭ ungare nu vorŭ ţiné şedinte meritóre până la începutulŭ sĕptĕmâneĭ viitóre. Mercurĭ aŭ fostŭ primite amêndóuĕ delegăţiunile de cătră Maiestatea Sa: maĭ întâiŭ cea ungară, apoĭ cea austriacă.

Ministrulŭ comunŭ de finanţe a presentatŭ budgetulŭ comunŭ, care este proiectatŭ în suma enormă de 136,469,378 fl. Din suma acésta se vine pentru armata comună 133,348,204 fl., cu 4,604,009 fl. maĭ multŭ decâtŭ în anulŭ acesta. Din suma acésta Ungaria are să plătéscă 28,316,374 fl. Suma acésta aprópe tótă merge pentru armata comună. Dacă vomŭ adauge la acéstă sumă încă 12 milióne, ce le spesămŭ pentru armata teritorială, avemŭ aprópe 40 de milióne şi jumĕtate totŭ pentru miliţie. Suntŭ înfricoşate sumele acestea, maĭ alesŭ dacă vomŭ socotí, că în Ungaria pentru instrucţiunea publică se spesézĕ numaĭ 7 milióne. Nu maĭ e îndoiosŭ, că militarismulŭ este celŭ maĭ mare blăstĕmŭ alŭ secoluluĭ nostru.

Conferinţa şi Congresulŭ de pace din Roma.

Marţĭ în 3 a l. c. a fostŭ inaugurată în Aula Capitolină din Roma conferinţa interparlamentară de pace. De faţă aŭ fostŭ la solemnitatea acésta deputaţĭ şi senatorĭ din tóte ţĕrile constituţionale ale Europeĭ. Presidiulŭ l'a dusŭ preşedintele Camereĭ italiane Bianchieri. Secretarŭ generalŭ este deputatulŭ italianŭ Pandolfi, organisatorulŭ acestoru conferinţe. Discursulŭ presidialŭ a fostŭ rostitŭ în limba italiană. Apoĭ aŭ vorbitŭ vre-o dóuĕdecĭ de delegaţĭ în felurite limbĭ. Dintre Românĭ a vorbitŭ dlŭ V. A. Ureche.

Scopulŭ acestoru conferinţe este a face, să înceteze răsbóiele, şi să se aplaneze tóte certele pre cale pacĭnică prin mijlocirea unuĭ arbitrajŭ internaţionalŭ. Acestŭ scopŭ firesce că nu-lŭ vorŭ puté ajunge conferinţele acestea, pentrucă le lipsesce auctoritatea. Maĭ de multŭ tóte certele dintre naţiunĭ le judecá Pontificele Romeĭ, care avea spre acestŭ scopŭ şi auctoritatea morală recerută. Acum voescŭ să le judece părţĭ interesate şi fără de auctoritate. Rentórcă-se statele la datina aceea internaţională, şi cestiunea va fi resolvată. Singurŭ Papa este şi trebue să fie imparţialŭ, pentrucă din oficiŭ este Părinte alŭ tuturoru popórĕloru. Orĭ ce altă cale este zădarnică.

Congresulŭ de Pace a fostŭ inauguratŭ în 11 a l. c. La congresŭ potŭ luá parte şi carĭ nu suntŭ membri aĭ óre căruĭ parlamentŭ. Se înţelege, că şi congresulŭ va avé acelaşĭ resultatŭ, ca şi conferinţa.

Austria.

În şedinţa parlamentuluĭ austriacŭ din 3 a l. c. cu ocăsiunea desbaterĭĭ budgetuluĭ ministeruluĭ de culte s'a sulevatŭ şi cestiunea, óre este a se concede şi femeilorŭ libertatea de a se dedicá carierelorŭ sciinţifice. Ministrulŭ de culte Gautsch a dĭsŭ în vorbirea sa, că elŭ ca ministru de culte îşĭ ţine de detorinţă a cresce femeile ast-felŭ, câtŭ şi ele să pótă dá crescere fiilorŭ proprĭĭ. Orĭ cine va trebuí să apróbe declararea ministruluĭ Gautsch, că chemarea femeilorŭ este crescerea pruncilorŭ propriĭ, şi că statulŭ are detorinţa de a se îngrigí, ca femeile să şi priméscă o crescere corĕspundĕtóre acesteĭ chemărĭ. Tótă cestiunea e, cum îşĭ îndeplinesce statulŭ detorinţa acésta, şi că óre le dă femeilorŭ unica crescere adevĕrată, cea *religioso-morală?* Cestiunea acésta este încă şi maĭ la locŭ în Austria, unde vederile Iosefine nicĭ acum încă nu vreŭ să dispară din cercurile conducătóre. Crescere adevĕrată numaĭ pre basa creştinismuluĭ positivŭ este cu putinţă.

Germânia.

Joĭ în 5 a l. c. a fostŭ închisă şedinţa estraordinară a parlamentuluĭ *Würtembergianŭ*. Scopulŭ, pentru care a fostŭ conchematŭ parlamentulŭ, a fostŭ numaĭ să ĭea spre sciinţă actulŭ urcăriĭ pre tronŭ alŭ regeluĭ Wilhelm II şi să redigeze răspunsulŭ la discursulŭ de tronŭ.

Regele Wilhelm a notificatŭ urcarea sa pre tronulŭ Würtembergeĭ şi Sânţieĭ Sale Pontificeluĭ Romanŭ, asigurându-lŭ tot-odată, că va spriginí pururea interesele supuşilorŭ sĕĭ catolicĭ.

Anglia.

Mare surprindere a produsŭ în tótă Anglia alegerea unuĭ Antiparnellistŭ în Cork. Este adecă sciutŭ, că cercululŭ Cork a fostŭ representatŭ în parlamentŭ prin însu-şĭ Parnell. Se putea decĭ sperá, că acum la nóua alegere va fi alesŭ unŭ aderentŭ de aluĭ Parnell. Şi totuşĭ candidatulŭ Antiparnellistŭ a întrunitŭ o maioritate de 1000 de voturĭ. Acestŭ resultatŭ favoritorŭ alŭ Antiparnelliştiloru îndreptăţesce sperarea, că Parnelliştiĭ îşĭ vorŭ terminá în scurtŭ timpŭ cariera; ceea ce ar fi şi de doritŭ în interesulŭ multŭ cercatuluĭ poporŭ irlandesŭ.

Brasilia.

Scirile, ce sosescŭ din Brasilia, parŭ a arĕtá, că nicĭ sub guvernulŭ republicanŭ nu mergu lucrurile maĭ bine, decum mergeau pre timpulŭ monarchieĭ. Preşedintele republiceĭ, generaluluĭ Fonseca, prin unŭ rescriptŭ datatu din 3 Novembre a disolvatŭ Congresulŭ şi a ordonatŭ alegerĭ nóuĕ, éră pre conducătoriĭ opoziţiuniĭ ĭ-a arestatŭ. Ansă la acéstă procedură arbitrară se ḑice că ar fi datŭ diferinţele, ce s'aŭ ivitŭ între congresŭ şi preşedinte referitorŭ la dreptulŭ de *veto* a cestuĭ din urmă. Póte însă, că vorŭ maĭ fi şi alte cause. Destulŭ că în Rio de Ianeiro şi în oraşulŭ Nithersy este proclamată starea de asediŭ. Miliţia este pre partea preşedinteluĭ Fonseca; éră acesta se folosesce de dictatură cu tótă patima, de care e capabilŭ sângele sudicŭ.

Telegramele cele maĭ nóuĕ ḑicŭ, că ordinea ar fi restabilită. Rĕmâne, să aşteptămŭ confirmarea acestoru scirĭ prin epistole private, fiindŭ telegramele supuse uneĭ stricte censurĭ guvernamentale.

Corespondinţe.

Protop. Jiului (Diec. Lugoşului) în Oct. 1891.

Onorată Redacţiune!

Prea Veneratulŭ Ordinariatŭ episcopescŭ gr. cat. din Lugoşŭ condusŭ de nobilulŭ scopŭ de a întinde clerululŭ tractualŭ mână de ajutorŭ întru luminarea şi desvoltarea aceluia prin cetire de cărţĭ folositóre, carĭ singure suntŭ în stare a face pre unŭ clerŭ consciŭ de chemarea sa şi a-lŭ înălţá la nivelulŭ culturalŭ recerutŭ, nu numaĭ că şĭ-a esprimatŭ dorinţa, ca fiesce care districtŭ protopopescŭ după putinţă să se siléscă a-şĭ înfiinţá biblioteca sa tractuală, fără a datŭ impulsŭ la acésta chiar şi în faptă, donându pre séma maĭ a

---

odată cu capulŭ nu. Ce ómenĭ nepraćticĭ, să facă paturĭ aşa jóse, sub cuvîntŭ, că acolo susŭ aerulŭ e maĭ stricatŭ. Cândŭ îţi e fóme saŭ sete saŭ frigŭ, îţĭ daŭ scrisóre, că nu-ţĭ va trece prin minte să cercĭ, dacă aerulŭ e destulŭ de curatŭ. De ajungŭ ḑiua de mâne în pace, punŭ să-mĭ facă la patŭ cătărigĭ.

Dar totuşĭ, cândŭ m'aşĭ culcá îmbrăcatŭ, aşa cum îsŭ, şi m'aşĭ învĕlí cu ţolulŭ, éră capulŭ mi-l'aşĭ pune sub perină, dóră-dóră aşĭ puté să adormŭ.

La începutŭ şi sub ţolŭ încă am maĭ sgriburitŭ ca unŭ pătrarŭ de óră, dar după aceea i-s'a făcutŭ milă luĭ Morfeŭ şi a pusŭ capetŭ suferinţeloru mele.

Am visatŭ, că stam în chilie şi sgiburamŭ din resputerĭ, dar de odată ca din sĕninŭ mĕ lovesce în faţă unŭ aerŭ caldŭ. Mĕ uĭtŭ cătră cuptoru, şi aĭevea dela elŭ îmĭ venia căldura, dar jele mĕ cuprinde, căcĭ gura îĭ erá scósă afară.

Într'aceea cuptorulŭ dispare, şi se deschide unŭ canalŭ, ce-mĭ revarsă în chilie aerŭ ferbinte, dar aerulŭ acesta îmĭ uscă gâtulŭ, câtŭ începŭ să tuşescŭ. Aşĭ fi beutŭ, ca să-mĭ udŭ gâtulŭ, dar nicĭ apă nu găsiam.

Dela o vreme dispare şi canalulŭ, şi vĕdŭ nisce ţevĭ, ce-mĭ răspândescŭ o căldură maĭ blândă. Unele clocotescŭ, altele sfârae. Mĕ apropiŭ de ele, dar în momîntulŭ acela plesnescŭ şi slobodŭ asupră-mĭ unŭ potopŭ de vaporĭ şi de apă. Mĕ trezescŭ spăriatŭ şi vĕdŭ, că de pre faţa mea curgŭ şiróe de apă, — am fostŭ asudatŭ.

a fiesce căruĭ districtŭ protopopescŭ maĭ multe cărţi din biblioteca diecesană.

Ast-felŭ ce privesce districtulŭ protopescŭ alŭ Jiuluĭ, Prea Veneratulŭ Ordinariatŭ de-odată cu scripta sa, prin care îşĭ esprimă dorinţa pentru înfiinţarea uneĭ atarĭ bibliotecĭ tractuale, şi aci îlŭ surprinde cu o frumósă donăţiune de cărţi în 30 de opurĭ conţinêndŭ tomurĭ de cuprinsŭ variŭ, punêndŭ ast-felŭ basă bibliotecеĭ tractuale.

Pentru a satisface şi maĭ bine dorinţeĭ Prea Veneratuluĭ Ordinariatŭ, capulŭ acestuĭ protopopiatŭ M. O. D. Ştefanŭ Radicŭ, convinsŭ şi dînsulŭ despre ponderositatea causeĭ, a convocatŭ pre ḑiua de 27 Octobre st. n. o conferinţă protopopéscă estraordinară în Petroşenĭ totŭ în cestiuuea noŭ înfiinţândeĭ bibliotece.

Despre decursulŭ acesteĭ conferinţe îmĭ ieaŭ voe a Vĕ relată pre scurtŭ următórele:

Pre lângă preoţime, ameăsuratŭ dorinţeĭ Prea Ven. Ordinariatŭ, aŭ luatŭ parte şi învĕţătoriiĭ tractualĭ. Şedinţa s'a deschisŭ la 10 óre a. m. prin o vorbire mĕduósă şi pĕtrunḑĕtóre din partea meritatuluĭ şefŭ tractualŭ Şt. Radicŭ, în carea prin doveḑi palpabile arată folosulŭ celŭ mare, ce-lĭ póte aduce cleruluĭ tractualŭ o atare bibliotecă, dacă acela se va folosí de ea, căcĭ ḑice dînsulŭ: „adevĕrata cultură şi sciinţă numaĭ desvoltându-ne în continuŭ şi numaĭ cetindŭ mereŭ se póte câştigá, ér acésta fără mijlócele necesare este imposibilŭ a se ajunge.“ — Rógă deci atâtŭ pre preoţime, câtŭ şi pre învĕţătorime, ca cumpĕnindŭ seriositatea causeĭ să se pronunţe asupră-ĭ şi după putinţă s'o spriginéscă cu obolulŭ sĕŭ.

Propunerea a fostŭ salutată şi primită cu bucurie maĭ cu samă din partea învĕţătorilorŭ, carĭ de bună voe se obligară a concurge cu câte 1 fl. pre anŭ pentru sporirea bibliotecеĭ tractuale.

Totŭ cu acea însufleţire ar fi fostŭ primită propunerea şi din partea preoţimiĭ, dacă nu s'ar fi aflatŭ unŭ individŭ, care din indolinţă saŭ rea voinţă s'a încercatŭ să zădărnicéscă nobila întreprindere. Procedura acésta a dînsuluĭ a produsŭ multă amărăciune în ceĭ de faţă şi maĭ cu sémă în M. O. D. protopopŭ, care l'a şi combătutŭ din resputerĭ, ér în fine supunêndŭ lucrulŭ la votisare a reuşitŭ învingătorŭ, îndetorindu-se ast-felŭ şi preoţimea, ca în restimpŭ de 5 anĭ să concurgă cu câte 5 fl la anŭ pentru sporirea fonduluĭ bibliotecеĭ.

Fiindŭ ast-felŭ afacerea resolvată M. O. D. protopopŭ donéză pentru bibliotecă 12 opurĭ de cuprinsŭ sciinţificŭ şi propune alegerea unuĭ bibliotecarŭ şi a unuĭ cassarŭ, carĭ se şi alegŭ unanimŭ în persónele dluĭ I. Bora parochŭ în Barŭ de bibliotecarŭ şi a dluĭ Is. Saturnŭ parocŭ în Merişorŭ de cassarŭ.

Totŭ cu astă ocasiune se maĭ discutară şi alte afaceri importante, cum e p. es. înfiinţarea unuĭ fondŭ tractualŭ, din care să se ajutore preoţimea în casŭ de lipsă. Propunerea acésta se primi în principiŭ, şi se alese o comisiune de 4 inşĭ, carĭ pre proxima adunare să pregătéscă unŭ proiectŭ de statute în acéstă privinţă.

De asemenea s'a sulevatŭ şi cestiunea introduceriĭ uniformităţiĭ în folosirea manualelorŭ de învĕţămîntŭ în şcólele nóstre poporale, faţă de care s'a luatŭ hotărîrea, că pre câtŭ va fi posibilŭ, să se acomodeze învĕţătoriĭ prescriselorŭ statutelorŭ diecesane.

Unŭ participantŭ.

Dare de sémă şi mulţămită publică.

În urma apelului publicatŭ în „Unirea“ Nr. 41 a. c. la fundăţiunea profesoruluĭ Petru Solomonŭ până în presinte aŭ avutŭ bunăvoinţa de a contribuí următorií: Dna Rosa şi fiica sa Virginia Solomonŭ 30 fl., M. O. DD. Niculae Solomonŭ, protopopŭ 10 fl., Georgiŭ Munteanŭ, direct. şi prof. 5 fl., Nicolaŭ Ionaşŭ, prof. 2 fl., Aronŭ Papiŭ, prof. 2 fl., A. P. Bota, prof. 2 fl., I. Stolca, prof. 2 fl., Nic. Popŭ, prof. 1 fl., Silv. Nestorŭ, prof. 1 fl., Petru Ungureanŭ, prof. 1 fl., Al. Uilăcanŭ, prof. 1 fl., Al. Viciŭ, prof. 1 fl., Aronŭ Deacŭ, prof. 1 fl., Ioanŭ Germanŭ, prof. 1 fl., Órecarele 50 cr., N. Popescu; prof. 1 fl., Iacobŭ Murĕşanŭ, prof. 1 fl., Dr. V. Hossu, prof. 1 fl., Emiliŭ Viciŭ, prof. 1 fl., Dr. Aug. Bunea 2 fl., I. Sâmpăleanŭ 1 fl., Şt. Popŭ 2 fl., L. Pascu 1 fl., I. M. Moldovanŭ 10 fl., El. Vlasa 3 fl., Ios. Hossu 2 fl., S. P. Mateiŭ 1 fl., L. Csató 1 fl., V. Olteanŭ 2 fl., A. Cheţanŭ 1 fl., Dr. I. Marcu 1 fl., C. B. Groze 1 fl., A. C. Domşa 1 fl., P. Suciŭ 1 fl., G. Deibler 1 fl., Vas. Solomonŭ 5 fl., I. F. Negruţŭ 6 fl., Eleviĭ Institutuluĭ preparandialŭ 25 fl., Dr. I. Raţŭ 1 fl., I. Moldovanŭ 1 fl. — Suma 133 fl. 50 cr. — Primésc̆ dreptŭ aceea toţi aceştĭ marinimoşi contribuitorĭ mulţămita nóstră sinceră.

Blaşiŭ, 10 Nov. 1891.

Direcţ. instit. prep. şi a şcólelorŭ norm.

Rugare.

Subscrişiĭ în numele societăţiĭ „In. M. Clainŭ“ rugămŭ încă odată şi *pentru ultima óră* pre toţi aceĭ P. T. domnĭ, carĭ detorindŭ societăţiĭ nóstre nu şĭ-aŭ achitatŭ până acum încă nicĭ barĕm capitalulŭ împrumutatŭ, — să binevoéscă a-şi răfuí detoria în *timpulŭ celŭ maĭ scurtŭ*, căcĭ ne vomŭ vedé necesitaţĭ — deşi cu părere de rĕŭ — a-ĭ dá publicităţiĭ, după ce s'aŭ arĕtatŭ zădarnice nenumĕratele provocărĭ, ce li-s'aŭ adresatŭ de câţi-va anĭ încóce.

Blaşiŭ, 10 Nov. 1891.

Teodorŭ Vandorŭ, preş. soc. — **Ioanŭ Ţucu,** secret. soc.

Colecta cruceriuluĭ.

La colecta cruceriuluĭ iniţiată de noĭ în numĕrulŭ 16 alŭ „Uniriĭ“ din a. c.:

Aŭ solvitŭ. *In Archidiecesă.* Parochia *Nireşŭ*, 7 fl. 93 cr. — Parochia *Ghirişulŭ românŭ*, 3 fl. 50 cr. — Parochia *Borta*, 3 fl. 50 cr. — Parochia *Niraşteŭ*, 5 fl. 62 cr. — Parochia *Gurghiŭ*, 4 fl. — Studenţiĭ din clasa a 8-a a gimnasiuluĭ din Blaşiŭ 1 fl. — Clericiĭ din Seminariulŭ archidiecesanŭ din Blaşiŭ 50 fl.

Până acum aŭ încursŭ 245 fl 92 cr. v. a.

Cătră abonenţi.

Rugămŭ pre onoraţiĭ nostri abonenţi, carĭ încă nu şi-aŭ solvitŭ abonamentulŭ, să şi-lŭ achiteze fără amânare, ca se nu fimŭ necesitaţi a maĭ provocá pre fiecarele şi în particularŭ.

Noutăţi.

Din Achidiecesă. O. D. *Demetriŭ Clainŭ*, administratorŭ parochialŭ în Bradŭ este numitŭ de administratorŭ parochialŭ în Sadŭ în protopopiatulŭ Sibiiuluĭ.

Din Diecesa Gherleĭ. Ilustritatea Sa Dr. Ioanŭ Szabó a conferitŭ Duminecă în 8 a l. c. S. Ordŭ alŭ Preoţieĭ următorilorŭ clericĭ: *Alesandru Comanŭ, Georgiŭ Moldovanŭ, Iacobŭ Popŭ*, catechetŭ la gimnasiulŭ superiorŭ din Năsĕudŭ, *Ioanŭ Lengyel, Vasiliŭ Popŭ, Vasiliŭ Vaĭda, Vasiliŭ Buteanŭ, Traianŭ Deacŭ, Aureliŭ Ciurileanŭ, Mihailŭ Baciŭ, Ioanŭ Indreiŭ, Vasiliŭ Tămaşŭ, Nicodimŭ Paulŭ* şi *Demetriŭ Vaĭda.*

Esemplu însufleţitorŭ aŭ datŭ clericiĭ din seminariulŭ mitropolitanŭ din Blaşiŭ, contribuindŭ în comunŭ suma de 50 fl. la *Colecta cruceriului.* Faptulŭ acesta în sine deja este împunătorŭ şi vrednicŭ de tótă lauda. Eră dacă vomŭ spune, că acéstă sumă aŭ adunat'o numiţiĭ clericĭ abḑicêndŭ în patru ḑile dela mâncarea cărniĭ, a căreĭ preţŭ astfelŭ îlŭ jertfescŭ pentru scopulŭ amintitŭ, şi oferindŭ şi dintr'alŭ lorŭ câte 20 cr., atunci faptulŭ lorŭ este chiar de admiratŭ. Noĭ îi felicităm̆ŭ, şi ne bucurăm̆ŭ vĕḑêndŭ spiritulŭ, ce domnesce în fiitoriĭ păstorĭ aĭ iubituluĭ nostru poporŭ.

La acestŭ esemplu ne place a sperá, că nicĭ clerulŭ din afară nu va privĭ cu nepăsare. E şi timpulŭ, ca ceĭ ce s'aŭ angajatŭ, să trimiţă baniĭ la numita colectă.

Promoţiune şi Fidanţare. *Ambrosiŭ Cheţanŭ*, profesorŭ la gimnasiulŭ nostru din Blaşiŭ se promovéză astăḑi în 14 Novembre de *doctorŭ în sciinţele naturale.* Totŭ astăḑi îşi serbéză şi fidanţarea cu domnişóra *Virginia Popŭ*, fiica bravuluĭ jude la tribunalulŭ reg. din Cluşiŭ, Leontinŭ Popŭ. — Felicitările nóstre cordiale.

Şcóla cea nóuă gr. cat. română din Făgăraşŭ s'a inauguratŭ în modŭ sĕrbătorescŭ la 25 Oct., cu care ocăsiune P. O. D. vicarŭ foraneŭ B. Raţŭ a ţinutŭ o cuvîntare fórte instructivă, arĕtându-se însĕmnătatea şcólelorŭ pentru poporulŭ nostru. Edificiulŭ şcólel este fórte frumosŭ şi corĕspunḑĕtorŭ. Meritulŭ principalŭ la ridicarea acesteĭ şcóle compete zelosuluĭ vicarŭ alŭ Făgăraşuluĭ, care nu a îndemnatŭ numaĭ pre parochienĭ să contribue, ci însu-şĭ a datŭ dela sine spre acestŭ scopŭ la 600 fl., pre carĭ cu mare greutate şi-ĭ a cruţatŭ din puţinele-ĭ vinite.

Raportulŭ ministeruluĭ r. u. de instrucţiune pre 1890—91 între altele amintesce, că în anulŭ 1890 dintre Românĭ gr. cat. aŭ contribuitŭ la promovarea instrucţiuniĭ populare parte prin fundăţiunĭ, parte prin alte dăruirĭ: Escelenţa Sa Dr. *Ioanŭ Vancea*, P. O. D. canonicŭ mitropolitanŭ *Ioanŭ Moldovanŭ*, P. O. D. *Georgiŭ Vlassa*, capelanŭ de castre; canonicŭlŭ *Ioanŭ Fekete Negruţŭ* şi profesorulŭ *Parteniŭ Moldovanŭ*. — Ceştĭ din urmă doĭ aŭ repausatŭ.

Esposiţie industrială. Reuniunea sodalilorŭ Românĭ din Sibiiŭ a hotărîtŭ, să aranjeze o esposiţie industrială românéscă în anulŭ viitorŭ, cândŭ se va împlinĭ unŭ pătrarŭ de seculŭ dela înfiinţarea numiteĭ reuniunĭ.

Esposiţie regnicolară în anulŭ 1895. Ministrulŭ de comerciŭ Baross a presentatŭ parlamentuluĭ unŭ proiectŭ de lege, prin care se decretéză aranjarea uneĭ esposiţiunĭ regnicolare în Budapesta la anulŭ 1895, cândŭ se vorŭ împlinĭ 1000 de anĭ dela fundarea statuluĭ ungarŭ.

Dr. Gavrilŭ Triponŭ advocatŭ în Bistriţă anunţă, că şĭ-a mutatŭ cancelaria sa advocaţială dela 31 Octobre în Strada Lemnelorŭ (Holzgasse) Nr. 11, în etajŭ, în faţa casseĭ de păstrare *„Bistriţana“*.

† **Br. Ludovicŭ Josika,** nestorulŭ aristocraţilorŭ ardeleni, a repausatŭ în 8 a l. c. în etate de 84 anĭ. Eiŭ până la anulŭ 1867 a purtatŭ maĭ multe oficiĭ, éră de atunci s'a retrasŭ în viéţă privată.

Calea ferată Poşonŭ-Szombathely s'a inauguratŭ la 9 a l. c. în modŭ solemnŭ prin ministrulŭ de comerciŭ G. Baross.

Secţiunea „Olt“ a Ligeĭ pentru unitatea culturală a Românilorŭ aranjéză în Slatină (România) la 30 Novembre a. c. unŭ balŭ cu tombolă în folosulŭ fonduluĭ Ligeĭ.

Congresŭ jidovescŭ. Baronulŭ Hirsch are de gândŭ să concheme pre începutulŭ anuluĭ viitorŭ unŭ congresŭ alŭ Jidovilorŭ din tóte ţĕrile. Locululŭ congresuluĭ are să fie Londra. Scopulŭ congresuluĭ este, să afle mijlóce pentru a ajutorá pre Jidoviĭ persecutaţĭ din Rusia, aflându-le o ţĕră nóuă.

Casŭ de mórte. *Gavrilŭ Budŭ*, clericŭ în cursulŭ alŭ III-lea din seminarulŭ de Gherla, a repausatŭ în 4 Novembre, în anulŭ alŭ 24-lea alŭ etăţiĭ. *In veci amintirea luĭ!*

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Cina cea de taĭnă de Leonardo da Vinci.

Cine n'a vĕdutŭ vre-odată cina cea de taĭnă de Leonardo da Vinci? Chipulŭ acesta a ajunsŭ atâtŭ de lăţitŭ şi de plăcutŭ poporuluĭ creştinŭ, câtŭ maĭ că pre nicăirĭ nu maĭ vedemŭ cina cea de taĭnă altcum depinsă decâtŭ după originalulŭ luĭ Leonardo da Vinci din refectorulŭ Dominicanilorŭ din Milano. Are opera acésta aluĭ Leonardo deja o literatură întrégă. Esteticĭ renumiţi ca Goethe, Cardinalulŭ Wiseman şi istoriculŭ Hefele s'aŭ ocupatŭ cu studiulŭ eĭ.

Emoţiunile adêncĭ ale tuturorŭ persónelorŭ dela cina cea de taĭnă pictorulŭ Leonardo le-a sciutŭ imprimá aşa de plasticŭ în faţa şi ţinuta lorŭ, câtŭ şi ochiulŭ privitoruluĭ fără studiŭ esteticŭ vede şi cetesce numaĭ decâtŭ celŭ puţinŭ în lineaminte generale agitaţiunea şi dispusĕţiunea internă a acelorŭ persóne.

Cina cea de taĭnă a fostŭ din timpurile cele maĭ vechĭ unŭ obiectŭ din cele maĭ plăcute a pictorilorŭ creştinĭ. Fiecare a depins'o după inspiraţiunile sale propriĭ. De cândŭ a apărutŭ însă aluĭ Leonardo da Vinci, de atuncĭ maĭ nimenĭ n'a maĭ cercatŭ a o presentá în altă formă. Opera luĭ Leonardo este atâtŭ de classică, câtŭ în cercurile pictorilorŭ s'a născutŭ idea şi credinţa, că în cina cea de taĭnă ceva maĭ classicŭ nu se póte produce, că depingerea actuluĭ acestuia sublimŭ în Leonardo da Vinci şĭ-a ajunsŭ culmea, preste care nimenĭ nu maĭ póte trece.

La cina cea de taĭnă s'a întîmplatŭ instituirea unuia din misteriile cele maĭ sublime ale creştinismuluĭ, instituirea misteriuluĭ Sânteĭ Eucharistiĭ, prin care, până suntemŭ încă în lumea acésta, se întîmplă unirea cea maĭ intimă a omuluĭ cu Dumneḑeŭ şi aluĭ Dumneḑeŭ cu omulŭ. Unire maĭ intimă ca acésta nu póte să esiste decâtŭ în ceealaltă lume prin mijlocirea luminеĭ glorieĭ.

Şi cu tóte acestea Leonardo, cândŭ şĭ-a propusŭ a depinge cina cea de taĭnă, nu şĭ-a alesŭ momîntulŭ acela vecĭnicŭ memorabilŭ în istoria economieĭ dumneḑeescĭ, momîntulŭ prefaceriĭ pânĭĭ şi a vinuluĭ în corpulŭ şi sângele Fiuluĭ luĭ Dumneḑeŭ prin cuvintele puternice ca ale creaţiunĭĭ: *„Acesta este corpulŭ meŭ!“* şi: *„Acesta este sângele meŭ!“* Ci Leonardo şĭ-a alesŭ momîntulŭ, cândŭ Mântuitorulŭ a descoperitŭ învĕţăceilorŭ sĕĭ secretulŭ teribilŭ: *„că unulŭ dintr'înşiĭ îlŭ va vinde.“*

Şĭ-a avutŭ însă Leonardo pentru acésta motivele sale escugetate cu o minte adevĕrată de artistŭ. Căcĭ dacă şĭ-ar fi alesŭ momîntulŭ instituiriĭ Sânteĭ Eucharistiĭ, atuncĭ în întrégă ţinuta, privirea şi espresiunea feţeĭ fiesce căruĭ Apostolŭ n'ar fi avutŭ să depingă decâtŭ unŭ singurŭ simţĕmîntŭ. Acestŭ simţĕmîntŭ ar fi fostŭ: pietatea. Unŭ simţĕmîntŭ însă uniformŭ pentru toţĭ doîspreḑece Apostolĭĭ n'ar fi lăsatŭ pictoruluĭ câmpŭ spre a desvoltá în imagine nicĭ varietate nicĭ mişcare plină de viĕţă. Cuvintele *„Adevĕrŭ, adevĕrŭ ḑicŭ voue, că unulŭ din voĭ mĕ va vinde!“* aŭ căḑutŭ din gura Mântuitoruluĭ pre neaşteptate ca unŭ fulgerŭ în mijloculŭ cineĭ, cândŭ numaĭ la aşa ceva nu se aşteptá nicĭ unulŭ dintre Apostolĭ, nu se aşteptá nicĭ chiar vînḑĕtorulŭ Iuda. Căcĭ elŭ planulŭ sĕŭ şi-lŭ concepuse şi esecutase în secretŭ, câtŭ nu putea crede, că acela să pótă ajunge la urechile Învĕţătoriuluĭ. De unde nu e mirare, că cuvintele acestea aŭ stîrnitŭ în Apostolĭ diverse şi puternice simţĕminte după individualitatea fiesce căruia. În unĭĭ uĭmire, în alţiĭ întristare, în alţiĭ mănie asupra trădătoruluĭ, în alţiĭ temere, ca nu cumva cuvintele să-ĭ sune luĭ, în alţiĭ necredinţă în posibilitatea uneĭ atarĭ tradărĭ. O atare bogăţie însă de simţĕminte şi impresiunĭ diverse în persóne diverse în unulŭ şi acela-şĭ momîntŭ nu avea lipsă decâtŭ de unŭ penelŭ de artistŭ perfectŭ spre a se preface într'unŭ capŭ de operă.

Apostolĭĭ eraŭ toţĭ doîspreḑece de faţă, cândŭ Magistrulŭ a ḑisŭ cuvintele acestea. Fiesce care a fostŭ impresionatŭ în modŭ diversŭ de celalalţĭ, şi la fiesce care impresiunea internă s'a imprimatŭ şi pre faţă şi în ţinuta corpuluĭ în modŭ diversŭ. Faţa şi ţinuta celuĭ uĭmitŭ esprimă uĭmire, a celuĭ întristatŭ întristare, a celuĭ mănіosŭ mănie şi aşa maĭ departe. Acésta apoĭ l'a pusŭ pre pictorŭ în pusĕţiunea admirabilă de a depinge în unŭ singurŭ tabloŭ doŭĕspreḑece impresiunĭ şi agitaţiunĭ interne produse în acela-şĭ momîntŭ şi prin aceea-şĭ causă. Aşa ceva nu erá cu putinţă, dacă Leonardo ar fi alesŭ momîntulŭ, cândŭ Mântuitorulŭ a instituitŭ Sânta Eucharistie. Câmpulŭ pictoruluĭ ar fi fostŭ restrînsŭ numaĭ la o singură impresiune, care în toţĭ doîspreḑece ar fi escitatŭ numaĭ singurŭ simţĕmîntulŭ pietăţiĭ. Varietatea ar fi fostŭ restrînsă atuncĭ numaĭ la cuantitate, întru câtŭ faţa unuia ar fi esprimatŭ póte unŭ cuantŭ maĭ mare de pietate, ca a altuia. Varietatea însă în privinţa calităţiĭ de impresiune şi a simţĕmintelorŭ l-ar fi lipsitŭ cu totulŭ. Adevĕratŭ, că pentru esemplu pietatea unora dintre Apostolĭ, p. es. a Sântuluĭ Evangelistŭ Ioanŭ, ar fi putut'o potenţá până la estasă. Însă ar fi greşitŭ tare, dacă în privinţa pietăţiĭ pre unĭĭ l-ar fi ridicatŭ prea tare faţă cu alţiĭ. Căcĭ atuncĭ unora le-ar fi făcutŭ nedreptate şi s'ar fi depărtatŭ dela adevĕrulŭ istorico-evangelicŭ, după care pietatea a fostŭ aprópe într'o formă de mare în toţĭ afară de trădătorulŭ Iuda.

Leonardo însă cândŭ pentru tabloulŭ sĕŭ a alesŭ momîntulŭ descopeririĭ trădătoruluĭ şi nu alŭ instituiriĭ Sânteĭ Eucharistiĭ, a maĭ avutŭ şi unŭ altŭ motivŭ purceḑĕtorŭ din însu-şĭ sufletulŭ luĭ. Elŭ în tinereţe încă a fostŭ unŭ felŭ de Iuda. Elŭ încă trădase pre Mântuitorulŭ óre cândŭ ca şi Iuda, numaĭ câtŭ în altă formă. Umbîndŭ în tinereţe prin Egiptŭ a căḑutŭ dela credinţă şi s'a făcutŭ Mahomedanŭ spre a-şĭ câştigá favoruluĭ celorŭ marĭ. Nu a fostŭ căderea acésta de bună sémă o căḑere purcesă din inimă. În sufletulŭ sĕŭ Leonardo totuşi a rĕmasŭ creştinŭ convinsŭ. Şĭ-a îngreunatŭ însă fórte conscinţa cu aceea, că din nisce motive lumescĭ şi trecătóre a lăsatŭ din afară credinţa, prin ce s'a făcutŭ unŭ trădătorŭ.

Pĕcatulŭ acesta a voitŭ Leonardo să-lŭ espieze prin depingerea cineĭ celeĭ de taĭnă, la care cuvintele Mântuitoruluĭ: *„Unulŭ din voĭ mĕ va vinde“* aŭ sunatŭ nu numaĭ luĭ Iuda, ci tuturorŭ trădătorilorŭ din tóte timpurile, între carĭ erá şi elŭ. Mărimea pĕcatuluĭ sĕŭ propriŭ a voitŭ Leonardo să o pună pentru tot-deauna înaintea ochilorŭ lumiĭ pentru tóte timpurile ca unŭ memento pentru toţĭ trădătoriĭ şi următoriĭ luĭ Iuda. De unde tótă imaginea acésta classică aluĭ Leonardo o putemŭ considerá şi ca unŭ actŭ de penitinţă, o mărturisire publică înaintea lumiĭ a pĕcatuluĭ sĕŭ, a trădăriĭ şi necredinţeĭ sale de óre-cândŭ-va, ca şi cum ar ḑice în faţa lumiĭ: Credŭ Dómne şi mărturisescŭ, că tu eştĭ Christosŭ Fiulŭ luĭ Dumneḑeŭ, pre care eŭ te-am vîndutŭ ca şi Iuda!

Împrejurarea acésta l'a ajutatŭ fórte multŭ pre Leonardo, ca în cina cea de taĭnă să se ridice până la classicitatea aceea, la care s'a ridicatŭ. Căcĭ prin acésta aŭ contribuitŭ la ea nu numaĭ genialitatea şi credinţa luĭ, ci şi simţulŭ de penitinţă, aşa câtŭ sufletulŭ luĭ erá aşa ḑicêndŭ aprinsŭ de dorulŭ de a produce o atare imagine, care póte până la capetulŭ véculuĭ să servéscă spre nutrirea simţuluĭ de pietate în mijloculŭ creştinilorŭ, prin ce apoĭ cugetá, că va dobândí şi elŭ ĭertare pentru trădarea sa.

Premiţêndŭ considerările acestea generale, cu altă ocasiune ne vomŭ dimite în analisa specială a tablouluĭ acestuia admirabilŭ.

Părăsitŭ.

Novelă de Walter Schwarz.

(Continuare.)

Într'o ḑi avură o înţelegere, la care şi tatălŭ erá de faţă. Emilia a făcutŭ o observare mireluĭ sĕŭ, care acesta nu o a priceputŭ îndată. Şi cândŭ o a întrebatŭ încă odată, ea ĭ-a ḑisŭ încetŭ: „Maĭ târḑiŭ, cândŭ vomŭ fi numaĭ singurĭ.“

Cuvintele acestea aŭ fostŭ şoptite şi se înţelege, că nu aŭ fostŭ menite, să fie auḑite şi de urechea luĭ Leonhardt. Dară ele pentru elŭ, pentru inima luĭ aŭ fostŭ o lovitură puternică, căcĭ însĕmnătatea, carea le-o dá elŭ, erá sdrobitóre. De astă-dată nu erá străinulŭ, care le-a ḑisŭ, erá chiar copila luĭ. „Maĭ târḑiŭ, cândŭ vomŭ fi numaĭ singurĭ,“ adecă atuncĭ, cândŭ vomŭ fi scăpatŭ de tata. Aşa dară elŭ le stá în cale. Şi acésta să o auḑă dela Emilia luĭ, — erá óre cu putinţă? Acestea câteva sĕptĕmânĭ de mirésă ĭ-aŭ scosŭ eĭ din amintire optŭ spre ḑece anĭ de iubire, de jertfă, de credinţă?

— O nu! ea scie dóră, câtŭ de bunŭ a fostŭ tata, ea îlŭ iubiá dóră încă totŭ ca şi maĭ înainte, — se mângâiá bĕtrânulŭ părinte simţitorŭ, cândŭ icĭ colo îĭ maĭ îndreptá câte unŭ cuvîntŭ linguşitorŭ orĭ îĭ netediá obrazulŭ. Numaĭ câtŭ ea nutriá acum cu totulŭ alte simţĕminte: acum erá în societatea unuĭ omŭ tinĕrŭ, care îĭ umpleá tótă inima cu prospectele unuĭ viitorŭ atâtŭ de strălucitŭ, ér timpulŭ petrecutŭ cu tatălŭ nu

erá decâtŭ o amintire. Şi acesta erá lucru fórte firescŭ.

Ómenii, ce-i întîlniá bĕtrânulŭ pictorŭ, îi ḑiceaŭ ḑilnicŭ: — Bucură-te, bĕtrânule fericitŭ, bucură-te de noroculŭ copileĭ tale! — Da, acésta trebuiá să o concédă şi elŭ.

O, câte odată, cândŭ viitorulŭ se înfăţişá limpede înaintea ochilorŭ luĭ, cândŭ elŭ se împácá cu întîmplarea aceea pentru elŭ atâtŭ de durerósă, simţiá unŭ locŭ în inima sa, ce-lŭ dureá pare cá fisicesce. — Se va alinâ óre vre-odată durerea acésta ca şi după Angela? — se întrebá elŭ atuncĭ.

Într'o nópte îĭ oprì aprópe respirarea o durere convulsivă de peptŭ. Elŭ nu a ḑisŭ nimica, dar diminéţă erá aşa de palidŭ şi de sfârşitŭ, câtŭ Emilia nu a pututŭ să nu o observe. Ea l'a întrebatŭ, şi cândŭ a auḑitŭ despre întîmplarea tristă, l'a compătimitŭ, a voitŭ să-ĭ găséscă mijlóce de alinare. De-odată sună clopoţĕlulŭ. Roderich o surprinse multŭ maĭ de timpuriŭ ca de altă datâ. Ce surprindere a fostŭ acésta! Elŭ îĭ aḑucea florĭ şi nisce prăjiturĭ, ce-ĭ plăceaŭ. Ea erá să strige de bucurie. Da, acum îĭ erá cu neputinţă să se maĭ gândéscă la morbulŭ tătâne-sĕu. Bietulŭ Roderich erá aci! Eserciţiulŭ de aḑĭ în căldurile năduşitóre l'aŭ ostĕnitŭ de mórte. Ea a sciutŭ să-ĭ pregătéscă o beutură recoritóre. Aicĭ în odăiuţă erá rece. Elŭ trebue să odihnéscă puţinelŭ, ea îndată va fi érăşĭ aicĭ. Ea cércă tóte spre a-ĭ face frumosuluĭ bărbatŭ plăcute momintele, carĭ le petrecea aicĭ, — precândŭ bietulŭ Leonhardt şedea părăsitŭ cu inima morbósă, şi nimenĭ nu-ĭ avea grigea.

Acum simţiá părăsitulŭ întâia datâ ceva ca o ameţélă trecêndŭ prin sufletulŭ sĕŭ blândŭ şi simţitorŭ.

Elŭ se vedea în faţa ispiteĭ de a osîndí, de a urî pre ómenĭ. Acestŭ omŭ vine să-ĭ lea fericirea, şi acésta o isprăvesce uşorŭ, ca şi cândŭ aşa ar trebuí să fie. Bĕtrânulŭ simţiá, cá nu va puté să pórte maĭ multŭ resignarea sa. Mănie şi urâ îlŭ ispitiá. Prin uşa deschisă auḑiá vócea luĭ Roderich, îĭ auḑiá rîsulŭ voiosŭ şi — îĭ erá nesuferitŭ. Uriá pre ómenĭ aceştia, uriá frumseţa feteĭ sale, ba chiar şi blusa, ce o purtá străinulŭ acesta. Postavulŭ acesta coloratŭ a maĭ jucatŭ o rolă în viéţa miserâ a pictoruluĭ, încă odată şĭ-a perdutŭ elŭ fericirea prin o uniformă elegantă. Şi erá viĕ amintirea sereĭ, în care s'a despărţitŭ de nevastă-sa. Cine póte să-lŭ convingă, că acea séră a fostŭ maĭ durerósă ca durerea órelorŭ, ce o suferiá acuma. Atuncĭ putea dá cursŭ liberŭ vocieĭ sale interne, putea să-şĭ descopere sórtea sa nefericită ómenilorŭ şi să-şĭ aline durerea. Fiesce cine aflá, că a fostŭ nedreptate, ceea ce s'a întîmplatŭ, şi acum în durerea luĭ cea crudă, ce trebuiá să o sufere, niměnuĭ nu i-se făcea milă de elŭ. Din contră lumea îĭ ḑicea, că elŭ ar fi norocosŭ. De aceea fiĭ liniştitŭ, bĕtrâne, — nicĭ o vorbă, nicĭ unŭ sĕmnŭ de durere. Şi ce lucru mare va să se şi întîmple acum? Tu veĭ rĕmâné numaĭ pentru a treia óră singurŭ. —

(Va urmá.)

Bibliografie.

După volumele I şi II ale opuluĭ întitulatŭ:

Parti alese din **Istori'a Transilvaniei** *pe doue sute de ani din urma,* a aparutŭ şi **Volumulŭ alŭ III-lea** în formatulŭ şi cu tipariulŭ celorlalte dóuĕ, în 40 de cóle, de Georgie Bariţŭ. Sibiŭ 1891 în ediţiunea auctoruluĭ. Tipografia W. Krafft.

Aceĭ cetitorĭ românĭ, carĭ aŭ aruncatŭ ochiĭ preste cele dóuĕ volume, vorŭ fi pututŭ observá, că cele maĭ multe părţĭ, câte am adunatŭ la unŭ locŭ, se reducŭ la istoria suferinţelorŭ poporuluĭ românŭ, saŭ precum s'a maĭ ḑisŭ, la tragedia nóstră naţională, anume în vol. I începêndŭ dela a. 1683 până inclusive la 1847, érá în alŭ II-lea dela 1848 până la 1860, adecă sĕlbatecele vĕrsărĭ de sânge, atrocităţile esecutate cu scopŭ de a stîrpí pre poporulŭ românŭ, apoĭ lege marţială şi în urmă absolutismŭ rigorosŭ.

Întocma acela-şĭ metodŭ am urmatŭ şi în compunerea volumuluĭ III, care cuprinde evenimentele dela 1860 până la 1883, adecă dintr'unŭ periodŭ de 23 de anĭ, fórte bogatŭ şi acesta de catastrofe marĭ, ca şi de rĕsturnăturĭ, carĭ aŭ lovitŭ de-a dreptulŭ în partea naţiuniĭ române locuitóre în ţĕrile monarchieĭ austro-ungurescĭ. Nu am trecutŭ cu vederea evenimentele generale, fără a cărorŭ cunóscere nu amŭ putea înţelege pre acelea, în care aŭ fostŭ aceştĭ românĭ actorĭ în proporţiunĭ ca nicĭ odată, atâtŭ în sfera politică, câtŭ şi în cea bisericéscă şi întru înmulţirea elementelorŭ de cultură, nu numaĭ până la Dualismnŭ, ci chiar şi dela acesta încóce în mânia tuturorŭ pedecilorŭ şi a machiavelismuluĭ rafinatŭ.

Cele dóuĕ congrese naţionale politice, unulŭ din Ianuariŭ 1861, altulŭ din Aprile 1863; cele dóuĕ diete transilvane, una democratică dintre aniĭ 1863 et 4, alta aristocratică din Novembre 1865; desele călătoriĭ ale mitropoliţilorŭ şi deputăţiunilorŭ la Viena; întrarea Ardelenilorŭ în senatulŭ imperialŭ din Viena; eşirea lorŭ de acolo între cele maĭ triste împrejurărĭ; smulgerea românilorŭ greco-orientalĭ de sub domnia hierarchieĭ sêrbescĭ, prin organisarea mitropolieĭ şi a episcopieĭ de Caransebeşŭ alăturea cu cea de Aradŭ; disensiunile românilorŭ; — ca urmare imperativă a înfricoşateĭ căderĭ dela Königgraetz, înfiinţarea Dualismuluĭ, autonomia Transilvanieĭ cassată, legile acesteia din 1863/4 anullate; naţiunea română ca individualitate politică sacrificată şi aruncată la discreţiunea unuĭ altŭ elementŭ naţionalŭ; luptele politice continuate din partea românilorŭ; *întrunirea* lorŭ pentru marele scopŭ alŭ emancipărĭ manifestatŭ şi circumscrisŭ în memorandulŭ naţionalŭ, împărtăşitŭ în patru limbĭ popórelorŭ apărătóre de dreptŭ şi de libertate, — acestea şi alte câteva momente marĭ din viaţa nóstră naţională se potŭ vedé adunate în vol. III. pre 23 de anĭ, confirmate cu câteva acte şi corespondinţe intercalate în textŭ, érá altele vre-o 96 alăturate ca *suplementŭ* la volumulŭ acesta, precum s'aŭ adausŭ 80 şi la celealalte dóuĕ anterióre.

Acestŭ volumŭ alŭ III-lea costă legatŭ tare 4 fl., legatŭ uşorŭ 3 fl. 50 cr. v. a.

În restimpŭ de 3 lunĭ, adecă până la 31 Ianuariŭ 1892 espediţiunea din partea auctoruluĭ se face franco pentru toţĭ domniĭ, câţĭ se vorŭ fi prenumeratŭ de-a dreptulŭ la elŭ; după acelŭ terminŭ esemplarele rĕmase neprenumerate trecŭ în comisiune la librăria W. Krafft în Sibiiŭ.

Dela 5 saŭ maĭ multe esemplare plătite dintr'odată se daŭ 10% ca rabatŭ.

Se maĭ află şi din vol. I şi II multe esemplare şi se daŭ cu preţurile cunoscute maĭ dinainte, legate tare câte 5 fl., broşurate câte 4 fl. 50 cr., saŭ **tóte treĭ** volumele în 141 de cóle 14 fl. legate, 12 **fl.** 50 cr. broşurate.

Comandele se facŭ maĭ sigurŭ prin mandate postale. Expediţiune promptă.

Sibiiŭ, 30 Octobre 1891.

Georgie Bariţŭ.

Disertaţiune despre episcopiĭ şi vicariĭ români din Maramurĕşŭ, de *Titŭ Budŭ*, Gherla, cu literele Tipografieĭ diecesane, 1891. Formatŭ 16°, pag. 62. Broşura acésta aruncă nu puţină lumină asupra istorieĭ bisericescĭ a fraţilorŭ nostri Românĭ din Maramurĕşŭ. Şi din ea se vede, ce luptă amŭ trebuitŭ să purtămŭ şi în Maramurĕşŭ spre a ne emancipá biserica de sub o ierarchie străină. Din care causă nu putemŭ decâtŭ să recomandămŭ broşura acésta cu tótă căldura.

Codicele Mateiu Voileanŭ. *Scrieri din prima jumĕtate a vĕcului trecut publicate de Mateiu Voileanu, asesor consistorial. Sibiiu. Tiparul tipografiei archidiecesane. 1891.* Colecţiunea acésta de monumente limbistice din prima jumĕtate a vĕculuĭ trecutŭ este de mare valóre pentru istoria limbeĭ nóstre şi pentru desvoltarea ulterióră a graiuluĭ nostru. Felicităm̆ dreptŭ aceea pre dlŭ Voileanŭ pentru publicarea, ce a făcut'o în interesulŭ progresuluĭ nostru literarŭ.

Întrebărĭ de educăţiune şi instrucţiune. *Studiĭ pedagogice de Dr. Petru Span. Sibiiŭ. Tiparulŭ tipografieĭ archidiecesane. 1891. 8° mare, pag. 128.* Studiile cuprinse în acestŭ opŭ suntŭ 8 la numĕrŭ: 1. Utilitarismulŭ în şcólă. — 2. Societatea şi educăţiunea publică. — 3. Individualitatea în educăţiune. — 4. Sciinţa în şcólă şi afară de şcolă. — 5. Cestiunea educăţiuniĭ femeiĭ. — 6. Sistemulŭ gimnasialŭ. — 7. Discursurile şcolarĭ. — 8. Organisarea unuĭ seminarŭ academico-pedagogicŭ.

În tóte studiile aceste autorulŭ se arétă mare aderentŭ alŭ şcóleĭ herbartiane. Altcum are şi lucrurĭ bune amestecate cu altele rele. Acésta provine de acolo, că nu şĭ-a alesŭ bine isvórĕle acele, după carĭ a scrisŭ. Suntŭ şi multe neesactităţĭ şi citaţiunĭ defectuóse. De altmintrelea limba e bună, stilulŭ clarŭ. Cu unŭ cuvîntŭ nu se póte negá, că autorulŭ a cetitŭ şi meditatŭ asupra cestiunilorŭ tractate, şi chiar de aceea amŭ dorí, ca pre viitorŭ să se foloséscă de alte isvórĕ, pentru ca studiile, ce le va face de aci încolo, să fie într'adevĕrŭ folositóre progresuluĭ nostru culturalŭ.

Diverse.

Tractarea lampelorŭ de petroleŭ. Sĕrile celea lungĭ suntŭ aci, şi cu ele şi lampa intră érăşĭ în drepturile sale. Lumină! ceremŭ séra, ba încă învĕţaţĭ rĕŭ cum suntemŭ, ceremŭ chiar „multă lumină“. Lampele de petroleŭ suntŭ acele, carĭ ne îndestulescŭ acéstă recerinţă, şi încă spre mulţămirea nóstră deplină. Este însă sciutŭ şi aceea, că lampele de petroleŭ aŭ fostŭ causa la multe nenorocirĭ. Chiar de aceea sperămŭ, că vomŭ oferí cetitorilorŭ nostri o lectură nu numaĭ folositóre, ci tot-odată şi de interesŭ actualŭ, publicândŭ la acestŭ locŭ câteva instrucţiunĭ privitóre la tractarea lampelorŭ de petroleŭ.

1. Curăţirea lampelorŭ.

Desşurubămŭ aparatulŭ de arsŭ şi-lŭ curăţimŭ cu tótă grija; cu deosébire ţevea din mijloculŭ aparatuluĭ, (carea la aparatele rotunde e încunjurată de feştilă,) trebue să o curăţimŭ de totŭ scrumulŭ şi de tóte muscuţele, ce s'aŭ adunatŭ într'însa. Tóte părţile de metalŭ ale aparatuluĭ de arsŭ *se frécă cu o sdrénţă uscată.* De cumva s'a urîţitŭ ceva, şi acéstă uriciune nu vre să dispară în urma frecării cu sdrénţa uscată, atunci udămŭ puţinŭ sdrénţa cu petroleŭ şi frecămŭ cu ea locurile respective. Leşie de sodă, săpunŭ orĭ chiar ceva accide *nu* trebue să se întrebuinţeze, pentrucă umedéla acestora se împărtăşesce şi feştileĭ şi în urma acesteia lampa arde réŭ. Totŭ asemenea stă lucrulŭ şi cu curăţirea reservoarelorŭ saŭ basinelorŭ de petroleŭ. Şi aceste aŭ să se curăţéscă *numaĭ* cu petroleŭ, dar nu cu leşie orĭ accide.

2. Tractarea feştileĭ.

Maĭ înainte de ce s'ar aplicá la lampă o feştilă nóuă, trebue să se pună pre o tablă caldă de metalŭ, pentru ca să se usce bine, căci feştila, şi cu deosébire feştila bună suge umedéla din aerŭ şi prin acésta îşi perde din puterea de a conduce petroleulŭ. Feştila cea nóuă se retézá, firesce cu fórfecile, dar cea folosită odată *nu* se maĭ retézá cu fórfecile, ci se curăţă cu o sdrénţă orĭ se frécă cu unŭ dopŭ de plută. De cumva cu ocăsiunea curăţiriĭ feştileĭ ajunge ceva scrumŭ în aparatulŭ de arsŭ, acela numaĭ decâtŭ trebue delăturatŭ, de-órece aceste părţi usate de feştilă suntŭ causa aşa numiteloru

3. Esplosiunĭ de lampe.

Că esplosiunile lampeloru ar' fi provocate prin gazŭ de petroleŭ, e curată poveste. Petroleulŭ celŭ bunŭ are lipsă de unŭ gradŭ cu multŭ maĭ mare de căldură, pentru ca să se volatiliseze, decâtŭ ca să pótă desvoltá într'o lampă gazurĭ şi să le aducă la esplodare; ér petroleulŭ din reservoarulŭ lampeĭ nu ajunge nicĭ odată la gradulŭ de căldura recerutŭ pentru desvoltarea gazuriloru. — Aşa dîsele esplosiunĭ de lampe suntŭ din contră maĭ tot-deauna o urmare a *necurăţenieĭ.* — Suntŭ destuĭ ómenĭ, carĭ resturile de feştilă le măturá totŭ în aparatulŭ de arsŭ, ér acestŭ aparatŭ nu-lŭ curăţă de locŭ, orĭ fórte rarŭ. Resturile se mestecă apoĭ cu petroleŭ, şi acéstă amestecătură se încăldesce fórte tare şi se aprinde, de-órece gazurile, ce le desvóltă ea însă-şi, şi carĭ se înalţă în susŭ, vinŭ în atingere cu flacăra. Ast-felŭ în interiorulŭ aparatuluĭ de arsŭ arde o flacără, care îlŭ încăldesce întru atâta, câtŭ pre urmă metaluluĭ, ce légă (forostuesce) diferitele luĭ părţi, se topesce. Urmarea apoĭ e, că părţile interne a aparatuluĭ de arsŭ cadŭ în reservoarulŭ de petroleŭ, feştila îea dedesubtŭ flacără, reservoarulŭ de sticlă se sparge de căldură, şi nenorocirea e aci, ér noĭ dicemŭ, că „lampa a esplodatŭ". Acéstă „esplodare" este simplamînte numaĭ o urmare firéscă şi tot-odată o pedépsă a negligenţeĭ în privinţa curăţiriĭ lampelorŭ.

Curăţiţĭ numaĭ lampele tot-deauna cum se cuvine, şi n'aveţĭ a vĕ teme de esplosiunĭ.

4. Asudarea lampelorŭ.

Acestŭ inconvenientŭ se póte delătură fórte uşorŭ. Cea maĭ mare parte din petroleulŭ, care asudă pre lampe, pétrunde prin gipsulŭ, ce légă reservoarulŭ de sticlă cu veriga aceea de metalŭ, în care e şurubatŭ aparatulŭ de arsŭ. Gipsulŭ, precum se scie, e fórte porosŭ şi suge în sine orĭ ce umedélă, cu deosébire însă petroleulŭ, şi fiindŭ-că gipsulŭ din gâtlegiulŭ reservoaruluĭ e în atingere continuă cu petroleulŭ, lucru firescŭ că în continuŭ şi trece saŭ asudă petroleŭ prin elŭ. Acésta se póte observá uşorŭ la lampele, carĭ aŭ reservoare de sticlă, ér la lampele, a cărorŭ reservoare suntŭ aşedate în susţinătóre de metalŭ orĭ de majolică, se adună petroleulŭ în lăuntrulŭ susţinătóreloru, pre fundŭ.

Acestŭ inconvenientŭ se póte delătură uşorŭ prin aceea, că gipsulŭ îlŭ obducemŭ cu o materie, care nu lasă să tréca petroleulŭ prin ea, şi acéstă materie numită „Impenetrabel" se póte căpétá pre lângă unŭ preţŭ bagatelŭ în orĭ ce neguţătorie maĭ de frunte de lampe. Cam cu 12 crucerĭ se póte vindecá o lampă de bóla asudatuluĭ. Cine îşi cumpĕră lampă nóuă, să cérá şi acéstă materie, orĭ celŭ puţinŭ obducerea gipsuluĭ.

Cândŭ se şurubézá aparatulŭ de arsŭ, dă afară puţinŭ petroleŭ din şurubulŭ aparatuluĭ. Acestă se lăţesce preste lampă, dacă nu se şterge numaĭ decâtŭ. Pentru aceea, după şurubare să se ştérgă bine veriga, în care se şurubézá aparatulŭ de arsŭ. Totŭ aşa să se ştérgă bine şi cheea saŭ fusulŭ, cu care se ridică şi scobóră feştila.

Curăţénia e o vîrtute, şi observarea eĭ chiar şi în tractarea lampelorŭ e de cea maĭ mare importanţă.

Surprindere nefericită. Între lucrătoriĭ dela construirea căilorŭ ferate din Siberia se află şi maĭ mulţĭ condamnaţĭ la muncă silnică. Între aceştia a fostŭ şi unŭ ţérénŭ bétrânŭ, care a fostŭ esilatŭ pentru maĭ mulţĭ anĭ pre insula Sachalin, fiindŭ că ridicase mâna asupra unuĭ ispravnicŭ. Împreună cu maĭ mulţĭ consoţi de aĭ luĭ a fostŭ dispusŭ la lucrurĭ în Siberia. Elŭ îşi îndeplinia ocupaţiunea în linişte, fără a-şi bate capulŭ cu cele ce se întîmplaŭ în jurulŭ luĭ. Deodată îĭ apare unŭ soldatŭ din compania de pază. Ducêndu-se inspectorulŭ în altă parte, l'a agrăitŭ pre soldatŭ dicêndu-ĭ: „De unde eştĭ, cum te chémă?" Regulamentulŭ însă opresce strictŭ orĭ ce vorbirĭ cu condamnaţiĭ. Privesce-mĕ, dară privesce bine, eŭ sum ţérénulŭ „Kurskianŭ!" Soldatulŭ cu ochiĭ înholbaţĭ şi nîmitŭ a căutatŭ la bétrânŭ, care erá tatălŭ dînsuluĭ, apoĭ a începutŭ a trĕmurá în totŭ trupulŭ, a leşinatŭ, căděndu-ĭ arma din mână. Bétrânulŭ s'a aruncatŭ pre elŭ grămădindu-lŭ de sărutărĭ, apoĭ şi-a perdutŭ şi elŭ consciinţa de sine. Ambiĭ aŭ fostŭ transportaţĭ la unŭ spitalŭ, unde cu mare greŭ aŭ fostŭ deşteptaţĭ, dară atunci şi fiulŭ şi tatălŭ eraŭ nebunĭ.

Posta Redacţiunii: O. D. Petru V. în Sz. Csan. — Fi bunŭ trimite şi restulŭ.

Editorŭ şi redactorŭ réspundĕtorŭ:

Dr. Vasiliŭ Hossu.

Preţulŭ mărfurilorŭ.

Piaţa din Blaşiŭ: Grâu, hectlitr. fl. 7.25 până 8.—, — grâu mestecatŭ fl 6.— până 6.75, sécară fl. 5.50 până 6.—, — ovĕsŭ fl. 2.50 până fl. —.—, cucuruzŭ fl. 3.75 până fl. 4, — alacŭ fl. 2.— până fl. —.—, cartoffi fl. 1.— până fl. —.—, — sĕmêntă de cânepă fl. —.— până fl. —, fasolea fl. 4.— până fl. 4.45, — carnea de vită chilo 40 cr. până —, carnea de viţélŭ 40 până — cr., carnea de porcŭ 40 până — cr., carnea de berbece 28 până — cr., — 10 óuĕ cu 20 până — cr.

Intâia întreprindere concesionată pentru aranjarea de înmormîntărĭ în Blaşiŭ.

Promptŭ şi solidŭ.

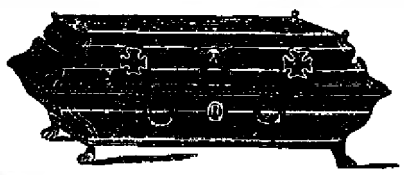

Cu preţurĭ moderate.

Am onóre a aduce la cunoscinţa prea stimatuluĭ publicŭ, că am înfiinţatŭ aicĭ în Blaşiŭ o

Întreprindere pentru aranjarea de înmormîntărĭ

care corĕspunde celorŭ maĭ moderne esigenţe, şi că primescŭ aranjarea de înmormîntărĭ după orĭ ce recerinţă şi cu cele maĭ moderate preţurĭ.

Recomêndŭ maĭ departe depositulŭ meŭ **bine asortatŭ** de **cununĭ, frunde, cosciugurĭ** şi **decoraţiunĭ de doliŭ,** după cele maĭ nóuĕ façone şi cu preţurile cele maĭ variate.

Pentru uşurinţa partidelorŭ primescŭ şi **aranjarea completă** a înmormîntărilorŭ, asigurându pre preastimatulŭ publicŭ de serviţŭ promptŭ şi consciinţiosŭ.

(20) 1—6 Cu onóre:

I. L. Filipŭ,

strada lungă, a patra casă dela „Hotel Univers".

Fundată în an. 1858.

FRANCISCŬ WALSER

Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale împ. şi reg. Archiducele Josifŭ

proprietarulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recusite de pompierĭ, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomândă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preoţĭ

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

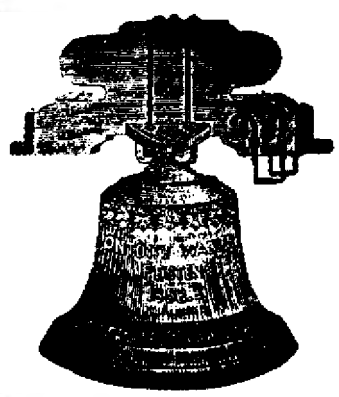

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela întemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolia din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de miresu, arangiamente pentru băĭ, conducte pentru apă şi pumpe pentru fântâni.

(2) 45—52

Preliminare de spese şi Preţŭ-courante se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Fóiă bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaşiŭ.

Anulŭ I. Blaşiŭ 21 Novembre 1891. Numerulŭ 47.

Dorinţă deşértă.

(+) „Pesti Napló“, unŭ diarŭ opositionalŭ din Budapesta, cu ocăsiunea denumiriĭ primateluĭ Vaszary Kolos a atacatŭ cu multă vioiciune pre guvernulŭ actualŭ, pentru-că n'a sciutŭ să se foloséscă de ocăsiunea acesteĭ denumiriĭ spre a restabili jurisdicţiunea, ce aŭ avut'o odinióră primaţiĭ Ungarieĭ asupra mitropolieĭ latine-croate de Zagrabia şi a celeĭ române greco-catolice de Alba-Iuliă şi Făgăraşŭ.

„Magyar Állam“, unŭ altŭ diarŭ magiarŭ din capitală, salută cu bucurie acestŭ atacŭ îndreptatŭ în potriva guvernuluĭ, spriginindŭ pre colegulŭ sĕŭ cu unŭ argumentŭ la aparinţă fórte puternicŭ. Dice adecă „Magyar Állam“ în numĕrulŭ dela 6 Novembre a. c., că primatele de odinióră Ioanŭ Szcitovszky a protestatŭ cu tótă tăria în potriva scóteriĭ numitelorŭ dóuĕ biserice de sub jurisdicţiunea sa, însă cuvintele luĭ nu aŭ aflatŭ resunetŭ în cercurile politice absolutistice de atunci. Îşĭ esprimă însă „Magyar Állam“ dorinţa, ca în era asta constituţională să se recâştige aceea, ce s'a perdutŭ sub absolutismŭ.

Deşértă dorinţă!

Cândŭ cineva se avêntă la dorinţe aşa de „patriotice“, cum este şi cea esprimată de „Magyar Állam“ faţă cu biserica nóstră, trebue să aĭbă ceva temeiŭ şi putere, căcĭ altcum ne înfăţişézăă numaĭ figura brósceĭ din fabulă, cândŭ a vrutŭ să se facă mare câtŭ unŭ boŭ.

Nu are însă nimenĭ nicĭ temeiŭ nicĭ putere, ca să maĭ pună Mitropolia română greco-catolică sub jurisdicţiunea primateluĭ din Strigoniŭ, de care s'a mântuitŭ după grele şi stătornice lupte.

Înainte de tóte este neadevĕratŭ, că primatele Szcitovszky s'ar fi împotrivitŭ la reactivarea Mitropolieĭ nóstre şi scóterea eĭ de sub jurisdicţiunea primaţială. Şi fiindŭ-că „Magyar Állam“ nu o scie acésta, îlŭ îndrumămŭ, să cetéscă Bulla papală aluĭ Piŭ alŭ IX-lea de dato 26 Novembre 1853, carea se începe cu cuvintele „Ecclesiam Christi ex omni lingua“, şi în care aflămŭ maĭ multe pasage, din carĭ se vede, că numitulŭ primate a resignatŭ de bună voe tóte drepturile, ce le-a deprinsŭ maĭ înainte asupra bisericeĭ nóstre. Dela acestŭ primate ar trebuĭ să înveţe ceva mulţĭ dintre conducătoriĭ bisericeĭ catolice latine de astădĭ din Ungaria, şi atunci şi eĭ s'ar' dedá a tractá lucrurile bisericescĭ nu din punctŭ de vedere şovinisticŭ-naţionalŭ, ci numaĭ din punctulŭ de vedere alŭ măririĭ luĭ Dumneḑeŭ şi alŭ înfloririĭ şi lăţiriĭ sânteĭ biserice.

Înzădarŭ s'ar şi silí guvernulŭ actualŭ a restabilí asupra Mitropolieĭ nóstre jurisdicţiunea de odinióră a primaţilorŭ ungarĭ, căcĭ de o parte astădĭ s'ar aflá, cine să-ĭ răspundă guvernuluĭ, că nu este competentŭ a se amestecá în astfelŭ de afaceriĭ, carĭ nu se ţinŭ de sfera luĭ de activitate, ér de altă parte suntemŭ siguriĭ, că unicĭĭ factoriĭ competenţĭ, adecă Regele apostolicŭ şi Sântulŭ Scaunŭ alŭ Romeĭ nicĭ odată nu ar' stricá aceea, ce aŭ făcutŭ cum se cade. Nu pentru aceea a resplătitŭ Maiestatea Sa fidelitatea Românilorŭ greco-catolicĭ şi sângele vĕrsatŭ de eĭ pentru tronŭ şi patrie cu reactivarea Mitropolieĭ unite, pentru ca maĭ târdiŭ de dragulŭ unorŭ şoviniştĭ fără de minte să umiléscă o biserică întrégă, şi darulŭ împĕrătescŭ să-lŭ întórcă în motivŭ de nemulţămire şi mâhnire; ér Sântulŭ Scaunŭ apostolicŭ are cu multŭ maĭ largĭ vederĭ politice-bisericescĭ, decâtŭ să nu lase Mitropolieĭ nóstre de preste unŭ milionŭ de suflete unŭ dreptŭ, care-lŭ are chiar şi abaţia benedictină din Muntele Panonieĭ (Pannonhalma), carea este scósă cu totulŭ de sub jurisdicţiunea primateluĭ ungarŭ şi supusă nemijlocitŭ numaĭ catedreĭ sântuluĭ Petru. Suntemŭ deplinŭ convinşĭ, că Roma ţine cu multŭ maĭ multŭ contŭ de viitorulŭ bisericeĭ unite în mijloculŭ Românilorŭ şi preţuesce cu multŭ maĭ tare stătornicia lorŭ probată în credinţa cea adevĕrată, decâtŭ ca să espună pericululuĭ acelŭ viitorŭ şi acéstă stătornicie numaĭ pentru dorinţele nebune ale unorŭ şoviniştĭ.

Altcum unŭ actŭ aşa de momentuosŭ, cum ar fi supunerea Mitropolieĭ nóstre sub jurisdicţiunea primateluĭ, nu se póte sĕvârşi, înainte de ce şĭ-ar fi datŭ învoirea şi episcopiĭ nostri în frunte cu Mitropolitulŭ lorŭ.

Feuilleton.

Amintirĭ de călĕtorie.

Constantinopolŭ, 5 Augustŭ 1890.

Frate Isidóre!

Să-ţi maĭ scriŭ de încheare din Ţarigradŭ încă o epistolă.

Étă ne-amŭ dusŭ dimpreună cu némţulŭ nostru pre puntea cea mare şi ne-amŭ suitŭ pre o nae, care circulă între Constantinopolŭ şi Scutari. Îndată amŭ şi pornitŭ şi străbăiândŭ apele pre acolo, unde Bosforulŭ se mărginesce cu Marea Marmara, amŭ ajunsŭ téferĭ în partea cea maĭ rĕsăriténă a cetăţiĭ Scutari. Aci firesce că ne-amŭ convinsŭ érăşĭ, că dacă veĭ să cunoscĭ unŭ lucru, să nu privescĭ la elŭ din depărtare, căcĭ depărtarea te înşélă. Scrisu-ţi-am deja, că şi Scutari are unŭ aspectŭ frumosŭ din depărtare. Cu atâtŭ maĭ neplăcută îţĭ e desamăgirea, cândŭ întri în cetatea acésta. Ea este curatŭ turcéscă, şi de aceea murdăria şi neregularitatea stradelorŭ, firea periculósă a pavajuluĭ, mulţimea şi uriciunea cânilorŭ, privirile pline de suspiţiune a ómenilorŭ, tóte acestea îsĭ veritabile turcescĭ aşa, câtŭ numaĭ în Eyub le maĭ poţĭ aflá aşa de veritabile.

Noĭ amŭ pornitŭ pre strada, carea se părea că are pretenţia de a fi cea maĭ de frunte. Nu ne puteamŭ înţelege cu nimenĭ. Totŭ mergeamŭ pre délŭ la délŭ către méḑă ḑi îndreptându-ne paşiĭ către cemeteriulŭ turcescŭ celŭ mare, că acolo în apropierea luĭ erá ţinta, la care doriamŭ să ajungemŭ. Maĭ pre urmă totuşĭ amŭ fostŭ nevoiţĭ, să ne înţelegemŭ cu cineva, ca se ne convingemŭ, dacă mergemŭ bine. Amŭ întîlnitŭ în drumŭ pre unŭ Turcŭ, care avea o înfăţişare maĭ simpatică decâtŭ ceĭalalţĭ. Nicĭ nu amŭ începutŭ bine a-ĭ esplicá, că noĭ unde vremŭ să ajungemŭ, şi elŭ îndată a şi înţelesŭ planulŭ nostru şi a arĕtatŭ cu mâna înaintea nóstră. şi aşa ĭ-amŭ mulţămitŭ pentru încredinţarea, că nu amŭ greşitŭ calea, şi am mersŭ maĭ departe. După cale de treĭ pătrare de óră amŭ ajunsŭ aprópe la marginea sudică a cetăţiĭ. Aci érăşĭ amŭ întrebatŭ pre unŭ Turcŭ de mănastirea dervişilorŭ. Elŭ ne-a şi arĕtat'o.

Mănăstirea acésta e o clădire veche de lemnŭ. Întrămŭ pre portiţă într'o curte mică. Aci îndată ne întîmpină unŭ frate în Noe, dară cu o pele maĭ ca cărbunele. Elŭ erá aşa dară din viţa luĭ Cham. Elŭ voesce să fie câtŭ se póte de afabilŭ faţă cu noĭ şi de aceea ne întîmpină cu faţă riḑĕtóre, şi ne arétă în chipulŭ acesta albéţa dinţilorŭ sĕĭ, câtŭ noĭ puturămŭ vedé încă şi maĭ bine, câtŭ este elŭ de brunŭ. Afabilitatea luĭ şĭ-a ajunsŭ quousque tandem-ulŭ, cândŭ elŭ a întratŭ în mănăstire, apoĭ acuşĭ éră a eşitŭ cu treĭ fingiĭ de cafea turcéscă, ni-le-a presentatŭ cu tótă graţiositatea, de câtă dispuneá, şi ne-a invitatŭ, să şedemŭ de o cam dată pre o bancă de scândurĭ, ce erá de-a stînga portiţeĭ. Noĭ în schimbŭ pentru primirea cea amicală, la care nu ne-amŭ fostŭ aşteptatŭ, ĭ-amŭ datŭ fiesce care câte doĭ francĭ, preţulŭ, cu care ghiaurulŭ are să-şĭ rĕscumpere şi aci sufletulŭ, dacă voesce să între în mănăstire. Înzădarŭ, în Turcia nicĭ cerulŭ nu-lŭ poţĭ câştigá fără numaĭ cu ajutorulŭ bacşişuluĭ.

Vomŭ fi şeḑutŭ acolo o jumĕtate de óră. Într'aceea mereŭ viniaŭ Turcĭ, bărbaţĭ bĕtrânĭ şi tineriĭ şi prunci, albĭ şi negri. Unĭĭ dintre Turcĭ ne salutaŭ ducêndu-şĭ drépta la peptŭ şi apoĭ la frunte, éră apoĭ întraŭ în mănăstire. Alţiĭ nicĭ în sémă nu ne băgaŭ pre noĭ ghiaurĭ spurcaţĭ, ce eramŭ. Aŭ sositŭ acolo şi câţĭ-va creştinĭ, între alţiĭ şi unŭ advocatŭ din Budapesta. După multă aşteptare pretinulŭ nostru

În o cestiune așa de importantă ca acésta totŭ omulŭ cu minte pricepe, că voința archiereilorŭ nostri nu ar' puté să fie decâtŭ *una* cu dorința credincioșilorŭ lorŭ. Ce dorință aŭ însă credincioșii nostri în causa acésta, o scie tótă lumea din protestele viĭ, ce s'aŭ ridicatŭ din partea lorŭ în contra loviturelorŭ date Mitropolieĭ nóstre îndată după mórtea Mitropolitului Șuluțiu și din petițiunea adresată cătră Maiestatea Sa Monarchulŭ de fruntașiĭ bisericeĭ române greco-catolice adunați în conferința dela 13 și 14 Aprilie 1871 la Alba-Iuliă, spre a protestá în contra statutului autonomicŭ alŭ bisericeĭ catolice din Ungaria, prin care biserica nóstră greco-catolică erá contopită cu totulŭ în organismulŭ bisericeĭ latine și amenințată a-și perde individualitatea sa și caracterulŭ sĕŭ românescŭ.

Fost'aŭ timpurĭ, cândŭ și în Roma se aflaŭ ómenĭ, carĭ credeaŭ, că biserica nóstră unită nu se póte desvoltá și întări în credință, și nu se póte apĕrá de erorĭ, decâtŭ numaĭ dacă va stá sub scutulŭ și conducerea primaților din Strigoniŭ. Astădĭ însă ómeniĭ cugetă altmintrea, și toți se unescŭ în convingere cu gloriosulŭ Pontifice Piŭ alŭ IX-lea de f. a., care în epistola sa de dato 25 Augustŭ 1859 adresată archiereilorŭ Provincieĭ nóstre mitropolitane nu află cuvinte destule spre a lăudá zelulŭ și succesulŭ archiereilorŭ nostri întru păstrarea credinței adevĕrate și apĕrarea eĭ de atacurile vrășmașe.

Fost'aŭ timpurĭ, cândŭ bărbați de mare influință credeaŭ, că administrațiunea bisericeĭ nóstre nu se póte face în sensulŭ sântelorŭ canóne fără de înrîurința și amesteculŭ vre-unuĭ teologŭ orĭ directorŭ de ritulŭ latinŭ. Astădĭ însă toți judecătoriĭ competenți convinŭ în părere cu Eminența Sa Cardinalulŭ Simeoni, care în anulŭ 1886 s'a esprimatŭ cătră actualulŭ nostru Mitropolitŭ cu cuvintele acestea pururea memorabile: „Ecclesia vestra praecellit inter omnes rituum orientalium Ecclesias.“

Fost'aŭ timpurĭ, cândŭ patronatulŭ și jurisdicțiunea Primateluĭ din Strigoniŭ se întrebuințaŭ câte odată și în interesulŭ bisericeĭ nóstre și spre scopulŭ nobilŭ de a promová desvoltarea nóstră religiósă și culturală, cum s'a întîmplatŭ acésta maĭ cu sémă sub primatele Kollonits. Astădĭ însă, cândŭ atâtea capete suntŭ aprinse numaĭ de foculŭ ideilorŭ șoviniste magiare, și nu se maĭ respectézĕ nicĭ o altă limbă afară de cea magiară, anevoe s'ar puté întîmplá, ca jurisdicțiunea Primaților din Strigoniŭ să ne maĭ fie de vre-unŭ folosŭ între multele desastre, ce le-ar causá.

Pentru aceea nóuĕ nu ne trebue acéstă jurisdicțiune primațială!

Detorĭ suntŭ directorĭĭ scolasticĭ confesionalĭ a ține sĕrbătorĭ impuse de inspectorĭĭ scolasticĭ comitatensĭ? — Acéstă întrebare ne-o pune unŭ frate preotŭ din diecesa Gherleĭ din acelŭ incidentŭ, că inspectorulŭ scolasticŭ comitatensŭ respectivŭ l-a fostŭ demândatŭ, să țină sĕrbătóre scolastică în onórea lui *Széchényi* în 21 Septembre, cândŭ a fostŭ aniversarea de 100 de anĭ dela mórtea acelui bărbatŭ.

Rĕspundemŭ, că: *nu suntŭ detorĭ.* Drepturile, ce le aŭ inspectorĭĭ regescĭ comitatensĭ față cu școlele nóstre poporale greco-catolice, suntŭ normate în Articulĭĭ de lege XXXVIII din anulŭ 1868 și XXVIII din anulŭ 1876, precum și în instrucțiunea ministerială din 1876. Aceste drepturĭ se reducŭ numaĭ la *inspecțiune,* éră *a dispune* în școlele poporale confesionale nu le este ĭertatŭ. Dreptulŭ acesta de inspecțiune érăși se restringe numaĭ la mersulŭ legalŭ alŭ instrucțiuniĭ. În alte lucrurĭ, carĭ n'aŭ de-a face cu instrucțiunea, inspectoriĭ nu potŭ să se amestece. De aceste lucrurĭ se ține însă maĭ alesŭ stătorirea sĕrbătorilorŭ scolastice. Școlele poporale confesionale staŭ sub dispunerea eschisivă a auctorităților confesionale respective, și dreptŭ aceea numaĭ acéstă auctoritate va dispune și sĕrbătorile, ce vorŭ avé a se ține în aceste școlĭ. Atragemŭ decĭ atențiunea deosĕbită a directorilorŭ dela școlele nóstre poporale greco-catolice la legile și la ordinațiunea numită, și îĭ rugămŭ, să nu permită nicĭ o ingerință necompetentă asupra școlelorŭ încredințate direcțiuniĭ lorŭ.

Progresele magiarisăriĭ.

Ministrulŭ de culte și instrucțiune a presentatŭ parlamentuluĭ raportulŭ sĕŭ anualŭ îndătinatŭ despre starea învĕțămîntuluĭ în an. 1890. Datele acestuĭ raportŭ suntŭ de interesŭ cu multŭ maĭ mare, de câtŭ să le putemŭ trece cu vederea. În specialŭ unŭ interesŭ deosebitŭ aŭ datele referitóre la instrucțiunea poporală.

Caracteristicŭ este și demnŭ de observatŭ, că ministrulŭ de culte și instrucțiune tóte datele le presintă și le grupézĕ numaĭ în vederea magiarisăriĭ. Conclusiunile deduse din date érăși numaĭ în aceea culminézĕ, câtŭ a progresatŭ saŭ a regresatŭ, și între cine a progresatŭ și între cine a regresatŭ magiarisarea. Să privimŭ decĭ și noĭ datele adunate de dlŭ ministru totŭ din punctulŭ de vedere alŭ magiarisăriĭ și să vedemŭ, carĭ suntŭ resultatele eĭ.

La anulŭ 1869 eraŭ școlĭ poporale cu limba de propunere *magiară* 5818, éră în anulŭ trecutŭ numĕrulŭ acelorŭ școle a fostŭ 8994. Școlĭ poporale cu limbă de propunere *germână* în anulŭ 1869 aŭ fostŭ 1232, éră în anulŭ trecutŭ numaĭ 674. Numĕrulŭ școlelorŭ cu limbă de propunere *slovacă* la anulŭ 1869 a fostŭ 1822, éră în anulŭ trecutŭ 1115. Școlile *croate* aŭ scăzutŭ dela 93 la 39, éră cele cu limbă de propunere *ruténă* dela 479 la 211. Va să dică înmulțirea aceea surprindĕtóre a școlelorŭ poporale cu limbă de propunere magiară se detorește împuținăriĭ treptate a școlelorŭ poporale cu limbă de propunere *germână, slovacă, croată* și *ruténă.* Între naționalitățile numite decĭ maghiarisarea a progresatŭ, și încă fórte multŭ.

Unde suntŭ însă *Româniĭ, Sêrbiĭ?* Ce s'a întîmplatŭ cu școlele lorŭ? Școlele poporale cu limbă de propunere sêrbéscă *s'aŭ sporitŭ* dela anulŭ 1869 până în anulŭ trecutŭ dela 152 la 312; éră cele *românescĭ* cu 18 fiindŭ numĕrulŭ lorŭ 1587. Școle poporale cu dóuĕ limbĭ de propunere, dintre carĭ una cea magiară, aŭ fostŭ în anulŭ trecutŭ 2824.

---

comunŭ celŭ negru ne-a datŭ de scire pre volapŭk-ulŭ mimiceĭ, că putemŭ să întrămŭ, că se începe cultulŭ dumnedeescŭ.

Amŭ întratŭ maĭ întâiŭ într'o anticamĕră murdară și întunecósă, éră de aci dându nisce perdele în lăturĭ amŭ ajunsŭ într'o sală de o lățime și lungine cam de 10—12 metri. Îndată la întrare este de-asupra o galerie deschisă, pre carea duce o scară de-a stînga întrăriĭ. Galeria acésta e menită pentru ghiauriĭ, carĭ vinŭ să vĕdă, cum veneréză pre Allah dervișiĭ numiți *urlători.* În fața întrăriĭ este o altă galerie închisă cu gratiĭ dese. Acésta e galeria damelorŭ turcescĭ. Noĭ ne-amŭ suitŭ pre galeria ghiaurilorŭ și ne-amŭ aședatŭ pre băncile, ce eraŭ acolo.

Într'aceea crișniceĭ pregătiaŭ cele de lipsă: aduceaŭ covórĕ micĭ și peĭ de óe și le întindeaŭ pre josŭ prin sală, apoĭ aduceaŭ tăieruțe de metalŭ, luaŭ de pre părețĭ nisce ciure negăurite și nisce tobe micĭ și le aședaŭ tóte acestea pre lângă covórĕle și peile acelea. Acum veniră Turcĭ, ca să se róge luĭ Allah, se aședară după moda turcéscă cu peciórele încrucișate preste olaltă pre covórĕ și peĭ.

La unŭ semnŭ alŭ imamuluĭ saŭ preotuluĭ începură a se rugá în taĭnă. De odată începe unulŭ dintr'înșiĭ a cântá, câtŭ țiĭ ținea gura. Textulŭ rugăciuniĭ luĭ noĭ nu-lŭ înțelegeamŭ, dară cântarea suná atâtŭ de tristŭ, câtŭ orĭ care străinŭ trebuiá să înțelégă din sunetele eĭ, că e vorbă într'însa de firea cea pĕcătósă a omuluĭ și de îndurarea luĭ Allah, póte că și de provocarea rĕsbunăriĭ luĭ asupra nóstră. A cântatŭ Turculŭ, câtŭ a cântatŭ, cândŭ apoĭ aŭ începutŭ ceĭalalțĭ a se rugá și eĭ. Dacă amŭ fi înțelesŭ cuvintele lorŭ, amŭ fi aflatŭ dóră și noĭ, că eĭ se rógă, dară așa tótă rugăciunea lorŭ ne erá numaĭ o mornăitură. Apoĭ a urmatŭ érăși unŭ solo, și cu elŭ de odată și după elŭ érăși mornăitura celoralalțĭ. Urmarea solului și a mornăiturei se făcea totŭ maĭ désă, până ce la unŭ semnŭ alŭ imamuluĭ ĭeaŭ toțĭ tăiecuțele de metalŭ, ciurele și tobele la mână. La începutŭ le băteaŭ maĭ rarŭ, dară apoĭ totŭ maĭ desŭ, și într'aceea se audia solulŭ și acompaniarea mornăită. Făceaŭ o larmă, de te asurdiaŭ cu ea. Vasiliŭ află o plăcere nespusă în larma acésta infernală și în grimasele Turcilorŭ. Complăcerea acésta și-o vĕdea elŭ prin câte unŭ surisŭ, care se făcea totŭ maĭ observabilŭ, până ce unŭ Turcŭ l'a și observatŭ. Atunci eŭ am datŭ luĭ Vasiliŭ unŭ memento frățescŭ în cóste, și așa și-a adusŭ apoĭ și elŭ aminte, că suntemŭ în Scutari.

Larma se făcea totŭ maĭ infernală. Pre urmă giugașele mele urechĭ s'aŭ săturatŭ de prea multa desfătare. Am eșitŭ în curte, ca să le daŭ puțină odihnă. După unŭ pătrarŭ de óră éră am întratŭ. Evlavia aceea asurditóre a Turcilorŭ încă nicĭ acum nu s'a fostŭ sfârșitŭ. Pre urmă totuși a încetatŭ lărmuirea. Turciĭ începură a se depărtá unulŭ câte unulŭ. Aŭ rĕmasŭ numaĭ puținiĭ acolo pre covórĕ și peĭ.

Acum viniaŭ dervișiĭ la rêndŭ. Eĭ întrară unulŭ câte unulŭ, vre-o dóuĕ decĭ la numĕrŭ. Se postară într'unŭ șirŭ de-a lungulŭ părețeluĭ celuĭ din stînga. Îmbrăcămintea le erá simplă, în cea maĭ mare parte a eĭ de colóre albă. Pre capŭ purtaŭ unŭ felŭ de căiță de pânză albă.

La unŭ sĕmnŭ alŭ imamuluĭ unŭ Turcŭ tinĕrŭ de pre covorŭ éră a începutŭ să cânte cu o melodie tristă, făcêndŭ la grimase, éră ceĭalalțĭ, carĭ maĭ ședeaŭ acolo, îĭ rĕspundeaŭ mornăindŭ. Dervișiĭ într'aceea își țineaŭ mânile rădimate de mijlóce și rostiaŭ nefncetatŭ acelea-și cuvinte, pare-mi-se: *Allah il-Allah.* Pre cândŭ le rostiaŭ, se plecaŭ în tactŭ și toțĭ de odată acum înainte, acum în drépta, acum în stînga. Din cândŭ în cândŭ bătea imamulŭ în pălmĭ, și atuncĭ dervișiĭ porniaŭ a se plecá cu repejune maĭ mare și totŭ maĭ mare, până cândŭ cuvintele lorŭ acuși se prefăceaŭ într'o amestecătură de gemetŭ și urlĕtŭ turbatŭ. Éră imamulŭ îĭ grăbia acum așa de tare, câtŭ repejunea plecărilorŭ

Nu este intenţiunea nóstră, să cercămŭ realitatea datelorŭ ministeriale. Le primimŭ tóte de adevĕrate şi întrebămŭ, fost'a cu scopŭ a amĕrî şi a infestá dóuĕ naţionalităţi atâtŭ de numĕróse cum suntŭ Românii şi Sêrbii, pentru a ajunge la resultatele acelea, la carî s'a ajunsŭ cu magiarisarea acestorŭ dóuĕ naţionalităţi, adecă la mai puţinŭ de nimica. Nu suntŭ óre datele singure a domnuluĭ ministru de culte şi instrucţiune de ajunsŭ, şi încă preste capŭ, să se convingă domniĭ dela putere, că Românii nu suntŭ unŭ elementŭ bunŭ numaĭ pentru a fi înghiţitŭ de elementulŭ magiarŭ? Nu este óre esperinţa alorŭ 21 anĭ de ajunsŭ pentru a se convinge, că Românulŭ nu-şĭ părăsesce limba sa dulce pentru nicĭ o comóră din lumea acésta?

Dacă guvernulŭ nu voesce să védă, nu avemŭ ce face, ne pare fórte rĕŭ. Va rĕmâné însă în ochiĭ orĭ cărui omŭ nepreocupatŭ unŭ adevĕrŭ neîndoiosŭ, că politica de magiarisare a guvernuluĭ faţă cu Românii este o politică neprevĕdĕtóre, o politică agresivă, care produce numaĭ amărăciune şi neîndestulire într'unŭ elementŭ atâtŭ de compactŭ alŭ acestuĭ statŭ, cum este poporulŭ românŭ. Apoĭ că întru câtŭ contribue o asemenea politică la consolidarea internă a statuluĭ şi la ridicarea vaĝeĭ, de care monarchia nóstră are neîncunjurată lipsă, lăsămŭ să judece toţĭ ómeniĭ cu mintea sănĕtósă.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Noulŭ primate Vaszary şi archiepiscopulŭ Császka aŭ depusŭ jurămîntulŭ îndătinatŭ de fidelitate în mânile Maiestăţiĭ Sale Luni în 16 a l. c. Solemnitatea a avutŭ locŭ în sala de tronŭ a castelului regescŭ din Budapesta, şi Maiestatea Sa, care petrece în Gödöllő, a venitŭ anume pentru acéstă ocasiune în capitală. La actulŭ acesta aŭ fostŭ de faţă ministrulŭ-preşedinte contele Szápáry şi ministrulŭ de culte contele Csáky. Primatele Vaszary a depusŭ cu acéstă ocasiune şi jurămîntulŭ de consilierŭ intimŭ alŭ Maiestăţiĭ Sale.

Acum se aştéptă numaĭ preconisarea noilorŭ prelaţi, şi apoĭ se va puté face instalarea. Primatele va avé însă maĭ întâiŭ să fie consacratŭ de episcopŭ.

Preconisarea se va face probabilŭ în luna viitóre, cândŭ se va ţiné de sigurŭ consistorŭ papalŭ.

Francia.

Procesulŭ intentatŭ archiepiscopuluĭ din Aix, Mgr. Gouthe—Soulard, pentru rĕspunsulŭ energicŭ datŭ la circulara ministruluĭ de justiţie Fallières în causa aranjării peregrinajelorŭ, se va pertractá în 24 a l. c. În tótă Francia se aştéptă cu nerăbdare acea ḑi, care de sigurŭ va fi ocasiune de o manifestaţiune imposantă a credinţeĭ. Aprópe toţĭ episcopiĭ francesĭ aŭ gratulatŭ deja şi s'aŭ declaratŭ solidarĭ cu archiepiscopulŭ de Aix şi aŭ pretinsŭ, să fie duşĭ şi dînşiĭ înaintea judecăţiĭ. Miĭ de epistole şi telegrame sosescŭ în fiecare ḑi din tóte părţile Franciеĭ, şi e certŭ, că guvernulŭ va avé se trécă prin momente critice. De altmintrea guvernulŭ a declaratŭ deja înainte, că se va deměsurá archiepiscopuluĭ *minimulŭ* pedepseĭ, şi că şi acea pedépsă se va ĭertá îndată.

Germânia.

Denumirea Monseniorelui Dr. Stablewski la archiepiscopia de Gnesen-Posen este unŭ faptŭ împlinitŭ. Foile polone împreună cu cele germâne catolice şi conservative salută cu îndestulire acéstă denumire, care le dă cetăţenilorŭ poloni unŭ archipăstorŭ de limba şi de sângele lorŭ. Nu sufere îndoélă, că acéstă mĕsură înţeléptă a guvernuluĭ prusianŭ va contribuí multŭ la împăciuirea Polonilorŭ, cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, fiindŭ-că Mgr. Stablewski este unŭ naţionalistŭ adevĕratŭ şi ĭubitŭ de toţĭ aĭ sĕĭ. — Se înţelege, că principele Bismarck e neîndestulitŭ cu politica acésta. Elŭ acusă în fóea sa „Hamburger Nachrichten“ guvernulŭ actualŭ pentru politica conciliantă, ce o urmăresce, şi îĭ impută, că are maĭ multŭ *simţŭ de dreptŭ* decâtŭ *patriotismŭ*. Va să ḑică principele de Bismarck e de părere, că a fi *dreptŭ* nu se póte uní cu a fi *patriotŭ*. Curatŭ ca şoviniştiĭ nostri. Acum scimŭ, ce însemnă patriotismulŭ în gura liberalilorŭ: patriotismŭ = nedreptate.

Constantinopolŭ.

Alegerea „patriarchuluĭ icumenicŭ“ s'a întîmplatŭ în 6 a l. c. Actulŭ alegerii a isbutitŭ numaĭ cu multă greutate, căcĭ de-o parte Rusia, de altă parte guvernulŭ turcescŭ cercaŭ a scóte pre candidaţiĭ lorŭ. La începutŭ s'ar fi creḑutŭ, că va fi alesŭ expatriarchulŭ Ioachimŭ III, care erá şi candidatulŭ Rusieĭ, saŭ mitropolitulŭ Ghermanos. Resultatulŭ însă a fostŭ, că alegerea a căḑutŭ pre candidatulŭ Pórteĭ, mitropolitulŭ de Nicopole *Neophytos*. Noulŭ patriarchŭ este încă unŭ omŭ relative tinĕrŭ; studiile şi-le-a făcutŭ prin Germânia la Protestanţĭ. — Se ḑice acum, că ambasadorulŭ Rusieĭ şi celŭ alŭ Greciеĭ facŭ totŭ posibilulŭ, să anuleze alegerea, şi spre acestŭ scopŭ inventéză felŭ de felŭ de pretexte. Probabilŭ că nu vorŭ reuşí.

Din tóte se vede, că noulŭ Patriarchŭ îĭ lipsesce aceea, fără de ce nu póte să fie patriarchŭ, adecă misiunea apostolică, apoĭ că tótă instituţiunea patriarchală nu este decâtŭ unŭ instrumentŭ politicŭ, şi în fine că noulŭ patriarchŭ va fi *póte* unŭ protestantŭ bunŭ, dară la nicĭ o întîmplare „ortodoxŭ“ convinsŭ.

Revistă politică.

Dela delegăţiunĭ.

Mercurĭ în 9 a l. c. a primitŭ Maiestatea Sa amêndóuĕ delegăţiunile, maĭ întâiŭ pre cea magiară, după aceea pre cea austriacă. În vorbirile Sale de rĕspunsŭ Maiestatea Sa a accentuatŭ, că între monarchia nóstră şi între tóte celealalte puterĭ europene domnesce o relaţiune amicală, că situaţiunea e pacînică, şi că în presinte nu suntŭ cause, carĭ să justifice temerile de războiŭ. — Vorbirea Maiestăţiĭ Sale a fostŭ salutată în presa europénă cu mare mulţămire; maĭ alesŭ a produsŭ bucurie pasajulŭ acela, în care Monarchulŭ îşĭ esprimă ĭubirea sa de pace şi nisuinţele Sale pentru conservarea păciĭ.

În delegăţiunea ungară contele Kálnoky şĭ-a ţinutŭ esposeulŭ sĕŭ Sâmbătă în 14 a l. c. Ministrulŭ de esterne a repetitŭ cele ḑise de Maiestatea Sa referitorŭ la situaţiunea internaţională, şi le-a maĭ întregitŭ cu detailurĭ. A ḑisŭ, că alianţa întreită s'a renoitŭ, că relaţiunile nóstre cu Germânia suntŭ fórte cordiale, că şi cu România trăimŭ în bună armonie, deşi s'aŭ perondatŭ guverne deosĕbite. Ministrulŭ de esterne a lăudatŭ maĭ alesŭ progresele enorme, ce le face România pre tóte terenele, şi acestea progrese le-a atribuitŭ maĭ alesŭ originiĭ latine a poporuluĭ românŭ. — A ḑisŭ ministrulŭ, că nicĭ visita escadreĭ francese la Kronstadt, nicĭ întîlnirea ministrilorŭ Giers şi di Rudini nu suntŭ cause de nedumerire. Cu tóte acestea a accentuatŭ însă şi lipsa de a continuá cu perfecţionarea armateĭ, fiindŭ acésta o garanţă a păciĭ.

Anglia.

Ministrulŭ-preşedinte Salisbury încă a pronunţatŭ la banchetulŭ îndătinatŭ alŭ Lord-Mayoruluĭ din Londra totŭ în 9 a l. c. unŭ discursŭ politicŭ. Lord Salisbury a accentuatŭ întocmaĭ ca şi marchisuluĭ di Rudini situaţiunea pacînică. Cu privire la Irlanda a ḑisŭ ministrulŭ-preşedinte, că guvernulŭ póte să fie mulţămitŭ cu politica sa. Referitorŭ la Egiptŭ a ḑisŭ dlŭ Salisbury, că Anglia nu va părăsí Egiptulŭ, pentru care a jertfitŭ sume aşa de enorme, pentrucă părăsindŭ Egiptulŭ l'ar lăsá érăşĭ pradă la revoluţiunĭ interne. Anglia va părăsí Egiptulŭ numaĭ atuncĭ, cândŭ va avé garanţe, că Egiptenii vorŭ scí înşi-şĭ apĕrá independinţa lorŭ şi ordinea internă.

Italia.

Lunĭ în 9 a l. c. a ţinutŭ ministrulŭ-preşedinte di Rudini vorbirea sa de multŭ promisă în teatrulŭ Scala. Dlŭ di Rudini a vorbitŭ multe; fórte multe. A promisŭ economiĭ marĭ; a accentuatŭ bunele relaţiunĭ ale guvernuluĭ italianŭ cu tóte statele, chiar şi cu Rusia; a ḑisŭ, că situaţiunea internaţională este pacînică, că Italia se va alipí şi pre viitorŭ cu tótă

---

lorŭ erá orbitóre. Abia îţĭ maĭ puteaŭ ochiĭ să urmăréscă şi să deosebéscă formele lorŭ. Maĭ pre urmă nicĭ nu le maĭ ajungea timpulŭ, ca să facă plecările, şi atuncĭ eĭ începură a sărí. Săriaŭ, de se prăpădiaŭ, şi urlaŭ, câtŭ ţi-se părea, că a întratŭ necuratulŭ într'însiĭ. Într'aceea cântăreţiĭ se schimbaŭ şi cântaŭ neîncetatŭ.

Abia şĭ-aŭ fostŭ începutŭ dervişiĭ plecările şi urlĕtulŭ, şi în mijloculŭ saleĭ a începutŭ unŭ băĕtŭ de vre-o 10—12 anĭ să se învîrte. Se învîrtia totŭ în aceea-şĭ parte şi cu o iuţélă orbitóre, şi acésta a ţinutŭ fără întrerumpere o jumĕtate de óră, câtŭ a ţinutŭ adecă şi mortificarea dervişiloră. Cândŭ a încetatŭ acésta, atuncĭ s'a opritŭ şi băĕtulŭ, şi acum umblá elŭ prin sală, dară nicĭ prin minte nu-ĭ trecea să ameţéscă. După ce amŭ vĕḑutŭ noĭ şi lucrulŭ acesta, ne-amŭ simţitŭ dispensaţĭ de a maĭ merge şi la mănăstirea *dervişilorŭ jucătorĭ*.

După o pausă dervişiĭ éră se înşirară şi éră începură da capo. Dară noĭ nu amŭ maĭ statŭ ai fine, căcĭ timpulŭ înaintase, şi calea până la mare erá lungă.

Amŭ ajunsŭ sănĕtoşĭ în otelulŭ nostru. Îţĭ trimitemŭ de aci salutarea cea maĭ de pre urmă din Constantinopolŭ. Mâne ne îmbarcămŭ, şi poimâne vomŭ fi în Varna.

Viitorŭ.

sinceritatea cătră alianţa întreită, care corĕspunde adevĕratelorŭ interese ale statuluĭ italianŭ. Referitorŭ la cestiunea religiósă a ḑisŭ dlŭ di Rudini, că guvernulŭ va urmá politica sa tradiţională faţă cu Papatulŭ, va asigurá Pontificeluĭ libertate spirituală deplină, ĭĭ va dá onorurĭ de suveranŭ, va păzí legea garanţiilorŭ, dară se va opune la orĭ ce tendinţe, ce le-ar formá Pontificele ca pretendentŭ lumescŭ.

Precum se vede, dlŭ di Rudini a vorbitŭ prea multe şi aşa n'a îndestulitŭ pre nimenĭ. Maĭ alesŭ pasajulŭ despre politica bisericéscă, după faptele din 2 Octobre, trebue să apară în ochiĭ orĭ cuĭ de o ipocrisie fără sémĕnŭ.

România.

După cum cetimŭ în Nr. din 16 Novembre alŭ „Românuluĭ", noulŭ ministerŭ e compusŭ ast-felŭ: *Generalŭ Florescu,* preşedinte alŭ consiliuluĭ şi ministru fără portofoliŭ; *Lăscară Catargiŭ,* interne; *Vernescu,* finanţe; *Exarcu,* esterne; *Blaremberg,* justiţie; *Vericeanŭ,* domeniĭ; *Generalŭ Lahovary,* răsboiŭ; *Olănescu,* lucrărĭ publice, şi *Poni,* instrucţie publică.

Domniĭ *Blaremberg* şi *Vericeanŭ,* ministriĭ ceĭ noĭ, aŭ şi depusŭ jurămîntulŭ.

Corespondinţe.

Tractulŭ Sibiuluĭ, 11 Novembre 1891.

Onorată Redacţiune!

Nu e vorbă, eŭ sfatulŭ meŭ trebue să vi-lŭ subşternŭ spre apreţiare aşa cam cu sfiélă, căcĭ în afacerea, despre care voiŭ să vĕ scriŭ, eram în dreptŭ să audŭ sfatulŭ altora, fiindŭ dintre ceĭ maĭ tinerĭ aĭ preoţimiĭ nóstre. Dară vĕḑêndŭ, că lucrulŭ e pre calea de a rĕmâné baltă, am gânditŭ să-mĭ ĭeaŭ inima în dinţĭ şi să-mĭ gatŭ sfatulŭ de drumŭ cătră Blaşiŭ. Nu mĕ voiŭ supĕrá de locŭ, dacă alţiĭ vorŭ aflá, că sfatulŭ meŭ e prea sfătosŭ. Nu am adecă pretenţia de a fi aflatŭ pétra înţelepciuniĭ.

S'a scrisŭ în preţuit'a „Unirea" despre îmbunătăţirea dotăriĭ Clerului în articli de fondŭ. A maĭ apărutŭ şi o corespondinţă totŭ în cestiunea acésta, şi apoĭ ar fi trebuitŭ, ca ómeniĭ înteresaţi să bată neîncetatŭ la uşa Onoratelĭ Redacţiunĭ aducêndŭ felŭ de felŭ de teoriĭ, carĭ să se pună în praxă. Dară acésta nu s'a întîmplatŭ, nu sciŭ, dacă din nepăsare orĭ din sfiélă. Nicĭ una nicĭ alta nu e bună.

Étă ce „pétră a înţelepciuniĭ" am aflatŭ eŭ. Sciŭ că mulţĭ banĭ se administréză acolo în Blaşiŭ, şi după ce s'aŭ întemeiatŭ băncĭ românescĭ, sciŭ, că o sumă fórte mare din baniĭ aceia se depune spre fructificare la băncĭ de acestea. O parte a acestorŭ banĭ s'ar puté folosí spre sporirea porţiunilorŭ canonice. Lucrulŭ în teorie este fórte uşorŭ. Se cumpĕră p. es. pre sama uneĭ porţiunĭ canonice locŭ de 500 fl. Fondulŭ, de va fi de lipsă, îşĭ întabuléză pretensiunea pre porţiunea canonică. Detoria se depuréză apoĭ pre încetulŭ dimpreună cu celea 5%, carĭ le-ar aduce suma aceea, dacă s'ar elocá la o bancă.

Dară depurarea acésta? Nu esistă lucru maĭ uşorŭ, — firesce că în capulŭ meŭ celŭ sfătosŭ. Recurgemŭ la ajutoriulŭ regescŭ. Preotuluĭ din comuna bisericéscă cea cu porţiune canonică înmulţită i-se asémnă din ajutorulŭ regescŭ în fiesce care anŭ 40 fl., şi elŭ trimite tot-deauna cuitanţă legalminte timbrată, şi primesce nimica, fiindŭ că baniĭ mergŭ la Fondulŭ, care a creditatŭ cele 500 fl. Şi să veḑĭ, că după dóuĕ ḑecĭ de anĭ Fondulŭ îşĭ are érăşĭ capitalulŭ de 500 fl. întregŭ şi într'aceea a primitŭ şi 5% după elŭ, éră preotulŭĭ pre lângă porţiunea canonică înmulţită, carea a folosit'o în ceĭ dóuĕ ḑecĭ de anĭ, maĭ capĕtă de aci încolo şi 40 fl. din ajutoriulŭ regescŭ, dacă merită a fi împărtăşitŭ dintr'însulŭ.

Acésta e teorema mea. Dacă alţiĭ dintre fraţiĭ preoţĭ vorŭ fi avêndŭ alte teoreme încă şi maĭ înţelepte, ĭĭ rogŭ, să le descopere şi eĭ.

Cu deosebită stimă **z.**

Munţiĭ apuseni, Novembre 1891.

Onorată Redacţiune!

Vinŭ a vĕ relatá pre scurtŭ despre decurgerea sinoduluĭ din tractulŭ Roşieĭ ţinutŭ în Abrudŭ în 9 Novembre a. c. La acestŭ sinodŭ aŭ fostŭ convocaţi şi câte doĭ mireni din fiesce care parochie. S'aŭ presentatŭ toţĭ preoţiĭ tratualĭ afară de treĭ, dintre carĭ doĭ legitimaţĭ, ér alŭ treilea a rĕmasŭ a se legitimá; asemenea şi mireniĭ s'aŭ presentatŭ în numĕrŭ frumosŭ. Durere că din Abrudŭ, deşi erá locŭlŭ adunăriĭ, nu s'aŭ presentatŭ atarĭ bărbaţĭ, carĭ prin prestigiulŭ lorŭ — vĕḑêndŭ poporulŭ, că şi eĭ se interesézŭ de causele publice poporale, — să fi fostŭ ca esemple, să producă însufleţire. Suntemŭ însă în credinţă, că fiindŭ în 9 a l. c. din întîmplare Luni şi aşa ḑi de tîrgŭ în Abrudŭ, vorŭ fi fostŭ tare ocupaţĭ, şi ast-felŭ absenţa bărbaţilorŭ maĭ distinşĭ nu va fi fostŭ din indiferentismŭ, ci din neputinţă morală. Dacă domniĭ inteligenţĭ şi cu stare bună materială nu vorŭ sprijiní causele bisericescĭ şi scolastice, va puté preotulŭ totŭ bucină, că versulŭ luĭ va resuná în pustie. Şi apoĭ ce causă este maĭ naţională, maĭ propriă a poporuluĭ, de câtŭ a bisericeĭ şi a şcóleĭ? Aci se dovedesce, cine este adevĕratulŭ naţionalŭ; pentru că a scrie articli idealĭ fulminanţĭ prin ḑiare, a învinovăţi continuŭ pre preotŭ şi învĕţătoriŭ, că nu suntŭ la înălţimea chemăriĭ lorŭ, cu atâta nu se promovézŭ întru nimicŭ causa naţională.

Ca representanţĭ aŭ fostŭ presenţĭ totŭ ceĭ maĭ de frunte bărbaţĭ din fiesce care comună, afară de Abrudŭ, de unde representanţiĭ maĭ bine făceaŭ, de şedeaŭ acasă. Astfelŭ din Roşia amŭ avutŭ onóre de dlŭ Dr. Simeonŭ Caianŭ şi Simeonŭ Henzelŭ. Nu potŭ să uĭtŭ nice de astă-dată zelulŭ celŭ laudabilŭ alŭ dluĭ Dr. Caianŭ, carele moralicesce şi materialicesce sprijinesce tóte causele naţionale şi poporale. Ca fiŭ de preotŭ stimézŭ şi preţuesce preoţimea română cu tótă sinceritatea, — pentru care faptă meritŭ din partea nóstră tótă recunoscinţa.

Multŭ Onoratulŭ vice-protopopŭ tractualŭ Iuliŭ Montani a deschisŭ şedinţa prin o vorbire de totŭ potrivită, în carea a relevatŭ, ce a aflatŭ bunŭ în acestŭ tractŭ şi ce defectuosŭ. A lăudatŭ bisericele şi zelulŭ pentru bisericĭ; dar şĭ-a esprimatŭ durerea, că cu atâtŭ maĭ rĕŭ stă învĕţămîntulŭ poporalŭ. Ne-a comunicatŭ, că în tractŭ în anulŭ espiratŭ aŭ fostŭ 1553 pruncĭ obligaţĭ a cercetá şcóla, aŭ cercetat'o 480 şi aŭ rĕmasŭ fără instrucţiune 1073. Aşa dară e o stare într'adevĕrŭ destulŭ de tristă. S'a cetitŭ protocolulŭ şedinţeĭ precedenţe dimpreună cu reflexiunile Preaveneratuluĭ Consistorŭ şi s'aŭ luatŭ spre sciinţă. S'a procedatŭ după acestea la constituirea senatuluĭ scolasticŭ tractualŭ alegêndu-se 4 membri preoţĭ, 8 mireni şi unŭ notariŭ.

S'a hotărîtŭ înfiinţarea unuĭ fondŭ pentru o bibliotecă tretuală. La discusiunea acestuĭ obiectŭ aŭ luatŭ parte maĭ mulţĭ preoţi şi laĭcĭ, întru câtŭ adecă uniĭ voiaŭ, ca fondulŭ să fie unŭ fondŭ alŭ cultuluĭ, din care să se ajutore tóte lipsele tractuale, spre esemplu ca în tractulŭ Cluşiuluĭ, şi să se ajutore respective înfiinţeze şi biblioteca tractuală; alţiĭ voiaŭ ca fondulŭ să fie numaĭ pentru bibliotecă. — Punêndu-se la votŭ a învinsŭ părerea ultimă. După acestea discusiunea s'a continuatŭ asupra mijlócelorŭ pentru a se înfiinţá fondulŭ. Aŭ fostŭ maĭ multe părerĭ: uniĭ maĭ zeloşĭ fiindŭ aplicaţĭ a luá asupră-şĭ îndetoririĭ maĭ grele, alţiĭ tinḑêndŭ a se subtrage după putinţă dela sacrificiĭ maĭ însĕmnate. Asemenea uniĭ voiaŭ a se eiectá o órecare taxă modestă şi pre biserică, afirmându că biblioteca va fi în perpetuŭ proprietatea tractuluĭ, şi celŭ ce va eşí din tractŭ, va fi lipsitŭ de fructulŭ ostenelelorŭ sale, fiindŭ că s'ar puté, ca în altŭ tractŭ, unde merge, să nu esiste o atare bibliotecă, şi deci e justŭ, ca la averea propriă să contribue şi bisericele. Alţiĭ militaŭ contra acesteĭ părerĭ din motivulŭ, că bisericele suntŭ îngreunate cu totŭ soiulŭ de contribuiriĭ şi solviriĭ, ce érăşĭ e adevĕratŭ. Punêndŭ-se la votŭ s'a decisŭ: ca fiesce care preotŭ să solvéscă taxa anuală începêndŭ cu anulŭ curente câte 1 fl. v. a., şi fiesce care biserică câte 50 cr. v. a. S'a alesŭ unŭ cassariŭ, să priméscă taxele, şi până la proximulŭ sinodŭ să le depună la „Auraria" spre fructificare. S'a alesŭ tot-odată şi o comisiune din protopopulŭ şi doĭ membri, carĭ să compună unŭ proiectŭ de statute şi să-lŭ subştérnă proximuluĭ sinodŭ tractualŭ.

După acestea s'a subşternutŭ din fiesce care parochie câte unŭ conspectŭ nominalŭ despre pruncii obligaţĭ a cercetá şcóla precişêndŭ,câţĭ suntŭ esecutaţĭ, câţĭ cereetézŭ, câţĭ nu cercetézŭ, feciorĭ, fete, deosebitŭ; o relaţiune despre pruncii, carĭ cercetézŭ órele de religiune, s'aŭ legitimatŭ solvirile contribuţiunilorŭ erariale, s'aŭ solvitŭ taxele îndătinate la fondulŭ Vanceanŭ, s'a stătoritŭ ca locŭ alŭ proximuluĭ sinodŭ de primăvară Roşia, fiindŭ alesŭ disertante Alesandru Ciura, parochulŭ Abrudului, ér dintre docenţiĭ, carĭ încă voiŭ trebuí să se presenteze la acestŭ sinodŭ, s'a alesŭ să ţină prelegere practică cu pruncii docentele Georgiŭ Giurgiŭ din Roşia. După aceste v.-protopopulŭ mulţămindŭ membrilorŭ de concursulŭ binevoitoriŭ, şedinţa s'a ridicatŭ.

Aşa dară vedemŭ, că dlŭ v.-protopopŭ ca conducătorŭ alŭ acestuĭ tractŭ a păşitŭ cu multŭ zelŭ şi energie, şi că în tendinţele Domnieĭ Sale asemenea este şi spriginitŭ de clerulu tractualŭ. Ar fi de doritŭ numaĭ, ca să cerce ocasiuniĭ a venĭ maĭ adese în atingere cu poporulŭ tractualŭ şi ast-felŭ cu auctoritatea-ĭ proprie de protopopŭ să sucurgă preoţimiĭ tractuale întru învingerea multifarielorŭ greutăţĭ. Nu ḑicŭ, că acésta ar puté-o face uşorŭ considerându împrejurările de distanţă şi topografice; — dar fie securŭ, că resultatele binecuvîntate, succesele ar fi îndecite, şi meritele Domnieĭ Sale ar fi considerate la timpulŭ şi locŭlŭ cuvenitŭ. Desele mandate şi dispuseţiuni făcute preoţimiĭ tractuale totŭ numaĭ în scrisŭ, — ĭĭ causézŭ atâtŭ Domnieĭ Sale câtŭ şi preoţimiĭ tractuale de multe orĭ ne-

plăceri. Dacă însă Domnia Sa va conveni mai desŭ şi cu preoţimea tractuală, ne vomŭ da deslușirile necesare unii altora gură cu gură, şi așa în conlucrarea comună ne vomŭ consolidá, uniĭ față de alţiĭ ne vomŭ câștigá încredere, şi ast-felŭ în lucrare armoniósă vomŭ înaintá binele sânteĭ biserice şi a iubiţilorŭ nostri fiĭ sufletescĭ.

Unŭ preotŭ.

Mulţămită publică.

Membriĭ societăţiĭ „Inocenţiŭ M. Clain“, spre a puté avé în totŭ momîntulŭ înaintea ochilorŭ chipulŭ fericituluĭ eĭ patronŭ, deciseră a lăsá, ca să i-se facă după o posă mică unŭ tablóŭ mare pre pânză.

Sarcina acésta la rugarea membrilorŭ o a luatŭ asupră-şĭ pictorulŭ românŭ St. Dunŭ *Octavianŭ Szmigelski,* de presinte profesorŭ de desĕmnŭ la gimnasiulŭ din Elișabetopole.

Tocmaĭ ḑilele trecute ne sosi tabloulŭ. Elŭ are o înălţime de 132·5 cm. şi o lăţime de 98·5 cm. şi este lucratŭ cu gustŭ, desteritate şi fineţă; până şi cele maĭ delicate trăsăturĭ suntŭ atâtŭ de bine demarcate, câtŭ şi celŭ maĭ binepricepetorŭ în acéstă artă nu ar puté decâtŭ să admire tobloulŭ dluĭ Octavianŭ Szmigelski.

Pentru lucrulŭ acesta dlŭ Szmigelski nu pretinse ca remuneraţiune numaĭ 60 fl., care sumă nóuĕ ni-se pare cam neînsĕmnată, avêndŭ în vedere, că numaĭ cadrulŭ a costatŭ preste 25 fl.

Dreptŭ aceea pentru jertfa şi ostenéla dluĭ Octavianŭ Szmigelski alergămŭ şi pre acéstă cale a-ĭ aduce cea maĭ ferbinte mulmulţămită, rugândŭ pre Dumneḑeŭ, ca însutitŭ să-ĭ resplătéscă acéstă generositate manifestată față cu societatea nóstră.

Pentru societatea „Inocenţiŭ M. Clain“
Blașiŭ, 20 Novembre 1891.

Teodorŭ Vandorŭ, preș. soc. — **Ioanŭ Ţucu,** secret. soc.

Colecta cruceriuluĭ.

La colecta cruceriuluĭ iniţiată de noĭ în numĕrulŭ 16 alŭ „Unirii“ din a. c.:

Aŭ solvitŭ. *In Archidiecesă.* Parochia *Chimitelniculŭ de Câmpie,* 10 fl. — *Elevii institutuluĭ preparandialŭ din Blașiŭ,* 1 fl. 80 cr.

Până acum aŭ încursŭ 257 fl 72 cr. v. a.

Către abonenţi.

Rugămŭ pre onoraţiĭ nostri abonenţi, carĭ încă nu şi-aŭ solvitŭ abonamentulŭ, să şi-lŭ achiteze fără amânare, ca să nu fimŭ necesitaţi a maĭ provocá pre fiecarele şi în particularŭ.

Noutăţi.

Escelenţa Sa Î. P. D. Mitropolitŭ a cercetatŭ în 18 a l. c. Facultatea teologică din Seminarulŭ mitropolitanŭ, asistându la prelegerile fiesce căruĭ profesorŭ şi punêndŭ întrebărĭ la maĭ mulţĭ dintre ascultătorĭ. Cercetarea înaltă a Escelenţeĭ Sale a făcutŭ o impresiune neuĭtată asupra profesorilorŭ şi a clericilorŭ, şi va fi unŭ îndemnŭ noŭ pentru toţĭ, ca să corĕspundă pre deplinŭ aşteptărilorŭ Înaltuluĭ lorŭ Păstorŭ şi a Sânteĭ Biserice. Totŭ în aceeaşĭ ḑi după prândŭ a cercetatŭ Escelenţa Sa şi şcóla de fetiţe.

Internatulŭ celŭ noŭ, ridicatŭ din generositatea nesĕcată a Escelenţeĭ Sale Domnuluĭ Mitropolitŭ Dr. Ioanŭ Vancea, este pusŭ sub coperișŭ. Noulŭ internatŭ va fi unŭ edificiŭ pomposŭ şi impunĕtorŭ. Prin zidirea acésta şirulŭ edificiilorŭ centrale din Blașŭ, carĭ tóte staŭ într'o linie óblă, aŭ ajunsŭ la unŭ frontŭ de o lungime de vre-o 220 de metri. Acestŭ frontŭ unicŭ în felulŭ sĕŭ, cu escepţiunea catedraleĭ şi a edificiuluĭ vechiŭ, este detoritŭ Escelenţeĭ Sale Domnuluĭ Mitropolitŭ actualŭ. Dea Dumneḑeŭ Atotputerniculŭ, ca marele mecenate alŭ sciinţelorŭ să se pótă bucurá la mulţĭ anĭ de fructele binecuvîntate ale nobilelorŭ Sale fapte!

Din Diecesa Oradeĭ marĭ. *Esactoratulŭ plenarŭ* gr. cat. de Oradea mare, convocatŭ pentru revederea raţiunilorŭ fondurilorŭ diecesane pre 9 Nov. st. n. a. c. şi dilele următóre, a ţinutŭ şedinţa plenară în 9 Nov. sub presidiulŭ Escelenţeĭ Sale Domnuluĭ Episcopŭ *Mihailŭ Pavelŭ,* de față fiindŭ consilieriĭ esactoralĭ: Paulŭ Vela, Dr. Aug. Lauranŭ şi Artemiŭ Şarkadi canonicĭ, şi membriĭ esactoralĭ: Petru Mihuţŭ protopopŭ de Oradea, Samuilŭ Botta parochŭ în Girișŭ, Ioanŭ Buteanŭ direct. gimn. în Beiușŭ, Teodorŭ Roşu referinte esactoralŭ, Gavrilŭ Papdanŭ parochŭ în St.-Andreiŭ, Ales. Bozintanŭ parochŭ în Nogiorigŭ, Iuliŭ Papfalvai prof. gimn., Moise Neşŭ vicerectorŭ sem., N. Marcuşŭ parochŭ de Orade, Mihailŭ Diţŭ parochŭ rut. de Olosigŭ, Samuilŭ Ciceronescu bibliotecarŭ diec. şi Felicianŭ Branŭ notariŭ esact. S'aŭ constituitŭ treĭ comisiuni, carĭ dela 9 Nov. până în 14 Nov. incl. aŭ revĕḑutŭ raţiunile fondurilorŭ diecesane de sub administraţiunea Capitululuĭ catedralŭ pre anulŭ 1889 şi respective şi 1890.

— M. O. D. *Ioanŭ Buteanŭ,* directorulŭ gimn. gr. cat. episcopescŭ de Beiușŭ şi Rectorulŭ internatuluĭ „Pavelianŭ“ a fostŭ numitŭ membru alŭ esactoratuluĭ diecesanŭ.

— O. D. *Alesandru Popŭ,* până aci administratorŭ parochialŭ în Berzova, a fostŭ numitŭ parochŭ acolo-şi.

— În 15 Novembre aŭ fostŭ ordinaţi de preoţi clericiĭ diecesanĭ absoluţi *Iosifŭ Clintocŭ* şi *Victorŭ Seremi.*

— Parochia *Homorodulŭ de mijlocŭ* cu filia *Homorodulŭ de susŭ,* s'a curentatŭ cu terminulŭ de 30 Novembre 1891.

Logodnă. Il. Sa dlŭ *Iosifŭ Popŭ,* jude la tabla regéscă din Cluşŭ, s'a fidanţatŭ Duminecă în 15 a l. c. cu dna *Iosefina Răcuciŭ* născ. *Lobonţŭ.*

Edarea cărţilorŭ scolastice. Ministrulŭ r. u. de culte şi instrucţiunea publică a ordinatŭ, ca pre viitorŭ cărţile de şcólă să nu se maĭ tipăréscă pre hârtie din lemnŭ orĭ din paie (celulóse), nicĭ pre altă hârtie transparentă şi vătĕmătóre pentru ochĭ. Ce privesce colórea, maĭ recomandabilă s'a aflatŭ hârtia sură-albastrie. La tipărirea cărţilorŭ pentru şcólele poporale să se foloséscă litere „cicero“, la cărţile pentru şcólele maĭ înalte potŭ fi folosite şi litere „garmond“. Literele „petit“, fiutru câtŭ e cu putinţă, trebue delăturate. În privinţa preţuluĭ ministrulŭ dispune, ca la cărţile pentru şcólele medie să nu trécă preţulŭ preste 8 cr. de cólă, alŭ opurilorŭ ilustrate celŭ multŭ 10 cr. de cólă; cărţile pentru şcólele poporale trebue să fie cam așa de ieftine, cum suntŭ celea edate din partea statuluĭ. Ministrulŭ maĭ doresce, ca tóte cărţile de şcólă să se pună în circulaţiune legate, éră nu numaĭ broşurate. Cărţilorŭ didactice, carĭ nu vorŭ întruní condiţiunile puse de ministru, li-se va denegá aprobarea ministerială.

Universitatea săséscă a fostŭ deschisă la 16 a l. c. de către comitele Gustav Thalmann.

Faptŭ scandalisătorŭ. Prinţulŭ Lichtenstein, deputatŭ antisemitŭ în parlamentulŭ din Viena, a provocatŭ la duelŭ pre Jidovulŭ Szeps, care ca redactorŭ alŭ ḑiaruluĭ „Wiener Tageblatt“, a publicatŭ în ḑiarulŭ sĕŭ o notiţă vătĕmătóre pentru prinţŭ. Se înţelege dela sine, că curăjosulŭ Evreŭ nu a primitŭ provocarea sub pretextulŭ, că ar' fi trecutŭ 13 ḑile dela publicarea aceleĭ notiţe. Dară afacerea nu se póte considerá încă de terminată, căcĭ așa numitulŭ „consiliŭ de onóre“ — precum se ḑice la îndemnulŭ ministruluĭ de răsboiŭ — a hotărîtŭ, că prinţuluĭ Lichtenstein pentru salvarea onoriĭ sale trebue să se bată cu Szeps. Ast-felŭ lumea scandalisată va trebuí să véḑă, cum descendentulŭ uneĭ ilustre familiĭ catolice, desconsiderându legile dumneḑeescĭ, bisericescĭ şi civile, va păşí la luptă cu unŭ Evreŭ, rătăcitŭ din Ungaria la Viena. Noĭ scimŭ, că onórea fiesce căruĭ omŭ şi așa dară şi a unuĭ ofiţerŭ se câștigă, conservă şi salvézĕ prin fapte bune, nobile şi glorióse, éră nu prin bătăĭ şi călcarea legilorŭ morale. Altcum duelulŭ din cestiune pentru prinţulŭ Lichtenstein e maĭ multŭ o degradare, decâtŭ unŭ actŭ de onóre.

Deputăţiuni înaintea Primateluĭ. Noulŭ primate, care a ocupatŭ deja Luni palatulŭ primaţialŭ, a începutŭ să primescă deosĕbitele deputăţiunĭ, carĭ se grăbiră a-ĭ aduce omagiele lorŭ. Între numerósele deputăţiunĭ însĕmnămŭ pre cea a capitululuĭ mitropolitanŭ din Strigonŭ, a tinerimiĭ universitare, a comitatuluĭ şi a oraşuluĭ Strigonŭ, a Crucii-albe şi a Crucii-roşie şcl. Primatele, cu tóte că e de constituţie debilă, suportă tóte strapaţele cu tărie.

Cununiĭ. Dlŭ *Simeonŭ Marcu,* destinatŭ de preotŭ în Dobêrca (Archidiecesă), îşi celebrézĕ cununia sa cu dşóra *Emilia Roşca* Duminecă la 22 Nov. st. n. în Alba-Iuliă. — *Valeriŭ Florianŭ,* clericŭ absolutŭ, îşi serbézĕ cununia cu dşóra *Maria Popŭ,* Duminecă în 22 Novembre în biserica greco-catolică din Noşlăcŭ.

Panică la bursa din Viena. O spaimă şi agitaţie, ca şi care nu s'a maĭ vĕḑutŭ dela Krachulŭ din 1873, a produsŭ în 7 a l. c. la bursa din Viena o scire publicată în ediţia de séra a ḑiaruluĭ „Wiener Tageblatt“. Anume a scrisŭ fóea Jidanuluĭ Szeps, că Monarchulŭ cu ocasiunea uneĭ audiinţe ar fi ḑisŭ către Javorski, preşedintele clubuluĭ polonŭ, cumcă situaţia politiceĭ esterne este fórte seriósă, şi fómeteă din Rusia măresce pericululŭ răsboiuluĭ, maĭ alesŭ dacă se va luá în considerare, că Rusia prin noulŭ împrumutŭ a ajunsŭ la mijlóce materiale. Acéstă scire sensaţională a făcutŭ să scadă cursurile de valóre cu câte 12—20%. Mulţĭ şi-aŭ perdutŭ cu acéstă ocasiune totă averea la bursă. Scirea, ce e dreptŭ, a fostŭ desminţită, dar spaima totuşĭ nu a încetatŭ îndată. Scăderea cursurilorŭ la bursa din Viena a produsŭ aceea-şi panică şi la bursa din Pesta. Se crede, că fóea liberală a publicatŭ acea srire tendenţiósă în conţelegere cu unĭ speculanţĭ, ca în modulŭ acesta să se înavuţéscă. Ar fi timpulŭ supremŭ, ca statele să pună capetŭ multorŭ mişeliĭ, ce se facŭ la bursă, şi carĭ ducŭ la ruină milióne de ómenĭ.

La Ocna Sibiuluĭ şi-a ţinutŭ în 8 a l. c. darea de sémă despre activitatea sa parlamentară deputatulŭ *Ştefanŭ Tisza.* Elŭ a fostŭ rugatŭ, să primescă a fi representantulŭ aceluĭ opidŭ şi pentru perióda parlamentară viitóre.

O cétă de lupi a năvălitŭ în nóptea de 9 spre 10 a l. c. într'o turmă de oĭ, ce zăcea cam în depărtare de 1 ½ km. dela comuna Dumitra din comitatulŭ Albeĭ inferióre. Pre cândŭ s'aŭ deşteptatŭ păstoriĭ, carĭ dormiseră, oile eraŭ împrăştiate, éră lupiĭ luându-le la gónă continuaŭ prada între ele. Din turma de preste 600 de oĭ aprópe a cincia parte aŭ fostŭ ucise, saŭ ast-felŭ muşcate, câtŭ aŭ muritŭ în ḑilele următóre, şi pre lângă aceea aŭ maĭ fostŭ cam 120 încolţite. La mulţĭ sătenĭ nu le-a rĕmasŭ nicĭ o óe nevătĕmată. Păstoriĭ, neavêndŭ arme, cu carĭ să sparie lupiĭ, aŭ alergatŭ în satŭ chemându ómeniĭ într'ajutorŭ. Numaĭ în urma sgomotuluĭ făcutŭ de sătenĭ aŭ fugitŭ féréle sĕlbatice. — Avisŭ auctorităţilorŭ competente.

Unŭ cutrĕmurŭ de pământŭ fórte cumplitŭ s'a întîmplatŭ la 28 Oct. în Iaponia. În urma aceluĭ cutrĕmurŭ s'aŭ derimatŭ 75,000 de edificiĭ, 12,000 de case s'aŭ făcutŭ nelocuibile. Elŭ a maĭ causatŭ mórtea la 6500 de persóne, éră 9000 de ómenĭ aŭ fostŭ greŭ răniţi. Judecându după aceste date, carĭ suntŭ oficióse, cutrĕmurulŭ din Iaponia a fostŭ una dintre cele maĭ înspăimîntătóre catastrófe.

† **Contele Richard Clam-Martinitz** a muritŭ în 15 a l. c. la castelulŭ sĕŭ din Smekna.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Cina cea de taĭnă de Leonardo da Vinci.

Tabloulŭ cineĭ celeĭ de taĭnă în conformitate cu istorisirea evangelică constă diu 13 persóne. În mijlocŭ şede Mântuitorulŭ Isusŭ Christosŭ, éră de-a drépta şi de-a stînga luĭ ceĭ 12 Apostolĭ, aşa câtŭ 6 suntŭ de-o parte şi 6 de ceealaltă. Persónele dela cină nu şedŭ în jurulŭ meseĭ, ci tóte numaĭ de o parte a meseĭ, fiindŭ-că numaĭ aşa ĭ-a fostŭ pictoruluĭ cu putinţă să depingă cum se cuvine impresiunea manifestată pre faţa şi în ţinuta fiesce căreĭ persóne.

Acum cine are în casă saŭ în biserică cina cea de taĭnă, să privéscă numaĭ la ea, şi îndată va observá următórele:

În mijlocŭ şede Mântuitorulŭ nostru Isusŭ Christosŭ cu capulŭ puţinŭ plecatŭ, însă nu spre partea meseĭ, unde se află Iuda, ci spre ceealalta. Privirea îĭ este îndreptată în josŭ, fiindŭ-că de o parte nu voesce să vadă pre Iuda, éră de alta nu voesce să-şĭ îndrepte privirea spre niciunulŭ din ceĭ doispreḑece, fiindŭ-că nu voesce să spună încă lămuritŭ, care din eĭ este vînḑătorulŭ. Cu tóte acestea însă privirea-ĭ îndreptată puţinŭ în josŭ arétă o blândeţă împreunată cu o profundă durere a inimeĭ, însă tot-odată şi o linişte şi o tărie mare sufletéscă, aşa câtŭ tótă privirea are ceva maiestaticŭ, ceva dumneḑeescŭ întru sine. Cuvintele: *„Unulŭ din voĭ mĕ va vinde“* a fostŭ cu neputinţă, ca pictorulŭ să le pótă esprimá pre faţa Mântuitoruluĭ. Le esprimă însă prin aşeḑarea mânilorŭ, pre carĭ le ţine despărţite de-olaltă şi îndreptate în dóuĕ părţĭ, cum ţine omulŭ de comunŭ mânile, cândŭ în o societate voesce să spună unŭ lucru, despre care elŭ e deplinŭ convinsŭ, nu suntŭ însă ascultătoriĭ. Mâna drépta este cu palma întórsă spre mésă, degetele însă suntŭ puţinŭ ridicate şi îndreptate spre Iuda, ca şi cum fără voe ar arétă spre vînḑătorulŭ.

De fiesce care parte a Mântuitoruluĭ suntŭ câte 6 Apostolĭ, însă aşa, câtŭ totŭ câte treĭ formézĕ o cétă, va să díca 4 cete micĭ. Cetele acestea însă pictorulŭ le-a unitŭ fórte frumosŭ şi cu succesŭ şi între sine şi cu centrulŭ comunŭ, care este Mântuitorulŭ din mijlocŭ.

Figura estremă din partea drépta a Mântuitoruluĭ representă pre Apostolulŭ *Bartolomeŭ,* unŭ bărbatŭ tinerŭ şi robustŭ, caruia îĭ vedemŭ numaĭ profilulŭ. Elŭ s'a ridicatŭ de pre scaunŭ, cândŭ a auḑitŭ cuvintele Mântuitoruluĭ despre trădare şi stă răzîmatŭ numaĭ pre peciorulŭ dreptŭ şi pre mânĭ plecatŭ în câtva spre Isusŭ. Fiindŭ-că elŭ ca celŭ din urmă în laturea drépta erá cam departe de Domnulŭ, aşa nu putea sci securŭ, dacă a auḑitŭ bine saŭ nu, ce a disŭ Domnulŭ atuncĭ. De aceea óreşĭ-cum consternatŭ s'a ridicatŭ şi s'a plecatŭ spre Domnulŭ şi spre celalaltĭ Apostolĭ spre a se informá despre adevĕrulŭ cuvintelorŭ deja auḑite. Lângă Bartolomeŭ este *Iacobŭ tinĕrulŭ,* érăşĭ numaĭ în profilŭ, o figură încă şi maĭ nobilă ca a luĭ Bartolomeŭ, la faţă sĕmĕnândŭ încâtva cu Mântuitorulŭ, cu care erá consângénŭ. Consângenitatea acésta a luĭ Iacobŭ tinĕrulŭ cu Domnulŭ o esprimă pictorulŭ şi prin aceea, că pre Iacobŭ tinĕrulŭ l'a depinsŭ într'unŭ vesmîntŭ de o colóre cu a Mântuitoruluĭ, numaĭ ceva maĭ întunecatŭ de câteva umbre. Iacobŭ tinĕrulŭ încă se informézĕ maĭ bine despre adevĕrulŭ cuvintelorŭ auḑite. Informaţiunea însă o cere dela Sântulŭ Petru, care şedea maĭ aprópe de Domnulŭ. De aceea atinge cu mâna pre Petru, ca şi cum ĭ-ar díce, să se întórcă cătră elŭ, ca să-lŭ pótă întrebá. Figura a treia pre laturea acésta este sântulŭ *Andreiŭ,* unŭ bărbatŭ bătrânŭ. Buza de-asupra este încâtva cufundată, éră cea de desuptŭ cevaşĭ eşită afară, cum se întîmplă de-a rîndulŭ la ómeniĭ bătrânĭ, după ce-şĭ perdŭ dinţiĭ. Tótă faţa luĭ esprimă surprinderea. Amêndóuĕ mânile şi-le ridică în susŭ, aşa câtŭ se vĕḑŭ palmele, cum face orĭ ce omŭ, cândŭ este surprinsŭ de ceva.

Bartolomeŭ, Iacobŭ tinĕrulŭ, şi Andreiŭ formézĕ céta întâiă în tabloŭ. Prin aceea însă că Iacobŭ tinĕrulŭ îşĭ întinde mâna şi atinge umĕrulŭ luĭ Petru din céta a dóua, spre a-lŭ întrebá despre adevĕrulŭ cuvintelorŭ auḑite, céta întâiă este óreşĭ-cum unită cu a dóua.

În céta a dóua din laturea dréptă a luĭ Isusŭ figura estremă este a *sântuluĭ Petru.* Faţa luĭ esprimă o adêncă durere şi întristare. Voesce însă să afle, cumcă cine este celŭ ce va vinde pre magistrulŭ, de aceea se întinde preste Iuda şi atinge pre *Ioanŭ* provocându-lŭ, să întrebe pre Domnulŭ, că cine este celŭ ce-lŭ va vinde. Petru însă în mişcarea acésta fără de veste împinge fără voe cu mâna stîngă pre Iuda, care cu braţulŭ sĕŭ fără voe restórnă sărăriţa de pre mésă; unŭ rĕŭ omen! În mâna drépta ţine Petru unŭ cuţitŭ, ca şi cum ar voĭ să pedepséscă pre trădătorulŭ. Lângă Petru şede *Iudu Iscarioténulŭ* cu o privire încruntată şi îndreptată spre Isusŭ. În mâna drépta ţine punga cu banĭ, éră cu stînga face o mişcare involuntară, ca şi cum ar díce: *Ce va să dícă acésta?* Cam atarĭ mişcărĭ face fără voe orĭ ce omŭ în momîntulŭ înfricării. Umbra celorŭ din jurŭ cade pre Iuda, prin ce tótă figura luĭ devine maĭ întunecată. Chiar vecinŭ cu Domnulŭ în partea drépta, alŭ treilea în céta acésta, este *Ioanŭ,* învĕţăcelulŭ, pre care-lŭ iubiá Domnulŭ. Cândŭ Ioanŭ fiulŭ şi Apostolulŭ iubiriĭ a auḑitŭ cuvintele Domnuluĭ despre trădătorulŭ, a trebuitŭ să se umplă de o adêncă durere, şi întrégă faţa luĭ o şi esprimă. Ma mânile şi-le-a încleştatŭ laolaltă, ceea ce e sĕmnulŭ durerii celeĭ maĭ marĭ.

Celŭ dintâiŭ de laturea stîngă a Domnuluĭ este Apostolulŭ *Toma.* Faţa şi ţinuta luĭ esprimă uĭmire. Mâna drépta cu degetulŭ arĕtătorŭ şĭ-o ţine ridicată, ca şi cum ar întrebá: *„Dómne! aŭ eŭ suntŭ?“* (Mat. XXVI. 22.) Lângă Toma este *Iacobŭ bĕtrânulŭ.* Elŭ atâta s'a uĭmitŭ de cuvintele acestea, câtŭ fără voe s'a plecatŭ pre spate şi a întinsŭ amêndóuĕ braţĕle. Sĕmnulŭ uĭmiriĭ estreme. Alŭ treilea în céta acésta este *Filipŭ.* Elŭ s'a ridicatŭ susŭ, s'a plecatŭ spre Domnulŭ şi şĭ-a pusŭ mânile pre inimă, ca şi cum ar díce: *Dómne, eŭ nu suntŭ, îmĭ sciĭ inima mea, eŭ nu suntŭ!*

Céta a dóua din laturea stîngă a Mântuitoruluĭ se începe cu *Mateiŭ.* Elŭ întorsŭ cătră celalaltĭ doĭ din céta acésta întăresce cuvintele luĭ Isusŭ, căcĭ aceştia se vede că fiindŭ cam departe nu le-aŭ înţelesŭ. De aceea arată spre Domnulŭ cu amêndóuĕ mânile dícêndŭ: *Da! Elŭ a disŭ cuvintele acestea.* Lângă Mateiŭ este *Iuda Tadeulŭ.* Tótă faţa luĭ arétă surprindere. Mâna stîngă o ţine pre mésă, éră drépta o a ridicatŭ, ca şi cum ar voĭ să o împreune cu cea stângă, cum face orĭ ce omŭ, cândŭ în faţa uneĭ întîmplărĭ neaşteptate voesce să dícă: *Nu v'am spusŭ?* De altă parte întru câtŭ mâna arétă spre Iuda, s'ar păré, că voesce să dícă: *De bună sémă acela este Iuda!* Celŭ din urmă în laturea stîngă a Domnuluĭ este *Simonŭ,* celŭ maĭ bătrânŭ între Apostolĭ. Întrégă faţa luĭ esprimă îndoéla, ca şi cum n'ar voĭ să créḑă aşa ceva, căcĭ bătrâniĭ de comunŭ nu credŭ aşa lute lucrurĭ estraordinare. De aceea Mateiŭ de lângă elŭ arétă spre Isusŭ, dícêndŭ, că întru adevĕrŭ a vorbitŭ de unŭ trădătorŭ, éră Iuda Tadeulŭ arétă spre Iuda Iscarioténulŭ, dícêndŭ: De bună sémă acela-ĭ Iuda. Ast-felŭ doĭ inşi se silescŭ a-lŭ scóte din îndoélă.

Recapitulându încă odată tabloulŭ întregŭ, putemŭ díce şi noĭ, că în cina cea de taĭnă unŭ pictorŭ nu póte produce maĭ multŭ.

La cultulŭ luĭ Eminescu.

Cultulŭ ruşinosŭ alŭ luĭ Eminescu a scoborîtŭ gustulŭ, ca să nu dícemŭ, că chiar şi simţulŭ de bunăcuviinţă în uniĭ din literaţiĭ nostri aşa de adêncŭ, câtŭ se potŭ întîmplá lucrurĭ ca cele următóre:

I. „Românische Revue“, fóe altcum seriósă şi cu merite incontestabile, în broşura a X-a de pre anulŭ curentŭ 1891 publică în traducere germână o poesie de a luĭ Eminescu, în care se cuprindŭ versurĭ ca cele următóre:

„Pre păreţiĭ cu colbŭ, pre podulŭ cu lungĭ pânze de păinginŭ
„Roiescŭ ploşniţele roşiĭ, de ţi-ĭ dragŭ să te uĭţĭ la ele.
„Greŭ li-e de mindirŭ de paie, şĭ-apoĭ din bieta-mĭ pĭele
„Nicĭ că aŭ ce să maĭ sugă. Într'unŭ roiŭ maĭ de unŭ stânginŭ
„Aŭ eşitŭ la promenadă . . . . . .

Unŭ cetitorŭ numaĭ cu cevaşĭ simţŭ, cetindŭ versurĭ de acestea va trebuĭ să-şĭ pérdă totŭ apetitulŭ şi de cetitŭ maĭ departe, dară a bună séma şi de mâncatŭ în diua aceea. Şi noĭ le ducemŭ în Germânia, ca să facemŭ cu ele gréţă şi la străinĭ, şi încă le ducemŭ ca productulŭ unuĭ „geniŭ“!

Maĭ departe:

„Bruh, mi frigŭ, étă pre mână, cum codesce-unŭ negru purecŭ,
„Să-mĭ moiŭ degetulŭ în gură, — am să-lŭ prindŭ — ba las' sĕraculŭ,
„Pripăşitŭ la vre-o femee, sciŭ că ar vedé pre draculŭ.“

Simţulŭ de pudóre ne va escusá, dacă vomŭ lăsá versurile aceste neinterpretate.

Mai departe:

„Saŭ cu popa colo 'n templulŭ închinatŭ fiiuţeĭ, care
„După chipŭ şi-asĕmĕnare a creatŭ mâţăsculŭ nĕmŭ."

Va să ḑică „mâţa" este „chipulŭ şi asĕmĕnarea luĭ Dumneḑeŭ"! Avisŭ domniloru, carĭ recomândă şi laudă tinerimiĭ pre Eminescu, despre a căruĭ pessimismŭ chiar acum constată unŭ adoratoru alŭ luĭ cu bucurie, că: *„a sguduitŭ credinţele timpuluĭ şi a înlăturatŭ din o bună parte de ómenĭ idea uneĭ dumneḑeiri."* [1] Încă 10 anĭ totŭ aşa, şi Eminescu va înlătură de securŭ şi din inima tinerimiĭ nóstre *„idea uneĭ dumneḑeiri"*, şi apoĭ ne vomŭ aflá în „apogeulŭ culturel".

II. O dómnă saŭ domnişóră saŭ Dumneḑeŭ scie ce, nu de multŭ a ţinutŭ în Ateneulŭ din Bucurescĭ unŭ discursŭ, în care înaintea unuĭ publicŭ numĕrosŭ cu unŭ cinismŭ propriŭ epocelorŭ de decădinţă a citatŭ versurile următóre pornografice ale luĭ Eminescu cătră amanta sa:

„Vino-n codru la isvorulŭ,
„Care trĕmură pre prundŭ,
„Unde prispa cea de brazde
„Crengĭ plecate o ascundŭ,
„Şi în braţĕle-mĭ deschise
„Să alergĭ, pre peptŭ să-mĭ cadĭ,
„Să-ţĭ desprindŭ din crescetŭ vĕlulŭ,
„Să-lŭ ridicŭ de pre obrazŭ."

A chemá pre o femee „în codru", în locŭ ascunsŭ, a-ĭ desprinde vĕlulŭ din crescetŭ . . . . . Cândŭ o dómnă saŭ domnişóră póte recitá ataríĭ versurĭ în publicŭ fără a roşí, atuncĭ numaĭ dóuĕ lucrurĭ suntŭ posibile: saŭ lipsa deplină a modestieĭ feminine, saŭ lipsa deplină a priceperiĭ. Amêndóuĕ însă suntŭ unŭ fórte tristŭ sĕmnŭ pentru noĭ şi arétă, unde póte duce unŭ cultŭ de josŭ ca alŭ luĭ Eminescu.

III. Călendarulŭ de pre 1892 alŭ „Auroreĭ" din Gherla aduce portretulŭ Mitropolituluĭ Şuluţŭ, şi, — şi — alŭ luĭ — Eminescu. Nobilulŭ, neuĭtatulŭ, idealistulŭ şi verdele Românŭ Şuluţŭ în o companie cu ordinarulŭ, blasatulŭ, pornografulŭ şi ateistulŭ Eminescu! Preoţimea nóstră va scí, cum are să privéscă ataríĭ călendare, în carĭ bărbaţiĭ nostri ceĭ maĭ marĭ staŭ alăturea cu „geniĭ" de clică!

IV. Domniĭ dela „Convorbirile literarie" şĭ-aŭ aflatŭ companistŭ în lăţirea cultuluĭ luĭ Eminescu. Unŭ poetastru francesŭ cu numele Hétrat, care a petrecutŭ multŭ prin România, le-a promisŭ, că va traduce pre Eminescu în limba francesă, căcĭ ómenĭ de gustŭ degeneratŭ se află destuĭ şi în Francia. Şi apoĭ cum să nu traducă dlŭ Hétrat pre Eminescu, cândŭ ḑice, că *„dacă Eminescu ar fi scrisŭ în limba franceză, elŭ ar fi fostŭ, ar fi celŭ maĭ mare poetŭ alŭ epoceĭ, alŭ secululuĭ"*. Aşa dară nu maĭ lipsesce, decâtŭ să fie tradusŭ de dînsulŭ pre limba francesă, şi apoi e gata. Hugo, Lord Byron, Lenau, Heine, Manzoni suntŭ eclipsaţi de Eminescu, şi noĭ étă-ne de-odată în fruntea Europeĭ! Ce ḑice la estravaganţe de acestea dlŭ Maiorescu? Óre maĭ cătráni-se-va aşa tare ca atuncĭ, cândŭ dlŭ Bariţŭ a susţinutŭ despre Ciparíŭ, nu că e celŭ maĭ mare filologŭ alŭ secululuĭ, ci numaĭ că gramatica luĭ o ar premiá orĭ ce Academie, şi cândŭ repausatulŭ Popfiŭ în însufleţirea sa ḑise maĭ multŭ ca oratorŭ, că Baronzi cântă ca Dante? Nu credemŭ, că se va cătrăní, căcĭ acelea aŭ fostŭ aberaţiunĭ de ale „direcţieĭ vechĭ". „Nóua direcţie" însă este „moderată" şi atuncĭ, cândŭ comite estravaganţe, de carĭ nu s'aŭ maĭ pomenitŭ în lume. Sĕraca nóstră tinerime academică! Memorandele eĭ nu vorŭ şterge în Francia idea unuĭ poporŭ sibaritŭ şi blasatŭ, ce şĭ-o vorŭ face toţi Francesiĭ nobilĭ despre noĭ din poesiile luĭ Eminescu.

V. Dlŭ Petraşcu în Nr. 8 din „Convorbirĭ" şĭ-a finitŭ studiulŭ sĕŭ asupra luĭ Eminescu cu nisce conclusiunĭ adevĕratŭ ridicule. Dar despre acésta de altă dată.

[1] »Convorbirĭ literarie« Nr. 8—1891 pag. 650.

Părăsitŭ.

Novelă de **Walter Schwarz.**

(Fine.)

Încă în ḑiua aceea l'a întrebatŭ Roderich pre tatălŭ, pre cândŭ să fie nunta. Elŭ doriá, să fie câtŭ se póte de curêndŭ. A primitŭ scire despre o transferare fórte avantajósă în apropierea Rinuluĭ. Trebuiá încă în tómna ăstuĭ anŭ să se aşeḑe acolo, şi — firesce că nu doriá să plece fără de tinĕra sa soţie.

Luĭ Leonhardt i-se făcea întunerecŭ înaintea ochilorŭ. Aşa dar să fie despărţitŭ de totŭ de ea, chiar şi din afară, — unica luĭ copilă să mérgă dela elŭ, şi încă în o depărtare aşa de mare. Luĭ Roderich nicĭ prin minte nu-ĭ trecea a se gândí la durerea bătrânuluĭ părinte, cum bietulŭ va suferí ne maĭ putêndŭ privĭ la copila multŭ iubită, ne maĭ putêndu-ĭ audí paşiĭ uşorĭ şi versulŭ dulce, — alte degete se vorŭ jucá cu buclele eĭ ca mĕtasa, alţĭ ochĭ se vorŭ bucurá de graţiile eĭ. — Roderich nu se pricepea de locŭ la aceea, ca să-ĭ neteḑéscă scirea acésta aspră prin vre-unŭ cuvîntŭ de mângăere, de iubire. Şi Emilia iubiléză: „Ce ḑicĭ, tată dragă, la surprinderea acésta încântătóre? — Rinulŭ! Tu sciĭ, cum mĭ-am doritŭ eŭ tot-deauna o călĕtorie în ţinuturile acelea frumóse şi romantice, şi acum ele să-mĭ fie patrie! Nu e aşa, că eŭ suntŭ favorita sorţiĭ?!"

Şi apoĭ îşĭ raḑémă braţulŭ de umĕrulŭ luĭ Roderich zimbindu-ĭ cu dulcéţă. Elŭ erá într'adevĕrŭ o apărinţă plăcută, împunĕtóre, şi Emilia sigurŭ nu ar fi voitŭ, ca bucuria eĭ să supere pre tatălŭ sĕŭ. Nu, într'însa iubilá viéţa cea sĕnină a tinereţeĭ. Şi acésta încă erá unŭ lucru de totŭ firescŭ.

Şi fiindŭ-că nunta trebuiá să se întîmple în timpŭ aşa scurtŭ, locuinţa de alte orĭ atâtŭ de liniştită a pictoruluĭ s'a umplutŭ de sgomotŭ şi de ocupaţiunĭ neîndătinate. Verişóra viniá cu croitóre şi cusătóre. Acum nu erá vorbă decâtŭ de stofe şi de modă. Tóte recuisitele şi lucrurile de pictură aŭ fostŭ date de o parte; masa cea mare a artistuluĭ serviá acum altuĭ scopŭ. Şi Leonhardt nicĭ nu se maĭ cugetá la pictură. Cum ar fi şi pututŭ progresá în lucrulŭ sĕŭ pacĭuicŭ în acestŭ mersŭ şi venitŭ, pachetatŭ şi adunatŭ? Acum erá adêncitŭ însu-şĭ în sute de lucrurĭ, carĭ îĭ torturaŭ ideala luĭ gândire.

Câte odată Roderich se nĕcăjá întru sine, că bătrânulŭ domnŭ arată atâta nepricepere şi neatenţiune la pregătirile acestea. Dar elŭ erá multŭ maĭ reservatu şi maĭ bine educatŭ, decâtŭ să-şĭ arete nĕcasulŭ.

Şi Emilia? — Nicĭ acum, cândŭ erá aprópe de despărţire, nu-şĭ aducea încă odată aminte de ḑilele copilărieĭ, cum tatălŭ, cândŭ erá ea morbósă, priveghiá noptĭ întregĭ lângă patulŭ eĭ; cum elŭ ca îngrigitórea cea maĭ bună îĭ însforá singurŭ păpucĭĭ, ca nu cumva pecioruşele eĭ debile să se acaţe în baere; şi cum elŭ lucrá şi cruţá, ca să câştige pentru ea, numaĭ pentru ea!

Tóte acestea le-a făcutŭ elŭ, numaĭ ca ea acum zimbindŭ şi nepăsătóre să lase singurŭ pre bătrânulŭ sĕŭ tată? — Acesta e cursulŭ lumiĭ, ḑicŭ ómeniĭ, şi ameţéla acésta, ce-ţĭ turbură mintea, o numescŭ „iubire"!

Înaintea ochilorŭ luĭ Leonhardt erá o pustietate, ce totuşĭ erá sgomotósă. Nu putea să aĭbă parte de linişte, ca pre încetulŭ să-şĭ împace simţĕmîntulŭ sĕŭ sângeratŭ cu durerea şi lovitura cea nóuă şi străină. Puterile fisice de multe orĭ îlŭ părăsiaŭ de totŭ, căcĭ aniĭ luĭ mulţĭ şi destulŭ de amarĭ nu maĭ puteaŭ suportá o nóuă durere. Şi totuşĭ trebuiá să o îndure. În fine Leonhardt se simţiá în lăuntrulŭ sĕŭ atâtŭ de chinuitŭ, câtŭ părea că-şĭ prevede sfârşitulŭ vieţiĭ. E fórte amarŭ a ḑice celeĭ maĭ iubite: — Noĭ nu vomŭ maĭ fi laolaltă, — e şi maĭ bine aşa! — Şi omulŭ trebue să ajungă şi acolo.

În preḑiua nunteĭ, cândŭ domniá în odaea pictoruluĭ confusiunea cea maĭ de pre urmă, produsă cu adunatulŭ şi pachetatulŭ, îĭ ḑise Emila voiósă: „Aşa, tată dragă! De acum înainte veĭ fi dar scăpatŭ de conturbătorulŭ liniştiĭ. De acum înainte vorŭ stá penelele, pocalele, colorile şi modelele érăşĭ la loculŭ lorŭ, ca tu să te poţĭ cuprinde în tótă liniştea cu desĕmnulŭ şi pictura ta iubită."

Ce surprindere amară a fostŭ pentru sufletulŭ luĭ mângăerea acésta, ce ĭ-o aruncă! Căcĭ dóră pentru cine a desĕmnatŭ şi pictoritŭ elŭ? — Ea îĭ luá chiar viéţa cu sine, ḑicêndu-ĭ: „Lucră numaĭ érăşĭ!" Da, lucrulŭ ĭ-a fostŭ mângăerea şi mântuirea în dóuĕ naufragiurĭ desperate. Dar pre atuncĭ erá încă tinĕrŭ.

Celŭ ce în séra vieţiĭ mergêngŭ a căḑutŭ încă odată, acela-şĭ drumŭ elŭ nu-lŭ maĭ calcă. Cu arta ta s'a sfârşitŭ, bătrâne pictore!

A sositŭ óra, cândŭ Emilia erá împodobită cu vĕlulŭ şi cu cununa de mirésă, óra memorabilă, ce numaĭ odată se întîmplă în viéţă.

Şi cum a fostŭ ḑisŭ ea odată: — Eŭ nu-ţĭ voiŭ sburá ca soră-ta! — Nu, ea nicĭ nu sbóră de aicĭ, — ea merge numaĭ dela elŭ pre calea îndătinată a vieţiĭ. Cursulŭ lumiĭ cine póte să-lŭ schimbe?

Aŭ eşitŭ din biserică. Emilia strălucia de fericire. Dumneḑeŭ să ĭ-o ţină! Ea nu a greşitŭ nimica. Numaĭ câtŭ inima eĭ tinĕră nu scie încă de durerea cea amară a despărţiriĭ. Ea nu póte pricepe durerea şi nefericirea tătâne-sĕŭ, acésta erá totulŭ. Póte că odată maĭ

târdiŭ totuşĭ se va cugetá ea la bĕtrânulŭ sĕŭ tată, póte, cândŭ însă-şĭ va veghiá lângă patulŭ unuĭ prunc̆ŭ bolnavŭ. Şi atuncĭ iubirea luĭ totuşĭ va fi binecuvîntarea, carea o va conduce, — chiar şi dacă ea numaĭ maĭ târdiŭ o va pricepe acésta.

*

Leonhardt a petrecutŭ pre tinerĭ la trenŭ. Şĭ-aŭ strînsŭ mânile de rĕmasŭ bunŭ, privirile cele maĭ de pre urmă încă aŭ fostŭ schimbate. Şi plecară. Sĕrmanulŭ părăsitŭ, să mérgă acasă, în locuinţa sa pustie şi mórtă, — nu putea. În drumulŭ cătră casă se aşédă pre o bancă.

Aicĭ îlŭ încunjură tăcere. A începutŭ a înoptá. Printre arborĭ şi tufe şueră unŭ vêntŭ de tómnă aspru şi jelnicŭ. Leonhardt ar fi voitŭ să plângă, — dar nu putea. O slăbire grozavă simţiá elŭ în totŭ trupulŭ, capulŭ îĭ c̆ădù fără de voe pre peptŭ. I-se părea, că întunereculŭ din sufletulŭ luĭ se disólvă în cea maĭ perfectă lumină. Se apropie ceva de elŭ cu paşĭ uşorĭ, ca şi cândŭ numaĭ ar sburá. Părea că simte inima surorel sale Angela lângă inima sa. Nu auḑiá acum şi elŭ sunându clopotele? Ea se pléc̆ă înaintea luĭ şi-ĭ şoptesce: — Nu te maĭ mâhnĭ, bĕtrâne! Iubirea sĕrmaneĭ tale inime părăsite nu va rĕmâné vecĭnicŭ zădarnică. Vino numaĭ, vino! Eŭ staŭ deja la pórtă şi te aşteptŭ! Acésta va fi o revedere fericită. Şi acolo nu ne părăsesce maĭ multŭ nimenĭ.

Tradusă de **Elena S.**

Bibliografie.

Mihailŭ Eminescu. *Studiŭ criticŭ.* Formatŭ 8°, 216 pag. Preţulŭ 40 cr. + 5 cr. porto. Pentru România 1 leŭ + 20 banĭ pentru porto. Studiulŭ criticŭ asupra poesiilorŭ luĭ Eminescŭ a apărutŭ şi în broşură. În „Unirea“ nu s'a fostŭ publicatŭ şi partea a dóua: *Eminescu blasatŭ în cugetŭ.* În broşură se află şi partea acésta.

Recomêndămŭ acéstă broşură cu tótă căldura. Esteriorulŭ plăcutŭ alŭ cărţiĭ şi cuprinsulŭ eĭ de cea maĭ mare însĕmnătate şi actualitate o recomêndă ca unŭ darŭ nepreţuitŭ la sĕrbătorĭ şi alte ocasiunĭ. Comandele să se adreseze la: *„Administraţiunea Unirĭi în Blaşiŭ (Balázsfalva).“*

Diverse.

O biserică antică bizantină a fostŭ descoperită în ḑilele trecute în suburbiulŭ St. Nicolae din *Adrianopolŭ.* În internulŭ bisericeĭ aŭ fostŭ aflate o mulţime de vasĕ sacre şi alte obiecte, precum şi icóne bine conservate.

Nenorocirile întîmplate pre căile ferate în anulŭ acesta. „Kölnische Zeitung“ a compusŭ unŭ registru alŭ celorŭ maĭ însĕmnate nenorocirĭ, ce s'aŭ întîmplatŭ în cele dintâiŭ 10 lunĭ ale anuluĭ acestuia pre căile ferate. Din acestŭ conspectŭ lipsescŭ datele căilorŭ ferate din America de Sudŭ, Asia, Africa şi Australia, asemenea şi nenorocirile maĭ micĭ. Cele maĭ marĭ nenorocirĭ aŭ fostŭ cele dóuĕ dela Mönchenstein (Elveţia) şi Saint-Mande (Francia), la carĭ şĭ-aŭ perdutŭ viéţa 150 de persóne, éră răniţĭ aŭ fostŭ 250. Cu totulŭ până la capetulŭ luneĭ Octobre s'aŭ întîmplatŭ 173 nenorocirĭ, carĭ aŭ costatŭ viéţa la 385 persóne.

Cum să apĕrămŭ purceiĭ de frigŭ? Dacă se întîmplă, ca scrófele să fete în gerŭ mare, trebue să ne îngrigimŭ de purceiĭ micĭ, să nu pĕră de frigŭ. Mijlocululŭ celŭ maĭ practicŭ este, să acoperimŭ scrófa cu unŭ ţolŭ. Ţolulŭ are să se lase pre scrófă, până cândŭ vorŭ fi fĕtaţĭ toţĭ purceiĭ, şi până cândŭ vorŭ fi suptŭ. La casŭ dacă nu amŭ fi aşternutŭ ţolulŭ pre scrófă înainte de fĕtare, putemŭ să o facemŭ şi după ce a fĕtatŭ, şi putemŭ să încălḑimŭ ţolulŭ chiar şi cu cărămiḑi calde. Pre calea acésta reînviĕ chiar şi purceiĭ înghe̊ţaţĭ de jumĕtate.

Ce prediceaŭ ómeniĭ la introducerea căilorŭ ferate? În anulŭ 1836 se făcuse planulŭ de a împreună oraşele Nürnberg şi Fürth cu o linie ferată. Înainte de a se fi datŭ însă concesiunea, a fostŭ întrebatŭ *consiliulŭ regescŭ de medicină din Bavaria* de părere. Auctoritatea acésta supremă medicală a declaratŭ, că la tótă întîmplarea este de a se interdice călĕtoria pre trenurĭ, şi încă în interesulŭ sănĕtăţiĭ; pentru-că urmarea călĕtorieĭ accelerate va fi o bólă de creerĭ, identică saŭ celŭ puţinŭ înrudită cu *delirium furiosum.* Dacă totuşĭ guvernulŭ ar cugetá să concédă clădirea aceleĭ linii, atuncĭ să dispună celŭ puţinŭ, ca de amêndóuĕ părţile linieĭ să fie ridicatŭ unŭ părete de scândurĭ înaltŭ de vre-o 5 urme, ca ast-felŭ ómeniĭ să nu pótă vedé trenulŭ, căcĭ privirea simplă a unuĭ trenŭ în mişcare produce totŭ bóla de maĭ susŭ, adecă deliirium furiosum. — Nicĭ ministrulŭ Thiers n'a fostŭ maĭ favorabilŭ căilorŭ ferate. Anĭ întregĭ s'a opusŭ dînsulŭ la construirea uneĭ linii între Paris şi Versailles, sub cuvîntŭ, că şi aşa nu vorŭ merge maĭ mulţĭ din Paris la Versailles ca până atuncĭ. — Regele Ernest-Augustŭ din Hannover asemenea nu voiá să permită, ca în regatulŭ sĕŭ să se construéscă linii ferate, ḑicêndŭ: „Nu voiŭ suferĭ în ţéra mea căĭ ferate, pentru-că nu vreŭ, ca toţĭ călţunariĭ şi croitoriĭ să pótă călĕtorĭ aşa de repede ca şi mine.“ Ce ar ḑice acum înfricoşatulŭ rege, cândŭ poţĭ călĕtorĭ după tarifulŭ de zone?

Posta Redacţiunii: M. O. D. *Dem. P.* în Zgr. Abonamentulŭ Dvóstre este regulatŭ. Salutărĭ.

Editorŭ şi redactorŭ rĕspunḑĕtorŭ:
Dr. Vasiliŭ Hossu.

Preţulŭ mărfurilorŭ.

Piaţa din Blaşiŭ: Grâŭ, hectlitr. fl. 7.25 până 8.—, — grâŭ mestecatŭ fl 6.— până 6.75, sĕcară fl. 5.50 până 6.—, — ovĕsŭ fl. 2.50 până fl. —.—, cucuruḑŭ fl. 4.10 până fl. —.—, alacŭ fl. 2.— până fl. —.—, cartofĭ fl. 1.— până fl. —.—, — sĕmêntă de cânepă fl. —.— până fl. —, fasolea fl. 4.50 până fl. —.—, — carnea de vită chilo 40 cr. până —, carnea de viţélŭ 40 până — cr., carnea de porcŭ 40 până — cr., carnea de berbece 28 până — cr., — 10 óuĕ cu 20 până — cr.

JOSIFU GAVORA (1) 27—30

distinsŭ cu medalia espositională cea mare pentru lucru escelentŭ şi gustŭ bunŭ la esposiţiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.

Budapesta, IV. strada Vaţuluĭ Nr. 17

Recomêndŭ cu preţurĭ de cele maĭ convenabile şi în esecutare câtŭ se póte maĭ frumósă obiecte de lipsă

pentru adjustarea bisericeloru, si anume:

Felóne preoţescĭ şi **stichare** diaconescĭ **Flamure** pentru biserică şi reuniuni. **Flamure** pentru reuniunĭ de pompierĭ, de scolarĭ, reuniunĭ bisericescĭ, reuniunĭ industriale, de cântărĭ şi de pompe funebre.

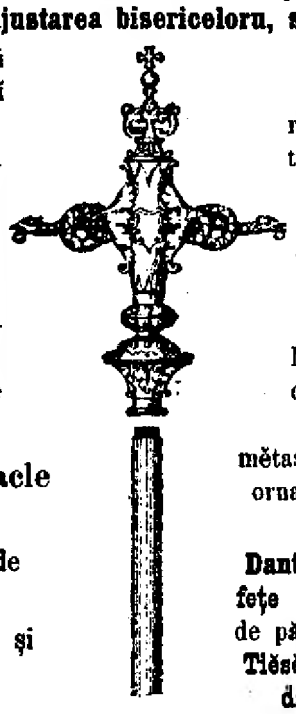

Candelabre, racle şi potire, luminarie de parete şi de altariŭ, şi candele.

Primescŭ şi efeptuiescŭ ieftinŭ repararea vestmintelorŭ besericescĭ, întrargintarea şi întraurirea de potire, racle, candele şi luminarie de altariŭ.

Mare asortimentŭ de brodărĭĭ de aurŭ, de argintŭ şi de mĕtasă, precum şi de ornaturĭ besericescĭ brodate

Dantele besericesci, feţe de altariŭ, crucĭ de părete şi de scólă. **Tĭĕsĕturĭ bisericesci, damasturĭ** etc.

Acurătatea mea o potŭ dovedi cu sute de epistole recunoscătóre.

Cataloguri de preţuri şi preliminare de spese trimitŭ la cerere franco.

Fundată în an. 1858.

FRANCISCŬ WALSER

Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale împ. şi reg. Archiducele **Josifŭ**

proprietarulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recuisite de pompieri, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomândă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preoţĭ

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

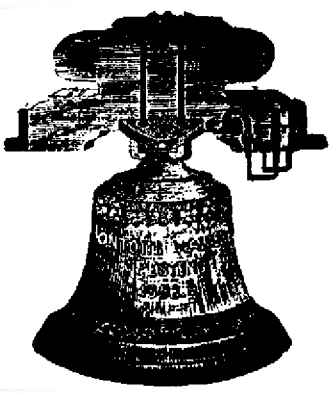

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela întemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.

(2) 47—52

Preliminare de spese şi Preţŭ-courantŭri se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Fóiă bisericéscă-politică.

Inserțiuni

Unŭ șirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., și de fie-care publicațiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce privesce fóia sĕ se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea **Unirĭi**» în Blașiŭ.

Anulŭ I. Blașiŭ 28 Novembre 1891. Numerulŭ 48.

O nóuă reformă.

(+) Pre cândŭ politica Românilorŭ se perde în discusiuni nesfârșite asupra memoranduluĭ, ce ar fi să se aștérnă la Coróna, ér animositățile personale stîrnite în urma acestorŭ discusiuni daŭ materialŭ *prețiosŭ* chiar și diarelorŭ celorŭ maĭ înverșunate în contra esistinței nóstre naționale, pre atuncĭ în tabĕra contrară se facŭ totŭ maĭ multe pregătirĭ, ca să ne scótă din tóte posițiunile, ce le avemŭ și noĭ până acuma celŭ puținŭ pre terenulŭ culturalŭ.

De maĭ mulțĭ anĭ s'a ocupatŭ guvernulŭ nostru cu idea de a-șĭ asigurá o înrîurință hotărîtóre asupra preparandiilorŭ catolice latine și greco-catolice române din țĕră. Spre scopulŭ acesta prelucrase și unŭ regulamentŭ, care însă până acum nu s'a pututŭ aplicá. Se póte, că guvernulŭ nu a pusŭ în praxă acelŭ regulamentŭ din causă, că episcopatulŭ catolicŭ l'a aflatŭ vătămătoriŭ de drepturile sale asupra preparandiilorŭ de caracterŭ catolicŭ, dar este și maĭ probabilŭ, că guvernulŭ a cugetatŭ, că ar fi maĭ bine să aștepte unŭ timpŭ potrivitŭ, cândŭ va puté reformá, saŭ maĭ bine dicêndŭ diformá tóte preparandiile de caracterŭ confesionalŭ.

Se pare, că timpulŭ acela nu este departe.

Foile magiare, carĭ de comunŭ ne prevestescŭ loviturele, ce ne aștéptă, agitézá neîntreruptŭ în favórea uneĭ *reforme nóuĕ,* în vîrtutea căreia preparandiile confesionale sĕ-și pérdă dreptulŭ de a maĭ cualificá pre candidațiĭ de învĕțătorĭ poporalĭ pentru școlele confesionale, și acestŭ dreptŭ sĕ trécă la nisce comisiunĭ denumite din partea guvernuluĭ, saŭ cu alte cuvinte dreptulŭ de a dá diploma de cualificațiune pentru docenții școlelorŭ confesionale sĕ trécă dela respectivele bisericĭ în mâna statuluĭ.

În acésta reformă noĭ privimŭ unŭ periculŭ fórte mare pentru viitoriulŭ preparandiilorŭ și chiar și a școlelorŭ nóstre confesionale.

Este lucru fórte naturalŭ, că dacă statulŭ va denumí comisiunile, înaintea cărora sĕ se depună esamenele de cualificațiune pentru învĕțĕmîntulŭ poporalŭ, elŭ va formá aceste comisiunĭ, nu din corpulŭ profesoralŭ alŭ preparandiilorŭ confesionale, ci din corpulŭ profesoralŭ alŭ preparandiilorŭ de statŭ, tocmaĭ pre cum și comisiunile pentru censurarea profesorilorŭ confesionalĭ dela școlele medie le-a formatŭ din profesorĭ aplicațĭ la institutele superióre ale statuluĭ. Decĭ învĕțătoriĭ românĭ, carĭ ar voí sĕ depună esamenŭ de cualificațiune, ar trebui sĕ mérgă pre la Clușiŭ, Deva, Budapesta și pre airia, și nu la Blașiŭ, Gherla, Oradea, Sibiŭ și Aradŭ, ca să-și câștige îndreptățirea de a propune în școlele confesionale române.

Acésta însă ar fi o lovitură de mórte pentru preparandiile nóstre, căcĭ orĭ câtŭ de multŭ s'ar silí profesoriĭ confesionalĭ sĕ țină preparandiile nóstre pre acela-șĭ nivelŭ didacticŭ și pedagogicŭ, pre care se află preparandiile de statŭ, totușĭ preparandiile nóstre ar fi fórte slabŭ cercetate de elevĭ, pentru că aceștia în speranță că comisiunile esaminătóre vorŭ fi maĭ indulgente față cu eĭ, dacă vorŭ fi absolvatŭ preparandie de statŭ, vorŭ încunjurá preparandiile nóstre și se vorŭ încrie maĭ bucurosŭ la preparandiile de statŭ, fiindu-le și altcum cu multŭ maĭ ușorŭ a depune esamenulŭ de cualificațiune înaintea unorŭ persóne, carĭ le-aŭ fostŭ odinióră profesorĭ. În preparandiile de statŭ se vorŭ îngrigí apoĭ ómenĭĭ guvernuluĭ, ca fiitoriĭ nostri docenți sĕ ese plinĭ de entusiasmŭ pentru așa numita „idee de statŭ magiară", și de dispretŭ față cu limba și națiunea și chiar și cu religiunea lorŭ propriă.

Dar chiar și în casulŭ, cândŭ preparandiile nóstre, — în contra temerilorŭ esprimate maĭ susŭ, — nu ar fi părăsite din partea candidațilorŭ de învĕțătorĭ, totușĭ din reforma indigitată ar urmá multe rele pentru școlele nóstre poporale, atâtŭ din punctŭ de vedere religiosŭ, câtŭ și din punctŭ de vedere naționalŭ.

Statuluĭ modernŭ puținŭ îĭ pasă de religiunea creștină positivă și de desvoltarea eĭ în mințile și inimele cetățenilorŭ. Elŭ din contră lucră de multe orĭ așa, ca să lățéscă indiferentismulŭ religiosŭ, și arareorĭ împedecă ireligiositatea. Tocmaĭ din tendința acésta fatală a statuluĭ modernŭ deducemŭ noĭ,

Feuilleton.

Osîndițŭ la mórte.

— Naraținne de **Pelzeln.** —

Istoria nóstră s'a întîmplatŭ numaĭ cu câțĭ-va anĭ maĭ înainte de mórtea gloriósei împĕrătese Maria Teresia. Sórele, carele de cândŭ începuse a rĕsărí, avŭ să se lupte cu o bură grósă, acum o învinse, și luminá în tótă splendórea frumosulŭ parcŭ din Schönbrunn. Frunțele arborilorŭ începusĕră deja în unele locurĭ a se îngălbini, și astrele albe, roșiĭ și liliacee înfloriră deja în straturile de florĭ ale parculuĭ, vestindŭ ast-felŭ apropierea tómneĭ, — dar cu tóte acestea aerulŭ erá încă caldŭ și plăcutŭ, așa câtŭ o preumblare în liberŭ folosia așa ca și véra. Și pre unŭ ast-felŭ de timpŭ atâtŭ de acomodatŭ spre liniște și seriositate parcă erá eschisă orĭ ce durere, și unŭ gândŭ și o frunte orĭ câtŭ de posomorîtă, parcă încă ar fi trebuitŭ să se însenineze. . .

Statura preste mĕsură înaltă a unuĭ copilŭ stá în unŭ contrastŭ fórte bătătorŭ la ochĭ cu priveliștea acésta plăcută, ce o oferia grădina în unŭ asemenea timpŭ tomnaticŭ. Pre fața copiluluĭ, care ședea pre scaunŭ, erá desĕmnată în modulŭ celŭ maĭ espresivŭ desnădăjduirea cea maĭ profundă. Ochiĭ luĭ priviaŭ ațintițĭ înainte, pumniĭ îĭ eraŭ strînșĭ cu putere, și buzele îĭ eraŭ apăsate tare una pre alta.

Elŭ venise încócĭ plinŭ de sperare, căcĭ auḑise vorbindu-se multŭ despre bunătatea și marinimia împĕrăteseĭ.

Dacă ea va auḑí. ce chinŭ grozavŭ, ce durere mare chinuesce inima luĭ, dacă va auḑí povestirea lucruluĭ din gura luĭ, atuncĭ e cu neputință, ca ea să nu dea locŭ grațieĭ înaintea dreptuluĭ, e cu neputință, ca să nu agrațieze pre bărbatulŭ, care deși nu e fără numaĭ cu câțĭ-va anĭ maĭ bĕtrânŭ decâtŭ elŭ, totușĭ pentru elŭ e alŭ doilea tată.

Așa cugetase elŭ, cândŭ voĭ să se presinte înaintea împĕrăteseĭ, de unde însă fŭ respinsŭ pre lângă tóte rugările luĭ.

„Oh, de ar fi sciutŭ ea acésta," — ḑise elŭ, „de sigurŭ mĭ-ar fi datŭ audiință îndată!"

„Ce-mĭ folosesce, că ea îmĭ va da audiință numaĭ preste câteva ḑile? Atuncĭ va fi deja prea târḑiŭ. Până atuncĭ ochiĭ luĭ vorŭ fi închișĭ pentru vecinicie," — aceĭ ochĭ, din carĭ elŭ sĕrmanulŭ copilŭ cetise tot-deuna numaĭ iubire.

Și nemângăiatŭ privia în jurŭ de sine. Statuele grădineĭ se vedeaŭ icĭ colo lângă frumósele buchete și tapete de florĭ. Oh, câtŭ de durerosŭ ar fi, dacă și ea ar fi întocmaĭ așa de rece și nesimțitóre, ca și acestea statue.

Într'aceea dela castelŭ se iviră dóuĕ dame venindŭ încócĭ. Una dintre ele de o stătură imposantă erá îmbrăcată în doliŭ, ceealaltă erá mică și slabă. Înapoia lorŭ vinia la óre care distanță unŭ lacheŭ. Vĕḑêndu-le tinĕrulŭ începe din noŭ a sperá. Amêndóuĕ vinŭ dela castelŭ, cugetă elŭ, vorŭ fi de sigurŭ nisce dame de curte, carĭ staŭ în legătură cu împĕrătésa, și așa da de cumva ele îĭ vorŭ puté mijlocí audiința dorită, care ĭ-a fostŭ denegată într'unŭ chipŭ atâtŭ de bruscŭ. Apoĭ se ridică repede de pre banca, pre care șeḑuse, și se pune în calea dameloru. Lacheulŭ vĕḑêndu-lŭ grăbĭ repede înainte, de bună sémă spre a-lŭ depărtá, dar dama cea maĭ în etate îĭ făcù sĕmnŭ, ca să se depărteze, și privì cu frumoșiĭ sĕĭ ochĭ azurĭĭ spre tinĕrulŭ, a căruĭ față palidă îĭ inspirase compătimirĕ.

„Ce vreĭ?" îlŭ agrăesce ea cu bunătate.

„O, dacă Dvóstră mĭ-aț puté câștigá o audiință la împĕrătésa, atuncĭ aș maĭ avé ceva de speratŭ!" esclamă tinĕrulŭ rugătorŭ.

că guvernulŭ nu va pune nicĭ unŭ pondŭ pre convicţiunile religióse ale acelorŭ membri, din carĭ ar formá comisiunile însărcinate cu censurarea docenţilorŭ nostri poporalĭ. În chipulŭ acesta vomŭ căpetá nisce comisiunĭ compuse din persóne fără nicĭ de o credinţă orĭ cu credinţă contrară principiilorŭ religióse ale bisericeĭ nóstre. Aceştĭ domnĭ vorŭ chinuí saŭ trântí cu ocasiunca esamenelorŭ pre toţĭ aceĭ învĕţătorĭ, carĭ în rĕspunsurile lorŭ vorŭ urmá principiile aplicate de biserică în educarea şi instrucţiunea pruncilorŭ, şi vorŭ decherá de cualificaţĭ numaĭ pre aceĭ candidaţĭ de învĕţătorĭ, carĭ în rĕspunsurile lorŭ se vorŭ arĕtá indiferenţĭ în materia de religiune saŭ chiar contrarĭ pedagogieĭ creştine; ceea ce ar servĭ dreptŭ mijlocŭ puternicŭ pentru crescerea unuĭ corpŭ didacticŭ fără convicţiunĭ religióse orĭ chiar fără de nicĭ o religiune. A încredinţá însă generaţiunile tinere unorŭ ast-felŭ de învĕţătorĭ, ar însĕmná nu numaĭ a le periclitá fericirea vecínică şi cea pământéscă, ci chiar a le lăpĕdá din sinulŭ naţiunii nóstre, căcĭ, precum adeseorĭ s'a accentuatŭ în colónele acesteĭ foĭ, înstrăinarea de religiunea positivă, care se află în biserica nóstră, duce în modŭ iresistibilŭ şi la înstrăinarea de naţiune.

Altcum trebue să precepemŭ şi aicĭ, că scopulŭ urmăritŭ de *reforma* din cestiune nu este crearea unuĭ corpŭ didacticŭ maĭ instruitŭ şi maĭ bunŭ, decâtŭ celŭ de astădĭ, ci într'adevĕrŭ este magiarisarea cetăţenilorŭ nemagiarĭ.

Din gura inspectorilorŭ scolasticĭ regescĭ aude omulŭ adesecorĭ esprimarea nemulţămiriĭ faţă cu progresulŭ limbeĭ magiare în preparandiile confesionale române, şi a convingeriĭ lorŭ, că numaĭ în casulŭ acela s'ar puté dobêndí resultate maĭ *îmbucurătóre* în lăţirea limbeĭ magiare, cândŭ toţĭ docenţiĭ ar scĭ perfectŭ ungurésce. Noĭ o credemŭ acésta, dar din espectorările acestea tot-odată precepemŭ, că ce scopŭ voescu „patrioţiĭ" să ajungă cu înfiinţarea comisiunilorŭ de statŭ pentru cualificarea docenţilorŭ confesionalĭ. Voescŭ adecă să nu maĭ lase pre nimenĭ pre cariera învĕţătorésca, dacă nu scie perfectŭ ungurésce. Până cândŭ comisiunile esaminătóre suntŭ compuse din profesorĭ confesionalĭ nemagiarĭ, totŭ maĭ capĕtă diploma de cualificăţiune şi câte unŭ docente, care nu vorbesce limba magiară în tocmaĭ ca unŭ ungurŭ. Aşa ceva însă comisiunile esaminătóre, ce le va denumí statulŭ, nu vorŭ permite.

Să nu ne amăgimŭ însă credêndŭ, că după ce guvernulŭ îşĭ va fi formatŭ pre calea acésta unŭ corpŭ didacticŭ deplinŭ iniţiatŭ în limba magiară, se va mulţămí cu acestŭ resultatŭ. Elŭ va face unŭ pasŭ maĭ departe şi anume sub pretextŭ, că cetăţeniĭ aŭ mare lipsă de cunóscerea perfectă a limbeĭ statuluĭ, şi că ţéra dispune acum de unŭ corpŭ didacticŭ, care scie perfectŭ acea limbă, va stărui, să se întroducă în tóte şcólele numaĭ limba magiară ca limbă de propunere. Pre povîrnişulŭ acesta va merge guvernulŭ până în fundŭ, dacă noĭ nu vomŭ sci pune umĕrŭ la umĕrŭ pentru a împedecá pre tóte căile ĭertate şi de timpuriŭ rĕulŭ, ce ne ameninţă. Laboremus!

La o corespondinţă. — Unŭ corespondentŭ alŭ „Gazeteĭ" în Nr. 250 se ocupă cu taxele, ce le ĭea protopopulŭ Roşieĭ de munte dela biericĭ şi privaţĭ, şi face unele imputărĭ protopopuluĭ. Nu scimŭ, întru câtŭ suntŭ imputările basate pre adevĕrŭ şi întru câtŭ nu. Amŭ disŭ însă de altă dată, că calea, pre carea se potŭ şterge abusurĭ comise de organele nóstre bisericescĭ, dacă acelea esistŭ întru adevĕrŭ, nu este calea jurnalisticeĭ. Consistorulŭ din Blaşiŭ iubesce într'o formă pre toţĭ fiiĭ sĕĭ, şi nicĭ cândŭ nu acopere abusulŭ nicĭ unuĭ organŭ, dacă numaĭ abusulŭ e constatatŭ. Chiar pentru aceea ne dóre adêncŭ, că dlŭ Corespondentŭ espune aşa lucrulŭ, ca şi cum în consistorulŭ din Blaşiŭ ar fi tîmpitŭ simţulŭ de dreptate, câtŭ înzădarŭ s'ar tângui óre cine înaintea luĭ pentru vre-o nedreptate comisă de vre-unŭ organŭ bisericescŭ. Se póte, ca unuia, care e afară de Consistorŭ, să i-se pară străină vre-o decisiune consistorială, fiindŭ-că nu are şi nu póte avé totdeuna despre causă cunoscinţa şi informăţiunea, ce o are Consistorulŭ, căcĭ atunci şi dînsulŭ altcum ar judecá. Chiar pentru aceea cândŭ unŭ corespondentŭ tractézá lucrurĭ de acestea în vre-o fóe, ar trebuí să fie fórte cumpĕtatŭ şi reservatŭ şi să nu judece aşa uşorŭ unŭ Consistorŭ întregŭ. Căĭ o atare uşurinţă unde póte duce, se póte dlŭ corespondentŭ convinge din desminţirea unuĭ altŭ asertŭ alŭ dsale, ce se află maĭ la vale. De aceea credemŭ, că dlŭ Corespondentŭ în viitorŭ se va păzí de a maĭ face în publicŭ atarĭ imputărĭ Consistoruluĭ cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, că cu greŭ credemŭ, că dînsulŭ nu va fi avutŭ nicĭ odată ocasiune de a esperiá şi simţulŭ de dreptate şi bunătatea Consistoruluĭ.

Desminţire.

Tot-deuna ne bucurămŭ, cândŭ publicŭlŭ românescŭ este informatŭ despre adevĕrata stare a şcólelorŭ nóstre, şi îndemnatŭ, să spriginéscă cu tótă căldura nisuinţele auctorităţilorŭ bisericeşĭ întru desvoltarea învĕţămîntului poporalŭ românescŭ. Dorimŭ însă, ca aceia, carĭ facŭ raporturĭ în ţiare despre şcólele nóstre orĭ ale altora, să-şĭ câştige maĭ întâiŭ date sigure, şi numaĭ după aceea să ĭea péna în mână, căcĭ alt-cum o păţescŭ ca corespondentulŭ „Gazeteĭ Transilvanieĭ", care în numeriĭ 247, 248 şi 250 aĭ acestuĭ ţiarŭ a scrisŭ unŭ raportŭ despre „starea învĕţămîntuluĭ în munţiĭ apuseni", în care multe nu suntŭ tocmaĭ esacte, deşi se parŭ a fi scrise cu intenţiune curată şi cu durere de sórtea şcólelorŭ române gr.-catolice.

Ca esemplu, că nu tóte suntŭ tocmaĭ

Pre faţa împĕrăteseĭ se părŭ, ca şi cum s'ar iví unŭ surisŭ, dar acela dispărŭ repede făcêndŭ locŭ uneĭ seriosităţĭ profunde.

„Spune-mĭ, cum te chémă şi cu ce te cuprindĭ?" îĭ maĭ ţise ea apoĭ.

„Mĕ chémă Iosifŭ Felduer, şi mĭ-aşĭ permite a rugá în genunchĭ pre împĕrătésa, să agraţieze pre tatălŭ meŭ osînditŭ la mórte. Eŭ sperŭ, că Dvóstră veţĭ fi atâtŭ de bune şi îmĭ veţĭ mijlocí întrarea în castelŭ!"

„N'aĭ lipsă de-a maĭ întrá în castelŭ, căcĭ eŭ însŭ Maria Teresia," ţise dama cea maĭ bĕtrână.

Copilulŭ la începutŭ surprinsŭ se retrage înderĕptŭ, ĕră apoĭ se aruncă la peciórele împĕrăteseĭ atingêndŭ cu buzele ţĕrîna dela peciórele eĭ.

„Ridică-te!" îĭ ţise împĕrătésa, „ridică-te şi spune-mĭ, ce a făcutŭ tatălŭ teŭ!"

Elŭ se ridică şi apoĭ cu vôce trĕmurândă îşĭ începe raportulŭ.

„Tata este militarŭ. Elŭ şĭ-a împlinitŭ tot-deuna oficiulŭ sĕŭ, până la timpulŭ, cândŭ mamă-sa s'a bolnăvitŭ. Eĭ i-se facea din ce în ce totŭ maĭ rĕŭ; doctorulŭ ţise, că va murí. Atuncĭ am spusŭ lucrulŭ acesta tatăluĭ meŭ, chemându-lŭ să grăbéscă acasă, de voesce să o maĭ védă. Şi din acésta ĭ-a provenitŭ tótă nenorocirea. Elŭ s'a rugatŭ de concediŭ. Superioriĭ luĭ însă i-lŭ denegară, şi fiindŭ că elŭ nu încetá a se rugá, îlŭ maĭ şi înjurară şi îlŭ şi bătură. Atuncĭ tatălŭ meŭ eşindu-şĭ din fire îşĭ trase sabia şi rănĭ pre subofiţerŭ."

Trăsăturele feţeĭ împĕrăteseĭ se întunecară. „Rĕŭ, rĕŭ de totŭ," — esclamă ea. „Pentru acésta e prescrisă pedépsa de mórte!"

„Da, îlŭ şi judecară la mórte," continuă copilulŭ cu vócea aprópe înecată de suspine. „Dacă nu va fi agraţiatŭ, e perdutŭ! Îndură-te spre mine, graţiósă împĕrătésă, oh, îndură-te şi ĭertă-lŭ." Şi elŭ îşĭ împreunase mânile şi-şĭ ridicase ochiĭ plinĭ de lacrimĭ spre înalta damă, care stá înaintea luĭ mişcată profundŭ. „Graţie, Maiestate! graţie!" continuă tinĕrulŭ suspinându.

O tăcere profundă a urmatŭ după cuvintele acestea; privirea copiluluĭ căutá plină de fricĭ la faţa Marieĭ Teresie.

„Nu-ţĭ potŭ promite nimica, sĕrmane copile!" rĕspunse împĕrătésa. „Voiŭ demândá, să mi-se facă raportŭ, şi apoĭ după aceea voiŭ maĭ vedé. Care e numele tatăluĭ tĕŭ?"

„Conrad Bauer!"

„Şi de ce nu Conrad Feldner? Grijĭ, că greşescĭ!"

„Nu, Maiestate!" rĕspunse copilulŭ. „N'am greşitŭ, elŭ nu se chémă Feldner, şi chiar de s'ar chemá aşa, nu-mĭ póte fi tată, deórece numaĭ cu vre-o câţiva anĭ e maĭ bĕtrânŭ decâtŭ mine. Pentru aceea însă elŭ a făcutŭ atâta pentru mine, câtŭ maĭ multŭ nu póte să facă unŭ tată pentru copilulŭ sĕŭ. Elŭ m'a mântuitŭ din unŭ încendiŭ, în care mama mea şĭ-a aflatŭ mórtea. Vĕdêndu-mĕ acuma rĕmasŭ cu totulŭ orfanŭ, m'a dusŭ la mama sa şi s'a îngrijitŭ de mine ca unŭ adevĕratŭ părinte. Şi acum vorŭ să-ĭ ĭea viaţa, pentru că în unŭ momîntŭ de desperare şĭ-a uĭtatŭ de sine!"

„Prin fapta aceea nesocotită s'a făcutŭ vinovatŭ de mórte," replică împĕrătésa cu asprime, „şi o ast-felŭ de transgresiune trebuesce aspru pedepsită. De aceea după cum am ţisŭ şi maĭ înainte, nu-ţĭ potŭ promite altceva, decâtŭ că tatăluĭ tĕŭ i-se va maĭ concede încă odată să-şĭ védă pre mamă-sa şi să o maĭ îmbrăţişeze odată."

Apoĭ Maria Teresia a făcutŭ copiluluĭ cu capulŭ unŭ sĕmnŭ dreptŭ salutare, şi apoĭ s'a depărtatŭ cu o mişcare aşa de respingătóre, câtŭ acesta nu cutezase să maĭ ţică nimica temêndu-se să n'o mânie.

Copilulŭ o privia cu inima palpitândă puternicŭ, necutezândŭ nicĭ măcar să presupună, că i-se va împliní rugarea, şi nicĭ nu observase lacrimele, ce se iviră în frumoşiĭ ochĭ vineţĭ aĭ Marieĭ Teresie, cândŭ acésta s'a depărtatŭ de braţulŭ însoţitóreĭ sale.

„Oh, Dumneţeule!" oftá Iosifŭ. „Elŭ va trebuí să morá," şi-şĭ astupá faţa plină de lacrimĭ în palme.

* * *

În depărtare de abia dóuĕ óre de Viena zăcea într'unŭ patŭ dintr'o mică odae mama morbósă a osînditului.

Odaea erá sĕrăcăciósă, dar curată. Pre scândurele de la ferestĭ erauŭ câteva óle cu florĭ. De afară trecuse în odae o viţă de vie, care prin mişcările sale se părea, ca şi cum ar salutá cu pretinie pre bĕtrâna femee bolnavă. Acésta îşĭ ţinea aţintiţĭ ochiĭ, nu însă spre feréstă, ci spre uşe, şi privirea eĭ erá atâtŭ de doiósă şi de nestîmpĕrată.

esacte în raportulŭ acela, aducemŭ următorulŭ pasajŭ: „La acestŭ locŭ trebue să mai amintescŭ ceva din Câmpeni. Aci este adecă pentru învĕţătorŭ salarŭ erarialŭ de 158 fl. v. a., ér restulŭ până la 300 fl. ar trebuí să se suplinéscă din fondulŭ comunŭ scolasticŭ din Câmpeni. Aceştĭ 158 fl. s'aŭ datŭ învĕţătoruluĭ tot-deuna până în anulŭ 1886. Atuncĭ erarulŭ ĭ-a denegatŭ sub cuvîntŭ, că postulŭ învĕţătorescŭ nu a fostŭ ocupatŭ prin concursŭ, după cum erá prescrisŭ, ceea ce e şi adevĕratŭ. De atuncĭ ceĭ 300 fl. se plătescŭ numaĭ din fondulŭ comunŭ scolasticŭ, prescurtându-se ast-felŭ o avere naţională românéscă cu 158 fl. v. a. pre anŭ, *fără să fi protestatŭ cineva măcar printr'unŭ cuvîntŭ în contra acesteĭ prescurtări.*"

Cu pasajulŭ acesta şi maĭ cu sémă cu şirele sublineate din elŭ publiculŭ este rĕŭ informatŭ, despre ce de sigurŭ şi corespondentulŭ „Gazeteĭ" se va puté convinge, dacă se va scoborî din munţi până la oficiulŭ protopopescŭ din Zlatna, care din acte îĭ va puté arĕtá uşorŭ starea adevĕrată a lucruluĭ.

Pre câtŭ suntemŭ noĭ informaţi, îndată după ce fostulŭ Ministru de culte şi instrucţiunea publică Trefort a înfiinţatŭ în Câmpeni *o şcólă magiară elementară de statŭ,* a începutŭ a nu maĭ vedé cu ochĭ buniĭ şcóla nóstră *greco-catolică.* Ast-felŭ încă în an. 1884 în conţelegere cu Ministrulŭ de finanţe de pre atuncĭ a pretinsŭ, să se închidă acéstă şcólă din motivŭ, că *după ce în Câmpeni esistă şcólă elementară de statŭ, ministrulŭ de finanţe nu se maĭ simţesce chematŭ a maĭ susţiné şi şcóla greco-catolică română, care şi altcum nu ar corĕspunde legilorŭ esistente.*

Se înţelege dela sine, că pofta Ministruluĭ de a se închide acéstă şcólă nu ĭ-a împlinit'o nimenĭ, ci din contră auctoritatea bisericéscă competentă a protestatŭ totŭ în an. 1884 cu tótă tăria în contra atentatuluĭ, ce se făcea la esistinţa şcóleĭ nostre, care corĕspundea deplinŭ recerinţelorŭ legiĭ şi nu fusese admoniată niciodată maĭ înainte, şi pre care şcóla de statŭ nu o putea împedecá de locŭ, ca să nu esiste pentru credincioşiĭ românĭ greco-catolicĭ pre lângă ajutorulŭ datŭ din cassa statuluĭ cu decĭ de anĭ maĭ înainte.

Zădarnicŭ a fostŭ însă acestŭ protestŭ, căcĭ în anulŭ 1886 Ministrulŭ Trefort în conţelegere cu colegulŭ sĕŭ dela finanţe a rĕspunsŭ, că eĭ staŭ şi acum pre lângă hotărîrea lorŭ de maĭ înainte de a cassá acéstă şcólă, şi aŭ cerutŭ din noŭ închiderea eĭ prin auctoritatea supremă bisericéscă, ţicêndŭ, că actele, ce le-ar' avé eĭ la dispositie, dovedescŭ, că erarulŭ nu este detorŭ a dotá acea şcólă.

Niciodată însă nu s'a împlinitŭ voea Ministrilorŭ, ci li-s'a spusŭ, că după ce şcóla română greco-catolică din Câmpeni corĕspunde legiĭ, aceea nu se va închide.

La acestŭ protestŭ Ministrulŭ Trefort a rĕspunsŭ, că abstă dela închiderea şcóleĭ, întru câtŭ aceea este *şcólă română greco-catolică,* dar cassézá acea şcólă, întru câtŭ *a fostŭ erarială,* adecă ajutată din cassa statuluĭ, şi acésta o face cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, că auctoritatea bisericéscă nu voesce să recunóscă erarulŭ dreptulŭ de *a denumí pre docentele dela acea şcólă.*

Tot-odată a decheratŭ Ministrulŭ, că acéstă afacere o consideră de închiată.

Ast-felŭ stă lucrulŭ, precum suntemŭ noĭ informaţi dintr'unŭ isvorŭ câtŭ se póte de sigurŭ. Decĭ nu este adevĕratŭ, că ajutorulŭ de 158 fl. s'ar fi denegatŭ *sub cuvîntŭ, că postulŭ învĕţătorescŭ nu a fostŭ ocupatŭ prin concursŭ,* ci s'a denegatŭ de o parte, pentru ca să se facă imposibilă esistinţa şcóleĭ române gr.-catolice şi prin acésta să se promoveze interesele şcóleĭ magiare de statŭ, er de altă parte pentru ca finanţele statuluĭ, carĭ pre la anii 1884—1887 eraŭ în stare fórte ticălósă, să se maĭ uşureze încă de o sarcinŭ. Se înţelege dela sine, că aceste dóuĕ motive Ministrulŭ nu le-a spusŭ apriatŭ, dar ele se potŭ vedé uşorŭ din cele desfăşurate până ací.

În fine nu este adevĕratŭ, *că nu ar fi protestatŭ nimenĭ măcar printr'unŭ singurŭ cuvîntŭ* în contra subtrageriĭ ajutoruluĭ de 158 fl. v. a., ce l'a avutŭ şcóla română gr.-cat. de decĭ de anĭ dela erarŭ.

Maĭ observămŭ încă numaĭ atâta, că dacă este adevĕratŭ, că sub actualulŭ docente din Câmpeni a decădutŭ învĕţămîntulŭ la şcóla nóstră de acolo, parochulŭ ca directorŭ scolasticŭ şi oficiulŭ protopopescŭ ca inspectorŭ scolasticŭ ar trebuí să-şĭ facă detorinţa faţă cu celŭ vinovatŭ. Indulginţa în lucrurĭ de acestea duce la perire. [1])

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Până unde a ajunsŭ şovinismulŭ în unele capete scrintite şi câtŭ a străbătutŭ deja şi între catolicĭ, arată procedura recentă a canoniculuĭ Poór din Poşonŭ. Acestŭ domnŭ anume a scrisŭ maĭ în ţilele trecute într'o fóe bisericéscă unŭ articulŭ violentŭ în contra Iesuiţilorŭ din Poşonŭ acusându-ĭ, că umblă sistematicŭ să germâniseze pre locuitoriĭ catolicĭ de naţionalitate magiară. Firesce că procedura canoniculuĭ Poór a produsŭ o bucurie nespusă în taberа şoviniştilorŭ, şi tóte foile suntŭ pline de laudă faţă cu numitulŭ domnŭ. Dară dela sine înţelesŭ este şi aceea, că dlŭ Poór şi cu atâtŭ maĭ puţinŭ foile liberale nu reflectézá la împrejurarea, că în Poşonŭ suntŭ fórte puţinĭ Magiarĭ, că predicele în limba magiară nu suntŭ cercetate, şi că Iesuiţiĭ aŭ datina de a predicá la ómenĭ, éră nu la părepĭ surdĭ. Dlŭ Poór ca preotŭ nu vré să le védă acestea. Apoĭ atuncĭ ar puté să ajute fórte uşorŭ causeĭ, predicându dînsulŭ în limba magiară, da de va avé maĭ multŭ norocŭ ca Iesuiţiĭ.

Austria.

Conferinţa colectivă a episcopatuluĭ catolicŭ este terminată. Decisiunile con-

[1]) Aşteptămŭ, ca »Gazeta Transilvanieĭ«, care a publicatŭ raportulŭ din cestiune, să ĭea actŭ şi despre acéstă *desmințire.* *Redacţiunea.*

„Va venĭ óre?" întrebá ea murmurându cu o vóce trĕmurătóre.

„Da, de sigurŭ va venĭ!" rĕspunse Iosifŭ Feldner, care îngrigiá de bolnavă. Şi copiluluĭ începù a studia faţa bĕtrâneĭ, şi chiar şi ochiĭ luĭ de altcum neprecepĕtorĭ descoperiră în trăsăturele eĭ o schimbare în spre bine Puţinŭ maĭ înainte faţa eĭ erá mistuită, privirea sticlósă şi încremenită, colórea peleĭ erá ca şi a uneĭ mórte, şi acum tóte îşĭ reluară espresiunea, ce o avură maĭ înainte, cândŭ ea a fostŭ sănĕtósă.

Deodată se auḑiră afară paşĭ, şi la auḑulŭ lorŭ din ochiĭ bolnaveĭ începù a lucí bucurie, căcĭ sperá, că paşiĭ aceia îsŭ aĭ feciorului sĕŭ.

Se înşelase. În loculuĭ celuĭ aşteptatŭ prin uşa deschisă se ivì figura mediculuĭ, care apropiându-se de bolnavă începù a o priví prin ochilariĭ sĕĭ negri. Elŭ se părea surprinsŭ. Apucă mâna bolnaveĭ şi-ĭ visitézá pulsulŭ. Apoĭ îĭ privesce din noŭ faţa şi plinŭ de mirare eschémă: „Interesantŭ!"

„Aşa-ĭ, că-ĭ e maĭ bine, ca adĭ diminéţă?"

„Da!" rĕspunse omulŭ sciinţeĭ aşeḑându-se pre unŭ scaunŭ lângă patulŭ bolnaveĭ, şi începêndŭ a o întrebá, cum se simte.

Preste câteva minute se ridică érăşĭ ḑicêndŭ: „Vĕ felicitŭ! Morbulŭ s'a întorsŭ în spre bine, câtŭ nu poţĭ crede. Acum nu maĭ este niciunŭ periculŭ. Da, interesantŭ de totŭ!"

Şi se depărtézá.

Copiluluĭ plecându-se spre patŭ sărutá mâna bĕtrâneĭ femeĭ, ce stá întinsă pre aşternutŭ.

Ea-ĭ surise.

„Câtŭ de multŭ se va bucurá Conrad," ḑise bĕtrâna.

Copiluluĭ nu rĕspunse. Prin inima luĭ trecea atuncĭ unŭ fiorŭ de ghiaţă.

Sĕrmană bunică! Ce s'ar fi pututŭ tăinuí muribundeĭ, va trebuí să se descopere reînsănĕtoşateĭ!

Şi elŭ se întórse într'altă parte spre a-şĭ ascunde durerea.

Atuncĭ se auḑiră paşiĭ maĭ multorŭ ómenĭ, carĭ se apropiaŭ. Unulŭ întră în lăuntru. Erá Conrad. Ceĭalaltĭ soldaţĭ, carĭ îlŭ escortară până aci, rĕmasĕră afară.

O eschemare de bucurie mare eşĭ din peptulŭ bolnaveĭ, cândŭ acésta revĕḑù pre celŭ aşteptatŭ cu atâta dorŭ, şi ea-şĭ deschise braţele.

„Mamă, scumpă mamă!" strigă soldatulŭ căḑêndŭ în braţele eĭ. Şi cine ar puté să descrie bucuria, ce o simţĭ elŭ, cândŭ înţelese, că viaţa bolnaveĭ e mântuită, că orĭ ce periculŭ e delăturatŭ. Deodată însă cu aceste simţeminte de bucurie simţĭ şi o durere, venindu-ĭ în minte, ce suferinţă mare o aştéptă pre sĕrmana femee, care nu simte acum decâtŭ bucuria revederiĭ. Elŭ nu-ĭ descoperì însă nimica. Trupulŭ eĭ nu erá încă destulŭ de tare, ca să pótă suportá o ast-felŭ de sguduitură.

În sfârşitŭ bolnava ostenindu-se adurmì. Conrad şeḑêndŭ pre marginea patuluĭ privia perdutŭ pre gânduri.

Sórele aruncá o raḑă aurie în chilia tăcută, în care nu se auḑia alteeva decâtŭ linulŭ resufluĭ alŭ bolnaveĭ, şi bîzăitulŭ musceloră, carĭ se loviaŭ de sticla fereştiĭ. Viţa de vie stá şi ea nemişcată, punêndu-se în calea raḑeĭ de sóre, carea muria luminându rosele de pre cadranulŭ unuĭ orologiŭ de lemnŭ. La vederea acesteĭ liniştĭ taĭnice unŭ lungŭ oftatŭ eşĭ din peptulŭ luĭ Conrad.

„Numaĭ odată, o singură dată maĭ am să vĕḑŭ apunerea auriuluĭ sóre!" cugetá elŭ încrucişându-şĭ mânile pre peptŭ.

„Îndură-te Dómne spre mine, şi dă linişte şi mângăere buneĭ mame şi iubituluĭ copilŭ!" Şi apoĭ se ridică încetŭ, şi îngenunchiându înaintea crucifixuluĭ începù să se róge luĭ Dumneḑeŭ pentru sufletulŭ sĕŭ.

Cu câtŭ se rugá maĭ multŭ, căpĕtá totŭ maĭ multŭ curajŭ, şi elŭ putea priví acum fără fricĭ în faţa morţiĭ.

În ḑiua următóre s'a rentorsŭ la Viena, spre a se duce în chiliuţa temniţeĭ, de unde nu va maĭ avé să ieşe, fără numaĭ ... cândŭ va merge la loculuĭ de perḑare.

Dar nu maĭ întră în temniţă. Împĕrătésa l'a agraţiatŭ. „Liberŭ, liberŭ!" erá cuvîntulŭ, ce-lŭ auḑia ḑicêndu-i-se din tóte părţile.

Aşa dar elŭ putea să maĭ vĕḑă sórele auriŭ, şi putea şi de aci înainte să fie sprijóna bĕtrâneĭ sale mame şi a adoptivuluĭ sĕŭ copilŭ.

Deodată cu viaţa i-s'a datŭ şi libertate de miliţie. . . .

Maĭ târḑiŭ, cândŭ bĕtrâna zăcea fericită în cemeteriulŭ satuluĭ, ér Maria Teresia în cripta Capucinilorŭ, elŭ păşì din noŭ în miliţie ca voluntarŭ dimpreună cu fiulŭ sĕŭ spre a se bate în contra inimicilorŭ, carĭ atăcară patria. — A.

crete ale conferinţeĭ nu se publică, dară cu tóte acestea episcopiĭ aŭ esmisŭ o pastorală comună ca şi în aniĭ premergători, în care se ocupă cu cestiunile acelea de interesŭ generalŭ, carĭ atingŭ maĭ de aprópe pre credincioşiĭ lorŭ. Între cestiunile acestea cea maĭ însĕmnată este a *şcóleloră*, carĭ şi acum suntŭ totŭ în mânile statuluĭ, şi carĭ trebue să ajungă érăşĭ în mânile bisericeĭ. O altă cestiune, cu care se ocupă pastorala, este cea a ţiaristiceĭ. Episcopiĭ condamnă presa liberală şi îndémnă pre toţĭ catoliciĭ, să cetéscă şi să prenumere numaĭ foĭ catolice. În fine pastorala esprimă dorinţa, ca toţĭ catoliciĭ să se róge şi să lucre pentru restaurarea independinţeĭ depline a Sântuluĭ Scaunŭ Apostolicŭ.

Francia.

Procesulŭ archiepiscopuluĭ de Aix s'a pertractatŭ. Archiepiscopulŭ a fostŭ condamnatŭ la o amendă de 3000 frcs. Demonstrăţiunĭ imposante s'aŭ făcutŭ în onórea prelatuluĭ.

Revistă politică.

Afaceriĭ interne.

Ruptura între partidulŭ independentistŭ şi între fracţiunea Ugron e definitivă. Fracţiunea Ugron s'a constituitŭ în „partidŭ 48-istŭ". Amêndóuĕ partidele vorŭ întrá în alegeriĭ deosĕbitŭ. Partidulŭ independentistŭ a decisŭ, ca în privinţa împărţiriĭ cercurilorŭ electorale să nu pacteze nicĭ cu Ugroniştiĭ nicĭ cu Apponyiştiĭ; îĭ va sprigini însă pre aceştia în casurile acelea, cândŭ nu-şĭ va puté scóte candidaţĭ propriĭ.

Precândŭ partidele oposiţionale se pregătescŭ pentru alegeriĭ, nicĭ guvernulŭ nu stă cu mânile în sinŭ. Deja maĭ mulţĭ comiţĭ supremĭ aŭ abdisŭ, şi se aştéptă şi abdicerea altora, în carĭ adecă guvernulŭ nu prea are încredere. Între aceştia este şi comitele supremŭ alŭ Têrnaveĭ micĭ, Horváth Mihály, fratele redactoruluĭ dela „Magyar Hirlap", care acum din guvernamentalŭ s'a făcutŭ celŭ maĭ mare contrarŭ alŭ guvernuluĭ.

Dela delegăţiunĭ.

Subcomisiunile delegăţiunilorŭ suntŭ aprópe gata cu lucrările şi cu raporturile lorŭ. Şedinţele plenare în partea cea maĭ mare se vorŭ ţiné în sĕptĕmâna ce vine, şi e posibilŭ că totŭ în sĕptĕmâna viitóre delegăţiunile îşĭ vorŭ şi terminá sesiunea lorŭ. După desbaterile din subcomisiunĭ se póte predice, că nicĭ desbaterile plenare nu vorŭ fi agitate, şi că tóte proiectele guvernuluĭ comunŭ se vorŭ aprobá.

Ĭubileulŭ conteluĭ Kálnoky.

Vineri în 20 a l. c. s'aŭ împlinitŭ 10 aniĭ, de cândŭ ministrulŭ nostru de esterne Kálnoky se află în fruntea afacerilorŭ politice esterne ale monarchieĭ nóstre. Din acestŭ incidentŭ ministrulŭ a fostŭ felicitatŭ din tóte părţile şi în specialŭ din partea Maiestăţiĭ Sale, a Archiducilorŭ, a ministrilorŭ, ambasadorilorŭ ş. a. m. d. Subcomisiunea pentru afacerile esterne a delegăţiuniĭ ungare încă l'a felicitatŭ în şedinţa de Vineri pre diŭ conte, urându-ĭ puteriĭ nóuĕ pentru purtarea greleloră sarciniĭ, ce trebue să pórte. — Ministrulŭ Kálnoky şi meritá întru adevĕrŭ ovaţiunile, ce i-se facŭ, pentrucă în tótă liniştea şi modestia îşĭ pórtă greulŭ oficiŭ cu tótă prevederea şi circumspecţiunea posibilă, cercându să conserve nu numaĭ pacea monarchieĭ, ci şi a Europeĭ întregĭ.

Călĕtoria ministruluĭ Giers.

Ministrulŭ de esterne alŭ Rusieĭ Giers a visitatŭ Parisulŭ şi după aceea Berlinulŭ. Presa face cele maĭ variate comentărĭ la acéstă călĕtorie, cu tóte că abia credemŭ, că aceste visite ar' schimbá câtuşĭ de puţinŭ situaţiunea politică actuală.

Brasilia.

Revoluţiunea din Brasilia pare a fi terminată. Dictatorulŭ *Fonseca* a abdisŭ. În loculuĭ luĭ a fostŭ proclamatŭ de preşedinte generalulŭ *Floriano Peixano,* éră starea de asediŭ a fostŭ sistată.

Corespondinţe.

Năsĕudŭ, 16 Nov. 1891.

Onorată Redacţiune!

Astădĭ se împlinesce anulŭ dela desastrulŭ din Feldru, şi pre astădĭ, chiar pre astădĭ e convocată érăşĭ conferinţa în causa ocupăriĭ postuluĭ de vicarŭ în Năsĕudŭ. Deosĕbirea este, că acum nu administratorulŭ vicarialŭ a convocat'o, ci advocatulŭ Dănilă Lica. La conferinţă a convocatŭ nu numaĭ mireniĭ, ci şi preoţĭ. Convocătorulŭ sună aşa:

Relativŭ la adunarea ţinută în Năsĕudŭ în 20 Ianuariŭ 1891 şi în legătură cu conclusele aceleĭ adunărĭ avemŭ onóre a Vĕ relatá, că din membriĭ aleşĭ spre aşternerea aceluĭ conclusŭ Ilustrităţiĭ Sale dluĭ Episcopŭ aŭ mersŭ cu numitulŭ conclusŭ şi l'aŭ presentatŭ la loculuĭ menitŭ fostulŭ preşedinte Vasile Groze, fostulŭ vicepreşedinte Dănilă Lica şi Dr. Demetriŭ Ciuta.

Resultatŭ verbalŭ nu ni-s'a datŭ, promisiunĭ asemenea puţine, din contră dreptulŭ de alegere de preoţĭ şi vicarĭ s'a trasŭ tare la îndoélă. Noĭ ne-amŭ rugatŭ pentru resolvirea cereriĭ şi comunicarea resultatuluĭ în scrisŭ. Până astădĭ nu amŭ primitŭ nimicŭ.

Vĕdêndŭ că Ilustritatea Sa Episcopulŭ nicĭ ne resólvă cererea, nicĭ concede preşedinteluĭ conchemarea alteĭ adunărĭ deja cerută, ne simţimŭ obligaţĭ a conchemá acéstă adunare cu scopŭ de a ne consultá, cumcă faţă cu împrejurările obvenite ce este de a se face?

Vĕ rugămŭ dară, ca membri .... ca să binevoiţĭ a luá parte la acéstă adunare, ce prin acésta se defige pre Luni în 16 Novembre st. n. a. c. diminéţă la 9 óre în Năsĕudŭ în localulŭ, ce se va arĕtá în numita ḑi.

Bistriţă, 11 Nov. 1891.

Dănilă Lica, v.-preşed. *Dr. D. Ciuta,* not. comis.

În urma acesteĭ convocărĭ s'aŭ adunatŭ — deşi timpulŭ erá fórte rĕŭ — maĭ mulţĭ membri aĭ fosteĭ conferinţe şi dóră şi altiĭ, póte din interesŭ pentru causă. Preoţimea a fostŭ puţinŭ representată. În fruntea laiciloră eraŭ advocaţiĭ Lica, Larionessi, Ciuta, Triponŭ, Murĕşanŭ. Conferinţa anunţată la 9 óre s'a deschisŭ cătră 11 óre. După deschidere dlŭ convocătorŭ a arĕtatŭ scopulŭ convocăriĭ şi a recercatŭ adunarea, să se constitue. S'a constituitŭ alegêndu-se: preşedinte D. Lica, secretarŭ Dr. A. Larionessi.

După constituire preşedintele raportézá, cumcă din deputăţiunea de cinci abia în Ianuarie treĭ aŭ călĕtoritŭ la Gherla şi aŭ presentatŭ o scrisóre în înţelesulŭ conclusuluĭ adusŭ în şedinţa din Ianuariŭ. N'aŭ obţinutŭ nicĭ unŭ resultatŭ şi n'aŭ primitŭ nicĭ unŭ rĕspunsŭ până în ḑiua de astădĭ, deşi s'aŭ făcutŭ toţĭ paşiĭ de lipsă şi tóte ursoriile.

După ce a raportatŭ preşedintele, pentru a face o propunere meritóre în cestiune s'a alesŭ o comisiune de 11 inşi. Comisiunea alésă pertractândŭ cestiunea a propusŭ, şi adunarea a primitŭ ca conclusŭ: Adunarea persistă pre lângă conclusulŭ adunăriĭ din Ianuariŭ a. c. şi rógă pre Ilustritatea Sa Episcopulŭ de rĕspunsŭ positivŭ orĭ negativŭ; se rógă maĭ departe, ca până atunci să nu împlinéscă postulŭ de parochŭ şi vicarŭ în Năsĕudŭ; éră în casŭ cândŭ nu s'ar acordá dreptulŭ de alegere, să se concédă măcar pentru acum a se întruní din fiecare comună preotulŭ şi câte doĭ representanţĭ mireniĭ spre a se pronunţá asupra unuĭ candidatŭ de vicarŭ cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, că vicarulŭ Năsĕuduluĭ nu-ĭ numaĭ simplu representantulŭ Episcopuluĭ, ci şi preşedinte alŭ comisiuniĭ administrătóre etc.

Cu înaintarea acestuĭ conclusŭ se însărcinéză o comisiune de treĭ inşi şi anume: Dr. Alesiŭ Larionessi, Dr. Demetriŭ Ciuta şi Dr. Triponŭ.

Acesta e în lineamente generale decursulŭ conferinţeĭ orĭ adunăriĭ dela 16 Novembre 1891. Resultatulŭ se va vedé.

Corespondentulŭ.

Bucuresci, 6 Novembre 1891.

În epistola precedentă am vorbitŭ despre proiectele şcolare ale d. Poni, şi în deosebĭ despre învĕţămîntulŭ religiosŭ. Voiŭ continuá acum acela-şĭ firŭ, maĭ alesŭ că am pomenitŭ şi de o nóuă portiţă, ce s'a grăbitŭ a o deschide deja dînsulŭ vînturilorŭ vrăjmaşe religiuniĭ în şcólă.

În şedinţa penultimă a consiliuluĭ generalŭ de instrucţiune, presidată de d. Ministru, Episcopulŭ Dunăriĭ de josŭ, representantŭ alŭ sântuluĭ Sinodŭ, în consiliŭ a propusŭ, ca predarea religiuniĭ în şcólele primare să se facă de parochŭ saŭ de altŭ preotŭ din localitate recomândatŭ de Chiriarchŭ (de Episcopŭ, cum ḑicemŭ noĭ) şi numitŭ de ministerŭ. Dar n'a fostŭ cu norocŭ, căci după o discusiune înfocată, în care d. Bădărău spuse apriatŭ, că dînşiĭ, radicaliĭ, *voescŭ să se scape odată de religiune,* ér altiĭ susţinură, că preoţiĭ ar fi maĭ puţinŭ capabiliĭ decâtŭ învĕţătoriĭ de a o predá în şcólă, — maioritatea consiliuluĭ îĭ respinse propunerea fără de nicĭ o cruţare. Îşĭ póte închipuí orĭ şi cine, câtŭ de mare şi de justă a fostŭ în urma acestora supĕrarea P. S. Sale; dar votulŭ erá datŭ, şi nu-ĭ maĭ rĕmase decâtŭ a adaugá, după o versiune, că va deferi lucrulŭ Sinoduluĭ, ér după alta, că va păşí înainte cu aceea-şĭ propunere, cândŭ va venĭ proiectulŭ în desbaterile senatuluĭ. Atunci consiliulŭ, póte spre a astîmpĕrá numaĭ supĕrarea Prelatuluĭ şi a aruncá pravŭ şi în ochiĭ altora, s'a grăbitŭ a-ĭ primí o altă propunere, prin care se dispune, ca şcolariĭ să formeze sub conducerea învĕţătoriuluĭ corulŭ bisericeĭ. Orĭ cum ar fi de laudabilă acéstă dispoziţiune, după respingerea propuneriĭ de maĭ înainte ea se vĕdesce de o prea puţină importanţă;

pentru că dacă şcolarii aceia-şi vorŭ cunósce religiunea numai după esplicările unorŭ discipuli de ai dluĭ Bădărău, de carĭ, durere, şi până acum suntŭ fórte mulţi mai alesŭ pre la şcólele primare din Moldova, starea în biserică şi sublimele eĭ cântărĭ vorŭ fi numai o tortură pentru dînşiĭ ca şi pentru învĕţătoriĭ lorŭ, însărcinaţi cu întonarea şi conducerea psaltichieĭ.

Dar nu numaĭ că nu se permite preoţilorŭ de a întrá în şcólă spre a propune religiunea, ci prin alţi doĭ articoli ai proiectului dluĭ Poni se ţintesce, după cum demustră *„ Voinţa Bis. Rom.“*, chiar şi la scóterea acelora, carĭ deja se află într'însa. Spre a se puté bucurá adecă actualiĭ învĕţătorĭ, printre carĭ suntŭ şi maĭ mulţi preoţi şi seminarişti absoluţi, de favorurile legiĭ *in spe,* eĭ trebue să se supună unuĭ noŭ concursŭ saŭ esamenŭ scripturisticŭ şi oralŭ din tóte materiile percurse în şcóla normală (preparandială), după cum se specifică într'unŭ altŭ articolŭ alŭ proiectului. Nu încape nicĭ o îndoélă, că fórte mulţi învĕţătorĭ întîmpină marĭ greutăţi la depunerea unuĭ asemenea esamenŭ pretinsŭ de o lege retroactivă în tótă puterea cuvîntului: acésta puţinŭ impórtă, tendinţa este, ca „numaĭ şi numaĭ seminariştiĭ şi preoţiĭ să fie scoşi afară din şcólă“. Étă speranţele şi dorinţele „despotismului radicalŭ“, carĭ altmintrea s'aŭ realisatŭ şi ḑilnicŭ se realiséză într'o mie de alte forme, ce-ĭ dreptŭ nu atâtŭ de deslușite, dar în fondŭ maĭ totŭ atâtŭ de „radicale“. Ca exemplu credŭ că deocamdată vorŭ fi de ajunsŭ şi numaĭ următórele.

Îndată după întrarea sa în ministerŭ d. Poni a aflatŭ cu cale a dispune printr'o circulară, ca pentru studiile provĕḑute în programulŭ şcólelorŭ primare ale statului, ce trebue să se propună după cărţile de cetire, să nu se foloséscă manuale speciale. Pentru învĕţămîntulŭ religiosŭ acésta însemnéză eschiderea catechismului din şcólă şi înlocuirea luĭ cu rugăciuni şi cu vre-o câteva bucăţi din istoria biblică, împrăştiate icĭ şi colea prin cartea de cetire. Până aci lucrulŭ totŭ ar maĭ merge, şi unŭ învĕţătorŭ cu consciinţă creştinéscă şi numaĭ cu atâta materialŭ didacticŭ ar puté face multŭ; dar cândŭ te socotescĭ, că asemenea învĕţătorĭ nu prea abundéză în România, şi că de altă parte însă-şĭ cartea de cetire aprobată de ministerŭ şi cea maĭ comună în şcóle, e ast-felŭ alcătuită, câtŭ denaturéză scopulŭ învĕţămîntuluĭ creştinescŭ, atuncĭ îţĭ este cu neputinţă să nu recunoscĭ în dispositiunea Ministruluĭ deschiderea aceleĭ portiţe, de care pomeniam la începutŭ. De faptŭ étă ce felŭ de lecţiunĭ de „religiune“ daŭ copilaşilorŭ din cl. II primară dniĭ Odobescu şi I. Slavicĭ în acea carte de cetire a învĕţătorilorŭ asociaţi, „revĕḑută şi refăcută“ de dînşiĭ, asupra creaţiuniĭ lumiĭ: După ce spunŭ, că „noĭ nu scimŭ, de cine anume a fostŭ făcută fie care fiinţă şi fie care lucru în parte“, şi că pentru aceea „credemŭ şi ḑicemŭ, că unulŭ Dḑeŭ atotputernicŭ le-a făcutŭ pre tóte“; după ce maĭ spunŭ, că noĭ nicĭ aceea „nu putemŭ sci de sigurŭ“, că în ce vreme, cândŭ şi cum le-a făcutŭ, tóte de odată, saŭ una câte una? — continuă: „Dacă nu scimŭ de sigurŭ noĭ ceĭ de astădi, apoĭ de sigurŭ nu le-aŭ sciutŭ nicĭ ómeniĭ, carĭ aŭ trăitŭ maĭ înainte de noĭ. Însă aceĭ ómenĭ s'aŭ gânditŭ multŭ, (pagubă că n'aŭ fostŭ pe acolo dniĭ nostri, că ĭ-ar fi făcutŭ să se gândéscă maĭ puţinŭ,) şi aŭ închipuitŭ în mintea lorŭ, cum trebue să se fi petrecutŭ aceste lucrurĭ, adecă cum, ce felŭ şi în câtă vreme a făcutŭ Dumneḑeŭ lumea. Evreiĭ suntŭ unŭ porŭ fórte vechiŭ; eĭ ţinŭ în minte faptele petrecute la strămoşiĭ lorŭ (nu ca dniĭ revĕḑĕtorĭ şi refăcătorĭ), acum patru miĭ de anĭ şi maĭ bine. În cea maĭ veche dintre cărţile lorŭ, adecă în cartea numită *Biblie* săŭ *Sfânta Scriptură,* eĭ aŭ scrisŭ, cum şi ce felŭ credeaŭ eĭ, că Dumneḑeŭ a făcutŭ lumea. Étă cum suntŭ scrise acestea lucrurĭ în *Biblie:* „La începutŭ totulŭ erá amestecatŭ; nu se alegea nimicŭ lămuritŭ etc.“ Ne oprimŭ aci, căcĭ noĭ scimŭ de sigurŭ atâtŭ din adevĕrata filosofie, câtŭ şi din s. credinţă păstrată nu într'o simplă carte a Evreilorŭ, ci în ceea ce după adevĕrŭ este *Sânta Scriptură,* adecă cuvîntulŭ scrisŭ alŭ luĭ Dumneḑeŭ, că elŭ întru începutŭ a făcutŭ ceriulŭ şi pămîntulŭ; ne oprimŭ aci, căcĭ ultimele dlorŭ cuvinte ne caracteriséză pre deplinŭ învĕţăturele, ce pretindŭ a le da copiilorŭ. Da, învĕţăturele dlorŭ suntŭ totŭ aşa de *amestecate* ca şi acelŭ caos orĭ *valvĕrtejŭ,* cum fi ḑicŭ, ce ĭ-a plăcutŭ luĭ Dumneḑeŭ să-lŭ lese după crearea celeĭ dintâiŭ materiĭ; suntŭ amestecate cu absurdităţi de ale scepticismuluĭ şi necredinţeĭ, din carĭ nu se alege nimicŭ *lămuritŭ* fără numaĭ duhulŭ întunereculuĭ, ce se încércă a-lŭ vĕrsá preste mințile şi inimele nevinovaţilorŭ şi nenorociţilorŭ copilaşĭ siliţi a se adăpá din valvĕrtejulŭ dlorŭ. „Aşa făcutŭ studiulŭ acesta (alŭ V. Test.), concludŭ confraţiĭ dela *„ Voinţa Bis. Rom.“*, ḑicemŭ şi noĭ: afară astfelŭ de studiŭ fară căpătâiŭ.“

Pentru lecţiunile, ce se daŭ în cl. III din istoria N. Test., lasŭ cuvîntulŭ esclusivŭ acelora-şĭ confraţi: „Tótă biografia luĭ Isusŭ Christosŭ nu deştéptă în sufletulŭ copiilorŭ nicĭ maĭ multŭ nicĭ maĭ puţinŭ decâtŭ convingerea, că Isusŭ Christosŭ a fostŭ unŭ simplu omŭ, ca şi Zoroastru, Confuciu, Mahometŭ, Moise etc. Nicĭ o vorbire despre faptele şi minunile sale, prin carĭ şĭ-a arĕtatŭ Dumneḑeirea. Tóte acestea suntŭ ocolite cu îngrigire în cărţile de cetire, cândŭ Evangelia spune, că prin minunea de la Cana şĭ-a arĕtatŭ mărirea sa şi aŭ credutŭ într'însulŭ ucenicii sĕĭ. Apoĭ Renan ar fi pututŭ reuşi maĭ bine? De ar sci elŭ, să cetéscă şi să înţelégă românesce, fiţi siguri, că ar ḑice, că numaĭ la noĭ a reuşitŭ elŭ maĭ bine cu ideile sale; de órece chiar episcopiĭ şi archiereiĭ şi preoţiĭ le-a admisŭ prin faptulŭ, că aŭ recunoscutŭ ca bune lecţiunile din cartea de cetire.“ Poftimŭ acum învĕţămîntŭ de religiune creştinéscă!

Sesiunea de tómnă a Stuluĭ Sinodŭ se închide ḑilele acestea, şi eŭ încă n'am datŭ sémă de lucrările sale din sesiunea de primăvară: dar voiŭ avé timpŭ, până se vorŭ publicá sumarele şedinţelorŭ de acum. Până atuncĭ însă: Salutare! **Philalet.**

Amintirea iubiţilorŭ reposaţi.

Datina frumósă creştinéscă de a manifestá iubirea faţă cu vre-unŭ mortŭ cunoscutŭ şi dragŭ în locŭ de cununĭ prin depunerea uneĭ sume órecare, din care saŭ din a cărei procente să se celebreze sânte liturgiĭ întru folosulŭ sufletescŭ alŭ celuĭ reposatŭ saŭ să se facă vre-o faptă filantropică, astădi este generală maĭ alesŭ între naţiunile din Apusŭ. La noĭ în ţéră încă amŭ vĕḑutŭ cu bucurie introducerea acesteĭ datine frumóse, care într'adevĕrŭ e fórte rațională. În Provincia nóstră mitropolitană şi în specialŭ în Archidiecesă nu esistă însă până acum unŭ asemenea fondŭ. De aceea îndemnaţi de către maĭ mulţi generoşi domnĭ amŭ cugetatŭ să punemŭ şi noĭ basă la o asemenea fundăţiune, care se va numí „Fundăţiune întru amintirea Morţilorŭ“. Baniĭ, ce vorŭ încurge din orĭ ce parte întru amintirea orĭ căruĭ mortŭ, se vorŭ depune la „Cassa Centrală Archidiecesană“, care va administrá şi acéstă fundăţiune după norma celoralalte. Din interesele banilorŭ încurşi se va îngrigí Preaveneratulŭ Ordinariatŭ mitropolitanŭ, să se celebreze în fiesce care anŭ unŭ numĕrŭ corĕspunḑĕtorŭ de sânte liturgiĭ pentru sufletele tuturorŭ acelora, pre a cărorŭ nume s'aŭ făcutŭ depunerile.

Pre acéstă cale se va şterge datina aceea deja atâtŭ de vulgară a cununilorŭ, carĭ mortuluĭ nu suntŭ de nicĭ unŭ folosŭ, ci numaĭ neguţătorilorŭ speculanţi.

La acestŭ fondŭ aŭ contribuitŭ deja următoriĭ domnĭ: Dr. Alesandru Popŭ, mediculŭ archidiecesanŭ pre numele adormitului *Petru Solomonŭ,* fostŭ profesorŭ preparandialŭ, 5 fl., şi pre alŭ adormiţilorŭ *Iosifŭ Scurtu* şi *Ana Scurtu* érăşi 5 fl. M. O. D. *Ioanŭ Orga,* vicerectorŭ seminarialŭ, pre numele adormitului *Petru Solomonŭ* 2 fl. Claris. D. Dr. *Augustinŭ Bunea,* secret. mitrop., pre numele adormiţilorŭ sĕĭ părinţi 10 fl. v. a.

Noutăţi.

Escelenţa Sa Î. P. D. Mitropolitŭ Dr. Ioanŭ Vancea a cercetatŭ Luni în 23 a l. c. gimnasiulŭ nostru superiorŭ din locŭ, a asistatŭ la prelegerile din fiesce care clasă, a pusŭ Însu-şĭ întrebărĭ la maĭ mulţi elevĭ, câştigându-şĭ ast-felŭ cunoscinţă nemijlocită despre ordinea, progresulŭ şi sistemulŭ instrucţiuniĭ. Escelenţa Sa a părăsitŭ îndestulitŭ gimnasiulŭ, pentru că a pututŭ vedé, că acestŭ gimnasiŭ şi acum, mulţămită jertfelorŭ şi îngrigirilorŭ Sale, stă la acelŭ nivelŭ, la care trebue să stea unŭ gimnasiŭ, şi că prin puterile didactice succrescente va înflorí din ce în ce totŭ maĭ multŭ.

Dela gimnasiŭ Escelenţa Sa la 4 óre d. a. a mersŭ la localulŭ celŭ noŭ alŭ Tipografieĭ archidiecesane (fostulŭ Hotelŭ Naţionalŭ), unde este aşeḑată şi librăria archidiecesană, precum şi Redacţiunea şi Administraţiunea foiĭ nóstre. Escelenţa Sa a inspecţionatŭ tóte localităţile şi după o petrecere de o jumĕtate de óră a părăsitŭ Tipografia îndestulitŭ şi mulţămitŭ în sufletulŭ Sĕŭ nobilŭ, vĕḑêndŭ că a pututŭ să aşeḑe şi acéstă instituţiune de o importanţă capitală, într'unŭ localŭ întru tóte corĕspunḑĕtorŭ tuturorŭ recerinţelorŭ moderne.

Visita înaltă, de care a învrednicitŭ Escelenţa Sa redacţiunea nóstră, ne-a umplutŭ de bucurie şi însufleţire, şi pre viitorŭ vomŭ lucrá cu puterĭ înoite spre gloria luĭ Dumneḑeŭ şi a Sânteĭ Biserice.

Mercurĭ în 25 a l. c. Escelenţa Sa a cercetatŭ Preparandia şi normele.

Distincţiune. M. O. D. *Demetriŭ Popŭ,* capelanŭ castrensŭ, a fostŭ decoratŭ din partea Maiestăţiĭ Sale cu crucea de aurŭ cu corónă pentru meritele câştigate în timpŭ de 25 de anĭ pre terenulŭ bisericescŭ militarŭ.

Cununie la Curte. Sâmbătă în 21 a l. c. s'a celebratŭ în Viena cu cea maĭ mare pompă cununia archiducesei Luisa cu principele saxonŭ Fridericŭ-Augustŭ. — Binecuvîntarea căsătorieĭ a îndeplinit'o mitropolitulŭ din Viena, Cardinalulŭ Gruscha. De faţă a fostŭ la cununie şi părechea regală din Saxonia şi representantulŭ împĕratuluĭ germânŭ, prinţulŭ Fridericŭ-Leopoldŭ.

Cununie. Dlŭ *Georgiŭ Micu,* clericŭ absolutŭ, şĭ-a serbatŭ cununia cu dşóra *Victoria Papiŭ* Duminecă în 22 Nov. a. c.

Casuri de mórte. *Iosifŭ Scurtu,* cooperatorŭ gr. cat. în Blaşiŭ, a repausatŭ în 22 Novembre în anulŭ alŭ 28-lea alŭ etăţiĭ şi alŭ 4-lea alŭ preoţieĭ. Îlŭ deplângŭ soţia Elisa, fiulŭ Demetriŭ şi numeroşi consângenĭ. Ceremonia funebrală s'a îndeplinitŭ la Catedrala mitropolitană în fiinţa de faţă a Escelenţeĭ Sale Î. P. D. Mitropolitŭ şi a unuĭ publicŭ distinsŭ şi numerosŭ, prin M. O. D. administratorŭ protopopescŭ alŭ tractuluĭ Blaşiŭ, Georgiŭ Bărbatŭ, care a rostitŭ şi vorbirea funebrală. — *Virgiliŭ Brenduşanŭ,* cand. de adv. în Blaşŭ a reposatŭ Joĭ în 26 a l. c. în etate de 27 anĭ.

In vecĭ amintirea lorŭ!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Póte fi rĕulŭ moralŭ vre-odată frumosŭ și sublimŭ?

Precâtŭ este timpulŭ nostru de față mare în edificare, pre atâta este de mare și în ruinare. Resultatele împunĕtóre, la carĭ a ajunsŭ maĭ cu sémă în sciințele natureĭ, ĭ-aŭ însuflatŭ nu numaĭ curajŭ, ci și o încredere de totŭ mare, cumcă și pre alte terene va puté să ajungă la asemenea resultate. În sciințele natureĭ a pututŭ face progrese așa admirabile, pentru-că s'a apropiatŭ de scrutarea minuțiósă a natureĭ fără de nicĭ unŭ prejudețŭ și nu s'a ținutŭ orbesce de părerile trecutuluĭ. Principiulŭ acesta și-l'a luatŭ de conducătorŭ și pre alte terene, și cu deosĕbire pre terenulŭ scrutărĭĭ frumosuluĭ adevĕratŭ. Și în acésta stă greșéla cea maĭ mare a timpuluĭ nostru.

Neîncrederea față cu părerile trecutuluĭ relativŭ la esplicarea și cunóscerea natureĭ a fostŭ la locŭ și basată. Căcĭ trecutulŭ s'a ocupatŭ relativŭ puținŭ cu scrutarea natureĭ. De unde a urmatŭ, că a trebuitŭ să aĭbă nu puține părerĭ greșite cu privire la multe fenomene din natură.

Nu așa stă însă lucrulŭ cu alte terene, și în specialŭ nu așa stă lucrulŭ cu terenulŭ frumosuluĭ. Pre terenulŭ acesta speculațiunea bĕtrânilorŭ a fostŭ așa de esactă, așa de corectă, așa de adêncă și așa de adevĕrată, câtŭ resultatele eĭ potŭ servĭ de adevĕrurĭ matematice și metafisice pentru tóte timpurile.

Cu tóte aceste însă timpulŭ nostru celŭ ultrascepticŭ de astădĭ n'a arĕtatŭ nicĭ unŭ respectŭ față cu resultatele speculațiunĭĭ bĕtrânilorŭ pre terenulŭ frumosuluĭ esteticŭ. Ma a purcesŭ din principiulŭ, că resultatele acestea suntŭ chiar așa de puținŭ corecte ca și părerile lorŭ despre natură. Și așa aŭ făcutŭ cu ele o *tabula rasa,* și totă speculațiunea o a începutŭ din noŭ. Speculațiunea nóuă însă asupra frumosuluĭ în scurtŭ timpŭ a ajunsŭ la nisce resultate câtŭ se póte maĭ străine, de carĭ ceĭ maĭ mulțĭ bĕtrânĭ ar' ride cu compătimire. Resultatele, saŭ maĭ bine dișŭ aberațiunile acestea aŭ coruptŭ de totŭ tare gustulŭ esteticŭ în multe păturĭ a societățiĭ. Din corupțiunea acésta apoĭ a urmatŭ ca unŭ ce firescŭ scăderea simțuluĭ de plăcere, ce se nasce în omŭ la privirea frumosuluĭ. Și acésta, pentrucă după speculațiunea modernă ne maĭ fiindŭ frumosulŭ aceea, ce trebue să fie, nu maĭ póte timpŭ îndelungatŭ delectá, captivá și farmecá inima omenéscă.

Acéstă aparițiune ĭ-a făcutŭ apoĭ pre unĭĭ să crédă, că civilisățiunea și cultura în procesulŭ eĭ naturalŭ șterge din societate totŭ maĭ tare idea și simțulŭ frumosuluĭ și în loculŭ lorŭ păsesce idea și simțulŭ folositoruluĭ sensualŭ. Cugete, carĭ se ivescŭ adeseorĭ printre filosofiĭ și esteticiĭ moderni maĭ cu sémă francesĭ. Nu voescŭ aceștia nicĭ să scie, nicĭ să védă, că dacă scade în societate simțulŭ frumosuluĭ, causa este, că frumosulŭ modernŭ după estetica dînșilorŭ nu maĭ este maĭ multŭ frumosulŭ curatŭ, virginŭ, simpaticŭ, ce farmecă sufletulŭ și inima omuluĭ, ci unŭ frumosŭ caoticŭ, măestritŭ și barocŭ, pre care după câtva timpŭ sufletulŭ și inima omuluĭ îlŭ respinge fără voe și-lŭ uresce. Și dacă civilisățiunea timpŭ îndelungatŭ nu va presentá omuluĭ decâtŭ frumosulŭ îmbrăcatŭ în o atare mantea, atuncĭ nu va fi mirare, dacă în urmă îlŭ va esilá cu totulŭ din numĕrulŭ trebuințelorŭ sale sufletescĭ. Întórcă-se numaĭ cu respectŭ și stimă la frumosulŭ bĕtrânilorŭ, la ideile și noțiunile lorŭ despre frumosulŭ adevĕratŭ, și apoĭ presente-lŭ ast-felŭ omenimiĭ, și atuncĭ vorŭ vedé, că civilisățiunea adevĕrată escită totŭ maĭ tare în peptulŭ omenescŭ simțulŭ frumosuluĭ, și că ajutatŭ astădĭ de generalisarea totŭ maĭ mare a culturĕĭ, pre încetulŭ se desvóltă și ĭea dimensiunĭ totŭ maĭ marĭ și prin clasele omenescĭ maĭ inferióre, cum fusese óre-cândŭ în Atena, unde și ómenĭĭ de rîndŭ eraŭ capabilĭ a judecá obiecte de artă cu maĭ mare ușurință decâtŭ o potŭ face astădĭ esteticiĭ de profesiune.

Cestiunile estetice suntŭ la noĭ astădĭ de o însĕmnătate și actualitate mare. În nimica nu s'a purcesŭ la noĭ cu o ușurință și sufisansă maĭ mare ca în lucrurile, ce se ținŭ de domeniulŭ esteticeĭ. Nisce aberățiunĭ literare morbóse și murdare și-aŭ câștigatŭ la noĭ valóre de producte geniale, carĭ scoborŭ din ce în ce totŭ maĭ tare gustulŭ literarŭ, până ce va perí de uriciunea și murdăria luĭ. Poesiĭ erotice scandalóse și enervate de ale luĭ Eminescu și de ale imitătorilorŭ luĭ și romane de ale nihilistuluĭ Turgenjev formézá rubrica aprópe constantă prin așa numitele foĭ beletristice ale nóstre și prin feuilletónele altorŭ foĭ, până ce publiculŭ tîmpindu-se de atâtea producte, ce-ĭ gâdile sensualitatea, va poftí lectură din ce în ce totŭ maĭ aspră și maĭ sensuală. Eminescu însu-și va fi atuncĭ prea castŭ pentru elŭ, și Turgenjev prea positivŭ, decâtŭ ca să-lŭ maĭ pótă escitá. Atuncĭ poețiĭ și beletriștiĭ nostri vorŭ trebuí să trécă tóte marginile în folosirea mijlócelorŭ aținătóre, ca să maĭ pótă iritá nerviĭ ceĭ tîmpițĭ aĭ publiculuĭ. Și stadiulŭ din urmă va fi unŭ *delirium tremens* literarŭ în publiculŭ și cu deosĕbire în tinerimea nóstră, urmarea firéscă a viținlorŭ sensuale, fie acelea nutrite prin alcoholŭ saŭ prin literatură. Ne jucămŭ cu foculŭ, și nu ne aducemŭ aminte, că securŭ ne vomŭ arde, sĕmĕnămŭ vîntŭ, și nu ne aducemŭ aminte, că vomŭ trebuí să secerămŭ viforŭ. Ne tânguimŭ atâta în contra crișmarilorŭ judeĭ, carĭ cu alcoholulŭ ruinézá poporulŭ nostru de rîndŭ. Nu dicemŭ însă unŭ cuvîntŭ în contra crișmarilorŭ acelora literarĭ din sinulŭ nostru, carĭ vîndŭ maĭ cu sémă tinerimiĭ nóstre alcoholulŭ literarŭ maĭ rĕŭ și maĭ periculosŭ ca alcoholulŭ jidovescŭ.

Étă causa, pentru care așa desŭ trebuimŭ să tractămŭ în colónele organuluĭ nostru cestiunĭ de literatură și estetică arĕtându în continuŭ direcțiunile periculóse, ce se lățescŭ totŭ maĭ tare printre noĭ spre ruina nóstră proprie. Suntemŭ încă numaĭ singurĭ în lupta acésta. Organele bisericescĭ ale fraților gr.-orientalĭ se uĭtă cu mânile în sinŭ, deși ele ar' trebuí să ne fie soțĭ naturalĭ de luptă. Nu scimŭ, pentru ce nu voescŭ să scie, că publicul mai cu sémă tinerŭ, crescutŭ cu lectura luĭ Eminescu și Turgenjev, la timpulŭ sĕŭ nu va voí să maĭ audă de biserică. Și atuncĭ ce se va alege și de biserica gr.-orientală?

În fruntea articululuĭ nostru de față stă întrebarea actuală, că óre rĕulŭ moralŭ póte fi vre-odată frumosŭ și sublimŭ?

Totă anticitatea classică latină și elină a susținutŭ, că numaĭ bunulŭ moralŭ, numaĭ vîrtutea póte să fie frumósă în sine, éră rĕulŭ moralŭ și viținlŭ nicĭ cândŭ. Ma chiar dintre bărbațiĭ genialĭ maĭ noĭ saŭ moderni ceĭ maĭ mulțĭ aŭ cugetatŭ și cugetă cu privire la lucrulŭ acesta în deplină armonie cu anticitatea.

Spre confirmarea lucruluĭ vomŭ aduce numaĭ câteva esemple.

Înțeleptulŭ Socrate dicea tinerilorŭ, carĭ se uĭtaŭ prea multŭ în oglindă, că: să grigéscă, ca dacă suntŭ urîțĭ, atuncĭ să fie *frumoșĭ* prin vîrtute, éră dacă suntŭ frumoșĭ, atuncĭ să aĭbă de grige, ca nu cumva să devină urîțĭ prin viținlŭ. [1])

Plutarcŭ vorbindŭ despre matróne dice: O matronă urîtă, însă virtuósă uitându-se în oglindă trebue să-și dică: Cu câtŭ așĭ fi maĭ urîtă, dacă n'așĭ fi virtuósă! Éră una frumósă, însă nevirtuósă, ar trebuí să-șĭ dică: Cu câtŭ așĭ fi maĭ frumósă, dacă așĭ fi și virtuósă.! [2])

Cicero vorbindŭ despre vîrtute, dice, că nu este nimica maĭ atrăgătorŭ, maĭ *frumosŭ* și maĭ amabilŭ ca vîrtutea. [3]) Éră fiuluĭ sĕŭ Marcu îĭ dice: că dacă vîrtutea ar fi visibilă pentru ochiĭ trupescĭ, atuncĭ ar escitá în omŭ o iubire nespusă față cu ea, [4]) și că numaĭ aceea e frumosŭ, ce e în armonie cu demnitatea omuluĭ. [5])

Seneca scrie cătră Luciliŭ: Dacă amŭ putŭ vedé, câtŭ e de *frumosŭ* sufletulŭ omuluĭ virtuosŭ, și câtŭ e de amabilŭ, cu câtă demnitate și grație ar stá elŭ strălucindŭ înaintea nóstră! Orĭ ce inimă s'ar aprinde de iubire față cu elŭ.

Ma legătura nedespărțită între frumosŭ și între bunulŭ moralŭ o esprimă de o parte limba grecă fórte plasticŭ prin aceea, că prin cuvîntulŭ *καλὸς* esprimă și frumosulŭ și și bunulŭ moralŭ. Și totŭ asemenea face și limba latină cu cuvîntulŭ *honestus.*

Dintre ceĭ maĭ noĭ ne provocămŭ la Shakespeare, marele poetŭ alŭ ordineĭ morale, care dice că: „simțirile rele prostituescŭ natura, și uritŭ pre dreptulŭ. nu este decâtŭ ce e rĕŭ. Vîrtutea e frumseța. Rĕulŭ aținătorŭ este ca unŭ sicriŭ spoitŭ frumosŭ.“ [6]) — Contele de Stollberg în una din cele maĭ frumóse ode ale sale ast-felŭ întrébă frumseța: „O,

---

[1]) Plutarch. Conjugal. Praecept.
[2]) Totu acolo.
[3]) Epist. ad Fam. IX, 14.
[4]) De officiis I, 5.
[5]) Totu acolo c. 27.
[6]) Gesinnung schändet einzig die Natur,
Und hässlich heisst mit Recht der Böse nur.
Tugend ist Schönheit, doch der Reizend-Arge
Gleicht einem glänzend übertünchten Sarge.

frumseţă primitivă cerească, saŭ cum te numescŭ muritorii, carî te cunoscŭ mai bine încă decâtŭ Homer, Plato, Klopstock şi Ossianŭ, eştî tu sora vîrtuţii olimpice, saŭ eştî însă-şi ea?“ [1]) — Érĕ esteticulŭ renumitŭ Boileau în Arta sa poetică prescrie poeţilorŭ, ca în scrierile lorŭ să-şi presente sufletele şi moravurile aşa, câtŭ cetitoriloru să le oferéscă imagini nobile despre elŭ, şi apoi să iubéscă vîrtutea, şi să se nutréscă cu ea. [2])

O atare noţiune însă despre natura frumosuluĭ li-s'a părutŭ la unii esteticĭ moderni, că e prea rigorósă, prea întunecată, prea eschisivă şi prea aristocratică faţă cu viţiulŭ şi rĕulŭ moralŭ. Şi aşa în timpulŭ nostru s'a ivitŭ, amŭ puté dice, mai întâiŭ principiulŭ esteticŭ, că şi rĕulŭ moralŭ încă póte să fie frumosŭ, ma încă şi sublimŭ. Ce e dreptŭ, idea acésta nóuă n'a pututŭ încă să triumfeze asupra celeĭ vechi, pórtă însă pentru triumfŭ o luptă înverşunată. În literatura nóstră beletristică putemŭ însă dice, că a triumfatŭ, întru câtŭ în timpulŭ mai noŭ s'a înculbatŭ adêncŭ în ea, şi mai nimenĭ nu-şĭ bate capulŭ cu aceea, ca să o elimineze din mijloculŭ nostru ca pre unŭ venĭnŭ şi ca pre o materie esplosivă.

(Va urmá.)

Ostenéla de o dĭ.

— Din amintirile unuĭ preotŭ bĕtrânŭ. —

Proprietarulŭ Nicolaŭ Bogatulŭ locuesce în filia parochieĭ mele şi e unulŭ dintre credincioşiĭ meĭ. Dlŭ Bogatulŭ e cu multŭ mai tinĕrŭ decâtŭ mine, dar nu vreŭ să dicŭ prin acésta, că ar fi unŭ june, pentru-că are patru fete de măritatŭ şi pĕrulŭ luĭ deja e încărunţitŭ. E de multŭ, de cândŭ dlŭ Bogatulŭ a cumpĕratŭ moşia din filia mea şi s'a mutatŭ aci, şi de atunci adese orĭ mĕ şi cercetéză.

Elŭ se privesce pre sine de bărbatŭ înţeleptŭ şi modernŭ. De atare ilŭ privescŭ şi rudeniile şi cunoscuţiĭ luĭ. Tatălŭ sĕŭ cândva a voitŭ să-lŭ trimită la academia din Gratz, ca acolo să termineze studiile technice, însă a căduţŭ la esamenulŭ claseĭ pregătitóre şi aşa n'a fostŭ primitŭ nicĭ la cursulŭ academicŭ. Urmările intenţiuniĭ acesteia însă şi acum se vĕdŭ într'însulŭ: îi place să vorbéscă cu emfasă despre resultatele sciinţeloru naturale, şi se consideră de mare naturalistŭ.

Despre alte lucrurĭ încă-ĭ place să discute. În generalŭ caracteristiculŭ luĭ e credinţa, că elŭ se pricepe la tóte, şi de aceea şi vorbesce despre tóte. Pentru dînsulŭ este o materie predilectă sciinţa istorieĭ, şi mai alesŭ acelea părţi ale istorieĭ, în carĭ e vorbă despre preoţime şi în specialŭ despre abusurile, ce le-ar fi făcutŭ pontificiĭ. Elŭ a cetitŭ multŭ în romanurĭ despre tema acésta, şi de acolo şi-a şi scosŭ sciinţa sa istorică. Acésta apoĭ o şi valoréză cu tóte ocasiunile.

Altmintrea dlŭ Bogatulŭ nutresce convingerea, că elŭ e omŭ religiosŭ. Nu pentru sine, — cum se îndătinéză a ne spune adese orĭ confidenţialŭ, — observă elŭ datinele religióse, ci pentru poporŭ: acesta are lipsă de religiune, ca să se pótă înfrêná. Pentru aceea bărbaţiĭ luminaţĭ, cum e şi elŭ, suntŭ detorĭ să premérgă poporuluĭ cu esemplu bunŭ. Şi apoĭ religiositatea acésta şĭ-o arétă prin aceea, că în tótă Dumineca vine din filie cu familia sa la biserică, îşĭ aşédă soţia şi fetele în biserică, érĕ elŭ conversézĕ şi politiséză cu cunoscuţiĭ sĕĭ înaintea bisericeĭ. Adese orĭ mĕ cercetéză şi pre mine, şi cu ocasiunĭ de acestea îşĭ valoréză vastele sale cunoscinţe naturale şi istorice.

O temă plăcută, pre carea călăriá neîncetatŭ, erá, că preoţiĭ trăescŭ fórte bine şi uşorŭ, nu învéţă multŭ, îndată capĕtă plată sigurĕ, beŭ şi mâncă bine, fără ca să-şĭ sfarme multŭ capulŭ. Dlŭ Bogatulŭ în judecarea acestora se simţiá aşa de competentŭ, câtŭ nu suferiá nicĭ o contradicere. Ce lucră elŭ, se póte vedé din următórele: Averea luĭ o manipuléză unŭ economŭ, ér elŭ câtŭ-ĭ dĭua de lungă, comodiséză, fuméză, bé, mâncă şi jócă cărţi. Dară pentru aceea neîncetatŭ se vaeră, că nu scie, unde-ĭ e capulŭ de lucrulŭ celŭ multŭ, şi invidiéză starea nóstră a preoţilorŭ pentru viéţa comódă şi fără grigĭ şi ocupaţiuni.

Odată m'am urîtŭ de lamentările acestea, şi fiindŭ chiar la mésă ĭ-am oferitŭ rĕmasulŭ, că dînsulŭ nu ar puté suportá ostenéla de o dĭ din viéţa preoţéscă, ci ar fugí.

Dlŭ Bogatulŭ mĭ-a întîmpinatŭ ofertulŭ acesta cu hohotŭ şi l'a numitŭ glumă bună.

„Crede saŭ te rĕmăşesce,“ ĭ-am replicatŭ eŭ categoricŭ.

„Ce mai lucru mare!“ — a rĕspunsŭ rîdêndŭ şi îmboldindŭ în cóste pre învĕţătorŭ, care încă erá de faţă, dar nu cutezá să-şi ridice şi elŭ vócea în contra proprietaruluĭ avutŭ şi eruditŭ. „Suntŭ sigurŭ, că voiŭ dobêndí; dar deórece rĕmasulŭ e unŭ lucru fórte gingaşŭ, şi bărbatulŭ gentilŭ numaĭ aşa se rĕmăşesce, dacă nicĭ elŭ însu-şĭ nu e sigurŭ despre dobêndă, ...“

„Fiĭ liniştitŭ,“ l'am întreruptŭ. „Nu veĭ dobêndí, şi dacă nu credĭ, poţĭ să te rĕmăşescĭ.“

„Apoĭ pre ce să ne prindemŭ?“ întrébă dlŭ Bogatulŭ cu ochiĭ plinĭ de lacrimĭ de rîsulŭ celŭ multŭ şi îmboldindŭ érĕ pre învĕţătorŭ.

„Pre ce voescĭ Dta,“ ĭ-am rĕspunsŭ.

„Eĭ bine,“ dise Bogatulŭ cu bucurie nespusă. „Cela ce perde, va fi detorŭ a împlini o dorinţă a câştigătoruluĭ. Stă rĕmasulŭ?“

„Am dĭsŭ deja, că mĕ rĕmăşescŭ orĭ cum, o primescŭ dară şi acésta.“

„Bravo! aşa dară ne-amŭ înţelesŭ,“ dice dlŭ Bogatulŭ. „Dară cum îmĭ veĭ puté arĕtá, că nu potŭ să împlinescŭ lucrurile, ce le are să le facă preotulŭ într'o dĭ? Mie nu-mĭ este permisŭ a face liturgie, apoĭ sciŭ, că din liturgie stă totŭ lucrulŭ preotuluĭ.“

Şi dlŭ Bogatulŭ la vorba acésta plină de spiritŭ a rîsŭ una bună, şi a cercatŭ să îmboldéscă érĕ pre învĕţătorŭ în credinţa, că acesta laĭcŭ fiindŭ va ţiné cu dînsulŭ în lupta acésta îndreptată asupra tagmeĭ preoţescĭ. Dar învĕţătorulŭ cu minte ce erá, s'a fostŭ retrasŭ la celaltŭ capŭ alŭ meseĭ, unde putea să mânce mai în pace şi fără de înghiolditurĭ.

„Lucrulŭ dĭlnicŭ,“ ĭ-am dĭsŭ eŭ, „nu stă numaĭ din liturgie, ci şi din altele. Participarea Dtale va fi aceea, că veĭ fi de faţă şi te veĭ uĭtá până în sfârşitŭ la tóte funcţiunile, carĭ nu le poţĭ împlinĭ; érĕ acelea, carĭ şi Dta le poţĭ face, p. es. scripturisticulŭ, îlŭ veĭ împlinĭ sub supraveghiarea mea. Lasă numaĭ pre mine, le voiŭ dispune eŭ tóte. Primescĭ dară rĕmasulŭ, şi aplicatŭ eştĭ a face tóte, ce vorŭ fi să se facă?“

„Am spusŭ, că-lŭ primescŭ,“ dice cu bucurie dlŭ Bogatulŭ. „Cândŭ vomŭ să începemŭ?“

„Mâne diminéţă. Şi ca să putemŭ începe, poftesce şi dormĭ la mine în nóptea acésta.“

„Fórte bine,“ dise dlŭ Bogatulŭ. „Îndată îmĭ voiŭ şi trimite căruţa acasă şi voiŭ dá de scire la aĭ meĭ, să nu mĕ aştepte, că pre o dĭ m'am făcutŭ popă.“

Apoĭ a petrecutŭ dĭua după datina sa domnéscă. Şĭ-a aprinsŭ pipa, şi s'a pusŭ înaintea caseĭ, de unde în comoditate fericită priviá la sătenii sirguincioşi. Cătră séră s'a preumblatŭ prin grădină, şi apoĭ cu puterĭ renoite s'a aşedatŭ la cină asigurându-mĕ cu sarcasmŭ, că viéţa asta preoţéscă nu-ĭ este de locŭ spre greutate. După cină s'a jucatŭ câtva timpŭ în cărţi cu învĕţătorulŭ şi a dobênditŭ toţĭ banĭ nenorocosuluĭ pedagogŭ. În sfârşitŭ după meŭlŭ nopţiĭ s'a culcatŭ în chilia de óspeţĭ, începêndŭ în deplină linişte sufletéscă a horcăí.

Însă nu multŭ timpŭ ĭ-a fostŭ datŭ să guste odihna. Căcĭ diminéţă cam pre la patru óre bate la uşe fĕtulŭ dându-mĭ de scire, că pre unŭ credinciosŭ bĕtrânŭ din celalaltŭ capŭ alŭ satuluĭ dintr'odată l'a cuprinsŭ morbulŭ, şi că mĕ poftesce la sine. M'am îmbrăcatŭ repede şi am grăbitŭ în chilia de óspeţĭ. Nicolae Bogatulŭ erá culcatŭ pre spate şi horcăiá grózniceŭ. — După multă trudă în sfârşitŭ de abiá l'am pututŭ deşteptá.

„Ce este, de mĕ scolĭ aşa de diminéţă?“ me întrébă somnorosŭ dlŭ Bogatulŭ întinzêndu-se aşa, că mai se rumpea patulŭ sub dînsulŭ.

„Scólă-te iute şi te îmbracă; avemŭ să mergemŭ la unŭ morbosŭ.“

„Ce mĕ împórtă pre mine?“ mornăiá elŭ voindŭ să se întórcă cătră părete.

„Aĭ uĭtatŭ deja de rĕmasŭ?“

„Rĕmasulŭ!“ eschémă dlŭ Bogatulŭ cu faţă posomorîtă. „E dreptŭ! Bine se începe! Să mergemŭ dară la morbosŭ.“

Apoĭ se scólă din patŭ totŭ căscândŭ şi întinzêndu-se, şi începe a se îmbrăcá. Eŭ într'aceea am grăbitŭ la biserică, am luatŭ cu mine cele sânte, şi trimiţêndŭ încă odată fĕtulŭ după dlŭ Bogatulŭ am plecatŭ cătră celalaltŭ capŭ alŭ satuluĭ.

Erá tómnă. În dĭua trecută a fostŭ încă aşa de blândŭ timpulŭ, câtŭ dlŭ

[1]) Himmlische Urschönheit —
Oder wie nennen die Sterblichen Dich.
Welche besser noch dich kennen als Homer,
Plato, Klopstock, Ossian,
Bist Du der Olympischen Tugend
Schwester, oder sie selbst?
Ode an die Schönheit.

[2]) Que votre âme et vos mœurs, peintes dans vos ouvrages,
N'offrent jamais de vous que de nobles images.
Aimez donc la vertu, nourrissez en votre âme.

Bogatulŭ a pututŭ fumá comodŭ afară pre galerie. Pre la meḑulŭ nopţiĭ s'a schimbatŭ însă, norĭ negri acoperiaŭ cerulŭ, vêntulŭ suflându de-a lungulŭ satuluĭ a adusŭ o ploe mare, care moiându pământulŭ cam glodosŭ alŭ satuluĭ nostru făcuse lunecuşŭ pre cărărĭ. Îndată ce amŭ eşitŭ la uliţă, a esperiat'o acésta şi dlŭ Bogatulŭ: elŭ se pregătise a păşí fălosŭ, dară a trebuitŭ să se prinḑă de stîlpulŭ dela pórtă, ca să nu caḑă. De o cam dată nu i-s'a întîmplatŭ nimica. Aşa cum înaintamŭ cu multă grige şi tăcêndŭ, Bogatulŭ voiá să maĭ scurte din drumulŭ lungŭ şi a începutŭ a discurá. Ĭ-am făcutŭ însă sémnŭ cu mâna, că la ocasiunĭ de acestea nu-ĭ permisŭ a vorbí. Calea se făcea din ce în ce totŭ maĭ rea. La o cotitură soţulŭ meŭ şĭ-a perdutŭ ecuilibriulŭ, şi strigându una a căḑutŭ la pământŭ câtŭ erá de lungŭ.

Fêtulŭ ĭ-a ajutatŭ, de s'a ridicatŭ. Din căḑătura asta nu s'a alesŭ cu altceva, fără s'a întinatŭ din crescetŭ până în tălpĭ. Nelăsându-ĭ eŭ timpŭ, să se curăţéscă, s'a prinsŭ de braţulŭ fêtuluĭ, care apoĭ l'a têrîtŭ maĭ departe. Cum am auḑitŭ maĭ apoĭ, ĭ-a promisŭ o litră de vinŭ. Prin întîmplarea acésta s'a făcutŭ cam posomorîtŭ, şi se putea observá de pre faţa luĭ, că dacă nu ĭ-ar fi fostŭ ruşine, îndată ar fi capitulatŭ recunoscêndŭ, că a perdutŭ rĕmasulŭ.

Dară dlŭ Bogatulŭ erá ambiţiosŭ şi încăpăţinatŭ, şi pentru tótă lumea nu ar fi mărturisitŭ, că a perdutŭ rĕmasulŭ. S'a trasŭ deci maĭ departe păşindŭ în câte o mocirlă şi stropindŭ de noŭ vesmintele sale de altcum destulŭ de întinate, şi lasându-se cu tótă greutatea pre bietulŭ fêtŭ, care numaĭ asudându şi gâfâindŭ a pututŭ tîrâí maĭ departe povara sa cea domnéscă. (Va urmá.)

Bibliografie.

Avisŭ literarŭ. Subscrisulŭ cu tótă reverinţa rogŭ pre M. O. Dnĭ, carĭ aŭ abonatŭ şi primitŭ opulŭ meŭ: *„Îndreptariulŭ“*, ca să-mĭ trimită preţulŭ aceluia spre a puté solví măcar spesele tiparuluĭ. Totŭ odată aducŭ la preţuita cunoscinţă a Veneratuluĭ Clerŭ românŭ, că din numitulŭ opŭ atâtŭ de folositorŭ se maĭ află încă de vîndare la mine 700 de csemplare à 40 cr. solvinḑĭ înainte de primirea broşureĭ.

Totŭ cu o cale fie-mĭ ĭertatŭ a-mĭ esprimá în publicŭ cea maĭ sinceră mulţămită fiéscă Escelenţeĭ Sale Domnuluĭ Mihailŭ Pavelŭ Episcopulŭ Oradeĭ-marĭ pentru înalta recunoscinţă şi marinimosulŭ darŭ, ce am fostŭ demnitatŭ a-lŭ primí dela Escelenţa Sa la adresa numiteĭ mele umilite lucrărĭ. Dumneḑeŭ să-lŭ ţină mulţĭ fericiţĭ anĭ spre binele dieceseĭ şi alŭ néamuluĭ nostru! — **Vasiliŭ Budescu,** parochŭ în Csujafalva, posta Hagymádfalva, comitatulŭ Bihar.

Editorŭ şi redactorŭ rĕspunḑĕtorŭ:

Dr. Vasiliŭ Hossu.

Preţulŭ mărfurilorŭ.

Piaţa din Blaşiŭ: Grâŭ, hectlitr. fl. 7.25 până 8.—, — grâŭ méstecatŭ fl 6.— până 6.75, sĕcară fl. 5.50 până 6.—, — ovĕsŭ fl. 2.50 până fl. —.—, cucuruḑŭ fl. 4.10 până fl. —.—, alacŭ fl. 2.— până fl. —.—, cartofĭ fl. 1.— până fl. —.—, — sĕmêntă de cânepă fl. —.— până fl. —, fasolea fl. 4.50 până fl. —.—, — carnea de vită chilo 40 cr. până —, carnea de viţĕlŭ 40 până — cr., carnea de porcŭ 40 până — cr., carnea de berbece 28 până — cr., — 10 óuĕ cu 20 până — cr.

Sz. 1312/91 (21) 1—1
tk.

Árverési hirdetmény.

Mosneag Gyurka végrehajtatónak, Szoporán Iuon l. Iuon végrehajtást szenvedő ellen 75 frt. és járulékai iránti végrehajtási ügyében.

1. Az 1891. évi deczember hó 16-ik napjának d. e. 9 órakor Buzás-Bocsárd község házánál megtartandó nyilvános árverésen árverés alá bocsátott a buzás-bocsárdi 193. számu tjkvben A + 1 r. $301/_1$, $302/_2$ hrsz. ingatlanára 160 frt., a 3 r. 728 hrsz. 52 frt. és a 7 r. 2402 hrsz. 54 frt. megállapitott kikiáltási árban elrendeltettetik.

2. Ezen árverésen a fennt körülirt ingatlan a kikiáltási áron alól is elfognak adatni.

3. Árverezni szándékozók kölelesek az ingatlanok 10 %-át készpénzben, avagy az 1881 LX. t. cz. 42. §-ban jelzett árfolyammal számitott óvadékképes értékpapirban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881. LX. t. cz. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a birósságnál előleges elhelyezéséről kiállitott szabályszerü elismervényt átszolgáltatni.

4. Vevő köteles a vételárt két egyenlő részletben, és pedig az elsőt az árverés napjától számitandó 30 nap alatt, a második részletet ugyanazon naptól számitandó 60 nap alatt minden egyes részlet után az árverés napjától számitandó 6 %-os kamattal együtt az 1881. évi 39415 I. M. sz. a. kelt rendeletben előirt módon a nagyenyedi kir. adóhivatalnál mint birói letéti pénztárnál kifizetni.

5. A bánatpénz az utolsó részletbe fog beszámittatni. Vevő köteles az ingatlant terhelő és az árverés napját követőleg esedékes adókat és átruházási illetékeket fizetni.

6. Vevő a megvett ingatlanok birtokába az árverés jógerőre emelkedése után lép, és azoknak haszna ez időtől őt illeti.

7. A vevőnek a vételi bizonyitvány az 1881. LX. t. cz. intézkedései értelmében csak az esetben fog kiadatni, ha az árverés napjától számitott 15 nap allatt az idézett törvényczikk 187. §-a intézkedésének megfelelő utóajánlat nem tétetik.

8. A tulajdonjognak vevő javára bekebelezése csak a vételár és kamatainak teljes lefizetése után fog hivatalból elrendeltetni.

9. Mennyiben vevő az árverési feltételek bármelyikének a kitüzött időben eleget nem tenne, az érdekelt felek bármelyikének kérelme következtében az 1881. LX. t.-cz. 185. §-a szerint vevő veszélyére és költségére bánatpénzének elvesztése mellett ujabb árverés fog elrendeltetni.

A kir. járásbiróság mint tkkvi hatóságtól.

Balázsfalván, 1891 oktober 5-én.

Enyedy Lajos,
kir. jbiró.

Intâia întreprindere concesionată pentru aranjarea de înmormîntări în Blaşiŭ.

Promptŭ şi solidŭ.

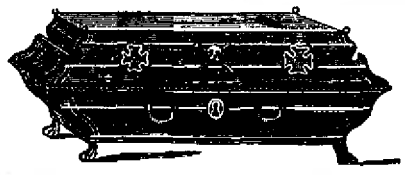

Cu preţurĭ moderate.

Am onóre a aduce la cunoscinţa preaestimatuluĭ publicŭ, că am înfiinţatŭ aicĭ în Blaşiŭ o

Întreprindere pentru aranjarea de înmormîntărĭ

care corĕspunde celorŭ maĭ moderne esigenţe, şi că primescŭ aranjarea de înmormîntărĭ după orĭ ce recerinţă şi cu cele maĭ moderate preţurĭ.

Recomêndŭ maĭ departe depositulŭ meŭ **bine asortatŭ** de cununĭ, frunḑe, cosciugurĭ şi decoraţiunĭ de doliŭ, după cele maĭ nóuĕ façone şi cu preţurile cele maĭ variate.

Pentru uşurinţa partidelorŭ primescŭ şi **aranjarea completă** a înmormîntărilorŭ, asigurându pre preastimatulŭ publicŭ de serviţŭ promptŭ şi consciinţiosŭ.

(20) 2—6 Cu onóre:

I. L. Filipŭ,
strada lungă, a patra casă dela „Hotel Univers“.

Fundată în an. 1858.

FRANCISCŬ WALSER

Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale imp. şi reg. Archiducele Josifŭ

proprietariulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recisite de pompierĭ, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomândă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preoţĭ

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

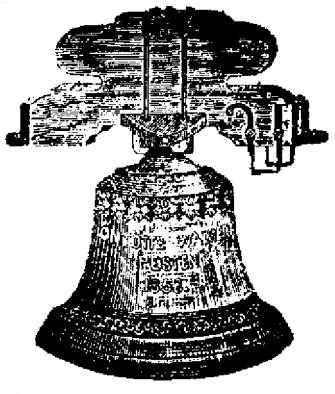

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela întemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.

(2) 48—52

Preliminare de spese şi Preţŭ-courantŭrĭ se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Fóiă bisericéscă-politică.

Inserţiunĭ

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia sĕ se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirĭi**» în Blaşiŭ.

Anulŭ I. Blaşiŭ 5 Decembre 1891. Numerulŭ 49.

Învitare la prenumeraţiune.

Cu începutulŭ anuluĭ 1892 învităm̆ŭ la abonamentŭ noŭ cu condiţiunile de până aicĭ. „Unirea“ şi pre viitorŭ va representá interesele bisericeĭ române greco-catolice şi ale poporuluĭ românŭ, le va apăra cu aceea-şĭ tărie şi constanţă ca şi în trecutŭ, *în potriva tuturorŭ atacurilorŭ, orĭ din ce parte ar vení acelea.*

Anulŭ ce vine, promite a fi unŭ anŭ de lupte grele, deórece atentatele la dreptu*rile* nóstre sânte se înmulţescŭ pre ḑi ce merge. „Unirea“ va stá la pândă şi le va denunţá fără leacŭ de cruţare cetitorilorŭ sĕĭ.

„Unirea“ se va îngrigí şi de instrucţiunea şi distracţiunea cetitorilorŭ. Încă în numĕrulŭ primŭ alŭ anuluĭ viitorŭ va începe publicarea uneĭ novele admirabile cu numele *„Sĕrmana Dolores“*. Totŭ în partea sciinţifică sperămŭ a putĕ publicá şi unŭ tractatŭ despre *cestiunea socială-agrară la noi.* Articliĭ referitorĭ la *literatura română* nu vorŭ lipsí nicĭ în anulŭ ce vine. Înportanţă maĭ mare vomŭ dá *cestiunilorŭ economice,* éră pentru *Feuilleton* amŭ avutŭ fericirea de a maĭ putĕ câştigă puterĭ nóuĕ. În Feuilleton vomŭ continuá *Amintirile de călĕtorie* din *Italia,* şi în specialŭ din *Roma,* carĭ vorŭ fi de celŭ maĭ mare interesŭ.

Ne rugămŭ decĭ de spriginŭ câtŭ maĭ numĕrosŭ. Abonenţiĭ vechĭ să ne remână credincioşi şi să ne maĭ câştige şi noĭ. Restanţieriĭ binevoéscă a-şĭ achitá abonamentele celŭ multŭ până la finea anuluĭ, căcĭ la aceia, carĭ nu ne vorŭ trimite abonamentulŭ de pre anulŭ curentŭ până la finea acesteĭ luni, nu le vomŭ maĭ spedá fóea.

Redacţiunea şi Administraţiunea „Unirĭi“.

Învĕţătorĭ premiaţĭ.

(+) Ministrulŭ de culte şi instrucţiunea publică, după cum aŭ raportatŭ unele foĭ, s'ar fi esprimatŭ cu ocasiunea desbaterĭi budgetuluĭ pre an. 1892 în comisiunea finanţiară, că banĭĭ, carĭ s'aŭ folositŭ până acum la susţinerea cursurilorŭ suplementare din limba magiară pentru învĕţătoriĭ poporalĭ, pre viitorŭ se vorŭ întrebuinţá spre altŭ scopŭ şi anume pentru premiarea acelorŭ învĕţătorĭ poporalĭ, carĭ vorŭ dovedí cu pruncii de şcólă celŭ maĭ mare sporiŭ din limba magiară, de-órece pre calea acésta, după părerea domnuluĭ Ministru, se ajunge maĭ iute scopulŭ, care l'aŭ avutŭ cursurile suplementare, adecă lăţirea limbeĭ magiare între popórĕle nemagiare.

Din acéstă enunciaţiune se vede, că Ministrulŭ nu va premiá pre aceĭ învĕţătorĭ, carĭ propunŭ tóte obiectele de învĕţămîntŭ poporalŭ în mĕsura prescrisă de lege şi de planulŭ de învĕţămîntŭ; ceea ce nicĭ nu s'ar putĕ întîmplá, de óre-ce finanţele statuluĭ nu suntŭ aşa de puternice, câtŭ să pótă premiá pre toţĭ învĕţătoriĭ, carĭ îşĭ împlinescŭ detorinţa în direcţiunea amintită; ci Ministrulŭ va premiá numaĭ pre aceĭ învĕţătorĭ, carĭ cu pruncii de şcólă vorŭ face în limba magiară unŭ sporiŭ maĭ mare, de câtŭ este celŭ provĕḑutŭ în lege şi în planulŭ de învĕţămîntŭ.

Ast-felŭ stându lucrulŭ, fórte multŭ va suferí învĕţămîntulŭ poporalŭ.

Órele prea numĕróse prescrise în şcóla poporală pentru limba magiară deja şi până acum aŭ împedecatŭ propunerea în mĕsura cuvenită a celoralalte obiecte de învĕţămîntŭ fórte de lipsă pentru viĕţă. Ce se va alege însă de aceste obiecte atuncĭ, cândŭ învĕţătoriĭ, în vederea premiilorŭ pentru progresulŭ esageratŭ dovedituŭ în limba magiară, vorŭ dá propunerĭĭ acesteĭ limbĭ o estensiune cu multŭ maĭ mare, decâtŭ cea provĕḑută în lege? Negreşitŭ că aceste obiecte abia se vorŭ maĭ putĕ atinge în şcóla poporală, şi ast-felŭ eleviĭ vorŭ eşí din acea şcólă, fără a fi fostŭ pregătiţĭ de ajunsŭ din cetitŭ şi scrisŭ în limba lorŭ maternă, fără a sci face computulŭ, de care aŭ lipsă chiar şi în cele maĭ primitive raporturĭ de viĕţă, fără noţiunĭ clare din geografie, fisică, grădinăritŭ şi altele, şi aşa se vorŭ trezí la urmă, că în locŭ să fi avutŭ ceva folosŭ de ceĭ şese anĭ petrecuţĭ în şcóla poporală, aŭ fostŭ numaĭ împedecaţĭ în desvoltarea naturală şi armonică a facultăţilorŭ intelectuale, de cumva mintea lorŭ nu li-se va fi şi tîmpitŭ prin astrîngerea unilaterală şi prea încordată de a învĕţá o limbă necunoscută, pre care în urma raporturilorŭ sociale, în carĭ aŭ să trăéscă, nicĭ odată nu o vorŭ putĕ vorbí şi scrie, cum se cade.

Dar procedura cu premiile din cestiune este nu numaĭ stricăciósă pentru învĕţămîntulŭ poporalŭ, ci este tot-odată şi contrarie natureĭ statuluĭ nostru poliglotŭ.

Feuilleton.

Amintirĭ de călĕtorie.

Veneţia, 22 Iuniŭ 1890.

Frate Isidóre!

Din Fiume amŭ pornitŭ erĭ după amĕḑĭ la treĭ óre. Nu amŭ maĭ aflatŭ nicĭ unŭ vaporŭ maĭ mare, care să ne ducă îndată în cetatea dogilorŭ, şi aşa ne-amŭ concreḑutŭ scumpele nóstre vieţĭ unuĭ vaporaşŭ, care în mărime nu întrecea cu multŭ propelerii ceĭ ce comunică preste Dunăre între Pesta şi Buda.

Ne-amŭ părăsitŭ patria. — Numaĭ delfiniĭ ne-aŭ maĭ petrecutŭ până la unŭ locŭ, éră apoĭ aŭ rĕmasŭ şi eĭ de noĭ. —

Timpulŭ erá fórte frumosŭ şi limpede. Noĭ până puturămŭ, priviamŭ înapoĭ la fiica aceea gugulită a Ungarieĭ, la acea cetate, carea singură înghite milióne şi totŭ nu se maĭ satură. Frumósa şi tinĕra cetate Fiume se ridică amfiteatralŭ pre munţĭ la dĕlŭ. În dosulŭ eĭ se înalţă Karstulŭ celŭ surŭ şi spânŭ, éră de-a drépta eĭ şi de-a stînga nóstră verdĕţa Abbazieĭ şi a Volosceĭ pare că ne ḑice: Nu vĕ duceţĭ în ţĕrĭ străine! Étă şi la noĭ e frumosŭ pământulŭ! Dară pre noĭ nu ne putea momí: noĭ eramŭ preocupaţĭ de propusulŭ de a cutrierá ţĕrĭ străine. —

Înăintarămŭ avêndŭ de-a drépta Istria, éră de-a stînga câtva timpŭ insula Veglia. Precum înaintá vaporaşulŭ, munţiĭ Istrieĭ se piticiaŭ totŭ maĭ multŭ. Acuşĭ începeá a se întunecá. Începea a adiá şi unŭ vêntuleţŭ, şi valurile legănaŭ naea. Multŭ timpŭ amŭ petrecutŭ pre acoperişulŭ năiĭ gustându aerulŭ celŭ curatŭ. Apoĭ ne-amŭ cercatŭ culcuşurile.

Amŭ durmitŭ bine, că eramŭ obosiţĭ fórte. Afară vêntulŭ într'aceea din piano a trecutŭ în forte. Plouá, fulgerá şi tuná, éră naea se legănă binişorŭ pre valurile sbiciuite de vêntŭ. Dară noĭ n'amŭ prea luatŭ spre sciinţă celea ce se petreceaŭ afară, ci durmiamŭ duşĭ. Cum să nu dormí, cândŭ nóptea trecută o petrecĭ pre calea ferată, ḑiua alergĭ neîncetatŭ prin Fiume, éră acum zacĭ într'unŭ légănŭ? Firesce ómeniĭ şi pre mare ca şi pre uscatŭ aŭ felurite părerĭ. Aşa spre esemplu unŭ altŭ Blaşianŭ, cândŭ acum îsŭ doĭ anĭ s'a legănatŭ şi elŭ nóptea cam tărişorŭ pre apele Adrieĭ, şĭ-a deplânsŭ pre surcelulŭ celŭ maĭ micŭ de anĭ, dară de mare sperare, că va rĕmâné orfanŭ sĕrmanulŭ, precândŭ noĭ amŭ esperiatŭ, că de locŭ nu suntemŭ aplicaţĭ a gustá plăcerile morbuluĭ de mare.

Şi acum étă-ne în cetatea lagunelorŭ. În ḑorĭ de ḑi ne-amŭ apropiatŭ de împĕrătésa de odinióră a mării, şi cândŭ eramŭ chiar aprópe de ea, s'a înălţatŭ în dosulŭ nostru din luciulŭ Adrieĭ strălucitulŭ Apollo, ca să întraurésca cu raḑele sale panorama cetăţiĭ. Amŭ debarcatŭ cam depărtişorŭ, chiar la marginea de către méḑă ḑi a cetăţiĭ, căcĭ acolo avea vaporaşulŭ nostru să descarce leţele, carĭ şĭ-le-a încărcatŭ în Fiume. Dară debarcatulŭ nu s'a întîmplatŭ aşa de netedŭ, precum amŭ fi doritŭ noĭ în neastîmpĕrulŭ nostru de a întrá în cetate. Finanţiĭ nu aŭ fostŭ sositŭ încă, să ne lea în samă. Dar după ce ĭ-amŭ aşteptatŭ o jumĕtate de óră, étă-ĭ că vinŭ.

Vaĭ de marafeturile nóstre, că rĕŭ nile-aŭ mestecatŭ. Eĭ cercaŭ în cufere după articulĭ de consumŭ, de negoţŭ şi de contrabandă. Noĭ nu le-amŭ pututŭ servĭ cu articulĭ de aceştia şi aşa amŭ scăpatŭ maĭ uşorŭ. De pasapórte Italieniĭ nu întrébă. Totŭ asemenea aŭ scăpatŭ şi alţĭ călĕtorĭ şi între eĭ treĭ învĕţătorĭ din Budapesta, carĭ aŭ cercetatŭ cetatea Fiume şi acolo s'aŭ decisŭ să vină şi eĭ până la Veneţia. Dară

Banii budgetului se adună din sudórea tuturorŭ cetăţenilorŭ din Ungaria fără deosebire de limbă şi confesiune. Este deci justŭ şi ecuitabilŭ şi o necesitate, ce resultă din însă-şi natura statuluĭ nostru poliglotŭ, ca baniĭ aceia să sĕ foloséscă de o potrivă pentru cultura naţională a tuturorŭ popórelorŭ de sub coróna sântuluĭ Ştefanŭ, şi dacă este vorba să se împartă şi premiĭ la învĕţătoriĭ poporalĭ, acestea ar' trebui să se împartă numaĭ la aceĭ docenţi, carĭ propunêndŭ tóte obiectele de învĕţămîntŭ prescrise de lege, aŭ sciutŭ să le tracteze pre tóte conformŭ planuluĭ de învĕţămîntŭ şi potrivitŭ cu caracterulŭ naţionalŭ alŭ fiesce căruĭ poporŭ din patrie, în mijloculŭ căruia funcţionéză.

Aşa ceva însă nu numaĭ nu se face spre cea maĭ mare măhnire a popórelorŭ nemagiare, ci trebue să vedemŭ cu ochiĭ nostri, că baniĭ câştigaţi cu sudórea nóstră se întrĕbuinţéză chiar de unŭ mijlocŭ demoralisătorŭ în contra nóstră, căci orĭ cine pricepe, că este cea maĭ revoltătóre demoralisare a dá cuĭva banĭ, pentru ca pre nisce pruncĭ să-ĭ înstrăineze de limba lorŭ maternă şi prin acésta să rumpă tóte legăturele, carĭ aŭ ţinutŭ pre aceĭ pruncĭ strînşi la sinulŭ părinţilorŭ lorŭ, némuluĭ şi biserice lorŭ.

Acéstă procedură este nu numaĭ identică în esenţă, deşi deosĕbitŭ după formă, cu sistemulŭ turcescŭ de odinióră alŭ Ianicerilorŭ, ci se póte dice cu dreptŭ cuvîntŭ, că este chiar unŭ pĕcatŭ în contra poporuluĭ magiarŭ, alŭ căruĭ caracterŭ etnicŭ sufere deja şi până acuma în urma contopiriĭ de elemente străine în sinulŭ sĕŭ; — unŭ pĕcatŭ în contra statuluĭ, pentrucă nisuinţa de a desbrăca cu mijlóce nemorale pre alte popóre de individualitatea lorŭ naţională stîrnesce şi nutresce ura neîmpăcată între poporulŭ magiarŭ şi celealalte popóre conlocuitóre, ceea ce nu póte contribuí la consolidarea statuluĭ; — unŭ pĕcatŭ în contra popórelorŭ nemagiare, carĭ aŭ tocmaĭ acela-şi dreptŭ naturalŭ la esistinţa lorŭ naţională, ca şi poporulŭ magiarŭ; — şi în fine unŭ pĕcatŭ în contra învĕţătorilorŭ, fiindŭ-că aceştia suntŭ îndemnaţi cu banĭ să se facă asasiniĭ moralĭ aĭ poporuluĭ, de care se ţinŭ.

Scimŭ noĭ bine, că aceia, carĭ facŭ acestŭ pĕcatŭ, se escusă dicêndŭ, că statulŭ nostru numaĭ aşa va avé viitorŭ, dacă toţi cetăţeniĭ luĭ vorŭ fi una în limbă şi simţĕminte, şi fiindŭ-că acéstă unitate nu se póte câştigá fără de magiarisarea celoralalte popóre nemagiare, este de lipsă pentru mântuirea statuluĭ, să se impună o singură limbă tuturorŭ cetăţenilorŭ luĭ.

Nefericită politică! Înainte de tóte observămŭ, că statulŭ nostru a esistatŭ aprópe o mie de anĭ, fără ca să se fi încercatŭ vre-unŭ poporŭ să impună cu sila orĭ cu mijlóce nemorale limba sa la altŭ poporŭ din patrie, şi fără ca să se fi simţitŭ lipsa de a face pre toţi cetăţeniĭ statuluĭ, să cunóscă perfectŭ limba latină ca limbă de odinióră a statuluĭ.

Chiar şi astădĭ, cândŭ principiulŭ de naţionalitate a străbătutŭ aşa de adêncŭ în consciinţa popórelorŭ europene, aflămŭ state ca Belgia şi Elveţia, carĭ prosperéză maĭ tare decâtŭ ţéra nóstră, deşi suntŭ compuse din dóuĕ orĭ chiar şi din treĭ popóre deosebite, carĭ trăescŭ în pace şi iubire frăţéscă între olaltă, conservându-şĭ şi desvoltându-şĭ tóte individualitatea lorŭ naţională separată, fără ca să se témă saŭ să le suspiţioneze cineva, că ar' gravitá spre statele vecine, unde fraţiĭ lorŭ de unŭ sânge constituescŭ puternice împĕrăţiĭ orĭ republice.

Putere-ar deci şi statulŭ nostru să se conserve şi să prospereze si fără de unitatea aceea de limbă visată de nisce ómenĭ conduşi de utopiĭ, numaĭ să fie acéstă patrie tot-deuna o adevĕrată mamă, care cu egală iubire strînge la sinulŭ sĕŭ pre toţi fiiĭ sĕĭ.

Religiositatea adevĕrată, dreptatea cea maĭ rigorósă, administrăţiunea bună şi promptă, asecurarea condiţiunilorŭ de esistinţă şi desvoltare pentru tóte popórele ţerii: acestea suntŭ mijlócele cele maĭ puternice pentru consolidarea statuluĭ şi asigurarea viitoruluĭ luĭ, ér nu unitatea de limbă produsă cu mijlóce nemorale şi nedrepte.

Noĭ, carĭ ca creştinĭ ne rugămŭ pentru pacea a tótă lumea şi ne iubimŭ patria şi în bine şi în rĕŭ, dorimŭ din inimă inaugurarea acesteĭ politice drepte, înţelepte şi folositóre tuturorŭ.

Salarele învĕţătorescĭ.

În 26 Novembre s'a întrunitŭ comisiunea de instrucţiune a parlamentuluĭ, pentru a desbate proiectulŭ de lege referitorŭ la modificarea legiĭ de pensionare a învĕţătorilorŭ poporalĭ. Cu acéstă ocasiune dlŭ ministru de instrucţiune, rĕspunzêndŭ la maĭ multe întrebărĭ, ce i-se adresară, a declaratŭ între altele, că în timpulŭ celŭ maĭ scurtŭ va presentá parlamentuluĭ unŭ proiectŭ de lege, în înţelesulŭ căruia se vorŭ ameliorá salarele învĕţătorescĭ, stătorindu-se minimulŭ, ce va trebuí să-lŭ aĭbă fiesce care învĕţătorŭ poporalŭ, în 300 fl. Unde nu vorŭ puté confesiunile solví salarulŭ numitŭ, va suplini statulŭ. Ministrulŭ n'a declaratŭ şi aceea, că pre lângă ce condiţiunĭ va suplini statulŭ salarele până la minimulŭ de 300 fl., ci numaĭ atâta a spusŭ, că prin dispositiunile nouluĭ proiectŭ nu vorŭ

---

dóuĕ mame, carĭ călĕtoriaŭ cu o mulţime de copiĭ din Fiume la Genua, ca să se îmbarce pentru Brasilia, unde le eraŭ bărbaţiĭ, aŭ păţit'o maĭ şodŭ. Ele şĭ-aŭ fostŭ luatŭ adecă nisce pânĭ de merinde şi acum aveaŭ să plătéscă vamă pentru pânile acelea. Dară omulŭ e nespusŭ de inventiosŭ, maĭ alesŭ cândŭ e nĕcăjitŭ. Atuncĭ nicĭ finanţiĭ n'aŭ ce-ĭ face. Câtŭ baţi în pălmĭ, aŭ împărţitŭ ele pânile între copiiĭ sĕĭ, şi apoĭ tótă glóta a întratŭ în Veneţia mâncându.

Noĭ doĭ ne-amŭ condusŭ o gondolă, carea să ne ducă la vre-unŭ otelŭ din centrulŭ cetăţiĭ. Amŭ spusŭ gondolieruluĭ, să ne ducă prin canalulŭ celŭ micŭ. Voiamŭ adecă să-lŭ vedemŭ îndată, ca aşa să cruţămŭ din timpŭ pentru celealalte ale Veneţieĭ, carĭ îsŭ vrednice, să le védă omulŭ.

Amŭ şi întratŭ îndată în canalŭ. În câte unŭ locŭ elŭ e aşa de îngustŭ, câtŭ abia potŭ trece dóuĕ gondole pre lângă olaltă. Casele de o parte şi de alta suntŭ înalte, dară puţine-sŭ frumóse din afară. Ele se înalţa de-a dreptulŭ din apa măriĭ, pare că dintr'însa aŭ crescutŭ. Deja pre aci amŭ pututŭ deci observá deosebirea cea mare dintre cetatea acésta şi dintre alte cetăţi. Nu vedĭ aci căruţe, nicĭ câniĭ, nicĭ caĭ, nu audĭ larma, ce te asurdesce pre stradele altorŭ cetăţi marĭ. Din cândŭ în cândŭ trece gondola pre dedesubtulŭ unuĭ arcŭ de pétră. Numaĭ de pre punţile acestea audĭ paşĭ repedĭ de pecióre omenescĭ şi numaĭ în apropierea acestorŭ punţi audĭ pare că vâjiirea unuĭ stupŭ de albine, şi dacă nu aĭ audí din cândŭ în cândŭ vâjiitulŭ acesta, ţi-s'ar păré, că locuitoriĭ acesteĭ cetăţi dormŭ ca în poveste amorţiţi de puterea uneĭ vrăjiriĭ. Tăcerea cea adêncă a acesteĭ uliţi de apă o turbură numaĭ ciupăitulŭ monotonŭ, care-lŭ face vêsla gondolieruluĭ lovindŭ cu lovituri cadenţate suprafaţa apeĭ şi dându gondoleĭ în chipulŭ acesta avêntŭ nou. Cândŭ gondola se apropie de o cotitură a uliţeĭ, gondolierulŭ strigă *aie;* se aude strigarea acésta din cândŭ în cândŭ de aprópe şi de departe. În chipulŭ acesta se facŭ atenţi gondolieriĭ împrumutatŭ înaintea cotiturelorŭ, ca să se ferescă. Cândŭ se întîlnescŭ luntriţele, gondolieriĭ, dacă-sŭ pretiniĭ, îşĭ aruncă câte o salutare scurtă, şi gondolele lunecă pre lângă olaltă şi-şĭ urmézĭ cursulŭ maĭ departe. Ţi-s'ar păré, că trecĭ cu luntriţa prin uliţele uneĭ cetăţĭ potopite, dară te înşelĭ, — nicăirĭ nu vedĭ ómeniĭ înspăimêntaţi, de nicăirĭ nu audĭ strigăte după ajutorŭ, şi nicăirĭ nu ţi-se înfăţişézĭ case surupate de apele potopuluĭ. Temeliile caselorŭ se parŭ a fi aşedate pre apă, şi ele totuşĭ staŭ nemişcate în apa măriĭ, şi póte că încă miĭ de anĭ va trebui apa să dea năvală asupra lorŭ şi nicĭ chiar atuncĭ nu-ĭ va succede să surupe locaşurile acestea omenescĭ, fără numaĭ dacă ómeniĭ maĭ multŭ nu vorŭ avé lipsă de ele.

Pre urmă amŭ ajunsŭ lângă hotelulŭ, în care gondolierulŭ în vîrtutea plenipotinţeĭ, ce ĭ-amŭ dat'o, s'a decisŭ să ne aşeţe. Amŭ debarcatŭ deci, şi după ce ne-a convenitŭ hotelulŭ, ne-amŭ şi aşedatŭ într'însulŭ. Firesce că noĭ nu amŭ venitŭ aci, ca să comodisămŭ. În pripă mare ne-amŭ spĕlatŭ, ne-amŭ schimbatŭ, şi apoĭ amŭ pornitŭ din hotelŭ. Amŭ eşitŭ dintr'însulŭ de ceea parte. Aci nu amŭ eşitŭ pre apă, ci pre uscatŭ. Căci Veneţia pre lângă uliţele de apă maĭ are şi de cele uscate; dară acestea-sŭ încă şi maĭ strîmte decâtŭ cele de apă. Amŭ datŭ în drépta, amŭ trecutŭ preste o punte şi prin o pórtă, şi — étă-ne în *piazza di San Marco.* Aci ne-amŭ aşedatŭ sub arcadă înaintea uneĭ cafenele şi amŭ dejunatŭ. Într'aceea totŭ viniaŭ ciceroniĭ, ca să ni-se recomânde. Amŭ dejunatŭ îute şi apoĭ ne-amŭ preumblatŭ nicĭelŭ prin piaţă. Ce eleganţă jurŭ împrejurŭ! Paralelogramulŭ acesta mare e încunjuratŭ de treĭ laturĭ de palaţulŭ regescŭ şi de *Consulta.* Acestea în privinţă architectonică nu se deosĕbescŭ maĭ de locŭ şi se parŭ a fi o singură clădire frumósă modernă, care cuprinde în braţele sale simetrice piaţa întrégă. Jurŭ împrejurŭ clădirea acésta are o arcadă frumósă şi spaţiósă, şi în lăuntrulŭ arcadeĭ acesteia suntŭ prăvăliĭ, cafenele şi trafice elegante. După Consulta urmézĭ *casa oraşuluĭ,* unŭ palaţŭ vechiŭ înaltŭ. Pavajulŭ pieţeĭ e aşa de frumosŭ, câtŭ ţi-se pare, că e unŭ covorŭ brodăritŭ. În jurulŭ nostru sbóră fără de nicĭ o fricămiĭ de porumbĭ. Îsŭ *porumbiĭ sântuluĭ Marcu.*

În faţa pieţeĭ se ridică *biserica* cea imposantă a *sântuluĭ Marcu.* Façada-ĭ e tótă de marmoră, de întraurire şi de mosaicŭ. De-asupra eĭ suntŭ aşedaţi simetricŭ ceĭ patru caĭ de bronzŭ de Corintŭ aduşi din Constantinopolŭ. Éră de-asupra bisericeĭ se înalţă cupole împodobite bogatŭ în stilŭ răsăriténŭ. Aprópe de biserică în drépta şi deosĕbitŭ de totŭ de biserică şi de tóte celealalte clădirĭ se înalţă *il campanile,* turnulŭ de clopote, pre care se dice, că Napoleonŭ I s'a suitŭ până la clopote nu pedestru ca alţiĭ muritorĭ, ci călare.

avé nicĭ confesiunile *causă temeĭnică* de supĕrare.

Din declaraţiunile dluĭ ministru putemŭ aflá decĭ, că confesiunile vorŭ avé totuşi ceva causă de plângere. Fi-vorŭ acele cause temeĭnice saŭ netemeĭnice, aceea nu are să o judece dlŭ ministru. Confesiunile aŭ drepturile lorŭ, şi numaĭ ele aŭ să decidă, ce este vătĕmătorŭ şi ce nu pentru acelea drepturĭ. Maĭ departe dlŭ ministru nu a spusŭ, că óre noulŭ proiectŭ fi va vătĕmătorŭ saŭ ba pentru naţionalităţile nemagiare. Tăcerea acésta nise pare destulŭ de elocuentă. Să aşteptămŭ însă proiectulŭ.

Dară până cândŭ acestŭ proiectŭ nu se va face lege, să luămŭ mĕsurele de lipsă pentru a delătură pericululŭ, ce ne ameninţă. Pericolele acestea noĭ le-amŭ arĕtatŭ de repeţite orĭ. Ca să le delăturămŭ, ne rĕmâne numaĭ unŭ singurŭ mijlocŭ, anume să aducemŭ orĭ ce jertfă pentru a scóte acelŭ minimŭ de salarŭ, ce-lŭ va pretinde legea. *Sporirea fondurilorŭ scolastice,* étă devisa, ce trebue să ne însufleţéscă. *Colecta crucerului* să se continue cu zelŭ, să se trimită baniĭ de timpuriŭ; să se lumineze poporulŭ despre gravitatea cestiunĭĭ; să punemŭ cu toţiĭ umĕrŭ la umĕrŭ; să dămŭ dovadă, că pentru interesele credinţeĭ şi limbeĭ nóstre jertfimŭ cu plăcere orĭ ce, ca ast-felŭ arĕtându-ne unŭ poporŭ consciŭ, să meritămŭ acea sórte maĭ bună, pentru care ne luptămŭ chiar în interesulŭ binepriceputŭ alŭ acesteĭ patrĭĭ.

Revistă bisericéscă.

Roma.

Sânţia Sa Pontificele a adresatŭ cardinaluluĭ-archiepiscopŭ Langenieux din Reims o scrisóre, în care îĭ mulţămesce pentru zelulŭ şi inteligînţa desvoltată cu aranjarea peregrinajuluĭ celuĭ din urmă de lucrătorĭ. Pontificele îşĭ esprimă durerea pentru evenimentele din 2 Octobre, şi pentru-că peregrinajele începute nu şĭ-aŭ pututŭ aflá continuare. Papa îşĭ esprimă sperarea şi dorinţa, ca episcopatulŭ să continue cu îngrigirea de lucrătorĭ, dela a cărorŭ îndestulire şi moralitate depinde în mare parte fericirea şi întărirea Franciеĭ.

Consistorulŭ papalŭ proximŭ se va ţiné în 13 şi 17 Decembre. Cardinalĭ vorŭ fi creaţĭ majordomulŭ Mgr. *Ruffo Scilla* şi Mgr. *Sepiacci,* secretarulŭ Congregaţiunii Episcopilorŭ şi a ordurilorŭ religióse. În acestŭ consistorŭ vorŭ fi preconisaţĭ şi Primatele Vaszary şi archiepiscopulŭ Császka.

Francia.

Pertractarea procesuluĭ intentatŭ archiepiscopuluĭ de Aix Mgr. Gouthe-Soulard, precum erá de prevĕdutŭ, a servitŭ de ocăsiune pentru o demonstraţiune grandiósă a credinţeĭ catolice. Archiepiscopulŭ a fostŭ întîmpinatŭ la întrare şi la eşire din sala de pertractare cu aclamărĭ entusiaste. Vorbirea prelatuluĭ, în care a dişŭ, că elŭ a apĕratŭ onórea bisericeĭ şi a Franciеĭ în contra ministruluĭ francesŭ de culte, a fostŭ salutată şi întreruptă cu aplause prelungite. — „Figaro“, care altcum nu se póte numí fóe catolică, a iniţiatŭ o subscripţiune pentru acoperirea amêndeĭ de banĭ, la care a fostŭ condamnatŭ archiepiscopulŭ, dară a trĕbuitŭ să sisteze subscripţiunea, pentru-că în ţiua întâiă aŭ incursŭ aprópe la 6000 de francĭ. — Étă ce póte face entusiasmulŭ catolicŭ.

În *Lille* s'a ţinutŭ în sĕptĕmânile trecute unŭ congresŭ catolicŭ, în care a fostŭ sulevată şi pledată şi cestiunea uniriĭ bisericelorŭ schismatice cu Biserica Romeĭ. Părintele Nicolaŭ Franco, preotŭ de ritulŭ grecescŭ, a pledatŭ pentru acéstă causă importantă. Congresulŭ a întîmpinatŭ causa cu multă însufleţire şi a decisŭ, să recomânde rugăciunea, presa şi alte mijlóce corĕspundĕtóre pentru ajungerea scopuluĭ doritŭ.

China.

Neliniştea şi turburările din China îmbracă unŭ caracterŭ totŭ maĭ seriosŭ şi maĭ ameninţătorŭ. Deja şi trupe regulare şi mandarinĭ s'aŭ alăturatŭ la rebelĭ, şi acum insurgenţiĭ suntŭ pre cale către Peking. Revolta are caracterŭ antidinasticŭ şi anticreştinŭ. Tótă poporaţiunea creştină din King-Tshu cu preoţĭ cu totŭ a fostŭ masacrată. Misionariĭ eraŭ toţĭ Belgĭ, éră creştiniĭ eraŭ convertiţĭ Chinezĭ.

Revistă politică.

Afacerĭ interne.

Parlamentulŭ îşĭ va începe activitatea sa îndată după terminarea sesiuniĭ delegaţionale, póte încă aĕi, dară în sĕptĕmâna viitóre de sigurŭ. Ordinea pertractărilorŭ se va fixá în şedinţa primă. După tótă probabilitatea în luna acésta vorŭ fi desbătute convenţiunile comerciale cu *Germânia, Italia* şi *Elveţia,* apoĭ proiectulŭ despre reforma legiĭ de *pensionare a învĕţătorilorŭ poporalĭ* şi alte proiecte de maĭ puţinŭ momentŭ. Budgetulŭ se va desbate numaĭ în Ianuariŭ.

Comisiunea de *instrucţiune* şĭ-a terminatŭ raportulŭ sĕŭ referitorŭ la proiectulŭ despre pensionarea învĕţătorilorŭ poporalĭ. În şedinţa din urmă a declaratŭ ministrulŭ de instrucţiune, că speréză a puté presentá încă în sĕptĕmâna ce vine proiectulŭ referitorŭ la îmbunătăţirea salarelorŭ învĕţătorescĭ dela şcólele poporale.

Aci lângă turnŭ ne-amŭ întîlnitŭ cu ceĭ treĭ învĕţătorĭ din Pesta, şi acum ne-amŭ condusŭ toţĭ împreună unŭ cicerone.

Cine cercetéză întâia dată Veneţia, se simţesce îndemnatŭ să visiteze şi să admire înainte de tóte biserica sântuluĭ Marcu. Nicĭ noĭ nu ne-amŭ abătutŭ dela regula acésta firéscă.

Cu adevĕratŭ chiar şi dacă Veneţia ar avé singurŭ numaĭ monumentulŭ acesta, ea şi atuncĭ ar fi vrednică, să peregrineze lumea acolo şi să védă şi admire acestŭ monumentŭ. Biserica sântuluĭ Marcu e o mestecătură de stilŭ architectonicŭ grecŭ, romanŭ şi goticŭ; ea este unŭ museŭ de avuţie şi artă adunată în timpŭ de vécurĭ de prin Peloponesŭ, Constantinopolŭ, Spania, Siria şi de prin tóte ţinuturile acelea, în carĭ a fâlfăitŭ odinióră falnicŭ flamura dogilorŭ; ea este o galerie avută de picturĭ de ale măiestrilorŭ naţionalĭ italianĭ. Biserica acésta cuprinde şi presentă óre cum întrégă istoria republiceĭ odinióră atâtŭ de puternice. Cândŭ veĕĭ golulŭ celŭ mare alŭ cupolelorŭ acoperitŭ cu mosaicŭ anticŭ grecescŭ, pavajulŭ celŭ de ĭaspis şi porfirŭ, cele cinci sute de columne de marmoră, bronzŭ, alabastru transparentŭ, sticlă veche şi serpentinŭ, bas-reliefurile de bronzŭ, întru carĭ şĭ-aŭ depusŭ nemurirea Sansovino, Minio, Zuccato şi Pietro Lombardo, amuţescĭ şi admirĭ, şi te închinĭ luĭ Dumneḑeŭ, care însufleţesce pre ómenĭ, ca să consacre luĭ şi gloriеĭ luĭ opurile cele maĭ frumóse. Rĕmâne pururea adevĕratŭ, că mărimea stătornică a popórĕlorŭ e strînsŭ legată de religiositate. Numaĭ acésta póte adecă să le inspire şi să le nutréscă vîrtuţĭ veritabile şi să împlinéscă prin spiritele şi braţele lorŭ lucrurĭ măreţe. Aşa şi monumintele lorŭ cele maĭ măreţe suntŭ cele ce le-aŭ ridicatŭ popórĕle acelea întru gloria luĭ Dumneḑeŭ. Aşa e şi cu biserica acésta a sântuluĭ Marcu: Veneţia, regina măriĭ, a ridicat'o, pre cândŭ erá mare şi religiósă.

După ce amŭ eşitŭ din biserică — dar să nu trecŭ neamintitŭ unŭ lucru de totŭ estraordinarŭ: pavajulŭ bisericei e undulătorŭ, şi cândŭ umbli prin biserică, aĭ să trecĭ văĭ şi déluri. Am audituŭ maĭ odinióră, că forma acésta să ĭ-o fi datŭ pavajuluĭ marea influinţându asupra temeiuluĭ, pre care se ridică biserica. Dară causa acésta mie nu mi-se pare plausibilă: dacă marea ar fi avutŭ o putere aşa de mare asupra acestuĭ temeiŭ, câtŭ a făcutŭ, ca pavajulŭ bisericeĭ să reproducă forma valurilorŭ măriĭ, atuncĭ ĭ-ar fi succesŭ să sgudue şi să nimicéscă clădirea întrégă. Mie mĭ-a plăcutŭ cu multŭ maĭ multŭ idea, carea nicĭ n'am auditŭ'o dela nimenĭ, nicĭ n'am cetit'o nicăirĭ, ci mĭ-am format'o însu-mĭ, că adecă Veneţianiĭ aŭ datŭ acestuĭ pavajŭ forma aceea a valurilorŭ, ca biserica acésta a dogilorŭ în chipulŭ acesta să simboliseze puterea maritimă a Veneţieĭ. Concedŭ însă, că părerea mea nu póte trece de argumîntŭ istoricŭ.

După ce amŭ eşitŭ din biserică, ne-amŭ suitŭ în turnulŭ de clopote. Lungă ne-a fostŭ calea acésta, că trebue să sciĭ, că aci nu te suĭ pre trepte, ci unŭ coridorŭ încunjură turnulŭ pre din lăuntru aşa, că dacă turnulŭ nu ar avé forma uneĭ prisme în patru dungĭ, ci a unuĭ cilindru, coridorulŭ acela ar fi o spirală, care ar înfăşurá zidulŭ turnuluĭ pre din lăuntru. În sfârşitŭ amŭ ajunsŭ şi noĭ pedestri, unde Napoleonŭ I a ajunsŭ călare. De-asupra la clopote are turnulŭ în tóte patru laturile sale nisce ferestĭ marĭ şi luminóse. Panorama, ce ţĭ-se oferesce aci, e o rĕsplată, care te face, să uĭţĭ ostenéla, care te-a cuprinsŭ, până ce aĭ ajunsŭ aci. Veneţia întrégă îţĭ zace la pecióre. Piaţa sântuluĭ Marcu de aci ţĭ-se înfăţişéză ca o broderie fină, lucrată cu paciinţă admirabilă. Cu deosĕbire frumosŭ e de aci şi aspectulŭ cupolelorŭ celorŭ bogatŭ împodobite, carĭ se înalţă de-asupra bisericeĭ sântuluĭ Marcu. Interesante suntŭ şi clocanele, carĭ batŭ órele şi pătrarele de óre de-asupra caseĭ oraşuluĭ. Ciocanele acestea le manuéză dóuĕ statue marĭ omenescĭ de metalŭ. Apoĭ marea de case în mijloculŭ măriĭ de apă! *Canal grande* străbate cetatea şi o împărţesce în dóuĕ părţĭ neegale. Dară canalulŭ celŭ micŭ nu-lŭ aflĭ nicăirĭ. Ciceronele ne-a venitŭ întru ajutorŭ şi ne-a arĕtatŭ unŭ punctŭ, în care se vede puţină apă printre case. Din canalulŭ acela singurŭ numaĭ punctulŭ acesta se vede. Deosĕbite de Veneţia se vĕdŭ în depărtare insule, şi pre insulele acestea încă-sŭ zidirĭ singuratice orĭ sătulete. Multŭ amŭ gustatŭ aspectulŭ celŭ desfătătoriŭ, ce se oferesce omuluĭ de aci din turnŭ. Apoĭ ne-amŭ pogorîtŭ şi ne-amŭ dusŭ, de ne-amŭ întăritŭ şi trupesce, că ne aşteptá încă multă ostenéla.

Dară şi mâne e o ḑi, şĭ-ţĭ voiŭ maĭ scrie decĭ şi mâne. Te salută

Victorŭ.

Partidulŭ *naţionalŭ*, mai nainte opositionalŭ moderatŭ, a ţinutŭ Luni în 30 Novembre o adunare în Miskolc, pentru a face dispusĕţiunile pregătitóre la alegerile din véra viitóre. Apponyi a vorbitŭ lungŭ, şi a ţisŭ ca şi de altă-dată, că acestŭ guvernŭ nu e bunŭ, şi că numai partidulŭ dînsuluĭ póte fericí ţéra. Partidulŭ *naţionalŭ* va ţiné în 12 Decembre o adunare şi în Cluşiŭ, unde vomŭ audí érăşĭ cântecele dela Miskolc. Dlŭ Apponyi şi-a pusŭ ochiĭ pre Transilvania şi ar vré s'o cucerésca pentru ideile şi interesele sale. Resultatulŭ se va vedé.

Dela delegăţiunĭ.

Şedinţa plenară a delegăţiunĭĭ ungare a aprobatŭ raportulŭ referitorŭ la politica esternă, elaboratŭ de Max Falk. Acestŭ raportŭ nu este altceva, decâtŭ o parafrasare a discursuluĭ de deschidere a Maiestăţiĭ Sale şi a esposeuluĭ presentatŭ de contele Kálnoky.

În şedinţa plenară a delegăţiunĭĭ austriace ţinută în 27 Novembre delegatulŭ Zallinger a esprimatŭ dorinţa, ca guvernulŭ nostru de esterne să facă totŭ posibilulŭ pentru a asigurá deplina independinţă a Pontificeluĭ Romanŭ şi a Scaunuluĭ Apostolicŭ. Contele Kálnoky a accentuatŭ dificultatea estremă a cestiuniĭ Romane, a recunoscutŭ de detorinţă a guvernuluĭ nisuinţa spre asigurarea independinţeĭ depline a Scaunuluĭ Apostolicŭ, şi tot-odată şĭ-a esprimatŭ şi sperarea, că conflictulŭ între guvernulŭ italianŭ şi între Scaunulŭ Pontificeluĭ se va resolvá chiar în interesulŭ păcĭĭ, carea trebue să fie ţinta tuturorŭ guvernelorŭ şi prin urmare şi a celuĭ italianŭ. — Noĭ încă dorimŭ din inimă resolvirea câtŭ maĭ grabnică a cestiuniĭ Romane şi felicitămŭ pre delegatulŭ Zallinger pentru meritulŭ, ce şi-l'a câştigatŭ prin sulevarea acesteĭ cestiunĭ importante.

Germânia.

Asigurările de pace îşĭ urmézŭ aprópe în fiecare ţi. După marchisiĭ Salisbury şi di Rudini şi după contele Kálnoky a venitŭ şi cancelarulŭ imperiuluĭ germanŭ Caprivi, să maĭ spună încă odată, că situaţiunea internaţională e câtŭ se póte de pacĭnică. Vineri în 27 în parlamentŭ a făcutŭ dlŭ Caprivi declaraţiunile sale. Maĭ întâiŭ a desminţitŭ tóte faĭmele referitóre la retragerea sa. A spusŭ, că pacea este cu desĕvârşire asigurată, că numaĭ foile agitézŭ spiritele cu pesimismulŭ lorŭ, că şi împĕratulŭ Rusieĭ este animatŭ de cele maĭ pacĭnice intenţiunĭ, şi că totŭ asemenea şi guvernulŭ francesŭ doresce conservarea păcĭĭ. Apoĭ a vorbitŭ cancelarulŭ despre armata germană şi a accentuatŭ lipsa de a desvoltá şi maĭ multŭ armata pentru a asigurá demnitatea ţĕrĭĭ şi pacea.

România.

Sesiunea corpurilorŭ legiuitóre române a fostŭ deschisă Vineri în 27 Novembre prin unŭ discursŭ de tronŭ cetitŭ de rege. Discursulŭ de tronŭ e fórte lungŭ şi promite fórte multe. Unŭ programŭ maĭ abundantŭ de lucrărĭ nicĭ nu s'ar puté închipuí. Rĕmâne a se vedé, dacă guvernulŭ actualŭ va puté să-şĭ esecute promisiunile făcute.

Regele a accentuatŭ în locŭlŭ primŭ situaţiunea pacĭnică internaţională, relaţiunile amicale, ce légă Românía către tóte statele europene, şi în deosebĭ a reamintitŭ primirile acelea grandióse, ce i-s'aŭ făcutŭ cu ocasiunea călĕtorieĭ Sale recente. A urmatŭ apoĭ înşirarea tuturorŭ proiectelorŭ de lege, ce se vorŭ presentá corpurilorŭ legiuitóre, între carĭ fără îndoiélă de o însĕmnătate capitală suntŭ proiectele referitóre la reforma instrucţiuniĭ primare.

Corespondinţe.

De lângă fântâna Pinti (Diecesa Gherleĭ).

Onorată Redacţiune!

Viaţa fiesce căruĭ poporŭ şi individŭ se mĕsură după faptele, ce le împlinescŭ în favorulŭ saŭ defavorulŭ loru. Lucru firescŭ, că aci e de a se luá în drépta socotinţă spaţulŭ şi timpulŭ, în carĭ se mişcă, precum şi jurstările, de carĭ suntŭ influinţate, căcĭ numaĭ pre o asemenea basă ne vomŭ puté formá o icónă fidelă despre faptele, ca despre norma adevĕrată a vieţiĭ lorŭ.

Noĭ Româniĭ de presentŭ fără îndoiélă avemŭ fórte ânguste terenurĭ pentrŭ orĭ ce afaceri, carĭ arfi menite de a produce desvoltarea nóstră individuală, naţională şi bisericéscă. Lamentărĭ nicĭ că lipsescŭ. Se nasce însă întrebarea, că lamentările cuĭ şi cândŭ aŭ folositŭ? Nimĕnuĭ şi uicĭ cândŭ. Resultă dar, ca şi în strîmtórea nóstră să lucrămŭ pre tóte căile legale din rĕsputerĭ, dacă voimŭ isbândă. Să lucrămŭ, şi încă — accentuezŭ să lucrămŭ cu micŭ cu mare, căcĭ numaĭ singurŭ pre calea acésta vomŭ reuşí.

Şi dacă trebue să spunŭ verdele adevĕrŭ, apoĭ suntŭ silitŭ să constatezŭ, că noĭ nicĭ pre departe nu facemŭ aşa. La noĭ cândŭ lucră celŭ mare, odihnesce celŭ micŭ, cândŭ lucră celŭ micŭ, comodiséză celŭ mare, până ce fórte bine scimŭ, că orĭ ce succese particulare suntŭ fórte relative şi de valóre aprópe neînsĕmnată.

În multe casurĭ şi ce se face, se face fără nicĭ o tactică şi în modŭ atâtŭ de seperatisticŭ, câtŭ ba să maĭ scimŭ unulŭ de altulŭ, din ce dela sine urmézŭ, că atarĭ afacerĭ nicĭ nu potŭ ajunge la acelŭ stadiŭ, ca să opereze în cosonanţă către unŭ anumitŭ scopŭ.

Aşa stămŭ pentru esemplu noĭ preoţiĭ din diecesa Gherleĭ cu conferinţele tractuale deja de şepte anĭ puse în vigóre prin superioritate. Şi anumitŭ se ţinŭ acolo în unele locurĭ conformŭ regulamentuluĭ de dóuĕ orĭ la anŭ, în unele odată, şi în altele nicĭ odată. Precum putemŭ dară deduce de aci, controla faţă de ţinerea acelora nu-ĭ prea aspră. Apoĭ ce se pertractéza în acele conferinţe, şi în ce consonanţă păşescŭ, nu se póte sci, căcĭ toţĭ le ţinemŭ în sinŭ, ceea ce érăşĭ este unŭ lucru nepracticŭ. Dóuĕ comorĭ suntŭ în mâna membrilorŭ, carĭ constituescŭ conferinţele, adecă biserica şi şcóla. Aceste trebue să fie în locŭlŭ primŭ obiectele pertractărilorŭ. În aste dóuĕ locurĭ se desvóltă şi cresce orĭ care poporŭ. Direcţiunea şi crescerea dobândită în acele filŭ caracterisézŭ pre elŭ în întregŭ decursulŭ vieţiĭ luĭ. De aci lucrândŭ pre unŭ terenŭ şi nisuindŭ către o ţintă comună ar fi cu cale, ca pertractările conferinţelorŭ şi aşa fiindŭ rare să se dea la lumină, ca întru aeestŭ modŭ să scimŭ unulŭ despre altulŭ. N'ar fi lucru de prisosŭ, dacă procesele aceste verbale s'ar publicá într'unu anuarŭ în centru, la care fiesce care tractŭ să fie avisatŭ a-şĭ trimite procesulŭ verbalŭ alŭ conferinţeĭ sale pentru înregistrare. Cu câtă uşurinţă s'ar puté de aci informá apoĭ şi superioritatea despre aceea, că óre ţinu-se conferinţele orĭ ba, precum şi despre obiectele pertractărilorŭ!

Şi până ce s'ar face acésta, rogŭ Onorata Redacţiune a „Unirĭĭ", să binevoéscă a da locŭ următóreĭ schiţe din pertractările conferinţeĭ cleruluĭ din tractulŭ Nireşuluĭ mare ţinute la 26 Oct. st. n. în comuna bisericéscă Rîmeţĭ.

Conferinţa s'a începutŭ după oficiarea sânteĭ liturgiĭ etc. la $10^1/_2$ óre a. m. unindŭ — afară de doĭ preoţi — pre întregŭ clerulŭ districtualŭ. Sinceri fiindŭ trebue să recunóscemŭ, că Românulŭ anevoe se însufleţesce, — ceea ce este unŭ mare defectŭ. Dar cuvintele protopopuluĭ tractualŭ Teodorŭ Indre ca unŭ efluxŭ cunoscutŭ alŭ naturelului luĭ, îotocmite într'o vorbire scurtă, dar plină de putere, ne puse pre toţĭ în ogaşulŭ recerutŭ. Conferinţa l'a aclamatŭ viŭ şi ĭ-a votatŭ mulţămită.

Cassarulŭ şi bibliotecarulŭ aŭ reportatŭ despre starea casseĭ şi bibliotecieĭ dovedindŭ o crescere îndestulitóre în ambe lucrurile.

Între altele s'a sulevatŭ prin unŭ membru şi cestiunea congrueĭ, dar care ca o causă deja ruginită îndată s'a măturatŭ de pre tapetŭ. [1])

S'a otărîtŭ, că membriĭ conferinţeĭ ca competenţi să desvólte în venitorŭ deosebitŭ zelŭ faţă de şcóle, carĭ suntŭ mijlócele cele maĭ puternice şi sigure pentru a înaintá şi desvoltá pre unŭ poporŭ.

Punctulŭ archimedicŭ alŭ pertractărilorŭ l'a formatŭ proiectuluĭ de lege, care ţintesce la ridicarea lefelorŭ învĕţătorescĭ şi care din natura luĭ se vede a fi o speculaţie amenin-ţătóre pentru şcólele nóstre confesionale, precum şi asiiele de copiĭ, carĭ în totŭ momîntulŭ voescŭ a se ridicá în pecióre.

Ambele aceste obiecte s'aŭ discutatŭ cu unŭ viŭ interesŭ şi cu deplină cunoscinţă. Conclusulŭ puse de strictă detorinţă fiesce căruia membru îngrigirea cea maĭ consciinţiósă, ca să se pună stavilă la orĭ ce uneltirĭ, ce se facŭ adeseorĭ şi în contra literei esprese a legiĭ. Să se instrueze părinţiĭ a-şĭ cunósce dreptulŭ faţă de acéstă lege, şi detorinţa lorŭ naturală de părinţi.

Totŭ în urmarea aceluia-şĭ conclusŭ s'a cerutŭ înviaţiunea Măritului Ordinariatŭ asupra conduiteĭ nóstre faţă de acestea cestiunĭ importante. Sperarea ne este mare, că vomŭ să o şi primimŭ aceea în curêndŭ, maĭ vîrtosŭ şi pentru aceea, că Măritulŭ Ordinariatŭ s'a pututŭ în destulŭ convinge din causa desdăunărĭĭ regalelorŭ, că unde ne pomenimŭ fără de îndrumărĭ maĭ înalte.

Cu multă îngrijire s'a vorbitŭ şi despre fundurile diecesane ardelene, şi în specialŭ despre fundulŭ viduo-orfanalŭ, care maĭ deaprópe atinge pre clerulŭ din afară, care este cu familie. Cu unŭ cuvîntŭ toţĭ ceĭ de faţă la conferinţă aŭ pututŭ să se convingă, câtŭ este de bună consfătuirea frăţéscă în causele

[1]) Nu înţelegemŭ, cum de se consideră cestiunea congrueĭ de ruginită. Noĭ credemŭ, că nimicŭ n'ar puté formá unŭ obiectŭ maĭ acomodatŭ, maĭ practicŭ şi maĭ actualŭ de discusiune în conferinţele preoţescĭ, decâtŭ chiar cestiunea acésta atâtŭ de importantă.

Red.

publice. Sperarea mea este, că aceste conferinţe voru corĕspunde totŭ mai bine scopului, pentru care aŭ fostŭ introduse. Şi la acésta nu se pretinde alta, decâtŭ ca protopopii să comunice preoţilorŭ obiectele de pertractare, şi preoţii să mérgă pregătiţi la conferinţă, éră nu numai la poveştĭ.

I-p-r.

Însciinţare.

Comitetulŭ centralŭ alŭ Reuniunii învĕţătorilorŭ gr. cat. din jurulŭ Gherlei, fiindŭ însărcinatŭ de adunarea generală cu stătorirea temelorŭ de disertaţiune, a aflatŭ cu cale a defige 2 teme, lăsându liberă facultate membrilorŭ de a alege pentru elaborare orĭ care dintre aceste dóue:

1. Să se arete însĕmnătatea şi rola simpatiei în educaţiune.

2. Să se arete necesitatea susţinerii atenţiunii între şcolarĭ.

Premiulŭ e unŭ galbenŭ împ. Elaboratele suntŭ a se trimite comitetului centralŭ până în 19 Aprilie st. n. 1892.

Gherla, 20 Nov. st. n. 1891.

Pentru comitetŭ:

Demetriŭ Coroianŭ, preşedinte. **Ilariŭ Boroşŭ,** secretarŭ.

Mulţămită publică.

Subscrişiĭ în numele nostru şi alŭ întregei comunităţĭ bisericescĭ M. Ciuciŭ ne simţimŭ detorĭ a aduce M. S. Domnŭ Daniilŭ Munteanŭ notariŭ cercualŭ în M. Ciuciŭ cea mai ferbinte mulţămită, care cunoscêndŭ nefavorabila stare a venitelorŭ nóstre bisericescĭ a avutŭ bunătatea de a cedá pre véra anului curentŭ unŭ locŭ de 1 jugĕrŭ catastralŭ în folosulŭ s. nóstre biserici, care cultivându-se de către poporulŭ credinciosŭ, şi binecuvêntându bunulŭ Dumneḑeŭ productele anului curente în cucuruzŭ, amŭ avutŭ treĭ carĕ de cucuruzŭ, din care aměsuratŭ intenţiunilorŭ generosuluĭ donătoriŭ avemŭ de cugetŭ a înfiinţá unŭ neatingibilŭ magazinŭ bisericescŭ de bucate.

M. Ciuciŭ 16 Novembre 1891.

Ioanŭ Olariŭ, parochulŭ localŭ. **Ioanŭ Copândianŭ,** curatorŭ primarŭ.

Colecta cruceriului.

La colecta cruceriului iniţiată de noĭ în numĕrulŭ 16 alŭ „Unirii“ din a. c.:

Aŭ solvitŭ. *In Archidiecesă.* Parochia *Pănade,* 5 fl. 21 cr. — Parochia *Bardoşŭ,* 3 fl. — Parochia *Chirileŭ,* 8 fl. 86 cr. — Parochia *Copşa mare,* 5 fl. — Parochia *Corpade,* 5 fl. 41 cr. — *Studenţiĭ din cl. I gimn.* din Blaşiŭ, 2 fl. 70 cr. — Parochia *Cergăulŭ micŭ,* 2 fl. — Parochia *Booşŭ,* 6 fl. 50 cr. — Parochia *Milaşulŭ mare,* 9 fl. — Parochia *Recea-Cristurŭ,* 6 fl. — Parochia *Ascileŭ,* 4 fl. 40 cr.

Până acum aŭ încursŭ 315 fl 80 cr. v. a.

Noutăţi.

Chirotonire. Joĭ în 3 Decembre Escelenţa Sa Î. P. S. D. Mitropolitŭ Dr. Ioanŭ Vancea a celebratŭ în capela privată din reşedinţa mitropolitană, şi cu ocăsiunea acésta a conferitŭ clericilorŭ *Vasiliŭ Popŭ* şi *Simeonŭ Marcu* tonsura şi lectoratulŭ, éră apoĭ acestora şi lectorilorŭ *Victorŭ Moldovanŭ, Valeriŭ Florianŭ, Petru Gora, Veniaminŭ P. Lupu, Georgiŭ Micu* şi *Aureliŭ Poruţŭ* le-a conferitŭ ipodiaconatulŭ şi diaconatulŭ. Ḑiua acésta a fostŭ a 26-a ḑi aniversară a episcopiei Escelenţei Sale. Bunulŭ Dumneḑeŭ să conserve pre multŭ iubitulŭ nostru Archiereŭ încă mulţi anĭ în deplină sănĕtate şi vigóre.

Dăruire preagraţiósă. Maiestatea Sa Monarchulŭ s'a înduratŭ a doná din casseta privată 100 fl. v. a. comunităţiĭ bisericescĭ gr. cat. din Alfalăŭ în tractulŭ protopopescŭ alŭ Giurgeuluĭ, spre repararea bisericeĭ de acolo.

Sinodulŭ protopopescŭ de tómnă alŭ cleruluĭ din tractulŭ *Indolŭ* s'a ţinutŭ în 23 Novembre în Indolŭ. Dintre decisiuni amintimŭ mai alesŭ cea referitóre la înfiinţarea uneĭ bibliotece tractuale, la care s'aŭ obligatŭ tóte parochiile a contribuí.

Faptă démnă de imitatŭ. Murindŭ în Bucerdea — de lângă Blaşiŭ — unŭ frate alŭ M. O. D. Ioanŭ Orga, vicerectorŭ în seminariulŭ archidiecesanŭ, M. O. D. Sa în locŭ de a dá vinarsŭ la poména fratelui sĕŭ a destinatŭ 20 fl. cu scopulŭ, ca să se întemeieze în Bucerdea o *fundăţiune întru amintirea morţilorŭ,* din venitele căreia să se provadă pruncii şcolarĭ cu cărţi şi cu alte recuisite şcolare. Mai mulţi sătenĭ aŭ promisŭ, că şi dînşiĭ voru contribuí la fundăţiunea aceea întru amintirea morţilorŭ lorŭ. Bine ar fi, cândŭ ar imitá toţi Românii fapta acésta nobilă în locŭ de a dá pomenĭ, carĭ costézŭ multŭ şi nu arare orĭ daŭ ansă la multe pĕcate.

Ministrulŭ de agricultură, *contele Andreiŭ Bethlen,* însoţitŭ de secretarulŭ ministerialŭ *Béla Lukács* aŭ cercetatŭ Duminecă în 29 Nov. Braşovulŭ, unde aŭ fostŭ primiţi fórte splendidŭ din partea Sasilorŭ şi a Magiarilorŭ. Românii s'aŭ absţinutŭ dela festivităţile aranjate în onórea acestorŭ óspeţi.

O lămurire. În Nrulŭ 47 alŭ preţuiteĭ foĭ „Unirea“ unŭ preotŭ relatându despre decurgerea sinoduluĭ din tractulŭ Roşieĭ montane, ţinutŭ în Abrudŭ la 9 Novembre a. c., după ce amintesce, că fiindŭ în aceea-şi ḑi tîrgŭ în Abrudŭ, absenţa bărbaţilorŭ mai distinşi nu va fi fostŭ din indiferentismŭ, ci din neputinţă morală, află de bine a reflectá, că „representanţiĭ din Abrudŭ mai bine făceaŭ, de şedeaŭ a casă“. Precum se vede, corespondentulŭ trebue să fie dintre preoţiĭ nu de multŭ veniţi în tractulŭ nostru, şi cineva — póte intenţionatŭ — rĕŭ l'a informatŭ; fiindŭ însă că prin reflesiunea aceea representanţiĭ din Abrudŭ suntŭ ofensaţi pre nedreptulŭ, mĕ simţŭ moralminte detorŭ a aduce pre acéstă cale la cunoscinţa Onoraţilorŭ cetitorĭ aĭ „Unirii“, că ambiĭ representanţi mireni dela sinodulŭ amintitŭ suntŭ curatorĭ bisericescĭ: unulŭ fiulŭ fostuluĭ parochŭ Nicolaŭ Moldovanŭ curatorŭ bisericescŭ şi inspectorŭ scolasticŭ, alŭ doilea este cantorŭ şi curatorŭ bisericescŭ, ambiĭ capiĭ de familie şi cu purtare onestă, şi cu atarĭ nu aŭ meritatŭ reflesiunea, ce li-s'a făcutŭ. Decĭ îmĭ ĭeaŭ libertate a recomêndá fratelui corespondentŭ, ca pre venitoriŭ să-şi cerce informăţiunĭ mai bune dela ómenĭ serioşi şi sincerĭ, pentru că ceĭ ofensaţi pre nedreptŭ cu greŭ se mai potŭ însufleţí, şi de aceea atarĭ reflesiunĭ pripite şi vĕtămĕtóre în locŭ să ajute ceva mai multŭ strică causelorŭ nóstre bisericescĭ şi scolastice, şi acésta nu póte fi intenţiunea unuĭ adevĕratŭ preotŭ. Abrudŭ în 27 Novembre 1891. *Alesandru Ciura,* preotŭ.

Revue des Eglises D' Orient, escelenta revistă francesă, care cu atâta zelŭ se ocupă de causa sântei Uniri, făcêndŭ amintire despre congresulŭ din Sibiŭ, ḑice: „Escelenţa Sa Mgr. Mironŭ, mitropolitŭ, făcŭ propunerea, să se introducă în administraţiune călindariulŭ Gregorianŭ, păstrându în biserică călindariulŭ Iuliauŭ. Dară la observarea unorŭ membri laĭcĭ, că acéstă propunere ar avé o importanţă politică, mitropolitulŭ îşi retrase propunerea. Regretămŭ; suntemŭ cu tóte aceste recunoscătorĭ Mgreluĭ Mironŭ pentru iniţiativa sa inteligentă.“

Influenza şi în anulŭ acesta a cutrieratŭ o mare parte a Europeĭ. În Berlin aŭ fostŭ atacate de ea la 40,000 de persóne, dintre carĭ vre-o 40 aŭ şi muritŭ. În Paris precum şi în cele mai multe părţi ale Franciei încă a grasatŭ acéstă epidemie. Din România ne vine scirea, că mai multe judeţe suntŭ cercetate de influenză. În Viena încă se lăţesce acéstă bólă modernă, dară nu are caracterŭ aşa acutŭ, ca acum îsŭ doĭ anĭ.

† **Baronesa Waideck,** soţia archiduceluĭ *Henricŭ,* a muritŭ Duminecă séra în Viena de aprindere de plumânĭ; éră Luni diminéţă a muritŭ în Viena şi archiducele *Henricŭ* totŭ de aprindere de plumânĭ. Eĭ aŭ venitŭ la Viena la cununia archiduceseĭ *Luiza* cu ducele de Sacsonia şi înainte de a se rentórce în Bozen (Tirolŭ) ambiĭ aŭ fostŭ atacaţi de morbulŭ, ce le-a curmatŭ firulŭ vieţiĭ. Archiducele *Henricŭ* s'a născutŭ în 1828, éră baronesa Waideck la anulŭ 1849.

† **Paulŭ Hunfalvi,** faimosulŭ istoricŭ, filologŭ şi etnografŭ magiarŭ, a muritŭ Luni diminéţă în Budapesta în etate de 81 de anĭ. Elŭ s'a ocupatŭ cu scrutarea originiĭ limbeĭ magiare, şi crede a fi constatatŭ afinitatea eĭ cu limbele fin-ugrice. În scrierile sale etnografice şi istorice scopulŭ luĭ principalŭ este, să comprobeze supremaţia raseĭ magiare în patria acésta, spre ajungerea căruĭ scopŭ nu odată sacrifică adevĕrulŭ istoricŭ. Tendinţa acésta şovinistică face, ca scriptele luĭ lucrate cu multă diligenţă, să pérḑă multŭ din valórea lorŭ. Elŭ a fostŭ unulŭ dintre ceĭ mai aprigĭ susţinĕtorĭ aĭ teorieĭ Rössleriane, care négă continuitatea Românilorŭ în Dacia. Şi în ultima ḑi a vieţiĭ sale încă a lucratŭ Hunfalvi la opulŭ sĕŭ (necompletŭ): „A Rumének története.“

Seminariŭ săsescŭ. În sĕptĕmânile trecute a fostŭ inauguratŭ în Sibiŭ seminarulŭ luteranŭ pentru crescerea predicătorilorŭ. Unŭ corespondentŭ alŭ „Gazeteĭ“ laudă pentru acésta pre Saşĭ propunêndu-ni-ĭ de modelŭ. Noĭ nu aflămŭ nimicŭ de admiratŭ în fapta Saşilorŭ. După treĭ sute de anĭ abia a face unŭ seminarŭ, cu tóte că aŭ dispusŭ de mijlóce relativŭ enorme, nu e lucru mare. Credemŭ firmŭ, că noĭ cu mijlócele Saşilorŭ amŭ fi făcutŭ alte lucrurĭ. Étă că singurŭ Mitropolitulŭ nostru actualŭ din mijlócele Sale modeste a înfiinţatŭ deja *dóue* Seminarie în timpŭ de *dóuĕḑeci* de anĭ. — Să nu ne micşorămŭ noĭ pre noĭ. Să recunóscemŭ slăbiciunile nóstre şi să le coregemŭ, dară de binele, ce-lŭ avemŭ, să ne bucurămŭ.

Fómetea în Rusia. Miseria, ce bântue de presente imperiulŭ Ţarilorŭ, este de totŭ înspăimântătóre. A treia parte a poporăţiuniĭ se află în pericululŭ de a murí de fóme. Pericululŭ este cu atâtŭ mai ameninţătorŭ, cu câtŭ recolta rea a fostŭ chiar în acele ţinuturĭ, carĭ provedeaŭ până acum cu bucate şi provinciile mai puţinŭ mănóse ale Rusieĭ; éră deposite de bucate din anĭ trecuţi nu se mai află. Din statele vecine, fiindŭ şi în acestea recoltă slabă, nu se potŭ importá în Rusia bucatele de lipsă. Afară de aceea bucatele acum pretutindenea suntŭ scumpe, éră poporulŭ rusescŭ prin grelele imposite publice este cu totulŭ sĕrăcitŭ. Ce e dreptŭ, la îndemnulŭ familieĭ făimosuluĭ romanţierŭ rusŭ contele Tolstoi se facŭ colecte în favorulŭ celorŭ lipsiţi şi s'aŭ deschisŭ în mai multe locurĭ culine poporale, în carĭ se împarte mâncare gratis, dară aceste mijlóce nicĭ pre departe nu-sŭ de ajunsŭ spre a delătură o plagă atâtŭ de grozavă. Precum anunţă unele ḑiare, între poporăţiunea bântuită de fómete ar grasá şi tifusulŭ. La fómete şi epidemie se mai adauge şi frigulŭ celŭ mare, ce domnesce în Rusia, ca cu atâtŭ mai grea să facă sórtea bieţilorŭ locuitorĭ. În urma mizerieĭ şi a calamităţilorŭ înfricoşate poporulŭ rusescŭ, altcum destulŭ de răbduriŭ, a ajunsŭ la desperare. În guvernamentele Charchow şi Iecaterinoslav ţĕraniĭ împinşi de miserie s'aŭ organisatŭ în bande de briganţi, şi înarmaţi cu sĕcurĭ şi furcĭ prădéză totŭ ce le stă în cale. Turburările ĭeaŭ dimensiuni totŭ mai marĭ, şi Rusia se află în ajunulŭ celeĭ mai înfricoşate revoluţiuni.

Casŭ de mórte. *Ana Budescu n. Mile* a repausatŭ la 24 Octobre st. n. în etate de 42 anĭ, după unŭ morbŭ greŭ aprópe de 1 ½ anŭ, şi după primirea cu evlavie a ss. taĭne ale muribunḑilorŭ. Pre repausata afară de nemângăiatulŭ eĭ soţŭ Vasiliŭ Budescu, parocŭ gr. cat. în Ciulescĭ, şi fiiĭ Ioanŭ, Alesandra, Aurelia, Ana, Maria şi Elena, o deplângŭ încă numeróse rude.

In vecĭ amintirea eĭ!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Póte fi rĕulŭ moralŭ vre-odată frumosŭ și sublimŭ?

(Continuare.)

Să vedemŭ acum și câțiva representanți ai teoriei celei nóue, după care și rĕulŭ moralŭ póte să fie frumosŭ și sublimŭ.

Vomŭ începe mai întâiŭ cu esteticulŭ germânŭ Vischer, pentru-că din acesta s'a inspiratŭ mai întâiŭ dlŭ Maiorescu în critica poesiei române, și totŭ cam după acesta își îndréptă aprețiările sale estetice. Și apoi ideile dlui Maiorescu, durere! aŭ fostŭ în multe privințe adoptate de beletristica nóstră.

Cu privire la cestiunea nóstră se esprimă Vischer ast-felŭ: „În rĕŭ se manifestézĕ aceea-și libertate a subiectului, care o admirămŭ și în bine, și efectulŭ esteticŭ prin schimbarea scopului numai se modifică, însă nu se slăbesce,“ [1]) ceea ce va să dică, că după ce totŭ libertatea omenéscă este rădĕcina și a faptelorŭ bune și a celorŭ rele, așa numai forma, sub care se presentă sublimulŭ unei fapte rele, este diversă de aceea, sub care se presentă sublimulŭ unei fapte bune, însă pentru aceea totŭ sublimŭ este și unulŭ și altulŭ. Éră filosofulŭ Krug se esprimă ast-felŭ: „Când este vorba de prețuirea estetică a vre-unei acțiuni saŭ simțiri, atunci nu valórea morală a acestora este lucrulŭ de căpetenie, ci marimea puterii voinței,“ [2]) ceea ce va să dică, că dacă blăstĕmatulŭ în lucrarea sa arată numai o voință tare, atunci este sublimŭ, fie lucrarea aceea orĭ câtŭ de rea din punctŭ de vedere moralŭ. Ca esemplu aduce Krug scena din Medea lui Corneille, când femea acésta monstru la întrebarea confidentei sale „Țéra ta te uresce, soțulŭ îți e fără credință, în o nenorocire așa mare ce-ți mai rĕmâne?“ rĕspunde: „Eŭ!“ Și apoi adauge esteticulŭ nostru, că orĭ cine simțesce sublimitatea dispusĕțiunii unui atare sufletŭ, deși Medea chiar prin dispusĕțiunea acésta a sufletului ei a comisŭ atâtea blăstĕmățiĭ.

Unŭ altŭ esteticŭ, anume Nuesslein cu privire la obiectulŭ nostru susține, că „imoralulŭ nu eschide sublimulŭ. Pre orĭ ce eroismŭ este imprimatŭ sublimulŭ, deși nu tot-deuna și timbrulŭ bunului moralŭ.“ După acésta apoi vorbesce de „monstri sublimi din istorie“ ca Catilina și alții. [3])

Aceștia vorŭ fi de o cam dată destul, ca din ei să cunóscemŭ degenerarea esteticei ca nici când mai înainte. Căci o degenerare mai mare a esteticei nu e posibilă, decâtŭ a vorbí pentru esemplu de frumseța și sublimitatea caracterului lui Catilina. Când timpulŭ nostru în scrutările naturei a ajunsŭ a pĕtrunde și prin spațurile immensurabilĭ ale ceriului, despre carĭ dice Schiller: „die des Sehers Rohr nicht kennt,“ [4]) atunci pre terenulŭ esteticei a ajunsŭ să se desfăteze și să admire frumseța și sublimitatea monstrilorŭ istoriei! Alăturea cu eroiĭ virtuții staŭ astădĭ „eroiĭ“ viciului în teatrulŭ frumosului, și dacă nu-ĭ vomŭ aplaudá și pre unii și pre alții, atunci „nu avemŭ cultură estetică“. Întru adevĕrŭ astădĭ se împlinesce ḑisa: *„Omnia fient, fieri quae posse negabam.“* Astădĭ Medea, ce și-a ucisŭ copiiĭ, este unŭ caracterŭ sublimŭ pentru tăria voinței, ce și-a manifestat'o în actulŭ acesta barbarŭ. Astădĭ caracterulŭ satanei descrisŭ de Milton este sublimŭ în maliția lui infernală. Astădĭ Eminescu este sublimŭ, când face o odă erotică la femea altuia, sublimŭ, când în satira IV descrie Xantipele degenerate ale Bucurescilorŭ, după carĭ a umblatŭ și elŭ, până când a vĕḑutŭ, că „măestrulŭ e nebunŭ“; sublimŭ, când totŭ acolo ne spune, că e sătulŭ de viéță, și pentru ce? pentru că némurile iubitei sale nu-lŭ lăsá să fie singurŭ cu ea în casă în pusĕțiunile îndătinate prin lupanare.

Să analisămŭ însă puținŭ teoria acésta bizară!

Toți esteticiĭ, chiar și ceĭ citați acum, suntŭ de acordŭ în aceea, că frumosulŭ și sublimulŭ procuréză sufletului nostru plăcere, bucurie și desfătare. Aceste treĭ stări însă le produce frumosulŭ și sublimulŭ în sufletulŭ nostru, pentru că escită mai întâiŭ în noĭ iubire față cu frumosulŭ și sublimulŭ respectivŭ. E bine! Însă atunci cum póte rĕulŭ moralŭ să ne procure desfătare, plăcere și bucurie, fără ca să și iubimŭ rĕulŭ acesta moralŭ din totă inima nóstră? În caracterulŭ celŭ blăstĕmatŭ alŭ lui Catilina și alŭ diavolului numai așa ne putemŭ desfătá, dacă îlŭ vomŭ iubí. Însă iubí nu-lŭ putemŭ, decâtŭ dacă vomŭ fi și noi unŭ Catilina saŭ diavolŭ, căci: *similis simili gaudet.* Aceste suntŭ consecințele estetice despre frumseța și sublimitatea rĕului moralŭ.

La aceste însă se obiecționézĕ, că omulŭ când contempléză o lucrare saŭ unŭ simțĕmîntŭ alŭ óre cuĭ, este capabilŭ a despărți partea estetică de cea morală, și până când duréză despărțirea acésta, până atunci ne desfătămŭ în ceea ce este esteticŭ într'o lucrare saŭ într'unŭ simțĕmîntŭ. Numai după ce împreunămŭ éră-și partea estetică cu cea morală, se nasce în noĭ o indignațiune, carea delăturá desfătarea de mai înainte. Dacă le vomŭ ține însă separate, atunci ne putemŭ procurá o desfătare estetică și în rĕulŭ, ca și în binele moralŭ. Când p. es. în Paradisulŭ lui Milton vedemŭ tăria și curajulŭ celŭ mare alŭ diavolului în blăstĕmățiile lui, atunci ne desfătămŭ în tariă și curajulŭ acesta admirabilŭ alŭ diavoluluĭ, până când nu reflectămŭ la aceea, că spre ce le folosesce. Și dacă nu vomŭ reflectá la acésta de locŭ, atunci desfătarea nóstră póte durá multŭ timpŭ.

La obiecțiunea acésta, ce la privirea cea dintâiŭ se pare atâtŭ de firéscă și întemeiată, se nasce întâiŭ și mai întâiŭ întrebarea, că óre omulŭ, când stă în fața unei lucrări saŭ a unui simțĕmîntŭ alŭ óre cuĭva, póte nădușí în sine întrebarea, că óre în ce relațiune este lucrarea și simțĕmîntulŭ acesta față cu principiulŭ moralității? La acésta întrebare rĕspunde categoricŭ orĭ ce sufletŭ omenescŭ, că în fața orĭ căreĭ lucrări saŭ simțiri omenescĭ inima nóstră se întrébă întâiŭ și mai întâiŭ, că óre e lucrarea saŭ simțului acela bunŭ saŭ rĕŭ din punctŭ de vedere alŭ moralității. Și dacă căpĕtămŭ rĕspunsulŭ, că e rĕŭ în privință morală, atunci numai decâtŭ se nasce în noĭ indignațiunea morală, pre carea nicĭ o distincțiune filosofică orĭ câtŭ de fină n'o mai póte alungá din noĭ. Și apoi după ce a întratŭ odată în sufletulŭ nostru indignațiunea acésta față cu acea lucrare saŭ simțire, s'a gătatŭ orĭ ce desfătare, ce o amŭ mai puté aflá în ele. Când îlŭ vĕḑŭ pre Eminescu făcêndŭ cu totŭ cinismulŭ o odă erotică la femea altuia, atunci inima îmi spune întâiŭ și mai întâiŭ, că acésta este o lucrare de adulterŭ. Și adulterulŭ de și-ar descrie fapta asta adulteră orĭ și cum, indignațiunea nu o va mai scóte din sufletulŭ meŭ, că elŭ face odă de iubire la femea altuia. Saŭ când în satira IV îlŭ vĕḑŭ ocupându-se de unŭ obiectŭ așa de josŭ, cum suntŭ prostitutele Bucurescilorŭ, drojdia societății omenescĭ, atunci cu o putere irresistibilă se nasce în mine indignațiunea morală cuvenită. Și indignațiunea nu mĭ-o potŭ scóte din sufletŭ nicĭ „criticiĭ“, cărora fiindu-le póte rușine de tótă „satira“ acésta, voescŭ să-lu escuse pre poetŭ batjocurindŭ mai bucurosŭ tótă societatea din România cu aceea, că susținŭ, că în ea este descrisă femea presentă din cetățile din România. Căci nimenĭ în lume nu m'ar face să credŭ, că femeile din cetățile din România — cu escepțiunea prostitutelorŭ — „umblă totă nóptea pre stradă“, că „câte unŭ roiŭ de perde-vară“ alérgă érăși totă nóptea după ele, câtŭ îsŭ stradele de lungĭ, că „le mai pândescŭ și la pórtă totă nóptea“, că ele „foșnescŭ“ din rochiĭ și „rîdŭ și facŭ cu ochiĭ la toți“. Căci o decădință morală așa mare nu aŭ susținutŭ despre femeile din orașele Românieĭ nicĭ străinulŭ și inimiculŭ celŭ mai mare alŭ eĭ până acum idololatriĭ lui Eminescu. Ci indignațiunea morală rĕmâne în sufletulŭ meŭ, pentru-că elŭ nu póte aflá plăcere în unŭ obiectŭ așa josnicŭ, mai cu sémă după ce printre șire se vede, că poetulŭ și-a fostŭ petrecutŭ deja cu persóne de calibrulŭ acesta, până ce l'a cuprinsŭ gréță de tótă lumea, și și în gréța acésta o atare petrecere nu o află nemorală, ci numai „ridiculă“.

După teoria acésta este sublimŭ unŭ Eminescu și atunci, când în satira II ne descrie viéța sa deșanțată și frivolă de studentŭ. Sublimŭ, când acolo își bate jocŭ de tóte sciințele, ce i-s'aŭ propusŭ în școlă și de profesorĭ. Sublimŭ, când ne spune, că pre când profesoriĭ esplicaŭ, elŭ visá la „ochĭ albastri“, și pre caetŭ făcea versurĭ la câte o „Clotildă“. Nu scimŭ, dacă dlŭ Maiorescu și altiĭ, carĭ laudă tinerimiĭ pre Eminescu, ar' numí geniŭ pre unŭ tinĕrŭ, care în timpulŭ câtŭ elŭ esplică în școlă, ar visá la „ochĭ albastri“ și ar face versurĭ la câte o „Clotildă“ desprețuindŭ

---

[1]) »Ueber das Erhabene und Komische« pag. 75.
[2]) Aesthetik §. 25.
[3]) Lehrbuch der Kunstwissenschaft §. 86 și 87.
[4]) »Carĭ tubulŭ privitoriului (telescopulŭ) nu le cunósce.«

tótă sciinţa şi propunerea luĭ. Sublimŭ, cândŭ după o viéţă de studentŭ atâtŭ de deşanţată totuşĭ are efronteria de a despreţuí pre ceealaltă lume, care a studiatŭ în regulă şi n'a despreţuitŭ sciinţele, „petecele lucrurilorŭ", n'a numitŭ pre profesorĭ „craĭ mâncaţĭ de molií", şi n'a visatŭ atâta la „ochĭ albastri" şi n'a făcutŭ sub prelegerĭ versurĭ la câte o sĕlbatică „Clotildă" ca elŭ. Sublimŭ, cândŭ după o atare viéţă neideală în tinereţe, în etatea idealismuluĭ, totuşĭ se fălesce, că e idealistŭ faţă cu ceealaltă lume, căcĭ idealismulŭ la elŭ nu stă în unŭ zelŭ înflăcăratŭ de înaintare în sciinţă şi vîrtute, ci în visurĭ şi versurĭ despre Clotilde şi ochĭ albastri, şi în batjocurirea sciinţelorŭ şi a profesorilorŭ. Sublimŭ în tóte aceste şi esemplu tinerimiĭ române. *O tempora, o mores!*

Dar destulŭ să fie cu esemple din lumea cea întórsă. Cu altă ocăsiune vomŭ vedé celŭ din urmă argumentŭ alŭ teorieĭ despre frumseţa şi sublimitatea rĕuluĭ moralŭ.

(Va urmá.)

Ostenéla de o ḑi.

— Din amintirile unuĭ preotŭ bĕtrânŭ. —

(Continuare.)

În sfârşitŭ amŭ ajunsŭ la casa morbosuluĭ, şi dlŭ Bogatulŭ oftândŭ una a întratŭ prin portiţa deschisă. Dară şi maĭ tare decâtŭ elŭ a oftatŭ bietulŭ fĕtŭ, vĕḑêndu-se scăpatŭ de o cam dată de greutatea luĭ cea povarnică. Căseniĭ ne aşteptaŭ în tindă, şi eŭ îndată am şi întratŭ în chilia morbosuluĭ, éră dlŭ Bogatulŭ a rĕmasŭ afară.

A trecutŭ o jumĕtate de óră, până ce mĭ-am isprăvitŭ detorinţa sântă. Cândŭ am eşitŭ în tindă, l'am aflatŭ pre dlŭ Bogatulŭ şeḑêndŭ pre unŭ scăunelŭ cu treĭ pecióre şi clipindŭ din ochĭ. Cum am auḑitŭ maĭ târḑiŭ, dlŭ Bogatulŭ a fostŭ trecutŭ preste maĭ multe vicisitudinĭ, până ce a pututŭ aflá acestŭ locŭ de odihnă. La începutŭ a poftitŭ, ca să fie condusŭ în o chilie bine încălḑită, unde să se pótă odihní. L'aŭ condusŭ dară în chilia dinapoĭ, unde durmiá familia, şi unde erá unŭ aerŭ greŭ, căcĭ chilia după datina sătenéscă n'a fostŭ ventilată de lunĭ de ḑile. Aci erá destulŭ de caldŭ, însă dlŭ Bogatulŭ n'a pututŭ suferí aerulŭ celŭ greŭ, şi prinḑêndu-se de nasŭ a eşitŭ în pridvorulŭ caseĭ. Acolo la aerulŭ liberŭ s'a preumblatŭ totŭ mornăindŭ, însă n'a pututŭ rĕmâné multŭ timpŭ, şi fiindŭ cam rece, s'a rentorsŭ éră în tindă, unde aflândŭ scăunelulŭ acela stricatŭ s'a aşeḑatŭ pre elŭ şi a începutŭ a moţăí chiar în momîntulŭ acela, cândŭ am eşitŭ eŭ din chilia morbosuluĭ.

„Ce-ĭ?" m'a întrebatŭ dlŭ Bogatulŭ, deschiḑêndu-şĭ ochĭ somnuroşi şi aruncândŭ spre mine o privire mâniósă, fiindŭ că l'am deşteptatŭ din somnŭ.

„Mergemŭ cătră casă," ĭ-am ḑisŭ.

La cuvintele acestea întinḑêndu-se s'a sculatŭ cu multŭ nĕcasŭ şi pipăindu-şĭ trupulŭ obositŭ s'a trasŭ afară, unde éră s'a prinsŭ de fĕtŭ. Aprópe de casă eŭ m'am abătutŭ pre la biserică pentru a depune cele sacre la loculŭ lorŭ, éră dlŭ Bogatulŭ câtŭ ce-a ajunsŭ acasă, a mersŭ în chilia sa şi a începutŭ să se desbrace.

Cândŭ m'am rentorsŭ dela biserică, elŭ se gătá să se culce.

„Ĕră te culcĭ?" ĭlŭ întrebŭ.

„Mĕ culcŭ?" ḑice dlŭ Bogatulŭ cu vóce morósă. „Şódă întrebare! Firesce că mĕ culcŭ."

„Destulŭ de rĕŭ facĭ, că nu preste multŭ éra va trebuí să te scolĭ."

Şi chiar în momîntulŭ acela a sunatŭ clopotulŭ.

„Ce sunetŭ e acesta?" întrébă elŭ îngăibenindŭ.

„N'auḑĭ, că tragŭ clopotele?"

„Sciŭ, că tragŭ clopotele," îmĭ reflectéză elŭ mornăindŭ. „Încă nu suntŭ atâtŭ de somnurosŭ, ca să nu sciŭ face deosĕbire între trasulŭ clopotelorŭ şi cântatulŭ cocoşuluĭ. Aşĭ vré să sciŭ, pentru ce tragŭ clopotele aşa de timpuriŭ?"

„Aḑĭ am să facŭ o *liturgie* pentru unŭ morbosŭ. Şi fiindŭ ḑi de lucru, am dispusŭ, să se tragă la şese óre, pentru ca de va voí cineva să vină la biserică, să pótă viní fără a lipsí dela lucru."

„Trebue însă nesmintitŭ să mergŭ şi eŭ la serviţiulŭ acela?" ḑice dlŭ Bogatulŭ cu amărăciune.

„Nu! Poftesce numaĭ şi recunósce, că aĭ perdutŭ, şi apoĭ poţĭ durmí şi pânŭ la amĕḑĭ."

„Nu recunoscŭ, nu vreŭ să recunoscŭ!" strigă cu mânie.

„Îmbracă-te dar iute."

„Dară ce să ieaŭ pre mine?" întrébă uĭtându-se la vesmintele întinate.

„Veĭ aflá dóră între vesmintele mele vre-unele, pre carĭ le veĭ puté îmbrăcá, până ce le vorŭ uscá şi curăţí pre acestea. Numaĭ mĕ rogŭ, să grăbescĭ cu îmbrăcatulŭ, căcĭ nu preste multŭ vorŭ clopoţí, şi nu-ĭ ĭertatŭ să lasŭ pre credincioşi să aştepte."

Bogatulŭ mâniosŭ şi totŭ căscândŭ şĭ-a alesŭ nisce vesminte de ale mele şi a începutŭ să se îmbrace.

„Îmbie-mĕ barĕmŭ cu unŭ picŭ de vinarsŭ, ca să-mĭ aducŭ în rîndŭ stomaculŭ debilitatŭ prin umblatulŭ de astă-nópte."

„Prea bucurosŭ ţĭ voiŭ serví, însă numaĭ după liturgie, căcĭ dóră sciĭ bine, că nu ne este permisŭ a mâncá orĭ bé ceva înainte de liturgie."

Dlŭ Niculae Bogatulŭ a înghiţitŭ una golŭ, neavêndŭ altŭ ceva, ce să înghiţă, şi a tăcutŭ, dar aşa de iritatŭ a trasŭ pre sine vesmintele, câtŭ acelea s'aŭ ruptŭ în maĭ multe locurĭ şi s'aŭ descusutŭ maĭ mulţĭ bumbĭ de pre ele. Luândŭ de-asupra o mantea cu maĭ multe gulere, mĭ-a urmatŭ mornăindŭ între dinţĭ nisce cuvinte fără înţelesŭ.

Câtŭ a ţinutŭ liturgia, dlŭ Bogatulŭ a şeḑutŭ într'o strană învĕlitŭ până la urechĭ în mantea. Fĕtulŭ ḑice, că a adurmitŭ, şi că la sfârşitulŭ liturgieĭ a trebuitŭ fĕtulŭ să-lŭ scuture bine, până ce l'a pututŭ treḑí. De faptulŭ acesta eŭ nu potŭ dá sémă, căcĭ eŭ am purtatŭ grige de sânta liturgie şi nu de dlŭ Bogatulŭ. Atâta însă potŭ ḑice, că la sfârşitulŭ liturgieĭ trĕmurândŭ de frigŭ vine la mine cu ochĭ abia de jumĕtate deschişĭ, cu o figură plină de atâta amărăciune, câtŭ dacă s'ar fi uĭtatŭ la nisce lapte dulce, acela îndată s'ar fi sărbeḑitŭ.

„Să mergemŭ la dejunŭ!"

„Mĕ rogŭ de ĭertare, domnule părinte," ḑice fĕtulu, „suntŭ maĭ mulţĭ, carĭ doresc, să se mărturiséscă."

„Ce?" strigă înfiorându-se dlŭ Bogatulŭ.

„Mărturisitorĭ," rĕspunde fĕtulŭ cu linişte. Şi fiindŭ-că dlŭ Bogatulŭ priviá la elŭ cu ochiĭ înholbaţĭ, am ḑisŭ:

„Suntŭ unĭĭ, carĭ doresc a se mărturisí, şi pre carĭ trebue să-ĭ ascultŭ acum."

„Să maĭ şedŭ în biserică?" ḑice dlŭ Bogatulŭ cu amărăciune. „Dar dejunulŭ?"

„Dejunulŭ ne póte aşteptá."

„Dejunulŭ póte aşteptá, dară nu potŭ aşteptá eŭ! Pentru ce nu dispuneţĭ, să aştepte proştiĭ aceia?"

„Ce cugeţĭ, domnulŭ meŭ? Aşa ceva nu se póte, nu-ĭ ĭertatŭ."

„Moriŭ de fóme!" strigă dlŭ amărîtŭ. „Nu suntŭ detorŭ să flămênḑescŭ eŭ pentrŭ voea proştilorŭ acelora."

„A bună samă nu, şi dacă poruncescĭ, îndată îţĭ voiŭ şi serví cu dejunŭ, numaĭ recunósce, că aĭ perdutŭ."

„Nu recunoscŭ, nu voiŭ să recunoscŭ," strigă mâniosŭ dlŭ Bogatulŭ. „Maĭ bine moriŭ. Voiŭ aşteptá dară!"

Mărturisitorĭ aŭ fostŭ în numĕrŭ frumosŭ. În vreme ce eŭ am ascultatŭ mărturisirile, dlŭ Bogatulŭ ĕră s'a ascunsŭ în mantea şi a şeḑutŭ în strană, dară cu ce meditărĭ a petrecutŭ timpulŭ, nu sciŭ, nicĭ am cutezatŭ a-lŭ întrebá. Destulŭ atâta, că pentru elŭ timpulŭ a trecutŭ greŭ.

După ce am tĕrminatŭ cu tóte şi mĕ pregătiam să mergŭ, elŭ nu s'a pututŭ reţiné, să nu-mĭ ḑică:

„Grăbesce, că suntŭ flămêndŭ." Şi pre faţa luĭ se cetiá neastîmpĕrulŭ şi dorinţa de a ajunge odată la dejunulŭ, care avea să-lŭ restaureze puţinŭ de strapaţiile dimineţeĭ.

Însă ca şi cum s'ar fi rênduitŭ într'adinsŭ aşa, de-odată aparŭ la uşa bisericeĭ maĭ multe femeĭ, carĭ aducŭ treĭ pruncĭ în braţe spre a fi botezaţĭ.

„Ce voescŭ acestea?" întrébă de fĕtŭ dlŭ Bogatulŭ neliniştitŭ de unŭ presimţŭ rĕŭ.

„Aŭ venitŭ la botezŭ," rĕspunde fĕtulŭ dându-mĭ în mână patrachirulŭ, care l'am pusŭ în grumazĭ.

„Pre cine voescŭ a botezá?" întrébă ĕră dlŭ Bogătulŭ smâncindŭ pre fĕtŭ de mână.

„Pre aceştĭ treĭ pruncĭ, pre carĭ îĭ ţinŭ în braţe," rĕspunde acela.

„Treĭ pruncĭ de-odată?" esclamă nĕcăjitŭ dlŭ Bogatulŭ. „Înmulţirea poporăţiuniĭ întru adevĕrŭ ĭea dimensiunĭ îngrigitóre. Acésta e calea cea maĭ drĕptă, care duce la comunismŭ şi socialismŭ." Vĕḑêndŭ, că fĕtulŭ nu apreţiéză în destulŭ principiile luĭ politice, — îlŭ trage din noŭ de mână ḑicêndu-ĭ la ureche:

„Nu s'ar puté amână botezulŭ până după dejunŭ?"

„Domnulŭ părinte nu se îndătinéză a face aşa ceva," şoptesce fĕtulŭ. „Ĕtă că a începutŭ deja ceremonia."

Până ce am botezatŭ eŭ, dlŭ Bogatulŭ a şeḑutŭ cu faţa morósă pre unŭ

scaunŭ, şi mĕ temŭ, că nu-l stá de locŭ mintea la cele ce se întîmplaŭ. Numaĭ atuncĭ s'a însĕninatŭ puţinŭ faţa luĭ, cândŭ după botezŭ amŭ mersŭ cu toţiĭ la casa parochială.

„În urmă vomŭ dejuná?" întrébă apropiându-se de mine.

„Îndată, îndată, întâiŭ trebue să inducŭ pre ceĭ botezaţĭ în matricula botezaţilorŭ."

Dlŭ Bogatulŭ a mornăitŭ ceva, ce numaĭ de jumĕtate am înţelesŭ. Ca şi cum ar fi disŭ, că de ce nu se póte óre emancipá statulŭ de catenele evuluĭ de mijlocŭ, şi nu concrede organelorŭ statuluĭ ducerea matriculelorŭ? Suntŭ convinsŭ, că dlŭ Bogatulŭ în momîntulŭ acesta de ar fi avutŭ puterea în mână, ar fi şi dusŭ în deplinire ceea ce a cugetatŭ. Şi acésta cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, că a fostŭ împedecatŭ şi dela dejunulŭ, pre care îlŭ aşteptá de multŭ timpŭ.

După ce am isprăvitŭ înscrierile, dlŭ Bogatulŭ, care stá lângă mine, a rĕsuflatŭ odată tare.

„Să mergemŭ la dejunŭ!" dise elŭ cu bucurie.

(Va urmá.)

Bibliografie.

Mihaiŭ Eminescu. *Studiŭ criticŭ.* Formatŭ 8°, 216 pag. Preţulŭ 40 cr. + 5 cr. porto. Pentru România 1 leŭ + 20 baniĭ pentru porto. Studiulŭ criticŭ asupra poesiilorŭ luĭ Eminescŭ a apărutŭ şi în broşură. În „Unirea" nu s'a fostŭ publicatŭ şi partea a dóua: *Eminescu blasatŭ în cugetŭ.* În broşură se află şi partea acésta.

Recomêndămŭ acéstă broşură cu tótă căldura. Esteriorulŭ plăcutŭ alŭ cărţiĭ şi cuprinsulŭ eĭ de cea maĭ mare însĕmnătate şi actualitate o recomêndă ca unŭ darŭ neprecuituitŭ la sĕrbătoriĭ şi alte ocasiuniĭ. Comandele să se adreseze la: *„Administraţiunea Unirii în Blaşiŭ (Balázsfalva)."*

Prospectŭ de abonamentŭ la *„Nopţi de iarnă."* Novele pentru poporŭ. În restimpŭ de câţiva aniĭ am publicatŭ prin diferite foiĭ literare unele „novele poporale". Scopulŭ meŭ a fostŭ desvoltarea gustuluĭ de cetitŭ la poporulŭ nostru. Acum, sub titlulŭ *„nopţi de iarnă"* voescŭ a aduná unele din acestea novele, a le pune lângă altele nepublicate încă — în o broşură separată — ca astfelŭ maĭ uşorŭ să-mĭ ajungŭ scopulŭ susŭ-amintitŭ. Eşirea acesteĭ broşurĭ de sub tiparŭ însă numaĭ aşa se póte realisá, dacă Onoratulŭ publicŭ românescŭ mĕ va spriginí şi va lăţí în poporŭ acéstă carte. Preţulŭ de abonamentŭ alŭ *„Nopţilorŭ de iarnă"* e 1 fl. v. a. — pentru abonenţiĭ — cu porto postalŭ cu totŭ, se va tipărí cu ortografia fonetică şi va da o carte de celŭ puţinŭ 15 cóle de tiparŭ formatŭ 8°. Pentru a mĕ puté orientá relativŭ la numĕrulŭ esemplarelorŭ rogŭ cu totŭ respectulŭ pre aceia, ce voescŭ a avé acestea novele, să binevoéscă a retrimite cóla subscrisă saŭ a mĕ avisá prin corespondinţă celŭ multŭ până în 1-ma Ianuarŭ st. n. 1892 cu adresa în Mureş-Gheja (M.-Gezse) posta: M.-Ludas, pre mine; — saŭ pre Domnulŭ: Andreiŭ Todoranŭ proprietarulŭ tipografieĭ „Aurora" în (Szamosujvár) Gherla. Eŭ din parte-mĭ promitŭ, că îndată ce voiŭ dispune de Nrulŭ recerutŭ de abonenţiĭ, acéstă lucrare va fi sub presă şi se va distribui acelora, carĭ îmĭ vorŭ trimite saŭ mie saŭ Dluĭ Todoranŭ din Gherla preţulŭ maĭ susŭ amintitŭ — încă înainte de a se tipărí; — lucru care la vremea sa se va face cunoscutŭ pre cale diaristică. Acelora dintre On. abonenţiĭ, carĭ numaĭ se vorŭ insinuá, dar nu vorŭ trimite înainte preţulŭ da abonamêntŭ, li-se va spedá opulŭ cu rambursă. În modulŭ acesta însă va costá — după depărtare cu 36—46 cr., spesele postalĭ — maĭ multŭ. Domniĭ colectanţiĭ vorŭ primí totŭ alŭ 5-lea esemplarŭ gratis.

Mureş-Gheja în 20 Novembre 1891.

Cu stimă

George Simu.

Posta Redacţiunii: *„Gazetei"* în *Braşovŭ.* Aţi binevoitŭ a luá actŭ despre *„desmînţirea"* publicată în numĕrulŭ trecutŭ alŭ foiĭ nóstre. Vĕ mulţămimŭ. Permiteţi-ne însă a vĕ spune, că observările adause nu suntŭ la locŭ. Protestările Preav. Ordinariatŭ mitropolitanŭ nu s'aŭ făcutŭ nicĭ »în ascunsŭ« nicĭ în »liniştе«, ci *pre calea sa,* şi despre aceste protestărĭ aŭ avutŭ cunoscinţă *toţi ceĭ competenţi,* şi ar fi pututŭ să albă cunoscinţă şi corespondentulŭ Dvóstră, dacă într'adevĕrŭ ar fi »urmăritŭ cu interesŭ cestiunea acésta«. E dreptŭ că Preav. Ordinariatŭ mitropolitanŭ nu se indătinéză a publicá şi prin foĭ scriptele sale oficióse, ce le adreséză cătră Ministerŭ; dară credemŭ, că veţi concede şi Dvóstră, că aşa ceva nicĭ nu-l este permisŭ să facă. Lăsaţi dară »gróza« şi fiţi liniştiţi. Treburile mergŭ bine atuncĭ, cândŭ totŭ insulŭ îşi împlinesce detorinţele sale şi nu se mestecă în afacerile altuia. Ordinariatulŭ mitropolitanŭ şi-a împlinitŭ detorinţele şi până aicĭ şi le va împlini şi pre vnnitorŭ.

Red.

M. O. D. *Gavr. Tat.* în *M.* »Sărăcustă« însemnă cetirea celorŭ *„patru stîlpi",* adecă a celorŭ patru sânte evangeliĭ înaintea coşciugului, în timpulŭ câtŭ se află mortulŭ espusŭ în casa mortuară. De comunŭ se cetesce însă numaĭ *„unŭ stîlpŭ",* adecă unŭ evangelistŭ. La dorinţa rudeniilorŭ mortuluĭ apoĭ suntŭ de a se maĭ serví pentru sufletulŭ reposatuluĭ şi *ece* (10) liturgiĭ. Atuncĭ e sărăcusta deplină.

Editorŭ şi redactorŭ rĕspundĕtorŭ:

Dr. Vasiliŭ Hossu.

Preţulŭ mărfurilorŭ.

Piaţa din Blaşiŭ: Grâŭ, hectlitr. fl. 7.— până 7.50, — grâŭ mestecatŭ fl 6.— până 6.75, sĕcară fl. 5.50 până 6.—, — ovĕsŭ fl. 2.50 până fl. —.—, cucuruḑŭ fl. 4.10 până fl. —.—, alacŭ fl. 2.— până fl. —.—, cartofi fl. 1.— până fl. —.—, — sĕmêntă de cânepă fl. —.— până fl. —, fasolea fl. 4.50 până fl. —.—, — carnea de vită chilo 40 cr. până —, carnea de viţĕlŭ 40 până — cr., carnea de porcŭ 40 până — cr., carnea de berbece 28 până — cr., — 10 óuĕ cu 20 până — cr.

JOSIFU GAVORA (1) 28—30

distinsŭ cu medalia espositională cea mare pentru lucru escelentŭ şi gustŭ bunŭ la esposiţiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.

Budapesta, IV. strada Vaţului Nr. 17

Recomândŭ cu preţurĭ de cele maĭ convenabile şi în esecutare câtŭ se póte maĭ frumósă obiecte de lipsă

pentru adjustarea bisericeloru, si anume:

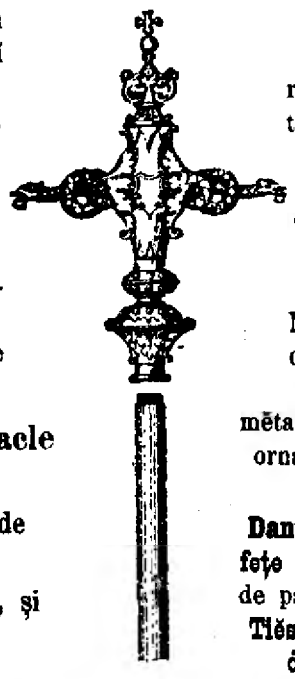

Felóne preoţescĭ şi **stichare** diaconescĭ

Flamure pentru bisericĭ şi reuniuni.

Flamure pentru reuniuni de pompierĭ, de scolarĭ, reuniuni bisericescĭ, reuniuni industriale, de cântărĭ şi de pompe funebre.

Candelabre, racle şi **potire, luminarie** de **parete** şi de **altariŭ,** şi **candele.**

Primescŭ şi efeptuiescŭ ieftinŭ repararea vestmintelorŭ besericescĭ, întrargintarea şi întraurirea de potire, racle, candele şi luminarie de altariŭ.

Mare asortimentŭ de brodărĭ de aurŭ, de argintŭ şi de mĕtasă, precum şi de ornaturĭ besericescĭ brodate

Dantele besericesci, feţe de altariŭ, crucĭ de părete şi de scólă. **Tlĕsĕturĭ bisericesci, damasturĭ** etc.

Acurătatea mea o potŭ dovedi cu sute de epistole recunoscătóre.

Esaminaţi de preţurĭ şi preliminare de spese trimitŭ la cerere franco.

Fundată în an. 1858.

FRANCISCŬ WALSER

Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale imp. şi reg. Archiducele **Josifŭ**

proprietariulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recuisite de pompierĭ, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomândă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preoţi

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

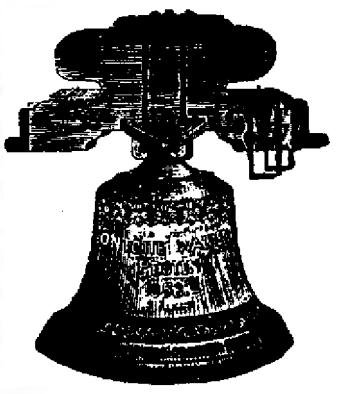

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.

(2) 49—52

Preliminare de spese şi Preţŭ-cocurantŭri se trimitŭ la cerere gratuită şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Fóiă bisericéscă-politică.

Inserţiunĭ

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia se se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaşiŭ.

Anulŭ I. Blaşiŭ 12 Decembre 1891. Numerulŭ 50.

Învitare la prenumeraţiune.

Cu începutulŭ anuluĭ 1892 învităm̆ŭ la abonamentŭ noŭ cu condiţiunile de până aicĭ. „Unirea“ şi pre viitorŭ va representá interesele bisericeĭ române greco-catolice şi ale poporuluĭ românŭ, le va apăra cu aceea-şĭ tărie şi constanţă ca şi în trecutŭ, *în potriva tuturorŭ atacurilorŭ, orĭ din ce parte ar vení acelea.*

Anulŭ ce vine, promite a fi unŭ anŭ de lupte grele, deórece atentatele la drepturile nóstre sânte se înmulţescŭ pre dĭ ce merge. „Unirea“ va stá la pândă şi le va denunţá fără leacŭ de cruţare cetitorilorŭ sĕĭ.

„Unirea“ se va îngrigí şi de instrucţiunea şi distracţiunea cetitorilorŭ. Încă în numĕrulŭ primŭ alŭ anuluĭ viitorŭ va începe publicarea uneĭ novele admirabile cu numele *„Sĕrmana Dolores“*. Totŭ în partea sciinţifică sperămŭ a puté publicá şi unŭ tractatŭ despre *cestiunea socială-agrară la noĭ.* Articliĭ referitorĭ la *literatura română* nu vorŭ lipsí nicĭ în anulŭ ce vine. Înportanţă maĭ mare vomŭ dá *cestiunilorŭ economice*, éră pentru *Feuilleton* amŭ avutŭ fericirea de a maĭ puté câştigă puterĭ nóuĕ. În Feuilleton vomŭ continuá *Amintirile de călĕtorie* din *Italia,* şi în specialŭ din *Roma,* carĭ vorŭ fi de celŭ maĭ mare interesŭ.

Ne rugămŭ decĭ de spriginŭ câtŭ maĭ numĕrosŭ. Abonenţiĭ vechĭ să ne remână credincioşĭ şi să ne maĭ câştige şi noĭ. Restanţieriĭ binevoéscă a-şĭ achitá abonamentele celŭ multŭ până la finea anuluĭ, căcĭ la aceia, carĭ nu ne vorŭ trimite abonamentulŭ de pre anulŭ curentŭ până la finea acesteĭ lunĭ, nu le vomŭ maĭ spedá fóea.

Redacţiunea şi Administraţiunea „Unirii“.

Unŭ cuvîntŭ seriosŭ.

Este unŭ faptŭ recunoscutŭ de toţĭ ómeniĭ cugetătorĭ, că înăintarea numerică şi materială a unuĭ poporŭ se află totdeuna în armonie strînsă cu religiositatea şi moralitatea aceluia. Observarea principiilorŭ religióse şi morale aduce cu sine progresŭ pre terenŭ economicŭ şi industrialŭ, éră demoralisarea nasce sĕrăcie şi pustiesce viéţele cetăţenilorŭ.

Istoria ne este martoră.

Până cândŭ Grecia şi Roma aŭ păzitŭ moravurile severe, aŭ progresatŭ şi s'aŭ făcutŭ marĭ. Cândŭ însă ajunseră la apogeulŭ glorieĭ şi credură, că se potŭ predá luxuluĭ şi desfrênării, aŭ căduţŭ, şi astădĭ servescŭ de ameninţare înfricoşată tuturorŭ popórĕlorŭ acelora, carĭ se abatŭ dela legile eterne sădite de Dumneḑeŭ în inimele ómenilorŭ.

Fĭica cea maĭ bĕtrână a bisericeĭ, Francia, pare asemenea a fi lăsată de Dumneḑeŭ spre a fi o confirmare nóuă şi eclatantă a legiĭ de maĭ susŭ. Acéstă ţéră nobilă a ajunsŭ la o glorie şi la o mărire atâtŭ de strălucită, câtŭ tóte popórĕle priviaŭ la ea cu admirare şi invidie. Dară cândŭ? Atuncĭ, cândŭ Francia se răzĕmá pre principiile creştine, atuncĭ, cândŭ gloria sa o aflá întru apĕrarea şi întru lăţirea bisericeĭ Domnuluĭ Christosŭ. Acum însă, cândŭ enciclopediştiĭ necredincioşĭ aŭ potopitŭ ţéra cu o literatură mârşavă, fără de Dumneḑeŭ şi fără lécŭ de moralitate, acum cândŭ sĕmênţa acésta pĕcătósă a începutŭ a-şĭ aduce rodurile sale, acum cândŭ aceste principiĭ perverse aŭ începutŭ a se aplicá în viéţa practică, acum cândŭ corupţiunea şi desfrêulŭ aŭ copleşitŭ tóte clasele poporaţiunii, acum cândŭ guvernulŭ sectarŭ împedecă pre tóte căile biserica în desvoltarea activităţii sale binefăcătóre: acum acéstă ţéră mândră a pornitŭ pre unŭ povêrnişŭ îngrozitorŭ de decădinţă. Recensiunea din acestŭ anŭ a poporaţiunii prin datele sale înfricoşate a deschisŭ ochiĭ la mulţĭ. Dacă va merge aşa, cum s'a începutŭ, dacă nu se va pune stavilă rĕuluĭ, Francia are să péră întocmaĭ ca imperiulŭ romanŭ. Să adaugemŭ la acestea şi sĕrăcirea acesteĭ naţiunĭ marĭ, să spunemŭ, că maĭ bine de jumĕtate a capitaluluĭ naţionalŭ francesŭ se află în mâna alorŭ vre-o dóuĕ sute de bancherĭ jidanĭ, şi atuncĭ vomŭ avé înaintea nóstră cea maĭ eclatantă dovadă pentru adevĕrulŭ esprimatŭ la începutulŭ acestorŭ şire.

Şi de ce óre aduce cu sine demoralisarea şi ireligiositatea unuĭ poporŭ deodată şi decădinţa numerică şi materială a aceluia?

Întâiŭ şi maĭ întâiŭ pentru că Dumneḑeŭ nu póte să dea ajutorulŭ sĕŭ celŭ preasântŭ la popórĕ de acele, carĭ se abatŭ dela legile luĭ şi carĭ îlŭ batjocorescŭ; apoĭ pentru că demoralisarea sgudue tăria şi sfinţĕnia legăturelorŭ familiare, carĭ suntŭ basa adevĕrată a spoririĭ numerice a poporaţiunii; şi în fine pentru că demoralisarea e împreunată cu o serie întrégă de morburĭ periculóse, a cărorŭ rădăcină comună o formézĕ

Feuilleton.

Ḑi şi nópte vecĭnică.

Schiţă din astronomie.

Ceva de rîsŭ? Nu! e adevĕratulŭ adevĕrŭ. Încă Dante, nemuritoriulŭ autorŭ alŭ „Comedieĭ Divine,“ face amintire în acéstă poemă de ţéra, unde domnesce o ḑi vecĭnică, şi de altă parte şi de aceea, unde e vecĭnicŭ nópte. Sub cea dîntâiŭ a înţelesŭ paradisulŭ suriḑĕtorŭ, ér sub cea de a dóua Iadulŭ cu torturele luĭ nesfârşite, cu foculŭ luĭ, ce vecĭnicŭ arde. Şi scriindu-le acestea, luĭ póte nicĭ prin minte nu I-a trecutŭ, că se află aievea o ţéră, unde sórele lucesce acum de nenumĕrate vécurĭ pre ceriulŭ eĭ, şi că întocmaĭ se află şi întorsŭ alta, unde nu ajunge nicĭ cândŭ nicĭ una din auriile rade ale sóreluĭ.

Să v'o arĕtŭ pre mapă? Orĭ să vĕ spunŭ celŭ puţinŭ, la câte grade lungime şi lăţime se află dela meridianulŭ de Fero, saŭ dela celŭ de Paris şi dela polĭ?

Eĭ bine, luaţĭ dar în mână unŭ atlasŭ geograficŭ, şi deschideţĭ celŭ multŭ la pagina a dóua saŭ a treia, şi îndată veţĭ aflá surprinderea aceea, pre carea ne-aŭ causat'o astronomiĭ în timpurile din urmă.

Ţéra acésta, ultasem să v'o spunŭ, nu e pre globulŭ nostru, ci în sistemulŭ solarŭ, dar de altcum acestŭ corpŭ cerescŭ e aprópe de pămêntŭ, şi laolaltă facŭ tourulŭ în jurulŭ sóreluĭ. Acéstă „apropiere“ am înţĕles'o, respective am dis'o în limba astronomică.

Şi să nu credeţĭ, că dóră astronomiĭ ar calculá maĭ altcum, decâtŭ alţĭ ómenĭ. E adevĕratŭ, că eĭ îsŭ puţinŭ maĭ indulgenţĭ la calculatŭ decâtŭ noĭ „exacţii“, dar pentru aceea totŭ aşa măsură şi eĭ ca şi noĭ.

Ecă anume câtŭ e de departe „ţéra“ aceea de pămêntulŭ nostru. Dacă aĭ legă de unŭ stîlpŭ unŭ firŭ de sîrmă, aci pre pămêntŭ cu unŭ capŭ, ér celalaltŭ capŭ l'aĭ aplicá la unŭ telefonŭ, fie de unŭ sistemŭ şi maĭ vechiŭ, unŭ oficialŭ ar puté conversá cu celalaltŭ în restimpŭ de 5 minute. Puţinŭ, nu-ĭ vorbă!

Considerându însă acuma, că curentulŭ electricŭ, care duce vócea omuluĭ preste ţĕrĭ şi mărĭ, face într'o secundă o cale de 40,000 de miluri, urmézĕ, că în 5 minute orĭ maĭ bine în 300 de secunde va percurge o cale de 120,000,000 de miluri.

Adevĕratŭ că nóuĕ, adecă Dvóstre, vi-se va păré calea acésta colosalŭ, grozavŭ de depărtată, astronomiĭ o privescŭ cu tóte acestea de „cale scurtă“.

Numele acestuĭ corpŭ cerescŭ minunatŭ e *Mercur,* unulŭ din celea cincĭ planete, carĭ aŭ fostŭ cunoscute încă în vechime. Învĕţaţiĭ de pre atuncĭ l'aŭ numitŭ ast-felŭ după numele ḑeuluĭ Mercur, care în bogata şi tipica mitologie a Grecilorŭ erá solulŭ ḑeilorŭ, şi ca atare aveá aripĭ la sandale. Elŭ erá şi însoţitoriulŭ luĭ Apollo.

Planetulŭ Mercur, după câtŭ scie astronomia, e celŭ maĭ aprópe de sóre, care erá Apollo, maĭ aprope chiar şi decâtŭ frumósa Venus. Şi nu credŭ, că Dvóstră nu cunóscetĭ pre Venus, a căruĭ lumină e maĭ strălucitóre decâtŭ a tuturorŭ stelelorŭ călătóre şi fixe, şi e atâtŭ de plăcută şi de curată. câtŭ ochiulŭ nostru nu se satură privindu-o! Ceĭ vechĭ o numiaŭ Hesperus, cândŭ se arĕtá la apusŭ ca lucĕfĕrŭ de sĕră, şi Phosphorus saŭ Lucifer, cândŭ strălucia la rĕsăritŭ înainte de ivirea sóreluĭ.

Întocmaĭ şi Mercur alŭ nostru apare acuşĭ ca lucĕfĕrŭ de diminéţă, acuşĭ ca lucĕfĕrŭ de sĕră, e puţinŭ maĭ micŭ ca Venus, şi ca şi acésta îşĭ primesce lumina dela sóre. Cu tóte că acum de vécurĭ astronomiĭ l'aŭ stu-

morbulŭ teribilŭ numitŭ „siphilis“, care atâtea vieţi nimicesce încă în flórea anilorŭ, şi care împreună cu sateliţii sĕi nenumĕraţi ameninţă acum Francia cu stîrpire totală.

Étă pericolulŭ, ce ne ameninţă şi naţiunea nóstră, étă asupra căreĭ cestiunĭ voimŭ să grăimŭ *unŭ cuvîntŭ seriosŭ*.

Este certŭ, că acele-şĭ cause între acele-şĭ împrejurărĭ producŭ tot-deuna acele-şĭ efecte. Causele, carĭ aŭ produsŭ în Francia desastrele maĭ susŭ atinse, aŭ fostŭ principiile ateistice, materialistice şi pesimiste, carĭ o clică fără de Dumneḑeŭ le-a lăţitŭ cu unŭ zelŭ infernalŭ; aŭ fostŭ scrierile nemorale, ce ca unŭ potopŭ aŭ inundatŭ tóte straturile poporăţiunii şi maĭ alesŭ tinerimea întrégă franceză. Acele principiĭ şi acele scrierĭ străplântate în viéţa practică aŭ avutŭ apoĭ urmările acele, carĭ acum causéză îngrijirĭ serióse chiar şi la aderenţiĭ principiilorŭ de maĭ susŭ. Între noĭ Româniĭ causele amintite esistă fără îndoélă, şi încă maĭ multŭ de cum aŭ esistatŭ şi de cum esistă între Francezĭ. Pentru că dacă a fostŭ şi este în Francia o literatură perversă şi nemorală, este însă şi o admirabilă şi neîntrecută literatură sănĕtósă; şi dacă în Francia esistă o mulţime de ómenĭ stricaţi şi perverşi, esistă însă şi biserică catolică cu tótă puterea eĭ vitală, şi esistă unŭ numĕrŭ fórte mare de ómenĭ într'adevĕrŭ sânţi şi evlavioşi. La noĭ însă tineretulŭ, care a mersŭ să-şĭ facă studiile în străinătate şi maĭ alesŭ în Francia, s'a rentorsŭ plinŭ numaĭ de doctrine perverse şi demoralisatŭ, si a adusŭ cu sine în ţéră numaĭ ceea ce este rĕŭ în literaturele străine, numaĭ pornografiile cele maĭ urîte, şi a inundatŭ ţéra cu nisce producte literare, de carĭ trebue să se îngreţoşeze orĭ ce omŭ de bine. Ast-felŭ numaĭ se póte esplicá, cum de unŭ pornografŭ ordinarŭ ca Eminescu póte să trécă de geniŭ. Şi acestŭ curentŭ nu erá cine sa-lŭ înfrunte. Biserica neunită din România şi dela noĭ, lipsită de spiritulŭ vivificătorŭ alŭ graţieĭ dumneḑeescĭ privia cu neputinţă la desastrulŭ, ce se făcea, éră biserica nóstră, care erá silită a scutură pre încetulŭ rĕmăşiţele bizantine, ce o maĭ infectaŭ, trebuia să-şĭ întórcă atenţiunea sa la organisarea sa proprie, şi în urmare nu putea să facă rĕuluĭ celuĭ ameninţătorŭ acea oposiţe, care ar fi fostŭ de lipsă.

Ast-felŭ se întîmplă, că efectele deplânse în Francia începură a se ivi şi între noĭ. România póte să ne fie dovédă eclatantă, şi domniĭ aceia, carĭ laudă pre Eminescu, aŭ de ce se bucurá. Pre noĭ însă maĭ deaprópe ne dóre de fraţiĭ nostri din patria nóstră. La noĭ rĕulŭ nu e încă aşa de acutŭ ca în România, dară pericolulŭ totuşĭ e ameninţătorŭ. Literatura fără de Dumneḑeŭ şi fără de morală produce deja efectele sale şi la noĭ. Scimŭ, câtŭ se înmulţescŭ concubinatele, adulteriele, şi maĭ pre susŭ de tóte scimŭ, că morbulŭ „siphilis“, acéstă ciumă a véculuĭ alŭ XIX-lea, face deja pustiirĭ şi prin satele depărtate de oraşe.

Ce va fi de noĭ? Aicĭ nu e vorbă despre *desnaţionalisare*, ci despre *nimicire*. Prin desnaţionalisare putemŭ suferĭ perderĭ parţiale şi temporale, dară prin demoralisare suntemŭ perduţi cu totulŭ.

Până cândŭ maĭ este încă timpŭ, să punemŭ o stavilă rĕuluĭ. Preoţiĭ suntŭ ceĭ dintâiŭ chemaţi a stîrpi rĕulŭ, ce ne ameninţă. Eĭ suntŭ detorĭ a lumină poporulŭ, a premerge cu esemplu bunŭ, a-lŭ face atentŭ la urmările desastróse ale demoralisărĭĭ, la sfinţenia legăturei matrimoniale. Efectele rele se delăturá delăturându causele, carĭ le-aŭ datŭ nascere. Literatura demoralisătóre şi ateă a produsŭ şi produce aceste desastre. Detorinţa tuturorŭ deci este, ca să stîrpimŭ ca unŭ veninŭ periculosŭ literatura acésta, să-ĭ opunemŭ o literatură cu principiĭ creştinescĭ, şi cu unŭ cuvîntŭ să ne nisuimŭ cu toţiĭ să regenerămŭ societatea nóstră după eternele adevĕrurĭ ale sânteĭ nóstre biserici. Cine va lucrá în direcţiunea acésta, va lucrá pentru mântuirea eternă şi temporală a némuluĭ nostru şi îşĭ va căştigá unŭ nume nemuritorŭ în istoria iubituluĭ nostru poporŭ; éră ceĭ carĭ vorŭ lucrá în direcţiune contrară, vorŭ fi afurisiţi de toţi urmaşiĭ nostri.

Manualele din şcólele poporale confesionale.

Nenumĕrate suntŭ plângerile, ce le auḑimŭ dela directoriĭ şi învĕţătoriĭ nostri poporalĭ asupra abusurilorŭ celorŭ multe, ce le comitŭ uniĭ inspectorĭ scolasticĭ faţă cu şcólele nóstre poporale. De astădată voimŭ să vorbimŭ despre manualele, ce suntŭ a se folosí în şcólele nóstre poporale greco-catolice, din punctulŭ de vedere alŭ aprobărĭĭ, ce trebue să o aĭbă acele manuale. Ne-a venitŭ anume la cunoscinţă, că mulţĭ inspectorĭ scolasticĭ, visitându şcólele nóstre poporale, cerŭ dela învĕţătorĭ, să le arete manualele, ce se folosescŭ, şi apoĭ dacă vĕḑŭ, că acele manuale nu suntŭ aprobate de cătră ministrulŭ de instrucţiune, le dificultézá şi pretindŭ, ca pentru venitorŭ să nu se maĭ foloséscă alte manuale, fără numaĭ de cele aprobate din partea ministeriuluĭ.

Este detorinţa nóstră, să denunţămŭ acéstă procedură arbitrară şi ilegală. Relaţiunea statuluĭ faţă cu şcólele poporale susţinute de confesiunĭ o norméză articliĭ de lege XXXVIII din 1868 şi XXVIII din 1876. În amĕndóuĕ legile acestea se ḑice apriatŭ, că planulŭ şi sistemulŭ de învĕţămîntŭ, precum şi manualele aŭ să le stătoréscă confesiunile respective referitorŭ la şcólele susţinute de dînsele. Uniculŭ dreptŭ alŭ statuluĭ este, să veghieze prin organele sale, ca obiectele prescrise prin lege pentru instrucţiunea poporală să se propună, şi încă în mĕsura poftită de lege. Acestŭ dreptŭ statulŭ îlŭ deprinde prin organele sale şi anume prin inspectoriĭ scolasticĭ comitatensĭ. Dela sine înţĕlesŭ este deci, că niciĭ inspec-

---

diatŭ mereŭ, totuşĭ nu l'aŭ cunoscutŭ cum se cuvine. Se ḑicea, că şi Mercur ca şi pĕmêntulŭ face aceea-şĭ cale în jurulŭ sóreluĭ şi în 24 óre se maĭ învîrte şi în jurulŭ osieĭ sale. După observările cele maĭ nóuĕ s'a aflatŭ, că Mercur face aievea calea aceea în jurulŭ sóreluĭ ca pĕmêntulŭ şi ca şi celealalte planete aşa, că anulŭ luĭ e de 88 ḑile. Dară s'a maĭ aflatŭ apoĭ şi aceea, că elŭ nu se învîrte în jurulŭ osieĭ sale, ci elŭ îşĭ arétă sóreluĭ veciniculŭ totŭ acelea-şĭ déluri şi văĭ, acelea-şĭ mărĭ şi pĕdurĭ.

Causa, pentru care s'a ajunsŭ numaĭ aşa de târḑiŭ la descoperirea acésta, a produs'o împrejurarea, că studiarea luĭ Mercur ofere o mulţime de greutăţĭ. Anume elŭ rĕsare cu puţinŭ înaintea sóreluĭ, şi apoĭ apune érăşĭ cu câteva minute după apunerea sóreluĭ, aşa câtŭ séra se perde aprópe cu totulŭ în aburiĭ atmosfereĭ. De altă dată însă, cândŭ se află în cea maĭ mare elongaţiune vestică saŭ ostică dela sóre, apare ca o stea de mărimea întâiă saŭ a dóua, şi atuncĭ are o lumină intensiva albă. Dară şi în timpulŭ acela, cândŭ se póte vedé, stă atâtŭ de scurtŭ de-asupra orizontuluĭ, câtŭ e cu neputinţă a-ĭ studiá petele, ce se vĕḑŭ tot-deuna pre suprafaţa luĭ.

Aceste pete se vedeaŭ séra pre suprafaţa luĭ Mercur pururea într'aceea-şĭ formă, din care causă se şi credea maĭ înainte, că elŭ îşĭ face calea sa în jurulŭ sóreluĭ în 24 óre ca şi pĕmêntulŭ, şi că de aceea arétă pĕmêntuluĭ în tóte serile totŭ aceea-şĭ icónă.

Renumituluĭ astronomŭ italianŭ Schiaparelli nu i-se împărea de locŭ de ipotesa acésta, şi de aceea s'a apucatŭ de o neobosită studiare a planetuluĭ Mercur. Fiindŭ că însă după cum amŭ spusŭ, Mercur numaĭ cu puţinŭ se ridică înaintea sóreluĭ, şi asemenea apune în scurtŭ după apunerea sóreluĭ, aşa Schiaparelli a vĕḑutŭ, că nu se póte aşteptá la cine scie ce succese dela o observare nocturnă a luĭ, şi de aceea s'a hotărîtŭ să-lŭ studieze ḑiua.

Acestŭ lucru s'ar păré curiosŭ şi cu neputinţă. Într'adevĕrŭ frasa „se studieze ḑiua stelele“ sună cam curiosŭ. Dar pentru aceea e totuşĭ aşa. Cu ajutorulŭ unuĭ telescopŭ numitŭ ecuatorialŭ elŭ a făcutŭ cercetărĭ neobosite asupra luĭ Mercur, şi resultatulŭ acestorŭ cercetărĭ a fostŭ, că pre 150 de fotografiĭ a luĭ Mercur petele îsŭ tóte într'o formă, şi preste totŭ tóte figurele sĕmĕnă una cu ceealaltă în tóte părţile lorŭ. Petele acestea aŭ o formă lungăréţă şi surie. S'a părutŭ la începutŭ, că aceste pete ar fi norĭ. Maĭ târḑiŭ după ce s'a vĕḑutŭ, că ele rĕmânŭ neschimbate în posiţia de maĭ înainte, s'a născutŭ ipotesa, că petele acestea vorŭ fi figura mărilorŭ şi a pădurilorŭ din Mercur. Totŭ cu ocasiunea scrutărilorŭ acestora a descoperitŭ învĕţatulŭ italianŭ şi aceea, că acestŭ planetŭ nu se învîrte în jurulŭ osieĭ, ci înaintéză totŭ cu aceea-şĭ parte în jurulŭ sóreluĭ împlinindu-şĭ cursulŭ cercularŭ în 88 ḑile. Va să ḑică pre o parte a luĭ e veciniculŭ nópte, pre ceealaltă parte veciniculŭ ḑiuă.

Şi vĕ puteţĭ închipuí voĭ óre, iubiţĭ cetitorĭ, ce căldură teribilă vorŭ avé să sufere locuitoriĭ luĭ Mercur în întrégă viaţa lorŭ? O, nu! Nu credŭ să v'o puteţĭ nicĭ măcar imaginá. Sciŭ, că prin Africa nordică n'aţĭ umblatŭ, cu atâtŭ maĭ puţinŭ prin Sahara şi prin celealalte regiunĭ ecuatoriale. Căldura din ţĕrile acelea, şi sórele, ce lucesce pre ceriulŭ, ce se întinde de-asupra capetelorŭ ómenilorŭ, e nimica pre lângă căldura şi sórele locuitorilorŭ, pre carĭ ni-ĭ închipuimŭ pre Mercur.

Ca să vĕ faceţĭ totuşĭ o idee, vĕ voiŭ spune, că eĭ vĕḑŭ sórele de ḑece orĭ aşa de mare, de câtŭ cum îlŭ vedemŭ noĭ, şi că pre cândŭ raḑele luĭ trebue să facă până la noĭ o cale de preste 20 de milióne de milurĭ, până la eĭ nu trebue să ostenéscă decâtŭ 8 milióne de milurĭ.

Nu v'aţĭ luminatŭ încă? Eĭ bine, închipuiţi-vĕ, că într'o amĕḑă de a uneia dintre cele maĭ ferbinţi ḑile de ale nóstre aparŭ de odată pre ceriŭ nu maĭ puţinŭ de câtŭ 10 sorĭ, carĭ toţĭ îşĭ trimitŭ pre întrecute raḑele lorŭ preste capetele nóstre. Şi apoĭ gândiţi-vĕ, că acestorŭ sorĭ nicĭ cândŭ nu le trece prin minte, că ar fi timpulŭ, să se ducă şi eĭ în altă parte, nu, ci rĕmânŭ veciniculŭ pre firmamentŭ! .... Aşa ceva trebue să fie grozavŭ! Noĭ pĕmênteniĭ nicĭ nu ne putemŭ închipuí câtuşĭ de puţinŭ, cum ar fi o ḑi veciniculŭ, o ḑi, care să n'aĭbă diminéţă şi sară. Aşa ceva pentru noĭ totuşĭ e încă o taĭnă. Cum ar fi aceea, să trăescĭ, fără ca să sciĭ, pre ce timpŭ te-aĭ născutŭ,

torilorŭ nu le este iertatŭ, să-şi usurpeze unŭ dreptŭ, care nu-lŭ are statulŭ.

Altcum agendele inspectorilorŭ scolasticĭ suntŭ normate prin instrucţiunea ministerială din an. 1876. Paragrafulŭ 59 alŭ instrucţiuniĭ numite dice: „Deşi inspectorulŭ de instrucţiune nu se dimite întru defigerea sistemuluĭ şi a planuluĭ de instrucţiune pentru şcólele confesionale ridicânde: totuşi după detoria oficiuluĭ sĕĭ veghiézĕ saŭ dispune a se veghiá asupra umătórelorŭ:

1. Că obiectele de învĕţămîntŭ obligate prin lege şi pentru confesiuni în ce estensiune se propunŭ în şcólele dîneloru, şi că propunu-se ele *după planulŭ stătoritŭ de suprema auctoritate bisericéscă?*

Deĭ poftesce dară, ca în fiesce care institutŭ de instrucţiune poporală să fie planŭ de instrucţiune stătoritŭ în sensulŭ legiĭ prin superiortatea competentă, *cărţi şi recuisite de învĕţămîntŭ stătorite şi concese totŭ de auctoritatea supremă bisericéscă,* şi că tóte aceste întru adevĕrŭ s'aŭ stătoritŭ şi concesŭ de auctoritatea supremă bisericéscă, despre aceea docentele e detorŭ a arĕtá inspectoruluĭ decherăţiunea oficiósă sunĕtóre despre obiectele acelea, precum şi conspectulŭ obiectelorŭ întăritŭ cu sigilŭ."

Din acestea cuvinte ale instrucţiuniĭ póte vedé orĭ cine, că pretensiunea inspectorilorŭ de a li-le arĕtá cărţi aprobate de cătră ministerŭ, este nelegală. Este decĭ detorinţa directorilorŭ şi învĕţătorilorŭ nostri poporalĭ, să respingă cu tótă tăria asemenea pretensiuniĭ şi să se provóce la dispusetiunile legiĭ, ér la casŭ de insistinţă volnică din partea inspectoriloru să facă arĕtare auctorităţiĭ supreme bisericescĭ.

Se vede însă din instrucţiunea maĭ susŭ citată şi aceea, că în tóte şcólele nóstre trebue să se afle *planulŭ de învĕţămîntŭ* şi *conspectulŭ manualelorŭ şi recuisitelorŭ de învĕţămîntŭ* stătorite de auctoritatea supremă bisericéscă; pentru ca la casŭ de lipsă să le pótă arĕtá inspectorilorŭ. Detorinţa tuturorŭ directorilorŭ şi învĕţătorilorŭ nostri decĭ este, să-şi procure fără amânare *planulŭ* şi *conspectulŭ* amintitŭ. Pentru Archidiecesă *Planulŭ de învĕţămîntŭ* se află tipăritŭ în broşură, şi se află de vîndare la Tipografia archidiecesană cu 15 cr. La acelŭ planŭ este adausŭ şi *conspectulŭ manualelorŭ* şi a *recuisitelorŭ de învĕţămîntŭ* aprobate de cătră Preav. Ordinariatŭ mitropolitanŭ. Conspectulŭ acesta se póte vedé şi în Nr. 44 alŭ „Uniriĭ".

Rugămŭ decĭ pre directoriĭ şi învĕţătoriĭ nostri poporalĭ, să grigéscă, să nu sufere ingerinţe nelegale, pentru că adeseorĭ nepăsarea şi condescendinţa nóstră dă ansă la transgresiunile rĕŭvoitorilorŭ nostri.

Revistă bisericéscă.

Roma.

În dilele trecute a fostŭ publicatŭ actulŭ apostolicŭ, prin care se înfiinţézĕ în Iaponia o ierarchie catolică, constătóre din unŭ archiepiscopŭ-mitropolitŭ şi treĭ episcopĭ sufraganĭ. Şi ierarchia catolică din Iaponia a trebuitŭ să rĕsară din sângele martirilorŭ, şi multe şi grave persecuţiuniaŭ trebuitŭ să sufere creştiniĭ, până ce aŭ ajunsŭ la mângăierea de a avé o ierarchie bine stabilită. — Mitropolitulŭ va avé reşedinţa sa în capitala ţĕriĭ în *Tokio,* ĕră episcopiĭ sufraganĭ în oraşele *Nagazaki, Ozaka* şi *Hakodate.*

Acestŭ progresŭ alŭ catolicismuluĭ în Iaponia va trebui să umple de bucurie pre toţi ómeniĭ de bine, dacă se va socotí maĭ alesŭ, că biserica catolică a începutŭ a se stabilí în Iaponia numaĭ dela anulŭ 1846. Atuncĭ anume a plecatŭ celŭ dintâiŭ misionarŭ francesŭ, *Augustinŭ Fortade,* ca să continue opera mărĕţă începută de *S. Franciscŭ Xaveriŭ,* dară maĭ târdiŭ întreruptă şi nimicită.

Francia.

Guvernulŭ francesŭ se simte fórte incomodatŭ prin atitudinea episcopatuluĭ, care nu încétă a-şi esprimá aderinţa sa cătră archiepiscopulŭ de Aix. Guvernulŭ vede, că a comisŭ o greşélă, dară îĭ e ruşine să o recunóscă, şi acum fiindŭ-că episcopatulŭ păşesce totŭ maĭ resolutŭ şi maĭ energicŭ, vre să se foloséscă de mĕsurĭ represive. Se dice anume, că ministrulŭ de esterne Ribot ar fi făcutŭ cunoscutŭ nunţiuluĭ papalŭ, că dacă Pontificele nu va impune tăcere episcopatuluĭ francesŭ, atuncĭ nu se va maĭ opune la propunerile, ce se vorŭ face pentru despărţirea Biserice de cătră statŭ şi pentru ştergerea concordatuluĭ. — Dară la Roma pare că nu se prindŭ ameninţările, pentru că se scie, că maĭ rĕŭ ca acum totŭ n'are să fie, şi se maĭ scie şi aceea, că prin ştergerea concordatuluĭ şi prin despărţirea Biserice de Statŭ nu Biserica, ci statulŭ are să pérdă.

Constantinopolŭ.

Sâmbătă în 14 Novembre a avutŭ locŭ în Constantinopolŭ intronarea nouluĭ Patriarchŭ „icumenicŭ" Neofitŭ alŭ XVIII. Patriarchulŭ maĭ întâiŭ s'a presentatŭ înaintea Sultanuluĭ, ĭ-a adresatŭ unŭ discursŭ, în care îĭ mulţămesce, pentru-că a binevoitŭ a-lŭ face capŭ spiritualŭ alŭ naţiuniĭ Romanilorŭ (Grecilorŭ), şi numaĭ după aceea a mersŭ în biserica Patriarchieĭ, de a mulţămitŭ şi luĭ Dumnedeŭ, pre carele maĭ înainte l'a rugatŭ pentru gloriosulŭ tronŭ alŭ Osmanidilorŭ. — Va să dică, după cum s'a esprimatŭ însu-şĭ Mgr. Neofitŭ, Patriarchulŭ din Constantinopolŭ este *capŭ spiritualŭ alŭ naţiuniĭ grece,* şi încă din *bunăvoinţa* şi *încrederea Sultanuluĭ.* — Unde rĕmâne însă *icumenicitatea* şi *misiunea apostolică?* Aşa se vede, că aceste condiţiuni se poftescŭ numaĭ în biserica „schismatică" şi „eretică" a Romeĭ, după cum îĭ place foiĭ „ortodoxe" „Voinţa Bisericeĭ Române" a numi biserica catolică. Altcum étă cum apreţiézĕ chiar şi fóea acésta „ortodoxă" discursulŭ Patriarchuluĭ Neofitŭ: „Din discursu nu se vede însă maĭ nimicŭ, care să arete rolulŭ importantŭ alŭ patriarchuluĭ; elŭ nu denótă decâtŭ pre unŭ *umilitŭ funcţionarŭ bisericescŭ, care aştéptă favóre dela Osmanidĭ."*

Revistă politică.

Afaceri interne.

Parlamentulŭ şi-a reînceputŭ activitatea Sâmbătă în 5 a l. c. În şedinţa aceea s'a stătoritŭ numaĭ programulŭ de lucrărĭ alŭ şedinţelorŭ următóre, ĕră ministrulŭ Csáky *şi-a presentatŭ proiectulŭ referitorŭ la regularea salarelorŭ învĕţătorescĭ dela şcólele poporale.* Casa a întîmpinatŭ noulŭ proiectŭ cu aclamărĭ de „Să trăéscă". Proiectulŭ stătorescе minimulŭ salaruluĭ unuĭ învĕţătorŭ poporalŭ ordinarŭ în 300 fl. Unde nu vorŭ puté solví comunele acestŭ minimŭ, va suplini statulŭ, reservându-şĭ în schimbŭ anumite drepturĭ în aplicarea şi amovarea învĕţătorilorŭ.

În şedinţa de Lunĭ din 7 a l. c. a fostŭ desbătutŭ proiectulŭ despre acordarea contingentuluĭ de recrutare şi a şi fostŭ primitŭ în generalŭ. Totŭ în aceea-sĭ şedinţă ministrulŭ de comerciŭ Baross a

---

ţiualoră séra, la 10 orĭ la 7 óre, în anulŭ cutare saŭ cutare? Eĭ nu aŭ nicĭ lună, după care să-şĭmpărţéscă timpulŭ. Pre Mercur orĭ ce calculare de timpŭ e cu neputinţă.

Dar să înaintămŭ maĭ departe spre ceealaltă parte a luĭ Mercur. O, ce deosebire între acestе dóuĕ părţi! Aci unŭ cerŭ, de pre care sórele nicĭ cândŭ nu merge să se scalde în apele verdĭ ale măriĭ, o atmosferă plină de lumină şi de căldură; dincolo o nópte perfectă, o nópte négră, pre a căreĭ cerŭ prĕsăratŭ cu stele s'ar puté deosebí şi numaĭ cu ochiĭ liberĭ chiar şi pământulŭ nostru, a căruĭ lumină deşi va fi împrumutată numaĭ, totuşi se va făloşí cu ea preumblându-se superbŭ printre nenumĕrata cétă a stelelorŭ.

Şi preste graniţa, pre care ne aflămŭ noi acuma, sórele n'a trecutŭ nicĭ cu o urmă, şi nicĭ nóptea nu şi-a trimisŭ nicĭ măcar vre-o umbră în partea ceealaltă plină de lumină şi căldură. Sĕrmane fiinţe, carĭ veţĭ fi osîndite a trăí în acea nópte négră, cum vĕ veţĭ scí voi ajutá! Pentru voi póte nu s'a născutŭ încă unŭ Edison, care să afle lumina electrică, voi nu veţĭ avé póte isvórĕ de petroleŭ, nu veţĭ avé isine de gazŭ şi póte nicĭ chiar fabrice de lumină. Ce veţĭ face voi în întunecimea aceea négră?

Dar mĕ oprescŭ! Căcĭ Dvóstră, iubiţiĭ meĭ cetitorĭ, până ce eŭ lamentezŭ ast-felŭ, veţĭ rîde póte cu hohotŭ. „În Mercur fiinţe vieţuitóre!" va fi frasa, care vĕ va gâdilí nerviĭ şi vĕ va deşteptá rîsulŭ.

Vi-se pare, dragiĭ meĭ, lucrulŭ acesta aşa de cu neputinţă? Apoĭ atuncĭ de ce a creatŭ Dumnedeŭ corpurile cerescĭ? Ca să fie deşerte şi góle? Dar vĕdut'aţĭ voi vre-o casă elegantă fără locuitorĭ, vĕdut'aţĭ vre-o nae gólă fără pasageriĭ orĭ fără marfă? Orĭ dóră gândiţĭ voi, că în întunereculŭ acela veclnicŭ e cu neputinţă, să trăéscă cineva şi ceva? Dar nu v'a venitŭ atuncĭ în minte poporulŭ celŭ numĕrosŭ alŭ moluscelorŭ, care trăesce la miĭ de metri sub apa mariĭ în întunerecŭ şi trĕbuindŭ să supórte greutatea cea mare a imenseĭ masse de apă, şi cu tóte acestea ele trăescŭ acolo fericite şi se mişcă ca fluturiĭ printre florĭ?!

Să sciţi, că dacă ar fi unŭ telescopŭ aşa de bunŭ, cu care să poţi privi prin câmpiile acoperite cu munţĭ de ghiaţă şi de nea din Marte, cu care să poţi străbate prin atmosfera luĭ Venus şi prin noriiĭ luĭ Iupiter, s'ar puté dovedí, că şi în aceste suntŭ vietăţi. Căcĭ de ce numaĭ pre pământŭ să fi pusŭ Dumnedeŭ fiinţe vii? Diceţi, că acele vietăţi nu potŭ să fie de o natură cu ale nóstre, şi vĕ daŭ dreptate, dară că luĭ Dumnedeŭ l-ar fi fostŭ cu neputinţă, să aşedе şi pre corpurile cerescĭ vietăţi întocmite după condiţiunile deosebitelorŭ corpurĭ cerescĭ, acésta nu vĕ este iertatŭ să o diceţi. Aŭ dóră voi vreţi să prescrieţi marginĭ puterieĭ celeĭ nemărginite a luĭ Doumnedeŭ?

A.

presentatŭ conventiile comerciale încheiate cu *Germânia, Italia* şi *Belgia*. Aceste conventii trebuindŭ să între câtŭ mai îngrabă în vigóre, vorŭ fi studiate câtŭ mai curêndŭ şi eventualŭ vorŭ trece prin desbateri încă în luna acésta.

Italia.

Rĕspunsulŭ datŭ de contele Kálnoky la interpelatiunea delegatului Zallinger în causa libertătii Pontificelui Romanŭ a datŭ ansă la o serie întrégă de interpelări şi la o desbatere de mai multe dile în parlamentulŭ italianŭ. Se înţelege, că interpelanţii aŭ fostŭ mai toţi radicali, cari ar' vré să védă nimicitŭ Papatulŭ, şi cari pre lângă aceea mai cércă şi preteste de a puté atacá pre Austro-Ungaria. Ministrulŭ-presedinte di Rudini a rĕspunsŭ, că contele Kálnoky n'a disŭ, că cestiunea romană ar fi deschisă, ci numai că între Papa şi între guvernulŭ italianŭ nu esistă înţelegere, care însă ar fi de doritŭ în interesulŭ ambelorŭ părti; dară a disŭ şi aceea, că guvernulŭ austro-ungarŭ nu voesce a se amestecá în acéstă afacere, şi că nici sentimentele poporului italianŭ nu voesce să le vateme.

Precum se vede, marchisulŭ di Rudini se mângăie, cum póte. Atâta însă totŭ rĕmâne adevĕratŭ, că cestiunea romană e o problemă grea, şi că resolvirea ei câtŭ mai grabnică şi câtŭ mai corĕspundĕtóre este în interesulŭ păcii, a Italiei însĕşi, şi este reclamată de toţi catolicii din lumea întrégă.

România.

În România éră e crisă de cabinetŭ. Crisa a fostŭ provocată prin demisionarea ministrilorŭ *Catargiŭ, Olănescu* şi *I. Lahovary*. Se credea la începutŭ, că generalului Florescu îi va succede a completá ministeriulŭ, dar tóte încercările în acéstă directiune aŭ rĕmasŭ zădarnice, şi ast-felŭ generalulŭ a fostŭ necesitatŭ a imanuá regelui dimisiunea cabinetului întregŭ. În urma acestora cu formarea noului cabinetŭ a fostŭ încredintatŭ dlŭ *L. Catargiŭ*. Noulŭ cabinetŭ e constituitŭ ast-felŭ: *L. Catargiŭ,* primŭ-ministru şi ministru de interne; *Al. Lahovary,* esterne; *Generalŭ Manŭ,* domenii, agricultură şcl.; *Al. Ştirbei,* finanţe; *I. Lahovary,* răsboiŭ; *C. Olănescu,* lucrări publice; *Sturdza-Scheianului,* justitie, şi *Tache Ionescu,* instrucţie.

China.

Persecutiunile înfricoşate, la cari suntŭ espuşi Europenii în China, acum în sfârşitŭ începŭ a interesá şi puterile europene. Francia, care a luatŭ asupră-şi a apĕrá pre creştinii din orientulŭ estremŭ, a adresatŭ o învitare cătră puterile cele mari, ca să întreprindă o actiune comună în contra Chinei. Italia a rĕspunsŭ, că ea nu va participá; Anglia încă pare a se retrage. Celealalte puteri încă nu s'aŭ declaratŭ. Aşa e posibilŭ, că Francia singură va fi chemată să apere interesele umanitare atâtŭ de periclitate şi batjocorite în China. Francia altcum a datŭ deja ordinŭ năilorŭ sale de răsboiŭ, să apere pre Europeni cu tótă puterea, de care dispunŭ.

Corespondinţe.

Diecesa Gherlei la 24 Nov. 1891.

Onorată Redactiune!

Preţuita nóstră fóe unică bisericéscă în Provincia mitropolitană Alba-Iuliă şi Făgăraşŭ, „Unirea", fiindŭ chemată a înregistrá pentru eterne timpuri evenimentele bisericesci, prin acestea cu tótă onórea Vĕ rogŭ a dá locŭ în colónele aceleia următórelorŭ:

La 13 Septembre a. c. st. n. s'a sănţitŭ cu mare solemnitate biserica de noŭ edificată din *Asuajulŭ de josŭ*. Actulŭ binecuvîntării l'a împlinitŭ Rssmulŭ dnŭ *Gregoriŭ Pap* Archi-Diaconulŭ Basescilorŭ, delegatulŭ Ilustrissimului Domnŭ Dr. *Ioanŭ Szabó* Episcopŭ diecesanŭ, cu asistinţa alorŭ 30 de preoţi, între cari şi din diecesa Orăţii-mari, fiindŭ de faţă preste 6 mii de poporŭ adunatŭ din jurŭ şi din depărtare. După finirea functiunilorŭ sacre s'a datŭ unŭ banchetŭ împreunatŭ cu petrecere la casa parochială, participându la 260 de persóne — preoţi şi mireni inteligenţi.

Poporulŭ din locŭ a primitŭ şi ospĕtatŭ cu îndătinata ospitalitate românéscă pre totŭ poporulŭ adunatŭ.

Biserica acésta pompósă din materialŭ solidŭ, cu pictură modernă, provĕdută cu tóte recuisitele şi ornatele necesare la cultulŭ divinŭ şi la escitarea pietăţii poporului, a costatŭ 14 mii fl. v. a.

Edificarea bisericei s'a începutŭ la 1885 sub preotia lui *Ştefanŭ* cândva *Achimŭ* şi dela 1887 s'a continuatŭ şi s'a terminatŭ sub zelosulŭ preotŭ actualŭ *Andreiŭ Centea.*

La 22 Novembre a. c. st. n. s'a împlinitŭ sânţirea solemnă a bisericei asemenea pompóse din *Mireşulŭ-mare*. La actulŭ binecuvîntării a pontificatŭ M. O. D. *Teodorŭ Indre,* protopopulŭ Mireşului-mare şi parochulŭ Selsigului, delegatulŭ Ilustrissimului Domnŭ Dr. *Ioanŭ Szabó,* concelebrându 12 preoţi în presenţa alorŭ 5 mii de poporŭ adunatŭ la solemnitatea acésta.

Şi aicî poporulŭ adunatŭ a fostŭ primitŭ şi ospĕtatŭ din partea credincioşilorŭ din parochie cu cea mai mare afabilitate.

Edificarea bisericei din Mireşulŭ-mare din materialŭ solidŭ s'a începutŭ la an. 1868 sub preotia lui *Alexiŭ Varna,* actualulŭ parochŭ şi protopopŭ surogatŭ în *Asuajulŭ de susŭ,* şi s'a terminatŭ sub actualulŭ şi neobositulŭ preotŭ *Vasile Popă.* Preţulŭ edificării acestei biserice se urcă la suma considerabilă de 35 mii fl. v. a.

Ast-felŭ dară în diecesa Gherlei încă dóuĕ monumente nóuĕ binecuvîntate şi predate cultului publicŭ divinŭ dovedescŭ zelulŭ şi cultura şi înaintarea religiósă a poporului, în butulŭ tuturorŭ cercărilorŭ, ce trebue să le sufere poporulŭ românescŭ.

Onóre poporului şi bravilorŭ sĕi conducători!

Unŭ participantŭ.

Unirea Bisericei Rĕsăritene cu cea Apusană.

„Voinţa Bisericei Române", fóe „ortodoxă" din Bucuresci, în numĕrulŭ sĕŭ 38 din a. c. din incidentulŭ unei controverse ivite între mai multe foi din Constantinopolŭ se ocupă de unirea bisericelorŭ orientale şi occidentale. Étă ce dice:

»Unirea este dorită de tótă lumea creştină. Unulŭ este Isusŭ Christosŭ, una este biserica întemeiată de dînsulŭ şi una este învĕţătura sa evangelică. Pentru ce dar atâtea confesiuni, atâtea secte? Dar să fie bine sciutŭ, că *biserica ortodoxă orientală* păstrézĕ doctrina pură a evangeliei şi a sinódelorŭ ecumenice, cei ce s'aŭ abătutŭ, să-şi recunóscă erórea, să revie la ortodoxie, şi unirea este făcută atunci. Tocmei nu încape în cestiuni de dogme stabilite unanimŭ. . . . . .

. . . . . .

Biserica Romei nu prea caută să vadă, dacă este saŭ nu pre basele democratice puse de Isusŭ Christosŭ, scopulŭ sĕŭ este *cesarianismulŭ,* în ori ce parte ar pune peciorulŭ. Ei bine, s'aŭ dusŭ acele vremuri de orbie! Póte să mai aîbă asemenea trecere pre la popórele *Zuluşilorŭ* şi de prin centrulŭ Africei. În ochii ortodoxiei biserica Romei este şi *schismaică,* este şi *eretică.* Cândŭ se va lăpădá de schismă i de eresii, cândŭ îşi va recunósce positiunea de *Lapse,* si va dorí reprimire în sinulŭ bisericei orientale apotolice, din care a esitŭ: atunci frăţia va fi deplină; ércu dorinţe de supremaţie să nu mai umble.«

Cu binevoitórea permisiune a confraţilorŭ dela „Voinţa", să facemŭ unele contatări şi observări.

„Unirea este dorită de tótă lumea creştină. Unulŭ este Isusŭ Christosŭ, una este biserica întemeiată de dînsulŭ şi una este învĕţătura sa evangelică. Pentru ce dar atâtea confesiuni, atâtea secte?" — Fórte adevĕratŭ. Suntemŭ în acordŭ deplinŭ cu fiţii dela „Voinţa".

„Dar să fie bine sciutŭ, că *biserica ortodoxă orientală* păstrézĕ doctrina pură a evangeliei şi a sinódelorŭ ecumenice." — *Hoc erat demonstrandum.* Biserica Romei dice totŭ asemenea despre sine. Ce e dar de făcutŭ?

„Cei ce s'aŭ abătutŭ, să-şi recunóscă erórea, să revie la ortodoxie, şi unirea este făcută atunci. Tocmei nu încape în cestiuni de dogme stabilite unanimŭ," (adecă în inódele ecumenice Red. Un.). — Subscriemŭ cu plăcere; tocmai acésta le-o spune şi Biserica Romei „ortodoxilorŭ orientali".

„Biserica Romei nu prea caută să vadă, dacă este saŭ nu pre basele democratice puse de Isusŭ Christosŭ." — Fórte adevĕratŭ; pentru că biserica Romei scie prea bine, că Domnulŭ Christosŭ n'a aşedatŭ biserica Sa pre „base democratice". Pre basele acestea aŭ vrutŭ să aşedie biserica numai „ortodoxii orientali". Şi cum aŭ reusitŭ? Aşa că episcopii lorŭ suntŭ numiţi de auctorităţile civile, în multe casuri şi *păgâne,* cărora nu le-a datŭ Domnulŭ Christosŭ nici o auctoritate preste biserica Sa. Democraţia acésta nu-i trebue bisericei Romei.

„Scopulŭ sĕŭ (alŭ „bisericei Romei" *Red. Un.*) este *cesarianismulŭ,* în ori ce parte ar pune peciorulŭ." — Oho! De unde aţi mai scos'o şi asta, iubiţi confraţi dela „Voinţa"? Da nu sciţi, că chiar şi în anulŭ acesta Pontificele Romei printr'o epistolă a Secretarului sĕŭ de statŭ, adresată episcopatului din Francia, a declaratŭ, că biserica este *indiferentă faţă cu ori ce formă de guvernŭ?*

„Ei bine, s'aŭ dusŭ acele vremuri de orbie!" — Adevĕratŭ; pentru biserica Romei şi pentru tótă lumea cultă acele vremuri de orbie aŭ trecutŭ de multŭ, pentru că n'aŭ esistatŭ nici cândŭ. Durere însă, că pentru fraţii dela „Voinţa" şi pentru „biserica ortodoxă orientală" n'aŭ mai pututŭ încă trece acele vremuri de orbie. Cu jele o constatămŭ.

„Póte să mai aîbă (biserica Romei) asemenea trecere pre la popórele *Zuluşilorŭ* şi de prin centrulŭ Africei." — De sigurŭ; biserica Romei are şi va avé trecere şi între acele popóre sĕlbatice; şi chiar în acésta se recunósce universalitatea, apostolicitatea şi misiunea ei dumnedeéscă. Dară „biserica ortodoxă orientală" n'are ce căutá între *Zuluşi,* pentru că aceia o mâncă, abia vorŭ audí, că nici în Europa nu-i merge ceva deosĕbitŭ de bine.

„În ochiĭ ortodoxieĭ biserica Romeĭ este şi *schismatică,* este şi *eretică.*“ — Chiar aşa în ochiĭ „bisericeĭ Romeĭ“ „biserica ortodoxă orientală“ este şi *„schismatică“,* este şi *„eretică“.*

„Cându se va lăpădá (biserica Romeĭ) de schismă şi de eresiĭ, cându îşĭ va recunósce posiţiunea de *Lapsa,* şi va dorí reprimire în sinulŭ bisericeĭ orientale apostolice, din care a eşitŭ, atuncĭ frăţia va fi deplină; ér cu dorinţa de supremaţie, să nu maĭ umble.“ — Acuratŭ acésta o ḑice şi biserica Romeĭ la adresa „bisericeĭ ortodoxe orientale“.

Cum se va face decĭ unirea, care „este dorită de tótă lumea creştină“?

Credemŭ, că vorŭ concede-o şi fraţiĭ dela „Voinţa“, că numaĭ într'unŭ *conciliu icumenicŭ.* Acolo are să se vaḑă, cine „păstrézá doctrina pură a evangelieĭ şi a sinódelorŭ icumenice“. Dară „bisericeĭ ortodoxe orientale“ aşa se vede, că nu-ĭ trebue conciliŭ icumenicŭ. Pentru că dacă ĭ-ar trebuí şi l'ar respectá, atuncĭ nu se abătea dela decisiunile conciliuluĭ din Florenţa, care a fostŭ unŭ conciliŭ icumenicŭ în tótă puterea cuvîntuluĭ, şi ar fi luatŭ parte şi la conciliulŭ Vaticanŭ din an. 1870, la care cu atâta dragoste ĭ-a învitatŭ Pontificele de f. a. Piŭ IX. De ce nu s'aŭ dusŭ „ortodoxiĭ orientaliĭ“ la acelŭ conciliŭ? Acolo puteaŭ să arete „bisericeĭ Romeĭ“, că este şi *schismatică* şi *eretică.* Póte pentru că acelŭ conciliŭ l'a convocatŭ Papa dela Roma? Da cele dintâiŭ şepte conciliĭ icumenice nu le-a convocatŭ mijlocitŭ saŭ nemijlocitŭ totŭ Papa dela Roma? Este însă probabilŭ, că „biserica ortodoxă orientală“, aşeḑată pre „base democratice“, ar fi doritŭ, ca conciliulŭ icumenicŭ să-lŭ concheme Ţarulŭ Rusieĭ saŭ chiar cela ce şede pre „gloriosulŭ tronŭ alŭ Osmaniḑilorŭ“. Atuncĭ însă unirea nu are să se facă!

Colecta cruceriuluĭ.

La colecta cruceriuluĭ iniţiată de noĭ în numĕrulŭ 16 alŭ „Uniriĭ“ din a. c.:

Aŭ solvitŭ. *In Archidiecesă.* Parochia *Buciumŭ-şésa,* 7 fl. — Parochia *Velcheriŭ,* 3 fl. 40 cr. — Parochia *Springŭ,* 4 fl. 50 cr. — Parochia *Zlatna,* 3 fl. 93 cr. — Parochia *Henigŭ,* 3 fl. — Parochia *Hodacŭ,* 8 fl. — Parochia *Sta-Mărie,* 1 fl. 50 cr. — Parochia *Ponorelŭ.* 1 fl. 60 cr. — Parochia *Subpădure,* 3 fl. — *Clericiĭ archidiecesanĭ* din Seminariulŭ centralŭ din *Budapesta* 3 fl. 25 cr.

Câte 3 fl. 25 cr. aŭ trimisŭ braviĭ clericĭ din Budapesta şi la fondurile scolastice diecesane sufragane.

Până acum aŭ încursŭ 351 fl 98 cr. v. a.

Noutăţĭ.

Din Archidiecesă. Escelenţa Sa Î. P. S. D. Mitropolitŭ Dr. Ioanŭ Vancea a celebratŭ Duminecă în 6 a l. c. în capela privată din reşedinţa mitropolitană, cu care ocăsiune a înălţatŭ la trépta preoţieĭ pre diaconiĭ *Victorŭ Moldovanŭ, Valeriŭ Florianŭ, Petru Gora, Veniaminŭ P. Lupu, Georgiŭ Micu, Aureliŭ Poruţă, Vasiliŭ Popă* şi *Simeonŭ Marcu.* Dintre aceştia suntŭ dispuşi ca administratorĭ parochialĭ: *Victorŭ Moldovanŭ,* în Veza (tractulŭ Blaşiuluĭ) şi *Simeonŭ Marcu* în Dobêrca (tractulŭ Sebeşuluĭ), ér ceĭalaltĭ suntŭ până acum fără beneficiŭ.

Din diecesa Gherleĭ. M. O. D. Dr. *Ioanŭ Popă,* profesorŭ de s. teologie în Seminarulŭ episcopescŭ din Gherla, este numitŭ *parochŭ şi vicarŭ în Năseudŭ.* — Felicitările nóstre.

Iubileŭ profesorescŭ de 30 de anĭ. Veteranulŭ şi bravulŭ profesorŭ dela gimnasiulŭ nostru din Beiuşŭ, *G. M. Marinescu,* a serbatŭ în 22 Novembre a. c. aniversarea a 30-a a denumiriĭ sale de profesorŭ. Tineriĭ şi bĕtrâniĭ aŭ grăbitŭ în sala festivă a gimnasiuluĭ pentru a presentá urările şi felicitările sale venerabiluluĭ profesorŭ, care pre atâţĭ fiĭ aĭ bisericeĭ şi naţiuniĭ nóstre ĭ-a povĕţuitŭ pre calea cea grea a educăţiuniĭ. — Noĭ încă ne asoţiámŭ din inimă la acele serbărĭ şi-ĭ dorimŭ venerabiluluĭ dnŭ profesorŭ anĭ mulţĭ, neînfrânte puterĭ, ca să se pótă bucurá neturburatŭ de fructele activităţiĭ sale.

Episcopĭ noĭ. Maiestatea Sa Regele Apostolicŭ a denumitŭ la episcopia vacantă de Scepusiŭ pre canonicŭlŭ din Agria, *Paulŭ Szmrecsányi,* ér de episcopŭ gr. cat. alŭ dieceseĭ *Crişŭ* pre directorulŭ preparandieĭ gr. catolice din Ungvár, *Iuliŭ Drohobecky.* — Procesulŭ canonicŭ alŭ noilorŭ episcopĭ s'a făcutŭ deja.

Esemplu nobilŭ. Amŭ fostŭ amintitŭ, că dlŭ *Alesandru Moldovanŭ,* fiŭ de preotŭ din Chirileu, a donatŭ pentru *Colecta cruceriuluĭ* totŭ rodulŭ, ce-lŭ va aduce unŭ pământŭ de cucuruzŭ alŭ dsale. Acum aflámŭ, că cucuruzulŭ este aşeḑatŭ într'unŭ coşerŭ cam de 42—43 metrete. Bostaniĭ s'aŭ vîndutŭ cu 1 fl. 50 cr., ér fasolea face cam treĭ metrete, dară încă nu e îmbĭătită. — Precum se vede, contribuirea generósă a dluĭ *Alesandru Moldovanŭ* va formá o sumă frumuşică. Nu ar puté óre imitá acestŭ esemplu celŭ puţinŭ 100 de proprietarĭ? E vorbă despre salvarea institutelorŭ şi a limbeĭ nóstre, şi totuşi rĕmânemŭ nepăsătorĭ. Dea bunulŭ Dumneḑeŭ, ca nobilulŭ esemplu alŭ dluĭ Moldovanŭ să nu rĕmână isolatŭ celŭ puţinŭ în anulŭ viitorŭ!

Fapte creştinescĭ. La iniţiativa parochuluĭ şi a curatoruluĭ nostru din comuna Springŭ poporulŭ credinciosŭ a conferitŭ la împodobirea sânteĭ Biserice cu doĭ praporĭ, carĭ lipsiaŭ, ér unŭ credinciosŭ, care îşĭ câştigă pânea de tóte ḑilele prin serviţiŭ, a dăruitŭ unŭ patrachirŭ frumosŭ totŭ pre sama s. Biserice din Springŭ.

„Starea învĕţământuluĭ în munţiĭ apuseni.“ La raportulŭ publicatŭ în „Gazeta Transilvanieĭ“ sub titlulŭ de maĭ susŭ primimŭ aprópe în fiecare ḑi corespondinţe, care de care maĭ nefavorabile raportoruluĭ „Gazeteĭ“. Corespondinţele nóstre tóte ne vinŭ cu subscrierea respectivilorŭ şi cu autorisarea de a-le publicá întocmaĭ subscrise, şi chiar de aceea la sinceritatea lorŭ nu încape îndoélă. Noĭ însă amŭ cugetatŭ, să nu le maĭ publicămŭ, pentru-că corespondentuluĭ „Gazeteĭ“ şi a primitŭ deja ceea ce erá alŭ sĕŭ şi credemŭ că pre viitorŭ nu va maĭ face rapórte aşa de neprecugetate; de altă parte suntemŭ de părere, că şi onoraţiĭ nostri cetitorĭ suntŭ deja liniştiţĭ în causa acésta, şi nu doresc a maĭ cetí felŭ de felŭ de desminţirĭ. Rugămŭ decĭ pre onorabiliĭ nostri corespondenţĭ, să fie cu ĭertare.

Sinodŭ protopopescŭ. Sinodulŭ protopopescŭ de tómnă alŭ cleruluĭ din tractulŭ Dêrgeĭ (Archidiecesă) s'a ţinutŭ în comuna Lupóia în 23 Nov. a. c. sub presidiulŭ zelosuluĭ vice-protopopŭ *I. Hăţeganŭ.* — Cassarulŭ raportéză, că tractulŭ are unŭ fondŭ scolasticŭ de 446 fl. 99 cr. — S'a decisŭ, ca pre viitorŭ la sinódele de tómnă să se cheme şi câte doĭ laicĭ, ca ast-felŭ să se potenţeze interesulŭ faţă cu causele generale ale poporuluĭ. — Cu privire la *Colecta cruceriuluĭ* s'a decisŭ, ca din tóte parochiile sumele colectate să se trimită până la sfârşitulŭ luneĭ Decembre a fiesce căruĭ anŭ la oficiulŭ protopopescŭ, care va trimite apoĭ de-odată tóte sumele la loculŭ competentŭ. — Sinodulŭ a votatŭ mulţămită omagială Escelenţeĭ Sale Domnuluĭ Mitropolitŭ pentru ridicarea nouluĭ internatŭ. — Pentru biblioteca tractuală s'a decisŭ a se procurá opulŭ escelentŭ: „Părţi alese din istoria Transilvanieĭ“ de George Bariţŭ. Sinodulŭ de tómnă din anulŭ viitorŭ să se ţină în parochia Sotelecŭ. — Gratulămŭ cleruluĭ din tractulŭ Dêrgeĭ pentru activitatea sa. Înainte cu Dumneḑeŭ!

Schimbărĭ de comiţĭ supremĭ. La propunerea ministruluĭ de interne Maiestatea Sa a relevatŭ din posturile lorŭ pre *Horváth Mihály,* comitele supremŭ alŭ Têrnaveĭ-micĭ, pre *Dániel Gábor,* comitele supremŭ alŭ Odorheiuluĭ, şi pre *Pogány György,* comitele supremŭ alŭ Hunedóreĭ, pre ceştĭ doĭ din urmă la cererea lorŭ proprie. — În loculŭ lorŭ suntŭ numiţĭ: de comite supremŭ alŭ Têrnaveĭ-micĭ *Sándor János* jun., fostŭ vicecomite alŭ comitatuluĭ Turda-Arieşŭ, de comite supremŭ alŭ Odorheiuluĭ Dr. *Török Albert,* fostŭ vicecomite alŭ aceluia-şĭ comitatŭ, şi în fine de comite supremŭ alŭ Hunedóreĭ baronulŭ *Georgiŭ Szentkereszti.*

Esposiţie industrială. Comitetulŭ „Reuniuniĭ sodalilorŭ românĭ din Sibiiŭ“ a esmisŭ unŭ apelŭ către meseriesiĭ românĭ din Sibiŭ şi din comitatulŭ Sibiuluĭ rugându-ĭ, să pregătéscă ceva obiecte pentru esposiţiunea, ce o va aranjá reuniunea la vara anuluĭ 1892. Spre acestŭ scopŭ suntŭ espuse în Sibiŭ treĭ liste, pre carĭ meseriesiĭ vorŭ puté să se înscrie. Aceste înscrierĭ aŭ să se facă până în 31 Decembre a. c.

Adunarea generală a secţiunĭĭ centrale a „Ligeĭ pentru unitatea culturală a Românilorŭ“ s'a ţinutŭ în 7 a l. c. în sala cea mare a universităţiĭ din Bucurescĭ. Adunarea a fostŭ bine cercetată. Dlŭ Lupulescu a cetitŭ unŭ raportŭ despre activitatea şi succesele de până acum ale Ligeĭ, care a fostŭ primitŭ cu aplause, şi s'a decisŭ a se tipărí şi a se respândí în ţĕră şi străinătate.

† **Dom Pedro,** eximpĕratulŭ Brasilieĭ, a repausatŭ Vineri în 4 Decembre la Paris. *Dom Pedro II* a fostŭ născutŭ în 2 Decembre 1825. În etate de 6 anĭ a ajunsŭ pre tronŭ. Până la anulŭ 1840 a fostŭ îngrigitŭ de o regenţă. Dela acelŭ anŭ şi până la 1889 a domnitŭ neîntreruptŭ. În 1889 a fostŭ detronatŭ prin revoluţiunea aceea, care şi acum ţine încă în agitaţie ţéra întrégă. A muritŭ rugându-se pentru gloria şi înflorirea Brasilieĭ. Înmormîntarea se va face în Lissabon.

Împĕratulŭ Germânieĭ va face, după cum spunŭ unele foĭ, o visită Curţiĭ regale române în primăvara anuluĭ viitorŭ. Împĕratulŭ, care va fi însoţitŭ de o suită mare, va petrece la Bucurescĭ treĭ ḑile, va merge şi la Sinaia şi póte că şi la Iaşĭ. În suita împĕratuluĭ se ḑice că aŭ să fie şi principele *Enricŭ* de Prusia şi principiĭ Leopoldŭ şi Fridericŭ de Hohenzollern.

Nenorocire în minele de cărbunĭ. În minele de cărbunĭ dela Saint-Etienne, precum se anunţă din Paris, s'a întîmplatŭ Sâmbătă în 5 a l. c. o catastrofă înfricoşată. În urma uneĭ surupăturĭ, se ḑice, că şĭ-aŭ perdutŭ viaţa vre-o 60 de lucrătorĭ.

Conjuraţiune în contra Sultanuluĭ. În Constantinopolŭ s'a descoperitŭ o conjuraţiune militară urḑită în contra actualuluĭ sultanŭ cu scopulŭ de a-lŭ detroná. În conjuraţiune suntŭ amestecaţĭ maĭ mulţĭ adjutanţĭ de aĭ sultanuluĭ, carĭ aŭ şi fostŭ deţinuţĭ. Între aceştia se află şi unŭ ginere alŭ sultanuluĭ numită Mehemed Dava paşa, care va fi esilatŭ.

Bulgariĭ recunoscătorĭ. Se vorbesce, că sobrania bulgară va votá pentru fostulŭ principe Alesandru de Battenberg o rentă anuală ca sĕmnŭ de recunoscinţă a poporuluĭ bulgarŭ faţă de dînsulŭ.

Focŭ. Luni în 7 a l. c. séra aŭ arsŭ în Bălcaciŭ, comitatulŭ Têrnaveĭ micĭ, 7 şurĭ. Se vorbesce, că focululŭ ar fi fostŭ pusŭ anume din rĕsbunare contra proprietarilorŭ, carĭ aŭ cerutŭ comasarea pre teritorulŭ aceleĭ comune.

Epidemiĭ. În Blaşiŭ şi în comunele din jurŭ s'aŭ ivitŭ maĭ multe casurĭ de influenză şi erisipelă. Se pare însă, că morbulŭ nu se maĭ estinde, pentru-că nu s'aŭ maĭ ivitŭ casurĭ nóue, ér ceĭ atinşĭ suntŭ cu toţiĭ reconvalescenţĭ.

Casŭ de mórte. *Maximŭ Picoşŭ,* studentŭ în a VIII-a clasă la gimnasiulŭ din Blaşiŭ, după unŭ morbŭ maĭ îndelungatŭ a reposatŭ în 5 a l. c. la părinţiĭ sĕĭ în Galda de josŭ, comitatulŭ Albeĭ inferióre.

In vecĭ amintirea luĭ!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Póte fi rĕulŭ moralŭ vre-odată frumosŭ și sublimŭ?

(Fine.)

Arta de a produce frumosulŭ delectătorŭ este independentă în modŭ absolutŭ. Precum bunŭ în înțelesŭ moralŭ este numaĭ acela, care face binele pentru binele însu-și fără de a maĭ urmări și unŭ altŭ scopŭ, așa și artistŭ adevĕratŭ este numaĭ acela, care produce frumosulŭ, pentrucă e frumosŭ, fără de a maĭ urmări și alte ținte. De unde artistulŭ n'are să se împedece de nicĭ o lege morală în producerea frumosuluĭ. Morala să o învețe moralistulŭ, dară nu artistulŭ. Ast-felŭ auḑimŭ resonândŭ pre esteticiĭ moderni de unŭ gustŭ prea rafinatŭ, care s'a încuĭbatŭ deja și în literatura nóstră încă fórte mică și tinĕră.

Maĭ înainte de ce amŭ vedé, câtŭ de fără temeiŭ este tótă filosofarea acésta, să auḑimŭ, cum vorbescŭ, și să vedemŭ, cum cugetă despre ea câțiva din ceĭ maĭ marĭ cugetătoriĭ din trecutŭ.

Bĕtrânulŭ Plato în opulŭ sĕŭ despre legĭ descrie următorulŭ dialogŭ între unŭ cetățanŭ din Atena și între doĭ amicĭ aĭ luĭ, dintre carĭ unulŭ din Creta și altulŭ Lacedemonénŭ: „Dacă în unŭ statŭ," ḑice Atenénulŭ, „suntŭ legĭ bune, óre fi-va arta acolo deplinŭ liberă? Óre va fi acolo artistuluĭ ĭertatŭ a învĕță pre prunciĭ și tinerimea concetățenilorŭ orĭ ce-ĭ place luĭ fără a se uĭtá la aceea, că óre îĭ cresce spre vîrtute saŭ spre desfrênŭ?" „Așa ceva ar fi în contra mințiĭ sănĕtóse!" rĕspunserŭ amêndoĭ amicĭ aĭ Atenénuluĭ.

Totŭ bĕtrânulŭ Plato în opulŭ sĕŭ despre republică descrie următorulŭ dialogŭ alŭ luĭ Socrate cu cincĭ amicĭ aĭ luĭ. „Óre nu e începutulŭ în orĭ ce lucru de cea maĭ mare însĕmnătate, și maĭ cu sémă cândŭ e vorba despre crescerea tinerimiĭ?" ḑice Socrate cătră amicii sĕĭ. „Sufletulŭ tinerimiĭ este susceptibilŭ de orĭ ce impresiunĭ și ĭea ușorŭ forma, ce voescĭ să ĭ-o daĭ. Vomŭ concede noĭ așa dară, ca tinerimea să cunóscă orĭ ce producte poetice de orĭ ce cuprinsŭ și de orĭ ce autorŭ, și așa să sórbă în sine părerĭ și principiĭ, carĭ în cele maĭ multe casurĭ suntŭ în contrastŭ cu ideile, după carĭ vorŭ avé să-și îndrepte lucrările și cugetele, cândŭ vorŭ fi maturĭ?" „Nicĭ de cum!" rĕspunserŭ ceĭ cincĭ amicĭ, „asta nu o vomŭ concede nicĭ cândŭ!" „Trebue așa dară," ḑice Socrate, „să veghiămŭ asupra poețilorŭ, și dacă producŭ ceva bunŭ, aceea să o primimŭ, ce este rĕŭ însă, să lăpĕdămŭ!" Êră maĭ la vale repețesce Socrate acela-și lucru. „Pentru aceea," ḑice elŭ, „să purtămŭ cea maĭ mare grige, ca poesiile, ce le cetesce tinerimea, să corĕspundă deplinŭ tuturorŭ cerințelorŭ moralității."

Ast-felŭ a cugetatŭ despre libertatea desfrênată a poețilorŭ unulŭ din ceĭ maĭ marĭ cugetătoriĭ aĭ anticității, față cu care pseudoesteticiĭ moderni originalĭ de prin Germânia saŭ plagiatoriĭ de pre la noĭ suntŭ numaĭ nisce piticĭ.

Dară să auḑimŭ încă pre unŭ bĕtrânŭ, pre elegantulŭ Horațiŭ, a cărui ideĭ și principiĭ despre natura și cheamarea poesieĭ sute de anĭ aŭ domnitŭ în lume.

„Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci
„Lectorem delectando, pariterque monendo
„Hic meret aera liber Sosiis; hic et mare transit
„Et longum noto scriptori prorogat aevum."[1])

Unŭ sufletŭ așa instruitŭ, deșteptŭ și limpede cugetătorŭ ca Horațiŭ vede culmea poesieĭ nu în emanciparea eĭ de legile moraleĭ, ci chiar în supunerea eĭ la aceste legĭ.

Să ascultămŭ încă pre unŭ bĕtrânŭ, și apoĭ vomŭ trece la ceĭ maĭ noĭ.

În comedia luĭ Aristophane „Bróscele" Eschilŭ face luĭ Euripide imputărĭ aspre, fiindu-că acesta cu dramele luĭ ar fi coruptŭ moravurile cetățenilorŭ, și îĭ ḑice: „Rĕspunde-mĭ, pentru ce este poetulŭ onoratŭ?" La aceste însu-și Euripide îĭ rĕspunde: „Pentrucă poetulŭ face pre ómenĭ maĭ bunĭ!" Atuncĭ Eschilŭ îĭ face luĭ Euripide imputărĭ aspre, pentru-că a compusŭ drame din nisce legende așa de scandalóse ca cea despre *Phaedra* și *Sthenobea*, și apoĭ îĭ ḑice: „Poetulŭ trebue să încunjure rĕulŭ și să nu-lŭ espună privirilorŭ, căcĭ ce e învĕțătorulŭ pentru copiĭ, aceea e poetulŭ pentru publicŭ!" Ce ar ḑice óre Eschilŭ și Aristophane, cândŭ ar' vedé, cum se adapă la noĭ tinerimea din „Calinulŭ" luĭ Eminescu, a cărui cuprinsŭ este câtŭ se póte de scandalosŭ și necuratŭ, descrierile câtŭ se póte de pornografice și iritătóre pentru biéta tinerime? De probă pentru publicŭlŭ, care nu scie, ce cetesce tinerimea nóstră inocentă din Eminescu, aducemŭ aicĭ numaĭ câteva ideĭ din poema acésta afurisită a luĭ. Chiar la începutŭ spune Eminescu tinerimiĭ, cum Calinŭ în driculŭ nopțiĭ se sue pre unŭ délŭ la unŭ castelŭ, rupe gratiile dela ferésta uneĭ chiliĭ din acelŭ castelŭ și intră în lăuntru. În lăuntru la lumina luneĭ vede o fată durmindŭ după unŭ părete de „țĕsĕtură de păinginŭ". Atâta nu-ĭ destulŭ poetuluĭ nostru, ci maĭ spune, cum feteĭ îĭ e desprinsă haĭna, câtŭ *„i-s'arată trupulŭ, albŭ în goliciunea-ĭ, curăția eĭ de fată"*, și cum feteĭ *„de a vĕrsteĭ eĭ căldură fragilĭ sinulŭĭ i-se cocĭ"*. Nicĭ atâta nu-ĭ este destulŭ, ci maĭ spune tinerimiĭ, cum Calinŭ rumpe pânza, și apoĭ vede *„a frumseții haruri góle"*. Simțulŭ de pudóre nu ne lasă a maĭ continuá și a maĭ spune și scenele următóre. Étă părinți Romănĭ din tóte țĕrile, ce se recomândă copiilorŭ vostri spre cetire ca productŭ de geniŭ, care scrie după estetica emancipată de legile moraleĭ! Étă pentru cine s'aŭ adunatŭ prin școlĭ banĭ dela copiĭ nevinovațĭ, ca să-ĭ ridice monumentŭ! Ne cuprindŭ fiorĭ, cândŭ cugetămŭ la aceea, că chiar și fecióre române cetescŭ poesiile acestea. Unde maĭ e așa ceva în tótă Europa? Numaĭ pentru-că mulțĭ, carĭ n'aŭ cetitŭ pre Eminescu, nu-și potŭ închipuĭ, să fie așa pornograficŭ și scandalosŭ, cum amŭ ḑisŭ noĭ de repețite orĭ, amŭ învinsŭ pre unŭ momîntŭ simțulŭ de pudóre, și amŭ reprodusŭ scena acésta scandalósă. Intențiunea bună însă de a informá publicŭlŭ ne va scusá.

Dar să vedemŭ, cum cugetă despre arta liberă de legile moraleĭ și câțiva din ceĭ maĭ noĭ. Începemŭ cu Lessing, care numaĭ creștinŭ n'a fostŭ. Despre poesie se esprimă Lessing ast-felŭ: „Care poesie nu este detóre a nutrí și a întări simțulŭ de umanitate, și a produce iubirea virtuții și urîrea viținluĭ? Tóte speciile de poesiĭ aŭ să ne facă maĭ bunĭ, și este durerosŭ, că trebue să maĭ probămŭ așa ceva, dară maĭ durerosŭ, că suntŭ poețĭ, carĭ se îndoescŭ despre acésta." [1]) Éră Schiller, deși nu odată a căḑutŭ și elŭ în părerea contrară, totuși susține, că artistulŭ trebue să lucre tot-deuna în armonie cu simțulŭ moralŭ. [2]) Ma chiar și socialistulŭ francesŭ Proudhon ḑice, că arta liberă de legile moraleĭ este o mărime fără valóre, n'are nicĭ unŭ dreptŭ la esistință, este o nimica.

Ce ḑice însă mintea sănĕtósă neîncâlcită și încă neadusă în confusiune prin filosofia abstrusă germână, ce ḑice mintea acésta despre arta liberă de „cătușele" moralității? Óre nu condamnă ea pre orĭ ce artistŭ, cândŭ cu productele luĭ calcă legile moraleĭ și escită și nutresce în omŭ aplicările și poftele celea rele? Dacă unŭ lucru óre-care este rĕŭ din punctŭ de vedere moralŭ în viéța comună *a ómenilorŭ, atuncĭ pentru ce să încete* a fi rĕŭ, dacă e depinsŭ de pictorŭ și cântatŭ de poetŭ? Adulteriulŭ este rĕŭ în viéța comună. Pentru ce să încete a fi rĕŭ, cândŭ îlŭ descrie poetulŭ? Saŭ dacă p. es. unŭ poetŭ nu este capabilŭ a produce ceva, ce e și frumosŭ și moralŭ, pentru ce să-ĭ fie ĭertatŭ a produce ceva, ce e nemoralŭ? Dacă nu e capabilŭ a folosí societății, să aîbă pentru aceea dreptulŭ de a-ĭ stricá?

Esperința ne arață, că ómenilorŭ lacomĭ în mâncare, dacă timpŭ îndelungatŭ s'aŭ nutritŭ totŭ cu bucate carĭ de carĭ maĭ alese și maĭ aromatice, în urmă li-se blasézĕ și tîmpesce stomaculŭ, câtŭ capĕtă poftă totŭ de mâncărĭ dure și primitive.

Cam analogŭ stă lucrulŭ și cu gustulŭ esteticŭ. La popórĕle, carĭ dispunŭ de o literatură beletristică veche, mare și estetică, nu e mirare, că obvinŭ casurĭ singuratice, de unĭ saŭ alțiĭ gustândŭ prea multŭ literatura acésta, în urmă se blasézĕ pentru ea, — căcĭ așa se întîmplă cu ceĭ ce-și cércă desfătarea cea maĭ mare și ultimă în lucrurile mărginite, — și blasându-se începŭ a dorí o literatură maĭ aspră, maĭ puținŭ morală, și în urmă chiar nemorală. De aci apoĭ teoria despre frumseța și sublimitatea rĕuluĭ moralŭ. Atarĭ aparițiunĭ suntŭ la popórĕle cele marĭ unŭ resultatŭ deși tristŭ, însă totuși unŭ resultatŭ naturalŭ în procesulŭ

[1]) Acela a câștigatŭ tóte voturile, care unesce ast-felŭ folositorulŭ cu plăcutulŭ, câtŭ pre cetitorŭ îlŭ delectézĕ și îndréptă. Unŭ atare opŭ câștigă Sosilorŭ * banĭ, trece mările, și autoruluĭ îĭ păstrézĕ nume înaintea posterității în lungŭ șirŭ de secuĭ. Hor. Ad Pison. 343 cm.

* Sosiĭ: librarĭ în Roma.

[1]) Hamburgische Dramaturgie.

[2]) Ueber den Grund des Vergnügens an tragischen Gegenständen.

desvoltării lorŭ. Dovada cea mai eclatantă e, că teoria acésta s'a născutŭ la popórĕle aceste numai cam în secululŭ nostru. La totŭ casulŭ atari aparițiuni suntŭ simptómele unui morbŭ, ce deja începe a cuprinde mințile și inimele, simptómele decădinței. De unde la tóte popórĕle aceste, de cândŭ și pre unde s'a încuibatŭ teoria acésta, a și stagnatŭ totŭ progresulŭ artelorŭ. Nici Germânia, nici Francia, nici Italia și nici Anglia nu mai aŭ astădi artiști genii, ca mai de multŭ.

Și acum ce e cu noi? Cu noi, cari de abia acum punemŭ petrile pentru fundamentulŭ unei literaturi? Étă că și începemŭ a arĕtá semne de decădință, cândŭ aplicămŭ pentru literatura nóstră ca principiŭ aceea, ce nu e decâtŭ simptomulŭ unui morbŭ. După legile firei unŭ Eminescu ar trebuí să fie sĕmnulŭ decădinței, și la noi e consideratŭ de sĕmnŭ alŭ progresului. Încă nu avemŭ o literatură poetică classică și castă, și amŭ și începutŭ cu cea pornografică și omorîtóre de orí ce simțŭ nobilŭ. Unŭ singurŭ productŭ încă nu avemŭ, care să corĕspundă tuturorŭ legilorŭ esteticei, legilorŭ acelora, cu privire la cari este unanimitate deplină între timpuri și filosofi. Și totuși amŭ și începutŭ cu producte, cari cu nimica nu se potŭ lăudá, fără numai că aŭ făcutŭ usŭ de libertatea desfrênată predicată de nisce pseudo-esteticí. Eminescu n'a fostŭ capabilŭ a împlini nici una din recerințele poesiei espuse așa frumosŭ de bĕtrânulŭ Horațiŭ. A fostŭ însă capabilŭ a se subduce dela tóte legile moralei în productele sale spre a arĕtá, că stă la culmea esteticei decădute. Acolo amŭ ajunsŭ cu imitățiunea órbă a altorŭ popóre. Acele aŭ începutŭ cu poesia virgină, și numai târdiŭ aŭ ajunsŭ la cea prostitută. Noi începemŭ cu cea prostitută, ca să nu mai ajungemŭ nici odată la cea virgină. La acele poesia virgină din trecutŭ este așa vastă, câtŭ nu este nici cândŭ în periculŭ, că va fi nădușită și cutropită de cea prostitută. Dovadă este Germânia. Acolo locuitoriĭ din Düsseldorf n'aŭ suferitŭ, să i-se ridice lui Heine monumentŭ, cu tóte că Heine nici pre departe nu este așa pornografŭ ca Eminescu. Ce va fi cu noi însă, dacă la noi dela începutŭ triumfézá poesia cea prostitută? Prin ce ne vomŭ regenerá? Cu ce ne vomŭ însufleți tinerimea? Cu ce ne vomŭ cultivá gustulŭ pentru bunŭ și frumosŭ? Cu ce vomŭ promová vîrtutea în némulŭ nostru? Cu Eminescu? Bine! ce ne mai rĕmâne însă atunci? Ne mai rĕmâne — sfârșitulŭ!

Ostenéla de o di.

— Din amintirile unui preotŭ bĕtrânŭ. —

(Continuare.)

Afară timpulŭ erá neplăcutŭ, posomorîtŭ, negurosŭ și rece. Sórele s'a luptatŭ înzădarŭ cu aburiĭ pământului și prin negură apărea numai ca unŭ tăieriŭ galbenŭ fără strălucire. În cuptorulŭ din chilie pocniá foculŭ. Aci aerulŭ erá curatŭ și stîmpĕratŭ. Pre masă aburiá cafa ferbinte, zimbiá pânea prăjită, șonca rumenă și friptura rece. Aceste din urmă am lăsatŭ să le punŭ pre masă pentru óspele meŭ, care erá dăruitŭ cu unŭ apetitŭ grozavŭ de bunŭ.

Fața dlui Bogatulŭ s'a înseninatŭ la vederea atâtorŭ bunătăți pământesci, și elŭ s'a aședatŭ cu voe bună la masa așternută. Elŭ cugetá de sigurŭ, că s'a apropiatŭ deja de sfârșitulŭ torturelorŭ sale, că a trecutŭ prin proba cea mai grea, și acum îĭ va fi ușorŭ a câștigá rĕmasulŭ. Cugetulŭ acesta și vederea meseĭ așternute ĭ-a readusŭ umorulŭ de mai înainte. Cu lăcomie a beutŭ cafa caldă, apoi a îmbucatŭ cu mare desfătare din șoncă esplicându-mi principiile sale dietetice.

„Așa e, că am trecutŭ bine preste probă? Nu negŭ, am și murmuratŭ puținŭ, dară acésta s'a întîmplatŭ, pentru că tóte a trebuitŭ să le facŭ pre inimă gólă. La așa ceva nu m'am dedatŭ. Înzădarŭ, dedarea are putere nespusŭ de mare. Și celŭ mai greŭ lucru potŭ să-lŭ împlinescŭ, dară numai după dejunŭ. La mine acesta-ĭ lucrulŭ celŭ dintâiŭ, după ce m'am sculatŭ, ĕră apoi urmézá pipa. Și numai după ce am trecutŭ preste acestea, suntŭ omŭ deplinŭ. Dejunulŭ l'am mâncatŭ, m'am săturatŭ, dară încă nu suntŭ omŭ deplinŭ, mai vine unŭ pocalŭ de apă próspĕtă, apoi pipa, și numai după aceea suntŭ omŭ în adevĕratulŭ înțelesŭ.“

„Îmi pare rĕŭ, domnulŭ meŭ,“ dișeĭ scolându-mĕ dela masă, „însă nici acum nu poți fi încă omŭ deplinŭ. Lasă pipa, că avemŭ de lucru.“

„Ce?“ strigă dlŭ Bogatulŭ înmărmuritŭ, și pipa umplută îĭ trĕmură în mână.

„Auḑi clopoțĕlului?“ — dișeĭ eŭ luându-mi pĕlăria și bastonulŭ.

„Audŭ, cum să nu audŭ?“ rĕspunse cu jele. „Din revĕrsatulŭ ḑorilorŭ nu audŭ alta decâtŭ totŭ numai clopote.“

„Acesta nu-ĭ clopotŭ, ci clopoțĕlŭ.“

„Ce-mi pasă mie?“ strigă cu ciudă. „Spĕndură-ĭ-ar pre toți clopotariĭ!“

„Eĭ, eĭ, ce vorbescĭ?“

„Da ce-mi totŭ clopotescŭ în urechi? Ĕră te chémă la vre-unŭ servițiŭ? Câte liturgiĭ facĭ într'o ḑi?“

„Ăsta nu-ĭ clopotulŭ dela biserică, ci clopoțĕlulŭ dela școlă.“

„Ce trĕbă am eŭ cu școla? De multŭ am eșitŭ eŭ din școlă!“

„Dară am eŭ trĕbă cu școla. Clopoțĕlulŭ e sĕmnulŭ, că am să mergŭ la catechisare.“

„Cum să nu!“ ḑise înfuriatŭ dlŭ Bogatulŭ prinḑêndu-și pipa între dinți. „Aceea e detorința învĕțătoruluĭ. Pre mine nu mĕ veĭ face nebunŭ. Aprindŭ pipa.“

Și într-u adevĕrŭ și cercá pre masă după aprinjóre. Însă eŭ prinḑêndu-ĭ mâna ĭ-am ḑisŭ cu liniște:

„La noi e datină, ca preotulŭ să catechiseze. Dacă nu credi, întrĕbă pre învĕțătorulŭ.“

„Însă dacă nu-mi aprindŭ pipa, nu-sŭ omŭ întregŭ,“ — s'a jeluitŭ cu amarŭ dlŭ Bogatulŭ. „Aștepte pruncii aceia, până ce voiŭ trage o pipă de tutunŭ.“

„Acésta au o vorŭ face, ci dacă nu suntŭ acolo într'unŭ pătrarŭ de óră, se vorŭ împrăștiá.“

„Dară și eŭ am să ascultŭ catechismulŭ dela începutŭ până în sfârșitŭ?“

„Ferésca Dumneḑeŭ! Nu aĭ să o facĭ acésta. Recunósce, că aĭ perdutŭ rĕmasulŭ, apoi poți fumá, câtŭ îți place.“

„Nu recunoscŭ,“ strigă înfuriatŭ dlŭ Bogatulŭ aruncându-și pipa nevinovată pre masă. „Să mergemŭ la catechisare!“

Pre drumŭ m'a întrebatŭ mâniosŭ, în ce calitate să între la prelegere?

„Nu va fi bătătorŭ la ochi, dacă veĭ cercetá școla ca proprietarŭ localŭ, căruia îĭ zace la inimă crescerea religioso-morală a poporuluĭ.“

Dlŭ Bogatulŭ a ḑisŭ ceva printre dinți despre interesarea sa, ce eŭ nu am înțelesŭ. Și nici nu l'am întrebatŭ, ce a ḑisŭ. Eŭ mergeam cătră școlă liniștitŭ, dlŭ Bogatulŭ însă își manifestá indispoziția sa cu totŭ felulŭ de mișcărĭ. O atare mișcare mai că nu l'a dusŭ în primejdie. Învĕțătorulŭ avea adecă unŭ câne negru și mare mai câtŭ unŭ vițĕlŭ, de care susținea, că-ĭ soiŭ de Neu-Foundland. Câne acesta erá altcum unŭ animalŭ blândŭ, nu făcea niměnui nimica, ba se și jucá cu pruncii, ĕr pre mine tot-deuna, cândŭ mergeam la școlă, mĕ salutá clătinându din códă. Dacă-lŭ loviá cineva, elŭ se înfuriá, ceea ce a esperiat'o și dlŭ Bogatulŭ. Cândŭ amŭ ajunsŭ adecă la școlă, și câne după datina sa ne-a întîmpinatŭ clătinându din códă, dlŭ Bogatulŭ nesciindŭ, asupra cui să-și rĕsbune, lovì cu bâta pre câne preste grumazĭ.

Într'unŭ momîntŭ câne sare pre dlŭ Bogatulŭ, își aședă peciórele dinainte pre umerĭi lui și-ĭ arată dinții. Și dóră l'ar fi și muscatŭ, de n'ar fi eșitŭ învĕțătorulŭ.

Dlŭ Bogatulŭ și înverḑise și îngălbinise de spaimă, și câteva minute a trebuitŭ să așteptămŭ, până ce și-a venitŭ în orí, ca să pótă vorbí. Incidentulŭ acesta ĭ-a măritŭ numai indispoziția, din care nu și-a eșitŭ, cu tóte că învĕțătorulŭ l'a salutatŭ cu cea mai mare umilință, și pruncii, cândŭ a întratŭ în școlă, ĭ-aŭ strigatŭ „Să trăéscă!“

Învĕțătorulŭ pune unŭ scaunŭ cu brațe lângă masă și pre acela poftesce pre dlŭ Bogatulŭ să ocupe locŭ. Dlŭ Bogatulŭ se aședă pre scaunŭ la părere cu multă demnitate și seriositate, dar în realitate — precum suntŭ convinsŭ — suspinândŭ după pipa, de care a fostŭ lipsitŭ. Nu cutezŭ să întărescŭ, că ar fi avutŭ ceva folosŭ mare din instrucțiunea religiuniĭ, carea a ascultat'o în decursŭ de o óră; ba din contră credŭ, că ar fi căpĕtatŭ secundă, dacă l'așĭ fi esaminatŭ la sfârșitulŭ prelegerii.

Erá aprópe la amédi, cândŭ am gătatŭ catechisarea cu pruncii. După ce s'a recitatŭ „Cuvine-se cu adevĕratŭ“, la care și dlŭ Bogatulŭ a trebuitŭ să lea parte, ca să nu-și pérdă reputățiunea înaintea pruncilorŭ, și după ce aceia ĭ-aŭ mai strigatŭ odată „Să trăéscă!“ învĕțătorulŭ ĭ-a mulțămitŭ cu mare complesanță pentru interesarea de învĕțămîntŭ, și l'a rugatŭ, să poftéscă câte odată și la prelegerea lui, — la care rugare dlŭ Bogatulŭ a strîmbatŭ din nasŭ, — dar a oferitŭ în spaima sa școleĭ doi stînjini de lemne de focŭ. În urmă amŭ pornitŭ cătră casă. Învĕțătorulŭ, care erá corespondentulŭ unui ḑiarŭ didacticŭ,

precum am auditŭ mai târdiŭ, a scrisŭ o epistolă lungă despre visitaţiunea acésta, făcêndŭ o mulţime de elogiĭ dluĭ Bogatulŭ ca şi unuĭ amicŭ entusiasmatŭ alŭ învĕţămîntuluĭ, şi decherându-lŭ de modelŭ alŭ proprietarilorŭ. Ce să facĭ? Aşa se face istoria!

Dlŭ Bogatulŭ fără de a avé presimţulŭ măririĭ, ce-lŭ aşteptá, păşiá nu prea dispusŭ în urma mea. Numaĭ atâta a observatŭ cu ironie amară, că acum speréză, să pótă fumá.

„La totŭ casulŭ, dacă nu va maĭ întrevení ceva.“

„Ce să maĭ pótă întrevení?“ întrébă elŭ nĕcăjitŭ.

„În oficiulŭ nostru tot-deuna trebue să fimŭ gata spre serviţiŭ. Nu e cu neputinţă, să mi-se aducă ĕră unŭ pruncŭ, ca să-lŭ botezŭ.“

„Îĭ voiŭ sucí grumaziĭ!“ strigă înfuriatŭ dlŭ Bogatulŭ ultându-şĭ de sine.

Însă spre norocire nu erá noŭ-născutŭ, care să-lŭ fi dusŭ în ispită pre dlŭ Bogatulŭ, ca să-şĭ împlinéscă ameninţarea tirană. Ba întrându în curte cu multă bucurie a observatŭ pre unŭ pruncŭ, care chiar atuncĭ a sositŭ dela postă cu jurnale próspete.

„Asta-mĭ place!“ dice dlŭ Bogatulŭ cu faţă zimbitóre. „Acum potŭ fumá în tignă cetindŭ jurnalele. Cândŭ vomŭ prândí?“

„Nu preste multŭ.“

„E bine. Până atuncĭ voiŭ gătá cu fumatulŭ şi apoĭ voiŭ avé apetitŭ, de unŭ lupŭ nu mĕ va întrece.“

Servitórea deja aşternea masa. Decĭ am dîsŭ dluĭ Bogatulŭ, să mergemŭ în căncelărie, unde va puté fumá şi cetí liniştitŭ. Mĭ-a căduţŭ şi mie bine pausarea, şi am şedutŭ lângă masa de scrisŭ, până ce dlŭ Bogatulŭ s'a întinsŭ de-a lungulŭ pre canapea aprinzêndu-şĭ pipa şi deschidêndŭ celŭ maĭ mare jurnalŭ.

„Noutăţĭ fórte interesante!“ dice elŭ alergându-şĭ privirea preste jurnalŭ. „În Francia ĕră e smintită lumea!“

În minutulŭ acesta bate cineva la uşe. Dlŭ Bogatulŭ privesce cu spaimă la mine, şi maĭ că nu í-a căduţŭ pipa din gură.

„Ce va să fie?“ întrébă cu vóce lină. „Să le spună, că nu suntemŭ acasă.“

„Asta nu o póte face preotulŭ cu credincoşiĭ sĕĭ. Întră!“

Uşa s'a deschisŭ încetŭ, şi în chilie a întratŭ unŭ omŭ bĕtrânŭ, gârbovitŭ de spate, şi în urma luĭ o muiere încă şi maĭ bĕtrână.

(Va urmá.)

Posta Redacţiunii: *„Gazetei“* în *Braşovŭ.* La modestele nóstre observaţiunĭ din »Posta Redacţiunii« a numĕruluĭ trecutŭ aţĭ binevoitŭ a rĕspunde cu unŭ articulŭ de fondŭ, citându cu predilecţiune cuvintele »în afacerile altora«. Bunăvoinţa acésta a »mameĭ« *Gazeta* faţă cu tinĕrulŭ nostru organŭ ne deobligă multŭ. Chiar de aceea ne pare rĕŭ, că nicĭ de astă-dată nu putemŭ fi de acordŭ cu Dvóstră. — Noĭ amŭ dîsŭ, că: *„Tot-deauna ne bucurămŭ, cândŭ publiculŭ românescŭ este informatŭ despre adevĕrata stare a şcólelorŭ nóstre“*, şi numaĭ atâta amŭ cerutŭ, *„ca aceia, carĭ facŭ raporturĭ în ţiare . . . . să-şĭ câştige maĭ întâiŭ date sigure, şi numaĭ după aceea să iea péna în mână“* (v. »Unirea«, nr. 48, *Desmînţire).* Fiindŭ-că însă corespondentulŭ Dvóstră din munţiĭ apuseniĭ v'a trimisŭ unŭ raportŭ necsactŭ, noĭ amŭ fostŭ necesitaţĭ a-lŭ desmintí, şi ne-amŭ esprimatŭ dorinţa, ca şi »Gazeta«, în care a apărutŭ raportulŭ neesactŭ, să iea actŭ despre desmînţirea publicată în fóea nóstră. — Dvóstră aţĭ şi luatŭ actŭ despre desmînţirea amintită, dară în locŭ de a Vĕ îndestuli cu atâta şi în locŭ de a provocá pre corespondenţiĭ Dvóstre, să trimită numaĭ raporturĭ esacte, Vĕ apucaţĭ şi ţineţĭ o prelegere tuturorŭ Ordinariatelorŭ, pentrucă paşiĭ, ce-ĭ facŭ întru apĕrarea bisericeĭ şi şcóleĭ, îĭ facŭ »pre ascunsŭ« şi în »liniştе« fără a-ĭ publicá prin foĭ şĭ fără de a cere sfatulŭ şi aprobarea »Gazetei«. — La aceste declaraţiunĭ amŭ observatŭ noĭ în »Posta Redacţiunii« din numĕrulŭ trecutŭ, că »nu suntŭ la locŭ«, şi despre acéstă pretenţie amŭ dîsŭ noĭ, că este unŭ amestecŭ »în afacerile altora«. — Şi acum veniţĭ într'unŭ articulŭ de fondŭ şi ne spuneţĭ, — schimbându cu totulŭ statulŭ cestiuniĭ, identificându-Vĕ de totŭ cu poporulŭ românŭ, proclamându-Vĕ de controlorulŭ şi procurorulŭ şi de uniculŭ tribunalŭ supremŭ pentru totă naţiunea română, — că afirmarea nóstră este »naĭvă«, »ridicolă«, şi că noĭ suntemŭ orbiţĭ »de patima uneĭ domnirĭ arbitrare şi absolutistice«. — Noĭ, carĭ ne îndătinămŭ a respectá »bĕtrâneţele«, suntemŭ gata a *primí* şi recunósce îndreptăţirea epitetelorŭ, cu carĭ ne onoraţĭ, numaĭ să binevoiţĭ a ne dovedí maĭ întâiŭ:

1. Că »Gazeta Transilvanieĭ« este naţiunea română; saŭ

2. că naţiunea română a denumitŭ pre »Gazeta« de controlorulŭ, procurorulŭ şi judecătorulŭ supremŭ alŭ tuturorŭ Românilorŭ şi alŭ tuturorŭ auctorităţilorŭ bisericescĭ şi şcolare române.

Ne place a crede, că dóră totuşĭ nu Vĕ veţĭ încercá a dovedí aceste lucrurĭ, pentrucă tare ne tememŭ, că în acelŭ casŭ nu noĭ — pentru-că noĭ suntemŭ cu respectŭ faţă cu sublima auctoritate ce o aveţĭ — dară poporulŭ românŭ va aplicá Dvóstre epitetele, cu carĭ ne-aţĭ distinsŭ.

La totŭ casulŭ însă, până cândŭ ne veţĭ dovedí lucrurile de maĭ susŭ, trebue să repetimŭ: *Sutor ne ultra crepidam.*

Editorŭ şi redactorŭ rĕspundĕtorŭ:

Dr. Vasiliŭ Hossu.

DEPOSITŬ DE FĂINĂ

dela móra de vaporŭ din Braşovŭ a luĭ

Wilhelm Paul

la

Iosifŭ Salmen în Blaşiŭ.

Se află tóte soiurile de făină în depositŭ mare şi cu preţurĭ originale de fabrică.

(22) 1—2

JOSIFU GAVORA (1) 29—30

distinsŭ cu medalia espositională cea mare pentru lucru escelentŭ şi gustŭ bunŭ la esposiţiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.

Budapesta, IV. strada Vaţuluĭ Nr. 17

Recomândŭ cu preţurĭ de cele maĭ convenabile şi în esecutare câtŭ se póte maĭ frumósă obiecte de lipsă

pentru adjustarea bisericeloru, si anume:

Felóne preoţescĭ şi **stichare** diaconescĭ **Flamure** pentru bisericĭ şi reuniunĭ. **Flamure** pentru reuniunĭ de pompieriĭ, de scólariĭ, reuniunĭ bisericescĭ, reuniunĭ industriale, de cântărĭ şi de pompe funebre.

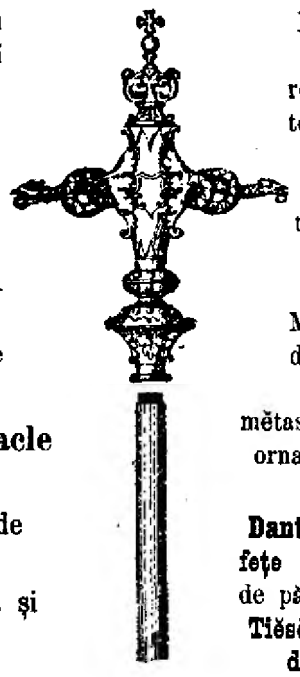

Candelabre, racle şi **potire, luminarie** de **parete** şi de **altariŭ,** şi **candele.**

Primescŭ şi efeptuiescŭ ieftinŭ repararea vestmintelorŭ besericescĭ, întrargintarea şi întraurirea de potire, racle, candele şi luminarie de altariŭ.

Mare asortimentŭ de brodăriĭ de aurŭ, de argintŭ şi de mĕtasă, precum şi de ornaturĭ besericescĭ brodate

Dantele besericescĭ, feţe de altariŭ, cruciĭ de părete şi de scólă. **Tiĕsĕturĭ besericescĭ, damasturĭ** etc.

Acurătatea mea o potŭ dovedi cu sute de epistole recunoscătóre.

Cărţiĭ de preţurĭ şi preliminare de spese trimitŭ la cerere francate.

Fundată în an. 1858.

FRANCISCŬ WALSER

Liferantŭ de curte alŭ Alteţeĭ Sale împ. şi reg. Archiducele Josifŭ

proprietariulŭ primeĭ fabriciĭ ungare de maşine şi recuisite de pompieriĭ, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomândă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preoţĭ

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

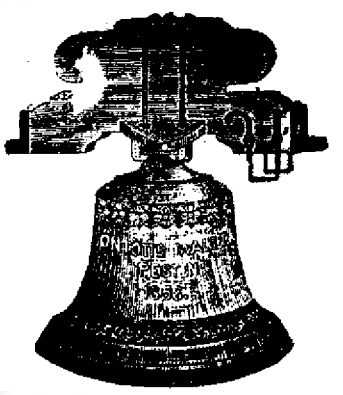

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolia din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă şi pumpe pentru fântâni.

(2) 50—52

Preliminare de spese şi Preţŭ-courantŭrĭ se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie:
Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care **Sâmbătă.**

Unirea

Inserțiuni

Unŭ șirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., și de fie-care publicațiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce privesce fóia sĕ se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea **Uniriĭ**» în **Blașiŭ.**

Fóiă bisericéscă-politică.

Anulŭ I. Blașiŭ 19 Decembre 1891. **Numerulŭ 51.**

Învitare la prenumerațiune.

Cu începutulŭ anuluĭ 1892 învităműŭ la abonamentŭ noŭ cu condițiunile de până aicĭ. „Unirea“ și pre viitorŭ va representá interesele bisericeĭ române greco-catolice și ale poporuluĭ românŭ, le va apăra cu aceea-și tărie și constanță ca și în trecutŭ, *în potriva tuturorŭ atacurilorŭ, orĭ din ce parte ar vení acelea.*

Anulŭ ce vine, promite a fi unŭ anŭ de lupte grele, deórece atentatele la drepturile nóstre sânte se înmulțescŭ pre dĭ ce merge. „Unirea“ va stá la pândă și le va denunță fără leacŭ de cruțare cetitorilorŭ sĕĭ.

„Unirea“ se va îngrigí și de instrucțiunea și distracțiunea cetitorilorŭ. Încă în numĕrulŭ primŭ alŭ anuluĭ viitorŭ va începe publicarea uneĭ novele admirabile cu numele *„Sĕrmana Dolores“*. Totŭ în partea sciințifică sperămŭ a puté publicá și unŭ tractatŭ despre *cestiunea socială-agrară la noĭ.* Articliĭ referitorĭ la *literatura română* nu vorŭ lipsí nicĭ în anulŭ ce vine. Înportanță maĭ mare vomŭ dá *cestiunilorŭ economice,* ĕră pentru *Feuilleton* amŭ avutŭ fericirea de a maĭ puté câștigă puterĭ nóuĕ. În Feuilleton vomŭ continuá *Amintirile de călĕtorie* din *Italia,* și în specialŭ din *Roma,* carĭ vorŭ fi de celŭ maĭ mare interesŭ.

Ne rugămŭ decĭ de spriginŭ câtŭ maĭ numĕrosŭ. Abonențiĭ vechĭ să ne remână credincioșĭ și să ne maĭ câștige și noĭ. Restanțieriĭ binevoéscă a-și achitá abonamentele celŭ multŭ până la finea anuluĭ, căcĭ la aceia, carĭ nu ne vorŭ trimite abonamentulŭ de pre anulŭ curentŭ până la finea acesteĭ lunĭ, nu le vomŭ maĭ spedá fóea.

Redacțiunea și Administrațiunea „Uniriĭ“.

Proiectulŭ de lege despre regularea salarelorŭ învĕțătorescĭ.

(+) Școla este fiica bisericeĭ, care de cândŭ Mântuitoriulŭ nostru Isusŭ Christosŭ a pronunțatŭ dumnedeescile cuvinte: *Mergeți și învețați tóte popórĕle,* și-a ținutŭ de sântă detorință a se folosí de tóte mijlócele, ca de odată cu adevĕrulŭ evangelicŭ, care duce pre ómenĭ nu numaĭ la fericirea ceréscă, ci chiar și la cea pĕmêntéscă, să rĕspândéscă și adevĕrată sciință. De aceea lângă biserică și sub aripele eĭ ocrotitóre întîmpinămŭ în decursulŭ vécurilorŭ din era creștină tot-deuna și pre fiica eĭ iubită: *școla.*

În patria nóstră aprópe întrégă instrucțiunea publică este în mâna bisericeĭ, care nu a cruțatŭ nicĭ o jertfă, cândŭ vorba erá, să se promoveze cultura adevĕrată și religiositatea poporuluĭ prin școlă.

Statulŭ nostru abia în timpiĭ din urmă a începutŭ a se interesá de școle, însă nu cu scopulŭ de a dá bisericeĭ mână de ajutorŭ întru desvoltarea acesteĭ instituțiuni sublime în spiritŭ adevĕratŭ creștinescŭ, ci pentru a-și asigurá o înrîurință hotărîtóre asupra acesteĭ instituțiuni, care nu a fostŭ și în parte mare nu este nicĭ astădĭ a luĭ.

Guvernulŭ nostru a începutŭ adecă în timpulŭ din urmă a jucá rolă de precupețŭ față cu școlele. Vĕdêndŭ, că bisericele nu maĭ potŭ să susțină cu mijlócele propriĭ școlele la nivelulŭ, ce se pretinde astădĭ, a deschisŭ pentru școle și vistieria statuluĭ, care altcum se formézĕ și din contribuțiunea grea a credincioșilorŭ bisericeĭ, însă acésta nu a făcut'o cu scopulŭ de a pune necondiționatŭ la dispusețiunea bisericeĭ mijlócele de lipsă pentru desvoltarea școlelorŭ sale, ci singurŭ numaĭ cu scopulŭ de a deschide unŭ adevĕratŭ tîrgŭ, o adevĕrată piață, în care biserica pentru nisce banĭ, carĭ ĭĭ oferesce statulŭ, să-și vîndă drepturile, ce le-a avutŭ asupra școlelorŭ sale.

Tîrgulŭ acesta s'a deschisŭ maĭ întâiŭ în anulŭ 1883, cândŭ s'a pusŭ în vedere ajutorarea școlelorŭ medie confesionale, dacă confesiunile vorŭ abdice de unele drepturĭ cardinale esercitate asupra gimnașielorŭ și școlelorŭ lorŭ reale.

Tîrgulŭ acesta se continuă acum cu școlele poporale, promițêndu-se din partea guvernuluĭ în proiectulŭ de *lege despre regularea salarelorŭ* totŭ ajutoriulŭ de lipsă la urcarea salariuluĭ învĕțătorilorŭ confesionalĭ până la minimulŭ de 300 fl., însă acésta se face numaĭ prelângă condițiunea, ca bisericele să abdică de unele drepturĭ cardinale asupra școlelorŭ lorŭ, și aceste drepturĭ să trécă în mâna guvernuluĭ.

Înainte de a ne pronunță maĭ în detaiŭ asupra proiectuluĭ de lege din cestiune, lăsămŭ să urmeze aci unŭ estrasŭ fidelŭ dintr'însulŭ, pentru ca și cetitoriĭ nostri să pótă judecá acestŭ proiectŭ de lege cu deplină cunoscință de lucru.

Feuilleton.

Amintirĭ de călĕtorie.

Veneția, 23 Iuniŭ 1890.

Frate Isidóre!

Epistola de erĭ mĭ-am întrerupt'o chiarŭ acolo, unde noĭ pogorîndu-ne din turnulŭ de pre piața sântuluĭ Marcu amŭ decisŭ cu cinci voturĭ contra nicĭ unuia, să mergemŭ la unŭ dejunŭ frugalŭ. Instinctulŭ nostru patrioticŭ maĭ largŭ ne-a dusŭ în restaurantulŭ hoteluluĭ austriacŭ Bauer. Am să-ți scriŭ despre alte lucrurĭ, și de aceea despre dejunulŭ acesta îți împărtășescŭ numaĭ atâta, că elŭ ne-a îndestulitŭ pre deplinŭ, și asemenea și berea. Amŭ pornitŭ apoĭ ĕră-și.

Ne-amŭ preumblatŭ maĭ întâiŭ nițelŭ prin stradele uscate ale Venețieĭ. Pre calea acésta amŭ vĕdutŭ icĭ colé câte unŭ lucru interesantŭ. Dară cine le-ar puté cuprinde tóte într'o povestire de unŭ pătrariŭ de óră, între marginile ânguste ale uneĭ epistole? Amŭ fostŭ și în *târgulŭ de pescĭ,* care e aședatŭ lângă țĕrmulŭ unuĭ canalŭ maĭ micŭ. În ale istorieĭ naturale noĭ suntemŭ cam laĭcĭ și totușĭ ne-amŭ decisŭ bucurosŭ, să facemŭ pre câtva timpŭ abstracție dela mirosulŭ celŭ nespusŭ de greŭ, ce-lŭ rĕspândesce vênatulŭ bogatŭ alŭ pescarilorŭ Venețienĭ, și să facemŭ cunoscință maĭ de aprópe cu locuitoriĭ ceĭ muțĭ aĭ mărilorŭ mutați cu de-a sila pre uscatŭ. Eĭ sĕrmaniĭ nu batŭ din mânĭ și din pecióre, că n'aŭ organe de acestea, dară din mișcările lorŭ încă poțĭ înțelege, că eĭ se luptă desperați pentru libertate. Piața acésta s'ar puté numí o menagerie de felŭ de felŭ de pescĭ și molusce. Cu deosebire interesante pentru noĭ aŭ fostŭ cestea din urmă și maĭ alesŭ păinginiĭ de mare, între carĭ amŭ vĕdutŭ aci adevĕrațĭ uriașĭ.

Amŭ cercetatŭ apoĭ și atelierulŭ, în care se gătescŭ *dantelele Veneției.* Vre-o sută de fete, micĭ și marĭ, lucră aci în laboratoriŭ cu desteritate orbitóre de iute. Câte una lucră și cu cinci ḑecĭ de fuse. E o plăcere deosĕbită a audí pocnirea neîncetată a fuselorŭ și a priví, cum progresézĕ lucrulŭ acesta delicatŭ alŭ mânilorŭ totŭ atâtŭ de delicate. Conducătórea acestuĭ stabilimentŭ, o Vienesă afabilă ca tóte Vienesele, ne-a condusŭ fórte bucurosŭ prin tóte încăperile stabilimentuluĭ și ne-a arĕtatŭ depositele de dantele. Ea sciá, că nu vomŭ să cumpĕrămŭ, și de aceea numaĭ la câte o învĕlitóre orĭ o haĭnă de dantele ne întrebá în glumă, dacă avemŭ voe să o cumpĕrămŭ, că prețulŭ e o mie saŭ dóue miĭ de florenĭ. Ne-a arĕtatŭ și modele de dantele vechĭ, carĭ saŭ cumpĕratŭ cu prețurĭ fabulóse maĭ alesŭ dela familiĭ Venețiene. Mulțămindŭ în sfârșitŭ Vieneseĭ pentru afabilitatea, cu carea ne-a întîmpinatŭ, amŭ eșitŭ, și trecêndŭ pre dinaintea bisericeĭ sântuluĭ Marcu amŭ ajunsŭ în *Piazzetta.* Acésta e asemenea unuĭ salonŭ micŭ și drăgălașŭ, în care eșĭ dintr'unŭ unghiŭ alŭ celuĭ mare, care e piazza di san Marco. Aci în piazzetă e façada *palațuluĭ dogilorŭ,* lucrată din marmoră albă și roșie, și împodobirea eĭ de arabescurĭ ți-se pare că e compusă din dantele de cele maĭ delicate. În tóte părțile facadeĭ vedĭ înșirându-se statue, grupurĭ, columne, aduse aci în decursŭ de vécurĭ și dispuse cu multă artă. Privescĭ și totŭ privescĭ, și —

Ți-se pare, că înoptézĕ, și de către mare adiézĕ o suflare balsamică și te adórme aci aprópe de malulŭ mărieĭ, și pare că visezĭ și vedĭ cu Alecsandri, cum *s'adună a dogilorŭ vechĭ umbre pre malurĭ șovăindŭ.* Vedĭ, cum s'adună încunjurate de splendórea sa vrednică de regĭ familiile cele marĭ patriciene ale Venețieĭ, familiĭ cu nume falnice, de carĭ trĕ-

§. 1. Salariulŭ unuĭ docente ordinarŭ dela şcólele poporale elementare nu póte fi maĭ micŭ de 300 fl., ér alŭ unuĭ docente suplentŭ nu póte fi maĭ micŭ de 200 fl., afară de locuinţă şi de o grădină în estensiune de celŭ puţinŭ unŭ pătrariŭ de jugĕrŭ.

§. 2. Învĕţătoriĭ capĕtă totŭ la cinci anĭ şi adausŭ de salariŭ (quinquenalie) după norma esistentă cu privire la învĕţătoriĭ dela şcólele elementare de statŭ, adecă totŭ la 5 anĭ li-se măresce salariulŭ cu 10% computate după acelŭ salariŭ, însă anĭĭ aceştia începŭ a se computá numaĭ dela ridicarea proiectuluĭ la volóre de lege.

§. 3. În salariulŭ învĕţătorescŭ se potŭ computá şi prestaţiunile de producte naturale, ce se daŭ învĕţătorilorŭ în unele comune bisericescĭ, precum şi venitele realităţilorŭ, ce se daŭ în folosulŭ lorŭ.

§. 4. Partea de salariŭ, ce se dă în banĭ gata, trebue să se plătéscă tot-deuna anticipative, şi anume: saŭ în rate lunare saŭ în rate de câte unŭ pătrarŭ de anŭ.

§. 5. Partea din salariŭ, care se plătesce cu producte naturale, trebue să se estradea învĕţătorilorŭ tot-deuna în periódele stabile şi în cantitatea hotărîtă de maĭ înainte, aşa câtŭ ultima rată să o capete învĕţătoriulŭ celŭ multŭ până în luna luĭ Octobre din respectivulŭ anŭ. Dacă nu se împlinescŭ aceste condiţiuni, susţiitoriulŭ şcóleĭ îşi perde dreptulŭ de a maĭ puté plăti pre învĕţătoriŭ cu producte naturale, şi ast-felŭ va fi detorŭ să plătéscă preţulŭ acestora în banĭ gata, computându-se preţulŭ lorŭ după calcululŭ mediŭ din ultimiĭ dece anĭ.

§. 6. Venitulŭ realităţilorŭ (agrilorŭ, fênaţelorŭ etc.) se compută în salariŭ totŭ după unŭ calculŭ mediŭ stabilitŭ pre basa resultatelorŭj din ultimiĭ dece anĭ, însă aci trebue să se compute numaĭ venitulŭ curatŭ, adecă venitulŭ, ce resultă după subtragerea dăriĭ şi a speselorŭ făcute cu cultivarea pămêntuluĭ.

§. 7. Dacă salarele nu se plătescŭ regulatŭ, se vorŭ incassá prin organele administrative după modalitatea, ce o va stabilí ministrulŭ instrucţiuniĭ publice în conţelegere cu ministriĭ de interne şi de finanţe.

§. 8. Dacă învĕţătoriulŭ este tot-odată şi cantorŭ, i-se compută în salariŭ şi venitele cantorale.

§. 9. În restimpŭ de 6 lunĭ, computate dela întrarea legiĭ acesteia în vigóre, auctorităţile bisericescĭ suntŭ detóre a asigurá minimulŭ salariuluĭ de 300 fl. respective 200 fl. la tóte şcólele sale, saŭ dacă acésta nu o potŭ face, atunci în decursŭ de alte treĭ lunĭ suntŭ detóre să aştérnă la ministrulŭ de culte şi instrucţiunea publică o cerere motivată pentru ajutoriulŭ de statŭ de lipsă la întregirea minimuluĭ de salariŭ.

Dacă auctorităţile bisericescĭ în timpulŭ prescrisŭ maĭ susŭ nicĭ nu întregescŭ cu puterile lorŭ propriĭ salariulŭ învĕţătorescŭ până la minimulŭ stătoritŭ, nicĭ nu cerŭ întregirea aceluia cu ajutorŭ dela statŭ, şi cu tóte acestea voescŭ să-şĭ susţină şi maĭ departe şcólele lorŭ confesionale, atunci după nóuĕ lunĭ computate dela întrarea legiĭ presente în vigóre minimulŭ salariuluĭ se va considerá ca asiguratŭ şi se va incassá prin organele administrative Dar în casŭ, cândŭ acestŭ minimŭ de salariŭ nu s'ar puté incassá prin organele administrative, guvernulŭ este îndreptaţitŭ a cassá şcóla confesională, fără de a-ĭ maĭ dá cele treĭ admoniţiuni, şi în loculŭ eĭ înfiinţézĕ şcólă comunală.

§. 10. Salarele stătorite până acum de susţiitoriĭ şcólelorŭ confesionale cu puterile lorŭ propriĭ trebue să se plătéscă şi pre viitorŭ întocmaĭ ca şi până acum, adecă nu se potŭ micşorá cu scopŭ de a se puté obţiné ajutorŭ dela statŭ.

§. 11. Ministrulŭ de culte şi instrucţiunea publică întregesce salarele învĕţătorilorŭ confesionalĭ cu ajutorŭ din cassa statuluĭ pre lângă următórele condiţiunĭ:

a) Comitetulŭ administrativŭ constată cuantitatea salariuluĭ, ce-lŭ póte dá comuna bisericéscă, precum şi suma, ce maĭ lipsesce până la minimulŭ salariuluĭ prescrisŭ de lege.

b) Totŭ comitetulŭ administrativŭ cercetézĕ, că óre cualificăţiunea docenteluĭ corĕspunde întru tóte legiĭ?

c) Cu ocasiunea completăriĭ staţiunilorŭ învĕţătorescĭ, pentru carĭ statulŭ trebue să concurgă la întregirea salariuluĭ cu o sumă maĭ mare de 50 fl., aplicarea docenteluĭ atîrnă dela aprobarea ministruluĭ de culte şi instrucţiunea publică.

d) Dacă la staţiunile docentale amintite în punctulŭ c) s'ar alege şi s'ar aşterne spre aprobare unŭ ast-felŭ de individŭ, în contra căruia ministrulŭ pre basa legiĭ ar puté face escepţiune din punctŭ de vedere moralŭ orĭ de statŭ. Ministrulŭ provócă organele îndreptăţite la aplicarea respectivuluĭ docente, ca în restimpŭ de 30 de dile să alégă şi să-ĭ presente spre aprobare unŭ altŭ individŭ. Dacă însă provocarea acésta rĕmâne fără de efectŭ, orĭ dacă şi în contra individuluĭ alesŭ acuma şĭ-ar face Ministrulŭ obiecţiunile de maĭ susŭ, în casulŭ acesta, fără a se maĭ ascultá auctoritatea bisericéscă, însu-şĭ Ministrulŭ denumesce pre învĕţătoriŭ, cu singura restricţiune, că învĕţătoriulŭ acesta să se ţină de confesiunea, de care se ţine şi şcóla respectivă.

§. 12. Învĕţătoriĭ subvenţionaţĭ de statŭ cu o sumă maĭ mare de 50 fl. nu se potŭ amová din postŭ fără de sentinţă disciplinară, care însă înainte de a se esecutá tot-deuna trebue să se aştérnă la Ministrulŭ de culte şi instrucţiunea publică, şi numaĭ atunci întră în putere de dreptŭ, dacă Ministrulŭ în timpŭ de o lună computatŭ dela primirea sentinţeĭ nu poftesce să se facă o cercetare nóuă cu conlucrarea pretoruluĭ de cercŭ, şi să se aducă o nóuă sentinţă. La dorinţa Ministruluĭ auctoritatea bisericéscă este detóre să pornéscă cercetarea disciplinară în contra docenteluĭ ajutatŭ din cassa statuluĭ. În casurile acestea Ministrulŭ póte subtrage subvenţiunea de statŭ orĭ atunci, cândŭ provócă auctoritatea bisericéscă, ca să pornéscă cercetarea disciplinară, orĭ în decursulŭ cercetărĭĭ. Sentinţele aduse în casurile acestea de cătră auctoritatea bisericéscă, chiar şi cândŭ nu ar pronunţá amovarea docenteluĭ, trebue nesmintitŭ să se aştérnă la Ministru. Dacă în decursulŭ cercetărĭĭ disciplinare ĭese la ivélă, că învĕţătoriulŭ are o ţinută contrarie statuluĭ, Ministrulŭ are dreptulŭ să schimbe sentinţa adusă de auctoritatea bisericéscă şi să aducă elŭ o sentinţa maĭ aspră, eventualŭ să enunţe destituirea învĕţătoriuluĭ. Ér dacă auctoritatea bisericéscă

---

murauŭ amicĭ şi inimicĭ, familiile Contarini, Tiepolo, Michieli, Falieri, Dandolo, Iustiniani, Bracadino, Bembo, Mocenigo, Foscari, Morosini, Cornaro. Pare că veţĭ colo în drépta o pădure de catargĭ, veţĭ pre miticulŭ eroŭ Othello îmbarcându-se, să pornéscă în fruntea floteĭ Veneţiene în contra Mohamedanilorŭ, carĭ amenińţă posesiunile cele maĭ rĕsăritene ale republiceĭ. A pornitŭ. — Apoĭ ér veţĭ, cum mulţimea se îmbulzesce de cătră Canal grande pre năĭ şi pre gondole. De-odată amuţesce murmurulŭ impacientŭ alŭ mulţimiĭ: dogele încunjuratŭ de strălucire fabulósă ese din palaţulŭ sĕŭ. Elŭ se îmbarcă pre Bucentaurŭ, pre corabia cea falnică a dogilorŭ, şi mulţimea vĕzêndu-lŭ prorumpe în strigăte de bucurie. Acum ér amuţesce. Dogele aruncă inelulŭ sĕŭ în apa măriĭ şi dice: *Ne logodimŭ cu tine, o mare, în semnulŭ suverenităţiĭ nóstre adevĕrate şi perpetue.* Şi ér trĕmură aerulŭ de strigătele entusiastice ale poporuluĭ.

Ridică vĕlulŭ negru, ce-acopere-a ta faţă,
Veneţio cernită, Veneţio mărĕţă!
. . . . . .
În vremile trecute a libertăţiĭ tale,
În timpurile-acele de gloriĭ triumfale,
. . . . . nobilŭ răzĕmată pre falniculŭ tĕŭ leŭ,
Videaĭ Adriatica săltândŭ la glasulŭ tĕŭ. . . .

Povera Venezia! Povera Venezia! Unde e mărirea ta de odinióră? Unde e dogele tĕŭ? Étă casa luĭ e strălucită şi acum, dară ea e deşértă. Orgoliulŭ tĕŭ şi cruzimile tale ţĭ-aŭ meritatŭ căderea. Étă aci în cósta palaţuluĭ dogilorŭ tĕĭ e *il ponte dei sospiri,* aci-sŭ temniţele cele ude ale tale, şi colo susŭ e fĕimosulŭ coperişŭ de plumbŭ, şi acestea te acusă chiarŭ şi în amintirea ta, şi cine-ţĭ aminteşce numele, cuprinde în amintirea acésta şi uneltele cruzimiĭ tale.

Dar să mergemŭ, să jelimŭ şi în alte părţi ale ceţăţiĭ gloria cea căduţă a împĕrăteseĭ mărilorŭ.

Ne oprirămŭ lângă frumosulŭ *ponte di Rialto,* pre unde treceaŭ odinióră nefericitele victime ale libertăţiĭ Veneţiene, ca să trécă şi pre sub *ponte dei sospiri* şi să nu vadă maĭ multŭ lumina zileĭ. De aci dela *riva dei Schiavoni* pornirămŭ cu o gondolă, să luămŭ *de-a lungulŭ Canal grande, ce se'ndóe ca unŭ arcŭ.* Acesta e bulevardulŭ Veneţieĭ. Mişcare neîncetată, mersŭ şi venitŭ de ómeni veţĭ şi aci, ca pre bulevardulŭ orĭ căreĭ cetăţĭ — şi totuşi ce deosebire! Nu te asurdescŭ aci tropote de caĭ, nicĭ zurulitură de róte, nicĭ lărmuirea aceea neîncetată a ómenilorŭ, carĭ vênândŭ bunătăţĭ de cele trecătóre alérgă şi se îmbulzescŭ şi se îmboldescŭ pre stradele celea marĭ ale altorŭ cetăţĭ; nu-ţĭ strică plămânile respirândŭ pulverea, ce nu póte să lipsésca pre stradele altorŭ cetăţĭ, deşi stradele acelea se stropescŭ neîncetatŭ. Aci pre bulevardulŭ Veneţieĭ nu umblă nimenĭ pedestru, calesele-sŭ gondole. Gondola lunecă legănată linŭ de apa, ce-o mişcă neîncetatŭ mulţimea cea mare de lopătarĭ lovindu-o cu lopeţile lorŭ. De-a drépta şi de-a stînga nóstră defilézĕ şirele frumóse ale palaţurilorŭ, ce se înalţă de-a dreptulŭ din mare. Şi ce palaţurĭ suntŭ acestea! Palaţurĭ cu façade împodobite cu picturĭ frumóse al fresco şi cu arabescurĭ de aurŭ şi de marmoră, cu mosaicurĭ şi cu statue, de susŭ până josŭ, cu balconurĭ aerine orĭ purtate de columne maiestóse. Palaţurile acestea ţĭ povestescŭ, că odinióră locuiaŭ într'însele familiĭ marĭ, carĭ viniaŭ regĭ şi conversaŭ cu capiĭ lorŭ ca cu semenĭ de aĭ sĕĭ, şi limba acestorŭ palaţurĭ e nespusŭ de jalnică: mărirea aceea a lorŭ s'a petrecutŭ!

Te ţubescŭ în a ta jale,
În veşmîntulŭ tĕŭ cernitŭ,

dice Veneţieĭ bardulŭ nostru, şi cine nu ar dice totŭ asemenea, cândŭ vede palaţurile acestea frumóse, dar părăsite, şi ascultă la tânguirea lorŭ cea doiósă, că mărirea lorŭ a fostŭ *ca unŭ visŭ neisprăvitŭ?*

Prea multă elegie, — veĭ dice tu cetindŭ şirele acestea. Şi eŭ ţĭ rĕspundŭ, că aflându-te în Veneţia aĭ simţi şi tu ca şi noĭ. Cine petrece aci şi are întru sine câtŭ de puţină aplicare poetică, fie şi numaĭ reproductivă, trebue să se simţéscă îndemnatŭ la elegie.

în decursŭ de 14 dile dela primirea provocăriĭ ministeriale nu ar porní cercetarea disciplinară, saŭ dacă cercetarea acésta nu o ar terminá în timpŭ de 3 luní, saŭ dacă în fine în timpŭ de 14 dile dela aducerea sentinţeĭ nu o ar aşterne la Ministru, atunci causa acésta disciplinară se va pertractá de comitetulŭ administrativŭ. Dacă în causa disciplinară pornită la dorinţa Ministruluĭ auctorităţile bisericescĭ în timpŭ de 14 dile dela primirea sentinţeĭ formulate de ministrulŭ orĭ aduse de comitetulŭ administrativŭ nu esecutéză acéstă sentinţă în cercuiŭ lorŭ de activitate, atunci esecutarea sentinţeĭ o duce în deplinire auctoritatea administrativă.

§. 13. Dacă adausulŭ quinquenalŭ provĕdutŭ în paragrafulŭ 2 alŭ acesteĭ legĭ nu se va putè plăti de susţinătoriĭ şcoleĭ confesionale, statulŭ va dá şi aci ajutoriulŭ sĕŭ, însă pre lângă condiţiunile esprimate în paragrafiĭ precedenţi.

§. 14. Ajutórele de statŭ nu se potŭ folosí spre altŭ scopŭ afară de celŭ provĕdutŭ în legea acésta şi se potŭ dá numaĭ la docenţiĭ, carĭ întrunescŭ însuşirile prescrise de lege.

§. 15. Întregirea salarelorŭ cu ajutorŭ din cassa statuluĭ se face treptatŭ în decursŭ de 3 anĭ; dar în anulŭ alŭ 3-lea nu se póte preliminá în budgetulŭ statuluĭ maĭ multŭ de 600,000 florenĭ.

§. 16. Ce s'a dişŭ în lege despre învĕţătorĭ, are valóre şi pentru învĕţătóre.

§. 17. Cu esecutarea legiĭ suntŭ însărcinaţi Ministriĭ de culte şi instrucţiunea publică, de interne şi de finanţe.

Acesta este în estrasŭ fidelŭ cuprinsulŭ proietuluĭ de lege despre regularea salarelorŭ învĕţătorescĭ, la a căreĭ cetire „Gazeta Transilvanieĭ“ în numĕrulŭ sĕŭ 262 din a. c. se întrébă plină de spaimă: „În faţa luĭ, ce atitudine gândescŭ să ĭea auctorităţile nóstre bisericescĭ şi şcolare pentru a apĕrá *cu maĭ multă resoluţiune şi bărbăţie* dreptulŭ confesionalŭ faţă cu şcólele nóstre poporale?“

Şĭ-a uitatŭ adecă „Gazeta“, că numaĭ în numĕrulŭ sĕŭ precedentŭ (261) enunţase principiulŭ, că şcólele „*suntŭ afacerile nóstre ale tuturora, suntŭ bunurile nóstre naţionale, alŭ cărorŭ proprietarŭ nu este numaĭ clerulŭ, ci este naţiunea întrégă*“.

Dacă însă şcólele poporale *suntŭ bunurile nóstre naţionale,* pentru ce nu ne spunŭ domniĭ dela „Gazeta“ şi consoţiĭ lorŭ de principiĭ, carĭ toţi se gerézŭ de singuriĭ representanţi aĭ poporuluĭ şi aĭ bunurilorŭ luĭ, că ce atitudine gândescŭ să ĭea eĭ înşi-şi în faţa proiectuluĭ de lege din cestiune pentru a apĕrá *cu maĭ multă resoluţiune şi bărbăţie* şi maĭ vîrtosŭ cu maĭ *multŭ efectŭ acele bunurĭ naţionale?*

Dar să le dămŭ pace la domniĭ aceştia şi să ne sfătuimŭ frăţesce noĭ între noĭ, carĭ şi până acum amŭ lucratŭ cu tóte puterile pentru înfiinţarea şi susţinerea şcólelorŭ nóstre confesionale şi naţionale, să ne sfătuimŭ, dicŭ, că ce trebue să facemŭ pentru apĕrarea acelorŭ şcóle de periclulŭ, ce le ameninţă?

Convenţiunile comerciale.

Popórele statelorŭ din alianţa întreită aŭ primitŭ dela guvernele lorŭ unŭ darŭ de Crăciunŭ fórte însĕmnatŭ: *convenţiunile comerciale,* ce s'aŭ încheiatŭ pre unŭ periodŭ de 12 anĭ. Parlamentele respective din partea lorŭ se grăbescŭ a îndeplini bucuria, votându fără modificărĭ convenţiunile, ce se află acum înaintea lorŭ, şi aşa este certŭ, că cu 1 Februariŭ a. c. se va putè inaugurá era cea nóuă convenţionistă.

Bucuria, ce o simtŭ popórele amintite, la carĭ maĭ avemŭ să adaugemŭ Belgia şi Helveţia, este îndreptăţită. Statele alianţeĭ triple de multŭ s'aŭ fostŭ uritŭ deja de greutăţile răsboiuluĭ vamalŭ, ce influinţaŭ atâtŭ de nefavorabilŭ şi asupra raporturilorŭ politice altcum amicabile, şi doriaŭ să vĕdă odată alianţa lorŭ asigurată şi pre terenulŭ economicŭ. Dară dorinţele aceste întîmpinaŭ tot-deuna o resistinţă nelovinsă în principele Bismarck, care a fostŭ, şi dice că este şi acum, unŭ aderentŭ declaratŭ alŭ sistemuluĭ protecţionistŭ în potriva sistemuluĭ de comerciŭ liberŭ. Cancelarulŭ Caprivi însă, acestŭ eminentŭ bărbatŭ de statŭ, a recunoscutŭ greşéla antecesoruluĭ sĕŭ, şi rumpêndŭ cu trecutulŭ a inauguratŭ nóua politică economică, care acum îşĭ află realisarea sa în convenţiunile comerciale.

Din acéstă considerăţiune fugitivă se vede, că convenţiunile comerciale, carĭ acum se desbatŭ în parlamentulŭ nostru, însémnă o eră de pace economică de 12 anĭ. Şi nu póte fi îndoiosŭ pre niciŭ unŭ momîntŭ, că acéstă pace şi acéstă înţelegere pre terenulŭ economicŭ va consolidá şi maĭ multŭ raporturile politice între statele contractante, şi va contribuí la conservarea păciĭ generale, de care tóte popórele aŭ lipsă atâtŭ de mare.

Dară pre lângă însĕmnătatea acésta politică maĭ aŭ convenţiunile şi însĕmnătatea lorŭ economică. E dreptŭ, că în tarife nu s'aŭ făcutŭ schimbărĭ marĭ, e dreptŭ şi aceea, că fiesce care statŭ pentru concesiunile făcute a primitŭ concesiunĭ reciproce ecuivalente, e dreptŭ în fine, că venitele de vamă a unorŭ state se vorŭ împuţiná, dară e dreptŭ de altă parte şi aceea, şi aicĭ e lucrulŭ esenţialŭ, că pentru consumenţi şi pentru producenţi are să fie maĭ bine. În specialŭ ce atinge ţéra nóstră, noĭ numaĭ bucurá ne putemŭ. E anume sciutŭ, că productele nóstre principale suntŭ producte agricole şi materiĭ brute. Pentru acestea producte a fostŭ decĭ de lipsă, ca să aflămŭ pieţe corĕspundĕtóre. Şi convenţiunile cele nóuĕ ne şi potŭ mulţămí. Ca să tăcemŭ de altele, amintimŭ, că pentru Germânia vama grâuluĭ nostru s'a redusŭ dela 5 marce la 3.50. Pentru esportulŭ nostru decĭ avemŭ acum asigurate pieţele Germânieĭ. Câtŭ e pentru importŭ, acela stă maĭ alesŭ în articli industriali, şi aceia şi maĭ înainte îĭ primiamŭ din Austria.

Este lămuritŭ aşa dară, că noĭ cestĭ din Ungaria avemŭ maĭ multă causă de a fi îndestuliţĭ cu convenţiunile comerciale, şi chiar de aceea le şi salutămŭ cu bucurie, atâtŭ din punctŭ de vedere politicŭ, câtŭ şi din punctŭ de vedere economicŭ.

Revistă bisericéscă.

Anglia.

Episcopatulŭ catolicŭ din Anglia s'a întrunitŭ la începutulŭ luneĭ curente la conferinţă. Aŭ fostŭ de faţă toţi episcopiĭ, afară de treĭ, carĭ eraŭ împedecaţi prin morbŭ. Conferinţa pre lângă isprăvirea agendelorŭ curente s'a ocupatŭ maĭ alesŭ cu stătorirea fonduluĭ de pensiune alŭ profesorilorŭ şi învĕţătorilorŭ dela deosebitele şcóle catolice. S'a decisŭ, ca după 25 anĭ de serviţiŭ fiesce care profesorŭ şi învĕţătorŭ să priméscă pensiunea întrégă. Îngrigirea episcopatuluĭ a produsŭ o bucurie imensă între învĕţătorimea anglesă catolică, cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ fiindŭ-că învĕţătoriĭ n'aŭ să contribue niciŭ unŭ banŭ la sporirea aceluĭ fondŭ.

Francia.

În dilele trecute aŭ fostŭ desbateri fórte furtunóse asupra politiceĭ eclesiastice atâtŭ în senatulŭ câtŭ şi în parlamentulŭ francesŭ. Maĭ alesŭ în parlamentŭ aŭ fostŭ nisce scene ne maĭ pomenite. Furtuna a provocat'o o declaraţiune nesocotită a presidentuluĭ Floquet, care a dişŭ, că şi Pontificele Piŭ IX a fostŭ francmasonŭ. Deputaţiĭ conservatorĭ aŭ alergatŭ la tribuna presidială, l'aŭ înjuratŭ pre presidentŭ, episcopulŭ *Freppel* ĭ-a dişŭ *calumniatorŭ*, *Cassagnac* că pre-

---

Icĭ colé debarcamŭ înaintea bisericelorŭ de lângă Canal grande. După ce amŭ vĕdutŭ biserica sântuluĭ Marcu, ceste alalte biserici nu ne prea împuneaŭ. Dară şi ele-sŭ frumóse, fórte frumóse. Bisericele *San Zaccaria* şi *Santa Maria della Salute,* maĭ departe cele dóuĕ biserici ale Iesuiţilorŭ, apoĭ *Santa Maria Formosa, San Giovanni e san Paolo,* panteonulŭ Veneţieĭ, unde suntŭ mausoleele celorŭ maĭ mulţi dogi şi generali glorioşi aĭ republiceĭ: acestea suntŭ biserici pline de monuminte artistice. Dar nu aşteptá, să-ţi scriŭ despre ele cu de-amĕnuntulŭ. Vino şi tu şi vedi.

Amŭ ajunsŭ şi înaintea uneĭ case, pre care de-asupra portaluluĭ e aninată marca României. Amŭ debarcatŭ aci, dar nu spre a cercetá pre consululŭ României, ci în casa asta e o filială a sticlăriei de pre insula Murano de lângă Veneţia, şi noĭ voiamŭ să vedemŭ fabricarea renumiteĭ *sticle Veneţiene,* şi maĭ alesŭ cum torcŭ Veneţienele fire de sticlă fine ca mĕtasa. Amŭ vĕdutŭ şi specialitatea acésta Veneţiană şi ne-amŭ rentorsŭ apoĭ pre unŭ canalŭ strîmtŭ, amŭ trecutŭ pre sub ponte dei sospiri şi apoĭ amŭ debarcatŭ.

Amŭ debarcatŭ, ca să ne îmbarcămŭ érăşi, şi anume acum nu pre o barcarolă, ca tineriĭ luĭ Alecsandri, ci pre unŭ vaporaşŭ, care să ne ducă la *Lido.* După căteva minute amŭ sositŭ pre insula acésta, carea adăpostesce Veneţia, ca furtunele Adrieĭ să nu o ajungă, éră de unŭ timpŭ încóce maĭ servesce şi ca locŭ de escursie pentru Veneţieni şi străini. Aci amŭ vĕdutŭ şi caĭ, şi anume pre ceĭ prinşi înaintea vagonuluĭ de Tramvay. Aceştĭ caĭ ne-aŭ dusŭ la băile de mare de lângă insula Lido. Aci ne-amŭ scăldatŭ, apoĭ ne-amŭ preumblatŭ niţelŭ prin aleele tinere ale insuleĭ şi după aceea ne-amŭ rentorsŭ pre aceea-şĭ cale la Veneţia.

Lucrulŭ celŭ maĭ urgentŭ ne-a fostu acum améda. După ce amŭ isprăvit'o în pripă, apunea deja şórele, cândŭ amŭ pornitŭ, să vedemŭ şi promenada cea mare şi unică a Veneţieĭ. Apoĭ ne-amŭ rentorsŭ pre piaţa sântuluĭ Marcu. Aci într'aceea s'a fostŭ adunatŭ Veneţia la preumblare. Îmbulţéla erá aşa de mare, câtŭ ne erá aprópe cu neputinţă a înaintá în direcţia, în care amŭ fi doritŭ. Ce să facemŭ dară? Nu aveamŭ o ţintă anumită şi de aceea ne încredinţamŭ curentuluĭ de ómeni, să ne ducă, încătrăŭ îĭ va plăcé. Apoĭ ne-amŭ maĭ dusŭ şi într'o osterie elegantă şi acolo lângă unŭ păharŭ de vinŭ roşu ne-amŭ împrospĕtatŭ amintirea celorŭ ce amŭ vĕdutŭ. Apoĭ ne-amŭ dusŭ la odihnă.

Acum pornimŭ la gară, ca să călătorimŭ maĭ departe către Florenţa. Te salută

Victorŭ.

sidentulŭ e *mincinosŭ*. Floqnet a trebuitŭ să-şi retragă vorba, l'a provocatŭ însă pre Cassagnac la duelŭ. Afacerea s'a aplanatŭ însă prin întrevenirea luĭ Clemenceau. Desbaterea s'a terminatŭ, respingêndu-se propunerile făcute pentru despărţirea bisericeĭ de către statŭ, şi ministerulŭ s'a îndrumatŭ a se folosi de tóte mijlócele legale spre a îndatorá pre clerŭ la respectarea legilorŭ. Ministrulŭ a trecutŭ decĭ prin crisă, dară credemŭ, că nu ĭ-a maĭ venĭ în curêndŭ voe, să dea circulare în contra episcopatuluĭ.

Spania.

Catolicĭĭ spanioli vorŭ ţiné în Aprilie anulŭ venitorŭ o mare adunare în Sevila. Adunarea promite a fi din cele maĭ strălucite, ce s'aŭ ţinutŭ cândva în Spania. Între obiectele, ce vorŭ fi desbătute, amintimŭ aicĭ: Observarea sĕrbătorilorŭ din punctŭ de vedere religiosŭ şi moralŭ; relaţiunea nóuĕlorŭ descoperirĭ sciinţifice către revelaţiune; pedagogia catolică; mărginirea libertăţiĭ de presă, stîrpirea literatureĭ perverse, propaganda literară pentru întărirea principiilorŭ creştinescĭ, înfiinţarea de bibliotece poporale catolice.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Parlamentulŭ a terminatŭ desbaterea proiectele de lege despre acordarea *contingentuluĭ de recruţi* pre anulŭ 1892 şi despre aranjarea uneĭ *esposiţiuni naţionale* în anulŭ 1895, şi le-a primitŭ amêndóuĕ şi în a treia cetire.

Sâmbătă n'a fostŭ şedinţă, pentruca comisiunea de economie să pótá pertractá convenţiunile comerciale încheiate cu *Germânia, Italia* şi *Belgia*. Comisiunea a desbătutŭ tóte convenţiunile într'o singură şedinţă şi le-a primitŭ nemodificate.

Luni a fostŭ érăşĭ şedinţă parlamentară, în care comisiunea economică şĭ-a presentatŭ raportulŭ sĕŭ despre convenţiunĭ. Totŭ în acea şedinţă s'a stătoritŭ şi programulŭ şedinţeĭ proxime. Anume pre *Mercurĭ* s'a fixatŭ desbaterea plenară a proiectuluĭ despre *pensionarea învĕţătorilorŭ poporalĭ*, éră pre Joĭ desbaterea *convenţiunilorŭ comerciale*. În momîntulŭ, în care scriemŭ, n'avemŭ încă nicĭ o scire despre desbaterile acestea, este însă certŭ, că desbaterile vorŭ decurge fără pedecă, şi că proiectele guvernuluĭ vorŭ fi primite fără modificărĭ.

Se vorbesce din noŭ, şi încă cu tótă insistinţa, că parlamentulŭ are să fie disolvatŭ, şi că alegerile cele nóuĕ se vorŭ face în luna luĭ Martie. Sigurŭ nu e încă nimica.

Germânia.

Parlamentulŭ germânŭ s'a ocupatŭ în şedinţele sale din urmă esclusivŭ cu desbaterea convenţiunilorŭ comerciale încheiate cu Austro-Ungaria, Italia, Elveţia şi Belgia. Parlamentulŭ a începutŭ desbaterea convenţiunilorŭ fără de a le maĭ predá la comisiunĭ, şi le-a primitŭ în tóte treĭ cetirile, nefăcêndŭ modificărĭ. Acestŭ resultatŭ promptŭ l'a ajunsŭ guvernulŭ cu ajutorulŭ *Centruluĭ* catolicŭ, precândŭ conservatoriĭ protestanţĭ stăruiaŭ pre lângă trăgănarea discusiunĭĭ.

Belgia.

Progresele enorme, ce le-a făcutŭ Belgia în ceştĭ din urmă şepte anĭ, se potŭ vedé din esposeulŭ ministruluĭ de finanţe ţinutŭ maĭ în ţilele trecute. Din acelŭ esposé reiese, că pre cândŭ înainte de acésta cu şepte anĭ, cândŭ în fruntea afacerilorŭ se aflá unŭ ministerŭ liberalŭ, budgetulŭ se încheiá în toţĭ anĭĭ cu deficitŭ de maĭ multe milióne, acum şepte anĭ, de cândŭ a ajunsŭ la putere guvernulŭ catolicŭ, s'a realisatŭ în fiesce care anŭ escedente însĕmnate, şi a fostŭ cu putinţă a spesá 60 de milióne pre scopurĭ estraordinare. Ast-felŭ comerciulŭ, industria şi toţĭ ramiĭ. activităţiĭ publice aŭ luatŭ unŭ avîntŭ îmbucurătorŭ, şi Belgia a ajunsŭ a fi ţéra cea maĭ bine situată economicesce după Anglia. Şi cu tóte acestea să socotimŭ, că foile liberale, neescepţionândŭ nicĭ pre ale nóstre, nu aŭ avutŭ cuvinte de ajunsŭ pentru a hulí guvernulŭ catolicŭ din Belgia!

România.

Noulŭ ministerŭ a depusŭ jurămîntulŭ şi apoĭ s'a presentatŭ şi înaintea parlamentuluĭ, declarândŭ în puţine cuvinte, că va continuá opera reformelorŭ începută de doĭ anĭ.

Foile, fiesce care după partidulŭ, de care se ţinŭ, întîmpină în deosĕbite chipurĭ noulŭ guvernŭ. Unele vĕdŭ în noiĭ ministri o garanţă pentru unŭ viitorŭ maĭ bunŭ. Alţiĭ în noulŭ guvernŭ curatŭ conservatorŭ vĕdŭ unŭ periculŭ pentru ţéră, şi îşĭ esprimă convingerea, că nicĭ acestŭ ministerŭ nu va putĕ stá. E certŭ, că opositia, ce se va face şi nouluĭ guvernŭ, va fi fórte mare.

Bulgaria.

Între guvernulŭ bulgarŭ şi între celŭ francesŭ s'a escatŭ unŭ conflictŭ, care a dusŭ la ruptura relaţiunilorŭ diplomatice între cele dóuĕ ţĕrĭ. Causa conflictuluĭ este espulsarea corespondentuluĭ francesŭ Chadourné de pre teritorulŭ Bulgarieĭ. Agentulŭ diplomaticŭ francesŭ a cerutŭ dela guvernulŭ bulgarŭ, să revóce ordinulŭ sĕŭ şi să permită luĭ Chadourné rentórcerea în Bulgaria. Guvernulŭ bulgarŭ însă a rĕspunsŭ, că nu-şĭ póte revocá ordinulŭ de espulsare, de óre-ce este în posesiunea unorŭ date, carĭ demustră, că Chadourné a spriginitŭ tendinţele contrare guvernuluĭ şi statuluĭ bulgarŭ. — În urma acestuĭ rĕspunsŭ agentulŭ Lanel a declaratŭ ministruluĭ bulgarŭ de esterne, că are ordinŭ de-a întrerupe relaţiunile diplomatice cu guvernulŭ bulgarŭ.

Rusia.

Din Rusia se anunţă, că ministriĭ de interne, de comunicăţiune şi de finanţe şĭ-aŭ datŭ dimisiunea, care a şi fostŭ primită. Dimisiunea acésta se aduce în legătură, cu miseria generală, ce bântue de presentŭ în Rusia, care în mare mĕsură se dice a fi vina ministrilorŭ amintiţĭ. Noiĭ titularĭ încă nu suntŭ numiţĭ.

Corespondinţe.

Viena, începutulŭ luĭ Decembre 1891.

Domnule Redactorŭ!

Nu Ţĭ-am scrisŭ de multŭ nimica de prin Viena, căcĭ am totŭ aşteptatŭ, să-Ţĭ potŭ scrie ceva interesantŭ şi pentru Dta şi pentru cetitoriĭ „Uniriĭ“. Alaltăerĭ am luatŭ parte la conferinţele apologetice, ce le ţine Victor Kolb în biserica Sântuluĭ Petru pentru publicŭlŭ din clasa inteligentă. De unŭ timpŭ încóce clasele numite inteligente începŭ a se interesá totŭ maĭ multŭ de religiositate. Corupţiunea, ce cresce pre tótă linia, le-a deschisŭ la mulţĭ ochiĭ, ca să vĕdă, unde duce cultura fără religiune. De atuncĭ s'aŭ introdusŭ în Viena aşa numitele conferinţe apologetice. Se ţinŭ conferinţele aceste de comunŭ în câte o biserică din cele maĭ marĭ. Câte unŭ bărbatŭ eruditŭ mai cu sémă din ordurile monachale espune în conferinţele acestea creştinismulŭ genuinŭ catolicŭ cândŭ din unŭ punctŭ de vedere, cândŭ din altulŭ. Modulŭ tractărĭĭ se acomodézŭ de comunŭ pentru clasele culte şi inteligente, carĭ în mare parte dacă nu suntŭ chiar înstrăinate de religiune, suntŭ totuşĭ indiferente. În conferinţele, ce le ţine acum Victorŭ Kolb, conferenţiarulŭ a începutŭ cu espunerea sciinţifică a argumintelorŭ pentru esistinţa luĭ Dumneḑeŭ. În treĭ conferinţe s'a ocupatŭ până acum totŭ numaĭ cu argumintele acestea. După ce însă conferenţiarulŭ folosesce în espunerile sale cu agerime admirabilă şi resultatele moderne ale sciinţelorŭ naturale, aşa curge la ele fórte multă lume inteligentă, advocaţĭ, profesorĭ, oficialĭ, scriitorĭ şi alţiĭ. Ma alaltăerĭ la conferinţa a treia atâta lume a fostŭ, câtŭ biserica erá îndesată de ómenĭ până lângă altarŭ, şi aŭ fostŭ destuĭ şi de aceia, carĭ venindŭ prea târdiŭ, nu aŭ maĭ încăputŭ în biserică. Numaĭ Dumneḑeŭ va scĭ, câte inimĭ va fi pregătitŭ conferinţa aceea, ca să se pótă Dumneḑeŭ sălăşluĭ éră-şĭ în ele. A probatŭ conferenţiarulŭ cu ocăsiunea acésta esistinţa luĭ Dumneḑeŭ din idea unuĭ mişcătorŭ primŭ. Argumentarea a câştigatŭ multŭ prin aceea, că conferenţiarulŭ a arĕtatŭ din legile fisice ale căldurii, că dacă mişcarea ar fi eternă în universŭ, atuncĭ de multŭ ar fi trebuitŭ să se ecuilibreze diferinţele de stîmpĕrătură, şi în universŭ să domnéscă repausulŭ generalŭ. Şi spre întărirea argumentuluĭ sĕŭ a şi citatŭ pre maĭ mulţĭ naturalişti moderni, carĭ s'aŭ decheratŭ pentru unŭ mişcătoriŭ primŭ afară de lume, pentru Dumneḑeŭ. Conferinţele aceste vorŭ ţiné până la sĕrbătorile Nascerii Domnuluĭ.

Totŭ pentru clasa iteligentă ţine de presente atarĭ conferinţe Wiesinger în sala resurseĭ catolice. Acesta se ocupă în conferinţele sale cu decădinţa teatruluĭ în urma ireligiosităţiĭ. La conferinţele acestea încă este sala tot-deuna plină. Ĭeaŭ parte la ele şi societăţile catolice ale studenţilorŭ universitarĭ. Căcĭ după ce ceĭ maĭ mulţĭ tinerĭ la universitate şĭ-aŭ perdutŭ credinţa, de aceea bărbaţiĭ cu durere pentru tinerime s'aŭ îngrigitŭ, ca pentru tinerimea dela universitate să se formeze şi societăţĭ pentru conservarea şi nutrirea religiosităţiĭ în inimele eĭ. O atare societate s'a luptatŭ la începutŭ cu fórte multe greutăţĭ. Astăḑĭ însă esistă la universitatea din Viena dóuĕ atarĭ societăţĭ înfloritóre putemŭ ḑice maĭ multŭ

decâtŭ orĭ care altă societate de altă natură. Nu-mĭ este cunoscutŭ până acum, să se afle în ele nicĭ unŭ singurŭ membru românŭ, deşi numĕrulŭ studenţilorŭ români la universitatea din Viena este considerabilŭ. Şi totuşi societăţile acestea pre câţĭ tinerĭ nu ĭ-aŭ mântuitŭ şi-ĭ mântuescŭ de perire în mijloculŭ atâtorŭ ademenirĭ, câte potŭ să fie în o cetate de rangulŭ Vienei!

Salutare. **B.**

Câmpie (Archidiecesă) la finea lui Nov. 1891.

Onorată Redacţiune!

De multŭ, chiar din ĭérna trecută, nu vi-s'a împărtăşitŭ nimicŭ din aceste părţi. La acésta veţi dice: Suntŭ leneşi preoţiĭ din Câmpie, dar cu nedreptulŭ.

Lucrulŭ câmpuluĭ de véră, care e singurulŭ isvorŭ de subsistinţă pentru preoţiĭ români, nu e mai cu considerare faţă cu noĭ, decâtŭ faţă cu unŭ agronomŭ de profesiune, ci ne silesce a petrece, câtŭ e vara de mare cu primăvară şi tómnă cu totŭ, maĭ multŭ în câmpŭ decâtŭ la masa de scrisŭ, la care abiá apucămŭ a ne pune numaĭ cândŭ şi cândŭ, pentru a inferí în matriculă câte unŭ botezatŭ orĭ mortŭ, saŭ a induce în protocolulŭ agendelorŭ câte unŭ cercularŭ venitŭ dela Venerata Superioritate. Din care causă nicĭ nu mĕ unescŭ cu ceĭ ce credŭ, că prin mărirea saŭ maĭ bine dĭsŭ prin înmulţirea teritoruluĭ porţiunilorŭ canonice s'ar puté îmbunătăţi starea preoţilorŭ nostri. Concedŭ, că în acelŭ casŭ materialminte ar stá maĭ bine; ce s'ar alege însă atuncĭ de starea lorŭ spirituală? E tuturorŭ cunoscutŭ, că unŭ spiritŭ câtŭ de inteligentŭ prin petrecere îndelungată şi continuă în câmpŭ de ordinarŭ se rusticesce, şi suntŭ prea rarĭ casurile, în carĭ póte să se susţină la nivelulŭ de inteligenţă, la care a fostŭ ajunsŭ deja.

Dar nu-mĭ este scopulŭ a-mĭ desvoltá părerea cu respectŭ la acestŭ obiectŭ acum, ci sperezŭ, că ĭérna, ce ne bate la uşe cu sĕrile sale lungĭ, mĕ va îndemná, ca în o cestiune, ce ne atinge atâtŭ de aprópe, cu concesiunea Onorabileĭ Redacţiunĭ să daŭ cu altă ocăsiune espresiune convingerilorŭ mele câştigate prin praxa alorŭ 15 anĭ, de cândŭ adecă servescŭ ca preotŭ şi-mĭ câştigŭ pânea de tóte ḑilele prin lucrulŭ câmpuluĭ. Concedeţi-mĭ de astă-dată a Vĕ scrie ceva despre sinodulŭ de tómnă alŭ preoţilorŭ gr. cat. din trăctulŭ Cătineĭ ţinutŭ în Petea la 17 a curenteĭ.

La sinodŭ dintre 25 preoţĭ tractualĭ aŭ luatŭ parte abiá 16 inşĭ. Unŭ numĕrŭ atâtŭ de mare de absenţiĭ — e adevĕratŭ că timpulŭ a fostŭ ploiosŭ — pre lângă cea maĭ mare bunăvoinţă nu se póte escusá.

Între obiectele de maĭ mare momîntŭ, carĭ s'aŭ pertractatŭ în sinodŭ, loculŭ primŭ îlŭ ocupă cestiunea bibliotecheĭ preoţilorŭ tractualĭ proiectată de multŭ, şi despre care v'am fostŭ împărtăşitŭ deja maĭ înainte. Referitorŭ la acésta, cu bucurie o Vĕ scriŭ, că cestiunea s'a pertractatŭ acum definitivŭ prin cetirea statutelorŭ bibliotecheĭ provĕḑute cu clausula de aprobare din partea Preaveneratuluĭ Ordinariatŭ mitropolitanŭ gr. cat. din Blaşiŭ; în urma căreia — după ce în sensulŭ statutelorŭ din fondulŭ bibliotecheĭ nu se potŭ procurá cărţi, decâtŭ cândŭ va fi ajunsŭ acesta la suma de 100 fl. v. a. — s'a hotărîtŭ cu unanimitate, ca fiesce care preotŭ tractualŭ să solvéscă taxa anuală de membru şi pre anulŭ ce espiră deja; s'a alesŭ cassarŭ şi bibliotecarŭ, cu unŭ cuvîntŭ, s'a făcutŭ totŭ, ca preoţiĭ acestuĭ tractŭ să fie câtŭ maĭ fără amânare provĕḑuţi cu mijlócele necesare la o continuă cultivare.

În loculŭ alŭ doilea s'aŭ ocupatŭ membriĭ sinodalĭ cu *Colecta Cruceriului* iniţiată în Nr. 16 alŭ preţuiteĭ „Unirĭ" din a. c. Momentuositatea acesteĭ cestiunĭ a fostŭ apreţiată de toţĭ. Cu tóte acestea lipsa unuĭ zelŭ apostolicŭ a făcutŭ, ca numaĭ câţiva din ceĭ presenţi să priméscă asupră-şi sarcina ducerii în deplinire a colecteĭ menţionate, care e singurulŭ mijlocŭ alŭ salvării şcólelorŭ nóstre poporale de potopulŭ desnaţionalisării, ce le ameninţă. Fie siguriĭ aceĭ fraţi, că pre calea acésta nu vorŭ fi şerbitorĭ credincioşi aĭ Bisericeĭ, şi că vorŭ avé să dea samă înaintea Judecătoruluĭ cerescŭ pentru comoditatea lorŭ neiertată.

După carĭ, trecêndŭ cu vederea alte concluse de maĭ puţinŭ interesŭ ale sinoduluĭ, Vĕ rogŭ să primiţĭ asecurarea deosĕbiteĭ stime, ce conservŭ faţă de Onorata Redacţiune.

B.

Colecta cruceriuluĭ.

La colecta cruceriuluĭ iniţiată de noĭ în numĕrulŭ 16 alŭ „Unirĭ" din a. c.:

Aŭ solvitŭ. *In Archidiecesă.* Parochia *Blaşiŭ,* 36 fl. — Parochia *Dezmirŭ,* 6 fl. — Parochia *Băgăŭ,* 4 fl. 22 cr. — Parochia *Coşocna,* 8 fl. 36 cr. — Parochia *Şeica-mică,* 7 fl. 20 cr. — Parochia *Făgăraşŭ,* 10 fl. — Parochia *Urisiulă inferiorŭ,* 2 fl. 74 cr.

Până acum aŭ încursŭ 426 fl. 50 cr. v. a.

Noutăţĭ.

Escelenţa Sa Î. P. D. Mitropolitŭ Dr. Ioanŭ Vancea de Butésa, însoţitŭ de secretarulŭ sĕŭ Cl. D. Dr. *Augustinŭ Bunea,* a călĕtoritŭ la Budapesta Marţĭ sĕră.

Denumire. Sfinţia Sa *Dr. Demetriŭ Radu,* parochŭ românŭ gr. cat. în Bucurescĭ, este numitŭ *Archidiaconŭ* saŭ *Protopopŭ onorarŭ,* şi în locŭ de Rectorŭ, *Directorŭ de studiĭ* la Seminariulŭ catolicŭ archiepiscopescŭ din aceea-şĭ capitală română. — Priméscă iubitulŭ şi meritatulŭ nostru amicŭ felicitările nóstre cele maĭ cordiale.

Din Archidiecesă. *Veniaminŭ P. Lupu,* preotŭ de curêndŭ ordinatŭ, a fostŭ numitŭ administratorŭ parochialŭ în Ciugudulŭ de susŭ, tractulŭ Arieşuluĭ. — *Aureliŭ C. Domşa,* teologŭ absolutŭ şi comptabilŭ la „Cassa centrală archidiecesană", e numitŭ capelanŭ în Blaşiŭ.

Chirotonire. *Iacobŭ Radu,* alumnŭ alŭ institutuluĭ Atanasianŭ din Roma, frate alŭ Sfinţieĭ Sale Părinteluĭ Dr. Demetriŭ Radu din Bucurescĭ, a primitŭ în 8 a l. c. *diaconatulŭ.* Ad majora!

Pensionare. Inspectorulŭ scolasticŭ regescŭ din comitatulŭ Albeĭ inferióre, dlŭ *Ioanŭ Gáspár,* a fostŭ pensionatŭ după unŭ serviţiŭ de preste 50 de anĭ pre terenulŭ instrucţiuniĭ.

Mitropolitŭ lat. cat. în Rusia. Diferinţele dintre Vaticanŭ şi guvernulŭ rusescŭ cu privire la numirea unuĭ mitropolitŭ preste tóte bisericele latino-catolice din Rusia s'aŭ aplanatŭ, şi demnitatea de mitropolitŭ s'a conferitŭ fostuluĭ episcopŭ de Zatomirŭ, Kozłowski.

Congresŭ higienicŭ internaţionalŭ. La începutulŭ anuluĭ viitorŭ se va ţiné în Veneţia unŭ congresŭ higienicŭ internaţionalŭ cu scopulŭ de a aflá mĕsurele de lipsă spre scutirea Europeĭ contra epidemiilorŭ, ce graséză în Orientŭ şi maĭ alesŭ contra colereĭ, care bântue de timpŭ îndelungatŭ în Siria, Egiptŭ şi în Asia mică. Totŭ în acelŭ congresŭ se va organisá consiliulŭ sanitarŭ internaţionalŭ din Alesandria, şi i-se va prescrie cercululŭ de activitate.

Mişcări electorale. Contele Apponyi, capulŭ partiduluĭ numitŭ „naţionalŭ", a sositŭ în 12 a l. c. sĕră la Cluşiŭ, ca să-şi câştige aderenţi şi în Ardealŭ. Elŭ a fostŭ primitŭ în Cluşiŭ cu mare însufleţire. Din provincie încă aŭ alergatŭ maĭ multe deputăţiunĭ, ca să-lŭ bineventeze. În adunarea ţinută la 13 a l. c. Apponyi şi-a desvoltatŭ programulŭ politicŭ ḑicêndŭ, că „partidulŭ sĕŭ ţintesce la deşteptarea şi întărirea simţuluĭ naţionalŭ şi la ajungerea unităţiĭ naţionale, care nu póte avé decâtŭ caracterŭ magiarŭ. Guvernulŭ nu-ĭ destulŭ de energicŭ faţă cu ceĭ dela Viena şi faţă cu aspiraţiunile naţionalităţilorŭ. Cuvintele acestea ale luĭ suntŭ îndreptate numaĭ în contra ultraiştilorŭ din naţionalităţi". „Ce ar fi din fraţiĭ Sasĭ, dacă s'ar realisá cândva idea daco-română?" „Dară întrebŭ şi pre fraţiĭ de limbă română: Ce ar fi din eĭ, dacă s'ar împliní óre cândŭ cu ajutorulŭ panslavismuluĭ acelea visurĭ dacoromâne? Óre nu ar' fi eĭ striviţi de Slavĭ?" Adecă Sasiĭ să se magiariseze de frica Românilorŭ, éră Româniĭ de frica panslavismuluĭ!

Aniversarea luărĭi Plevneĭ de către brava armată română la 10 Dec. 1877 şi în anulŭ acesta s'a serbatŭ în Bucurescĭ cu mare pompă. M. S. Regele Carolŭ însoţitŭ de Alt. S. Regulă Principele Ferdinandŭ şi de casa militară a fostŭ de faţă la serviţiulŭ dumneḑeescŭ. După serviţiulŭ divinŭ aŭ defilatŭ trupele din capitală, éră de sĕră a fostŭ prânḑŭ mare la palatŭ.

Sinódele protestanţilorŭ din Ungaria s'aŭ deschisŭ la 6 Dec. cu o pompă şi splendóre fórte mare în Budapesta. Sinodulŭ reformatŭ l'a deschisŭ preşedintele br. Desideriŭ Pronay. Totŭ în 6 a l. c. aŭ serbatŭ protestanţiĭ şi aniversarea de 100 de anĭ dela aducerea articululuĭ de lege 26 din 1791, prin care s'a concesŭ protestanţilorŭ în Ungaria libĕrulŭ eserciţiŭ alŭ religiuniĭ lorŭ.

Conturbarea oficiuluĭ funebralŭ în cemeteriŭ încă se numĕră între delictele circumscrise în §. 191 alŭ codiceluĭ penalŭ. De-órece cemeteriulŭ pre timpulŭ împliniriĭ sântuluĭ oficiŭ funebralŭ este a se priví ca locŭ destinatŭ spre deprinderea cultuluĭ religiosŭ, de aceea orĭ ce faptă, prin care s'ar' întrerupe, împedecá orĭ conturbá cultulŭ acesta, este oprită şi ca atare se póte pedepsí. Acésta apare şi din o decisiune a Curieĭ adusă la 1890 sub nr. 8388, prin care se condamnă unŭ omŭ, ce în beţie a conturbatŭ oficiulŭ funebralŭ în cemeteriŭ şi nicĭ la provocarea preotuluĭ fungentŭ nu a voitŭ să se absţină dela purtarea-ĭ scandalósă.

Episcopi sêrbescĭ. De episcopŭ sêrbŭ la Timişóra a fostŭ alesŭ şi întăritŭ protosincelulŭ *Nicanorŭ Popovicĭ,* éră la Karlstadt profesorulŭ de teologie *Mihailŭ Gruicĭ.*

Timbrele (pentru documinte) cele vechĭ se potŭ folosí numaĭ până la finea luneĭ acesteia, éră dela 1 Ianuariŭ 1892 se potŭ folosí numaĭ timbrele cele de ediţie nóuă, considerându-se de nevalabilă timbrarea cu de cele vechĭ.

Construire de cale ferată. Ministrulŭ r. u. de comunicăţiune a datŭ concesiune comiteluluĭ supremŭ dela Sibiŭ, Augustŭ Thalmann, de a construí calea ferată dela Talmaciŭ spre confiniile Românieĭ până la frontieră.

Epidemiĭ. Pre la Hódmezŏ-Vásárhely aprópe de unŭ anŭ seceră nenumĕrate victime între pruncĭ bóla diphteritis, fără ca auctorităţile competente să ĭea mĕsurele de lipsă în contra epidemieĭ. — La Braşovŭ graséză în mĕsură mare tifusulŭ, éră la Cluşiŭ s'aŭ ivitŭ maĭ multe casurĭ de influenză.

Fântână artesiană. La Baranisce (în Bănatŭ) s'a construitŭ o fântână artesiană, care are o afundime de 39 metri şi dă pre ḑi 40,000 de litre de apă curată. Se ḑice, că acésta e una dintre cele maĭ bogate fântâni artesiane.

Casurĭ de mórte. *Ioanŭ Deacŭ,* parochŭ gr. cat. în Berchişŭ protopopiatulŭ Turdeĭ, a repausatŭ la 5 Decembre în etate de 63 anĭ şi 39 aĭ preoţieĭ. — *Ioanŭ Maximŭ,* parochŭ în Buciumĭ, protopopiatulŭ Almaşuluĭ a reposatŭ în 7 a l. c. în etate de 65 anĭ, în anulŭ 39 alŭ preoţieĭ.

In veci amintirea luĭ!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Progresulŭ catolicismuluĭ în Europa.

Pentru mângăierea şi însufleţirea cetitorilorŭ nostri, carĭ aprópe în fiesce care ḑi audŭ batjocorindu-se credinţa şi biserica lorŭ, reproducemŭ în cele următóre unŭ articulŭ de mare însĕmnătate, ce-lŭ aflămŭ în escelenta fóe helveţiană „Courier de Geneve“.

„Sciinţa modernă n'a înăintatŭ nicĭ garanţele păcĭĭ sociale, nicĭ bunăstarea poporuluĭ; ea din contră a făcutŭ răsbóiele maĭ înfricoşate şi a agravatŭ starea deplorabilă a lucrătorilorŭ, lipsindu-ĭ de mângăierile cerculuĭ familiarŭ; ea a contribuitŭ la sĕlbătĕcirea moravurilorŭ şi la lăţirea socialismuluĭ, care ameninţă cu perire civilisăţiunea şi libertatea. Îmbunătăţirea mijlócelorŭ de comunicăţiune şi de industrie nu se póte numí progresŭ socialŭ.

Adevĕratulŭ progresŭ, care înalţă sufletele, curăţă inimele, nobilitézăpopórele, familiile şi individiĭ, este acela, pre care-lŭ realiséză biserica catolică pretutindenea, pre unde se lăţesce şi dominézăLăţirea catolicismuluĭ în Europa şi în universulŭ întregŭ progreséza în butulŭ tuturorŭ greutăţilorŭ şi pedecelorŭ.

Biserica catolică trecuse prin o crisă înfricoşată pre la capetulŭ véculuĭ alŭ optspreḑecelea; ea erá atacată din tóte laturile, şi nicĭ unŭ guvernŭ nu o apĕrá; ateismulŭ filosoficŭ inspirá pre tiraniĭ din Paris; spiritulŭ iosefinŭ şi galicanŭ domniá în Madrid şi Neapolŭ, întocmaĭ ca şi în Lisabona şi Viena; protestanţiĭ eraŭ pretutindenea orbiţĭ de prejudeţele lorŭ. Cândŭ Piŭ alŭ VI-lea murise în Valençe, comisarulŭ republicel a scrisŭ guvernuluĭ sĕŭ: „Amŭ sigilatŭ cosciugulŭ celuĭ din urmă Papă: de aicĭ încolo altulŭ n'a maĭ fi.“

Şi étă că o vegetăţiune catolică puternică a rĕsăritŭ din acestŭ sânge şi din aceste ruine; fiesce care dintre următoriĭ luĭ Piŭ VI a vĕḑutŭ turma sa crescêndŭ şi pre catolicĭ adunându-se totŭ maĭ strînsŭ în jurulŭ Sântuluĭ Scaunŭ. Preoţiĭ francesĭ fugiţĭ saŭ esilaţĭ aŭ fostŭ instrumentele celea dintâiŭ ale acesteĭ renasceriĭ creştinescĭ.

Cândŭ Anglia şi Scoţia primirĕ pre aceştĭ proscrişĭ, catolicismulŭ acolo erá urgisitŭ şi aprópe nimicitŭ; şese vicarĭ apostolicĭ şi şeseḑecĭ şi cincĭ preoţĭ vestiaŭ cuvîntulŭ luĭ Dumneḑeŭ la 120.000 de credincioşĭ în şeseḑecĭ de capele misere. Catoliciĭ eraŭ eschişĭ dela oficiile publice, éră legile de ereditate scăriaŭ necontenitŭ averile familiilorŭ catolice.

Vîrtuţile admirabile ale preoţilorŭ refugiaţĭ slăbirĕ prejudeţele înrădăcinate în acéstă ţĕră în urma multelorŭ defăimărĭ şi ignoranţe. Resistinţa Pontificelui Piŭ VII faţă cu Napoleonŭ făcù Papatulŭ aprópe popularŭ. După o lungă luptă parlamentară între conciliantĭ şi fanaticĭ bilulŭ din 1821 a restituitŭ catolicilorŭ anglesĭ şi scoţienĭ drepturile politice. Pre acestŭ timpŭ numĕrulŭ catolicilorŭ se ridică deja la cincĭ sute de miĭ; conversiunile se sporiaŭ din ce în ce, şi se întîmplară şi conversiuni renumite.

Tăria eroică a Irlandezilorŭ le-a păstratŭ ritulŭ şi credinţa; în 13 Aprilieŭ alŭ anuluĭ 1829 recâştigară şi dreptulŭ de a puté purtá funcţiuniĭ publice, éră în 15 Maiŭ alŭ aceluia-şĭ anŭ conducĕtorulŭ lorŭ celebru O' Connell fù admisŭ în Camera comunelorŭ.

În anulŭ 1833 se începù mişcarea Puséystă, care avea să aducă în sinulŭ bisericeĭ atâţa bărbaţĭ eminenţĭ, teologĭ şi savanţĭ, cum aŭ fostŭ Spencer, Faber, Neumann, Manning, Wilberforce, carĭ în scurtŭ timpŭ fură urmaţĭ de 60 de ministri anglicanĭ; protestanţiĭ anglicanĭ recunoscură, că edificiulŭ lorŭ se clătină. Dela acelŭ timpŭ începêndŭ în totŭ anulŭ părăsesce câte unulŭ din păstoriĭ lorŭ eresulŭ, lăsândŭ venitele lorŭ cele grase, şi se facŭ apostolĭ zeloşĭ aĭ credinţeĭ celeĭ adevĕrate.

Mişcarea de conversiune se lăţise maĭ alesŭ între aristocraţĭ; la anulŭ 1880 dóuĕḑecĭ şi patru lorḑĭ, şese membri aĭ consiliuluĭ privatŭ şi cincĭḑecĭ şi cincĭ deputaţĭ mărturisiaŭ religiunea catolică. Acestŭ numĕrŭ de ḑece anĭ a crescutŭ cu multŭ; după datele cele din urmă, publicate în *Catholic Directory*, catolicĭĭ numĕră patruḑecĭ şi unu membri în Camera lorḑilorŭ, nóue membri în consiliulŭ privatŭ alŭ regineĭ, şeseḑecĭ şi şese deputaţĭ în Camera comunelorŭ, cincĭḑecĭ şi treĭ baronĭ, şi o mulţime de funcţionarĭ înalţĭ civilĭ şi militarĭ; conversiunile se sporescŭ între nobilĭ; una dintre cele maĭ remarcabile este cea a fiuluĭ celuĭ maĭ bĕtrânŭ alŭ lordului Alburn, marele cancelarŭ alŭ Irlandeĭ.

În Anglia precum şi în Scoţia Biserica romană se distinge prin meritele şi prin zeluluĭ cleruluĭ sĕŭ; ea numĕră acum doĭ cardinalĭ, dintre carĭ unulŭ locuesce în Roma; treĭ archiepiscopĭ, optspreḑece episcopĭ şi dóuĕ miĭ optŭ sute de preoţĭ, carĭ funcţionézăîn treĭ sute de biserice şi o mulţime de capele. În ţéra acésta, unde călugăriĭ şi călugăriţele stîrniaŭ aversiune şi dispreţŭ, aprópe tóte congregaţiunile maĭ însĕmnate de bărbaţĭ şi de femeĭ aŭ acum stabilimente întemeiate în totă libertatea, tolerate de guvernŭ şi încunjurate de stima locuitorilorŭ. Dela începutulŭ acestuĭ vécŭ numĕrulŭ catolicilorŭ a crescutŭ în cele dóuĕ regate dela o sută dóuĕḑecĭ de miĭ la unŭ milionŭ şi şepte sute de miĭ.

Anglia maĭ are încă între supuşiĭ sĕĭ din coloniĭ cam patruspreḑece milióne de catolicĭ, şi numĕrulŭ lorŭ cresce fórte lute maĭ alesŭ în Canada şi în Australia. Ast-felŭ în provincia Canada de Nord la anulŭ 1845 eraŭ numaĭ unŭ episcopŭ şi şese preoţĭ, acum suntŭ, pre lângă unŭ archiepiscopŭ, cincĭ episcopĭ, dóuĕ sute de preoţĭ şi o sută optḑecĭ de biserici. Catolicismulŭ progreséză în regiunea acésta întocmaĭ ca şi în Statele Unite vecine, unde credinţa catolică, abia cunoscută la anulŭ 1800, acum e mărturisită de către partea a cincia a poporaţiuniĭ.

Biserica de cincĭḑecĭ de anĭ încóce e tocmaĭ aşa de liberă în Olanda ca şi în Statele Unite; ea nu maĭ are să sufere nicĭ persecuţiuniĭ nicĭ pedecĭ; după anĭ lungĭ de suferinţe şi de dispreţŭ catolicĭĭ olandezĭ s'aŭ trezitŭ, s'aŭ sculatŭ, s'aŭ organisatŭ şi s'aŭ sporitŭ, şi guvernulŭ a fostŭ silitŭ să capituleze înaintea forţeĭ lorŭ crescênde. La anulŭ 1880 eraŭ 350.000, éră acum suntŭ 1.500.000 între 4.000.000 de suflete, câtŭ face poporăţiunea întrégă. Episcopiĭ în tóte funcţiunile lorŭ suntŭ liberĭ, întemeiézăseminare, şcoliĭ, mănăstiriĭ, zidescŭ bisericĭ, tóte fără ca statulŭ să se amestece; tóte ordurile religióse aŭ întrare liberă în acésta ţĕră, clerulŭ şi credincioşiĭ se distingŭ prin curĕţenia doctrineĭ şi a devotamentuluĭ faţă cu Sântulŭ Scaunŭ.

Legile escepţionale aduse în contra bisericeĭ aŭ fostŭ şterse de curêndŭ şi în Danemarca, Svedia şi Norvegia; doĭ vicarĭ apostolicĭ şi şeseḑecĭ şi treĭ misionarĭ vestescŭ Evangeliulŭ în aceste treĭ state la câteva miĭ de catolicĭ

În Germânia spiritulŭ Iosefinŭ, care domniá în clerŭ la sfârşitulŭ véculŭ trecutŭ şi se păstrase în universităţĭ până la anulŭ 1870, acum a dispărutŭ cu totulŭ. Catoliciĭ imperiuluĭ aŭ apăratŭ drepturile şi credinţa lorŭ în contra luĭ Bismarck şi în contra guvernuluĭ prusianŭ într'unŭ chipŭ admirabilŭ. Şi acolo descompunerea protestantismuluĭ se póte vedé lămuritŭ; în totŭ anulŭ câte o mie dóuĕ sute până la o mie cincĭ sute de protestanţĭ părăsescŭ eresa: conversiunile nu suntŭ numĕróse relativŭ, dară între convertiţĭ se află savanţĭ distinşĭ şi membri de aĭ aristocraţieĭ înalte.

Elveţia este împărţită în cantóne protestante şi în cantóne catolice; cele dintâiŭ, maĭ împoporate, aŭ abusatŭ de puterea lorŭ pentru a persecutá biserica catolică; în schimbŭ catoliciĭ şĭ-aŭ rĕsbunatŭ, ocupândŭ pre încetulŭ celea maĭ de frunte cetăţĭ protestante: Berna, Zürich, Basela, Neufchatel, Lausana şi Geneva. În Geneva la începutulŭ secoluluĭ eraŭ numaĭ dóuĕ sute de catolicĭ; astăḑĭ maioritatea poporaţiuniĭ din oraşŭ şi din cantonulŭ întregŭ se ţine de biserica romană. Dintre 2.285.226 locuitorĭ aĭ Elveţieĭ catolicĭ suntŭ 1.169.906, va să ḑică maioritatea în scurtŭ are să fie a catolicilorŭ.

Ast-felŭ dară protestantismulŭ scade pretutindenea; elŭ e atinsŭ de o decădinţă neremediabilă; se sfăşie în secte nenumĕrate, a cărorŭ păstorĭ negândŭ Dumneḑeirea luĭ Isusŭ Christosŭ nu meritămaĭ multŭ numele de creştinĭ. Pretutindinea se arată activitatea roditóre şi lăţirea gloriósă a Bisericeĭ catolice, cu credinţa eĭ unică, cu unica eĭ doctrină şi cu Păstorulŭ eĭ Supremŭ.

Veni-va timpulŭ, şi póte că nu maĭ este departe, cândŭ şi Rusia cea momită şi amorţită de schismă se va renasce la o nóuă viéţă întru supunerea la Papatŭ.“

Din parte-ne rugămŭ pre Atotputernicul, ca acestŭ timpu doritŭ să vină câtŭ maĭ de grabă, dară să vină maĭ întâiŭ pentru fraţiĭ nostri iubiţĭ, pre carĭ înainte şi maĭ presusŭ de tóte amŭ dorí să-ĭ putemŭ strînge la peptŭ, nu numaĭ în unitatea de sânge, ci şi în unitatea credinţeĭ.

Ostenéla de o ḑi.

— Din amintirile unuĭ preotŭ bětrânŭ. —

(Continuare.)

„Bună ḑiua, domnule părinte!“

„Totŭ bine, dragiĭ meĭ! — Lasă jurnalulŭ şi pipa!“ şoptiĭ vecinuluĭ meŭ.

Dlŭ Bogatulŭ aruncă cu mânie ḑiarulŭ şi pipa şi se aşéḑă pre canapea.

„Ce aţĭ dorí Domniile Vóstre?“ întrebŭ eŭ pre bětrânŭ.

„Vreŭ să-mĭ punŭ în rîndŭ averea, cinstite părinte,“ rĕspunde bětrânulŭ învĕrtindu-şĭ pĕlăria. „Mĭ-ar trebuí cartea pe botezŭ. Numele meŭ e Mihaiŭ Văleanŭ, în pruncie mĕ chemá Mihaiŭ alŭ Gârbuţuluĭ, tatălŭ meŭ însă îmĭ ḑicea numaĭ gârbuţŭ.“

La întroducerea acésta i-s'aŭ sculatŭ dluĭ Bogatulŭ toţĭ periĭ în capŭ, şî cu buḑe învineţite mĭ-a şoptitŭ în ureche:

„Ce voesce omulŭ acesta?“

„N'aĭ auḑitŭ, că voesce a-şĭ scóte cartea de botezŭ?“

„Eŭ trebue să cercŭ după ea?“

„Aşa ar trebuí după dreptŭ, adecă în înţelesulŭ rĕmasuluĭ. Dar fiindŭ-că lucrulŭ acesta se pare a fi puţinŭ cam complicatŭ, şi se recere óre care praxă, mĕ voiŭ îndestulí, dacă până ce-lŭ voiŭ ascultá pre betrânulŭ şi voiŭ cercá în matriculă, veĭ pune la o parte ḑiarulŭ şi pipa, căcĭ eŭ în lucrurĭ oficióse aşa m'am îndătinatŭ.“

„Da dacă nu le voiŭ pune la o parte?“

„Îţĭ stă în voe. Recunósce numaĭ, că aĭ perdutŭ rĕmasulŭ.“ — Şi apoĭ chemându maĭ aprópe pre Mihaiŭ Văleanŭ am începutŭ esaminarea îndătinată.

„*Aicĭ te-aĭ născutŭ?*“ *l'am întrebatŭ.*

„Cinstite părinte,“ ḑice scărpinându-şĭ capulŭ Mihaiŭ Văleanŭ, „eŭ de aceea nu-mĭ aducŭ aminte, că pre atunceĭ am fostŭ fórte micŭ. Dară lelea Năstasie Flóre étă-ĭ aicia şi ḑice, că m'am născutŭ pre uliţa cea scurtă în a treia casă, ce acum s'a stricatŭ, pre atunceĭ stá şi erá coperită cu trestie.“

„Cu paie, sărutŭ mânile, cinstite părinte!“ întrerupse lelea Năstasie. „N'a fostŭ coperită cu trestie. Eŭ de multe orĭ am ḑisŭ cumĕtruluĭ Tóderŭ Văleanŭ, să dirégă coperişulŭ caseĭ, că picurá plóea prin elŭ.“

„Destulŭ atâta,“ ḑiseĭ eŭ cu sânge rece, „Mihaiŭ s'a născutŭ aicĭ pre uliţa cea scurtă.“

„Atunceĭ se chemá încă uliţa câneluĭ, sărutŭ mânile,“ întrerupse bětrâna. „Aduci-ţĭ aminte, de câte orĭ aĭ fugăritŭ în pruncia ta dulăuluĭ celŭ mare alŭ vecinuluĭ, care te-a muşcatŭ odată de pulpa peciorului, şi tatălŭ tĕŭ aşa te-a bătutŭ, că te-aĭ văietatŭ treĭ ḑile?“

„Ba nu atunceĭ a fostŭ aceea, ci cândŭ am căḑutŭ de pre cireşulŭ celŭ mare şi mi-s'a scrintitŭ mâna cea drépta.“

„Cea stîngă a fostŭ, fĕtulŭ meŭ,“ se disputá baba. „Ţi-s'aŭ ruptŭ şi cióreciĭ, sciŭ bine, că eŭ ĭ-am petecitŭ.“

Dlŭ Bogatulŭ la auḑulŭ acestorŭ reminiscinţe îşĭ muşcá mustéţele, dară nu-ĭ erá ĭertatŭ să vorbéscă. A privitŭ numaĭ la mine, ca şi cum m'ar fi întrebatŭ, cândŭ se vorŭ sfârşí tóte acestea?

„Dar dta,“ întrebaĭ pre bětrâna, „în prietinie aĭ fostŭ cu părinţiĭ luĭ Mihaiŭ?“

„Cum să nu fi fostŭ prietenĭ, cândŭ eramŭ şi cumetri; eŭ am fostŭ adecă nănaşa luĭ Mihaiŭ, şi eŭ l'am scăldatŭ întâiŭ.“

„Câţĭ anĭ aŭ trecutŭ de atuncĭ?“

„Ḑeŭ aceea a fostŭ de multŭ“, rĕspunse bětrâna.

„Totuşĭ cam cândŭ?“

„Chiar pre tăiatulŭ porcilorŭ. Bărbatulŭ meŭ dintâiŭ a tăiatŭ grăsunulŭ şi aşa şĭ-a îngreunatŭ rînza cu cârnaţĭ próspeţĭ, că s'a bolnăvitŭ şi la doŭe săptĕmânĭ a şi muritŭ.“

„Cum se chemá bărbatulŭ celŭ dintâiŭ alŭ dtale?“

„Da nu-ţĭ aducĭ aminte, cinstite părinte? E dreptŭ, cum ţĭ-aĭ şi aduce aminte, cândŭ nu l'aĭ cunoscutŭ. Atuncĭ încă nu a fostŭ cinstitulŭ părinte preotulŭ nostru. Preotulŭ celŭ bětrânŭ l'a îngropatŭ pre bărbatulŭ meŭ sĕraculŭ de elŭ. N'a trăitŭ multŭ după aceea, că şi Dluĭ fie ĭertatŭ s'a rĕcitŭ şi apoĭ a muritŭ.“

„Din acestea cum veḑĭ, puţinŭ mĕ potŭ orientá,“ ḑiseĭ întorcêndu-mĕ către dlŭ Bogatulŭ, care împetritŭ ascultá reminiscenţele acestea biografice. „Am să cercŭ matriculele de maĭ înainte ce aşĭ fi venitŭ eŭ în parochia acésta. Cum l'a chematŭ pre bărbatulŭ dinţâiŭ alŭ Dtale?“ am întrebatŭ éră întorcêndu-mĕ către bětrâna.

„Îndată voiŭ rĕspunde, cinstite părinte, numaĭ mĕ voiŭ gândí puţinŭ. Sărutŭ mânile, patru bărbaţĭ am îngropatŭ până acum, mi-se turbură mintea, cândŭ gândescŭ la dînşiĭ. Ajută-mĭ, fĕtulŭ meŭ Mihaiŭ; tu dóră îţĭ veĭ aducĕ aminte maĭ bine. Cum l'a şi chematŭ pre bărbatulŭ meŭ dintâiŭ?“

„Ioanŭ Plăcintarŭ,“ rĕspunse celalaltŭ.

„Prostule, acela a fostŭ alŭ treilea.“

„Tóderŭ Căprarŭ,“ ḑise pre nimerite Mihaiŭ.

„Acela a fostŭ alŭ doilea. Eĭ na! ce rĕŭ îţĭ aducĭ aminte. Aha! Sciŭ acum. Găvrilă Porceanŭ, acesta a fostŭ bărbatulŭ meŭ dintâiŭ.

Am luatŭ înainte matricula morţilorŭ şi dela începutulŭ preoţieĭ mele am cercatŭ înapoĭ numele luĭ Găvrilă Porceanŭ. Însă nu l'am aflatŭ. Au ajunsŭ aşa de departe, că vĕduvia Nastasieĭ a trebuitŭ să o punŭ pre timpurile preistorice. Aşa de bětrână nu póte fi. Dlŭ Bogatulŭ amĕsuratŭ rĕmasuluĭ a petrecutŭ cu atenţiune cercările mele, şi-ĭ curgeaŭ sudorĭ reciĭ pre faţă. Şi neaflându numele luĭ Găvrilă Porceanŭ éră m'am întorsŭ către bětrâna întrebându-o:

„Nu a avutŭ şi altŭ nume bărbatulŭ celŭ dintâiŭ alŭ Dtale?“

„Cum să nu fi avutŭ?“ ḑise Nastasie. „Firesce că a avutŭ. Găvrilă Porceanŭ numaĭ numele luĭ de batjocură a fostŭ; elŭ se pricepea adecă maĭ bine la tăiatulŭ porcilorŭ, şi elŭ a junghiatŭ toţĭ porciĭ din satŭ, şi de aceea prunciĭ l'aŭ numitŭ badea Găvrilă Porceanŭ.“

La acestea dlŭ Bogatulŭ şi-a esprimatŭ simţĕmintele sale printr'o sudalmă năduşită.

„Care a fostŭ dară numele celŭ adevĕratŭ alŭ bărbatuluĭ Dtale?“ o întrebaĭ liniştitŭ.

„Ştefanŭ Morarŭ, ĭerte-lŭ Dumneḑeŭ,“ rĕspunse Nastasie.

Éră am începutŭ a cercá, şi am şi aflatŭ numele luĭ Ştefanŭ Morarŭ. Mĭ-am însĕmnatŭ ḑiua morţiĭ, şi éră am întrebatŭ de muiere:

„Ḑicĭ Dta, că fericitulŭ Ştefanŭ cu doŭe săptĕmânĭ a muritŭ după nascerea luĭ Mihaiŭ Văleanŭ?“

„N'aşĭ cutezá să jorŭ pre aceea,“ rĕspunse bětrâna Năstasie. „Atâta sciŭ, că cârnaţiĭ próspeţĭ ĭ-aŭ stricatŭ. Tu Mihaiŭ, de câte săptĕmânĭ aĭ fostŭ, cândŭ a muritŭ nănaşulŭ tĕŭ?“

„Scie bunulŭ Dumneḑeŭ,“ — ḑise Mihaiŭ.

„Se póte, cinstite părinte,“ esplică bětrâna, „că a fostŭ de treĭ săptĕmânĭ, de treĭ lunĭ, orĭ de treĭ anĭ. Dară totuşĭ nu a pututŭ fi de treĭ anĭ, că cantoruluĭ numaĭ ca pre pruncŭ micŭ l'a amintitŭ în versulŭ de ĭertăciuni. Aŭ fostŭ ĭertăciuni fórte frumóse; şi acuma plângŭ, cândŭ îmĭ vinŭ în minte.“

Şi până a vorbitŭ bětrâna despre ĭertăciunile bărbatuluĭ sĕu, eŭ în urma îndrumărilorŭ căpătate am aflatŭ în matricula botezaţilorŭ numele luĭ Mihaiŭ Văleanŭ.

„Aicĭ e Mihaiŭ Văleanŭ, tatălŭ sĕŭ Tóderŭ Văleanŭ, mamă-sa Sofia Mâncăciosŭ.“

„Aceea a fostŭ, sufletulŭ meŭ,“ ḑise Năstasie, „cu tóte că nu i-s'a şeḑutŭ numele de Mâncăciosŭ. N'a mâncatŭ maĭ multŭ decâtŭ o pasĕre.“

„Nănaşĭ ĭ-aŭ fostŭ. . . ?“

„Aceea suntŭ eŭ,“ esplică cu fală bětrâna. „Bărbatulŭ meŭ dintâiŭ a fostŭ Găvrilă Porceanŭ, alŭ doilea Tóderŭ Căprariŭ, alŭ treilea Ioanŭ Plăcintarŭ, éră acum alŭ patrulea este Ofimŭ Flóre; éră după tatălŭ meŭ suntŭ Năstasie Strigoianŭ. E nume frumosŭ, numaĭ pentru aceea nu-mĭ place, că sĕmĕnă strigoilorŭ.“

În vreme ce ea dá esplicarea acésta heraldică, eŭ am scrisŭ cartea de botezŭ, şi bětrâna Năstasie îndreptându-se acum de-a dreptulŭ către dlŭ Bogatulŭ, faţa aceluia a învineţitŭ de totŭ.

„Scie Măria Ta, că eŭ nu credŭ, să fie strigoĭ, aceea o învéţă şi cinstitulŭ părinte, dară bărbatulŭ meŭ celŭ de acum alŭ patrulea dacă se supĕrá, totŭ strigóe bětrână îmĭ ḑice. Creḑĭ Măria Ta în strigoĭ?“

Dlŭ Bogatulŭ n'a rĕspunsŭ la interpelarea acésta directă, şi numaĭ prin unŭ murmurŭ năduşitŭ şĭ-a arĕtatŭ neîndestulirea sa.

„Une orĭ nu e destulŭ, că mĕ numesce strigóe, ci îmĭ ḑice şi că aşĭ fi bună pre focŭ! Maĭ alesŭ dacă-ĭ bétŭ. Uritŭ lucru e beţia aceea; eŭ sciŭ maĭ bine, că tuspatru bărbaţĭ aĭ meĭ aŭ fostŭ beţivĭ. Apoĭ dacă se îmbétă, — îndată se batŭ şi suduie. Beţie próstă! Cu câtŭ e maĭ frumósă beţia domnilorŭ! Am vĕḑutŭ eŭ domnĭ beţĭ, dar aceia nu aŭ suduitŭ, nicĭ nu şĭ-aŭ bătutŭ femeile. Nicĭ Măria Ta, cândŭ eştĭ bétŭ, nu baţĭ pre Măria Sa.“

Bětrâna a cugetatŭ, că cu acésta face vre-unŭ complimentŭ dluĭ Bogatulŭ,

pentru aceea a şi zimbitŭ fórte amicabilŭ, clipindŭ cu ochiĭ. Şi fiindŭ-că dlŭ Bogatulŭ a mornăitŭ între dinţi, că să tacă, ce bĕtrâna a luatŭ numaĭ de protestŭ alŭ modestieĭ, amenin̦ţându-cu degetulŭ a continuatŭ:

„Numaĭ nu te face, Măria Ta, sciŭ eŭ, ce sciŭ. Cândŭ e câte o petrecere mare la Măria Ta, tot-deuna întru în culină şi spălŭ vasĕle, şi de câte orĭ audŭ dela servitoriŭ, că Măria Sa aşa-ĭ de bĕtŭ, că maĭ nu-ĭ sarŭ ochiĭ din capŭ. Dar aceea n'am audit'o, că şĭ-ar fi bătutŭ vre-odată femea. Omŭ de trébă. O, de mĭ-ar fi aşa bărbatulŭ alŭ cincilea!“

Eŭ am gătatŭ cartea de botezŭ, şi *dându-le-o am sfârşitŭ chinurile domnuluĭ* Bogatulŭ.

După ce bĕtrânii cu mare îndestulire mĭ-aŭ sărutatŭ mâna de maĭ multe orĭ, s'aŭ dusŭ. Bĕtrâna a sărutatŭ şi mâna dluĭ Bogatulŭ, ce acesta după o luptă desperată a fostŭ silitŭ să o permită. Acum dlŭ Bogatulŭ m'a întrebatŭ cu tonŭ puternicŭ:

„Acum potŭ fumá?“

„Cum ĭţĭ place, nu te oprescŭ. Însă nu credŭ, să aĭ timpŭ, căcĭ acuma punŭ pre mésă prânduluĭ.“ Şi întru adevĕrŭ în acelŭ minutŭ ne-a făcutŭ cunoscutŭ, că supa e pre mésă.

„Nu sciŭ, avé-voiŭ apetitŭ?“ suspiná dlŭ Bogatulŭ punêndŭ pipa la o parte. „De aĭ diminéţă prin atâtea nĕcasurĭ am trecutŭ, şi aşa m'am abătutŭ dela regula şi dela datinele mele, câtŭ nu sciŭ, puté-voiŭ mâncá ceva?“

„Îmĭ pare rĕŭ, că am datŭ ordinŭ în culină, ca întregŭ prânduluĭ să-lŭ compună din mâncările cele maĭ plăcute. Să mâncămŭ. Eŭ am apetitŭ *minunatŭ*.“

„O, dacă aşĭ puté dice şi eŭ aşa!“ suspiná dlŭ Bogatulŭ. Şi întru adevĕrŭ la începutŭ numaĭ tândălindŭ mâncá supa. Însă cândŭ aŭ adusŭ pre mésă friptura de purcelŭ, cea maĭ plăcută mâncare a dluĭ Bogatulŭ, — ĭĭ schinteiaŭ ochiĭ

„Idee fórte bună!“ eschemá însuflĕţitŭ, împlântându-şĭ furculţa în tăieriŭ. „Friptura acésta mĕ va restaurá şi va face să uĭtŭ, ce am suferitŭ până acum.“

Şĭ-a scosŭ o porţiune mare, aşĭ că şĭ-a acoperitŭ tăieriulŭ de toţi, apoĭ câtva timpŭ a sorbitŭ aborĭĭ lĕcaţĭ; a beutŭ apoĭ unŭ pocalŭ cu vinŭ ca aşa să-şĭ prepare stomaculŭ. Între acestea întră servitórea şi-mĭ şoptesce ceva la ureche.

„A disŭ, că-ĭ de grabă?“

„Da, e fórte de grabă,“ respunse servitórea.

„Ce este éră?“ a întrebatŭ, zĕmurându dlŭ Bogatulŭ.

„Mĕ aşteptă în cancelărie,“ disei sculându-mĕ. „Vino cu mine.“

„Nu mergŭ!“

„Îţĭ stă în voe. Recunósce numaĭ, că aĭ perdutŭ rĕmasulŭ.“

„Nu recunoscŭ!“ strigatŭ cu mânie dlŭ Bogatulŭ, şisculându-se a aruncatŭ furculiţa, de tóte pocalele jucaŭ. Apoĭ aruncându încă o privire la blidulŭ încărcatŭ a adausŭ cu unŭ tonŭ elegicŭ: „Se va rĕcí friptura, până cândŭ ne vomŭ rentórce.“

Amŭ mersŭ dară la cancelărie. Cum întrămŭ, pre cine zărămŭ acolo? Pre bĕtrânii nostri de mine înainte. Norocŭ, că chiar prindeam mâna dluĭ Bogatulŭ, căcĭ în mânia sa arfi atăcatŭ pre Năstasie, şi póte s'a fi întîmplatŭ mórte de omŭ.

„Ce doriţi?“

„E mare nĕcazŭ,“ suspiná Năstasie salutându cu mişcarea capuluĭ pre dlŭ Bogatulŭ. „Bine, că m'am întîlnitŭ cumĕtra Gafia Călbază, carea cu de anĭ e maĭ bĕtrână decâtŭ mine. Dĭr dice, că numaĭ cu treĭ anĭ să fie m bĕtrână; nu sciŭ pentru ce se face m tinĕră muierea aceea, da nu este to una, dacă voiŭ dice, că e de şeptede sau optdecĭ de anĭ? Dóră nu cuget că se va maĭ mărită încă. Eŭ pent lumea asta n'aşĭ dice, că-sŭ maĭ tinĕ nicĭ cu unŭ césŭ.“

„N'aĭ puté isprăví după amédĭ?“ întrerupseĭ vĕdêndŭ impaciin̦ţa dluĭ B gatulŭ.

„E unŭ lucru, ce nu-lŭ potŭ amân Mĕ temŭ, că cartea de botezŭ, ce mĭ- dat'o, nu-ĭ bună.“

(Va urmá.)

Posta Redacţiunii: *G. O.* în *C.* Baniĭ ĭ-am primitŭ. Dacă novelele voiŭ fi corĕspundĕtóre, le vomŭ publicá cu tótă plăcerea, numaĭ trebue să aşteptaţi rîndulŭ. Vĕ vedemŭ dar bucurosŭ.

Editorŭ şi redactorŭ rĕspundĕtorŭ:

Dr. Vasiliŭ Hossu.

DEPOSITŬ DE FĂINĂ

dela móra de vaporŭ din Braşovŭ a lui

Wilhelm Paul

la

Iosifŭ Salmen în Blaşiŭ.

Se află tóte soiurile de făină în depositŭ mare şi cu preţurĭ originale de fabrică.

(22) 2—2

Intâia întreprindere concesionată pentru aranjarea de înmormîntărĭ în Blaşiŭ.

Promptŭ şi solidŭ.

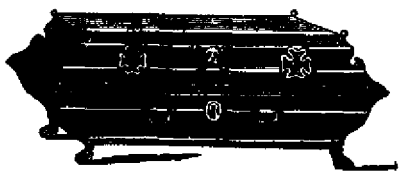

Cu preţurĭ moderate.

Am onóre a aduce la cunoscinţa prea stimatuluĭ publicŭ, că am înfiinţatŭ aicĭ în Blaşiŭ o

Întreprindere pentru aranjarea de înmormîntărĭ

care corĕspunde celorŭ maĭ moderne esigin̦ţe, şi că primescŭ aranjarea de înmormîntărĭ după orĭ ce recerin̦ţă şi cu cele maĭ moderate preţurĭ.

Recomêndŭ maĭ departe depositulŭ meŭ **bine asortatŭ** de **cununĭ, frunde, cosciugurĭ** şi **decorăţiunĭ de doliŭ,** după cele maĭ nóuĕ façcne şi cu preţurile cele maĭ variate.

Pentru uşurin̦ţa partidelorŭ primescŭ şi **aranjarea completă** a înmormîntărilorŭ, asigurându pre preastimatulŭ publicŭ de servitŭ promptŭ şi consciinţiosŭ.

(20) 3—6 Cu onóre:

I. L. Filipŭ,

strada lungă, a patra casă dela „Hotel Univers“.

Fundată în an. 1858.

FRANCISCŬ WALSER

Liferantŭ de curte alŭ Alteţel Sale Imp. şi reg. Archiducele Josifŭ

proprietarulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recuisite de pompierĭ, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomândă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preotĭ

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

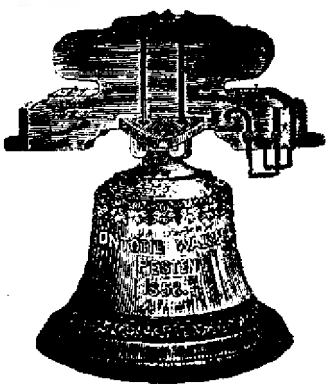

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela *întemeiarea* sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolia din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băĭ, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.

(2) 51—52

Preliminare de spese şi Preţŭ-courantŭrĭ se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

Abonamêntulŭ

Pentru monarchie: Pre anŭ 6 fl., 1/2 anŭ 3 fl., 1/4 anŭ 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pre 1 anŭ 18 frcs., 1/2 anŭ 9 frcs., 1/4 anŭ 4 frcs. 50 cm.

Fóia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Fóiă bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Unŭ şirŭ garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fie-care publicaţiune timbru de 30 cr.

Totŭ ce priveşce fóia sĕ se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Uniriĭ**» în Blaşiŭ.

Anulŭ I. Blaşiŭ 26 Decembre 1891. Numerulŭ 52.

Învitare la prenumeraţiune.

Cu începutulŭ anuluĭ 1892 învităm̆ŭ la abonamentŭ noŭ cu condiţiunile de până aicĭ. „Unirea“ şi pre viitorŭ va representá interesele bisericeĭ române greco-catolice şi ale poporuluĭ românŭ, le va apăra cu aceea-şĭ tărie şi constanţă ca şi în trecutŭ, *în potriva tuturorŭ atacurilorŭ, orĭ din ce parte ar veni acelea.*

Anulŭ ce vine, promite a fi unŭ anŭ de lupte grele, deórece atentatele la drepturile nóstre sânte se înmulţescŭ pre dĭ ce merge. „Unirea“ va stá la pândă şi le va denunţá fără leacŭ de cruţare cetitorilorŭ sĕĭ.

„Unirea“ se va îngrigí şi de instrucţiunea şi distracţiunea cetitorilorŭ. Încă în numĕrulŭ primŭ alŭ anuluĭ viitorŭ va începe publicarea uneĭ novele admirabile cu numele *„Sĕrmana Dolores“*. Totŭ în partea sciinţifică sperămŭ a puté publicá şi unŭ tractatŭ despre *cestiunea socială-agrară la noĭ.* Articliĭ referitorĭ la *literatura română* nu vorŭ lipsi nicĭ în anulŭ ce vine. Înportanţă maĭ mare vomŭ dá *cestiunilorŭ economice,* éră pentru *Feuilleton* amŭ avutŭ fericirea de a maĭ puté câştigă puterĭ nóuĕ. În Feuilleton vomŭ continuá *Amintirile de călĕtorie* din *Italia,* şi în specialŭ din *Roma,* carĭ vorŭ fi de celŭ maĭ mare interesŭ.

Ne rugămŭ decĭ de spriginŭ câtŭ maĭ numĕrosŭ. Abonenţiĭ vechĭ sĕ ne remână credincioşĭ şi sĕ ne maĭ câştige şi noĭ. Restanţieriĭ binevoéscă a-şĭ achitá abonamentele celŭ multŭ până la finea anuluĭ, căcĭ la aceia, carĭ nu ne vorŭ trimite abonamentulŭ de pre anulŭ curentŭ până la finea acesteĭ lunĭ, nu le vomŭ maĭ spedá fóea.

Redacţiunea şi Administraţiunea „Uniriĭ“.

Ce sĕ primimŭ şi ce sĕ respingemŭ.

(+) Prima întrebare, ce se ivesce la cetirea proiectuluĭ de lege despre regularea salarelorŭ învĕţătorescĭ, este că óre în proiectulŭ acesta de lege ce este *bunŭ* şi vrednicŭ de laudă? şi ce este *rĕŭ* şi vrednicŭ de combătutŭ?

Cu privire la întrebarea acésta amŭ fi nedrepţi, cândŭ nu amŭ recunósce fără şovăire, că proiectulŭ acesta de lege are şi părţi bune, carĭ merită tótă lauda.

Sórtea învĕţătorilorŭ românĭ, fără deosĕbire de confesiune, a fostŭ până acum aşa de ticălósă din punctŭ de vedere materialŭ, câtŭ în generalŭ vorbindŭ mulţi dintre eĭ aveaŭ totŭ dreptulŭ sĕ invidieze sórtea unorŭ oficialĭ de statŭ de cea maĭ inferióră condiţiune, cum suntŭ d. e. servitoriĭ dela poste şi vigiliĭ dela drumurile de ferŭ.

Fiesce care din noĭ pricepe, că salarulŭ actualŭ este cu multŭ maĭ micŭ, pentru ca unŭ docente sĕ pótă trăí între împrejurările şi esigenţele timpuluĭ de astădĭ numaĭ din acelŭ salarŭ. Dar în fórte multe casurĭ nicĭ măcar acestŭ salarŭ nu se incaséză la timpulŭ hotărîtu, ceea ce se întîmplă fie din causă, că organele politice nu daŭ organelorŭ scolastice spriginulŭ şi ajutorulŭ de lipsă, fie din causă, că uniĭ docenţi nu producŭ resultate corĕspunzĕtóre jertfelorŭ, ce se cerŭ pentru eĭ, fie din causa sĕrăcieĭ poporuluĭ şi maĭ vîrtosŭ a negligenţeĭ unorŭ organe bisericescĭ şi scolastice, carĭ nefiindŭ pĕtrunse de însĕmnătatea culturală şi naţională a şcólelorŭ nóstre, nu sciŭ saŭ nu voescŭ a luminá poporulŭ asupra acesteĭ cause importante, care meritămŭ a fi îmbrăţişată cu tótă căldura şi însufleţirea, de care este capabilă inima omenéscă.

Fiindŭ-că nicĭ salarele actuale în multe comune nu s'aŭ incassatŭ până acum regulatŭ, a urmatŭ unŭ inconvenientŭ fórte stricăciosŭ pentru înflorirea învĕţămîntuluĭ poporalŭ. La sfârşitulŭ fiesce căruĭ anŭ se porniá unŭ felŭ de migrăţiune a poporuluĭ învĕţătorescŭ. Fórte mulţĭ dintre învĕţătoriĭ nostri în speranţă, că îşĭ vorŭ găsí staţiuni docentale maĭ bune, îşĭ dădeaŭ demisiunea dela şcólele de maĭ înainte, şi saŭ cereaŭ alte staţiuni docentale confesionale, saŭ părăsiaŭ cu totulŭ şcólele confesionale şi treceaŭ la şcólele grănicerescĭ, saŭ în fine păşiaŭ pre altă carierĕ, dacă cumva prin mijlóce neiertate unulŭ saŭ altulŭ dintre eĭ nu putea amăgí poporulŭ din vre-o comună bisericéscă, ca sĕ-lŭ céră de preotŭ.

În urma acesteĭ schimbărĭ continue dintr'o staţiune docentală într'alta învĕţămîntulŭ poporalŭ suferiá nespusŭ de multŭ. Docentele bunŭ, care abia apucase sĕ pună o şcólă în rîndŭ, se mutá la altă şcólă, unde tóte le aflá în cea maĭ mare disordine, şi nicĭ nu apucá, sĕ pună învĕţămîntulŭ dela şcóla acésta în ogaşa prescrisă de lege, cândŭ miseria îlŭ siliá sĕ-şĭ ĭea bâta şi sĕ se mute maĭ departe. Docentele rĕŭ pă-

Feuilleton.

Încercărĭ de sburare.

Maĭ sĕptĕmânile trecute în Timişóra se lăţise vestea, că N. va face încercărĭ de sburare cu ajutorulŭ uneĭ maşinerĭĭ construite după unŭ planŭ cu totulŭ noŭ.

Şvabiĭ îsŭ ómenĭ aşedaţi şi cu una cu dóuĕ nu-ĭ scoţi din ogaşa lorŭ. Eĭ sciŭ, că pasĕrea e făcută, sĕ trăéscă şi sĕ se misce în aerŭ, pescele în apă, éră omulŭ pre pămêntŭ, şi celŭ ce voesce, sĕ schimbe acéstă rênduélă, e unŭ visătorŭ, de nu şi maĭ multŭ. De erá voea Celuĭ Preaînaltŭ, ca omulŭ sĕ sbóre asemenea pasĕrilorŭ ceriuluĭ, datu-ĭ-ar fi şi aripĭ, şi chiar dacă i-s'ar fi datŭ omuluĭ, ca prin puterea mintiĭ sale sĕ-şĭ facă aripĭ şi sĕ sbóre, — nu Timişóra e locŭlŭ, de unde are sĕ ĭese pasĕrea măiéstră.

Uneorĭ se póte întîmplá, sĕ strice prea multa cumpănire şi chibzuire, dar unŭ Şvabŭ cum se cade maĭ bucurosŭ sufere urmările nehotărîriĭ sale, decâtŭ sĕ-ĭ pótă dice lumea, că s'a pripitŭ.

Nu-ĭ mirare dară, că scirea despre încercările luĭ N. numaĭ puţină lume a pusŭ în mişcare, şi şi acésta a fostŭ maĭ multŭ lumea mĕruntă, generaţiunea de totŭ tinĕră, carea chiar şi la Şvabiĭ ceĭ liniştiţi încă e maĭ lute la sânge şi maĭ doritóre de lucrurĭ nóuĕ. Închipuiţi-vĕ numaĭ, ce ar fi şi disŭ lumea, dacă Timişóra întrégă s'ar fi pusŭ în pecióre, sĕ védă pre unŭ omŭ nesocotitŭ turtindu-şĭ nasulŭ, căcĭ N. înĕptându-se dintr'unŭ locŭ maĭ înaltŭ, cu tóte mişcările desperate, ce făcea, a căduturŭ cu nasulŭ la pămêntŭ.

Încolea mila sĕ nu vĕ cuprindă prea tare, nasulŭ luĭ N. a fostŭ destulŭ de elasticŭ, ca sĕ-şĭ recapete forma de maĭ înainte, şi puţinulŭ sânge, ce ĭ-a cursŭ, nu a fostŭ de ajunsŭ, nicĭ ca sĕ-ĭ stîmpere dorulŭ de sburare, ce-lŭ ţine cuprinsŭ. Nu, nesuccesulŭ nu l'a alteratŭ de locŭ, şi până ce sângele lĭ curgea pre nasŭ, mintea luĭ cercá sĕ afle, ce a pututŭ fi causa, de nu a succesŭ planulŭ luĭ atâtŭ de bine rumegatŭ. Timpulŭ scurtŭ, ce l'a petrecutŭ cu faţa la pămêntŭ, a fostŭ de ajunsŭ, sĕ afle causa nereuşiteĭ sale, celŭ puţinŭ cu aceea mângâiá pre compătimitoriĭ nasuluĭ sĕŭ.

Omulŭ nostru nu a fostŭ celŭ dintâiŭ, care a făcutŭ încercărĭ de sburare, şi celŭ din urmă încă nu va fi. Miturile Grecilorŭ vechĭ ne amintescŭ despre unŭ anumitŭ Dedalos, care închisŭ fiindŭ dimpreună cu fiulŭ sĕŭ Icaros în labirintulŭ de pre insula Creta, ca sĕ scape, şi-aŭ făcutŭ aripĭ din pene întărite şi lipite de olaltă cu cĕră. Dar băĕtulŭ totŭ băĕtŭ, în neastêmpĕrulŭ sĕŭ apropiându-se prea tare de sóre, cĕra de pre aripĭ i-se topĭ, şi din aripele desfăcute penele sburară în tóte părţile lumiĭ, éră elŭ căduturŭ în marea, preste carea tocmaĭ trecea.

De v'a mişcatŭ istorisirea acésta, vĕ rogŭ, liniştiţi-vĕ, totulŭ e numaĭ unŭ mitŭ saŭ o poveste fantastică şi frumósă. Sórele e prea susŭ, decâtŭ sĕ pótă ajunge vre-o sburătóre în apropierea luĭ, éră înălţându-te cu câte-va sute saŭ miĭ de metri, în locŭ sĕ simţescĭ căldură, totŭ de frigŭ şi de maĭ frigŭ daĭ.

Povestea luĭ Dedalos totuşĭ ne arată ceva, anume ne spune, că nicĭ în vremurile străvechĭ nu se credea a fi preste putinţă, sĕ-ţĭ facĭ aripĭ şi sĕ sborĭ, şi póte şi ceva încercărĭ de sburare încă se vorŭ fi făcutŭ.

În timpurile maĭ nóuĕ s'aŭ făcutŭ maĭ multe încercărĭ de sburare. Aşa istoria ne amintesce despre unŭ anumitŭ *Ioanŭ Baptista Danti,* care a trăitŭ în vécŭlŭ alŭ 17-lea în Perugia (Italia). Acesta îşĭ făcu unŭ felŭ de maşinărie cu aripĭ, cu ajutoriulŭ căreia a sburatŭ din turnulŭ bisericeĭ, şi trecêndŭ preste piaţă se coborĭ josŭ fără sĕ i-se întîmple ceva.

răsiá şcóla decădută sub mâna sa şi se mută la o şcólă bună, ca să o strice şi pre acésta. Poporulŭ din mai multe comune vĕdĕndŭ, că cu strămutarea neîntreruptă a dascălilorŭ pruncii nu facŭ nici unŭ sporiŭ, începea a considerá şcóla de o sarcină grea şi uriciósă, a căreĭ purtare nu-lŭ recompensá cu nimica. Însufleţirea pentru instituţiunea atâtŭ de folositóre a şcólelorŭ poporale dispărea din inimele credincioşilorŭ unorŭ comune, aşa câtŭ înzădarŭ s'ar' fi silitŭ orĭ ce gură de aurŭ a maĭ convinge pre poporŭ despre folósele învĕţămîntuluĭ şi despre necesitatea de a jertfí pentru susţinerea şcólelorŭ în stare bună şi pentru salarisarea cuviinciósă a învĕţătorilorŭ.

Incassarea neregulată a salaruluĭ prea micŭ de până acum maĭ producea încă şi unŭ altŭ inconvenientŭ fórte stricăciosŭ pentru învĕţămîntulŭ poporalŭ. Pre cariera docentală adecă se îmbulḑiaŭ mulţi tineri, carĭ din lipsa de talentŭ saŭ din causa uneĭ purtărĭ necorĕspundĕtóre nu speraŭ a se puté fericí pre altă carieră, şi ast-felŭ în sinulŭ corpuluĭ învĕţătorescŭ se sporiaŭ elemente de acelea, carĭ în locŭ să scie saŭ să vrea a luminá şi moralizá poporulŭ nostru, îlŭ opăciá în desvoltarea luĭ culturală, saŭ îlŭ duceá chiar şi pre căĭ rătăcite şi periculóse.

Noĭ sperămŭ, că inconvenientele aceste în parte mare vorŭ încetá în urma aplicării paragrafilorŭ 1—9 din legea proiectată. Adevĕratŭ, că nici salariulŭ de 300, respective 200 fl. nu este mare; elŭ este totŭ acela, care l'a stabilitŭ articululŭ de lege XXXVIII din 1868. Dar dacă considerămŭ, că acestŭ salariŭ este asiguratŭ între tóte împrejurările, că se va incassá regulatŭ şi se va plătí anticipative, că va cresce totŭ la cinci anĭ cu 10 percente, aşa câtŭ după 25 anĭ de serviţiŭ docentele trebue să aibă salariŭ de 450 fl.; dacă considerămŭ maĭ departe, că fiesce care docente va avé locuinţă cinstită şi o grădină de unŭ pătrarŭ de jugerŭ, ér cam dela 60 de anĭ aĭ etăţiĭ sale o pensiune, din care póte trăí tignitŭ; dacă, ḑicŭ, le considerămŭ tóte acestea, trebue să recunóscemŭ, că cariera docentală între împrejurările politice, în carĭ se află astăḑĭ poporulŭ nostru, maĭ multŭ nu este o carieră de despreţuitŭ, la care să se îmbie numaĭ nisce tineri fără talente, fără dragoste de carte şi fără chemare pentru misiunea sublimă de învĕţătorŭ alŭ poporuluĭ.

Îmbiându-se maĭ mulţi tineri buni, talentaţi şi cu pregătire suficientă la cariera docentală, auctoritatea bisericéscă nu va fi silită a culege totŭ felulŭ de ómeni, ci va putĕ tot-deuna alege pre ceĭ maĭ destoĭnicĭ pentru oficiulŭ docentalŭ, şi în specialŭ va putĕ pretinde, ca fiesce care candidatŭ pentru cariera docentală, pre lângă alte însuşirĭ prescrise de lege, să aibă şi tonŭ bunŭ, pentru ca în casŭ de lipsă să pótă funcţioná şi în calitate de cantorŭ cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, că cele maĭ multe şcóle le vomŭ putĕ salvá în urma acestuĭ proiectŭ de lege, numaĭ dacă oficiulŭ de cantorŭ se va împreuná cu celŭ docentalŭ.

Împreunarea acestorŭ dóuĕ oficiĭ va fi şi din punctŭ de vedere bisericescŭ unŭ lucru fórte bunŭ, căcĭ dacă în institutele preparandiale se va propune cantulŭ şi tipiculŭ aşa, câtŭ după absolvarea cursuluĭ preparandialŭ fiesce care elevŭ să pótă fi cantorŭ *perfectŭ*, care să scie, pre ce carte să pună mâna în strană, să scie, ce să cânte şi să cetéscă, şi să scie împlini tóte părţile oficiuluĭ cantoralŭ aşa, câtŭ să nu aibă lipsă de îndrumările preotuluĭ orĭ de ale altora; şi dacă pre aceştĭ tineri îĭ vomŭ aplicá şi de cantorĭ, ne vomŭ mântuí bisericele de mulţi cântăreţi, a cărorŭ glasŭ în locŭ să înalţe pre omŭ şi să-ĭ escite pietatea, îlŭ face să ĭese din biserică, şi vomŭ întroduce uniformitatea aceea de ritŭ, carea preste totŭ în bisericele românescĭ lasă încă multŭ de doritŭ.

Legea proiectată va deschide aşadară posibilitatea de a ne formá nu numaĭ unŭ corpŭ învĕţătorescŭ maĭ bunŭ decâtŭ celŭ de până acum, ci şi o şcólă de cântăreţĭ bunĭ, care va promová mărirea luĭ Dumneḑeŭ, va desvoltá pietatea credincioşilorŭ şi frumseţa cultuluĭ divinŭ. Afară de aceea dacă salarele învĕţătorescĭ vorŭ fi într'o formă de marĭ în tóte comunele bisericescĭ şi se vorŭ incassá regulatŭ, precum trebue să se incasseze în înţelesulŭ legiĭ proiectate, va încetá strămutarea prea désă a dascălilorŭ dela o şcólă la alta şi ast-felŭ învĕţămîntulŭ va căpĕtá unŭ avêntŭ, care nu l'a avutŭ până acum.

Ni-se va ḑice póte, că cele desfăşurate până acum tóte suntŭ adevĕrate, dar că vorŭ fi prea îngreunătóre pentru poporŭ.

La acéstă obiecţiune rĕspundemŭ, că proiectulŭ acesta de lege nu pune sarcinĭ nóuĕ asupra poporuluĭ, căcĭ în sensulŭ legiĭ dela 1868 despre şcólele poporale comunele bisericescĭ ar' fi fostŭ detóre să creeze şi până acum salare de câte 300, respective 200 fl. v. a. Afară de aceea proiectulŭ presentŭ de lege pune în prospectŭ ajutarea şcólelorŭ confesionale şi din cassa statuluĭ, fără de a încărcá o dare nóuă pre spatele poporuluĭ, cum a făcutŭ d. e. legea despre asilele de copiĭ.

Acestea suntŭ părţile cele bune ale proiectuluĭ de lege despre regularea salarelorŭ învĕţătorilorŭ poporalĭ, *ér partea luĭ cea rea consiste în condiţiunile, pre lângă carĭ guvernulŭ voesce să ajute din cassa statuluĭ ameliorarea acelorŭ salare.*

Amŭ ḑisŭ şi în numĕrulŭ precedentŭ alŭ „Unirii", că guvernulŭ figurézá şi în proiectulŭ acesta de lege ca unŭ neguţătorŭ, care cumpĕră pre banĭ drepturile, ce le-aŭ esercitatŭ până acum bisericele asupra şcólelorŭ întemeiate şi susţinute de dînsele.

Totŭ despre elŭ se scrie, că ar fi trecutŭ de maĭ multe orĭ în sborŭ preste laculŭ Trasimenicŭ de lângă Perugia.

La începutulŭ véculuĭ nostru prin încercărĭ de sburare îşĭ făcŭ renume unŭ cesarŭ din Viena cu numele *Iacobŭ Degen*. Degen cu ajutorulŭ uneĭ maşinării făcute de elŭ s'a lăsatŭ în josŭ dela o înălţime de preste 100 de stânjinĭ, şi nu numaĭ că a ajunsŭ în pace la pămêntŭ, dar în decursulŭ scoborîriĭ se şi putea învîrtí după placŭ, şi prin lovirile dese ale aripelorŭ putea chiar să se şi ridice niţĕlŭ.

Afară de aceste s'a maĭ făcutŭ unŭ şirŭ întregŭ de încercărĭ maĭ puţinŭ însĕmnate, dar cu tóte încercările şi baterile de capŭ cestiunea sburăriĭ nici până în ḑiua de astăḑĭ nu-ĭ resolvită.

M'am întrebatŭ de multe orĭ, cum de şi astăḑĭ totŭ numaĭ la începutŭ ne aflămŭ, cum de următorilĭ luĭ Danti şi Degen nu s'aŭ folositŭ de resultatele dobândite de aceştia, şi nu aŭ continuatŭ de acolo, unde s'aŭ oprităŭ eĭ; dar sémă nu mĭ-am pututŭ dá. Nu am cunoscinţă, ce s'a alesŭ de maşinăriile întrebuinţate de Danti şi Degen, precum şi de antecesoriĭ şi urmaşiĭ acestora. Póte le-aŭ nimicitŭ chiar eĭ, póte aŭ rĕmasŭ în mânĭ, ce nu le-aŭ sciutŭ folosí, ci le-aŭ aruncatŭ de o parte ca pre nisce lucrurĭ netrebnice.

De alt-felŭ în timpurile maĭ nóuĕ aŭ începutŭ să studieze maĭ multŭ partea teoretică a cestiuniĭ, anume: cu putinţă este sburarea şi pre lângă ce condiţiuniĭ; câtŭ de marĭ ar trebuí să fie aripele; din ce să se facă şi ce formă să li-se dea; cu ce repejune ar trebuí să bată omulŭ din ele, şi óre ajunge-ar spre acésta puterea omuluĭ. Cu tóte aceste nu lipsescŭ nici încercărĭ faptice, şi nu trece anŭ, să nu audĭ de încercărĭ nóuĕ cu eşitŭ maĭ multŭ saŭ maĭ puţinŭ nenorocosŭ. Casulŭ şi tot-odată căderea dela Timişóra e o dovadă — mulţămită fie Domnuluĭ — vie.

Unele ḑiare vorbindŭ despre întîmplarea din Timişóra făcŭ la adresa omuluĭ nostru rĕutăciosa observare, ca la nóuĕle încercărĭ, ce are de gândŭ să maĭ facă, să-şĭ lase nasulŭ acasă. Ca şi acum numaĭ nasulŭ l'ar fi trasŭ la pămêntŭ. Trupulŭ întregŭ ne e greoiŭ, trupulŭ întregŭ ne trage la pămêntŭ. Trăimŭ şi ne mişcămŭ în aerŭ, şi numaĭ tălpile nóstre se atingŭ de pămêntŭ, şi cu tóte aceste ţĕrîna, pre carea se raḑimă peciórele nóstre, ne ţine legaţi şi înlănţuiţi de ea. Óre înlănţuiţi vomŭ rĕmâné pentru tot-deuna? Óre niciodată nu vomŭ putĕ sdrobí lanţurile, ce ne légă de ea? Niciodată nu ne vomŭ putĕ ridicá în susŭ, cum se ridică pasĕrile ceriuluĭ?

Place-vĕ, să priviţi la sborulŭ pasĕrilorŭ? Mie tot-deuna mĭ-a fostŭ dragŭ, să mĕ uĭtŭ, cu câtă uşurinţă, graţie şi repejune sboră unele din ele, şi întorsŭ cu câtă seriositate şi maiestate despică aerulŭ altele.

Primăvara de multe orĭ privescŭ césurĭ întregĭ la graţiósele mişcărĭ şi învîrturĭ, ce facŭ drăgălaşele rîndunele, şi urmărescŭ cu cea maĭ mare luare aminte interesantele liniĭ, ce descriŭ ele în aerŭ. Aşĭ da multŭ, să am înaintea ochilorŭ tóte liniile şi figurele, ce descrie o rîndunea într'o ḑi frumósă de primăvară, dar aerulŭ pismosŭ înghite cu lăcomie urmele, ce a lăsatŭ sborulŭ eĭ.

Îmĭ place, să mĕ uĭtŭ, cu câtă seriositate şi demnitate sboră cocostîrculŭ celŭ cu gâtŭ lungŭ şi cu pecióre înalte, vulturulŭ falnicŭ şi cu ochĭ ageriĭ. Şi hîrăulŭ fără de lege cu câtă indiferinţă se pare, că rotesce la înălţimea ameţitóre, unde abia zărescŭ, precândŭ ochiulŭ luĭ agerŭ stă la pândă, şi capulŭ luĭ viclénŭ făuresce cursă pentru vrabia uşuraticăşi guralivă.

Ziditorulŭ a tótă făptura a datŭ pasĕrilorŭ aripĭ uşóre şi totuşĭ destulŭ de puternice, ca să pótă purtá cu uşurinţă trupulŭ lorŭ. Afară de aceea plămênile le suntŭ provĕḑute cu aperturi, prin carĭ aerulŭ pĕtrunde în săculeţele de pele, ce se află în partea din josŭ a trupuluĭ, maĭ departe prin ósĕ şi cotorulŭ penelorŭ, câtŭ aerulŭ le înflă şi uşuréză întregŭ trupulŭ.

Unele din ele şi sboră cu uşurinţă şi repejune uĭmitóre. Aşa porumbiĭ, rîndunelele, şoímiĭ suntŭ în stare să percurgă o cale de 10 miluri saŭ preste 70 de chilometri într'unŭ césŭ, va să ḑică maĭ multŭ decâtŭ cele maĭ repeḑĭ trenurĭ de pre la noĭ.

Pasĕrea niciodată nu sboră în linie

Procedura acésta a guvernuluĭ este contrarie adevěratuluĭ liberalismŭ, injuriósă pentru biserică, ştirbitóre de drepturile de autonomie alę confesiunilorŭ, şi produce unŭ noŭ motivŭ de nemulţămire între naţionalităţile nemagiare ale statuluĭ nostru.

Politica adevěratŭ liberală nu consiste în confiscarea drepturilorŭ cetăţenilorŭ orĭ ale corporaţiunilorŭ singuratice, carĭ lucră spre unŭ scopŭ nobilŭ pre teritorulŭ patrieĭ, ci în conservarea şi desvoltarea acelorŭ drepturĭ, şi în regularea lorŭ ast-felŭ, încâtŭ esercitiulŭ lorŭ să nu fie stricăciosŭ nicĭ singuraticilorŭ, nicĭ statuluĭ, ci de odată cu libertatea cetăţenéscă şi religiósă să promoveze binele comunŭ şi mărirea patrieĭ. Concentrarea drepturilorŭ altora în mâna puteriĭ de statŭ şi respective a guvernuluĭ, cum se întîmplă şi în proiectulŭ de faţă, ne duce pre încetulŭ la unŭ despotismŭ, care tocmaĭ pentru aceea este fórte periculosŭ, că nu va fi esercitatŭ de o singură persónă ca în statele absolutistice, ci de o mulţime mare de persóne pline de interese unilaterale şi egoistice, cum suntŭ maĭ tóte maioritătile parlamentare, dela carĭ atêrnă guvernele în diua de astădĭ. Aşadară cândŭ guvernulŭ voesce a răpí dela auctorităţile bisericescĭ dreptulŭ, ce l'aŭ avutŭ cu privire la denumirea independentă şi judecarea liberă şi necondiţionată a docenţilorŭ confesionalĭ, face unŭ actŭ noŭ de politică contrarie a adevěratuluĭ liberalismŭ.

Politica guvernuluĭ în acestŭ proiectŭ de lege este, precum amŭ dis, totŭ odată injuriósă pentru biserică, faţă cu care guvernulŭ arată cea maĭ mare neîncredere atunci, cândŭ presupune, că ar fi capabilă, să denuméscă cu rea voinţă docenţĭ de aceia, carĭ saŭ nu suntŭ credincioşĭ lealĭ aĭ statuluĭ, saŭ suntŭ cu purtărĭ rele şi nedemnĭ de oficiulŭ docentalŭ. Dacă guvernulŭ nu ar presupune aşa ceva despre biserică, atunci nu şĭ-ar reservá şie-şi dreptulŭ de a aprobá denumirea docenţilorŭ subvenţionaţĭ de statŭ şi de a se amestecá în afacerile disciplinare ale acelora.

Maĭ departe politica guvernuluĭ ştirbesce şi în casulŭ de faţă drépturile de autonomie date şi garantate bisericelorŭ chiar prin legile fundamentale dela 1868, în carĭ nicăiri nu se dice, că statulŭ ar avé dreptŭ a aprobá alegerea docenţilorŭ şi a aprobá saŭ modificá sentinţele aduse în causele disciplinare ale acelora, ci din contră acestŭ dreptŭ îlŭ lasă cu totulŭ şi necondiţionatŭ în mânile confesiunilorŭ, ér dacă guvernulŭ vine şi într'ajutorulŭ şcólelorŭ confesionale, carĭ crescŭ nu numaĭ credincioşĭ bisericelorŭ, ci şi supuşi fidelĭ statuluĭ, elŭ este destulŭ de compensatŭ pentru acelŭ ajutorŭ prin dreptulŭ de inspecţiune supremă, ce-lŭ esercitéză asupra acelorŭ şcóle.

În fine maĭ observămŭ, că naţionalităţile nemagiare şi maĭ vîrtosŭ Românii, la carĭ şcólele confesionale suntŭ totŭ odată şi românescĭ, se temŭ fórte tare, că guvernulŭ abusându de puterea estraordinară, ce i-se dă în acestŭ proiectŭ de lege, va nimicí maĭ multe şcóle românescĭ, saŭ prefăcêndu-le în şcóle comunale, saŭ denumindŭ într'însele nisce docenţĭ, carĭ vorŭ lucrá cu zelŭ nebunŭ la desnaţionalisarea poporuluĭ românescŭ.

Temerea acésta fundată produce adêncă nemulţămire, care numaĭ folositóre nu póte fi patrieĭ nóstre atâtŭ de agitate de certele naţionale.

Aceste suntŭ părţile rele ale proiectuluĭ de lege despre regularea salarelorŭ învĕtătorescĭ. Părţile acestea trebuescŭ combătute cu tótă energia, cerêndu-se modificarea proiectuluĭ de lege aşa, câtŭ nicĭ bisericele, nicĭ naţionalităţile să nu aĭbă motivŭ de a se plânge, şi cu tóte acestea să se îmbunătătéscă şi sórtea învĕtătorilorŭ şi să prospereze învĕtămîntulŭ.

Corupţiune legalisată.

Comisiunea parlamentară esmisă pentru studiarea proiectuluĭ de lege referitorŭ la *judicatura Curieĭ în causele electorale* îşĭ continuă lucrarea, fără ca opiniunea publică să arete celŭ maĭ micŭ interesŭ faţă cu desbaterile eĭ. Şi totuşĭ credemŭ, că în specialŭ pentru noĭ Românĭ nicĭ o cestiune nu póte să fie maĭ de interesŭ, decâtŭ proiectele, ce atingŭ sistemulŭ electoralŭ; deórece sciutŭ este, că legea electorală formézá una din cele maĭ de frunte, dacă nu chiar cea maĭ de frunte stavilă, care ne împedecă dela participarea în viaţa constituţională a ţĕriĭ. Chiar de aceea detorinţa nóstră este, să petrecemŭ cu încordată luare aminte, orĭ ce se petrece în direcţiunea acésta, şi ast-felŭ şi desbaterile, ce se urmézá cu privire la proiectulŭ despre judicatura Curieĭ în causele electorale.

Noĭ încă în numĕrulŭ 31 alŭ „Uniriĭ“ amŭ fostŭ precisatŭ positiunea nóstră faţă cu acestŭ proiectŭ. Atunci amŭ arĕtatŭ deja, că acestŭ proiectŭ, altcum bunişorŭ, va folosí numaĭ concetăţenilorŭ magiarĭ. Acum comisiunea a confirmatŭ şi maĭ multŭ judecata nóstră, pentru că după lungĭ desbaterĭ a primitŭ şi paragrafulŭ 7, care concede, ca alegătoriĭ să pótă fi duşĭ la locŭlŭ alegeriĭ şi să fie ospĕtaţĭ în timpulŭ, câtŭ ţine alegerea. În chipulŭ acesta corupţiunea are să fie concésă. prin lege, şi nu lipsesce decâtŭ aprobarea parlamentuluĭ, pentru ca corupţiunea să fie *legalisată*.

Deputatulŭ Polonyi, în numele partiduluĭ independentŭ, a propusŭ ştergerea acestuĭ paragrafŭ ruşinosŭ, şi înlocuirea luĭ cu unŭ altŭ paragrafŭ, în care să se enunţe, ca alegerile să se facă în comunele singuratice. Maioritatea a respinsŭ acestŭ amandamentŭ, pentru că atunci şi Românilorŭ s'ar uşurá încâtva participarea la alegerĭ. N'a dis'o acésta comisiunea apriatŭ, dară a îndegetat'o indirectŭ, cândŭ s'a provocatŭ la împrejurările speciale ale patrieĭ nóstre.

Etă dar, că atunci, cândŭ e vorba despre neîndreptăţirea Românilorŭ, se aprobă şi corupţiunea. Moralitate liberală!

---

dréptă, ci după ce prin baterea aripilorŭ a datŭ trupuluĭ sĕŭ unŭ avêntŭ destulŭ de mare, îşĭ întinde aripile şi lasă să fie dusă de avêntulŭ acesta. Din cândŭ în cândŭ totŭ maĭ lovesce şi după aceea, ca să nu se prea cobóre şi să nu-ĭ prea scadă repejunea. La fiesce care lovire se ridică, şi la fiesce care lovire capĕtă avêntŭ noŭ. Repejunea în continuŭ îĭ totŭ cresce şi scade şi deodată cu ea i-se ridică şi cobóră şi trupulŭ.

Pasĕrile cândŭ aŭ de gândŭ să se cobóre la pămêntŭ, lasă să fie trase în josŭ de greutatea lorŭ, dar aripile şi-le ţinŭ întinse saŭ de totŭ saŭ celŭ puţinŭ de jumĕtate, ca să nu cadă cu repejune prea mare.

Îmĭ place, să mĕ uĭtŭ şi la sborulŭ insectelorŭ. Trupulŭ lorŭ e de comunŭ greoiŭ, şi ca să-lŭ pórte, suntŭ nevoite să bată sprintenŭ din micile lorŭ aripĭ. Murmurulŭ linŭ şi monotonŭ a sirguincióselorŭ albine mĕ distrage şi îmĭ stîrnesce gândirĭ plăcute. Şi uneorĭ uĭtŭ chiar şi ura, ce o am asupra muscelorŭ afurisite, şi ascultŭ la sbîrnăitulŭ, ce-lŭ producŭ prin loviturele dese ale aripelorŭ sale.

La roiulŭ de muscuţe, ce te împresură, cândŭ eşĭ vara la câmpŭ, şi cu deosĕbire la ţinţarĭ, sbîrnăitulŭ acesta pare a fi o cântare pre nasŭ, trăgănată şi monotónă. Înălţimea sunetuluĭ atîrnă dela repejunea, cu carea urmézá lovitură după lovitură, şi ascultându la sbîrnăitulŭ albinelorŭ, muscelorŭ şi ţinţarilorŭ, de multe orĭ mĕ gândescŭ la repejunea, cu carea trebue să urmeze loviturele de aripĭ una după alta. O secundă e scurtŭ timpŭ, şi totuşĭ ca să se producă sunetele, ce le aude urechea mea, în restimpŭ de o secundă aripele lorŭ trebue să lovéscă de 300—400 de orĭ în aerŭ.

De multe orĭ, cândŭ ţinţarulŭ obraznicŭ se apropie de mine, uĭtŭ, că vine să-mĭ sugă din sânge, şi în locŭ să-lĭ alungŭ, ascultŭ cu luare aminte, cum la apropierea luĭ sunetulŭ se totŭ cobóră şi îngróşă, până ce de-odată cu baterea aripelorŭ încétă şi cânteculŭ luĭ. Şi din gândurile acestea adese numaĭ atunci mĕ trezescŭ, după ce trupulŭ luĭ turtitŭ de fóme s'a fostŭ umflatŭ cu sângele meŭ.

Uneorĭ însă mĕ apucă unŭ felŭ de jele, că noĭ ómeniĭ nu putemŭ sbură. Greoiŭ e şi trupulŭ multorŭ pasĕrĭ şi insecte, şi cu tóte aceste ele se ridică în susŭ şi sbóră. Dacă lorŭ li-s'aŭ datŭ aripĭ gata de sburatŭ, nóuĕ ni-s'a datŭ minte, ca să ne facemŭ aripĭ şi să le ocârmuimŭ.

Cei ce s'aŭ ocupatŭ cu cestiunea acésta, dicŭ, că aripele, ce ar avé să ne pórte, într atâta arŭ trebuí să fie de marĭ, şi loviturele atâtŭ de desŭ arŭ trebuí să urmeze una după alta, câtŭ pentru manuarea lorŭ s'ar poftí o putere maĭ mare decâtŭ $1^1/_2$ caĭ, ceea ce trece cu multŭ preste puterea omuluĭ. Maşina, ce ar avé să suplinésă scăderile şi să ajute mânile şi peciórele în mişcarea aripelorŭ, ar trebuí să fie câtŭ se póte de uşóră şi totuşĭ destulŭ de puternică, ĕră la maşinĭ e greŭ să întrunescĭ uşurinţa şi puterea.

Póte să maĭ trécă multă vreme, până se vorŭ întruní aceste dóuĕ, dar óre cândva totŭ se vorŭ întruní. Suntemŭ milióne de ómenĭ si prin urmare milióne de capete şi milióne de mintĭ, şi milióne şi bilióne de ideĭ se învîrtŭ în aceste capete. Şi dacă vomŭ trece noĭ, în locŭlŭ nostru vorŭ venĭ alte milióne de ómenĭ cu capete póte şi maĭ deştepte, şi în locŭlŭ acestora ĕră alte milióne, şi între atâtea sute şi milióne de capete va trebui să fie şi unulŭ, care să afle lucrulŭ acesta.

Telegrafŭ, telefonŭ, uăĭ şi trenŭ cu vaporĭ şcl. încă nu amŭ avutŭ până maĭ erĭ alaltăerĭ. Aŭ trecutŭ vécurĭ întregĭ, fără ca omulŭ să aĭbă chiar şi numaĭ închipuire despre ele şi despre putinţa lorŭ, şi astădĭ totuşĭ le avemŭ şi nicĭ că ne maĭ uĭmescŭ. Nu vĕ maĭ îndoiţĭ dară despre putinţa sburatuluĭ, aflarea uneĭ maşinĭ potrivite e numaĭ o cestiune de timpŭ.

Nu-mĭ dorescŭ viéţă lungă, slăbiciunile şi neputinţele bătrâneţelorŭ mĕ înspăimîntă de pre acuma, dar pare că totuşĭ mĭ-ar plăcé, să maĭ vĕdŭ înainte de mórte şi acestŭ soiŭ noŭ de comunicăţiune.

Mĭ-ar plăcé, să vĕdŭ, cum se înalţă câte o cétă de ómenĭ întrarmaţĭ cu câte 2 aripĭ marĭ, împletite din nuiele de salcă şi trase cu pănză — se dă cu socotéla, că aceste arŭ fi maĭ

Altcum trebue să o spunemŭ, că din proiectulŭ acesta anevoe se va face lege. Pentru ce? Pentru că maioritățiĭ nóstre parlamentare liberale și acestŭ proiectŭ de lege i-se pare prea rigorosŭ.

Revistă bisericéscă.

Roma.

În 14 a l. c. s'a ținutŭ în Vaticanŭ consistorulŭ secretŭ. Sânția Sa a pronunțatŭ unŭ discursŭ fórte remarcabilŭ, în care s'a ocupatŭ de situațiunea aceea nesuferită, ce ĭ-a creat'o Capuluĭ Bisericeĭ guvernulŭ sectarŭ italianŭ, și a provocatŭ guvernele catolice, să facă ceva pentru asigurarea libertățiĭ personale a Pontificeluĭ Romanŭ, carea și acum e periclitată și are să fie și maĭ periclitată într'unŭ casŭ de răsboiŭ. După vorbirea acésta Sânția Sa a creatŭ doĭ Cardinalĭ noĭ, pre Mgr. *Ludovicŭ Ruffo-Scilla,* archiepiscopŭ tit. de Petra și pre Mgr. *Ludovicŭ Sepiacci,* episcopŭ titularŭ de Callinico. Totŭ în acestŭ consistorŭ Sânția Sa a preconisatŭ 17 archiepiscopĭ, între carĭ pre mitropolitulŭ de Mohilev din Rusia și pre archiepiscopulŭ de Gnesen-Posen, Mgr. *Florian Stablewski.*

În 17 s'a ținutŭ consistorulŭ publicŭ, în care aŭ primitŭ pălăriile de cardinalŭ Eminentissimiĭ *Antoniŭ Gruscha,* archiepiscopŭ de Viena, și noiĭ cardinalĭ *Ruffo-Scilla* și *Sepiacci.*

După acestŭ Consistorŭ éră s'a ținutŭ Consistorŭ secretŭ, în care aŭ fostŭ preconisațĭ archiepiscopulŭ de Strigonŭ *Claudiŭ Vaszary,* archiepiscopulŭ de Calocea *Georgiŭ Császka,* episcopulŭ de Zips *Szmrecsányi,* episcopiĭ gr. cat. de Muncaciŭ și Crișŭ *Iuliŭ Firczák* și *Iuliŭ Drohobeczky,* și alțiĭ episcopĭ.

China.

Persecuțiunile creștinilorŭ din China continuă. Diarulŭ „Courrier de Bruxelles" anunță din 13 Decembre, că în districtulŭ Pakou aŭ fostŭ uciși 500 de creștinĭ, éră casele și averea lorŭ aŭ fostŭ arse și prădate.

Totŭ cu datulŭ de maĭ susŭ se anunță, că episcopiĭ catolicĭ din China s'aŭ adunatŭ în orașulŭ Signan-fu (provincia Schensi) la sinodŭ generalŭ. Însemnămŭ aicĭ spre orientarea cetitorilorŭ, că la anulŭ 1885, după datele publicate în „Madras Directory", aŭ fostŭ în China 47 episcopi, 746 preoțĭ europenĭ, 649 preoțĭ indigenĭ, 40 colegiĭ, 16 mănăstirĭ, 1,115,664 catolicĭ, la carĭ maĭ suntŭ a se adauge încă 5,502,000 catolicĭ de pre insulele Filipine. — Observămŭ, că în ceștĭ din urmă 6 anĭ numĕrulŭ catolicilorŭ a crescutŭ în mĕsură însemnată.

America.

Cu ocăsiunea espusețiuniĭ universale, ce se va aranjá în Chicago la anulŭ 1893, catoliciĭ americanĭ vorŭ ține unŭ congresŭ generalŭ. Comitetulŭ pregătitorŭ a și presentatŭ proiectulŭ sĕŭ, care a întîmpinatŭ aprobarea Cardinaluluĭ Gibbons, precum și a episcopatuluĭ întregŭ din America de Nord. Fiesce care diecesă va denumí câte 10 representanțĭ la acelŭ congresŭ, și câte 25,000 de credincioși érăși își vorŭ alege câte unŭ delegatŭ. Asemenea vorŭ trimite representanțĭ și institutele catolice superióre și medie. Congresulŭ se va ocupá de studiarea cestiunilorŭ sociale.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Parlamentulŭ a primitŭ și în desbatere specială proiectulŭ de lege despre pensionarea învĕțătorilorŭ poporalĭ, apoĭ Sâmbătă a începutŭ desbaterea conventiunilorŭ comerciale, carĭ asemenea le-a primitŭ atâtŭ în generalŭ câtŭ și în specialŭ. Cu acésta parlamentulu și-a amânatŭ ședințele până după sĕrbătorĭ.

Luni în 21 a l. c. a ținutŭ ședință și casa magnaților, primindŭ nemodificate maĭ multe proiecte, între carĭ și celŭ despre pensionarea învĕțătorilorŭ poporalĭ. Nu s'a făcutŭ nicĭ o modificare în acestŭ proiectŭ, cu tóte că acela pune sarcinĭ nóuĕ pre poporŭ, îndetorândŭ pre fiesce care părinte a plăti câte 15 crucerĭ după fiesce care pruncŭ de școlă. Așa dară pre lângă ceĭ 12 fl.; carĭ îĭ plătia comuna bisericéscă, va maĭ trebuí să plătéscă pre atâta, pentru-că părinții de sigurŭ nu vorŭ plăti, cu atâtŭ maĭ virtosŭ, că cruceriĭ aceia vorŭ avé să-ĭ colecteze senatele scolastice. În chipulŭ acesta școla confesională se face totŭ maĭ odiósă în ochiĭ poporuluĭ.

În ședința din 23 a l. c. a declaratŭ ministrulŭ-președinte, că guvernulŭ va disolvá parlamentulŭ. Ședința proximă a dieteĭ se va ține în 4 Ianuariŭ și apoĭ se va și închide parlamentulŭ și se vorŭ face alegerile cele nóuĕ.

Austria.

Parlamentulŭ austriacŭ în ĝilele trecute a avutŭ maĭ multe ședințe furtunóse. Deputatulŭ antisemitŭ Lueger a ridicatŭ vócea sa în contra politiceĭ germânisătóre din Austria și magiarisătóre din Ungaria și a pretinsŭ cu totŭ dreptulŭ, în interesulŭ bine priceputŭ alŭ monarchieĭ întregĭ, ca acestorŭ tendințe și acesteĭ politice nedrepte față cu naționalitățile slave și față cu Românii să se pună odată capĕtŭ. Firesce, că în contra luĭ Lueger s'a ridicatŭ îndată contele Taaffe și conducĕtorulŭ Germâniloră liberalĭ Plener, carĭ aŭ apĕratŭ politica guvernanților nostri șoviniști, și a lorŭ proprie, nu maĭ puținŭ șovinistă ca a domniloră nostri. — Altŭ viforŭ a produsŭ vorbirea deputatuluĭ cehŭ tinĕrŭ Gregr, care a atacatŭ și Casa domnitóre. Chiar din motivulŭ acesta vorbirea luĭ Gregr a fostŭ reprobată și de cătră Cehiĭ înșiși. — Evenimentele aceste parlamentare parŭ a-lŭ fi îndemnatŭ pre contele Taaffe a-și realisá dorința sa secretă de a pactá cu Germâniĭ liberalĭ și de le oferí unŭ postŭ de ministru fără portofoliŭ. La ocuparea acestuĭ postŭ ministerialŭ s'a și chematŭ contele Kuenburg, deputatulŭ orașuluĭ Linz.

Germânia.

Parlamentulŭ germânŭ a primitŭ în tóte treĭ cetirile conventiunile comerciale. Bucuria asupra acestuĭ faptŭ este fórte mare, maĭ alesŭ în cercurile guvernamentale. Împĕratulŭ Wilhelm a și datŭ espresiune acestorŭ bucuriĭ în trei rênduriĭ: în Feltow, în Berlin și în Potsdam. În Feltow, unde a primitŭ împĕratulŭ scirea despre primirea definitivă a conventiunilorŭ, a ridicatŭ unŭ toastŭ în onórea generaluluĭ Caprivi, înălțându-lŭ la rangulŭ de *conte.* În Berlin a ĝisŭ împĕratulŭ, că conventiunile acestea suntŭ cea maĭ mare *operă economică a véculuĭ presentŭ, pentru* care milióne vorŭ binecuvîntá guvernele actuale. Éră în Potsdam, unde aŭ fostŭ învitațĭ la prânĝŭ deputațĭ din deosĕbitele partide, carĭ aŭ votatu pentru conventiuni, a ĝisŭ împĕratulŭ, că conventiunile acestea vorŭ întări și legăturele politice între statele contractante.

Corespondințe.

Sibiŭ, 9 Decembre 1891.

Domnule Redactorŭ!

Dacă mĕ ocupŭ de astădată cu Universitatea săséscă, o facŭ acésta din motivulŭ, că doresc, să se scie în cele maĭ largĭ cercurĭ gr. cat. române, cum se practică dreptatea la acéstă instituțiune unică în felulŭ sĕŭ în țĕrile coróneĭ sântuluĭ Ștefanŭ. Acéstă instituțiune — unŭ felŭ de statŭ în statŭ — administréză o avere publică, ce aduce unŭ venitŭ anualŭ sigurŭ de 88,000 fl. v. a. afară de averea așa numitelorŭ „șepte județe", care încă aduce unŭ venitŭ anualŭ de preste 33,000 fl., deci în totalŭ 121 miĭ fl. v. a. Orĭ și cine va recunósce, că acésta e o sumă respectabilă. Eĭ bine, să nu cugete nimenĭ, că averea, care aduce la anŭ acestŭ respectabilŭ venitŭ, este o avere națională săséscă, căci se administréză de așa numita Universitate săséscă, și deasupra ușeĭ, ce duce la casa Universității, e pusă firma de „sächsische National-Kassa"; nice decâtŭ, ci averea din cestiune este unŭ bunŭ comunŭ alŭ tuturorŭ locuitorilorŭ de pre fostulŭ teritorŭ privilegiatŭ alŭ fundului regescŭ fără deosĕbire de religiune și limbă, prin urmare ea este a Românuluĭ ca și a Sasuluĭ, a gr. catoliculuĭ ca și a gr. orientaluluĭ și luteranuluĭ etc. — și de bunŭ comunŭ este cu totŭ dreptulŭ declarată acéstă avere și prin art. de lege XII din 1876, carele în §. 6 dispune apriatŭ, că venitulŭ anualŭ alŭ

---

eftine și maĭ practice — trecêndŭ cu povóra lorŭ preste rîurĭ și lacurĭ, preste orașe și sate, fără vamă, fără taxă.

Mĭ-ar plăcé, să vĕdŭ surprinderea pasĕrilorŭ, cândŭ vorŭ vedé acestŭ monstru cu aripele luĭ colosale și vorŭ audí sunetele răgușite produse de aripele încovoiate în susŭ.

Ce se va alege de trenurĭ, năĭ șcl., cândŭ fiesce care omŭ va puté avé câte o pereche de aripĭ eftine și ținĕtóre, cândŭ fiesce care părinte va deprinde pre fiiĭ sĕĭ în sburare și cu deosĕbire fiesce care învĕțătorŭ pre școlariĭ sĕĭ?

Va fi minunatŭ, să veĝi pre școlarĭ în órele de gimnastică, pușĭ în rîndŭ pre vîrfulŭ școleĭ, și aruncându-se în sborŭ la unŭ sĕmnŭ datŭ de învĕțătoriulŭ lorŭ, care sbóră cu ochiĭ deschișĭ în patru, ca să apuce pre celŭ ce s'ar clătiná.

Statele gemŭ tóte sub povóra armelorŭ, și povóra se face din anŭ în anŭ maĭ grea. Pre lângă infanterie și cavalerie aŭ să maĭ susțină și marină din ce în ce maĭ mare. Ce se va alege de noĭ, cândŭ va trebuí să maĭ susținemŭ și armată aripată?

Suntŭ grozave și luptele de astădĭ, dar cu câtŭ maĭ grozave vorŭ fi cele venitóre, cândŭ tunurile ridicate cu balóne vorŭ începe să bubue și din dosulŭ cutăruĭ norŭ?

Și acum la capĕtŭ să vĕ dauŭ unu sfatŭ. De aveți vre-unŭ locŭ apătosŭ, nu-lŭ vindeți, éră de nu aveți, vĕ cumpĕrați și puneți sălcĭ din grosulŭ. De cumva nu le veți trage folosulŭ voĭ, — copiiĭ saŭ nepoțiĭ vostri de bună sémă vĕ vorŭ binecuvînta amintirea.

acesteĭ averĭ este de a se folosí spre scopurile culturale ale tuturorŭ locuitorilorŭ de pre teritorulŭ fostuluĭ fundŭ reg., se înţelege în proporţiune drépptă cu numĕrulŭ locuitorilorŭ de deosĕbite naţionalităţi şi confesiuni. Avêndu-se acum în vedere, că maioritatea preponderantă a acelorŭ locuitorĭ o formézĕ Românii gr. cat. şi gr. or., orĭ ce omŭ cu simţŭ de dreptate ar aşteptá, ca pentru scopurĭ culturale românescĭ să se întrebuinţeze o parte corĕspundĕtóre din acelŭ venitŭ, este însă revoltătorŭ, cândŭ sciĭ, că pentru scopurĭ culturale românescĭ abia se aruncă o sfârmitură de 7000 fl., şi anume: gimnasiuluĭ gr. or. din Braşovŭ 5000 fl. şi şcólelorŭ capitale gr. or. din Oreştie şi Sebeşulŭ săsescŭ câte 1000 fl., şi apoĭ şi aceste dotăţiuni suntŭ esoperate cu chiŭ cu vaĭ încă din timpurile cele bune, ér în specialŭ pentru scopurile culturale ale Românilorŭ gr. cat. nu se destinézĕ nicĭ unŭ crucerŭ, deşi numĕrulŭ lorŭ în fostulŭ fundŭ reg. se urcă preste 50 de miĭ de suflete, precândŭ pentru scopurĭ culturale luterane-săsescĭ se spesézĕ din averea comună anŭ de anŭ aprópe la 100,000 fl. v. a.

Representanţa scolară gr. cat. din Sibiŭ conscie de dreptulŭ. ce-lŭ are la averea Universităţiĭ săsescĭ, acum de 15 anĭ, ḑi: cinci-spreḑece anĭ a cerutŭ neîncetatŭ dela fiesce care adunare generală a Universităţiĭ, ca să se sistemiseze şi pentru şcóla sa o dotăţiune anuală câtŭ de modestă, şi vĕḑêndŭ cererea sa drépptă şi ecuitabilă reîeptată consecuentŭ sub pretextulŭ fictivŭ, că nu suntŭ mijlóce bănescĭ de ajunsŭ, a recursŭ de repetite orĭ şi la Ministrulŭ de culte şi instrucţiunea publică, pentru care paşŭ a fostŭ luată într'unŭ rêndŭ şi preste peciorŭ din partea unuĭ organŭ românescŭ de publicitate de aci, căcĭ a cutezatŭ să-şĭ validiteze dreptulŭ sĕŭ cu întrevenirea guvernuluĭ ungurescŭ, — şi care a fostŭ resultatulŭ? Acela, că înainte de vestitulŭ „Sachsentag“ s'a votatŭ pre anĭĭ 1889 şi 1890 unŭ bagatelŭ de câte 300 fl. pentru acéstă şcólă, ér acum în era „Sachsentaguluĭ“, simţindŭ compatrioţiĭ nostri Saşi, că vorŭ să ajungă în posesiunea privilegiilorŭ lorŭ, după carĭ oftézĕ cu atâta sete, cererea de subvenţionare a representanţeĭ numite în anulŭ trecutŭ a fostŭ pusă ad acta împreună cu alte cererĭ românescĭ totŭ sub pretextulŭ inventatŭ, că nu suntŭ banĭ, deşi fiesce care anŭ se încheie cu câte unŭ escedentŭ de ḑecĭ de miĭ de florenĭ. Aşa amŭ gătat'o cu pomana, ce ni-s'a datŭ din alŭ nostru. În anulŭ trecutŭ s'a lăsatŭ peteţilorŭ celŭ puţinŭ speranţa, că dacă se vorŭ sporí venitele Universităţiĭ în specialŭ prin desdaunarea regalelorŭ, cererile puse la dosarŭ se vorŭ luá atuncĭ la pertractare meritorie. Şi câtŭ de şireţĭ suntŭ corifeiĭ Saşilorŭ! Sciaŭ eĭ bine, că dupa „Sachsentagulŭ“ lorŭ vorŭ întrá érăşĭ în graţia guvernuluĭ ungurescŭ şi atuncĭ îşĭ vorŭ puté face mendrele fără de a fi genaţĭ de cineva. Eĭ bine, timpulŭ acela de graţie guvernamentală a sositŭ, compatrioţiĭ Saşĭ şi-aŭ căpĕtatŭ comesŭ din sângele lorŭ, deci s'aŭ folositŭ de ocasiunea binevenită, ca în sesiunea din tómna acésta să modifice statutulŭ Universităţii,asigurându-ĭ o autonomie perfectă, prin care se ţintesce de-a dreptulŭ la eschiderea Românilorŭ comproprietarĭ dela beneficiile Universităţiĭ săsescĭ şi li-se ĭea posibilitatea de a se plânge la loculuĭ competentŭ contra procedureĭ nedrepte a maioritaţiĭ săsescĭ faţă cu justele pretensiunĭ ale Românilorŭ, putêndŭ aduce de aicĭ înainte adunarea generală a Universităţiĭ în virtutea statutuluĭ modificatŭ decisiunĭ ca forŭ de întâia şi ultima instanţă. Cu drepţŭ cuvîntŭ şi-a pututŭ decĭ esprimá unulŭ dintre corifeiĭ saşi în şedinţa caracteristică dela 2 Decembre a. c. bucuria, că Saşiĭ aŭ ajunsŭ în urma „Sachsentaguluĭ“ în atarĭ împrejurărĭ, ca să-şĭ pótă duce în deplinire o dorinţă din cele maĭ ferbinţi, adecă de a-şĭ modificá statutulŭ în detrimentulŭ comproprietarilorŭ românĭ.

Modulŭ, cum aŭ fostŭ tractate cererile de dotăţiune ale Românilorŭ în şedinţa plenară dela 2 Dec. a. c., este de natura de a stîrní cea maĭ adêncă amărăciune în inima fiesce căruĭ Românŭ de pre teritorulŭ fostuluĭ fundŭ regescŭ. Li-s'a mĕsuratŭ Românilorŭ totŭ cu ficţiunea cea veche, că anume cassa Universităţiĭ nu dispune de banĭ, căcĭ veḑĭ bine, pentru a induce în eróre pre petenţiĭ budgetulŭ Universităţiĭ se compune tot-deuna cu atâta măestrie, câtŭ venitele să echilibrézĕ, de nu maĭ rĕmâne nicĭ unŭ prisosŭ, ér escendentele de ḑecĭ de miĭ de florenĭ se ţinŭ sub obrocŭ totŭ pentru mistificarea petenţilorŭ, şi apoĭ ce e maĭ multŭ, ca ceĭ doĭ deputaţĭ românĭ — faţă cu 18 saşĭ — să nu aîbă ocasiune de a străbate în arcanele Universităţiĭ, de regulă nu se alegŭ în nice o comisiune, firesce ca să li-se pótă aruncá în faţă, că motivările lorŭ suntŭ stereotipe. Afară de aceea în şedinţa desŭ numită s'a maĭ întîmplatŭ apoĭ şi incidentulŭ caracteristicŭ, că fiindŭ pusă la ordinea ḑileĭ modificarea statutuluĭ Universităţiĭ, deputatulŭ cerculuĭ ruralŭ alŭ Oreştieĭ dlŭ L. Bercianŭ a cerutŭ, ca înainte de desbatere să se cetéscă proiectulŭ de statutŭ, pre care deputaţiĭ saşĭ voiaŭ să-lŭ tréca prin şedinţă fără multă discusiune sub cuvîntŭ, că proiectulŭ ar fi fostŭ espusŭ deputaţilorŭ spre studiare timpŭ de 24 óre, ceea ce negândŭ deputatulŭ românŭ, în urmă s'a adeveritŭ, că dînsulŭ a cerutŭ statutulŭ spre studiare, dar secretarulŭ Universităţiĭ după propria-ĭ mărturisire nu i-l'a pututŭ pune la dispuseţiune.

În faţa acestorŭ stărĭ de lucru nu le rĕmâne Românilorŭ preste totŭ altceva de făcutŭ, decâtŭ ca să lucre cu tóte mijlócele legale pentru desfiinţarea acesteĭ instituţiunĭ din timpulŭ privilegiilorŭ săsescĭ şi pentru împărţirea averiĭ comune între comproprietariĭ legitimĭ în raportŭ cu numĕrulŭ, ce-lŭ representă fiesce care confesiune şi naţionalitate de pre teritorlŭ fundului regiŭ, şi apoĭ compatrioţiĭ saşĭ să-şĭ susţină institutele lorŭ de cultură din partea, ce le compete, ér nu din averea Românilorŭ.

În fine nu potŭ să nu felicitezŭ pre dlŭ L. Bercianŭ pentru ţinuta sa bărbătéscă şi energică dovedită nu numaĭ în sesiunea Universităţiĭ din tómna acésta, ci şi în sesiunile din anĭĭ trecuţĭ, la carĭ a luatŭ parte ca deputatŭ.

Primiţĭ On. Redacţiune espresiunea celeĭ maĭ profunde stime dela alŭ dvóstre devotatŭ

x—y.

Năsĕudŭ, 14 Decembre 1891.

Regele a muritŭ, să trăéscă regele! Aceste vorbe se ḑiceaŭ, cândŭ se ridică unŭ noŭ rege la tronŭ. Aceste le putemŭ ḑice şi noĭ vĕḑêndŭ repejunea lucrurilorŭ împlinite între noĭ. S'a svîrcolitŭ conferinţa preoţéscă-mirenéscă, s'a svîrcolitŭ conferinţa mirenéscă-preoţéscă pentru dreptulŭ de alegere a vicariuluĭ Rodneĭ. Şi dreptŭ rĕspunsŭ la aceste conferinţe în 1 Decembre a. c. s'a denumitŭ de parochŭ alŭ Năsĕudului şi vicarŭ foraneŭ episcopescŭ alŭ Rodneĭ cl. d. dr. Ioanŭ Popŭ, prof. de teol. şi asesorŭ consistorialŭ. În 1-a denumirea şi în 13 instalarea. Étă decursulŭ instalării.

Înainte de tóte trebue să ḑicemŭ, că instalarea a fostŭ una din cele maĭ spendide întîmplate în Năsĕudŭ. În 12 Dec. s'a trimisŭ o deputăţiune, carea să-lŭ bineveneze la gara din Becleanŭ. Séra la 6 óre în aceeaşĭ ḑi i-s'a făcutŭ serenadă din partea junimiĭ studióse şi a corpurilorŭ didactice. În numele acestora a ţinutŭ vorbirea de bineventare profesorulŭ I. Gheţe. Rĕspunsulŭ datŭ din partea noŭ denumituluĭ vicarŭ a încântatŭ pre toţĭ. Reasumatŭ în puţine cuvinte este: Voiŭ luptá cu *firmitate de caracterŭ*, mĕ voiŭ nisuí a împreună *activitatea luĭ Mărianŭ* cu *sinceritatea luĭ Macedonŭ* şi *abnegaţiunea luĭ Moisilŭ*. La bineventarea din partea comuneĭ bisericescĭ a rĕspunsŭ, că se va identificá ca poporulŭ sĕŭ.

Nu se putea ḑice maĭ multŭ, şi nu putemŭ aşteptá maĭ multŭ. Lucrŭ este maĭ multă decum cugetă cineva. Până va venĭ tractulŭ, unde a fostŭ sub Mărianŭ şi Macedonŭ, trebue muncă si încă fórte grea. Maĭ venimŭ apoĭ şi noĭ cu dorinţa nóstră, care este, ca vicarulŭ să fie centrulŭ, în jurulŭ căruia să ne putemŭ grupá, ca dînsulŭ să fie capulŭ nostru adevĕratŭ şi nefluiuţatŭ. Sperămŭ, că tóte acestea se vorŭ realisá şi vomŭ puté gratulá Capuluĭ dieceseĭ pentru nimerita denumire.

În ḑiua următóre s'a celebratŭ s. liturgie. A pontificatŭ Rssimulŭ Dnŭ canonicŭ Ioanŭ Papiŭ asistatŭ de M. O. Dnŭ Ioanŭ Georgiŭ, ambiĭ delegaţi episcopescĭ. A concelebratŭ noulŭ vicarŭ, fostulŭ administratorŭ vicarialŭ şi cea maĭ mare parte din preoţimea tractuală. După cetirea s. Evangeliĭ s'a făcutŭ întroducerea de parochŭ şi vicarŭ. Cu ocasiunea acésta între altele Rssimulŭ D. canonicŭ a adusŭ aminte instalatuluĭ, cumcă cu biserica e împreunată naţiunea, că prin urmare şi în acéstă direcţie are detorinţe.

După s. liturgie aŭ fostŭ primirile corporaţiunilorŭ. S'aŭ presentatŭ maĭ întâiŭ preoţiĭ, apoĭ senatulŭ bis.-scol. şi comitetulŭ comunalŭ, după aceştia profesoriĭ, învĕţătoriĭ şi oficialiĭ dela fonduri. Maĭ târḑiŭ s'aŭ presentatŭ oficialiĭ administrativĭ şi ceĭ judecătorescĭ. La vorbirile de bineventare ţinute în l. magiară vicarulŭ a rĕspunsŭ românesce. N'aŭ rĕmasŭ nicĭ preotulŭ rom. cat., oficialiĭ silvanalĭ şi poştalĭ. Cu unu cuvîntŭ toţĭ oficialiĭ şi-aŭ făcutŭ reverinţa, asemenea şi corpulŭ pompierilorŭ.

La 1 óră după amédă a fostŭ prândulŭ, datŭ de Reverendissimulŭ dnŭ vicarŭ. Aŭ fostŭ circa 180 de couverte. Aŭ toastatŭ oficiosŭ după programŭ: canoniculuĭ Papiŭ pentru Illustritatea Sa Episcopulŭ Szabó şi pentru vicarŭ. Totŭ pentru vicarŭ din partea cleruluĭ G. Domide, din partea laĭcilorŭ I. Ciocanŭ. Cestŭ din urmă ḑise între altele, că acum s'a împlinitŭ o dorinţă secretă, care astădĭ se manifestă pre faţă. Maĭ încolo s'a toastatŭ pentru canoniculuĭ Papiŭ, familia vicaruluĭ, pentru credincioşiĭ şi publicŭ. După aceea s'aŭ începutŭ toastele neoficióse în tóte limbele. Să fie tóte în óră binecuvîntată! **Corespondentulŭ.**

Noutăţĭ.

Escelenţa Sa *Î. P. D. Mitropolitŭ Dr. Ioanŭ Vancea de Butésa* împreună cu secretarulŭ sĕŭ Dr. *Augustinŭ Bunea* s'a rentorsŭ dela Budapesta Marţi în 22 a l. c.

Censură de profesorĭ. Dlŭ *Antoniŭ Cighi*, profesorŭ gimnasialŭ şi prefectŭ la institutulŭ „Pavelianŭ“ din Beiuşŭ a făcutŭ censura de profesorŭ pentru şcólele medie la universitatea din Budapesta. — Dlŭ *Ioanŭ Nicóră*, absolutŭ de teologie şi filosofie, a depusŭ la universitatea din Cluşiŭ esamenulŭ profesorescŭ specialŭ din limba şi literatura română şi magiară. Îĭ felicităm!

Carte aprobată. Ministrulŭ r. u. de culte şi instrucţiunea publică sub Nr. 54271 din 5 Dec. 1891 a aprobatŭ ca *manualŭ* la gimnasiele cu limba de propunere română *„Geografia politică“* pentru a 7-a clasă gimnasială şi privaţĭ, manualŭ prelucratŭ de *Aronŭ Deacŭ*, profesorŭ în Blaşiŭ.

Noulŭ tarifŭ telegraficŭ. Ministrulŭ de comerciŭ Baross a esmisŭ o ordinăţiune cu datulŭ 10 Dec., prin care notifică schimbările, ce se vorŭ face în tarifele telegrafice începêndŭ din 1 Ianuariŭ 1892. În înţelesulŭ acesteĭ ordinăţiunĭ la telegramele, ce se vorŭ trimite pre teritorulŭ *Ungarieĭ, Austrieĭ* şi *Germânieĭ*, nu va fi a se maĭ solví *taxă fundamentală* de 24 respective 30 cr., ci de fiesce care cuvîntŭ se vorŭ solví 3 cr., statorindu-se *taxa minimală* a uneĭ telegrame în 30 cr., astfelŭ câtŭ nicĭ o telegramă nu va puté să coste maĭ puţinŭ de 30 cr. Pentru comunicăţiunea locală şi pentru cea dela graniţă se şterge taxa fundamentală de 12 cr. şi va fi a se solví de fiesce care cuvîntŭ 1 cr., statorindu-se taxa minimală a uneĭ telegrame în 20 cr. — Blanchetele vorŭ costá şi de aci încolo 1 cr. — Solvirea telegramelorŭ va avé să se întîmple la oficiile telegrafice de statŭ în *marce postale*, ér la stăţiunile căilorŭ ferate în *banĭ gata*.

Casurĭ de mórte. *Teodorŭ Busilla*, parochŭ în Gurba, a reposatŭ în 6 Dec. în anulŭ alŭ 55-lea alŭ vieţiĭ şi alŭ 28-lea alŭ preoţieĭ. Îlŭ deplânge o numĕrósă familie şi mulţĭ amicĭ. — *Elena Pap* n. *Bilţă* a reposatŭ în 19 Dec. în anulŭ întâiŭ alŭ căsătorieĭ. O deplângŭ soţulŭ Iuliŭ Pap, preotŭ noŭ-ordinatŭ, părinţiĭ şi numĕroşiĭ consângenĭ. *In veci amintirea lorŭ!*

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Recensemîntulŭ din 1890.

Ḑilele trecute dlŭ *Keleti Károly*, şefulŭ oficiuluĭ statisticŭ din Budapesta, a cetitŭ în Academia magiară de sciinţe o dare de sémă despre recensemîntulŭ dela finea anuluĭ trecutŭ.

Foile din Budapesta ne spunŭ, că darea de samă a dluĭ Keleti a fostŭ ascultată şi aplaudată de unŭ publicŭ numĕrosŭ şi alesŭ.

Amŭ cetitŭ cu luare aminte numeriĭ obositorĭ, dar interesanţĭ, espunerile şi conclusiunile uneorĭ atâtŭ de caracteristice, le-amŭ cetitŭ, ca să vedemŭ, înaintat'amŭ în ceĭ din urmă 10 anĭ în numĕrŭ, în avere şi în cultură, saŭ dóră amŭ statŭ pre locŭ, orĭ chiar amŭ datŭ înapoĭ. Numeriĭ din darea de samă ne spunŭ, că multŭ puţinŭ amŭ înaintatŭ în tóte privinţele, ĕră conclusiunile auctoruluĭ ne punŭ înaintea ochilorŭ, că maĭ multŭ ca în tóte amŭ înaintatŭ în *idea de statŭ magiarŭ*.

Dispunemŭ de puţinŭ spaţŭ, şi prin urmare trebue să ne mărginimŭ la vre-o câteva date maĭ însĕmnate, cu deosĕbire la de acele, carĭ ne atingŭ maĭ de aprópe pre noĭ.

Ţéra întrégă — fără Croaţia şi Slavonia — are 15,133.793 de locuitorĭ, saŭ dacă maĭ numĕrămŭ aci şi soldaţiĭ activĭ din armata comună, pre honvedĭ şi pre gendarmĭ, suntemŭ 15,231.864 de locuitorĭ. Dintre aceştia 7,548.463 îsŭ bărbaţĭ, ĕră 7,683.401 femeĭ.

Precum se póte vedé, femeile îsŭ maĭ multe, şi anume cu 134.938 de suflete, câtŭ totŭ la 1000 de bărbaţĭ se vinŭ 1018 femeĭ.

Celorŭ ce luptă pentru emanciparea femeilorŭ, le va fi binevenitŭ, să afle, că numĕrulŭ femeilorŭ în cele maĭ multe ţĕrĭ întrece pre celŭ alŭ bărbaţilorŭ, şi că odată emancipate, votulŭ lorŭ ar puté fi precumpĕnitorŭ în tóte afacerile.

Ceĭ 15,231.864 de locuitorĭ formézĕ 3,370.443 de familiĭ. În an. 1880 nu eraŭ decâtŭ 2,871.755 de familiĭ, şi prin urmare numĕrulŭ familiilorŭ în acestĭ 10 anĭ s'a sporitŭ cu 498.688, va să ḑică aprópe cu o jumĕtate de milionŭ.

Case locuite suntŭ 2,478.491, precândŭ, în anulŭ 1880 nu eraŭ decâtŭ 2,299.366.

Bărbaţĭ însuraţĭ s'aŭ aflatŭ 3,072.907, ĕră femeĭ mărităte 3,120.665, bărbaţĭ vĕduvĭ 216.771, femeĭ vĕduve 743.441.

Copiĭ micĭ neajunşĭ la şcólă suntŭ 2,531.200, ĕră copiĭ de şcólă, va să ḑică dela 6—15 anĭ, 3,337.556, şi prin urmare copiĭ sub 16 anĭ suntŭ cu totulŭ 5,868.756.

Ómenĭ în stare să lucre, va să ḑică între 16 şi 60 de anĭ, suntŭ 8,389.593.

În an. 1880 eraŭ 5,115.624 de copiĭ sub 16 anĭ, şi 7,890.436 ómenĭ între 16 şi 60 anĭ, va să ḑică în stare să lucre, prin urmare dela 1880—1890 numĕrulŭ copiilorŭ a crescutŭ cu 753.132, va să ḑică cu 14.72 %, pre cândŭ numĕrulŭ ómenilorŭ capacĭ la lucru numaĭ cu 499.157 saŭ cu 6.32 %.

Dintre ceĭ trecuţĭ preste 6 anĭ cetĭ şi scrie sciŭ 3,724.909 bărbaţĭ şi 2,985.123 femeĭ, saŭ dintre bărbaţĭ 60.22 %, ĕr dintre femeĭ 46.52 %. Numaĭ cetĭ sciŭ 117.374 de bărbaţĭ saŭ 1.9 %, şi 423.096 femeĭ saŭ 6.59 %. Nicĭ cetĭ nicĭ scrie nu sciŭ 2,343.061 bărbaţĭ saŭ 37.88 %, şi 3,009.030 de femeĭ saŭ 46.89 %.

Statisticulŭ nostru merge şi maĭ departe şi stătoresce deosĕbitŭ pentru fiesce care confesiune şi naţionalitate, câte percente sciŭ scrie şi cetí. Şi anume sciŭ scrie şi cetí:

	bărbaţĭ	femeĭ
Dintre rom.-catolicĭ .	55.48 %,	43.04 %.
» greco-catolicĭ .	17.65 »	9.28 »
» greco-orientalĭ .	16.41 »	11.69 »
» ceĭ de conf. aug.	69.38 »	60.26 »
» » » helv.	63.11 »	53.58 »
» unitarĭ . . .	56.66 »	39.79 »
» mosaicĭ . . .	70.55 »	59.71 »

După naţionalitate sciŭ scrie şi cetí:

	bărbaţĭ	femeĭ
Dintre Magiarĭ . . .	59.14 %,	48.27 %.
» Germanĭ . . .	68.12 »	58.21 »
» Slovacĭ . . .	50.60 »	36.73 »
» Românĭ . . .	19.86 »	8.19 »
» Rutenĭ . . .	12.63 »	6.76 »
» Croaţĭ . . .	49.48 »	34.50 »
» Sĕrbĭ . . .	39.41 »	22.22 »
» Vendĭ . . .	48.67 »	30.91 »
» Armenĭ . . .	78.07 »	64.28 »
» Ţiganĭ . . .	2.79 »	1.21 »
» Bulgarĭ . . .	54.51 »	39.52 »
» Italianĭ . . .	71.59 »	58.50 »
» străinĭ . . .	67.43 »	55.25 »

Suntemŭ recunoscătorĭ dluĭ Keleti pentru aceste date, căcĭ e bine, să ne cunóscemŭ şi scăderile, numaĭ aşa vomŭ puté stărui cu totŭ deadinsulŭ pentru delăturarea acelora. Nicĭ chiar pentru observaţiunea, ce o face la adresa celorŭ dóuĕ biserici de ritulŭ grecescŭ — greco-catolică şi greco-orientală — nu ne-amŭ supĕrá, dacă amŭ puté fi convinşi, că singurulŭ luĭ scopŭ a fostŭ să constate starea faptică.

Noĭ putemŭ să asigurămŭ însă pre orĭ cine, că dacă dlŭ Keleti nu pregetá, să asemene datele de acum cu datele din 1880 si póte şi de maĭ înainte, şi să alăture datele despre progresulŭ culturalŭ, ce aŭ făcutŭ în timpulŭ din urmă singuraticele confesiunĭ şi naţionalităţĭ, — datele aceste de locŭ nu ar' fi fostŭ genante pentru noĭ Româniĭ.

Dacă Româniĭ în privinţă culturală staŭ aievea maĭ înapoĭ decâtŭ unele dintre celealalte naţionalităţĭ, vina o pórtă nu dînşiĭ, ci timpurile şi împrejurările vitrege din trecutŭ şi totŭ odată împrejurările vitrege de astădĭ. Să se socotéscă numaĭ, că în câţiva anĭ a trebuitŭ să ne ridicămŭ sute de şcolĭ şi să le susţinemŭ numaĭ din sĕrăcia nóstră. Şi nu ajunge, că ni-s'aŭ pusŭ şi ni-se punŭ în cale pedecĭ preste pedecĭ, ci trebue să ni-se maĭ şi arunce în faţă, că suntemŭ rĕmaşĭ înapoĭ!

În urmă trecêndŭ preste celealalte date, vomŭ însĕmná singuraticele *naţionalităţĭ* după numĕrŭ şi percente, şi anume aŭ fostŭ:

	în 1890:		în 1880:
Magiarĭ . .	7,361.207	saŭ 48.64 %;	46.65 %.
Germanĭ . .	1,987.310	» 13.13 »	13.62 »
Slovacĭ . .	1,896.358	» 12.53 »	13.52 »
Românĭ . .	2,590.425	» 17.12 »	17.50 »
Rutenĭ . .	379.713	» 2.51 »	2.57 »
Croaţĭ . . .	183.720	» 1.21 »	4.60 »
Sĕrbĭ . . .	494.847	» 3.27 »	
Vendĭ, Slovenĭ	70.658	» 0.47 »	0.46 »
Armenĭ . .	2.067	» 0.01 »	0.02 »
Ţiganĭ . . .	90.264	» 0.60 »	0.57 »
De alte limbĭ	77.515	» 0.51 »	0.49 »

Ĕră multŭ maĭ bine, dacă dlŭ Keleti punea şi numeriĭ corĕspundĕtorĭ din 1880, ĕră nu numaĭ percentele; va fi sciindŭ dînsulŭ, pentru ce nu o a făcutŭ. Din datele aceste la prima privire s'ar părĕ, că Germaniĭ, Slovaciĭ, Româniĭ, precum şi celealalte naţionalităţĭ, de-a rîndulŭ maĭ tóte aŭ scăḑutŭ, şi singurŭ numaĭ Magiariĭ s'aŭ sporitŭ. Adevĕrulŭ e, că spre es. Româniĭ în aceştĭ 10 anĭ s'aŭ sporitŭ chiar şi după datele statistice ale dluĭ Keleti, şi anume cu 185.340 suflete saŭ cu 7.7 %, şi fără îndoiélă totŭ cam aşa va fi şi cu celealalte naţionalităţĭ.

Datele statistice împărtăşite de dlŭ Keleti suntŭ grupate cu multă măestrie, şi scopulŭ lorŭ a fostŭ, — şi acésta se vede din fiesce care şirŭ, — să arete puterea de viéţă a Magiarilorŭ, carĭ în anĭĭ din urmă întru atâta s'aŭ sporitŭ — cu 14.95 %, — câtŭ acuma formézĕ — putemŭ ḑice — jumĕtate din poporaţiunea ţĕreĭ.

Cunóscemŭ pre Magiarĭ destulŭ de aprópe, şi spornicia lorŭ nu ne-o dorimŭ, dar scimŭ şi principiile, după carĭ se purcede la însĕmnarea limbeĭ materne a locuitorilorŭ, şi prin urmare de sporiulŭ celŭ mare alŭ Magiarilorŭ de locŭ nu ne mirămŭ. Precândŭ la gruparea după religiunĭ daĭ de, 706.838 locuitorĭ de religiunea mosaică, la gruparea după naţionalităţĭ nicĭ urmă de Israiliţĭ nu găsescĭ. Ce s'a alesŭ de eĭ? Aŭ dispărutŭ, cum vorŭ fi dispărutŭ şi mulţĭ de alte limbĭ, carĭ vorbescŭ şi limba magiară.

Nu invidiămŭ aplausele, ce le-a primitŭ dlŭ Keleti, dar ne dóre, că se îmbĕtă cu apă rece o lume întrégă. Ce va fi, dacă sporiulŭ Magiarilorŭ e numaĭ unŭ visŭ frumosŭ? Ce va fi, dacă din visulŭ acesta maĭ lute saŭ maĭ târḑiŭ vorŭ trebuí să se trezéscă în o realitate înfricoşată?

În câtŭ e pentru noĭ, amŭ dorí, ca în şematismele, ce se vorŭ compune de aci încolo, să se însemne şi datele statistice de lipsă, ca în viitorŭ să nu maĭ fimŭ avisaţĭ la bunăvoinţa (?) domnuluĭ Keleti. E de interesŭ, să scimŭ acuratŭ, cum stămŭ, cu câtŭ ne sporimŭ, dacă înaintămŭ în cultură, ş. a. m. d. Datele statistice suntŭ fórte espresive: ele potŭ să ne desvĕléscă multe neajunsurĭ, ce trebuescŭ delăturate, şi de altă parte potŭ să ne înalţe consciinţa naţională şi să ne îmbărbăteze la muncă şi maĭ intensivă.

Ostenéla de o ḑi.

— Din amintirile unuĭ preotŭ bĕtrânŭ. —

(Fine.)

„Cum mergeam cătră casă, odată numaĭ mĕ întîlnescŭ cu cumătra Călbază. Ducea ceva învĕlitŭ într'unŭ ştergariŭ. Stămŭ şi vorbimŭ. „Ce ducĭ în ştergariŭ?“ o întrebaĭ. „Bostanŭ friptŭ.“ Ea scie frige fórte bine bostaniĭ. A ḑisŭ, că şi dluĭ preotŭ îĭ va trimite bucurosŭ şi şi Mărieĭ Sale. Place-ĭ Mărieĭ Sale bostanulŭ friptŭ?“

Dlŭ Bogatulŭ n'a rĕspunsŭ la întrebarea acésta gastronomică, eŭ însă am întrebatŭ, că acesta e lucrulŭ importantŭ şi urgentŭ, pentru care m'a chematŭ dela masă?

„Ba cu multŭ mai mare lucru este acela. Cum am grăitŭ despre una alta, odată numai mĕ întrĕbă cumătra, că unde am umblatŭ? „La domnulŭ părinte.“ „Pentru ce?“ „Am scosŭ cartea de botezŭ a omuluĭ acestuia.“ „Dóră se însóră?“ îmĭ ḑise. „Îşĭ cércă averea,“ ĭ-am rĕspunsŭ. „Şi eŭ îmĭ aducŭ aminte, cândŭ s'a născutŭ, tatălŭ sĕŭ a locuitŭ pre uliţa ḑilerilorŭ.“ „Pre uliţa cea strîmtă,“ am ḑisŭ eŭ. „Potŭ jurá, că pre uliţa ḑilerilorŭ.“ „Ĕră eŭ,“ ḑiseĭ, „bine îmĭ aducŭ aminte, că pre uliţa strîmtă a locuitŭ.“ „Acolo,“ ḑise dînsa, „numaĭ la doĭ anĭ s'aŭ mutatŭ, după ce s'a fostŭ stricatŭ casa cea veche.“

„Şi certându-ne ast-felŭ, odată numaĭ mi-se luminéză nóptea întunecósă a timpuluĭ trecutŭ. „Aĭ dreptate, cumătră! Aşa-ĭ, în uliţa cea strîmtă s'aŭ mutatŭ numaĭ la doĭ anĭ după aceea.““

„Acesta-ĭ dară lucrulŭ, pentru care m'aĭ chematŭ?“ o întrebaĭ, cândŭ Năstasie s'a opritŭ niţelŭ, ca să resufle.

„Aicĭ va fi încă mórte de babă!“ mornăĭ dlŭ Bogatulŭ scrişnindŭ din dinţĭ. Elŭ a şi făcutŭ o mişcare suspiţiósă cu pumnulŭ, şi de aceea îndată ĭ-am apucatŭ mâna.

Ĕră Năstasie nu sciá, din ce primejdie mare am scăpat'o. Ea continuá cu puterĭ renoite:

„Nu bagă de samă cinstitulŭ părinte, ce greşélă este? Eŭ îndată am băgatŭ de samă, şi potŭ pune jurămîntŭ, că şi Măria Sa a băgatŭ samă, numaĭ nu voesce să se mestece în deregătoria preoţéscă. Vĕdŭ, că a băgatŭ samă, şi de aceea-ĭ mâniosŭ. Aşa, că pentru aceea-ĭ mâniosŭ Măria Sa? Saŭ dóră are altă nevoe?“

Dlŭ Bogatulŭ ĕră a rĕspunsŭ cu o murmurare la întrebările acestea, şi a trebuitŭ să-mĭ încordŭ tóte puterile fisice, ca să-lŭ reţinŭ dela atacŭ. Şi ca să sfârşescŭ scena, o am provocatŭ pre bĕtrâna, să-mĭ spună, ce greşélă a observatŭ, că nu am timpŭ de a puté petrece maĭ multŭ cu dînsa.

„Dacă cinstitulŭ părinte n'a băgatŭ de samă, ce greşélă s'a făcutŭ, voiŭ spune eŭ. Nu-ţĭ aducĭ aminte, părinte, că în cartea de botezŭ aşa aĭ scrisŭ, că Mihaiŭ s'a născutŭ pre uliţa strîmtă? Însă nu-ĭ dreptŭ, că pre uliţa ḑilerilorŭ s'a născutŭ.“

„Atâta-ĭ totŭ?“ o întrebaĭ.

„Da nu-ĭ destulŭ atâta?“ ḑise bĕtrâna cu uĭmire. „Facă bine dlŭ părinte, să scrie altă carte de botezŭ.“

„Nu-ĭ de lipsă,“ ĭ-am ḑisŭ cu linişte. „Dacă numaĭ atâta aţĭ doritŭ, atunci puteţĭ merge liniştiţĭ.“

„Întru adevĕrŭ nu e de lipsă de altă carte de botezŭ?“ întrĕbă bĕtrâna cu óre care îndoiélă.

„Dacă ḑicŭ odată, puteţĭ fi liniştiţĭ.“

„Fórte mĕ bucurŭ, că-ĭ bună cartea de botezŭ; pentru-că n'a-şĭ fi luatŭ pre sufletŭ, ca prunculŭ acesta să-şĭ pérdă moşia pentru mine.“

„Cartea e bună,“ ĭ-am ḑisŭ dela uşe, voindŭ să ĭesŭ cu dlŭ Bogatulŭ. „Şi acuma mergeţĭ în scirea Domnuluĭ, nu am timpŭ să maĭ vorbescŭ.“

„Eŭ am făcutŭ, ce aveam să facŭ,“ continuă bĕtrâna Năstasie stându-ne în cale, „şi dacă am făcutŭ greşéla aceea, o am şi îndreptatŭ. Măria Sa îmĭ póte fi martorŭ, că îndată m'am rentorsŭ şi am spusŭ greşéla. Aşa-ĭ, Măria Ta, sărutŭ mânile, că eŭ am îndreptatŭ greşéla?“

„Bine e,“ ḑiseĭ făcêndu-le sĕmnŭ, să se depărteze, că m'am temutŭ, nu cumva să se înfurie dlŭ Bogatulŭ şi să facă una nefăcută. „Lucrulŭ e isprăvitŭ, şi acum lasă pre Măria Sa, să mérgă la mâncare.“

Ĭ-a maĭ succesŭ bĕtrâneĭ, să-mĭ sărute mâna şi fără de veste şi pre cea a dluĭ Bogatulŭ, şi numaĭ după ce a trecutŭ şi preste proba acésta, a pututŭ merge bietulŭ domnŭ la masă frântŭ trupesce şi sufletesce, şi trĕmurându s'a aruncatŭ pre unŭ scaunŭ aşa, câtŭ ĕră pre aci să-lŭ sfarme. Tăierulŭ cu friptura ĕră încă pre masă; a gustatŭ o bucătură dintr'însa, apoĭ schimosindu-şĭ faţa a împinsŭ dela sine tăierulŭ. A suflatŭ mâniosŭ şi după olaltă a deşertatŭ maĭ multe pocale cu apă, căcĭ cum mĭ-a ḑisŭ, se temea de gută.

Aŭ venitŭ apoĭ alte mâncărĭ, şi elŭ molcomindu-şĭ fómea şĭ-a recăpĕtatŭ liniştea şi a conversatŭ despre maĭ multe lucrurĭ.

Către sfârşitulŭ prânḑuluĭ a începutŭ a se simţĭ bine. A aprinsŭ pipa, şi sorbindŭ caféua cetiá ḑiarele. După câteva minute însă dlŭ Bogatulŭ a adurmitŭ pre scaunŭ şi horcăiá cu gura căscată.

Însă nu multŭ a ţinutŭ fericirea acésta. Fĕtulŭ mĭ-a datŭ de scire, că a sositŭ timpulŭ îngropăriĭ.

M'am apropiatŭ dară de dlŭ Bogatulŭ şi ĭ-am scuturatŭ mâna.

„Cine-ĭ? Ce vreĭ? Unde-sŭ?“ întrĕbă ameţitŭ, sărindŭ de pre scaunŭ.

„Eŭ suntŭ,“ ĭi rĕspunseĭ, „şi dta eştĭ în sala mea de mâncare.“

„Nu vreŭ să mâncŭ, suntŭ sătulŭ,“ ḑice căscându, şi se aşéḑă érăşĭ, ca să-şĭ continue somnulŭ.

Eŭ însă ĕră l'am scuturatŭ şi l'am trasŭ de pre scaunŭ.

„Ce-ĭ? Ce mĕ conturbĭ? Pentru ce nu mĕ laşĭ, să dormŭ?“ ḑise dlŭ Bogatulŭ somnurosŭ şi înfuriatŭ.

„Avemŭ de lucru.“

„Ce-mĭ pasă mie, isprăvesce-ţĭ lucrulŭ şi mie-mĭ dă pace, ca să potŭ durmí!“

„Ţĭ-aĭ uĭtatŭ de rĕmasŭ?“

Cuvîntulŭ acesta a fugăritŭ somnulŭ din ochiĭ dluĭ Bogatulŭ. Şi cu privire furiósă m'a întrebatŭ:

„Ĕră e aicĭ hîrca?“

„Nu te teme, pentru aceea nu te-aşĭ fi sculatŭ. Altŭ lucru avemŭ.“

„Ce aĭ inventatŭ ĕră?“

„Eŭ n'am inventatŭ nimica. Avemŭ o îngropăciune; dóră nu credĭ, că eŭ aşĭ fi omorîtŭ omŭ, ca să te nĕcăjescŭ?“

„Atâta ar maĭ lipsí, ca să mĕ nĕcăjescĭ şi dta,“ mornăiá cu amărăciune dlŭ Bogatulŭ. „Să mergemŭ dară!“

Amŭ pornitŭ către casa, unde ĕră mortulŭ. Aceea ĕră cam departe, în celalaltŭ capŭ de satŭ. Timpulŭ se schimbase. A plouatŭ neîncetatŭ, şi plóea rece străbătea trupulŭ. Dlŭ Bogatulŭ ĕră indispusŭ şi mergea încetŭ lângă mine pre uliţa lunecósă şi tinósă, şi în continuŭ murmurá ceva, ce eŭ nu am pututŭ înţelege.

Casa mortuluĭ, cum ḑiseĭ, ĕră în celalaltŭ capŭ de satŭ, ĕră cemeteriulŭ în estalaltŭ, departe de satŭ, aşa că dela casa mortuluĭ până la cemeteriŭ ĕră maĭ departe, decâtŭ dela casa preoţéscă până la mortŭ. La ce adaugêndu-se şi ceremonia de înmormîntare, a înserătŭ, pre cândŭ ne-amŭ pututŭ rentórce către casă. Dlŭ Bogatulŭ a fostŭ luatŭ parte la tóte, deşi nu cu mare devoţiune sufletéscă, şi acum ĕră de totŭ obositŭ, şi cândŭ amŭ întratŭ în chilie, maĭ multŭ a căḑutŭ decâtŭ s'a aşeḑatŭ pre canapea.

„Pentru ce aĭ şeḑutŭ, domnule?“

„Pentru ce?“ strigă mâniosŭ. „Acésta încă-ĭ întrebare? Suntŭ ostenitŭ ca unŭ câne, şi încă maĭ întrebĭ, că pentru ce am şeḑutŭ?“

„Numaĭ de aceea am întrebatŭ, că ĕră trebue să mergemŭ îndată.“

„Trebue să mergemŭ? Unde?“

„La morbosŭ.“

„La ce morbosŭ? Astă diminéţă saŭ maĭ bine în revĕrsatulŭ ḑileĭ amŭ fostŭ deja la morbosŭ, şi atâta ajunge pentru o ḑi.“

„Cugeţĭ dóră, că la noĭ se bolnăvescŭ ómenii la comandă? În timpŭ de epidemie se întîmplă, că în aceea-şĭ ḑi avemŭ să mergemŭ şi la treĭḑecĭ de morboşi.“

„Acuma nu-ĭ epidemie,“ ḑise dlŭ Bogatulŭ întinḑêndu-se pre canapea.

„Nu-ĭ coleră, dar suntŭ şi alte morburĭ.“

„Ce morbŭ să-lŭ fi apucatŭ pre prostulŭ acela?“

„Audŭ, că-ĭ în vĕrsatŭ.“

Dlŭ Bogatulŭ la acestea a săritŭ în susŭ ca muşcatŭ de şerpe.

„Ce? Vĕrsatŭ? Şi dta mergĭ acolo?“

„Suntŭ detorŭ să mergŭ.“

„Dară vĕrsatuluĭ e contagiosŭ.“

„Dacă s'ar' fi lipitŭ de mine tóte bólele de pre aceia, pre carĭ ĭ-am mărturisitŭ, acum fórte şodŭ aşĭ căutá. Şi apoĭ în urmă eŭ n'am să cercŭ alta, fără numaĭ detorinţa.“

„Detorinţă! Detorinţă?“ se înfuriă dlŭ Bogatulŭ. „Mie aceea nu-mĭ e detorinţă.“

„Dreptŭ aĭ.“

„Aşa dară nicĭ nu mergŭ.“

„Aĭ totŭ dreptulŭ să rĕmâĭ, însă recunósce, că aĭ perdutŭ rĕmasulŭ.“

„Aha!“ strigă dlŭ Bogatulŭ. „Acum înţelegŭ, pentru ce aĭ inventatŭ vĕrsatulŭ. Voescĭ a mĕ spăriá, pentru-că simţescĭ, cumcă veĭ perde rĕmasulŭ. Nu aşa, părinte! Dacă am suferitŭ tótă ḑiua sĕcăturele, — nu voiŭ fugí acum la sfârşitŭ. Acésta însémnă a suferí naufragiŭ în portŭ. Nu mĕ veĭ spăriá; şi aşa sciŭ, că acum nu bântue vĕrsatulŭ.

Am mişcatŭ din umerĭ la cuvintele acestea şi nu ĭ-am rĕspunsŭ. Nicĭ c'am avutŭ timpŭ de discusiunĭ maĭ lungĭ, că în acelŭ momîntŭ a întratŭ fĕtulŭ, ca să mĕ întrebe, cândŭ vomŭ merge.

„Îndată, la momîntŭ,“ ĭi ḑiseĭ. „Domnule, fiĭ bunŭ şi vino.“

Dlŭ Bogatulŭ a ĭeşitŭ cu mine, şi în vreme ce eŭ am mersŭ pre la biserică, născêndu-se în dînsulŭ óre care suspiţiune, a întrebatŭ pre fĕtŭ, că la ce morbosŭ vomŭ merge?

„La Andreiŭ Tălposu pre şirulŭ din josŭ.“

„Aşa? La bietulŭ Andreiŭ Tălposu?“ ḑise dlŭ Bogatulŭ cu compătimire, şi apoĭ adause: „Ce bólă are sĕraculŭ?“

„Vĕrsatŭ negru,“ rĕspunse fĕtulŭ.

„E cu neputinţă,“ a bâlbăitŭ dlŭ Bogatulŭ. „Dela cine aĭ auḑit'o?“

„Aci e muierea luĭ, aceea mĭ-a spus'o,“ rĕspunse arĕtându o muiere, carea venia în urma nóstră.

Muierea cunoscându pre dlŭ Bogatulŭ a păşitŭ înainte, ca să sărute Mărieĭ Sale mâna. Însă Măria Sa s'a întorsŭ şi ca împuşcatŭ din tunŭ a fugitŭ cătră grajdŭ strigându în gură mare:

„Heĭ! Ştefane! Prinde! Unde-ĭ ticălosulŭ acela? Ştefane! Prinde!

Altceva n'am maĭ auḑitŭ, că am intratŭ în biserică. Pre cându eşiam din biserică cu Sta Cuminecătură, atuncĭ eşiá şi căruţa dluĭ Bogatulŭ pre pórtă. Cându am ajunsŭ la uliţă, căruţa erá departe, şi numaĭ duruitura se auḑiá în murgitulŭ de séră.

Multŭ timpŭ n'am auḑitŭ nicĭ o veste despre dlŭ Bogatulŭ. — — — —

S'a fostŭ desprimăvĕratŭ. Unŭ coleg̃ŭ din vecinătate îşĭ serbá ḑiua numeluĭ şi m'a invitatŭ şi pre mine. Acolo am aflatŭ şi pre dlŭ Bogatulŭ, care chiar cându am intratŭ eŭ, nĕcăjá pre maĭ mulţi preoţi. Auḑindŭ, că dlŭ Bogatulŭ érá satiriséză pre preoţi cu aceea, că n'aŭ de lucru, am ḑisŭ, că referitorŭ la cestiunea acésta voiŭ povestí istoria unuĭ rĕmasŭ interesantŭ. Dlŭ Bogatulŭ s'a spăriatŭ şi chemându-mĕ la o parte m'a rugatŭ, să tacŭ. Ĭ-am promisŭ, că voiŭ tăcé, însă numaĭ aşa, dacă pentru rĕmasulŭ perdutŭ va face o fundăţiune de 200 fl. în favorulŭ pruncilorŭ şcolarĭ sĕracĭ. Dlŭ Bogatulŭ numaĭ condiţiunea aceea a pus'o, ca să-ĭ mulţămescŭ pre cale ḑiaristică pentru donăţiunea-ĭ graţiósă.

Prelucrare de **Victorŭ Berinde,**
capelanŭ în Satŭ-Sugatag.

Bibliografie.

„Noţiuni de estetică“ *de Petru Dulfŭ. Bucuresci. Tipografia Basilescu 1891.* — Cărticica acésta, ce cuprinde II+53 pagine, este unŭ manualŭ micŭ de estetică destinatŭ pentru şcólă. Împărţirea logică a materialuluĭ, definiţiuni esacte şi precise, esplicărĭ instructive şi uşóre de înţelesŭ, esemple cu puţine escepţiunĭ bine alese, limbă clară, precisă şi corectă suntŭ totŭ atâtea calităţĭ frumóse, ce distingŭ acéstă cărticică, din carea se potŭ uşorŭ şi bine instruá şi privaţi afară de şcólă. Pre lângă aceea întîmpinămŭ în ea şi lucrurĭ, ce rarŭ le întîmpinămŭ prin cărţile din România, cum este sublimitatea ideiĭ luĭ Dumneḑeŭ, a minunilorŭ Mântuitoriuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ, meritele bisericeĭ şi a religiuniĭ pentru artă şi altele.

Avemŭ însă şi dóuĕ observărĭ, carĭ credemŭ că autorulŭ le va primí ca făcute cu deplină bunăvoinţă. La pag. 29 adecă ne spune, că scopulŭ artelorŭ este a ne înfăţişá frumosulŭ în formă sensibilă, apoĭ adauge, că dacă unŭ artistŭ în locŭ de cerinţele frumosuluĭ esteticŭ urmăresce ca scopŭ principalŭ vre-o altă tendinţă, fie acésta politică, socială saŭ morală, operele luĭ se numescŭ opere tendenţióse şi suntŭ maĭ multŭ saŭ maĭ puţinŭ lipsite de valóre estetică. Asupra principiuluĭ acestuia s'ar puté discutá multŭ, şi s'ar puté arĕtá, că în consecinţele luĭ cele din urmă duce la absurdŭ, érá de altă parte conduşĭ de principiulŭ acesta cele maĭ multe producte artistice clasice din istoria omenimiĭ ar trebuí să le decherămŭ de lipsite de valóre estetică. Aşa de pildă totŭ ce s'a produsŭ în artă spre a serví nutririĭ simţuluĭ religiosŭ, ar fi fără valóre estetică, precându totuşĭ la pag. 28 autorulŭ însu-şĭ ne spune, că religiunea a fostŭ nutritorea şi crescătórea artelorŭ. Scimŭ alteum, că dlŭ autorŭ cu principiulŭ acesta s'a pusŭ pre terenulŭ esteticilorŭ acelora din România, carĭ luându-se după nisce filosofĭ abstruşĭ germanĭ aŭ degradatŭ artele la rolulŭ ordinarŭ de gădilitóre a simţirilorŭ şi a imaginaţiuniĭ.

Domnulŭ autorŭ însă n'ar avé decâtŭ să consulte istoria artelorŭ frumóse, şi atuncĭ se va convinge, că epoca clasică a artelorŭ a fostŭ de comunŭ epoca, în care ele aŭ servitŭ fórte multŭ ideilorŭ celorŭ maĭ marĭ, de carĭ erá agitată omenimea. S'ar convinge, că istoria dă de minciună tótă estetica filosofilorŭ germanĭ, şi apoĭ legile esteticeĭ, ce ni-le descopere istoria, cuprindŭ totuşĭ maĭ multŭ adevĕrŭ decâtŭ speculaţiunea unuĭ saŭ altuĭ filosofŭ.

A dóua observăţiune, ce o avemŭ, este că la pag. 41 şi 42 vorbindŭ despre romanticismŭ, între alte esemple bune de opere romantice amintesce şi „Lucéfĕrulŭ“ luĭ Eminescu. Acum unŭ profesorŭ de estetică va şi cetí şi esplicá în şcólă esemplele aceste, căcĭ chiar şi dlŭ autorŭ o doresce acésta. Ne-ar plăcé însă, ca dlŭ autorŭ să ne spună, că óre cutezare-ar dînsulŭ a cetí în şcólă cu eleviĭ saŭ elevele versurile din „Lucéfĕrulŭ“, în carĭ se spune, ce a făcutŭ Catalinŭ cu fata de împĕratŭ în unŭ „ungheriŭ“? Ne-ar maĭ plăcé apoĭ, să ne spună, că óre cutezare-ar dînsulŭ a esplicá elevilorŭ saŭ elevelorŭ poftele acele „viĭ“, ce a doritŭ fata de împĕratŭ să i-le împlinéscă lucéfĕrulŭ, în care erá înamorată de mórte? *Într'unŭ lupanarŭ* póte că s'ar puté cetí şi esplicá lucrurĭ de aceste. În şcólă însă nu este profesorŭ pre lume, care să cuteze a o face, căcĭ poesiĭ de aceste nu se cetescŭ şi esplicá în şcólă, ci se aruncă în gunoiŭ. Dlŭ autorŭ din poesiile propriĭ ale sale putea aduce esemple maĭ bune ca „Lucéfĕrulŭ“ celŭ scandalosŭ alŭ luĭ Eminescu. Nu scimŭ, de ce n'a făcut'o.

Autorulŭ a scrisŭ şi o „Morală saŭ etică filosofică“. Ne-ar face o deosĕbită bucurie, cându ne-ar onorá cu unŭ esemplarŭ şi din acésta.

Posta Redacţiunii: Dlui *B. Dancea* în *G.* Corespondinţa ţi-s'a trimisŭ numaĭ din greşélă.

Editorŭ şi redactorŭ rĕspunḑĕtorŭ:
Dr. Vasiliŭ Hossu.

JOSIFU GAVORA (1) 30—30

distinsŭ cu medalia espositională cea mare pentru lucru escelentŭ şi gustŭ bunŭ la esposiţiunea regnicolară din Budapesta în a. 1885.

Budapesta, IV. strada Vaţului Nr. 17

Recomândŭ cu preţurĭ de cele maĭ convenabile şi în esecutare câtŭ se póte maĭ frumósă obiecte de lipsă

pentru adjustarea bisericeloru, si anume:

Felóne preoţescĭ şi **stichare** diaconescĭ **Flamure** pentru biserică şi reuniuni. **Flamure** pentru reuniuni de pompieri, de scolarĭ, reuniuni biserieşti, industriale, de cântărĭ şi de pompe funebre.

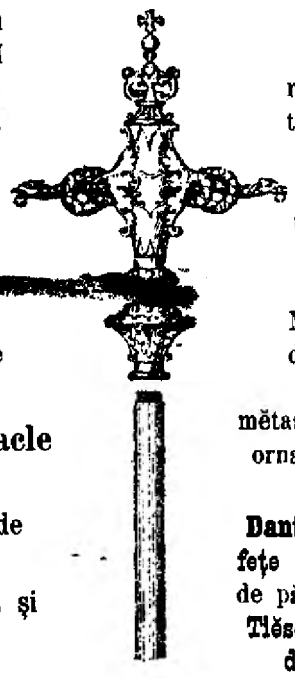

Candelabre, racle şi potire, luminarie de parete şi de altariŭ, şi candele.

Primescŭ şi efeptuiescŭ ieftinŭ repararea vestmintelorŭ besericescĭ, întrargintarea şi întraurirea de potire, racle, candele şi luminarie de altariŭ.

Mare asortimentŭ de brodărĭ de aurŭ, de argintŭ şi de mĕtasă, precum şi de ornaturĭ besericescĭ brodate

Dantele besericesci, feţe de altariŭ, crucĭ de părete şi de scólă. **Tlĕsĕturĭ bisericesci, damasturi** etc.

Acurătatea mea o potŭ dovedi cu sute de epistole recunoscătóre.

Tarifuri de preţuri şi preliminare de spese trimitŭ la cerere francate.

Fundată în an. 1858.

FRANCISCŬ WALSER

Liferantŭ de curte alŭ Alteţel Sale împ. şi reg. Archiducele Josifŭ

proprietariulŭ primeĭ fabricĭ ungare de maşine şi recuisite de pompieri, turnătoriŭ de clopote şi metalŭ

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomândă atenţiuneĭ preaonoraţilorŭ domnĭ preoţĭ

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

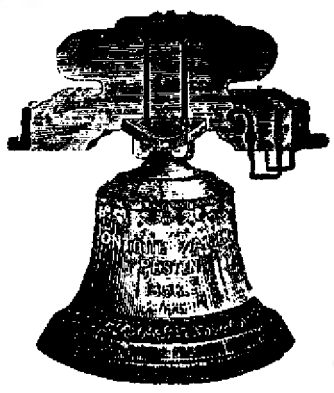

în care se fabrică atâtŭ grupurĭ câtŭ şi clopote singuratice: cu **scaune de fierŭ** patentate şi cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatŭ dela intemeiarea sa 1800 clopote marĭ de metalŭ, într'altele şi celŭ dela metropolía din Bucurescĭ în greutate de 8000 kilograme.

Se află umblatóre scutite de mirosu, arangiamente pentru băi, conducte pentru apă si pumpe pentru fântâni.

(2) 52—52

Preliminare de spese şi Preţŭ-couranturĭ se trimitŭ la cerere gratuitŭ şi franco.

Distinsŭ în anulŭ 1885 la esposiţiunea regnicolară din Budapesta pentru lucru escelentŭ, progresŭ şi capacitate de concurinţă cu **diploma cea mare de onóre.**

Tipografía Seminariuluĭ archidiecesanŭ.

ERDÉLYI MÚZEUM-EGYLET KÖNYVTÁRA